L V B

1589

Iudicium Iusti Lipsi
de P. Rami.

Iuvenitis nostra me amicitiae: Nec
quam erit ille magnus, cui Ramus
non magnus.

Cent. 1. Epist. 89. ad Paulum
Buteum.

Sic Dn. L. Hermannus Scribebat
Fred. Christoph. Sab. Francofurti
Cum Ms. Cotta, 18 Aug.

Judicium Julii Pacii de P. Ramo eiusq; sectatoribus

Sed ut de aliis in praesentia taceam, ac de philosophis vaura dicam: qui fieri potuisset, ut P. Ramo rhetorices et logices conditione, qualis ut quantaq; in eo fuit, in truclo, calumnias, convicijs, cavillis Aristoteleam tot seculorū et gentiū auctoritate rumpā et comprobatā, aspectū, odiosam, molestiam apud multos redderet: sed, ms plurimis nominatim Peripateticis, quibus tū Ramo contrō fuit, barde ac sophistae fuisset. Hi dū dotes scripta perverse interpretantur, dū ea partim imperitiā, partim ambitionis cā mutilant:

— contactuq; omnia fredant
Immundo —

occasionē vero bonis praebuerē non solū contra suas nugas sed etiam contra Artem ipsam male intellectā disputandi. Quae contentio eo progressa, ut iā non tam argēs. quam odijs certent. et nunq; Ramei Aristotelicos, nunq; Aristotelici Rameos ferre possit, sed ab utraq; parte pugnent acerrime quasi pro aris et foci. Quare studio partiū incensi, nō solū ea quae sunt damnanda, sed utilia resta ut utilia nec à se intellecta teneant. Quod certe ii faciunt, qui Rami dictata, quam nunq; legerē, nimirū improbāt. Sane Rami scholas, at Talei commentarios in primū Ethicū Nichomachū (ut liburē dicam, [illegible] sentio) nil aliud esse existimo, quam sophismatū et calumniarū sentinā. Nō propterea ni alia eorundem auctorū opera damno, imo vero ipsa quae in quibus Artis Organū nō est accommodatū, (multis n. et variis causis illi libri inutiles et inutiles ita nō posse utiliores proponi quam Rami dialecticam, quae et locorum praeceptionē, haud contemnenda apitonē.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ
ΟΡΓΑΝΟΝ.

ARISTOTELIS STAGIRITÆ PERIPATETICORVM principis Organum,

Hoc est libri omnes ad Logicam pertinentes, Græcè & Latinè.

IVL. PACIVS recensuit: è Græca in Latinam linguam conuertit: capitum & particularum distinctionibus, argumentisque: præterea variis lectionibus, necnō perpetuis notis, & tabulis synopticis illustrauit.

Ad Illustrem & Generosum Dominum, Dominum CAROLVM A ZEROTIN, Namestij & Rossicij Dominum, &c.

MORGIIS,
Excudebat Guillelmus Laimarius,
M. D. LXXXIIII.

Cum priuilegio CAESAREAE MAIESTATIS ad decennium.

LIBRORVM OMNIVM
qui hoc Organo continentur,
catalogus.

Πορφυρίου Εἰσαγωγή.	
Ἀριστοτέλους κατηγορίαι,	
Περὶ ἑρμηνείας.	
Ἀναλυτικῶν πρότερον,	βιβλία Β.
Ἀναλυτικῶν ὑστέρων,	βιβλ. Β.
Τοπικῶν,	βιβλ. Η.
Ἐλέγχων σοφιστικῶν.	βιβλ. Β

Porphyrij Isagoge.	
Aristotelis Categoriæ.	
De interpretatione.	
Analyticorum priorum,	lib. II.
Posteriorum,	lib. II.
Topicorum,	lib. VIII.
Elenchorum sophisticorum,	lib. II.

ILLVSTRI ET GENEROSO DOMINO, DOMINO CAROLO BARONI A Zerotin, Nameſtij & Roſſicij Domino, &c.

IVL. PACIVS S. D.

CVM multæ ſint artes ac ſcientiæ, Dei Optimi Maximi beneficio, à mortalibus inuentæ, quibus hanc vitam multis periculis & moleſtiis obnoxiam atque implicitam tuentur & iucundam reddunt: nulla mihi videtur eſſe vel magis hominibus neceſſaria, vel cuius vtilitas ad plures perueniat quàm logica facultas. Cum enim omnes pæne infinitæ ſint, vita autem humana angustis temporis ſpatiis ſit concluſa: (quod enim ſummus medicorũ de arte medica pronunciauit, de omnibus ſcientiis atque artibus verißimè dici poteſt) neceſſariò fit, vt alii alias colant, nemo autem omnes ſibi comparare queat. quod quidem diuina prouidentia factum eſſe non dubito, quo magis humana ſocietas conſeruetur, dum ſinguli, quod ſibi à Deo tributum eſt, in commune conferunt, viciſſimque id, quo carent & egent, ab aliis accipiũt. Ergo ſinguli ferè ſingulis artibus vel ſcientiis contenti, ceteras etſi non contemnunt, tamen relinquunt, vt in ea quam quiſque delegit, magis proficere poſſit. vnam verò atque alteram ei quam præcipuè colebant, adiunxerunt

--pauci quos æquus amauit
Iuppiter, aut ardens euexit ad æthera virtus.

Sed quia nulla est ars, nulla scientia, quæ logicis præceptis non vtatur, idcirco hanc solam à multis addiſci neceſſe eſt. Hæc Theologis, Juriſconſultis, philoſophis, medicis, quin etiam oratoribus & poëtis non ſolum eſt vtilis, ſed etiam prorſus neceſſaria. Nec perfectè vmquã intelliget ſcientiarum theoremata, aut oratorum & poetarum artificium, quicumque eſt Logicæ omnino expers. Jtaque iure optimo Ariſtoteles huius artis ignorationem veteribus philoſophis exprobrauit: & proculdubio, ſi nunc viueret, lõgè plures & longè acriùs eo nomine incuſaret. ipſe verò, ne in idem vitium incideret ἀπαιδεύσιας καὶ ἀπειρίας, quod aliis obiiciebat, diligentiſſimè in hanc artem incubuit, primúſque & eam abſoluit, & eius vbique præceptis rectiſſimè vſus eſt. Ac ſanè quicũque huius philoſophi ſcripta diligenter euoluet atque expendet, facere non poterit, quin præceptoris mei Jac. Zabarellæ, viri non minùs doctrina quàm nobilitate illuſtris, ſententiam probet. is enim cùm Logicam doceret, antequam ad philoſophiæ profeſſionẽ aſſumeretur, dicere ſolebat, Ariſtotelem potiſſimum ob perfectam logicæ cognitionẽ omnes alios philoſophos ſuperaſſe & longo interuallo poſt ſe reliquiſſe. Quamobrem cùm huius philoſophi libri omnes ſint magni faciendi, haud poſtremo loco habendi ſunt ij qui rationis vſum luculentiſſimè cõmonſtrant, ac demonſtrandi, definiendi, diuidendi artẽ pulcherrimo ordine traditã cõplectuntur. Neque tamẽ me latet tantã eſſe in his libris obſcuritatẽ, vt alij deterriti ab eorũ lectione omnino abſtinuerint, alii fruſtrà laborarint, & ne hilum quidẽ profecerint, alii denique, ne imperiti haberẽtur, ea calũniari ac reprehendere auſi ſint quæ intelligere nõ potuerũt. ſed primi illi ignauiam, ſecundi ſtultitiã, tertii improbitatẽ ſuam oſtẽderunt:

de Aristotelis auctoritate nihil detraxerunt. nã à pulcherrimis & vtilissimis rebus propter earũ difficultatẽ abstinere, abiectissimi animi est indiciũ. ad Aristotelis autẽ libros illotis manibus, & fideli ac docto præceptore destitutũ accedere, vt quidam summus vir dixit, amentia est. quæ verò non intelligit, nemo culpare solet, nisi planè improbus & sophista. Quibus igitur licet, hi alacriter & optima spe ad Aristotelis Logicam accedant, neque putent se oleum & operam perdituros, si sesquiannum in ea discenda consumpserint. Qui verò vel tarditate ingenii, vel doctoris inopia, vel alia ratione impediuntur, quo minus in Aristotelis Organo versari vtiliter possint, hi studiis suis aliter consulant, sumpto à Procis illis exẽplo, qui cùm Penelope frui non possent, ad ancillas animum conuerterunt. Quamquam spero hos quoque, si nostra editione vti voluerint, & diligẽtiam adhibuerint, fructum aliquem ex iis libris capere posse. nam ex Græco contextu quamplurima menda sustulimus, sectiones & interpunctiones ferè omnes emendauimus, interpretationem quàm maximè potuimus perspicuam, aliáque adiunximus, quæ & Aristotelis methodum declarare, & loca obscura illustrare nobis videntur. In tenui re fortasse multis videbimur laborasse: cum possimus, eorum potius quàm nostro iudicio, maiora præstare. sed nec tenuis est labor, nec modicam (nisi mea me spes fallit) vtilitatem ex his nostris qualibus qualibus laboribus studiosi consequentur. nolo enim cum poëta dicere,

--At tenuis non gloria:--

quia non gloriæ causa, sed ad publicam tantum vtilitatem respiciens, omnem laborem pertuli. Cuius quidẽ publicæ vtilitatis, Illustris ac Generose Domine, cum te studiosissi-

mum esse animaduerterim: speraui, si sub tuo nomine hoc opus emitterem, non ingratum tibi fore. Tu namque literatos homines & bonarũ artium studiosos summa beneuolentia complecteris, & omni beneficiorum genere prosequeris: veterũ autem sapientiæ monumẽta adeo nocturna ac diurna manu teris, vt nemo mirari debeat, si magis, quàm in ætatem tuam cadere posse videtur, animũ excolueris, pulcherrimarúmque rerum & linguarũ cognitione ornaueris. Sed aliter facere minimè posses, cùm ex nobilißima illa ZEROTINORVM familia ortus sis, quæ nõ solum virtutibus bellicis, sed etiã togatis semper floruit: nec vllis vmquàm impẽsis pepercit, vt viros doctos aleret, foueret, adiuuaret. Meritò igitur ad te mitto Aristotelis Peripateticorum ac (nisi nomen inuidiosum est) philosophorum omnium principis volumen primum, quo omnium scientiarũ atque artium fundamenta continentur. Non eges tu quidem his logicis præceptis: quippe qui ea iam didicisti, & ad grauiora studia animum appulisti: domique doctißimos præceptores habes, à quibus hæc & multò maiora petere potes. Sed tamen quæ olim didicisti, non sine honesta (vt opinor) voluptate in memoriã hos libros legens poteris reuocare. Vtut sit, hac ratione tam apud te ipsum, cuius virtutes cum admiratione veneror & colo, quàm apud alios volui testatum relinquere summum quo flagro desideriũ tibi gratificandi et obsequendi. Etiam atque etiam vale Illustris et Generose Domine Baro. Deus te quamdiutißimè incolumem seruet. Ex meo museo, Nonis Martii, cIↃ IↃ LXXXIIII.

ΕΙΣ ΟΡΓΑΝΟΝ
Ἀριστοτέλους

Ἡ δ' ἣ βίβλος Ἀριστοτέλους λογικῆς παιδείης,
Ὄργανον ὠὴ κάλεσαν σοφίης εἰδήμονες ἄνδρες.
Ἀλλ' μὲν αἰθομένῳ πυρὶ λαμπετόωντι ἐίσκω·
Φῶς γὰρ ἀληθείης παρέχει, ψεῦδός τε μιαιφόνα δέ.

IVLIVS PACIVS ita interpretabatur,

Hunc rationis opus librum ratione docentem,
Organon appellant docti. sed rectius igni
Fulgenti assimilare licet: quia lumina veri
Extollit, falsumque fugat, mentisque tenebras.

Summa Priuilegij.

CAESAREAE *Maiestatis priuilegio cautum est, ne quis Aristotelis opera à Iulio Pacio recognita, in Latinam linguam conuersa, ac certis tabulis, argumentis, diagrammatis, & perpetuis notis illustrata, siue in toto, siue in parte, per decem annorum spatium à prima die cuiuslibet eorum editionis computandum, simili aut alio quopiam charactere vel forma imitari, recudere, vel alio imprimenda dare, aut alibi impressa adducere, vendere, distrahereve, citra prafati Pacij vel eiusdem heredum consensu ac voluntate palàm aut occultè ausit. Qui secus faxit, nō solùm amissione omnium huiusce modi librorum, verùm etiam pœna decem marcarum auri puri pro dimidia fisco Imperiali fraudis vindici, reliqua parte ipsius Pacij usibus irremissibiliter pēdenda plectetur: vt latiùs Cæsareo diplomate expressum est, Dato Viennæ, die 15 mensis Augusti, anno Domini 1583.*

Subsignato,
RVDOLPHVS.

Ad mandatum sacræ Cæsareæ maiestatis proprium.
P. BERNBVRGER.

Aristotelis Organi prima editio absoluta est die 15. Martij, 1584.

SYNOPSIS ET ORDO LIBRORVM QVI IN HOC ORGANO CONTINENTVR.

ISAGOGE PORPHYRII non est pars Logicæ, sed introductio ad Logicam: quia Porphyrius non auctoris sed interpretis munere fungitur, explicās quinque vocabula, quibus Aristoteles in libris logicis frequenter vtitur.

Logica versatur circa syllogismum. itaque in hoc organo explicantur,

- I. Syllogismi partes
  - Quà significant primas notiones. — CATEGORIAE.
  - Quà sunt secundæ notiones. — DE INTERPRETATIONE.
- II. Syllogismus
  - Generaliter — PRIORA ANALYTICA.
  - Specialiter
    - Demonstratiuus — POSTERIORA ANALYTICA.
    - Dialecticus. — TOPICA.
    - Sophisticus. — DE SOPHISTICIS ELENCHIS.

Singulorum librorum specialem methodum vide suis locis.

ARI-

ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.

PORPHYRII
ISAGOGE,

IVLIO PACIO
interprete.

SYNOPSIS SEV METHODVS ISAGOGES PORPHYRII.

- Præfatio. *Cap.* 1.

TRACTATVS I.

- Huius libelli tres sunt partes,
  - ἔκθεσις — Expositio quinque vocum,
    - Generis & speciei.
      - Distinctiones, & definitiones. *Cap.* 2.
      - Diuisio. *Cap.* 3.
    - Differentiæ. *Cap.* 4.
    - Proprij. *Cap.* 5.
    - Accidentis. *Cap.* 6.

TRACTATVS II.

- Collatio quinque vocum,
  - Omnium — *Cap.* 7.
  - Generis cum
    - Differentia. *Cap.* 8.
    - Specie. *Cap.* 9.
    - Proprio. *Cap.* 10.
    - Accidente. *Cap.* 11.
  - Numerus collationum. *Cap.* 12.
  - Differentiæ cum
    - Specie. *Cap.* 13.
    - Proprio. *Cap.* 14.
    - Accidente. *Cap.* 15.
  - Speciei cum
    - Proprio. *Cap.* 16.
    - Accidente. *Cap.* 17.
  - Proprij, & accidentis. *Cap.* 18.

ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ ΕΙΣΑΓΩΓΗ.

PORPHYRII ISAGOGE.

PRÆFATIO, CAP. I.

1 Subiectum, utilitas, & methodus huius libri. 2 Quæstiones omittendæ. 3 Reductio huius libri ad logicen.

ΤΟΝΤΟΣ αὐαλκαίᾳ, Χρυσαόρι, καὶ εἰς τὸ τῶν φῶν Ἀριστοτέλ κατηγορικῶν διδασκαλίαν, τ γνῶναι τί γένος, καὶ τί διαφορά, τί τε εἶδος, καὶ τί ἴδιον, καὶ τί συμβεβηκός, εἰς τε τὴν ὁρισμῶν δόσιν, καὶ ὅλως εἰς τὰ περὶ διαιρέσεως, καὶ ἀποδείξεως· χρησίμως οὔσης τῆς τούτων θεωρίας σύντομόν σοι πραγμάτειαν πειρασόμεθα βραχέων, ὡς περ ἐν εἰσαγωγῆς ἔοπω, τὰ μὲν τοῖς πρεσβυτέροις ἐπελθεῖν, τὰ μὲν βαθυτέρων ἀπερχόμενος ζητημάτων, τὰ δὲ ἁπλουστέρων συμμέτρως σχολάζομένος δ. ¶ Αὐτίκα περὶ γενῶν τε καὶ εἰδῶν, τὸ μὲν εἶναι ὑφεστηκεν, εἴτε καὶ ἐν μόναις ψιλαῖς ἐπινοίαις κεῖται· εἴτε καὶ ὑφεστηκότα σώματά ἐστιν, ἢ ἀσώματα· καὶ πότερον χωριστά, ἢ ἐν τοῖς αἰσθητοῖς καὶ περὶ ταῦτα ὑφεστῶτα, παραιτήσομαι λέγειν· βαθυτάτης οὔσης τῆς τοιαύτης θεωρημάτειας, & ἄλλης μείζονος ἢ μένης ἐξετάσεως. ¶ Τὸ δ' ὅπως περὶ αὐτῶν τε καὶ τῶν περικειμένων λόγων τῶν παλαιῶν διέ-

1 Quia sæpe Aristoteles mentionem facit harũ quinque vocum in libro categoriarum.

b Quia vera definitio cõstat ex genere & differentiis. interdũ loco differentiarũ vtimur propriis. accidentia verò cognosci debent, vt vitetur.

c Quia genus diuiditur in species per differentias. Interdum etiam diuiditur propriis & accidentibus.

d Quia demonstratur propriũ de specie per differentiam vel definitionem.

e Id est, categoriarum, definitionum, diuisionum, demõstrationum. Alij referũt ad quinq; voces, genus, differentiã, &c.

f Sub. philosophis.

g Quoniam hic liber non est logicæ pars, sed introductio ad logicam, & lexicon quoddam logicum.

h Solæ & nudæ animi notiones sunt, quibus nihil in rerum natura respondet, vt notio Chimeræ.

i A rebus sensilibus, vt Plato existimauit, qui constituit ideas separatas ab iis quæ sub sensum cadunt.

k Pertinet enim ad primam philosophiam.

l Genere & specie.

m Differentia, proprio, accidente.

n In prima particula.

o Quidã interpretantur, probabiliter.

seruerunt, & horũ maximè Peripatetici; nunc tibi tentabo monſtrare.

λαβον, κ) τούτων μάλιστα οἱ ἐν τῷ περιπάτῳ, νυῦν σοι πειράσομαι δεικνύειν.

EXPOSITIO QVINQVE VOCVM,

TRACTATVS PRIOR.

Quid ſit genus, & ſpecies, CAP. II.

1 ¶ *De homonymia generis, & ſpeciei.* 2 ¶ *De genere. Significatio prima.* 3 *Significatio altera.* 4 *Expoſitarum ſignificationum collatio ab vſu,* 5 *& origine.* 6 *Significatio tertia.* 7 *In hac tertia ſignificatione genus accipi à philoſophis.* 8 *Definitio, & exemplum.* 9 *Protheoria ſequentis expoſitionis.* 10 *Expoſitio definitionis prior, qua oſtenditur nihil in definitione deſiderari, quia per eam genus ſeiungitur ab aliis categorematis, id eſt, individuo,* 11 *ſpecie,* 12 *proprio,* 13 *differentia, & accidente.* 14 *Expoſitio poſterior: qua, vt appareat nihil in definitione ſuperuacuum eſſe, declaratur vſus ſingularũ particularũ definitionis: hoc eſt, Dici de pluribus,* 15 *Differentibus ſpecie,* 16 *In quæſtione quid eſt.* 17 *Concluſio.* 18 ¶ *De ſpecie. Significatio prima.* 19 *Significatio ſecunda.* 20 *Obiectionis ſolutio.* 21 *Definitiones generales.* 22 *Definitio propria infimæ ſpeciei.* 23 *Diſcrimen harum definitionum explicandum in ſequenti capite.*

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΓΕΝΟΥΣ ΚΑΙ ΕΙΔΟΥΣ, ΚΕΦ. Β.

1 ¶ Περὶ ὁμωνυμίας γένους κ) εἴδους. 2 ¶ Περὶ γένους. Σημασία πρώτη. 3 Σημασία δευτέρα. 4 Τῶν εἰρημένων σημασιῶν σύγκρισις ἀπὸ τῆς χρήσεως, 5 κ) τῆς ἐτυμολογίας. 6 Σημασία τρίτη. 7 Ἐν ταύτῃ τῇ τρίτῃ σημασίᾳ τὸ γένος λαμβάνεσθαι παρὰ τοῖς φιλοσόφοις. 8 Ὁρισμὸς κ) παράδειγμα. 9 Προθεωρία τῆς ἑξῆς ἐκθέσεως. 10 Ἔκθεσις τοῦ ὁρισμοῦ τοῦ πρώτου, καθ' ὃν δείκνυται μηδὲν ἐν τῷ ὁρισμῷ ζητεῖσθαι, ὅτι διὰ τούτου χωρίζεται τὸ γένος τῶν ἄλλων τῶν κατηγορουμένων, τοῦ τε ἀτόμου, 11 εἴδους, 12 ἰδίου, 13 διαφορᾶς κ) συμβεβηκότος. 14 Ἔκθεσις τοῦ ὑστέρου ὁρισμοῦ, καθ' ὃν δείκνυται μηδὲν περιττὸν ἐν τῷ ὁρισμῷ εἶναι, ἀλλὰ πάντα τὰ μέρη τοῦ ὁρισμοῦ ἀναγκαῖα εἶναι· ἐκ τῆς τῶν καθόλου κ) κατὰ μερικῶν χρήσεως τοῦ ὁρισμοῦ. 15 Ἐκ τοῦ κατὰ διαφορῶν εἴδει. 16 Ἐκ τοῦ ἐν τῷ τί ἐστι ζητήματι. 17 Συμπέρασμα. 18 ¶ Περὶ εἴδους. Σημασία πρώτη. 19 Σημασία δευτέρα. 20 Ἔνστασις κ) λύσις. 21 Ὁρισμοὶ γενικοί. 22 Ὁρισμὸς ἴδιος τοῦ ἀτόμου εἴδους. 23 Διάκρισις τῶν ὁρισμῶν τούτων, ἣν ἐν τῷ ἑξῆς κεφαλαίῳ ἐπιτελεῖν χρή.

a Simul explicat genus & ſpeciem, quia ſunt relata. eáque prius diſtinguit quàm definiat, quia ſunt vocabula homonyma. Porrò diſtinctio generis petita eſt ex li. 4. primę philoſophię, c. 28.

b Vno modo dici, vnam rem ſignificare.

c Hercule.

d Herculeorum genus.

c Idcircò diuerſi ſunt hominum mores, diuerſæ rerum ſingularum naturæ pro diuerſitate locorũ in quibus oriuntur.

f Id eſt, ſecũdi: etſi nonnulli & quidem doctiſſimi viri intelligũt primam ſignificationem.

ΟΥΤΕ τὸ γένος τὸ εἶδος ἁπλῶς λέγεται.[b] ¶ Γένος γὰρ λέγεται καὶ ἡ τινῶν ἐχόντων πως πρὸς ἕν τι καὶ πρὸς ἀλλήλους ἀθροισις. καθ' ὃ σημαινόμενον, τὸ Ἡρακλειδῶν λέγεται ἔθνος ἐκ τῆς ἀφ' ἑνὸς σχέσεως (λέγω δὲ τῆς Ἡρακλέους) καὶ τῆς πλήσεως τῆς ἐχόντων πως πρὸς ἀλλήλους τὴν ἀπ' οὐσίαν[c] οἰκειότητα, κ) διὸ τιμᾶν τὸ ὑπὸ τῆς ἄλλων γενῶν κεκλημένον.[d] ¶ Λέγεται δὲ καὶ ἄλλως πάλιν ἔθνος, ἡ ἐκάστου τῆς ἔθνισεως ἀρχή, εἴτε ὑπὸ τοῦ τεκόντος, εἴτε ὑπὸ τοῦ τόπου ἐν ᾧ τις ἐγένετο. οὕτω γὰρ Ὀρέστην μὲν ὑπὸ Ταντάλου φασὶν ἔχειν τὸ ἔθνος, Ὕλλον δὲ ἀφ' Ἡρακλέους. καὶ πάλιν, Πίνδαρον μὲν Θηβαῖον εἶναι τὸ ἔθνος, Πλάτωνα δὲ Ἀθηναῖον. καὶ γὰρ ἡ πατρὶς, ἀρχή τις ἐστὶ ἑνὸς ἑκάστου ἔθνισεως, ὥσπερ ὁ πατήρ. ¶ Τοῦτο δὲ ἔοικε πρόχειρον εἶναι τὸ σημαινόμενον. Ἡρακλεῖδαι γὰρ λέγονται, οἱ ὑπὸ ἔθνους

1 2 3 4

γρ. οἱ ἐκ γένους &c. ἀλλ' ἡ γένεσις ἐστιν.

attribuitur, qui non ſpecie inter ſe differunt ſed numero. animal autem, quum ſit genus, homini & boui & equo attribuitur, qui ſpecie quoque inter ſe differunt non ſolùm numero. ¶ A proprio autem differt genus: quoniam proprium vni tantùm ſpeciei, cuius eſt proprium, & indiuiduis ſub ea ſpecie *contentis* attribuitur: vt aptum ad ridendum, attribuitur ſoli homini & particularibus hominibus. genus verò non vni ſpeciei attribuitur, ſed pluribus & differentibus ſpecie.

¶ Verùm à differentia & communiter accidentibus differt genus: quia etſi pluribus & differentibus ſpecie attribuuntur differentiæ & communiter accidentia, non tamen attribuuntur in *quæſtione* quid eſt, ſed in *quæſtione* quale quid eſt. Interrogãtibus enim aliquibus quid ſit illud cui hæc attribuuntur, genus reſpondemus. differẽtias verò, & accidentia non reſpondemus: quia non in *quæſtione* quid eſt, attribuuntur ſubiecto, ſed potiùs in quæſtione quale quid eſt. cùm enim interrogamur quale quid eſt homo, dicimus rationale: & cùm interrogamur quale quid[a] eſt coruus, dicimus nigrum. ac rationale quidem eſt differentia: nigrum verò, accidens. ſed cùm, quid homo ſit, interrogamur: animal reſpondemus. animal autem eſt hominis genus. ¶ Quã-propter genus, eo quòd dicitur de pluribus, ſecernitur ab indiuiduis quę vni dumtaxat attribuuntur. ¶ Eo autẽ quòd *dicitur* de differentibus ſpecie, diſtinguitur ab iis quæ vt ſpecies ſiue vt propria attribuuntur.

a Hinc apparet vanam eſſe interpretum diſtinctionem inter quæſtionem quale eſt & quæſtionẽ quale quid eſt: quaſi differentia attribuatur in hac quæſtione, accidens in illa.

καθ' ὑποκειμένου λέγεται, ἀλλὰ μᾶλλον ἐν τῷ ὁποῖόν τι ἐστιν· ἐν δὲ τῷ ἐρωτᾶν, ὁποῖόν τί ἐστιν [ὁ] ἄνθρωπος, φαμὲν ὅτι λογικόν· καὶ ἐν τῷ, ὁποῖόν τί ἐστιν ὁ κόραξ, φαμὲν ὅτι μέλας. ἔτι δὲ τὸ μὲν λογικὸν, διαφορά· τὸ δὲ μέλαν, συμβεβηκός· ὅταν δὲ τί ἐστιν ἄνθρωπος ἐρωτηθῶμεν, ζῷον ὑποκείμεθα· ἓν δὲ ἄνθρώπου γένος, τὸ ζῷον. 14

¶ Ὡς τε τὸ μὲν κατὰ πλειόνων λέγεσθαι τὸ γένος, διαστέλλει αὐτὸ ὑπὸ τοῦ καθ' ἑνὸς μόνου τοῦ ἀτόμων κατηγορουμένων. ¶ Τὸ δὲ διαφερόντων τοῦ εἴδει, διαστέλλει ὑπὸ τοῦ ὡς εἰδῶν κατηγορουμένων, ἢ ὡς ἰδίων.

¶ Τὸ

16 ¶ Τὸ δὲ ἐν τῷ τί ὅτι κατηγορεῖσθαι, χωρίζει αὐτὸ ἀπὸ τῶν διαφορῶν ἢ τῶν κοινῶν συμβεβηκότων, ἃ οὐκ ἐν τῷ τί ὅτιν, ἀλλ' ἐν τῷ ὁποῖόν τί ὅτιν, ἢ πῶς ἔχον τί ὅτι, κατηγορεῖται ἕκαστον ὧν κατηγορεῖται.

17 ¶ Οὐδὲν ἄρα περιττὸν, οὐδὲ ἐλλεῖπον διαφέρει ἢ τὰ ὁρίους ἡνωμένα ὑποδεικνῦσθαι τῆς οὐσίας.

18 ¶ Τὸ δὲ εἶδος λέγεται μὲν καὶ ἐπὶ τῆς ἑκάστου μορφῆς· καθ' ὃ εἴρηται,

Πρώτιστον εἶδος ἄξιον τυραννίδι.

19 ¶ Λέγεται δὲ εἶδος, καὶ τὸ ὑπὸ τὸ καταδοδὲν γένος. καθ' ὃ εἰώθαμεν λέγειν τὸν μὲν ἄνθρωπον εἶδος τοῦ ζώου, γένους ὄντος τοῦ ζώου· τὸ δὲ λευκὸν, τοῦ χρώματος εἶδος· τὸ ζῷωνον, τοῦ χρώματος εἶδος. ¶ Εἰ δὲ [καὶ] τὸ γένος καταδιδόντες τὰ εἴδεσι ἐμεμνήμεθα, εἰπόντες τὸ κοινὸν πλειόνων καὶ διαφερόντων τῷ εἴδει ἐν τῷ τί ὅτι κατηγορεσύμενον· καὶ τὸ εἶδος φαμὲν τὸ ὑπὸ τὸ καταδοδὲν γένος· εἰδέναι χρὴ, ὅτι ἐπεὶ καὶ τὸ γένος τινὸς ὅτι γένος, καὶ τὸ εἶδος τινὸς ὅτιν εἶδος, [ἑκάτερον ἑκατέρᾳ,] ἀνάγκη ἐν τοῖς ἀμφοτέροις λόγοις καὶ χρῆσθαι ἀμφοτέροις. ¶ Ἀποδίδοασιν οὖν τὸ εἶδος ὧδε οὕτως, εἶδος ὅτι Τὸ κατὰ πλειόνων ὑπὸ τὸ γένος· ὃ, ἐν τῷ γένος ἐν τῷ τί ὅτι κατηγορεῖται. ¶ Ἔτι δὲ καὶ ὧδε, εἶδος ὅτι τὸ κοινὸν πλειόνων καὶ διαφερόντων τῷ ἀριθμῷ ἐν τῷ τί ὅτι κατηγορεσύμενον. ¶ Ἀλλ' αὖτη μὲν ἡ καταδοσις, τὸ εἰδικωτάτου αὖ εἶη, καὶ ὁ ὅτι μόνον εἶδος, [οὐκέτι δὲ καὶ γένος·] ἀφ' οὗ ἄλλαι εἶεν ἂν καὶ τῷ μὴ εἰδικωτάτων. σαφὲς δ' ἂν εἴη τὸ λεγόμενον, τὸν τὸν ζῷον.

16 ¶ Denique eo quòd attribuitur in *quæstione* quid est, separatur à differētiis & à communiter accidentibus, quæ non in *quæstione* quid est, sed in *quæstione* quale quid est, aut quomodo quid affectum est, attribuuntur, vnumquodque *scilicet ijs* quibus 17 attribuitur. ¶ Nihil igitur superuacuum, nihil prætermissum est in dicta generis, *id est* 18 notionis, descriptione. ¶ Species verò dicitur etiam de cuiusque forma. qua *significatione* dictum est, [a]

Primùm quidē species digna est imperio.

19 ¶ Dicitur quoque species quæ sub explicato genere *ponitur*. qua *significatione* consueuimus dicere hominem esse speciem animalis · album, speciem coloris · triangulum, speciem figuræ. ¶ Quòd si genus definientes, speciei mentionem fecimus dicētes, Quod pluribus & differentibus specie attribuitur in *quæstione* quid est? & speciem dicimus *esse*, quæ sub explicato genere *ponitur*: nosse oportet; quoniam & genus alicuius est genus, & species alicuius est species, vtrumque vtriusque; necesse esse etiam in vtrorumque definitio- 21 nibus vtrisque vti. ¶ Explicant igitur speciem & sic [b], Species est quæ collocatur sub genere: &, Cui genus attribuitur in *quæstione* quid est. ¶ Præterea etiã 22 sic, [c] Species est quæ pluribus & differentibus numero attribuitur [d] in *quæstione* quid est. 23 ¶ Sed hæc est explicatio *speciei* specialissimæ, & quæ est tãtùm species, nũquã genus. aliæ verò sunt etiã earũ quæ non sunt specialissimæ. ac manifestum hoc modo [e] fiet quod dicimus.

a Ab Euripide, testibus Athenæo lib. 13 cap. 7. & Stobæo in sermone de pulchritudine.

b Obserua speciem non definiri vt est categorema, sedquã subiicitur generi.

c Hæc definitio conuenit speciei infimæ quatenus est categorema.

d Sub. *tantùm*, vel, *proximè & per se*. nã genus de individuis numero differentibus dicitur non tã per se quàm per speciẽ specialissimam.

e Ex diuisione generũ & specierũ explicanda in seq. cap.

Generum & ſpecierum diuiſio. CAP. III.

1 *Diuiſio.* 2 *Singulorum diuiſionis membrorum definitiones.* 3 *Exempla in categoria ſubſtantiæ.* 4 *Habitus ſubalternorum,* 5 *Et extremorum.* 6 *Definitiones generaliſſimi,* 7 *ſpecialiſſimi,* 8 *& ſubalternorum.* 9 *Expoſitio à ſimili.* 10 *Numerus generaliſſimorum,* 11 *Specialiſſimorum,* 12 *& individuorum.* 13 *De ſcitu tia.* 14 *De adſenſu & deſenſu in categoriis.* 15 *De ratione attribuendi & ſubiiciendi.* 16 *De individuis,* 17 *De ratione totius continentis & partis contentæ.* 18 *Epilogus.*

IN vnaquaque categoria ſunt quædam generaliſſima, quædam ſpecialiſſima : & inter generaliſſima & ſpecialiſſima, *ſunt* alia, quæ eadem *ſunt* genera & ſpecies. [a] ¶ Generaliſſimum eſt, quo nullum poteſt eſſe ſuperius genus. Specialiſſimum *eſt*, quo nulla poteſt eſſe inferior ſpecies. inter generaliſſimum & ſpecialiſſimum *ſunt* alia, quæ eadem ſunt & genera & ſpecies, ſi tamen ad aliud atque aliud referantur. ¶ Fiat autem in vna categoria manifeſtum quod dicimus. Subſtantia eſt & ipſa genus. ſub ea eſt corpus. & ſub corpore animatum corpus. ſub quo animal. ſub animali autem rationale animal. ſub quo homo. ſub homine autem Socrates, & Plato, & ſinguli homines.

[a] In categoriis colligantur, etiam indiuidua, vt oſtſtat ex lib. Categoriar. ca. de ſubſtantia.

ΚΑΘ' ἑκάστην κατηγορίαν ὄντί τινα γενικώτατα, καὶ πάλιν ἄλλα εἰδικώτατα, καὶ μεταξὺ τῶν γενικωτάτων καὶ τῶν εἰδικωτάτων ἄλλα ἃ [καὶ] γένη καὶ εἴδη λέγεται τὰ αὐτά. ¶ Ἔστι δὲ γενικώτατον μέν, ὑπὲρ ὃ οὐκ ἂν εἴη ἄλλο ἀνωτέρω γένος. εἰδικώτατον δέ, μετ' ὃ οὐκ ἂν ἄλλο ὑποβεβηκὸς εἶδος. μεταξὺ δὲ τῶν γενικωτάτου καὶ εἰδικωτάτου ἄλλα, ἃ [καὶ] γένη καὶ εἴδη ὄντι τὰ αὐτά, πρὸς ἄλλο καὶ ἄλλο λαμβανόμενα. ¶ Γενέσθω δὴ μιᾶς κατηγορίας σαφὲς τὸ λεγόμενον. ἡ οὐσία, ἔστι μὲν καὶ αὐτὴ γένος. ὑπὸ ταύτην ὄντι σῶμα. καὶ ὑπὸ τὸ σῶμα, ἔμψυχον σῶμα. καὶ ὑπὸ τὸ ζῷον. ὑπὸ δὲ τὸ ζῷον, λογικὸν ζῷον. ὑπὸ ὃ ὁ ἄνθρωπος. ὑπὸ δὲ τὸν ἄνθρωπον, Σωκράτης, [καὶ] Πλάτων, καὶ οἱ καθ' ἕκαστα μέχρις ἀνθρώποι.

1 2

χ. ἄλλο τι

χ. οὐ ἔστι

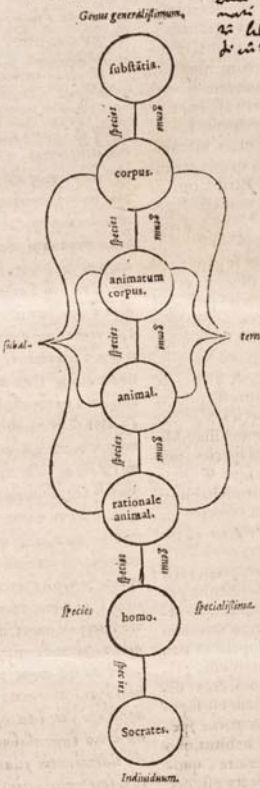
χ. τῶν γενικωτάτων, καὶ τῶν εἰδικωτάτων

3

χ. τὸ σῶμα.

χ. τὸ ἔμψυχον.

Genus

Ἀλλὰ τούτων, ἡ μὲν οὐσία, τὸ γενικώτατον, ἐστὶν ὁ μόνον γένος. τὸ δὲ ἄνθρωπος, τὸ εἰδικώτατον, καὶ μόνον εἶδος. τὸ μὲν σῶμα, εἶδος τῆς οὐσίας, γένους ὂν τοῦ ἐμψύχου σώματος. ἀλλὰ καὶ τὸ ἔμψυχον σῶμα, εἶδος μὲν τοῦ σώματος, γένους ὂν τοῦ ζώου.

Sed ex his substantia *est* generalissimum illud & solùm genus. homo verò est specialissimum illud, & solùm species. corpus autem *est* genus substantiæ, species animati corporis. & animatum quoque corpus *est* species corporis, genus animalis.

a Aristoteles tamen 4 topic. 5 negat animal esse speciem corporis.

iterũ animal *est* ti corporis, genus rationalis animalis. rationale animal *est* species animalis, genus hominis. homo verò *est* quidem species animalis rationalis, sed non *est* etiam genus singulorum hominum, verùm species tantummodò. & omne, quod ante indiuidua proximè attribuitur, species solùm est, non etiam genus. Vt igitur substantia, quæ in summo *loco posita* est, quia nullum habet ante se genus, est generalissimum illud: ita etiam homo· qui est species post quã non est alia species, nec aliquid quod possit diuidi in species, sed indiuidua· (indiuiduum enim est Socrates, & Plato, & hoc album) solùm est species, & extrema illa species, &, vt diximus, specialissimum illud. Media verò, priorum species, posteriorum genera sunt. ¶ Quo- 4 circa duo sunt horum habitus: *alter* ad priora, quo species eorum esse dicuntur: *alter* ad inferiora, quo genera eorum esse dicuntur. ¶ Extremorum verò 5 vnus est habitus. sanè enim generalissimum erga inferiora affectum est, quorum omnium est genus: erga superiora non item; cùm sit summum, primúmque principium, &, vt diximus, *id* quo nullum est superiùs genus. Sed & *species* specialissimæ vnus est habitus, quo quidem erga anteriora, quorum est species, affecta est. nec verò est alius habitus, quo refertur ad posteriora: sed & indiuiduorũ species dicitur. Verùm species indiuiduorum dicitur vt ea continens: species verò priorum vt *id* quod ab eis cõtinetur.

πάλιν τὸ ζῶον, εἶδος μὲν τὸ ἐμψύχου σώματος, γένος δὲ τὸ λογικοῦ ζώου. τὸ δὲ λογικὸν ζῶον, εἶδος μὲν τοῦ ζώου, γένος δὲ τοῦ ἀνθρώπου. ὁ δὲ ἄνθρωπος, εἶδος μὲν τοῦ λογικοῦ ζώου, οὐκέτι δὲ γένος τῶν κατ' μέρος ἀνθρώπων, ἀλλὰ μόνον εἶδος. καὶ πάντα τὰ ἐφεξῆς τῶν ἀτόμων ἀφορισθέντων μόνον, εἶδος ἀεὶ εἶναι μόνον, οὐκέτι δὲ καὶ γένος. ὡς περ οὖν ἡ οὐσία ἀνωτάτω οὖσα, τοῦ μηδὲν ἐστὶ πρὸ αὐτῆς γένος, ἰῶ τὸ γενικώτατον· οὕτω καὶ ὁ ἄνθρωπος, εἶδος ὢν μόνον· ὃ οὐκ ἔστιν ἄλλο εἶδος, οὐδὲ ἕτερον τῶν τμηθέντων δυναμένων εἰς εἴδη, ἀλλὰ τῶν ἀτόμων (ἄτομον δὲ Σωκράτης, καὶ Πλάτων, καὶ τοῦτο τὸ λευκὸν) μόνον ἀεὶ ἐστὶν εἶδος, καὶ τὸ ἔσχατον εἶδος, καὶ ὡς ἐφαμὲν, τὸ εἰδικώτατον. τὰ δὲ μέσα, τῶν μὲν πρὸ αὐτῶν ἐστὶν ἀεὶ εἴδη· τῶν δὲ μετ' αὐτὰ, γένη. ¶ Ὡς τοίνυν ταῦτα μὲν ἔχει σχέσεις δύο, τὴν τε πρὸς τὰ πρὸ αὐτῶν, καθ' ἣν εἴδη αὐτῶν ἐστὶ λέγεται· τήν τε πρὸς τὰ μετ' αὐτὰ, καθ' ἣν γένη αὐτῶν ἐστὶ λέγεται. ¶ τὰ δὲ ἄκρα μίαν ἔχει σχέσιν. τό, τε γὰρ γενικώτατον τῶν μὲν ὡς πρὸς τὰ ὑφ' αὐτὸ ἔχει σχέσιν, γένος ὂν πάντων τὸ ἀνώτατον· τὴν δὲ ὡς πρὸς τὰ πρὸ αὐτοῦ οὐκέτι ἔχει, ἀνώτατον ὂν καὶ πρώτην ἀρχὴν, καὶ, ὡς ἐφαμὲν, ὑφ' ὃ οὐκ ἂν εἴη ἄλλο ἐπαναβιβικὸς γένος. τὸ δὲ εἰδικώτατον μίαν ἔχει τὴν αὐτὸ σχέσιν· τὴν [μὲν] ὡς πρὸς τὰ πρὸ αὐτοῦ ὧν ἔστιν εἶδος. τὴν δὲ ὡς πρὸς τὰ μετ' αὐτὸ, οὐκ ἀλλοίαν ἔχει σχέσιν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀτόμων εἶδος λέγεται. ἀλλ' εἶδος μὲν λέγεται τῶν ἀτόμων, ὡς πρεῖσσον αὐτά· εἶδος δὲ πάλιν τῶν πρὸ αὐτοῦ, ὡς περιεχόμενον ὑπ' αὐτῶν.

γρ. δὲ λέγεται Πλάτων, καὶ Καλλιστώνης.

γρ. λέγεται.

γρ. αὐτοῦ τοῦ ἐστὶ καὶ οὐκ ἐστὶ ω. γρ. ἢ τὸ εἰδικώτατον δὲ μίαν ἔχει σχέσιν

αλλ' τῶν αὐτῶν ἢ

¶ Ἀφο-

6 ¶ Ἀφορίζονται τοίνυν τὸ μὲν γενικώτατον [γένος], ὃ γένος ὂν, οὐκ ἔστιν εἶδος. καὶ πάλιν, ὑφ' ὃ οὐκ ἄλ-
7 λο ἐπαναβιβικὸς γένος. ¶ Τὸ δὲ εἰδικώτατον [εἶδος οὔτως,] ὃ εἶδος ὂν, οὐκ ἔστι γένος· καὶ, ὃ εἶδος ὂν, οὐκ ἂν διελοίμεθα εἰς εἴδη. [ἔτι δὲ] καὶ, ὃ κατ' πλειόνων καὶ διαφερόντων τῷ ἀριθμῷ ἐν τῷ τί ἐστι κα-
8 τηγορεῖται. ¶ Τὰ δὲ μέσα τῶν ἄκρων, ὑπαλληλά τε καλοῦσιν εἴδη καὶ γένη, καὶ ἕκαστον αὐτῶν εἶδος ἕως καὶ γένος πάντα, πλὴν ἄλλο μού τι καὶ ἄλλο λαμβανόμενον. τὰ δὲ πρὸ τῶν εἰδικωτάτων ἄχρι τοῦ γενικωτάτου ἀεὶ γένη τε λέ-
9 γεται καὶ εἴδη ὑπάλληλα. ¶ Ὡς ὁ Ἀγαμέμνων, Ἀτρείδης καὶ Πελοπίδης, καὶ Ταντα-
10 λίδης, καὶ τὸ τελευταῖον Διός. ¶ Ἀλλ' ἔστι μὲν τῶν γενεαλογιῶν εἷς ἕνα αἰτούμενος (φέρε εἰπεῖν τὸν Δία) τελευτᾷ ἀρχαίῳ, ὡς ἔστι τὸ πλεῖστον. ἔστι δὲ τῶν γενῶν τε καὶ εἰδῶν οὐχ οὕτως ἔχει· οὐ γὰρ ἔστι κοινὸν γένος πάντων τὸ ὄν· οὐδὲ πάντα ὁμωνύμως καθ' ἓν τὸ ἀνωτάτω γένος, ὡς φησιν Ἀριστοτέλης. ἀλλὰ κείσθω, ὥσπερ ἐν ταῖς κατηγορίαις, τὰ πρῶτα δέκα γένη, οἷον ἀρχαὶ δέκα πρῶται. κἂν δή πάντα τις, ὄντα κλῇ, ὁμωνύμως (φησὶ) καλέσει, ἀλλ' οὐ συνωνύμως. εἰ μὲν γὰρ ἓν κοινὸν ἦν γένος πάντων τὸ ὄν, συνωνύμως ἂν πάντα, ὄντα ἐλέγετο. δέκα δὲ ὄντων τῶν πρώτων, ἡ κοινωνία τοῦ ὀνόματος μόνον, οὐ μὴν καὶ τὸν λόγον τοῦ πράγματος. δέκα μὲν οὖν τὰ γενικώτα-
11 τα. ¶ Τὰ δὲ εἰδικώτατα ἐν ἀριθμῷ μέν πού εἰσιν, οὐ μὴν ἀπείρῳ. ¶ Τὰ δὲ ἄτομα, ἅπερ ἐστὶ τὰ
12 μετὰ τὰ εἰδικώτατα, ἄπειρα.

6 ¶ Sic igitur definiunt genus generalissimum, Quod, cùm sit genus, non est species. & rursus, Quo non est aliud superius
7 genus. ¶ Speciem autem specialissimam sic *definiunt*, Quæ, cùm sit species, non est genus. &, Quæ, cùm sit species, in species diuidi nequit. item, Quæ pluribus & differentibus numero attribuitur in *quæstio-*
8 *ne* quid est. ¶ Media verò extremorum, vocant species & genera subalterna. & vnumquodque eorum, genus ac speciem esse ponunt, si cum alio atque alio conferatur. Nam quæ *sunt* ante specialissima adscendendo vsque ad generalissimum, genera & species subalternæ dicuntur. ¶ Vt Agamemnon, Atrides, Pelopides, Tantalides, & postremùm Io-
9 10 uis. ¶ Sed in genealogiis advnũ principium, (verbi gratia ad Iouem) plerumque referunt. Generum verò & specierum alia est ratio. quoniam Ens non est commune omnium genus: nec omnia ratione suprema generis sunt homogenea, vt ait Aristoteles. sed ponantur, vt in Categoriis, prima decem genera, quasi prima decem principia. quòd si quis omnia appellet ENTIA, appellatio (inquit) homonyma[a] erit, non synonyma. etenim si Ens esset commune omnium genus, omnia synonymos dicerentur Entia. sed cùm decem sint prima: communitas est in nomine tantùm, nõ in definitione ad illud nomen accõmodata. Decẽ igitur sunt generalissima. ¶ Sed specialissima sunt quidẽ aliquo numero non tamen infinito.
11 12 ¶ Individua verò, quę sunt post specialissima, *sunt* infinita.

[a] Immo ens nec συωνύμως dicitur, nec ὁμωνύμως, sed πρὸς ἓν μίαν τινὰ οὐσίαν: vt Arist. docet lib. 3. primæ philosophiæ, cap. 2.

¶ Idcirco cùm vsque ad specialissima à generalissimis descẽderimus, iubebat [a] Plato quiescere: descendere autem per ea quæ sunt in medio, diuidendo specificis differentiis. infinita verò, inquit, omittenda, quia nõ potest eorũ esse scientia. ¶ Descendendo igitur ad specialissima, necesse *est* diuidentes per multitudinem ire. adscendendo autem ad generalissima, necesse est colligere multitudinem in vnum. vim enim multa in vnum colligendi habet species, & adhuc magis genus. contrà verò quæ sunt in parte & singulæ res vnum in multa semper diuidũt. etenim specici participatione multi homines sunt vnus *homo*. ob eos verò qui sunt in parte & singulos, vnus ille & cõmunis *est* multi. quia singulare habet vim diuidendi: cõmune autem habet vim colligendi & vniendi. ¶ Iã verò cùm quid sit genus, & quid species, explicatum sit: cùmque genus sit vnum, species plures: (quandoquidem [b] diuisio generis semper *fit* in plures species) genus [c] quidem semper speciei attribuitur, & omnia superiora inferioribus. species autem nec generi proximo nec superioribus *attribuitur*: quia non reciprocatur. oportet enim aut æqualia æqualibus attribui, vt equo aptum ad hinniendum: aut maiora minoribus, vt animal homini: sed minora maioribus non item. Nam dicere non possis animal esse hominem, vt dicere potes hominem esse animal. Quibus autem species attribuitur, iis etiam speciei genus necessariò attribuetur, & generis genus, vsque ad generalissimum. nam si verè dicitur, Socratem *esse* hominem,

[a] In Phileb. tomo 2. editionis Henrici Stephani, pag. 16. D.

[b] Coniunge 4. topic. cap. 3.

[c] Coniunge regulam 1. cap. 3. Categor. & regulam De omni, 1. prior. c. 1.

¶ Διὸ μέχρι τῶν εἰδικωτάτων δεῖ τῶν γενικωτάτων καταίοντας, παρακελεύεσθαι ὁ Πλάτων παύεσθαι κατὰ ναν ὁδὸν τῶν διὰ μέσου διαιροῦντας τοῖς εἰδοποιοῖς διαφοραῖς· τὰ δ' ἄπειρα φησὶν ἐᾶν· μηδὲ γὰρ [αὐ] γνώσεσθαι τῶν ὄντων ὅπισθεν. ¶ Καταίοντας μὲν οὖν εἰς τὰ εἰδικώτατα, ἀνάγκη διαιρῶντας ὁμοῦ πλήθους ἕνα· ἀναίοντας δὲ εἰς τὰ γενικώτατα, ἀνάγκη συναγαγεῖν τὸ πλῆθος εἰς ἕν. συναγωγὸν γὰρ τῶν πολλῶν εἰς μίαν φύσιν τὸ εἶδος, καὶ ἔτι μᾶλλον τὸ γένος· τὰ δὲ κατὰ μέρος καὶ καθ' ἕκαστα, πιθανόν, εἰς πλῆθος ἀεὶ διαιρεῖ τὸ ἕν· τῇ μὲν γὰρ τῶν εἰδῶν μετουσίᾳ, οἱ πολλοὶ ἄνθρωποι εἷς· τοῖς δὲ κατὰ μέρος καὶ καθ' ἕκαστα, ὁ εἷς καὶ κοινὸς πλείους. διαιρετικὸν μὲν γὰρ τὸ καθ' ἕκαστον· συλλητικὸν δὲ καὶ ἑνοποιὸν τὸ κοινόν. ¶ Ἀποδεδομένου δὲ τῶν γνώσεως περὶ τῶν εἰδῶν, πῶς ἔχει ἑκάστου αὐτῶν, καὶ τῶν μὲν γενῶν ὄντος, τῶν δὲ εἰδῶν πλειόνων· (ἀεὶ γὰρ εἰς πλείω εἴδη ἡ τομὴ τῶν γενῶν) τὸ μὲν γένος ἀεὶ κατηγορεῖται, καὶ πάντα τὰ ἐπάνω τῶν ὑποκάτω. τὸ δὲ εἶδος οὔτε τῶν ὑπερκειμένων οὐδὲν γένος, οὔτε τῶν ἐπάνω. οὐδὲ γὰρ ἀντιστρέφει· δεῖ γὰρ ἢ τὰ ἴσα τῶν ἴσων κατηγορεῖσθαι, ὡς τὸ χρεμετιστικὸν τῷ ἵππου· ἢ τὰ μείζω τῶν ἐλαττόνων, ὡς τὸ ζῷον τοῦ ἀνθρώπου· τὰ δὲ ἐλάττω τῶν μειζόνων, οὐκέτι. οὐκέτι γὰρ τὸ ζῷον εἴποις ἂν ἄνθρωπον, ὥσπερ τὸ ἄνθρωπον εἴποις ἂν ζῷον. καθ' ὧν δὲ τὸ εἶδος κατηγορεῖται, κατ' ἐκείνων καὶ τὸ τοῦ εἴδους γένος ἐξ ἀνάγκης κατηγορηθήσεται, καὶ τὸ τῶν γενῶν γένος ἄχρι τοῦ γενικωτάτου. εἰ δὲ ἀληθὲς τὸ τὸν Σωκράτην εἶναι ἄν-

ἄνθρω-

ἄνθρωπον, τὸν δὲ ἄνθρωπον ζῷον, τὸ δὲ ζῷον οὐσίαν· ἀληθὲς ἄρα τὸν Σωκράτη εἶναι ζῷον εἰπεῖν καὶ οὐσίαν. ἀεὶ γὰρ τὰ ἐπάνω κατηγορουμένων τῶν ὑποκάτω, τὸ μὲν εἶδος κατὰ τῶν ἀτόμων κατηγορηθήσεται, τὸ δὲ γένος[b] καὶ εἰδῶν καὶ ἀτόμων· τὸ δὲ γενικώτατον, καὶ τῶν ἄλλων καὶ τῶν εἰδῶν καὶ τῶν ἀτόμων· τὸ δὲ ἄτομον οὐδενὸς κατηγορηθήσεται. τὰ μὲν οὖν καθόλου καὶ τὰ μερικὰ καὶ τὰ ἄτομα ἐν τούτοις ἐστίν.

hominem *esse* animal, animal *esse* substantiam: verè etiam dicetur, Socratem esse animal & substantiam. cùm enim semper superiora inferioribus attribuãtur: species[a] indiuiduo attribuetur: genus[b] & speciei, & indiuiduo: generalissimum & generi, vel generibus si plura sint media & subalterna, & speciei, & indiuiduo. quia generalissimum dicitur de omnibus generibus, & speciebus, & indiuiduis, quæ sub se sunt. genus quod est ante *ſpeciem* specialissimam, de omnibus specialissimis, & indiuiduis. quæ species est dumtaxat, de omnibus indiuiduis. indiuiduum de vno tantùm particulari. ¶ Indiuiduũ autem dicitur Socrates: &, Hic adueniens: &, [c]Sophronisci filius, si modò solus ei Socrates filius sit. quæ quidem dicuntur indiuidua, quia vnumquodque constat ex proprietatibus, quarum collectio numquam in aliquo alio eadem esse potest. nam Socratis proprietates non possunt in aliquo alio eædem esse. hominis verò (communis inquam) proprietates, sunt eædem in pluribus, immò in omnibus particularibus hominibus quà homines *sunt*. ¶ Continetur igitur indiuiduum à specie: species à genere. propterea quòd genus est totum quoddam: indiuiduum, pars: species, & totum & pars: sed pars alius, totum non alius, sed in aliis, quia totum est in partibus. ¶ De genere igitur & specie, & quid *sit* generalissimum, & quid specialissimum, quæque eadem *sint* genera & species, necnõ quę sint indiuidua, & quot modis *accipiatur* genus & species, dictum est.

a Specialissima.

b Subalternum.

c Lego, ὁ Σωφρονίσκου υἱός, vt hoc sit exemplũ indiuidui diuersum à præcedente τοῦ δὲ σοφρονίσκου: ne Porphyrius videatur frustra adiicere, εἰ μόνος &c quia demonstratio illa τοῦδε ὁ σοφρονίσκου satis distinguit Socratem à fratribus, si forte fratres habeat.

Conclusio nuncupatiua, ampla materia exornata.

De differentia, CAP. IV.

¶ De differentia latissimè accepta. Distinctio prima in differentiam communiter, 3 propriè, 4 & maximè propriè dictã. 5 Collatio dictorũ membrorũ sumpta ab effectu, 6 ab appellatione, 7 & usu. 8 Distinctio secunda in separabiles & inseparabiles. 9 Subdistinctio inseparabilium in differentias per se, & per accidens. 10 Collatio membrorum secundæ distinctionis ab usu, & effectu, 11 & proprietate. 12 ¶ De differentijs per se. Collatio plurium differentiarum cum vno subiecto: vnde colligitur diuisio in diuisiuas & cõstitutiuas. 13 Collatio vnius differentiæ cum pluribus subiectis: vnde colligitur eandem differentiam dividere genus superius, & constituere speciem inferiorem. 14 Nomen. 15 Vsus. 16 Definitio prima, 17 secunda, 18 tertia, 19 quarta. 20 Supplementũ tertiæ & quartæ definitionis. 21 ¶ Epilogus.

DIFFERENTIA verò communiter, & propriè, & maximè propriè dicatur. ¶ Communiter differre[2] alterũ ab altero dicitur, quod varietate distat quomodocumque vel à semetipso vel ab alio. differt enim Socrates à Platone varietate: & ipse à se ipso, cùm est puer, & cùm vir effectus; & cùm agit aliquid, aut agere desiit. sempérque in varietatibus, quibus est aliquo modo affectus cernitur. ¶ Propriè differre alterum ab altero dicitur, quando[3] inseparabili accidente alterum ab altero differt. inseparabile autem accidens est, vt oculorum cæcitas, aut nasi aduncitas, aut cicatrix cùm ex vulnere quasi callum obduxit.

¶ Maximè propriè differre alterum ab altero dicitur, cùm[4] specificâ differentiâ distat: vt homo ab equo differt specificâ differentiâ, *id est* rationali qua-

[a] Qualitatem intelligе substantiale, vt infrà c. 13. part. 3. & Categor. ca. 5. part. 17.

litate [a]. ¶ Vniuersaliter igitur[5] omnis differentia alicui adiuncta varium facit. sed quæ communiter, & *quæ* propriè accipiuntur, diuersum efficiunt; quæ verò maximè propriè, aliud.

¶ Sanè quæ faciunt aliud, specificæ[6] vocantur. quæ autem diuersum, simpliciter [b] differentiæ. nam animali accedens Rationalis differẽtia, aliud fecit, & speciem animalis fecit. *differẽtia* autem à motu sumpta, diuersum

[b] Id est sine illa adiectione, specificæ.

Διαφορὰ δὲ κοινῶς τε, καὶ ἰδίως, καὶ ἰδιαίτατα λεγέσθω. ¶ Κοινῶς μὲν γὰρ διαφέρειν ἕτερον ἑτέρου λέγεται, τὸ ἑτερωτικῶς διαλλάττον ὁπωσοῦν, ἢ πρὸς ἑαυτὸν, ἢ πρὸς ἄλλο. διαφέρει γὰρ Σωκράτης Πλάτωνος τῇ ἑτερότητι· ἢ αὐτὸς ἑαυτῷ παιδός τε ὄντος καὶ ἀνδρωθέντος, καὶ ἐνεργοῦντός τι ἢ πανσαμένου. καὶ ἀεί γε ἐν ταῖς τῶν πως ἔχειν ἑτερότησι θεωρεῖται.

¶ Ἰδίως δὲ διαφέρειν ἕτερον ἑτέρου λέγεται, ὅταν ἀχωρίστῳ συμβεβηκότι τὸ ἕτερον τοῦ ἑτέρου διαφέρει. ἀχώριστον δὲ συμβεβηκός, οἷον γλαυκότης, ἢ χρυπότης, ἢ οὐλὴ ἐκ τραύματος ἐπισυρρωθεῖσα. ¶ Τὰ διαλλάττοντα δὲ διαφέρειν ἕτερον ἑτέρου λέγεται, ὅταν εἰδοποιῷ διαφορᾷ διαλλάττῃ· ὥσπερ αὖ θρόπος ἵππου εἰδοποιῷ διαφορᾷ διαλύοιτο, τῇ τοῦ λογικοῦ ποιότητι. ¶ Καὶ ὅλως μὲν οὖν πᾶσα διαφορὰ ποιεῖ τινὰ, ἑτερωμένην ἕτερον ποιεῖ· ἀλλ' αἱ μὲν κοινῶς τε καὶ ἰδίως, ἀλλοῖον ποιοῦσιν· αἱ δὲ ἰδιαίτατα, ἄλλο.

¶ Αἱ μὲν οὖν ποιοῦσαι ἄλλο, εἰδοποιοὶ κέκληνται· αἱ δὲ ἀλλοῖον, ἁπλῶς διαφοραί. πρὸς δὲ ζῴῳ προσελθοῦσαι ἢ τῷ λογικοῦ διαφορᾷ, ἄλλο ἐποίησεν, καὶ εἶδος τὸ ζῴου ἐποίησεν· ἢ δὲ τῷ κινεῖσθαι, ἀλλοῖον μόνον

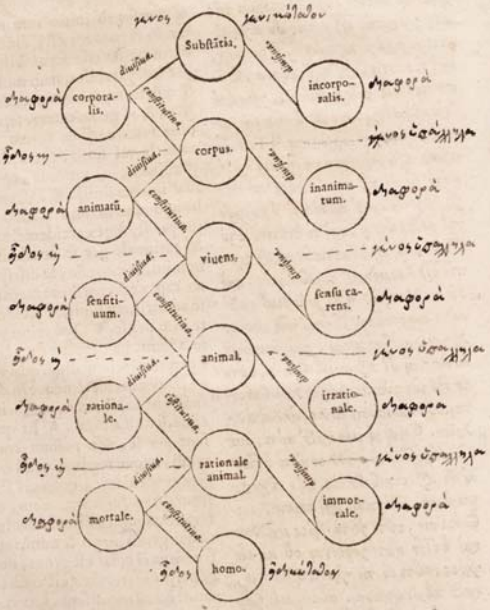
μόνον ὥσθ' ὁ πρεμοῦ ἐποίησεν. ὥστε ἢ μᾶλλον, ἄλλο· ἢ δὲ, ἀλλοῖον μόνον ἐποίησε. ¶ Κατὰ μὲν οὖν τὰς ἄλλο ποιούσας διαφορὰς, αἵ τε διαιρέσεις τῶν γενῶν γίνονται εἰς τὰ εἴδη, οἵ τε ὅροι δύνανται συνίστασθαι, καὶ αἱ τῶν πολυτῶν διαφορῶν. αἱ δὲ τὰς μόνον ἀλλοῖον ποιούσας, αἱ ἐνεργείας μόνον συνίστανται, καὶ αἱ τῶν πως ἐχόντων μεταβολαί. ¶ Ἄνωθεν οὖν πάλιν ἀρξόμενος ῥητέον, τῶν διαφορῶν τὰς μὲν χωριστὰς εἶναι, τὰς δὲ ἀχωρίστους· τὸ μὲν γὰρ κινεῖσθαι καὶ τὸ ἠρεμεῖν, καὶ τὸ νοσεῖν, καὶ τὸ ὑγιαίνειν, καὶ ὅσα τοιαῦτα ὑπάρχοντα χωριστά εἰσι. τὸ δὲ ῥευστὸν εἶναι ἢ σιμὸν, ἢ λογικὸν ἢ ἄλογον, ἀχώριστα. ¶ Τῶν δὲ ἀχωρίστων, αἱ μὲν ὑπάρχουσι καθ' αὑτὸ· αἱ δὲ, κατὰ συμβεβηκός· τὸ μὲν γὰρ λογικὸν καθ' αὑτὸ καὶ ὑπάρχει τῷ ἀνθρώπῳ, καὶ τὸ θνητὸν, καὶ τὸ ὀπτικὸν· τὸ δὲ ῥευστὸν εἶναι ἢ σιμὸν, κατὰ συμβεβηκός, καὶ οὐ καθ' αὑτό. ¶ Αἱ μὲν οὖν καθ' αὑτὸ ἐνυπάρχουσαι, ἢ τοῦ τῆς οὐσίας λόγῳ λαμβάνονται, καὶ ποιοῦσιν ἄλλο· αἱ δὲ κατὰ συμβεβηκός, οὔτε τῷ τῆς οὐσίας λόγῳ λαμβάνονται, οὔτε ποιοῦσιν ἄλλο, ἀλλὰ ἀλλοῖον. ¶ Καὶ αἱ μὲν καθ' αὑτὸ, οὐκ ὀπτὸν δέχονται τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον· αἱ δὲ κατὰ συμβεβηκός, κἂν ἀχώριστοι ὦσιν, ὀπτὸν καὶ ἀνόπτον λαμβάνουσιν, οὔτε γὰρ τὸ ῥοῦς μᾶλλον καὶ ἧττον κατηγορεῖται οὐ αὖ εἴη ῥοῦς, οὔτε αἱ τῶν ῥοῦς διαφοραὶ, καθ' αὑτὰς διαιρεταί. αὗται μὲν γάρ εἰσιν αἱ τὸν ἑκάστου λόγον συμπληροῦσαι· τὸ δὲ ἓν ἑκάστῳ, ἐν καὶ τὸ αὐτὸ, κἂν ἀνόπτον κἂν ὀπτὸν ὀπτὸν δέχηται. Τὸ δὲ ῥευστὸν ἢ σιμὸν

tantùm à quiescente fecit. quare altera aliud, altera diuersum tantùm fecit. ¶ Atque ex iis differentiis quæ aliud faciunt, & diuisiones generum in species sumuntur, & definitiones afferuntur quæ constant ex generibus & huiusmodi differentiis. ex iis verò quæ diuersum modò efficiunt, diuersitates solùm consistunt & rerum aliquo modo affectarum mutationes.

¶ Rursus ab initio rem repetendo dicendum est, differentiarum alias esse separabiles, alias inseparabiles. nam moueri, & quiescere, & ægrotare, & valere, & id genus cetera, separabilia sunt. naribus autem esse aduncis vel simis, aut ratione præditum, vel rationis expers, *sunt* inseparabilia. ¶ Inseparabilium autem aliæ attribuuntur per se, alię ex accidente. nam & rationale per se attribuitur homini, & mortale, & disciplinæ capax esse. naribus autem esse aduncis, aut simis, ex accidente, non per se. ¶ Quæ igitur per se adsunt, in definitione adhibentur, & faciunt aliud. quæ verò *sunt* ex accidēte, neque in definitione adhibentur, nec faciūt aliud, sed diuersum. ¶ Et quæ sunt per se, non possunt contendi, neque remitti. quæ verò *sunt* ex accidente, quamuis inseparabiles, contentionem, & remissionem admittunt. etenim neque genus magis & minùs attribuitur ei cuius est genus, nec generis differentiæ quibus diuiditur. hæ namque sunt, quæ cuiusque definitionem complent: essentia verò cuiusque *rei ipsi* vna & eadem, ac neque contentionem admittit nec remissionem. aduncum verò aut si-

mum nasum habere, aut aliquo modo coloratũ esse, & contenditur & remittitur. ¶ Cùm igitur tres species differentiæ perspectæ sint: eúmque aliæ sint separabiles, aliæ inseparabiles: & inseparabilium aliæ sint per se, aliæ ex accidente: rursus differentiarum per se, aliæ sunt quibus diuidimus genera in species, aliæ quibus diuisa efficiuntur species.

μὸν ἤ μὴ κεχρῶσθαί πως, καὶ ὁπωσοῦν λέγεται καὶ ἀπλῶς. ¶ Τριῶν οὖν εἰδῶν τῆς διαφορᾶς θεωρουμένων· καὶ τῶν μὲν οὐσῶν χωριστῶν, τῶν δὲ ἀχωρίστων· καὶ πάλιν τῶν ἀχωρίστων, τῶν μὲν οὐσῶν καθ' αὑτάς, τῶν δὲ κατὰ συμβεβηκός· πάλιν τῶν καθ' αὑτὰς διαφορῶν, αἱ μέν εἰσι καθ' ἃς διαιροῦμεν τὰ γένη εἰς τὰ εἴδη, αἱ δὲ καθ' ἃς τὰ διαιρεθέντα εἶδος ποιεῖται.

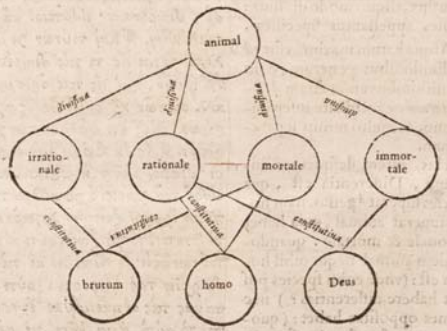
Veluti cùm hæ omnes sint p se differentiæ animalis, animatũ & sensitiuũ, necnon rationale & irrationale, item mortale & im-

οἷον τῶν καθ' αὐτὸ διαφορῶν πασῶν τῶν τοιούτων ἡ ζώου κοσῶν, ἐμψύχου τε καὶ αἰσθητικοῦ, λογικοῦ τε καὶ ἀλόγου, θνητοῦ τε καὶ ἀθανάτου·

νάτου· ἡ μὲν τῶ ἐμψύχου καὶ αἰσθητικοῦ διαφορά, συναπτική ἐστι τῆς τῶ ζώου οὐσίας. ἔστι γὰρ τὸ ζῶον, οὐσία ἔμψυχος αἰσθητική. ἡ δὲ τῶ θνητοῦ καὶ ἀθανάτου διαφορά, καὶ τῶ λογικοῦ τε καὶ ἀλόγου, διαιρετικαί εἰσι τῶ ζώου διαφοραί. διὸ αὐτῷ γὰρ τὰ γένη εἰς τὰ εἴδη διαιρεῖσθαι. ¶ Ἀλλ' αὗται αἱ διαιρετικαὶ διαφοραὶ τῶν γενῶν, συμπληρωτικαὶ γίνονται καὶ συναπτικαὶ τῶν εἰδῶν. τίμιωτέρα γὰρ τὸ ζῶον τῆ τε τῶ λογικοῦ καὶ τῶ ἀλόγου διαφορᾶ, καὶ πάλιν τῆ τε τῶ θνητοῦ καὶ ἀθανάτου διαφορᾶ· ἀλλ' αἱ μὲν τῶ λογικοῦ καὶ τῶ θνητοῦ διαφοραὶ, συναπταὶ γίνονται τῶ ἀνθρώπου· αἱ δὲ τῶ λογικοῦ καὶ ἀθανάτου, τοῦ θεοῦ· αἱ δὲ τῶ θνητοῦ καὶ ἀλόγου, τῶν ἀλόγων ζώων.

mortale: rationale & ſenſitiuum eſt differentia conſtituens eſſentiam animalis. animal namque eſt ſubſtantia animata ſentiendi facultatem habens. mortale autem & immortale, necnon rationale & irrationale ſunt differentiæ diuiſiuæ animalis, quia per eas diuidimus genera in ſpecies. ¶ Sed hæ differentiæ diuiſiuæ generum, completiuæ ſunt & conſtitutiuæ ſpecierum. animal enim diuiduunt hæ differentiæ, rationale & irrationale, item mortale & immortale. ſed hæ differentiæ, rationale & mortale, conſtituunt hominem: rationale & immortale Deum: [a] mortale & irrationale bruta animantia.

a Deum ponit quaſi ſpeciem animalis: & animal dixit eſſe ſpecies corporis. vnde ſequitur Deum eſſe corpus. videtur ergo deos appellare corpora cælestia. Ariſtoteles quoque lib. 11. primæ philoſophiæ cap. 7. Deū definit ζῶον ἄϊδιον ἄριστον, animal viuens optimum. ſed lib. 4. topic. cap. 5. negauit animal eſſe ſpeciem corporis.

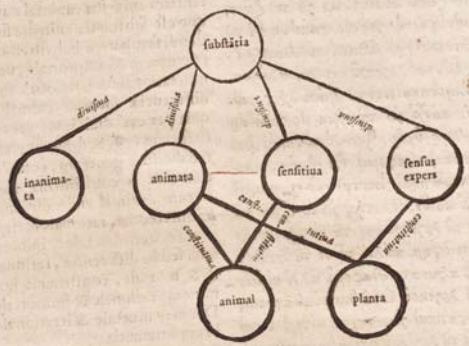

Οὕτω δὲ καὶ τῆς αὐτοτάτω οὐσίας διαιρετικῶν οὐσῶν τῶ τε ἐμψύχου καὶ ἀψύχου διαφορᾶς, καὶ τῶ αἰσθητικῆς τε καὶ αἰσθήτου· ἡ μὲν ἐμψυχος καὶ αἰσθητικὴ συνελθοῦσα τῆ οὐσίᾳ, ἀπετέλεσεν τὸ ζῶον·

Sic etiam cum ſupremam ſubſtantiam diuidant hæ differentiæ, animatū & inanimatū, necnon ſenſitiuum & ſenſu carens: animata & ſenſitiua adiunctæ ſubſtantiæ, perficiunt animal:

animata autem & sensu carens efficiunt plantam.

ἡ δὲ ἔμψυχος καὶ ἀναίσθητος, ἀπετέλεσαν τὸ φυτόν.

¶ Quoniam igitur eædem aliquo modo acceptæ, sunt constitutiuæ, aliquo modo diuisiuæ: omnes appellantur Specificæ.

¶ Atque harum maximè vsus *est* in diuisionibus generum, & in definitionibus: non etiam *differentiarum* ex accidente inseparabilium, & multo minùs separabilium.

¶ Has autem definientes inquiunt, Differentia est, qua species superat genus. nam homo superat animal, quia habet rationale & mortale. quandoquidem animal neque nihil horum est: (vnde enim species possent habere differentias?) nec omnes oppositas habet: (quoniam opposita simul essent in eodem) sed (vt putant) potestate quidem omnes sub se *constitutas* differentias habet, actu verò nullam. itaque nec ex non entibus aliquid fit, nec opposita sunt in eodem. ¶ Sic quoque eam definiunt, Differen-

¶ Ἐπεὶ οὖν αἱ αὐταὶ πῶς μὲν λη- 14
φθεῖσαι, γένεσίαι συστατικαί· πῶς
δὲ, διαιρετικαί· εἰδοποιοὶ πᾶσαι
κεκλήκασι. ¶ Καὶ τούτων γε μά- 15
λιστα χρεία εἰς τε τὰς διαιρέσεις
τῶν γενῶν, καὶ εἰς τοὺς ὁρισμούς,
ἀλλ' οὐ τῶν κατὰ συμβεβηκὸς ἀχω-
ρίστων, οὐδὲ ἔτι μᾶλλον τῶν χω-
ριστῶν. ¶ Ἃς δὴ τὲ ὁριζόμενοι, φα- 16
σί· διαφορά ἐστιν, ἡ τὸ εἶδος τοῦ γένους
ὑπερέχουσα· τὸ γὰρ ἄνθρωπος,
πλέον ἔχει τοῦ ζώου τὸ λογικὸν καὶ
θνητόν. τὸ γὰρ ζῶον, οὔτε οὐδὲν
τούτων ἐστὶν (ἐπεὶ πόθεν αὖ τὰ εἴ-
δη χορεῖν τὰς διαφορὰς;) οὔτε δὲ
πάσας τὰς ἀντικειμένας ἔχει (ἐπεὶ
τὸ αὐτὸ ἅμα ἕξει τὰ ἀντι-
κείμενα) ἀλλ' ὡς ἀξιοῦσι, δυνά-
μει μὲν πάσας ἔχει τὰς ὑφ' ἑαυ-
τὸ διαφορὰς· ἐνεργείᾳ δὲ ἐ, οὐ-
δεμίαν. καὶ οὕτως οὔτε ἐξ οὐκ ὄν-
των τι γίνεται, οὔτε τὰ ἀντικεί-
μενα ἅμα ἐστὶ τὸ αὐτὸ ἔσται. ¶ Ὁ- 17
ρίζονται δ' αὐτὴν καὶ οὕτως, διαφο-
ρὰ

ρά[a] ὅτι τὸ κατὰ πλειόνων καὶ διαφερόντων τῷ εἴδει, ἐν τῷ ὁποῖόν τί ὅτι κατηγορούμενον· τὸ δὲ λογικὸν καὶ τὸ θνητὸν τῷ ἀνθρώπου κατηγορούμενον, ἐν τῷ ὁποῖόν τί ἐστιν ὁ ἄνθρωπος, λέγεται, ἀλλ' οὐκ ἐν τῷ τί ὅτι. τί μὲν γάρ ἐστιν ὁ ἄνθρωπος ἐρωτωμένων ἡμῶν, οἰκεῖον εἶπεῖν ζῷον. ὁποῖον δὲ ζῷον πυνθανομένων· ὅτι λογικὸν καὶ θνητόν, οἰκεῖος ἀποδώσομεν. τῶν δὲ συγκριμάτων ἐξ ὕλης καὶ εἴδους συνεστώτων, ἃ ἀδιάλυτόν γε ὕλη καὶ εἶδει τῷ σύστασιν ἐχόντων· ὡς περ ὁ ἀνδριὰς ἐξ ὕλης μὲν τοῦ χαλκοῦ, εἴδους δὲ τοῦ σχήματος· οὕτω καὶ ὁ ἄνθρωπος ὁ κοινὸς τε καὶ εἰδικὸς, ἐξ ὕλης μὲν ἀναλόγου συνέστηκε τοῖς ἡμῶν σώμασι, σὺν μορφῆς δὲ, τῆς διαφορᾶς. τὸ δὲ ὅλον τοῦτο, ζῷον λογικὸν θνητὸν, ὁ ἄνθρωπος· ὡς οἶμαι ὁ ἀνδριάς.

18 ¶ Ὑποτίθενται δὲ καὶ οὕτω, διαφορὰ ἐστὶ τὸ χωρίζειν[b] πεφυκὸς τὰ ὑπὸ τὸ αὐτὸ γένος· τὸ λογικὸν γὰρ καὶ τὸ ἄλογον τὸν ἄνθρωπον καὶ τὸν ἵππον, ὄντα ὑπὸ τὸ αὐτὸ γένος τὸ ζῷον, χωρίζει. ¶ Ἀποδιδόασι δὲ καὶ οὕτω, διαφορά ἐστιν, ὅτῳ διαφέρει[c] ἕκαστον· ὁ γὰρ ἄνθρωπος καὶ ὁ ἵππος, καὶ μὴν τὸ γένος οὐ διενήνοχε· ζῷα γάρ καὶ ἡμεῖς καὶ οἱ ἵπποι· ἀλλὰ τὸ λογικὸν φέρειν, διέσηκεν ἡμᾶς ἀπ' ἐκείνων. καὶ λογικοί ἐσμεν ἡμεῖς καὶ οἱ ἄγγελοι. ἀλλὰ τὸ θνητὸν φέρειν, διέσηκεν ἡμᾶς ἀπ' ἐκείνων. ¶ Περισπᾶζομένοι δὲ τὰ ὦδε τῆς διαφορᾶς, μὴ τὸ τυχὸν φασὶ τῷ χωρίζοντων τὸ ὑπὸ τὸ αὐτὸ γένος ἐν [τῷ] διαφορᾷν, ἀλλ' ὅταν[d] εἰς τὸ ἓν συμβάλλεται, tia a est quæ pluribus & differentibus specie attribuitur in *quæstione* quale quid est. Rationale enim & mortale cùm homini attribuatur, *de eo* dicitur in *quæstione* quale quid est homo, non in *quæstione* quid est. nam interrogati quid est homo, aptè respondebimus animal: interrogati autem quale animal, aptè respondebimus rationale, & mortale. Cùm enim res constent ex materia & forma, vel iis quæ proportione respondent materiæ & formæ: quemadmodum statua ex æris materia, & figurâ *tamquam* formâ: sic etiam homo communis & specialis constat ex genere quod proportione respondet materiæ, & differentia quæ respondet formæ. totum autem hoc, animal rationale mortale, est homo, vt ibi statua. ¶ Describunt etiam ita, Differentia est *id* quod naturalem vim habet separandi b ea quæ sub eodem genere *collocantur*. vt rationale & irrationale separant hominem & equum, quæ *sunt* sub eodem genere, *nempe sub* animali.

19 ¶ Explicant etiam hoc modo, Differentia est *id* quo quidque differt. c nam homo & equus ratione generis non differunt: cùm & nos & equi simus animalia: sed Rationale adiectum, nos ab illis seiunxit. Item ratione præditi sumus & nos & angeli: sed mortale adiectum, nos ab illis distinxit.

20 ¶ Qui verò diligentiùs & exquisitius de differentia pertractant, non aiunt differentiam esse quodcumque separat ea quæ *sunt* sub eodem genere: sed quod d ad essentiam confert.

a Hæc definitio non conuenit vl timæ differentiæ constituenti speciem specialissimam. esse autem quasdam tales differentias constat ex lib. 6. primæ philos. cap. 12. & lib. 1. de partib. animaliũ cap. 2. Sed omnino Porphyrius has differentias silentio prætermittit.

b Essentialiter, vt mox docebit part. 20.

c Essentialiter, vt docebit part. seq.

d Non proponit nouam definitionem, sed absoluit, ac perficit duas postremas definitiones, supplens quod deerat. ceteroquin hæc definitio eò conueniret etiam genero.

& ad id quod res est, quódque est rei pars. nam aptum naturâ esse ad nauigandum, non est differentia hominis, quamuis sit proprium hominis. dicere enim possumus, animalium alia esse naturâ apta ad nauigãdum, alia non, separantes hominem ab aliis. sed naturâ aptum esse ad nauigandum, non habet vim complendi essentiam, nec *est* pars eius, sed habilitas tantùm *seu aptitudo* eius: propterea quòd non est *talis* differentia, quales sunt eæ quæ vocantur specificæ. Ergo specificæ differentiæ sunt, quæcumque aliam speciem efficiũt, & in *rei* essentia *explicanda* adhibentur. ¶ Ac de differentia quidem hæc sufficiant.

Ἐ εἰς τὸ τί ἦν ἐστί), καὶ ὅτι περίμαλός ἐστι μέρος. ἀγαθὸ τὸ πτερυκέναι πλεῖν, διαφορά ἐστιν ἀνθρώπου, εἰ καὶ ἴδιον ἀνθρώπου. εἰποιμὶν γὰρ ἂν τῶν ζώων τὰ μὲν πλεῖν πτερυκέναι, τὰ δὲ μή, χωρίζοντες τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τῶν ἄλλων. ἀλλὰ τὸ πτερυκέναι πλεῖν, οὐκ ἰῶ συμπληρωτικὸν τῆς οὐσίας, οὐδὲ μέρος αὐτῆς, ἀλλ' ὅτι πρὸς τι μόνον αὐτῆς, δῆλα τὸ μὴ εἶ) διαφορὰν, οἷαι αἱ εἰδοποιοὶ λεγόμεναι διαφοραί. εἶεν οὖν ἂν εἰδοποιοὶ διαφοραί, ὅσαι ἕτερον εἶδος ποιοῦσι, καὶ ὅσαι ἐν τῷ τί ἰῶ ἐστὶ) συλλαμβάνονται.

¶ Καὶ ὥσπερ μὲν διαφορᾶς, ἀρκεῖ τοσαῦτα.

χ. τὸ αὐτὸ λεγόμενον διαφορὰ εἶδοποιός

τὸ ἴδιον

De proprio, CAP. V.

1 *Proprij quatuor modi.* 2 *Primus.* 3 *Secundus.* 4 *Tertius.* 5 *Quartus.*

PRoprium [a] diuidunt quadrifariam. ¶ Nam *proprium* 1 *est* & quod soli alicui speciei, [b] accidit, etsi non omni: vt homini mederi, aut geometræ officio fungi. ¶ Et quod accidit 2 omni ~~speciei~~ etsi non soli: vt homini esse bipedẽ. ¶ Et quod 4 soli & omni & aliquando: vt omni homini *accidit* in senectute canescere. ¶ Et quartò 5 *id* in quo *hæc* concurrunt, omni, & soli, & semper: vt homini aptum esse ad ridendum. nam etsi non semper ridet, tamen dicitur aptum [c] ad ridendum, non quòd semper rideat, sed quòd semper naturâ aptus est *ad ridendum*. hoc autem ei semper naturâ insitum est: vt equo aptum esse ad hinniendum. Atque hæc propriè [d] propria [e] *esse* inquiunt: quia reciprocantur [f]. si quid enim *est* equus, *est* aptum ad hinniendum. & si quid *est* aptum ad hinniendum, *est* equus. De

Τὸ δὲ ἴδιον [a] διαιροῦσι τετραχῶς. ¶ Καὶ ᾧ δὲ μόνῳ τινὶ εἶναι [b] συμβέβηκεν, εἰ καὶ μὴ παντὶ ὡς ἀνθρώπῳ τὸ ἰατρεύειν, ἢ τὸ γεωμετρεῖν. ¶ Καὶ ὃ παντὶ συμβέβηκε τῷ εἴδει, εἰ καὶ μὴ μόνῳ· ὡς τῷ ἀνθρώπῳ τὸ εἶ) διπόδι. ¶ Καὶ τὸ μόνῳ καὶ παντὶ καὶ ποτέ· ὡς ἀνθρώπῳ πάντα τὸ ἐν γήρᾳ πολιοῦσθαι. ¶ Τέταρτον δὲ, ἐφ' οὗ συνδραμόντε τὸ μόνῳ, καὶ παντὶ, καὶ ἀεί· ὡς τῷ ἀνθρώπῳ τὸ γελαστικόν· κἂν γὰρ μὴ γελᾷ ἀεί, ἀλλὰ γελαστικὸν λέγεται, οὐ τῷ γελᾶν ἀεί, ἀλλὰ τῷ [ἀεὶ] πτερυκέναι. τὸ δὲ ἀεὶ οὕτω σύμφυτον ὑπάρχει, ὡς καὶ τὸ ἵππῳ τὸ χρεμπτικόν. ταῦτα δὲ καὶ κυρίως [d] ἴδια [e] φασιν, ὅτι [καὶ] ἀντιστρέφει [f]. εἴτι γὰρ ἵππος, χρεμπτικόν· καὶ εἴτι χρεμπτικόν, ἵππος.

συμβέβηκε

Ἀπὸ τοῦ M.S.

Ἀπὸ τοῦ M.S.

a Proprium accipe, non quod improprio, sed quod communi opponitur. proprium est species accidentis. accidens enim diuiditur in proprium, & commune. de proprio nunc, de cõmuni in seq. cap. differitur.

b Proprium non solùm accidit speciei, sed etiã generi generalissimo, & individuis. nam in categoriis confidentur variæ proprietates summorum generum. & suprà, cap. 3. part. 16. Porphyr. differtè distinguebat proprietates specierum à proprietatibus individuorum.

c Γελαστικὸν, id est, si dicere licet, risiuum.

d Id est, non improprié.

e Id est, non cõmunia.

f Obserua proprium reciprocari cum eo cuius est proprium. Vide lib. 1. Topic. cap. 4. & lib. 4. primæ philosophiæ, cap. vltimo.

De accidente, ℣ CAP. VI.

1 *Definitio prima.* 2 *Diuisio.* 3 *Definitio secunda.* 4 *Definitio tertia.*

1 Συμβεβηκὸς[a] δέ ἐστιν, ὃ γίνεται καὶ ἀπογίνεται[b] χωρὶς τῆς τοῦ ὑποκειμένου φθορᾶς. ¶ Διαιρεῖται δὲ
2 εἰς δύο· τὸ μὲν γὰρ ἀπὸ, χώριστόν ἐστι, τὸ δὲ ἀχώριστον. τὸ μὲν οὖν καθεύδειν, χωριστόν ἐστι συμβεβηκός· τὸ δὲ μέλαν εἶ), ἀχώριστος τῷ κόρακι καὶ τῷ Αἰθίοπι συμβέβηκε. δύναται δὲ ὁ ἔλαιον θηναι καὶ κόραξ λευκὸς, καὶ Αἰθίοψ ἀναβαλὼν τὸ χρῶμα, χωρὶς φθορᾶς τοῦ ὑποκειμένου.
3 ¶ Ὁρίζονται[c] δὲ καὶ οὕτω, συμβεβηκός ἐστιν, ὃ ἐνδέχεται τοῦ αὐτοῦ
4 ὑπάρχειν, ἢ μὴ ὑπάρχειν. ¶ Καὶ ὃ οὔτε ὅλως ἐστὶν, οὔτε διαφορὰ, οὔτε εἶδος, οὔτε ἴδιον, ἀεὶ δ' ἐστὶν ἐν ὑποκειμένῳ ὑφιστάμενον.[d]

1 Accidens[a] est quod adest & abest[b] sine subiecti interitu.

2 ¶ Diuiditur autem in duo *genera*. nam aliud est separabile, aliud inseparabile. Vtputa dormire est accidens separabile. nigrum autem esse, ita accidit coruo & Æthiopi vt separari nequeat. sed potest intelligi coruus albus, & Æthiops abiecto colore, sine interitu subiecti. ¶ Sic[c] etiam definiunt, Accidens est quod contingit eidem inesse vel non inesse. ¶ Et
4 quod neque est genus, neque differentia, nec species, nec proprium, semper autem in subiecto inhæret.[d]

a Accidens intelligē quod opponitur Categoriæ substātiæ, sed quod opponitur essentiæ rei. Nā etsi color est accidens, non substantia: tamen colori non accidit, sed est ei genus.
b Non semper re ipsa, quia sunt quædā accidētia inseparabilia: sed per intellectum. Atqui etiam prium hoc modo separatur à subiecto. cum enim in definitione nō ponātur propria, definiens separat proprium à subiecto, vt hominē definiens, eum abstrahit à potestate ridēdi. Sed abstractio prij est priuatiua: accidentis, positiua. Id est, homo considerari potest non habita ratione aptitudinis ad ridendum. non tamen considerari potest ineptus ad ridendum: quia sicut proprietas, id est aptitudo ad ridendum proficiscitur ex rei natura & essentia; ita negatio huius aptitudinis est contraria naturæ & essentiæ. idcóque homo ineptus ad ridendum, non est homo. Eadem ratione potest considerari corpus non habita ratione loci, quatenus est substantia cōstans ex materia & forma. sed si negetur esse in loco, negatur esse corpus: quia corporis essentiam necessariò sequitur esse in loco. Accidens verò commune ita separatur à subiecto, vt intellectus in eo subiecto fingere possit inesse accidens contrarium. exempli causa, intellectus potest fingere coruum album, aut cygnum nigrum: quoniam albor vel nigror non pertinent ad essentiam cygni & coru. Rectè igitur Porphyrius in seq. part. ait posse intelligi coruum album, licèt huiusmodi intellectus falsus sit.
c Quædam accidentia non videntur adesse sine subiecti interitu: vt febris, & mors. Respondeo febrim adesse sine subiecti corruptione: quia subiectum manet vnà cum febri quam suscepit. nec mouerit debemus quòd febris processu temporis corrumpit hominem: quoniam in accidentis definitione corruptionem subiecti intelligimus cùm subiectum nullo tempore cōsistit vnà cū eo à quo corrūpitur. Ergo quia non licet ex eo quòd febris est, colligere, hominem non esse; immò nō potest esse febris, nisi homo sit: idcirco febris dicitur adesse sine subiecti corruptione. Quod attinet ad mortem, assentior Alberto Magno, qui mortem ait non esse accidens, sed meram entis priuationem.
d Hanc & sequentem definitionem Porphyrius accepit ex 1. topic. cap. 4.
e Si omne accidens semper inest in subiecto, quomodo dicitur quoddam accidens esse separabile? Quia subiectū sine accidente consistit, non accidens sine subiecto. vt cùm aqua ex calida fit frigida, calor perit, aqua manet.

DE COMMVNITATIBVS ET DIFFERENTIIS QVINQVE VOCVM, TRACTATVS POSTERIOR.

Collatio quinque vocum, CAP. VII.

1 *Scopus & nexus.* 2 *Communitas.* 3 *Differentia.*

1 Ἀφορισθέντων δὲ πάντων 2 τῶν προτεθέντων, λέγω δὴ γένους, εἴδους, διαφο-

1 EXPOSITIS autem omnibus quæ proposita fuerunt, hoc est, genere, specie, diffe-

rentia, proprio, accidente: dicendum *est*, & quænam sint eis communia, & quæ propria.

¶ Commune igitur omnium [2] *est*, pluribus attribui, vt dictum fuit. ¶ Sed genus *attribuitur* speciebus, & indiuiduis, quæ sub se *sunt*. itidémque differentia. species autem indiuiduis sub se *constitutis*. proprium verò *attribuitur* speciei cuius est propriũ & indiuiduis quæ sunt sub *ea* specie. accidens autem, & speciebus, & indiuiduis. Nã animal attribuitur equo, & boui, quæ sunt species: necnõ huic equo, & huic boui, quę sunt indiuidua. rationis autẽ expers attribuitur equo & boui, particularibúsq; *equis ac bobus*. at species, vthomo, solis particularibus attribuitur. propriũ verò *attribuitur* speciei cuius est proprium, & eius speciei indiuiduis: vt aptum ad ridendum *attribuitur* homini, & particularibus *hominibus*. nigrum verò *attribuitur* speciei coruorum, & particularibus *coruis*, cùm sit accidens inseparabile. itẽ moueri, homini, & equo, cùm sit accidens separabile. sed primùm [a] *attribuitur* indiuiduis, secundo autem loco iis quæ cõtinent indiuidua.

a Vide Aristotelem lib 9. primæ philosoph. cap. penult.

ῥᾶς, ἰδίου συμβεβηκότος, ῥητέον πρῶτα τε κοινὰ θεσέσειν αὐτοῖς, καὶ τίνα ἴδια. ¶ Κοινὸν μὲν οὖν ἁπάντων, [2] τὸ κῆ πλειόνων κατηγορεῖσθαι, ὡς εἴρηται. ¶ Ἀλλὰ τὸ μὲν γένος, τῆῒ [3] ὑπ' αὐτὸ εἰδῶν καὶ ἀτόμων· καὶ ἡ διαφορὰ ὡσαύτως· τὸ δὲ εἶδος, τῆῒ ὑπ' αὐτὸ ἀτόμων· τὸ δὲ ἴδιον, τὸ τε εἴδοις οὗ ἔζιν ἴδιον, καὶ τῆῒ ὑπὸ τὸ εἶδος ἀτόμων· τὸ δὲ συμβεβηκὸς, καὶ εἰδῶν καὶ ἀτόμων. τό τε δὴ ζῶον ἵππου τε καὶ βοὸς κατηγορεῖται εἰδῶν ὄντων· καὶ τοῦδε τοῦ ἵππου, καὶ τοῦδε τοῦ βοὸς, ἀτόμων ὄντων. τὸ δὲ ἄλογον, ἵππου καὶ βοὸς κατηγορεῖται, καὶ τῆῒ κῆ μέρεσ, τὸ μὲν τοι εἶδος, οἷον ὁ ἄνθρωπος, τῆῒ κῆ μέρεσ μόνων κατηγορεῖται. τὸ δὲ ἴδιον, τὸ τε εἶδος οὗ ἔζιν ἴδιον, καὶ τῆῒ [4] ὑπὸ τὸ εἴδοις ἀτόμων· οἷον τὸ γελαστικὸν, τοῦ ἀνθρώπου, καὶ τῆῒ κῆ μέρεσ. τὸ δὲ μέλαν, τοῦ τε εἴδοις τῆῒ κορώνων, καὶ τῆῒ κῆ μέρεσ, συμβεβηκὸς ὂν ἀχώρεσον. ¶ τὸ κινεῖσθαι ἀνθρώπου τε καὶ ἵππου, χωρεῖσον ὂν συμβεβηκὸς· ἀλλὰ θεσημουμένως [a] μὲν τῆῒ ἀτόμων· κῆ δεύτερον [5] λόγον, καὶ τῆῒ θεκτέοντων τὰ ἄτομα.

Collatio generis, & differentiæ, CAP. VIII.

1 ¶ *Communitates. Prima à vi continendi species.* 2 *Secunda ab iis quæ attribuuntur generi, vel differentiæ.* 3 *Tertia ex eo quòd sublatis superioribus, tolluntur inferiora.* 4 ¶ *Differentiæ. Prima à numero eorum, quibus attribuuntur.* 5 *Secunda à vi continendi.* 6 *Tertia à priori & posteriori.* 7 *Quarta: quia genus sublatum, tollit differentiam: non contrà.* 8 *Quinta à ratione attribuendi.* 9 *Sexta à numero.* 10 *Septima à comparatione cum materia vel forma.* 11 ¶ *Excusatio.*

COmmune *est* generis ac differentiæ, habere vim continendi species. nam & differentia [b] continet species, etsi nõ omnes quas genus. Rationale enim etsi non continet ea quæ sunt rationis expertia, vt animal, at *certè* continet ange-

b Hoc verè dicitur de aliis differentiis, nõ de ea quę cõstituit vltimam speciem. sed iam cap. 4. 5 notaui hãc à Porphyrio prætermitti.

ΚΟινὸν ὁ γένοις καὶ διαφορᾶς, [1] τὸ θεεκτικὸν τῆῒ εἰδῶν· περιέχει δὲ ἡ διαφορὰ [b] εἴδη, εἰ καὶ μὴ πάντα ὅσα τὰ γένη. τὸ μὲν λογικὸν, εἰ καὶ μὴ θεριέχει τὰ ἄλογα ὡς περ τὸ ζῶον, ἀλλὰ θεριέχει ἀγε-

λον

λον δὲ ἄνθρωπον, ἀπέρ ἐστιν εἴδη.

2 ¶ Ὅσα τε κατηγορεῖται τὰ γένους ὡς γένους [a], καὶ τῶν ὑπ' αὐτὸ εἰδῶν κατηγορεῖται· ὅσα τε τῆς διαφορᾶς ὡς διαφορᾶς, καὶ τὰ ἐξ αὐτῆς εἴδους διαφορηθήσεται. γένους τε ὄντος τοῦ ζώου, ὡς γένους κατηγορεῖται ἡ οὐσία, καὶ τὸ ἔμψυχον. καὶ τὸ αἰσθητικόν. ἀλλὰ καὶ τῶν ὑπὸ τὸ ζῶον εἰδῶν πάντων κατηγορεῖται ταῦτα, ἀρχὴ καὶ τῶν ἀτόμων. διαφορᾶς τε οὔσης τοῦ λογικοῦ, κατηγορεῖται ὡς διαφορᾶς, τὸ λόγῳ χρῆσθαι· οὐ μόνον δὲ τοῦ λογικοῦ, ἀλλὰ καὶ τῶν ὑπὸ τὸ λογικὸν εἰδῶν κατηγορηθήσεται τὸ λόγῳ χρῆσθαι. ¶ Κοινὸν δὲ καὶ τὸ, ἀναιρεθέντος τοῦ γένους ἢ τῆς διαφορᾶς, συναναιρεῖσθαι καὶ τὰ ὑπ' αὐτά. ὡς γὰρ μὴ ὄντος ζώου, οὐκ ἔστιν ἵππος, οὐδὲ ἄνθρωπος· οὕτω μὴ ὄντος λογικοῦ, οὐδὲ ἐν ἕξει ζῶον τὸ λόγῳ χρώμενον. ¶ Ἴδιον δὲ τοῦ γένους, τὸ ὅτι πλείοσιν [b] κατηγορεῖται ὑπερ ἡ διαφορὰ καὶ τὸ εἶδος· καὶ τὸ ἴδιον καὶ τὸ συμβεβηκός [d]. τὸ μὲν γὰρ ζῶον ἐπ' ἀνθρώπου καὶ ἵππου καὶ ὄρνεου καὶ ὄφεως. τὸ δὲ τετράπουν, ὅτι μόνων τῶν τετράπους πόδας ἐχόντων. ὁ δὲ ἄνθρωπος ὅτι μόνων τῶν ἀτόμων. καὶ τὸ χερσεπτικὸν ὅτι τοῦ ἵππου μόνου καὶ τῶν ἡμέρων. καὶ τὸ συμβεβηκὸς, ὁμοίως ἐπ' ἐλαττόνων [e]. δεῖ δὲ διαφορᾶς λαμβάνειν, ἃς τέμνεται τὸ γένος, καὶ τὰς συμπληρωτικὰς τῆς οὐσίας τὰ γένους, ἀλλὰ τὰς διαιρετικάς.

3 ¶ Ἔτι τὸ γένος ἀθεώρητον πῶς διαφορᾶν, δυνάμει [f]. τὸ γὰρ ζῶον τὸ μὴ λογικὸν, τὸ ἄλογον. αἱ δὲ διαφοραὶ οὐ ἀθεώρητοι τὰ γένη.

4 ¶ Ἔτι, τὰ μὲν γένη, πρότερα τῶν ὑπ' αὐτὰ διαφορῶν.

lum & hominem, qui sunt species.

2 ¶ Et quæcumque attribuuntur generi vt genus est [a], etiam speciebus ei subiectis attribuuntur. & quæcumque *attribuuntur* differentiæ vt differentia est, etiam specici ex ea *orta* attribuẽtur. Cùm enim animal sit genus: ei tamquam generi attribuitur substantia, & animatum, & sensu præditum. sed & omnibus speciebus animali subiectis hæc attribuuntur vsque ad indiuidua. Cúmque rationale sit differentia: ei tãquã differentiæ attribuitur Ratione vti. nec solùm rationali, sed etiam speciebus rationali subiectis attribuetur Ratione vti. ¶ Commune *hoc* etiam est, sublato genere aut differẽtia, tolli quæ sub eis sunt. vt enim, nisi sit animal, non est equus, nec homo: sic nisi sit rationale, nullum est animal ratione vtens. ¶ Proprium autem generis *est*, pluribus [b] attribuãm differentiam, & speciem [c], & proprium, & accidens. [d] nam animal de homine, & equo, & aue, & angue *dicitur*. quadrupes autem de *iis* solis quæ quatuor pedes habent. homo verò de solis indiuiduis. & aptum ad hinniendum, de solo equo, & particularibus *equis*. itidémque accidens de paucioribus. [e] oportet autem differentias accipere, quibus diuiditur genus, non completiuas essentiæ generis, sed diuisiuas. ¶ Præterea genus differẽtiam continet potestate [f]. nam animal partim est rationis particeps, partim expers. differentiæ verò non continent genera. ¶ Præterea genera sunt priora differentiis sub se *positis*.

a Hoc addit, vt excludat quæ attribuuntur generi, vt est vox: vtputa esse generis neutri, tertiæ nominum inflexionis, & cetera, quæ attribuuntur generi, non speciebus generis. Impropriè tamen loquitur: quia genus, quã est genus, non subiicitur, sed attribuitur. quã verò subiicitur, species potius appellatur quàm genus.

b Ex cap. vlt. lib. 4. Topic. ℣. 9

c Speciei, proprii, & accidentis obiter hic mentio fit.

d Dubitare aliquis rectè possit an verò sit quod Porphyrius asserit, genus dici de pluribus quàm accidens.

e Immò coloratum esse, mouetri, & alia accidentia, communia sunt homini, equo, & ceteris subiectis suprà enumeratis.

f Non actu. vide cap. 4. part. 16.

¶Idcirco *si tollatur*, eas vnà tollitur, sed ab illis vnà nõ tollũtur. sublato enim animali, simul tollitur rationale & irrationale. differentiæ autem non simul tollunt genus : nam licèt omnes tollantur, *tamen* substantia animata, sentiendi facultate prædita, intelligetur, quæ *quidem* est animal. ¶Præterea genus attribuitur in *quæstione* quid est, differentia in *quæstione* quale quid est, vt *iam* dictum fuit. ¶Præterea in quaque specie vnum est genus, vt hominis genus est animal: differẽtiæ autem multæ, vt rationale, mortale, intelligentiæ ac scientiæ capax, quibus ab aliis animalibus *homo* differt. ¶Ac genus quidem assimilatur materiæ, differentia verò formæ. ¶Cùm autem alia quoque sint communia & propria generis & differentiæ: hæc *exposuisse* sufficiat.

¶Διὸ συναναιρεῖ μὲν αὐτάς, οὐ συναναιρεῖται δὲ ὑπ' αὐτῶν. ἀναιρεθέντος γὰρ ζώου, συναναιρεῖται τὸ λογικὸν καὶ τὸ ἄλογον. αἱ δὲ διαφοραὶ οὐκέτι συναναιροῦσι τὸ γένος· κἂν γὰρ πᾶσαι ἀναιρεθῶσιν, οὐσία ἔμψυχος αἰσθητικὴ δὴ νοεῖται, ἥπερ ἐστὶ τὸ ζῷον. ¶Ἔτι, τὸ μὲν γένος ἐν τῷ τί ἐστιν, ἡ δὲ διαφορὰ ἐν τῷ ὁποῖόν τι ἐστι, ὡς εἴρηται, κατηγορεῖται. ¶Ἔτι, γένος μὲν ἓν καθ' ἕκαστον εἶδος, οἷον ἀνθρώπου [γένος] τὸ ζῷον· διαφοραὶ δὲ πλείους, οἷον λογικόν, θνητόν, νοῦ καὶ ἐπιστήμης δεκτικόν, αἷς τὸ ἄλλων ζώων διαφέρει. ¶Καὶ τὸ μὲν γένος ἐοικὲν ὕλῃ, μορφὴ δὲ ἡ διαφορά.

¶Πεσόντων δὲ καὶ ἄλλων κοινῶν τε καὶ ἰδίων τῷ γένει καὶ τῇ διαφορᾷ, ἀρκεῖ τοσαῦτα.

Collatio generis, & speciei, CAP. IX.

1 ¶ *Communitates. Prima, Attribui pluribus.* 2 *Secunda, Esse prius.* 3 *Tertia, Esse totum.* 4 ¶ *Differentiæ. Prima, Genus continet species, non contrà.* 5 *Secunda, Genera sunt priora speciebus.* 6 *Tertia, Genus sublatum, tollit speciem, non è contra.* 7 *Quarta, ab attributione.* 8 *Quinta, à speciebus & differentijs.* 9 *Sexta, à generalissimo, & specialissimo.*

a Non ait Porphyrius accipiendam esse speciem specialissimam. considerat enim tam subalterna quàm specialissima. sed cùm subalterna sint genera simul & species, iubet ea spectari quà sunt genera, non quà species.

GEnus & species commune hoc habent, pluribus, vt dictum est, attribui. Accipiatur autem species vt species tantùm: non etiam vt genus, si forte idem sit species & genus.

¶ Commune etiam his est, esse priora iis quibus attribuuntur.

¶Necnon vtrũque esse totum quiddam. ¶ Differunt autem: quia genus continet species, at species continetur, non continet genera. genus enim pluribus attribuitur quàm species.

¶ Præterea genera antè subiici oportet, quæ efformata specifi-

Γένος δὲ καὶ εἶδος, κοινὸν μὲν ἔχουσι, τὸ κατὰ πλειόνων, [ὡς εἴρηται,] κατηγορεῖσθαι. εἰλήφθω δὲ τὸ εἶδος, ὡς εἶδος μόνον, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ὡς γένος, εἰ περ ἡ τὸ αὐτό, καὶ εἶδος καὶ γένος. ¶Κοινὸν δὲ αὐτοῖς, καὶ τὸ πρότερα εἶναι ὧν κατηγορεῖ. ¶Καὶ τὸ ὅλον πῇ ἕκάτερον. ¶Διαφέρει δὲ, ὅτι τὸ μὲν γένος περιέχει τὰ εἴδη, τὰ δὲ εἴδη περίεχεται, καὶ οὐ περιέχει τὰ γένη· ὅπερ πλεῖον τὸ γένος τοῦ εἴδους κατηγορεῖται. ¶Ἔτι, τὰ γένη προϋποκεῖσθαι δεῖ, ἃ καὶ διαμορφωτέα ταῖς εἰδοποιοῖς δια-

διαφορᾶς, ὅπου πλεῖ τὰ εἴδη. ὅθεν
6 ¶ οὐσιωτέρα τῇ φύσει τὰ γένη. ¶ Καὶ
συναναιρεῖται, ἀλλ' οὐ συναναι-
ρεῖται. εἴδους μὲν γὰρ ὄντος, πάν-
τως ἔστι καὶ γένος· γένους δὲ ὄντος, οὐ
7 πάντως ἔστιν εἶδος. ¶ Καὶ τὰ μὲν πρῶ-
τα συνωνύμως κατηγορεῖται τῶν
ὑφ' αὐτὰ εἰδῶν, τὰ δὲ εἴδη τῶν γε-
νῶν οὐκέτι. [a] ¶ Ἔτι τὰ μὲν γένη πλεο
νάζει [b] τῇ τῶν ὑπ' αὐτὰ εἰδῶν πλείο
χῇ, τὰ δὲ εἴδη τῶν γενῶν πλεονάζει
9 ταῖς οἰκείαις διαφοραῖς. ¶ Ἔτι οὐτε
τὸ εἶδος γένοιτ' ἂν γενικώτατον, οὔτε
τὸ γένος εἰδικώτατον.

καὶ εἴδους μόν

γ. γένη τῶν εἰδῶν συνωνύμως κατηγορεῖται, τὰ δὲ γ. τῶν εἰδῶν οὐκέτι ἐστίν.

cis differentiis perficiant species. itaque naturâ priora sunt
6 genera. ¶ Et vnâ tollunt, non vnâ tolluntur. nam si species sit, omnino est etiam genus. quòd si genus sit, non omnino est species. ¶ Ac genera quidem synonymos attribuuntur speciebus
7 sibi subiectis, non item [a] species
8 generibus. ¶ Præterea genera superant [b] specierum comprehẽsione: species autem superant genera propriis differentiis.
9 ¶ Præterea nec species potest fieri generalissimum: nec genus, specialissimum.

a Non significat speciem generi attribui homonymos, sed nullo modo attribui. Atqui attribuimus hominẽ animali cùm dicimus aliquod animal esse homi nem. Sed aliud est animal, aliud est aliquod animal. nam animal est genus hominis, aliquod animal non est genus. b Id est, latiùs patent quàm species.

Collatio generis, & proprij, CAP. X.

1 ¶ *Communitates. Prima, Sequi species.* 2 *Secunda, Aequè attribui.* 3 *Tertia, Synonymus attribui.* 4 ¶ *Differentiæ. Prima, Genus est prius proprio.* 5 *Secunda à numero specierum quibus attribuuntur.* 6 *Tertia à reciprocatione.* 7 *Quarta, Proprium inest in vna specie, genus in pluribus.* 8 *Quinta, Sublato genere tollitur proprium, non contrà.*

1 Γένους δὲ καὶ ἰδίου κοινὸν μὲν τὸ
ἕπεσθαι τοῖς εἴδεσιν· εἰ [π] δὲ ἀν-
θρωπος, ζῷον· καὶ εἰ [π] ἀνθρω-
2 πος, γελαστικόν. ¶ Καὶ τὸ ὁπόσοις κα
τηγορεῖσθαι τὸ γένος τῶν εἰδῶν, ⁊ τὸ
ἴδιον τῶν αὐτῶν μετεχόντων ἀτόμων.
ὁπόσοις γὰρ καὶ ὁ ἄνθρωπος καὶ ὁ
βοῦς, ζῷον· καὶ Ἄνυτος ⁊ Μέλιτος
3 γελαστικόν. ¶ Κοινὸν δὲ καὶ τὸ συνω-
νύμως κατηγορεῖσθαι τὸ γένος τῶν
οἰκείων εἰδῶν, καὶ τὸ ἴδιον ὧν αὐτὸ εἶπ
ἴδιον.

Absẽt à M.S. Absẽt à M.S. Καὶτὸν δὲ καὶ

γ. δεῖ τὸ γένος τῶν ἰδίων.

4 ¶ Διαφέρει δὲ, ὅτι τὸ μὲν γένος
πρότερον, ὕστερον δὲ τὸ ἴδιον. δεῖ
γὰρ δεῖ ζῷον, εἶτα διαιρεῖσθαι διά-
5 φοραῖς καὶ ἰδίοις. ¶ Καὶ τὸ μὲν γέ-
νος κ' πλειόνων εἰδῶν κατηγορεῖ-
ται· τὸ δὲ ἴδιον ἑνὸς εἴδους τινὸς,
οὗ ὄζιν ἴδιον. ¶ Ἔτι, τὸ μὲν ἴδιον αὐ-
τικατηγορεῖται οὗ ὄζιν ἴδιον· τὸ δὲ
γένος, οὐδενὸς αὐτικατηγορεῖται.
οὔτε γὰρ εἴπ ζῷον, αἰθρωπος· ἔστε

γ. κατηγορεῖται εἰδῶν ὧν ἔζι γένος. γ. μόνων εἰδῶν κατηγορεῖται δὲ ἴδιον.

1 GEneri cum proprio commune est, sequi species. nam si quid *est* homo, *est* animal. & si quid *est* homo, *est* aptum
2 ad ridendum. ¶ Item, æquè attribui genus speciebus, & proprium indiuiduis quæ ipsum participant. homo enim & bos *sunt* æquè animalia. & Anytus atque Melitus *sunt* æquè apti ad
3 ridendum. ¶ Commune etiam est, synonymos attribui genus propriis speciebus, & proprium
4 iis quorum est proprium. ¶ Differunt autẽ: quia genus *est* prius, proprium *est* posterius. *primum* enim oportet esse animal, postea diuidi differẽtiis & propriis.
5 ¶ Ac genus quidẽ pluribus speciebus attribuitur: proprium [c] verò, vni alicui speciei cuius est
6 proprium. ¶ Præterea proprium reciprocatur cum eo cuius est proprium. genus autẽ cũ nullo reciprocatur. neq; enim si quid *est* animal, *continuo est* homo: nec

c Hoc accipiendum est de proprio speciei infimæ. nam propria summi generis, & subalternorum, (quorũ propriorum Porphyrius nullam mentionem facit) multis speciebus attribuuntur.

si quid *est* animal, *continuò est* aptum ad ridendum. at si quid *est* homo, est aptum ad ridendum. vicissimque si *est* aptum ad ridendum, *est* homo. ¶ Præterea 7 propriũ ineſt in tota ſpecie cuius eſt proprium, & ſola, & ſemper. genus verò ineſt quidem in tota ſpecie cuius eſt genus, & ſemper, non tamen ſola. ¶ Præ- 8 terea propria ſublata, non ſimul tollunt genera. ſed genera ſublata, *ſecum* vnà tollũt ſpecies, quarum ſunt propria: quare iis, quorum ſunt propria, ſublatis, ipſa quoque *propria* ſimul tolluntur.

εἴτι ζῶον, γελαστικόν· εἴτι ἄνθρωπος, γελαστικόν· καὶ ἐμπαλιν [εἰ γελαστικόν, ἄνθρωπος.] ¶ Ἔτι τὸ 7 μὲν ἴδιον, παντὶ τῷ εἴδει ὑπάρχει καὶ ἔστιν ἴδιον καὶ μόνῳ καὶ ἀεί. τὸ δὲ γένος, παντὶ μὲν τῷ εἴδει οὗ ἐστὶ γένος, καὶ ἀεί, οὐ μέντοι καὶ μόνῳ. ¶ Ἔτι τὰ μὲν ἴδια ἀναιρουμένων, οὐ 8 συναναιρεῖ τὰ γένη· τὰ δὲ γένη ἀναιρουμένων, συναναιρεῖ τὰ εἴδη, ὧν ἔστι γένη· ὥστε καὶ ὧν ἔστιν ἴδια ἀναιρουμένων, καὶ αὐτὰ συναναιρεῖται.

κ αὐτὰ τὰ ἴδια συναν.

Collatio generis, & accidentis, CAP. XI.

1 ¶ *Communitas vna, Pluribus attributi.* 2 ¶ *Differentiæ. Prima, quia genus eſt prius ſpeciebus: accidens, poſterius.* 3 *Secunda ab attributione æquali, vel inæquali.* 4 *Tertia ab individuis.* 5 *Quarta ab attributione in quæſtione Quid eſt, vel Quale eſt.*

GEneris & accidentis com- 1 mune *eſt*, pluribus, vt dictum eſt, [a] attribui: ſiue ſit ex *accidentibus* ſeparabilibus, ſiue ex inſeparabilibus. etenim & moueri [b] pluribus *attribuitur*. & nigrum [c] coruis, Æthiopibuſque, ac nonnullis anima carentibus.

a Cap. 2. part. 9. & cap. 7. part. 2. & 3.

b Quod eſt accidens ſeparabile.

c Quod ſeparari nequit à coruis, Æthiopibus, & ceteris eiuſmodi rebus.

¶ Differt autẽ genus ab acci- 2 dẽte: quia genus eſt prius, ppriis ſpeciebus, accidentia verò ſunt ſpeciebus poſteriora. nã etiamſi accipiatur accidẽs inſeparabile: tamen prius eſt id [d] cui accidit, quàm accidens. ¶ Ac genus qui 3 dem quæ participant, æquè participant: accidens autem non æquè. quoniam contentionem ac remiſſionem recipit accidentium participatio: genere, non item.

d Id eſt, ſpecies.

¶ Et accidentia primùm ſunt 4 in individuis: genera verò & ſpecies naturà priora ſunt individuis ſubſtantiis.

¶ Et genera iis quæ ſub ſe *ſunt*, 5 attribuũtur in *quæſtione* quid eſt:

Γένους δὲ καὶ συμβεβηκότος κοι- 1 νὸν, τὸ κατ' πλειόνων, ὡς εἴρηται, [a] κατηγορεῖσθαι· αὖ τε τῶν χωριστῶν ἢ αὖ τε τῶν [b] ἀχωρίστων. καὶ γὰρ καὶ τὸ κινεῖσθαι [b] κατ' πλειόνων· καὶ τὸ μέλαν [c] κατ' κορακων, καὶ Αἰθιόπων, καὶ τινων ἀψύχων. ¶ Διαφέρει δὲ τὸ γένος τοῦ συμβεβηκότος· ὅτι τὸ μὲν γένος πρὸ τῶν εἰδῶν· τὰ δὲ συμβεβηκότα, τῶν εἰδῶν ὕστερα· κἂν γὰρ ἀχώριστον λαμβάνηται συμβεβηκός, ἀλλ' οὖν πρότερόν ἐστι τοῦ ᾧ συμβέβηκε τὸ συμβεβηκότος. ¶ Καὶ τῷ μὲν γένει ὅτι- 3 σης τὰ μετέχοντα μετέχει· τὸ δὲ συμβεβηκότος, οὐκ ἴσης. ἐπίτασιν γὰρ καὶ ἄνεσιν ἐπιδέχεται ἡ τῶν συμβεβηκότων μέθεξις· ἡ δὲ τῶν γενῶν, οὐκέτι. ¶ Καὶ τὰ μὲν συμβε- 4 βηκότα ἐπὶ τῶν ἀτόμων πρώτων ὑφίσταται· τὰ δὲ γένη καὶ τὰ εἴδη, φύσει πρότερα τῶν ἀτόμων οὐσιῶν. ¶ Καὶ τὰ μὲν γένη ἐν τῷ τί 5 ἐστι κατηγορεῖται τῶν ὑπ' αὐτὰ

Communitas.

κατὰ πλειόνων συμβεβηκότων.

τὰ

τὰ δὲ συμβεβηκότα ἐν τῷ ὁποῖόν τί ἐστιν, ἢ πῶς ἔχον ἕκαστον. ὁποῖος δὲ Αἴσιλος ἐφωτηθείς, ἐρεῖ ὅτι μέλας· ἢ πῶς ἔχει Σωκράτης, ἐρεῖ ὅτι νοσεῖ, ἢ ὑγιαίνει.

accidentia verò in *quæstione* quale quid est, aut quomodo *se* habet vnũquodq;. interrogatus.n. qualis *est* coruus, dices esse nigrũ: aut quomodo *se* habet Socrates, dices *eũ* ægrotare aut valere.

Numerus collationum, 1 *Supputatio falsa.* 2 *Supputatio vera.*

CAP. XII.

1 Τὸ μὲν οὖν γένος [a] ἢ τῶν ἄλλων τετάρων [a] διαφέρει, εἴρηται. συμβέβηκε δὲ καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον διαφέρειν τῶν τεττάρων· ὥστε πέντε μὲν ὄντων, ἐνὸς δὲ ἑκάστου τῶν τεττάρων διαφέροντος, τεσσάκις τὰ πέντε, εἴκοσι γίνεσθαι διαφορὰς τὰς πάσας. ¶ Ἀλλ' οὐχ οὕτως ἔχει. ἀλλ' ἀεὶ τὸν ἐφεξῆς [b] καταριθμουμένων, καὶ τῶν μὲν δύο μιᾷ λειπομένων διαφορᾷ, [d] διὰ τὸ ἤδη εἰληφθαι [c], τῶν δὲ ζώων [e] δυσὶ, τῶν δὲ τεττάρων [h] ζωσι [i], τῶν δὲ πέντε [k] τέσσαρσι· δεῖ καὶ αἱ πᾶσαι γίνονται διαφοραὶ· τέτταρες [m], ζεῖς [n], δύο [o], μία [p]. τὸ μὲν γὰρ γένος [a] ἢ διαφέρει τῆς διαφορᾶς, καὶ τὸ εἶδος, καὶ τὸ ἴδιον, καὶ τὸ συμβεβηκός, εἴρηται [q]. τέσσαρες οὖν αἱ διαφοραί. ἡ δὲ διαφορὰ δὲ πῇ μὲν διενήνοχε [r] γένους, εἴρηται, ὅτε πῇ διαφέρει τὸ γένος αὐτῆς ἐρρέθη. λοιπὸν δὲ, πῇ διαφέρει τὸ εἶδος καὶ τὸ ἴδιον καὶ τὸ συμβεβηκός, ῥηθήσεται· καὶ γίνονται ζεῖς. πάλιν δὲ τὸ εἶδος πῇ μὲν διαφέρει τῆς διαφορᾶς, ἐρρέθη, ὅτε πῇ διαφέρει ἡ διαφορὰ τοῦ εἴδους ἐλέγετο πῇ δὲ διαφέρει τὸ εἶδος τοῦ γένους, ἐρρέθη, ὅτε πῇ διαφέρει τὸ γένος τοῦ εἴδους ἐλέγετο. λοιπὸν οὖν, πῇ διαφέρει τὸ εἶδος τοῦ ἰδίου, καὶ τοῦ συμβεβηκότος, ῥηθήσεται· δύο οὖν ὧν αὐτῶν αἱ διαφοραί.

1 QVid igitur genus ab aliis quatuor [a] differat, dictum est. Accidit autem, vt vnumquodque aliorum à *reliquis* quatuor differat. quare cùm quinque sint, & vnumquodque ab *aliis* quatuor differat: quater quinque *accepta*, fiunt viginti differentiæ omnes. ¶ Sed non 2 ita *se* habet. Cùm enim semper quæ deinceps sunt, [b] connumerentur; & in secundo [c] vna differentia [d] deficiat, quia iam sumpta est [c]; in tertio [f] duæ [g]; in quarto [h] tres [i]; in quinto [k] quatuor [l]; *profectò* decem fiunt differentiæ: quatuor [m], tres [n], duæ [o], vna [p]. Nam quà genus differat à differentia, & specie, & proprio, & accidente; dictum est [q]. quatuor igitur sunt hæ differentiæ. Differentia verò quà distet à genere, dictum est, [r] cùm dicebatur quà genus ab ea differret. reliquum est, vt dicatur, quo pacto differat à specie, à proprio, & ab accidẽte. fiuntque tres *differentiæ*. Rursus quomodo species differat à differentia, dictum erit, [s] cùm dicetur quomodo differentia differat à specie. quid autem differat species à genere, dictũ fuit, [t] cùm dicebatur quid differat genus à specie. restat igitur, vt dicatur quid species differat à proprio, & ab accidente. ergo duæ sunt hæ differentiæ.

a Differentia, specie, &c.
b Differentiæ posteriorum à prioribus, enumeratæ sunt, dum explicarentur differentiæ priorum à posterioribus.
exempli causa differentia speciei à genere tũc fuit exposita
cùm explicabatur differentia generis à specie.
quoniam eadem est differentia, qua genus differt à specie, & species à genere.
c Id est, in differentia.
d Qua differt differentia à genere.
e Cùm exposita fuit differentia generis à differentia.
f Id est, specie.
g Nempe ea qua species differt à genere, & ea qua differt à differentia.
h Id est, proprio.
i Quibus ꝓprijs differt à genere, à differentia, & à specie.
k Id est, accidẽte.
l Quibus à reliquis quatuor, id est à genere, differentia, specie, ꝓprio differt.
m Generis.
n Differentiæ.
o Speciei.
p Proprij.
q Cap. 8. & seq.
r Cap. 8.
f Cap. sequenti.
t Cap. 9.

Denique quid proprium differat ab accidente, accipietur [a]. quid enim à specie, differentia, & genere differat, dictum antea fuit [b] in eorum ab his *iam expositis* differentia. Cùm igitur quatuor differentiæ sumantur generis à ceteris, tres autem, differentiæ, duæ speciei, vna proprij ab accidente: decem erunt omnes *differentiæ*: ex quibus, qua tuor quæ sunt generis à ceteris, iam ostendimus. [c]

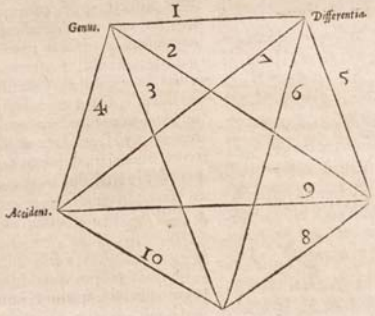
τὸ δὲ ἴδιον πῇ διαφέρει τοῦ συμβεβηκότος, καταληφθήσεται. [a] πῇ μὲν τοῦ εἴδους καὶ τῆς διαφορᾶς καὶ τοῦ γένους διαφέρει, προειρημένον [b] ἐστὶν ἐν τῇ ἔμπροσθεν πρὸς αὐτὰ διαφορᾷ. τεσσάρων οὖν λαμβανομένων τοῦ γένους πρὸς τὰ ἄλλα διαφορῶν, ἓξ ὧν δὲ τῆς διαφορᾶς, δύο δὲ τοῦ εἴδους, μιᾶς δὲ τοῦ ἰδίου πρὸς τὸ συμβεβηκός· δέκα ἔσονται [αἱ πᾶσαι,] ὧν τὰς τέσσαρας, αἳ ἦσαν τοῦ γένους πρὸς τὰ ἄλλα, φθάσαντες ἀπεδείξαμεν. [c]

Aliæ à MS.

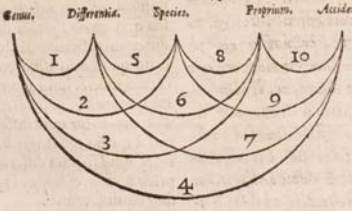
a Cap. vltimo.

b Cap. 10, 14, & 16.

c Cap. 8, & seq.

Alius typus.

Collatio differentiæ, & speciei, CAP. XIII.

1 ¶ *Communitates. Prima, Æquè communicari.* 2 *Secunda, Semper adesse in, quæ participant.* 3 *Differentiæ. Prima à ratione attributionis.* 4 *Secunda à subiecto.* 5 *Tertia, quia differentia est prior specie, & sublata tollit speciem, non tollitur à specie.* 6 *Quarta à coniunctione.*

ΚΟινὰ τοίνυν τῆς διαφορᾶς καὶ τοῦ εἴδους τὰ ὅπῃσης μετέχεσθαι· αὐθρώπου τε γὰρ ὅπῃσης μετέχουσιν οἱ κατὰ μέρος αὐθρωποι, καὶ τῆς τοῦ λογικοῦ διαφορᾶς.

¶ Κοινὸν δὲ, καὶ τὸ ἀεὶ παρεῖναι τοῖς μετέχουσιν· ἀεὶ γὰρ Σωκράτης λογικὸς, καὶ ἀεὶ Σωκράτης αὐθρωπος. ¶ Ἴδιον δὲ διαφορᾶς μὲν, τὸ ἐν τῷ ὁποῖόν τί ὄζι κατηγορεῖσθαι· εἴδους δὲ, τὸ ἐν τῷ τί ὄζι. κἂν γὰρ ὁ αὐθρωπος ὡς ποῖόν τι λαμβάνηται, οὐχ ἁπλῶς αὐ εἶη ποιὸν, ἀλλὰ καθὸ πρὸ ἧλθει προσελθοῦσαι αἱ διαφοραὶ ὑπάρξασαν αὐτόν. ¶ Ἔτι, καὶ μὴν διαφορὰ δὴ πλειόνων πολλάκις [a] εἰδῶν θεωρεῖται, ὡς τὸ τετράπουν δὴ πλείστων ζώων διαφερόντων τοῦ εἴδει· τὸ δὲ εἶδος δὴ μόνων τῶν ὑπὸ τὸ εἶδος ἀτόμων ὄζιν. ¶ Ἔτι, καὶ μὴν διαφορὰ, προτέρα τῷ κατ' αὐτὴν εἴδει. [a] συναναιρεῖ γὰρ τὸ λογικὸν αἰρεθὲν τὸν αὐθρωπον· ὁ δ' αὐθρωπος αἰρεθεὶς, οὐκ αἰρηκε τὸ λογικὸν, ὄντος τοῦ ἀγγέλου. ¶ Ἔτι, διαφορὰ μὲν συμπέπλεκται μετ' ἄλλης διαφορᾶς· τὸ λογικὸν γὰρ καὶ θνητὸν συνετέθη εἰς ὑποστασιν τοῦ αὐθρώπου. εἶδος δὲ μετὰ εἴδους οὐ συμπέπλεκται, ὡςτε ἀποτελῆσαι ἄλλο [π] εἶδος. τῆς μὲν γὰρ ἵππος τινὶ ὄνῳ συμείσιν εἰς ἡμιόνου γένησιν· ἵππος δὲ ἁπλῶς ὄνῳ συμπλεὶς, οὐκ ἂν ἀποτελέσειεν ἡμίονον.

[a] συναναιρεῖ γὰρ, ἢ συναναιρεῖται· συναναιρεῖται γὰρ ἡ αὐθρωπος καιαιρεθέντος δὲ αὐθρωπος αἰαιρεθείς, οὐ συναναιρεῖ τὸ λογικὸν, ὄντος θείου. Alexā. a M. S.

COmmune igitur differentiæ cum specie *est*, æquè communicari. hominis enim æquè participes sunt particulares homines, necnon rationalis differentiæ. ¶ Commune etiam *est*, semper adesse iis quæ participant. semper enim Socrates *est* rationalis, & semper Socrates *est* homo.

¶ Proprium autem *est* differentiæ quidem, attribui in *quæstione* quale quid est: speciei verò in *quæstione* quid est. nam & si homo, vt quale quid, accipiatur: non simpliciter est quale, sed quâ generi accedentes differentiæ eum constituerunt.

¶ Præterea differentia in multis speciebus sæpe [a] cernitur, vt quadrupes in plurimis animalibus specie differentibus. species autem est in solis individuis sibi subiectis. ¶ Præterea differentia est prior specie quã constituit. rationale enim sublatum, *secum* vnà hominem tollit. homo autem sublatus non tollit rationale, cùm angelus sit. ¶ Præterea differentia coniungitur cum alia differentia. nam rationale & mortale simul iuncta sunt ad hominem constituendum. species verò cum specie non coniungitur, vt inde gignatur alia quædam species. quædam enim equa cum quodam asino coit ad mulum gignendum. sed equus simpliciter asino coniunctus, nequaquam mulum efficiet.

[a] Videtur innuere excipi vltimam differentiã quæ constituit vltimam speciẽ, & ei soli attribuitur.

Collatio differentiæ, & proprij, CAP. XIV.

1 ¶ *Communitates. Prima, Æquè communicari.* 2 *Secunda, Omni & semper adesse.*
3 ¶ *Differentiæ. Prima à numero rerum subiectarum.* 4 *Secunda à reciprocatione.*

1 DIfferentiæ & proprio commune est, æquè communicari iis quibus communicantur. æquè enim rationalia *sunt* rationalia. & apta ad ridendum *sunt* æquè apta ad ridendum.

2 ¶ Commune etiã vtrisque est, semper & omni adesse. nam etsi bipes mutilum sit, tamen ad id quod naturâ comparatum est, illud SEMPER refertur. siquidem & aptum ad ridendum, ex eô quòd naturâ comparatum est, habet illud SEMPER, non quod semper rideat. ¶ Propriũ autem *est* differentiæ, quòd de pluribus speciebus sæpe [a] dicitur; vt rationale de angelo, & de homine: at propriũ de vna specie cuius est proprium. ¶ Ac differẽtia [b] quidẽ iis cõsequẽs est quorum est differentia, non tamen reciprocatur. propria verò vicissim attribuũtur *iis* quorum sunt propria, quia reciprocãtur.

[a] Videtur innuere, excipi vltimam differentiam, vt in superiori capite.

1 Διαφορὰ δὲ καὶ ἴδιον, κοινὸν μὲν ἔχουσι, τὸ ὅπῃσις μετέχεσθαι τῶν ὑφ' ἓν μετεχόντων· ὅπῃσις γὰρ τὰ λογικὰ, λογικά· καὶ τὰ γελαστικὰ, γελαστικά. ¶ Καὶ τὸ ἀεὶ καὶ πανὶ παρεῖναι, κοινὸν ἀμφοῖν. κἂν γὰρ κολοβωθῇ ὁ δίπους, ἀλλὰ πρὸς τὸ πεφυκέναι τὸ ἀεὶ λέγεται. ἐπεὶ καὶ τὸ γελαστικὸν, τὸ πεφυκέναι ἔχει τὸ ἀεὶ, ἀλλ' οὐχὶ πᾶν γελᾶν ἀεί.

¶ Ἴδιον δὲ διαφορᾶς, ὅτι αὐτὴ μὲν ὅπῃ πλειόνων εἰδῶν λέγεται πολλαχῶς· οἷον τὸ λογικὸν, ὅπῃ ἀγγέλου καὶ ὅπῃ ἀνθρώπου· τὸ δὲ ἴδιον, ἐφ' ἑνὸς εἰδοὺς οὗ ἔστιν ἴδιον. ¶ Καὶ ἡ μὲν διαφορὰ ἑπέτεται οἷς ὧν αὐ εἶη διαφορὰ, οὐ μὴν [δὲ] ἡ ἀντιστρέφει· τὰ δ' ἴδια ἀντικατηγορεῖται ὧν ἐστὶν ἴδια διὰ τὸ ἀντιστρέφειν.

Collatio differentiæ, & accidentis, CAP. XV.

1 ¶ *Communitates. Prima, Dici de pluribus.* 2 *Secunda, Semper & omni adesse.* 3 ¶ *Differentiæ. Prima à contentis, & continentibus.* 4 *Secunda à contentione, & remissione.* 5 *Tertia à mixtione.* 6 ¶ *Epilogus.*

1 DIfferentiæ & accidenti cõmune *est*, de pluribus dici.

2 ¶ Item commune *est* cum accidentibus inseparabilibus, semper & omni adesse. nam bipes semper adest homini: itidémque nigror omnibus coruis.

3 ¶ Differunt autem, quia differentia continet species, neque continetur: rationale enim continet hominem & angelum. accidentia verò aliquo modo cõtinent, quia sunt in pluribus [b]: τὰ δὲ συμβεβηκότα, ἔστιν μὲν ὅπῃ ἃ, ὡς ἔχει πρὸ ἐν πλείοσιν ἦ). ἔστιν

[b] Vt albor est in lacte, nive, cygno, & aliis rebus.

1 Διαφορὰ δὲ & συμβεβηκότι κοινὸν μὲν, τὸ ὅπῃ πλειόνων λέγεσθαι. ¶ Κοινὸν ἡ [δὲ] πρὸς τὰ ἀχώριστα συμβεβηκότα, τὸ ἀεὶ καὶ πανὶ παρεῖναι· τό, τε γὰρ δίπουν, ἀεὶ παρέστι τῷ ἀνθρώπῳ· καὶ πᾶσι κόραξι, τὸ μέλασιν εἶναι), ὁμοίως. ¶ Διαφέρει δὲ, ὅτι ἡ μὲν διαφορὰ περιέχει τὰ εἴδη, οὐ περιέχεται δὲ· περιέχει γὰρ τὸ λογικὸν, τὸν ἄγγελον καὶ τὸν ἄνθρωπον· τὰ δὲ συμβεβηκότα, ἔστιν ἃ, περιέχει πρὸ ἐν πλείοσιν ἦ). ἔστιν

τόπον δὲ ἔνια ἐμφιλέχεται πρὸς μὴ ἑνὸς συμβεβηκότος εἶναι ἀκριβῶς τὰ ὑποκείμενα[a], ἀλλὰ πλειόνων.

aliquo modo continentur, quia subiecta non vnius accidentis sed plurium sunt susceptiua.

a Vt nix susceipit alborem, & frigus.

4 ¶ Καὶ ἡ μὲν διαφορὰ ἀπερίστατός τε καὶ ἀμέτοχος, τὰ δὲ συμβεβηκότα τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον δέχεται[b].

4 ¶ Ac differentia quidem non potest contendi & remitti: accidētia verò recipiunt magis & minùs[b].

b Quod enim cādidum est, fieri cādidius potest. & quod calidū, calidius. & ita de ceteris.

5 ¶ Καὶ ἁπλῶς μὲν αἱ ἐναντίαι[c] ἐγκεῖσθαι ἀλλήλαις οὐ δύνανται· ἐνδέχεται δὲ ἐνίοτε καὶ τὰ ἐναντία[d] συμβεβηκότα. ¶ Τοσαῦτα μὲν αἱ κοινότητες καὶ ἰδιότητες τῆς διαφορᾶς, καὶ πρὸς ἄλλων.

5 ¶ Et differentiæ contrariæ[c] misceri non possunt: accidentia autem contraria[d] misceri aliquo modo possunt.

c Vt rationale & irrationale.

d Vt albor & nigror, ex quorum mixtione fiunt medii colores.

6 ¶ Hæ sunt cōmunitates & proprietates differentiæ & aliorum.

Collatio speciei, & proprij, CAP. XVI.

1 ¶ *Prothesis.* 2 ¶ *Communitates. Prima, Mutua attributio.* 3 *Secunda, Aequaliter attribui.* 4 ¶ *Differentiæ. Prima ab iis quibus attribuuntur.* 5 *Secunda, quia species est prior proprio.* 6 *Tertia ab actu & potestate.* 7 *Quarta à definitione.*

Τὸ δὲ εἶδος πῇ μὲν διαφέρει γένους καὶ διαφορᾶς, εἴρηται, ἐν ᾧ ἐλέχθη πρὸς τὸ γένος διαφέρει πρὸς ἄλλων, καὶ πῇ ἡ διαφορὰ διαφέρει πρὸς ἄλλων, λοιπὸν, πῇ διαφέρει τὸ ἰδίου καὶ τὸ συμβεβηκότος, ῥητέον. ¶ Εἴδους δὲ καὶ ἰδίου κοινὸν μέν, τὸ ἀλλήλων ἀπικατηγορεῖσθαι· εἴ τι γὰρ ἄνθρωπος, γελαστικόν· καὶ εἴ τι γελαστικόν, ἄνθρωπος. τὸ δὲ γελαστικὸν ὅπερ καὶ τὸ πτερωτὸν γελᾶν λιπαρέον, πολλάκις εἴρηται. ¶ Κοινὸν δὲ καὶ τὸ ἁπλῶς εἶναι[e]. ἁπλῶς τε γὰρ πάρεστι τὰ εἴδη τοῖς μετέχουσι· καὶ τὰ ἴδια ὧν ἐστιν ἴδια. ¶ Διαφέρει δὲ τὸ εἶδος τοῦ ἰδίου· ὅτι τὸ μὲν εἶδος[f] δύναται καὶ ἄλλων γένος εἶναι· τὸ δὲ ἴδιον ἄλλων[1] οὐκ ἴδιον, ἀδύνατον. ¶ Καὶ τὸ μὲν εἶδος περιφέρεται τοῦ ἰδίου· τὸ δὲ ἴδιον ἁπλῶς ἐστιν ἀεὶ γὰρ ἄνθρωπος ἐστὶν, ἵνα γελαστικὸν ᾖ. ¶ Ἔτι, τὸ μὲν εἶδος ἀεὶ ἐνεργείᾳ πάρεστι τοῖς ὑποκειμένοις· τὸ δὲ ἴδιον

1 QVà verò species differat à genere & à differentia, dictum est cùm expositum est[c] quà genus differt ab aliis, & quà differentia differt ab aliis. *Quod* reliquum *est*, quà *species* differt à proprio & ab accidente, *nunc* dicetur. ¶ Speciei cum proprio communis est mutua attributio. si quid enim *est* homo, *est* aptum ad ridendum: & si quid *est* aptum ad ridendum, est homo. Aptum verò ad ridendum accipi debere secundum naturalem ridendi potestatem, sæpe dictum est. ¶ Hoc etiam commune est, quòd æqualiter *adsunt*. Æqualiter cenim species adsunt iis quæ *eas* participant: & propria, iis quorum sunt propria. ¶ Differt autem species à proprio: quia species[h] potest etiam aliorum genus esse: proprium verò, aliorum[i] esse proprium nequit. 5 ¶ Ac species quidem ante proprium subsistit. proprium verò speciei adnascitur. quippe oportet hominem esse, vt sit aptum ad ridendum. ¶ Præterea species semper actu adest subiecto: proprium

c Cap. 8.
f Cap. 13.

g Iis quibus cōmunicantur.

h Subalterna scilicet. nā species infima numquā est genus.

i Præter suū subiectum & ea quę sub eo subiecto continentur. vt aptitudo ad ridēdum ineſt in homine dumtaxat, & Socrate, Platone, singulisque aliis hominibus.

verò interdum potestate. Socrates enim semper est actu homo: at non semper ridet, quamuis semper naturâ sit aptus ad ridendum. ¶ Præterea quorum definitiones *sunt* diuersæ, ipsa quoque *sunt* diuersa. est autem *definitio* speciei, sub genere esse: &, Pluribus ac differentibus numero attribui in *quæstione* quid est: & cetera eiusmodi. proprij verò, soli, & omni, & semper adesse.

διον, ποτὲ μὲν δυνάμει ἄνθρωπος μὲν δὲ ἀεὶ ἐνεργείᾳ ὁ Σωκράτης ὄν, γελᾷ δ' οὐκ ἀεί, καίπερ ἀεὶ πεφυκὼς ἔν γελαστικόν. ¶ Ἔτι ὧν οἱ ὅροι διάφοροι, τὰ αὐτὰ διάφορα. ἔστι δὲ εἶδος μὲν τὸ ὑπὸ τὸ γένος ὄν, καὶ τὸ κατὰ πλειόνων καὶ διαφερόντων τῷ ἀριθμῷ ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορούμενον ἔν), καὶ ὅσα τοιαῦτα· ἴδιον δὲ, τὸ μόνῳ καὶ παντὶ καὶ ἀεὶ προσεῖναι.

Collatio speciei, & accidentis, CAP. XVII.

1 ¶ *Communitas, Pluribus attribui.* 2 ¶ *Differentia. Prima ab attributione in quæstione quid est, vel quale quid est.* 3 *Secunda à numero.* 4 *Tertia, quia species est prior accidente.* 5 *Quarta à communicatione, seu participatione.*

SPeciei & accidẽtis commune *est*, pluribus attribui. Raræ autem sunt aliæ communitates: quia plurimùm inter se distant accidens, & id cui accidit. ¶ Propria verò vtriusque *hæc sunt*: Speciei quidem, in *quæstione* quid est, attribui iis quorum est species: accidentis autem, in *quæstione* quale quid est, aut quomodo se *habens*. ¶ Et quæque substantia vnius speciei particeps est, accidentium verò plurium tam separabilium quàm inseparabiliũ. ¶ Et species quidem prius intelliguntur quàm accidentia, licèt separabilia sint. oportet enim esse subiectum, vt ei aliquid accidat. accidentia verò naturâ sunt posteriora, & naturam habent in eo constitutam vt substantiæ inhærcant. ¶ Denique speciei participatio *est* æqualis. accidẽtis verò, quamuis separabile sit, non æqualis. etenim Æthiops Æthiope potest habere colorem *magis* remissum vel intensum secundum nigrorem[a].

Εἴδους δὲ καὶ συμβεβηκότος κοινὸν μὲν, τὸ ὅτι πλειόνων κατηγορεῖσθαι. σπάνιοι δὲ αἱ ἄλλαι κοινότητες, διὰ τὸ πλεῖστον ἀλλήλων διεστάναι τό, τε συμβεβηκὸς, καὶ τὸ ᾧ συμβέβηκεν. ¶ Ἴδια δὲ ἑκατέρου, τὰ μὲν εἴδους, τὸ ἐν τῷ τί ὅστι κατηγορεῖσθαι ὧν ὅστιν εἶδος· τὰ δὲ συμβεβηκότος, τὸ ἐν τῷ ὁποῖόν τί ὅστιν, ἢ πῶς ἔχον. ¶ Καὶ τὸ ἑκάστην οὐσίαν, ἑνὸς μὲν εἴδους μετέχειν, συμβεβηκότων δὲ πλειόνων τῷ τε χωριστῶν ἔν τῷ ἀχωρίστων. ¶ Καὶ τὰ μὲν εἴδη προεπινοεῖται τῶν συμβεβηκότων κἂν ἀχώριστα ᾖ· δεῖ γὰρ ἔν τὸ ὑποκείμενον, ἵνα ἐπίῃ τι συμβεβηκὸς· τὰ δὲ συμβεβηκότα, ὑστερεῖσθαι ἔν πέφυκε, καὶ ἐπουσιῶσθαι τῷ φύσιν ἔχειν.

¶ Καὶ τὸ μὲν εἴδους ἢ μετοχὴ ὅλη ἐστὶν· τὸ δὲ συμβεβηκότος, κἂν ἀχώριστον ᾖ, οὐκ ὅλη ἐστίν. καὶ γὰρ Αἰθίοπος Αἰθίοπος ἔχει αὐτῷ χροιὰν ἢ ἀπειμένην ἢ ὅλη τεταμένην καὶ μελανίαν[a].

[a] Id est, potest esse minùs vel magis niger.

Colla-

Collatio proprij, & accidentis, CAP. XVIII.

1 ¶ *Propositio.* 2 ¶ *Communitates. Prima, quia subiecta sine his esse non possunt.* 3 *Secunda, quia adsunt omni & semper.* 4 *Differentiæ. Prima à numero eorum quibus insunt.* 5 *Secunda à mutua vel non mutua attributione.* 6 *Tertia ab æquali & inæquali participatione.* 7 ¶ *Excusatio.*

1 ΛΕίπεται δὲ ἆρα ἴδιόν καὶ συμβεβηκὸς εἰπεῖν· πῇ γὰρ τὸ ἴδιον τῶν τε εἰδοις καὶ τῆς διαφορᾶς, καὶ τῶ γένους διεσταλκεν, εἰρηται.[a]

2 ¶ Κοινὸν δὴ τοῦ ἰδίου καὶ τοῦ ἀχωρίστου[b] συμβεβηκότος, τὸ αὐτῶ αὐτῶν μὴ ὑπαρχειν ἄλλοις, ἐφ' ὧν θεωρεῖται· ὡς γὰρ αὐτῶ τῶ γελαστικοῦ οὐκ ὑφίσταται ἄνθρωπος, οὔτως οὐδὲ αὐτῶ τῶ μέλανος ὑπάρ-

3 χειν αὖ Αἰθίοψ. ¶ Καὶ ὡς περ[ἡ] παντὶ καὶ ἀεὶ πάρεστι τὸ ἴδιον, οὕτω

4 καὶ τὸ ἀχώριστον συμβεβηκός. ¶ Διαλλάττει δὲ ὅτι τὸ μὲν ἴδιον, ἑνὶ μόνῳ πάρεστιν εἴδει, ὡς τὸ γελαστικὸν ἀνθρώπῳ· τὸ δὲ ἀχώριστον[c] συμβεβηκὸς, οἷον τὸ μέλαν, οὐκ Αἰθίοπι μόνον, ἀλλὰ καὶ κόρακι ἀφόσει, καὶ αἵματι, καὶ ἐβένῳ, καὶ ἄλλοις τι-

5 σίν. ¶ Ἔτι, τὸ μὲν ἴδιον ἀντικατηγορεῖται οὗ ἔστιν ἴδιον, καὶ ἔστιν ὅπου· τὸ δὲ ἀχώριστον[d] συμβεβηκὸς, οὐκ

6 ἀντικατηγορεῖται. ¶ Καὶ τῶν μὲν ἰδίων ἔστιν ἃ μετέχη· τῶν δὲ συμβεβηκότων, ἃ μᾶλλον, ἃ δὲ ἧττον. ¶ Εἰσὶ μὲν οὖν καὶ ἄλλαι κοινωνίαι τε καὶ ἰδιότητες τῶν εἰρημένων· ἀλλ' ὀξαρκοῦσι[καὶ] αὗται εἰς διάκρισιν τε αὐτῶν, καὶ τῆς κοινωνίας ὧν ἔσχον.

1 SVpereſt, vt de proprio & accidente dicatur: nam quà proprium à ſpecie, à differentia, & à genere differat, *iam* dictum eſt[a]. ¶ Commune igitur eſt proprio & accidenti inſeparabili[b], ſine his ea non conſiſtere in quibus ſpectantur. vt enim ſine aptitudine ad ridendum non conſiſtit homo, ſic ſine nigrore non conſiſteret corvus. ¶ Et quemadmodum omni & ſemper accidit proprium, ita etiam inſeparabile accidens.

2 ¶ Differunt autem: quia proprium vni tantùm ſpeciei adeſt, vt homini aptum ad ridendum: inſeparabile[c] verò accidens, vt nigrum, non ſolùm Æthiopi, ſed etiam coruo adeſt, & carboni, & ebeno, & aliis nonnullis.

5 ¶ Præterea, proprium reciprocatur cum eo cuius eſt proprium, & æquè *late* patet. inſeparabile[d] autem accidens non

6 reciprocatur. ¶ Et proprio-rum quidem æqualis *eſt* participatio. accidentium verò alia maior, alia minor.

7 ¶ Sunt & aliæ communitates ac proprietates dictorum *categorematum*. ſed hæ ſufficiunt ad ea diſcernenda, & communitatem *inter ea* conſtituendam.

a Cap. 16, 14, & 10.

b Nihil explicat Porphyrius quod ſit commune proprio & accidenti tam ſeparabili quàm inſeparabili. ſed his omnibus cõmunis eſt attributio in quæſtione quale eſt. Itẽ, ſine eis ſubiectũ intelligi poſſe.

c Eadem eſt ratio accidentis ſeparabilis. nã motus inеſt homini, equo, & aliis.

d Etiam ſeparabile accidens nõ reciprocari conſtat.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑΙ.

ARISTOTELIS
CATEGORIÆ,

IVLIO PACIO
interprete.

SYNOPSIS SEV METHODVS LIBRI CATEGORIARVM.

PARS I.

In hoc libro explicantur
- Protheoriæ,
  - Definitiones. *Cap.* 1.
  - Diuisiones. *Cap.* 2.
  - Regulæ. *Cap.* 3.

PARS II.

In hoc libro explicantur
- Categoriæ, *Cap.* 4.
  - Substantia. *Cap.* 5.
  - Quantitas. *Cap.* 6.
  - Ad aliquid. *Cap.* 7.
  - Qualitas. *Cap.* 8.
  - Agere, pati, &c. *Cap.* 9.

PARS III.

In hoc libro explicantur
- Hypotheoriæ.
  - Oppositа. *Cap.* 10.
  - Contraria. *Cap.* 11.
  - Prius. *Cap.* 12.
  - Simul. *Cap.* 13.
  - Motus. *Cap.* 14.
  - Habere. *Cap.* 15.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑΙ.

ARISTOTELIS[3]
CATEGORIÆ[b],
PROTHEORIÆ SEV
PRINCIPIA.
PARS I.

Definitiones, CAP I.

1 *Definitio & exempla homonymorum,* 2 *synonymorum,* 3 *& denominatorum.*

HOMONYMA[c] dicuntur, quorum nomen solùm *est* commune, ad illud verò nomen accommodata definitio *est* diuersa. Exempli causa, & homo, & quod est pictum, *dicitur* animal. horum namque nomen solum *est* commune : ad illud verò nomen accommodata definitio *est* diuersa. si quis enim explicet quid sit vtrumque eorum quà animal est, propriam vtriusque definitionem tradet. ¶ Synonyma dicuntur, quorum & nomen *est* commune, & ad illud nomen accommodata definitio *est* eadem. vtputa & homo & bos *dicitur* animal. horũ enim vtrũq; cõmuni nomine appellatur animal. ac definitio quoque est eadẽ. siquis enim tradat vtriusque definitionẽ, quid est vtrũque quà est animal : eandẽ tradet definitionẽ. ¶ Denominata dicuntur, quæcũque ab aliquo, ita vt differãt[d] casu[e], nominis appellationem[f] habent. vt à grãmatica *dicitur* grammaticus, & à fortitudine fortis.

ΟΜΩΝΥΜΑ[c] λέγεται, ὧν ὄνομα μόνον κοινόν, ὁ δὲ κατὰ τοὔνομα λόγος τῆς οὐσίας ἕτερος. οἷον ζῷον, ὅ, τε ἄνθρωπος, καὶ τὸ γεγραμμένον. τούτων γὰρ ὄνομα μόνον κοινόν, ὁ δὲ κατὰ τοὔνομα λόγος τῆς ὑσίας ἕτερος· ἐὰν γὰρ ὁποδιδῷ τις τί ὄζτιν ἑκατέρῳ αὐτῶν τὸ ζῴῳ εἶναι, ἴδιον ἑκατέρου λόγον ὁποδώσει.

¶ Συνώνυμα δὲ λέγεται, ὧν τό, τε ὄνομα κοινὸν, καὶ ὁ κατὰ τοὔνομα λόγος τῆ οὐσίας ὁ αὐτός. οἷον ζῷον, ὅ,τε ἄνθρωπος, καὶ ὁ βοῦς. τούτων γὰρ ἑκάτερον κοινῷ ὀνόματι προσαγορεύεται ζῷον. καὶ ὁ λόγος δὲ τῆς οὐσίας ὁ αὐτός· ἐὰν γὰρ ὁποδιδῷ τις τὸν ἑκατέρου λόγον, τί ὄζτιν ἑκατέρῳ αὐτῷ τὸ ζῴῳ εἶναι, τὸν αὐτὸν ὁποδώσει λόγον. ¶ Παρώνυμα δὲ λέγεται, ὅσα ἀπό τινος, ἐξαφέροντα[d] τῇ πτώσει, τῷ κατὰ τοὔνομα προσηγορείαν ἔχει. οἷον ἀπὸ τῆς γραμματικῆς ὁ γραμματικὸς, καὶ ἀπὸ τῆς ἀνδρίας ὁ ἀνδρεῖος.

a Hunc librum ab Aristotele cõscriptum fuisse, iudicio tantùm interpretum cõfirmari potest. nã ab Aristotele (quicquid Simplicius & Ammonius dicãt) nusquã citatur. Ego alij potiùs auctori quàm Aristoteli adscribi debere, nec logicum esse, sed ad primam philosophiam reducendum esse puto. Si tamen placet ad logicam referre : dicendum est, hoc libro explicari nõ simplicissimas partes syllogismi, (hæ namque sunt dictiones, id est nomen & verbum : de quibus in lib. περὶ ἑρμηνείας) sed earum partium significationes : quia dictiones considerantur à logico quà sunt significatiuæ.

b Categoria est series generum, specierum, atq; individuorum. Differentia à categoriis feingitur in cap. de substantia.

c Definit res homonymas vno ambiguo vocabulo significatas, quæ in scholis vocãtur æqui uoca, æquiuoca : sicut commune illud vocabulũ appellatur æquiuocũ æquiuocatũ. Eodẽ modo intellige in sequenti part definiri synonyma, id est vniuoca, vniuocata, non vniuocũ vniuocans.

d Grammatica mulier à grammatica arte non denominatur, quia non differt casu. sed grãmatica dicitur de muliere, & arte ἑρμηνευομένως.

e Id est terminatione, vltima syllaba.

f Studiosa seu virtute præditus nõ denominatur à virtute, quia nõ accipit ab ea nomen & appellationẽ.

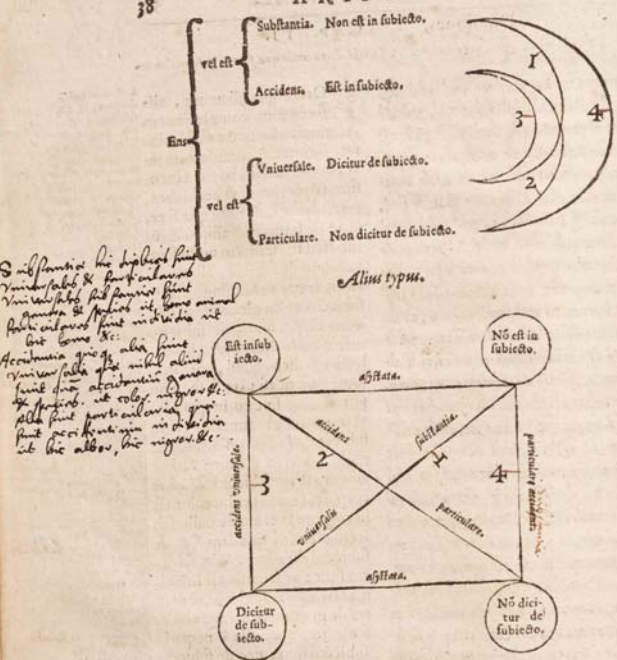
Diuisiones, CAP. II.

1 *Diuisio prima eorum quæ dicuntur.* 2 *Diuisio altera eorum quæ sunt.* 3 *Hypotheoria secundæ diuisionis.*

1 Τῶν λεγομένων, τὰ μὲν κατὰ συμπλοκὴν λέγεται, τὰ δὲ ἄνευ συμπλοκῆς. τὰ μὲν οὖν κατὰ συμπλοκήν, οἷον ἄνθρωπος ἔχει, ἄνθρωπος νικᾷ. τὰ δὲ ἄνευ συμπλοκῆς, οἷον ἄνθρωπος, βοῦς, ἔχει, νικᾷ. ¶ Τῶν ὄντων, τὰ [a] μὲν καθ' ὑποκειμένου [b] τινός λέγεται, ἐν ὑποκειμένῳ δὲ οὐδενί ἐστιν· οἷον [c] ἄνθρωπος καθ' ὑποκειμένου μὲν λέγεται τοῦ τινὸς ἀνθρώπου, ἐν ὑποκειμένῳ δὲ οὐδενί ἐστι. τὰ [c] δὲ ἐν ὑποκειμένῳ μέν ἐστι, καθ' ὑποκειμένου δὲ οὐδενὸς λέγεται. (ἐν ὑποκειμένῳ δὲ λέγω, ὃ ἔν τινι μὴ ὡς μέρος [d] ὑπάρχον, ἀδύνατον χωρὶς εἶναι τοῦ ἐν ᾧ ἐστιν) οἷον ἡ τις γραμματικὴ ἐν ὑποκειμένῳ μέν ἐστι τῇ ψυχῇ, καθ' ὑποκειμένου δὲ οὐδενὸς λέγεται· καὶ τυτὶ τὸ λευκὸν, ἐν ὑποκειμένῳ μὲν ἐστι πῷ σώματι, (ἅπαν γὰρ χρῶμα ἐν σώματι) καθ' ὑποκειμένου δὲ οὐδενὸς λέγεται. τὰ [f] δὲ καθ' ὑποκειμένου τε λέγεται, καὶ ἐν ὑποκειμένῳ ἐστίν· οἷον ἡ ἐπιστήμη ἐν ὑποκειμένῳ μέν ἐστι τῇ ψυχῇ, καθ' ὑποκειμένου δὲ λέγεται τῆς γραμματικῆς. τὰ δὲ οὔτε ἐν ὑποκειμένῳ ἐστί, οὔτε καθ' ὑποκειμένου τινός λέγεται· οἷον ὁ τις ἄνθρωπος, ἢ ὁ τις ἵππος· οὐδὲν γὰρ τοιούτων οὔτε ἐν ὑποκειμένῳ ἐστί, οὔτε καθ' ὑποκειμένου τινὸς λέγεται.

1 EOrum quæ dicuntur, alia secundum complexionem dicuntur, alia sine complexione. secundum complexionem: vt, homo currit, homo vincit. sine cõplexione: vt homo, bos, currit, vincit. ¶ Eorũ quæ sunt, alia [a] de subiecto [b] aliquo dicũtur, sed in subiecto nullo sunt: vt homo de subiecto aliquo dicitur, *nempe de* homine, sed in subiecto nullo est. alia [c] in subiecto aliquo sunt, de subiecto autem nullo dicuntur: (in subiecto *esse* dico, quod, cùm in aliquo non quasi pars [d] sit, non potest [e] esse sine eo in quo est) vt quædam grammatica est in subiecto, *id est in* anima, sed de nullo subiecto dicitur: & hoc album est in subiecto *id est in* corpore, (omnis enim color est in corpore) verùm de nullo subiecto dicitur. quædam [f] & de subiecto dicuntur, & in subiecto sunt: vt scientia est in anima *tamquàm in* subiecto, ac dicitur de grammatica *tamquàm de* subiecto. nonnulla [g] neque in subiecto sunt, nec de subiecto aliquo dicuntur: vt quidam homo, & quidam equus. nam quæcumque sunt eiusmodi, *ea* neq; in subiecto sunt, neque de subiecto aliquo dicuntur.

a *Primum membrũ diuisionis*, id est, substantiæ vniuersales.
b De subiecto dicitur vniuersale. in subiecto est accidẽs. ergo sub iectum de quo aliquid dicitur, est particulare. subiectũ in quo aliquid est, accidens est. Aristoteles tamen sæpe accipit τὸ de subiecto ac τὸ in subiecto.
c *Secundum membrum diuisionis*, id est accidẽtia particularia.
d Anima, aut manus est in homine, non vt in subiecto, sed vt in subiecto dicitur esse accidẽtia) sed vt pars in toto: illa scilicet vt pars essentialis, hæc vt pars integrans.
e Accidens non potest esse sine subiecto, vt albor non separatur à corpore. quæ vero sunt in tempore, aut in loco, sine eo tempore aut loco esse possunt. nam cùm tẽpus præterea, res manet eadem. itidémque res ex vase extracta, naturam suam retinet.
f *Tertium membrum diuisionis*, id est accidentia vniuersalia.
g *Quartum membrum diuisionis*, id est, substãtiæ particulares.
h Id est accidentia.

Numerorum notæ 1, 2, 3, 4. typis adscriptæ, ostendunt quo ordine auctor in his enumerandis vsus sit, quò facilius cum eius verbis typi conferri possint.

¶Omnino autem indiuidua & quæ sunt vnum numero, de nullo subiecto dicuntur: in subiecto autem quædam [a] *eorum* esse nihil prohibet. nam quædam grammatica ex eorum est *numero* quæ sunt in subiecto, verùm de nullo subiecto dicitur.

[a] Id est accidentia. in exemplari est hic alibi.

¶Ἁπλῶς δὲ, τὰ ἄτομα καὶ ἓν ἀριθμῷ, κατ' οὐδενὸς μὲν ὑποκειμένου λέγεται, ἐν ὑποκειμένῳ δέ ἐστια οὐδὲν κωλύει ἔνια· ἡ γάρ τις γραμματικὴ, τῶν ἐν ὑποκειμένῳ μέν ἐστι, καθ' ὑποκειμένου δὲ οὐδενὸς λέγεται.

Regu-

Regulæ, Cap. III.

1 *Regula prima de attributis & subiectis.* 2 *Secunda de differentiis heterogeneorum.*
3 *Tertia de differentiis generum subalternorum.*

ΟΤΑΝ ἕτερον καθ' ἑτέρου κατηγορῶται ὡς καθ' ὑποκειμένου ὅσα κ) τὰ κατηγορούμενα λέγεται, τοσαῦτα καὶ κ) τὰ ὑποκειμένου ῥηθήσεται. οἷον ὁ ἄνθρωπος κ) τὰ ποὸς ἀνθρώπου κατηγορεῖται, τὸ δὲ ζῶον κ) τὰ ἄνθρώπου. οὐκοῦν καὶ κατά τινος ἀνθρώπου τὸ ζῶον κατηγορηθήσεται· ὁ γὰρ τις ἄνθρωπος, καὶ ἄνθρωπος ἐστι, καὶ ζῶον. ¶ Τῶν ἑτερογενῶν καὶ μὴ ὑπαλλήλων τετραμμένων, ἕτερα τῷ εἴδει καὶ διαφορά· οἷον ζῶου, καὶ ἐπιστήμης. ζῶου μὲν γὰρ διαφοραί, τό, τε πεζὸν, καὶ τὸ δίπουν, καὶ τὸ πλωτὸν, & τὸ ἔνυδρον· ἐπιστήμης δὲ οὐδεμία τούτων· οὐ γὰρ διαφέρει ἐπιστήμη ἐπιστήμης τῷ δίπουν εἶναι. ¶ Τῶν δὲ γε ὑπαλλήλων ἓν ἑνὸς κωλύει τὰς αὐτὰς διαφορὰς εἶναι. τὰ γὰρ ἐπάνω, κ) ὑπ' αὐτὰ ἓν ὄντα κατηγορεῖται. ὡς τε ὅσα τὰ κατηγορουμένου διαφοραί εἰσι, τοσαῦτα καὶ τὰ ὑποκειμένου ἔσονται.

1 Ἑνὶ μὲν οὖν ἑνὸς ἀποδίδοται τὰ κατηγορούμενα, ὅταν μηδὲν ἐν τῷ ὑποκειμένῳ ᾖ τῶν κατηγορουμένων· ἐνίοτε δὲ κ) ἐν τῷ ὑποκειμένῳ ὄντος τινὸς, οὐδὲν ἧττον τὸ κατηγορούμενον τῷ ὑποκειμένῳ ἀποδίδοται· οἷον ἄνθρωπος γραμματικὸς ἐστι· γραμματικὸς γὰρ ἄνθρωπος ἐστι. καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὁμοίως.

EVM alterum alterii attribuitur tamquàm subiecto: quæcumque de attributo dicũtur, eadem de subiecto dicentur. vt homo cuidam homini attribuitur, animal homini: ergo etiam alicui homini animal attribuetur. nam quidã homo, & homo est & animal. ¶ Heterogeneorum, quorum alterum sub altero non collocatur, diuersæ specie [a]*sunt* etiam differentiæ: vt animalis, & scientiæ. animalis enim differentiæ sunt terrestre, bipes, volucre, aquatile. quarum nulla *est differentia* scientiæ: non enim scientia à scientia differt eo quòd bipes sit. ¶ Subalternorum generum nihil prohibet easdẽ differentias esse. nam superiora inferioribus generibus attribuuntur. quare quæcumq; attributi differentiæ sunt, eædem etiam subiecti erunt.

[a] vel *formæ*.

CATEGORIÆ, PARS II.

De decem categoriis, Cap. IV.

1 *Enumeratio, & expositio decem categoriarum.* 3 *Distinctio simplicium vocalium à continctis.*

1 ΩΝ κ) μηδεμίαν συμπλοκὴν λεγομένων, ἕκαστον ἤτοι [b] σημαίνει, ἢ ποσόν, ἢ ποιόν, ἢ πρός τι, ἢ ποῦ, ἢ

OR VM quæ secundum nullam complexionem dicuntur, vnumquodque aut [b] substantiam significat, aut quantum, aut quale, aut ad aliquid, aut vbi, aut

[b] Eædem categoriæ enumerantur 1. topic. cap. 7. Sed lib. 4. primæ philosoph. cap. 7. omittuntur duo, h. e. Habere & Situm esse. Ego semper existimaui esse quatuor tantùm categorias. nam ens aut est per se, aut per accidens. si per se, constituit primã categoriam, quæ vocatur substantia. si per accidens: aut est absolutum, aut relatum. si relatũ, constituit quartam categoriam, ad aliquid. si absolutũ: aut fluit à materia rei, & est quãtitas, quæ est secunda categoria: aut à forma, & est tertia categoria, nimirum qualitas. Reliquæ categoriæ ad relationem reduci possunt. nam Vbi, est relatio rei & rei locatæ. Quando, est relatio temporis & rei quæ est in tempore. Situs esse, est relatio partiũ corporis. Habere, est relatio habentis & rei habitæ. Agere & pati, est relatio agentis & patientis.

a Si Agere & Pati essent diuersæ categoriæ: etiam Habere & Haberi essent categoriæ diuersæ. ité Vbi, figuificaret duas categorias, i. conuenire, & contentum esse. idem de Quando dici posset. nã aliud est, esse in tempore: aliud est, complecti, vt tempus complectitur ea quæ in tempore sunt. Verùm scire oportet eandem relationem plerũque duobus nominibus notari, sumptis scilicet appellationibus à duobus relatis. Exempli causa, relatio inter dominum & seruũ vocatur dominium & seruitus. relatio inter emptorem & venditorem, appellatur emptio & vẽditio: qui quidem est vnus contractus vt iurisconsulti docent. Sic actio & passio est vna relatio inter agentẽ & patientem.

b Rudi & pingui Minerua. ficet.n. typus non est ipsa res, sed imago rei: ita quæ typo traditur, non est vera scientia, sed imago scientiæ.

Rudis Incipit à substantia, quia est ens per se, cùm alia sint entia merito substantiæ, in qua insunt. Substantiã accipe in præsentia non pro essentia rei, nã essentia accidentis est accidens, sed pro eo quod per se consistit, & à categoriis accidentium distinguitur.

quando, aut situm esse, aut habere, aut agere, aut pati[a]. ¶ Est[2] autem substantia (vt typo[b] dicam) velut homo, equus. quantum, vt quod est duorum vel trium cubitorum. quale, vt album, grammaticum. ad aliquid, vt dupium, dimidium, maius. vbi, vt in foro, in Lycio. quando, vt heri, superiore anno. situm esse, vt iacet, sedet. habere, vt calceatum esse, armatum esse. facere, vt secare, vrere. pati, vt secari, vri. ¶ Singula autem quæ dicta sunt ipsa per se accepta, nec affirmant nec negant. sed eorum mutua complexione affirmatio vel negatio fit. Omnis enim affirmatio vel negatio videtur aut vera aut falsa esse: eorum autem, quæ secundum nullam complexionem dicuntur, nihil est aut verum aut falsum; vt homo, album, currit, vincit.

ποτὲ, ἢ κεῖσθαι, ἢ ἔχειν, ἢ ποιεῖν, ἢ πάσχειν.[a] ¶ Ἔστι δὲ οὐσία μὲν, ὡς ἐπὶ τύπῳ[b] εἰπεῖν, οἷον ἄνθρωπος, ἵππος· ποσὸν δὲ, οἷον δίπηχυ, τρίπηχυ· ποιὸν δὲ, οἷον λευκὸν, γραμματικόν· πρός τι δὲ, οἷον διπλάσιον, ἥμισυ, μεῖζον· ποῦ δὲ, οἷον ἐν ἀγορᾷ, ἐν λυκείῳ· ποτὲ δὲ, οἷον χθὲς, πέρυσι· κεῖσθαι δὲ, οἷον ἀνάκειται, κάθηται· ἔχειν δὲ, οἷον ὑποδεδέσθαι, ὡπλίσθαι· ποιεῖν δὲ, οἷον τέμνειν, καίειν· πάσχειν δὲ, οἷον τέμνεσθαι, καίεσθαι. ¶ Ἕκαστον δὲ τῶν εἰρημένων, αὐτὸ μὲν καθ' αὑτὸ οὐ συδεμιᾷ καταφάσει λέγεται· ἐν δὲ καταφάσει τῇ πρὸς ἄλληλα τίθεσθαι συμπλοκὴ κατάφασις ἢ ἀπόφασις γίνεται. ἅπασα δὲ κατάφασις ἢ ἀπόφασις δοκεῖ τὸ μὲν ἀληθὴς ἢ ψευδὴς εἶναι· τῶν δὲ κατὰ μηδεμίαν συμπλοκὴν λεγομένων, τὰ μὲν οὔτε ἀληθῆ, οὔτε ψευδῆ ἐστιν· οἷον ἄνθρωπος, λευκὸν, φέρει νικᾷ.

De[c] substantia,[d] Cap. v.

1 ¶ *Distinctio substantiæ in primã & secundam.* 3 ¶ *Collatio primæ substãtiæ & aliarum rerum. Protheoria, de his quæ dicuntur de subiecto,* 4 *vel sunt in subiecto.* 5 *Primam substantiã esse ceterarũ rerũ subiectũ:* 6 *quo sublato cetera tolluntur.* 7 ¶ *Collatio generum & specierum: quæ confirmatur cùm ex eo quod species propriùs accedit ad naturam primæ substantiæ,* 8 *tum etiam ex eo quòd magis subijcitur quàm genus.* 9 *Collatio specierum inter se.* 10 ¶ *Collatio primarum substantiarum.* 11 ¶ *Collatio substãtiæ & accidentium: quæ confirmatur ex eo quòd sola secundæ substãtiæ declarãt primam.* 12 *& alia rebus subijciuntur.* 13 ¶ *Proprietas prima, Non esse in subiecto: quæ conuenit omni substãtiæ,* 14 *non soli.* 15 *Obiectionis solutio.* 16 ¶ *Proprietas secunda, Omnes attributiones duci synonymi.* 17 ¶ *Proprietas tertia, Significare hoc aliquid.* 18 ¶ *Proprietas quarta, Nihil habere contrarium quæ conuenit omni,* 19 *non soli.* 20 ¶ *Proprietas quinta, Non recipere magis vel minus.* 21 ¶ *Proprietas sexta, Cùm vnum & idẽ numero sit, contraria suscipere posse: quæ conuenit soli, & omni substãtiæ.* 22 *Obiectio.* 23 *Solutio prior διὰ τῆς ἀναγωγῆς.* 24 *Solutio posterior διὰ τῆς ὑπάρξεως.* 25 *Conclusio.* 26 ¶ *Epilogus.*

Substantia[e] autem quæ maxime propriè & primùm & maximè dicitur, *ea* est[f] quæ neque de subiecto aliquo dicitur neque in subiecto aliquo est: vt quidã homo, & quidã e-

Οὐσία[c] δέ ἐστιν, ἡ κυριώτατά τε καὶ πρώτως καὶ μάλιστα λεγομένη, ἡ[1] μήτε καθ' ὑποκειμένου τινὸς λέγεται μήτε ἐν ὑποκειμένῳ τινί ἐστιν, οἷον ὁ τις ἄνθρωπος, ἢ ὁ

a Vide lib. 10 primæ philos. cap. 8. b Non est vera diuisio substantiæ in primã & secundam vt generis in species: sed est enumeratio partiũ categoriæ: ideirco non potuit primo loco proponere communẽ definitionẽ. Porrò hæc diuisio, siue partium enumeratio potest etiam ad aliàs categorias aptari. c Ex cap. 2. huius libri. Certũ est autem hãc non esse verã & omnibus numeris absolutã definitionẽ, cùm constet ex solis negationibus.

ν γράφ. [a] τὰς ὑποκ. ¶ Δευτέραι δὲ οὐσίαι λέγονται, ἐνοῖς εἴδεσιν αἱ πρῶτοι οὐσίαι λεγόμεναι ὑπάρχουσι. ταῦτα τε καὶ τὰ τούτων εἴδη δευτέραι οὐσίαι λέγονται, οἷον ὁ τὶς ἄνθρωπος, ἐν εἴδει μὲν ὑπάρχει τῇ ἀνθρώπῳ· γένει δὲ τῷ εἴδει ὄντι τῷ ζῴῳ. δευτέραι οὖν αὗται λέγονται οὐσίαι, οἷον ὅ, τε ἄνθρωπος καὶ τὸ ζῷον. ¶ Φανερὸν δὲ καὶ ἐκ τῶν εἰρημένων, ὅτι τῶν καθ' ὑποκειμένου λεγομένων, ἀναγκαῖον καὶ τοὔνομα, καὶ τὸν λόγον κατηγορεῖσθαι τῶν ὑποκειμένου· οἷον ὁ ἄνθρωπος καθ' ὑποκειμένου μὲν λέγεται τοῦ τινὸς ἀνθρώπου, κατηγορεῖται δὲ καὶ τοὔνομα· τῷ γὰρ ἀνθρώπῳ καὶ τινὶ ἀνθρώπῳ ἁρμόσει τοὔνομα· καὶ ὁ λόγος ὁ τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ τινὸς ἀνθρώπου κατηγορηθήσεται. ὁ γὰρ τῷ ἀνθρώπῳ καὶ τινὶ ἀνθρώπῳ ἁρμόσει, καὶ ὁ λόγος· ὥστε καὶ τοὔνομα, καὶ ὁ λόγος κατηγορηθήσεται τῶν ὑποκειμένων. ¶ Τῶν δὲ ἐν ὑποκειμένῳ ὄντων, ὅσα μὲν πλείοσιν, οὐκ ἔστι τοὔνομα, οὐδὲ ὁ λόγος κατηγορεῖται τῶν ὑποκειμένου· ἐπὶ ἐνίων δὲ τοὔνομα μὲν οὐδὲν κωλύει κατηγορεῖσθαι ποτὲ τοῦ ὑποκειμένου· τὸν δὲ λόγον, ἀδύνατον. οἷον τὸ λεύκον ἐν ὑποκειμένῳ ὂν τῷ σώματι, κατηγορεῖται τοῦ ὑποκειμένου· λεύκον γὰρ σῶμα λέγεται. ὁ δὲ λόγος ὁ τοῦ λεύκου, οὐδέ ποτε κατηγορηθήσεται τοῦ σώματος. ¶ Τὰ δὲ ἄλλα πάντα ἢ τοι καθ' ὑποκειμένων λέγεται τῶν πρώτων οὐσιῶν, ἢ ἐν ὑποκειμένοις αὐταῖς ἐστι. φανερὸν δὲ τοῦτο ἐκ τοῦ καθ' ὅσα πρώτως λεγόμενα συμβαίνει· οἷον τὸ ζῷον κατηγορεῖται μὲν κατὰ παντὸς τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ τινὸς ἀνθρώπου· οὐδενὶ γὰρ τῶν τινῶν ἀνθρώπων, οὐδὲ κατὰ τοῦ ἀνθρώπου ὅλως.

[a] quus. ¶ Secundæ autem substantiæ dicuntur *species* in quibus species insunt[a] quæ primùm substantiæ dicuntur: hæ, *inquam*, *species*, & harum specierum genera, vt quidam homo est, *tamquam* in specie, *in* homine: genus verò speciei est animal. hæ igitur, secundæ substantiæ dicuntur, vt homo, & animal. [b] ¶ Iam verò perspicuum est ex dictis, eorum[b] quæ de subiecto dicuntur, necesse *esse* & nomen & definitionē attribui subiecto. vt homo de subiecto dicitur aliquo homine, attribuiturque *alicui homini* & nomē *hominis*: nā hominem alicui homini attribues. sed & definitio hominis alicui homini attribuetur: nam quidam homo & homo est & animal. quare & nomen & definitio attribuetur subiecto. ¶ Eorum verò quæ sunt in subiecto, pleraque[c] sunt quorum neque nomen neque definitio attribuitur subiectō. quorundam[d] autem nomen nihil prohibet aliquando attribui subiecto, definitionem impossibile *est*. vt album, cùm sit in subiecto, *nempe in* corpore, attribuitur subiecto. album enim corpus dicitur. definitio verò albi numquam[e] corpori attribuetur. ¶ Cetera[f] verò omnia vel de subiectis dicuntur primis substantiis, vel in subiectis eis sunt. Quod[g] quidem ex singulis propositis perspicuum *est*. Vtputa animal homini attribuitur: ergo etiam alicui homini attribuetur. nam si nemini singulorū hominum, omnino nec homini *attribuetur*.

[a] Non vt in subiecto, quia primæ substantiæ non sunt in subiecto, sed vt partes subiectiuæ in toto attributiuo.

[b] Cap. 3. part. 1.

[c] Hæc sunt nomina accidentiū sumptorū in abstracto, vtalbor, nigror. quia corpus, quod subijcitur albori & nigrori, albor vel nigror dici nequit.

[d] Hęc sunt nomina accidentium in concreto: vt album, nigrum. retē enim dicimus corpus esse albū aut nigrum.

[e] Quid si dicamus definitionē albi competere subiecto, & albū non esse color, sed coloratū discregans visum?

[f] Propositis.

[g] Probatis per inductionem.

Quod si definitio albi non conueniat subiectis, cygnus & nix vi dentur dici alba ἰσωνύμως.

Rursus color *est* in corpore: *est* igitur etiam in aliquo corpore. nam si in nullo singulorũ corporum *est*, omnino in corpore non *est*. Itaque [a] reliqua omnia vel de subiectis primis subſtantiis dicuntur, vel in eis subiectis insunt.

[a] Cum inſunt.

¶ Ergo nisi primæ subſtantiæ sint, ceterarum *rerum* nulla esse potest. ¶ Secundarum [b] verò subſtantiarum species est magis subſtantia, quàm genus, quoniam [c] est propius primam subſtantiam. si [d] quis enim explicet quid sit prima subſtantia, apertiùs & magis propriè explicabit assignans genus potiùs quàm speciem. veluti [e] quendam hominem planiùs explicabit dicens *esse* hominem quàm animal. illud enim magis proprium *est* cuiusdam hominis, hoc verò communiùs. & ex plicãs quid sit plãta, apertiùs & magis ꝓpriè explicabit dicens esse arborem q̃ plantã. ¶ Præterea [f] primæ subſtantiæ, quia ceteris omnibus *rebus* subiiciũtur, & cetera omnia his attribuuntur aut in eis insunt, propterea maximè subſtantiæ dicuntur. sed [g] quam rationem habent primæ subſtantiæ ad cetera omnia, eandem habet species ad genus: subiicitur namque species generi: nam genera speciebus attribuuntur. species autem generibus [h] vicissim non attribuuntur. quare[i] ex his quoque *fit vt* species sit magis subſtantia quàm genus. ¶ Specierum autem quæ non sunt generа, nulla est magis subſtantia, quàm altera: quia non magis propriè attribuet aliquis hominem alicui homini, quàm equum alicui equo. ¶ Paritèr; in primis subſtantiis, nulla est

[b] Conſequens.

[c] Antecedens.

[d] Probatio antecedentis.

[e] Exemplum explicationis probationi antecedentis.

[f] Ratio primæ ſubſtantiæ.

[g] Ad rationẽ primæ ſubſtantiæ maximæ accedere ſpecies quàm genera.

[h] cum generibus non reciprocantur.

[i] Concluſio.

πάλιν τὸ χρῶμα ἐν σώματι, ἀκουῶ καὶ ἔν τινι σώματι· εἰ γὰρ μὴ ἔν τινι τῶν καθ' ἕκαστα, οὐδὲ ἐν σώματι ὅλως. ὥστε [a] τὰ ἄλλα πάντα ἢ τοι καθ' ὑποκειμένων τῶν πρώτων οὐσιῶν λέγεται, ἢ ἐν τοῖς ὑποκειμένοις αὐτοῖς ἐστι. ¶ Μὴ οὐσῶν οὖν τῶν πρώτων οὐσιῶν, ἀδύνατον τῶν ἄλλων τι εἶναι. ¶ Τῶν [b] δὲ δευτέρων [7] οὐσιῶν μᾶλλον οὐσία τὸ εἶδος τοῦ γένους ἐστίν. ἐγγύτερον [c] γὰρ τῆς πρώτης οὐσίας ἐστίν. ἐὰν [d] γὰρ ἀποδιδῷ τις τί ἐστι πρώτη οὐσία τι ἐστί, γνωριμώτερον καὶ οἰκειότερον ἀποδώσει, τὸ εἶδος μᾶλλον ἢ τὸ γένος ἀποδιδοὺς· οἷον [e] τὸν τινὰ ἄνθρωπον γνωριμώτερον ἀποδοίη, ἄνθρωπον ἀποδιδοὺς ἢ ζῷον· τὸ μὲν γὰρ ἴδιον μᾶλλον τοῦ τινος ἀνθρώπου· τὸ δὲ, κοινότερον. καὶ τὸ τί ἐστὶ δένδρον ἀποδιδοὺς, γνωριμώτερον [καὶ οἰκειότερον] ἀποδώσει δένδρον ἀποδιδοὺς ἢ φυτόν. ¶ Ἔτι [f] αἱ πρῶται οὐσίαι διὰ τὸ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ὑποκεῖσθαι, καὶ πάντα τὰ ἄλλα κατηγορεῖσθαι, ἢ ἐν τούτοις ἐνεῖναι, διὰ ταῦτα λέγονται. ὡς [g] δὲ αἱ πρῶται οὐσίαι πρὸς τὰ ἄλλα [πάντα] ἔχουσιν, οὕτω τὸ εἶδος πρὸς τὸ γένος ἔχει· ὑποκείνται γὰρ τὰ εἴδη τοῖς γένεσι τὰ μὲν γὰρ γένη κατηγορεῖται τῶν εἰδῶν κατηγορείται, τὰ δὲ εἴδη κατὰ τῶν γενῶν οὐκ ἀντιστρέφει [h]. ὥστε καὶ ἐκ τούτων τὸ εἶδος τοῦ γένους μᾶλλον [9] οὐσία. ¶ Αὐτῶν δὲ τῶν εἰδῶν, ὅσα μή ἐστι γένη, οὐδὲν μᾶλλον ἕτερον ἑτέρου οὐσία ἐστίν· οὐδὲν γὰρ οἰκειότερον ἀποδώσει, κατὰ τοῦ τινος ἀνθρώπου τὸν ἄνθρωπον ἀποδιδούς, ἢ κατὰ τοῦ τινος ἵππου τὸν ἵππον. [10] ¶ Ὡσαύτως δὲ καὶ ὅσοι τῶν πρώτων οὐσιῶν, οὐδὲν μᾶλ-

[a] Cum inſunt.

[b] Conſequens.

[c] Antecedens.

[d] Probatio antecedentis.

[e] Exemplum explicationis probationi antecedentis.

[f] Ratio primæ ſubſtantiæ.

[g] Ad rationẽ primæ ſubſtantiæ maximæ accedere ſpecies quàm genera.

[h] cum generibus non reciprocantur.

[i] Concluſio.

μᾶλλον ἕτερον ἑτέρου οὐσία ἐστίν· οὐδὲ τὸ μᾶλλον ὁ τὶς ἄνθρωπος οὐσία ἐστίν, ἢ ὁ τὶς βοῦς. ¶ Εἰκότως δὲ καὶ μετὰ τὰς πρώτας οὐσίας, μόνα τὰ ἄλλα τὰ εἴδη καὶ τὰ γένη δευτέρας οὐσίας λέγονται· μόνα γὰρ δηλοῖ τὴν πρώτην οὐσίαν τῶν κατηγορουμένων· τὸν γὰρ τινα ἄνθρωπον ἐὰν ἀποδιδῷ τις τί ἐστι τὸ μὴ εἶδος ἢ τὸ γένος ἀποδώσει· καὶ γνωριμώτερον ποιήσει, ἄνθρωπον ἢ ζῷον ἀποδιδούς· τῆς δὲ ἄλλων [πάντων] ὅ, τι ἂν ἀποδιδῷ τις, ἀλλοῖος ἐρεῖ ἀποδώσει· οἷον λευκόν, ἢ [ὅτι] ἔχει, ἢ ἄλλο ὁτιοῦν τῆς τοιούτων ἀποδιδούς. ὥς τε εἰκότως ταῦτα μόνα τῆς ἄλλων οὐσίαι λέγονται.

¶ Ἐπὶ δὲ αἱ πρῶται οὐσίαι ὅλῳ τῷ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ὑποκεῖσθαι, καὶ τὰ ἄλλα πάντα κατ' τούτων κατηγορεῖσθαι, ἢ ἐν αὐταῖς ἔστι, κυριώτατα οὐσίαι λέγοιτ' ἂν. ὡς δὲ αἱ πρῶται οὐσίαι πρὸς τὰ ἄλλα πάντα ἔχουσιν, οὕτω καὶ τὰ εἴδη καὶ τὰ γένη τῶν πρώτων οὐσιῶν πρὸς τὰ λοιπὰ πάντα ἔχει· κατ' τούτων γὰρ πάντα τὰ λοιπὰ κατηγορεῖται. τὸν γὰρ τινα ἄνθρωπον ἔρεις γραμματικόν· οὐκοῦν καὶ ἄνθρωπον καὶ ζῷον γραμματικὸν ἐρεῖς. ὡσαύτως δὲ καὶ ὅτι τῶν ἄλλων. ¶ Κοινὸν δὲ κατ' πάσης οὐσίας, τὸ μὴ ἐν ὑποκειμένῳ εἶναι. ἡ μὲν γὰρ πρώτη οὐσία οὔτε ἐν ὑποκειμένῳ ἐστίν, οὔτε κατ' ὑποκειμένου τινὸς λέγεται. τῶν δὲ δευτέρων οὐσιῶν, φανερὸν μὲν καὶ οὕτως, ὅτι οὐκ εἰσὶν ἐν ὑποκειμένῳ. ὁ γὰρ ἄνθρωπος κατ' ὑποκειμένου μὲν τοῦ τινος ἀνθρώπου λέγεται, ἐν ὑποκειμένῳ δὲ οὐκ ἔστιν· οὐδὲ γὰρ ἐν τῷ τινὶ ἀνθρώπῳ ὁ ἄνθρωπός ἐστιν. ὡσαύτως δὲ

magis substãtia q̃ altera. nam aliquis homo non est magis substãtia q̃ aliquis equus. ¶ Meritò igitur post primas substãtias solæ inter alias *res* species & genera[a], primæ substantiæ dicuntur: quãdoquidẽ ex his quæ attribuũtur, *hæc* sola declarant primam substantiam. nam si quis explicet quid sit aliquis homo, magis propriè explicabit assignans speciem quàm genus, & notiorem efficiet assignãs hominem, quàm animal. Ceterarum autẽ rerum quamcumque quis assignet, aliena erit expositio: veluti si album *esse*, aut currere, aut eiusmodi aliud quoduis dicat. Quamobrem hæc sola inter cetera *entia*, substantiæ dicuntur.

¶ Præterea[b] primæ substantiæ, quia aliis omnibus rebus subiiciũtur, & reliqua omnia eis attribuuntur vel in eis insunt, *propterea* maximè propriè substantiæ dicuntur. quam[c] autem rationem habent primæ substantiæ ad cetera omnia, eandem species & genera primarum substantiarum habent ad reliqua omnia. his enim reliqua omnia attribuuntur. Nam quempiam hominem dices *esse* grammaticum: ergo & hominem & animal dices *esse* grammaticum. similitérque in aliis[d]. ¶ Commune autem est omni substantiæ, non esse in subiecto. Nam prima substantia nec in subiecto est, nec de subiecto aliquo dicitur. Secundarum autem substantiarum sic[e] etiam perspicuum est nullam esse in subiecto: quia homo de subiecto quidem dicitur quodam homine, sed in subiecto nõ est: homo namque non est in quodam homine. similiter etiam

a Sub. primarum tantũ. substantiarum.

b Ratio prima substantiæ.

c Rationem primæ substantiæ aliquo modo accommodari secundis substantiis non accidentibus.

d Eadémque est ceterorum ratio.

e Id est, inductione sequenti.

animal de subiecto quidem dicitur quodam homine, sed animal non est in quodam homine. Præterea eorum quæ in subiecto sunt, nomen interdum subiecto attribui nihil prohibet, definitionem verò impossibile est. atqui secundarum substantiarum & definitio & nomen attribuitur subiecto. nam hominis definitionem cuidam homini attribues, & animalis definitionem similiter. quare substantia non *est in* eorum *numero* quæ *sunt* in subiecto. ¶ Hoc autem non est proprium substantiæ. sed & differentia [a] est *in* eorum *numero* quæ non *sunt* in subiecto. nam terrestre & bipes de subiecto quidem dicitur aliquo homine, verùm in subiecto non est. non enim in homine est bipes, nec terrestre. & definitio quoque differentiæ attribuitur *ei* de quo dicitur differentia. vtputa si terrestre de homine dicitur, etiam definitio terrestris homini attribuetur: homo enim est terrestre. ¶ Porrò ne nos conturbent partes [b] subſtantiarum quasi sint in totis vt in subiectis, ne quando cogamur fateri eas non esse substantias: quia non ita dicebantur quæ sunt in subiecto, vt partes insunt in aliquo. ¶ Ineſt [c] etiam subſtantiis & differentiis, omnia synonyma ab eis dici. omnes [d] enim attributiones ab eis *sumptæ*, aut indiuiduis attribuuntur aut speciebus. à [e] prima namque subſtantiâ nulla attributio est, quia de nullo subiecto dicitur. Secundarum [f] verò subſtantiarum, species indiuiduo attribuitur, genus & speciebus & indiuiduis.

[a] Hinc manifestum est subſtantiam separari ab omnibus categoriis. nam differentiæ & subſtantiæ & nihilominus dicitur non esse in subiecto, vnde sit vt accidens dici nequeat, quoniam omne accidens est in subiecto.

[b] Essentiales, vt materia, & formæ, vel integræ, vt caput, manus, pes animalis.

[c] Proponit secundò *proprietatem*, quæ *partes prohibuerit*.

[d] Hypothesis seu *præmissio prima*. Subſtantiam omnino dici de speciebus, vel de indiuiduis.

[e] *Altera hypothesis*. Primam subſtantiam de nullo dici.

[f] Vtitur syllogismo ex duabus affirmantibus in secunda figura, qui materi propositione reciprocata *suam* ratione materiæ potest reciproci. atque huiusmodi syllogismis Aristoteles vtitur sæpe, prædicatur ad primam figuram. Minor propositio est. Quæ à secundis subſtantiis, vel à differentiis dicta tur, idem habet nomen & eandē definitionem. Hæc igitur propositio habet quatuor partes. *quarum prima est de nomine subſtantiarum.*

κατὰ τὸ ζῶον καθ' ὑποκειμένου μὲν λέγεται τοῦ τινὸς ἀνθρώπου, οὐκ ἔστι δὲ τὸ ζῶον ἐν τῷ τινὶ ἀνθρώπῳ. ἔτι, τῶν ἐν ὑποκειμένῳ ὄντων, τὸ μὲν ὄνομα οὐδὲν κωλύει κατηγορεῖσθαί ποτε τοῦ ὑποκειμένου· τὸ δὲ λόγον, ἀδύνατον. τῷ δὲ γε δευτέρων οὐσιῶν κατηγορεῖ καὶ λόγος τοῦ ὑπο κειμένου· τοῦ γὰρ ἀνθρώπου λόγον καὶ τοῦ ζώου δὲ, ὡσαύτως. ὥστε οὐκ ἂν εἴη ἡ οὐσία τῶν ἐν ὑποκειμένῳ. ¶ Οὐκ ἴδιον δὲ οὐσίας τοῦτο, ἀλλὰ καὶ ἡ διαφορά· τῶν μὲν ἐν ὑποκειμένῳ ὄντων τὸ γὰρ πεζὸν καὶ τὸ δίπουν καθ' ὑποκειμένου μέν λέγεται τοῦ τινὸς ἀνθρώπου, ἐν ὑποκειμένῳ δὲ οὐκ ἔστιν· οὐδὲ γὰρ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ὄντι τὸ δίπουν, οὐδὲ τὸ πεζόν. καὶ ὁ λόγος δὲ κατηγορεῖται, ὁ τῆς διαφορᾶς, καθ' οὗ ἂν λέγεται ἡ διαφορά. οἷον εἰ τὸ πεζὸν τοῦ ἀνθρώπου λέγεται, καὶ ὁ λόγος ὁ τοῦ πεζοῦ κατηγορηθήσεται τοῦ ἀνθρώπου· πεζὸν γάρ ἐστιν ὁ ἄνθρωπος. ¶ Μὴ παραπλέπτω δ' ἡμᾶς τὰ μέρη τῶν οὐσιῶν, ὡς ἐν ὑποκειμένοις ὄντα τοῖς ὅλοις, μή ποτε ἀναγκασθῶμεν ἃ κ οὐσίας αὐτὰ φάσκειν εἶ· οὐ γὰρ ὅτου τὰ ἐν ὑποκειμένῳ ἐλέγετο, ὡς τὰ μέρη ὑπάρχοντα ἕν τινι. ¶ Τῶν παρχεῖ δὲ τοῖς οὐσίαις καὶ τοῖς διαφοραῖς τὸ πάντα συωνύμως ἐπ' αὐτῶν λέγεσθαι πάντη· τὸ γὰρ ὅλον τούτων κατηγορεῖται, ἢ καὶ τῶν εἰδῶν ὅλον· τὸ μὲν γὰρ ἄνθρωπος οὐσία, καὶ ζῶον καὶ θνητὸν καὶ τῶν εἰδῶν ὅλον· τὸ δὲ χρῶμα οὐσία, καὶ εἶδος καὶ τῶν εἰδῶν ὅλον· τὸ δὲ ἄνθρωπος καὶ κατηγορεῖται· τὸ δὲ γένος καὶ κατὰ τῶν εἰδῶν, καὶ κατὰ τῶν ἀτόμων. ὡσαύ-

ὡσαύτως δὲ καὶ διαφοραὶ καὶ τῆς εἰδῶν καὶ τῆς ἀτόμων κατηγορῶνται. καὶ τὸν λόγον δὲ ὃν δίδομεν αἱ πρῶται οὐσίαι τῆς εἰδῶν, καὶ τὸν τῆς γένους. καὶ τὸ εἶδος δὲ τῆς γένους. ὅσα δὲ καὶ τὰ κατηγορούμενα λέγεται, τοσαῦτα καὶ τὰ ὑποκείμενα ῥηθήσεται. ὡσαύτως δὲ καὶ τὸν τῆς διαφορῶν λόγον ὃν δίδομεν ἔχεται τὰ τε εἴδη καὶ τὰ ἄτομα. συνώνυμα δέ ἐστιν, ὧν τό τε ὄνομα κοινὸν, καὶ ὁ λόγος ὁ αὐτὸς. ὡς τὸ πάντα τὰ ἄτομα τῆς ἐσιῶν καὶ τῆς διαφορῶν, συνώνυμα λέγεται. Πᾶσα δὲ οὐσία δοκεῖ τόδε τι σημαίνειν. ἐπὶ μὲν οὖν τῶν πρώτων οὐσιῶν ἀναμφισβήτητόν ἐστι καὶ ἀληθές ἐστιν, ὅτι τόδε τι σημαίνει. ἄτομον γὰρ καὶ ἓν ἀριθμῷ τὸ σημαινόμενόν ἐστιν. ἐπὶ δὲ τῶν δευτέρων οὐσιῶν φαίνεται μὲν ὁμοίως τοῦ ῥήματι τῇ περιηγορείας τόδε τι σημαίνειν, ὅταν εἴπῃ τις ἄνθρωπος ἢ ζῷον· οὐ μᾶλλον δὲ ἀληθὲς, ἀλλὰ μᾶλλον ποιόν τι σημαίνει· οὐ γὰρ ἐπὶ ὑποκείμενον, ὥσπερ ἡ πρώτη οὐσία, ἀλλὰ καὶ πολλῶν ὁ ἄνθρωπος λέγεται καὶ τὸ ζῷον. οὐχ ἁπλῶς δὲ ποιόν τι σημαίνει, ὡς περὶ τὸ λευκόν. οὐδὲν γὰρ ἄλλο σημαίνει τὸ λευκὸν, ἀλλ' ἢ ποιόν. τὸ δὲ εἶδος, καὶ τὸ γένος, περὶ οὐσίαν τὸ ποιὸν ἀφορίζει· ποιὰν γάρ τινα οὐσίαν σημαίνει. ἐπὶ πλέον δὲ τῆς γένους ἡ τῆς εἴδει τὴν ἀφορισμὸν ποιεῖται· ὁ γὰρ ζῷον εἰπὼν, ἐπὶ πλέον περιλαμβάνει ἢ ὁ τὴν ἄνθρωπον. Ὑπάρχει δὲ τοῖς οὐσίαις καὶ τὸ μηδὲν αὐτοῖς ἐναντίον εἶναι. τῆς δὲ πρώτης οὐσίας τί ἂν εἴη ἐναντίον; οἷον τῆς τινὶ ἀνθρώπῳ, ἢ τῆς τινὶ ζῴῳ. οὐδὲν γάρ ἐστιν ἐναντίον. οὐδὲ γε τῆς ἀνθρώπῳ, ἢ τῆς ζῴῳ οὐδέν.

Similiter [a] etiam differentiæ & speciebus & indiuiduis attribuuntur. ac [b] definitionem quoque specierum & generum recipiunt primæ substantiæ, nec non generis *definitionem* species. nam [c] quæcumque de attributo dicuntur, eadem & de subiecto dicentur. similitérque [d] differentiarum definitionem recipiunt species, & indiuidua. atqui [e] synonyma erant [f], quorum *est* & nomen commune & definitio eadem. Quare [g] omnia, quæ à substantiis & differentiis *dicuntur*, synonyma dicuntur. ¶ Omnis [h] verò substantia, videtur hoc aliquid significare. In [i] primis igitur substantiis indubitatè verum est eas significare hoc aliquid: quia indiuiduũ & vnum numero est quod significatur. sed [k] in secundis substantiis, etsi ob figuram appellationis [l] similiter videtur significare hoc aliquid qui dicit Homo aut Animal, non tamen *est* verum, quin potiùs quale quidpiam significat: quia subiectum non est vnum, vt prima substantia, sed de multis homo & animal dicitur. Nec [m] verò simpliciter, vt album, significat quale quidpiam. nam album nihil aliud significat quàm quale. genus autem & species circa substantiam quale determinãt, vtpote quæ significant qualis *sit* aliqua substantia. sed [n] latius genere quàm specie determinatio fit: quoniam dicens animal, plura complectitur quàm dicens hominem. ¶ *Hoc* [o] quoque substantiis ineſt, nihil eis contrarium esse. quid [p] enim contrarium sit primæ substantiæ, vt cuidam homini & cuidam animali? si quidem nihil est *his* contrarium. item nihil *est contrarium* homini [q], vel animali [r].

a *Minoris propositionis pars secunda de nomine differtia.*
b *Minoris propositionis pars tertia de substantiarũ definitione.*
c *Probatio tertiæ partis.*
d *Minoris propositionis quartæ pars de differentiarum definitione.*
e *Maior propositio, Synonyma sunt quorum idẽ est nomen & eadẽ definitio. quæ reciprocari debet hoc modo, Quæ habent idem nomen & eandem definitionem (sub ad illud nomen accommodatam) sunt synonyma.*
f *Definita sunt in 1. cap.*
g *Concluſio.*
h *Proponit tertiã proprietatem.*
i *Probat hanc proprietatem conuenire primæ substantiæ.*
k *Probat non conuenire secundis substantiis.*
l *Si vocabulorũ potiùs quàm rerũ significatarũ ratio habeatur.*
m *Soluto tacito obiectionis.*
n *Differimen inter genus & speciem.*
o *Proponit quartam proprietatem.*
p *Indultione probat eam conuenire omni substantiæ.*
q *Id est speciei.*
r *Id est generi.*

¶ Hoc [a] vero substantiæ proprium non est, sed & in aliis multis reperitur, vt in quanto nihil enim est contrarium bicubito vel tricubito, nihil decem, nihil cuilibet rei eiusdem generis. Nisi quis [b] multum paruo contrarium esse dicat, vel magnum paruo. sed [c] quantitatum definitarum nulli est quicquam contrarium. ¶ Præterea [d] substantia non videtur recipere magis & minùs. Non [e] dico substantiam substantia non esse magis vel minùs substantiam: iam enim dixi hoc esse, sed dico substantiam quamque non dici magis vel minùs id ipsum quod est. veluti [f] si hæc substantia est homo, non erit se ipse, aut alius alio magis & minus homo. non est enim alius alio magis homo: vt album est aliud alio magis & minùs album: & honestum est aliud alio magis & minùs honestum. quinimmo idem se ipso dicitur magis & minùs tale: vt corpus, cùm sit album, magis album dicitur nùc quàm priùs: & cùm sit calidum, magis & minùs calidum dicitur. substantia verò nec magis substantia dicitur, nec minus. nam homo non magis in præsentia dicitur homo, quàm priùs: nec aliud quiequam eorum quæ sunt substantiæ. Quare [g] substantia non potest recipere magis & minùs. ¶ Sed [h] maximè proprium substantiæ videtur esse, cùm vnum & idem numero sit, contrarium suscipere posse cuiusmodi [i] in aliis quæ non sunt substantiæ, nihil possit quis proferre, quod, cùm vnum numero sit, contraria suscipere queat. vt color, quod est vnum & idem numero, non est album οἷον τὸ χρῶμα, ὃ ὄντι ἓν καὶ ταὐτὸν τῷ ἀριθμῷ, οὐκ ἔστ[ι] λευκὸν καὶ

¶ Οὐκ [a] ἴδιον δὲ τῆς οὐσίας τοῦτό ἐστιν, ἀλλὰ καὶ ἐπ' ἄλλων πολλῶν, οἷον ὅτι τὸ ποσοῦ. τοῦ γὰρ διπήχεως ἢ τριπήχεος οὐδέν ἐστιν ἐναντίον, οὐδὲ γε τῶν δέκα, οὐδὲ τῶν τοιούτων οὐδενί. εἰ μή [b] τις τὸ πολὺ τοῦ ὀλίγου φαίη ἐναντίον εἶναι, ἢ τὸ μέγα τοῦ μικροῦ· τῷ [c] ἀφωρισμένων ποσῶν οὐδέν ἐστιν ἐναντίον οὐδενί. ¶ Δοκεῖ [d] δὲ ἡ οὐσία μὴ δέχεσθαι τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον. λέγω [e] δὲ οὐχ ὅτι οὐσία οὐσίας ἐκ ἔστι μᾶλλον, καὶ ἧττον οὐσία· τοῦτο μὲν γὰρ εἴρηται ὅτι ἐστίν· ἀλλ' ὅτι ἑκάστη οὐσία τοῦθ' ὅπερ ἐστίν, οὐ λέγεται μᾶλλον καὶ ἧττον. οἷον εἰ ἔστιν ἡ αὐτὴ οὐσία ἀνθρωπος, οὐκ ἔσται μᾶλλον καὶ ἧττον ἄνθρωπος, οὔτε αὐτὸς ἑαυτοῦ, οὔτε ἕτερος ἑτέρου. ἢ γὰρ ἐστὶν ἕτερος ἑτέρου μᾶλλον ἀνθρωπος· ὥσπερ τὸ λευκόν ἐστιν ἕτερον ἑτέρου μᾶλλον καὶ ἧττον λευκόν, καὶ καλὸν ἕτερον ἑτέρου μᾶλλον καὶ ἧττον καλόν. καὶ αὐτὸ δὲ ἑαυτοῦ μᾶλλον καὶ ἧττον λέγεται· οἷον τὸ σῶμα λευκὸν ὄν, μᾶλλον λευκὸν λέγεται νῦν ἢ πρότερον· καὶ θερμὸν ὄν, μᾶλλον θερμὸν καὶ ἧττον λέγεται. ἡ δὲ οὐσία οὐδὲν μᾶλλον οὐσία λέγεται, οὐδὲ ἧττον. οὐδὲ γὰρ ὁ ἄνθρωπος, μᾶλλον νῦν ἄνθρωπος ἢ πρότερον λέγεται· οὐδὲ γε τῶν ἄλλων οὐδὲν ὅσα ἐστὶν οὐσία. ὥστε [f] οὐκ ἂν δόξειεν ἡ οὐσία τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον. ¶ Μάλιστα [h] δὲ ἴδιον τῆς οὐσίας δοκεῖ εἶναι τὸ, ταὐτὸν καὶ ἓν ἀριθμῷ ὂν, δεκτικὸν τῶν ἐναντίων εἶναι. οἷον [i] ὅτι μὲν τῶν ἄλλων οὐδὲν ἂν ἔχοι τις τοιοῦτον φέρειν λέγειν, ὅσα μὴ εἰσὶν οὐσίαι· ὃ ἓν ἀριθμῷ ὂν, δεκτικὸν τῶν ἐναντίων ἐστίν. λευκὸν καὶ

a Quarta proprietas non conuenit sub substantia.

b Substantia.

c Solutio affertur infrà ex prox. quia multum & paucum, magnū & paruum, nec sunt quanta nec contraria, sed relata.

d Proponit quintā proprietatem, quæ non est vera pro prietas, quia cōuenit etiā quantitati.

e Solutio tacita obiectionis ex 2. paralipomenon capitu.

f Explicat.

g Conclusio.

h Proponit sextam proprietatem, quæ conuenit omni substantiæ, si vnum & idem numero accipiatur latius vt conueniat etiam speciei & generi, vt accipitur lib. 1. poster. analyt. cap. 5. & lib. 2. cap. 6.

i Sextam proprietatem non conuenire aliis reb. præter substantiam.

Leg. οὐκ
Leg. οὐσίας
In M. & ad unum hæc verba, Οὐκ ἔστ ἓν ἐπὶ τῶν ἄλλων τῶν μὴ ἐν ὑποκειμένῳ τινὶ ἐστὶν ἀριθμῷ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον. Quæ nec alienum sunt, nec vllo alio loco ponenda.

καὶ μέλαν. οὐδὲ ἡ αὐτὴ πρᾶξις καὶ μία περὶ ἀριθμόν, φαῦλη καὶ σπουδαία. ὡσαύτως δὲ καὶ ὅλη τὴν ἄλλων, ὅσα μὴ ἐστιν οὐσίαι. ἡ[a] δὲ γε οὐσία ἐν καὶ ταὐτὸ τῷ ἀριθμῷ ὄν, δεκτικὴ τῶν ἐναντίων ἐστίν· οἷον ὁ τὴς αὐθρωπος εἷς καὶ ὁ αὐτὸς ὢν, ὁτὲ μὲν λευκὸς, ὁτὲ δὲ μέλας γίνεται· καὶ θερμὸς, καὶ ψυχρὸς· καὶ φαῦλος, καὶ σπουδαῖος. ¶ Ἐπὶ δὲ τῶν ἄλλων οὐδενὸς φαίνεται τὸ τοιοῦτον· εἰ μὴ ἄρα τὶς ἐν αὐτοῖς τὸν λόγον καὶ τιὼ δόξαν φάσκων τῶν ἐναντίων εἶναι δεκτικά· ὁ δὲ αὐτὸς λόγος, ἀληθής τε καὶ ψευδὴς δοκεῖ εἶναι. οἷον εἰ ἀληθὴς ἐστὶν ὁ λόγος τὸ καθῆσθαί τινα· ἀναστάντος αὐτοῦ, ὁ αὐτὸς[b] ἔσται λόγος ψευδὴς ἔσται. ὡσαύτως δὲ καὶ ὅτι τῆς δόξης· οὐ γάρ τις ἀληθὴς δοξάζει τὸ καθῆσθαί τινα· ἀναστάντος αὐτοῦ, ψευδῶς δοξάσει τιὼ αὐτιὼ ἔχων περὶ αὐτοῦ δόξαν. ¶ Εἰ δέ τις τοῦτο ψεύδεσθαί φησι, ἀλλὰ τῷ γε χρόνῳ διαφέρει. ταῦτα μὲν οὖν ὅτι τῶν οὐσιῶν, αὐτὰ μεταβάλλοντα, τῶν ἐναντίων δεκτικά ἐστι. ψυχρὸν γὰρ ἐκ θερμοῦ γιγνόμενον, μεταβάλλει, ἀλλοιοῦται γάρ· καὶ μέλαν ἐκ λευκοῦ· καὶ σπουδαῖον ἐκ φαύλου. ὡσαύτως δὲ καὶ ὅτι τῶν ἄλλων, ἕκαστον αὐτῶν μεταβολὴν δεχόμενον, τῶν ἐναντίων δεκτικόν ἐστιν. ὁ δὲ γε λόγος καὶ ἡ δόξα, αὐτὰ μὲν ἀκίνητα πάντη διαμένει· τὰ δὲ πράγματος κινηθέντος, ὁτὲ μὲν ἀληθὴς, ὁτὲ δὲ ψευδὴς γίνεται. ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῆς δόξης. ὡς τοῦ πρός γε τὸ πρᾶγμα ἴδιον αὐτὸν ὄντα τῆς οὐσίας, τὸ κατὰ τὴν αὐτὴν μεταβολὴν, δεκτικὸν τῶν ἐναντίων εἶναι. ¶ Εἰσὶ δέ τινες καὶ τῶν πρός τι λεγομένων, οἷς ἔοικε τὸ ἐναντίον εἶναι· οἷον ἀρετὴ κακίᾳ ἐναντίον φαίνεται εἶναι· καὶ λευκὸν μέλανι· καὶ τὰ ἄλλα τὰ τοιαῦτα. ἀλλὰ τὰ μὲν τοιαῦτα τῶν πρός τι λεγομένων, ἐναντία μὲν ἐστὶ κατὰ τὸν εἰρημένον τρόπον· οὐ μὴν πρός τι λεγόμενά γε ἐναντία ἐστίν· ἀλλ' ἁπλῶς μόνον. ἀρετὴ γὰρ κακίας οὐκ ἐστὶν ἀρετὴ, ἀλλὰ τῆς ἀγαθοῦ κακίας. καὶ λευκὸν δὲ μέλανος οὐκ ἐστὶν ἐναντίον λευκὸν, ἀλλὰ τῆς ἀγαθοῦ μέλανος. ἐπὶ δὲ τῶν πρός τι λεγομένων, οὐκ ἔστιν ἐναντίον ἐναντίῳ·

opinionem, suscipere posse contraria: id verum non est. nam [a] oratio & opinio non quia recipiant aliquid, contraria suscipere posse dicuntur, sed quia facta est affectio in aliare. eo [b] enim quòd res est vel non est, oratio vera vel falsa esse dicitur, non quòd ipsa possit contraria suscipere. omnino namq; oratio vel opinio à nullo movetur. quare [c] suscipere contraria non possunt, cùm nulla contraria affectio in ipsis fiat. Substantia[d] verò eo quòd in se contraria recipit, contraria recipere posse dicitur: quandoquidem recipit morbum, & sanitatem: necnon alborem, & nigrorem. cùmque vnūquodque corū, quę sunt eiusmodi, ipsa suscipiat, cō traria suscipere posse dicitur.

¶ Quare proprium substantiæ est, cùm vnum & idem numero sit, sui mutatione posse contraria suscipere. ¶ Hæc de substantiā dicta sint.

τῶν δόξαν δεκτικὰ τῶν ἐναντίων ἐστί, οὐκ ἔστιν ἀληθὲς τοῦτο. ὁ [a] γὰρ λόγος καὶ ἡ δόξα οὐ τοῦ αὐτὰ δεδεχθαί τι, τῶν ἐναντίων ἐστὶ δεκτικὰ λέγεται, ἀλλὰ πρὸς ἕτερόν τι τὸ πάθος γεγονέναι. τῷ [b] γὰρ τὸ πρᾶγμα εἶναί ἢ μὴ εἶναι, τοῦτον καὶ ὁ λόγος ἀληθὴς ἢ ψευδὴς εἶναι λέγεται, οὐ τοῦ αὐτὸν δεκτικὸν εἶναι τῶν ἐναντίων. ἁπλῶς γὰρ ὑπ' οὐδενὸς οὔτε ὁ λόγος κινεῖται, οὔτε ἡ δόξα. ὥστε [c] οὐκ ἂν εἴη δεκτικὰ τῶν ἐναντίων, μηδενὸς [ἐναντίου] ἐν αὐτοῖς γιγνομένου πάθους. ἡ [d] δὲ οὐσία τοῦ αὐτοῦ τὰ ἐναντία δέχεσθαι, τοῦτο δεκτικὴ τῶν ἐναντίων ἐστὶ) λέγεται· νόσον γὰρ καὶ ὑγείαν δέχεται, καὶ λευκότητα καὶ μελανίαν· καὶ ἕ-
καστον τῶν τοιούτων αὐτὴ δεχομένη, τῶν ἐναντίων ἐστὶ δεκτικὴ λέγεται.

¶ Ὥσπερ ἴδιον αὐ οὐσίας εἶπε τὸ, ταὐ-
τὸν καὶ ἐν ἀριθμῷ ὂν, κ' τῷ ἑαυ-
τῆς μεταβολῇ δεκτικὸν τῶν ἐναντί-

a. Interrog.
b Probatur autoritate.
c Confirmatur.
d Rationem modo propositam non posse accommodari ad substantiam.

¶ Post substantiam recte agit de quanto: quia nullum accidens est, quod magis accedat ad naturam substantiæ atque vel eo perspici potest, quòd plures proprietates cōmunes sunt substantiæ cum quanto. De hac categoria lege quæ Aristot. docet lib. 4. prim. philosophiæ, cap. 11.

e Quantum est accidens fluens à materia. vel, Quod per se in partes dividitur.

f Non dividit totam categoriā et superiora cap. fecit, sed summè genus.

g Cuius partes communi termino non coniunguntur. Aristoteles aliter definit, Quod est numerabile.

h Cuius partes communi termino copulantur. Aristoteles autē sic definit, Quod recipit dimensionem.

i Euclides lib. 7. def. 2. ita numerū definit, Ἀριθμὸς δὲ τὸ ἐκ μονάδων συγκείμενον πλῆθος. i. Numerus [est] ex vnitatibus cōflatus multitudo.

k Positionē partū habere dicitur id, cuius partes alicubi fixæ sunt, ubique permanent, & communi termino copulantur. vnde intelligitur, quænam quanta non habeant partium positionē.

τῶν δεκτικὸν εἶναι. ¶ Περὶ μὲν οὖν οὐσίας τοσαῦτα εἰρήσθω.

De quanto[e]. CAP. VI.

1 ¶ *Prima, & secunda diuisio.* 2 ¶ *Expositio primæ diuisionis. De quantis discretis:* 3 *id est numero,* 4 *& oratione.* 5 *De quantis continuis: id est linea,* 6 *superficie,* 7 *corpore,* 8 *tempore,* 9 *loco.* 10 ¶ *Expositio secundæ diuisionis.* 11 *De quantis habentibus partium positionem: id est linea,* 12 *superficie,* 13 *corpore &* XX *loco.* 14 *De his quæ non habent positionem partium: id est numero, tempore, oratione.* 15 ¶ *Epilogus.* 16 ¶ *Tertia diuisio in quantū per se, & per accidens. ex qua intelligitur nullas esse species quanti præter supra enumeratas.* 17 ¶ *Proprietas prima, Non habere contrarium.* 19 *Obiectio prima sumpta à magno & parno, necnon à multo & pauco.* 20 *Solutio prior, Hæc non esse quanta: quod probatur duplici argumento, altero sumpto à re ipsa,* 21 *altero à significatione vocabulorum.* 22 *Solutio posterior, Hæc non esse contraria. quod probatur cùm quia referuntur ad alterum,* 23 *tum etiam per deductionem ad absurditatem.* 24 *Conclusio.* 25 *Obiectio secunda.* 26 ¶ *Proprietas secunda, Non recipere magis & minùs.* 29 ¶ *Proprietas tertia, Dici æquale vel inæquale.*

Ποσὸν [f] δὲ λέγω τὸ [g] μὲν διωρισμένον [h], τὸ δὲ συνεχές· καὶ τὸ μὲν ἐκ [k] θέσιν ἐχόντων μερῶν ἁπλῶς τῶν ἐν αὐτοῖς μερίων συνέστηκε, τὸ δ' οὐκ ἐκ ἐχόντων θέσιν. ¶ Ἔστι δὲ διωρισμένον μέν, [οἷον] ἀριθμὸς, καὶ

Ποσὸν δὲ λέγω τὸ μὲν διωρισμένον, τὸ δὲ συνεχές· καὶ τὸ μὲν ἐκ θέσιν ἐχόντων μερῶν ἁπλῶς τῶν ἐν αὐτοῖς μερίων συνέστηκε, τὸ δ' οὐκ ἐκ ἐχόντων θέσιν. ¶ Ἔστι δὲ διωρισμένον μέν, [οἷον] ἀριθμὸς, καὶ

Quanti [f] autem [g] aliud est discretum [h], aliud continuum [i], atque aliud ex [k] partibus positionem inuicem inter se habentibus constat, aliud ex non habentibus positionem.

¶ Discretum est, vt numerus,

καὶ λόγος[a] συνεχὴς δὲ, [οἷον] γραμμὴ[b], ἐπιφάνεια[c], σῶμα[d]. ἔτι δὲ πρὸς ταῦτα, τόπος[e] καὶ χρόνος[f].

3 ¶ Τῶν μὲν οὖν τῆς ἀριθμοῦ μορίων κοινὸς ὅρος, τὸ εἰς ὃν συνάπτει τὰ μόρια αὐτά. οἷον τὰ πέντε εἰ ἔστι τῆς δέκα μόρια, πρὸς ἃ δύο ἐστὶ κοινὸν ὅρον συνάπτει τὰ πέντε καὶ τὰ πέντε, ἀλλὰ διώρισται· καὶ τὰ ἕξ γε καὶ τὰ ἑπτὰ πρὸς οὐδένα κοινὸν ὅρον συνάπτει· ἀλλ' ὅλως ἀεὶ ἔχεις ἐπ' ἀριθμοῦ κοινὸν ὅρον λαβεῖν τῆς μορίων, ἀλλ' ἀεὶ διώρισται· ὥστε ὁ μὲν ἀριθμὸς τῆς διωρισμένων ἐστίν. ¶ Ὡσαύτως δὲ καὶ ὁ λόγος· ὅτι μὲν γὰρ ἔστι ποσόν ὁ λόγος, φανερόν· καταμεῖται[g] γὰρ συλλαβῇ βραχείᾳ καὶ μακρᾷ. λέγω δὲ τὸν μετὰ φωνῆς λόγον γινόμενον. πρὸς οὐδένα γὰρ κοινὸν ὅρον αὐτοῦ τὰ μόρια συνάπτει· οὐ γάρ ἐστι κοινὸς ὅρος πρὸς ὃν αἱ συλλαβαὶ συνάπτουσιν, ἀλλ' ἑκάστη διώρισται αὐτὴ καθ' αὑτήν. ¶ Ἡ δὲ γραμμὴ συνεχής ἐστιν· ἔστι γὰρ κοινὸν ὅρον λαβεῖν, πρὸς ὃν τὰ μόρια αὐτῆς συνάπτει, τὸ σημεῖον. ¶ Καὶ τῆς ἐπιφανείας, γραμμὴ· τὰ γὰρ τῆς ἐπιπέδου μόρια πρός τινα κοινὸν ὅρον συνάπτει. ¶ Ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ σώματος ἔχοις ἂν λαβεῖν κοινὸν ὅρον, γραμμὴν ἢ ἐπιφάνειαν, πρὸς ἃ τὰ τοῦ σώματος μόρια συνάπτει. ¶ Ἔτι δὲ καὶ ὁ χρόνος καὶ ὁ τόπος τῆς τοιούτων ὁ μὲν νῦν χρόνος συνάπτει πρός τι τὸν παρεληλυθότα καὶ πρὸς τὸ μέλλοντα. ¶ Πάλιν ὁ τόπος τῆς συνεχῶν ἐστι. τόπον γάρ τινα τὰ τοῦ σώματος μόρια κατέχει, ἃ πρός τινα κοινὸν ὅρον συνάπτει· οὐκοῦν καὶ τὰ τοῦ τόπου

& sermo[a]. Continuum est, vt linea[b], superficies[c], corpus[d]: ac præterea locus[e], & tempus[f].

3 ¶ Nam partium numeri nullus est communis terminus, quo eæ partes cõiungantur. Vt si Quinque, sunt partes Decem, nullo communi termino coniunguntur Quinque & Quinque, sed secreta sunt. tria quoque & septem nullo communi termino coniunguntur. & omnino haud possis in numero communem terminum partiũ accipere, sed semper secretæ sunt. quare numerus est in iis quæ sunt discreta. ¶ Itidémque sermo. Nam sermonem esse quantum perspicuum est: quoniam[g] eum metimur syllaba breui & longa. sermonem inquam voce prolatum. nullo enim communi termino partes eius coniunguntur, sed per se quæque secreta est. ¶ At verò linea est continua: quia communem terminum sumere licet, quo partes eius coniunguntur, *nempe* punctum.

6 ¶ Et superficiei *quoque communem terminum licet accipere* lineam: quoniã plani partes cõmuni quopiam termino coniunguntur. ¶ Similiter etiam corporis potes accipere communem terminum, lineam vel superficiem, qua corporis partes coniunguntur. ¶ Eiusmodi est etiam tempus, & locus. nam præsens tempus coniungitur eũ præterito, & cum futuro. ¶ Rursus locus in continuis est: quia locũ aliquẽ cõtinẽt partes corporis, quæ cõmuni aliquo termino copulãtur: igitur etiã loci

a Qui scilicet voce proferuntur: quæ Græci συγκριτικὰ vocant. alius est sermo in mẽte, ἄλλος ὁ διὰ τῆς. alius est sermo scriptus, λόγος γεγραμμένος. Sermo dicitur hoc loco etiã dictio vna. Sed rectiùs Aristoteles 4. primæ philosc. 13. enumerans species quãti, omisit sermonem. b Linea (vt Euclides lib 1. elementorũ definit) est μῆκος ἀπλατὲς, longitudo sine latitudine.

c Superficies seu superficiũ quod etiã dicitur planum, est (auctore Eucl. 1. elem.) ὃ μῆκος καὶ πλάτος μόνον ἔχει, quod longitudinem ac latitudinem tantùm habet.

d Corpus accipitur vel pro specie substantiæ, vel pro trina dimensione, h. e. lõgitudine, latitudine, & crassitudine. in hac posteriori significatione vocatur etiam σχῆμα, i. solidum: itáque in præsentia accipitur.

e Aristot. dicto cap 13. lib. 4. primæ philos. non ponit locum inter species quanti, quia 4. physico probat locum nihil aliud esse quàm superficiẽ corporis ambientis. Verùm auctor locum accipit pro spatio occupato à corpore, quo modo etiam Academici, & Chrysippus & Philoponus locũ acceperunt. Quod præter alia argumẽta, ostẽdit Aristoteles

non esse huius libri auctor: quia 4. physico probat nõ esse huiusmodi spatiũ. f Aristoteles d. cap. 13. docet motũ ac tempus esse quanta nõ per se, sed ex accidenti. hic tamẽ auctor collocat tẽpus in quatis per se. g Facile etiã soluere hoc argumentum. nam syllaba dicitur longa vel brevis, nõ per se, sed ratione tẽporis, quia longã vel brẽ

partes, quas continent singulæ corporis partes, codē termino cōiunguntur, quo partes corporis. quare cōtinuū est etiā locus, quia vno cōmuni termino partes eius copulantur. ¶ Præterea alia ex partibus inuicē positionem inter se habētibus constāt, alia ex non habentibus positionem. ¶ Vt lineæ partes positionem inter se habent: quoniā vnaquæq; sita est alicubi: ac potes explicare & ostendere, vbi quæque sita sit in plano, & cui reliquarum partium cohæreat. ¶ Item etiam plani partes habēt positionem aliquam. Similiter enim explicari potest vbi quæque sita sit, & quænam connectantur inter se. ¶ Eadem est ratio partium corporis, & loci.

¶ Sed in numero nō potest aliquis ostēdere partes eius habere positionem aliquam inter se, vel sitas esse alicubi, vel quę partes inter se coniungantur. Nec *partes* temporis.[a] quia nulla pars tēporis permanet. quod autē nō permanet, quomodo positionē aliquam habere potest? sed potiùs ordinem aliquē habere dices eo quòd temporis alia *pars* est prior, alia posterior. Et in numero similiter *res se habet*: quia vnum priùs numeratur quàm duo, & duo quàm tria. atque ita ordinē quendā habere potest, positionē verò non vtique accipies. ¶ Eadem est sermonis ratio: quia nulla *eius* pars manet. sed quod dictum est, accipi ampliùs non potest. quare non potest esse positio partium eius. siquidē nulla permanet. ¶ Alia igitur ex partibus positionē habentibus constant, alia ex non habētibus positionem. ¶ Atque hæc sola quæ dicta sunt, appellētur ἃ ὅξις ἀπ' ἐχόντων θέσιν. ¶ Κυρίως δὲ ποσὰ ταῦτα λέγεται [μόνα] τὰ εἰρημένα,

μόρια, ἃ καὶ ἐχεῖ ἕκαστον τῶν τοῦ σώματος μορίων, πρὸς τὸν αὐτὸν ὅρον συνάπτει πρὸς ὃν καὶ τὰ τοῦ σώματος μόρια. ὥστε συνεχὴς ἂν εἴη καὶ ὁ τόπος· πρὸς δὲ ἕνα κοινὸν ὅρον τὰ μόρια αὐτοῦ συνάπτει. ¶ Ἔτι, τὰ μὲν ὅλα θέσιν ἐχόντων πρὸς ἄλληλα τῶν ἐν αὐτοῖς μορίων συνίσταται, τὰ δὲ ὅξις ἐχόντων θέσιν. ¶ Οἷον τὰ μὲν τῆς γραμμῆς μόρια θέσιν ἔχει πρὸς ἄλληλα. ἕκαστον γὰρ αὐτῶν κεῖταί που· καὶ ἔχοις ἂν διαλαβεῖν καὶ ἀποδοῦναι, ποῦ ἕκαστον κεῖται ἐν τῷ ἐπιπέδῳ, καὶ πρὸς ποιόν μόριον τῶν λοιπῶν συνάπτει. ¶ Ὡσαύτως δὲ καὶ τὰ τῆς ἐπιπέδου μόρια θέσιν ἔχει τινά. ὁμοίως γὰρ ἂν ἀποδοθείη ἕκαστον ποῦ κεῖται, καὶ ποῖα συνάπτει πρὸς ἄλληλα. ¶ Καὶ τὰ τῆς στερεοῦ δὲ ὡσαύτως, καὶ τὰ τοῦ τόπου. ¶ Ἐπὶ δὲ τοῦ ἀριθμοῦ οὐκ ἂν ἔχοι τις ἐπιδεῖξαι ὡς τὰ μόρια αὐτοῦ θέσιν τινὰ ἔχει πρὸς ἄλληλα, ἢ κεῖται που, ἢ ποῖα γε πρὸς ἄλληλα συνάπτει τῶν μορίων. οὐδὲ τὰ τοῦ χρόνου. ὑπομένει γὰρ οὐδὲν τῶν τοῦ χρόνου μορίων. ὃ γὰρ μή ἐστιν ὑπομεῖναι, πῶς ἂν τοῦτο θέσιν τινὰ ἔχοι; ἀλλὰ μᾶλλον τάξιν τινὰ εἴποις ἂν ἔχειν, τῷ τὸ μὲν πρότερον εἶναι τοῦ χρόνου, τὸ δὲ ὕστερον. καὶ ἐπὶ τοῦ ἀριθμοῦ δὲ ὁμοίως, τῷ τὸ ἓν πρότερον ἀριθμεῖσθαι τῶν δύο, καὶ τὰ δύο τῶν ἑξῶν. καὶ οὕτω τάξιν τινὰ ἂν ἔχοι, θέσιν δὲ οὐ πάνυ λέγοις ἄν. ¶ Καὶ ὁ λόγος δὲ ὡσαύτως. οὐδὲν γὰρ ὑπομένει τῶν μορίων· ἀλλ' εἰρηταί τε, καὶ οὐκ ἔστιν ἔτι τοῦτο λαβεῖν. ὥστε οὐκ ἂν εἴη θέσις τῶν μορίων αὐτοῦ, εἴγε μηδὲν ὑπομένει. ¶ Τὰ μὲν οὖν ὅλα θέσιν ἐχόντων συνίσταται τῶν μορίων,

[a] Repete, potest aliquis ostendere, &c.

ρημένα, τὰ δὲ ἄλλα πάντα κ᾽ συμβεβηκός. εἰς ταῦτα γὰρ ἀποβλέποντες, καὶ τὰ ἄλλα ποσὰ λέγομεν. οἷον πολὺ τὸ λευκὸν λέγεται, τῷ γε τὴν ἐπιφάνειαν πολλὴν εἶ. καὶ ἡ θεᾶξις μακρά, τῷ γε τὸν χρόνον πολὺν[a] εἶναι· καὶ ἡ κίνησις πολλή. οὐ μὴν καθ᾽ αὑτὸ ἕκαστον τούτων ποσόν λέγεται. οἷον ἐὰν ἀποδιδῷ τις πόση τις ἡ θεᾶξις ἐστί, τῷ χρόνῳ ὁρίσει, ἐνιαυσίαν ἢ ἄλλον τινὰ ἀποδιδούς. καὶ τὸ λευκὸν ποσόν τι ἀποδιδοὺς, τῇ ἐπιφανείᾳ ὁρίσει· ὅσον δὲ αὐτῆ ἐπιφάνεια ἔστι, τοσοῦτον καὶ λευκὸν φήσειεν αὐ εἶναι. ὥστε μόνα κυρίως ποσὰ καθ᾽ αὑτὰ λέγεται τὰ εἰρημένα· τῶν δὲ ἄλλων οὐδὲν αὐτὸ καθ᾽ αὑτό, ἀλλ᾽ ἢ ἅμα κ᾽ συμβεβηκός. ¶ Ἐπὶ, τῶν ποσῶν οὐδέν ἐστιν ἐναντίον[b]. ὅτι μὲν γὰρ οὐδὲν ἀφωρισμένων φαίνεσθαι ὅτι οὐδέν ἐστιν ἐναντίον· οἷον τῷ διπήχει, ἢ τῷ τριπήχει, ἢ τῇ ἐπιφανείᾳ, ἢ τῷ τούτων τινί· οὐδὲν γὰρ ἔστιν αὐτοῖς ἐναντίον. ¶ Εἰ[c] μὴ ἅμα τὸ πολὺ τῷ ὀλίγῳ φαίη τις εἶναι ἐναντίον, ἢ τὸ μέγα τῷ μικρῷ. ¶ Τούτων[d] δὲ οὐδὲν ἔστι ποσόν, ἀλλὰ μᾶλλον τῶν πρός τι. οὐδὲν[f] γὰρ αὐτὸ καθ᾽ αὑτὸ μέγα λέγεται ἢ μικρόν, ἀλλὰ τῶν πρὸς ἕτερον αὐ ἀφορισθέντων. οἷον[g] ὅρος μὲν μικρὸν λέγεται, κέγχρος δὲ μεγάλη, τῷ γὰρ μὲν τῶν ὁμογενῶν μείζονα εἶναι, τὸ δὲ ἐλάττονα τῶν ὁμογενῶν. οὐκοῦν πρός ἕτερόν τι αὐ ἀφορᾷ· ἐπεὶ εἰ μὴ καθ᾽ αὐτὸ μικρὸν ἢ μέγα λέγοιτο, οὐκ ἂν ποτε τὸ μὲν ὄρος μικρὸν ἐλέγετο, ἢ δὲ κέγχρος μεγάλη. πάλιν, ἐν μὲν τῇ κώμῃ φαμὲν πολλοὺς αὐθρώπους εἶναι· ἐν Ἀθήναις δὲ ὀλίγους, πολλαπλασίους αὐτῶν ὄντας. καὶ ἐν μὲν τῇ οἰκίᾳ πολλοὺς

lantur propriè Quanta: reliqua verò omnia ex accidẽte. nam ad hæc respicientes, etiam alia vocamus Quanta. Veluti multum album dicitur, quia superficies magna est. & actio longa, & motus multus, quia temporis[a] multum est. non enim per se vnumquodque horum, quantum dicitur. Veluti siquis explicet quanta sit actio, tempore definiet, annuã *dicens* aut alio simili modo explicans. & quantum sit album, explicans, superficie definiet: quia quãta est superficies, tantum etiam album esse dicet. Quare sola propriè quanta per se appellantur, quæ dicta sunt: ceterarum *rerum* nulla per se, 18 sed ex accidente. ¶ Iã verò quanto nihil est contrarium[b]. etenim in *quantis* definitis perspicuũ est nihil esse contrarium, vt bicubito, vel tricubito, vel superficio, vel eiusmodi alij. nihil enim est eis contrarium. 19 ¶ Nisi[c] forte multum pauco dicat aliquis esse contrarium, vel magnum paruo. 20 ¶ At[d] horum nullum est quãtum, sed potiùs ad aliquid. nullum[f] enim per se magnum dicitur vel paruum, sed eo quòd ad alterum refertur. Vt[g] mons paruus dicitur, miliũ magnum: quoniam iis quæ sunt eiusdem generis, hoc est maius, ille minor. ergo ad alterum *fit* relatio. Ceterum si per se paruum aut magnum diceretur, numquam mõs paruus diceretur, & milium magnum. Rursus in vico multos homines esse dicimus: Athenis paucos, cùm multò plures illis sint. & in ædibus multos:

a Quo res fit vel mouetur.

b Hæc proprietas conuenit omni quanto, nõ soli, sed etiã substantiæ.

c Hæc obiectio reduci debet ad syllogismum tertiæ figuræ hoc modo, Multum & paucum, necnon magnum & paruum sunt contraria: atqui hæc sunt quanta: ergo quædam quanta sunt cõtraria.

d Enthymemate probat magnũ & paruum, item multum & paucũ non esse quãta, sed relata.

e Cõsequens.

f Antecedens.

g Probatio antecedentis per inductionem imperfectam.

in theatro paucos, cùm multo plures illis sint. ¶ Præterea bicubitum & tricubitum & id genus alia significant quantum, magnum autem vel paruum nõ significat quantum, sed potiùs ad aliquid: quia *in relatione* ad alterum spectatur magnum & paruum. Quocirca perspicuum est hæc esse *in* eorũ *numero* quæ *sunt* ad aliquid. ¶ Præterea siue quis ponat eiusmodi *res* esse quã ea, siue non ponat: nulla est in eis contrarietas. quod enim per se accipi nequit, sed ad alterum refertur, quomodo erit ei quidpiam contrarium? ¶ [a] Præterea [b] si magnum & paruum sunt contraria: accidet, vt idem simul contraria suscipiat, & eadem sibiipsis sint contraria. accidit [c] enim vt idem simul magnum & paruum sit. vtpote cùm aliquid *relatum* ad hoc, sit paruum: idémque *relatione* ad aliud *habita*, *sit* magnum. quare idem & magnum & paruum eodem tẽpore esse cõtingit. Simul igitur contraria suscipientur. at [d] nihil videtur cõtraria simul suscipere. vt in substantia perspici potest. quæ quidẽ videtur posse suscipere contraria. sed nemo simul ægrotat & benè valet. neque album & nigrum simul est. nec aliud quicquam simul contraria suscipit. Eadem [e] quoque sibi contraria esse accidit. nam si magnum est contrarium paruo: idémque simul est magnum & paruum: ergo idem sibiipsi contrarium erit. sed [f] fieri nequit, vt idem sibi ipsi contrarium sit. Non [g] est igitur magnum paruo contrariũ, nec multum pauco. ¶ Quare etiãsi nõ ad aliquid hæc dicat aliquis esse sed quanta, *tamẽ* nihil contrariũ habebũt. ¶ Maximè verò quanti contrarietas

[a] Magnum & paruum, itẽ multum & paucum non esse contraria, probat syllogismo hypothetico ducente ad duas absurditates. vnde arguit à destructione consequentium ad destructionẽ antecedentium. Primum consequens absurdum est, idem eodem tempore suscipere contraria. Alterum, idem esse contrarium sibi ipsi.

[b] Propositio hypothetica.

[c] Probat consecutionem primæ absurditatis.

[d] Destructio primi consequuti.

[e] Probat consecutionem secundæ absurditatis.

[f] Destructio secundi consequuti.

[g] Conclusio.

ἐν δὲ τῷ θεάτρῳ ὀλίγους, πολλοὺς πλείους [αὐτῶν] ὄντας. ¶ Ἔτι, τὸ μὲν δίπηχυ καὶ τρίπηχυ, καὶ ἕκαστον τῶν τοιούτων, ποσὸν σημαίνει. τὸ δὲ μέγα ἢ μικρὸν οὐ σημαίνει ποσόν, ἀλλὰ μᾶλλον πρός τι· πρὸς γὰρ ἕτερον θεωρεῖται τὸ μέγα καὶ τὸ μικρόν. ὥστε φανερὸν ὅτι αὐτὰ τῶν πρός τί ἐστιν. ¶ Ἔτι, ἐάν τε τιθῇ τις ποσά ἐστι τὰ τοιαῦτα, ἐάν τε μὴ τιθῇ, οὐκ ἔστιν ἐν αὐτοῖς ἐναντίον εἶναι. ὁτῳδὲ μή ἐστιν αὐτὸ καθ' αὑτὸ λαβεῖν, ἀλλὰ πρὸς ἕτερον ἀναφέρεσθαι, πῶς ἂν εἴη τούτῳ τι ἐναντίον; ¶ Ἔτι, εἰ ἔστι τὸ μέγα τῷ τὸ μικρὸν ἐναντία, συμβήσεται τὸ αὐτὸ ἅμα τὰ ἐναντία ὑπάρχειν, καὶ αὐτὰ ἑαυτοῖς ἐναντία εἶναι. συμβαίνει δὲ τὸ αὐτὸ ἅμα μέγα τε καὶ μικρὸν εἶναι. ἔστι γάρ τι πρὸς ὃ τὸ, μικρόν· πρὸς ἕτερον δέ γε τὸ αὐτὸ τοῦτο μέγα. ὥστε τὸ αὐτὸ καὶ μικρὸν καὶ μέγα τῷ τὸν αὐτὸν χρόνον εἶναι συμβαίνει. ὥστε ἅμα τὰ ἐναντία ὑπάρχειν. ἀλλὰ οὐδὲν δοκεῖ ἅμα τὰ ἐναντία ὑπάρχειν. οἷον ἐπὶ τῆς οὐσίας· ἀνθρωπὸς μὲν [γὰρ] τῶν ἐναντίων δοκεῖ εἶναι· ἀλλ' οὐ τις ἅμα νοσεῖ καὶ ὑγιαίνει· οὐδὲ λευκὸν καὶ μέλαν ἐστὶν ἅμα· οὐδὲ τῶν ἄλλων οὐδὲν ἅμα τὰ ἐναντία ὑπάρχει, καὶ αὐτὰ δὲ ἑαυτοῖς συμβαίνει ἐναντία εἶναι· εἰ γάρ ἐστι τὸ μέγα τοῦ μικροῦ ἐναντίον, τὸ αὐτὸ ἐστιν ἅμα μέγα καὶ μικρόν, καὶ αὐτὸ ἑαυτῷ ἂν εἴη ἐναντίον. ἀλλὰ μὴν τῶν ἀδυνάτων ἐστὶν αὐτὸ ἑαυτοῦ τι εἶναι ἐναντίον. οὐκ ἔστιν ἄρα τὸ μέγα τοῦ μικροῦ ἐναντίον, οὐδὲ τὸ πολὺ τοῦ ὀλίγου. ¶ Ὥστε εἰ μὴ καὶ τοῦ πρός τι ταῦτά τις ἐρεῖ, ἀλλὰ τῷ ποσοῦ, οὐδὲν ἐναντίον ἔξει. ¶ Μάλιστα δ' ἡ ἐναντιότης τοῦ ποσοῦ,

Alph. 1 MS.

Alph. 1 MS.

ωδὶ τὸν τόπον δοκεῖ ᵃ ὑπάρχειν. τὸ δὲ αὖω τῷ κάτω ἐναντίον τιθέασι, τὸ μὲν πρὸς τὸ μέσον χώραν κάτω λέγοντες, ἀπὸ τοῦ πλείστην ἀπέχειν τὸ μέσου πρὸς τὰ πέρατα τοῦ κόσμου εἶναι. ἐοίκασι δὲ καὶ τὸν τῶν ἄλλων ἐναντίων ὁρισμὸν δοὺς τοῦτον ᵇ ὀπτέφερειν τὰ μᾶλλον ἀλλήλων διεστηκότα τῶν ἐν τῷ αὐτῷ γένει· ἐναντία δὲ τὰ ὁρίζονται. ¶ Οὐ δοκεῖ δὲ τὸ πο- 26
σὸν ὑπιδέχεσθαι τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον ᵈ. οἷον τὸ δίπηχυ· οὐ γὰρ ὄξιν ἕτερον ἑτέρου μᾶλλον δίπηχυ. οὐδὲ ὅλως τὸ ἀριθμοῦ· οἷον τὰ εἴκοσι τῶν πέντε οὐδὲν μᾶλλον πέντε ἢ εἴκοσι λέγεται, οὐδὲ τὰ πέντε τῶν ἕξ. οὐδὲ χρόνος ἕτερος ἑτέρου μᾶλλον χρόνος λέγεται. οὐδὲ ὅλως τῶν εἰρημένων ὅλως οὐδενὸς τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον λέγεται. ὥστε τὸ ποσὸν οὐκ ὀπιδέχεται τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον. ¶ Ἴδιον δὲ μάλιστα 27
τὸ ποσοῦ τὸ ἴσον τε καὶ ἄνισον λέγεσθαι. ἔχωσι γὰρ τῶν εἰρημένων ποσῶν, ἴσόν τε καὶ ἄνισον λέγεται. οἷον στόμα, ἴσόν τε καὶ ἄνισον λέγεται. καὶ ἀριθμὸς δὲ καὶ χρόνος ἴσος καὶ ἄνισος λέγεται. ὡσαύτως δὲ καὶ ὅλως τῶν ἄλλων τῶν ῥηθέντων, ἔχουσι ἴσόν τε καὶ ἄνισον λέγεται. τῶν δὲ λοιπῶν ὅσα μὴ ὄξι ποσά, οὐ πάνυ ἂν δόξαιεν ἴσόν τε καὶ ἄνισον λέγεσθαι. οἷον ἡ ἕξις θέσις ἴση τε καὶ ἄνισος οὐ πάνυ λέγεται, ἀλλὰ μᾶλλον ὁμοία καὶ ἀνόμοια. καὶ τὸ λευκὸν ἴσόν τε καὶ ἄνισον οὐ πάνυ, ἀλλὰ μᾶλλον ὅμοιον ἢ ἀνόμοιον. ὥστε ᵍ τὰ ποσοῦ μάλιστα ἂν εἴη ἴδιον τὸ ἴσόν τε καὶ ἄνισον λέγεσθαι.

videtur in loco esse. nam superiorē infero contrarium *esse* pronunt, locum qui ad medium *est*, S. infrà *esse* dicentes: propterea q maxima est medij distantia à mundi extremitatibus [a]. Quinimmò aliorum quoque contrariorum definitionem videntur ab his [b] ducere: quandoquidem contraria definiunt. Quæ, *cùm* in eodem genere *sint*, plurimùm à se inuicem distant [c]. ¶ Non videtur autem quantum recipere magis & minus [d], vt bicubitum: non est enim aliud alio magis bicubitum. Nec in numero *inuenies magis & minus*. vt tria non magis, quàm quinque, dicūtur quinque vel tria: nec quin que magis quàm tria. Neque tempus dicitur aliud alio magis tempus. & omnino in nulla dictarum *speciem quanti* dicitur magis & minùs. Quapropter quantum non recipit magis & minùs. ¶ Sed [e] maximè proprium est quanti, dici æquale & inæquale. dictorum [f] enim quantorum vnumquodque dicitur æquale & inæquale. vt corpus dicitur æquale & inæquale. numerus quoque & tempus æquale & inæquale dicitur. itidē aliorum, quæ dicta sunt, vnumquodque æquale & inæquale dicitur. Cetera [g] verò quæ non sunt quanta, non vtique videntur æqualia & inæqualia dici. vt dispositio æqualis & inæqualis non admodum dicitur, sed potiùs similis & dissimilis. Item album æquale & inæquale non admodum dicitur, sed potiùs simile vel dissimile. Quare [h] maximè proprium est quanti, dici æquale & inæquale.

a Non dixit, extremitate, in nu mero vnitatis & quia extremitas magis distat ab extremitate, quā à medio: vt polus arcticus magis distat à polo antarctico, quàm à centro mundi.

b Partibus loci contrariis.

c In hac definitione distantia accipitur ratione qualitatis, nō ratione loci. nā ignis & aqua, siue sint in locis proximis siue in remotis, semper æquè contraria sunt. Reuera enim in loco non est contrarietas.

d Hæc proprietas conuenit omni quanto, non tamen soli, sed etiam substantiæ.

e Proponit veram proprietatem.

f Probat eam conuenire omni quāto.

g Probat conuenire soli quanto.

h Continua.

De relatis, CAP. VII.

2 Quantitas & qualitas sunt accidentia absoluta: quorum illud procedit à materia, hoc à forma. Nec dubium est quin accidentia ab soluta præferantur relatis, & categoriam quantitatis naturali ordine sequatur categoria qualitatis. Quia tamen sæpius relatorum in superiori capite mentio facta est, dicit eo auctori placuit agere hoc loco de relatis, dilata interim expositione qualitatis & reiecta in sequés caput. At lib. 4. primæ philos. primùm agitur de qualitate & quali, cap. 14. Postea de relatis, cap. 15.

1 ¶ *Quid sint relata ex aliorum sententia. Definitio.* 2 *Exempla eorum quæ referuntur* 3 *vel alio modo.* 4 *Solutio tacitæ obiectionis.* 5 ¶ *Proprietas prima, Habere contrarietatque inest quibusdam,* 6 *non omnibus relatis.* 7 ¶ *Proprietas secunda, Sustinere magis & minus: quæ inest quibusdam relatis,* 8 *non omnibus.* 9 ¶ *Proprietas tertia, Referri ad id quod reciprocatur.* 10 *Non reciprocari, nisi aptè concipiatur relatio.* 11 *Interdùm fingenda esse vocabula.* 12 *De ratione fingendorum vocabulorum.* 13 *Quotiescumque non reciprocatur, vitium esse in relatione male concepta.* 14 *Quomodo cognosci possit, utrùm relatio bene,* 15 *an male concepta sit.* 16 *Epilogus.* 17 ¶ *Proprietas quarta, Simul esse naturâ,* 18 *quæ inest in quibusdam relatis:* 19 *non in omnibus, quia scibile est prius scientia: cùm quia res primi sunt, deinde scientia comprehendantur:* 20 *tùm etiam quia scibili sublato scientia tollitur, non contrà.* 21 *item scibile est prius sensu: cùm quia sublato scibili tollitur sensus, non contrà:* 22 *tùm etiam quia sensus ne vna cum animali, scibilia autem sunt priora animali.* 23 ¶ *Dubitatio, quia quædam substantiæ videntur esse ad aliquid.* 24 *In quibus substantiis hæc dubitatio locum habeat,* 25 *vel non habeat.* 26 *Propositam dubitationem solui non posse nisi retineamus supra scriptam definitionem,* 27 *sed solui allatâ nouâ definitione.* 28 ¶ *Relatorum ita acceptorum aut posteriori definitio exigit, proprietas prima, Referri ad alterum.* 29 ¶ *Proprietas secunda, Si alterum definitè cognoscatur, etiam alterum definitè cognosci. quæ proprietas confirmatur tum ex dicta posteriori definitione,* 30 *quàm inductione.* 31 ¶ *Hæc proprietas scibili substantias à categoria relatorum.* 32 ¶ *Excusatio à difficultate huius tractatus, & utilitate dubitationum.*

AD aliquid dicuntur[b], quæcumque[c] id quod sunt, aliorum[d] esse dicuntur, vel quocumque[e] alio modo ad aliud referuntur. ¶ Vt μεῖζον[f], id quod est, alterius dicitur: alicuius enim μείζον dicitur. duplum quoque, id quod est, alterius dicitur: cuiusdam enim duplum dicitur. & id genus cetera. Sunt etiam hæc in iis quæ ad aliquid referuntur, vt habitus[g], dispositio, scientia, positio. *hæc* enim omnia quæ dicta sunt, id quod sunt, aliorum esse dicuntur, vel quocumque alio modo ad alterum *referuntur*: nec aliud quicquam *sunt*. nam habitus dicitur alicuius esse habitus: & scientia, alicuius scientia: & positio, alicuius positio. itidémque cetera. Sunt igitur ad aliquid, quæcũq; id ipsum quod sunt, aliorũ esse dicuntur. ¶ Vel quocũque alio;

Ἡ πρός τι ἢ τὰ τοιαῦτα[b] λέγεται, ὅσα[c] αὐτὰ ἅπερ ἐστὶν, ἑτέρων[d] ἔσ' λέγεται, ἢ ὁπωσοῦν[e] ἄλλως πρὸς ἕτερον. ¶ Οἷον τὸ μεῖζον[f], τοῦ ὅπερ ἐστὶν, ἑτέρου λέγεται· τινὸς γὰρ μεῖζον λέγεται. καὶ τὸ διπλάσιον, τοῦ ὅπερ ἐστὶν, ἑτέρου λέγεται· τινὸς γὰρ διπλάσιον λέγεται. ὡσαύτως δὲ καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα. ἔστι δὲ τὰ τοιάδε ἐν τοῖς πρός τι, οἷον ἕξις, διάθεσις, ἐπιστήμη, αἴσθησις· πάντα γὰρ τὰ εἰρημένα, τοῦτο ὅπερ ἐστὶν, ἑτέρων ἔσ' λέγεται, ἢ ὁπωσοῦν ἄλλως πρὸς ἕτερον, ἢ οὐκ ἄλλο τι. ἡ γὰρ ἕξις τινὸς ἕξις ἔσ' λέγεται· καὶ ἡ ἐπιστήμη τινὸς ἐπιστήμη· καὶ ἡ θέσις, τινὸς θέσις· καὶ τἆλλα δὲ ὡσαύτως. πρός τι οὖν ἐστιν, ὅσα αὐτὰ ἅπερ ἐστὶν, ἑτέρων ἔσ' λέγεται. ¶ Ἢ ὁπωσοῦν ἄλλως;

[a] Vtitur numero multitudinis, quia relata fiunt ad aliquid sunt duo, vt pater & filius, aut dominus & seruus. inter hæc est vna relatio, quæ plerumque duplici homine significatur: vt relatio inter dominum & seruum, vocatur dominium, & seruitus. aliquando vnũ est nomen vtriusque relati, similitérque vnũ nomen relationis: vt societas est relatio inter socios.

[b] Nonnulli hæc definitionẽ tribuunt Platoni. Id est, referũtur in patrio casu: vt dominus, est serui dominus: & seruus, est domini seruus. [c] Id est referũtur in alio casu quàm genitiuo, vt æquale est æquali æquale. vel in nullo casu, vt magnũ dicitur respectu parui. [d] Cùm hoc loco afferat exempla eorum quæ referuntur in genitiuo casu: recte proponit nomen comparationis, maius: quia comparatiua apud Græcos requirunt genit. casum: ac si quis diceret, maius est minoris maius. Verùm Latini id cum quo aliquid confertur, enunciãt in auferendi casu. itaque retinui Græca vocabula, ne alioqui cogerer exemplum mutare. [e] Id est, referũtur in alio casu quàm genitiuo, vt æquale est æquali æquale. vel in nullo casu, vt magnũ dicitur respectu parui. [f] Habitus, dispositio, & scientia, non sunt relata sed qualitates. positio pertinet ad Categoriam situs. comprehenduntur tamen hæc omnia sub dicta definitione relatorum. Quare his exemplis voluit auctor tacitè refellere eam definitionem, quam infrà diserte improbabit.

πρὸς

πρὸς ἕτερον· οἷον ὅσος μέγα λέγεται πρός τι· τὸ δὲ μέγα λέγεται τὸ ὅσος· καὶ τὸ ὅμοιον, τινὶ ὁμοίῳ λέγεται· καὶ τἄλλα δὲ τὰ τοιαῦτα, ὡσαύτως πρὸς τὰ λέγεται. ¶ Ἔστι δὲ καὶ ἡ ἀνάκλισις, καὶ ἡ στάσις, καὶ ἡ καθέδρα, θέσεις τινές· ἡ δὲ θέσις, τῆς πρός τι. τὸ δὲ ἀνακεῖσθαι, ἢ ἑστάναι, ἢ καθῆσθαι, αὐτὰ μὲν οὐκ εἰσὶ θέσεις, παρωνύμως δὲ λέγεται τὰ τῆς εἰρημένων θέσεων λέγεται. ¶ Ὑπάρχει δὲ καὶ ἐναντιότης ἐν τοῖς πρός τι· οἷον ἀρετὴ κακίᾳ ἐναντίον, ἑκάτερον αὐτῶν πρός τι ὄν· καὶ ἐπιστήμη ἀγνοίᾳ. ¶ Οὐ πᾶσι δὲ τοῖς πρός τι ὑπάρχει ἐναντιότης· τοῖς δὲ διπλασίῳ ἡμιόλῳ ἐστὶν ἐναντίον· οὐδὲ τριπλασίῳ, οὐδὲ ὅλως τοιούτων οὐδενί. ¶ Δοκεῖ δὲ καὶ τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον ὑπὸ διάληψιν τὰ πρός τι ὅμοιον δὲ καὶ ἀόμοιον μᾶλλον καὶ ἧττον λέγεται· καὶ ἴσον καὶ ἄνισον μᾶλλον καὶ ἧττον λέγεται· ἑκάτερον αὐτῶν πρός τι ὄν. τὸ, τε δὲ ὅμοιον, τινὶ ὁμοίῳ λέγεται· καὶ τὸ ἄνισον, τινὶ ἀνίσῳ. ¶ Οὐ πάντα δὲ τὰ πρός τι ὑπὸ διάληψιν μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον. τὸ δὲ διπλάσιον, οὐ λέγεται μᾶλλον καὶ ἧττον διπλάσιον· οὐδὲ τῶν τοιούτων οὐδέν. ¶ Πάντα δὲ τὰ πρός τι πρὸς ἀντιστρέφοντα λέγεται. οἷον ὁ δοῦλος, δεσπότου δοῦλος λέγεται· καὶ ὁ δεσπότης, δούλου δεσπότης. καὶ τὸ διπλάσιον, ἡμίσεος διπλάσιον· καὶ τὸ ἥμισυ, διπλασίου ἥμισυ· καὶ τὸ μεῖζον, ἐλάττονος μεῖζον· καὶ τὸ ἐλαττον, μείζονος ἐλαττον. ὡσαύτως δὲ καὶ τῶν ἄλλων. πλὴν τῇ πτώσει σχεδὸν διοίσει· τῶν δὲ λεχθέντων οἷον ἡ ἐπιστήμη ἐπιστητοῦ λέγεται· ἐπιστητὸν δὲ τὸ ἐπιστητόν· καὶ

modo ad aliud *referuntur*. vt mons magnus dicitur ad aliud, quia mons *relatione* ad aliquid *facta* dicitur magnus. item simile, alicui simile dicitur. itidémque eiusmodi alia dicuntur ad aliquid. ¶ Sanè recubatio & status & sessio sunt positiones quædam: positio verò est in *iis quæ sunt* ad aliquid. sed recubare vel stare vel sedere non sunt ipsa quidem positiones, verùm denominatè à dictis positionibus dicuntur. ¶ Inest etiam contrarietas [a] in *iis quæ sunt* ad aliquid: vt virtus vitio contrarium *est*, cùm vtrumque eorum sit ad aliquid. & scientia ignorantiæ. ¶ Non tamen in omnibus *quæ sunt* ad aliquid, contrarietas inest: nihil enim est contrarium duplo, nec triplo, nec alii eiusmodi. ¶ Videntur autem quæ sunt ad aliquid, recipere magis & minùs. nam simile & dissimile dicitur magis & minùs: æquale [b] quoque & inæquale dicitur magis & minùs: cùm vtrumque eorum sit ad aliquid. nam simile, alicui simile dicitur: & inæquale, alicui inæquale. ¶ Sed non omnia [c] *quæ sunt* ad aliquid, recipiunt magis & minùs. quia nec duplum dicitur magis & minùs duplum: nec talequidpiã. ¶ Omnia verò quæ sunt ad aliquid, referúntur ad ea quæ reciprocantur. Vt seruus dicitur domini seruus: & dominus, serui dominus. item duplũ, dimidij duplum: & dimidium, dupli dimidium. item maius, minore maius: & minus maiore minus. Eadem est aliorum ratio: præterquàm quòd interdũ [d] differunt in locutione. nã scientia dicitur scibilis scientia: & scibile, scientiã scibile. i-

a Hac quoq; proprietate tacitè refellit dictã definitionem. nam superioris cap. part. 22. dixit nihil contrarium esse posse iis quæ referuntur. Porrò hæc proprietas nec omnibus relatis inest, vt auctor ostẽdit in seq. part. nec solis, quia etiam qualitates & quælia contraria reperiuntur: vt albor & nigror. necnõ album & nigrum.

b Immò æquale non recipit magis & minùs, nisi acceipiatur impropriè, vt completatur ea quæ sensui videntur esse æqualia, cùm sint inæqualia.

c Nec sola relata recipiunt magis & minùs, sed etiam qualia, aliud enim alio est albius, vel minus album.

d Id est, reciprocatio non fit in eodem casu: vt scientia refertur ad scibile in genit. casu, scibile ad scientiam in ablatiuo.

tem sensus, sensibilis sensus: ac sensibile, sensu sensibile. ¶ Verum aliquando non videbuntur reciprocari, nisi aptè sit assignatum *id* ad quod refertur, sed peccet qui assignat. vt ala si ad auem referatur, non reciprocatur, *nec dicitur* auis alæ: quia non est aptè facta prima relatio, alæ, ad auem. non enim quà *est* auis, ala ipsius dicitur, sed quà *est* alata: quandoquidem alæ dicuntur multarum aliarum rerum [a] quæ non sunt aues. Quare si aptè assignetur, etiam reciprocatur: vt ala alati ala: & alatum alà alatum.

[a] Vt muscarum, & vesparum.

¶ Ac fortasse interdum nomina fingere necesse *est*, nempe si nomen positum non sit ei ad quod aptè relatio fieret. vt clauus si ad nauē referatur, non est conueniens assignatio: (quia non quà nauis *est*, eius clauus dicitur: cùm sint naues *quedam*, quarum non sunt claui. idcirco non reciprocatur: nauis enim non dicitur claui nauis) sed fortasse aptior erit assignatio, si ita assignetur, clauus clauati clauus, aut quouis alio modo, quia nomen positum non est. Ac reciprocatur, si aptè assignetur: nam clauatum est clauo clauatum. Eadémque est ceterorum ratio. vt caput aptiùs capitati dicitur quàm animalis: quia non quà *est* animal, habet caput: cùm multa animalia [b] capite careant. ¶ Ac fortasse poteſt aliquis ita facilimè accipere *ea* quibus nomina posita non sunt, si à primis imponantur nomina etiam iis cum quibus reciprocantur. vt in his quæ antea dicta sunt, ab ala alatum, à cla-

[b] Vt cornua.

ἢ αἴσθησις, αἰσθητοῦ αἴσθησις· καὶ τὸ αἰσθητόν, αἰσθήσει αἰσθητόν. ¶ Οὐ μὴν ἀλλ' ἐνίοτε οὐ δόξει ἀντιστρέφειν, ἐὰν μὴ οἰκείως πρὸς ὃ λέγεται ἀποδοθῇ· ἀλλὰ διαμάρτῃ ὁ ἀποδιδούς. οἷον τὸ πτερὸν ἐὰν ἀποδοθῇ ὄρνιθος, οὐκ ἀντιστρέφει ὄρνις πτεροῦ· οὐδὲ οἰκείως τὸ πρῶτον ἀποδοθέν), πτερὸν ὄρνιθος· οὐδὲ ἡ ὄρνις, πτύτῃ τὸ πτερὸν αὐτὴ λέγεται, ἀλλ' ἡ πτερωτόν ἐστι· πολλῶν γὰρ καὶ ἄλλων πτερά ἐστιν, ἃ οὐκ εἰσὶν ὄρνιθες. ὥστε ἐὰν ἀποδοθῇ οἰκείως, καὶ ἀντιστρέφει· οἷον τὸ πτερὸν, πτεροῦ τὸ πτερόν· καὶ τὸ πτερωτὸν, πτερᾶ πτερωτόν.

¶ Ἐνίοτε δὲ καὶ ὀνόματα ποιεῖν ἀνάγκη· ἐὰν μὴ καίμυρον ᾖ ὄνομα, πρὸς ὃ οἰκείως ἀποδοθείη. οἷον τὸ πηδάλιον τὸ πλοίου ἐὰν ἀποδοθῇ, οὐκ οἰκεία ἡ ἀποδοσις γίνεται· (οὐ γὰρ ἡ πλοῖον, ταύτῃ αὐτὸ τὸ πηδάλιον λέγεται· ἔστι γὰρ πλοῖα, ὧν οὐκ ἔστι πηδάλια· διὸ οὐκ ἀντιστρέφει· τὸ γὰρ πλοῖον οὐ λέγε) πηδαλίῳ πλοῖον) ἀλλ' ἴσως οἰκειοτέρα αὖ ἡ ἀποδοσις εἴη, εἰ οὕτω πως ἀποδοθείη, τὸ πηδάλιον, πηδαλιωτὸν πηδάλιον, ἢ ὁπωσοῦν ἄλλως· ὄνομα γὰρ οὐ κεῖται. καὶ ἀντιστρέφει γε, ἐὰν οἰκείως ἀποδοθῇ· τὸ γὰρ πηδαλιωτὸν, πηδαλίῳ πηδαλιωτόν. ὡσαύτως δὲ καὶ ὅπῃ τἄλλων· οἷον ἡ κεφαλὴ, οἰκειοτέρως ἂν ἀποδοθείη κεφαλωτὸν κεφαλωτὸν, ἢ ζῶον ἀποδιδόμενον· οὐ γὰρ ἡ ζῶον, κεφαλὴ ἔχει. πολλὰ γὰρ τῶν ζώων κεφαλὴ οὐκ ἔχει.

¶ Οὕτω δὲ ῥᾴστα ἂν ἴσως τις λάβοι οἷς μὴ κεῖται ὀνόματα, εἰ ἀπὸ τῶν πρώτων, καὶ τοῖς πρὸς ἃ ἀντιστρέφοι πειθεὶς τὰ ὀνόματα. ὥσπερ ἀπὸ τῶν προειρημένων, ἀπὸ τοῦ πτεροῦ τὸ πτερωτὸν, καὶ ἀπὸ τοῦ πτη-

δαλίου

13 θαλίου τὸ πηδάλιωτόν. ¶ Πάντα οὖν τὰ πρός τι, ἐὰν περ οἰκείως ἀποδιδῶται, πρὸς ἀντιστρέφοντα λέγεται. ἐπεὶ ἐάν γε πρὸς τὸ τυχὸν ἀποδιδῶται, καὶ μὴ πρὸς [αὐτὸ] ὃ λέγεται· οὐκ ἀντιστρέφει. λέγω δέ, ὅτι οὐδὲν τῶν ὁμολογουμένως πρὸς ἀντιστρέφοντα λεγομένων, καὶ ὀνομάτων αὐτοῖς κειμένων αὐτοῖς κειμένων, οὐδὲν ἀντιστρέφει, ἐὰν πρός τι τῶν συμβεβηκότων ἀποδιδῶται, καὶ μὴ πρὸς αὐτὸ ὃ λέγεται. οἷον ὁ δοῦλος ἐὰν μὴ δεσπότου ἀποδοθῇ δοῦλος, ἀλλὰ ἀνθρώπου, ἢ ὀπαδός, ἢ ὁτουοῦν τῶν τοιούτων· οὐκ ἀντιστρέφει· οὐ γὰρ 14 οἰκεία ἡ ἀποδοσίς ἐστιν. ¶ Ἔτι, ἐὰν μὴ οἰκείως ἀποδιδόμενον ᾖ πρὸς ὃ λέγεται· πάντων θατέρου μένων τῶν ἄλλων, ὅσα συμβεβηκότα ἐστί, καταλειπομένου δὲ τούτου μόνου πρὸς ὃ ἀπεδόθη οἰκείως, ἀεὶ πρὸς αὐτὸ ῥηθήσεται. οἷον ὁ δοῦλος ἐὰν πρὸς δεσπότην λέγεται· θατέρου μένων τῶν ἄλλων [ἁπάντων] ὅσα συμβεβηκότα ἐστὶ τῷ δεσπότῃ, (οἷον τὸ δίποδι εἶ), καὶ τὸ ὀπτικὴν δευτικῷ, καὶ τῷ ἀνθρώπῳ) καταλειπομένου δὲ μόνου τὸ δεσπότην εἶ), ἀεὶ ὁ δοῦλος πρὸς 15 αὐτὸ ῥηθήσεται· ὁ γὰρ δοῦλος, δεσπότου δοῦλος λέγεται. ¶ Ἐὰν δέ γε μὴ οἰκείως ἀποδοθῇ πρός ὁ ποτε λέγεται· θατέρου μένων μὴ τῶν ἄλλων, καταλειπομένου δὲ μόνου τοῦ πρὸς ὃ ἀπεδόθη, ἃ ῥηθήσεται πρὸς αὐτόν. ἀποδεδώκαμεν γὰρ ὁ δοῦλος ἀνθρώπου, καὶ τὸ πτηνὸν ὄρνιθος· καὶ θατέρου τοῦ ἀνθρώπου τὸ δεσπότην αὐτὸν εἶναι· οὐ γὰρ ἔτι ὁ δοῦλος πρὸς ἄνθρωπον ῥηθήσεται· μὴ γὰρ ὄντος δεσπότου· οὐδὲ δοῦλός ἐστιν. ὡσαύτως καὶ

13 uo clauatum. ¶ Quæcumque igitur *sunt* ad aliquid, si conuenienter assignetur, ad ea referuntur quæ secum reciprocantur. Nam si ad quoduis fiat relatio, non ad id ad quod fieri debet: non reciprocatur. Dico autem ne quidem eorum, quæ constat referri ad ea quæ reciprocantur, etiamsi nomina eis imposita sint, vllum reciprocari, si ad aliquod accidens [a] referatur, non ad id ad quod referri debet. Vt seruus nisi domini dicatur seruus, sed hominis vel bipedis, vel cuiusuis talis *rei*: non reciprocatur, quia non est conueniens assignatio.

14 ¶ Iam si aptè assignatum sit *id* ad quod refertur: ceteris omnibus quæ sunt accidentia demptis, ac solo hoc relicto quod aptè assignatum est, semper ad id referetur. vt seruus si refertur ad dominum: demptis omnibus aliis quæ accidunt domino, (veluti bipedem, & aptum ad discendum, & hominem esse) hoc tantùm relicto, eum esse dominum, semper seruus ad ipsum referetur. seruus enim, domini seruus dicitur.

15 ¶ Quod si minùs aptè assignatum sit *id* ad quod refertur: demptis aliis, ac relicto hoc solo ad quod referebatur, non referetur *amplius* ad ipsum. Referatur enim seruus ad hominẽ, & ala ad auem. ac seperetur ab homine, cum esse dominum: nõ enim amplius seruus ad hominem referetur: quia nisi sit dominus, nõ est seruus. Itidẽ etiam

[a] accidẽs nanq; appellat quod ita cũ aliquo connexum est, vt sit præter eius naturam & essentiã. in qua significatione homo dicitur accidẽs respectu alboris, vel domini, vel alius eiusmodi rei, cùm certum sit hominem collocari in categoria substantiæ.

Alterã à M.S.

Alterã à M.S.

ab aue sciungatur, eam alatam esse: nam ala *in* relatorum *numero* amplius non erit: quia nisi sit alatum, non est alicuius ala.

¶ Quare oportet *id* assignare ad quod apte refertur. & si verbum positum sit, facilis est assignatio. sin minùs, necesse est fortasse nomen fingere. Sic verò factâ comparatione, perspicuũ est omnia *quæ sunt* ad aliquid, referri ad ea quæ reciprocantur. ¶ Videntur autẽ, quæ sunt ad aliquid [a], simul naturâ esse. quod sanè in plerisq; verũ est, sed in quibusdam non *est* verum. ¶ Simul enim est duplum & dimidium. & cùm est dimidium, est *etiam* duplum. & cùm est dominus, est seruus. & cùm est seruus, est dominus. Similis est aliorum ratio. Mutuò quoque hæc se tollunt. nisi enim duplum sit, non est dimidium: & nisi dimidium sit, non est duplum. Eadem est ceterorum ratio, quæ sunt eiusmodi. ¶ Sed non in omnibus [b] *his quæ sunt* ad aliquid, videtur *hoc* verum *esse*, *ea* simul esse naturâ. nam scibile videri possit prius esse quàm scientia: quia [c] pleráque cùm res antea extiterint, earum scientias nanciscimur: in paucis autem aut nullis *rebus* videbit aliquis vnà cum scibili scientiã ortam esse. ¶ [d] Præterea [e] scibile sublatum, simul tollit scientiam. scientia verò *sublata*, rem scibilem simul non tollit. quia si sit scibile, non est scientia. si tamen scientia non sit: nihil prohibet, scibile esse.

a Hæc proprietas non conuenit solis relatis: nam & differentiæ oppositæ, quæ diuidunt idem genus, sunt simul naturâ.
b Immò cõuenit omnibus verè relatis.
c Hoc argumentum non probat id quod erat probandum. id est, scibile esse prius scientia: sed pro hac re esse priorem scientia. ac si quis sophisticè probaret patrẽ esse priorem filio, quia prius natus est ille qui factus est pater quàm filius. Nã etsi Sophroniscus est prior Socrate filio suo: tamen pater nõ est prior filio: quia Sophroniscusnõ prius fuit pater quàm Socrates fuit filius. Sic res non prius actu cognoscuntur quàm scientia eorum actu comparata sit. nec prius scibiles dicuntur potestate, quàm scientia esse possit.
Quare scibile & scientia, siue vtrumque accipiatur actu, siue vtrumque potestate, simul sunt. Et obserua hoc auctoris argumẽtum pertinere ad tempus, non ad naturam: nisi dicit enim res esse tempore priores scientiã.
d Hoc argumentũ est enthymema: Scibili sublato tollitur scientia. non contrà: ergo scibile est prius scientia. Consequens non habetur in hac particula, sed repetendum est ex superiori. Antecedens probatur exemplo quadrationis circuli, quæ scibilis est, vt quibusdam videtur, necdũ tamen eius scientia habetur. item argumento sumpto ab animalis quo sublato tollitur scientia, & manent multæ res scibiles. Hæc ratio solui potest, vt superior. nam scientiã sublatã, manet quidem res, sed non manet scibilis. Dices fortasse manere scibilem, quia sciri potest, licet interim ignoretur. dicam ego similiter manere scientiam potestate non actu.
e *Antecedens.* f *Expositio antecedentis.*

τῶ ἀριθμὸς ἀνειρήσθω τὸ πλεοστὸν αὐτὸ εἶ). οὐ γὰρ ἔτι ἔσται τὸ πλεῖον πρός τι· μὴ γὰρ ὄντος πλεοστοῦ, οὐδὲ πλεῖον ἔσται τινός. ¶ Ὥστε δεῖ μὲν δατο διδόναι πρὸς ὃ ποτε οἰκείως λέγεται. κἂν μὲν ὄνομα ᾖ κείμενον, ῥᾴδια ἡ δατόδοσις γίνεται. μὴ ὄντος δὲ, ἀναγκαῖον ἴσως ὀνοματοποιεῖν. οὗτο δὲ δατο διδόμενον, φανερὸν ὅτι πάντα τὰ πρός τι πρὸς ἀντιστρέφοντα λέγεται. ¶ Δοκεῖ δὲ τὰ πρός τι ἅμα [a] τῇ φύσει εἶναι. καὶ ὅτι μὲν τῶν πλείστων ἀληθὲς ἔστιν, ἐπ' ἐνίων δὲ οὐκ ἀληθές. ¶ Ἅμα γὰρ διπλάσιόν τε ἔστι καὶ ἥ-μισυ· καὶ ἡμίσεος ὄντος, διπλάσιόν ἔστι· καὶ δεσπότου ὄντος, δοῦλός ἐστι· καὶ δούλου ὄντος, δεσπότης ἔστιν· ὁμοίως δὲ τούτοις καὶ τὰ ἄλλα. ¶ συναναιρεῖ γε δὲ ταῦτα ἄλληλα· μὴ γὰρ ὄντος διπλασίου, οὐκ ἔστιν ἥ-μισυ· καὶ ἡμίσεως μὴ ὄντος, οὐκ ἔστι διπλάσιον. ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὅσα τοιαῦτα. ¶ Οὐκ ἔοικε πάντων [b] γὰρ πρός τι ἀληθὲς δο-κεῖ τὸ ἅμα τῇ φύσει εἶ). τὸ γὰρ δυνατὸν εἶναι ἐπιστήμην πρὸς τὸ ἐπιστητὸν ἅμα δόξειεν εἶναι· ὡς [c] γὰρ δυνατὸν τὸ πολὺ, συνυπάρχοντι τῷ σεσωματωμένῳ πρὸς τὰς ὄψεις λαμβάνομεν· ἐπὶ ὀλίγων δὲ αὖ ἢ ἐπ' οὐδενὸς ἴδοι τις ἄν, ἅμα τὸ ὁρατὸν τῷ ὁρᾶν γενόμενον. ¶ [d] Ἔτ' [e], τὸ μὲν ἐπιστητὸν ἀναιρεθὲν, συναναιρεῖ τὴν ἐπιστήμην· ἡ δὲ ἐπιστήμη τὸ ἐπιστητὸν οὐ συναναιρεῖ· ἐπιστητὸν μὲν γὰρ μὴ ὄντος, οὐκ ἔστιν ἐπιστήμη· ἐπιστήμης δὲ μὴ οὔσης, οὐδὲν κωλύει ἐπιστητὸν

a Addition in Mss. confirmed in the Greek text.

εἶναι.

εἶναι· οἷον [a] καὶ ὁ τῶ κύκλου τετραγωνισμὸς εἰ γέ ἐστιν ἐπιστητόν, ἐπιστήμη μὲν αὐτοῦ οὐκ ἔστιν οὔπω, αὐτὸ δὲ ἐπιστητόν ἐστιν. Ἔτι, [b] ζῴου μὲν αἰσθητοῦ ἀναιρεθέντος, οὐκ ἔστι ἐπιστήμη, τοῦ δὲ ἐπιστητὸν πολλὰ ἀναιρεθέντα εἶναι. ¶ Ὁμοίως [c] δὲ τούτοις καὶ τὰ πρός τι τῆς αἰσθήσεως ἔχει. τὸ γὰρ αἰσθητὸν, πρότερον τῆς αἰσθήσεως δοκεῖ εἶναι· τὸ μὲν γὰρ αἰσθητὸν ἀναιρεθὲν, συναναιρεῖ τὴν αἴσθησιν· ἡ δὲ αἴσθησις τὸ αἰσθητὸν ἡ συναναιρεῖ. αἱ γὰρ αἰσθήσεις ἅμα τοῖς σώμασι καὶ ἐν σώμασί εἰσιν. αἰσθητὰ δὲ ἀναιρεθέντος, ἀναιρεῖται καὶ τὸ σῶμα· (τὰ γὰρ αἰσθητὰ καὶ τὸ σῶμα) σώματος δὲ μὴ ὄντος, ἀναιρεῖται καὶ ἡ αἴσθησις. ὥστε [e] συναναιρεῖ τὸ αἰσθητὸν τὴν αἴσθησιν· ἡ δὲ γε αἴσθησις τὸ αἰσθητὸν οὐ συναναιρεῖ. ζῷόν γὰρ ἀναιρεθέντος, αἴσθησις μὲν ἀναιρεῖται, αἰσθητὸν δὲ ἔσται, οἷον σῶμα, θερμὸν, γλυκὺ, πικρὸν, καὶ τὰ ἄλλα πάντα [f] ὅσα ἐστὶν αἰσθητά. ¶ Ἔτι, αἴσθησις μὲν ἅμα τῷ αἰσθητικῷ γίνεται. ἅμα γὰρ ζῷόν τε γίνεται, καὶ αἴσθησις. τὸ δέ γε αἰσθητὸν ἔστι καὶ πρὸ τοῦ ζῷον ἢ αἴσθησιν εἶναι· πῦρ γάρ καὶ ὕδωρ καὶ τὰ τοιαῦτα, ἐξ ὧν καὶ τὸ ζῷον συνίσταται, ἔστι καὶ πρὸ τοῦ ζῷον ὅλως εἶναι ἡ αἴσθησιν. ὥστε πρότερόν ἂν τῆς αἰσθήσεως, τὸ αἰσθητὸν εἶναι δόξειεν. ¶ Ἔχει δ' ἀπορίαν, πότερον οὐσίαι τῶν πρός τι λέγεται, καθάπερ δοκεῖ, ἢ τὸ σχέσεως κατά τινας τῶν δευτέρων ἐστίων. ¶ Ἐπὶ μὲν δὴ τῶν πρώτων οὐσιῶν ἀληθὲς ἐστιν· οὔτε γὰρ τὰ ὅλα, οὔτε τὰ μέρη τῶν πρώτων οὐσιῶν, πρός τι λέγεται. ὁ γὰρ τις ἄνθρωπος οὐ λέγεται τινὸς τῆς ἀνθρώπου· οὐδὲ ὁ τις βοῦς, τινὸς τῆς βοός. ὡσαύτως δὲ καὶ τὰ μέρη· ἡ

vt [a] circuli quadratura si est scibile: scientia quidem eius nondū est, ipsum autem est scibile. Præterea [b] sublato animali non erit scientia, scibilia verò multa esse possunt. ¶ Similis [c] est ratio eorum quæ ad sensum pertinēt. nā sensile prius sensu videtur esse. sensile enim sublatum, simul tollit sensum. sensus verò *sublatus*, sensile simul non tollit. Nam [d] sensus circa corpus & in corpore sunt. sensili verò sublato tollitur etiam corpus: (siquidem *in* rerum sensibilium *numero est* etiam corpus) & si corpus non sit, tollitur etiā sensus. Quare [e] sensile *sublatum*, simul tollit etiam sensum: sensus autem *sublatus*, non simul tollit sensile. quia [f] sublato animali sensus tollitur: sensile autem *nihilo minus* erit, vt corpus, calidum, dulce, amarum, & cetera omnia quæ sub sensum cadunt. ¶ Præterea sensus fit vnà cum eo quod sentiendi vi præditum est: simul enim fit animal & sensus. sensile autem est antequàm animal aut sensus fit: ignis etenim, & aqua, & *cetera* eiusmodi, ex quibus animal constat, sunt etiam antequàm omnino animal aut sensus sit. Quòbrem prius sensu sensile videri potest. ¶ Sed dubitari potest, vtrùm nulla substantia ad aliquid referatur, quemadmodum videtur, an hoc contingat in quibusdam secundis substantiis. ¶ Sanè in primis substantiis verum est: quia nec totæ primæ substantiæ nec partes earū ad aliquid referuntur: nam quidam homo non dicitur alicuius quidam homo: nec quidam bos, alicuius quidam bos. Eadem est ratio partium. nam

a Probatio prior antecedentis.
b Probatio posterior antecedentis.
c Quomodo solutiones rationes de scientia & scibili, eodem solutionis sequentia arguntur de sensu & sensili.
d Proponit quod probaturus est.
e Antecedens.
f Probatur prima pars antecedentis a contrario.

quædam manus non dicitur alicuius quoddam manus, sed alicuius manus: & quoddam caput non dicitur alicuius quoddam caput, sed alicuius caput. Idem *dicendum est* de plerisque secundis substantiis. vt homo non dicitur alicuius homo: nec bos, alicuius bos: nec lignum, alicuius lignū: sed dicitur alicuius possessio. Quę igitur eiusmodi sunt perspicuum *est* non esse ad aliquid. ¶ Verum de quibusdam secundis substantiis quæstio est. vt caput dicitur alicuius caput, & manus dicitur alicuius manus. & cetera eiusmodi. Quare hæc videntur esse ad aliquid.

¶ Ergo si perfecta relatorum definitio allata est: aut valde difficile aut impossibile est ostendere, nullam substantiam referri ad aliquid. ¶ Si verò non *est* perfecta, sed ad aliquid sunt quorū essentia nihil aliud est quàm ad aliquid modo quopiam esse affectū: fortasis aliquid ad hæc responderi poterit[a]. ¶ Prior autem definitio conuenit quidem omnibus[b] *iis quæ sunt* ad aliquid: sed non idem est, eorum essentiam esse ad aliquid: &, ipsa id quod sunt, ad aliud referri. ¶ At que ex his perspicuū est, si quis definitè quidpiá nouerit quod sit ad aliquid; etiam id ad quod refertur, eū definitè cogniturū esse. Ex his igitur perspicuum est: quoniam si quis nouit hoc aliquid esse relatum, etiam illud nouit ad quod hoc est aliquo modo affectum. Etenim si quis omnino *id* ignoret ad quod hoc est aliquo modo affectum: ne quidem, an sit aliquo modo ad aliquid affectum, cognoscet.

¶ Hoc idem in singulis perspicuum est. vt si quis definitè nouit hoc aliquid esse duplum:

a Quia partes secundarum substantiarum non habent essentiā istam in eo consistentem vt ad aliud referantur: sed primùm sunt aliquid per se, deinde hoc habent vt possint ad aliud referri.

b Non solùs, quia ostensum est eā conuenire etiā partibus secundarum substantiarum.

γάρ τις χεὶρ οὐ λέγεται τινὸς τῆς χειρός, ἀλλὰ τινος χείρ· καὶ ἡ τις κεφαλὴ οὐ λέγεται τινός τις κεφαλή, ἀλλά τινος κεφαλή. ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν δευτέρων οὐσιῶν, ἐπὶ γε τῶν πλείστων· οἷον ὁ ἄνθρωπος οὐ λέγεται τινὸς ἀνθρώπου· οὐδὲ βοῦς, τινὸς βοός· οὐδὲ τὸ ξύλον, τινὸς ξύλου· ἀλλά τινος κτῆμα λέγεται. ἐπὶ μὲν οὖν τῶν τοιούτων φανερὸν ὅτι οὐκ ἔστι τῶν πρός τι. ¶ Ἐπ' ἐνίων δὲ τῶν δευτέρων οὐσιῶν ἔχει ἀμφισβήτησιν· οἷον ἡ κεφαλὴ τινὸς λέγεται κεφαλὴ καὶ ἡ χεὶρ, τινὸς λέγεται χείρ· καὶ ἕκαστον τῶν τοιούτων· ὥστε ταῦτα τῶν πρός τι δόξειεν ἂν εἶναι. ¶ Εἰ μὲν οὖν ἱκανῶς ὁ τῶν πρός τι ὁρισμὸς ἀποδέδοται, ἢ τῶν πάνυ χαλεπῶν ἢ τῶν ἀδυνάτων ὄντι τὸ δεῖξαι ὡς οὐδεμία οὐσία τῶν πρός τι λέγεται. ¶ Εἰ δὲ μὴ ἱκανῶς, ἀλλ' ἔστι τὰ πρός τι, οἷς τὸ εἶναι ταὐτόν ἐστι τῷ πρός τι πως ἔχειν· ἴσως ἂν ἐνδεῖν τι πρὸς τοῦτο. ¶ Ὁ δὲ ῥηθεὶς ὁρισμὸς οὐδαμοῦ κωλύσειεν μὴν πάσι τοῖς πρός τι οὐ μικρὸν γε τῶν ὄντων ὄντι, τὸ πρός τι αὐτοῖς εἶναι, τῷ αὐτὰ ἅπερ ἐστὶν, ἑτέρων λέγεσθαι. ¶ Ἐκ δὲ τούτων δῆλον ὅτιν, ὅτι ἐάν τις εἰδῇ τι ὡρισμένως τῶν πρός τι, κἀκεῖνο, πρὸς ὃ λέγεται, ὡρισμένως εἴσεται. φανερὸν οὖν καὶ ὅτι τῶν ὄντων. εἰ γὰρ οἶδέ τις τόδε τι ὅτι τῶν πρός τι ἐστιν· ἔστι δὲ τὸ εἶναι τοῖς πρός τι ταὐτὸν τῷ πρός τι πως ἔχειν· κἀκεῖνο οἶδε, πρὸς ὅ τὸ πως ἔχει. εἰ δὲ μή οἶδεν ὅλως πρὸς ὃ τὸ πως ἔχει, οὐδ' εἰ πρός τί τι πως ἔχει, εἴσεται. ¶ Καὶ ὅτι τῶν καθ' ἕκαστα δῆλον τοῦτον τὸν τρόπον· εἰ γὰρ τὸ δίπλοῦν τις ἀφωρισμένως ὅτι ἔστι δίπλασιον

σιον· καὶ ὅτου διπλάσιόν ἐστιν, δῆθεν ἀφωρισμένως οἶδεν. εἰ δὲ μηδενὸς τῷ ἀφωρισμένων οἶδεν αὐτὸ διπλάσιον, οὐδ' εἰ ἔστι διπλάσιον ὅλως οἶδεν. ἀσαύτως δὲ καὶ τόδε τι εἰ οἶδεν ὅτι καλλιόν ἐστι· καὶ ὅτου καλλιόν ἐστιν, δῆθεν ἀφωρισμένως ἀναγκαῖον εἰδέναι ἀφ' ἑαυτά. οὐκ ἀορίστως δ' εἴσεται ὅτι τοῦτο ἐστὶ χείρονος καλλιον· ὑπόληψις δὲ τὸ τοιοῦτον γίνεται, οὐκ ἐπιστήμη· οὐδ' ἔτι ἀκριβῶς εἴσεται ὅτι ὀξὺ χείρονος καλλιον· εἰ δὲ οὕτως ἔτυχεν, οὐδέν ἐστι χεῖρον αὐτό. ὥστε φανερὸν ὅτι ἀναγκαῖόν ἐστιν· ὃ αὖ εἰδῇ τις τῷ πρός τι, ὡρισμένως· καὶ εἰ νο, πρὸς ὃ λέγεται, ὡρισμένως εἰδέναι. ¶ Τὸ δὲ κεφαλὴ, καὶ τὸ χεῖρον. καὶ ἕκαστον τῷ τοιούτων ἁπλῶς οὐσίαν. αὐτὰ μὲν ἅπερ ἐστὶν, ὡρισμένως ἐστὶν εἰδέναι· πρὸς ὃ δὲ λέγεται, οὐκ ἀναγκαῖον. τίνος δὲ αὖτη ἡ κεφαλὴ, ἢ τίνος ἡ χεὶρ, οὐκ ἔστιν εἰδέναι ὡρισμένως. ὥστε οὐκ ἀνάγκη ταῦτα τῷ πρός τι. εἰ δὲ μή ἐστι ταῦτα τῷ πρός τι· ἀλλ' οὐδὲ ἀνάγκη λέγειν, ὅτι οὐδεμία οὐσία τῷ πρός τί ἐστιν. ¶ Ἴσως δὲ χαλεπὸν καὶ ἐπὶ τοιούτων σφόδρα ἀποφαίνεσθαι, μὴ πολλάκις ἐπεσκεμμένον. τὸ μὲν τοι διπορήκεναι ἐπὶ ἑκάστου οὐ τῷ, οὐκ ἀχρηστόν ἐστι.

etiam cuius duplum sit, statim definitè cognoscit: quia si nullius definitè sciuit hoc *esse* duplum: neque an duplum sit, omnino nouit. Itidem si nouit hoc aliquid esse honestius: etiã quo honestius est, statim definitè nescisse *est eum* cognoscere ob eandem rationem. neque indefinitè cognoscet hoc esse deteriori honestius: nam eiusmodi *cognitio* est suspicio, non scientia: quippe cùm non exquisitè sciat esse honestius deteriori, quoniam, si ita contingit, nihil est eo deterius. Quocirca perspicuum est, necesse esse vt qui aliquid eorũ quæ cum alio conferuntur, definitè cognoscit; illud quoque, ad quod refertur, definitè cognoscat. ¶ Sed caput, & manum, & cetera eiusmodi quæ sunt substantiæ, ipsa quidẽ id ipsum quod sunt, definitè scire licet: id verò, ad quod referuntur, non necesse est *scire*. cuius enim *sit* hoc caput, aut cuius *sit hæc* manus, non est necesse scire definitè. quare hæc [a] nõ sunt ad aliquid. Si verò hæc nõ sunt ad aliquid: vtique verè dicitur nullam substantiam *esse* ad aliquid[b]. ¶ Fortassis autem difficile est cum de huiusmodi *rebus* certũ *aliquid* affirmare qui non sæpius in eis versatus sit. verùm de his singulis dubitare non est inutile.

a Id est partes cundarum substantiarum.

b Quia partes secundarum substantiarum máxime videntur esse ad aliquid. Si ergo hæ non sunt ad aliquid, multo minùs cetera substantiæ sunt ad aliquid.

De qualitate, & quali, CAP. VIII.

c Vide lib. 4. primæ philosophiæ cap. 14.

1 ¶ *De qualitate.* ¶ *Descriptio.* 2 ¶ *Qualitatem dici multis modis.* 3 ¶ *Species prima, Habitus & dispositio.* 4 *Habitus & dispositionis collatio prima,* 5 *quæ probatur à communi vsu & ratione loquendi.* 6 *Collatio altera.* 7 ¶ *Species secunda, Naturalis potestas & imbecillitas.* 8 ¶ *Species tertia, Patibilis qualitas & passio. Exempla qualitatũ corporalium.* 9 *Confirmatio dictorum exemplorum.* 10 *Qualitates patibiles dici vel quia passione sensum afficiunt,* 11 *vel quia à passione efficiuntur.* 12 *Distinctio patibilium qualitatum, & passionum.* 13 *Exempla patibilium qualitatum & passionum quæ sunt in anima.* 16 *Quarta species, Figura & circa rem consistens forma.* 17 ¶ *De quibusdam quæ videntur species qualitatis, nec tamen sunt.* 18 ¶ *Excessus.* 19 ¶ *Epilogus.* 20 ¶¶ *De quali: Descriptio.* 21 *Exempla eorum quæ à qualitate denominantur:* 22 *& eorum quæ non de-*

nominatur, à qualitate innominata, 23 vel nominata. 24 Epilogus. 25 ¶¶ Proprietates. ¶ Prima, Habere contrarium: 26 quæ non inest omnibus. 27 ¶ Secunda, Si ex duobus contrariis unum sit in categoria qualitatis, alterum quoque in eadem esse categoria. 28 ¶ Tertia, recipere magis & minus: 29 quæ non inest omnibus, quia nec prima species qualitatis, 30 nec quarta. 31 ¶ Epilogus. 32 ¶ Quarta, Simile vel dissimile dici. 33 ¶¶ Obiectiones 34 solutio una, 35 atque altera.

QVALITATEM[a] appello, ex[b] 1
qua quales aliqui dicuntur.
¶ Qualitas autem dicitur mul- 2
tifariam. ¶ Vna igitur species 3
qualitatis, habitus[c] & dispo-
sitio nuncupator. ¶ Habitus à 4
dispositione differt, quia est res
diuturnior & permanentior.
cuiusmodi sunt scientiæ & vir-
tutes. nam scientia videtur in
iis esse quæ sunt diuturna & dif
ficulter amouentur, si quis vel
mediocriter scientiam accepe-
rit: nisi magna mutatio fiat à
morbo vel aliquo alio *eiusmodi*
casu. Itidémque virtus, vt iustitia & temperantia & id genus cetera, non videtur facilè amoueri aut mutari posse. Dispositiones verò dicuntur, quæ facilè moueri possunt & cito mutantur: vt calor, & frigus; necnõ morbus, & sanitas; & cetera eiusmodi. his enim homo est aliquo modo dispositus[3]: sed citò mutatur, dum ex calido frigidus fit, & ex sanitate in ægritudinẽ *incidit*. Eadem est aliarum *dispositionum* ratio. Nisi harum quæpiã longinquitate temporis quasi naturalis euaserit, & immedicabilis sit, aut difficillimè amoueri possit. quam aliquis, vt *pote* iam habitum *effectam*, merito habitum appellauerit. ¶ Perspicuum autem est hæc debere habitus vocari, quæ sunt diuturniora, & difficiliùs amouentur. nam qui scientiarum quippiam non admodum tenent, sed facilè amittere possunt, eos nõ aiunt habere habitũ, quamquam dispositi sunt aliquo mo-

Ποιότητα[a] δὲ λέγω, καθ'[b] ἣν λέγονταί τινες [ἢ] ποιοί τινες [ἢ] λέγονται. ¶ Ἕξις[2] ἡ ποιότης τῆς πλειοναχῶς λεγομένης. ¶ Ἓν μὲν οὖν εἶδος ποιότητος, ἕξις[c] καὶ διάθεσις λεγέσθωσαν. ¶ Διαφέρει δὲ ἕξις διαθέσεως, τῷ χρονιώτερον εἶ καὶ μονιμώτερον. τοιαῦται δὲ αἱ τε ἐπιστῆμαι, καὶ αἱ ἀρεταί. ἥτε γὰρ ἐπιστήμη δοκεῖ τῶν παραμονιμωτέρων εἶ, καὶ ὅσαι μνημονικώτεραι, εἰ καὶ μεῖζόν τις λάβοι, ἐὰν μὴ μεγάλη μεταβολὴ γένηται ὑπὸ νόσου ἢ ἄλλου τοιούτου. ὡσαύτως δὲ ἥ τε ἀρετή, οἷον ἡ δικαιοσύνη καὶ ἡ σωφροσύνη καθ' ἕκαστον τῶν τοιούτων, οὐκ ἄκινητον δοκεῖ εἶ μᾶλλον. διαθέσεις δὲ λέγονται, ἃ ὄντα δύκινητα καὶ ταχὺ μεταβάλλοντα· οἷον θερμότης καὶ ψυχρότης, ἢ νόσος καὶ ὑγεία, ἢ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα δύχρει. μᾶλ γάρ πως καὶ ταῦτας ὁ ἄνθρωπος, ταχὺ δὲ μεταβάλλει ἐκ θερμοῦ ψυχρὸς γίγνόμενος καὶ ἐκ τοῦ ὑγιαίνειν εἰς τὸ νοσεῖν. ὡσαύτως δὲ καὶ ὅτι τῶν ἄλλων. εἰ μή τις καὶ αὐτῶν τούτων παλαιὰν διάκρασιν πολὺν χρόνον ἤδη συμπεφυκυῖαν, καὶ ἀίατος, ἢ πάνυ δύκινήτως οὖσα ἴσως ἀεὶ τις ὡς ἐξιν ἤδη πᾶσα λαμβάνοι. ¶ Φανερὸν δὲ ὅτι ταῦτα βούλονται ἕξεις λέγειν, ἃ ὅτι πολυχρονιώτερα καὶ δυσκινητότερα. τοὺς μὲν γὰρ ἐπιστήμῃ μὴ πάνυ τι κατέχοντας, ἀλλ' δύκινήτους ὄντας, ὡ φασὶν ἔξειν ἐπιστήμην καὶ τοὺς διακεκενταί, μᾶλλον

2 Obiectua deseri bi accidens abstractum per concretum, quia concretum est nobis notius.
b Similiter quãtitas poterat definiri, à qua dicitur quanta.
c Habitus & dispositio nõ sunt diuersæ species, sed vna & eadẽ cũm quia habitus potest appellari etiam dispositio, vt auctor docet part. 6. tũ etiam quia qualitas aliqua, vt scientia, manens eadem qualitas, fit ex dispositione habitus, cũm firmius in subiecto esse incipit, vt facilè euelli nõ possit. Porrò significationes horum verborũ, habitus, & dispositio, traditas Aristoteles libro 4. primæ philosophiæ cap. 19 & 20.
3 Quia habitus est qualitas quæ quibusdam quasi radicibus & fundamentis innititur, & ideo non facile amoueri potest: dispositio vero est qualitas in subiecto non ita firmiter radicata, & ideo facilius amoueri potest.

κατὰ τὸν ὁπισήμλιν ἢ χεῖρον ἢ βέλτιον· ὥστε διαφέρει ἕξις διαθέσεως, τῷ τὴν μὲν εὐκίνητον εἶναι, ἡ δὲ πολυχρονιωτέραν καὶ δυσκινητοτέραν. ¶ Εἰσὶ δὲ αἱ μὲν ἕξεις καὶ διαθέσεις, αἱ δὲ διαθέσεις οὐκ ἔξεις. οἱ μὲν γὰρ ἕξεις ἔχοντες, καὶ διακείνται πως κατ' αὐτάς· οἱ δὲ διακείμενοι, οὐ πάντες καὶ ἕξιν ἔχουσιν. ¶ Τέτταρες δὲ γένος ποιότητος, καθ' ὃ πυκνοὶ, ἢ δρομικοὶ, ἢ ὑγιεινοὶ, ἢ νοσώδεις λέγομεν· καὶ ἁπλῶς ὅσα κατὰ δύναμιν [a] φυσικὴν ἢ ἀδυναμίαν λέγεται. οὐ γὰρ τῷ διακεῖσθαί πως, ἕκαστον τῶν τοιούτων λέγεται, ἀλλὰ τῷ δύναμιν ἔχειν φυσικὴν ἢ ἀδυναμίαν τὸ ποιῆσαί τι ῥᾳδίως, ἢ μηδὲν πάσχειν. οἷον πυκτικοὶ ἢ δρομικοὶ λέγονται, οὐ τῷ διακεῖσθαί πως, ἀλλὰ τῷ δύναμιν ἔχειν φυσικὴν τὸ ποιῆσαί τι ῥᾳδίως. ὑγιεινοὶ δὲ λέγονται, τῷ δυνάμιν ἔχειν φυσικὴν τὸ μηδὲν πάσχειν ὑπὸ τῶν τυχόντων ῥᾳδίως. νοσώδεις δὲ τῷ ἀδυναμίαν ἔχειν φυσικὴν τοῦ [μηδὲν] πάσχειν ῥᾳδίως ὑπὸ τῶν τυχόντων. ὁμοίως δὲ τούτοις καὶ τὸ σκληρὸν, καὶ τὸ μαλακὸν ἔχει. τὸ μὲν γὰρ σκληρὸν λέγεται, τῷ δύναμιν ἔχειν τοῦ μὴ ῥᾳδίως διαῤῥηχθῆναι· τὸ δὲ μαλακὸν, τῷ ἀδυναμίαν ἔχειν τοῦ αὐτοῦ τούτου. ¶ Τέτταρες δὲ γένος ποιότητος, παθητικαὶ ποιότητες καὶ πάθη[b]. ἔστι δὲ τοιαῦτα, οἷον γλυκύτης τε καὶ πικρότης καὶ τραχύτης, καὶ πάντα τὰ τούτοις συγγενῆ· ἔτι δὲ καὶ θερμότης καὶ ψυχρότης, καὶ λευκότης καὶ μελανία. ¶ Ὅτι μὲν οὖν αὗται ποιότητές εἰσι, φανερὸν.

do secundum scientiam vel deteriùs, vel meliùs. Quamobrem differt habitus à dispositione: quia hæc facilè amitti potest, ille est diuturnior, nec facilè admittitur. ¶ At verò habitus *sunt* etiam dispositiones: *contrà* ver ò dispositiones nõ necessariò *sunt* habitus. nam qui habent habitus, *sint* etiam iis aliquo modo disposíti. quiverò disposíti sunt, non omnino etiam habitum habent. ¶ Alterum genus qualitatis *est*, ex quo ad pugilatum cursumve aptos, aut ad sanitatem morbúmve procliues *esse* dicimus, & omnino quæcũque secundum naturalem vim [a] aut imbecillitatem dicuntur, non enim singula hęc dicuntur, quia disposita sint aliquo modo: sed quia naturalem vim aut imbecillitatem habent ad aliquid facile faciendum, aut nihil patiendum. Vt pugilares *seu apti ad pugilatũ*, & curforij *seu apti ad cursum*. dicũtur, non quia disposíti sint aliquo modo, sed quia naturalem facultatem habent ad aliquid facilè efficiendũ. Valentes autem *seu salubri corpore* dicuntur, quia naturalem vim habẽt, ne quid facilè à quibuslibet patiantur. imbecilli *seu non salubri corpore*, quia naturalem imbecillitatem habent, ne quid facilè à quibuslibet patiantur. His similia sunt durum & molle. durum enim dicitur quia naturalẽ vim habet, ne facilè secetur. molle autem, quia ad hoc ipsum imbecillitatem habet. ¶ Tertium genus qualitatis *sunt* patibiles qualitates & passiones[b]. cuiusmodi sunt dulcedo, amaror, acerbitas, & quæcũque sunt in eodem genere. item calor, frigus, albor, nigror. ¶ Has igitur esse qualitates perspicuum est.

a Naturalis vis & imbecillitas non sunt diuersæ species qualitatis, sed vna & eadem: quoniam eadem qualitas potest nominari vis, seu facultas & imbecillitas, exempli causa, quod habet facultatem vt faciliè secetur, habet imbecillitatẽ ad resistendum secanti. & quod habet potestatẽ ægrotandi, imbecillitatem habet ad resistendũ iis quę sanitati nocent, & morbos inducunt.

b Hæc verba, & passiones, videntur esse tollenda: quia paulò pòst negabit passiones esse qualitates, hac ratione conuenit eis descriptio qualitatis. Nisi dicas, Passionis verbũ hic accipi latiùs. Vide 4. primæ philosophiæ cap. 21.

nam quæ eas recipiunt, ab eis dicuntur qualia. vt mel, quia suscipit dulcedinem, dicitur dulce. & corpus *dicitur* albũ, quia recipit alborem. itidémque in aliis *res se* habet. ¶ Patibiles autem qualitates dicuntur, non quòd ipsa *subiecta* qualitates recipientia, quidquam patiantur. neque enim mel, eo quòd aliquid patiatur, dicitur dulce: nec aliud quidpiam tale. similiter calor & frigus patibiles qualitates dicuntur, nõ quòd ipsa *subiecta*, à quibus recipiuntur, aliquid patiantur. verùm quia in sensibus omnes dictæ qualitates sunt passionis effectrices, *id-circo* patibiles qualitates dicuntur. nam dulcedo passione quadam afficit gustum, & calor tactum, & similiter aliæ. ¶ Albor verò & nigror & ceteri colores non eodem [a] modo, quo ea quæ dicta sunt, patibiles qualitates dicuntur, sed quia à passionibus producti sunt. Multas [b] igitur propter passionem mutationes colorum fieri, perspicuum est. nam pudore affectus, ruber factus est: & pauefactus, pallidus: & cetera eiusmodi. quare [c] si quis naturâ sit huiusmodi passione affectus: consentaneũ est eum simili colore prædictum esse. nam [d] quæ nunc, dum pudefit, dispositio circa corpus fiebat, eadem dispositio in naturali constitutione fieri potest: adeò vt naturâ etiam similis color fiat. ¶ Quæcumque igitur accidentia, principium sumpserunt ab aliquibus passionibus quæ non facilè amoueri possunt sed permanent, patibiles qualitates dicuntur. Siue enim in naturali *rei* constitutione pallor aut nigror fiat: qualitates dicuntur patibiles, quia ab eis

τὰ δὲ διαθήματα αὐτὰ, ποιὰ λέγεται κατ' αὐτά. οἷον τὸ μέλι, τῷ γλυκύπικρα δέχεσθαι, λέγεται γλυκύ· καὶ τὸ σῶμα λεῦκον, τῷ λευκότητα δέχεσθαι. ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἔχει. ¶ Παθητικαὶ δὲ ποιότητες λέγονται, οὐ τῷ αὐτὰ τὰ διαθήματα τὰς ποιότητας πεποιῆσθαί τι. οὔτε γὰρ τὸ μέλι, τῷ πεποιῆσθαί τι, λέγεται γλυκύ· οὔτε τῷ ἄλλων τῶν τοιούτων οὐδέν. ὁμοίως δὲ τούτοις ἡ θερμότης καὶ ἡ ψυχρότης, παθητικαὶ ποιότητες λέγονται, ὅτῳ αὐτὰ τὰ διαθήματα πεποιῆσθαί τι. τῷ γὰρ τοὺς αἰσθήσεις ἐκπλῆξαι τῶν εἰρημένων ποιοτήτων παθοποιητικὰ εἶναι, παθητικαὶ ποιότητες λέγονται. ἥτε γὰρ γλυκύτης παθός τι ποιεῖ τῷ γεῦσαι ἐμποιεῖ, καὶ ἡ θερμότης καὶ τῷ ἁφῇ· ὁμοίως δὲ καὶ αἱ ἄλλαι. ¶ Λεύκωσις δὲ καὶ μελανία, καὶ αἱ ἄλλαι χρόαι, οὐ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον τοῖς εἰρημένοις παθητικαὶ ποιότητες λέγονται, ἀλλὰ τῷ αὐτὰς διὰ παθῶν γεγονέναι. ὅτι μὲν οὖν γίνονται διὰ παθῶν πολλαὶ μεταβολαὶ χρωμάτων, δῆλον· αἰσχυνθεὶς γάρ τις, ἐρυθρὸς ἐγένετο· καὶ φοβηθείς, ὠχρός· καὶ ἕκαστον τῶν τοιούτων· ὥστε καὶ εἴτις φύσει τῷ τοιούτῳ τι παθῶν πέπονθε, τῶν ὁμοίαν χρόαν εἰκὸς αὐτὸν ἔχειν δῆλον. ἥτις γὰρ τοῦ ἐν τῷ αἰσχυνθῆναι διάθεσις τῷ σῶμα τὸ αὐτὸ μετ' ἐγγίνεται, καὶ τῷ φυσικῷ συμπίπτουσα ἡ αὐτὴ γίνεται· ὡς ἐπὶ φύσει καὶ τῶν χρόαι ὁμοίαι γίνεται. ¶ Ὅσα μὲν οὖν τῶν τοιούτων συμπίπτει μάτην διὰ τινων παθῶν ὑπομένων καὶ παρομοίων ἀρχὴν εἴληφε, παθητικαὶ ποιότητες λέγονται· εἰ δὲ ἐστὶ καὶ φύσει συστάσει ἐκ θερότης ἢ μελαγχολία γένηται, ποιότητες λέγονται

a Immò eodem modo, quia sicut dulcedo passione affi at gustũ, calor tactum, ita etiam color afficit visum.

b A simili probabat colores naturales effici ab aliqua passione, vt atque enthymemate: cuius *antecedens* est, colores accidentarios fieri à passionibus.

c *Consequens.*

d *Probatio consequentis*: quia cùm affectio naturalis & accidentaria, fiant similes, probabile est eas à simili causa produci. quare fiunt dispositio accidentaria procedit à causa accidentaria, ita etiã dispositio naturalis à passione naturali.

χ. τεῦτα. γονται· ποιοὶ δὲ καὶ ταύτας λεγόμεθα. οἷον τὸ ὑγιᾶ νόσον μαχρᾶ ἢ ὑγιᾶ καῦμα ἀπ' αὐτοῦ συμβέβηκεν ἢ ὠχρότης ἢ μελαγία, καὶ μὲ ῥᾳδίως δοκεῖ καθίσαι). ἢ καὶ ὑγιᾶ βίᾳ σφαλμοῦσι· ποιότητες δ' αὐταὶ λέγονται· ὁμοίως δὲ ποιοὶ κατ' αὐτὰς λέγομεθα. ¶ Ὅσα δ' ἂν δοκεῖ ῥᾳδίως ὑγιᾶ λυομένων καὶ ταχὺ δοκεῖ διαμένων γίνεται, παθὴ λέγεται, ποιότητες δ' οὐ δὲ λέγονται ποιοί τινες κατ' αὐτάς. οἷον τὸ ἐρυθριᾶν ὑγιᾶ τὸ αἰχύνεσθαι, ἐρυθρίας λέγεται· ἐπὶ ὠχρίᾳ ὑγιᾶ τὸ φοβεῖσθαι, ὠχρίας· ἀλλὰ μᾶλλον πρὸς πεπονθέναι τι. ὥστε παθὴ μὲν τὰ τοιαῦτα λέγεται, ποιότητες δ' οὔ. ¶ Ὁμοίως δὲ τούτοις καὶ ψυχῆν παθητικὴ ποιότητες ἐπαθὴ λέγονται. ὅσα δὲ ἐν τῇ ψυχῇ γίνεται διὰ τινων παθῶν δυσκίνητον γεγονότα, ποιότητες λέγονται· οἷον ἥ τε μανικὴ ἕξις, καὶ ἡ ὀργή, καὶ τὰ τοιαῦτα· ποιοὶ δὲ κατ' αὐτὰς λέγονται. ὀργίλοι τε καὶ μανικοί. ὁμοίως δὲ ὅσαι ἄλλαι ἐξάσεις μὴ φυσικὴ ἀλλὰ διὰ τῶν ἄλλων συμπαθημάτων γεγονότα δυσκίνητα, ἢ καὶ ὅλως ἀκίνητοι, ποιότητες καὶ τὰ τοιαῦτα ποιοὶ δὲ κατ' αὐτὰς λέγονται. ¶ Ὅσα δ' ἂν δοκεῖ ῥᾳδίως καὶ ταχὺ διαμένων γίνεται, παθὴ λέγεται· οἷον αἱ λυπούμενός τις, ὀργιλώτερος γίνεται· οὐ δὲ γὰρ λέγεται ὀργίλος, ὁ δὲ τοιοῦτο πάθος ὀργιλώτερος ὤν, ἀλλὰ μᾶλλον πεπονθέναι τι. ὡς τὸ καθὸ μὲν λέγεται τὰ τοιαῦτα ποιότητες δὲ οὔ. ¶ Τέταρτον δὲ γένος ποιότητος, σχῆμά τε καὶ ἡ περὶ ἕκαστον ὑπάρχουσα μορφή· ἔτι δὲ πρὸς τούτοις, εὐθύτης καὶ

cuntur: quales enim ex eis appellamur. siue ob longum morbum aut æstum eidem accidit pallor vel nigror, nec facilè emendantur, aut per totam vitam permanent: qualitates etiam hæ dicuntur: quia similiter quales ab eis dicimur. ¶ Quæcumque verò ab iis fiũt quæ facilè dissoluuntur & citò corriguntur, passiones nominantur, non qualitates, quia quales quidam ab eis non dicuntur. neque enim erubescens quia pudefit, ruber dicitur: nec pallescens quia timet, pallidus: sed potiùs *dicitur* aliquid passus esse. Quocirca quæ eiusmodi *sunt*, passiones quidem dicuntur, non tamen qualitates. ¶ Similiter etiam in animâ patibiles qualitates & passiones dicuntur. Nam quæcumque in *ipsô* ortu statim effecta sunt à quibusdam passionibus, quæ non facilè amoueri queunt, qualitates dicuntur: vt amentia, & ira, & *cetera* eiusmodi. quales enim ab his dicuntur, *nempe* iracundi, & amentes. Similiter quæcumque aliæ sunt amentiæ non naturales, sed quibusdam aliis casibus effectæ, ita vt non facilè mutari, aut nullo modo amoueri possint: hæ quoque *vocatur* qualitates, quia quales ab eis dicuntur. ¶ Quæ verò ab iis fiunt quæ facilè & citò corriguntur, passiones appellantur. veluti si quis molestia affectus, fiat is iracundior. non enim dicitur iracundus, qui in huiusmodi perturbatione[a] iracũdior est, sed potiùs *dicitur* quippiam passus esse. Quare quæ *sunt* eiusmodi, passiones quidem dicuntur, qualitates autem non *item*. ¶ Quartum verò genus qualitatis *est* figura, & circa quamque rem consistens[b] forma: *vt* triangulus & *quadratum*: præterea rectitudo, &

[a] Passione. [b] Id est, forma externa, quæ est accidentalis, nõ interna & essentialis nam figura & circa eam consistens forma ponuntur in ma-

E ij

obliquitas: & si quid his simile est. nam triangulum aut quadratum esse, quale quiddam dicitur: necnon rectum, aut obliquum. vnumquodque autem dicitur quale secundum formam.

¶ Rarum autem, & densum, & asperum, & læue videri possunt quale quiddam significare. sed aliena hæc sunt à qualis diuisione. situ enim quendam partium videtur potiùs vtrũq; [a] declarare. Densum enim *dicitur*, quia partes sibi inuicẽ propinquæ sunt: rarum autem, quia distant à se inuicem. & læue quidem, quia partes in rectum quodam modo positæ sunt: asperum autem, quia alia eminet, alia superatur.

¶ Fortassis autem & quidam alius qualitatis modus *esse* videbitur: sed hi sunt, qui maximè ferè in vsu versantur. ¶ Qualitates igitur *sunt* hæ, quas diximus. ¶ Qualia verò *sunt*, quæ ab eis [b] denominantur, vel quouis alio modo *dicuntur*. ¶ Pleraque igitur, ac ferè omnia denominantur. vt ab albore albus, & à grammatica grammaticus, & à iustitia iustus. eadem est ceterorum ratio. ¶ Quædam verò, quia non sunt posita qualitatibus nomina, non possunt ab eis denominari. vt curforius & pugilaris, qui secundum naturalem potestatem dicitur, à nulla qualitate denominatur, quia nõ sunt imposita nomina qualitatibus, secundum quas hi dicuntur quales: sicut imposita sunt scientiis, secundum quas pugiles aut palæstrici ob dispositionem dicuntur. pugilaris enim scientia dicitur, & palæstrice: à quibus denominantur, qui dispositi sunt.

καμπυλότης, & εἴτι τούτοις ὁμοιόν ἐστι. καθ' ἕκαστον γὰρ τούτων ποιόν τι λέγεται. τὸ γὰρ ἐξάγωνον ἢ τετράγωνον εἶναι, ποιόν τι λέγεται· καὶ τὸ εὐθὺ ἢ τὸ καμπύλον. καὶ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον δὲ ἕκαστον ποιὸν λέγεται. ¶ Τὸ δὲ μανὸν καὶ τὸ πυκνὸν καὶ τὸ ψαχὺ καὶ τὸ λεῖον δόξειε μὲν ἂν ποιόν τι σημαίνειν· ἔοικε δὲ ἀλλοίᾳ τὰ τοιαῦτα εἶναι τῆς ἕξεί τε ποιοῦ διαιρέσεως. ἔστιν γάρ τινα μᾶλλον φάναι τῶν μορίων ἑκάτερον δηλοῦν· πυκνὸν μὲν γάρ, τὸ τὰ μόρια συνεχῆ εἶναι· ἄλληλοις μανὸν δέ, τὸ διεστάναι ἀπ' ἀλλήλων. & λεῖον μέν, τὸ ἐπ' εὐθείας πως τὰ μόρια κεῖσθαι· ψαχὺ δέ, τὸ μὴ ὑπερέχειν, τὸ δὲ ἐλλείπειν.

¶ Ἔστω μὲν οὖν ἕν ἄλλος αὖ τρόπος ποιότητος· ἀλλ' οἱ γε μάλιστα ἐν ἕξει λεγόμενοι, οὗτοί εἰσι. ¶ Ποιότητες μὲν οὖν εἰσιν αἱ εἰρημέναι μόριαι. ¶ Ποιὰ δὲ τὰ κατ' αὐτὰς παρωνύμως λεγόμενα, ἢ ὁπωσοῦν ἄλλως ἀπ' αὐτῶν. ¶ Ἐπὶ μὲν οὖν τῶν πλείστων καὶ σχεδὸν ὅσα πάντων παρωνύμως λέγεται· οἷον ἀπὸ τῆς λευκότητος ὁ λευκός, καὶ ἀπὸ τῆς γραμματικῆς ὁ γραμματικός, καὶ ἀπὸ τῆς δικαιοσύνης ὁ δίκαιος. ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. ¶ Ἐπ' ἐνίων δέ, ὅσα τὸ μὴ κεῖσθαι τὰς ποιότητας ὀνόματα, οὐκ ἐνδέχεται [τὰ λεγόμενα] παρωνύμως ἀπ' αὐτῶν λέγεσθαι· οἷον ὁ δρομικὸς ἢ ὁ πυκτικός, ἃ κατὰ δύναμιν φυσικὴν λεγόμενος, ἀπὸ δὲ δυνάμεως ποιότητος παρωνύμως λέγεται. οὐ γὰρ κεῖται ὀνόματα τὰς δυνάμεις, καθ' ἃς ἤτοι ποιοὶ λέγονται. ὥσπερ δὲ ἀθλητικὸς καθ' αὑτὸ πυκτικὸν ἢ παλαιστρικὸν καὶ ὅλως ἕξιν λέγοντα· πυκτικὴν δὲ ἕξιν λέγεται καὶ παλαιστρικὴν· ποιοὶ δὲ κατὰ τούτων παρωνύμως οἱ ἐξακείμενοι λεγόμενοι. ¶ Ἐνίοτε

[a] Vtrũque par, id est rarum & densum, item asperum & læue.

[b] Cũm omnis definitio fit ex notioribus, supra definiuit qualitatem per quale, hinc definit quale per qualitatem, vtrumque fit altere notius & ignotius. nempe quia quale, quod est accidens, in subiecto, ab imitatio nobis notius est. sed cùm multa dicta fuerint quale qualitate, iam qualitas facta est notior quali. imitatio quoq. naturâ est notior, licet nobis sit ignotior. recte igitur per quale exponit qualitatem, & per qualitatẽ exponit quale. atque hic est, qui vulgò in scholis vocatur regressus.

23 ¶ Ἐνίοτε δὲ ὧν ὀνόματος κειμένου, οὐ λέγεται παρωνύμως τὸ κατ' αὐτὸ ποιὸν λεγόμενον. οἷον ἀπὸ τῆς ἀρετῆς ὁ σπουδαῖος· τοῦ γὰρ ἀρετὴν ἔχειν, σπουδαῖος λέγεται), ἀλλ' οὐ παρωνύμως ἀπὸ τῆς ἀρετῆς. σπάνιον δὲ τὸ 24 τοιοῦτόν ἐστι. ¶ Ποιὰ οὖν λέγεται τὰ παρωνύμως ἀπὸ τῶν εἰρημένων ποιοτήτων λεγόμενα, ἢ σπουδαῖον ἄλλως[a] ἀπ' αὐτῆς. ¶ Ὑπάρχει δὲ ἐναντίοις εἶναι τὸ ποιόν· οἷον ἡ δικαιοσύνη ἀδικίᾳ ἐναντίον, καὶ λευκότης μελανίᾳ, καὶ τἄλλα. ὡσαύτως δὲ καὶ τὰ κατ' αὐτὰς ποιὰ λεγόμενα· οἷον τὸ ἄδικον τῷ δικαίῳ, καὶ τὸ λευκὸν τῷ 26 μέλανι. ¶ Οὐκ ἔστι πάντων τὸ τοιοῦτον [συμβαίνειν] τῷ γὰρ πυρρῷ ἢ ὠχρῷ ἢ τοῖς τοιούτοις[b] χρῶς οὐδέν 27 ἐστιν ἐναντίον, ποιοῦς ὄσιν. ¶ Ἔτι, ἐὰν τῷ ἐναντίῳ θάτερον ᾖ ποιὸν, καὶ τὸ λοιπὸν ἔσται ποιόν. τέτο δὲ δῆλον ἐκ τῶν καθ' ἕκαστα· θατέρου γὰρ ὄντος τὰς ἄλλας κατηγορίας. οἷον εἰ ἔστιν ἡ δικαιοσύνη τῇ ἀδικίᾳ ἐναντίον, ποιὸν δὲ ἡ δικαιοσύνη· ποιὸν ἄρα καὶ ἡ ἀδικία· οὐδεμία γὰρ τῶν ἄλλων κατηγοριῶν ἐφαρμόζει τῇ ἀδικίᾳ, οὔτε ποσὸν, οὔτε τὸ πρός τι, οὔτε τὸ ποῦ, οὔθ' ὅλως τι τῶν τοιούτων οὐδέν, ἀλλ' ἡ ποιόν. ὡσαύτως δὲ 28 καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τῶν ἐναντίων. ¶ Ἐπιδέχεται δὲ τὸ ποιὸν τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον· τὰ ποιὰ λευκὸν γὰρ μᾶλλον καὶ ἧττον ἕτερον ἑτέρου λέγεται, καὶ δίκαιον ἕτερον ἑτέρου μᾶλλον καὶ ἧττον. καὶ αὐτὰ δὲ ἐπιδέχεται λαμβάνει· λευκὸν γὰρ ὄν, ἐπὶ πλεῖ- 29 στον λευκότερον γίνεται. ¶ Οὐ πάντα δὲ, ἀλλὰ τὰ πλεῖστα δικαιοσύνη γὰρ δικαιοσύνης εἰ λέγοιτο μᾶλλον καὶ ἧττον, διορίσειεν ἂν τις ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἐχόντων.

23 ¶ Interdum verò etiam nomine *qualitati* posito, nõ denominatur quod secundum eam dicitur quale. Vt virtutem præditus dicitur à virtute: nam eo quòd virtutem habet, virtute præditus dicitur: sed non denominatur à virtute. In paucis autem talia quippiam contingit. ¶ Qualia igitur dicuntur, quæ à dictis qualitatibus denominantur, vel quouis alio modo[a] ab eis dicun- 25 tur. ¶ Ineſt autem contrarietas in qualitate: vt iuſtitia iniuſtitiæ aduerſatur, & albor nigrori, & cetera. item quæ ab eis qualia dicuntur, vt iniuria iuri, & albũ 26 nigro. ¶ Sed non in omnibus hoc contingit. nam flauo, aut pallido, aut eiuſmodi[b] coloribus nihil eſt contrarium, cùm 27 ſint qualia. ¶ Præterea ſi contrariorum alterum ſit quale, etiam reliquũ erit quale. hoc autem ex ſingulis perſpicuum eſt percurrenti alias categorias. vt bi gratiâ, ſi iuſtitia *eſt* iniuſtitiæ contraria, & iuſtitia eſt qualitas: certè etiam iniuſtitia eſt qualitas: quia nulla alia categoria cõueniet iniuſtitiæ: *id eſt* nec quãtitas, nec ad aliquid, nec vbi, nec vlla alia categoria præter qualitatem. Eadem eſt ratio aliorum quæ ſunt contraria in qualitate. ¶ Recipiunt autem qua- 28 lia magis & minùs[c]. album enim magis & minùs alterũ altero dicitur, & iuſtum alterum altero magis & minùs. Et ipſa quoque incrementũ recipiunt. quod enim album eſt, albius fieri poteſt.

29 ¶ Non omnia tamen, ſed pleraque *ita ſe habent*. Nam dubitare quiſpiam poſſet, an iuſtitia magis & minùs quàm *alia* iuſtitia dicatur. ſimiliterq; dubitari poteſt de aliis diſpoſitionibus.

a Interdum quale dicitur à qualitate homonymos: vt à grammatica arte dicitur grammatica mulier.

b Mediis inter album & nigrũ.

c Intentionem & remiſſionem.

πρὸς τι ἐλέγομεν εἶ). ¶ Σχε- 14 dicebamus esse ad aliquid. ¶ Et-
δὸν δὲ ὅσα πάντων πρὸς τοιοῦτόν τι rè [a] enim in eiusmodi omnibus
ἡμῶν πρός τι λέγεται πρὸς καθ' gènera dicuntur esse ad aliquid,
ἕκαστον, εἴδεσιν. ἡ μὲν γὰρ ἐπιστήμη γέ singulorum autem nihil *est ad a-*
νους οὖσα, αὐτὸ ὅπερ ἐστὶν, ἑτέρου λέ *liquid*. Nam scientia, cùm sit ge-
γεται· τινὸς γὰρ ἐπιστήμη λέγεται. πρὸς nus, id quod est, alterius dicitur:
δὲ καθ' ἕκαστον, οὐδὲν αὐτὸ ὅπερ alicuius enim scientia dicitur.
ἐστὶν, ἑτέρου λέγεται. οἷον ἡ γραμ singularum autem scientiarum
ματικὴ οὐ λέγεται τινὸς γραμματι nulla id quod est, alterius dici-
κή, οὐδὲ ἡ μουσικὴ τινὸς μουσι tur. vt grammatica non dicitur
κή. ἀλλ' εἰ ἄρα καὶ τὸ ἦθος καὶ αὖ alicuius grammatica: nec mùsi
πρὸς τι λέγοιτο· οἷον ἡ γραμ ca, alicuius musica. Nisi fortè ra-
ματικὴ λέγεται τινὸς ἐπιστήμη, ἢ tione generis hæ quoque dican-
τινὸς γραμματική· καὶ ἡ μουσι tur ad aliquid. vt grámatica di-
κὴ τινὸς ἐπιστήμη, ἢ τινὸς μουσική. citur alicuius sciẽtia, non alicu-
ὥστε αἰ καθ' ἕκαστα, οὐκ εἰσὶ πρὸς ius grammatica. & musica, ali-
τι λεγόμενα δὲ ποιοὶ ταῖς καθ' ἕ cuius scientia, non alicuius mu-
καστα. ταύτας γὰρ καὶ ἐγκρίνομεν ἐπι sica. Quare singulæ *scientiæ* non
στήμονες γὰρ λεγόμεθα τοῦ ἔχειν πρός sunt ad aliquid. dicimur autem
τι καθ' ἕκαστα ἐπιστήμην τινας. ὥστε quales *ex scientiis* singulis. quo-
αὖται αἱ καὶ ποιότητες εἶησαν, αἱ niam has habemus: & scientes
καθ' ἕκαστα καθ' ἃς ποτε καὶ ποιοὶ dicimur [b] eo ꝙ singularũ scien-
λεγόμεθα· αὖται δὲ οὐκ εἰσὶ πρὸς tiarum aliquas habemus. Quo-
35 πρός τι. ¶ Ἔτι, εἰ τυγχάνοι τὸ αὐτὸ 35 circa qualitates sunt hæ singulæ
ποιόν καὶ πρός τι ὂν οὐδὲν ἄτοπον, à quibus dicimur quales: atque
ἐν ἀμφοτέροις αὐτὸ τοῖς ἤθεσι καὶ hæ non sunt in iis quæ *referun-*
παρεληλυθόσιν. *tur* ad aliquid. ¶ Præterea [c] fi-
dem sit quale & ad aliquid: nul-
la absurditas est, in vtrisque ge-
neribus id connumerari.

a Hæc solutio
pronitur ab au
ctore non quasi
vera: sed tamquã
perspicue falsa,
vt ostendat anti-
quos qui male
exposuerunt re-
lata, nõ posse vl
uere dubitatio-
nem propositam
in præced. par-
tic. Quid enim
falsius est, quàm
in alia categoria
collocari genus,
in alia speciem?
cùm eorum sit
speciẽ collocari
sub genere.

b Immò scientes
denominamur à
scientia, sicut grã-
matici à gramma-
tica, nam qui gra
maticam callet,
rectè dicitur scie
tiã habere: quẽ-
admodũ qui est
homo, rectè di-
citur animal:
quia genus ex
specie rectè in-
fertur.

c Hæc quoque so
lutio prima & ab-
surda est, quia
confundit cate-
gorias, itaque
oppositum ab au
ctore, vt tacitè &
derisione quadã
refellat antiquo-
rum sententiam
de relatis: quia
nihil habent quo
obiectioni pro-
positæ satisfaciãt,
nisi planè absur-
dum. Nec dicas
eandem rem di-
uersis rationibꝰ
& diuersis mo-
dis consideratã,
poni in diuersis
categoriis. quo-
niam categoriæ
re ipsa distinguũ
tur. vt albus &
pater sunt res di
uersæ nec idem
dici possunt nisi
subiecto: quate-
nus idẽ homo &
qualitate albedo
affectus est, & ad
filium refertur.
d Hæ proprieta
tes nec solis his
categoriis cõue-
niunt, sed etiam

De actione, & passione, & reliquis categoriis, CAP. IX.

1 ¶ *De actione & passione. Proprietates duæ.* 2 *Exempla prioris proprietatis.* 3 *Exempla posterioris proprietatis.* 4 *Epilogus.* 5 ¶ *De situ.* 6 ¶ *De reliquis categoriis.* 7 ¶ *Epilogus.*

ΕΠιδέχεται δὲ καὶ τὸ ποιεῖν καὶ 1 AGere & pati recipiunt cõ-
τὸ πάσχειν ἐναντιότητα [d], καὶ τὸ trarietatem [d], & magis ac
μᾶλλον & τὸ ἧττον. ¶ Τὸ γὰρ θερ 2 minus.
μαίνειν τοῦ ψύχειν ἐναντίον, & τὸ ¶ Nam calefacere & refrige-
θερμαίνεσθαι τοῦ ψύχεσθαι, καὶ τὸ rare sunt contraria: necnon
ἡδέσθαι τοῦ λυπεῖσθαι. ὥστε τὸ δὲ 3 calefieri & refrigerari: item
χέσθαι ἐναντιότητα. ¶ Καὶ τὸ μᾶλ 3 lætari, ac dolere. itaque reci-
λον & τὸ ἧττον θερμαίνειν γὰρ μᾶλ piunt contrarietatem. ¶ Et ma-
λον & τὸ ἧττον ὅτι, καὶ θερμαίνε gis ac minus. calfacere enim li-
σθαι μᾶλλον & ἧττον, καὶ λυπεῖσθαι cet magis & minus: & calefie-
ri magis & minus: & dolere

qualitatibus: nec omnibus his: quia generare, generari, legere, scribere, &c. neque contrarietatem recipiunt, nec magis & minus.

magis & minùs. agere igitur & pati recipiunt magis & minùs.

¶Hæc de his dicta sint. ¶Dictum[3] est autem de eo quod est situm esse, in iis quæ sunt ad aliquid, nempe id à positionibus denominari. ¶Quod verò ad reliquas categorias, id est Quando, Vbi, & Habere: quoniã manifestæ sunt, nihil aliud de eis dicitur, quàm quæ initio[b] dicta fuerunt: Habere quidé significare calceatũ esse, armatũ esse: Vbi, vt in Lycio, in foro: & cetera quę de his dicta sunt. ¶De appositis igitur generibus sufficiant quæ dicta sunt.

μᾶλλον καὶ ἧττον. ἔστι δ' ἕκαστα οὗ καὶ τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον τὸ ποιεῖν καὶ τὸ πάσχειν. ¶Τ' μὲν οὖν τοῦ ποσοῦ τὰ λεγόμενα. ¶Εἰρηται[a] δὲ καὶ κατὰ τὰ κεῖσθαι ἐν τοῖς πρός τι, ὅτι πυθομένοις κατὰ τὴν θέσιν λέγεται. ¶Τ' περὶ δὲ τὴν ἀκίνησιν, τὰ τί ποτε, καὶ τὰ ποῦ, καὶ τὰ ἔχειν, ὡς τὸ πεφανῆ ἔχ), οὐδὲν ἄλλο σημαίνει ἢ ἄλλο λέγεται, ἢ ὅσα ἐν ἀρχῇ[b] ἐρρέθη· ὅτι τὸ ἔχειν μὲν σημαίνει τὸ ὑποδεδέσθαι, τὸ ὡπλίσθαι τὸ ἐν πολέμῳ, οἷον ἐν λυκείῳ, [ἐν ἀγορᾷ·] καὶ τὰ ἄλλα δὲ, ὅσα ἐστὶν ὡς τοῦτο ἐρρέθη. ¶Τ' περὶ μὲν οὖν τῶν πρός τι ἔστω ἡμῖν ἱκανὰ τὰ εἰρημένα.

HYPOTHEORIÆ, PARS III.

De[c] oppositis, CAP. X.

[c] Vide 4. primæ philos. cap. 10.

1 ¶ *De oppositis. Propositio.* 2 *Diuisio.* 3 *Expositio τυπώδης.* 4 ¶ *De relatis.* 5 ¶ *De contrariis. Distinctio à relatis.* 6 *Definitio contrariorum medio carentium,* 7 *vel medium habentium.* 8 *Exemplum contrariorum medio carentium, & medium habentium.* 9 *& medium habentium.* 10 *Medij quod contrario interiectum est, diuisio in innominatum & nominatum.* 11 ¶ *De priuatione & habitu. Idem esse vtrique subiectum.* 12 *Quando aliquid dicatur priuatum esse.* 13 *Habere habitum, & priuatum esse, differre ab habitu & priuatione.* 14 *sed & hæc & illa eodem modo opponi.* 15 *Idem dicendum esse de affirmatione negationique & rebus subiectis: quia eæ res differunt ab orationibus,* 16 *tamen eadem est oppositio inter res quæ est inter orationes.* 17 *Distinctio priuantium & relatorum: cum quia priuantia non reciprocantur.* 18 *tum etiam quia non reciprocantur.* 19 *Distinctio priuantium & contrariorum: cum quia priuantia non possunt reduci nec ad contraria mediata nec ad immediata,* 20 *tum etiam quia est priuatione in habitum regressus non fit.* 21 ¶ *Contradicentium distinctio ab aliis oppositis tam incomplexis,* 22 *quàm complexis* 23 *contrariis* 24 *vel priuantibus,* 25 *quia contradicentium proprium est semper alterum esse verum, alterum falsum.* 26 *Epilogus.*

[d] Hæc à Ciceronе vocantur contraria. nos vocabulum in scholis receptum retinuimus. quia scimus diuersarum sectarũ philosophos diuersis vocabulis vsos fuisse, quare cum Cicero non fuerit Peripateticus, existimauimus vocabula Peripatetica in scholis recepta, præsertim cùm non sint barbara, non esse in hoc opere cum Ciceronianis cõmutanda.

[e] Hęc Cicero appellat aduersa.

ΠΕΡΙ δὲ τῶν ἀντικειμένων[d] τοσαχῶς εἴωθεν ἀντίκεισθαι, ῥητέον. ¶Λέγεται δὲ ἕτερον ἑτέρῳ ἀντίκεισθαι τετραχῶς· ἢ ὡς τὰ πρός τι, ἢ ὡς τὰ ἐναντία,[e] ἢ ὡς στέρησις καὶ ἕξις, ἢ ὡς κατάφασις καὶ ἀπόφασις. ¶Ἀντίκειται δὲ ἕκαστον τῶν τοιούτων, ὡς τύπῳ εἰπεῖν· ὡς μὲν τὰ πρός τι, οἷον τὸ διπλάσιον τῷ ἡμίσει· ὡς δὲ τὰ ἐναντία, οἷον τὸ

τὸ κακὸν τοῦ ἀγαθοῦ· ὡς δὲ τὰ ἕξιν καὶ στέρησιν καὶ ἕξιν, οἷον τυφλότης καὶ ὄψις· ὡς δὲ κατάφασις καὶ ἀπόφασις, οἷον κάθηται, οὐ κάθηται. ¶ Ὅσα μὴ οὕτως ὡς τὰ πρός τι αὐτὰκατὰ ταῦτα λέγεται, ἢ ὅπως οὗτος ἄλλος πρὸς αὐτό, οἷον τὸ διπλάσιον [τὸ ἡμίσεως] αὐτὸ ὅπερ ἐστὶν, ἑτέρου λέγεται· τινὸς γὰρ διπλάσιον [λέγεται.] καὶ ἡ ἐπιστήμη ἡ τοῦ ἐπιστητοῦ, ὡς τὰ πρός τι, αὐτῶν λέγεται· καὶ λέγεται γε ἡ ἐπιστήμη, αὐτὸ ὅπερ ἐστὶ, τοῦ ἐπιστητοῦ· καὶ τὸ ἐπιστητὸν ὁμοίως, αὐτὸ ὅπερ ἐστὶ, πρός τὸ αὐτοῦ κείμενον λέγεται, τοῦ ἐπιστήμου· τὸ γὰρ ἐπιστητὸν, τινὸς λέγεται ἐπιστητὸν, τῇ ἐπιστήμῃ. ¶ Ὅσα οὖν αὐτῶν εἶναι ὡς τὰ πρός τι, αὐτὰ ἅπερ ἐστὶ, τοῦ αὐτοῦ ἐστὶν ἀντικειμένων ἢ ὅπως ἐνδέχεται πρὸς ἄλληλα λέγεσθαι. τὰ δὲ ὡς ἐναντία, αὐτὰ μὲν ἅπερ ἐστὶν, οὐδαμῶς πρὸς ἄλληλα λέγεται, ἐναντία μὲν τοῖς ἀλλήλων λέγεται· ὅτε γὰρ τὸ ἀγαθὸν, τοῦ κακοῦ λέγεται ἀγαθὸν, ἀλλ' ἐναντίον· [οὔτε τὸ λευκὸν, τοῦ μέλανος λεύκον, ἀλλὰ ἐναντίον.] ὡς τε διαφέρουσιν αὗται αἱ ἀντιθέσεις ἀλλήλων. ¶ Ὅσα δὲ τοῦ ἐναντίου τοιαῦτά ἐστιν, ὥστε ἐν οἷς πέφυκε γίνεσθαι, ἢ ὧν κατηγορεῖται, ἀναγκαῖον αὐτοῦ θάτερον ὑπάρχειν τούτων οὐδὲν ἔστιν ἀνὰ μέσον. ¶ Ὧν δὲ μὴ ἀναγκαῖον θάτερον ὑπάρχειν, τούτων ἀνὰ μέσον ἐστὶ πάντως.

¶ Οἷον νόσος καὶ ὑγίεια ἐν σώματι ζώου πέφυκε γίνεσθαι· καὶ ἀναγκαῖον γε θάτερον ὑπάρχειν ἐν τῷ ζώου σώματι, ἢ νόσον, ἢ ὑγίειαν. καὶ ἄρτιον δὲ καὶ περιττὸν ἀριθμὸς καλεῖσθαι· ¶ ἀναγκαῖον τε θάτερον τοῦ ἀριθμοῦ ὑπάρχειν, ἢ ἄρτιον, ἢ

uti malum bono[a]: vt priuatio & habitus, veluti cæcitas & visus. vt affirmatio & negatio, veluti sedet, non sedet. ¶ Quæcumque igitur vt ad aliquid opponûtur: idipsum quod sunt, oppositorũ dicũtur aut quomodocũq; aliter ad ea referũtur. Vt duplũ [dimidij,]idipsum quod est, alteri[a] dicitur: alicuius enim duplum [dicitur.] Scientia quoque scibili opponitur vt ad aliquid. dicitúr que scientia id ipsum quod est, *ipsius* scibilis. & scibile quoque id ipsum quod est, ad oppositũ refertur, *nempe* ad sciẽtiam: nam scibile dicitur aliquo scibile, *nẽpe* scientiã. ¶ [b]Quæcumque igitur opponũtur vt ad aliquid: id ipsum quod sunt, oppositorum *esse* dicũtur, aut quomodocumque inter se *referuntur*[c]. quæ verò *opponuntur* vt contraria: id ipsum quod sunt, nequaquam sui inuicem dicuntur: sed contraria inter se dicuntur[d]. neque enim bonum dicitur mali bonum, sed contrarium. nec album, nigri album, sed contrarium[e]. Quare hæ oppositiones inter se differunt.

¶ Quæcumque verò contraria ciusmodi sunt, vt necesse *sit* eorum alterũ in iis inesse, in quibus naturâ comparatum est vt insint, aut quibus attribuuntur: inter hæc *contraria* nihil est interiectum. ¶ Quorum autem non *est* necesse alterum inesse, in horum medio est omnino aliquid *collocatum*. ¶ Exempli causa, naturâ comparatum est vt morbus & sanitas sint in corpore animalis: ac necesse *est*, alterum inesse in animalis corpore, vel morbum vel sanitatem. item impar & par numero attribuitur: ac necesse *est*, alterum numero inesse, aut impar, aut

a Bonum & malum accipe non absolutè & per se, sed quod alteri est bonum vel malum. nam absolutè loquendo ens & bonũ reciprocantur: ac malum nihil aliud est, quàm priuatio boni.

b Distinguit contraria à relatis syllogismo in secunda figura ex maiori propositione affirmãte & minori negãte. *Ac primo loco proponit maiorem propositionem.*

c *Minor propositio.*

d *Confirmatio minoris.*

e *Conclusio.*

par. atque nihil est interiectum, nec morbo & sanitati[a], nec impari & pari. ¶Quorum verò non est necesse alterum ineſſe, in horum medio est aliquid. Vtputa naturâ comparatum est, vt nigrum & album sint in corpore animalis: neque necesse est, alterum eorum in corpore ineſſe: quia non omne corpus est vel album vel nigrum. item improbum & probum attribuuntur & animali & aliis multis: neque necesse est, horum alterum in iis ineſſe, quibus attribuitur: quia non omnia improba aut proba sunt. & est aliquid in horum medio: vt albi & nigri, fuscum & pallidum: improbi autem & probi, quod neque est improbum neque probum.

a Galenus tamẽ ὁ τέχνη in μέσῳ inter corpus sanum & ægrotum cõstituit corpus ventrium.

¶Quibusdam igitur mediis nomina sunt imposita. vt albi & nigri *media sunt* fuscum & pallidum & ceteri colores. in quibusdam haud facile est id, quod est in medio, nomine demonstrare. sed vtriusque extremi negatione definitur quod est in medio: veluti, quod neque bonum est neque malum, & neque iustum neque iniustum.

b Vide 4. primæ philoſ. cap. 22. c Obserua, vt aliquid dicatur priuatiuè esse, tres conditiones requiri. 1. vt sit subiectũ aptum ad recipiendum habitum: nam lapis non dicitur cæcus, quia non potest videre. 2. vt habitu careat in ea parte in qua habere debet. homo namque non dicitur cæcus ineſſet pede non videat. 3. vt tunc non habeat habitum cùm habere debet. nam catulus ante nonũ diem non dicitur cæcus, etsi nondum videt. d Id est, in qua parte, ὁ φωσιν.

¶Priuatio [b] autem & habitus [11] dicitur circa idem aliquid. vt visus & cæcitas circa oculum. & vt in vniuersum dicam, in quo naturâ comparatum est vt habitus sit, circa hoc dicitur horum vtrumque esse.

¶Tunc [c] verò dicimus singula [12] quæ habitus recipere possunt, priuata esse: cùm in quo [d] naturâ ineſſe debent, aut quando naturâ haberi debent, nullo modo insunt. edentulum enim dicimus non quod non habet dentes: & cæcum, non quod non habet visum: sed quod non

ἄρτιον. καὶ οὐκ ἔστι γε τούτων οὐδὲν ἀνὰ μέσον, οὔτε νόσου καὶ ὑγιείας [a], οὔτε εὐεντοΐου καὶ ἀρτίου. ¶Εἰ δέ γε μὴ ἀναγκαῖον θάτερον ὑπάρχειν, τούτων ὄντι τι ἀνὰ μέσον. οἷον μέλαν καὶ λευκὸν ἐν σώματι [ζώου] πεφυκὲ γίνεσθαι· καὶ οὐκ ἀναγκαῖον θάτερον αὐτῷ ὑπάρχειν τῷ σώματι· οὐ γὰρ πᾶν σῶμα ἤτοι λευκὸν, ἢ μέλαν ὄστι. καὶ φαῦλον δὲ καὶ σπουδαῖον κατηγορεῖται μὲν καὶ κατ' ἀνθρώπου, καὶ κατ' ἄλλων πολλῶν· οὐκ ἀναγκαῖον δὲ θάτερον αὐτῷ ὑπάρχειν ἐκείνοις ὧν κατηγορεῖται· οὐ γὰρ πάντα ἤτοι φαῦλα ἢ σπουδαῖά εἰσι. καὶ ἔστι γέ τι τούτων ἀνὰ μέσον· οἷον τῷ μὲν λευκοῦ καὶ τῷ μέλανος, τὸ φαῖον, καὶ τὸ ὠχρὸν, καὶ ὅσα ἄλλα χρώματα· τὸ δὲ φαύλου καὶ σπουδαίου τὸ μήτε φαῦλον μήτε σπουδαῖον. ¶Ἐπ' ἐνίων μὲν οὖν ὀνόματα κεῖται τοῖς ἀνὰ μέσον· οἷον λευκοῦ καὶ μέλανος, τὸ φαῖον, καὶ τὸ ὠχρὸν, καὶ ὅσα ἄλλα χρώματα. ἐπ' ἐνίων δὲ ἐνόματι μὲν οὐκ ἔστι τὸ ἀνὰ μέσον λαβεῖν, τῇ δ' ἑκατέρᾳ τῶν ἄκρων ὑπαφαίνει τὸ ἀνὰ μέσον ὁρίζεται· οἷον τὸ οὔτε ἀγαθὸν οὔτε κακὸν, οὔτε δίκαιον οὔτε ἄδικον.

¶Στέρησις [b] δὲ καὶ ἕξις λέγεται μὲν [10] ὡσεὶ ταὐτόν τι, οἷον ἡ ὄψις καὶ ἡ τυφλότης ὡσεὶ ὀφθαλμόν. καὶ ὅλου δὲ εἰπεῖν, ἐν ᾧ αἱ πέφυκεν ἡ ἕξις γίνεσθαι, ὡσεὶ τὰ λέγεται ἑκατέρων αὐτῶν [γινέσθαι]. ¶Ἕτερον δὲ [11] τότε λέγομεν ἕκαστον τῶν τῆς ἕξεως δεκτικῶν, ὅταν ἐν ᾧ [d] πέφυκεν ὑπάρχειν, ἢ ὅτε πέφυκεν ἔχειν, μηδαμῶς ὑπάρχῃ. κωφὸν τε δὲ λέγομεν, οὐ τὸ μὴ ἔχον ὀδόντας· καὶ τυφλὸν, οὐ τὸ μὴ ἔχον ὅλως ἀλλὰ τὸ μὴ ἔχον

ἔχον ὅτε πέφυκεν ἔχειν · ἕνια γὰρ
οὐ γίνεται οὔτε ὀφῦν, οὔτε ὀδόντας
ἔχει · ἀλλ' οὐ λέγεται οὔτε νω-
13 δὰ, οὔτε τυφλά. ¶ Τὸ [a] δὲ ἐστερῆ-
σθαι, καὶ τὸ ἔχειν τὼ ἕξιν, οὐκ ἔστι
στέρησις καὶ ἕξις. ἕξις [b] μὲν γάρ ἐστιν
ἡ ὄψις, στέρησις δὲ ἡ τυφλότης · τὸ
δὲ ἔχειν τὼ ὄφιν, οὐκ ἔστιν ὄψις,
οὐδὲ τὸ τυφλὸν εἶναι τυφλότης · στέ-
ρησις γάρ τίς ἐστιν, ἡ τυφλότης · τὸ
δὲ τυφλὸν εἶναι, ἐστερῆσθαι [ἕξιν]
οὐ στέρησις ἐστιν. εἰ [c] γὰρ [d] ὧδ' ἡ τυ-
φλότης ταὐτὸν τῷ τυφλὸν εἶναι, κα-
τηγορεῖτο ἂν ἀμφότερα κατὰ τοῦ αὐ-
τοῦ. ἀλλὰ [e] τυφλὸς μὲν λέγεται ὁ
ἀνθρωπος, τυφλότης δὲ οὐδαμῶς
14 ὁ ἄνθρωπος λέγεται. ¶ Ἀντικεῖ-
σθαι δὲ [f] καὶ ταῦτα δοκεῖ, τὸ ἐστε-
ρῆσθαι, καὶ τὸ τὼ ἕξιν ἔχειν, ὡς στέ-
ρησις καὶ ἕξις· ὁ γὰρ τρόπος τῆς ἀπο-
θέσεως, ὁ αὐτός · ὡς γὰρ ἡ τυφλότης
τῇ ὄψει ἀντίκειται, οὕτω καὶ τὸ τυ-
φλὸν εἶναι τῷ ὄφιν ἔχειν ἀντίκειται.
15 ¶ Οὐκ ἔστι δὲ οὐδὲ τὸ ὑπὸ τὼ
κατάφασιν καὶ ἀπόφασιν, κατά-
φασις καὶ ἀπόφασις. ἡ μὲν γὰρ κατά-
φασις λόγος ἐστὶ καταφατικὸς, καὶ ἡ
ἀπόφασις λόγος ἀποφατικὸς· τῶν δὲ
ὑπὸ τὼ κατάφασιν ἢ ἀπόφασιν,
οὐδέν ἐστι λόγος [ἀλλὰ πρᾶγμα.]
16 ¶ Λέγεται δὲ καὶ ταῦτα ἀντικεῖσθαι
ἀλλήλοις ὡς κατάφασις καὶ ἀπό-
φασις· καὶ γὰρ ὅτι τούτων ὁ τρόπος
τῆς ἀντιθέσεως ὁ αὐτός. ὡς γάρ ποτε
ἡ κατάφασις πρὸς τὴν ἀπόφασιν ἀν-
τίκειται, οἷον τὸ καθῆσθαι τοῦ μὴ καθῆ-
σθαι· ἔστω καὶ τὸ ὑφ' ἑκάτερον πρᾶγμα
ἀντίκεισθαι· [οἷον τὸ καθῆσθαί τινα
17 πρὸς] τὸ μὴ καθῆσθαι. ¶ Ὅτι δὲ ἡ
στέρησις οὐ ἡ ἕξις τοῖς αὐτίκειται ὡς
τὰ πρός τι, φανερόν· οὐ γὰρ λέγεται
αὐτὸ ὅπερ ἐστὶ τοῦ ἀντικειμένου. ἡ γὰρ ὄψις οὐκ ἔστι τυφλότητος ὄψις,

habet, quando naturâ habere debet. nam quædam ab ortu nec visum nec dentes habent: quæ non dicuntur edentula, neque
15 cæca. ¶ Iam [a] verò priuatum esse & habere habitum, non est priuatio & habitus. nam [b] visus est habitus, cæcitas est priuatio. habere autem visum, non est visus. nec cæcum esse, est cæcitas. etenim cæcitas est priuatio quædam: at cæcum esse, est priuatum esse, non priuatio. Nam [c] si [d] cæcitas & cæcum esse, idem essent: vtraque eidem attribuerentur. atqui [e] homo dicitur cæcus, nequaquam autem
14 homo dicitur cæcitas. ¶ Sed & hæc, priuatum esse & habere habitum, videntur opponi vt priuatio & habitus. nam modus oppositionis *est* idem. quandoquidem sicut cæcitas opponitur visui, ita etiam cæcum esse opponitur ei quod est habere visum.
15 ¶ Id quoque quod sub affirmationem & negationem *cadit*, nō est affirmatio & negatio. nam affirmatio est oratio affirmans, & negatio *est* oratio negans: ex iis verò quæ sub affirmationem & negationem *cadunt*, nihil est oratio, sed res.
16 ¶ Sed & hæc dicuntur sibi inuicem opponi vt affirmatio & negatio. quoniam in his quoque idem est modus oppositionis. vt enim affirmatio & negatio opponuntur, veluti, sedet, non sedet: ita etiam opponuntur res vtrique *orationi* subiectæ, veluti sedere aliquem, & non
17 sedere. ¶ Priuationem autem & habitum non opponi vt *ea* quæ *sunt* ad aliquid, perspicuum est: quia id ipsum quod est, non dicitur oppositi. nam visus nō est cęcitatis visus,

a *Consequens.*
b *Antecedens.*
c *Probatio antecedentis syllogismo hypothetico, a destructione consequentis ad destructionem antecedentis.*
d *Propositio hypothetica.*
e *Propositio categorica, qua destruitur consequens.*

nec vllo alio modo ad id referuntur. item cæcitas non dicitur cæcitas visus. nam etsi cæcitas dicitur priuatio visus, non tamen dicitur cæcitas visus. ¶ [b] Præterea quæcunque sunt ad aliquid, referuntur ad ea quæ reciprocantur. quare [c] etiam cæcitas, si esset ad aliquid, reciprocaretur cum eo ad quod refertur. sed [d] non reciprocatur: quoniam visus non dicitur cæcitatis visus. ¶ [e] At verò quasi contraria non opponi ea quæ secundum priuationem & habitum dicuntur, ex his perspicuum est. Nam [f] contrariorum, inter quæ nihil est intellectum, semper necesse *est* alterum inesse in quibus natura comparatum est vt insint, aut quibus attribuuntur. (si quidem [h] inter ea nihil erat medium, quorum alterum necesse erat in eo inesse quod suscipiendi vim habet: vt in sanitate & morbo, necnon imparі & pari *perspici potest*.) Inter quæ autem est medium, nunquam necesse *est eorum* alterum in omni *eo* inesse *quod susciendi vim habet*: (neque enim albũ aut nigrũ necesse est esse quodcumque suscipiendi vim habet, nec calidum vel frigidum: quia mediũ aliquod inter hæc esse, nihil prohibet. Præterea eorũ erat aliquod mediũ, quorũ alterum in *subiecto* vim recipiendi habente inesse, necesse non erat) exceptis *ijs* quibus natura vnum inest. (vt igni calor, & niui albor.) in his autem definitè necesse *est* alterum inesse, non vtrumlibet. (neq; enim hi ri potest vt ignis sit frigidus, aut nix nigra) quare nõ est necesse, omni suscipiẽdi vim habẽti inesse horum alterũ: sed *ijs* solùm quibus natura vnũ inest: hisque definitè vnũ, nõ vtrũlibet. In [i] priuatione autem

a *Syllogismus hypotheticus à destructione consequentis ad destructionẽ antecedentis.*

b *Probatio consecutionis.*

c *Hypothesis.*

d *Destructio consequentis.*

e *Vt dictũ quat pri nullitia à contrario, Aristo. sillogismo in secunda figurꝫ & tertia modi prohibitiue affirmãte, & minore negante: Cõtraria ità se habẽt, vt vel semper necesse sit alterum eorum in subiecto, vel numquãm. priuantia verò neutro modo se habent. ergo priuantia non sunt contraria. Interponit autem auctor probationes maioris & minoris propositionis, quas nos interpolationis notis cõclusimus, quo facilius syllogismus principalis & partes eius percipi possint.*

f *Proponit quod demonstraturus est.*

g *Prima pars maioris propositionis.*

h *Probatio dictæ primæ partis. & secunda pars maioris propositionis, atque eius confirmatio.*

i *Minor propositio.*

οὐδ' ἁπλῶς οὐδαμῶς πρὸς αὐτὸ λέγεται. ὥσαυτως δὲ, οὐδὲ ἡ τυφλότης λέγεται τυφλότης ὄψεως· ἀλλὰ στέρησις μᾶλλον ὄψεως ἡ τυφλότης λέγεται, τυφλότης δὲ ὄψεως οὐ λέγεται. ¶ Ἔτι, τὰ πρός τι πάντα πρὸς ἀντιστρέφοντα λέγεται. ὧν τε καὶ ἡ τυφλότης, εἴπερ ἐστὶ καὶ αὐτὴ πρός τι, ἀντιστρέφει ἂν καὶ αὐτὸ πρός ὅ λέγεται. ἀλλ' οὐκ ἀντιστρέφει οὐ γὰρ λέγεται ἡ ὄψις, τυφλότητος ὄψις. ¶ Ὅτι δὲ οὐδ' ὡς τὰ ἐναντία ἀντίκειται τὰ κατὰ στέρησιν καὶ ἕξιν λεχθέντα, ἐκ τῶνδε δῆλον. τῶν μὲν γὰρ ἐναντίων, ὧν μηδέν ἐστιν ἀνὰ μέσον, ἀναγκαῖον ἐν οἷς πέφυκε γίνεσθαι, ἢ ὧν κατηγορεῖται, θάτερον αὐτῶν ὑπάρχειν ἀεί· (τούτων γὰρ οὐδὲν ἐστὶν ἀνὰ μέσον, ὧν θάτερον ἀναγκαῖον ἐστὶ τοῦ δεκτικοῦ ὑπάρχειν· οἷον ὑγιεινόν τι καὶ νοσῶδες, καὶ ὑγιείας, καὶ νόσου τοῦ ἀρτίου.) ὧν δὲ ἔστί τι ἀνὰ μέσον, οὐδέποτε ἀναγκαῖον παντὶ ὑπάρχειν θάτερον, (οὐτε γὰρ λευκὸν ἢ μέλαν ἀναγκαῖον παντὶ ᾧ τὸ δεκτικὸν, ἢ τε θερμὸν ἢ ψυχρὸν τούτων γὰρ ἀνὰ μέσον τι οὐδὲν κωλύει ὑπάρχειν. Ἔτι δὲ, καὶ τούτων ἐστί τι ἀνὰ μέσον, ὧν μὴ ἀναγκαῖον ἐστὶ θάτερον ὑπάρχειν τοῦ δεκτικοῦ) εἰ μὴ οἷς φύσει τὸ ἐν ὑπάρχει· (οἷον τοῦ πυρὸς [τὸ] θερμὸ εἶναι, καὶ τὴν χιόνα [τὸ] λευκὴν εἶναι πάντων ἀφωρισμένως ἀναγκαῖον θάτερον ὑπάρχειν, καὶ οὐχ ὁπότερον ἔτυχεν· (οὐδὲ γὰρ ἐνδέχεται τὸ πῦρ ψυχρὸν εἶναι, οὐδὲ τὴν χιόνα μέλαιναν) ὥστε παντὶ μὲν οὐκ ἀναγκαῖον τοῦ δεκτικοῦ θάτερον αὐτῶν ὑπάρχειν, ἀλλὰ μόνοις οἷς φύσει τὸ ἓν ὑπάρχει, καὶ τούτοις ἀφωρισμένως τὸ ἓν, καὶ οὐχ ὁπότερον ἔτυχεν. ὅτι δὲ τῆς στερήσεως καὶ

καὶ τῆς ἕξεως, οὐδέτερον τῷ εἰρημένων ἀληθές. (οὐδὲ γὰρ ἀεὶ τῷ δεκτικῷ ἀναγκαῖον θάτερον αὐτῷ ὑπάρχειν· τὸ γὰρ μήπω πεφυκὸς ὄψιν ἔχειν, οὔτε τυφλὸν, οὔτε ὄψιν ἔχειν λέγεται· ὥστε οὐκ ἂν εἴη ταῦτα τῷ τοιούτων ἐναντίων, ὧν μηδέν ἐστιν ἀνὰ μέσον. ἀλλ' οὐδὲ ὧν ἐστιν ἀνὰ μέσον ἀναγκαῖον γὰρ ποτε παντὶ τῷ δεκτικῷ θάτερον αὐτῷ ὑπάρχειν· ὅταν γὰρ ἤδη πεφυκὸς ᾖ ὄψιν ἔχειν, τότε ἢ τυφλὸν, ἢ ὄψιν ἔχον ῥηθήσεται· καὶ τούτων οὐκ ἀφωρισμένως θάτερον, ἀλλ' ὁπότερον ἔτυχεν· οὐ γὰρ ἀναγκαῖον, ἢ τυφλὸν ἢ ὄψιν ἔχον εἶναι, ἀλλ' ὁπότερον ἔτυχεν. ὅτι δὲ τῶν ἐναντίων ὧν ἐστί τι ἀνὰ μέσον, οὐδέποτε ἀναγκαῖον ἐν παντὶ θάτερον ὑπάρχειν, ἀλλὰ τισὶ, καὶ τούτοις ἀφωρισμένως τὸ ἐν [ἔχον ὁπότερον ἔτυχεν.] ὡς τε δῆλον ὅτι κατ' ἀδέτερον τῶν τόπων, ὡς τὰ ἐναντία ἀντίκειται τὰ κατὰ στέρησιν καὶ ἕξιν ἀντικείμενα.

¶ Ἔτι, ὅτι μὲν τῶν ἐναντίων, ὑπάρχοντος τοῦ δεκτικοῦ, δυνατὸν εἰς ἄλληλα μεταβολὴν γίνεσθαι, εἰ μή τινι φύσει τὸ ἓν ὑπάρχει, οἷον τῷ πυρὶ τὸ θερμῷ εἶναι· καὶ γὰρ καὶ τὸ ὑγιαῖνον δύναται νοσῆσαι, καὶ τὸ λευκὸν, μέλαν γενέσθαι· καὶ τὸ γλυκὺ, θερμὸν καὶ οὐκ ἀπὸ παντὸς φαύλου, καὶ οὐκ ἀπὸ φαύλου παντὸς δύναται γενέσθαι. ὁ γὰρ φαῦλος εἰς βέλτιους διατεθεῖναι ἀπαρόμυος καὶ λόγοις, κἂν μικρόν γέ τι ὀφθῆναι εἰς τὸ βελτίων εἶναι. ἐὰν δὲ ἅπαξ κἂν μικρὰ ὀφθῆσαν λάβῃ, φανερὸν ὅτι ἤδη τελείως ἂν μεταβάλοι, ἢ πάνυ πολλῷ ἂν ὀφθῆσαν λάβοι· ἀεὶ γὰρ εὐκινητότερος πρὸς ἀρετὴν γίνεται), & habitu neutrum eorum quæ dicta sunt, verum *est*. (Non enim semper in eo quod suscipiendi vim habet, necesse *est* alterum horum inesse. quia quod naturâ nondum videre potest, *id* neque cæcum *esse*, neque visum habere dicitur. quapropter hæc non erunt ex iis contrariis quorum nihil est medium. Sed neque *ex iis* quorum est medium. quoniam necesse *est* quâdoque omni suscipiendi vim habenti inesse eorum alterum. cùm enim ei à naturâ tributum est vt visum habeat, tunc aut cæcum aut videns dicetur. nec horum definitè alterum, sed vtrûlibet. non *est* enim necesse aut cæcum esse, aut visum habere, sed alterutrum. contrariorum verò, quorum est aliquod medium, numquam alterum necesse est inesse in omni *subiecto quod recipiendi vim habet*, sed in quibusdam *tantùm*: atque in his definitè vnum, non vtrumlibet) Quare perspicuũ est neutro modo vt cõtraria opponi, *ea* quæ se cundũ priuationem & habitum opponuntur. ¶ Præterea contrariorũ, dũmodo *subiectum* extet quod habeat vim recipiẽdi, potest inter se cõmutatio fieri. nisi si cui naturâ vnũ insit: vt igni calor. Quod enim est sanũ, ægrotare: quod est albũ, nigrum fieri: & quod est calidũ, refrigerari potest. ex probo quoq; improbũ fieri potest, & ex improbo probum. nam improbus ad meliores exercitationes ac sermones deductus, progredietur, quamuis parum, ad hoc vt melior sit. quòd si semel vel paruũ incrementum accipiat, perspicuum est *tandem* eum aut perfectè mutatum iri, aut permultum incrementi accepturum. semper enim ad virtutem procliuior fit,

a *Confirmatio primæ partis minoris propositionis.*

b *Confirmatio secundæ partis minoris propositionis.*

c *Conclusio.*

d *Eandem distinctionem priuantiũ & contrariorum probat alio syllogismo ex maiore affirmante & minore negante.*

e *Maior propositio.*

f *Maioris confirmatio inductione imperfecta.*

si vel modicam progressionem initio fecerit. cui cõsentaneum est, vt *in dies* maius incrementũ accipiat. quod si semper fiat, perfectè ad contrarium habitum *tandem* perducetur, nisi tempore excludatur. Priuationis[a] verò & habitus inter se mutatio inuicem fieri nequit. nam [b]etsi ab habitu ad priuationem mutatio fit, tamen à priuatione ad habitum fieri non potest. neque [c]enim qui cæcus factus est, rursus aspexit: neque caluus comã recepit: nec edentulus dentes emisit. ¶ Quæ verò opponũtur vt affirmatio & negatio, perspicuum est nullò ex dictis modis opponi: quoniam in his solis necesse *est* semper alterum eorum esse verum, alterum falsum: neque enim contrariorum necesse *est* semper alterum esse verum, alterum falsũm: nec eorum quæ sunt ad aliquid, nec habitus & priuationis. ¶ Vt sanitas & morbus *sunt*. cõtraria: atque eorum neutrum *est* verum vel falsum. Itidem duplum & dimidium opponuntur vt ea quæ sunt ad aliquid: eorúmque neutrum est verum aut falsum. Sed neque ea quæ dicuntur secundum priuationem & habitum: vt visus & cæcitas. Et omnino eorum[d] quæ secundum nullam complexionem dicũtur, nullum est verum aut falsum. *prædicta* verò omnia sine complexione dicuntur.

¶ Maximè tamen videtur tale quippiam contingere[e] in iis contrariis quæ secundum complexionem dicuntur. Nam Socratem valere, & Socratem ægrotare, sunt contraria. Sed neque in his necesse *est* semper alterum verum, alterũ falsum esse. Cùm [πῶς] νοεῖν Σωκράτη, ἐναντίον ὄζιν. ἀλλ' οὐδὲ ἐπὶ τούτων ἀναγκαῖον ἀεὶ θάτερον μὲν ἀληθὲς, θάτερον δὲ ψεῦδες εἶ). ὅτ τε μὲν γὰρ

κὰν ἰὼ πανοιῶ ἐπίδοσιν ἐλήφως ἢ ἐξ ἀρχῆς. ὡς τ εἰκὸς καὶ πλείω ἐπίδοσιν αὐτὰν λαμβάνειν. κ τᾶτο ἀεὶ γινόμενον, τελείως εἰς τ ἐναντίαν ἕξιν ἀπικατασήσει, ἐὰν περ μὴ χρόνῳ ἐξείργηται. ἐπὶ [a] δὲ γε τῆς στερήσεως καὶ τῆς ἕξεως ἀδύνατον εἰς ἄλληλα μεταβολὴν γενέσθαι. ἀπὸ [b] μὲν γὰρ τῆς ἕξεως ἐπὶ τὴν στέρησιν γίνεται μεταβολή. ἀπὸ δὲ τῆς στερήσεως, ἐπὶ τὴν ἕξιν ἀδυνάτον· οὔτε [c] γὰρ τυφλὸς γεγόνει τις [πάλιν] ἀναβλέψειν οὔτε φαλακρὸς ὤν, [πάλιν] κομήτης ἐγένετο. ἔτε νωδὸς ὤν, [πάλιν] ἐδόντας ἔφυσεν. ¶ Ὅσα δ' ὡς κατάφασις καὶ ἀπόφασις ἀντίκειτ') φανερὸν ὅτι κατ' ἀδένα τρ̃ εἰρημένων ἔσται ἀντίκειτ'· ἐπὶ μόνον γὰρ τούτων ἀναγκαῖον ἀεὶ τὸ μὲν ἀληθὲς, τὸ δ' ψεῦδες αὐτῷ εἶ). ἔτε γὰρ ἐπὶ τρ̃ ἐναντίων ἀναγκαῖον ἀεὶ θάτερον ἀληθὲς μὲν εἶ), θάτερον δ' ψεῦδες. ἔτε ἐπὶ τρ̃ πρός τι· ἔτε ἐπὶ τ ἕξεως καὶ τ στερήσεως. ¶ Οἷον ὑγίεια & νόσος ἐναντία· καὶ οὐδέτερόν γε τούτων ὅτε ἀληθὲς, ἔτε ψεῦδές ἐστιν. ὡσαύτως δὲ & τὸ διπλάσιον & τὸ ἥμισυ, πρός τι πρός τι, ἀντίκειται. καὶ οὐκ ἔστιν αὐτῶν οὐδέτερον, οὔτε ἀληθὲς, οὔτε ψεῦδές. οὐδὲ γε τὰ κατ' στέρησιν καὶ ἕξιν λεγόμενα, οἷον [d] ὄψις καὶ τυφλότης. ὅλως δ', τρ̃ [d] μηδεμίαν συμπλοκὴν λεγομένων οὐδὲν οὔτε ἀληθὲς ἐστιν, οὔτε ψευδές. πάντα δὴ τὰ εἰρημένα ἄνευ συμπλοκῆς λέγεται. ¶ Οὐ μὴν ἀλλὰ μάλιστα ἂν δόξειε τὸ τοιοῦτον συμβαίνειν [e] ἐπὶ τρ̃ κατ' συμπλοκὴν ἐναντίων λεγομένων. τὸ γὰρ ὑγιαίνειν Σωκράτη,

a *Minus propositio.*

b *Expositio minoris propositionis.*

c *Illustrat minoris confirmatio in vtramlibet partem.*

d Id est vocabulorum simplicium.

e Id est, veritas aut falsitas inest.

γὰρ Σωκράτους, τὸ μὲν ἕσαι ἀληθὲς, τὸ δὲ ψεῦδος· μὴ ὄντος δὲ, ἀμφότερα ψεῦδη. οὔτε γὰρ τὸ νοσεῖν Σωκράτη, οὔτε τὸ ὑγιαίνειν, ὅτι ἀληθὲς, αὐτὸ μὴ ὄντος ὅλως τοῦ Σωκράτους. ἐπὶ δὲ τῆς στερήσεως καὶ τῆς ἕξεως, μὴ ὄντος γε ὅλως, οὐδέτερον ἀληθὲς· ὄντος δὲ οὐκ ἀεὶ θάτερον μὲν ἀληθὲς, θάτερον δὲ ψεῦδος. τὸ γὰρ ὅλην ἔχειν Σωκράτην, πρὸ τυφλὸν εἶ) Σωκράτη, αὐτίκειται ὡς στέρησις καὶ ἕξις· καὶ ὄντος γε, οὐκ ἀναγκαῖον θάτερον ἀληθὲς εἶ) ἢ ψεῦδος· ὅτε γὰρ μήπω πέφυκεν ἔχειν, ἀμφότερα ψεῦδη· μὴ ὄντος δὲ ὅλως τοῦ Σωκράτους, καὶ οὔτε ψεῦδη ἀμφότερα, & τὸ ὅλην αὐτὸν ἔχειν, & τὸ τυφλὸν αὐτὸν εἶ). ¶ Ἐπὶ δὲ γε τῆς καταφάσεως καὶ τῆς ἀποφάσεως, ἀεὶ ἐὰν τε ᾖ, ἐάν τε μὴ ᾖ, τὸ μὲν ἕτερον ἔσαι ψεῦδος, τὸ δὲ ἕτερον ἀληθές. τὸ γὰρ νοσεῖν Σωκράτη, καὶ τὸ μὴ νοσεῖν, ὄντος αὐτοῦ, φανερὸν ὅτι τὸ ἕτερον αὐτῶν ἀληθὲς, τὸ δὲ ἕτερον ψεῦδος ἔσται. καὶ μὴ ὄντος γε, ὁμοίως· τὸ μὲν γὰρ νοσεῖν, μὴ ὄντος, ψεῦδος· τὸ δὲ μὴ νοσεῖν, ἀληθές. ¶ Ὥστε ἐπὶ μόνων τούτων εἴη ἂν ἴδιον τὸ ἀεὶ θάτερον αὐτῶν ἀληθὲς ἢ ψεῦδος εἶ). ὅσα ὡς κατάφασις καὶ ἀπόφασις ἀντίκειται).

enim Socrates est: alterũ est verum, alterum falsum. cùm autẽ non est, vtraque sunt falsa: quia nec verum est Socratẽ ægrotare, nec valere; cùm omnino ipse Socrates non sit. ¶ In priuatione autem & habitu, cùm omnino *subiectum* non est, neutrum *est* verũ. cùm verò *subiectum* est, nõ semper alterũ *est* verũ, alterum falsum. nam Socratem visu præditum esse, & Socratem cæcum esse, opponuntur vt priuatio & habitus. cúmque *Socrates* est, non *est* necesse alterum esse verum aut falsum. quando enim nondum secundum naturam habere debet, vtraque falsa sunt. cùm verò Socrates omnino nõ est, sic quoque vtraque sunt falsa: *nempe*, cum visu prædituũ esse, & cum cæcum esse. ¶ Verùm in affirmatione & negatione semper siue *Socrates* sit, siue non sit, alterũ erit verum, alterũ falsum. nam Socratẽ ægrotare, & nõ ægrotare, cùm ipse *Socrates* est, perspicuũ est alterum horũ esse verum, alterũ falsum. similitérque cùm non est *Socrates*. *eum* enim ægrotare, quando nõ *est*, falsum est: non ægrotare autem, est verum. ¶ Quare his solis, quæ opponuntur vt affirmatio & negatio, proprium est alterũ eorũ verum vel falsum esse.

De contrariis[a], CAP. XI.

1 *Bono contrarium esse malum.* 2 *Malo contrarium esse alias bonũ, alias malum.* 3 *Posse vnum contrarium esse sine altero, siue sint contraria incomplexa.* 4 *siue complexa.* 5 *Subiectum contrariorum aut esse idem specie, aut genere.* 6 *Contraria vel esse in eodem genere, vel in contrarijs generibus vel contraria genera.*

a Vide 4. prima philosophiæ cap. 10.

ΕΝαντίον δὲ ὄζιν[b], ἀγαθῷ μὲν[1] οὐ κακὸν· τὸ δὲ ἄλλον τῇ καθ' ἑκάσον ἐπαγωγῇ· οἷον ὑγιεία νόσος, καὶ δικαιοσύνῃ ἀδικία, καὶ ἀνδρία δειλία· ὁμοίως δὲ & ὅτι τῷ

BOno necesse est cõtrarium esse[b] malum: idque perspicuũ est singularum rerum inductione. vt sanitati *contrarius est* morbus, iustitiæ iniustitia, fortitudini ignauia, & cetera si-

b Non est sensus, omne bonũ habere contrariũ. sed si quod sit contrariũ bono, id esse malũ, quoniam bonũ bono non potest esse contrarium.

militer. ¶Malo autem interdum bonum est contrarium, interdum malum. nam defectui qui est malum, exsuperatio est contraria quæ est malum. mediocritas verò quæ similiter vtrique est contraria, bonum est.

[a] In paucis autem hoc videre licet. sed in plurimis semper malo bonum est contrarium.

¶ Præterea non necesse est, si cõtrariorum alterum sit, etiam reliquum esse. nam omnibus bene valentibus, sanitas erit, non morbus. & omnibus albis existentibus, albor erit, non nigror. ¶Præterea si Socratem valere, & Socratem ægrotare, contraria sunt: nec simul contingit vtraque eidem inesse: fieri non potest, vt cùm alterum contrarium sit, etiam reliquum sit. cùm enim *verum* est, Socratem valere: non est *verum*, Socratem ægrotare. ¶ Perspicuũ vero *est* naturâ ita cõparatum esse vt contraria sint circa idem vel specie vel genere[b]. vt morbus & sanitas, in corpore animalis: albor & nigror, simpliciter in corpore: iustitia & iniustitia, in anima hominis.

¶ Necesse est autem omnia cõtraria vel in eodem genere esse, vel in contrariis generibus, vel ipsa genera esse. Album enim & nigrum *sunt* in eodem genere: quia color *est* eorum genus. iustitia verò & iniustitia *sunt* in contrariis generibus: nam illius genus *est* virtus: huius, vitium. denique bonum & malum non sunt in genere[c], sed ipsa sunt genera aliquorum.

[a] Immo in plurimis. vide Aristotelem lib. 2. Eth. Nicomach. cap. 7.

[b] Aristoteles lib. 1. topic. cap. 6. docet idem dici vel genere, vel specie, vel forme specis. Quarto autẽ libro Prim. imæ philosophiæ, cap. 9 addit idem pro portione.

[c] Ergo præter decem categorias sunt duo summa genera, bonum, & malum? Minime. nam bonum tot modis dicitur quot ens: ideo vt bonum sit vel substantia, vt Deus: vel qualitas, vt virtus. &c. vide 1 Ethic. Nicom. cap. 4 & 6.

ἄλλων. ¶Κακοῦ δὲ ὅτε μὲν ἀγαθόν ἐστιν ἐναντίον, ὅτε δὲ κακόν. τῆ γὰρ εὐδαιμονία κακοῦ ὄντι, ἡ ὑπερβολὴ ἐναντίον, κακὸν ὄν· ὁμοίως δὲ καὶ ἡ μεσότης ἑκατέρῳ οὔσα, ἀγαθόν ἐστιν. ἐπ' ὀλίγων[a] δ' αὖ τὸ τοιοῦτον ἰδεῖν ἔστι. ὅτι δὲ τῷ πλείστῳ ἀεὶ τοῦ κακοῦ τὸ ἀγαθὸν ἐναντίον ἐστίν. ¶Ἔτι τῶν ἐναντίων οὐκ ἀναγκαῖόν ἐστιν εἶναι τὸ ἕτερον ἢ, καὶ τὸ λοιπὸν εἶ). ὑγιαινόντων γὰρ ἁπάντων, ὑγίεια μὲν ἔσται, νόσος δὲ οὔ. ὁμοίως δὲ καὶ λελευκῶν ὄντων ἁπάντων, λεύκοτης μὲν ἔσται, μελανία δὲ οὔ. ¶Ἔτι, εἰ τοῦ Σωκράτει ὑγιαίνειν τὸ Σωκράτην νοσεῖν ἐναντίον ἐστί, μὴ ἐνδέχεται δὲ ἅμα ἀμφότερα τοῦ αὐτοῦ ὑπάρχειν, οὐκ ἂν ἐνδέχοιτο τὸ ἕτερον τῷ ἐναντίων ὄντος, καὶ τὸ λοιπὸν εἶ)· ὄντος γὰρ τὸ Σωκράτει ὑγιαίνειν, οὐκ ἂν εἴη τὸ νοσεῖν Σωκράτει. ¶Δῆλον δὲ ὅτι κ) ἐνδέχεται τὸ αὐτὸ ἢ εἴδει ἢ γένει[b] πάρυκε γίνεσθαι τὰ ἐναντία. νόσος μὲν γὰρ καὶ ὑγίεια ἐν σώματι ζώου [πάρυκε γίνεσθαι·] λευκότης δὲ καὶ μελανία, ἁπλῶς ἐν σώματι· δικαιοσύνη δὲ καὶ ἀδικία, ἐν ψυχῇ ἀνθρώπου. ¶Ἀναγκαῖον δὲ πάντα τὰ ἐναντία ἢ ἐν τῷ αὐτῷ γένει εἶ), ἢ ἐν τοῖς ἐναντίοις γένεσιν, ἢ αὐτὰ γένη εἶ). λεύκον μὲν γὰρ καὶ μέλαν ἐν τῷ αὐτῷ γένει· χρῶμα γὰρ αὐτῶν τὸ γένος. δικαιοσύνη δὲ καὶ ἀδικία, ἐν τοῖς ἐναντίοις γένεσιν· τοῦ μὲν γὰρ ἀρετὴ τὸ γένος, τὸ δὲ κακία. ἀγαθὸν δὲ καὶ κακὸν οὐκ ἔστιν ἐν γένει, ἀλλ' αὐτὰ τυγχάνει γένη τινῶν ὄντα.

[a] Immo in plurimis semper malo bonum est contrarium.

[b] Aristoteles lib. 1. topic. cap. 6. docet idem dici vel genere, vel specie, vel forme specis. Quarto autẽ libro Prim. imæ philosophiæ, cap. 9 addit idem pro portione.

[c] Ergo præter decem categorias sunt duo summa genera, bonum, & malum? Minime. nam bonum tot modis dicitur quot ens: ideo vt bonum sit vel substantia, vt Deus: vel qualitas, vt virtus. &c. vide 1 Ethic. Nicom. cap. 4 & 6.

De

De priori, CAP. XII.

a Vide 4. primæ philosoph. cap. 11.

1 ¶ Quot modis Prius ab aliis accipiatur. 2 Modus primus. 3 Secundus. 4 Tertius. 5 Quartus. 6 Epilogus. 7 ¶ Adiectio quinti modi. 8 Epilogus.

1 Πρότερον δ' ἑτέρου ἕτερον λέ- 1
2 γεται τριττῶς. ¶ Πρῶτον μὲν κατὰ 2
χρόνου τὰ μᾶλλον ἔγγιστα τοῦ νῦν τοῦ ὡρισμένου χρόνου· καθ' ὃν, πρεσβύτερον ἕτερον ἑτέρου καὶ παλαιότερον λέγεται· τοῦ δὲ τὸν χρόνον πλέον εἶναι, καὶ παλαιότερον καὶ πρεσβύτερον λέγεται.

3 ¶ Δεύτερον δὲ, τὸ μὴ ἀντιστρέφον κατὰ τὸ εἶναι ἀκολούθησιν. ἔστι γὰρ τὸ ἓν τῶν δύο πρότερον· δυοῖν μὲν δὲ ὄντοιν, ἀκολουθεῖ δύο εἶναι τὸ ἓν εἶναι· ἑνὸς δὲ ὄντος, οὐκ ἀναγκαῖον δύο εἶναι· ὥστε τὸ μὴ ἀντιστρέφον κατὰ τὴν ἀκολούθησιν τὸ εἶναι τὸ λοιπὸν. πρότερον δὲ δοκεῖ τὸ τοιοῦτον εἶναι, ἀφ' οὗ μὴ ἀντιστρέφει ἡ τοῦ εἶναι ἀκολούθησις.

4 ¶ Τρίτον δὲ κατά τινα τάξιν τὸ πρότερον λέγεται, καθάπερ ὅτι τῶν ἐπιστημῶν καὶ τῶν λόγων. ἐν τε γὰρ ταῖς ἀποδεικτικαῖς ἐπιστήμαις ὑπάρχει τὸ πρότερον καὶ τὸ ὕστερον τῇ τάξει· τὰ γὰρ στοιχεῖα πρότερα τῶν διαγραμμάτων τῇ τάξει· καὶ ἔστι τὰ διαγράμματα τῆς τῶν στοιχείων συλλαβῶν. ὅτι τε τῶν λόγων ὁμοίως· τὸ γὰρ προοίμιον τῇ διηγήσεως πρότερον τῇ τάξει ἐστίν. ¶ Ἔτι δοκεῖ τὰ εἰρημένα, τὸ βέλτιον καὶ τὸ τιμιώτερον, πρότερον τῇ φύσει δοκεῖ. εἰώθασι δὲ καὶ οἱ πολλοὶ τοὺς ἐντιμοτέρους, καὶ μᾶλλον ἀγαπωμένους ὑπ' αὐτῶν, πρώτους παρ' αὐτοῖς φάσκειν εἶναι. ἔστι δὲ ἡ καὶ σχεδὸν ἀλλοτριώτατος τῶν ἄλλων ὅρος. ¶ Οἱ μὲν οὖν λεγόμενοι ξόπτι τὸ πρότερον, [σχεδὸν] τοσοῦτοί εἰσι. ¶ Δόξειε δ' ἂν καὶ ἄλλα τοιοῦτος εἶναι τῶν εἰρημένων ἕτερος εἶναι πρότερος ξόπος.

PRius aliud alio dicitur quadrifariam. ¶ Primùm ac maximè propriè ratione temporis: ex quo aliud alio vetustius & antiquius dicitur. nam antiquius & vetustius dicitur, quia 3 tempus longius est. ¶ Secundò quod non reciprocatur secundum existendi consecutionem. Vt vnum duobus est prius. nam si duo sunt: statim sequitur, vnum esse. quòd si vnū est: non est necesse, duo esse. quare non reciprocatur, vt si vnum sit, sequatur reliquū esse. Prius autem videtur id esse à quo non reciprocatur existendi consecutio.

4 ¶ Tertiò ratione ordinis prius dicitur: vt in scientiis, & orationibus. nam ordine prius & posterius ineſt in scientiis demonſtratiuis. elementa namque sunt ordine priora deſcriptionibus. & in grammatica, elementa ſunt priora ſyllabis. Similitérque in orationibus: quoniam proœmium ordine prius eſt narratione. ¶ Præter ea quæ 5 dicta ſunt: quod eſt melius & præſtantius, id videtur eſſe naturâ prius. Multi etiam dicere ſoliti ſunt priores apud ſe eſſe, quos magis honorant magiſque diligunt. Sed hic modus eſt omnium fere maximè alienus. 6 ¶ Atque hi ferè ſunt, qui dicuntur modi Prioris. ¶ Sed præter modos commemoratos videri poteſt alius eſſe Prioris modus.

1 Τῷ χρόνῳ
cum quid alio tempore est prius illo prius dicitur

2 Τῷ ἐξ ὧν
quod non reciprocatur secundum existendi consecutionem

3 Τῷ τάξει
cum ordine quod alio prius est in ordine, vt in scientiis prius est elementum quam syllaba, & in oratione proœmium quam narratio

4 Τῷ ἀξίᾳ
cum quid alio melius est & præstantius, id videtur esse prius

eorum enim quæ secundum existendi consecutionem reciprocantur, quod quomodocumque est causa cur alterum sit, meritò prius naturâ dici potest. esse autem quædam talia, perspicuũ est. nã esse hominem cum vera de eo oratione reciprocatur secundum existendi consecutionem. quandoquidem si homo est, vera *est* oratio qua dicimus hominem esse. & reciprocatur: quia si vera *est* oratio qua dicimus hominem esse, homo est. vera autem oratio nequaquam est causa cur res sit: sed constat, rem quodã modo causam esse cur vera sit oratio. nam quia res est vel non est, oratio dicitur vera vel falsa.

¶ Quare quinque modis aliud alio prius dici potest.

τῶν γὰρ ἀντιστρεφόντων κατὰ τὸ εἶναι ἀκολούθησιν, τὸ αἴτιον ὁπωσοῦν θατέρῳ τοῦ εἶναι, πρότερον εἰκότως τῇ φύσει λέγοιτ' ἄν. ὅτι δ' ἔστί τινα τοιαῦτα, δῆλον· τὸ γὰρ εἶναι ἄνθρωπον, ἀντιστρέφει κατὰ τὸ εἶναι ἀκολούθησιν, πρὸς τὸν ἀληθῆ περὶ αὐτοῦ λόγον. εἰ γάρ ἐστιν ἄνθρωπος, ἀληθὴς ὁ λόγος ᾧ λέγομέν ὅτι ἔστιν ἄνθρωπος. καὶ [ἀντιστρέφει γε τὸ εἶναι] ἀληθὴς ὁ λόγος ᾧ λέγομέν ὅτι ἔστιν ἄνθρωπος, ἔστιν ἄνθρωπος. ἔστι δὲ ὁ μὲν ἀληθὴς λόγος οὐδαμῶς αἴτιος τοῦ εἶναι τὸ πρᾶγμα· τὸ μέντοι γε πρᾶγμα φαίνεταί πως αἴτιον τοῦ ἀληθῆ τὸν λόγον εἶναι περὶ αὐτοῦ. τὸ γὰρ εἶναι τὸ πρᾶγμα ἢ μὴ εἶναι, ἀληθὴς ὁ λόγος, ἢ ψευδὴς λέγεται. ¶ Ὥστε κατὰ πέντε ἔσται ἕτερον ἑτέρου πρότερον λέγοιτ' ἄν.

Mss. MS.

De modis Simul, CAP. XIII.

1 *Modus primus.* 2 *Secundus.* 3 *Tertius.* 4 *Epilogus.*

SImul autem dicuntur simpliciter & maximè propriè, quorum[a] generatio est in eodẽ tempore. neutrum enim horum est prius, nec posterius. hæc autem dicuntur simul tempore.

[a] Hæc prima significatio aduersus Simul, respõdet primo modo priorii.

¶ Naturâ[b] verò simul *dicuntur*, quæ reciprocantur quidem secundum existendi consecutionem, sed nullo modo alterum est causa cur alterum sit: vt in duplo & dimidio *perspici potest*. hæc enim reciprocantur: quia cùm duplum est, dimidiũ quoque est: & cùm dimidium est, duplum est. neutrum verò est causa cur alterum sit. ¶ Ea[c] quoque quæ ex eodem genere sibi inuicem in diuisione opponuntur, simul naturâ dicuntur. Sibi inuicem in diuisione opponi dicuntur, quæ sunt ex eadem

[b] Respondet secundo & quinto modo priorii.

[c] Respõdet tertio modo prioris.

[d] Vt species, & differentia.

Ἅμα δὲ λέγεται ἁπλῶς μὲν ἃ κυριώτατα, ὧν ἡ γένεσις ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ. οὐδέτερον γὰρ θατέρου πρότερον οὐδὲ ὕστερον αὐτῶν ἐστιν. ἅμα δὲ καὶ τὸν χρόνον ταῦτα λέγεται. ¶ Φύσει δὲ ἅμα, ὅσα ἀντιστρέφει μὲν κατὰ τὸ εἶναι ἀκολούθησιν, μηδαμῶς δὲ αἴτιον θάτερον θατέρῳ τοῦ εἶναι ἐστιν. οἷον ὅτι τὸ διπλάσιον καὶ τὸ ἡμίσεως· ἀντιστρέφει μὲν γὰρ ταῦτα (διπλασίου γάρ ὄντος, ἥμισύ ἐστι· καὶ ἡμίσεως ὄντος, διπλάσιόν ἐστιν) οὐδέτερον δὲ οὐδετέρου αἴτιον. ¶ Καὶ τὰ ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ γένους ἀντιδιῃρημένα ἀλλήλοις, ἅμα τῇ φύσει λέγεται· ἀντιδιῃρῆσθαι δὲ λέγεται ἀλλήλοις, τὰ κατὰ τὸ αὐτὸ διαιρέσιν· οἷον τὸ πτηνὸν τοῦ πεζοῦ, διαίρεσιν ἔχει τὸ πτηνὸν τοῦ πεζοῦ, καὶ τὸ ἥμερον τοῦ ἀγρίου καὶ τὸ ἄνθρωπον τοῦ ἀνθρώπου.

1 *Primus modus.* 2 *Secundus.* 3 *Tertius.* 4 *Epilogus.*

1

2 Φύσει

3

4

καὶ τοῖς ἐνύδροις· ταῦτα γὰρ ἀλλήλοις ἀντιδιαιρεῖται ὂν τῷ αὐτοῦ γένους ὄντα· τὸ δὲ ζῷον διαιρεῖται εἰς ταῦτα, εἴς τε τὸ πτηνὸν, καὶ τὸ πεζὸν, καὶ τὸ ἔνυδρον. ¶ οὐδὲν γὰρ τούτων θατέρου ἢ ὕστερόν ἐστιν, ἀλλ' ἅμα τῇ φύσει τὰ τοιαῦτα δοκεῖ εἶναι. διαιρεθείη δ' ἂν καὶ τούτων ἕκαστον εἰς εἴδη πάλιν· οἷον τὸ πτηνὸν, καὶ τὸ πεζὸν, καὶ τὸ ἔνυδρον. ἔστι γὰρ οὗ καὶ κἀκεῖνα ἅμα τῇ φύσει, ὅσα ἐν τῷ αὐτῷ γένους καθ' ἕτερα αὐτὰ διαίρεσίν ἐστι. ¶ τὰ δὲ γένη εἰδῶν ἀεὶ πρότερα. οὗ γὰρ ἀντιστρέφει κατὰ τὸ εἶναι ἀκολούθησιν· οἷον ἐνύδρου μὲν ὄντος, ἔστι ζῷον· ζῴου δὲ ὄντος, οὐκ ἀνάγκη ἔνυδρον εἶναι. ¶ Ἅμα οὖν τῇ φύσει λέγεται, ὅσα ἀντιστρέφει μὲν κατὰ τὸ εἶναι ἀκολούθησιν, μηδαμῶς δὲ ἕτερον ἑτέρου αἴτιον τοῦ εἶναί ἐστι, κατὰ τὸν αὐτὸν γένους αὐτοῖς διηρημένα ἀλλήλοις. ἁπλῶς δὲ ἅμα, ὧν ἡ γένεσις ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ ἐστί.

& aquatili. hæc enim sibi inuicem in diuisione opponuntur, cùm sint ex eodem genere: quippe cùm animal in hæc diuidatur, volucre, terrestre, aquatile. atque horum nullum est prius vel posterius: sed videntur hæc simul esse naturâ. Rursus horum vnumquodque in species diuidi potest, veluti volucre, terrestre, aquatile. erunt igitur illa quoque simul naturâ, quæ sunt ex eodem genere in eadem diuisione. ¶ Genera verò speciebus semper priora *sunt*: quia nõ reciprocantur secundum existẽdi consecutionem. Veluti cùm est aquatile, est animal. cùm autem est animal: non est necesse, aquatile esse. ¶ Simul igitur naturâ dicuntur quæcumque reciprocantur secundum existendi consecutionem, sed neutiquam alterum est causa cur alterum sit. & quæ ex eodem genere in diuisione sibi inuicem opponũtur. simpliciter autẽ simul sunt, quorum generatio est eodem tempore.

De motu, CAP. XIV.

1 ¶ *Species motus. Enumeratio.* 2 *Distinctio cùm aliorum motuum inter se,* 3 *tum etiam variationis ab alijs motibus. quamuis enim dubitare hac de re aliquis posset:* 4 *tamen & variatio reperitur seiuncta ab alijs motibus,* 5 *& alij motus à variatione.* 6 ¶ *Quid ex sententia tam motui generaliter accepto quàm singulis speciebus, non solùm alijs, sed etiam à variationi.*

Κίνησεως δὲ ἔστιν εἴδη ἓξ[a], γένεσις[b], φθορὰ[c], αὔξησις[d], μείωσις[e], ἀλλοίωσις[f], καὶ κατὰ τόπον μεταβολή. ¶ Αἱ μὲν οὖν ἄλλαι κινήσεις φανερόν ἐστι θατέρου ἀλλήλων εἶσιν. ἡ γὰρ ἔστιν ἡ γένεσις, φθορὰ· οὐδὲ γε ἡ αὔξησις, μείωσις· οὐδὲ ἡ κατὰ τόπον μεταβολή. ὥσαυτως δὲ καὶ αἱ ἄλλαι. ¶ Ἐπὶ δὲ τῆς ἀλλοιώσεως ἔχει τινὰ ἀπορίαν, μή ποτε ἀναγκαῖον ᾖ τὸ ἀλλοιούμενον, κατά τινα τῶν λοιπῶν κινήσεων ἀλλοιοῦσθαι.

Motus species sunt sex[a], ortus[b], interitus[c], accretio[d], imminutio[e], variatio[f], & secundum locum mutatio. ¶ Alios igitur motus inter se differre perspicuum est. quoniam ortus non est interitus, neque accretio *est* imminutio, neque secundum locum mutatio. Eadem est aliorum ratio. ¶ In variatione autem dubitatio quædam est, ne quando necesse sit, id quod variatur, secundum aliquem aliorum motuum variari.

a Ortus & interitus, seu generatio & corruptio fit circa substantia. accretio & imminutio in quantitate. variatio in qualitate. loci mutatio in categoria Vbi. In substantia tamẽ non est propriè motus, atq; adeò generatio & corruptio sunt veri motus ad mutationes vide 5. phys. cap. 1. & 2.

b Ortus seu generatio est motus à non esse ad esse.

c Interitus seu corruptio est motus ab esse ad nõ esse.

d Accretio est motus à minori quãtitate ad maiorem.

e Imminutio est motus à maiori quãtitate ad minorem.

f Variatio (quæ à vulgò alteratio dicitur) est motus à qualitate in sibi contrariam qualitatem.

a *Variationem ab alio motu, distinguit eo argumento, quòd quædã variantur non ſtãte à'ια mutatione. Proponit autem idem argumentum duobus modis confectũ. nam priùs vtitur enthymemate: deinde ex eo cõficit ſyllogiſmũ hypotheticum à deſtructione cõſequentis ad deſtructionem antecedentis.*

b *Conſequens enthymematis.*

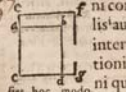
c *Antecedens enthymematis.*

d *Repetit cõſequẽs enthymematis, ex eo conficiens concluſionẽ ſyllogiſmi hypothetici, negatiuè: ſcilicet deſtructio antecedentis.*

e *Hypotheſis.*

f *Deſtructio conſequentis.*

g Sit quadratum a b c d, cui adiiciatur gnomon a e f g d b.

fiet hoc modo quadratum maius, nempe e f g c figura autem mutata non eſt, quia manet quadratũ. nã maioris quadrati perinde ac minoris, latera ſunt æqualia, & anguli recti.

h Contrarii accipe latius pro oppoſito. nam quies nihil aliud eſt quàm priuatio motus. Itaq; diſtinguendum eſt inter quietem & immobilitatẽ. nam quod moueri non poteſt, nõ dicitur quieſcere, ſed eſſe immobile.

i Sub. motionibus.

k Sup. quietes vel motiones.

¶ [a]Hoc[b] autẽm verum non eſt. [4] fere[c] enim ſecundum omnes aut plurimas paſſiones cõtingit nos variari, nulla alia motione in ſocietatem adiuncta. Etenim neque augeri neceſſe *eſt*, quod ſecundum paſſionem mouetur, nec imminui. Eadem eſt aliorũ ratio. Quare[d] diuerſa eſt ab aliis motionibus variatio. Nam[e] ſi eſſet eadẽ, oporteret id quod variatur, confeſtim etiam augeri, vel minui, vel aliam aliquam motionẽ conſequi. quod[f] tamen non eſt neceſſarium.

¶ Itidem etiam quod augetur, [5] aut alio modo mouetur, variari deberet. atqui nonnulla augentur ſine variatione. vtputa quadratum[g] gnomone circumpoſito auctum quidem eſt, non tamen variatum. Idem ſit in ceteris eiuſmodi. Quare hæ motiones diuerſæ ſunt inter ſe.

¶ Iam verò ſimpliciter motioni contrarium[h] *eſt* quies. Singulis[i] autem ſingulæ[k]. Ortui quidẽ interitus contrarium *eſt*, accretioni iminutio, loci mutationi quies in loco, maximè autem videtur opponi mutatio in locum contrarium, vt deſcenſui aſcenſus, & aſcenſui deſcenſus. ¶ Reliquæ verò ex mo- [7] tionibus explicatis non facile eſt exponere quid contrarium ſit: ſed nihil ei videtur eſſe contrarium. niſi quis etiam huic opponat quietem in qualitate, vel mutationem in contrariam qualitatem: quemadmodum etiam loci mutationi *oppoſuimus* quietem in loco, vel mutationẽ in contrariũ locum. Variatiõnaque eſt mutatio in qualitate.

¶ [a]Τοῦτο[b] δὲ οὐκ ἀληθὲς ὄζι· σχε- [4] δὸν [c]γὰρ κ᾽ πάντα τὰ πάθη ἢ τὰ ἐ πλεῖστα, συμβέβηκεν ἀλλοιοῦσθαι ἡμᾶς, οὐδεμιᾶς τῶν ἄλλων κινή- σεων κοινωνούσης. οὔτε γὰρ αὔξεσθαι ἀναγκαῖον τὸ κ᾽ πάθος κινούμενον, οὔτε μειοῦσθαι. ὡσαύτως δὲ & ὅτι τῶν ἄλλων. ὥσθ᾽ [d]ἕτερα ἂν εἴη τὰ τὰς ἄλλας κινήσεις, ἢ ἀλλοίωσις. εἰ [e]γὰρ ἓν ἢ αὐτὴ, ἕσται τὸ ἀλλοιούμενον δύζις καὶ αὔξεσθαι, ἢ μειοῦσθαι, ἢ τινα τῶν ἄλλων ἀνομοιοτήτων· ἀλλ᾽ [f]οὐκ ἀνάγκη.

¶ Ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ αὐξανόμε- [5] νον, ἢ τινα ἄλλην κίνησιν κινούμενον, [ἕσται] ἀλλοιοῦσθαι. ἀλλ᾽ ἔσ τινὰ αὐξανόμενα, ἃ οὐκ ἀλλοιοῦται· οἷον τὸ τετράγωνον [g]γνώμονος ὡσαυτωσὶ περικειμένου μὴ ἀλλοιοῦται δὲ οὐδὲν γεγήνται. ὁσαύτως δὲ καὶ ὅτι τῶν ἄλλων τῶν πειούτων. ὥσθ᾽ ἕτερα ἂν εἴησαν αἱ κινήσεις ἀλλήλων. ¶ Ἔζι δὲ ἁπλῶς τῇ [6] μὲν κινήσει ἡ ῥεμία ἐναντίον[h]· ταῖς δὲ καθ᾽ ἕκαστα[i] αἱ καθ᾽ ἕκαστα[k]. ἠρεμίσει μὲν φθορᾷ [ἐναντίον·] αὐξήσει δὲ μείωσις· τῇ δὲ κ᾽ τόπον μεταβολῇ ἡ κ᾽ τόπον ἠρεμία, μάλιστα δὲ ἔοικεν ἀντικεῖσθαι καὶ ἡ εἰς τὸν ἐναντίον τόπον μεταβολή, οἷον τῇ κάτω θεν ἡ ἄνω, τῇ δὲ ἄνωθεν ἡ κάτω. ¶ Τῇ δὲ λοιπῇ τῶν κατὰ ποσὸν θεσεῶν κινήσεων, οὐ ῥᾴδιον διορίσαι τί ποτέ ὄζιν ἐναντίον. ἔοικε δὲ οὐδὲν εἶ αὐτῇ ἐναντίον· εἰ μὴ τις καὶ ὅτι ταὐτὸς τῷ κ᾽ τὸ ποιὸν ἠρεμίαν ἀντιθεῖν, ἢ τῷ εἰς τὸ ἐναντίον τὸ ποιοῦ μεταβολῇ· καθάπερ καὶ ὅτι τῆς κατὰ τόπον μεταβολῆς, τῷ κατὰ τόπον ἠρεμίαν, ἢ τῷ εἰς τὸν ἐναντίον τόπον μεταβολῇ. ἔζι γὰρ καὶ ἡ ἀλλοίωσις μεταβολὴ κ᾽ τὸ ποιόν. ὡς τε

ὥστε ἀντικείσεται τῇ κῑ τὸ ποιὸν κινήσει, ἢ κῑ τὸ ποιὸν πρεμία, ἢ εἰς τὸ ἐναντίον τὸ ποιοῦ μεταβολή. οἷον τὸ λευκὸν γίνεσθαι τὸν μέλαν γίνεσθαι· ἀλλοιοῦνται δὲ, εἰς τὰ ἐναντία τὸ ποιοῦ μεταβολῆς γινομένης.

quamobrem opponetur motui secundum qualitatem, quies in qualitate, aut mutatio in contrariam qualitatem, sicut *opponuntur* album fieri, & nigrum fieri: quia *res* variatur facta mutatione in contrarias qualitates.

De modis habendi[a], Cap. xv.

a Vide 4. primæ philosoph. cap. 23.

1 Quot modis habere dicatur. 2 Primus modus. 3 Secundus. 4 Tertius. 5 Quartus. 6 Quintus. 7 Sextus. 8 Septimus. 9 Octauus. 10 Excusatio.

1 Τὸ δὲ ἔχειν, κῑ πλείοις ξό-
2 ποις λέγεται. ¶ Hᵃ τὸ δ[b] ὡς ἕξις
καὶ διάθεσις, ἢ ἄλλου τινὰ ποιότη-
τα. λεγόμεθα γὰρ ὑπομένειν τινὰ ἕ-
3 ξειν καὶ ἀρετήν. ¶ Hᵇ[c] ὡς ποσόν,
οἷον ὁ τυγχάνει τις ἔχων μέγεθος·
λέγεται γὰρ ἕξιπηχυ μέγεθος ἔχειν,
4 ἢ τεσσαπηχυ. ¶ Hᶜ[d] ὡς τὰ περὶ τὸ
5 σῶμα, οἷον ἱμάτιον, ἢ χιτῶνα. ¶ Hᵈ
ὡς ἐν μορίῳ, οἷον ἐν χειρὶ δακτύ-
6 λιον. ¶ Hᵉ ὡς μέρος, οἷον χεῖρα ἢ
7 πόδα. ¶ Hᶠ ὡς ἐν ἀγγείῳ, οἷον ὁ μέ-
διμνος τοὺς πυρούς, ἢ τὸ κεράμιον τὸν
οἶνον· οἶνον γὰρ ἔχειν λέγεται τὸ κε-
ράμιον, καὶ ὁ μέδιμνος πυρούς.
Ταῦτ' οὖν πάντα ὡς ἐν ἀγγείῳ ἔ-
8 χειν λέγεται. ¶ Hᵍ ὡς κτῆμα· ἔχειν
γὰρ οἰκίαν ἢ ἀγρὸν λέγομεθα.

9 ¶ Λέγεται δὲ καὶ ὁ ἀνὴρ γυναῖκα
ἔχειν, καὶ ἡ γυνὴ ἄνδρα. ἔοικε δὲ
ἀλλοξενώτατος ὁ νεῦ ῥηθεὶς τρόπος
[τὸ ἔχειν] ἐπεὶ οὐδὲν γὰρ ἄλλο τοῦ ἔ-
χειν γυναῖκα σημαίνομεν, ἢ ὅτι
συνοικεῖν.

10 ¶ Ἴσως δὲ ἂν καὶ ἄλλαί τινες φα-
νείησαν τὸ ἔχειν ξόπου· οἱ δὲ εἰω-
θότες λέγεσθαι, σχεδὸν ἅπαντες κα-
τηριθμῆνται.

1 Habere multis modis dicitur. 2 ¶ Vel enim[b] vt habitum & dispositionē, aut aliquā aliam qualitatem. Nam dicimur scientiam aliquam habere, 3 & virtutem. ¶ Vel[c] vt quantum, vt quam quis magnitudinem habet. dicitur enim habere magnitudinē trium quatuórve cubitorum. 4 ¶ Vel[d] vt ea, quæ sunt circa corpus, vt vestimentum 5 aut tunicam. ¶ Vel vt in parte, 6 vt in manu anulum. ¶ Vel[e] tāquam partem, vt manum vel pe- 7 dem. ¶ Vel[f] vt in vase, vt modius triticum, aut amphora vinum. dicitur enim amphora habere vinum, & modius triticum. hæc igitur omnia dicuntur habere tāquàm in vase. ¶ Vel[g] vt possessionem. dicimur enim habere domum vel agrum. ¶ Dicitur etiam vir mulierem habere, & mulier virum. Sed hic habendi modus, quē nunc dixi, videtur esse maximè alienus: quia hoc *sermone*, habere mulierem, nihil aliud significamus, quàm simul habitare. 10 ¶ Fortasse autē habēdi videri possunt *esse* etiam aliqui alij modi: sed qui dici cōsueuerunt, ferè omnes enumerati sunt.

b Hic primus modus referēdus est ad categoriam qualitatis.

c Pertinet ad quantitatem.

d Hic tertius modus & sequens constituunt categoriā habere.

e Reducitur ad substantiam.

f Refer ad categoriam Vbi.

g Pertinet ad categoriam relatorum.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ
ΠΕΡΙ ΕΡΜΗΝΕΙΑΣ.

ARISTOTELIS
DE INTERPRETATIONE,
LIBER VNVS.

IVLIO PACIO
interprete.

SYNOPSIS SEV METHODVS LIBRI DE INTERPRETATIONE.

TRACTATVS I.

De interpretatione
- In genere. *Cap.* 1.

TRACTATVS II.

De interpretatione
- In specie,
  - De interpretatione simplici.
    - De nomine. *Cap.* 2.
    - De verbo. *Cap.* 3.

TRACTATVS III.

In specie,
- Generalia de
  - Oratione. *Cap.* 4.
  - Enunciatione. *Cap.* 5.
  - Affirmatione, & negatione. *Cap.* 6.

TRACTATVS IV.

In specie,
- De interpretatione cõposita.
  - Specialia de enũciatis.
    - Sine modo.
      - De enũc. vniuersalibus, particularibus, indefinitis, & singularibus. *Cap.* 7.
      - De enunc. vna vel pluribꝰ. *C.* 8.
      - De singularibus futuris. *Cap.* 9.
      - De enunc. secũdi, vel tertij adiacẽtis: finitis, vel infinitis. *C.* 10.
      - De compositione, ac diuisione attributorum. *Cap.* 11.

TRACTATVS V.

In specie,
- De interpretatione cõposita.
  - Specialia de enũciatis.
    - Cũ modo
      - Oppositio. *C.* 12.
      - Cõsecutio *C.* 13.

TRACTATVS VI.

- Hypotheoria, De enunciationibus contrariis. *Cap.* 14.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ
ΠΕΡΙ ΕΡΜΗΝΕΙΑΣ.

ARISTOTELIS
LIBER DE INTERPRETATIONE[a].
DE INTERPRETATIONE GENERALITER ACCEPTA.
TRACTATVS I.
CAP. 1.

1 Propositio eorum de quibus in hoc libro agendum est. 2 Explicatur natura interpretationis ex verum, intelligentiarum, vocum, & scripturarum collatione prima, 3 atque altera. 4 Excusatio. 5 Interpretationis diuisio in simplicem & compositam. 6 Simplicis subdiuisio in nomen & verbum.

a Interpretatio est vox ex instituto animi sensa significãs. Ex instituto est, quod Græci dicunt κατὰ συνθήκην. quoniã vocabula nõ sunt à natura cõstituta, sed ab hominibus pro arbitrio imposita, vt Aristoteles cẽsẽt. voces autem belluarum sunt naturales, sed nõ sunt interpretationes, coniunctiones, præpositiones, & ceteræ particulæ indeclinabiles, non sunt interpretationes, nec partes orationis: quia nullam animi cõceptionẽ significant, per se enim nihil significant, sed habent tantùm vim consignificãdi, vtpote coniungendi partes orationis. Porrò interpretatio vel est simplex, id est nomen, & verbum, vel coniuncta, id est oratio. Sub nomine comprehenditur pronomen. sub verbo tẽ participiũ: quoniam pronomini definitio nominis, participio definitio verbi conuenit, vt ex sequentibus apparebit.

ΠΡΩΤΟΝ δεῖ θεσθαι τί ὄνομα ἐστι, καὶ τί ῥῆμα, ἔπειτα, τί ἐστιν ἀπόφασις, καὶ κατάφασις, καὶ λόγος. ¶ Ἔστι μὲν οὖν φωνὴ σημαντικὴ κατὰ συνθήκην, ἄνευ χρόνου, ἧς οὐδὲν μέρος ἐστὶ κεχωρισμένον σημαντικόν· οὐ γὰρ ἐὰν ἀπὸ τοῦ βοὸς τὸ βοῦν σημαντικὸν ᾖ, ἔστιν ἐν τῷ βοῦν τὸ βο σημαντικόν· ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ φωνῇ, ἔστι δὲ ἐν τῇ ψυχῇ παθήματα τοῦ ὀνόματος σύμβολα ἢ ὁμοιώματα τὰ πράγματα· ἃ δὲ ἐν τῇ φωνῇ. ¶ Καὶ ὥσπερ οὐδὲ γράμματα πᾶσι τὰ αὐτά, [οὕτως] οὐδὲ φωναὶ αἱ αὐταί. ὧν μέντοι ταῦτα σημεῖα πρώτως, τὰ αὐτὰ πᾶσι παθήματα τῆς ψυχῆς· καὶ ὧν ταῦτα ὁμοιώματα, πράγματα ἤδη τὰ αὐτά. ¶ Περὶ μὲν οὖν τούτων εἴρηται ἐν τοῖς περὶ ψυχῆς· ἄλλης γὰρ ταῦτα πραγματείας. ¶ Ἔστι δ' ὥσπερ ἐν τῇ ψυχῇ ἔνια νόημα, οἷς οὐκ ἔστιν ἀλήθεια οὐδὲ ψεῦδος· ἔνια δὲ οἷς ἀνάγκη θατέρῳ ὑπάρχειν τούτων· οὕτω καὶ ἐν τῇ φωνῇ· περὶ γὰρ σύνθεσιν καὶ διαίρεσιν ἡ ἀλήθεια καὶ τὸ ψεῦδος.

PRIMVM oportet ponere[b], quid sit nomen, & quid verbum. deinde quid sit negatio, & affirmatio, & enunciatio, & oratio[c]. ¶ Quæ igitur sunt in voce, sunt notæ passionum[e], quæ sunt in anima: & quæ scribuntur, *sunt notæ* eorũ quæ sunt in voce. ¶ Atque vt literæ non sunt apud omnes eædem, ita nec voces *sunt* eædem[f]. Sed passiones animi, quarũ hæc primùm *sunt* signa, eædem *sunt* apud omnes. eædem *sunt* etiam res, quarum hæ *passiones sunt* simulacra. ¶ Ac de his quidem dictum est in *libris*[g] *de anima*: quia pertinet ad aliũ tractatũ. ¶ Quemadmodum autem in anima interdum[i] est intelligentia veri vel falsi expers, interdum[k] verò cui iam necesse *est* alterum[l] horum inesse: ita etiam in voce. nam in compositione & derari possunt, vel in mente, vel in voce, vel in scriptura.

b Vel, constituere.

c Oratio est genus enunciationis, enũciatio affirmationis & negationis. prius igitur proponit species quàm genera: quia genera non explicantur nisi specierũ causa.

d Id est nomina, verba, & orationes, quæ voce proferũtur. nam hæc tribuit modis consignificandi.

e Passiones, παθήματα vocat sensa animi (quæ vox apud appellabit πάθημα, quoniam intelligere est pati 3. de anima, cap. 4. ex hominum instituto.

f Proinde non sunt à natura, sed ex instituto hominum, vel alli.

g Lib. 3 c. 6. & in calce cap. 8.

h Id est ad physicen.

i Hæc est intelligentia simplex, id est nomen, & verbum.

k Hæc est intelligentia coniuncta, vel si quis mente concipiat Socratem currere: coniungit enim per intellectum, cursum cum homine.

l Id est veritas aut falsitas.

διαίρεσιν [a] ἐστι τὸ ψεῦδός τε καὶ τὸ ἀληθές. ¶ Τὰ μὲν οὖν ὀνόματα [4] αὐτὰ καθ' αὑτὰ ῥήματα ἔοικε τοῦ ἀνθρώπου σωφρονέσεως καὶ διαιρέσεως νοήματ' οἷον τὸ ἄνθρωπος, ἢ τὸ λευκόν, ὅταν μὴ προστεθῇ τι· οὔτε γὰρ ψεῦδός, οὐτε ἀληθές πω. σημεῖον δέ· ἔστι τόδε· καὶ γὰρ ὁ τραγέλαφος σημαίνει μέν τι, οὐπω δὲ ἀληθὲς τι ἢ ψεῦδος, ἂν μὴ τὸ εἶναι, ἢ τὸ μὴ εἶναι προστεθῇ, ἢ ἁπλῶς, ἢ κατὰ χρόνον [d].

a Affirmatio cõponit attributũ cum subiecto. negatio diuidit ac seperat.

b Id est aliquod verbũ: vt currit, disgregat visum.

c Id est sine significatione temporis, vt cùm dicimus, Deus est bonus, homo est animal, rosa bene olet. Atqui verbum definitur quod consignificat tempus, infrà cap. 3. Respõdeo, etsi omne verbũ per se acceptum consignificat tẽpus, tamẽ in cõpositione interdum abiici eam tẽporis consignificationem, vt in suprà scriptis exẽplis.

d Id est pro tempore præterito, præsenti, vel futuro: vt, diluuiũ fuit, mundus est, mortui resurgent.

διαιρέσεως [a] ἐστὶ τὸ ψεῦδός τε καὶ τὸ ἀληθές. ¶ Τὰ μὲν οὖν ὀνόματα [4] αὐτὰ καθ' αὑτὰ ῥήματα ἔοικε τοῦ ἀνθρώπου σωφρονέσεως καὶ διαιρέσεως νοήματ' οἷον τὸ ἄνθρωπος, ἢ τὸ λευκόν, ὅταν μὴ προστεθῇ τι· οὔτε γὰρ ψεῦδός, οὐτε ἀληθές πω. σημεῖον δέ· ἔστι τόδε· καὶ γὰρ ὁ τραγέλαφος σημαίνει μέν τι, οὐπω δὲ ἀληθὲς τι ἢ ψεῦδος, ἂν μὴ τὸ εἶναι, ἢ τὸ μὴ εἶναι προστεθῇ, ἢ ἁπλῶς, ἢ κατὰ χρόνον [d].

DE SIMPLIBVS INTERPRETATIONIBVS,

TRACTATVS II.

De nomine, CAP. II.

1 ¶ *De nomine. Definitio.* 2 *Expositio quarundam partium definitionis: id est, Cuius nulla pars significat separatim:* 3 *& Ex instituto.* 4 ¶ *De nomine infinito.* 5 ¶ *De casu nominis.*

NOMEN igitur est vox [e] significans [f] ex institutõe, sine tempore [h], cuius nulla pars significat seperatim [i]. ¶ Nam in *nomine* Καλλιππος, nihil ἵππος per se significat vt in hac oratione, καλὸς ἵππος. Sed nõ vt in nominibus simplicibus, sic *res se* habet in complexis. in illis [k] enim pars nullo modo [l] significat: in his [m] verò debet [n] quidem *aliquid significare*, [o] sed nihil *significat* separatim. vt in *vocabulo* ἐπακτροκέλης, [p] nihil [q] illud κέλης significat per se acceptum. ¶ Ex instituto autem dixi: quia nullum nomen est natura [r], sed cùm fit [s] nota.

ΟΝΟΜΑ μὲν οὖν ἐστι φωνὴ [e] σημαντικὴ [f] κατὰ συνθήκην [g], ἄνευ χρόνου [h], ἧς μηδὲν μέρος ἐστὶ σημαντικὸν κεχωρισμένον [i]. ¶ Ἐν γὰρ τῷ Καλλιππος, τὸ ἵππος οὐδὲν αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ σημαίνει, ὡς περ ἐν τῷ λόγῳ τῷ καλὸς ἵππος. οὐ μὴν οὐδ' ὥσπερ ἐν τοῖς ἁπλοῖς ὀνόμασιν, οὕτως ἔχει καὶ ἐν τοῖς συμπεπλεγμένοις. ἐν ἐκείνοις [k] μὲν γὰρ οὐδαμῶς [l] τὸ μέρος ἐστὶ σημαντικόν. ἐν δὲ τούτοις [m] βούλεται [n] μὲν [o], ἀλλ' οὐδενὸς κεχωρισμένον οἷον ἐν τῷ ἐπακτροκέλης [p] τὸ κέλης οὐδὲν [q] τι σημαίνει καθ' ἑαυτό. ¶ Τὸ δὲ κατὰ συνθήκην, ὅτι φύσει [r] μὴ ὄνομά τῳ ἐστὶν οὐδέν, ἀλλ' ὅταν γένηται [s] σύμβολον.

e Vox est materia nominis, & aliarum interpretationũ. lib. 5. de generat. ãnim. c. 7. Significatio est forma. Hominũ institutũ est efficiens.

f Hæc differẽtia separat nomen à vocibus nihil significantibus, vt clitiri: & à vocibus consignificatibus, vt præpositionibus, & conjunctionibus.

g Hæc differẽtia distinguit nomẽ à vocibus naturalibus. vide infrà, part. 4.

h Id est quæ nõ adũsignificat tẽpus. hinc fit, ut significetur nomẽ à verbo.

i Hæc postrema differẽtia seclusa dicit orationem.

k Nominibus complexis seu compositis.

l Id est nec per se significat, nec in nomine consignificati.

m Sub. pars.

n Id est, in nomine consignificare.

o Ἐπακτροκέλης (inquit Suidas) πλοῖόν τι κατὰ τὸν Νεῖλον, ὅπερ καὶ αὐτὸ πλοιάριά ἔχει. id est, Epactrocles est nauigium prædatorium inter Epactrida & celocem: quæ & ipsa sunt nauigiola.

p Epactrocles aliquid significaret, iam ἐπακτροκέλης non vnam rem significaret, sed plures; veluti nauigium prædatorium, & celocem.

q Nam si

r Vide Platonem in Cratylo.

s Ab hominibus.

ἐπὶ

ἐπεὶ δηλοῦσί γέ τι καὶ οἱ ἀγράμματοι φθορᾶς, οἷον θηρίων, ὧν οὐδέν ἐστιν ὄνομα. ¶ Τὸ δ' οὐκ αἰθεσπέσιος, οὐκ ὄνομα[a]. οὐ μὴν οὐδὲ πεῖται γε ὄνομα ὁπὸ δεῖ καλεῖν αὐτὸ· οὔτε γὰρ λόγος, οὔτε ἀποφάσεις[b] ἐστίν. ἀλλ' ἔστω ὄνομα ἀόριστον, ὅτι ὁμοίως ἐφ' ὁτουοῦν ὑπάρχει[c] τῶν ὄντος τε μὴ ὄντος. ¶ Τὸ δὲ Φίλωνος, ἢ Φίλωνι, καὶ ὅσα τοιαῦτα, οὐκ ὀνόματα, ἀλλὰ πτώσεις ὀνόματος. λόγος δ' ἐστὶν αὐτὸς[d], τὰ μὲν ἄλλα κ[e] τὰ αὐτά· ὅτι δὲ μετὰ τὸ ἔστιν, ἢ ἦν, ἢ ἔσται, οὐκ ἀληθεύει ἢ ψεύδεται, τὸ δὲ ὄνομα ἀεί, διαφέρει. οἷον Φίλωνός ἐστιν, ἢ οὐκ ἔστιν· οὐδὲν γάρ πω οὔτε ἀληθεύει, οὔτε ψεύδεται.

significant enim aliquid etiam soni illiterati, veluti belluarum, quorum nullus est nomen.

4 ¶ Non homo verò non est nomen[a]. atqui non est cõstitutum nomen, quo oporteat id appellare: quia nec est oratio, nec negatio[b]. sed esto[c] nomen infinitum: quia similiter in quouis inest[d], tam ente quàm non ente.

5 ¶ Philonis autem, aut Philoni, & cetera ciusmodi, non sunt nomina, sed casus[e] nominis. Definitio autem huius[f], quod ad cetera, est eadem *cum definitione nominis*. sed quia *coniunctum* cum *verbo* Est, vel Erat, vel Erit, non significat verũ nec falsum; quod in nomine semper fit: *id erco à nomine* differt. Vtputa Philonis est, aut nõ est. necdum enim significat verum, nec falsum.

a Sub. verum & perfectum.
b Quia non significat verũ aut falsum; & caret verbo, cum negatio nulla sit sine verbo.
c Id est, à nobis appellator. licet enim philosopho ἀνωνυμία.
d Id est, tam significat quoduis ens quàm quoduis non ens.
e Aristoteles casus appellat solos obliquos, non rectum. Stoici & grammatici casum vocant etiã rectum.
f Casus. s. nominis.
g In hac definitione, breuitatis studio, omisit ea quæ sunt communia verbo cũ nomine, & oratione. hęc autem sunt, vox significãs ex instituto.
h Aliud est significare: aliud, adsignificare. quædam nomina significant tempus, vt hora, dies, mẽsis, annus. sed proprũ verbi est, adsignificare tempus, id est, rei principaliter significatæ adiicere tempus quo ea res est. vt Currit, significat cursum qui nũc est. Currebat, significat cursum qui antea fuit. verbum igitur significat rem, & adsignificat tẽpus. adsignificat etiam connexionem quandam cum altero, quæ vltimis huius definitionis verbis explicatur. hæ duæ adsignificationes separant verbũ à nomine

De verbo, Cap. III.

1 ¶ *De verbo. Definitio.* 2 *Expositio quarundam partium definitionis: id est, Adsignificare tempus:* 3 *&, Esse notam eorum quæ de altero dicuntur.* 4 ¶ *De verbo infinito.* 5 ¶ *De casu verbi.* 6 ¶ *De copula verbali.*

1 Ῥῆμα δὲ ἐστι[g] τὸ προσσημαῖνον[h] χρόνον· οὐδὲν[i] μέρος, οὐδὲν σημαίνει χωρὶς· καὶ ἔστιν[k] ἀεὶ τῶν καθ' ἑτέρου λεγομένων σημεῖον. ¶ Λέγω δὲ ὅτι προσσημαίνει χρόνον· οἷον ὑγίεια μὲν, ὄνομα· τὸ δὲ ὑγιαίνει, ῥῆμα· προσσημαίνει γὰρ τὸ νῦν ὑπάρχειν[l]. ¶ Καὶ ἀεὶ τῶν καθ' ἑτέρου λεγομένων σημεῖόν ἐστιν· οἷον τῶν καθ' ὑποκειμένου, ἢ ἐν ὑποκειμένῳ[m] ὄντων. ¶ Τὸ δὲ οὐχ ὑγιαίνει, καὶ τὸ οὐ κάμνει, οὐ ῥῆμα λέγω· προσσημαίνει μὲν γὰρ χρόνον, καὶ ἀεὶ κατά τινος[n] ὑπάρχει· τῇ δὲ διαφορᾷ[o] ὄνομα οὐ κεῖται.

1 VErbum est[g], quod adsignificat[h] tempus, cuius[i] nulla pars significat separatim, & est[k] semper nota eorum quæ de altero dicuntur.

2 ¶ Dico autem adsignificare tempus: vtputa, valetudo est nomen: valet, verbum; adsignificat enim, nunc inesse[l].

3 ¶ Et est semper nota eorum quæ de altero dicuntur: vt eorum quæ de subiecto, vel in subiecto[m] sunt.

4 ¶ Non valet autem, & Non laborat, non voco verbum: etsi adsignificat tempus, & semper in aliquo[n] inest. Cum igitur huic differentiæ[o] non sit nomen impositum,

i Hæc differentia distinguit verbum ab oratione. ficatam cum altera re. hæc connexionis adsignificatio non satis intelligi potest extra orationem, vt philosophus ait in fine huius capitis. Cùm igitur dicimus, homo currit: aut, homo est currens: coniungimus attributum cum subiecto. i. cursum cum homine, quæ coniungendi vis est in verbo Currit, & in illa verbali copula Est.
k Id est, habet vim quandam connectendi rem verbo significatam cum altera re. hæc connexionis adsignificatio non satis intelligi potest extra orationem, vt philosophus ait in fine huius capitis. Cùm igitur dicimus, homo currit: aut, homo est currens: coniungimus attributum cum subiecto. i. cursum cum homine, quæ coniungendi vis est in verbo Currit, & in illa verbali copula Est.
l Id est, significet sanitatem, & adsignificet rẽ esse nunc.
m De subiecto dicuntur vniuersalia: in subiecto sunt accidentia: vt expositum fuit cap. 2. categor. part. 2. quod autẽ alteri attribuitur, vel est vniuersale, vel accidẽs.
n Id est, adsignificat connexionẽ rei significatæ cũ altera.
o Id est, huic voci, non valet, non laborat, differenti à verbo.

esto[a] infinitum verbum: quandoquidem in quouis ineſt tam ente quàm non ente. ¶ Similiter valebit, & valuit, non eſt verbum, ſed caſus verbi. à verbo autem differt: quoniam illud[b] adſignificat tempus præſens[c]: hoc verò *adſignificat tempus*[d] quod eſt circa præſens. ¶ Verba igitur per ſe dicta, nomina[e] ſunt, & ſignificant aliquid: nam qui dicit[g], intelligentiam imprimit[h] *in animo auditoris*, & auditor quieſcit[i]. ſed vtrùm ſit, an non ſit[k], nondum[l] ſignificat. neque[m] enim ESSE, aut NON ESSE, eſt ſignum rei[n]: nec ſi ipſum ens dixeris nudum[o]. id[p] enim nihil eſt[q]: ſed compoſitionem[r] quandam adſignificat, quam ſine compoſitis[s] non licet intelligere.

ἀλλ' ἔστω[a] ἀόριστον ῥῆμα, ὅτι ὁμοίως ἐφ' ὁτουοῦν ὑπάρχει, καὶ ὄντος καὶ μὴ ὄντος. ¶ Ὁμοίως δὲ καὶ τὸ ὑγιαίνει, καὶ ὑγίανεν, οὐ ῥῆμα, ἀλλὰ πτῶσις ῥήματος. διαφέρει δὲ τὸ ῥήματος ὅτι τὸ [b] μὲν ἅμα ἐστὶ παρόντα σημαίνει χρόνον. τὰ δὲ, [d] πρεῖξ. ¶ Αὐτὰ μὲν οὖν καθ' αὑτὰ λεγόμενα τὰ ῥήματα, ὀνόματά [e] τε ἐστι καὶ σημαίνει τι· ἵστησι γὰρ ὁ λέγων [g] τὴν διάνοιαν[h], καὶ ὁ ἀκούσας ἠρέμησεν[i]. ἀλλ' εἴτε ἔστιν ἢ μή[k], οὐδέπω[l] σημαίνει· οὐδὲ [m] τὸ εἶναι, ἢ μὴ εἶναι, σημεῖόν ἐστι τοῦ πράγματος[n]. οὐδὲ ἐὰν τὸ ὂν εἴπῃς αὐτὸ ψιλόν[o]. αὐτὸ [p] μὲν γὰρ οὐδέν ἐστι[q]· προσσημαίνει δὲ συνθετόν[r] τινα, ἣν ἄνευ τῶν συγκειμένων[s], οὐκ ἔστι νοῆσαι.

a Id eſt, à nobis vocatur.
b Verbum ſcilicet.
c Verbum dicitur, quod eſt modi indicatiui, temporis præſentis, cuiuſuis perſonæ & numeri: vt, curro, curris, &c. Præter hæc, reliqua omnia vocantur caſus verbi.
d Præteritum & futurum.
e Nominis vocabulum nunc latiùs accipit quàm in ſuperiori cap. id eſt pro quauis dictione ſignificante.
f Et, pro, id eſt. nam eſſe nomen, nihil aliud eſt quàm ſignificare aliquid.
g Id eſt, qui pronunciat aliquod verbum.
h Id eſt, efficit, vt auditor mente concipiat rem verbo ſignificatam.
i Quia verbum ſignificat rem certam, nō, vt verbum infinitum, incertam. Audiens ergo nomen, vel verbum, quieſcit. audiens nomen infinitū, aut verbum infinitū, non quieſcit: cùm incerta res animo ſubiiciatur.
k Id eſt, non affirmat nec negat. affirmatio ſignificat rem eſſe: negatio, non eſſe.
l Id eſt adhuc. tequàm ponatur in enunciatione & coniungatur cum nomine.
m Oſtendit nullum verbum ſignificare rem eſſe, vel non eſſe: quia ne verbum quidem ESSE aut NON ESSE, id ſignificat. Tantum enim abeſt, vt hæc per ſe accepta, ſignificent rem eſſe, vel non eſſe, vt verius ſit, ea nihil ſignificare, atque adeò non eſſe vera verba; ſed (vt in ſcholis nominantur) copulas verbales.
n Id eſt, nullam rem ſignificat.
o Ens nudum dicitur, quod nullam rem ſignificat, & deriuatur à copula verbali Sum, es, eſt. Nudum autem eſt διανοίᾳ ſeparis ab ente circa quod verſatur primus philoſophus. hoc enim ſignificat aliquid.
p Sub. Eſſe, vel Non eſſe, vel Ens.
q Id eſt, nullam rem ſignificat.
r Id eſt, habet vim coniungendi attributum cum ſubiecto.
s Id eſt, extra orationem.

DE INTERPRETATIONIBVS

COMPOSITIS, ID EST, ORATIONIBVS,

TRACTATVS III.

De oratione, CAP. IV.

1 *Definitio.* 2 *Expoſitio partium definitionis, id eſt, Significans,* 3 *Aliqua,* 4 *Ex inſtituto.* 5 *Diuiſio.* 6 *Quæ orationes prætermitti debent, & de qua agendum eſt.*

ORATIO eſt vox ſignificās[a], cuius[b] aliqua pars ſignificat ſeparatim. ¶ *Significatiuæ*, inquam, vt dictio, non vt affirmatio vel negatio[c]. Dico autem: vt homo ſignificat quidem aliquid, nō tamen *ſigni-*

ΛΟΓΟΣ δέ ἐστι φωνὴ σημαντικὴ[a], ἧς [b] τῶν μερῶν τι σημαντικόν ἐστι κεχωρισμένον. ¶ Ὡς φάσις, ἀλλ' οὐχ ὡς κατάφασις, [ἢ ἀπόφασις[c].] λέγω δ', οἷον ἄνθρωπος σημαίνει μέν τι, ἀλλ' οὐχ ὅτι

ὅτι ὄζιν, ἢ οὐκ ἔστιν[a]. ἀλλ' ἔσται κατάφασις, ἢ ἀπόφασις, ἐὰν πρόσθῃ τι[b]. ¶ Ἀλλ' οὐχ ἡ τοῦ ἀνθρώπου συλλαβὴ μία. μᾶλλον δὲ ὧν τῶν μὴ τὸ ἓν σημαντικὸν, ἀλλὰ φωνὴ ὄζι νῦν[c] μόνον[d]. ὧν δὴ τοῖς ἁπλοῖς, σημαίνει μέν τι, ἀλλ' οὐ κατὰ αὐτό, ὡς περ εἴρηται[e]. ¶ Ἔστι δὲ λόγος μὲν ἅπας σημαντικός, οὐχ ὡς ὄργανον[f] δὲ, ἀλλ' (ὡς περ εἴρηται[g]) κατὰ συνθήκην.

¶ Ἀποφαντικὸς[h] δὲ οὐ πᾶς, ἀλλ' ἐν ᾧ τὸ ἀληθεύειν ἢ ψεύδεσθαι ὑπάρχει. οὐκ ἐν ἅπασι δὲ ὑπάρχει· οἷον ἡ εὐχή, λόγος μέν, ἀλλ' οὔτε ἀληθὴς, οὔτε ψευδής. ¶ Οἱ μὲν οὖν ἄλλοι ἀφείδωσαν ῥητορικῆς δὲ ἢ ποιητικῆς οἰκειοτάτη ἡ σκέψις. ὁ δὲ ἀποφαντικὸς τῶν νῦν θεωρίας.

ficat esse, vel non esse[a]: sed erit affirmatio vel negatio si quid adiiciatur. ¶ At verò hominis syllaba vna non *significat*. neque enim in vocabulo Sorex, rex significat *aliquid*: sed nunc est tantùm vox. in duplicibus autẽ *vocabulis* pars significat quidem aliquid, sed non per se *accepta*, vt dictum est[e]. ¶ Iam verò omnis oratio significat, non vt instrumẽtum[f], sed (quemadmodum dictum est[g]) ex instituto.

¶ Enunciatiua[h] autem est non omnis, sed *ea* in qua inest verum vel falsum dicere. quod nõ in omnibus ineſt. vt precatio est quidem oratio, sed nec vera nec falsa. ¶ Ceteræ igitur *orationes* missæ fiant: quoniam rhetoricæ vel poeticæ magis propria est *earum* consideratio. enunciatiua autem præsentis est visionis.

a Id est, non affirmat, nec negat.
b Id est, aliquod verbum.
c Cùm accipitur per se.
d Id est, nihil significat.
e Cap 2. part. 2.
f Sub. naturale. Instrumenti appellatione intelligit rem naturalem: quia existimãtes sermonem esse naturalem, eo argumẽto vtebantur, q̃ est instrumẽtum naturalis facultatis quæ nobis ineſt, nimirũ intellectus, cuius conceptiones sermone patefiunt.
g Vbi hoc dictũ est? Adu nullibi. sed cùm in præcedentib. capitibus dixerit nomina & verba esse ex instituto, τῷ δοκεῖν dixit orationem, quæ conſtat ex verbis & nominibus, esse instituto.
h Summa breuitate vtens, simul diuidit orationem, & definit enunciationem. Oratio aut significat verum vel falsum, aut est veri & falsi expers. enunciatio est oratio significans verum vel falsum.
i Affirmatio præponitur negationi: quia quod ad vocem attinet, simplicior est: quippe cùm negatio fiat, si verbo affirmãti addatur particula Non.
k Vt, Si Sol est sub terram, dies est: Aut est dies aut nox.
l Definitio est vna oratio, non quasi vna enunciatio, sed aliãra tione, quam explicare non per-

De enunciatione, CAP. V.

1 *Diuisio enunciationis vnius.* 2 *Quomodo definitio distinguatur ab enunciatione vna:* 3 *& cur sit vna oratio.* 4 *Quibus modis vna vel plures enunciationes dicuntur.* 5 *Distinctio simplicis enunciationis a simplicibus dictionibus.* 6 *Subdiuisiones simplicis enunciationis.*

1 Ἔστι δὲ εἷς πρῶτος λόγος ἀποφαντικὸς, κατάφασις[i], εἶτα ἀποφάσεις· οἱ δ' ἄλλοι πάντες[k], συνδέσμῳ εἷς.

2 ¶ Ἀνάγκη δὲ πάντα λόγον ἀποφαντικὸν, ὁμοίως ῥήματος ἔχειν, ἢ πτώσεως ῥήματος· καὶ γὰρ ὁ τοῦ ἀνθρώπου λόγος, ἐὰν μὴ τὸ ἔστιν, ἢ ἦν, ἢ ἔσται, ἢ τι τοιοῦτον προσῇ, οὔπω λόγος ἀποφαντικός.

3 ¶ Διότι τὶ ἓν τί ὄζιν, ἀλλ' οὐ πολλά, τὸ ζῷον πεζὸν δίπουν· οὐ γὰρ δὴ τρισὶν ἑτέροις εἰρῆσθαι, εἷς ἔσται. ἔστι δ' ἄλλης τέχνης θεωρῆσαι τοῦτο.

4 Ἔστι δὲ εἷς λόγος ἀποφαντικὸς, ἢ ὁ ἓν δηλῶν[m], ἢ ὁ συνδέσμῳ εἷς[o].

PRima autem vna oratio enuncians, est affirmatio[i]: deinde negatio: reliquæ verò omnes[k] *sunt* vnæ coniunctione.

2 ¶ Sed omnem orationem enũciantem necesse *est* ex verbo esse, vel ex casu verbi. etenim hominis definitio, nisi Est, aut Erat, aut Erit, aut eiusmodi quidpiam addatur, nondum *est* oratio enuncians. ¶ Cur[l] igitur animal terreſtre bipes, est vnum quid, non multa? neque enim ideo est vna *oratio*, quia continenter pronunciatur. Sed huius rei explicatio pertinet ad aliã tractationẽ[m]. ¶ Est autẽ vna oratio enũciãs, vel quæ vnũ significat[n], vel quæ coniunctione est vna[o].

tinet ad hunc locum. m Id est ad primam philosophiam. dissoluitur enim hæc quæstio ab Aristotele lib. 6. primæ philosoph. cap. 12. o Vt, homo currit. o Vt, Aut est dies aut nox.

multæ autem, quæ *vel* multa & non vnum *significant*[a], vel conIunctione carent[b]. ¶ Ergo nomen & verbum esto dictio tantùm[c]. quoniam dici nequit, cũ, qui sic[d] aliquid voce exprimit, enunciare, siue ab aliquo sit interrogatus[e], siue non *sit interrogatus*, sed sponte[f] sua loquatur. Enunciationum autem alia est simplex, vt aliquid de aliquo[g], aut aliquid ab aliquo[h]: alia ex his constans, vt oratio quædam iam compositâ[i]. ¶ Aç simplex enunciatio est vox significans inesse[k], aliquid[l], aut non inesse, pro temporum diuisione[m].

παλλαὶ δέ, οἱ πολλὰ ἢ μὴ ἕν[a], ἢ οἱ ἀσύνδετοι[b]. ¶ Τὸ μὲν οὖν ὄνομα ἢ τὸ ῥῆμα, φάσις ἔστω μόνον[c]· ἐπειδὴ οὐκ ἔστιν εἰπεῖν, οὕτω[d] δηλοῦν τὰ πῇ φωνῇ, ὡς τὸ ἀποφαίνεσθαι, ἢ ἐρωτῶντός[e] τινος, ἢ μὴ, ἀλλ' αὐτὸ θεσαμερεύμενον· τούτων δ', ἡ μὲν ἔστιν ἁπλῆ ἀποφανσις, οἷον τι κατὰ τινος, ἢ τι ἀπὸ τινος[h]. ἡ δέ, ἐκ τούτων συγκειμένη, οἷον λόγος τις ἤδη συνθετος[i]. ¶ Ἔστι δὲ ἁπλῆ ἀποφανσις, φωνὴ σημαντικὴ περὶ τοῦ ὑπάρχειν[k] τί, ἢ μὴ ὑπάρχειν, ὡς οἱ χρόνοι διήρηνται[m].

a Vt, Canis mouetur. nam canis fera significat, vt dus, animal quadrupes, & piscẽ.
b Vt, Tibi gratulor: mihi gaudeo: te amo: tua tuor.
c Nõ habẽs vim affirmãdi vel negandi.
d Id est, simplici vocabulo vtens, nempe nomine aut verbo.
e Qui interrogatus respõdet, videtur vno vocabulo enunciare. non tamen enunciat, nisi quidẽ rogatẽ supplicatur, repetitum ex interrogatione. vt, Quis legit? Socrates. sub. legit. Item, Quid facit Socrates? legit. sub. Socrates.
f Αὐτοπροσώπως hoc loco accipio pro sponte, quamuis ea ἐστὶ propriè loquendo differat à ἑκουσίῳ.
4 Quid sit.
taneo vt species à genere, vt intelligere licet ex 3. rhet. Nicomach. c. 1. quoniam φωνὴ significatiuo nõ conuenit huic loco.
g Id est simplex affirmatio, vt, Socrates est.
h Id est simplex negatio, vt, Socrates non est.
i Vt, Cùm est dies, nõ est nox.
k Significans inesse. i. affirmans. Significans non inesse. i. negans.
l Id est, attributum.
m Id est, collata ad tempus præteritum, vt, Socrates currebat: aut præsens, vt, Socrates currit: aut futurum, vt, Socrates curret.
n Attributi.
o Subiecto.
p Hæc est falsa negatio.
q Falsa affirmatio.

De affirmatione, & negatione, & contradictione,

Cap. VI.

1 ¶ *Quid sit affirmatio.* 2 ¶ *Quid sit negatio.* 3 ¶ *De contradictione. Aristot.*

Affirmatio est enunciatio[r] alicuius[n] de aliquo[o]. ¶ Negatio est enunciatio alicuius ab aliquo. ¶ Quia verò quod est, dici potest[p] non esse[q]. & quod non est, esse[q]: & quod est, esse[r]. & quod nõ est, nõ esse[r]: itidémque in tẽporibus[s], quibus præsens est interiectum: idcirco quodcumque aliquis affirmauerit, negari[t] & quod quis negauerit, affirmari potest. quare perspicuum est, omni affirmationi esse negationem oppositam, & omni negationi affirmationem. ¶ Atque hoc esto contradictio, affirmatio & negatio opposita[u].

Κατάφασις δέ ἐστιν ἀπόφανσις τινὸς[n] κατά τινος[o]. ¶ Ἀπόφασις δέ ἐστιν ἀποφανσις τινος ἀπό τινος. ¶ Ἐπεὶ δ' ἔστι καὶ τὸ ὑπάρχον ἀποφαίνεσθαι ὡς μὴ ὑπάρχον[p], καὶ τὸ μὴ ὑπάρχον ὡς ὑπάρχον[q], καὶ τὸ ὑπάρχον ὡς ὑπάρχον[r], καὶ τὸ μὴ ὑπάρχον ὡς μὴ ὑπάρχον[r], καὶ περὶ τοὺς ὄντος δὲ τὸ νῦν χρόνους· ὥσαύτως ἅπαν ἀνάγκαιον, καὶ ὃ κατέφησε τις, ἀποφῆσαι· ὃ δ' ἀπέφησε [τις], καταφῆσαι. ὥστε δῆλον, ὅτι πᾶσῃ καταφάσει ἔστιν ἀποφασις ἀντικειμένη· καὶ πάσῃ ἀποφάσει, κατάφασις. ¶ Καλέσω τοίνυν τὴν μὲν ἀντίφασιν, κατάφασιν καὶ ἀπόφασιν ἀμφοτέρων ἀντικειμένην. ¶ Λέγω δὲ ἀντικεῖσθαι τὰ αὐτὰ, καὶ τὰ αὐτὰ, μὴ ὁμωνύμως δέ, ἢ ὅσα ἄλλα τοῖς τοιούτοις διορίζομεθα[u] πρὸς τὰς σοφιστικὰς ἐνοχλήσεις.

r Vera affirmatio. s Vera negatio. t Præterito, & futuro. u Lib. 1. Elenchor. cap. 5.

DE ENVNCIATIONIBVS SINE MODO,

TRACTATVS IV.

De enunciationibus vniuersalibus, particularibus, indefinitis, & singularibus, CAP. VII.

1 ¶ *Quæ sint enunciationes contrariæ, vel contradicentes. Protheoria.* 2 *De vniuersalibus contrariis.* 3 *De indefinitis.* 4 *Notam vniuersalem, Omnis, vel Nullus, non posse adiungi attributo.* 5 *De enunciationibus contradicentibus.* 6 ¶ *Regulæ ad secernendum verum à falso. De contrariis.* 7 *De subcontrariis.* 8 *De vniuersali & particulari contradicentibus.* 9 *De singularibus.* 10 *De indefinitis.*

ΕΠΕΙ δ' ὅτι τὰ μὲν καθόλου πρὸς ἄλληλά ἐστιν ἀντικείμενα· τὰ δὲ, καθ' ἕκαστον· (λέγω δὲ καθόλου μὲν, ὃ ὅτι πλείοσιν ὑπάρχειν πέφυκε καταγορεύεσθαι· καθ' ἕκαστον δὲ, ὃ μὴ· οἷον, ἀνθρωπος μὲν, πρὸς καθόλου· Καλλίας δὲ, πρὸς καθ' ἕκαστον) ἀνάγκη δὲ ἀποφαίνεσθαι ὡς ὑπάρχει τι ἢ μὴ, ὅτε μὲν πρὸς καθόλου τινὶ, ὅτε δὲ πρὸς καθ' ἕκαστον:

¶ Ἐαὶ μὲν οὖν καθόλου ἀποφαίνηταί τις ὅτι τὸ καθόλου ὅτι ὑπάρχει, ἢ μὴ· ἔσονται αὗται ἐναντίαι· αἱ δὲ ἀποφάσεις. λέγω δὲ ὅτι τὸ καθόλου ἀποφαίνεσθαι καθόλου οἷον, πᾶς ἄνθρωπος λευκός, οὐδεὶς ἄνθρωπος λευκός. ¶ Ὅταν δὲ ὅτι πρὸς καθόλου μὲν, μὴ καθόλου δὲ αὗται μὲν οὐκ εἰσὶν ἐναντίαι· τὰ μὲν τοι ἀληθοῦ μέρια, ἔστιν εἶναι ποτε ἐναντία. λέγω δὲ τὸ μὴ καθόλου ἀποφαίνεσθαι ὅτι πρὸς καθόλου· οἷον, ἔστι λευκὸς ἄνθρωπος, οὐκ ἔστι λευκὸς ἄνθρωπος· καθόλου γὰρ ὄντος τοῦ ἀνθρωπος, οὐκ ὡς καθόλου κέχρηται τῇ ἀποφάσει τὸ δὲ πᾶς, οὐ τὸ καθόλου σημαίνει, ἀλλ' ὅτι καθόλου. ¶ Ἐπὶ δὲ τοῦ κατηγορουμένου καθόλου, τὸ καθόλου καταγορεῖν, οὐκ ἔστιν ἀληθές·

SVONIAM autem rerum aliæ, sunt vniuersales, aliæ singulares: (vniuersale appello, quod suapte natura multis attribuitur, singulare, quod non *attribuitur*. vt homo est res vniuersalis: Callias, singularis) necesse *est* enunciare, aliquid inesse aut non *inesse* interdum rei vniuersali, interdum rei particulari.

¶ Si quis igitur vniuersaliter[a] de re vniuersali enunciet *aliquid* inesse aut non *inesse*: erunt hæ contrariæ[b] enunciationes. Dico autem de re vniuersali vniuersaliter enunciare: veluti, omnis homo *est* albus, nullus homo *est* albus.

¶ At cùm de *rebus* vniuersalibus non vniuersaliter[c] *enunciatur*: hæ non sunt contrariæ: quæ verò significantur[d], possunt aliquando[e] esse contraria. Dico autem, non vniuersaliter enunciare de rebus vniuersalibus, veluti, est albus homo, non est albus homo. cùm enim homo sit res vniuersalis, non quasi vniuersali vtitur *in* enunciatione: etenim omnis[f], non rem vniuersalem significat, sed vniuersaliter *subiectum accipi ostendit*. ¶ Attributum autem vniuersaliter si vniuersaliter attribuatur, non est verum *pronunciatum*.

a Id est adiecta nota vniuersali (σημειωμένοις Græci vocãt) Omnis, vel, nullus.

b Cõtraria nãq; sunt quæ cùm sint ex eodem genere, plurimum inter se distãt. tales verò sunt huiusmodi enunciationes. magis enim distant vniuersales affirmatio & negatio, quàm vniuersalis & particularis. Præterea cõtraria possunt simul abesse à subiecto, non simul inesse. vt corpus potest esse nec album nec nigrum, sed rubeum vel viride sed nõ potest simul esse album & nigrum, similitérque hæ enũciationes possunt simul esse falsæ, sed non simul veræ, vt Aristoteles docebit in 5. partic. huius cap.

c Id est nõ adiecta nota vniuersali, omnis, nullus: nec particulari, aliquis, non omnis.

d Id est ea quæ animo concipiuntur qui pronunciant enunciationẽ indefinitam.

e Id est cùm quis indefinitam accipit pro vniuersali: quod sæpe fit ab auctorib. vt cùm Aristotel. 3. ethic. Nicom. cap. 2. ita arguit, Opinio est circa omnia, ergo prorsus non est opinio. quo loco nisi antecedẽs vniuersaliter acciperetur, argumentum nullam vim haberet.

f Idem dicẽdum est de nota, nullus.

a Aut attribuũ intelligatur quidem subiectum, aut eum eo reciprocetur. Cùm latiùs patet, certum est subiõ opponi nonnunquam vniuersalẽ attributo: falsũ enim dicerur omnem hominem esse omne animal: nisi homo sit & equus, & bos, & quoduis aliud animal. Cum reciprocatur, dubitari potest, an verè dicatur omnem hominẽ esse omne rationis & prudẽtiæ, & omnem hominem esse omne aptum ad ridendum. Quod attamẽ hoc etiam falsũ dicitur quia quod dicitur de omni homine, dici etiã potest de Socrate, & de asino. Homo est risibile: ergo & asinus est risibilis. Homo est aptus ad ridendũ, & Socrates est homo: ergo Socrates est aptus ad ridendũ. Quare & asinus est aptus ad ridendũ. Quæ quidem absurdè dicũtur, quia nemo nouit.

b Contrariæ.

c Sed possiunt esse simul falsæ: aut vna vera, altera falsa. In materia necessaria, affirmatio est vera, negatio falsa: vt, Omnis homo est animal, nullus homo est animal. In materia impossibili, affirmatio est falsa: negatio vera: vt, Omnis homo est lapis, nullus homo est lapis. In materia contingẽti, vtraque est falsa: vt, Omnis homo est albus, nullus homo est albus. d Id est, partes partes subcõtrarias, quæ cõtradicunt vniuersalibus sibi inuicẽ cõtrariis. Ni particularis affirmatio cõtradicat vniuersali negationi, & particularis negatio vniuersali affirmationi. e Id est, in materia cõtingenti, vt in exemplo quod Aristoteles subiicit in contextu. In materia autem necessaria, affirmatio est vera, negatio falsa: vt, quidam homo est animal, non omnis homo est animal. In materia impossibili, affirmatio est falsa, negatio vera: vt, Omnis homo est lapis, nullus homo est lapis. f Id est, quando contradicentium altera est vniuersalis, altera particularis: vt, Omnis homo est iustus, non omnis homo est iustus: item, Nullus homo est iustus, aliquis homo est iustus. g Id est, indefinitarum. Obseruandum est has enunciationes indefinitas, homo currit, homo non currit, vocari contradicentes, has verò particulares, quidam homo currit, quidam homo non currit, non appellari contradicentes, sed subcontrarias. Cur ita variẽ? Quia vni affirmationi vna negatio contradicit, & vni negationi vna affirmatio, vt iuõ seq. ca. declarabitur. Quare cùm particulari affirmãti cõtradicat vniuersalis negans, non est dicendum ei similiter contradicere particularem negantem. & cùm particulari neganti contradicat vniuersalis affirmans, non est dicendum ei contradicere particularem affirmantem, alioquin essent duæ contradicentes. Indefinitę autem affirmanti contradicit indefinita negans: quia nisi hæc contradiceret, nulla contradiceret. nos verò ex cap. 6. dicimus omni enunciationi aliquam contradicere. h Nam in materia contingenti, vtraque est simul vera, vt in exemplis ab Aristotele propositis in cõtextu. In materia autem necessaria, affirmatio est vera, negatio falsa: vt, homo est animal, homo non est animal. In materia impossibili, affirmatio est vera, negatio falsa: vt homo est lapis, homo non est lapis.

nulla[a] enim affirmatio vera erit, in qua, cùm attributum sit vniuersale, vniuersaliter attribuitur, vt, Omnis homo est omne animal. ¶ Dico igitur affirmationem negationi opponi contradictorie, *id est eam*, quæ rem vniuersalem significat *vniuersaliter*, ei quæ eandẽ *significat* non *esse* vniuersaliter *accipiendam*. vt, Omnis homo *est* albus, non omnis homo *est* albus: nullus homo *est* albus, quidam homo est albus. Contrariè autem, rei vniuersæ affirmationem & rei vniuerſę negationem vt, Omnis homo *est* iustus, nullus homo *est* iustus. ¶ Idcirco hæ[b] non possunt esse simul veræ[c]. ¶ His autem oppositas[d] contingit aliquando in eodem simul veras esse: veluti, non omnis homo *est* albus, & quidam homo est albus. ¶ Quæcumque igitur *rerum* vniuersalium contradictiones sunt vniuersaliter,[e] *earum* necesse *est* alteram esse veram vel falsam. ¶ Et quæcumque sunt de *rebus* singularibus: vt, Socrates est albus, Socrates non est albus. ¶ At *earum*[g] quæ sunt de rebus vniuersalibus, non tamen vniuersaliter, non semper[h] altera est vera, altera falsa. Nam simul verè dicitur, est homo albus, & homo non est

οὐδεμία[a] γὰρ κατάφασις ἀληθὴς ἔσται, ἐν ᾗ τὸ κατηγορούμενον καθόλου, τὸ καθόλου κατηγορεῖται· οἷον, ἔστι πᾶς ἄνθρωπος πᾶν ζῷον. ¶ Ἀντικεῖσθαι μὲν οὖν κατάφασιν ἀποφάσει λέγω ἀπόφασιν κατάφασις τὸ καθόλου σημαίνουσαν τῇ ἀποφάσει ὅτι οὐ καθόλου· οἷον, πᾶς ἄνθρωπος λευκός, οὐ πᾶς ἄνθρωπος λευκός· οὐδεὶς ἄνθρωπος λευκός, ἔστι τις ἄνθρωπος λευκός· ἐναντίως δὲ, τῷ τὸ καθόλου κατάφασιν, καὶ τῷ τὸ καθόλου ἀπόφασιν· οἷον, πᾶς ἄνθρωπος δίκαιος, οὐδεὶς ἄνθρωπος δίκαιος. ¶ Διὸ ταύτας[b] μὲν οὐκ οἷόν τε ἅμα ἀληθεῖς[c] εἶναι. ¶ Τὰς δὲ ἀπεκειμένας[d] ταύταις, ἐνδέχεται ποτὲ[e] ὅτι τῷ αὐτῷ συναληθεύειν· οἷον, οὐ πᾶς ἄνθρωπος λευκός, καί, ἔστι τις ἄνθρωπος λευκός. ¶ Ὅσαι μὲν οὖν ἀποφάσεις καθόλου εἰσὶ τῶν καθόλου, ἀνάγκη τὴν ἑτέραν ἀληθῆ εἶναι ἢ ψευδῆ. ¶ Καὶ ὅσαι ὅπου τῶν καθ' ἕκαστα[f] οἷον, ἔστι Σωκράτης λευκός, οὐκ ἔστι Σωκράτης λευκός.

¶ Ὅσαι[g] δὲ ὅπου τῶν καθόλου μέν, μὴ καθόλου δὲ ὑπ' ἀεὶ[h] ἢ μὴ μέν, ἀληθεῖς· ἢ δὲ, ψευδεῖς. ἅμα γὲ ἀληθεῖς ἔστιν εἰπεῖν, ὅτι ἔστιν ἄνθρωπος λευκός, καὶ ὅτι οὐκ ἔστιν ἄνθρωπος

λευκὸς

λευκός· καὶ, ἔστιν ἄνθρωπος καλός, καὶ, οὐκ ἔστιν ἄνθρωπος καλός. εἰ δὲ αἰσχρός, καὶ ὁ καλός. καὶ εἰ γίνεταί τι, καὶ οὐκ ἔστι[a]. δύξειε δ' ἂν ὄξαφνης ἄτοπον εἶ[b], ὅδε τὸ φαίνεσθαι[c] σημαίνειν [ταὐτὸν] τὸ κἂν ἔστιν ἄνθρωπος λευκός, ἅμα καὶ τὸ οὐδεὶς ἄνθρωπος λευκός. τὸ δὲ οὔτε ταυτὸν σημαίνει, οὔθ' ἅμα[d] ὄξ ἀνάγκης.

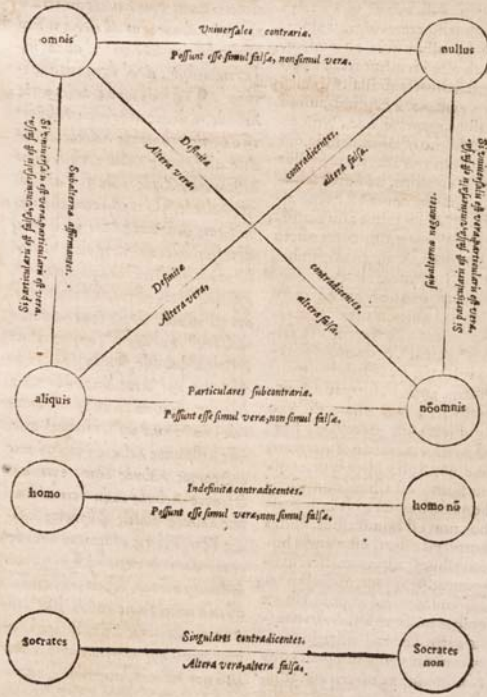
albus. item homo est pulcher, &, nō est homo pulcher. etenim si turpis est, non est pulcher. & si quid fit, nondum est[a]. statim autem videri potest absurdum esse[b]: propterea quòd videtur[c] idem significare hoc *effatum*, non est homo albus: simúlque hoc, nullus homo *est* albus. sed nec idem significat, nec simul[d] necessariò *est*.

a Ve quod fit pulchrum, nondum est pulchrum: nō si iam esset, non fieret.

b Sub. quod dixi mus, indefinitas esse simul veras.

c Enunciatio indefinita videtur esse vniuersalis, quia habet subiectum vniuersale. sed non est vniuersalis, quia caret vniuersali nota, omnis, vel nullus.

d Non necesse est vniuersalem & indefinitam esse simul veras, non est etiam necesse, eas esse simul falsas. sed fieri potest vt vniuersalis sit falsa, & indefinita vera: vt, omnis homo currit, homo currit.

De enunciatione vna vel pluribus, CAP. VIII.

1 ¶ Vnam negationem vni affirmationi opponi. Probatio. 2 Expositio exemplo. 3 Ejusdem. 4 Quæ sint enunciationes vnæ. 5 Quæ non sint enunciationes vnæ, sed multæ, quia multa significant. 6 ¶ Regula harum enunciationum multa significantium.

PErspicuum autem est vnam[1] negationem vnius affirmationis fore. idem[a] enim oportet negationem negare, quod affirmatio affirmauit: & ab eodē[b] id est vel *ab* aliquo particulari, vel *ab* aliquo vniuersali siue vniuersaliter[c], siue non vniuersaliter[d] *accepta*. [d] dico autē, vt, Socrates est albus, Socrates non est albus. quòd si aliud quid ab eodem, vel ab alio idem[e]: non erit opposita, sed diuersa ab illa[f]. ¶ Huic[2] verò *enunciationi*, omnis homo *est* albus, *opponitur* hęc, Non omnis homo *est* albus. & huic, quidam homo *est* albus, hæc, nullus homo est albus. itē huic, est homo albus, hæc, non est homo albus. ¶ Vnam igitur affirmationi[3] negationem vni negationi contradicto rię opponi, & quænam sint hæ, dictum est[h]. item alias[i] esse contrarias, & quænam sint hæ, dictū est[k]. ac[l] non omnem[m] contradictionem esse veram vel falsam[n], & cur[o]. & quando[p] *si*: vera vel falsa.

¶ Vna autem affirmatio & negatio *est*, quæ vnum de vno significat: siue *subiectum* sit vniuersale vniuersaliter *acceptum*, siue non[q], similiter[r]. vt, omnis homo est albus, non omnis homo albus est. est homo albus, non est homo albus. nullus homo est albus, est aliquis homo albus: si album vnam rem significat. ¶ Sin autem duabus[4] *rebus* vnum nomē impositū sit, ex quibus nō sit vnū[s]: nō *est* vna affirmatio, nec vna negatio. vt si quis nomē vestis imponat equo & homini: hæc nō *erit* vna affir-

Ἀπεὸν δὲ, ὅτι καὶ μία κατάφασις μιᾶς καταφάσεως ἔσται τὸ αὐτὸ δεῖ κατηφῆσαι τὴν κατάφασιν, ὅπερ κατέφησεν ἡ κατάφασις, ἢ κατὰ ἀπὸ ἢ τῷ καθ' ἑκάστου τινός, ἢ κατὰ τῷ καθόλου πρὸς ἢ ὡς καθόλου, ἢ ὡς μὴ καθόλου. λέγω δὲ, οἷον, ἔστι Σωκράτης λευκός, οὐκ ἔστι Σωκράτης λευκός. ἐὰν δὲ ἄλλο τι κατὰ τοῦ αὐτοῦ ἢ ἀπ' ἄλλου τὸ αὐτὸ κατὰ ἢ ἀπὸ κειμένου, ἀλλ' ἔσται ἐναντία τάχα. ¶ Τῇ δὲ, πᾶς ἄνθρωπος λευκός, οὐ πᾶς ἄνθρωπος λευκός· τῇ δὲ, τὶς ἄνθρωπος λευκός, οὐδεὶς ἄνθρωπος λευκός. τῇ δὲ, ἔστιν ἄνθρωπος λευκός, οὐκ ἔστιν ἄνθρωπος λευκός. ¶ Ὅτι μὲν οὖν μία κατάφασις μιᾶς κατάφασει αὐτικειται ἀπλῶς, καὶ τίνες εἰσὶν αὗται, εἴρηται· καὶ ὅτι αἱ ἐναντίαι ἄλλαι, καὶ τίνες εἰσὶν αὗται, εἴρηται· καὶ ὅτι οὐ πᾶσα ἀληθὴς ἀπόφασις ἢ ψευδής, καὶ ἀεὶ τὸ μὲν, καὶ ποτὲ ἀληθὴς ἢ ψευδής. ¶ Μία δὲ ὅτι κατάφασις καὶ κατάφασις, ἢ ἓν καθ' ἑνὸς σημαίνουσα, ἢ καθόλου ὄντος [ὡς] καθόλου, ἢ μή, ὁμοίως· οἷον, πᾶς ἄνθρωπος λευκός ἐστιν, οὐ πᾶς ἄνθρωπος λευκός ἐστιν· ἔστιν ἄνθρωπος λευκός, οὐκ ἔστιν ἄνθρωπος λευκός· οὐδεὶς ἄνθρωπος λευκός ἐστιν, ἐστί τις ἄνθρωπος λευκός· εἰ τὸ λευκὸν ἓν σημαίνῃ. ¶ Εἰ δ' ὑποῦν ἓν ὄνομα κεῖται, ἐξ ὧν μὴ ἔστιν ἓν, οὐ μία κατάφασις, οὐδὲ μία κατάφασις. οἷον, εἴτις θείτο ὄνομα ἱματίῳ ἵππῳ καὶ ἀνθρώπῳ· ὅτι ἔστιν ἱμάτιον λευκόν, αὖτον ἢ μία κατά-

a Sub. attributis.
b Sup. subiecto.
c Id est, adiecta nota vniuersali, omnis, nullus.
d Id est, indefinite.
e Id est, si negatio ab affirmatio ne differat attributo vel subiecto
f Vt, homo curret, equus nō curret, non sunt oppositæ, sed diuersæ enūciationes.
g Proponit exempla oppositarum enunciationum definitarum, & indefinitarum, & omittit singulares, quarum exemplum proposuerat in 3. præced. partic.
h Supra, hoc capite. vers. 5 Nempe affirmatiuam & negatiuam vniuersales.
k Cap. præced. parte 2.
l Quæ sequuntur, exposita fuerunt cap. præced. part. vlt.
m Quia indefinitæ contradictentes simul verę esse possunt.
n Id est, non omnis contradictionis alteram partem est verā, alteram falsam.
o Quia scilicet indefinitæ nō cōparantur vniuersalibus, sed particularibus.
p Vera vel falsa est contradictio, id est, altera pars est vera, altera falsa, cum enunciationes suæ de finitæ, aut singulares.
q Id est, siue sit indefinitum.
r In hoc simili est ratio vniuersalium & indefinitarum.
s Id est, ita vt sit vocabulum homonymū, quod non significet naturam vnā multis communem.

φασις, ἡ δὲ ἀπόφασις μία. οὐδὲν γὰρ διαφέρει τοῦτο τοῦ εἰπεῖν, ὅτι ἔστιν ἄνθρωπος οὐκ ἄνθρωπος λευκός. τοῦτο δὲ οὐδὲν διαφέρει τοῦ εἰπεῖν, ἔστιν ἄνθρωπος οὐκ ἄνθρωπος λευκός. εἰ οὖν αὗται πολλὰ σημαίνουσι, δῆλον ὅτι καὶ ἡ κατάφασις ἔσται πολλαὶ· δῆλον δὲ καὶ ὅτι ἑνὸς μὲν καὶ ἁπλοῦ ἐνδέχεται τὸ αὐτὸ κατηγορεῖσθαι καὶ ἀποφάσκεσθαι· ὥστε καὶ τὸ ἄνθρωπος ἵππος καὶ τὸ οὐκ ἄνθρωπος οὐκ ἵππος ἑνὸς ἂν εἴη καὶ ἁπλοῦ. ἀλλὰ μὴν ἀνάγκη γε τὸν ἀληθεύοντα ἢ φάσκοντα ἢ ἀποφάσκοντα ἁπλῶς ἐπὶ τοῦ ἑνὸς καὶ ἁπλοῦ ἢ τὸ αὐτὸ ἢ τὸ ἐναντίον ἀληθεύειν ἢ ψεύδεσθαι· ἐπὶ δὲ τῶν πολλαχῶς λεγομένων, ἢ μὴ ἑνὸς ὄντος ἢ μὴ ἁπλοῦ, οὐκέτι ἀνάγκη· ἐπὶ τούτων γὰρ ἀληθεύειν μὲν καὶ ψεύδεσθαι ἀνάγκη, οὐ μὴν ἁπλῶς γε οὐδὲ τὸ αὐτὸ ἢ τὸ ἐναντίον. ἐπὶ δὲ τῶν ἁπλῶς ἐνδέχεται μὲν καὶ ἀληθεύειν καὶ ψεύδεσθαι, οὐ μὴν ἁπλῶς γε οὐδὲ τὸ αὐτὸ ἢ τὸ ἐναντίον. ἐπὶ δὲ τῶν ἐνδεχομένων καὶ μὴ ἐνδεχομένων, οὐχ ὁμοίως. ¶ Ἐπὶ μὲν οὖν πάσης καταφάσεως καὶ ἀποφάσεως ἀληθοῦς, καὶ ψευδοῦς· καὶ ἅπαν ἀνάγκη ὑπάρχειν, ἢ μὴ ὑπάρχειν. εἰ οὖν ὁ μὲν φήσει ἔσεσθαί τι, ὁ δὲ μὴ φήσει τὸ αὐτὸ τοῦτο· δῆλον ὅτι ἀνάγκη ἀληθεύειν τὸν ἕτερον αὐτῶν, εἰ πᾶσα κατάφασις ἢ ἀπόφασις ἀληθής, ἢ ψευδής. ἄμφω γὰρ οὐχ ὑπάρξει

matio, vestis est alba: nec vna *erit eius* negatio. perinde est enim ac si dicatur, est homo & equus albus: quod idē valet ac si dicatur, est homo albus, & est equus albus. Ergo si hæ enunciationes multa significant, & sunt multæ: perspicuum *est* etiam primā[a] vel multa[b] vel nihil[c] significare: quia nō est aliquis homo equus.

6 ¶ Quare nec in his[d] necesse *est* alterum contradicētem esse veram, alterum falsam[e].

a Nēpe, vestis est alba.
b Si vestis accipiatur pro homine, & pro equo.
c Si vestis ita accipiatur quasi vnam rem significet: quia vestis accipiebatur ꝓ homine equo. at homo equus nō est vna res, sed nihil. d Id est, in affirmationib. & negationib. quarū subiectum vel attributum est homonymum.
e Possunt enim esse simul veræ vt omnis vestis (i homo) est rationalis, nō omnis vestis (i. equus) est rationalis: vel simul falsæ, vt in iisdem exēplis, si vestis in affirmatione accipiatur ꝓ equo, in negatione pro homine.

De enunciationibus singularibus in futurum collatis, Cap. IX.

1 ¶ *Quæstio.* 2 ¶ *Protheoria, & refutatio primæ opinionis, nūquā vtrāque partē contradictionis esse veram.* 3 *Confirmatio secundæ opinionis. Ratio prima à contradictoriis ad contradictionem.* 4 *Ratio altera à tempore præsenti.* 5 *Refutatio tertiæ opinionis, h.e. neutrā partē contradictionis esse veram. Ratio prima ducens ad incōmodū, quia vtraque pars esset falsa.* 6 *Ratio altera ducens ad alterum incommodum, quia nihil esset quod vtrouis modo contingeret.* 7 ¶ *Confutatio secundæ opinionis, per deductionē ad incōmodum: quia hæc opinio tollit contingentia vtrolibet modo, proinde reddit inanes cōsultationes & actiones nostras. Hypothesis.* 8 *Probatio cōsecutionis.* 9 *Tacitæ solutionis refutatio.* 10 *Destructio consequentis.* 11 *Destructio antecedentis.* 12 ¶ *Solutio rationum adductarum pro secunda opinione. ac primum solutio rationis adductæ in partic. sexta.* 13 *Solutio rationis allatæ in partic. quinta.* 14 ¶ *Quarta opinio, quæ Aristoteli probatur.*

Ἐπὶ μὲν οὖν τῶν ὄντων καὶ γεγονότων, ἀνάγκη τὴν κατάφασιν ἢ τὴν ἀπόφασιν ἀληθῆ ἢ ψευδῆ εἶναι[f]. ἔστω μὲν γὰρ καθόλου ὡς καθόλου[g], ἀεὶ τὸν μὲν ἀληθῆ ἢ ψευδῆ εἶναι. ἔστω δὲ καθ' ἕκαστα ὡς περ εἴρηται[h]. ὅτι ὁ μὲν καθόλου μὴ καθόλου λεχθέντων, οὐκ ἀνάγκη. εἴρηται δὲ καὶ πρότερον. ἔστω δὲ καθ' ἕκαστα καὶ μελλόντων, οὐχ ὁμοίως[i]. ¶ Ἐπὶ μὲν πάσης καταφάσεως καὶ ἀποφάσεως ἀληθοῦς, καὶ ψευδοῦς· καὶ ἅπαν ἀνάγκη ὑπάρχειν, ἢ μὴ ὑπάρχειν. εἰ οὖν ὁ μὲν φήσει ἔσεσθαί τι, ὁ δὲ μὴ φήσει τὸ αὐτὸ τοῦτο· δῆλον ὅτι ἀνάγκη ἀληθεύειν τὸν ἕτερον αὐτῶν, εἰ πᾶσα κατάφασις ἢ ἀπόφασις ἀληθής, ἢ ψευδής. ἄμφω[o] γοῦν οὐχ ὑπάρξει

In iis igitur quæ sunt, & quæ facta sunt, necesse *est* affirmationem & negationem verā vel falsam esse[f]. & in vniuersalibus quidem vniuersaliter *acceptis*[g] semper alterā esse veram, alteram falsam: necnon in singularibus, vt dictum fuit[h], in vniuersalibus autē nōn vniuersaliter sumptis, non *est* necesse: ac de his quoque dictum fuit[i]. in singularibus autem futurisque, non similiter[k].

¶ Nam si[m] omnis affirmatio vel negatio est vera vel falsa: omnia necesse est esse, aut non esse. si quis enim aliquid fore dicat, alter idipsum neget: *profectò* necesse est, alterum eorum verè dicere, si *modò* omnis affirmatio vel negatio est vera vel falsa. vtraque[o] enim simul non

f Non est sensus affirmationem & negationē esse simul veram aut simul falsam: sed, alteram esse veram, alteram falsam.
g Enunciationes vniuersales seu de rebus vniuersalibus vniuersaliter acceptis, appellat eas enunciationes oppositas, quarū altera est vniuersalis, altera particularis: vt omnis homo est iustus, nō omnis homo est iustus. Sed ut ita appellat, cum altera sit particularis? quia sumit appellationem à præstantiori cōtradictionis parte. vniuersalis nāque enūciatio præstat particulari. Cap. 7. part. 8 & 9.

a Eodē c. 7. part. 10. k Sub altera pars cōtradictionis est vera, altera falsa. l *Docet valere consecutionē à vero ad verum*: vtputa si affirmatio est vera, res est: si negatio est vera, res non est. vtitur autem syllogismo hypothetico in prima figura. Si affirmans aut negans, verè aut falsò dicit: necesse est rem esse, aut non esse: si affirmatio vel negatio est vera vel falsa, affirmans aut negans, verè aut falsò dicit. necesse est rem esse vel non esse. m *Conclusio.* n *Minor propositio.* o *Probat antecedens minus propositionis, qua probatione ducit falsum esse propositionem*: id est vtramque partem contradictionis esse veram.

erunt [a] in huiusmodi [b] rebus. quoniam [c] si verè dicitur esse album, aut non esse album: necesse est, esse album, aut non album. & [d] si est album, aut non album: verè affirmatur, vel negatur. & si non est, falsò dicitur. & si falsò dicitur, non est.

¶ Quare [e] necesse est vel affirmationem vel negationem esse veram aut falsam. nihil[g] igitur est, nec fit fortuitò, nec vtroli-bet modo: neque erit aut non erit: sed omnia *fiunt* ex necessitate, nō vtrouis modo. nam[h] aut verè dicit qui affirmat, aut qui negat. similiter [i] enim [k] fieret, aut non fieret. quod [l] enim vtrouis modo accidit, nō magis hoc quàm illo modo [m] *se* habet aut *se* habebit. ¶ Præterea, si nunc est album, verè dici antea poterat fore album. quare semper dici verè potuit, quicquid fit, esse, aut fore. quòd si semper dici verè potuit esse, aut fore: non potest hoc non esse, aut non fore. quod autem non potest non fieri, impossibile *est* nō fieri. & quod impossibile est non fieri, necesse *est* fieri. futura igitur omnia necesse *est* fieri. ergo nihil vtrouis modo, nihil fortuitum erit: quia si *esset* fortuitum, non *esset* necessariò. ¶ Neque verò dici potest neutrum verum esse: veluti neque fore, neque non fore. Primum enim, cùm sit affirmatio falsa, *erit* affirmatio non vera: & cùm hæc sit falsa, continuò affirmationem non esse veram.

¶ Præterea si verè dicitur album simul & magnum *esse*, oportet vtraque esse. sin autē *verè dicitur* fore cras, oportet fore cras.

[a] Affirmatio & negatio nō possunt esse simul vere.
[b] Id est, futuris.
[c] *Maior propositio.*
[d] *Docet consequutionem reciprocam: adeo vt non minùs liceat arguere à re ad rem quàm à re ad vocem.*
[e] *Vitur duplici enthymemate: ita vt consequens prioris sit antecedens posterioris.* sic enim arguit: Aut affirmans aut negās, verè loquitur. ergo aut affirmatio aut negatio est vera. ergo omnia sunt ex necessitate, nihil est quod posit esse vel non esse.
[f] *Consequens primi enthymematis.*
[g] *Consequens secundi enthymematis.*
[h] *Antecedens primi enthymematis.*
[i] *Probat consequutionem secundi enthymematis syllogismo expositorio in secunda figura ex mutuo affirmante, & mutuo negante.*
[k] Quod vtrouis modo euenire potest, nō est certum: quia potest æque fieri & non fieri. at quodcumque fit, est certum: constat enim aut fieri aut non fieri, si affirmatio sit vera: aut non fieri, si negatio sit vera. ergo quod fit, nō vtrouis modo euenire potest, sed est necessarium.
[l] *Minor propositio.* Aio similiter, quia ita est in re, vt in enūciatione. si affirmatio est vera, res fit. si negatio vera, res non fit.
[m] Id est, ram potest fieri quàm non fieri.

ἅμα [a] δῆλον [a] τοῖς τοιούτοις [b]. εἰ γὰρ ἀληθὲς εἰπεῖν, ὅτι λευκόν, ἢ ὅτι οὐ λευκόν· ἀνάγκη εἶναι λευκὸν, ἢ οὐ λευκόν. καὶ [d] εἰ ἔστι λευκόν, ἢ οὐ λευκόν· ἀληθὲς ἦν φάναι, ἢ ψεύδεσθαι· καὶ εἰ μὴ ὑπάρχει, ψεύδεται· καὶ εἰ ψεύδεται, οὐχ ὑπάρχει. ¶ ὥστε τι [e] ἀνάγκη ἢ τὸν καταφάσιν, ἢ τὴν ἀπόφασιν, ἀληθῆ εἶναι, ἢ ψευδῆ. οὐδὲν [g] ἄρα οὔτε ἔστιν, οὔτε γίνεται, οὔτε ἀπὸ τύχης, οὔθ' ὁπότερ' ἔτυχεν, οὐδὲ ἔσται ἢ οὐκ ἔσται, ἀλλ' ἐξ ἀνάγκης ἅπαντα, καὶ οὐχ ὁπότερ' ἔτυχεν. ἢ [h] γὰρ ὁ φὰς ἀληθεύει, ἢ ὁ ἀποφάς. ὁμοίως [i] δὲ [k] καὶ ἐγένετο, ἢ οὐκ ἐγένετο· τὶ [l] δὲ ὁπότερ' ἔτυχεν, οὐδὲν μᾶλλον οὕτως, ἢ μὴ οὕτως [m] ἔχει, ἢ ἕξει. ¶ Ἔτι δέ, εἰ ἔστι λευκὸν νυνὶ, ἀληθὲς ἦν εἰπεῖν πρότερον, ὅτι ἔσται λευκόν. ὥστε ἀεὶ ἀληθὲς ἦν εἰπεῖν ὁποιονοῦν τῶν γιγνομένων ὅτι ὄντων, ἢ ἔσται. εἰ δὲ ἀεὶ ἀληθὲς ἦν εἰπεῖν, ὅτι ὄντ', ἢ ἔσται· οὐκ οἷόν τε τοῦτο μὴ εἶναι, οὐδὲ μὴ ἔσεσθαι. ὃ δὲ μὴ οἷόν τε μὴ γενέσθαι, ἀδύνατον μὴ γενέσθαι. ὃ δὲ ἀδύνατον μὴ γενέσθαι, ἀνάγκη γενέσθαι. ἅπαντα οὖν τὰ ἐσόμενα ἀνάγκη γενέσθαι. οὐδὲν ἄρα ὁπότερ' ἔτυχεν, οὐδὲ ἀπὸ τύχης ἔσται. εἰ δὲ μὴ ἀπὸ τύχης, οὐκ ἐξ ἀνάγκης. ¶ Ἀλλὰ μὴν οὐδὲ ὡς οὐδέτερον ἀληθὲς, ἐνδέχεται λέγειν· οἷον [ὅτι] οὔτε ἔσται, οὔτε οὐκ ἔσται. φανερὸν μὲν δὴ, οὕτως τὴς καταφάσεως ψεύδοις, ἢ ἀποφάσεως οὐκ ἀληθὴς. ¶ Τῶν δὲ ψεύδοις οὔσης, συμβαίνει τὴν κατάφασιν μὴ ἀληθῆ εἶναι.

¶ Καὶ πρὸς τούτοις, εἰ ἀληθὲς ἦν εἰπεῖν, ὅτι λευκὸν ἅμα καὶ μέγα, δεῖ ὑπάρξειν εἰς αὖριον, δεῖ ὑπάρξειν εἰς αὖριον.

[a] Affirmatio & negatio nō possunt esse simul vere.
[b] Id est, futuris.
[c] *Maior propositio.*
[d] *Docet consequutionem reciprocam: adeo vt non minùs liceat arguere à re ad rem quàm à re ad vocem.*
[e] *Vitur duplici enthymemate: ita vt consequens prioris sit antecedens posterioris.* sic enim arguit: Aut affirmans aut negās, verè loquitur. ergo aut affirmatio aut negatio est vera. ergo omnia sunt ex necessitate, nihil est quod posit esse vel non esse.
[f] *Consequens primi enthymematis.*
[g] *Consequens secundi enthymematis.*
[h] *Antecedens primi enthymematis.*
[i] *Probat consequutionem secundi enthymematis syllogismo expositorio in secunda figura ex mutuo affirmante, & mutuo negante.*
[k] Quod vtrouis modo euenire potest, nō est certum: quia potest æque fieri & non fieri. at quodcumque fit, est certum: constat enim aut fieri aut non fieri, si affirmatio sit vera: aut non fieri, si negatio sit vera. ergo quod fit, nō vtrouis modo euenire potest, sed est necessarium.
[l] *Minor propositio.* Aio similiter, quia ita est in re, vt in enūciatione. si affirmatio est vera, res fit. si negatio vera, res non fit.
[m] Id est, ram potest fieri quàm non fieri.

[m] Quæ scilicet non est semper coniuncta cum actu: vt cùm dicimus hominem posse ridere, qui non semper ridet.
[n] Altera est potestas coniuncta semper cum actu, vt si quis dicat Solem posse moueri.

εἰ δὲ μήτε ἔσται, μήτε μὴ ἔσται εἰς αὔριον· οὐκ ἂν εἴη τὸ ὁπότερ' ἔτυχεν· οἷον ναυμαχία· δέοι γὰρ ἂν μήτε γενέσθαι ναυμαχίαν, μήτε μὴ γενέσθαι. ¶ Τὰ μὲν δὴ συμβαίνοντα ἄτοπα, ταῦτα καὶ τοιαῦτα ἕτερα, εἴπερ πάσης καταφάσεως καὶ ἀποφάσεως ἢ ὅλῃ τῷ καθόλου λεγομένων ὡς καθόλου, ἢ ὅλῃ τῷ καθ' ἕκαστον, ἀνάγκη τῷ ἀπηκειμένων, τἀληθῆ εἶναι· τὸ δὲ, ψεῦδος μηδὲν δὲ ὁπότερ' ἔτυχεν εἶναι ἐν τοῖς γινομένοις· ἀλλὰ πάντα εἶναι καὶ γίνεσθαι ὡς ἀνάγκης. ὥστε οὔτε βουλεύεσθαι δέοι ἄν, οὔτε πράγματα εἶναι· ὡς ἐὰν μὲν τοῦτ' ποιήσωμεν, ἔσται τοῦτ'· ἐὰν δὲ μὴ τοῦτ', οὐκ ἔσται τοῦτ'. ¶ Οὐδὲν γὰρ κωλύει καὶ εἰς μυρίους ἔτος, τὸν μὲν φάναι τοῦτο ἔσεσθαι, τὸν δὲ μή, φάναι. ὥστε ὅῃ ἀνάγκης ἔστεσθαι, ὁπότερ οὖν αὐτῶν ἀληθὲς εἶπεν τότε. ¶ Ἀλλὰ μὴν οὐ τοῦτο διαφέρει, εἴ τινες εἶπον τὸν αὐτὸν φάσιν, ἢ μὴ εἶπον· δῆλον γάρ, ὅτι οὕτως ἔχει τὰ πράγματα, κἂν μὴ ὁ μὲν καταφήσῃ τι, ὁ δὲ ἀποφήσῃ. οὐ γὰρ διὰ τὸ καταφάσθαι ἢ ἀποφάσθαι, ἔσται, ἢ οὐκ ἔσται· οὐδὲ εἰς μυρίους ἔτος μᾶλλον, ἢ ἐν ὁποσῳοῦν χρόνῳ. ὥστε εἰ ἐν ἅπαντι τῷ χρόνῳ οὕτως ἔχει, ὡς τὸ ἕτερον ἀληθεύεσθαι· ἀνάγκη δὴ τοῦτο γενέσθαι· καὶ ἕκαστον τῷ γινομένων, ἀεὶ οὕτως ἔχειν ὡς τὸ ὅῃ ἀνάγκης γίνεσθαι· ὅτι δὲ ἀληθῶς εἶπέ τις ὅτι ἔσται, οὐχ οἷόν τε μὴ γενέσθαι· καὶ τὸ γιγνόμενον, ἀληθὲς ἦν εἰπεῖν ἀεί, ὅτι ἔσται. ¶ Εἰ δὴ ταῦτα, ἀδύνατα (ὁρῶμεν γὰρ ὅτι ἔστιν ἀρχὴ τῷ ἐνομένων καὶ τοῦ τὸ βουλεύεσθαι, καὶ τοῦ τὸ πράξαι τι· καὶ ὅτι ὅλως ὅτιν ἐν τοῖς μὴ ἀεὶ ἐνεργοῦσι,

at si *verè dicitur* neq; fore neque nō fore eras, nō erit, quod vtrolibet modo accidit: vt bellū nauale: oportebit enim nec fieri nauale bellum, neque non fieri.

7 ¶ Accidunt igitur hæc incommoda, atque eiusmodi alia, si ex omni affirmatione ac negatione quæ *sibi mutuò* opponuntur, siue *sint* de *rebus* vniuersalibus vniuersaliter *acceptis* siue de *rebus* singularibus, necesse *sit* alteram esse veram, alteram falsam: nempe nihil esse in iis quæ fiunt, quod vtrolibet modo eueniat, sed omnia esse ac fieri ex necessitate. quamobrem neque consultare oportet nec studiosè agere: quasi si hoc faciamus, hoc futurum sit: sin minùs, non sit

8 futurum. ¶ Nihil enim prohibet, ad decem millia annorum alium affirmare hoc futurum, alium negare: adeo vt ex necessitate futurum sit, vtrumuis tunc

9 verè diceretur. ¶ Neq; verò interest, vtrùm aliqui contradictionem dixerint, an non dixerint. Perspicuum est enim, res ita *se* habere, etiamsi non alter affirmauerit, alter negauerit. non enim quia affirmatum aut negatum sit, ideo *res* erit aut non erit, vel ad decem millia annorum, vel in quouis tempore. Quare si omni tempore sic res *se* habebat, vt alterum verè diceretur: necesse est, hoc fieri: & quodcumque sit, semper ita *se* habuit, vt ex necessitate fieret. nā quādo verè dixit aliquis fore, nō potest nō fieri. & quod factū est, semper verè dici potuit futu-

10 rū esse. ¶ Ergo si hęc sunt imposſibilia: (videmus.n. esse rerū futurarū principiū ex eo q̄ cōsultamus & agimus aliquid. & omnino in iis quæ nō sēper sunt actu,

videmus esse potestatẽ vt sint & nõ sint similiter. in quibus vtrũque euenire potest: numerũ tã esse, quàm non esse: idcirco & fieri, & non fieri. multáque nobis manifesta sunt, ita se habentia. Vt puta hæc vestis potest discindi, nec discinditur, sed priùs atteretur. itidémque potest non discindi. neque enim priùs attrita fuisset, nisi potuisset non discindi. quare etiam in aliis generationibus idem dicendum est, quæcumque dicũtur secundum ciusmodi potestatem.) ¶Perspicuum igitur est, nec esse nec fieri omnia ex necessitate: sed alia[a] quidem vtrouis modo cõtingere, nec magis affirmationem esse veram quàm negationem: alia[b] verò esse in quibus alterum magis & plerumque sit: sed tamen accidit, vt alterum[c] fiat, alterum[d] minimé. ¶Ergo[11] quod est, necesse est esse quando est: & quod non est, necesse est non esse quando non est. verùm nec necesse est esse quicquid est: nec necesse est non esse quicquid non est. quoniam, quicquid est, esse ex necessitate quando est, non idem valet quod, simpliciter esse ex necessitate. Idem dicendum est de eo quod non est. ¶Eadem est ratio contradictionis. quiduis enim esse aut non esse, & fore aut non fore[f] necesse est. non tamen alterum separatim dictum, est necessarium. Vtputa necesse est cras fore vel non fore bellum nauale. non est autem necesse, cras fieri bellum nauale: nec necesse est, cras non fieri: sed necesse est fieri aut nõ fieri. ¶Quare cùm orationes[14] similiter veræ sint atque res:

τὸ δυνατὸν εἶ), καὶ μὴ εἶ) ὁμοίως· ἐν οἷς ἄμφω ἐνδέχεται, καὶ τὸ εἶναι καὶ τὸ μὴ εἶ)· ὥστε καὶ τὸ γρύεσθαι, καὶ τὸ μὴ γρύεσθαι. καὶ πολλὰ ἡμῖν δῆλά ἐστιν οὕτως ἔχοντα· οἷον ὅτι τουτὶ τὸ ἱμάτιον, δυνατόν ἐστι διατμηθῆναι, καὶ οὐ διατμηθήσεται, ἀλλ' ἐμπεσεῖται καταβιβήσεται· ὁμοίως δὲ καὶ τὸ μὴ διατμηθῆναι δυνατόν· οὐ γὰ ἂν ὑπῆρχε τὸ ἐμπεσεῖν αὐτὸ καταβῆναι, εἰ μὴ δυνατὸν [λῶ τὸ] μὴ διατμηθῆναι, ὥς τε καὶ ὅπη ἄλλων γρύσεων, ὅσαι κ' δυνάμει λέγονται τὼ τοιούτω.) ¶Φανερὸν ἄρα ὅτι οὐκ ἀπαντα ἐξ ἀνάγκης οὔτ' ἔστι, οὔτε γίνεται· ἀλλὰ τὰ μὲν, ὁπότερ' ἔτυχε, καὶ εὐθὺς μᾶλλον ἢ ἡ κατάφασις ἢ ἡ ἀπόφασις [λῶ] ἀληθής· τὰ δὲ μᾶλλον μὲν καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἀληθῆ ἔστιν, οὐ μὲν ἀλλ' ἐνδέχεται γίνεσθαι ἐκάτερον, θάτερον δ' μή. ¶Τὸ μὲν οὖν εἶ) τὸ ὂν ὅταν ᾖ, καὶ τὸ μὴ ὂν μὴ εἶ)· ὅταν μὴ ᾖ, ἀνάγκη· οὐ μέν τοι οὐτε τὸ ὂν ἅπαν ἀνάγκη εἶ)· οὔτε τὸ μὴ ὄν, ἀνάγκη μὴ εἶ). οὐ γὰ ταὐτὸν ἐστι τὸ ὂν ἁπλῶς εἶ) ἐξ ἀνάγκης ὅτε ἐστὶ, καὶ τὸ ἁπλῶς εἶ) ἐξ ἀνάγκης. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ μὴ ὄντος. ¶Καὶ ὅπη δ' ἡ ἀντιφάσεως δὲ ὁ αὐτὸς λόγος ἐστὶ μέν ἢ μὴ εἶ)· ἅπαν, ἀνάγκη· καὶ ἐνδέχεσθαι γε ἢ μή· οὐ μέν τοί γε διώρισται εἶναι θάτερον ἀνάγκη. λέγω δὲ, οἷον ἀνάγκη μὲν ἐνδέχεσθαι ναυμαχίαν αὔριον ἢ μὴ ἔσεσθαι· οὐ μέν τοι γρύεσθαί γε αὔριον ναυμαχίαν ἀνάγκη, οὐδὲ μὴ γρύεσθαι· γενέσθαι μέν τοι ἢ μὴ γρύεσθαι, ἀνάγκαιον.

¶Ὥστ' ἐπεὶ ὁμοίως οἱ λόγοι ἀληθεῖς, ὥσπερ καὶ τὰ πράγματα·

a Vt enunciationum, amicum obuiã fieri, hæc vocantur contingẽtia æqualia: quia æquè possunt euenire, & non euenire.

b Vt sodientem terram, inuenire thesaurum. facpiùs enim vera est negatio quàm affirmatio. hæc sunt contingentia inæqualia.

c Quod rarò accidit.

d Quod plerumque euenit.

e Hoc vocatur necessarium non ex suppositione, id est simpliciter, sed ex suppositione. Solem moueri, (exempli causa) est necessarium. Dico esse, non est necessarium ἁπλῶς, sed ex suppositione si supponatur Sol esse super terrã. Sic necesse est quidpiam esse, si supponatur esse: quia non potest idem simul esse & non esse.

f Alternatè.

δῆλον ὅτι ὁπόσα οὕτως ἔχει, ὥςτε ὁπότερ' ἔτυχε, καὶ τἀναντία ἐνδέχεσθαι, ἀνάγκη ὁμοίως ἔχειν καὶ τ' ἀντίφασιν. ὅπερ συμβαίνει ἐπὶ τοῖς μὴ ἀεὶ οὖσιν, ἢ μὴ ἀεὶ μὴ οὖσι. τούτων γὰρ ἀνάγκη μᾶλλον θάτερον μέρειον τῆς ἀντιφάσεως ἀληθὲς εἶναι ἢ ψεῦδος, ἢ μᾶλλον τι τόδε ἢ τόδε, ἀλλ' οὐδέτερον ἔτυχε. τὸ μᾶλλον μὲν ἀληθὲς ἢ ψεῦδος ἐπὶ τῶν ὄντων, οὕτως ἔχει καὶ ἐπὶ τῶν μὴ ὄντων μέν, δυνατὸν δὲ εἶναι ἢ μὴ εἶναι· ἀλλ' ὡςπερ εἴρηται.

perſpicuum *eſt*, *in ijs* quæ ita *ſe* habent, vt vtrolibet modo contingant,& cõtraria euenire poſſint,neceſſe eſſe vt ſimilis ſit ratio contradictionis. quod quidẽ in iis accidit quæ non ſemper ſunt,vel non ſemper nõ ſunt. Ex his enim neceſſe *eſt* alteram partem contradictionis eſſe veram vel falſam:non hoc,vel illud,ſed vtrumvis. & magis quidem *eſſe* veram alteram *partem*[a], non tamen iam veram,aut falſam. Itaque perſpicuum *eſt*, non neceſſe *eſſe* vt omnis affirmationis & negationis quæ *ſibi inuicem* opponuntur,alera ſit vera, altera falſa[b].nõ enim vt in iis quæ ſunt[c], ſic *res ſe* habet in iis quæ nõ ſunt poſſũtque eſſe vel non eſſe:ſed quemadmodum dictum eſt.

a Cùm ſcilicet eſſ cont ingens inæquale.
b Definite, ita vt dici poſſit, vtra ſit vera, vtra falſa.
c Vel ſũpta ſunt d Ariſtottles breuitatis cauſã ſolius affirmationis mentionẽ facit. ſed idẽ intelligẽdã eſt de negatione.ideóq; cõcluder non ſolùm affirmationẽ,ſed etiam negationẽ conſtare ex nomine & verbo, vel ex infinito nomine & verbo.
e De quo aliquid dicitur.
f Id eſt,nomẽ infinitum: quod olim nomine carebat.antequam ab Ariſtotele appellaretur nomẽ infinitum.
g Niſi vnũ eſſet: nõ rectè colligeretur,enunciationẽ eſſe ex nomine & verbo,vel ex infinito nomine & verbo: quia poſſũt cõſtare ex pluribus nominibus aut verbis, ſed iam dictũ fuit cap. 8, part. 4.& ſequent. vnũ ſubiectũ & vnũ attributũ eſſe debere.
h Sub. vel negatione.

De enunciationibus ſecundi vel tertij adiacentis, finitis aut infinitis, CAP. X.

1 ¶ De enunciationibus ſecundi adiacentis. Diuiſio. 2 Tacitæ obiectionis ſolutio. 3 Series. 4 ¶ De enũciationibus tertij adiacẽtis. 5 ¶ Debis quæ habent ſubiectũ finitumquæ vel ſetectiã cõſtare ex pluribus nominibus aut verbis, ſed iam dictũ fuit cap. 8, part. 4.& ſequent. vnũ ſubiectũ & vnũ attributũ eſſe debere. b Sub. vel negatione. i Id eſt, prius ab Ariſtot. vocari incipieret Nomen infinitũ. Secutus ſum vulgatam lectionẽ,quã in omnibus cod. reperi tam excuſis quàm manuſcript. vereor tamẽ ne ita leg. ſit. ſint indefinite, 6 vel definitæ. 7 Epilogus. 8 De his quæ habẽt ſubiectũ infinitũ. 9 ¶ Hypotheſis. ¶ Ad tractatum de enunciationibus ſecundi adiacentis. De verbo adiectionis. 10 De ratione efficiendi ſubiectum infinitum. 11 ¶ Ad tract. de enunciationibus tertij adiacentis ex ſubiecto finito & attributo infinito. Collatio harum enunciationum cum enunciationibus finitis contrariis, vel ſubcontrariis. 12 An valeat conſecutio à negatione finita ad affirmationem ex attributo infinito. 13 ¶ Ad tract. de enunciationibus tertij adiacentis ex ſubiecto infinito. Subiectum vel attributum infinitum,non eſſe negationem. 14 Quæ infinita cum finitis conferri poſſint. 15 ¶ De nominibus, & verbis tranſpoſitis.

ἘΠεὶ δ' ὅτι μέν ἐστι κατά τινος ἡ κατάφασις σημαίνουσα τοῦτο δέ ἐστιν ἢ ὄνομα ἢ τὸ ἀόριστον ὄνομα· τὸ δὲ ἓν ἢ ἐπὶ πολλῶν ἓν καὶ καθ' ἑνός τὸ ἓν τῇ καταφάσει· τὸ δὲ ὄνομα εἴρηται καὶ τὸ ἀόριστον πρότερον· (τὸ γὰρ οὐκ ἄνθρωπος, ὄνομα μὲν οὐ λέγω, ἀλλ' ἀόριστον ὄνομα· ἓν γάρ πως σημαίνει τὸ ἀόριστον ὄνομα. ὥςπερ καὶ τὸ οὐχ ὑγιαίνει, οὐ ῥῆμα, ἀλλ' ἀόριστον ῥῆμα· ἐπὶ πάντα γὰρ ἁρμόττει κατάφασις καὶ ἀπόφασις,

QVoniam autẽ affirmatio ſignificat aliquidde aliquo: atque hoc[c] eſt vel nomẽ, vel innominatum[f]: vnum[g] autem eſſe oportet, & de vno, quod eſt in affirmatione[h]:nomen autem, & innominatum, dictũ eſt priùs[i]: (etenim nõ homo non voco nomen,ſed infinitum nomen. nam vnam rem quodãmodo[k] ſignificat nomen infinitum. quemadmodũ non valet,non *appello* verbũ, ſed infinitũ verbũ) erit igitur omnis affirmatio & negatio

Quid autẽ *ſit* nomen, & quid nomen infinitũ, dictũ eſt priùs, nempe cap. 2.
k Nomen infinitum videtur plura ſignificare, im

nõ infinita entia & non entia,vt dictum eſt ſupra cap. 2. part. 4 ſed nihilominùs dicitur vnum ſignificare negatione,quia ſignificat multa,non vt multa ſunt, ſed vt vnũtur in negatione vnius.exẽpli cauſa,non homo ſignificat infinita quatenus vniuntur in negatione hominis,i. quatenus non ſunt homines. l Secundi adiacentis.

vel ex nomine & verbo, vel ex infinito nomine & verbo. ¶ At[2] sine verbo nulla est affirmatio, nec negatio. nam Est, vel Erit, vel Erat[b], vel Fit, & cetera eiusmodi, sunt verba, vt ex iis constat quæ *suprà*[c] posita fuerunt: quoniam adsignificant tempus. ¶ Quocirca erit prima[d] affirmatio & negatio, est homo, non est homo: deinde, est non homo, non est non homo. rursus, est omnis homo, non est omnis homo: est omnis non homo, nō est omnis non homo. & in extrinsecis[e] temporibus eadem est ratio. ¶ Cùm autem *verbum* Est tertium insuper attribuitur[f], iam dupliciter dicuntur[g] oppositiones[h]. ¶ Exempli gratia, est iustus homo: illud Est dico tertium componi (*seu* nomen seu verbum *appelletur*) in hac affirmatione. Idcirco quatuor[i] hæc erunt: quorum duo[k] ad affirmationem & negationem[l] se habent vt priuationes[m], duo[n] verò minimè[o]. Hoc dico: quia *verbum* Est aut iusto[p] adiicietur, aut non iusto[q]. quare etiam negatio[r]. quatuor igitur erunt. Intelligimus autem quod dictū est, ex infrà scriptis: Est iustus homo: huius negatio, non est iustus homo. est non iustus homo: huius negatio, non est non iustus homo. nam hîc *verbum* Est & NON EST, iusto & nō iusto adiiciuntur. Hæc igitur,

ἢ ἐξ ὀνόματος καὶ ῥήματος, ἢ ἐξ ἀορίστου ὀνόματος καὶ ῥήματος.

¶ Ἄνευ[a] δὲ ῥήματος οὐδὲ μία κατάφασις, οὐδὲ ἀπόφασις· τὸ γὰρ ἔστιν, ἢ ἔσται, ἢ ἦν[b], ἢ γίνεται, ἢ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα, ῥήματα ἐστὶν κατὰ μέρος· δῆλα[c]· σημαίνει γὰρ χρόνον. ¶ Ὥστε πρώτη[d] [ἔσται] κατάφασις καὶ ἀπόφασις, τὸ ἔστιν ἄνθρωπος, οὐκ ἔστιν ἄνθρωπος· εἶτα, ἔστιν οὐκ ἄνθρωπος, οὐκ ἔστιν οὐκ ἄνθρωπος. πάλιν, ἔστι πᾶς ἄνθρωπος, οὐκ ἔστι πᾶς ἄνθρωπος· ἔστι πᾶς οὐκ ἄνθρωπος, οὐκ ἔστι πᾶς οὐκ ἄνθρωπος. καὶ ἐπὶ τῶν ἐκτὸς[e] δὲ χρόνων, ὁ αὐτὸς λόγος ἐστίν. ¶ Ὅταν δὲ τὸ ἔστι τρίτον προσκατηγορῆται[f], ἡδὴ δίχως λέγομεν[g] αἱ ἀντιθέσεις[h]. ¶ Λέγω δὲ, οἷον, ἔστι δίκαιος ἄνθρωπος, τὸ ἔστι τρίτον φημὶ συγκεῖσθαι ὄνομα ἢ ῥῆμα, ἐν τῇ καταφάσει. ὥστε δῆλα τὰ τέτταρα[i] ταῦτα ἔσται· ὧν τὰ μὲν δύο[k], περὶς τὴν κατάφασιν καὶ ἀπόφασιν· ἔξεις κτ[l] τὸ σημαινόμενον, ὡς αἱ στερήσεις[m]· τὰ δὲ δύο[n], οὔ[o]. λέγω δ', ὅτι τὸ ἔστιν, ἢ πρὸς δίκαιον προσκείσεται, ἢ πρὸς οὐ δίκαιον[q]. ὥστε καὶ ἡ ἀπόφασις[r] τέτταρα οὐκ ἔσται. νοοῦμεν δὲ τὸ λεγόμενον, ἐκ τῶν διαγραμμένων. ἔστι δίκαιος ἄνθρωπος τούτου ἀπόφασις, οὐκ ἔστι δίκαιος ἄνθρωπος. ἔστιν οὐ δίκαιος ἄνθρωπος· τούτου ἀπόφασις, οὐκ ἔστιν οὐ δίκαιος ἄνθρωπος. τὸ δὲ ἔστιν οὐκ ἔστιν

---

a Mirari aliquis potuisset, cur Aristoteles diuiserit enunciationē ratione subiecti finiti vel infiniti, non item ratione attributi, idcirco ait nullam enunciationē esse fine verbo. q. d. in enunciatione secundi adiacentis nō esse attributū infinitū, quia attributū est verbum, quod in enūciatione non est verbum infinitum, sed verbō negans.

b Obserua, Aristotelem hoc loco verbi appellatione complecti etiā casum verbi.

c Cap. 3.

d Rectè enunciationes finitas præponit infinitis, quia nomen finitum est prius & simplicius infinito. Id est, præterito & futuro, quæ sunt extra tēpus præsens, idque ex vtraque parte claudunt.

e Hæ dicūtur enūciationes tertij adiacētis: quia constant quodammodo ex tribus partibus, 1, nomine subiecto, nomine attributo, & copula quæ vocatur tertium ad iacens. vt in hac enunciatione, Homo est iustus, homo est subiectū: iustus, attributū: est, copula. scire tamen oportet, copulam illā non esse verè partem enunciationis distinctā à ceteris. primùm quia copula illa nullam rem significat. præterea quia nō debet seiungi ab attributo. quandoquidem hæc idem valent, homo currit, & homo est currens.

f Id est duplicantur, eorum numerus duplo maior fit. quoniam enunciationum secundi adiacentis diuisio sumebatur solùm à subiecto: harum verò enunciationum tertij adiacentis diuisio sumitur non solùm à subiecto, sed etiam ab attributo.

g Id est, contradictiones.

h Quæ habent idem attributum, & quodammodo idem subiectum. dixi quodammodo, quia duæ habent subiectum finitum, duæ infinitum. hæ autē in typo infrà delineato sunt in angulis illis collocatæ, α, β, γ, δ.

i Id est, γ, δ.

k Id est, γ, δ.

l Sub simplices. nempe α, β.

m Sensus est, enūciationes γ, δ, ita referri ad α, β: vt priuationes referuntur ad habitus. nam attributum finitum est habitus, vel è comparatur habitui, vt Iustus. attributum infinitum, vt non iustus, comparatur priuationi Iniustus, vt in subiecto typo cerni potest.

n Id est, α, β.

o Non referuntur ad alias duas, id est ad γ, δ, vt infrà.

p Id est, attributo finito

q Id est, attributo infrà autem part. 10. negationem vocabit hanc voculam NON. Ergo sensus horum verborū est, copulam NON EST adiungi vel attributo finito, vel infinito.

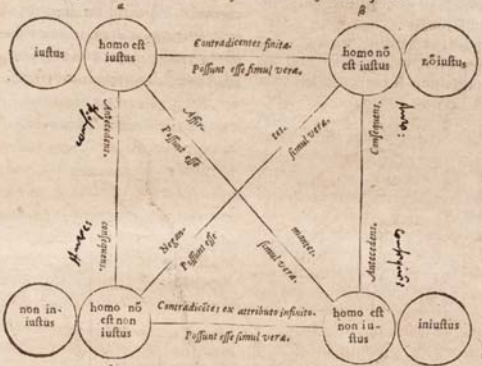
ὡς τὸ

ὥςπερ ἐν τοῖς ἀναλυτικοῖς [a] εἴρηται, οὕτω τέτακται.

vt in Analyticis [a] dictum est, ita disposita sunt.

a Lib. 1. prior. Analyt. cap. vlt. vnde colligimus typum sequentē.

Typus enunciationum indefinitarum ex subiecto finito.

b Id est subiecti.

c Sup. & negatio.

d Nam, quia indefinitæ comparātur particularibus, omnes ex diametro oppositæ poterant esse simul verę, in materia scilicet cōtingenti: nempe tam α & γ, quàm β & δ. at in enūciationibus definitis secus est: quoniam α & γ, quæ sunt vniuersales, numquàm sunt simul veræ. sed β & δ, quæ sunt particulares, reperiuntur simul verę in materia contingenti, vt in typo subiecto videre licet.

e Ex diametro in hoc & superiori & sequenti bus typi oppositi dicuntur enūciationes α γ, item β δ.

f Id est in his quæ opponuntur ex diametro β δ, in materia contingenti: vt non omnis homo est iustus, nō omnis homo est non iustus.

¶ Ὁμοίως δὲ ἔξει, κἂν καθόλου τῶ [b] λουόμενος ἢ ἡ κατάφασις [c]· οἷον, πᾶς ἔστιν ἄνθρωπος δίκαιος· ἀπόφασις τούτου, οὐ πᾶς ἔστιν ἄνθρωπος δίκαιος. πᾶς ἔστιν ἄνθρωπος οὐ δίκαιος, οὐ πᾶς ἔστιν ἄνθρωπος οὐ δίκαιος. πλὴν οὐχ ὁμοίως [d] πᾶς καὶ ὅλως ἐναντίον· ἐνδέχεται συναληθεύειν· ἐνδέχεται δὲ ποτέ [e].

¶ Similis erit ratio, si nominis [b] vniuersaliter accepti sit affirmatio [c]. vt omnis est homo iustus: huius negatio, non omnis est homo iustus. omnis est homo non iustus, non omnis est homo non iustus. præterquàm quòd non similiter [d] contingit veras simul esse, quæ ex diametro [e] opponuntur: sed contingit aliquādo [f].

Typus enunciationum definitarum ex subiecto finito.

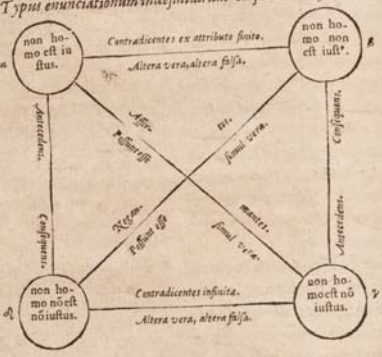
a Quamuis quatuor enũciationes inter se conferãtur, a.b.γ.δ. indefinitæ, ζ & α. β.γ.δ. definitæ: non tamen quælibet cuilibet cõtradicit. sed cùm vni vna contradicere debeat, vt suprà cap. 8. expositum fuit: cõtradictio semper est inter duas: vt inter α & ſ. itẽ inter γ. & δ. b Id est, sibi inuicem contradicunt.

c Id est, tãquàm ad subiectum diuersum à superiori. nam suprà locut' est de subiecto finito: nunc addit subiectum infinitum. idcõque superioribus enunciationibus constantibus ex subiecto finito, addit has quarũ subiectum est infinitum.

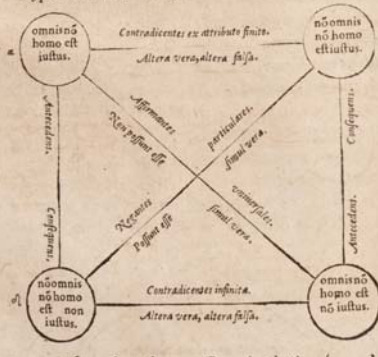
¶Hæ igitur, binæ[a] inter se opponuntur[b]. ¶Aliæ autem, similiter binæ inter se opponuntur, quæ pertinẽt ad non homo tamquam ad subiectum quoddam additum[c]. vt, est iustus non homo, non est iustus non homo: est nõ iustus non homo, non est non iustus non homo.

¶Αὗται μὲν οὖν, δύο[a] αὐτὰ εἰσὶν[b] σταὶ ἀλλήλας. ¶Ἄλλαι δὲ δύο πρὸς τὸ οὐκ ἄνθρωπος, ὡς ὑποκειμένου τινὸς προσκείμεναι[c]· [οἷον] ἔστι δίκαιος οὐκ ἄνθρωπος, οὐκ ἔστι δίκαιος οὐκ ἄνθρωπος· ἔστιν οὐ δίκαιος οὐκ ἄνθρωπος, οὐκ ἔστιν οὐ δίκαιος οὐκ ἄνθρωπος.

Typus enunciationum indefinitarum ex subiecto infinito.

Typus enunciationum definitarum ex subiecto infinito.

dOmnis enim cõtradictio vel est inter enũciationes secundi adiacentis, vel inter enũciationes tertij adiacentis. & rursus vel inter enunc. finitas, vel infinitas, vel par-

His autem non sunt plures[d] op-

¶Πλείους[d] δὲ τούτων οὐκ εἰσὶν ἀπ-

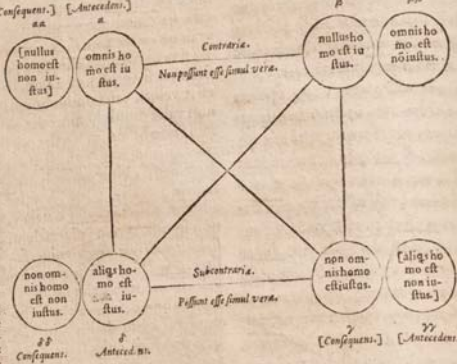
πόσεις[a]. αὗ[b]τη δὲ χωρὶς ἐκείνων[c], καὶ αὐτὴ καθ' αὑτὴ ἔσυ[d]η, ὡς ὁ ὁμοιωτὴ τῷ ἐπ' ἀνθρωπος, φανερὸν ἐκ τούτων.

9 ¶ Ἐὰν οὖν τὸ ἔστι μὴ ἁρμόττῃ, οἷον ὅτι τὸ ὑγιαίνειν τῷ βαδίζειν, ὅτι τοῦτο μὲν τὸ αὐτὸ ποιεῖ ἅπερ ἀληθεύομεν, ὡς ἐὰν τὸ ἔστι φορητὸν ἔπος. οἷον, ὑγιαίνει πᾶς ἄνθρωπος, οὐκ ὑγιαίνει πᾶς ἄνθρωπος, ὑγιαίνει πᾶς ἐκ ἀνθρωπος, οὐκ ὑγιαίνει πᾶς οὐκ ἄνθρωπος. ¶ Οὐ γὰρ ὅτι τὸ οὐ πᾶς ἄνθρωπος, λευκὸν[f], ἀλλὰ τὸ οὐ τῷ τοῦτο φάσιν, τῷ ἀνθρώπῳ προσθέτεον· τὸ γὰρ πᾶς, οὐ τὸ καθόλου σημαίνει, ἀλλ' ὅτι καθόλου. δῆλον δὲ ἐκ τῶνδε, ὑγιαίνει ἄνθρωπος, οὐκ ὑγιαίνει ἄνθρωπος· ὑγιαίνει οὐκ ἄνθρωπος, οὐκ ὑγιαίνει οὐκ ἄνθρωπος· ταῦτα γὰρ ἀλλήλοις ἀντίκειται μὴ καθόλου [ἅμα]. ὥστε τὸ πᾶς, ἢ τὸ μηδείς, οὐδὲν ἄλλο σημαίνει, ἢ ὅτι καθόλου ἢ ὀνόματος ἢ κατάφασιν ἢ ἀπόφασιν· τὰ δὲν ἄλλα ταὐτὰ δεῖ φορτέον. ¶ Ἐπεὶ δὲ ἐναντία ἀπόφασίς ἐστιν ἡ ἀπαντᾷ τῷ ἐναντίῳ δίκαιον, ἡ σημαίνουσα ὅτι οὐδὲν ἔστι ζῷον δίκαιον· αὕτη μὲν φανερὸν ὅτι ἀδύποτε ἔσονται ἅμα ἀληθεῖς ἅμα, ἢ ἐπὶ τῶν αὐτῶν· αἱ δὲ ἀποφάσεις αἱ πεπληρωμέναι ταύταις, ἔσονται ποτὲ μὲν ἐπὶ τῶν αὐτῶν, ἢ πᾶν ἔστι ζῷον δίκαιον, ἔστι ζῷον δίκαιον· ἀκολουθεῖ δὲ τούτοις καὶ αὗται, τῇ μὲν πᾶς ἄνθρωπος οὐ δίκαιός ἐστιν, ἡ οὐδείς ἐστιν ἄνθρωπος δίκαιος· τῇ δὲ τινὲς ἄνθρωποι δίκαιοι, ἡ οὐ πάντες ἄνθρωποι, ὅτι ἐστὶν ἃ πᾶς ἄνθρωπος δίκαιος· ἡ δὲ τινὲς ἄνθρωποι οὐ δίκαιοι, ἡ οὐ πάντες ἄνθρωποι δίκαιοι· ἐπὶ δὲ τῶν ἀδιορίστων ὁμοίως ἔχει τῷ καθόλου· ἡ γὰρ ἀπόφασις ἡ ἀντικειμένη τῷ ἔστι ζῷον δίκαιον, ἐστὶ τὸ οὐκ ἔστι ζῷον δίκαιον· ἡ δὲ τῷ οὐκ ἔστι ζῷον δίκαιον, ἐστὶ τὸ ἔστι ζῷον δίκαιον· ἡ δὲ τῷ ἔστι ζῷον δίκαιον, ἐστὶ τὸ οὐκ ἔστι ζῷον δίκαιον· ἡ δὲ τῷ ἔστι ζῷον δίκαιον, ἐστὶ τὸ οὐκ ἔστι ζῷον δίκαιον· ἡ δὲ τῷ οὐκ ἔστι ζῷον δίκαιον, ἐστὶ τὸ ἔστι ζῷον δίκαιον· ἡ δὲ τῷ οὐκ ἔστι ζῷον δίκαιον, ἐστὶ τὸ οὐκ

mo non iustus. [necesse[a] est enim esse aliquem.]

Ἀνθρωπος οὐ δίκαιος. [ἀναγκη[a] ἐστίν τινα.]

a Inclusa verba præcedentibus nõ cohærent, aut igitur hæc delẽda sũt, aut superiora immutanda, vt accipiatur lectio quã in spatio adscripsimus, quia in quibusdam codicib⁹ reperitur: & ita legatur, Hanc verò, estnõ omnis homo nõ iustus, sequitur oppositã, nempe, est aliquis homo iustus: necesse est enim esse aliquẽ. Sensus autem horum verborũ hic erit. Si nõ omnis homo est non iustus, necesse est aliquem hominẽ esse iustum. Sed mihi magis placet ea lectio, quã in contexũ recepi, & ferè in omnibus lib. reperi: quia rectius argũtur ab affirmante ad negantem, quàm à negante ad affirmantem. quia argumentum illud omnino necessariũ est: hoc verò ita demum si supponatur subiectum esse. nam si homo non sit, falsa erit affirmatio. Vera tñ negatio ἀληθ. vt ex vlt. cap. primi libri prior. Analyt. intelligere licet. at si homo sit, hæ enũciationes. ἀληθ. & ἀληθ. se mutuò consequũtur. Nõ tñdum est etiam Aristotelẽ propositis quatuor enunciationibus, duarum tantùm cõsecutiones exposuisse. id est, β. & δ. nos in typo sequenti supplesimus consecutiones, α, & γ. & vt quæ supplevimus discerni possint ab iis quæ ex Aristotele sumpsimus: his notis [ ] inclusimus ea, quæ Aristoteles breuitatis gratiã prætermisit.

[Perspicuum autẽ est, in singularibus si interrogatus, verè negat, verè etiã affirmari[b]. veluti, Estne Socrates sapiens? non. Socrates igitur est non sapiens. In vniuersalibus autem non est vera affirmatio quæ similiter dicitur[c]: vera autem est negatio[d]. vt, Estne omnis homo sapiens? non. ergo omnis homo est non sapiens. hoc enim falsum est. sed hoc, non omnis igitur homo est sapiens, est verum. hæc autem est oppositã[e]: illa, contraria[f].

Φανερὸν δὲ, ὅτι καὶ ὅτε μὲν τῷ καθ' ἑκαστα [εἰ] ἀληθὲς ἐρωτηθέντα ἀποφῆσαι, ὅτι οὐ καταφῆσαι[b] ἀληθὲς· οἷον, ἆρα Σωκράτης σοφός; οὔ. Σωκράτης ἄρα οὐ σοφός. ὅτε δὲ τῷ καθόλου, οὐκ ἀληθὲς ἡ ὁμοίως λεγομένη[c] ἀληθὲς δὲ ἡ ἀπόφασις[d]. οἷον, ἆρα γε πᾶς ἄνθρωπος σοφός; οὔ. πᾶς ἄρα ἄνθρωπος οὐ σοφός. τὸ τοίνυν ψεῦδος ἀλλὰ τὸ, οὐ πᾶς ἄρα ἄνθρωπος σοφός, ἀληθές· αὕτη δὲ γέ ἐστιν ἡ ἀντικειμένη[e], ἐκείνη δὲ ἡ ἐναντία[f]. Αἱ δὲ κατὰ τὰ ἀόριστα ἀντικείμεναι ὀνόματα καὶ ῥήματα· οἷον ὅτι τὸ μὴ ἄνθρωπος, καὶ μὴ δίκαιος· ὡς παρὰ τὴν φάσιν ἀεὶ ὀνόματος καὶ ῥήματος δεκτέον ἀεὶ ἐπί[g]. οὐκ[h] εἰσὶ δὲ

¶ Quæ verò sunt oppositæ secundum infinita nomina, & verba; qualia sunt, non homo, & non iustus; quasi negationes absque nomine & verbo videri possunt[g]. non[h] sunt tamen:

b Ita vt attributum fiat infinitum. c Id est, vniuersalis infinita. d Id est, contradicit illi affirmationi, omnis homo est sapiens. e Quia comparatur contrariæ, vt in typo particulæ præcedentis, enunciatio ββ comparatur ad β, cùm γ sit contraria α. f Vtitur syllogismo in secunda figura ex maiore propositione affirmante & minore negante: Omnis negatio est vera vel falsa: nomen infinitum, non est verum vel falsum: ergo non est negatio. h Conclusio.

ἀεὶ· γὸ ἀνάγκη ἀληθεύειν ἢ ψεύδεσθαι τὴν κατάφασιν· οἷ σὶ εἰπόντες, οὐκ ἄνθρωπος, οὐδὲν μᾶλλον τὸ εἰπόντος ἄνθρωπος, ἀλλὰ καὶ ἧττον ἀληθευκεν, ἢ ἔψευσται, ἐαὶ μήτι ⁊ φορὰ γένηται. ¶ Σημαίνει δὲ τὸ, ἔστι πᾶς οὐκ ἄνθρωπος δίκαιος, οὐ ἓν μία ἐκείνων ταὐτὸν· οὐδὲ ἡ ἀπόφασις ταύτη, ἢ οὐκ ἔστι πᾶς οὐκ ἄνθρωπος δίκαιος. τὸ δὲ πᾶς οὐ δίκαιος οὐκ ἄνθρωπος, τῷ οὐδεὶς δίκαιος οὐκ ἄνθρωπος, ταὐτὸν σημαίνει. ¶ Μετατεθέντα δὲ τὰ ὀνόματα καὶ τὰ ῥήματα, ταὐτὸν σημαίνει· οἷον, ἔστι πᾶς ἄνθρωπος λευκός, ἔστιν ἄνθρωπος οὐ λευκός. εἰ γὸ μὴ τοῦτο ἔστι, τὰ αὐτὰ πάντοις ἔσονται κατάφασις καὶ ἀπόφασις· ἀλλὰ δέδεικται, ὅτι μία μιᾶς. τὸ δὲ μὴ γὸ ἔστι λευκὸς ἄνθρωπος, κατάφασις τὸ οὐκ ἔστι λευκὸς ἄνθρωπος· τὸ δὲ ἔστιν ἄνθρωπος λευκός, εἰ μὴ αὐτὸ ἔστι τὸ ἔστι λευκὸς ἄνθρωπος, ἔσται κατάφασις ἧττον τὸ οὐκ ἔστιν οὐκ ἄνθρωπος λευκός, ἢ τὸ οὐκ ἔστιν ἄνθρωπος λευκός. ἀλλ' ἡ ἑτέρα μήν ἐστι κατάφασις· τὸ ἔστιν οὐκ ἄνθρωπος λευκός· ἡ ἑτέρα δέ, τὸ ἔστι λευκὸς ἄνθρωπος. ὥστε ἔσονται δύο μιᾶς. ὅτι μὴν οὐ μετατεθέντος τοῦ ὀνόματος καὶ τοῦ ῥήματος, ἡ αὐτὴ γένεται κατάφασις, καὶ ἀπόφασις, δῆλον.

quia [a] semper necesse est veram vel falsam esse negationem: at [b] qui dicit non homo, non magis quàm qui dicit homo, immò minùs verè vel falsò dicit, nisi quid addatur. ¶ Hoc verò *effatum*, est omnis non homo iustus, non idem significat quod aliqua ex *superioribus* illis enũciationibus. *sed* neque huic oppositum, nempe, non est omnis non homo iustus. Hoc autem, omnis *est* non iustus non homo, &, nullus *est* iustus non homo, idem significant. ¶ [c] Transposita [d] autem nomina & verba idem significant. velut, est albus homo, est homo albus. nisi [e] enim hoc *ita* sit, eiusdem [f] erunt plures negationes [g]. sed ostensum est [h], vnã esse vnius. huius [i] enim enunciationis, est albus homo, negatio est, non est albus homo. huius verò, est homo albus; nisi sit eadem cum *illa enunciatione*, est albus homo; negatio erit aut, est non homo albus, aut, non est homo albus. sed altera est negatio huius, est nõ homo albus: altera huius, est alb[a] homo. quare duæ erunt vnius. Transposito [k] igitur nomine & verbo, eandem fieri affirmationem & negationem, perspicuum est.

a *Maior propositio.*
b *Minor propositio.* Nisi malis dicere esse probationẽ minoris tacitæ sumptã à cõcreto: dicit, ad ea quæ dicuntur. nam si dicens non homo, non dicit verũ nec falsum: cõstat, hoc nomen infinitũ non homo, non esse verum nec falsum.
c Vtitur syllogismo ducente ad incommodum: si transposita nomina & verba non idem significant: plures enunciationes vni opponuntur. cõsequẽs est falsum. ergo & id ex quo sequitur.
d *Problema.*
e *Hypothesi.*
f Sub. affirmationis.
g Sub. vel eiusdẽ negationis plures affirmationes. omnino enim absurdũ est, vni enunciationi plures contradicere. & mox deducet ad hoc incommodum, plures negationes opponi vni affirmationi.
h *Destructio consequentis.*
i *Probatio consecutionis.*
k *Conclusio.*

De enunciationum coniunctione, ac diuisione, CAP. XI.

1 ¶ *Protheoria, De enunciatione vna vel pluribus.* 2 *Corollarium primum de interrogatione non vna.* 3 *Corollarium alterum de interrogatione Quid est.* 4 ¶ *De compositione attributorum separatorum. Quæstio.* 5 *Fundamentum quæstionis.* 6 *Responsionis prima,* 7 *& secunda pars.* 8 ¶ *De diuisione attributorum coniunctorum. Quæstio.* 9 *Responsio prior.* 10 *Emendatio.* 11 *Responsio posterior.* 12 *De non ente.*

Τὸ δὲ ἓν κατὰ πολλῶν, ἢ πολλὰ κατὰ ἑνὸς καταφᾶναι, καὶ ἀποφᾶναι, ἐαὶ μὴ ἕν τι ᾖ τὸ ὂν τῶν πολλῶν ὁηλούμενον, οὐκ ἔστι

Vnum autem de multis, aut multa de vno affirmare & negare, nisi vnũ quidpiã sit quod ex multis illis declaratur, nõ est

affirmatio vna, nec negatio *vna*.

¶ Vnum dico, non si nomẽ vnum sit impositũ *multis rebus*, nec fiat vnum quidpiam ex illis: vt homo fortasse est & animal, & bipes, & cicur. sed vnum quiddam ex his fit, ex albo autem, & homine, & ambulare, nõ *fit* vnum. quare nec si vnum quidpiam de his aliquis affirmet, *est* vna affirmatio; sed vox quidem vna, affirmationes autem multę: nec hæc de vno *affirmet*; sed similiter *sunt* multę *affirmationes*. ¶ Ergo si interrogatio dialectica est petitio responsionis, *nempe* vel propositionis [b], vel alterius partis contradictionis [c] propositio autem est vnius pars contradictionis [d]: *profecto* ad hæc non potest esse vna responsio, quia non est vna interrogatio, ne quidem si vera sit [e]. Sed de his dictum est in Topicis [f]. ¶ Simul etiam perspicuum est, interrogationem Quid est, non esse dialecticam: quoniam oportet ex interrogatione concedi electionem [g], vtrã velit cõtradictionis partem respondendi. sed opus est, vt interrogans prius definiat, *mox interroget*, vtrum [h] homo sit hoc, an non hoc. ¶ Quia verò eorum quę separatim attribuuntur, alia *etiam* attribuuntur composita, atq́o vt vnum fiat totum illud attributum; alia verò minimè: quænam est differentia? Nam de homine verè dicitur & separatim animal, & separatim bipes: & hæc vt vnum. necnon homi-nem, & album: & hæc vt vnum. at si futor est, & bonus, non *proterea* est etiam futor bonus.

¶ Si enim quia vtrumque *separatim* vtraq; simul *vera* esse: multa ea-que absurda erunt. Nam de homine *aliquo* & homovere *dicatur*,

a Repete, *affirmatio*.

b Vt. Esne mũdus æternus? est ne anima immortalis?

c Vt. Esne mũdus æternus, an non? quoniã hoc modo vtraq; pars contradictionis exprimitur, perutrumque vt alterutram partẽ eli-gat qui respondet.

d Nam & qui-a interrogat, est vtrum mundus æternus, quamuis nõ expresse, tamẽ ta-cite ac *vt dixi-mus* vtramque cõtradictionis par-tem interrogat, quia sine dubio dat respondenti optionem, vt eli-gat vtrum malit affirmare an ne-gare mundũ esse æternum.

e Interrogatus an Socrates sit al-bus musicus, etsi verè respõdeat esse album musicum: tamen duæ sunt interroga-tiones, & duæ re-sponsiones: alte-ra de albo, altera de musico. quod magis apparet, si ex his vna pars sit vera, altera falsa: vt quia Socrates est mu-sicus, non albus.

f Lib. 8. cap. 6. vide etiam lib. 1. Elench. cap. 5.

g Hanc electio-nem respon-denti non dat qui in-terrogat quid res aliqua sit.

h Id est, vtrum *ratim* est verum, oportet etiam quam ipse in-terrogans propo-sit, siue is subie-cta definitionis ne-

κατάφασις μία, οὐδὲ ἀπόφασις. λέγω δὲ ἓν, οὐκ ἐὰν ὄνομα ἓν ᾖ πεῖμβρον, μηδὲ ἓν τι ὂν τῶν ἐκείνων· οἷον ὁ ἄνθρωπος ὄζιν ἴσως καὶ ζῶον, καὶ δίπουν, καὶ ἥμερον· ἀλλα καὶ ἓν τι γίνεται ἐκ τούτων. ἐκ δὲ τοῦ λευκοῦ, καὶ τοῦ ἀνθρώπου, καὶ τοῦ βαδίζειν οὐχ ἕν. ὥςτε οὔτε ἐὰν ἓν τι κατ' τούτων καταφήσῃ τις, [οὐ] μία κατάφασις, ἀλλὰ φωνὴ μὲν μία, καταφάσεις δ' πολλαί· οὔτε [a] ἐὰν καθ' ἑνός ταῦτα, ἀλλ' ὁμοίως πολλαί.

¶ Εἰ οὖν ἡ ἐρώτησις ἡ διαλεκτικὴ, [a] ἀποκείσεώς ὄζιν αἴτησις, ἢ [b] φωτάσεως, ἢ θατέρου μορίου τῆ ἀντιφάσεως· [c] ἡ δὲ φωτασις, ἀντιφάσεώς ὄζι μιᾶς μόριον [d]· οὐκ ἂν εἴη ἀποκεισις μία πρὸς ταῦτα· οὐδὲ δὴ ἐρώτησις μία, οὐδὲ ἐὰν ᾖ ἀληθὴς [e]. εἴρηται δὲ ἐν τοῖς τοπικοῖς [f] περὶ αὐτῆς.

¶ Ἅμα δὲ δῆλον, ὅτι οὐδὲ τὸ τί ὄζιν, ἐρώτησις ὄζι διαλεκτικὴ. δεῖ γὰρ δεδόσθαι ἐκ τῆς ἐρωτήσεως ἐλέσθαι [g], ὁπότερον βούλεται τῆς ἀντιφάσεως μόριον ἀποφάναδαι· ἀλλὰ δεῖ τὸν ἐρωτῶντα προδιορίσασθαι, πότερον [h] τόδε ὄζιν ὁ ἄνθρωπος, ἢ οὐ τόδε. ¶ Ἐπεὶ δὲ τὰ μὲν καθ' αὑτὰ κατηγορεῖται σωτὸ ἕν, ὡς ἓν τὸ πᾶν κατηγόρημα γενέσθαι, τῆ χωρὶς κατηγορουμένων· τὰ δ' οὐ τίς ἡ διαφορά; καὶ γὰρ τῷ ἀνθρώπου ἀληθὲς εἰπεῖν, καὶ χωρὶς ζῶον, καὶ χωρὶς δίπουν, καὶ τωτὰ ὡς ἓν καὶ ἄνθρωπον, καὶ λευκόν, καὶ ταῦτα ὡς ἓν. ἀλλ' οὐχὶ, εἰ σκυτεὺς ἀγαθὸς, καὶ σκυτεὺς ἀγαθός.

¶ Εἰ γὰρ ὅτι ἑκάτερον ἀληθὲς, εἶναι δεῖ καὶ τὸ συναμφω· πολλὰ καὶ ἄτοπα ἐςαι. καὶ γὰρ τὸ ἀνθρώπου καὶ τὸ ἀνθρωπος ἀληθὲς,

καὶ τὸ λευκόν· ὥςτε καὶ τὸ ἄπειρα.

πάλιν, εἰ τὸ λευκὸν [αὐτὸ,] καὶ τὸ ἄπειρον· ὥςτε ἔςαι αὖθρωπος λευκὸς, λευκὸς· καὶ τοῦτο εἰς ἄπειρον. καὶ πάλιν, μουσικὸς λευκὸς βαδίζων· καὶ ταῦτα πολλάκις πεπλεγμένα εἰς ἄπειρον. ἔτι, εἰ ὁ Σωκράτης, Σωκράτης, καὶ αὖθρωπος· καὶ, Σωκράτης Σωκράτης αὖθρωπος· καὶ εἰ αὖθρωπος, καὶ δίπους· καὶ αὖθρωπος [αὖθρωπος] δίπους. ὅτι μὲν οὖν εἴ τις ἁπλῶς φήσει τὰς συμπλοκὰς γίνεσθαι, πολλὰ συμβαίνει λέγειν ἄτοπα, δῆλον. ¶ Ὅτι δὲ θατέρου, λέγωμεν νυνί. τῆς δὴ κατηγορουμένων, καὶ ἐφ' οἷς κατηγορεῖται συμβαίνει, ὅτα μὲν λέγεται κτ' συμβεβηκὸς ἢ κτ' τὸ αὐτό, ἢ θατέρου κτ' θατέρου, ταῦτα οὐκ ἔςαι ἓν· οἷον αὖθρωπος λευκός ὅτι, καὶ μουσικός· ἀλλ' οὐχ ἓν τὸ λευκὸν καὶ τὸ μουσικόν· συμβεβηκότα γὰρ ἀμφω τοῦ αὐτοῦ οὐσῆ· εἰ τὸ λευκὸν μουσικὸν ἀληθὲς εἰπεῖν, ὁμως οὐκ ἔςαι τὸ μουσικὸν λευκὸν ἓν τι· κτ' συμβεβηκὸς γὰρ τὸ λευκὸν μουσικόν· ὥςτε οὐκ ἔςαι τὸ λευκὸν μουσικὸν ἓν τι. διὸ οὐσῆ· ὁ σωτὴρ ἀγαθὸς ἁπλῶς. ἀλλὰ ζῶον δίπουν· οὐ γὰρ κτ' συμβεβηκός. ¶ Εἶτ, οὐσῆ· ὅτα ἐνυπάρχει ἐν τῷ ἑτέρῳ. διὸ οὔτε τὸ λευκὸν πολλάκις· οὔτε ὁ αὖθρωπος, αὖθρωπος ζῶόν ὅτιν, ἢ δίπουν· ἐνυπάρχει γὰρ ἐν τῷ αὖθρώπῳ τὸ ζῶον καὶ τὸ δίπουν. ¶ Ἀληθὲς δέ ὅτιν εἰπεῖν κτ' τὸ τινός, καὶ ἁπλῶς· οἷον, τὸν τινα αὖθρωπον, αὖθρωπον ἢ τόν τινα λευκὸν αὖθρωπον, αὖθρώπον λευκόν· οὐκ ἀεὶ δέ. ¶ Ἀλλ' ὅταν μὲν ἐν τῷ συγκειμένῳ, τῆς αὐτοκειμένων τι ἐνυπάρχῃ, ὦ ἕπεται ἀπόφασις· οὐκ ἀληθὲς, ἀλλὰ ψεῦ-

& album. ergo etiam totum [a] rursus si idem est album, etiam totum: quare erit homo albus, albus. atque hoc in infinitum. rursusque musicus, albus, ambulãs. & hæc sæpiùs connexa in infinitum. Præterea si Socrates *est* Socrates, & homo: etiam *est* Socrates Socrates homo. & si *est* homo, ac bipes: etiam *est* homo homo bipes. Si quis igitur simpliciter dicat coniunctiones fieri, perspicuum est, euenire vt multa absurda dicantur. ¶ Quomodo autem ponere oporteat[b], nũc dicamus. Ergo attributorum, & eorum[c] quibus attribui contingit, quæcumque ex accidẽte dicuntur vel de eodem[d], vel alterum de altero[e]: hæc non erunt vnum vt homo, albus est, & musicus: sed album & musicum non *est* vnum. vtraque enim sunt eidem accidentia. & quamuis album verè dicatur musicum, tamen musicum album non erit vnum quiddam: quoniam ex accidente album *est* musicum. quare album musicum non erit vnum quiddam. Idcirco nec *si sutor sit & bonus*, cõtinuò sutor bonus *esse dicetur*. *Sed si est animal & bipes, recte dicitur* animal bipes: quia non ex accidente hæc attribuuntur. ¶ Præterea *coniungi* nõ *debent* quæcumque insunt in altero. proinde nec albũ sæpiùs est: nec homo *quispiam* est homo animal, vel *homo* bipes. insunt enim in homine animal & bipes.

¶ Verè autem de aliquo dicitur etiam simpliciter[f]: vt quendam hominem, *esse* hominem: aut quendam album hominem, esse hominẽ album. at non semper. ¶ Sed cùm in adiuncto[g] *est* aliquid repugnãs, ex quo sequitur cõtradictio[h]: *tũc* nõ verũ sed fal-

a Id est, & homo & album simul attribuentur, ac dicetur esse homo albus.

b Id est, quando liceat vel non liceat coniungere attributa diuisa.

c Id est, ἀντικειμένων, subiectorum.

d Vt album & musicum de homine.

e Vt albũ de musico.

f Id est, compositæ, & separatæ, & enunciationes compositã colligitur simplex: veluti, est homo quidam, ergo est homo.

g Vt cùm dicitur homo mortuus: in eo adiuncto MORTVVS, ineſt aliquid repugnans naturæ humanæ: quoniã homo est viuens: mortuus est non viuens.

h Vt homo est viuens, & , homo non est viuens. nam si est homo, est viuens. &, si est mortuus, non est viuens.

fum[a] est: vt si mortuus homo, dicatur esse homo. Cùm autem nō ineſt aliquid repugnans, tunc verum est. ¶ An quando repugnans ineſt, numquàm est verum? & cùm nō ineſt, non semper est verū? velut Homerus est aliquid, vt poeta. ergo ẽstne? an non est? quoniã ex accidẽte illud EST attribuitur Homero, quia scilicet est poeta, sed non per se attribuitur Homero illud EST. Quocirca in quibus attributionibus neque repugnãtia ineſt, si definitiones[d] pro nominibus dicantur, & per se attribuitur, non ex accidẽte in his quod est tale aliquid, verè dicetur etiam simpliciter tale. ¶ Sed non ens, quia est opinabile, non propterea verè dicitur esse ens quiddam. siquidem haud opinamur ipsum esse, sed non esse.

δος[a]· οἷον, τὸν τεθνεῶτα ἄνθρωπον, ἄνθρωπον εἶπεῖν. ὅταν δὲ μὴ ἐνυπάρχῃ, ἀληθές. ¶ Ἢ ὅταν μὲν ἐνυπάρχῃ, ἀεὶ οὐκ ἀληθὲς· ὅταν δὲ μὴ ἐνυπάρχῃ, οὐκ ἀεὶ ἀληθές[b]; ἆρ' οὗτος, Ὁμηρός ἐστί τι, οἷον ποιητής. ἆρα οὖν καὶ ἔστιν; ἢ οὔ; ἢ συμβεβηκὸς τὸ κατηγορεῖται τὸ ἔστι, τῷ Ὁμήρῳ ὂν τὸ ποιητὴς ὄντι· ἀλλ' οὐ καθ' αὑτὸ κατηγορεῖται τὸ Ὁμήρῳ τὸ ἔστιν. ¶ Ὡς τε ἐν ὅσοις κατηγορίας μήτε ἐναντιότης ἔνεστιν, ἐὰν λόγοι αὐτὰ ὀνομάτων λέγωσιν, καὶ καθ' αὑτὰ κατηγορῆται, καὶ μὴ τῷ συμβεβηκέναι τοῦτον τὸ τι, ἢ ἁπλῶς, ἀληθὲς ἔσται εἰπεῖν. ¶ Τὸ δὲ μὴ ὄν, ὃν δοξαστόν, οὐκ ἀληθὲς εἰπεῖν ὃ ὂν δόξαζον τὸ τι. δόξα τὸ αὐτό ἐστιν, οὐχ ὅτι ἔστι, ἀλλ' ὅτι οὐκ ἔστι.

a Quod attribuitur separatim, cùm Socrates verè dicitur esse homo mortuus, falsò dicitur esse homo.

b Interrogatio habet vim affirmationis, ac si Aristoteles diceret, hoc non semper esse verum.

c Hæc posterior interrogatio habet vim negationis.

d Ex definitionibus potiùs quàm ex nominibus res cognoscitur. vt repugnantia quæ est in homine & mortuo, tunc intelligitur cùm vtrumque definitur: vtriquis in definitione hominis ponitur viuens: in definitione ex dauteris sea mortui ponitur non viuens.

e Modificata enunciatio (vulgò modalis) est quæ modum habet. Modus (vt Ammonius definit) est vox signi ficans, quomodo attributum subiecto ineſt. Modorum duo sunt genera. nam alij mutant formam orationis cui adiunctuntur alij nō mutãt. Exempli causa, si huic enunciationi, homo est animal, adiiciatur hic modus necessè est: mutatur forma illius enuntiationis hunc in modum, hominẽ animal necesse est. at si adiungatur hic modus, necessariò: re tinetur eadẽ forma: dicitur enim, homo necessariò est animal. hi verò modi, qui formam orationis nō mutãt, sunt adverbia, vt bene, celeriter, necessariò. in his enunciationibus, vir iustus bene agit, lepus celeriter currit, homo necessariò est animal. alij modi aut sunt orationes, vt, Necesse est hominem esse animal, Pulchrum est pro patria mori, Pium est parentes alere: aut verba, vt, Contingit hominem currere, Accidit vt homo ambulet. In vtroque genere sunt modi innumeri, sed Aristoteles quatuor tantùm modos explicat ex iis qui formam enunciationis immutant. hi verò sunt, possibile, contingens, impossibile, necessarium.

DE ENVNCIATIONIBVS MODIFICATIS,

TRACTATVS V.

De oppositione enunciationum modificatarum[e],

CAP. XII.

1 *Propositio.* 2 *Falsæ oppositionis cõfirmatio.* 3 *Eiusdem confutatio syllogisme categorico.* 4 *& ducente ad inconuenium.* 5 *Vera oppositio.* 6 *Retorsio argumenti pro falsa oppositione adducti.* 7 *Enumeratio singularum oppositionum de possibili,* 8 *de necessario,* 9 *& de impossibili.* 10 *Epilogus.*

HIS determinatis considerandum est, quonam modo inter se affectæ sint negationes & affirmationes eius quod possibile est esse, & non possibile: item contingens, & non contingens: necnon de impossibili, & de necessario. habet enim *hæc consideratio* dubitationes quasdam. ¶ Namsi ex con-

ΤΟΥΤΩΝ δὲ διωρισμένων, σκεπτέον ὅπως ἔχουσιν αἱ ἀποφάσεις καὶ αἱ καταφάσεις πρὸς ἀλλήλας, αἱ τὸ δυνατὸν εἶναι καὶ μὴ δυνατόν, καὶ ἐνδεχόμενον καὶ μὴ ἐνδεχόμενον, καὶ τὸ ἀδύνατον καὶ τὸ ἀναγκαῖον ἔχειν καὶ μὴ εἶναι. ¶ Ἔστι δὲ τὴν συμ-

f *Enthymema.* g *Antecedentis pars prima.*

πλευρμόνων[a], αὗται ἀλλήλαις αὐτικείνται[b] αἱ ἀπόφασις, ὅσαι κατὰ τὸ εἶναι καὶ μὴ εἶναι ταύτονται· (οἷον[c] τὸ εἶναι ἄθεφτον, δὐπόφασις, τὸ μὴ εἶναι ἄθεφτον, οὐ τὸ εἶναι μὴ ἄθεφτον· καὶ τὸ εἶναι λόγον ἄθεφτον, τὸ μὴ εἶναι λόγον ἄθεφτον, ἀλλ' οὐ τὸ εἶναι μὴ λόγον ἄθεφτον. εἰ[d] δὲ κατὰ παντὸς ἡ κατάφασις ἢ ἡ δὐπόφασις, τὸ ξύλον ἔσαι ἀληθὲς εἰπεῖν εἶναι μὴ λευκὸν ἄθεφτον· εἰ δὲ τοῦτο ὅτως, καὶ ὅσοις τὸ εἶναι μὴ ἀποδοθέλαι τὸ αὐτὸ ποιήσει τὸ αὐτὸ τὸ εἶναι λεγόμενον· (οἷον[e] τὸ ἄθεφτος βαδίζει, οὐ τὸ βαδίζει οὐκ ἄθεφτος, δὐπόφασις ἔσαι, ἀλλὰ τὸ οὐ βαδίζει ἄθεφτος· οὐδὲν[h] δὲ διαφέρει εἰπεῖν, ἢ ἄθεφτον βαδίζοντα εἶναι) ὅς τι[i] εἰ οὖτος παντὸς οὗ, καὶ τὸ δυνατὸν εἶναι, δὐπόφασις ἔσαι τὸ δυνατὸν μὴ εἶναι, ἀλλ' οὐ τὸ μὴ δυνατὸν εἶναι.

3 ¶[k] Δοκεῖ[l] δὲ τὸ αὐτὸ δύνασθαι καὶ εἶναι, καὶ μὴ εἶναι· πᾶσι[m] γὰρ τὸ δυνατὸν τέμνεσθαι ἢ βαδίζειν, καὶ μὴ τέμνεσθαι καὶ μὴ βαδίζειν δυνατόν. λόγος δὲ, ὅτι ἅπαν τὸ οὕτω[n] δυνατὸν, οὐκ ἀεὶ ἐνεργεῖ· ὡς τε ὑπάρξει αὐτῷ καὶ ἡ δὐπόφασις· δύναται γὰρ καὶ μὴ βαδίζειν τὸ βαδιστικὸν, καὶ μὴ ὁρᾶσθαι τὸ ὁρατόν. ἀλλὰ[o] μὴν ἀδύνατον κατὰ τὸ αὐτὸ ἀληθεύεσθαι τὰς ἀντικειμένας[p] φάσεις [καὶ] δὐποφάσεις. οὐκ[q] ἄρα τὸ δυνατὸν εἶναι, δὐπόφασίς ἐστι τοῦ δυνατὸν μὴ εἶναι. ¶[r] Συμβαίνει[s] γὰρ ἐκ τούτων ἢ τὸ αὐτὸ φάναι καὶ δὐποφάναι ἅμα κατὰ τοῦ αὐτοῦ, ἢ μὴ κατὰ τὸ εἶναι καὶ μὴ εἶναι τὰ ἀφορισθέμενα, καθαπάσεις γενέσθαι δὐποφάσεις· εἰ οὖν ἐκεῖνο ἀδύνατον, τοῦτο ἀνάγκη ἀναιρεῖσθαι.

hexis[a] hæ contradictiones sibi inuicē opponuntur[b], quæ secundum *verbum* Esse, &, Non esse, disponuntur:(vt[c] huius, esse hominem, negatio est hæc, nō esse hominem:non illa, esse non hominem. & huius, esse album hominem, hæc, non esse album homine:non illa, esse non album hominem. quia[d] si de omni *re* affirmatio vel negatio vera est:vere dicetur, lignum esse non album hominem[e]) quòd[f] si hoc ita *se habet*: & in quibus *verbum* Esse non adiicitur, idem efficiet *aliud verbum* quod loco verbi Esse dicitur:(vt[g] huius *affirmationis*, homo ambulat, non erit negatio hæc, ambulat non homo; sed hæc, non ambulat homo. nihil[k] enim interest, vtrùm dicatur hominē ambulare, an hominē ambulātē esse) quare[l] si ita *se habet* in omnib[m]: etiā huius, possibile esse, negatio erit hęc, possibile nō esse; nō hæc, nō possibile esse. ¶[k] Sed[l] idē videtur posse esse, & non esse. quòdcumque[m] enim potest secari, aut ambulare; potest etiam non secari, & non ambulare. ratio est: quia quodcumque est ita[n] possibile, non semper est actu. quapropter ei negatio quoque conuenit. potest enim non ambulare, quod est aptum ad ambulandum: & non videri, quod est visibile. at[o] impossibile est, de eodem veras esse oppositas[p] affirmationes & negationes. non[q] igitur huius, possibile esse, negatio est hæc, possibile non esse.

4 ¶[r] Ex his enim *quæ dicta sunt*, sequitur, aut idē de eodē *nos* simul affirmare & negare, aut non secundū additamenta illa, Esse, & Non esse, affirmationes ac negationes fieri. ergo si illud est impossibile, hoc est eligēdum.

a Id est, ὀππαciationibus.
b Id est, hæ sunt enūciationes sibi inuicem contradicentes.
c Antecedentis prime partis confirmatio prior per inductionem imperfectam.
d Antecedentis confirmatio posterior per deductionē ad impossibile.
e Nam hæc affirmatio, est homo albus, falsò dicitur de ligno. ergo hæc, est homo non albus, sit illius negatio, verè dicetur de ligno, atque ita lignum erit homo non albus.
f Antecedentis pars secunda.
g Exemplum secunda partis antecedē.
h Confirmatio secunda partis antecedentis.
i Consequens.
k Syllogismus in secunda figura ex maiore negante, & maiore affirmante.
l Contradicentes nō sunt simul vere: Possibile esse, & possibile non esse, sunt simul vera: ergo non sunt contradicentes.
m Minor propositio.
n Confirmatio minoris.
o Vt modò sit, modò non sit. alia sunt possibilia, quæ semper actu sunt, vt, Solē moueri. videre quod notaui ad part. 10. capitis 9.
p Maior propositio.
q Id est, contradicentes.
r Conclusio.
s Sequens argumentum materiā non differt a superiori, quōnil ex eodem lo co sumitur. sed formā; quia est syllogismus ductiuus a destructione vnius ad destructionē alterius.

¶ Est igitur negatio huius, possibile esse, hæc, nō possibile esse, non illa, possibile non esse. Eadē est huius ratio, contingens esse. etenim eius negatio *est*, non contingens esse. Et in ceteris similiter, vt necessario, & impossibili.

¶ Vt enim in illis *verba* Esse & Non esse, *sunt* additamenta: album autem, & homo *sunt* res subiectæ: sic in his *verbum* Esse, & Non esse, pro subiecto habentur: posse autē & cōtingere, *sunt* additamenta: quæ quidem in his enunciationibus, possibile esse, & possibile nō esse, ita determinant verum & falsum, vt in illis *verbum* Esse, & Non esse. ¶ Huius autem, possibile non esse, negatio *est*, non hæc, non possibile esse; sed hæc, non possibile non esse. & huius, possibile esse, non hæc, possibile non esse; sed hæc, non possibile esse. Quocirca hæ mutuò se consequi videntur, possibile esse, &, possibile non esse: idē enim *est* possibile *esse*, & non esse: quoniam hæ non *sunt* sibi inuicem cōtradicentes, possibile esse, &, possibile non esse. sed hæ, possibile esse, &, non possibile esse, numquàm de eodem simul veræ sunt, quoniam oppo-

est hi modi possibile, & impossibile, &c.

nuntur *. hæ quoque, possibile non esse, &, non possibile non esse, numquàm simul de eodem veræ sunt. ¶ Similiter huius, necesse esse esse, negatio est, nō hęc, necesse esse nō esse: sed hæc, nō necesse esse. huius autem, necesse nō esse, *negatio est* hæc, non necesse non esse. ¶ Et huius, impossibile esse, non hæc, impossibile nō esse; sed hæc, non impossibile esse. huius autem, impossibile non esse, hæc, non impossibile non esse. ¶ Ac generaliter, vt

¶ Ἔστιν οὖν ἀπόφασις τὸ δυνατὸν εἶναι, τὸ μὴ δυνατὸν εἶναι. [ἀλλ' οὐ τὸ δυνατὸν μὴ εἶναι.] ὁ δ' αὐτὸς λόγος καὶ περὶ τοῦ ἐνδεχόμενον εἶναι καὶ τοῦτου ἀπόφασις τὸ μὴ ἐνδεχόμενον εἶναι. καὶ ὅτι τῶν ἄλλων δὲ ὁμοιοτρόπως· οἷον ἀναγκαίου τε, καὶ ἀδυνάτου. ¶ Γίνεται γὰρ ὥσπερ ἐπὶ τοῦ ὑπάρχειν τὸ εἶναι καὶ τὸ μὴ εἶναι, προσθέσεις· τὰ δ' ὑποκείμενα πράγματα, τὸ μὲν, λευκὸν τὸ δὲ, ἄνθρωπος· οὕτως ἐνταῦθα, τὸ μὲν εἶναι καὶ τὸ μὴ εἶναι, ὡς ὑποκείμενον γίνεται· τὸ δὲ δύνασθαι, καὶ ἐνδέχεσθαι, προσθέσεις διορίζουσαι, ὥσπερ ἐπὶ τοῦ εἶναι καὶ μὴ εἶναι, τὸ ἀληθὲς καὶ τὸ ψεῦδος· ὁμοίως αὖταὶ ἔσται τοῦ εἶναι δυνατὸν, καὶ εἶναι μὴ δυνατόν. ¶ Τοῦ δὲ δυνατὸν μὴ εἶναι, κατάφασις, οὐ τὸ οὐ δυνατὸν εἶναι, ἀλλὰ τὸ οὐ δυνατὸν μὴ εἶναι· καὶ τὸ δυνατὸν εἶναι, οὐ τὸ δυνατὸν μὴ εἶναι· ἀλλὰ τὸ δυνατὸν εἶναι. διὸ καὶ ἀκολουθοῦν ἂν δόξειεν ἀλλήλαις αἱ τὸ δυνατὸν εἶναι, καὶ δυνατὸν μὴ εἶναι· τὸ γὰρ αὐτὸ δυνατὸν εἶναι καὶ μὴ εἶναι· τὰ δ' αὐτὰ φάσεις ἀλλήλων αἱ τοιαῦται, τὸ δυνατὸν εἶναι, καὶ δυνατὸν μὴ εἶναι· ἀλλὰ τὸ δυνατὸν εἶναι, καὶ μὴ δυνατὸν εἶναι, οὐδέποτε ἅμα ἀληθεύονται· ἀντίκεινται γάρ. οὐδὲ γε τὸ δυνατὸν μὴ εἶναι, ᾧ οὐ δυνατὸν μὴ εἶναι, οὐχ ἅμα ἀληθεύονται. ¶ Ὁμοίως δὲ καὶ τὸ ἀναγκαῖον εἶναι, κατάφασις, οὐ τὸ ἀναγκαῖον μὴ εἶναι, ἀλλὰ τὸ μὴ ἀναγκαῖον εἶναι τὸ δ' ἀναγκαῖον μὴ εἶναι, τὸ μὴ ἀναγκαῖον μὴ εἶναι. ¶ Καὶ τὸ ἀδύνατον εἶναι, οὐ τὸ ἀδύνατον μὴ εἶναι, ἀλλὰ τὸ μὴ ἀδύνατον εἶναι· τὸ δὲ ἀδύνατον μὴ εἶναι, τὸ οὐκ ἀδύνατον μὴ εἶναι. ¶ Καὶ καθόλου δὲ, ὥσπερ

ἐίρηται, τὸ μὲν εἶ ἔστι καὶ μὴ εἶναι, δεῖ πιθέναι ὡς τὰ ἀποφατικὰ κατάφασιν δὲ τὴν ἀπόφασιν ταύτα ποιοῦσι, οἷος τὸ εἶναι καὶ μὴ εἶναι συνάπτειν. καὶ ταύτας οἴεσθαι χρὴ εἶ τὰς ἀντικειμένας φάσεις καὶ ἀποφάσεις· [οἷον] δυνατόν, οὐ δυνατόν· ἐνδεχόμενον, οὐκ ἐνδεχόμενον· ἀδύνατον, οὐκ ἀδύνατον· ἀναγκαῖον, οὐκ ἀναγκαῖον· ἀληθές, οὐκ ἀληθές.

dictum est, *verba illa*, Esse & Nõ esse, poni debent tamquàm subiecta: hæc [a] verò affirmationem & negationem efficientia, ad verba illa, Esse & Non esse, adiungenda sunt. atque hæ habendæ sunt pro oppositis [b] affirmationibus & negationibus: veluti, possibile, non possibile: contingens, non contingens: impossibile, non impossibile: necesse, non necesse: verum, non verum.

[a] Id est, hi modi, possibile, impossibile, &c.

[b] Id est, contradicentibus.

De consecutione enunciationum modificatarum, Cap. XIII.

1 ¶¶ *Series secundum antiquos.* 2 ¶¶ *Disquisitio Aristotelis.* ¶ *De impossibili.* 3 ¶ *De necessario, Quo modo,* 4 *& cur eo modo,* 5 *& quòd non rectè collocatum sit ab antiquis.* 6 *Quæ enunciatio de necessario in primo, & quæ in secundo ordine collocari debeat, tribus rationibus ostenditur: prima à sufficienti partium enunciatione:* 7 *secunda ab absurditate, in quam veteres inciderunt, vitata:* 8 *tertia ab analogia.* 9 *Dubitatio.* 10 *Solutio.* 11 ¶ *Ordo enunciationum in singulis ordinibus servandus proponitur,* 12 *& ratione confirmatur.*

Καὶ αἱ ἀκολουθήσεις δὲ κατὰ λόγον γίνονται, οὕτω πιθανώτερος. τὸ μὲν γὰρ δυνατὸν εἶναι, ἀκολουθεῖ τὸ ἐνδέχεσθαι εἶναι, καὶ τῷ τὸ ἐνεγὼ ἀντιφάσει, καὶ τὸ μὴ ἀδύνατον εἶναι, καὶ τὸ μὴ ἀναγκαῖον εἶναι. τῷ δὲ δυνατὸν μὴ εἶναι, ἐνδέχεται μὴ εἶναι, τὸ μὴ ἀναγκαῖον μὴ εἶναι, καὶ οὐκ ἀδύνατον μὴ εἶναι. τῷ δὲ μὴ δυνατὸν εἶναι, καὶ μὴ ἐνδέχεται εἶναι, τὸ ἀναγκαῖον μὴ εἶναι. καὶ τὸ ἀδύνατον εἶναι. τῷ δὲ μὴ δυνατὸν μὴ εἶναι, καὶ μὴ ἐνδέχεται μὴ εἶναι, τὸ ἀναγκαῖον εἶναι, καὶ τὸ ἀδύνατον μὴ εἶναι. διωρείσθω δὲ ἐν τῇ ἐπαγωγῇ ὁλέγωμεν.

Consecutiones quoque pro ratione [c] fiunt, si ita ponamus. Nam illi *enunciationi*, possibile esse, consequitur hæc, contingere esse: atque hæc cum illa reciprocatur: & hæc, non impossibile esse, & hæc, non necesse esse. Ei verò, possibile non esse, &, contingens non esse, *consequitur* hæc, non necesse non esse, & nõ impossibile non esse. at illi, non possibile esse, & non contingens esse, hæc, necesse non esse, & impossibile esse. denique huic, non possibile non esse, &, non contingens non esse, hæc, necesse esse, & hæc, impossibile non esse. Quod autem dicimus, ex subiecta descriptione perspicitor.

[c] Nam contradicentibus contradicentes consequuntur. vt illi, possibile esse, hæc, non impossibile esse: & illi, non possibile esse, hæc impossibile esse. sicut enim illæ sunt contradicentes, possibile esse, & non possibile esse: ita etiam hæ, impossibile esse, & non impossibile esse. hanc analogiam veteres non seruarunt in enunciationibus de necessario, idèoque peccarunt, vt Aristoteles postea demonstrabit.

Regula di consecutione propositionũ modalium

1 Generales.

2 Speciales.

7 a Quid affirmatione & negatione de possibili contradicatur, sequitur affirmatio & negatio de impossibili similiter cõtradicetes. atque ita seruatur analogia.

b Quia nõ sequitur affirmationẽ affirmatio, & negationẽ negatio; sed affirmationẽ possibilis sequitur negatio impossibilis, & rectò negationem possibilis sequitur affirmatio impossibilis.

c Contrarias vocat quartã primi ordinis & quartã tertij ordinis, quæ è regione sunt collocatæ, item quartã secundi & quartã quartæ. Sant autẽ cõtrariæ voce tenus, quia altera habet modũ affirmati, altera negatiui. similitérque aretera verbũ ESSE affirmatũ, altera negatum. re ipsa non sunt contrariæ, quia possunt esse simul veræ, vt ipse Aristoteles mox dicet.

d Id est non è regione contradicẽtes, sed eorũ sunt quarta secundi ordinis & quartæ tertij, ita quarta primi & quarta quarti.

e Quæ est quarta tertij ordinis secundũ antiquos.

f Quæ est quarta primi ordinis secundũ antiquos, cùm debeat esse quarta secundi ordinis.

g Id est, nõ necesse est hominẽ esse lapidem, non necesse est lapidem, non necesse est hominẽ esse lapidem.

h Id est, enunciatio de impossibili & enũciatio de necessario idem significant, cùm altera habet verbum ESSE affirmatum, altera negatum. vt, impossibile est, necesse non esse. item impossibile non esse, & necesse esse.

δυνατὸν εἶ).	οὐ δυνατὸν εἶ).
ἐνδεχόμενον εἶ).	οὐκ ἐνδεχόμενον εἶ).
οὐκ ἀδύνατον εἶ).	ἀδύνατον εἶ).
οὐκ ἀναγκαῖον εἶ).	ἀναγκαῖον μὴ εἶ).
δυνατὸν μὴ εἶναι.	οὐ δυνατὸν μὴ εἶναι.
ἐνδεχόμενον μὴ εἶναι.	οὐκ ἐνδεχόμενον μὴ εἶναι.
οὐκ ἀδύνατον μὴ εἶναι.	ἀδύνατον μὴ εἶναι.
οὐκ ἀναγκαῖον μὴ εἶναι.	ἀναγκαῖον εἶναι.

I. ORDO.	III. ORDO.
1 Possibile esse.	1 Non possibile esse.
2 Contingens esse.	2 Non contingens esse.
3 Non impossibile esse.	3 Impossibile esse.
4 Non necesse esse.	4 Necesse non esse.
II. ORDO.	IV. ORDO.
1 Possibile non esse.	1 Non possibile non esse.
2 Contingens non esse.	2 Non contingens non esse.
3 Non impossibile non esse.	3 Impossibile non esse.
4 Non necesse non esse.	4 Necesse esse.

¶Ergo impossibile & non impossibile contingẽti & possibili & non contingenti & non possibili cõsequuntur cõtradictorie[a], sed vice versa[b]. nam illi, possibile esse, negatio impossibilis consequitur, nempe impossibile esse. negationi vero affirmatio. eiuãque, non possibile esse, consequitur, impossibile esse. etenim impossibile esse, *est* affirmatio. at non impossibile esse, negatio. ¶Sed necessariũ quomodo se habet, videndum *est*. Perspicuum igitur *est* id non ita se habere, sed contrarias[c] consequi, cõtradictiones autem seorsum[d] *esse collocatas*. huius enim, necesse non esse, nõ est negatio hæc[e], non necesse esse. quia contingit vtrasque in eodem[f] veras esse. quod enim necesse *est* non esse, nõ necesse *est* esse.

¶Cur autem necessarium non ita consequatur, vt cetera *enunciationes modificatæ*, causa est, quòd impossibile necessario contrario modo enunciatum[h], idem

¶Τὸ μὲν οὖν ἀδύνατον, καὶ οὐκ ἀδύνατον, τῷ ἐνδεχομένῳ, καὶ δυνατῷ, καὶ μὴ ἐνδεχομένῳ, καὶ δυνατῷ, ἀκολουθεῖ μὲν ἀποφατικῶς[a], ἀντιφατικῶς[b] δὲ. τῷ μὲν γὰρ δυνατὸν εἶναι, ἡ κατάφασις τὸ ἀδύνατον ἀκολουθεῖ, [καὶ οὐκ ἀδύνατον εἶναι.] τῇ δὲ ἀποφάσει, ἡ κατάφασις. τῷ δὲ δυνατὸν εἶναι, τὸ ἀδύνατον εἶναι· κατάφασις γὰρ τὸ ἀδύνατον εἶναι· τὸ δὲ οὐκ ἀδύνατον εἶναι, ἀπόφασις. ¶Τὸ δ' ἀναγκαῖον πῶς ἔχει, ὑπέστω. φανερὸν δὲ ὅτι οὐχ οὕτως ἔχει· ἀλλὰ μὲν ἐναντίας ἐπιζεύγνυσι, τὰς δ' ἀντιφάσεις χωρίς[d]. οὐ γὰρ ἔστιν ἀπόφασις τοῦ[e] ἀναγκαῖον μὴ εἶναι, τὸ οὐκ ἀναγκαῖον εἶναι· ἐνδέχεται γὰρ ἀληθεύεσθαι ἐπὶ τοῦ[f] αὐτοῦ ἀμφοτέρας· τὸ γὰρ ἀναγκαῖον μὴ εἶναι, οὐκ ἀναγκαῖον εἶναι. ¶Αἴτιον δὲ τοῦ μὴ ὁμοίως ἀκολουθεῖν τὸ ἀναγκαῖον ὁμοίως τοῖς ἄλλοις, ὅτι ἐναντίῳ τῷ ἀδύνατον τῷ ἀναγκαίῳ ἀποδίδοται[h], τὸ αὐτὸ

δυνάμωμον. ὁ δὲ ἀδύνατον εἶναι, ἀναγκαῖον τοῦτο, οὐκ εἶναι, ἀλλὰ μὴ εἶναι· ὁ δὲ ἀδύνατον μὴ εἶναι, τοῦτο ἀναγκαῖον εἶναι· ὥστε, εἰ ἐκεῖνα[a] ὁμοίως [b] ἀκολουθεῖ τῷ δυνατῷ καὶ μὴ, ταῦτα ὅσ᾽ ἐναντίας[d] ἐπειδὴ οὐ σημαίνει γε τοῦτο, τό, τε ἀναγκαῖον ἢ τὸ ἀδύνατον, ἀλλ᾽ ὥσπερ εἰρήκαμεν, ταὐτὰ παραμυθοῦς. ¶ Ἡ ἀδύνατον[e] οὐ πᾶς κεῖσθαι τὰς τοῦ ἀναγκαίου ἀποφάσεις; τὸ μὲν γὰρ ἀναγκαῖον εἶναι, δυνατὸν εἶναι· (εἰ γὰρ μή, ἡ κατάφασις[f] ἀκολουθήσει ἀνάγκη γὰρ ἢ φάναι, ἢ κατάφαναι. ὡς[g] εἰ μὴ δυνατὸν εἶναι, ἀδύνατον εἶναι. ἀδύνατον ἄρα εἶναι τὸ ἀναγκαῖον εἶναι, ὅπερ ἄτοπον) ἀλλὰ μὴν τό γε δυνατὸν εἶναι, τὸ οὐκ ἀδύνατον εἶναι, ἀκολουθεῖ· τοῦτο δὲ τὸ μὴ ἀναγκαῖον εἶναι. ὥστε συμβαίνει, τὸ ἀναγκαῖον εἶναι, μὴ ἀναγκαῖον εἶναι· ὅπερ ἄτοπον.

6 ¶ Ἀλλὰ μὴν τὸ ἀναγκαῖον εἶναι, ἀκολουθεῖ τῷ δυνατὸν εἶναι, οὗ τὸ ἀναγκαῖον μὴ εἶναι. τοῦτο μὲν γὰρ ἀμφω[h] ἐνδέχεται συμβαίνειν· τούτων δ᾽ ὁπότερον ἂν ἀληθὲς ᾖ, οὐκ ἔτι ἔσται ναὶ ἀληθῆ. ἅμα γὲ δυνατὸν εἶναι, καὶ μὴ εἶναι· εἰ σὶ ἀναγκαῖον εἶναι, ἢ μὴ εἶναι· οὐκ ἔσται δυνατὸν ἅμφω. λοιπὸν ἦν, τὸ οὐκ ἀναγκαῖον μὴ εἶναι, ἀκολουθεῖν τῷ δυνατὸν εἶναι. ¶ Τοῦτο[i] δὲ ἀληθὲς[m] καὶ κατὰ τὸ ἀναγκαῖον εἶναι.

8 ¶ Καὶ δὲ αὖτη[n] γίνεται ἀντίφασις τῇ[o] ἐπὶ μέρους τοῦ δυνατὸν εἶναι· συνίστω γὰρ ἀκολουθεῖ τὸ ἀδύνατον εἶναι, καὶ τὸ ἀναγκαῖον μὴ εἶναι. οὐ γὰρ κατάφασις, τὸ οὐκ ἀναγκαῖον μὴ εἶναι. ἀκολουθοῦσι τε ἄρα καὶ αὗται αἱ ἀποφάσεις κατὰ τὴν εἰρημένην τάξιν· καὶ οὐδὲν ἀδύνατον συμβαίνει πάντων οὕτως.

valet. quod enim impossibile *est* esse, id necesse *est*, non quidem esse, sed non esse. quod autē impossibile *est* non esse, id necesse *est* esse. quare si ea[a] similiter[b] cō sequuntur possibili & non possibili: hæc[c] è contrario[d] *consequi oportet*. quia necessarium & impossibile non idem significant, sed, vt dictum est, vice versa.

5 ¶ An fieri non potest[e], vt ita colligatur necessarij contradictiones? quod enim necesse est esse, possibile *est* esse. (sin minùs, negatio[f] consequetur: quia necesse *est* vel affirmare, vel negare. quare si non possibile *est* esse, impossibile *est* esse. ergo impossibile *est* esse, quod necesse est esse. quod *est* absurdū.) Atqui *ista*, possibile esse, cōsequitur hæc, nō impossibile esse. & huic illa, non necesse esse. itaq; fit, vt quod necesse est esse, non necesse *sit* esse. quod *est* absurdū. 6 ¶ At verò illi, possibile esse, neq; hęc cōsequitur, necesse esse; neque hęc, necesse nō esse: quoniā illi[g] accidere ambo[h] possunt. horū[i] autē vtrumvis verum sit, non erunt ampliùs illa[k] vera. simul enim *hæc vera sunt*, possibile esse, & non esse. sed si necesse *est* esse, vel non esse: non erit possibile esse, & nō esse. Ergo relinquitur, vt hæc, non necesse non esse, sit consequens illi, possibile esse. 7 ¶ Hoc[l] enim verè *dicitur*[m] etiam de eo quod est necesse esse. 8 ¶ Etenim hæc[n] est contradictoria eius • quæ sequitur illam, non possibile esse. nam illi consequens est hæc, impossibile esse, & necesse non esse: cuius negatio *est* hæc, non necesse nō esse. Sequūtur igitur etiā hæ contradictiones eo quē diximus modo[p]: eisque *ita* positis, nihil absurdi accidit.

a Id est, impossibile, & non impossibile.
b Id est semper eodē modo, qui ia contradictibus de possibili consequuntur contradictória de impossibili.
c Id est, necesse, & non necesse.
d Hoc argumentum facilè solutū potest: quia enūciationes de necessario quæ ponūtur quasi consequentes, sunt verbo tenus contrarię inter se, cùm deberent esse contrariæ enūciationibus de possibili eiusdē ordinis. vt quarta primi ordinis & quarta tertij sunt contrariæ: cùm vtraque sit de necessario sed oportebat, vt quarta primi esset contraria tertiæ primi, & quarta tertij esset contraria tertię tertij: sic enim enūciationes de necessario, essent verbo tenus contrariæ enunciationibus de impossibili: quia necessarium & impossibile sunt cōtraria: ideòque contrariis modis enunciata, idem significant.
e Interrogatio habet vim negationis.
f Id est, non possibile esse.
g Quod est, possibile esse.
h Id est, esse, & non esse.
i Necesse esse, & necesse nō esse.
k Possibile esse, & possibile non esse.
l Id est non necesse non esse.
m Itaque vitatur absurditas, in quā antiquos necessitate oppressos interdùm fuisse partes.

n Non necesse non esse. o Necesse nō esse. p Id est, seruata analogia, quia cōtradicentibus contradicentes consequuntur, & omnes è regione collocatæ, contradicentes sunt; vt in subiecto typo videre licet.

I. ORDO.

Posſibile esse. A
Contingens esse. B
Non impoſſibile esse. C
Nec neceſſe non esse. D

II. ORDO.

Posſibile non esse. E
Contingens non esse. F
Non posſibile non esse. G
Non neceſſe esse. H

III. ORDO.

Non posſibile esse. I
Non contingens esse. K
Impoſſibile esse. L
Neceſſe non esse. M

IV. ORDO.

Non impoſſibile non esse. N
Non contingens non esse. O
Impoſſibile non esse. P
Neceſſe esse. A

Dubitabit autē aliquis, an il-
li, necesse esse, consequatur hæc,
possibile esse. nisi enim hæc se-
quatur, contradictoria sequetur,
id est, non posſibile esse. quòd si
quis neget hāc esse cōtradicto-
riam: necesse est dicere contradi-
ctoriam esse hanc, posſibile non
esse. quarum vtraque falsa est de
eo quod est necesse esse. At cō-
trà, idem videtur posse secari, &
non secari: & esse, & non esse. i-
taque quod necesse est esse, con-
tinget non esse. hoc autem fal-
sum est. ¶ Sed perſpicuum est, nō
quodcumque potest aut esse, aut
ambulare, etiam posse oppoſita.
verùm sunt nonnulla, in quibus
hoc non est verum. Primum qui-
dem in iis quæ sine ratione[a] poſ-
sunt. vt ignis est calefactius, ha-
bétque potestatem irrationalē.
Potestates igitur quæ sunt cum
ratione, eædem sunt plurium &
contrariorum. irrationales au-
tem non omnes[b]. sed, vt dictum
est, ignis non potest calefacere
& non calefacere, nec quæcūque
alia semper actu sunt. aliquæ[c] ta-
men etiam ex iis quæ potestati-
bus irrationalibus prædita sunt,
simul opposita suscipere poſ-
sunt. Sed hoc ideo dictum est,
quia non omnis potestas est ſu-
sceptiua contrariorum, nec quę-
cumque dicuntur secundum eā-
dam speciem[d]. Quædā autē pote
states sunt homonymæ. nā poſ-
sibile non simpliciter[e] dicitur:

Ἀπορήσειε δ' ἄν τις, εἰ τῷ ἀλη-
θῆ εἶναι, τὸ δυνατὸν εἶναι, ἕπεται
εἰ δὲ μὴ ἕπεται, ἢ ἀνάφασις ἀπολή-
ψεται τὸ μὴ δυνατὸν εἶναι· καὶ εἴ τις
ταὐτὸν μὴ φήσειεν εἶναι ἀνάφασιν,
ἀνάγκη λέγειν τὸ δυνατὸν μὴ εἶναι·
ἅπερ ἄμφω ψεῦδη κῦ ἀναίτια
εἶναι. ἀλλὰ μὴν πάλιν τὸ αὐτὸ δο-
κεῖ εἶναι δυνατὸν τεθνεῶναι καὶ μὴ
τεθνεῶναι, ζῆ εἶναι καὶ μὴ εἶναι· ὅτε τὸ
ἔσαι τὸ ἀναίτιον εἶναι, συβαῖνον
μὴ εἶναι· τοῦτο δὲ ψεῦδος. ¶ Φα-
νερὸν δὲ ὅτι οὐ πᾶν τὸ δυνατὸν ἢ εἶ-
ναι, ἢ βαδίζειν, καὶ τὰ ἀπεκείμενα
δύναται· ἀλλ' ἔσιν ἐφ' ὧν οὐκ ἀλη-
θές. πρῶτον μὲν ὅτι τῶν μὲν κ' λό-
γον[a] δυνατῶν οἷον τὸ πῦρ θερμαν-
τικόν, καὶ ἔχει δύναμιν ἄλογον. αἱ
μὲν οὖν μετὰ λόγου δυνάμεις,
αἱ αὐταὶ πλείονων καὶ τῶν ἐναν-
τίων· αἱ δ' ἄλογοι, οὐ πᾶσαι·
ἀλλ' ὥσπερ εἰρηται, τὸ πῦρ οὐ
δυνατὸν θερμαίνειν, καὶ μή. οὐδ'
ὅσα ἄλλα ἐνεργεῖ ἀεί. ἔνια μέν
τοι δυνάται καὶ τῶν κατὰ τὰς ἀ-
λόγους δυνάμεις ἅμα τὰ ἀπε-
κείμενα δέχεσθαι. ἀλλὰ τοῦτο
μὲν τούτου χάριν εἰρηται, ὅτι οὐ
πᾶσα δύναμις τῶν ἀπεκειμέ-
νων ἐστὶ δεκτική, οὐδ' ὅσαι λέ-
γονται κατὰ τὸ αὐτὸ εἶδος[d]. ἔνιαι
δὲ δυνάμεις ὁμώνυμοί εἰσι· τὸ
γὰρ δυνατὸν οὐχ ἁπλῶς λέγεται·

ἀλλὰ τὸ μὴ, ὅτι ἀληθὲς, ὡς ἐνεργείᾳ ὄν· οἷον, δυνατὸν βαδίζειν, ὅτι βαδίζει· καὶ ὅλως δυνατὸν ἔστι, ὅτι ἤδη ἔστι καὶ ἐνέργειαν, ὃ λέγομεν ἔστι δυνατόν· τὸ δὲ, ὅτι ἐνεργήσειεν ἄν, οὐκ ὂν δυνατὸν ἔστι βαδίζειν, ὅτι βαδίσειεν ἄν. καὶ αὖτη μὲν ὅτι τοῖς κινητοῖς μόνοις ἔστιν ἢ δύναμις· εἶναι δὲ καὶ ὅτι τοῖς ἀκινήτοις. ἄμφω δὲ ἀληθὲς ἔστιν εἰπεῖν, τὸ δυνατὸν βαδίζειν ἢ ἔστι), καὶ τὸ βαδίζον ἤδη καὶ ἐνεργοῦν, καὶ τὸ βαδιστικὸν τὸ μὴ οὐσίᾳ τὸ δυνατὸν, οὐκ ἀληθὲς κατὰ τὸ ἀναγκαῖον ἁπλῶς, εἰπεῖν, θάτερον δὲ ἀληθές. ὡς τι ἐπὶ πᾶσι τοῖς μέρεσιν ὂν τὸ καθόλου ἕπεται, τοῦτ' ἐξ ἀναγκης ὂν ἢ ἔψεται τὸ δυνάσθαι ἔστι· οὐ μὴν τοι τὸ παν. ¶ Καὶ ἔστι δὴ ἀρχὴ ἴσως τοῦ ἀναγκαῖον καὶ μὴ ἀναγκαῖον πάντων ἔστι ἢ μὴ εἶναι, καὶ τάλλα ὡς τούτοις ἀκολουθεῖται, ὅθισκοπεῖν δεῖ.

sed aliud quidē quia verum *est*, vtpote quod est actu; vt possibile ambulare, quia ambulat; & omnino possibile esse, quia iam est actu *id* quod dicitur esse possibile: aliud verò, quia actu esse poterit; vt possibile ambulare, quia fieri poterit vt ambulet. & hæc[a] quidē potestas est in solis *rebus* mobilibus. illa[b] verò etiā in immobilibus. vtrumque autem verè dicitur posse ambulare, & quod ambulat iam, atque actu est, & quod est aptum ad ambulandum. Quod igitur ita[c] possibile est, non verè de necessario simpliciter[d], dicitur; alterum autem verè *dicitur*. Itaque cùm ei quod est in parte, vniuersale consequens sit: ei quod necessariò est, consequens erit posse esse, non tamen omne.

10 ¶ Ac fortasse necessarium, & nō necessarium, est principium vnde omnia sunt, aut non sunt: reliqua verò tantumodo his consequentia spectari debent.

a Separata ab actu.

b Coniuncta cū actu.

c Vt non sit actu.

d Possibile ita acceptū, non verè dicitur de necessario simpliciter, sed verè dicitur de necessario ex hypothesi: quia necesse erit rem esse cùm erit, etsi non necessariò erit. vide cap. 9. part. 10.

e Sic est, Deus & intelligentiæ quæ mouent corpora cœlestia. Obserua non ita hoc loco accipi primas substantias, vt in lib. Categoriar. cap. 5.

f Vt omnia corpora mixta, animalia, plātæ, &c.

g Nam actus est præstantior & nobilior quàm potestas, proindeque secundum naturam prior.

h Vt maximus numerus, & minima magnitudo. numerus enim augeri, & magnitudo diuidi potest in infinitum.

I. ORDO.

1 Necesse esse.
2 Non possibile non esse.
3 Non contingens non esse.
4 Impossibile non esse.

II. ORDO.

1 Necesse non esse.
2 Non possibile esse.
3 Non contingens esse.
4 Impossibile esse.

III. ORDO.

1 Non necesse esse.
2 Possibile non esse.
3 Contingens non esse.
4 Non impossibile non esse.

IV. ORDO.

1 Non necesse non esse.
2 Possibile esse.
3 Contingens esse.
4 Non impossibile esse.

12 ¶ Φανερὸν δὴ ὅτι τὴν εἰρημένων, ὅτι τὸ ἐξ ἀνάγκης ὂν, καὶ ἐνέργειᾳ ἐστιν. ὥστε εἰ φθαρτὰ τὰ ἀΐδια, ἢ ἐνέργειᾳ δυνάμεως φθαρτά. ἔστι δὲ τὰ μὲν, αὐθ' δυνάμεως ἐνέργειᾳ εἰσιν, οἷον αἱ πρῶται οὐσίαι· τὰ δ' μετὰ δυνάμεως, ἃ τὴν μὲν φύσει πρότερα, τοῦ δὲ χρόνου ὕστερα· ἢ δ' ἁπλῶς ἐνέργειᾳ εἰσιν, ἀλλὰ δυνάμεις μόνον.

12 ¶ Ex dictis igitur perspicuum est, id, quod necessariò est, actu esse. quare si eterna sunt priora, etiam actus potestate prior *est*. Et alia quidem sunt actus sine potestate, vt primæ substantiæ[e]: alia[f] autem cum potestate; quæ naturâ *sunt* priora[g] *quàm potestates*, tempore posteriora: alia[h] verò numquàm actus sunt, sed potestates dumtaxat.

ARISTOTELIS

QVÆNAM SINT ENVNCIATIONES CONTRARIAE,

TRACTATVS VI.

CAP. XIV.

Quæstionem

1 ¶ *Quæstio prior, de enũciationibus contrarijs:* 2 *cuius solutio ex altera pendet.* 3 ¶ *Quæstio posterior, de opinionibus contrarijs.* 4 ¶ *Responsio ad posteriorem quæstionem. Non esse contrarias opiniones, quæ sunt de subiecto contrario.* 5 *nec quæ differunt attributo.* 6 *Contrarias esse quæ idem de eodem affirmant & negant, quatuor rationibus ostenditur: prima à decretis:* 7 *secunda à falsitate per se, & per accidens:* 8 *tertia à rebus quibus nihil est contrarium:* 9 *quarta à communitate proportionis.* 10 *Hypotheseos, Indefinitas opiniones, de quibus dicta sunt, accipiendas esse pro veris falsisq;.* 11 ¶ *Responsio ad priorẽ quæstionem.* 12 ¶ *Hypotheseos, Quod contraria non possint esse simul vera.*

VTRVM autem contraria est affirmatio negationi, an affirmatio affirmationi? & hæc oratio, omnis homo *est* iustus, illi, nullus homo *est* iustus? an hæc, omnis homo *est* iustus, illi, omnis homo *est* iniustus? veluti, est Callias iustus, non est Callias iustus, Callias iniustus est: vtra igitur harum *est* contraria? ¶ Nam si ea quæ sunt in voce, consequuntur iis quæ sunt in intellectu: illic[a] autem opinio contrarij est contraria; vt hęc, omnem hominem esse iustum, illi, omnẽ hominem esse iniustum: *certè* etiam in enũciationibus voce *expressis* necesse est similiter *rem se* habere. si verò illic opinio contrarij nõ est contraria: neque affirmatio affirmationi erit contraria, sed dicta negatio.

Responsio

Quæstio.

¶ Quare considerandum *est*, quænam opinio falsa, *sit* contraria veræ opinioni: negationisne, an quæ contrarium opinatur. Sic autem dico: Est quædam de bono vera opinio, esse bonum: alia verò falsa, non esse bonum: item alia, esse malum. vtra igitur harum *est* contraria veræ? & si est vna[a], secundum quam[c] *est* contraria? ¶ Si quis igitur putet, hoc definiri

Ὅτερον δὲ ἐναντία ἐστὶν ἡ κατάφασις τῇ ἀποφάσει, ἢ ἡ κατάφασις τῇ καταφάσει; καὶ ὁ λόγος τῷ λόγῳ, ὁ λέγων ὅτι πᾶς ἄνθρωπος δίκαιος, τῷ οὐδεὶς ἄνθρωπος δίκαιος; ἢ ὁ τὸ πᾶς ἄνθρωπος ἄδικός ἐστιν; οἷον, ἔστι Καλλίας δίκαιος, οὐκ ἔστι Καλλίας δίκαιος, Καλλίας ἄδικός ἐστι· πότερα δὴ ἐναντία τούτων; ¶ Εἰ δὲ τὰ μὲν ἐν τῇ φωνῇ ἀκολουθεῖ τοῖς ἐν τῇ διανοίᾳ· ἐκεῖ[a] δὲ ἐναντία δόξα ἡ τὸ ἐναντίον ἐστίν, οἷον ὅτι πᾶς ἄνθρωπος δίκαιος, τῷ πᾶς ἄνθρωπος ἄδικος· καὶ ἔσται τῷ ἐν τῇ φωνῇ καταφάσεων, αὐάγκη καὶ ὁμοίως ἔχειν. εἰ δὲ μὴ ἐκεῖ τὸ ἐναντίον δόξα ἐναντία ἐστίν, οὐδὲ ἡ κατάφασις τῇ καταφάσει ἔσται ἐναντία, ἀλλ' ἡ εἰρημένη ἀπόφασις. ¶ Ὥστε σκεπτέον ποία δόξα ψευδὴς ἐναντία ἀληθεῖ δόξῃ πότερον ἡ τῆς ἀποφάσεως, ἢ ἡ τὸ ἐναντίον ἔχουσα. λέγω δὲ ὧδε· ἔστι τις δόξα ἀληθὴς τὸ ἀγαθὸν, ὅτι ἀγαθόν· ἄλλη δέ, ὅτι οὐκ ἀγαθόν, ψευδής· ἐπέρα δέ, ὅτι κακόν. πότερα δὴ τούτων ἐναντία τῇ ἀληθεῖ; καὶ ὁποτέραν[b] ἡ ἐναντία. ¶ Τὸ μὲν δὴ τοῦτο οὕτως

τὰς ἐναντίας δόξας ὠφελίας, τοῦ τῷ ἐναντίων εἶ), ψεῦδος· τὸ δὲ ἀγαθοῦ ὅτι ἀγαθόν, καὶ τὸ κακοῦ ὅτι κακόν, ἢ αὐτὴ ἴσως [a] · καὶ ἀληθὴς, εἴτε πλείους, εἴτε μία ἐστὶν [b]. ἐναντία δὲ ταῦτα [c]. ἀλλ' οὐ τῷ τῷ ἐναντίων εἶ), ἐναντία· ἀλλὰ μᾶλλον τῷ ἐναντίως [d]. ¶ Εἰ δὴ ἔστι μὲν τὸ ἀγαθοῦ ὅτι ἐστὶν ἀγαθὸν, δόξα· ἄλλη δ', ὅτι οὐκ ἀγαθόν· ἔστι δὲ ἄλλο τι ὃ οὐκ ὑπάρχει, οὐσία· οἷον τὸ ὑπάρξαι· τῷ μὲν δὴ ἄλλων οὐδεμίαν θατέον, οὔτε ὅσαι ὑπάρχειν τὸ μὴ ὑπάρχον [e] δοξάζουσιν, οὔτε ὅσαι μὴ ὑπάρχειν τὸ ὑπάρχον [h]. ἀπιθανοι γὰρ ἀμφότεραι, καὶ ὅσαι ὑπάρχειν δοξάζουσι τὸ μὴ ὑπάρχον, καὶ ὅσαι μὴ ὑπάρχειν τὸ ὑπάρχον. ¶ Ἀλλ' ἐν ὅσαις ἔστιν ἡ ἀπάτη [k] · αὗται δέ εἰσιν, ἐξ ὧν αἱ ἡγήσεις· ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἀντικειμένων δὲ αἱ ἡγήσεις· ὥστε [m] ὧ αἱ ἀπάται. ¶ [n] Εἰ οὖν τὸ ἀγαθὸν, καὶ ἀγαθὸν καὶ οὐ κακὸν ἔστι· καὶ τὸ μὴν, καθ' αὑτό· τὸ δὲ, κατὰ συμβεβηκός· (συμβεβηκε δὲ αὐτῷ οὐ κακὸν εἶ)) μᾶλλον δὲ ἑκάστου ἀληθὴς ἢ καθ' αὑτό· καὶ ψεῦδος, ἔστιν καὶ ἀληθὴς. ἢ [p] μὲν οὖν, ὅτι οὐκ ἀγαθὸν τὸ ἀγαθὸν, τὸ καθ' αὑτὸ ὑπάρχοντος, ψεῦδος· ἡ δὲ τὸ ὅτι κακὸν, τὸ κατὰ συμβεβηκός. ὥστε [q] μᾶλλον αὖ ἐστὶν ψεῦδος ἡ τὸ ἀγαθοῦ τῆς ἀποφάσεως, ἢ ἡ τὸ ἐναντίον δόξα διέψευσαι δὲ μάλιστα ὧδ' ἕκαστον, ὁτὰν ἐναντίαν ἔχων δόξαν τα [r] δὲ ἐναντίαν autem [r] in quaque re fallitur qui cõtrariã habet opinionem. cõtrarias cõtrariorum sint: falso *id putat*. nã de bono *opino*, *id* esse bonum: & de malo, *id* esse malum: eadem fortassis [a] *est*: & vera, siue multæ, siue vna sit [b]. atqui hæc [c] sunt cõtraria. sed non eo quòd sunt contrariorum, contrariæ sunt *opiniones*, sed potiùs quòd contrario modo *se habent* [d]. ¶ Ergo si de bono opinio *quædam* est, *id* esse bonum: alia verò, *id* non *esse* bonum: est autem aliud quidpiam [e], quod *bono* neque ineſt neque ineſſe poteſt: profectò nullam aliarum [f] *contrariam esse* ponendum est, nec quæ opinantur ineſſe, quod non ineſt [g], nec quæ non ineſſe quod ineſt [h]. infinitæ enim sunt vtræque, & quæ ineſſe opinantur quod non ineſt, & quæ nõ ineſſe quod ineſt. ¶ [i] Sed in quibus est deceptio [k]. hæ verò sunt, ex quibus *sunt* generationes. atqui ex oppoſitis sunt generationes. ergo [m] etiam deceptiones. ¶ [n] Si igitur bonũ est & bonum, & non malum; & illud quidem per ſe, hoc autem ex accidente: (quoniam ei accidit, vt non malum ſit) magis autem de quaque re vera *est ea opinio quæ est* per ſe. & *magis* falſa *itidem quæ* est *per ſe*, ſiquidẽ *magis* vera ita accipitur: hæc [p] igitur *opinio*, non bonum esse bonum, falſa *est* de eo quod per ſe ineſt: hæc autem, esse malum, *falsa est* de eo quod est ex accidẽte. quare [q] magis falsa est opinio negationis, quàm contrarij. maximè autem [r] in quaque re fallitur qui cõtrariã habet opinionem. cõtrarias

a Rectè dubitat, quia non est omnino eadem; sed eadem ſpecie, diuerſæ numero.
b Etiáſi dicas has opiniones esse plures, non tamẽ sunt contrariæ, quia sunt simul veræ.
c Bonũ & malũ.
d Circa idem ſub iectum.
e Vt turpe fugiẽdum, odio habẽdum.
f Præter eam, in qua conſiſtit deceptio.
g Vt, bonum esse fugiendum.
h Vt, bonum nõ esse expetẽdum.
i Repete, contrariæ ponẽdæ sunt.
k Sicut vera opinio, & deceptio sunt contrariæ, ita cõſiſtunt in opinionibus contrariis. Syllogiſmo autem in prima figura extructo probat deceptionem cõſiſtere in affirmatione & negatione: vt hinc intelligamus contrarias esse affirmationem & negationem. Generatio (inquit) eſt ex oppoſitis. deceptio eſt in iis ex quibus eſt generatio. ergo deceptio eſt in oppoſitis. oppoſita intelligit esse & nõ esse: id eſt affirmationem & negationem. Maiorem igitur propoſitionem veram esse cõſtat ex definitione generationis. minorem genẽratio eſt motus à non eſſe ad eſſe. Minor quoque

a *Mior propoſitio.* b *Maior propoſitio.* m *Concluſio.* n *Prosyllogiſmus.* o *Propositi maiorem propoſitionem prosyllogiſmi exemplo explicat exemplo boni & confirmat à contrario*, quia magis eſt vera quæ eſt per ſe. ergo it. dẽ magis falſa quæ eſt per ſe. p *Minor propoſitio prosyllogiſmi.* q *Concluſio prosyllogiſmi, eaſdemque minor propoſitio ſyllogiſmi principalis extructi in ſecunda figura, ex ambobus propoſitionibus affirmantibus, ex quibus maior vtriuſque colligitur.* Contraria opinio eſt maximè falſa: opinio negationis, eſt maximè falſa: ergo opinio negationis eſt contraria. Huius ſyllogiſmi ſi maior propoſitio recte procetur, fiet ſyllogiſmus in prima figura. Concluſionem tamen Ariſtoteles breuitatis ſtudio prætermiſit.
r *Maior propoſitio ſyllogiſmi principalis.* § *Probatio maioris à definitione contrariorum.*

namque *sunt*, quę in eodem genere plurimùm differunt. Si[a] igitur harũ altera[b] est contraria; sed quæ est negationis, *est* magis cõtraria: perſpicuũ *est*, hanc eſſe *verè* contrariam. Hæc[c] verò opinio, bonum esse malum, est cõposita. fortasse enim necesse *est*, eundem etiam existimare *bonum* nõ esse bonum. ¶[d] Præterea si[e] in aliis[f] similiter[g] *rem se* habere oportet: hîc[h] quoque rectè dictũ videri poterit. aut enim vbique *contraria est opinio* contradictionis[i], aut nusquam. at[k] quibus nõ sunt contraria: de his falsa est *opinio* quæ verę opponitur: vt[l] qui hominem putat nõ *esse* hominẽ, fallitur. si[m] igitur hæ negationes *sunt* contrariæ, etiam aliæ *sunt contrariæ* quæ contradicunt.

¶Præterea, similiter habet hæc *opinio* bonum esse bonum, & nõ bonũ nõ esse bonum: ac prꝫterea bonũ nõ esse bonum, & nõ bonũ esse bonũ. ergo huic veræ opinioni, nõ bonũ nõ esse bonũ, quę nam erit contraria? non enim ea quæ ait esse malũ: quia quãdoque simul[o] vera esse potest, cùm nũquàm vera sit veræ contraria: aliquod enim non bonũ °est malum: quare contingit *has opiniones* simul veras esse. rursus non *erit contraria* hæc *opinio*, *non bonum* non esse malum: quoniam hæc quoque vera *esse potest*: nam & hæc[p] simul esse queunt. relinquitur ergo, *vt* ei, non bonũ non esse bonum, contraria *sit* hæc, nõ bonum esse bonum. hæc enim est falsa. Quapropter etiam hæc, bonum non esse bonum, erit cõtraria illi, bonum esse bonum.

a Dicere aliquis posset, non fuisse probatum, opinionem negationis esse solam cõtrariam, sed esse nihilominus contrariã. ergo opinionem cõtrarij, esse cõtrariam. Idcirco philosophus ait, si ea sit magis contraria, solam esse vera contrariam, quia supponimus vnam esse cõtrariam, id est eam quæ maxime distat.

b Id est, opinio contrarij.

c Quemadmodũ docuit opinionẽ contrarij, esse falsam per accidẽs, nõ per se: ita docet eã esse veram opinioni cõtrariam per accidens, non per se.

d *Syllogismus hypotheticus a posteriore antecedentis ad posterioꝝ consequẽtiam conficiens.* *Propositio hypothetica.*

e In iis, quibus nihil est contrarij, vt in substantijs.

f Id est, opinio negationis, est cõtraria.

g In his quæ habent contrarium: sicut bonum, & malum contraria sunt.

h Id est, negatio.

i *Propositio categorica, id est, posterior antecedentis.*

k *Propositio propositionis categoricæ.*

l *Conclusio, id est, posterior consequentia, quæ colligitur ex antecedentis posteriore.*

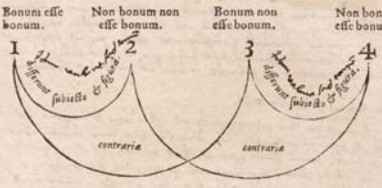
m Eodem tempore.

o Vt iniustum.

p Non bonum, & nõ malum, vt infans verè dicitur non iustus, & non iniustus.

πα. πρῶτον πλεῖστον διαφερόντων περὶ τὸ αὐτό. εἰ[a] οὖν ἐναντία μᾶλλον τούτων ἡ ἑτέρα[b], ἐναντιωτέρα ἂν εἴη τῇ ἀποφάσεως· δῆλον ὅτι αὕτη ἐστὶν ἐναντία. ἡ[c] δὲ τὸ ὂν κακὸν τὸ ἀγαθόν, συμπεπλεγμένη ὄζει· καὶ γὰρ ὅτι οὐκ ἀγαθόν, ἀνάγκη ἴσως ὑπολαμβάνειν τὸν αὐτόν. ¶[d] Ἔτι δὲ, εἰ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων[f] ὁμοίως[g] δεῖ ἔχειν, καὶ ταύτῃ[h] ἂν δόξειε καλῶς εἰρῆσθαι· ἢ γὰρ πανταχοῦ τὸ τῆς[i] ἀποφάσεως, οὐδαμοῦ. ὅσοις[k] δὲ μή ὄζειν ἐναντία, ἀεὶ τούτων ἔσται μᾶλλον ψεύδης ἡ τῇ ἀληθεῖ ἀποκειμένη· οἷον[l] ὁ τὸν ἄνθρωπον οὐκ ἄνθρωπον οἰόμενος, διέψευσται· εἰ[m] οὖν αὖτα [αἱ ἀποφάνσεις] ἐναντίαι, καὶ αἱ ἄλλαι αἱ τῆς ἀποφάσεως. ¶ Ἔτι ὁμοίως ἔχει ἡ τῷ ἀγαθοῦ ὂν ἀγαθόν, καὶ ἡ τὸ μὴ ἀγαθοῦ ὂν οὐκ ἀγαθόν· καὶ πρὸς ταύταις ἡ τὸ ἀγαθοῦ ὂν οὐκ ἀγαθόν, καὶ ἡ τὸ μὴ ἀγαθοῦ ὂν ἀγαθόν· τῇ οὖν τὸ μὴ ἀγαθοῦ ὂν οὐκ ἀγαθὸν ἀληθεῖ οὔσῃ δόξῃ, τίς ἂν εἴη ἐναντία; οὐ γὰρ δὴ ἡ λέγουσα ὅτι κακόν· ἅμα[n] γὰρ ἂν ποτε εἴη ἀληθὴς· οὐδέ ποτε δὲ ἀληθὴς ἀληθεῖ ἐναντία. ἔστι γάρ τι μὴ ἀγαθὸν[o] κακόν· ὥστε ἐνδέχεται ἅμα ἀληθεῖς εἶ) οὐδ' ἂν ἡ ὅτι οὐ κακόν· ἀληθὴς γὰρ καὶ αὕτη. ἅμα γὰρ καὶ ταῦτα[p] ἂν εἴη· λείπεται δὴ τῇ τὸ μὴ ἀγαθοῦ ὂν οὐκ ἀγαθόν, ἐναντία ἡ τὸ μὴ ἀγαθοῦ ὅτι ἀγαθόν· ψεύδης γὰρ αὕτη. ὥστε καὶ ἡ τὸ ἀγαθοῦ ὂν οὐκ ἀγαθόν, [εἴη ἂν ἐναντία] τῇ τὸ ἀγαθοῦ ὂν ἀγαθόν.

Bonum

Propertio

4 Admonitiones suæ cautionis hic.

10 ¶ Φανερὸν δὴ, ὅτι οὐ δεῖν λοίσει, οὐδὲ αἱ καθόλου τιθεῖμεν τῶν κατὰ φασιν· ἡ γὰρ καθόλου κατάφασις, ἐναντία ἔσται· οἷον τὴ δόξῃ τῇ δοξαζούσῃ ὅτι πᾶν ὃ αὖ ἡ ἀγαθὸν, ἀγαθόν ἐστιν, ἡ ὅτι οὐδὲν τῶν ἀγαθῶν, ἀγαθόν ἐστιν· ἡ γὰρ τῷ ἀγαθοῦ ὅτι ἀγαθὸν, εἰ καθόλου τὸ ἀγαθὸν, ἡ αὐτὴ ἔστι τῇ ὅτι ὃ αὖ ἡ ἀγαθὸν δοξαζούσῃ ὅτι ἀγαθόν· τοῦτο δὲ οὐδὲν διαφέρει ἢ ὅτι πᾶν ὃ αὖ ἡ ἀγαθὸν, ἀγαθόν ἐστιν. ὁμοίως καὶ ὅτι ἢ μὴ ἀγαθοῦ. ¶ Ὥστε εἴπερ δεῖ δόξης οὔσης ἔχειν, εἰσὶ δὲ αἱ ἐν τῇ φωνῇ κατάφασεις καὶ ἀποφάσεις, σύμβολα τῶν ἐν τῇ ψυχῇ· δῆλον ὅτι καὶ κατάφασιν μὲν ἐναντία ἡ ἀπόφασις ἡ ὡς ἐπὶ τὸ αὐτὸ καθόλου· οἷον τῇ ὅτι πᾶν ἀγαθὸν ἀγαθόν, ἡ ὅτι πᾶς ἄνθρωπος ἀγαθός, ἡ ὅτι οὐδεὶς[a], ἡ οὐδεὶς[b]. αὐτοτραπῶς δὲ ἡ ἀεὶ οὐ πᾶν, ἡ οὐ πᾶς. ¶ Φανερὸν δὲ, ὅτι καὶ ἀληθῆ ἀληθεῖ οὐκ ἐνδέχεται ἐναντίαν εἶναι), οὔτε δόξαν, οὔτε ἀποφασιν· ἐναντία μὲν γὰρ αἱ ὡς ἐπὶ τὸ αὐτὸ εἰρημέναι[a]. ὡς ἐπὶ ταύτας δὲ ἐνδέχεται ἀληθεύειν[f] τὸν αὐτόν· ἃ μὲν δὲ οὐκ ἐνδέχεται τὰ ἐναντία ὑπάρχειν τῷ αὐτῷ[g].

10 ¶ Perſpicuum autem *eſt*, nullum fore diſcrimen, etiamſi vniuerſalem ponamus negationem. vniuerſalis enim negatio, erit contraria. vtputa opinioni, qua exiſtimatur quidquid eſt bonum, eſſe bonum, *contraria erit hæc*, nihil eorum quæ bona ſunt, eſſe bonum. nam *illa opinio*, bonum eſſe bonum, ſi vniuerſaliter bonũ *accipiatur*, idem valet quod hæc qua putatur qđ eſt bonum, eſſe bonum. hæc autem nihil differt ab illa, quidquid eſt bonũ, eſſe bonum. Eadem eſt ratio non boni. ¶ Quare ſi in opinione ita *res ſe* habet; & affirmationes negationéſque voce *prolatæ*, eorum quæ mente *concipiuntur*, ſunt notæ: perſpicuum *eſt*, affirmationi contrariam eſſe negationẽ de eodem vniuerſalem: vt illi, omne bonum eſſe bonum; aut, omnem hominem eſſe bonum, hæc, nullum *bonum*, vel, neminem *eſſe bonum*: contradictorie verò *oppono* hanc, non omne[a], aut, non omnem[b]. ¶ Perſpicuum etiam *eſt* 12 fieri non poſſe, vt opinio vel contradictio[c] vera veræ cõtraria ſit. contrariæ namque ſunt circa oppoſita[d]: circa quæ eundẽ verè[e] opinari ac dicere contingit. ſimul autem contraria eidem[g] ineſſe non contingit.

Cautio

S' Concluſio

Cautio

1 Id eſt, non omne bonum eſſe bonum.
b Id eſt, non omnem hominem eſſe bonum.
c Id eſt, enuncia tio oppoſita.
d Id eſt, circa particularia ſibi oppoſita. non enunciationes cõtrariæ ſunt vniuerſales, vt omnis homo eſt iuſtus, nullus homo eſt iuſtus. inatque hæ particularis affirmationi vniuerſali.
e Particularia.
f Nam particulares poſſunt eſſe ſimul veræ.
g Vniuerſales contrariæ habent omnino idem ſubiectum, ideòque non poſſunt eſſe ſimul veræ. ſubcontrariæ verò non habent omnino idem ſubiectum: quia ſubiectum earum vagum eſt. & ſi verè dico quendam hominem eſſe iuſtum, & quendam hominem non eſſe iuſtum: neceſſe eſt, hæc intelligere de hominibus numero diuerſis.

ter has medium locum tenent particulares, aliquis homo eſt iuſtus, aliquis homo non eſt iuſtus. eſt ẽ omne bonũ nõ bonũ. Subcontrariæ Quidddam bonũ nõ bonũ & ſic in reliquis. Quidddã bonũ nõ nõ bonũ

Quodam argumento ex suppositis vobis [illegible] quilty cōtrarium affirmatiues opinionem non contrarie esse affirmatiue de eodem contrario.

2 In tertio argumento.

Vna affirmatiues opinionem unica etiam esse opposita, cuius tertia Ling lib. cap. 8. punct. 1. Ita si opinionem affirmatiues, opinionem affirmatiuam opinio de eodem contrario cum affirmatiua, cuius opinionem de eodem contrario opponente. Ergo esse, opinionem non esse opposita affirmatiue de eodem contrario. Patet consequentia. Quia affirmatiue opinionis possibile opinionem de eodem contrario esse quia [illegible] affirmatiues opinionis possibile opinionem de eodem contrario esse quia [illegible] Ergo esse, opinionem non esse opposita affirmatiue de eodem contrario. Patet consequentia. Quia affirmatiue

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ
ΑΝΑΛΥΤΙΚΩΝ
ΠΡΟΤΕΡΩΝ ΒΙΒΛΙΑ Β'.

ARISTOTELIS
ANALYTICORVM
PRIORVM LIBRI II.

IVLIO PACIO
interprete.

SYNOPSIS SEV METHODVS PRIORVM ANALYTICORVM.

LIBER I.

De syllogismis
- Structura. *Tract.* 1.
- Inuentione. *Tract.* 2.
- Resolutione. *Tract.* 3.

LIBER II.

De syllogismis
- Poteſtatibus. *Tract.* 1.
- Imbecillitatibus. *Tract.* 2.
- Affinibus. *Tract.* 3.

LIBRI I. TRACTATVS I.

De ratione cõſtituendorum ſyllogiſmorũ.
- Prõtheoriæ ſeu principia
  - Communia quatuor libris Analyticis. *Cap.* 1.
  - Propria ſyllogiſmorum.
  - Propria primæ figuræ.
  - Propria ſecundæ, & tertiæ figuræ: Reciprocationes enunciationũ
    - Simpliciũ. *Cap.* 2.
    - Modificatarũ. *Cap.* 3.
- Expoſitio triũ figurarum.
  - De ſyllogiſmis καθ' ὅλου τρόπον in figura
    - Prima. *Cap.* 4.
    - Secũda. *Cap.* 5.
    - Tertia. *Cap.* 6.

    } Communia de tribus figuris. *Cap.* 7.
  - De ſyllogiſmis ex vtraque propoſitione neceſſaria. *Cap.* 8.
  - Coniunctio neceſſarij, & eius quod ineſt, in figurâ
    - Prima. *Cap.* 9.
    - Secunda. *Cap.* 10.
    - Tertia. *Cap.* 11.
  - Collatio neceſſarij, & eius quod ineſt. *Cap.* 12.
  - De ſyllogiſmis ex vtraque vel ex altera ꝓpoſitione contingente.
    - Prothcoria de contingenti, & propoſitionibus inde ſumptis. *Cap.* 13.
    - Deſyllogiſmis
      - In prima figura
        - Ex vtraque propoſitione contingente. *C.* 14.
        - Coniunctio contingentis cum
          - Eo quod ineſt. *Cap.* 15.
          - Neceſſario. *C.* 16.
      - In ſecũda figura
        - Ex vtraque propoſitione contingente *C.* 17.
        - Coniunctio cõtingentis cum
          - Eo quod ineſt. *Cap.* 18.
          - Neceſſario. *Cap.* 19.
      - In tertia figura
        - Ex vtraque ꝓpoſitione cõtingente. *Cap.* 20.
        - Coniunctio contingentis cum
          - Eo quod ineſt. *Cap.* 21.
          - Neceſſario. *Cap.* 22.
- Hypotheoriæ.
  - Reductio omnium ſyllogiſmorum ad tres figuras. *Cap.* 23.
  - De qualitate & quantitate terminorum ſyllogiſmi. *Cap.* 24.
  - De numero terminorum, propoſitionum, & ſyllogiſmorum. *Cap.* 25.
  - De problematis in quaque figura conſtruendis vel deſtruendis. *Cap.* 26.

LIBRI I. TRACTATVS II.

De inuentione.
- De ratione inueniẽdi medium terminum syllogismi
  - Categorici.
    - Regulæ generales. *Cap.* 27.
    - Regulæ speciales. *Cap.* 28.
  - Hypothetici. *Cap.* 29.
- Quàm latè pateat hæc inueniendi ratio. & de aliis magis specialibus. *Cap.* 30.
- De diuisione. *Cap.* 31.

LIBRI I. TRACTATVS III.

De resolutione syllogismorũ in figuras, & modos.
- De sumendis propositionibus, terminis, medio termino, & figura. *Cap.* 32.
- De terminorum quantitate spectanda. *Cap.* 33.
- De nominibus concretis, & abstractis, & de innominatis. *Cap.* 34.
- De nomine recto, & obliquis casibus. *Cap.* 35.
- De iteratione. *Cap.* 36.
- De commutatione orationum, & nominum. *Cap.* 37.
- De articulis. *Cap.* 38.
- Interpretatio diuersarum orationum. *Cap.* 39.
- De syllogismis compositis. *Cap.* 40.
- De elencho definitionis. *Cap.* 41.
- De syllogismis ex hypothesi. *Cap.* 42.
- De reductione syllogismorum vnius figuræ in aliam. *Cap.* 43.
- De attributis finitis, & infinitis: necnon de habitibus, & priuationibus. *Cap.* 44.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΑΝΑΛΥΤΙΚΩΝ[a] ΠΡΟΤΕΡΩΝ[b] ΤΟ ΠΡΩΤΟΝ.

ARISTOTELIS ANALYTICORVM[a] PRIORVM[b] LIBER I.

DE RATIONE CONFICIENDORVM SYLLOGISMORVM, TRACTATVS I.

Subiectum, & scopus librorum Analyticorum. Item definitiones aliquot, ac diuisiones. CAP. I.

a Analytici (quasi dicas resolutorios) appellantur hi libri, in quibus agitur de syllogismo, & de demonstratione qui resoluunt syllogismũ ac demõstrationẽ in partes atque principia. præterea docent, quomodo syllogismi figurę & modi, & 1. secundæ figurę resoluantur & reducãtur ad primam. item quomodo syllogismi sine arte cõficti, resoluantur in figuras, & modos.

b Hæc verba libri de syllogismo separantur à libris de demonstratione. Galenus autem indicat has appellationes Προτέρων, id est, Priorum, & Ὑστέρων, i. Posteriorum, seu (vt ipse appellat) Δο σεων, fuisse introductas, cùm Aristoteles, quidò vult hos libros distinguere, eos vocet libros de syllogismo, hos de demõstratione. Verba Galeni hæc sunt in lib. de ordine librorum suorum de propriis libris: Ἐπιγράφονται δὲ αἱ τῶν τοιούτων ἁπάντων αἱ πρῶται, συλλογισμοῦ πρότεραι, καὶ ἀποδείξεως ὑστέραι, καὶ ἡ μὲν ἀπόδειξις περὶ τὸ ὅτι καὶ τὸ διότι· ὁ δὲ συλλογισμὸς ἁπλῶς τὸ μὲν ὅτι ἐν τοῖς πρώτοις σχήμασιν, τὸ δὲ διότι ἐν τοῖς μέσοις· ἐν δὲ τοῖς ἐσχάτοις οὐδέτερον· ἔστι δὲ ἡ ἀπόδειξις ἐπιστήμη ἐξ ἀναγκαίων συλλογιστική· ἐπιστήμη δὲ ἐστὶ τὸ εἰδέναι ἡμᾶς ἕκαστον, ὃ καὶ ἄλλως ἔχειν ἀδύνατον. id est, Eos libros inscribunt secundum priores, & posteriores: priores quidem omnes hoc tempore, Analyticorum priorum, quemadmodum libros de demonstratione inscribunt Secundorum Analyticorum, verum ipse Aristoteles Priorum meminit sub inscriptione De syllogismo: Secundorum, sub inscriptione De demonstratione. Item in calce lib. 4. de differentia pulsuum, Ἐπιγράφονται δὲ αἱ τῶν τοιούτων Ἀναλυτικῶν πρώτων συζυγίαι· καθ' ὃν τρόπον καὶ τῶν ἀποδεικτικῶν ὑστέρων αἱ συζυγίαι· τρίτον δὲ τοῦτο τὸ συλλογισμοῦ, id est, Inscribuntur à plerisque huiusce modi de demonstratione pertractatio, Secundorum Analyticorum: quemadmodum ea quę est de syllogismo, Priorum Analyticorum.

c Demonstratio non est horum librorum subiectum adæquatum, sed principale. fit scientia demonstrativa non est finis adæquatus, sed principalis. subiectum autem adæquatum est ratiocinatio seu syllogismus. & finis adæquatus est scientia syllogistica. Porrò finis logicæ in logica non habetur, sed in aliis scientiis. logica autem docet instrumentum, quo in aliis scientiis vtentes, possimus finem illum, id est scientiam nobis comparare.

1 ¶¶ *Principia communia librorum Analyticorum: id est subiectum & scopus horum librorum.* 2 ¶¶ *Proponit explicanda principia syllogismorum,* 3 *& principia propria primæ figuræ.* 4 ¶¶ *Expositio principiorum quæ ad omnes syllogismos pertinent.* ¶ *De propositione. Distributio sumpta à speciebus.* 5 *Diuisio in vniuersalem, particularem, & indefinitam.* 6 *Distinctio syllogistica, demonstrativa, & dialectica.* 7 *Excusatio.* 8 ¶ *De termino.* 9 ¶ *De syllogismo. Quid sit syllogismus.* 10 *Quis sit perfectus:* 11 *& quis imperfectus.* 12 ¶¶ *Principia propria primæ figuræ. id est, Quid sit esse vel non esse in toto, & dici de omni, vel de nullo.*

ΠΡΩΤΟΝ εἰπεῖν περὶ τί, καὶ τίνος ἡ σκέψις ἐστὶν ὅτι περὶ ἀποδείξεως, καὶ ἐπιστήμης ἀποδεικτικῆς.

¶ Εἶτα διορίσαι, τί ὅρος, καὶ τί πρότασις, καὶ τί συλλογισμὸς, καὶ ποῖος τέλειος, καὶ ποῖος ἀτελής.

PRIMVM dicere oportet circa quid, & cuius causa sit hæc consideratio: hoc est, esse circa demonstrationẽ, & scientiæ demonstrativæ causa. ¶ Posthæc definire oportet, quid sit propositio, quid terminus, quid syllogismus; & quis sit perfectus, quis imperfectus.

Met. 4. M. 3.

1 ¶Μετὰ δὲ ταῦτα, πότερον ἓν ἢ οὐχ ἓν ἐστὶ τὸ λόγος, καὶ πῶς ἓν λέγομεν τὸ καθόλου, καὶ τί λέγομεν τὸ κατὰ παντὸς ἢ μηδενὸς κατηγορεῖσθαι. ¶Πρότασις μὲν οὖν ἐστὶ λόγος καταφατικὸς ἢ ἀποφατικός, τινὸς κατά τινος. ¶Οὗτος ὁ ἢ καθόλου, ἢ ἐν μέρει, ἢ ἀδιόριστος. λέγω δὲ καθόλου μὲν, τὸ παντὶ ἢ μηδενὶ ὑπάρχειν. ἐν μέρει δὲ, τὸ τινὶ, ἢ μὴ τινὶ, ἢ μὴ παντὶ ὑπάρχειν. ἀδιόριστον δὲ, τὸ ὑπάρχειν ἢ μὴ ὑπάρχειν, οἷον τὸ κατὰ μέρος καθόλου, ἢ κατὰ μέρος· οἷον τὸ κατὰ μέρος ἐναντίον εἶναι τινὶ αὐτῶν ἀληθεύειν, ἢ τὸ τινὶ ἡδονὴν μὴ εἶναι ἀγαθόν. ¶Διαφέρει δὲ ἡ ἀποδεικτικὴ πρότασις τῆς διαλεκτικῆς, ὅτι ἡ μὲν ἀποδεικτικὴ, λῆψις θατέρου μορίου τῆς ἀντιφάσεώς ἐστιν· οὐ γὰρ ἐρωτᾷ, ἀλλὰ λαμβάνει ὁ ἀποδεικνύων· ἡ δὲ διαλεκτικὴ, ἐρώτησις τῆς ἀντιφάσεώς ἐστιν. οὐδὲν δὲ διοίσει πρὸς τὸ ἡγεῖσθαι τὸν ἑκάτερον συλλογισμόν· καὶ γὰρ ὁ ἀποδεικνύων, καὶ ὁ ἐρωτῶν, συλλογίζεταί λαβών τι κατά τινος ὑπάρχειν, ἢ μὴ ὑπάρχειν. ὥστε ἔσται συλλογιστικὴ μὲν πρότασις, ἁπλῶς κατάφασις ἢ ἀπόφασίς τινος κατά τινος, [κη] τὸν εἰρημένον τρόπον. ἀποδεικτικὴ δὲ, ἐὰν ἀληθὴς ᾖ, καὶ διὰ τῶν οἰκείων ἀρχῶν ὑποθέσεων ἐλλιμμένη. διαλεκτικὴ δὲ, πυνθανομένου μὲν, ἐρώτησις ἀντιφάσεως· συλλογιζομένου δὲ, λῆψις τῶν φαινομένων καὶ ἐνδόξων, καθάπερ ἐν τοῖς τοπικοῖς εἴρηται. ¶Τί μὲν οὖν ἐστὶ πρότασις, καὶ τί διαφέρει συλλογιστικὴ, καὶ ἀποδεικτικὴ, καὶ διαλεκτικὴ, δι' ἀκριβείας μὲν ἐν τοῖς ἑπομένοις ῥηθήσεται· πρὸς δὲ τὴν παροῦσαν χρείαν ἱκανῶς ἡμῖν διωρίσθω τὰ νῦν. ¶Ὅρος δὲ καλῶ, εἰς ὃν

3 ¶Post hæc, quid sit in aliquo to to quidpiam esse aut non esse: & quid dicimus, omni vel nulli
4 attribui. ¶Propositio[a] igitur est oratio affirmans vel negans ali-
5 quid[b] de aliquo[c]. ¶Hæc autem aut *est* vniuersalis, aut in parte, aut indefinita[d]. Vniuersale appello, omni aut nulli inesse. in parte verò, alicui aut non alicui aut non omni inesse. indefinitū autē, inesse aut inesse, absq; vniuersali aut particulari *nota*: veluti, contrariorum eandem esse scientiam: aut, voluptatem non
6 esse bonum. ¶Iam verò propositio demonstratiua differt à dialectica: quia demonstratiua est sumptio alterius partis contradictionis: (non enim interrogat, sed sumit, qui demonstrat) dialectica autem est interrogatio cōtradictionis. Sed *quod* ad vtriusque syllogismum conficiendum *attinet*, nihil *hac ab illa* differt. nam & qui demōstrat, & qui interrogat, syllogismum extruit *seu ratiocinatur* accipiens aliquid alicui inesse, aut nō inesse. Quare syllogistica propositio simpliciter *est* affirmatio vel negatio alicuius de aliquo, eo quo diximus modo[e]. Demonstratiua autem *ita demum est*, si vera sit, & per initio *positas* hypotheses[f] sumpta. Dialectica verò, quod ad eum spectat qui percontatur, *est* interrogatio contradictionis. quod autem ad eum qui ratiocinatur, est sumptio apparentis & probabilis, vt in Topicis
7 dictū est. ¶Quid igitur sit propositio, & quo syllogistica, demonstratiua, ac dialectica differant, exquisitè in sequentibus[g] *libris* dicetur. sed quod ad præsentem vsum *attinet*, sufficiant quæ nunc à nobis definita sunt.
8 ¶Terminū verò appello in quē

a Propositio &c. enunciatio re idē fūt, ratione differunt. nam si per se consideretur, vt significat humani animi sēnsū, vocatur enunciatio, vt verò est pars syllogismi, appellatur propositio.
b Id est, attributum.
c Id est, subiectum.
d Omittit propositionem singularem, quia singularium non est scientia.
e Id est vniuersaliter, vel in parte, vel indefinite.
f Id est, principia. sic enim hoc verbum in præsentia accipiendum est ac lib. 1. Poster. Analyt. accipitur prosecie quadam principij, de qua suo loco dicetur. 1 Top. 6
g In Analyticis poster. agetur de propositione demonstratiua. in Topicis de dialectica.

a Id est, siue cõiungas copulam verbalem cũ attributo, siue non coniungas. nam propositionis duæ sunt partes, subiectum & attributum. copula autem verbalis, si per se accipiatur, non est vera pars enunciationis.

b Vide Gellii lib. 15. cap. 26.

c In syllogismo sunt propositiones, vt partes in toto.

d Id est, duabus propositionibus.

e Id est, conclusio: quæ non est pars syllogismi, vt vulgus logicorum putat. nam syllogismus est oratio probans: cõclusio verò est oratio quæ probatur. Hoc Aristoteles indicat in præsenti, dũ ait cõclusionem esse diuersam ab his quæ in syllogismo ponita sũt. & aperiùs adhuc infrà libro 2. cap. 4. vbi aitheri posse vt conclusio sit vera, quiuis nihil eorum quæ in syllogismo ponitur sit, verum sit. Huius rei ignoratione errarunt Galenus & Auerroës in quæstione de quarta syllogismorum figura, vt alio loco, Deo volente, ostendam.

dissoluitur propositio: vt attributum, & id cui attribuitur, siue adiiciatur siue separetur verbum Esse, vel Non esse.

¶ Syllogismus[b] autem seu ratiocinatio est oratio, in qua[c] quibusdam[d] positis, aliud[e] quiddam diuersum ab his[f] quæ ponita sunt, necessariò accidit, eo quòd hæc[g] sunt. Dico autem eo quòd hæc sunt, propter hæc euenire. ac propter hæc euenire intelligo, nullo externo termino opus esse, vt sit necessaria consecutio.

¶ Perfectum[h] verò syllogismũ appello eum qui præter ea quæ accepta sunt, nulla alia re[i] indiget, vt necessitas consecutionis appareat. ¶ Imperfectum[k] voco eum qui vna re pluribúsve[l] indiget, quæ[m] quidem per suppositos terminos sunt necessaria[n], non tamen sumpta[o] sunt[p] per propositiones[q]. ¶ In toto autem altero alterum esse, & alterum alteri omni attribui, idem[r] est. dicimus autem omni attribui, quando nihil subiecti accipere licet, de quo alterum non dicatur. ac nulli attribui, similiter[s] accipitur.

δἰαλύεται ἡ πρότασις· οἷον τὸ, τὸ κατηγορεῖσθαι ὅλον, καὶ τὸ καθ' οὗ κατηγορεῖται, ἢ [a] θεωρεῖσθαι ὅλου ἢ διαιρεῖσθαι τὰ εἴδη. ἢ μὴ εἶ. ¶ Συλλογισμὸς [b] δέ ἐστι λόγος ἐν ᾧ τεθέντων τινῶν [d], ἕτερόν [e] τι τῶν κειμένων, διὰ ταῦτα [f] ἐξ ἀνάγκης συμβαίνει, τὸ ταῦτα εἶναι. λέγω δὲ, τὸ ταῦτα εἶναι, τὸ διὰ ταῦτα συμβαίνειν. τὸ δὲ διὰ ταῦτα συμβαίνειν, τὸ μηδενὸς ἔξωθεν ὅρου προσδεῖν πρὸς τὸ γενέσθαι τὸ ἀναγκαῖον. ¶ Τέλειον [h] μὲν οὖν καλῶ συλλογισμὸν τὸν μηδενὸς ἄλλου προσδέοντα παρὰ τὰ εἰλημμένα, πρὸς τὸ φανῆναι τὸ ἀναγκαῖον. ¶ Ἀτελῆ [k] δὲ, τὸν προσδεόμενον ἢ ἑνὸς, ἢ πλειόνων [l], ἃ [m] μὲν οὐκ ἀναγκαῖα [n] διὰ τῶν ὑποκειμένων ὅρων, οὐ μὴν [o] εἴληπταί διὰ προτάσεων [q]. ¶ Τὸ δὲ ἐν ὅλῳ [r] εἶναι ἕτερον ἑτέρῳ, καὶ τὸ κατὰ παντὸς κατηγορεῖσθαι θάτερον θατέρου, ταὐτόν [s] ἐστι. λέγομεν δὲ τὸ κατὰ παντὸς κατηγορεῖσθαι, ὅταν μηδὲν ᾖ τῶν ὑποκειμένου λαβεῖν, καθ' οὗ θάτερον οὐ λεχθήσεται). καὶ τὸ κατὰ μηδενὸς, ὡσαύτως [s].

e Id est, siue non ponatur ea propositio quæ in syllogismo ponita fuit & aperta. f Partibus syllogismi, id est propositionibus. g Id est, hæ propositiones. h Perfecti sunt syllogismi primæ figuræ. i Id est, neque alio termino, neque alia propositione. k Imperfecti sunt syllogismi secundæ & tertiæ figuræ: quia vis eorum non apparet, nisi reducantur ad primam figuram. l Id est, noua propositione vel propositionibus, per quas reducitur ad primam figuram. vt suis locis explicabitur, cùm agetur de secunda, & tertia figura. m Nouæ propositiones. n Id est, non fiunt ex nouis terminis. sed ex iisdem terminis ex quibus constabant propositiones syllogismi imperfecti. ita autem ex eis fiunt, vt necessariò concedi debeant ab eo qui concessit propositiones syllogismi imperfecti. sicut (exempli causa) qui concessit nullam voluptatem esse bonum, cogitur etiam concedere nullum bonum esse voluptatem. vt posterius demonstrabitur. o In syllogismo imperfecto. p Nouæ hæ propositiones, per quas syllogismus imperfectus perficitur. q Ex quibus extructus fuit syllogismus imperfectus. r Idem re, sed ratione differunt. vt adiectiuus & defectiuus. nam subiectum dicitur esse vel non esse in toto attributo: quia attributum dicitur de omni, vel de nullo subiecto. Sic homo dicitur esse in toto animali, non esse in toto lapide: quia animal omni, lapis nulli homini attribuitur. Torum igitur in præsentia accipe attributiuum, quod refertur ad partes subiectiuas, vt genus ad species. aliud est totum integratum, quod conficitur ex partibus integrantibus, vt homo ex capite, pectore, cruribus, &c. s Id est, cùm nihil subiecti accipi potest, de quo alterum dicatur.

t Conuerti seu reciprocari propositiones dicuntur, cùm termini ita cõmutantur, vt quod erat subiectum, fiat attributum, & cõtrà, quod erat attributum, fiat subiectum.

De reciprocatione seu conuersione[t] propositionum simplicium, Cap. 11.

1 ¶ Protheoriæ. 2 ¶ Regula de propositionum conuersione, & regularum exemplificatio. 3 Secunda de vniuersali affirmante. 4 Tertia de particulari affirmante. 5 Quarta de particulari negante. 6 Probatio regulæ primæ, 7 secundæ, 8 tertiæ, 9 quartæ.

Κπὶ

1 Ἐπεὶ δὲ πᾶσα πρότασίς ἐστιν ἢ τοῦ ὑπάρχειν, ἢ τοῦ ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχειν, ἢ τοῦ ἐνδέχεσθαι[a] ὑπάρχειν· τούτων δὲ, αἱ μὲν, καταφατικαί· αἱ δὲ, ἀποφατικαί, καθ' ἑκάστην προσρησιν[b]· πάλιν δὲ τῶν καταφατικῶν αἱ μὲν, καθόλου· αἱ δὲ, ἐν μέρει· αἱ δὲ, ἀδιόριστοι[c]: ¶ Τὸ μὲν οὖν τοῦ ὑπάρχειν καθόλου στερητικὸν, ἀδύνατον τοῖς ὅροις αὐτιστρέφειν· οἷον, εἰ μηδεμία ἡδονὴ ἀγαθόν, οὐδεμία ἀγαθὸν 3 οὐδὲν ἔσται ἡδονή. ¶ Τὸ δὲ κατηγορικὸν αὐτιστρέφειν μὲν ἀναγκαῖον, οὐ μὴν καθόλου, ἀλλ' ἐν μέρει· οἷον, εἰ πᾶσα ἡδονὴ ἀγαθόν, καὶ 4 ἀγαθόν τι ἡδονή. ¶ Τῶν δὲ ἐν μέρει, τὸ μὲν καταφατικὸν αὐτιστρέφειν ἀνάγκη τοῖς μέρεσι· εἰ γάρ ἡδονή τις ἀγαθόν, καὶ ἀγαθόν τι 5 ἔσται ἡδονή. ¶ Τὸ δὲ στερητικὸν, οὐκ ἀναλκαῖον· οὐ γὰρ εἰ ἀνθρωπος μὴ ὑπάρχει τινὶ ζώῳ, καὶ ζῶον οὐκ 6 ὑπάρχει τινὶ ἀνθρώπῳ. ¶ Πρῶτον μὲν οὖν ἔστω στερητικὴ καθόλου[d], ἡ α β προτασις. εἰ[e] ἓν μηδενὶ τῷ β τὸ α ὑπάρχει, οὐδὲ τῷ α οὐδενὶ τῷ β ὑπάρξει τὸ β. εἰ γὰρ τινί, οἷον τῷ γ· οὐκ[f] ἀληθὲς ἔσται τὸ μηδενὶ τῷ β τὸ α ὑπάρχειν· τὸ[h] δὲ γ τῷ β τί ἐστιν.

1 CVm autem omnis propositio significet aut inesse, aut necessariò inesse, aut cõtingere[a] inesse· harúmque aliæ sint affirmantes, aliæ negãtes, in singulis ppositionum generibus[b] ac rursus affirmãtium & negantium aliæ *sint* vniuersales, aliæ 2 in parte, aliæ indefinitę[c]: ¶ Propositionem de eo quod inest, vniuersalem priuatiuam, necesse *est* terminis *reciprocatis* conuerti: vt, si nulla voluptas *est* bonum, etiam nullum bonum erit 3 voluptas. ¶ Attributiuam autem conuerti quidem necesse *est*, non tamen vniuersaliter, sed in parte. vt, si omnis voluptas *est* bonum, *necesse est* etiam quoddã 4 bonum esse voluptatem. ¶ Ex particularibus verò affirmantẽ necesse *est* in parte cõuerti: nam si quædam voluptas est bonum, etiam quoddam bonum erit vo 5 luptas. ¶ Priuantẽ autẽ conuerti, non est necesse. non enim, si homo non ineſt cuidã animali, *propterea* etiam animal nõ ineſt 6 cuidã homini. ¶ Primùm igitur propositio α β, sit priuatiua vniuersalis[d]. si igitur nulli β τὸ α ineſt, etiã nulli α τὸ β inerit. nã si[f] alicui *insit*, exẽpli causa τῷ γ: nõ[g] erit verũ *quod dictũ est*, nulli β τῷ α ineſſe: qa[h] τῷ γ eſt aliquid τῷ ε.

a Contingentis appellatio complectitur etiam id quod possibile eſt.

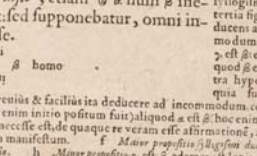
b Id eſt, significat ineſſe, siue necessariò ineſſe, siue contingere ineſſe. Hoc autem loco non tam verba quàm sententiã auctoris interpretatus sum. neque enim ποιότητες significat genus. Quidam vertunt, in quaque enunciãti ratione. rectè sanè, nisi malè cõfunderent enunciationem cum propositione.

c Cur omittat singulares propositiones, nota- 2 ui ad c. 1. part. 5 d Id eſt, nullum β eſt α. Cùm audis α, β, & cetera elementa, intellige res his elementis notatas in typis quos nos adiecimus. vt in hac parte, α eſt animal, β lapis, γ homo vel adamas.

e Probat recipro cationem propositionis vniuersalis per deductionem ad incõmodũ. nisi enim concedatur, nullum β esse α, necesse eſt cõtradictionem esse veram, nempe aliquod β esse α. Id autem quod diximus esse aliquod β, appellatur γ. tunc per medium terminum γ cõficitur syllogismus in tertia figura deducens ad incõmodum: Tẽ eſt α: γ eſt β: ergo aliquod β eſt α, cõtra hypothesin, quia supposuimus nullum β esse α. Ita Aristoteles. Nos possumus breuiùs & faciliùs ita deducere ad incommodum. conficiẽtes syllogismum in prima figura: Nullum β eſt α: (hoc enim initio positum fuit) aliquod α eſt β: hoc enim aduertatur (omen) ergo aliquod α non eſt α, quod eſt absurdum manifestum. f *Maior propositio syllogismi ducentis ad incommodum*, γ eſt α, adamas eſt animal. g *Conclusio*. h *Minor propositio*, γ eſt β, adamas eſt lapis, i Id eſt, nulli α, nempe animali. k Τὸ β, homo. l Hæc consecutio probata eſt in præced. partic.

7 ¶ Εἰ δὲ παντὶ τῷ α τῷ β, καὶ τὸ β τινὶ τῷ γ τῷ α ὑπάρξει. εἰ γὰρ μηδενὶ[i] [k], οὐδὲ[l] τὸ α οὐδενὶ τῷ β ὑπάρξει· ἀλλ' ὑπεκειτο, παντὶ ὑπάρχειν.

7 At si τὸ α ineſt omni β, etiam τῷ β inerit cuidam α. nam si nulli *insit* k, etiam τῷ α nulli β inerit: sed supponebatur, omni ineſſe.

a Sicut vniuersalis affirmans conuertitur in particularem affirmãtẽ, ita etiã particularis affirmãs.

b Contra hypothesin: nã supposuimus aliquod β esse α.

c Id est, eodẽ modo reciprocãtur propositiones necessariæ, quo propositiones de eo quod inest.

d Id est, negant. Improprie tamẽ loquitur, qa priuatiuũ seu negatiuũ appellat ea quæ habet modũ affirmatiũ, & alterã partẽ negatãte, necesse est hominẽ nõ esse lapidẽ. hæc autem re verã est affirmatio, vt ipse Aristot. docuit c. ult. huius. & repetet hoc ca. 4.

e Hac tamẽ impropria locutione Aristot. vtitur passim tã in hoc q̃ in aliis capitibus huius libri.

f Tam vniuersalis affirmans q̃ particularis affirmans conuertitur in particularẽ affirmantem.

g Hoc vid etur falsum esse: nam necesse est omnẽ grãmaticum esse hominẽ, nõ tamẽ necesse est, aliquẽ hominẽ esse grãmaticũ. Respõd. Aristotelẽ loqui de necessario ἁπλῶς: vt necesse est omnẽ hominẽ esse animal, certum omnẽ grammaticũ esse hominẽ, nõ est necessarium ἁπλῶς, sed ex suppositione. si suppo namus quodcũq; hominem esse grãmaticũ, vera est ex eadẽ suppositione.

h Cap. præced. text 5.

8 ¶Idem est[a], si propositio sit particularis. nam si τὸ α *inest* alicui β, necesse *est* etiam τὸ β inesse alicui α: quia si nulli *insit*, etiam τὸ α nulli β inerit[b].

¶Ὁμοίως δὲ ἐὰν ᾖ μέρος ὑπάρχειν ἡ πρότασις· εἰ γὰρ τὸ α τινὶ τῷ β, καὶ τὸ β τινὶ τῷ α ἀνάγκη ὑπάρχειν· εἰ γὰρ μηδενὶ, οὐδὲ τὸ α οὐδενὶ τῷ β ὑπάρξει.

alicui inest
album α ——— β animal
nulli inest

9 ¶Si verò τὸ α alicui β non inest: non est necesse, vt etiam τὸ β alicui α non insit. vt si τὸ β est animal, ac τὸ α *est* homo: quoniã homo quidem non omni animali, animal verò omni homini inest.

9 Εἰ δέ γε τὸ α τινὶ τῷ β μὴ ὑπάρχει, οὐκ ἀνάγκη καὶ τὸ β τῷ α μὴ ὑπάρχειν· οἷον, εἰ τὸ μὲν β εἴη ζῷον, τὸ δὲ α ἄνθρωπος· ἄνθρωπος μὲν γὰρ οὐ παντὶ ζῴῳ, ζῷον δὲ παντὶ ἀνθρώπῳ ὑπάρχει.

inest non omni
homo α ——— β animal
non conuertitur

De reciprocatione seu conuersione propositionum modificatarum, Cap. III.

1 ¶ *De propositionibus necessarijs.* *De negante vniuersali.* *De affirmãte vniuersali, vel particulari.* 2 *De negante particulari.* 3 ¶ *De propositionibus contingentibus, Affirmatiuis.* 4 *De negantibus quod necessario nõ inest, vel non necessario inest,* 5 *vel quod plerũque inest.*

1 EOdem autem modo[c] res se[d] habebit etiam in necessariis propositionibus. vniuersalis enim priuatiua[d], vniuersaliter cõuertitur. affirmatiuarum autem vtraque[e] conuertitur in parte. Nam si necesse est τὸ α inesse[f] nulli β: necesse est, etiam τὸ β inesse nulli α: quia si alicui accidit, etiam τὸ α accidet alicui β.

1 Τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον ἔξει καὶ ἐπὶ τῶν ἀναγκαίων προτάσεων· ἡ μὲν γὰρ καθόλου στερητικὴ, καθόλου ἀντιστρέφει· τῶν δὲ καταφατικῶν ἑκατέρα, καὶ μέρος· εἰ μὲν γὰρ ἀνάγκη τὸ α τῷ β μηδενὶ ὑπάρχειν, ἀνάγκη καὶ τὸ β τῷ α μηδενὶ ὑπάρχειν· εἰ γὰρ τινὶ συνέβαινεν, ἦν καὶ τὸ α τινὶ τῷ β συμβαίνειν.

necessariò inest nulli
animal α ——— β lapis.
necessariò inest nulli

Quòd si necessariò τὸ α insit omni aut alicui β: necesse est, etiã τὸ β inesse alicui α[g], quia nisi necesse sit *inesse*, neque τὸ α necessariò inerit alicui β.

Εἰ δὲ ἐξ ἀνάγκης τὸ α παντὶ τινὶ τῷ β ὑπάρχει, καὶ τὸ β τινὶ τῷ α ἀνάγκη ὑπάρχειν· εἰ γὰρ μὴ ἀνάγκη, οὐδ' ἂν τὸ α τινὶ τῷ β ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχοι.

necessariò inest omni
animal α ——— β homo
necessariò inest alicui

necessariò inest alicui
homo α ——— β mas.
necessariò inest alicui

2 ¶Quod verò est in parte prius dictum, ob eam ipsam quã priùs[h] diximus causam nõ cõuertitur.

2 Τὸ δ' ἐν μέρει στερητικὸν, οὐκ ἀντιστρέφει δι' αὐτὸ τοῦτο αἴτιον, ὃ καὶ πρότερον, εἴρηται.

necessariò inest non omni
homo α ——— β animal
non conuertitur

3 ¶Quod attinet ad cõtingentia: (quoniã cõtingere dicitur mul-

3 Ἐπὶ δὲ τοῦ ἐνδεχομένου, (ὑπο-
δὴ πολλαχῶς λέγεται τὸ ἐνδε-

ὃς· ἔστι δὲ τὸ μὴ ἀναγκαῖον, καὶ τὸ μὴ ἀναγκαῖον[a], καὶ τὸ δυνατὸν[b], ἐν δέχεσθαι λέγομεν ἐπὶ μὲν τοῖς καταφατικοῖς, ὁμοίως· ἔξει γὰρ ἡ ἀπόφασιν ἐν ἅπασιν. εἰ γὰρ τὸ α παντὶ ἢ τινὶ τῷ β ἐνδέχεται, καὶ τὸ μηδενὶ τῷ β ἐνδέχοιτο ἂν· εἰ δὲ μηδενὶ, οὐδὲν ἂν τὸ α μηδενὶ τῷ β ἐνδέχεται. δέδεικται δὲ τοῦτο πρότερον[d].

accidit omni
quod mouetur. α ——— β animal
accidit alicui

4 ¶ Ἐν δὲ τοῖς ἀποφατικοῖς οὐχ ὡσαύτως. ἀλλ' ὅτι μὲν ἐνδέχεσθαι λέγεται ἢ τῷ ὃξ ἀναγκαῖον μὴ ὑπάρχειν, ἢ τῷ μὴ ὃξ ἀναγκαῖον ὑπάρχειν, ὁμοίως· οἷον, εἰ τις φαίη ἢ ἄνθρωπον ἐνδέχεσθαι μὴ ἵππον, ἢ τὸ λευκὸν μηδενὶ ἱματίῳ ὑπάρχειν. τὸ ἵππον δὲ τὸ μὲν, ὃξ ἀναγκαῖον οὐχ ὑπάρχει· τὸ δὲ, οὐκ ὃξ ἀναγκαῖον ὑπάρχει. ὁμοίως[e] ἀποφήσεις ἢ πρότασις· εἰ δὲ ἐνδέχεται μηδενὶ ἄνθρωπῳ ἵππον εἶναι, οὐκ ἄνθρωπον ἐνδέχεται μηδενὶ ἵππῳ. καὶ εἰ τὸ λευκὸν ἐνδέχεται μηδενὶ ἱματίῳ, οὐ τὸ ἱμάτιον ἐνδέχεται μηδὲ τὸ λευκόν· εἰ δὲ τινὶ ἀναγκαῖον, οὐ τὸ λευκὸν ἱματίῳ τινὶ ἔσται ὃξ ἀναγκαῖον· τοῦτο δὲ δέδεικται πρότερον[f].

equus accidit nulli homo
album α ——— β
accidit nulli vestimentum

5 ¶ Ὁμοίως[g] δὲ καὶ ὅτι ἐν μέρει ἀποφατικῆς.

homo accidit nulli animal
scribens α ——— β
accidit nulli homo

6 ¶ Ὅσα δὲ τῷ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, οὐ τῷ πεφυκέναι λέγεται ἐνδέχεσθαι, καθ' ὃν ἔφαμεν διορίζομεν[h] τὸ ἐνδεχόμενον, οὐχ ὁμοίως ἔξει ἐν ταῖς στερητικαῖς ἀποφάσεσι[i]. ἀλλ' ἡ μὲν καθόλου στερητικὴ πρότασις, οὐκ ἀποφέρει·

tifariam. contingere enim dicimus, & quod est necessarium, & quod nō est necessariū[a], & quod est possibile[b] in affirmantibus omnibus eadē est, quę priùs[c], cōuertendi ratio. Nam si τὸ α accidit omni, aut alicui β: etiam τὸ β accidet alicui α: quia si nulli *accideret*, etiam τὸ α accideret nulli β: quandoquidem hoc antea[d] demonstratum est.

a Id est, id quod ineſt.
b Id eſt, quod poteſt eſſe & non eſſe.
c In propoſitionib. de eo quod ineſt, & in neceſſariis.
d Cap. præced. part. 7. & 8.

accidit alicui
album α ——— β animal
accidit alicui

4 ¶ Negantiū autē diuersa est ratio. sed quæ dicūtur cōtingere, vel qa necessariò nō insunt, vel quia nō necessariò insunt, similiter *reciprocantur ac superiora*. vt si quis cōtingere dicat hominē nō esse equū, aut nulli vestimēto albū ineſſe. horū enim alterū necessariò nō ineſt, alterum nō necessariò ineſt. & similiter[e] cōuertitur ꝓpositio. si enim nulli homini accidit equū esse: etiam hominē esse, accidit nulli equo. & si albū accidit nulli vestimēto, etiam vestimentum accidit nulli albo: quia si cuidam *albo vestimentum* necessariò insit, etiam album cuidam vestimento necessariò inerit: quoniam hoc antea[f] demonstratum fuit.

e Vt propoſitio negans de eo quod ineſt, vel de neceſſario.
f Cap. præced. part. 6.

equus accidit nulli homo
album α ——— β
accidit nulli vestimentum

g Vt de propoſitionibus puris, & de neceſſariis. nam vt illæ non reciprocabantur ita etiam hæcnō reciprocatur.

5 ¶ Similiter[g] *indicēdū est* de *propositione* particulari negante.

homo accidit nulli animal
scribens α ——— β
accidit nulli homo

6 ¶ Quæ verò eo quòd plerūque eueniunt, & ita naturā comparata sunt, quomodo definimus[h] contingens, non similiter *se* habebunt in priuatiuis conuersionibus[i]. sed propositio vniuersalis priuatiua non conuertitur:

h Quoniam in præſentia diſtinguimus contingens ab eo quod ineſt, & à neceſſario. contingēs autem in prima ſignificatione, eſt neceſſarium: in ſecunda, eſt id quod ineſt. itaque accipienda eſt hæc tertia ſignificatio.
i Id eſt, in reciprocatione propoſitionum negantium.

a Vide cap. 11. de interpretatione.
b Cap. 17.
c Propositiones contingentes.
d Id est, vt propositiones affirmātes de eo quod inest, vel necessarie. nā & vniuersalis & particularis contingit vt particulare. hæc igitur & formā affirmatiuā habēt & eodē modo, quo aliæ affirmatiuæ, cōuertūtur. Cur nō idē dicatur de propositionibus necessariis quæ figurā affirmatiuā habēt, vt, necesse est hominē non esse lapidē, & necesse est aliquod albū nō esse hominē & cur Theophr. sententiā Aristotelis improbauerit, alibi notabo.
e Puras seu simplices propositiones appello, quas Aristot. vocat τὰς ἁπλᾶς: quia simpliciter significāt rē esse, vel non esse, non expressā necessitate vel contingentia.
f In hac figura vtiat syllogismus vtilis, necesse est maiorē esse vniuersalē, minorē affirmantem.
g Terminis & propositionibus.
h Id est, in quibus figuris.
i In quo cuiusque figuræ modo.
k In posteriorib. Analyticis.
l Syllogismus cōstat ex tribus terminis, duabus autē propositionibus, vt demōstratur c. 25. huius libri.
m Id est, medius terminus vniuersaliter attribuatur minori extremo. hæc est minor propositio vniuersalis affirmās. alđ est, maius extremā vniuersaliter affirmetur vel negetur de medio termino, hæc est maior propositio vniuersalis affirmans vel negans. o Id est, cōclusionis. nam in cōclusione non ponitur medius terminus: sed maius extremum & minus extremū. maior propositio constat ex maiori extremo & medio termino. minor verò ex minori extremo & medio termino. p Sub. in prima figura: quouis aliter accipitur in figura secunda, & tertia. q Id est, quod subiicitur maiori extremo in maiori propositione.
r Minus extremum subiicitur medio termino in minore propositione.

quæ verò est in parte, conuertitur. hocautē manifestū erit, cùm de cōtingente dicemus. in præsentia *hoc* tantùm præter ea quę dicta sunt, perspicuū esto, ꝙ cōtingere nulli *inesse*, aut alicui nō inesse, affirmatiuā[a] figurā habet. nam *verbū* cōtingit, similiter ponitur *in oratione* vt *verbū* Est: *verbū* autē Est, quibuscūque attributis adiiciatur, semper & omnino affirmationē facit: vt, est non bonū: vel, est non albū: vel, (*vt* simpliciter *& vno verbo dicā*) est non hoc. Sed ex sequentibus[b] etiā hoc confirmabitur. quod verò attinet ad cōuersiones, hæ similiter *sc* habebunt vt aliæ[d].

De syllogismis ex puris seu simplicibus[e] propositionibus in prima[f] figura, CAP. IV.

1 ¶ *Cur prius dicendū sit de syllogismo quam de demonstratione.* 2 ¶ *De modis primæ figuræ vniuersalis affirmatiui.* 3 *Definitio medij, & extremorū.* 4 *Si vtraque propositio sit vniuersalis affirmās.* 5 *Si maior propositio neget, & minor affirmet.* 6 *Si maior affirmet, & minor neget.* 7 *Si vtraque propositio neget.* 8 Epilogus. 9 ¶ *De modis particularibus. Si altera propositio sit vniuersalis, altera particularis vel indefinita.* 10 *Quid sit maius, vel minus extremū.* 11 *Si maior propositio sit vniuersalis, & minor particularis affirmās.* 12 *Si maior sit vniuersalis negāt, & minor particularis affirmās.* 13 *Si maior sit vniuersalis negāt, & minor indefinita affirmās.* 14 *Si maior sit particularis, vel indefinita.* 15 *Si maior sit particularis, & minor particularis affirmans* 16 *vel negans.* 17 *Si maior sit indefinita.* 18 *Si minor sit particularis, & maior vniuersalis* 19 *affirmans* 20 *vel negans.* 21 *Nona confirmatio eorū quæ proximè dicta fuerunt in particularem octauam, decimanonam, & vicesimā.* 22 *Si vtraque propositio sit particularis vel indefinita: vel altera particularis, altera indefinita.* 23 Epilogus. 24 ¶ *Communia de vtrisibus syllogismis primæ figuræ. De vtra propositione.* 25 *De problematis quæ in hac figura demonstrantur.* 26 *Nomen huius figuræ.*

Δ Ιωρισμένων δὲ τούτων, λέγωμεν ἤδη, ἀφ' ποίων[1] καὶ ποτὲ[2] καὶ πῶς[3] γίνεται πᾶς συλλογισμὸς ὅτε-ρον[4]· δεικτικὸν δὲ λεκτέον πρῶτον περὶ τοῦ τοῦ δείξεως. πρότερον γὰρ περὶ συλλογισμοῦ λεκτέον ἢ περὶ τοῦ δείξεως, ἐπεὶ καὶ ὅλως μᾶλλον ἐστὶ συλλογισμὸς· ἡ μὲν γὰρ ἀπόδειξις, συλλογισμός τις· ὁ συλλογισμὸς οὐ πᾶς ἀπόδειξις. ¶ Ὅταν ἂν ὅροι ὧδε ἔχωσι πρὸς ἀλλήλους, ὡς τὸ ἔσχατον ἐν ὅλῳ εἶναι τῷ μέσῳ[m], καὶ τὸ μέσον τῷ ὅλῳ τῷ πρώτῳ εἶναι, ἢ μὴ εἶναι[n]· ἀνάγκη τὴν ἄκρων[o] εἶναι συλλογισμὸν τέλειον. ¶ Καλῶ δὲ μέσον[p] μέν, οὗ αὐτὸ ἐν ἄλλῳ, καὶ ἄλλο ἐν τούτῳ ὄντι

Hīs definitis, iā dicamus, ex quibus[g], & quādo[h], & quo modo[i] fit omnis syllogismus. posteriùs[k] de demōstratione dicēdū *est*. priùs enim de syllogismo dicēdū *est* q̄ de demōstratione: quia syllogismus est magis vniuersalis. etenim demōstratio *est* syllogismus quidā: sed nō omnis syllogismus *est* demonstratio.

¶ Cùm igitur tres[l] termini ita inter se affecti sunt, vt extremū sit in toto medio[m], & mediū in toto primo sit vel nō sit[n]: necesse est, extremorum[o] esse syllogismum perfectum. ¶ Voco autē medium[p], quod & ipsum est in alio[q], cùm aliud in ipso[r] sit:

ὁ καὶ τῇ θέσει γίνεται μέσον[a]. ἄκρον δέ, τὸ, αὐτὸ τε ὂν ἄλλῳ ὑπ' ὁ καὶ ὂν ᾧ ἄλλο ἐστίν. ¶ Εἰ[1] γὰρ τὸ α κῷ παντὸς τοῦ β, καὶ τὸ β κῷ παντὸς τοῦ γ, ἀνάγκη τὸ α κῷ παντὸς τοῦ γ κατηγορεῖσθαι[2]· πρότερον[b] γὰρ εἴρηται, πῶς τὸ κῷ παντὸς λέγομεν.

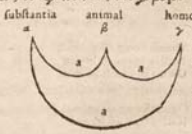
& positione quoque sit mediũ[a]. Extrema autẽ *appello* & id[b] quod est in alio, & id[c] in quo est aliud.

[1] ¶ Nam[d] si τὸ α *attribuitur* omni βᵉ, & τὸ β omni γ[f]: necesse est, τὸ α attribui omni γ[g]. ante[h] enim expositum est, quomodo de omni dicimus.

a Id est, collocatur medio loco, nempe inter extrema: vt in singulis huius figuræ typis videre licet. nã extremum, maius extremum: ᵉ, minus extremum.

b Id est, minus extremum, quod subiicitur medio termino in minore propositione.

c Id est maius extremum, cui subiicitur medius terminus in maiore propositione.

Bar Omne animal est substantia:
ba Omnis homo est animal: Ergo
ra Omnis homo est substantia.

In contextu ac typis huius capitis, α significat maius extremum. β mediũ terminum. γ minus extremum. αβ maiorem propositionem. βγ minorem propositionem. αγ, cõclusionem.

In typis & nominibus omnium syllogismorum, de quibus partim in hoc capite agitur, partim in sequentibus capitibus, a significat propositionem vniuersalem affirmantem puram, id est de eo quod inest. e vniuersalem negãtem puram. ą vniuersalem puram affirmantem vel negãtem. i particularẽ affirmantem puram. o particularem negantem puram. ė particularem puram affirmãtem aut negantem. ā vniuersalem affirmantem necessariam. ē vniuersalem negantem necessariam. ī vniuersalem necessariam affirmantem vel negantem. ō particularem affirmantem necessariam. ū particularem necessariam affirmantem negantémve. ā vniuersalem affirmantem contingentem. ē vniuersalem negantem contingentem. ī vniuersalem contingentem affirmantem vel negantem. ō particularem contingentem. ū particularem affirmantem aut negantem.

In nominibus syllogismorum secundæ, & tertiæ figuræ, notandæ sunt etiam hæ literæ consonantes in principio dictionum, B, C, D, F. Nam B significat syllogismum reduci ad Barbara: C, ad Celarent: D, ad Darij: F, ad Ferio. In media dictione & in calce spectantur hæ consonantes, s, p, m, c. S indicat propositionem conuerti simpliciter, id est seruata eadem quititate & qualitate: vt, nullus homo est lapis, nullus lapis est homo. P significat conuersionem per accidens, cùm vniuersalis conuertitur in particularem: vt, omnis homo est animal, aliquod animal est homo. M significat metathesin, id est transpositionem propositionum: cùm syllogismus reducitur ad primam figuram, ita vt maior propositio fiat minor: & retrò minor euadat maior. C ostendit syllogismum reduci ad primam figuram per deductionem ad inconmodum accepti contradictionẽ conclusionis. Quæ omnia suis locis apertiùs explicabuntur.

d *Primus modus utilis* ex vtraque propositione vniuersali affirmante qui vulgò vocatur Barbara. Nam α significat propositionẽ vel conclusionem vniuersalem affirmantem: ficut e, vniuersalem negantem:, particularem affirmãtem: vt in sequentib. modis syllogismorũ. intelligi poterit.

e Hæc est maior propositio.

f Hæc est minor propositio.

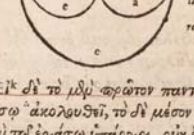
g Hæc est conclusio.

h Cap. 4. part. vlt.

i *Secundus modus utilis* ex maiore propositione vniuersali negante, & minore particulari affirmãte. vulgò vocatur *Celarent.*

[2] ¶ Ὁμοίως δὲ καὶ εἰ[1] τὸ μὲν α κῷ μηδενὸς τοῦ β, τὸ δὲ β κῷ παντὸς τοῦ γ, ὅτι τὸ α οὐδενὶ τῷ γ ὑπάρξει.

[2] ¶ Similis est ratio, si τὸ[1] α attribuitur nulli β, ac τὸ β omni γ: quoniam τὸ α nulli γ inerit.

Ce Nullum animal est lapis:
la Omnis homo est animal: Ergo
rent Nullus homo est lapis.

[1] ¶ Εἰ[k] δὲ τὸ μὲν πρῶτον παντὶ τῷ μέσῳ ἀκολουθεῖ, τὸ δὲ μέσον μηδενὶ τῷ ἐχάτῳ ὑπάρχει, οὐκ ἔσται συλλογισμὸς τῶν ἄκρων· οὐδὲν γὰρ ἀναγκαῖον συμβαίνει τῷ ταῦτα εἶναι· καὶ γὰρ παντὶ καὶ μηδενὶ ἐνδέχεται τὸ πρῶτον τῷ ἐχάτῳ ὑπάρχειν.

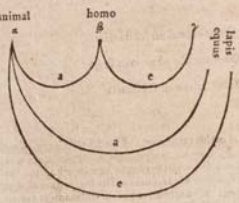
[1] ¶ Si[k] verò primum omni medio sit consequens, medium autem nulli extremo insit: non erit syllogismus extremorum: quia nihil necessariò euenit eo quòd hæc sint. accidit enim, vt primũ & omni, & nulli extremo insit.

k *Primus modus inutilis* ex maiore vniuersali affirmante, & minore vniuersali negante.

vnde nec particularis nec vniuersalis conclusio necessariò colligitur. cùm autem nihil necessariò colligatur, ex his non erit syllogismus. Termini *conclusionis* omni ineſſe[a] *sint hi*, animal, homo, equus. *conclusionis* nulli ineſſe[b], animal, homo lapis.

ὥστε οὔτε τὸ κατ' μέρος, οὔτε τὸ καθόλου γενέσθαι ἀναγκαῖον. μηδενὸς δὲ ὄντος ἀναγκαίου, διὰ τούτων οὐκ ἔσται συλλογισμός. ὅροι τε παντὶ ὑπάρχειν, ζῴον, ἄνθρωπος, ἵππος. τῷ μηδενὶ ὑπάρχειν, ζῴον, ἄνθρωπος, λίθος.

a Id eſt, in quibus efficitur conclusio (ſi tamen cõclusio dici debet, quæ non colligitur ex propositionibus) vniuerſalis affirmãs.
b Id eſt, terminis, in quibus eſt conclusio vniuerſalis negans.

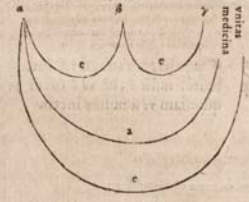
α Omnis homo eſt animal:
ε Nullus equus eſt homo:
α Omnis equus eſt animal.

α Omnis homo eſt animal:
ε Nullus lapis eſt homo:
ε Nullus lapis eſt animal.

c *Secundus modus inutilis* ex vtraq; propositione vniuerſali negãte.

¶ Neque[c] tũc erit syllogiſmus, cum & primum nulli medio, & medium nulli extremo ineſt. Termini conclusionis affirmantis *ſint hi*, ſcientia, linea, medicina. negantis, ſcientia, linea, vnitas.

¶ Οὐδὲ[c] ὅταν μήτε τὸ πρῶτον τῷ μέσῳ, μήτε τὸ μέσον τῷ ἐσχάτῳ μηδενὶ ὑπάρχῃ, οὐδὲ οὕτως ἔσται συλλογισμός. ὅροι τὸ ὑπάρχειν, ὁπιστιμη, γραμμή, ἰατρική. τὸ μὴ ὑπάρχειν, ὁπιστιμη γραμμή, μονάς.

ε Nulla linea eſt ſcientia:
ε Nulla medicina eſt linea:
α Omnis medicina eſt ſcientia.

ε Nulla linea eſt ſcientia:
ε Nulla vnitas eſt linea:
ε Nulla vnitas eſt ſcientia.

d Id eſt, cùm minor propoſitio affirmat.
e Id eſt, cùm minor propoſitio negat.
f Id eſt, cùm altera propoſitio eſt vniuerſalis, altera particularis.

¶ Cùm igitur termini ſunt vniuerſales: perſpicuum *eſt*, in hac figura quando erit[d], & quando non erit[e] ſyllogiſmus. Perſpicuum *eſt* etiam, ſi ſit ſyllogiſmus, neceſſe *eſſe* vt termini eo quo diximus modo ſe habeant: &, ſi ita ſe habeant, fore ſyllogiſmum. ¶ At ſi terminorum alius *ſit* vniuerſaliter, alius in parte erga alterum[f] affectus:

¶ Καθόλου μὲν οὖν ὄντων τῶν ὅρων, δῆλον, ὅτε τούτῳ τῷ σχήματι πότε ἔσται καὶ πότε οὐκ ἔσται συλλογισμός· καὶ ὅτι ὄντος συλλογισμοῦ, τοιὰς ὅρους ἀναγκαῖον οὕτως ἔχειν, ὡς εἴπομεν. καὶ τε ὄντως ἔχωσι, δῆλον, ὅτι ἔσται συλλογισμός.

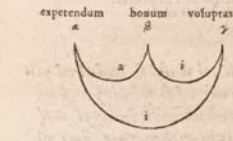
¶ Εἰ δ' ὁ μὲν καθόλου τῶν ὅρων ἐστὶν, ὁ δὲ ἐν μέρει πρὸς τὸν ἕτερον·

ὅτου

ὅταν μὲν τὸ καθόλου τιθῇ πρὸς τὸ μεῖζον ἄκρον, ἢ κατηγορικόν, ἢ στερητικόν[a]· τὸ δὲ ἐν μέρει, πρὸς τὸ ἔλαττον, κατηγορικὸν[b]· ἀναγκη συλλογισμὸν εἶναι τέλειον. ὅταν δὲ πρὸς τὸ ἔλαττον[c], ἢ καὶ ἄλλως πως ἔχωσιν οἱ ὅροι, ἀδύνατον. ¶ Λέγω δὲ, μεῖζον μὲν ἄκρον, ἐν ᾧ τὸ μέσον ὄλον· ἔλαττον δὲ, τὸ ὑπὸ τὸ μέσον ὄν. ¶ Ὑπαρχέτω δὴ τὸ μὲν α παντὶ τῷ β, τὸ δὲ β τινὶ τῷ γ· οὐκοῦν (εἰ ἔστι κατὰ παντὸς κατηγορεῖσθαι τὸ ἐν ἀρχῇ λεχθέν) ἀνάγκη τὸ α τινὶ τῷ γ ὑπάρχειν.

cùm vniuersale adiungitur maiori extremo siue attributiuum, siue priuatiuum; particulare autem, minori *extremo* attributiuum[a]: necesse *est* syllogismum esse perfectum. cùm autem vniuersale adiungitur minori *extremo*[b], aut quouis alio[c] modo termini *se* habent: impossibile *est*, *esse syllogismum*. ¶ Maius extremum appello[d], in quo medium est[e]. minus autem, quod est sub medio[f]. ¶ Insit[g] enim Θ α omni β, ac Θ β alicui γ. igitur (si omni attribui, est id quod initio diximus) necesse *est*, Θ α alicui γ inesse.

a Cùm maior propositio est vniuersalis affirmãs vel negans.
b Cùm minor propositio est particularis affirmãs.
c Cùm minor propositio est vniuersalis, maior autem particularis.
d Ve cùm minor propositio negat.
e Sub in hac prima figura. nã aliter hæc accipiuntur in secunda & tertia figura.
f Cui subiicitur medium in maiori propositione.
g Quod subiicitur medio in minori propositione.

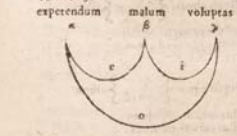
Da Omne bonum est expetendum:
ri Aliqua voluptas est bona: Ergo
i Aliqua voluptas est expetenda.

ἐπίσχες.

¶ Καὶ εἰ τὸ μὲν α μηδενὶ τῷ β ὑπάρχει, τὸ δὲ β τινὶ τῷ γ, ἀνάγκη τὸ α τινὶ τῷ γ μὴ ὑπάρχειν· ὥρισται δὲ καὶ τὸ κατὰ μηδενὸς, πῶς λέγομεν· ὥστε ἔσται συλλογισμὸς τέλειος.

¶ Et[h] si Θ α nulli β ineſt, ac Θ β[h] alicui γ: necesse *est*, Θ α alicui γ non inesse. nam & quomodo Nulli attribui dicamus, definitum est. quare erit syllogismus perfectus.

h *Tertius modus vtilis* ex maiori propositione vniuersali affirmãte, & minore particulari affirmãte. vulgò *Darij*.

Fe Nullum malum est expetendum:
ri Aliqua voluptas est mala: Ergo
o Aliqua voluptas non est expetenda.

i *Quartus modus vtilis* ex maiore propositione vniuersali negante, & minore particulari affirmãte. vulgò *Ferio*. minor propositio.

¶ Ὁμοίως δὲ καὶ εἰ ἀδιόριστον εἴη τὸ β γ[k] κατηγορικὸν ὄν[l]· ὁ γὰρ αὐτὸς ἔσται συλλογισμὸς, ἀδιόριστον τε καὶ ἐν μέρει ληφθέντες[m].

¶ Idem est, si propositio β γ[k], sit indefinita, cùm sit attributiua[l]. nam idem erit syllogismus, siue indefinita siue in parte sumatur.

k Affirmans.
l In syllogismis propositiones indefinitæ æquarantur particularibus.
m Si minor sit vniuersalis affirmans vel negãs.

¶ Ἐὰν δὲ πρὸς τὸ ἔλαττον ἄκρον ᾖ τὸ καθόλου τεθὲν, ἢ κατηγορικὸν, ἢ στερητικὸν· οὐκ ἔσται συλλογισμὸς, ἢ ἀποφατικοῦ, ἢ καταφατικῶν

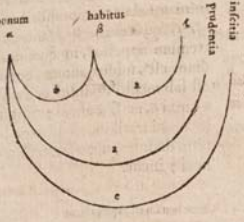
¶ Quòd si minori extremo vniuersale adiiciatur vel attributiuũ, vel priuatiuũ: nõ erit syllogismus. neq; quicquã refert, negẽt an affirmẽt *maior propositio*

& indefinita sit[a] an particularis.

¶ Vt[b] si Θ α ineſt alicui β, ac Θ β ineſt omni γ. Termini concluſionis affirmantis *hi ſunto*, bonũ, habitus, prudentia. negantis, bonum, habitus, inſcitia.

οὔτε ἀδιορίστου[a], οὔτε κῆ μέρος ὄντος. ¶ Οἷον[b] εἰ τὸ μὲν α τινὶ τῷ β ὑπάρχει, ἢ μὴ ὑπάρχει· τὸ δὲ β παντὶ τῷ γ ὑπάρχει. ὅρος τὸ ὑπάρχειν, ἀγαθὸν, ἕξις. φρόνησις· τὸ μὴ ὑπάρχειν, ἀγαθὸν, ἕξις, ἀμαθία.

a Repete, maior propoſitio.
b *Tertius modus ſimilis* ex maiore propoſitione particulari, & minore vniuerſali affirmãte. Item *quartus modus* ſimilis ex maiore particulari negatiue, & minore vniuerſali affirmante.

Aliquis habitus { eſt / non eſt } bonus:
α Omnis prudentia eſt habitus:
α Omnis prudentia eſt bona.

Aliquis habitus { eſt / non eſt } bonus:
Omnis inſcitia eſt habitus:
Nulla inſcitia eſt bona.

c *Quintus modus ſimilis* ex maiore Θ propoſitione particulari, & minore vniuerſali negante.

¶ Rurſus[c] ſi Θ β nulli γ ineſt, ac Θ α alicui β ineſt; aut non ineſt, aut non omni ineſt: neque ita erit ſyllogiſmus. Termini *concluſionis* Omni ineſſe, albũ, equus, cygnus. nulli ineſſe, albũ, equus, coruus.

¶ Πάλιν[c], εἰ τὸ μὲν β μηδενὶ τῷ γ, τὸ δὲ α τινὶ τῷ β ἢ ὑπάρχει, ἢ μὴ ὑπάρχει, ἢ μὴ παντὶ ὑπάρχει· ὥσθ' οὕτως ἔσται συλλογισμός. ὅρος τὸ μὲν παντὶ ὑπάρχειν, λευκὸν, ἵππος, κύκνος· τὸ μηδενὶ ὑπάρχειν, λευκὸν, ἵππος, κόραξ.

Aliquis equus { eſt / non eſt } albus:
ε Nullus cygnus eſt equus:
α Omnis cygnus eſt albus.

Aliquis equus { eſt / non eſt } albus
Nullus coruus eſt equus:
ε Nullus coruus eſt albus.

d Id eſt, maior propoſitio.

¶ Idẽ termini *ſumantur*, ſi propoſitio α β[d] ſit indefinita. ¶ *Sed* neque tũc erit ſyllogiſmus cùm maiori extremo vniuerſale adiicitur vel attributiuum vel priuatiuum[e], minori autem extremo priuatiuum ſecundum partem, ſiue indefinitum ſiue in par

¶ Οἱ αὐτοὶ δὲ, καὶ εἰ τὸ α β[d] ἀδιόριστον εἴη.

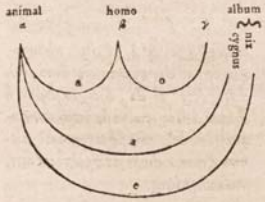
¶ Οὐδ' ὅταν τὸ μὲν πρὸς τῷ μείζονι ἄκρῳ καθόλου τεθῇ ἢ κατηγορικὸν, ἢ στερητικὸν[e], τὸ δ' ὅλῳ τῷ ἐλάττονι στερητικὸν καὶ μέρος, οὐκ ἔσται συλλογισμὸς, ἀδιορίστου τε ὄν μέ-

e Cùm maior eſt vniuerſalis affirmans vel negãs.

19 ρει ληφθέντος[a]. ¶Οἷον[b], εἰ τὸ μὲν α παντὶ τῷ β ὑπάρχει, τὸ δὲ β τινὶ τῷ γ μὴ ὑπάρχει, ἢ μὲν παντὶ ὑπάρχει· ᾧ δὲ αὐτὸ τινὶ μὴ ὑπάρχῃ τὸ μέσον, τούτῳ καὶ παντὶ καὶ οὐδενὶ ἀκολουθήσει[c] τὸ πρῶτον[d]. ὑποκείσθωσαν δὴ οἱ ὅροι, ζῷον, αὐθρωπος, λευκόν· εἶτα καὶ ὧν μὴ κατηγορεῖται λευκῶν ὁ αὐθρωπος, εἰλήφθω κύκνος ⁊ χιών· οὐκοῦν τὸ ζῷον, τὸ μὲν, παντὸς κατηγορεῖται· τὸ δὲ, οὐδενός· ὥστε οὐκ ἔσται συλλογισμός.

19 te sumatur[a]. ¶Vt[b] si ⁊ α omni β ineſt, ac ⁊ β alicui γ non ineſt, aut nō omni ineſt. nam cui non ineſt medium, huic & omni & nulli conſequēs erit[c] primum[d]. ſupponantur enim termini, animal, homo, album. deinde ex iis albis, quibus homo non attribuitur, ſumatur cygnus & nix. igitur animal illi quidem omni, huic verò nulli attribuitur. quare non erit ſyllogiſmus.

a Cùm minor eſt negans particularis vel indefinita.
b *Sextus modus in ultima* ex maiore propoſitione vniuerſali affirmãte & minore particulari negante.
c Attribuitur.
d Id eſt, maius extremum.

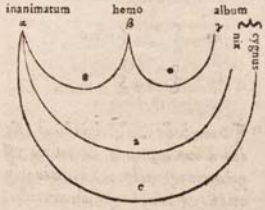

a Omnis homo eſt animal:
e Aliquod album (i. cygnus) non eſt homo:
a Omnis cygnus eſt animal:
a Omnis homo eſt animal:
e Aliquod album (i. nix) non eſt homo:
e Nulla nix eſt animal.

20 ¶Πάλιν[e], τὸ μὲν α μηδενὶ τῷ β ὑπαρχέτω, τὸ δὲ β τινὶ τῷ γ μὴ ὑπαρχέτω ⁊ οἱ ὅροι ἑστωσαν, ἄψυχον, αὐθρωπος, λευκόν· εἶτα εἰλήφθωσαν, ὧν μὴ κατηγορεῖται λευκῶν ὁ αὐθρωπος, κύκνος καὶ χιών· τὸ δὲ ἄψυχον, τὸ μὲν, παντὸς κατηγορεῖται· τὸ δὲ, οὐδενός.

20 ¶Rurſus[e] ⁊ α nulli β inſit, ac ⁊ β alicui γ non inſit. ſintque *hi* termini, inanimatum, homo, album. deinde accipiantur alba, quibus homo non attribuitur, cygnus & nix. inanimatum enim huic quidem omni attribuitur, illi verò nulli.

e *Septimus modus* ex maiore propoſitione vniuerſali, & minore particulari negantibus.

e Nullus homo eſt inanimatus:
e Aliquod album (i. nix) non eſt homo:
a Omnis nix eſt inanimata.
e Nullus homo eſt inanimatus:
e Aliquod album (i. cygnus) non eſt homo:
e Nullus cygnus eſt inanimatus.

a Nouæ rationes ostendit sextum & septimũ esse modos inutiles. ac primùm loquitur de sexto modo.

b Hæc propositio nõ est vere in particularis. sed particularis. hoc autẽ loco vocatur indefinita: quia non explicat. vtrãm attributio sit vera solùm in parte, an etiã in vniuersum. itaque cõplectitur quodã modo & particularem, & vniuersalẽ. exempli causã. qui dicit quendam hominem non esse iustũ, non explicat vtrũm quidam sit & quidã non sit iustus, an nullus homo sit iustus.

c Id est, ita vt minor propositio sit vniuersalis negans. Supple, & maior sit vniuersalis affirmãs, vt in primo modo inutili.

d Part. 6.

e Vt minor sit particularis negans, & maior vniuersalis affirmans, vt in sexto modo inutili.

f Id est, in primo modo inutili.

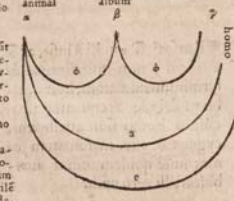
g Id est, eadẽ ratione potest oſtẽdi septimum modum inutilẽ nihil concludere: quia si hic modus cõcluderet, etiam secundus inutilis concluderet. nam eandem rationẽ habent sextus inutilis ad primum inutilem, & septimus inutilis ad secundũ inutilem.

h Id est. si maior propositio sit negans vniuersalis, vt in septimo modo inutili.

i Vary modi inutiles ex veris quæ propositionibus particularibus; aut indefinitis, aut altera particulari, altera indefinita.

¶ Præterea[a] cùm hoc sit indefinitum[b], τὸ β μὴ ὑπάρχειν τῷ γ, & τὸ β μὴ ὑπάρχειν τινὶ τῷ γ non ineſſe alicui γ. (ſiue enim nulli, ſiue non omni inſit: verè dicitur alicui non inesse) ſumptis autem huiuſmodi terminis ita vt nulli inſit[c], non fiat ſyllogiſmus: (hoc enim antea[d] dictum fuit) manifeſtum igitur *eſt*, ita poſitis terminis, *vt alicui non inſit*, non fore ſyllogiſmum. alioqui ſyllogiſmus eſſet etiam in[e] illis *terminis qui ita accipiebantur vt nulli ineſſet*. Similiter autem oſtendetur[f], & ſi vniuerſale[g] affirmet, & particulare negans[h]. ¶ Neque[i] tum vllo modo erit ſyllogiſmus; cùm ambo interdum[k] in parte affirmãt; aut negant; aut alterum affirmat, alterum negat: aut alterũ eſt indefinitum, alterum definitum: aut ambo indefinita. Termini omnium communes, animal, album, homo: animal, albũ, lapis.

21 ¶ Ἔπι[a], ἐπεὶ ἀδιόριστον[b] τὸ τινὶ τῷ γ τὸ β μὴ ὑπάρχειν· ἀληθεύεται δὲ καὶ εἰ μηδενὶ ὑπάρχει, καὶ εἰ μὴ παντί, ὅτι τινὶ οὐχ ὑπάρχει· λαφθέντων δὲ τοιούτων ὅρων, ὥστε μηδενὶ ὑπάρχειν[c], οὐ γίνεται συλλογισμός· (τοῦτο γὰρ εἴρηται πρότερον[d]) φανερὸν οὖν, ὅτι τῶν ὑπαρχόντων ἐχόντων τοὺς ὅρους, οὐκ ἔσται συλλογισμός· ὧν γὰρ καὶ ὅτι τυγχάνει, ὁμοίως δὲ διειλήφθησαν[e], καὶ εἰ τὸ καθόλου τεθείη στερητικόν[f]. ¶ Οὐδὲ δὲ γε[i] ἐὰν ἄμφω τὰ διαστήματα[k] κατ' μέρος ᾖ κατηγορικῶς, ἢ στερητικῶς λέγηται· ἢ τὸ μὲν, κατηγορικῶς· τὸ δὲ, στερητικῶς· ἢ τὸ μὲν, ἀδιόριστον· τὸ δὲ, διωρισμένον· ἢ ἄμφω ἀδιόριστα· οὐκ ἔσται συλλογισμὸς οὐδαμῶς. ὅροι δ' κοινοὶ πάντων, ζῷον, λευκὸν, ἄνθρωπος, ζῷον, λευκὸν, λίθος.

δ Aliquod album { est / non est } animal:
δ Aliquis homo { est / non est } albus:
ε Omnis homo est animal.
δ Aliquod album { est / non est } animal:
δ Aliquis lapis { est / non est } albus.
ε Nullus lapis est animal.

Album { est / non est } animal:
Homo { est / non est } albus:
Omnis homo est animal.

Album { est / non est } animal:
Lapis { est / non est } albus.
Nullus lapis est animal.

22 ¶ Ἐξ οἷς οὖν εἴρηται δῆλον, ὅτι ἐὰν ᾖ συλλογισμὸς ἐν τούτῳ τῷ σχήματι κατ' μέρος, ὅτι ἀναγκαῖον τοὺς ὅρους ἔτως[l] ἔχειν ὡς εἴπομεν·

k Id est, vt maior sit vniuersalis, & minor affirmans.

l Id est, propositiones.

[¶ ἐὰν

[Ϲ ἐαὐ ὅτος ἔχωσιν οἱ ὅροι, ἀδύνατον ἡγεῖσθαι συλλογισμόν.] ἄλλως δὲ ἐχόντων, οὐδαμῶς γίνεται. ¶ Δῆλον δὲ ἢ ὅτι πάντες οἱ ἐν αὐτῷ συλλογισμοί, τέλειοί εἰσι· πάντες γὰρ ἐπιτελοῦνται [a] διὰ τῶν ἐξ ἀρχῆς λη φθέντων [b]. ¶ Καὶ ὅτι πάντα τὰ προβλήματα δείκνυται [c] διὰ τούτου τοῦ σχήματος· καὶ γὰρ καὶ τὸ παντὶ, καὶ τὸ μηδενὶ, καὶ τὸ τινὶ, καὶ τὸ μὴ τινὶ [d] ὑπάρχειν. ¶ Καλῶ δὲ τοιοῦτον σχῆμα, πρῶτον [e].

& si termini ita dispositi sint, necessariò fieri syllogismum. aliter autem *dispositis* terminis, nullum syllogismū fore. ¶ Perspicuum etiam *est*, omnes syllogismos qui in *hac figura* fiunt, esse perfectos: quoniam omnes perficiuntur [a] per ea quæ ab initio sumpta sunt [b]. ¶ Item, omnia problemata demonstrari per hanc figuram: quia & omni, & nulli, & cuidam, & non cuidam [d] ineſſe demõſtratur. ¶ Huiuſcemodi verò figurã appello primam [e].

a Syllogiſmus perfici dicitur, cùm oſtenditur habere vim inferendi concluſionem.
b Id eſt, per propoſitiones initio acceptas. non eſt opus nouis propoſitionibus, vt in ſecũda & tertia figura.
c Hoc eſt, proprium huius figuræ nam in ſecunda figura nõ poteſt colligi cõcluſio affirmans: in tertia non poteſt colligi concluſio vniuerſalis.
d Id eſt, alicuinon, ſeu, non omni.
e Hæc figura dicitur prima multis de cauſis. nam ſola eſt perfecta, & ceteras figuras perficit: ſola probat omnia problemata: ſola habet medium terminum medio loco collocatum. nam in ſecunda figura medius terminus collocabitur primo loco: in tertia figura, poſtremo loco.

De ſyllogiſmis ex ꝓpoſitionibus puris in ſecũda figura, C.v.

1 ¶ *Communia de ſyllogiſmis huius figuræ. Definitio figuræ ſumpta à modis vniuerſalibus.* 2 *Definitio medij, & extremorum.* 3 *De loco medij termini.* 4 *De imperfectione ſyllogiſmorum huius figuræ.* 5 ¶ *Diuiſio horum ſyllogiſmorum in vniuerſales & particulares.* 6 ¶ *De modis vniuerſalibus.* 7 *Si maior negat, minor affirmet.* 8 *Si maior affirmet, minor neget.* 9 *Dictorum ſyllogiſmorum noua confirmatio.* 10 *De imperfectione eorundem ſyllogiſmorum.* 11 *Si vtraque propoſitio affirmet,* 12 *vel neget.* 13 *Epilogus.* 14 ¶ *De modis particularibus. Si altera propoſitio ſit vniuerſalis, altera particularis & figurã differant:* 15 *vt ſi maior vniuerſalis neget, minor particularis affirmet:* 16 *vel maior vniuerſalis affirmet, minor particularis neget:* 17 *vel maior particularis neget, minor particularis affirmet:* 18 *vel maior particularis affirmet, minor vniuerſalis neget.* 19 *Epilogus.* 20 *Si altera ſit vniuerſalis, altera particularis, & ſimili figura præditæ:* 21 *vt ſi maior vniuerſalis, & minor particularis negẽt.* 22 *vel affirment:* 23 *aut maior particularis, & minor vniuerſalis negent,* 24 *vel affirment.* 25 *Epilogus.* 26 *Si ambæ propoſitiones ſint particulares, vel indefinitæ: vel altera particularis, altera indefinita.* 27 ¶ *Epilogus.* 28 ¶ *Corollaria. De imperfectione ſyllogiſmorum huius figuræ.* 29 *De concluſione.*

1 Ὅταν [a] δὲ τὸ αὐτὸ [b] τῷ μὲν παντὶ τῷ δὲ, μηδενὶ ὑπάρχῃ· ἢ ἑκατέρῳ παντὶ, ἢ μηδενὶ· τὸ μὲν οὖν μέσον τοῦτον, καλῶ δὲ σχῆμα [c].

2 ¶ Μέσον ᾗ ἐν αὐτῷ λέγω, τὸ κατηγορούμενον ἀμφοῖν· ἄκρα δὲ, καθ' ὧν λέγεται τοῦτο. μεῖζον δὲ ἄκρον, τὸ πρὸς τῷ μέσῳ κείμενον. ἔλαττον δ', τὸ πορρώτερον τοῦ μέσου. ¶ Τίθεται δὲ τὸ μέσον, ἐξω μὲν τῶν ἄκρων, πρῶτον δὲ τῇ θέσει. ¶ Τέλος μὲν οὖν οὐκ ἔσται συλλογισμὸς οὐδαμῶς ἐν τούτῳ τῷ σχήματι.

5 ¶ Διωπτὸς δ' ἔσται, καὶ καθόλου, καὶ μὴ καθόλου τῶν ὅρων ὄντων.

1 Cum [a] autem idem [b] partim omni, partim nulli ineſt; aut vtrique, omni, aut *vtrique* nulli, huiuſmodi figuram voco Secundã [c]. ¶ In qua mediũ appello, quod ambobus *extremis* attribuitur. Extrema verò, ea de quibus hoc dicitur. maius extremũ, quod eſt ſitum prope medium. minus *extremum*, quod longiùs abeſt à medio. ¶ Ponitur autẽ mediũm extra extrema, ac primum ſitu. ¶ Perfectus igitur ſyllogiſmus neutiquam erit in hac figura. ¶ Eſſe autem *ſyllogiſmus* poterit, ſiue termini ſint vniuerſales, ſiue non vniuerſales.

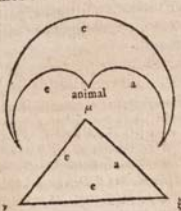
a Syllogiſmus perfici dicitur, cùm oſtenditur habere vim inferendi concluſionem.
b Id eſt, per propoſitiones initio acceptas. non eſt opus nouis propoſitionibus, vt in ſecũda & tertia figura.
c Hoc eſt, proprium huius figuræ nam in ſecunda figura nõ poteſt colligi cõcluſio affirmans: in tertia non poteſt colligi concluſio vniuerſalis.
d Id eſt, alicuinon, ſeu, non omni.
e Hæc figura dicitur prima multis de cauſis. nam ſola eſt perfecta, & ceteras figuras perficit: ſola probat omnia problemata: ſola habet medium terminum medio loco collocatum. nam in ſecunda figura medius terminus collocabitur primo loco: in tertia figura, poſtremo loco.
f In hac figura vt ſiat ſyllogiſmus vtilis, neceſſe eſt maiorem propoſitionem eſſe vniuerſalem, maiorem figurã differre à minori, (vt minor affirmet, ſi maior negat: & retrò minor neget, ſi maior affirmet) & concluſionẽ eſſe negantem.
g Hæc definitio cõuenit tantùm modis vniuerſalibus: tã vtilibus, q̃ inutilibus. vtiles ſunt cùm medius terminus de altero extremo affirmatur, de altero negatur. reliqui ſunt inuti-

les. h Id eſt, medius terminus. i Cùm medius terminus præcipuè ſpectetur in ſyllogiſmis, quoniam in eo tota vis probandi conſiſtit, & attributum ſit prius ſubiecto: recte ſecundam figuram vocat, in qua medius terminus attribuitur vtrique extremo: tertiam in qua ſubiicitur.

¶Si vniuersales sint termini: fiet syllogismus, cùm medium partim omni, partim nulli insit, vtrivis extremo adiiciatur negatio[a]. nullo autem alio modo syllogismus erit. ¶Attribuatur[b] enim μ nulli ν, & omni ξ. quoniam igitur propositio priuans conuertitur, & ν inerit nulli μ. atqui τὸ μ supponebatur inesse omni ξ. quare τὸ ν inerit nulli ξ. hoc enim demonstratum est.

a Id est vtrauis propositio neget, dummodò altera affirmet.

b Primus modus vtilis ex maiore propositione vniuersali negante, & minore vniuersali affirmãte. qui vulgò appellatur Celarent. ac reducitur ad primam figuram, id est ad Celarent (vt ostẽdit litera C) per simplicem cõuersionem maioris propositionis, vt indicat litera s.

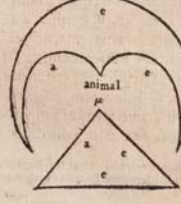
μ, medius terminus.
ν, maior extremus.
ξ, minor extremus.
μν, maior propositio.
μξ, minor propositio.
νξ, conclusio.

Eadem modo hæc accipi debent in toto hoc capite.

Ces Nullus lapis est animal: —— Ce Nullum animal est lapis:
a Omnis homo est animal: —— la Omnis homo est animal: Ergo
re Ergo Nullus homo est lapis. —— rent Nullus homo est lapis.

c Secundus modus vtilis ex maiore vniuersali affirmãte, minore vniuersali negante. vulgò vocatur Camestres. & reducitur ad primam figuram, id est ad Celare (vt ostẽdit litera C) per simplicẽ cõuersionem minoris propositionis, & conclusionis, (vt ostẽdunt literæ s, & m in hoc modo, id est transpositionem propositionis vt indicat litera m.

¶Rursus[c] si τὸ μ inest omni ν, & nulli ξ: etiã τὸ ξ inerit nulli ν. nã si τὸ μ ineſt nulli ξ, etiam τὸ ξ inerit nulli μ: atqui τὸ μ inerat omni ν: ergo τὸ ξ nulli ν inerit. facta est enim iterum prima figura. quia verò propositio priuans conuertitur, etiam τὸ ν inerit nulli ξ. quare erit idem syllogismus.

Cam Omnis homo est animal: — Ces Nullus animal est lapis:
es Nullus lapis est animal: — a Omnis homo est animal: Ergo
tres Nullus lapis est homo. — re Nullus homo est lapis.

¶Καθόλου μὲν ὅταν τὸ ὅρον, ἓξ ἅπασαι συλλογισμοὶ, ὅταν τὸ μέσον τῷ μὲν, παντὶ· τῷ δὲ, οὐδενὶ ὑπάρχῃ· καὶ ἀεὶς ὁποτεροσοῦν ἢ τὸ στερητικόν[a]. ἄλλως δὲ, οὐδαμῶς. ¶Καταγορεύσω[b] δὲ τὸ μὲ τῷ μὲν ν μηδενὸς, τῷ δὲ ξ παντός. ἐπεὶ οὖν ἀντιστρέφει τὸ στερητικὸν, οὐδενὶ τῷ μ ὑπάρξει τὸ ν· τὸ δὲ ϑάτερον μ, παντὶ τῷ ξ ὑπάκειται· ὥστε τὸ ν, οὐδενὶ τῷ ξ τέτακται δὲ εὐθὺ ἀεὶ πρῶτον.

a Καθόλου μὲν ὅταν τὸ ὅρον, ἓξ ἅπασαι συλλογισμοὶ, ὅταν τὸ μέσον τῷ μὲν, παντὶ· τῷ δὲ, οὐδενὶ ὑπάρχῃ· καὶ ἀεὶς ὁποτεροσοῦν ἢ τὸ στερητικόν

b Καταγορεύσω δὲ τὸ μὲ τῷ μὲν ν μηδενὸς, τῷ δὲ ξ παντός. ἐπεὶ οὖν ἀντιστρέφει τὸ στερητικὸν, οὐδενὶ τῷ μ ὑπάρξει τὸ ν· τὸ δὲ ϑάτερον μ, παντὶ τῷ ξ ὑπάκειται· ὥστε τὸ ν, οὐδενὶ τῷ ξ τέτακται δὲ εὐθὺ ἀεὶ πρῶτον.

c Πάλιν[c] εἰ τὸ μ τῷ μὲν ν παντὶ, τῷ δὲ ξ μηδενί· οὐδὲ τὸ ξ τῷ ν οὐδενὶ ὑπάρξει. εἰ γὰρ τὸ μ οὐδενὶ τῷ ξ, οὐδὲ τὸ ξ οὐδενὶ τῷ μ ὑπάρξει· τὸ δὲ ϑάτερον μ, παντὶ τῷ ν ὑπῆρχε· τὸ ἄρα ξ, οὐδενὶ τῷ ν ὑπάρξει. ἐγγύτερον δὲ πάλιν τὸ ἀρῶτον σχῆμα. ἐπεὶ δὲ ἀντιστρέφει τὸ στερητικὸν, οὐδὲ τὸν αὐτὸν συλλογισμός.

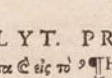
9 ¶ Ἔστι δὲ δεικνύειν [a] ταῦτα καὶ εἰς τὸ ἀδύνατον [b] ἀπάγοντας.

9 ¶ Hæc demonstrari[a] possunt etiã deductione ad impossibile.

a Id est hi syllogismi in duab. præcedẽtib. partic. expositi, cõ firmari possunt.

Nullus lapis est animal:
Omnis homo est animal:
Ergo Nullus homo est lapis.

Fe Nullus lapis est animal:
ri Aliquis homo est lapis. Ergo
o Aliquis homo non est animal.

Omnis homo est animal:
Nullus lapis est animal:
Ergo Nullus lapis est homo.

Da Omnis homo est animal :
ri Aliquis lapis est homo: Ergo
i Aliquis lapis est animal.

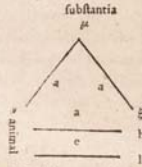

10 ¶ Ὅτι μὲν οὖν γίνεται συλλογισμὸς ὅταν ὑπάρχῃ τοῖς ὅροις, φανερὸν, ἀλλ' οὐ τέλειος· οὐ γὰρ μόνον ἐν τούτοις [b] ὁ ἀρχὴς, ἀλλὰ καὶ ὅλης ἄλλων δεῖ τελεῖται τὸ ἀναγκαῖον. 11 ¶ Ἐὰν [c] δὲ τὸ μὲ παντὸς τοῦ ν, καὶ τὸ ξ κατηγορεῖται, οὐκ ἔστι συλλογισμός. ὅρος μὲν οὖν τοῦ ὑπάρχειν, οὐσία, ζῷον, ἄνθρωπος· τὸ μὴ ὑπάρχειν, οὐσία, ζῷον, λίθος· μέσον, οὐσία.

10 ¶ Perspicuum igitur est, terminis ita constitutis syllogismum fieri, non tamen perfectum: quia non ex iis[b] tantum, quæ ab initio sumpta sunt, sed ex aliis quoque perficitur *colligendi vis* & necessitas. ¶ At[c] si τὸ μ attribuitur omni ν, & *omni* ξ: non erit syllogismus. Termini cõclusionis affirmãtis, substãtia, animal, homo. negantis, substantia, animal, lapis. mediũ *est* Substantia.

b Intelligit propositiones. cùm enim cõfirmãtur syllogismi suprà expositi. id fit sũptis nouis propositionibus aut saltem noua propositione, non tamen accepto nouo aliquo termino.

c *Primus modus inutilis ex ambabus propositionibus vniuersalibus affirmantibus.*

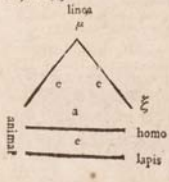
a Omne animal est substantia:
a Omnis homo est substantia:
a Omnis homo est animal.

a Omne animal est substantia:
a Omnis lapis est substantia:
e Nullus lapis est animal.

12 ¶ Οὐδὲ [d] ὅταν μήτε τὸ ν, μήτε τὸ ξ μηδενὸς κατηγορεῖται τὸ μ. ὅρος τοῦ ὑπάρχειν, γραμμὴ, ζῷον, ἄνθρωπος· τὸ μὴ ὑπάρχειν, γραμμὴ, ζῷον, λίθος.

12 ¶ Neque[d] *tunc erit syllogismus*, cùm τὸ μ nulli ν, & nulli ξ attribuitur. Termini conclusionis affirmantis, linea, animal, homo. negantis, linea, animal, lapis.

d *Secundus modus inutilis ex vtraque propositione vniuersali negante.*

e Nullum animal est linea:
e Nullus homo est linea:
a Omnis homo est animal.

e Nullum animal est linea:
e Nullus lapis est linea:
e Nullus lapis est animal.

¶Perſpicuum igitur eſt, ſi ſit ſyllogiſmus terminis vniuerſaliter poſitis, neceſſe eſſe, vt termini ita ſe habeãt vt initio diximus. his enim aliter conſtitutis, nulla eſt *concludendi* neceſſitas.

11

¶Quòd ſi medium ad alterum extremum vniuerſaliter affectum ſit: cùm maiori extremo adiicitur vniuerſale, ſiue attribuatur ſiue priuetur; minori autem *extremo* particulare oppoſitũ vniuerſali: (oppoſitum *ita* intelligo: ſi vniuerſale *ſit* priuatiuum, particulare ſit affirmatiuum. & *retrò* ſi vniuerſale *ſit* attributiuum, particulare *ſit* priuatiuum) neceſſe eſt, fieri ſyllogiſmum priuatiuum in parte.

12

¶Nam ſi τὸ μ ineſt nulli τ, & cuidam ξ: neceſſe *eſt*, τὸ ν alicui ξ non ineſſe. cùm enim *poſitio* priuans conuertatur, τὸ ν inerit nulli μ. atqui τὸ μ ſupponebatur cuidam ξ ineſſe. quare τὸ ν cuidam ξ nõ inerit. ſit enim ſyllogiſmus in prima figura.

13

¶Φανερὸν οὖν, ὅτι ἐὰν ἡ συλλογισμὸς καθόλου τῶν ὅρων ὄντων, ἀναγκη τοὺς ὅρους ἔχειν ὡς ὸ ἀρχῆ εἴπομεν· ἄλλως γὰρ οὐκ ἐγχωρεῖ γίνεσθαι τὸ ἀναγκαῖον.

¶Ἐὰν δὲ μέσος πρὸς τὸν ἕτερον ἡ καθόλου τὸ μέσον· ὅταν μὲν πρὸς τὸν μείζω γίνηται καθόλου, ἢ κατηγορικὸς, ἢ στερητικῶς· πρὸς τὸν ἐλάττω δὲ, καὶ μέσος τε καὶ ἀπεικεμένως πρὸς καθόλου: (λέγω δὲ τὸ ἀπεικεμένως: εἰ μὲν τὸ καθόλου, στερητικὸν τὸ ὸν μέρει, καταφατικόν. εἰ δὲ κατηγορικὸν τὸ καθόλου τὸ ὸν μέρει, στερητικόν) ἀνάγκη γίνεσθαι συλλογισμὸν στερητικὸν καὶ μέσος.

14

¶Ἐὰν δὲ τὸ μὲν πρὸς μηδενὶ, πρὸς δὲ τινὶ ὑπάρχει· ἀναγκη τὸν τινὶ τῷ ξ μὴ ὑπάρχειν. ἐπειδὴ δὲ αὐτιστρέφει τὸ στερητικὸν, ἐδείνὶ τῷ μ ὑπάρξει τὸ ν· τὸ δὲ ϑ οὐκ ἦν τινὶ τῷ ξ ὑπάρχειν· ὡς τε τὸ ν τινὶ τῷ ξ οὐχ ὑπάρξει· γίνεται δὲ συλλογισμὸς διὰ τῶν πρώτου σχήματος.

15

Fef Nullum expetendum eſt malum: —— Fe Nullum malum eſt expetendum:
ti Aliqua voluptas eſt mala: Ergo —— ri Aliqua voluptas eſt mala: Ergo
no Aliqua voluptas non eſt expetẽda. —— o Aliqua voluptas non eſt expetenda.

¶Rurſus ſi τὸ μ omni ν *inſit*, & cuidam ξ non inſit: neceſſe *eſt*, τὸ ν cuidam ξ non ineſſe. nam ſi omni inſit, cùm τὸ μ attribuatur

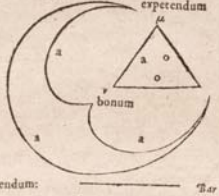
16

¶Πάλιν εἰ τὸ μὲν μ παντὶ τῷ ν, τῷ δὲ ξ τινὶ μὴ ὑπάρξει, ἀνάγκη τὸ ν τινὶ τῷ ξ μὴ ὑπάρχειν· εἰ γὰρ παντὶ ὑπάρχει, κατηγορεῖται δὲ

a Id eſt, vt altera propoſitio fiat affirmans, altera negans.
b Part. 6.
c Id eſt, cùm maior propoſitio eſt vniuerſalis, ſiue affirmẽs ſiue negans.
d Id eſt, colligi concluſionẽ negantem particularem.
e *Tertium modum vtilis* ex maiore propoſitione vniuerſali negante, & minore particulari affirmãte, vulgò *Feſtino*. reducitur autẽ ad primam figuram, id eſt ad Ferio, (vt appareat ex litera F) per ſimplicem conuerſionem maioris propoſitionis, vt intelligitur ex litera f. *Quartus modus vtilis* ex maiore vniuerſali affirmante, & minore particulari negante. vulgò *Baroco* nuncupatur. & reducitur ad primam figuram, i. ad Barbara, vt indicat litera B) per deductionẽ ad inconmodum (vt oſtẽdit litera C) quæ ſit accepta maiore propoſitione & contradictione cõclu-ſionis. vnde colligitur contradicto minoris eſſe concluſa.

δὲ καὶ τὸ μ παντὸς τοῦ ν, ἀνάγκη τὸ μ παντὶ τῷ ξ ὑπάρχειν· ὑπέκειτο δὲ τινὶ μὴ ὑπάρχειν· καὶ εἰ τὸ μ τῷ μὲν ν παντὶ ὑπάρχει, τῷ δὲ ξ μὴ παντί· ἔσται συλλογισμὸς, ὅτι οὐ παντὶ τῷ ξ τὸ ν. ἡ δὲ ἀπόδειξις δῆλη ἐκ τῶν πρότερον.

omni ν, necesse *est* τὸ μ inesse omni ξ. verùm supponebatur cui dam non inesse. Et si τὸ μ insit omni ν, & non omni ξ: erit syllogismus, *quo colligetur* non omni ξ *inesse* τῷ ν. demonstratio verò *est* eadem.

Bar Omne bonum est expetendum:
ce Non omnis voluptas est expetenda:
e Ergo Non omnis voluptas est bona.

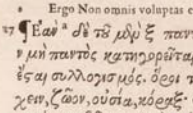
contra qui
alio dictio

Bar Omne bonum est expetendum:
ba Omnis voluptas est bona:
re Omnis voluptas est expetenda.

17 ¶ Ἐὰν[a] δὲ τῷ μὲν ξ παντὸς, τῷ δὲ ν μὴ παντὸς καταφῆται τὸ μ, οὐκ ἔσται συλλογισμός. ὅροι τῷ ὑπάρχειν, ζῷον, οὐσία, κόραξ· τῷ μὴ ὑπάρχειν, ζῷον, λευκὸν, κόραξ.

17 ¶ At[a] si τῷ μ attribuatur omni ξ & non omni ν: non erit syllogismus. Termini conclusionis affirmantis, animal, substantia, coruus: negantis, animal, album, coruus.

a *Tertius modus inutilis* ex maiore particulari negãte, & minore vniuersali affirmante.

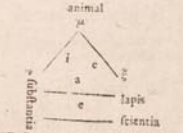
e Non omnis substantia est animal:
a Omnis coruus est animal:
a Omnis coruus est substantia.

e Non omne album est animal:
a Omnis coruus est animal:
e Nullus coruus est albus.

18 ¶ Οὐδὲ[b] ὅταν τῷ μὲν ξ μηδενὸς, τῷ δὲ ν τινός. ὅροι τῷ ὑπάρχειν, ζῷον, οὐσία, λίθος· τῷ μὴ ὑπάρχειν, ζῷον, οὐσία, ἀπιστήμη.

18 ¶ Neque[b] *item erit syllogismus*, cum *attribuitur* nulli ξ, & alicui ν. Termini cõclusionis affirmantis, animal, substantia, lapis. negantis, animal, substãtia, sciẽtia.

b *Quartus modus inutilis* ex maiore particulari affirmante, & minore vniuersali negante.

i Aliqua substantia est animal:
e Nullus lapis est animal:
a Omnis lapis est scientia.

i Aliqua substantia est animal:
e Nulla scientia est animal:
e Nulla substantia est substantia.

19 ¶ Ὅταν μὲν οὖν ἀπὸ ἀορίστου ᾖ τὸ καθόλου τῷ κατ' μέρος, ἔρηται ποτ' ἔσται, καὶ ποτ' οὐκ ἔσται συλλογισμός.

19 ¶ Cùm igitur particulare *est* positum vniuersali, dictum est, quando erit, & quando non erit syllogismus.

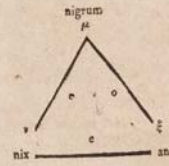
20 ¶ Ὅταν δὲ ὁμοιογήμονες ὦσιν αἱ

20 ¶ Cùm autẽ figurâ similes sunt

propositiones, vt ambæ priuantes, aut affirmãtes: neutiquam erit syllogismus. ¶Primùm[a] enim sint priuantes, & vniuersale adiungatur maiori extremo. vt Ⓒ μ nulli ν insit, & cuidam ξ non insit. accidit ergo vt Ⓒ ν & omni & nulli ξ insit. Termini *conclusionis* nulli inesse, nigrum, nix, animal.

προτάσεις, οἷον ἀμφότεραι στερητικαὶ ἢ καταφατικαί, οὐδαμῶς ἔσται συλλογισμός. ¶ Ἔστωσαν γὰρ πρῶτον στερητικαί, καὶ τὸ καθόλου κεῖσθω πρὸς τὸ μεῖζον ἄκρον· οἷον τὸ μ τῷ μὲν ν μηδενί, τῷ δὲ ξ τινὶ μὴ ὑπαρχέτω. ἐνδέχεται δὴ καὶ παντὶ καὶ μηδενὶ τῷ ξ τὸ ν ὑπάρχειν. ὅροι τῷ μὲν μηδενὶ ὑπάρχειν, μέλαν, χιών, ζῷον.

[a] Quintus modus tertiæ ex maiore vniuersali & minore particulari negante.

e Nulla nix est nigra:
i Aliquod animal non est nigrum:
o Nullum animal est nix.

Termini autem *conclusionis* omni inesse, accipi nequeunt, si τὸ μ cuidam ξ inest, cuidam nõ *inest*. Nam si τὸ ν *inest* omni ξ, ac Ⓒ μ nulli ν: *certè* τὸ μ nulli ξ inerit. verùm supponebatur cuidã inesse. Sic igitur termini accipi non possunt.

Τοῦ δὲ παντὶ ὑπάρχειν, οὐκ ἔστι λαβεῖν [ὅρους]. εἰ τὸ μ τῷ ξ τινὶ μὴ ὑπάρχει, τινὶ δὲ μή. εἰ δὲ παντὶ τῷ τὸ ν, τὸ δὲ μ μηδενὶ τῷ ν, τὸ μ οὐδενὶ τῷ ξ ὑπάρξει. ἀλλ' ὑπέκειτο τινὶ ὑπάρχειν. οὕτω μὲν οὖν οὐκ ἔστι λαβεῖν ὅρους.

e Nullus cygnus est niger:
i Quædam auis est nigra:
a Omnis auis est cygnus.

Ce Nullus cygnus est niger:
Ia Omnis auis est cygnus. Ergo
contra-
dicio
rent Nulla auis est nigra.

[b] Vide quæ nõtauimus ad part. 2. capitis præced.

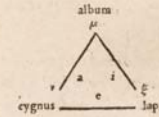
Sed ex indefinito[b] ostendẽdũ est. nam quia verè dicitur Ⓒ μ cuidam ξ non inesse, etiam si

Ἐκ δὲ τοῦ ἀδιορίστου δεικτέον. ἐπεὶ γὰρ ἀληθεύεται τὸ, τινὶ μὴ ὑπάρχειν τὸ μ τῷ ξ, καὶ ἡ μηδενὶ ὑπάρ-

ὑπάρχει[a] μηδενὶ δὲ ὑπάρχοντος, οὐκ ἐξ[b] συλλογισμοῦ φανερὸν ὅτι οὐδὲ νῦν ἔσται. ¶ Πάλιν[c] ἔστωσαν κατηγορικαὶ[d], καὶ τὸ καθόλου κείσθω ὁμοίως[e]· οἷον τὸ μ τοῦ μὲν ν παντὶ, τοῦ δὲ ξ τινὶ ὑπαρχέτω. ἐνδέχεται δὴ τὸ ν τοῦ ξ καὶ παντὶ, & μηδενὶ ὑπάρχειν. ὅροι τῶν μηδενὶ ὑπάρχειν, λίθος, κύκνος, λιθός.

nulli insit[a]: cùm autem nulli inest, non erat[b] syllogismus: perspicuum est, etiam in præsentia non fore syllogismum. ¶ Rursus[c] sint attributiuæ *ambæ propositiones*[d], & vniuersale similiter[e] ponatur. vt τὸ μ insit omni ν, & alicui ξ accidit ergo, vt τὸ ν, & insit & omni & nulli ξ. Termini *conclusionis* nulli inesse, albũ, cygnus, lapis.

a Simul enim veræ sunt vniuersalis propositio negans & particularis negans.
b Vide part. 12.
c *Sextus modus mutatis* ex maiore vniuersali & minore particulari affirmantibus.
d Id est affirmãtes.
e Id est, maior propositio sit vniuersalis: minor particularis.

a Omnis cygnus est albus:
i Aliquis lapis est albus:
e Nullus lapis est cygnus.

Τοῦ δὲ παντὶ, οὐκ ἔστι λαβεῖν διὰ τὴν αἰτίαν, ὥσπερ πρότερον ἐφάμεν.

Cõclusionis omni *inesse* accipi nõ possunt ob eam ipsam causam quam antea diximus.

a Omnis cygnus est albus:
i Quædam auis non est alba:
a Omnis auis est cygnus.

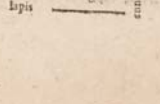
Barb Omnis cygnus est albus:
ba Omnis auis est cygnus: Ergo
ra Omnis auis est alba.

Ἀλλ' οὐκ ἐν τῷ ἀδιορίστου δεικτέον[f].

23 ¶ Ἐπὶ[g] τὸ καθόλου πρὸς τὸ ἐλάττον ἀκολούθως ἔστι[h], καὶ τὸ μ τοῦ μὲν ξ μηδενὶ, τοῦ δὲ ν τινὶ μὴ ὑπάρχειν, ἐνδέχεται[i] τὸ ν τοῦ ξ & παντὶ, & μηδενὶ ὑπάρχειν. ὅροι τῶν ὑπάρχειν, λευκὸν, ζῷον, κόραξ. τὸ μὴ ὑπάρχειν, λευκὸν, λίθος, κόραξ.

Sed ex indefinito ostendendum est[f]. ¶ Quod[g] si vniuersale minori extremo *uni*[h] fit, & τὸ μ nulli ξ *insit*, & cuidam ν nõ insit: accidit vt τὸ ν insit & omni & nulli ξ. Termini conclusionis *omni* ineſſe, album, animal, coruus. *Conclusionis* non ineſſe, album, lapis, coruus.

f Nam minoris propositionis par ticularis affirmãtis incerta est veritas. id est, incertum est, vtrũm sit vera in parte tantũ, an etiã vniuersaliter. at si sumatur vniuersalis, non est syllogism⁹, vt ꝓbatũ fuit in parte. ergo nec si sumatur in parte, syllogismus vtilis est.
g *Septimus modus mutatis* ex maiore particulari & minore vniuersali negantibus.
h Si minor propositio sit vniuersalis.

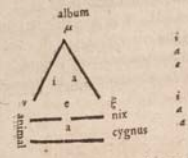

a Aliquod animal non est album:
e Nullus coruus est albus:
a Omnis coruus est animal.
a Aliquis lapis non est albus:
e Nullus coruus est albus:
e Nullus coruus est lapis.

a Octauus modus vniuersalis ex maiore particulari & minore vniuersali affirmantibus.

¶Si[a] verò attributiuæ *sint* propositiones, termini *conclusionis* non inesse, *sint hi*, album, animal, nix. *Conclusionis* inesse, albũ, animal, cygnus.

24 ¶Εἰ[a] δὲ κατηγορικαὶ αἱ προτάσεις, ὅροι τὸ μὴ ὑπάρχειν, λευκὸν, ζῷον, χιών· τὸ ὑπάρχειν, λευκὸν, ζῷον, κύκνος.

i Aliquod animal est album:
a Omnis nix est alba:
e Nulla nix est animal.

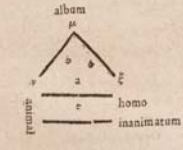
i Aliquod animal est album:
a Omnis cygnus est albus:
a Omnis cygnus est animal.

¶Perspicuum igitur *est* quando propositiones sunt figurà similes; & altera est vniuersalis, altera particularis: nullo modo fiet syllogismum.

b Variæ modi inutiles ex vtraque propositione particulari, vel vtraque indefinita, vel altera particulari, altera indefinita.

¶Neque[b] item *erit syllogismus*, si vtrique alicui insit, vel non insit: vel partim cuidã *insit*, partim non: vel neutri omni, vel indefinité. Termini communes omnium, album, animal, homo: album, animal, inanimatum.

25 ¶Φανερὸν οὖν ὅταν ὁμοιοσχήμονες ὦσιν αἱ προτάσεις καὶ ἡ μὲν καθόλου ἡ δὲ κατὰ μέρος ὅτι οὐδαμῶς γίνεται συλλογισμός. ¶Ἀλλ[b] οὐδὲ ἐὰν τινὶ ἑκατέρῳ ὑπάρχει, ἢ μὴ ὑπάρχει, ἢ τῷ μὲν [τινὶ] τῷ δὲ μή, ἢ μηδετέρῳ παντὶ, ἢ ἀδιορίστως. ὅροι δὲ κοινοὶ πάντων, λευκὸν, ζῷον, ἄψυχον.

ẹ Aliquod animal { est / non est } album:
ẹ Aliquis homo { est / non est } albus:
a Omnis homo est animal.
ẹ Aliquod animal { est / non est } album:
ẹ Aliquod inanimatum { est / non est } album:
e Nullum inanimatum est animal.

Animal { est / non est } album:
Homo { est / non est } albus:
Omnis homo est animal.

Animal { est / non est } album:
Inanimatum { est / non est } album:
Nullum inanimatum est animal.

¶Ex dictis igitur perspicuum est, si termini ita inter se affecti sint[c] vt diximus, necessariò fieri syllogismum: & si fit syllogismus, necesse *esse* vt termini ita affecti sint.

c Id est, si maior propositio sit vniuersalis, & minor propositio figurâ differat à maiori.

27 ¶Φανερὸν οὖν ὅτε τῆς εἰρημένης, ὅταν τι ἐπί τε οὕτως ἔχωσιν[c] οἱ ὅροι πρὸς ἀλλήλους ὡς ἐλέχθη, γίνεται συλλογισμὸς ἐξ ἀνάγκης· ἀνάγκη τοὺς ὅρους ἢ συλλογισμὸς, ἀνάγκη τοὺς ὅρους οὕτως ἔχειν. ¶Δῆλον δὲ καὶ ὅτι πάντες ἀτελεῖς εἰσιν οἱ ἐν τούτῳ τῷ

περὶ ἑκάστα συλλογισμοί· πάντες γὰρ ἔσχηκαν τὴν ἀποδεικτικὴν μεθοδον ὧν ἐνυπάρχει τοῖς ὅροις ἐξ ἀνάγκης, ἢ τιθέντας ὡς ὑποθέσεις, οἷον ὅταν δεῖξῃ τὸ ἀδύνατον δεικνύωμεν. ¶ Καὶ ὅτι οὐ γίνεται καταφατικὸς συλλογισμὸς διὰ τούτου τοῦ σχήματος· ἀλλὰ πάντες στερητικοί, καὶ οἱ καθόλου, καὶ οἱ κατὰ μέρος.

figura, esse imperfectos. omnes enim perficiuntur adsumptis quibusdam[a], quæ vel in terminis necessariò insunt[b], vel ponuntur tamquàm hypotheses[c] vt cùm demonstramus per impossibile. ¶ Item non fieri syllogismum affirmatiuum in hac figura, sed omnes *fieri* priuatiuos tam vniuersales quàm particulares.

a Propositionibus.
b Respicit ad deductionem quæ fit ad primā figuram per conuersionem termino rum. quæ conuersio dicitur in terminis necessariò inesse quia qui concedit aliquā propositionē, cogitur necessariò concedere alterā propositionē quæ fit per conuersionē huius. hec enim probatum fuit cap. 2.
c In deductione ad impossibile sumimus oppositam conclusionis vt hypothesin quā destruimus, dum ex ea ostendimus colligi aliquid impossibile.

De syllogismis ex puris propositionibus in tertia[d] figura, CAP. VI.

1 ¶ *Communia de syllogismis tertiæ figuræ. Definitio huius figuræ sumpta à mediis vniuersalibus.* 2 *Definitio medij, & extremorum.* 3 *De loco medij termini.* 4 *De imperfectione horum syllogismorum.* 5 ¶ *Diuisio in syllogismos vniuersales & particulares.* 6 ¶ *De syllogismis ex ambabus propositionibus vniuersalibus. Si ambæ affirment.* 7 *Si maior neget, minor affirmet.* 8 *Si maior affirmet, minor neget.* 9 *Si ambæ negent.* 10 *Epilogus.* 11 ¶ *De syllogismis ex altera propositione vniuersali, altera particulari. Si vtraque affirmet:* 12 *& maior sit vniuersalis, minor particularis:* 13 *vel maior particularis, minor vniuersalis.* 14 *Confirmatio eorum quæ in proximis particulis dicta fuerunt.* 15 *Si maior neget in parte, minor affirmet vniuersaliter.* 16 *Si maior affirmet vniuersaliter, minor neget in parte.* 17 *Si maior vniuersaliter neget, minor in parte affirmet.* 18 *Si maior in parte affirmet, minor vniuersaliter neget.* 19 *Si vtraque propositio neget: & maior sit particularis, minor vniuersalis:* 20 *vel maior vniuersalis, minor particularis.* 21 ¶ *De syllogismis ex indefinitis ex ambabus propositionibus particularibus, vel indefinitis, vel altera particulari, altera indefinita.* 22 ¶ *Epilogus.* 23 ¶ *Corollaria. De imperfectione horum syllogismorum.* 24 *De conclusione.*

1 Ὅταν δὲ τὸ αὐτὸ, τὸ μὲν, παντὶ τὸ δὲ, μηδενὶ ὑπάρχει· ἢ ἄμφω παντὶ, ἢ μηδενί· τὸ μὲν οὖν σχῆμα τὸ τοιοῦτον καλῶ τρίτον. ¶ Μέσον δ' ὁ ἐπὶ ἀμφοῖν λέγω, καθ' ὃ ἄμφω καταγρεῦται· ἄκρα δὲ, τὰ κατηγρευμένα· μεῖζον δ' ἄκρον, τὸ πορρώτερον τοῦ μέσου· ἔλαττον δὲ, τὸ ἐγγύτερον. ¶ Τίθεται δὲ τὸ μέσον, ἔξω μὲν τῶν ἄκρων, ἔσχατον δὲ τῇ θέσει. ¶ Τέλος μὲν οὖν οὐ γίνεται συλλογισμὸς ἁπλῶς ἐν τούτῳ τῷ σχήματι. ¶ Δυνατὸς δ' ἔσται, καὶ καθόλου καὶ μὴ καθόλου τῶν ὅρων ὄντων ἐκατέρου τὸ μέσον. ¶ Καθόλου μὲν οὖν [ὄντων τῶν ὅρων,]ὅταν ᾖ τὸ πᾶν τῷ παντὶ τοῦ ὑπάρχει, [ἔσται συλλογισμὸς] ὅτι παντὶ τῷ ρ τὸ π ὑπάρξει· ἐξ ἀνάγκης. ἐπεὶ γὰρ αὐτὴ

1 CVm autem eidem ineſt aliud quidē omni, aliud verò nulli, vel ambo omni, vel *ambo* nulli: huiuſcemodi figurā appello Tertiam. ¶ In qua mediū voco *id* cui ambo attribuimus. extrema verò, quæ attribuūtur. maius autem extremum, quod longius *abeſt* à medio. minus, quod propius *accedit*. ¶ Ac medium ponitur quidem extra extrema, vltimum autem poſitione *ſeu ſitu*. ¶ Perfectus igitur ſyllogiſmus neque in hac figura fit[e]. ¶ Eſſe autem *ſyllogiſmus* poterit terminis tam vniuerſaliter quàm non vniuerſaliter medio iunctis. ¶ Terminis[g] igitur vniuerſaliter poſitis, cum & τ̄ π & τ̄ ρ ineſt omni σ, ſyllogiſmus erit *quo* neceſſario *colligetur* τ̄ π ineſſe alicui ρ. cùm enim *pronunciatum* attributiuum cōuer-

1 2 3 4 5 6

e Medio termino.
f Vide partic. 23. huius cap.
g

tatur, inerit τὸ σ alicui ρ. itaque quia τὸ π ineſt omni σ, & τὸ σ alicui ρ: neceſſe eſt, τὸ π ineſſe alicui ρ. ſit enim ſyllogiſmus in prima figura.

τρέφει τὸ κατηγορούμενον, ὑπάρξει τὸ σ τινὶ τοῦ ρ. ὥστ' ἐπεὶ τοῦ μὲν σ παντὶ τὸ π, τοῦ δὲ ρ τινὶ τὸ σ, ἀναίκη τὸ π τινὶ τοῦ ρ ὑπάρχειν (γίνε) ὁ δὲ συλλογισμὸς ἐξ ἀ τρώτου σχήματος.

π, maius extremum.
ρ, minus extremum.
σ, medius terminus.
πσ, maior propoſitio.
ρσ, minor propoſitio.
πρ, Concluſio.
Hæc ita in toto hoc capite accipi debent.

a Quia accepta contradictione concluſionis, & altera propoſitione, colligetur cõcluſio contraria alteri propoſitioni iam conceſſæ. itaque ſi negemus hanc modum eſſe vtilem, incidimus in hanc abſurditatem, vt concedamus effata cõtraria, eſſe ſimul vera.

Dar Omnis homo eſt rationalis:
ap Omnis homo eſt animal:
ti Ergo Aliquod animal eſt rationale.

Da Omnis homo eſt rationalis:
ri Aliquod animal eſt homo:
i Ergo Aliquod animal eſt rationale.

Poteſt etiam demonſtratio fieri per impoſſibile[a].

Εἰ δὲ καὶ δι' ἀδυνάτου, καὶ τὸ συμπέρασμα, ποιεῖν πλὼ δεῖ δείξαι.

Deductio[b] ad impoſſibile.

Dar Omnis homo eſt rationalis:
ap Omnis homo eſt animal: Ergo
ti Aliquod animal eſt rationale.

Ce Nullum animal eſt rationale:
la Omnis homo eſt animal: Ergo
rent Nullus homo eſt rationalis.

b Hæc deductio fit in prima figura ex contradictione concluſionis, & ex minori propoſitione: vnde colligitur contraria maiori.

Altera deductio[c] ad impoſſibile.

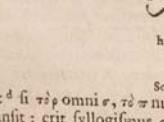
Dar Omnis homo eſt rationalis:
ap Omnis homo eſt animal: Ergo
ti Aliquod animal eſt rationale.

Cef Nullum animal eſt rationale:
a Omnis homo eſt rationalis: Ergo
re Nullus homo eſt animal.

c Hæc deductio fit in ſecunda figura ex negatione concluſionis, & maiore propoſitione: vnde colligitur contraria minori.

Et expoſitione. Nã cùm vtraque iſtarum omni σ, ſi ſumatur aliquid τοῦ σ, veluti τὸ ν: huic & τὸ π & τὸ ρ inerit. quare alicui ρ τὸ π inerit.

Εἰ δὲ ἄμφω παντὶ τοῦ σ ὑπάρχει, λαφθῇ τι τοῦ σ, οἷον τὸ ν, τούτῳ καὶ τὸ π καὶ τὸ ρ ὑπάρξει· ὥστε τινὶ τῷ ρ τὸ π ὑπάρξει.

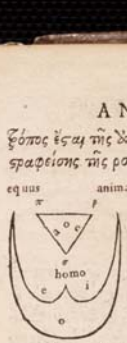
d Secundus modus vtilis ex maiori propoſitione vniuerſali negante, & minore vniuerſali affirmante. qui vulgò appellatur *Felapton*. & reducitur ad primã figuram (id eſt ad Ferio, vt appareat ex litera F) per conuerſionẽ minoris propoſitionis, ita vt cuadat particularis, quemadmodum oſtẽdit litera p.

¶ Et[d] ſi τὸ ρ omni σ, τὸ π nulli σ inſit: erit ſyllogiſmus quo neceſſariò *colligetur* τὸ π cuidam ρ non ineſſe. idem enim

¶ Καὶ[d] εἰ τὸ μὲν ρ παντὶ τῷ σ, τὸ δὲ π μηδενὶ ὑπάρχει, ἔσται συλλογισμὸς, ὅτι τὸ π τινὶ τῷ ρ οὐχ ὑπάρξει, ἐξ ἀνάγκης. ὁ γὰρ αὐτὸς ζόπος

ξόπος ἔσαι τῆς ἀποδείξεως ἀντιστραφείσης τῆς ρσ προτάσεως.

erit demonstrationis modus cõuersa propositione ρσ.

Fel Nullus homo est equus:
ap Omnis homo est animal:
ton Aliquod animal nõ est equ⁹.

Ergo

Fe Nullus homo est equus:
vi Aliquod animal est homo:
* Aliquod animal nõ est equ⁹.

Δειχθείη δ' ἂν καὶ ἐξ ἀδυνάτου, καθάπερ ὅτι τῷ προτέρῳ.

Probari etiam potest per impossibile, vt in prioribus *syllogismis factum est.*

Deductio[a] *ad incommodum.*

Fel Nullus homo est equus:
ap Omnis homo est animal:
ton Ergo. Nõ omne animal est equ⁹.

Tar Omne animal est equus:
ha Omnis homo est animal: Ergo
ra Omnis homo est equus.

a Ex contradictione cõclusionis, & minore propositione: vnde in prima figura colligitur cõtraria maiori.

Aliter deductio[b].

Fel Nullus homo est equus:
ap Omnis homo est animal:
ton Ergo Nõ omne animal est equ⁹.

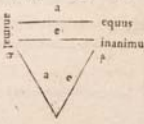
Com Omne animal est equus:
es Nullus homo est equus: Ergo
tres Nullus homo est animal.

b Ex contradictione cõclusionis, & maiore propositione: vnde in secunda figura colligitur cõtraria minori.

8 ¶ Ἐαὶ δὲ τὸ μὲν ρ μηδενὶ, τὸ δὲ π παντὶ ὑπάρχῃ τῷ σ, οὐκ ἔσαι συλλογισμός. ὅροι τὸ ὑπάρχειν. ζῷον, ἵππος, ἄνθρωπος· τὸ μὴ ὑπάρχειν, ζῷον, ἄψυχον, ἄνθρωπος.

8 ¶ Sic[c] verò τὸ ρ nulli, τὸ π omni σ insit: nõ erit syllogismus. Termini cõclusionis affirmantis, animal, equus, homo. negãtis, animal, inanimum, homo.

c *Primus modus inutilis* ex maiore affirmante & maiore negante vniuersalibus.

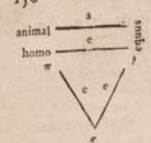
a Omnis homo est animal:
e Nullus homo est equus:
a Omnis equus est animal.

a Omnis homo est animal:
e Nullus homo est inanimus:
e Nullum inanimum est equus.

9 ¶ Οὐδ' ὅταν ἄμφω κατὰ μηδενὸς τοῦ σ λέγηται, οὐκ ἔσαι συλλογισμός. ὅροι τὸ ὑπάρχειν. ζῷον, ἵππος, ἄψυχον τοῦ μὴ ὑπάρχειν, ἄνθρωπος, ἵππος, ἄψυχον μέσον, ἄψυχον.

9 ¶ Neque[d] *tum* erit syllogismus, cum ambo dicentur de nullo σ. Termini conclusionis affirmãtis, animal, equus, inanimum. negantis, homo, equus, inanimum. medium *est* inanimum.

d *Secundus modus inutilis* ex veraq; propositione vniuersali negante.

a Nullum inanimum est animal:
e Nullum inanimum est equus:
i Omnis equus est animal.

e Nullum inanimum est homo:
e Nullum inanimum est equus:
e Nullus equus est homo.

¶Perſpicuum igitur eſt, etiã in hac figura quando erit & quando non erit ſyllogiſmus, ſi termini vniuerſaliter poſiti ſint. Nam cùm vtriqui termini ſunt attributiui [a], erit ſyllogiſmus, *quo colligitur* alicui extremo extremum ineſſe[b]. cùm autem *ſunt* priuatiui, non erit *ſyllogiſmus*. ſed cùm alter eſt priuatiuus, alter affirmatiuus: ſi quidem maior *terminus* ſit priuatiuus, & alter affirmatiuus [c], erit ſyllogiſmus *quo colligetur* cuidam extremo extremum non ineſſe[d]. ſin contrà *fiat*, non erit *ſyllogiſmus*.

¶Quòd ſi alter *terminus* vniuerſaliter, alter particulariter medio adiungatur[e], ſi ambo ſint attributiui, neceſſe eſt fieri ſyllogiſmum, vtervis terminorum vniuerſaliter *acceptus* ſit. ¶Nã[g] ſi τὸ ρ inſit omni σ, & ϖ π alicui: neceſſe *eſt*, ϖ π alicui ρ ineſſe. Cùm enim *pronunciatiũ* affirmãs conuertatur, ϖ σ inerit alicui π, itaque cùm ϖ ρ omni σ, ac τὸ σ alicui π *inſit*: etiam τὸ ρ alicui π inerit. vndè etiã τὸ π *inerit* alicui ρ.

a Id eſt, cùm vtraque propoſitio eſt affirmãs.
b Id eſt conclu-ſio particularis affirmans.
c Id eſt, ſi maior ꝓpoſitio neget, & altera affirmet
d Id eſt, conclu-ſio particularis negans.
e Id eſt, ſi maior ꝓpoſitio affirmet, minor ne get.
f Ita vt altera ꝓpoſitio ſit vniuerſalis, altera particularis.
g *Tertius modus* ſcilicet ex maiore propoſitione particulari & minore vniuerſali affirmantibus, vulgò *Diſamis*, reducitur ad primam figuram, id eſt ad *Darij*, (vt indicat litera D) per ſimplicem conuerſionem maioris ꝓpoſitionis, & cõcluſionis, vt indicant literæ ſi.

¶Φανερὸν οὖν καὶ ἐν τούτῳ τῷ σχήματι πότε ἔσται, καὶ πότε οὐκ ἔσται συλλογισμός, καθόλου τῷ ὅρων ὄντων. ὅταν μὲν οὖν ἀμφότεροι οἱ ὅροι ὦσι κατηγορικοὶ, ἔσται συλλογισμὸς, ὅτι τινὶ ὑπάρχει τὸ ἄκρον τῷ ἄκρῳ[b]. ὅταν δὲ στερητικοὶ, οὐκ ἔσται. ὅταν δὴ ὁ μὲν ᾖ στερητικὸς, ὁ δὲ, καταφατικὸς, ἐὰν μὲν ὁ μείζων ᾖ στερητικὸς, ἄπεσται δὲ καταφατικὸς[c], ἔσται συλλογισμὸς, ὅτι τινὶ οὐχ ὑπάρχει τὸ ἄκρον τῷ ἄκρῳ[d]. ἐὰν δὴ ἀπαλλήν, οὐκ ἔσται. ¶Ἐὰν δὴ ὁ μὲν ᾖ καθόλου πρὸς τὸ μέσον[e], ὁ δὲ, ἐν μέρει κατηγορικὸν μὲν ὄντων ἀμφοῖν, ἀναγκη γίνεσθαι συλλογισμὸν, ἀεὶ ὁπότερουοῦν ᾖ καθόλου τῷ ὅρων. ¶Εἰ[g] δὲ τὸ μὲν ρ παντὶ τῷ σ ὑπάρχει, τὸ δὲ π τινὶ, ἀναγκη τῷ π τινὶ τῷ ρ ὑπάρχειν. ἐπεὶ γὰρ ἀντιστρέφει τὸ καταφατικὸν, ὑπάρξει τὸ σ τινὶ τῷ ϖ. ὥς ἐπεὶ τὸ μὲν ρ παντὶ τῷ σ, τὸ δὲ σ τινὶ τῷ π. καὶ τὸ ρ τινὶ τῷ π ὑπάρξει· ὡς τε ℂ τὸ π τινὶ τῷ ρ.

Dif Aliquod expetẽdũ eſt voluptas:
am Omne expetendum eſt bo num:
ii Ergo Aliquod bonũ eſt voluptas.

Da Omne expetendum eſt bonum:
ri Aliqua voluptas eſt expetenda: Ergo
i Aliqua voluptas eſt bona. Πάλιν

13 ¶Πάλιν[a], εἰ τὸ μὲν ρ τινὶ τῷ σ, τὸ δὲ π παντὶ ὑπάρχει [τῷ σ·] ἀνάγκη τὸ π τινὶ τῷ ρ ὑπάρχειν· ὁ δὲ αὐτὸς τρόπος καὶ τῆς ἀποδείξεως.

13 ¶Rursus[a] si τὸ ρ alicui σ, ac τὸ π omni σ insit: necesse est, τὸ π alicui ρ inesse. idē enim est demonstrandi modus.

a *Quartus modus vtilis* ex maiore propositione vniuersali & minore particulari affirmantibus, vulgò vocatur *Darisi*. reducitúrque ad primā figurā, id est ad Darij (vt indicat littera D) per similem conuersionem minoris propositionis vt indicat litera s.

Dat Omne expetendum est bonum: —— *Da* Omne expetendum est bonum:
ti Aliquod expetendum est voluptas: —— *ri* Aliqua voluptas est expetenda. Ergo
i Ergo Aliqua voluptas est bona. —— *i* Aliqua voluptas est bona.

14 ¶Ἔστι δὲ καὶ ἀποδεῖξαι καὶ διὰ τοῦ ἀδυνάτου. καὶ τῇ ἐκθέσει, καθάπερ ἐπὶ τῶν πρότερον.

14 ¶Licet autem *hoc* demonstrare etiam per impossibile, & expositione, vt in superioribus *factum fuit*.

Confirmatio tertij modi vtilis per deductionem ad impossibile.

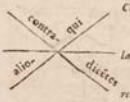
Dis Aliquod expetēdū est voluptas: *Ce* Nullum bonum est voluptas.
Am Omne expetēdum est bonum: *la* Omne expetendum est bonum: Ergo
ti Ergo Aliquod bonū est voluptas. *rent* Nullū expetendū est voluptas.

Altera deductio.

Dis Aliquod expetēdū est voluptas: *Fes* Nullum bonum est voluptas:
mo Omne expetendum est bonum: *ti* Aliquod expetendū est voluptas: Ergo
ti Ergo Aliquod bonū est voluptas *ns* Aliquod expetendū nō est bonū.

Confirmatio quarti modi vtilis per deductionem ad impossibile.

Dat Omne expetendum est bonum: *Ce* Nulla voluptas est bona:
sf Aliquod expetendū est voluptas: *la* Aliquod expetēdū est voluptas: Ergo
i Ergo Aliqua voluptas est bona. *rent* Aliquod expetēdū nō est bonū.

Altera deductio.

Dat Omne expetendū est bonum: *Ces* Nulla voluptas est bona:
sf Aliquod expetēdū est voluptas: *a* Omne expetendū est bonū: Ergo
i Ergo Aliqua voluptas est bona. *re* Nullum expetendū est voluptas.

Expositio.

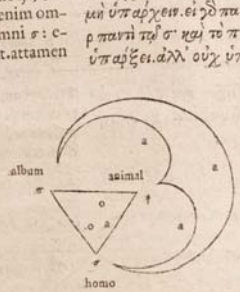
1.

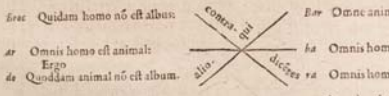
voluptas quæ ex philosophia percipitur.

a *Quintus modus tertiæ* ex maiore particulari negante, & minore vniuersali affirmante, qui vulgò appellatur *Bracardo*. & reducitur ad primam figuram, i. ad Barbara, (vt indicat littera B) per deductionē ad impossibile sumpta contradictione conclusionis, & minore propositione: vnde colligitur contradictio maioris: quod quidem significatur literā c.
b Sub. ρ
c Sub. πσ.

¶ Si[a] verò alter *terminus* sit attributiuus, alter priuatiuus, & vniuersaliter *accipiatur* attributiuus: quando minor est attributiuus, erit syllogismus. Nam si τὸ ρ omni σ *inest*, ac τὸ π cuidam non inest: necesse *est*, τῷ π alicui ρ non inesse. Si enim omni[b] *insit* [c], & τῷ ρ *insit* omni σ: etiam τῷ π omni σ inerit. attamen non inerat.

15 ¶ Ἐὰν[a] δὲ ὁ μὲν ᾖ κατηγορικὸς· ὁ δὲ, στερητικός· καθόλου δὲ ὁ κατηγορικός· ὅταν μὲν ὁ ἐλάττων ᾖ κατηγορικός, ἔσται συλλογισμός. εἰ γὰρ τὸ ρ παντὶ τῷ σ, τὸ δὲ π τινὶ μὴ ὑπάρχει, ἀνάγκη τὸ π τινὶ τῷ ρ μὴ ὑπάρχειν. εἰ γὰρ παντὶ [b c], καὶ τὸ ρ παντὶ τῷ σ· καὶ τὸ π παντὶ τῷ σ ὑπάρξει. ἀλλ' οὐχ ὑπῆρχε.

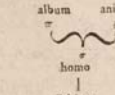

Confirmatur etiam absque deductione ad impossibile, si accipiatur aliquid [d] τῷ σ, cui τὸ π non insit.

Δείκνυται δὲ καὶ ἄνευ τῆς ἀπαγωγῆς, ἐὰν ληφθῇ [d] τι τῷ σ, ᾧ τὸ π μὴ ὑπάρχει.

d Vt Æthiops.

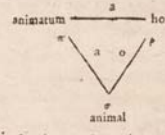

e *Tertius modus tertiæ* ex maiore propositione vniuersali affirmante, & minore negante.

¶ Cùm[e] autem maior *terminus* sit attributiuus, non erit syllogismus. vt si τὸ π omni σ *inest*, ac τῷ ρ alicui σ non insit. Termini *conclusionis* omni inesse, animatum, homo, animal.

16 ¶ Ὅταν[e] δὲ ὁ μείζων ᾖ κατηγορικὸς, ἐσται συλλογισμός· οἷον εἰ τὸ μὲν π παντὶ τῷ σ, τὸ δὲ ρ τινὶ τῷ σ μὴ ὑπάρχει. δεῖ γὰρ παντὶ ὑπάρχειν, ἔμψυχον ἄνθρωπος ζῷον.

animatum

a Omne animal est animatum:
e Aliquod animal non est homo:
o Omnis homo est animatus.

Τοῦ δὲ μηδενὶ μὲν ἐνδέχεσθαι λαβεῖν ὅρους, εἰ τινὶ μὲν ὑπάρχει τὸ σ τοῦ ρ, τινὶ δὲ μή· εἰ γὰρ παντὶ τὸ π τῷ σ ὑπάρχει, τὸ δὲ ρ τινὶ τῷ σ, καὶ τὸ π τινὶ τῷ ρ ὑπάρξει. ὑπέκειτο δὲ μηδενὶ ὑπάρχειν. ἀλλ' ὥσπερ ἐν τοῖς πρόσθεν, λητέον· ἀδιορίστου δὲ ὄντος τοῦ τινὶ μὴ ὑπάρχειν, καὶ τὸ μηδενὶ ὑπάρχον, ἀληθὲς εἰπεῖν τινὶ μὴ ὑπάρχειν. μηδενὶ γὰρ ὑπάρχοντος, οὐκ ἦν συλλογισμός. [φανερὸν ἄρ' ὅτι οὐκ ἔσται συλλογισμός.]

Termini *conclusionis* nulli ineſſe, accipi non poſſunt ſi τὸ ρ cuidã σ inſit, cuidam non *inſit*. nam ſi τὸ π omni σ ineſt, & τὸ ρ alicui σ: etiam τὸ π alicui ρ inerit. Sed quemadmodum antea, *nunc etiam* accipere oportet. cùm enim hoc *pronunciatum* ſit indefinitum, cuidam non ineſſe: etiam quod nulli ineſt, verè dicitur cuidam nõ ineſſe. atqui cùm nulli ineſt, nõ erat ſyllogiſmus. perſpicuum igitur eſt *etiam cùm ſumitur cuidam non ineſſe*, non fore ſyllogiſmum.

17 ¶ Ἐὰν [a] δὴ ὁ στερητικὸς ἢ καθόλου τῇ ὅρῳ, ὁ δὲ σὺ μέρει, καταγορικὸς ὅταν μὲν ὁ μείζων ἢ στερητικός· ὁ δὲ ἐλάττων, καταγορικός· ἔσται συλλογισμός. εἰ γὰρ τὸ π μηδενὶ τῷ σ, τὸ δὲ ρ τινὶ ὑπάρχῃ τῷ σ τὸ π τινὶ τῷ ρ οὐχ ὑπάρξει. πάλιν δὲ ἔσται τὸ πρῶτον σχῆμα, τῆς ρ σ προτάσεως αὐτῆς γραφείσης.

17 At [a] ſi terminus priuatiuus ſit vniuerſalis, *terminus* autẽ particularis *ſit* attributiuus: cùm maior eſt priuatiuus, & minor attributiuus; erit ſyllogiſmus. Nã ſi τὸ π nulli σ, ac τὸ ρ cuidam σ inſit: *certè* τὸ ρ cuidam σ non inerit. iterum enim erit prima figura, conuersâ propoſitione ρ σ.

[a] *Sextus modus tertiæ* ex maiore vniuerſali negante, & minore particulari affirmãte, qui vulgò dicitur *Feriſon*. ac reducitur ad primam *figuram*, id eſt ad Ferio, (vt indicat littera F) per ſimplicẽ cõuerſionem minoris propoſitionis, vt indicat littera *f*.

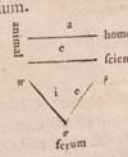
Fe Nullum expetendum eſt malum: —— *Fe* Nullum expetendum eſt malum:
ri Aliquod expetendum eſt voluptas: —— *ri* Aliqua voluptas eſt expetenda: Ergo
18 *eu* Ergo Aliqua voluptas nõ eſt mala: —— *o* Aliqua voluptas non eſt mala.

¶ Ὅταν [b] δ' ὁ ἐλάττων ἢ στερητικός, οὐκ ἔσται συλλογισμός. ὅροι τῷ ὑπάρχειν, ζῷον, ἀνθρωπος, ἄγριον· τῷ μὴ ὑπάρχειν, ζῷον, ἐπιστήμη,

18 ¶ Cùm [b] autem minor *terminus* eſt priuatiuus, non erit ſyllogiſmus. Termini concluſionis affirmantis, animal, homo, ferum. negantis, animal, ſcientia,

[b] *Quartus modus tertiæ* ex maiore particulari affirmante, & minore vniuerſali negante.

ferum vtrobique ferum, est medium. ἄγριον · μέσον ἀμφοῖν, τὸ ἄγριον.

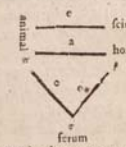

i Aliquod ferum est animal:
e Nullum ferum est scientia:
a Omnis homo est animal.

¶ Neque *item syllogismus erit*, cùm vtrique *termini* ponuntur priuatiui; & alter est vniuersalis, alter in parte. Termini[a] conclusionis negantis, quando minor est vniuersaliter adiunctus medio, animal, scientia, ferum. affirmantis, animal, homo, ferũ.

[a] *Quintus modus inutilis* ex minore particulari & maiore vniuersali negantibus.

¶ Οὐδ' ὅταν ἀμφότεροι στερητικοὶ τεθῶσιν· ἢ δ' ὁ μὲν καθόλου· ὁ δ', ὡς μέρει. ὅρος[a] τὸ μὴ ὑπάρχειν ὅταν ὁ ἐλάττων ἢ καθόλου θῇς τὸ μέσον, ζῷον, ἐπιστήμη, ἄγριον. τὸ ὑπάρχειν, ζῷον, ἀνθρωπος ἄγριον.

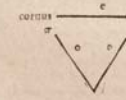
i Aliquod ferum est animal:
e Nullum ferum est scientia:
a Nulla scientia est animal.

i Aliquod ferum est animal:
e Nullum ferum est homo:
a Omnis homo est animal.

[b] *Sextus modus inutilis* ex maiore vniuersali & minore particulari negantibus.

¶ Cùm[b] autem maior est vniuersalis, & minor in parte: termini conclusionis negantis *hi sunto*, coruus, nix, album.

¶ Ὅταν[b] δὲ ὁ μείζων [ἢ καθόλου, ὁ δὲ ἐλάττων ὡς μέρει] τὸ μὲν μὴ ὑπάρχειν, κόραξ, χιὼν, λευκόν.

e Nullum album est coruus:
a Non omne album est nix:
e Nulla nix est coruus.

[c] *Quia incertũ est, vtrum minor propositio sit vera tantùm in parte, an etiam vniuersaliter. quæ si accipiatur vniuersaliter, nõ erit syllogismus, vt ostendsum fuit partic. 9.*

Termini conclusionis affirmantis accipi nõ possunt, si τὸ ρ cuidam *e* inest, cuidã non inest. nã si τὸ π *inest* omni ρ, & τὸ ρ alicui *e*, certiã τὸ π inerit alicui *e*, verùm supponebatur nulli *inesse*. Sed ex indefinito [c] ostendendum *est*.

¶ Item[d] nullo modo erit syllogismus, si vterque *terminus extremus* cuidam medio insit: vel nõ insit: vel alter insit, alter non insit: vel alter alicui, alter non omni *insit*: vel indefinitè. termini

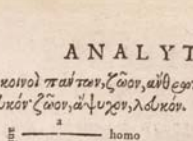
[d] *Octauus modus inutilis*, quia neutra propositio est vniuersalis.

Τοῦ δ' ὑπάρχειν, οὐκ ἔστι λαβεῖν, εἰ τὸ ρ τινὶ μὲν ὑπάρχει τῷ σ, τινὶ δὲ μὴ ὑπάρχει. εἰ γὰρ τὸ π παντὶ τῷ ρ, τὸ δὲ ρ τινὶ τῷ σ, καὶ τὸ π τινὶ τῷ σ ὑπάρξει· ὑπῆκειτο δὲ μηδενί. ἀλλ' ὅτι τῷ ἀδιορίστως δεικτέον.

¶ Οὐδ'[d] αὖ ἐκάτερος τινὶ τῷ μέσῳ ὑπάρχῃ, ἢ μὴ ὑπάρχῃ· ἢ ὁ μὲν ὑπάρχῃ· ὁ δὲ μὴ ὑπάρχῃ· ἢ ὁ μὲν, τινί· ὁ δὲ, μὴ παντί· ἢ ἀδιορίστως· ὅτι ἐξ ἁπασῶν συλλογισμὸς γίγνεται ἁπλῶς. ὅρος δὲ

δὲ κοινοὶ πάντων, ζῶον, ἄνθρωπος, λευκὸν· ζῶον, ἄψυχον, λευκόν.

omnium communes, animal, homo, album: animal, inanimatū, album.

ϕ Aliquod album { est / non est } animal:
ϕ Aliquod album { est / non est } homo:
a Omnis homo est animal.
ϕ Aliquod album { est / non est } animal;
ϕ Aliquod album { est / non est } inanimatum:
e Nullum inanimatum est animal.

Album { est / non est } animal:
Album { est / non est } homo:
Omnis homo est animal.

Album { est / non est } animal:
Album { est / non est } inanimatum:
Nullum inanimatum est animal.

22 ¶ Φανερὸν οὖν, καὶ ἐν τούτῳ τῷ σχήματι πότε ἔσται, καὶ πότε οὐκ ἔσται συλλογισμός· καὶ ὅτι ἐχόντων τῶν ὅρων ὡς ἐλέχθη, γίνεται συλλογισμὸς διὰ τοῦ μέσου· καὶ ὅτι πάντες συλλογισμοὶ ἀναγκαῖοι ἔσονται διὰ τοῦ τρίτου σχήματος· καὶ ὅτι ἀναγκαῖον ἐν τούτῳ τῷ σχήματι καταφατικὸν εἶναι τὸ συμπέρασμα. 23 καὶ ὅτι πάντες ἀτελεῖς εἰσιν, οἱ ἐν τούτῳ τῷ σχήματι συλλογισμοί. πάντες γὰρ τελειοῦνται διὰ τῶν ἐξ ἀρχῆς λαμβανομένων τριῶν. 24 ¶ Καὶ ὅτι μὲν καθόλου συλλογίσασθαι διὰ τούτου τοῦ σχήματος οὐκ ἔστιν, οὔτε στερητικὸν, οὔτε καταφατικόν.

22 ¶ Perspicuum igitur *est*, etiam in hac figura quando erit[a], & quando non erit syllogismus. Item, si termini ita habeant, vt dictum fuit, necessariò fieri syllogismum: & si fiat syllogismus, necesse *esse* vt termini ita *se* habeant. 23 ¶ Perspicuum quoque *est*, omnes syllogismos, qui *fiunt* in hac figura esse imperfectos: quoniam omnes perficiuntur adsumptis quibusdā[b]. 24 ¶ Denique non licere in hac figura colligere conclusionem vniuersalē, nec priuantem nec affirmantem.

a Ita demum erit syllogismus, si minor propositio affirmet, nec sit vtraque propositio particularis.

b Propositionibus.

Communia de tribus figuris, CAP. VII.

1 ¶ *De modis inutilibus, qui nihil prorsus.* 2 *vel aliquid indirecte concludunt* 3 *in prima* 4 *vel secunda vel tertia figura.* 5 ¶ *Indefinitum comparari particulari.* 6 ¶ *Omnes syllogismos imperfectos posse per primam figuram.* 7 ¶ *De reductione omnium aliorum syllogismorum ad syllogismos vniuersales primæ figuræ.* 8 *De syllogismo secundæ figuræ.* 9 *De syllogismo particularibus primæ figuræ.* 10 *De syllogismo tertiæ figuræ.* 11 *Epilogus.* 12 ¶ *Epilogus.*

25 Δῆλον δὲ καὶ ὅτι ἐν ἅπασι τοῖς σχήμασιν, ὅταν μὲν γίνηται συλλογισμὸς, καταφατικῶν μέν, ἢ στερητικῶν ἀμφοτέρων[c], καθόλου μέν[d] ὄντων τῶν ὅρων, οὐδὲν ὅλως γίνεται ἀναγκαῖον. ¶ Καταφατικοῦ δὲ καὶ στερητικοῦ, καθόλου ληφθέντος τοῦ στερητικοῦ, ἀεὶ γίνεται συλλογισμὸς τοῦ ἐλάττονος ἄκρου πρὸς τὸ μεῖζον.

25 ILlud quoque perspicuum *est*, in omnibus figuris, quando non sit syllogismus, si attributiui vel priuatiui sint vtrique terminic, itē si *vtrique* sint in parted, nullam omnino conclusionem necessariò colligi. ¶ At si alter sit attributiuus, alter priuatiuus, & vniuersaliter accipiatur priuatiuus: semper fieri syllogismum minoris extremi de maiori.

c Id est, si vtraque propositio affirmet, vel vtraque neget.

d Ita vt vtraque propositio sit particularis.

e Ideóque vocantur indirecti, nam cōclusio directa est, in qua maius extremū minori attribuitur. & è contrario indirecta, in qua minus extremum dicitur de maiore.

[a] *Hic est primus modus indirectus in prima figura. ac τὸ β nulli γ insit, conuersis equi cõstat ex maiore propositionibus, necesse est ne affirmante & τὸ γ alicui α non inesse.*

¶ Vt si τὸ α omni[a] aut alicui[b] β, τὸ δὲ β nulli γ insit, conuersis enim propositionibus, necesse est τὸ γ alicui α non inesse.

¶ Οἷον εἰ τὸ μὲν α παντὶ τῷ β, τὸ δὲ β μηδενὶ τῷ γ· ἀπὸ στερητικοῦ γὰρ τὸ συλλογισμός· ἀνάγκη τὸ γ τινὶ τῷ α μὴ ὑπάρχειν.

Ergo Omnis homo est animal:
esm Nullum brutum est homo:
* Ergo Aliquod animal non est brutũ.

Fe Nullus homo est brutum:
ri Aliquod animal est homo:
* Ergo Aliquod animal non est brutũ.

[b] *Hic est secundus modus indirectus in prima figura, ex maiore propositione particulari affirmãte, & minore vniuersali negante. hũc modum alij appellant Frisesomorũ, ego voco Frisesomo. reducitur autem ad Ferio per simplicem conuersionem ambarũ propositionũ, & earundẽ trãspositionem: vt indicant literæ s, s, m.*

Fris Aliquis homo est albus:
esm Nullum brutum est homo:
* Ergo Aliquod album non est brutum.

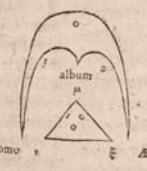
Fe Nullus homo est brutum:
ri Aliquod album est homo:
Ergo
* Aliquod album non est brutũ.

¶ Similiter *fit* etiam in alijs figuris. semper enim fit syllogismus per conuersionem.

¶ Ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἑτέρων σχημάτων· ἀεὶ γὰρ γίνεται διὰ τῆς ἀποστροφῆς συλλογισμός.

Modus indirectus in secunda figura.

[a] *In secunda figura est vnus hic modus indirectus ex maiore particulari affirmante & minore vniuersali negante.*

Fu

Fir Aliquis homo est albus:
esm Nullus Æthiops est albus: Ergo
o Aliquis homo nõ est Æthiops.

Fe Nullum album est Æthiops:
ri Aliquis homo est albus: Ergo
o Aliquis homo non est Æthiops.

Modus[a] indirectus in tertia figura.

Fay Omnis homo est bipes:
em Nullus homo est auis:
o Ergo aliquod bipes non est auis.

Fe Nullus homo est auis:
ri Aliquod bipes est homo: Ergo
o Aliquod bipes non est auis.

a *Primus modus indirectus in tertia figura* ex maiore affirmante & minore negatiue vniuersalibus. huic modum voco *Fapeno*: quia reducitur ad Ferio conuersa maiore in parte, & transpositis propositionibus; vt indicant literæ, p,m.

Alter[b] modus indirectus in tertia figura.

Fris Aliquis homo est albus:
em Nullus homo est lapis:
o Ergo Aliquod album non est lapis.

Fe Nullus homo est lapis:
ri Aliquod album est homo: Ergo
o Aliquod album non est lapis.

b *Secundus modus indirectus in tertia figura*, ex maiore particulari affirmante, & minore vniuersali negãte. quẽ modũ voco Frisemo: quia reducitur ad Ferio per simplicẽ cõuersionem maioris propositionis, & transpositionem propositionum: vt indicant literæ, s,m.

5 ¶ Δῆλον δὲ καὶ ὅτι τὸ ἀδιόριστον αὐτὶ τοῦ κατηγορικοῦ c τοῦ ἐν μέρει πόσιμον, τὸν αὐτὸν ποιήσει συλλογισμὸν ἐν ἅπασι τοῖς σχήμασι. 6 ¶ Φανερὸν δὲ καὶ ὅτι πάντες οἱ ἀπλοῖς συλλογισμοὶ τελειοῦνται διὰ τοῦ πρώτου σχήματος. ἢ γὰρ δεικτικῶς, ἢ διὰ τοῦ ἀδυνάτου, περαίνονται d πάντες· ἀμφοτέρως δὲ γίνεται τὸ πρῶτον σχῆμα. καὶ δεικτικῶς μὲν τελειοῦνται, ὅτι διὰ τοῦ αὐτιστροφῆς ἐπεραίνοντο πάντες· ἢ γὰρ ἀντιστροφὴ τοῦ πρώτου ἐποίει σχῆμα. διὰ δὲ τοῦ ἀδυνάτου δει-

5 ¶ Præterea manifestum *est*, *pronunciatum* indefinitum pro attributiuo c particulari acceptũ, efficere eundem syllogismum in omnibus figuris.

6 ¶ Item perspicuum *est*, omnes imperfectos syllogismos perfici per primam figuram. aut enim demonstratione aut per impossibile finiuntur d omnes. atque vtroque modo fit prima figura. Ac demõstratione quidẽ si perficiantur, *fit prima figura*: quia *sic* omnes perficiebantur per conuersionem: cõuersio autem efficiebat primam figuram. Si verò per impossibile confir-

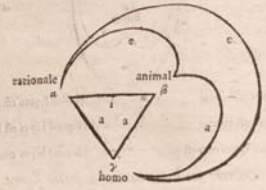
c Sup. *vel priuatum*. nam propositio indefinita affirmans comparatur particulari affirmati, & indefinita negãs particulari negãti.

d Perficiuntur.

mentur: *adhuc sit prima figura*: quia posito quod falsum est, syllogismus conficitur in prima figura. Vt in postrema figura[a] si ℂ α ac ℂ β insunt omni γ *probatur* ℂ α inesse alicui β. nam si ℂ α *inesse* nulli β, ac ℂ β omni γ: ℂ α inerit nulli γ. sed *antea positum* erat, omni *inesse*.

a In primo modo vtili, quem vocant Paraptis.

κτὸν μέσον, ὅτι τοῦτος τῷ ψεύδει συλλογισμὸς γίνεται διὰ τὸ πρώτου σχήματος· οἷον εἰ τῷ παλυταίῳ σχήματι, εἰ τὸ α καὶ τὸ β παντὶ τῷ γ ὑπάρχει, ὅτι τὸ α τινὶ τῷ β ὑπάρχει· ἢ γὰρ μηδενὶ τὸ α τῷ β, τὸ δὲ β παντὶ τῷ γ, οὐδενὶ τῷ γ τὸ α· ἀλλ' ἦν παντί.

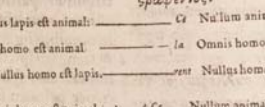

Similiter *fit* etiam in aliis. ¶Licet etiam reducere omnes syllogismos ad syllogismos vniuersales primæ figuræ.

¶Nam qui *fiunt* in secunda figura, sine dubio per illos perficiuntur: non tamen omnes eodem modo: sed vniuersales, per conuersionem *propositionis* priuantis.

Ὁμοίως δὲ ℂ ὅτι τῷ ἄλλων. ¶Ἔστι δὲ καὶ ἀναγαγεῖν πάντας τοὺς συλλογισμοὺς εἰς τοὺς ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι καθόλου συλλογισμούς. ¶Οἱ μὲν γὰρ ἐν τῷ δευτέρῳ, φανερὸν ὅτι διὰ τούτων τελειοῦνται πλὴν οὐχ ὁμοίως πάντες· ἀλλ' οἱ μὲν καθόλου, τῷ στερητικοῦ ἀναστρέφεσθαι.

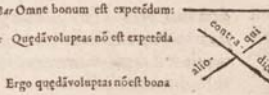

Particularium autem vterque per deductionẽ ad impossibile.

Τῶν δ' ἐν μέρει ἑκάτερος, ὥσπερ εἰς τὸ ἀδύνατον ἀπαγωγῆς.

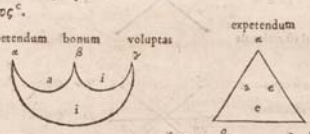
Bar-

9 ¶ Οἱ δ' ἐν τῷ πρώτῳ, οἱ κατὰ μέσος, διὰ τελειοῦνται μὲν καὶ δι' ἑαυτῶν. ἔστι δὲ καὶ δεῖξαι τὸ δευτέρου σχήματος δεικνύναι εἰς ἀδύνατον ἀπάγοντας· οἷον, εἰ τὸ α παντὶ τῷ β, τὸ δὲ β τινὶ τῷ γ, ὅτι τὸ α τινὶ τῷ γ [ὑπάρξει.] εἰ γὰρ μηδενὶ, τῷ δὲ β παντὶ, οὐδενὶ τῷ γ τὸ β ὑπάρξει· τοῦτο δὲ ἴσμεν διὰ τοῦ δευτέρου σχήματος.

9 ¶ Particulares autem primæ figuræ perficiuntur quidem per se ipsos. sed licet etiam secundâ figurâ eos confirmare ducendo ad impossibile. Vt si Ⓒ α *inest* omni β, ac Ⓒ β alicui γ: Ⓒ α inerit alicui γ. nam si [a] nulli *insit*, omni autem β *insit*: certè nulli γ Ⓒ β inerit: hoc enim scimus per secundam figuram[c].

a Sub. τὸ κ.
b Sub. γ.
c Id est, per secũdum modum vtilem secundæ figuræ, quem vocant Camestres.

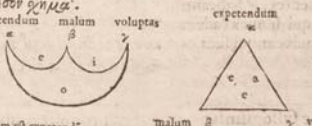

Da Omne bonũ est expetendum:
Cam Omne bonum est expetendũ:
ri Aliqua voluptas est bona: Ergo
contra
qui
alio
dicãio
ef Nulla voluptas est expetenda:
Aliqua voluptas est expetenda.
tres Ergo Nulla voluptas est bona.

Ὁμοίως δὲ καὶ ὅτι τὸ στερητικοῦ ἔσται ἡ δαπόδειξις· εἰ γὰρ τὸ α μηδενὶ τῷ β, τὸ δὲ β τινὶ τῷ γ ὑπάρχει, τὸ α τινὶ τῷ γ οὐχ ὑπάρξει· εἰ γὰρ παντὶ, τῷ δὲ β μηδενὶ ὑπάρχει, οὐδενὶ τῷ γ τὸ β ὑπάρξει· τοῦτο δ' ἦν διὰ τοῦ μέσου σχήματος.

Similiter in priuatiuo *syllogismo* erit demonstratio. Nam si τὸ α nulli β, ac τὸ β alicui γ inest: Ⓒ α alicui γ non inerit. nam si [d] omni [e] *insit*, ac nulli β insit: Ⓒ β nulli γ inerit: hoc enim erat media figura[f].

d Sub. τὸ α.
e Sub. γ.
f Id est, syllogismus in primo modo vtili secũdæ figuræ, quem vocant Cesare.

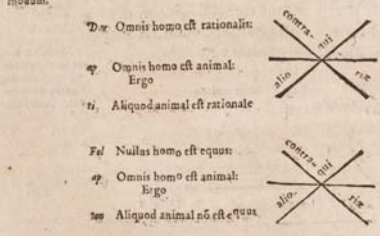

Fe Nullum malum est expetendũ:
Cef Nullum malum est expetẽdũ:
ri Aliqua voluptas est mala: Ergo
contra
qui
alio
dicãio
a Omnis voluptas est expetẽda:
Aliqua voluptas nõest expetẽda
re Ergo Nulla voluptas est mala.

Itaque cùm omnes syllogismi mediæ figuræ reducantur ad syllogismos vniuersales primæ figuræ: particulares autem primæ ad *syllogismos* secundæ: manifestum est, etiam *syllogismos* particulares *primæ figuræ* reduci ad syllogismos vniuersales primæ figuræ. ¶ Qui verò *sunt* in tertia[a] figura, terminis quidem vniuersaliter acceptis, statim per eos syllogismos perficiuntur[a].

a Facta deductione ad impossibile modum.

ὥστε ἐπεὶ οἱ μὲν ἐν τῷ μέσῳ σχήματι συλλογισμοὶ πάντες ἀνάγονται εἰς τοὺς ἐν τῷ πρώτῳ καθόλου συλλογισμούς· οἱ δὲ κατὰ μέρος ἐν τῷ πρώτῳ, εἰς τοὺς ἐν τῷ μέσῳ φανερὸν ὅτι καὶ οἱ κατὰ μέρος ἀναχθήσονται εἰς τοὺς ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι καθόλου συλλογισμούς. ¶ Οἱ δ' ἐν τῷ ἐσχάτῳ καθόλου μὲν ὄντων τῶν ὅρων, οὐ διὰ τούτων[a] δ' ἐκείνων τῷ συλλογισμῷ.

Terminis autem in parte sumptis, *perficiuntur* per syllogismos particulares primæ figuræ[b]. hi verò ad illos reducti sunt[c]. quapropter *ad eosdem reducentur* etiam syllogismi particulares tertiæ figuræ. ¶ Perspicuum igitur est, omnes reduci ad syllogismos vniuersales primæ figuræ. ¶ Dictum igitur est, quomodo syllogismi ineſſe aut non ineſſe ostendentes, se habeant: cùm per se, qui sunt ex eadem figura: tum inuicem, qui sunt ex diuersis *figuris*.

b Vide capitis 6. part. 12. & sequentes.
c In 9. partic. huius capitis.

Ὅταν δὲ ἐν μέρει ληφθῶσι, δείκνυται ἐν μέρει συλλογισμῷ, τῷ ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι[b]. οὗτοι δὲ ἀναχθήσονται εἰς ἐκείνους[c]· ὥστε καὶ οἱ ἐν τῷ ἐσχάτῳ σχήματι, οἱ κατὰ μέρος. ¶ Φανερὸν οὖν, ὅτι πάντες ἀναχθήσονται εἰς τοὺς ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι καθόλου συλλογισμούς. ¶ Οἱ μὲν οὖν τῷ συλλογισμῷ ὑπάρχειν ἢ μὴ ὑπάρχειν δυνάμενοι εἴρηται πῶς ἔχουσι, καὶ καθ' ἑαυτοὺς οἱ ἐν τῷ αὐτῷ σχήματος καὶ πρὸς ἀλλήλους οἱ ἐν τῷ ἑτέρῳ.

De syllogismis ex ambabus propositionibus necessariis, CAP. VIII.

Distinctio eius quod ineſt, & necessarium, & contingentis. 2 *Quibus modis syllogismi de necessario vtiles vel inutiles existimantur.* 3 *& quibus modis conclusionis necessitas ostendatur.*

Ετι

Ἐπεὶ δ' ἕτερόν ἐστιν ὑπάρχειν τε, καὶ ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχειν, καὶ ἐνδέχεσθαι ὑπάρχειν (πολλὰ γὰρ ὑπάρχει μέν, οὐ μέντοι γε ἐξ ἀνάγκης· τὰ δ', οὔτ' ἐξ ἀνάγκης, οὔτ' ὑπάρχει ὅλως, ἐνδέχεται δ' ὑπάρχειν) δῆλον ὅτι καὶ συλλογισμὸς ἑκάστου τούτων, ἕτερος ἔσται, καὶ οὐχ ὁμοίως ἐχόντων τῶν ὅρων· ἀλλ' ὁ μέν, ἐξ ἀνάγκης ὄντων· ὁ δ', ἐξ ὑπαρχόντων· ὁ δ', ἐξ ἐνδεχομένων.

¶ Ἐπὶ μὲν οὖν τῶν ἀναγκαίων, σχεδὸν ὁμοίως ἔχει καὶ ὅτι τῶν ὑπαρχόντων· ὡσαύτως γὰρ πεπερασμένων τῶν ὅρων ἔν τε τῷ ὑπάρχειν, καὶ ἐν τῷ ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχειν, ἢ μὴ ὑπάρχειν, ἔσται τε καὶ [a] οὐκ ἔσται συλλογισμός· πλὴν διοίσει τῷ προσκεῖσθαι τοῖς ὅροις τὸ ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχειν, ἢ μὴ ὑπάρχειν. ¶ Τό, τε δὴ συμπτωτικὸν [b] ὡσαύτως [c] ἀντιστρέφει, καὶ τὸ ἐν ὅλῳ εἶναι, καὶ τὸ κατὰ παντὸς, ὁμοίως [d] κατασκευάσομεν. ἐν μὲν οὖν τοῖς ἄλλοις τὸν αὐτὸν τρόπον διῃρήσεται ὄντα τῆς ἀντιστροφῆς, ὅτι τὸ συμπέρασμα ἀναγκαῖον, ὥσπερ ὅτε τὸ ὑπάρχειν. ἐν δὲ τῷ μέσῳ σχήματι, ὅταν ἡ τὸ καθόλου, καταφατικὸν· τὸ δ' ἐν μέρει, στερητικόν· καὶ πάλιν ἐν τῷ τρίτῳ, ὅταν τὸ μὲν καθόλου, καταφατικόν· τὸ δ' ἐν μέρει, στερητικόν [1]. οὐχ ὁμοίως ἔσται ἡ κατασκευὴ [g] ὧν τινι ἑκάτερον μὴ ὑπάρχει [h], κατὰ τούτου ποιεῖν τὸν συλλογισμόν· ἔσται γὰρ ἀναγκαίως [i] ὅλῃ τούτου. εἰ δὲ καὶ κατὰ τοῦ ἐκτεθέντος [k] ὅτιοῦν ἀναγκαίως, ἢ κατ' ἐνίου [l] τινός· τὸ γὰρ ἐκτεθὲν, ὅπερ ἐνίοτέ τι ὄν.

dumtaxat. i Quia syllogismus constat ex conclusionem necessariam. propositionibus necessariis, ex quibus iam dictum est colligi k Id est δ. l Id est γ.

1 QVia verò diuersa *hæc* sunt, ineſſe, neceſſariò ineſſe, & contingere ineſſe: (multa enim inſunt quidem, non tamen neceſſariò: alia verò nec neceſſariò nec omnino inſunt, ſed poſſunt ineſſe) perſpicuum eſt, etiam horum cuiuſque ſyllogiſmum diuerſum fore, ac terminis *conſtare* haud ſimili modo *ſe* habentibus. nam alius *erit* ex neceſſariis, alius ex his quæ inſunt, alius ex contingentibus.

2 ¶ In neceſſariis igitur ſimili modo *res ſe* habet, atque in iis quæ inſunt. Eodem enim modo poſitis terminis in eo quod ineſt, & in eo quod neceſſariò ineſt, vel non ineſt, erit, & [a] non erit ſyllogiſmus. hoc tantùm differunt quòd terminis illud adiicitur, neceſſariò ineſſe, vel, non ineſſe.

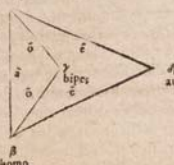
3 ¶ Nam priuans [b] *propoſitio* eodem modo [c] conuertitur. & in in toto eſſe, omnique *attribui*, ſimiliter [d] aſſignabimus. In aliis igitur eodem modo, *id eſt* per conuerſionem, oſtendetur concluſionem eſſe neceſſariã, quem admodum in eo quod ineſt. In media autem figura cùm *propoſitio* vniuerſalis eſt affirmatiua, & particularis priuatiua [e]; rurſuſque in tertia cùm vniuerſalis *eſt* attributiua, & particularis priuatiua [f]: non itidem fiet demonſtratio. ſed neceſſe *eſt*, vt proponentes aliquid [g] cui vtrumque non inſit [h], de hoc ſyllogiſmum faciamus. de hoc enim erit *concluſio* neceſſaria [i]. quòd ſi *de termino* propoſito [k] *concluſio* neceſſaria *efficitur*, etiam de illo [l] aliquo neceſſaria *efficietur*.

a Coniunctionem accipe pro diſiunctione: &, pro, aut.
b Sub. vniuerſalis.
c Quemadmodum propoſitio vniuerſaliter negãs id quod ineſt, ſimpliciter conuertitur: ita etiam propoſitio neceſſaria: vt, neceſſe eſt nullum hominẽ eſſe lapidem, neceſſe eſt nullum lapidem eſſe hominem. Adde etiã propoſitiones affirmantes eodẽ modo cõuerti, quo dixim' cõuerti propoſitiones affirmantes id quod ineſt, propoſitio autẽ negans particularis non conuertitur. vide cap. 3. part. 1. & 2.
d Vt in eo quod ineſt.
e Hic eſt quartus modus vtilis quem appellant *Baraco*.
f Hic eſt quintus modus vtilis qui vocatur *Feriſon*.
g Vt δ in ſequentibus typis.
h Id eſt alterũ extremum ineſt, alterũ non ineſt. vt in typo ſecundæ figuræ nõ attribuitur animo & bipes, ſed bipes tantùm. & in typo tertiæ figuræ non attribuitur Æthiopi album & animal, ſed animal
i Quia ſyllogiſmus conſtat ex propoſitionibus neceſſariis, ex quibus iam dictum eſt colligi
k Id eſt δ.
l Id eſt γ.

nam quod propositum est, illius pars est. sit autem vterque syllogismus[a] in propria figura[b].

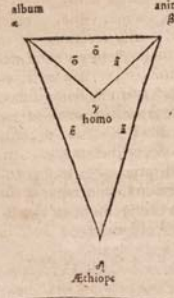
γίνεται δὲ περὶ συλλογισμὸς ἑκατέρου μέρους ἐν τοῖς[a] ἐν τῷ οἰκείῳ σχήματι[b].

a α β γ. b Id est, in eadē figura, in qua factus est syllogismus α β γ. vterque enim fit in secunda figura, vel vterq; in tertia: vt in sequentibus zypis & exemplis inspici potest.

βār Necesse est, omnem hominem esse rationalem:
ōe Necesse est, aliquod bipes non esse rationale: Ergo
ō Necesse est, aliquod bipes non esse hominem.

cām Necesse est, omnem hominem esse rationalem:
ēf Necesse est, nullam auem esse rationalem: Ergo
frē Necesse est, nullam auem esse hominem.

Brōe Necesse est, aliquem hominem non esse album:
īr Necesse est, omnem hominem esse animal: Ergo
dō Necesse est, aliquod animal non esse album.

Fēī Necesse est, nullum Æthiopem esse album:
āp Necesse est, omnem Æthiopem esse animal: Ergo
tōn Necesse est, aliquod animal non esse album.

De syllogismis ex altera propositione pura, & altera necessaria in prima figura[c],

Cap. IX.

1 *De syllogismis vniuersalibus* 2 *ex maiore* 3 *vel minore propositione necessaria.* 4 *De syllogismis particularibus* 5 *ex maiore* 6 *vel minore propositione necessaria.*

c Si minor est necessaria, conclusio quoque erit necessaria. si maior pura, conclusio pura. Eudemus tamen & Theophrastus existimarunt omnino sequi cōclusionem puri. & nūquam colligi conclusionē necessariam, nisi ambę propositiones sint necessariæ. vide Alexandrum Aphrod. Id est, omne α. sic in aliis articulis habet vim notæ vniuersalis.

Accidit aliquando, vt cùm [1] altera *tantùm* propositio sit necessaria, syllogismus fiat necessarius: non tamen vtrauis, sed ea quæ continet maius extremum.

¶ Vt si τὸ[d] α sumptum sit necessariò ineſſe vel non ineſſe τῷ β, ac τὸ β τῷ γ ineſſe tantùm. sic enim acceptis propositionibus necessariò τὸ α inerit vel non inerit τῷ γ. cùm enim [2]

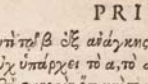
Συμβαίνει δέ ποτε καὶ τῆς ἑτέρας προτάσεως ἀναγκαίας οὔσης, ἀναγκαῖον γίνεσθαι τὸν συλλογισμόν, πλεῖον οὐχ ὁποτέρας τυχόν, ἀλλὰ τῆς πρὸς τὸ μεῖζον ἄκρον. ¶ Οἷον, εἰ τὸ[d] μὲν α τῷ β ἐξ ἀνάγκης ἐλλιπὲς ὑπάρχον, ἢ μὴ ὑπάρχον· τὸ δὲ β τῷ γ ὑπάρχει μόνον· οὕτως γὰρ ἐλλιμμένων τῶν προτάσεων, ἐξ ἀνάγκης τὸ α τῷ γ ὑπάρξει, ἢ οὐχ ὑπάρξει. ἐπεὶ γὰρ

παντὶ

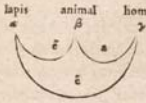
παντὶ τῷ β ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχει, ἢ οὐχ ὑπάρχει τὸ α, τὸ δὲ γ τινὶ τῷ β ἔστι, φανερὸν ὅτι καὶ τὸ γ ἐξ ἀνάγκης ἔσται θάτερον τούτων[a].

omni β necessariò insit aut non insit τὸ α, τὸ δὲ γ autem sit aliquid τῷ β: perspicuum est, etiam τὸ γ necessariò fore horum alterum[a].

a Id est, esse vel non esse α.

Bār Necesse est, omne animal esse substantiam:
ba Omnis homo est animal: Ergo
rā Necesse est, omnem hominem esse substantiam.

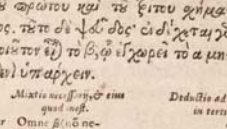

cē Necesse est, nullum animal esse lapidem:
la Omnis homo est animal: Ergo
rēm Necesse est, nullum hominem esse lapidem.

¶ εἰ δὲ τὸ μὲν α τῷ βb μή ἐστιν ἀναγκαῖον, τὸ δὲ β τῷ γc ἀναγκαῖόν ἐστιν, οὐκ ἔσται τὸ συμπέρασμα ἀναγκαῖον· εἰ γὰρ ἔσται, συμβήσεταί τι τὸ α τινὶ τῷ γ ὑπάρχειν ἐξ ἀνάγκης, ὅπερ τε τὸ ἀρχικοῦ καὶ τὸ ξιπυ χήματος. τοῦτο δὲ ψεῦδος· εἰ δ' ἔστι γὰρ τοιοῦτον τὸ β, ᾧ ἐνδέχεται τὸ α μηδενὶ ὑπάρχειν.

¶ Si verò propositio α βb non est necessaria, sed β γc est necessaria: non erit conclusio necessaria. nam si *conclusio necessaria* erit, accidit vt τὸ α alicui β insit necessariò, *vt probari potest* tam in prima quàm in tertia figura. hoc autem falsum *est*: quia contingit τὸ β esse ciusmodi, vt τὸ α ei nulli inesse possit.

b Id est, propositio maior.
c Minor propositio.

no Omne γ est α.
Sed hoc nō est necessarium. Alioqui

Ἔτι δὲ καὶ ἐκ τῶν ὅρων φανερὸν, ὅτι οὐκ ἔσται τὸ συμπέρασμα ἀναγκαῖον· εἰ γὰρ μέσον τὸ α εἴη κίνησις· τὸ δὲ β, ζῷον· ἐφ' ᾧ δὲ τὸ γ, ἄνθρωπος· ζῷον μὲν γὰρ ὁ ἄνθρωπος ἐξ ἀνάγκης ἔστι κινεῖται δὲ τὸ ζῷον οὐκ ἐξ ἀνάγκης· οὐδεὶς ὁ ἄνθρωπος.

Præterea etiam ex terminis manifestum *est*, conclusionem non fore necessariã. vt si τὸ α sit motus: τὸ β, animal: & vbi γ, homo. quoniã homo necessariò est animal: sed nec animal, nec homo necessariò mouetur.

Bar Omne animal mouetur:
tā Necesse est, omnem hominem esse animal: Ergo
rā Omnis homo (non necessariò) mouetur.

Idem dicendum est, si α β sit priuatiuum: quoniam eadem est demonstratio.

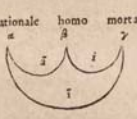
Ὁμοίως δὲ καὶ εἰ στερητικὸν εἴη τὸ α β· ἡ γὰρ αὐτὴ δοτὸ δεῖξις.

¶In syllogismis autem particularibus, si quidem *propositum* vniuersale est necessarium, etiam conclusio erit necessaria: at si particulare *est necessarium*, *conclusio* non *erit* necessaria: siue priuatiua siue attributiua sit propositio vniuersalis. ¶Primùm autem, vniuersale sit necessarium: ac ℭ α τῷ β insit necessariò, ℭ β autem alicui γ insit tantùm: necesse igitur est, ℭ α alicui γ inesse necessariò: quoniam ℭ γ est sub β [a], atque omni β τὸ α inerat necessariò.

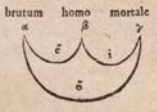
4 Ἐπὶ δὲ τῶν ἐν μέρει συλλογισμῶν, εἰ μὲν τὸ καθόλου ὄζιν ἀναγκαῖον, καὶ τὸ συμπέρασμα ἔσαι ἀναγκαῖον· εἰ δὲ τὸ κατὰ μέρος, οὐκ ἀναγκαῖον, οὔτε στερητικῆς, οὔτε καταφατικῆς οὔσης τῆς καθόλου θεωρίας. ¶Ἔστω δὴ πρῶτον τὸ καθόλου ἀναγκαῖον, καὶ τὸ μὴ α παντὶ τῷ β ὑπάρχειν ὂξ ἀνάγκης, τὸ δὲ β τινὶ τῷ γ ὑπάρχειν μόνον· ἀνάγκη δὴ τὸ α τινὶ τῷ γ ὑπάρχειν ἐξ ἀνάγκης· τὸ γὰρ γ ὑπὸ τὸ β ὄζι[a], τῷ δὲ β παντὶ τὸ α ὑπῆρχεν ἐξ ἀνάγκης.

a Id est τὸ γ, est pars τοῦ β.

Similiter *res* ſe *habet*, si priuatiuus sit syllogismus: quoniam eadem erit demonstratio.

Ὁμοίως δὲ καὶ εἰ στερητικὸς εἴη ὁ συλλογισμός· ἡ γὰρ αὐτὴ ἔσαι δοτὸ δεῖξις.

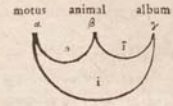
¶Si verò particulare est necessarium, non erit conclusio necessaria, nihil enim absurdi ac-

6 ¶Εἰ δὲ τὸ κατὰ μέρος ὄζιν ἀναγκαῖον, οὐκ ἔσαι τὸ συμπέρασμα ἀναγκαῖον· οὐδὲν γὰρ ἀδύνατον συμ-

πίπτει[a], καθάπερ ἐν τοῖς καθόλου συλλογισμοῖς. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν στερητικῶν. οἷον, κίνησις, ζῷον, λευκόν.

cidit[a], quemadmodum nec in syllogiſmis vniuerſalibus. Similiter *res ſe habet* in *ſyllogiſmis particularibus* priuatiuis. Termini *ſunto*, motus, animal, album.

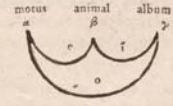
a Etiam ſi dicamus concluſionem non eſſe neceſſariam.

Da Omne animal mouet ur:

rĩ Neceſſe eſt, aliquod album eſſe animal: Ergo

i Aliquod album mouetur. *ſed non neceſſariò.*

Fe Nullum animal mouetur:

rĩ Neceſſe eſt aliquod album non eſſe animal: Ergo

o Aliquod album non mouetur. *ſed hoc non eſt neceſſariò, quia poteſt mouere.*

De ſyllogiſmis ex altera propoſitione pura & altera neceſſaria, in ſecunda figura[b], CAP. X.

b Ita demum cõcluſio eſt neceſſaria, ſi propoſitio vniuerſalis negans ſit neceſſaria. alioqui cõcluſio eſt pura.

1 ¶ *De ſyllogiſmis vniuerſalibus.* 2 *Si neceſſaria ſit propoſitio maior negans,* 3 *vel minor negans,* 4 *vel maior affirmans.* 5 ¶ *De ſyllogiſmis particularibus.* 6 *Si neceſſaria ſit maior propoſitio vniuerſalis negans,* 7 *aut maior vniuerſalis affirmans,* 8 *aut minor in parte negans.*

1 Ἐπὶ δὲ τοῦ δευτέρου σχήματος, εἰ μὲν ἡ στερητικὴ προτασις ἀναγκαία, καὶ τὸ συμπέρασμα ἔσται ἀναγκαῖον· εἰ δ' ἡ κατηγορικὴ, οὐκ ἀναγκαῖον. ¶ Ἔστω γὰρ πρῶτον ἡ στερητικὴ ἀναγκαία, καὶ τὸ α τοῦ μὲν β μηδενὶ ὑπαρχέτω, τοῦ δὲ γ ὑπαρχέτω μόνον[c]. ἐπεὶ οὖν ἀντιστρέφει τὸ στερητικόν, οὐδὲ τὸ β τοῦ α οὐδενὶ ὑπάρξει· τὸ δὲ α παντὶ τοῦ γ ὑπάρχει· ὥστε οὐδενὶ τῷ γ τὸ β ὑπάρξει[d]. τὸ γὰρ γ ὑπὸ τὸ α ἔσται.

1 IN ſecunda autem figura, ſi priuatiua propoſitio ſit neceſſaria, etiam cõcluſio erit neceſſaria. ſi affirmatiua *ſit neceſſaria, concluſio* non *erit* neceſſaria. ¶ Primùm enim priuatiua ſit neceſſaria, ac τὸ α nulli β ineſſe poſſit, ſed τῷ γ inſit ſolúm[c]. quoniam igitur *propoſitio* priuans conuertitur, τὸ β nulli α ineſſe poterit: atqui τὸ α ineſt omni γ: itaque τὸ β nulli γ ineſſe poterit: quia τὸ γ eſt ſub α[d].

c Id eſt purè, nõ neceſſariò.

d H. e. eſt pars τοῦ α, eſt aliquid τοῦ α.

cēſ Neceſſe eſt, nullū lapidem eſſe animal: —— cē Neceſſe eſt, nullum animal eſſe lapidē

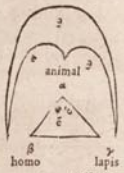
a Omnis homo eſt animal: —— la Omnis homo eſt animal: Ergo

rē Neceſſe eſt, nullum hominē eſſe lapidē: —— rēnt Neceſſe eſt, nullū hominē eſſe lapidē.

¶Itidē concluſio erit *neceſſaria*, ſi negatio adiiciatur τῷ γ. Nam ſi τὸ α nulli γ ineſſe poteſt, etiam τὸ γ nulli α ineſſe poteſt. verùm τὸ α ineſt omni β. quare nulli β ineſſe poteſt τὸ γ. fit enim iterū prima figura. ergo nec τὸ β *ineſſe poterit* τῷ γ: quia ſimiliter conuertitur[a].

¶Ὡσαύτως δὲ καὶ εἰ θατέρου τῶν ὅρων ἐστὶ τὸ στερητικόν· εἰ γὰρ τὸ α μηδενὶ τῷ γ ἐνδέχεται, οὐδὲ τὸ γ οὐδενὶ τῷ α ἐνδέχεται, τὸ δὲ α παντὶ τῷ β ὑπάρχει, ὥστε οὐδενὶ τῷ β τὸ γ ἐνδέχεται γίνεσθαι· γὰρ τὸ πρότερον σχῆμα πάλιν. οὐκ ἄρα [οὐδὲ] τὸ β τῷ γ· ἀντιστρέφει γὰρ ὁμοίως[a].

a Id eſt hæc concluſio γβ, nō minùs reciprocatur quàm propoſitio αγ. vtraque enim oratio eſt vniuerſalis negans.

Cām Omnis homo eſt animal: —— cēſ Neceſſe eſt, nullū animal eſſe lapidem

βſ Neceſſe eſt, nullū lapidem eſſe animal: —— a Omnis homo eſt animal: Ergo

trēs Neceſſe eſt, nullū lapidē eſſe hominē: —— rē Neceſſe eſt, nullū hominē eſſe lapidem.

¶Si verò attributiua propoſitio ſit neceſſaria, non erit concluſio neceſſaria. inſit enim τὸ α omni β neceſſariò, ac nulli γ inſit ſolùm[b]. cōuerſa igitur *propoſitione* priuāte, ſit prima figura. oſtēſum autem eſt, in prima *figura* cùm nō eſt neceſſaria propoſitio maior priuatiua, neque cōcluſionem fore neceſſariam. quare nec in his erit concluſio neceſſaria.

b Purè, non neceſſariò.

¶Εἰ δ' ἡ καθολικὴ προτασις ἔστιν ἀναγκαία, οὐκ ἔσται τὸ συμπέρασμα ἀναγκαῖον· ὑπαρχέτω γὰρ τὸ α παντὶ τῷ β ἐξ ἀνάγκης, τῷ δὲ γ μηδενὶ ὑπαρχέτω μόνον[b]. ἀνηρημένης οὖν τῆς στερητικοῦ, τὸ φάσκον γίνεσθαι σχῆμα. δέδεικται δ' ἐν τοῖς πρώτοις, ὅτι μὴ ἀναγκαίας οὔσης τῆς προτάσεως μείζονος στερητικῆς, οὐδὲ τὸ συμπέρασμα ἔσται ἀναγκαῖον, ὥστε οὐδ' ἔσται τούτων ἔξις ἐξ ἀνάγκης.

Cām Neceſſe eſt, omne β eſſe α: —— cēſ Nullum α eſt γ:

βſ Nullum γ eſt α: —— a Neceſſe eſt, omne β eſſe α: Ergo

trēs Ergo Nullum γ eſt β. —— rē Nullum β eſt γ.

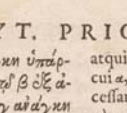
¶Præterea ſi concluſio ſit neceſſaria, accidit vt τὸ γ alicui α neceſſariò non inſit. Nam ſi τὸ β neceſſariò nulli γ ineſt, etiā τὸ γ neceſſariò nulli β inerit. πάρχει ἐξ ἀνάγκης, οὐδὲ τὸ γ τῷ β

Ἐπὶ δ', εἰ τὸ συμπέρασμά ἐστιν ἀναγκαῖον, συμβαίνει τι γ τινὶ τῷ α μὴ ὑπάρχειν ἐξ ἀνάγκης. εἰ γὰρ τὸ β τῷ γ μηδενὶ ὑπάρξει ἐξ ἀνάγκης. τὸ δὲ

τὸ δὲ γ τῷ β τινὶ τῷ α ἀναγκη ὑπάρχειν, εἴπερ κὴ τὸ α παντὶ τῷ β ἐξ ἀναγκης ὑπῆρχεν. ὡς τε τὸ γ ἀναγκη τινὶ τῷ α μὴ ὑπάρχειν. ἀλλ' οὐδὲν κωλύει τὸ α τοιοῦτον ληφθῆναι, ᾧ παντὶ τὸ γ ἐνδέχεται ὑπάρχειν.

atqui necesse est, τὸ β inesse alicui α, si quidem τὸ α omni β necessariò inerat. quare necesse est, τὸ γ alicui α non inesse. sed nihil prohibet, τὸ α ciusmodi accipi vt omni γ inesse possit.

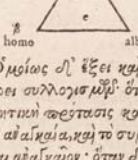
Cām Necesse est, omne β esse α:
ef Nullū γ est α: (sed esse potest)
Ergo
tres Nullum γ est β.
Sed hoc nō est necessariū alioqui

Da Necesse est, nullum β esse γ:
ri Necesse est, aliquod α esse β:
Ergo
i Necesse est, aliquod α nō esse γ.

Ἔτι, κἂν ὅρος ἐκθέμενον, εἰπεῖν δεῖξαι, ὅτι οὐκ ἔστι τὸ συμπέρασμα ἀναγκαῖον ἁπλῶς, ἀλλὰ τούτων ὄντων, ἀναγκαῖον ὂν, ἔστω τὸ α, ζῷον· τὸ δὲ β ἄνθρωπος· τὸ δὲ γ λευκόν· κὴ αἱ πρότασεις ὁμοίως εἰλήφθωσαν· ἐνδέχεται [δὲ] τὸ ζῷον μηδενὶ λευκῷ ὑπάρχειν. οὐκ ὑπάρξει δὴ ἀνθρώπῳ ὁ ἄνθρωπος οὐδενὶ λευκῷ, ἀλλ' οὐκ ἐξ ἀνάγκης· ἐνδέχεται γὰρ ἄνθρωπον γραμέατα λευκὸν, ἀ μὴ τοι ἐως ἂν τὸ ζῷον μηδενὶ λευκῷ ὑπάρχῃ. ὥστε τούτων μὴ ὄντων, ἀναγκαῖον ἔσται τὸ συμπέρασμα, ἁπλῶς δὴ οὐκ ἀναγκαῖον.

Præterea etiam terminis propositis licet ostendere conclusionē nō esse simpliciter necessariā, sed *esse* his positis necessariam. Esto exempli causā τὸ α, animal: τὸ β, homo: τὸ γ, album. ac propositiones similiter sumantur. accidit enim vt animal nulli albo insit. ergo etiam homo inerit nulli albo: sed non necessariò. contingit enim, hominem fieri album, non tamen quamdiu animal nulli albo ineſt. quare his positis necessaria erit cōclusio, simpliciter autem non *erit* necessaria.

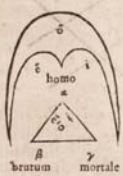
Cām Necesse est omnem hominem esse animal:
ef Nullum album est animal: Ergo
tres Nullum album est homo.

Ὁμοίως δὲ ἔξει καὶ ὅτι τῶν ἐν μέρει συλλογισμῶν· ὅταν μὲν γὰρ ἡ κατηγορικὴ κατόλου τε ἦ καὶ ἀναγκαία, καὶ τὸ συμπέρασμα ἔσται ἀναγκαῖον· ὅταν δὲ ἡ κατηγορικὴ καθόλου τε ἦ καὶ ἀναγκαία, ἡ δὲ στερητικὴ κατὰ μέρος, καὶ οὐκ ἀναγκαία, οὐκ ἔσται τὸ συμπέρασμα ἀναγκαῖον. Ἐπὶ δὲ τῶν ἀδιόριστον ἡ στερητικὴ

¶Itidem *res se* habebit in syllogismis particularibus. Cùm enim priuatiua propositio est vniuersalis & necessaria, etiam conclusio erit necessaria. cùm autem attributiua est vniuersalis & necessaria, priuatiua autem est particularis & non necessaria: non erit conclusio necessaria. ¶Primùm igitur priuati-

ua sit vniuersalis & necessaria: ac τὸ α nulli β inesse possit, cuidam verò γ insit. cùm igitur priuatiuum conuertatur, etiam τὸ β nulli α inesse poterit. atqui τὸ α cuidam γ inest. quare necessariò cuidam γ non inerit τὸ β.

ρητικὴ καθόλου τε καὶ ἀναγκαία, ἡ τὸ α τοῦ μὲν β οὐδενὶ ἐνδέχεσθαι ὑπάρχειν, τοῦ δὲ γ τινὶ ὑπάρχειν. ἐπεὶ οὖν ἀντιστρέφει τὸ στερητικόν, ἀνάγκη καὶ τὸ β τοῦ α οὐδενὶ ἐνδέχεσθαι ὑπάρχειν· τὸ δὲ α τινὶ τοῦ γ ὑπάρχειν· ὥστε ἐξ ἀνάγκης τινὶ τῷ γ οὐχ ὑπάρξει τὸ β.

Eſt Neceſſe eſt, nullũ brutum eſſe hominẽ: —— Et Neceſſe eſt, nullũ hominem eſſe brutũ

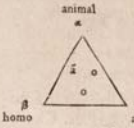
ti Aliquod mortale eſt homo: —— ti Aliquod mortale eſt homo: Ergo

nõ Neceſſe eſt, aliquẽ mortale nõ eſſe brutũ. —— nõ Neceſſe eſt, aliquẽ mortale nõ eſſe brutũ.

¶ Rursus attributiua *propositio* sit vniuersalis & necessaria: & affirmatio adiiciatur τοῦ β[3]. Si igitur τὸ α omni β necessariò inest, cuidam autem γ non inest: manifestum *est*, τὸ β cuidam γ nõ inesse: sed nõ necessariò. Iidẽ enim termini *vsui* erunt ad *hoc* demonstrandum, qui in syllogismis vniuersalibus *accepti fuerunt*.

a Id est, maior propositio sit affirmans.

¶ Πάλιν, ἔστω ἡ κατηγορικὴ καθόλου τε καὶ ἀναγκαία, καὶ πάλιν πρὸς τὸ β[3] τὸ κατηγορικὸν· εἰ δὴ τὸ α παντὶ τοῦ β ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχει, τοῦ δὲ γ τινὶ μὴ ὑπάρχει, ὅτι οὐχ ὑπάρξει τὸ β τινὶ τοῦ γ, φανερὸν· ἀλλ' ἐξ ἀνάγκης· οἱ γὰρ αὐτοὶ ὅροι ἔσονται πρὸς τὴν κατάδειξιν, οἵπερ ὅλως τῷ καθόλου συλλογισμῷ.

Eãr Neceſſe eſt, omnem hominem eſſe animal.

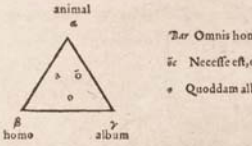
oc Aliquod album non eſt animal: Ergo

o Aliquod album non eſt homo.

¶ Ac ne tum quidem erit conclusio necessaria, cùm *pronunciatum* priuatiuum est necessarium in parte acceptũ. per eosdem enim terminos demõstratio *fieri potest*.

¶ Ἀλλ' οὐδ' εἰ τὸ στερητικὸν ἀναγκαῖόν ἐστιν ἐν μέρει ληφθέν, οὐκ ἔσται τὸ συμπέρασμα ἀναγκαῖον· δέχεται γὰρ τοὺς αὐτοὺς ὅρους ἡ κατάδειξις.

Animal

Tar Omnis homo est animal:

Ie Necesse est, quoddam album non esse animal: Ergo

Quoddam album non est homo.

De syllogismis ex altera propositione pura & altera necessaria, in tertia figura[a], CAP. XI.

a Ex syllogismo affirmatiuo ita demum colligitur cõclusio necessaria, si vniuersalis propositio sit necessaria. ex negatiuo autem, si vniuersalis negans sit necessaria. alioqui conclusio est pura.

1 ¶ *De syllogismis ex propositionibus vniuersalibus.* 2 *Si vtraque propositio affirmet, & maior* 3 *vel minor sit necessaria.* 4 *Si maior sit priuans necessaria,* 5 *vel pura:* 6 *Epilogus.* 7 ¶ *De syllogismis ex altera propositione vniuersali, & altera particulari. Si vtraque propositio affirmet, & vniuersalis sit necessaria minor,* 8 *vel maior:* 9 *aut particularis sit necessaria* 10 *minor,* 11 *vel maior.* 12 *Si altera affirmet, altera neget, ita vt propositio vniuersalis sit negans necessaria,* 13 *aut affirmans sit necessaria, aut negans sit particularis.*

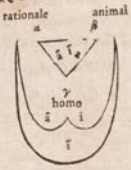
1 ΕΝ δὲ τῷ τελευταίῳ σχήματι, καθόλου μὲν ὄντων τῶν ὅρων πρὸς τὸ μέσον, καὶ καταφορικῶν ἀμφοτέρων τῶν προτάσεων, ἐὰν ὁποτερονοῦν ᾖ ἀναγκαῖος, καὶ τὸ συμπέρασμα ἔσται ἀναγκαῖον. ἐὰν δὲ τὸ μὲν ᾖ στερητικόν τὸ δὲ, καταφορικόν· ὅταν μὲν τὸ στερητικὸν ἀναγκαῖον ᾖ, καὶ τὸ συμπέρασμα ἔσται ἀναγκαῖον· ὅταν δὲ τὸ καταφορικὸν, οὐκ ἔσται ἀναγκαῖον.

1 IN tertia verò figura cùm termini sunt vniuersaliter medio iuncti, & vtræque propositiones attributiuæ, vtrauis *sit* necessaria, etiam conclusio erit necessaria. quòd si altera *propositio* sit priuatiua, altera attributiua: cùm priuatiua est necessaria, etiam conclusio erit necessaria: cùm autem attributiua *est necessaria, conclusio* non erit necessaria.

2 ¶ Ἔστωσαν γὰρ ἀμφότεραι καταφορικαὶ πρῶτον αἱ προτάσεις, καὶ τὸ α τῷ β παντὶ τοῦ γ ὑπαρχέτω, ἀναγκαῖον δ' ἔστω τὸ α γ[b]· ἐπεὶ οὖν τὸ β παντὶ τοῦ γ ὑπάρχει, καὶ τὸ γ τινὶ τοῦ β ὑπάρξει, ὥστε τὸ αὐτηρέφειν τὸ καθόλου τοῦ κτ' μέρους· ὥστ' εἰ παντὶ τοῦ γ τὸ α ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχει, καὶ τὸ γ τοῦ β τινὶ, καὶ τὸ α τοῦ β τινὶ ἀναγκαῖον ὑπάρχειν· τὸ γὰρ β ὑπὸ τὸ γ ἐστί. γίνεται οὖν τὸ πρῶτον σχῆμα [πάλιν.]

2 ¶ Primùm enim vtræque propositiones sint attributiuæ: *ita vt* & τὸ α & τὸ β omni γ insit, & necessaria sit *propositio* α γ[b]. quoniam igitur τὸ β ineſt omni γ, etiam τὸ γ inerit alicui β: cõuertitur enim *propositio* vniuersalis in particularem. quare si omni γ τὸ α necessariò ineſt, ac τὸ γ alicui β: etiam τὸ α alicui β necesse *est* ineſse: quia τὸ β est sub γ. fit enim iterum prima figura.

b Id est maior.

Dar Necesse est, omnem hominem esse rationalem:
ap Omnis homo est animal: Ergo
ri Necesse est, aliquod animal esse rationale.

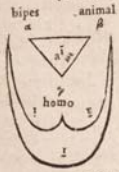
Dā Necesse est omnem hominem esse rationalem:
ri Aliquod animal est homo: Ergo
i Necesse est aliquod animal esse rationale.

¶Similiter ostendetur si *propositio* βγ [a] sit necessaria. nam τὸ γ reciprocatur cū aliquo α. quare si omni γ τὸ β necessariò ineſt, ac τὸ γ alicui α *ineſt*, etiam τὸ β alicui α necessariò inerit [b].

[a] Id est minor.

[b] Proinde etiã τὸ α necessariò inerit alicui γ: quod erat demonstrandum.

¶Ὁμοίως δὲ δειχθήσεται, καὶ εἰ τὸ βγ [a] ἐξὶν ἀναγκαῖον· ἀντιστρέφει γὰρ τὸ γ τῷ α τινί. ὥστ' εἰ παντὶ τῷ γ τὸ β ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχει, τὸ δὲ γ τῷ α τινί, καὶ τῷ α τινὶ τὸ β ὑπάρξει ἐξ ἀνάγκης [b].

Dar Omnis homo est bipes:
ap Necesse est, omnẽ hominẽ esse animal: Ergo
ri Necesse est aliquod animal esse bipes.

Da Omnis homo est bipes:
ri Necesse est, aliquod animal esse hominẽ Ergo
i Necesse est, aliquod animal esse bipes.

¶Rursus propositio αγ sit priuatiua, & *propositio* βγ affirmatiua, priuatiua autem *sit* necessaria. Quoniam igitur affirmatiua conuertitur, τὸ γ inerit cuidam β, ac τὸ α necessariò nulli γ: item cuidam γ necessariò nõ inerit τὸ α: quia τὸ β est sub γ.

¶Πάλιν ἔστω τὸ μὲν αγ στερητικὸν, τὸ δὲ βγ καταφατικὸν, ἀναγκαῖον δὲ τὸ στερητικόν. ἐπεὶ οὖν ἀντιστρέφει τὸ καταφατικὸν, ἔστω τινὶ τῷ β τὸ γ, τὸ δὲ α οὐδενὶ τῷ γ ἐξ ἀνάγκης, οὐδὲ τῷ β τινὶ ὑπάρξει ἐξ ἀνάγκης τὸ α· τὸ γὰρ β ὑπὸ τὸ γ ἐστίν.

Fēi Necesse est nullū hominē esse brutum:——Fē Necesse est, nullū hominē esse brutum:
ēp Omnis homo est mortalis: Ergo ——rī Aliquod mortale est homo: Ergo
tēn Necesse est, aliquod mortale non esse brutum.——ē Necesse est, aliquod mortale non esse brutum.

5 ¶Εἰ δὲ τὸ κατηγορικὸν ἀναγκαῖον, οὐκ ἔσαι τὸ συμπέρασμα ἀναγκαῖον. ἔστω γὰρ τὸ β γ κατηγορικὸν καὶ ἀναγκαῖον, τὸ δὲ α γ στερητικὸν καὶ μὴ ἀναγκαῖον. ἐπεὶ οὖν ἀντιστρέφει τὸ καταφατικόν, ὑπάρξει καὶ τὸ γ τινὶ τοῦ β ἐξ ἀνάγκης. ὥστε εἰ τὸ μὲν α μηδενὶ τῷ γ, τὸ δὲ γ τινὶ τῷ β ὑπάρχει, καὶ τὸ α τινὶ τῷ β οὐκ ὑπάρξει· ἀλλ' οὐκ ἐξ ἀνάγκης· δέδεικται[a] γὰρ ἐν τοῖς πρώτοις ὅτι τῆς στερητικῆς προτάσεως μὴ ἀναγκαίας οὔσης, οὐδὲ τὸ συμπέρασμα ἔσαι ἀναγκαῖον.

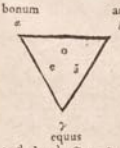
5 ¶At si *propositio* attributiua sit necessaria, non erit conclusio necessaria. sit enim *propositio* β γ attributiua & necessaria, & *propositio* α γ priuatiua non necessaria. cùm igitur affirmatiua conuertatur, etiam β γ necessariò inerit cuidam β. quare si τὸ α nulli γ, ac τὸ γ cuidam β ineſt: etiam τὸ α cuidam β non inerit, ſed non neceſſariò. oſtenſum enim fuit[a], in prima figura, poſitâ propoſitione priuatiuâ non fore neceſſariam.

[a] Cap. 9. part. 6.

Fēl Nullum γ est α.——Fē Nullum γ est α:
ēp Necesse est omne γ esse β:——rī Necesse est aliquod β esse γ:
tēn Ergo Aliquod β non est α.——ē Ergo Aliquod β non est α.

Ἔτι καὶν δῷ τοῦτο ὅρον αὐτῶν εἶναι φανερόν. ἔστω τὸ μὲν α, ἀγαθόν· τὸ δὲ [ἐφ' ᾧ τὸ] β, ζῷον· τὸ δὲ γ, ἵππος. τὸ μὲν οὖν ἀγαθὸν ἐνδέχεται μηδενὶ ἵππῳ ὑπάρχειν· τὸ δὲ ζῷον ἀνάγκη παντὶ ὑπάρχειν· ἀλλ' οὐκ ἀνάγκη ζῷόν τι μὴ εἶ ἀγαθὸν, εἴπερ ἐνδέχεται πᾶν εἶ ἀγαθόν.

Præterea etiam ex terminis *hoc* perſpicuum eſſe poteſt. ſit *enim* β α, bonum: τὸ β, animal: τὸ γ, equus. accidere ergo poteſt, vt bonum nulli equo inſit: neceſſe autem *eſt*, animal omni *equo* inesse: ſed non neceſſe *eſt*, aliquod animal non eſſe bonum; ſi quidem accidere poteſt vt omne animal ſit bonum.

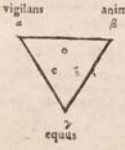

Fēl Nullus equus est bonus:
ēp Necesse est omnem equum esse animal:
tēn Ergo Aliquod animal non est bonum.

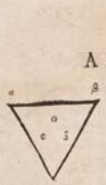
[b] Ἢ εἰ μὴ τοῦτο δυνατὸν, ἀλλὰ τὸ ἐγρηγορέναι ἢ τὸ καθεύδειν, ὅσον θατέρου· ἅπαν γὰρ ζῷον δεκτικὸν τούτων[b].

[b] Aut ſi hoc fieri nequit, *vt omne animal ſit bonum: alius* terminus poni debet, *vt* vigilare, vel dormire: quoniã omne animal hęc recipere poteſt.

[b] Vigiliã & ſomnum. id eſt, omne animal poteſt vigilare & dormire.

Fēl Nullus equus vigilat:
ēp Necesse est omnem equum esse animal:
tēn Ergo Aliquod animal non vigilat.

Fel Nullus equus dormit:
ēp Necesse est omnem equum esse animal:
ꝛeu Ergo Aliquod animal non dormit.

¶Si igitur termini vniuersaliter medio iuncti sint, dictum est quando conclusio erit necessaria. 6 ¶Si verò alter vniuersaliter alter in parte *de medio dicatur*, ita vt ambo sint attributiui, cùm *propositio* vniuersalis sit necessaria, etiam conclusio erit necessaria. Demonstratio autem eadem est *cum ea* quæ antea *facta fuit*. reciprocatur enim *propositio* attributiua particularis. Itaque si necesse *est* τὸ β ineſſe omni γ, ac τὸ α est sub γ: necesse est, τὸ β ineſſe alicui α. quòd si τὸ β *ineſt* alicui α, etiam τὸ α alicui β ineſſe necesse *est*: quoniam *hæc propositio* conuertitur.

¶ Εἰ μὲν οὖν οἱ ὅροι καθόλου πρὸς τὸ μέσον εἰσὶν, εἴρηται πότε ἔσται τὸ συμπέρασμα ἀναγκαῖον. 7 ¶Εἰ δ', ὁ μὲν, καθόλου· ὁ δ', ὡς μέρει κατηγορικῶν μὲν ὄντων ἀμφοτέρων, ὅταν τὸ καθόλου ῥητὸν ᾖ ἀναγκαῖον, καὶ τὸ συμπέρασμα ἔσται ἀναγκαῖον. ἡ δὲ ἀπόδειξις ὁμοία καὶ πρόσθεν· ἀντιστρέφει γὰρ καὶ πρότερον· εἰ οὖν ἀναγκαῖον τὸ β παντὶ τῷ γ ὑπάρχειν, καὶ τὸ α τινὶ τῷ γ ἐξ ἀνάγκης τὸ β τινὶ τῷ α ὑπάρξειν. εἰ δὲ τὸ β τῷ α τινί, καὶ τὸ α τῷ β τινὶ ὑπάρξειν ἀναγκαῖον· ἀντιστρέφει γάρ.

Dis Aliquod expetendum est voluptas:
ām Necesse est, omne expetendū esse bonū:
Ergo
ꝑ Necesse est aliquod bonū esse voluptatē.

Dā Necesse est, omne expetēdū esse bonum
ri Aliqua voluptas est expetenda:
Ergo
ī Necesse est, aliquā voluptatē esse bonā.

¶ Idem est, si *propositio* αγ sit necessaria & vniuersalis: quia τὸ β est sub γ.

¶Ὁμοίως δὲ κἂν εἰ τὸ α τῷ γ ἐνδέχοιτο ἀναγκαῖον, καθόλου ὄν· τὸ γὰρ β ὑπὸ τὸ γ ἐστίν.

Dāi Necesse est, omne expetendū esse bonū:
sſ Aliquod expetēdū est voluptas. Ergo
ī Necesse est, aliquā voluptatē esse bonā.

Dā Necesse est, omne expetendū esse boni
ri Aliqua voluptas est expetenda. Ergo
ī Necesse est, aliquā voluptatē esse bonā.

¶Εἰ δὲ

9 ¶Εἰ δὲ τὸ ἐν μέρει ὄζιν ἀναγ- 9 καῖον, οὐκ ἔσαι συμπέρασμα 10 ἀναγκαῖον. ¶Ἔστω γὰρ τὸ β γ ἐν μέρει τε καὶ ἀναγκαῖον, τὸ δὲ α παντὶ τῷ γ ὑπαρχέτω, μὴ μὴν τοι ὄζ ἀναγκης. αὐτραφέντος οὖν τῷ β γ, τὸ πρῶτον γίνεται σχῆμα· καὶ ἡ μὲν καθόλου πρότασις ἐκ ἀναγκαία· ἡ δὲ ἐν μέρει, ἀναγκαία. ὅτε δὲ οὐτως ἔχοιεν αἱ προτάσεις, οὐκ ἦν τὸ συμπέρασμα ἀναγκαῖον. ὥστ' οὐδὲ ἐπὶ τούτων.

¶Si verò *propositio* particularis sit necessaria, non erit conclusio necessaria. ¶Sit enim propositio β γ, particularis & necessaria: ac τὸ α insit omni γ, non tamen necessariò. conuersâ igitur *propositione* β γ, fit prima figura: & vniuersalis propositio non est necessaria, sed particularis est necessaria. cùm autem ita habent propositiones, non erat [a] conclusio necessaria. quocirca nec in his *terminis quos nunc posuimus, erit conclusio necessaria.*

a Vide cap. 6. part. 6.

Dat Omne γ, est α:
Is Necesse est aliquod γ, esse β:
i Ergo Aliquod β est α.

Da Omne γ est α:
ri Necesse est, aliquod β esse γ: Ergo
i Aliquod β est α.

ἔτι δὲ καὶ ὅτι τῆς ὅρων φανερόν. ἔστω γὰρ τὸ μὲν α, ἐγρηγορσις· τὸ δὲ β, ὅ ποιῶ· ἐφ' ᾧ δὲ τὸ γ, ζῶον. τὸ μὲν οὖν ὅ τινὶ τῷ γ ἀνάγκη ὑπάρχειν, τὸ δὲ α παντὶ τῷ γ ἐνδέχεται [ὑπάρχειν,] καὶ τὸ α τῷ β οὐκ ἀναγκαῖον· οὐ γὰρ ἀνάγκη ὅ ποιῶ τι καθεύδειν, ἢ ἐγρηγορέναι.

Præterea ex terminis hoc perspicuum est. Sit enim α, vigilia: β, bipes: vbi γ, animal. necesse igitur *est*, τὸ β alicui γ inesse, accidítque vt τὸ α omni γ insit, ac τὸ α τῷ β non necessariò ineſt: quia non necesse est, vt aliquod bipes dormiat, aut vigilet.

Ἀλοῦ à M.S.

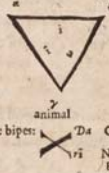

Dis Necesse est, aliquod animal esse bipes: Ergo
i Aliquod bipes vigilat.

11 ¶Ὁμοίως δὲ καὶ ὅταν τῆς αὐτῆς ὅ- 11 ρων δειχθήσεται, καὶ εἰ τὸ α γ εἴη ἐν μέρει τε καὶ ἀναγκαῖον.

¶Itidem autem & per eosdem terminos ostendetur, & si *propositio* α γ sit particularis & necessaria.

ἀναγκαῖον ἢ τὸ συμπέρασμα ἐκ ἔσαι ἀναγκαῖον.

Dis Necesse est, aliquod animal esse bipes:
am Omne animal vigilat: Ergo
i Aliquod vigilans est bipes.

Da Omne animal vigilat:
ri Necesse est, aliquod bipes esse animal: Ergo
i Aliquod bipes vigilat.

¶ Contingere autem & contingens *id* appello, quod, cùm non sit necessarium, si ponatur esse, nihil inde sequitur impossibile. quod enim necessarium est, homonymως contingere dicitur. Hoc autem esse contingẽs quod diximus, perspicuum est ex negationibus & affirmationibus oppositis. hæc enim, non contingit inesse, & impossibile est inesse, & necesse est non inesse, aut eadem sunt, aut sese mutuò consequuntur. quare etiam his opposita, *id est*, contingit inesse, & non impossibile est inesse, & nõ necesse est nõ inesse, aut sunt eadem, aut sese mutuò consequuntur. nam de omni *re* vel affirmatio vel negatio *vera* est. ergo contingens est non necessarium: & non necessariũ, contingens. ¶ Omnes autem de contingenti propositiones in se inuicem conuerti possunt. *conuerti* inquam non affirmatiuas in negatiuas, sed quæcumque affirmatiuam figuram habent secundum oppositionem[a]. at hæc, contingit inesse, *mutatur* in hãc, contingit non inesse. & hæc, contingit omni, in hanc, contingit nulli[b], vel non omni[c]. & hæc, alicui *contingit*, in hanc, non omni *contingit*. idem in aliis fit. cùm enim contingens non sit necessarium, ac non necessarium possit non inesse: perspicuum *est*, si contingit τὸ α τῷ β inesse, contingere etiam nõ inesse. & si omni contingit inesse, etiam omni contingere non inesse. Similis est ratio affirmationum in parte: quoniam eadẽ *est* demõstratio. Eiusmodi verò propositiones sunt attributiuæ, nõ priuatiuæ. nã *verbũ* Cõtingit,

a Id est, quę cùm sint affirmatiuę, tamẽ re ipsa sibi inuicem opponi videntur: quia ambæ habent modum affirmatum: sed altera habet verbum Esse, affirmatiũ, altera negatum.
b Id est, in contrariam propositionem.
c Id est, in contradicentẽ propositionem.

¶ Λέγω δ' ἐνδέχεσθαι, τὸ ἐνδε- 2
χόμενον, οὗ μὴ ὄντος ἀναγκαίου, πεθέντος δ' ὑπάρχειν, οὐδὲν ἕψεται διὰ τοῦτ' ἀδύνατον· τὸ γὰρ ἀναγκαῖον ὁμωνύμως ἐνδέχεσθαι λέγομεν. ὅτι δὲ τοῦτ' ἔστι τὸ ἐνδεχόμενον, φανερὸν ἔκ τε τῶν ἀποφάσεων καὶ τῶν καταφάσεων τῶν ἀντικειμένων· τὸ γὰρ οὐκ ἐνδέχεται ὑπάρχειν, καὶ ἀδύνατον ὑπάρχειν, καὶ ἀνάγκη μὴ ὑπάρχειν, ἢ ταὐτὰ ἴσχειν, ἢ ἀκολουθεῖ ἀλλήλοις· ὥστε καὶ τὰ ἀντικείμενα τούτοις, τὸ ἐνδέχεται ὑπάρχειν, καὶ οὐκ ἀδύνατον ὑπάρχειν, καὶ οὐκ ἀνάγκη μὴ ὑπάρχειν, ἢ ταὐτὰ ἔσεσθαι, ἢ ἀκολουθοῦντα ἀλλήλοις· κῆ παντὸς γὰρ ἢ κατάφασις ἢ ἀπόφασις ἀληθὴς. ἔσται ἄρα τὸ ἐνδεχόμενον, κἀναγκαῖον· καὶ τὸ μὴ ἀναγκαῖον, ἐνδεχόμενον. ¶ Συμβαίνει δὲ πάσας ταύτας τὸ ἐνδέχεσθαι ἀνίστασθαι, ἀντιστρέφειν ἀλλήλαις. λέγω δὲ, οὐ τὰς καταφατικὰς ταῖς ἀποφατικαῖς, ἀλλ' ὅσαι καταφατικὸν ἔχουσι τὸ σχῆμα κῆ τὸν αὐτὸν· οἷον τὸ ἐνδέχεσθαι ὑπάρχειν, τῷ ἐνδέχεσθαι μὴ ὑπάρχειν· καὶ τὸ παντὶ ἐνδέχεσθαι, τῷ ἐνδέχεσθαι μηδενὶ, ἢ μὴ παντί· καὶ τὸ ἔνια, τῷ μὴ παντί. τὸν αὐτὸν γὰρ τρόπον ἔχει καὶ τῶν ἄλλων. ἐπεὶ γὰρ τὸ ἐνδεχόμενον οὐκ ἔστιν ἀναγκαῖον· τὸ δὲ μὴ ἀναγκαῖον ἐγχωρεῖ μὴ ὑπάρχειν· φανερὸν ὅτι εἰ ἐνδέχεται τὸ α τῷ β ὑπάρχειν, ἐνδέχεται καὶ μὴ ὑπάρχειν· καὶ εἰ παντὶ ἐνδέχεται ὑπάρχειν, καὶ παντὶ ἐνδέχεται μὴ ὑπάρχειν. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἐν μέρει καταφάσεων· ἡ γὰρ αὐτὴ ἀπόδειξις. εἰσὶ δ' αἱ τοιαῦ-

ται μεταστάσεις, καταφατικαὶ, καὶ οὐ στερητικαί· τὸ γὰρ ἐνδέχεσθαι,

τῷ ἔχ) ὁμοίως τάττεται, καθάπερ εἰλέχθη πρότερον. ¶ Διορισμῶν δὲ τούτων, πάλιν λέγωμεν, ὅτι τὸ ἐνδέχεσθαι, κατὰ δύο λέγεται τρόπους· ἕνα μέν, τὸ ὡς ὅπὶ τὸ πολὺ γίνεσθαι, καὶ ἀφαιρεῖσθαι τὸ ἀναγκαῖον· οἷον τὸ πολιοῦσθαι ἀνθρωπον, ἢ αὔξεσθαι, ἢ φθίνειν, ἢ ὅλως τὸ πτερυκὸς ὑπάρχειν. τοῦτο γὰρ, οὐ συνεχῶς μὲν ἔχει τὸ ἀναγκαῖον, ἀφαιρεῖται δὲ τὸν ἄνθρωπον ὄντος μέν τινι ἀνθρώπου, ἢ οἷς ἀναίρησις, ἢ ὡς ὅπὶ τὸ πολὺ ὄζιν. ἄλλον δὲ [τρόπον] τὸ ἀόριστον, ὃ καὶ οὕτως καὶ μὴ οὕτως δυνατόν· οἷον τὸ βαδίζειν ζῷον, ἢ τὸ βαδίζοντος γίνεσθαι στιμόν, ἢ ὅλως τὸ ἀπὸ τύχης γιγνόμενον· οὐδὲν γὰρ μᾶλλον οὕτως πτέρυκεν, ἢ ἀνάπαλιν. ¶ Ἀντιπίπτουσι δὲ μὲν οὖν καὶ αἱ κατὰ τὰς ἀντικειμένας προτάσεις ἐναντίον ἀλλήλοις ἐνδεχόμενον· οὐ μὴν τὸν αὐτὸν τρόπον· ἀλλὰ τὸ μὲν πτερυκὸς ἔχ), τοῦ μὴ οἷς ἀναίρησις ὑπάρχειν· οὕτω γὰρ ἐνδέχεται μὴ πολιοῦσθαι ἄνθρωπον. τὸ δ' ἀόριστον πρὸς μηδὲν μᾶλλον οὕτως ἢ ἀνώνυμος.

6 ¶ Ἐπισήμη δὲ καὶ συλλογισμὸς ἀποδεικτικὸς, τοῦ μὲν ἀορίστου οὐκ ἔστι, διὰ τὸ ἀτακτον ἔχ) τὸ μέσον· τοῦ δὲ πτερυκότος, ἔστι. καὶ ὁμοίως οἱ λόγοι καὶ αἱ σκέψεις γίνονται ὡς τοῦ οὕτως ἐνδεχομένου. σκοπεῖν δὲ ἐγχωρεῖ μὲν ἡμῖν συλλογισμὸν, 7 οὐ μὴν εὐκοπόν γε ζητεῖσθαι. ¶ Ταῦτα μὲν οὖν διωρίσθω μᾶλλον ἐν τοῖς ἑπομένοις. πῶς δὲ λέγωμεν, πότε, καὶ πῶς, ἐξ οἵας συλλογισμὸς ἔσται τοῦ ἐνδεχομένου περὶ 8 ἑκάστων. ¶ Ἐπεὶ δὲ τὸ ἐνδέχεσθαι τόδε τῷδε ὑπάρχειν, δίχως ὄζιν ἀκληβεῖν· ἢ γὰρ ᾧ ὑπάρχει τόδε,

similiter ponitur *in oratione*, vt *verbum* Est: sicut priùs[a] dictum est. ¶ His definitis, *hoc* insuper dicamus: Contingere dicitur duobus modis. vno, quod plerumque[b] fit, ac deficit à necessario: vt hominem canescere, vel augeri, vel tabescere, & omnino quod naturâ esse solet. hoc enim non habet continuam necessitatem: quia non semper homo est. sed si homo fit, aut necessariò aut plerumque est. alio modo *contingere dicitur*, quod est indefinitũ: quódque & ita & secus *esse* potest: vt animal ambulare, aut *eo* ambulante fieri terræ motum, & omnino quod fit à fortuna. *horum* enim nihil magis ita naturâ comparatum est, quàm contrario modo.

5 ¶ Cõuertitur[c] secundũ oppositas propositiones vtrũque[d] cõtingens: nõ tamẽ eodem modo. sed quod naturâ cõparatũ est vt fit, in *id cõuertitur* quod nõ necessariò ineſt: sic enim contingit nõ caneſcere cui nõ. quod autẽ est indefinitũ, in *id cõuertitur* quod nõ magis hoc q̃ illo modo esse 6 potest. ¶ Scientia verò & syllogiſmus demonſtratiuus non est eorum quæ ſunt indefinita, quia mediũ est inordinatum[e]: ſed eorum quæ naturâ comparatum est vt ſint. ac rationes conſiderationéſq; ferè de his fiunt quæ hoc modo cõtingunt. *de his* autem *quæ* illo modo *cõtingunt*, fieri quidem poteſt ſyllogiſmus, 7 ſed quæri nõ conſueuit. ¶ Hæc igitur magis definientur in ſequentibus[f]. nunc verò dicamus, quando, & quomodo, & quis erit ſyllogiſmus ex propoſitionibus contingẽtibus. 8 ¶ Quia verò *hæc locutio*, contingit hoc huic ineſſe, bifariam accipi poteſt: (aut enim *ſignificat* cui hoc ineſt,

a Cap. 3. part. 6.

b Sub hoc mẽbro tacitè cõprehẽditur etiam quod raró fit. vt 2. phyſ. cap. 5. & aliis.

c Quia rectè dicimus, contingit eſſe, & contingit non eſſe.

d Quod plerũque fit, & quod eſt indefinitum vt æquè poſſit eſſe & non eſſe.

e Incertum, inconſtans.

f Lib. 1. poſter. Analyt. cap. 7. oſtendit ſcientiam eſſe eorum quæ æterna & perpetua ſunt.

aut cui hoc cõtingit ineſſe. nam *hæc oratio*, de quo τὸ β, *ei* contingere τὸ α, horum alterum ſignificat, vel de quo dicitur τὸ β, vel de quo dici contingit. hæc autem nihil differunt: de quo τὸ β, *ei* τὸ α *ineſſe* contingere: &, omni ζ τὸ α *ineſſe* contingere. perſpicuum igitur *eſt*, duobus modis dici poſſe, τὸ α omni β contingere ineſſe) primùm igitur dicamus; ſi de quo τὸ γ, *ei* τὸ β *ineſſe* contingit; & de quo τὸ β, *ei* τὸ α *ineſſe contingit*; quis erit & qualis ſyllogiſmus: ita namque ambæ propoſitiones contingentes ſumuntur. cùm verò cui τὸ ζ ineſt, *ei* τὸ α accidit, altera propoſitio eſt de eo quod ineſt, altera contingens. Quare à ſimilibus figurâ[a] incipiendum *eſt*, ſicut in aliis quoque *ſeximus*.

ἢ ᾧ ἐνδέχεται αὐτὸ ὑπάρχειν· τὸ γὰρ καθ' οὗ τὸ β, τὸ α ἐνδέχεσθαι, πότερον σημαίνει θάτερον, ἢ καθ' οὗ λέγεται τὸ β, ἢ καθ' οὗ ἐνδέχεται λέγεσθαι· τὸ δὲ καθ' οὗ τὸ β, τὸ α ἐνδέχεσθαι, ἢ παντὶ τῷ β τὸ α ἐνδέχεσθαι, οὐδὲν διαφέρει· φανερὸν [οὖν] ὅτι διχῶς ἂν λέγοιτο τὸ α τῷ β παντὶ ἐνδέχεσθαι ὑπάρχειν) πρῶτον οὖν εἴπωμεν, εἰ καθ' οὗ τὸ γ τὸ β ἐνδέχεται, καὶ καθ' οὗ τὸ β τὸ α, πῖς ἔσται καὶ ποῖος συλλογισμός· οὕτω γὰρ αἱ προτάσεις ἀμφότεραι λαμβάνονται ἐξ ὧν τὸ ἐνδέχεσθαι. ὅταν δὲ καθ' οὗ τὸ β ὑπάρχει, τὸ α ἐνδέχηται· ἡ μὲν, ὑπάρχουσα· ἡ δ', ἐνδεχομένη [δεῖν.] ὥστε δυοῖν τοῖν ὁμοιοσχημόνων[a] ἀρκτέον, καθάπερ καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις.

a Id eſt, à ſyllogiſmis quorum vtræque propoſitiones ſunt figura ſimiles, qa vtræque ſunt cõtingentes.

De ſyllogiſmis ex ambabus propoſitionibus contingentibus in prima figura[b],

Cap. XIV.

b Si maior propoſitio eſt particularis, modus eſt inutilis. Si maior eſt vniverſalis ſemper ſequitur concluſio contingens: ita vt ſi minor affirmet, ſyllogiſmus ſit perfectus: ſi neget, imperfectus.

1 ¶ *Modi vniverſales. Si vtraque propoſitio affirmet.* 2 *Si maior neget, minor affirmet.* 3 *Si maior affirmet, minor neget.* 4 *Si vtraque neget.* 5 *Epilogus.* 6 ¶ *Modi particulares. Si minor ſit particularis affirmans, & maior vniverſalis* 7 *affirmans,* 8 *vel negans.* 9 *Si maior vniverſaliter affirmet, minor in parte neget.* 10 *Si maior ſit particularis, minor vniverſalis.* 11 ¶ *Epilogus.* ¶ 12 *Hypotheoria, In qua ſignificatum contingens accipi debet.*

CVm igitur τὸ α accidit omni ζ, ac τὸ ζ omni γ: ſyllogiſmus erit perfectus, *quo colligetur* τὸ α accidere omni γ. hoc autem perſpicuum eſt ex definitione. nam omni accidere, ita accipiebatur.

Ὅταν οὖν τὸ α παντὶ τῷ ζ ἐνδέχηται, καὶ τὸ ζ παντὶ τῷ γ, συλλογισμὸς ἔσται τέλειος, ὅτι τὸ α παντὶ τῷ γ ἐνδέχεται ὑπάρχειν. τοῦτο δὲ φανερὸν ἐκ τοῦ ὁρισμοῦ· τὸ γὰρ ἐνδέχεσθαι παντὶ ὑπάρχειν, οὕτως ἐλήφθη.

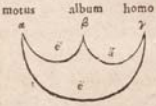

Barᵃ Contingit omne album moueri:
bāᵃ Contingit omnem hominem eſſe album: Ergo
rāᵃ Contingit omnem hominem moueri.

¶ Ὁμοίως

2 ¶ Ὁμοίως δὲ καὶ εἰ τὸ μὴ α ὑπάρχειν μηδενὶ τῷ β, τὸ δὲ β παντὶ τῷ γ, ὅτι τὸ α ὑπάρχειν μηδενὶ τῷ γ· τὸ γὰρ κατ' οὐ τὸ β ὑπάρχειν, τὸ α μὴ ὑπάρχειν, τοῦτο ἦν τὸ μηδὲν ὑπολείπειν τῶν ὑπὸ τὸ β ὑποκειμένων.

2 ¶ Itidémque si ℭ α accidit nulli β, ac τὸ ℭ *accidit* omni γ: *syllogismus erit quo colligetur* τὸ α accidere nulli γ. nam cui τὸ ℭ accidit, *ei* τὸ α non accidere, hoc erat nihil relinquere ex iis contingentibus quæ sunt sub ℭ.

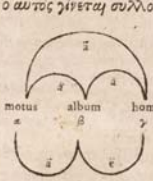

cē Contingit nullum album moueri:
iā Contingit omnem hominem esse album: Ergo
rēnt Contingit nullum hominem moueri.

3 ¶ Ὅταν δὲ τὸ α παντὶ τῷ β ὑπάρχῃ, τὸ δὲ β ὑπάρχῃ μηδενὶ τῷ γ· ἀξιὰ μὲν τὴν εἰλημμένων θεωρίαν, οὐδὲν γίνεται συλλογισμός· ἀντιπαρείσης δὲ τῆς β γ κατὰ τὸ ὑπάρχειν[a], γίνεται ὁ αὐτὸς ὥσπερ καὶ πρότερον[b]. ἐπεὶ γὰρ ὑπάρχειν τὸ β μηδενὶ τῷ γ ὑπάρχειν, ὑπάρχειν καὶ παντὶ ὑπάρχειν. τοῦτο γὰρ εἴρηται πρότερον[c]. ὥστε εἰ τὸ μὲν β παντὶ τῷ γ, τὸ δὲ α παντὶ τῷ β, πάλιν ὁ αὐτὸς γίνεται συλλογισμός.

3 ¶ Cùm autem τὸ α accidit omni ℭ, ac τὸ ℭ accidit nulli γ: ex propositionibus acceptis nullus syllogismus fit. sed conuersâ *propositione* ℭ γ sicut contingens conuertitur[a], fit idem *syllogismus* qui & antea[b] *factus est*. cùm enim contingat τὸ ℭ nulli γ inesse, contingit etiam omni inesse: hoc enim antea[c] dictum est. quare cùm τὸ ℭ *accidat* omni γ, ac τὸ α omni ℭ: rursus fit idem syllogismus.

a Id est, si minor propositio ex negante fiat affirmante.
b Part. 1.
c Cap. præced. part. 3.

ā Contingit omne album moueri:
ē Contingit nullum hominē esse albū:
Bārbara Contingit omne album moueri:
iā Cōtingit omnē hominem esse albū: Ergo
rā Contingit omnem hominē moueri.

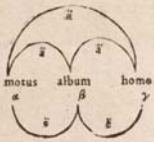
4 ¶ Ὁμοίως δὲ καὶ εἰ πρὸς ἀμφοτέρας τὰς προτάσεις ἡ ἀποφασις τεθείη μετὰ τοῦ ὑπάρχειν. λέγω δέ, οἷον εἰ τὸ μὴ α ὑπάρχει μηδενὶ τῷ β, καὶ τὸ β μηδενὶ τῷ γ· ἀξιὰ μὲν γὰρ τὴν εἰλημμένων θεωρίαν,

4 ¶ Similis ratio est, si ambabus propositionibus adiiciatur negatio *vna* cum *verbo* accidere *vel cōtingere*. vt si τὸ α accidit nulli ℭ, ac τὸ ℭ nulli γ. nā ex propositionibus acceptis

nullus ſyllogiſmus ſit, ſed propoſitionib[b] cõuerſis rurſus erit idem ſyllogiſmus qui & priùs[a] factus eſt.

a Part. 1.

οὐδὲ γίνεται συλλογισμός· ἀπιστρεφομένων δὲ, πάλιν ὁ αὐτὸς ἔσται, ὥσπερ καὶ πρότερον[a].

ē Contingit nullum album moueri: —— Bär Contingit omne album moueri:

ā Contingit nullũ hominem eſſe albũ. —— bā Contingit omnem hominẽ eſſe albũ
Ergo
rā Contingit omnem hominem moueri.

Poteſt etiam reduci ad Celarent, ſola minori propoſitione conuerſa, hunc in modum:

ē Contingit nullum album moueri: —— cē Contingit nullum album moueri:

ā Contingit nullũ hominem eſſe albũ: —— lā Contingit omnẽ hominẽ eſſe album
Ergo
rēm Contingit nullum hominem moueri.

¶Perſpicuum igitur *eſt*, negatione adiũcta minori extremo, vel ambabus propoſitionibus, aut non fieri ſyllogiſmum: aut fieri quidem, ſed non perfectũ: quia neceſſitas *conſecutionis* perficitur per conuerſionem.

¶Φανερὸν οὖν ὅτι τῆς ἀποφάσεως πυθμένης πρὸς τὸ ἐλάττον ἄκρον, ἢ πρὸς ἀμφοτέρας τὰς προτάσεις, ἢ οὐ γίνεται συλλογισμός, ἢ γίνεται μὲν, ἀλλ' οὐ τέλειος· ἐπιγὰρ τῆς ἀντιστροφῆς περαίνεται τὸ ἀναγκαῖον.

¶Quòd ſi propoſitionum altera vniuerſalis, altera in parte ſumatur, ita vt maior ſit vniuerſalis adiũcta minori extremo, vel ambabus propoſitionibus, aut non fieri ſyllogiſmum: aut fieri quidem, ſed non perfectũ: quia neceſſitas *conſecutionis* perficitur per conuerſionem.

¶Ἐὰν δ' ἡ μὲν, καθόλου τῶν προτάσεων, ἡ δ', ἐν μέρει λαφθῇ, πρὸς μὲν τὸ μεῖζον ἄκρον καθόλου[b], συλλογισμὸς ἔσται τέλειος. ¶Εἰ γὰρ τὸ α παντὶ τῷ β ἐνδέχεται, τὸ δὲ β τινὶ τοῦ γ, τὸ α τινὶ τοῦ γ ἐνδέχεται. τὸ δὲ φανερὸν ἐκ τοῦ ὁρισμοῦ τὸ παντὶ ἐνδέχεσθαι.

b Sup. & minor affirmans.

¶Nam ſi τὸ α accidit omni β, & τὸ β alicui γ: *certè* τὸ α accidit alicui γ. hoc autem manifeſtum eſt ex definitione *qua expoſitum eſt quid ſit* omni accidere.

Dā Contingit omne album moueri:

rī Contingit aliquem hominem eſſe album: Ergo

ī Contingit aliquem hominem moueri.

¶Rurſus ſi τὸ α accidit nulli β, & τὸ β cuidam γ ineſſe contingit: neceſſe eſt contingere τῷ α

¶Πάλιν, εἰ τὸ α ἐνδέχεται μηδενὶ τῷ β, τὸ δὲ β τινὶ τοῦ γ ἐνδέχεται ὑπάρχειν, ἀνάγκη τὸ α ἐνδέχεσθαι τινὶ

τινὶ τοῦ γ μὴ ὑπάρχειν. Διὸ δείξις οὐ γίνεται.

cuidam γ nõ inesse. demonstratio autem est eadem[a].

a Id est, huius syllogismi vis cõstare ex definitione qua expositum fuit quid sit Contingere nulli inesse.

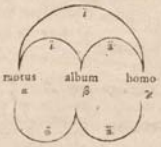
Fē Contingit nullum album moueri:
ri Contingit quendam hominem esse album: Ergo
ō Contingit quendam hominem non moueri.

9 Ἐὰν δὲ στερητικὴ ληφθῇ ἡ ἐν μέρει προτασις, ἡ δὲ καθόλου, καταφατικὴ, τῇ δὲ θέσει ὁμοίως ἔχωσιν[b]· οἷον, τὸ μὲν α παντὶ τοῦ β ἐνδέχηται, τὸ δὲ β τινὶ τοῦ γ ἐνδέχηται, μὴ ὑπάρχειν· ὅτε μὲν οὖν τῶν εἰλημμένων προτάσεων οὐ γίνεται φανερὸς συλλογισμός· ἀντιστραφείσης δὲ τῆς ἐν μέρει, καὶ τεθέντος τὸ β τινὶ τοῦ γ ἐνδέχεσθαι ὑπάρχειν, τὸ αὐτὸ ἔσται συμπέρασμα, ὅ καὶ πρότερον, καθάπερ ἐν τοῖς ἄνω ἀρχῆς[c].

9 ¶Sin autem propositio priuatiua accipiatur in parte, vniuersalis autem propositio *sumatur* affirmatiua, & eundem situm retineant[b]: verbi gratia τὸ α accidat omni γ, contingátque τῷ β cuidam γ non inesse: ex propositionibus quidem acceptis non fit euidẽs syllogismus: conuersa autem *propositione* particulari, ita vt ponatur τῷ β cuidam γ inesse contingere, erit eadem conclusio, quæ prius, quemadmodum in prioribus[c] *syllogismis fecimus.*

b Ita vt maior sit vniuersalis, & minor particularis.

c Id est, vniuersalibus imperfectis, de quibus in part. 3. & 4. dictum fuit.

ē Contingit omne album moueri: ——— Dī Contingit omne album moueri:
ō Contingit quendam hominem non esse album. ——— ri Cõtingit quẽdã hominẽ esse albũ: Ergo
ī Contingit quendam hominem moueri.

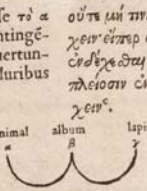
10 Ἐὰν δὲ ἡ στερητικὸ μεῖζον ἄκρον ἐν μέρει ληφθῇ, ἡ δὲ στερητικὸ ἔλαττον καθόλου, ἐάν τε ἀμφότεραι καταφατικαὶ τῷ σχήματι ὦσιν, ἐάν τε στερητικαὶ, ἐάν τε μὴ ὁμοιοσχήμονες, ἐάν τε ἀμφότεραι ἀδιόριστοι, ἢ κατὰ μέρος, οὐδαμῶς ἔσται συλλογισμός· ὅταν γὰρ κωλύῃ τὸ β ὑπερτείνειν τὸ α[d], ὃ μὴ κατηγορεῖσθαι ἐπ' ἴσων ὧν ὑπερτείνει τὸ β τῷ α, εἰλήφθω τὸ γ· τούτῳ δὲ ὅτε παντὶ, ὅτε μηδενὶ, ὅτε τινὶ,

10 ¶Si verò maior propositio accipiatur particularis, minor autem vniuersalis: siue ambæ affirmatiuæ ponantur, siue priuatiuæ, siue figurâ absimiles sint: & siue ambæ sint indefinitæ, siue particulares: nullo modo erit syllogismus. Nihil enim vetat τὸ β excedere τὸ α[d], nec attribui æqualiter. *id* autem quo τὸ β excedit τὸ α, sit τὸ γ. huic igitur nec omni, nec nulli, neq; cuidã,

d Id est, latiùs patere quàm τὸ α, & pluribus attribui: vt album non tantùm de animali, sed etiã de aliis dicitur, vt de lapide, & nive.

neque non cuidam inesse τὸ α contingit[a]. siquidem contingentes propositiones conuertuntur[b]: & contingit τὸ β pluribus inesse quàm τὸ α[c].

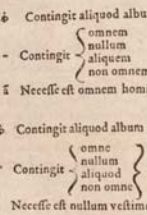
οὔτε μή τινι ἐνδέχεται [a] τὸ α ὑπάρχειν εἴπερ ἀντιστρέφουσιν [b] αἱ κατὰ τὸ ἐνδέχεσθαι φερτάσεις, καὶ τὸ β πλείοσιν ἐνδέχεται, ἢ τὸ α ὑπάρχειν [c].

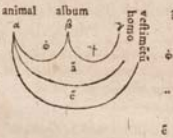

a Quis necessario non inest. necessarium autẽ à contingenti distinguitur.
b Id est, quod cõtingit inesse, cõtingit etiam nõ inesse: & retrò, quod contingit non inesse, cõtingit etiam inesse. quæ conuersio non habet locũ in necessario.
cum igitur conclusio sit necessaria, nullo modo potest esse cõtingens.
c Adeo vt cuidam, cui τὸ β accidit, necessariò τὸ α non insit: vt lapidi, cui albũ accidit, necessariò animal non inest.

Hoc ex terminis quoque perspicuum *est*. cùm enim propositiones ita *se* habent: primum vltimo & nulli, & omni necessariò inest. Termini communes omnium [d] *sint hi*: *Conclusionis*, necessariò inesse, animal, albũ, homo. *Conclusionis*, non posse inesse, animal, album, vestimentum.

Ἔτι δὲ κἂν τὸν ὅρον φανερὸν οὕτω γὰρ ἐχουσῶν τῶν προτάσεων, τὸ πρῶτον τῷ ἐσχάτῳ καὶ οὐδενὶ ἐνδέχεται, καὶ παντὶ ὑπάρχειν ἀναγκαῖον. ὅροι δὲ κοινοὶ πάντων [d], τὸ μὲν ὑπάρχειν ἐξ ἀνάγκης, ζῷον, λευκόν, ἄνθρωπος· τὸ δὲ μὴ ἐνδέχεσθαι, ζῷον, λευκόν, ἱμάτιον.

d Sub horũ syllogismorum, in quibus maior propositio est particularis vel indefinita.
† Propositio ℘ est contingens. ac nihil refert vtrũm accipiatur vniuersalis an particularis vel indefinita: nec verũm affirmans, an negãs.

Perspicuum igitur est, cùm termini hoc modo *se* habent, nullum fieri syllogismum. nam omnis syllogismus colligit aut inesse, aut necessariò inesse, aut contingere inesse. quòd autem *hic syllogismus* nec inesse nec necessariò inesse colligat, *ex eo* apparet, quòd affirmatiuam conclusionem tollit priuatiua, & priuatiuam affirmatiua. restat igitur, vt colligat contingere inesse. sed hoc *est* impossibile: quippe ostensum est, cùm termini ita *se* habent, & omni & nulli postremo primum necessario inesse.

Φανερὸν οὖν ὅτι τοῦτον τὸν τρόπον ἐχόντων τῶν ὅρων, οὐδὲν γίνεται συλλογισμός. ἢ γὰρ τὸ ὑπάρχειν, ἢ τὸ ἐξ ἀνάγκης, ἢ τὸ ἐνδέχεσθαι, πᾶς ὅστι συλλογισμός. τὸ μὲν οὖν ὑπάρχειν, ὅτι τὸ ἀναλλαίῳ, φανερὸν ὅτι οὐκ ἔστιν· ὁ μὲν γὰρ καταφατικὸς, ἀναιρεῖται τῷ στερητικῷ· ὁ δὲ στερητικὸς τῷ καταφατικῷ. λείπεται δὲ, τὸ ἐνδέχεσθαι εἶναι· τοῦτο δὲ ἀδύνατον· δέδεικται γὰρ, ὅτι οὕτως ἐχόντων τῶν ὅρων καὶ παντὶ τῷ ἐσχάτῳ τὸ πρῶτον ἀνάγκη

κη, καὶ οὐδενὶ ἐνδέχεσθαι ὑπάρχειν. ὥστ' οὐκ ἂν εἴη τὸ ἐνδέχεσθαι συλλογισμός· τὸ δὲ ἀναγκαῖον οὐκ ἐνδέχεσθαι μὴ ὑπάρχειν. ¶ Φανερὸν οὖν ὅτι καθόλου τῶν ὅρων ὄντων ἐν ταῖς ἐνδεχομέναις προτάσεσιν, ἀεὶ γίνεται συλλογισμὸς ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι, καὶ καταφατικῶν, καὶ στερητικῶν ὄντων· πλὴν καταφατικῶν μὲν ὄντων, τέλειος· στερητικῶν δὲ, ἀτελής. ¶ Δεῖ δὲ τὸ ἐνδέχεσθαι λαμβάνειν, μὴ ἐν τοῖς ἀναγκαίοις, ἀλλὰ κατὰ τὸν εἰρημένον[a] διορισμόν. ἐνίοτε δὲ λανθάνει τὸ τοιοῦτον.

fariò ineſſe. ergo cõtingere *ineſſe* non colligitur hoc ſyllogiſmo: quia quod eſt neceſſarium, u non eſt contingens. ¶ Perſpicuum igitur eſt, cùm termini vniuerſaliter accipiuntur in propoſitionibus contingentibus, ſemper fieri ſyllogiſmum in prima figura, ſiue ſint attributiui ſiue priuatiui. verùm ſi attributiui ſint, *ſyllogiſmus eſt* perfectus. 12 ſi priuatiui, imperfectus. ¶ Sed opus eſt vt contingere accipiatur non in *propoſitionibus* neceſſariis, ſed ſecundum dictam[a] definitionem. hoc autem interdum latet.

a Cap. præced. part. 2.

De ſyllogiſmis ex altera propoſitione pura & altera contingente, in prima figura[b],

b Cùm maior propoſitio eſt particularis, vel minor eſt pura negans: nihil concluditur. Cùm maior eſt vniuerſalis contingẽs, & minor pura affirmans ſyllogiſmus eſt perfectus, & de cõtingenti proprié dicto. Cùm minor eſt contingens, & maior eſt vniuerſalis pura: ſyllogiſmus eſt perfectus. qui quidem, ſi maior affirmet, eſt de contingenti proprié dicto: ſi neget, de contingenti quod accipitur pro non neceſſario.

CAP. XV.

1 ¶¶ *De ſyllogiſmis vniuerſalibus.* 2 ¶ *Si minor propoſitio pura affirmet, & maior contingens affirmet,* 3 *vel neget:* 4 *ſyllogiſmos eſſe perfectos.* 5 ¶ *Si minor propoſitio contingens affirmet, ſyllogiſmos eſſe imperfectos.* 6 *Protheoria prima, ſi antecedens eſt poſſibile, etiam conſequens eſſe poſſibile.* 7 *Expoſitio, quomodo accipi debet poſſibile & impoſſibile:* 8 *nec non antecedẽs & conſequens.* 9 *Protheoria altera, Ex falſa hypotheſi ſequi falſum concluſionem, non impoſſibilem.* 10 *Si minor propoſitio contingens affirmet, & maior puré affirmet* 11 *abſolutè & ſimpliciter non ratione certi temporis,* 12 *vel neget:* 13 *de quo contingenti concluſio colligatur.* 14 ¶ *Si minor propoſitio cõtingens neget, & minor pura affirmet,* 15 *vel neget.* 16 ¶ *Si minor propoſitio pura neget, & maior contingens affirmet vel neget.* 17 ¶ *Epilogus.* 18 ¶¶ *De ſyllogiſmis particularibus. Si minor ſit vniuerſalis contingens, & minor particularis pura affirmet.* 19 *Si maior ſit vniuerſalis pura, & minor contingens.* 20 *Si maior ſit particularis.* 21 *Epilogus.*

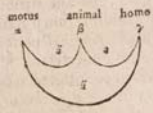
1 Ἐὰν δὲ ἡ μὲν, ὑπάρχειν· ἡ δὲ, ἐνδέχεσθαι λαμβάνηται, τῶν προτάσεων· ὅταν μὲν ἡ πρὸς τὸ μεῖζον ἄκρον, ἐνδέχεσθαι· σημαίνη· τελείους τε πάντες ἔσονται οἱ συλλογισμοὶ, καὶ τὸ ἐνδέχεσθαι κατὰ τὸν εἰρημένον διορισμόν· ὅταν δὲ ἡ πρὸς τὸ ἔλαττον, ἀτελεῖς τε πάντες, καὶ οἱ στερητικοὶ τῷ συλλογισμῶν τὸ κατὰ τὸν διορισμὸν ἐνδεχόμενον, ἀλλὰ τὸ μηδενὶ ἢ μὴ παντὶ εἶς ἀνάγκης ὑπάρχειν· εἰ δὲ μηδενὶ ἢ μὴ παντὶ εἶς ἀνάγκης, ἐνδέχεσθαι φαμὲν καὶ μηδενὶ καὶ μὴ

SI verò altera propoſitio pura, altera contingẽs accipiatur: cùm ea quæ continet maius extremum, contingere ſignificat: omnes ſyllogiſmi erunt perfecti, & de contingenti ſecundum dictã definitionem *accepto*. cùm autem propoſitio in qua eſt minus extremum, *contingere ſignificat*: omnes erunt imperfecti: & priuatiui ſyllogiſmi non erunt de contingẽti ſecundum *dictam* definitionem *accepto*, ſed de eo quod nulli, aut non omni neceſſariò ineſt. nam ſi nulli aut non omni neceſſariò *ineſt*, accidere dicimus vt nulli aut non

omni insit. ¶ Accidat enim ℂ α omni β, ac ℂ β ponatur ineſſe omni γ. quoniam igitur τὸ γ eſt ſub β, omni autem β accidit τὸ α: perſpicuum eſt, etiam omni γ accidere τὸ α. fit igitur perfectus ſyllogiſmus.

παντὶ ὑπάρχειν. ¶ Ἐνδέχεσθω δὴ τὸ α παντὶ τῷ β, τὸ δὲ β παντὶ τῷ γ κεῖσθω ὑπάρχειν ἐπεὶ οὖν ὑπόκειται τὸ β ὅτῳ τὸ γ, τῷ δὲ β παντὶ ἐνδέχεται τὸ α, φανερὸν ὅτι καὶ τῷ γ παντὶ ἐνδέχεται τὸ α. γίνεται δὴ τέλειος συλλογισμός.

a Syllogiſmus perfectus ex maiore propoſitione pura, & minore contingente: vnius falſo affirmantibus.

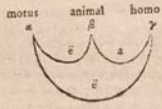

Barr Contingit omne animal moueri:
ba Omnis homo eſt animal: Ergo
rr̄ Contingit omnem hominem moueri.

b Syllogiſmus perfectus ex maiore cōtingente negante & minore pura affirmante vnuer ſalibus.

¶ Similiter b ſi propoſitio α β ſit priuatiua, *propoſitio* autem β γ affirmatiua, & *propoſitio* α β contingens, *propoſitio* verò β γ pura accipiatur: perfectus erit ſyllogiſmus, *quo colligetur* accidere vt τὸ α nulli γ inſit.

¶ Ὁμοίως δὲ καὶ στερητικῆς οὔσης τῆς α β προτάσεως, τῆς δὲ β γ καταφατικῆς, καὶ τῆς μὲν α β ἐνδεχέσθαι, τῆς δὲ β γ ὑπάρχειν λαμβανομένης, τέλειος ἔσται συλλογισμὸς, ὅτι τὸ α ἐνδέχεται μηδενὶ τῷ γ ὑπάρχειν.

cē Contingit nullum animal moueri:
la Omnis homo eſt animal: Ergo
rēnt Contingit nullum hominem moueri.

¶ Perſpicuum igitur eſt, perfectos ſyllogiſmos fieri cùm minor propoſitio accipitur pura, *& maior contingens*. ¶ Cùm autem contrario modo *res* habet, ſyllogiſmos fore, oſtendendum *eſt* per *deductionem ad* impoſſibile. ſimúlque conſtabit *eſſe ſyllogiſmos* imperfectos: quia demonſtratio *non fit* ex propoſitionibus *initio* acceptis. ¶ Primùm autem explicandũ *eſt*. ſi cùm eſt ℂ α, neceſſe *eſt* eſſe τὸ β· *pariter* etiam cùm τὸ α eſt poſſibile, τὸ β eſſe poſſibile: *idque* neceſſariò. Sit enim rebus ita *ſe* habentibus, vbi τὸ α, poſſibile: vbi τὸ β, impoſſibile. Si igitur poſſibile, quando poſſibile eſt, fiet: at *certè* impoſſibile, quia eſt impoſſibile, non fiet. quòd ſi ſimul τὸ α eſt poſſibile, & τὸ β ἀδύ-

¶ Ὅτι μὲν οὖν τὸ ὑπάρχειν τῷ μέσῳ πρὸς τὸ ἔλαττον ἀκεραίῳ πλείοσι γίνονται οἱ συλλογισμοὶ φανερόν. ¶ Ὅτι δὲ ἐναντίως ἐχόντων γίνονται συλλογισμοὶ, δῆλα τὰ ἀδύνατα τὸν δεικτέον· ἅμα δὲ ἔσται δῆλον, καὶ ὅτι ἀτελεῖς· ἡ γὰρ δεῖξις οὐκ ἐκ τῶν εἰλημμένων προτάσεων.

¶ Πρῶτον δὲ λεκτέον, ὅτι εἰ τὸ α τῷ παντὶ τοῦ β ἐνδέχεται, καὶ τὸ β τῷ παντὶ τοῦ γ ἐνδέχεται τὸ α, δυνατὸν ἔσται τὸ β ὄντος τοῦ α, δυνατὸν εἶναι τὸ γ. ἔστω γὰρ οὕτως ἐχόντων, τὸ μὲν ἐφ' ᾧ τὸ α, δυνατόν· τὸ δὲ ἐφ' ᾧ τὸ β, ἀδύνατον. εἰ οὖν τὸ μὲν δυνατὸν ὅτε δυνατὸν ἦν, γένοιτο ἄν· τὸ δὲ ἀδύνατον, ὅτι ἀδύνατον, οὐκ ἄν γένοιτο. ἅμα δὲ εἰ τὸ α δυνατὸν γίνεσθαι τῷ

β ἀδύνατον, ἐνδέχοιτο αὖ τὸ α γενέσθαι αὖθις τῷ β. εἰ δὲ γίγνεσθαι καὶ ἔστι· τὸ δὲ γενόμενον, ὅτε γέγονεν, ἔστι.

7 ¶ Δεῖ δὲ λαμβάνειν μὴ μόνον ἐν τῇ γενέσει τὸ δυνατὸν [a] καὶ ἀδύνατον, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ ἀληθεύεσθαι, καὶ ἐν τῷ ὑπάρχειν, καὶ ὁσαχῶς ἄλλως λέγεται τὸ δυνατόν· ἐν ἅπασι γὰρ ὁμοίως ἔξει. ¶ Ἐπὶ ὄντος τοῦ α τὸ β ἔσται), οὐχ ὡς ἑνός τινος ὄντος τοῦ α τοῦ β ἔσαι, δεῖ ὑπολαμβάνειν· οὐ γάρ ἐστιν οὐδὲν οὕτως ἐξ ἀνάγκης ἑνός τινος ὄντος, ἀλλὰ δυοῖν ἐλαχίστοιν. οἷον ὅταν αἱ προτάσεις ὦσιν ἔχωσιν ὡς ἐλέχθη κατὰ τὸν συλλογισμόν. εἰ γὰρ τὸ γ κατὰ τοῦ δ, τὸ δὲ δ κατὰ τοῦ ζ, καὶ τὸ γ κατὰ τοῦ ζ ἐξ ἀνάγκης. καὶ εἰ δυνατὸν δ ὑπάρχειν, καὶ τὸ συμπέρασμα ἔσαι δυνατόν. ὥσπερ οὖν εἰ τις θείη, τὸ μὲν α τὰς πρώτας, τὸ δὲ β τὸ συμπέρασμα· συμβαίνοι ἂν οὐ μόνον ἀναγκαῖον τὸ α ὄντος, ἅμα καὶ τὸ β ἔσαι) ἀναγκαῖον· ἀλλὰ καὶ δυνατοῦ, δυνατόν.

β imposſibile: contingit fieri τὸ α ſine β. & ſi fieri, etiã eſſe: quod enim eſt factum, quando eſt factũ, eſt. 7 ¶ Poſſibile[a] autẽ & impoſſibile accipere oportet, non ſolùm quod fieri poteſt, ſed etiam quod verè dicitur, & quod *alitu* eſt, & quotcũque aliis modis dicitur poſſibile. omnium 8 enim ſimilis ratio eſt. ¶ Præterea *quod dicimus*, cùm eſt τὸ α, eſſe τὸ β, non *ita* accipere oportet, quaſi cùm vnum quiddam ſit, *nempe* τὸ α, τὸ β futurum ſit. quia nihil neceſſariò colligitur *ex eo* quòd vnum quiddã ſit, ſed *quòd* duo minimùm *ſint*: vt cùm propoſitiones eo quo diximus modo ſe habent in ſyllogiſmo. nam ſi τὸ γ *dicitur* de δ, ac τὸ δ de ζ, etiam τὸ γ de ζ *dicetur* neceſſariò. & ſi vtraque *propoſitio eſt* poſſibilis, etiam concluſio erit poſſibilis. tamquàm igitur ſi quis ponat τὸ α propoſitiones, τὸ β concluſionem: non ſolùm ſit, vt cùm τὸ α ſit neceſſariũ, ſimul etiam τὸ β ſit neceſſarium: ſed etiam cùm *illud ſit* poſſibile, *hoc ſit* poſſibile.

a Poſſibile dicitur vel quod poteſt eſſe cùm nõ ſit, vel quod eſt, vel quod neceſſariò eſt. in prima ſignificatione ab Ariſtotele vocatur ἐνδεχόμενον, in ſecũda ὑπάρχον, in tertia ἀναγκαῖον. atque in his omnibus locũ habet regula ſuprà ſcripta. nam ſi antecedens poteſt eſſe, conſequens poteſt eſſe. ſi antecedens eſt, etiam conſequens eſt. ſi neceſſe eſt antecedere eſſe, neceſſe eſt conſequens eſſe.

Motus attribuitur albo. & album homini. α β γ

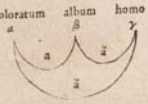
9 ¶ Τούτου δὲ διορισθέντος, φανερὸν ὅτι ψεύδους ὑποτεθέντος καὶ μὴ ἀδυνάτου, καὶ τὸ συμβαῖνον ψεῦδος ἔσαι τῇ ὑποθέσει ψεῦδος ἔσαι καὶ οὐκ ἀδύνατον. οἷον εἰ τὸ α, ψεῦδος μὲν ἔστι, μὴ μὲν τοι ἀδύνατον ὄντος δὲ τοῦ α, τὸ β ἔστι· καὶ τὸ β ἔσαι ψεῦδος μὲν, οὐ μὲν τοί γε ἀδύνατον. ἐπεὶ γὰρ δέδεικται ὅτι εἰ τοῦ α ὄντος, ἔστι τὸ β· καὶ δυνατοῦ ὄντος τοῦ α, ἔσαι τὸ β δυνατόν· ὑπόκειται δὲ τὸ α δυνατὸν εἶ)· καὶ τὸ β ἄρα ἔσαι δυνατόν· εἰ γὰρ ἀδύνατον, ἅμα δυνατὸν ἔσαι τὸ αὐτὸ καὶ ἀδύνατον. ¶ Διωρισμένων δὲ τούτων, τὸ

β. Ergo motus attribuitur homini.

9 ¶ Hoc autem oſtenſo, conſtat, ſi falſa nec impoſsibilis ſit hypotheſis, etiam id falſum nec impoſsibile fore, quod propter hypotheſin accidit. at ſi τὸ α eſt falſum, non tamen impoſsibile; cùm autem τὸ α eſt, etiam τὸ β eſt: *certè* etiam τὸ β erit falſum, non tamẽ impoſsibile. oſtenſum eſt enim, ſi cùm eſt τὸ α, eſt τὸ β, etiam cùm poſsibile eſt τὸ α, poſsibile fore τὸ β. ac ſuppoſitum eſt, τὸ α eſſe poſsibile. quare etiam τὸ β erit poſsibile: quia ſi *ſit* impoſsibile: idem ſimul erit poſsibile & impoſsibile. ¶ His definitis,

τὸ α insit omni β, ac τὸ β accidat omni γ. necesse igitur *est*, vt omni γ τὸ α inesse contingat.

ὑπαρχέτω τὸ α παντὶ τῷ β, τὸ δὲ β παντὶ τῷ γ· ἐνδεχέσθω. ἀναγκη δὴ παντὶ τῷ γ τὸ α ἐνδέχεσθαι ὑπάρχειν.

Bar Omne album est coloratum:
bā Contingit omnem hominem esse album: Ergo
rā Contingit omnem hominem esse coloratum.

Fac enim non contingere. ac τὸ β omni γ ponatur inesse. hoc autem falsum quidem *est*, non tamen impossibile. Si igitur τὸ α non accidit omni γ[a], ac τὸ β inest omni γ: τὸ α non omni β accidit[b]. fit enim syllogismus in tertia figura[c]. atqui supponebatur omni inesse contingere. necesse igitur *est*, vt τὸ α accidat omni γ. supposito enim eo quod falsum, non impossibile est[d]: quod[e] *inde* accidit, est impossibile.

Μὴ γὰρ ἐνδεχέσθω· τὸ δὲ β παντὶ τῷ γ κείσθω ὑπάρχον· τοῦτο δ' ψεῦδος μὲν, ἀδύνατον μέντοι ἀδύνατον. εἰ οὖν τὸ μὴ α μὴ ἐνδέχεσθαι παντὶ τῷ γ, τὸ δὲ β παντὶ ὑπάρχει τῷ γ, τὸ α οὐ παντὶ τῷ β ἐνδέχεται· γίνεται γὰρ συλλογισμὸς διὰ τοῦ τρίτου σχήματος. ἀλλ' ὑπέκειτο παντὶ ἐνδέχεσθαι ὑπάρχειν. ἀνάγκη ἄρα τὸ α παντὶ τῷ γ ἐνδέχεσθαι· ψεῦδος γὰρ ὑποτεθέντος μὴ οὐκ ἀδύνατόν, τὸ συμβαῖνον ὄζιν ἀδύνατον.

a Hæc propositio idem valet, quod, necesse est aliquod γ non esse α.

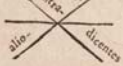
b Id est τὸ α non omni ε inest. hæc enim conclusio sequitur ex dictis propositionibus. & si accidere proprie accipiatur pro eo quod non inest sed inesse potest: hæc cõclusio nõ erit impossibi. li sinec repugnabit illi propositioni, omne β est α. itaque inane erit argumentũ Aristotelis.

c In quinto modo vtili, qui vocatur *Bocardo*, de quo dictum fuit c.11 part. 11.

d Id est, τὸ α nõ accidere omni β.

e Id est, non quod ne β esse α.

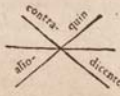
Brē Necesse est aliquod γ nõ esse:
ar Omne β est: Ergo
de Non omne β est α.

Bar Omne β est α:
bā Contingit omne γ esse β: Ergo
rā Contingit omne γ esse α.

Bar Omne album est coloratum:
bā Contingit omnem hominem esse album: Ergo
rā Contingit omnem hominẽ esse coloratum.

Brē Necesse est aliquem hominẽ non esse coloratum:
ar Omnis homo est albus: Ergo
de Non omne albũ est coloratũ.

Licet etiam in prima figura deducere ad impossibile, si ponamus τὸ β inesse τῷ γ. nam si τὸ β inest omni γ, ac τὸ α accidit omni β, etiam omni γ accidet τὸ α. verùm supponebatur non omni accidere.

Ἐγχωρεῖ δὲ καὶ διὰ τοῦ πρώτου σχήματος ποιήσαι τὸ ἀδύνατον, ὅταν τὸ β ὑπάρχειν· εἰ γὰρ τὸ β παντὶ τῷ γ ὑπάρχει, τὸ δὲ α παντὶ τῷ β ἐνδέχεται, καὶ τῷ γ παντὶ αὖ ἐνδέχοιτο τὸ α. ἀλλ' ὑπέκειτο μὴ παντὶ ἐνδέχεσθαι.

Bar Omne β est α:
bā Contingit omne γ esse β:
Non contingit omne γ esse α.

Bār Contingit omne β esse α:
bā Omne γ est β: Ergo
contradictio *rā* Contingit omne γ esse α.

Bar Omne album est coloratum.
bā Contingit omnem hominẽ esse album:
Non cõtingit omnẽ hominẽ esse coloratũ.

Bār Contingit omne album esse coloratũ.
bā Omnis homo est albus: Ergo
Cõtradictio *rā* Contingit omnẽ hominẽ esse coloratũ.

11 ¶ Δεῖ δὲ λαμβάνειν τὸ παντὶ ὑπάρχειν, μὴ κ᾽ χρόνον ὁρίσαντας, οἷον νυνί, ἢ ἐν τῷδε τῷ χρόνῳ, ἀλλ᾽ ἁπλῶς· ὅρᾳ γὰρ τοιούτων γε θεωρτέων καὶ τοὺς συλλογισμοὺς ποιοῦμεν. ἐπεὶ κατάγε τὸ νυνὶ λαμβανομένης τῆς θεωρτέσεως, οὐκ ἔσαι συλλογισμός· οὐδὲν γὰρ ἴσως κωλύει ποτὲ παντὶ κινουμένῳ ἄνθρωπον ὑπάρχειν. οἷον εἰ μηδὲν ἄλλο κινεῖται· τὸ δὲ κινούμενον ἐνδέχεται παντὶ ἵππῳ· ἀλλ᾽ ἄνθρωπος οὐδενὶ ἵππῳ ἐνδέχεται. ἔτι, ἔστω τὸ μὲν πρῶτον, ζῷον· τὸ δὲ μέσον, κινούμενον· τὸ δὲ ἔσχατον, ἄνθρωπος. αἱ μὲν οὖν θεωρτέσεις ὁμοίως ἔξουσι· τὸ δὲ συμπέρασμα, ἀναγκαῖον, οὐκ ἐνδεχόμενον. ὃς ἀνάγκης γὰρ ὁ ἄνθρωπος ζῷον.

11 ¶ Omni autem ineſſe, accipiendum eſt, non tempore definitum, vt nunc, aut hoc tempore, ſed ſimpliciter: quoniam ex huiuſcemodi propoſitionibus ſyllogiſmos conficimus[a]. cetero- qui propoſitione ſecundum *tem pus* præſens acceptâ, non erit ſyl logiſmus. nihil enim fortaſſe prohibet aliquando omni moto hominem ineſſe: nempe ſi nihil aliud moueatur. motum autem accidit omni equo. ſed homo nulli equo accidit. Præterea primus *terminus* ſit animal: medius, motum: poſtremus, homo. propoſitiones igitur ſimiliter habebunt. concluſio autem *erit* neceſſaria, non contingens. neceſſariò namque homo *eſt* animal.

a In ſcientiis accipiuntur propoſitiones quarum veritas vniuerſalis & perpetua eſt, vt Ariſtot. docebit lib. 2. poſt Analyt.

a Quodcumque mouetur, eſt homo:
a Contingit omnem equum moueri:
ē Neceſſe eſt, nullū equum eſſe hominē.

a Quodcumque mouetur eſt animal:
ā Contingit omnem hominem moueri:
ā Neceſſe eſt, omnē hominē eſſe animal.

Φανερὸν οὖν, ὅτι τὸ καθόλου λητέον ἁπλῶς, καὶ οὐ χρόνῳ διορίζοντας. 12 ¶ Πάλιν[b], ἔστω στερητικὴ ἡ θεωρτασις καθόλου ἡ α β, καὶ εἰλήφθω τὸ μὲν α μηδενὶ τῷ β ὑπάρχειν, τὸ δὲ β παντὶ ἐνδεχέσθω ὑπάρχειν τῷ γ· τούτων οὖν τεθέντων, ἀνάγκη τὸ α ἐνδέχεσθαι μηδενὶ τῷ γ ὑπάρχειν.

Conſtat igitur, vniuerſale accipiendum *eſſe* ſimpliciter, non tempore definitum. 12 ¶ Rurſus[b] propoſitio α β ſit priuatiua. ac ſumatur τὸ α nulli β ineſſe, & τὸ β accidere omni γ. his igitur poſitis, neceſſe eſt accidere vt τὸ α nulli γ inſit.

b Syllogiſmus imperfectus ex materie pura negante, & minore contingente affirmãte vniuerſalibus.

Cē Nullum nigrum eſt album:
Iā Contingit omnem hominē eſſe nigrū:
Ergo
rēm Contingit nullū hominem eſſe album.

Μὴ γὰρ ἐνδέχεσθω· τὸ δὲ β τῷ γ κείσθω ὑπάρχειν, καθάπερ πρότερον. ἀνάγκη δὴ τὸ α τινὶ τῷ β ὑπάρχειν· γίνεται γὰρ συλλογισμὸς διὰ τοῦ πρώτου σχήματος. τοῦτο δὲ ἀδύνατον.

Fac enim non accidere, ac τὸ β ponatur ineſſe τῷ γ, quemadmodum antea *factum fuit*. neceſſe igitur eſt τῷ α alicui β ineſſe. fit enim ſyllogiſmus in tertia figura. hoc autem eſt impoſſibile.

Quapropter accidet *vt* ℂ *α insit* nulli *γ*: quia falso *principio* nec impossibili posito, impossibile accidit.

Ὥστ' ἐνδέχοιτο ἂν τὸ α μηδενὶ τῷ γ· ψεύδους γὰρ ὑποτεθέντος καὶ ἀδυνάτου, ἀδύνατον συμβαίνει.

Cē Nullum β est α:
Iī Contingit omne γ esse β:
rēur ErgoCōtingit nullū γ esse α.

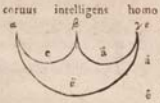
Brōc Necesse est aliquod γ esse α:
ar Omne γ est β:
do Ergo Aliquod β est α.

Cē Nullum nigrum est album:
Iī Contingit omnem hominem esse nigrum:
rēur Ergo Contingit nullum hominem esse album.

Brōc Necesse est aliquem hominem esse album:
ar Omnis homo est niger: Ergo
do Aliquod nigrum est album.

¶ Hic igitur syllogismus non est contingentis definiti, sed eius quod nulli necessariò *inest*. hæc enim est contradictio positæ hypotheseos: quia suppositum fuerat, necessariò τὸ α alicui γ inesse: syllogismus autem deducens ad impossibile, colligit contradictionem oppositam. Præterea ex terminis perspicuum est non esse conclusionem contingentem. sit enim vbi α, coruus: vbi ℂ, intelligens: vbi γ, homo. nulli igitur ℂ ℂ τὸ α ineſt: nulla enim res intelligens *est* coruus. & ℂ ℂ accidit omni γ: omni enim homini accidit vt intelligat. sed τὸ α necessariò *ineſt* nulli γ. ergo cōclusio non est necessaria.

¶ Οὔτ' οὖν ὁ συλλογισμὸς, οὐκ ἔστι τῶν ὡρισμένων ὑπὲρ ὧν ὁ ὁρισμὸν ἐδεξάμην, ἀλλὰ τὸ μηδενὶ ὑπάρχειν ἀνάγκης. αὕτη γὰρ ἔζευκται ἡ ἀντίφασις τῆς ὑπομενης ὑποθέσεως· ὑπετέθη γὰρ ὑπάρχειν ἀνάγκης τὸ α τινὶ τῷ γ. ὁ δὲ ἐξ ἀδυνάτου συλλογισμὸς, τὴν ἀντικειμένην ἔζευν ἀντίφασιν. ἔτι δὲ ℂ ℂ τῷ ὅρων φανερὸν, ὅτι οὐκ ἔστι τὸ συμπέρασμα ὡρισμένον. ἔστω γὰρ τὸ μὲν ἐφ' ᾧ τὸ α, κόραξ· τὸ δὲ ἐφ' ᾧ τὸ β, δεκτικὸν νοῦ· τὸ δὲ ἐφ' ᾧ τὸ γ, ἄνθρωπος. οὐδενὶ δὴ τῷ β τὸ α ὑπάρχει· ἐνδέχεται δὲ δεκτικὸν νοῦ κόρακι· τὸ δὲ β παντὶ τῷ γ· παντὶ γὰρ ἀνθρώπῳ ἐνδέχεται τὸ δεκτικὸν εἶναι. ἀλλὰ τὸ α ἐξ ἀνάγκης οὐδενὶ τῷ γ. οὐκ ἄρα τὸ συμπέρασμα ὡρισμένον.

ē Nullum intelligens est coruus.
ā Contingit omnem hominem intelligere:
ē Necesse est nullum hominem esse coruum.

Nō tamē semper est necessaria. sit. n. τὸ α, motū: τὸ ℂ, scientia: vbi γ, homo. igitur τὸ α nulli β ierit.

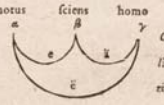
Ἀλλ' οὐσὶ' ἀναγκαῖον ἀεί· ἔστω γὰρ τὸ μὲν α, κινούμενον· τὸ δὲ β, ἐπιστήμη· τὸ δὲ ἐφ' ᾧ γ, ἄνθρωπος· τὸ μὲν οὖν α ἐνδέχεται τῷ β ὑπάρχειν.

Τοῦ

τὸ δὲ β παντὶ τῷ γ ἐνδέχεται, καὶ οὐκ ἔσαι τὸ συμπέρασμα ἀναγκαῖον· οὐ γὰρ ἀνάγκη μηδένα κινεῖσθαι ἄνθρωπον, ἀλλ' οὐκ ἀνάγκη τινά. δῆλον οὖν, ὅτι τὸ συμπέρασμά ἐστι τὸ μηδενὶ ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχειν. λητέον δ' οὐ βέλτιον[a] τοὺς ὅρους.

ac τὸ β accidit omni γ: nec erit conclusio necessaria: quia non *est* necesse nullum hominem moueri: sed non *est* necesse aliquem *mouere*. Constat igitur conclusionem esse de eo quod non necessariò ineſt. Terminos autem meliùs [a] accipere oportet.

a Id est pro termino, scientia, quiacceptus fuit in abstracto, accipiatur sciens, in cõcreto: quia ita scientia accidit homini, vt contingat hominem esse scientem, non esse scientiam.

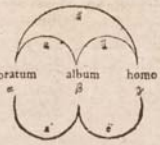

Ce Nulla res sciens, mouetur:
iā Contingit omnem hominem scire: Ergo
rēnat Contingit nullum hominem moueri. Id est,
Non est necesse aliquem hominem moueri.

14 ¶ Ἐὰν[b] δὲ τὸ στερητικὸν τεθῇ πρὸς τὸ ἐλαττον ἄκρον, ἐνδέχεται συμβαίνειν· οἷς αὐτῷ μὲν τῷ εἰλημμένων πρὸς τάσεων, οὐδεὶς ἔσαι συλλογισμός· μετὰ προφέσεως δὲ τῆς κατὰ τὸ ἐνδέχεσθαι πρὸς τάσεως, ἔσαι καθάπερ ἐν τοῖς πρότερον. ὑπαρχέτω γὰρ τὸ α παντὶ τῷ β, τὸ δὲ β ἐνδεχέσθω μηδενὶ τῷ γ. οὕτω μὲν οὖν ἐχόντων τῶν ὅρων, οὐδὲν ἔσαι ἀναγκαῖον. ἐὰν δὲ ἀντιστραφῇ τὸ β γ καὶ ληφθῇ τὸ β παντὶ τῷ γ ἐνδέχεσθαι, γίνεται συλλογισμὸς ὥσπερ πρότερον. ὁμοίως γὰρ ἔχουσιν οἱ ὅροι τῇ θέσει.

14 ¶ Quòd [b] si priuatio iungatur minori extremo & significet cõtingere: ex ipsis propositionibus acceptis nullus erit syllogismus. sed conuersa propositione contingente, erit syllogismus, quemadmodum in prioribus. Insit enim τὸ α omni β, & τὸ β accidat nulli γ. sic igitur terminis constitutis nihil necessariò colligetur. si verò conuertatur *propositio* β γ, & accipiatur τὸ β omni γ accidere, fit syllogismus vt antea. similem enim situm termini habent.

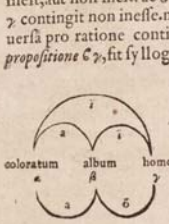
b *Syllogismus imperfectus ex maiore pura affirmante, & minore contingente negante vniuersaliter.*

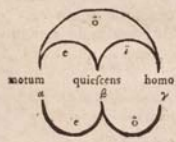
a Omne album est coloratum: —— *Bar* Omne album est coloratū:
ē Contingit nullum hominē esse album: —— *iā* Contingit omnem hominem esse albū: Ergo
rē Cõtingit omnē hominē esse coloratū.

gismus per conuersionẽ,cùm vniuersalis *propositio* iuncta maiori extremo, significat inesse aut non inesse; particularis autem, cùm sit priuatiua contingere accipit. Vt si ☉ α omni β ineſt,aut non ineſt: ac ☉ alicui γ contingit non inesse.nam conuersa pro ratione contingentis *propositione* ☉ γ, fit syllogismus.

σμὸς δι᾽ τῆς ἀντιπροφῆς, ☉ ὅταν ἡ μὲν καθόλου τεθεῖσα πρὸς τὸ ἄκρον μεῖζον σημαίνῃ τὸ ὑπάρχειν, ἡ μὴ ὑπάρχειν· ἡ δ᾽ ἐν μέρει, ταρτικὴ ἔσται, τὸ ἐνδέχεσθαι λαμβάνῃ· ἂν εἰ τὸ μὲν α παντὶ τῷ β ὑπάρχει, ἢ μὴ ὑπάρχει, τὸ δὲ β τινὶ τῷ γ ἐνδέχεται μὴ ὑπάρχειν· ἀντιπροφέποντος δὲ τοῦ β γ κατὰ τὸ ἐνδέχεσθαι, γίνεται συλλογισμός.

a Omne album eſt coloratum:
ō Contingit quendã hominẽ non esse album:
Da Omne album eſt coloratum:
Io. Contingit quendam hominẽ esse album:
I. Ergo Contingit quidam hominẽ esse coloratum:

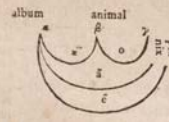

e Nullum quiescens mouetur:
ō Contingit aliquẽ hominem non quiescere.
Fe Nullum quiescẽs mouetur:
Io. Contingit aliquẽ hominem quiescere:
O Ergo Contingit aliquem hominẽ non moueri.

a *Modi inutiles ex maiore vniuersali contingente affirmante vel negante, & minore particulari pura assumpta.*

¶ Cùm[a] autem propositio particularis accipit non ineſſe,non erit syllogiſmus. Termini conclusionis affirmantis, album, animal, nix. negantis, album, animal, pix. nam ab indefinito sumenda *est* demonstratio.

20 ¶ Ὅταν[a] δὲ τὸ μὴ ὑπάρχον λαμβάνῃ ἡ κατὰ μέρος τεθεῖσα πρότασις, οὐκ ἔσται συλλογισμός. ὅροι τὸ μὲν ὑπάρχειν, λευκόν, ζῷον, χιών. τὸ δὲ μὴ ὑπάρχειν, λευκόν, ζῷον, πίττα. δεῖ γὰρ τὸ ἀδιορίστου λαμβάνειν τὸν ὑπόδειξιν.

π Animal { omne / nulli } eſt album.
o Quædam nix non eſt animal:
ā Neceſſe eſt omnem niuem esse albam.

π Animal { omne / nulli } eſt album.
o Quædam pix non eſt animal:
c̄ Neceſſe eſt nullam picem esse albam.

b *Modi inutiles ex maiore particulari.*

¶ Quòd[b] si vniuersale iungatur minori extremo, particulare maiori: siue priuatiuum siue affirmatiuum, siue contingens siue purum vtrumuis *accipiatur*, nullo modo erit syllogiſmus.

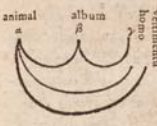
1 ¶ Ἐὰν[b] δὲ τὸ μὲν καθόλου πρὸς τὸ ἔλαττον ἄκρον, τὸ δὲ κατὰ μέρει πρὸς τὸ μεῖζον· ἐάν τε στερητικὸν, ἐάν τε καταφατικὸν, ἐάν τε ἐνδεχόμενον, ἐάν τε ὑπάρχον ὁποτερονοῦν· οὐδαμῶς ἔσται συλλογισμός.

οὐδὲ

Οὐδ' ὅταν ἐν μέρει ἢ ἀδιόριστοι πᾶσιν αἱ προτάσεις, εἴτ' ἐνδέχεσθαι λαμβάνουσαι, εἴτε ὑπάρχειν, εἴτε ἐναλλάξ, οὐδ' οὕτως ἔσται συλλογισμός. Ἀπόδειξις δ' ἡ αὐτὴ ἥ καὶ ὅτι πρὸ τούτων. ὅροι δὲ κοινοὶ[a], τὸ μὲν ὑπάρχειν ὅζ ἀνάγκης, ζῷον, λευκόν, ἄνθρωπος· τὸ δὲ μὴ ἐνδέχεσθαι, ζῷον, λευκόν, ἱμάτιον.

Neque tunc erit syllogismus, cùm in parte vel indefinitæ ponuntur propositiones, siue contingere *ambæ* accipiãt, siue *ambæ* inesse, siue altera contingere, altera inesse. Est autem demonstratio eadem quæ in superioribus. Termini autem cõmunes[a], in *quibus* necessariò inest, animal, album, homo. in *quibus* non contingens, animal, album, vestimentum.

a Ex quibus apparet omnes hos modos esse inutiles.

Contingit { aliquod / non omne } album esse animal:
Homo { omnis / nullus / aliquis / non omnis } est albus:
Necesse est omnem hominem esse animal:

Contingit { aliquod / non omne } albũ esse animal:
Vestimentum { omne / nullum / aliquod / non omne } est album:
Necesse est nullum vestimentum esse animal.

Album { aliquod / non omne } est animal:
Contingit { omnem / nullum / aliquem / non omnẽ } hominẽ esse albũ:
Necesse est omnem hominem esse animal.

Albũ { aliquod / non omne } est animal:
Contingit { omne / nullum / aliquod / nõ omne } vestimentũ esse albũ:
Necesse est nullum vestimentum esse animal.

22 ¶ Φανερὸν οὖν, ὅτι τῶν μὲν πρὸς τὸ μεῖζον ἄκρον καθόλου ὄντος, ἀεὶ γίνεται συλλογισμός· τῶν δὲ πρὸς τὸ ἔλαττον, οὐδέ ποτε οὐδενός.

22 ¶ Constat igitur, si maiori extremo iungatur *interuallum* vniuersale, semper fieri syllogismum. si minori extremo, nihil vmquam inde colligi posse.

b Si maior propositio sit particularis, vel minor sit necessaria negans: nihil colligitur. Si maior sit vniuersalis necessaria affirmans: syllogismus est imperfectus, & conclusio est cõtingẽs. Si maior sit vniuersalis necessaria negans: syllogismus est imperfectus, & conclusio pura. Si maior sit vniuersalis contingens, & minor necessaria affirmans: syllogismus est perfectus, & conclusio contingens.

De syllogismis ex altera propositione necessaria & altera contingente, in prima figura[b],

Cap. XVI.

1 ¶ *Summa rei.* 2 ¶ *De modis vniuersalibus. Si vtraque propositio affirmet, & maior sit necessaria,* 3 *vel contingens.* 4 *Si maior sit negatiua necessaria,* 5 *vel contingens.* 6 *Si minor vel ambæ propositiones negent.* 7 ¶ *De modis particularibus. Si maior sit vniuersalis negans necessaria,* 8 *vel contingens.* 9 *Si maior sit particularis necessaria,* 10 *vel contingens, & minor sit necessaria negans* 11 *vel affirmans.* 12 *Si ambæ propositiones sint indefinitæ vel particulares.* 13 ¶ *Collatio syllogismorum mixtorum in prima figura. De modis vtilibus, vel inutilibus.* 14 *De imperfectione modorum vtilium, & de ratione eos perficiendi.*

CVm autem altera propositio necessariò inesse aut non inesse, altera contingere significat: syllogismus quidem erit terminis eodem modo[a] habentibus: *ipsque* perfectus, cùm minori extremo iungetur necessarium[b]. conclusio verò; si termini sint attributiui, siue vniuersaliter siue non vniuersaliter[c] positi; significabit contingere: non, inesse. sin alterum *interuallum* sit affirmatiuum, alterum priuatiuum: cùm affirmatiuum est necessarium, *conclusio similiter significabit* contingere; non autem non inesse. cùm verò priuatiuũ est necessarium, *concludetur* contingere inesse, & non inesse: siue termini sint vniuersales sine nõ vniuersales[d]. Contingere autẽ in conclusione eodem modo accipi debet[e], quo in superioribus[f]. Nullus autem syllogismus erit *quo colligatur* necessariò non inesse. nam aliud est, non necessariò inesse; aliud, necessariò non inesse. ¶ Cùm igitur termini sunt affirmatiui, nõ effici cõclusionẽ necessariã, perspicuũ est. Insit[g] enim *β* omni *α* necessariò, ac τὸ *β* accidat omni *γ*. erit igitur syllogismus[h] imperfectus, quo colligetur τὸ *α* accidere omni *γ*.

a Quo in cõiunctione eius quod inest & contingentis. sicut enim syllogismi necessarii eodẽ modo fiunt quo puri: ita propositio necessaria eodẽ modo quo pura, coniungi debet cum propositione contingente.

b Cùm minor propositio erit necessaria, & maior contingens. Id est, cùm maior propositio est vniuersalis, minor particularis. alioquin modus est inutilis.

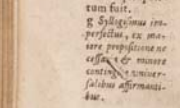
c Id est, cùm minor est contingens, & syllogismus est negatiuus: cõclusio nõ est de contingẽti vt contingens definitũ est: sed contingere non inesse, accipitur pro, non inesse.

d In syllogismis negatiuis, quorũ maior est pura, minor cõtingẽs. in his enim conclusio non est de contingenti secundum definitionem accepto, sed de eo quod non est necessarium, vt in superiori cap. expositum fuit.

g *Syllogismus imperfectus, ex materie propositione necessaria, & manere contingens vniuersalibus affirmatis.*

Ὅταν δὲ ἡ μὲν, ὡς ἀναγκαῖον ὑπάρχειν, ἡ μὴ ὑπάρχειν ἡ δὲ ἐνδέχεσθαι σημαίνῃ, τῶν τοιούτων ὁ μὲν συλλογισμὸς ἔσται τὸν αὐτὸν τρόπον ἔχόντων τῶν ὅρων καὶ τέλειος, ὅταν πρὸς τὸν ἐλάττονα ἄκρῳ τεθῇ τὸ ἀναγκαῖον[b]. τὸ δὲ συμπέρασμα, καταφατικῶν μὲν ὄντων τῶν ὅρων, τὸ ἐνδέχεσθαι καὶ οὐ τὸ ὑπάρχειν ἔσται, καὶ καθόλου, καὶ μὴ καθόλου[c] τεθειμένων. ἐὰν δὲ ἡ, τὸ μὲν καταφατικὸν· τὸ δὲ, στερητικὸν· ὅταν μὲν ἡ τὸ καταφατικὸν ἀναγκαῖον, τῷ ἐνδέχεσθαι, καὶ οὐ τὸ μὴ ὑπάρχειν· ὅταν δὲ ἡ τὸ στερητικὸν ἀναγκαῖον, καὶ τῷ ἐνδέχεσθαι μὴ ὑπάρχειν, καὶ τῷ μὴ ὑπάρχειν· καὶ καθόλου, καὶ μὴ καθόλου[d] τῶν ὅρων ὄντων. τὸ δὲ ἐνδέχεσθαι ἐν τῷ συμπεράσματι, τὸν αὐτὸν ἔχόντων λεγόμενον[e], ὅπερ ἐν τοῖς πρόσθεν[f]. τὸ δὴ ὡς ἀναγκαῖον μὴ ὑπάρχειν, οὐκ ἔσται συλλογισμός· ἕτερον γὰρ τὸ μὴ ὡς ἀναγκαῖον ὑπάρχειν, καὶ τὸ ὡς ἀναγκαῖον μὴ ὑπάρχειν.

¶ Ὅτι μὲν οὖν καταφατικῶν ὄντων τῶν ὅρων οὐ γίνεται συμπέρασμα ἀναγκαῖον, φανερόν. ὑπαρχέτω[g] γὰρ τὸ μὲν *α* παντὶ τῷ *β* ὡς ἀναγκαῖον, τὸ δὲ *β* ἐνδεχέσθω παντὶ τῷ *γ*. ἔσται δὴ συλλογισμὸς ἀπλῶς, ὅτι ἐνδέχεται τὸ *α* παντὶ τῷ *γ* ὑπάρχειν.

Bār Necesse est omne album esse coloratum:
bā Contingit omnem hominem esse album: Ergo
rā Contingit omnem hominem esse coloratum.

Imperfectum autem esse, ex demonstratione manifestum est. demonstrabitur enim eodem modo, quo in superioribus *vsi sumus*.

Ὅτι δὲ ἀτελὴς, ἐκ τῆς τοιαύτης δείξεως δῆλον· τὸν αὐτὸν γὰρ τρόπον δειχθήσεται, ὅνπερ καὶ ἐπὶ τῶν πρόσθεν.

Deducti

Deductio ad impossibile in tertia figura.

Bär Necesse est omne album esse coloratum:
bī Contingit omnem hominem esse album: Ergo
rā Contingit omnem hominem esse coloratum.

Rŏe Necesse est aliquem hominē non esse coloratum:
ar Omnis homo est albus: Ergo
do Aliquod album non est coloratum.

Deductio ad impossibile in secunda figura.

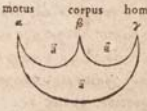
Bär Necesse est omne album esse coloratum:
bī Contingit omnem hominem esse album: Ergo
rā Contingit omnem hominem esse coloratum.

Bär Necesse est omne album esse coloratum:
oe Necesse est aliquem hominē non esse coloratum: Ergo
ō Necesse est aliquem hominē non esse album.

2 prior. ¶ Πάλιν[a], τὸ μὲν α ἐνδεχέσθω παντὶ τοῦ β, τὸ δὲ β παντὶ τοῦ γ ὑπαρχέτω· ὅς ἀπάγκης. ἔσται δὴ συλλογισμὸς, ὅτι τὸ α παντὶ τοῦ γ ἐνδέχεται ὑπάρχειν, ἀλλ' οὐχ ὅτι ὑπάρχει. καὶ τέλειος, ἀλλ' οὐκ ἀτελής· δῆλον δὲ ἔσται δι' ἃ ἐν ἀρχῇς προτάσεων.

3 ¶ Rursus[a] τὸ α accidat omni β, ac τὸ β necessariò insit omni γ. erit igitur syllogismus, *quo colligetur* τὸ α accidere omni γ, sed non *colligetur* inesse. atque *hic syllogismus est* perfectus, non imperfectus: quia statim perficitur ex propositionibus initio sumptis.

[a] *Syllogismus perfectus ex maiore contingente & minore necessaria vniuersalibus affirmantibus.*

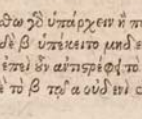

Bär Contingit omne corpus moueri:
bī Necesse est omnem hominem esse corpus: Ergo
rā Contingit omnem hominem moueri.

3 prior. ¶ Εἰ[b] δὲ μὴ ὁμοιοχήμονες αἱ προτάσεις, ἔστω πρῶτον ἡ στερητικὴ ἀναγκαία, καὶ τὸ μὲν α μηδενὶ ἐνδεχέσθω τοῦ β ὅς ἀπάγκης, τὸ δὲ β παντὶ τοῦ γ ἐνδεχέσθω. ἀπάγκη δὴ τὸ α μηδενὶ τοῦ γ ὑπάρχειν.

4 ¶ Quòd[b] si propositiones figurâ differant: primùm propositio priuatiua sit necessaria, ac τὸ α necessariò nulli β accidat, sed τὸ β accidat omni γ. necesse igitur est, τὸ α nulli γ inesse.

[b] *Syllogismus imperfectus ex maiore necessaria negãte & minore contingente affirmante vniuersalibus.*

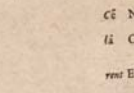
Cē Necesse est, nullum ridens esse brutum:
fī Contingit omnem hominem ridere: Ergo
reme Nullus homo est brutum.

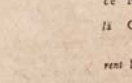
Κείσθω δὲ ὑπάρχειν ἢ παντὶ, ἢ τινὶ τοῦ δὲ β ὑπέκειτο μηδενὶ ἐνδέχεσθαι. ἐπεὶ οὖν ἀντιστρέφει τὸ στερητικὸν, οὐδὲ τὸ β τοῦ α οὐδενὶ ἐνδέχεται.

Ponatur enim inesse aut omni, aut alicui. supponebatur autem nulli β contingere. cùm igitur *propositio* priuans conuertatur, etiam τὸ β nulli α contingit.

atqui τὸ α omni aut alicui γ ponitur ineſſe. quare nulli aut non omni γ τὸ β contingit ineſſe. verùm initio ſupponebatur omni *contingere.*

τὸ δὲ α τοῦ γ παντὶ ἢ τινὶ κεῖται ὑπάρχειν· ὥστε οὐδενὶ, ἢ οὐ παντὶ τοῦ γ· τὸ β ἐνδέχοιτο ἂν ὑπάρχειν· ὑπέκειτο δὲ παντὶ ἐξ ἀρχῆς.

Perſpicuum autem *eſt* colligi etiam contingere ineſſe, quandoquidem colligitur ineſſe.

Φανερὸν δ' ὅτι καὶ τὸ ἐνδέχεσθαι μὴ ὑπάρχειν γίνεται συλλογισμὸς, εἴπερ καὶ τὸ μὴ ὑπάρχειν.

a Syllogiſmus perfectus ex maiore neceſſante contingente, & minore affirmante neceſſaria vniuerſali.

¶ Rurſus [a] affirmatiua propoſitio ſit neceſſaria, & contingat nulli β τὸ α ineſſe, omni autem γ τὸ β inſit neceſſariò. ſyllogiſmus igitur erit perfectus: *quo* tamen non *colligetur* non ineſſe: ſed, contingere non ineſſe. ſic enim accepta fuit maior propoſitio. nec licet deducere ad impoſſibile: quia ſi ſupponatur τὸ α alicui γ ineſſe, & ponatur etiam contingere τὸ α nulli β ineſſe; nihil inde colligitur impoſſibile.

¶ Πάλιν, ἔστω ἡ καταφατικὴ πρότασις ἀναγκαία, καὶ τὸ μὲν α ἐνδέχεσθαι μηδενὶ τοῦ β ὑπάρχειν, τὸ δὲ β παντὶ τοῦ γ ὑπάρχειν ἐξ ἀνάγκης. ὁ μὲν οὖν συλλογισμὸς ἔσται τέλειος, ἀλλ' οὐ τὸ μὴ ὑπάρχειν, ἀλλὰ τὸ ἐνδέχεσθαι μὴ ὑπάρχειν· ἦν γὰρ πρότασις οὕτως ἐληφθεῖσα· τὸ μείζονος ἄκρου· καὶ εἰς τὸ ἀδύνατον οὐκ ἔστιν ἀπαγαγεῖν· εἰ γὰρ ὑποτεθείη τὸ α τοῦ γ τινὶ ὑπάρχειν, κεῖται δὲ καὶ τὸ α τοῦ β ἐνδέχεσθαι μηδενὶ ὑπάρχειν, οὐδὲν συμβαίνει δι' ὃ τοῦτον ἀδύνατον.

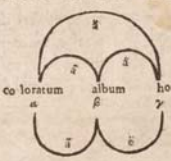

b Syllogiſmus imperfectus ex maiore affirmante neceſſaria & minore negante contingente vniuerſali.

¶ Si [b] verò minori extremo iungatur priuatio, cùm ſignificat cõtingere, ſyllogiſmus erit per conuerſionem, quemadmodum in prioribus *factum fuit.*

¶ Ἐὰν δὲ πρὸς τὸν ἐλάττονα ὁ ἄκρος τεθῇ τὸ στερητικὸν, ὅταν μὴ ἐνδέχεσθαι σημαίνῃ, συλλογισμὸς ἔσται διὰ τῆς ἀναστροφῆς, καθάπερ ἐν τοῖς πρότερον.

Neceſſe

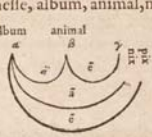
ā Necesse est omne albū esse coloratū: —— Bār Necesse est omne albū esse coloratū:
ē Contingit nullum hominē esse albū: —— Cā Cōtingit omnē hominem esse albū:
Ergo
rā Cōtingit omnē hominē esse coloratū.

Ὅταν[a] δὲ μὴ ἐνδέχεσθαι, οὐκ ἔσται. οὐδ' ὅταν ἀμφω τεθῇ στερητικά, μὴ ἢ δὲ ἐνδεχόμενον τὸ πρὸς τὸ ἔλαττον. ὅροι δὲ οἱ αὐτοὶ, τὸ μὲν ὑπάρχειν, λευκὸν, ζῷον, χιὼν· τὸ δὲ μὴ ὑπάρχειν, λευκὸν, ζῷον, πίττα.

Cùm[a] autem *significat* non contingere, non erit *syllogismus*. Neque[b] *tũ erit syllogismus*, cùm ambo *interualla* ponuntur priuatiua, nisi contingens iungatur minori *extremo*. Termini autem iidem sunt, *quibus positis colligitur* inesse, album, animal, nix: non inesse, album, animal, pix.

a *Modus inutilis ex maiore contingente affirmãte & minore necessaria negante vniuersalibus.*

b *Modus inutilis ex maiore contingẽte & minore necessaria negantibus vniuersalibus.*

ā Contingit { omne / nullum } animal esse album:
ē Necesse est nullam niuem esse animal:
ī Necesse est omnem niuem esse albam.

ā Contingit { omne / nullum } animal esse album:
ē Necesse est nullam picem esse animal:
ē Necesse est nullam picem esse album.

ē Necesse est nullum album esse nigrum: —— Cē Necesse est nullum albū esse nigrum:
ē Contingit nullum hominem esse album. —— Iā Contingit omnem hominem esse album:
rēt Contingit nullum hominem esse nigrum.

c *Syllogismus imperfectus ex maiore necessaria & minore contingẽte negantibus vniuersalibus.*

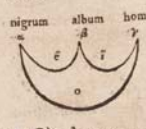
ς γενέ 7 Τὸν αὐτὸν δὲ ἔχοντα τρόπον ἔχει καὶ ὅταν ἐν μέρει συλλογισμός. ὅταν μὲν γὰρ ἡ τὸ στερητικὸν ἀναγκαῖον, καὶ τὸ συμπέρασμα ἔσται τὸ μὴ ὑπάρχειν. οἷον[d], εἰ τὸ μὲν α παντὶ τῷ β ἐνδέχεται ὑπάρχειν, τὸ δὲ β τινὶ τῷ γ ἐνδέχεται ὑπάρχειν, ἀλλ' ἀνάγκη τὸ α τινὶ τῷ γ μὴ ὑπάρχειν. εἰ γὰρ παντὶ ὑπάρχει, τῷ δὲ β μηδενὶ ἐνδέχεται, οὐδὲ τὸ β

¶ Eodem modo *res* habebit in particulari[b] syllogismis. Cùm enim priuatiuum *interuallum* est necessarium, colligetur non inesse. vt[d] si Ⓒ α nulli β contingit inesse, ac Ⓒ β alicui γ contingit inesse: necesse est, Ⓒ α alicui γ non inesse. nam si omni inest, ac nulli β accidit, etiam Ⓒ β

d *Syllogismus imperfectus ex maiore vniuersali necessaria negante & minore particulari contingente affirmãte.*

nulli α accidit. quare si τὸ α omni γ ineſt, τὸ β nulli γ accidit. ſed ſupponebatur alicui accidere.

τῷ α οὐδενὶ ἐνδέχεται ὑπάρχειν. ὥστ' εἰ τὸ α παντὶ τῷ γ ὑπάρχει, τὸ β οὐδενὶ τῷ γ ἐνδέχεται. ἀλλὰ ὑπῆκειτο τινὶ ἐνδέχεσθαι.

Fe Neceſſe eſt nullũ albũ eſſe nigrũ
ri Cõtingit quẽdã hominẽ eſſe albũ. Ergo
o Quidam homo non eſt niger.

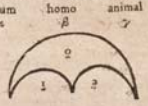

Ce Neceſſe eſt nullũ nigrũ eſſe albũ
ia Omnis homo eſt niger: Ergo
rent Neceſſe eſt aliquem hominẽ eſſe album.

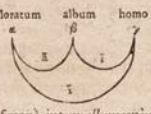
a Syllogiſmus perfectus ex maiore vniuerſali cõtingẽte negante, & minore particulari neceſſaria affirmãte.
b Syllogiſmus imperfectus ex maiore vniuerſali neceſſaria & minore particulari contingẽte negatiua.

¶ Cùm[a] autem neceſſaria eſt aut *propoſitio* in parte affirmans, quæ *ponitur* in ſyllogiſmo priuatiuo, vt *propoſitio* β γ, aut[b] *propoſitio* vniuerſalis *affirmans* quæ *eſt* in ſyllogiſmo attributiuo, vt *propoſitio* α β: non erit ſyllogiſmus *concludens* ineſſe. demonſtratio verò eadem eſt, quæ in prioribus.

[8] ¶ Ὅταν[a] δὲ τὸ ἐν μέρει καταφατικὸν ἀναγκαῖον ᾖ, τὸ ἐν τῷ στερητικῷ συλλογισμῷ, οἷον τὸ β γ· ἢ[b] τὸ καθόλου τὸ ἐν τῷ καταφορικῷ, οἷον τὸ α β: οὐκ ἔσται τὸ ὑπάρχειν συλλογισμός. ὁ αὐτὸδ δείξις δ' ἡ αὐτὴ καὶ ἐπὶ τῶν ὕστερον.

Fe Contingit nullum hominem eſſe album:
ri Neceſſe eſt aliquod animal eſſe hominem: Ergo
o Contingit aliquod animal non eſſe album.

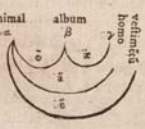

Dã Neceſſe eſt omne album eſſe coloratum:
ri Contingit aliquem hominem eſſe album: Ergo
i Contingit aliquem hominem eſſe coloratum.

c Modi inutiles ex maiore particulari neceſſaria & minore vniuerſali cõtingente.

¶ Si[c] verò *interuallum* vniuerſale iungatur minori extremo vel affirmatiuum vel priuatiuum & contingẽs, particulare autem neceſſarium minori extremo: non erit ſyllogiſmus. Termini *concluſionis* neceſſariò ineſſe, animal, album, homo. *Concluſionis* non contingere, animal, album, veſtimentum.

[9] ¶ Ἐὰν[c] δὲ τὸ μὲν καθόλου πρὸς τὸ ἐλάττονα ἄκρον, ἢ καταφατικὸν, ἢ στερητικὸν, [καὶ] ἐνδεχόμενον· τὸ δ' ἐν μέρει ἀναγκαῖον πρὸς τὸ μείζονα ἄκρον· οὐκ ἔσται συλλογισμός. ὅροι δὲ, τὸ μὲν ὑπάρχειν ζῷον, ἀναγκαῖον· τὸ δὲ μὴ ἐνδέχεσθαι, ζῷον λευκόν, ἱμάτιον.

o Neceſſe eſt aliquod albũ { eſſe / non eſſe } animal:
a Cõtingit { omnem / nullum } hominem eſſe album:
i Neceſſe eſt omnem hominem eſſe animal.

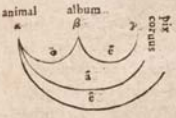
o Neceſſe eſt aliquod album { eſſe / non eſſe } animal:
a Contingit { omne / nullum } veſtimentum eſſe album:
o Neceſſe eſt nullum veſtimentum eſſe animal.

¶ Ὅτι

10 ¶ Ὅταν[a] δὲ ἀναγκαῖον ἢ τὸ καθόλου, τὸ δ' ἐν μέρει ἐνδεχόμενον στερητικοῦ μὲν ὄντος τοῦ καθόλου, τῷ μὲν ὑπάρχειν ὄεσι, ζῷον, λευκόν, κόραξ· τῷ δὲ μὴ ὑπάρχειν, ζῷον, λευκόν, πίττα.

10 ¶ Quòd[a] si *propositio* vniuersalis sit necessaria, particularis verò contingens: cùm vniuersalis est priuatiua: termini, in quibus ineſt, *sint hi*, animal, album, coruus. in quibus nõ ineſt, animal, album, pix.

a *Modi inutiles ex maiore particulari contingente, & minore vniuersali negante.*

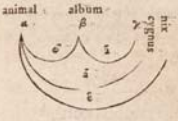
δ Contingit aliquod album { esse / non esse } animal:
ē Necesse est nullum coruum esse album:
ā Necesse est omnem coruum esse animal.

δ Contingit aliquod album { esse / non esse } animal.
ē Necesse est nullam picem esse albam:
ē Necesse est nullam picem esse animal.

11 ¶ Καταφατικοῦ[b] δὲ, τῷ μὲν ὑπάρχειν, ζῷον, λευκόν, κύκνος· τῷ δὲ μὴ ἐνδέχεσθαι, ζῷον, λευκόν, χιών.

11 Cùm[b] autem *propositio vniuersalis* affirmat: *termini*, in quibus ineſt, *sint hi*, animal, album, cygnus. in quibus nõ ineſt, animal, album, nix.

b *Modi inutiles ex maiore particulari, & minore vniuersali necessaria affirmante.*

δ Contingit aliquod album { esse / non esse } animal:
ā Necesse est omnem cygnum esse album:
ā Necesse est omnem cygnum esse animal.

δ Contingit aliquod album { esse / non esse } animal
ē Necesse est omnem niuem esse albam:
ē Necesse est nullam niuem esse animal.

12 ¶ Οὐδὲ[c] ὅταν[b] ἀόρισοι ληφθῶσιν αἱ προτάσεις, ἢ ἀμφότεραι κατὰ μέρος, οὐδὲ οὕτως ἔσται συλλογισμός. ὅροι δὲ κοινοὶ, τῷ μὲν ὑπάρχειν, ζῷον, λευκόν, ἀνθρωπος· τῷ δὲ μὴ ὑπάρχειν, ζῷον, λευκόν, ἄψυχον. καὶ γὰρ τὸ ζῷον τινὶ λευκῷ, καὶ τὸ λευκὸν ἀψύχῳ[d] τινὶ καὶ ἀναγκαῖον ὑπάρχειν, καὶ οὐκ ἐνδέχεται ὑπάρχειν. καὶ ὅτι τῷ ἐνδέχεσθαι ὁμοίως. ὥστε πρὸς ἅπαντα χρήσιμοι οἱ ὅροι.

12 ¶ Neque[c] tum erit syllogiſmus, cùm propoſitiones indefinitæ, vel ambæ in parte ſumentur. Termini communes, in quibus ineſt, animal, album, homo. in quibus nõ ineſt, animal, album, inanimatũ. etenim animal cuidam albo, & album cuidam inanimato[d] & neceſſariò ineſt, & non contingit ineſſe. & in contingenti ſimiliter *res habet*. quare omnibus *modis* hi termini conueniunt.

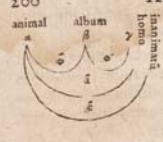
c *Modi inutiles ex ambabus propoſitionibus particularibus, vel indefinitis, vel altera particularis & altera indefinita.*

d Sup. & cuidam homini, quamquàm ambigi poteſt quaſi nulli homini albo neceſſariò inſit. ſed cùm hæc exempli cauſâ proponantur, non debet exquiſita veritas inquiri.

δ Contingit aliquod album { esse / non esse } animal:
δ Necesse est aliquem hominem { esse / non esse } album:
ā Necesse est omnem hominem esse animal.

δ Contingit aliquod album { esse / non esse } animal:
δ Necesse est aliquod inanimatum { esse / non esse } album:
ē Necesse est nullum inanimatum esse animal.

δ Necesse aliquod album { esse / non esse } animal:
ε Contingit aliquem hominem { esse / non esse } album:
ζ Necesse est omnem hominem esse animal.

δ Necesse est aliquod album { esse / non esse } animal:
ε Contingit omnem hominem esse album:
ζ Necesse est nullum inanimatum esse animal.

¶Ex dictis igitur perſpicuum 13 est, ſimiliter poſitis terminis in eo quod ineſt, & in neceſſariis propoſitionibus[a], fieri aut non fieri ſyllogiſmum. præterquàm quòd ſi priuatiua propoſitio ponatur pura, colligitur contingere *non ineſſe*. ſi verò priuatiua ſit neceſſaria, *colligitur* & contingere *non ineſſe*, & non ineſſe.

a Coniũctis cum propoſitionibus contingentibus.

¶Φανερὸν οὖν ἐκ τῶν εἰρημένων, ὅτι 13
ὁμοίως ἐχόντων τῶν ὅρων, ἐν τῷ ὑπάρχειν, καὶ ἐν τοῖς ἀναγκαίοις, γίνεται καὶ οὐ γίνεται συλλογισμός· πλὴν καὶ μὴν τὸ ὑπάρχειν πᾶσαν τῆς στερητικῆς φάσεως, τὸ ἐνδέχεσθαι ἧττόν ἐστι συλλογισμός· καὶ δὲ τὸ ἀναγκαῖον τῆς στερητικῆς, καὶ τὸ ἐνδέχεσθαι, καὶ τὸ μὴ ὑπάρχειν.

¶Perſpicuum etiam eſt, omnes 14 ſyllogiſmos esse imperfectos, & perfici per figuras ſuprà dictas.

b Sub. quorũ minor propoſitio eſt contingens, maior autem neceſſaria, vel pura.

¶ Δῆλον δὲ καὶ ὅτι πάντες οἱ 14
συλλογισμοὶ [b] ἀτελεῖς, καὶ ὅτι πλείοσιν ταῖς διὰ τῶν εἰρημένων σχημάτων.

De ſyllogiſmis ex ambabus propoſitionibus contingentibus, in ſecunda figura[c].

c Nullus eſt ſyllogiſmus vtilis.

CAP. XVII.

1 ¶ *Summa huius & duorum ſequentium capitum.* 2 ¶ *Protheoria, Quòd propoſitio vniuerſalis contingens negans non reciprocatur. Probatio prima ab abſurdo.* 3 *Secunda ab exemplis.* 4 *Tertia, quia ſi negetur reciprocatio, nihil abſurdi inde colligitur.* 5 *Epilogus.* 6 ¶ *De modis vniuerſalibus. Si maior neget, minor affirmet.* 7 *De aliis modis.* 8 *De modis particularibus.* 9 ¶ *Epilogus.*

d Si ambæ propoſitiones ſint contingentes.

INd ſecunda autem figura, 1 cùm ambę propoſitiones cõtingentes accipiuntur, nullus erit ſyllogiſmus, ſiue attributiuæ ſiue priuatiuæ ponantur, ſiue vniuerſales ſiue in parte. cùm[e] autem altera ineſſe, altera contingere ſignificat: ſi affirmatiua ſignificet ineſſe, numquàm erit ſyllogiſmus. ſi verò priuatiua vniuerſalis *ſignificet ineſſe*, ſemper erit *ſyllogiſmus*. Eodem[f] modo *res ſe habebit*, cùm altera propoſitio accipietur neceſſaria, altera contingens.

e Si altera propoſitionſit pura, altera contingens. vide cap. 13.

f Si altera propoſitionſit neceſſaria, altera contingens. vide cap. 19.

Εν[d] δὲ τῷ δευτέρῳ σχήματι 1
ὅταν μὲν ἐνδέχεσθαι λαμβάνωνται ἀμφότεραι αἱ προτάσεις, οὐδεὶς ἔσται συλλογισμός, ὅταν τε στερητικὸν ᾖ τὸ στερητικὸν τιθέμενον, οὔτε καθόλου οὔτε κατὰ μέρος, ὅταν τε ὑπάρχειν· ἡ δὲ ἐνδέχεσθαι σημαίνει τὴν μὲν κατάφασιν ὑπάρχειν σημαίνουσαν, οὐδέποτε ἔσαι τῆς δὲ στερητικῆς τῆς καθόλου, ἀεί. τὸν αὐτὸν γὰρ τρόπον καὶ ὅταν ἡ μὲν, ὡς ἀναγκαῖον· ἡ δὲ, ἐνδέχεσθαι λαμβάνῃ), τῶν προτάσεων

d ii

δὲ[a] καὶ ἐν τούτοις[b] λαμβάνειν τὸ ἐν τοῖς συμπεράσμασιν ἐνδεχόμενον, ὡς καὶ ἐν τοῖς πρώτοις. ¶ Πρῶτον οὖν δεικτέον, ὅτι οὐκ ἀντιστρέφει τὸ ἐν τῷ ἐνδέχεσθαι στερητικὸν οἷον, εἰ τὸ α ἐνδέχεται μηδενὶ τῷ β, οὐκ ἀνάγκη καὶ τὸ β μηδενὶ τῷ α ἐνδέχεσθαι. κείσθω γὰρ τοῦτο, καὶ ἐνδεχέσθω τὸ β μηδενὶ τῷ α [ὑπάρχειν.] οὐκοῦν ἐπεὶ ἀντιστρέφουσιν αἱ ἐν τῷ ἐνδέχεσθαι καταφάσεις ταῖς ἀποφάσεσι, καὶ αἱ ἐναντίαι, καὶ αἱ ἀντικείμεναι· τὸ δὲ β τῷ α ἐνδέχεται μηδενὶ ὑπάρχειν· φανερὸν ὅτι καὶ παντὶ ἐνδέχοιτο ἂν τὸ β τῷ α ὑπάρχειν. τοῦτο δὲ ψεῦδος· οὐ γὰρ εἰ τόδε τῷδε παντὶ ἐνδέχεται, καὶ τόδε τῷδε ἀναγκαῖον[c]. ὥστ' οὐκ ἀντιστρέφει τὸ στερητικόν.

Oportet[a] autem in his[b] quoque syllogismis ita accipere contingens quod in conclusionibus ponitur, vt in superioribus acceptum fuit. ¶ Primùm igitur ostendendum est, contingens priuatiuum non conuerti. vt si α accidit nulli β: non est necesse etiam τὸ β accidere nulli α. hoc enim ponatur, & contingat τὸ β nulli α inesse. cùm igitur contingentes affirmationes mutentur in negationes, tam contrariæ quàm oppositæ; & contingat τὸ β nulli α inesse: perspicuum est contingere etiam τὸ β omni α inesse. hoc autem falsum est. non enim si illi omni accidit, necesse est etiam illud huic accidere[c]. quare contingens priuatiuum non conuertitur.

a Quomodo contingens accipi debet in conclusione.

b Quorum altera propositio est contingens, altera pura vel necessaria.

c Cùm igitur τὸ α accidat nulli β, & consequenter omni β: non potest τὸ β accidere nulli α, quia consequêter accideret omni α, itaque propositio vniuersalis affirmans conuerteretur simpliciter: quod fieri nequit.

album α ——— accidit nulli ——— β homo

¶ Ἔτι δὲ, οὐδὲν κωλύει, τὸ μὲν α τῷ β ἐνδέχεσθαι μηδενὶ, τὸ δὲ β τινὶ τῷ α ὃ ἐξ ἀνάγκης μὴ ὑπάρχειν· οἷον, τὸ μὲν λευκὸν παντὶ ἀνθρώπῳ ἐνδέχεται μὴ ὑπάρχειν· καὶ γὰρ ὑπάρχειν. ἀνθρώπου δ' οὐκ ἀληθὲς εἰπεῖν, ὡς ἐνδέχεται μηδενὶ λευκῷ· πολλοῖς[d] γὰρ ἐξ ἀνάγκης οὐχ ὑπάρχει· τὸ δ' ἀναγκαῖον, οὐκ ἰὼν ἐνδεχόμενον.

¶ Præterea nihil prohibet quominùs τὸ α accidat nulli β, verùm τὸ β cuidam α necessariò non insit. verbi gratiâ, contingit vt omni homini album non insit, quia *cõtingit* etiam vt insit. sed non verè dicetur contingere vt homo nulli albo insit: quia multis[d] necessariò non inest; necessarium autem à contingenti suprà distinximus.

d Vt niui & cygno.

¶ Ἀλλὰ μὴν οὐδ' ὅταν τὸ ἀδύνατον δειχθῇ συμβαῖνον, ἀντιστρέφον. οἷον εἴ τις ἀξιώσειεν, ἐπεὶ ψεῦδος τὸ ἐνδέχεσθαι μηδενὶ τῷ α τὸ β ὑπάρχειν, ἀληθὲς τὸ μὴ ἐνδέχεσθαι μηδενί· φάσις γάρ ἐστι· τοῦτο δὲ ἀληθές, ὃ ἐξ ἀνάγκης τινὶ τῷ α ὑπάρχειν τὸ ὁτῳοῦν ἢ τῷ αὐτῷ τῷ β. τοῦτο δ' ἀδύνατον. οὐ γὰρ εἰ μὴ

¶ Sed neque ab impossibili[e] probabitur conuerti. vt si quis putet; quia falsum est, accidere nulli α τὸ β; verum esse, non accidere nulli: (quoniam *hæc sunt* affirmatio & negatio) & si hoc verum *sit*, necessariò alicui α inesse τὸ β; proinde etiam τὸ α necessariò inesse alicui β: quod est impossibile. nõ enim si

e Per argumentum ducens ad impossibile.

τὸ β non accidit nulli α, necesse est *postea* vt alicui insit quia non accidere nulli, duobus modis dicitur. vno, si alicui necessariò insit. alterò, si alicui necessariò non insit. si quid enim cuidam α necessariò non insit: dici verè non potest, nulli accidere: quēadmodum si quid alicui necessariò insit, *falsò dicetur* omni accidere. Quare si quis putet, eo quòd non accidit ☉ γ omni δ, necessariò id alicui non inesse: vtique fallitur, quia fortasse omni inest. sed quia nōnullis necessariò inest, ideo dicimus non omni accidere. Itaque *illi orationi*, contingere omni inesse, *hæ duæ* opponuntur, necessariò alicui inesse, & ,, necessariò alicui non inesse. Itidémque *illi orationi*, accidere nulli[a]. Perspicuum igitur est, cùm ita contingens & non contingens accipitur, vt initio definiuimus, non solùm necessariò alicui inesse, sed etiā necessariò alicui non inesse, sumi debere. hoc autē sumpto, nihil colligitur impossibile. proinde non fit syllogismus.

[a] Sup. opponuntur hæ duæ orationes, necessariò alicui inesse, & necessariò alicui non inesse.

ἐνδέχεται μηδενὶ τῷ α τὸ β, ἀνάγκη τινὶ [τῷ α τὸ Θ] ὑπάρχειν. τὸ γὰρ μὴ ἐνδέχεσθαι μηδενί, διχῶς λέγεται· τὸ μὲν, εἰ ἐξ ἀνάγκης τινὶ ὑπάρχει τὸ δή, εἰ ἐξ ἀνάγκης τινὶ μὴ ὑπάρχει τὸ γὰρ ἐξ ἀνάγκης τινὶ τῷ α μὴ ὑπάρχον, οὐκ ἀληθὲς εἰπεῖν, ὡς παντὶ ἐνδέχεται μὴ ὑπάρχειν· ὥσπερ οὐδὲ τὸ τινὶ ὑπάρχειν ἐξ ἀνάγκης, ὅτι παντὶ ἐνδέχεται ὑπάρχειν. εἰ οὖν τις ἀξιοίη, ἐπειδὴ οὐκ ἐνδέχεται τὸ γ παντὶ τῷ δ ὑπάρχειν, ἐξ ἀνάγκης τινὶ μὴ ὑπάρχειν αὐτὸ, ψεῦδος ἂν λαμβάνοι· παντὶ γὰρ ὑπάρχει, εἰ τύχοι. ἀλλ' ὅτι ἐνίοις ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχει, δῆλον τοῦτο φαμὲν, οὐ παντὶ ἐνδέχεσθαι. ὥστε τῷ τ' ἐξ ἀνάγκης τινὶ ὑπάρχειν, τὸ τ' ἐξ ἀνάγκης τινὶ ὑπάρχειν, ἀπίθανον· καὶ τὸ ἐξ ἀνάγκης τινὶ μὴ ὑπάρχειν. ὁμοίως δὲ καὶ τῷ ἐνδέχεσθαι μηδενί[a]. Δῆλον οὖν ὅτι πρὸς τὸ οὕτως ἐνδεχόμενον, ᾧ μὴ ἐνδεχόμενον ὡς ἐν ἀρχῇ διωρισάμεθα, οὐ μόνον τὸ ἐξ ἀνάγκης τινὶ ὑπάρχειν, ἀλλὰ καὶ τὸ ἐξ ἀνάγκης τινὶ μὴ ὑπάρχειν λητέον. τούτου δὲ ληφθέντος, οὐδὲν συμβαίνει ἀδύνατον· ὥστε οὐ γίνεται συλλογισμός.

[a] Sup. ἐνδέχεσθαι παντὶ καὶ οὐδενί.

Typus ob oculos ponens suprà dictam obiectionem, & solutionē Aristotelicā.

Album accidit nulli homini.
Ergo ——— Negatur consecutio.
Homo accidit nulli albo.
alioquin ——— Conceditur consecutio.
Homo non accidit nulli albo.
ergo ——— Negatur consecutio: quia quod non accidit nulli, vel necessariò alicui inest, vel necessariò alicui non inest.
Homo necessariò inest cuidam albo.
ergo ——— Conceditur consecutio.
Album necessariò inest cuidam homini.
quod est impossibile. ——— Conceditur hoc esse impossibile.

Alius typus.

α Accidere omni. *Contradicentes.* γ Nō accidere omni. ζ cōsequ. ξ Alicui necessariò inesse.
β Accidere nulli. *Subcontradicentes.* δ Nō accidere nulli. ζ vel ξ Alicui necessario nō inesse.
Aduersarius primùm rectè arguit à destructione α β ad positionem γ δ. deinde male ex
δ colligit γ β, cùm non magis colligi posset γ ε quàm γ ζ

¶ Ex dictis igitur constat *contingens* priuatiuum non cōuerti.

¶ Φανερὸν οὖν ἐκ τῶν εἰρημένων, ὅτι οὐκ ἀντιστρέφει τὸ ἐνδεχόμενον.

¶ Τοῦ-

[c] ¶Τούτου δὲ δειχθέντος, πάλιν τὸ α τῷ μὲν β ενδέχεσθαι μηδενὶ, τῷ δὲ γ παντὶ. δῆλα μὲν οὖν τῆς αὐτροφῆς[a], οὐκ ἔσαι συλλογισμός. εἴρηται γὰρ, ὅτι οὐκ ἀντιστρέφει ἡ τοιαύτη[b] πρότασις. ἀλλὰ οὐδὲ δῆλα τὸ ἀδυνάτου· τεθέντος γὰρ τὸ β παντὶ [c] τῷ Γ ενδέχεσθαι ὑπάρχειν, οὐδὲν συμβαίνει ψεῦδος· ενδέχοιτο γὰρ αὖ τὸ α τῷ γ κὴ παντὶ Ⓒ μηδενὶ ὑπάρχειν.

[c] Hoc autem demonstrato, ponatur Ⓒ α accidere nulli β, & omni γ. Syllogismus igitur non erit per conuersionem[a]: quia dictum est huiusmodi[b] propositionem non conuerti. neque per *deductionem ad* impossibile: quia si ponatur accidere vt Ⓒ β insit omni[c] γ, nihil falsi *inde* colligitur: quia contingere potest vt Ⓒ α & omni & nulli γ insit.

a Maioris propositionis.
b Vniuersalem negantē contingentem.
c Ex abundanti ait, Omni: cùm potuerit dicere, alicui. nam conclusionē aduersarius ponit hāc, contingere nullū γ quē nisi admittatur, concedendum est necessariò inesse alicui. ex quo tantum absurdi vt absurdum colligatur vt ne quidē absurditas vlla colligi possit, etiam si concedamus accidere omai.

Cēs Contingit nullum β esse α:
Ā Contingit omne γ esse α:
rē Ergo Contingit nullū γ esse Ⓒ.

Fē Contingit nullum β esse α:
rī Necesse est omne vel aliquod γ esse β.
ō Ergo Contingit omne vel aliquod γ non esse α.

signa: qui, vtra, alio-

Ὅλως δ᾽ εἰ ἔσαι συλλογισμὸς, δῆλον ὅτι τὸ ενδέχεσθαι αἰεὶ ἔσαι δῆλα τὸ μηδετέραν τὴν προτάσεων εἰλῆφθαι ἐν τῷ ὑπάρχειν. καὶ οὔτος ἡ καταφατικὸς, ἡ στερητικός. οὐδετέρως δ᾽ ἐγχωρεῖ· καταφατικοῦ μὲν γὰρ τεθέντος, δειχθήσεται δῆλα τὴν ὅρον, ὅτι οὐκ ἐνδέχεται ὑπάρχειν· στερητικῆ δ᾽, ὅτι τὸ συμπέρασμα οὐκ ενδεχόμενον, ἀλλ᾽ ἀναγκαῖόν ἐστιν. ἔστω δὴ τὸ μὲν α, λευκόν· τὸ δὲ β, ἄνθρωπος· ἐφ᾽ ᾧ δὲ γ, ἵππος. τὸ δὴ α τὸ λευκὸν, ενδέχεται τῷ[d] μὲν παντὶ τῷ [e]β, μηδενὶ εἶναι ὑπάρχειν. ἀλλὰ τὸ β τῷ γ οὔτε ὑπάρχειν ενδέχεται, οὔτε μὴ ὑπάρχειν. ὅτι μὲν οὖν ὑπάρχειν οὐκ ἐγχωρεῖ, φανερόν· οὐδεὶς γὰρ ἵππος, ἄνθρωπος. ἀλλ᾽ οὐδὲ ενδέχεται μὴ ὑπάρχειν· ἀναγκαῖον γὰρ μηδενὶ ἵππον ἄνθρωπον εἶναι· τὸ δὲ ἀναγκαῖον, οὐκ ἐνδεχόμενον· οὐκ ἄρα γίνεται συλλογισμός.

Omnino autem, si est syllogismus, cōstat esse de eo quod contingit, quia vtraque propositio cōtingens accepta est: isque aut affirmatiuus, aut priuatiuus. at neutro modo fieri potest. nam si ponatur affirmatiuus, per termi nos ostenditur non contingere inesse. si *ponatur* negatiuus, *ostendetur* conclusionē non esse contingentem, sed necessariam. fit enim Ⓒ α, album: Ⓒ β, homo: vbi γ, equus. ergo Ⓒ α, id est album, alteri[d] omni, alteri[e] nulli inesse contingit. sed neque contingit Ⓒ β τῷ γ inesse, neque non inesse. fanè quòd non cōtingat inesse, ex eo apparet, quòd nullus equus *est* homo. sed ne quidem contingit non inesse: quia necesse *est* nullum equum esse hominem: quod verò est necessarium, suprà docuimus non esse contingens. non fit igitur syllogismus.

d Id est, equus.
e Id est, homini.

album — α — ē — ā — β — γ — homo — ē — equus

ē Contingit nullum homiaem esse album:
ā Contingit omnem equum esse album:
ē Necesse est nullum equum esse hominem.

¶Simi-

τὸ β non accidit nulli α, necesse est *postea* vt alicui insit quia non accidere nulli, duobus modis dicitur. vno, si alicui necessariò insit. alterò, si alicui necessariò non insit. si quid enim cuidam α necessariò non insit: dici verè non potest, nulli accidere: quèadmodum si quid alicui necessariò insit, *falsò dicetur* omni accidere. Quare si quis putet, eo quòd non accidit ζ γ omni δ, necessariò id alicui non inesse: vtique fallitur, quia fortasse omni inest. sed quia nõnullis necessariò inest, ideo dicimus non omni accidere. Itaque *illi oration*i, contingere omni inesse, *hanc* opponuntur, necessariò alicui inesse, & , necessariò alicui non inesse. Itidémque *illi oration*i, accidere nulli[a]. Perspicuum igitur est, cùm ita contingens & non contingens accipitur, vt initio definiuimus, non solùm necessariò alicui inesse, sed etiã necessariò alicui non inesse, sumi debere. hoc autẽ sumpto, nihil colligitur impossibile. proinde non fit syllogismus.

[a] Sup. opponuntur hæ duæ orationes, necessariò alicui inesse, & necessariò alicui non inesse.

ἐνδέχεται μηδενὶ τῷ α τὸ β, ἀναγκη τινὶ [τῷ α τὸ Θ] ὑπάρχειν. τὸ γὰρ μὴ ἐνδέχεσθαι μηδενὶ, διχῶς λέγεται· τὸ μὲν, εἰ ἐξ ἀνάγκης τινὶ ὑπάρχει τὸ δὲ, εἰ ἐξ ἀναγκης τινὶ μὴ ὑπάρχει. τὸ γὰρ ἐξ ἀναγκης τινὶ τῷ α μὴ ὑπάρχον, οὐκ ἀληθὲς εἰπεῖν, ὡς παντὶ ἐνδέχεται μὴ ὑπάρχειν· ὥσπερ οὐδὲ τὸ τινὶ ὑπάρχον ἐξ ἀνάγκης, ὃτι παντὶ ἐνδέχεται μὴ ὑπάρχειν. εἰ οὖν τις ἀξιοίη, ἐπεὶ τὸ ἐνδέχεται τὸ γ παντὶ τῷ δ ὑπάρχειν, ἐξ ἀνάγκης τινὶ μὴ ὑπάρχειν αὐτὸ, ψεῦδος ἂν λαμβάνοι· παντὶ γὰρ ὑπάρχει, εἰ τύχοι. ἀλλ' ὅτι ἐνίοις ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχει, δῆλον τοῦτο φαμὲν, οὐ παντὶ ἐνδέχεσθαι. ὥστε τῷ ἐνδέχεσθαι παντὶ ὑπάρχειν, τό τ' ἐξ ἀνάγκης τινὶ ὑπάρχειν, καὶ τὸ ἐξ ἀνάγκης τινὶ μὴ ὑπάρχειν. ὁμοίως δὲ καὶ τῷ ἐνδέχεσθαι μηδενί[a]. Δῆλον οὖν ὅτι πρὸς τὸ οὕτως ἐνδεχόμενον, ἢ μὴ ἐνδεχόμενον ὡςἐν ἀρχῇ διωρισάμεθα, οὐ μόνον τὸ ἐξ ἀνάγκης τινὶ ὑπάρχειν, ἀλλὰ καὶ τὸ ἐξ ἀνάγκης τινὶ μὴ ὑπάρχειν λαπτέον. τούτου δ' ληφθέντος, οὐδὲν συμβαίνει ἀδύνατον· ὥστε οὐ γίνεται συλλογισμός.

[a] Sup. opponuntur hæ duæ orationes, necessariò alicui inesse, & necessariò alicui non inesse.

Typus ob oculos ponens suprà dictam obiectionem, & solutionẽ Aristotelicã.

Album accidit nulli homini.
ergo — Negatur consecutio.
Homo accidit nulli albo.
aliquin — Conceditur consecutio.
Homo non accidit nulli albo.
ergo — Negatur consecutio, quia quod non accidit nulli, vel necessariò alicui inest, vel necessariò alicui non inest.
Homo necessariò inest cuidam albo.
ergo — Conceditur consecutio.
Album necessariò inest cuidam homini.
quod est impossibile. — Conceditur hoc esse impossibile.

Alius typus.

α Accidere omni. *Contradicentes.* γ Nõ accidere omni. ζ cõsequ. ζ ε Alicui necessariò inesse.
β Accidere nulli. *Contradicentes.* δ Nõ accidere nulli. ζ vel ζ ξ Alicui necessario nõ inesse.
Aduersarius primùm restè arguit à destructione α β ad positionem α δ. deinde malè ex δ colligit α β. cùm non magis colligi posit α β, quàm α ζ.

¶ Ex dictis igitur constat *contingens* priuatiuum non cõuerti. ¶ Φανερὸν οὖν ἐκ τῶν εἰρημένων, ὅτι οὐκ ἀντιστρέφει τὸ ἐνδεχόμενον.

¶ Τοῦ-

¶Τούτου δὲ δειχθέντος, κείσθω τὸ α τῷ μὲν β ενδέχεσθαι μηδενὶ, τῷ δὲ γ παντὶ. ὅλῳ μὲν οὖν τῆς αἰτροφῆς[a], οὐκ ἔσται συλλογισμός. εἴρηται γὰρ ὅτι οὐκ ἀναιρέσει ἡ τοιαύτη[b] μετάτασις. ἀλλὰ οὐδὲ ὅλῳ τῷ ἀδυνάτου· τεθέντος γὰρ τὸ β παντὶ[c] τῷ ενδέχεσθαι ὑπάρχειν, οὐδὲν συμβαίνει ψεῦδος· ενδέχοιτο γὰρ αὖ τὸ α τῷ γ μὴ παντὶ μηδενὶ ὑπάρχειν.

[a] Hoc autem demonstrato, ponatur ⟦ α accidere nulli β, & omni γ. Syllogismus igitur non erit per conuersionem[a]: quia dictum est huiusmodi[b] propositionem non conuerti. neque per *deductionem ad* impossibile: quia si ponatur accidere vt ⟦ β insit omni[c] γ, nihil falsi *inde* colligitur: quia contingere potest vt ⟦ α & omni & nulli γ insit.

a Maioris propositionis
b Vniuersalem negantē contingentem.
c Ex abundanti dixit, Omni: cùm potuerit dicere, alicui. nam conclusionē aduersarius ponit hāc, contingere nulli. quę nisi admittatur, concedendum est necessariò inesse alicui. ex quo tantum abest vt absurdum colligatur vt ne quidē absurditas vlla colligi possit, etiam si cōcedamus accidere omni.

cef Contingit nullum β esse α:
ā Contingit omne γ esse α:
rē Ergo Contingit nullū γ esse ⟦.

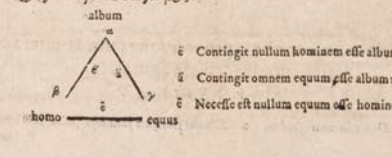
Fē Contingit nullum β esse α:
rī Necesse est omne vel aliquod γ esse β.
ō Ergo Contingit omne vel aliquod γ non esse α.

simul qui
alio- vtra

Ὅλως δ' εἰ ἔστι συλλογισμὸς, δῆλον ὅτι τὸ ενδέχεσθαι οὐ σημαίνει ὅλῳ τὸ μηδέτερα τῷ ποιεῖσθαι εἰλῆφθαι ἐν τῷ ὑπάρχειν. καὶ οὗτος ἢ καταφατικὸς, ἢ στερητικός. οὐδετέρως δ' ἐγχωρεῖ· καταφατικοῦ μὲν γὰρ τεθέντος, δειχθήσεται δι' ἀδυνάτου, ὅτι οὐκ ενδέχεται ὑπάρχειν· στερητικῆς δ', ὅτι τὸ συμπέρασμα οὐκ ενδέχεται, ἀλλ' ἀναγκαῖον ἔστιν. ἔστω γὰρ τὸ μὲν α, λευκόν· τὸ δὲ β, ἄνθρωπος· ἐφ' ᾧ δὲ γ, ἵππος. τὸ δὴ α τῷ λευκῷ, ενδέχεται τῷ[d] μὲν, παντὶ τῷ[e] δ', μηδενὶ ὑπάρχειν. ἀλλὰ τὸ β τῷ γ οὔτε ὑπάρχειν ενδέχεται, οὔτε μὴ ὑπάρχειν. ὅτι μὲν οὖν ὑπάρχειν οὐκ ἐγχωρεῖ, φανερόν· οὐδ' εἷς ἵππος, ἄνθρωπος. ἀλλ' οὐδὲ ἐνδέχεσθαι μὴ ὑπάρχειν· ἀναγκαῖον γὰρ μηδένα ἵππον ἄνθρωπον εἶναι· τὸ δὴ ἀναγκαῖον, οὐκ ἐνδεχόμενον· οὐκ ἄρα γίνεται συλλογισμός.

Omnino autem, si est syllogismus, cōstat esse de eo quod contingit, quia vtraque propositio cōtingens accepta est: isque aut affirmatiuus, aut priuatiuus. at neutro modo fieri potest. nam si ponatur affirmatiuus, per terminos ostenditur non contingere inesse. si *ponatur* negatiuus, *ostendetur* conclusionē non esse contingentem, sed necessariam. sit enim ⟦ α, album: ⟦ β, homo: vbi γ, equus. ergo ⟦ α, id est album, alteri[d] omni, alteri[e] nulli inesse contingit. sed neque contingit ⟦ β τῷ γ inesse, neque non inesse. sanè quòd non cōtingat inesse, ex eo apparet, quòd nullus equus *est* homo. sed ne quidem contingit non inesse: quia necesse *est* nullum equum esse hominem: quod verò est necessarium, suprà docuimus non esse contingens. non fit igitur syllogismus.

d Id est, equo.
e Id est, homini.

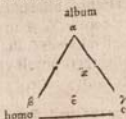

¶Simi-

¶ Similiter autem ostendetur, si inuerso ordine priuatio ponatur[a], vel ambæ *propositiones* accipiantur affirmatiuæ, vel ambę *priuatiuæ*: quoniam per eosdem terminos erit demonstratio.

¶ Ὁμοίως δὴ δειχθήσεται, κἂν ἀπάλιν τεθῇ [a] τὸ στερητικόν, κἂν ἀμφότεραι καταφατικαὶ ληφθῶσιν, ἢ στερητικαὶ· ὑπὸ γὰρ τοὺς αὐτοὺς ὅροις ἔσαι ἡ ἀπόδειξις.

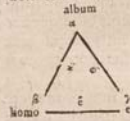
a Si maior propositio affirmet, minor neget.

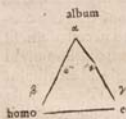
ι Contingit { omnem / nullum } hominem esse album:
ε Contingit { omnem / nullum } equum esse album:
ε Necesse est nullum equum esse hominem.

¶ Et quando altera *propositio* est vniuersalis, altera in parte, vel ambæ particulares, vel indefinitæ, vel quouis alio modo mutare propositiones licet. semper enim erit demõstratio per eosdem terminos.

¶ Καὶ ὅταν ἡ μὲν, καθόλου ἡ δὲ, κατὰ μέρος· ἢ ἀμφότεραι, κατὰ μέρος, ἢ ἀδιόριστοι· ἢ ὁσαοῦν ἄλλως ἐνδέχεται μεταλαβεῖν τὰς θέσεις. ἀεὶ γὰρ ἔσαι διὰ τῶν αὐτῶν ὅρων ἡ ἀπόδειξις.

κ Contingit { omnem / nullum } hominem esse album:
ε Contingit aliquem equum { esse / non esse } album:
ε Necesse est nullum equum esse hominem.

ο Contingit aliquem hominem { esse / non esse } album:
κ Contingit { omnem / nullum } hominem esse album:
ε Necesse est nullum equum esse hominem.

ο Contingit aliquem hominem { esse / non esse } album:
ο Contingit aliquem equum { esse / non esse } album:
ε Necesse est nullum equum esse hominem.

Indefinita comparantur particularibus, idcirco vbicunque posuimus particulares, licet earum ponere indefinitas.

¶ Perspicuum igitur *est*, si ambę propositiones ponantur contingẽtes, nullum fierib syllogismũ.

b In secunda figura.

¶ Φανερὸν οὖν, ὅτι ἀμφοτέρων τῶν θέσεων κατὰ τὸ ἐνδέχεσθαι πρὸς ἀμφω, οὐδεὶς γίνεται συλλογισμός.

c Cùm pura est propositio negãs vniuersalis, colligitur conclusio contingens. aliàs nihil colligitur.

De syllogismis ex altera propositione pura & altera contingente, in secunda figura[c], CAP. XVIII.

1 ¶ *De modo vniuersali.* 2 *Si maior propositio pura neget, minor contingens affirmet.*

firmet: 3 vel contrà, maior contingens affirmet, minor pura neget. 4 Si ambæ propositiones negẽt, 5 vel ambæ affirmẽt. 6 ¶ De modis cõstabit ex altera propositione vniuersali & altera particulari. Si propositio negãs sit cõtingẽs: 7 aut pura vniuersalis cõiũcta cũ minore particulari affirmãte, 8 vel negãte: 9 aut pura particularis. 10 Si ambæ propositiones sint particulares.

1 Ἐὰν δὲ ἡ μὲν, ὑπάρχειν· ἡ δὲ, ἐνδέχεσθαι σημαίνει· τῆς μὲν κατηγορικῆς ὑπάρχειν τὸ ὑπεμένης, τῆς δὲ στερητικῆς ἐνδέχεσθαι· οὐδὲ ποτὲ ἔσται συλλογισμὸς, οὔτε καθόλου τοῦ ὅρου οὔτ' ἐν μέρει λαμβανομένων. Διὸ δείξις δὲ ἡ αὐτὴ, καὶ ὅταν τοῦ αὐτοῦ ὅρου. ὅταν δὲ ἡ μὲν καταφατικὴ, ἐνδέχεσθαι· ἡ δὲ στερητικὴ, ὑπάρχειν: ἔσται συλ-
2 λογισμός. ¶ Εἰλήφθω γὰρ τὸ α τοῦ μὲν β μηδενὶ ὑπάρχειν, τοῦ δὲ γ παντὶ ἐνδέχεσθαι. ὥσπερ οὖν τὸ α τῷ μηδενὶ τῷ β ὑπάρχει, τὸ δὲ β τῷ παντὶ τῷ γ ἐνδέχεται (ἐνδέχεσθαι γὰρ) δῆλον συλλογισμὸς, ὅτι ἐνδέχεται τὸ β μηδενὶ τῷ γ, ὅλως τὸ πρώτου σχήματος.

1 Quòd si altera *propositio* inesse, altera contingere significet: cùm attributiua ponitur pura: & priuatiua, contingens: numquàm erit syllogismus, siue vniuersaliter siue in parte termini accipiantur. demonstratio autem est eadem & per eosdem terminos. Cùm autem affirmatiua *significat* contingere, priuatiua inesse: erit syllogismus.

2 ¶ Sumatur[a] enim Ⓒ α nulli β inesse, & omni γ accidere. conuerso igitur *interuallo* priuatiuo, Ⓒ β inerit nulli α. atqui Ⓒ α accidebat omni γ. fit igitur syllogismus, *quo colligitur* accidere Ⓒ β nulli γ, in prima figura.

a *Modus vtilis ex maiore propositione pura negãte & minore contingente affirmante vniuersalibus.*

Cef Nullum grammaticum ——— Ce Nullum muſicum eſt grãmaticum:
ri Contingit omnem hominem eſſe muſicum. ——— li Contingit omnem hominem eſſe muſicum:
Ergo
re Contingit nullum hominem eſſe grãmaticũ. ——— rẽnt Contingit nullum hominẽ eſſe grammaticum.

b *Modus vtilis ex maiore contingente affirmante & minore pura negante vniuersalibus.*

3 ¶ Ὁμοίως δὲ καὶ εἰ πρὸς τῷ γ τεθείη τὸ στερητικόν.

3 ¶ [b]Similiter [c]*fit syllogiſmus*, & ſi adiiciatur priuatio τῷ γ.

c Ex hoc tamen syllogismo colligitur propositio particularis: quia cõclusio illa, Cõtingit nullũ hominẽ esse albũ, quæ colligitur in prima figura, nõ conuertitur simpliciter, sed in particularem, id est, contingit aliquod albũ non esse hominem.

Cãm Contingit omnem hominem moueri:
ef Nullum albũ mouetur:
Ergo
tris Contingit aliquod albũ non esse hominem.
Ce Quodcunque mouetur, nõ est album:
li Contingit omnem hominẽ moueri:
Ergo
rẽnt Contingit nullum hominẽ esse album.

d *Modi vtiles ex ambabus propositionibus negãtibus vniuersalibus.*

4 ¶ Ἐὰν[d] δὲ ἀμφότεραι μὲν ὦσιν στερητικαί· σημαίνῃ δ' ἡ μὲν, μὴ ὑπάρχειν ἡ δ', ἐνδέχεσθαι μὴ ὑπάρχειν· δι' αὐτῶν μὲν τῶν εἰλημμένων, οὐδὲν συμ-

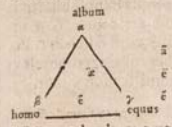
4 ¶ Si[d] verò ambæ *propositiones* sint priuatiuæ, & altera significet non inesse, altera contingere non inesse: sanè ex his *propositionibus* acceptis nihil effi-

e Id est, si propositio contingens negatiua conuertatur in affirmatiuam.

¶ Similiter autem ostendetur, si inuerso ordine priuatio ponatur[a], vel ambæ *propositiones* accipiantur affirmatiuæ, vel ambę *priuatiuæ*: quoniam per eosdem terminos erit demonstratio.

[a] Si maior propositio affirmet, minor neget.

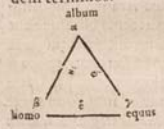
¶ Ὁμοίως δὲ δειχθήσεται, κἂν ἀπὸ παλιν τεθῇ [a] τὸ στερητικὸν, κἂν ἀμφότεραι καταφατικαὶ ληφθῶσιν, ἢ στερητικαὶ· ὁρίζειν δὲ τῷ αὐτῷ ὅρῳ ἕκαστον ἢ διὰ τοῦ διεξις.

ā Contingit { omnem / nullum } hominem esse album:
ē Contingit { omnem / nullum } equum esse album:
ē Necesse est nullum equum esse hominem.

¶ Et quando altera *propositio* est vniuersalis, altera in parte, vel ambæ particulares, vel indefinitæ, vel quouis alio modo mutare propositiones licet. semper enim erit demõstratio per eosdem terminos.

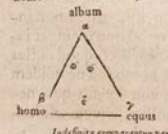
¶ Καὶ ὅταν ἡ μὲν καθόλου ἡ δ' ἐν μέρει· ἢ ἀμφότεραι κατ' μέρος ἢ ἀδιόριστοι· ἢ ὁσονοῦν ἄλλως ἐνδέχηται μεταλαβεῖν τὰς προτάσεις. ἀεὶ γὰρ ἔσται ὁρίζειν τῷ αὐτῷ ὅρῳ ἕκαστον ἢ διὰ τοῦ διεξις.

α Contingit { omnem / nullum } hominem esse album:
ε Contingit aliquem equum { esse / non esse } album:
ē Necesse est nullum equum esse hominem.

ε Contingit aliquem hominem { esse / non esse } album:
α Contingit { omnem / nullum } hominem esse album:
ē Necesse est nullum equum esse hominem.

ε Contingit aliquem hominem { esse / non esse } album:
ε Contingit aliquem equum { esse / non esse } album:
ē Necesse est nullum equum esse hominem.

Indefinita comparantur particularibus, idcirco vbicunque posuimus particulares, licet earumdem ponere indefinitas.

¶ Perspicuum igitur *est*, si ambę propositiones ponantur contingẽtes, nullum fierib syllogismũ.

b In secunda figura.

¶ Φανερὸν οὖν, ὅτι ἀμφοτέρων τῶν προτάσεων κατ' τὸ ἐνδέχεσθαι πεφασμένων, οὐδεὶς γένεται συλλογισμός.

De syllogismis ex altera propositione pura & altera contingente, in secunda figura[c], Cap. XVIII.

[c] Cùm pura est propositio negãs vniuersalis, colligitur conclusio contingens. aliàs nihil colligitur.

1 ¶ *De modis vniuersalibus.* 2 *Si maior propositio pura neget, minor contingens affirmet.*

firmet: 3 vel contrà, maior contingens affirmet, minor pura neget. 4 Si ambæ propositiones negẽt, 5 vel ambæ affirmẽt. 6 ¶ De modis cõstãtib' ex altera propositione vniuersali & altera particulari. Si propositio negãsite cõtingẽs: 7 aut pura vniuersalis cõiũcta cũ minore particulari affirmãte, 8 vel negãte: 9 aut pura particularis. 10 Si ambæ propositiones sint particulares.

1 Εἰ δὲ ἡ μὲν, ὑπάρχειν· ἡ δὲ, ἐνδέχεσθαι σημαίνει τὸ μὲν κατηγορικῆς ὑπάρχειν τεθειμένης, τῆς δὲ στερητικῆς ἐνδέχεσθαι: οὐδὲ ποτε ἔσται συλλογισμος, οὔτε καθόλου τοῦ ὁρου οὔτ' ἐν μέρει λαμβανομένων. ὅπότ' εἰσὶς δὲ ἡ αὐτὴ, καὶ ὡς τοῦ αὐτοῦ ὁρου. ὅταν δὲ ἡ μὲν καταφατικὴ, ἐνδέχεσθαι ἡ δὲ στερητικὴ, ὑπάρχειν: ἔσται συλ-
2 λογισμός. ¶ Εἰλήφθω γὰρ τὸ α τοῦ μὲν β μηδενὶ ὑπάρχειν, τοῦ δὲ γ παντὶ ἐνδέχεσθαι. ἀντιστρέφοντος οὖν τοῦ στερητικοῦ, τὸ β τοῦ α οὐδενὶ ὑπάρξει, τὸ δὲ α παντὶ τοῦ γ ἐνδέχεται· ὥστε συλλογισμός, ὅτι ἐνδέχεται τὸ β μηδενὶ τοῦ γ, ὡς τὸ πρώτου σχήματος.

1 QVòd si altera *propositio* inesse, altera contingere significet: cùm attributiua ponitur pura: & priuatiua, contingens: numquàm erit syllogismus, siue vniuersaliter siue in parte termini accipiantur. demonstratio autem est eadem & per eosdem terminos. Cùm autem affirmatiua *significat* contingere, priuatiua inesse: erit syllogismus.

2 ¶ Sumatur[a] enim Ⓒ α nulli β inesse, & omni γ accidere. conuerso igitur *interuallo* priuatiuo, Ⓒ β inerit nulli α. atqui Ⓒ α accidebat omni γ. fit igitur syllogismus, *quo colligitur* accidere Ⓒ β nulli γ, in prima figura.

a *Modus vtilis ex maiore propositione pura negãte & minore cõtingente affirmante vniuersalibus.*

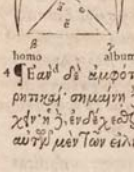
Ces Nullum grammaticum est muficum: — *Ce* Nullum muficum est grãmaticum:
a Contingit omnem hominem esse muficum: — *Ii* Contingit omnem hominem esse muficum:
Ergo
rc Contingit nullum hominem esse grãmaticũ. — *rcint* Contingit nullum hominẽ esse grammaticum.

b *Modus vtilis ex maiore contingente affirmante & minore pura negante vniuersalibus.*

c Ex hoc tamen syllogismo colligitur propositio particularis quia cõclusio illa, Cõtingit nullũ hominẽ esse albũ, quæ colligitur in prima figura, nõ conuertitur simpliciter, sed in particularem, id est, contingit aliquod albũ non esse hominem.

3 ¶ Ὁμοίως δὲ καὶ εἰ πρὸς τοῦ γ τεθείη τὸ στερητικόν.

3 ¶ Similiter[c] *fit syllogismus*, & si adiiciatur priuatio τοῦ γ.

Cim Contingit omnem hominem moueri: — *Ce* Quodcumque mouetur, nõ est album:
of Nullum albũ mouetur: — *Ii* Contingit omnem hominẽ moueri:
Ergo
trit Contingit aliquod albũ non esse hominem. — *rcint* Contingit nullum hominẽ esse album.

4 ¶ Ἐὰν δὲ ἀμφότεραι μὲν ὦσιν στερητικαὶ· σημαίνῃ δ' ἡ μὲν, μὴ ὑπάρχειν· ἡ δὲ, ἐνδέχεσθαι μὴ ὑπάρχειν· ἡ δὲ αὐτῶν μὲν τῶν εἰλημμένων, οὐδὲν συμ-

4 ¶ Si[d] verò ambæ *propositiones* sint priuatiuæ, & altera significet non inesse, altera contingere non inesse: sanè ex his *propositionibus* acceptis nihil effi-

d *Modi vtiles ex ambabus propositionibus negãtiuis vniuersalibus.*

e Id est, si propositio contingens negatiua conuertatur in affirmatiuam.

citur necessariò : sed conuersà propositione contingente[a] fit syllogismus, *quo colligitur* contingere vt ☾ nulli ♄ insit, vt in prioribus syllogismis : fit enim iterum prima figura.

[a] Id est, si propositio contingens negatiua conuertatur in affirmatiuam.

Ἕπεται ἀναλυθῆναι· ἀντιστραφείσης δὲ τῆς κϑ τὸ ενδέχεσθαι θατέρῳ, γίνεται συλλογισμὸς, ὅτι τὸ β τῷ γ ενδέχεται μηδενὶ ὑπάρχειν, καθάπερ ἐν τοῖς πρόσθεν· ἔσται γὰρ πάλιν τὸ πρῶτον σχῆμα.

[b] Reductionem huius syllogismi ad primam figuram, vide suprà, part. 2.

e Nullum grammaticum est muſicum:
ē Contingit nullum hominem esse muſicum:
Cesa [b] Nullum grammaticũ est muſicum:
ā Contingit omnem hominem esse muſicũ. Ergo
re Contingit nullum hominem esse grammaticũ.

[c] Vide sup. part. 3. reductionẽ huius syllogismi ad primam figurã.

ē Contingit nullum hominẽ moueri:
e Nullum album mouetur:
Cãre [c] Contingit omnem hominem moueri:
ſe Nullum album mouetur: Ergo
trẽs Contingit aliquod album non esse hominem.

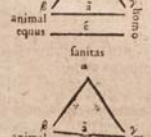
[d] *Modi inutiles ex vtroque propositionẽ vniuersali affirmante.*

[e] In quibus colligitur conclusio vniuersalis affirmans necessaria.

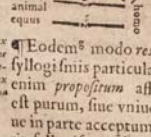
[f] In quibus colligitur conclusio vniuersalis negans necessaria.

¶ Quòd [d] si ambæ *propositiones* ponantur attributiuæ, non erit syllogismus. Termini in quibus ineſt, ſanitas, animal, homo. in quibus nõ ineſt, ſanitas, equus, homo.

§ ¶ Ἐὰν [d] δὲ ἀμφότεραι τεθῶσι κατηγορικαὶ, οὐκ ἔσται συλλογισμός. ἔστω γὰρ τὸ μὲν ὑπάρχον, ὑγίεια, ζῶον, ἄνθρωπος· τὸ δὲ μὴ ὑπάρχειν, ὑγίεια, ἵππος, ἄνθρωπος.

ī Contingit omne animal esse ſanum:
a Omnis homo est ſanus:
ē Necesse est omnem hominem esse animal.
ī Contingit omnem equum esse ſanum:
a Omnis homo est ſanus:
ē Necesse est nullum hominẽ esse equum.

a Omne animal est ſanum:
ī Contingit omnem hominem esse animal:
ē Necesse est omnem hominem esse animal.
a Omnis equus est ſanus:
ī Cõtingit omnem hominem esse ſanum:
ē Necesse est nullũ hominem esse equum.

[g] *Modi inutiles ex altera propositione vniuersali & altera particulari, ex quibus affirmatiua eſt pura.*

¶ Eodem[g] modo *res* habebit in syllogismis particularib[a]. Cùm enim *propositum* affirmatiuum est purum, siue vniuersaliter siue in parte acceptum: nullus erit syllogismus. hoc autem similiter & per eosdem terminos demonstratur quibus suprà vsi sumus.

§ ¶ Τὸν [g] αὐτὸν δὲ τρόπον ἕξει καὶ πρὸς τὰ ἐν μέρει συλλογισμοί. ὅταν μὲν γὰρ τὸ κατηγορικὸν ὑπάρχον, εἴτε καθόλου, εἴτ' ἐν μέρει ληφθῇ, οὐδεὶς ἔσται συλλογισμός. τὸν δὲ ὁμοίως καὶ ἐπὶ τῶν αὐτῶν ὅρων δείκνυται τοῖς πρόσθεν.

ë Contingit nullum animal esse sanum:
ï Aliquis homo est sanus:
ñ Necesse est omnem hominem esse animal.

ë Contingit nullum equum esse sanum.
ï Aliquis homo est sanus.
é Necesse est nullum hominem esse equum.

a Omne animal est sanum:
ö Contingit quendam hominem non esse sanum:
ũ Necesse est omnem hominem esse animal.

a Omnis equus est sanus:
ö Contingit quendam hominem non esse sanum:
e Necesse est nullum hominem esse equum.

7 ¶ Ὅταν [a] ἡ τὸ στερητικὸν, ἔσται δίχα τῆς ἀντιστροφῆς, [b] καθάπερ ἐν τοῖς πρώτοις.

7 ¶ Cùm [a] autem priuatiuum est *purum*, erit syllogismus per conuersionem [b], vt suprà.

a *Modus vtitur ex maiore vniuersali pura negante & minore particulari contingente affirmante.*
b Reciprocatà maiore propositione negante pura.

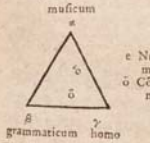
Fe Nullum grammaticum est musicum:
ri Contingit aliquem hominem esse musicum:
nö Ergo Contingit aliquẽ hominem nõ esse grammaticũ.

Fe Nullum muſicum est grãmaticum:
ri Contingit aliquem hominẽ esse muſicũ: Ergo
o Contingit aliquem hominẽ non esse grammaticũ.

8 ¶ Πάλιν [c], ἐὰν ἄμφω μὲν τὰ διῃρημένα κατὰ στερητικὰ [a] ληφθῇ, καθόλου δὲ τὸ μὴ ὑπάρχειν· ὅρος αὐτῷ μὲν τῷ προτάσεων, καὶ ἔσται τὸ ἀναγκαῖον· ἀντιστραφέντος [d] δὲ τοῦ ὑπάρχειν, καθάπερ ἐν τοῖς πρώτοις, ἔσται συλλογισμός.

8 ¶ Rursus [c] si ambo interualla priuatiua accipiantur: & *quod significat* non inesse, sit vniuersale: sanè ex his propositionibus nihil colligitur necessariò: sed per contingentis conuersionẽ [d], vt in superioribus, erit syllogismus.

c *Modus vtilis ex maiore priuatiua pura & minore particulari contingente negantibus.*
d Conuersa propositione contingente in affirmãtem.

e Nullum grammaticũ est musicum:
ö Cõtingit aliquẽ hominẽ non esse muſicum.

e Nullum grammaticum est musicum:
ï Contingit aliquẽ hominẽ esse grãmaticum: Ergo
ö Contingit aliquem hominem non esse muſicum.

9 ¶ Ἐὰν [e] δὲ ὑπάρχον μὲν ᾖ τὸ στερητικὸν, ἐν μέρει δὲ λαμβάνηται· οὐκ ἔσται συλλογισμὸς, οὔτε καταφατικῆς, οὔτε στερητικῆς οὔσης τῆς ἑτέρας προτάσεως.

9 ¶ Quòd [e] si priuatiuum *interuallum* sit purum, & in parte acceptum: non erit syllogismus, siue affirmatiua siue priuatiua sit altera propositio.

e *Modi inutiles ex maiori vniuersali pura contingente affirmante vel negante & minore particulari pura negante.*

α Contingit { omne / nullum } animal esse sanum:
o Aliquis homo non est sanus:
ẽ Necesse est omnem hominem esse animal.

α Contingit { omnem / nullum } equũ esse sanum.
o Aliquis homo non est sanus:
ẽ Necesse est nullum hominem esse equum.

a *Modi inutiles ex utrisque propositionibus particularibus, vel indefinitis, vel altera particularis & altera indefinita.*

¶ Neque [a] *tunc erit syllogismus,* cùm ambæ propositiones accipiuntur indefinitæ siue negantes siue affirmantes, aut in parte. demonstratio verò eadem *est* & per eosdem terminos.

¶ Οὐδὲ [a] ὅταν ἀμφότεραι ληφθῶσιν ἀόριστοι ἢ κατάφατικαὶ ἢ ἀποφατικαί, ἢ κατὰ μέρος. ἀπόδειξις δὲ ἡ αὐτὴ, ὃ δὴ καὶ πρὸ αὐτῶν ὅρων.

ϕ Aliquod animal { est / non est } sanum:
ϖ Contingit aliquem hominem { esse / non esse } sanum:
ĩ Necesse est omnem hominem esse animal:

ϕ Aliquis equus { est / non est } sanus:
ϖ Contingit aliquem hominem { esse / non esse } sanum:
ẽ Necesse est nullum hominem esse equum.

ϖ Contingit aliquod animal { esse / non esse } sanum:
ϕ Aliquis homo { est / non est } sanus:
ĩ Necesse est omnem hominem esse animal.

ϖ Contingit aliquem equum { esse / non esse } sanum:
ϕ Aliquis homo { est / non est } sanus:
ẽ Necesse est nullum hominem esse equum.

De syllogismis ex altera propositione necessaria & altera contingente, in secunda figura, CAP. XIX.

1 ¶ *Summa rei.* 2 ¶ *De syllogismis vniuersalibus. Si altera propositio affirmet, altera negabit: & negans propositio sit necessaria maior,* 3 *vel necessaria minor,* 4 *vel contingens maior,* 5 *vel contingens minor.* 6 *Si ambæ propositiones negent:* 7 *& necessaria sit maior,* 8 *vel minor.* 9 *Si ambæ affirment.* 10 ¶ *De syllogismis constantibus ex altera propositione vniuersali, & altera particulari. Si altera affirmet, altera neget: ita vt necessaria vniuersalis neget,* 11 *vel necessaria affirmet.* 12 *Si ambæ propositiones affirmẽt,* 13 *vel negẽt.* 14 ¶ *Si ambæ propositiones sint particulares.* 15 ¶ *Epilogus.* 16 ¶ *Collatio syllogismorum mixtorum in secunda figura. De modis vtilibus, vel inutilibus.* 17 *De imperfectione modorum vtilium, & de ratione eos perficiendi.*

SI verò altera propositio, ex necessitate *inesse vel non inesse* altera cõtingere significet: cùm priuatiua est necessaria, erit syllogismus, *quo colligetur* non solùm contingere non inesse[b]. sed etiã nõ inesse. cùm autẽ affirmatiua *est necessaria,* nõ erit syllogismus. ¶ Ponatur[c] enim β α ex necessitate nulli γ inesse, & omni γ accidere. conuersa igitur propositione priuatiua, β α ex necessitate nulli α inerit. atqui β α

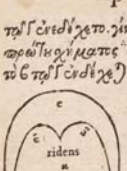
Ἐὰν δὲ ἡ μὲν, ὡς ἀναγκαῖον, ἡ δ' ἐνδέχεσθαι σημαίνῃ τὴν ἑκατέρου· τῆς μὲν στερητικῆς ἀναγκαίας οὔσης, ἔσται συλλογισμὸς, οὐ μόνον ὅτι ἐνδέχεται μὴ ὑπάρχειν, ἀλλὰ καὶ ὅτι οὐχ ὑπάρχει. τῆς δὲ καταφατικῆς, οὐκ ἔσται. ¶ Κείσθω δὴ τὸ μὲν β μηδενὶ ὡς ἀναγκαῖον ὑπάρχειν, τὸ δὲ γ παντὶ ἐνδέχεσθαι. ἀντιστραφείσης οὖν τῆς στερητικῆς, οὐδὲ τὸ β τῷ α μηδενὶ ὑπάρξει, τὸ δὲ α παντὶ

b *Cùm tamen colligitur contingere non inesse contingens accipi debet non propriè vt accidit quæ in definitione contingentis, sed im propriè.*

c *Modus vtilis ex maiore propositione necessaria negante & minore contingente affirmante vniuersalibus.*

πρῶτ ἐνεδέχετο. γίνεται δὴ πάλιν δεῖξαι διὰ τῶν ἀδυνάτων ὁ συλλογισμός, ὅτι τοῦ Β τῷ Γ ἐνδέχεται μηδενὶ ὑπάρχειν.

omni γ accidebat. fit igitur iterum in prima figura syllogismus, *quo colligitur* contingere, vt τὸ β nulli γ insit.

cēſ Necesse est nullum brutum ridere: — cē Necesse est, quodcūque ridet, non esse brutum:
ā Contingit omnem hominem ridere: Ergo — lā Contingit omnem hominem ridere: Ergo
re Nullus homo est brutū. — rent Nullus homo est brutum.

Ἅμα δὲ δῆλον, ὅτι οὐδὲν ὑπάρχει τὸ β οὐδενὶ τῷ γ. κείσθω γὰρ ὑπάρχειν· οὐκοῦν εἰ τὸ α τῷ Β μηδενὶ ἐνδέχεται, τὸ δὲ β ὑπάρχοι τινὶ τῷ Γ, τὸ α τινὶ τῷ γ οὐκ ἐνδέχεται. ἀλλὰ παντὶ ὑπῆκειτο ἐνδέχεσθαι.

Simúlque perſpicuum *fit*, Τὸ β nulli γ ineſſe. Ponatur enim ineſſe. Ergo ſi Τὸ α nulli β accidit, ac Τὸ β ineſt alicui γ: *certè* τὸ α cuidam γ non accidit. verùm ſupponebatur omni accidere.

cēſ Necesse est nullum brutum riderē: — Fē Necesse est nullum brutū ridere:
ā Contingit omnem hominē ridere: Ergo — ri Aliquis homo est brutum:
re Nullus homo est brutum. — ō Necesse est aliquem hominē non ridere.

¶ Τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον δειχθήσεται, κἂν εἰ πρὸς τῷ Γ τεθείη τὸ στερητικόν.

¶ Eodem modo demonſtrabitur, ſi τῷ γ iungatur priuatio.

a *Modus vtilis ex maiore contingente affirmãte & minore necessaria negante vniuerſalibus.*
b Si propoſitio minor ſit neceſſaria negans.

cām Contingit omnem hominem ridere: — cē Necesse est, quodcūque ridet, non esse brutum:
cēſ Necesse est nullum brutum ridere: — lā Contingit omnem hominē ridere: Ergo
tres Nullum brutū est homo. — rent Nullus homo est brutum.

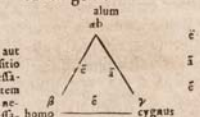
¶ Πάλιν ἔστω τὸ μὲν καθόλου ἀναγκαῖον, θάτερον δὲ [στερητικὸν κἀ] ἐνδεχόμενον· ἔστω δὲ τὸ α τῷ μὲν Β ἐνδέχεσθαι μηδενί, τῷ δὲ Γ παντὶ ὑπάρχειν ἐξ ἀνάγκης. οὕτως οὖν ἐχόντων τῶν ὅρων, οὐδεὶς ἔσται συλλογισμός. συμβαίνει γὰρ τὸ β τῷ Γ ἐξ ἀνάγκης μὴ ὑπάρχειν. ἔστω γὰρ τὸ μὲν α, λευκόν· ἐφ' ᾧ δὲ τὸ Β, ἀνθρώπος· ἐφ' ᾧ δὲ τὸ γ, κύκνος. τὸ δὴ λευκὸν κύκνῳ μὲν ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχει, ἀνθρώπῳ δὲ ἐνδέχεται οὐδενί, καὶ ἀνθρώπος οὐδενὶ κύκνῳ ἐξ ἀνάγκης. ὁπ μὲν οὖν

¶ Rurſus attributiũ *interualliũ* ſit neceſſariũ, alterũ verò priuatiuũ cõtingẽs: ac Τὸ α accidat nulli β, & omni γ ex neceſſitate inſit. ſic igitur habentibus terminis, nullus erit ſyllogiſmus. fieri enim poteſt, vt τὸ β τῷ γ neceſſariò nõ inſit. ſit enim α, albũ. vbi β, homo. vbi γ, cygnus. album igitur cygno ex neceſſitate ineſt, & accidit nulli homini. homóque ex neceſſitate nulli cygno *ineſt*. Quòd igitur

c *Modus inutilis ex maiore contingente negante & minore necessaria affirmãte vniuerſalibus.*

non sit syllogismus *quo colligatur* cõtingere, perspicuum est: quia quod est ex necessitate, non est contingens.

τῷ ἐνδέχεσθαι οὐκ ἔσται συλλογισμός, φανερόν· τὸ γὰρ ἐξ ἀνάγκης, οὐκ ἐνδεχόμενον.

ε Contingit nullum hominem esse album:
ι Necesse est omnem cygnum esse album:
ε Necesse est nullum cygnum esse hominem.

a Id est, cùm aut ambæ propositiones sunt necessariæ, aut ialtem propositio negans est necessaria.

b Id est, subiici τῷ β, ita vt τῷ β attribuatur τῷ γ.

c Alexander notat, hoc exemplũ clarius esse, si pro vigilanti accipiatur deambulans: quia magis apparet necesse esse vt deambulans moueatur, quàm vt vigilans moueatur.

d Id est, non colligi conclusionẽ negãtem, neque puram, neque cõtingẽtem, neque necessariam.

e Id est, non colligi affirmationem puram, neque contingentem, neque necessariam: quia interdum necesse est non inesse.

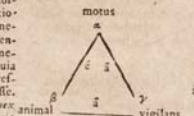
f *Modus vtitur eo, maiore necessaria affirmante & minore cõtingente negante vniuersaliter.*

g Id est, si affirmatus propositio sit maior, cùm in superiori exemplo est α de omni β. Hoc autem casu non potest poni conclusio necessaria affirmans: quia cùm τῷ α necessariò insit omni βῷ, τῷ β necessariò deesset omni γ, cõsequeretur τῷ α necessariò ineſſet omni γ. sed supposuimus fieri posse vt τῷ α inesset nulli γ.

h Ex negante in affirmantem.

Neque verò est syllogismus cõclusionis necessariæ: quia conclusio necessaria colligitur vel ex ambabus *propositionibus* necessariis, vel ex priuatiua[a]. Præterea, his positis fieri potest vt τὸ β insit τῷ γ. nihil enim vetat, τὸ γ esse sub β[b]; ac ℞ α accidere omni β, & τῷ γ ex necessitate inesse. vt si τὸ γ sit vigilans[c]: τὸ β, animal: vbi α, motus. nam omni vigilanti, ex necessitate motus inest: omnique animali accidit: & omne vigilans est animal.

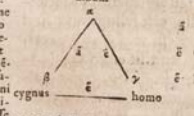
Ἀλλὰ μὴν οὐδὲ τῷ ἀναγκαίου· τὸ γὰρ ἀναγκαῖον, ἢ ἐξ ἀμφοτέρων ἀναγκαίων, ἢ ἐκ τῆς στερητικῆς· συμβαίνειν[a]. ἔτι δὲ, καὶ ἐγχωρεῖ τοῦτον κειμένων, τὸ β τῷ γ ὑπάρχειν· οὐδὲν γὰρ κωλύει, τὸ μὲν γ εἶναι τὸ β ἔξ)[b], τὸ δὲ α τῷ μὲν β παντὶ ἐνδέχεσθαι, τῷ δὲ γ ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχειν· οἷον, εἰ τὸ μὲν [εἶη] ἐγρηγορὸς[c]· τὸ δὲ β, ζῷον· τὸ δὲ ἐφ' ᾧ τὸ α κίνησις. τῷ μὲν γὰρ ἐγρηγορότι [παντὶ] ἐξ ἀνάγκης κίνησις ὑπάρχει· ζῴῳ δὲ παντὶ ἐνδέχεται· ὥστ' ἐὰν τὸ ἐγρηγορὸς, ζῷον

ε Contingit nullum animal moueri:
ι Necesse est, omne vigilans moueri:
ι Necesse est, omne vigilans esse animal.

Perspicuum igitur *est*, neque *colligi* non inesse[d]; quandoquidem *terminis* ita habentibus, necesse *est* inesse: neque oppositas affirmationes[e]. itaque nullum fore syllogismum. ¶ Similis[f] erit demonstratio, si mutetur locus[g] propositionis affirmatiuæ.

Φανερὸν οὖν, ὅτι οὐδὲ τὸ μὴ ὑπάρχειν[d] εἴπερ, οὕτως ἐγόντων, ἀνάγκη ὑπάρχειν. οὐδὲ δὴ τῶν ἀντικειμένων φάσεων[e]. ὥστε οὐδεὶς ἔσται συλλογισμός. ¶ Ὁμοίως[f] δὲ διχθήσεται καὶ ἀπαλλὴ[g] τεθείσης τῆς καταφατικῆς.

ι Necesse est omnem cygnum esse album:
ε Contingit nullum hominem esse album:
ε Necesse est nullum hominem esse cygnum.

¶ Quòd si propositiones sint figurâ similes, cùm sint priuatiuæ, semper fit syllogismus conuersâ[h] propositione cõtingẽte,

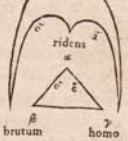
¶ Ἐὰν δ' ὁμοιοσχήμονες ὦσαι αἱ προτάσεις, στερητικῶν μὲν οὐσῶν, ἀεὶ γίνεται συλλογισμὸς ἀντιστραφείσης[h] τῆς κατ' τὸ ἐνδέχεσθαι προτάσεως,

ὡ καθάπερ ἐν τοῖς πρώτοις. ¶ Εἰλήφθω γὰρ τὸ α τοῦ μὲν β τῷ ἐξ ἀνάγκης μὴ ὑπάρχειν, τῷ δὲ γ ἐνδέχεσθαι μὴ ὑπάρχειν· αὐτισταφέντων οὖν τῶν προτάσεων, τὸ μὲν β τῷ α οὐδενὶ οὐχ ὑπάρξει, τὸ δὲ α παντὶ τῷ γ ἐνδέχεται μὴ ὑπάρχειν· ὥστε καὶ τὸ β τῷ γ ἐνδέχεται μὴ ὑπάρχειν· τοῦτο δ' ἦν τὸ προτεθέν.

vt in superioribus *factum fuit*.

7 ¶ Accipiatur[a] enim τὸ α τῷ β necessariò non ineſſe, ac τῷ γ poſſe non ineſſe. conuerſis igitur propoſitionibus, τὸ β ineſt nulli α, ac τὸ α accidit omni γ. quare fit prima figura.

a *Modus vtilis ex maiore neceſſaria & minore contingente negantibus vniuerſalibus.*

ε̄ Neceſſe eſt nullum brutũ ridere:
ε̄ Contingit nullum hominem ridere.

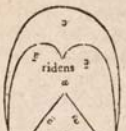
cε̄ Neceſſe eſt quodcumque rideat, non eſſe brutum:
ıā Contingit omnem hominem ridere: Ergo
rent Nullus homo eſt brutum.

8 ¶ Κἂν εἰ πρὸς τῷ γ τεθείη τὸ στερητικόν, ὡσαύτως.

8 ¶ Idem[b] fiet ſi priuatio adiiciatur τῷ γ[c].

b *Modus vtilis ex maiore contingente & minore neceſſaria negantibus vniuerſalibus.*

c Id eſt negatio neceſſaria iungatur minori extremo.

ε̄ Contingit nullum hominem ridere:
ε̄ Neceſſe eſt nullum brutũ ridere:

cε̄ Neceſſe eſt nullum ridens eſſe brutum:
ıā Contingit omnem hominem ridere: Ergo
rent Nullus homo eſt brutum.

9 ¶ Ἐὰν δὲ ὁ κατηγορικὸς τεθῶσιν, οὐκ ἔσται συλλογισμός. τὸ μὲν γὰρ μὴ ὑπάρχειν, ἢ τὸ ἐξ ἀνάγκης μὴ ὑπάρχειν, φανερὸν ὅτι οὐκ ἔσται, δῆλον δὲ τὸ μὴ εἶναι φθαρτικὴν πρότασιν μήτε τοῦ ὑπάρχειν, μήτε τοῦ ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχειν. ἀλλὰ μᾶλλον οὐδὲ τὸ ἐνδέχεσθαι μὴ ὑπάρχειν· ἐξ ἐνδεχομένων γὰρ ὄντων τὸ ἐνδέχεσθαι μὴ ὑπάρχειν ἐνίοτε συμβαίνει τὸ ἐναντίον· οἷον εἰ τὸ μὲν α τεθείη λευκόν, ἐφ' ᾧ δὲ τὸ β, κύκνος, τὸ δὲ γ, ἀνθρωπος. οὐδὲ γὰρ τῷ αὐτικειμένων φάσεων· ἐπεὶ δέδεικται τὸ β τῷ γ ἐξ ἀνάγκης οὐχ ὑπάρχειν· [οὐκ ἄρα γίνεται] συλλογισμὸς ὅλως]

9 ¶ Si[d] verò attributiuæ ponantur *ambæ propoſitiones*, non erit ſyllogiſmus. Cõſtat enim neq; colligi nõ ineſſe, neque neceſſariò non ineſſe: quia non eſt accepta *vlla* propoſitio priuatiua: *id eſt* neque de eo quod ineſt, neque eo quod neceſſe eſt ineſſe. Quin ne *colligetur* quidem contingere nõ ineſſe. ex neceſſitate enim, ita terminis poſitis, τὸ β τῷ γ non inerit. verbi causâ, ſi τὸ α ponatur album. vbi β, cygnus. τὸ γ, homo. Nec item *colligetur* oppoſitæ affirmationes: quia oſtenſum eſt τὸ β τῷ γ neceſſariò non ineſſe. omnino igitur non fit ſyllogiſmus.

d *Modi inutiles ex ambabus propoſitionibus vniuerſalibus affirmãtibus: ita vt maior ſit neceſſaria, minor cõtingens: vel contrà, maior contingens, minor neceſſaria.*

Necesse est omnem cygnum esse album:
ī Contingit omnem hominem esse album:
ē Necesse est nullum hominem esse cygnum.

¶ Similiter *res* habebit in particularibus syllogismis. cùm[a] enim *propositum* priuatiuum erit vniuersale necessarium, semper erit syllogismus, quo colligetur contingere[b], & non inesse. demonstratio autem fiet per conuersionem[c].

10 ¶ Ὁμοίως δὲ ἕξει καὶ ὅταν τὸ ἐν μέρει συλλογισμὸς ὅταν μὲν γὰρ ᾖ τὸ στερητικὸν καθόλου τε καὶ ἀναγκαῖον, ἀεὶ συλλογισμὸς ἔσται καὶ τὸ ἐνδέχεσθαι, καὶ τὸ μὴ ὑπάρχειν. ἡ δὲ δεῖξις ἡ διὰ τῆς ἀντιστροφῆς.

a Modus vtilis ex maiore necessaria vniuersali negãte, & minore contingente particulari affirmante.
b Sub. non inesse.
c Conuersis terminis maioris propositionis.

F Necesse est nullum coruũ esse album:
ī Contingit aliquod bipes esse album: Ergo
o Aliquod bipes non est coruus.

F Necesse est nullum album esse coruum:
ī Contingit aliquod bipes esse album: Ergo
o Aliquod bipes non est coruus.

d Modi inutiles ex maiore vniuersali negante contingente & minore particulari affirmante vel ex maiore vniuersali affirmante necessaria & minore particulari.

¶ Cùm[d] autem affirmatiuum *erit necessarium*, numquàm *erit syllogismus*. eodem namque modo *hoc* ostendetur quo in *modis* vniuersalibus *vsi sumus*[e], & per eosdem terminos.

11 ¶ Ὅταν δὲ τὸ καταφατικὸν, οὐδέποτε τὸν αὐτὸν δεῖ τρόπον δείκνυσθαι, ὃν καὶ ἐν τοῖς καθόλου, οὐδὲ τῷ αὐτῷ ὅρῳ.

e Part. 4. & 5.

Contingit nullum homine esse albũ:
ī Necesse est aliquẽ cygnũ esse albũ:
ē Necesse nullum cygnũ esse hominẽ.

Contingit nullum animal moueri:
ī Necesse est aliquod vigilans moueri:
ā Necesse est omne vigilãs esse animal.

ā Necesse est omnem cygnum esse album:
ō Contingit aliquem hominem non esse album:
ē Necesse est nullum hominem esse cygnum.

f Modi inutiles ex altera propositione vniuersali & altera particulari affirmantibus.
g Per eosdẽ terminos, albũ, hominem, cygnũ.

¶ Neque[f] *tunc erit syllogismus*, cùm ambæ *propositiones* accipiũtur affirmatiuæ. cuius rei eadẽ[g] *est* demonstratio quæ priùs.

12 ¶ Οὐδ' ὅταν ἀμφότεραι ληφθῶσι καταφατικαὶ· καὶ γὰρ τούτου ἡ αὐτὴ ἀπόδειξις ἥ καὶ πρόσθεν.

ā Necesse est omnem cygnum esse album:
ī Contingit aliquem hominem esse album:
ē Necesse est nullum hominem esse cygnum.

¶ Ὅταν

ī Contingit omnem hominem esse album:
ĩ Necesse est aliquem cygnum esse album.
ẽ Necesse est nullum cygnum esse hominem.

ĩ Necesse est aliquem cygnum esse album:
ã Contingit omnem hominem esse album:
ẽ Necesse est nullum hominem esse cygnum.

ī Contingit aliquem hominem esse album:
ã Necesse est omnem cygnum esse album:
ẽ Necesse est nullum cygnum esse hominem.

13 ¶ Ὅταν[a] δὲ ἀμφότεραι μὲν στερητικαὶ, καθόλου δὲ καὶ ἀναγκαῖα ἡ τὸ μὴ ὑπάρχειν σημαίνουσα· διὰ αὐτῶν μὲν τῶν εἰλημμένων, οὐκ ἔσται τὸ ἀναγκαῖον· ἀντιστρεφούσης δὲ τῆς κῑ τὸ ὐδενὶ ὑπάρχειν ποιοῦσες, ἔσται συλλογισμὸς, καθάπερ ἐν τοῖς πρώτοις.

13 ¶ Cùm[a] autem ambæ propositiones *accipiuntur* priuatiuæ; & ea quæ significat non inesse, est vniuersalis & necessaria: sanè ex his *propositionibus* quæ acceptæ sunt, nihil colligitur necessariò: sed cõuersâ propositione contingente, erit syllogismus, vt in superioribus.

a *Modus vtilis ex maiore vniuersali necessaria & minore particulari priuantibus.*

ẽ Necesse est nullum brutum ridere:
õ Contingit aliquem hominem non ridere.

Fẽ Necesse est nullum brutum ridere.
ĩ Contingit aliquem hominem ridere: Ergo
ão Aliquis homo nõ est brutum.

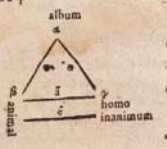
Fẽ Necesse est quod rider, non esse brutum.
ĩ Contingit aliquem homi nem ridere: Ergo
ão Aliquis homo nõ est brutum.

b *Modi inutiles ex indefinitis propositionibus particularibus, vel indefinitis, vel altera particulari & altera indefinita.*

14 ¶ Ἐὰν[b] δὲ ἀμφότεραι ἀδιόριστοι ἢ κατὰ μέρος τεθῶσιν, οὐκ ἔσται συλλογισμός. ἀπόδειξις δὲ ἡ αὐτὴ, καὶ ὅρῳ τῷ αὐτῷ ὅροις[c].

14 ¶ Sin[b] ambæ *propositiones* ponãtur indefinitæ vel in parte, non erit syllogismus. demonstratio autem erit eadem, & per eosdem terminos[c].

c Quibus vsi sumus cap. 16. part. 12. vbi ostendimus hos modos in prima figura esse inutiles.

a Contingit aliquod animal { esse / non esse } album.
o Necesse est aliquē hominem { esse / non esse } album.
i Necesse est omnem hominem esse animal.
e Contingit aliquod animal { esse / non esse } album.
o Necesse est aliquod inanimum { esse / non esse } album.
ē Necesse est nullam inanimum esse animal.

o Necesse est aliquod animal { esse / non esse } album.
a Contingit aliquem hominem { esse / non esse } album.
i Necesse est omnem hominem esse animal.
o Necesse est aliquod animal { esse / non esse } album.
e Contingit aliquod inanimum { esse / non esse } album.
ē Necesse est nullum inanimum esse animal.

¶Ex dictis igitur perspicuum est, cùm priuatiua *propositio* ponitur vniuersalis necessaria, fieri per fieri syllogismum, *quo colligitur* non solum contingere nō ineſſe[a], sed etiam nō ineſſe. cùm autem affirmatiua *ponitur necessaria*, nūquàm fieri syllogismū. ¶*Constat* etiam, terminis eodē modo positis in necessariis & in puris *propositionibus*, fieri vel non fieri syllogismum. ¶Denique manifestum est, omnes hos syllogismos esse imperfectos, & phci per dictas figuras[b].

14 ¶Φανερὸν οὖν ὅτι τῆς μὲν στερητικῆς καθόλου πρὸς μέρος [καὶ] ἀναγκαίας, ἀεὶ γίνεται συλλογισμὸς οὐ μόνον τὸ ἐνδέχεσθαι μὴ ὑπάρχειν[a], ἀλλὰ καὶ τὸ μὴ ὑπάρχειν· τῆς δὲ καταφατικῆς, οὐδέποτε. ¶Καὶ ὅτι τῶν αὐτῶν ὑπο- 15 κειμένων ἐν τε τοῖς ἀναγκαίοις καὶ ἐν τοῖς ὑπάρχουσι, γίνεται καὶ οὐ γίνεται συλλογισμός. ¶Δῆλον ἢ ὅτι 16 πάντες ἀτελεῖς οἱ συλλογισμοὶ, καὶ ὅτι τελειοῦνται διὰ τῶν εἰρημένων σχημάτων[b].

a Vide quod notaui ad part. 1.

b Omnes syllogismi imperfecti perficiuntur per primam. sed quidam perficiuntur quodāmodo etiā per aliam figuram: vt cùm modus inutilis in secunda figura fit vtilis, tuturā propositione contingente affirmante in negantem.

De syllogiſmis ex ambabus propoſitionibus contingentibus in tertia figura[c], CAP. XX.

1 ¶ *Summa huius & duorum ſequentium capitum.* 2 ¶ *Si ambæ propoſitiones ſint vniuerſales affirmantes,* 3 *vel negans & affirmans,* 4 *vel negantes.* 5 ¶ *Si altera ſit vniuerſalis, altera particularis:* 6 *ita vt maior ſit vniuerſalis & minor particularis affirmãs,* 7 *vel maior particularis & minor vniuerſalis affirmantes,* 8 *vel maior negans & minor affirmans,* 9 *vel ambæ negantes.* 10 ¶ *Si ambæ ſint particulares, vel indefinitæ.*

IN poſtrema verò figura, & cùm ambæ *propoſitiones* ſunt contingentes, & cùm altera *tãtum*, erit ſyllogiſmus. Cùm igitur propoſitiones cōtingere ſignificant, etiam concluſio erit contingens; item cùm altera *ſignificat* contingere, altera ineſſe. Cùm autem altera ponitur neceſſaria, ſiquidem ſit affirmatiua, non erit *vlla* conclu-

c Ex ambabus propoſitionibus particularibus nihil colligitur. aliàs cōcluſio eſt contingens.

Ἐν ᾗ τῷ τελευταίῳ σχήματι, ἐὰν ἀμφοτέρων ἐνδεχομένων ᾖ ὁ ἕτερος, ἔσται συλλογισμός. ὅταν μὲν οὖν ἐνδέχεσθαι σημαίνουσιν αἱ προτάσεις, καὶ τὸ συμπέρασμα ἔσται ἐνδεχόμενον. καὶ ὅταν ἡ μὲν ἐνδέχεσθαι, ἡ δὲ, ὑπάρχειν· ὅταν ᾖ ἡ ἑτέρα τεθῇ ἀναγκαία, αὖ μὲν ἡ καταφατικὴ, οὐκ ἔσται τὸ συμπε-

ρασμα,

εσμα. οὔτε ἀναγκαῖον. οὔτε ὑπάρχον. ἐὰν ᾖ ἡ στερητικὴ, τὸ μὴ ὑπάρχειν ἔσαι συλλογισμὸς, καθάπερ καὶ ἐν τοῖς πρότερον. λπ̄λ̄ έον ᾖ καὶ ἐν τούτοις ὁμοίως τὸ ἐν τοῖς συμπεράσμασιν ἐνδεχόμενον. ¶ Ἔστωσαν δὴ πρῶτον ἐνδεχόμεναι, καὶ τὸ α καὶ τὸ β παντὶ τοῦ γ ἐνδέχεσθω ὑπάρχειν. ἐπεὶ οὖν ἀναιρεῖται τὸ καταφατικὸν ὅτι μέρους, τὸ ᾧ θ παντὶ τοῦ γ ἐνδέχεται· καὶ τὸ γ τινὶ τοῦ θ ἐνδέχοιτο ἄν. ὥστε εἰ τὸ μὲν α παντὶ τοῦ [ἐνδέχεται, τὸ δὲ γ τινὶ τοῦ β, ἀνάγκη καὶ τὸ α τινὶ τοῦ β ἐνδέχεσθαι γίνεται γὰρ τὸ πρῶτον σχῆμα.

sio, nec necessaria nec pura. si priuatiua, colligetur non inesse, quemadmodum in superioribus. Et in his quoque similiter accipiendum est contingens in conclusionibus positum. ¶ Primùm igitur sint ambæ propositiones contingentes, & τὸ α, & τὸ β accidat omni γ. quoniam igitur propositum affirmatiuum cõuertitur in parte, & τὸ β accidit omni γ, etiam τὸ γ accidet omni β. quare si τὸ α accidit alicui γ, ac τὸ γ alicui β: necesse est etiam τὸ α accidere alicui β. fit enim prima figura.

a. Modus utilis ex ambabus propositionibus vniuersalibus affirmantibus.

Dā Contingit omnem homi-
nem esse album:
ṽip Contingit omnem homi-
nem esse musicum:
Ergo
ti. Contingit aliquod musicũ
esse album.

Dā Contingit omnem hominẽ
esse album:
ṽi Contingit aliquod musicũ
esse hominem:
Ergo
i Contingit aliquod musicũ
esse album.

¶ Καὶ εἰ τὸ μὲν α ἐνδέχεται μηδενὶ τοῦ γ ὑπάρχειν, τὸ δὲ β παντὶ τοῦ γ [ἐνδέχοιτο,] ἀνάγκη καὶ τὸ α τινὶ τοῦ β ἐνδέχεσθαι μὴ ὑπάρχειν· ἔσαι γὰρ πάλιν τὸ πρῶτον σχῆμα διὰ τῆς προσθήκης.

¶ Et si contingit τὸ α nulli γ inesse, sed τὸ β accidit omni γ: necesse est cõtingere vt τὸ α alicui β nõ insit. rursus enim erit prima figura per conuersionem.

b. Modus utilis ex maiore negante & minore affirmante vniuersalibus.

c. Per conuersionẽ minoris propositionis.

Fēi Cõtingit nullum homi-
nem esse album:
ip Contingit omnem homi-
nem esse musicum:
Ergo
nõi Contingit aliquod musi-
cum non esse album.

Fē Contingit nullum hominẽ
esse album:
ti Contingit aliquod musicũ
esse hominem:
Ergo
ō Contingit aliquod musicũ
non esse album.

¶ Ἐὰν δὲ ἀμφότεραι στερητικαὶ τεθῶσιν, οἷς ὡπῷ μὲν τῷ εἰλημμένων, οὐκ ἔσαι τὸ ἀναγκαῖον. ἀπὸ τῆς ἀποφάσεως δὲ τῆς προτάσεως, ἔσαι συλλογισμὸς, καθάπερ ἐν τοῖς πρότερον. εἰ γὰρ τὸ α καὶ τὸ β ἐνδέχεται

¶ Quòd si ambæ propositiones ponãtur priuatiuæ, sanè ex ipsis propositionibus quæ acceptæ sunt, nihil necessariò colligetur, sed cõuersis propositionibus erit syllogismus vt in superioribus factis. Nam si cõtingat τὸ α & τὸ β, propositio.

d. Modus vtilis ex ambabus vniuersalibus negantibus.

e Ita vt ex negãtibus fiant affirmantes vel vtreque, vel minor

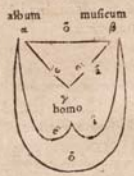
nulli γ ineſſe, ſi commutetur contingere non ineſſe[a], iterum erit prima figura per conuerſionem.

τοῦ γ μὴ ὑπάρχειν, ἐὰν μεταλη-
φθῇ[a] τὸ ἐνδέχεσθαι μὴ ὑπάρχειν,
πάλιν ἔσται τὸ πρῶτον σχῆμα διὰ
τῆς ἀντιστροφῆς.

a Vertatur in contingere inesse.

ē Contingit nullum hominē eſſe albū: — Dīr Contingit omnē hominē eſſe albū:
ē Contingit nullī hominē eſſe muſicum: — īp Contingit omnem hominem eſſe muſicum:
Ergo
ñ Contingit aliquod muſicum eſſe album: — ī Cōtingit aliquod muſicum eſſe album.
Dī Contingit omnē hominē eſſe album:
rī Contingit aliquod muſicū eſſe hominem:
Ergo
Cōtingit aliquod muſicum eſſe album.

ē Contingit nullī hominem eſſe album: — Fēl Contingit nullum hominem eſſe album: — Fē Contingit nullum hominē eſſe album:
ē Contingit nullī hominē eſſe muſicum. — īp Contingit omnem hominem eſſe muſicum: — rī Contingit aliquod muſicū eſſe hominem:
Ergo
— ſōn Contingit aliquod muſicum eſſe album. — ō Cōtingit aliquod muſicum eſſe album.

¶ Si vero terminorum alter eſt vniuerſalis, alter in parte, cùm eodem modo habent, quo in eo quod ineſt, erit vel non erit ſyllogiſmus.

¶ Εἰ δ' ὁ μὲν ὅρος καθόλου πρὸς ὅρον, ὁ δὲ ἐν μέρει, τὸν αὐτὸν ἔχοιεν τρόπον τῶν πρὸς ὅρον, ὅνπερ ὅταν τὸ ὑπάρχειν, ἔσται τε καὶ οὐκ ἔσται συλλογισμός.

b Modus vtilis ex maiore vniuerſali & minore particulari affirmatiuis.

¶ Accidat[b] enim Ⓖ α omni γ, ac Ⓖ β alicui γ. erit igitur prima figura, conuersâ propoſitione particulari. nam ſi Ⓖ α omni γ, ac Ⓖ γ alicui β, etiam Ⓖ α alicui β accidit.

¶ Ἐνδεχέσθω[b] γὰρ τὸ μὲν α παντὶ τῷ γ, τὸ δὲ β τινὶ τῷ γ ὑπάρχειν. ἔσται δὴ πάλιν τὸ πρῶτον σχῆμα, τῆς ἐν μέρει ποιήσαντες ἀντιστροφῆς. εἰ γὰρ τὸ α παντὶ τῷ γ, τὸ δὲ γ τινὶ τῷ β, καὶ τὸ α τινὶ τῷ β ἐνδέχεται.

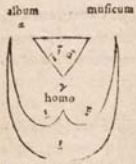
Dīr Contingit omnem hominē eſſe albū: — Dī Contingit omnem hominem eſſe album:
īſ Contingit aliquem hominem eſſe muſicū: — rī Contingit aliquod muſicum eſſe hominem:
Ergo
ī Contingit aliquod muſicum eſſe album. — ī Contingit aliquod muſicum eſſe album.

c Modus vtilis ex maiore particulari & minore vniuerſali affirmatiuis.

¶ Idem[c] fit, ſi nota vniuerſalis iungatur τῷ γ.

¶ Καὶ[c] εἰ ποιοῖ τὸ γ πεζὴν τῷ καθόλου, ὡσαύτως.

album

Dīi Contingit aliquē hominem esse album:
ām Contingit omnē hominē esse musicum:
Ergo
īs Contingit aliquod musicum esse album.

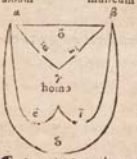
Dī Contingit omnem hominē esse musicum:
rī Contingit aliquod album esse hominem:
Ergo
ī Contingit aliquod album esse musicum.

8 ¶ Ὁμοίως [a] δὲ καὶ εἰ τὸ μὲν α γ στερητικὸν εἴη, τὸ δὲ β γ καταφατικὸν ἔσται δὲ πάλιν τὸ πρῶτον σχῆμα ἀπὸ τῆς αὐτισροφῆς [b].

8 ¶ Similitérque [a], si *propositio* α γ sit priuatiua, & β γ affirmatiua. iterum enim erit prima figura per conuersionem [b].

a *Modus vtilis ex maiore vniuersali negante, & minore particulari affirmante.*

b Minoris propositionis. Hinc apparet Aristotelem omittere modum vtilem ex maiore particulari negante & minore vniuersali affirmante, qui vulgò vocatur Brocardo, quoniā hic modus perficitur non per conuersionem, sed per deductionem ad incommodū. Sed & alios modos tā in hoc quām in aliis capitibus omisit breuitatis studio, quorum alij sunt vtiles, alij inutiles.

Fēr Contingit nullum hominem esse album:
īs Contingit aliquem hominem esse musicū:
Ergo
ūs Contingit aliquod musicum non esse album.

Fē Contingit nullum hominem esse album:
rī Contingit aliquod musicum esse hominem:
Ergo
ō Contingit aliquod musicum non esse album.

9 ¶ Εἰ [c] δὲ ἀμφότεραι στερητικαὶ τεθῶσιν· ἢ μὲν καθόλου ἡ δὲ, ἐν μέρει δὲ αὐτῶν μὴ τῶν εἰλημμένων, οὐκ ἔσται συλλογισμός· οἷον στερεῖται δὲ, ἔστι, καθάπερ ἐν τοῖς πρώτοις. ¶ Ὅταν [c] δὲ ἀμφότεραι ἀδιόριστοι, ἢ ἐν μέρει ληφθῶσιν, οὐκ ἔσται συλλογισμός. καὶ δὲ παντὶ ἀνάγκη τὸ α τοῦ β καὶ μηδενὶ ὑπάρχειν. ὅροι τὸ ὑπάρχειν. ζῷον, ἄνθρωπος, λευκόν· τὸ μὲν ὑπάρχειν, ἵππῳ, ἀνθρώπῳ, λευκόν· μέσον, λευκόν.

9 ¶ At [c] verò vbi ambæ priuatiuæ ponuntur, altera vniuersalis, altera in parte: ex his quidem quæ sumptæ sunt, non erit syllogismus, sed eis conuersis [d] erit *syllogismus*, quemadmodum in superioribus. ¶ Cùm [c] autem ambæ ponuntur indefinitæ vel in parte, non erit syllogismus. etenim necesse est [e] α omni & nulli β inesse. Termini in quibus inest, *his sint*, animal, homo, album. in quibus non inest, equus, homo, album. medium *sit* album.

c *Modi inutiles ex vniuersali & particulari negatiuis.*

d Ita vt ex negatiuis fiant affirmantes vel vtræque, vel minor propositio.

d *Modi inutiles ex ambabus propositionibus particularibus, vel indefinitis, vel altera particulari, altera indefinita.*

e Contingit aliquod album { esse / non esse } animal:
e Contingit aliquod albū { esse / non esse } hominem:
ā Necesse est omnem hominem esse animal.
e Cōtingit aliquod albū { esse / non esse } equum.
e Cōtingit aliquod albū { esse / non esse } hominem:
ē Necesse est nullum hominem esse equum.

e Si vtraque propositio sit particularis, vel propositio particularis pura neget, nihil concludi-tur. alias colligitur conclusio contingens.

De syllogismis ex altera propositione pura & altera contingente in tertia figura [c], Cap. xxi.

1 ¶ *Summa.* 2 ¶ *De syllogismo ex ambabus propositionibus vniuersalibus. Si maior propositio sit pura & minor contingens affirmantes.* 3 *Si maior sit contingens, minor pura affirmantes.* 4 *Si maior neget, minor affirmet.* 5 ¶ *De syllogismo ex altera propositione vniuersali & altera particulari.* 6 *Si maior affirmet, minor neget.* 7 ¶ *De syllogismo ex altera propositione vniuersali & altera particulari. Si ambæ propositiones affirmēt. Si vniuersalis neget, particularis affirmet. Si vniuersalis affirmet, particula negat.* 7 ¶ *De modis inutilibus ex ambabus propositionibus particularibus.*

SI verò altera propositio significet inesse, altera contingere: colligetur contingere: non, inesse. syllogismus autem erit terminis eodem, quo in prioribus [a], modo habentibus.

¶ Primum [b] enim sint attributiui, ac ☐ α omni γ insit, verùm ☐ β omni γ accidat. conuersa igitur *propositione* β γ, erit prima figura, & colligetur accidere ☐ α alicui β. Nam cùm propositionum altera in prima figura significat contingere, etiam conclusio erat contingens.

a Cùm ambæ propositiones sunt puræ, vel ambæ contingentes.

b *Modus vtilis ex maiore propositione pura & minore contingente affirmatiua vniuersalibus.*

1 Ἐὰν δὲ ἡ μὲν, ὑπάρχειν ἢ ἐνδέχεσθαι σημαίνῃ, τὸ δὲ πρὸς τέσσαρα τὸ μὲν συμπέρασμα ἔσται, ὅτι ἐνδέχεται, καὶ οὐχ ὅτι ὑπάρχει· συλλογισμὸς δ' ἔσται, τὸν αὐτὸν τρόπον ἐχόντων τῶν ὅρων [ὃν καὶ ἐν τοῖς πρώτοις εἶπον [b]]. ¶ Ἔστωσαν γὰρ πρῶτον κατηγορικοί· καὶ τὸ μὲν α παντὶ τῷ γ ὑπαρχέτω, τὸ δὲ β παντὶ [τῷ γ] ἐνδεχέσθω [ὑπάρχειν]. ἀντιστραφέντος οὖν τοῦ β γ, τὸ πρῶτον ἔσται σχῆμα· καὶ τὸ συμπέρασμα, ὅτι ἐνδέχεται τὸ α τινὶ τῷ β ὑπάρχειν. ὅτι γὰρ ἑτέρας τῆς προτάσεως ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι σημαινούσης ἐνδέχεσθαι, καὶ τὸ συμπέρασμα ἐν ἐνδεχομένοις.

Da Omnis homo mouetur: — Da Omnis homo mouetur:
ri Contingit omnem homini esse muficum: — ri Contingit aliquod muſicũ esse hominem: Ergo
i Ergo Cõtingit aliquod muſicum mouere. — i Contingit aliquod muſicum mouere.

c *Modus vtilis ex maiore contingere & minore pura affirmatiua vniuersalibus.*

d *Modi vtiles ex maiore negante & minore affirmante vniuersalibus.*

3 ¶ Similiter [c] si *propositio* β γ *significet* inesse, *propositio* verò α γ accidere: item [d] si α γ sit priuatiua, β γ attributiua, & vtrauis sit pura: vtroque modo erit conclusio contingens. iterum enim fit prima figura. ostensum autẽ est, cùm altera propositio in ea figura contingere significat, etiam conclusionem fore contingentem.

3 Ὁμοίως [c] καὶ εἰ τὸ μὲν β γ ὑπάρχειν, τὸ δὲ α γ ἐνδέχεται ὑπάρχειν· καὶ [d] εἰ τὸ μὲν α γ στερητικόν, τὸ δὲ β γ κατηγορικόν, ὑπάρχῃ δ' ὁπότερουοῦν· ἀμφοτέρως ἐνδεχόμενον ἔσται τὸ συμπέρασμα· γίνεται δὲ πάλιν τὸ πρῶτον σχῆμα· δέδεικται δ' ὅτι τῆς ἑτέρας προτάσεως ἐνδεχεσθαι σημαινούσης ἐν αὐτῷ καὶ τὸ συμπέρασμα [ἔσται] ἐνδεχόμενον.

Dã Contingit omnẽ homini esse muficum: — Dã Contingit omnem homiñ esse muficum:
ap Omnis homo mouetur: — ri Aliquod motum, eſt homo:
ri Ergo Contingit aliquod motum, esse muſicum. — i Ergo Cõtingit aliquod motum, esse muſicum.

Fel Nullus homo mouetur: —— *Fe* Nullus homo mouetur:
ri Contingit omnem hominem eſſe muſicum: —— *ri* Contingit aliquod muſicũ eſſe hominem: Ergo
tõn Contingit aliquod muſicum non moueri. —— *õ* Contingit aliquod muſicũ non moueri.

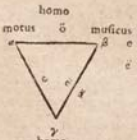
Fël Contingit nullum hominem eſſe muſicum: —— *Fë* Contingit nullum hominẽ eſſe muſicum:
ri Omnis homo mouetur: Ergo —— *ri* Aliquod motum eſt homo: Ergo
tõn Contingit aliquod motum, non eſſe muſicũ. —— *õ* Contingit aliquod motũ, non eſſe muſicum.

4 ¶ Εἰ[3] δὲ τὸ ἐνδεχόμενον τὸ στερητικὸν πτῶσις πρὸς τὸ ἐλαττον ἄκρον, ἡ κατ' ἄμφω ληψις στερητικὴ, οἱ αὐτοὶ μὲν τρόποι κειμένων οὐκ ἔσται συλλογισμός· αὐτισραφέντων[b] δέ, ἔσται, καθάπερ ἐν τοῖς πρότερον.

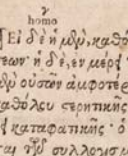
4 ¶ Quòd[a] si contingens priuatiuum iungatur minori extremo, aut ambo *interualla* sumantur priuatiua; sanè ex iis quæ posita sunt, non erit syllogismus: eis verò conuersis[b] erit *syllogismus*, vt in superioribus.

a *Modi vtiles per conuersionem contingentis ex maiore pura & minore contingente negante vniuersalibus.*

b Id est mutatis propositionibus contingentibus negãtibus in affirmantes.

a Omnis homo mouetur: —— *Dar* Omnis homo mouetur:
ë Contingit nullum hominẽ eſſe muſicum. —— *ăr* Contingit omnem hominem eſſe muſicũ: Ergo
ri Contingit aliquod muſicũ moueri.

e Nullus homo mouetur: —— *Fel* Nullus homo mouetur:
é Contingit nullum hominem eſſe muſicum: —— *ăr* Contingit omnem hominem eſſe muſicum: Ergo
tõn Contingit aliquod muſicum non moueri.

5 ¶ Εἰ δὲ ἡ μὲν, καθόλου τῷ ποιοῦντι ὑπάρχειν· ἡ δὲ, ἐν μέρει· κατηγορικῶν[c] μὲν οὐσῶν ἀμφοτέρων· ἡ[d] τῆς μὲν καθόλου στερητικῆς, τῆς δὲ ἐν μέρει καταφατικῆς· ὁ αὐτὸς τρόπος ἔσται τῷ συλλογισμῷ. πάντες γὰρ περαίνονται διὰ τὸ πρώτου σχήματος. ὥστε φανερὸν, ὅτι τὸ ἐνδέχεσθαι καὶ οὐ τὸ ὑπάρχειν, ἔσται ὁ συλλογισμός.

5 ¶ Si verò altera propositio sit vniuersalis, altera particularis: cùm[c] ambæ sunt attributiuæ; aut[d] vniuersalis est priuatiua, particularis affirmatiua: idem erit modus syllogismorum. omnes enim perficiuntur per primam figuram. vnde constat posse syllogismum *quo colligatur* contingere, non, inesse.

c *Modi vtiles ex altera propositione vniuersali & altera particulari affirmatiua.*

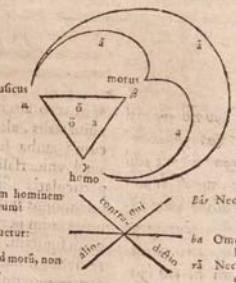
d *Modus vtilis ex vniuersali negante & particulari affirmante.*

Dis	Aliquis homo mouetur:		*Dā*	Contingit omnē hominē esse musicū:	
ām	Contingit omnē hominē esse musicū:		*ri*	Aliquod motum est homo:	
	Ergo			Ergo	
ri	Contingit aliquod musicum moueri.	——	*i*	Contingit aliquod motū esse musicū.	
Dis	Contingit aliquē hominē esse musicū:		*Da*	Omnis homo mouetur:	
am	Omnis homo mouetur:		*ri*	Cōtingit aliquod musicū esse hominē:	
	Ergo			Ergo	
i	Contingit aliquod motū, esse musicū.	——	*i*	Contingit aliquod musicum moueri.	
		——	*Da*	Omnis homo mouetur:	
Dat	Omnis homo mouetur:				
i	Contingit aliquē hominē esse musicū:	——	*ri*	Contingit aliquod musicū esse hominē:	
	Ergo			Ergo	
i	Contingit aliquod musicum moueri.	——	*i*	Contingit aliquod musicum moueri.	
Dat	Contingit omnē hominē esse musicū:	——	*Dā*	Contingit omnē hominē esse musicū:	
is	Aliquis homo mouetur: Ergo	——	*ri*	Aliquod motum, est homo: Ergo	
i	Cōtingit aliquod motū, esse musicum.	——	*i*	Contingit aliquod motum esse musicū.	
Fer	Nullus homo est musicus:	——	*Fe*	Nullus homo est musicus:	
is	Contingit aliquem hominem moueri:	——	*ri*	Contingit aliquod motū, esse hominē:	
	Ergo			Ergo	
ōu	Contingit aliquod motum, non esse musicum.	——	*ō*	Contingit aliquod motum, non esse musicum.	
Fēr	Contingit nullum hominē esse musicū:	——	*Fē*	Contingit nullum hominē esse musicū:	
is	Aliquis homo mouetur: Ergo	——	*ri*	Aliquod motum, est homo: Ergo	
ōn	Contingit aliquod motū, non esse musicum.	——	*ō*	Contingit aliquod motum, nō esse musicum.	

a *Modus vtilis ex maiore particulari contingente negante, & minore vniuersali pura affirmante.*

¶ Si[a] verò affirmatiua *propositio* 6 sit vniuersalis, priuatiua ī parte: demōstratio fiet per impossibile. Insit.n.τὸ β omni γ, & cōtingat τὸ α cuidā γ nō inesse. necesse igitur ϵ̄ſt cōtingere vt τὸ α alicui ϵ̄ nō ſit. nā ſi ōni βτὸ α necesse ſit, ac τὸ β ōni γ ponatur ſeſſe, τὸ α omni γ necessariò inerit. hoc enim antea demōſtratū ϵ̄ſt. verùm ſupponebatur contingere vt cuidam non ineſſet. δὲ δέδεικται φοτέρου· ἀλλ' ὑπόκειτο τινὶ ϵ̄νδέχεϑαι μὴ ὑπάρχειν.

¶ Εἰ δ' ἡ μὲν καταφατικὴ καθόλου, ἡ δὲ στερητικὴ ἐν μέρει, δῆλον τὸ ἀδυνάτου ὄντος ἢ ἀποδοχῆς. ὑπαρχέτω δὴ τὸ μὲν β παντὶ τῷ γ, τὸ δὲ α ἐνδέχεσθω τινὶ τῷ γ μὴ ὑπάρχειν· ἀνάγκη δὴ τὸ α ἐνδέχεσθαι τινὶ τῷ β μὴ ὑπάρχειν· εἰ γὰρ παντὶ τῷ β τὸ α ὑπάρχει ἐξ ἀνάγκης, τὸ δὲ β παντὶ τῷ γ κεῖται, ὑπάρχειν, τὸ α παντὶ τῷ γ ἐξ ἀνάγκης ὑπάρξει. ἦν δὲ δεδειγμένον ὅτι οὐκ ἐνδέχεται μὴ ὑπάρχειν.

Brō Cōtingit aliquem hominem non esse musicum:
ar Omnis homo mouetur: Ergo
dū Contingit aliquod motū, non esse musicum.

Bā Necesse est omne motum esse musicum:
ba Omnis homo mouetur: Ergo
rā Necesse est omnem hominem esse musicum.

b *Modi inutiles ex ambabus propositionibus particularibus vel indefinitis.*

¶ Cùm[b] autem indefinitæ vel ī parte accipiuntur ambæ *propositiones*, non erit ſyl-

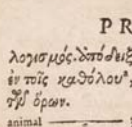
¶ Ὅταν δὲ ἀδιόριστοι ἢ ἐν μέρει λαμφθῶσιν ἀμφότεραι, οὐκ ἔσται συλ-

λογισμός.

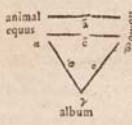
λογισμός. δεδόσθω εἰς δὲ ἡ αὐτὴ ἢ κατὰ μέρος καθόλου, καὶ ὅλῳ τῷ αὐτῷ ὅροις.

logismus. demonstratio autem est eadem quæ *fuit* in vniuersalibus[a], & per eosdem terminos.

a Hic locus mēdo non caret. leg igitur, vt & Alexandro videtur, ἢ καὶ ἐν τοῖς ἐξ ἀμφοτέρων τὰ δεχόμενα, quæ *fuit in syllogismis ex ambabus propositionibus* contingentibus.

φ Aliquod album { est / non est } animal:
ο Contingit aliquod album { esse / non esse } hominem:
ā Necesse est omnem hominem esse animal.
ο Aliquod album { est / non est } equus:
ο Contingit aliquod album { esse / non esse } hominem:
ē Necesse est nullum hominem esse quum.

ο Contingit aliquod album { esse / non esse } animal:
φ Aliquod album { est / non est } homo:
ā Necesse est omnem hominem esse animal.
ο Contingit aliquod animal { esse / non esse } equum:
φ Aliquod album { est / non est } homo:
ē Necesse est nullum hominem esse equum.

De syllogismis ex altera propositione necessaria & altera contingente in tertia figura[b], Cap. XXII.

b Si vtraque propositio sit particularis, aut maior propositio sit particularis necessariaanegãs, aut minor sit necessaria negans, nihil concludit. alias cùm propositio necessaria affirmat, efficitur conclusio contingens. cùm negat, pura.

1 ¶ *De syllogismis ex vtrisque propositionibus vniuersalibus.* 2 *Si amba propositiones affirment: & necessaria sit maior,* 3 *vel minor.* 4 *Si altera affirmet, altera neget: ita vt maior propositio sit contingens negans,* 5 *vel necessaria negans,* 6 *vel necessaria affirmans,* 7 *vel contingens affirmans.* 8 ¶ *De syllogismis ex altera propositione vniuersali & altera particulari. Si amba propositiones affirment. Si maior neget, minor affirmet.* 9 *Si maior affirmet, & sit necessaria,* 10 *vel contingens.* 11 ¶ *Communia de syllogismis in tertia figura ex vtraque vel ex altera propositione contingente. De modis vtilibus, vel inutilibus. De conclusione.* 12 *De imperfectione horum syllogismorum, & ratione eos perficiendi.*

1 Εἰ δέ ἐστιν ἡ μὲν αναγκαία τῶν προτάσεων ἡ δὲ, ἐνδεχομένη κατηγορικῶν μὲν ὄντων τῶν ὅρων, ἀεὶ τὸ ἐνδέχεσθαι ἕξαι συλλογισμός. ὅταν δ' ἡ τὸ μὲν, κατηγορικὸν· τὸ δὲ, στερητικόν· ἐαν μὲν ἡ τὸ καταφατικὸν αναγκαῖον, τὸ ἐνδέχεσθαι μὴ ὑπάρχειν· ἐαν δὲ τὸ στερητικόν, τὸ ἐνδέχεσθαι μὴ ὑπάρχειν, καὶ τὸ μὴ ὑπάρχειν· τὸ δὲ ὅτι αναγκης μὴ ὑπάρχειν, οὐκ ἔσαι συλλογισμός, ὡσπερ οὐδὲ ἐν τοῖς ἑτέροις σχήμασιν.

1 SI verò altera propositio sit necessaria, altera contingens, & termini sint attributiui: semper erit syllogismus, *quo colligetur* contingere. cùm autem alterum *interuallium* est attributiuum, alterum priuatiuum: si affirmatiuum sit necessarium, *colligetur* contingere non ineſſe. sin priuatiuũ id fuerit: *concludetur* & contingere non ineſſe [c]: &, non ineſſe. non colligetur autem, necessariò non ineſſe, quemadmodum nec in aliis figuris.

c Ita vt cõtingere non accipiatur propriè vt in definitione contingentis, sed significet non ineſſe.

2 ¶ Πέντε δὴ κατηγορικοί τρόποι οἱ ὅροι, καὶ τὸ μὲν α παντὶ τῷ γ ὑπάρχειν ὅτι αναγκης, τὸ δὲ β παντὶ [τῷ γ] ἐνδέχεσθαι ὑπάρχειν.

2 ¶ Primùm [d] igitur termini sint attributiui, ac α necessariò insit omni γ, sed τὸ β omni γ ineſſe contingat.

d *Modus vtilis ex maiore propositione necessaria, & minore contingente vniuersalibus affirmantibus.*

quoniam igitur τὸ α omni γ inest necessariò, & τὸ γ alicui β accidit, etiam τὸ α alicui β accidet, non, inerit. sic enim eueniebat in prima figura.

Ἐπεὶ οὖν τὸ μὲν α παντὶ τοῦ γ ὑπάρχειν ἀναγκαῖον, τὸ δὲ γ τινὶ τοῦ β ἐνδέχεσθαι, καὶ τὸ α τινὶ τοῦ β ἐνδέχεσθαι ὑπάρχειν. οὔτως γὰρ συνέπιπτεν ἐπὶ τῶν πρώτου σχήματος.

animal album

Dīr	Necesse est omnem hominem esse animal:	Dā	Necesse est omnem hominem esse animal:
ap	Contingit omnem hominem esse album:	rī	Contingit aliquod album esse hominem:
	Ergo		Ergo
ii	Contingit aliquod albū esse animal.	ī	Contingit aliquod album esse animal.

a *Modus vtilis ex maiore contingente & minore necessaria vniuersalibus affirmantibus.*

¶ Similiter [a] demonstrabitur, si *propositio* β γ ponatur necessaria, & *propositio* α γ contingens.

¶ Ὁμοίως δὴ δειχθήσεται, καὶ εἰ πρὸς μὲν β γ τεθείη ἀναγκαῖον, τὸ δὲ α γ ἐνδεχόμενον.

album animal

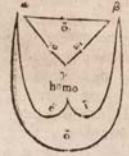
Dār	Contingit omnem hominem esse album:	Dā	Contingit omnem hominem esse album:
ap	Necesse est omnem hominem esse animal:	rī	Necesse est aliquod animal esse hominem:
	Ergo		Ergo
ii	Contingit aliquod animal esse album.	ī	Contingit aliquod animal esse album.

b *Modus vtilis ex maiore contingente negante & minore necessaria affirmante vniuersalibus.*

¶ Rursus [b] altera *propositio* sit attributiua, altera priuatiua, & attributiua *sit* necessaria: cōtingátque ☉ α nulli γ inesse, sed ☉ β omni γ necessariò insit. erit igitur rursus prima figura: & conclusio contingens, non pura: quia priuatiua propositio significat contingere: vnde perspicuum est conclusionem fore contingentem: cùm enim ita se habent propositiones in prima figura, conclusio erat contingens.

¶ Πάλιν δ' ἔστω τὸ μὲν κατηγορικὸν τὸ δὲ στερητικὸν ἀναγκαῖον δὲ τὸ κατηγορικόν· καὶ τὸ μὲν α ἐνδέχεσθαι μηδενὶ τοῦ γ ὑπάρχειν, τὸ δὲ β τινὶ ὑπάρχειν ἐξ ἀνάγκης τοῦ γ. ἔσται δὴ πάλιν τὸ πρῶτον σχῆμα, ἡ δὲ συμπέρασμα ἐνδεχόμενον, ἀλλ' οὐχ ὑπάρχον· καὶ γὰρ ἡ στερητικὴ προτασις ἐνδέχεσθαι σημαίνει. φανερὸν οὖν ὅτι τὸ συμπέρασμα ἔσται ἐνδεχόμενον· ὅτε γὰρ ὄντες ἔχοιεν αἱ προτάσεις ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι, καὶ τὸ συμπέρασμα ἦν ἐνδεχόμενον.

album animal

Fēl	Contingit nullum hominem esse album:	Fe	Contingit nullum hominem esse album:
ap	Necesse est omnem hominem esse animal:	rī	Necesse est aliquod animal esse hominem:
	Ergo		Ergo
rōn	Contingit aliquod animal non esse album.	ō	Contingit aliquod animal non esse album.

¶ i

5 ¶Εἰ [a] δὴ ἡ στερητικὴ προτασις ἀναγκαία καὶ τὸ συμπέρασμα ἔσται, καί ὅτι ἐνδέχεται τινὶ μὴ ὑπάρχειν, δῆλον ἐκ τούτων ἐστίν. οὐ γὰρ ὑπάρχει. πλείω γὰρ τὸ α τοῦ γ μὴ ὑπάρχειν ἢ ἀναγκης, τὸ δὲ β παντὶ ἐνδέχεσθαι. ἀνῃρήσθω γὰρ τοῦ β τὸ γ καταφατικοῦ, τὸ δ' ὠρῶν ἔσται συμπέρασμα, καὶ ἀναγκαία ἡ στερητικὴ προτασις. ὅτε δὴ οὕτως εἶχον αἱ προτάσεις, συνέβαινε τὸ α τοῦ γ [b] καὶ ἐνδέχεσθαι τινὶ μὴ ὑπάρχειν, καὶ μὴ ὑπάρχειν. ὥστε καὶ τὸ α τοῦ β ἀνάγκη τινὶ μὴ ὑπάρχειν.

5 ¶Si [a] verò priuatiua propositio fit necessaria: conclusio erit, cõtingere non inesse alicui: &, nõ inesse. Ponatur enim ☉ α τοῦ γ necessariò non inesse, ac τὸ β omni accidere. conuersâ igitur *propositione* β γ affirmatiuâ, erit prima figura, & necessaria *erit* propositio priuatiua. cùm autem ita propositiones habent, concludebatur tum contingere vt τὸ α cuidam γ [b] non insit, tum non inesse. quare necesse etiam *est*, vt τὸ α alicui β non insit.

a *Modus vtilis ex maiore necessaria & minore contingẽte affirmãte vniuersaliter.*

b In præsentia non est cõclusio α γ, sed α β. Sensus igitur horũ verborum est, quemadmodum cap. 16. part. 7. colligebatur cõclusio α γ pura, ita nunc colligi conclusionẽ α β puram.

Fēi Necesse est nullum homi-nem esse lapidem:
ïp Cõtingit omnem hominẽ esse album: Ergo
ten Aliquod album non est la-pis.

Fē Necesse est nullum hominem esse lapidem:
ri Contingit aliquod album esse hominem: Ergo
o Aliquod album non est lapis.

c Id est necessariò colligitur hęc conclusio: quoniã ex omni syllogismo vtili ne cessariò colligitur conclusio. nõ propterea tamẽ conclusio est necessaria: sed conclusio quæ necessariò colligitur, modò est pura, modò necessaria, modò contingens.

6 ¶Ὅταν [d] δὲ τὸ στερητικὸν τεθῇ πρὸς τὸ ἐλάττον ἄκρον, ἐὰν μὴ [e] ἐνδέχεσθαι συλλογισμὸς, μεταληφθείσης τῆς προτάσεως, καθάπερ ἐν τοῖς πρότερον.

6 ¶Cùm [d] autem priuatiuum iungitur minori extremo, si *id sit* contingẽs, erit syllogismus cõuersa propositione [e], quemadmodum in superioribus.

d *Modus vtilis ex maiore necessaria affirmante & minore contingente ne gante vniuersalibus.*

e Minore quæ est negans, in affirmantem.

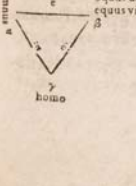

Dār Necesse est omnem hominẽ esse animal:
ïp Contingit omnem hominem esse album: Ergo
ti Contingit aliquod album esse animal.

7 ¶Ἐὰν [f] δὴ ἀναγκαῖον, οὐκ ἔσται· οὐ γὰρ παντὶ ἀνάγκη, καὶ οὐδενὶ ἐνδέχεται ὑπάρχειν. ὅσοι τε παντὶ ὑπάρχειν, ὕπνος, ἵππῳ καθεύδων, ἀθέρμος. τῷ δὲ μηδενὶ, ὕπνος, ἵππος ἐγρηγορὼς, ἀθέρμος.

7 ¶Si [f] verò sit necessariũ, non erit *syllogismus*: quia & necesse est omni inesse, & nulli contingit inesse. Termini, in quib' omni inest, *sint hi*, somnus, equus dormiẽs, homo. in quib' nulli *inest*, somnus, equus vigilans, homo.

f *Modus inutilis ex maiore affirmãte contingente & minore negante necessaria.*

ā Contingit omnem hominem dormire:
ē Necesse est nullum hominem esse equum dormiẽtem:
ī Necesse est omnem equum dormientem dormire.

ā Contingit omnem hominem dormire:
ē Necesse est nullum hominem esse equum vigilantem:
ē Necesse est nullum equum vigilantem dormire.

¶Similiter[a] *res* habebit, si alter terminus vniuersaliter, alter in parte *iungatur* medio. cùm enim ambo sunt attributiui: colligetur contingere: non, inesse. item cùm alterum *interuallum* accipitur priuatiuum, alterum affirmatiuum, ita vt affirmatiuũ sit necessarium: *colligetur* contingere. cùm autem priuatiuum *est* necessarium, etiam concludetur non inesse. idem enim erit demonstrandi modus, siue termini sint vniuersales, siue nõ vniuersales. necesse est enim hos syllogismos perfici per primam figuram. proinde vt in illis[b], sic in his[c] necesse *est* euenire[d].

¶Ὁμοίως[a] δὲ ἕξει καὶ εἰ ὁ μὲν καθόλου πρὸς ὅρων ὁ δέ, ἐν μέρει πρὸς τὸ μέσον. κατηγορικῶν μὲν δὲ ὄντων ἀμφοτέρων, τὸ ἐνδέχεσθαι, ἢ οὐ τὸ ὑπάρχειν, ἐσται συλλογισμός. ἢ ὅταν τὸ μὲν στερητικὸν ληφθῇ τὸ δὲ, καταφατικόν· ἀναγκαῖον δὲ τὸ καταφατικόν· [τὸ ἐνδέχεσθαι.] ὅταν δὲ τὸ στερητικὸν ἀναγκαῖον, καὶ τὸ συμπέρασμα ἔσται τὸ μὴ ὑπάρχειν. ὁ δὲ αὐτὸς τρόπος ἔσται τῆς ἀποδείξεως, καὶ καθόλου καὶ μὴ καθόλου τοῦ ἐν μέρει ὄντων. ἀναγκαῖον δὲ ἀεὶ τὸ τοῦ σχήματος τελειοῦσθαι τοὺς συλλογισμούς· ὥστε καθάπερ ἐν ἐκείνοις[b], καὶ δῆλον τοῦτον[c] ἀναγκαῖον συμπίπτειν[d].

a *Vary modi vtiles ex altera propositione vniuersali & altera particulari.*

b Syllogismis primæ figuræ.
c Syllogismis tertiæ figuræ.
d Id est concludi. eadem namque cõclusio cõcluditur in prima & in tertia figura, vt in sequentibus exemplis videre licet.

Dif Necesse est aliquod animal esse rationale:
ãm Contingit omne animal moueri: Ergo
ĩi Contingit aliquod motũ esse rationale.

Dãi Contingit omne animal moueri:
ni Necesse est aliquod rationale esse animal: Ergo
ĩi Contingit aliquod rationale moueri.

Dif Contingit omnẽ hominẽ esse musicũ:
ãm Necesse est omnẽ hominẽ esse animal: Ergo
ĩi Cõtingit aliquod animal esse musicũ.

Dãi Necesse est omnẽ hominẽ esse animal:
ri Cõtingit aliquod musicũ esse hominẽ: Ergo
ĩi Contingit aliquod musicũ esse animal.

Dãi Necesse est omnẽ hominẽ esse animal:
if Contingit aliquẽ hominẽ esse album: Ergo
ĩ Contingit aliquod albũ esse animal.

Dãi Contingit omne animal moueri:
ri Necesse est aliquod rationale esse animal: Ergo
ĩi Contingit aliquod rationale moueri.

Dãi Necesse est nullũ hominẽ esse albũ:
ri Contingit aliquod albũ esse hominẽ: Ergo
ĩi Contingit aliquod album esse animal.

Dãi Contingit omne animal moueri:
if Necesse est aliquod animal esse rationale: Ergo
ĩ Contingit aliquod rationale moueri.

Fẽi Contingit nullum hominem moueri:
if Necesse est aliquod animal esse rationale: Ergo
õn Cõtingit aliquod rationale nõ moueri.

Fẽi Contingit nullum animal moueri:
ri Necesse est aliquod rationale esse animal: Ergo
õ Contingit aliquod rationale nõ moueri.

Fẽ Necesse est nullũ hominẽ esse lapidem:
rif Contingit aliquem hominem moueri: Ergo
o Aliquod motum, non est lapis.

Fẽ Necesse est nullũ hominem esse lapidem:
ri Contingit aliquod motũ esse hominẽ: Ergo
o Aliquod motum, non est lapis.

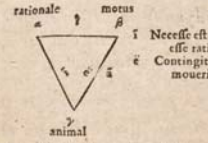
a *Modus vtilis ex maiore necessaria particulari affirmãte & minore contingente vniuersali negante.*
f Conuersa minore propositione negãte in affirmantem.

¶Cùm[e] autem priuatiuum vniuersaliter acceptum iungitur minori extremo, si quidem cõtingens, erit syllogismus per cõuersionem[f].

¶Ὅταν[e] δὲ τὸ στερητικὸν καθόλου ληφθῇ πρὸς τὸ ἔλαττον ἄκρον, ἐὰν μὲν ἐνδεχόμενον, ἔσται συλλογισμὸς διὰ τῆς ἀντιστροφῆς.

e *Conuersa minore propositione negãte in affirmantem.*

Ratio-

ι Necesse est aliquod animal esse rationale: — Dīſ Necesse est aliquod animal esse rationale:
ε Contingit nullum animal moueri. — ämm Contingit omne animal moueri: Ergo
ι Contingit aliquod motum, esserationale.

10 ¶Εαὶ [a] δὲ ἀναγκαῖον, ἐκ ἔσαι. δειχθήσεται δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον, ὃν καὶ ἐν τοῖς καθόλου [b], καὶ διὰ τῶν αὐτῶν ὅρων.

10 ¶Si [a] verò necessarium, non erit *syllogismus. Id*que demonstrabitur eodem modo quo in vniuersalibus [b], & per eosdem terminos.

a *Modus vtilis ex materie contingente particulari affirmãte & minore necessaria vniuersali negante.*
b Vide part. 7.

ι Contingit aliquem hominem dormire:
ε Necesse est nullum hominẽ esse equũ dormientẽ:
ι Necesse est omnem equum dormientem dormire.

ι Contingit aliquem hominem dormire:
ε Necesse est nullum hominẽ esse equum vigilantẽ:
ε Necesse est nullum equum vigilantem dormire.

11 ¶Φανερὸν οὖν, καὶ ἐν τούτῳ τῷ σχήματι πότε καὶ πῶς ἔσαι συλλογισμὸς [c], καὶ πότε τὸ ἐνδέχεσθαι, καὶ πότε τὸ ὑπάρχειν. ¶Δῆλον δὲ καὶ ὅτι πάντες ἀτελεῖς, καὶ ὅτι τελειοῦνται διὰ τοῦ πρώτου σχήματος.

11 ¶Perspicuum igitur est, etiam in hac figura quando & quomodo erit syllogismus [c]: & quãdo *colligatur* contingere, quando inesse. ¶Constat etiam omnes *syllogismos* esse imperfectos, & perfici per primam figuram.

c Ex ambabus propositionibus contingentibus, vel ex altera pura & altera contingente, vel ex altera necessaria & altera cõtingente.

Omnem syllogismum extrui in aliqua ex tribus figuris, & perfici per primam figuram, & reduci ad modum vniuersalem primæ figuræ,

Cap. XXIII.

1 ¶ *Transitio.* 2 ¶ *Prothesis. Diuisio syllogismorum.* 3 *Ordo eorum quæ dicenda sunt.* 4 ¶ *De syllogismis ostensiuis. Opus esse vt sumatur propositio* 5 *diuersa à conclusione.* 6 *Non sufficere vnam propositionem, sed duabus opus esse.* 7 *In propositionibus mediũ terminum esse debere, qui coniungatur cum vtroque extremo.* 8 *Hanc coniunctionem fieri tribus modis, vnde oriuntur tres figuræ.* 9 *Eandem esse rationem syllogismorum compositorum.* 10 *Epilogus.* 11 ¶ *De syllogismis ducentibus ad impossibile.* 12 ¶ *De reliquis syllogismis hypotheticis.* 13 ¶ *Conclusio.*

1 Ὅτι μὲν οὖν οἱ ἐν τούτοις τοῖς σχήμασι συλλογισμοὶ, τελειοῦνται διὰ τῶν ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι καθόλου συλλογισμῶν, καὶ εἰς τούτους ἀνάγονται, δῆλον ἐκ τῶν εἰρημένων [d]. ὅτι δ' ἁπλῶς πᾶς συλλογισμὸς οὔτως ἔξει, νῦν ἔσαι φανερὸν, ὅταν δειχθῇ πᾶς συλλογισμὸς διὰ τούτων τινὸς τῶν σχημάτων.

EX dictis [d] constat syllogismos qui in his figuris *fiunt*, perfici per syllogismos vniuersales primæ figuræ, & ad hos reduci. nunc autem perspicuum erit eandem esse rationem omnium syllogismorum, cùm ostensum fuerit omnem syllogismum in aliqua ex his figuris confici.

d Cap. 7.

¶Necesse igitur est omnē demonstrationem & omnem syllogismum ostendere vel quidpiam inesse, vel non inesse: idque aut vniuersaliter, aut in parte: præterea aut ostensiuè[a], aut ex hypothesi. eius autem qui *fit* ex hypothesi, pars est qui *fit* per impossibile. ¶Primùm igitur dicamus de *syllogismis* ostensiuis. de quibus cùm hoc probatum fuerit, perspicuum erit etiam in *syllogismis ducentibus* ad impossibile, & omnino in hypotheticis. ¶Si igitur oporteat syllogismo probare α de β, *id est* inesse aut non inesse: necesse *est* accipere aliquid de aliquo.

a Recta & pura probatione.

¶Ἀνάγκη δὴ πᾶσαν δεῖξιν ἢ πάντα συλλογισμὸν, ἢ ὑπάρχον τι, ἢ μὴ ὑπάρχον δεικνύειν· καὶ τοῦτο, ἢ καθόλου· ἢ κατὰ μέρος· ἔτι, ἢ δεικτικῶς[a], ἢ ἐξ ὑποθέσεως. ἡ δὲ ἐξ ὑποθέσεως, μέρος ἐστὶ τοῦ δι' ἀδυνάτου. ¶Πρῶτον οὖν εἰπωμεν περὶ τῶν δεικτικῶν· τούτων γὰρ δηλωθέντων, φανερὸν ἔσται καὶ ἐπὶ τῶν εἰς τὸ ἀδύνατον, ἐπὶ ὅλως τῶν ἐξ ὑποθέσεως. ¶Εἰ δὴ δεῖ τὸ α κατὰ τοῦ β συλλογίσασθαι, ἢ ὑπάρχειν, ἢ μὴ ὑπάρχειν· ἀνάγκη λαβεῖν τι κατά τινος.

bonus homo
α —— β

Problema { Affirm. Homo est bonus. / Negat. Homo non est bonus

¶Quòd si accipiatur α de β: id accipietur[b], quod ab initio *propositum fuerat vt probaretur.*

b Hoc vitiũ vulgò vocatur Petitio principij: de quo dicetur lib. seq. cap. 16. & lib. 2. Elẽchor. c. 12.

¶Εἰ μὲν οὖν τὸ α κατὰ τοῦ β ληφθείη, τὸ ἐξ ἀρχῆς, ἔσται εἰλημμένον.

Homo est bonus. —— Ergo Homo est bonus.
α β α
Homo non est bonus. —— Ergo Homo non est bonus.

¶Si verò sumatur de γ: verùm nec γ de vllo alio, nec aliud de eo, nec de α aliud: nullus erit syllogismus: quoniam ex eo quòd vnum acceptum est, nihil colligitur necessarió. itaque adsumenda est altera propositio.

¶Εἰ δὲ κατὰ τοῦ γ, τὸ δὲ γ κατὰ μηδενὸς, μηδὲ ἄλλο κατ' ἐκείνου, μηδὲ κατὰ τοῦ α ἕτερον· οὐδεὶς ἔσται συλλογισμός· πρὸς γὰρ ἓν καθ' ἑνὸς ληφθῆναι, οὐδὲν συμβαίνει ἐξ ἀνάγκης. ὥστε προσληπτέον καὶ ἑτέραν πρότασιν.

c Id est, non solùm de γ, sed etiam de β, sic fit secunda figura, α γ β.

d Id est, non solùm α de γ, sed β de α. sic fit prima figura, β α γ.

e Id est, non solùm α de γ, sed etiam β de γ. sic fit tertia figura, α β γ.

bonus Iustus est bonus. —— Hinc nihil colligitur.
α
|
γ
iustus

Probandum erat hominem { esse bonum. / non esse bonum.

¶Si igitur sumatur α de alio[c], vel aliud de α[d], vel aliud de γ[e]: esse quidem syllogismum nihil vetat[f]: sed ex iis quæ sumpta sunt, non pertinebit ad β[g].

¶Ἐὰν μὲν οὖν ληφθῇ τὸ α κατ' ἄλλου, ἢ ἄλλο κατὰ τοῦ α, ἢ κατὰ τοῦ γ ἕτερον· ἔσται μὲν συλλογισμὸς, οὐδὲν κωλύει· πρὸς μὲν τὸ β οὐκ ἔσται διὰ τὴν εἰλημμένην.

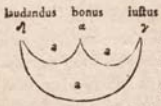
f Fieri potest, vt sit syllogismus vtilis. fieri etiam potest inutilis: vt si in tecũda figura ambæ propositiones affirmẽt, aut in primâ figurâ propositio minor neget.

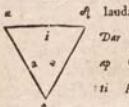
g Non cõcludetur α de β, quod erat probandũ: sed aliud quidpiam.

bonus
α
c
γ iustus — β iniustus.

Con Omnis iustus est bonus:
of Nullus iniustus est bonus: Ergo
tres Nullus iniustus est iustus.

laudan-

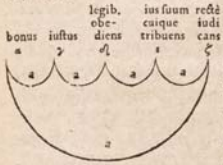

Probandum erat omnem vel nullum hominem esse iustum.

Οὐδ' ὅταν τὸ γ ἑτέρῳ[a], κἀκεῖνο[b] ἄλλῳ[c], καὶ τοῦτο[d] ἑτέρῳ[e], μὴ συμβαίνῃ δὲ πρὸς τὸ β, οὐδ' οὕτως ἔσται πρὸς τὸ β συλλογισμὸς τοῦ α.

Neque tũ erit syllogismus *pertinẽs* ad β, cùm ζ γ *attribuetur* alij[a], idque[b] alij[c], & hoc[d] *aliud* alij[e], si *nullum horum* conjungatur cum β.

a ηλ. b ηλ. c ι. d ι. e ζ

Ὅλως γὰρ εἰπεῖν, ὅτι οὐδεὶς κδἰπποτε ἔσται συλλογισμὸς ἄλλου κατ' ἄλλου, μὴ ληφθέντος τινὸς μέσου, ὃ πρὸς ἑκάτερον ἔχει πως τῶν κατηγοριῶν· ὁμοίως γὰρ συλλογισμὸς ἁπλῶς οὐ γεγένηται ἐστίν· ὁ δὲ πρὸς τόδε[f] συλλογισμὸς, οὐ πρὸς τόδε· τόδε γεγένηται[g]. ὁ δὲ τοῦδε πρὸς τόδε, οὐχὶ τοῦ τόδε πρὸς τόδε προτάσεων. ἀδύνατον γὰρ πρὸς τὸ β λαβεῖν προτάσιν, μηδὲν μήτε κατηγορικῶς αὐτοῦ, μήτε ἀπαρνουμένους· ἢ πάλιν, τὸ πρὸς τὸ β, μηδὲν κοινὸν λαμβάνοντας, ἀλλ' ἑκατέρου ἴδια ἄττα κατηγορικῶς, ἢ ἀπαρνουμένους. ὥστε λεκτέον τι μέσον ἀμφοῖν, ὃ συνάψει τὰς κατηγορίας, ἐπεὶ ἔσται τόδε πρὸς τόδε συλλογισμός.

Omnino enim diximus nullum vmquàm fore syllogismum alterius de altero, nisi sumptum sit aliquod medium, quod ad vtrũque *extremum* attributione quadã referatur. Nam syllogismus simpliciter ex propositionibus constat. syllogismus autẽ *qui* ad hoc *pertinet*, *cõficitur* ex propositionibus ad hoc *pertinentibus*. at syllogismus huius ad illud *relati*[f], *extruitur* ex propositionibus in quibus hoc ad illud *refertur*[g], fieri autem nequit vt accipiatur propositio *pertinens* ad β, si nec attribuatur ei quidpiam, nec negetur: aut rursus *vt accipiatur propositio* ζ῀ α de β, si nihil commune sumatur, sed vtrique propria quædã attribuãtur, vel negẽtur. Quare sumendũ est aliquod amborum mediũ, quod attributiones coniunget: siquidem erit

f Id est huius attributi de hoc subiecto.
g Id est, in quibus medius terminus coniungitur cum vtroque extremo.

¶ Εἰ δὴ ἀνάγκη μέντοι λαβεῖν πρὸς syllogismus huius ad hoc *relati*. ¶ Si igitur necesse *est* quidpiã sumere

ambobus commune: atque hoc trifariam accidit: vel enim τῷ α τῷ γ, & τῷ γ τῷ β attribuitur[a], vel τὸ γ de amboᵇ[b], vel amboᶜ[c] de γ: hæ verò sunt figuræ illæ quas diximus: certè constat necesse *esse* vt omnis syllogismus fiat per aliquam ex his figuris.

¶ Eadem namque ratio *est*, & si per plura *media* coniungatur cum C. in multis enim *mediis* eadem est figura, *quæ in vno*. ¶ Omnes igitur ostensiuos *syllogismos* perfici per suprà dictas figuras, perspicuū *est*. ¶ *Per easdem* verò *perfici* etiam eos qui *ducūt* ad impossibile, ex his perspicuum erit. Nam quicumque per impossibile cōcludunt: falsum colligunt: sed quod ab initio *propositum fuit*, ex hypothesi ostendunt, quoniam impossibile quidpiam accidit posita cōtradictione. verbi gratiâ, *probant* non esse communē mēsuram dimetienti & lateri: quia positâ communi mensurâ, fit vt imparia paribus sint æqualia. ergo imparia fieri paribus æqualia, syllogismo colligunt: dimetientē verò non habere cōmunem mensuram, ex hypothesi ostendunt, quia falsum *quidpiam* euenit ex contradictione. hoc enim est ratiocinari per impossibile, ostendere aliquid impossibibile per hypothesin ab initio *conceſſam*. Quocirca cùm iis *ratiocinationibus* quæ ad impossibile ducunt, falsum probetur syllogismo ostensiuo: quod verò ab initio *propositum fuit*, ex hypothesi probetur: *cùm*que iam dixerimus *syllogismos* ostensiuos perfici per has figuras: per spicuū *est*, etiā syllogismos qui *fiunt* per impossibile, per eadē figuras fieri. ¶ Eadē est ratio omniū aliorū qui *fiūt* ex hypothesi. in omnibᵉ enim syllogismus[d]

[a] Hæc est prima figura, siue dicātō concluditur α de γ, siue indirectè γ de α, vt dicimus ex ca. 7. valeat enim quarta figura Galeni, qui ex varietate conclusionū constituit varias figuras, quasi cō clusiones sint partes syllogismorum. rectius Aristoteles lib. seq. cap. 1. ostēdit ex vno & eodē syllogismo colligi plures conclusiones, & dicto cap. 7. docuit eādem figuram manere licēte cōclusio inuertatur: quamuis alia sit ratio propositionum: quæ cùm inuertuntur, efficitur alia figura, propterea quòd propositiones sunt partes syllogismorum.

[b] De ambobus extremis, α & β. hæc est secunda figura.

[c] Ambo extrema, α & β. hæc est tertia figura.

[d] Ostensiuus.

ἄμφω κοινόν· τοῦτο δὲ συμβέβηκεν ἓξ τρόπους· ἢ γὰρ τὸ α τῷ γ καὶ τὸ γ τῷ β κατηγορήσαντας[a], ἢ τὸ γ κατ' ἀμφοῖν[b], ἢ ἄμφω κατὰ τοῦ γ· ταῦτα δ' ἐστὶ τὰ εἰρημένα σχήματα· φανερὸν οὖν ὅτι πάντα συλλογισμὸν ἀνάγκη γίνεσθαι διὰ τούτων τινὲς τῶν σχημάτων. ¶ Ὁ δὲ αὐτὸς λόγος, καὶ εἰ διὰ πλειόνων συνάπτοι πρὸς τὸ δεῖξαι· τὸ αὐτὸ γὰρ ἔσται σχῆμα καὶ ὁπόσα τῶν πολλῶν. ¶ Ὅτι μὲν οὖν οἱ δεικτικοὶ πάντες περαίνουσι διὰ τῶν προειρημένων σχημάτων, φανερόν. ¶ Ὅτι δὲ καὶ οἱ εἰς τὸ ἀδύνατον, δῆλον ἔσται διὰ τούτων. πάντες γὰρ οἱ διὰ τὸ ἀδύνατον περαίνοντες, τὸ μὲν ψεῦδος συλλογίζονται· τὸ δ' ἐξ ἀρχῆς, ἐξ ὑποθέσεως δεικνύουσιν, ὅταν ἀδύνατόν τι συμβαίνῃ τῆς ἀποφάσεως τεθείσης. οἷον, ὅτι ἀσύμμετρος ἡ διάμετρος, διὰ τὸ γίνεσθαι τὰ περιττὰ ἴσα τοῖς ἀρτίοις συμμέτρου τεθείσης. τὸ μὲν οὖν ἴσα γίνεσθαι τὰ περιττὰ τοῖς ἀρτίοις, συλλογίζονται· τὸ δ' ἀσύμμετρον εἶναι τὴν διάμετρον, ἐξ ὑποθέσεως δεικνύουσιν, ἐπεὶ ψεύδους συμβαίνει διὰ τὴν ἀπόφασιν. τοῦτο γὰρ ἴδιόν τοῦ διὰ τὸ ἀδύνατον συλλογίσασθαι, τὸ δεῖξαί τι ἀδύνατον διὰ τὴν ἐξ ἀρχῆς ὑπόθεσιν. ὡς τε ἐπεὶ τὸ ψεῦδος γέγονεν συλλογισμὸς δεικτικὸς ὁ τοῖς εἰς τὸ ἀδύνατον ἀπαραλλάκτως· τὸ δ' ἐξ ἀρχῆς, ἐξ ὑποθέσεως δέδεικται· τοὺς δὲ δεικτικοὺς πρότερον εἰπομεν, ὅτι διὰ τούτων περαίνονται τῶν σχημάτων· φανερὸν οὖν ὅτι [καὶ] οἱ διὰ τὸ ἀδύνατον συλλογισμοὶ, διὰ τούτων ἔσονται τῶν σχημάτων. ¶ Ἐπισταμένοις δὲ καὶ οἱ ἄλλοι πάντες οἱ ἐξ ὑποθέσεως· ἐν ἅπασι γὰρ ὁ μὲν συλλογισμὸς γίνεται

γίνεται πρὸς τὸ μεταλαμβανόμενον· τὸ δὴ ὃς ἀρχὴς, περαίνεται διὰ ὁμολογίας[b], ἢ τινος ἄλλης ὑποθέσεως[c]. ¶ Εἰ δὲ τοῦτ' ἀληθὲς, πᾶσαν δὴ καὶ πάντα συλλογισμὸν ἀνάγκη γίνεσθαι διὰ τριῶν ἢ πλειόνων ἡηματων. τούτου δὴ διειλθέντος, δῆλον ὡς ἅπας τε συλλογισμὸς ὅλος τελείται διὰ τρίτου ῥήματος, καὶ ἀπαγωγὴ εἰς τοὺς ἐν τῷ καθόλου συλλογισμοῖς.

fit de eo quod transſumptum[a] eſt: quod autem ab initio *propoſitum fuit*, probatur per confeſſionem[b], aut aliquam aliam hypotheſin[c]. ¶ Quod ſi verum *eſt*: neceſſe *eſt* omnem demonſtrationem & omnem ſyllogiſmũ fieri per tres ſuprà dictas figuras. cúmque hoc ſit probatum: conſtat omnem ſyllogiſmum perfici per primam figuram, & reduci ad ſyllogiſmos vniuerſales eius figuræ.

a Transſumptũ vocat propoſitionem categoricẽ adiectam hypotheticæ: quia in hypotheſi quoque continebatur, alio tamen modo, & inde ſumitur. Exempli cauſa, ſit ſyllogiſmus hypotheticus: Si anima à ſe mouetur, eſt immortalis: atqui anima ex ſe mouetur: ergo eſt immortalis. transſumptum, quod & aſſumptum dicitur, eſt, anima ex ſe mouetur. Rurſus, aut eſt dies, aut nox: ſed nõ eſt dies: ergo nox. tráſſumptũ eſt, non eſt dies.

b Quia aduerſarius fatetur hoc verum eſſe, ſi probetur tranſſumptum. verbi gratia, fatetur animam eſſe immortalẽ, ſi probetur eam à ſe moueri: ſed negat eam à ſe moueri: itaque hoc probandum eſt ſyllogiſmo oſtenſiuo. quod cùm probatum fuerit, per confeſſionẽ aduerſarij probatum erit animam eſſe immortalem.

c Vt cùm ſuponimus aliquid non concedẽte aduerſario, tãquam poſt ea demõſtrãdũ.

De qualitate & quantitate terminorum ſyllogiſmi, Cap. XXIV.

1 ¶ *In omni ſyllogiſmo reperiri aliquid affirmatiuum, & aliquid vniuerſale.* 2 ¶ *Collecta propoſitionum & concluſionis quatenus ſimiles, vel diſſimiles ſint. De vniuerſali, & particulari.* 3 *De affirmatione, & negatione: & de modis.* 4 ¶ *Epilogus.*

1 Ἔστι δὲ, ὃν ἅπασι δεῖ καταφορικόν τινα τὸν ὅρον εἶναι, ἢ τὸ καθόλου ὑπάρχειν· αὐδὲ γὰρ τὸ καθόλου, ἢ οὐκ ἔσται συλλογισμὸς, ἢ οὐ πρὸς τὸ προκείμενον, ἢ τὸ ὃς ἀρχὴς αἰτήσει). πλεῖω γὰρ μουσικὴν ἡδονὴν, εἶτα ἀνδρίαν. εἰ μὲν οὖν ἀξιώσειεν ἡδονὴν εἶναι, ἀνωδυάμενος, μὴ προσθεὶς τὸ πᾶσαν· οὐκ ἔσται συλλογισμός. εἰ δέ τινα ἡδονὴν· εἰ μὲν ἄλλην, ἡδονῆς πρὸς τὸ προκείμενον· εἰ δ' αὖτ' ταύτην· τὸ ὃς ἀρχὴς λαμβανόμενον. μᾶλλον γὰρ φανερὸν ἐν τοῖς ὁρισμοῖς· οἷον, [ὅτι] ἴσοσκελοῖς, ἴσαι αἱ πρὸς τῇ βάσει. ἔστωσαν εἰς τὸ κέντρον ἡμῶν αἱ α

I Am verò in omnibus *ſyllogiſmis* oportet eſſe aliquem terminum attributiuum, & *aliquem* vniuerſalem: quia ſine vniuerſali vel non erit ſyllogiſmus, vel non *pertinebit* ad rem propoſitam, vel petetur quod ab initio *quæſitum eſt*. Proponatur enim *demonſtrandum*, muſicam voluptatem eſſe honeſtã. ſi *quis* igitur petat voluptatem eſſe honeſtam, non adiiciens Omnem: non erit ſyllogiſmus. quòd ſi quandam voluptatem *poſtulet eſſe honeſtam*: ſi quidem aliam[d], nihil *pertinebit* ad rem propoſitã. ſi verò hanc ipſam[e], accipit *id* qđ ab initio *quærebat*. Hoc magis perſpicuũ fit in deſcriptionibus[f] *mathematicis*. verbi gratia *probandum ſit angulos* æquicruris *qui ſunt* iuxta baſin, *eſſe* æquales. ſint[g] ad centrũ ductę *lineæ* α β

d Quàm voluptatem muſicã.

e Si accipiat hoc principiũ, voluptatẽ muſicã eſſe honeſtã. id eſt demõſtrationibus.

f Aliter hoc demonſtratur lib. 1. Euclidis, propoſit. 5. aliter à Pappo geometra, vt auctor eſt Proclus. ſed eas demonſtrationes explicare, eſt alienum ab hoc loco.

g Quia ſolita breuitate philoſophus vtitur, quædam ſuppleri oportet, vt rectè figura deſcribatur. Sit igitur æquicrus γ γ, cuius duo latera æqualia ſint α γ, & β γ. bifariã autem, linea illa recta γ δ. deinde conſtituatur centrum in puncto α, & ducatur circulus α β δ γ. poſtea producantur latera trianguli vſque ad circumferentiam circuli, id eſt ad puncta ε & ζ. Probandum autem eſt, angulum ε & angulum ζ eſſe æquales. quod ita probatur. ſupponantur hæc tria. primùm angulos omnium ſemicirculorum qui ex eodem circulo conſtituuntur, eſſe æquales. præterea angulos ſectionis eſſe ſibi inuicem æquales. ſectio autem eſt portio circuli ſemicirculo maior aut minor. denique ſi ab æqualibus æqualia detrahantur, quæ ſuperſunt eſſe æqualia. His ſuppoſitis, dico angulum α δ γ, eſſe æqualem angulo β γ δ, quia ſunt anguli ſemi circulorum. Item angulum γ & angulum ε eſſe æquales, quia ſunt anguli portionis. quarè ſi à duobus illis angulis æqualibus α δ γ & β γ δ, demantur duo anguli æquales, γ & δ: reliqui erunt anguli æquales, ε & ζ. quod erat demonſtrandum, id eſt, angulum α

a Id est, angulũ $\alpha\gamma^{a}$
a b Id est, angulo $\beta\gamma\delta$.

Si igitur accipiat angulum $\alpha\gamma^{a}$ *esse* æqualem angulo $\beta\delta^{b}$, non omnino postulans angulos semicirculorum *esse æquales* · rursusque *accipiat angulum* γ *esse æqualem angulo* δ, non assumens *generaliter angulum* sectionis *esse æqualem alteri angulo eiusdem sectionis* ·præterea accipiat, dempti*s partibus* æqualibus à totis angulis æqualibus, reliquos angulos ε ζ esse æquales: postulabit quod ab initio *quærendum*
e Generaliter. *proposuit*; nisi accipiat[e], ab æqualibus si equalia demantur, æqualia relinqui. Constat igitur, opus esse vt in omnibus *syllogismis* sit vniuersale. ¶ *Constat* etiam, vniuersale probari ex omnibus terminis vniuersalibus: particulare verò tum hoc tum illo modo . Quare si conclusio sit vniuersalis, necesse est etiam terminos esse vniuersales. Si verò termini *sint* vniuersales , fieri potest vt conclusio non sit vniuersalis. ¶ Planum autem est , in omni syllogismo vel ambas vel alteram propositionem necessariò similem esse conclusioni . *similem* inquam non solùm quòd sit affirmatiua aut priuatiua , sed etiam quòd *sit* necessaria vel pura vel contingens. considerare autẽ oportet alias quoque attribuendi rationes[d]. ¶ Perspicuum autem est, & simpliciter[e] quando erit, & quãdo non erit syllogismus, & quando possibilis[f], & quãdo perfectus: & vbi syllogismus sit, necesse *esse* vt termini aliquo ex dictis modis affecti sint.

d Id est alios modos, vt impossibile, probabile, &c. nã sunt multi enunciationũ & propositionum modi , vt notũ ad principium cap. 12. de interpretatione.

e Non habita ratione vtrũm sit perfectus an imperfectus .

f Possibilem vocat syllogismum imperfecti, quia potest perfici.

Εἰ οὖν ἴσην λαμβάνῃ τὴν $\alpha\gamma^{a}$ γωνίαν τῇ $\beta\delta^{b}$, μὴ ὅλως ἀξιώσας γωνίας τὰς τῶν ἡμικυκλίων· καὶ πάλιν τὴν γ τῇ δ, μὴ πᾶσαν τεσσαράκοντα τῶν τιμήματος· ἔτι ἢ ἀπ' ἴσων οὐσῶν τῶν ὅλων γωνιῶν, καὶ ἴσων ἀφῃρημένων, ἴσας εἶναι τὰς λοιπὰς τὰς ε ζ τὸ ὅζ ἀρχῆς αἰτήσεται· ἐὰν μὴ λάβῃ[c], κατὰ τῶν ἴσων ἴσα ἀφαιρεθῆναι. φανερὸν οὖν ὅτι ἐν ἅπασι δεῖ τὸ καθόλου ὑπάρχειν. ¶ Καὶ ὅτι τὸ μὲν καθόλου, ὅζ ἁπάντων τῶν ὅρων καθόλου δείκνυται· τὸ δ' ἐν μέρει, καὶ οὕτως, καὶ ἐνδέχεται. ὥστε ἐὰν μὴ ᾖ τὸ συμπέρασμα καθόλου, καὶ τοὺς ὅρους ἀνάγκη καθόλου εἶναι. ἐὰν δὲ οἱ ὅροι καθόλου, ἐνδέχεται τὸ συμπέρασμα μὴ εἶναι καθόλου. ¶ Δῆλον δὲ καὶ ὅτι ἐν ἅπαντι συλλογισμῷ, ἢ ἀμφοτέρας ἢ τὴν ἑτέραν ποιεῖσθαι, ὁμοίαν ἀνάγκην γίνεσθαι τῷ συμπεράσματι. λέγω δὲ, ὃ μόνον τῷ καταφατικὴν εἶναι, ἢ στερητικὴν· ἀλλὰ καὶ τῷ ἀναγκαίαν, ἢ ὑπάρχουσαν, ἢ ἐνδεχομένην. ὁπόσαι δ' ἄλλαι κατηγορίαι.
¶ Φανερὸν δὲ καὶ ἁπλῶς[c] ποτὲ ἔσται, καὶ ποτὲ οὐκ ἔσται συλλογισμός· καὶ ποτὲ δυνατὸς[f], καὶ ποτὲ τέλειος· καὶ ὅτι συλλογισμοῦ ὄντος, ἀνάγκην ἔχειν τοὺς ὅρους κατά τινα τῶν εἰρημένων τρόπων.

De

De numero terminorum, propositionum, & conclusionum, CAP. XXV.

1 ¶ *De numero terminorum. De probatione eiusdem conclusionis per diuersa media.* 2 *De prosyllogismo.* 3 *De syllogismo compositio.* 4 *De syllogismo simplici.* 5 ¶ *De numero propositionum.* 6 *Corollarium.* 7 ¶ *Collatio terminorum, propositionum, & conclusionum, in syllogismo simplici,* 8 *vel compositio.*

1 Δῆλον δὲ καὶ ὅτι πᾶσα τελεία ἀπόδειξις ἔσται ὅρων ἢ προτάσεων ἢ συλλογισμῶν· ὁ γὰρ συλλογισμὸς ἐκ προτάσεων, αἱ δὲ προτάσεις ἐκ τῶν ὅρων. ἐὰν μὲν οὖν ὦσιν οἱ ὅροι ἴσοι τὸ πλῆθος τοῖς συμπερασματικοῖς, καὶ ἁπλῶς ἐὰν μὴ πλείους ὦσιν, ἀνάγκη τὴν ἀπόδειξιν ἁπλῆν εἶναι καὶ μίαν· ἐὰν δὲ πλείους, ἀναγκαῖον καὶ πλείους εἶναι τοὺς συλλογισμούς· ἢ γὰρ ἐκ πλειόνων ἢ ἐκ τῶν αὐτῶν ἔσται ὁ συλλογισμός. ἐκ μὲν οὖν τῶν αὐτῶν οὐκ ἔστιν, ἐὰν μὴ ἐπιλείπῃ τι τῶν ἐγγύς· ἐκ πλειόνων δὲ ἔστιν, ἐὰν μὴ ἐξ ἑνὸς ἀναγκαίου ἀλλ' ἐξ ὑποθέσεως ᾖ τὸ συμπέρασμα· λέγω δὲ οἷον τὸ ε δεῖ τὸν α εἶναι, ἐὰν τὸ γ ᾖ τὸ δ· ἐὰν δὲ τὸ μὲν γ ᾖ τὸ δ, τὸ δὲ α τὸ ε, καὶ τὸ α τὸ γ, καὶ τὸ β τὸ γ· πλείω δὲ μέσα τοῦ αὐτοῦ, οὐδὲν ἧττον κωλύει. τούτων δὲ ὄντων, οὐχ εἷς, ἀλλὰ πλείους εἰσὶν οἱ συλλογισμοί.

1 PLanum etiam *est*, omnem demõstrationem [a] fore per tres terminos, nec plures: nisi per alia atque alia *argumenta* efficiatur eadem conclusio. verbi gratiâ, [b] per α β [c], & per γ δ [d]: vel per α ζ, & α γ, & β γ [e]. nam plura esse media earundem *conclusionum* nihil vetat. cùm autem hæc sunt *plura*, non vnus sed multi sunt syllogismi.

a Demõstrationis verbum latè accipitpro omni syllogismo.
b Τὸ ε vocat cõclusionem.
c A est maior propositio. β, minor.
d Γ est maior propositio. δ, minor. atque hæ propositiones sunt diuersæ à propositionibus superioris syllogismi, sicut γ, δ sunt literæ diuersæ à literis α, β. vide exẽpla syllogismorũ à nobis subiecta.
e Cum α significet maiorẽ propositionẽ, β minorem: probare per α β & per α γ, nihil aliud significat ζ. probare eandem cõclusionem per duos syllogismos quorũ maior propositio sit radix, minor propositio diuersa. Probatur autẽ per α β, & β γ: cùm vtriusque syllogismi eadem est minor propositio, diuersa autẽ maior propositio. vide nostri exempla, quę cõ textui subiecimus.
f Maior propositio.
g Minor propositio.
h Id est, per prosyllogismum nã prosyllogismus est quo probatur propositio syllogismi principalis.
i Δ significat maiorem propositionem prosyllogismi, quo probatur minor propositio syllogismi principalis, minorem propositionem eiusdem prosyllogismi, quamuis in prima partic. significaret conclusionem syllogismi principalis. sed hæc conclusio in præsentia vocatur γ.
k Z est maior propositio prosyllogismi quo probatur minor propositio syllogismi principalis. θ est minor propositio eiusdem prosyllogismi.
l Hæc est conclusio primi prosyllogismi, quæ postea fit maior propositio syllogismi principalis.
m Hæc est conclusio secundi prosyllogismi, quæ postea fit minor propositio syllogismi principalis.
n Hæc est conclusio syllogismi principalis.

α Fe Nullum turpe est bonum:
β ri Aliqua voluptas est turpis: Ergo
ε o Aliqua voluptas non est bona.

α Fe Nullum turpe est bonum: —α Fe Nullum turpe est bonum:
β ri Aliqua voluptas est turpis: Ergo —γ Fes Aliquod turpe est voluptas: Ergo
ε o Aliqua voluptas non est bona. —ε no Aliqua voluptas nõ est bona.

γ Fe Nullum fugiendum est bonum:
δ ri Aliqua voluptas est fugienda: Ergo
ε o Aliqua voluptas non est bona.

γ Fe Nullum bonum est turpe:
—β ti Aliqua voluptas est turpis. Ergo
ε no Aliqua voluptas non est bona.

2 Ἡ πάλιν, ὅταν ἐκ πλειόνων τοῦ α β ὁ συλλογισμὸς ληφθῇ, οἷον τὸ α δεῖ τὸν δ εἶναι, καὶ πάλιν τὸ β δεῖ τὸν ζ θ [k].

2 ¶ Rursus *demonstratio non est per tres sed per plures terminos* cùm vtrumque *propositum*, *id est* & α [f] & β [g], per syllogismum [h] accipitur, veluti α per δ [i], ac β per ζ θ [k].

Δι Bar Omne honorabile est bonum:
ε ba Omne honestum est honorabile: —ra Ergo —α Da Omne honestum est bonum:
ζ Da Omne naturâ expetendum, est honestum: —i Ergo —β ri Aliqua voluptas est honesta: Ergo
θ ri Aliqua voluptas naturâ est expetenda. —γ i Aliqua voluptas est bona.

Ἢ τὸ μὲν, ἐπαγωγῇ· τὸ δὲ, συλλογισμῷ.

Vel alterum inductione, alterum syllogismo.

Virtutes, rectæ actiones, scientiæ, &c. honesta sunt bona: Ergo

α Da Omne honestum est bonum:
Da Omne naturâ expetendum, est honestum: —ro
ri Aliqua voluptas naturâ est expetenda: —β ri Aliqua voluptas est honesta: Ergo
γ i Aliqua voluptas est bona.

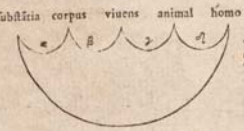
Ἀλλὰ μὴν ὅτιπερ πλείοις οἱ συλλογισμοὶ πλείω ἓν τὰ συμπεράσματά ἐστιν· οἷον, τὸ π α [l], καὶ τὸ θ [m], καὶ τὸ γ [n].

Verùm sic quoque sunt plures syllogismi, quia sunt plures conclusiones, veluti α [l], & τὸ β [m], & τὸ γ [n].

¶ Quòd si non plures, sed vnus sit syllogismus: sic[a] quidem per plura effici potest eadem conclusio.

¶ Εἰ δὲ μὴ πλείους, ἀλλ' εἷς· ὅτι μὲν οὖν δεδέκται γίνεσθαι διὰ πλειόνων τὸ αὐτὸ συμπέρασμα.

a Vt in sequenti exemplo, id est, ita vt sit syllogismus compositus qui in plures resolui possit.

α Omne corpus est substantia:
β Omne viuens est corpus:
γ Omne animal est viuens:
δ Omnis homo est animal:
Ergo
ε Omnis homo est substantia.

b Id est, ita vt sit syllogismus simplex.

¶ Vt autē γ probatur per α β[b], impossibile *est esse plures quam tres terminos*. Sit enim conclusio ε, quę colligatur ex α β γ δ[c]. ergo necesse *est* horum aliquid sumi tāquàm totum, aliud tamquàm partem. hoc enim antea[d] demonstratum fuit, cùm est syllogismus, necesse *est* vt quidam termini ita sint affecti. Ergo sic affectum sit α ad β[e]. est igitur aliqua ex his conclusio. quæ aut est ε, aut γ, aut δ, aut alia quæpiam ab his *diuersa*. Et si quidem ε *concludatur*: ex solis α β erit syllogismus. γ autem & δ si ita se habent, vt alterum habeat rationem totius, alterum partis: colligetur ex eis aliquid, nempe aut ε, aut alterum ex α β, aut aliud quidpiam ab his *diuersum*. si *colligatur* ε, alterúmve ex α β aut plures erunt syllogismi: aut eo modo quo fieri posse diximus, idem per multos terminos concludi accidit. si aliud quidpiam ab his *diuersum colligitur*: plures erunt atque à se inuicem discreti syllogismi. si verò γ non sit ita affectum ad δ, vt syllogismum efficiant, frustrà sumpta erunt: nisi inductionis[f], aut occultationis[g], aut eiusmodi alius rei[h] causâ *sumpta fuerint*. Quòd si ex α β non colligatur cōclusio ε, sed alia quępiā: ex γ δ verò *colligatur* vel horum alterum, vel aliud ab his *diuersum*:

c Singulæ literæ significant singulas propositiones.

d Cap. 23.

e Atqui α & β sunt propositiones, nō termini: sed eadem est ratio terminorum & propositionū. sicut enim attributum habet rationem totius, subiectum partis: ita maior propositio debet habere rationem totius, minor partis.

¶ Ὡς δὲ τὸ γ δεῖξαι τριῶν ὄντων ἀδύνατον, ἔστω δὲ τὸ ε συμπερασμόν· ἐπεὶ οὖν τριῶν ὄντων α β γ δ ἀνάγκη τι αὐτῶν ὅλον εἶναι πρὸς ἄλλο εἰλῆφθαι· τὸ μὲν ὡς ὅλον τὸ δ', ὡς μέρος. ἔστι δὲ διττὸν τὸ πρὸς μέρος· ὁτὲ μὲν γὰρ ὅταν ὁ συλλογισμὸς ἀναγκαῖον ᾖ τινα τοιαῦτα ἔχειν πρὸς ἄλληλα, καθάπερ τὸ α οὕτως πρὸς τὸ β. ἔσται ἄρα τι ὡς αὐτῶν συμπέρασμα. οὐκοῦν ἤτοι τὸ ε, ἢ τῶν γ δ θάτερον, ἢ ἄλλό τι πρὸς τούτων· καὶ εἰ τὸ μὲν ε, ἢ τῶν α β θάτερον· ἢ πλείους ἔσονται οἱ συλλογισμοί, ἢ, ὡς ἐνεδέχετο, ταὐτὸ δι' ἀπλειόνων ὄρων περανεῖται (συμβαίνει δὲ καὶ ἄλλό τι πρὸς ταῦτα· πλείους ἔσονται), ᾧ ἀσυμπαθοῦσι οἱ συλλογισμοὶ πρὸς ἀλλήλους. εἰ δὲ μὴ οὕτως ἔχει τὸ γ πρὸς τὸ δ, ὥστε ποιεῖν συλλογισμόν· ματτὸν ἔσται εἰλημμένα, εἰ μὴ ἐπαγωγῆς[f], ἢ κρύψεως[g], ἢ τινος ἄλλου τῶν τοιούτων χάριν. εἰ δὲ οὐ τῶν α β μὴ τὸ ε, ἀλλά τι ἄλλο γίνεται συμπέρασμα· οὐ γὰρ τῶν γ δ τούτων θάτερον, ἢ ἄλλο τι πρὸς ταῦτα πλείους

f Vt inductione probetur propositio syllogismi principalis.

g Ne aduersarius cū quo disputamus, vim nostri argumēti percipiat.

h Vt ornatus, aut perspicuitatis causâ. Vide lib. 8. Topic. c. 1.

πλείοις τε οἱ συλλογισμοὶ γίνον), καὶ οὐ τῶ ὑποκειμένου. ὑπέκειτο γὰρ εἶναι τὸ τὸν συλλογισμόν. εἰ δὲ μὴ γίνεται ὅτι τῆ γ ἡ μηδὲν συμπέρασμα, μάτην τε αὐτὰ εἰλήφθαι συμβαίνει, καὶ μὴ τὰ [a] ἐξ ἀρχῆς εἶναι τὸν συλλογισμόν. ὡς τε φανερὸν, ὅτι πᾶσα ἀπόδειξις καὶ πᾶς συλλογισμὸς [b] ἔσται διὰ τριῶν ὅρων μόνων.

syllogismi plures erunt, nec de re proposita. supponebatur enim esse syllogismum τοῦ τ. si verò non colligitur ex γ ἡ aliqua conclusio: accidit vt frustra sumantur, & syllogismus non sit eius[a] quod ab initio *quæsitum fuit*. Quare manifestum est, omnem demonstrationem & omnem syllogismum [b] constare ex tribus terminis solis.

a Id est problematis τ.

b Simplicem.

Si τὸ τ conclu-
- 1. tunc ex γ ἡ concluditur aut
  - α β } Ita sunt plures syllogismi, aut saltem vnus compositus.
  - Quidnis aliud, puta α. Ita duo sunt syllogismi separatim alter τὸ α ex α β, alter τὸ α ex γ ἡ.
  - Nihil. Ita γ & ἡ non sunt partes syllogismi: quia conclusio colligitur ex α β tantùm.
- γ ἡ. Quidnis aliud.
  - Tunc ex γ ἡ colligitur aut
    - α β } Ita sunt duo syllogismi, quorũ neuter probat τὸ τ, quod erat probandum.
    - Quidnis aliud.
    - Nihil. Ergo γ ἡ nõ sunt partes syllogismi. nec probatur τὸ τ, quod erat probãdum.
  - Nihil. Hoc membrum breuitatis causâ omittitur ab Aristotele: quoniam hoc casu idem dicendum est de α γ, quod suprà dictum est de γ ἡ nihil concludentibus.

c Immò duæ propositiones videtur constare ex quatuor terminis: quia singulæ constat ex duobus, nempe attributo & subiecto. sed cùm vnus & idem medius terminus ponatur in vtra que propositione, necesse est esse tãtùm tres terminos duarum propositionum conficientium syllogismum.

d Id est nouæ propositiones confectæ ex his dẽ terminis. ita namque tres termini cõficient plures quàm tres propositiones. verbi gratiâ, cùm syllogismus in Datisi reducitur ad Darij: termini sunt tres: propositiones, quatuor.

e Per cõuersionem propositionum, aut per deductionẽ ad impossibile.

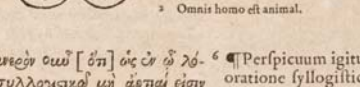
f Secundæ, aut tertiæ figuræ sed & syllogismi primæ figuræ interdum pertinuntur, cùm sunt indirecti, vel nõ puri.

g Quæ sunt conclusiones prosyllogismorum.

h In syllogismo principali.

5 ¶Τούτου δ' ὄντος φανεροῦ, δῆλον ὡς καὶ ἐκ δύο προτάσεων καὶ οὐ πλέόνων οἱ ξοι ἔσει, δύο [c] προτάσεις, εἰ μὴ προσλαμβάνοιτό τι [d], καθάπερ ἐν τοῖς ἐξ ἀρχῆς ἐλέχθη, πρὸς τὸν τελειοῦν [e] τὸν συλλογισμὸν [f].

5 ¶Cùm autem hoc manifestum sit: planum *est* etiam, *syllogismum constare* ex duabus propositionibus non pluribus. nam tres termini *sunt* duæ [c] propositiones, nisi quid [d] adsumatur, vt initio dictum est, ad perficiendos [e] syllogismos [f].

1 Omne animal est substantia:

2 Omnis homo est animal.

Aliud. M.

6 ¶Φανερὸν οὖν [ὅτι] ὡς ἐν ᾧ λόγῳ συλλογιστικῷ μὴ ἄρται εἰσὶν αἱ προτάσεις, δι' ὧν γίνεται τὸ συμπέρασμα τὸ πρῶτον· (ἕνια δὲ τῶν ἀνωθεν συμπερασμάτων [g] ἀναγκαῖον ἔσῃ [h] προτάσεις)

6 ¶Perspicuum igitur est, in qua oratione syllogistica pares non sunt propositiones ex quibus efficitur conclusio principalis, (quasdam enim ex superioribus conclusionibus [g] necesse *est* esse [h] propositiones)

hanc orationem aut nihil colligere[a], aut plura interrogare[b] quàm quæ ad thesim [c] necessaria sint. ¶ Itaque si secundum principales propositiones syllogismi accipiantur[d]: omnis syllogismus ex propositionibus paribus[e], terminis verò imparibus[f] constabit. vno enim plures *sunt* termini quàm propositiones. conclusiones autem esse runt dimidia pars [g] propositionum. ¶ Cùm autem per prosyllogismos[h] concluditur, vel per plura media non continua[i]: (vt α β per γ & per δ) multitudo terminorum similiter vno superabit propositiones. aut enim extrà[k], aut in medio[l] ponetur terminus insertus[m]. vtroque autem modo fit, vt vno pauciora sint interualla quàm termini: propositiones verò æquales *sunt* interuallis[n]. nõ tamen hæ semper erunt pares: illi, impares. sed vicibus commutatis cùm propositiones pares *fuerint*, termini *erunt* impares: & cùm termini pares, propositiones impares. nam vnà cum termino vna propositio adiicitur, vndecumque [o] terminus adiiciatur. quocirca cùm propositiones essent pares, termini impares: necesse est *rationem* commutari factâ vtrisque eadem accessione. Conclusiones verò non habent ampliùs eandẽ rationẽ nec ad terminos nec ad ꝓpositiones. vno enim termino adiecto cõclusiones adiiciũtur vnâ pauciores terminis antea positis:

a Non esse syllogisticam.
b Respicit ad dialecticum, qui interrogat, vt ex responsione aduersarij colligat propositiones.
c Thesim vocat problema quod probandum proponitur. vide li. 1. Topic. cap. 10.
d Si in principalibus propositionibus cernãtur, id est, in iis ex quibus thesis ꝓposita probatur.
e Id est duabus.
f Id est tribus.
g Cum enim ꝓpositiones sint duæ, conclusio est vna.
h Exempla vide part. 2.
i Id est, cùm est vnus syllogismus compositus ex pluribus propositionibus cõtinuis, vt in exẽplo quod adscripsi part. 2.
Corpus est substantia, viuẽs est corpus, animal est viuens, homo est animal, ergo homo est substantia. vereor autem ne legendum sit, per plura media continua, deleta negatione.
k Vt si sit syllogismus α β γ, & adiiciatur nouus terminus δ, vel ante α vel post γ.
l Vt si sic syllogismus α β γ, & adiiciatur nouus terminus δ, vel inter α & β, vel inter β & γ.
m Id est nouus terminus syllogismo adiectus, vt τὸ δ in typo infrà delineato.
n Proinde Aristoteles non semel accepit interuallum pro propositione. hinc licet intelligere cur subiectum & attributum vocentur termini: quia scilicet sunt extrema & fines interuallorum.
o Siue in principio, siue in fine, siue in medio. Sint enim tres termini α β γ. duæ sunt propositiones, prima τὸ α de β, secunda τὸ β de γ. si adiiciatur τὸ δ ante α, additur vna propositio τὸ δ de α. quòd si τὸ δ subiiciatur τῷ γ, additur vna propositio τὸ γ de δ. Verum si τὸ δ medio loco collocetur, videntur addi duæ propositiones, non vna exempli causâ, inferatur τὸ δ & collocetur inter α & β. addũntur ergo duæ propositiones, vna τὸ α de δ, altera τὸ δ de β. Dicitur tamen vna adiici quia hæ duæ substituuntur in locũ vnius quæ attribuebatur τῷ α τὸ β. hæc igitur omissa, & nouis duabus eius loco subrogatis, vnius tantùm propositionis accessio fit.

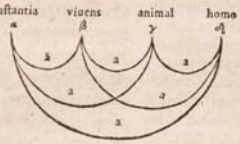
ζεῖς ὁ λόγος ἢ οὐ συλλελόγισαι, ἢ πλείω τοῦ ἀναγκαίου ἠρώτηκε[b] πρὸς τὴν θέσιν[c].

¶ Κατὰ μὲν οὖν τὰς κυρίας προτάσεις λαμβανομένων[d] τοῦ συλλογισμοῦ, ἅπας ἔσται συλλογισμὸς ἐκ προτάσεων μὲν ἀρτίων[e], ἐξ ὅρων δὲ περιττῶν[f]· ἑνὶ δὲ πλείους οἱ ὅροι τῶν προτάσεων. ἔσται δὲ καὶ τὰ συμπεράσματα, ἡμίσει[g] τοῦ προτάσεων. ¶ Ὅταν δὲ ἀξ προσυλλογισμοὶ[h] περαίνηται, ἢ ἀξ πλειόνων μέσων μὴ συνεχῶν[i]· (οἷον τὸ α β ἀξ τοῦ γ δ) τὸ μὲν πλῆθος τῶν ὅρων ὡσαύτως ἑνὶ ὑπερέξει τὰς προτάσεις· ἢ δὲ ἔξωθεν[k] ἢ εἰς τὸ μέσον[l] τεθήσεται ὁ παρεμπίπτων[m] ὅρος· ἀμφοτέρως δὲ συμβαίνει ἐνὶ ἐλάττω εἶδ τὰ ἀξιούμενα τοῦ ὅρων· αἱ δὲ προτάσεις ἴσαι τοῖς ἀξιώμασιν[n]. ἢ μὲν τι αἱ μὲν, ἀεὶ ἄρτιαι ἔσονται· οἱ δὲ περιττοὶ ἀλλ' ἐναλλάξ· ὅταν μὲν αἱ προτάσεις ἄρτιαι, περιττοὶ οἱ ὅροι· ὅταν δ' οἱ ὅροι ἄρτιοι, περιττοὶ αἱ προτάσεις. ἅμα δὲ τοῦ ὅρου μία προσίσης προτάσεως ἀναποδίστου[o] προσεθῇ ὅρος, οὐδὲν ἐπὶ αἱ μὲν ἄρτιαι· οἱ δὲ περιττοὶ ἔσαν· ἀνάγκη ἀναλλάττειν, πᾶσῶν προσθέσεως γιγνομένης. τὰ δὲ συμπεράσματα οὐκέτι τὸν αὐτὸν ἕξει τάξιν, οὔτε πρὸς τοὺς ὅρους, οὔτε πρὸς τὰς προτάσεις, ἑνὸς δὲ ὅρου προστεθέντος, συμπεράσματα προστεθήσεται ἐνὶ ἐλάττω τοῦ παρεγκύπτοντος ὅρου·

προσ ἰ

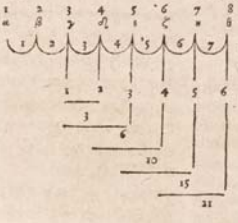
πρὸς μόνον γὰρ τὸν ἔσχατον [ὅρον] οὐ ποιεῖ συμπέρασμα, πρὸς δὲ τοὺς ἄλλους πάντας. οἷον, εἰ τὸ α β γ περάσεται τὸ δ, οὐ διὰ καὶ συμπεράσματα δύο περάσεται, τό, τε πρὸς τὸ α, καὶ τὸ πρὸς τὸ β[a]. ὁμοίως δὲ κἀπὶ τῶν ἄλλων[b].

quia dūtaxat ad vltimum terminum non fit concluſio, ad reliquos verò omnes *fit*. Vt ſi τῷ α β γ adiiciatur τὸ δ, ſtatim adiiciuntur duæ concluſiones, altera ad α, altera ad β[a]. Similiter *fit* in aliis[b].

Κἂν εἰς τὸ μέσον[c] δὲ παρεμπέσῃ, τὸν αὐτὸν τρόπον πρὸς ἕνα γὰρ μόνον ὁ ποιήσει συλλογισμόν. ὥς τε πολὺ πλείω τὰ συμπεράσματα καὶ τῶν ὅρων ἔσται, καὶ τῶν προτάσεων.

Et ſi medio[c] *loco* ponatur *terminus* inſertus, eadem erit ratio: quia ad vnum tantùm *terminū* nō fiet ſyllogiſmus. quare multo plures erūt concluſiones terminis & propoſitionibus.

De problematis in quaque figura adſtruendis vel euertendis, CAP. XXVI.

1 ¶ *Quæ problemata facilius vel difficilius confirmētur aut refellantur. Facilius probari quæ in pluribus figuris & modis probantur: difficilius, quæ in paucioribus.* 2 *Vniuerſalia probari in pauciorib⁹, particularia in pluribus.* 3 *Ideoque vniuerſalia difficilius confirmari & facilius refelli quam particularia. contrà autem particularia difficilius confirmari, facilius euerti.* 4 *An vniuerſale & particulare ſe inuicem euertant,* 5 *vel confirment.* 6 ¶ *Quædam facilius refutari quàm confirmari.* 7 ¶ *Epilogus primi tractatus.*

1 Περὶ δὲ τῶν προβλημάτων ὧν οἱ συλλογισμοὶ, καὶ ποῖον[d] ἐν ἑκάστῳ

1 QVia verò habemus de quibus ſyllogiſmi *extruuntur*, & qualia[d] in quaque

a Id eſt, altera τῷ α de δ, altera τῷ β de δ. qui autē erat vltimus terminus, id eſt γ, non probatur de δ, ſed accipitur ſine probatione.
b Id eſt, ſi adiiciantur etiam alij termini præter δ. vtputa adiiciantur ε ζ η θ &c. ſemper enim nouo termino addito vna propoſitio additur, & multæ concluſiones, vt ſequēs typus oſtendit. Cùm enim ſint tres termini, α β γ: duæ ſunt propoſitiones, α β, & β γ: vna concluſio, α γ. Adiiciatur quartus terminus δ. tres erunt propoſitiones, α β. β γ. γ δ. tres concluſiones: vna de γ, id eſt τῷ α de γ: duæ de δ, id eſt altera τῷ α de δ, altera τῷ β de δ. Adiūgatur quintus terminus ε. propoſitiones erūt quatuor, α β, β γ. γ δ. δ ε: cōcluſiones ſex, vna de γ, duæ de δ, tres de ε: id eſt, α γ. α δ. β δ. α ε. β ε. γ ε. Et ita deinceps horū numerus augeri poteſt in infinitum. Notandum eſt, non ſtatim cōcluſiones eſſe plures quàm propoſitiones & terminos, ſed poſt certum progreſſum: quia quò magis progredimur adiiciētes nouos terminos, eo magis crecſit numerus concluſionum ſupra numerū propoſitionū & terminorum. In tribus enim terminis ſunt duæ propoſitiones, vna concluſio. in quatuor terminis ſunt propoſitiones tres, concluſiones totidem. in quinque terminis, propoſitiones quatuor, concluſiones ſex. in ſex terminis, propoſitiones quinque, concluſiones decem. & ita deinceps.
c Inter α & β, vel inter β & γ.
d In prima figura probatur quoduis. in ſecunda probatur negatio vniuerſalis vel particularis. in tertia probatur particularis affirmatio vel negatio.

figura, quótque modis[a] demõstrantur: perspicuum quoque nobis *est*, cuiusmodi problema *sit* difficile aut facile ad probandum. nam quod in pluribus figuris & per plures casus[b] concluditur, facilius est. quod verò in paucioribus *figuris* & per pauciores *casus*, difficiliùs probari potest. ¶ Problema igitur affirmatiuum vniuersale per solam primam figuram probatur, vnóque per eam modo[c]. Priuatiuum autem, per primam, & per mediam: & per primã quidem vno modo[d], per mediam verò duobus modis[e]. Sed particulare affirmatiuum, per primam, & per vltimam: vno modo[f] per primam, tribus modis[g] per vltimam. Denique priuatiuum particulare in omnibus figuris demonstratur: sed in prima vno modo[h]: in secunda & tertia *pluribus modis*, *id est*, in illa duobus[i], in hac tribus[k].

¶ Perspicuum igitur *est*, vniuersale attributiuum difficillimè adstrui, facillimè euerti posse: & omnino ad euertendum faciliora esse vniuersalia, quàm particularia: quia *vniuersalia tolluntur*, siue nulli *insit*, siue alicui nõ insit: quorum hoc, *id est* alicui non *inesse*, in omnibus figuris probatur: illud, *id est* nulli *inesse*, in duabus[l]. Eadem est ratio priuatiuorum. siue enim omni, siue alicui *insit*: tollitur quod ab initio[m] *propositum fuit*. In particularibus autem vno modo *sit refutatio*: nempe *si* vel omni, vel nulli probetur inesse. Ad confirmandum autem faciliora sunt *problemata* particularia: quia & in pluribus figuris, & per plures casus[n] *confirmantur*, *quam vniuersalia*. ¶ Et omnino non oportet latere, inuicem refelli

a Hi modi explicabuntur in seq. partic.

b Id est modos.

c Barbara.

d Celarent.

e Cesare, Camestres.

f Darij.

g Darapti, Disamis, Datisi.

h Ferio.

i Festino, Baroco.

k Felapton, Brosardo, Ferison.

l Prima, & secunda.

m Id est, vniuersalis negatio.

n Modos.

o Id est, per particulare contradictorie oppositum, nõ per particulare sibi subiectum. non potest enim sic argui: Aliquis homo nõ est lapis: ergo falsum est, nullum hominẽ esse lapidem. sed ita argui debet, Aliquis homonõ est lapis, aut non est iustus: ergo falsum est, omnẽ hominem esse lapidem, aut esse iustum.

χήματι, & ποσαχῶς[a] δείκνυται φανερὸν ἡμῖν ἔσται, & ποῖον πρόβλημα χαλεπὸν, καὶ ποῖον εὐεπιχείρητον· τὸ μὲν γὰρ ἐν πλείοσι σχήμασι, καὶ διὰ πλειόνων πτώσεων[b] περαίνεσθαι, ῥᾴδιον· τὸ δ' ἐν ἐλάττοσι, & ἓν ἢ τόνων, δυσεπιχείρητότερον. ¶ Τὸ μὲν οὖν καταφατικὸν τὸ καθόλου, διὰ τοῦ πρώτου σχήματος δείκνυται μόνου, καὶ διὰ τούτου μοναχῶς[c]· τὸ δὲ στερητικὸν, διά τε πρώτου, καὶ διὰ τοῦ μέσου· καὶ διὰ μὲν τοῦ πρώτου μοναχῶς[d]· διὰ δὲ τοῦ μέσου, δισσῶς[e]· τὸ δ' ἐν μέρει καταφατικὸν, διά τε πρώτου, καὶ διὰ τοῦ ἐσχάτου μοναχῶς· μὲν διὰ τοῦ πρώτου τρισσῶς[f] δὲ διὰ τοῦ ἐσχάτου. τὸ δὲ στερητικὸν τὸ κατὰ μέρος, ἐν ἅπασι τοῖς σχήμασι δείκνυται· πλὴν ἐν μὲν τῷ πρώτῳ, ἅπαξ[h]· ἐν δὲ τῷ μέσῳ, καὶ τῷ ἐσχάτῳ· ἐν τῷ μὲν δισσῶς[i]· ἐν τῷ δὲ τρισσῶς[k]. ¶ Φανερὸν οὖν, ὅτι τὸ καθόλου καταφορικὸν κατασκευάσαι μὲν χαλεπώτατον, ἀνασκευάσαι δὲ ῥᾴδιον· ὅλως δ' ἔστιν ἀναιρεῖσθαι μὲν τὰ καθόλου τῷ ἐν μέρει ὑπάρχειν, & τῷ μηδενὶ, καὶ τῷ τινὶ μὴ ὑπάρχειν, ἀνῄρηται· τοῦτον δὲ, τὸ μὲν τινὶ, ἐν ἅπασι τοῖς σχήμασι δείκνυται· τὸ δὲ μηδενὶ, ἐν τοῖς δυσί[l]. τὸ αὐτὸν δὲ ἔχειν καὶ πρὸς στερητικῶν· τὸ δὲ εἰ παντὶ, καὶ εἰ τινὶ, ἀνῄρηται τὸ ὅλῳ ἀρχῇς[m]· τοῦτο δ' ἐν δυσὶ σχήμασιν. ὅτι δὲ πρὸς ἐν μέρει, μοναχῶς, ἢ παντὶ, ἢ μηδενὶ δείξαντα ὑπάρχειν· κατασκευάζοντι δὲ ῥᾴδιον τὰ ἐν μέρει· & τὸ ἐν πλείοσι σχήμασι, & διὰ πλειόνων πτώσεων[n]. ¶ Ὁμοίως τε οὐ δεῖ λανθάνειν, ὅτι ἀνασκευάσαι μὲν δι' ἀλλήλων ἔστι τὸ καθόλου διὰ τοῦ κατὰ μέρος[o], οὐ δι' ἀλλήλων vniuersale per particularia[o], & hoc

διὰ

διὰ τῆς καθόλε.[a] ¶ Κατασκευάσαι δ' οὐκ ἔστι διὰ τῆς κ̄ μέρους[c] τὸ καθόλε, δι' ὅπερ οὐδ' ἡ ταὐτὰ ὄζιν[d].

6 ¶ Ἅμα δ' δῆλον, ὅτι ἓν τὸ ἀπασκευάζειν ὄζὶ τὸ κατασκευάζειν ῥᾷον[e].

7 ¶ Πῶς μὲν οὖν γίνεται πᾶς συλλογισμὸς, καὶ διὰ πόσων ὅρων καὶ πῶς τάπεων, καὶ πῶς ἐχουσῶν πρὸς ἀλλήλας· ἔπ δ', ποῖον πρόβλημα ἐν ἑκάστῳ σχήματι, ἓν ποῖον ἐν πλείοσι, καὶ ποῖον ἐν ἐλάττοσι δείκνυται, δῆλον ἐκ τῶν εἰρημένων.

per vniuersalia[a]. ¶ Confirmare autem nō licet vniuersalia[b] per particularia[c], sed hæc per illa licet[d]. ¶ Item planum *est*, refutationem esse faciliorem[e] confirmatione. ¶ Quomodo igitur fiat omnis syllogismus, & per quot terminos, ac propositiones, & quomodo inter se affectas[f]: præterea quale problema in quaque figura, & quale in pluribus, quale in paucioribus probetur, planè liquet ex his quæ dicta sunt.

5

6

7

a Particularibus contradicentia.
b Nunc accipit vniuersalia & particularia subalterna, non (vt in præced. part.) contradicentia.
c Non licet ita arguere. Aliquis homo est iustus, ergo omnis homo est iustus. nec ita, Aliquis homo non est iustus, ergo nullus homo est iustus.
d Valet enim hæc consecutio, Omnis cygnus est albus, ergo aliquis cygnus est albus item hæc, Nullus coruus est albus, ergo aliquis coruus nō est albus.
e Quia vniuersale & particulare se inuicem refutant & euertūt, non æquè se confirmant, & in omnibus rebus ita natura compa ratum est, vt facilius sit euertere quod factum est quàm id efficere. verbi gratiā faciliùs destruitur domus quàm construitur. Has quoque annotationes nostras faciliùs aliquis reprehendere quàm tantundem præstare poterit.
f Secutus sum vulg. lectionem περὶ ἁπλῶς: etsi suspicor Aristotelem scripsisse περὶ ἀλλήλας, neutro genere.
g Puros syllogismos appello, qui constant ex propositionibus puris, id est neque cōditionalibus, neque modificatis.
h Modestiæ causā ait *fortasse*.
i Ait *vniuersaliter*, vel quia hoc generaliter verum est, nullum particulare dici de altero, nisi ex accidenti, vt mox dicetur: vel quia particulare etsi interdum attribuitur, (id est ex accidente) non tamen potest dici attribui vniuersaliter, cùm ipsum non sit vniuersale.

DE INVENTIONE,
TRACTATVS II.
De syllogismis puris[g] præcepta generalia,
CAP. XXVII.

1 ¶ *Propositio.* 2 ¶ *Protheoriæ. Rerum diuisio:* 3 *& diuisionis confirmatio.* 4 *Quibus de rebus syllogismi sunt.* 5 ¶ *Regulæ seu præcepta. Primum, de sumendis terminis problematis & eorum definitionibus, proprietatibus, consequūtibus, antecedentibus, repugnantibus.* 6 *Secundum de distinguendis essentialibus, propriis, & accidentibus: item veris, & probabilibus.* 7 *Tertium, vt eligantur consequentia vniuersaliter.* 8 *Quartum, vt eligantur antecedentia, quibus res vniuersaliter consequens est.* 9 *Quintum de nota vniuersali non iungenda consequenti sed antecedenti.* 10 *Sextum de consequētibus proximis accipiendis, non remotis.* 11 *Septimum de antecedentibus proximis sumendis, non remotis.* 12 *Octauum de his quæ plerumque consequuntur aut antecedunt.* 13 *Nonum de his quæ omnibus consequentia sunt.*

1 Πῶς[1] δ' ὑποροῦμεν αὐτοὶ πρὸς τὸ πιθανὸν ἀεὶ συλλογισμοῦ, καὶ διὰ ποίας ὁδοῦ ληψόμεθα τὰς περὶ ἕκαστον ἀρχὰς, νῦν ἤδη λεκτέον· οὗ μόνον γὰρ ἴσως[h] δεῖ θεωρεῖν τὴν ὑλὴν τοῦ συλλογισμοῦ, ἀλλὰ καὶ τὴν δύναμιν ἔχειν τῶν προειρ. ¶ Ἁπάντων δὲ τῶν ὄντων, τὰ μὲν ὄζὶ τοιαῦτα, ὥστε κ̄ μηδενὸς ἄλλου κατηγορεῖσθαι ἀληθῶς καθόλου, οἷον Κλέων, κ̄ Καλλίας, ὃ τὸ καθ' ἕκαστον, καὶ οὐσιῶν κ̄ τούτων· τὰ δὲ, ἀλλὰ καὶ τὰ αὐτῶν ἄλλα κατηγορεῖται, οἷον ἄνθρωπος καὶ ζῷον, ἑκάτερον[k] τούτων ὄζί· 2

Quo autem modo syllogismorum copia nobis semper suppetet ad *quæstionem* propositam, quáque via sumemus principia ad quodque *problema* pertinentia, nunc dicendum *est*. quia fortassē[h] non solùm syllogismorum extructionem intelligere, sed etiam *eorum* conficiendorum facultatem habere oportet. ¶ Eorū igitur omniū quæ sunt, quædam sunt eiusmodi, vt nulli alii verè vniuersaliter[i] attribuantur: vt Cleon, & Callias, & quod singulare est. quódque sub sensum cadit. his autem alia *attribuuntur* horum enim vtrūque[k] est & homo & animal.

1

2

k Cleon & Callias.

nonnulla aliis attribuuntur, sed ipsis alia priùs non attribuuntur. reliqua *sunt eiusmodi vt* & ipsa aliis, & ipsis alia attribuantur: vt homo Calliæ *attribuitur*, & homini animal. ¶ Constat igitur quasdam res suapte naturâ esse tales, quæ de nullo dicantur. nam eorum quæ sub sensum cadunt, vnumquodque ferè [a] est eiusmodi vt nulli attribuatur nisi ex accidente. dicimus enim aliquando album illud esse Socratem: & quod accedit, *esse* Calliam sursum quoque versus procedendo sisti aliquando, iterum [b] dicemus. nunc verò hoc positū *& concessum* esto.

¶ De his igitur non possumus demonstrare aliud attributum nisi secundum opinionem[c]: sed hæc de aliis. Nec singularia de aliis, sed de his alia. Quæ verò *his* interiecta *sunt*, constat vtroque modo *sub demonstrationem cadere* posse: quoniam & ipsa de aliis, & alia de ipsis dicentur. ac ferè rationes & considerationes de his maximè sunt. ¶ Oportet igitur propositiones ad quamque rem *pertinentes* ita accipere: vt principio proponatur ipsa res *de qua agitur*, item definitiones, & quæcumque sunt *eius* rei propria: deinde quæ rei consequentia [d] sunt, & ea quibus *ipsa* res consequens est, & quæ non possunt ei inesse. quibus autem res *inesse* non potest, *ea* non *sunt* sumenda, quia *pronunciatum* priuatiuum conuertitur. ¶ Distinguenda sunt etiam consequentia, *vt intelligatur* quænam in *quæstione* quid est, & quæ vt propria, & quæ vt accidētia attribuantur: & horum quænam secundum opinionem, quæ re vera *attribuantur*. nam quò maior horū copia alicui suppetit, eò expeditiùs propositū cōcludet.

a Modestiæ non dubitationis nota.

b Lib. 1. Poster. Analy. cap. 16, & sequentib.

c Id est probabiliter, ex opinione eius cum quo differimus.

d Consequi dicuntur attributa, antecedere subiecta: quia si homo (exempli causâ) est animal: posito homine consequēs est vt ponatur animal. contrà verò posito animali non necesse est poni hominem, cùm possit esse alia species animalis, vt equus, aut leo.

e Proinde qui sumpsit ea quæ rei non insunt, simul ea sumpsit quibus res illa non inest.

τὰ δὲ, αὐτὰ μὲν κατ' ἄλλων κατηγορεῖται, καὶ τούτων δὲ ἄλλα ἀεὶ κατηγορεῖται· τὰ δὲ καθ' αὑτὰ ἄλλων, καὶ αὐτῷ ἕτερα, οἷον ἀνθρώπος Καλλίου, καὶ ἄνθρώπου ζῷον. ¶ Ὅτι μὲν οὖν ἔστιν τινὰ τοιαῦτα κατ' οὐδενὸς πέφυκε λέγεσθαι, δῆλον· τῶν δὲ αἰσθητῶν σχεδὸν ἕκαστόν ἐστι τοιοῦτον, ὡς τε μὴ κατηγορεῖσθαι καθ' ὑποκειμένου τινός. σημεῖον γὰρ ποτὲ τοῦτο λευκὸν σημαίνομεν εἶναι, καὶ τὸ ἄνωθεν κάτω φερόμενον Καλλίαν. ὅτι δὲ ἔστι τὸ ἄνω προβαίνοντας ἵστασθαι ποτὲ, πάλιν δὲ ἐπὶ τοῦτο μὴ φέρεσθαι, νῦν δὲ ἔστω τοῦτο καὶ μόνον. ¶ Κατὰ μὲν οὖν τοὺς τόπους οὐκ ἔστιν ἀποδεῖξαι κατηγορούμενόν τινος, πλὴν εἰ μὴ κατὰ δόξαν· ἀλλὰ ταῦτα κατ' ἄλλων. οὐδὲ τὰ κατ' ἕκαστα κατ' ἄλλων· ἀλλ' ἕτερα κατ' ἐκείνων. τὰ δὲ μεταξύ, δῆλον ὡς ἀμφοτέρως ἐνδέχεται καὶ δὴ καὶ αὐτὰ κατ' ἄλλων, καὶ ἄλλα τούτων λεχθήσεται. καὶ σχεδὸν οἱ λόγοι καὶ αἱ σκέψεις εἰσὶ μάλιστα περὶ τούτων. ¶ Δεῖ δὲ τὰς προτάσεις περὶ ἕκαστον, [ὥσπερ] ἐπιλαμβάνειν, ὑποτιθέμενον αὐτὸ πρῶτον, καὶ τοῖς ὅροις τί, καὶ ὅσα ἴδια τῷ πράγματος ἐστιν· εἶτα μετὰ τοῦτο, ὅσα ἐπεται τῷ πράγματι, καὶ πάλιν οἷς τὸ πρᾶγμα ἀκολουθεῖ, καὶ ὅσα μὴ ἐνδέχεται αὐτῷ ὑπάρχειν. οἷς δ' αὖ τὸ μὴ ἐνδέχεται, οὐκ ἐνδέχεται εἶναι, διὰ τὸ ἀντιστρέφειν τὸ στερητικόν. ¶ Διαιρετέον δὲ καὶ τὰ ἐμπίπτοντα ὅσα τὰ ἐν τῷ τί ἐστι, καὶ ὅσα [ὡς] ἴδια, καὶ ὅσα ὡς συμβεβηκότα κατηγορεῖ· καὶ τούτων ποῖα δοξαστικῶς, καὶ ποῖα κατ' ἀληθειαν. ὅσῳ μὲν δὴ πλειόνων τοιούτων δύνηται τις, θᾶττον ἐντεύξεται συμπεράσματι. ὅσῳ

ὅσῳ σʼ αὖ ἀληθεύεσθαι, μᾶλλον ὑπάρχει. ¶ Δεῖ δὲ σκλέγειν, μὴ τά τινι ἐπόμενα, ἀλλʼ ὅσα ὅλῳ τῷ πράγματι ἕπεται), οἷον μὴ τί τινι ἀνθρώπῳ, ἀλλὰ τὶ παντὶ ἀνθρώπῳ ἕπεται. διὰ δὲ τῆς καθόλου πρότασεων ὁ συλλογισμός. ἀδιορίστου μὲν οὖν ὄντος, ἀόριστον εἰ καθόλου ἡ πρότασις· διορισμένου δ, φανερόν. ¶ Ὁμοίως σʼ σκλεκτέον καὶ οἷς αὐτὸ ἕπεται, ὅλοις, ὅταν ἀφαιρῶμεν, αἰτίαν. ¶ Αὐτὸ δ τὸ ἐπόμενον ἁπλῶς ὅλον ἕπεσθαι· λέγω σʼ, οἷον ἀνθρώπῳ παῖν ζῷον. ἡ μουσικὴ πᾶσαν ἐπιστήμην· ἀλλʼ ἁπλῶς μόνον ἀκολουθεῖν, καθάπερ καὶ πρότασιν ἀποδεικτὸν δὲ ἄτοπον καὶ ἀδύνατον, ἢ πάντα ἀνθρωπον εἶ) παῖν ζῷον, ἢ δικαιοσύνην ἅπαν ἀγαθόν. ἀλλʼ ὡς ἕπεται), ἐπʼ σκείνου τὸ παντὶ λέγεσθαι). ¶ Ὅταν δʼ ὑπό τινος ᾖ τὸ ὑποκείμενον ὡς τὰ ἐπόμενα δεῖ λαβεῖν· τὰ μὲν πρὸ καθόλου ἐπόμενα, ἢ μὴ ἐπόμενα οὐκ σκλεκτέον ἐν τούτοις· ἐλλιπῆ δ ἐν σκείνοις ὅσα δ ζῴου, καὶ ἀνθρώπῳ ἕπεται), καὶ ὅσα μὴ ὑπάρχῃ, ὡσαύτως. Τὰ δ᾽ ἄλλα ἑκάστου ἴδια λιπῆ ἐστιν. ἔστι δ ἄτομα πρὸς εἴδει ἴδια ὡς τὸ γένος. ἀνάγκη δ τοῖς ἐπέρως εἶδος ἴδια ἄτομα ὑπάρχειν. ¶ Οὐ δὴ πρὸς καθόλου σκλεκτέον, οἷς ἕπεται τὸ ὡς ἐχόμενον· οἷον ζῷον, οἷς ἕπεται) ἄνθρωπος. ἀνάγκη μὲν δ, εἰ ἀνθρώπῳ ἀκολουθεῖ τὸ ζῷον, καὶ τούτοις ἅπασιν ἀκολουθεῖν. οἰκειότερα δ ταῦτα τοῖς ἀνθρώπου συλλογῆς.

& quò veriora fuerint, magis de
7 monſtrabit. ¶ Oportet autem
eligere, nō quæ alicui [a], ſed quæ
vniuerſæ rei conſequentia ſunt.
verbi gratia, non quod alicui ho
mini, ſed quod omni homini
conſequens eſt: quoniam ex pro
poſitionibus vniuerſalibus ſyl-
logiſmus *conſtat*. cùm igitur ꝓ-
poſitio eſt indefinita, non con-
ſtat an ſit vniuerſalis. cùm eſt
8 definita, planè liquet. ¶ Simili-
ter eligenda ſunt *ea*, quibus ipſa
res vniuerſis conſequitur. *idque*
9 ob dictam cauſam. ¶ Ipſum ve-
rò conſequens non *eſt* ſumen-
dum totum ſequi: verbi gratiâ,
non eſt ſumendum hominẽ conſequẽs
eſſe omne animal, aut muſicæ
omnem ſcientiam: ſed ſimplici-
ter conſequens eſſe dumtaxat:
quemadmodum etiam proponi
mus [b]: quoniam alterum [c] & inu-
tile [d] *eſt*, & impoſſibile [e], vtputa
aut iuſtitiã *eſſe* omne bonũ. ſed
cui[f] *aliud* cõſequens eſt, ei adiici-
tur *nota* OMNI, *cum dicitur ei om*
10 *ni aliquid conſequens eſſe*. ¶ Cùm
autẽ ab aliquo [g] cõtinetur ſubie-
ctum, cui conſequentia oportet
accipere: ea quidẽ quę vniuerſa-
le ſequuntur, vel non ſequũtur,
non ſunt in his [h] eligenda: quia
in illis [i] ſumpta ſunt [k]. quæcum-
que enim animal, *eadem* etiam
hominem ſequuntur. eadem eſt
11 ratio [l] eorum quæ non inſunt.
quæ verò cuiuſque rei propria
ſunt, accipi debent. ſunt enim
quædã ſpeciei propria non com
munia generi. quandoquidem
neceſſe *eſt* ſpeciebus diuerſis ꝓ-
pria quædam ineſſe. ¶ Neque verò
ligenda *ſunt ea* quibus conſequens eſt quod *ſub eo* continetur [m]. excm-
pli cauſa, *nõ debent quaſi* animalis *antecedẽtia*, ſumi ea quibus homo eſt
cõſequẽs. nã ſi hominẽ ſequitur animal: hæc quoq; omnia [n] neceſſariò
ſequitur. ſed hæc [o] ad hominis *antecedẽtia* delectum magis pertinent [p].

a Eſt quidẽ aliquis vſus ꝓpoſitionũ particulariũ in ſyllogiſmis, ſed multò minor & anguſtior quàm vniuerſalium. idcirco vt habeamus copiam ſyllogiſmorũ vniuerſalium, ꝓpoſitiones potius quàm particulares eligere debemus. Primùm enim nullus eſt ſyllogiſmus ſine ꝓpoſitione vniuerſali: ſed vel vtraque vel altera eſt vniuerſalis præterea eſt vniuerſalis ꝓpoſitione vniuerſali poteſt fieri particularis, non contrà, vt ſi omnis cygnus eſt albus. etiam quidã cygnus eſt albus. ſed ſi quis homo eſt iuſtus, non ꝓterea omnis homo eſt iuſtus, deniq. demõſtratio conſtat ex ꝓpoſitionibus vniuerſalibus tantùm, vt 1. Poſt. Analyt. explicatur.

b Id eſt ꝓpoſitiones conſicimus. dicimus enim omnẽ hominẽ eſſe animal: non, ſe omne animal. c Id eſt attribuũ cũ nota vniuerſali.

d Nõ efficit quò magis concluſio colligatur. nam etiamſi verè diceretur omnẽ hominẽ eſſe omne animal. tamẽ concluſio nõ magis colligeretur, quàm ſi ſumptũ fuiſſet, omnẽ hominẽ eſſe animal.

e Quia nulla ꝓpoſitio eſt vera, cùm nota vniuerſalis adiicitur ſubiecto. Vide c.

f 7. de interpret. partic. 4.

g Subiecto.

h Vniuerſali attributo.

i Conſequentibus attributum.

k Non debent autem bis ſumi.

l Nam quæ negantur de attributo, nõ poſſunt ineſſe ſubiecto. vt ſi nullũ animal eſt æternũ, dici nequit hominem eſſe æternũ.

m Senſus eſt, cùm eligimus ſubiecta attributo alicui vt animali, non eſſe cõnumerãda quæ ſubiiciuntur ſubiecto animalis, vt homini. cùm enim certum ſit, ſubiecta homini, ſubiici animali: fruſtra hæc bis ponerentur, ſi acciperentur vt ſubiecta homini, & vt ſubiecta animali.

n Quæ homo ſequitur, id eſt, quibus homo attribuitur.

o Homini ſubiecta.

p Id eſt, tunc eligi & accipi debent, cùm quærimus ſubiecta homini.

¶Sumenda *sunt* etiam, quæ plærumque consequuntur, aut antecedunt. nam problematũ quæ plerumque *eueniunt*, etiam syllogismus *constat* ex propositionibus quarum aut omnes aut quædam plerumque *sunt veræ*. cuiusuis enim *syllogismi* conclusio similis est principiis[a]. ¶Præterea quæ omnibus consequentia sunt, non debent eligi: quoniã ex eis non erit syllogismus[b]. ob quam verò causam, in sequentibus[c] perspicuum erit.

¶Λητέον δὲ καὶ τὰ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἑπόμενα, καὶ οἷς ἔνεται ἢ ἧττον ἢ ὡς ἐπὶ τὸ πολύ· προβλήματος γὰρ καὶ συλλογισμὸς ἐκ τοῦ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἢ τοῖς πᾶσιν, ἢ τινῶν. ὅμοιον δὲ ἑκάστου τὸ συμπέρασμα ταῖς ἀρχαῖς[a]. ¶Ἔτι, τὰ πᾶσιν ἑπόμενα, οὐκ ἐκλεκτέον. οὐ γὰρ ἔσται συλλογισμὸς[b] ἐξ ὧν τοῦτο. διὰ ἃ δὲ ἀπὸ τούτοις ἑπομένοις[c] ἔσται δῆλον.

a Propositionibus.

b Cùm enim vnus terminus reliquis duobus attribuitur, constituuntur duæ propositiones affirmantes in secunda figura, ex quibus nihil concluditur.

c Cap. seq. partic. 16.

De syllogismis puris præcepta specialia, CAP. XXVIII.

1 *De inueniendo medio termino problematis vniuersalis affirmantis*, 2 *aut particularis affirmantis*, 3 *aut vniuersalis negantis*, 4 *aut particularis negantis*. 5 *Extrahuntur*. 6 *Quæ conclusio colligatur ex coniugatione* γ, ζ, 7 *vel* γ η, 8 *vel* δ ζ, 9 *vel* β δ, 10 *vel* δ η, 11 *vel* β κ. 12 *Epilogus*. 13 *Respiciendum esse ad prima & maxime vniuersalia*. 14 *Expositam rationem inuenienti medij termini, in tribus terminis ac duabus propositionibus positam esse*. 15 *Omnes syllogismos hac ratione inuentos, extrui in aliqua ex tribus illis figuris iam expositis*. 16 *De his quæ omnibus consequentia sunt*. 17 *De coniugationibus inutilibus*, βζ, θδ. 18 *In hac inspectione accipi debere eadem, non diuersa, aut conuertia. quod probatur primùm à natura medij termini*. 19 *deinde quia alia methodi ad hanc reducuntur*. 20 *vt repugnantia* ᾗ β ζ *ad identitatem* ᾗ β θ, 21 *& repugnantia* ᾗ β κ *ad identitatem* ᾗ β θ, 22 *licet hoc interdum lateat*.

a Confirmare problema vniuersale affirmãs, probatio fit in Barbara.

e Hoc est attributum problematis.

f Ad antecedentia attributi.

g Hoc est subiectum problematis.

h Consequentia subiecti.

i Colligi conclusionem vniuersalem affirmatem. syllogismus sit in Barbara.

k Antecedentia attributi & subiecti. hinc fit syllogismus in Darapti.

l Colligi cõclusionem particularem affirmantem.

m Cùm probandum est problema vniuersale negatiũ.

n Id est ad subiectum problematis.

o Ad attributũ problematis.

p Hinc fit syllogismus in Celarent, vel in Cesare.

VOlentibus igitur aliquid confirmare de aliquo toto[d], *ex parte* eius quod confirmatur[e] respiciendum *est* ad subiecta de quibus illud dicitur[f]: *ex parte* autem *eius* cui oportet attribui[g], *spectanda sunt* quæcũq; hoc sequuntur[h]. nam si horum aliquid sit idem, necesse *est* alterum alteri inesse[i]. ¶Si verò non *sit probandum* omni sed alicui *inesse*: *spectanda sunt* ea quæ vtrumque sequitur[k]. nam si horum quidpiam sit idem, necesse *est* alicui inesse[l]. ¶Cùm autem nulli inesse oportet[m]: *quod attinet ad id* cui non oportet inesse[n], *respiciendum est* ad consequentia: *quod* verò *ad id* quod non *oportet* inesse[o], ad ea quæ illi adesse nequeunt[p]. vel è contrario *ex parte eius* cui oportet non inesse, *respiciendum est ad ea* quæ

Κατασκευάζειν μὲν οὖν βουλομένοις κατά τινος εἶναι[d], τὸ μὲν κατασκευαζομένου[e] βλεπτέον εἰς τὰ ὑποκείμενα, καθ' ὧν αὐτὸ τυγχάνει λεγόμενον· οὗ δὲ δεῖ κατηγορεῖσθαι[g], ὅσα τούτῳ ἕπεται[h]. αἴ γάρ τι τούτων ἢ ταὐτόν, ἀναγκαῖον θατέρῳ ὑπάρχειν. ¶Ἢν δὲ μὴ ὅτι παντὶ, ἀλλ' ὅτι τινὶ οἷς ἔνεται ἑκατέρου[k]. εἰ γάρ τι τούτων ταὐτὸν ἔσται, ἀναγκαῖον τινὶ ὑπάρχειν[l]. Ὅταν δὲ μηδενὶ δεῖ ὑπάρχειν[m] ᾧ μὲν οὐ δεῖ ὑπάρχειν[n], ἐπισκεπτέον τὰ ἑπόμενα· ὃ δὲ δεῖ μὴ ὑπάρχειν[o] αὐτῷ μὲν ἐπισκεπτέον αὐτῷ παρεναντία· ἀναπαλιν, ᾧ μὲν δεῖ μὴ ὑπάρχειν, ἃ

μὴ ἐνδέχεται αὐτῷ παρεῖναι· ὃ δὲ μὴ ὑπάρχειν, εἰς τὸ ἐπόμενα[a]. Τέτταρα δὲ ὄντων τῶν αὐτῷ ὑπαρχόντων ἀλλήλοις[b], οὐδενὶ ἐνδέχεται θατέρῳ θατέρου ὑπάρχειν. γίνεται δὲ ὅταν μὲν ὁ ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι συλλογισμὸς, ὅτε δὲ ὁ ἐν τῷ μέσῳ[d].

4 ¶ Ἐὰν δέ τινι μὴ ὑπάρχειν ᾧ μὲν δεῖ μὴ ὑπάρχειν, οἷς ἕπεται· ὃ δὲ μὴ ὑπάρχειν, ἃ μὴ δυνατὸν αὐτῷ ὑπάρχειν. εἰ γάρ τι τούτων εἴη ταὐτὸν, ἀναγκαῖον τινὶ μὴ ὑπάρχειν[e].

non possunt illi adesse: *ex parte autem eius* quod *oportet* non inesse, ad consequentia[a]. horum enim vtrauis[b] sint eadem, accidit vt alterum alteri nulli insit: quia fit syllogismus modò in prima figura[c], modò in media[d].

4 ¶ Quòd si *probandum sit* alicui non inesse: *ex parte eius* cui oportet non inesse, *spectanda sunt antecedentia* quibus est consequēs: *ex parte* verò *eius* quod *oportet* non inesse, *spectanda sunt* quæ nō possunt ei inesse. nam si horum quidpiam sit idem, necesse *est* alicui non inesse[e].

a Hinc struitur syllogismus in Camestres.
b Id est, repugnans attributo & cōsequēs subiecto, vel consequens attributo & repugnās subiecto.
c In Celarent.
d In Cesare, vel Camestres.
e Colligitur cōclusio particularis negans ex syllogismo cōsecto in Felapto.

Problema,	si sint idem,	probatur in
Vniuersale affirmans	attributi antecedens,	subiecti consequens — Barbara.
Particulare affirmans	antecedens,	consequens — Darapti.
Vniuersale negans	repugnans,	consequens — Celarent, Cesare.
Particulare negans	repugnans,	antecedens — Camestres. Felapton.

5 ¶ Μᾶλλον δ' ἴσως ὧδ' ἐσται τῶν λεγομένων ἔκτασιν φανερόν. ἐστω γὰρ τὰ μὲν ἐπόμενα τῷ α, ἐφ' ὧν β· οἷς δὲ αὐτὸ ἕπεται, ἐφ' ὧν γ· ἃ δὲ μὴ ἐνδέχεται αὐτῷ ὑπάρχειν, ἐφ' ὧν δ· πάλιν δὲ τῷ β τὰ μὲν ὑπάρχοντα, ἐφ' οἷς ζ· οἷς δ' αὐτὸ ἕπεται, ἐφ' οἷς η· ἃ δὲ μὴ ἐνδέχεται αὐτῷ ὑπάρχειν, ἐφ' οἷς θ. ¶ Εἰ μὲν οὖν παντὶ τῷ γ τινὶ τῷ ζ ἀναγκαῖον τὸ α παντὶ τῷ η ὑπάρχειν. τὸ μὲν γὰρ β παντὶ τῷ η, τῷ δὲ γ παντὶ τὸ α, ὥστε παντὶ τῷ η τὸ α.

5 ¶ Sic autem fortasse quæcumq; dicta sunt, magis erunt perspicua. Consequētia τῷ α sint *ea* in quibus *est* β. quæ verò ipsum sequitur, *sint ea* in quibus *est* γ. quæ autem ei non possunt inesse, *sint ea* in quibus *est* δ. rursus quæ τῷ β insunt, *sint ea* in quibus *est* ζ. quæ ipsum sequitur, *sint ea* in quibus *est* η. quæ non possunt ei inesse, *sint ea* in quibus *est* θ. ¶ Si igitur aliquod γ & aliquod ζ sint idē: necesse *est*, τὸ α ineſſe omni η: quoniam τὸ ζ ineſt omni η, ac τὸ β α omni γ: quare τὸ α ineſt omni η.

f Minor propositio.
g Maior propositio.
h Conclusio.

Omne γ ζ est α: ——— βα ——— Omne perfectum est bonum:
Omne ε est γ, ζ ——— βδ ——— Omnis voluptas est perfecta. Ergo
Ergo Omne ε est α. ——— γα ——— Omnis voluptas est bona.

7 ¶ Εἰ δὲ τὸ γ καὶ τὸ η ταυτὸν, ἀναγκαῖον τινὶ τῷ ε τὸ α ὑπάρχειν. τῷ μὲν γὰρ γ τὸ α, τῷ δὲ η τὸ ε παντὶ ἀκολουθεῖ.

7 ¶ Si verò γ & η sint idem: necesse *est*, τὸ α ineſſe cuidam ε: quia τὸ α est consequens omni γ, ac τοῖς omni η.

i Conclusio.
k Maior propositio.
l Minor propositio.

Omne γ α est α: ——— βα ——— Omnis recta actio est bona:
Omne γ α est ε: ——— αβ ——— Omnis recta actio, est voluptuosa: Ergo
Ergo Aliquod ε est α. ——— ια ——— Aliquod voluptuosum est bonum.

a Conclusio syllogismi principalis.
b Quo probatur maior propositio syllogismi principalis. Potest autem eo dē modo fieri prosyllogismus etiam in superioribus cōiugationibus sed & hāc possent syllogismus principalis & prosyllogismus coniūgi, vt suprà eos cōiunctimus, hoc modo, Nulli ℘ est α, omne ε est ℘. ergo nullum ε est α. Idē intellige in sequentibus coniugationibus.
c Τὸ ℘ ponebatur nō posse inesse τῷ α. ergo τῷ α non potest inesse τῷ ℘. hæc est maior propositio prosyllogismi.
d Rectè ergo dicitur, omne ζ esse ℘. hæc est minor propositio prosyllogismi.
e Cōclusio prosyllogismi, eadémque maior propositio syllogismi principalis
f Minor propositio syllogismi principalis.
g Conclusio syllogismi principalis
h Maior propositio syllogismi principalis.
i Minor propositio syllogismi principalis, eadémque conclusio prosyllogismi.
k Adeo vt omne β sit δ. quæ est maior propositio prosyllogismi.
l Maior propositio prosyllogismi.
m Conclusio syllogismi principalis.
n Maior propositio syllogismi principalis, eadémque conclusio prosyllogismi. o Maior propositio prosyllogismi. Omittitur minor.
p Minor propositio syllogismi principalis. q Quia τὸ ε, quod erat minus extremum, fit maius: ac τὸ α, quod erat maius extremum, fit minus. vnde colligitur non quod erat propositum, id est α de ε, sed conclusio inuersa, id est ε de omni α. sed ex vi reciprocationis colligitur etiam α de aliquo ε.
r In Barbara
s Minor propositio.
t Maior propositio.
u Id est, conclusio syllogismi extracti in Barbara.
v Conclusio, quæ probanda erat & colligitur ex reciprocatione conclusionis probatæ in Barbara.

¶ Quòd si ζ & δ sint eadē: τὸ[18] α [8] nulli ε inerit: *idque* per prosyllogismum[b]. cùm enim *essatum* priuatiuum reciprocetur[c], & ζ & δ sint idem[d]: nulli[e] ζ inerit τὸ α: omni[f] autem ε ineſt τὸ ζ.

¶ Εἰ δὲ τὸ ζ καὶ τὸ δ ταυτόν, οὐδὲ νὶ[12] τῷ ε τὸ α ὑπάρξει· ὁμοίως γὰρ λογισμοῦ[b]. ἐπεὶ γὰρ ἀπιστρέφει τὸ στερητικόν, καὶ τὸ ζ τῷ δ ταυτόν[d], οὐδενὶ[c] τῷ ζ ὑπάρξει τὸ α, τοῦτο δὲ ζ παντὶ τῷ ε.

Prosyllogismus.

Nullum δ eſt α: —— *Ce* Nulla res turpis eſt bona:
Omne ζ eſt δ: —— *Ia* Omnis res inhoneſta eſt turpis: Ergo
Ergo Nullum ζ eſt α. —— *rent* Nulla res inhoneſta eſt bona.

Syllogiſmus principalis.

Nullum ζ eſt α: —— *Ce* Nulla res inhoneſta eſt bona:
Omne ε eſt ζ: —— *Ia* Omnis voluptas eſt inhoneſta: Ergo
Ergo Nullum ε eſt α. —— *rent* Nulla voluptas eſt bona.

¶ Rurſus ſi β & δ ſint idem, τὸ[g] α [9] nulli ε inerit. nam τὸ[h] β inerit omni α, & [i] nulli ε: idem enim erant δ & β[k], ac [l] τὸ θ nulli ε inerat.

¶ Πάλιν εἰ τὸ β καὶ τὸ θ ταυτὸν, τὸ[g] α τῷ[15] τῷ ε τὸ α ὑπάρξει. τὸ[h] γὰρ β παντὶ τῷ α· παντὶ δὲ τῷ δ, ᾧ τὸ θ, οὐδενὶ ὑπάρξει· ταυτὸ γὰρ ὡς τῷ θ τὸ δ, τὸ[l] δὲ θ οὐδενὶ τῷ ε ὑπῆρχεν.

Syllogiſmus principalis.

Omne α eſt β: —— *Cam* Omne bonum eſt expetendum:
Nullum ε eſt β: —— *ef* Nulla voluptas eſt expetenda. Ergo
Nullum ε eſt α. —— *tres* Nulla voluptas eſt bona.

Proſyllogiſmus.

Omne β eſt θ: —— *Cam* Omne expetendum, eſt optandum:
Nullum ε eſt θ: —— *ef* Nulla voluptas eſt optanda: Ergo
Nullum ε eſt β. —— *tres* Nulla voluptas eſt expetenda.

¶ Si verò ℘ & ν *ſint* idem, τὸ[m] α [10] cuidam ε non inerit. nam τὸ[n] α nō inerit τῷ ν, cùm[o] non inſit τῷ δ. atqui[f] τὸ ν eſt ſub ε. itaque cuidam ε non inerit.

¶ Εἰ δὲ τὸ ℘ καὶ τὸ ν ταὐτόν, τὸ[m] α [10] τινὶ τῷ ε οὐχ ὑπάρξει. τῷ[o] γὰρ ν οὐχ ὑπάρξει τὸ α, ὅτι[o] οὐδὲ τῷ ℘· τῷ δὲ ν ὅ ἐστιν ὑπὸ τὸ ε· ὥστε τινὶ τῷ ε οὐχ ὑπάρξει.

Proſyllogiſmus.

Nullum ℘ eſt α: —— *Ce* Nihil iniuſtum eſt bonum:
Omne ν eſt ℘: —— *Ia* Omne illegitimum eſt iniuſtum: Ergo
Ergo Nullum ν eſt α. —— *rent* Nihil illegitimum eſt bonum.

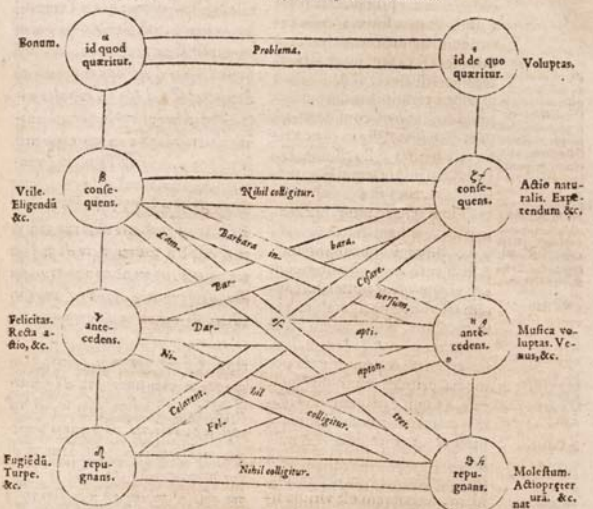
Syllogiſmus principalis.

Nullum ν eſt α: —— *Fel* Nihil illegitimum eſt bonum:
Omne ε eſt ν: —— *ap* Omne illegitimū eſt voluptuoſum: Ergo
Ergo Aliquod ε non eſt α. —— *ten* Aliquod voluptuoſum non eſt bonum.

¶ Sin ν & β idem ſint, ſyllogiſmus[q] inuerſus[r] erit. nam τὸ[r] ν inerit omni α, ſi quidem τὸ β *ineſt* τῷ α) item[t] τὸ ε inerit τῷ β: (cùm ſit idem atque τὸ ν) neceſſe autem non eſt, τὸ α ineſſe omni ε: ſed[u] neceſſe *eſt* alicui *ineſſe*, quia vniuerſalis attributio[x] conuertitur in particularem.

¶ Εἰ δ' τὸ ν καὶ τὸ β ταυτόν, ἀπίσται μὸς[q] ἔσται ὁ συλλογισμός[r]. τὸ μὲν γὰρ ν τῷ α ὑπάρξει παντὶ, (τὸ γὰρ β τῷ α) τὸ δὲ ε τῷ β· (ταυτὸ γὰρ ὡς τῷ ν) τὸ[t] δὲ α τῷ ε παντὶ μὲν οὐκ ἀνάγκη ὑπάρχειν, τινὶ[u] δὲ ἀνάγκη· διὰ τὸ ἀπιστρέφειν τὴν καθόλου κατηγορίαν[x] τῇ κατὰ μέρος.

Omne ζ α est ε: ——Bar—— Omne iucundum est voluptuosum:
Omne α est β ε: ——ba—— Omne bonum est iucundum: Ergo
Ergo Omne α est ε: ——ra—— Omne bonum est voluptuosum: Ergo
Ergo Aliquod ϛ est α. Aliquod voluptuosum est bonum.

Cur omisit modos particulares, Darij, Ferio, Festino, Baroco, Disamis, Datisi, Ferison? An quia scientiæ versantur circa vniuersalia? An quia modi particulares vniuersalibus cognitis facilè intelligūtur? Vt si minor propositio τῦ Barbara euadat particularis, fiet Darij. si minor τῦ Celarent, latent, fiet Ferio. si minor τῦ Cesare, Festino. si minor τῦ Camestres, Baroco. si maior τῦ Darapti, Disamis. si minor τῦ Darapti, Datisi. si minor τῦ Felapton, Festino.

a Id est, τ ex parte attributi ζ ex parte subiecti.
b Antecedentia, consequētia, repugnantia.
c Coniunge cap. præced. partic. 10. & 11.
d Id est, proxima.
e Tὸ α ζ est medium inter ζ & ε. id est, subiicitur τῷ ζ. & attribuitur τῷ ε: vt animal subiicitur vi uēti, & attribuitur homini. Cūm igitur quæritur consequentia hominis, accipi debet potius animal, quàm viuēs.
f Tὸ α ζ est medium inter α γ. i. subiicitur τῷ α, & attribuitur

12 ¶ Φανερὸν οὖν, ὅτι εἰς τὰ πρόσκειμένα πρῶτα βλεπτέον ἑκατέρου[b] καθ' ἕκαστον πρόβλημα. διὰ τούτων δὲ ἡ ἅπαντες οἱ συλλογισμοί. ¶ Δεῖ[c] δὲ καὶ τὴν ἐπιβολὴν ποιεῖσθαι, καὶ οἷς ἕπεται ἕκαστον, καὶ εἰς τὰ πλείω τῶν τὰ καθόλου μᾶλλον ἐπιβλέπειν. ὧν τὸ μὲν μᾶλλον εἰς τὸ α ζ, τὸ δὲ εἰς τὸ ζ μόνον. τὸ δὲ α εἰς τὸ γ, τὸ δὲ εἰς τὸ γ μόνον· εἰ μὲν οὖν τῷ α ζ ὑπάρχει τὸ α, καὶ τῷ ζ καὶ τῷ ε[g] ὑπάρχει· εἰ δὲ τούτῳ μὴ ἕπεται, οὐχαρεῖ τῷ ζ ἕπεσθαι.

12 ¶ Perspicuū igitur *est*, ab vtraq; cuiusuis problematis parte[a] respiciendum *esse* ad ea[b] quæ diximus: quoniam ex his conficiuntur omnes syllogismi.
13 ¶ *Cum*[c] autem consequentium aut quamque rem antecedentium *ratio habetur*, ad prima[d] & maximè vniuersalia respicere oportet. vtputa *ex parte* τοῦ ε, magis *respicere* ad α ζ[e] quàm ad ζ tātum. *ex parte* vero τοῦ α, *magis* ad α γ[f] q̄ ad γ tātum. nam si τὸ α inest τῷ α ζ, ineſt etiam τῷ ζ & τῷ ε. sed & si huic nō est consequens, tamen potest esse consequēs τῷ ζ. τῷ γ.

g Quia τὸ ζ continetur sub α ζ, & τὸ ε sub ζ.

Eadem ratio seruanda est in iis quibus ipsa *res* est consequens. nam si *sequitur* prima, etiam sequitur illa quæ sub his *collocantur*. quòd si non *sequitur* hæc, tamen potest ea sequi quæ sub his *ponuntur*[a]. ¶Perspicuũ est etiam in tribus terminis ac duabus propositionibus *hanc* considerationem *consistere*. ¶Et in prædictis figuris omnes syllogismos extrui. Ostenditur enim Θ α inesse omni ι, cùm ex γ & ε ex ζ quidpiã idem *esse* accipitur. hoc[b] autem erit medium. extrema verò, Θ α & ι[c]. fit igitur prima figura[d]. Alicui verò *inesse ostenditur*, cùm γ & κ idem *esse* accipitur. hæc autem est postrema figura[e]: nã τὸ κ fit medium. Nulli autem *inesse probatur*, cùm ἡ & ζ idem *sunt*. sic autem *fit* & prima figura, & media. prima[f]: quia nulli ζ inest τὸ α, (siquidẽ priuatiuum *effatum* conuertitur) omni autem ι inest τὸ ζ. media[h]: quia τὸ ἡ nulli α, & omni ι inest. Alicui non inesse *probatur*, cùm ἡ & κ sunt idem. hæc autem est vltima figura[i]. nam τὸ α nulli ι inerit, ac τῷ ι omni κ. Cõstat igitur in prædictis figuris *fieri* omnes syllogismos. ¶Item[k] non esse eligenda, quæ omnibus consequẽtia sunt, quia nullus syllogismus ex his fit. omnino enim adstruere non licebat[l] ex consequentibus. priuatio verò probari nequit per ea quæ omnibus consequentia sunt[m]: quoniam oportet alteri inesse, alteri non inesse[n]. ¶Manifestum quoque *est*, alios delectus habendi rationes *esse* inutiles ad conficiendũ syllogismum. veluti si vtrique[o] cõsequentia [p], eadem sunt: aut ea quibus consequens est τὸ α, ea quæ non possunt inesse & τῷ ι[q].

ὁμοίως δὲ ⟨ἐφ' ὧν αὐτὸ ἀκολουθεῖ⟩, σκεπτέον· εἰ μὲν γὰρ τοῖς πρώτοις, καὶ τοῖς ὑπ' ἐκεῖνα ἕπεται εἰ ἦ μὴ τούτοις, ἀλλὰ τοῖς ὑπὸ ταῦτα ἐγχωρεῖ[a]. ¶Δῆλον δὲ κ ὅτι ἐξ ἐλάττ ὅρων καὶ τῶν δύο σχηματίσαι ἢ συλλογισμός. ¶Καὶ ἐξ ἁπάντων τῶν σχημάτων οἱ συλλογισμοὶ πάντες. δείκνυται γὰρ ὑπάρχειν μὲν παντὶ τῷ ε τὸ α, ὅταν τῷ μὲν καὶ τῷ ζ παντὸν τὸ ληφθῆ. τὸ δὲ τὸ μὲν ἀκρον τὸ α· μέσον δὲ τὸ ε· ἄκρον δὲ τὸ κ καὶ ι[c]. γίνεται οὖν τὸ πρῶτον σχῆμα[d]. πινὶ δὲ, ὅταν τὸ μὲν ζ καὶ τὸ κ ληφθῆ παντὸν. τὸ δὲ τὸ ἕτερον σχῆμα· μέσον δὲ τὸ κ γίνεται. μηδενὶ δὲ, ὅταν τὸ δὲ καὶ τὸ ζ παντὸν. οὔτως δὲ καὶ τὸ πρῶτον σχῆμα. ἐν τῷ μέσον. τὸ μὲν πρῶτον, ὅτι οὐδὲν τῷ ζ ὑπάρχει τὸ α, (εἰ στερητικὸν στρέφει τὸ στερητικὸν[e]) τὸ δὲ ζ παντὶ τῷ ε. τὸ δὲ μέσον[h], ὅτι τὸ μὲν α οὐδενὶ, τῷ δὲ ε παντὶ ὑπάρχει. πινὶ δὲ μὴ ὑπάρχειν, ὅταν τὸ ἡ καὶ τὸ κ παντὸν ᾖ. τὸ δὲ τὸ ἔσχατον σχῆμα[i]. τὸ μὲν γὰρ α, οὐδενὶ τῷ κ ὑπάρξει, τὸ δὲ ε παντὶ τῷ κ. φανερὸν οὖν, ὅτι διὰ τῶν προειρημένων σχημάτων οἱ συλλογισμοὶ πάντες. ¶Καὶ ὅτι οὐκ ἐκλεκτέον ὅσα πάσιν ἕπεταί, διὰ τὸ μηδένα γίνεσθαι συλλογισμὸν ἐξ αὐτῶν. κατασκευάζειν μὲν γὰρ ὅλως οὐκ ἐνδέχεται· ἀποδεῖξαι δὲ ἔστιν ἐπιμιγνύντα ἃ μὴ ἕπεται πᾶσιν ἐπομένοις[m]. δεῖ γὰρ τῷ μὲν, ὑπάρχειν[n]. τῷ δὲ, μὴ ὑπάρχειν. ¶Φανερὸν δὲ ὅτι καὶ αἱ ἄλλαι σκέψεις τῶν συλλογισμῶν ἐξ ἐκείνων ἔσονται ταύτης· εἰ γὰρ ἐπόμενα ἑκατέρῳ[o], ταῦτα ἔστιν, ἢ [εἰ] οἷς ἕπεται τὸ α καὶ ἃ μὴ ἐνδέχεται τῷ ἕτ-

a Vt si viuens sequitur animal, sequitur etiam hominẽ. sed etsi non sequitur corpus, tamen sequitur quod est sub corpore.

b γ ζ

c Maior extremum est α. minus ι.

d Barbara.

e Darapti.

f Celarent.

g Propositio illa negans, nullũ α est ζ

h Cesare.

i Felapton.

k Coniunge partic. vlt. capitis præced.

l id est, non licere ostensum iam esse cap. 5. ibi nãque pharis fuit, cùm medius terminus est consequens, id est, attribuitur in vtraque propositione, conclusio nem esse negantem.

m Sic enim ambæ propositiones affirmant.

n id est, oportet alteram propositionem affirmare, alteram negare, cùm probatur conclusio negans.

o τῷ α & τῷ ι. p β ζ

q Id est, γ. ϑ.

ἢ ὅσα πάλιν μὴ ἐγχωρεῖ ἑκατέρῳ ὑπάρχειν· οὐδὲ γίνεται συλλογισμὸς ἀξίᾳ τούτων. εἰ μὲν οὖν τὰ ἐπόμενα ταὐτὰ, οἷον τὸ Θ καὶ τὸ Ζ, τὸ μέσον γίνεται κῆμα κατηγορικὰς ἔχον [ἀμφοτέρας] τὰς προτάσεις. εἰ δ' ὧν ἕπεται τὸ α, καὶ ἃ μὴ ἐνδέχεται τῷ ἑτέρῳ, οἷον τὸ γ Ϛ τὸ Θ, τὸ πρῶτον σχῆμα συλλογιστικὸν ἔχον τὴν πρὸς τὸ ἔλαττον ἄκρον πρότασιν. εἰ δ' ὅσα μὴ ἐνδέχεται ἑκατέρῳ, οἷον τὸ δ καὶ τὸ Θ, ἐνστατικαὶ ἀμφότεραι αἱ προτάσεις ἢ ἐν τῷ πρώτῳ[b] ἢ ἐν τῷ μέσῳ σχήματι· οὕτως δ' οὐδὲ συλλογισμὸς ἔσται συλλογισμός. ¶ Δῆλον δὲ Ϛ ὅτι ὁπόταν ταὐτὰ λαμβάνῃ τὰ χῦ ἢ διαιρῇ, καὶ οὐχ ὁποῖα ἕτερα, ἢ ἐναντία. πρῶτον μὲν, ὅτι τὸ μέσον λαμβάνειν ἢ διαιρεῖν· τὸ δὲ μέσον, οὐχ ἕτερον, ἀλλὰ ταυτὸν δεῖ λαβεῖν. ¶ Εἶτα ἐν ὅσοις συμβαίνει γίνεσθαι συλλογισμὸν τῷ ληφθῆναι ἐναντία, ἢ μὴ ἐνδεχόμενα τῷ αὐτῷ ὑπάρχειν, εἰς τοὺς προειρημένους ἀπαντα ἀναχθήσεται τρόπους. ¶ Οἷον εἰ τὸ Θ Ϛ τὸ ζ ἐναντία, ἢ μὴ ἐνδεχόμενα τῷ αὐτῷ ὑπάρχειν· ἔσται μὲν δὴ τοῦτον ληφθέντων συλλογισμὸς[d], ὅτι οὐδενὶ τῷ ε τὸ α ὑπάρχει· ἀλλ' οὐκ ἐξ ὧν ὑπῆρ, ἀλλὰ ἐκ τῶν προειρημένου τρόπου· τὸ δὲ β τῷ μὲν α παντὶ, τῷ δὲ ε οὐδενὶ ὑπάρξει· ὡς' ἀναίκη ταυτὸ εἶ) τὸ Θ τινὶ τῷ θ. ¶ Πάλιν εἰ τὸ β Ϛ ἢ μὴ ἐγχωρεῖ τῷ αὐτῷ παρεῖναι, ὅτι τινὶ τῷ ε οὐχ ὑπάρξει τὸ α· καὶ δὲ ἄτοπες τὸ μέσον ἔσαι χῆμα· τὸ δὲ Θ τῷ μὲν α παντὶ, τῷ δὲ ε οὐδενὶ ὑπάρξει, ὡς' ἀνάκη τὸ Θ ταυτὸν τινὶ εἶ) τῷ θ· τὸ δὲ μὴ ἐνδέχεσθαι τὸ β καὶ τὸ η τῷ αὐτῷ ὑπάρχειν, οὐδὲν διαφέρει, ἢ τὸ β τῷ

aut quæ neutri possunt inesse[a]: quia non sit ex his syllogismus. Nam si consequentia sint eadē, vt β & ζ: fit media figura attributas habens ambas propositiones. Sin *eadem sint ea* quibus cōsequens est Θ α, & quæ non possunt inesse τῷ ε, vt Θ γ & Θ Ϛ: *fit* prima figura priuatiuam habēs minorem propositionem. Si verò *eadem sint*, quæ neutri inesse possunt, vt Θ δ & Θ Ϛ: propositiones erūt priuatiuæ vel in prima[b], vel in media[c] figura. sic autem nullo modo erit syllogismus. ¶ Liquet etiam certa quædam sumenda esse eadem in hac inspectione, non certa quædam diuersa aut contraria. Primùm quia medij causà *est hac* inspectio: medium autem non diuersum, sed idem accipere oportet. ¶ Deinde in quibus contingit fieri syllogismum eo quòd contraria sumpta sint, aut quæ non possunt eidem inesse: omnia reducentur ad prædictos modos. ¶ Vt si Θ β & Θ ζ *sunt* contraria, vel non possunt eidem inesse. erit enim his acceptis syllogismus,[d] *quo colligetur* nulli ε inesse Θ α. sed hoc ex his *sumptionibus* non *efficitur*, verùm ex suprà dicto modo: quia Θ β omni α & nulli ε inerit. quare necesse *est* Θ β idem esse atque aliquod Ϛ. ¶ Rursus si Θ β & η non possunt eidem adesse: *concludetur*, cuidam ε non inesse Θ α. nam ita quoque erit media figura[e], quia Θ β omni α, & nulli ε inerit. quare necesse est, Θ β idē esse atque aliquod Ϛ. quia hæc nihil inter se differunt, non posse Θ β ac Θ η eidem inesse, &, τὸ β τῷ

a 18.

b Vt, nullῑ β ζ est α, nullum ε est β ζ.

c Vt, nullum α est β ζ, nullum ε est β ζ.

d In Camestr.

e In Camestres probatur, η α inesse nulli ε: cōsequēter probatur nō inesse ei dam ε, quia η ε cōtinetur ¶ sub ε.

esse idem atque aliquod θ. quippe cùm in θ sumpta sint quæcúque τῷ ε inesse nequeunt. ¶ Apparet igitur ex his inspectionibus nullum fieri [a] syllogismum. quòd si Ⓒ β ac Ⓒ ζ contraria sint: necesse est τὸ β esse idem atque aliquod θ, syllogismúmque ex his [b] confici. iis igitur qui ita inspiciunt [c], accidit vt ad viam à necessaria deflectant, quia quandoque latet τὸ β ac τὸ θ idem esse.

a Per se, sed quatenus hæ inspectiones reducuntur ad inspectionem Aristoteleam.
b Ex σύλλογισμῷ.
c Id est, sumunt τὸ β & ζ esse cõtraria.

τῷ τινὶ ταὐτὸν ἔσῃ). πάντα γὰρ ὑπάρχοντα τῷ ε ὑπάρχειν. ¶ Φανερὸν μὲν οὖν, ὅτι ὅλῳ αὐτῷ μὲν τούτων τῷ ὅλῳ οὐδεὶς γένει) [a] συλλογισμός. εἰ δὲ τὸ β καὶ τὸ ζ ἐναντία, ἀνάγκη ταὐτόν τινι ἔσῃ τὸ β τῷ θ καὶ τὸν συλλογισμὸν γίνεσθαι ὅλῳ τούτων [b]. συμβαίνει δὴ τοῖς οὕτως ὅπως σκοποῦσι [c], μεθεστηκέναι ἀλλ' οὐδὲν τῆς ἀναγκαίας, ὅλῳ τὸ λανθάνειν [ποτὲ] τὸ ταὐτότητα τῷ β καὶ τῷ θ.

a Omne α est Ⓒ.
ri Aliquod ι est α: Ergo
i Aliquod ι est β, contra hypothesin.

a Omne bonum est expetendum:
ri Aliqua voluptas est bona: Ergo
i Aliqua voluptas est expetenda, contra hypothesin, quia supposuit fierri nullam voluptatem esse expetendam.

De syllogismis ducentibus ad incommodum, & de reliquis hypotheticis: necnon de coniugationibus vtilibus ex hypothesi: & de attributionibus modificatis: CAP. XXIX.

1 ¶ *De syllogismis ducentibus ad incommodum. Collatio cum ostensiuis:* 2 *quia eadem est in vtrisque inspectio:* 3 *& per eosdem terminos vtrique fiunt: differunt autem, quia propositio falsa ponitur in syllogismo ducente ad impossibile, nõ item in ostensiuo.* 4 *Excusatio.* 5 ¶ *De reliquis syllogismis hypotheticis. Quomodo inueniuntur.* 6 *Quot modis fiunt.* 7 ¶ *De coniugationibus vtilibus ex hypothesi.* 8 ¶ *De syllogismis modificatis.* 9 *Contingens quomodo accipi debet.* 10 *De alijs modis attribuendi.*

d Eodem modo inueniantur.
e Ducentes ad impossibile.
f Antecedentia.
g Attributa problematis, & subiectum problematis.

ΤΟὐ αὐτὸν δ' ἔστ' ἔχουσι τρόπον καὶ οἱ εἰς τὸ ἀδύνατον [e] ἀπάγοντες συλλογισμοὶ, τοῖς δεικτικοῖς· καὶ δι' οὗτοι [f] γίνονται διὰ τῶν ὑπομένων, ἐξ οἷς ἔπεται ἑκάτερον [g]. καὶ ἡ αὐτὴ ἐπίσκεψις ἐν ἀμφοῖν. ὁ γὰρ δείκνυσι δεικτικῶς, καὶ διὰ τοῦ ἀδυνάτου ὅτι συλλογίσασθαι, καὶ διὰ τοῦ αὐτοῦ ὅρου. καὶ ὃ διὰ τοῦ ἀδυνάτου, ἐν δεικτικῶς. ¶ Οἷον ὅτι τὸ α οὐδενὶ τῷ ε ὑπάρχει. κείσθω γὰρ τινὶ ὑπάρχειν. ἀκολουθεῖ δὴ τὸ β παντὶ τῷ α, τὸ δὲ α τινὶ τῷ ε, τὸ β τινὶ τῷ ε ὑπάρξει. ἀλλ' οὐδενὶ ὑπῆρχε.

Eodem modo habẽt [d] syllogismi ad impossibile ducẽtes, quo ostensiui. nam hi quoque fiunt per consequẽtia, & ea [e] quæ vtrumque [f] sequitur. eadémque est in vtrisque inspectio. quod enim demonstratur ostensiuè, etiam per impossibile probari potest: & *quidem* per eosdem terminos. item quod *probatur* per impossibile, etiam ostensiuè *confirmari potest*. ¶ Verbi causa *probatur* τὸ α nulli ε inesse. ponatur enim cuidam inesse. cùm igitur τὸ β insit omni α, ac τὸ α cuidam ε: τὸ β inerit cuidam ε. sed nulli inerat [h].

h Id est, nulli inesse supponebatur.

Nullum ι est α. — Aliquis — Da Omne α est Ⓒ. ri Aliquod ι est α: Ergo i Aliquod ι est β, *contra hypothesin.*

Nulla voluptas est bona. — Aliquis — Da Omne bonum est expetendum: ri Aliqua voluptas est bona: Ergo i Aliqua voluptas est expetenda, *contra hypothesin, quia supposuit fierri nullam voluptatem esse expetendam.*

Πάλιν

Πάλιν, ὅτι τινὶ ὑπάρχῃ[a]. εἰ γὰρ μηδενὶ τῷ ε τὸ α, τὸ δὲ ε παντὶ τῷ η· οὐδενὶ τῷ η ὑπάρχῃ τὸ α· ἀλλὰ παντὶ ὑπῆρχεν[b].

Rursus *probatur* alicui ineſſe[a]: quia ſi nulli ε *inſit* τὸ α, omni autem η τὸ ε: *certè* nulli η ineſt τὸ α. ſed omni ineratᵇ.

a Id eſt aliquod ε eſſe α.

b Ineſſe ſuppo. nebatur.

Aliquod ε eſt α. —— *Aliquis* ——
Ce Nullum ε eſt α:
la Omne η eſt ε: Ergo
rent Nullum η eſt α, *contra hypotheſin.*

Aliquod animal eſt album. —— *Aliquis* ——
Ce Nullum animal eſt album:
la Omnis cygnus eſt animal: Ergo
rent Nullus cygnus eſt albus, *contra hypotheſin*

Ὁμοίως δὲ καὶ ὅτι ἐπὶ τῶν ἄλλων ἐκθέσεων. ἀεὶ γὰρ ἔσται καὶ ἐν ἅπασιν ἡ διὰ τοῦ ἀδυνάτου δεῖξις, ὅτι τῶν ἐπομένων, καθ' οἷς ἕπεται ἑκάστοις.

Similiter *ſit* etiam in aliis. ſemper enim & in omnibus demõſtratio ducens ad impoſſibile, conficitur ex conſequentibus & iis quæ vtrumque ſequitur.

3 ¶ Καὶ καθ' ἕκαστον προβλημα ἡ αὐτὴ σκέψις, δεικτικῶς τε θέλοντι συλλογίσασθαι, καὶ εἰς τὸ ἀδύνατον ἀναγαγεῖν· ὅτι γὰρ τῶν αὐτῶν ὅρων ἀμφότερα αἱ ἀποδείξεις. οἷον εἰ δέδεικται μηδενὶ ὑπάρχειν τῷ ε τὸ α, ὅτι συμβαίνει καὶ τὸ β τινὶ τῷ ε ὑπάρχειν, ὅπερ ἀδύνατον· εἰ δὲ λῆφθῇ, τῷ μὲν ε μηδενὶ, τῷ δὲ α παντὶ ὑπάρχειν τὸ β· φανερὸν ὅτι οὐδενὶ τῷ ε τὸ α ὑπάρξει. πάλιν, εἰ δεικτικῶς συλλελόγισται τὸ α τῷ ε μηδενὶ ὑπάρχειν, ψευδεμένοις ὑπάρχειν τινί, διὰ τὸ ἀδύνατον δεῖχθήσεται οὐδενὶ ὑπάρχον.

3 ¶ Ac *ſanè* in quoque problemate eadem eſt inſpectio, ſiue quis oſtenſiuè ratiocinari velit, ſiue ducere ad impoſſibile: quoniam ex hiſdem terminis ambæ demonſtrationes cõſtant. Exempli gratiâ oſtenſum ſit nulli ε ineſſe τὸ α, quia contingit vt τὸ β inſit cuidam ε, quod *eſt* impoſſibile. ſi accipiatur nulli ε & omni α ineſſe τὸ β: perſpicuũ eſt, nulli ε τὸ α ineſſe. Rurſus oſtenſiuè concluſum ſit τὸ α nulli ε ineſſe. ſi cui ſupponatur ineſſe, per impoſſibile oſtẽdetur nulli ineſſe.

Syllogiſmus oſtenſiuus.
Cam Omne α eſt β:
ef Nullum ε eſt β: Ergo
tres Nullum ε eſt α.

Syllogiſmus ducens ad impoſſibile.
Da Omne α eſt β
ri Aliquod ε eſt α:
i Aliquod ε eſt β.

Cam Omne bonum eſt expetẽdũ:
ef Nulla voluptas eſt expetenda: Ergo
tres Nulla voluptas eſt bona.

Da Omne bonum eſt expetẽdũ:
ri Aliqua voluptas eſt bona: Ergo
i Aliqua voluptas eſt expetẽda.

Ὁμοίως δὲ καὶ ὅτι ἐπὶ τῶν ἄλλων. ἐν ἅπασι γὰρ ἀνάγκη κοινόν τινα λαβεῖν ὅρον ἄλλον τῶν ὑποκειμένων[d],

Similiter *ſit* etiam in aliis. in omnib[ꝰ] enim neceſſe *eſt* accipere cõmunem[c] aliquem terminum diuerſum à *terminis* ſubiectis[d],

c Communẽ vocat, quia coniungitur cum vtroque extremo.

d Ab eo quod quæritur, & ab eo de quo quæritur.

ad quem referetur syllogismus falsum concludens. quare conuersa hac propositione[a], altera verò eadem manente, syllogismus erit ostensiuus ex iisdem terminis. Differt enim ostensiuus ab eo qui *ducit* ad impossibile: quia in ostensiuo secundū veritatem[b] ponūtur ambæ propositiones: in eo qui *ducit* ad impossibile, vnà falso[c] *ponitur*.

¶ Hæc igitur erunt magis perspicua ex sequentibus[d], vbi de impossibili dicemus. nunc id tātùm nobis constet, ad hæc[e] respiciendum esse, siue quis ostensiuè ratiocinari velit, siue ducere ad impossibile. ¶ Quod attinet ad alios syllogismos qui *fiūt* ex hypothesi; veluti secundum trāsumptionem aut secundum qualitatem[f]: consideratio *posita* est in *terminis* subiectis. *id est* nō in *sumptis* ab initio, sed in transsumptis[g]. modus autem inspectionis est idem. ¶ Considerare autem oportet, ac diuisione explicare quot modis *fiunt* syllogismi ex hypothesi. ¶ Sic igitur quoduis problema probatur. Sed & alio modo licet horū nōnulla cōcludere: vt vniuersalia[h] per inspectionē particularē: idque ex hypothesi. nam si

a Id est, accepta propositione cōtradicente conclusioni syllogismi ducentis ad impossibile.
b Id est, ponuntur quasi vera, etsi interdum sunt falsa.
c Id est, tāquàm falsa, & refutanda ex absurditate conclusionis.
d Lib. 2. cap. 14.
e Antecedentia, consequentia, & repugnantia. Secutus sum exēpl. Græca, in quib' legitur τῶν τε. Sed & τῶν τε legi posset, et cadē.
f Syllogismorū hypotheticorū tria sunt genera: aut enim sunt omnino hypothetici, aut mixti: hique aut κατὰ μετάλη ψιν, aut κατὰ συμπλοκήν. Omnino hypothetici sunt, quorū & conclusio & propositiones omnes sunt conditionales: vt, Si est homo, est animal: si est animal, est viuens. ergo si est homo, est viuens. Mixti dicuntur, qui habent propositionem hypotheticam, & propositionē categoricam, id est partem. vt, Si est homo, est animal. atqui est homo: ergo est animal. vocātur autem syllogismi hypothetici, qui habent alterā propositionē hypotheticam, alterā categoricā. quoniā omnis syllogismus nomen accipit à deteriori parte. vt syllogismus particularis vel negans dicitur, cuius vna propositio est particularis vel negās: siquidē etiā cōclusio talis sequitur, id est particularis vel negās. Κατὰ μετάλη ψιν, id est, per transsumptionem, intellige, cùm in propositione categorica non ponitur nouus aliquis terminus, sed terminus ponitur ex propositione hypothetica: adeò vt quod in hypothetica positum fuit sub conditione, in categorica ponatur purè vt *homo*, in exemplo nuperrimè proposito. Κατὰ συμπλοκήν, id est per assumptionem, sic accipe, cum nouus terminus assumitur in propositione categorica, qui nō fuit positus in hypothetica. vt si quis ita arguat, Vbi est Socrates, ibi est Plato: atqui Socrates est Athenis: ergo Plato est Athenis. Syllogismi κατὰ μετάλη ψιν aut sunt coniunctiui, aut disiunctiui. Coniunctiui, vt, Si est dies, non est nox: sed est dies: ergo non est nox. Disiunctiui, vt Vel est dies, vel nox: atqui est dies: ergo non est nox. Syllogismi κατὰ συμπλοκήν fiunt à comparatione maiorum, vel minorum, vel parium. Maiorum, vt, Magis potest rex quàm bono priuatus: rex autem non potest facere testamēti de rebus alienis: ergo multo minùs priuatus. Minorum, vt, Minùs possunt priuati q̄ reges: illi autē possunt de rebus suis facere testamēti: ergo & hi idē possunt. Parium, vt, Quod iuris habet paterfamilias in suo patrimonio, id habet filiusfamilias in peculio castrensi: sed paterfamilias testari potest de pātrimonio: ergo & filiusfamilias de peculio castrēsi. Hi syllogismi quos appellaui κατὰ συμπλοκήν. Aristoteles nunc vocat κατὰ μετάλη ψιν, secundum qualitatē, quia fiunt à comparatione qualitatis, hoc est accidentis. nam qualitatis appellatione interdum significatur quoduis accidens.
g Vt si probandū sit animā esse immortalem, atque ita arguatur. Si anima à se mouetur, est immortalis: atqui à se mouetur: ergo est immortalis: deinceps probandū est animam à se moueri omissa quæstione principali an sit anima immortalis: quia confirmata erit ex hypothesi, si probatū fuerit animā à se moueri. Eadē est ratio τῶν συμπλοκικῶν, i. assumptorū. veluti, Qualis est princeps, talis est populus: atqui princeps est iustus: ergo & populus est bonus. nam probandum est, principē esse bonū, vt inde conster populū esse bonū.
h Subproblemata.
i Id est ex illis coniugationibus, ex quibus suprà diximus colligi conclusionem particularem.

πρὸς ὃν ἔσαι τῷ ψεύδους ὁ συλλογισμός. ὡς δ' ἀπεστράφεισης ταύτης ἡ προτάσεως, τῆς δ' ἑτέρας ὁμοίως ἐχούσης, δεικτικὸς ἔσαι ὁ συλλογισμὸς δι' αὐτῶν ὅρων. διαφέρει δὲ ὁ δεικτικὸς τοῦ εἰς τὸ ἀδύνατον ὅτι ἐν μὲν τῷ δεικτικῷ, κατ' ἀλήθειαν ἀμφότεραι τίθενται αἱ προτάσεις· ἐν δὲ τῷ εἰς τὸ ἀδύνατον, ψευδῶς· ἡ μία. ¶ Ταῦτα μὲν οὖν ἔσαι μᾶλλον φανερὰ ὕστερον ἐπιμελῶν[d], ὅταν περὶ τοῦ ἀδυνάτου λέγωμεν. νυνὶ δὲ τοσοῦτον ἀρκεῖ ἔστω δῆλον, ὅτι εἰς ταῦτα[e] βλεπτέον, δεικτικῶς τε βουλομένους συλλογίζεσθαι, καὶ εἰς τὸ ἀδύνατον ἄγειν. ¶ Ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις συλλογισμοῖς τοῖς ἐξ ὑποθέσεως, οἷον ὅτι κατὰ μετάλη ψιν, ἢ κατὰ συμπλοκήν, ἐν τοῖς ὑποκειμένοις, καὶ ἐν τοῖς ἐξ ἀρχῆς, ἀλλ' ἐν τοῖς μεταλαμβανομένοις[g] ἔσαι ἡ σκέψις. ὁ δὲ τρόπος ὁ αὐτὸς τῆς ὁπιβλέψεως. ¶ Ἐπισκοπεῖσθαι δὲ δεῖ καὶ διελεῖν, ποσαχῶς οἱ ἐξ ὑποθέσεως. ¶ Δείκνυται μὲν οὖν ἕκαστον τῶν προβλημάτων οὕτως. ἔστι δ' καὶ ἄλλον τρόπον ἐνίοτε συλλογίσασθαι τούτων· οἷον τὸ καθόλου δι' ἐκ τῆς [τοῦ] κατὰ μέρος ὁπιβλέψεως[i], ἐξ ὑποθέσεως. εἰ γὰρ τὸ γ

καὶ τὸ μ τοιοῦτο εἶναι, μόνοις δὲ λη-
φθεῖσι τοῖς μ τὸ ε ὑπάρχειν, παντὶ δὲ
τῷ ε τὸ α ὑπάρχει. καὶ πάλιν, εἰ τὸ
δὲ μὴ τῷ μ τοιοῦτο, μόνον δὲ τῷ μ τὸ
ε κατηγορεῖτο, ὅτι οὐδενὶ τῷ ε τὸ α
ὑπάρξει. φανερὸν οὖν ὅτι καὶ οὕτως
ἐνδέχεται γίνεσθαι. ¶ Τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον
καὶ ἐπὶ τῶν ἀναγκαίων, καὶ τῶν ἐνδε-
χομένων· ἡ γὰρ αὐτὴ σκέψις, καὶ ὅσα
τῶν αὐτῶν ἐστὶν ἢ τῇ τάξει, τὸ τε
ἐνδέχεσθαι, ἢ τὸ ὑπάρχειν ὁ συλ-
λογισμός. λοιπὸν δὲ ἐπὶ τῶν ἐνδε-
χομένων καὶ τῶν μὴ ὑπαρχόντων, ὅτι-
νατὸν ὑπάρχειν· δέδεικται γὰρ ὅτι
καὶ ὅσα τοιοῦτόν γίνεται ὁ τοῦ ἐνδέχεσθαι
συλλογισμός. ὁμοίως δ' ἔξει καὶ
ἐπὶ τῶν ἀλλων κατηγοριῶν[a].

& μ sint eadem, accipiatúrque solis μ τὸ ε ineſſe: *profectò* omni ε τὸ α inerit. Rurſus ſi τὸ δ᾽ & μ *ſint* eadem, ac ſolis μ τὸ ε attribuatur: *concludetur* nulli ε τὸ α ineſſe. Conſtat itaque hoc etiã modo eſſe inſpiciendum. ¶ Eodem modo fit in neceſſariis & contingentibus. *eſt* enim eadem conſideratio: & per terminos eodem ordine diſpoſitos fit ſyllogiſmus de eo quod ineſt, & de contingenti. ¶ In contingentibus autem accipienda ſunt etiã quæ non inſunt, ſed poſſunt ineſſe: quippe cùm oſtenſum fuerit etiam ex his fieri ſyllogiſmum de contingenti. ¶ Similis ratio eſt aliarum attributionum[a].

a Id eſt aliorum modorum. multi enim ac propemodum infiniti ſunt modi, vt notaui ad cap. 12. de interpretatione.

Expoſitam methodum & rationem inueniendorum ſyllogiſmorum eſſe maximè vniuerſalem: & de aliis magis ſpecialibus, CAP. XXX.

1 *Expoſita methodo, & quidem ſola, inueniri omnes ſyllogiſmos, in quacumque figura ſtruantur,* 2 *ad quamcumque artem vel ſcientiam pertineant,* 3 *& de quacumque re fiant.* 4 *Principia quæri ſingularium rerum in problematis propoſitarum.* 5 *quarum propria principia petenda ſunt ab experientia.* 6 *Excuſatio.*

ΦΑΝΕΡΟΝ οὖν ἐκ τῶν εἰρημένων, ὅ-
τι οὐ μόνον ἐγχωρεῖ δι' αὐ-
τῆς τῆς ὁδοῦ γίνεσθαι πάντας τοὺς
συλλογισμοὺς, ἀλλὰ καὶ, ὅτι δι' ἄλ-
λης ἀδύνατον. ἅπασι μὲν γὰρ συλλο-
γισμὸς δέδεικται διὰ τινος τῶν προ-
ειρημένων σχημάτων γινόμενος·
ταῦτα δὲ οὐκ ἐγχωρεῖ δι' ἄλλων
συναφθῆναι, πλὴν διὰ τῶν ἐπομέ-
νων, καθ' οἷς ἕκαστον ἐκ τούτων γίνε-
ται· ἀεὶ γὰρ ἡ τοῦ μέσου λῆψις· ὥσ' οὐδὲ συλλογισμὸν
ἐγχωρεῖ γίνεσθαι δι' ἄλλων. ¶ Ἡ
μὲν οὖν ὁδὸς κατὰ πάντων ἡ αὐτὴ
περὶ φιλοσοφίαν, καὶ περὶ τέχνην[b]
ὁποιανοῦν, καὶ μάθημα[c]. δεῖ δὲ

EX dictis non ſolùm conſtat hac via poſſe confici omnes ſyllogiſmos, ſed etiam aliã viã non poſſe. Oſtenſum namque eſt omnem ſyllogiſmum fieri in aliqua ex ſuprà dictis figuris: hæ verò ex aliis conſtitui nequeunt quàm ex conſequentibus & cuiuſque rei antecedentibus: quandoquidem ex his propoſitiones *efficiuntur*, & medius terminus accipitur: ideóque ſyllogiſmus per alia fieri non poteſt. ¶ Omnium itaque via eſt eadem tum in philoſophia, tum in arte[b] qualibet atque diſciplina[c]. oportet enim

b Ars proprie dicitur, cuius finis eſt effectio. Vide 6. Ethic. Nicomach. c. 4.

c Diſciplinæ proprie dicuntur Latino vocabulo, quas vulgò Græco verbo mathematicas appellamus. Quæ interpretatio ſi hoc loco accipiatur, perſpicuè ſeparãtur mathematicæ à philoſophia, vt & 1. 3. prim. philoſophiæ, cap. 2.

quouis *problemate* proposito, *ea* colligere quæ insunt, & quæ sub iiciuntur: horumque copiam quàm maximam habere: atque hæc per tres terminos considerare, hoc modo, si euertatur illo, si adstruatur. & veritatis quidem causâ ex iis *ratiocinari*, quæ verè ineſſe deſcribuntur[a]: ob dialecticos autem ſyllogiſmos, ex ꝓpoſitionibus probabilibus.

a Videtur respicere ad demonſtrationes mathematicas, quæ interdum vocantur διαγράμματα. ſed idem dicendum eſt in omnibus artibus & ſcientiis.

¶Principia ſyllogiſmorum vniuerſalia, dictũ eſt, quomodo ſe habent, & quomodo ea inquirere oporteat: ne reſpiciamus ad *ea* omnia quæ dicuntur: neque ad eadem, confirmantes, & euertentes: neque confirmantes de omni vel de aliquo, & euertentes in totum vel ex parte: ſed *reſpicianmus* ad pauciora & definita.

b Venari.

¶Circa ſingulas autem res oportet eligere, vt de bono vel ſcientia[c]. ¶Propria verò *principia* in quaque *ſcientia* permulta ſunt. Idcirco experientiæ[d] *proprium* eſt, cuiuſque rei principia tradere. verbi gratiâ, aſtrologica experientia *ſuppeditat principia* aſtrologicæ ſcientiæ. ſufficienter enim acceptis iis quæ apparent[e], ita inuentæ ſunt aſtrologicæ demõſtrationes. Similiter *res* habet in quauis alia arte & ſcientia. Quocirca ſi accepta fuerint quæ inſunt circa quamque rem: noſtrũ iam *erit*, promptè demonſtrationes edere. nã ſi nihil, quod ad hiſtoriam[f] attinet, prætermiſſum fuerit ex iis quæ verè inſunt rebus: poteri-

c Bonum & ſcientia ſunt termini problematis. ſin ge quæri an boni ſit ſcientia, inuenienda ſunt conſequentia, repugnantia, antecedentia non eiuſuis rei, ſed boni & ſcientiæ.

d Vide 2. Poſter. Analyt. cap. vlt. & 1. primæ philoſoph. c. 1.

e Cuiuſmodi ſunt ea quæ Aratus exponit.

f Hiſtoria proprié eſt cognitio quæ habetur ſine probatione. vnde Ariſtoteles inſcripſit libros de hiſtoria animalium, quia nihil ibi probat, ſed hiſtoricè refert.

mus de omni re, cuius eſt demõſtratio, eam inuenire ac demonſtrare. ſi quid autẽ naturâ ita ſit comparatum vt demonſtrari ne queat, idipſum palàm facere.

τὰ ὑπάρχοντα. ¶ οἷς ὑπάρχει δεῖ ἕκαστον ἀθρεῖν, καὶ τοὐπτὸν ὡς πλείστων δύπρεῖν, καὶ ταῦτα ὁρᾶ πρὸς ἓξιὸν ὅσον σκοπεῖν, αὐασκευάζοντα μὲν, ὡδί· κατασκευάζοντα δὲ, ἀδί· καὶ κ᾽ μὲν ἀληθειαν, ἐκ τῶν κ᾽ ἀληθειαν ὁρμᾶσθαι μᾶλλον[a] ὑπάρχειν· ἐς δὲ τοὺς διαλεκτικοὺς συλλογισμοὺς, ἐκ τῶν κ᾽ δόξαν ποιτάσεων. ¶Αἱ δ᾽ ἀρχαὶ τῶν συλλογισμῶν καθόλου μὲν εἴρηνται ὑπόπον τε ἔχουσι, καὶ ὃν ἕξιν δεῖ ὁρμᾶν[b] αὐτὰς, ὅπως μὴ βλέπωμεν εἰς ἅπαντα τὰ λεγόμενα, μηδὲ εἰς ταυτὰ κατασκευάζοντες καὶ αὐασκευάζοντες· μηδὲ κατασκευάζοντές τε κ᾽ παντὸς ἢ τινος, κ᾽ αὐασκευάζοντες ὅτῦ παντὸν ἢ τινῶν, ἀλλ᾽ εἰς ἐλάτ᾽τω καὶ ὡρισμένα. ¶Καθ᾽ ἕκαστον δ᾽ δεῖ ἐκλέγειν τῶν ὄντων, ᾗ πρὸς ἀγαθοῦ, ἢ ὅτι ἐπιστήμης[c]. ¶Ἰδίαι δὲ καθ᾽ ἑκάστην εἰσὶν αἱ πλεῖσαι διὸ τὰς μὲν ἀρχὰς τὰς πρὸς ἕκαστα, ἐμπειρίας[d] δεῖ πρὸς δοῦναι, λέγω δ᾽ οἷον τῶν ἀστρολογικὴν μὲν ἐμπειρίαν, ἡ ἀστρολογικῆς ὅτι ἐπιστήμης· ληφθέντων γὰρ ἱκανῶς τῶν φαινομένων[e], οὕτως εὑρέθησαν αἱ ἀστρολογικαὶ ὅτο δεῖξεις. ὁμοίως δ᾽ κ᾽ πρὸς ἄλλην ὁποιανοῦν ἔχει τέχνην καὶ ὅτι ἐπιστήμην. ὥς᾽ ἐὰν ληφθῶσι ὑπάρχοντα πρὸς ἕκαστον, ἡμέτερον ἤδη τὰς ὅτο δείξεις ἐτοίμως ἐμφανίζειν. εἰ γὰρ μηδὲν κατὰ τὴν ἱστορίαν[f] παραλειφθείη τῶν [ἀληθῶς καὶ] ἀληθῶς ὑπαρχόντων τοῖς πράγμασιν, ἐξοιδ᾽ πρὸς παντὸς οὗ μὲν ὄξιν ὅτο δεῖξις, ταύτην ὁρᾶν κ᾽ ὅτο δεικνύναι· οὗ δὲ μὴ πέφυκεν ὅτο δεῖξις, τοῦτο ποιεῖν φανερόν.

¶Καθό-

6 ¶Καθόλου μὲν οὖν ὧν δεῖ ἕξιν τοῦ πορίσασθαι τὰς προτάσεις συλλέξαι, εἴρηται σχεδόν· δι' ἀκριβείας δὲ διελήλυθεν ἐν τῇ μεθοδικῇ τῇ περὶ τὸν διαλεκτικόν.

¶Ergo vniuersaliter quomodo propositiones eligere oporteat, ferè dictum est. exquisitè autē *hac de re* egimus in eo tractatu [a] qui ad dialecticam *pertinet.*

a In topicis.

De diuisione, CAP. XXXI.

1 Expositam methodum pertinere etiam ad diuisiones. 2 Veterum ignorantia. 3 Reductio diuisionis ad syllogismum, & distincto à demonstratione. 4 De his quæ per diuisionem probari nequeunt. 5 Epilogus huius capitis. 6 Epilogus huius secundi tractatus de inuentione.

1 Ὅτι δὲ ἡ ὁδὸς τῇ λεγομένῃ διαίρεσις μικρόν τι μέρος ἐστὶ τῆς εἰρημένης μεθόδου, ῥᾴδιον ἰδεῖν. ἔστι γὰρ ἡ διαίρεσις, οἷον ἀδυνάτης συλλογισμός· ὁμοίως γὰρ δεῖ δεῖξαι, αἰτοῦντα· συλλογίζεται δὲ ἀεί τι τῷ ἀνωθεν[d]. ¶Πρῶτον[e] δ' αὐτὸ τοῦτο ἐλελήθει τοὺς χρωμένους αὐτῇ πάντας· καὶ πείθειν ἐπεχείρουν, ὡς ὄντος δυνατοῦ σοφίσασθαι[5] κατὰ δέκτην ἡμέραν, ⟨ὃ⟩ τε τί ὄζυν. ὡς τε οὔτε ὅτι ἐνδέχεται συλλογίσασθαι τοὺς διαιρουμένους ξυνῆσαν, οὔτε ὅπ οὕτως ἐνδέχεται, ὡσπερ εἰρήκαμεν.

1 Diuisionem autem, quę per genera [b] fit, esse paruam particulam huius methodi [c], facile est videre. diuisio namque est velut imbecillus syllogismus: petit enim quod ostendere oportet: semper autem concludit aliquid ex superioribus [d]. ¶Primum [e] autem hoc ipsum latuit omnes ea vtentes. [f] conatique sunt persuadere demonstrationem de substantia [5] fieri posse, & quid res quæpiam sit. Quare non intellexerunt, eos, qui diuidunt, ratiocinari: neque *item intellexerunt* id eo quo dixi

2 ¶Ἐν μὲν οὖν τοῖς κατὰ δίξεσιν ὅταν δέῃ τι συλλογίσασθαι ὑπάρχειν, δεῖ τὸ μέσον, δι' οὗ γίνεται ὁ συλλογισμός, [⟨ὃ⟩] ἧττον ἀεὶ ἔσῃ, καὶ μὴ καθόλου τοῦ πρώτου τῇ ἄκρου[h]· ἡ δὲ διαίρεσις τοιοῦτόν βάλεται· τὸ γὰρ καθόλου λαμβάνει μέσον. ἔστω γὰρ ζῷον μὲν, ἐφ' οὗ α· τὸ δὲ θνητὸν, ἐφ' οὗ β· καὶ ἀθάνατον, ἐφ' οὗ γ· ὁ δὲ ἄνθρωπος, οὗ τὸν ὅρον δεῖ λαβεῖν, ἐφ' οὗ τὸ δ. ἅπαν δὴ ζῷον λαμβάνει ἢ θνητὸν ἢ ἀθάνατον· τοῦτο δέ ἐστιν ὁ αὖ ἢ α, ἅπαν ἄρ' ἢ β ἢ γ. πάλιν τὸν ἄνθρωπον ἀεὶ διαιρουμένοις πίπτει ζῷον ἔσῃ· ὡς τὸ κεῖ δ' τὸ α λαμβανὲ ὑπάρχειν.

3 mus modo fieri. ¶In demonstrationibus igitur, cùm concludendum est, aliquid inesse: opus est vt medium, per quod fit syllogismus, semper minus sit primo extremo [h], nō *de eo* vniuersa liter *dicatur*. E cōtrario diuisio sumit vniuersale pro medio termino. sit enim animal, vbi α: mortale, vbi β: immortale, vbi γ. homo cuius definitionem accipere oportet, vbi δ. sumit igitur omne animal *esse* aut mortale aut immortale: hoc autē est, quodcumque est α, *id* omne esse aut β aut γ. rursus qui diuidit, semper ponit hominē esse animal: vnde accipit τὸ α dici de δ.

g Aristotelis sententia est, vt constat ex 2. Poster. Analyt. quid sit accident, demonstrari posse: quid sit substantia, non posse. h Medium enim subiicitur maiori extremo in maiori propositione.

b Id est, qua diuiduntur genera in species per differentias oppositas. hæc est omnium diuisionum præstantissima. sunt enim alia quoque diuisionum genera, vt totius in partes, & vocabuli in varias significationes homonymas.

c Methodum appellat rationem inueniendi medij termini, quā suprà exposuit.

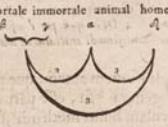
d Diuisionē autem ait esse paruam particulā: quoniam ea methodus pertinet ad omnes syllogismos: diuisio verò est infirmus quidam syllogismus, quod nullis conclusionibus negatibus, & nō omnibus affirmantibus potest accōmodari, vt mox philosophus probabit. e Id est, magis vniuersale quam id quod *probare* vult. exempli causa vult aliquis *probare* hominē esse mortalem, & se per diuisionē *probabit* esse mortalē vel immortalē: quod quidē est magis vniuersale quam esse mortalem. vide syllogismos quos infrà adscripsi ad part. 3.

e Duo sunt antiquorum errores. primùm enim ignorarunt diuisionē ratiocinari. deinde existimarunt demōstrari posse quidditatem substantiæ. vtrūque errorem Arist. hoc loco notat.

f Præcipuè taxat Platonem.

Ergo syllogismo concluditur omne ᾰ esse aut β aut γ. proinde sumere oportet hominẽ aut *esse* mortalem aut immortalem: siquidem necesse *est* animal esse aut mortale aut immortale. mortalem autem esse, non *est* necessarium, sed petitur: hoc verò est quod concludere oportebat.

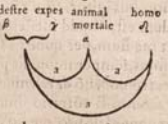
ὁ μὲν οὖν συλλογισμὸς ἔσται, ὅτι τὸ ᾰ, ἢ β ἢ γ, ἅπαν ἔς αι· ὥς τε τὸν ἄνθρωπον ἢ ἀθάνατον ἢ θνητὸν δεῖ λαμβάνειν, θνητὸν μὲν δὴ ἢ ἀθάνατον ἀναγκαῖον ἔστι ζῷον· θνητὸν δὲ οὐκ ἀναγκαῖον ἔστι, ἀλλ' αἰτεῖται τοῦτο δὲ ἦν ὃ ἔδει συλλογίσασθαι.

Eae Omne animal est aut mortale aut immortale:
ba Omnis homo est animal: Ergo
ra Omnis homo est mortalis [aut immortalis.]

Rursus ponens τὸ α, animal mortale: vbi β, pedestre: vbi γ, expes: hominem autem τὸ ᾰ: itidem accipit. *nam sumit* α aut esse in β aut in γ: omne enim animal mortale, aut est pedestre aut expes. de ᾰ autem *dici* τὸ α: sumpsit enim hominẽ esse animal mortale. quare necesse *est* hominem esse animal pedestre aut bipes. pedestre autem *esse* non *est* necessarium, sed sumitur. hoc verò erat, quod oportebat rursus probare.

Καὶ πάλιν θήλυος τὸ μὲν α, ζῷον θνητόν· ἐφ' οὗ ὁ τὸ β, πεζόπτιον· ἐφ' οὗ δὲ τὸ γ, ἄπτιον· τὸν δὲ ἄνθρωπον, τὸ ᾰ· ὡσαύτως λαμβάνει τὸ μὲν α ἅπτι ὂν τοῦ β ἢ ὂν τοῦ γ ἔστι· ἅπαν δὲ ζῷον θνητόν, ἢ πεζόπτιον ἢ ἄπτιον ἔστι· κεῖται δὲ τὸ ᾰ, τὸ α· τὸν δὲ ἄνθρωπον, ζῷον θνητὸν ἔστι λαβεῖν. ὥς τε πεζόπτιον μὲν ἢ ἄπτιον ἔστι ζῷον ἀναγκαῖον τὸν ἄνθρωπον· πεζόπτιον δὲ οὐκ ἀναγκαῖον, ἀλλὰ λαμβάνεται τοῦτο δ' ἦν ὃ ἔδει πάλιν δεῖξαι.

Eae Omne animal mortale est pedestre aut expes:
ba Omnis homo est animal mortale: Ergo
ra Omnis homo est pedestris [aut expes.]

Atque hoc modo semper accidit, vt diuidentes, vniuersale quidem constituant medium: *id* verò de quo[a] oportet ostendere, ac differentias[b], extrema. ad postremum, nihil planè dicunt cur necesse sit hoc esse hominẽ aut quoduis aliud de quo quæratur. etenim quãuis aliam viam persequũtur ne suspicantes quidem esse eas copias quæ re vera parari possunt[c]. ¶ Perspicuum

a Hoc est minus extremum.
b Hoc est maius extremum.

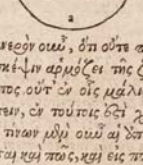
c Methodo Aristotelica, id est ex inspectione antecedentium, consequentium, repugnantium.

Καὶ τὸν δὴ τὸν τρόπον ἀεὶ διαιροῦμενοι, τὸ μὲν καθόλου συμβαίνει αὐτοῖς μέσον λαμβάνειν καὶ οὐ δὲ ἔδει δεῖξαι καὶ τὰς ἐλλείψεις, ἄκρα. τέλος δέ, ὅτι τοῦτ' ἔστιν αἴτιον τοῦ, ἢ ὅτι ποτ' αὖ ἦ τὸ ζητούμενον, οὐδὲν λέγουσι σαφές· ὡς τι ἀναγκαῖον ἔστι καὶ τὸ τὴν ἀλλοίαν ὁδὸν ποιεῖσθαι πᾶσιν, οὐδὲ τὰς ἐναντιομερίας ὑποβαλλόμενοι ὑπάρχειν. ¶ Φανερὸν

δι'. ὅτι οὐτ' ἀναστρέψαι ταύτῃ τῇ μεθόδῳ ἔξεστιν, οὔτε περὶ συμβεβηκότος [π,] ἢ ἰδίου συλλογίσασθαι, οὔτε περὶ γένους, οὔτε ἐν οἷς ἀγνοεῖται τὸ πότερον ὧδε ἢ ὧδε ἔχει· οἷον, ἆρ' ἡ δίαμετρος σύμμετρος, ἢ ἀσύμμετρος· ἐὰν γὰρ λάβῃ, ὅτι πᾶν μῆκος ἢ σύμμετρον ἢ ἀσύμμετρον, ἡ δὲ δίαμετρος μῆκος· συλλελόγισται ὅτι ἡ ἀσύμμετρος ἢ σύμμετρός ἐστιν ἡ δίαμετρος. εἰ δ' λήψεται ἀσύμμετρον· οὐ ἔσται συλλογίσασθαι, λήψεται. οὐκ ἄρα ὅτι δείξει· ἢ μὴ γὰρ ὁδός, αὖτη· δίαμετρος δι' οὐκ ἔστι δεῖξαι. τὸ ἀσύμμετρον ἢ σύμμετρον, ἐφ' οὗ α. μῆκος, ἐφ' οὗ β. δίαμετρος, ἐφ' οὗ γ.

autem est, nec euerti hac metho do posse, neque de accidẽte aut proprio quidpiam cõcludi, neque de genere, neque de his quę ignoramus vtrùm hoc an illo modo se habeant: veluti vtrùm diameter sit comparabilis, an incomparabilis. nam si accipiat omnem longitudinem aut *esse* comparabilem aut incomparabilem, dimetientem verò esse longitudinem, colliget dimetientem esse comparabilem aut incomparabilem. quòd si accipiat *esse* incomparabilem, *id* accipiet quod syllogismo probare oportebat. non potest igitur probari, *quod erat probandum*. nã via *est* hæc, qua probari nequit. Comparabile aut imcomparabile, *sit* vbi α:longitudo, vbi β:dimetiens, vbi γ.

Comparabilis longitudo dimetiens aut incõparabilis

Bar Omnis longitudo est comparabilis aut incõparabilis:
ba Omnis dimetiens est longitudo: Ergo
ra Omnis dimetiens est cõparabilis aut incomparabilis.

5 ¶ Φανερὸν οὖν, ὅτι οὐτε πρὸς πᾶσαν σκέψιν ἁρμόζει τῆς ζητήσεως ὁ τρόπος οὔτ' ἐν οἷς μάλιστα δοκεῖ ἁρμόττειν, ἐν τούτοις ἔστι χρήσιμος. 6 ¶ Ἐκ ποίων μὲν οὖν αἱ ἀποδείξεις γίνονται καὶ πῶς, καὶ εἰς ποῖα βλεπτέον καθ' ἕκαστον πρόβλημα, φανερὸν ἐκ τῶν εἰρημένων.

5 ¶ Constat igitur nec ad omnẽ inspectionem aptari hũc inquirendi modum, nec in iis esse vtilem, quibus maximè videtur 6 conuenire. ¶ Ex quibus igitur demonstrationes fiant, & quomodo, & ad quæ respiciendum *sit* in quoque problemate, perspicuũ *est* ex iis quæ dicta sunt.

DE RESOLVTIONE SYLLOGISMORVM IN FIGVRAS ET MODOS.

TRACTATVS III.

De accipiendis propositionibus, terminis, medio termino, & figura, CAP. XXXII.

1 ¶ *Proponit hunc tractatum, & eius vtilitatẽ.* 2 ¶ *De propositionibus. Vt prius accipiãtur quam termini.* 3 *De vniuersalibus, & particularibus.* 4 *De iis quæ desunt, aut superfluunt.* 5 *Si videatur esse, nec tamẽ sit syllogismus.* 6 ¶ *De terminis.* 7 ¶ *De medio termino, & figura. De ratione cognoscendi medium terminum.* 8 *Ex medio cognoscitur figura.* 9 *Quomodo deprehendatur vnicum esse medium terminum.* 10 *De figura ex problemate & ex medio terminio cognoscenda.*

a De qua in 1 tract. huius libri dictum fuit.
b De qua in 2 tract.
c Quod explicã dum est in hoc primo libro.
d Facilius est dividere in maiores partes quàm in minores, vt in propositiones quàm in terminos.
e Vt propositiones quæ componuntur ex terminis.
f Vt termini.
g Maiorem propositionem quæ in prima figura semper est vniuersalis.
h Minorẽ propositionẽ quæ continetur sub maiori vt particulare sub vniuersali
i Propositiones syllogismi principalis.
k Propositiones prosyllogismi.
l Cur ergo hæc interrogant? vide 8. Topic. c. 1.
m Nisi hæc præcepta seruentur.
n Ad figurã & modum.
o Id est in quibus aliquid desideratur, aut superuacuum est.
p Orationibus.
q Videntur esse syllogismi actu, cùm tamen sint syllogismi potestate tantùm.
r Proponit duas propositiones quæ non constituunt actu syllogismũ. quia non adest forma syllogistica: habent tamen vim probandi, quoniam ex eis colliguntur propositiones syllogisticæ: eritque syllogismus in prima figura ita ex structus: Ea omnia quibus substantia tollitur sub stantia, sunt substantiæ. Partibus substantiæ subla tis tollitur substantia.

OSt hæc dicendũ est, quo PAmodo reducemus syllogismos ad suprà dictas figuras. hoc. n. reliquũ adhuc *est* ex tractatione proposita. nã si structuram[a] syllogismorũ intelligamus, & inueniendi facultatem[b] habeamus, præterea syllogismos confectos resoluamus in prædictas figuras: perductũ ad finem erit quod *explicare* ab initio instituimus[c]. Simul autẽ eueniet, vt antea dicta confirmentur, & magis perspicuè constet ea sic *se* habere, ex iis quæ nunc dicenda sunt. quicquid enim est verũ, opus est vt ipsum secũ omni ex parte consentiat. ¶ Primùm igitur niti oportet, vt duæ syllogismi propositiones excipiantur. facilius *est* enim in maiora diuidere quàm in minora[d]. maiora autẽ sunt composita[e] quàm ea[f] ex quibus cõponuntur. ¶ Deinde inspiciendũ est, vtra sit in toto, vtra in parte. ¶ Et si ambæ propositiones sumptæ non sint, altera supplenda est. nã qui scribunt, aut interrogant, inter dum vniuersalem[g] proponentes, alterã[h] quæ in ea cõtinetur, non accipiũt: aut has[i] quidẽ ꝓponunt, sed eas[k] omittũt per quas hæ cõcludũtur, & alia frustra[l] interrogant. videndũ igitur *est* an quid superuacuum acceptũ sit, vel necessarium prætermissum. & hoc quidem adiici debet, illud verò adimi, donec ad duas propositiones perueniatur. etenim sine his[m] haud reduci[n] possunt orationes ita[o] rogatæ. ¶ In quibusdam[p] igitur facile *est* videre quod deest. nonnullæ autem obscuræ sunt, ac videntur esse syllogismi[q], quia necessariò aliquid accidit ex iis quæ posita sunt. Vt si sumptum sit, non[r] sublatã substantiæ, sublatis tollitur substantia: Ergo partes substantiæ, sunt substantiæ. Vtraque propositio in contextu omissa est: sed loco maioris propositionis expressa est propositio æquipollens, nempe, non sublatã substantiã non tollitur substantia, quã propositio nõ sine mutatione, sed facta magis vniuersalis. prosyllogismus enim ita extruitur: Iis ex quibus substantia cõstat, sublatis, tollitur substantia: atqui ex partibus substantiæ substantia constat: ergo partibus substantiæ sublatis tollitur substantia.

ΠΑλιν δ' αὐ ἀξομεν τοὺς συλλογισμοὺς οὓς τὰ σχήματα, λεκτέον αὖ εἰς μετὰ ταῦτα· λοιπὸν γὰρ ἔστι τοῦτο τῆς σκέψεως. εἰ γὰρ ἔχομεν ἃ δεῖ συλλογισμοῦ ποιεῖσθαι, καὶ τὰ δυ' εἰσιν ἐξ ὧν δύναμιν, ἔτι δὲ τοὺς ἀνῃρημένους ἀναλύσιμεν εἰς τὰ προῃρημένα σχήματα· τέλος ἂν ἔχοι ἡ ὅλη ἀρχὴ πρόθεσις: συμβήσεται δ' ἅμα καὶ τὰ πρότερον εἰρημένα διηθεῖσθαι, καὶ φανερὰ πᾶσι ἔσται, ὅτι οὕτως ἔχει, ὡς νῦν λεχθησομένων· δὶ γὰρ παντὸ τὸ ἀληθὲς αὐτὸ ἑαυτῷ ὁμολογούμενον ἔσται πάντη. ¶ Πρῶτον μὲν οὖν δεῖ πειρᾶσθαι τὰς δύο προτάσεις λαμβάνειν τὰ συλλογισμοῦ ῥᾷον γὰρ εἰς τὰ μείζω διαλῦσαι ἢ τὰ ἐλάττω· μείζω δὲ τὰ συνειλημμένα· ἢ τὰ ἐξ ὧν συίκειται. ¶ Ἔστι σκοπεῖν πότερα ἐν ὅλῳ, ἢ πότερα ἐν μέρει. ¶ Καὶ εἰ μὴ ἄμφω εἴληπται, ἢ ἐστὶν ἃ δεῖται τὸ ἕτερον· ἐνίοτε γὰρ τῶν καθόλου προτάσεων τιθέντες, τὴν ἐν ταύτῃ οὐ λαμβάνουσιν, ὅτε γράφοντες, οὐτ' ἐρωτῶντες, ἢ παύτας μὲν προτείνουσι· δι' ἃς δὴ αὗται περαίνουσι, παραλείπουσιν. ἄλλα δὲ μάτην ἐρωτῶσι. συμβαῖνον οὖν, εἴτε περίεργον εἴληπται, καὶ εἴ τι τῶν ἀναγκαίων παραλέλειπται· καὶ τὸ μὲν, θετέον· τὸ δὲ, ἀφαιρετέον· ἕως ἂν ἔλθῃ τις εἰς τὰς δύο προτάσεις· αὗται γὰρ τούτῳ, ἐκ ἔσαι ἀναγκαῖαι τοῖς ὅροις πρώτοις λόγοις. Ἔνιοι μὲν οὖν ῥᾴδιον ἰδεῖν τὸ διὰ δύο· ἔνιοι δὲ λανθάνουσι καὶ συλλογίζειν, ὅτι τὸ ἀναγκαῖόν τι συμβαίνειν διὰ τῶν κειμένων. οἷον, εἰ μὴ στέρησις, μὲν οὐσίας

ἀναιρεθησόμενης, μὴ ἀναιρεῖσθαι οὐσίαν. ὧν δ' ἐστὶν ἀναιρεθησόμενον, καὶ τὸ ὑπ' αὐτὸν φθαρήσεσθαι· τούτων δὲ τεθέντων, ἀναγκαῖον μὴ τὸ οὐσίαν μέρος εἶναι οὐσίαν· οὐ μὴν συλλελογίσται δι' ἃ τὴν εἰλημμένων, ἀλλ' ἐλλείπουσιν αἱ προτάσεις. πάλιν, εἰ ἄνθρωπος ὄντος, ἀνάγκη ζῷον εἶναι· καὶ ζῴου, οὐσίαν· ἄνθρωπος ὄντος, ἀναγκαῖον οὐσίαν εἶναι· ἀλλ' οὔπω συλλελόγισται· οὐδὲ ἔχουσιν αἱ προτάσεις ὡς εἰπομεν. ἀπατᾶ μέντοι ἐν τοῖς τοιούτοις, διὰ τὸ ἀναγκαῖον τι συμβαίνειν ἐκ τῶν κειμένων, ὅτι καὶ ὁ συλλογισμὸς ἀναγκαῖόν ἐστιν. ὅτι πλέον δὲ τὸ ἀναγκαῖον, ἢ ὁ συλλογισμός. ὁ μὲν γὰρ συλλογισμὸς πᾶς, ἀναγκαῖον τὸ δι' ἀναγκαίων οὐ πᾶν συλλογισμός· ὥσ' ἐκ εἴη συμβαίνειν τι θέντων τινῶν, πειρατέον ἀνάγειν δῆτις, ἀλλὰ πρῶτον λαμβάνειν τὰς δύο προτάσεις. ¶ Εἰδ' οὕτω διαιρεῖσθαι εἰς τοὺς ὅρους. ¶ Μέσον δὲ θετέον τοῦτο, τὸν ἐν ἀμφοτέραις ταῖς προτάσεσι λεγόμενον· ἀνάγκη δὲ τὸ μέσον ἐν ἀμφοτέραις ὑπάρχειν ἐν ἅπασι τοῖς σχήμασιν. ¶ Ἐὰν μὲν οὖν κατηγορῆται, καὶ κατηγορῆται τὸ μέσον· ἢ αὐτὸ μὲν κατηγορεῖσθαι, ἀλλο δ' ἐκείνου ἀπαρνῆται· τὸ πρῶτον ἔσται σχῆμα. ἐὰν δὲ μὴ κατηγορῇ, μὴ ἀπαρνῆται δέ τινος· τὸ μέσον [σχῆμα.] ἐὰν δὲ ἄλλα ἐκείνου κατηγορῆται ἢ τὸ μὲν ἀπαρνῆται, τὸ δὲ κατηγορῆται· τὸ ἔσχατον. οὕτω γὰρ ἕξει ἐν ἑκάστῳ σχήματι τὸ μέσον. ὁμοίως δὲ καὶ ἐὰν μὴ καθόλου ὦσιν αἱ προτάσεις· ὁ γὰρ αὐτὸς διορισμὸς τοῦ μέσου. ¶ Φανερὸν οὖν ὡς ἐν ᾧ λόγῳ μὴ λέγεται τὸ αὐτὸ πλεοναχῶς, non sint vniuersales. eadem namque est definitio medij[c].

subſtantiâ non tolli ſubſtantiã: iis autẽ, ex quibus res eſt, ſublatis, corrumpi quod ex his conſtat. his enim poſitis, ſanè eſt neceſſe partẽ ſubſtantiæ eſſe ſubſtantiam: non tamen ſyllogiſmo concluſum eſt ex iis quæ ſumpta ſunt, ſed propoſitiones deſunt. Rurſus ſi cùm eſt homo, ne ceſſe eſt animal eſſe, & *cùm eſt* animal, *eſſe* ſubſtantiã: *certè* cùm eſt homo, neceſſe *eſt* eſſe ſubſtãtiam. ſed nondum ſyllogiſmus[a] extructus eſt: quia propoſitiones nõ *ita ſe* habent[b] vt diximus. In his autẽ *ideo* decipimur, quia neceſſarium quidpiã accidit ex his quæ poſita ſunt, cùm ſyllogiſmus quoque ſit res neceſſaria. ſed latiùs patet res neceſſaria quàm ſyllogiſmus: quoniam omnis ſyllogiſmus *eſt* res neceſſaria: non omnis autem res neceſſaria *eſt* ſyllogiſmus. Quamobrẽ non continuò, ſi quid poſitis quibuſdam accidit, tentanda eſt reductio. ſed primùm accipiendæ *ſunt* duæ propoſitiones. ¶ Ita deinde facienda eſt diuiſio in terminos. ¶ Ex terminis autẽ is qui in ambabus propoſitionibus dicitur, pro medio haberi debet: quandoquidẽ neceſſe eſt mediũ in ambabus propoſitionibus ineſſe: idque in omnibus figuris. ¶ Si igitur medium alij, & aliud medio attribuatur. aut ipſum *aly* attribuatur, aliud verò de eo negetur: erit prima figura. ſi verò & attribuatur & negetur ab aliquo: *erit* media figura. quòd ſi alia ei attribuantur aut aliud negetur, aliud attribuatur: *erit* vltima figura. ſic enim diſponebatur medium ſingulis figuris. Similiter autem *ſit*, etiamſi propoſitiones

a Non eſt ſyllogiſmus categoricus, ſed hypotheticus.
b Non affirmãt, nec negant, vt pote quæ ſunt hypotheticæ.
c Nam propoſitio vniuerſalis & propoſitio particularis non differunt ratione medij termini. Sed ratione notæ illius quam Græci προσδιαφορὰν appellant: hæc enim modò eſt vniuerſalis, vt omnis, nullus: modò particularis, vt aliquis, nõ omnis.

¶ Perſpicuum igitur eſt, cùm in oratione idem ſæpius non dicitur,

non fieri syllogismum: quia non est sumptum medium. ¶ Cùm autem habeamus[a] quale problema in quaque figura concludatur: & in qua *concludatur* vniuersale, in qua particulare: constat, non esse ad omnes figuras respiciendum, sed ad cuiusque problematis propriam. cùm autem in pluribus *figuris* concluditur: ex medij collocatione figuram cognoscemus.

a Intelligamus ex iis quæ exposita fuere c. 26.

οὐ γίνεται συλλογισμός· οὐδὲ ἐλλιπὲς μέσον. ¶ Ἐπεὶ δ' ἐχόμεθα ποῖον ἐν ἑκάστῳ σχήματι πρὸς τὴν προβλημάτων, καὶ ἐν τίνι τὸ καθόλου, καὶ ἐν ποίῳ τὸ ἐν μέρει φανερὸν, ὅτι οὐκ εἰς ἅπαντα τὰ σχήματα βλεπτέον, ἀλλ' ἑκάστου προβλήματος εἰς τὸ οἰκεῖον. ὅτα δὲ ἐν πλείοσι περαίνεται, τῇ τὸ μέσου θέσει γνωρίζομεν τὸ σχῆμα.

De terminorum quantitate spectanda, CAP. XXXIII.

1 *De deceptione ob concludendi necessitatem.* 2 *De deceptione ob similitudinem collocationis extremorum:* 3 *quæ vna,* 4 *& altera exemplo explicatur:* 5 *& consistit in exigua differimine, quod est inter propositionem vniuersalem & indefinitam.*

SÆpe igitur accidit vt in syllogismis decipiamur ob *concludendi* necessitatem, vt antea[b] dictum est. ¶ Interdum verò propter similitudinem[c] collocationis terminorum: quod nõ oportet nos latere. Vt si Ⓑ α dicitur de β, ac Ⓑ β de γ. vtique enim videbitur terminis ita positis esse syllogismus: sed neque necessarium quidpiam fit, neque syllogismus. ¶ Sit enim vbi α, semper esse: vbi β, intelligibilis Aristomenes: vbi γ, Aristomenes.

b Cap. præced. part 5.

c Quia termini indefinité accepti, non videtur differre ab vniuersalibus.

ΠΟλλάκις μὲν οὖν ἀπατᾶσθαι συμβαίνει ὧδε τοὺς συλλογισμοὺς διὰ τὸ ἀναγκαῖον, ὥσπερ εἴπαμεν πρότερον[b]. Ἐνίοτε δὲ ὁμοιότητα τῆς τῶν ὅρων θέσεως, ὅπερ οὐ χρὴ λανθάνειν ἡμᾶς. οἷον, εἰ τὸ α κατὰ τὸ β λέγεται, καὶ τὸ β κατὰ τοῦ γ· δόξειε γὰρ ἂν, οὕτως ἐχόντων τῶν ὅρων, εἶναι συλλογισμός· οὐ γὰρ ὄντος ἀναγκαίου οὐδενὸς, οὔτε συλλογισμός. ¶ Ἔστω δὴ ἐφ' ᾧ τὸ α, τὸ ἀεὶ ἐόν· ἐφ' ᾧ δὲ β, ἀξιώντος Ἀριστομένους· τὸ δ' ἐφ' ᾧ γ, Ἀριστομένης.

Verum igitur *est* Ⓑ α τῷ β inesse: semper enim est, intelligibilis Aristomenes. item *verum est* Ⓑ β τῷ γ inesse: quoniam Aristomenes *est* intelligibilis Aristomenes. sed Ⓑ α τῷ γ non inest: quoniam Aristomenes est corruptibilis. Etenim syllogismus non fiebat[d] ita[e] posi-

d Id est, non fiebat ostendimus. e Indefinitè.

Ἀληθὲς δὴ τὸ α τῷ β ὑπάρχειν· ἀεὶ γάρ ἐστι, ἀξιοντὸς Ἀριστομένης. ἀλλὰ καὶ τὸ β τῷ γ· ὁ γὰρ Ἀριστομένης ἀξιοντὸς, Ἀριστομένης ἐστί. Τὸ δὲ α τῷ γ οὐχ ὑπάρχει· φθαρτὸς γάρ ἐστιν ὁ Ἀριστομένης. καὶ γὰρ ἐγίνετο[d] συλλογισμὸς ὧδε τῶν ὄντων

χόντων τῷ ὅρων. ἀλλὰ ἔδει καθόλου τιθὲ α β[a] ληφθῆναι προτασιν. τοῦτο δὲ ψεῦδος[b], τὸ ἀξιοῦν πάντα τὰ ὑφ' ἑνὸς τοῦ Λειτομήλου ἀεὶ ἕν), φθαρτὸν ὄντος τοῦ Λειτομήλου.

4 ¶ Πάλιν ἔστω, τὸ μὲν ἐφ' ᾧ γ, Μίκκαλος· τὸ δὲ ἐφ' ᾧ β, μουσικὸς Μίκκαλος· ἐφ' ᾧ δὲ τὸ α, τὸ φθείρεσθαι αὔριον.

tis terminis: sed opus erat vt sumeretur propositio α β [a] vniuersalis. hoc verò falsum[b] est, si quis putet omnem intelligibilem Aristomenem semper esse. ¶ Rursus esto, vbi γ, Miccalus: 4 vbi β, musicus Miccalus: vbi α, corrumpi cras.

corrumpi cras musicus Miccalus Miccalus
α β γ

Ἀληθὲς δή, τὸ β τοῦ γ κατηγορεῖν· ὁ γὰρ Μίκκαλος, ἔστι μουσικὸς Μίκκαλος. ἀλλὰ καὶ τὸ α τοῦ β· φθείρεται[c] γὰρ αὔριον μουσικὸς Μίκκαλος. τὸ δὲ γε α τοῦ γ, ψεῦδος. τοῦτο δὴ ταυτόν ὅτι τῷ προτεσσον· οὐδὲ ἀληθὲς καθόλου, Μίκκαλος μουσικὸς ὅτι φθείρεται) αὔριον. τούτου[d] δὲ μὴ ληφθέντος, οὐκ ἰὼν συλλογισμός. ¶ Αὐτη μὲν οὖν ἡ ἀπάτη γίνεται [ἐν] τῷ ὀλίγα μικρόν. ἀς γὰρ οὐδὲν διαφέρον εἰπεῖν τόδε τόδε ὑπάρχειν, ἢ τόδε τόδε παντὶ ὑπάρχειν· συγχωρεῖσθω.

Verè igitur τὸ C τοῦ γ attribuitur: quia Miccalus est musicus Miccalus. item τὸ α τοῦ C: quia corrumpetur[c] cras musicus Miccalus. sed α de γ falsò dicitur. Hoc itaque à superiori non differt: quia non est verum vniuersaliter, Miccalum musicum cras corruptum iri: quo[d] non accepto, non erat syllogismus.

5 ¶ Atqui hæc deceptio fit ob exiguam differẽtiam[e]. nam ita cõcedimus, quasi nihil differat, vtrùm dicatur hoc huic ineſſe, an hoc huic omni ineſſe.

a Maior.
b Nam particula *Omnis*, quâ distributiuam vocant, oſtẽdit accipi quodvis particulare. vt ſi omnis homo eſt animal, quiuis ſingularis homo eſt animal. cùm igitur ſingularia non ſint æterna, non poteſt illud, *Semper eſſe*, omni attribui. Sic, ſi Ariſtoteli credimus, verè dicitur motum ſemper eſſe, non verè dicitur omnẽ motum ſemper eſſe. Itidémque Ariſtomenes intelligibilis, ſemper eſt, quia Ariſtomenes ſemper intelligi poteſt, non tamen omnis Ariſtomenes intelligibilis, ſemper eſt. alioquin hic Ariſtomenes ſemper eſſet. Reſpondẽtiã eádem ſententiã aliisverbis, ita vt exiſtimaturi ſint imperiti me aliud dicere. Cùm dicimus intelligibilẽ Ariſtomenẽ ſemper eſſe, hoc ſignificamus, Ariſtomenem ſemper poſſe intelligi. cùm autem dicimus omnẽ intelligibilem Ariſtomenem ſemper eſſe, tunc dicimus omnẽ Ariſtomenẽ, cui accidit vt ſit intelligibilis, ſemper eſſe.
c Id eſt cras definet eſſe muſicus.
d Vniuerſali.
e Quæ eſt inter propoſitionẽ indefinitam, & vniuerſalem.
f Non rectè conceptiproferuntur, quia cùm accipi debeat nomen concretum vt ſanum, accipitur abſtractum vt ſanitas.

De nominibus concretis, & abſtractis: & de iis quæ nomine carent: CAP. XXXIIII.

1 ¶ *De nominibus concretis, & abſtractis. De errore contingente in prima,* 2 *vel ſecunda,* 3 *vel tertia figura.* 4 *Qua in re hic error conſiſtat, & quomodo vitari debeat.* 5 ¶ *De his quæ non poſſunt vna dictione explicari.*

1 Πολλάκις δὲ ὀλιγωρεῖται συμπεσεῖται τῷ μὴ καλῶς ἀποδεδωκέναι τοῖς κῶλοις τὴν πρότασιν ὅρους. οἷον, εἰ τὸ μὲν α εἴη ὑγίεια τὸ δὲ ἐφ' ᾧ β, νόσος· ἐφ' ᾧ δὲ γ, ἄνθρωπος.

Sæpe etiam accidit vt deciamur, quia termini qui in propositione *collocantur*, nõ recte exponuntur[f]. Vt ſi β ſit ſanitas: vbi β, morbus: vbi γ, homo.

sanitas morbus homo
α β γ

Nam verum est dicere τὸ α nulli β inesse posse: nulli enim morbo sanitas inest. rursus *verum est* τὸ β omni γ inesse: quoniam omnis homo est susceptiuus morbi. vnde videtur cõsequi, vt nulli homini sanitas inesse possit. Cuius rei causa *est*, quia non recte expositi sunt termini in dictione. transmutatis enim *vocabulis* quibus habitus significantur [a], non erit syllogismus. vt pro sanitate si ponatur sanũ: pro morbo, morbidum, *seu aegrotum*. non enim verè dixeris, non contingere vt ægroto insit sanũ esse [b]. quo nõ accepto, non fit syllogismus: nisi cõtingẽtis [c]: quod *sanè* non *est* impossibile: contingit enim, nulli homini sanitatem inesse. ¶ Rursus in tertia figura similiter erit falsitas [d]. nam sanitatem nulli morbo, & omni homini contingit inesse: proinde nulli homini morbũ [e].

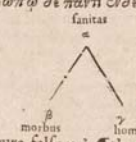
a Id est, si pro vocabulis abstractis accipiantur concreta.

b Id est, fieri nõ posse, vt is qui ægrotat, bene valeat.

c Contingit enim vt sanũ insit nulli ægroto, ægrotum nulli homini, ergo sanũ nulli homini.

d Cõclusio falsa, Morbus in nullo homine inesse potest.

e Hæc est conclusio falsa, si tamẽ cõclusio dici debet, quæ re vera nõ colligitur ex propositionibus. & si inde colligeretur, omnino esset vera: quia ex veris non potest falsum concludi, vt Aristot. docebit lib. seq. cap. 2.

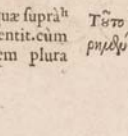

¶ In tertia verò figura falsum colligitur ratione contingẽtis [f]. nam & sanitatem & morbum, necnon scientiã & ignorãtiam, atque omnino cõtraria eidẽ omni [g] contingit inesse: sibi autem mutuò *inesse*, impossibile *est*.

f Id est, acceptis propositionibus contingentibus.

g Vt omni homini.

h Cap. 20. part. 2.

Hoc autem cum iis quæ suprà [h] dicta fuerunt, nõ consentit. cùm enim contingit eidem plura

Ἀληθὲς δὲ εἰπεῖν, ὅτι τὸ α οὐδενὶ τῷ β ἐνδέχεται ὑπάρχειν· οὐδεμιᾷ γὰρ νόσῳ ὑγίεια ὑπάρχει. καὶ πάλιν ὅτι τὸ β παντὶ τῷ γ ὑπάρχει· πᾶς γὰρ ἄνθρωπος δεκτικὸς νόσου. δόξειεν ἂν οὖν συμβαίνειν, μηδενὶ ἀνθρώπῳ ἐνδέχεσθαι ὑγίειαν ὑπάρχειν. τούτου δ' αἴτιον, τὸ μὴ καλῶς ἀνηρῆσθαι τοὺς ὅρους κατὰ τὸ λέξιν. ἐπεὶ μεταληφθέντων τῶν κατὰ τὰς ἕξεις [a], οὐκ ἔσται συλλογισμός· οἷον, ἀντὶ μὲν τῆς ὑγιείας, εἰ τεθείη τὸ ὑγιαῖνον· ἀντὶ δὲ τῆς νόσου, τὸ νοσοῦν. οὐ γὰρ ἀληθὲς εἰπεῖν ὡς οὐκ ἐνδέχεται τῷ νοσοῦντι τὸ ὑγιαίνειν ὑπάρξαι [b]. τούτου δὲ μὴ ληφθέντος, οὐ γίνεται συλλογισμός, εἰ μὴ τὸ ἐνδέχεσθαι [c]· τοῦτο δὲ ψεῦδος. ἐνδέχεται γὰρ μηδενὶ ὑπάρχειν ἀνθρώπῳ ὑγίειαν. πάλιν ἔστω τὸ μέσον ῥήματος ὁμοίως ἔχον τὸ ψεῦδος [d]. τῷ γὰρ ὑγίειαν νόσον ἀνθρώπῳ νόσον [e].

Ἐν δὲ τῷ τρίτῳ σχήματι τὸ ἐνδέχεσθαι [f] συμβαίνει τὸ ψεῦδος. τῷ γὰρ ὑγίειαν καὶ νόσον, καὶ ἐπιστήμην καὶ ἄγνοιαν, καὶ ὅλως τἀναντία [πᾶσι] τῷ αὐτῷ ἐνδέχεται ὑπάρχειν ἀλλήλοις δι', ἀδύνατον.

Τοῦτο δ' ἀνομολογούμενον τοῖς περὶ ῥημάτων [g]. ὅτε γὰρ τῷ αὐτῷ πλείω

a Τὰ ἐστὶ, εἰ πρὸ τῶν ἀφαιρετικῶν λαμβάνοιτο τὰ κατὰ τὰς ἕξεις.

b Τὸ ἀληθὲς εἰπεῖν, ὅτι τὸ α οὐδενὶ τῷ β ἐνδέχεται ὑπάρχειν· οὐδεμιᾷ γὰρ νόσῳ ὑγίεια ὑπάρχει.

c Ἐνδέχεται γὰρ μηδενὶ ὑπάρχειν ἀνθρώπῳ ὑγίειαν.

d Πάλιν ἔστω τὸ μέσον ῥήματος ὁμοίως ἔχον τὸ ψεῦδος.

e Τῷ γὰρ ὑγίειαν νόσον ἀνθρώπῳ νόσον.

f Ἐνδέχεσθαι.

g Τοῦτο δ' ἀνομολογούμενον τοῖς περὶ ῥημάτων.

ἐνδέχοιτο ὑπάρχειν, ἐνδέχοιτο καὶ
4 ἀλλήλοις. ¶ Φανερὸν οὖν, ὅτι ἐν ἅ-
παση τούτῳ τῇ ἀπάτῃ γίνεται τὸ ἐν τῷ
τέλει ὅρον ἐνθεσιν μεταληφθὲν
τον[a] τὸ τῷ κῷ πᾶς ἕξεις, οὐδὲν γίνε
ται ψεῦδος. ὅλλον οὖν ὅτι κῷ τὰς
τοιαύτας ἀφορτάσεις, ἀεὶ τὸ κῷ τέλει
ἕξιν, αὐτὴ τῆς ἕξεως[b] μεταληπτέον
5 κῷ ὀνητέον ὅρον. ¶ Οὐ δεῖ δὲ τοὺς ὅ-
ρους ἀεὶ ζητεῖν ὀνόματι[d] ἐκπίπτειν· 5
πολλάκις γὰρ ἔστιν οἱ λόγοι, οἷς οὐκ εἶ
ναι ὄνομα τα. διὸ καὶ χαλεπὸν αὐάλυ
σις τοιούτοις συλλογισμοῖς. εἰ δὲ
καὶ ἀπατᾶσθαι συμβήσεται δι' ἃ τοι
αύτην ζήτησιν[e]· οἷον, ὅτι τῷ ἀμέ
σων ἐστὶ συλλογισμός. ἔστω γὰρ τὸ α,
δύο ὀρθαί[g]· τὸ ἐφ' ᾧ β, ἔλαττον ἐφ'
ᾧ δὲ γ, ἰσοσκελές. τοῦ μὲν οὖν γ ὑπάρχει τὸ α δι' τοῦ β· τῷ δὲ β, οὐκέ
τι δι' ἄλλου· καθ' αὑτὸ γὰρ τὸ ἔλαττον ἔχει δύο ὀρθάς. ὡς' ὅτε ἔσται μέ
σον[h] τὸ α β· ἄπαδεικτον ὄντος.

ineſſe, contingebat etiam ſibi
4 inuicem *ineſſe*. ¶ Conſtat igitur,
in his omnibus deceptionem o-
riri ex terminorum expoſitione. tranſmutatis [a] enim *vocabulis* quibus habitus ſignificantur, nihil falſi colligitur. vnde li
quet in huiuſmodi propoſitionibus loco habitus [b] ſumendum eſſe ac pro termino ponendum id quod eſt habitu præditum [c].
¶ Nec verò ſemper nomē [d] quę-
rere oportet quo termini expo-
nantur. ſæpe enim erunt orationes, quibus non eſt poſitum nomen. ideóque difficile *eſt* reducere huiuſcemodi ſyllogiſmos: & quādoque accidit vt fallamur ob huiuſmodi inquiſitionem [e]. vtputa quoniam immediatorū [f] eſt ſyllogiſmus. Sit enim ☐ α, duo recti [g]: vbi β, triangulus: vbi γ, æquicrus. τῷ γ ineſt ☐ α per β: *ineſt* autem τῷ β non per aliud: quia per ſe triāgulus habet duos rectos. quare non erit medium *propoſitionis* α β quæ eſt demonſtrabilis.

Ear Omnis triangulus habet duos rectos.
ba Omnis æquicrus eſt triangulus:
Ergo
ra Omnis æquicrus habet duos rectos.

Φανερὸν οὖν, ὅτι τὸ μέσον οὐκ οὔ
τως ἀεὶ λητέον, ὡς τόδε τι, ἀλλ' ἐνίοτε λόγον, ὅπερ συμβαίνει καὶ ἐπὶ
τοῦ λεχθέντος[k].

Perſpicuum *eſt* igitur, medium
non ita ſemper accipiendum eſ
ſe quaſi *ſit* hoc aliquid [i]: ſed interdum accipiendam eſſe orationem: quod quidem euenit etiam in dicto exemplo [k].

[a] Id eſt mutatis vocalibus abſtra
ctis in concreta, vt ſanitate in ſa-
num.
[b] Loco vocabu-
li abſtracti, cuiuſ
modi eſt ſanitas.
[c] Vocabulū con
cretum, vt ſanū.
[d] Id eſt, vnum
vocabulum.
[e] Quia quæri-
mus vnum voca
bulum, quod in-
terdum nullum
eſt.
[f] Inter quæ nul-
la eſt res media.
nihilominus tamē probari poſſunt, vtputa per definitionē ſubiectū, vt ex Poſteri oribus Analyticis intellige-
tur.
[g] Id eſt, tres an-
guli æquales duo
bus rectis.
[h] Id eſt res quæ-
dam media quæ
vno vocabulo ſi
gnificari poſſit.
[i] Vnum quid-
piam, quod vno
vocabulo ſignifi
cetur.
[k] Videlib. 1. E
lementor. Eucli-
dis, propoſit. 32.
Hoc igitur exē
plum eſt mathe-
maticum. poſ-
ſunt & alia exē-
pla afferri, vt :
Quicumque le-
gibus parere re-
cuſat, legitimis
remediis coerce
dus eſt. quicum
que eſt locuples
& parenti inopi
alimenta dene-
gat, legibus pa-
rere recuſat. ergo quicumque eſt locuples & parenti inopi alimēta denegat, legitimis remediis coercendus eſt.

De nomine recto & obliquis caſibus, necnon de variis attributionum modis,

Cap. xxxv.

1 ¶ *De nomine recto, & obliquis caſibus. De ſyllogiſmis affirmatiuis in prima figura:* 2 *in quibus maior propoſitio eſt recta, minor & concluſio obliqua:* 3 *vel minor recta, maior & concluſio obliqua:* 4 *vel ambæ propoſitiones obliquæ, & concluſio ſimiliter obliqua: vel ambæ propoſitiones obliquæ, & concluſio recta.* 5 *De ſyllogiſmis negantibus in prima,* 6 *vel ſecunda,* 7 *vel tertia figura.* 8 *Communia de omnibus ſyllogiſmis.* 9 ¶ *De variis modis attribuendi.*

PRimum[a] autem ineſſe medio,& hoc extremo, nõ debet accipi quaſi ſemper ſibi attribuãtur ſimiliter[b] primum medio & hoc extremo. eadémque eſt ratio *eius quod dicitur* non ineſſe.ſed quot modis *verbum* Eſſe accipitur, & aliquid verè dicitur: totidem exiſtimandum eſt ſignificationes eſſe *verbi* ineſſe, & non ineſſe. veluti quòd contrariorum eſt vna ſcientia. Sit enim τὸ α, vnam eſſe ſcientiam. inuicem autem contraria, vbi C. ineſt igitur τὸ α τῷ C, non quaſi contraria ſint vna ſcientia, ſed quia verè de eis dicitur, vnam eſſe eorum ſcientiam. ¶ Accidit autem interdum vt de medio primum dicatur[c], medium autem de tertio non dicatur[d]. vt ſi ſapientia eſt ſcientia, boni autem eſt ſapientia ſcientia[e]: cõcluditur boni eſſe ſcientiam. bonum igitur non eſt ſcientia. ſapientia verò eſt ſcientia. ¶ Interdum verò medium de tertio dicitur, primum autem de medio non dicitur. vt ſi omnis qualis,aut contrarij eſt ſcientia:bonum autem *eſt* & contrarium,& quale:concluditur boni eſſe ſciẽtiam. bonum autem, aut quale, aut contrarium non eſt ſcientia. ſed bonũ eſt hæc *ipſa*[f]. ¶ Quandoque nec primum *dicitur* de medio,neque hoc de tertio:vbi primum de tertio aliquando dicitur, aliquando non dicitur.ver bi cauſâ ,ſi cuius eſt ſcientia , eius eſt genus: boni autẽ eſt ſcientia:cõcluditur boni eſſe gen[g]. *ex his* autẽ nullũ alij attribuitur[g].

a Id eſt, maius extremum.

b In eodem caſu.

c Id eſt,in maiori propoſitione maius extremũ ponatur in recto caſu.

d Id eſt, in minore propoſitione medius terminus non ponatur in caſu recto, ſed in obliquo.

e Hoc verbum *ſcientia* abundat, & meo iudicio, deleri debet.

f Id eſt, bonum eſt æquale, & cõtrarium idcirco minor propoſitio concipitur in recto caſu.

g Id eſt, neque æpoſitiones concipiuntur in recto caſu, neque concluſio.

1 Τὸ δὲ ὑπάρχειν τὸ πρώτην τοῦ μέσου, καὶ τοῦτο τὸ ἄκρου, οὐ δεῖ λαμβάνειν, ὡς ἀεὶ κατηγορηθησομένων ἀλλήλων· ὁμοίως δὲ τὸ, τὸ πρῶτον τῷ μέσου, καὶ τοῦτο τῷ ἐσχάτου. καὶ δῆλον τὸ μὴ ὑπάρχειν δὲ ὡσαύτως. ἀλλ' ὁσαχῶς τὸ ἐν λέγεται, καὶ τὸ ἀληθὲς εἰπεῖν αὐτὸ τοῦτο, τοσαυταχῶς οἰέσθαι χρὴ σημαίνειν τὸ ὑπάρχειν, καὶ τὸ μὴ ὑπάρχειν. οἷον, ὅτι τῷ ἐναντίων ὄντι μία ἐπιστήμη. ἔστω δὴ τὸ α, τὸ μίαν ἐν ἐπιστήμην· τὰ δὲ ἐναντία ἀλλήλοις, ἐφ' οὗ β. τὸ δὴ α τῷ β ὑπάρχει, οὐχ ὡς τὰ ἐναντία, 2 τῷ μίαν ἐν αὐτῷ ἐπιστήμην, ἀλλὰ ὅτι ἀληθὲς εἰπεῖν καὶ αὐτῷ, μίαν ἐν αὐτῷ ἐπιστήμην. ¶ Συμβαίνει δ', ὅτε μὲν δεῖ τὸ μέσου τῷ πρώτου λέγεσθαι[c], τὸ δὲ μέσου δεῖ τῷ ἐσχάτου μὴ λέγεσθαι[d]· οἷον, εἰ ἡ σοφία ὄζιν ἐπιστήμη, τῷ δ' ἀγαθοῦ ὄζιν ἡ σοφία ἐπιστήμη, συμπέρασμα ὅτι τῷ ἀγαθοῦ ἐπιστήμη ὄζι. τὸ μὲν δὴ ἀγαθὸν οὐκ ἔστιν ἐπιστήμη· ἡ δὲ σοφία ὄζιν ἐπιστήμη. ¶ Ὅτε δὲ τὸ μὲν μέσον δεῖ τοῦ ἐσχάτου λέγεται, τὸ δὲ πρῶτον δεῖ τῷ μέσου οὐ λέγεται. οἷον, εἰ τῷ 4 ποιῷ παντὸς ὄζιν ἐπιστήμη, ἡ ἐναντίου· τὸ δ' ἀγαθὸν καὶ ἐναντίον, καὶ ποιόν· συμπέρασμα μὲν, ὅτι τῷ ἀγαθοῦ ὄζιν ἐπιστήμη· οὐκ ἔστι δὲ τὸ ἀγαθὸν ἐπιστήμη, οὐδὲ τὸ ποιόν· οὐδὲ τὸ ἐναντίον, ἀλλὰ τὸ ἀγαθὸν ἑαυτοῦ[f]. ¶ Ἔστι δὲ ὅτε μήτε τὸ πρώτου καὶ τὸ μέσου, μήτε τοῦτο καὶ τὸ ἐσχάτου· τῷ πρώτου κατὰ τῷ ἐσχάτου, ὅτε μὲν λεγομένου, ὅτε δὲ μὴ λεγομένου. οἷον εἰ οὐ ἐπιστήμη ὄζιν, ἔστι τούτου γένος· τοῦ δ' ἀγαθοῦ ὄζιν ἐπιστήμη· συμπέρασμα, ὅτι τῷ ἀγαθοῦ ὄζι γένος. κατηγορεῖται δὲ οὐδὲν κατ' οὐδενός[g].

Εἰ δὴ

εἰδέ, οὗ ὄζιν ἐπιστήμη, γνῶσις ὄζι τοῦ τὸ τί ἀγαθοῦ ὄζιν ἐπιστήμη συμπέρασμα, ὅτι τὸ ἀγαθόν ὄζι γένος. κ᾽ μὴν δὴ τὸ ἄπρε κατηγορεῖ τὸ πρῶτον, κατ᾽ ἀλλήλων ἢ λέγε ται[a]. ¶ Τὸν αὐτὸ ἢ ἔστιν ἢ δ᾽ ὅτι τὸ μὴ ὑπάρχειν λπῆ ἔον· ἢ δὲ ἀεὶ σημαίνε τὸ μὴ ὑπάρχειν τόδε πρόδε, μὴ ἕζ τὸ δὲ τόδε ἀλλ᾽ ἐνίοτε μὴ ἕζ τόδε τόδε, ἢ τόδε τρόδε. ἕζ, ὅτι ἐκ ἔστι κινήσεως κίνησις, ἢ γνώσεως γνῶσις· ἡδονῆς δὲ ὄζιν ἐκ ἄρα ἡ ἡδονὴ γνῶσις, ἢ κίνησις. πάλιν, ὅτι γέλωτος μὲν ὄζι σημεῖον, σημείου δὲ ἐκ ἔστι σημεῖον, ὡς᾽ ἐ σημεῖον ὁ γέλως. ¶ Ὁμοίως δ᾽ κἂν τοῖς ἄλλοις, ἐν ὅσοις ἂν αἱρεῖ τὸ πρόβλημα[b] πρός λέγεσθαί πως[d] πρὸς αὐτὸ, τὸ γνῶς[c]. ¶ Πάλιν, ὅτι ὁ καιρὸς ἐκ ἔστι χρόνος δέων, ὅταν δ᾽ καιρὸς μὲν ὄζι, χρόνος δ᾽ ἐκ ἔστι δέων, δῆλ τὸ μηδὲν ἕζ ὅταν ὠφέλιμον. ὅρους μὲν δὴ ἔστω τοῦτον, καὶ χρόνον λέγοντα, καὶ θεὸν τὸν ἢ πρόταση λπῆ ἔον καὶ ἢ ὄνομα τος πῶσιν. ¶ Ἁπλῶς δὲ ἢ τὸ λέγομεν καὶ πάντων, ὅτι τοῖς μὲν ὅροις ἀεὶ ἕστω καὶ τοῖς κλήσεις[g] πρὸ ὀνομάτων· οἷον αἴθρωπος, ἢ ἀγαθὸν, ἢ πάναν πα᾽ ἐκ. αἴθρώπου, ἢ ἀγαθοῦ, ἢ ἐναντίων. τοὺς ἢ πρωτάσεις λπῆ ἔον καὶ τὰς ἑκάσου πῶσεις· ἢ γὰρ ὅτι τούτῳ, ἕζ τὸ ἶσον. ἢ ὅτι τούτου, ἕζ τὸ διπλάσιον· ἢ ὅτι ἢ τὸ, οἷον τὸ τύπτον, ἢ τὸ ὁρῶν· ἢ ὅτι ἕξει, οἷον αἴθρωπος, ζῶον· ἢ εἴ πως ἄλλως πῆ ἔ ζῶνομα καὶ ἢ πρόταση. ¶ Τὸ δὲ ὑπάρχειν τόδε πρόδε, καὶ τὸ ἀληθεύεσθαι τόδε καὶ τὸδε, τοσαυταχῶς λπῆ ἔον, ὁσαχῶς αἱ κατηγορίαι[h] διῄρηνται·

Si verò cuius est scientia, illud est genus: boni autem est scientia: concluditur bonum esse genus. Extremo igitur attribuitur primum. de se autem non dicun tur[a]. ¶ Eodem modo accipiendum est in eo quod non inest. quoniam hoc non inesse huic, non semper significat, hoc non esse hoc, sed aliquando non esse hoc huius, aut hoc huic. Vtputa non est motionis motio, nec generationis generatio: voluptatis autem est *motio, & generatio*: voluptas igitur nō *est* generatio aut motio. Rursus, ipsius *risus* est signum: signi autē non est signū: itaque *ipse* risus non est signum. ¶ Similiter fit in aliis, in quibus euertitur ꝓblema [b] ex eo quòd genus[c] aliquo modo[d] ad id [e] refertur. ¶ Itē[f] occasio non est tēpus opportunū, quoniam Deo est occasio, non est autem *ei* tēpus opportunum, quia nihil est Deo vtile. terminos enim ponere oportet, occasionē, & tempus opportunum, & Deum. ꝓpositio verò accipi debet secundū nominis casum. ¶ Simpliciter autē hoc de omnibus dicimus: *nempe*, terminos semper ponendos esse secundū nominū appellationes[g]: vt homo, aut bonū, aut cōtraria: non, hominis, aut boni, aut cōtrariorum. propositiones autē accipi debēt secūdū cuiusq; *vocabuli* casus, aut enim huic, vt æquale: aut huius, vt duplū: aut hoc, vt verberās, vel vidēs: aut hic, vt homo, animal: aut si quouis alio modo nomē cadit in ꝓpositione. ¶ Iam verò hoc huic inesse, &, hoc de hoc verè dici, tot modis accipere debemus quot sunt modi attributionū[h].

[a] Id est, conclusio corripiturin recto casu, propositiones in obliquis.
[b] Probatur negatio.
[c] Genus vocat medium terminū in secunda figura: quia sicut genus attribuitur, ita etiā medius terminus in secūda figura attribuitur. Cetera rum magna est differentia. nam genus semper attribuitur ſpecibus affirmatiuè, medius autē ter minus in secunda figura pars tim attribuitur affirmatiuè, partim negatiuè: ſiquidē altera pro positio debet affirmare, altera negare. præterea medius terminus poteſt de extremo affirmari, nō quaſi genus, ſed quaſi aliud attributum, vtputa ꝓprium, vel accidens.
[d] Id eſt, vel in recto casu, vel in obliquo.
[e] Ad problema, id eſt ad terminos ꝓblematis, quibus attribuitur.
[f] Hic ſyllogiſmus ſit in tertia figura, Deo non eſt tempus opportunum, Deo eſt occaſio, ergo occaſio non eſt tempus opportunum.
[g] Ariſtoteles diſtinguit κλήσεις, & πτώσεις. κλήσεις, ſunt nomina recta quibus res appellantur. πτώσεις, id eſt casus, ſunt obliqui. idcirco casus nominis à nomine ſeparatus fuit c. 2. de interpret. nam & linea ſupra lineā cadere dicitur, ſiue rectè ſiue obliquè cadat. Hac recepta loquendi ratione ego quoque paulò antè vſus ſum.
[h] Vel, quot ſunt genera categoriarum. Attributiones ſiu categorias appellat vel decem genera entium, ſubſtantiam, quantitatem, &c. vel attributionem puram, neceſſariā, contingentem, & ceteras modificatas.

Sed Stoici, quos grammatici ferè omnes ſecuti ſunt, alios vocant caſus rectos, alios caſus obliquos. nam & linea ſupra lineā cadere dicitur, ſiue rectè ſiue obliquè cadat. Hac recepta loquendi ratione ego quoque paulò antè vſus ſum.

atque has [a] accipe aut quadamtenus [b] aut simpliciter [c]: itē aut simplices [d], aut coniunctas [e]. Simulitérque *accipi debet*. Non inesse. Hæc autem meliùs considerandæ *sunt* ac definienda.

καὶ ταύτας [a] ἢ πῇ [b], ἢ ἁπλῶς [c]. ἔτι δὲ ἢ ἁπλᾶς [d], ἢ συμπεπλεγμένας [e]. ὁμοίως δὲ καὶ τὸ μὴ ὑπάρχειν. ὅπισθεν δὲ ταῦτα χὴ διοριστέον βέλτιον.

a Attributiones
b Vt, Æthiops est albus dentes.
c Vt, Nix est alba.
d Vt, cygnus est animal.
e Vt, cygnus est animal album.

De iteratione, & de attributo simplici, vel cum adiectione, CAP. XXXVI.

1 *Vbi colligari debeat quod iteratur.* 2 *Differentia syllogismi concludentis simpliciter, vel cum adiectione.* 3 *Epilogus.*

[f] Τὸ ἐπαναδιπλούμενον, id est quod iteratur, est species. τὸ δὲ κατηγορούμενον, id est quod adprædicatur, est genus. iteratio est, vt, bonū est scibile, qua bonum, eadémq. est adprædicationi: qa prædicationi illi *scibile*, adiungitur *quà bonum*. adprædicatio est, nna iteratio, veluti iustitia est scibilis quà bonum, quia non repetitur verbum iustitia, sed additur nouum vocabulum, bonum. his modis dicitur fieri syllogismus μὴ ἁπλῶς, cum adiectione, quia aliquid adiicitur attributo.

Quod autē iteratur [f] in propositionibus, primo [g] extremo iungi debet, non medio *termino*. verbi causa si fiat syllogismus quo colligatur iustitiæ esse scientiam quòd *sit* bonum: illud, quòd *sit* bonum, vel, quà bonum, primo extremo iungi debet. Sit enim Ⓐ α, sciētia quòd *sit* bonum: vbi β, bonum: vbi γ, iustitia. verè igitur Ⓐ α τῷ β attribuitur: nam boni est scientia quòd *sit* bonum. sed & Ⓑ β verè attribuitur τῷ γ: quia iustitia est id quod [h] bonum. Sic igitur fit resolutio.

Τὸ δὴ ἐπαναδιπλούμενον [f] ἐπὶ τῶν προτάσεων πρὸς τὸ πρῶτον ἄκρον θετέον, καὶ πρὸς τὸ μέσον λέγω δὲ, οἷον εἰ ἠβούλοτο συλλογισμὸς, ὅτι τῆς δικαιοσύνης ἔξιν ἐπιστήμη, ὅτι ἀγαθόν· τὸ ὅτι ἀγαθὸν, ἢ ἡ ἀγαθὸν, πρὸς τὸ πρῶτον [ἄκρον] τεθέον. ἔστω γὰρ τὸ α, ἐπιστήμη, ὅτι ἀγαθὸν· ἐφ᾽ ᾧ δὲ ἡ τὸ β, τὸ ἀγαθὸν· ἐφ᾽ ᾧ δὲ τὸ γ, δικαιοσύνη. τὸ δὴ α ἀληθὲς τῷ β κατηγορῆσαι· τὸ γὰρ ἀγαθοῦ ἕξιν ἐπιστήμη, ὅτι ἀγαθόν· ἀλλὰ μὴν τὸ β τῷ γ· ἡ γὰρ δικαιοσύνη, ὅπερ [h] ἀγαθόν. οὕτως μὲν οὖν γίνεται ἡ ἄλυσις.

f Τὸ ἐπαναδιπλούμενον, id est quod iteratur, est species. τὸ δὲ κατηγορούμενον, id est quod adprædicatur, est genus. iteratio est, vt, bonū est scibile, qua bonum, eadémq. est adprædicationi: qa prædicationi illi *scibile*, adiungitur *quà bonum*. adprædicatio est, nna iteratio, veluti iustitia est scibilis quà bonum, quia non repetitur verbum iustitia, sed additur nouum vocabulum, bonum. his modis dicitur fieri syllogismus μὴ ἁπλῶς, cum adiectione, quia aliquid adiicitur attributo.
g Id est, maiori extremo. Respicit ad primam figuram.
h Vide quod notaui ad cap. seq.

i Adiectio illa *quòd bonum*, vel *quòd sit bonum*, significat esse bonū. sic enim dicit Aristoteles, iustitiæ scientiā esse quòd bonū: id est, scimus iustitiam esse bonam. hæc igitur iustitia est inepta, iustitia est bonū quòd bonum.
k Hunc syllogismum sic extrue: Bonum est scibile quà bonum: salubre est bonum: Ergo salubre est scibile quà bonum:

Si verò τῷ β adiiciatur illud, quòd sit bonum: non erit *verum*. Sanè enim Ⓐ α *attribui* τῷ β, verum erit. sed Ⓐ β *attribui* τῷ γ, minimè verum erit. nam bonum quòd sit bonum, attribui iustitiæ, falsum *est*, nec intelligi potest [i]. Idem dicendū est, si salubre ostendatur esse scibile quà bonū [k],

Εἰ δὲ πρὸς τῷ β τεθείη τὸ ὅτι ἀγαθόν, οὐκ ἔσται· τὸ μὲν γὰρ α κατὰ τοῦ β ἀληθὲς ἔσται, τὸ δὲ β κατὰ τοῦ γ οὐκ ἀληθὲς ἔσται. τὸ γὰρ ἀγαθὸν ὅτι ἀγαθόν, κατηγορεῖν τῆς δικαιοσύνης, ψεῦδος, καὶ οὐ συνετόν [i]. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ τὸ ὑγιεινὸν ἐπιχθείη, ὅτι ὑπηκτόν ἐστιν, ἢ ἀγαθόν [k]. ἢ ζη-

ἢ ζῷον ἄλογος [δόξασον] ἢ μὴ ὄν[a]· ἢ
αἰσθητὸς φθαρτόν, ἢ αἰσθητόν[b]· ὃν
ἅπασι δὲ τοῖς ὅλοις κατηγορουμέ-
νοις, ἀεὶς τῷ ἄκρῳ τῶν ἐπανα-
2 λήψεων δεῖ τέλος. ¶ Οὐχ ἡ αὐτὴ δὲ
θέσις τοῦ ὅρου, ὅταν ἁπλῶς[c] τι συλ
λογιθῇ, καὶ ὅταν τόδε τι[d], ἢ πῇ[e], ἢ
πῶς[f]. λέγω δ', οἷον ὅταν τὸ ἀγα-
θὸν ὅλοις τοῖς δ' εἰχθῇ, καὶ ὅταν ὅλοις
τοῖς τι, ὅτι ἀγαθόν. ἀλλ' εἰ μὲν
ἁπλῶς ὅλοις τοῖς δέδεικται, μέσον
θετέον τὸ ὄν.

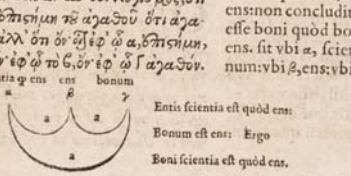
aut hircoceruus opinabilis quâ non ens[a], aut homo res corruptibilis quà sensibilis[b]. in iis enim omnibus quæ attributo adiiciuntur, *hoc tenendum est*, iterationem *maiori* extremo iungēdam *esse*. ¶ Non est autem eadē terminorum positio, cùm simpliciter[c] quidpiam in syllogismum deducitur, & cùm hoc aliquid[d], aut quadamtenus[e], aut quodam modo[f]. verbi causâ, cùm bonum ostēditur esse scibile, & cùm aliquid *ostēditur* esse scibile quòd bonum. verùm si simpliciter scibile ostendatur, medius terminus constituetur Ens.

a Syllogismus ita conficitur: Non ens est opinabile quà non ens: hircoceruus est non ens: ergo hircoceruus est opinabilis quà nō ens.
b Syllogismus ita cōficitur, Sensibile est corruptibile quà sensibile: homo est sensibilis: ergo homo est corruptibilis quà sensibilis.
c Vt, homo est animal.
d Vt, homo quà animal, est sensu prædituin.
e Vt, incontinēs est laudandus, quà non vult magis egere.
f Vt, hircoceruus est opinabilis quà non ens.
g Id est, sciri posse id esse bonū.
h Vt, quòd expetendum.
i Vt, expetendū, idem enim accipi debet pro medio, quod adiūctum fuit majori extremo.
k Id est, bonum.
l Quod adiunctum fuit majori extremo, & acceptum quoq; fuit vt medium: id est, expetēdū.
m Significabat essentiam minoris extremi, id est boni. Proinde cùm scimus bonum esse expetendum, scimus bonum esse bonum: siquidē bonum, nihil aliud est quàm expetendum.

Bar Omne ens est scibile:
ba Bonum est ens: Ergo
ra Bonum est scibile.

Εἰ δ' ὅτι ἀγαθόν[g], τό τι ὄν. ἔστω γὰρ
τὸ μὲν α, ὅλοις τοῖς μὲν, ὅτι τι ὄν[h]· ἐφ' ᾧ δὲ
β, ὄν τι[i]· τὸ δ' ἐφ' ᾧ γ, ἀγαθόν. ἀλλὰ
δὴ, τὸ α τῷ β κατηγορεῖν[k] ἴσως γὰρ
ὅλοις τοῖς τινος ὄντος, ὅτι τι ὄν. ἀλλὰ
μὴν τὸ β τῷ γ· τὸ γὰρ ἐφ' ᾧ γ, ὄν τι[k].
ὥστε τὸ α τῷ γ· ἔσται ἄρα ὅλοις τοῖς
μὲν ἀγαθοῦ, ὅτι ἀγαθόν ἴσως γὰρ τὸ
τι ὄν[l], τῆς ἰδίας οὐσίας σημεῖον[m].

Quòd si *probetur scibile esse* quòd bonum[g]: *pro medio termino accipietur* aliquod ens. Sit enim α, scientia quòd ens quodpiam[h]: vbi β, quodpiam ens[i]: vbi γ, bonum. verè igitur τὸ α τῷ β attribuitur: nam scientia est cuiusdā entis quòd *sit* quoddam ens. sed & τὸ β τῷ γ: quia vbi γ, *est* ens quoddam[k]. quapropter etiam τὸ α *attribuitur* τῷ γ: erit igitur scientia boni quòd bonum: nam illud quoddam ens[l], propriæ essentiæ signum[m] erat.

Expetendi est scientia quòd est expetendum:
Bonum est expetendum: Ergo
Boni est scientia quòd est expetendum. Ergo boni est scientia quòd bonum. quia expetēdum, significat propriam essentiam boni.

Εἰ δὲ τὸ ὂν μέσον ἐτέθη, καὶ ἀεὶς τοῦ
ἄκρου τὸ ὂν ἁπλῶς, καὶ μὴ τὸ τι ὄν ἐ-
λέχθη· οὐκ ἂν ἴσως συλλογισμὸς, ὅτι
ἔστιν ὅλοις τοῖς ἀγαθοῦ ὅτι ἀγα-
θόν, ἀλλ' ὅτι ὄν· ἔστω γὰρ ἐφ' ᾧ α, ὅλοις τοῖς,
ὅτι ὄν· ἐφ' ᾧ δὲ τὸ β, ὄν· ἐφ' ᾧ γ ἀγαθόν.

Sin ens ponatur esse medius terminus, & extremo adiiciatur ens simpliciter, non quoddam ens: non concluditur, scientiam esse boni quòd bonū, sed quòd ens. sit vbi α, scientia quòd bonum: vbi β, ens: vbi γ, bonum.

Entis scientia est quòd ens:
Bonum est ens: Ergo
Boni scientia est quòd ens.

¶ Constat igitur in iis syllogismis qui ex parte[a] *concludunt*, ita esse terminos accipiendos.

¶ Φανερὸν οὖν ὅτι ἐν τοῖς ἐν μέρει[a] συλλογισμοῖς, οὕτως λητέον τοὺς ὅρους.

a Id est, nō simpliciter, sed cum aliqua adiectione. Aliter accipitur syllogismus in parte, cùm opponitur syllogismo vniuersali.

De commutatione orationum & nominum, Cap. xxxxii.

1 *Præceptum.* 2 *Exemplum.*

OPortet etiam commutare & accipere quæ idem valeat, *nimirum* nomina pro nominibus, & orationes pro orationibus: item *mutare* nomen & orationem, sempérque pro oratione nomen sumere. *sic* enim facilior *erit* terminorum expositio. Verbi gratiâ, si nihil refert, vtrùm dicatur suspicabile opinabilis non esse genus, an opinabile nō esse id quod[b] suspicabile quoddā: idem enim *est*, quod *vtraque oratione* significatur: loco dictæ orationis, ponēdi sunt termini suspicabile & opinabile.

1 Δεῖ δὲ καὶ μεταλαμβάνειν ἃ τὸ αὐτὸ δύναται, ὀνόματα ἀντ' ὀνομάτων, καὶ λόγους ἀντὶ λόγων, καὶ ὄνομα καὶ λόγον, καὶ ἀεὶ ἀντὶ τοῦ ῥᾴστου τοὔνομα λαμβάνειν· ῥᾴον γὰρ ἡ τῶν ὅρων ἔκθεσις. 2 Οἷον, εἰ μηδὲν διαφέρει εἰπεῖν, τὸ ὑπολητὸν[b] δοξαστοῦ μὴ εἶναι γένος, ἢ μὴ εἶναι ὅπερ ὑπολητόν τι τὸ δοξαστόν, ταυτὸν γὰρ τὸ σημαινόμενον· ἀντὶ τοῦ λόγου τοῦ λεχθέντος, τὸ ὑπολητὸν καὶ τὸ δοξαστὸν ὅρους θετέον.

b Ex Græca oratione bona feci Latinam non bonam, sed me facilius excusabit lector eruditus quàm imperitus. Articulus ὅπερ adiectus attributo, significat attributum essentialiter dici de subiecto, vt iustitia est ὅπερ bonū, cap. præced. part. 1. Vocabulum, quoddā, significat attributum latiùs patere quàm subiectum. huiusmodi autem attributum, quod essentialiter attribuitur, & latiùs patet quàm subiectū, est genus. Qui igitur dicit opinabile nō esse ὅπερ ὑπολητόν τι, nihil aliud dicit quàm opinabile nō esse speciem τοῦ ὑπολητοῦ.

De articulis[c], Cap. xxxviii.

QVia verò nō idem est, voluptatem esse ἀγαθὸν, id est bonum, & voluptatem esse τὸ ἀγαθὸν, id est ipsum bonum: non similiter poni termini debent. verùm si syllogismo probetur voluptatē esse τὸ ἀγαθὸν: terminus cōstituēdus est τὸ ἀγαθόν: sin *probetur* esse ἀγαθὸν: *terminus* cōstitui *debet* ἀγαθόν. Eadem est ratio aliorum.

1 Ἐπὶ δὲ οὐ ταυτόν ἐστι τὸ εἶναι ἡδονὴν ἀγαθὸν, καὶ τὸ εἶναι τὴν ἡδονὴν τὸ ἀγαθόν· καὶ ὁμοίως ἐπὶ τῶν ἄλλων ὅρους· ἀλλ' εἰ μὲν ἔστιν ὁ συλλογισμὸς, ὅτι ἡδονὴ τὸ ἀγαθόν, ὅρον [θετέον] τὸ ἀγαθόν· εἰ δ' ὅτι ἀγαθὸν, ἀγαθόν. οὕτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων.

c Huius capitis præceptum non videtur pertinere ad linguā Latinam, quæ articulis caret.

Interpretatio quarundam orationum, Cap. xxxix.

1 ¶ *Interpretatio sequentium orationum: Cui* τὸ β *ineſt, ei omni* τῷ α *inest. Cui omni* τῷ α *ἐστιν est, etiam* τῷ α *omni ineſt.* 2 Τὸ α *ineſt* τῷ β, *non ei omni de quo dicitur* τὸ β. 3 *De quo* τὸ β *verè dicitur, huic omni* τῷ α *inest.* 4 Τὸ α *de eo dicitur, de quo omni dicitur* τὸ β. 5 *Hypothecoria.*

d Ex hac oratione conficiuntur duæ propositiones, maior vniuersalis, minor indefinita: & syllogismus extruitur in Darij.

e Hinc fit syllogismus in Barbara.

f Hæc igitur nō idem significāt, β τῷ γ ineſſe, nō tamē omni[f]. Vt puta τὸ β sit pulchrū quoddam:

HÆc autem nec in re nec in oratione idē sunt: Cui[d] τὸ β ineſt, ei omni τὸ α ineſt: &, cui[e] τὸ β omni ineſt, etiam τὸ α omni ineſt. nihil enim vetat τὸ β τῷ γ ineſſe, nō tamē omni[f]. Vt puta τὸ β sit pulchrū quoddam:

Ὅτι ἔστι δὲ ταυτὸν οὐτ' εἶναι, οὔτ' εἰπεῖν, ὅτι ᾧ[d] τὸ ὑπάρχει, τούτῳ παντὶ τὸ α ὑπάρχει· καὶ τὸ εἰπεῖν τό, ᾧ[e] παντὶ τὸ β ὑπάρχει, καὶ τὸ α ὑπάρχει παντί· οὐδὲν γὰρ κωλύει τὸ β τῷ γ ὑπάρχειν, μὴ παντὶ [f] δέ. οἷον, ἔστω τὸ μὲν β καλόν τινι

τῷ γ, λευκόν. εἰ δή τινι λευκῷ ὑπάρχει καλόν τι· ἀληθὲς εἰπεῖν, ὅτι τῷ λευκῷ ὑπάρχει καλόν. ἀλλ' οὐ παντὶ ἵσως. ¶ Εἰ[a] μὲν οὖν τὸ α τῷ β ὑπάρχει, μὴ παντὶ δέ, καθ' ὃ τὸ β· οὐδ' εἰ παντὶ τῷ γ τὸ β, οὐδ' εἰ μόνον [τινὶ] ὑπάρχει, ἀνάγκη τὸ α οὐχ ὅτι κ παντί, ἀλλ' οὐδ' ὑπάρχειν [τῷ γ]. ¶ Εἰ[b] δ' καθ' ὅτου αὐτὸ τὸ β λέγηται ἀληθῶς, τούτῳ παντὶ [τὸ α] ὑπάρχει· συμβήσεται τὸ α καθ' ὃ παντὸς τὸ β λέγεται, κ τούτου παντὸς λέγεσθαι. ¶ Εἰ[c] μὲν τι τὸ α λέγεται καθ' οὗ αὐτὸ τὸ β λέγεται κ παντὸς, οὐδὲν κωλύει, τῷ γ ὑπάρχειν τὸ β, μὴ παντὶ δὲ τὸ α, ἢ ὅλως μὴ ὑπάρχειν. ¶ Ἐν δὴ τοῖς ὁρισμοῖς[d] δῆλον, ὅτι τὸ καθ'[e] οὗ τὸ β, παντὸς τὸ α λέγεσθαι, τοῦτ' ἔστι, καθ' ὅσων τὸ β λέγεται, κ παντὸς λέγεσθαι κ τὸ α. κ εἰ μὲν κ παντὸς τὸ β, καὶ τὸ α οὕτως. εἰ δὲ μὴ κ παντὸς, οὐκ ἀνάγκη τὸ α [ὑπάρχειν] κ παντός. ¶ Οὐ δεῖ δὲ οἴεσθαι, ὥσπερ τὸ ἐκπίπτειν[f] συμβαίνειν τι ἄτοπον. οὐδὲν[g] γὰρ προσχωρεῖται τῷ τόπῳ[h] τι ἔξω, ἀλλ' ὥσπερ ὁ γεωμέτρης τὴν ποδιαίαν ἢ οὐθεῖαν τινὸς ἔξω ἀπλατῆ λέγει ἐκ οὖσαν. ἀλλ' οὐχ οὕτως χρῆται, ὡς ἐκ τούτων συλλογιζόμενος· ὅλως γὰρ ὃ μή ἐστιν, ὡς ὅλον πρὸς μέρος, καὶ ἄλλο πρὸς τοῦτο, ὡς μέρος πρὸς ὅλον, οὗ μηδενὸς τῶν τοιούτων δείκνυσιν ὁ δεικνύων· οὐδὲ γίνεται ὁ συλλογισμός. τῷ δὴ ἐκπίπτειν οὕτω χρώμεθα, ὥσπερ καὶ τῷ αἰδάνειος, [πρὸς] τὸ μανθάνον τα λέγοντες· οὐ γὰρ οὕτως ὡς αὐδὸ τούτων οὐχ οἷόν τε ὄντα εἰσβῆναι, ὡς περ οὐδ' ὧν ὁ συλλογισμός.

τὸ γ, album. Si igitur cuidam albo ineſt pulchrum quoddam, verum eſt dicere, albo ineſſe pulchrum, ſed fortaſſe non omni.

2 ¶ Itaq; ſi[a] τὸ α τῷ β ineſt ſed non omni ei de quo dicitur τὸ β: ſiue omni γ τὸ β inſit ſiue alicui tantùm, non ſolùm non eſt neceſſe τὸ α ineſſe omni, ſed ne quidem

3 alicui γ. ¶ Si[b] verò dequo τὸ β verè dicitur, huic omni τὸ α ineſt: ſequeniet vt τὸ α de eo omni dicatur, de quo omni τὸ β dici-

4 tur. ¶ Quod[c] ſi τὸ α de eo dicitur de quo omni dicitur τὸ β: nihil prohibet quo minùs τὸ β inſit τῷ γ, cui non omni aut o-

5 mnino nulli τὸ α inſit. ¶ In tribus ergo terminis[d] manifeſtum eſt, *hanc orationem* de quo dicitur τὸ β. *de eo* omni dici τὸ α, hoc ſignificare, de quibuſcumque τὸ β dicitur, de *ijs* omnibus dici τὸ α. & ſi τὸ β *dicitur* de omni, etiam τὸ α ita *dicetur*. ſi verò non de omni, non *eſt* neceſſe

6 τὸ α dici de omni. ¶ Non oportet autem exiſtimare, *propter terminorum* expoſitionem[f] euenire aliquid abſurdi. neque[g] enim vtimur *hoc exẽplo*, hoc[h] aliquid eſſe: niſi vt[i] geometra pedalem & rectam & ſine latitudine ait eſſe hanc *lineam* quæ nõ eſt ciuſmodi. atqui non ita *geometra* vtitur quaſi ex his ratiocinetur: omnino enim niſi quid ſit quod referatur tamquàm totum ad partem, & aliud ad hoc tamquàm pars ad totum· ex iis non demõſtrat qui demonſtrat. quocirca nec ſyllogiſmus *ex his* fit: ſed expoſitione ſic vtimur, vt & ſenſu, dum eum, qui diſcit, inſtituimus: non enim ita *vtimur* quaſi ſine his demonſtrari nequeat, quomodo *vtimur iis*, ex quibus ſyllogiſmus *conſtat*.

a Hæc oratio per tinet ad modum inutilem in prima figura, quia maior propoſitio eſt indefinita.

b Hæc oratio cõ ſtituit maiorem propoſitionẽ vniuerſalem affirmantem in prima figura vnde ſi ei adiungatur minor xquè vniuerſalis affirmãs, fiet ſyllogiſmus in Barbara, quo probabitur τὸ α de omni β.

c Hæc oratio cõtinet duas propoſitiones efficientes modum inutilem in prima figura, cùm maior ſit indefinita, minor particularis, & vtraque affirmet.

d Id eſt expoſitione terminorum, exemplis propoſitis.

e Refer hanc orationem ad Bar bara vel Darij.

f Id eſt, propter exempla, quibus vſi ſum' in part. præced. in part.

g huius capitis, & aliis locis.

Senſus eſt, exẽpla non afferri vt probent, ſed vt declarent & rem apertiorem reddant.

h Quod exempli cauſa proponimus.

i Vide 1. Poſter. cap. 8.

De resolutione syllogismorum compositorum, CAP. XL.

1 *Resolutionem fieri in plures figuras.* 2 *In qua figura quæri debet.*

ILlud nos non lateat, in eodē [1] syllogismo [a] non omnes conclusiones per vnam figuram effici, sed aliàs per hanc, aliàs per aliam. Constat igitur, etiam resolutiones ita faciendas [b] *esse*. ¶ Quia verò non omne problema in omni figura [c], sed certa in singulis probantur: ex conclusione perspicuum est, in qua figura quærendum [d] *sit*.

ΜΗ λανθανέτω ἡμᾶς, ὅτι [1] τῷ αὐτῷ συλλογισμῷ [a] οὐχ ἅπαντα τὰ συμπεράσματα δι' ἑνὸς σχήματός ἐστιν· ἀλλὰ τὸ μὲν, δι' τούτου· τὸ δ', δι' ἄλλου. δῆλον δὲ ὅτι καὶ τὰς ἀναλύσεις οὕτω ποιητέον [b]. [2] ¶ Ἐπεὶ δ' οὐ πᾶν πρόβλημα ἐν ἅπαντι σχήματι [c], ἀλλ' ἐν ἐκάστῳ τεταγμένα· φανερὸν ἐκ τῶν συμπερασμάτων, ἐν ᾧ σχήματι ζητητέον [d].

a Compositio.

b Singulos syllogismos simplices ad suas figuras reuocari debere.

c Non quoduis problema probatur in quauis figura: quia nec affirmãs probatur in secunda, nec vniuersale in tertia.

d Quæri debeat modus, ad quem syllogismus reducetur.

De reprehendenda definitione, CAP. XLI.

Quod attinet ad rationes quibus aduersus definitiones *disseritur, id est*, quibus vna quædam pars definitionis reprehenditur: terminus poni debet *id* quod reprehenditur, non tota definitio. minùs enim accidet vt turbemur ob prolixitatem. vt puta si aquam ostendit esse humidum potabile: potabile & aquam, terminos ponemus.

ΤΟΙΣ τε πρὸς ὁρισμοὺς τοῖς λόγων, ὅσοι πρὸς ἓν τι τυγχάνουσι διειλεγμένοι τῶν ἐν τῷ ὅρῳ πρὸς ὃ διείληκται, θετέον ὅλον, καὶ εἴ τι ἅπαντα λόγον ἧττον δὲ συμβήσεται παρίστασθαι διὰ τὸ μῆκος, οἷον, εἰ τὸ ὕδωρ ἔδειξεν ὅτι ὑγρὸν ποτόν· τὸ ποτὸν καὶ τὸ ὕδωρ, ὅρους θετέον.

De resolutione syllogismorum ducentium ad incommodum, & ceterorum qui fiunt ex hypothesi, CAP. XLII.

1 *De syllogismis hypotheticis.* 2 *De syllogismis ducentibus ad incommodum.* 3 *Horum & illorum discrimen.* 4 *Excusatio.*

IAm verò conari non debemus, vt syllogismos, *qui sunt* ex hypothesi, reducamus: quoniam ex iis quæ posita sunt, reduci nequeunt: quippe qui non per syllogismum probant, sed ex conuentione & consensu. Exempli causâ si *quis* supponens, nisi vna sit facultas contrariorũ, nõ esse vnam scientiam, deinde differat & *probet* non esse contrariorũ vnã facultatem, vt salubris & insalubris, quia idē simul esset

ΕΤι δὲ τοὺς ἐξ ὑποθέσεως συλλογισμοὺς, οὐ περατέον ἀναγειν. οὐ γὰρ ὅτι ἐν τοῖς κειμένων ἀναγειν. οὐδ' ὅλως συλλογισμοῦ δεδειγμένοι εἰσὶν, ἀλλὰ ὅλως συνθήκης ὁμολογημένοι πάντες. οἷον, εἰ ὑποθέμενος, εἰ μία τις δύναμις ἐναντίων, μιᾶς ἐπιστήμην ἔστι μίαν, εἶτα διελεχθείη, ὅτι οὐκ ἔστι μία δύναμις τῶν ἐναντίων, οἷον εἰ τὸ ὑγιεινοῦ καὶ τοῦ νοσωδοῦς. ἅμα δὲ ἕξαι τὸ αὐ-

τὸ αὐτὸ ὑγιεινὸν καὶ νοσῶδες: ὅτι μὲν οὐκ ἔστι μία πάντων τῶν ἐναντίων δύναμις, δῆλον δέ ἐστι· ὅτι δὲ ὅπισθεν οὐκ ἔστιν, οὐ δέδεικται. καίτοι γε ὁμολογεῖν ἀναγκαῖον. ἀλλ' οὐκ ἐκ συλλογισμοῦ, ἀλλ' ἐξ ὑποθέσεως. τὸν μὲν οὖν οὐκ ἔστιν ἀναλύειν· ὅτι δὲ οὐ μία δύναμις, ἔστιν· ἴσως δὲ καὶ ἴσως συλλογισμός, ἐκεῖνο δὲ ὑποθέσις[a]. ¶ Ὁμοίως δὲ καὶ δῆλον τῶν ἀδυνάτου περαινομένων· οὔτε γὰρ τούτους ἔξεστιν ἀναλύειν· ἀλλὰ τὸν μὲν εἰς τὸ ἀδύνατον ἀπαγωγήν, ὅτι συλλογισμοῦ γάρ ἐστιν· ἐξ ὑποθέσεως γὰρ περαίνεται.

¶ Διαφέρουσι δὲ τῶν πρειρημένων ὅτι ἐν ἐκείνοις μὲν δεῖ προσδιομολογήσασθαι, εἰ μέλλει συμφήσειν· οἷον, ἐὰν δυνηθῇ μία δύναμις τῶν ἐναντίων, καὶ ὅπισθεν ἔσται τὸ αὐτό· ἐνταῦθα δὲ κἂν μὴ προσδιομολογησάμενοι συγχωρῶσι, δῆλον τὸ φανερὸν ἔσται τὸ ψεῦδος· οἷον, τετραπλασίονος τῆς διαμέτρου συμμέτρου, καὶ τὰ τετράγωνα ἴσα ἔσται τοῖς ἀρτίοις.

¶ Πολλοὶ δὲ καὶ ἕτεροι περαίνονται ἐξ ὑποθέσεως, οἷς ἔπισκέψασθαι δεῖ, καὶ διαπεπλεῖσθαι καθαρῶς. τίνες μὲν οὖν αἱ διαφοραὶ τούτων, καὶ πόσαχῶς γίνονται οἱ ἐξ ὑποθέσεως, ὕστερον· ἐροῦμεν. νῦν δὲ τοσοῦτον ἡμῖν ἔστω φανερόν, ὅτι οὐκ ἔστιν ἀναλύειν εἰς τὰ σχήματα τοὺς τοιούτους συλλογισμοὺς· καὶ δι' ἣν αἰτίαν, εἰρήκαμεν.

salubre & insalubre: certè non esse vnam omnium contrariorũ facultatem, demonstrauit: non esse autem *contrariorum vnam* scientiam, non demonstrauit. atqui necesse *est*, *hoc* fateri. sed non ex syllogismo, verùm ex hypothesi. Hũc igitur *syllogismũ* nõ licet reducere. *eum* verò *quo probatur* non esse vnam facultatem, *reducere* licet. fortassis enim hic est syllogismus: illud verò, hypothesis[a]. ¶ Similis est ratio eorum qui per impossibile concludunt: quia nec hos resoluere licet: deductionem autem ad impossibile resoluere licet, quia syllogismo probatur. alterum verò ideo *resoluere* non licet, quia fit ex hypothesi.

[a] Syllogismus hypotheticus est potiùs hypothesis quàm syllogismus. nec dicitur syllogismus simpliciter & absolutè, sed cum hac adiectione, ex hypothesi.

¶ Differunt autem à prædictis syllogismis *ex hypothesi*: quoniã in illis antea fateri oportet, vt postea conueniat; vt puta si ostendatur vnam esse facultatem contrariorum, etiam scientiam esse eãdem. hîc[b] verò etiam qui antea fassi non sunt, *post probationem* admittunt, quia falsitas est euidens: vtputa si diameter dicatur esse comparabilis, imparia esse paribus æqualia.

[b] Cùm ducitur ad incommodũ.

¶ Multi quoque alij fiunt ex hypothesi, quos considerare oportet, ac dilucidè explanare. Quænam igitur sint horum differentiæ, & quot modis fiãt *syllogismi* ex hypothesi, posteriùs[c] dicemus. nunc id tantùm nobis manifestum esto, huiusmodi syllogismos non posse in figuras resolui. cuius rei causam diximus.

[c] Hic locus non extat.

De resolutione syllogismorum vnius figuræ in aliam, CAP. XLIII.

1 ¶ *An resolutio fieri possit.* 2 ¶ *De resolutione syllogismorum primæ figuræ in secundam. & primum Celarent in Cesare.* 3 *Ferio in Festino.* 4 ¶ *De resolutione syllogismorum secundæ figuræ in primam.* 5 *Cesare in Celarent.* 6 *Camestres in Celarent.* 7 *Festino in Ferio.* 8 *Baroco resolui non posse.* 9 ¶ *De prima & tertia figura.* 10 ¶ *De resolutione*

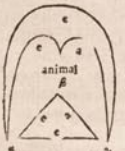
Syllogismorum primæ figuræ in tertiam: ac primùm Darij in Datisi. 11 *Ferio in Ferison.*
12 ¶ *De resolutione tertiæ figuræ in primam.* 13 *Darapti in Daryi.* 14 *Datisi in Daryi.*
15 *Disamis in Daryi.* 16 *Felapton in Ferio.* 17 *Ferison in Ferio.* 18 *De Brocardo.*
19 ¶ *De minore propositione conuertenda in mutua resolutione primæ & tertiæ figuræ.*
20 ¶ *De resolutione secundæ figuræ in tertiam.* 21 *Festino in Ferison.* 22 *De baroco.*
23 ¶ *De resolutione tertiæ figuræ in secundam. Felapton in Festino.* 24 *De Brocardo.*
25 ¶ *Qui syllogismi non resoluantur.* 26 ¶ *Epilogus.*

QVæcumque autẽ problemata in pluribus figuris p̃bãtur, si in vna syllogismo probata sint: licet syllogismum referre in aliam. vt *syllogismum* priuatiuum[a] in prima figura *extructum* referre in secundã: & eum qui in media *extructus est*, *referre* in primam. non omnes autem, sed quosdã *ita resoluere licet*. quod ex sequẽtibus perspicuum erit.

[a] Affirmatiuus non potest resolui in secundam figuram, in qua omnes conclusiones sunt negatiuæ.

¶ Nam si Ⓒ α insit nulli β, ac Ⓒ β omni γ: Ⓒ α inerit nulli γ: sic enim fit prima figura. quòd si *pronunciatum* priuatiuum conuertatur, erit media *figura*: quia Ⓒ β nulli α, & omni γ inerit.

Ὅσα δὴ ἐν πλείοσι σχήμασι δύνυται τῷ αὐτῷ βλήματι, ταῦτ' ἐν θατέρῳ συλλογισθῆναι, οἷον εἰ ἀναγκαῖον τὸ συλλογισμὸν εἰς θάτερον εἶναι τὸ ἐν τῷ πρώτῳ στερητικόν, εἰς τὸ δεύτερον· καὶ τὸ ἐν τῷ μέσῳ, εἰς τὸ πρῶτον. οὐκ ἅπαντας δέ, ἀλλ' ἐνίους. ἔσται δὲ φανερὸν ἐν τοῖς ἑπομένοις. ¶ Εἰ γὰρ τὸ α μηδενὶ τῷ β, τὸ δὲ β παντὶ τῷ γ, τὸ α οὐδενὶ τῷ γ. οὔτε μὴν οὖν τὸ πρῶτον σχῆμα· ἐπὶ δὲ ἀντιστραφῆ τὸ στερητικόν, τὸ μέσον ἔσται· τὸ γὰρ β τῷ μὲν α οὐδενὶ, τῷ δὲ γ παντὶ ὑπάρξει.

Ce Nullum animal est lapis. —— *Cesi* Nullus lapis est animal.
la Omnis homo est animal. —— *i* Omnis homo est animal.
Ergo Ergo
rent Nullus homo est lapis. —— *re* Nullus homo est lapis.

¶ Itidémque *fit*, si syllogismus non *sit* vniuersalis, sed in parte. vt si Ⓒ α *insit* nulli β, ac τὸ β alicui γ: quia conuersâ *propositione* priuatiuâ, erit media figura.

¶ Ὁμοίως δὲ καὶ εἰ μὴ καθόλου, ἀλλὰ τὸ μέρει ὁ συλλογισμός· οἷον, εἰ τὸ μὲν α μηδενὶ τῷ β, τὸ δὲ β τινὶ τῷ γ· αὐτισταφέντος γὰρ τοῦ στερητικοῦ, τὸ μέσον ἔσται σχῆμα.

Fe Nullum turpe est expetendum: —— *Fesi* Nullum expetendum est turpe.
vi Quædã voluptas est turpis: —— *vi* Quædam voluptas est turpis:
Ergo Ergo
a Quædam voluptas non est expetenda. —— *ne* Quædam voluptas non est expetenda.

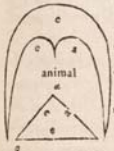
¶ Tũ

4 ¶Τῶν δὲ ἐν τῷ δευτέρῳ σχήματι συλλογισμῶν, οἱ μὲν καθόλου, εἰς ἀναλυθήσονται εἰς τὸ πρῶτον [σχῆμα.] τῶν δὲ ἐν μέρει ἅπαντες μόνον[a].

4 ¶Ex syllogismis autem qui *extruuntur* in secunda figura, vniuersales referentur in primam figuram, ex particularibus verò alter tantùm[a]. [a] Id est Festino, non Baroco.

5 ¶Ἔστω γὰρ τὸ α τῷ μὲν β μηδενὶ, τῷ δὲ γ παντὶ ὑπάρχον. ἀντιστραφέντος οὖν τοῦ στερητικοῦ, τὸ πρῶτον ἔσχημα· τὸ μὲν γὰρ β, οὐδενὶ τῷ α· τὸ δὲ α, παντὶ τῷ γ ὑπάρξει.

5 ¶Inſit enim τὸ α nulli β, & omni γ. conuerſo igitur *pronunciato* priuatiuo, erit prima figura: quia τὸ β nulli α, ac τὸ α omni γ inerit.

Ces Nullus lapis eſt animal: —— Ce Nullum animal eſt lapis:
a Omnis homo eſt animal: —— la Omnis homo eſt animal:
Ergo Ergo
re Nullus homo eſt lapis. —— rent Nullus homo eſt lapis.

6 ¶Ἐὰν δὲ τὸ κατηγορικὸν μὴ πρὸς τῷ β, τὸ δὲ στερητικὸν πρὸς τῷ γ, πρῶτον δεῖ θετέον τὸ γ. τοῦτο γὰρ οὐδενὶ τῷ α· τὸ δὲ α, παντὶ τῷ β· ὥς οὐδενὶ τῷ β τὸ γ. οὐδὲ ἄρα τὸ β τῷ γ οὐδενί. ἀντιστρέφει γὰρ τὸ στερητικόν.

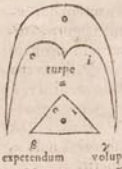
6 ¶Quòd ſi affirmatio iungatur τῷ β, priuatio τῷ γ: primus terminus poni debet τὸ γ. hoc enim nulli α *ineſt*, ac τὸ α omni β. quare nulli β τὸ γ *inerit*. ergo etiam τὸ β nulli γ: quia *propoſitio* priuatiua conuertitur.

Caen Omnis homo eſt animal: —— Ce Nullum animal eſt lapis:
es Nullus lapis eſt animal: —— la Omnis homo eſt animal:
Ergo Ergo
tres Nullus lapis eſt homo. —— rent Nullus homo eſt lapis.

7 ¶Ἐὰν δὲ ἐν μέρει ᾖ ὁ συλλογισμὸς, ὅταν μὲν ᾖ τὸ στερητικὸν πρὸς τῷ μείζονι ἄκρῳ, ἀναλυθήσεται εἰς τὸ πρῶτον [σχῆμα.] οἷον, εἰ τὸ α μηδενὶ τῷ β, τῷ δὲ γ τινί. ἀντιστραφέντος γὰρ τοῦ στερητικοῦ, τὸ πρῶτον ἔσχημα. τὸ μὲν γὰρ β, οὐδενὶ τῷ α· τὸ δὲ α, τινὶ τῷ γ.

7 ¶Si verò ſyllogiſmus ſit in parte, cùm priuatio iungitur maiori extremo, reſoluetur in primam figuram. vt ſi τὸ α *ineſt* nulli β, & alicui γ. conuerſo enim *pronunciato* priuatiuo, erit prima figura. nam τὸ β *ineſt* nulli α, & τὸ α alicui γ.

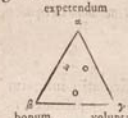

Fes Nullum expetendum est turpe: — Fe Nullum turpe est expetendum:
ti Aliqua voluptas est turpis: — ri Aliqua voluptas est turpis.
Ergo
no Aliqua voluptas non est expetenda. — o Aliqua voluptas nō est expetenda.

¶ Cùm autem affirmatio *iungitur maiori extremo*, non resoluetur: vt si τὸ α *insit* omni β, & non omni γ: quia neque conuersionem[a] admittit *propositio* α β[b]: neque *conuersione* facta[c] erit syllogismus.

8 ¶ Ὅταν δὲ τὸ κατηγορικὸν, οὐκ ἀναλυθήσονται· οἷον, εἰ τὸ α τοῦ μὲν β παντὶ, τοῦ δὲ γ οὐ παντί, οὔτε δέχεται ἀντιστροφὴν [a] τὸ α β[b], οὔτε γιγνομένης [c] ἔσται συλλογισμός.

a Sub. simplicē. Cùm enim hæc propositio sit vniuersalis affirmans, non cōuertitur simpliciter sed in parte.
b Maior propositio.
c Si conuertatur eo modo quo cōuerti potest, id est in particularem: certum est non esse syllogismum, cùm ambæ propositiones sint particulares. Sed & si cō cedamus hanc propositionem simpliciter conuerti, nihilo magis erit syllogismus, quia propositio negans est particularis in prima figura.
d Escitur enim Brocardo.
e Sub particulares, id est Darij & Ferio: quoniā constat vniuersales non posse reduci ad tertiā figuram, in qua semper conclusio est particularis.

Ear Omne bonum est expetendum:
ee Quædam voluptas non est expetenda: Ergo
o Quædam voluptas non est bona.

¶ Itē *syllogismi* qui *sunt* in tertia figura, nō resoluētur[d] omnes in primam. sed qui sunt in prima, *resoluuntur* omnes[e] in tertiam.

9 ¶ Πάλιν, οἱ μὲν ἐν τῷ τρίτῳ σχήματι οὐκ ἀναλυθήσονται[d] πάντες εἰς τὸ πρῶτον. οἱ δ' ἐν τῷ πρώτῳ πάντες[e], εἰς τὸ τρίτον. ¶ Υπαρχέτω γὰρ τὸ μὲν α παντὶ τῷ β, τὸ δὲ β τινὶ τοῦ γ· οὐκοῦν, ἐπεὶ ἀντιστρέφει τὸ ἐν μέρει κατηγορικὸν, ὑπάρξει καὶ τὸ γ τινὶ τῷ β· τὸ δὲ α παντὶ ὑπῆρχε τῷ β· ὥστε γίνεται τὸ τρίτον σχῆμα.

¶ Insit enim τὸ α omni β, ac τὸ β cuidam γ. cùm igitur conuertatur *pronunciatum* in parte attributiuum, inerit etiam τὸ γ cuidam β: verùm τὸ α inerat omni β. quare fit tertia figura.

Da Omne expetendum est bonum: — Dai Omne expetendum est bonum:
ri Aliqua voluptas est expetenda: — if Aliquod expetendum est voluptas:
Ergo
Aliqua voluptas est bona. — i Aliqua voluptas est bona.

¶ Itidémque, si priuatiuus *sit*[f] syllogismus. conuertitur enim *propositio* in parte attributiuum. quare nulli β τὸ α, cuidam verò τὸ γ inerit.

f Repete β.

¶ Καὶ εἰ στερητικὸς ὁ συλλογισμὸς, ὡσαύτως· ἀντιστρέφει γὰρ τὸ ἐν μέρει κατηγορικόν. ὥστε τῷ μὲν α οὐδενὶ τοῦ β, τὸ δὲ γ τινὶ ὑπάρξει.

malum

Fe Nullum expetendum est malum —— Fe Nullũ expetendũ est malum:
ri Aliqua voluptas est expetenda —— risi Aliquod expetendũ est voluptas:
Ergo
e Aliqua voluptas non est mala —— en Aliqua voluptas nõ est mala.

12 ¶ Τῶν δὲ ἐν τῷ τελευταίῳ σχήματι συλλογισμῶν εἷς[a] μόνος οὐκ ἀναλύεται εἰς τὸ πρῶτον, ὅταν μὴ καθόλου τεθῇ τὸ συμπερασματικόν. οἱ δ' ἄλλοι 13 πάντες ἀναλύονται. ¶ Κατηγορείσθω δὴ παντὸς τοῦ γ τὸ α, καὶ τὸ β τοῦ γ· ἀνάγκη οὖν αὐτισυμφέρειν τὸ Γ πρὸς ἑκάτερον[b] ὅπερ μέσον. ὑπάρξει ἄρα τὸ α τινὶ τοῦ β. ὡς ἦν τὸ πρῶτον σχῆμα, εἰ τὸ μὲν α παντὶ τοῦ Γ, τὸ δὲ γ τινὶ τοῦ β.

12 ¶ Ex syllogismis autē qui *sunt* in tertia figura, vnus [a] tantùm non resoluitur in primam, cùm priuatiuum *pronuntiatum* non vniuersale positum fuerit. at re- 13 liqui omnes resoluuntur. ¶ Attribuatur enim omni γ & β. ergo β γ conuertetur in parte ad vtrumque [b] *extremum*. incerit igitur β α [c] alicui β. quocirca erit prima figura, si *τὸ α insit* omni γ, ac *τὸ γ* alicui β.

a Brocardo

b Id est, vtrũuis propositio conuerti poterit in particularem: af firmantem. non tamen vtraque simul conuertitur: sed modo β γ, vt in Disamis.

c Leg. πγ.

Dar Omnis homo est bipes —— Da Omnis homo est bipes:
ap Omnis homo est animal —— ri Aliquod animal est homo:
Ergo
ri Quoddam animal est bipes —— i Aliquod animal est bipes.

14 ¶ Καὶ εἰ τὸ μὲν α παντὶ τοῦ γ, τὸ δὲ β τινὶ [τοῦ γ.] ὁ αὐτὸς λόγος· ἀντισυμφέρει δὲ πρὸς τὸ γ τὸ β.

14 ¶ Et si *τὸ α insit* omni γ, ac *τὸ β* alicui γ: eadem est ratio: quia reciprocatur *τὸ β* cum γ.

Dar Omne expetendum est bonum —— Da Omne expetendũ est bonum:
isi Aliquod expetendum est voluptas —— ri Aliqua voluptas est expetenda:
Ergo
i Aliqua voluptas est bona —— i Aliqua voluptas est bona.

15 ¶ Ἐὰν δὲ τὸ μὲν β παντὶ τοῦ γ, τὸ δὲ α τινὶ τοῦ γ· πρῶτον ὅρον ὑπτέον τὸ β· τὸ δὴ β παντὶ τοῦ γ, τὸ δὲ γ τινὶ τοῦ α· ὥστε τὸ β τινὶ τοῦ α. ἐπεὶ δὴ αὐτισυμφέρει τὸ ἐν μέρει, καὶ τὸ α τινὶ τοῦ β ὑπάρξει.

15 ¶ Quòd si *τὸ β insit* omni γ, ac *τὸ α* cuidam γ: primus terminus poni debet *τὸ β*. nã *τὸ β ineſt* omni γ, ac *τὸ γ* cuidã α: ergo *τὸ β* cuidã α. & quia reciprocatur quod est in parte, etiã *τὸ α* inerit cuidam β.

¶ Et ſi priuatiuus ſit ſyllogiſmus, cùm termini ſunt vniuerſales, ſimiliter accipi debet. Inſit enim β omni γ, ac τὸ α nulli. ergo cuidam β ineſt β, ac τὸ α nulli γ. itaque mediũ erit γ.

16 ¶ Καὶ εἰ στερητικὸς ὁ συλλογισμός, καθόλου τοῦ ὅλου ὄντων, ὁμοίως λητέον. ὑπαρχέτω γὰρ τὸ β παντὶ τῷ γ, τὸ δὲ α μηδενί. οὐκοῦν τὸ τῷ β ὑπάρχει τὸ γ· τὸ δὲ α οὐδενὶ τῷ γ. ὥστε ἔσται μέσον τὸ γ.

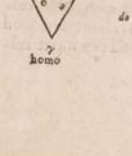
¶ Similiter *fiet*, ſi priuatiuum *pronunciatum* ſit vniuerſale, & attributiuũ *ſit* in parte. nam τὸ α nulli γ, ac τὸ γ cuidã β inerit.

17 ¶ Ὁμοίως δὲ καὶ εἰ τὸ μὲν στερητικὸν, καθόλου· τὸ δὲ κατηγορικὸν, ἐν μέρει. τὸ μὲν γὰρ α οὐδενὶ τῷ γ· τὸ δὲ γ τινὶ τῷ β ὑπάρξει.

¶ Si verò in parte accipiatur *pronunciatum* priuatiuum, non fiet reſolutio. vt ſi τὸ β omni γ, & τῷ α cuidam non ineſt. nam conuerſa *propoſitione* β γ, ambæ propoſitiones erunt in parte.

18 Ἐὰν δὲ ἐν μέρει ληφθῇ τὸ στερητικὸν, οὐκ ἔσται ἀνάλυσις· οἷον, εἰ τὸ μὲν β παντὶ τῷ γ, τὸ δὲ α τινὶ μὴ ὑπάρχει· ἀντιστραφέντος γὰρ τοῦ β γ, ἀμφοτεραι αἱ προτάσεις ἔσονται κατὰ μέρος.

¶ Quæ

19 ¶ Φανερὸν δὲ ὅτι καὶ πρὸς τὸ ἀναλύειν εἰς ἄλληλα τὰ ῥήματα, καὶ πρὸς τὴν ἐλάττονι ἄκρῳ πρόταsις, αἱ πρῶται ἔασι σχηματισμοῖς τοῖς ῥήμασι· τούτοις δὲ μεταθεμένης, καὶ μεταβάσεις γίνεται. ¶ Τῶν δὲ μέσῳ ῥήματι, αἱ μὲν ἀναλύονται, αἱ δὲ οὐκ ἀναλύουσιν εἰς τὸ σχῆμα. ¶ Ὅταν μὲν οὖν τὸ καθόλου στερητικόν, ἀναλύεται. εἰ γὰρ τὸ α μηδενὶ τῷ β, πρὸς δὲ τὶ νὶ, ἀμφοτέρως ὁμοίως ἀντιστρέφει πρὸς τὸ α· ὡς τε τὸ μὲν β, οὐδενὶ τῷ α· τὸ δὲ γ, τινὶ· μέσον ἔσχε τὸ α.

19 ¶ Perspicuum autem est, vt *hae* figuraæ[a] in se inuicem resoluantur, eam propositionem in qua est minus extremum, conuertendam esse in vtraque figura. hac enim transpositâ[b] transitus fit. ¶ Ex *syllogismis*[c] autẽ qui *sunt* in media figura, alter[c] resoluitur, alter[f] non resoluitur in tertiã. ¶ Cùm enim *propositio* vniuersalis est priuatiua, resoluitur. Nam si Θ α nulli β, & cuidam γ *inest*: ambo *extrema* similiter reciprocantur cum α. quapropter Θ β nulli α, ac Θ γ cuidam[g] *inest*. medium igitur est Θ α.

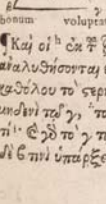
a Prima & tertia. nam si consentur prima cum secunda, resolutio fit per conuersionem maioris propositionis. si secunda cũ tertia, per cõuersionem ambarũ propositionum.
b Aut verbum *transpositæ* accipiendum est propinquã. aut fortasse est. Etsi interdum videtur reciprocari maior propositio, vt fit in Disamis: nihilo minus rectè dicimus reciprocari minorem, quia maior illa transponitur adeò vt euadat minor in Darij. Sed prior interpretatio, vt facilior, ita melior est.
c Resolutio.
d Subaudi particularibus, quia vniuersale numquàm concluditur in tertia figura.
e Festino.
f Baroco.
g Repete α.

Fes Nullum expetendũ est malum: — Fer Nullum malum est expetendum:
ti Quædam voluptas est mala: Ergo — if Quoddam malum est voluptas: Ergo
no Quædam voluptas non est expetenda. — on Quædam voluptas non est expetenda.

22 ¶ Ὅταν δὲ τὸ α παντὶ τοῦ β, τοῦ δὲ γ τινὶ μὴ ὑπάρχῃ, οὐ γίνεται ἀνάλυσις· οὐδετέρα γὰρ τῶν προτάσεων ἐν τῇ αὐτοῦ προφῇ, καθόλου.

22 ¶ Cùm autem τὸ α omni β *inest*, cuidam verò γ non inest: non fit resolutio. neutra enim propositio, cùm fuerit conuersa, *erit* vniuersalis.

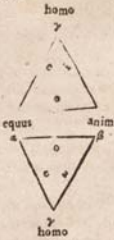

Bar Omne bonum est expetendum: — Quoddam expetendum, est bonum
se Quædam voluptas non est expetenda: Ergo — Quoddam expetendum, non est voluptas.
o Quædam voluptas non est bona.

23 ¶ Καὶ οἱ ἐν τῷ τρίτῳ δὲ σχήματος, ἀναλυθήσονται εἰς τὸ μέσον, ὅταν ᾖ καθόλου τὸ στερητικόν. οἷον, εἰ τὸ α μηδενὶ τῷ γ, τὸ δὲ β τινὶ, ἢ παντί· ἐὰν γὰρ τὸ γ τῷ μὲν α οὐδενὶ, τῷ δὲ β τινὶ ὑπάρξει.

23 ¶ Ex tertia quoque figura *syllogismi*[h] resoluuntur in secundam, cùm priuatiuum *pronunciatum est* vniuersale. vt si τὸ α *ineſt* nulli γ, & τὸ β *ineſt* alicui vel omni[i]. etenim τὸ γ nulli α & cuidam β inerit.

h Negãtes, quia in secunda figura non concluditur affirmatio.
i Repete γ.

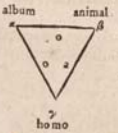
Fel Nullus homo eſt equus: ——— *Fef* Nullus equus eſt homo:
ap Omnis homo eſt animal: ——— *ti* Quoddã animal eſt homo:
Ergo
tm Quoddam animal non eſt equus. ——— *ne* Ergo Quoddam animal non eſt equus.

Fer Nullus homo eſt nix: ——— *Fef* Nulla nix eſt homo:
if Quidam homo eſt albus: ——— *ti* Quoddam albũ eſt homo:
Ergo
en Quoddam album non eſt nix. ——— *ne* Ergo Quoddam album non eſt nix.

¶Si verò *propoſitiũ* priuatiuum, ſit in parte, non reſoluetur: quia negatiuum in parte, non admittit conuerſionem.

24 ¶Ἐὰν δ' ὅτι μέρος ᾖ τὸ στερητικὸν, οὐκ ἀναλυθήσεται· οὐ γὰρ δίχα ἀντιπροφωὶ τὸ ἐν μέρει ἀποφατικόν.

Brot Quidam homo non eſt albus:
ar Omnis homo eſt animal: ——— Non conuertitur.
Ergo
do Quoddam animal non eſt album.

¶Perſpicuum igitur *eſt* eoſdem ſyllogiſmos[a] non reſolui in his figuris[b], qui nec in primam reſoluebantur: & cùm in primam figuram ſyllogiſmi referantur, hos ſolùm confirmari per *deductionem ad* impoſſibile. ¶Quomodo igitur ſyllogiſmos reducere oporteat, & figuras in ſe inuicem reſolui, perſpicuum eſt ex his quæ dicta ſunt.

a Baroco, & Brocardo.
b Secunda, & tertia.

25 ¶Φανερὸν οὖν, ὅτι οἱ αὐτοὶ συλλογισμοὶ[a] οὐκ ἀναλύονται[b] εἰς τούτους τοὺς σχήματας, οἵπερ οὐδὲ εἰς τὸ πρῶτον ἀνελύοντο. καὶ ὅτι εἰς τὸ πρῶτον σχῆμα τοὺς συλλογισμοὺς ἀναγόμενον, οὗτοι μόνοι δέχεται τὴν ἀδυνατοῦ περαίνουσαν. 26 ¶Πῶς μὲν οὖν δεῖ τοὺς συλλογισμοὺς ἀνάγειν, καὶ ὅτι ἀναλύεται τὰ σχήματα εἰς ἄλληλα, φανερὸν ἐκ τῶν εἰρημένων.

De

De attributis finitis, vel infinitis: & de habitibus, vel priuationibus: CAP. XLIV.

1 ¶ *Protheoria. Collatio horum pronunciatorum, est hoc, non est hoc, est non hoc, non est non hoc.* 2 *Hæc differre, non est hoc, & est non hoc, ostenditur primum quia alterum potest esse verum vnà cum affirmatione, alterum minimè:* 3 *deinde quia alteri subijcitur aliquid, alteri nihil:* 4 *postremo quia fieri potest, vt alterum sit verum, alterum falsum.* 5 *Pronunciatum, est non hoc, non esse negationem pronunciati, est hoc:* 6 *sed esse affirmationem, cui opponitur negatio, non est non hoc.* 7 *Dispositio dictorum quatuor pronunciatorum.* 8 *Eadem dispositio attributionum & priuationum.* 9 *De pronunciatis definitis.* 10 ¶ *Expositio resolutionis.* 11 ¶ *Hypotheoria. Generalis confirmatio dispositionis suprà explicatæ.* 12 *Dubitatio.* 13 *Solutio.*

1 Διαφέρει δέ τι τὸ κατασκευάζειν, ἢ ἀναιρεῖν, ἢ ἀναιρεῖν, τὸ ὑπολαμβάνειν τὸν αὐτὸν, ἢ ἕτερον σημαίνειν, τὸ μὴ εἶναι τόδε, ἢ εἶναι· μὴ τόδε οἷον, τὸ μὴ εἶναι λόγικον, τὸ εἶναι μὴ λόγικον. ὑπὸ ταὐτὸν σημαίνει. ὡσαύτως ἔστιν ἀποφάσεις τὸ εἶναι λόγικον, τὸ εἶναι μὴ λόγικον, ἀλλὰ τὸ μὴ εἶναι λόγικον. ¶ Λόγος ὁ αὐτός, ὅτι ὁμοίως γὰρ ἔχει τὸ δύνασθαι βαδίζειν, ᾧ τὸ δύνασθαι βαδίζειν, τῷ ἔστι λόγικον, ᾧ τὸ ἔστιν οὐ λόγικον· ᾧ τὸ βλέπειν, ᾧ τὸ βλέπειν τὸ οὐκ ἀγαθόν. (τὸ δὲ βλέπειν τῷ τὸ ἀγαθόν, οὐδὲν βλέπειν ἀγαθόν· οὐδὲ τὸ δύνασθαι βαδίζειν, οὐδὲν ἧττον δυνάμενος βαδίζειν· οὔτε τὰ ἀπηρεμήματα, οὐ δύναται βαδίζειν, οὐκ ἔστι δυνάμενος βαδίζειν) εἰ δὲ μὴ ἔστι τὸ οὐκ ἔστι δυνάμενος βαδίζειν, ταυτὸ σημαίνει, οὐκ ἔστι δυνάμενος οὐ βαδίζειν, ἢ μὴ βαδίζειν· ταὐτὰ ἄρα ὑπάρξει πᾶσι ἀπᾶσι. (ὃ δὲ αὐτὸς δύναται βαδίζειν καὶ βλέπειν καὶ τὸ μὴ ἀγαθὸν ὅτι) φάσεις δὲ καὶ ἀποφάσεις οὐχ ὑπάρχουσιν αἱ ἀπηρεμήμασιν ἅμα πᾶσι ἅπασι. ὡσπερ οὖν οὐ ταυτόν ἐστι τὸ μὴ βλέπεσθαι τὸ ἀγαθόν, καὶ

1 REfert autem in *problemate* confirmando vel euertendo, vtrùm quis hæc existimet eãdem, an diuersam rem significare, non esse hoc, &, esse non hoc: vt, non esse album, &, esse non album. Neque enim idem significant. nec *eius dicti*, esse album, negatio est hoc, esse non album, sed hoc, non esse album. ¶ Cuius *rei* ratio hæc est: quia similiter [a] *se* habet hoc, potest ambulare, ad illud, potest non ambulare· vt hoc, est album, ad illud, est non album. *sed* & hoc, scit bonũ, *similiter se habet* ad illud, scit non bonum. (quoniam hæc nihil differunt, scit bonum, & est sciens bonum. neque itẽ hæc, potest ambulare, &, est potens ambulare. quapropter etiã opposita[c] *nihil differunt*, *nempe*, non potest ambulare, &, non est potens ambulare) si [d] igitur hoc, non est potens ambulare, idem significat quod, est potens non ambulare: hæc[e] simul inerunt in eodem[g]. (quoniam[h] idem potest & ambulare, & nõ ambulare: necnõ scire bonum, & non bonũ) affirmatio verò & negatio oppositæ, nõ sunt simul in eodem. Quemadmodũ[i] igitur nõ idem est, nõ esse bonum, &,

a Ostẽsurus hæc pronunciata, esse non album, & non esse albũ · & õnino negationẽ finitã & attributionẽ ifinitã differre inter se· sumit cæpta quædam, in quibus hoc apertius intelligi potest: nẽpe, potest nõ ambulare, non potest ambulare: & nouit non bonũ, non nouit bonũ.

In primisque accipit hoc principium, eandem esse rationem horum pronunciatorum, & cæterorum, vtra his colligere posit idem dicendum esse de ceteris.

b *Probat non eãdem esse rationem dictũ pronunciatorum, id est non esse contendendum differentiam in hoc tractatu inter* hæc verba, *posse, scire, esse*, quia reliqua verba, vt posse, & scire, possunt resolui in participiũ & verbum esse.

c Id est negationes oppositæ disiis affirmationibus.

d *Differitiam inter affirmationem infinitam & negationem finitam, in dictis exemplis probat syllogismo hypothetico ducendo ad incommodũ.* Nam si hæc idẽ significãt, potest nõ ambulare, &, nõ potest ambulare itẽm, nouit non bonum, &, non nouit bonum: simul veræ erunt affirmatio & negatio oppositæ. consequẽs est falsum & impossibile: ergo & id ex quo sequitur.

e *Hypothesis.*

f Potest ambulare, &, non potest ambulare, quæ contradictionis modo sibi inuicem opponuntur. erunt vera.

g Simul

h *Probat consecutionem positam in hypothesi:* quoniam idem potest cognoscere bonum & cognoscere non bonum ergo potest cognoscere bonum :& non potest cognoscere bonum, si hæc idem valent, non cognoscere bonum. &, cognoscere non bonum. eadem est aliarum propositionum ratio.

i *Ex eo quod probauit de his pronunciatis, non nouit bonum, & nouit non bonum, colligit idem esse dicendum de his, non est bonum, est non bonum.*

nosse non bonum: ita non idem *est*, esse non bonum, &, non esse bonum. nam si ex analogis[a] altera sint diuersa, etiam altera *ita se habent*. ¶ Neque *idem est*, esse[b] non æquale, &, non esse æquale. alteri namque, *id est* ei quod est non æquale, subiicitur aliquid, *nempe* quòd est eadē inæquale. alteri verò nihil subiicitur. Idcirco nō omne[c] est æquale aut inæquale: omne autem est æquale aut non æquale. ¶ Præterea hæc, est[d] nō album lignum, &, non est albū lignum, non simul sunt. nam si est lignum non album, erit lignum. quod autem non est album lignum, non necesse *est* esse lignum. ¶ Quare perspicuū *est*, *huius dicti*, est bonum, non esse negationē hoc, est non bonum. ¶ Si igitur de vnoquoque aut affirmatio aut negatio vera *est*, cùm negatio non sit, constat affirmationem quodammodo[e] esse. Omnis[f] autem affirmationis est negatio. ergo huius[g] quoque negatio est, non est non bonum. ¶ Habent autem hunc ordinem inter se. Esto, esse bonū, vbi α: non esse bonum, vbi β: esse non bonum, vbi γ, sub β: non esse non bonum, vbi δ, sub α.

a Analogia, id est proportio, est rationum similitudo. Sunt igitur analogæ hæc quatuor, non nouit bonum, nouit non bonum, non est bonum, est non bonum: quoniā eadē est ratio inter duo priora, & inter duo posteriora: itaque cum duo priora inter se differant, necesse est vt etiā posteriora differant eodem modo.

b Affirens nouum argumentum, vtitur nouo exemplo, vt certior res fiat nō solùm ob multas rationes, sed etiam ob multa exempla.

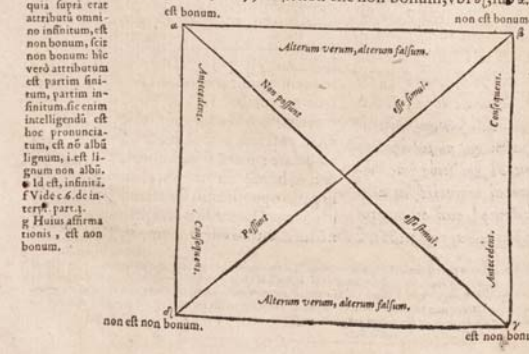
c Quia quod nō est, vt chimæra, neq; est æquale, neque inæquale. Quinimmo non omnia entia sūt æqualia aut inæqualia, sed sola quanta.

d Non solùm vtitur noua ratione sed etiam nouis exemplis. hęc autem differunt à superioribus. quia suprà erat attributū omnino infinitum, est non bonum, scit non bonum: hic verò attributum est partim finitum, partim infinitum. sic enim intelligendū est hoc pronunciatum, est nō albū lignum, i. est lignum non albū.

e Id est, infinitā.

f Vide c. 6. de interp. part. 1.

g Huius affirmationis, est non bonum.

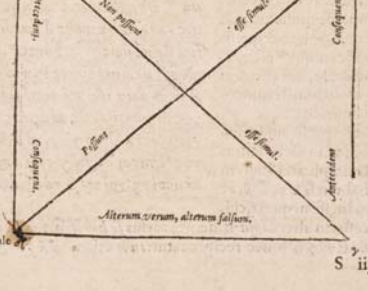
Hanc

Παντὶ δὴ ὑπάρξει ἢ τὸ α ἢ τὸ β, ℭ οὐδενὶ τῷ αὐτῷ. ℭ ἢ τὸ γ ἢ τὸ δ, ℭ οὐδενὶ τῷ αὐτῷ. κεῖ ὧ τὸ γ, αἰεὶ ἀληθὲς τὸ β παντὶ ὑπάρχειν. εἰ γὰρ ἀληθὲς εἰπεῖν ὅτι ὅτιν οὐ λευκόν· ℭ ὅτι οὐκ ἔστι λευκόν, ἀληθὲς. ἀδύνατον δὲ ἅμα ℭ λευκὸν ℭ μὴ λευκόν· ἢ ℭ ξύλον οὐ λευκόν, ℭ ℭ ξύλον λευκόν. ὡς δὲ μὴ ἡ κατάφασις, ἡ δὲ ἀπόφασις ὑπάρξει. πρῶ ὃ ὅτι Γ οὐκ αἰεί. ὅ δὲ ὅλως μὴ ξύλον ὅτιν, οὐδὲ ξύλον ἔσται οὐ λευκόν. αἰεὶ ἀληθὲς ἀποίνειν ὧ τὸ α, τὸ δὲ παντί. ἢ γὰρ τὸ Γ ἢ τὸ δ. ἐπεὶ δὲ οὐχ οἷόν τε ἅμα ℭ μὴ λευκόν, ℭ ℭ λευκόν· τὸ δὲ ὑπάρξει. κεῖ γὰρ ὅντος λευκοῦ, ἀληθὲς εἰπεῖν, ὅτι οὐκ ἔστι οὐ λευκόν. κεῖ δὲ οὐ παντὸς τὸ α· κεῖ γὰρ τὸ ὅλως μὴ ὅντος ξύλε, οὐκ ἀληθὲς τὸ α εἰπεῖν, ὡς ἔστι ξύλον λευκόν. ὡς τε τὸ δ ἀληθὲς, τὸ α οὐκ ἀληθές, ὅτι ξύλον λευκόν. δῆλον δὲ ὅτι κεῖ τὸ α γ οὐδενὶ τῷ αὐτῷ ὑπάρχει, εἰ κεῖ τὸ β κεῖ τὸ δ ἐνδέχεται τινὶ τῷ αὐτῷ ὑπάρξαι. ¶ Ὁμοίως δὲ ἔχουσι κεῖ αἱ στερήσεις πρὸς τὰς κατηγορίας· ταύτῃ τῇ θέσει. [ἔστω γὰρ] τὸ μὲν, ἐφ' ᾧ τὸ α· οὐκ ἴσον, ἐφ' ᾧ τὸ β· ἄνισον, ἐφ' ᾧ τὸ γ· οὐκ ἄνισον, ἐφ' οὗ τὸ δ.

Cuiuis[a] igitur inerit aut τὸ α, aut τὸ ℭ, & nulli eidē *vtrũq;* itē[b] aut τὸ γ, aut τὸ δ, & nulli eidē *vtrũq;* & [c]cuicũq; ℭ γ *ineſt*, neceſſe *eſt etiam* τὸ β ineſſe. nā ſi verè dicitur eſſe nō albũ, etiā verè *dicetur* nō eſſe albũ. impoſſibile[d] .n. eſt, ſimul eſſe albũ & nō eſſe albũ, aut eſſe lignũ nō albũ, & eſſe lignũ albũ. quare niſi affirmatio *inſit*, negatio ſit. Verùm τῷ ℭ ℭ γ nō ſemp *conſequēs eſt*. qđ .n. omnino nō lignũ eſt, nec lignũ *quidē* erit nō albũ. Contrà[e], cuicũq; *ineſt* τὸ α, ineſt etiā τὸ δ. aut enim *ineſt* τὸ γ aut τὸ δ. ſed quia nō poteſt ſimul eſſe nō albũ[f], & eſſe albũ[g], τὸ δ inerit. nā de eo quod eſt albũ, vere dicitur nō eſſe nō albũ. Non tamē de omni δ *dicitur* τὸ α. quia de eo quod omnino non eſt lignũ, nō eſt verum dicere ℭ α, nēpe eſſe lignũ albũ. quare τὸ δ erit verum: τὸ α, non verum, *id eſt* eſſe lignum album. Manifeſtum[h] quoque eſt τὸ α γ nulli eidem ineſſe, etſi[i] τὸ β & τὸ δ poſſint eidē alicui ſimul ineſſe.

¶ Huic collocationi ſimilis eſt collocatio priuationũ *relatarum* ad attributiones[k]. Sit. n. æquale, vbi α: non inæquale, vbi β: inæquale, vbi γ: nō inæquale, vbi δ. non æquale.

a Collatio ℣ α ℭ.
b Collatio ℣ β δ.
c Collatio ℣ β γ.
d Ex eo quòd nō γ non eſt conſequēs τὸ α, probat cōſequēs eſſe τὸ β: quia α & β ſibi contradicunt, proinde neceſſe eſt aut eſſe α aut β.
e Collatio ℣ α δ.
f Hoc eſt δ.
g Hoc eſt α.
h Collatio ℣ α β.
i Collatio ℣ ℭ δ.
k Id eſt, habitus. Sed hoc verbũ, habitus, ita accipe, vt opponitur priuationi, non pro ſpecie qualitatis, vt accipiebatur cap. 8. Categor.

¶ Quinetiam in multis, quorū aliis ineſt, aliis non ineſt eadem res· negatio[a] ſimiliter vera eſſe poteſt, *veluti*, ſunt alba omnia, aut, eſt album vnumquodque: cùm falſa *ſit affirmatio*[b], eſt non album vnūquodque, vel, omnia ſunt non alba. Similiter huius *affirmationis*, eſt omne animal album, non *eſt* negatio hæc, eſt non album omne animal, (ambæ enim ſunt falſæ) ſed hæc, nō eſt omne animal albū. ¶ Cùm autem conſtet diuerſam eſſe *horū pronunciatorū* ſignificationē, *eſt* non album, &, non eſt albū: & alterum eſſe affirmationem, alterum negationem: perſpicuū *eſt* nō eodem modo vtrumque probari. Exempli cauſa *non eodē modo hæc probatur*· Quodcūque[c] eſt animal, non eſt album, aut, contingit[d] non eſſe album·&, verum[e] eſt dicere non album, hoc enim eſt eſſe non album. Sed hæc, verum[f] *eſt* dicere eſſe albū, ſiue non[g] album, *probandi* modus idē *eſt*. ambo enim adſtruēdo probantur per primam figuram. nam *articulus ille*, Verum *eſt*, ſimiliter collocatur vt *verbū* Eſt. huius enim *pronunciati*, verum *eſt* dicere album, nō eſt negatio, verum *eſt* dicere non album, ſed, non verum *eſt* dicere album. Quòd ſi *hoc probādum ſit*, verum[h] eſt dicere, quodcumque eſt homo, eſſe muſicum, aut eſſe[i] non muſicum: accipiendum *eſt*, quodcumque[k] eſt animal, eſſe muſicum, aut eſſe non muſicum: ac demonſtratum erit[l]. At ve. quodcumque[m] eſt homo, non eſſe muſicum, refutando probatur in dictis tribus modis[n]. ¶ Simpliciter[o] autem cùm ita *ſe* habent ☐ α ac ☐ β, vt ſimul eidem ineſſe nequeāt, cuius autē neceſſariò alterū *inſit*·itidémq; rurſus *ſe habēt* ☐ γ & ☐ δ]. cōſequēs autē eſt τῷ γ ☐ α, nec reciprocatur: *nunc* etiam τῷ β τὸ δ] ἀκολου-

a Finita.

b Infinita.

c Negatio finita pura.

d Negatio finita contingens.

e Affirmatio infinita.

f Affirmatio finita.

g Affirmatio infinita.

h Hæc eſt affirmatio vniuerſalis finita.

i Hæc eſt affirmatio vniuerſalis infinita.

k Hæc eſt maior propoſitio. cui ſi adiūngatur minor, omnis homo eſt animal; erit ſyllogiſmus in Barbara.

l In Barbara.

m Negatio vniuerſalis finita.

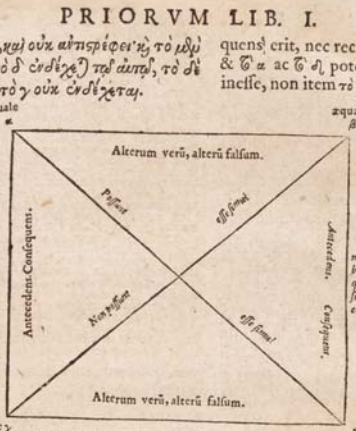
n Celarent, Ceſare, Cameſtres.

o Id eſt, generaliter.

¶ Καὶ ὅτι πολλῶν δὲ ὧν τοῖς μὲν ὑπάρχει, τοῖς δὲ οὐχ ὑπάρχει τὸ αὐτό· ἡ μὲν κατάφασις ὁμοίως ἀληθεύ-
ουτ' ἂν, ὅτι ἔστι λευκὰ πάντα, ἢ ὅτι οὐκ ἔστι λευκὸν ἕκαστον· ὅτι δὲ ἔστιν οὐ λευκὸν ἕκαστον, ἢ ὅτι οὐ πάντα ἔστιν οὐ λευκά, ψεῦδος. ὁμοίως δὲ καὶ ἔστι παῦ ζῷον λευκόν, καὶ τὸ ἔστι οὐ λευκόν ἅπαν ζῷον, κατάφασις· ἄμφω γὰρ ψεῦδες· ἀλλὰ τὸ οὐκ ἔστι παῦ ζῷον λευκόν. ¶ Ἐπεὶ δὲ δῆλον, ὅτι ἕτερόν σημαίνει τὸ ἔστιν οὐ λευκόν, καὶ τὸ οὐκ ἔστι λευκόν· καὶ τὸ μὲν κατάφασις, τὸ δὲ κατάφασις· φανερὸν ὡς οὐχ ὁ αὐτὸς τρόπος τοῦ δεικνύναι ἑκάτερον ἐστί, ὅτι μὲν ὃ αὐτὸ ἡ ζῷον, οὐκ ἔστι λευκόν, ἢ ἐνδέχεται μὴ εἶναι λευκόν· ὅτι μὲν ἀληθὲς εἰπεῖν μὴ λευκόν, τοῦτο γάρ ἐστιν εἶναι μὴ λευκόν. ἀλλὰ τὸ μὲν ἀληθὲς εἰπεῖν, ἔστι λευκόν, εἶτα μὴ λευκόν, ὁ αὐτὸς τρόπος· κατασκευαστικὸς δὲ ἀμφω δι' ἓν σχῆμα· τὸ γὰρ ὄν ἔστιν, ὁμοίως τάττεται· τὸ δὲ ἀληθὲς εἰπεῖν λευκόν, οὐ τὸ ἀληθὲς εἰπεῖν μὴ λευκόν, κατάφασις, ἀλλὰ τὸ μὴ ἀληθὲς εἰπεῖν λευκόν. εἰ δ' ἔστι ἀληθὲς εἰπεῖν, ὃ αὐ ἡ αὐθρωπος μουσικὸν ἔστι, ἢ μὴ μουσικόν ἐστι· ὃ δὲ αὖ ἡ ζῷον, λητέον ἢ ἔστι μουσικόν, ἢ μὴ μουσικόν ἐστι. καὶ διείλται· τὸ δὲ μὴ ἔστι μουσικὸν ὃ αὖ ἡ αὐθρωπος, ἀναγκαίως δ' ἐκκεῖται κατὰ τοὺς εἰρημένους τρόπους. ¶ Ἁπλῶς δὲ, ὅταν οὕτως ἔχῃ τὸ α πρὸς τὸ β ὥστε ἅμα μὲν τῷ αὐτῷ μὴ ἐνδέχεσθαι, παντὶ δὲ οὗ θάτερον ἀναγκαῖον ὑπάρχειν· καὶ πάλιν τὸ γ καὶ τὸ δ ὡσαύτως· ἐπεὶ δὲ τῷ γ τὸ α, καὶ μὴ ἀντιστρέφει· καὶ τῷ β τὸ δ] ἀκολου-

θήσει, καὶ οὐκ ἀντιστρέφει· ἡ γὰρ τὸ μὲν α τῷ δ ἐνδέχεται τῷ ἀπτ, τὸ δὲ β καὶ τὸ γ οὐκ ἐνδέχεται.

quens erit, nec reciprocabitur. & Ⓒ α ac Ⓒ δ poterunt eidem ineſſe, non item τὸ β & τὸ γ.

In hac typo Romanis characteribus notantur ea quæ Aristoteles supponit: Italicis ea quæ probat.

Πρῶτον[a] μὲν οὖν, ὅτι τῷ ἐπε) τὸ δ, ἐνδέχεσθαι φανερόν. ἐπεὶ γὰρ παντὶ τῷ γ δ ὑπάρχειν ἐξ ἀνάγκης· ᾧ δὲ τὸ β, οὐκ ἐνδέχε) τὸ γ, δῆλον τὸ συναμφότερον τὸ α, τὸ δὲ α καὶ β μὴ ἐνδέχεσθαι τῷ ἀπτ: φανερὸν, ὅτι τὸ δ ἀκολουθήσει. πάλιν[b], ἐπεὶ τῷ α τὸ γ οὐκ ἀντιστρέφει, παντὶ δὲ ἢ τὸ γ ἢ τὸ δ, ἐνδέχεται τὸ α καὶ τὸ δ τῷ ἀπτ ὑπάρχειν. τὸ[c] δὲ γε β καὶ τὸ γ οὐκ ἐνδέχεται, δῆλον τὸ συνακολουθεῖν τῷ γ τὸ α. συμβαίνει γάρ τι ἀδύνατον[d]. φανερὸν οὖν, ὅτι οὐδὲ τὸ β τῷ δ ἀντιστρέφει· ἐπεί τις ἂν χωρεῖ ἅμα τῷ δ καὶ τὸ α ὑπάρχειν. ¶ Συμβαίνει δ' ἐνίοτε καὶ ἐν τῇ ἰδίᾳ τάξει τῷ ὅρων ἀπαντᾶσθαι, δῆλον τὸ μὴ τὰ ἀντικείμενα λαμβάνειν ὀρθῶς, ὧν ἀνάγκη παντὶ θάτερον ὑπάρχειν. ἐξῆς, εἰ τὸ α καὶ τὸ β μὴ ἐνδέχε) ἅμα τῷ ἀπτ, ἀνάγκη δ' ὑπάρχειν ᾧ μὴ θάτερον, θάτερον· ἢ πάλιν τὸ Γ ἢ τὸ δ, ὡσαύτως· ᾧ δ' τὸ γ παντὶ ἐπε) τὸ α. συμβήσε) [δὲ] ᾧ τὸ δ, τὸ ὑπάρχειν ἐξ ἀνάγκης τὸ α, concludetur enim, cui Ⓒ δ ineſt, ei τὸ β neceſſariò ineſſe:

Primùm[a] igitur τῷ β conſequẽs eſſe τὸ δ, hinc manifeſtum eſt. Cùm enim cuiuis ex neceſſitate *inſit* alterum τῷ γ δ· ei verò cui τὸ β *ineſt*, non poſſit *ineſſe* τὸ γ, quia ſecum infert α, τὸ α verò & τὸ β non poſſunt eidem *ineſſe*: perſpicuum *eſt*, conſequens eſſe τὸ δ. Rurſus[b] quia τὸ γ non reciprocatur cum α· cuiuis autem ineſt aut τὸ γ aut τὸ δ: accidit vt τὸ α & τὸ δ eidem inſint. Verùm[c] τὸ β & τὸ γ non poſſunt *eidem ineſſe*: quia ſtatim ad γ conſequitur τὸ α, atque ita euenit quiddam impoſſibile[d]. Cõſtat[e] igitur τὸ β cum δ non reciprocari: quia vnà cum δ contingit etiam τὸ α[f] ineſſe. ¶ Interdum verò falli contingit in huiuſcemodi terminorum diſpoſitione, quia non rectè accipiuntur oppoſita, quorum alterum cuiuis ineſſe neceſſe *eſt*. Vt ſi τὸ α & τὸ β non accidant ſimul eidem: neceſſe autem *ſit*, cui alterum non *ineſt*, alterum ineſſe. rurſus eodem modo ſe habeant τὸ γ & τὸ δ. omni autem γ conſequẽs δ *ineſt*, ei τὸ β neceſſariò ineſſe:

a Collatio τῷ β δ.

b Collatio τῷ α δ.

c Collatio τῷ β γ.

d Nempe α & β ſimul eſſe.

e Collatio τῷ β δ.

f Quod α nõ poſſit eſſe vni cum β.

quod quidem est falsum. Sumatur enim negatio τοῦ α. β. quæ sit vbi ζ. rursúsque *negatio* τοῦ γ. δ. quæ *sit* vbi θ. necesse igitur est, cuiuis *inesse* aut τὸ α aut τὸ ζ[b], nimirum aut affirmationem aut negationem. rursus aut τὸ γ aut τὸ θ[c], quia *sunt* affirmatio & negatio. & cuicumque τὸ β *ineſt*, *etiam* ℺ α *inesse* suppositum fuit. itaque cuicumque τὸ ζ *ineſt*, *etiã* τὸ θ *inerit*. Rursus quia τοῦ ζ β alterum cuiuis *ineſt*[d], & τοῦ θ δ itidem[e] *alterum*· consequens autem est τοῦ ζ τοῦ θ: etiam τῷ δ consequens erit τὸ β: hoc enim scimus[f]. Si igitur τῷ γ *consequẽs est* τὸ α, etiam τῷ δ *consequens erit* τὸ β. quod tamen falsum est: quia vice versa erat consecutio in iis quæ ita *se* habent.[5]

a Id est videtur esse *falsum* proprer sequentem obiectionem.

b Hoc videtur esse verum, quia τὸ ζ videtur esse negatio τοῦ α, sed falsum est: quia potest esse β, quod neque est α neque ζ. & vt in solutione huius obiectionis dicetur, τὸ ζ non est negatio τοῦ α per se accepti, sed τοῦ α. β.

c Idem dicendũ est de γ θ, quod diximus de α ζ.

d Hoc quoque falsum est ob rationẽ nuper expositam ὡ πῶς α ζ. Ceterum si esset aut α aut ζ, & aut β aut ζ quotiescumque non esset ζ, esset simul α & β: cùm tamen suppositũ fuerit, α & β nõ posse esse simul.

e Hoc falsum est vt superiora.

f Ex proportione suprà declarata. quatuor enim terminis collocatis in quatuor angulis, antecedens & cõsequẽs scribi debent in angulis oppositis.

g Id est, quia repugnat propositioni modo expositæ.

h Τοῦ α. & τοῦ γ.

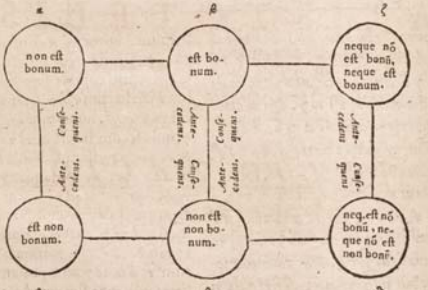
i In dubitatione dicta.

k Nempe τὸ α τὸ β, & τὸ ζ· τῷ γ, verò τὸ δ, & τὸ θ.

l Nõ possunt autem esse duæ negationes vnius affirmationis, vt probatum fuit cap. 8 de Interpr. part. 2.

¶ Non enim fortasse necesse est[13] cuiuis inesse aut τὸ α aut τὸ ζ: nec *aut* τὸ ζ aut ℺ β: quia τοῦ α nõ est negatio ℺ β. nam boni negatio est non bonum. hæc autẽ non idem valent, non est bonũ, & , neque *est* bonum neque non bonũ. Similis est ratio τῷ γ. δ. quoniã negationes h, quæ sumptæ i fuerunt, duæ k sunt l.

ἀνάγκης, ὅπερ ὄξι[a] ψεῦδος. εἰλήφθω γὰρ ἡ ἀπόφασις τοῦ α. β, ἡ ἐφ' ὧν ζ, καὶ πάλιν τοῦ γ. δ, ἡ ἐφ' ὧν θ. ἀναγκη δὴ παντὶ ἢ τὸ α, ἢ τὸ ζ[b]. ἢ γὰρ φάσις, ἢ ἀπόφασιν. καὶ πάλιν, ἢ τὸ γ, ἢ τὸ θ[c]· φάσις γὰρ ἑκατέρα ἀπόφασις. καὶ ὧ τὸ γ, παντὶ τὸ α ὑπόκειται. ὥστε τῷ τὸ ζ, παντὶ τὸ θ. πάλιν, ἐπεὶ τοῦ ζ β παντὶ ὑπάρχει[d], καὶ τοῦ θ δ ὡσαύτως[e]· ἀκολουθεῖ ἄρα τῷ ζ τὸ θ, καὶ τῷ δ ἀκολουθήσει τὸ β· τοῦτο γὰρ ἴσμεν[f]. εἰ ἄρα τῷ γ τὸ α, καὶ τῷ δ τὸ β. τοῦτο δὲ ψεῦδος· ἀνάπαλιν γὰρ λαμβάνεται τὰ ὅροι ἔχουσιν ἡ ἀκολουθησις.[5]

¶ Οὐ γὰρ ἴσως ἀνάγκη παντὶ τὸ α ἢ τὸ ζ, οὐδὲ τὸ ζ ἢ τὸ β· οὐ γὰρ ὅτιπερ ἀπόφασις τῷ α τὸ ζ. τῷ δὲ ἀγαθῷ, τὸ οὐκ ἀγαθὸν ἀπόφασις. οὐ ταὐτὰ δέ ἐστι τὸ οὐκ ἔναν ἀγαθὸν, καὶ οὔτε ἀγαθὸν οὔτε οὐκ ἀγαθόν. ὁμοίως γὰρ ἔσται τοῦ γ. δ· αἱ γὰρ ἀποφάσεις[a] εἰλημμέναι, δύο[k] εἰσίν[l].

ARISTO-

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ
ΑΝΑΛΥΤΙΚΩΝ
ΠΡΟΤΕΡΩΝ ΤΟ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

ARISTOTELIS
ANALYTICORVM
PRIORVM *LIBER* II.

IVLIO PACIO
interprete.

SYNOPSIS SEV METHODVS LIBRI II. PRIORVM ANALYTICORVM.

- Syllogismi
  - Potestates. *Tract.* 1.
  - Imbecillitates. *Tract.* 2.
  - Affinia. *Tract.* 3.

TRACTATVS I.

- Potestates
  - Plura concludere. *Cap.* 1.
  - Ex veris falsum non probare, ex falsis autem verum probare in figura
    - Prima. *Cap.* 2.
    - Secunda. *Cap.* 3.
    - Tertia. *Cap.* 4.
  - Circulus in figura
    - Prima. *Cap.* 5.
    - Secunda. *Cap.* 6.
    - Tertia. *Cap.* 7.
  - Conuersio in figura
    - Prima. *Cap.* 8.
    - Secunda. *Cap.* 9.
    - Tertia. *Cap.* 10.
  - Deductio ad incommodum quomodo
    - Fiat in figura
      - Prima. *Cap.* 11.
      - Secunda. *Cap.* 12.
      - Tertia. *Cap.* 13.
    - Distinguatur à ratiocinatione ostensiua. *Cap.* 14.
  - Ratiocinatio ex oppositis. *Cap.* 15.

TRACTATVS II.

- Imbecillitates
  - Petitio in principio. *Cap.* 16.
  - Non propter hoc sequi falsum. *Cap.* 17.
  - Falsa ratio. *Cap.* 18.
  - Catasyllogismus, & crypsis. *Cap.* 19.
  - Elenchus, *Cap.* 20.
  - Deceptio. *Cap.* 21.

TRACTATVS III.

- Affinia
  - Conuersio. *Cap.* 22.
  - Inductio. *Cap.* 23.
  - Exemplum. *Cap.* 24.
  - Abductio. *Cap.* 25.
  - Instantia. *Cap.* 26.
  - Enthymema. *Cap.* 27.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ
ΑΝΑΛΥΤΙΚΩΝ ΠΡΟΤΕΡΩΝ, τὸ δεύτερον.

ARISTOTELIS ANALYTICORVM PRIORVM LIBER II.

DE POTESTATIBVS SYLLOGISMORVM,

TRACTATVS I.

De potestate plura concludendi, CAP. I.

1 ¶ *Anacephalæosis.* 2 ¶ *De conuersione conclusionis.* 3 ¶ *De ijs quæ continentur sub medio termino, aut sub minori extremo.* 4 *De syllogismis vniuersalibus in prima figura affirmatiuis,* 5 *vel negatiuis.* 6 *De syllogismis vniuersalibus in secunda figura.* 7 *De particularibus in prima figura,* 8 *& in alijs figuris.*

1 ΕΝ[a] πόσοις μὲν οὖν καὶ ποίοις καὶ πόσων θεωρήσεων καὶ πότε, καὶ πῶς γίνεται συλλογισμός· ἔπειτα, εἰς ποῖα θεωρητέον ἀναγκαῖα ζητοῦντι, καὶ κατασκευάζοντι καὶ πῶς δεῖ ζητεῖν ἕκαστα τῶν προκειμένων καθ' ὁποιανοῦν μέθοδον· ἔτι δὲ [καὶ] ἀφ' ποίας ὁδοῦ λεκτέον καὶ τὰς περὶ ἕκαστον ἀρχάς, καὶ πῶς διελεῖν ἔστιν ἐμμελῶς. ¶ Ἐπεὶ δὲ οἱ μὲν καθόλου, τὸν συλλογισμὸν εἶναί φασιν οἱ δέ, ἔνια μέρους· οἱ μὲν καθόλου πάντες ἀεὶ πλείω συλλογίζονται· τὸν δὲ ἐν μέρει, οἱ μὲν καταφατικοί, πλείω· οἱ δ' ἀποφατικοί, τὸ συμπέρασμα μόνον. αἱ μὲν δὴ ἄλλαι προτάσεις ἀπηρτίφουσιν· ἡ δὲ ἐν μέρει στερητικὴ, οὐκ ἀπηρτίφηται· τὸ γὰρ συμπέρασμα, τί κατά τινος ὄζιν. ὥστε οἱ μὲν ἄλλοι συλλογισμοὶ

1 NA[a] quot igitur figuris, & per quot quæléſque propoſitiones, & quando, & quomodo fiat ſyllogiſmus: ampliùs[b], ad quæ reſpiciendum ſit cuertenti vel adſtruenti, & quomodo quæri debeat de re propoſita ſecundum quamuis methodum: præterea [c] qua via ſumemus cuiuſq; *quæſtionis* principia, tam expoſuimus. ¶ Cùm autem ſyllogiſmorum alij ſint vniuerſales [d], alij particulares: vniuerſales omnes ſemper plura concludunt: ex particularibus, attributiui plura *cõcludunt*, negatiui vnã cõcluſionẽ *colligũt*. nam aliæ propoſitiones cõuertũtur. particularis autẽ priuatiua nõ conuertitur. cõcluſio verò eſt *oratio ſignificãs* aliquid de aliquo. quapropter alij ſyllogiſmi

a Hæc expoſita fuerunt lib. ſupe rioris tract. 1.

b Hæc ſunt enarrata tract. 2. lib. præced.

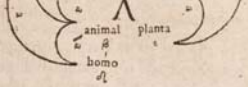
c Hæc Ariſt. docuit tract. 3. ſupe rioris libri.

d Vniuerſales, vel particulares intellige ratione concluſionis. adeõ ve Darapti & Felapton, quòd eõ ſtatut ex propoſitionibus vniuerſalibus, dicãtur particulares, quia vim particularem habẽt, id eſt probant concluſionẽ particularem nõ vniuerſalem.

plura concludunt. Vt si ostensum fuerit τὸ α inesse omni aut alicui β: necesse est, etiam τὸ β ineſſe alicui α. quòd si ostensum sit nulli β ineſſe τὸ α, etiam nulli α inerit τῷ β. hæc autem conclusio est diuersa à superiori. At si α cuidam β non insit: non est necesse, etiam τῷ β cuidam α non ineſſe. potest enim omni ineſſe.

non ineſt alicui
homo α ——— β animal.
nullo ineſt

Hæc igitur est causa[a] communis vniuersalium & particularium syllogismorum. ¶ Licet autem de vniuersalibus etiam aliter dicere[b]. nam quæ sub medio aut sub conclusione[c] sunt, eorum omniũ erit idem[d] syllogismus, si illa in medio, hæc in conclusione ponantur. ¶ Exempli causã, si Θ α β concludatur per γ: necesse est τὸ α dici de ὑῖς omnibus, quæ sunt sub β, aut sub γ. nam si τὸ δ ἐστι in toto β, ac Θ β in toto α: etiam τὸ δ ἐρεῖ in toto α. Rursus si Θ ε ἐστι in toto γ, ac τὸ γ in ᾗ β α: etiam τὸ ε erit in toto α.

a Cur plures cõclusiones colligã tur.
b Aliam rationẽ plura concludendi afferre.
c Id est, subiicitur minori extremo. nã minus est sub maiori, quod igitur est sub minori, est sub tota conclusione.
d Sententia Aristotelis est, ex eodem syllogismo colligi tres conclusiones, vnam de minori extremo, alteram de eo quod est sub minori, tertiam de eo quod subiicitur medio ter mino. Subiicitur quia sicut tres sunt cõclusiones, ita etiã sunt tres syllogismi, vt in subiectis exemplis videre licet. exẽpli causã, qui probauit omne animal esse substantiam, non probauit omnẽ hominem esse substantiam, antequàm eam conclusionem sumat pro maiore propositione, & adsigat minorem, qua asserat omnẽ hominem esse animal. Sed (scire oportet ex c 22. huius libri, & c. 1. lib 1. Poster. Analyt. & cap. 2. lib. 7. Ethic. Nicomach. aliã esse scientiam generalem, aliam specialem & propriam. ergo qui scit omne animal esse substantiã, scit etiam generali quadam cognitione omnem hominem esse substantiam, quatenus non continetur sub animali. Similiter qui probauit omne animal esse substantiam, probauit etiam omnem hominem esse substantiam: probauit, inquam, Aristoteles ait eundem esse syllogismum eius quod est sub conclusione, & eius quod est sub medio termino, cum syllogismus extractus est in Barbara vel Celarent. in aliis modis docebit non esse eundem syllogismum eius quod subiicitur medio termino. rationemque afferet, quæ non minùs locum habet in Barbara & Celarent quàm in aliis positum, dum accipiebatur maior propositio. quocirca non potest dici syllogismus de eo quod ea sub medio, cùm non sit syllogismus de medio. potest autem dici syllogismus de eo quod subiicitur minori extremo, quia vniuersaliter est de minori extremo. Ego existimo Aristotelem quod nunc dicit, emendare in fine capitis, vbi docebit eandem esse rationem omnium syllogismorum quod ad ea quæ continentur sub medio termino. e Id est, illa medio termino, hæc minori extremo subiicientur. atque ita fiant minores propositiones posteriorum syllogismorum.

πλείω συλλογίζονται. οἷον εἰ τὸ α δέδεικται παντὶ τοῦ β, ἢ τινί, καὶ τὸ β τινὶ τοῦ α ἀναγκαῖον ὑπάρχειν. εἰ μηδενὶ τοῦ β τὸ α, οὐδὲ τὸ Θ οὐδενὶ τοῦ α. τοῦτο δὲ ἕτερον τὸ ἐμφερες. εἰ δὲ τὸ α τινὶ μὴ ὑπάρχει τοῦ Θ, οὐκ ἀνάγκη καὶ τὸ β τινὶ τοῦ α μὴ ὑπάρχειν. ἐνδέχεται γὰρ παντὶ ὑπάρχειν.

Αὕτη μὲν οὖν κοινὴ πάντων αἰτία τῆς τε καθόλου, καὶ τῆς κατὰ μέρος. ¶ Ἔστι δὲ καὶ τῆς καθόλου κατ ἄλλους εἰπεῖν. ὅσα γὰρ ἡ ὑπὸ τὸ μέσον, ἢ ὑπὸ τὸ συμπέρασμα ὄντα, ἁπάντων ἔσται ὁ αὐτὸς συλλογισμός· ἐὰν τὰ μὲν, ὡς τοῦ μέσου τὰ δ, ὡς τοῦ συμπεράσματι τεθῇ. ¶ Οἷον, εἰ τὸ α β συμπέρασμα δέδεικται τὸ Γ· ὅτι ὑπὸ τὸ β ἢ τὸ γ ἐστίν, ἀνάγκη κατὰ παντὸς λέγεσθαι τὸ α. εἰ γὰρ τὸ δ ὡς ὅλῳ τοῦ β, τὸ δὲ β ὡς ὅλῳ τὸ α, καὶ τὸ δ ὡς ἐφ ὅλῳ τοῦ α. πάλιν, εἰ τὸ ε ὡς ὅλῳ τοῦ γ, τὸ δὲ γ ὡς τοῦ α, καὶ τὸ ε ὡς [ὅλῳ τοῦ α ἐσται.

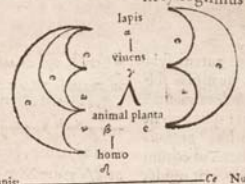
Bar Omne viuens est substantia:
ba Omne animal est viuens: Ergo
ra Omne animal est substantia.

Bar Omne viuens est substantia:
ba Omnis planta est viuens: Ergo
ra Omnis planta est substantia.

Bar Omne animal est substantia;
ba Omnis homo est animal; Ergo
ra Omnis homo est substantia.

ε ¶ Ὁμοίως δὲ καὶ εἰ στερητικὸς εἴη ὁ συλλογισμός. ¶ Similis ratio est, si priuatiuus sit syllogismus.

a Celarent.

Ce Nullum viuens est lapis:
la Omne animal est viuens: Ergo
rent Nullum animal est lapis.

Ce Nullum viuens est lapis:
la Omnis planta est viuens: Ergo
rent Nulla planta est lapis.

Ce Nullū animal est lapis:
la Omnis homo est animal: Ergo
rent Nullus homo est lapis.

ς τὸ δὲ τὸ δευτέρου σχήματος, τὸ ὑπὸ τοῦ συμπέρασμα, μόνον ἔσται συλλογίσασθαι. εἰ γὰρ τὸ α τοῦ β μηδενὶ, τοῦ δὲ γ παντὶ, συμπέρασμα, ὅτι οὐδενὶ τοῦ γ τὸ β. εἰ δὴ τὸ δ' ὑπὸ τὸ γ ὄζι, φανερὸν ὅτι οὐχ ὑπάρχει αὐτῷ τὸ β. τοῖς δὲ ὑπὸ τὸ α, ὅτι οὐχ ὑπάρχει, οὐ δῆλον δι' ἃ τὸ συλλογισμοῦ. καίτοι οὐχ ὑπάρχει τῷ ε, εἰ ἔστιν ὑπὸ τὸ α. ἀλλὰ τὸ μὲν τῷ γ μηδενὶ ὑπάρχειν τὸ β, δι' ἃ τὸ συλλογισμοῦ δέδεικται· τὸ δὲ, τῷ α μὴ ὑπάρχειν αὐτὸ δεικτὸν ἐλπὶς μὲν· οὐκ ἔστι δὲ τὸ συλλογισμὸν συμβαίνει, τὸ β τῷ ε μὴ ὑπάρχειν.

χο δὲ ὑπὸ

χ παραγραφή.

ἐπὶ

ἐπὶ

6 ¶ In secunda autem figura syllogismus erit eius dūtaxat quod est sub conclusione. Vt si τὸ α insit nulli β, & omni γ: concludetur, nulli γ ineſſe τὸ β. Si igitur τὸ δ est sub γ: perspicuum est, ei non ineſſe τὸ β. Iis verò quæ sunt sub α non ineſſe, nō est manifestum per syllogismum. atqui non inerit τῷ ε, si est sub α. sed nulli quidē γ ineſſe τὸ β, syllogismo probatū fuit, τῷ α verò nō ineſſe, sine demonstratione acceptū fuit. quare nō colligitur eo syllogismo b, τὸ β τῷ ε nō ineſſe.

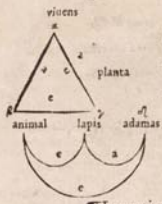
b Id est, eōdem syllogismo, quo probatum fuit β de γ, non probatur α de ε.

Cε Nullū lapis est viuens:
a Omne animal est viuens: Ergo
rε Nullū animal est lapis,

Ce Nullū animal est lapis:
la Omnis homo est animal;
rent Nullus homo est lapis.

Ce Nullus viuēs est lapis:
la Omnis planta est viuēs: Ergo
rent Nulla planta est lapis.

Cam Omne animal est viuẽs: ——— Omne animal est viuens:
ef Nullus lapis est viuens: Ergo Omnis planta est viuens.
tres Nullus lapis est animal. ——— *Ce* Nullus lapis est animal:
la Omnis adamas est lapis: Ergo
rent Nullus adamas est animal.

a Ambæ propositiones affirmãt in secunda figura, ideóque nihil concluditur.

¶In particularibus autem syllogismis, eorum quæ *sunt* sub conclusione, *concludendorum* nõ erit *vlla* necessitas: quia non sit syllogismus, cùm hæc[b] *propositio* accipitur in parte. at eorum quæ *sunt* sub medio, erit quidẽ, non tamen per *eum* syllogismũ. Vt si ⏀ α ineſt omni β, ac ⏀ β cuidam γ. quod enim positum est sub γ, non cõcludetur. quod verò est sub β, concludetur, non tamen per syllogismum[c] antecedentem.

b Maior propositio in prima figura.

c Tsõ a de γ.

¶Ἐπὶ δὲ τῶν ἐν μέρει, τῶν μὲν ὑπὸ τὸ συμπέρασμα, οὐκ ἔσται τὸ ἀναγκαῖον· οὐδὲ γίνεται συλλογισμός, ὅταν αὐτὴ[a] ληφθῇ ἐν μέρει· τῶν δὲ ὑπὸ τὸ μέσον, ἔσται πάντων, πλὴν οὐ δι' ἐκεῖνον συλλογισμόν. οἷον, εἰ τὸ α παντὶ τῷ β, τὸ δὲ β τινὶ τῷ γ. τῷ μὲν δὴ ὑπὸ τὸ γ τεθέντος, οὐκ ἔσται συλλογισμός· τῷ δὲ ὑπὸ τὸ β, ἔσται· ἀλλ' οὐ δι' ἐκεῖνον προσλημμένου [συλλογισμόν.]

Da Omnis homo est bipes: ——— *Barb* *Da* Omnis homo est bipes.
ri Aliquod animal est homo: Ergo
i Aliquod animal est bipes. ——— Aliquod *d* animal est bipes:
Omnis equus est animal.

ba Omnis Aliquis Æthiops est homo: Ergo
ri
ra Omnis Aliquis Æthiops est bipes.
i

d Hinc nihil cõcluditur, quia maior propositio est particularis, in prima figura.

Fe Nullũ animal est inanimũ:
ri Aliquod al bũ est animal: Ergo
o Aliquod albũ nõ est inanimũ. ——— Aliquod *f* albũ non est inanimum:
Omnis nix est alba.

Ce Nullũ animal est inanimum:
la Omnis homo est animal: Ergo
rent Nullus homo est inanimus.

e Hæc minor propositio si accipiatur particularis, erit syllogismus in Ferio.

f Hic modus est inutilis, quia maior propositio est particularis in prima figura.

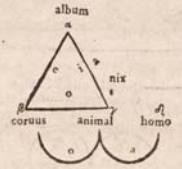
¶Ὁμοίως

8 ¶ Ὁμοίως δὲ ἔχει καὶ τὰ ἄλλων σχημάτων· τὸ μὲν γὰρ ὑπὸ τὸ συμπέρασμα, οὐκ ἔσται· συμπέφυκε δὲ ἔσται· πλὴν οὐ δι' ἣν συλλογισμὸν· ἢ κὴ ἐν τοῖς καθόλου ὃς ἀναπόδεικτου τῆς προτάσεως τὸ ὑπὸ τὸ μέσον ἐδείκνυτο· ἅρτε[a] ἡ μὲν οὐκ ἔσται[b], ἡ καὶ δεῖ τοῦτον[c].

8 ¶ Similis est ratio aliarum figurarū. quod enim est sub conclusione, non concludetur. alterum concludetur, non tamen per *eum* syllogismum: quà etiā in *syllogismis* vniuersalibus ex nō demonstrata propositione probabantur quæ *sunt* sub medio. quare[a] aut ibi[b] quoque nō cōcludetur, aut *cōcludetur* etiā in his[c].

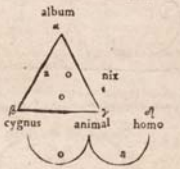
a Etrue syllogismum distinctionum à destructione vnius ad positionem alterius: Aut neq; in syllogismis vniuersalibus, neque in particularibus concluditur, quod est sub medio: aut cōcluditur vtrisque. atqui nō concluditur in vtrisque, quia nō concluditur in particularibus. ergo in neutris.
b In syllogismis vniuersalibus.
c Particularib⁹. Est igitur parratio vniuersalium & particulariū, vnde cùm in particularibus non cōcludatur quod est sub medio, constat etiam in vniuersalibus nō concludi.

Exempla syllogismorum particularium in secunda figura.

Ef Nullus coruus est albus: —— *Cef* Nullus coruus est albus:
ti Aliquod animal est album: Ergo
re Aliquod animal non est coruus. —— Aliquod *e* animal nō est coru⁹: *re* Nulla nix est coruus.
Omnis homo est animal.

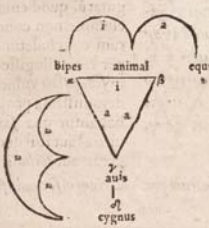
d Si hæc propositio fit particularis, fiet syllogismus in Festino.
a Omnis *d* nix est alba: Ergo

Ber Omnis cygnus est albus: —— Omnis *f* cygnus est albus:
se Quoddam animal nō est album: Ergo
a Quoddam animal nō est cygnus, —— Quoddam *g* animal nō est cygnus:
Omnis nix est alba.
Omnis homo est animal.

e Nihil concluditur, quia maior propositio est particularis in prima figura.
f Nihil colligitur, quia ambæ propositiones sunt affirmantes in secunda figura.
g Nihil colligitur, quia maior propositio est particularis in prima figura.

Exempla syllogismorum particularium in tertia figura.

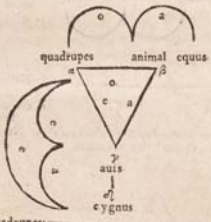
Dar Omnis auis est bipes:
ap Omnis auis est animal:
Ergo
i Quoddã animal est bipes.

Bar Omnis auis est bipes:
ba Omnis *a* cygnus est auis:
Ergo
ra Omnis cygnus est bipes.

Quoddã *b* animal est bipes.
Omnis cygnus est auis.

a Si hæc propositio accipiatur in parte, erit syllogismus in Darii.

b Nihil colligitur, quia maior propositio est particularis in prima figura. Eadémque est ratio sequentium modorum inutilium.

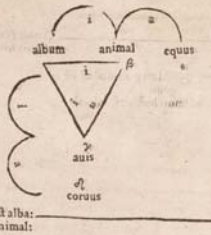

Fe Nulla auis est quadrupes:
la Omnis auis est animal:
Ergo
pton Aliquod animal non est quadrupes.

Ce Nulla auis est quadrupes:
la Omnis *c* cygnus est auis:
Ergo
rent Nullus cygnus est quadrupes.

Aliquod animal nõ est quadrupes:
Omnis equus est animal.

c Si hæc propositio sumatur in parte, erit syllogismus in Ferio.

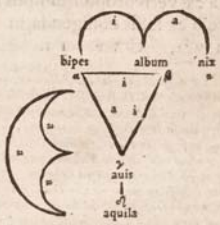

Dis Quædam auis est alba:
amis Omnis auis est animal:
Ergo
is Quoddã animal est albũ.

Quoddam animal est albũ:
Omnis equus est animal.

Quædam auis est alba:
Omnis coruus est auis.

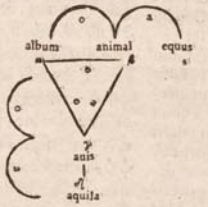
bipes

Dar Omnis auis est bipes:
sf Quædam auis est alba:
Ergo
i Quoddam albũ est bipes.

Quoddam album est bipes:
Omnis nix est alba.

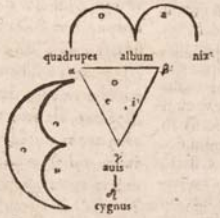
Ber Omnis auis est bipes:
ba Omnis aquila est auis:
Ergo
ra Omnis aquila est bipes.

Bre Quædã auis nõ est alba:
ar Omnis auis est animal:
Ergo
do Quoddam animal nõ est albũ:

Quoddam animal non est album:
Omnis equus est animal.

Quædam auis non est alba:
Omnis aquila est auis.

Fer Nulla auis est quadrupes:
sf Quædam auis est alba:
Ergo
an Quoddam albũ non est quadrupes.

Quoddã album nõ est quadrupes:
Omnis nix est alba.

Ce Nulla auis est quadrupes:
la Omnis cygnus est auis:
Ergo
rent Nullus cygnus est quadrupes.

De conclusione falsa ex veris propositionibus non colligenda, & vera ex falsis colligenda, in prima figura, CAP. 11.

1 ¶¶ *Summa huius tractatus.* 2 ¶¶ *Quod nõ ẽcludatur falsum ex veris.* 3 ¶¶ *Quid concludatur verũ ex falsis in prima figura.* 4 ¶ *De syllogismis vtriuerfalibus. Si ambæ propositiones sint omnino falsæ in Barbara,* 5 *vel Celarent.* 6 *Si ambæ sint falsæ ex parte.* 7 *Si altera sit falsa, altera vera.* 8 *Si maior sit tota falsa, & minor vera, in Barbara,* 9 *vel Celarent.* 10 *Epilogus.* 11 *Si maior sit falsa ex parte, & minor vera, in Barbara,* 12 *vel Celarent.* 13 *Si maior sit vera, & minor tota falsa, in Barbara,* 14 *vel Celarent.* 15 *Si maior sit vera, & minor falsa ex parte, in Barbara,* 16 *vel Celarent.* 17 ¶ *De syllogismis particularibus.* 18 *Si maior sit tota falsa, & minor vera, in Darij,* 19 *vel Ferio.* 20 *Si maior sit falsa ex parte, & minor vera, in Darij,* 21 *vel Ferio.* 22 *Si maior sit vera, & minor tota falsa, in Darij,* 23 *vel Ferio.* 24 *Si maior sit falsa ex parte & minor tota falsa, in Darij,* 25 *vel Feria.* 26 *Si ambæ propositiones sint in totum falsæ, in Darij,* 27 *vel Ferio.*

POteſt igitur fieri vt veræ sint propoſitiones, ex quibus *conſtat* ſyllogiſmus: poteſt etiam fieri, vt ſint falſæ: & vt altera ſit vera, altera falſa. Concluſio autem neceſſariò *eſt* aut vera aut falſa. Ex veris igitur non poteſt falſum concludi. ex falſis verum poteſt: non *ita* tamen *vt probetur* cur *ſit*[a], ſed *tantùm* quòd *ſit*[b]. nam cur *res* ſit, non poteſt ſyllogiſmo ex falſis probari: cuius *rei* cauſa in ſequentibus[c] dicetur. ¶ Primùm igitur ex veris non poſſe falſum colligi, hinc perſpicuum eſt. Nam ſi cùm Θ α eſt, neceſſe eſt Θ β eſſe: *certè* cùm Θ β non eſt, neceſſe *eſt* τὸ α non eſſe. Si igitur verum eſt τὸ α, neceſſe *eſt* etiam τὸ β verum eſſe: alioqui accidet vt idem[d] ſimul ſit[e] & non ſit[f]: quod eſt impoſſibile. Neque verò quia poſitum eſt τὸ α vnus terminus, ſuſpicetur aliquis accidere vt cùm vnum quidpiam ſit, neceſſariò aliquid colligatur. *hoc* enim fieri nequit. quod enim neceſſariò colligitur, eſt concluſio. ex quibus autem pauciſſimis[g] hæc colligitur, *ſunt* tres termini, duo autem interualla & propoſitiones. Ergo ſi verum eſt, cuicumque Θ β ineſt, etiam τὸ α *ineſſe*; & *cuicumque ineſt* τὸ γ, *ineſſe etiam* τὸ β: *profectò* cui τὸ γ ineſt, καὶ τῷ

a Id eſt, non ita vt demonſtretur per cauſam.
b Immò quòd ſit, non probatur ſimpliciter, ſed ei rãtùm qui conceſſit propoſitiones falſas, ni q propoſitiones conceſſit, nõ poteſt negare cõcluſionem.
c Lib. 1. Poſter. Analyt. cap. 2.
d Τὸ α.
e Quia ſuppoſitum fuit eſſe verum.
f Quia negatur verum eſſe τὸ Θ. quod niſi verum ſit, nõ eſt verum τὸ α.
g Minimùm.

Ἔστι μὲν οὖν ὅτως ἔχειν, ὡς ἀληθεῖς ἐξ ψευδῶν αἱ προτάσεις ὧν ὁ συλλογισμός: ἔστι δ', ὡς ἐξ ἀμφοῖν ψευδῆς: ἔστι δ', ὅταν τὸ μὲν, ἀληθὲς τὸν δὲ, ψεῦδος. τὸ δὲ συμπέρασμα, ἢ ἀληθὲς ἢ ψεῦδος ἐξ ἀνάγκης. ἐξ ἀληθῶν μὲν οὖν οὐκ ἔστι ψεῦδος συλλογίσασθαι. ἐκ ψεύδους δὲ ὅτι ἀληθὲς, πάλιν οὐ δῆλον, ἀλλ' ὅτι· τὸ γὰρ δῆλον, οὐκ ἔστι ἐκ ψευδῶν συλλογισμός· δι' ὃ οὐδὲ ἐπαγωγὴ, ἐν τοῖς ἐπομένοις· λεχθήσεται. ¶ Πρῶτον μὲν οὖν, ὅτι ἐξ ἀληθῶν οὐκ οἷόν τε ψεῦδος συλλογίσασθαι, ἐντεῦθεν δῆλον. εἰ γὰρ ἅ ὄντος, ἀνάγκη τὸ Θ εἶναι· τὸ Θ μὴ ὄντος, ἀνάγκη τὸ α μὴ εἶναι. εἰ οὖν ἀληθὲς ὂν τὸ α, ἀνάγκη Θ τὸ β ἀληθὲς εἶναι· ἢ συμβήσεται τὸ αὐτὸ ἅμα εἶναι καὶ μὴ εἶναι· τοῦτο δὲ ἀδύνατον. μὴ ὂν ἢ κεῖται τὸ α εἰς ὅρος, ὑποληφθήσεται ἐνδέχεσθαι, ὡς ἑνός τινος ὄντος, οὗ ἀνάγκης τι συμβαίνειν· οὐ γὰρ οἷόν τε· τὸ μὲν γὰρ συμβαῖνον ἐξ ἀνάγκης, τὸ συμπέρασμά ἐστι· δι' ὧν δὲ τὸ γίνεται ἐλαχίστων, δύο ὅροι, δύο δὲ διαστήματα καὶ προτάσεις. εἰ οὖν ἀληθὲς, ᾧ τὸ Θ ὑπάρχει, καὶ τὸ α παντὶ· ᾧ δὲ τὸ γ, τὸ β: ᾧ τὸ γ, καὶ τὸ

κη τὸ α ὑπάρχειν· Ϲ οὐχ οἷόν τε τὸ τὸ ψεῦδος εἶναι· ἅμα γὰρ ὑπάρξει ταῦτα, καὶ οὐχ ὑπάρξει. τὸ οὖν α, ὡς πρὸ ὀλίγου κεῖται, δύο ἀποφάσεις συλλογιστικὰς ἐποίησε. ὁμοίως δὲ καὶ ὅτι ἡ τοιαύτη συμπέρασμα ἔχει· οὐ γὰρ ἔστιν ἐξ ἀληθῶν δεῖξαι ψεῦδος. ¶ Ἐκ[a] ψευδῶν δέ ἐστιν ἀληθὲς συλλογίσασθαι, καὶ ἀμφοτέρων τῶν ἀποφάσεων ψευδῶν οὐσῶν, καὶ ἡ μιᾶς ταύτης δὲ οὐχ ὁποτερασοῦν ὑπαρχούσης, ἀλλὰ τῆς δευτέρας[b], ἐὰν περ ὅλως [c]λαμβάνωμεν ψευδῆ· μὴ ὅλης γὰρ λαμβανομένης, οὐκ ἔστιν ὁποτερασοῦν. ¶ Ἔστω γὰρ τὸ α΄ λόγου τοῦ Ϲ ὑπάρχον, τὸ δὲ β μηδενί, μηδὲ τὸ β τοῦ Ϲ· ὑπάρχει δὲ τὸ, ᾧ λίθῳ οὐδενὶ ζῷον, οὐδὲ λίθος οὐδενὶ ἀνθρώπῳ. ἐὰν οὖν ληφθῇ τὸ α παντὶ τῷ β, Ϲ τὸ β παντὶ τῷ γ· τὸ α παντὶ τῷ γ ὑπάρξει. ὧν δ' ἀμφοῖν ψευδῶν, ἀληθὲς τὸ συμπέρασμα· πᾶς γὰρ ἄνθρωπος ζῷον.

¶ Ὡ δ' αὐτὸς δὲ Ϲ τὸ ϲερητικόν. ἔστω γὰρ τοῦ γ μήτε τὸ α ὑπάρχειν μηδενὶ μήτε τὸ β, τῷ μὲν τοι α τοῦ β παντὶ. οἷον ἐὰν τῷ αὐτῷ ὅρων ληφθέντων, μέσον τεθῇ ὁ ἀνθρωπος· λίθῳ γὰρ οὔτε ζῷον, οὔτε ἀνθρώπῳ οὐδενὶ ὑπάρχει, ἀνθρώπῳ δὲ παντὶ ζῷον. ὥστε ἐάν, ᾧ μὲν ὑπάρχει παντὶ, λάβωμεν μηδενὶ ὑπάρχειν· ᾧ δὲ μὴ ὑπάρχει[h], παντὶ ὑπάρχειν· ἐκ ψευδῶν ἀμφοῖν, ἀληθὲς ἔσται τὸ συμπέρασμα.

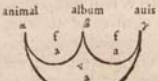
necesse *est* τὸ α inesse, neque potest hoc esse falsum: quia simul idem inesset & non inesset. Itaque τὸ α quasi vnum positum est, *cum eo significentur* duæ propositiones simul acceptæ. In priuatiuis quoque *res* similiter *se* habet. non licet enim ex veris falsum ostendere. ¶ Ex[a] falsis autē verū colligi potest, & cùm ambæ propositiones sunt falsæ, & cùm vna. hæc autem non vtrauis sed secūda[b], si totam[c] falsam accipiamus. quòd si non tota *falsa* accipiatur, *verū colligi* potest, vtrauis *falsa sumpta fuerit*. ¶ Insit enim τὸ α toti γ, & nulli β: neque τὸ β τοῦ γ insit. accidit autem hoc: vt nulli lapidi animal, & lapis nulli homini. Si igitur accipiatur τὸ α inesse omni β, ac τὸ Ϲ omni γ: τὸ α omni γ inerit. quare ex ambabus falsis vera *erit* conclusio: omnis enim homo est animal.

a Proponit rei summam, quam deinceps explicabit diligentèr per partes. Sensus autem est, cō clusionem verā semper colligi posse in prima figura, nisi maior propositio sit in totum falsa, & minor vera.
b Id est, minor propositio.
c Tota falsa (vt Arist. explicabit partic. γ.) est propositio vniuersalis cōtraria veræ, vt nullus homo est animal, scimus enim omnem hominem esse animal. Falsa ex parte dicitur propositio vniuersalis, quæ contradicit veræ. Exempli causa hæc est propositio vera, quidā homo est iustus, hæc autē est falsa ex parte, nullus homo est iustus. item hæc est vera, quidām homo non est iustus. hæc autem falsa ex parte, omnis homo est iustus. In summa dicitur propositio falsa ex parte, cùm id quod est verum in parte, & falsum in parte, affirmatur vel negatur vniuersaliter. Hæc ita tractantur in propositionibus vniuersalibus. in particularibus non vtimur hac distinctione: quoniam hæ vel sunt omnino veræ, vel omnino falsæ.
d Id est, homini.
e Animal.
f In maiore propositione.
g Id est, lapidi.
h Homo.
i Sup. accipiam[r] in minori propositione.

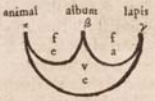
a Colligi veram cõclusionem ex falsis propositionibus.

¶ Similiter ostenditur[a], si vtraque *propositio sit* falsa ex parte.

6 ¶ Ὁμοίως δὲ δειχθήσεται, καὶ ἐὰν ἐπὶ τῶν ψευδῶς ἑκατέρα ληφθῇ.

f. *Bar* Omne album est animal:
f. *ba* Omnis auis est alba: Ergo
V *ra* Omnis auis est animal.

f. *Ce* Nullum album est animal:
f. *la* Omnis lapis est albus: Ergo
V. *rese* Nullus lapis est animal.

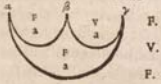
b Id est, maior propositio.

¶ Cùm autem altera *tãtùm propositio* falsa posita est: si prima[b] sit tota falsa, vt α β, non erit cõclusio vera. sin tota *falsa sit propositio* β γ[c], erit *vera conclusio*. Tot ãd falsam voco eam quæ est contraria veræ. vt si sumptum fuerit omni *inesse*, quod nulli inest: aut si quod omni *inest*, nulli *acceptum fuerit* inesse. ¶ Insit enim τὸ α nulli β, ac τὸ β omni γ. Si igitur propositionem β γ accipiamus veram, *propositionem* autem α β totam falsam, & omni β inesse τὸ α: fieri nequit vt conclusio vera sit: quia nulli γ inerat: siquidẽ cui τὸ β, *ei* nulli τὸ α *inerat*, & τὸ β *inerat* omni γ.

c Minor.

d Vide quod no tauti ad part. 3.

7 ¶ Ἐὰν δ' ἡ ἑτέρα τεθῇ ψευδής, ἡ μὲν καθόλου[b] ὅλης ψευδὴς οὔσης, οὐκ ἔσται τὸ συμπέρασμα ἀληθές· τὸ δὲ β γ[c], ἔσται. λέγω δ' ὅλῳ[d] ψευδῆ, τὸ ἐναντίαν· οἷον, εἰ μηδενὶ ὑπάρχον, παντὶ εἰλημμένον ἢ τὸ παντί, μηδενὶ ὑπάρχειν. ¶ Ἔστω δὴ τὸ α τῷ β μηδενὶ ὑπάρχον, τὸ δὲ β τῷ γ παντί. ἐὰν δὴ τὸ μὲν β γ ψεύσηται, λαβόντες ἀληθῆ· τὸ δὲ α β, ψευδῆ ὅλῳ, καὶ παντὶ ὑπάρχειν τῷ β τὸ α· ἀδύνατον τὸ συμπέρασμα ἀληθὲς εἶναι· μηδενὶ γὰρ ὑπῆρχε τῷ γ· εἴπερ ᾧ τὸ 6, μηδενὶ τὸ α· τὸ δὲ 6 παντὶ τῷ γ.

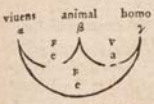

F. *Bar* Omne animal est lapis:
V. *ba* Omnis homo est animal: Ergo
F. *ra* Omnis homo est lapis.

¶ Similiter autem non *erit vera conclusio*, si τὸ α insit omni β, & τὸ β omni γ: & propositio β γ sumatur vera: propositio autem α β tota falsa, & nulli, cui τὸ 6 insit, τὸ α inesse. conclusio, *inquam*, falsa erit. omnis enim γ inerit τὸ α: siquidem cuicumque τῷ β, *etiam* τὸ α *inerat*, τὸ β verò *inerat* omni γ.

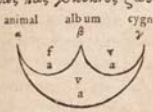
9 ¶ Ὁμοίως δὲ, οὐδ' εἰ τὸ α τῷ β παντὶ ὑπάρχοι, καὶ τὸ 6 τῷ γ [παντί.] ληφθεὶν δὲ ἡ μὲν 6 γ ἀληθὴς πρότασις· ἡ δὲ α β, ψευδὴς ὅλη, μηδενὶ ᾧ τὸ 6, τὸ α· τὸ συμπέρασμα ψευδὲς ἔσται· παντὶ γὰρ ὑπάρξει τὸ [τὸ α· εἴπερ ᾧ τὸ β, παντὶ τὸ α, τὸ δὲ β παντὶ τῷ γ.

viuens

10 ¶ Φανερὸν οὖν, ὅτι τῶν πρώτης ὅλης λαμβανομένης ψεῦδος, καὶ τε καταφατικῆς, καὶ τε στερητικῆς, τῆς δ' ἑτέρας ἀληθοῦς, οὐ γίνεται ἀληθὴς 11 τὸ συμπέρασμα. ¶ Μὴ ὅλης δὲ λαμβανομένης ψεῦδος, ἔσται. εἰ γὰρ τὸ α τῷ μὲν γ παντὶ ὑπάρχει, τῷ δὲ β τινί, τὸ δὲ β παντὶ τῷ γ· οἷον ζῷον κύκνῳ μὲν παντί, λευκῷ δέ τινι, τὸ λευκὸν παντὶ κύκνῳ· ἐὰν ληφθῇ τὸ α παντὶ τῷ β, καὶ τὸ β παντὶ τῷ γ, τὸ α παντὶ τῷ γ ὑπάρξει ἀληθὲς· πᾶς γὰρ κύκνος ζῷον.

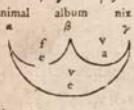
10 ¶ Perspicuum igitur est, cùm prima *propositio* tota falsa accipitur, siue affirmet siue neget, altera autem vera, non effici veram conclusionem. ¶ Quòd si non tota sumatur falsa, erit *vera conclusio*. Nam si τὸ α ineſt omni γ, & alicui β, ac τὸ β omni γ: vt animal omni cygno, & cuidam albo, albúmque omni cygno: si sumptum sit τὸ α *inesse* omni β, & τὸ β omni γ, τὸ α omni γ verè inerit: omnis enim cygnus *est* animal.

12 ¶ Ὁμοίως δὲ καὶ εἰ στερητικὸν εἴη τὸ α β. ἐν χωρεῖ γὰρ τὸ α τῷ μὲν β τινὶ ὑπάρχειν, τῷ δὲ γ μηδενί· τὸ δὲ β, παντὶ τῷ γ. ἔστι τὸ ζῷον τινὶ μὲν λευκῷ, χιόνι δὲ οὐδεμιᾷ· λεύκον γὰρ πᾶσα χιών. εἰ οὖν ληφθείη, τὸ μὲν α μηδενὶ τῷ β, τὸ δὲ β παντὶ τῷ γ, τὸ α οὐδενὶ τῷ γ ὑπάρξει.

12 ¶ Similitérque *conclusio vera erit*, si *pronunciatum* α β sit priuatiuum: poteſt enim τὸ α cuidam β ineſſe, & nulli γ, τὸ β autem omni γ. vt animal cuidam albo, & nulli niui, album autẽ omni niui. Si igitur sumptum fuerit, τὸ α *inesse* nulli β, ac τὸ β omni γ: τὸ α nulli γ inerit.

a Id est, cõclusio vera. Sicut enim syllogismus particularis vocabatur cap. 1. part. 2. ex quo colligebatur cõclusio particularis, siue ambæ propositiones essent vniuersales, siue altera vniuersalis, altera particularis: ita hoc loco dicitur syllogismus verus, ex quo colligitur conclusio vera. Eadem ratione dicitur syllogismus negatiuus, ex quo colligitur conclusio negans: cùm altera propositio affirmet, altera neget.

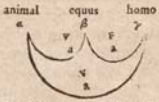

13 ¶ Ἐὰν δὲ ἡ μὲν α β προτάσις, ὅλη ληφθῇ ἀληθὴς· ἡ δὲ β γ, ὅλη ψευδής: ἔσται συλλογισμὸς ἀληθὴς[a]. οὐδὲν γὰρ κωλύει τὸ α καὶ τῷ β, καὶ τῷ γ παντὶ ὑπάρχειν, τὸ μὲν τι β μηδενὶ τῷ γ· οἷον ὅσα τὲ αὐτῷ γένους εἴδη

13 ¶ Quòd si propositio α β sumpta fuerit tota vera, & *propositio* β γ tota falsa: erit syllogismus verus[a]. nihil enim prohibet quo minùs τὸ α omni β & omni γ, τὸ β autem nulli γ insit. vt quæ *sunt* eiusdẽ generis species

non ſubalternæ. nam animal & equo, & homini ineſt, equus autē nulli homini. Si igitur ſumptum ſit τὸ α *ineſſe* omni β, & τὸ β omni γ: vera erit cōcluſio, cùm propoſitio βγ ſit tota falſa.

μὴ ὑπ' ἄλληλα· τὸ γὰρ ζῷον τῷ ἵππῳ καὶ ἀνθρώπῳ ὑπάρχει· ἵππος δὲ οὐδενὶ ἀνθρώπῳ. εἰ δὲ μηδὲν οὗ λεχθῆ τὸ α παντὶ τοῦ β, τὸ δὲ β παντὶ τοῦ γ, ἀληθὲς ἔσται τὸ συμπέρασμα, ψεύδους οὔσης ὅλης τῆς προτάσεως.

V. *Bar* Omnis equus eſt animal:
F. *ba* Omnis homo eſt equus: Ergo
V. *ra* Omnis homo eſt animal.

¶Similiter *res habet*, ſi propoſitio αβ ſit priuatiua. accidit enim vt τὸ α inſit nulli β, & nulli γ, ac τὸ β nulli γ: vt ſpeciebus quæ ſunt ex alio genere, aliud genus. animal namque nec muſicæ nec medicinæ ineſt, nec muſica medicinæ. Si igitur ſumptum fuerit τὸ α *ineſſe* nulli β, & τὸ β omni γ: vera erit concluſio. 14

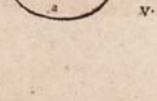
¶Ὁμοίως δὲ καὶ στερητικῆς οὔσης τῆς αβ προτάσεως. ἐνδέχεται γὰρ τὸ α μήτε τοῦ β, μήτε τοῦ γ μηδενὶ ὑπάρχειν, μήτε τὸ β μηδενὶ τοῦ γ. οἷον τοῖς ἐξ ἄλλου γένους εἴδεσι, τὸ ἕτερον γένος· τὸ γὰρ ζῷον οὔτε μουσικῇ, οὔτε ἰατρικῇ ὑπάρχει, οὐδὲ ἡ μουσικὴ ἰατρικῇ. ληφθέντος οὖν τοῦ μὲν α μηδενὶ τοῦ β, τοῦ δὲ β παντὶ τοῦ γ, ἀληθὲς ἔσται τὸ συμπέρασμα.

V. *Ce* Nulla muſica eſt animal:
F. *la* Omnis medicina eſt muſica: Ergo
V. *rent* Nulla medicina eſt animal.

¶Et ſi non tota falſa *ſit propoſitio* βγ, ſed ex parte: ſic quoque erit concluſio vera. Nihil enim vetat τὸ α & τῷ β & τῷ γ toti ineſſe, τὸ δὲ β autem alicui γ: vt genus ſpeciei, & differentiæ. nam animal *ineſt* omni homini, & omni pedeſtri: homo autem alicui pedeſtri, & non omni. Si igitur τὸ α omni β, & τὸ β omni γ *ineſſe* ſumptum fuerit: τὸ α omni γ inerit: quod quidem erat verum. 15

¶Καὶ εἰ μὴ ὅλη ψευδὴς ἡ βγ πρότασις, ἀλλ' ὁπή τι, καὶ οὕτως ἕξει τὸ συμπέρασμα ἀληθές. οὐδὲν γὰρ κωλύει, τὸ α κατὰ τοῦ β, καὶ τοῦ γ ὅλῳ ὑπάρχειν· τὸ μὲν γὰρ τοι β τινὶ τοῦ γ. οἷον τὸ γένος τοῦ εἴδει. καὶ τῇ διαφορᾷ· τὸ γὰρ ζῷον παντὶ ἀνθρώπῳ, καὶ παντὶ πεζῷ· ὁ δὲ ἄνθρωπος τινὶ πεζῷ, καὶ οὐ παντί. εἰ οὖν τὸ α παντὶ τοῦ β, καὶ τὸ β παντὶ τοῦ γ ληφθεῖν τὸ α παντὶ τοῦ γ ὑπάρξει· ὅπερ ἦν ἀληθές.

V. *Bar* Omnis homo eſt animal:
f. *ba* Omne pedeſtre eſt homo: Ergo
V. *ra* Omne pedeſtre eſt animal.

¶Ὁμοίως

16 ¶ Ὁμοίως δὲ καὶ στερητικῆς ὅσης τοῦ α β ἀναστρέφεται. ἐνδέχεται γὰρ τὸ α μήτε τοῦ β, μήτε τοῦ γ μηδενὶ ὑπάρχειν, τὸ μὲν τοι β τινὶ τοῦ γ· οἷον τὸ ζῷον τοῦ ἵππου· ἔστι δὲ ἄλλου ζῴοις εἶδει καὶ διαφορᾷ· τὸ γὰρ ζῷον οὔτε φρονήσεως οὐδεμιᾷ ὑπάρχει, οὔτε θεωρητικῆ· ἡ δὲ φρόνησις, τινὶ θεωρητικῇ. εἰ δὲν ληφθείη, τὸ μὲν α μηδενὶ τοῦ β, τὸ δὲ β παντὶ τοῦ γ· οὐδενὶ τοῦ γ τὸ α ὑπάρξει· τοῦτο δὲ ἦν ἀληθές.

16 ¶ Similis ratio est si propositio α β sit priuatiua. accidit enim vt τὸ α nulli β & nulli γ insit, τὸ β autem *insit* alicui γ: vt genus speciei & differentiæ, quæ sunt ex alio genere. nam animal neque vlli prudentiæ inest, neque contemplatiuæ: prudentia verò ineſt cuidam contemplatiuæ. Si igitur sumptum fuerit Ⓒ α nulli β, & τὸ β omni γ *ineſſe*: nulli γ τὸ α inerit. hoc autem verum erat.

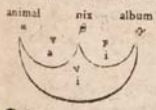

V. *Ce* Nulla prudentia est animal:
f. *la* Omnis cognitio contemplatiua est prudentia: Ergo
V. *rent* Nulla cognitio contemplatiua est animal.

17 ¶ Ἐπὶ δὲ τῶν ἐν μέρει συλλογισμῶν ἐνδέχεται καὶ τῆς ἀορίστου ἀναστρέφειν ὅλης ψευδοῦς οὔσης, τῆς δ' ἐπὶ μέρους, ἀληθοῦς ἔσῃ τὸ συμπέρασμα· καὶ ὅτι μὲν τι ψευδοῦς οὔσης τῆς α ε, τῆς δὲ β γ, ὅλης ἀληθοῦς· καὶ τῆς μὲν α β, ἀληθοῦς· τῆς δὲ ἐν μέρει, ψευδοῦς· καὶ ἀμφοτέρων οὐσῶν ψευδῶν. ¶ Οὐδὲν γὰρ κωλύει, τὸ α τοῦ μὲν β μηδενὶ ὑπάρχειν, τοῦ δὲ γ τινί, καὶ τὸ β τινὶ τοῦ γ. ἔστω ζῷον ἀνθρωπος, λευκὸν δὲ τινι ὑπάρχειν, καὶ μὴ λευκῷ τινι· εἰ οὖν μέσον τεθείη ἡ χιών, ἀορίστως δὲ τὸ ζῷον· ε ληφθείη τὸ μὲν α ὅλῳ τοῦ β ὑπάρχειν, τὸ δὲ β τινὶ τοῦ γ: ἡ μὲν α β, ὅλη ψευδὴς· ἡ δὲ β γ, ἀληθὴς· καὶ τὸ συμπέρασμα, ἀληθές.

17 ¶ In particularibus[a] autem syllogismis, & cùm prima propositio est tota falsa, altera autem vera, contingit conclusionem esse verã: & cùm falsa est ex parte *propositio* α β, *propositio* autem β γ tota vera: & cùm *propositio* α β est vera, particularis autem *est* falsa: & cùm ambæ sunt falsæ. ¶ Nihil enim vetat quo minùs Ⓒ α insit nulli β, & cuidam γ, & Ⓒ β cuidam γ. vt animal nulli niui, & cuidam albo ineſt, & nix cuidam albo. Si igitur nix ponatur medium[b]: & animal, *constituatur* primum[c]: sumatúrque Ⓒ α toti β ineſſe, ac τὸ β cuidam γ: *propositio* α β, erit tota falsa: *propositio* β γ, *erit* vera: & cõclusio, vera.

a Darij, & Ferio.
b Medius terminus.
c Id est, maius extremum.

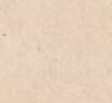
F. *Da* Omnis nix est animal:
V. *ri* Aliquod album est nix: Ergo
V. *i* Aliquod album est animal.

19 ¶ Ὁμοίως δὲ καὶ στερητικῆς οὔσης τοῦ α ε ἀναστρέφεται· ἐπιχωρεῖ γὰρ τὸ α τοῦ μὲν β ὅλῳ ὑπάρχειν, τοῦ δὲ γ τινὶ

19 ¶ Similiter *dicendũ est*, & si priuatiua sit ꝓpositio α Ⓒ. potest. n. Ⓒ α toti Ⓒ inesse, cuidam verò γ

nō inesse: τὸ ζ autē cuidā γ inesse. Vt animal omni homini inest, & cuidā albo non est consequens: homo autem cuidam albo inest. Itaque si homo ponatur medius *terminus*, & sumatur τὸ α nulli ζ inesse, τὸ β autem cuidam γ inesse: vera erit conclusio, cùm propositio αζ sit tota falsa.

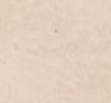
μὴ ὑπάρχειν, τὸ μὲν τοι ζ τινὶ ὑπάρχειν τῷ γ. οἷον τὸ ζῷον ἀνθρώπῳ μὲν παντὶ ὑπάρχει, λευκῷ δέ τινι οὐκ ἔστι· ὁ δὲ ἄνθρωπος τινὶ λευκῷ ὑπάρχει. ὅστε εἰ μέσου τεθέντος τοῦ ἀνθρώπου, ληφθείη τὸ α μηδενὶ τῷ ζ ὑπάρχειν, τὸ δὲ ζ τινὶ τῷ γ ὑπάρχειν· ἀληθὲς ἔσαι τὸ συμπέρασμα, ψευδοῦς οὔσης ὅλης τῆς αζ προτάσεως.

F. *Fe* Nullus homo est animal:
V. *ri* Aliquod album est homo: Ergo
V. *e* Aliquod album non est animal.

¶Et si propositio αζ sit falsa ex parte, cùm *propositio* ζγ sit vera: erit conclusio vera. nihil enim vetat τὸ α & τῷ β & τῷ γ alicui inesse, & τὸ ζ alicui γ inesse: vt animal alicui pulchro, & alicui magno, & pulchrum alicui magno inesse. Si igitur sumptum fuerit τὸ α *inesse* omni ζ, & τὸ ζ alicui γ: propositio αβ erit falsa ex parte, *propositio* autem βγ vera, & conclusio vera.

¶Καὶ εἰ ὅτι τι ψευδὴς ἡ αζ πρότασις, τῆς ζγ ἀληθοῦς οὔσης, ἔσαι τὸ συμπέρασμα ἀληθὲς. οὐδὲν γὰρ κωλύει τὸ α ζ τῷ ζ, τῷ γ τινὶ ὑπάρχειν, καὶ τὸ ζ τῷ γ τινὶ ὑπάρχειν· οἷον τὸ ζῷον τινὶ καλῷ, καὶ τινὶ μεγάλῳ, καὶ τὸ καλὸν τινὶ μεγάλῳ ὑπάρχειν. ἐαν οὖν ληφθῇ τὸ α παντὶ τῷ β, καὶ τὸ ζ τινὶ τῷ γ· ἡ μὲν αβ πρότασις, ὅτι τι ψευδὴς ἔσαι· ἡ δὲ ζγ, ἀληθής· καὶ τὸ συμπέρασμα, ἀληθές.

f. *Da* Omne pulchrum est animal:
V. *ri* Aliquod magnum est pulchrum: Ergo
V. *i* Aliquod magnum est animal.

¶Similitérque si priuatiua sit propositio αζ. iidem enim erũt termini & eodem modo positi ad demonstrationẽ *cõficiendam*[a].

¶Ὁμοίως δὲ καὶ στερητικῆς οὔσης τῆς αβ προτάσεως. οἱ γὰρ αὐτοὶ ὅροι ἔσονται καὶ ὡσαύτως κείμενοι πρὸς τὴν ἀπόδειξιν[a].

[a] Vt probetur cõclusio vera ex propositionib⁹, quarum altera sit falsa ex parte, altera vera.

f. *Fe* Nullum pulchrum est animal:
V. *ri* Aliquod magnum est pulchrum: Ergo
V. *e* Aliquod magnum non est animal.

¶Rursus si *propositio* αβ sit vera, & *propositio* ζγ falsa: vera eritcõ-

¶Πάλιν εἰ ἡ μὲν α ζ, ἀληθὴς· ἡ δὲ ζ γ, ψευδὴς· ἀληθὲς ἔσαι τὸ συμπέ-

ρασμα

εσται. οὐδὲν γὰρ κωλύει τὸ α τοῦ μὲν β ὅλῳ ὑπάρχειν, τοῦ δὲ γ τινί, τὸ δὲ δ τοῦ γ μηδενὶ ὑπάρχειν· οἷον ζῷον κύκνῳ μὲν παντὶ, μέλανι δέ τινι, κύκνος δὲ οὐδενὶ μέλανι· ὥστε εἰ ληφθείη παντὶ τοῦ β τὸ α, καὶ τὸ β τοῦ γ τινί· ἀληθὲς ἔσται τὸ συμπέρασμα, ψευδοῦς ὄντος τοῦ γ.

cluſio. nihil enim prohibet quo minùs τὸ α inſit toti δ, & alicui γ, & τὸ δ inſit nulli γ: vt animal omni cygno, & cuidam nigro, cygnus autem nulli nigro. Quare ſi ſumptum fuerit *ineſſe* omni β τὸ α, & alicui γ τὸ δ: vera erit concluſio, cùm falſum ſit *proloquium* δ γ.

V. *Da* Omnis cygnus eſt animal:
F. *ri* Aliquod nigrum eſt cygnus: Ergo
V. *i* Aliquod nigrum eſt animal.

23 Ὁμοίως δὲ καὶ τερπτικῆς λαμβανομένης τῆς α δ προτάσεως. ἐγχωρεῖ γὰρ τὸ α τοῦ μὲν δ μηδενὶ, τοῦ δὲ γ τινὶ μὴ ὑπάρχειν, τὸ μὲν τοι β μηδενὶ τοῦ γ· οἷον τὸ ἡδὺ τοῦ εὖ· ἄλλο γένος εἶδεσι· τὸ δὲ ζῷον ἀριθμῷ μὲν οὐδενὶ ὑπάρχει, λευκῷ δέ τινι, ὁ δὲ ἀριθμὸς οὐδενὶ λευκῷ. ἐὰν οὖν μέσον τεθῇ ὁ ἀριθμὸς, καὶ ληφθῇ τὸ μὲν α μηδενὶ τοῦ δ, τὸ δὲ δ τινὶ τοῦ γ· τὸ α τινὶ τοῦ γ οὐχ ὑπάρξει, ὅπερ ἦν ἀληθὲς· καὶ ἡ μὲν α δ πρότασις, ἀληθὴς· ἡ δὲ δ γ, ψευδής.

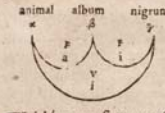
23 ¶ Similis eſt ratio, ſi priuatiua accipiatur propoſitio α δ. poteſt enim τὸ α nulli δ *ineſſe*, & cuidam γ non ineſſe, τὸ δ autem nulli γ: vt genus ſpeciei quæ eſt ex alio genere, & ei quod accidit ſuis ſpeciebus. animal enim ineſt nulli numero, & cuidam albo, numerus autem nulli albo. Si igitur numerus ponatur medius *terminus*: & accipiatur τὸ α *ineſſe* nulli δ, ac τὸ δ cuidam γ: τὸ α cuidam γ non inerit, quod quidem erat verum: & propoſitio α δ *eſt* vera: *propoſitio* δ γ, falſa.

V. *Fe* Nullus numerus eſt animal:
F. *ri* Aliquod album eſt numerus: Ergo
V. *e* Aliquod album non eſt animal.

24 Καὶ εἰ ἔστι τι ψεῦδος ἡ α δ, ψεῦδος δὲ καὶ ἡ δ γ· ἔσται τὸ συμπέρασμα ἀληθές. οὐδὲν γὰρ κωλύει, τὸ α τοῦ δ τινὶ καὶ τοῦ γ τινὶ ὑπάρχειν ἑκατέρῳ, τὸ δὲ δ μηδενὶ τοῦ γ· οἷον εἰ εἴη ἐναντίον τὸ δ τοῦ γ, ἄμφω δὲ συμβεβηκότα τοῦ αὐτοῦ γένους. τὸ γὰρ ζῷον τινὶ λευκῷ, καί τινι μέλανι ὑπάρχει, λευκὸν δὲ οὐδενὶ μέλανι. ἐὰν οὖν ληφθῇ τὸ α παντὶ τοῦ δ, καὶ τὸ δ τινὶ τοῦ γ· ἀληθὲς ἔσται τὸ συμπέρασμα.

24 ¶ Et ſi falſa *ſit* ex parte *propoſitio* α δ, falſa autē ſit etiam *propoſitio* δ γ: erit concluſio vera. nihil enim prohibet quo minùs τὸ α cuidam δ, & cuidam γ inſit, τὸ δ autē nulli γ. vt ſi ſit contrariū τὸ β τοῦ γ, ambo autē accidāt eidem generi. animal enim cuidam albo, & cuidam nigro ineſt, albū autē nulli nigro. Ergo ſi ſumptū fuerit τὸ α *ineſſe* omni δ, & τὸ δ alicui γ: vera erit concluſio.

F. *Da* Omne animal eſt album.
F. *ri* Aliquod nigrum eſt album: Ergo
V. *i* Aliquod nigrum eſt animal.

¶Itidémque ſi propoſitio αβ accipiatur priuatiua: iidem enim termini *accipientur*, & eodẽ modo ponentur ad demonſtrationem[a] *efficiendam*.

25 ¶Καὶ τερπικῆς δὲ λαμβανομένης τῆς αβ ὡσαύτως· οἱ γὰρ αὐτοὶ ὅροι, καὶ ὡσαύτως τεθήσονται πρὸς τὴν τοῦ συλλογισμοῦ.

a Vt probetur cõcluſio vera ex propoſitionibus falſis.

F. *Da* Nullum album eſt animal.
F. *ri* Aliquod nigrum eſt album: Ergo
V. *i* Aliquod nigrum non eſt animal.

¶*Sed* & ſi ambæ *propoſitiones* ſint falſæ[b], erit concluſio vera. poteſt enim τὸ α nulli β, & alicui γ ineſſe, τὸ β autem nulli γ. vt genus ſpeciei quæ *eſt* ex alio genere, & ei quod accidit ſuis ſpeciebus. animal enim nulli numero, & cuidam albo ineſt, & numerus nulli albo. Si igitur ſumptum fuerit τὸ α ineſſe omni β, & τὸ β alicui γ: concluſio *erit* vera, & propoſitiones ambæ falſæ.

26 ¶Καὶ ἀμφοτέρων δὲ ψευδῶν οὐσῶν, ἔσται τὸ συμπέρασμα ἀληθές. ἐγχωρεῖ γὰρ τὸ α τοῦ μὲν β μηδενὶ, τοῦ δὲ γ τινὶ ὑπάρχειν, τὸ μὲν τοι β μηδενὶ τοῦ γ· οἷον τὸ ζῷον τοῦ ἐξ ἄλλου ζῴου εἶδος, καὶ τοῦ συμβεβηκότι τοῖς εἴδεσιν αὐτοῦ· ζῷον γὰρ ἀριθμῷ μὲν οὐδενὶ, λευκῷ δέ τινι ὑπάρχει, καὶ ὁ ἀριθμὸς οὐδενὶ λευκῷ· ἐὰν οὖν ληφθῇ τὸ α παντὶ τοῦ β, καὶ τὸ β τινὶ τοῦ γ· τὸ μὲν συμπέρασμα ἀληθές, αἱ δὲ προτάσεις ἄμφω ψευδεῖς.

b In totum.

F. *Da* Omnis numerus eſt animal.
F. *ri* Aliquod album eſt numerus: Ergo
V. *i* Aliquod album eſt animal.

¶Similitérque ſi priuatiua ſit propoſitio αβ. nihil enim prohibet quo minùs τὸ α toti ς inſit, cuidam verò γ non inſit, & τὸ β nulli γ. vt animal nulli cygno *ineſt*, & cuidam nigro non ineſt, cygnus autem nulli nigro. Quocirca ſi ſumptum fuerit τὸ α *ineſſe* nulli β, ac τὸ β cuidam γ: τὸ α non inerit cuidam γ. erit igitur concluſio vera, propoſitiones autem falſæ.

27 ¶Ὁμοίως δὲ καὶ τερπικῆς οὔσης τῆς αβ. οὐδὲν γὰρ κωλύει, τὸ α τοῦ μὲν β ὅλῳ ὑπάρχειν, τοῦ δὲ γ τινὶ μὴ ὑπάρχειν, μηδὲ τὸ β μηδενὶ τῷ γ. οἷον ζῷον κύκνῳ μὲν παντὶ, μέλανι δέ τινι οὐχ ὑπάρχει· κύκνος δὲ οὐδενὶ μέλανι. ὥς· εἰ ληφθείη τὸ α μηδενὶ τοῦ β, τὸ δὲ β τινὶ τοῦ γ· τὸ α τινὶ τὸ γ οὐχ ὑπάρξει· τὸ μὲν οὖν συμπέρασμα ἀληθές· αἱ δὲ προτάσεις ψευδεῖς.

animal

F. *Fe* Nullus cygnus est animal:
F. *ri* Aliquod nigrum est cygnus: Ergo
V. ∘ Aliquod nigrum est animal.

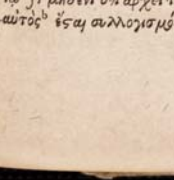
De potestate concludendi verum ex falsis in secunda figura, CAP. III.

1 ¶ *Summa.* 2 ¶ *De syllogismis vniuersalibus. Si ambæ propositiones sint omnino falsæ in Camestres,* 3 *vel Cesare.* 4 *Si altera sit vera, altera omnino falsa.* 5 *Si propositio vera affirmet, & falsa neget, in Cesare,* 6 *vel Camestres.* 7 *Si propositio vera neget & falsa affirmet.* 8 *Si ambæ propositiones sint ex parte falsæ in Camestres,* 9 *vel Cesare.* 10 ¶ *De syllogismis particularibus. Si maior propositio sit falsa, & minor vera, in Festino,* 11 *vel Baroco.* 12 *Si maior sit vera, minor falsa, in Festino,* 13 *vel Baroco.* 14 *Si ambæ propositiones sint falsæ in Festino,* 15 *vel Baroco.*

1 ΕΝ δὲ τῷ μέσῳ σχήματι πάντες ἐγχωρεῖ ὅλα ψεύδων ἀληθεῖς συλλογίσασθαι, καὶ ἀμφοτέρων τῶν προτάσεων ὅλων ψεύδων λαμβανομένων· καὶ ὅτι τι ἑκατέρας· καὶ τῆς μὲν, ἀληθοῦς· τῆς δὲ, ψευδοῦς οὔσης ὅλης, ὁποτερασοῦν ψευδοῦς πεπεμμένης· καὶ εἰ ἀμφότερα, ὅτι τι ψεύδεις[a]· ¶ εἰ ἡ μὲν, ἁπλῶς ἀληθὴς· ἡ δὲ, ὅτι τι ψευδὴς· καὶ εἰ ἡ μὲν, ὅλη ψευδὴς· ἡ δὲ, ὅτι τι ἀληθὴς· καὶ ὅτι τῷ καθόλου καὶ ὅτι τῷ ἐν μέρει συλλογισμῷ. ¶ Εἰ γὰρ τὸ α τοῦ μὲν β μηδενὶ ὑπάρχει, τοῦ δὲ γ παντὶ οἷον ζῷον λίθῳ μὲν οὐδενὶ, ἵππῳ δὲ παντὶ· ἐὰν ἀντίστρεψωσιν αἱ προτάσεις· καὶ ληφθῇ τὸ α τοῦ μὲν β παντὶ, τοῦ δὲ γ μηδενί· ὂν ψευδῶν ὅλων τῶν προτάσεων, ἀληθὲς ἔσται τὸ συμπέρασμα.

1 IN media verò figura omnino licet ex falsis verum concludere: siue ambæ propositiones totæ falsæ accipiantur: siue vtraque *falsa* ex parte: siue altera sit vera, altera tota falsa, vtrauis falsa ponatur: siue ambæ *sint* ex parte falsæ[a]: siue altera *sit* vera simpliciter, altera falsa ex parte: siue altera *sit* tota falsa, altera vera ex parte. *Idq;* tum in vniuersalibus tum in particularibus syllogismis. ¶ Nam si τὸ α insit nulli β, & omni γ: vt animal nulli lapidi, & omni equo: propositiones autem contrario modo ponantur, & accipiatur τὸ α *inesse* omni β, ac nulli γ: ex propositionibus in totum falsis vera erit conclusio.

a Hæc verba, siue ambæ *sint* ex parte falsæ, & superiora illa verba, siue vtraque falsa ex parte, idem significant. aut igitur hæc aut illa videntur delenda esse.

F. *Cam* Omnis lapis est animal:
F. *es* Nullus equus est animal; Ergo
V. *tres* Nullus equus est lapis.

1 ¶ Ὁμοίως δὲ καὶ εἰ τοῦ μὲν β παντὶ, τοῦ δὲ γ μηδενὶ ὑπάρχει τὸ α· ὁ γὰρ αὐτὸς[b] ἔσται συλλογισμός.

1 ¶ Similiterque, si omni β, & nulli γ insit τὸ α, quoniam erit idem[b] syllogismus.

b Nõ est omnino idem syllogismus: quoniam hic est in Cesare, superior in Celarent. sed est quodammodo idem. nam vterque sit ex eisdẽ terminis: vterq; probat verumex falsis: & vtriusque eadem pæne est cõclusio, cùm alter probet nullum equum esse lapidem, alter nullum lapidem esse equum, quæ conclusiones reciprocantur.

F. *Ces* Nullus equus eſt animal:
F. *a* Omnis lapis eſt animal: Ergo
V. *re* Nullus lapis eſt equus.

¶Rurſus, ſi altera *propoſitio ſit* 4 tota falſa, altera tota vera. nihil enim prohibet quo minùs τὸ α inſit omni β, & *omni* γ, τὸ β autem nulli γ: vt genus ſpeciebus non ſubalternis. animal enim & omni equo, & *omni* homini ineſt: & nullus homo *eſt* equus. Si igitur ſumptum fuerit animal alteri omni, alteri nulli ineſſe: altera *propoſitio* tota falſa erit, altera tota vera, & concluſio vera, vtriuis adiuncta ſit negatio[a].

¶Πάλιν, εἰ ἡ μὲν ἑτέρα ὅλη ψεύδηται· ἡ δὲ ἑτέρα, ὅλη ἀληθής. οὐδὲν γὰρ κωλύει τὸ α τῷ μὲν β, καὶ τῷ γ παντὶ ὑπάρχειν, τὸ μὲν τι β μηδενὶ τῷ γ. οἷον τὸ ζῷον τοῖς μὴ ὑπ' ἄλλα εἴδεσι· τὸ γὰρ ζῷον καὶ ἵππῳ παντὶ, καὶ ἀνθρώπῳ· καὶ οὐδεὶς ἀνθρώπῳ ἵππος. ἐὰν οὖν ληφθῇ τὸ ζῷον, τῷ μὲν παντὶ· τῷ δὲ μηδενὶ ὑπάρχειν· ἡ μὲν, ὅλη ψεύδης ἔσται· ἡ δὲ, ὅλη ἀληθής· ἡ τε συμπέρασμα, ἀληθές· ὥσθ' ὁποτερφοῦν πρότασις τοῦ συμπεράσματος ἐστὶν ψευδής[a].

a Id eſt, ſiue maior ſiue minor propoſitio neget.

V. *Caes* Omnis equus eſt animal:
F. *es* Nullus homo eſt animal: Ergo
V. *tres* Nullus homo eſt equus.

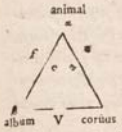

F. *Ces* Nullus equus eſt animal:
V. *a* Omnis homo eſt animal: Ergo
V. *re* Nullus homo eſt equus.

¶Item ſi altera *ſit* falſa ex parte, altera tota vera. poteſt enim τὸ α cuidam β ineſſe, & omni γ: τὸ δὲ autē nulli γ. vt animal cuidam albo, & omni coruo: & album nulli coruo. Si igitur ſumptum fuerit τὸ α nulli β, & toti γ ineſſe: propoſitio α δ erit falſa ex parte, *propoſitio* autem α γ tota vera, & concluſio vera.

¶Καὶ εἰ ἡ ἑτέρα, ὅτι τι ψεύδης ἡ δ' ἑτέρα, ὅλη ἀληθής. ἐγχωρεῖ γὰρ τὸ α τῷ μὲν β τινὶ ὑπάρχειν, τῷ δὲ γ παντί, τὸ μὲν τι β μηδενὶ τῷ δὲ ζῷον λευκῷ μέν τινι, κόρακι δὲ παντὶ, καὶ τὸ λευκὸν οὐδενὶ κόρακι. ἐὰν οὖν ληφθῇ τὸ α τῷ μὲν β μηδενὶ, τῷ δὲ γ ὅλῳ ὑπάρχειν· ἡ μὲν α β πρότασις, ὅτι τι ψεύδης· ἡ α γ, ὅλη ἀληθής· καὶ τὸ συμπέρασμα, ἀληθές.

¶Καὶ

f. *Cef* Nullum album eſt animal:
V. *a* Omnis corvus eſt animal: Ergo
V. *re* Nullus corvus eſt albus.

6 ¶Καὶ μεταπιθεμένου[a] δὲ τῆ στερητικοῦ, ὡσαύτως· ὅλῳ γὰρ τῷ αὐτῷ ὁ ἐναντίος ἡ διὰ δύο ἐιξις.

6 ¶Itidémque priuatione tranſpoſita[a]: quia per eoſdem terminos *fiet* demonſtratio.

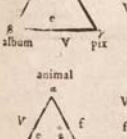
a Id eſt, ſi minor propoſitio neget. nam in ſuperiori exẽplo maior negabat.

V. *Cam* Omnis corvus eſt animal:
f. *ef* Nullum album eſt animal: Ergo
V. *tres* Nullum album eſt corvus.

7 ¶Καὶ εἰ ἡ καταφατικὴ προτασις, ὅτι τι ψεῦδος· ἡ γὰρ στερητικὴ, ὅλη ἀληθής. ὑπάρξει γὰρ κωλύει, τῷ α τῷ μὲν β τινὶ ὑπάρχειν, τῷ δὲ γ ὅλῳ μὴ ὑπάρχειν, καὶ τὸ β μηδενὶ τῷ γ· οἷον τὸ ζῶον λευκῷ μέν τινι, πίττῃ δὲ οὐδενί· ἡ δὲ τὸ λευκὸν ἁπλῶς πίττῃ. ὥστε εἰ λαμβάνοιτο τὸ α ὅλῳ τῷ β ὑπάρχειν, τῷ δὲ γ μηδενί· ἡ μὲν α β, ὅτι τι ψεῦδος· ἡ δὲ α γ, ὅλη ἀληθής· καὶ τὸ συμπέρασμα, ἀληθές.

7 ¶Item ſi affirmatiua propoſitio *ſit* falſa ex parte, priuatiua autem tota vera. nihil enim vetat τὸ α cuidam β ineſſe, & toti γ non ineſſe, ac τὸ β nulli γ. vt animal cuidam albo, & nulli pici, & album nulli pici. Quare ſi ſumptum fuerit τὸ α toti ℭ ineſſe, & nulli γ: propoſitio α ℭ *erit* falſa ex parte, propoſitio autem α γ tota vera, & concluſio vera.

f. *Cam* Omne album eſt animal:
V. *ef* Nulla pix eſt animal: Ergo
V. *tres* Nulla pix eſt alba.

Adde exemplum in Ceſare.

V. *Cef* Nulla pix eſt animal:
f. *a* Omne album eſt animal: Ergo
V. *re* Nullum album eſt pix.

8 ¶Καὶ εἰ ἀμφότεραι αἱ προτάσεις ὅτι τι ψεῦδος, ἔσται τὸ συμπέρασμα ἀληθές. ἐγχωρεῖ γὰρ τὸ α καὶ τῷ β, καὶ τῷ γ τινὶ ὑπάρχειν, τὸ δὲ β μηδενὶ τῷ γ.

8 ¶*Sed* & ſi ambæ propoſitiones *ſint* ex parte falſæ, erit concluſio vera. poteſt enim τὸ α alicui ℭ & *alicui* γ ineſſe. τὸ ℭ autẽ nulli γ.

vt animal alicui albo, & alicui nigro: album autem alicui nigro. Ergo si acceptum fuerit τὸ α *ineſſe* omni β, & nulli γ: ambæ propoſitiones *erunt* falſæ ex parte, concluſio autem vera.

οἷον ζῷον καὶ λευκῷ τινι, καὶ μέλανί τινι τὸ δὲ λευκὸν, οὐδενὶ μέλανι. ἐὰν οὖν ληφθῇ τὸ α τῷ μὲν β παντὶ, τῷ δὲ γ μηδενί· ἄμφω μὲν αἱ προτάσεις ὅλαι τι ψεῦδεῖς· τὸ δὲ συμπέρασμα, ἀληθές.

f. *Cam* Omne album eſt animal:
f. *es* Nullum nigrum eſt animal: Ergo
V. *tres* Nullum nigrum eſt album.

¶ Similiter, ſi trāſponatur *propoſitio* priuatiua[a], *demonſtrabitur* per eoſdem terminos.

[a] Id eſt, ſi maior propoſitio neget. in ſuperiori enim exemplo minor negabat, maior affirmabat.

¶ Ὁμοίως δὲ καὶ μετατεθείσης τῆς στερητικῆς, δείξει τῷ αὐτῷ ὅρῳ.

f. *Ces* Nullum album eſt animal:
f. *a* Omne nigrum eſt animal: Ergo
V. *re* Nullum nigrum eſt album.

¶ Perſpicuum autem *eſt hoc fieri* etiam in particularibus ſyllogiſmis. nihil enim prohibet τὸ α omni β, & cuidam γ ineſſe, & τὸ β cuidam γ non ineſſe. vt animal omni homini, & cuidam albo *ineſt*. homo autem cuidam albo non inerit. Si igitur poſitum fuerit τὸ α nulli β ineſſe, & alicui γ ineſſe: propoſitio vniuerſalis erit tota falſa: particularis, vera: & concluſio, vera.

¶ Φανερὸν δὲ καὶ ὅτι τῷ ἐν μέρει συλλογισμῷ. οὐδὲν γὰρ κωλύει, τὸ α τῷ μὲν β παντὶ, τῷ δὲ γ τινὶ ὑπάρχειν, καὶ τὸ β τῷ γ τινὶ μὴ ὑπάρχειν· οἷον ζῷον παντὶ μὲν ἀνθρώπῳ, λευκῷ δέ τινι, ἀνθρωπος δέ τινι λευκῷ οὐχ ὑπάρξει. ἐὰν οὖν τεθῇ τὸ α τῷ μὲν β μηδενὶ ὑπάρχειν, τῷ δὲ γ τινὶ ὑπάρχειν· ἡ μὲν καθόλου πρότασις, ὅλη ψευδής· ἡ δ' ἐν μέρει, ἀληθὴς, & τὸ συμπέρασμα, ἀληθές.

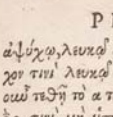
F. *Fes* Nullus homo eſt animal:
V. *ti* Aliquod album eſt animal: Ergo
V. *no* Aliquod album non eſt homo.

¶ Eadem eſt ratio, ſi *propoſitio* α β accipiatur affirmatiua. poteſt enim τὸ α nulli β *ineſſe*, & cuidam γ non ineſſe, & τὸ β cuidam γ nō ineſſe. vt animal nulli

¶ Ὡσαύτως δὲ καὶ καταφατικῆς λαμβανομένης τῆς α β. ἐν χωρεῖ γὰρ τὸ α τῷ μὲν β μηδενὶ, τῷ δὲ γ τινὶ μὴ ὑπάρχειν· καὶ τὸ β τῷ γ τινὶ μὴ ὑπάρχειν· οἷον τὸ ζῷον οὐδενὶ ἀψύχῳ,

ἀψύχῳ, λευκὸν δέ τινι· καὶ τὸ ἄψυχον τινὶ λευκὸν οὐχ ὑπάρξει. ἐὰν οὖν τεθῇ τὸ α τῷ μὲν β παντὶ, τῷ δὲ γ τινὶ μὴ ὑπάρχειν· ἡ μὲν α β πρότασις ἡ καθόλου, ὅλη ψευδής· ἡ δὲ α γ, ἀληθής· καὶ τὸ συμπέρασμα, ἀληθές.

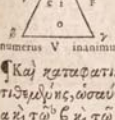
inanimo, & cuidam albo *ineſſe*. inanimum verò cuidam albo non inerit. Si igitur poſitum fuerit τὸ α omni β *ineſſe*, & cuidam γ non ineſſe: propoſitio illa vniuerſalis α β, erit tota falſa: *propoſitio* autem α γ, vera: & concluſio, vera.

F. *Bar* Omne inanimum eſt animal:
V. *es* Aliquod album non eſt animal: Ergo
V *e* Aliquod album non eſt inanimum.

12 ¶Καὶ τῆς μὲν καθόλου, ἀληθοῦς τιθείσης, τῆς δὲ κατὰ μέρει, ψευδοῦς, οὐδὲν κωλύει, τὸ α μήτε τῷ β. μήτε τῷ γ οὐδενὶ ἔπεσθαι, τὸ μὲν τοι β τινὶ τῷ γ μὴ ὑπάρχειν· οἷον ζῷον οὐδενὶ ἀνεμῶδει, οὐδὲ ἀψύχῳ· ἢ οὐδενὶ ὑγιεῖ τινὶ ἀψύχῳ οὐχ ἕπεται). ἐὰν οὖν τεθῇ τὸ α τῷ μὲν β μηδενὶ, τῷ δὲ γ τινὶ· τὸ μὲν συμπέρασμα οὐκ ἔσται ἀληθὲς· ἡ δὲ καθόλου πρότασις, ἀληθής. ἡ δὲ ἐν μέρει, ψευδής.

12 ¶Itē ſi vniuerſalis poſita fuerit vera, & particularis falſa. Nihil enim prohibet τὸ α nulli β & nulli γ eſſe conſequens, τὸ β autem cuidam γ nō ineſſe: vt nulli numero, & nulli inanimo *conſequens eſt*, & numerus cuidam inanimo non eſt conſequens. Si igitur poſitum fuerit τὸ α nulli β, & cuidam γ *ineſſe*: concluſio quidem erit vera: & vniuerſalis propoſitio, vera: particularis autem, falſa.

V. *Fer* Nullus numerus eſt animal:
F. *is* Aliquod inanimum eſt animal: Ergo
V. *es* Aliquod inanimum non eſt numerus.

13 ¶Καὶ καταφατικῆς δὲ τῆς καθόλου τιθεμένης, ὡσαύτως ἐγχωρεῖ δὲ τὸ α τῷ μὲν β ὅλῳ ὑπάρχειν, τῷ δὲ γ τινὶ μὴ ὑπάρχειν· ἡ μὲν καθόλου πρότασις, ἀληθὴς· ἡ δὲ κατὰ μέρος, ψευδής· τὸ δὲ συμπέρασμα, ἀληθές.

13 ¶Idem eſt, ſi vniuerſalis *propoſitio* ponatur affirmatiua. Poteſt enim τὸ α ineſſe toti β & *toti* γ, τὸ β autem cuidam γ non eſſe conſequens. vt genus ſpeciei, & differentiæ. animal enim omni homini, & omni pedeſtri conſequens eſt: homo autem non omni pedeſtri. Quare ſi ſumptū fuerit τὸ α toti β ineſſe, & cuidā γ non ineſſe: *propoſitio* vniuerſalis *erit* vera: & particularis, falſa: concluſio autem, vera.

V. *Bar* Omnis homo est animal:
F. *ec* Aliquod pedestre non est animal: Ergo
V. *o* Aliquod pedestre non est homo.

¶ Perspicuum autem *est* etiam ex ambabus falsis veram fore conclusionem. siquidem accidit vt τὸ α toti β, & *nulli* γ insit, τὸ β autem cuidam γ non sit consequens. nam si sumptum fuerit τὸ α nulli β, & cuidam γ ineſſe: ambæ propositiones *erunt* falsæ: & conclusio, vera.

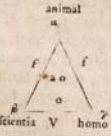
¶ Φανερὸν δὲ, ὅτι καὶ ἐξ ἀμφοτέρων ψευδῶν ἀληθὲς ἔσται τὸ συμπέρασμα· εἴπερ συμβήσεται τὸ α τῷ β τὸ γ ὅλῳ ὑπάρχειν, τὸ μὴ τοι β τινὶ τῷ γ μὴ ἕπεσθαι. ληφθέντος γὰρ τὸ α τῷ μὲν β μηδενὶ, τῷ δὲ γ τινὶ ὑπάρχειν· αἱ μὲν προτάσεις ἀμφότεραι, ψευδεῖς· τὸ δὲ συμπέρασμα, ἀληθές.

F. *Fes* Nullus homo est animal:
F. *ti* Aliquod inanimum est animal: Ergo
V. *no* Aliquod inanimum non est homo.

¶ Item si vniuersalis propositio sit attributiua: & particularis, priuatiua. potest enim τὸ α nulli & omni γ esse consequens, τὸ verò cuidam γ non ineſſe. vt animal nulli scientiæ, omni autē homini est consequēs: scientia verò non omni homini. Si igitur sumptum fuerit, τὸ α toti ineſſe, & cuidam γ non esse consequens: propositiones erunt falsæ: conclusio autem, vera.

¶ Ὁμοίως δὲ κἂν κατηγορικῆς ἁπλῆς τῆς καθόλου προτάσεως· τῆς δὲ ἐν μέρει, στερητικῆς. εἰ γὰρ ἔστι τὸ α τῷ μὲν β μηδενὶ, τῷ δὲ γ παντὶ ἕπεσθαι, καὶ τὸ β τινὶ τῷ γ μὴ ὑπάρχειν. οἷον ζῷον ὁπωσημὶ μὲν οὐδενὶ ἀνθρώπῳ δὲ παντὶ ἕπεται, ἡ δ' ὁπωσημὶ οὐ παντὶ ἀνθρώπῳ. ἐὰν οὖν ληφθῇ τὸ μὲν α τῷ β ὅλῳ ὑπάρχειν, τὸ δὲ γ τινὶ μὴ ἕπεσθαι· αἱ μὲν προτάσεις ψευδεῖς, τὸ δὲ συμπέρασμα ἀληθές.

F. *Bar* Omnis scientia est animal:
F. *ec* Quidam homo non est animal: Ergo
V. *o* Quidam homo non est scientia.

De potestate concludendi verum ex falsis in tertia figura, CAP. IV.

1 ¶ *Summa.* 2 ¶ *De syllogismis ex ambabus propositionibus vniuersalibus. Si ambæ propositiones sint omnino falsæ in Darapti,* 3 *vel Felapton.* 4 *Si ambæ sint falsæ ex parte in Darapti,*

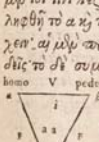
*Darapti, 5 vel Felapton. 6 Si in Felapton maior sit tota falsa, & minor vera: 7 vel maior vera, & minor tota falsa. 8 Si in Darapti maior sit tota falsa, & minor vera: 9 vel maior vera, & minor tota falsa. 10 Si in Darapti maior sit falsa ex parte, & minor vera: 11 vel maior vera, & minor falsa ex parte. *12 Si in Felapton maior sit falsa ex parte, & minor vera: 13 vel maior vera, & minor falsa ex parte. 14 ¶ De syllogismis ex ambabus propositionibus particularibus. 15 ¶ Corollarium commune tribus figuris de argumento à veritate vel falsitate conclusionis ad veritatē vel falsitatē propositionū. 16 Corollary cōfirmatio.*

1 Ἔστιν δὲ καὶ ἐν τῷ ἐσχάτῳ σχήματι δύο ψευδῶν ἀληθὲς καὶ ἀμφοτέρων ψευδῶν οὐσῶν ὅλων. ¶ ὅτι τι ἑκατέρας καὶ τὸ μὲν ἑτέρας ὅλης ἀληθοῦς οὔσης, τὸ δὲ ἑτέρας ψευδοῦς· καὶ τὸ μὲν ὅτι τι ψευδοῦς, τὸ δὲ ὅλης ἀληθοῦς· καὶ ἀνάπαλιν. ¶ ὁσουοῦν ἄλλως ἐγχωρεῖ μεταβάλλειν τὰς προτάσεις. ¶ Οὐδὲν γὰρ κωλύει μήτε τὸ α, μήτε τὸ β μηδενὶ τῷ γ ὑπάρχειν, τὸ μὲν τοι α τινὶ τῷ β ὑπάρχειν. ἔστι γὰρ ἄθροπος, ὥστε τι ζῷον οὐδενὶ ἀψύχῳ ἔστιν, ἄθροπος μὲν τοι τινὶ τῶν ζῴων ὑπάρχει. ἐὰν οὖν ληφθῇ τὸ α κατὰ τοῦ β παντὶ τῷ γ ὑπάρχειν· αἱ μὲν προτάσεις ὅλαι ψευδεῖς· τὸ δὲ συμπέρασμα, ἀληθές.

1 IN postrema quoque figura concludetur verum ex falsis, cùm ambæ *propositiones* sunt totæ falsæ: *vel* vtraque ex parte: vel altera vera, altera falsa: vel altera falsa ex parte, altera tota vera: vel contrà: denique quotcumque aliis modis licet commutare propositiones.

2 ¶ Nihil enim prohibet quo minus neque τὸ α neque τὸ β vlli γ insit, τῷ β autem alicui β insit. Verbi gratia, neq; homo neque pedestre vlli inanimo cōsequēs est: homo autem alicui pedestri ineſt. Si igitur ſumptum fuerit τὸ α & τὸ β omni γ ineſſe: propoſitiones quidē *erunt* totæ falſæ: concluſio autem, vera.

homo V pedestre

inanimum

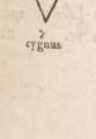
F. *Dar* Omne inanimum eſt homo:
F. *ap* Omne inanimum eſt pedeſtre: Ergo
V *ti* Aliquod pedeſtre eſt homo.

3 ¶ Ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ μὲν στερητικῆς, τὸ δὲ καταφατικῆς οὔσης. ἐγχωρεῖ γὰρ τὸ μὲν β μηδενὶ τῷ γ ὑπάρχειν, τὸ δὲ α παντὶ[a], καὶ τὸ α τινὶ τῷ β μὴ ὑπάρχειν. ἔστι γὰρ τὸ μέλαν οὐδενὶ κύκνῳ, ζῷον δὲ παντὶ, καὶ τὸ ζῷον οὐ παντὶ μέλανι. ὡς· ἐὰν ληφθῇ τὸ μὲν β παντὶ τῷ γ, τὸ δὲ α μηδενὶ· τὸ α τινὶ τῷ β οὐχ ὑπάρξει· καὶ τὸ συμπέρασμα, ἀμφοτέρων ψευδῶν ὄντων.

3 ¶ Idem eſt, ſi altera *propoſitio* ſit priuatiua, altera affirmatiua. poteſt enim β nulli γ ineſſe, τὸ α autem omni[a], & τὸ α cuidam β non ineſſe. vt nigrum nulli cygno, animal verò omni *cygno*, & animal non omni nigro. Quare ſi ſumptum fuerit β omni γ, & α nulli[b] *ineſſe*: τῷ α cuidam β non inerit: & concluſio *erit* vera propoſitiones autem, falſæ.

[a] Repete γ.
[b] Repete γ.

animal V nigrum

cygnus

F. *Fel* Nullus cygnus eſt animal:
F. *ap* Omnis cygnus eſt niger: Ergo
V. *ta* Aliquod nigrum non eſt animal.

¶Sed & si vtraque *propositio* sit falsa ex parte, erit cõclusio vera. nihil enim vetat quo minùs & τὸ α & τὸ β cuidam γ insit, & τὸ α cuidam β. vt album & pulchrum cuidam animali ineſt, & album cuidam pulchro. Si igitur poſitum fuerit τὸ α & τὸ β omni γ ineſſe: propoſitiones quidem erunt ex parte falſæ: concluſio autem, vera. 4

¶Καὶ εἰ ὕθάτερα ψεύδηται, ἴσως τὸ συμπέρασμα ἀληθές. ἐνδέχεται γὰρ κωλύειν καὶ τὸ α τῷ β τινὶ τῷ γ ὑπάρχειν, καὶ τὸ α τινὶ τῷ δ. οἷον τὸ λευκὸν, καὶ τὸ καλὸν τινὶ ζῴῳ ὑπάρχει· εἰ τὸ λευκὸν τινὶ καλῷ. ἐὰν οὖν τεθῇ τὸ α τῷ β παντὶ τῷ γ ὑπάρχειν· αἱ μὲν προτάσεις, ὅτι τι ψεύδεις· τὸ δὲ συμπέρασμα, ἀληθές.

f. *Dar* Omne animal eſt album:
f. *ap* Omne animal eſt pulchrum: Ergo
V. *ti* Aliquod pulchrum eſt album.

¶Ité ſi priuatiua ponatur propoſitio α γ. nihil enim prohibet, τὸ α cuidam β non ineſſe, τὸ β autem cuidam ineſſe, ac τὸ α nõ omni β ineſſe. vt album cuidam animali non ineſt: pulchrũ autem cuidam ineſt: & album non omni pulchro. Quare ſi ſumptum fuerit, τὸ α nulli γ, τὸ β autem omni [a] *ineſſe*: ambæ propoſitiones *erunt* ex parte falſæ: concluſio autem, vera. 5 a γ.

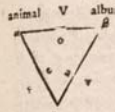
¶Καὶ στερητικῆς δὲ τῆς αγ τιθεμένης, ὁμοίως. οὐδὲν γὰρ κωλύει τὸ μὲν α τινὶ τῷ γ μὴ ὑπάρχειν, τὸ δὲ β τινὶ ὑπάρχειν, καὶ τὸ α τῷ β μὴ παντὶ ὑπάρχειν. οἷον τὸ λευκὸν [ζῴῳ] τινὶ ζῴῳ οὐχ ὑπάρχει, τὸ δὲ καλὸν τινὶ ὑπάρχει, καὶ τὸ λευκὸν οὐ παντὶ καλῷ. ὅτε ἐὰν ληφθῇ τὸ μὲν α μηδενὶ τῷ γ, τὸ δὲ β παντί· ἀμφότεραι μὲν αἱ προτάσεις, ὅτι τι ψεύδεις· τὸ δὲ συμπέρασμα, ἀληθές.

f. *Fel* Nullum animal eſt album:
f. *ap* Nullum animal eſt pulchrum: Ergo
V. *tm* Aliquod pulchrum non eſt animal.

¶Item ſi altera *propoſitio* tota falſa, altera tota vera accipiatur. poteſt enim & τὸ α & τὸ β omni γ conſequẽs eſſe: τὸ α verò cuidam γ non ineſſe. vt animal & album omni cygno eſt conſequens: animal autem non omni albo ineſt. Poſitis igitur his terminis, ſi ſumptum fuerit τὸ β toti γ ineſſe, τὸ α autem toti [b] non ineſſe: *propoſitio* β γ erit tota vera: propoſitio autem α γ, tota falſa: & concluſio, vera. 6 b γ.

¶Ὡσαύτως δὲ καὶ τῶν μὴ ὅλης ψευδοῦς, τῶν δὲ ὅλης ἀληθοῦς λαμβανομένης. εἰ γὰρ εἴη τὸ α τῷ β τινὶ τῷ γ ἐπεσθαι, τὸ μὲν τοι α τινὶ τῷ δ μὴ ὑπάρχειν. οἷον ζῴον καὶ λευκὸν παντὶ κύκνῳ ἕπεται· τὸ μὲν τι ζῴον οὐ παντὶ ὑπάρχει λευκῷ. τοῦτων οὖν ὅρων τούτων, ἐὰν ληφθῇ τὸ μὲν β ὅλῳ τῷ γ ὑπάρχειν, τὸ δὲ α ὅλῳ μὴ ὑπάρχειν· ἡ μὲν β γ ἔσται ἀληθὴς ὅλη· ἡ δὲ α γ, ὅλη ψευδής· καὶ τὸ συμπέρασμα, ἀληθές. ani-

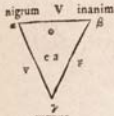

F. *Fel* Nullus cygnus eſt animal:
V. *ap* Omnis cygnus eſt albus: Ergo
V. *ton* Aliquod album non eſt animal.

6 ¶Ὁμοίως δὲ κἂν εἰ τὸ μὲν β γ ψεῦδος, τὸ δὲ α γ ἀληθές. οἱ γὰρ αὐτοὶ ὅροι καὶ κατὰ τῆς κατασκευῆς[a], μέλαν, κύκνος, ἄψυχον.

7 ¶Item ſi τὸ β γ ſit falſum, τὸ α γ verum. hi namque termini *ſumentur* ad demonſtrationem[a] *conficiendam*, nigrum, cygnus, inanimum.

[a] Vt concludatur verum ex falſis.

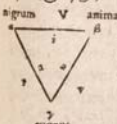

V. *Fel* Nullus cygnus eſt niger:
F. *ap* Omnis cygnus eſt inanimus: Ergo
V. *ton* Aliquod inanimum non eſt nigrum.

8 ¶Ἀλλὰ καὶ εἰ ἀμφότεραι λαμβάνοιντο καταφατικαί. οὐδὲν γὰρ κωλύει τὸ μὲν β παντὶ τῷ γ ἕπεσθαι, τὸ δὲ α ὅλῳ[b] μὴ ὑπάρχειν, καὶ τὸ α τινὶ τῷ β ὑπάρχειν. ὥστε κύκνῳ μὲν παντὶ ζῷον, μέλαν δ' οὐδενὶ κύκνῳ, καὶ τὸ μέλαν ὑπάρχει τινὶ ζῴῳ. ὡς ἐὰν ληφθῇ τὸ α καὶ τὸ β παντὶ τῷ γ ὑπάρχειν· ἡ μὲν β γ, ὅλη ἀληθὴς· ἡ δὲ α γ, ὅλη ψευδής· καὶ τὸ συμπέρασμα, ἀληθές.

8 ¶Sed & ſi ambæ *propoſitiones* accipiantur affirmatiuæ. nihil enim prohibet τὸ β omni γ conſequens eſſe, τὸ α autem toti[b] nō ineſſe, ac τὸ α cuidam β ineſſe. vt omni cygno animal, nigrum autem nulli cygno, & nigrum alicui animali ineſt. Quare ſi ſumptum fuerit τὸ α & τὸ β omni γ ineſſe: *propoſitio* β γ *erit* tota vera: *propoſitio* autem α γ, tota falſa: & concluſio, vera.

[b] γ.

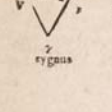

F. *Dar* Omnis cygnus eſt niger:
V. *ap* Omnis cygnus eſt animal: Ergo
V. *ti* Aliquod animal eſt nigrum.

9 ¶Ὁμοίως δὲ καὶ τῆς α γ ληφθείσης ἀληθοῦς· ὅλῃ γὰρ τῇ αὐτῇ ὅροι καὶ κατασκευή[c].

9 ¶Idem eſt, ſi vera ſumpta fuerit propoſitio α γ. *fiet* enim demonſtratio[c] per eoſdem terminos.

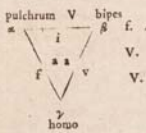
[c] Colligetur vera concluſio ex falſis propoſitionibus.

V. *Dar* Omnis cygnus eſt animal:
F. *ap* Omnis cygnus eſt niger: Ergo
V. *ti* Aliquod nigrum eſt animal.

¶Rursus, si altera sit tota vera, altera falsa ex parte. Potest enim τὸ ☾ omni γ inesse, ☽ α autem alicui γ, & τὸ α alicui ☾. vt bipes omni homini, pulchrum autem non omni, & pulchrum alicui bipedi inest. Si igitur sumptum fuerit & τὸ α & τὸ ☾ toti γ inesse: *propositio* ☾ γ *erit* tota vera: propositio autem α γ, falsa ex parte: conclusio autem, vera. 10

¶Πάλιν δ' ἐὰν μὲν, ὅλης ἀληθοῦς οὔσης· δ' δὲ, ἔστι τι ψευδὲς· εἴληφθω τὸ μὲν ☾ παντὶ τοῦ γ ὑπάρχειν, τὸ δὲ α τινὶ τοῦ γ, καὶ τὸ α τινὶ τοῦ ☾. ☑ ποιῶ μὲν παντὶ ἀνθρώπῳ, καλόν· οὐ παντὶ, καὶ τὸ καλὸν τινὶ δίποδι ὑπάρχει. ἐὰν οὖν ληφθῇ, ☽ τὸ α ☾ τὸ ☾ ὅλῳ τοῦ γ ὑπάρχειν· ἡ μὲν ☾ γ, ἀληθὴς ὅλη· ἡ δὲ α γ, ἔστι τι ψεῦδος· τὸ δὲ συμπέρασμα, ἀληθές. 10

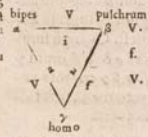

f. *Dar* Omnis homo est pulcher:
V. *ap* Omnis homo est bipes. Ergo
V. *ti* Aliquod bipes est pulchrum.

¶Idem est, si *propositio* α γ sit vera, & propositio β γ accipiatur falsa ex parte. transpositis[a] enim iisdem terminis, erit demonstratio[b]. 11

¶Ὁμοίως δὲ κἂν τὸ μὲν α ☾ ἀληθοῦς οὔσης, τὸ δὲ ☾ ψεῦδος ἔστι τι λαμβανόμενης. μείζων ὁ[a] τρίπους ἄρα τοῦ ἀνθρώπου ὅρος, ἐστὶν ἡ κατάφασις[b]. 11

[a] In superiori syllogismo pulchrũ erat maius extremum, bipes minus. hic verò cõtrà pulchrũ est minus extremũ: bipes, maius.
[b] Verum concludetur ex falsis.

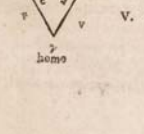

V. *Dar* Omnis homo est bipes:
f. *ap* Omnis homo est pulcher: Ergo
V. *ti* Aliquod pulchrum est bipes.

¶Et si altera sit priuatiua, altera affirmatiua. Nam quia fieri potest, vt ☽ ☾ toti γ insit, τὸ α autem alicui[c] *tantum*: cùm *termini* ita *se* habent, non omni β ineſt τὸ α. Si igitur sumptum fuerit ☽ ☾ toti γ inesse, ☽ α autem nulli[d]: *propositio* priuatiua, falsa ex parte: altera, tota vera: & conclusio vera erit. 12

c γ.
d γ.

¶Καὶ δ' μὲν, στερητικῆς· δὲ κατηγορικῆς οὔσης. ἐπεὶ δὲ ἐγχωρεῖ τὸ μὲν ☾ ὅλῳ τοῦ γ ὑπάρχειν, τὸ δὲ α τινί[c]. ὅταν οὕτως ἔχωσιν, οὐ παντὶ τῷ β τὸ α. ἐὰν οὖν ληφθῇ τὸ μὲν β ὅλῳ τοῦ γ ὑπάρχειν, τὸ δὲ α μηδενὶ[d]· ἡ μὲν στερητική, ἔστι τι ψεῦδος· ἡ δ' ἑτέρα, ὅλη ἀληθὴς· καὶ τὸ συμπέρασμα ἔσται ἀληθές. 12

f. *Fel* Nullus homo est albus:
V. *ap* Omnis homo est animal: Ergo
V. *tes* Aliquod animal non est album.

13 ¶Πάλιν ἐπεὶ δέδεικται, ὅτι τῷ μὲν α μηδενὶ ὑπάρχοντος τοῦ γ, τῷ δὲ β τινὶ, ἐγχωρεῖ τὸ α τοῦ β τινὶ μὴ ὑπάρχειν· φανερὸν ὅτι, καὶ τὸ μὲν α γ ὅλῃ ἀλλήλοις οὐσῃ, τῆς δὲ β Ϛ τινὶ μὴ ὑπαρχούσῃ, ἐγχωρεῖ τὸ συμπέρασμα εἶναι ἀληθές· ἐὰν γὰρ ληφθῇ τὸ μὲν α μηδενὶ τοῦ γ, τὸ δὲ β παντὶ τῷ γ, ὅλη ἀληθὴς ἡ μὲν α γ, ὅλη ἀληθὴς ἡ δὲ β Ϛ, ἀλλ' οὐ παντὶ ψευδής.

13 ¶Rursus quia ostensum est, cùm τὸ α ineſt nulli γ, τὸ β verò ineſſe γ alicui[a], fieri vt τὸ α cuidam β nō insit: perſpicuum igitur est, etiam cùm propoſitio α γ est tota vera, & propoſitio β Ϛ falsa ex parte, posse concluſionem esse veram. Nam si sumptum fuerit τὸ α ineſſe nulli γ, τὸ β autem ineſſe omni[b]: propoſitio α γ erit tota vera: propoſitio autem β Ϛ, falsa ex parte.

a Id est, qui cōfiat ex altera propoſitione vniuerſali, & altera particulari.

b Sensus est, hæc ita in syllogiſmis particularibus ſumpta non differre ab eisdē ſumptis in ſcitis ſyllogiſmis vniuerſalibus.

c Hæc est propoſitio omnino falsa.

f Id est, alicui tūtum, non omni.

g Sup. ineſſe, vel non ineſſe. hæc est propoſitio falsa ex parte.

h Id est, quod attinet ad hoc vt propoſitis termini oſtēdatur verum colligi ex falſis.

i Id est, propoſitionum negantium. (nam verba præcedentia pertinēt ad propoſitiones affirmantes) vt cùm ſumitur nulli inesse, quod omni vel alicui ineſt.

k Fieri poteſt, vt cōcluſio falsa ex propoſitionibus falsis colligatur: vt, Omnis lapis est animal, omnis animal est lapis, ergo omnis lapis est animal. item, Nullus homo est animal, omnis equa est homo, ergo nullus equus est animal.

l Antecedens, & consequens.

m Id est, antecedens.

o Consequens.

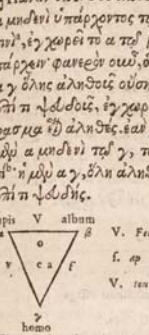
p Antecedens.

q Quia valet argumentum à poſitione conſequentis ad poſitionem antecedentis: vt, Si est homo, est animal: ergo si propoſitiones sunt veræ, concluſio est vera.

r Consequens.

s Quia non valet argumentum à poſitione conſequentis ad poſitionem antecedentis: vt, Si est animal, ergo est homo: concluſio est vera, ergo propoſitiones sunt veræ.

t Antecedens.

V. *Fel* Nullus homo est lapis:

f. *ap* Omnis homo est albus: Ergo

V. *teu* Aliquod album non est lapis.

14 ¶Φανερὸν δὲ καὶ ὅτι τῷ ἐν μέρει συλλογισμῷ, ὅτι πάντως ἓς αἱ ὁμὰ ψευδῶν ἀλληθές. οἱ γὰρ αὐτοὶ ὅροι λημπέοι, οἱ καὶ ὅταν καθόλου ὦσιν αἱ προτάσεις· οἱ μὲν ἐν τοῖς κατηγορικοῖς, κατηγορικοί· οἱ δ' ἐν τοῖς στερητικοῖς, στερητικοί. οὐδὲν γὰρ διαφέρει μηδενὶ ὑπάρχοντος, παντὶ λαβεῖν ὑπάρχειν· ἢ τινὶ ὑπάρχοντος λαβεῖν καθόλου, ὡσαύτως τῷ ὅρῳ ἐκθέσιν. ὁμοίως δὲ καὶ τῷ στερητικῷ· ἐὰν γὰρ μηδενὶ τῷ Ϛ τὸ α, παντὶ δὲ τῷ β, ἀνάγκη τινὶ τῷ β μὴ ὑπάρχειν· ἐὰν δὲ τινὶ τῷ β μὴ ὑπάρχῃ, οὐκ ἀνάγκη μηδενὶ τῷ Ϛ ὑπάρχειν· ὥστε φανερὸν ὅτι καὶ τῷ στερητικῷ συλλογισμῷ, τὸ συμπέρασμα ὁμοίως ἔχει ἀληθὲς, ἐὰν μὴ ὅλῳ ὅλῃ ἀνάγκη.

14 ¶Perſpicuum autem est, etiam in syllogiſmis particularibus[c] omnino concludi verum ex falſis. iidem enim termini ſumendi ſunt, qui ſumebātur cùm propoſitiones erant vniuerſales: nēpe in attributiuis attributiui, in priuatiuis priuatiui. nihil enim ſumitur nulli indifferēt[d] cùm nulli insit, accipere omni ineſſe[e]: &, cùm insit alicui[f], ſumere vniuerſaliter[g]: quod attinet ad terminorum expoſitionem[h]. Similis est ratio priuatiuorum[i]. ¶Constat igitur, cùm falsa est concluſio, neceſſe eſſe vt ea, ex quibus ratio conſtat, falsa ſint aut omnia, aut aliqua. cùm autem concluſio eſt vera, non neceſſe eſſe vt aliquid, aut omnia vera ſint. ſed fieri poſſe, vt, cùm nihil veri ſit in ſyllogiſmo, concluſio ſimiliter vera ſit, non tamen ex neceſſitate[k].

15 Λέγω δὲ, ὅτι ὅταν δύο ὄντων οὕτως ἐχόντων ἀλλήλοις, ὡς τὸ Θατέρου μόριον ὄντος, ἐξ ἀνάγκης Θάτερον ἓς· τούτου μὴ ὄντος μέν, οὐδὲ Θάτερον ἓς· ὄντος δὲ, οὐκ ἀνάγκη ἓς Θάτερον.

15 Quòd autem dico, quòd cùm duo ita inter ſe affecta ſunt, vt ſi vnum[m] ſit, neceſſariò ſit alterū[n]: ueriſſime conſequentis ad euentis ſi ſit[o], nō neceſſe[e] est illud[p] esse. neſi hoc[q] ſit, neque illud[p] erit[q]: ſed bonem antecedentis: vt, Si eſt

a *Probat non necesse esse vt conclusio vera sit: cùm propositiones non sunt verę:* quia ſi propoſitiones ſunt verę, concluſio neceſſariò eſt vera. ergo ſi non ſunt verę, nõ neceſſariò concluſio eſt vera. aliõquin idem colligeretur ex eo quòd aliquid ſit & ex eo quòd non ſit.

b Antecedens.

c Conſequens.

d Id eſt, non poteſt conſequens colligi ex affirmatione & ex negatione antecedentis. vt, Si eſt homo, eſt animal: & ſi non eſt homo, eſt animal. item, Si propoſitiones ſunt verę, cõcluſio eſt vera: & ſi *eſt* primum non eſſe. Ergo cùm propoſitiones nõ ſunt verę, concluſio eſt vera.

e *Syllogiſmus ducente ad impoſſibile probaturus non poſſe argui ab euerſione antecedentis ad poſitionem conſequentis, ſumit hoc principiũ, vtile colligẽdi tertij euerſionem ex primi poſitione: ſi poſitionem primi, ſequitur poſitio ſecũdi, & poſitionẽ ſecundi, euerſio tertij.*

f *Sumit aliud principium*, nempe valere argumẽtum ab euerſione conſequẽtis ad euerſionẽ antecedentis.

g Id eſt, duobus terminis ſubiectis, vt α & β.

Alterùm ratione habita etiã attributorũ, ſunt plures termini: vt in exẽplo Ariſtotelico ſunt tres terminiid eſt duo ſubiecta, α & β: & duo attributa, magnum & album. In ſuperiori autem exemplo erant tria ſubiecta, α, β, γ: & duo attributa, album, magnum.

h Antecedens. i Conſequens.

k Vt aduerſarius ſibi aſſerit.

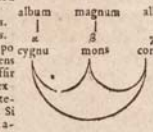
l Hoc enim probatur per argumentum à deſtructione conſequentis ad deſtructionem antecedentis.

m Duo tantùm ſunt termini ſubiecti, α & β: ſed funguntur vice trium, quia τὸ β ponitur bis.

n Eadem eſt ratio propoſitionum & concluſionis,

At verò [a], ſi idem[b] ſit, & niſi ſit, eandem rem[c] neceſſario eſſe, *eſt* impoſſibile[d]. vtputa, ſi Ꮾ α ſit album, Ꮾ Ꮿ eſſe magnum neceſſariò: & ſi Ꮾ α nõ ſit album, Ꮾ Ꮿ eſſe magnum neceſſariò. Cùm[e] enim ſi hoc eſt album, vt Ꮾ α, neceſſe *eſt* hoc eſſe magnum, vt Ꮾ Ꮿ. & ſi Ꮾ Ꮿ ſit magnum, Ꮾ γ nõ eſſe album: neceſſe *eſt*, ſi Ꮾ α ſit album, Ꮾ γ non eſſe album.

τῷ [a] δ' αὐτῷ [b] ὄντος, καὶ μὴ ὄντος, ἀδύνατον [d] ἐξ ἀνάγκης εἶ) τὸ αὐτὸ [c]. λέγω δ', οἷ Ꮾ α ὄντος λευκοῦ, τὸ β εἶ) μέγα ἐξ ἀνάγκης· καὶ μὴ ὄντος λευκοῦ τῷ α, τὸ Ꮾ εἶ) μέγα ἐξ ἀνάγκης. ὅταν [e] γὰρ τουδὶ ὄντος λευκοῦ, οἷον τῷ α, τοδὶ ἀνάγκη εἶ) μέγα, οἷον τὸ Ꮾ· τῷ δὲ Ꮾ ὄντος μεγάλου, τὸ γ μὴ εἶ) λευκόν· ἀνάγκη, εἰ τὸ α λευκόν, τὸ γ μὴ εἶ) λευκόν.

Et [f] cùm duobus [g] propoſitis, ſi vnum[h] ſit, neceſſe *eſt* alterum[i] eſſe: *certè* ſi hoc non ſit, neceſſe eſt primum non eſſe. Ergo cùm Ꮾ Ꮿ non eſt magnum, τὸ α non poteſt eſſe album. Quòd ſi cùm Ꮾ α non eſt album, neceſſe[k] *eſt* Ꮾ β eſſe magnum: neceſſariò euenit, vt, ſi τὸ Ꮿ non ſit magnum, ipſum Ꮿ ſit magnum. (hoc autẽ eſt impoſſibile) nam ſi τὸ Ꮿ non eſt magnum, τὸ α neceſſariò[l] nõ erit album. ſi igitur, cùm τὸ α non eſt album, Ꮾ Ꮿ erit magnũ: efficitur quaſi [m] per tres *terminos*, vt, ſi Ꮾ Ꮿ non ſit magnum, *illud ipſum* ſit magnum[m].

Καὶ [f] ὅταν δυοῖν [g] ὄντοιν, θατέρου [h] ὄντος, ἀνάγκη θάτερον [i] εἶ)· τούτου μὴ ὄντος, ἀνάγκη τὸ α μὴ εἶ). τὸ δὴ Ꮾ μὴ ὄντος μεγάλου, τὸ α οὐκ οἷόν τε λευκὸν εἶ). τῷ δὲ α μὴ ὄντος λευκοῦ, εἰ ἀνάγκη [k] τὸ Ꮾ μέγα εἶ)· συμβαίνῃ ἐξ ἀνάγκης, τῷ β μὴ ὄντος μεγάλου, αὖτὸ τὸ Ꮾ μέγα εἶ). (τὸ δὲ ἀδύνατον) εἰ γὰρ τὸ Ꮾ μὴ ἔστι μέγα, τὸ α οὐκ ἔσται λευκὸν ἐξ ἀνάγκης [l]. εἰ οὖν μὴ ὄντος τοῦ α λευκοῦ, τὸ β ἔσται μέγα· συμβαίνει, εἰ τὸ β μὴ ἔστι μέγα, εἶ) μέγα [m], ὡς [m] ὁξὲ ζητῶν.

Aduerſarius air { Si propoſitiones ſint verę. / Si propoſitiones non ſint verę } Ergo { Si concluſio non eſt vera, propoſitiones non ſunt verę: / Si propoſitiones nõ ſunt verę, cõcluſio eſt vera: Ergo / Si concluſio non eſt vera, concluſio eſt vera.

De

De probatione circulari seu reciproca in prima figura, C.v.

1 Quid sit probatio circularis, quomodo fiat, 2 & in quibus terminis locum habeat. 3 Exemplum in Barbara, 4 Celarent, 5 Darii, 6 Ferio.

1 Τὸ δὲ κύκλῳ καὶ ἐξ ἀλλήλων δείκνυσθαί ἐστι, τὸ δεῖξαι τῷ συμπεράσματος, καὶ τὴν αὐτὰπαλιν τῇ κατηγορίᾳ[a] τὴν ἑτέραν λαβόντα πρότασιν, συμπεραίνεσθαι τὸ λοιπὴν, ὡς ἐλάμβανεν ἐν ἑτέρῳ συλλογισμῷ. οἷον εἰ δεῖ δεῖξαι ὅτι τὸ α τῷ Γ παντὶ ὑπάρχει, δεῖ δεῖξαι[b] τὸ δεῖξαι τὸ β. πάλιν[c] εἰ δεικνύοι ὅτι τὸ α τῷ β ὑπάρχει, λαβὼν τὸ μὲν α τῷ Γ ὑπάρχειν, τὸ δὲ γ τῷ β. καὶ τὸ α τῷ β. πρότερον δὲ αὐτάπαλιν ἐλάμβανε τὸ β τῷ γ ὑπάρχειν. ἢ εἰ ὅτι τὸ β τῷ γ[d] δέοι δεῖξαι ὑπάρχον, εἰ λάβοι τὸ α κατὰ τοῦ γ, διὰ τί συμπέρασμα, τὸ β κατὰ τοῦ α ὑπάρχειν· πρότερον δὲ ἐλήφθη αὐτάπαλιν τὸ α κατὰ τοῦ β. ἄλλως δ' ἐν ἔσται ἐξ ἀλλήλων δεῖξαι. εἴτε γὰρ ἄλλο[e] μέσον λήψεται, ἐκ κύκλῳ ἔδειν γὰρ λαμβάνει τὴν αὐτὴν. εἴτε τοὔπαν[f] τι, ἀναγκη πρότερον ᾠήθην[g]· εἰ γὰρ ἄμφω[h], τὸ αὐτὸ ἔσται συμπέρασμα δεῖξαι ἕτερον. ¶ Ἐν μὲν οὖν τοῖς μὴ αὐτηρέφουσιν, οὐκ ἀποδείκτου τὸ ἑτέρας πρότασεως τῶν ὁ συλλογισμός· ἐνδέχεται γὰρ ὅπερ δεῖξαι δεῖξαι τούτων τῷ ὅρων, ὅτι τῷ μέσῳ τῷ ὑπάρχει, ἢ τῷ πρώτῳ τὸ μέσον· ἐν δὲ τοῖς αὐτηρέφουσιν ἐστὶ παντὶ δεικνύναι δι' ἀλλήλων, οἷον εἰ τὸ α τῷ β κατὰ τοῦ Γ αὐτηρέφουσιν ἀλλήλοις ¶ Δεδείχθω[m] γὰρ τὸ α γ διὰ μέσου τοῦ β. καὶ πάλιν[n] τὸ α β διὰ τε τοῦ συμπεράσματος, καὶ τῆς β γ προτάσεως αὐτηρεφείσης. ὥστε πάλιν[o] δὲ καὶ τὸ β γ, διὰ τε τοῦ συμπεράσματος, καὶ τῆς α β προτάσεως αὐτηραμμένης. δεῖ δὲ τὴν τῷ β[p], καὶ τὴν β α[q] πρότασιν ἑκάτερον δεῖξαι.

1 Circulo autem & ex se inuicem probari, *nihil aliud* est, *quàm* per conclusionem & alteram propositionem attributionem[a] inuersam, cõcludi reliquam *propositionem* quæ accepta fuerat in altero syllogismo. Vt si probare oportebat Ⓑ α omni γ inesse, probauit[b] autem per Ⓒ. Rursus[c] si probet Ⓑ α πᾶ Ⓒ inesse, accipiens Ⓐ α inesse πᾶ γ, Ⓐ γ autem Ⓣῷ Ⓒ: *ita fiet vt* etiam Ⓐ α *insit* Ⓣῷ Ⓒ: priùs autẽ cõtrà acceperat, Ⓐ Ⓒ inesse Ⓣῷ γ. Vel si ostẽdere oporteat Ⓐ Ⓒ ineſſe Ⓣῷ γ[d]: & sumat[e] Ⓐ α *ineſſe* Ⓣῷ γ, quæ erat[f] cõclusio; & Ⓐ Ⓒ ineſſe Ⓣῷ α: priùs[g] autem sumptum é contrario fuerat Ⓐ α ineſſe Ⓣῷ Ⓒ. Aliter verò non licet mutuò probare. siue enim aliud[h] medium sumetur, non *probabitur* circulo: quia nihil ex his[i] accipietur. siue quid horum accipiatur: necesse *est* alterum solum[k] *accipi*: quia si ambo[l] sumantur, erit eadem conclusio, cùm tamen oporteat esse[f] aliam *conclusionem*. ¶ In iis igitur *terminis*, qui non conuertuntur, ex altera propositione non demõstrata fit syllogismus: quia non licet per hos terminos demonstrare tertium ineſſe medio, aut medium primo. In iis verò qui reciprocantur, licebit omnia inuicem probare. vt si Ⓐ α, & τὸ Ⓒ, & Ⓣῷ γ, inuicem cõuertuntur. ¶ Ostensum[m] enim sit τὸ α γ per medium β, & rursus[n] τὸ α Ⓒ per conclusionem, & propositionẽ Ⓒ γ cõuersam. item[o] τὸ Ⓒ γ per cõclusionem, & propositionem α Ⓒ inuersam. Oportet autem demonstrare propositionẽ γ Ⓒ[p], & propositionẽ Ⓒ α[q]:

a Id est, quod ad rationem attribuendi attinet: quia quod erat subiectum, fit attributum: & retrò quod erat attributum, fit subiectum: vt, omnis homo est rationalis, omne rationale est homo. Sunt & aliæ conuersiones, vt cùm propositio contingens conuertitur ex affirmante in negantem, vel contrà: vt, contingit omnem hominẽ currere, contingit nullum hominem currere.

b *Syllogismus primus, α β.*

c *Syllogismus secundus, α γ, β, quo probatur maior propositio primi syllogismi.*

d Id est minorẽ propositionem primi syllogismi.

e *Tertius syllogismus β α γ, quo probatur dicta minor propositio.*

f In primo syllogismo.

g In primo syllogismo.

h Diuersum à tribus terminis initio positis *α β γ.*

i Neutra ex propositionibus primi syllogismi.

k Vnam propositionem primi syllogismi.

l Ambæ propositiones primi syllogismi.

m *Primus circuli syllogismus α Ⓒ.*

n *Secundus syllogismus, α γ Ⓒ.*

o *Tertius syllogismus β α γ.*

p Quæ est minor propositio secũdi syllogismi.

q Quæ est maior propositio sexti syllogismi.

his enim solis non demonstratis vsi sumus. Si[a] igitur sumptum fuerit τὸ β ineſſe omni γ, & τὸ γ omni α: syllogismus erit τῷ β de α. Rursus[b] si sumptum fuerit τὸ γ *ineſſe* omni α,& τὸ α omni β: neceſſe *eſt* τὸ γ omni β ineſſe. In ambobus igitur his[c] syllogiſmis propoſitio α γ sumpta eſt ſine demonſtratione: aliæ namque probatæ fuerant. quare ſi hanc demonſtremus,omnes erunt ex ſe inuicem probatæ.ſi[d] igitur ſumptum fuerit τὸ γ omni β, & τὸ β omni α ineſſe: ambæ propoſitiones demonſtratæ accipiuntur, & neceſſe *eſt* τὸ γ ineſſe τῷ α. Perſpicuum igitur *eſt*, in iis ſolis quæ conuertuntur, circulo & ex ſe inuicem fieri poſſe demonſtrationes:in aliis autem, quemadmodum antea diximus[e]. Sed & in his[f] fit,vt eo quod probatum eſt, vtamur ad demonſtrationẽ *conſequendam*. nam τὸ γ de τῷ ε̃, & τὸ ε̃ de α[h] probatur[i] ſumpto γ dici de α[k]. τὸ γ autẽ de α probatur[l] per has propoſitiones[m]. itaque vtimur concluſione[n] *ad exſecundas & ſex- truendam* demonſtrationem°.

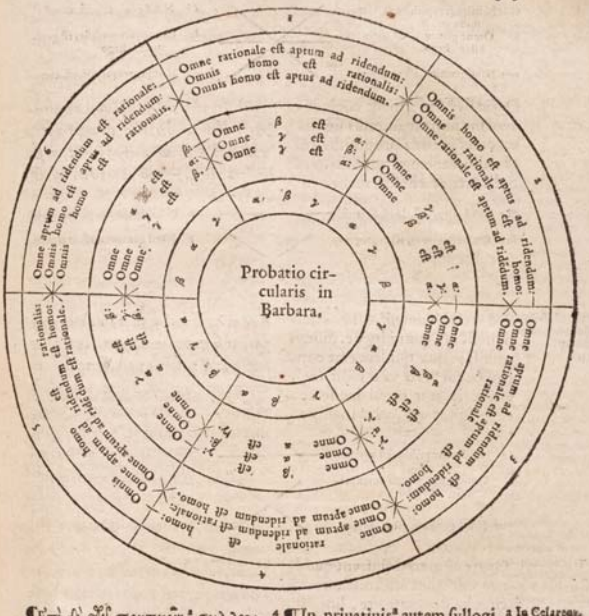
a *Quintus ſyllogiſmus, β γ α.*
b *Tertius ſyllogiſmus, γ α β.*
c Quinto,& tertio.
d *Quartus ſyllogiſmus, γ β α.*
e Id eſt, altera propoſitio nõ demonſtratur circulo.
f Syllogiſmis vltimo loco expoſitis, id eſt, tertio,quarto, quinto: quibus probatur propoſitiones conuerſæ.
Quod vt intelligatur, notãdum eſt circulum cõſtare ex ſex ſyllogiſmis. primus eſt veluti fundamentum, & origo reliquorũ omnium.ei adhærent ſecundus & ſextus:quia ſecũdus probat maiorem primi:ſextus minorẽ eiuſdem primi.vterque autem,i. ſecundus & ſextus, accipit primi concluſionẽ: cui ſecundus adiungit minorem primi cõcluſionẽ eiuſdem primi conuerſam. Ergo ſecundus & ſextus probant propoſitiones directas,i. propoſitiones primi ſyllogiſmi,ſed accipiunt duas propoſitiones conuerſas, proinde circulus nondum eſt expletus,quia probandæ ſunt etiam propoſitiones conuerſæ. hæ probantur tertio & quinto ſyllogiſmo. Iam verò eadem eſt maior propoſitio tertij.& minor quinti,nempe concluſio primi conuerſa, quæ probatur per quartum ſyllogiſmum.Ex dictis intelligere licet,circulum poſſe diuidi in duas partes:quia concluſiones primi ſyllogiſmi, ſecundi,& ſexti, ſunt directæ concluſiones verò tertij,quarti, & quinti, ſunt conuerſæ.ſiquidem concluſio tertij eſt minor primi conuerſa: concluſio quarti eſt concluſio primi conuerſa:concluſio quinti eſt maior primi conuerſa. Hæc cùm ita ſe habeãt: Ariſtoteles docet non ſolùm eſſe coniunctionem inter tres priores ſyllogiſmos,i. primum, ſecundum,ſextum:ſed etiam inter tres poſteriores, i.tertium,quartum,quintum.

g Hæc eſt maior propoſitio quarti ſyllogiſmi.
h Hæc eſt minor propoſitio quarti ſyllogiſmi.
i Per tertium & quartum ſyllogiſmum ii. maior per tertium, minor per quartum.
k Hæc eſt maior propoſitio in tertio ſyllogiſmo, eademque minor in quinto.
l Quarto ſyllogiſmo, quinto ſyllogiſmo, eademque minor in quinto.
m Quarti igitur ſyllogiſmus proportione reſpondet primo,tertius ſecundo,quintus ſexto. quia ſicut concluſio primi fit maior propoſitio in ſecundo,& minor in ſexto: ita etiam concluſio quarti fit maior in tertio, & minor in quinto.item vt ſecundus probat maiorem primi,ſic tertius probat maiorem quarti. denique vt ſextus probat minorem primi,ſic quintus probat minorem quarti.

n Quarti ſyllogiſmi. α β. & γ α.
o Ad probandas propoſitiones eiuſdem ſyllogiſmi quarti.

Ταύτας δὲ ἀναπόδεικτους καλέμεθα μόνας. Ἐὰν[a] ἓν ληφθῇ τὸ Β παντὶ τοῦ Γ ὑπάρχειν, καὶ τὸ Γ παντὶ τοῦ Α, συλλογισμὸς ἔσται τοῦ Β πρὸς τὸ Α. πάλιν[b] ἐὰν ληφθῇ τὸ μὲν Γ παντὶ τοῦ Α, τὸ δὲ Α παντὶ τοῦ Β· ἀνάγκη τὸ Γ παντὶ τῷ Β ὑπάρχειν. ἐν ἀμφοτέροις δὴ τούτοις[c] τοῖς συλλογισμοῖς ἡ Γ Α πρότασις ἀναπόδεικτος ἦν· ἑκατέρα γὰρ αὐτῶν ἄνευ δείξεως ἦν. ἀεὶ δὲ ἑτέραν δεδείχθαι συμβαίνει ταύτην ἄνευ δείξεως μόνην, ἁπάσας ἔσεσθαι δεδειγμένας δι' ἀλλήλων. ἐὰν[d] οὖν ληφθῇ τὸ Γ παντὶ τοῦ Β, καὶ τὸ Β παντὶ τοῦ Α ὑπάρχειν, ἀμφοτέρας τὰς προτάσεις ἀναπόδεικτον λαμβάνοντας, ἕ τὸ Γ τῷ Α εἶναι ὑπάρχειν. φανερὸν οὖν, ὅτι ἐκ μὲν τοῖς ἀντιστρέφουσι, κύκλῳ ἕ δι' ἀλλήλων ἐνδέχεται γίνεσθαι τὰς ἀποδείξεις. ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις, ὡς πρόσθεν εἴπομεν[e], συμβαίνει δι' ἐν τούτοις[f], αὐτῷ τῷ δεικνυμένῳ χρῆσθαι πρὸς τὴν ἀπόδειξιν. τὸ μὲν γὰρ Γ τῷ Ε̃, καὶ τὸ Ε̃, καὶ τὸ Β τῷ Α[h] δείκνυται, ληφθέντος τοῦ Γ τῷ Α[k] λίαν. τὸ δὲ Γ τῷ Α, δι' τούτων δείκνυται[l] τῷ προτάσεων[m], ὡς.

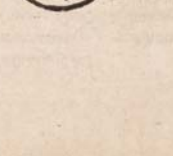
π τῷ συμπεράσματι χρώμεθα πρὸς τὴν ἀπόδειξιν°.

¶Ἐπὶ δὲ τῆς στερητικῶν [a] συλλογισμοῦ ὁδὲ δείκνυται δι' ἀλλήλων. ἔστω τὸ μὲν β παντὶ τῷ γ ὑπάρχον, τὸ δὲ α μηδενὶ τῷ β· συμπέρασμα, ὅτι τὸ α οὐδενὶ τῷ γ. εἰ δὴ πάλιν δεῖ συμπεραίνεσθαι, ὅτι τὸ α οὐδενὶ τῷ β, ὁ πάλαι ἔλαβεν· ἔστω τὸ μὲν α μηδενὶ τῷ γ, τὸ δὲ γ παντὶ τῷ β. ὥστε δι' ἀνάπαλιν ἡ ἀπόδειξις.

[a] In Celarent.

¶In priuatiuis[a] autem syllogismis ita fit mutua probatio. Insit τὸ β omni γ, τὸ α autem nulli β. conclusio est τὸ α ineſſe nulli γ. Si igitur oporteat rursus concludere τὸ α ineſſe nulli β, quod pridem acceperat: τὸ α inerit nulli γ, τὸ γ autem omni β. sic enim inuersa est propositio.

Ce Nihil corruptibile, eſt æternum:
la Omne genitum, eſt corruptibile: Ergo
rent Nihil genitum, eſt æternum.

Ce Nihil genitum, eſt æternũ:
la Omne corruptibile, eſt genitum: Ergo
rent Nihil corruptibile, eſt æternum.

Quòd ſi τὸ Ϛ τῷ γ ineſſe cõcludẽdum ſit, non eſt ampliùs ſimiliter conuertenda propoſitio α β. eſt enim eadem propoſitio, τὸ Ϛ nulli α, & τὸ α nulli Ϛ ineſſe.

Εἰ δὴ ὅτι τὸ Ϛ τῷ γ, δεῖ συμπερᾶναι, οὐκέτι ὁμοίως ἀντιστρεπτέον τὴν α β· ἡ γὰρ αὐτὴ πρότασις, τὸ β μηδενὶ τῷ α, καὶ τὸ α μηδενὶ τῷ β ὑπάρχειν. 24d

Ce Nihil corruptibile eſt æternũ:
la Omne genitum, eſt corruptibile: Ergo
rent Nihil genitum, eſt æternum.

e Nihil æternum, eſt corruptibile:
e Nihil genitum, eſt æternum.
Nihil concluditur.

a Hic eſt ſyllogiſmus hypothecticus κατὰ μετάληψιν.

Sed accipiẽdum eſt[a], cui τὸ α nulli ineſt, τὸ Ϛ omni ineſſe. inſit τὸ α nulli γ: quæ quidem erat concluſio. cui verò τὸ α nulli *ineſt*, τὸ Ϛ accipiatur omni ineſſe. neceſſe igitur eſt, τὸ Ϛ ineſſe omni γ.

Ἀλλὰ λητέον[a] ᾧ τὸ α μηδενὶ ὑπάρχει, τὸ Ϛ παντὶ ὑπάρχειν. ἔστω τὸ α μηδενὶ τῷ γ ὑπάρχειν, ὅπερ ἦν τὸ συμπέρασμα· ᾧ δὲ τὸ α μηδενί, τὸ Ϛ εἰλήφθω παντὶ ὑπάρχειν· ἀναγκη οὖν τὸ β παντὶ τῷ γ ὑπάρχειν.

Ce Nihil corruptibile, eſt æternũ:
la Omne genitum, eſt corruptibile: Ergo
rent Nihil genitum, eſt æternum.

Cui nulli ineſt æternum, ei omni ineſt corruptibile:
Nulli genito ineſt æternum: Ergo
Omni genito ineſt corruptibile.

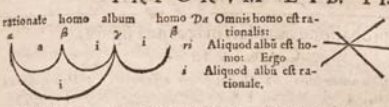
b Tria pronunciata, nihil corruptibile eſt æternum, omne genitum eſt corruptibile, nihil genitum eſt æternum.
c Id eſt, in Darij.

Quare cùm tria[b] ſint, vnũquodque effectum eſt concluſio. & circulo demonſtrare, hoc eſt, ſumptis concluſione & altera concluſione inuerſa, reliquam cõcludere.

¶ In particularibus[c] autem ſyllogiſmis, vniuerſalem propoſitionem non licet demonſtrare per aliam, particularem verò licet. Vniuerſalem igitur non poſſe demonſtrari, perſpicum eſt: quia vniuerſale probatur ex vniuerſalibus, concluſio autem nõ eſt vniuerſalis: & probatio effici debet ex concluſione & ex altera propoſitione. præterea, omnino non fit ſyllogiſmus conuerſi propoſitione: quoniã in parte efficiuntur ambæ propoſitiones.

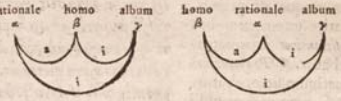
Ὡς τὸ τριῶν[b] ὄντων, ἕκαστον συμπέρασμα γέγονε. καὶ τὸ κύκλῳ δὲ δεῖξαι φανερόν, ἔστι δ' ἔστι, τὸ συμπέρασμα λαμβάνοντα, καὶ πάλιν τὴν ἑτέραν πρότασιν, τὴν λοιπὴν συλλογίζεσθαι.

¶ Ἐπὶ δὲ τῶν ἐν μέρει[c] συλλογισμῶν, τὸ μὲν καθόλου προτασιν οὐκ ἔστιν ὅτου δείξαι δι' ἀλλήλων, τῶν δ' ἐν μέρει ὄντων ἔστιν· ὅτι μὲν οὖν οὐκ ἔστιν διὰ τοῦ καθόλου δεῖξαι τὸ καθόλου, φανερόν. τὸ μὲν γὰρ καθόλου δείκνυται διὰ τοῦ καθόλου, τὸ δὲ συμπέρασμα οὐκ ἔστι καθόλου· δεῖ δὲ ἐκ τοῦ συμπεράσματος δεῖξαι καὶ ἐπὶ τὴς ἑτέρας προτάσεως. ἔτι ὅλως οὐδὲ γένοι' συλλογισμός, ἀντιστραφείσης τῆς προτάσεως ἐν μέρει γὰρ ἀμφότεραι γίνονται αἱ προτάσεις.

Τιὼ δὲ δῆλι μέ ἐστι ὃτι δεδέιχθω τὸ α κατά τινος τοῦ γ, δῆλα τῶ β. ἐαὶ οὖν ληφθῆ τὸ β παντὶ τοῦ α, καὶ τὸ συμπέρασμα μόνον· τὸ β τινὶ τοῦ γ ὑπάρξει. γίνεται γὰρ τὸ πρῶτον σχῆμα καὶ τὸ α, μέσον.

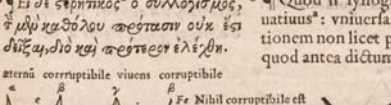
Particularem autem *propositionem demonstrare* licet, probatum enim sit τὸ α de aliquo γ per ϛ. Si igitur sumatur τὸ ϛ ineſſe omni α, & concluſio maneat: τὸ ϛ inerit alicui γ. ſit enim prima figura: & τὸ α, medium.

ϛ ¶ Εἰ δὲ ϛερητικὸς[a] ὁ συλλογισμὸς, τῶ μὴ καθόλου θέσιν οὐκ ἔστι δεῖξαι, διὸ καὶ θέσιν ἐλέιφθη.

ϛ ¶ Quòd ſi ſyllogiſmus ſit priuatiuus[a]: vniuerſalem propoſitionem non licet probare ob id quod antea dictum eſt.

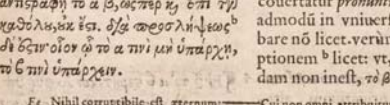
[a] Sub. particularis, id eſt Ferio.

Τιὼ δὲ ἐν μέρει, ἐαὶ μὴ ὁμοίως ἀπηραθῆ τὸ α β, ὥσπερ κὴ δῆλι τῆ καθόλα, οὐκ ἔϛι. δῆλα θέσεως[b] δὲ ὄϛιν οἷον ὧ τὸ α τινὶ μὴ ὑπάρχειν, τὸ β τινὶ ὑπάρχειν.

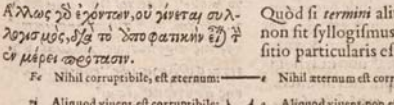
Particularem autem, ſi ſimiliter cõuertatur *pronuntiatiũ* α β, quẽ admodũ in vniuerſalibus, probare nõ licet. verùm per aſſumptionem [b] licet: vt, cui τὸ α cuidam non ineſt, τὸ β cuidã ineſſe.

[b] Id eſt, ſyllogiſmo hypotheticõ θέσεως.

Ἄλλως δὲ ἐχόντων, οὐ γίνεται συλλογισμὸς, δῆλα τὸ κατοφατικὴν εἶναι τὴν μέρει θέσιν.

Quòd ſi *termini* aliter habeant, non fit ſyllogiſmus, quia propoſitio particularis eſt negatiua.

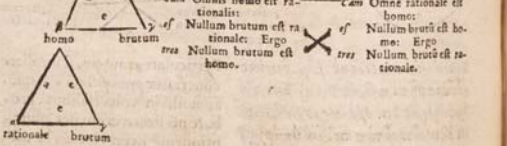

De probatione circulari in ſecunda figura, CAP. VI.

1 ¶ *De ſyllogiſmis vniuerſalibus.* 2 *De propoſitione affirmante.* 3 *De propoſitione negante, in Cameſtres,* 4 *vel in Ceſare.* 5 ¶ *De ſyllogiſmis particularibus.* *De propoſitione vniuerſali.* 6 *De propoſitione particulari negante,* 7 *vel affirmante.*

IN ſecunda autem figura *pronunciatum* affirmatiuum non poteſt hoc modo probari, priuatiuum poteſt. ¶ Affirmatiuũ non probatur, quia nõ ſunt ambæ propoſitiones affirmatiuæ: concluſio namque eſt priuatiua: affirmatio autem ex ambabus *propoſitionibus* affirmantibus probabatur. ¶ *Pronunciatũ* autem priuatiuum ſic probatur. Inſit enim Θ α omni β, ac nulli γ. concludetur Θ β *ineſſe* nulli γ. Si igitur ſumptum fuerit, Θ β ineſſe omni α, & nulli γ: neceſſe *eſt*, Θ α nulli γ ineſſe. fit enim media figura. medium *eſt* Θ β.

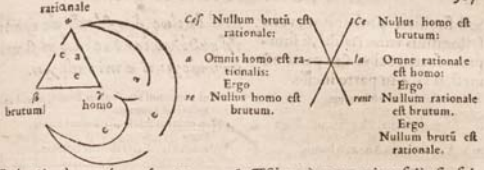
1 Ἐὰν δὲ τοῦ δευτέρου σχήματος τὸ μὲν καταφατικὸν κατὰ ἐτέρας ἀξίᾳ δεῖξαι τούτου τοῦ τρόπου, τὸ δὲ στερητικὸν ὄξι. ¶ Τὸ μὲν οὖν καταφατικὸν οὐ δείκνυται, δεῖξαι τὸν μὴ ἀμφοτέρας ἓξ) τὰς προτάσεις καταφατικάς· τὸ δὲ συμπέρασμα στερητικόν ὄξι· τὸ δὲ καταφατικόν, οὗ ἀμφοτέρων ἐδείκνυτο καταφατικῶν. ¶ Τὸ δὲ στερητικὸν ὧδε δείκνυ). ὑπαρχέτω τὸ α παντὶ τοῦ β, τοῦ δὲ γ μηδενί. συμπέρασμα, τὸ β τοῦ γ οὐδενί. εἰ δὴ ληφθῇ τὸ θ παντὶ τοῦ α ὑπάρχον, τοῦ δὲ γ μηδενὶ ἀνάγκη τὸ α μηδενὶ τοῦ γ ὑπάρχειν. γίνεται δὴ τὸ δι' ὅτι ἓξ σχῆμα. μέσον τὸ β.

a Tũ Ceſare.
b Minorem propoſitionem ũ Ceſare.
c Non probatur maior propoſitio ũ Ceſare, quæ erat probãda, ſed conuerſa.
d Id eſt, concluſione ũ Celarẽt, nullum rationale eſt brutum.
e Probabitur maior ũ Ceſare per reciprocationẽ: quia ſi nullũ rationale eſt brutum, cõſtat nullum brutum eſſe rationale.

¶ Quòd ſi *pronũciatum* α β ſumptum fuerit priuatiuum, alterum autem attributiuum: erit prima figura. nam τὸ γ *ineſt* omni α, & τὸ β nulli γ. quare nulli α *ineſt* τὸ β. proinde nec τὸ α inest vlli β. medium eſt τὸ γ. Per concluſionem[3] igitur & vnam propoſitionem[b] non fit ſyllogiſmus[c]. aſſumpta autem altera[d] propoſitione, erit[e] *ſyllogiſmus.*

4 ¶ Εἰ δὴ τὸ α θ στερητικὸν ληφθῇ κατὰ τοῦ γ, τὸ δὲ κατηγορικὸν, τὸ πρῶτον ἔσται σχῆμα. τὸ μὲν δὴ γ παντὶ τοῦ α, τὸ δὲ θ οὐδενὶ τοῦ β, ὡς' οὐδενὶ τῷ α τὸ θ, οὐδὲ τὸ α ἄρα τοῦ β τὸ α. μέσον τὸ γ. δῆλα μὲν ἓν τῷ συμπεράσματε, καὶ τῆς προτάσεως τῆς μιᾶς, ἡ γίνεται συλλογισμός· προσληφθείσης δὲ ἑτέρας, ἔσαι.

5 ¶Ἡ μὲν οὖν καθόλου ὁ συλλογισμὸς ἢ, ὅτι δεῖ τὸ μὲν α παντὶ τῷ β, τὸ δὲ γ μὴ παντὶ συμπέρασμα τινὶ τῷ γ τὸ β οὐχ ὑπάρχειν· ἐὰν οὖν ληφθῇ τὸ β παντὶ τῷ α, τῷ δὲ γ μὴ παντί· [συμπέρασμα,] τὸ α τινὶ τῷ γ οὐχ ὑπάρξει· μέσον τὸ β.

5 ¶Si verò non vniuerſalis ſit ſyllogiſmus: propoſitio, quæ *eſt* in toto[a], non probatur ob eam ipſam cauſam[b], quam & priùs diximus. ¶Particularis[c] autem probatur, quando *pronunciatum* vniuerſale *eſt* attributiuum[d]. Inſit enim β α omni γ, & non omni γ: concludetur, cuidam γ τὸ β non ineſſe. Si igitur ſumptũ fuerit β γ omni α, & non omni γ: concludetur, β α cuidam γ non ineſſe. medium *eſt* τὸ β.

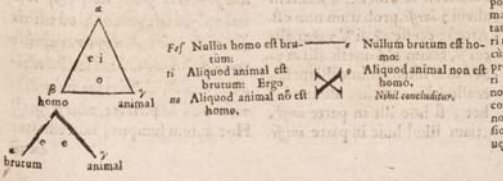
a Hæc eſt maior propoſitio.
b Quia ſumpta cõcluſione & minore propoſitione ne ℞ Feſtino vel ℞ Baroco, ambo pronunciata erunt particularia. vnde nihil concludetur.
c Hæc eſt propoſitio minor.
d Et particulare affirmatiuum.

7 ¶Εἰ δέ ἐστιν ἡ καθόλου στερητικὴ, οὐ δεχθήσεται ἡ α γ πρότασις, ἀντιστραφέντος τοῦ α β. συμβαίνει γὰρ ἢ ἀμφοτέρας, ἢ τὴν ἑτέραν πρότασιν γίνεσθαι ἀποφατικὴν. ὥσθ' οὐκ ἔσται συλλογισμός.

7 ¶Si verò *propoſitio* vniuerſalis ſit priuatiua, non probabitur propoſitio α γ, conuerſo *pronũciato* α β. accidit enim vt vel ambæ[e], vel altera[f] propoſitio ſit negatiua. quare non erit ſyllogiſmus.

e Si accipiatur concluſio & maior propoſitio.
f Si accipiatur cõcluſio quæ negat, & minor propoſitio quæ affirmat. Sciendum tamẽ eſt hoc fieri nõ poſſe: quia cùm agatur de probanda minori propoſitione, non debet accipi concluſio & minor, ſed concluſio & maior ωμοῖς.

Sed similiter probabitur, vt in syllegismis vniuersalib[a], si sumptum fuerit, cui τὸ C in parte nō ineſt, εἰ τὸ α in parte ineſſe.

Fer. Nullus homo eſt brutum:
Aliquod animal eſt brutum: Ergo
Aliquod animal non eſt homo.

Ἀλλ' ὁμοίως δειχθήσε⟨ται⟩ ὁπ κ᾽ ἐπὶ τῶν καθόλου. ἐὰν γὰρ ληφθῇ ᾧ τὸ β τινὶ μὴ ὑπάρχει, τὸ α τινὶ ὑπάρχειν.

Cui non omni attribuitur homo, alicui attribuitur brutum:
Non omni animali attribuitur homo: Ergo
Alicui animali attribuitur brutum.

De probatione circulari in tertia figura, CAP. VII.

1 ¶ *De syllogiſmis ex ambabus propoſitionibus vniuerſalibus.* 2 ¶ *De syllogiſmis ex altera propoſitione vniuerſali & altera particulari:* 3 *Datiſi:* 4 *Diſamis:* 5 *Brocardo:* 6 *Feriſon.* 7 ¶ *Communia de tribus figuris. Quando mutua confirmatio efficiatur in eadem vel in diuerſis figuris.* 8 *An ſit verus circulus in diuerſis figuris.*

IN tertia verò figura quando [1] ambæ propoſitiones vniuerſaliter ſumptæ ſunt, mutua & reciproca probatio locum non habet. quod enim eſt vniuerſale, probatur per vniuerſales propoſitiones: concluſio autē quæ *eſt* in hac figura, ſemper eſt particularis. vnde conſtat, omnino in hac figura propoſitionem vniuerſalem probari non poſſe.

¶ Sin altera *propoſitio* ſit vniuerſalis, altera particularis: interdum licebit *mutuò confirmare*, interdum nō licebit. Sanè cùm ambæ *propoſitiones* attributiuæ ſumptæ fuerint, & vniuerſale iunctum ſit minori extremo[a]: licebit. cùm autem alteri[b] extremo, non licebit[c]. ¶ Inſit enim τῷ α omni γ, τῷ C autem alicui. concluſio *erit* α C. Si igitur ſumptum fuerit τῷ γ ineſſe omni α, conuerſa propoſitione vniuerſali· & τῷ α *ineſſe* alicui C, quæ erat concluſio: τῷ γ quidem probatum eſt τῷ C ineſſe: τῷ β autem alicui γ *ineſſe*, probatum non eſt. Atqui neceſſe *eſt*, ſi τῷ γ *ineſt* alicui β, etiam τῷ β ineſſe alicui γ. Sed non idem eſt, hoc illi ineſſe, & illud huic. verùm aſſumi debet, ſi hoc illi in parte *ineſt*, etiam illud huic in parte *ineſſe*.

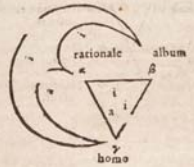
[a] Id eſt, cùm minor propoſitio ſit vniuerſalis: & maior, particularis. [a] Diſamis. [b] Cùm maior propoſitio eſt vniuerſalis, & minor particularis. [a] Datiſi. [c] Non fiet verus circulus: quia ex concluſione & maiore propoſitione non probatur minor propoſitio, ſed conuerſa, vt ſeq. part. explicatur.

Ἐπὶ δὲ τοῦ τρίτου σχήματος, ὅταν μὲν ἀμφότεραι αἱ προτάσεις καθόλου ληφθῶσιν, οὐκ ἔσται δεῖξαι δι' ἀλλήλων. τὸ μὲν γὰρ καθόλου δείκνυται ἀεὶ διὰ τῶν καθόλου· τὸ δὲ τῷ συμπέρασμα, ἀεὶ κατά μέρος. ὥστε φανερὸν ὅτι οὐκ ἐνδέχεται ὅλως δεῖξαι διὰ τούτου τοῦ σχήματος τὸ καθόλου προτάσιν. ¶ Ἐὰν δ' ἡ μὲν ἡ καθόλου ἡ δὶ, ἡ δὲ μέρει· ποτὲ μὲν ἔσται, ποτὲ δ' οὐκ ἔσται ὅταν μὲν οὖν ἀμφότεραι κατηγορικαὶ ληφθῶσι, καὶ τὸ καθόλου γνώριμον πρὸς τὸ ἐλάττονι ἄκρῳ[a], ἔσται. ὅταν δὲ πρὸς θατέρῳ[b], οὐκ ἔσται[c]. ¶ Γ παρεκπεσὸν τὸ α παντὶ τῷ γ, τὸ δὲ β τινὶ συμπέρασμα, τὸ α β, ἐὰν οὖν ληφθῇ τὸ γ παντὶ τῷ α ὑπάρχειν, ἀντιστραφείσης τῆς καθόλου· καὶ τὸ α τινὶ τῷ β, ὃ ἦν συμπέρασμα: τὸ μὲν γ δέδεικται τινὶ τῷ β ὑπάρχον, τὸ δὲ β τινὶ τῷ γ οὐ δέδεικται. καίτοι ἀνάγκη, εἰ τὸ γ τινὶ τῷ β, καὶ τὸ β τινὶ τῷ γ ὑπάρχειν. ἀλλ' οὐ ταυτὸν ὄντ τόδε τῷδε ὑπάρχειν, καὶ τόδε τῷδε· ἀλλὰ προσληπτέον ὅτι εἰ τόδε τινὶ τῷδε, καὶ θατέρου τινὶ τῷδε. τούτου δὲ ληφθέντος, οὐκέτι γίνεται. Hoc autem ſumpto, non efficitur

χ. τὸν
χ. τῷ

ὁπὸ τοῦ συμπεράσματος καὶ τῆς ἑτέρας προτάσεως συλλογισμός.

amplius syllogismus ex conclusione & altera propositione.

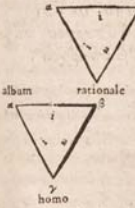

Dat Omnis homo est rationalis:
is Aliquis homo est albus: Ergo
Aliquod album est rationale.

Da Omne rationale est homo:
ri Aliquod album est rationale: Ergo
i Aliquod album est homo. Ergo
Aliquis homo est albus.

4 ¶ Εἰ δὲ τὸ μὲν β παντὶ τῷ γ, τὸ δὲ α τινὶ τῷ γ, ἔσται δεῖξαι τὸ α γ, ὅταν ληφθῇ τὸ μὲν γ παντὶ τῷ β ὑπάρχειν, τὸ δὲ α τινί. εἰ γὰρ τὸ παντὶ τῷ β ὑπάρχει, τὸ δὲ α τινὶ τῷ β, ἀνάγκη τὸ α τινὶ τῷ γ ὑπάρχειν. μέσον τὸ β.

4 ¶ Si verò τὸ ℭ insit omni γ, & τὸ α alicui γ, licebit probare *propositionem* α γ cùm sumptum fuerit, τὸ γ omni ℭ inesse, & τὸ α alicui. nam si τὸ γ ineſt omni ℭ, & τὸ α cuidam β: necesse est τὸ α cuidam γ inesse. medium est τὸ ℭ.

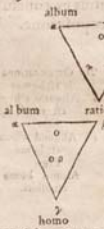
Dis Aliquis homo est albus:
am Omnis homo est rationalis: Ergo
ii Aliquod rationale est album.

Dis Aliquod rationale est album:
am Omne rationale est homo: Ergo
ii Aliquis homo est albus:

5 ¶ Καὶ ὅταν ἡ μὲν κατηγορικὴ ἡ δὲ στερητικὴ καθόλου δὲ ἡ κατηγορικὴ δειχθήσεται ἡ ἑτέρα. ὑπαρχέτω γὰρ τὸ β παντὶ τῷ γ, τὸ δὲ α τινὶ μὴ ὑπαρχέτω· συμπέρασμα, ὅτι τὸ α τινὶ τῷ ℭ οὐχ ὑπάρχει. εἰ γὰρ οὐ πᾶσα ληφθήσεται τὸ γ παντὶ τῷ β ὑπάρχειν, ἀλλὰ καὶ τὸ α οὐ παντὶ τῷ β, ἀνάγκη τὸ α τινὶ τῷ γ μὴ ὑπάρχειν. μέσον τὸ β.

5 ¶ Et cùm altera *propositio* est attributiua, altera priuatiua, attributiua autem est vniuersalis: probabitur altera[a]. Insit enim τὸ ℭ omni γ: [b]τὸ α autem cuidam non insit. concludetur τὸ α cuidam ℭ non inesse. Si igitur assumptum fuerit τὸ γ omni ℭ inesse· inerat autem τὸ α non omni ℭ: certè necesse est τὸ α cuidam γ non inesse. medium est τὸ β.

a Id est, propositio negans particularis.
b Repete γ.

Brec Non omnis homo est albus:
ar Omnis homo est rationalis: Ergo
ds Non omne rationale est album.

Brec Nõ omne rationale est album:
ar Omne rationale est homo: Ergo
ds Non omnis homo est albus.

¶ Cùm autem priuatiua est vniuersalis, non probatur altera: nisi, vt in prioribus sumebatur, si sumptum fuerit, cui hoc non omni ineſt, alterum alicui ineſſe. verbi gratia, si Θ α ineſt nulli γ, Θ β autem alicui: concludetur, cuidam β, Θ α non ineſſe. Si igitur sumptum fuerit, cui τὸ α non omni ineſt, τὸ γ alicui ineſſe: neceſſe eſt, Θ γ ineſſe alicui Θ[a].

¶ Ὅταν δὲ ἡ στερητικὴ καθόλου γένηται, οὐ δείκνυται ἡ ἑτέρα, εἰ μὴ ὡς πρότερον ἐλήφθησαν [ἐλήφθησαν] ἐὰν ληφθῇ ᾧ τὸ τινὶ μὴ ὑπάρχει, δύο τινὶ ὑπάρχειν. ἢ εἰ τὸ μὲν α μηδενὶ ὑπάρχει τὸ γ, τὸ δὲ β τινὶ συμπέρασμα, ὅτι τινὶ τῷ β τὸ α οὐχ ὑπάρχει. ἐὰν οὖν ληφθῇ ᾧ τὸ α τινὶ μὴ ὑπάρχει, τοῦτῳ τὸ γ τινὶ ὑπάρχειν, ἀναγκαῖον γ τινὶ τῷ β ὑπάρχειν[a].

a Atqui probandum erat τὸ β ineſſe cuidam γ. Si dicas hanc cõclusionem ex illa colligi, quia particularis affirmans reciprocatur: certè circulus erit imperfectus. Poteſt tamen fieri perfectus, si paulo aliter ſyllogiſmus hypotheticus concipiatur, nempe: Cui non omni attribuitur τὸ α, id attribuitur alicui γ. non omni β attribuitur τὸ α. ergo τὸ C attribuitur alicui γ. & fortaſſe Ariſtoteles in hanc ſententiam ita ſcripſit, Ἐὰν οὖν ληφθῇ ᾧ τὸ α τινὶ μὴ ὑπάρχει, τοῦτο τῷ γ τινὶ ὑπάρχειν· εἰ δὲ τὸ γ τινὶ τῷ β μὴ ὑπάρχει.

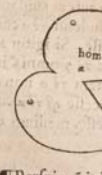

Ecr Nullum brutum eſt homo:
if Aliquod brutum eſt bipes: Ergo
en Aliquod bipes non eſt homo.

Cui nõ omni attribuitur homo, alicui attribuitur brutum:
Non omni bipedi attribuitur homo: Ergo
Alicui bipedi attribuitur brutum.

Alio modo non licet conuersã vniuersali propoſitione alteram confirmare: neutiquam[b] enim erit ſyllogiſmus.

Ἄλλως δ' οὐκ ἔσται ἀντιστρέφοντα τῷ καθόλου φάσιν, δι' ἕξαιτῶν ἑτέραν· οὐδαμῶς[b] γὰρ ἔσται συλλογισμός.

Fer Nullum brutũ eſt homo:
if Aliquod brutũ eſt bipes: Ergo
en Aliquod bipes non eſt homo.

Nullus homo eſt brutum:
Aliquod bipes non eſt homo.
Nihil concluditur.

¶ Perſpicuũ igitur eſt, in prima figura probationẽ reciprocã fieri per primã & per tertiam figuram: nempe cùm attributiua eſt

7 ¶ Φανερὸν οὖν, ὅτι ἐν μὲν τῷ πρώτῳ σχήματι ἡ δι' ἀλλήλων δείξις, διά τε τοῦ Γ πρώτου Θ καὶ τοῦ ἐξ ἀρχῆς γίνεται σχήματος. καθολικοῦ μὲν γὰρ ὄντος τοῦ συμ-

b Quia ambæ propoſitiones negant.

τῶ συμπεράσματος, ἀλλὰ τῶ πρώπου σχηματικοῦ δὲ, ἀλλὰ τῶ ἐναντίως λαμβάνει) γὰρ ὧ τὸ τὸ μηδενὶ, τῶ τὸ ἐν παντὶ ὑπάρχειν. ἐν δὲ τῶ μέσω, καὶ δόλου μὲν ὄντος τῶ συλλογισμῶ, δι' αὐτὸ τι κὴ ἀλλὰ τὸ πρώπου σχήματος· ὅταν δ' ἐν μέρει δι' αὐτὸ τι κὴ ἀλλὰ τὸ ἐναντίως· ἐν δὲ τῶ ἔσχατω, δι' αὐτὸ πάντες[1]. ¶ Φανερὸν δὲ, καὶ ὅτι ἐν τῶ μέσω, καὶ ἐν τῶ ἔσχατω, οἱ μὲν δι' αὐτῶν γινόμενοι συλλογισμοὶ, ἢ οὐκ εἰσὶν τῶν κύκλω δεῖξεων ἢ ἁπλεῖς[2].

conclusio, per primam: cùm priuatiua, per vltimam[a]: sumitur enim, cui hoc nulli *inesse*, alterum omni inesse. in media verò figura, cùm syllogismus est vniuersalis, *probationem fieri* per *eam* ipsam[b], & per primam[c] figurã: cùm particularis, per *eã* ipsam[d], & per vltimam[e]. in tertia autem figura, omnes[f] *probationes* per *eam* ipsam *fieri*. ¶ Perspicuum *est* etiam, in media & tertia figura syllogismos qui per eas ipsas non efficiuntur, aut non esse secundum circularem probationem, aut *esse* imperfectos[g].

a Caue intelligas tertiam figuram syllogismorũ canonicorũ quoniam in huiusce modi syllogismis minor est negãs, & cõclusio est vniuersalis, cõtra regulas eius figuræ. Hoc igitur modo efficitur hypotheticus & dicitur esse in tertia figura: quoniã in hypothesi duo sunt attributa & vnum subiectum, vt fit in tertia figura.

b Nam minor propositio ☞ Camestres probatur in Camestres. vide cap. præce. part. 3.

c Maior enim ℔ positio ☞ Cesare probatur in Celarent. vide cap. præced. part. 4.

d Quoniam minor ☞ Baroco ℔ batur in Baroco. vide cap. præced. part. 6.

e Nam minor ℔ positio ☞ Ferio probatur syllogismo hypothetico: qui dicitur esse in tertia figura, vt patebit infra explicabimus.

f id est probationes perfectas, nã minor propositio ☞ Datisi probatur in prima figura, id est in Darii. sed ea ℔batio aut nõ est circularis aut est imperfecta. Lege annotatione sequentem.

g Hoc explicemus in exemplo part. 3. huius capitis, vbi probatur minor propositio ☞ Datisi, id est, aliquis homo est albus. in Darii. Aut igitur ita arguitur, Omne rationale est homo, aliquod album est rationale, ergo aliquod album est homo, ergo aliquis homo est albus: & est probatio non circularis, quia non solùm sumitur conclusio & maior propositio ☞ Datisi conuersa, sed etiam assumitur aliquod album esse hominem, aut ita arguitur, omne rationale est homo, aliquod album est rationale, ergo aliquis homo est albus, & est syllogismus imperfectus, quippe qui colligit conclusionem indirectam minoris extremi de maiore: nec habet vim probandi se, a ex regula De omni, sed ex reciprocatione cõclusionis, per quã reducitur ad modũ directum. h Conclusio mutatur in contradictentem vel contrariã, deinde fit propositio: eique adiicitur altera propositio, atque ita fit nouus syllogismus euertens propositionem priorem syllogismi. i Hoc est, euertatur maior propositio: obserua hanc definitionem conuersionis non esse vniuersalem, sed sumptam ex Barbara. nam syllogismus in Barbara ita fit, vt in maiore propositione maius extremũ attribuatur medio, & in minore medium attribuatur minori extremo. ergo euertitur maior, dum probatur maius non inesse medio, minor autem tollitur, si probetur medium non inesse minori extremo. k Repete, non inesse sic euertitur minor propositio ☞ Barbara. l Mutara in contradicentẽ vel contrariã. m Supra namque probatũ fuit ex veris nõ cõcludi falsum. Cùm igitur ponamus conclusionem falsam esse, & accipiamus contradicentem vel contrariam: necesse est, etiam alteram ex propositionibus esse falsam. n Id est contradictorie.

De conuersione syllogismorum in prima figura, CAP. VIII.

1 ¶ *Definitio.* 2 ¶ *Diuisio.* 3 ¶ *De syllogismis vniuersalibus. De contraria conuersione* ☞ *Barbara*, 4 *vel Celarent.* 5 *De contradictoria conuersione* 6 ☞ *Barbara*, 7 *vel Celarent.* 8 ¶ *De syllogismis particularibus.* 9 *De conuersione* ☞ *Darij contradictoria, vel contraria.* 10 *De conuersione* ☞ *Ferio.*

ΤΟ δ' ἀνηρῆσθαι ὅτι, τὸ μετὰ πίστεως τὸ συμπέρασμα, ποιεῖ τὸ συλλογισμὸν, ὅτι ἢ τὸ ἀναγκαῖον τῶ μέσω οὐχ ὑπάρχει, ἢ τὸ τῶ τελευταίω, ἀνάγκη δὲ τὸ συμπέρασμα ἀνηρῆσθαι, καὶ ἢ ἑτέρας πρὸς τάσεως μὴ ρύσης, ἀναιρεῖσθαι τὸ λοιπὸν· εἰ γὰρ ἔσται, τὸ συμπέρασμα ἔσται[m]. ¶ Διαφέρει δὲ τὸ ἀπλῶς, ἢ ὡρισμένως ἀνηρῆσθαι τὸ συμπέρασμα. οὐ γὰρ ὁ αὐτὸς ὁ συλλογισμὸς, ἑκατέρως ἀνηρημένου· δῆλον δὲ τῶ τὸ ἔσται ἁπλῶς ἢ ὡρισμένως. λέγω δ' ἀπλῶς μὲν, τὸ παντὶ τῶ οὐδενί. ὡρισμένως δὲ, τὸ παντὶ τῶ οὐδενί.

COnuertere autem est, trãspositã[h] conclusione efficere syllogismum *quo colligatur* aut *maius* extremum medio nõ inesse[i], aut hoc *medium* postremo[k]. necesse enim *est* cõclusione conuersa[l], & altera propositione manente, reliquam tolli. nam si *illa quoque propositio* cerit, etiam conclusio erit[m].

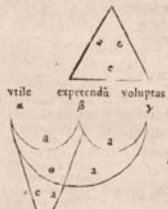
¶ Interest autem, vtrùm oppositen an contrariè conuertatur conclusio: quia nõ fit idem syllogismus cã vtrouis modo conuersã. hoc autem planum fiet ex sequentibus. Dico opponi, Omni, &, Non omni: item, Alicui, &, Nulli. contraria *vero*,

Omni,&,Nulli:item,Alicui,&, Non alicui[a] inesse. Sit enim[b] probatum τὸ α de γ per mediũ ζ. Si[c] igitur sumptum fuerit τὸ α inesse nulli γ, & omni β: certè nulli γ inerit τὸ β. Et[d] si sumptum sit τὸ α inesse nulli γ, τὸ β autem omni γ: *concludetur* τὸ α non omni ζ *inesse*, non omnino nulli; quia nõ probabatur vniuersale per tertiam figuram. Et omnino propositionẽ quæ maiori extremo iuncta est, non licet euertere vniuersaliter per conuersionẽ: quia semper euertitur per tertiã figuram. necesse *est* enim vt ad minus extremum ambæ propositiones sumantur.

τὸ παντὶ τοῦ οὐδενί· καὶ τὸ τινὶ τοῦ οὐ τινί· ὑπάρχειν. ¶ Ἔστω δὲ δεδιαιρημένον τὸ α κῦ τῷ γ, διὰ μέσου τοῦ β. εἰ δὴ τὸ α μηδενὶ ληφθήσεται τοῦ γ ὑπάρχειν, τοῦ δὲ β παντί, οὐδενὶ τοῦ γ ὑπάρξει τὸ β. κῦ εἰ τὸ μὲν α μηδενὶ τοῦ γ, τὸ δὲ β παντὶ τοῦ ζ τὸ α οὐ παντὶ τοῦ β, καὶ οὐχ ὅλως οὐδενί· οὐ γὰρ ἐδείκνυτο τὸ καθόλου διὰ τοῦ ζ σχήματος. ὅλως δὲ ἐπὶ πᾶσι τοῖς μείζοσι ἄκροις ἀναστρέφειν οὐκ ἔστιν ἀναστρεφομένης καθόλου διὰ ἀντιστροφῆς· ἀεὶ γὰρ ἀναιρεῖται διὰ τοῦ ζ σχήματος· ἀνάγκη γὰρ ἐπὶ τὸ ἔλαττον ἄκρον ἀμφοτέρας λαβεῖν τὰς προτάσεις.

a Hæc vulgò appellantur subcontraria. & improprie vocantur contraria. cùm possint esse simulverа.
b *Barbara.*
c *Exercitio minoris propositionis in Camestres.*
d *Exercitio maioris propositionis in Celarent.*

vtile α

Exercitio maioris propositionis.
Fel Nulla voluptas est vtilis:
ap Omnis voluptas est expetenda: Ergo
tan Aliquod expetẽdum non est vtile.

Primus syllogismus.
Bar Omne expetẽdũ est vtile:
ba Omnis voluptas est expetenda: Ergo
ra Omnis voluptas est vtilis.

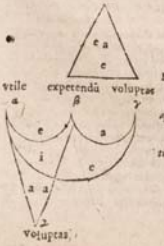
Exercitio minoris propositionis.
Cam Omne expetendum est vtile:
es Nulla voluptas est vtilis: Ergo
tres Nulla voluptas est expetenda.

¶Itidem *fiet*, si syllogismus sit priuatiuus. Ostensum[e] enim sit τὸ α nulli γ ineſſe, per β. Ergo[f] si sumptum fuerit, τὸ α omni γ, & nulli β ineſſe: nulli γ τὸ β inerit. Quod[g] si τὸ α & τὸ ζ *insint* omni γ, τὸ α *inerit* alicui β. atqui nulli inerat[h].

¶ Καὶ ἐὰν στερητικὸς ὁ συλλογισμὸς, ὡσαύτως. δεδείχθω γὰρ τὸ α μηδενὶ τοῦ γ ὑπάρχειν διὰ τοῦ β. συνάμφω δὲ ἐὰν ληφθῇ τὸ α τοῦ γ παντὶ ὑπάρχειν, τοῦ δὲ β μηδενὶ· οὐδενὶ τοῦ γ τὸ β ὑπάρξει. κῦ εἰ τὸ α, τὸ β παντὶ τοῦ γ· τὸ α τινὶ τοῦ β ἀλλ' οὐδενὶ ὑπῆρχεν.

e *Celarent.*
f *Exercitio minoris propositionis in Cesare.*
g *Exercitio maioris in Darapti.*
h Id est, neutri inesse, sumptũ fuit in maiori propositione in Celarẽt.

vtile α

Exercitio maioris.
Dar Omnis voluptas est vtilis:
ap Omnis voluptas est expetenda: Ergo
ti Aliquod expetẽdum est vtile.

Primus syllogismus.
Ce Nihil expetendã est vtile:
la Omnis voluptas est expetenda: Ergo
rent Nulla voluptas est vtilis.

Exercitio minoris.
Cef Nihil expetendã est vtile:
a Omnis voluptas est vtilis: Ergo
re Nulla voluptas est expetenda.

¶ Εαν

5 ¶Εἰ δὲ ἀντιπέπτωκεν ὁμοίως ἀντεστραφήτω τὸ συμπέρασμα. καὶ οἱ ἄλλοι συλλογισμοὶ ἀντιπεπτωκότες καὶ ἀναστρεφόμενοι τοῖς καθόλου ἔσονται[a]. γίνεται δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἐν μέρει καταφατικῶν, ὅταν τὸ συμπέρασμα ἴσχῃ καὶ μέρος.

5 ¶Si verò oppositè conuertatur conclusio: etiam alij syllogismi, oppositi, nec vniuersales erunt: quoniam altera propositio fit particularis: proinde etiam conclusio erit particularis. ¶Sit enim syllogismus attributiuus, atque ita conuertatur. Ergo si τὸ α non omni γ, & omni β *inest*: τὸ α non omni γ *inerit*. Et si τὸ α non omni γ, τὸ β autem omni *inest*: τὸ α non omni β inerit.

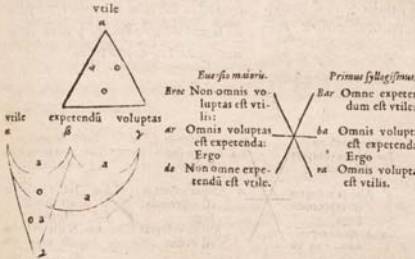
a Id est, probabunt conclusionem particularẽ contradicentem propositioni vniuersali antea sumptæ.

6 ¶Ἐστω δὲ κατηγορικὸς ὁ συλλογισμὸς, καὶ ἀντεστραφήτω οὕτως. σύνοιδεν εἰ τὸ α μὴ παντὶ τῷ γ, τῷ δὲ παντὶ τὸ β οὐ παντὶ τῷ γ. καὶ εἰ τὸ μὲν α οὐ παντὶ τῷ γ, τὸ δὲ β παντὶ, τὸ α οὐ παντὶ τῷ β.

b *Barbara.*

c *Exercitio minoris in Baroco.*

d *Exercitio maioris in Bocardo.*

7 ¶Ὁμοίως εἰ δὲ καὶ στερητικὸς [εἴη] ὁ συλλογισμός. εἰ δὲ τὸ α τινὶ τῷ γ ὑπάρχει, τῷ δὲ β μηδενί· τὸ δὲ τινὶ τῷ γ οὐχ ὑπάρχει, καὶ οὐκ ἀπλῶς οὐδενί. καὶ εἰ τὸ μὲν α τῷ γ τινὶ, τὸ δὲ β παντὶ, ὡσπερ ἐν ἀρχῇ ἐλήφθη τὸ α τῷ β τινὶ ὑπάρξει.

7 ¶Similiter *fiet*, si syllogismus fit priuatiuus. Nam si τὸ α insit alicui γ & nulli β: τὸ β alicui γ non inerit: non simpliciter nulli. Et si τὸ α alicui γ; τὸ β autem omni *insit*, vt initio sumptum fuit: τὸ α inerit alicui β.

e Celarent.

f *Exercitio minoris in Ferio.*

g Id est, vniuersaliter.

h *Exercitio maioris in Disamis.*

i Repete γ.

k In minore propositione ut Celarent.

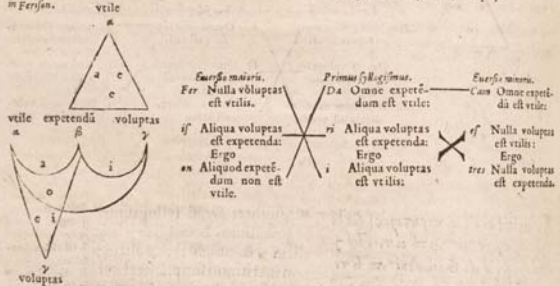

¶ In syllogismis autem particularibus, vbi oppositè conuertitur conclusio, tolluntur ambæ propositiones. vbi contrariè, neutra. non enim amplius fit, quemadmodum in vniuersalibus, vt euertatur deficiente[a] cõclusione dum conuertitur. immo omnino euerti non potest[b].

¶ Ostensum[c] enim sit τὸ α de aliquo γ. Ergo[d] si sumptum fuerit, τὸ α inesse nulli γ, τὸ β autem alicui γ: τὸ α cuidam ζ non inerit. Et[e] si τὸ α nulli γ, omni autem ζ *insit*, nulli γ τὸ ζ inerit. Quare euertuntur ambæ *propositiones*.

a Deficere dicitur conclusio, cùm ex vniuersali fit particularis: quia pauciora [e]complectitur quàm antea, complecteretur.
b Nullus enim syllogismus est, cùm ambæ propositiones sunt particulares.
c *Darij.*
d *Euersio minoris in Camestres.*
e *Euersio maioris in Ferison.*

¶ Ἐπὶ δὲ τῶν ἐν μέρει συλλογισμῶν, ὅταν μὲν ἀπὸ κειμένου ὡς ἀληθοῦς ἀναιρῇ τὸ συμπέρασμα, ἀναγκαῖον ἀμφοτέρας αὐ πρὸ τούτου. ὅταν δὲ ἐναντίως, οὐδὲ τέθεν οὐδὲν ἔτι συμβαίνει, καθάπερ ἐν τοῖς καθόλου, ἀναιρεῖν, ἐλλείποντος τοῦ συμπεράσματος καθ' ὅλου· ἀλλ' οὐδ' ὅλως ἀναιρεῖν. δεδείχθω γὰρ τὸ α τοῦ παντὸς τοῦ γ. οὐκοῦν ἐὰν λάβῃ τὸ α μηδενὶ τῷ γ ὑπάρχειν, τὸ δὲ β τινὶ [τῷ γ] τὸ α τῷ β τινὶ οὐχ ὑπάρξει. εἰ δὲ τὸ α μηδενὶ τῷ γ, τὸ δὲ ζ παντὶ· οὐδενὶ τῷ γ τὸ β. ὥστε ἀναγκαῖον ἀμφοτέρας.

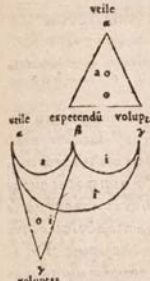

¶ Si verò contrariè conuertatur *conclusio*, neutra *propositio euertitur*. Nam[f] si τὸ α cuidã γ nõ inest, omni autem ζ *inest*: τὸ ζ cuidam γ non inerit. sed nondum euersum est quod ab initio *fuit propositum*[g]: quia potest alicui inesse, & alicui non inesse. Vniuersalis autem propositionis α ζ omnino non fit syllogismus[h]. nam si τὸ α alicui γ non inest, & τὸ ζ alicui inest: neutra propositio est vniuersalis.

f *Baroco non euertens minorem in Darij.*
g Id est, minor propositio in Da rij, aliquod γ est cui inesse, & alicui non inesse. β.
h Id est, non fit syllogismus, quo euertatur maior propositio in Da rij.

¶ Ἐὰν δὲ ἐναντίως ἀντιστραφῇ, οὐδὲν τέθεται· εἰ γὰρ τὸ α τινὶ τῷ γ μὴ ὑπάρχει, τῷ δὲ ζ παντὶ τὸ β τινὶ τῷ γ οὐχ ὑπάρξει. ἀλλ' οὔπω ἀνῄρηται τὸ ὅξ ἀρχῆς. ἐνδέχεται γὰρ τὸ τινὶ ὑπάρχειν, καὶ τινὶ μὴ ὑπάρχειν. τῆς δὲ καθόλου τὸ α ζ, ὅλως οὐ γίνεται συλλογισμός. εἰ γὰρ τὸ μὲν α τινὶ τῷ γ μὴ ὑπάρχει, τὸ δὲ β τινὶ ὑπάρχει· οὐδέτερα καθόλου τῷ σχήματι.

Non

Non euertitur maior.

a Aliqua voluptas non est vtilis:

i Aliqua voluptas est expetenda:

Nihil concluditur.

Primus syllogismus.

Da Omne expetēdū est vtile:

ri Aliqua voluptas est expetenda: Ergo

i Aliqua voluptas est vtilis.

Non euertitur minor.

Bar Omne expetēdū est vtile:

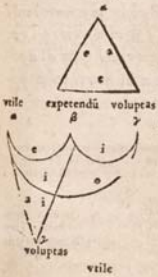
oc Aliqua voluptas non est vtilis: Ergo

o Aliqua voluptas non est expetēda.

¶ Ὁμοίως δὲ καὶ εἰ στερητικὸς ἐπὶ ὁ συλλογισμός. εἰ μὲν οὖν ληφθείη τὸ απαντι τῷ γ ὑπάρχειν, ἀναιρούντα ἀμφότερα. εἰ δέ τινι, οὐδετέρα. ἡ δὲ διέξις ὅλη ἡ αὐτή.

¶ Similiter fiet, si syllogismus sit priuatiuus. nam si sumptum fuerit Ⓒ α omni γ ineſſe, tolluntur ambæ *propoſitiones*. si alicui, neutra. demonſtratio verò eſt eadem.

a Non differt à ratione qua vſi ſumus in Darij.

Euerſio maioris.

Dat Omnis voluptas eſt vtilis:

if Aliqua voluptas eſt expetenda: Ergo

i Aliquod expetēdum eſt vtile.

Primus ſyllogiſmus.

Fe Nihil expetendū eſt vtile:

ri Aliqua voluptas eſt expetenda: Ergo

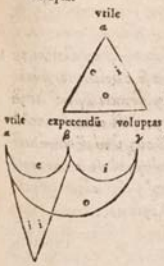
o Aliqua voluptas eſt vtilis.

Euerſio minoris.

Cef Nihil expetendū eſt vtile:

a Omnis voluptas eſt vtilis: Ergo

re Nulla voluptas eſt expetenda.

Non euertitur maior.

i Aliqua voluptas eſt vtilis:

i Aliqua voluptas eſt expetenda:

Nihil concluditur.

Primus ſyllogiſmus.

Fe Nihil expetendum eſt vtile:

ri Aliqua voluptas eſt expetenda: Ergo

o Aliqua voluptas non eſt vtilis.

Non euertitur minor.

Feſ Nihil expetendum eſt vtile:

ti Aliqua voluptas eſt vtilis: Ergo

no Aliqua voluptas nō eſt expetēda.

De conuersione syllogismorum in secunda figura, Cap. IX.

1 ¶ *De syllogismis vniuersalibus.* 2 *Conuersio ū Camestres contrarie,* 3 *vel contradictorie.* 4 *Conuersio ū Cesare.* 5 ¶ *De syllogismis particularibus.* 6 *Conuersio ū Festino contrarie,* 7 *vel contradictorie.* 8 *Conuersio ū Baroco.*

IN secunda autem figura propositionem maiori extremo iunctam non licet euertere cõtrariè, vtrouis[a] modo conuersio fiat. semper enim erit conclusio in tertia figura, in qua non erat syllogismus vniuersalis[b]. alterã vero propositionem euertemus eo modo quo conuersio facta fuerit: nempe, si contrariè facta fit cõuersio, *euertetur* contrario modo: si oppositè[c], opposito.

a Id est, siue cõclusio mutetur in cõtrariam, siue in contradictoriam.

b Maior autem propositio syllogismi extructi in secũda figura est vniuersalis. proinde conclusio quoque ei contraria necessariò est vniuersalis.

¶ Insit[d] enim β omni γ, nulli autem γ. concludetur β α. Si igitur sumptum fuerit, τὸ β omni γ inesse, & *pronunciatum* α β maneat: τὸ α omni γ inerit. fit enim prima figura. Quòd[e] si β *insit* omni γ, τὸ α verò nulli γ: τὸ α non omni β inerit. figura *est* vltima.

c Id est, contradictoriè.

d *Syllogismus in Camestres.*

e *Barbara euertes maiore propositione ū Camestres.*

f *Felap-ton euertes maiorem.*

ΕΝ δὲ τῷ δευτέρῳ σχήματι τὴν μὲν πρὸς τῷ μείζονι ἄκρῳ πρότασιν οὐκ ἔστιν ἀνελεῖν ἀναπόδεικτον, ὁποτερωποῦν[a] δὲ αἰεὶ τῶν προτάσεων γινομένης ἀεὶ γὰρ ἔσται τὸ συμπέρασμα ἐν τῷ τρίτῳ σχήματι· καθόλου δὲ οὐκ ἔστιν ἐν τούτῳ συλλογισμὸς ἀκαθόλου· τὴν δ' ἑτέραν ὁμοίως ἀναιρήσομεν τῇ αἱρέσει. λέγω δὲ τὸ ὁμοίως, εἰ μὲν ἐν ἀπλῶς αἱρεῖ, ἀναιρεῖ πως· εἰ δὲ αἱρεῖ πως, ἀναιρεῖ ἁπλῶς. ¶ Γ παρχέτω[d] γὰρ τὸ α παντὶ τῷ β, τῷ δὲ γ μηδενὶ συμπέρασμα τὸ βλιεστὶ οὐ ληφθὲν τὸ β παντὶ τῷ γ ὑπάρχειν, ἢ τὸ α β μὴν τὸ α παντὶ τῷ ὑπάρξει γένει· γὰρ τὸ πρῶτον σχῆμα. εἰ[e] δὲ τὸ β παντὶ τῷ γ, τὸ δὲ α οὐδενὶ τῷ γ· τὸ α οὐ παντὶ τῷ β· σχῆμα τὸ ἔσχατον.

a Id est, siue cõclusio mutetur in cõtrariam, siue in contradictoriam.

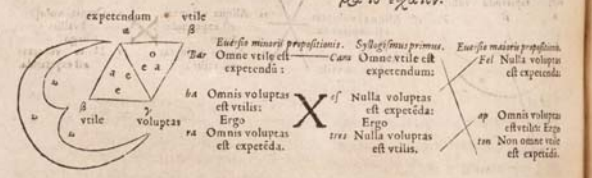
b Maior autem propositio syllogismi extructi in secũda figura est vniuersalis. proinde conclusio quoque ei contraria necessariò est vniuersalis.

c Id est, contradictoriè.

d *Syllogismus in Camestres.*

e *Barbara euertes maiore propositione ū Camestres.*

f *Felap-ton euertes maiorem.*

g Id est, euertetur per contrariam.

h Id est, euertetur per contradictoriam.

¶ *Darp euertes maiorem.*

k *Ferison euertes maiorem.*

l Id est, syllogismus in Darii g. bat conclusionẽ contradicẽntem minori propositioni ū Camestres.

¶ Si verò oppositè conuertatur conclusio β γ: simili modo ostendetur[g] propositio autem α γ, oppositè[h]. Nam[i] si β *insit* cuidam γ, β α autem nulli γ: τὸ α cuidam β non inerit. Rursus[k] si β *insit* alicui γ, β α autem omni β: β α *inerit* alicui γ. itaque oppositio modo fit syllogismus[l].

¶ Ἐὰν δὲ[1] ἀντικειμένως ἀναιρῇ τὸ β γ· ἢ μὲν α β, ὁμοίως δειχθήσεται[g]· ἢ δὲ α γ, ἀντικειμένως[h]. εἰ γὰρ τὸ β τινὶ τῷ γ, τὸ δὲ α μηδενὶ τῷ γ· τὸ α τινὶ τῷ β οὐχ ὑπάρξει. παλιν εἰ τὸ β τινὶ τῷ γ, τὸ δὲ α παντὶ τῷ β· τὸ α τινὶ τῷ γ. ὡς ἀντικειμένως γάνει) ὁ συλλογισμός.

expeten-

4 ¶Ὁμοίως δὲ δειχθήσεται καὶ εἰ ἀνά παλιν ἔχοιεν αἱ προτάσεις.

4 ¶Similiter autẽ probabitur & si vice versa[a] sẽ habeant propositiones.

a Id est, maior neget, minor affirmet: adeo vt fiat syllogismus in Cesare, cũm superior effet in Camestres.

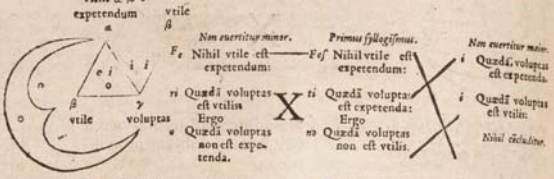
5 ¶Εἰ δ' ἔστιν ἐπὶ μέρους ὁ συλλογισμὸς· ἐναντίως μὲν ἀπιστρεφομένου τοῦ συμπεράσματος, οὐδετέρα τῶν προτάσεων ἀναιρεῖ), καθάπερ οὐδὲ ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι ἀντιπεπτώκασι γάρ, ἀμφότεραι. ¶Κείσθω δὴ τὸ α τοῦ μὲν β μηδενὶ ὑπάρχειν, τοῦ δὲ γ τινὶ συμπέρασμα τὸ β γ. ἐπεὶ οὖν τὸ β τινὶ τῷ γ ὑπάρχειν, καὶ τὸ α β μὴ συμπέρασμα ἔσται, ὅτι τὸ α τινὶ τῷ γ οὐχ ὑπάρχει. ἀλλ' οὐκ ἀνήρηκε) τὸ ἐξ ἀρχῆς. δεδείχθαι δὲ τινὶ ὑπάρχειν, καὶ μὴ ὑπάρχειν. πάλιν ἐὰν τὸ β τινὶ τῷ γ, καὶ τὸ α τινὶ τῷ γ· οὐκ ἔσται συλλο-

5 ¶Si verò syllogismus sit in parte: contrariè conuersa conclusione, neutra propositio euertitur, quemadmodum nec in prima figura *euertebatur*: oppositè *conuersa*, ambæ *euertuntur*. ¶Ponatur[b] enim ☉ α inesse nulli β, & alicuiγ: cõclusio *est* β γ. Si[c] igitur positum fuerit ☉ β cuidã γ inesse, & *pronunciatum* α β maneat: conclusio erit, ☉ α cuidam γ non inesse. sed non euertitur quod ab initio[d] *propositum fuit*: quia potest alicui inesse, & non[e] ineſſe. Rursus si ☉ β insit alicui γ, & ☉ α alicui γ: non erit syllo-

b *Festino.*
c *Ferio non euertens minorem.*
d *Maior propositio in Festino.*
e *Modus inutilis ex duabus particularibus in tertia figura.*

gismus: quia neutrum ex *pronunciatis* acceptis est vniuersale. quare non euertitur *pronunciatum* α β[a].

γισμός· οὐδέτερον γὰρ καθόλου τῶν εἰλημμένων· ὥς' οὐκ ἀναιρεῖται τὸ αβ[a].

¶Quòd si oppositè conuertatur, tolluntur ambę *propositiones*. Nam [a] si Ⓖ β *inest* omni γ, Ⓖ α autem nulli β: nulli γ *inerit* Ⓖ α. Festino positum fuerat τῷ e Ⓖ β ineſt omni γ, Ⓖ α autem alicui γ. *inerit* alicui β Ⓖ α.

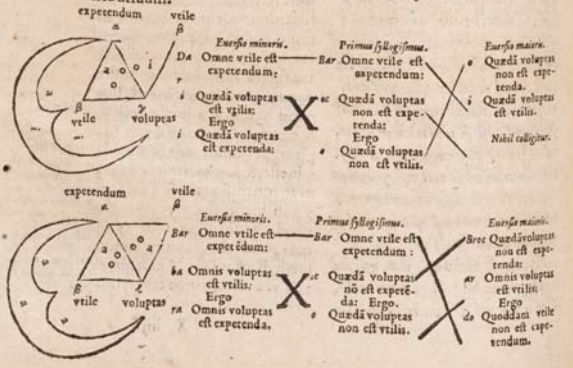
a *Celarent euertit* *Camestrem* vel *Festino*.
b Id est, in minori propositione Festino positum fuerat τῷ e Ⓖ β ineſſe alicui γ.
c *Disamis euertit* *Datisi* vel *Ferison*.

¶Ἐαν δ' ἀνπκειμένως ἀντιστρέφηται, ἀναιροῦνται ἀμφότεραι. εἰ [a] γὰρ τὸ β παντὶ τῷ γ, τὸ δὲ α μηδενὶ τῷ β· οὐδενὶ τῷ γ τὸ α· λῶβ δὲ πάλιν· [c] εἰ τὸ β παντὶ τῷ γ, τὸ δὲ α τινὶ τῷ γ ἔσται τινὶ τῷ β τὸ α.

¶Eadem erit demonstratio, & si *pronunciatum* vniuersale sit attributiuum.

¶Ἡ αὐτὴ δ' ἀπόδειξις, καὶ εἰ τὸ κατὰ παντὸς καθόλου κατηγορικὸν εἴη.

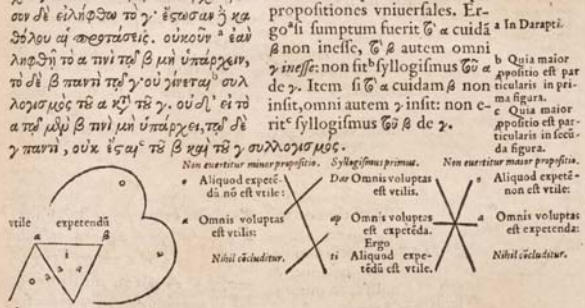
De conuersione syllogismorum in tertia figura, C. x.

1 ¶ *Summa rei.* 2 ¶ *De syllogismis affirmatiuis. De contraria conuersione ῶ Darapti,* 3 *vel Disamis, vel Datisi.* 4 *De contradictoria conuersione ῶ Darapti,* 5 *vel Datisi.* 6 ¶ *De syllogismo negatiuo. De conuersione ῶ Felapton contraria,* 7 *vel contradictoria.* 8 *De conuersione ῶ Ferison contradictoria,* 9 *vel contraria.* 10 ¶ *Communia detribus figuris. Quomodo fiat conuersio, & quid inde colligatur.* 11 *In quibus figuris fiant syllogismi euertentes.* 12 *Epilogus.*

1 Ἐπὶ δὲ τῶ ζ΄ τόπου ῥήματος, ὅταν μὲν καθόλου ἀντικειμένως ἀντιφήσῃ τὸ συμπέρασμα, οὐδετέρα τῶν προτάσεων ἀναιρεῖται, κατ' οὐδένα τῶν συλλογισμῶν. ὅταν δὲ μὴ ἀντικειμένως, ἀμφότεραι, καὶ ἐν ἅπασι. ¶ Δεδείχθω δὲ τὸ α τινὶ τῶ β ὑπάρχειν μέν δὲ εἰλήφθω τὸ γ΄ ἔτσαι ἢ καθόλου αἱ προτάσεις. οὐκοῦν [a] ἐὰν ληφθῇ τὸ α τινὶ τῶ β μὴ ὑπάρχειν, τὸ δὲ β παντὶ τῶ γ΄ οὐ γίνεται [b] συλλογισμὸς τὸ α κτ΄ τὸ γ΄. οὐδ' [c] εἰ τὸ α τῶ μὲν β τινὶ μὴ ὑπάρχει, τῶ δὲ γ παντὶ, οὐκ ἔσαι [c] τὸ β καὶ τὸ γ συλλογισμός.

1 IN tertia verò figura, quando contrariè conuertitur conclusio, neutra cuiusuis syllogismi propositio euertitur. quãdo oppositè, ambæ *euertuntur* & in omnibus *syllogismis*. ¶ Ostẽsum enim sit ℧ α cuidam β inesse: & medium sumptũ sit ℧ γ: sintque propositiones vniuersales. Ergo [a] si sumptum fuerit ℧ α cuidã β non inesse, ℧ β autem omni γ *inesse*: non sit [b] syllogismus ℧ α de γ. Item si ℧ α cuidam β non insit, omni autem γ insit: non erit [c] syllogismus ℧ β de γ.

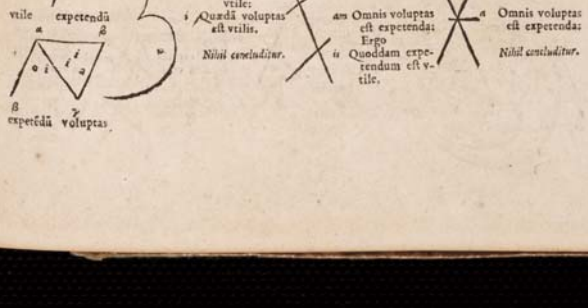
a In Darapti.
b Quia maior oppositio est particularis in prima figura.
c Quia maior oppositio est particularis in secũda figura.

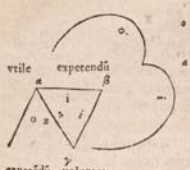

3 ¶ Ὁμοίως δὲ δειχθήσεται, κἂν εἰ μὴ καθόλου αἱ προτάσεις. ἢ γὰρ ἀμφοτέρας ἀναγκη κτ΄ μέρος εἶναι ὅλας τῆς ἀντιφάσης, ἢ τὸ καθόλου πρὸς τῷ ἐλάττονι ἄκρῳ γίνεσθαι [d]. οὔτε δὲ οὐκ ὢν συλλογισμὸς, οὔτ' ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι, οὔτ' ἐν τῷ μέσῳ.

3 ¶ Similiter ostẽdetur & si propositiones non vniuersales *sint*. aut enim necesse *est* ambas esse particulares per cõuersionẽ, aut vniuersale iũgi mĩori extremo [d]: sic verò non erat syllogismus, nec in prima figura, nec media.

d In prima vel secunda figura. vide exempla sequentia.

Non euertitur minor.
e Quoddam expetendum nō est vtile.
a Omnis voluptas est vtilis.
Nihil cōcludituꝛ.

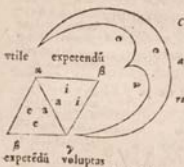
Primus syllogismus.
Dai Omnis voluptas est vtilis:
if Quædā voluptas est expetenda: Ergo
i Quoddam expetēdū est vtile.

Non euertitur maior.
e Quoddam expetēdum nō est vtile.
i Quædam voluptas est expetenda.
Nihil cōcluditur.

¶Quòd si oppositè conuertantur propositiones, euertuntur ambæ. Nam[a] si τὸ α insit nulli β, & τὸ β omni γ: τὸ α *inerit* nulli γ. Rursus[b] si τὸ α *insit* nulli β, & omni γ: τὸ β inerit nulli γ.

a *Colarent.*
b *Cesare.*

4 ¶Ἐαν̀ δὲ ἀντικειμένως ἀντιστρέφωσι τὰς προτάσεις, ἀναιρεῖται ἀμφότερα. εἰ [a] γὰρ τὸ α μηδενὶ τῷ β, τὸ δὲ β παντὶ τῷ γ· τὸ α οὐδενὶ τῷ Γ. πάλιν[b], εἰ τὸ α τῷ μὲν β οὐδενὶ, τῷ δὲ γ παντὶ· τὸ β οὐδενὶ τῷ γ.

Euersio minoris.
Ces Nihil expetendum est vtile:
a Omnis voluptas est vtilis: Ergo
re Nulla voluptas est expetenda.

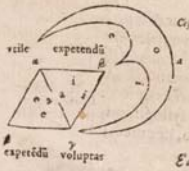
Primus syllogismus.
Dar Omnis voluptas est vtilis:
ap Omnis voluptas est expetenda: Ergo
ri Aliquod expetēdū est vtile.

Euersio maioris.
Ce Nihil expetendū est vtile:
la Omnis voluptas est expetenda: Ergo
rent Nulla voluptas est vtilis.

c Vt in Datisi.
d *Ferio.*
e *Cesare.*

¶Et si altera propositio non vniuersalis[c] *sit*, eadem est ratio. Nam[d] si τὸ α nulli β, & τὸ β cuidā γ *insit*: τὸ α cuidam γ non inerit. Si[e] verò τὸ α nulli Ϛ, & omni γ *insit*: nulli γ τὸ β *inerit*.

5 ¶Καὶ εἰ ἡ ἑτέρα μὴ καθόλου, ὁ αὐτὸς ἔσται λόγος. εἰ [d] γὰρ τὸ α μηδενὶ τῷ β, τὸ δὲ β τινὶ τῷ γ· τὸ α τινὶ τῷ γ οὐχ ὑπάρξει. εἰ [e] δὲ τὸ α τῷ μὲν β μηδενὶ, τῷ δὲ Γ παντὶ οὐδενὶ τῷ γ τὸ β.

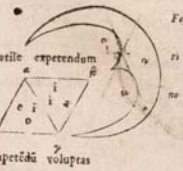

Euersio minoris.
Ces Nihil expetendū est vtile:
a Omnis voluptas est vtilis: Ergo
Nulla voluptas est expetenda.

Primus syllogismus.
Dar Omnis voluptas est vtilis:
if Quædā voluptas est expetenda: Ergo
i Quoddam expetendum est vtile.

Euersio maioris.
Fe Nihil expetendū est vtile:
ri Quædā voluptas est expetenda: Ergo
o Quædā voluptas non est vtilis.

Eadē est ratio cōuersionis τοῦ Disamis, vt in sequenti exemplo.

Euersio minoris.
Fes Nihil expetendū est vtile:
ri Aliqua voluptas est vtilis: Ergo
no Aliqua voluptas non est expetenda.

Primus syllogismus.
Dis Aliqua voluptas est vtilis:
am Omnis voluptas est expetenda: Ergo
ti Aliquod expetēdum est vtile.

Euersio maioris.
Ce Nihil expetēdū est vtile:
la Omnis voluptas est expetenda: Ergo
rent Nulla voluptas est vtilis.

¶Ὁμοίως

6 ¶ Ὁμοίως δὲ καὶ εἰ στερητικὸς ὁ συλλογισμός. Εἰ γὰρ ἐνέχθω τῷ τὸ α τινὶ τοῦ β μὴ ὑπάρχειν, ἔστω δὲ καταφατικὸν μὲν τὸ β γ, ἀποφατικὸν δὲ τὸ α γ· οὕτω δὴ ἔσται τὸ συλλογισμός[a]. ὅταν μὲν οὖν τὸ ἐναντίον ληφθῇ τοῦ συμπεράσματι, οὐκ ἔσται συλλογισμός. εἰ γὰρ τὸ α τινὶ τοῦ β, τὸ δὲ β παντὶ τοῦ γ, οὐκ ἀνάγκη[b] συλλογισμὸς εἶναι τὸ α καὶ τὸ γ. οὐδ' εἰ τὸ α τινὶ τοῦ β, τοῦ δὲ γ μηδενί, οὐκ ἀνάγκη τὸ β καὶ τὸ γ συλλογισμὸς εἶναι. ὥστε οὐκ ἀναιρεῖται αἱ προτάσεις.

6 ¶ Similiter *fiet*, si syllogismus sit priuatiuus. Ostensum enim sit τὸ α cuidam β non inesse: sitque attributiuum *pronunciatum* τὸ β παντὶ τοῦ γ: negatiuum, α γ. sic enim efficiebatur syllogismus[a]. cùm igitur *pronunciatum* conclusioni contrariũ sumptum fuerit, non erit syllogismus. Nam si τὸ α *insit* alicui γ, τὸ δὲ β autem omni γ: non erat[b] syllogismus τοῦ α de γ. Item si τὸ α insit alicui β, nulli autem γ: non erat[c] syllogismus τοῦ β de γ. Quare non euertuntur propositiones.

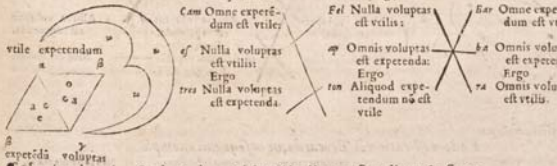
a Pelapton.
b Non esse probatũ fuit suprà cap. 4. part. 15.
c Non esse probatũ fuit suprà, c. 5. part. 18. & ideo non est syllogismus, quia habet maiorem propositionẽ vniuersalem in secunda figura.

7 ¶ Ὅταν δὲ τὸ αὐτὸ εἰμόριον[d], ἀναγκαῖον. εἰ γὰρ τὸ α παντὶ τοῦ β, τὸ δὲ β παντὶ τοῦ γ· τὸ α τοῦ γ παντὶ· ἀλλὰ μηδενὶ ὑπῆρχε· πάλιν[e], εἰ τὸ α παντὶ τοῦ β, τοῦ δὲ Γ μηδενί· τὸ β οὐδενὶ τοῦ γ· ἀλλὰ παντὶ ὑπῆρχεν[h].

7 ¶ Cum autem oppositum[d] *sumptum fuerit, propositiones* euertuntur. Nam[e] si τὸ α omni β, & τὸ β omni γ *insit*: τὸ α omni γ *inerit*. sed nulli inerat[f]. Rursus[g] si τὸ α omni β, nulli autem γ *insit*: τὸ β nulli γ inerit. sed omni inerat[h].

d Cũ mutatafuerit conclusio vt Pelapton in pronunciatum contradicens.
e *Barbara.*
f Id est, ineſſe positum fuerat in maiore propositione vt Pelapton.
g *Camestres.* h In minore propositione vt Camestres.

8 ¶ Ὁμοίως δὲ δείκνυται, κἂν εἰ μὴ καθόλου εἰσὶν αἱ προτάσεις[i]. ἔστω γὰρ τὸ α τῷ γ[k] καθόλου τὸ μὲν στερητικὸν, θάτερον[l] δὲ ὅλῃ μέρους καταφατικόν. εἰ[m] μὲν οὖν τὸ α παντὶ τοῦ β, τὸ δὲ β τινὶ τοῦ γ· τὸ α τινὶ τοῦ Γ συμβαίνει. ἀλλ'

8 ¶ Similiter ostenditur, & si non vniuersales sint propositiones[i]: quia τὸ α τῷ γ[k] fit vniuersale & priuatiuum: alterum[l] verò *pronũciatum*, in parte & attributiuum. Si[m] igitur τὸ α omni β, τὸ β autẽ alicui γ: τὸ α alicui γ accidit. sed

i In Perisom. k Id est, maior propositio vt Perisom. l Minor vt Perisom. m Darij.

nulli

a In maiore propositione vt Fesapo. b Camestres. c In minore propositione vt Fesapo.

nulli inerat[a]. Rursus[b] si τὸ α omni β, nulli autem γ *insit*: τὸ β nulli γ inerit. positum autē fuerat[c] inesse alicui.

οὐδενὶ ὑπῆρχε[a]. πάλιν[b], εἰ τὸ α παντὶ τῷ β, τῷ δὲ γ μηδενί· τὸ β οὐδενὶ τῷ γ. ἔκειτο[c] δὲ τινί.

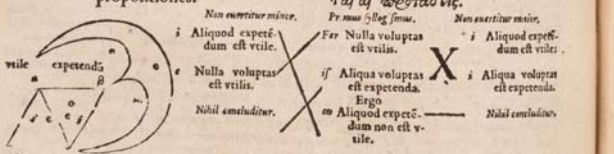
Eadem est ratio conuersionis tũ Brocardo, vt in sequenti exemplo.

d *Modus in primo figura inutilis, quia sunt ambæ propositiones particulares.* e *Modus in secunda figura inutilis, quia maior propositio est particularis.*

¶ Sid verò τὸ α *insit* alicui β, & τὸ β alicui γ: nō fit syllogismus. Quòd[e] si τὸ α insit alicui, nulli autem γ: ne sic quidem *erit* syllogismus. Quocirca illo modo euertuntur, hoc non euertuntur propositiones.

¶ Εἰ[d] δ' τὸ α τινὶ τῷ β, καὶ τὸ β τινὶ τῷ γ· οὐ γίνε[e]) συλλογισμός. ἐὰν[e] γὰρ τὸ α τινὶ τῷ β, τῷ δὲ γ μηδενί· οὐδ' οὕτως. ὅλως τε ἐκείνως μὲν ἀναγεωῦται, οὕτω δ' οὐκ ἀναγεωῦται αἱ προτάσεις.

Eadem est ratio tũ Brocardo, vt in sequenti exemplo.

10 ¶ Φανερὸν οὖν ὅτι τῶν εἰρημένων, πῶς [a] ἀνταιρεθομένου τὸ συμπέρασμα, ἐν ἑκάστῳ σχήματι γίνεται συλλογισμός. καὶ ποτὲ μὲν ἁπλῶς τὴν προτάσει, καὶ ποτὲ ἀνταιρεῖ μένως [b]. ¶ Καὶ ὅτι ἐν μὲν τῷ πρώτῳ σχήματι, διὰ τοῦ μέσου καὶ τὸ ἐναντίον γίνονται οἱ συλλογισμοί [c]. καὶ ἡ μὲν πρὸς τὸ ἐλάττονι ἄκρῳ, ἀεὶ διὰ τοῦ μέσου [d] ἀναιρεῖται· ἡ δὲ πρὸς τὸ μείζονι, διὰ τὸ ἐσχάτου [e]. ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ σχήματι, διὰ [f] τοῦ πρώτου, καὶ [f] ἐσχάτου. καὶ ἡ μὲν πρὸς τὸ ἐλάττονι ἄκρῳ, ἀεὶ διὰ τοῦ πρώτου σχήματος [g]· ἡ δὲ πρὸς τὸ μείζονι, διὰ τὸ ἐσχάτου [h]. ἐν δὲ τῷ τρίτῳ, διὰ τοῦ πρώτου, καὶ τοῦ μέσου. καὶ ἡ μὲν πρὸς τὸ μείζονι, ἀεὶ διὰ τοῦ πρώτου [i]· ἡ δὲ πρὸς τὸ ἐλάττονι, ἀεὶ διὰ τοῦ μέσου [k].

10 ¶ Ex dictis igitur constat, quomodo [a] cõuersa propositione in singulis figuris fiat syllogismus. Et quando *probetur* contrarium appositioni, quando oppositũ [b].

11 ¶ Item *constat* in prima figura per mediam & *per* postremam effici syllogismos [c]. & *propositionem* quidẽ minori extremo iunctam, semper euerti per mediã [d] *figuram*. eam verò, quæ maiori *extremo* iuncta est, per postremam [e]. In secunda autem figura, per primam & *per* postremam. & *propositionem* quidem iunctam minori extremo, semper *euerti* per primam figuram [f]. iunctam verò maiori extremo, per vltimam [g]. In tertia verò *figura*, per primam & *per* mediam. & iunctam quidem maiori extremo, *semper euerti* per primam [h]. iunctam autem minori, semper per mediam [i].

12 ¶ Τί μὲν οὖν ἐστι τὸ ἀνταιρέφειν, καὶ πῶς ἐν ἑκάστῳ σχήματι, καὶ τίς γίνεται συλλογισμός, φανερόν.

12 ¶ Quid igitur sit conuertere, & quomodo in singulis figuris, & quis efficiatur syllogismus, perspicuum est.

a Id est, contrario, aut contradictorio modo.

b Cõtradictorie.

c Euertentes.

d Quia euertitur per conclusionẽ cõuersam & maiorem propositionem habentes idem attributũ & diuersa subiecta: vnde fit secunda figura.

e Quia sumitur conclusio cõuersa, & minor propositio quæ habent idem subiectum, & diuersa attributa: vt fit in tertia figura.

f Quia sumitur conclusio conuersa, & maior propositio: quæ ita se habent, vt in hac fit subiectũ, quod in illa est attributum.

g Quia sumitur conclusio conuersa, & minor appositio, in quibus subiectum idem est, attributa diuersa.

h Quoniam euertitur acceptis cõclusione conuersa & minore propositiõe, quæ ita se habent, vt in hac fit attributum, quod in illa est subiectum.

i Quia sumitur conclusio conuersa & maior propositio, quæ habent idem attributum, & diuersa subiecta, vt fit in secunda figura.

De probatione per impossibile in prima figura, Cap. XI.

1 ¶¶ *Quomodo probetur per impossibile.* 2 ¶¶ *Quæ problemata in a probentur in singulis figuris.* 3 ¶¶ *De prima figura.* ¶ *De problemate vniuersali affirmante.* 4 ¶ *De problemate particulari affirmante. Si problemati contradicat maior,* 5 *vel minor propositio.* 6 *Si problemati contraria sit minor vel maior propositio.* 7 ¶ *De problemate vniuersali negante. Si problemati contradicat minor propositio in Dary,* 8 *vel Ferio.* 9 *Si contradicat maior.* 10 *Si contraria sit* 11 *minor,* 12 *vel maior.* 13 ¶ *De problemate particulari negante, Nõ omni ineſſe. Si problemati contradicat minor in Barbara,* 14 *vel maior in Barbara,* 15 *vel minor in Celarent,* 16 *vel maior in Celarent.* 17 *Si contraria sit minor.* 18 ¶ *De problemate particulari negante, Alicui non ineſſe.* 19 ¶ *Communia de syllogismis primæ figuræ. De hypothesi.* 20 *De problemate.*

1 Ὅ δὲ διὰ τοῦ ἀδυνάτου συλλογισμός, δείκνυται μὲν ὅταν ἡ αὐτοῦ φάσις τεθῇ τοῦ συμπεράσματος, καὶ προσληφθῇ ἄλλη πρότασις. γίνεται δ' ἐν ἅπασι τοῖς σχήμασι. ὅμοιον

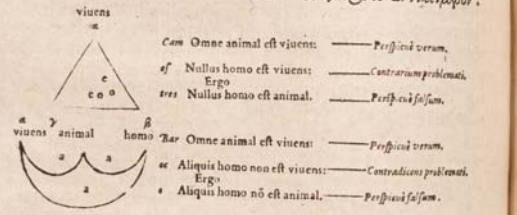
1 Per impossibile autem fit syllogismus, cum ponitur cõtradictio cõclusionis, & assumitur alia propositio. Fit autem in omnibus figuris. similis enim

est conuersioni: sed eo differt q̃ conuertitur facto syllogismo, & sumptis ambabus propositionibus: deducitur autem ad impossibile, cùm oppositum esse verum, non antè concessum, sed *ex se* manifestum sit. Termini autē similiter habent in ambobus[a], eadémque est ambarum sumptio[b]. Vtputa cùm β α omni ε insit, medium autem sit β γ: si suppositum fuerit β α aut non omni, aut nulli ε inesse: omni autem γ inesse, quod quidem erat verum necesse est, β γ aut nulli, aut non omni ε inesse. hoc verò est impossibile. quare falsum est, quod suppositū fuit. oppositum[c] igitur est verum.

a In syllogismo conuersiuo, & in deducente ad impossibile.
b In ambobus eodē modo accipiuntur pronunciata.
c Id est, contradicens.

γὰρ δεῖ τῇ ἀντιστροφῇ πλεῖω δηλοῦσθαι· ἀλλ' ὅτι ἀντιστρέφεται μὲν συλλογισμὸς τῷ συλλογισμῷ, καὶ εἰλημμένων ἀμφοῖν τῶν προτάσεων ἀπάγει δὲ εἰς τὸ ἀδύνατον, οὐ προομολογηθέντος τὸ ἀντικείμενον πρότερον, ἀλλὰ φανεροῦ ὄντος ὅτι ἀληθές. οἱ δὲ ὅροι ὁμοίως ἔχουσιν ἐν ἀμφοῖν[a], καὶ ἡ αὐτὴ λῆψις ἀμφοτέρων[b]. οἷον, εἰ τὸ α παντὶ τῷ β ὑπάρχει, μέσον δὲ τὸ γ· εἰὰν ὑποτεθῇ τὸ α μηδενὶ παντὶ, ἢ μηδενὶ τῷ β ὑπάρχειν, τῷ δὲ γ παντί, ὅπερ ἦν ἀληθές. ἀνάγκη τὸ γ τῷ β ἢ μηδενὶ, ἢ μὴ παντὶ ὑπάρχειν. τοῦτο δὲ ἀδύνατον. ὥστε ψεῦδος τὸ ὑποτεθέν. ἀληθὲς ἄρα τὸ ἀντικείμενον[c].

a In syllogismo conuersiuo, & in deducente ad impossibile.
b In ambobus eodē modo accipiuntur pronunciata.
c Id est, contradicens.

Similiter fit etiam in aliis figuris. quæcumque enim conuersionem recipiunt, etiam syllogismū qui p impossibile *extruitur, recipiunt*. ¶ Omnia igitur alia problemata probantur per impossibile in omnibus figuris. vniuersale autem attributium in media quidem & *in* tertia *figura* probatur: in prima verò non probatur[d]. ¶ Supponatur enim β α non omni aut nulli ε inesse, & ab vtrauis parte assumatur altera propositio: *id est*, siue omni α inesse τῷ γ, siue τὸ ε omni σ. sic enim fuerit prima figura. Si igitur supponatur

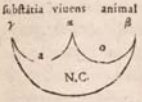
d Quia probari debet sumpta hypothesi contrarie, id est particulari negatiue, quæ quidem non potest fieri propositio in prima figura. nam, quia negat, nō potest *est*, siue omni *est*, inesse τῷ γ, siue τὸ ε omni σ. sic enim fuerit prima figura. Si igitur supponatur quia non potest esse minor. quia est particularis, non potest esse maior.

Ὁμοίως δὲ καὶ ὅτι τῷ ἄλλων χρημάτων ὅτα γὰρ ἀντιστρέφει συλλογισμὸν, καὶ τὸ δεῖξαι τὸ ἀδύνατον συλλογισμόν. ¶ Τὰ μὲν οὖν ἄλλα προβλήματα πάντα δείκνυται δεῖξαι τὸ ἀδύνατον ἐν πᾶσι τοῖς σχήμασι. τὸ δὲ καθόλου κατηγορικὸν, ἐν μὲν τῷ μέσῳ καὶ τῷ ἐσχάτῳ δείκνυται, ἐν δὲ τῷ πρώτῳ οὐ δείκνυται[d]. ¶ Ὑποκείσθω γὰρ τὸ α τοῦ β μὴ παντὶ ἢ μηδενὶ ὑπάρχειν, τὸ δὲ προσειλήφθω ἄλλη πρότασις ὅπερ ἐνδέχεται, εἴτε τῷ α παντὶ ὑπάρχειν τὸ γ, εἴτε τὸ β παντὶ τῷ δ. οὕτω γὰρ ἔσται τὸ πρῶτον σχῆμα. εἰ μὲν οὖν ὑποκείται

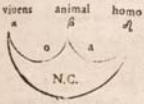
κειται μὴ παντὶ ὑπάρχειν τὸ α τῷ β, οὐ γίνεται[a] συλλογισμὸς, ὁποτεροῦν θετέον τῆς θεωρίας λαμβανομένης[b].

tur non omni β ineſſe τὸ α: non fit[a] ſyllogiſmus, ab vtrauis parte accipiatur propoſitio[b].

a Quia propoſitio particularis negans non habet locum in prima figura.
b Aſſumatur altera propoſitio quæ iungitur hypotheſi.

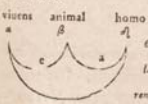
a Omne viuens eſt ſubſtãtia: ——— *Perſpicuè verum.*
e Non omne animal eſt viuens. ——— *Contradicens problemati.*
Nihil cõcluditur quia minor negat in prima figura.

e Non omne animal eſt viuẽs: ——— *Contradicens problemati.*
a Omnis homo eſt animal. ——— *Perſpicuè verum.*
Nihil concluditur quia maior eſt particularis in prima figura.

Εἰ δὲ μηδενὶ, ὅταν μὴ ἡ Θ ᾖ τῷ θεωρηθῇ, συλλογισμὸς μὴ ἔσται τὸ ψεῦδος, οὐ δείκνυται δὲ τὸ προκείμενον. εἰ γὰρ τὸ α μηδενὶ τῷ β, τὸ δὲ β παντὶ τῷ δ, τὸ α οὐδενὶ τῷ δ, τοῦτο ἦν ἔστω ἀδύνατον. ψεῦδος ἄρα τὸ μηδενὶ τῷ Θ τὸ α ὑπάρχειν· ἀλλ' οὐχὶ εἰ τὸ μηδενὶ ψεῦδος, οὐ παντὶ ἀληθές.

Sin nulli: ſanè cùm *propoſitio* Θ ᾖ aſſumpta fuerit, concludetur falſum, non tamen probabitur propoſitum. Nam ſi Θ α nulli Θ, τὸ Θ autem omni ᾖ *inſit*: τὸ α nulli ᾖ inerit. hoc autem eſt impoſſibile. falſum igitur *eſt* illud, nulli Θ τὸ α ineſſe. Sed ſi, nulli *in eſſe, eſt* falſum: non *continuò*, omni ineſſe, eſt verum.

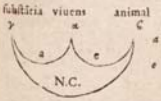

Ee Nullum animal eſt viuens: ——— *Contrarium problemati.*
Ia Omnis homo eſt animal: ——— *Perſpicuè verum.*
Ergo
rent Nullus homo eſt viuens. ——— *Perſpicuè falſum.*

Ἐὰν δὲ ἡ Γα θεωρηθῇ, οὐ γίνε[c] συλλογισμός.

Si verò aſſumatur *propoſitio* γ α, non fit[c] ſyllogiſmus.

c Quia cùm hypotheſis neget, non poteſt eſſe minor in prima figura.

a Omne viuens eſt ſubſtãtia: ——— *Perſpicuè verum.*
e Nullum animal eſt viuens. ——— *Contrarium problemati.*
Nihil concluditur quia minor negat in prima figura.

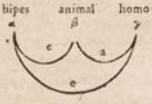
Οὐδ' ὅταν ὑποτεθῇ μὴ παντὶ τῷ β ὑπάρχειν τὸ α. ὥστε φανερὸν, ὅτι τὸ παντὶ ὑπάρχειν, οὐ δείκνυσιν ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι δι' ἧς τὸ ἀδυνάτου. ¶ Τὸ δὲ τινὶ, καὶ τὸ μηδενὶ, καὶ τὸ μὴ παντὶ, δείκνυσιν. ὑποκείσθω γὰρ τὸ α μηδενὶ τῷ Θ ὑπάρχειν,

Neque[d] cùm ſuppoſitum fuerit, nõ omni β ineſſe τὸ α. Quare perſpicuum *eſt*, omni ineſſe, nõ probari in prima figura per impoſſibile.
¶ Alicui verò, & nulli, & non omni *ineſſe* probatur. Suppo-natur enim τὸ α nulli β ineſſe.

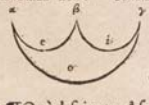
d Repete, ſit ſyllogiſmus.

τὸ γ Cautem ſumatur omni aut alicui γ ineſſe. ergo neceſſe eſt τὸ α non omni aut nulli γ ineſſe. hoc autem eſt impoſſibile. ſit enim hoc verum & manifeſtũ, omni γ ineſſe τὸ α. quare ſi hoc eſt falſum: neceſſe eſt, τὸ α alicui C ineſſe.

τὸ δὲ β εἰλήφθω παντὶ, ἢ τινὶ τῷ γ ὑπάρχειν. οὐκοῦν ἀνάγκη τὸ α ἢ παντὶ, ἢ μηδενὶ τῷ γ ὑπάρχειν. τοῦτο δ' ἀδύνατον. ἔστω δὴ τοῦτο ἀληθὲς, καὶ φανερὸν, ὅτι παντὶ ὑπάρχει τὸ α τῷ Γ. ὥστε εἰ τοῦτο ψεῦδος, ἀνάγκη τὸ α τινὶ τῷ β ὑπάρχειν.

Ce Nullum animal eſt bipes: ——— Contradicens problemati.
la Omnis homo eſt animal: ——— Perſpicuè verum.
Ergo
rent Nullus homo eſt bipes. ——— Perſpicuè falſum.

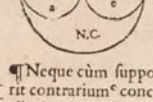

Fe Nullus homo eſt laudandus: ——— Contradicens problemati.
ri Aliquod bonum eſt homo: ——— Perſpicuè verum.
Ergo
e Aliquod bonum non eſt laudandum. ——— Perſpicuè falſum.

a Ita vt fiat maior.
b Quia hypotheſis negãs erit minor contra regulàm ſecundæ figuræ.

¶ Quòd ſi iuxta a ſumpta fuerit altera propoſitio, non erit b ſyllogiſmus.

5 ¶ Ἐὰν δὲ πρὸς τὸ α ληφθῇ ἡ ἑτέρα προτασις, οὐκ ἔσται συλλογισμός.

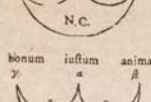

a Omne iuſtum eſt laudandum: ——— Perſpicuè verum.
e Nullus homo eſt iuſtus. ——— Contradicens problemati.
Nihil concluditur, quia minor negat in prima figura.

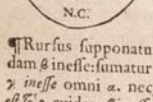
c Id eſt, ſubcontrarium, vt ſuprà notauì.

¶ Neque cùm ſuppoſitum fuerit contrarium c concluſioni, vt, alicui non ineſſe. Conſtat igitur oppoſitum ſupponendum eſſe.

6 ¶ Οὐδὲ ὅταν τὸ ἐναντίον τῷ συμπεράσματι ὑποτεθῇ, ὡς τὸ τινὶ μὴ ὑπάρχειν. φανερὸν οὖν, ὅτι τὸ ἀντικείμενον ὑποτετέον.

o Aliquod animal non eſt iuſtum: ——— Contrarium problematis.
Omnis homo eſt animal. ——— Perſpicuè verum.
Nihil cõcluditur: quia maior eſt particularis in prima figura.

a Omne iuſtum eſt bonum: ——— Perſpicuè verum.
o Aliquod animal non eſt iuſtum. ——— Contrarium problematis.
Nihil concluditur: quia minor negat in prima figura.

¶ Rurſus ſupponatur τὸ α cuidam β ineſſe: ſumatur autem, τὸ γ ineſſe omni α. neceſſe igitur eſt τὸ γ cuidam C ineſſe. hoc autẽ eſto impoſſibile. quamobrem

7 ¶ Πάλιν ὑποκείσθω τὸ α τινὶ τῷ β ὑπάρχειν, εἰλήφθω δὲ τὸ γ παντὶ τῷ α, ἀνάγκη οὖν τὸ γ τινὶ τῷ β ὑπάρχειν. τοῦτο δ' ἔστω ἀδύνατον. ὥστε

ψεῦδος

ψεῦδος τὸ ὑποτεθέν. εἰ δὲ οὕτως, ἀληθὲς τὸ μηδενὶ ὑπάρχειν.

falsum *est* quod suppositū fuit. atque ita verum *est*, nulli inesse.

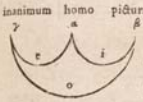

Da Omnis homo est viuens: ——— *Perspicuè verum.*

ri Quædam pictura est homo: ——— *Contradicens problemati.*
Ergo
i Quædam pictura est viuens. ——— *Perspicuè falsum.*

8 ¶Ὁμοίως δὲ καὶ εἰ στερητικὸν ληφθῇ τὸ γ α.

8 ¶Similiter fiet si priuatiuum sumptū fuerit *pronunciatum* γ α.

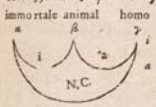
Fe Nullus homo est inanimus: ——— *Perspicuè verum.*

ri Quædam pictura est homo: ——— *Contradicens problemati.*
Ergo
e Quædam pictura non est inanima. ——— *Perspicuè falsum.*

9 ¶Εἰ δ' ἡ πρὸς τῷ β[a] ἐλήφθη πρότασις, οὐκ ἔσται συλλογισμός.

9 ¶ Quòd si propositio sumpta sit iuxta c[a], nō erit syllogismus.

a Id est, si vera sit propositio minor.

i Aliquod animal est immortale: ——— *Contradicens problemati.*

a Omnis homo est animal. ——— *Perspicuè verum.*

Nihil concluditur: quia maior est particularis in prima figura.

10 ¶Ἐὰν δὲ τὸ ἐναντίον ὑποτεθῇ, συλλογισμὸς μὲν ἔσται, τὸ δὲ ἀδύνατον· οὐ δείκνυται δὲ τὸ προτεθέν.

11 ¶Γ πεπείσθω γὰρ παντὶ τῷ β τὸ α ὑπάρχειν, καὶ τὸ γ τῷ α εἰλήφθω παντί. οὐκοῦν ἀνάγκη τὸ γ παντὶ τῷ β ὑπάρχειν. τοῦτο δὲ ἀδύνατον. ὥστε ψεῦδος τὸ παντὶ τῷ β τὸ α ὑπάρχειν. ἀλλ' οὔπω ἓν ἀναγκαῖον, εἰ μὴ παντὶ, μηδενὶ ὑπάρχειν.

10 ¶ Sin contrarium suppositum fuerit: syllogismus quidem erit, & *probabitur* impossibile: non tamen probabitur *quod* propositum *fuit*. 11 ¶Supponatur enim omni Ⓒ Ⓑ α inesse: & Ⓑ γ sumptum sit *inesse* omni α. necesse igitur *est* Ⓒ γ omni β inesse. hoc autem est impossibile. itaque falsum est omni β Ⓒ α inesse. at non continuò necesse est, si non omni insit, nulli inesse.

Bar Omne bonum est expetendum: ——— *Perspicuè verum.*

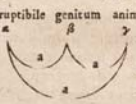
ba Omnis voluptas est bona: ——— *Contrarium problemati.*
Ergo
va Omnis voluptas est expetenda. ——— *Perspicuè falsum.*

12 ¶Ὁμοίως δὲ κἂν εἰ πρὸς τὸ β εἰλήφθη ἡ ἑτέρα[b] πρότασις. συλλογισμὸς μὲν ἔσται καὶ τὸ ἀδύνατον· οὐκ ἀναιρεῖται δὲ ἡ ὑπόθεσις. ὥστε τὸ ἀπεικόμενον[c] ὑποθετέον.

12 ¶Similiter *fiet*, & si ad β sumpta fuerit altera[b] propositio. concipit enim syllogismus, & *probabitur* impossibile: non tamen tollitur hypothesis. quocirca oppositum[c] supponendum est.

b Id est, propositio perspicuè vera.

c Id est, hypothesis contradicens problemati.

Bar Omne genitũ est corruptibile: ——— *Contrarium problematis.*
ba Omnis anima est genita: ——— *Perspicuè verum.*
Ergo
ra Omnis anima est corruptibilis. ——— *Perspicuè falsum.*

¶ Vt autem probetur non omni β inesse ℭ α, supponendum est omni inesse. Nam si ℭ α inest omni β, & ℭ γ omni α: ℭ γ *inerit* omni β. quare si hoc est impossibile: falsum est, quod suppositum fuit.

13 ¶ Πρὸς δὲ τὸ μὴ παντὶ δεῖξαι ὑ-
πάρχον τῷ β τὸ α ὑποθετέον παντὶ
ὑπάρχειν. εἰ γὰρ τὸ α παντὶ τῷ β, καὶ
τὸ γ παντὶ τῷ α· τὸ γ παντὶ τῷ β.
ὡς εἰ τοῦτο ἀδύνατον, ψεῦδος τὸ
ὑποτεθέν.

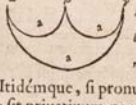

Bar Omne bonum est expetendũ. ——— *Perspicuè verum.*
ba Omnis voluptas est bona: ——— *Contradicens problematis.*
Ergo
ra Omnis voluptas est expetẽda. ——— *Perspicuè falsum.*

a Ita vt sit minor propositio.
b Id est, propositio perspicuè vera.

¶ Similiter *fiet*, & si ad β[a] sumpta fuerit altera[b] propositio.

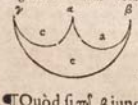
15 ¶ Ὁμοίως δὲ καὶ εἰ πρὸς τῷ β λη-
φθῇ ἡ ἑτέρα[b] πρότασις.

Bar Omne genitum est corruptibile: ——— *Contradicens problematis.*
ba Omnis anima est genita: ——— *Perspicuè verum.*
Ergo
ra Omnis anima est corruptibilis. ——— *Perspicuè falsum.*

¶ Itidémque, si pronunciatum γ α sit priuatiuum. nam sic quoque sit syllogismus.

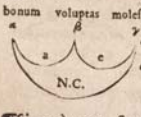
15 ¶ Καὶ εἰ στερητικὸν ἡ τὸ γ α, ὡσαύ-
τως. ℭ γὰρ οὕτω γίνεται συλλογισμός.

Ce Nullum bonum est fugiẽdum: ——— *Perspicuè verum.*
la Omnis voluptas est bona: ——— *Contradicens problematis.*
Ergo
rem Nulla voluptas est fugienda. ——— *Perspicuè falsum.*

¶ Quòd si τῷ β iungatur *pronunciatum* priuatiuum, nihil ostenditur.

16 ¶ Ἐὰν δὲ πρὸς τῷ β ᾖ τὸ στερητι-
κόν, οὐδὲν δείκνυται.

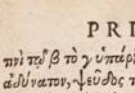
a Omnis voluptas est bona: ——— *Contradicens problematis.*
e Nulla molestia est voluptas. ——— *Perspicuè verum.*
Nihil concluditur, quia minor negat in prima figura.

¶ Si verò non fuerit suppositum omni ineſſe, ſed alicui: non probatur non omni *ineſſe*, ſed nulli. Nam ſi ℭ α *inſit* alicui β, ℭ γ verò omni α:

17 ¶ Ἐὰν δὲ μὴ τὸ παντὶ, ἀλλὰ τὸ τινὶ
ὑπάρχειν ὑποτεθῇ, οὐ δείκνυ-
ται ὅ-
τι οὐ παντὶ, ἀλλ' ὅτι οὐδενί. εἰ γὰρ
τὸ α τῷ β τινὶ, τὸ δὲ γ παντὶ τῷ α.

Τινὶ τῷ

τινὶ τοῦ β τὸ γ ὑπάρξει. εἰ οὖν ἅπαν τὸ ἀδύνατον, ψεῦδος τὸ τινὶ ὑπάρχειν τῷ β τὸ α, ὡς᾽ ἀληθὲς τὸ μηδενί. τούτου δὲ δειχθέντος, ἀναγκαῖον τὸ ἀληθὲς εἶναι· τὸ δὲ α τοῦ β τινὶ μὴ ὑπῆρχε, τισὶ δὲ οὐχ ὑπῆρχεν.

Ἔτι δὲ οὐ διὰ τὴν ὑπόθεσιν συμβαίνει τὸ ἀδύνατον. ψεῦδος γὰρ ἂν εἴη, εἴπερ ἐξ ἀληθῶν μὴ ὄντων ψεῦδος συλλογίσασθαι, νῦν δ᾽ ἔστιν ἀληθές. ὑπάρχει γὰρ τὸ α τινὶ τοῦ β. ὡς᾽ οὐχ ὑποθετέον τὸ τινὶ ὑπάρχειν, ἀλλὰ τὸ παντί. ¶ Ὁμοίως δὲ κἂν εἰ τινὶ μὴ ὑπάρχον τοῦ β τὸ α δεικνύοιμεν. εἰ γὰρ ταὐτὸ τὸ τινὶ μὴ ὑπάρχειν, καὶ μὴ παντὶ ὑπάρχειν, ἢ αὐτὴ ἀμφοῖν ἡ ὑπόδειξις. ¶ Φανερὸν οὖν, ὅτι οὐ τὸ ἐναντίον, ἀλλὰ τὸ ἀντικείμενον ὑποθετέον ἐν ἅπασι τοῖς συλλογισμοῖς. οὕτω γὰρ τό, τε ἀναλκαῖον ἔσται, καὶ τὸ ἀξίωμα ἔνδοξον. εἰ γὰρ καθόλου ἡ κατάφασις, ἢ ἡ ἀπόφασις· δῆλον ὅτι οὐχ ἡ ἀπόφασις, ἀνάγκη δὲ κατάφασιν ἀληθεύειν. πάλιν εἰ μὴ τίθησιν ἀληθεύειν τὴν κατάφασιν, ἔνδοξον τὸ ἀξιοῦσθαι τὴν ἀπόφασιν. τὸ δὲ ἐναντίον οὐδέτερος ἁρμόττει ἀξιῶσαι. οὔτε γὰρ ἀναλκαῖον, εἰ τὸ μηδενὶ ψεῦδος, τὸ παντὶ ἀληθές· οὔτε ἔνδοξον, ὡς εἰ θάτερον ψεῦδος, ὅτι θάτερον ἀληθές. ¶ Φανερὸν οὖν, ὅτι ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι τὰ μὲν ἄλλα προβλήματα πάντα δείκνυται δι᾽ τοῦ ἀδυνάτου, τὸ δὲ καθόλου καταφατικὸν οὐ δείκνυται.

γ inerit alicui β. si igitur hoc est impossibile: falsum *est*, alicui β inesse γ α. itaque verum *est*, nulli inesse. hoc autem probato simul tollitur, quod verum est: quia γ α cuidam β inerat, cuidã non inerat.

Præterea non propter hypothesim accidit impossibile. falsa enim esset: siquidem ex veris nõ potest falsum concludi. sed modò est vera: inest enim γ α cuidam β. Quare non *est* supponẽdum inesse alicui, sed Omni.

18 ¶ Similiter *fiet* & si γ α cuidam β non inesse probemus. nam si idem *est*, cuidam non inesse, &, non omni inesse: eadem est amborum demonstratio.

19 ¶ Constat igitur non contrarium sed oppositum [a] supponẽdũ *esse* in omnibus syllogismis[b]. sic enim erit *concludendi* necessitas, & *locũ habebit* axioma illud pbabile. quia si de quouis affirmatio aut negatio *vera est*: cùm probatum sit nõ esse *veram* negationem, necesse *est* affirmationem veram esse. rursus nisi ponat veram esse affirmationẽ, probabile *est* admittendam esse negationem. contrarium autem neutro modo sub axioma cadit. neque enim si falsum *est* nulli *inesse*, necesse *est* vt verum *sit* omni *inesse*. nec *est* probabile, si alterũ [c] *sit* falsum, alterum [d] esse verum. ¶ Perspicuũ igitur est, alia omnia problemata per impossibile probari in prima figura, vniuersale autem affirmatiuum non probari.

[a] Id est, hypothesim contradicẽtem problemati.
[b] Ducentibus ad impossibile.
[c] Id est, omni inesse.
[d] Id est, nulli inesse.

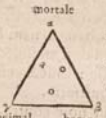
De probatione per impossibile in secunda figura, CAP. XII.

1 ¶ *De problemate vniuersali affirmante. Si hypothesis problemati contradicat,* 2 *vel contraria sit.* 3 ¶ *De problemate particulari affirmante. Si hypothesis problemati contradicat,* 4 *vel contraria sit.* 5 ¶ *De problemate vniuersali negante.* 6 ¶ *De problemate particulari negante.* 7 ¶ *Corollarium, quòd omnia problemata probentur in secunda figura.*

a Problema vniuersale affirmãs.

IN media verò & vltima figura hoc[a] quoq; probatur. Supponatur enim Ⓖ α non omni β inesse: & sumatur omni γ inesse Ⓖ α. ergo si non omni β, & omni γ inest Ⓖ α: non omni β *inest* Ⓖ γ. hoc autem est impossibile. sit enim manifestum, omni β inesse τὸ γ. quare falsum *est quod* supposítum *fuit*. verum *est* igitur, omni inesse.

1 Ἐν δὲ τῷ μέσῳ καὶ τῷ ἐσχάτῳ καὶ τὸτο[a] δείκνυται. ὑποκείσθω γὰρ τὸ α μὴ παντὶ τῷ β ὑπάρχειν, εἰλήφθω δὲ τῷ γ παντὶ ὑπάρχειν τὸ α. οὐκοῦν εἰ τῷ μὲν β ὑπάρχει τὸ α μὴ παντὶ, τῷ δὲ γ παντὶ· οὐ παντὶ τῷ β τὸ γ. τὸ δὲ ἀδύνατον. ἔστω γὰρ φανερὸν, ὅτι τῷ β παντὶ ὑπάρχει τὸ γ. ὥστε ψεῦδος τὸ ὑποκείμενον. ἀληθὲς ἄρα τὸ παντὶ ὑπάρχειν.

Bar Omne animal est mortale: ——— *Perspicuè verum.*
ae Quidam homo non est mortalis: Ergo ——— *Contradicens problemati.*
o Quidã homo non est animal. ——— *Perspicuè falsum.*

¶ Quòd si contrarium suppositum fuerit: syllogismus quidẽ erit, & impossibile *probabitur*: non tamen confirmatur propositum. Nam si τὸ α nulli β, omni autem γ *insit*: nulli β *inerit* τὸ γ. hoc autem est impossibile. quare falsum *est*, nulli inesse. sed nõ si hoc *est* falsum, omni inesse est verum.

2 Ἐὰν δὲ τὸ ἐναντίον ὑποτεθῇ, συλλογισμὸς μὲν ἔσται, κ᾽ τὸ ἀδύνατον, ἀ μὴν δείκνυται τοῦτο· ἐὰν δὲ τὸ α μηδενὶ τῷ β, τῷ δὲ γ παντί. οὐδενὶ τῷ β τὸ γ. τὸτο δὲ ἀδύνατον. ὥστε ψεῦδος τὸ μηδενὶ ὑπάρχειν. ἀλλ᾽ ἀνὴ, εἰ τὸτο ψεῦδος, τὸ παντὶ ἀληθὲς.

Cam Omne animal est mortale: ——— *Perspicuè verum.*
ef Nullus homo est mortalis: Ergo ——— *Contrarium problemati.*
tres Nullus homo est animal. ——— *Perspicuè falsum.*

¶ Quando autem alicui β ineſt τὸ α: ſupponatur τὸ α nulli β inesse: omni autem γ insit. necesse igitur *est* τὸ γ nulli β *inesse*. quare, si hoc est impossibile, necesse *est* τὸ α alicui β inesse.

3 Ὅτε δὲ τινὶ τῷ β ὑπάρχει τὸ α, ὑποκείσθω τὸ α μηδενὶ τῷ β ὑπάρχειν. τῷ δὲ γ παντὶ ὑπαρχέτω. ἀνάγκη οὖν τὸ γ μηδενὶ τῷ β. ὥστε εἰ τὸτο ἀδύνατον, ἀνάγκη τὸ α τινὶ τῷ β ὑπάρχειν.

album

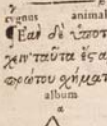
Cam Omnis cygnus est albus. ——— *Perfectè verum.*
af Nullum animal est album: ——— *Contradicens problematis.*
Ergo
ere Nullum animal est cygnus. ——— *Perfectè falsum.*

4 ¶ Ἐαὶ δὲ ὑποτεθῇ τινὶ μὴ ὑπάρχειν ταῦτα ἓς αι[a], ἅπερ καὶ ἐπὶ τοῦ πρώτου σχήματος[b].

4 ¶ Si verò supposítum fuerit alicui non inesse: eadem erunt quæ in prima figura[b].

a Id est, non tam confirmabitur q̃, euertetur propositum quia si falsum est alicui γ6 inesse, verum est omni inesse & si verum sit omni inesse, falsum est propositum, alicui tantùm inesse. præterea cùm hypothesis sit vera, τὸ α inesse alicui β, non potest ex ea colligi falsum.

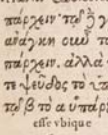
b Vide cap. præced. part. 17.

Bar Omne animal est album: ——— *Ponitur quasi perfectè verum.*
oe Quidam homo nõ est albus: ——— *Contrarium problematis.*
Ergo
e Quidã homo non est animal. ——— *Perfectè falsum.*

5 Πάλιν ὑποκείσθω τὸ α τινὶ τοῦ β ὑπάρχειν· τοῦ δὲ γ μηδενὶ ὑπαρχέτω. ἀνάγκη οὖν τὸ γ τοῦ β τινὶ μὴ ὑπάρχειν. ἀλλὰ παντὶ ὑπῆρχεν. ὥστε ψεῦδος τὸ ὑποτεθέν. οὐδενὶ ἄρα τοῦ β τὸ α ὑπάρξει.

5 ¶ Iterum supponatur, τὸ α cuidam β inesse, τῷ γ autem nulli inesse. necesse *est* igitur τὸ γ cuidam β non inesse. sed omni inerat. quare falsum est, *quod* suppositum *fuit*. nulli igitur β τὸ α inerit.

Fef Nihil finitum est vbique: ——— *Perfectè verum.*
ti Quoddam corpus est vbique: ——— *Contradicens problematis.*
Ergo
ni Quoddam corpus non est finitum. ——— *Perfectè falsum.*

6 ¶ Ὅτε δὲ οὐ παντὶ τοῦ β τὸ α. ὑποκείσθω παντὶ ὑπάρχειν, τοῦ δὲ γ μηδενί. ἀνάγκη δὴ τὸ γ μηδενὶ τοῦ β ὑπάρχειν. τὸ δὲ ἀδύνατον. ὡς' ἀληθὲς τὸ μὴ παντὶ ὑπάρχειν.

6 ¶ Cùm verò non omni β *inest* τὸ α: supponatur omni inesse, nulli autem γ. necesse *est* igitur τὸ γ nulli β inesse. hoc autẽ est impossibile. quare verum *est*, non omni inesse.

Cef Nullus homo est quadrupes. ——— *Perfectè verum.*
a Omne animal est quadrupes. ——— *Contradicens problematis.*
Ergo
re Nullum animal est homo. ——— *Perfectè falsum.*

7 ¶ Φανερὸν οὖν, ὅτι πάντες οἱ συλλογισμοὶ γίνονται διὰ τοῦ μέσου σχήματος[c].

7 ¶ Constat igitur omnes syllogismos fieri per mediam figuram[c].

c Id est, omnia problemata probari per deductionem ad incõmodum in secunda figura.

De probatione per impossibile in tertia figura. C. XIII.

1 ¶ *De problemate vniuersali affirmante. Si hypothesi problematis contradicat,* 2 *vel contraria sit.* 3 ¶ *De problemate particulari affirmante.* 4 ¶ *De problemate vniuersali negante. Si hypothesi problematis contradicat,* 5 *vel contraria sit.* 6 ¶ *De problemate*

particulari negante. Si hypothesis problemati contradicat, 7 vel sit contraria. 8 ¶ Communia de tribus figuris. Accipiendum esse hypothesim quæ contradicat problemati. 9 Quæ problemata probentur in secunda, & tertia figura.

SImiliter *concludetur* per tertiam figuram. Ponatur enim ℂ α cuidam ℂ non inesse, ℓ᷑ γ autem omni *inesse*. ergo τὸ α cuidã γ non inerit. si igitur hoc *est* impossibile: falsum *est*, alicui non inesse. itaq; verũ *est*, omni *inesse*.

ΟΜοίως δὲ ℂ δῆλ τῷ ἐχάτου κείσθω γὰρ τὸ α τινὶ τοῦ ℂ μὴ ὑπάρχειν, τὸ δὲ γ παντὶ τὸ ἄρα α τινὶ τοῦ γ οὐχ ὑπάρξει. εἰ οὖν ψεῦδος τὸ τινὶ μὴ ὑπάρχειν ὡς τε ἀληθὲς, τὸ παντί.

bonum donum Dei

Bree Quædam lex non est bona: ——— *Contradicens problemati.*
ar Omnis lex est donum Dei: ——— *Persiscuè verum.*
Ergo
da Quoddam donum Dei non est bonum. ——— *Persiscuè falsum.*

¶ Si verò supponatur nulli inesse: syllogismus quidem erit, & impossibile *probabitur*: sed non confirmatur propositum. nam si contrarium supponatur, eadem erunt[a] quæ in superioribus.

¶ Ἐὰν δὲ ὑποτεθῇ μηδενὶ ὑπάρχειν συλλογισμὸς μὲν ἔσαι, καὶ τὸ ἀδύνατον· οὐ δείκνυται δὲ τὸ προτεθέν. ἐὰν γὰρ τὸ ἐναντίον ὑποτεθῇ ταῦτα ἔσαι, ἅπερ κἂν ἐπὶ τῶν πρότερον.

a Id est, non probabitur omni inesse, sed alicui.

bonum donum Dei

Fel Nulla lex est bona: ——— *Contrarium problemati.*
ap Omnis lex est donum Dei: ——— *Persiscuè verum.*
Ergo
ten Quoddam donũ Dei nõ est bonum. ——— *Persiscuè falsum.*

¶ Sed ad *concludendum* alicui inesse, hæc hypothesis[b] sumenda *est*. nam si ℂ α nulli β, ℂ γ autẽ alicui ℂ insit: τὸ α non omni γ inerit. si igitur hoc *est* falsum: verum *est*, alicui β inesse.

¶ Ἀλλὰ πρὸς τὸ τινὶ ὑπάρχειν, αὐτὴ λητέα ἡ ὑποθεσις[b]. εἰ γὰρ τὸ α μηδενὶ τοῦ ℂ, τὸ δὲ γ τινὶ τοῦ β τὸ α οὐ παντὶ τῷ γ. εἰ οὖν ἦν τὸ ψεῦδος, ἀληθὲς τὸ α τινὶ τοῦ β ὑπάρχειν.

b Nulli inesse.

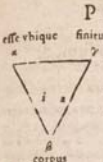
bonum donum Dei

Fer Nulla lex est bona: ——— *Contradicens problemati.*
if Quædam lex est donum Dei: ——— *Persiscuè verum.*
Ergo
en Quoddam donũ Dei non est bonum. ——— *Persiscuè falsum.*

¶ Cùm autem nulli β ineſt ℂ α: supponatur alicui ineſſe: ſed & τὸ γ omni β ineſſe accipiatur. neceſſe igitur *est*, ℓ᷑ α alicui γ inesse. at nulli inerat. quare falsum est, alicui β τὸ α ineſſe.

¶ Ὅτε δὲ μηδενὶ τοῦ β ὑπάρχει τὸ α ὑποκείσθω τινὶ ὑπάρχειν. εἰλήφθω δὲ ℂ τὸ γ παντὶ τοῦ ℂ ὑπάρχον, οὐκοῦν ἀνάγκη τὸ α τινὶ τοῦ γ ὑπάρχειν. ἀλλ' οὐδενὶ ὑπῆρχεν. ὡς τε ψεῦδος τὸ τινὶ τοῦ β τὸ α ὑπάρχειν.

Dis Aliquod corpus est vbique: ——— Contradicens problematis.
am Omne corpus est finitum: ——— Perspicuè verum.
Ergo
ii Aliquod finitum est vbique. ——— Perspicuè falsum.

5 ¶Ἐαὶ δ' ὑποτεθῇ παντὶ τῷ β ὑπάρχειν τὸ α, οὐ δείκνυ]a τὸ προτεθέν.

5 ¶Quòd si supponatur omni β inesse τὸ α, non probatur[a] propositum.

a Quia si falsum est, omni inesse: non cõtinuo verum est, nulli: sed, nõ omni inesse.

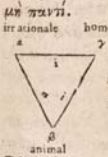

Dar Omne corpus est vbique: ——— Contrarium problematis.
ap Omne corpus est finitum: ——— Perspicuè verum.
Ergo
ii Aliquod finitum est vbique. ——— Perspicuè falsum.

6 Ἀλλὰ πρὸς τὸ μὴ παντὶ ὑπάρχειν, αὕτη λημμάτια ἡ ὑπόθεσις[b]. εἰ γὰρ τὸ α παντὶ τῷ β, καὶ τὸ γ τινὶ τῷ β. τὸ α ὑπάρχει τινὶ τῷ γ· τοῦτο δὲ οὐκ ἦν· ὥστε ψεῦδος τὸ παντὶ ὑπάρχειν· εἰ δὴ οὕτως, ἀληθὲς τὸ μὴ παντί.

6 ¶Sed ad concludendum nõ omni inesse, hæc hypothesis[b] sumenda est. nam si τὸ α inest omni β, & τὸ γ cuidam β: τὸ α inest cuidam γ. hoc autem non erat. quare falsum est, omni inesse. proinde verum est, non omni inesse.

b Omni inesse.

Dar Omne animal est irrationale: ——— Contradicens problemati.
is Aliquod animal est homo: ——— Perspicuè verum.
Ergo
i Aliquis homo est irrationalis. ——— Perspicuè falsum.

7 Ἐαὶ δὲ ὑποτεθῇ τινὶ ὑπάρχειν ταὐτὸ εἶναι, ἃ καὶ ὅλῳ τῷ προειρημένων.

7 ¶Quòd si supponatur cuidam inesse: eadem erunt[c], quæ in prædictis.

c Vide cap. 12. part. 17 & quæ notaui ad cap. proximi particulam 4.

Dis Quædam lex est donum Dei: ——— Contrarium problemati.
am Omnis lex est mala: ——— Ponitur quasi verum.
Ergo
ii Quædam mala est donũ Dei. ——— Perspicuè falsum.

8 ¶Φανερὸν οὖν, ὅτι ἐν ἅπασι τοῖς δι' ἀδυνάτου συλλογισμοῖς τὸ ἀντικείμενον[d] ὑποθετέον.

9 ¶Ὅλον δὲ καὶ ὅτι ἐν τῷ μέσῳ σχήματι δείκνυται πως τὸ καταφατικὸν, καὶ ἐν τῷ ἐσχάτῳ τὸ καθόλου.

8 ¶Perspicuũ igitur est, in omnibus syllogismis, qui per impossibile extruuntur, supponendum esse quod est oppositum[d].

9 ¶Constat etiam, in media figura probari aliquo modo [e]problema affirmatiuum, & in postrema vniuersale.

d Id est, quod cõtradicit problemati.
e Per deductionem ad incommodum.

Collatio probationis ducentis ad incommodum, & ostensiuæ, CAP. XIV.

1 ¶¶ *De propositionibus.* 2 ¶¶ *De conclusione.* 3 *De terminis, & figura, & mutatione.* 4 ¶¶ *De resolutione syllogismorũ qui fiunt per impossibile, in ostensiues.* 5 ¶ *De prima figura. De problematę negante & reductione ꝺ Darij ad Camestres.* 6 ꝺ *Barbara ad Baroco.* 7 *Ꝺ Ferio ad Cesare: ꝺ Celarent ad Festino.* 8 *De problemate particulari affirmante, & reductione ꝺ Celarent ad Darapti,* 9 *vel Disamis: ꝺ Ferio ad Datisi.* 10 ¶ *De secũda figura. De problemate vniuersali affirmante, & reductione ꝺ Baroco ad Barbara.* 11 *De problemate particulari affirmãte, & reductione ꝺ Camestres ad Darij.* 12 *De problemate vniuersali negãte & reductione ꝺ Festino ad Celarent.* 13 *De problemate particulari negante, & reductione ꝺ Cesare ad Ferio.* 14 ¶ *De tertia figura. De problemate vniuersali affirmante, & reductione ꝺ Brocardo ad Barbara.* 15 *De problemate particulari affirmante, & reductione ꝺ Ferison ad Darij.* 16 *De problemate vniuersali negante, & reductione ꝺ Disamis ad Cesare.* 17 *De problemate particulari negante, & reductione ꝺ Datisi ad Festino.* 18 *Corollarium de terminis ex quibus problema vtroque modo probatur.* 19 ¶¶ *De resolutione syllogismorum ostensiuorum in eos qui ducunt ad incommodum.* 20 ¶¶ *Corollarium de communitate vtriusque probationis.*

a Nõ male abest hoc verbũ à M. S. quia syllogismus ostensiuus conficitur etiam ex propositionibus falsis, vt Aristoteles docuit cap. 2 & 4 huius libri. Quòd si nolis recedere à vulgata lectione, sic interpreteris. à concessis veris, id est, quæ sumpta sunt quasi vera, siue sint veræ siue falsæ quod non habet locum in deductione ad impossibile: quia altera propositio accipitur vt probetur esse falsa.

b Repete demõstrationem.

c Ostensiua.

d Id est, conclusditur propositũ.

e Ducens ad impossibile.

f Ostensiua.

g Ducẽte ad impossibile.

h Accipiur enim cõtradictio cõclusionis probandæ.

i Id est, Dicitur conclusio nõ esse cùm est falsa, siue affirmet, siue neget. Cùm igitur conclusio affirmat, dicitur non esse, si non sit. cùm autẽ negat, dicitur non esse, si sit.

k Ducens ad incommodum.

l Id est propositum probabitur.

Iam verò demonstratio *ducens* ad impossibile, differt ab ostensiua: quia ponit quod vult euertere ducẽs ad cõfessum mendacium. ostensiua autem initium sumit à concessis positionibus [veris[a].] Accipiunt igitur ambæ[b] duas propositiones concessas. sed altera[c] *sumit ea* ex quibus *fit* syllogismus[d]: altera verò[e] vnam harum, & contradictionem conclusionis. ¶Item in altera[f] non *est* necesse esse conclusionem, nec priùs sumi *eam* esse, vel non *esse*: in altera[g] verò necesse *est prius sumi eam* non esse[h]. Nihil autem refert, *vtrùm* conclusio sit affirmatio, an negatio: sed similiter res *se* habebit in ambabus[i].

¶ Quicquid autem ostensiuè concluditur, etiam per impossibile probabitur: & quod per impossibile, ostẽsiuè: & per eosdem terminos, non tamen in iisdem figuris. ¶Cùm enim syllogismus[k] fit in prima figura: verum erit[l] aut in media, aut in vltima: priuatiuũ in media, attributiuum in vltima.

Διαφέρει δὲ ἡ εἰς τὸ ἀδύνατον ἀπόδειξις τῆς ὁ δεικτικῆς, τῷ ταύτην μὲν βούλεσθαι ἀναιρεῖν, ἀπαγουσαν εἰς ὁμολογούμενον ψεῦδος· ἢ ἐξ ὁμολογουμένων ὑπόθεσιν [ἀληθῶν[a].] λαμβάνουσι μὲν οὖν ἀμφότεραι[b] δύο προτάσεις ὁμολογουμένας: ἀλλ' ἡ μὲν, ἐξ ὧν συλλογισμός[d]· ἡ δ', μίαν μὲν τούτων, μίαν δὲ τὴν ἀντίφασιν[e] συμπεράσματος. ¶Καὶ ἐνταῦθ[f] μὲν οὐκ ἀνάγκη ψεύδεσθαι τὸ συμπέρασμα, οὐδὲ πρόχειρον πολεμεῖν ὡς ἔστιν ἢ οὐκ ἔνθα[g] δ' ἀνάγκη ὡς οὐκ ἔστι[h]. διαφέρει δὲ οὐδὲν, φάσιν ἢ ἀπόφασιν εἶναι τὸ συμπέρασμα· ἀλλ' ὁμοίως ἔχει πρὸς ἀμφοῖν[i].

Ἅπαν δὲ τὸ δεικτικῶς συμπερασθὲν νόμιμον, & δεῖξαι τὸ ἀδύνατον, διὰ τοῦτο· & τὸ δεῖξαι τὸ ἀδύνατον, δεικτικῶς· ἢ δεῖξαι τῷ αὐτῷ ὅρῳ, οὐκ ἐν τοῖς αὐτοῖς δ' ἐνίοις.

¶Ὅταν μὲν οὖν ὁ συλλογισμὸς ἐν τοῖς πρώτοις σχήμασι γένηται· τὸ ἀληθὲς ἔσται ἢ ἐν τῷ μέσῳ, ἢ ἐν τῷ ἐσχάτῳ· τὸ μὲν στερητικὸν ἐν τῷ μέσῳ· τὸ δὲ καταφατικὸν ἐν τῷ ἐσχάτῳ.

ὅταν

ὅταν δὲ ἐν τῷ μέσῳ ἢ ὁ συλλογισμός, τὸ ἀληθὲς ἐν τῷ πρώτῳ, δεῖ πάντων τῶν προβλημάτων. ὅταν δ' ἐν τῷ ἐσχάτῳ ὁ συλλογισμός τὸ ἀληθὲς ἐν τῷ πρώτῳ. καὶ τῶν μέσων τὰ μὲν καταφατικὰ ἐν τῷ πρώτῳ, τὰ δὲ στερητικὰ ἐν τῷ μέσῳ[b]. ¶ Ἔστω δὴ δεδειγμένον τὸ α μηδενὶ, ἢ μὴ παντὶ τῷ β, δεῖξαι τὸ πρότερον σχῆμα[c]. οὐκοῦν ἡ μὲν ὑπόθεσις ἦν, τινὶ τῷ β ὑπάρχειν τὸ α· τὸ δὲ ἐλάμβανετο τῷ μὲν α παντὶ ὑπάρχειν, τῷ δὲ β οὐδενί. οὕτω δὴ ἐγίνετο συλλογισμὸς, καὶ τὸ ἀδύνατον. ἦν δὲ τὸ μέσον σχῆμα, εἰ τὸ γ τῷ μὲν α παντὶ, τῷ δὲ β μηδενὶ ὑπάρχει. ¶ φανερὸν οὖν ὅτι, ὅταν μηδενὶ τῷ β ὑπάρχει τὸ α.

cùm aũt syllogiſmus eſt ī media figura: verũ erit in prima [a] *figura*, *idque* in omnibus problematis. Denique cùm in poſtrema eſt ſyllogiſmus: verum erit in prima, aut media: nempe affirmatiua in prima, negatiua in media[b]. ¶ Probatum enim ſit, τὸ α nulli aut non omni β *ineſſe*, per primam figuram[c]. Ergo hypotheſis erat, alicui β ineſſe τὸ α, τὸ γ autẽ ſumebatur omni quidem α ineſſe, nulli autem β. ſic enim efficiebatur ſyllogiſmus, & impoſſibile. hæc autem eſt media figura, ſi τὸ γ omni α, & nulli β ineſt. & ex his perſpicuũ eſt, nulli β ineſſe τὸ α.

a Interdum etiã in tertia, vt in his exemplis. Sic ſyllogiſmus in Cefare ducẽs ad impoſſibile ex maiore propoſitione falſa, Nihil immortale eſt forma: Omnis anima eſt forma. Ergo nulla anima eſt immortalis verum cõcluderetur in Datiſi, hoc modo, Omnis anima eſt forma. Quædam anima eſt immortalis. Ergo quoddam immortale eſt forma. Rurſus ſit ſyllogiſmus ducens ad impoſſibile in Cameſtres ex maiore falſa, Omnis voluptas eſt expetenda. Nihil turpe eſt expetendum. Ergo nihil turpe eſt voluptas. verum ſic probabitur in Feriſon, Nihil turpe eſt expetendũ, quoddam turpe eſt voluptas. Ergo quædam voluptas non eſt expetenda. Quod igitur Ariſtoteles hoc loco ait, non eſt generaliter accipiendũ, ſed de præcipuis quibuſdam modis probandi, & reſoluendi quos ipſe explicat.
b Immo etiã in prima, vt oſtendam ad partic. 16. & 17.
c In Darij.
d In Barbara.

Syllogiſmus ducens ad impoſſibile ex maiore falſa.

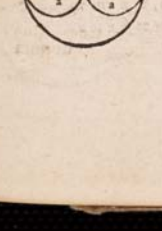
Da Omnis homo eſt viuens.
ri Quædam pictura eſt homo: Ergo
Quædam pictura eſt viuens.

Syllogiſmus oſtenſiuus.

Cam Omnis homo eſt viuẽs:
Ergo
ires Nulla pictura eſt homo.
ef Nulla pictura eſt viuẽs:

ζ ¶ Ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ παντὸς, δεδ[d] ὑπάρχειν. ἢ μὲν γὰρ ὑπόθεσις ἦν, παντὶ ὑπάρχειν. τὸ δὲ ἐλάμβανετο τῷ μὲν α παντὶ, τῷ δὲ β οὐ παντί.

¶ Similiter fiet, ſi probatum fuerit[d] non omni ineſſe. nam hypotheſis eſt, omni ineſſe. τὸ γ verò ſumebatur *ineſſe* omni α, & non omni β.

Syllogiſmus ducens ad impoſſibile ex maiore falſa.

Bar Omnis homo eſt mortalis:
ba Omne intelligens eſt homo: Ergo
ra Omne intelligens eſt mortale.

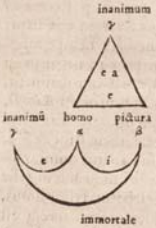
Syllogiſmus oſtenſiuus.

Bar Omnis homo eſt mortalis:
ce Aliquod intelligens nõ eſt mortale: Ergo
Aliquod intelligens nõ eſt homo.

¶Itidémque si priuatiuum accipiatur *pronunciatum* γ α. nam sic quoque fit media figura[a].

¶Καὶ εἰ στερητικὸν λαμβάνοιτο τὸ γ, α, ὡσαύτως. καὶ δὴ οὕτω μέσον σχῆμα.

a Cesare, vel Festino.

Syllogismus ducens ad impossibile ex minore falsa.

Fe Nullus homo est inanimus:
ri Quædam pictura est homo: Ergo
o Quædam pictura nõ est inanima.

Syllogismus ostensiuus.

Ces Nullus homo est inanimus:
a Omnis pictura est inanima: Ergo
re Nulla pictura est homo.

Syllogismus ducens ad impossibile ex minore falsa.

Ce Nullus homo est immortalis:
la Omne intelligens est homo: Ergo
rent Nihil intelligẽs est immortale.

Syllogismus ostensiuus.

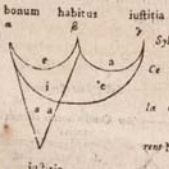
Fes Nullus homo est immortalis:
ti Aliquod intelligens est immortale: Ergo
nt Aliquod intelligens nõ est homo.

b In Celarent.

¶Rursus probatum sit[b] alicui β inesse τὸ α. ergo hypothesis est, nulli inesse. τὸ β autem sumebatur omni γ inesse. ac τὸ α vel omni, vel alicui γ. sic enim *conclusum* erit impossibile. hæc autem est vltima figura[c], si τὸ α & τὸ β *insint* omni γ. atque ex his perspicuum *fit*, necesse *esse*, vt τὸ α cuidam β insit.

¶Πάλιν δὴ ἔστω[b] τινὶ ὑπάρχειν τὸ β τὸ α. ἡ μὲν οὖν ὑπόθεσις, μηδενὶ ὑπάρχειν, τὸ δὲ ἐλαμβάνετο παντὶ τῷ γ ὑπάρχειν, καὶ τὸ α ἢ παντὶ ἢ τινὶ τῷ γ. οὕτω δὴ ἔσται τὸ ἀδύνατον. τὸ δὲ τὸ ἔσχατον σχῆμα[c], εἰ τὸ α καὶ τὸ β παντὶ τῷ γ. καὶ φανερὸν ὅτι τοὐτων, ὄντι ἀναγκη τὸ α τινὶ τῷ β ὑπάρχειν.

c Darapti.

Syllogismus ducens ad impossibile ex minore falsa.

Ce Nullus habitus est bonus:
la Omnis iustitia est habitus: Ergo
rent Nulla iustitia est bona.

Syllogismus ostensiuus.

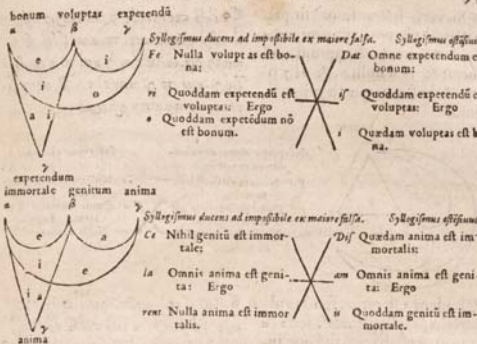
Dar Omnis iustitia est bona:
ap Omnis iustitia est habitus: Ergo.
ri Aliqua habitus est bonus.

iustitia

¶Similiter *fiet* & si alicui γ sumptum fuerit inesse τὸ β aut τὸ α.

¶Ὁμοίως δὲ, ἂν εἰ τινὶ τῷ γ ληφθεὶν ὑπάρχον τὸ β, ἢ τὸ α.

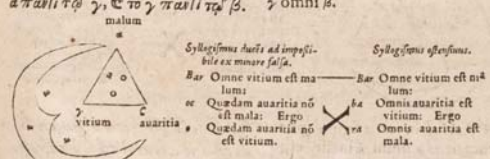
bonum

10 ¶ Πάλιν καὶ ἐν τῷ μέσῳ σχήματι [a] δεδείχθω τὸ α παντὶ τῷ β ὑπάρχον. οὐκοῦν εἰ μὲν παντὶ τῷ β τὸ α ὑπῆρχεν. εἴληπται δὲ τὸ α παντὶ τῷ γ, καὶ τὸ γ παντὶ τῷ β. ὥστε καὶ τὸ α παντὶ τῷ β. ἀλλὰ μὴν [b] τὸ ἀρχικὸν σχῆμα, εἰ τὸ α παντὶ τῷ γ, καὶ τὸ γ παντὶ τῷ β.

10 ¶ Rursus in media figura[a] probatum sit τὸ α omni β inesse. ergo hypothesis erat, non omni β τὸ α inesse. sumptum autem fuit, τὸ α inesse omni γ, & τὸ γ omni β. sic enim efficietur impossibile. atque hæc est prima figura[b], si τὸ α insit omni γ, & τὸ γ omni β.

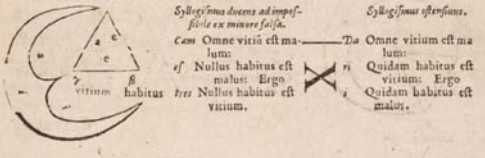
[a] In Baroco.
[b] Barbara.

11 ¶ Ὁμοίως δὲ κἂν εἰ τινὶ δέδεικται ὑπάρχον. ἢ μὲν δὲ ὑπόθεσις ἦν, μὴ παντὶ τῷ β τὸ α ὑπάρχειν. εἴληπται δὲ τὸ α παντὶ τῷ γ, καὶ τὸ γ τινὶ τῷ β.

11 ¶ Similiter *fiet*, & si alicui probatum sit[c] inesse. nam hypothesis erat, nulli β τὸ α inesse. sumptum autem fuerat τὸ α *inesse* omni γ, & τὸ γ cuidam β.

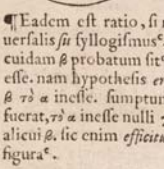
[c] In Camestres.

[a] Pestino ducens ad impossibile.
[b] Id est, probet conclusionē vniuersalem negātem. hæc autem est quæ cōtradicit maiori propositioni ipsius Festino.

¶ Si verò syllogismus[a] sit primatiuus[b]: hypothesis erat, τὸ α cuidam β inesse. sumptum autē fuerat & τὸ α nulli γ, & τὸ γ omni β inesse. itaque fit prima figura.

12 ¶ Εἰ δὲ στερητικὸς ὁ συλλογισμὸς[b] ἡ μὲν ὑπόθεσις, τὸ α τινὶ τῷ β ὑπάρχειν. εἰλήφθαι γὰρ καὶ τὸ α μηδενὶ τῷ γ, καὶ τὸ γ παντὶ τῷ β. ὡς πρότερον ἐλήλυθε τὸ πρῶτον σχῆμα. 12

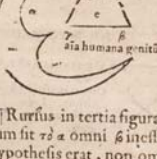

Syllogismus ducens ad impossibile ex minore falsa.		Syllogismus ostensiuus.
Nullum vitiū est bonum:	Fes	Nullum vitium est bonum:
Quædam auaritia est bona: Ergo	ti	Omnis auaritia est vitium: Ergo
Quædam auaritia non est vitium:	nas	Nulla auaritia est bona.

[c] Ducēs ad impossibile.
[d] In Cesare.

¶ Eadem est ratio, si non vniuersalis *sit* syllogismus[c], sed τὸ α cuidam β probatum sit[d] non inesse. nam hypothesis *erat* omni β τὸ α inesse. sumptum autem fuerat, τὸ α inesse nulli γ, & τὸ γ alicui β. sic enim *efficitur* prima figura[c].

13 ¶ Καὶ εἰ μὴ καθόλου ὁ συλλογισμὸς[c], ἀλλὰ τὸ α τινὶ τῷ β δέδεικται μὴ ὑπάρχειν, ὡσαύτως. ὑπόθεσις μὲν γὰρ, παντὶ τῷ β τὸ α ὑπάρχειν. εἴληπται δὲ τὸ α μηδενὶ τῷ γ, καὶ τὸ γ τινὶ τῷ β. οὕτω γὰρ τὸ πρῶτον σχῆμα[c]. 13

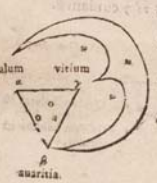
[c] Ferio.

Syllogismus ducēs ad impossibile ex minore falsa.		Syllogismus ostensiuus.
Nulla anima humana est corruptibilis:	Ero	Nulla anima humana est corruptibilis:
Omne genitū est corruptibile. Ergo	ri	Quoddam genitū est anima humana: Ergo
Nihil genitum est anima humana.	re	Quoddam genitum non est corruptibile.

[e] In Brocardo.
[f] Barbara.

¶ Rursus in tertia figura[f] sumptum sit τὸ α omni β inesse. ergo hypothesis erat, non omni β τὸ α inesse. sumptum autem fuerat τὸ γ *inesse* omni β, & τὸ α omni γ. sic enim *conclusum* erit impossibile. hæc autem est prima figura[g].

14 ¶ Πάλιν ἐν τῷ τρίτῳ σχήματι ὁμοίως ἐχέτω τὸ α παντὶ τῷ β ὑπάρχειν. ὑπόθεσις μὲν οὖν ἡ μὴ παντὶ τῷ β τὸ α ὑπάρχειν. εἰλήφθαι γὰρ τὸ γ παντὶ τῷ β, καὶ τὸ α παντὶ τῷ γ· οὕτω γὰρ ἕξει τὸ ἀδύνατον. τὸ δὲ πρῶτον σχῆμα[g]. 14

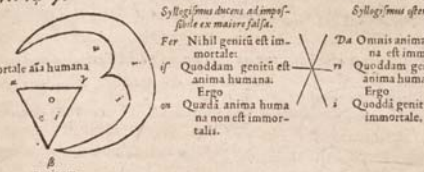
Syllogismus ducens ad impossibile ex minore falsa.		Syllogismus ostensiuus.
Quædam auaritia nō est mala:	Bro	Omne vitium est malum:
Omnis auaritia est vitium: Ergo	car	Omnis auaritia est vitium: Ergo
Quoddam vitium nō est malum.	da	Omnis auaritia est mala.

¶ Ὡσαύτως

15. ¶ Ὡσαύτως δὲ καὶ εἰ ὅπί τινος[a] ἡ ἀπόδειξις[b]. ἡ μὲν γὰρ ὑπόθεσις ἔσται, μηδενὶ τῷ β τὸ α ὑπάρχειν. εἴληπται δὲ τὸ γ τινὶ τῷ β, καὶ τὸ α παντὶ τῷ γ.

15 ¶ Eadem est ratio, si in aliquo *fuerit* [a] demonstratio[b]. nam hypothesis erit, nulli β τὸ α inesse. sumptum autem est, τὸ γ inesse alicui β, & τὸ α omni γ.

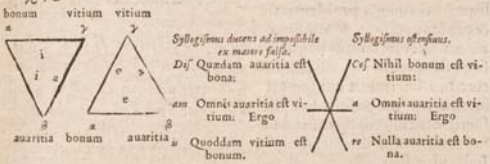
a Id est, probet conclusionē particularem affirmantem.
b Syllogismus ducēs ad impossibile, id est Ferison.

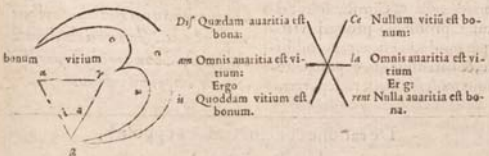
16. ¶ Εἰ δὲ στερητικὸς ὁ συλλογισμός[c]. ὑπόθεσις μὲν, τὸ α τινὶ τῷ β ὑπάρχειν. εἴληπται δὲ τὸ γ τῷ μὲν α μηδενὶ, τῷ δὲ β παντί. τοῦτο δὲ τὸ μέσον σχῆμα.

16 ¶ Quòd priuatiuus *sit* syllogismus[c]: hypothesis est, τὸ α cuidā c inesse: sumptum autem est τὸ γ inesse nulli α, & omni β. hæc autem est media figura.

c Ducens ad impossibile, id est Disamis.

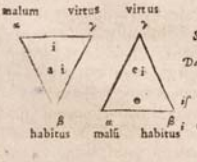
Potest etiam reduci ad primam figuram, id est ad Celarent, hoc modo:

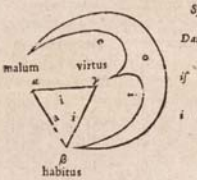
17. ¶ Ὁμοίως δὲ, καὶ εἰ μὴ καθόλου[d] ἡ ἀπόδειξις[e]. ὑπόθεσις μὲν γὰρ ἔσται, παντὶ τῷ β τὸ α ὑπάρχειν. εἴληπται δὲ τὸ γ τῷ μὲν α μηδενὶ, τῷ δὲ β τινί. τοῦτο δὲ τὸ μέσον σχῆμα[f].

17 ¶ Similiter fiet, & si non vniuersalis [d] *sit* demonstratio[e]. hypothesis enim erit, omni β τὸ α ineſſe. ſumptum eſt autem, τὸ γ *ineſſe* nulli α, & alicui β. hæc autem est media figura[f].

d Si probet conclusionem particularem negantem.
e Syllogismus ducens ad impossibile, id est Datisi.
f Festino,

Poteſt etiam reduci ad primam figuram, id eſt ad Ferio, hoc modo:

¶Perſpicuum igitur *eſt* per eoſ- 18
dem terminos & oſtenſiuè poſſe probari ſingula problemata, & per impoſſibile. ¶Similiter 19
autem licebit; cùm ſyllogiſmi ſint oſtenſiui, ad impoſſibile ducere in *iis* terminis qui ſumpti fuerint, ſi propoſitio ſumpta fuerit concluſioni oppoſita. efficiuntur enim iidem ſyllogiſmi, atque ſunt qui per conuerſionem *fiunt*. quamobrem continuò habemus etiam figuras, per quas concludentur ſingula *problemata*. ¶Conſtat igitur o- 20
mne problema probari vtroque modo, id eſt, per impoſſibile, & oſtenſiuè: nec poſſe alterum *modum* ab altero ſeparari.

¶Φανερὸν οὖν, ὅτι δι' ἀμφοῖν τῶν αὐτῶν ὅρων καὶ δεικτικῶς ἔσται δεικνύειν τὸ 18
προβλήματον ἕκαστον, καὶ δι' ἀδυνάτου. ¶Ὁμοίως δὲ ἔσται καὶ δεικτικῶν ὄντων τῶν συλλογισμῶν, εἰς ἀδύνατον ἀπάγειν ἐν τοῖς εἰλημμένοις ὅροις, ὅταν ἡ ἀπεικασμένη πρότασις ἐν τῷ συμπεράσματι ληφθῇ. γένοντο δὲ οἱ αὐτοὶ συλλογισμοὶ τοῖς διὰ τῆς ἀντιστροφῆς. ὥστε δυοῖν 19
ἔχοντιν καὶ τὰ σχήματα, δι' ὧν ἔσται ἕκαστον. ¶Δῆλον οὖν ὅτι πᾶν πρόβλημα δείκνυται κατ' ἀμφοτέρους τοὺς τρόπους, διά τε τοῦ ἀδυνάτου καὶ δεικτικῶς. καὶ οὐκ ἐνδέχεται χωρίζεσθαι τὸν ἕτερον τοῦ ἑτέρου. 20

De ratione concludendi ex oppoſitis, CAP. XV.

1 ¶ *Propoſitio.* 2 ¶ *Quæ ſint propoſitiones ſecundum dictionem vel re vera oppoſitæ,* 3 *& in his quarum vocentur contrariæ, quarum contradictoriè oppoſitæ.* 4 ¶ *De prima figura.* 5 ¶ *De ſecunda figura.* 6 *De Cameſtres ex contrariis,* 7 *vel contradicentib.* 8 *De Ceſare.* 9 *De Feſtino, & Baroco.* 10 *Qualia debent eſſe extrema.* 11 ¶ *De tertia figura.* 12 *De Felapton.* 13 *De Brocardo.* 14 *Diſcrimen in Felapton & in Brocardo.* 15 ¶ *Oppoſitio propoſitionem quando appareat, aut lateat.* 16 ¶ *Quot modis accipi poſſint propoſitiones oppoſitæ.* 17 ¶ *De falſitate concluſionis.* 18 ¶ *De ſyllogiſmis hypotheticis.* 19 ¶ *De concluſione affirmante, vel negante.*

Ἐν πίσῃ

1 Ἐν ποίῳ δὲ ῥήματί ἐστιν ἐξ ἀπεικειμένων προτάσεων συλλογίσασθαι, καὶ ἐν ποίῳ οὐκ ἔστιν, ὡσὶ[a] ἔσται φανερόν. ¶ Λέγω δὲ ἀπεικειμένας προτάσεις εἶναι, καὶ μὴ τὴν αὐτὴν λέξιν, μήτε παρας. εἰ τὸ παντὶ τοῦ οὐδενὶ, τὸ παντὶ τοῦ οὐ παντὶ, καὶ τὸ τινὶ τοῦ οὐδενὶ, καὶ τὸ τινὶ τοῦ οὐ τινι. κατ' ἀλήθειαν δὲ ἔχεις· τὸ γὰρ τινὶ, τοῦ οὐ τινί, κατὰ τὴν λέξιν ἀπεικειται μόνον[c].

ἀπεικειται μόνον κατὰ τὴν λέξιν.

1 ¶ Τούτων[d] δὲ ἐναντίας μὲν, τὰς καθόλου, τὸ παντὶ τοῦ μηδενὶ ὑπάρχειν εἶναι τὸ πᾶσαν ἐπιστήμην εἶναι ἀπόδειξιν τοῦ μηδεμίαν εἶναι ἀπόδειξιν.

4 τὰς δὲ ἄλλας, ἀπεικειμένας[e]. ¶ Ἐν μὲν οὖν τῷ πρώτῳ ῥήματι οὐκ ἔστιν ἐξ ἀπεικειμένων προτάσεων συλλογισμὸς, οὔτε καταφατικὸς, οὔτε ἀποφατικός. καταφατικὸς μὲν ὅτι ἀμφοτέρας καταφατικὰς δεῖ εἶναι τὰς προτάσεις· αἱ δὲ ἀπεικείμεναι φάσις καὶ ἀποφασις. στερητικὸς δὲ ὅτι αἱ μὲν ἀπεικείμεναι τὸ αὐτὸ τὸ αὐτοῦ κατηγορεῖσθαι καὶ ἀπαρνεῖσθαι· τὸ δὲ ἐν τῷ πρώτῳ ῥήματι μέσον, οὐ λέγεται κατ' ἀμφοῖν· ἀλλ' ἐκείνου μὲν ἄλλο ἀπαρνεῖται, αὐτὸ δὲ ἄλλου κατηγορεῖται·

5 αὗται δὲ οὐκ ἀπεικειναι. ¶ Ἐν δὲ τῷ μέσῳ ῥήματι, καὶ ὅτε τῶν ἀπεικειμένων[g], καὶ ὅτε τῶν ἐναντίων ἐνδέχεται γίνεσθαι συλλογισμόν. ¶ Ἐστω γὰρ ἀγαθὸν μὲν, ἐφ' οὗ α· ἐπιστήμη δὲ, ἐφ' οὗ β, καὶ γ. εἰ δὴ πᾶσαν ἐπιστήμην σπουδαίαν, ἔλαβε, καὶ μηδεμίαν τὸ α τοῦ β παντὶ ὑπάρχει, καὶ τοῦ γ οὐδενί. ὥστε τὸ β τοῦ γ οὐδενὶ· οὐδεμία ἄρα ἐπιστήμη ἐπιστήμη ἐστίν.

1 IN qua autem figura liceat ex oppositis propositionibus ratiocinari, in qua non liceat, sic[a] erit manifestum. ¶ Dico autem oppositas propositiones esse secundum dictionē quatuor: nē-pe, Omni[b], nulli: Omni, non omni: alicui, nulli: alicui, non alicui. re vera tres: quoniam, alicui, & non alicui, secundum dictionem tantùm[c] opponuntur.

3 ¶ Ex his[d] autem contrarias *voco eas quæ sunt* vniuersales, id est, omni, & nulli inesse: vt, omnem scientiam esse honestam, nullā scientiam esse honestam. alias

4 verò *appello* oppositas[e]. ¶ In prima igitur figura non est ex oppositis propositionibus syllogismus, neque affirmatiuus, neque negatiuus. affirmatiuus quidem: quia ppositiones ambas oportet esse affirmatiuas, oppositæ autem *sunt* affirmatio & negatio. priuatiuus autem: quia oppositæ idem de eodem affirmant & negant: quod verò *est* in prima figura medium, nō dicitur de ambobus *extremis*: sed aliud de eo negatur, ipsum autem alij attribuitur: hæ verò *propositiones* non opponuntur.

5 ¶ At in secunda figura & ex oppositis[g] & ex contrariis potest

6 fieri syllogismus. ¶ Sit enim bonum, vbi α: scientia, vbi β, & γ. Si igitur omnem scientiam honestam *esse* sumpserit, & nullam *quoque*: β α ineſt omni β, & nulli γ. quare β α *inerit* nulli γ. nulla igitur scientia est scientia.

a Id est, ex iis quæ hoc capite explicabuntur.
b Sub. ineſſe, & ita in sequentibus.
c Verbo tenus.
d Re vera contrariis.
e Id est, contradicentes, quæ vocantur oppositæ γνʹ. εʹ. ϛʹ. ζʹ.
f Dicet aliquis, ergo non potest fieri syllogismus ex oppositis: alioquin cōstabit ex duobus tantùm terminis vt in exemplo part. 6. duo sunt termini, scientia, & honestum. Respondeo vnum fungi vice duorum. Sic Aristoteles lib. 5. Eth. Nicomach. docet analogiam semper consistere minimùm in quatuor terminis, etsi interdum sint tātùm tres, quia vnus ponitur bis, & fungitur officio duorū. Hinc colligatur responsio ad alterā dubitationē. Cùm enim in vtraque propositione sit idem subiectum & idem attributum, vnde intelligemus ad quam figurā referri debeat? quoniam in secunda figura est idem attributū, in tertia idem subiectum. Dico insipiēdū esse, vter terminus quasi pro duobus ponatur. si subiectū, est secunda figura: si attributum, est tertia. Exempli causā, hic syllogismus. Omnis scientia est honesta, Nulla scientia est honesta, potest intelligi in secunda figura in Camestret, vel in tertia in Felapton. Si sit in Camestres, inde colligetur nullam scientiam esse scientiam. Si in Felapton, concludetur quoddā honestum nō esse honestum. Quoniam igitur in diuersis figuris colligamur diuersæ conclusiones, ex conclusionibus figuras cognoscemus.
g Id est, contradicentibus.

bonum seu honestum

scientia scientia

Cam Omnis scientia est honesta:

ef Nulla scientia est honesta: Ergo

tres Nulla scientia est scientia.

¶Similis est ratio, & si, cùm 7 acceperit omnem *esse* honestã, *postea* medicinam non *esse* honestam sumpserit. nam τὸ α *inest* omni β, & nulli γ. quare quædam scientia non erit scientia.

¶Ὁμοίως δὲ καὶ εἰ πᾶσαν λαβὼν 7 σπουδαίαν, τὴν ἰατρικὴν μὴ σπουδαίαν ἔλαβε. τοῦ μὲν γὰρ β παντὶ τὸ α, τοῦ δὲ γ οὐδενί. ὥστε τινὰς ἔσται ἐπιστήμη, οὐκ ἔσται ἐπιστήμη.

honestum

scientia medicina

Cam Omnis scientia est honesta:

ef Nulla medicina (quæ est scientia quædam) est honesta: Ergo

tres Nulla medicina (quæ est scientia quædam) est scientia.

¶Item si τὸ α *inest* omni γ, & 8 nulli β: est autem τὸ β, scientia: τὸ γ, medicina: τὸ α, existimatio. Cùm enim acceperit nullam scientiam *esse* existimationem, sumpsit aliquam scientiam *esse* existimationem.

¶Καὶ εἰ τοῦ μὲν γ παντὶ τὸ α, τοῦ δὲ 8 β μηδενί· ἔστι δὲ τὸ μὲν β, ἐπιστήμη· τὸ δὲ γ, ἰατρικὴ· τὸ δὲ α, ὑπόληψις. οὐδεμίαν γὰρ ἐπιστήμην, ὑπόληψιν λαβών, εἴληφέ τινα ἐπιστήμην εἶναι ὑπόληψιν.

exiſtimatio

scientia medicina

Cef Nulla scientia est exiſtimatio:

a Omnis medicina (quæ est scientia quædam) est exiſtimatio: Ergo

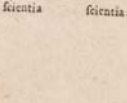
re Nulla medicina (quæ est scientia quædam) est scientia.

Differt autem *hic modus*[a] à superiori [b] ob conuersionem in terminis factam: quoniam antea [c] τοῦ β[d], nunc [e] verò τοῦ γ[f] iungitur affirmatio. ¶Itidem, *fieri* si non vniuersalis *sit* altera propositio. semper enim medium est, quod de altero dicitur negatiuè, de altero affirmatiuè.

Διαφέρει δὲ[a] τῷ πάλαι[b], περὶ ὃν τὴν ὅρων ἀντιστροφὴν ποιήσας[c] μὲν γὰρ πρὸς τοῦ β[d], νυνὶ[e] δὲ πρὸς τοῦ γ[f], τὸ καταφατικόν. ¶Καὶ ἐὰν ᾖ μὴ καθόλου ἡ ἑτέρα πρότασις, ὡσαύτως. ἀεὶ γὰρ τὸ μέσον ἔσται, ὁ δὲ τοῦ μὲν ἑτέρου κατηγορικῶς λέγεται, κατὰ δὲ τοῦ ἑτέρου κατηγορικῶς.

a Cesare.
b Camestres.
c In Camestres, id est, maiori extremo, erat igitur maior propositio affirmãs, minor negans.
e In Cesare.
f Id est, minori extremo. Ergo maior propositio negat, minor affirmat.

bonum

scientia scientia

Fef Nulla scientia est bona:

ti Quædam scientia est bona: Ergo

no Quædam scientia non est scientia.

Bar Omnis scientia est bona:
ac Quædam scientia non est bona: Ergo
o Quædam scientia non est scientia.

10 ¶ Ὡς δ' ἐνδέχεται τὰ ἀπὸ τοῦ ἀδιορίστου συμπεράσματα πολλαχῶς λέγεται· πολλὰ οὐκ ἀεί, οὐδὲ πάντες· ἀλλ' ἐὰν οὕτως ἔχῃ τὰ ὑπὸ τὸ μέσον[a], ὡς ἢ ταῦτα ἕξει[b], ἢ ὅλον πρὸς μέρος[c]. ἄλλως δὲ ἀδύνατον· οὐδ' ἔστιν[d] ἁπλῶς αἱ προτάσεις, οὔτε συναπταί, οὔτ' ἀπὸ τοῦ ἀδιορίστου.

10 ¶ Quapropter accidit vt oppositæ concludantur: non tamen semper, nec omnino: sed si ita *se* habeant quę *sunt* sub medio[a], vt vel eadem sint[b], vel *vnum ad alterum referatur vt* totum ad partem[c]. alioquin *id* fieri nequit: nullo enim modo erunt propositiones contrariæ, nec oppositæ. ¶

a Id est, extrema quæ in secunda figura subiiciuntur medio termino.
b Veluti scientia & scientia.
c Id est, vt genus ad speciē sic referatur scientia ad medicinam.

11 Ἐν δὲ τῷ τρίτῳ σχήματι καταφατικὸς μὲν συλλογισμὸς οὐδέποτ' ἔσται ὧν ἀπὸ τοῦ ἀδιορίστου αἱ προτάσεις, ὅρος δὲ ἀποφατικὸς τοῦ ἑτέρου σχήματος. ὁποφατικὸς δὲ ἔσται [συλλογισμὸς,] καὶ καθόλου, καὶ μὴ καθόλου τὸ ὅρον ὁντινοῦν[d]. ἔστω γὰρ ὑπάρχειν, ἐφ' οὗ β, καὶ γ ἐπιστήμη· εἰ οὖν λάβοι τις ἐπιστήμην δι', ἐφ' ᾧ α, εἰ οὖν λάβοι τις πᾶσαν ἰατρικὴν, ὑπάρχει· καὶ μηδεμίαν ἰατρικὴν, ὑπάρχει· τὸ δὲ παντὶ πρᾶα ἐλήφθη, καὶ τὸ γ οὐδενί. ὡς δ' ἔσται τὸ ὑπάρχειν, οὐκ ὑπάρχειν.

11 ¶ In tertia verò figura affirmatiuus syllogismus numquam erit ex oppositis propositionibus, ob causam in prima figura expositam. negatiuus autem erit, siue termini sint vniuersaliter siue non vniuersaliter *accepti*[d]. ¶ Sit enim scientia, vbi β, & γ: medicina, vbi α. Si igitur acceperit omnem medicinam *esse* scientiam, &, nullam medicinā *esse* scientiam: τὸ β omni α, ac τὸ γ nulli *inesse* sumpsit. quare quędam scientia non erit scientia.

d Id est, siue vtraque, siue vna propositio sit vniuersalis.

Fel Nulla medicina est scientia:
ap Omnis medicina est scientia: Ergo
ton Quædam scientia non est scientia.

12 ¶ Ὁμοίως δὲ καὶ ἐὰν μὴ καθόλου ληφθῇ τὰ α β προτάσεις. εἰ γὰρ ἔστι τις ἰατρικὴ, ὑπάρχει· καὶ πάλιν μηδεμία ἰατρικὴ, ὑπάρχει· συμβαίνει ὑπάρχειν τινὰ μὴ ὄν[d] ὑπάρχειν.

12 ¶ Similiter *fiet*, & si non vniuersalis sumpta fuerit propositio α β. nam si quædam medicina *est* scientia, rursusque nulla medicina est scientia: accidit vt quædam scientia non sit scientia.

Brac Quædam medicina non est scientia:
ar Omnis medicina est scientia: Ergo
do Quædam scientia non est scientia.

¶ Sunt autem propositiones, terminis vniuersaliter acceptis[a], cõtrariæ. si verò alter *sit* in parte[b], oppositæ. ¶ Iam verò intelligendum est, sic posse opposita sumi, vt diximus, omnem scientiam esse honestam, & rursus nullã *esse*, aut aliquã nõ esse honestam: quod quidem latere nõ solet. posse etiam per alias interrogationes alterum concludi[c], vel, vt in Topicis[d] dictum est, sumi[e]. ¶ Cùm autem affirmationum tres *sint* oppositiones: sex modis accidit accipi oppositas: vel omni & nulli, vel omni & non omni, vel alicui & nulli. idque in terminis conuertere *licet*. verbi gratia, τὸ *α* παντὶ καὶ μηδενὶ, ἢ παντὶ καὶ μὴ παντὶ, ἢ τινὶ καὶ μηδενὶ. καὶ τὸ τὸ αὐτοῦ στερήσεως ὅτι τῷ ὅλῳ. οἷον, τὸ *α* παντὶ τῷ *β*, τῷ δὲ *γ* μηδενὶ ἢ τῷ *γ* παντὶ, τῷ δὲ μηδενὶ ἢ τῷ μὲν παντὶ, τῷ δὲ μὴ παντὶ. καὶ πάλιν τὸ τὸ αὐτοῦ στερήσεως κατὰ τοὺς ὅρους. ὁμοίως δὲ καὶ ὅτι ἐν τῷ τέλει τοῦ σχήματος. ὥστε φανερὸν, ὅσαις τε καὶ ἐν ποίοις σχήμασιν ἐνδέχεται ἁπλῶς τῶν αὐτοπεριμένων ἀποδεῖξαι συλλογισμόν.

[a] In Pelapton.
[b] In Brocardo.
[c] Id est, cùm aduersarius vnam contradictionis partem admisit, possumus alteram probare, atque ita eum cogere vt concedat duo pronunciata cõtradicentia.
[d] Lib. 8. cap. 1.
[e] Id est, accipere possumus propositiones oppositas nõ statim & excõtinenti, nemo enim ita eas admittet, sed multis interiectis interrogationibus occultationis causa: vt aduersarius impru dens opposita cõcedat.

		Propositiones oppositæ. maior	minor	Modi secundæ figuræ.	Modi tertiæ figuræ.
Contrariæ	1	Omne,	Nullum.	Camestres.	
	2	Nullum,	Omne.	Cesare.	Pelapton.
Contradicentes	3	Omne,	Non omne.	Baroco.	
	4	Non omne,	Omne.		Brocardo.
	5	Quoddam,	Nullum.	Modus inutilis.	
	6	Nullum,	Quoddam.	Festino.	Ferison.

¶ Perspicuum autem *est*, etiam ex falsis verum concludi posse, quemadmodum antea[f] dictum fuit: ex oppositis autem nõ posse. semper enim fit syllogismus rei contrarius. vt, si est bonum,

[f] Cap. 2. 3. & 4. huius libri.

¶ Εἰσὶ δὲ, καθόλου μὲν τῶν ὅρων λαμβανομένων, ἐναντίαι αἱ προτάσεις· εἰ δὲ ἐν μέρει, ἔνιοι ἀπεικάσμασι. ¶ Δεῖ δὲ κατανοεῖν ὅτι ἐνδέχεται μὲν οὕτω τὰ ἀπεικάσματα λαμβάνειν, ὥσπερ εἴπομεν, πάντα ὑπάρχειν ἀπορώτερα εἶναι, καὶ πάλιν οὐδεμίαν, ἢ τινὰ μὴ ἀπορώτερα· ὅπερ οὐκ εἰώθασι λανθάνειν. ἐκ δὲ ἄλλων ἐρωτημάτων συλλογίσασθαι θάτερον· ἢ οὐ, ὡς ἐν τοπικοῖς ἐλέχθη, λαβεῖν. ¶ Ἐπεὶ δὲ τῶν κατάφασεων αἱ ἀποφάσεις ἓξ εἰς, ἑξαχῶς συμβαίνει τὰ ἀπεικάσματα λαμβάνειν, ἢ παντὶ καὶ μηδενὶ, ἢ παντὶ καὶ μὴ παντὶ, ἢ τινὶ καὶ μηδενὶ. καὶ τὸ τοῦ αὐτοῦ στερήσεως ὅτι τῷ ὅλῳ. οἷον, τὸ *α* παντὶ τῷ *β*, τῷ δὲ *γ* μηδενὶ ἢ τῷ *γ* παντὶ, τῷ δὲ μηδενὶ ἢ τῷ μὲν παντὶ, τῷ δὲ μὴ παντὶ. καὶ πάλιν τὸ τοῦ αὐτοῦ στερήσεως κατὰ τοὺς ὅρους. ὁμοίως δὲ καὶ ὅτι ἐν τῷ τέλει τοῦ σχήματος. ὥστε φανερὸν, ὅσαις τε καὶ ἐν ποίοις σχήμασιν ἐνδέχεται ἁπλῶς τῶν ἀπεικασμένων ἀποδεῖξαι συλλογισμόν.

¶ Φανερὸν δ' ὅτι καὶ ψεύδους μὲν ὄντος ἀληθὲς συλλογίσασθαι, καθάπερ εἴρηται πρότερον· οὐ δὲ τοῦ ἀπεικασμένου οὐκ ἔστι. δεῖ γὰρ ἀναπόδοτον εἶναι τὸν συλλογισμὸν γίνεται τὸ πρᾶγμα· οἷον, εἰ ἔστιν ἀγαθὸν, μὴ ἡδονή

μὴ ἔστι) ἀγαθὸν· ἢ οὐ ζῷον, μὴ ζῷον· ἔστι τὸ ἐξ ἀπιφάσεως ἔστι) τὸ συλλογισμόν· καὶ τοὺς ὑποκειμένους ὅροις, ἢ τοὺς αὐτοὺς ἔστι), ἢ τὸ μὲν ὅλον[a], τὸ δὲ μέρος[b]. ¶ Δῆλον δὲ καὶ ὅτι ἐν τοῖς ἀδιαλογισμοῖς[c] οὐδὲν κωλύει γίνεσθαι τῆς ὑποθέσεως ἀπιφασιν· οἷον εἰ ἔστι φρόνιμον, μὴ ἔστι φρόνιμον[d]. ἐν δὲ τοῖς ἀπεικασμένοις φερτάσεων ἐναντίος ἰῶ ὁ συλλογισμός. ἐὰν οὖν λάβοις τοιαύτας, ἔσαι τῆς ὑποθέσεως ἀπιφασις.

19 ¶ Δεῖ δὲ καταναοεῖν, ὅτι οὔτε μὴν οὐκ ἔστιν ἐναντία συμπεράνασθαι ἐξ ἑνὸς συλλογισμοῦ, ὡς τε ἔστι) τὸ συμπέρασμα, τὸ μὴ ὂν ἀγαθὸν, ἀγαθὸν, ἢ ἄλλό τι τοιοῦτον· ἐὰν μὴ ὦθις[e] ἢ φερτασις ἐαυτὴ[f] ληφθῇ, οἷον, πᾶν ζῷον ἔστι) λευκὸν καὶ μὴ λευκὸν, τὸ[h] δὲ αὖ φερτον ζῷον. ἀλλ' ἢ φερτλαβεῖν[i] δεῖ τὴν ἀπιφασιν[k]. οἷον, ὅτι πᾶσα[l] ὑπιστήμη, ὑπόληψις καὶ[m] οὐχ ὑπόληψις· εἶτα[n] λαβεῖν ὅτι ἡ ἰατρικὴ, ὑπιστήμη μέν ἐστιν· οὐδεμία δὲ, ὑπόληψις· ὡς περ οἱ ἔλεγχοι[o] γίνονται· ἢ οὐκ δύο συλλογισμοί[p]. ὥστε δὲ ἔστι) ἐναντία κατ' ἀλήθειαν τὰ ἀληθεύοντα[q], οὐκ ἐστιν ἄλλον τρόπον ἢ τὸν τὸν[r], καθάπερ εἴρηται φερτερον[s].

concluditur non esse bonũ: aut, si *est* animal, non *esse* animal: quoniam ex contradictione syllogismus constat: & subiecti termini aut sunt iidem; aut alter *est* [18] totum[a], alter *est* pars[b]. ¶ Liquet etiam in vitiosis[c] *seu captiosis* ratiocinationibus nihil prohibere quo minus efficiatur suppositionis contradictio: vt, si est impar, non esse impar[d]: quoniã ex oppositis propositionibus syllogismus erat contrarius. si igitur tales sumpseris, erit contradictio suppositionis. ¶ Iam [19] intelligi debet, ita[e] non posse contraria concludi ex vno syllogismo, vt conclusio sit, quod non est bonum, esse bonum, aut aliud quippiam eiusmodi, nisi[f] est statim[g] talis[h] propositio sumpta fuerit, veluti, Omne animal est album & non album, hominem[h] autem *esse* animal. sed oportet vel assumere[i] contradictionem[k], vt omnem[l] scientiam *esse* existimationem & [m] non *esse* existimationem: *vel* postea[n] sumere *omnem* medicinã esse scientiam, nullam autem *medicinam esse* existimationẽ, quomodo elenchi[o] fiunt: vel *concludendum est* ex duobus syllogismis[p]. Vt autem secundum contraria[q] sint quæ sumpta fuerũt[r], alio modo quam hoc[r] fieri non potest, quemadmodum antea[s] dictum fuit.

a Id est, genus, vt exposui ad part. 20.
b Id est, species.
c Omnis ratiocinatio ex oppositis est vitiosa, quoniam altera propositio necessario est falsa. nisi sit aliqua ambiguitas, vt Omnis canis est quadrupes, nullas canis est quadrupes. ambæ enim propositiones veræ sunt, sed non habent formam syllogisticam: quia refert ad secundam figurã, cum habeant idem attributũ. verũ subiecta sunt diuersa, quæ est alienum à secunda figura.
d Putat Aristotelem in præsentia loqui de syllogismis hypotheticis, & innuere hîc syllogismũ: Si diuiditur in partes æquales, non est impar. (quia proprium numeri paris est diuidi in numeros æquales: vt quatuor in duo & duo: sex in tria & tria: octo in quatuor & quatuor) si diuiditur in partes æquales, est impar. (numerus enim impar diuiditur in vnitates æquales: vt tria in vnum, vnum, & vnum) ergo si est impar, non est impar.
e Ita vt conclusio sit affirmatiua.
f Statim dicitur accipi maior propositio, cui tribuitur primus locus in syllogismo.
g Id est, continens oppositionem.
h Hæc est minor propositio. supple conclusionem, ergo homo est albus & non albus. Ita concluditur esse album quod non est album.
i Assumi dicitur minor propositio, quia maiori adiungitur.
k Contradictionis verbum nunc latè accipit pro qualibet vera oppositione.
l Hæc est maior propositio, Omnis scientia est existimatio.
m Hæc est minor propositio, Nulla scientia est existimatio. Supple conclusionem, Ergo nulla scientia est scientia. Est autem hic syllogismus in secunda figura. nam subiectum scientiæ accipitur quasi duo termini: attributum existimatio, quasi vnus terminus.
n Post illam maiorem propositionem, Omnis scientia est existimatio.
o Elenchus definitur syllogismus contradictionis, cap. 20. huius libri. vel syllogismus cum contradictione conclusionis. lib. 1. Elenchor. cap. 2. Si quis ergo afferat omnem scientiam esse existimationem, cum poterimus reprehendere, & contradictionem probare, si sumpserimus nullam medicinam esse existimationem, & omnem medicinam esse scientiam. cõcluditur enim in tertia figura, non omnem scientiam esse existimationem. Ratiocinatio autem ex oppositis in his terminis ita concipitur, Omnis scientia est existimatio, Nulla medicina est existimatio, Ergo nulla medicina est scientia. quod proinde est, ac si quis dicat, quandã scientiam non esse scientiam, quia constat & suppositum fuit medicinam esse scientiam.
p Id est, altero syllogismo proband⁹ est affirmatio, altero negatio oppositã.
q Id est, oppositæ contrariæ vel contradictoriæ.
r Id est, propositiones acceptæ in vno syllogismo.
s Part. 4. & 11.
t Ita vt syllogismus sit negatiuus.
f Id est

DE VITIIS ET IMBECILLI-
TATIBVS SYLLOGISMORVM,
TRACTATVS II.

De petitione quæsiti propositi, CAP. XVI.

1 ¶ *Definitio* 2 ¶ *Diuisio prima in eam quæ fit statim & eam quæ fit per transitionem ad alia.* 3 ¶ *Diuisio secunda. De syllogismis affirmatiuis primæ figuræ, qui propositum petunt in maiore,* 4 *vel minore propositione.* 5 *De reliquis syllogismis.* 6 ¶ *Diuisio tertia simpta à demonstrationibus & syllogismis dialecticis.*

PETERE & sumere quod ab initio *propositum fuit*, in eo tamquam in genere accipi potest, quod est nō demonstrare propositum. Hoc[a] autem accidit multis modis: nempe siue omnino non concludatur, siue per ignotiora vel æque ignota, siue prius per posteriora. demonstratio namque ex credibilioribus & prioribus cōstat[b]. Horum igitur *modorū* nullus est petitio *quæsiti* initio *propositi*. Sed quia natura comparatū est, vt quædam per se, nonnulla per alia cognoscātur: (nam principia per se: quæ[c] verò sub principiis continentur, per alia cognoscuntur) cùm id quod per se cognosci non potest, conatur quis per se demōstrare: hinc petit quod ab initio *propositū fuit*. ¶ Hoc autem ita fieri potest, vt statim postuletur propositum. accidit etiam vt transeuntes ad alia quædam, quæ per illud probari comparata sunt naturā, per hæc demonstremus quod ab initio *fuit propositum*. Vt si α demonstretur per β, ac τὸ β per γ: τὸ γ verò naturā cōparatū sit probari per α. accidit enim, vt ipsum per se ipsum probetur ab iis qui ita ratiocinātur. quod quidē faciūt qui *lineas* parallelas *se* describere putant[d]. non enim intelligūt se talia sumere vt demōstrare nequeāt, nisi sint parallelę.

Duo lineæ a b & c d, quas dico esse parallelas, quia linea e f secans lineas a b & c d facit æquales angulum extremū g & internū h. Ex æqualit ate igitur eorū angulorum probe lineas esse parallellas. cōsecutio est necessaria, vt cō stat ex 1. 1. Euclid. propos. 28. Si quis autē neget eos angulos esse æquales, non potest id probare nisi supponam quæstū, t. lineas a b & c d esse parallelas. nam si sint parallelæ, necesse est angulum h esse æqualem angulo i, vt probatur eodem lib. 1. propos. 29. atqui angulus i est æqualis angulo g. lib. eo. propos. 15. ergo & angulus h est æqualis angulo g.

Τὸ δὲ αἰτεῖσθαι τί ἐστιν, ἐν ἐκείνῳ λαβεῖν ἐν τῷ μὴ δῆλον ἡγεῖσθαι τὸ προκείμενον. τοῦτο[a] δὲ συμβαίνει πολλαχῶς. καὶ γὰρ εἰ ὅλως μὴ συλλογίζεται, καὶ εἰ δι' ἀγνωστοτέρων, ἢ ὁμοίως ἀγνώστων, καὶ εἰ ὕστερον τὸ πρότερον ἢ τὸ ἀποδεικτὸν διὰ πιστοτέρων τε καὶ προτέρων δεῖ. τούτων μὲν οὖν οὐδὲν ἔστι τὸ αἰτεῖσθαι τὸ δὲ ἀρχῆς. ἀλλ' ἐπὶ τὰ μὲν δι' αὑτῶν πέφυκε γνωρίζεσθαι, τὰ δὲ δι' ἄλλων· (αἱ μὲν γὰρ ἀρχαὶ δι' ἑαυτῶν· τὰ[c] δὲ ὑπὸ τὰς ἀρχὰς δι' ἄλλων) ὅταν τὸ μὴ δι' αὑτῶν γνωστὸν, δι' ἑαυτὸ τὶς δύναιτο ἐπιγειρῆ δεικνύειν, τότε αἰτεῖται τὸ δὲ ἀρχῆς. ¶ Τοῦτο δ' ἔστι μὲν οὕτω ποιεῖν, ὡς[b] εὐθὺ ἀξιώσαι τὸ προκείμενον. ἐνδέχεται δὲ καὶ μεταβαίνοντας ἐπ' ἄλλα αὐτὰ τῷ πεφυκέναι δι' ἐκείνων δείκνυσθαι. ἔστι τοίνυν λαβεῖν τὸ δὲ ἀρχῆς. οἷον εἰ τὸ α δείκνυσιν ὅτι τὸ β, τὸ δὲ β ὅτι τὸ γ, τὸ δὲ γ πέφυκος εἶν δ' εἰκνύσθαι ὅτι τοῦ α· συμβήσεται δὲ αὐτὸ δι' ἑαυτὸ τὸ α δεικνύναι τοὺς οὕτω συλλογιζομένους. ὅπερ ποιοῦσιν οἱ τὰς παραλλήλους οὕτω γράφειν[d]. λαμβάνουσι γὰρ αὐτοὶ ἑαυτοῖς, τοιαῦτα λαμβάνοντες, ἃ οὐχ οἷόν τε ἄνευ τοῦ παραλλήλων.

ὅτι

ὥστε τοῖς οὔπω συλλογιζομένοις συμβαίνει, ἓν ἅπαξ λέγειν ἓξ), εἰ ἔστιν ἓν ἅπαξ. οὔπω δὲ ἅπαν ἕξαι δ' αὖ γνωσόν, ὅπερ ἀδύνατον. ¶ Εἰ οὖν τις, ἀδήλου ὄντος, ὅτι τὸ β ὑπάρχει τῷ γ, ὁμοίως δὲ ⟨ὄν⟩ ὅτι [τὸ α] τῷ β, αὐτὸ τοῦτο τῷ β ὑπάρχειν τὸ α· οὔπω δῆλον, εἰ τὸ α ἀρχὴ αὐτοῦ ταῦτα· ἀλλ' ὅτι οὐκ ἀποδείκνυσι, δῆλον. οὐ γὰρ ἔστιν ἀρχὴ ἀποδείξεως, τὸ ὁμοίως ἄδηλον· εἰ μὴ οὕτω τὸ β τῷ ε τὸ γ οὕτως ἔχει, ὥστε ταὐτὸν ἓξ)[a], ἢ δῆλον ὅτι ἀνηρέφουσιν[b], ὑπάρχει θάτερον θατέρῳ[c]· τὸ μὲν ἀρχὴ αὐτοῦ ταῦτα. καὶ γὰρ ἀεὶ ὅτι τῷ β τὸ α ὑπάρχει, διὰ ἐκείνων δείκνυσι, εἰ ἀνηρέφει. νῦν[d] δὲ τοῦτο[e] κωλύει, ἀλλ' οὐχ ὁ τρόπος[g]. εἰ δ' ἕτερο ποιεῖ[h], τὸ ἐρημικὸν αὖ ποιοῖ[i], καὶ ἀνηρέφει [ὡς[k]] δῆλα ἔσται.

Quare iis, qui ita ratiocinantur, accidit vt dicãt singula esse, si ea ipsa sint. sic autem omnia per se cognosci poterũt: quod est impossibile. ¶ Si quis igitur cùm ignotum sit ℭ α inesse τῷ γ, similitérque ℭ α inesse τῷ β· petat *sibi concedi*, τῷ β inesse ℭ α: nondum constat, an petat quod ab initio *propositum fuit*, sed cõstat eum non demonstrare: quia quod est æquè ignotum, non est principium demonstrationis. Si verò ℭ β ita se habet ad γ vt idem sint[a], vel constat *hæc* cõuerti[b], aut ineſt alterum alteri[c]: petitur, quod est in principio. nam & τῷ β ℭ α inesse per ea probare poterit, si conuertuntur. nunc[d] verò hoc[e] prohibet[f] nõ modus[g], sin hoc facit[h]: quod dictum est, facit[i], ac quasi[k] per tres *terminos* fit conuersio.

a Idem sint re, & differant solo nomine, vt vestimentum & indumentum.

b Non damnat syllogismum falsum in terminis qui conuertuntur, cùm in his fiant veræ demonstrationes. sed tunc damnat cùm minor propositio est æquè ignota atque cõclusio: vt si quis probet ominem hominẽ esse iustum, quia omne rationale est iustum. constat enim hominem & rationale sibi inuicem attribui posse: sed dubiũ est, an hominí vel rationali attribuatur iustum.

c Id est, attribuitur τῷ β τῷ γ, vt genus speciei. Cùm per genus probatur aliquid ineſſe speciei, hinc petitur pro posito, cùm æquè vel magis ignotum est cõpetere quæstũ generi, quàm speciei. veluti si quis probet omnem animam humanam esse immortalem, quia omnis anima est immortalis.

d Id est, cùm τὸ β attribuitur τῷ γ, quasi genus speciei.

e Quòd τὸ β latius patet quàm τὸ α.

f Probare τὸ α de ℭ per γ.

g Modus hic syllogisticus non prohibet quo minùs fiat conuersio.immò maximè est aptus ad eam recipiendam cùm sit Barbara, in quo solo modo sit circulus perfectus per huiusce modi conuersionem, vt exposuimus cap. 5.

h Id est, conuertit minorem propositionem, & per γ probat τὸ α de ℭ.

i Id est, petit propositum.

k Non semper sunt re vera tres termini, sed interdum duo, vnus tamen accipitur pro duobus: ideòque sunt quodammodo tres termini, vt album, vestimentum, & indumentum.

Exemplum in quo ℭ β & ℭ γ sunt idem.

album vestimentũ indumentum

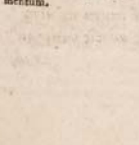
Petitio propositi in maiore propositione. *Conuersio.*

Bar Omne vestimentum est album:
ba Omne indumentum est vestimentum: Ergo
ra Omne indumentum est album.

Bar Omne indumentum est album:
ba Omne vestimentum est indumentum: Ergo
ra Omne vestimentum est album.

Exemplum in quo ℭ β & ℭ γ conuertuntur.

grãmaticũ rationale homo

Propositi quæstii petitio in maiore propositione. *Conuersio.*

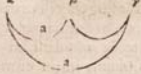
Bar Omne rationale est grãmaticum:
ba Omnis homo est rationalis: Ergo
ra Omnis homo est grammaticus.

Bar Omnis homo est grammaticus:
ba Omne rationale est homo: Ergo
ra Omne rationale est grãmaticum.

Exemplum in quo ℭ β est species ℭ γ.

immortale anima anima humana

α β γ

Bar Omnis anima est immortalis: ——— *Petitio propositi.*

ba Omnis anima humana est ani- ——— *Non convertitur.*
m a: Ergo

ra Omnis anima humana est im-
mortalis.

¶Itidem si accipiat τὸ β ineſſe 4
τῷ γ, cùm sit æquè ignotum, ac
si *acciperet* τὸ α ineſſe τῷ γ· non-
dum petit quod ab initio *propo-
ſuit*, ſed non demonſtrat. Quòd
ſi idem ſit τὸ α & τὸ β, vel con-
uertantur, vel τὸ α conſequens
ſit τῷ β: petit quod initio *propo-
ſuit*, ob eandem cauſam. quid e-
nim valeat *petere* quod ab initio
propoſitum fuit, antea dictum eſt
à nobis: nempe, demonſtrare
per ſe, quod non eſt per ſe ma-
nifeſtum.

¶Ὡσαύτως δὲ κἂν εἰ τὸ β τῷ γ 4
λαμβάνοι ὑπάρχειν, ὁμοίως ἄδη-
λον οὖν καὶ εἰ τὸ α τῷ γ· οὔπω τὸ ἐξ
ἀρχῆς αἰτεῖται, ἀλλ' οὐκ ἔστι δεί-
κνυσιν. ἐὰν δὲ ταυτὸν ᾖ τὸ α καὶ τὸ β,
ἢ τὸ ἀντιστρέφειν, ἢ τὸ ἕπεσθαι τὸ α τῷ
β· τὸ ἐξ ἀρχῆς αἰτεῖται δι' ἃ τὰ
αὐτὰ αἰτίαν. τὸ γὰρ ἐξ ἀρχῆς τὸ δύ-
ναται, πρότερον εἰρηται ἡμῖν, ὅτι
τὸ δι' ἑαυτοῦ δεικνύειν τὸ μὴ δι'
αὑτοῦ δῆλον.

Exemplum in quo τὸ α & τὸ β ſunt idem.

expetendū optandū voluptas

α β γ

Petitio propoſiti in minore propoſitione. *Converſio.*

Bar Omne optādū eſt ex- ——— Bar Omne expetendum eſt o-
petendum: ptandum:

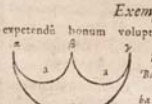
ba Omnis voluptas eſt ba Omnis voluptas eſt expe-
optanda: Ergo tenda: Ergo

ra Omnis voluptas eſt ra Omnis voluptas eſt optā-
expetenda. da.

Exemplum in quo τὸ α & τὸ β conuertuntur.

expetendū bonum voluptas

α β γ

Propoſiti petitio in minore propoſitione. *Converſio.*

Bar Omne bonum eſt expe- ——— Bar Omne expetēdum eſt bo-
tendum: num:

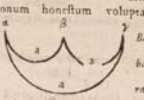
ba Omnis voluptas eſt bo- ba Omnis voluptas eſt expe-
na: Ergo tenda: Ergo

ra Omnis voluptas eſt expe- ra Omnis voluptas eſt be-
tenda. na.

Exemplum, in quo τὸ β ſpecies eſt τοῦ α.

bonum honeſtum voluptas

α β γ

Bar Omne honeſtum eſt bonum: ——— *Non convertitur.*

ba Omnis voluptas eſt honeſta: ——— *Petitio propoſiti.*
Ergo

ra Omnis voluptas eſt bona.

a Dicuntur eadē eidē ineſſe, cùm τὸ α & τὸ β ſunt idem. nam τῷ α dicitur ineſſe τῷ γ in cōcluſione. τῷ β dicitur ineſſe eidem γ in minore propoſitione. idque in Barbara.

b Dicitur idem ineſſe eiſdem, cùm idem ſunt β & γ, quibus in Barbara dixim' ineſſe τὸ α. nam τὸ α attribuebatur τῷ β in maiore propoſitione, & τῷ γ in concluſtratur.

¶Si igitur *nihil aliud* eſt petere 5
quod ab initio *fuit propoſitum*,
quàm per ſe probare quod non
eſt per ſe manifeſtum: hoc au-
tem eſt non probare cùm ita
probatur vt æquè ignota ſint
quod mōſtratur & id p quod mō
ſtratur, aut quia eadē eidē[a], aut
quia idē eiſdē ineſſe [b] accipitur:

¶Εἰ οὖν ὅζι τὸ ἐν ἀρχῇ αἰτεῖσθαι, 5
τὸ δι' αὑτὸ δ ἀγνοούμενον τὸ μὲν δι' αὐ-
τὸ δῆλον· τοῦτο δέ ἐζι, τὸ μὴ δεικ-
νύειν, ὅταν ὁμοίως ἀδήλων ὄντων τὸ δεικνυμένου καὶ δι' οὗ
[a] δείκνυται· ἢ τοῦ ταυτὸ τοῦ αὐτοῦ,
ἢ τοῦ ταυτὸν τοῖς αὐτοῖς ὑπάρχειν [b].

ἐν μὲν τῷ μέσῳ σχήματι καὶ ἐπὶ τέλους ἀμφοτέρως[a] ἀεὶ ἐνδέχοιτο [ὁμοίως[b]] τὸ ἐν ἀρχῇ αἰτεῖσθαι. ἐν δὲ κατηγορικῷ συλλογισμῷ, ἐὰν τὸ μὲν ἐπὶ τοῦ πρώτου[c]. ἀποφατικῆς[d] δὲ, ὅταν τὰ αὐτὰ ἀπὸ τῶν αὐτῶν[e], καὶ οὐχ ὁμοίως ἀμφότερα αἱ προτάσεις (ὡσαύτως ἢ ἐν τῷ μέσῳ) δῆλα τὸ μὴ ἀντιστρέφειν τοὺς ὅρους καὶ τοῖς ἀποφατικοῖς συλλογισμοῖς[f].

in media figura & *in* tertia vtroque modo[a] potest similiter[b] peti quod ab initio *fuit propositum*. verùm in attributiuo syllogismo *propositum petitur* in tertia & prima *figura*[c] *duntaxat*. Negatiuè[d] autem *petitur*, cùm eadem *absunt* ab eodem[e], neque est eadem ratio ambarum propositionum[f], (idem existimandum est de media figura) quia termini non cõuertuntur in negatiuis syllogismis[g].

a Non vtroque in media, & vtroque in tertia, sed illud, eadem de eadem, refertur ad mediam: illud verò, idem de isdem, ad tertiam. Aut vtroque modo, ita accipi debet, vt his verbis significetur in vtraque propositione posse peti ꝓpositum. nam in secunda quoque figura potest peti propositum tam in maiore quàm in minore propositione: non tamen eodem modo, quia (vt mox explicabo) in syllogismo negante propositio affirmans non potest petere propositum. proinde petit propositũ maior propositio in Cesare, vel minor in Camestres.

b Non eodem prorsus modo, sed simili, quia in secũda figura nõ accipimus eadẽ isdẽm inesse, sed ab isdẽ abesse.

c Quia nullus est syllogismus affirmatiuus in secũda figura.

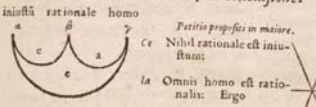
d In negatiuo syllogismo primæ vel tertiæ figuræ. nam mox dicet eandem esse rationem in secunda figura.

e Supple, vel idẽ ab isdem, quod fortasse Aristoteles ideo prætermisit, quia ꝓpositiones vniuersales negãtes reciprocantur, adeo vt si eadẽ absint ab eodẽ, idẽ quoque absit ab isdem.

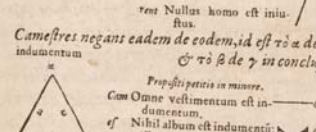
f Non potest enim propositum peti in propositione affirmãte, sed solum in negante.

g Id est, non possunt termini affirmantis propositionis conuertibiles esse. si enim propositum peteretur in propositione affirmante, necesse esset, si propositum peteretur, vtramque propositionem affirmare. nam quotiescumque in aliqua propositione petitur propositum, necesse est in alterâ subiectum & attributum aut idẽ esse, aut ferè idem.

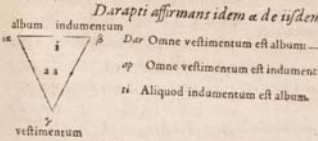
Celarent negans idem de isdem, id est, τὸ α de β in maior propositiones, & τὸ α de γ in conclusione.

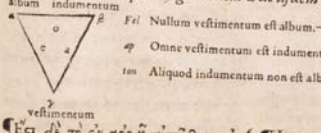
Camestres negans eadem de eodem, id est τὸ α de γ in maiore propositione, & τὸ β de γ in conclusione.

Darapti affirmans idem α de iisdem γ & β.

Felapton negans idem α de iisdem γ & β.

6 ¶Ἔστι δὲ τὸ ἐν ἀρχῇ αἰτεῖσθαι, ἐὰν μὲν ταῖς ἀποδείξεσι, τὸ κατ' ἀλήθειαν οὕτως ἔχοντα· ἐὰν δὲ τοῖς διαλεκτικοῖς[h], τὸ κατὰ δόξαν.

¶Iam verò quod *est* in principio, petitur in demonstrationibus *cùm petuntur quæ* re vera ita *se* habent. in *syllogismis* autem dialecticis,[h] quæ sunt ꝓbabilia.

h Vide lib. 8. Topic. cap. 22.

De reprehensione syllogismi, qua dicitur, falsum propter hoc non accidere, CAP. XVII.

1 In quibus syllogismus hoc locum habeat, & quid sit. 2 Modus primus. 3 Modus alter, 4 terminus sursum, 5 vel deorsum versus acceptus. 6 Quando propter hypothesim accidit falsum, 7 terminus deorsum, 8 vel sursum versus acceptus. 9 De syllogismis negatiuis. 10 Epilogus. 11 Obiectio. 12 Solutio.

[1] ΤΟ δὲ μὴ συμβαίνειν τὸ ψεῦδος, (ὃ πολλάκις ἐν τοῖς λόγοις εἰώθαμεν λέγειν) φῶμεν μὲν ὅταν ἐν τοῖς εἰς τὸ ἀδύνατον συλλογισμοῖς, ὅταν θῶμεν ἀντίφασιν ἢ τοῦτο, ὃ ἐδείκνυτο τῇ εἰς τὸ ἀδύνατον. οὔτε γὰρ μὴ ἀντιφάσεως [τῆς,] ἐστὶ τὸ οὐ συμβαῖνον τοῦτο, ἀλλ' ὅτι ψεῦδός τι ἐτέθη τῇ θέσει· οὔτ' ἐν τῇ δεικνυούσῃ· οὐ γὰρ πᾶσιν ἀντίφασιν. ἔτι δὲ ὅταν ἀναιρεθῇ τι διπλοῦς ἀεὶ τῶν α β γ, οὐκ ἔστιν εἰπεῖν ὡς οὐ συμβαῖνον τὸ κείμενον ψεῦδος· ὁ συλλογισμός. τὸ γὰρ μὴ συμβαῖνον τοῦτο γίνεσθαι, τότε λέγομεν, ὅταν ἀναιρεθέντος τοῦ που, μηδὲν ἧττον πραγμένται ὁ συλλογισμός· ὅπερ οὐκ ἔστιν ἐν τοῖς δεικτικοῖς· ἀναιρεθείσης γὰρ τῆς θέσεως, οὐδὲ ὁ θεὸς ταύτην ἔσται συλλογισμός. φανερὸν δὲν, ὅτι ἐν τοῖς εἰς τὸ ἀδύνατον λέγεται τὸ μὴ συμβαῖνον τοῦτο, ὅταν ἀπαιτήσῃ θεὸς τὸ ἀδύνατον ἢ ὅλως ἀπλῶς ὑποθέσεις, ὡς τε καὶ ὅσης καὶ μὴ τοιᾶσης ταύτης, οὐδὲν ἧττον συμβαίνειν τὸ ἀδύνατον. ¶ μὲν οὖν φανερώτερος ἔσται τοῦτο ὅτι τὸ μὴ συμβαῖνον ὑποθέσει ἐστὶ τὸ ψεῦδος, ὅταν δοθῇ τῆς ὑποθέσεως ἀπλῶς ἢ δοθῇ τῷ μέσῳ θεὸς τὸ ἀδύνατον ὁ συλλογισμός, ὥσπερ εἴρηται, καὶ ἐν τοῖς τοπικοῖς. τὸ δὲ τὸ αὐτὸ ὡς αἴτιον τιθέναι, τοῦτο ὅτιν. ἔστι βουλόμενος δεῖξαι ὅτι ἀσύμμετρός ἐστὶ δύο μεγέθη, ὅτι τῆς ἐν τοῖς τοῦ Σπεύσιππος

a Id est, vt hinc incipiam, vt hoc explicem primo loco.
b Propositionibus.
c Ante conclusionem.
d Probatio ostensiua, seu qui tali probatione vtitur, non ponit propositionem contradicentem ei quod vult probare.
e Per tres terminos. nam syllogismus ostensiuus constat ex tribus terminis.
f Id est propositione, hypothesi. nã thesim hic accipit pro hypothesi, vt in part. quoque 10. & 11. huius cap.
g id est, concluditur
h Secutus sum vulgat. codices, etsi vereor ne pro τῷ μέσῳ, scripta esse oporteat διὰ τοῦ μέσου, vt subaudiatur συμπεράσματος & sensus sit, syllogismum non esse ita cõtinuum, vt hypothesis per medias propositiones cõiungatur cum cõclusione impossibili. vt in exemplo part. 4. τὸ α non cõiungitur cum β per α γ. atq; adeò hypothesis α β non cõiungitur cũ cõclusione β δ per propositiones medias, β γ. & γ δ.
i Lib. 1 Elenchorum, cap. 5. nam hi libri continẽt locos sophisticos, vt Topici dialecticos. & cũ Topicis ab Aristotele cõiungitur, quemadmodum posteriores Analytici cũ prioribus: quoniã ambo illi ad disputationem, ambo hi ad verum scientiam acquirendam pertinent. Atqui priores Analytici declarant syllogismum generaliter acceptum, sub quo cõprehenditur non solùm demonstratio, sed etiam syllogismus dialecticus & sophisticus. Sed præcipua species est demonstratio, sicut præcipuus logicæ finis est scientia demonstrativa.
k Sic appellatur eo cap. 5. libri 1 Elench.
l Vide lib. 6. Physic. cap. 9.

[1] Τὸ δὲ μὴ συμβαῖνον τὸ ψεῦδος, (ὃ πολλάκις ἐν τοῖς λόγοις εἰώθαμεν λέγειν) φῶμεν μὲν ὅταν ἐν τοῖς εἰς τὸ ἀδύνατον συλλογισμοῖς, ὅταν θῶμεν ἀντίφασιν ἢ τοῦτο, ὃ ἐδείκνυτο τῇ εἰς τὸ ἀδύνατον. οὔτε γὰρ μὴ ἀντιφάσεως [τῆς,] ἐστὶ τὸ οὐ συμβαῖνον τοῦτο, ἀλλ' ὅτι ψεῦδός τι ἐτέθη τῇ θέσει· οὔτ' ἐν τῇ δεικνυούσῃ· οὐ γὰρ πᾶσιν ἀντίφασιν. ἔτι δὲ ὅταν ἀναιρεθῇ τι διπλοῦς ἀεὶ τῶν α β γ, οὐκ ἔστιν εἰπεῖν ὡς οὐ συμβαῖνον τὸ κείμενον ψεῦδος· ὁ συλλογισμός. τὸ γὰρ μὴ συμβαῖνον τοῦτο γίνεσθαι, τότε λέγομεν, ὅταν ἀναιρεθέντος τοῦ που, μηδὲν ἧττον πραγμένται ὁ συλλογισμός· ὅπερ οὐκ ἔστιν ἐν τοῖς δεικτικοῖς· ἀναιρεθείσης γὰρ τῆς θέσεως, οὐδὲ ὁ θεὸς ταύτην ἔσται συλλογισμός. φανερὸν δὲν, ὅτι ἐν τοῖς εἰς τὸ ἀδύνατον λέγεται τὸ μὴ συμβαῖνον τοῦτο, ὅταν ἀπαιτήσῃ θεὸς τὸ ἀδύνατον ἢ ὅλως ἀπλῶς ὑποθέσεις, ὡς τε καὶ ὅσης καὶ μὴ τοιᾶσης ταύτης, οὐδὲν ἧττον συμβαίνειν τὸ ἀδύνατον. ¶ μὲν οὖν φανερώτερος ἔσται τοῦτο ὅτι τὸ μὴ συμβαῖνον ὑποθέσει ἐστὶ τὸ ψεῦδος, ὅταν δοθῇ τῆς ὑποθέσεως ἀπλῶς ἢ δοθῇ τῷ μέσῳ θεὸς τὸ ἀδύνατον ὁ συλλογισμός, ὥσπερ εἴρηται, καὶ ἐν τοῖς τοπικοῖς. τὸ δὲ τὸ αὐτὸ ὡς αἴτιον τιθέναι, τοῦτο ὅτιν. ἔστι βουλόμενος δεῖξαι ὅτι ἀσύμμετρός ἐστὶ δύο μεγέθη, ὅτι τῆς ἐν τοῖς τοῦ Σπεύσιππος

AT non propter hoc accidere falsum, (quod sæpe in disputationibus dicere soliti sumus) primùm[a] reperitur in syllogismis *ducentibus* ad impossibile, cùm *quis* contradicit ei qđ *alius* probauit deductione ad impossibile. neque. n. qui nõ cõtradixit, dicet illud, Nõ propter hoc, sed falsum quippiã esse *contendet* ex iis[b] quę priùs[c] posita sũt: neq. in *probatione* ostẽsiua; quia non ponit cõtradictionẽ[d]. Præterea cùm euersum quippiam fuerit ostensiuè per α β γ[e]: dici non potest, non propter hoc quod positum est, factum esse syllogismũ. nam illud, nõ propter hoc fieri, tũc dicimus, cùm hoc sublato nihilo minùs perficitur syllogismus. quod quidem non est in ostensiuis: quia positione[f] sublatã, non erit ampliùs syllogismus *ille* qui ad eam *pertinebat*. Constat igitur, in *ducentibus* ad impossibile dici illud, non propter hoc: cùm scilicet hypothesis ab initio sumpta, ita *se* habet ad impossibile; vt siue ea sit siue non sit, nihilo minùs accidat[g] impossibile. ¶ Est igitur magis conspicuus modus, quo non propter hypothesim est falsum, cùm[h] syllogismus ex mediis ad impossibile *ducẽtibus* est, *ab* hypothesi est separatus, quemadmodum in Topicis[i] dictum est. hoc enim est, nõ causam pro causa ponere[k]. Vt si volens probare dimetientẽ esse incõmẽsurabilẽ, conetur *Z. enonis*[l]

λόγον [δ ἐκτιθέμενος,] ὡς οὐκ ἔστι κινεῖσθαι, εἰς τοῦτο ἀπάγοι τὸ ἀδύνατον· οὐδαμῶς γὰρ οὐδαμῆ συνεχὲς ὂν τὸ ψεῦδος τῇ φάσει τῇ ἐξ ἀρχῆς.

3 ¶ Ἄλλος δὲ τρόπος, εἰ συνεχὲς μὲν ἐστὶ τὸ ἀδύνατον τῇ ὑποθέσει, μὴ μέντοι διὰ ἐκείνων συμβαίνοι τοῦτο δὲ ἐγχωρεῖ γίνεσθαι, καὶ ὅτι τὸ ἄνω, καὶ ὅτι τὸ κάτω λαμβάνοντι τὸ συνεχές. ¶ Οἷον, εἰ τὸ α τοῦ β κεῖται ὑπάρχον, τὸ δὲ β τοῦ γ, τὸ δὲ γ τοῦ δ· τοῦτο δὲ εἶη ψεῦδος, τὸ τὸ ζ τοῦ δ ὑπάρχειν. εἰ γὰρ ἀφαιρεθέντος τοῦ α, μηδὲν ἧττον ὑπάρχει τὸ β τοῦ γ, καὶ τὸ γ τοῦ δ· οὐκ ἂν εἴη τὸ ψεῦδος διὰ τῶν ὅλων ἐξ ἀρχῆς ὑποθέσεων.

orationem probare, id est, non esse motum, ducátque ad hoc impossibile. falsum enim *quod conclusum est*, nullo prorsus modo cohæret ei quod ab initio *dictum fuit*[a]. ¶ Alius modus est, 3 si cohæreat quidem impossibile hypothesi, non tamen propter illam accidat. hoc enim fieri potest, siue sursum siue deorsum versus cohærentia accipiatur. ¶ Vt si τὸ α τοῦ β ponatur inesse, & τὸ β τῷ γ & τὸ γ τῷ δ: hoc autem falsum sit, τὸ β τῷ δ inesse. nam si dempto α, nihilo minùs ineſt τὸ β τῷ γ, & τὸ γ τῷ δ: non colligetur falsum ex hypothesi initio sumpta.

a Dimetientem esse incommensurabilem.

α animatum. a Omne animal est animatum. —— *Hypothesis.*

β animal. *Bar* Omne album est animal:

γ album ba Omnis nix est alba: Ergo

δ nix ra Omnis nix est animal. —— *Impossibile.*

4 ¶ Πάλιν, εἴ τις ὅτι τὸ ἄνω λαμβάνοι τὸ συνεχές. οἷον, εἰ τὸ μὲν α τοῦ β, τοῦ δὲ α τὸ ε, καὶ τὸ ε τὸ ζ· ψεῦδος δὲ εἶη τὸ ὑπάρχειν τοῦ α τὸ ζ· καὶ γὰρ οὕτως οὐδὲν ἂν ἧττον εἴη τὸ ἀδύνατον, ἀναιρεθείσης τῆς ἐξ ἀρχῆς ὑποθέσεως.

5 ¶ Aut rursus si quis sursum versus accipiat cohærentiam. Vt si τὸ α insit τῷ β, & τῷ α τὸ ε, & τῷ ε τὸ ζ: falsum autem sit ineſſe τῷ α τὸ ζ. nam sic quoque nihilo minùs efficietur impossibile ablata hypothesi initio *accepta*.

ζ sensus expers. a Omne animal est animatum. —— *Hypothesis.*

ε planta. ba Omne animatum est planta:

α animatum. *Bar* Omnis planta sensu caret: Ergo

β animal. ra Omne animatum sensu caret —— *Impossibile.*

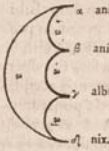
6 ¶ Ἀλλὰ δεῖ ἀεὶ τοῖς ἐξ ἀρχῆς ὅροις συνάπτειν τὸ ἀδύνατον· ὥστε γὰρ ἐστὶ τὸ ψεῦδος ἐξ ἀρχῆς τῷ ὑποθέσει.

6 ¶ Sed oportet impossibile cõiungere cum terminis ab initio *sumptis*. sic enim erit propter hypothesim.

b Id est, colligetur impossibile.

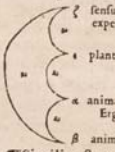
¶ Vt deorsum versus acceptâ cohærentiâ, *coniungi debet* cum termino attributo. nam si impossibile est τὸ α τῷ η inesse: ablato α, non erit ampliùs *illud* falsum.

7 ¶ Οἷον, ὅτι μὲν τὸ κάτω λαμβάνοντι τοὺς ὅρους, πρὸς τὸν κατηγορούμενον τῷ ὅρῳ. εἰ δὲ ἀδύνατον τὸ α τῷ η ὑπάρχειν ἀφαιρεθέντος τοῦ α, οὐκ ἔσται τὸ ψεῦδος.

¶ Sursum autem versus *acceptâ cohærentiâ, coniungi debet* cum *termino* subiecto. Nam si τῷ β non potest τὸ ζ inesse: dempto β, non erit ampliùs illud impossibile.

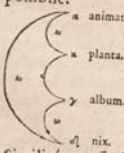
8 ¶ Ἐπὶ δὲ τὸ ἄνω, καθ' οὗ κατηγορεῖται. εἰ γὰρ τῷ β μὴ ἐγχωρεῖ τὸ ζ ὑπάρχειν ἀφαιρεθέντος τοῦ ὁρικοῦ τι ἔσται τὸ ἀδύνατον.

¶ Similis est ratio syllogismorum priuantium. ¶ Perspicuum igitur *est*, nisi impossibile coniungatur cum terminis ab initio *acceptis* non propter positionem[a] falsum accidere. ¶ An ne sic quidem semper propter hypothesim erit falsum? Nam si τὸ α ponatur inesse non τῷ β, sed τῷ κ, & τὸ κ τῷ γ, atque hoc τῷ η: sic quoque manet *ipsum* impossibile.

9 ¶ Ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν στερητικῶν τῶν συλλογισμῶν ὄντων. ¶ Φανερὸν δή, ὅτι τὸ ἀδύνατον μὴ πρὸς τοὺς ἐξ ἀρχῆς ὅρους ὄντος, οὐ διὰ τὴν θέσιν συμβαίνει τὸ ψεῦδος. ¶ Ἢ οὐδ' οὕτως ἀεὶ ἔσται τὸ ὑποθέσιν ἔσαι τὸ ψεῦδος; καὶ γὰρ εἰ μὴ τῷ β, ἀλλὰ τῷ κ ἐτέθη τὸ α ὑπάρχειν, τὸ δὲ κ τῷ γ, καὶ τοῦτο τῷ η· καὶ οὕτω μένει τὸ ἀδύνατον.

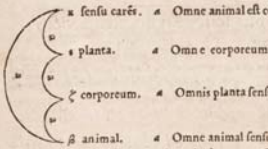
[a] Hypothesim.

Similitérque sursum versus acceptis terminis.

Ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τὸ ἄνω λαμβάνοντι τοὺς ὅρους.

sensu

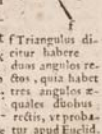
Ὡς ἐπὶ καὶ ὄντος καὶ μὴ ὄντος τούτου, συμβαίνει τὸ ἀδύνατον· οὐκ ἄρ' ἐστὶν ὑποθέσεως τέλος τὸ ψεῦδος[a].

11 ¶ Ἢ τὸ μὴ ὄντος τούτου, μηδὲν ἧττον γίνεσθαι τὸ ψεῦδος, οὐχ οὕτω λητέον, ὡς ἄλλου τινὸς μὴ ὄντος, συμβαίνειν τὸ ἀδύνατον· ἀλλ' ὅταν ἀφαιρεθέντος τούτου δι' ἄλλων τῶν λοιπῶν θεωρημάτων τὸ αὐτὸ παραίνηται ἀδύνατον. ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ γὰρ ψεῦδος συμβαίνειν διὰ πλειόνων ὑποθέσεων, ἐὰν ἴσως ἅπαντα. οἷον, τὸ τὰς ὑπὸ ἀλλήλας[b] συμπίπτειν[c], εἰ μείζων ἐστὶν ἡ ἐκτὸς[d] τῆς ἐντός, ἢ εἰ τὸ ἐλάττονα ἔχει πλείους ὀρθὰς δυσίν[e].

Cùm igitur impossibile accidat siue hoc sit, siue non sit: non erit 12 propter positionem[a]. ¶ Aut si hoc non sit, nihil minùs effici falsum nõ ita accipi debet, quasi alio posito accidat impossibile: sed, cùm hoc ablato, per reliquas propositiones concluditur idem impossibile. quandoquidem nihil fortasse absurdi est, si falsum cõcludatur per multas hypotheses: veluti lineas parallelas[b] concurrere[c], siue maior sit *angulus* internus[d] externo[e], siue triangulus plures duobus rectis *angulos* habeat[f].

a Hypothesim.

b Id est, lineam a b, & lineã c d. c Id est, si producantur, tandem aliquando coniunctum iri in aliquo puncto.
d Angulus g.
e Angulo h.

f Triangulus dicitur habere duos angulos rectos, quia habet tres angulos æquales duobus rectis, vt probatur apud Euclid. lib. 1. propos. 17.

De falsa ratione, Cap. XVIII.

1 Ὁ δὲ ψεῦδὴς λόγος γίνεται πρὸς τὸ πρῶτον ψεῦδος. ἢ γὰρ ἐκ τῶν δύο προτάσεων, ἢ ἐκ πλειόνων πᾶς ἔστι συλλογισμός. εἰ μὲν οὖν ἐκ τῶν δύο· τούτων ἀδύνατον τὴν ἑτέραν, ἢ καὶ ἀμφοτέρας εἶναι ψευδεῖς· ἐξ ἀληθῶν γὰρ οὐκ ἔστι ψευδὴς συλλογισμός. εἰ δ' ἐκ πλειόνων, οἷον, τὸ μὲν γ δι' ἀ β, ταῦτα δὲ δι' ε ζ η· τούτων τι ἓν ἀνάγκη τῶν ἐπάνω ψεῦδος, καὶ οὐκέτι τοῦτο ὁ λόγος. τὸ γὰρ α καὶ τὸ β οὐκ ἐκείνων ἐφαίνεται· ὥστε παρ' ἐκείνων τι συμβαίνει τὸ συμπέρασμα, ἢ τὸ ψεῦδος[k].

1 Falsa autem ratio efficitur ob *id quod* primum falsum *est*. aut enim ex duabus propositionibus, aut pluribus constat omnis syllogismus. Si igitur ex duabus *constet*: harum alteram, vel ambas necesse est falsas esse: ex veris namque non erat[g] falsus syllogismus. sin ex pluribus *constet*, velut τὸ γ *probetur* per α β, hæc autem per η ζ ε: horum[h] superiorũ quippiã falsum *est*: & propter hoc ratio *est falsa*. nam τὸ α & τὸ β per ea[i] concluditur. itaque propter eorum quippiam efficitur conclusio & falsum[k].

g Non esse, probatum fuit cap. 2. 3. & 4. huius libri.
h Vel α, ζ, vel β, ε.
i Vel ζ, η.

k Id est, conclusio γ falsa.

Prosyllogismi
- Primi propositio: maior δ, minor ε
- Secundi propositio: maior ζ, minor η

α maior propositio
β minor propositio
γ conclusio
} syllogismus principalis.

De catasyllogismo, & crypsi: seu, de syllogistica victoria, & occultatione, CAP. XIX.

1 ¶ *Præcepta pro respondente, contra eum qui argumentatur. Cautio, ne fiat vllus syllogismus.* 2 *Cautio, ne probetur certa conclusio.* 3 ¶ *Præceptum generale pro eo qui argumentatur, contra respondentem.* 4 ¶ *Præcepta specialia pro eo qui argumentatur, contra respondentem. De prosyllogismis.* 5 *De syllogismis compositis.* 6 *De vno & simplici syllogismo.*

VT autē contra nos syllogismo non concludatur, obseruare debemus cùm sine cōclusionibus rationē[a] *aduersarius* rogat, ne bis concedatur idem in propositionibus: quoniam scimus sine medio nō effici syllogismum: medium verò est, quod sępiùs dicitur. ¶ Quomodo autem ad quamque conclusionem [b] medium obseruare oporteat, perspicuum est ex eo quòd scimus quænam in quaque figura probetur. hæc [c] autē nos non latebit: quia scimus, quomodo [d] subeamus disputationem. ¶ Quod verò iusimus respondentes cauere: *id* vt lateat, conentur efficere qui argumentantur. ¶ Quod het, primùm nisi conclusiones [e] probēt antecedentibus syllogisinis: sed sumptis *propositionibus* necessariis[f], *hæ conclusiones* lateant.

¶ Præterea si non proxima[g] roget, sed quàm plurima media[h]. Exempli causâ concludendum sit τὸ α de ζ. media verò sint τὰ β γ δ ε. oportet igitur petere, an τὸ α *insit* τῷ β: & rursus, nō an τὸ β *insit* τῷ γ, sed an τὸ δ τῷ ε: deinde an τὸ ε τῷ γ: atq; ita reliqua.

Πρὸς δὲ τὸ μὴ κατασυλλογίζεσθαι τοὺς ἀποκρινομένους, ὅταν αὐτῷ συμπεράσματά τινων ἐρωτᾷ τὸν λόγον[a], ὅπως μὴ δοθῇ δὶς τὸ αὐτὸ ἐν ταῖς ἀποκρίσεσιν ἐπειδήπερ ἴσμεν, ὅτι ἄνευ μέσου συλλογισμὸς οὐ γίνεται, μέσον δὲ ὅρος τὸ πλειόνακις λεγόμενον. ¶ Πῶς δὲ δεῖ πρὸς ἕκαστον συμπέρασμα[b] ἀποκρίνεσθαι τὸ μέσον, φανερὸν ἐκ τῆς εἰδέναι ποῖον ἐν ἑκάστῳ σχήματι δείκνυται. τοῦτο[c] δὲ ἡμᾶς οὐ λήσει, ὁρᾷ τὸ εἰδέναι πῶς[d] ὑπάρχομεν τῷ λόγῳ. ¶ Χρὴ δὲ, ὅπερ φυλάττεσθαι προσῆκε λέγοντας ἐλλημμένοις κατασκευομένοις, αὐτοὺς ὅπως ἐνέσονται ποιεῖσθαι λανθάνειν. ¶ Τοῦτο δὲ ποιήσουσιν, ἐὰν μὴ πρῶτον μὲν, ἐὰν τὰ συμπεράσματα[e] μὴ συλλογίζωνται· ἀλλ' εἰλημμένων τῶν ἀναγκαίων[f], ἀδήλα ἔσηται. ¶ Ἔτι δὲ ἐὰν μὴ τὰ συνεχῆ λείπῃ[g] ἐρωτᾷ, ἀλλ' ὅτι μάλιστα τὰ μέσα[h]. οἷον ἔστω δίον συμπεραίνεσθαι τὸ α κατὰ τοῦ ζ, μέσα δὲ τὰ β γ δ ε. δεῖ οὖν ἐρωτᾶν, εἰ τὸ α τοῦ β κατὰ παντός, μὴ εἰ τὸ β τοῦ γ, ἀλλ' εἰ τὸ δ τοῦ ε καθ' ἑκάστου, εἰ τὸ β τοῦ γ καθ' οὗτω τὰ λοιπά.

a Id est, propositiones syllogismorum. nescimus enim, quo medio vsurus sit aduersarius ad probandam conclusionē prin cipalem: proinde ignoramus conclusiones syllogismorum, quæ futuræ sunt propositiones in syllogismo principali. hæ sunt quas aduersarius dicitur non postulare: & ne postulet, Aristoteles eum monebit part. 4.

b Cùm certò sciamus, quam conclusionē aduersarius velit, & quæ sit conclusio principalis.

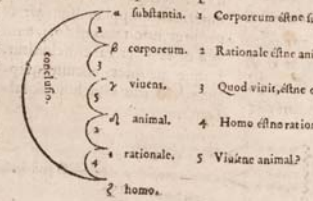
c Id est, qua de re.

d Id est, propositiones syllogismi principalis, quæ sunt cōclusiones prosyllogismorum.

e Ex quibus necessariò colligitur hæ conclusiones.

f Proxima pronunciata sunt quæ habent terminum communem: vt in sequēti exemplo propositiones α β & β γ sunt proximæ propter cōmunem terminum β.

g Id est, quàm multas poterit propositiones interiacias propositionibus naturā proximis: atque ita eas separet.

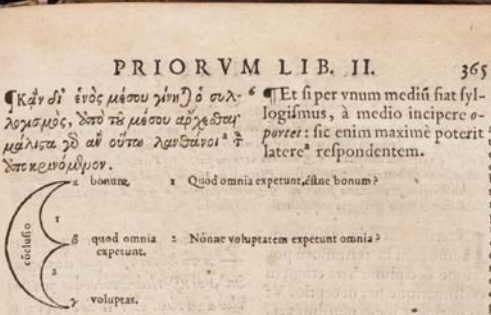

¶ Κρύ-

6 ¶Κἂν δι' ἑνὸς μέσου γίνῃ ὁ συλλογισμός, ὅτὸ τὸ μέσου ἀρχεδαι μάλιστα δ' αὖ οὕτω λανθάνοι [a] ἂν τὸ κατηγούμενον.

6 ¶Et si per vnum mediũ fiat syllogismus, à medio incipere oportet: sic enim maximè poterit latere[a] respondentem.

a Quia medius terminus abest à conclusione, in qua ponitur ambo extrema. Præterea quia in prima figura incipit à medio, peruertit ordinem, & syllogismum efficit obscuriorem breuiusim[e] enim & commodissimus est progressus ab α ad β, & à β ad γ, vel contrà à γ ad β, & à β ad α. Primo modo descẽdimus à maiori extremo per medium terminum ad minus extremum. altero modo adscendimus à minori ad maius per medium. Quòd si incipiamus à medio, cõgimur regredi. nam si ꝓgrediamur à medio ad maius, cogimur regredi ad medium, vt progrediamur ad minus. alioquin si cõstitim progrederemur ad minus, efficeremur conclusionem ex vna propositione: siquidem cõclusio est, in qua dicitur maius de minori extremo: cadit ratione progressꝰ à medio ad minus, nõ possimus peruenire ad maius, nisi reuersi fuerimus ad mediũ. ne colligatur cõclusio ex vna propositione, quia conclusio est in qua minus subicitur maiori extremo. subiungam exempla horum progressuũ, quò facilius hæc intelligantur.

De Elencho, Cap. x x.

1 Propositio. 2 Expositio quando sit elenchus, & quibus sit: 3 & quando non sit, quia propositiones negent, 4 vel sint particulares.

1 Εἰσὶ δὲ ἔχοντες πρὸς τε καὶ πρὸς ἐχόντων τῶν ὅρων γίνεσθαι ὁ συλλογισμὸς φανερὸν καὶ πότε ἔσται, καὶ πότε οὐκ ἔσται ἔλεγχος. ¶ Παντὸν μὲν δὲ συλλογισμῶν, ἃ ἐναλλὰξ τεθειμένων τῶν ἀποφάσεων οἷον τὸ μὲν ἀποφατικῆς τῆς δὲ καταφατικῆς ἐν χρεὶ γίνεσθαι ἔλεγχον. ὧν δὲ συλλογισμὸς καὶ οὕτω καὶ ἐκείνως ἐχόντων τῶν ὅρων. ὥστε εἰ τὸ κεῖμενον εἴη ἐναντίον τῷ συμπεράσματι, ἀνάγκη γίνεσθαι ἔλεγχον· ὁ δὲ ἔλεγχος [b] ἀναφάσεως συλλογισμός. ¶ Εἰ δὲ μηδὲν συγχωροῖτο, ἀδύνατον γίνεσθαι ἔλεγχον. οὐ γὰρ ἦν συλλογισμός, ἁπάντων τῶν ὅρων ἐφατικῶν ὄντων. ὥστε οὐδὲ ἔλεγχος. εἰ μὲν γὰρ ἔλεγχος, ἀνάγκη συλλογισμὸν εἶναι. συλλογισμοῦ δ' ὄντος, οὐκ ἀνάγκη ἔλεγχον. ¶ Ὡσαύτως δὲ, κἂν εἰ μηδὲν τεθείη κατὰ τῶν ἀποκειμένων ἐν ὅλῳ· ὁ γὰρ αὐτὸς ἔσται διορισμὸς ἐλέγχου καὶ συλλογισμοῦ.

QVæ verò habemus, quando, & quomodo se habentibus terminis fit syllogismus: perspicuũ etiam est, quãdo erit, & quãdo nõ erit elẽchus. ¶ Omnibus enim concessis, aut responsionibus vice versa positis, vtputa altera affirmante, altera negante, potest fieri elẽchus. erat enim syllogismus tam hoc quàm illo modo se habentibus terminis. quare si quod positum est, sit contrarium conclusioni: necesse est fieri elenchum: quoniam elenchus [b] est syllogismus cõtradictionis. ¶ Quòd si nihil cõcedatur, impossibile est fieri elenchũ. non enim erat syllogismus, cùm omnes termini sunt priuatiui. quare nec elenchus. etenim si sit elenchus, necesse est esse syllogismũ. si verò sit syllogismus, nõ necesse est esse elenchũ. ¶ Idẽ dicendũ est, si nihil per responsionẽ positum fuerit quod sit in toto[c]: quoniam elenchi & syllogismi eadem est ratio.

b Vide lib. 1. Elench. cap. 1.

c Id est, si respondens non conferit vllam propositionem vniuersam.

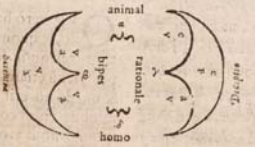
De deceptione, CAP. XXI.

1 *Prima deceptio propter minorem propositionem vniuersalem falsam, cum sunt duo media non subalterna.* 2 *Secunda deceptio cum sciuit media sunt subalterna.* 3 *Quomodo non fiat secunda,* 4 *vel prima deceptio.* 5 *Quomodo vtraque fiat.* 6 *Tertia deceptio propter minorem particularem ignoratam.* 7 *De ratione Platonis in Menone, quòd scientia sit reminiscentia.* 8 *An deceptio sit contraria scientiæ.* 9 *Quarta deceptio ex eo quòd non exercentur alla & communiter cognita vtrusque propositionis.* 10 *Obiectio.* 11 *Solutio.*

INterdum accidit, vt, quemadmodum in terminorũ positione decipimur[a], *ita* etiam in existimatione fiat deceptio. Vt si contingat idem pluribus primùm[b] inesse, & alterum quis ignoret, putétque nulli inesse, alterũ sciat. Insit. n. per se τὸ α τῷ β & τῷ γ: itidémque hæc τῷ δ. si *quis* igitur putet τὸ α inesse omni β, & hoc omni δ· τὸ α autem nulli γ, & hoc omni δ: eiusdem[c] secundum idem[d] habebit scientiã[e] & ignorantiam[f].

a Quia nõ distinguimus propositionem indefinitam ab vniuersali. Vide cap. 27. libri superioris.
b Id est, κατὰ παντός, sine medio: vel, vt mox dicet, per se. nam hæc omnia idem significant.
c Id est, τῶν δ.
d Idem a.
e Per β.
f Per γ.

Συμβαίνει δὲ ἐνίοτε, καθάπερ ἐν τῇ θέσει τῷ ὅρον ἀπατᾶσθαι[a], καὶ κατὰ τιὼ ὑπολαμβάνειν γίνεσθαι τιὼ ἀπάτην. οἷον εἰ ἐνδέχεται τὸ αὐτὸ πλείοσι τῶν ὑπάρχειν[b]· καὶ τὸ μὲν, λελῆσθέναι τινά, κακὸν μηδενὶ ὑπάρχειν· τὸ δὲ, ἐπίστασθαι. ἔστω δὴ τὸ α τοῦ β καὶ τοῦ γ καθ' αὐτὸ ὑπάρχον, καὶ ταῦτα παντὶ τοῦ δ ὡσαύτως. εἰ δὴ τοῦ μὲν β τὸ α παντὶ οἴεται ὑπάρχειν, καὶ τοῦτο τοῦ δ παντί· τοῦ δὲ γ τὸ α μηδενί, ἅμα τοῦτο τοῦ

Scientia.

V. *Bar* Omne bipes est animal:
V. *ba* Omnis homo est bipes:
Ergo
V. *ra* Omnis homo est animal.

Deceptio.

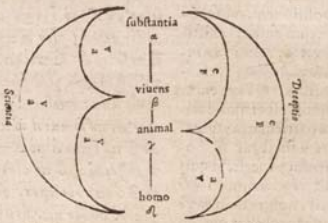
F. *Ce* Nihil rationale est animal:
V. *la* Omnis homo est rationalis:
Ergo
F. *rent* Nullus homo est animal.

g Id est, quæ sunt ca ca quæ *sunt* ex eadem serie. subalterna.

¶ Rursus si quis decipiatur circa quæ *sunt* ex eadem serie[g], vt si τὸ α insit τῷ β, hoc autem τῷ γ, & τὸ γ τῷ δ: existimet autem τὸ α omni β inesse, & rursus nulli γ. simul enim sciet & non existimabit inesse.

¶ Πάλιν εἰ τῆς ἀπατᾶσθαι δεῖ τὰ ἐκ τῆς αὐτῆς συστοιχίας[g]· οἷον εἰ τὸ α ὑπάρχει τοῦ β, τὸ δὲ τοῦ γ, καὶ τὸ γ τοῦ δ· ὑπολαμβάνει δὲ τὸ α παντὶ τοῦ β ὑπάρχειν, καὶ πάλιν μηδενὶ τοῦ γ· ἅμα γὰρ εἴσεται τε καὶ οὐχ ὑπολήψεται ὑπάρχειν.

substantia

V. *Bar* Omne viuens est substantia:
V. *ba* Omnis homo viuit:
Ergo
V. *ra* Omnis homo est substantia.

F. *Ce* Nullum animal est substantia:
V. *la* Omnis homo est animal:
Ergo
F. *rent* Omnis homo est substantia.

¶Ἆρ'[a] οὖν οὐδὲν ἄλλο ἀξιοῖ ὃν πούτων, ἢ ὅτι τὸ δ τῷ α τῷ β τινὶ ὑπάρχειν, τοῦτο μὴ ὑπολαμβάνειν[c]; ὅτι γὰρ πως[d], ὅτι τὸ β τῷ γ ὑπάρχει, δῆλα τῷ ὅτι ἐν τῇ καθόλου[e] τὸ κῦ μέσος. ὡς τε ὅπως δεικτέον[f], τοῦτο ὅλως ἀξιοῖ μὴ ὑπολαμβάνειν ὁ τηρ ἀδύνατον.

¶Ἐπὶ δὲ τ[g] πρότερου[h] λεχθέντος, εἰ μὴ ὃν τῆς αὐτῆς συστοιχίας[i] τὸ μέσον, καθ' ἑκάτερον μὲν τῶν μέσων ἀμφοτέρας τὰς προτάσεις οὐκ ἐγχωρεῖ ὑπολαμβάνειν[l]. οἷον εἰ τὸ α τῷ μὲν β παντὶ[k], τῷ δὲ γ μηδενὶ[l], ταῦτα γὰρ ἀμφότερα παπὶ τῷ δ[m]. συμβαίνει δὴ ἁπλῶς ἢ ὅτι π[n]ολαμβάνεσθαι ἐναντίαν τὴν πρότερον πρότασιν. εἰ δὲ ὧ τὸ β ὑπάρχει, παντὶ τὸ α ὑπολαμβάνει ὑπάρχειν· τὸ δὲ β τῷ δ οἶδε· καὶ ὅτι τῷ δ τὸ α, οἶδεν. ὥς τ εἰ πάλιν ὧ τὸ γ, μηδενὶ οἴε[o]) τὸ α ὑπάρχειν· ὧ τὸ β τινὶ ὑπάρχει, τούτῳ οὐκ οἴεται τὸ α ὑπάρχειν. τὸ δὲ παντὶ οἰόμενον ὧ τὸ β πάλιν τινὶ μὴ οἴεσθαι ὧ τὸ β. ἢ ἁπλῶς ἢ ὅτι τὸ ἀναστρέφειν ἐστίν. οὕτω μὲν οὖν οὐκ ἐνδέχεται ὑπολαβεῖν. ¶Καθ' ἑκάτερον[p] δὲ τῶν

a Ostendit non posse simul accipi maiorem propositionē vtriusque syllogismi, i. omne β esse α, & nullum γ esse α: quia ti γ, est pars τῶ β, proinde qui accipit omne β esse α, accipit etiā γ esse α, quomodo igitur eodem tempore accipiet τὸ γ non esse α?
b Id est τὸ γ esse α, qđ quoda modo scit, vt mox explicabitur.
c Nam in maiore propositione τῷ Celarent, sumit nullū γ esse α
d Cognitione vniuersali, nō propria.
e Τῇ ſ est particularis, i. pars τῶ β. ideoque cōtinetur vniuersali cognitione τῷ β.
f In prima deceptione.
g Partic. 2.
h Si medius sumptum in Barbara, & medium in Celarent nō sint subalterna.
i Id est, non possunt simul accipi ambæ propositiones τῶ Barbara, & ambæ τῶ Celarent.
k Maior propositio τῶ Barbara.
l Maior propositio τῶ Celarent.
m Minor τῶ Barbara, & minor τῶ Celarent.
n Id est maior.
o Ἐπαγωγὴ συστοιχίας. Cōm. n. τῷ β & τῷ γ, sint duo subiecta diuersa: hæ propositiones, omne β est α, nullum γ est α, nō sunt simpliciter contrariæ, sed ex parte, id est ratione τοῦ δ, quod inhibitur & τῷ β & τῷ γ. nam ſi τὸ δ est β, idemq. nō est α: certe non omne β est α: eſt tamē sumptū ſic,

a Ostendit non posse simul accipi maiorem propositionē vtriusque syllogismi, i. omne β esse α, & nullum γ esse α: quia τὸ γ, est pars τῶ β, proinde qui accipit omne β esse α, accipit etiā γ esse α, quomodo igitur eodem tempore accipiet τὸ γ non esse α?
b Id est τὸ γ esse α, qđ quoda modo scit, vt mox explicabitur.
c Nam in maiore propositione τῷ Celarent, sumit nullū γ esse α
d Cognitione vniuersali, nō propria.
e Τῇ ſ est particularis, i. pars τῶ β. ideoque cōtinetur vniuersali cognitione τῷ β.
f In prima deceptione.
g Partic. 2.
h Si medius sumptum in Barbara, & medium in Celarent nō sint subalterna.
i Id est, non possunt simul accipi ambæ propositiones τῶ Barbara, & ambæ τῶ Celarent.
k Maior propositio τῶ Barbara.
l Maior propositio τῶ Celarent.
m Minor τῶ Barbara, & minor τῶ Celarent.
n Id est maior.
o Ἐπαγωγὴ συστοιχίας. Cōm. n. τῷ β & τῷ γ, sint duo subiecta diuersa: hæ propositiones, omne β est α, nullum γ est α, nō sunt simpliciter contrariæ, sed ex parte, id est ratione τοῦ δ, quod inhibitur & τῷ β & τῷ γ. nam ſi τὸ δ est β, idemq. nō est α: certe non omne β est α: eſt tamē sumptū ſic,

3 ¶An[a] igitur ex his nihil aliud censet, quàm, quod scit[b], id ſe non existimare[c]? nam τὸ α τῷ γ ineſſe quodammodo[d] scit per β, ſicut particulare *noſcitur cognitione* vniuersali[e]. Quocirca quod quodammodo scit, hoc omnino censet ſe non existimare. quod quidem est impoſsibile. ¶In eo[f] verò quod antea[g] dictum est, ſi medium non *ſit* ex eadem serie[h], ſecundum vtrumque medium ambas propoſitiones non accidit *quępiam* existimare[i]. velut, ſi τὸ α inſit omni β[k], & nulli γ[l], ambo autem hæc omni δ[m]. *ſic* enim cōtingit vt prima[n] propoſitio accipiatur contraria vel ſimpliciter vel[o] ex partè. nam ſi cuicumque τῷ β ineſt, existimat τῷ α ineſſe; nouit autem τῷ β τῶ δ *ineſſe*: etiam nouit τὸ α τῶ δ *ineſſe*. ſi igitur rurſus, cui τῷ γ *inſit*, nulli putat τῷ α ineſſe: alicui ſane, cui τῷ ζ ineſt, non putat τῷ α ineſſe. qui autē omni ineſſe putat cui τῷ β *ineſt*, *eum* rurſus putare alicui non ineſſe cui τῷ β ineſt, aut ſimpliciter aut ex parte contrarium eſt. Sic igitur non accidit existimare. ¶At ſecundum vtrumque[p] *medium*

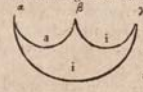
a Id est accipere duas propositiones, altera pertinente ad β, altera ad γ: vt omne β est α, nullum γ est α, non additis minoribus propositionibus.

b Id est, sumere ex vno medio ambas propositiones, ex altero vnam. vt in exemplo, quod Aristoteles subiicit, sumitur ambæ propositiones in Barbara, & sola maior in Celarent.

c Coniunge lib. 1. Poster. Analyt. cap. 1 & lib. 6. Ethic. Nicomach. cap. 3.

vnam[a] propositionem, aut secundum alterum ambas[b] existimare, nihil vetat: veluti τὸ α inesse omni ζ, & τὸ β τῷ δ: rursusque τὸ α nulli γ. ¶ Hæc enim[c] deceptio similis est ei qua decipimur circa particularia. vtputa[c] si omni β τὸ α ineſt, ac ζ β omni γ: τὸ α omni γ inerit. Si quis igitur nouit τὸ α illi omni inesse cui τὸ β ineſt, nouit etiam inesse τῷ γ. sed nihil prohibet quo minùs ignoret τὸ γ esse. Veluti si τὸ α sit duo anguli recti; vbi β, triangulus: vbi γ, sensibilis triangulus.

duo recti triãgulus hic triangulus

Da Omnis triãgulus habet duos angulos rectos: ——— Notum.
ri Hic est triangulus: ——— Ignotum.
Ergo
i Hic habet duos rectos. ——— Cognitione { Vniuersali notum. Propriè ignotum.

Potest enim quispiam existimare non esse τὸ γ, sciens omnẽ triangulum habere duos rectos: quare simul cognoscet[d] & ignorabit[e] eandem rem. Nosse enim omnem triangulũ habere duos rectos, non est *quod* simplex[f]: sed ità dicitur, vel quia scientia vniuersalis habetur, vel quia particularis[g]. Sic igitur *cognitione* vniuersali nouit ζ γ habere duos rectos: particulari autem non nouit. Quare non habebit[h] *scientiam & decipionem* contrarias.

d Cognitione vniuersali.

e Cognitione propria.

f Non vno modo accipitur.

g Part. 9 adiiciet tertium modũ sciendi, i cũm adu excercemus scientiam, atque ea vtimur.

h Quia non eadem sed diuersis rationibus scit & ignorat.

¶ Similiter *se habet* ratio *scripta*[i] in Menone, quòd scientia *sit* reminiscentia. numquam enim accidit vt singulare præscia tur: sed dum inductionem facimus, simul accipimus particularium scientiam, quasi agnoscẽtes. quædã[k] enim vbi vidimus, statim cognoscimus. vtputa[l] *habere tres angulos aquales* duobus rectis, si *modò* sciamus esse triãgulum. Similis est aliorũ ratio.

i A Platone.

k Id est, singularia.

l Sup. statim scimus hunc triangulum habere, &c.

¶ Vniuersali igitur cognitione intelligimus particularia, propria

οἷον τὸ α παντὶ τῷ β, τὸ δὲ β τῷ δ· τὸ πάλιν, τὸ α μηδενὶ τῷ γ. ¶ Ὁμοία γὰρ ἡ ἄγνοια καὶ ὡς ἀπατώμεθα περὶ τὰ ἐν μέρει. οἷον, εἰ τῷ β παντὶ τὸ α ὑπάρχει, τὸ δὲ β τῷ γ παντί· τὸ α παντὶ τῷ γ ὑπάρξει. εἰ οὖν τις οἶδεν, ὅτι τὸ α, τῷ β, ὑπάρχει παντί· οἶδε καὶ ὅτι τῷ γ. ἀλλ' οὐδὲν κωλύει ἀγνοεῖν τὸ γ ὅτι ἔστιν. οἷον εἰ τὸ μὲν α, δύο ὀρθαί· τὸ δὲ ἐφ' ᾧ β, τρίγωνον· τὸ δὲ ἐφ' ᾧ γ, αἰσθητὸν τρίγωνον.

Τὸ πολλαχῶς γὰρ ἂν τις μὴ εἰδὼς τὸ γ, τάδε ὅτι πᾶν τρίγωνον ἔχει δύο ὀρθάς· ὡς[d] ἅμα εἴσεται, καὶ ἀγνοήσει[e] ταὐτόν. τὸ γὰρ εἰδέναι ὅτι πᾶν τρίγωνον ἔχει δύο ὀρθάς, οὐχ ἁπλῶς ἐστι· ἀλλὰ τὸ μὲν, τῷ τινὶ καθόλου ἔχειν ἐπιστήμην· τὸ δὲ, τῷ τινὶ καθ' ἕκαστον[g]. οὕτω μὲν οὖν ὡς ἐν τῇ καθόλου, οἶδε τὸ ζῷον δύο ὀρθὰς ὡς δὲ τῇ καθ' ἕκαστον, οὐκ οἶδεν. ὡς[h] ἂν ἕξει τὰς ἐναντίας. ¶ Ὁμοίως δ' ἔχει καὶ ὁ ἐν τῷ Μένωνι λόγος[i], ὅτι ἡ μάθησις, καὶ ἀνάμνησις. οὐδαμοῦ γὰρ συμβαίνει προεπίστασθαι τὸ καθ' ἕκαστον· ἀλλ' ἅμα τῇ ἐπαγωγῇ λαμβάνομεν τὸν τρόπον μέρος ὄντα τινά, ὥσπερ ἀναμιμνῄσκοντες. ἐνίοις[k] γὰρ δῆλα ἐστὶ μόνον. οἷον, ὅτι δύο ὀρθαῖς, ἐὰν ᾖ δῆλον ὅτι τρίγωνον. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων.

¶ Τῇ μὲν οὖν καθόλου ἀνευρίσκομεν τὰ ἐν μέρει, τῇ δ' οἰκεία

οἰκ

οὐκ ἴσμεν. ἆρα τὸ ἐνδέχεται καὶ ἀπατᾶσθαι ὡδὶ αὐτὸ, πλὴν ἐκ ἐναντίως, ἀλλ' ἔχειν μὲν τὴν καθόλου, ἀπατᾶσθαι δὲ τῇ κατὰ μέρος. ὁμοίως οὖν καὶ ἐπὶ τῆς [b]προειρημένων. οὐ γὰρ ἐναντία ἡ κατὰ τὸν μέσον ἀπάτη, τῇ κατὰ τὸν συλλογισμὸν ἐπιστήμη. οὐδὲ ἡ καθ' ἑκάτερον τῆς μέσου ὑπόληψις. ¶ Οὐδὲν δὲ κωλύει εἰδότα, κατὰ μὲν τὸ α ὅλῳ τῷ β ὑπάρχειν, καὶ πάλιν τοῦτο τῷ γ, οἰηθῆναι μὴ ὑπάρχειν τὸ α τῷ γ. εἰδέναι μὲν γὰρ, ὅτι πᾶσα ἡμίονος ἄτοκος, καὶ αὖτη ἡμίονος, οἴεσθαι κύειν ταύτην. κατὰ δὲ ἐπιστήμας, ὅτι τὸ α τῷ γ, μὴ συνορῶν τὸ καθ' ἑκάτερον.

cognitione non nouimus. Quare accidit etiam in his falli: non tamen *existimatione* contraria[a]: sed quia habemus *cognitionem* vniuersalem, & decipimur particulari. Itaque similiter *fit* & in iis quæ antea diximus. non enim cõtraria *est* deceptio ex medio *orta*, scientiæ per syllogismum *acquisitæ*, nec existimatio secundum ambo media. ¶ Nihil autem vetat quo minus sciens τὸ α toti τῷ ineſſe, ac rursus hoc *inesse* τῷ γ: putet non inesse τὸ α τῷ γ: verbi gratiâ, *sciens* omnem mulam *esse* sterilem, & hanc *esse* mulam, putet hanc ferre in vtero: non enim scit τὸ α *inesse* τῷ γ, nisi simul consideret vtrumq; pronũciatũ.

a Sub. scientiæ

b In primo & secundo genere deceptionis.

Da Omnis mula est sterilis: —— *Notum.*
ri Hæc est mula: —— *Notum.*
Ergo
i Hæc est sterilis. —— *Ignotum.*

Ἔστι δὴ λόγον ὅτι τῷ εἰ τὸ μὲν οἶδε, τὸ δὲ μὴ οἶδεν, ἀπατηθήσεται· ὅπερ ἔχουσιν αἱ καθόλου πρὸς τὰς κατὰ μέρος ἐπιστήμας. οὐδὲν γὰρ τῶν ἀδήλων ἔξω τῆς αἰσθήσεως γινόμενον ἴσμεν, οὐδ' ἂν ἠσθημένοι τυγχάνωμεν, εἰ μὴ ὡς τοῦ καθόλου, τῷ τοῦ ἔχειν τὴν οἰκείαν ἐπιστήμην, ἀλλ' οὐχ ὡς τοῦ ὁρᾶν. τὸ δὲ ἐπίστασθαι λέγεται ζητῶν, ἢ ὡς τὴν καθόλου, ἢ ὡς τῇ οἰκείᾳ, ἢ ὡς τοῦ ὁρᾶν. ὥστε καὶ τὸ ἀπατᾶσθαι τοσαυταχῶς. οὐδὲν οὖν κωλύει καὶ εἰδέναι, καὶ ἀπατᾶσθαι ὡδὶ τὸ αὐτὸ, πλὴν οὐκ ἐναντίως. ὅπερ συμβαίνει καὶ τοῦ καθ' ἑκάτερα εἰδότι τὴν ἀντίφασιν, καὶ μὴ ἐπεσκεμμένῳ ἀντίθεσιν [c]. ὑπολαμβάνων γὰρ κύειν τὴν ἡμίονον, οὐκ ἔχει τὴν κατὰ τὸ ὁρᾶν ἐπιστήμην· οὐδ' αὖ

Quocirca perspicuum *est*, & si alterum nouerit, alterũ non nouerit, eum deceptum iri. quomodo se habent vniuersales scientiæ ad particulares. ex iis enim quę sub sensum cadũt, nihil à sensu absens cognoscimus, ne quidem si *id antea* senserimus, nisi *hac ratione* quia vniuersalem & propriam scientiam habemus, non quòd actu *ea scientia* vtamur. Scire enim dicitur tribus modis: *nempe* aut *cognitione* vniuersali, aut propria, aut actu & operatione. quare etiam decipi *dicitur* tot modis. Nihil igitur prohibet, quempiam cognoscere ac decipi in eadem re, non tamen modo cõtrario. quod ei quoque accidit, qui secũdum vtramque propositionem cognoscit, nec prius confiderauit[c]. existimans enim mulam vterum ferre, non habet actu scientiam: nec rursus

c Id est, ambas propositiones, quas seorsum cognoscebat, non considerauit simul coniunctim, vtex eis eliceret conclusionẽ.

διὰ τὸ ὑπολῆψιν[a], ἐναντίαν ἀπάντῃ τῇ ὀρθῇ δόξῃ μή. συλλογισμὸς[d] γάρ ἐστιν ἡ ἐναντία ἀπάτη τῇ καθόλου[c]. ¶ Ὅτε δ' ὑπολαμβάνων τις ἀγαθὸν εἶναι κακὸν εἶναι, τὸ αὐτὸ ὑπολήψεται ἀγαθὸν εἶναι καὶ κακόν. ἔστω δὴ τὸ μὲν ἀγαθὸν εἶναι, ἐφ' οὗ τὸ α· τὸ δὲ κακὸν εἶναι, ἐφ' οὗ τὸ β· πάλιν δὲ τὸ ἀγαθὸν εἶναι, ἐφ' οὗ τὸ γ. ἐπεὶ οὖν ταὐτὸν ὑπολαμβάνει τὸ β καὶ τὸ γ, καὶ εἶναι τὸ γ τὸ β ὑπολήψεται· καὶ πάλιν τὸ β τὸ α εἶναι· ὥσαύτως· ὥστε καὶ τὸ γ τὸ α.

a Quia existimat hanc multi fugere vterum. b Qua sit omnē malum esse fterilem. c Quòd omnis mala sit sterilis. d Syllogismus ἐναντιοτρόπως quo vniuersaliter probetur nulli malum esse sterilem: quoniam contraria sunt vniuersalia. sed proposita existimatio est particularis, quia putat hāc particularem malam esse sterilem. e Dubitādi causa probat eum qui coniungit & simul considerat ambas propositiones, habere existimationes contrarias. f Argumentum quo vsuest, cōfirmatā similitudinē. g Eundem habere existimationes contrarias, qui coniunctim expendit ambas propositiones. h Id est, aliquē existimare eandem esse essentiam boni & mali. i Quanquā Heraclitus dicebat propter contrariorum murationem vnumquodque non magis esse id quod est quàm contrarium. k Quod per se est bonum, potest ex accidente, id est in speciali quodam casu ob aliquam circumstantiam fieri malum, vt per se bonum est reddere depositum: sed malum est reddere gladium furioso. Contrà quoque quod per se malum est, potest esse bonum. vt malum est res suas amittere: sed bonum est id facere merces in mare nauis seruandæ causa. malum quoque est ab hoste vulnerari. hoc tamen profuit Phæreo Iasoni, vt est apud M. Tullium, libro 3 de natura Deorum. l Quot modis ex accidente fit malum, quod per se est bonum. m Non in his libris, sed in Ethicis, aut metaphysicis.

propter existimationem[a], habet errorem scientiæ[b] contrarium. nam *scientia* vniuersalis[c] contrarius error est syllogismus[d]. ¶ Qui[e] verò existimat boni essentiam *esse* mali essentiam, idem *esse* existimabit essentiam boni & mali. sit enim boni essentia, vbi τὸ α: mali autem essentia, vbi τὸ β: iterum boni essentia, vbi τὸ γ. Quoniam igitur idem esse existimat τὸ β & τὸ γ, etiam existimabit τὸ γ esse τὸ β. rursúsque itidem *existimabit* τὸ β esse τὸ α. proinde τὸ γ *esse* τὸ α.

Quemadmodum[f] enim si verum erat, de quo *dicitur* τὸ γ, *de eo* dici τὸ β· & de quo dicitur τὸ β, de eo dici τὸ α· etiam de γ *dici* τὸ α, verum erat: ita etiam *se res habet* in *verbo* existimare. Similitérque in *verbo* Esse. nam si idem *sit* τὸ γ & τὸ β, rursúsque τὸ β & τὸ α: etiam τὸ γ idem erat quod τὸ α. itaque etiam in *verbo* Opinari, similiter *se res habet*. ¶ An hoc[g] *est* quidem nescssarium, si quis primum[h] cōcesserit: sed fortasse illud *est* falsum[i], quempiam existimare essentiam boni esse essentiam mali? nisi ex accidente[k]. multis enim modis licet hoc existimare. Sed hoc[l] diligentiùs considerandum *est*[m].

Ὥσπερ[f] γὰρ εἰ ἐπὶ ὅλου ἀληθὲς, καθ' οὗ τὸ γ, τὸ β· καὶ καθ' οὗ τὸ β, τὸ α· καὶ ἐπὶ τοῦ γ τὸ α ἀληθὲς ἦν· οὕτω καὶ ὅτε τὸ ὑπολαμβάνειν· ὁμοίως δὲ καὶ ὅτε τὸ εἶναι. τὸ αὐτὸ γὰρ ὄντος τοῦ γ καὶ τοῦ β, καὶ πάλιν τοῦ β καὶ τοῦ α, καὶ τὸ γ τοῦ α ταὐτὸν ἦν. ὥστε καὶ ὅτε τὸ δοξάζειν ὁμοίως. ¶ Ἆρ' οὖν τοῦτο[g] μὲν ἀναγκαῖον, εἰ τις δώσει τὸ ἐρώτημα[h]· ἀλλ' ἴσως οὐδενὸ ψεῦδος[i] τὸ ὑπολαμβάνειν ποτὲ, κακὸν εἶναι[k] καὶ ἀγαθὸν εἶναι; εἰ μὴ κατὰ συμβεβηκός[k]. πολλαχῶς γὰρ ἐγχωρεῖ τοῦτο ὑπολαμβάνειν. ὁπόσαχῶς[l] δ' ἐστὶν τοῦτο[l] βέλτιον.

DE VARIIS ARGVMENTANDI AC DISSERENDI GENERIBVS, quæ ad syllogismos reducuntur,

TRACTATVS III.

De[a] conuersione, & eligendorum fugiendorúmque comparatione, CAP. XXII.

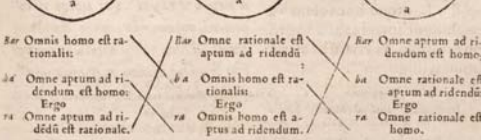
a In hoc capite explicatur principia quædam quibus Aristoteles vsurus est in seq. cap.

1 ¶ *Theorema primum. Conuersio propositionum* ꝯ *Barbara, ob conuersionem conclusionis.* 2 *Conuersio conclusionis* ꝯ *Celarent ob conuersionem maioris,* 3 *vel minoris propositionis.* 4 *Conuersio maioris propositionis* ꝯ *Celarent ob conuersionem conclusionis, & minoris propositionis.* 5 ¶ *Secundum.* 6 ¶ *Tertium.* 7 ¶ *Quartum.* 8 ¶ *Quintum.* 9 ¶ *Sextum, de eligendis & fugiendis.*

1 ΟΤΑΝ δὲ ἀντιρέφηται[b] τὰ ἄκρα, ἀνάγκη καὶ τὸ μέσον ἀντιρέφειν πρὸς ἄμφω[c]. εἰ γὰρ τὸ α κατὰ τοῦ γ δίκῃ τοῦ β ὑπάρχει· εἰ ἀντιρέφει[d], καὶ ὑπάρχει, ᾧ τὸ α, παντὶ τῷ γ· καὶ τὸ β τοῦ α[e] ἀντιρέφει, καὶ ὑπάρχει ᾧ τὸ α, παντὶ τῷ β, δίκα μέσου τοῦ γ· καὶ τὸ γ τοῦ β ἀντιρέφει, δίκα μέσου τοῦ α.

1 AM verò quando extrema cõuertuntur[b], necesse *est* etiam medium cõuerti cum ambobus[c]. Nam si τὸ α τοῦ γ inest per β: si conuertitur[d], & cuicumque ineſt τὸ α, *ineſt* etiam τῷ γ: *certè* etiam τῷ β cum α[e] conuertitur: & cuicumque τὸ α ineſt, etiam τὸ β ineſt per medium γ: item τῷ γ cum β[f] conuertitur per medium α.

b Id est, quãdo conclusio conuertitur.
c Sub. extremis. id est, necesse est cõuerti ambas propositiones. Hoc autem intelligendum est de syllogismis extructis in prima figura ex propositionibus veris.
d Conclusio.
e Maior propositio.
f Minor propositio.

2 ¶ Καὶ δεῖ τὸ μὴ ὑπάρχειν ὡσαύτως. οἷον, εἰ[g] τὸ β τοῦ γ ὑπάρχει, τῷ[h] δὲ β τὸ α μὴ ὑπάρχει· οὐδὲ[i] τὸ α τοῦ γ οὐχ ὑπάρξει. εἰ γὰρ τὸ β τοῦ α ἀντιρέφει, καὶ τὸ γ τοῦ α ἀντι-

2 ¶ Itidémque se res habet in eo quod non ineſt. Vt si[g] τὸ β τοῦ γ ineſt, τῷ[h] δὲ β autem τὸ α non ineſt: neque[i] τὸ α τοῦ γ inerit. si igitur τὸ β cum α conuertitur, etiam τὸ γ cum α conuerte-

g Minor propositio ꝯ Celarent.
h Maior propositio ꝯ Celarent.
i Conclusio ꝯ Celarent.

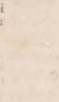
a Minor ῶν Camestres.
b Conclusio ῶν Camestres.
c Repete τοῦ γ.
d Maior propositio ῶν Camestres.
e Id est, incisè positimus in minore ῶν Celarēt: vnde sumitur haec maior ῶν Camestres.

tur. ponamus enim τὸ [a]β non inesse τῷ α. ergo [b]neque τὸ γ inerit[c]: quoniam[d] omni γ τὸ β inerat[e].

Primus syllogismus. irrationale aptū ad ridendū homo

Conuersio conclusionis ob conuersionē maioris propositionis. aptum ad ridendum. homo irrationale.

Ce Nihil aptum ad ridendum, est irrationale:
la Omnis homo est aptus ad ridendum:
Ergo
rent Nullus homo est irrationalis.

X

Cam Omnis homo est aptus ad ridendum:
as Nihil irrationale est aptum ad ridendū:
Ergo
——tres Nihil irrationale est homo.

¶ Et si cum τῷ β τὸ γ conuertitur, etiam cum τῷ α τὸ γ conuertetur. nam de quocumque *dicitur* τὸ β, *dicitur* etiam τὸ γ[f].

¶ Καὶ εἰ τῷ β τὸ γ ἀντιστρέφει, καὶ τῷ α τὸ β ἀντιστρέψει. καθ' οὗ γὰρ παντὸς τὸ β, τοῦτο τὸ γ.

f Itaque si τὸ β dicereture de aliquo α, etiam τὸ γ diceretur de aliquo α, vt homo de irrationali: quod est impossibile.

Primus syllogismus. irrationale aptū ad ridendū homo

Deductio ad impossibile, qua probatur conuersio maioris. homo aptū ad ridendū irrationale.

g Sup. & τὸ γ cum β: adeò vt non solùm conuertatur conclusio, sed etiā minor propositio.
h Id est, Omne ἐ est γ. hæc est maior propositio ῶν Camestres, quæ colligitur ex conuersione minoris ῶν Celarent.
i Id est, nullum α est γ. hæc est minor propositio ῶν Camestres, quæ similiter ex conuersione conclusionis ῶν Celarent.
k Hic solus modus concertendo syllogismum affirmatiuum.
l Duo modi precedentes.
m Id est, in Barbara. nam ibi quoque conuersio incipiebat à conclusione, vt supposuimus fuit parte 1.

Ce Nihil aptum ad ridendum est irrationale:
la Omnis homo est aptus ad ridendum:
Ergo
rent Nullus homo est irrationalis.

X

Da Omne aptum ad ridendum est homo:
ri Aliquod irrationale est aptū ad ridendum: ——*Hypothesis falsa.*
Ergo
——— Aliquod irrationale est homo. ——*Conclusio impossibilis.*

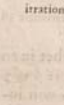
¶ Et si τῷ γ cum α conuertitur[g], etiam τῷ β conuertetur cum α. nam cui τῷ β inest, *eidem inest* etiam τῷ γ[h]: cui verò *inest* τῷ α, non *inest* τῷ γ[i]. atque hoc solum[k] à conclusione incipit: alia[l] verò non similiter, vt etiam in attributiuo syllogismo[m].

¶ Καὶ εἰ τῷ Γ παντὶ τῷ α ἀντιστρέφει[g], καὶ τῷ β ἀντιστρέψει [παντὶ τῷ α.] ᾧ γὰρ τὸ β, καὶ τὸ γ[h]. ᾧ δὲ τὸ γ, τοῦ α οὐκ ὑπάρχει[i]. καὶ μόνον τοῦτο[k] ἀπὸ τῆς συμπεράσματος ἀρχεται· τὰ δ' ἄλλα[l] οὐχ ὁμοίως, ὡς καὶ ἐπὶ τοῦ καθηγορικοῦ συλλογισμοῦ[m].

Primus syllogismus. irrationale aptū ad ridendū homo

Conuersio maioris propositionis ob conuersionē conclusionis & minoris. homo

aptum ad ridendum irrationale

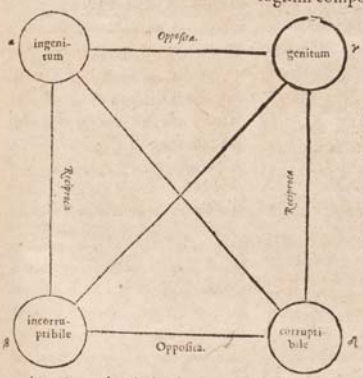
δὲ τὸς

5 ¶Πάλιν εἰ τὸ α τῷ β αὐτιπρέφῃ, καὶ τὸ γ τῷ δ ὡσαύτως· ἅπαντι ἄρα ἀνάγκη τὸ α ἢ τὸ γ ὑπάρχειν· καὶ τὸ β καὶ τὸ δ οὑτῳσὶ ἔξει, ὥστε παντὶ θατέρῳ ὑπάρχειν. ἐπεὶ γὰρ ᾧ τὸ α, τὸ β· καὶ ᾧ τὸ γ, τὸ δ· παντὶ δὲ τὸ α ἢ τὸ γ, καὶ οὐχ ἅμα: φανερὸν ὅτι καὶ τὸ β ἢ τὸ δ παντὶ, καὶ οὐχ ἅμα. δύο γὰρ συλλογισμοὶ σύγκεινται[a].

5 ¶Rursus si Ⓐ α & Ⓑ β conuertantur, item Ⓒ γ & τὸ δ, cuiuis autem necesse sit aut Ⓐ α aut Ⓒ γ ineſſe: etiam Ⓑ β & τὸ δ ita ſe habebunt, vt cuiuis alterum inſit. Cùm enim cui Ⓐ α *ineſt*, *etiam* Ⓑ β *inſit*: & cui τὸ γ, *etiam* τὸ δ: cuiuis autem inſit Ⓐ α vel Ⓒ γ, non *vtrumque* ſimul: perſpicuum *eſt*, etiam τὸ β vel Ⓑ δ cuiuis *ineſſe*, nec *ambo* ſimul. duo namque ſyllogiſmi componuntur[a].

a Duo ſunt ſyllogiſmi, quorũ altero probatur aut eſſe β aut δ, id eſt, nõ poſſe neutrũ eſſe. altero probatur non poſſe vtrũque ſimul eſſe. his duo ſyllogiſmi in ſuperioribus verbis cõtextus coniũcti ſunt hoc modo, Quicquid eſt aut α aut γ, non vtrũque, id eſt, aut β aut δ, nõ vtrumque. atqui omne ens eſt aut α aut γ, non vtrumque. ergo omne ens eſt aut β aut δ, non vtrumque. b Superioribus verbis probauit nõ β dici de omni δ: hinc nõ ſequitur nõ β & nõ δ conuerti, niſi addas etiã nõ δ dici de omni β: hoc Ariſtoteles breuitatis cauſa præter miſit, qua huius rei probatio ſuperioribus iſt. nam ſi de quodã β non dicitur nõ δ, de eõ dicetur nõ α. proinde cùm nõ α & nõ γ conuertantur, nõ δ conuertetur de quodam β non dicetur nõ α.

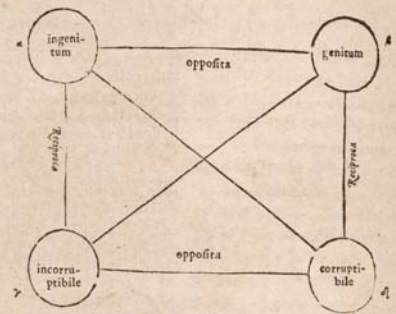
6 ¶Πάλιν εἰ παντὶ μὲν τὸ α ἢ τὸ β, κατὰ τὸ γ ἢ τὸ δ, ἅμα δὲ μὴ ὑπάρχει καὶ εἰ αὐτιπρέφῃ τὸ α καὶ τῷ γ, Ⓒ τὸ β καὶ τὸ δ αὐτιπρέφει. εἰ γὰρ τινὶ μὴ ὑπάρχει τὸ β, ᾧ τὸ δ· δῆλον ὅτι τῷ α ὑπάρχει. εἰ δὲ τῷ α, καὶ τῷ γ· αὐτιπρίφει γάρ. ὥστε ἅμα τῷ γ καὶ τὸ δ. τοῦτο δὲ ἀδύνατον[b]. ὅτι δὲ τὸ ἀφθαρτον καὶ τὸ ἀ-

6 ¶Rursus si cuiuis *inſit* τὸ α aut τὸ Ⓒ, & τὸ γ aut Ⓒ δ, ſimul autẽ non inſint, & conuertantur Ⓒ α ac Ⓒ γ: etiam τὸ β & τὸ δ conuertentur. nam ſi alicui nõ ineſt τὸ β, cui *ineſt* τὸ δ: cõſtat τὸ α ineſſe. quòd ſi τὸ α *inſit*, etiam τὸ γ *inerit*: quãdoquidem conuertuntur. quare ſimul *erunt* τὸ γ & τὸ δ. hoc autem eſt impoſſibile[b]. Vtputa ſi ingenitũ *eſt* incorruptibile, & in-

Quamquàm h est impro- p bè accepta at- t tributio, cùm q id sibi ipsi at- t buatur.

corruptibile *est* ingenitum : ne- cesse est, genitum *esse* corrupti- bile, & corruptibile esse geni- tum.

φθαρτὸν ἀγήϋνητον· ἀνάγκη τὸ γε- νόμενον φθαρτὸν, καὶ τὸ φθαρτὸν γεγονέναι.

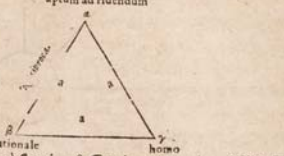
b His verbis *per terrequàm de ipso* a (nisi, vt qui hæc damnat videtur mendum subesse & legendũ esse, *& de ipso* α) Aristotel. proponit obiectionẽ quãdam, quam non soluit, fortasse quia facilè solui potest. Dicere enim aliquis posset τὸ α latiùs patere quàm τὸ ζ. quia τὸ α dicitur de tribus, de se ipso, de β, & de γ: probatũ est autem τὸ β dici de duobus, nempe de se ipso, & de γ: nec fuit probatum τὸ β dici de α. Resp. ideo, cùm τὸ β dicatur de seipso & de γ, non potest esse minùs vniuersale quàm τὸ α, quia suppositus τὸ α dici de solis β & γ. atqui dicitur etiã de se ipso, sed ipsum nõ latiùs patet quàm duo illa, β & γ, proinde cùm τὸ ζ dicatur de se ipso & de γ, necessariò dicitur etiam de α.

¶ Cùm autem τὸ α toti β, & to- ti γ ineſt, & nulli alij attribui- tur, ineſt autem etiam τὸ β o- mni γ: neceſſe *eſt* τὸ α & τοῦ β eſſe minùs vni- uerſale quàm τὸ α, quia ſuppoſitus τὸ α dici de solis β & γ. atqui dicitur etiã de se ipso, sed ipsum nõ latiùs patet quàm duo illa, β & γ, proinde cùm τὸ ζ dicatur de se ipso & de γ, neceſſariò dicitur etiam de α.

Rurſus cùm τὸ α & τὸ ζ toti γ inſunt[c], conuertitur autem τὸ γ neceſſe eſt, cum τὸ α ineſſe o- mni β[d]. Cùm enim *inſit* omni γ quòd reciprocantur: etiam τὸ α omni β inerit.

¶ Ὅταν δὲ τὸ α ὅλῳ τῷ β, καὶ τῷ γ ὑπάρχῃ, καὶ μηδενὸς ἄλλου κατηγορηται. ὑπάρχῃ δὲ καὶ τὸ β παντὶ τῷ γ· ἀνάγκη τὸ α καὶ τῷ β ἀντι- στρέφειν. ἐπεὶ γὰρ καθ' ἑνὸς γ λέγεται τὸ α, κατηγορεῖται δὲ τὸ β καὶ αὐτὸ ἑαυτοῦ[a] καὶ τὸ γ· φανε- ρὸν ὅτι καθ' ὧν τὸ α, καὶ τὸ β λε- χθήσεται πάντων, πλὴν αὐτὰ τὰ α.[b]

aptum ad ridendum

¶ Πάλιν ὅταν τὸ α καὶ τὸ β ὅλῳ τῷ γ ὑπάρχῃ[c], ἀντιστρέφῃ δὲ τὸ γ τῷ β· ἀνάγκη τὸ α παντὶ τῷ β ὑπάρ- χειν[d]. ἐπεὶ γὰρ παντὶ τῷ γ τὸ α, τὸ δὲ γ τῷ β, δῆλον τὸ ἀντιστρέφειν· καὶ τὸ α παντὶ τῷ β ὑπάρξει.

c Adeò vt fiat syllogiſmus in tertia figura ex ambabus propoſitionibus vniuerſalibus affirmantibus.

d Obſerua in tertia figura col ligi propoſitio- nem vniuerſalẽ, ſi cum minor propoſi- tione reciprocetur quæ ſyllogiſmus τὸ α· & omni β τὸ γ, propterea dicitur eſſe ver- lis ratione mate riæ, non ratione omni β inerit.

firmãs: quia minor illa propoſitio, cùm ſit vniuerſalis affirmãs, nõ conuertitur ratione formæ, ſed ratione materiæ. Eadẽ ratione ſyllogiſmus in ſecũda figura ex ambabus propoſitionibus affirmantib. eſt vtilis, & probat affirmationẽ vniuerſalẽ, ſi maior propoſitio ſimpliciter reciprocetur ratione materiæ, quia per eã conuerſionẽ ſyllogiſmus reducitur ad primã figurã tali ſyllogiſmo vſus eſt Ariſt. lib. 1. Poſter. Analyt. cap. 6. & aliis locis. Quò reſpexerãs cap. 9. eiuſdẽ libri, interdum ſyllogiſmum aſſ non fieri ex propoſitionib affirmantibus in ſecunda figura, interdum vero fieri, ſed latere.

a Omnis homo est animal:
a Omnis & solus homo est rationalis: Ergo
a Omne rationale est animal.

Bar Omnis homo est animal:
ba Omne rationale est homo: Ergo
ra Omne rationale est animal.

a Optabile in hac partic. sic accipe, dignũ quod eligatur. & optabilius, dignius quod eligatur. nã optare apud linguæ Latinæ auctores non rarò accipitur pro eligere.

, ¶ Ὅταν δὲ δυοῖν ὄντοιν, ᾧ τὸ α καὶ τὸ β, τὸ α τοῦ β αἱρετώτερον [a] ᾖ, ὄντων αὐτοῖς μούνων, καὶ τὸ σ τοῦ γ ὡσαύτως· εἰ αἱρετώτερα τὰ α γ τοῦ β σ, τὸ α τοῦ σ αἱρετώτερον. ὁμοίως γὰρ διωκτὸν τὸ α, καὶ φευκτὸν τὸ β· ἀνταίρμβα γάρ. καὶ τὸ γ τοῦ σ· καὶ γὰρ καὶ ταῦτα ἀντίκειται. εἰ [b] οὖν τὸ α τοῦ σ ὁμοίως αἱρετόν, καὶ τὸ β τοῦ γ φευκτόν. ἐναντίον γὰρ ἑκατέρῳ ὁμοίως φευκτὸν διωκτῷ. ὥστε καὶ τὸ ἄνωθεν τὸ α γ τοῖς β σ. καὶ [c] εἰ μᾶλλον, οὐχ οἷόν τε ὁμοίως· καὶ γὰρ [d] τὸ β σ ὁμοίως [e] ἦσαν. εἰ [f] δὲ τὸ σ τὸ α αἱρετώτερον, τὸ βᾶττον γ ἧττον φευκτόν. τὸ γὰρ ἐλαττον τοῦ ἐλάττονι αὐτὸ κεῖται. αἱρετώτερον δὲ τὸ μεῖζον ἀγαθὸν καὶ ἐλαττον κακόν, ἢπερ τὸ ἔλαττον ἀγαθὸν καὶ τὸ μεῖζον κακόν. καὶ τὸ ἅπαν ἄρα τὸ β σ αἱρετώτερον τοῦ α γ. ἰῶν δὲ οὐκ ἔσι. τὸ [g] α ἄρα αἱρετώτερον τοῦ σ. καὶ [h] τὸ γ ἄρα τοῦ β ἧττον φευκτόν. εἰ [i] δὴ ἔλοιτο πᾶς ὁ ἐρῶν κῆ τὸν ἐραστὰ τὸ α, τὸ οὕτως ἔχειν ὥστε χαρίζεσθαι, καὶ τὸ μὴ χαρίζεσθαι τὸ ἐφ' οὗ γ, ἢ τὸ χαρίζεσθαι τὸ ἐφ' οὗ σ, καὶ τὸ μὴ τοιοῦτον εἶναι ᾧ χαρίζεσθαι

9 ¶ Cùm autem ex duabus rebus oppositis, puta α & β, τὸ α est optabilius [a] quàm τὸ β, & τὸ σ itidẽ optabilius quàm τὸ γ: si optabilia sunt τὸ α γ quàm τὸ β σ, τὸ α est optabilius quàm τὸ σ. æquè enim expetendum *est* τὸ α, & fugiendum τὸ β, quippe cùm *sint* opposita. item æquè *fugiendum est* τὸ γ, atque *expetendum* τὸ σ: quoniam hæc quoque opponuntur. si [b] igitur τὸ α est æquè eligendum, ac τὸ σ: etiam τὸ β est *æquè* fugiendum ac τὸ γ. vtrumque enim vtrique similiter *opponatur*, fugiendum expetendo. quare etiam ambo *erunt æquè fugienda vel eligenda, nempe* τὰ α γ, *æquè* ac τὰ β σ. quia verò *illa sunt his* magis *eligenda*, non possunt esse æquè eligenda. alioquin τὸ [c] α *esset* æquè *eligendum*. Quod [d] si τὸ δ sit optabilius quàm τὸ α, etiam τὸ β *erit* minùs fugiendum quàm τὸ γ: quia minus minori opponitur. Optabilius autẽ est [e] maius bonũ & minus malũ, quàm minus bonũ & maius malũ. ergo etiã totũ τὸ β δ *est* optabilius quàm τὸ α γ. sed [f] cõtrà. [g] α igitur est optabilius quàm τὸ δ. proindeque [h] etiã τὸ γ minùs fugiendũ quàm τὸ β. Si igitur omnis amans secundum amorem eligit τὸ α, *nempe* ita *se* habere vt gratificetur, & non gratificari quod *est* vbi γ, *potius* quàm gratificari quod *est* vbi σ, & non talem esse vt gratificetur

a Vt probet τὸ α esse optabilius quàm τὸ δ, probat nec esse æquè optabile, nec minùs, ac primùm pro bat nõ esse æquè optabile.

b Ac τὸ α γ
c Nãc probat τὸ α nõ esse minùs eligẽdum quàm τὸ δ.

d Ex eo quod ostẽdit, τὸ α nec minùs nec æquè esse eligẽdũ, colligit esse magis eligẽdũ & optabilius quàm τὸ δ

e Ex comparatione eligẽdorũ colligit cõparationem fugiendorum. Si α est optabilius quàm σ. consequens est β sit magis fugiendum quàm γ.

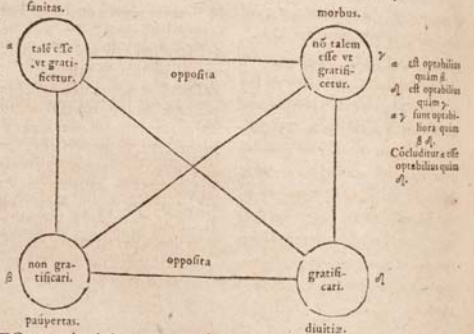
f Exemplis declarat comparationem expositam. Exemplum elegantissimum est, ex quo confirmatur sententia Platonis in cõtinuio. cẽtionem non esse finem amoris. Facultatis gratia nos adeamus in diagramate exempla. id est, sanitatem, bonum, diuitias, paupertatem.

quod *est* vbi β: perspicuum est. Ita α, id est esse talem, optabilius esse quàm gratificari. itaque diligi est congressu optabilius secundum amorem. amor igitur est *potius* dilectionis quàm congressus *causa*. quòd si huius *causa est* maximè finis hoc est. Ergo congressus aut non est[a] omnino, aut est dilectionis causâ. nam aliæ quoque cupiditates & artes ita[b] fiunt.

τὸ ἐφ' ᾧ β. δῆλον ὅτι τὸ α τοῦτο ἐστί, αἱρετώτερόν ἐστι τὸ μᾶλλον ζῆσθαι τὸ ἄρα φιλεῖσθαι τῆς συνουσίας αἱρετώτερον ἐστὶ τὸν ἔρωτα. μᾶλλον ἄρα ὁ ἔρως ἐστὶ τῆς φιλίας, ὥσπερ τὸ συνεῖναι. εἰ δὲ μάλιστα τούτου, καὶ τὸ τέλος τοῦτο. τὸ ἄρα συνεῖναι, ἢ οὐκ ἔστι[a] ὅλως, ἢ τοῦ φιλεῖσθαι ἕνεκα. καὶ δὴ αἱ ἄλλαι ἐπιθυμίαι & τέχναι οὕτως[b] γίνονται.

a Id est, nõ speciatur in amore, nulla eius ratio habetur.

b Vt nihil desideretur, nihil fiunt. ab arte efficiatur, nisi finis propositi causâ. Exẽpli causâ, non cupit mercator contrahere, aut nõdinis interesse, nisi lucru inde se perceptura speret. nec medicina iubet secari venã, aut propinari pharmacum, nisi vt sanitas ea sectione vel pharmaco restituatur.

α est optabilius quàm β
β est optabilius quàm γ.
α γ sunt optabiliora quàm β δ.
Cõcluditur α esse optabilius quàm δ.

¶ Quomodo igitur termini *se* habent secundum conuersiones, & eligendorum aut fugiendorum comparationem, perspicuum *est*.

¶ Πῶς μὲν οὖν ἔχουσιν οἱ ὅροι πρὸς ἀλλήλους κατὰ τὰς ἀντιστροφάς, καὶ τὸ αἱρετώτερον ἢ φευκτότερον ἕτερον, φανερόν.

De inductione. CAP. XXIII.

1 Vtilitas huius tractatus. 2 Inductionis forma, 3 materia, 4 progressus, 5 & euidentia.

NVnc verò exponendum est, non solùm dialecticos & demonstratiuos syllogismos in suprà dictis figuris extrui, sed etiam oratorios, & omnino quamcumque probationem, & secundum qualemcumque methodum. *rerum* enim omnium fidem facit aut syllogismus aut inductio.

Ὅτι δὲ οὐ μόνον οἱ διαλεκτικοὶ καὶ ἀποδεικτικοὶ συλλογισμοὶ δεῖ περὶ προφερομένων ἁπτέον πραγμάτων, ἀλλὰ καὶ οἱ ῥητορικοὶ, καὶ ἁπλῶς ἡ πασῶν πίστις, καὶ καθ' ὁποιασοῦν μεθόδου τινὸς εἰς λεκτέον. ἅπαντα γὰρ πιστοῦμεν ἢ διὰ συλλογισμοῦ, ἢ διὰ ἐπαγωγῆς.

γωγης. ¶ Ἐπαγωγὴ μὲν οὖν ἔστι, καθ' ὃ ἡ ἐπαγωγὴς συλλογισμὸς, τὸ ἄκρῳ τῷ ἑτέρου[b] πάντος[c] ἄκρου τῷ μέσῳ συλλογίσασθαι· οἷον, εἰ τὸ α τῷ γ μέσῳ τὸ β, ἄκρῳ τῷ γ δείξαι τὸ α τῷ β ὑπάρχειν· οὕτω γὰρ πιστεύομεν τὰς ἐπαγωγάς. οἷον, ἔστω τὸ α, μακρὸν ἱππος· τὸ δὲ ἐφ' ᾧ β, τὸ χολὴν μὴ ἔχον· ἐφ' ᾧ δὲ γ, τὸ καθ' ἕκαστον μακρόβιον, οἷον ἄνθρωπος καὶ ἵππος καὶ ἡμίονος. τῷ μὲν οὖν γ ὅλῳ ὑπάρχει τὸ α παντὶ γὰρ τῷ γ μακρόβιον· ἀλλὰ καὶ τὸ β τῷ μὴ ἔχον χολὴν, παντὶ ὑπάρχει τῷ γ. εἰ δὲ ὁμῶς ἀντιστρέφει τὸ γ τῷ β, καὶ μὴ καθ' ἑτέρου τὸ μέσον ἀναγκη τὸ α τῷ β ὑπάρχειν. δεῖ δὲ λαμβάνειν γὰρ πρότερον[e], ὅτι ἐὰν δύο ἄκρα[h] τῷ αὐτῷ[i] ὑπάρχῃ, καὶ πρὸς ἑτέρου[k] αὐτῷ ἀντιστρέφῃ τὸ ἄκρον, ὅτι τῷ[m] ἀντιστρέφοντι καὶ ἑτέρῳ[n] ὑπάρξει τῷ κατηγορουμένων. δεῖ δὲ νοεῖν τὸ γ τὸ ὡς ἁπάντων τῷ καθ' ἕκαστον συγκείμενον· ἡ γὰρ ἐπαγωγὴ ὁ δι' ἁπάντων.

2 ductio[a]. ¶ Est igitur inductio, & syllogismus ex inductione, cùm alterum [b] extremum per alterũ[c] [d] de medio concluditur. veluti si probetur τὸ α τῷ β inesse. sic enim facimus inductiones. Veputa, esto τὸ α, longæuum: vbi β, vacans bile: vbi γ, vnumquodque longæuum, vt homo, & equus, & asinus. Ergo [d] toti γ inest τὸ α: omne enim vacans bile est longæuum. sed [e] & τὸ β, *id est* vacans bile, ineſt omni γ. si [f] igitur conuertatur τὸ γ cum β, nec medium excedat: neceſſe est τὸ α τῷ β inesse: quandoquidem antea [g] probatum est, cùm duo aliqua [h] eidem [i] insunt, & cũ altero [k] eorum conuertitur extremum· [l] ei [m] quod conuertitur, etiam alterum [n] attributum inesse. Intelligere autem oportet τὸ γ *quasi* ex omnibus singularibus compositum: nam inductio [o] fit ex omnibus *singularibus*.

a Et syllogismos quidem sustendimus reduci ad tres figuras. nũc vero ostendimus inductione esse syllogismũ quidam vnde aspparebit omnẽ propositionem fieri in aliqua extribus figuris. sed nõne fidem facient etiam enthymemata, & exẽpla? vtique. sed enthymema est syllogismus. & exẽplum est inductio auctore Aristot. lib. 1. Poster. Analyt. cap. 1.

b Id est, maius extremum.

c Per minus extremum.

d *Maior propositio indefinita, quæ quidem extruitur in tertia figura.*

e *Minor propositio inductiuus.*

f *Reductio ad primam figuram.*

g Cap. præced. part. 8.

h Vt α & β.

i Vt τῷ γ.

k Vt cum β.

l Τὸ γ, quod est minus extremũ.

m Τὸ β.

n Τὸ α.

o Sub. perfecta. interdum enim auctores vtuntur inductione imperfecta, id est, omittunt quædam singularia. tũcque inductio nõ haber vim necessariò concludẽdi.

p Id est inductius.

3 ¶ Ἔστι δὲ ὁ πιστὸς[p] συλλογισμὸς τῆς πρώτης καὶ ἀμέσου προτάσεως. ὧν μὲν γάρ ἐστι μέσον, ὅλῳ τῷ μέσου ὁ συλλογισμός· ὧν δὲ μή ἐστι, διὰ ἐπαγωγῆς. ¶ Καὶ ἔστιν πως αὐτὴ ἡ ἐπαγωγὴ τοῦ συλλογισμοῦ· ὁ μὲν γὰρ διὰ τοῦ μέσου τὸ ἄκρῳ τῷ τρίτῳ[r] δείκνυσιν· ἡ δὲ, διὰ τοῦ τρίτου τὸ ἄκρον τῷ μέσῳ.

3 ¶ Est autem huiusce modi [p] syllogismus primæ & medio carẽtis propositionis. quorum enim est medium, syllogismus *fit* per medium: quorum autem non est *medium*, per inductionem. ¶ Et quodammodo opponitur inductio syllogismo [q]: hic enim per medium probat extremum [r] de tertio [s]: illa verò per tertium *probat* extremum de medio.

p Id est inductius.

q Id est, syllogismus qui fit per medium.

r Id est maius extremum.

s De minori extremo.

5 ¶ Φύσει μὲν οὖν πρότερος καὶ γνω-

5 ¶ Naturâ igitur prior & no-

tior *est* syllogismus qui *fit* per medium: nobis[a] verò *est* euidentior, qui *fit* per inductionem.

εμμέστερος ὁ διὰ τοῦ μέσου συλλογισμός, ἡμῖν[a] δὲ ἐναργέστερος ὁ διὰ τῆς ἐπαγωγῆς.

a Alia sunt notiora naturâ, alia nobis. vide lib. 1. Poster. Analyt. cap. 2. & lib. 1. Phys. cap. 1. & lib. 1. minore de prima philosoph. cap. 1.

De exemplo, CAP. XXIV.

1 *Exempli forma,* 2 *progressus,* 3 *& differentia ab inductione.*

b Maius extremum.

c Inductione imperfecta, q̃a non sumuntur omnia particularia. itaque fit syllogismus in tertia figura, ex quo non rectè colligitur conclusio vniuersalis, quia minor propositio non reciprocatur. vnde apparet exemplum non habere vim necessariò concludendi.

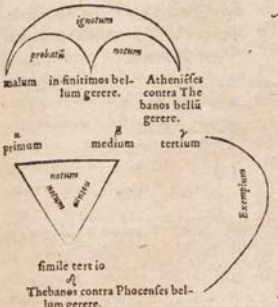
d Id est, similem inferri extremo.

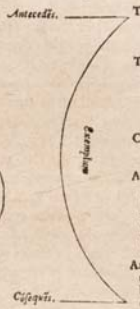
e Superioribus verbis Aristoteles indicat prosyllogismum, (quem dixi esse inutilem) omne *ℳ* est *α*, omne *ℳ* est *β*, ergo omne *ζ* est *α* quo facto, extrui debet syllogismus principalis in prima figura, omne *β* est *α*, omne *γ* est *β*, ergo omne *γ* est *α*. Sic enim apparet à primo ad vltimũ probari *α* de *γ* per *ℳ*: vt Athenienses bellum committere cũ Thebanis, malum esse: quia Thebanos cum Phocensibus committere, malum fuit. Cur ergo Aristoteles primam ratiocinationem proponit, secũdam omittit? An quia tota vis probationis in principio, id est in primo syllogismo cõsistit, à quo secundus pendet? f Ei quod est simile tertio.

EXemplum verò est, cùm medio extremum[b] inesse ostenditur[c] per simile[d] tertio[e]. Oportet autem, vt medium tertio, & primum simili[f] inesse, notum *sit*. Verbi causâ, esto τὸ *α*, malum: τὸ *ζ*, contra finitimos bellum suscipere: vbi *γ*, Athenienses contra Thebanos: vbi *ℳ*, Thebanos contra Phocenses. Ergo si velimus probare, cum Thebanis bellum gerere, malum esse: accipiendum est, aduersus finitimos bellum gerere, *esse* malum, hoc autẽ ex similibus probatur, veluti quia Thebanis *pernicuſum fuit bellum* contra Phocenses. Quoniam igitur *bellum* aduersus finitimos malum *est*: *bellum* autem contra Thebanos, est contra finitimos: perspicuum est, aduersus Thebanos bellum gerere, malum *esse*. Itaque τὸ *β* τῷ *γ* & inesse, perspicuum *est*: vtrumque enim est, finitimis bellum inferre. item τὸ *α* inesse τῷ *ℳ*: quia Thebanis non profuit bellum contra Phocenses. verùm τὸ *α* τῷ *β* inesse, per *ℳ* probabitur.

Παράδειγμα δέ ἐστι, ὅταν τῷ μέσῳ τὸ ἄκρον[b] ὑπάρχον δειχθῇ[c] διὰ τὸ ὁμοίου[d] τῷ τρίτῳ· δεῖ δὲ καὶ τὸ μέσον τῷ τρίτῳ, καὶ τὸ πρῶτον τῷ ὁμοίῳ· γνώριμον δὲ ὑπάρχον. οἷον, ἔστω τὸ *α* κακόν· τὸ δὲ *β*, πρὸς ὁμόρους ἀναιρεῖσθαι πόλεμον· ἐφ᾽ ᾧ δὲ *ζ*, τὸ Θηβαίοις πρὸς Θηβαίους· τῷ δὲ ἐφ᾽ ᾧ *ℳ*, Θηβαίοις πρὸς Φωκεῖς. ἐὰν οὖν βουλώμεθα δεῖξαι, ὅτι τὸ Θηβαίοις πολεμεῖν κακόν ἐστι, λητέον, ὅτι τὸ πρὸς τοὺς ὁμόρους πολεμεῖν, κακόν. τοῦτο δὲ ποιεῖ τὸ ὁμοίων, οἷον ὅτι Θηβαίοις ὁ πρὸς Φωκεῖς. ἔστι οὖν τὸ πρὸς τοὺς ὁμόρους κακόν· τὸ δὲ πρὸς Θηβαίους, πρὸς τοὺς ὁμόρους ἐστί· φανερόν, ὅτι τὸ πρὸς Θηβαίους πολεμεῖν, κακόν. ὅτι μὲν οὖν τὸ *β* τῷ *γ*, καὶ τῷ *ℳ* ὑπάρχει, φανερόν· ἄμφω γὰρ ὄντι πρὸς τοὺς ὁμόρους ἀναιρεῖσθαι πόλεμον. καὶ ὅτι τὸ *α* τῷ *ℳ*· Θηβαίοις γὰρ οὐ συμφέρειν ὁ πρὸς Φωκεῖς πόλεμος. ὅτι δὲ τὸ *α* τῷ *β* ὑπάρχει, δῆλον τῷ *ℳ* δειχθήσεται.

Τὸν αὐτὸν

1 Τὸν αὐτὸν δ' ἔσται τρόπον κἂν εἰ διὰ πλειόνων τῶν ὁμοίων ἡ πίστις γίνοιτο τῶ 2 μέσου πρὸς τὸ ἄκρον. ¶ Φανερὸν οὖν ὅτι τὸ παράδειγμά ἐστιν, οὔτε ὡς ὅλον πρὸς μέρος, οὔτε ὡς μέρος πρὸς ὅλον, ἀλλ' ὡς μέρος πρὸς μέρος[a], ὅταν ἀμφὸ[b] μὴ ᾖ ὑπὸ τὸ αὐτὸ[c], γνώριμον δὲ θάτερον[d].

3 ¶ Καὶ δι' ἀφαιρέσεως τῆς ἐπαγωγῆς· ὅτι ἡ μὲν ἐξ ἁπάντων τῶν ἀτόμων τὸ ἄκρον[e] ἐδείκνυεν ὑπάρχειν τῷ μέσῳ, καὶ πρὸς τὸ ἄκρον[g] οὐ συνῆπτε τὸν συλλογισμόν· τὸ[h] δὲ, καὶ συνάπτει[i], καὶ οὐκ ἐξ ἁπάντων[k] δείκνυσι.

Eodem modo *fiet*, & ſi ex pluribus ſimilibus fiat probatio medij de extremo. ¶ Conſtat igitur, exemplum non habere rationem totius ad partem, nec partis ad totum, ſed partis ad partem[a], cùm ambo[b] ſunt ſub eodem[c] *contenta*, alterum autem *altero* notius eſt[d]. ¶ Ac differt ab inductione: quoniam illa ex omnibus indiuiduis probabat extremum[f] ineſſe medio, neque cõnectebat ſyllogiſmum ad extremum[g]: hoc[h] verò & connectit[i], & non ex omnibus[k] probat.

a Τὸ α eſt totũ: τὸ β, pars τῶ α: τὸ γ, partes τῶ β. Cùm igitur exemplum progrediatur à β ad γ, progreditur à parte ad partem.
b Id eſt γ, & β.
c Sub eodē α.
d Id eſt, notius eſt, τὸ β quàm τὸ γ contineri ſub α. vtputa notius eſt, malũ eſſe bellum Thebanorũ cõtra Phocenſes, quàm Athenienſium cõtra Thebanos.
e Maius extremum, τὸ α.
f Τὸ β
g Sub.minus.id eſt, non probabat τὸ α de γ.
h Exemplum.
i Id eſt, probat τὸ α de γ.
k Non ex omnibus indiuiduis cõtentis ſub ſed ex quibuſdam tantùm.
l Id eſt, cum maior propoſitio eſt nota.
m Id eſt, minor propoſitio.
n Quaſi non ſit hoc explũ ſimplũ eſſe ex Menone Platonis.

De abductione. CAP. XXV.

1 *Species prima.* 2 *Species ſecunda.* 3 *Exemplum primæ ſpeciei.* 4 *Exemplum ſecundæ.* 5 *Affinia.*

1 Ἀπαγωγὴ δέ ἐστιν, ὅταν τῷ μὲν μέσῳ τὸ πρῶτον ἄδηλον ᾖ ὑπάρχον[l], τῷ δὲ ἐσχάτῳ τὸ μέσον[m], ἄδηλον μέν, ὁμοίως δὲ πιστὸν, ἢ μᾶλλον τῶ συμπεράσματος.

2 ¶ Ἔτι ἐὰν ὀλίγα ᾖ τὰ μέσα τῶ ἐσχάτου καὶ τῶ μέσου· πάντως γὰρ ἐγγύτερον ἔσται τῆς ἐπιστήμης.

3 ¶ Οἷον[n], ἔστω τὸ α, τὸ διδακτὸν· ἐφ' οὗ β, ἐπιστήμη· τὸ δὲ γ δικαιοσύνη. ἡ μὲν οὖν ἐπιστήμη

Abductio eſt, cùm primum medio ineſſe conſtat[l]: medium autem poſtremo ineſſe[m], eſt quidem ignotum, æquè tamen credibile, aut etiam magis quàm concluſio. ¶ Præterea ſi pauca ſint media poſtremi & medij. omnino enim accidit, vt propiùs accedamus ad ſcientiam.

3 ¶ Verbi cauſſa[n], eſto τὸ α, quod doceri poteſt: vbi β, ſcientia: at γ, iuſtitia. ſcientiam igitur

posse doceri constat: sed, an iustitia sit scientia, ignotum est. quare si æquè aut magis credibile sit β γ, quàm α γ[a]: est abductio: propiùs enim *accedimus* ad scientiam: quoniam adiunximus *conclusioni* α γ *propositionem* β γ, cùm scientiam antea non haberemus.

a Id est, minor propositio quàm conclusio.

quod potest
doceri scientia iustitia
α β γ
Bar Omnis scientia doceri potest: —— *Notum.*
ba Omnis iustitia est scientia: —— *Æquè aut magis credibile, quam conclusio.*
Ergo
ra Omnis iustitia doceri potest. —— *Ignotum.*

¶ Rursus abductio est, si pauca sint media *terminorum* Cγ: nam sic quoque propiùs *accedetur* ad cognitionem. Veluti[b] si τὸ δῆ sit quadrari: vbi ι, *figura* rectilinea: vbi ζ, circulus: *tum* si *pronunciati* ι ζ vnum tantùm sit medium, per lunatas[c] circulum rectilineæ *figuræ* æqualē fieri, prope cognitionem *rei* est.

b Respicit ad tetragonismum Hippocratis Chij. Vide Simplic. in lib. 1. phys. cap. 2.

c Per figuras lunatas.

¶ Πάλιν ἐὰν ὀλίγα τὰ μέσα τῇ βγ. καὶ ᾖ δὲ οὗτος ἐγγύτερον τὸ εἰδέναι. οἷον[b], εἰ τὸ δῆ ἐστι τετραγωνίζεσθαι· τὸ δὴ ἐφ' ᾧ ι, δυθυγράμμου· τὸ δὲ ἐφ' ᾧ ζ. κύκλος: εἰ τὸ ι ζ, ἓν μόνον εἴη μέσον, τὸ μετὰ μείσιονος[c] ἴσον γίνεσθαι δυθυγράμμῳ τὸν κύκλον, ἐγγὺς αὖ εἴη τοῦ εἰδέναι.

quadrari rectilineum circulus
α ι ζ
Bar Omne rectilineum quadratur: —— *Notum.*
ba Omnis circulus rectilineatur: —— *Probatur per tertium medium, id est per lunulas.*
Ergo
ra Omnis circulus quadratur. —— *Probatur per plura media.*

d Sed ἐπίκαιτο, auctore Philopono.

e Cõiunge lib. 1. Post. Analyt. cap. 9. part. 10. & lib. 8 Topic. cap. 2. & 8. & lib. 2. rhet. c. 25.

f Ἔλεγχος, id est obiectio seu instantia, (vt Philopono placet) ea est quæ opponitur propositioni ἀναιρεῖ, id est euertit, opponitur conclusioni. Porrò ἔλεγχος aliter accipitur ab Hermogene tomo 3. de inuentione, quàm hoc loco ab Aristotele.

¶ Cùm autem neque credibilior est *propositio* Cγ quàm *conclusio* α γ, neque pauciora sunt media: non voco abductionem[d], neque cùm *pronunciatum* Cγ medio caret: hoc enim *est* scientia.

¶ Ὅταν δὲ μήτε πιστότερον ᾖ τὸ βγ τοῦ α γ, μήτε ὀλίγα τὰ μέσα· οὐ λέγω ἀπαγωγήν[d]. ἐπὶ δ' ὅταν ἄμεσον ᾖ τὸ βγ· ἐπιστήμη δὲ τοῦτο.

De obiectione[e], quæ vulgò instantia vocatur.

CAP. XXVI.

1 ¶ *Quid sit, & quid differat à propositione.* 2 ¶ *Quot modis fiat, & in quibus figuris:* 3 *si obiciatur aduersus propositionem affirmantem,* 4 *vel negantem.* 5 *Cur non fiat obiectio in secunda figura. Ratio prima, à dispositione medij accepti in obiectione.* 6 *Ratio secunda, quia in secunda figura non concluditur negatio.* 7 *Ratio tertia, ab euidentia rei obiectæ.* 8 *Corollarium.* 9 ¶ *Prætermissa.*

1 OBiectio est propositio pro-
positioni[f] contraria. Differt

1 Ἔνστασις δὲ ἔστι πρότασις πρὸς
τάσει ἐναντία. διαφέρει

δὲ τῆς

δὲ τῆς προτάσεως[a], ὅτι τῷ μὲν ἐνδέχεται εἶναι καὶ ὅτι μέρει[b], τῷ δὲ προτάσιν ἢ ὅλως οὐκ ἐνδέχεται, ἢ οὐκ ἐν τοῖς καθόλου συλλογισμοῖς. ¶ Φέρεται δὲ ἡ ἔνστασις διχῶς τε, καὶ ὅτι δύο σημάτων. διχῶς μὲν, ὅτι ἡ καθόλου, ἢ ἐν μέρει πᾶσα ἔνστασις. ὅτι δύο δὲ σημάτων· ὅτι αὐτικείμενα φέρονται τῇ προτάσει τὰ δὲ αὐτικείμενα, ἐν τῷ πρώτῳ ἐν τοῖς ἔσχατα σχήμασι περαίνονται μόνοις[c]. ¶ Ὅταν δὲ ἀξιώσῃ[d] παντὶ ὑπάρχειν, ἐνίσταμεθα, ἢ ὅτι οὐδενὶ, ἢ ὅτι τινὶ οὐχ ὑπάρχει. τοὔτων δὲ τὸ μὲν μηδενὶ, ἐν τῷ πρώτου σχήματος· τὸ δὲ τινὶ μὴ, ἐν τῷ ἐσχάτου. οἷον ἔστω τὸ α, μίαν εἶδος ὑπισήμιλω· ἐφ' ᾧ τὸ β, ἐναντία. προτείναντος δὴ μίαν εἶδος ἐναντίων ὑπισήμιλω ἢ ὅτι ὅλως ἢ αὐτὴ τῶν αὐτικειμένων ἐνίσταται, τὰ δὲ ἐναντία αὐτικείμενα, ὥστε γίνεσθαι τὸ πρῶτον σχῆμα[e].

autē à propositione[a]: quoniam obiectio potest esse in parte[b], propositio verò aut omnino nō potest, aut saltem non in vniuersalibus syllogismis. ¶ Obiicitur autem bifariam, & in duabus figuris bifariam quidem: quia omnis obiectio vel *est* vniuersalis, vel in parte. in duabus autem figuris: quoniam afferuntur *obiectiones* oppositæ propositioni: opposita verò in prima & tertia tantum figura concluduntur[c]. ¶ Nam cùm *quis* pronunciat omni ineſſe: obiicimus, vel quòd nulli *ineſſe*, vel quòd cuidam non ineſt. ex his autem illud, nulli ineſſe, ex prima figura[e] *ducitur*: hoc, cuidam non ineſſe, ex poſtrema[f]. vtputa eſto β α, vnam eſſe ſcientiam: vbi β, contraria. Ergo cùm *quis* propoſuerit vnam eſſe contrariorū ſcientiam: opponitur, vel quòd omnino non eſt eadem ſcientia oppoſitorum, contraria verò ſunt oppoſita, adeò vt fiat prima figura[g].

a Cui obiicitur.
b Etiamſi pertineat ad ſyllogiſmum vniuerſalem, quia propoſitioni vniuerſali poteſt obuci propoſitio particularis contraria. Ariſtoteles tamē lib. 1 Poſt. Analyt. cap. 9. partē autem obiectionē eſſe vniuerſalē. Scientiā igitur eſſe nos obiicere vel vt refellam' dumtaxat quod aduerſarius aſſerit, vel vt probemus oppoſitum ſi volumus tantum refellere, poſſumus vti obiectione particulari, quæ contradicat vniuerſali propoſitioni qua aduerſarius vſus eſt. ſi verò oppoſitū demōſtrare volumus, vniuerſali obiectione vti debemus: quoniā illa obiectio ſit in ſyllogiſmo oppoſito propoſitio, vt Ariſtoteles docet in dicta parte to.
c Quia in his ſolis concluditur tam affirmatio quàm negatio.
d Vel poſtulat.
e Id eſt, Celarēt.
f Id eſt, Felapton.
g Id eſt, Celarēt.

Ἢ ὅτι τὸ γνωστοῦ καὶ ἀγνώστου οὐ μία· τοῦτο δὲ τὸ ζῆτον[h]. κεῖται δὲ τὸ γ, τὸ γνωστοῦ καὶ ἀγνώστου, τὸ μὲν ἐναντία εἶδος, ἀληθὲς· τὸ δὲ μίαν αὐτῶν ὑπισήμιλω εἶδος, ψεῦδος.

Vel quòd noti & ignoti non eſt vna *ſcientia*. atque hæc eſt tertia *figura*. nam de γ, id eſt de noto & ignoto, verè *dicitur ea* eſſe cōtraria: ſed vnam eſſe eorū ſcientiam, falſum eſt.

h Celarent.

Propositio.
Contrariorum est vna scientia.

Obiectio.
Fel Noti & Ignoti non est vna scientia:
ap Notum & Ignotum sunt cõtraria:
Ergo
ton Non omnium contrariorum est vna scientia.

¶ Rursus itidem *sit* in priuatiua propositione. pronunciante enim aliquo non esse vnam scientiam contrariorum, vel dicimus oppositorum esse eandem, vel quorundam contrariorum vt salubris & morbidi. omnium igitur *esse vnam probatur* in prima figura[a]: quorundam, in tertia[b].

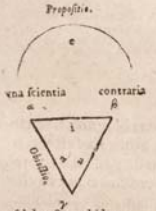
4 ¶ Πάλιν δὲ τῆς στερητικῆς ἕστα- 4
σεως ὡσαύτως. ἀξιοῦντος γὰρ τὸ
μὴ εἶ μίαν ἐπιστήμην τῶν ἐναν-
τίων· ἢ ὅτι πάντων τῶν ἀντικειμέ-
νων, ἢ ὅτι τινῶν τῶν ἐναντίων ἡ αὐ-
τὴ, λέγομεν, οἷον ὑγιεινοῦ καὶ κο-
σταύδους. τὸ μὲν οὖν πάντων, ἐκ τοῦ
πρώτου[a]· τὸ δὲ τινῶν, ἐκ τοῦ ἴσου[b]
σχήματος.

a In Barbara.
b In Darapti.

Propositio
Contrariorum non est vna scientia.

Obiectio.
Bar Oppositorum vna est scientia:
da Contraria sunt opposita:
Ergo
ra Contrariorum vna est scientia.

Propositio.
Contrariorum non est vna scientia

Obiectio.
Dar Salubris & morbidi vna est scientia:
ap Salubre & morbidum sunt contraria:
Ergo
ti Quorundam contrariorum vna est scientia.

e Id est, ad id quod attribuitur subiecto propositionis.
e Id est, propositionis cui obiicit.

¶ Nam omnino in omnibus *disputationibus* necesse *est* vt is qui vniuersaliter opponit, ad *id quod* vniuersale *est*[e] propositorũ[d] con-

5 ¶ Ἁπλῶς γὰρ ἐν πᾶσι καθόλου μὴ 5
ἐπιστάμενον, ἀνάγκη πρὸς τὸ καθ-
όλου τῶν προτεινομένων[d] τιὶ ἀπο-

φασιν

φαπν εἰπεῖν. οἷον εἰ μὴ τῷ αὐτῷ ἀξιοῖ τὴν ἐναντίων πάντων, εἰπόντα τὴν ἀπικειμένων μίαν. οὕτω δ' ἀνάγκη τὸ πρῶτον εἶδος γίνεται· μέσον δὲ γίνεται τὸ καθόλου πρὸς τὸ ἐξ ἀρχῆς[a]. ἐν μέρει δὲ πρὸς ὃ ὄζι καθόλου, καθ' οὗ λέγεται ἡ πρότασις, οἷον γνωστοῦ καὶ ἀγνώστου μὴ τῷ αὐτῷ· τὸ δὲ ἐναπία, καθόλου πρὸς ταῦτα[b]· καὶ γίνεται τὸ ζῆτον χῆμα· μέσον δὲ τὸ ἐν μέρει λαμβανόμενον, οἷον τὸ γνωστὸν καὶ 6 τὸ ἄγνωστον. ¶ Ἐξ ὧν γὰρ ὄζι συλλογίσασθαι τοὐναντίον, ἐν τούτων καὶ τὰς ἐνστάσεις ὑπάχειν ἔοικεν λέγειν. διὸ καὶ ἐν μόνῳ τῷ χήματι τούτων[c] φέρομεν. ἐν μόνοις δὲ τούτοις οἱ ἀπικείμενοι συλλογισμοί· ὅλῳ δὲ τῷ μέσου οὐκ ἰῶ κα- 7 ταφανικῶς[d]. ¶ Ἐπὶ δὲ κᾶν εἴη, λόγου δέοιτο[f] πλείονος ἢ διὰ τὸ μέσου χήματος· οἷον εἰ μὴ δοίη τὸ α τῷ β ὑπάρχειν, διὰ τὸ μὴ ἀκολουθεῖν αὐτῷ[g] τὸ γ.

tradictionem. dirigat. vt puta pronunciante aliquo non eandem esse scientiam contrariorum omniũ, dicat oppositorum *esse* vnam *scientiam*. sic autem necesse *est* esse primam figuram: medium enim fit *quod est* vniuersale ad *id quod propositum fuit* ab initio[a]. *Qui* autem in parte *opponit, necesse est vt contradictionem dirigat ad id*, ad quod, subiectum propositionis sit vniuersale: veluti, noti & ignoti non eandem *esse scientiam*: cõtraria namque sunt vniuersalia ad hæc[b] fitque tertia figura: quippe cùm medium sit, quod in parte accipitur, veluti notum & ignotum. 6 ¶ Ex quibus enim licet concludere contrarium, ex his etiam obiectiones dicere conamur. idcirco ex his[c] solis figuris afferimus *obiectiones*: in his enim solis oppositi syllogismi *extruuntur*: quandoquidem in secunda non licebat *concludere* affirmatiuè[d]. 7 ¶ Præterea etiãsi esset[e], tamen plixiori oratione indigeret[f] obiectio *allata* in secunda figura: vtputa si *quis* non concedat τὸ α τῷ β inesse, quia τὸ γ non sit ei[g] consequens.

a Id est pro medio terminoac cipiuntur oppo sita, quæ attribuuntur contra rits, vt vniuersa le attribuitur particulari sub se contento.
b Id est, contraria attribuuntur noto & ignoto, vt vniuersale attribuitur particulari.
c Prima & secunda.
d Proinde si propositio neget, non potest obiici in secunda figura: cùm obiectio opposita propositioni negãti, debeat affirmare.
e Etiam si inter dũ obiectio fieri posset in secunda figura, nẽpe cùm propositio affirmat.
f Vt vis obiectionis appareat.
g Sub 8.

Τοῦτο δὲ δι' ἄλλων πρεστάσεων δῆλον· οὐ δεῖ δὲ εἰς ἄλλα ἐκβέπεδαι τῷ ἐνστασιν, ἀλλ' ὁμοίως φανερὸν ἔχειν ὅτι ἑτέραν πρότασιν[h]. 8 ¶ Διὸ καὶ τὸ σημεῖον ἐκ μόνου τού-

Hoc enim per alias propositiones manifestum est. non oportet autem obiectionem ad alia conuerti, sed continuò perspicuam habere alterã propositionem[h]. 8 ¶ Idcirco signum ex hac sola

h Quæ reticetur, & subaudiatur.

figura non arguit[a]. ¶ Considerandæ autē sunt etiā aliæ [b] obiectiones: veluti quæ sumuntur ex contrario[c], & similiⁱ, & *eo quod est* secundum opinionem[e]. item *considerandum est*, an *obiectio* particularis ex prima *figura*, vel negatiua ex media possit accipi[f].

[a] Vide cap. seq. Part 8. 9 10.
[b] Obiectio, (vt Aristoteles docet lib. 2 Rhet. cap. 25.) aut sumitur ex eodē, aut à simili, aut à contrario, aut à iudicatis. sed hoc capite egit solūm de obiectionibus ex eodem. ideirco ait alias esse considerandas.
[c] Vt si proponēti volutpatem nō esse bonam, aliquis opponat dolorem esse malum.
[d] Vt si quis proponat cōtrariorum vnam esse scientiam, & alius obiiciat cōtrariorum non esse vnam facultatem.
[e] Hæc obiectio dicto cap. 25. dicitur sumi à iudicatis. vt si quis proponat probos non esse punitēdos, & obiiciatur, Non ergo Pittacus laude dignus est, qui grauiores pœnas irrogauit peccātibus prop ter ebrietatē.
[f] Pareft quidē accipi obiectio particularis ex prima figura, & negatiua ex secūda, sed minùs cō modē, vt non solùm ex iis conflat quæ hoc capite exposita sunt, sed etiam ex iis quæ superiori libro dicta fuerunt de inuentione medij termini.
[g] Vel consentaneum.
[h] Alia deest altera propositio.

[i] του τῦ χήματος οὐκ ἔστιν[h]. ¶ Ἐπισκεπτέον δὲ καὶ ἀφὲ τῆ ἄλλων[i] ἐνστάσεων, οἷον ἀφὲ τῆ ὲκ τῶ ἐναντίου[k], καὶ τῦ ὁμοίου[l], καὶ τῦ κρῖναι δόξαν[m], καὶ εἰ τίνι ὲν μέρει ὲν τῦ φρονῆσαι, ἢ τίνι ψευδεῖ ὲν τῦ μέσου δυνατὸν λαβεῖν[n].

[i] Vel obiectiones.
[k] Vt si proponēti volutpatem nō esse bonam, aliquis obiiciat esse malum, quia dolor malum est.
[l] Vt si quis proponat cōtrariorum vnam esse scientiam, & alius obiiciat cōtrariorum non esse vnam facultatem.
[m] Hæc obiectio dicto cap. 25. dicitur sumi à iudicatis. vt si quis proponat probos non esse punitēdos, & obiiciatur, Non ergo Pittacus laude dignus est, qui grauiores pœnas irrogauit peccātibus propter ebrietatē.
[n] Pareft quidē accipi obiectio particularis ex prima figura, & negatiua ex secūda, sed minùs cō modē, vt non solùm ex iis conflat quæ hoc capite exposita sunt, sed etiam ex iis quæ superiori libro dicta fuerunt de inuentione medij termini.

De enthymemate, CAP. XXVII.

1 ¶ *Pratheoria, De verisimili, & signo.* 2 ¶ *Definitio entlymematis.* 3 ¶ *De figura prima,* 5 *tertia,* 6 *secunda.* 7 ¶ *Differentia entlymematis & syllogismi.* 8 ¶ *Vt syllogismi sint, ad quem reducitur enthymema, extrincli in prima,* 9 vel *tertia,* 10 vel *secunda figura.* 11 *Conclusio.* 12 ¶ *Hypotheoria prima de differentia signi, & teoremy.* 13 ¶ *Hypotheoria secunda de physiognomia & syllogismo physiognomico, seu de natura connectanda.* 14 *Situ vno animalium genere sit affectio vna,* 15 vel *plures.* 16 *Quomodo natura conniciatur.*

VErisimile[g] & signum non sunt idem. sed verisimile est propositio probabilis. quod enim plerumque sciunt ita fieri, vel non fieri, aut esse, aut non esse: hoc est verisimile: vt inuidentes odisse, aut amantes diligere. Signum autē est propositio demonstratiua aut necessaria, aut probabilis. nam quo extāte *res* extat, vel quo facto priùs aut posteriùs res facta est: hoc est signum *indicans rem* factam esse aut extare. ¶ Enthymema igitur est imperfectus[h] syllogismus ex verisimilibus vel signis. ¶ Accipitur autem signum tribus modis, quot & medium in figuris. vel enim vt in prima *figura*, vel vt in secunda, vel vt in tertia. ¶ Vtputa probare mulierem vterum ferre quia lac habet, ex prima figura *est*: medium enim est, habere lac. *esto*, vbi α, vterum ferre: ☿ β, habere lac: mulier autem, vbi γ.

[g] Ἐικὸς δὲ καὶ σημεῖον οὐ ταυτόν ἐστιν. ἀλλὰ τὸ μὲν εἰκὸς ὅτι φαίνεται ἐνδοξον. ὃ γὰρ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἴσασιν οὕτω γινόμενον, ἢ μὴ γενόμενον, ἢ ὂν, ἢ μὴ ὄν. τοῦτο ὅτι ἐστὶν εἰκὸς οἷον τὸ μισεῖν τοὺς φθονεῖν τας, ἢ τὸ φιλεῖν τοὺς ἐρωμένους. Σημεῖον δὲ βουλόμεθα εἶναι ἀποδεικτικὸν ἢ ἀναγκαῖα, ἢ ἔνδοξος. οὗ δ' ὄντος ἔστιν, ἢ οὐ γενομένου, ὕστερον ἢ ὕστερον γέγονε τὸ φαινόμενον τοῦτο σημεῖον ἐστὶ τὸ γεγονέναι, ἢ εἶναι.

[h] Ἐνθύμημα μὲν οὖν ἐστὶ συλλογισμὸς ἀτελὴς[h], ἐξ εἰκότων, ἢ σημείων. ¶ Λαμβάνεται δὲ τὸ σημεῖον ἕνιχῶς, ὁσαχῶς καὶ τὸ μέσον ἐν τοῖς σχήμασιν. ἢ γὰρ ὡς ἐν τῷ πρώτῳ, ἢ ὡς ἐν τῷ μέσῳ, ἢ ὡς ἐν τῷ ἐσχάτῳ. ¶ Οἷον, τὸ μὲν δίκαιον κύουσαν, ὅτι τὸ γάλα ἔχειν, ἐν τῷ πρώτου σχήματος· μέσον γὰρ, τὸ γάλα ἔχειν. ἐφ' ᾧ τὸ α, τὸ κύειν· τὸ β, τὸ γάλα ἔχειν· γυνὴ δὲ, ἐφ' ᾧ τὸ γ.

ferre

Enthymema. *Syllogismus.*

ferre vterũ habere lac mulier

Da Quæcumque habet lac, fert vterũ:

Mulier habet lac. —— *vi* Hæc mulier habet lac:
Ergo Ergo
Fert vterum. —— *i* Hæc mulier fert vterum.

5 ¶ Τὸ δή, ὅτι οἱ σοφοὶ ἀγαθοὶ ἄνθρωποι, Πιττακὸς δὲ ἀγαθὸς, ἐξ ἀμφοῖν ἐστὶ τὸ ἐλάττονι ἐφ' ᾧ τὸ α. ἀγαθοὶ ἄνδρες· ἐφ' ᾧ τὸ β, οἱ σοφοὶ ἐφ' ᾧ τὸ γ, Πιττακὸς ἀληθὴς δηλῆ τὸ α καὶ τὸ β καὶ γ κατηγορῆσαι· τὸ μὲν γὰρ μᾶλλον, οὐ λέγουσιν ἐξ τὸ εἰδέναι· τὸ δὲ, λαμβάνουσι.

5 ¶ At sapientes esse *viros* probos quia Pittacus *sit* probus, per vltimam figuram *concluditur*, *sit*, vbi α, probum: vbi β, sapientes: vbi γ, Pittacus. verum *est* igitur & α & β de γ attribuere: sed alterũ [a] non dicunt, quia norunt: alterũ [b] accipiunt.

a Pittacum esse sapientem.
b Pittacum esse probum.

probum sapiens *Enthymema.* *Paralogismus.*

Pittacus.

Pittacus est probus: —— *i* Pittacus est probus:
Ergo *i* Pittacus est sapiens:
Ergo
Sapientes sunt probi. —— *a* Omnis sapiens est probus.

6 ¶ Τὸ δὲ κύειν, ὅτι ὠχρὰ, διὰ τοῦ μέσου σχήματος βούλεται ἔχειν. ἐπεὶ γὰρ ἔπεται τῇ κυήσει τὸ ὠχρὸν, ἀκολουθεῖ δὲ τούτῳ, δηλοῦσθαι οἴονται ὅτι κύει. ὠχρὸν, ἐφ' οὗ τὸ α· ἐφ' οὗ τὸ β, κύειν γυνή, ἐφ' οὗ τὸ γ. ἔστω πάλλιδum, vbi α: gestare vterum, vbi β: mulier, vbi γ.

6 ¶ *Mulierem* autem vterũ gestare quia *sit* pallida, ad mediam figuram referri debet. Cùm enim vterum gestantibus consequens sit pallor, & huic quoque consequens sit: probatum esse putant *eam* vterum gestare.

pallidum *Enthymema.* *Paralogismus.*

gestare vterũ mulier

a Quæcumque gestat vterum, est pallida:

Mulier est pallida: —— *i* Hæc mulier est pallida:
Ergo Ergo
Vterum gestat. —— *i* Hæc mulier gestat vterum.

7 ¶ Ἐὰν μὲν οὖν ἡ μία λεχθῇ πρότασις σημεῖον γίνεται μόνον. ἐὰν δὲ καὶ ἡ ἑτέρα προσληφθῇ, συλλογισμός. ἔστι δὲ ὁ Πιττακὸς ἐλεύθερος, οἱ γὰρ φιλότιμοι ἐλεύθεροι, Πιττακὸς δὲ φιλότιμος. ἢ πάλιν ὅτι οἱ σοφοὶ ἀγαθοὶ, Πιττακὸς δὲ ἀγαθὸς, ἀλλὰ καὶ σοφός. ὅτε μὲν οὖν γίνονται οἱ συλλογισμοί.

7 ¶ Si igitur vna propositio dicta fuerit, sit tantùm signum. quòd si & altera sit assumpta, *sit* syllogismus. Vtputa, Pittacus *est* liberalis: quoniam ambitiosi *sunt* liberales, Pittacus autem *est* ambitiosus. Rursus, sapientes sunt *viri* boni: quia Pittacus *est vir* bonus, sed & sapiens. Sic igitur fiunt syllogismi.

a Id est, habet maiorem propositionē vniuersalem.
b Id est, constat ex ambabus propositionib. particularib. quæ nihil de cōclu dit.
c Etiamsi aliquid concluderetur, non tamē concluderetur propositum, id est omnes sapientes esse probos, cùm in tertia figura non possit colligi conclusio vniuersalis.
d Id est, cùm ambæ propositiones affirmant.
e Quod refertur ad primam figuram, in qua medius terminus obtinet medium locum.
f Medius terminus, quisumitur in prima figura, est maximè huiusmodi. vide lib 1. Poster. Analyt. cap. 11.
g Id est quæ referuntur ad secundam vel tertiam figuram: quoniam in illa medius terminus habet primum locum, in hac postremum.
h Tria supponenda esse ait, vt naturā coniectari possit. Exemplo autem significat physiognomicis vsum ostendere signa maximè probabilia referri ad primā figuram.
i *Primus hypothesis*, Naturalis affectio simul mutat animū & corpus.
k *Secunda hypothesis*. Vnius affectionis vnum est signum.
l *Tertia hypothesis* Agnoscit posse signa accidentium, species animalis affectio, & eius affectionis signum.

¶ Verùm qui *sit* in prima figura, *est* insolubilis, si verus sit: vniuersalis enim est[a]. ¶ Qui verò *sit* in postrema, solui potest, etiamsi conclusio vera sit: quia syllogismus nō est vniuersalis[b], nec ad rem[c]. non enim si Pittacus est *vir* probus, necesse *est* propterea etiā alios sapientes *esse probos*. ¶ Qui verò *sit* in media figura, semper & omnino soluī potest: numquam enim fit syllogismus, cùm termini ita *se* habent[d]. non enim, si vterum ferens est pallida, atque hæc est pallida, *continuò* necesse *est* hanc vterum ferre. ¶ Verum igitur inerit in omnibus figuris: sed habent *eas* differentias quæ dictæ sunt. ¶ Aut igitur sic diuidendum est signum: ex his autem tecmerium, *siue indicium*, accipi debet, *quod est* medium[e]: indicium enim aiunt esse, quod scire facit: medium verò maximē tale est[f]. aut quæ ex extremis[g] *sumuntur*, signa vocari debent: quæ verò ex medio, indicia: nam maximè probabile & maximè verum est, quod *est* in prima figura. ¶ Natura[h] autem coniici potest, si[i] quis concedat naturales affectiones simul immutare corpus & animam: (fortasse enim qui musicam didicit, mutatus est animo. at ex iis quæ naturā nobis *insunt*, nō est hæc affectio, sed *alia potius* vt iræ, & cupiditates, quæ in naturalibus motionibus numerantur) si igitur hoc concessum fuerit, & [k]vnum vnius *affectionis* signū esse, & [l]accipere possimus propriam cuiusque generis *affectionem* & signum: *certè* poterimus naturam coniicere. Nam si alicui generi indiuiduo[m] inest propria affectio: necesse *est* esse etiam a-

m Id est speciei specialissimæ.

¶ Πλὴν ὁ μὲν ὅρος τοῦ πρώτου σχήματος, ἄλυτος ἀν ἀληθὴς ᾖ, καθόλου γάρ ἐστιν[a]. ¶ Ὁ δὲ ὅρος τοῦ ἐσχάτου, λύσιμος, κἂν ἀληθὲς ᾖ τὸ συμπέρασμα, ὅρος τὸ μὴ εἶναι καθόλου[b], μηδὲ πρὸς τὸ πρᾶγμα τὸν συλλογισμόν. οὐ γὰρ εἰ Πιττακὸς σπουδαῖος, ἀνάγκη ὅρος τὸ καὶ τοὺς ἄλλους σοφούς. ¶ Ὁ δὲ ὅρος τοῦ μέσου σχήματος, ἀεὶ καὶ πάντως λύσιμος. οὐδέποτε γὰρ γίνεται συλλογισμός, οὕτως ἐχόντων[c] τῶν ὅρων. κἂν γὰρ εἰ ἡ κύουσα ὠχρά, ψυχρὰ δὲ καὶ ἡ ἥδε, κύειν ἀνάγκη ταύτην. ¶ Ἀλλὰ μὴν ἔν γε ἅπασιν ὑπάρξει τοῖς σχήμασι, διαφορὰς δὲ ἔχουσι τὰς εἰρημένας. ¶ Ἢ δὴ οὖν διαιρετέον τὸ σημεῖον· τούτων δὲ τὸ μέσον[e], τεκμήριον λεκτέον· τὸ γὰρ τεκμήριον, τὸ εἰδέναι ποιοῦ φασιν εἶναι, τοιοῦτον δὲ μάλιστα τὸ μέσον[f]. ἢ τὰ μὲν ἐκ τῶν ἄκρων[g], σημεῖον λεκτέον· τὰ δὲ ἐκ τοῦ μέσου, τεκμήριον· ἐνδοξότατον γὰρ καὶ μάλιστα ἀληθὲς, τὸ ὅρος τοῦ πρώτου σχήματος. ¶ Τὸ δὲ φυσιογνωμονεῖν[h] δυνατὸν ἔστιν, εἰ[i] τῆς διδοῦσιν ἅμα μεταβάλλειν τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχήν, ὅτε δοκεῖ συνακολουθεῖν παθήματα· (μαθὼν γὰρ ἴσως τὴν μουσικὴν, μεταβέβληκέ τι τὴν ψυχήν. ἀλλ' οὐ τῶν φύσει ἡμῖν ἐστὶ τοῦτο τὸ πάθος, ἀλλ' οἷον ὀργὴ ἢ ἐπιθυμία τῶν φύσει κινήσεων) εἰ δὴ τοῦτο τὸ δοθέν, καὶ[k] ἓν ἑνὸς σημεῖον ἔσται, καὶ [l]λαμβάνειν δυνάμεθα τὸ ἴδιον ἑκάστου γένους πάθος καὶ σημεῖον· δυνησόμεθα συνορᾶν μονῶν. εἰ γὰρ ἔστιν ἰδίᾳ τινὶ ὑπάρχει ὑπάρχον ἀτόμῳ[m] πάθος, οἷον τοῖς λέουσιν ἀνδρία· ἀνάγκη

σημεῖον

σημεῖον εἶναί τι· σημαίνειν [a] γὰρ ἀλλήλοις ξυμπίπτει· καὶ ἔστω τοῦτο, τὸ μεγάλα τὰ ἀκρωτήρια ἔχειν· ὃ καὶ ἄλλοις ὑπάρχειν ἐνίοτε συμβαίνει μὴ ὅλοις ἐνδέχεται[b]. τὸ δὲ σημεῖον, οὕτως ἴδιόν ἐστιν, ὅτι ὅλου γένους ἴδιόν ἐστι τὸ πάσης, καὶ οὐ μόνου ἴδιον[c], ὥσπερ εἰώθαμεν λέγειν. ὑπάρξει δὴ καὶ ἐν ἄλλῳ γένει ταὐτό[d], καὶ ἐς αἰδρεῖον ὁ ἄνθρωπος, καὶ ἄλλό τι ζῷον. ἔξεστι ἄρα τὸ σημεῖον[e], ἓν δὲ ἑνὸς ἰδίῳ. ¶ Εἰ τοίνυν ταῦτά ἐστι, καὶ δυνησόμεθα πιθανῶς τὰ σημεῖα συλλέξαι ἐπὶ τύπου τοῦ ζώων, ἃ μόνον ἐν πάσης ἔχει τι ἴδιον· (ἕκαστον δὲ ἔχει σημεῖον, ἐπείπερ ἓν ἔχειν αἰτίαν) δυνησόμεθα φυσιογνωμονεῖν. ¶ Εἰ δὲ δύο[f] ἔχει ἴδια ὅλον τὸ γένος, οἷον ὁ λέων αἰδρεῖον καὶ μεταδοτικόν· πῶς γνωσόμεθα πότερον τοῖν σημεῖον τοῦ ἰδίᾳ ἀκολουθοῦντων σημείοις; ἢ εἴτε ἄλλῳ τινὶ μὴ ὅλῳ ἀμφω[g], καὶ ἐν οἷς μὴ ὅλοις ἐχάτερον, ὅταν τὸ μὲν, ἔχῃ· τὸ δὲ, μή; [h] εἰ δὲ αἰδρεῖος μὲν, ἐλεύθερος δὲ μή, ἔχει δὲ τοῦ δύο τοδί· δῆλον ὅτι καὶ δεῖ τὸ λέοντος τοῦτο σημεῖον τῆς αἰδρίας. ¶ Ἔστι δὲ τὸ φυσιογνωμονεῖν ἐν τοῖς ἀρώτων χήμασι πρὸς τὸ μέσον τοῦ μὲν ἀρῶ τῷ ἄκρῳ αὐτηρίφειν, τὸ δὲ ζίτυ ὑποτείνειν καὶ μὴ αὐτηρίφειν. οἷον αἰδρία τὸ α. τὰ ἀκρωτήρια μεγάλα, ἐφ' οὗ β. τὸ δὲ γ, λέων. ᾧ δὴ τὸ γ, τὸ β. παντὶ, ἀλλὰ καὶ ἄλλοις[k]. ᾧ δὲ τὸ β, τὸ α παντὶ, καὶ ἡ πλείοσιν, ἀλλ' αὐτηρίφει· εἰ δὲ μή, οὐκ ἔσται ἑνὸς σημεῖον.

liquid signum: inuicem enim compati[a] suppositum est, atque hoc esse magnas extremitates habere: quod contingit aliis quoque generibus non totis inesse[b]. signũ enim ita proprium est, quoniam affectio est propria totius generis, non propria solius[c], quemadmodum loqui soliti sumus. Idem[d] igitur inerit etiam in alio genere: & homo erit fortis, & aliud quodpiam animal. habebit igitur illud signum[e], quoniam vnum erat vnius *affectionis signum*. ¶ Si igitur hæc sunt, & poterimus huiusmodi signa colligere in his animalibus, quæ vnã tantùm affectionem propriam habẽt, vnaquæque autem *affectio suum* habet signum, quandoquidem vnum *signum* habere necesse *est*: poterimus naturam coniectare. ¶ Sin totum genus duas[f] habeat proprietates, vt leo fortitudinem & liberalitatem: quomodo cognoscemus, vtrum ex signis illis propriè consequentibus sit vtrius *affectionis* signum? An si cui dam alij non toti ambo *insint*[g], & in quibus non totis vtrumque *inest*, cùm vnũ habet, alterum non *item*[h?] nam si est fortis nõ liberalis, habet autẽ hoc[i] ex duobus *signis*: perspicuum est, etiam in leone hoc *esse* signũ fortitudinis. ¶ Est autem naturæ coniectio in prima figura, eo quòd mediũ reciprocatur cum primo extremo, & superat tertiũ, neque *cum eo* reciprocatur. Vtputa *esto* fortitudo Θ: magnæ extremitates, vbi β: Θ γ autẽ leo. Igitur cui Θ γ *inest*, ei Θ β omni, sed & aliis[k] *inest*. cui autẽ *inest* Θ β, ei Θ α *inest* omni, nec pluribus, sed conuertitur: alioquin non erit vnum vnius affectionis signum.

[a] Sub. animam & corpus.
[b] Id est etiam aliæ species animalis habent magnas extremitates, sed nõ omnia indiuiduo sub ea specie id habent.
[c] Id est, signum est proprũ secundo modo, quia accidit omni, non soli.
[d] Sub. signum.
[e] Magnas extremitates.
[f] Vel plures.
[g] Id est, si alij animalium generi infint ambæ affectiones & ambo signa: ita tamen, vt nõ in omnibus indiuiduis sub eo genere contẽtis ambo insint. exẽpli causã, in equis est fortitudo & liberalitas vt in leonibus, sunt etiam signa fortitudinis & liberalitatis: non tamen in omnibus equis, sed quidã equi sunt fortes, non liberales, alij liberales non fortes.
[h] Id est, cùm ambæ affectiones & earum signa reperiuntur in aliis generibus animalium: ita tamen vt non insint ambo in omnibus: sed alia sint tantùm fortia, alia tantùm liberalia.
[i] Magnas extremitates.
[k] Vt *sol*, aliis cui hominis.

Barᵉ Quicquid habet magnas extremitates, est fortis:
baᵈ Omnis leo habet magnas extremitates:
Ergo
raᵈ Omnis leo est fortis.

Daᵗⁱ Quicquid habet magnas extremitates est fortis:
riᵉ Aliquis homo habet magnas extremitates:
Ergo
i Aliquis homo est fortis.

ARI-

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ
ΑΝΑΛΥΤΙΚΩΝ
ΥΣΤΕΡΩΝ ΒΙΒΛΙΑ Β.

ARISTOTELIS
ANALYTICORVM
POSTERIORVM *LIBRI* II.

IVLIO PACIO

interprete.

SYNOPSIS SEV METHODVS LIBRI I. POSTERIORVM ANALYTICORVM.

TRACTATVS I.

An sit. *Cap.* 1.

TRACTATVS II.

Quid sit
- Expositio prima. *Cap.* 2.
- Hypotheoria. *Cap.* 3.
- Expositio secunda.
  - De materia.
    - Quòd constet ex principiis necessariis & per se.
      - Protheoria
        - Quid sit De omni, Per se, & Vniuersale. *Cap.* 4.
        - Quibus ex causis in his erretur, & de ratione errorum vitandi. *Cap.* 5.
      - Probatio. *Cap.* 6.
    - Quòd fiat ex principiis propriis, de rebus æternis, & ex principiis indemonstrabilibus, & de difficultate cognoscendi an quis sciat nécne. *Cap.* 7.
    - Definitio, & diuisio principiorum. *Cap.* 8.
    - De interrogationibus. *Cap.* 9.
  - Distinctio demonstrationis τοῦ ὅτι, & demonstrationis τοῦ διὰ τί, sumpta à fine, & à materia. *Cap.* 10.
  - De forma. *Cap.* 11.

TRACTATVS III.

De demõstratione.
- Contraria.
  - Protheoria, de propositionibus negantibus, medio carentibus. *Cap.* 12.
  - Ignorantia.
    - Κατὰ συμβεβηκός
      - In iis quæ medio carent. *Cap.* 13.
      - In iis quæ medium habent. *Cap.* 14.
    - Κατ' ἀπόφασιν. *Cap.* 15.

TRACTATVS IV.

Proprietates,
- Principia esse finita.
  - Quæstio. *Cap.* 16.
  - Probatio
    - De principiis interiectis. *Cap.* 17.
    - De attributionibus negantibus. *Cap.* 18.
    - De attributionibus affirmantibus, sursum vel deorsum versus. *Cap.* 19.
  - Corollaria. *Cap.* 20.
- Collatio demõstrationis
  - Vniuersalis, & particularis. *Cap.* 21.
  - Affirmantis, & negantis. *Cap.* 22.
  - Ostensiuæ, & ducentis ad incommodum. *Cap.* 23.
- Quæ sit scientia certior & prior, vel minùs certa & posterior. *Cap.* 24.
- Quæ sit scientia vna, vel plures. *Cap.* 25.
- De pluribus demonstrationibus eiusdem rei. *Cap.* 26.
- Rerum fortuitarum non esse demonstrationem vel scientiam. *Cap.* 27.
- Per sensum non haberi scientiam demonstratiuam. *Cap.* 28.
- De diuersitate principiorum diuersarum demonstrationum. *Cap.* 29.

TRACTATVS V.

Affectiones scientiæ demonstratiuæ,
- Opinio. *Cap.* 30.
- Ἀγχίνοια, id est sagacitas. *Cap.* 31.

ARI-

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ
ΑΝΑΛΥΤΙΚΩΝ ΥΣΤΕΡΩΝ
τὸ πρῶτον.

ARISTOTELIS
POSTERIORVM
ANALYTICORVM LIB. I.

AN SIT SCIENTIA DEMONSTRATIVA, ET QVOMODO SIT,
TRACTATVS I.
CAP. I.

1 *Axioma.* 2 *Probatio prima per inductionem scientiarum & artium.* 3 *Probatio altera sumpta ab instrumentis scientiæ.* 4 *Interpretatio prima, antecedentis cognitionis: id est, de* a His primis verbis docet esse demonstrationem scientiam & demonstrationem: demonstratio nãque docet ex antecedente cognitione. b Doctrina & disciplina sunt idem re, differunt ratione. quatenus enim docetur, vocatur doctrina: quatenus discitur, disciplina. Porrò doctrinam & disciplinam sic accipe, non totam atque integram facultatem vel artem, vt totam grammaticam, totam rhetoricam: sed cuiusque rei, quæ docetur & discitur, cognitionẽ. c Hoc verbo explicatur cognitio sensitiua, & cognitio intellectiua rerũ indemonstrabilium. d Id est, syllogismi. e In syllogismo accipiuntur propositiones tam quã intellectæ sunt & cognitæ, vel quia demonstratæ sunt, vel quia sunt per se notæ. f Inductiones scilicet.

tradenda: quæ sit apud Platonem in Menone. 8 *Solutio alterius dubitationis.*

1 ΠΑΣΑ διδασκαλία καὶ πᾶσα μάθησις διανοητικὴ γίνεται γνώσεως.

2 Φανερὸν δὲ πῦτο θεωροῦσιν ἐπὶ πασῶν· αὐτὰ γὰρ μαθηματικὴ τῶν ἐπιστημῶν, διὰ τούτου τοῦ τρόπου περαίνονται· καὶ τῶν ἄλλων ἑκάστη τοιούτων.

3 Ὁμοίως δὲ καὶ οἱ περὶ τοὺς λόγους, οὔτε διὰ συλλογισμοῦ, καὶ οἱ διὰ ἐπαγωγῆς· ἀμφότεροι γὰρ διὰ τῶν προγινωσκομένων πιστοῦσι τὸν διδασκαλικὸν· οἱ μὲν λαμβάνοντες ὡς ὑφ' ἑαυτῶν ξυνιεμένων· οἱ δὲ δεικνύντες τὸ καθόλου, διὰ τὸ δῆλον εἶναι τὸ καθ' ἕκαστον. Ὡσαύτως καὶ οἱ ῥητορικοὶ συμπείθουσιν· ἢ γὰρ

1 OMNIS[a] doctrina & omnis disciplina[b] ratiocinatiua[c] fit ex antecedente cognitione. ¶ Hoc autẽ perspicuum erit, si omnes cõsiderentur: nam & mathematicæ scientiæ hoc modo comparantur, & ceterarum artium vnaquæque. ¶ Similiter *hoc perspicuum erit*, si speculentur rationes tam quæ syllogismis *fiunt*, quàm quæ inductione: ambæ namque ex præcognitis docent, illæ[d] quidem accipientes[e] quasi ab intelligentibus, hæ[f] verò probantes vniuersale ex eo quod particulare est manifestum. Eodem modo etiam oratoriæ *rationes* persuadent: aut enim *persuadent* exem-

plis, quæ sunt inductiones[a]: aut enthymematibus, quæ sunt syllogismi[b]. ¶ Dupliciter[c] autem necesse est prænoscere. nã alias quòd sit, præsumere necesse est: aliàs quid sit quod dicitur, intelligere oportet: aliàs vtrumque. Vtputa illud, verè quoduis aut affirmari aut negari, quòd sit, præsumi debet: trianguli verò hãc esse significationem: vnitatem autem vtroque modo præscire horum vnumquodque est nobis manifestum[d]. ¶ Licet autem vt quis notum faciat[e], quædã priùs notificans[f], quorundam autem simul accipiens cognitionem[g], vt eorum[h] quæ continentur sub vniuersali cuius habet cognitionem. Nam omnem triangulum habere angulos æquales duobus rectis, prænouit: hunc verò qui est in semicirculo, esse triangulum, simul ac induxit[i], notũ fecit. quædam enim hoc modo discuntur, neque extremum per mediũ notificatur, nẽque quæcũque singularia sunt, nec de vllo subiecto dicuntur. ¶ At priùs quàm induxerit aut acceperit syllogismũ[l], aliquo modo[m] fortasse fatẽdũ est ea scire[n], alio modo[o] non sic. quod enim simpliciter[p] nescieba an esset, quomodo illud habere tres angulos æquales duob. rectis, simpliciter sciret? Sed perspicuũ est ea ita scire[q], quia vniuersale[r] scit, simpliciter[s] autẽ nescire. ¶ Sin minus[t], ea du-

a Exemplum est expositum fuit lib. 2. Prior. Anal. cap. 24) reducitur ad syllogismũ primæ figuræ: cuius syllogismi maior propositio probatur inductione imperfecta, tota: igitur vis exempli in ea inductione consistit. b Enthymema oportet, id est, & quid significet, est syllogismus imperfectus, i. cui deest altera propositio vide lib. 1. Prior. Anal. cap. vlt. c Duæ sunt simplices prænotiones, quæ intercedã coniũctæ sunt tria mẽbra. in aliis nam que prænoscimus quòd sint, in aliis quid sit. Notandum autẽ est, a. tacitè præconosci posse quæ sunt per se nota nec indigẽt doctore, vt omne totũ esse maius sua parte talia prænoici expressè, sed est à doctore edoctus, vt quid sit circulus, quid linea. Aristoteles igitur hoc loco loquitur de iis quæ discrte pronũtiantur & prænoscuntur. d Id idauti: expressè hæc prænoici & a doctore explicãtur, quod ideò dicitur, quod non est omnino notum. e Id est, licet probare conclusionem principalem. f Id est, quibusdam propositionibus probatur per syllogismum. g Id est quasdam propositiones discens non exante cedente cognitione nec per prosyllogismum, sed consultus & aliquo modo cognoscuntur, quæ sensibus obiicuntur. h Singularium. i Simul ac triangulus prolatus est, vt cerni possit. k Ita vt statim cognoscantur sine ratiocinatione. l Id est, antequam prolatus sit hic triangulus qui est in semicirculo, & maiori illi propositioni, omnis triangulus habet tres angulos æquales duobus rectis, adiiciatur hæc minor, hic est triangulus: atque ita perficiatur syllogismus. m Cognitionæ vniuersali, vt mox explicabit. n Conclusionem, id est, hunc triangulum habere tres. cùm enim supersitionibus particula locutus sit de prænotione propositionum, nunc loquitur de prænotione conclusionum, vt intelligamus quomodo cognita fuerint antequàm syllogismus extructus sit, & quomodo manifesta fiat per syllogismum. o Cognitione propria. p Omnino. q Sub. hunc triangulum habere tres. r Id est, cognitione propria. s Absolutè, perfectè, cognitione propria. t Alioqui nisi ita dicamus.

δὲ προλαμβάνειν, ὃ ὅτιν ἐπαγωγή· ἢ δι' ἐνθυμημάτων, ὅπερ ἐστὶ συλλογισμός[b]. ¶ Διχῶς[c] δ' ἀναγκαῖον προγινώσκειν· τὰ μὲν γὰρ ὅτι ἐστί, προϋπολαμβάνειν ἀναγκαῖον· τὰ δὲ τί τὸ λεγόμενόν ἐστιν ἕνεκα δεῖ· τὰ δ', ἀμφω. οἷον ὅτι μὲν ἅπαν ἢ φῆσαι ἢ ἀποφῆσαι ἀληθὲς, ὅτι ἐστὶ τὸ δὲ ζῴγωνον, ὅτι τοδὶ σημαίνει· τῷ δὲ μονάδα, ἀμφω, καὶ τί σημαίνει, καὶ ὅτι ἔστιν· οὐ γὰρ ὁμοίως τούτων ἕκαστον ἄδηλον ἡμῖν[d]. ¶ Ἔστι δὲ γνωρίζειν, τὰ μὲν προτέρων γνωριζόντα, τὰ δὲ καὶ ἅμα λαμβάνοντα τῶν γνωστῶν[e], οἷον[h] ὅσα τυγχάνει ὄντα ὑπὸ τὸ καθόλου, ὡς ἔχει τὸ γνῶναι, ὅτι μὲν πᾶν ζῴγωνον ἔχει δυσὶν ὀρθαῖς ἴσας, προῄδει. ὅτι δὲ τόδε τὸ ἐν τῷ ἡμικυκλίῳ, ζῴγωνόν ἐστιν, ἅμα ἐπαγόμενος[i] ἐγνώρισεν. ἕνιον γὰρ τῶν τοιούτων[k] ἡ μάθησις ὅτι, καὶ οὐδενὶ τρόπῳ τὸ ἔσχατον γνωρίζεται, ὅτι ἦδη τῷ καθ' ἕκαστα τυγχάνει ὄντα, καὶ μὴ καθ' ὑποκειμένου τινός. ¶ Πρὶν δ' ἐπαγαγεῖν ἢ λαβεῖν συλλογισμὸν[l], ἴσως μὲν τινα[m] ἴσως φατέον εἰδέναι, ἴσως δ' ἄλλον[o] οὔ. ὁ γὰρ μὴ ἁπλῶς εἰδὼς ἀπλῶς[p], τοῦτο πῶς εἰδήσει, ὅτι ἄνισον ὀρθαῖς ἴσας ἔχει, ἁπλῶς; ἀλλὰ δήλον ὡς οὐκ ἔστιν ὅτι μὲν ὅτι ἔστιν[q], ὅτι καθόλου[r] ἐπίσταται, ἁπλῶς δὲ οὐκ ἐπίσταται. ¶ Εἰ δὲ μή[t], τὸ αὐτὸ

f Id est, quibusdam propositionibus probatur per
g Id est quasdam propositiones discens non exante cedente cognitione nec per prosyllogi-
h Singularium.
i Simul
k Ita vt statim cognoscantur sine ratiocinatione.
l Id est, an-
m Cognitionæ vniuersali, vt mox explicabit.
n Conclusionem, id est, hunc triangulum habere tres.
o Cognitione propria.
p Omnino.
q Sub. hunc triangulum habere tres.
r Id est,
s Absolutè, perfectè, cognitione propria.
t Alioqui nisi ita dicamus.

τῷ Μένωνι ἀπόρημα συμβήσεται ἢ ὃ οὐκ ἐν μαθήσεται, ἢ ὃ οἶδεν. ¶ Οὐ γὰρ δὴ ὡς γέ τινες εἰσχεροῦσι λύειν, λεκτέον. Ἃ γὰρ οἶδας ἅπασαν δυάδα ὅτι ἀρτία, ἢ οὔ; φύσαντος δή, προεθεμεθ' ἔχειν τινὰ δυάδα, ἣν οἴκ οἴεται εἶναι, ὡς ἐστὶ οὐδὲν ἀρτίαν. λύουσι γὰρ φάσκοντες πᾶσαν εἰδέναι δυάδα ἀρτίαν οὖσαν, ἀλλ' οὐκ ἴσασιν ὅτι δυάς. καίτοι ἴσασι μὲν οὐ περιλαμβάνοντες ἔχουσι, καὶ οὐ ἔλαβον· ἔλαβον δ' οὐχὶ παντὸς οὗ αὐτὸ εἰδῶσιν ὅτι ζῴου, ἢ ὅτι ἀριθμός, ἀλλ' ἁπλῶς ἂν παντὸς ἀριθμοῦ καὶ ζῴου· οὐδεμία δὲ πρότασις λαμβάνεται τοιαύτη, ὅτι ὃν οὐκ οἶδας ἀριθμὸν, ἢ ὃ οὐκ οἶδας ὅλον γράμμον, ἀλλὰ καὶ παντός. ἀλλ' ἐδόκει (οἶμαι) κωλύειν, ὃ μανθάνειν τις, ἐὰν ὡς ὃ ἴδῃ τις, ἐὰν δ' ὡς ἄγνοειν. οὐκ ἄτοπον δή, εἰ οἶδέ πως ὃ μανθάνει, ἀλλ' εἰ ὡδί, οἷον ἢ μανθάνει, καὶ ὡς.

bitatio accidet quæ *est* in Menone[a]: quoniã aut nihil discet, aut quæ nouit. ¶ *Non ita* dicendũ est, vtquidã soluere[b] conãtur. Scis ne omnẽ *numerũ* binariũ esse parem, an nescis? *illo* autẽ *se scire* dicente, *p*ferebant binariũ quendã, quẽ *ille* nõ putabat esse, proinde nec *putabat esse* parẽ solutũ: & cuius *demõstrationẽ* acceperũt: acceperunt autẽ non omnis quẽ scirẽt esse triangulũ autnumerũ, sed simpliciter de omni numero aut triangulo. nulla enim *p*positio accipitur talis, Quẽ tu scis esse numerũ: aut, Quod tu scis esse rectilineũ: sed de omni. Verùm nihil (puto) *p*hibet, quod quis discit, *eũ* aliquomodo[c] scire, aliquomodo[d] ignorare: nõ enim absurdũ est. si quodãmodo nouit quòd discit: sed si ita *nouit*, veluti quã discit & quomodo *discit*.

a Id est, in dialogo Platonis qui inscribitur Meno. Dubitat enim Meno, quasi nihil possim̃ discere, proinde nihil quærẽdã sit. quod enim cognoscitur, non eget inquisitione. quod verò quis ignorat, frustra id quærit: quia licèt inuenerit, non tamen cognoscet, quippe qui nesciebat quid quæreret. Quod sophisma conatur Socrates dissoluere: asserẽs inuenire & discere, nihil aliud esse q̃ reminisci: quia anima est imsse numerũ: aut, Quòd tu scis esse mortalis, & olim nouit: sed cùm in corpus immittitur, obliuiscitur: deinde quærit vt reuocet in memoriam. Hanc solutionem Aristoteles reiicit, & longè melioremaffert tã hoc loco, quàm lib. 1. Prior. Analyt. cap. 21.

b Dubitationẽ quę proponitur in sequentibus verbis, *Scimus*, &c.

c Cognitione vniuersali.

d Cognitione propria.

e Al. vnumquêque.

f Scientia simpliciter opponitur scientiæ non ẽt scientia simpliciter: sed cum ad aliquid, id est, sophistica, quemadmodũ homo mortuus vel putatus, non est simpliciter homo, sed cum additione vocatur homo mortuus, aut homo pictus.

DE HIS QVÆ PERTINENT AD ESSENTIAM DEMONSTRATIONIS.

TRACTATVS II.

Quid sit scire, item quid sit demonstratio, & ex quibus constet, CAP. II.

1 ¶ *De scientia seu Scire. Definitio.* 2 *Definitionis confirmatio.* 3 *Corollarium.* 4 *An sit alius sciendi modus, & quomodo in præfinita Scire accipiatur.* 5 ¶ *De demonstratione. Definitio.* 6 *Ex quibus principiis demonstratio constet.* 7 *Quod principia sint vera.* 8 *Quod sint sophisticæ, quæ prima indemonstrabilia.* 9 *Quid sint causæ, & priora conclusione.* 10 *Prior, & notior, & quot modis dicantur.* 11 *Quod sint propria.* 12 *Quot sit principium demonstrationis.* 13 *Principia per diuisio in plusijs & axioma.* 14 *Theseos subdiuisio in hypothesin & definitionem.* 15 *Quod principia demõstrationis sint notiora conclusione.* 16 *De cognitione eorũ quæ principia demonstrationis opponuntur.*

ΕΠίστασθαι δ' οἰόμεθα ἕκαστον ἁπλῶς, ἀλλὰ μὴ τὸ σοφιστικὸν τρόπον, τὸν κατὰ συμβεβηκὸς, ὅταν τὴν τ' αἰτίαν οἰώμεθα γινώσκειν, δι' ἣν τὸ πρᾶγμά ἐστιν, ὅτι ἐκείνου

SCire autem putamus vnamquamque rem[f] simpliciter, non sophistico modo, id est ex accidẽti, cùm putamus causam cognoscere propter quam res est, eius rei

Primo de Scientia

Nouum

hæc nõ

causam esse, nec posse eam aliter se habere[a]. ¶ Constat igitur tale quidpiam esse ipsum Scire. nã & qui nesciunt & qui sciunt, illi quidem putant se ita habere[b], hi verò qui sciunt, etiam habent. ¶ Quapropter id cuius simpliciter scientia est, non potest aliter se habere[c]. ¶ Amplius igitur sit etiã alius sciendi modus, postea[d] dicemus. sed *scire* dicimus[e] etiam, per demonstrationem cognoscere. ¶ Demonstrationẽ autem voco syllogismum scientialẽ[f]. scientialem appello, secundum quem, eò quod ipsum habemus, scimus. ¶ Si igitur scire est, vt posuimus: necesse est, etiam demonstratiuam scientiam ex veris esse, & primis & immediatis[g], & notioribus, & prioribus, & causis conclusionis. Sic enim erunt etiam principia propria eius quod demõstratur. Nam syllogismus quidem erit etiã sine his[h], demonstratio verò non erit, quia non efficiet scientiam. ¶ Vera igitur esse oportet: quia quod non est, sciri nequit. ¶ Ex primis autem indemonstrabilibus: nam *aliqui* nesciret, non habens eorum demonstrationem[i]: quia scire *ea* quorum est demonstratio, non ex accidente, *nihil aliud* est *quàm* habere demõstrationem. ¶ Item causas & notiora[k] esse oportet & priora. Causas quidem: quia tunc scimus, cum causam cognoscimus. & priora, quia sunt causa[l]. & præcogni-

a Obserua esse conditionem vera scientiæ. Prima est, vt cognoscatur causa rei, id est vt medius terminus demonstrationis sit causa conclusionis. Secunda, vt ea causa inferatur cum effectu, ita vt sciamus eam esse causam conclusionis. Tertia, vt sciamus conclusionẽ necessariò ita se habere, nec posse aliter se habere. Prima & secunda spectant ad ipsa. tertia in animo demonstrantis.

b Sub scientiã.

c Hoc colligatio vsurus est Aristoteles in princ. cap. 4. d Cap. sequẽti. & cap. 10. huius libri, item cap. 3. & cap. 15. lib. sequenti.

e Est, nunc ita accipimus verbum Scire.

f Quæ scientiam parit.

g Propositio demonstrationis est prima immediata & indemonstrabilis, his tribus verbis significatur vna & eadem conditionam propositio prima est, quæ quòd medio caret, demonstrari nequit.

h Id est criam propositiones nõ sint veræ, primæ, &c.

i Itaque aut effent ignotæ, aut non essent principia, quia demonstrarentur per alia priora, & illa per alia, atque ita in infinitũ. Porrò omnis demonstratio est ex primis aut immediatis, quia conficitur ex propositionibus primis: aut mediate, quia conficitur ex propositionibus nõ primis sed probatis per propositiones priores. Quoniam igitur demonstrationes posteriores à prioribus pendent & confirmantur, ideirco omnes dicuntur esse ex primis.

k Quòd notiora sint, hoc loco probandum erat. Aristoteles tamen hoc probabit in calce capitis, quonã inde oritur obiectio contra demonstrationẽ, soluendã in eodem capite. sic enim magis apparet nexus horum capitum. Dices, cur non in præsentia probat principia esse notiora, similique diluit eam obiectionem? Respond. quia tractatus ille prolixior est, quàm vt potuerit commodè huic interponi.

l Omnis autem causa secundum naturam est prior effectu.

γνωσκόμενα[a] οὐ μόνον τὸν ἕτερον ξόπτν τοῦ ξυνιέναι, ἀλλὰ καὶ τῇ διάνοιᾳ ὅτι ὅτι. ¶ Πρότερα δὲ λέγεται γνωριμώτερα διχῶς. οὐ γὰρ ταὐτὸν πρότερον τῇ φύσει, καὶ πρὸς ἡμᾶς πρότερον· οὐδὲ γνωριμώτερον, καὶ ἡμῖν γνωριμώτερον[b]. λέγω δὲ πρὸς ἡμᾶς μὲν πρότερα καὶ γνωριμώτερα, τὰ ἐγγύτερον τῆς αἰσθήσεως[c]· ἁπλῶς δὲ πρότερα καὶ γνωριμώτερα, τὰ πορρώτερον. ἔστι δὲ πορρωτάτω μὲν τὰ καθόλου[d] μάλιστα. ἐγγυτάτω δὲ τὰ καθέκαστα· καὶ αὐτάκειται ταῦτ' ἀλλήλοις. ¶ Ἐκ πρώτων δ' ἐστὶ τὸ ἐξ ἀρχῶν οἰκείων[e]. ταυτὸ γὰρ λέγω πρῶτον καὶ ἀρχήν. ¶ Ἀρχὴ δ' ἐστὶν ἀποδείξεως. πρότασις ἄμεσος[f]. ἄμεσος δὲ, ἧς μὴ ἔστιν ἄλλη πρότερα. Πρότασις δ' ἐστὶν, ἀποφάσεως τὸ ἕτερον μόριον, ἓν καθ' ἑνός[h]· διαλεκτικὴ μὲν, ἡ ὁμοίως λαμβάνουσα ὁπότερον οὖν ἀποδεικτικὴ δὲ, ἡ ὡρισμένως θάτερον ὂν ἀληθές. Ἀπόφασις δὲ, ἀπὸ φάσεως ὁποτερουοῦν μόριον. Ἀντίφασις δὲ, ἀπόφασις[i], ἧς οὐκ ἔστι μεταξὺ καθ' αὑτὴν[k]. μόριον δ' ἀποφάσεως, τὸ μὲν τι κατά τινος, ἐστὶ κατάφασις· τὸ δὲ τι ἀπό τινος, ἀπόφασις[l]. ¶ Ἀ μέσου δ' ἀρχὴς συλλογιστικὴς, ἔστιν μὲν λέγω συλλογισμὸς μὴ ἐστὶ δεῖξαι, μὴ δ' ἀπλῶς

ta[a] nō solùm altero modo, quia intelligatur *quid significent*, sed etiam quia cognoscatur ea *vera* esse. ¶ Priora autem & notiora dicuntur duobus modis, non enim idē est prius natura & prius quod ad nos, neque notius natura & notius nobis[b]. Quod ad nos priora & notiora appello *ea* quæ sunt propinquiora sensui[c]: simpliciter autem priora & notiora, quæ longius *absunt*. ac longiùs quidem *absunt*, *quæ sunt* maximè vniuersalia[d]. proxima vero *sunt* singularia atque hæc sibi inuicem opponuntur. ¶ Ex primis autē est, quod *est* ex principiis propriis[e]. idem enim vocat primum & principiū. ¶ Principium autem demonstrationis est propositio immediata[f]. Immediata *est*, qua nō est alia prior. Propositio est enunciationis altera pars[g], vnum de vno[h]: dialectica quidem, quæ vtrumuis æquè sumit: demonstratiua verò quæ definitè *sumit* alterum esse verum. Enunciatio est contradictionis vtrauis pars. Contradictio est oppositio[i], medio carēs per se[k]. Partium cōtradictionis *ea quæ significat* aliquid de aliquo, est affirmatio. *quæ* aliquid ab aliquo, negatio[l]. ¶ Ex immediatis autem principiis syllogisticis, *thesin seu positionem* appello *eam*, quam non licet demonstrare, nec necesse est

a Præcognitum est prius cognitione. Prius & priora sunt priora & res ipsi & cognitione, quia vero quæ modo sunt causæ, id est, & faciunt rem esse, & eādem cognosci.

b Principia autem demonstrationis sunt priora & notiora se eādem natura.

c Omnis enim nostra cognitio orta habet a sensu. vnde illud perualgatū est, nihil esse in intellectu, quod non fuerit in sensu.

d Id est causæ maximè vniuersales. hæc in scholis vocātur vniuersalia in causando. alia sunt vniuersalia vt genera, quæ appellātur vniuersalia in predicando, & sunt nobis notiora, vt Aristoteles docet lib. 1. phys. cap. 1. id est, principia sunt priora & notiora in ea cognitione, quod primum in ea cognitione, quæ fit de principiis debet esse propria scientiæ, & res quæ de re agitur, vt demōstratur cap. 7.

e Hæc definitio est imperfecta, nisi subaudiatur alia conditione: supra explicata, id est, ve

ra, causa, &c. Sed Aristoteles eam conditionem expressit per quam principia generalia quæ sunt prima principia & tantum principia, separantur à specialibus, quæ sunt conclusiones in antecedentibus demonstrationibus, & principia in sequentibus. concluso namque primæ demonstrationis est principium secundæ, & ita deinceps. & principia quidem primæ demonstrationis, sunt principia eriam sequentium demonstrationum: sed primæ demonstrationis sunt principia prima, sequentium remota. principia verò posteriorum demonstrationum, non sunt principia priorum. idcirco hæc vocata specialia illa, generalia.

g Id est, enunciatio affirmans, vel negans.

h Vna enunciatio est, quę vnum significat. vide cap 5 & 8. de interpretatione.

i Oppositio est genus contradictionis. vide lib. Categor. cap. 10.

k Cur ait per se? vt separet contradictionem à contrarietate immediata quædam enim contraria carent medio, non per se, sed ratione subiecti. ideòque si per se accipiatur, medium habent, vt sanitas vel morbus inest in animali, nec datur eradium, at lapis neque bene valet, neque ægrotare, dici potest similiter homo aut videt, aut est cæcus: lauidi autem neutrum conuenit. hæc igitur, vt sanitas & morbus, necnon visus & cæcitas medio carent in subiecto & ratione subiecti. contradictoria verò medio carent per se. vide d. dum cap. 10.

l Vide lib. de Interpr. cap. 9. part. 1.

cum habere[a] qui discere aliquid velit. *eam* verò quam necesse *est* eum habere qui discere quiduis debeat, *vero* axioma: sunt enim quædam ciusmodi: & potissimùm in his *appellandis* soliti sumus hoc nomine vti. Ex positionibus verò *ea* quæ vtramuis contradictionis partē accipit[b] (veluti esse aliquid, aut non esse aliquid) hypothesis *sine suppositio*: at quę hoc vacat[c], definitio *appellatur*. definitio namq; est thesis: ponit enim arithmeticus vnitatē *id* esse quod est indiuiduum secundū quantitatem: non tamen est hypothesis, nam quid sit vnitas, & esse vnitatem, non idem *est*. ¶ Quia verò *ob id* credere & scire rem oportet, quòd talis habetur syllogismus, quem vocamus demonstrationem, hic autē est cò quod hæc sunt ex quibus syllogismus *constat: propterea* necesse est non solùm prænoscere prima aut omnia, aut quędam, sed etiam magis. semper enim id magis *tale* est, propter quod vnumquodque est *tale*: vtputa id magis dilectum *est*, propter quod diligimus. quocirca si propter prima scimus & credimus[d], illa quoque scimus & credimus magis, quia per illa *scimus* & *credimus* posteriora. fieri autem nequit, vt magis quàm *ea* quæ nouit, credat *aliquis* quæ neque scit, nęque meliùs dispositus *est* quàm si sciret. hoc tamen accidet, nisi per demonstrationem credens prænouerit[e]: quia necesse *est* maiorem fidem habere principiis aut omnibus, aut quibusdam, quàm conclusioni. ¶ Non solùm autē oportet eum qui habiturus est scientiam per demonstrationē, magis principia cognoscere & magis eis credere, quàm rei demonstratæ: sed neque aliud ei credibilius

ἔχειν [a] τὸν μαθησόμενόν τι. ὧν δ' ἀνάγκη ἔχειν τὸν ὁποιοῦν μαθησόμενον, ἀξίωμα. ἔστι δὲ ἔνια τοιαῦτα· τοῦτο δὲ μάλιστ' ὀνομάζειν εἰώθαμεν λέγειν ὄνομα. ¶ Θέσεως δ' ἡ μὲν ὁποτερονοῦν τῶν μερῶν τῆς ἀντιφάσεως λαμβάνουσα [b] (οἷον λέγω, τὸ εἶναί τι ἢ μὴ εἶναί τι) ὑπόθεσις· ἡ δ' ἄνευ τούτου, ὁρισμός. ὁ γὰρ ὁρισμὸς, θέσις μέν ἐστι· τίθησι γὰρ ὁ ἀριθμητικὸς μονάδα τὸ ἀδιαίρετον ποσόν· ὑπόθεσις δ' οὐκ ἔστι· τὸ γὰρ τί ἐστι μονὰς, καὶ τὸ εἶναι μονάδα, οὐ ταυτόν. ¶ Ἐπεὶ δὲ δεῖ πιστεύειν τι καὶ εἰδέναι τὸ πρᾶγμα, τρία τοιοῦτον ἔχειν συλλογισμὸν ὃν καλοῦμεν ἀπόδειξιν, ἔστι δ' ἐξ ὧν τοιοῦτος συλλογισμός· ἀνάγκη μὴ μόνον προγινώσκειν τὰ πρῶτα, ἢ πάντα, ἢ ἔνια, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον· ἀεὶ γὰρ δι' ὑπάρχει ἕκαστον, ἐκεῖνο μᾶλλον ὑπάρχει· οἷον δι' ὃ φιλοῦμεν, ἐκεῖνο μᾶλλον φίλον. ὥστ' ἐπεὶ ἐσμὲν διὰ τὰ πρῶτα καὶ πίστει δι' αὐτῶν [d], κἀκεῖνα ἴσμεν καὶ πιστεύομεν μᾶλλον, ὅτι δι' ἐκεῖνα καὶ τὰ ὕστερα. ἐνδέχοιτο δὲ πιστεύειν μᾶλλον ὃν οἶδεν, ἃ μὴ τυγχάνει μήτε εἰδὼς, μήτε βέλτιον διακείμενος ἢ εἰ τύγχανεν εἰδώς. συμβήσεται δὲ τοῦτο, εἰ μή τις προγινώσεται [e] τὴν δι' ἀποδείξεως πίστιν· μᾶλλον γὰρ ἀνάγκη πιστεύειν ταῖς ἀρχαῖς ἢ πάσαις, ἢ ποίαις τισὶ συμπεράσμασιν. ¶ Τὸν δὲ μέλλοντα ἕξειν τὴν ἐπιστήμην τὴν δι' ἀποδείξεως, οὐ μόνον δεῖ τὰς ἀρχὰς μᾶλλον γινώσκειν, καὶ μᾶλλον αὐταῖς πιστεύειν, ἢ τῷ ἀνυμβίβαστον· ἀλλὰ μηδὲ ἄλλο αὐτῷ πιστεύειν ᾗ,

[a] Id est cognoscere per se, sine vlpe præcepto-ris.

[b] Quæ affirmat, vel negat.

[c] Id est, quæ nec affirmat nec negat. Dicer aliquis, Si definitio nō affirmat nec negat, quomodo potest esse principium demonstrationis, cùm principium demōstrationis definitū fuerit propositio immedia-ta, omnis aūt propositio affirmat aut negat? Nihil est quod. ū facilè explicare possim. Aliud est definitio, aliud definitū. & ex his cōponitur principiū demonstrationis quod est propositio affirmans. Exempli causa, homo est res definita animal rationale mortale, est definitio: hæc autē propositio, homo est animal rationale mortale, est principiū demōstrationis. definitio igitur est principium demōstrationis, quia ea ea cōficitur propositio demonstratiua. d Sub. conclusionem.

[e] Sub. principia.

ἔστι), μηδὲ γνωριμώτερον τῇ φύσει ἀπίστῳ δὲ μᾶλλον τοῖς ἀρχαῖς, οἷς ὢν ἐξ αὐτῶν συλλογισμὸς ὁ τῆς ἐναντίας ἀπάτης· εἴπερ δεῖ τὸν ὅλως ἁπλῶς, ἀμεταπίστως ἔστι[a].

esse, neque notius quàm principiis opposita ex quibus erit syllogismus contrariæ deceptionis: siquidem opus est vt qui simpliciter scit, labi & errare nequeat[a].

a Labereturne tem & errare, si quando crederet oppositas principijs veris, esse vera.

Refutatio errorum, in quos nonnulli inciderunt ob id quòd principia demonstrationis sciri debent, Cap. 111.

1 ¶ Opiniones aliorum, 2 qui scientiam demonstratiuam esse negabant, 3 aut omnia circulo demonstrari asserebant. 4 Sententia Aristotelis. 5 Contra circularem demonstrationem, Ratio prima ducens ad absurditatem, quia idem eodem esset prius & posterius. 6 Ratio altera, quia demonstratio circularis probat idem per idem. 7 Ratio tertia, quia non in quatuor terminis circulus locum habere potest.

1 ΕΝίοις μὲν οὖν δόξα τὸ δεῖν τὰ πρῶτα ὑπίσχεσθαι, ἢ δοκεῖ ὑπίστασθαι ἔστι), τοῖς δ' οὐκ ἔστι μὲν, πάντων μὲν τοῦ ἀποδείξεως ἔστι. ὧν ἀδύνατον, οὔτ' ἀλλήλοις, οὔτ' ἀναίτιον[b]. ¶ Οἱ μὲν οὖν ἀποδείκνυμι μὴ ἔστι ὅλως ἐπίστασθαι, ἅπτι[c] εἰς ἄπειρον ἀξιοῦσιν ἀναβαίνειν, ὡς οὐκ ἂν ὑπισταμένοις τὰ ὕστερα δι' τῶν πρώτερα, ὧν μὴ ὄντι πρῶτα, ὁρῶντες[d] λέγοντας· ἀδύνατον δὲ τὰ ἄπειρα διελθεῖν. εἰ δ' ἴσταται, καὶ εἰσὶν ἀρχαί· ταύτας ἀγνώστους ἔστι), ἀποδείκτὸς δὲ μὴ οὔσης[e] ὡσπερ φασὶν ἔστι) τὸ ὑπίστασθαι μόνον· εἰ δὲ μή ὄντι πρῶτα εἰδέναι, οὐδὲ τὰ ἐπόμενα ἔστι) ὑπίστασθαι, οὐδὲ ἁπλῶς, οὐδὲ κυρίως, ἀλλ' ὡς ἀποδείσεως εἰ ἐκεῖνά ἐστιν.

2 QVibus dã igitur, quoniam oportet prima scire, non videtur scientia esse. aliis *videtur* quidem esse, sed omnia demonstrationes. quorum neutrum *est* verũ aut necessarium[b]. ¶ Nam qui supponunt non esse omnino scire, hi[c] censent in infinitũ deduci: vtpote cùm non cognoscantur posteriora per priora, quorum nõ sunt prima: recte[d] dicentes, quoniam impossibile est infinita percurrere. Si verò statur, & sunt principia: hæc esse ignota, cùm demõstratio eorũ non sit[e]: quod quidẽ solum aiunt esse scire. quod si non licet prima cognoscere: ne illa quidem, quæ ex his *efficiũtur*, sciri posse simpliciter & propriè, sed sub conditione si illa sunt. ¶ Alij verò, quod ad ipsum scire, cõsentiunt, id est per demonstrationem tantum esse: verùm, quo minus omnium sit demonstratio, nihil vetare: posse enim circulo fieri demonstrationem, & *omnia* ex se inuicem *probari*. ¶ Nos verò dicimus nec omnẽ scientiã esse demonstratiuam, sed ea quæ medio vacant, sciri sine demonstratione: (atque hoc necessarium esse constat.

b Id est, neutra opinio vera est. & neutra necessariò colligitur ex eo quòd principia sciri debẽt.

c Horum argumentũ tale fuit: Aut sunt, aut non sunt quædã principia prima. Si nulla sint prima principia, sed datur gressus in infinitum: nulla est scientia: quia posteriora cognosci debent per priora, quod fieri nequit, nisi sint quædã prima. At si sint quædã principia prima, non possunt cognosci: quia omnis cognitio est ex prioribus, nihil autem est prius primis. quòd si principia sunt ignota: necesse est etiam cetera, quæ ex principiis demõstratur, esse ignota. quare scientia nulla est.

d Recte dixerũt nõ cognosci posteriora per priora, nisi sint quædã prima principia in quib. cõstatur. sed male dixerunt, si sint quædam prima principia, ea posse cognosci, quasi non darentur scientia sine demonstratione.

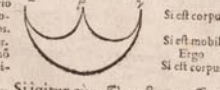
e Quia demonstratio fit ex propriis principijs: principium autẽ principij est prior principijs suis.

Responsiones ad hæc argumenta

nã si necesse est vt sciantur prio-
ra & *ea* ex quibus demonstratio
constat, & consistitur tandem in
iis quæ medio carent: *certè* ne-
cesse *est* hæc esse indemonstra-
bilia)hæc igitur ita dicimus:nec
solùm esse scientiam[a],sed etiam
principium quoddam scientiæ[b]
quo terminos[c] cognoscimus.

¶ Circulo autem non posse de-
monstrari simpliciter, perspi-
cuum *est*: siquidem ex prioribus
oportet demonstrationem con
stare ac notioribus. fieri enim
nequit vt eadem iisdem simul
priora & posteriora sint, nisi di
uerso modo: veluti alia *quod* ad
nos, alia simpliciter *accipiantur*.
quo modo[d] inductio notum fa-
cit. *Quod* si ita *est*: non est rectè
definitum scire simpliciter, sed
est duplex[e]: aut [f]non simpliciter
est altera[g] demonstratio, quæ *sci
licet* fit ex notioribus nobis.

¶ Accidit autem iis qui asserunt
circulo demonstrationem esse,
non solùm quod nunc dictum
est: sed etiam vt nihil aliud dica
tur quàm hoc esse si hoc sit: sic
autem facile *est* omnia demon-
strare[h]. constat autem hoc acci-
dere, tribus terminis positis. ni-
hil enim refert, verùm quis per
multos an per paucos *demonstra
tionem* reflecti dicat, *nec verum*
per paucos an per duos[i]. Quo-
tiescumque enim cùm *e* si Θ *α*,
necessario est Θ *β*, & cùm *est*
hoc[k], *necessario est* Θ *γ*: cùm sit Θ
α, erit Θ *γ*.

Si est corpus, est mobile:
Si est mobile, est in loco:
Ergo
Si est corpus, est in loco.

Si igitur cùm Θ *α* est, necesse est
esse· cùm autem hoc sit, Θ *α*
esse: (hoc enim erat, circulo de-
est circularis demonstratio.

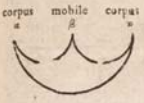
εἰ δὲ ἀναγκη μὴν ἐπίστασθαι τὰ πρότερα, καὶ ἐξ ὧν ἡ δεῖξις, ἴσως ταῦτα δὴ ποτὲ τὰ ἄμεσα· ταῦτα δὲ ἀναποδείκτα ἀνάγκη εἶναι) ταῦτ' οὖν οὕτω λέγομεν· καὶ οὐ μόνον ἐπιστήμην[a], ἀλλὰ καὶ ἀρχήν τινα ἐπιστήμης[b] εἶναί φαμεν, ᾗ τοὺς ὅρους γνωρίζομεν. ¶ Κύκλῳ δ' ὅτι ἀδύνατον ἀποδεικνύεσθαι ἁπλῶς, δῆλον, ἐπεὶ ἐκ προτέρων δεῖ τὴν ἀπόδειξιν εἶναι καὶ γνωριμωτέρων· ἀδύνατον γὰρ ἅμα τὰ αὐτὰ τῶν αὐτῶν ἅμα προτέρα καὶ ὑστέρα εἶναι, εἰ μὴ τὸν ἕτερον τρόπον· οἷον, τὰ μὲν πρὸς ἡμᾶς· τὰ δ', ἁπλῶς. ὅπερ ἔμπροσθεν ἐλέχθη ποιεῖ ἐνίοτε. εἰ δ' οὕτως, οὐκ ἂν εἴη τὸ ἁπλῶς εἰδέναι καλῶς ἀφορισμόν, ἀλλὰ δυοῖν· ἢ οὐκ ἁπλῶς, ἡ ἑτέρα ἀπόδειξις, ἡ γνωριμώτερον ἢ καθ' ἡμᾶς γνωριμωτέρων. ¶ Συμβαίνει δὲ τοῖς λέγουσι κύκλῳ τὴν ἀπόδειξιν εἶναι, οὐ μόνον τὸ νῦν εἰρημένον, ἀλλ' οὐδὲν ἄλλο λέγειν, ἢ ὅπερ ἔστιν εἰ τόδ' ἔστιν· οὕτω δὲ παντὸς ῥᾴδιον δεῖξαι. ἔστι δὲ δῆλον ἐξ ὅτι τρισὶν ὅροις συμβαίνει, ἢ ἐὰν ὅροις τεθεῖσιν. τὸ μὲν γὰρ ἐξ ἀρχῆς πολλῶν, ἢ δι' ὀλίγων ἀναπεμφθῆναι φαῦλον, οὐδὲν διαφέρει· εἰ δ' ὀλίγων εἰς, ἢ δυοῖν[l]· ὅταν δὲ τὸ α ὄντος, ἐξ ἀνάγκης ἢ τὸ β· τούτου [k] δή, τὸ γ· τὸ α ὄντος, ἔσται τὸ γ

Εἰ δὴ τὸ α ὄντος, ἀνάγκη τι εἶναι· τοῦ δ' ὄντος, τὸ α: (τοῦτο γὰρ ἦν τὸ κύ-

a Sub demõstratiuam, quæ vocatur propriè scientia.
b Id est, cognitionem quandã priorẽ scientia demonstratiua: nã scientia demonstratiua acquiritur ex præcognitis, vt cap. expositũ fuit.
c Quæda enunciationes cognoscuntur per demonstrationem, id est, conclusiones: quædam sine demonstratione,id est principia, quorum cognitio est principiũ scientiæ demonstratiuæ. Ita Aristoteles sentit. sed quia dixit quosdam non admittere hoc principium scientiæ: Melizo,vt ostendat esse huiusmodi principium scientiæ: vtitur exemplo simplicium terminorum. quod enim demonstratur, non est simplex terminus, sed nomen aut verbũ, sed syntagma,id est,conclusio. ergo perspicuũ est,cognitio nẽ simplicium terminorũ non esse per demõstratio nẽ. proinde esse cognitionẽ nõ demõstratã,sed principium cognitionis demonstratiuæ.
d Id est ex notioribus nobis.
e Alterũ ex prioribus & notioribus secundum naturã,alterũque prioribus & notioribus secũdũ nos.
f Ἁπλῶς δὲ τὸν.
g Hæc est demõstratio ὅτι. vide cap. 10.
h Aristo nec omnia demonstrantur Θ *β* esse. cùm autem hoc sit, Θ *α* est demonstratio. ergo repudianda
i Eadẽ igitur ratio est duorũ vel plurium terminorũ.
k Τὸ β.

κλῳ)κείσθω τὸ α, ἐφ' ᾧ τὸ γ. τὸ οὖν τῷ βόντος, τὸ α ἔστι λέγειν, ὅτι τὸ γ εἶναι λέγειν. τοῦτο δ' ὅτι τῷ α ὄντος, τὸ γ ὅτι. τὸ δὲ γ τῷ α τὸ αὐτό. ὥστε συμβαίνει λέγειν τοῖς κύκλῳ φάσκουσιν ἔστι τιν' ἀπόδειξιν, οὐδὲν ἕτερον, πλὴν ὅτι τῷ α ὄντος, τὸ α ἔστιν. οὕτω δὴ πάντα δείξαι ῥᾴδιον.

monstrare) ponatur Ⓒ α, vbi *erat* Ⓒ γ. illa igitur oratio, cùm sit Ⓒ β, esse Ⓒ α, perinde valet acsi dicatur esse τὸ γ. hoc autē *significat*, cùm τὸ α sit, τὸ γ esse: τὸ γ autē est idem quod τὸ α. Quare accidit, vt qui circulo aiunt esse demonstrationem, nihil aliud dicant quàm si Ⓒ α est, Ⓒ α esse. sic autem omnia demonstrari facilè possunt.

Si est corpus, est mobile:
Si est mobile, est corpus:
Ergo
Si est corpus, est corpus.

7 Οὐ μὴν ἀλλ' οὐδὲ τοῦτ[a] δ' ἐνδέχεται, πλὴν ὅτι τούτων ὅσα ἀλλήλοις ἕπεται, ὥσπερ τὰ ἴδια. ἑνὸς μὲν οὖν καὶ μόνου, δέδεικται[b] ὅτι οὐδέποτ' ἀνάγκη τι ἓν ἕτερον. λέγω δ' ἑνὸς, ὅτι οὔτε ὅρου ἑνὸς, οὔτε θέσεως μιᾶς τιθείσης. ἐν δύο δ' ὅρων ἢ θέσεων πρώτων καὶ ἐλαχίστων ἐνδέχεται, εἴπερ καὶ συλλογίσασθαι. ἐὰν μὲν οὖν τὸ α τῷ β καὶ τῷ γ ἕπηται, καὶ ταῦτ' ἀλλήλοις, καὶ τοῦ α οὕτω μὲν [οὖν] ἐνδέχεται ὄζ ἀλλήλων δεικνύναι πάντα τὰ αἰτηθέντα[c] ἐν πρώτῳ σχήματι, ὡς δέδεικται ἐν τοῖς ἄνω συλλογισμοῖς[d]. δέδεικται[e] δὲ καὶ ὅτι ἐν τοῖς ἄλλοις σχήμασιν οὐ γενήσεται συλλογισμὸς[f], ἢ οὐ ὡς ἐπὶ τὴν ληφθεῖσαν[g]. τὰ δὲ μὴ ἀποδεικνυόμενα οὐδαμῶς ὄζ δείξαι κύκλῳ. ὥστ' ἐπειδὴ ὀλίγα ἐνδέχεται ἐν ταῖς ἀποδείξεσι φανερὸν ὅτι κενόν τε καὶ ἀδύνατον, τὸ λέγειν ὄζ ἀλλήλων ἓν τιν' ἀπόδειξιν, καὶ ὅλως τοῦτο ἐν δέχεσθαι πάντων ἓν ἀπόδειξιν.

7 ¶Immo ne quidem fieri hoc[a] potest nisi in iis, quæ sese mutuò consequuntur, vt propria. Vno igitur posito, ostensum est[b], nūquàm aliud quidquam necessariò effici. vno inquam termino, aut vna thesi posita. minimùm autem ex duobus thesibus primis potest *aliquid colligi*, siquidem etiam ratiocinari *licet*. Si igitur Ⓒ α τῷ β & τῷ γ consequens sit, & hæc sibi inuicem, ac τὸ α: sic sane ex se inuicem probari possunt omnia postulata[c] in prima figura, vt demonstratum est in *libris* de syllogismo[d]. sed *illud* ibi[e] ostensum fuit, in aliis figuris aut nō fieri syllogismū[f], aut non de acceptis[g], quæ verò non reciprocantur, neutiquam posse demonstrari circulo. Quocirca cùm pauca talia sint in demōstrationibus: perspicuū *est* vanum quiddam esse & impossibile, si quis mutuam & reciprocam demonstrationem esse, idcóque omnia demostrari posse dicat.

a Prolatio circularis.
b Lib. 1 Prior Analyt. cap. 25.
c Id est, quæsita.
d Lib. 1. Prior. Analyt. cap. 5.
e Eodem cap. 5. & seq.
f Circularem. Id est, non gignentur ambæ propositiones acceptæ in syllogismo. quoniam in secunda figura conclusio est negatiua: ergo non potest circulo probari propositio affirmans: quomodo enim probabitur ex duobus negantibus? in tertia verò figura conclusio est particularis: ergo nō potest circulo probari ꝓpositio vniuersalis.

Quid sit De omni, Per se, & Vniuersale, CAP. IV.

1 ¶ *Demonstrationem esse ex necessarijs.* 2 ¶ *Propositio.* 3 ¶ *Quæ dicantur de omni.* 4 ¶ *Quæ & quot modis dicantur per se, vel per accidens. Modus primus & secundus.* 5 *Tertius.* 6 *Quartus.* 7 *Quæ primo aut secundo modo sunt per se, eadem esse præstat per se, & necessaria.* 8 *Epilogus.* 9 ¶ *De vniuersali. Definitio.* 10 *Corollarium, quod vniuersale sit necessarium.* 11 *Expositio definitionis.* 12 *Quòdnam sit subiectum, de quo vniuersalia demonstrator.*

a Vt probatum fuit c.2. part.3.
b Id est, conclusio demonstrationis.
c Propositionibus. Obijcies ex necessitate conclusionis colligi necessitatem propositionum.

Id est explicatum & probandum.

d Id est, quæ sit essentia, & quæ proprietates propositionum demonstratiuarum.

e Cùm nobis ponitur propositio quasi vera de omni.

f Vt albor in quibusdam hominibus nõ reperitur.

g Vt canities nõ semper, sed in senectute inest hominibus.

h Hoc primo modo per se dicuntur quæ sunt in aliquo, & in eius definione ponitur vt genera & differentiæ substantiarum, quæ sunt constit. internæ. vt Trianguli, & Linea.

i Linea, & punctum. Nam linea definitur longitudo sine latitudine. Puncti termini sunt duo puncta. Trianguli figura definitur figura tribus rectis lineis contenta.

Id est, in definitione.

k Hoc secundo modo proprias affectiones dicuntur esse ea, quæ subiecto, aptitudo ad ridendum in homine, & similitudo in naso, quia definiuntur per subiectum, vt similitudo definitur cuius nasus &c.

l Continuo accipienda est pro distantione. nam rectum & curuum simul accipi debent sub distinctione quia omnis linea est vel recta vel curua. similis est interpretatio sequentium proprietatum. numerus enim est vel par vel imparitem primus vel compositus, eorumque æqualitatem vel altera parte longior.

1 Rationem vniuersi & Contingentis vide in Notis

1 ¶ Ἐπεὶ δ' οὐ δοκεῖ ἁπλῶς ἐπίστασθαι ὁ μὴ τὸν τρόπον τινὰ τὸν αὐτὸν ἔχειν οὗ ὄντος ἀναγκαίου εἶναι τὸ συμπέρασμα, ἀνάγκη καὶ τὸν ἐπιστητὸν τὸν κατὰ συλλογισμὸν ἐπιστητὸν εἶναι ἐξ ἀναγκαίων. τοῦτο γὰρ ἔστιν αὐτῷ καὶ ὃ ἐπίσταται, εἰ τυγχάνει ὢν ἐπιστητὸν τῷ ἁπλῶς ἐπίστασθαι. ἔστω δὴ τοῦτο τὸ ἐπίστασθαι ἡμῖν, ὑποκειμένου μὲν τοῦ ἀναγκαίου καὶ πρώτου καὶ ἀμέσου καὶ γνωριμωτέρου καὶ προτέρου καὶ αἰτιωτέρου τοῦ συμπεράσματος· οὕτω γὰρ καὶ αἱ ἀρχαὶ ἔσονται οἰκεῖαι τοῦ πράγματος· συλλογισμὸς μὲν γὰρ ἔστιν ἄνευ τούτων, ἀπόδειξις δ' οὐκ ἔστιν· οὐ γὰρ ποιήσει τὸ ὅτι ἐπίστασθαι, μὴ τὸν τρόπον τινὰ τὸν αὐτὸν ἔχων τῷ ἀποδείξει. ¶ Λεκτέον δὲ πρῶτον τί λέγομεν, ὅταν τὸ κατὰ παντὸς μηδενὸς ἢ μὴ κατὰ μηδενὸς ἢ μὴ κατὰ παντὸς ἢ κατὰ τινὸς ἢ μὴ κατὰ τινὸς ὑπάρχειν φῶμεν· ἔπειτα τί καθ' αὑτοῦ καὶ κατὰ συμβεβηκός, καὶ τί καθόλου. ¶ Καθόλου μὲν οὖν τοῦτο λέγω, ὃ ἂν μὴ ἔστι τινὸς μὴ, τινὸς δὲ μὴ· μηδενὸς μὲν, τινὸς δὲ μή· οἷον εἰ κατὰ παντὸς ἀνθρώπου ζῷον· εἰ ἀληθὲς τόνδε εἰπεῖν ἄνθρωπον, ἀληθὲς καὶ ζῷον· καὶ εἰ μηδενὸς ἵππον, οὐδὲ τῶν ἐν τῷ οὐρανῷ ἵππον· καὶ εἰ ἐν πάσῃ γραμμῇ συμμῆ, ὡς αὐτός. σημεῖον δὲ· καὶ ἐν τοῖς ἐν ταῖς ὅροις ὅτου φέρομεν, ὡς κατὰ παντὸς ἐροῦμεν, ἢ εἰ ἔστι τι μὴ, ἢ εἰ ἔστι τι μή. ¶ Καθ' αὑτὸ δὲ ὑπάρχειν ἐν τῷ τί ἐστιν ἃ ἐνυπάρχοντα λέγεται ἐν τῷ τί ἐστιν ἑκάστου, οἷον ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ἄνθρωπος καὶ ζῷον· καὶ ἐν τῷ ἀριθμητῷ ἀριθμὸς καὶ περιττὸν καὶ ἄρτιον· καὶ ἐν τῷ εὐθυγράμμῳ τρίγωνον καὶ τετράπλευρον· καὶ ἐν τῷ ἐν ταῖς ὅροις ὅτου φέρομεν, ὡς κατὰ παντὸς ἐροῦμεν, ἢ εἰ ἔστι τι μὴ, ἢ εἰ ἔστι τι μή. ¶ Καθ' αὑτὸ δὲ ὑπάρχειν ἐν τῷ τί ἐστιν ἃ ἐνυπάρχοντα λέγεται ἐν τῷ τί ἐστιν ἑκάστου, οἷον ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ἄνθρωπος καὶ ζῷον· καὶ ἐν τῷ ἀριθμητῷ ἀριθμὸς καὶ περιττὸν καὶ ἄρτιον· καὶ ἐν τῷ εὐθυγράμμῳ τρίγωνον καὶ τετράπλευρον· καὶ ἐν τῷ

QVia verò non potest [a] aliter *se* habere *id* cuius est scientia simpliciter, necessariũ vtique erit quod cadit sub scientiam demonstratiuam[b]: demonstratiua autem est, quam ideò habemus quia habemus demonstrationem: demonstratio igitur est syllogismus ex necessariis[c]. ¶ Accipiendum [d] igitur est, ex quibus & qualibus[e] *propositionibus* demonstrationes constent. sed primùm definiamus, quid vocemus De omni, & quid Per se,& quid Vniuersale. ¶ Ac de omni quidem id appello, quod non in aliquo est, in aliquo non *est*, nec interdum est, interdum non *est*. Vtputa si de omni homine *dicitur* animal: si verè dicitur hũc *esse* hominem, verè *dicetur* etiam *esse* animal. & si nunc alterum *est verum*, alterum quoque *similiter est verum*. Et si in omni linea *est* punctum, eadem est ratio. *Vnius* autem veri signum *est*, quoniam ita obiicimus, cùm velut de omni interrogamur [f], vel quòd alicui non *inest* [g], vel quòd interdum non *inest* [h]. ¶ Per se autem voco quæcunque [i] insunt in *attributione declarante* quid est: vt triangulo *inest* linea, & lineæ punctum: essentia namque ipsorum [k] ex his [l] est, atque *hæc* insunt [m] in oratione dicẽte quid sit: item [n] ea quæ attributis suis insunt in oratione declarante quid sit: vt rectum &

a Vt probatum fuit c.2. part.3.
b Id est, conclusio demonstrationis.
c Propositionibus. Obijcies ex necessitate conclusionis colligi necessitatem propositionum.
d Id est explicatum & probandum.
e Cùm nobis ponitur propositio quasi vera de omni.
f Vt albor in quibusdam hominibus nõ reperitur.
g Vt canities nõ semper, sed in senectute inest hominibus.
h Hoc primo modo per se dicuntur quæ sunt in aliquo, & in eius definione ponitur vt genera & differentiæ substantiarum, quæ sunt constit. internæ. vt Trianguli, & Linea.
i Linea, & punctum. Nam linea definitur longitudo sine latitudine. Puncti termini sunt duo puncta. Trianguli figura definitur figura tribus rectis lineis contenta.
Id est, in definitione.
k Hoc secundo modo proprias affectiones dicuntur esse ea, quæ subiecto, aptitudo ad ridendum in homine, & similitudo in naso, quia definiuntur per subiectum, vt similitudo definitur cuius nasus &c.
l Continuo accipienda est pro distantione. nam rectum & curuum simul accipi debent sub distinctione quia omnis linea est vel recta vel curua. similis est interpretatio sequentium proprietatum. numerus enim est vel par vel imparitem primus vel compositus, eorumque æqualitatem vel altera parte longior.

τὸ εὐθυ-

τὸ περιφερὲς, καὶ τὸ περιττὸν καὶ ἄρτιον [a] ἀριθμῶ, καὶ τὸ παρὸν καὶ συμβεβηκὸς [b], καὶ ἰσοπλευρον [c] καὶ ἑτερόμηκες [d]. καὶ πᾶσι τούτοις ἐνυπάρχειν ἐν τῷ λόγῳ τοῦ τί ἐστι λέγοντι, ἐν δὲ [e] μὴ γραμμὴ, ἐν δὲ ἀριθμὸς ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων, τὰ πλεῖστα ἐκάστοις κατ' αὐτὰ λέγω. ὅσα δὲ μηδὲν τοιοῦτο ὑπάρχει, συμβεβηκότα· οἷον τὸ μουσικὸν ἢ λευκὸν τῷ ζώῳ [f]. ¶ Καὶ [g] ὁμοίως καὶ ὑποκειμένῳ λέγεται ἄλλοις τισί. οἷον τὸ βαδίζον, ἔστιν τινὶ [h], βαδίζον ἐστὶ, καὶ λευκόν. ἡ δὲ οὐσία, καὶ ὅσα τοδέ τι σημαίνει, οὐχ ἕτερόν τι ὄντα, ἐστὶν ὅπερ ἐστὶ [i]. τὰ μὲν δὴ μὴ καθ' ὑποκειμένου, καθ' αὐτὰ λέγω· τὰ δὲ καθ' ὑποκειμένου, συμβεβηκότα. ¶ Ἔστι [k] δ' ἄλλον ἔξωθεν. τὸ μὲν δι' αὑτὸ ὑπάρχον ἑκάστῳ, καθ' αὑτό. τὸ δὲ μὴ δι' αὑτὸ, συμβεβηκός. οἷον εἰ βαδίζοντος ἥρα γε, συμβεβηκὸς οὐ γὰρ ὡς τὸ βαδίζειν ἥρα γε, ἀλλὰ συνέβη ταμβῷ πω. εἰ δὲ δι' αὑτὸ, καθ' αὑτό. οἷον εἴ τις σφαῖρόμορφος ἀπέθανε, καὶ κύλισται ὅτι σφαῖρα, ὅτι ὡς τὸ σφαιροειδὲς, ἀλλ' ὡς συνέβη σφαιρούμενον θανεῖν. ¶ Τὰ ἄρα λεγόμενα ὅτι ἔστιν ἁπλῶς ὑπάρχειν καθ' αὑτὰ, ἅπαντα [ὡς] ἐν τοῖς καθ' ὑποκειμένου, ἢ ἐν τοῖς καθ' ὑποκειμένου [l], δι' αὐτὰ τὸ ἔστι [m], ἢ ὧν ἀναγκαῖον. καὶ δι' ἐνδέχεται μὴ ὑπάρχειν ἢ

curuum inest lineæ; & impar ac par [a] numero, necnon primũ & compositum [b], item æquilaterũ [c] & altera parte longius [d]. atque his omnibus inest in oratione quid sit dicẽte, illic [e] quidem linea, hic verò numerus. Similiter & in aliis, ea *quæ sunt* eiusmodi, singulis per se *messe* dico. Quæ verò neutro modo insunt, *voco* accidentia: vt musicum, aut album *inesse* animali [f]. ¶ Præterea [h] *per se appella*, quod non dicitur de vllo alio subiecto [i]: vt ambulãs, cùm aliud quiddã sit [k], ambulans est & albũ. substantia verò & [l] quæcũque hoc aliquid significãt, non aliud quiddam sunt, quàm id quod sunt [m]. Quæ igitur de subiecto *dicuntur*. per se: quæ verò de subiecto non dicuntur, accidẽtia voco. ¶ Alio [n] modo, quod propter se inest vnicuique, per se *est*: quod nõ propter se, accidens. vt si ambulante *alio* fulgurauit, accidens *est*: non enim propter ambulationẽ fulgurauit: sed dicimus, hoc accidit. Si verò propter se, per se *inest*. vt si quis iugulatus interiit, & per iugulationẽ: quoniã *ideo perijt* quia iugulatus est, nõ autem accidit iugulatũ interire. ¶ Quæ igitur in iis quæ simpliciter cẽsent sub scientiã, dicũtur per se, ita vt *ipsa* insint attributis [o], aut ipsis attributa [p], cùm propter se sunt [q], tum ex necessitate. non enim accidit non inesse aut

a Impar numerus est, qui non potest diuidi in duas partes æquales: par, qui potest ita diuidi.
b Primus numerus est, quem vnitas sola metitur, vt 3. 5. 7. Compositus est, qui numerus quispiam metitur, vt 6, 9, 15. nam bis tria, vel ter duo conficiunt sex. itẽ tria ter accepta faciunt nouem. denique octo bis accepta aut quater quatuor, aut octies duo, efficiũt 16.
c Æquilaterum vocat numerum quadratum, qui efficitur ex numero in se ipsum ducto: vt 9 ex 3 ter acceptis . . . 5 & 16 ex 4 quater acceptis. 2
d Numerus altera parte longior est, quem efficit numerus nõ per se ipsum sed per alio numerum multiplicatus: vt 6 constat ex 3 bis, vel ex 2 ter acceptis . . . 3
e In definitione recti & curui.
f In definitione impariset paris, vel primi & compositi, vel æquilateri & altera parte longioris. nec animal definitur per album, aut musicum nec album, aut musicum per animal.
g Hoc tertio modo per se dicitur esse substantia. accidentia verò sunt quantitas, qualitas, &c.
h Hoc tertio modo id est, quod non est in subiecto. hoc enim est proprium substantiæ.
i Id est, animal quod est proprium substantiæ.
k Ambulans connotat subiectum, id est animal quod ambulat. aliud autem est animal, aliud ambulare seu ambulans: nam illud est substantia: hoc verò, accidens. Eadem est ratio albi, & cæterorum accidentium.
l Eorum: è: quoniam substantiæ proprium est significare hoc aliquid.
m Non significant aliud quàm id ipsum quod sunt: vt homo nihil aliud significat quàm hominem. album verò connotat subiectum, id est, significat alborem in corpore.
n Hic postremus modus eorum quæ dicuntur per se, pertinet ad causam efficientem.
o Hic est primus modus quo aliquid dicitur per se.
p Hic est secundus modus dicendi per se.
q Quia proximè diceram ea dici per se, quæ sunt propter se, potuisset aliquis existimare non esse propter se, quæ primo aut secundo modo dicuntur per se. de-

a Vt corpori mobilitati, inomi ni aptitudo ad ridendum.

b Reijcit deinceps tacite obiectionem, quæ posset enim aliquis obijcere, rectum & inflexum, ite par & impar esse contraria: contraria verò simul inesse nõ posse, at simul albedine posse: vt idem corpus nõ potest esse album & nigrum: sed potest & albore nigrore carere, pura si fuerit, aut viride: itaque falsum est se quod dictum fuit, numerũ necessariò esse partem vel imparem, & linea necessariò esse recta vel inflexa. Respondet igitur philosophus tũc ambo contraria posse abesse à subiecto, cùm sunt contraria mediata: hæc verò quæ proposita fuerunt, esse contraria immediata, quæ opponuntur vt contradictoria, siue vt priuantia in eodẽ subiecto, id est ita vt necessè sit alterum inesse in subiecto, quemadmodum expositum fuit cap. 10. Categor.

c Itaque par & impar opponuntur vt priuatio & non impar sicut igitur necesse est omnem numerum esse aut impar aut non imparem, ita etiam necesse est ve sit vel impar vel par. d Par non est proprie idem quod non impar: quia non par est mera negatio impropriè parem ponit paritatem contrariam imparitati: sed par comparatur non impari, quoniam ei necessario est consequens numerũ enim, qui non impar est, necessariò parem esse constat. e Id est, ñ necesse est veram esse alteram partẽ contradictionis. f Ergo albor, vel nigror istis dicitur vniuersaliter de hominẽ, quia non inest omni homini. g Ergo nigror non dicitur vniuersaliter de Æthiope, quia non perse, sed ex accidenti Æthiops est niger. h Quæ enim sunt per se, sunt necessaria, cùm igitur vniuersalia sint per se, sunt etiam necessaria. i Per se duobus modis accipitur vel enim opponitur τῷ per accidens, vel τῷ per aliud. Cùm opponitur τῷ per accidens, latius patet quàm vniuersale, & quà ipsum seu quà tale: vt homo per se est mobilis, non per accidens: non tamen quà homo sed quà corpus: quod enim attribuitur homini quà homo est, homini soli attribuitur. Cùm verò per se, distinguitur ab eo quod est per aliud: idem est per se, & quatenus tale: homo igitur per se non est mobilis, sed per aliud, id est per corpus: quia mobilis est, non quà homo, sed quà corpus. k Id est tres anguli æquales duobus rectis.

simpliciter[a], aut oppositа, vt linea rectum vel inflexum, & numero impar vel par. nam[b] contrarium est aut priuatio aut contradictio in eodẽ genere: vt par *est* quod nõ *est* impar[c], in numeris quà consequitur[d] quare si necesse *est* affirmare vel negare[e]: necesse est etiã *ea* quæ *sunt* per se, inesse. ¶ Ergo de omni, & Per[g] se, definitũ sit hoc modo. ¶ Vniuersale autẽ voco, quod & omni inest[f], & per se[g], & quà *id* ipsum *est*. ¶ Constat igitur quæcumque *sunt* vniuersalia, necessariò inesse rebus[h]. ¶ Per se autẽ & quà ipsum, idem[i] *sunt*. vtputa per se lineæ inest punctũ, & rectũ: quia *inest* quà linea *est*. item triãgulo quà *est* triangulũ, *insunt* duo recti[k]: quia per se triangulũ *est* æquale duobus rectis. ¶ Iam verò vniuersale tunc inest, cùm de quouis & primo demonstratur. exẽpli causã, duos rectos habere, nec figuræ inest vniuersaliter (quamquàm licet de figura demonstrare quòd duos rectos habeat, sed nõ de quauis figura) nec vtitur quauis figura is qui demõstrat: nã quadratũ *est* quidem figura, non tamen habet *angulos* æquales duobus rectis. quodlibet verò isosceles habet *angulos* æquales duobus rectis, sed non primum, cùm triangulum priùs *id habeat*. Quod igitur omne & primũ ostẽditur duos *angulos* rectos aut quoduis aliud habere,

ἁπλῶς[a], ἢ τὸ αὐτοπεμμα· εἶναι γραμμῇ τὸ δύθυ ἢ τὸ καμπύλον, καὶ ἀρτιάκις τὸ περισσὸν ἢ τὸ ἄρτιον. ἔστι[b] δὲ τὸ ἐναντίον, ἢ στέρησις, ἢ ἀπόφασις ἐν τῷ ἀυτῷ γένει· ἡ ἄρτιον τὸ μὴ περισσὸν, ἐν ἀριθμοῖς ἢ ἕτερον[d]. ὥστ' εἰ ἀνάγκη φάναι ἢ κατάφημι[e] ἀνάγκη, καὶ τὰ καθ' αὑτὰ ὑπάρχειν. ¶ Τὸ μὲν οὖν κατὰ παντὸς, καὶ καθ' αὐτὸ, διωρίσθω τὸν τρόπον τοῦτον. ¶ Καθόλου δὲ λέγω, ὃ ἂν ᾖ παντός τε ὑπάρχῃ[f], καὶ καθ' αὐτὸ, καὶ ᾗ αὐτό. ¶ Φανερὸν ἄρα ὅτι ὅσα καθόλου, ὄζ ἀνάγκης ὑπάρχει τοῖς ἀρέμμασιν[h]. ¶ Τὸ καθ' αὐτὸ δὲ καὶ ᾗ αὐτὸ, ταυτόν[i]. ἐστὶ καθ' αὐτὸ τῇ γραμμῇ ὑπάρχειν τὸ μὴ, καὶ τὸ δύο· ἔστι δὲ ἡ γραμμὴ· καὶ τὸ τρίγωνον ἢ τρίγωνον, δύο ὀρθαῖς[k] καὶ τὸ καθ' αὑτὸ τὸ τρίγωνον δύο ὀρθαῖς ἴσον.

¶ Τὸ καθόλου δὲ ὑπάρχει πότε, ὅταν δεῖκθῇ τὸ τυχόντος ἑκάστου ἀνὺ) ἐστὶ τὸ δύο ὀρθαὶς ἔχειν, ἢ πᾶν ῥήμασι ὅτι καθόλου, (καὶ τοῦτο δ' ἔστιν καὶ δείξαι ῥήμασιν, ὅτι δύο ὀρθὰς ἔχει, ἀλλ' ὁ τὸ τυχόντος ῥήμασι) οὐδὲ χρῆται τῷ τυχόντι ῥήματι ὁ δεικνύς. τὸ γὰρ τρίγωνον, ῥήμα μὲν, οὐκ ἔχει δὲ δύο ὀρθὰς ἴσας. τὸ δὲ ἰσοσκελὲς ἔχει μὲν τὸν τρίγωνον δύο ὀρθαῖς ἴσας, ἀλλ' οὐ πᾶν, ἀλλὰ τὸ τρίγωνον τοιονδὶ. ὁ τρίγωνον τὸ τυχὸν πᾶν δύο ὀρθὰς ἔχει, ἢ οὐδὲν ἄλλο·

τοῦτο

πότων πρώτων ὑπάρχει καθόλου· καὶ ἡ κατὰ δεῖξις καθ' αὑτὸ τούτου καθόλου ἐστὶ πρῶτον καὶ ἀλλήλων ἕξ πον πνά, οὐ καθ' αὐτὸ οὐδὲ τὸ ἰσοσκελοῖς οὐκ ἔστι καθόλου, ἀλλ' ἐπὶ πλέον.

huius primo ineſt vniuerſaliter: ac demonſtratio per ſe, eſt huius vniuerſalis: aliorum autē modo quodam, non per ſe: neque iſoſcelis eſt vniuerſaliter, ſed latius *patet quam iſoſceles.*

Axioma de conclusione demonstrata

Rationem vide suo loco

a Al. primum vniuerſaliter.

b Vnus eſt error, cùm quis demonſtrauit de inferiori vt de ſpecie, quod demonſtrare debuit de ſuperiori vt de genere. cauſæ autem huius erroris ſunt quatuor.

c *Prima cauſa errandi*, cùm vni eſt ſingulare cē tentum ſub vniuerſali ac demōſtratur de ſingulari, cùm demōſtrari debeat de vniuerſali: vt ſi quis demonſtret de hac linea.

d *Altera cauſa errandi*, cùm demonſtratus de omnibus contētis ſub proprio ſubiecto: vnde videtur demonſtratum de proprio ſubiecto.

e *Tertia cauſa errandi*, cùm ideo demonſtramus de particularib. quia vniuerſale nomine caret.

f *Quarta cauſa errandi*, cùm putamus demonſtratum eſſe vniuerſaliter, quia demonſtrata eſt de omni.

g Id eſt, eſt vniuerſale quiddā continens ſub ſe particularia.

h Id eſt, de quo demonſtrari debet.

i Sub. æquidiſtantes.

k Sub. æquidiſtantibus.

l Id eſt, dirempti. m Id eſt, æquidiſtantes.

Quibus ex cauſis peccetur in vniuerſali accipiendo, & quibus modis error vitetur, CAP. V.

1 ¶ *De cauſis errandi. Enumeratio.* 2 *Exemplum quarta,* 3 *prima,* 4 *tertia,* 5 & *ſecunda cauſa.* 6 ¶ *De errore vitando. Diſſentientia homonymorum & ſynonymorū.* 7 *Ratio intuendi propriū ſubiecti ſynonymi, de quo oſtenſiue demonſtretur.*

1 ΔΕῖ δὲ μὴ λανθάνειν, ὅτι πολλάκις συμβαίνει ἐξαμαρτάνειν, καὶ μὴ ὑπάρχειν τὸ δεικνύμενον πρῶτον καθόλου[a], ἢ δοκεῖ δεῖ κνύναι καθόλου πρῶτον. ἀπατώμεθα δὲ ταύτῃ[b] τῷ ἁπλῶς, ὅταν[c] ἢ μηδὲν ἢ λαβεῖν αὐτὸ πρὸ ἐκ τοῦ καθ' ἕκαστον, ἢ[d] τὰ καθ' ἕκαστα· ἢ μόνον, ἀλλ' ἀνώνυμον ἢ ὅτι διαφόρους εἶδει περιέχουσιν· ἢ τυχάνῃ ὂν ὡς ἐν μέρει ὅλον[e] ἐφ' ᾧ δείκνυται[f]· τοῖς γὰρ ἐν μέρει ὑπάρχει μόνον, ἀλλ' ὅμως οὐκ ἔστιν τοῦτο πρῶτον καθόλου ἡ κατὰ δεῖξις. λέγω δὲ τῶν πρώτων, ἢ τοῦτο, κατὰ δεῖξιν. ὅταν ἢ πρώτου καθόλου. ¶ Εἰ δ' ἐν τῇ δείξει ὅτι αἱ ὀρθαὶ[g] ἴσαι συμπίπτωσι, δόξειεν ἂν τοῦτο εἶδ' ἡ κατὰ δεῖξις κυρίως, διὰ τὸ ὅτι πασῶν ἐστὶ πρώτη ὀρθή[k]. οὐκ ἔστι δ' ἑκάτερ μὴ ὅτι ὠδὶ[l] ἴσαι[m], γίνεται τοῦτο· ἀλλ' ἢ ὁπωστοῦν ἴσαι[n]. ¶ Καὶ εἰ ἔχωνον μὴ ἴσ ἄλλο, ἢ ἰσοσκελὲς· ἢ ἰσοσκελὲς ἀεὶ δόξει ὑπάρχειν[o]. ¶ Καὶ τὸ αὐά-

Non eſt autem ignorandū, ſæpe accidere vt peccetur, nec ſit, quod demonſtratur, primum vniuerſale[a] quà videtur demonſtrari vniuerſale primū. ſic[b] autē fallimur, cùm[c] aut nihilicet accipere ſuperius præter ſingulare, vel[d] ſingularia: aut[e] licet quidem, ſed *id* nomine caret in rebus ſpecie differentibus: aut[f] eſt vt in parte totū[g] in quo demonſtratur[h]: particularibus enim inerit demonſtratio & erit de omni, non tamen erit huius primi vniuerſalis. dico autem demonſtrationem *eſſe* huius primi quà *eſt* hoc, quando eſt huius primi vniuerſalis. ¶ Si quis igitur oſtenderit rectas[i] non concurrere: videri poſſit huius eſſe demōſtratio propriè, quoniam *hæc affectio* eſt in omnibus rectis.[k] non eſt autem propriè demōſtratio: ſiquidem id ſit, nō quia *ſunt* ita[l] æquales[m], ſed quà *ſunt* quomodocumque æquales[n]. ¶ Et ſi aliud triangulum non eſſet quàm iſoſceles: quà iſoſceles, videretur ineſſe[o]. ¶ Et proportio

n Id eſt, quomodocumque æquidiſtantes non ſolùm enim rectæ æquidiſtantes, ſed etiam inflexæ æquidiſtantes non concurrunt.

o Hæc affectio, habent tres angulos æquales duobus rectis.

a Proportio cõmutata dicitur, quãdo v. ut ha bet primam ad secundũ, ita tertiã ad quartum, & vicissim ut primum ad tertium, ita secundum ad quartũ. Boëtius Aristotelem proponere hoc exemplum secundum eorũ sententiã, qui putabãt cõmutatã proportionem demonstrari posse de communi genere numeri, lineæ, solidi, rem-poris, quam sententiã nec probat, nec reiicit, quia de hac re non est in libris logicis disputandum.

b Id est, tres angulos æquales duobus rectis.

c Id est, habere tres angulos æquales duobus rectis.

d Quia forma vniuersalis differt à formis particularibus: hic verò nouit formas particulares tantũm, non vniuersalem.

e Numero. Obiter obserua esse plerumque tot numero dicuntur esse triangula, quot sunt individua triangula, tamẽ hoc loco tot numero dicit triangula, quot sunt species triãguli. sicut enim numeramus individua, ita etiã species. vide etiam quod notaui ad cap. 5. Categor. part. 21.

f Vniuersaliter & simpliciter, i. absolute, quoniam is demum simpliciter dicitur scire quod nouit vniuersaliter & per causam. Nam qui nouit vniuersaliter, nouit quidem illud quod est vniuersale, sed non nouit illud quod est particulare, quia ignorat subiectum vniuersale. Vide Boëtium.

commutata[a] *videbatur inesse* quà *sunt* numeri, & quà lineæ, & quà solidia, & quà tẽpora, sicut olim debatur aliquando separatim: cùm de omnibus vna demõstratione probari possit. sed quoniã hæc omnia, numeri, longitudines, tẽpora, solida, *ita sunt* vnum *vt* nominatũ quidpiam nõ sint, ac specie differũt inter se: *indarco* separatim accipiebãtur. nũc verò vniuersaliter demonstratur. non enim *hæc affectio* ineſt *lineis* quà *sunt* lineæ, & *numeris* quà *sunt* numeri, sed quà *sunt* hoc quod supponũt[b] esse vniuersale. ¶ Proinde & si quis singillatim oblẽderit vna aut altera demonstratione vnũquodque triangulum habere duos rectos[c], æquilaterũ *inquam* separatim, & quadratum, & æquicrurum: *is* nondum nouit *ipsum* triangulũ esse æquale duobus rectis[d], nisi sophistico modo. nec vniuersaliter triangulũ, licèt nullũ præter hæc sit aliud triangulũ. nõ enim quà triangulũ, nouit, nec vniuersaliter triangulũ, nisi secundum numerũ. secundum formã verò non omne[e], etsi nullũ est[f] quod non cognoscat. ¶ Quando igitur nouit vniuersaliter, & quando nouit simpliciter[g]? Persicuũ est quòd si eadem sit essentia triãguli & æquilateri aut cuiusuis aut omnium[h], *vniuersaliter nouit*. si verò non idem *sint* sed diuersa[i], & insit illa *affectio triangulo* quà *est* triangulũ: non nouit[k]. ¶ Vtrùm autẽ ineſt quà triangulum, an quà æquicrurum? & quando ratione huius primi inest *aliis*? & vniuersaliter cuiusnam est demonstratio? *Tunc* sanè, cùm *aliis* ablatis, *nihil omnino* inerit huic primo *de quo demonstratum est*.

λογον[a] ὅτι ἐναλλαξ, ἢ ἀεὶ μοι, ἐ ἢ γραμμαὶ, καὶ ἡ στερεὰ, καὶ ἡ χρόνοι, ὡς περ ἐδ εἰκυτό ποτε χωρὶς ἐνδεχομένων ἐκ τῶ πάντων μιᾶ ἀποδείξει δεικνύωμεν. ἀλλὰ δῆ τὸ μὴ ἐδ ὀνοματιδμόν τι παντα ταῦτα ἓν, ἀεὶ μοὶ μῆκη, χρόνοι, στερεὰ, καὶ εἰ δεῖ διαφέρειν ἀλλήλων, γραεὶς ἐλαμβάνετο. νυῦ δὲ καθόλου δείκνυται· οὐ γὰδ γραμμαὶ, ἢ ἢ ἀεὶ μοὶ ὑπῆρχεν· ἀλλ' ἢ τοδὶ, ὃ καθόλου τὰσοπδευται[b] ὑπῆρχεν.

¶ Διὰ τῦτο οὐσὶ' αἳ τις δείξει κατ' ἕκαστον τὸ ζῴγωνον ὅτο δεῖξει ἢ μιᾶ ἢ ἑτέρᾳ, ὅτι δύο ὀρθὰς ἔχει[c] ἕκαστον, τὸ ἰσόπλευρον χωρὶς, καὶ τὸ σκαλῶον, καὶ τὸ ἰσοσκελές· οὔπω οἶδε τὸ ζῴγωνον ὅτι δύο ὀρθαῖς[d] [ἴσον,] εἰ μὴ τὸν σοφιστικὸν τρόπον· οὐδὲ καθόλου ζῴγωνον, οὐσὶ' εἰ μηδὲν ὅτι τοδὰ ταῦτα ζῴγωνον ἕτερον. οὐδ' ἢ ζῴγωνον οἶδεν, οὐδὲ πᾶν ζῴγωνον, ἀλλ' ἢ κατ' ἀεὶθμὸν κατ' εἶδος σὶ' οὐ πᾶν[e], καὶ εἰ μηδὲν ὅζιν[f] ὃ οὐκ οἶδε. ¶ Πότ' οὖ οὐκ οἶδεν [ὅτι] καθόλου, καὶ πότ' οἶδεν ἁπλῶς[g]; ἐπὶ λον δὴ, ὅτι εἰ ταὐτὸν ὧ ζῴγωνῳ ἐστὶ καὶ ἰσοπλεύρῳ ἢ ἰσοσκελεῖ ἢ παντὶ[h]. εἰ δὲ μὴ ταὐτὸν, ἀλλ' ἕτερον[i], ὑπάρχει σὶ' ἢ ζῴγωνον οὐκ οἶδε[k]. ¶ Πότερον σὶ' ἢ ζῴγωνον ἢ ἢ ἰσοσκελὲς ὑπάρχει; καὶ πότερον τοδὶ ὑπάρχει πρώτως; καὶ καθόλου τινος ἢ ὁποδοῦν; δῆλον ὅτι ὅ-

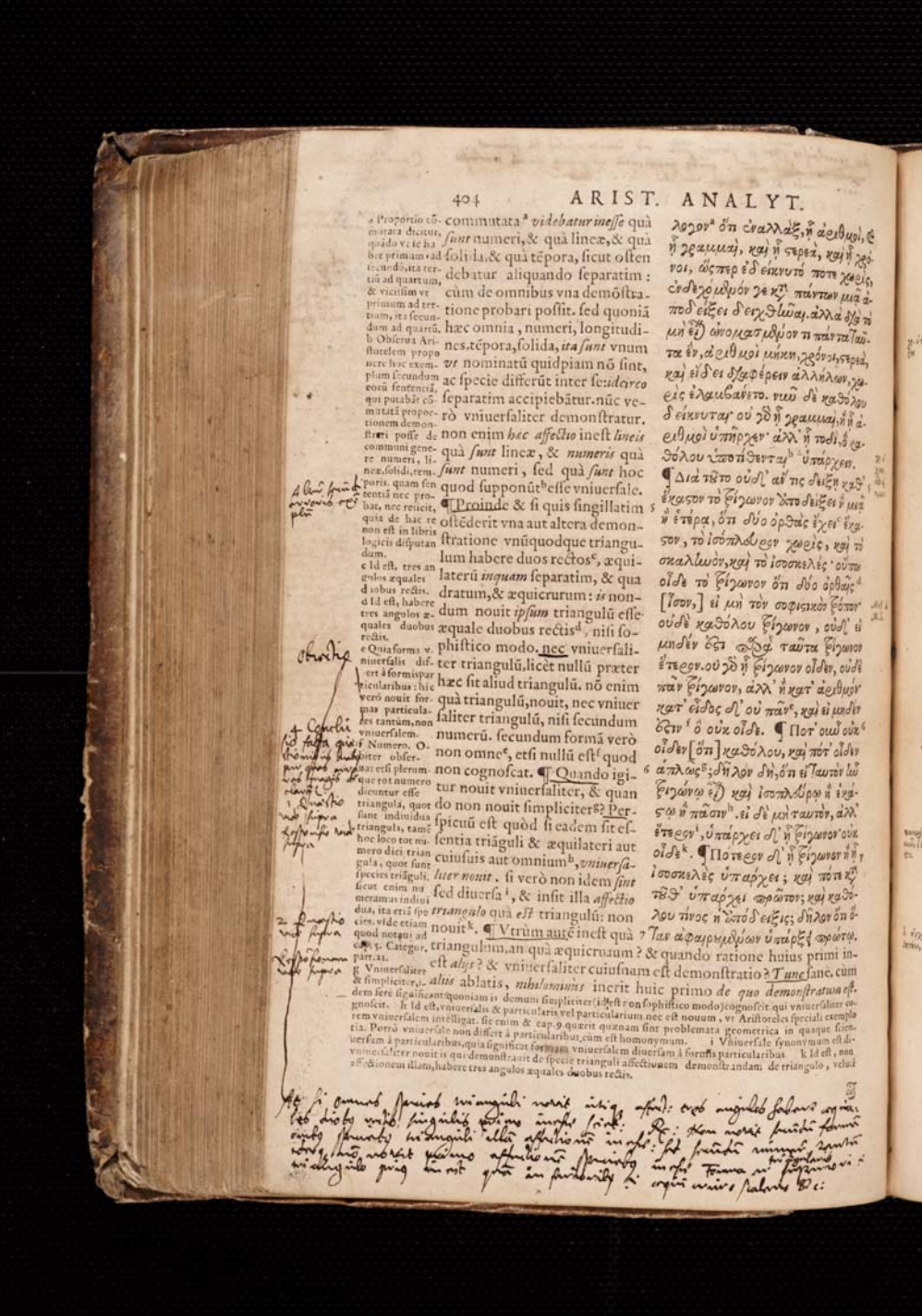
a Id est, tres anguli æquales duobus rectis.

b Id est, habere tres angulos æquales duobus rectis.

c Quia forma vniuersalis differt à formis particularibus: hic verò nouit formas particulares tantum, non vniuersalem.

d Numero. Obiter obserua esse plerumque tot numero dicuntur esse triangula, quot sunt individua triangula, tamẽ hoc loco tot numero dicit triangula, quot sunt species triãguli. sicut enim numeramus individua, ita etiã species. vide etiam quod notaui ad cap. 5. Categor. part. 21.

e Vniuersaliter & simpliciter, i. absolute, quoniam is demum simpliciter dicitur scire qui vniuersaliter cognoscit. h Id est, vniuersalis & particularis vel particularium nec est nouum, vt Aristoteles speciali exemplo rem vniuersalem intelligat. sic enim & cap. 9 quærit quænam sint problemata geometrica in quaque scientia. Porrò vniuersale non differt à particularibus, cùm est homonymum. i Vniuersale synonymum est diuersum à particularibus, quia significat formam vniuersalem diuersam à formis particularibus. k Id est, non vniuersaliter nouit is qui demonstrauit de specie trianguli affectionem demonstrandam de triangulo, veluti

οἷον τοῦ ἰσοσκελοῦ χαλκοῦ ξυγὸν ὑπάρξουσι δύο ὀρθαί· ἀλλὰ καὶ τοῦ χαλκοῦ ἢ ἀφαιρεθέντος. καὶ τὸ ἰσοσκελές. ἀλλ' οὐ τὸ σχῆμα τοῦτο, ἢ πᾶν ἕκαστος. ἀλλ' οὐ φανερόν. τίνος οὖν φανέντος εἰδὴ ξυγὸν ἢ τὸ ὑπάρχειν καὶ τοῖς ἄλλοις καὶ τοῦτο καθόλου ὄξυν ἢ δαπὸ ἐξῆς.

Vt æquicruro æneo triangulo insunt duo recti[a]: sed & *his* ablatis, æneū esse, æquicrurū esse, *nihilominus inest eadem affectio* atqui nō *inest sublatâ* figurâ, vel termino. sed non *his* primis *sublatis tollitur*. Quo igitur primo *sublato tollitur*? Si quidē triāgulo, ratione huius ineſt etiā aliis, & huius vniuersaliter est demonstratio.

a Id est, tres anguli æquales duobus rectis.
b Vtitur syllogismo ex ambabus propositionibus affirmantibus in secunda figura. qui quidem modus, quod ad formā attinet, est inutilis, ideoq; non semper concludit. sed pro subiecto argumento & ratione materiæ est vtilis, cùm maior propositio recipro catur, quia conclusa res terminis conuertibilib p huius enim propositionis conuersionē resoluitur in primam figuram. Sic igitur Aristoteles arguit: Quæ sunt per se, sunt necessaria: principia demōstrationis sunt necessaria, ergo principia demōstrationis sunt per se. Conuerte maiorem. syllogismus erit in prima figura, id est in Barbara: Omnia necessaria sunt per se, &c.
c *Minor propositio.*
d Scientiam de monstratiuā intellige scientiam conclusionis.
e *Confirmatio minoris propositionis.*
f *Maior propositio.*
g *Probatio maioris propositionis.*
h Hæc sunt per se primo modo.
i Hæc sunt per se secundo modo.
k Vt numerus impar sit par vel impar, lineæ rectitudo aut curuitas.
l *Concludit.*
m Id est per se.
n *Dicit ma ioris propositionis* esse vtilem. docet igitur ea sola esse necessaria quæ sunt per se: quia nisi sint per se, necesse est vt sint ex accidente, ideòque non necessaria.

Demonstrationem constare ex principiis necessariis, & per se, CAP. VI.

1 ¶ *Brevis & summaria probatio.* 2 ¶ *Diffusa & prolixa probatio.* ¶ *Quod propositiones demonstrationis sint necessariæ, Ratio prima, quia conclusio est necessaria.* 3 *Ratio secunda à distinctione demonstrationis & aliorum syllogismorum.* 4 *Ratio tertia ab eiectione cōtra demonstrationes.* 5 *Corollarium contra sophistas.* 6 *Ratio quarta, quia propositiones non necessariæ non possunt esse causæ conclusionis necessariæ.* 7 *Ratio quinta à corruptione medij terminj.* 8 *Obiectio prima, quia conclusio necessaria colligi potest ex propositionibus contingentibus.* 9 *Solutio.* 10 *Obiectio secunda, quia interrogationes sunt etiam de accidentibus.* 11 *Solutio.* 12 ¶ *Quod demonstratio sit de his & eiusmodi quæ sunt per se.* 13 *Corollarium, Non haberi veram scientiam per ea quæ non sunt per se, licet sint de omni, vel uti per signum.* 14 *Ambas propositiones per se esse debere.*

1 Εἰ[b] οὖν ἐστὶν ἡ δαπὸ ἐπιστήμη[d] ἐξ ἀναγκαίων ἀρχῶν, (ὁ[c] γὰρ ἐπιστάμενος, οὐ δυνατὸν ἄλλως ἔχειν) τὰ[f] δὲ καθ' αὑτὰ ὑπάρχοντα, ἀναγκαῖα τοῖς σφᾶς μασιν· (διὰ[g] μὲν γὰρ τὸ τί ἐστιν ὑπάρχει, τοῖς δ' αὐτὰ ἐν τῷ τί ἐστιν ὑπάρχει καταδρεσυμβρίοις αὐτῷ, ὧν θάτερον ἀνάγκη ὑπάρχειν) φανερὸν[i], ὅτι ἐκ τοιούτων ἀπόδειξίς[m] ἐστιν ἡ ἐξ ἀναγκαίων συλλογισμός. ἁπλῶς[n] δὲ ἡ οὐσία ὑπάρχει, ἢ κατὰ συμβεβηκός· τὰ δὲ συμβεβηκότα, οὐκ ἀναγκαῖα. ¶ Ἡ 2 δὴ οὕτω λεκτέον· ἢ ἀρχὴν θεμένους, ὅτι ἡ δαπὸ ἐξῆς ἀναγκαῖόν ἐστι· καὶ εἰ δαπὸ δείκνυται, οὐκ ἄλλον τ' ἄλλως ἔχειν· ἐξ ἀναγκαίων ἄρα δῆλον ἐξῆς τὸ συλλογισμόν.

1 Si[b] igitur[c] est demonstratiua scientia[d] ex necessariis principiis· (quod enim scimus, non potest aliter *se* habere) quæ[f] autem per se rebus insunt, necessaria *sunt*: (Talia[h] nāque insunt in *attributione* quid est: alia[i] verò sunt, in quorū quiditate insunt subiecta, quibus *ea* attribuuntur vt necesse sit alterum oppositorū[k] inesse) perspicuū[l] *est* demonstiuum syllogismum ex huiusce modi[m] propositionibus cōstare. quidnis[n] enim vel ita ineſt, vel ex accidenti: accidētia verò non sunt necessaria. ¶ Aut igitur ita 2 dicendum est: aut *hoc* principio posito, demonstrationem esse rem necessariam, & si demōstratum est, non posse rem aliter *se* habere: ex necessariis igitur oportet esse syllogismum illum.

¶ Nam ex veris fieri potest vt etiã nõ demonstrans[a] ratiocinetur: ex necessariis autẽ non potest *quispiam* ratiocinari præter eum qui demonstrat. hoc enim iam demõstrationis est *proprium*.

¶ *Hoc* autẽ signum *ostendit* demonstrationẽ *constare* ex *propositionibus* necessariis: quoniam ad uersus eos qui *se* demõstrare putant, ita obiicimus, quòd nõ necesse *est*: siue existimemus fieri posse vt *res* aliter *se* habeat, siue disputationis causã. ¶ Ex his cõstat stultos esse eos qui putãt *se* recte accipere principia, si propositio sit probabilis & vera: vt sophistæ[b] *hanc propositionẽ accipiunt*, scire est scientiã habere. non enim *id* est principiũ quod est probabile aut non *probabile*, sed quod est primũ ex eo genere de quo demõstratur: nec pro prium *est*, quicquid verum *est*.

¶ Quòd[d] autem syllogismum illum[c] oporteat esse ex necessariis, hinc etiam apparet. Nam[f] si ignorans rationem cur *res sit*, cùm sit *eius rei* demõstratio, nõ *est* sciens: fac[g] ζ α de γ necessariò dici, ζ β autẽ mediũ p quod demonstratũ fuit, non *esse* ex necessitate: *certè* non nouit cur *res sit*: quoniam[h] hoc non est propter illud medium: quandoquidem accidit illud non esse, conclusio verò *est* necessaria. ¶ Præterea[i] si quis nunc nõ nouit, cùm ratione habeat, sitque *& ipse* saluus, & res salua, nec sit oblitus: *is* ne antea quidẽ cognoscebat: sed[k] corrumpi mediũ potest, si necessarium non *sit*. habebit[l] igitur rationem, & erit saluus re salua, nec tamen nouit. ergo[m] ne antea quidẽ cognoscebat. Quòd[n] si

a Vt dialectici. b Id est Protagoras, qui ita argumebat: Qui rẽ quampiam scit, scientiã habet: qui scientiã habet, scit quid sit scientia: ergo qui rem quampiam scit, scit quid sit scientia. c Vtitur philosophus hoc argumento: Qui ignorat causam rei demonstrabilis, nõ est sciens: atqui demonstrãs ex non necessariis, ignorat causam rei demonstrabilis: ergo demonstrans ex non necessariis, non est sciens. Maiorem propositionẽ satis confirmat definitio ipsius Scire a cap. tradita. minor probatur: quia conclusio est necessaria: quod autẽ nõ est necessarium, nõ potest esse causa necessarij: aliquin esset effectus sine causa: nam si causa est non necessaria, potest non esse: effectus autem, quia est necessarius, semper est. d Conclusio. e Id est demonstrationem. f Maior propositio. g Minor propositio. h Confirmatio minoris propositionis. i Maior propositio. k Probatio minoris propositionis. l Maior propositio. m Conclusio. n Refutat solutionem quandam superioris argumenti, qua posset aliquis reti, nempe medium non esse corruptũ, quam uis corrumpi possit, id quod illud non corruptum haberi scientiam. sit igitur Aristoteles hanc responsionem non satisfacere argumento, quia licet ita respondentes non dedeceantur ad aliquam absurditatem acta, tamen coguntur fateri id fieri posse quod fieri non potest, id est medium corrumpi posse. proinde fieri posse, vt nesciamus quod scimus.

¶ Ἐξ ἀληθῶν μὲν γάρ ἔστι καὶ μὴ ὄντα δεικνυῦντα [a] συλλογίσασθαι ἐξ ἀναγκαίων δ' οὐκ ἔστιν ἀλλ' ἢ ὄντα δεικνυῦντα τὸ γὰρ ἅπλῶς ἐπίστασθαι ὅτι. ¶ Σημεῖον δ' ὅτι ἢ ὄντα δείκνυσι ἐξ ἀναγκαίων, ὅτι καὶ τοὺς ἐρίζοντας οὕτω φέρομεν πρὸς τοὺς οἰομένους ὄντα δεικνύειν, ὅτι οὐκ ἀναγκη αὖ οἰόμεθα ἢ ὅλως ἐνδέχεσθαι ἄλλως ἔχειν, ἢ ἐνίοτε γε τὸ λόγου. ¶ Δῆλον δ' ἐκ τούτων, καὶ ὅτι οἱ λαμβάνειν οἰόμενοι καλῶς τὰς ἀρχὰς, ἐὰν ἔνδοξος ἢ ἡ πρότασις καὶ ἀληθής. οἷον εἰ σοφιστὴς, ὅτι τὸ ἐπίστασθαι τὸ ἐπιστήμην ἔχειν. οὐ γὰρ τὸ ἔνδοξον ἢ μὴ, ἀρχή ἐστι, ἀλλὰ τὸ πρῶτον τοῦ γένους περὶ ὃ δείκνυται· καὶ τελικὸς οὐ πᾶν οἰκεῖον. ¶ Ὅτι [d] δ' ἐξ ἀναγκαίων εἶναι δεῖ τὸν συλλογισμὸν, φανερὸν καὶ ἐκ τοῦδε. εἰ [1] γὰρ ὃ μὴ ἔχων λόγον τοῦ διότι, οὐσίης ὄντος εἴξεις, οὐκ ἐπιστήμων· ἔστι [g] δ' αὖ ὅτε τὸ α κατὰ τοῦ γ ἐξ ἀναγκης ὑπάρχειν· τὸ δὲ β μέσον, δι' οὗ ἀπεδείχθη, μὴ ἐξ ἀναγκης· οὐκ οἶδε διότι. οὐ γὰρ ἔστι τοῦτο διότι τὸ μέσον· τὸ μὲν γὰρ ἐνδέχεται μὴ εἶναι. τὸ δὲ συμπέρασμα, ἀναγκαῖον. ¶ Ἔτι εἰ τις μὴ οἶδε νῦν ἔχων τὸν λόγον, καὶ συζόμενος, συζομένου τοῦ σφάλματος, μὴ ἐπιλελησμένος· οὐδὲ ἄρα πρότερον ᾔδει. φθαρείη [k] δ' ἂν τὸ μέσον, εἰ μὴ ἀναγκαῖον. ὥστε [l] ἕξει μὲν τὸν λόγον συζόμενος συζομένου τοῦ σφάλματος, οὐκ οἶδε δὲ οὐσίαν· ἄρα πρότερον ᾔδει. εἰ [m] δὲ μὴ

ἔφθαρ-

ἔφθαρ᾽), ἐὰν δὲ χεῖραι δὲ φθαρῶσι τὸ συμβαῖνον [a] ἀδύνατον καὶ ὁρᾶν μύρον. ἀλλ᾽ ἔστιν ἀδύνατον τὸν 8 οὕτως [b] ἔχοντα εἰδέναι. ¶ Ὅταν μὲν οὖν τὸ συμπέρασμα ὡς ἀναγκαῖον ᾖ, οὐδὲν κωλύει τὸ μέσον μὴ ἀναγκαῖον εἶναι, ἂν οὐ εὖ ἔχῃ· ἐὰν δὲ τὸ ἀναγκαῖον καὶ μὴ ὡς ἀναγκαῖον συλλογίσεσθαι, ὥσπερ καὶ ἀληθὲς ὂν μὴ ἀληθῶν [c]. ὅταν δὲ τὸ μέσον ὡς ἀναγκαῖον, καὶ τὸ συμπέρασμα ὡς ἀναγκαῖον, ὥσπερ καὶ ὡς ἀληθῶν ἀληθὲς ἀεί. Ἔστω γὰρ τὸ α κατὰ τοῦ β ὡς ἀναγκαῖον, καὶ τοῦτο κατὰ τοῦ γ· ἀναγκαῖον τοίνυν καὶ τὸ α τοῦ γ ὑπάρχειν.

medium non est corruptum, sed fieri potest vt corrumpatur: id quod accidit [a], erit possibile & contingens. sed fieri nequit, vt qui ita [b] affectus est, cognoscat.

8 ¶ Cùm igitur conclusio est necessaria, nihil prohibet quominùs non necessarium sit mediũ per quod demonstratũ est: quia necessarium potest etiam ex nõ necessariis concludi, quẽadmodum & verũ ex non veris [c]. Cùm autem medium est necessarium, etiam conclusio est necessaria, sicut ex veris verum semper *colligitur*. Dicatur enim necessariò α de β, atque hoc de γ: necesse *est* igitur etiam τὸ α τοῦ γ inesse.

a Id est, cum nescire qui demõstrauit.

b Ita vt sine ablutione ponit nescire.

c Lege cap. 2. 3. & 4. lib. 2. Prior. Analyt.

Necesse est omne animal esse substantiam:
Necesse est omnem hominem esse animal:
Ergo
Necesse est omnem hominem esse substantiam.

Ὅταν δὲ μὴ ἀναγκαῖον ᾖ τὸ συμπέρασμα, οὐδὲ τὸ μέσον ἀναγκαῖον οἷόν τ᾽ εἶναι. ἔστω γὰρ τὸ α τοῦ γ μὴ ὡς ἀναγκαῖον ὑπάρχειν, τοῦ δὲ β, καὶ τὸ τοῦ γ ὡς ἀναγκαῖον ὑπάρξει. ἀλλ᾽ οὐχ ὑπέκειτο. 9 ¶ Ἐπεὶ [d] τοίνυν ὁ ἐπίσταται ἁπλῶς, δεῖ ὡς ἀναγκαῖον ὑπάρχειν, δῆλον ὅτι καὶ δι᾽ ἀναγκαίου δεῖ ἔχειν τὸν ἐπιστήμονα. ἢ καὶ ἐπίσταται, οὐ τοῦτο, οὐδὲ ὅτι ἀναγκαῖον ἐκείνως [e] ἔχει· ἀλλ᾽ ἢ οἴηται μὲν οὐκ εἰδὼς, ἐὰν ὑποληφθῇ ὡς ἀναγκαῖον, τὸ μὴ ἀναγκαῖον [f]· ἢ οὐδ᾽ οἴηται [g] ὁμοίως, ἐὰν τι τῶν ὅτι εἰδῇ δι᾽ ἀναγκαίου [h], ἐὰν τι τῶν διότι ἐκ δι᾽ ἀναγκαίων. ¶ Τῶν [k] δὲ συμβεβηκότων μὴ καθ᾽ αὑτὰ, ὧν ἔστιν ἐπιστήμη καθ᾽ αὑτὰ, οὐκ ἔστιν ἐπιστήμη κατὰ τὸν 10 ἀπόδειξιν τὴν ἁπλῆν· οὐ γὰρ ἀναγκαῖον τὸ συμπέρασμα ἀεὶ ὑπάρχειν, οὐδὲ τὸ μέσον ἀναγκαῖον οἷόν τ᾽ εἶναι. ἔστω γὰρ τὸ α τοῦ γ μὴ ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχειν, τοῦ δὲ β, καὶ τοῦτο τοῦ γ ἐξ ἀνάγκης· καὶ τὸ α ἄρα τοῦ γ ἐξ ἀνάγκης ὑπάρξει. ἀλλ᾽ οὐκ ὑπέκειτο. 9 ¶ Ἐπεὶ [d] τοίνυν ὁ ἐπίσταται ἁπλῶς, δεῖ ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχειν, δῆλον ὅτι καὶ διὰ μέσου ἀναγκαίου δεῖ ἔχειν τὸν ἐπιστήμονα. ἢ καὶ ἐπίσταται, οὐ τοῦτο, οὐδὲ ὅτι ἀναγκαῖον ἐκείνως [e] ἔχει· ἀλλ᾽ ἢ οἴηται μὲν οὐκ εἰδὼς, ἐὰν ὑποληφθῇ ὡς ἀναγκαῖον, τὸ μὴ ἀναγκαῖον [f]· ἢ οὐδ᾽ οἴηται [g] ὁμοίως, ἐὰν τι τῶν ὅτι εἰδῇ διὰ μέσων [h], ἐὰν τι τῶν διότι καὶ δι᾽ ἀμέσων. ¶ Τῶν [k] δὲ συμβεβηκότων μὴ καθ᾽ αὑτὰ, ὧν ἔστιν ἐπιστήμη καθ᾽ αὑτὰ, οὐκ ἔστιν ἐπιστήμη κατὰ τὴν

quia non potest probari conclusio necessaria. nã fieri potest vt accidens non insit. de tali [a]enim accidente loquor. Atqui[b] dubitabit fortasse quispiã, quare hæc[c] interrogare[d] de his[e] oportet, nisi necesse *sit* conclusionem esse? nihil enim refert, si quis cùm quæ uis[f] interrogauerit, postea dicat conclusionem. ¶ Sed oportet in [11] terrogare, non quasi *hoc quod concluditur*, necessariũ sit propter ea quæ interrogata fuerũt: sed quia necesse est, vt hoc quoque dicat, qui illa dicit: & verè dicat, si *ea* vera sint. ¶ [g]Quia[h] verò necessariò insunt in vnoquoque genere, quæcumque insunt per se, & quà *est* vnumquodque: apparet[i], de[k] his quæ per se insunt, atque ex[l] his esse demõstrationes quæ scientiam pariunt. accidentia[m] namque non sunt necessaria.

¶ Idcirco non necesse *est* scire [12] cur sit res quæ concluditur, ne quidem si *illa* semper sint[n], non autem per se. cuiusmodi *sunt* syllogismi à signis[o] *ducti*. nam quod est per se, non per se sciet, nec quamobrem *sit*. scire autem quam obrẽ *res sit*, *nihil aliud* est quàm per causam scire. ¶ Per se igitur [14] oportet & medium tertio, & primum medio inesse[p].

a Id est, accidente communi. nã accidẽs propriũ dicitur secundo modo per se de subiecto.
b Dubitatio.
c Id est, propositiones contingẽtes.
d Sub. dialecticum.
e Sub. cõclusionibus, vel, problematibus: id est, vt problemata proposita cõfirmentur.
f Id est propositiones non cohærentes cõclusioni, veluti, Homo est animal, equus ratione caret, ergo voluptas est expetenda.
g Vtitur enthymemate. Quæ sunt per se, sunt necessaria: ergo & conclusio & propositiones demonstratiuæ sunt necessariæ.
h Antecedens.
i Consequens.
k Demonstratio est eius, vel de eo quod concluditur non est autem propositionum, sed ex propositionibus.
l Probatio causæ.
m Id est, si propositiones sint semper verę.
n Vt, Mulier est callida, ergo veram gestat.
o Id est, per se oportet esse tam minorem quàm maiorem propositionem.
p Id est, si propositiones sint necessariæ.

Demonstrationem constare ex principiis propriis, de rebus æternis, [& ex principiis indemonstrabilibus, nec facilè cognosci an quispiam sciat néne,]

CAP. VII.

1 ¶ *Principia demonstrationis non esse heterogenea.* Propositio. 2 Protheoria. 3 Expositio. 4 Probatio. 5 *Exempla in quibus medius terminus*, 6 *vel affectio sumitur ex alia quæ sæpe fiunt.* 7 ¶ *Demonstrationem*, 8 *ac definitionem esse rerum æternarum.* 9 *De iis entium subalternis.* 12 ¶ Corollaria. *Principia demonstrationis esse indemonstrabilia.* 13 *Difficulter cognosci, vtrum quis sciat, an non.*

NOn licet igitur ex alio genere[q] in aliud migrantem demonstrare. vtputa *non licet a-*

δεικτική· οὐ γὰρ ἔστιν ἐξ ἀναγκης δεῖξαι τὸ συμπέρασμα· τὸ συμβεβηκὸς γὰρ ἐνδέχεται μὴ ὑπάρχειν· ἆρ' ἐστὶ τοιοῦτον [a] γὰρ λέγω συμβεβηκότος. καίτοι [b] διαπορήσειεν ἄν τις ἴσως, τίνος ἕνεκα ταῦτα [c] ἐρωτᾶται· ἆρ' ἐστὶ τούτων [e], εἰ μὴ ἀναίσκη τὸ συμπέρασμα εἶναι; γὰρ ὅ τι ἐρωτᾷ, εἰ τῆς ἐρωτωμένης τὸ τυχόντα, εἶτα εἶπεν τὸ συμπέρασμα. ¶ [11] Δεῖ δὲ ἐρωτᾶν, οὐχ ὡς ἀναγκαῖον ᾖ ἅπερ τὰ ἠρωτημένα, ἀλλ' ὅτι λέγειν ἀνάγκη τὸν εἰπόντα λέγοντα, καὶ ἀληθῆ λέγειν, ἐὰν ἀληθῆ ᾖ ὑπάρχοντα. ¶ [g]Ἐπεὶ [h] δ' ἐξ ἀναγκης ὑπάρχει ἆρ' ἕκαστον τῶν ὅσα καθ' αὑτὰ ὑπάρχει, καὶ ᾗ ἕκαστον· φανερὸν [i] ὅτι ἆρ' καθ' αὑτὰ ὑπαρχόντων αἱ ἀποδεικτικαὶ τὸ διὰ τί εἰσι, καὶ ὅτι [k] τῷ τοιῶνδε εἶναι τὰ μὲν γὰρ συμβεβηκότα [m], οὐκ ἀναγκαῖα. ¶ Ὥστ' οὐκ ἀναγκαῖον τὸ [12] συμπέρασμα εἰδέναι διότι ὑπάρχει, οὐδ' [l] εἰ ἀεὶ εἴη [n], μὴ καθ' αὑτὸ δέ, οἷον οἱ διὰ σημείων [o] συλλογισμοί. τὸ γὰρ καθ' αὑτὸ, οὐ καθ' αὑτὸ ἐπίστασθαι, οὐδὲ διότι. τὸ δὲ διότι ἐπίστασθαι, ἐστὶ τὸ διὰ τοῦ αἰτίου εἰδέναι. ¶ [14] Δι' αὐτὸ ἄρα δεῖ καὶ τὸ μέσον τοῦ ἄκρου, καὶ τὸ πρῶτον τοῦ μέσου ὑπάρχειν.

---

[q] Genus in toto hoc capite accipitur pro subiecto tantùm.
[r] Aperire pro subiecto tantùm.

τὸ γεωμετρικὸν ἀριθμητικῇ. ¶ Τρία γάρ ἐστι τὰ ἐν ταῖς ἀποδείξεσιν· ἓν μέν, τὸ ἀποδεικνύμενον συμπέρασμα· τοῦτο δ' ἐστὶ τὸ ὑπάρχον γένει τινὶ καθ' αὑτό[1]. ἓν δὲ, τὰ ἀξιώματα· ἀξιώματα δ' ἐστίν, ὅθεν ὧν. ἔτι τὸ γένος τὸ ὑποκείμενον, οὗ τὰ πάθη καὶ τὰ καθ' αὑτὰ συμβεβηκότα δηλοῖ ἡ ἀποδεικτις. ¶ Ἐξ ὧν μὲν οὖν ἡ ἀποδεικτις, σύνδηλον· τὰ αὐτὰ δέ. ὧν δὲ τὸ γένος ἕτερον, ἃς περ ἀριθμητικῆς καὶ γεωμετρίας, οὐκ ἔστι τῷ ἀριθμητικῷ ἀποδεικτικῷ ἁρμόσαι ὅτι τὰ τῆς μεγέθει συμβεβηκότα, εἰ μὴ τὰ μεγέθη ἀριθμοί εἰσι· τοῦτο δ' ὡς ἀναγκαῖον ὅτι πᾶσιν, ὕστερον[d] λεχθήσεται.

¶ Ἡ δ' ἀριθμητικὴ ἀποδεικτις ἀεὶ ἔχει τὸ γένος, ᾧ ὃ ἀποδεικτις· καὶ αἱ ἄλλαι ὁμοίως. ὥστε ἡ ἁπλῶς[e] ἀνάγκη τὸ αὐτὸ εἶδος, ἢ πῇ, εἰ μέλλει ἡ ἀποδεικτις μεταβαίνειν. ἄλλως δ' ὅτι ἀδύνατον, δῆλον. ἐκ γὰρ τῶν αὐτῶν γένους, ἀνάγκη τὰ ἄκρα καὶ τὰ μέσα εἶναι. εἰ γὰρ μὴ καθ' αὑτά, συμβεβηκότα ἔσται. ¶ Διὰ τοῦτο τῇ γεωμετρίᾳ οὐκ ἔστι δεῖξαι ὅτι τῷ ἐναντίων μία ἐπιστήμη[f], ἀλλ' οὐδ' ὅτι οἱ κύβοι κύβος[h]· οὐδ' ἄλλῃ ἐπιστήμῃ τὸ ἑτέρας· ἀλλ' ἢ ὅσα οὕτως ἔχει πρὸς ἄλληλα, ὥστ' εἶναι θάτερον ὑπὸ θατέρου οἷον τὰ ὁπῇ καὶ πρὸς γεωμετρίαν, ἢ τὰ ἁρμονικὰ καὶ πρὸς ἀριθμητικήν. ¶ Οὐδ' εἴη ὑπάρχει ἡ γραμμὰς μὴ ἡ γραμμαί, καὶ ἡ ἐπὶ τῷ ἀρχὴν τῷ ἰδίων οἷον εἰ καλλίστη τῷ γραμμῶν ἢ δύναμις, ἢ εἰ ἐναντίως ἔχει τῇ διαφορᾷ. οὐ γὰρ ἡ τὸ ἴδιον γένους αὐτῶν, ὑπάρχει, ἀλλ' ἡ κοινόν τι

rithmeticæ *probare problema* geometricum. ¶ Tria namque sunt quæ in demonstrationibus *spectantur*. primum conclusio quæ demonstratur, id est, quod alicui generi per se ineſt[a]. alterum axiomata: axiomata autem sunt, ex quibus *demonstratio conficitur*. subiectum. tertium est genus subiectū, cuius affectiones & per se accidentia demonstratio declarat. ¶ Ex quibus igitur demonstratio *constat*, *ea* possunt[b] eadem esse. quarum autem *scientiarum* genus *est* diuersum, vt arithmeticæ & geometriæ, *in his* non licet arithmeticam demonstrationem accommodare ad ea quæ magnitudinibus accidunt, nisi magnitudines numeri sint[c]. hoc autem quomodo accidat in quibusdā, posteà dicetur. ¶ Sed arithmetica demonstratio semper habet genus circa quod demonstratio *versatur*: & aliæ similiter. quare aut simpliciter[e] necesse *est* idem esse genus, aut quodam modo[f], si futurum est vt demonstratio transferatur: alioquin *id* fieri non potest cōstat: quoniā ex eodē genere necesse *est* & extrema & media esse: quādoquidē nisi sint per se, accidētia erūt. ¶ Idcirco geometriæ nō licet demōstrare cōtrariorū vnam esse scientiā[g], sed nec duos cubos cubū *facere*[h]. nec *vllī* alij scientię *licet demōstrare problema* alterius scientiæ, iis exceptis quę ita sunt affecta inter se, vt alterū sub altero cōtineatur: quomodo optica *problemata* ad geometriā, & harmonica ad arithmeticā *referuntur*. ¶ Ne *id* quidē ad *geometriā pertinet*, si quid ineſt lineis nō quà lineæ sunt, & quà ex propriis principiis *cōstant*. veluti si *linea* recta sit linearū pulcherrima, aut circumductæ contraria. non enim proprij generis sed communis cuiusdam ratione *lineis hæc insunt*.

a Id est, affectio quæ cōcluditur & probatur de subiecto.

b Eo modo qui explicabitur sequenti part. 19.

c Id est, nisi subiectū vniuscuiusque scientiæ sit idem cū subiecto alterius scientiæ nā per specialia quædam subiecta quæ exempli gratiā sumit, Aristoteles intelligit generaliter quæcunque subiecta. quomodo loquitur etiam cap. 9. Est autem magnitudo subiectum geometriæ: numerus arithmeticæ.

d Part. 11. huius capitis.

e Vt physices vnum simpliciter est subiectū. itaque licet ex aliquo libro principiū sumere ad extruendā demonstrationē in alio libro.

f Scientiarū subalternarum est subiectum non prorsus idē, sed quodam modo. verbi gratia, geometriæ subiectum est linea: opticæ, linea optica. rursus arithmeticæ, numerus: harmonicæ, numerus armonicus.

g Hoc explicatur à primo philosopho, non à geometra.

h Id est, geometria non potest docere rationē duplandi cubū

a Quæ in hac 7de duabus sequentibus particulis docentur, nec Themistius hoc loco legit: nec ratio patitur vt hic legātur, sed subnectēda sunt vltimæ particulæ huius capitis. Arist. enim vult probare demonstrationem constare ex principiis propriis. propria autem sunt, quæ nec sunt aliena, i. nō sumūtur ex alia scientia, nec sunt communia pluribus scientiis. cùm igitur hactenus docuerit principia nō esse aliena, in part. ante 10. ostēdit, esse principia non esse cōmunia: qua ratione interponit hanc probationē qua confirmat demonstrationē esse rerum æterna rum. Itaque non dubium esse videtur, quin scriptoris neglīgentiā ordo verborum Aristotelis turbatus sit. Id est, demonstratio.

b Detracta illa particula, *inquit*, *remedii*: quæ si superuacua sit, cùm omnis vera demōstratio sit huiusmodi, hoc est ex propositionibus vniuersalibus.

c Scientia rerū caducarum non est scientia simpliciter & absolutè, sed eum adiectione, id est, scientia per accidens, vel ex accidenti sic caduet non est homo, sed homo mortuus. d Id est, si propositio sit vera, necesse est etiā cōclusionem esse veram: ergo si propositio sit semper vera, conclusio quoque erit semper vera. sed supponebamus conclusionem non esse perpetuò veram: ergo nec propositio erit perpetuò vera. e Definitio subiecti est principium demonstrationis, vt si quis probet, hominem esse aptum ad ridendum, quia est animal rationale. Quod attinet ad definitionem affectionis quæ de subiecto demonstratur, partem definitionis per alteram partem probari docet Arist. lib. 1. seq. ca. 8. part. 2. vt puta probatur luna carere lumine, quia terra interponitur inter Solem & Lunam: hæc igitur eclipsēos definitio, luminis defectio in luna, est conclusio demonstrationis. hæc autem, interpositio terræ inter Solem & Lunam, est medius terminus & principium demonstrationis. denique hæc, defectio luminis in Luna propter interpositionē terræ, est definitio perfecta, quæ terminorum situ & positione dumtaxat differt à demonstratione. f Lunæ defectio quā demonstratur & scitur, semper est: quippe cùm demonstratio referatur ad essentiam defectionis generaliter acceptæ, quæ quidem essentia semper est eadem, quæ verò non semper fiunt, hæ sunt singulares defectiones, quæ non cadunt sub demonstrationem.

¶ [a] Perspicuū quoque *est*, si propositiones sunt vniuersales ex quibus syllogismus ille [b] *constat*, necesse esse vt æterna sit etiam conclusio huiusmodi demonstrationis, & (vt simpliciter [c] dicam) ipsius demōstrationis. non est igitur demonstratio rerum caducarum, nec scientia absolutè, sed tamquam per accidens [d]: quoniam hæc nō est vniuersalis, sed interdum & quodam modo. cùm autē talis sit, necesse *est* alterum propositionem non vniuersalem esse & caducam. caducam quidem, quia conclusio quoque erit existente propositione [e] non vniuersalem autem: quoniam aliud erit, aliud non erit *ex iis* de quibus dicitur. quare non licet concludere vniuersaliter, sed quòd nunc *ita res se habeat*. ¶ Similiter *se res* habet in definitionibus: quia definitio vel est principium demōstrationis, vel demonstratio positione *terminorum* differens, vel conclusio quædam demonstrationis [f].

¶ Eorū autem quæ sæpe fiunt, demonstrationes & scientias, vt Lunæ defectionis, perspicuū *est*, quà tales sunt, semper esse: quà verò non semper *sunt*, in parte esse [g]. Quod autem de *Lunæ* defectione *dixi*, idem *in* ceteris *similibus rebus intelligi debet*. ¶ Cùm autem perspicuum sit, fieri non posse vt vnumquodque demonstretur, nisi ex suis principiis, si res quæ pro-

¶ [a] Φανερὸν δὲ κἀ, ἐὰν ὦσιν αἱ προτάσεις καθόλου, ἐξ ὧν ὁ συλλογισμὸς [b], ὅτι ἀΐδιον καὶ τὸ συμπέρασμα ἀΐδιον ἔσ[ται]· ὥστε τοιαύτης ἀποδείξεως, καὶ τῆς ἁπλῶς [c] εἰπεῖν ἀποδείξεως. καὶ ἔστιν ἄρα ἀπόδειξις τῶν φθαρτῶν, οὐσία· ὅπερ ἴσμεν ἁπλῶς, ἀλλ' ὅτως ὡς περ τῷ συμβεβηκέναι [d]. ὅτι καθόλου αὐτῶ ἐστιν, ἀλλὰ ποτὲ καὶ πῶς. ὅταν δὲ μὴ τοιαύτη, αἰτίαν τοῦ ἐπέχειν ἔσται καθόλου ἐναντίωσιν καὶ φθαρτῶν. φθαρτὸν μέν, ὅτι [ἔσται] [e] τὸ συμπέρασμα ὕσης [τῆς προτάσεως]. μὴ καθόλου δὲ, ὅτι ὁμοίως ἔσται, ὁ δ' οὐκ ἔσται, ἐφ' ὧν· ὥστε οὐκ ἔστι συλλογίσασθαι καθόλου, ἀλλ' ὅτι νῦν.

¶ Ὁμοίως δ' ἔχει καὶ περὶ ὁρισμούς· ἐπείπερ ἐστὶν ὁ ὁρισμὸς ἢ ἀρχὴ ἀποδείξεως, ἢ ἀπόδειξις θέσει διαφέρουσα, ἢ συμπέρασμα ἀποδείξεως. ¶ Ἅλλ' ἐπεὶ πολλάκις γινομένων ἀποδείξεων ἐπισταμαι, οἷον σελήνης ἐκλείψεως, δῆλον ὅτι μὲν τοιαύτη ἐστὶν, ἀεὶ ἐστιν· ἢ δ' οὐκ ἀεὶ, οὐ μέρος ἐστίν [f]. ὥσπερ δ' ἡ ἔκλειψις, ὡσαύτως τοῖς ἄλλοις. ¶ Ἐπεὶ δὲ φανερὸν ὅτι ἕκαστον ἀποδεῖξαι οὐκ ἔστιν, ἀλλ' ἢ ὅσων ἡ ἐκείνου ἀρχῶν, αὐτὸ δεικνύ-

μόριον ὑπάρχῃ ἢ ἐκεῖνο· οὐκ ἔστι τὸ ἐπίστασθαι τοῦτο, αὐ ὅς ἀληθῶν καὶ ἀπόδειξιν ἐχόντων δόξῃ ἢ ἀμέσων[a]. ἔστι δὲ οὔτε δοξάζειν, ὥσπερ βούλεσθον τὸν προαγωνιζόμενον[b], κοινὸν τε δὲ ἐστὶν οὐδενὸς οἱ τοιοῦτοι λόγοι, ἀλλ' ἔστιν ἑτέρῳ ὑπάρξει· δι' ὃ καὶ ἐπ' ἄλλων ἐφαρμόττουσιν οἱ λόγοι οὐ συλλήβδην. οὐκοῦν οὐχ ἢ ἐκεῖνο ἐπίσταται, ἀλλὰ κῇ συμβεβηκός· οὐ δὲ αὖ ἐφαρμοστέον ἢ ἀπόδειξις καὶ ἐπ' ἄλλο γένος. ἑκάστου δ' ἐπιστώμεθα μὴ κῇ συμβεβηκός, ὅταν καθ' ἑκεῖνο γινώσκωμεν, καθ' ὃ ὑπάρχει, ἐκ τῶν ἀρχῶν τῶν ἐκείνου ἢ ἐκείνο· οἷον τὸ δυσὶν ὀρθαῖς ἴσας ἔχειν, ᾧ ὑπάρχει καθ' αὐτὸ τὸ εἰρημένον[d], ἐκ τῶν ἀρχῶν τῶν τούτου[c]. ὥστ' εἰ καθ' αὐτὸ ἐκεῖνο ὑπάρχει[e], ᾧ ὑπάρχει, ἀνάγκη τὸ μέσον ἐν τῇ αὐτῇ συγγενείᾳ εἶ[f]. ¶ Εἰ δὲ μή[l], ἀλλ' ὡς τὰ ἁρμονικὰ δι' ἀριθμητικῆς[k]. τὰ δὲ τοιαῦτα δ' ἐπηυξημένα μᾶλλον ὡσαύτως[l], διαφέρει[m] δέ. τὸ μὲν γὰρ ὅτι, ἕτερας[n] ἐπιστήμης τὸ γὰρ ὑποκείμενον ἕτερον· τὸ δὲ διότι, οὐκ ἔστιν ἕτερον· ἀλλὰ τὸ μὲν ὑποκείμενον ἕτερον, οἷον ἀριθμητικὴ καὶ ἁρμονικὴ ἐπίπεδοι ἀριθμοί

ctum [a] genus *est* diuersum[b]. cur autē *sit*, *est scientia* superioris, cuius per se affectiones sunt. quare ex his etiam perspicuum *est* non posse demonstrari vnumquodque simpliciter nisi ex propriis principiis. sed harum[c] principia habent *aliquid* commune.

¶ Quòd si perspicuum hoc *est*, perspicuum quoque *est* non posse cuiusque propria principia demonstrari: quoniā illa erunt omnium principia, & eorū scientia [d] *erit* omnium domina[e]. etenim[f] magis scit qui ex superioribus causis nouit: ex prioribus enim nouit, cùm ex iis nouit quæ non *sunt* effecta sed tantùm causæ. quare si magis nouit[g], etiam maximè[h]. & si scientia illa sit[i], & magis & maximè *scientia est*. Demōstratio verò non aptatur ad aliud genus, nisi (vt dictum est) geometricæ ad opticas vel mechanicas, & arithmeticæ ad harmonicas. ¶ Difficile autem est cognoscere an *quispia* nouit nec ne. difficile enim est cognoscere vtrum ex cuiusque *rei* principiis sciamus an non. putamus autem scire, si *modo* ex veris & primis quibusdam *propositionibus* habeamus syllogismum. sed nō *ita* est: verum syngenea primis esse oportet[k].

a Subiectū scientiæ inferioris.
b A subiecto scientiæ superioris.
c Scientiarū sub alternarum.
d Interpretes putāt Aristotelem loqui de metaphysica, quibus non est opus nec Aristoteles de cognitione principiorum principiorum, quæ in qua que scientia habetur. hanc cognitionem improprie vocat ἐπιστήμην, scientiam: quia proprie appellatur νόησις, intelligentia, vt ipse Aristoteles docebit lib. seq. cap. vlt. & lib. 6. ethic. Nicom. cap. 6. quoniam igitur hic obiter de ea cognitione agit, nec dum eius nomen proprium docuit, idcirco vocat scientiam. forsitan tamē hoc nō esse proprium nomen, mox videtur excusatione quadam inquiens, *si scientia illa sit.*
e Quoniam ex cognitione principiorū pendet cognitio conclusionum.
f Quo magis (inquit) accedimus ad causas superiores, eò magis cognoscimus: ergo maximè cognoscit, qui causas primas cognoscit.
g Sub. nouit, qui primas & supremas causas nouit.
h Re vera & proprie loquebatur scientiam, fatendum est eam esse magis scientiam quàm conclusionis, & omnino esse maximè scientiam.
i Quia dixerat *propriorū* principiorum cognitionem esse omnium dominam: ne quis putaret hoc intelligēdum esse vniuersaliter de omnibus quæ in quibuscumque scientiis cognoscuntur, cùm intelligi soliōm debeat de eis quæ cognoscuntur in media scientia: reuocat in memoriam, quod suprà docuit, demonstrationem non aptari ad aliud genus q̄ d principiorum cognitionem non esse dominam eorum quæ sunt heterogenea.
k Id est propter has conclusiones syngeneas esse principiis.

μέρουν [a] γένος. ἕτερον [b]. τὸ δὲ διότι, ἢ αἴτιον, ἢ καθ' αὑτὰ τὰ πάθη ὄζιν. ὥστε καὶ ἐκ τούτων φανερὸν, ὅτι οὐκ ἔστιν ἄπαντος ἕκαστον ἀπόδειξαι, ἀλλ' ἢ ἐκ τῶν ἰδίων ἀρχῶν. ἀλλὰ τούτων [c] αἱ ἀρχαὶ ἕκαστοι τὸ κοινόν.

¶ Εἰ δὲ φανερὸν τοῦτο, φανερὸν καὶ ὅτι οὐκ ἔστι τοῦ ἑκάστου ἰδίας ἀρχὰς ἄπαντος εἶναι. ἔσονται γὰρ ταῦτα ἁπάντων ἀρχαί· καὶ ἐπιστήμη [d] ἡ τούτων, κυρία πάντων [e]. μᾶλλον δὲ ἐπίσταται μᾶλλον ὁ ἐκ τῶν ἀνωτέρω αἰτίων εἰδώς· ἐκ τῶν ἀνωτέρω γὰρ οἶδεν, ὅταν μὴ ᾖ τὰ αἰτιατὰ εἰδή, ἀλλ' αἴτια. ὥστ' εἰ μᾶλλον οἶδεν, καὶ μᾶλιστα [h]. καὶ ἐπιστήμη οὐτέ ἐστι, καὶ μᾶλλον καὶ μᾶλιστα. ἡ δὲ ἀπόδειξις οὐκ ἐφαρμόττει ἐπ' ἄλλο γένος, ἀλλ' ἢ ὡς εἴρηται αἱ γεωμετρικαὶ καὶ τακτικαὶ, ἢ μηχανικαὶ, [καὶ αἱ ἀριθμητικαὶ τῶν ἁρμονικαί.] ¶ Χαλεπὸν δ' ἐστὶ τὸ γνῶναι, εἰ οἶδέν, ἢ μή. χαλεπὸν γὰρ τὸ γνῶναι, εἰ ἐκ τῶν ἐκείνου ἀρχῶν ἴσμεν, ἢ μή· ὅπερ ἐστὶ τὸ εἰδέναι. οἰόμεθα δ', ἂν ἔχωμεν ὅτι ἀληθῶν τινῶν συλλογισμὸν ἔχομεν, ἐπίστασθαι. τὸ δ' οὐκ ἔστιν· ἀλλὰ συγγενῆ δεῖ [k] εἶναι τοῖς πρώτοις.

Definitio & diuisio principiorum, CAP. VIII.

1 ¶ *Definitio.* 2 *& definitionis expositio.* 3 ¶ *Diuisio in principia communia & propria.* 4 ¶ *Subdiuisio proprioru principiorum.* 5 *Expositio dictæ subdiuisionis.* 6 *Postulati.* 7 ¶ *Distinctio axiomatis ab hypothesi & postulato.* 8 ¶ *Distinctio hypothesios, & postulati.* 9 ¶ *Distinctio definitionis, & hypothesios. Differentia prima à significatione vt esse vel non esse.* 10 *Secunda à propositione.* 11 *Tertia à præcognitione.* 12 *Quarta ab effectu.*

fecta. 13 *Prolepsis, de suppositionibus geometricis.* 14 *Quinta differentia à significatione vniuersi vel partis.* 15 *Expositio quorundam principiorum communium. De ideis.* 16 *De axiomate contradictionis, Affirmationem & negationem simul veras esse non posse.* 17 *De altera axiomate contradictionis, Aut affirmationem esse veram, aut negationem.* 18 *De vsu horum axiomatum.* 19 ¶ *Scientias inter se communicare tam ratione axiomatum, quàm dialectice, & metaphysice.*

1 Ἔγω δ' ἀρχὰς ἐν ἑκάστῳ γένει ταύτας, αἷς[a] ὑπάρχει τοῦ ὅτι, μὴ ἐνδέχεται δεῖξαι. ¶ Τί μὲν οὖν σημαίνει ἕκαστα τῶν πρώτων, καὶ τὰ ὑπὸ τούτων, λαμβάνεται[c]. ὅτι δ' ἔστι, τὰς μὲν ἀρχὰς αὐάγκη λαμβάνειν, τὰ δ' ἄλλα[d] δεικνύναι. οἷον, τί μονὰς[e], ἢ τί τὸ εὖθυ[f], καὶ ζῴγωνον[g]. εἴ[h] [δ'] τιὼ μὲν μονάδα, λαβεῖν, καὶ τὸ μέγεθος[i]· τὰ δ' ἕτερα[k] δεικνύναι.

¶ Ἔστι δ' οἷς χρῶνται ἐν ταῖς ἀποδεικτικαῖς ἐπιστήμαις, τὰ μὲν ἴδια ἑκάστης ἐπιστήμης, τὰ δὲ κοινά. κοινὰ δὲ κατ' ἀναλογίαν[k], ἐπεὶ χρήσιμόν γε ὅσον ἐν τῷ ὑπὸ τιὼ ἐπιστήμιὼ γένει[l]. ἴδια μὲν, οἷον γραμμὴ εἶ τοιαύδι, καὶ τὸ εὐθύ. κοινὰ δὲ, οἷον τὸ, ἴσα ἀπὸ ἴσων ἂν ἀφέλῃ, ὅτι ἴσα τὰ λοιπά. ἰκανὸν δ' ἕκαστον τῶν, ὅσον ἐν τῷ γένει ταὐτὸν δύναται, κἂν μὴ καθ' πάντων λάβῃ, ἀλλ' ὅτι μεθ' ὧν μόνων τοῦδ' ἀεὶθμικοῦδ', ἐπ' ἀεὶθμοῦδ'. ¶ Ἔστι δ' ἴδια μὲν, καὶ ἃ[m] λαμβάνει ἕν ἕκαστον, οἷον ἀριθμητικὴ ἢ ἁρμονικὴ θεωρεῖ τὰ ὑπάρχοντα καθ' αὑτά[n]. οἷον, μονάδας ἡ ἀεὶθμητικὴ· ἡ δὲ γεωμετρία σημεῖα, καὶ γραμμάς. ταῦτα γὰρ λαμβάνουσι τὰ ἴδια. καὶ τοδὶ τοῦδ'[o]. τὰ δ' ἄλλων πάθη καθ' αὑτὰ, τί μὲν σημαίνει ἕκαστον, λαμβάνουσιν· οἷον ἡ μὲν ἀεὶθμητικὴ, τί εὐθὲ τὸν, ἢ ἄρτιον, τί δ' ἀναλογίαν, ἢ ἀμβλεῖαν, ἢ ὀξεῖαν· ἡ δὲ γεωμετρία, τί τὸ ἑτερόμηκες, ἢ τὸ ἄκρον καὶ μέσον λόγον· ἀλλ' ὅτι ἀρχὰς ἐν ἑκάστῳ γένει τὰς ἐξ ἀνάγκης ὑπαρχούσας τοῦ ὅτι, ἀναγκαῖον ἐστὶ λαμβάνειν· ἐπεὶ τὰ γε ἐκ τούτων ἀποδεικνύμενα, ἐκ τούτων ἐστὶ τὰ ὑπάρχοντα καθ' αὑτὰ τοῖς ὑποκειμένοις γένεσι.

1 PRincipia verò in quoq; genere appello ea, quæ[a] ea sint, 2 quibus nequit. ¶ Quid igitur significãt & prima[b], & quæ ex his *concluduntur*, sumitur[c]. quod autem principia sint, sumere: *quæ alia[d] sint*, probare necesse est. veluti, quid sit vnitas[e], aut quid rectum[f] & triangulũ[g]. sed *etiam* vnitatẽ, & magnitudinem[h] esse, sumere *oportet*: reliqua[i] verò probare. ¶ *Ex iis* autẽ quibus vtuntur in demonstratiuis scientiis, alia sunt propria cuiusque scientiæ, alia cõmunia. communia, *inquam*, secundũ proportionem[k]: quoniã *vnũquodque* vtile *est*, inquantũ *est* in genere sub scientiã *subiectlo*[l]. Propria *sunt*, vt, lineam esse eiusmodi, &, rectũ *esse eiusmodi*. cõmunia, vt, ab æqualibus æqualia si auferas, quæ relinquũtur, *esse* æqualia. Sufficit autẽ horũ vnũquodque, inquantũ *est* in genere *sub scientiã subiectlo*. idẽ enim faciet, etiãsi nõ de omnibus *geometra* sumpserit, sed in magnitudinibus solis. arithmetico verò *sufficiet, si accipiatur* in *solis* numeris. ¶ Sunt autem propria, & quæ[m] sumuntur esse, circa quæ scientia cõsiderat *ea* quæ insunt per se[n]. verbi causã, vnitates *esse* arithmetica *sunt*. geometria verò puncta & lineas. nam hæc sumunt esse, & esse hoc[o]. quæ verò sunt affectiones per se, quid *ea* vnaquæque significet accipiũt: vt arithmetica, quid impar vel par,

a Eadem definitio tradita [b]fuit cap. 2. part 12. nã indemonstrabile, seu quod probari nequit, & immediatum eidem valent. Ergo eius loci interpretatio etiã in hũc quadrat. b Id est, principia. idẽ voco primum & principium, dixit Aristoteles c.2. part. 2. c Sine probatione. d Id est, conclusiones. e Vnitas est subiectũ seu principiũ subiecti arithmetici, id est numeri. f Hæc est affectio lineæ naturalis linea vel est recta, vel inflexa. g Hoc verbo, triangulũ, puto significari affectionẽ numeri. sunt enim quidã numeri trianguli, vt docebo ad partic. 4. h Magnitudo est subiectum geometriæ. i Veluti, si diuinæ magnitudines sint proportionales, eas etiã componẽdo esse proportionales. quod probatur ab Euclide lib. 5 propos. 18. k Exempli causã, geometra sumit totam magnitudinem esse maiorẽ sua parte: arithmeticus verò totum numerum esse maiorem sua parte. igitur principium, & omne totum est maius sua parte, est cõmune geometræ & arithmetico secundum proportionem nam proportio quæ Græcè λόγος vocatur, est rationum similitudo: quæ autem est ratio inter totam magnitudinem & eius partem, eadem est ratio inter totum numerum & eius partem. l Itaque geometra (exempli causã) non accipit, omne totum esse maius sua parte: sed omnem magnitudinem esse maiorem sua parte. m Id est, subiecta. n Id est, proprias affectiones. o Id est, quòd sint, & quid sint.

vel quadratū[a], vel cubus[b]. geometria, quid irrationale[c], aut quid inflecti, aut concurrere[d]. quòd autē sit, demonstrant per cōmunia[e] & per ea quæ demonstrata fuerunt[f]. itidémque fiunt astrologia. ¶ Omnis[g] enim demōstratiua sciētia circa tria est. horum duo sunt. esse: nempe genus[h], cuius per se affectiones scientia contemplatur: & cōmunia illa, quæ vocamus axiomata, ex quibus primis demonstant. tertium est, affectiones quarum quid quæque significet, demonstrator accipit. ¶ Sanè sciētiæ nonnullæ quominūs ex his quæ dā desiciant, nihil vetat. vt puta aliqua sciētia nō supponat[i] genus esse, si liquidò cōstet illud esse: (nō enim æquè manifestum est numerū esse, atque calidū & frigidū) neque accipiat quid affectiones significēt, si sint manifesta: quemadmodū ne communia quidem accipit quid significant, veluti quid significet æqualia ab æqualibus auferre, quia notū est. Sed nihilominūs naturā tria hæc sunt, id est, circa quod demōstrat, & quæ demōstrat & ex quibus. ¶ Non est autē suppositio, nec postulatum, id quod necesse est esse per se, & videri necesse est. non[k] enim ad externum sermonem demonstratio pertinet, sed ad eum qui est in anima[l]: quia nec syllogismus ad illum sed ad hunc pertinet. semper enim li-

a Quadrata & triangula nō solum considerātur in magnitudinibus, sed sētiā in numeris. Triangula sunt, vt tria, &c. deceē.

Quadrata sunt, vt quatuor, nouem, sedecim, & omnino quæ efficiuntur numero aliquo in se ipsum ducto. vt bis 2, conficiunt quatuor. ter 3, 9. quater 4, 16.

b Cubus seu numerus cubicus efficitur, cùm a liquis numerus multiplicat seipsum, & eū numerū qui ex prima illa multiplicatione colligitur. verbi gratiā, 8. 27, 64, sunt numeri cubici: quia bis 2 efficiunt 4: tbis 4, 8. rursus ter 3: ter 9, ter 9, 27. ităquater 4, 16. quater 16, 64.

c Al. 170. id est irrationalia, dicitur quæ nullam inter se rationē habent, id est, nec duplam, nec triplā, nec quadruplam, nec aliam quampiam; vt diametri latus & diameter. Eadem dicuntur ἀσύμμετρα, quia non recipiunt communem mensuram. d Lineæ concurrere dicuntur, quæ coniunguntur in eodē puncto, vt linea a c, & linea b c coniunguntur in puncto c.

e Id est, per prima & indemonstrabilia principia quæ dicuntur communia, vel quia secundum analogiam sunt communia multis scientiis, vt suprà expositum fuit: vel quia sunt principia eorum quæ in scientia traduntur: ideòque distinguuntur à secundis & demonstratis principiis: quæ demonstrantur, non sunt principia. sed conclusiones: tunc autem sunt principia, cùm ex eis alia probantur.

f Id est, per secunda principia. sæpe enim demonstrationis conclusio est principium alterius demonstrationis.

g Coniunge part. 2. cap. præced.

h Id est, subiectum.

i Non supponat exposse, dicit Themistius. sed ridiculum enim est res manifestas exponere, inquit Themistius.

k Notā diuisionem sermonis in externum, qui à Græcis appellatur λόγος ὁ ἔξω, καὶ προφορικὸς, καὶ ἐν τῇ φωνῇ, & internum qui à Græcis vocatur ὁ ἔσω, καὶ ἐνδιάθετος, καὶ ἐν τῇ ψυχῇ. Ita τὸν λόγον diuidit etiam Galenus in principio τῆς προγνωστικῆς λόγου ὑπὲρ τῶν μὴ τέχνῃ.

l Nam potest aliquis verbo negare etiam axiomata: sed (vt ait Themistius) ἡ γλῶττα τοῦτο φιλοτεχνεῖ κατ' Εὐριπίδην, ὁ φρὴν οὐδεμίαν οὐδεὶ ἠ γλῶττ. id est, lingua eius tri-

ἢ τε ἐξ ἀγώνων[a], ἢ κύβος[b]. ἢ δὶ γεωμετρία τί τὸ ἄλογον[c], ἢ τί τὸ κεκλῖσθαι, ἢ νεύειν[d]. ὅτι δ' ἔστι, δείκνυσι διά τε τῶν κοινῶν[e] καὶ ἐκ τῶν δεδειγμένων[f]. καὶ ἡ ἀστρολογία ὡσαύτως. ¶ Πᾶσα[g] δὲ ἀποδεικτικὴ ἐπιστήμη περὶ τρία ἐστίν, ὅσα τε ἔστι τῶν ὄντα· ταῦτα δ' ἔστι τὸ γένος[h], οὗ τὰ καθ' αὑτὰ παθήματα ἐστὶ θεωρητικὴ· καὶ τὰ κοινά, ἃ λέγομεν ἀξιώματα, ἐξ ὧν πρώτων ἀποδείκνυσι· καὶ τρίτον, τὰ πάθη, ὧν τί σημαίνει ἕκαστον λαμβάνει. ¶ Ἐνίας[i] μέντοι ἐπιστήμας οὐδὲν κωλύει ἔνια τούτων παρεῖναι· οἷον τὸ γένος μὴ ὑποτίθεσθαι[k] τίς, εἰ ἢ φανερὸν ὅτι ἔστιν (οὐ γὰρ ὁμοίως δῆλον, ὅτι ὁ ἀριθμός ἐστι, καὶ ὅτι θερμὸν καὶ ψυχρόν) καὶ τὰ πάθη μὴ λαμβάνειν τί σημαίνει, εἰ μὴ δῆλα ὥσπερ οὐδὲ τὰ κοινὰ τί λαμβάνει τί σημαίνοντα· ἴσα γὰρ ἴσων ἀφελεῖν, ὁ πλησίμυι. ἀλλ' οὐδὲν ἧττον τῇ γε φύσει ἔστι ταῦτά ἐστι, περί ὁ τε δείκνυσι, καὶ ἃ δείκνυσι, καὶ ἐξ ὧν. ¶ Οὐκ ἔστι δὲ[l] ὑπόθεσις οὐδὲ αἴτημα, ὃ ἀναγκαῖον εἶναι δι' αὐτό, καὶ δοκεῖν ἀναγκαῖον. ἔστι δὲ πρὸς τὸν ἔξω λόγον ἡ ὑποδεῖξις, ἀλλὰ πρὸς τὸν ἔσω ψυχῇ· ἐπεὶ οὐδὲ συλλογισμός. ἀεὶ γὰρ ἔστιν

ἡ τε ἐξ ἀγώνων, ἡ κύβος. ἡ δὶ γεωμετρία τί τὸ ἄλογον, ἢ τί τὸ κεκλῖσθαι, ἢ νεύειν. ὅτι δ' ἔστι, δείκνυσι διά τε τῶν κοινῶν καὶ ἐκ τῶν δεδειγμένων. καὶ ἡ ἀστρολογία ὡσαύτως. ¶ Πᾶσα δὲ ἀποδεικτικὴ ἐπιστήμη περὶ τρία ἐστίν, ὅσα τε ἔστι τῶν ὄντα· ταῦτα δ' ἔστι τὸ γένος, οὗ τὰ καθ' αὑτὰ παθήματα ἐστὶ θεωρητικὴ· καὶ τὰ κοινά, ἃ λέγομεν ἀξιώματα, ἐξ ὧν πρώτων ἀποδείκνυσι· καὶ τρίτον, τὰ πάθη, ὧν τί σημαίνει ἕκαστον λαμβάνει. ¶ Ἐνίας μέντοι ἐπιστήμας οὐδὲν κωλύει ἔνια τούτων παρεῖναι· οἷον τὸ γένος μὴ ὑποτίθεσθαι τίς, εἰ ἢ φανερὸν ὅτι ἔστιν (οὐ γὰρ ὁμοίως δῆλον, ὅτι ὁ ἀριθμός ἐστι, καὶ ὅτι θερμὸν καὶ ψυχρόν) καὶ τὰ πάθη μὴ λαμβάνειν τί σημαίνει, εἰ μὴ δῆλα ὥσπερ οὐδὲ τὰ κοινὰ τί λαμβάνει τί σημαίνοντα· ἴσα γὰρ ἴσων ἀφελεῖν, ὁ πλησίμυι. ἀλλ' οὐδὲν ἧττον τῇ γε φύσει ἔστι ταῦτά ἐστι, περί ὁ τε δείκνυσι, καὶ ἃ δείκνυσι, καὶ ἐξ ὧν. ¶ Οὐκ ἔστι δὲ ὑπόθεσις οὐδὲ αἴτημα, ὃ ἀναγκαῖον εἶναι δι' αὐτό, καὶ δοκεῖν ἀναγκαῖον. ἔστι δὲ πρὸς τὸν ἔξω λόγον ἡ ὑποδεῖξις, ἀλλὰ πρὸς τὸν ἔσω ψυχῇ· ἐπεὶ οὐδὲ συλλογισμός. ἀεὶ γὰρ ἔστιν

ἐκεῖναι πρὸς τὸν ἔξω λόγον, ἀλλὰ πρὸς τὸν ἔσω λόγον οὐκ ἀεί.

8 ¶ Ὅσα μὲν οὖν δεικτὰ ὄντα λαμβάνει αὐτὸς μὴ δείξας· ταῦτα, ἐὰν μὲν δοκοῦντα λαμβάνῃ τῷ μανθάνοντι, ὑποτίθεται· καὶ ἔστιν οὐχ ἁπλῶς ὑπόθεσις, ἀλλὰ πρὸς ἐκεῖνον μόνον. ἐὰν δὲ ἢ μηδεμιᾶς ἐνούσης δόξης, ἢ καὶ ἐναντίας ἐνούσης, λαμβάνῃ τὸ αὐτὸ αἰτεῖται· καὶ τοῦτο διαφέρει ὑπόθεσις καὶ αἴτημα· ἔστι δὲ αἴτημα τὸ ὑπεναντίον τῷ μανθάνοντος τῇ δόξῃ· ἢ ὃ αὖ τις ὑποδείκνυσιν ὂν λαμβάνῃ, καὶ χρῆται μὴ δείξας. ¶ Οἱ μὲν οὖν ὅροι οὐκ εἰσὶν ὑποθέσεις· οὐδὲ διὰ τί).

9 ἢ μὴ τί) λέγονται. ¶ Ἀλλ' ἐν τοῖς περὶ τὴν σύνθεσιν αἱ ὑποθέσεις. ¶ Τοὺς δ' ὅρους μόνον ξωνίεσθαι δεῖ. τοῦτο δ' οὐχ ὑπόθεσις· εἰ μὴ καὶ τὸ ἀκούειν, ὑπόθεσίν τις φήσειεν εἶ).

11 ¶ Ἀλλ' ὅσων ὄντων τῷ σημεῖα εἶναι, γίνεται τὸ συμπέρασμα. ¶ Οὐδ' ὁ γεωμέτρης ψεύδη ὑποτίθεται, ὥσπερ τινὲς ἔφασαν λέγοντες, ὡς οὐ δεῖ τῷ ψεύδει χρῆσθαι, τῷ δὲ γεωμέτρῃ ψεύδεσθαι λέγοντα πλατείαν τὴν οὐ πλατείαν, ἢ οὐθείαν τὴν γεγραμμένην οὐκ οὐθεῖαν οὖσαν. ὁ δὲ γεωμέτρης οὐδὲν συμπεραίνεται τῷ τοιῷδε εἶ) χρᾶται non est recta. at geometra nihil

cet obiicere aduersus sermonē externū, sed aduersus internum sermonem non semper *licet*.

a *Primum discrimen definitionis, & suppositionis seu hypotheseos*: quia hypothesis significat rē esse vel non esse: non ita definitio. hæc enim oratio, (exempli gratia) homo est animal rationale mortale, nō est rātum definitio, sed cōstat ex definito, definitione, & copula verbali. homo, est definitū. animal rationale mortale, definitio. est, copula.

b *Secundum discrimen*. Hypothesis est propositio: definitio nō est propositio.

c *Tertium discrimen*: Definitio solum intelligi debet: quia comparatur simplici vocabulo: idem enim significat hæc definitio, animal rationale mortale, atque verbū Homo. non solum autē debemus intelligere hypothesin, sed etiam scire eam esse veram.

d Quod tantūm intelligi debet, non habita ratione veritatis vel falsitatis.

e Exempli causā proponit verbum Audire. idē igitur intelligendum est in quouis vocabu-

8 ¶ Quæcunque igitur cùm probari possint, sumit ipse *demōstrator* sine probatione, hæc si accipiat probabilia discenti, supponit: & est non simpliciter suppositio, sed ad illum solum. si verò cùm nulla insit opinio, aut etiā *cum* contraria insit, *demonstrator* sumat. idem postulat. eóque differūt suppositio *quæ Græco vocabulo hypothesis appellatur* & postulatum. est enim postulatū, quod est subcontrarium discentis opinioni, quod cùm sit demonstrabile, aliquis sumit *eóque* vtitur

9 nō probato. ¶ Definitiones[a] igitur non sunt suppositiones: quia

10 nō dicunt esse aut nō esse. ¶ Verūm[b] in propositionibus suppositiones *continentur*. ¶ Definitiones[c] verò tantùm intelligi oportet. hoc[d] autem non est suppositio, nisi quis & *verbū* AVDIRE[e]

11 suppositionē esse dixerit. ¶ Sed[f] *illa sunt suppositiones*, quibus positis, quia illæ sunt, efficitur cōclusio. ¶[g] Neque[h] geometra falsa supponit, vt nonnulli asserunt, qui[i] non[k] oportere in quiunt falso *principio* vti, geometrā [l]verò mentiri, dum[m] pedalem ait *esse lineam* quæ non est pedalis, aut rectam *eam* quam descripsit quæ

f *Quartum discrimen*: Ex hypothesibus colligitur conclusio non item ex definitionibus: quia definitio per se sumpta, nec affirmat nec negat.

g Qui fieri potest vt hypothesis sit principium ex quo efficiatur conclusio, cùm principia sint vera, hypothesis autem interdum videatur esse falsa? nam suppositiones geometricas quidam putant esse falsas, quia geometra lineam non pedalem supponit esse pedalem. & non rectā supponit esse rectam. Respondet Aristoteles picturas illas non esse suppositiones, sed à geometra proponi vt suppositiones intelligantur, reputa hypothesis est, non linea picta, sed hæc oratio, linea recta est à puncto ad punctum brevissima extensio.

h *Solutio obiectionis* per negationē minoris propositionis.

i Obiectio, quæ referēda est ad secundam figuram syllogismorum: Principia non sunt falsa: atqui suppositiones geometricæ sunt falsæ: ergo suppositiones geometricæ non sunt principia. In contextu primum ponitur maior propositio, deinde minor, postremò confirmatio minoris, conclusio autem reticetur.

k *Maior propositio*.

l *Minor propositio*.

m *Assumptio & confirmatio minoris propositionis per exemplū*.

n *Responsio ad confirmationem minoris propositionis*.

nea quã ipſe dixit, ſed *quòd ſunt ea* quæ hiſce *notes* declarantur.

¶ Præterea[a] poſtulatum ſuppoſi tioque omnis vel *eſt* vt totũ, vel vt in parte: definitiones autẽ neu trũ horum *ſunt*. ¶ Species[b] igitur eſſe aut[c] vnum quidpiam præter multa, non neceſſe *eſt*[d], ſi demonſtratio fuerit. ſed neceſſe eſt vt verè dicatur eſſe vnum de multis: quia nõ erit vniuerſale, niſi hoc ſit: ꝯ ſi vniuerſale, nõ ſit, mediũ non erit: proinde nec demonſtratio. Oportet igitur aliquid vnum & idem in pluribus eſſe non homonymum. ¶ Fieri autẽ non poſſe vt *idem* ſimul affirmetur & negetur, nulla ſumit demonſtratio, niſi oporteat etiam concluſionẽ ſic[e] probare. probatur autẽ[f], cùm ſumptũ fuerit primum de medio verè *affirmari*, non verè negari. medium autẽ ſumere eſſe & non eſſe[g], nihil refert: itidémque tertium[i]. nã ſi conceſſum fuerit, de[k] quo homo verè dicitur, quamuis nõ homo verè dicatur[l], ſi modò tamen homo *verè dicetur, eum* eſſe animal, non autem non animal: profectò[m] verè dicetur Callias, etiamſi non *ſit* Callias[n], tamen[o] eſſe animal, non autem non animal. *Huius autem rei* cauſa *eſt*, quia primum non ſolùm de medio dicitur, ſed etiã de alio: quippe quod eſt in multis. quocirca ſi medium & idipſum eſt & nõ idipſum, ad concluſionem nihil attinet. ¶ De quauis autẽ re affir-

a Vtitur enim *di cti men hypotheſeos & definitione*. Hypotheſis aut eſt vniuerſalis, vt omnes angulos rectos eſſe æquales: aut particularis, vt quadratũ corpora mouere. Definitio autem nec eſt vniuerſalis nec particularis.

b Id eſt ideas, quas ponit Plato.

c Etenim quoniã idea eſt vnũ præter multa ge nuauitẽ vel ſpecies eſt vnum in multis.

d Platonicũ argumentum eſt: Si eſt demõſtratio, ſunt ideæ: atqui eſt demõſtratio: ergo ſunt ideæ. Hypotheſis Platonica nititur hoc fundamento, quòd demõſtratio eſt æterna. ſunt quare cùm res elementares gignãtur & corrumpantur, non poteſt earum eſſe demonſtratio niſi ratione ideaꝝ quæ ſunt æternæ. Arbitror verò ait, ſi ſit demonſtratio, non propterea eſſe ideas quæ ſunt vniuerſalia præter multa, ſed eſſe genera quæ ſunt vniuerſalia in multis.

e Veluti, Omne hominem eſſe ſubſtantiã, non autem non ſubſtantiam.

f Sub concluſio in qua actu dicitur alteram partem contradictionis eſſe verã, alteram falſam: cuiuſmodi eſt ſecũda concluſio, Omnis homo eſt ſubſtantia, non autem eſt non ſubſtantia. item, Callias eſt animal, non autem non animal.

g In maiori propoſitione.

h Sub id quod eſt.

i Id eſt, etiam ſi ſumatur minus termum & eſſe & non eſſe id quod eſt, nihilo minùs tamen recte concludetur.

k Hæc eſt maior propoſitio, verè dicitur hominem eſſe animal, falſò dicitur non eſſe animal.

l Etiam ſi quis putet hominem non eſſe hominem, hoc nihil obſtat quo minùs colligatur concluſio.

m Τὸ δὲ ἐπὶ contextu Græco. aut ſupplendum eſt ἐστὶν, aut ſimile quid.

n Τὸ δὲ ἐπὶ τοῦ ἀληθοῦς ἐστὶν ἢ μὴ ἐστὶν, τοῦτο δὲ ἐστὶν ἢ μὴ ἐστὶν ἢ μὴ ἐστὶν ἢ μὴ

ἢ ὅπῃ φαῖμεν, ἢ εἰς τὸ ἀδύνατον ἀπάγειν δυοῖν λαμβάνει[a]. ¶ Καὶ ταῦτα οὐδεὶς ἀεὶ καθόλου, ἀλλ' ὅσων ἐκ τινῶν. ἐκ τινῶν δὲ δεῖ τὰ ἴδια λέγω δὲ δεῖ τὰ ἴδια, οἷον ἀεὶ ὀξύτης τὰς ἀποδείξεις φέρει, ὡς περ εἴρηται καὶ πρόσθεν[c]. ¶ Ἐπικοινοῦσι δὲ πᾶσαι αἱ ἐπιστῆμαι ἀλλήλαις κατὰ τὰ κοινά. κοινὰ δὲ λέγω, οἷς χρῶνται ἃς ἂν τύχωσιν ἀποδεικνύντες· ἀλλ' οὐ περὶ ὧν δεικνύουσιν, οὐδὲ περὶ ὁ δεικνύουσι. ¶ Καὶ ἡ διαλεκτικὴ πάσας. καὶ ἐπὶ τὰς[d] καθόλου πειρᾶται δεικνύναι τὰ κοινά, οἷον ὅτι ἅπαν φᾶναι ἢ ἀποφῆναι, ἢ ὅτι ἴσα ἀπὸ ἴσων, ἢ κατὰ τοιοῦτόν ἄττα. ἡ δὲ διαλεκτικὴ οὐκ ἔστιν οὔτως[e] ὁρισμένων τινῶν, οὐδὲ γένους[f] ἑνός τινος. οὐ γὰρ ἂν ἠρώτα[g]. ἀποδεικτικὸν γὰρ οὐκ ἔστιν ἐρωτᾶν, ὅ,τι τὸ, περὶ αὐτὸ εἰρημένων ὄντων, μὴ δεικνυσθαι τὸ αὐτό[i]. δέ ἐστι δὲ τοῦτο ἐν τοῖς περὶ συλλογισμοῦ[k].

mationē aut negationē *verā esse*, ea demōstratio sumit[a] quæ *ducit* ad impossibile. ¶ Atque hæc[b] *axiomata* nō *sumuntur* semper vni versaliter, sed inquantū sufficit. sufficit autē, *quod sumitur* in genere *subiecto*. dico autem in genere subiecto, vt circa quod genus de mōstrationes *affert*, quemadmodum anteā[c] quoque dictum fuit. ¶ Cōmunicant autē inter se omnes scientiæ secundū communia. communia verò appello *ea*, quibus vtūtur tamquā ex his demōstrantes, nō *ea* de quibus demonstrāt, nec quod demōstrāt. ¶ Ac dialectica cū omnib. *scientiis cōmunicat*, & si qua[d] *scientia* vniuersaliter conatur probare cōmunia *principia*: veluti, de quacūque re *vera esse* affirmationē vel negationē: aut, *esse* æqualia *quæ velinquātur*, *cum* ab æqualibus *æqualia dempta fuerint*: aut alia eiusmodi: Dialectica verò nō est ita[e] definitū quorundā, neque vnius cuiusdā generis[f]. alioqui non interrogaret[g]. demonstranti namque non liceat[h] interrogare: quia ex oppositis non probatur idem[i], vt probatum fuit in *libris* de syllogismo[k].

a Quoniam ex falsitate concludi non potest, ostendit falsam esse propositionem, vnde colligit verā esse contradictoriam, vt latē ex Prior. Analytic. h. 1d est, hæc axiomata contradictionis, affirmationē & negationē non esse simul vera, & ex rū altera necessariō esse verā.

c Part. 3. 4 & 5.

d Innuit metaphysicam. vide lib. 3 metaphys. cap. 3. & 4.

e Vt scientiæ, quæ versantur singulæ circa *propria* subiecta. dialecticus autē differt de omnibus subiectis & de rebus omnib.

f Id est, subiecti.

g Nā qui interrogat, vtitur responsione eius quē interrogauit, tāquām principio ex quo colligit conclusionē. vtpura essne mōdus æternus, an non? Si respōdeas esse æternum, ducam te ad absurditatē, quòd dētur plures motibus infinitis. si quidē necesse est Solē infinities orbē suū peragrasse, quo autē tempore Sol cursum

De interrogationibus, [& de scientiarum incremento,]

CAP. IX.

1 ¶ *De interrogationibus scientialibus. An sint.* 2 *Quænam sint.* 3 *De quibus sit disputandum.* 4 *Quenam interrogare, & ad quæ respondere oporteat.* 5 *Quomodo & ex quibus*

suum semel impleuit, eodem Luna suum absoluit duodecies. Quòd si respondeas mundum esse genitum, inde conabor ducere ad aliam absurditatem, videlicet omnia facta esse ex nihilo. nam philosophi putant hoc esse absurdum. Itaque principia dialectici sunt incerta, & pendent à responsione aduersarij: proinde conclusiones quoque sunt incertæ: quia qualia sunt principia, tales sunt conclusiones.

h Eo scilicet modo quo dialecticus interrogat. cæterūm demonstrantem suo quodam modo interrogare, constat ex capite sequenti. Differentia verò interrogationis dialecticæ & demonstrativæ hæc est. Dialecticus ita interrogat, vt optionem det aduersario, virum malit affirmare, an negare, vt suprà docui. demonstrator autem interrogat, vt rem euidentiorem faciat, id est, vt doceat ex principiis auditori notis: veluti, Nonne anima est forma corporis? vtique nonne omnis forma educitur è potentia materiæ? ita ergo intelligis animā educi è potentia materiæ.

i Quia dialectici conclusio est incerta, ideò potest dialecticus vti tam affirmatione, quàm negatione. alia est ratio demonstratoris, qui certam conclusionem probare debet, veluti omnem hominem esse aptum ad ridendum. cùm enim hæc conclusio probetur, quia homo est rationalis, non potest probari etiam per negationem, id est, quia homo non est rationalis.

k Lib. 2. Prior. Analyt. cap. 15.

4 Inquirere, probare, rectè uti debeat. 6 Apud quos disceptandum sit. 7 ¶ De interrogationibus à scientia alienis. An sint, & quenam sint. 8 De interrogationibus ad aliam artem pertinentibus: & de falsis. 9 De paralogismo propter homonymiam. 10 De obiectione communi mathematicis. 11 De paralogismo ex duabus propositionibus affirmatiuis in secunda figura. 12 ¶ Hypothesis. De ratione cognoscendi an propositiones sint verè, tam in discursu, quàm in scientijs. 13 per transitum. 14 De incremento scientiarum per assumptionem. 15 &

a Interrogatio & propositio sunt idē re, sed differunt definitione. propositio est, vt omnis homo est animal. interrogatio, vt nonne omnis homo est animal?

b Id est, demonstratio.

c Artibus & scientijs.

d Id est, ex quibus conficitur demonstratio geometrica.

e Sup. probantur.

f Hæc sunt quæ probantur in scientia subiecta geometriæ, vt in optica.

g Sub. scientijs.

h Quæ probantur in geometria, vel optica.

i Vel, ratio reddendi.

k Id est, ex primis principijs geometriæ.

l Nam conclusiones præcedentium demonstrationi, sunt principia sequentium.

m De primis principijs geometriæ.

n Notanda sunt hæc verba, quòd geometra.

nam geometra potest disputare de suis principijs non vt geometra, sed vt idem est dialecticus vel metaphysicus. Sic Aristoteles lib. 1. physic. disserit de principijs physicis, vtrùm sint vniuersalia, vel singularia, & vtrùm sint finita, vel infinita, non tamen vt physicus, sed vt dialecticus, vel metaphysicus.

o Principijs geometriæ.

p Id est, ex principijs geometriæ.

q Principijs geometriæ.

SI verò idem[a] est interrogatio syllogistica, & propositio syllogistica, & propositio *quæ est altera pars* cōtradictionis; propositiones autē *sunt* in quaque sciētia, ex quibus *constat* syllogismus ille[b] qui in quaque sciētia *effectus*: erit vtique interrogatio quædā scientialis, ex quibus *interrogationibus* fit syllogismus in quaq; *scientia* proprius. ¶ Cōstat igitur non omnē interrogationē esse geometricam aut medicam. similiter autē *se res habet* etiam in aliis[c]. sed *ea demum sunt interrogationes geometricæ*, ex quibus vel probatur *eorum* quidpiā de quibus est geometria[d], vel[e] quæ[f] ex eisdē principijs probantur ex quibus geometria, cuiusmodi *sunt* optica *problemata*. similitérque *res se habet* in aliis[g]. ¶ Ac de his[h] quidem etiam disceptatio subeunda *est* ex geometricis principijs[k] & conclusionibus[l]. de principijs[m] aūt discepta tio subeunda non est geometræ quà *est* geometra[n]. similitérque *se res habet* in aliis scientijs. ¶ Neque igitur omni interrogatione quisque sciens est interrogādus, nec ad omnē interrogationē respondere oportet de quauis re, sed *ad ea* quæ illius sciētiæ, *quam quisque tenet*, finibus continētur. ¶ *Si quis* verò sic[o] disputet cum geometra quà geometra *est*, cōstat eum recte *disputare*, si ex his[p] quidpiam probet: sin minùs, non recte. sed & perspicuum *est*, eum non redarguere geometram nisi secundum accidens. ¶ Quocirca apud geometriæ imperitos non est de geometria disserendum. latebit enim vitiosè disserens.

1 ΕΣτὶ τὸ αὐτὸ[a] ὅτιν ἐρώτημα συλλογιστικὸν, καὶ πρότασις ἀπορήσεως· προτάσεις δὲ καθ' ἑκάστην ὅπισμιν, εἰς ὧν ὁ συλλογισμὸς ὁ καθ' ἑκάστην· ἐπὶ αἷ τὰ ἐρώτημα ὅπισμονικὸν, εἰς ὧν ὁ καθ' ἑκάστην εἰκεῖος γίνεται συλλογισμός. ¶ Δῆλον ἄρα ὅτι ὃ πᾶν ἐρώτημα γεωμετρικὸν αὖ εἴη, οὐδὲ ἰατρικόν. ὁμοίως δὲ καὶ ὅπι τῶν ἄλλων[c]. ἀλλ' εἰς ὧν ἡ διάκυτά τι πρὸς ἂν ἡ γεωμετρία[d] ὄτιν, ἢ ἃ[e] ἐκ τῶν αὐτῶν δείκνυται τῇ γεωμετρίᾳ, ὡσπερ τὰ ὀπτικά· ὁμοίως δὲ καὶ ὅπι τῶν ἄλλων[g]. ¶ Καὶ πρὸς μὲν τοῦτον[h] καὶ λόγον ὑφεκτέον· ἐπὶ τῶν γεωμετρικῶν ἀρχῶν[k] καὶ συμπερασμάτων[l]. πρὸς δὲ τὸν ἀρχὸν[m] λόγον οὐχ ὑφεκτέον τὸν γεωμέτρην ἢ γεωμέτρης[n]. ὁμοίως δὲ καὶ ὅπι τῶν ἄλλων ὅπισμῶν. οὐδὲ τε πᾶν ἄρα ἕκαστον ὅπισμα ἐρώτημα ἐρωτητέον, οὐδ' ἅπαν τὸ ἐρωτώμενον ὑπολειπτέον πρὸς ἑκάστου· ἀλλὰ τὰ κῦ τῶν ὅπισμῶν διωρισθέντα. ¶ Εἰ δὲ ἀμφίλεκτος γεωμέτρη ἢ γεωμέτρης οὔτος[o]· φανερὸν ὅτι ᾧ κελῶς, εἰ αὖ ὁπότερ[p] τι διανοῖν. εἰ δὲ μὴ, οὐ καλῶς. Δῆλον δ' ὅτι οὐδὲ ἐλέγχει γεωμέτρειον, ἀλλ' ἢ κῦ συμβολικός. ¶ Ὥςτ οὐκ αὖ εἴη ἐν ἀγεωμέτροις ἀμφίλεκτον· ἐπὶ πρὸς γεωμετρίας ἀμφίλεκτος λύσει γὰρ ὁ φαῦλος ἀμφίλογος.

Quocirca apud geometriæ imperitos non est de geometria disserendum. latebit enim vitiosè disserens.

ὁμοίως

ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἑπτὰ σημῶν. ¶ [a]Ἐπεὶ δ' ἐστὶ γεωμετρικὰ ἐρωτήματα, ἆρ' ἔστι καὶ ἀγεωμέτρητα; καὶ [b]παρ' ἑκάστην ἐπιστήμην τὰ μὲν γεωμετρικὰ ἔστι, τὰ δὲ ἄγνοιαν [c]ποιᾶν γεωμετρικὴν ἔστι; καὶ [d]πότερον ὁ αὐτὸς τῶν ἀγνοιῶν συλλογισμὸς, ὁ ὑπὸ βαίτου κεμένων συλλογισμὸς ἢ ὁ παραλογισμὸς, καὶ γεωμετρίαν ἢ [e] ἄλλης τέχνης. ¶ [f]Οἷον τὸ μουσικὸν ἔστιν ῥώπιμα, ἀγεωμέτρητον [g] ἀφ' γεωμετρείαν. τὸ δὲ τὰς ἀφ' ἀλλήλους [h] συμπίπτειν οἴεσθαι, γεωμετρικὸν πος, καὶ ἀγεωμέτρητον ἄλλον ἔσπον [i]. διπλοῦν γὰρ τὸ [k], ὥσπερ τὸ ἄρρυθμον· καὶ τὸ μὲν ἕτερον, ἀγεωμέτρητον τῷ μὴ ἔχειν [l], ὥσπερ τὸ ἄρρυθμον· [m]: τὸ δὲ ἕτερον, πῶς φαῦλος ἔχειν· καὶ ἡ ἄγνοια αὕτη ἡ οὐκ ἔστι τοιοῦτον [n] ἀρχὴν, ἀναστία. ¶ Ἐν δὲ τοῖς μαθήμασιν οὐκ ἔστιν ὁμοίως ὁ ἀφ' λογισμὸς, ὅτι τὸ [o] μέσον [p] ἔστιν ἀεὶ διττὸν [q]. κατά τε γὰ τοῦτο παντὸς [r], καὶ ἔστω πάλιν κατ' ἄλλου λέγεται παντὸς [s]. τὸ δὲ καθ' ὁμοῦ μὴ λέγε [t] παν[u]. ταῦτα δ' ἔστιν οἷον ὁρᾶν τῇ νοήσει [v].

similiter autē *res se habet* in aliis scientiis. ¶ [a] Quis verò sunt quædē geometricæ interrogationes, sūtne etiā agеometricę? & [b] in quaque scientia, quæ sunt secundum ignorantiā, & *secundum* qualē sunt geometricæ? (& [d] vtrūm syllogismus secundū ignorantiam *est* syllogismus constans ex oppositis[e], an paralogismus[f], secundum geometriā tamen? [g]) & an[h] ex alia arte? ¶ [i] Vtputa interrogatio musica *est* ageometrica [k] in geometria. putare[l] autē æquidistantes[m] concurrere[n], geometricum *est* quodāmodo[o], & ageometricū alio modo [p]. duplex enim hoc [q] *est*, quemadmodū arrythmum: & alterum quidē *est* ageometricum, quia non habet[r] sicut arrythmum[s]: alterū verò, quia præuè habet[t]. atque hæc ignorātia quæ *est* ex huiusmodi[u] principiis, *est* contraria *scientiæ*. ¶ In mathematicis autē non æquè *atque in disputationibus est* paralogismus: quia mediū semper est duplex[v]. etenim *aliud* de hoc omni[z], & hoc de alio omni dicitur[a]. attributum verò non dicitur omne[b]. hæc autem licet quasi videre intelligentiā[c].

a In hac parte. proponūtur tres quæstiones. Primæ quæstio est, an *sint quædam interrogationes* ageometricæ *in scientia*, quæ essēt grauiū vocat agеometricas.

b *Secunda quæstio, quænam sint interrogationes ageometricæ*: vtrūm ex quæ sunt secundum ignorantiā, vel potius proprie dicuntur & latus quadrati sunt incommensurabilia.an quæ sumūtur ex alia scientia, puta ex musica. Huius quæstionis hoc loco ponitur solum primus membrum, alterius membrum reſeruatur vltimis verbis huius particulæ. Aristoteles enim in tertiam quæstionē, quæ subdividit hoc primus membrum.

c *Tertia quæstio de interrogationibus ageometricis earum scientiæ propriarum, secundum quasdā ignorantiam dicuntur.*

d *Expositio tertiæ quæstionis.* Ignorantia secundum quam dicuntur

interrogationes ageometricæ, consistitne in vitio materiæ, an formæ? Nec quemquam moueat, quòd Aristoteles videatur proponere nouam quæstionem de syllogismo,cùm supra quæſierit de interrogationibus. nam eadem est quæstio de interrogationibus & de syllogismo qui ex illis interrogationibus conficitur. e Id est, ex sy logo ſitio nes. f Id est vitiosus syllogismus.vtrum igitur consistit in materia,an forma syllogismi. g His verbis confirmat diuisionem tertiam ſic subdiuiſi- nem secundæ.nam secunda quæſtio fuit, vtrūm interrogationes agеometricæ accipiantur secundum ignorantiam,an ex alia arte:quod petinde est ac ſi quæreret, vtrum sint ſecūdū geometriam, an secundum aliam scientiam. deinde quæſtit, vtrum ignorantia in eo consiſtat quod propoſitiones sint falſæ, an quia prauæ ſit forma ſyllogiſmi nunc igitur ait ſe intelleXiſſe propoſitiones falſas ſecundum geometriam, velut i diametrum: & latus quadrati habere communem mēſūram. atqui paralogiſmum ſecundum geometriam, id eſt, ita vt propoſitiones ſint de rebus geometricis,licèt ſyllogiſmus ſit vitioſus. etenim ſi propoſitiones falſæ ſumantur ex alia arte,vel paralogiſmus conſtaret ex propoſitionibus ſumptis ex alia arte,hoc pertineret ad poſteriora membrum ſecundæ quæſtionis. h *Posterius membrum secundæ quæstionis.* i Aristoteles non reſpondet ad primam quæſtionem,ſed ſupponens eſſe quaſdam interrogationes ageometricas,docet quarum ſint ageometricarum atque in reſpondet ſecundæ & tertiæ quæſtioni.Quo facilius autem contextus intelligatur, quærit diximus tertiæ quæſtione ſubdiuidi ſecundā,ex ſecunda & tertia,quæ ſunt quæſtiones bimembres, debemus efficere vnam membrum. hoc modo:Eſtne interrogatio ageometrica, quæ eſt ſecundum opinionē falſam? an quæ conficit paralogiſmum an quæ ſumitur ex alia arte? Primum igitur Ariſtoteles loquetur de interrogatione ſumpta ex alia arte,poſtea de falſa, poſtremò de paralogiſmo. k Id est omnino ageometrica. l Id est, ex ypotheſi nō poſſe duci ſecundum geometrica. l Hæc eſt opinio falſa. m Lineas parallelas. n Id eſt, copulari in communi puncto. o Quia termini ſubiecti ſunt geometrici. p Quatenus falſum eſt,& ſecundum ignorantiam. q Id eſt,ageometricum. r Quia nihil geometrici habet,ſed pertinet ad aliam ſcientiam. s Quod nihil rythmi habet. t Quia falſa eſt opinio. u Id eſt ex propoſitionibus falſis,quarum termini ſunt geometrici. x Id eſt,medius terminus. y Id eſt,his accipitur,nempe in maiori & in minori propoſitione. z Id eſt,medius terminus velociter attribuitur ſit maiori propoſitione.reſpicit ad primam figuram. a Id eſt, medius terminus velociter attribuitur minori extremo attribuitur in minori propoſitione. b Id eſt, non illa. OMNIS, vel OMNE, non velocitur attributo,ſed ſubiecto tantum. c Quia mathematici hæc repræſentant diagrammatis.

in diſputationibus verò latet, an omnis circulus *ſit* figura. quòd ſi deſcripſeris[a], manifeſtum *eſt*[b]. quid autem carmina ſunt circulus? apparet nō eſſe ¶ Non oportet autē aduerſus id obiicere, ſi ſit propoſitio inductiua[c]. nā quēadmodū non eſt propoſitio, quæ non eſt in pluribus: (quia non erit in omnibus[d]. ex vniuerſali[e] autē *propoſitionibus* ſyllogiſmus ille conſtat) *ita* nec obiectionem eſſe cōſtat[f]. eędē[g] enim ſunt propoſitiones & obiectiones. quam enim obiectionē *quiſpiam* affert, hæc poteſt fieri[h] propoſitio vel demonſtratiua vel dialectica.

¶ Accidit autē vt nonnulli vitio ſe concludāt, quoniā accipiūt *ea* quæ ambobus *extremis* conſequētia *ſunt*[h], vt & Cæneus facit[i] proportione: quia[m] & ignis celeriter gignitur, vt *ipſe*[n] ait, & hæc proportio[p]. ſic autē non eſt ſyllogiſmus 9: ſed ſi celerrimæ proportioni conſequens ſit multiplex, ignique celerrima in motione proportio. Interdū igitur nō accidit vt concludatur ex iis quæ ſumpta fuerunt: interdum verò contingit, ſed nō videtur[r]. ¶ Quòd ſi nō poſſet ex falſis verum ꝓbari[s], facilis eſſet reſolutio[b] quia neceſſariò conuerteretur[c]. ponatur eſſe τὸ α : cùm autem hoc ſit, hæc[d] *quoque* ſunt quæ poteſt fieri propoſitio in ſyllogiſmo oppoſito, adeò vt nō ſolùm refutetur aduerſarij ſententia, ſed etiam contraria probetur. f Eædē re. diuerſæ definitiones. g In ſyllogiſmo oppoſito. h Id eſt, vtuntur ſyllogiſmo ex imbabus propoſitionibus affirmantibus in ſecunda figura. i Sic enim Cæneus arguebat: Quod ſecundum multiplicem analogiam augetur, celeriter augeatur: atqui ignis celeriter augetur: ergo ignis augetur ſecundum multiplicem analogiā. k *Concluſio*. l Multiplex proportio eſt, vt dupla, tripla, quadrupla. Dicitur ergo augeri multiplici proportione, quo ita augetur, vt vnaquaque accretione fiat duplum, vel triplū, vel quadruplū, vel alia ratione multiplex. vt 1.2.4.8.16 ruſus 1.3.9.27. item 1.4.16.64 Sed Petrus Catena, quem Pataūi mathematicē explicantē audiebā, ita hanc locū interpretabatur, vt ipſa ratio multiplicaretur. ſic enim longē celerius res augeretur 2.4.16.256. nam bis 2, efficiunt 4 quater 4.16: decies ſexies 16.256. Eſt autē inter 2 & 4 ratio dupla inter 4 & 16 quadrupla. inter 16 & 256 ſexdecupla. m *Minor propoſitio*. n Cæneus. o *Maior propoſitio*. p Repete, celeriter gignitur, ſiue augetur. q Quia ambæ propoſitiones affirmant in ſecunda figura. r Syllogiſmus Canni (inquit Ariſtoteles) eſſet vitioſus, ſi fieret in prima figura, hoc modo: Celerrima proportio eſt multiplex: atqui ignis augetur proportione celerrima: ergo augetur proportione multiplici. s *Maior propoſitio*. t Id eſt, cùm maior propoſitio non reciprocatur. u Id eſt, ex duabus propoſitionibus affirmantib. in ſecunda figura. x Nempe cùm maior propoſitio ratione materiæ reciprocatur. vide primā noſtrā annotationē ad cap 6. y Non apparet, quia modus eſt inutilis ratione formæ. ſed re vera ſyllogiſmus concludit ratione materiæ. z Et falſis veris probari poſſe Ariſt. docuit 1. 2 Prior. Analyt. c. 2. 3. & 4. a Id eſt, facilè colligeretur veritas propoſitionū ex veritate concluſionis. b Sub. veritas cōcluſionis, & veritas propoſitionum. hæc, inquā, conuerterentur: adeò vt ſicut licet ita arguere, Propoſitiones ſunt veræ, ergo cōcluſio eſt vera, ita etiā è cōtrario argui poſſit, Concluſio eſt vera, ergo propoſitiones ſunt veræ. c Τὸ α ſignificat propoſitiones. d Id eſt, hæc concluſio.

a Si delineatoris circulum, vt mathematici faciunt.

b Tollitur homonymia huius verbi Circulus, quod ſignificat & figurā mathematicam, & genus quoddā carminis, de quo vt de Philoponō.

c Id eſt, Non oportet obiicere mathematico, quaſi vratur propoſitionib. quārū termini ſint ſingulares: quia mathematicus in demōſtrationibus nō vtitur circulo vel triangulo delineato, ſed eo qui ꝓ hāc repræſentatur.

d Propoſitionem inductiuam vocat eam, cuius ſubiectum eſt ſingulare, vt *concludens* ignē *gigni* multiplici circulus: quia ex ſingularibus fiūt inductiones. Itaque non erit propoſitio [illegible] vt eſſe debet, ſicut expoſitum fuit cap 4.

e Immo obiectio poteſt eſſe vniuerſalis vel particularis, vt ipſe Ariſt. docuit li. 2. Prior. Analyt. cap. 26. part. 1. Sed (vt ibi notaui) Ariſtot. hoc loco loquitur de illa obiectione, quæ poteſt fieri propoſitio in figura.

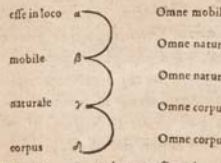

οἶδα ὅτι ὀξὺν[a], οἷον τὸ β. ὅτι πύ-
των ἄρα δύξῳ ὅτι ἔσιν ὀξύτος[a].

11 ¶ Διτισρίφει δὲ μᾶλλον τὰ ἐν
πῖς μοθ' μοσιν[c], ὅτι οἰδὲν συμ-
βιβηκὸς λαμβάνουσιν[d] (ἀλλὰ τῷ
πύτῳ διαφέρουσι πρὸς ὀ πῖς διά-
λογοις[b]) ἀλλ' ἐρισμύ. ¶ Αἴξε- 14
ται[h] δὲ οὐ διὰ τῆ μίσου[i], ἀλ-
λὰ τῷ προσλαμβάνειν. οἷον[k] τὸ α
τῷ β, τοῦτο δὲ τῷ γ, πάλιν τοῦτο τῷ
δ, καὶ τοῦτ' εἰς ἄπειρον.

esse noui[a], veluti τὸ β[b]. his
igitur ostendam illud[c] esse.

15 ¶ Magis autem conuertuntur
quæ demonstrantur in mathe-
maticis[c]: quia nullum accidens ac
cipiunt[d], (immo hoc differunt
ab iis de quibus disseritur[e]) sed
definitiones. ¶ Augentur[h] au-
tem non per media[i], sed quia
assumunt alia, vt τὸ α de β, & hoc
de γ, rursus hoc de δ, & hoc in
infinitum.

11 ¶ Καὶ εἰς τὸ πλάγιον· οἷον τὸ α καὶ
κῆ τῷ γ, καὶ κῆ τὸ ε. οἷον, ἔσιν
ἀριθμὸς ποσὸς ἢ καὶ ἄπειρος[k],
τοῦτο ἐφ' ᾧ α· ὁ περιττὸς ἀριθμὸς
ποσὸς, ἐφ' οὗ β· ἀριθμὸς περιτ-
τὸς[l], ἐφ' οὗ γ· ἔσιν ἄρα τὸ α κῆ
τῷ γ. καὶ ἔσιν ὁ ἄρτιος ποσὸς ἀρι-
θμὸς, ἐφ' οὗ δ· ὁ ἄρτιος ἀρι-
θμὸς, ἐφ' οὗ ε· ἔσιν ἄρα τὸ α κῆ τῷ
ε.

15 ¶ Et in transuersum: veluti τὸ
α & de γ & de ε. vtputa est nu-
merus tantus vel infinitus[k]: hoc,
vbi α. impar numerus tantus,
vbi β. numerus impar[l] vbi γ.
est igitur τὸ α de γ. Atque est
par tantus numerus, vbi δ. par[m]
numerus, vbi ε. est igitur τὸ α
de ε.

a Id est quæ conclusioni[c] inesse verum
b Τὸ β significat conclusionem.
c Id est, ex hac conclusione β. d Illud α. id est, propositiones.
e Vel disciplinis, quod enim hic dicitur, in omnibus disciplinis & scientiis fere habet: solet tamen Aristoteles præcipue loqui de mathematicis, quoniã eas solas veteres discebant ante logicam: cuius tamen eadem ratione passim exempla sumit ex mathematicis.
f Demõstrationes mathematicæ, & ceteræ.
g Quoniam differentes vtimur non solùm definitionibus, sed etiam accidentibus, & omnino quibusuis argumentis.
h Disciplinæ.
i Id est, nõ quia multis mediis multisque argumentis eandem conclusionẽ probent: earũ enim mathematici hoc faciunt. Aristoteles verò sæpe vtitur multis argumentationibus: sed nõ omnes sunt demonstrationes, itaque incrementũ scientiæ demonstratiuæ pendet exacta assumptione nouarũ conclusionum, non ex varietate reprobationum pertinẽtium ad eandem conclusionem.
k Id est, numerus impar, vt ternarius.
l Id est, quidam numerus impar, vt ternarius.
m Id est, species aliqua numeri paris, vt numerus binarius.

Differentiæ demonstrationis ac scientiæ quòd sit, & cur sit, CAP. X.

1 ¶ ¶ *Duobus modis in eadem scientia differre Quòd sit, & Cur sit.* 2 ¶ *De primo modo. Exemplum demonstrationis per effectum* 3 *collatæ cum demonstratione per causam.* 4 *Alterum exemplum demonstrationis per effectum* 5 *collatæ cum demonstratione per causam.* 6 *Quando per effectum demonstratur quòd sit: non per causam cur sit.* 7 ¶ *De secundo modo, id est, de demonstratione per causam remotam. Cum hac causa utimur, solùm demonstrari quòd sit, non cur sit.* 8 *Exemplum primum.* 9 *De figura hutus generis modi syllogismorum.* 10 *Comparatio.* 11 *Exemplum alterum.* 12 ¶ *Epilogus.* 13 ¶ ¶ *Quomodo in diuersis scientiis differant Quòd sit, & Cur sit. De scientiis omnino subalternis.* 14 *De nexu & ordine plurium scientiarum subalternarum.* 15 *De scientiis non omnino subalternis, sed ratione quarundam problematum.*

1 Τὸ δ' ὅτι, διαφέρει, καὶ τὸ διότι τῇ διαφέρειν, πρῶτον μὲν ἐν τῇ αὐτῇ [a] ἐπιστήμῃ, καὶ ἐν ταύτῃ διχῶς [b]. ἕνα μὲν τρόπον, ἐὰν μὴ ἐξ ἀμέσων [c] γίνηται ὁ συλλογισμὸς· οὐδὲ λαμβάνεται τὸ πρῶτον [d] αἴτιον· ἡ δὲ τοῦ διότι ἐπιστήμη, καὶ τὸ πρῶτον αἴτιον. ἄλλον δὲ, εἰ δι' ἀμέσων μὲν, ἀλλὰ μὴ ὀφθὲν αἴτιον, ἀλλὰ τῆς [e] ἀντιστρεφόντων [e] ὀφθὲν τῷ γνωριμωτέρου. κωλύει δὲ οὐδὲν, τῆς ἀντικατηγορουμένων γνωριμώτερον εἶναι τὸ μὴ αἴτιον· ὥστ' ἔσται ὀφθέντος τούτου ἢ κατὰ δεῖξις [f].

2 Οἷον, ὅτι ἐγγὺς οἱ πλάνητες, ὀφθὲν τὸ μὴ σπίλβειν. ἔστω ἐφ' ᾧ γ, πλάνητες· ἐφ' ᾧ β, τὸ μὴ σπίλβειν· ἐφ' ᾧ α, τὸ ἐγγὺς εἶναι. ἀληθὲς δὴ τὸ βτῷ γ εἰπεῖν· οἱ γὰρ πλάνητες οὐ σπίλβουσιν. ἀλλὰ καὶ τὸ ατῷ τὸ β· τὸ δὲ μὴ σπίλβον, ἐγγὺς ὄζτ. τοῦτο [h] δ' ἐπαγωγῆς [i], ἢ κατὰ δι' ἀφαιρέσεως [i]. ἀνάγκη οὖν τὸ ατῷ γ ὑπάρχειν· ὥστ' κατὰ δεδείχθαι, ὅτι οἱ πλάνητες ἐγγὺς εἰσιν.

Ούτως

---

a Deinde in diuersis scientiis, vt explicabitur part. 13 & seq.

b Cum enim vera demõstratio, id est, nõ dissimilis fiat per causam proximam: consequens est, vt demõstratio vel per effectus proximum, vel per causam remotã, sit demõstratio non vera.

c Id est, non per causam proximã.

d Hæc idẽ signi ficant, primum, proximum, immediatum seu medio vacuũ, & indemonstrabile.

e Reciprocari dicuntur causa & effectus proximi atque immediati: quia posita causa, necessario ponitur effectus: & cõtra. Id est, notior sit effectus.

f Obserua demõstrandũ sem per esse ex notioribus. itaque si causa notior sit, demõstratur per causam, si effectus, per effectum.

g Id est, hæ duæ propositiones.

h Inductione cõfirmatur maior propositio: quia lucerna, aurum, &c. cùm propè sunt, non scintillant.

i Diffinctio aut accipi debet per coniectione &, vt & Philoponus notauit.

k Sensus confirmat minorẽ propositionẽ: quia videmus planetas non scintillare.

propè esse nõ scintillans planetæ

Quod non scintillat, propè est:
Planetæ non scintillant:
Ergo
Planetæ propè sunt.

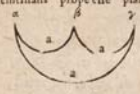
SCire autẽ quòd *sit*, & cur *sit*, differũt primùm quidem in eadem [a] scientia. atque in hac bifariam [b]. vno modo si non ex immediatis [c] efficiatur syllogismus: quia nõ accipitur prima [d] causa: scire autẽ cur *res sit*, est primam causam cognoscere. alio modo si *fiat* quidem ex immediatis, at non ex causa, sed ex eo quod interea quæ reciprocantur [e], notius est. nihil enim prohibet, quo minùs inter ea quæ sibi inuicem attribuũtur, notius sit interdum *id* quod non *est* causa [f]. itaque ex hoc erit demõstratio [g].

¶ Veluti quòd planetæ propè *sunt*, ex eo *demonstratur* quòd nõ scintillant. esto, vbi γ, planetæ: vbi β, non scintillare: vbi α, propè esse. verè igitur βdicitur de γ, quia planetæ non scintillant. sed & βde α: quia quod non scintillat, propè est. hoc [h] autem sumptum sit per inductionem [i] aut [k] per sensum [l]. necesse est igitur αde γ inesse. quare demonstratum est quòd planetæ propè sunt.

Οὗτος οὖν ὁ συλλογισμὸς, οὐ τὸ διότι, ἀλλὰ τὸ ὅτι, ἔστιν· οὐ γὰρ δι' ἃ μὴ σπίλλεται, ἐστὶν ἃ σπίλλεται· ἀλλὰ δι' ἃ τὸ ἐστὶ σπίλλουσιν. ¶ Ἔγγειται δὲ καὶ δι' ἄλλου διότι ἔστιν ἀναλύειν καὶ ἐστὶ τὸ διότι ἢ ἀπὸ δείξεως. οἷον, ἔστω τὸ γ, πλανῆται· ἐφ' ᾧ β, τὸ ἐστὶ σπίλλεται· τὸ α, τὸ μὴ σπίλλεσθαι. ὑπάρχει δὴ καὶ τὸ β τῷ γ, καὶ τὸ α τῷ β τὸ μὴ σπίλλεσθαι, ὥστε καὶ τὸ α τῷ γ.

Hic igitur syllogismus non ostendit cur *res sit*, sed quòd *sit*. non enim quia scintillant, sunt propè: sed quia propè sunt, non scintillant. ¶ Accidit etiam, vt alterum per alterũ probetur: & erit demonstratio *docens* cur *res sit*. Vtputa esto ☿ γ, planetæ. vbi β, propè esse. ☿ α, non scintillare. Inest igitur & ☿ β τῷ γ: & ☿ α, *id est* non scintillare, τῷ β. quare etiam ☿ α *inest* τῷ γ.

non scintillans propè esse planetæ

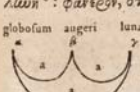
Quod propè est, non scintillat:
Planetæ propè sunt:
Ergo
Planetæ non scintillant.

Καὶ ἔστι τὸ διότι ὁ συλλογισμὸς· ἐλήφθη γὰρ τὸ πρῶτον αἴτιον[a]. ¶ Πάλιν ὡς τῶν συλλύσεων δεικνύουσιν, ὅτι σφαιροειδὴς, δι' ἃ τῶν αὐξήσεων[b]. εἰ γὰρ τὸ αὐξανόμενον οὕτως σφαιροειδὲς αὐξάνει δ' ἡ σελήνη[c]: φανερὸν, ὅτι σφαιροειδής.

Et est syllogismus *ostendens* cur *res sit*: quia sumpta fuit prima causa[a]. ¶ Rursus vt ostendunt Lunam esse globosam per accretiones[b]. etenim si quod ita augetur, *est* globosum; augetur autẽ Luna[c]: perspicuum *est*, quòd *est* globosa.

a Quia propinquitas luminis est proxima causa cur non scintillent.
b Luminis.
c Non augetur ipsum corpus lunare, sed lumen.

globosum augeri luna

Quod ita augetur, est globosum:
Luna ita augetur.
Ergo
Luna est globosa.

Οὕτω μὲν οὖν ὅτι γέγονεν ὁ συλλογισμός. ¶ Ἀνάπαλιν δὲ πιθέντος τὸ μέσον[d], τὸ διότι. οὐ γὰρ δι' ἃς αὐξήσεις σφαιροειδὴς ἐστιν· ἀλλὰ δι' ἃ τὸ σφαιροειδὴς ἐστὶ, λαμβάνει τὰς αὐξήσεις τοιαύτας. σελήνη ἐφ' ᾧ γ σφαιροειδὴς, ἐφ' ᾧ β· αὔξησις, ἐφ' ᾧ α.

Sic igitur factus est syllogismus *ostendens* [illegible]. ¶ At si è contrario ponatur medium[d], *erit syllogismus ostendens quòd sit*: quia nõ propter accretiones *luna* est globosa: sed quia est globosa, *idcirco* suscipit accretiones huiusmodi. *Sit* luna, vbi γ. globosum, vbi β. accretio, vbi σ.

d Id est, si id quod erat medium in superiori demõstratione, nũc ponatur esse maius extremũ: & quod ibi erat maius extremum, hîc sumatur pro medio termino.

augeri globosum luna

Quod est globosum, ita augetur:
Luna est globosa:
Ergo
Luna ita augetur.

6 ¶ In quibus autem media[a] non reciprocatur[b], *atque* est notius[c] quod non *est* causa[d]: ostenditur quod *sit*, non cur *sit*. ¶ Itē in quibus medium extrinsecus[e] ponitur: in his enim demonstratur quòd *sit*, non cur *sit*, quia non dicitur causa[f]. ¶ Veluti cur nō respirat paries? quia nō *est* animal. etenim si hæc *esset* causa non respirandi, oporteret animal esse causam respirandi: vt si negatio *est* causa cur non insit, affirmatio est causa cur insit. veluti si intemperies calidorum & frigidorum *est causa* non benè valendi, *eorundem* temperies *est causa* benè valendi. similiterque si affirmatio *est causa* cur insit, negatio *est causa* cur non insit. in iis verò quæ sic expliçata sunt, non accidit quod dictum est. non enim omne animal respirat[g]. ¶ Fit autē syllogismus huiusmodi causæ in media figura. vt, esto Θ α, animal: vbi β, respirare: vbi γ, paries. omni igitur β ineſt Θ α: quicquid enim respirat, est animal: nulli autem γ: quare etiam Θ β *ineſt* nulli γ, non igitur respirat paries.

Cam Quicquid respirat, est animal:
of Nullus paries est animal:
tres Ergo
Nullus paries respirat.

7 ¶ Assimilantur autem huiusmodi[i] causæ iis quæ dicuntur per exsuperationem[k].

8 ¶ Ἐφ' ὧν δὲ τὰ μέσα[a] μὴ ἀντιστρέφει[b], καὶ ἔστι γνωριμώτερον[c] τὸ ἀληθὲς[d] τὸ ὅτι μᾶλλον δείκνυται, τὸ διότι δι' οὗ. ¶ Ἔτι ἐφ' ὧν τὸ μέσον ἔξωθέν[e] τίθεται· καὶ γὰρ ἐν τούτοις τὸ ὅτι, καὶ οὐ τὸ διότι, ἢ ὅταν δείξῃς· οὐ γὰρ λέγεται τὸ αἴτιον[f]. ¶ Οἷον διὰ τί οὐκ ἀναπνεῖ ὁ τοῖχος; ὅτι οὐ ζῷον. εἰ γὰρ τοῦτο τὸ μὴ ἀναπνεῖν αἴτιον, ἐὰν ᾖ τὸ ζῷον εἶναι αἴτιον τὸ ἀναπνεῖν. οἷον, εἰ ἢ ὅταν φασὶν αἰτία τὸ μὴ ὑπάρχειν, ἢ κατάφασις αἰτία τὸ ὑπάρχειν. ὥσπερ εἰ τὸ ἀσύμμετρα εἶναι τὰ θερμὰ καὶ ψυχρὰ, τὸ μὴ ὑγιαίνειν τὸ σύμμετρα, εἶη, τὸ ὑγιαίνειν. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ ἡ κατάφασις τὸ ὑπάρχειν, ἢ ὅταν φασὶν τὸ μὴ ὑπάρχειν. ὅτι δὲ τῷ οὕτως ὅταν διορισθῶσιν οὐ συμβαίνει τὸ λεχθὲν οὐδ' ἅπαν ἀναπνεῖ ζῷον[g]. ¶ Ὁ δὲ συλλογισμὸς γίνεται τῆς τοιαύτης αἰτίας[h], ἐν τῷ μέσῳ σχήματι οἷον, ἔστω τὸ α, ζῷον· ἐφ' ᾧ τὸ β, τὸ ἀναπνεῖν· ἐφ' ᾧ γ, τοῖχος. τῷ μὲν οὖν β παντὶ ὑπάρχει τὸ α· παντὶ γὰρ τῷ ἀναπνέοντι ζῷον· τῷ δὲ γ οὐδενί· ὥστε οὐδὲ τῷ β τῷ γ οὐδενί, οὐκ ἄρα ἀναπνεῖ ὁ τοῖχος.

10 ¶ Ἔοικασι δὲ αἱ τοιαῦται τῇ αἰτίᾳ τοῖς καθ' ὑπερβολὴν[k] εἰρημέναις.

a Id est, causa quæ est medius terminus in demonstratione. & sic, & eſt. causa qui eſt medius terminus in demonstratione.

b Id est, cùm argumentū ab effectu ad causam remotam affirmatiué. vt, homo eſt aptus ad ridendum, ergo eſt animal: cui enim remota aptitudinis ad ridendum, eſt animal, causa proxima, rationale. Non poteſt igitur ſyllogiſmus conuerti, & ita argui, Homo eſt animal, ergo eſt aptus ad ridendum: quoniam à causa remota non licet argure affirmatiué, ſed negatiué tantùm, vt, non eſt animal, ergo non eſt aptum ad ridendum.

c Quàm causa.

d Id eſt, effectus.

e Id eſt, cùm ſyllogiſmus ſit in ſecunda figura. loquitur enim philoſophus de demõſtratione per cauſam remotam, quam demonſtrationem part. 9. docebit fieri in ſecunda figura. conſtat autem, in ſecunda figura medium terminum extrinſecus poni, id eſt, ante ambo extrema, cùm in prima figura collocetur inter maius & minus extremum.

f Id eſt, non affertur vera & proxima atque immediata cauſa.

g Sed ea tantùm animalia reſpirant, quæ pulmonem habent. idcirco non animal, ſed pulmonem habere, eſt proxima cauſa reſpirandi.

h Id eſt, per cauſam remotam.

i Remotæ.

k Vt enim cùm quidpiam dicitur κατ' ὑπερβολὴν, plus dicitur quàm oporteat: (veluti, Ie clamor cœlo. non enim cœlum vſque clamor peruenit) ita cùm affertur cauſa remota, plus dicitur quàm oporteat: veluti, non eſt animal, ergo non reſpirat: ſufficiebat enim dicere, non habet pulmonem. animal autem latiùs patet quàm habere pulmonem, & omnino cauſa remota latiùs patet

τοῦτο σ᾽ ἔστι τὸ πλέον ὑποσῶ-
11 τα[a], τὸ μέσον εἰπεῖν. ¶ Οἷον τὸ τῷ Ἀναχάρσιδος, ὅτι ἐν Σκύθαις οὐκ εἰσὶν αὐλητρίδες, ὑδὲ γὰ ἄμπελοι[b]. 12 ¶ Κατὰ μὲν δὴ τὼ αὐτὼ ὀπτικὴ μέσων ἐστὶν[c], καὶ κῦ τῶν τῷ μέσων θέσιν[d], αὗται διαφοραὶ εἰσιν τῶ ὁπόθεν τὸν τῶ διότι συλλογισμόν.

11 ¶ Ἄλλον δὲ τρόπον διαφέρει τὸ διότι τῶ ὅτι, τὸ δ᾽ ἄλλης ὀπτικῆς ἑκάτερον θεωρεῖν. τοιαῦτα δ᾽ ἐστὶν, ὅσα οὕτως ἔχει πρὸς ἄλληλα, ὥστ᾽ εἴ θάτερον ὑπὸ θατέρου· οἷον τὰ ὀπτικὰ πρὸς γεωμετρίαν, & τὰ μηχανικὰ πρὸς στερεομετρίαν, καὶ τὰ ἁρμονικὰ πρὸς ἀριθμητικήν, καὶ τὰ φαινόμενα[e] πρὸς ἀστρολογικήν. φαίνεται[f] γὰ συμβαίνειν ἐνίοτε τῶν ὀπτικῶν τὴν ὄψιν ἕνιαι. οἷον ἀστρολογία. ἥτε μαθηματικὴ, καὶ ἡ ναυτικὴ· & ἁρμονικὴ, ἥτε μαθηματικὴ, καὶ ἡ[g] κῦ τῶν ἀκοῶν· ἐνίοτε γὰ τὸ μὲν ὅτι, τῶν αἰσθητικῶν εἰδέναι· τὸ δὲ διότι, τῶν μαθηματικῶν· οὗτοι γὰ ἔχουσι τὰς αἰτίων[h] τὰς ὑποδείξεις, καὶ πολλάκις ἀγνοοῦσι τὸ ὅτι· καθάπερ οἱ τὸ καθόλου θεωρῆσαι, πολλάκις ἴσμεν τῶ καθ᾽ ἕκαστον ἂν ἴσασι δι᾽ αἴσθησιν. Ἔστι δὲ ταῦτα[i] ὅσα ἐτέρῳ τι ὄντα τῶν οὐσιῶν[k], μέχρηται τοῖς εἴδεσι[l]. τὰ γὰ μαθήματα ἀεὶ εἴδη ὄντ᾽, οὐ γὰ καθ᾽ ὑποκειμένου τινός. εἰ γὰ καὶ καθ᾽ ὑποκειμένου τινος τὰ γεωμετρικὰ ὄντ᾽· ἀλλ᾽ οὐχ ἡ γεωμετρικὰ, καθ᾽ ὑποκειμένου[m].

hoc autem est, cùm magis abscedēs[a] *magistriam* mediū dicit. ¶ Quale *est* illud Anacharsidis, apud Scythas non esse tibicines[b], quia nec vites[b] *illic sunt*. ¶ Ergo secundum eandem scientiam[c] & secundum mediorū positionem[d], hæ differentiæ sunt *syllogismi docētis* quòd *sit*, & syllogismi *docentis* cur *sit*. ¶ Alio autē modo differunt cur *sit* & quòd *sit*, cùm in diuersis scientiis spectātur, eiusmodi sunt, quæ ita sunt inter se affecta, vt alterum sit sub altero, quemadmodum optica *problemata affecta sunt* ad geometriam, & mechanica ad stereometriam, & musica ad arithmeticā, & phænomena[e] *id est apparentia* ad astrologiā. (ferè autem synonymæ sunt[f] harum scientiarū nōnullæ. vt astrologia *dicatur* & mathematica & nautica. itē musica *vocatur* tam mathematica quàm ea[g] quæ *spectatur* secundū auditum.) hic enim scire quòd *sit*, *proprium est* eorum qui sensus rationē habent: scire autē cur *sit*, mathematicorū. hi namque habent causarum[h] demōstrationes, ac sæpe ignorāt quòd *res sit*: quemadmodum qui vniuersale contemplantur, læpe quædam particularia ignorant, quia non animaduertunt. hæc[i] autem sunt, quæcumque cum aliud sint *secundum* essentiam[k], vtuntur formis[l]. etenim *scientia* mathematicæ circa formas versantur: quia *res mathematicæ* non sunt in vllo subiecto. quāuis n. res geometricæ in quopiā subiecto sint: non tamen quia geometricæ, in subiecto *sunt*[m].

a Magis recedēs ab effectu demōstrato, quàm si adhiberet causam proximam.
b Nō esse vites, est causa cur nō sint vuæ nō esse vuas, est causa cur non sit vinū. non esse vinum, est causa cur nō sint tibicines. Porro demōstratio Anacharsidis extruitur in secunda figura: vites nō sunt vites. non sunt tibicines: ergo apud Scythas nō sunt vites: ergo apud Scythas nō sunt tibicines.
c Id est, in eadē scientia.
d Quia in demōstratione ex dimedius terminus est causa proxima: in demōstratione ex ōni, est effectus, vel causa remota.
e Id est, nautica, vt Philoponus interpretatur. Sed videtur hoc verbū latinis parum esse quia nautica non solùm pertinet ad nautas sed etiā adalios, veluti ad agrorum cultores. Virg. 1. Georg. Præterea tēdunt arctūs, sydera nobis, Hedo-nēmque dies seruandi, & lucidus anguis, Quàm quibus in patriā ventosa per æquora vectus Fō & offrideus fauces tenet Abydi mox tamen Aristoteles tenet.

les astrologiæ mathematicæ & nauticæ mentionem faciet.
f Cur ait ferè: quia nō sunt verè synonymę sed quasi: cùm earū ratio nō sit prorsus eadē sed quasi eadem: quia scientia inferior eo augustat subiectum superioris ad certam materiam.
g Hæc est, quæ vulgò vocatur musica practica.
h Id est, per causas. Eodem modo locutus est Aristoteles supra part. 9.
i Id est, hæ scientiæ superiores, quibus continentur demōstrationes per causas, & cognitio ὅτι dicta sine cognitione ὅτι.
k Id est, cùm essentiā differant à scientiis inferioribus quæ circa ipsa subiiciuntur.
l Id est, versantur circa formas abstractas à materia.
m Vt forma circuli reperitur in ære, ligno, &c. sed à geometra consideratur abstracta ab omni materia.

¶ Vt autem opticæ ad geometriam, sic ad opticen adiecta est alia *scientia*, vel[illegible]uti quod *tractatur* de [illegible]ride. scire enim quòd *sit*, *proprium est* physici. cur *sit*, optici aut simpliciter[a], aut ratione *scientiæ* mathematicæ[b]. ¶ Ex iis quoque scientiis, quarum vna nō collocatur sub altera, mul tæ sic[c] *se* habent. veluti medicina *sic affecta est* ad geometriā. scire enim quòd vulnera orbicularia tardiùs sanātur, *proprium est* medici: cur verò *tardiùs sanētur*, geometræ[d]. [illegible]

a Id est, quia opticus est, quia causa per quam demōstratur de iride, est optica. b Id est, quia opticus principia sumit à [illegible]metra. c Vt si ōn cognoscatur in vna scientia: si in altera. d Docet enim geometra circulum esse omnium isoperimetrorum maximū & capacissimū. vnde fit, cùm vulnus est orbiculare, vt partes difficiliùs coeāt, proinde vulnus tardiùs sanetur. e Syllogismum sic extrue: Ea figura qua semper aut plerumque vtūtur qui demonstrant: ea *dicta*, est adiecitiā accommodatissima: atqui vel semper vel plerumque illi vtuntur prima figura: hæc igitur figura est ad scientiā accommodatissima. Minor propositio probatur in inductione. minor probatur, quia vera & maximè propriè dicta scientia, est cognitio *ex dictis*. f *Maxime propriè*, *nam confirmatio*. g *Conclusio*. h *Confirmatio minoris propositionis*. i Vt diligenter explicabitur libro 2. k Etenim definitio affirmari debet, non negari: re vera definita. l Definitio nam quæ cōuenit omnibus definito. m Animal bipes, ponitur exempli causā quasi qui ditas & definitio hominis. a Id est, prima. o Secunda & tertia.

[illegible] ἐστὶν ἑτέρα ἐπιστήμη ἡ τοιαύτη πρὸς τὴν ἑτέραν, οἷον ἡ ὀπτικὴ πρὸς τὴν γεωμετρίαν, ἄλλη πρὸς ταύτην. οἷον τὸ ὅτι τὰς ἴριδος. τὸ μὲν οὖν ὅτι, φυσικοῦ εἰδέναι· τὸ δὲ διότι, ὀπτικοῦ, ἢ ἁπλῶς[a] ἢ κατὰ μάθημα[b]. ¶ Πολλαὶ δὲ καὶ τῶν ὑπ' ἀλλήλας ὄντων ἐπιστημῶν ὑποτεταγμένως ἔχουσιν οὕτως[c]· οἷον ἰατρικὴ πρὸς γεωμετρίαν. ὅτι μὲν οὖν τὰ ἕλκη τὰ στρογγύλα βραδύτερον ὑγιάζεται, τὸ ἰατροῦ εἰδέναι· διότι δὲ, τοῦ γεωμέτρου[d].

[illegible]

De figura syllogismi demonstratiui, CAP. XI.

1 *Problema.* 2 *Confirmatio prima à scientia & cognitione τοῦ διότι.* 3 *Secunda à cognitione τοῦ ὅτι.* 4 *Tertia à natura figurarum.* 5 *Conclusio.*

EX figuris autē prima est ad scientiam *gignendam* aptissima. ¶ [e]Nā[f] mathematicæ scientiæ per hanc figurā demonstrāt: vt arithmetica, & geometria, & optice: & penè dixerim, quæcūque considerant cur *res sit*. nam aut omnino, aut plerūque & in plerisque *scientiis* per hanc figuram efficitur syllogismus *docens* cur *res sit*. ideóque[g] *hæc figura* est ad scientiam *gignendam* accommodatissima: quandoquidem[h] *quod* maximè propriè *dicitur* scire, *nihil aliud est* quàm *causam* cur *res sit* contemplari. ¶ Deinde scientia *qua* quid *res* sit *cognoscitur*, per hanc solam figuram potest inuestigare[i]. quoniā in media figura non sit attributiuus syllogismus: scientia verò *qua* quid *res* sit *cognoscitur*, *est* scientia affirmationis.[k] in vltima autem *figura* sit quidem *syllogismus attributiuus*, at non vniuersalis: ipsum verò quid est, *in* rerum vniuersalium est *numero*[l], non enim homo est quadātenus animal bipes[m]. ¶ Insuper hæc[n] figura illis

Τῶν δὲ σχημάτων ἐπιστημονικὸν μάλιστα τὸ πρῶτον ὄζει. ¶ Αἴτη[e] γὰρ μαθηματικαὶ πᾶσαι ἐπιστῆμαι ὅλῃ τούτου φέρουσι τὰς ἀποδείξεις. οἷον ἀριθμητικὴ, καὶ γεωμετρία, καὶ ὀπτικὴ, καὶ σχεδὸν ὡς εἰπεῖν, ὅσαι τὸ διότι ποιοῦνται τῶν συμβεβηκότων. ἢ γὰρ ὅλως, ἢ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, καὶ ἐν τοῖς πλείοσιν, ὅλῃ τούτῳ τῷ σχήματος ὁ τὸ διότι [γίνεται] συλλογισμός. ὥστε[g] καὶ ὅλῃ τοῦτ' εἶη μάλιστα ἐπιστημονικὸν. κυριώτατον[h] γὰρ τῷ εἰδέναι, τὸ διότι θεωρεῖν. ¶ Εἶτα τῷ τὸ τί ἐστιν ἐπισκέπτεσθαι, ὅλῃ τούτου μόνου ὑπάρξαι δυνατόν[i]. ἐν μὲν γὰρ τῷ μέσῳ σχήματι οὐ γίνεται καταγορικὸς συλλογισμός· ἢ δὲ τὸ τί ἐστιν ἐπίσκεψις, καταφάσεως[k]· ἐν δὲ τῷ ἐσχάτῳ γίνεται μέν, ἀλλ' οὐ καθόλου τὸ δέ τί ἐστι, τῷ καθόλου ἐστίν. [l]οὐ γὰρ πᾶν ὅτι ζῷον δίπουν[m] ὁ ἄνθρωπος. ¶ Ἔτι τοῦτο[n] μὲν ἐκείνων οὐ-

[illegible]

δὲν προσδέονται [1]· ἐκεῖνα δὲ δι' ἃ τούτου καταπυκνοῦται [b], καὶ αὔξεται [c] ἕως ἂν εἰς τὰ ἄμεσα ἔλθῃ [d].

5 ¶ Φανερὸν οὖν, ὅτι κυριώτατον τὸ ὑπισχνεῖσθαι τὸ πρῶτον ὅτι ζητοῦμεν.

non indiget [e]: illæ autē per hanc densantur [b], & augētur [c] donec ad 5 immediata ventū sit [d]. ¶ Constat igitur primam figuram esse maximè propriam & *accommodatam* scientiæ.

1 Quia perfecta est, vt expositū fuit lib. 1. Prior. Analyt. cap. 4.
b Denſantur syllogiſmi ſecundę vel tertiæ figuræ, cum reducuntur ad primam: quia propoſitiones ſuum locum retinent, ſed per conuerſionē addūtur nouæ propoſitiones.
c Augentur syllogiſmi per ſyllogiſmos, & quāuis ſyllogiſmus principalis ſit extructus in ſecunda vel tertia figura, tamē interdūm neceſſario cōſtruitur per ſyllogiſmum in prima, nimirū cum probanda eſt propoſitio vniuerſalis affirmas. numquam autē neceſſe eſt ſyllogiſmū conſici in ſecunda vel tertia figura.
d Sic ſyllogiſmis probātur propoſitiones ſyllogiſmi principalis, ita aliis ſyllogiſmis probantur propoſitiones horum ſyllogiſmorum. itidemque illorum ſyllogiſmo-rum propoſitiones probari poſſunt. atque ita progrediendum eſt, donec perueniatur ad propoſitiones immediatas & indemonſtrabiles.
e Id eſt, ſine medio, vt mox Ariſtot. declarabit.
f Nam ſi ſit τὸ α quod mediū, per quod τὸ α inſit τῷ β, hoc pronūciatum α β, poterit per illud mediū probari: itaque reſoluetur & quodam modo diuidetur in duas illas propoſitiones, per quas probabitur.
g Τὸ α τῷ β.
h Quid ſit eſſe in aliquo toto, declaratum fuit lib. 1. de ſyllogiſmo, cap. 1. part. vlt.
i Hæc omnia pro eodem accipe.
k Vt probabitur part. 8.
l In Cameſtres.

DE IGNORANTIA OPPOSITA SCIENTIAE DEMONSTRATIVAE,

TRACTATVS III.

De propoſitionibus immediatis negantibus, CAP. XII.

1 An ſint. 2 Quid ſint. 3 Quando non ſint immediatæ: 4 quia attributum, 5 vel ſubiectum, 6 vel ambo ſunt in aliquo toto. 7 Hypotheſis. Quod fieri poſſit, vt in aliquo toto ſit ſolum attributum, non etiam ſubiectum: 8 vel ſolum ſubiectum, non attributum. 9 Quando ſint immediatæ. 10 Epilogus.

1 ΩΣΠΕΡ δὲ ὑπάρχειν τὸ α τῷ β οὐκ ἐδείχθη ἀτόμως [e], οὕτω καὶ μὴ ὑπάρχειν οὐ δεδείχθαι. ¶ Λέγω δὲ τὸ ἀτόμως ὑπάρχειν, ἢ μὴ ὑπάρχειν, τῷ μὴ εἶναι αὐτῷ μέσον [f]. οὕτω γὰρ οὐκ ἔσται κατ' ἄλλο, τὸ ὑπάρχειν, ἢ μὴ ὑπάρχειν [g]. ¶ Ὅταν μὲν οὖν ἢ τὸ α ἢ τὸ β ἐν ὅλῳ τινὶ ᾖ [h], ἢ καθ' ἁμφοτέρων ἐν ὑπάρχῃ τὸ α τῷ β ἀφωρισμένως μὴ ὑπάρχειν. ¶ Ἔστω γὰρ τὸ α ἐν ὅλῳ τῷ γ. οὐκοῦν εἰ τὸ β μὴ ὄζιν ἐν ὅλῳ τῷ γ, (ἐγχωρεῖ [k] γὰρ τὸ μὲν α εἶναι ἔν τινι ὅλῳ τὸ δὲ β μὴ εἶναι ἐν τούτῳ) συλλογισμὸς [l] ἔσται τὸ μὴ ὑπάρχειν τὸ α τῷ β. εἰ γὰρ τῷ μὲν α παντὶ τὸ γ, τῷ δὲ β μηδενὶ οὐδενὶ τῷ β τὸ α.

VT autem cōtingebat τὸ α τῷ β ineſſe indiuiduè [e], ſic etiam accidit non ineſſe.

2 ¶ Dico autem indiuiduè ineſſe aut non ineſſe, quia nō eſt inter ipſa *vllum* mediū [f]. ſic enim non contiget vt ſecūdum aliud inſit vel non inſit [g]. ¶ Cùm igitur vel τὸ α, vel τὸ β in toto aliquo eſt [h], vel etiam ambo: fieri nō poteſt, vt τὸ α τῷ β primùm [i] non inſit. ¶ Sit enim τὸ α in toto γ. ergo ſi τὸ β non eſt in toto γ: (fieri enim poteſt [k] vt τὸ α ſit in aliquo toto, τὸ β autem in eo non ſit) ſyllogiſmus [l] erit *quo concludetur* nō ineſſe τὸ α τῷ β. nam ſi τὸ γ *ineſt* omni α, ac nulli β: *conſequens eſt* vt nulli β *inſit* τὸ α.

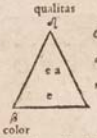
Oām Omne corpus eſt ſubſtantia:
eſt Nulla qualitas eſt ſubſtantia:
Ergo
tres Nulla qualitas eſt corpus.

3 Quando non ſint immediatæ.
4 quia attributum.
5 vel ſubiectum.
6 vel ambo ſint in aliquo toto.
7 Hypotheſis. Quod fieri poſſit, vt in aliquo toto ſit ſolum attributum, non etiam ſubiectum:
8 vel ſolum ſubiectum, non attributum.
9 Quando ſint immediatæ.
10 Epilogus.

¶ Similis ratio est, si Ⓒ β sit in toto aliquo, velut in ◻. etenim Ⓒ ◻ omni β, nulli autem α ineſt. quare Ⓒ α nulli β inerit, vt per ſyllogiſmum[a] *concluditur*.

5 ¶ Ὁμοίως δὲ καὶ εἰ τὸ μὲν β ἐν ὁ- 5
λῳ τινί ἐστιν, οἷον ἐν τῷ ◻. τὸ μὲν
γὰρ ◻ παντὶ τῷ β ὑπάρχει, τῷ δὲ
α οὐδενὶ [τῷ ◻.] ὥστε τὸ α οὐδενὶ
τῷ β ὑπάρξει, δῆλον συλλογισμοῦ.

a In Cesare.

Cef Nulla ſubſtantia eſt qualitas:
a Omnis color eſt qualitas:
Ergo
re Nullus color eſt ſubſtantia.

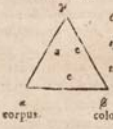
b Id eſt, in Cameſtres, vel Ceſare.
c Sup. τὸ α ineſſe τῷ β.
d Id eſt, α & β.
e Hoc caſu duplex eſt probatio: altera in Cameſtres per id quod attribuitur ſoli α, altera in Ceſare per id quod attribuitur ſoli β.
f Ex categoriis. Aut fortaſſe Ariſtoteles reſpexit ad rerũ claſſes Pythagoricas. Pythagorei namque duas rerum claſſes cõſtituebant, alteram bonorum, alteram malorũ, quæ ita proponuntur ab Ariſtot. lib. 1. metaphyſ. cap. 5.

1	2
finitũ.	infinitũ.
impar.	par.
vnum.	plura.
dextrũ.	ſiniſtrũ.
maſcu-	femini-
linum.	num.
quietẽs.	motũ.
rectum.	curuum.
lumen.	tenebræ.
bonum.	malum.
quadra-	altera
tum.	parte

g Quia quod ponitur in aliqua claſſe, nõ poteſt in altera collocari. vt corpus cum ſit in categoria ſubſtãtiæ, non poteſt eſſe in categoria qualitatis.

6 ¶ Eodem modo[b] probabitur[c], ſi ambo[d] in toto aliquo ſint[e].

6 ¶ Τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον[b] δειχθήσε- 6
ται[c], κἂν εἰ ἀμφὼ[d] ἐν ὅλῳ τινί ἐστιν[e].

Cam Omne corpus eſt ſubſtantia:
ef Nullus color eſt ſubſtantia:
Ergo
tres Nullus color eſt corpus.

Cef Nullum corpus eſt qualitas:
a Omnis color eſt qualitas:
Ergo
re Nullus color eſt corpus.

7 ¶ Quòd autem fieri poſſit, vt in quo toto eſt Ⓒ α, non ſit Ⓒ β. & turſus, in quo *toto eſt* Ⓒ β, *non ſit* Ⓒ α: perſpicuum *eſt* ex rerũ claſſibus[f] quæ inter ſe non permiſſcentur[g]. ¶ Nam ſi nihil eorum quæ *ſunt* in claſſe α γ ◻, attribuitur vlli eorum quæ *ſunt* in claſſe β ε ζ. Ⓒ α autem eſt in toto θ re eiuſdem claſſis: perſpicuum eſt Ⓒ β non eſſe in θ. alioquin permiſcerentur claſſes.

7 Ὅτι δὲ ἐνδέχεται τὸ β μὴ εἶναι ἐν 7
ᾧ ὅλῳ ὄζει τὸ α, ἢ πάλιν τὸ α, ἐν ᾧ
τὸ β· φανερὸν ἐκ τῆς συστοιχίας[f], ὅτι
μὴ ἐπαλλάττουσιν[g] ἀλλήλαις. ¶ Εἰ γὰρ μηδὲν τῶν ἐν τῇ α γ ◻ 8
συστοιχίᾳ, κἀ μηδενὸς κατηγορεῖται τῶν ἐν τῇ β ε ζ. τὸ δὲ α ἐν ὅλῳ
ὄζει τῷ ἐν τῇ θ. ἐπαλλάξουσι δὴ αἱ συστοιχίαι.

Subſtantia	θ		
Corpus	α	β	Qualitas
Viuens	γ	ε	Color
Animal	◻	ζ	Albor

8 ¶ Similis eſt ratio ſi τὸ β in toto aliquo ſit.

9 ¶ Ὁμοίως δὲ καὶ εἰ τὸ β ἐν ὅλῳ τῳ- 9
νί ἐστιν.

ſub-

Substantia α
Corpus β
Viuens γ

9 ¶ Ἐὰν δὲ μηδέτερον ᾖ ἐν ὅλῳ μηδενί, μὴ ὑπάρχῃ δὲ τὸ α τοῦ β· αὐάγκη, ἀτόμως μὴ ὑπάρχειν[a].

Substantia α
Corpus β
Viuens γ

Εἰ γὰρ ἔστι τι μέσον, ἀνάγκη διὰτούτου αὐτὸ ἐν ὅλῳ τινὶ εἶναι. ἢ γὰρ ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι, ἢ ἐν τῷ μέσῳ ἔσται ὁ συλλογισμός. εἰ μὲν οὖν ἐν τῷ πρώτῳ, τὸ βέσται ἐν ὅλῳ τινί. καταφατικὼν γὰρ δεῖ τιθὲναι πρὸς τοῦτο τὸ γίνεσθαι περάτασιν[b]. εἰ δ' ἐν τῷ μέσῳ, ὁπότερον ἔτυχε[c]. πρὸς ἀμφοτέρους γὰρ ληφθέντος τοῦ στερητικοῦ[d], γίνεται[e] συλλογισμὸς ἀμφοτέρων δ' ὁποφατικῶν οὐσῶν, οὐκ ἔσται[f]. ¶ Φανερὸν οὖν, ὅτι ἐνδέχεται τὸ ἄλλο ἄλλῳ μὴ ὑπάρχειν ἀτόμως. καὶ πότ' ἐνδέχεται, καὶ πῶς, εἰρήκαμεν.

9 ¶ Quòd si neutrum sit in vllo toto, ac τὸ α non insit τῷ β: necesse est, vt indiuiduè non insit[a].

β Qualitas
γ Patibilis qualitas
ζ Color

Nam si quod medium sit: necesse erit alterum eorum in toto aliquo esse. aut enim in prima figura, aut in media erit syllogismus. Si igitur sit in prima, τὸ β erit in toto aliquo: quoniam affirmatiuam effici oportet propositionem in qua ipsum *continetur*[b]. Si verò *syllogismus sit* in media figura, vtrumuis [c] *poterit esse in toto*: quoniam ad vtrumuis sumatur *pronũciatum* priuatiuum[d], fit[e] syllogismus. at si ambo affirment, nõ erit[f] *syllogismus*. ¶ Perspicuum igitur est fieri posse vt indiuiduè aliud alij non insit: & quãdo quomodóque *id* fieri possit, *iam* diximus.

a Id est, hæc propositio, β nõ est α, nõ potest demonstrari.
b Id est, minorẽ propositionẽ esse negãtẽ, in qua τὸ β (quod est minus extremum) subiicitur.
c Id est, alterutrũ, (nempe vel α, vel β) non vtrumque simul.
d Id est, vtrauis propositio neget in secunda figura.
e In secunda figura.
f Nullus enim syllogismus affirmatiuus est in secunda figura.
g Sicut nõ iustũ & iniustum differunt: quia non iustum est mera negatio iusti, iustũ ponit qualitatem contrariã ita differunt ignorantia secũdum negationẽ, & secundũ dispositionem nam illa est pura negatio scientiæ: hæc est positio prauæ habitus scientiæ contrarij. illo modo infantes & rustici ignorant conclusiones geometri cas. hoc modo, si quis putet reperiri communem mensuram diametri & lateris, ignorat hæc esse asymmetra. hæc ignorãtia prauæ dispositionis interdum efficitur syllogismo, vt cùm Zeno nihil moueri probabat rationibus, quas Aristoteles soluit lib. 6 physic. cap. 9. Interdũ sine syllogismo, vt si quis putet Solem esse paruum, vt videtur oculis nostris: aut remum esse fractum, quia dum est in aqua, fractus videtur. h Ratiocinationis vocabulum, quo nunc eo natus sum exprimere Græcum verbũ λογισμοῦ, latiùs patet quàm syllogismi. significat enim quamcumque intellectus operationem, proinde ignorantia quæ per logismum efficitur, tam simplicem ignorantiam cõplectitur, quàm eam quæ ex syllogismo oritur. i Id est, sine medio, vt & cap. præced.

De ignorantia secundum prauam dispositionem in iis quæ medio vacant, CAP. XIII.

1 ¶¶ *Definitio.* 2 ¶¶ *Diuisio.* 3 ¶¶ *Specierum discrimen.* 4 ¶¶ *Eius discriminis expositio.* ¶ *Si falsò existimetur omni inesse. De syllogismo extructo in prima figura, id est, in Barbara, ex ambabus propositionibus falsis,* 5 *vel ex altera vera & altera falsa.* 6 *Epilogus.* 7 ¶ *Si falsò existimetur non inesse.* 8 *De syllogismo extructo in prima figura, id est, in Celarent, ex ambabus propositionibus falsis,* 9 *vel ex vna falsa,* 10 *nempe minore,* 11 *vel maiore.* 12 *Epilogus.* 13 *De secunda figura: cum ambæ propositiones sunt falsæ in totum:* 14 *vel ambæ falsæ ex parte in Camestres,* 15 *vel in Cesare:* 16 *cum altera tantùm est falsa, id est, cùm in Camestres est falsa minor,* 17 *vel maior:* 18 *aut in Cesare est falsa minor,* 19 *vel maior.* 20 *Epilogus.*

1 Ἄγνοια δ' ἡ μὲν κατ' ἀπόφασιν, ἀλλὰ κατὰ διάθεσιν[b] λεγομένη, ἔστι μὲν, ἣ δοξάζουσι λογισμοῦ[b] γινομένη ἁπάντη. ¶ Αὕτη δ' ἐν μὲν τοῖς πρώτοις[i] ὑπάρχουσιν, ἢ μὴ ὑπάρχουσι, συμβαίνῃ δι' ἀξιῶ. ἢ ὅταν ἁπλῶς

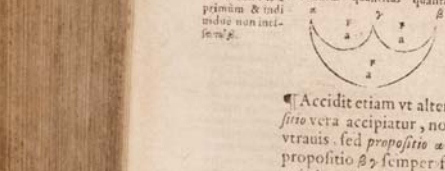
1 ¶ Ignorantia verò, quæ non secundum negationem sed secundum dispositionem[g] dicitur, est deceptio quæ per ratiocinationem[h] efficitur. ¶ Hæc autem in iis quæ primùm[i] insunt vel non insunt, bifariam accidit: nempe aut cùm simpliciter

existimauerit *quispiam* ineſſe vel non ineſſe, aut cùm per ſyllogiſmum ad exiſtimandum adductus fuerit. ¶ Simpliciigitur exiſtimationis ſimplex eſt deceptio. eius autem quæ *fit* per ſyllogiſmum, plures. Non inſit enim τὸ α τῷ β indiuiduè. ergo ſi concludat ineſſe τὸ α τῷ β, medium accipiens τὸ γ: deceptus erit per ſyllogiſmum. Fieri igitur poteſt, vt ambæ propoſitiones ſint falſæ. fieri etiam poteſt, vt altera tantùm *ſit falſa*. ¶ Nam ſi neque τὸ α vlli γ ineſt, neque τὸ γ vlli β· ſumpta autem fuit vtraque propoſitio è contrario: ambæ falſæ erũt. fieri autem poteſt, vt ita affectum ſit τὸ γ ad α, & *ad* β, vt neque ſit ſub α, neque vniuerſaliter *attribuatur* τῷ β: quia τὸ β non poteſt eſſe in toto aliquo: dicebatur enim, ei primùm

ὑπολαβὴ ὑπάρχειν, ἢ μὴ ὑπάρχειν· ἢ ὅταν δι' ἃ συλλογισμοῦ λάβῃ τιὼ ὑπόληψιν. ¶ Τῆς μὲν οὖν ἁπλῆς ὑπολήψεως, ἁπλῆ ἡ ἀπάτη· τῆς δι' ἃ συλλογισμοῦ, πλείους. μὴ ὑπάρχειν τε γὰρ τὸ α μηδενὶ τῷ β ἀτόμως. οὐκοῦν ἐὰν συλλογίζηται ὑπάρχειν τὸ α τῷ β, μέσον λαβὼν τὸ γ, ἠπατημένος ἔσται δι' ἃ συλλογισμοῦ. ἐνδέχεται μὲν οὖν ἀμφοτέρας τὰς προτάσεις εἶναι ψευδεῖς, ἐνδέχεται δὲ τιὼ ἑτέραν μόνον.

¶ Εἰ γὰρ μήτε τῷ α μηδενὶ τῷ γ, ὑπάρχῃ, μήτε τὸ γ μηδενὶ τῷ β, εἴληπται δι' ἑκατέρα ἀναπαλιν· ἀμφω ψευδεῖς ἔσονται. εἰ χωρεῖ δι' οὗτος ἔχειν τὸ γ πρὸς τὸ α καὶ τὸ β, ὥστε μήτε τινὸ τὸ α εἶναι, μήτε καθόλου τῷ β. τὸ μὲν γὰρ β ἀδύνατον εἶναι· ἐπ' ὀλῳ τινί· πρώτως γὰρ ἐλέγετο αὐτῷ τὸ α μὴ ὑπάρχειν· τὸ δὲ α οὐκ ἀνάγκη παῖσι τοῖς οὖσιν εἶναι καθόλου. ὥστε ἀμφότεραι ψευδεῖς.

Quòd ſi eſſet τὸ α non ineſſe[a]. non eſt autem neceſſe vt τὸ α omnibus rebus attribuatur vniuerſaliter. quare ambæ *propoſitiones* falſæ *erunt*.

Bar Omnis quantitas eſt ſubſtantia:
ba Omnis qualitas eſt quantitas:
Ergo
ra Omnis qualitas eſt ſubſtantia.

¶ Accidit etiam vt altera *propoſitio* vera accipiatur, non tamen vtrauis. ſed *propoſitio* α γ, nam propoſitio β γ ſemper falſa erit: quia in nullo eſt τὸ β. at *propoſitio* α γ *vera eſſe* poteſt. veluti, ſi τὸ α & τῷ γ & τῷ β ineſt indiuiduè. quando enim idem pluribus primum attribuitur, neutrum alteri attribuetur.

¶ Ἀλλὰ καὶ τιὼ ἑτέραν ἐνδέχεται ἀληθῆ λαμβάνειν, οὐ μέντοι ὁπτέραν ἔτυχεν, ἀλλὰ τιὼ α γ. ἡ δὲ γ β πρότασις ἀεὶ ψευδὴς ἔσται, δι' ἃ τὸ α οὐ μηδενὶ ἔστι τῷ β· τιὼ δὲ α γ ἐγχωρεῖ. οἷον, εἰ τὸ α καὶ τῷ γ καὶ τῷ β ὑπάρχει ἀτόμως. ὅταν γὰρ πρώτως τὸ αὐτὸ πλειόνων κατηγορῆται, ἀδιάφορον οὐδετέρου ἔσται.

Bar Omne corpus eſt ſubſtantia:
ba Omnis qualitas eſt corpus:
Ergo
ra Omnis qualitas eſt ſubſtantia.

Διαφέρει δ' οὐδὲν, οὐδ' εἰ μὴ ἀτόμως ὑπάρχει.[2]

Nec quicquam refert, si insit[a] nō indiuiduē. [a] Τὸ α τῷ γ.

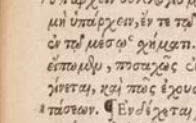

V *Bar* Omnis homo eſt ſubſtantia:
F *ba* Omnis qualitas eſt homo:
Ergo
F *ra* Omnis qualitas eſt ſubſtantia.

6 ¶Ἡ μὲν οὖν τοῦ ὑπάρχειν ἀπάτη, δῆλον τούτων γε καὶ οὕτω γίνεται μόνως· οὐ γὰρ ὡς ἐν ἀλλοιώματι τὸ ὑπάρχειν συλλογισμός. ¶Ἡ δὲ τοῦ μὴ ὑπάρχειν, ἔν τε τῷ πρώτῳ, καὶ ἐν τῷ μέσῳ[c] σχήματι. πρῶτον οὖν ἐπιμελῶς, ποσαχῶς ἐν τῷ πρώτῳ γίνεται, καὶ πῶς ἐχουσῶν τῶν προτάσεων. ¶Ἐνδέχεται μὲν οὖν ἀμφοτέρων ψευδῶν οὐσῶν. οἷον εἰ τὸ α κατὰ παντὸς τοῦ γ, καὶ τοῦ β ὑπάρχει ἀτόμως· ἐὰν γὰρ ληφθῇ τὸ μὲν α τοῦ μηδενὸς, τὸ δὲ γ παντὸς τοῦ β· ψευδεῖς αἱ προτάσεις.

6 ¶Deceptio igitur *qua exiſtimatur* ineſſe, per hæc atque hoc modo ſolùm fit: quia non erat[b] in alia figura ſyllogiſmus *quo concluderetur* ineſſe. ¶Ea vero *qua exiſtimatur* non ineſſe, *fit* & in prima & in media[c] figura. primùm itaque dicamus, quot modis in prima figura fiat, & quomodo habētibus ꝓpoſitionibus. ¶Fieri igitur poteſt cùm ambæ *propoſitiones* ſint falſæ. veluti ſi τὸ α & τοῦ γ & τοῦ β ineſt indiuiduē. nā ſi ſumptum fuerit τὸ α nulli γ, τὸ γ verò omni β *ineſſe*: falſæ *erunt* propoſitiones.

[b] Id eſt, nō eſſe docuimus ſuprā, nempe lib. 1 Prior. Analyt.
[c] Omittit tertiā figuram, quia nō poteſt in ea probari cōcluſio vniuerſalis.

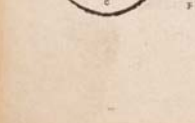

F *Ce* Nullum brutum eſt animal:
F *la* Omnis homo eſt brutum:
Ergo
F *rent* Nullus homo eſt animal.

9 ¶Ἐνδέχεται δὲ καὶ τῆς ἑτέρας ψευδοῦς οὔσης, καὶ ταύτης ὁποτέρας ἔτυχεν. ¶Ἐγχωρεῖ γὰρ τιθὲν μὲν α τῷ γ ἀληθῆ εἶναι, τιθὲν δὲ β τῷ γ ψευδῆ. τιθὲν μὲν α τῷ γ ἀληθῆ, ὅτι οὐ πᾶσι τοῖς οὖσιν ὑπάρχει τὸ α. τὸ δὲ γ β ψευδῆ, ὅτι ἀδύνατον ὑπάρχειν τοῦ β τὸ γ, ᾧ μηδὲν ὑπάρχει τὸ α· οὐ γὰρ ἔτι ἀληθὴς ἔσται ἡ α γ πρότασις[d]. ἅμα δὲ, εἰ καὶ εἰσὶν ἀμφότεραι ἀληθεῖς, καὶ τὸ συμπέρασμα ἔσται ἀληθές[e].

9 ¶Fieri etiam poteſt. cùm altera propoſitio ſit falſa, & quidem vtrauis. ¶Fieri enim poteſt, vt *propoſitio* α γ ſit vera, ſed β γ falſa. α γ vera, quia non omnibus rebus ineſt τὸ α. γ β falſa: quia non poteſt ineſſe τοῦ β τὸ γ, cui nulli ineſt τὸ α: alioqui non erit ampliùs vera propoſitio α γ. item ſi ſint ambæ veræ, etiam cōcluſio erit vera[e].

[d] Quia τῷ α ineſſet alicui γ, nempe τῷ β quod cōtinetur ſub γ.
[e] Ex veris propoſitionibus nō effici falſam concluſionem, docuit Ariſtoteles lib. 1. Prior. Analyt. cap. 2. & 4.

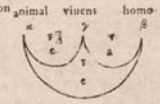

V *Ce* Nullus lapis eſt animal:
F *la* Omnis homo eſt lapis:
Ergo
F *rent* Nullus homo eſt animal.

¶ Accidit etiam, vt propositio γ ζ sit vera, cùm altera sit falsa, veluti si τὸ β est in γ, & in α: necesse *est* enim alterũ a sub altero b esse. quare si acceperit τὸ α nulli γ ineſſe, falsa c erit propositio. α μηδενὶ τῷ γ

¶ Ἀλλὰ καὶ τῷ γ β ἐνδέχεται α ληθῆ εἶ), τᾶς ἑτέρας οὔσης ψευδοῦς. οἷον, εἰ τὸ β καὶ ἐν τῷ γ, καὶ ἐν τῷ α ἔξιν. ἀεὶ γὰρ ὑπάρχει τὸ α ὑπὸ θατέρου b ἔσ). ὥστ' ἀληθὲς τὸ α μηδενὶ τῷ γ ὑπάρχειν, ψευδὴς c ἔσαι ἡ πρότασις.

a Id est, τὸ α.
b Sub γ.
c Nõ in totum, sed ex parte: quia non est τὸ γ sub α, sed τὸ α sub γ. ergo non omne sed aliquod γ est α.

p *Ce* Nullum viuens est animal:
v *Ia* Omnis homo est viuens:
Ergo
f *rent* Nullus homo est animal.

¶ Perspicuum igitur est, & cùm altera *propositio* sit falsa, & cùm ambæ, falsum syllogisnũ fore d. ¶ In media verò figura fieri non potest vt ambæ propositiones sint in totum falsæ. cùm enim τὸ α omni β ineſt: nihil e licebit accipere, quod alteri omni, alteri nulli insit f. oportet autem ita sumere propositiones, vt *medius terminus* alteri *extremo* insit, alteri non insit: siquidem futurus est syllogisſmus g. si igitur ita acceptæ, *sunt* falsæ: perspicuum est, quòd contrario modo h *acceptæ*, vice versa *se* habebunt i. hoc autẽ est impossibile k. ¶ At ex parte vtramque falsam esse nihil vetat. veluti si τὸ α & τῷ γ, & τοῦ β cuidam ineſt. nam si sumptum fuerit, omni α, nulli autem β ineſſe: falsæ *erunt* ambæ propositiones, non quidem totæ, sed ex parte.

d Id est, efficit falsam cõclusionem.
e Nullum terminum.
f Id est, dicatur de omni γ, & de nullo β, vt fiat syllogisſmus in Camestres: vel de nullo γ, & de omni β, vt extruatur syllogisſmus in Cesare.
g In secunda figura.
h Id est, ita vt ex affirmatione fiat negatio, & ex negatione affirmatio.
i Id est, erunt veræ.
k Quia cùm falsa sit conclusio, propositiones veræ esse non possunt.

¶ Φανερὸν οὖν, ὅτι καὶ τῆς ἑτέρας οὔσης ψευδοῦς, καὶ ἀμφοῖν, ἔσαι ψευδὴς ὁ συλλογισμός d. ¶ Ἐν δὲ τῷ μέσῳ σχήματι ὅλας μὲν ἐναι ἀμφοτέρας τὰς προτάσεις ψευδεῖς, οὐκ ἐνδέχεται. ὅταν γὰρ τὸ α παντὶ τῷ β ὑπάρχῃ, οὐδὲν e ἔσαι λαβεῖν, ὃ τῷ μὲν ἑτέρῳ παντὶ, θατέρῳ δ' οὐδενὶ ὑπάρξει. δεῖ δ' οὕτω λαμβάνειν τὰς προτάσεις, ὥστε τῷ μὲν ὑπάρχειν, τῷ δὲ μὴ ὑπάρχειν, ἑτέραν ἔσαι συλλογισμὸς f. εἰ οὖν ἅπαν λαμβανόμενον, ψευδεῖς δῆλον ὡς ἐναντίως g αὖ πάλιν ἐξουσι. τὸ δὲ ἀδύνατον h.

¶ Ἐπὶ δὲ τῆ ἑκατέραν οὐδὲν κωλύει ψευδῆ εἶ). οἷον εἰ τὸ γ καὶ τὸ α καὶ τοῦ β τινὶ ὑπάρχει. αἰ γὰρ τῷ μὲν α ληθῆ παντὶ ὑπάρχει, τοῦ δὲ β μηδενί· ψευδεῖς μὲν ἀμ-

a Id est, τὸ α.
b Sub γ.
c Nõ in totum, sed ex parte: quia non est τὸ γ sub α, sed τὸ α sub γ. ergo non omne sed aliquod γ est α.

p *Ce* Nullum viuens est animal:
v *Ia* Omnis homo est viuens:
Ergo
f *rent* Nullus homo est animal.

d Id est, efficit falsam cõclusionem.
e Nullum terminum.
f Id est, dicatur de omni γ, & de nullo β, vt fiat syllogisſmus in Camestres: vel de nullo γ, & de omni β, vt extruatur syllogisſmus in Cesare.
g In secunda figura.
h Id est, ita vt ex affirmatione fiat negatio, & ex negatione affirmatio.
i Id est, erunt veræ.
k Quia cùm falsa sit conclusio, propositiones veræ esse non possunt.

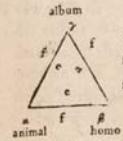

f *Cam* Omne animal est album:
f *es* Nullus homo est album:
Ergo
f *tres* Nullus homo est animal.

l Ita vt negans propositio sit minor, quæ in superiori exemplo erat maior.

¶ Itidémque *fiet*, si commutato ordine *pronunciatum* priuatiuum positum fuerit.

¶ Καὶ ἀπάλιν δὲ τεθέντος τοῦ στερητικοῦ, ὡσαύτως.

f *Cef* Nullum animal eſt album:
f *a* Omnis homo eſt albus:
Ergo
f *re* Nullus homo eſt animal.

ιϛ ¶ Τὼι δ' ἐπ' ἐσχατων ὅρων ἡ ἀδύνατος, καὶ ὁποτεραοῦν, οἷον τὸ γ τοῦ α. ὁ γὰρ ὑπάρχει τὸ α παντὶ, καὶ τοῦ β ὑπάρξει[a]. ἐὰν δὲ ληφθῇ τοῦ μὲν α ὅλῳ ὑπάρχειν τοῦ γ, τοῦ δὲ β ὅλῳ μὴ ὑπάρχειν· ἢ μὲν γ α, ἀληθὴς ἔσαι· ἡ δὲ γ β, ψευδής.

16 ¶ Fieri autem poteſt vt altera & *quidem* vtravis falſa ſit. quod enim ineſt omni α, etiam τῷ β inerit[a]. ſi igitur ſumptum fuerit, toti α ineſſe τὸ γ, toti autem β non ineſſe: certè *propoſitio* γ α, vera erit: β γ, falſa.

[a] Quia τὸ β eſt ſpecies τῷ α.

v *Cam* Omne animal eſt viuens:
f *ef* Nullus homo eſt viuens:
Ergo
f *tres* Nullus homo eſt animal.

ιζ ¶ Πάλιν ὁ τοῦ β μηδενὶ ὑπάρχει, οὐδὲ τοῦ α παντὶ ὑπάρξει· εἰ γὰρ τοῦ α, καὶ τοῦ β· ἀλλ' οὐχ ὑπῆρχεν· ἐὰν οὖν ληφθῇ τὸ γ τοῦ μὲν α ὅλῳ ὑπάρχειν, τοῦ δὲ β μηδενὶ· ἡ μὲν γ β προτασις, ἀληθὴς· ἡ δ' ἑτέρα, ψευδής[b].

17 ¶ Rurſus quod nulli β ineſt, omni α non inerit. nam ſi τῷ α, etiam τῷ β *ineſſet*: atqui non inerat. ſi igitur ſumptum fuerit τὸ γ toti α ineſſe, & nulli β: propoſitio γ β, vera *erit*: altera verò, falſa[b].

[b] Vel in toto, vt *in exẽplo* quod ſubiecti contextui: vel ex parte, vt in hoc ſyllogiſmo, Omne animal eſt brutum, Nullus homo eſt brutum, ergo Nullus homo eſt animal.

v *Cam* Omne animal eſt lapis:
v *ef* Nullus homo eſt lapis:
Ergo
z *tres* Nullus homo eſt animal.

ιη ¶ Ὁμοίως δὲ καὶ μεταθέντος τοῦ στερητικοῦ[c]. ὁ γὰρ μηδενὶ ὑπάρχει τοῦ α, οὐδὲ τοῦ β οὐδενὶ ὑπάρξει· ἐὰν οὖν ληφθῇ τὸ γ τοῦ μὲν α ὅλῳ μὴ ὑπάρχειν, τοῦ δὲ β ὅλῳ ὑπάρχειν· ἡ μὲν α γ προτασις, ἀληθὴς ἔσαι· ἡ δ' ἑτέρα, ψευδής[d].

18 ¶ Similiter *fiet* tranſpoſito *pronunciato* priuatiuo[c]. quod enim ineſt nulli α, etiam nulli β inerit. ſi igitur ſumptum fuerit τὸ γ toti α non ineſſe, toti autem β ineſſe: certè propoſitio α γ, vera erit: altera verò, falſa[d].

[c] Id eſt, ſi negãs propoſitio fiat maior.

[d] In totum.

v *Cef* Nullum animal eſt lapis:
F *a* Omnis homo eſt lapis:
Ergo
F *re* Nullus homo eſt animal.

¶ Ac rurſus quod omni β ineſt, falſò accipitur nulli α ineſſe: quia neceſſe eſt, ſi omni β *ineſt*, vt etiam cuidã α inſit. ſi igitur ſumptum fuerit, omni β ineſſe τὸ γ, nulli autem α: propoſitio quidem γ β, vera erit: ſed γ α, falſa[a].

19 Καὶ πάλιν, ὃ παντὶ τῷ β ὑπάρχει, μηδενὶ λεχθέν τῷ α ὑπάρχον, ψεῦδος· ἀνάγκη γὰρ εἰ τῷ β παντὶ, καὶ τῷ α τινὶ ὑπάρχειν. ἐὰν οὖν λαφθῇ τῷ μὲν β παντὶ ὑπάρχον τὸ γ, τῷ δὲ α μηδενί· ἡ μὲν γ β, ἀληθὴς ἔσται· ἡ δὲ γ α, ψευδής[a].

a Vel in totum, vt in exemplo quod ſubiecti cõtextui: vel ex parte, vt in hoc ſyllogiſmo, Nullũ animal eſt bipes, omnis homo eſt bipes, ergo nullus homo eſt animal.

F *Cef* Nullum animal eſt viuens:
V *a* Omnis homo eſt viuens:
Ergo
F *re* Nullus homo eſt animal.

¶ Perſpicuum igitur eſt, & cùm ambæ propoſitiones ſint falſæ, & cùm altera tantùm, fore ſyllogiſmum deceptiuum in iis quæ ſunt indiuidua[b].

20 Φανερὸν οὖν, ὅτι καὶ ἀμφοτέρως οὐσῶν ψευδῶν, καὶ τῆς ἑτέρας μόνον, ἔσται συλλογισμὸς ἀπατικὸς ἐν τοῖς ἀτόμοις[b].

b Id eſt, in iis quæ medio carent.

De ignorantia ſecũdum prauam diſpoſitionem in iis quibus medium aliquod eſt interiectum, CAP. XIV.

1 ¶ *Regula de ſyllogiſmis ex proprio medio.* 2 ¶ *Quod ſit proprium medium.* 3 ¶ *De ſyllogiſmis negantibus in prima figura ex medio proprio,* 4 *vel quaſi proprio,* 5 *vel non proprio quod eſt* 6 *vel non eſt ſub primo.* 7 ¶ *De ſyllogiſmis negantibus in ſecunda figura. De ambobus propoſitionibus in totum falſis.* 8 *Si alterutra falſa ſit:* 9 *id eſt, ſola minor,* 10 *vel ſola maior.* 11 ¶ *Epilogus* 12 ¶ *De ſyllogiſmis affirmantibus in prima figura. De proprio medio.* 13 *De quaſi proprio.* 14 *De non proprio, quod eſt,* 15 *vel non eſt ſub primo.* 16 ¶ *Epilogus.*

IN iis autem quæ non indiuiduè[c] inſint aut non inſunt, cùm per propriũ mediũ[d] fit ſyllogiſmus falſi[e], non poſſunt ambæ propoſitiones falſæ eſſe, ſed ea tantum in qua *continetur* maius extremum. ¶ Proprium medium *id* appello, per quod[f] fit ſyllogiſmus contradictionis[g].

¶ Infit enim τὸ α τῷ β per medium γ. cùm igitur neceſſe ſit,

1 ΕΝ δὲ τοῖς μὴ ἀτόμως[c] ὑπάρχουσι, μὴ ὑπαρχουσιν, ὅταν μὲν διὰ τοῦ οἰκείου μέσου[d] γίνηται τὸ ψεῦδος[e] ὁ συλλογισμός, οὐκ οἶόν τε ἀμφοτέρας ψευδεῖς εἶναι τὰς προτάσεις, ἀλλὰ μόνον τὴν πρὸς τῷ μείζονι ἄκρῳ. ¶ Λέγω δὲ οἰκεῖον μέσον, δι' ὃ γίνεται τὸ ἀντιφάσεως[g] ὁ συλλογισμός. ¶ Ὑπαρχέτω γὰρ τὸ α τοῦ β; διὰ μέσου τοῦ γ. ἐπεὶ οὖν ἀνάγκη

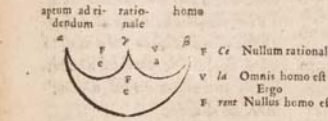
c Sed per mediũ aliquod.
d Male acceptũ. Colligitur cõcluſio falſa.
e Rectè, & vt oportet, acceptũ.
f Id eſt, colligitur concluſio cõtradicens illi falſæ concluſioni.

τῷ γ κατηφατικῷ λαμβάνεται συλλογισμοῦ γινομένου δῆλον ὅτι ἀεὶ αὐτὴ ἔσται ἀληθὴς· οὐδὲ ἀντιστρέφεται[a]· ἢ δὲ α τῷ β ψευδὴς· ταύτης δὲ ἀντιστρεφομένης[b], συμπίπτει[c] γίνεται ὁ συλλογισμός.

vt propositio γ β sumatur affirmatiua, si fit syllogismus: perspicuum *est* hanc *propositionem* semper fore veram, quia non conuertitur[a]. *propositionem* autem α γ falsam: quoniam hac conuersa[b] syllogismus contrarius[c] efficitur.

a Non mutatur in negante.

b Dicitur cõuertiquia cũ affirmatio sit vera, fa mitur negatiu, e Colligẽs cõclusionem oppositã verę conclusioni, & pariens deceptionem oppositam verę scientiæ.

4 ¶ Ὁμοίως δὲ καὶ εἰ ὅλῃ ἄλλης συζυγίας[d] ληφθείη τὸ μέσον· οἷον τὸ δ, εἰ καὶ ὅλῳ τῷ α ὅλῳ ὑπάρχει, καὶ κατὰ τὸ β κατηγορεῖται παντός. αἰεὶ γὰρ[e] γίνεται μὲν τῷ β τὸ δ τὸ πρότασιν μόνον[f], τῷ δὲ ἑτέρῳ[g] ἀντιστρέφεται[h]. ὅταν δ' ἡ μὲν[i], ἀεὶ ἀληθὴς· ἡ δὲ[k], ἀεὶ ψευδής. καὶ σχεδὸν ἡ αὐτὴ ποιοῦσι ἀπάτη, ἡ αὐτὴ ὅτι τῇ ἐκ τοῦ οἰκείου μέσου.

4 ¶ Similiter *fiet*, & si ex alia classe[d] medium sumptum fuerit: vt δ si & in toto α est. & omni β attribuitur. necesse enim *est*[e] vt propositio δ β maneat[g], altera vero conuertatur[h]. quapropter altera[k] semper vera *erit*, altera[l] semper falsa. ac ferè huiusmodi deceptio eadem est atque ea quę *fit* per proprium medium.

d Dicitur esse ex alia classe, quia non est verum medium demõstratiuũ. itaque per illud cõclusio probatur nõ tãquam per causam Est igitur quasi proprium cõclusionis, qua tenus ad eam probandam est idoneum sed nõ verè propriũ, quia non est causa cõclusionis.

e Quia necesse est vt minor propositio in prima figura affirmet.

f Propositio minor

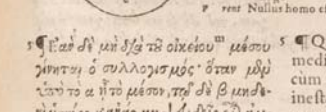
g Manetat affirmatiua, non mutetur in negatiuam.

h Propositio maior.

i Mutetur in negatiuam.

k Id est, minor.

l Id est, maior.

5 ¶ Ἐὰν δὲ μὴ ᾖ ἐκ τοῦ οἰκείου[m] μέσου γίνηται ὁ συλλογισμός· ὅταν μὲν ὑπάρχῃ τὸ α ἢ τὸ μέσον, τὸ δὲ β μηδενὶ ὑπάρχῃ ἀναγκαῖον ψεύδεις εἶναι ἀμφοτέρους. λαμβάνεται γὰρ ἐναντίως[n], ἢ ὡς ἔχουσιν, αἱ προτάσεις, εἰ μέλλοι συλλογισμὸς[o] ἔσεσθαι. οὗτοι δὲ λαμβανομένων, ἀμφότεραι γίνονται ψευδεῖς. οἷον, εἰ τὸ μὲν α ὅλῳ τῷ δ ὑπάρχει, τὸ δὲ δ μηδενὶ τῷ β. ἀντιστραφέντων γὰρ τῶν προτάσεων, συλλογισμὸς ἔσται, καὶ αἱ προτάσεις ἀμφότεραι ψευδεῖς.

5 ¶ Quòd si non per proprium[m] medium fiat syllogismus: sanè cùm sub α est mediũ, nulli autẽ β ineſt, necesse *est* falsas esse ambas *propositiones*. sumendæ enim sunt propositiones contrario modo[n] quàm *re vera se* habeant, si futurus est syllogismus[o]: cùm autem ita sumuntur, ambæ efficiuntur falsæ. veluti si δ α toti ineſt, δ autem nulli β. his enim conuersis, erit syllogismus, & ambæ propositiones falsæ.

m Id est, cùm fit per medium, per quod vera conclusio probari nequit. vt per brutum probari nequit homine esse viuens.

n Oportet enim in maiori propositione negari primum de medio, in minori affirmari mediũ de vltimo.

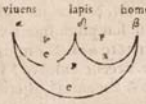
o Negatiuus in prima figura, id est, in Celarent.

Cùm verò sub α non est mediũ, veluti ☉ ☽: *propositio* quidem α☽, vera erit: *propositio* autem ☽ β. falsa. *erit* enim α ☽. vera: quia nõ erat in α ☉ ☽. at ☽ β, falsa: quia si vera esset, etiam conclusio esset vera[a]: sed erat falsa.

6 ¶ Ὅταν δὲ μὴ ᾖ ὑπὸ τὸ α τὸ μέσον, οἷον τὸ σ. ἢ μὲν α σ, ἀληθὴς ἔσται· ἡ δὲ σ β, ψευδής. ἡ μὲν γὰρ α σ, ἀληθὴς, ὅτι οὐκ ἦν ἐν τῷ α τὸ σ· ἡ δὲ σ β, ψευδής, ὅτι εἰ ἦν ἀληθές, καὶ τὸ συμπέρασμα ἦν ἀληθές· ἀλλ' ἦν ψεῦδος.

[a] Ex ambabus enim propositionibus veris non potest colligi falsa conclusio: vt probatum fuit lib. 1. Prior. Analyt. cap. 2. & 4.

¶ Quando autem per mediam figuram fit deceptio, fieri nequit vt ambæ propositiones sint totæ falsæ. cùm enim ☉ β est sub α, nihil est quod possit alteri omni, alteri nulli ineſſe[b], vt antea[c] quoque dictum fuit. ¶ Potest autem *esse* altera *falsa*, & *quidem* vtrauis.

7 ¶ Διὰ δὲ τὸ μέσου σχήματος γινομένης τῆς ἀπάτης, ἀμφοτέρας μὲν οὐκ ἐνδέχεται ψεύδεσθαι τὰς προτάσεις ὅλας. ὅταν γὰρ ᾖ τὸ β ὑπὸ τὸ α, οὐδὲν ἐνδέχεται τῷ μὲν παντὶ, τῷ δὲ μηδενὶ ὑπάρχειν, καθάπερ ἐλέχθη καὶ πρότερον. ¶ Τῶν ὑπαρχόντων δ' ἐγχωρεῖ, καὶ ὁποτερονοῦν ὑπάρχειν. ¶ Εἰ γὰρ τὸ γ καὶ τῷ α καὶ τῷ β ὑπάρχει· ἐὰν ληφθῇ τῷ μὲν α ὑπάρχειν, τῷ δὲ β μὴ ὑπάρχειν· ἡ μὲν α γ, ἀληθὴς ἔσται· ἡ δ' ἑτέρα, ψευδής.

[b] Quia si τὸ σ alteri omni & nulli β, vel nulli α & omni *esset* altera *falsa*, & *quidem* vtrauis.
[c] per syllogismũ secundæ figuræ probaretur, τὸ α inesse nulli β. sed supponimus τὸ α ineſſe omni β.
[c] Cap. præced. part. 13.

¶ Rursus si sumptum fuerit τὸ γ ineſſe τῷ β, nulli autem α: *propositio* quidem γ β, vera erit: altera autem, falsa.

10 ¶ Πάλιν, εἰ τῷ μὲν β ληφθείη τὸ γ ὑπάρχειν, τῷ δὲ α μηδενί· ἡ μὲν γ β, ἀληθὴς ἔσται· ἡ δ' ἑτέρα, ψευδής.

sub-

γ *Ces* Nullum viuens est substantia:
α Omnis homo est substantia:
Ergo
γ *re* Nullus homo est viuens.

11 ¶ Εαὶ μὴν ϲυλλογιϲτικὴϲ ἡ τῆϲ ἀπάτηϲ ὁ ϲυλλογιϲμὸϲ, εἴρηται πότε καὶ διὰ τίνων ἔϲαι, καὶ ἀπάτη. ¶ Εαὶ δὲ καταφατικὴϲ[a], ὅταν μὲν διὰ τὸ οἰκείου μέϲου, ἀδύνατον ἀμφοτέρωϲ εἶναι ψεῦδοϲ. ἀεὶ γὰρ τῷ γ τὸ β μὴ εἶναι[b], εἶναι ἔϲαι ϲυλλογιϲμὸϲ· καὶ ϒπερ ἐλήφθη καὶ πρότερον[d]. ἀϲτε καὶ γ α, ἀεὶ ἔϲαι ψεῦδοϲ· αὐτὸ γὰρ ἔϲτιν αἴτιον τοῦ εἶναι[e]. ¶ Ὁμοίωϲ δὲ καὶ εἰ διὰ ἄλληϲ οὐϲιώδουϲ λαμβάνοιτο τὸ μέϲον, ὅπερ ἐλήφθη καὶ διὰ τῆϲ ϲτερητικῆϲ ἀπάτηϲ. ἀεὶ γὰρ τῷ μὲν ϑ τὸ β μὴ εἶναι, τῷ δὲ α ϑ αἴτιον εἶναι. καὶ ἡ ἀπάτη ἡ αὐτὴ τῇ πρότερον.

11 ¶ Si igitur priuatiuus sit syllogiſmus decepticinis, dictũ est quãdo & per quæ erit deceptio. ¶ Si verò *sit* affirmatiuus[a]: cum *est* per *proprium* mediũ, impoſſibile *est* ambas *propoſitiones* eſſe falſas: neceſſe *eſt* enim *propoſitionem* γ β manere[b], ſi futurus eſt ſyllogiſmus[c], vt antea[d] quoq; dictũ fuit. quare *propoſitio* γ α ſemper erit falſa: hæc enim eſt, quæ conuertitur[e].

a In prima figura, ideſt, in Barbara: quoniam in ſecunda figura nullus eſt ſyllogiſmus affirmatiuus. in tertia verò nõ probatur concluſio vniuerſalis.
b Manere affirmantem.
c In prima figura.
d Partic 3. huius capitis.
e Ex affirmatiua verã ſit negatiua falſa.
f Pars 4.

12 ¶ Ὅταν δὲ μὴ διὰ τὸ οἰκείου, ἐὰν μὲν ἡ τὸ ϑ ὑπὸ τὸ α, αὐτὸϲ μὲν ἐϲαι ἀληθὴϲ, ἡ ἑτέρα[h] δὲ ψεῦδηϲ. ἐγχωρεῖ δὲ τὸ α πλείοϲιν ὑπάρχειν[i], ἃ οὐκ ἔϲτι ὑπάλληλα[k].

13 ¶ Similis ratio eſt, ſi ex alia cleſſe ſumatur medium, vt dictũ fuit[f] etiã in priuatiua deceptione: quia neceſſe *eſt* vt propoſitio ϑ β maneat, α ϑ verò conuertatur. ac deceptio eadem *eſt* quæ prior.

g Maior propoſitio.
h Minor propoſitio.
i Verbum *inesse*, accipiendum eſt generaliter pro attribuo ſiue affirmatiuè ſiue negatiuè.
k Vt quadrupes affirmatiuè attribuitur bruto, negatiuè homini: homo autem bruto non ſubiicitur.

V *Bar* Omne brutum eſt quadrupes:
F *ba* Omnis homo eſt brutum:
Ergo
γ *ra* Omnis homo eſt quadrupes.

14 ¶ Cùm autẽ non per propriũ mediũ *extrahuntur ſyllogiſmi*: ſi quidẽ ſit ϑ ϰ ſub α: hãc erit vera: altera[h], falſa. poteſt enim ϑ α pluribus ineſſe[i], quorum alia ſub aliis non collocentur[k].

15 ¶ Εαὶ γ μὴ ἡ τὸ ϰ ὑπὸ τὸ α· αὐτὴ[l] μὲν ἀεὶ δῆλον ὅτι ἔϲι ψευδὴϲ, καίτα φατικὴ ϑὸ λαμβάνῃ· ἡ γὰρ β ϰ ϑ ἀληθὴϲ ἔϲαι· ἡ γὰρ ψεῦδοϲ. οὐδὲν ϑὸ κωλύϲει τὸ μὲν α τῷ ϰ μηδενὶ ὑπάρχειν, τὸ δὲ ϰ τῷ β παντί. οἷον ζῷον ἐπιϲτήμη, ἐπιϲτήμη γὰρ μουϲική.

15 ¶ Quòd ſi ϑ ϰ nõ ſit ſub α: hãc quidẽ ſemper cõſtat eſſe falſam, quia ſumitur affirmatiua. ſed ϰ β tam vera quàm falſa eſſe poteſt. nihil enim prohibet quominùs ϑ α nulli ϰ inſit, ϑ autẽ omni β. vt animal *ineſt nulli* ſcientiæ: ſcientia *omni* muſicæ.

F *Bar* Omnis ſcientia eſt animal:
V *ba* Omnis muſica eſt ſcientia:
Ergo
γ *ra* Omnis muſica eſt animal.

esse hominem, cùm non similiter dicamus etiam hominem esse album. hic enim, cùm non sit aliud quiddam, est albus. album autem *dicitur homo*: quia accidit homini vt sit albus) sunt igitur nonnulla eiusmodi vt per se attribuantur. ¶ Esto igitur τὸ γ eiusmodi, quod alij non insit, huic verò primo [a] *insit* τὸ β, nec sit aliud interiectũ. itidémque rursus τὸ α *insit* τῷ γ: atq; hoc τῷ β. vtrùm igitur necesse *est* hoc *habere terminũ in quo* consistatur, an potest in infinitũ progredi[b]?

ἔστι) αὐθεφπον, οὐχ ὁμοίως λέγοντες καὶ τὸν αὐθρωπον λευκον. ὁ μὲν γὰρ οὐχ ἕτερόν τι ὢν, λευκόν ἐστι. τὸ δὲ λευκόν, ὅτι συμβέβηκε τῷ αὐθρώπῳ (τὸ δὲ λευκὸν) ἔστιν οὐδένια τοιαῦτα, ὥστε καθ' αὑτὰ κατηγορεῖσθαι. ¶ Ἔστω δὴ τὸ γ τοιοῦτον, ὁ αὐτὸ μὲν μηκέτι ὑπάρχει ἄλλῳ, τούτῳ δὲ τὸ β πρώτῳ [a], καὶ οὐκ ἔστιν ἄλλο μεταξύ. καὶ πάλιν, τὸ α τῷ γ, [ὡσαύτως.] καὶ τοῦτο τῷ β. ἆρ' οὖν τοῦτο αὐάγκη στῆναι, ἢ ἐνδέχεται εἰς ἄπειρον ἰέναι[b];

b Adeo vt non reperiatur primum attributũ.

Virium in hæc inferiora incremẽtum & deminutio. 3
Luminis incrementũ & deminutio. 2
Globosum. β 1
Luna. α

1 Luna est globosa:
2 Quod est globosum, accipit luminis incrementum & deminutionem.
3 Quod accipit luminis incrementum & deminutionem, accipit virium incrementum & deminutionem.

¶ Ac rursus si τῷ α nihil attribuitur per se: τὸ α verò τῷ θ ineſt primo, & nulli *competit* priori quod sit medium: item τὸ θ ineſt τῷ κ: atque hoc τῷ ϱ: vtrùm hoc quoque necesse *est habere terminum in quo* consistatur, an & hoc potest in infinitum progredi[c]?

¶ Καὶ πάλιν, εἰ τὸ α μηδὲν κατηγορεῖται καθ' αὑτοῦ, τὸ δὲ α τῷ θ ὑπάρχει πρώτῳ, μεταξὺ δὲ μηδὲν τῶν πρότερον, καὶ τὸ θ τῷ κ, καὶ τοῦτο τῷ β· ἆρα καὶ τοῦτο ἵστασθαι ἀνάγκη, ἢ καὶ τοῦτ' ἐνδέχεται εἰς ἄπειρον ἰέναι[c].

c Adeo vt nõ reperiatur vltimũ subiectum.

Virium incremẽtum & deminutio. α
Luminis incrementum & deminutio. θ
Globosum. κ
Luna. β

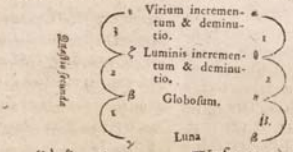
4 Quod recipit luminis incrementum & deminutionem, recipit etiam virium incrementum & deminutionem.
2 Quod est globosum, recipit virium incrementum & deminutionem.
3 Luna est globosa.

Differt autem hoc *quæsitum* à priori: quoniam illo modo quæritur incipiendo ab eo[d] quod nulli alij ineſt cùm aliud ipſi insit, vtrum liceat in infinitũ progredi[e]. hoc autem modo quæritur, sumpto initio ab eo[f], quod alij attribuitur & nulli subiicitur, vtrùm sursum versus liceat in infinitum progredi[g].

¶ Διαφέρει δὲ τοῦτο τοῦ πρώτου τοσοῦτον, ὅτι τὸ μὲν ἔστιν, ἄρξασι ἐνδέχεται ἀρξαμένῳ ἀπὸ τοιούτου [d], ᾧ μηδενὶ ὑπάρχει ἕτερῳ, ἀλλ' ἄλλο ἐκείνῳ, ὅπερ τὸ ἄνω εἰς ἄπειρον ἰέναι, θάτερον δ', ἀρξάμενον ἀπὸ τοιούτου ᾧ αὐτὸ μὲν ἄλλου, ἐκείνῳ δὲ μηδὲν κατηγορεῖται, ὅπερ τὸ κάτω συμβαίνει, εἰ ἐνδέχεται εἰς ἄπειρον ἰέναι [e].

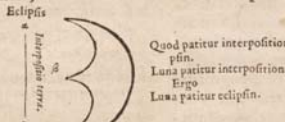
d Ab vltimo subiecto.
e Adscendendo.
f A supremo attributo.
g Descendendo.

Quæ-

7 ¶Ἐπὶ τὰ μεταξὺ ἄρα ἐπιδέχεται ἄπειρα ἕξ; ὡρισμένων τῶν ἄκρων; λέγω δή, οἷον εἰ τὸ α τοῦ γ ὑπάρχει, μέσον δὲ αὐτῶν τὸ β, τῷ δὲ β καὶ ἄλλα ἕτερα, τούτων δὴ ἄλλα ἄρα ἐπὶ τούτων εἰς ἄπειρον ἐπιδέχεται ἰέναι, ἢ ἀδύνατον;

7 ¶Insuper, cùm extrema sint finita, possuntne media esse infinita? verbi gratiâ, si γ α ineſt τῷ γ, medium autem eorum *est* τὸ β, τῷ δὲ β verò & τῷ α *sunt* alia *media*, atque horũ alia: vtrùm hæc quoque in infinitum serpere accidit, an impossibile *est*?

8 Ἐπὶ δὲ τὴν σκοπεῖν, ταὐτὸ καὶ εἰ αἱ ἀποδείξεις εἰς ἄπειρον ἔρχονται, καὶ εἰ ἔστιν ἀποδεῖξις ἁπάντων[a], ἢ ἐφ' ἕτερα πεφύκασι[b]. ¶Ὁμοίως δὲ λέγω καὶ ὅτι τῶν στερητικῶν συλλογισμῶν, καὶ ἀποστάσεων. οἷον, εἰ τὸ αμὴ ὑπάρχει τῷ β μηδενὶ, ἢ ποι φρόνιμον, ἢ ἐσαί τι μεταξὺ ὧν ἀποστέρησις οὐχ ὑπάρχει, οἷον εἰ τὸ η ὁ τῷ β ὑπάρχει παντὶ, καὶ πάλιν τούτου[c] ἔτι ἄλλῳ ἀποστέρῳ, οἷον τὸ θ ὁ τῷ η παντὶ ὑπάρχει. καὶ ἐπὶ τούτων ἢ ἄπειρα οἷς οὐχ ὑπάρχει ἀποστέρησις, ἢ ἵσταται.

8 ¶Hoc aũt cõsiderare, nihil aliud est, q̃ *quærere* vtrùm demõstrationes in infinitũ ꝓgrediãtur, & vtrùm omniũ sit demõstratio[a], an *extrema* se inuicẽ terminẽt[b]. ¶Similiter dico *quærendũ esse* de priuatiuis syllogismis & ꝓpositionibus. veluti an ☉ α nulli β insit primo, an sit aliquid mediũ cui priori nõ insit. veluti an *mediũ sit* ☉ η, quod insit omni ☉. & rursus *an* hoc[c] alij priori ☉ α *nõ insit*, veluti an *mediũ sit* ☉ θ, quod omni η insit. etenim in his quoq; aut infinita *sunt ea* quibus prioribus nõ ineſt, aut *aliquando* consistitur.

a Si omnium sit demõstratio, nulla sunt prima principia: quia prima principia sunt indemõstrabilia.
b Id est, reperiatur vltimis subiectum, quod sit terminus progressus à primo attributo deorsum versus. item reperiatur primum attributũ, quo terminetur progressus ab vltimo subiecto sursum versus.
c Hoc termino.

10 Ἐπὶ δὲ τῶν ἀντιστρεφόντων οὐχ ὁμοίως ἔχει. ἀεὶ γάρ ἐστιν ἐν τοῖς ἀντι-

10 ¶In iis verò quæ reciprocantur, non similiter *res se* habet: quoniã in iis quæ sibi inuicem attri-

a Sicut enim in circulo vel sphæra non est principiũ, aut finis: ita in cyclicis ἀποδείξεσι non est primum, aut vltimum.

b Vt alterum alteri attribuatur.

c Siue dicas attributa tantùm esse infinita, siue dicas & attributa & subiecta esse infinita. vtrũque enim dices, idem dices: quia si attributa sunt infinita, conuersis terminis erũt subiecta infinita: quandoquidẽ quod est attributũ, potest fieri subiectum.

d Id est, attribuantur & subiecta.

e Ostendit posse dictas quæstiones accommodas ad ea quæ reciprocãtur, cùm alterũ alteri per se attribuitur, alterum per accidens: & quæritur vtrũm finita an infinita sint quæ per se attribuuntur vel subiiciuntur, seclusis iis quæ subiiciuntur & attribuuntur per accidens.

f Attribuatur per accidens, vt homo attribuitur albo.

g Id est, attribuatur per se, vt animal attribuitur homini. Ita quæ attributio seu categoria nunc accipitur pro attributo per se, vt & cap. 19. part. 1. ipse Aristoteles declarabit.

h Littera α significat supremum attributum ζ, vltimum subiectum: β, media.

i Id est, infinita esse subiecta inter α & ζ, partim esse finita, partim infinita: nam si omnia sunt infinita, sunt infinita. sed quædam sunt finita, vtputa sunt finita ab α vsque ad β: posteriora sunt infinita, id est à β ad ζ.

k Respondet priori obiectioni: quia per eam non videtur absurditas illa quòd vel adscensus vel descensus nullus finem habeat.

l Id est, quodcumque accipiam medium inter α & ζ, hæc media inter α & ζ significari per literam β.

m Quia est infinita inter α & ζ, vel inter β & ζ, an inter α & β, vel inter β & ζ, quoniam vtroque modo ponitur infinitũ quòd dicat infinita esse inter α & ζ, an inter α & β. vel inter β & ζ. quoniam vtroque modo ponitur infinitus progressus contra hypothesin. quid enim refert vtrũm dicas progressum ab α, an à β esse infinitũ deorsum vel fas? rursus quid refert, vtrum dicas esse progressum infinitum, cum adscendimus ad α, an cum adscendimus ad β.

n Negat dictam solutionem: quia per eam non videtur absurditas illa quòd vel adscensus vel descensus nullus finem habeat.

o Id est, quodcumque accipiam medium inter α & ζ, hæc media inter α & ζ significari per literam β.

p Inter β & ζ vel inter β & α.

q Sensus est, nihil referre vtrum dicas progressum ab α, an à β esse infinitũ deorsum vel rursus quid refert, vtrum dicas esse progressum infinitum, cum adscendimus ad α, an cum adscendimus ad β.

r Id est, vtrũm ab alterutro extremo, nempe α vel ζ, an ab aliquo medio.

s Sup. media.

buuntur, nihil est cui primo, vel postremo attribuatur[a]. omnia namque ad omnia, quantùm ad hoc[b], similiter affecta sunt, siue[c] sint infinita quæ eidẽ attribuuntur, siue ambo[d] illa de quibus dubitatur, sint infinita. præterquàm[e] si non similiter fiat reciprocatio: sed alterum *sit* vt accidens[f], alterum verò vt attributio[g].

καθηρμημένοις ἐ πρώτοις καθηγορεῖται, ἢ τελευταίου· πάντα γὰρ πρὸς πάντα ταύτῃ πέ[b] ὁμοίως ἔχει, εἴτ[c] ἔστιν ἄπειρα τὰ κατ' ἀμφότερα κατηγορούμενα, εἴτ' ἀμφότερα[d] δεῖ τὰ ὑποκείμενα ἄπειρα πλῆθος[e] εἰ μὴ ὁμοίως συνδέχεται ἀπηρίφειν· ἀλλὰ τὸ μὲν, ὡς συμβεβηκός[f]· τὸ δ', ὡς κατηγορίαν[g].

Media non esse infinita, CAP. XVII.

1 *Vera sententiæ confirmatio.* 2 *Prauæ solutionis refutatio.*

QVòd autẽ media non possint esse infinita, si tã deorsum quàm sursum versus in attributionibus sistitur, perspicuũ *est*. (voco autẽ *attributionem* sursum *versus*, *eam* quæ *progreditur* ad magis vniuersale: deorsum *versus*, *eã* quæ *progreditur* ad particulare) nãsi, cùm τὸ α[h] attribuatur πᾶσι ζ, infinita sunt mediavbi ℭ: constat accidere posse, vt ab α deorsum versus alterum alteri attribuatur in infinitum: (quia priusquàm perueniatur ad ζ, infinita sunt media) necnon à ζ sursum versus *sint* infinita *attributa*, priusquàm perueniatur ad α. quare si hæc[i] *sunt* impossibilia, etiã τοῦ α & τοῦ β impossibile *est* esse infinita media. ¶ Nec[k] enim quicquam refert[l], si quis dicat ex α β γ quædam sibi inuicẽ hærere, adeò vt nihil sit interiectum: alia verò non posse accipi[m]: quod*cunque* enim accipiam τῶν β, media[o] vel *relatione habita* ad α vel ad ζ, aut erunt infinita, aut non. à[q] quo autem primùm[r] *incipiant esse* infinita[s], siue

1 Ὅτι μὲν οὖν τὰ μεταξὺ οὐκ ἐνδέχεται ἄπειρα εἶναι, εἰ ὅλη τὸ κάτω καὶ τὸ ἄνω ἴσταται ἡ κατηγορία, δῆλον. (λέγω δὴ ἄνω μὲν, τὸ ὅλῃ τὸ καθόλου μᾶλλον· κάτω δὲ, τὸ ὅλῃ τὸ κατὰ μέρος) εἰ γὰρ τὸ α[h] κατηγορεῖται μὲν τοῦ ζ, ἄπειρα τὰ μεταξὺ ἐφ' ὧν τὸ β· δῆλον ὅτι ἐνδέχοιτ' ἂν οὕτω καὶ ὅλῃ τὸ α ὅλῃ τῷ κάτω, ἐπ' ἔσχατον κατηγορεῖσθαι εἰς ἄπειρον· (πρὶν γὰρ ἔλθῃ τὸ ζ ἐλθεῖν, ἄπειρα τὰ μεταξύ) καὶ ὅλῳ τῷ ζ ὅλῃ τὰ ἄνω ἄπειρα, πρὶν ἔλθῃ τὸ α ἐλθεῖν. ὥστ' εἰ ταῦτα[i] ἀδύνατα· καὶ τὸ α καὶ τὸ ζ, ἀδύνατον ἄπειρα εἶναι τὰ μεταξύ. ¶ Οὐδὲ[k] γὰρ εἴ τις λέγοι ὅτι τὰ μὲν ἔστι πρὸς α β γ ἐχόμενα ἀλλήλων, ὥστε μὴ εἶναι μεταξύ, τὰ δ' οὐκ ἔστι λαβεῖν[m]· οὐδὲν διαφέρει[l]. ὃ[n] γὰρ ἂν λάβω τῶν β[o]· ἔσται πρὸς τὸ α, ἢ πρὸς τὸ ζ, ἢ ἄπειρα τὰ μεταξύ, ἢ οὔ. ἀρ'[p] οὖν δὲ πρῶτον[r] ἄπειρος[s],

Ratio

Si in circulo vel sphæra non est principium, aut finis, &c. Ostendit posse dictas quæstiones accommodas ad ea quæ reciprocãtur, cùm alterũ alteri per se attribuitur, alterum per accidens: & quæritur vtrũm finita an infinita sint quæ per se attribuuntur vel subiiciuntur, seclusis iis quæ subiiciuntur & attribuuntur per accidens. Attribuatur per accidens, vt homo attribuitur albo. Id est, attribuatur per se, vt animal attribuitur homini. Ita quæ attributio seu categoria nunc accipitur pro attributo per se, vt & cap. 19. part. 1. ipse Aristoteles declarabit.

Si enim in circulo vel sphæra non est principium, aut finis, &c. Ostendit posse dictas quæstiones accommodas ad ea quæ reciprocãtur, cùm alterũ alteri per se attribuitur, alterum per accidens: & quæritur vtrũm finita an infinita sint quæ per se attribuuntur vel subiiciuntur, seclusis iis quæ subiiciuntur & attribuuntur per accidens. Attribuatur per accidens, vt homo attribuitur albo. Id est, attribuatur per se, vt animal attribuitur homini. Ita quæ attributio seu categoria nunc accipitur pro attributo per se, vt & cap. 19. part. 1. ipse Aristoteles declarabit.

εἴτ' ἄθυς, εἴτε μὴ ἄθυς[a], ἀδὲν διαφέρει τὰ ζῶ μετὰ ταῦτα[b], ἄπειρά ἐστι[c].

[a] Statim infinita ponuntur, cùm ponuntur infiniti κατ' οὐσίαν vel κατὰ συμβεβηκός statim, cùm ponuntur infinita ab aliquo medio.
[b] A quibus incipiunt esse infiniti termini.
[c] Proinde in ascensu vel descensu nullus finis reperietur: quod est contra hypothesin.

In negationibus esse quoddam supremum, & quoddam vltimum, in quibus est consistendum, CAP. XVIII.

1 ¶ Prothesis. 2 ¶ Probatio. De prima figura. 3 De secunda figura. 4 De tertia figura. 5 De coniunctione figurarum. 6 ¶ Epilogus.

1 Φανερὸν δὲ καὶ ὅτι τῆς στερητικῆς ἀποδείξεως ὅρ σήσεταί, ἐπερ ὅτι τῆς καταφατικῆς ἴσταται ἐπ' ἀμφότερα[d]. ἔστω δὴ μὴ ἐνδέχεσθαι μηδὲν[e], μὴ πᾶν ὅτι τὸ μὲν ἀπὸ τοῦ ὑπάρχειν ἀεὶ ἐπ' ἄπειρον ἴσται. (λέγω δὲ ὑπάρχειν, ὃ αὐτὸ καθ' αὑτοῦ μηδενὶ ὑπάρχει, ἐκείνῳ δὲ ἄλλο, οἷον τὸ ζῷ μήτε ἀπὸ τοῦ πρώτου[f] ὅτι τὸ ὑπάρχον· (λέγω δὲ πρῶτον, ὃ αὐτὸ μὲν καθ' ἄλλου, καθ' ἐκείνου δὲ μηδὲν ἄλλο) εἰ δὴ ταῦτ' ἔστι[h], [δῆλον ὡς] καὶ ὅτι τῆς ἀποφάσεως ἔσηται.

1 PErfpicuum autē *est* etiam in priuatiua demōstratione *fore terminum in quo* consistetur, siquidē in priuatiua *est terminus in quo* cōsistitur ex vtraque parte[d]. ponatur enim fieri non posse[e] vt progressus sit infinitus tā ab vltimo[f] sursum versus, (vltimum appello, quod nulli alii ineſt, cùm ipsi aliud *insit*, vt ☉ ☾) quàm à primo[g] ad vltimum. (voco autē primum, quod de alio dicitur, cùm de eo nihil aliud dicatur) si igitur hæc sunt[h], constat etiā in negatione *fore terminum in quo* consistetur. ¶ Tribus enim modis[i] probatur non ineſſe. *Primus est*, cùm omni γ ineſt ☉ β, nulli autem β ☉ α.

[d] Id est, tā deorsum quàm sursum versus.
[e] In syllogismis affirmatiuis.
[f] Subiecto.
[g] Attributo.
[h] Si reperiatur primum & vltimum in demōstrationibus affirmatiuis.
[i] Id est, figuris.

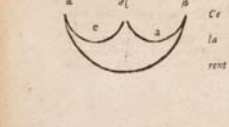
Ce Nullum animal est qualitas:
la Omnis homo est animal: Ergo
rent Nullus homo est qualitas.

2 ¶ Τεχνικῶς[k] δὲ δείκνυται μὴ ὑπάρχον. ἢ γὰρ ᾧ μὲν τὸ γ, τὸ β ὑπάρχει παντί· ᾧ δὲ τὸ β, οὐδενὶ τὸ α.

Τοῦ μὲν τοίνυν βγ, καὶ ἀεὶ τὰ ἑτέρου διαστήματος[k], ἀνάγκη βαδίζειν εἰς ἄμεσα. κατηγορικὸν[l] δὲ τὸ τοῦτο τὸ διάστημα. τὸ δὲ ἕτερον[m] δῆλον ὅτι εἰ ἄλλῳ οὐχ ὑπάρχει πρωτέρῳ, οἷον τῷ δ, τοῦτο[n] δῆσει τῷ β παντὶ ὑπάρχειν.

2 Ergo *in pronunciati* γ β, atque *ad eo* semper alterius interualli[k] *probationē* necesse *est* progredi ad principia medio vacantia: quoniam hoc interuallum est attributiuum. [l] Alterum[m] autem si alij priori non ineſt, veluti τῷ δ, opus erit, [n] vt hoc[o] τῷ β insit.

[k] Id est, minoris propositionis.
[l] Supponimus autē in propositionibus attributiuis, id est, affirmantibus nō esse progressum infinitum, quia id probabitur cap. seq.
[m] Id est maioris propositionis attributum, nempe τὸ α.
[n] Quia in prima figura medius terminus attribuitur minori extremo.
[o] Τὸ δ.

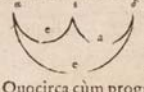
Ce Nullum viuens est qualitas:
la Omne animal est viuens: Ergo
rent Nullum animal est qualitas.

a Vt πρ. b Τὸ α. c Τὸ γ.

Et si rursus alij [a] priori ipso β non insit [b], opus erit vt illud [c] omni β insit.

Καὶ ἡ πάλιν ἄλλο [a] πρότερον τῷ β οὐχ ὑπάρχει [b], ἐκεῖνο [c] ἀνάγκη τῷ β παντὶ ὑπάρχειν.

qualitas substantia viuens.

Ce Nulla substantia est qualitas:
la Omne viuens est substantia:
Ergo
rent Nullum viuens est qualitas.

Quocirca cùm progressus deorsum terminetur, etiam sursum terminabitur, atque erit aliquid primum cui non insit [d]. ¶ Rursus si τὸ β omni α, nulli autem γ: τὸ α nulli γ inest.

Ὥστ' ἐπεὶ ἡ ὅπῃ τὸ κατὰ τί ἴσταται ὁδὸς, καὶ ἡ ὅπῃ τὸ ἄνω στήσεται, καὶ ἔσται τι πρῶτον ᾧ οὐχ ὑπάρχει. ¶ Πάλιν, εἰ τὸ μὲν β παντὶ τῷ α, τὸ δὲ γ μηδενί· τὸ α τῷ γ οὐδενὶ ὑπάρχει.

d Id est, aliquid de quo nihil negetur immediate.

Cam Omnis albor est color:
es Nullus homo est color:
Ergo
tres Nullus homo est albor.

Si rursus hoc [e] probare oportet: perspicuum est, vel superiorem accipiendo modum pro figura. Cum est [f]. secundus autem ostendit id est, nūc ostenditur [h]: sic verò probaret [i], quia τὸ β omni γ ineſt, nulli autem α, si necesse est ineſſe quid piam [k] τῷ β [l].

e Pronūciatum γ.
f Secundum modum, id est, syllogismus extructus in secunda figura, probaret τὸ β attribui nulli γ.
g In part. præc.
h Id est, nūc ostenditur.
i Vt τὸ β.
k Vt τὸ β.
l Adeò vt syllogismus extrua-tur in Camestres. Quòd si β attribueretur omni γ, & nulli β: syllogismus esset in Cesare.

Πάλιν τοῦτο [e] εἰ δεῖ δεῖξαι· δεῖχθαι ὅτι ἡ ὅρῳ τῷ μέσῳ ζεύγνυσι δεικνύμενον, ἢ ὅρῳ τοὐπιπρόσθεν, ἢ ὅρῳ τῷ ἐπιπροσθεν μὲν εὐθὺ πρῶτον εἴρηται [g]. ὁ δὲ δεύτερος δεικνύσιν [h]. οὕτω δ' ἂν δεικνύοι [i], οἷον ὅτι τὸ β τῷ μὲν β παντὶ ὑπάρχει, τῷ δὲ γ οὐδενί, εἰ ἀνάγκη ὑπάρχειν τι [k] τῷ β [l].

patibilis qualitas

Cam Omnis color est patibilis qualitas:
es Nullus homo est patibilis qualitas:
Ergo
tres Nullus homo est color:

m Τὸ ε.
n Id est, probabitur nō inesse.
o Vt πρ. ε.
p Quod α.

Ac rursus si hoc [m] τῷ γ non inest [n]: aliud [o] τῷ β inest, quod [p] τῷ γ non inest.

Καὶ πάλιν εἰ τοῦτο [m] τῷ γ μὴ ὑπάρχει, ἄλλο [o] τῷ β ὑπάρχει, ὃ τῷ γ οὐχ ὑπάρχει.

qualitas

Cam Omnis patibilis qualitas est qualitas:
es Nullus homo est qualitas:
Ergo
tres Nullus homo est patibilis qualitas.

Οὐκοῦν ἐπεὶ τὸ ὑπάρχειν ἀεὶ τῷ ἀϊδίῳ ἵσταται, ἵσταται καὶ τὸ μὴ ὑπάρχειν. ¶ Ὁ δὲ ζῆτος ξόπος ἰῶ· εἰ τὸ μὲν α τῷ β παντὶ ὑπάρχει, τὸ δὲ γ μὴ ὑπάρχει[a]· οὐ παντὶ ὑπάρχει τὸ γ ᾧ τὸ α.

Itaque cùm ineſſe ſemper ſuperiori, ſiſtatur: ſiſtetur etiam non ineſſe. ¶ Tertius autem modus erat: ſi τὸ α omni β ineſt, τὸ γ autem non ineſt[a]: non omni α incerit τὸ γ.

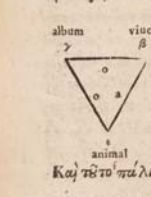
[a] Non omni β ineſt. Accipiẽda eſt hæc propoſitio particularis, vt fiat ſyllogiſmus in Brocardo: quia mox Ariſtot. eã probabit per tertiam figuram. quòd ſi eſſet vniuerſalis, efficiens ſyllogiſmum in Felapton: non poſſet probari in hac figura.

Πάλιν δὲ τοῦτο ἢ δῆλα τῷ ἄνω εἰρημένων[b], ἢ ὁμοίως [c] δειχθήσεται. ἐκεῖνος μὲν δὴ ἵσταται[d]. εἰ δ' οὕτω, πάλιν λεκτέον τὸ β τῷ ὑπάρχειν, ᾧ τὸ γ μὴ παντὶ ὑπάρχει.

Rurſus autem hoc vel per ſuperiores *modos*[b], vel ſimiliter[c] probabitur. illis igitur modis *erit terminus in quo* conſiſtetur[d]. ſi verò ſic *probetur*: rurſus accipietur τὸ β τῷ ineſſe, cui [c] τὸ γ non omni ineſt.

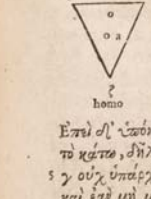
[b] Per primam vel ſecundam figuram.
[c] Id eſt, per tertiam figuram. nã hæc probatio eſt ſimilis ſuperiori: cùm illa quoque facta fuerit in tertia figura.
[d] Vt ſuprà probatum fuit. c 3 4.

Καὶ τοῦτο[f] πάλιν ὁμοίως[g].

Et hoc[f] rurſus ſimiliter[g] *probatur*.

[f] τὸ γ non ineſſe τῷ α.
[g] In tertia figura.

hld eſt, in propoſitionibus negãtibus peruenitur tandem ad aliquem terminũ in quo commorandum & acquieſcendum erit. Ergo per negatum ſignificat propoſitionẽ negantem: quia in omnibus ſuperioribus propoſitionibus negãtur. negabatur enim de α. & prius de β quàm de α. prius autẽ de α quàm de γ.

Ἐπεὶ δ' ὑπόκειται ἵστασθαι καὶ ὅπῃ τὸ κάτω, δῆλον ὅτι ἵσταται καὶ τὸ γ οὐχ ὑπάρχον[h]. ¶ Φανερὸν δ' ὅτι καὶ ἐὰν μὴ μιᾷ ὁδῷ δεικνύηται, ἀλλὰ πάσαις, ὅτε μὲν ἐκ τοῦ πρώτου σχήματος, ὅτε δὲ ἐκ τοῦ δευτέρου, ἃ ζητοῦμεν, ὅτι καὶ οὕτω ἵσταται. πεπερασμέναι γάρ εἰσιν αἱ ὁδοί

Cùm autem ſupponatur *eſſe terminum* deorſum, *in quo* conſiſtatur: perſpicuum *eſt finẽ in quo* cõſiſtatur habiturum eſſe etiam τὸ γ negatum[h]. ¶ Perſpicuum autẽ eſt, & ſi non vnã viã probetur, ſed omnibus, id eſt, modò ex prima figura, modò ex ſecunda, vel tertia, hoc etiam pacto *fore terminum in quo* conſiſtetur. finitæ[i] namque ſunt viæ.

[h] Nempe tres.

ac necesse *est* vt finita finities accepta, sint finita vniuersa.

¶ Quòd igitur si in affirmationibus *est terminus in quo* consistatur, sit *etiam* in negationibus, perspicuum *est*.

Τὰ δὲ πεπερασμένα, πεπερασμένας, ἀνάγκη περαίνθαι πάντα. 6

¶ Ὅτι μὲν οὖν ὅδε τῆς στερήσεως, ἔστιν καὶ ὅδε τὸ ὑπάρχειν ἴσως δῆλον.

In affirmationibus reperiri supremum & vltimum in quibus consistitur, CAP. XIX.

1 ¶¶ *Rationes logicæ.* ¶ *Prothesis.* 2 ¶ *Ratio propria eorum quæ attribuuntur in quæstione quid est.* 3 ¶ *Ratione s generaliter pertinentes ad omnes attributiones. Protheoria pertinentes ad sequentem rationem. attributionum per se & attributionum per accidens distinctia prima sumpta à nomine attributionis.* 4 *altera distinctio sumpta à significatione.* 5 *accidentia non reciprocari.* 6 *substantias non esse infinitas.* 7 *substantias non reciprocari.* 8 *accidenti nihil attribui.* 9 *accidentia non esse infinita.* 10 *vnum vni attribui.* 11 *accidentia accidentibus non attribui.* 12 *Ratio prior, qui substantiarum & accidentiũ numerus est finitus.* 13 *Ratio posterior, quia infinitarũ rerũ nõ potest esse scientia.* 14 ¶ *Epilogus.* 15 ¶¶ *Ratio analytica, quia quæ per se dicuntur, finita sunt.* 16 ¶¶ *Corollarium.*

a Id est, in affirmationibus.

b Logicas rationes appellat eas, quæ non sumũtur ex natura rei, quia sunt cõmunes, non cuiusque scientiæ propriæ. Finge physicũ vti syllogismo dialectico. hæc syllogismus non est verè physicus, quia non sumitur ex principiis physicis, sed est logicus, quia extrinsecus sed secundũ regulas logicas in figura & modo vtili. Rationibus logicis opponuntur analyticæ, quæ resoluuntur rem in sua principia, atque ex iis principiis ducũtur proinde sunt veræ demonstrationes.

Ὅτι δ' ἐπ' ἐκείνων[a], λογικῶς[b] μὲν θεωρεῖσθαι, ὧδε φανερὸν. ¶ Ἐπὶ μὲν οὖν τῶν ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορουμένων, δῆλον. εἰ γὰρ ἔστιν ὁρίσασθαι, ἢ εἰ γνωστὸν τὸ τί ἦν εἶναι, τὰ δ' ἄπειρα μὴ ἔστι διελθεῖν, ἀδύνατον περαίνθαι τὰ ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορούμενα. ¶ Καθόλου δὲ ὧδε λέγω μόνον. εἰ τὸ ἐπὶ τῶν ἀληθῶς, τὸ λευκὸν βαδίζειν, καὶ τὸ μέγα ἐκεῖνο ἦν ξύλον· καὶ πάλιν, τὸ ξύλον μέγα ἦν, καὶ τὸν ἄνθρωπον βαδίζειν. ἔτι ἐν ὅτι τὸ οὕτως ἐπὶ, καὶ τὸ ἐκείνως. ὅταν μὲν γὰρ τὸ λευκὸν ἦ, φῶ ξύλον τότε λέγω, ὅτι τῷ συμβέβηκε λευκῷ ἦ, ξύλον ἔστιν· ἀλλ' οὐχ ὡς τὸ ὑποκείμενον πρὸς ξύλον τὸ λευκόν ἐστι. καὶ γὰρ οὐτε λευκόν ἐστιν, οὔθ' ὅπερ λευκόν τι, ἐγίγνετο ξύλον ὡστ' ἐκ ἔσαν, ἀλλ' ἢ κατὰ συμβεβηκός. ὅταν δὲ τὸ ξύλον λευκὸν ἦ, φῶ· οὐχ ὅτι ἕτερόν τί ἐστι λευκόν, ἐκείνῳ δὲ συμβέβηκε ξύλῳ εἶναι, (οἷον ὅταν τὸ μουσικὸν λευκὸν ἦ) φῶ τότε δή, ὅτι ὁ ἄνθρωπος λευκός ἐστιν, ᾧ συμβέβηκεν ἦ) μουσικῷ

λέγω

λέγω· ἀλλὰ τὸ ξύλον ὅτι τὸ ὑποκείμενον, ὅπερ καὶ ἐρρήθη οὐχ ἕτερόν τι ὄν, ἢ ὅπερ ξύλον [ἢ ξύλον] τί. εἰ δὴ δεῖ νομοθετῆσαι· ἔστω [a] τὸ οὕτω [b] λέγειν, κατηγορεῖν· τὸ δ' ἐκείνως [c], ἅπαξ μηδαμῶς κατηγορεῖν, ἢ κατηγορεῖν μὲν μὴ ἁπλῶς, κ᾽ συμβεβηκὸς δὲ κατηγορεῖν. ἔστω δ' ὡς μὲν τὸ λευκὸν, τὸ κατηγορεῖσθαι μόνον· ὡς δὲ τὸ ξύλον, τὸ οὔτε κατηγορεῖται· ὑποκείσθω δὴ τὸ κατηγορεῖσθαι μόνον κατηγορεῖσθαι ἀεὶ οὐ κατηγορεῖται, ἁπλῶς, ἀλλὰ μὴ κ᾽ συμβεβηκός. οὔτε δὲ αἱ ὑποθέσεις ὑποδεικνύουσιν. ὡς τε ἢ ἐν τῷ τί ὄντι, ἢ ὅτι ποιόν, ἢ ποσόν, ἢ πρός τι, ἢ ποιοῦν, ἢ πάσχον, ἢ ποῦ, ἢ πότε, ὅταν ἓν καθ' ἑνὸς κατηγορηθῇ. ¶ Ἐπὶ τὰ μὲν οὐσίαν σημαίνοντα, ὅπερ ἐκεῖνο, ἢ ὅπερ ἐκεῖνό τι σημαίνει καθ' οὗ κατηγορεῖται. ὅσα δὲ μὴ οὐσίαν σημαίνει, ἀλλὰ κατ' ἄλλου ὑποκειμένου λέγεται ὁ μή ὅτι μήτε ὅπερ ἐκεῖνο, μήτε ὅπερ ἐκεῖνό τι, συμβεβηκότα· οἷον κ᾽ τὸ ἀνθρώπου τὸ λευκόν. οὐ γάρ ὅτιν ὁ ἄνθρωπος, οὔτε ὅπερ λευκόν, ἤτε ὅπερ λευκόν τι, ἀλλὰ ζῷόν ἴσως· ὅπερ δὲ ζῷόν τί ὅτιν ὁ ἄνθρωπος. ὅσα δὲ μὴ οὐσίαν σημαίνει, δεῖ κατά τινος ὑποκειμένου κατηγορεῖσθαι, καὶ μὴ εἶναί τι λευκόν, ὃ ἦν ἕτερόν τι ὄν, λευκόν ὅτι. τὰ δὲ εἴδη χαρέτω. τιρετὶσ ματα [d] γάρ ὅτι. ¶ εἰ ἔστιν, οὐδὲν πρὸς τὸν λόγον ὅτιν· οὐ δὲ ὑποδείξεις πρὸς τὴν πειθὼ εἰσίν.

¶ Ἐπὶ εἰ μή ὅτι τοῦτο [e] τοῦδε [f] πειθὼς, καὶ κεῖνο [g] τοῦτου [h], μηδὲ

sed lignum est subiectum, quod factum est *albū*, cùm aliud quid non esset quàm ipsum lignum, aut lignum quoddam. Quòd si legem ponere licet : hoc modo dicere, esto attribuere : illo autem modo, aut nullo modo attribuere, aut attribuere quidem, non tamen simpliciter, sed per accidens attribuere. Esto autē attributum, vt album : *id* verò cui attribuitur, vt lignum. Supponatur igitur attributū attribui sem per ei cui attribuitur, simpliciter nō per accidens. sic enim demonstrationes demonstrant. Itaque *attribuitur* vel in *quæstione* quid est, vel quia *est* quale, aut quantū, aut *relatum* ad aliquid, aut faciens aut patiens, aut vbi, aut quando: *nimirum* cùm vnum vni attribuitur. ¶ Præterea quæ significant essentiam, significant *id* cui attribuuntur, *nihil aliud esse quàm* illud ipsum *quod attribuitur*, aut partem eius. Quæ verò non essentiam significant, sed dicuntur de alio subiecto, quod nec est illud ipsum attributum, nec pars eius: *sunt* accidētia. vt homini attribuitur albū. homo namque nec est ipsum albū, nec ipsum quiddam albū. sed fortasse est animal : homo. n. est ipsum quiddā animal. Quæ verò non essentiam significant, oportet alicui subiecto attribui : nec esse album quoddam, quod, cùm non sit aliud quidpiā, album sit. valeāt enim ideæ: quia sunt teretismata [d]: & si *re vera* sint, nihil ad *hunc* sermonem pertinent: non enim demonstrationes de *rebus* huiusmodi sunt.

¶ Præterea si non est hoc [e] huiusce [f] qualitas, & illud [g] huius [h], nec

a Vt, lignum est album.
b Vocetur.
c Vt album est lignum.
d Τιρετίσματα (inquit Philoponus hunc locum enarrās) καὶ ἀντὶ τοῦ τὰ τοιαῦτα ἐπιχειρήματα ἢ τὰ παραλογισμὸν, ἅπερ αἰεὶ μὲν ἐπὶ ἄλλο τι ἄγει τὸν ἀκροατὴν· οὐδέποτε δὲ ἐπὶ τὸ ἐξ ἀρχῆς ἐπιζητούμενον· ὅθεν καὶ τὰς ἀπὸ τῶν ἀτόπων ἀπαγωγὰς τιρετίσματα καλοῦσιν· ἢ ἐπειδὴ τὰ τοιαῦτα λόγια ἀπατηλὰ ὄντα τοὺς ἀκούοντας ὥσπερ τιρετίζει, τουτέστι κνίζει καὶ ἐρεθίζει τὴν ἀκοὴν τῶν ἀκουόντων. Vel (vt in aliis li. le gitur) τὰ τοιαῦτα ἐπιχειρήματα καὶ τοὺς τοιούτους λόγους τιρετίσματα καλοῦσιν· ἢ ἐπειδὴ τὰ τοιαῦτα λόγια ἀπατηλὰ ὄντα τοὺς ἀκούοντας ὥσπερ τιρετίζει, τουτέστι κνίζει καὶ ἐρεθίζει τὴν ἀκοὴν τῶν ἀκουόντων. Τιρετίσματα vocant præcentiones seu gesticulationes chartarum inanes, quibus puericulā faciunt de chorda. ū sono, an. vt melodiæ ratio requirit, sint intenſę. hoc autem aiunt quasi dicerent, Sermones de ideis cōstant ex nudis verbis in telligentiā vacuis. nā qui fieri poſſit vt huiusmodi ipsa per ſe conſiſtant &c. Hæc Philoponus. Hoſy hius autem. Τιρετίσματα, inquit, τὰ ἀπατηλὰ καὶ μηδὲν ὄντα πρὸς τὴν ἀλήθειαν λόγια καὶ τοὺς τοιούτους λόγους τιρετίσματα καλοῦσιν· ἢ ἐπειδὴ τὰ τοιαῦτα λόγια ἀπατηλὰ ὄντα τοὺς ἀκούοντας ὥσπερ τιρετίζει, τουτέστι κνίζει καὶ ἐρεθίζει τὴν ἀκοὴν τῶν ἀκουόντων. Τιρετίσματα sunt cantiones fallaces, citharæ fidium pulſatio. & cicadarum cantus. Item Suidas, Τιρετίσματα· τὰ ἀπατηλὰ καὶ μηδὲν ὄντα πρὸς τὴν ἀλήθειαν λόγια καὶ τοὺς τοιούτους λόγους τιρετίσματα καλοῦσιν· ἢ ἐπειδὴ τὰ τοιαῦτα λόγια ἀπατηλὰ ὄντα τοὺς ἀκούοντας ὥσπερ τιρετίζει, τουτέστι κνίζει καὶ ἐρεθίζει τὴν ἀκοὴν τῶν ἀκουόντων. Τιρετίσματα sunt cantiones fallaces, aut diſſolutæ, per metaphoram à cicada, vel hirundine.
e Vt muſica.
f Vt alboris.
g Vt gram-
matica.
h Muſicæ.

qualitatis qualitas: fieri non potest, vt ita [a]inuicem attribuatur: sed verè quidem dici potest, inuicem autē attribui verè non potest. ¶ Quid enim? attribuetur-ne vt subſtantia, veluti ſi ſit genus, aut differentia *generis* attributi? atqui oſtēſum eſt hæc non fore infinita, nec deorſum, nec ſurſum verſus. veluti, homo *eſt* bipes: hoc *eſt* animal: hoc autē *eſt* aliud. nec *progreſſu infinito* animal *dicetur* de homine, hoc de Callia, hoc de alio, in *infinitione* quid eſt. omnē enim huiuſmodi ſubſtantiam licet definire: infinita verò non poſſunt intelligētiâ percurrib. quocirca *ſubſtantia* nec ſurſum nec deorſum verſus *ſunt* infinita: quando quidē cā definire non licet, cui infinita attribuuntur. ¶ Sanè vt genera, non ſibi mutuò ac reciprocè attribuentur: alioquin genus erit pars ſuiipſius. ¶ Sed nec quali nec alii *accidenti* quicquā niſi *forte* per accidens attribuetur: hæc enim omnia accidunt, & ſubſtantiis attribuuntur. ¶ At verò nec ſurſum verſus infinita[c] erūt. nam vnicuique *rei* attribuitur *id* quod ſignificat vel quale quiddam, vel quantū quid dam, vel tale quid piam[d]; vel quæ *ſunt* in *rei* eſſentia[e]. hæc autē finita ſunt, ac genera categoriarum finita ſunt: aut enim eſt quale, aut quantum, aut ad aliquid, aut facienſ, aut patiens, aut vbi, aut quando[f]. ¶ Supponitur autem, vnum vni attribui[g]. ¶ Quæ autem non *ſignificant* quid eſt, ipſa ſibi non attribui: quoniam omnia ſunt accidentia. ſed alia per ſe[h], alia ſecundum alium modum[i]. hæc verò omnia

a Vt hæc ſit vera attributio. albus eſt muſicū, vel muſicum eſt grammaticum, & muſicum eſt album, grammaticū eſt muſicū.

b Proinde nec poſſunt definiri.

c Sub. accidētia. d Vt vbi, aut quando.

e Senſus eſt talis quiſ. niſi tale quidpiam attribuetur, eſſentia attribuetur: quod nō eſt accidēs, eſt eſſentia. Omittūtur tres categoriæ, ſubſtantia, ſitum eſſe, & habere.

f His verbis ſignificat nō nos tripliciter proponi conuictio ne attributorū, vel ſubiectorū: veluti, homo eſt muſicus, homo eſt albus, homo eſt albus muſicus, cygnus eſt albus, homo & cygnus ſunt albi.

g Vt patitudo adridendum ineſt homini. homo enim ponitur in definitione aptitudinis ad ridendum.

i Vt albor ineſt homini.

πιὸ τινος ποιότης· ἀδύνατον αὐτὴ κατηγορεῖσθαι ἀλλήλων οὕτως[a], ἀλλ' ἀλλοῖς μὲν εἰπεῖν ἐνδέχεται, αὐτὴ κατηγορεῖσαι δὲ ἀλλοῖς οὐκ ἐνδέχεται. ¶ Ἢ γὰρ ὡς οὐσία κατηγορηθήσεται, οἷον εἰ ζῷον ὂν ἥ ἐξ ἀφορᾷ τῶ κατηγορουμένου; ταῦτα δὲ δέδεικται, ὅτι [b]οὐκ ἔστιν ἄπειρα, οὔτ' ὅτι τὸ κάτω, οὔτ' ὅτι τὸ ἄνω. οἷον ἄνθρωπος δί τινα, τοῦτο ζῷον, τοῦτο δ' ἕτερον. οὐδὲ τὸ ζῷον κατ' ἀνθρώπου, τοῦτο δὲ κατὰ Καλλίου, τοῦτο δὲ κατ' ἄλλου ὁτουῦν τῶν ὄντων. τῶν μὲν γὰρ οὐσιῶν ἅπασῶν ὄντων ὁρίσασθαι τῶν τοιούτων τὰ δ' ἄπειρα οὐκ ἔστι διεξελθεῖν νοοῦντα[b]. ὡςτ' οὔτ' ὅτι τὸ ἄνω, οὔτ' ὅτι τὸ κάτω ἄπειρα· ἐκείνων γὰρ οὐκ ἔστιν ὁρίσασθαι, ἃς τὰ ἄπειρα κατηγορεῖται. ¶ Ὡς μὲν δὴ γένη, ἀλλήλων οὐκ ἀπηκατηγορήσεται· ἔσται γὰρ αὐτὸ ὁπερ αὐτό τι. ¶ Οὐδὲ μὴν τῶ ποιοῦ ἢ πρός τι ἄλλον οὐδέν, ἂν μὴ κατὰ συμβεβηκός κατηγορηθῇ· πάντα γὰρ ταῦτα συμβέβηκε, καὶ κατὰ πρός τι οὐσιῶν κατηγορεῖται. ¶ Ἀλλὰ δὴ ὅτι οὐδὲ τὰ ἀπειρα [c]ἔστι, ἑκάστου γὰρ κατηγορεῖται ὅ ἂν σημαίνῃ ἢ ποιόν τι, ἢ ποσόν τι, ἢ [τι] πρός τι ποιούτου[d], ἢ [τὰ] ἐν τῇ οὐσίᾳ[e]· ταῦτα δὲ πέπερασται, καὶ τὰ ἡμῖν πρὸς κατηγορεῖσθαι· ἢ γὰρ ποιόν, ἢ ποσόν, ἢ φορᾶς τι, ἢ ποιοῦ, ἢ πάσχοντι, ἢ που, ἢ πότε[f]. ¶ Τὸ πόκειται δὲ ἓν κατ' ἑνὸς κατηγορεῖσθαι[g]. ¶ Αὐτὰ δὲ αὐτῆς ὅσα μὴ τί ἐστι, μὴ κατηγορεῖσθαι συμβέβηκότα γάρ ἐστι πάντα· τὰ μὲν, κατ' αὐτὰ[h]· τὰ δὲ, κατ' ἄλλο τι[i] καθ' ἕτερον δ' ὁπόταν ἓν πάντα κατ'

κοθ' ὑπακρόμενα τινὲς κοῆ λογεῖσθαι φαμὲν. τὸ δὲ συμβεβηκὸς ἐκ τοῦ ὑπο κειμένου τινὸς λαμβάνεσθαι τῶν τινα τινῶν ἢ μορίων, οἷόν ἐστιν ἐν τῷ γραμμικῷ ὁ λόγος· ἀλλ' αὐτὸ ἄλλου, καὶ ἀλλ' ἄττα καθ' ἕτερα. ¶ Οὐκ εἰς τὸ ἄνω ἄρα ἐν κοθ' ἑκάστου ἐστὶν εἰς τι κατὰ ὑπάρχειν λεχθήσεται· κοθ' ὃ δ' ἂν μόνον λέγῃ τὰ συμβεβηκότα, ὅσα ἐν τῇ οὐσίᾳ ἐκ τοῦ τοιούτου ἐστὶ τὰ δὲ οὐκ ἀπειρα. αἴτιον δὲ τοῦτο τὸ κατὰ συμβεβηκότα, ἀμφίπεσεν οὐκ ἄπειρα. ἀνάγκη ἄρα εἶναί τι ἀεὶ ὑποκείμενον καθ' ὑποκειμένου λέγεται κατὰ δεικνύεσθαι. ¶ Ἔτι δὲ ἄλλος, εἰ ἀεὶ ἐνδέχεται ἄπλα καταφέρεται, ὅτι πάντων κατὰ δείξις· ἀεὶ δὲ ὅτι κατὰ δείξις οὐκ βλέπον ἔχειν εἰ χωρεῖ ἐπὶ αὐτὰ τὰ εἰδέναι, οὐ εἰδέναι αὖ κατὰ δείξεως. εἰ δὲ τόδε ὄντος γνώσιμον τόδε ἢ μὴ ἴσιμον· μᾶλλον βέλτιον ἔχομεν ἐπὶ αὐτὰ τὰ εἰδέναι· οὐδὲ τὸ ὄντων γνώσιμον κατηγορούμενα. εἰ οὐ ὄντι τι εἰδέναι δι' κατὰ δείξεως ἁπλῶς, καὶ μὴ ὃν τινῶν, μᾶλλον ὄντος· αἰ ἄπειρα ἴσασθαι τὰς καταφορὰς τὰς μεταξύ. εἰ δὲ μὴ ἴσαν), conditione[f]: necesse *est esse aliquem finem & terminum* num interiectarum, *in quo* consistatur: quia[g] si non consistitur

dicimus alicui subiecto attribui: accidens autem non esse subiectum quoddam. nullam enim ejusmodi rem ponimus esse, quæ, cùm non sit aliud quidpiam, dicatur id quod dicitur: sed ipsum alij *dicimus attribui*, & alia quædã alij[a]. ¶ Itaque nec sursum nec deorsum versus vnũ vni inesse dicetur[c]. de[d] quibus[e] enim dicuntur accidentia, *sunt ea* quæ *continentur* in cuiusque rei essentia: atque [f] hæc nõ *sunt* infinita. sursum[g] verò[h] sunt & hæc & accidẽtia: ambo[i] autem nõ infinita *sunt*. Necesse[k] *est* igitur esse aliquid[l] cui primum[m] quidpiã[n] attribuatur, & huic[o] aliud[p]: atque hoc terminari: & esse aliquid[q], quod alij priori[r] attribuatur, nec alij priori subiiciatur[s]. Expositus igitur est hic demonstrationis modus. ¶ Præterea verò *est* alius *modus*, si[t] eorum est demõstratio, quibus aliqua priùs[u] attribuuntur: ad[x] ea verò, quorũ est demõstratio[y], nõ potest quispiam melius affectus esse, quàm *ea* cognoscere: nec[z], *potest ea* cognoscere sine demõstratione. quòd[a] si hoc[b] per hæc[c] notum *fit*, hæc autem nõ nouimus, nec ad ea melius affecti sumus quàm si cognosceremus: ne *id* quidẽ scimus quod per hæc notum *fieri debet*. Si[d] igitur[e] licet aliquid scire per demõstrationem simpliciter, nõ ex quibusdam, nec sub

a Vt albore cygno, nigrorem coruo.
b *Collectio duplex*: nempe, subiecta sunt infinita: item, Attributa nõ sunt infinita.
c Sub, in infinitum.
d *Syllogismus probans subiecta esse finita*: Sub stãtiæ sunt finitæ: subiecta sunt tiæ: ergo subiecta sunt finita.
e *Minor propositio.*
f *Maior propositio.*
g *Syllogismus probans attributa esse infinita*. Et accidentia & subsũtiæ sunt finitæ: attributa sunt accidentia vel subsũtiæ: ergo attributa sunt finita.
h *Minor propositio.*
i *Maior propositio.*
k *Concludit nec supera nec infera, nec media esse infinita.*
l Vltimum subiectum, vt vi. m Id est, immediatè.
n Vt γ.
o Vt δ.
p Vt π β.
q Primum attributum, vt τὸ α.
r Quàm τὸ β. adeo vt media inter α & ὅρισται finita, exempli causã sint hæc tantùm media, β & γ.
s Adeo vt nihil sit ante α.
t *Hypothesis seu præmissa prima.*

Propositio mediata demonstrari potest. a Prius attribuitur attributum proximum quàm remotum. vt homini prius attribuitur, animal quàm viuens. hæc igitur propositio, homo est viuens, est mediata, ac potest ita probari, Omne animal est viuens. Omnis homo est animal, ergo omnis homo est viuens. x *Secunda hypothesis*, Ea quæ possunt demonstrari, non possunt melius quàm per demonstrationem cognosci. y Ad ea verò quæ sunt indemonstrabilia, id est, ad prima principia, melius affecti sumus quàm si per demonstrationẽ ea cognosceremus, vt expositũ fuit c. 2. part vlt. z *Tertia hypothesis*. Quæ sunt demõstrabilia, cognosci nequeunt absque demõstratione. a *Quarta hypothesis*, Ignoratis propositionibus ignoratur cõclusio. b Id est, cõclusio. c Id est propositiones. d *Syllogismus hypothetic⁹*. Si licet scire per demonstrationẽ, attributiones sunt finitæ: atqui illud est: ergo & hoc. In contextu proponitur solùm propositio hypothetica, & eius probatio. propositio vera (quam categoricam vocant) & conclusio supplẽri debent. e *Propositio hypothetica*. f Non ex quibusdã nec sub conditione, id est, non sub cõditione si quidam sint. c. 6. si propositiones veræ sint. Sic locutus est etiam lib. 2. Prior. Analyt. cap. 18. accidit conclusio & falsum, id est, accidit conclusio falsa. Idem & vulgata sunt loca similia: poteramus, vt apud Virgilium, pateremur & cætera. g *Probatur propositionis hypothetica.*

sed est semper *aliquid* supra *id quod* sumptum *fuit*: omnium erit demonstratio. quare si infinita percurri nequeunt: quorum est demonstratio, ea nō cognoscemus per demonstrationem. si igitur nec meliùs ad ea sumus affecti quàm si cognosceremus: nō licet quidpiā per demōstrationē scire simpliciter, sed sub cōditione[a]. ¶ Logicè igitur ex his persuaderi potest, quod dictū fuit. 14

¶ Analytice[b] verò per hæc breuiùs probabitur nec sursum nec deorsum versus infinita esse posse attributa in demonstratiuis scientiis, de quibus cōsideratio *instituta* est. nam[c] demonstratio est eorum quæ per se insunt rebus. per[d] se autem dicuntur bifariam[e]: nempe quæ illis[f] insunt in *attributione declarante* quid est: & quibus subiecta insunt in *attributione declarante* quid est. vt[g] numero *attributur* impar, quod quidem numero ineſt, sed ipse numerus ineſt in eius[h] definitione. rursusque[i] multitudo aut diuisibile in definitione numeri ineſt. horum autem neutra possunt esse infinita: nec vt impar attribuitur numero: (rursus enim in impari aliud[k] esset, cui[l], cùm esset *impar*, *impar* ineſſet. quod si est, primùm numerus inerit iis quæ sibi insunt[m]. Si igitur infinita eiusmodi nō possunt vni ineſſe[n]: certè nec sursum erunt infinita. at verò necesse *est* omnia[o] ineſſe primo[p] vt numero, & illis[q] numerum. Proinde reciprocabuntur nec latiùs patebunt)

ἀλλ' ἔστιν ἀεί τι ληφθέντος ἐπάνω· ἁπάντων ἔσται διὰ δεῖξις. ὥστ' εἰ τὰ ἄπειρα μὴ ἐγχωρεῖ διελθεῖν ὧν ἔστιν διὰ δείξεως, ταῦτ' οὐκ εἰσόμεθα δι' διὰ δείξεως. εἰ οὖν μηδὲν βέλτιον ἔχομεν πρὸς αὐτὰ τὰ εἰδέναι, οὐκ ἔστιν ἁπλῶς ἐπίστασθαι δι' διὰ δείξεως ἁπλῶς, ἀλλ' ἐξ ὑποθέσεως[a]. ¶ Λογικῶς μὲν οὖν ἐκ τούτων ἂν τις πεύσειεν ὡς τὸ λεχθέντος. ¶ Ἀναλυτικῶς[b] δὲ δῆλον πάντα συμπεῶσιν, ὅτι οὐκ ἔστι τὸ ἄνω, οὔτ' ἐπὶ τὸ κάτω ἄπειρα τὰ καταφερόμενα εἰδήκη· εἰ δ' ἐστὶν διὰ δείξεις ἐπιστήμαις, ἀνάγκη ἢ σύμμιξις εἶναι. ἔστι[c] μὲν γὰρ διὰ δείξις ὧν τῷ ὅσα ὑπάρχει καθ' αὐτὰ τοῖς πράγμασι, καθ'[d] αὐτὰ δὲ λέγω[e] ὅσα τε ἐν τῷ ἐν οἷς ἐνυπάρχει ἐν τῷ τί ἐστι, καὶ οἷς αὐτὰ ἐν τῷ τί ἐστιν ὑπάρχουσιν αὐτοῖς. οἷον τῷ ἀριθμῷ τὸ περιττόν, ὑπάρχει μὲν ἀριθμῷ, ἐνυπάρχει δ' αὐτοῖς ὁ ἀριθμὸς ἐν τῷ λόγῳ αὐτοῦ[h]. καὶ πάλιν πλῆθος ἢ τὸ διαιρετὸν ἐν τῷ λόγῳ τῷ ἀριθμοῦ ἐνυπάρχει. τούτων δ' οὐδέτερα ἐνδέχεται ἄπειρα εἶναι, οὔτε ὡς τὸ περιττὸν τὰ ἀριθμοῦ· (πάλιν γὰρ αὖ ἐν τῷ περιττῷ ἄλλο[k] εἴη, ᾧ ἐνυπάρχειν ὑπάρχοι. τὸ δὲ δ' εἰ ἔστι, πρῶτον ὁ ἀριθμὸς ἐνυπάρξει ὑπάρχουσι αὐτῷ[m]. εἰ μὲν οὖν μὴ ἐνδέχεται ἄπειρα τοιαῦτα ὑπάρχειν τῷ ἑνί[n], οὐδ' ὅλως τὸ ἄνω ἔσται ἄπειρα. ἀλλὰ μὴν ἀνάγκη γε πάντα ὑπάρχειν τῷ πρώτῳ[p], οἷον τῷ ἀριθμῷ, οὐδὲ

a Si propositiones verè sint.
b Id est, ex principijs & essentia demōstrationis. lege quod notaui ad 1. part. tic.
c *Prima hypothesi*, Demonstratiuę attributiones sunt per se.
d *Secunda hypothesi*, Quæ attribuuntur per se, sunt finita.
e Immò quatuor modis expositis cap. 4
Omittit igitur Aristoteles tertium & quartū modum dicendi per se. tertiū, quia spectatur extra propositiones: significat enim terminum simplicem contentum in categoria substantiæ. quartum, quia significat causam externam, quæ ratiò ponitur in demonstratione.
f Id est, subiectis suis.
g *Exemplum suæ 1. di modi.*
h Impari.
i *Exemplum primi modi.*
k Vt inæqualitas partium.
l Id est, in cuius inæqualitatis definitione.
m Id est, numerus primùm inerit in definitione imparis. deinde in definitione inæqualitatis partium: sicut in ipso numero primum ineſt impar, deinde partium inæqualitatis.
n Quomodo enim finitum cō prehendet infinita?
o Veluti non solùm impar, sed etiam partium inæqualitatem.
p Nam tertium ineſt secundo, & secundum primo: necesse igitur est vt tertium insit primo. vt si aqua est in vase, vas in cubiculo; necesse est vt aqua sit in cubiculo.
q Id est, eorum definitionibus.

οὐδὲ

οὐδὲ μέλῳ ὅσα ἐν τῷ τί ἐστιν ἐνυπάρχει, οὐδὲ ταῦτα ἄπειρα. οὐδὲ γὰρ ἂν εἴη ὁρίσασθαι. ὥστ' [a] εἰ [b] τὰ μὲν κατηγορούμενα, καθ' αὑτὰ πάντα λέγεται, ταῦτα [c] δὲ μὴ ἄπειρα. ἴσως τοίνυν [d] καὶ τὰ ὅλα τοῦ κάτω. ὡς τε καὶ ὅλου τὸ κάτω. εἰ δ' οὕτω, καὶ τὰ ἐν τῷ μεταξὺ δύο ὅρων ἂν εἴη πεπερασμένα. ¶ Εἰ δὲ τοῦτο, δῆλον ἤδη καὶ τῷ δεδειχέναι ὅτι ἀνάγκη ἀρχάς τε εἶναι. καὶ μὴ πάντων εἶναι δεδειγμένων, ὅς περ ἔφαμεν τινας λέγειν κατ' ἀρχάς [e]. εἰ γὰρ εἰσὶν ἀρχαί, οὔτε πάντα δεδεικτὰ οὔτ' εἰς ἄπειρον οἷόντε βαδίζειν. τὸ γὰρ εἶναι τούτων ὁπωστιοῦν, ἀδύνατον ἄλλο ἐστὶν ἢ τὸ εἶναι μηδὲν δέσημα [f] ἄμεσον καὶ ἀδιαίρετον [g], ἀλλὰ πάντα διαμετά. τῷ [h] γὰρ ἐν τοῖς [i] ἐμβάλλεσθαι ὅρον [k], ἀλλ' οὐ τῷ προσλαμβάνειν [l], δεῖ δεικνύναι τὸ δεδεικνύμενον. ὥστ' εἰ τοῦτ' [m] εἰς ἄπειρον ἐνδέχεται εἶναι, ἐνδέχοιτ' ἂν δύο ὅρων [n] ἄπειρα μεταξὺ εἶναι. ἀλλὰ τοῦτ' ἀδύνατον, εἰ ἴσαν αἱ κατηγορίαι ὅλου τὸ ἄνω καὶ τὸ κάτω. ὅτι δὲ ἴσαι, δέδεικται λογικῶς μὲν πρότερον, ἀναλυτικῶς δὲ νυνί.

sed *nec ea* sunt infinita, quæ insunt in *attributione declarante* quid est: alioqui nihil posset definiri. Quare[a] si[b] omnia attributa dicuntur per se, hæc[c] autē non *sunt* infinita: erit [d] sursum *aliquis terminus* in quo cōsistatur: pinde & deorsum. quòd si ita *est*: ea quoque finita erunt, quæ sunt duobus terminis interiecta.

16 ¶ Si hoc *verum* est, iam apparet necesse esse, vt sint demonstrationum principia, neque sit omnium *rerum* demonstratio, vt initio[e] diximus quosdam asserere. etenim si sint principia: nec omnia sunt demonstrabilia, nec in infinitum progredi licet. esse enim horum vtrumlibet, nihil aliud est quàm nullū esse interuallum[f] immediatum & indiuiduum[g], sed omnia esse diuidua. quoniam[h] ob terminum[i] intrinsecùs[k] immissum, non *extrinsecus* assumptum[l], demonstratur id quod demōstratur. quare si hoc[m] in infinitū abire potest, fieri *etiam* potest vt infinita sint media duobus terminis[n] interiecta. sed hoc est impossibile, si attributiones terminantur sursum & deorsum. quòd autē terminentur, antea logicè, nunc verò analytice ostensum fuit.

a *Extruit syllogismum:* Quæcumque dicuntur per se, sunt finita: omnia attributa dicuntur per se: omnia igitur attributa sunt finita.
b *Minor propositio.*
c *Maior propositio.*
d *Concludit.*
e Cap. 3.
f Id est, propositionem.
g Individua *propositio* dicitur, quæ caret medio, & est indemonstrabilis, vt mox Aristoteles docebit.
h *Ducet propositionem, quæ præcedatur, ejus dissidio.*
i Medium.
k Inter subiectum & attributum propositionis probandæ sic accipitur medius terminus in prima figura: inquā subiicitur attributo, id est maiori extremo, & attribuitur subiecto, id est minori extremo.
l Extrinsecùs assumitur medius terminus in secunda & in tertia figura.
m Id est, diuisio seu demonstratio propositionum.
n Attributo & subiecto primæ propositionis.

Corollaria, Cap. xx.

1 De eo quod duobus ineſt immediatè, 2 ita vt non poſſit de eis probari per demonſtrationem. 3 Quando demonſtratio poſſit, & quæ ſint principia demonſtrationis affirmantis, 4 vel negantis. 5 Quomodo progrediamur ad prima & immediata principia in ſyllogiſmis prima figuræ affirmantibus, 6 vel prima figuræ negantibus, 7 vel ſecundæ figuræ negantibus, 8 vel tertiæ figuræ.

2 Δεδειγμένων [o] δὲ τούτων, φανερὸν ὅτι ἐαί τι τὸ αὐτὸ δυοῖν ὑπ' ἀρχῇ, οἷον τὸ α τῷ τε γ καὶ τῷ δ, μὴ κατηγορεῖσθαι θατέρου [p] θατέρου [q], ἢ μηδαμῶς, ἢ μὴ

1 Hîs [o] autem probatis perſpicuum *eſt* ſi vnum quidpiam duobus inſit, veluti [p] α τῷ γ & τῷ δ, cùm alterum [q] alteri aut nullo modo, aut non

o *Prothesis.*
p Vt τῷ γ.
q Vt τῷ δ.

a Ratione alicuius termini qui cõmuniter attribuatur & τῷ γ & τῷ δ.
b Τὸ α τῷ γ & τῷ δ. ἐξωτέρω.
d Id est ratione trãguli, cui primũ inest hæc affectio, & cõsequẽter inest speciebus trãguli æquicruro & gradato.
e Æquicruro & gradato hæc affectio, habere tres angulos æquales duobus rectis.
f Id est, qui triãgulum.
g Veluti nãque est quadratũ vel æquicrurum.
h Argumentũ ducens ad mẽdosũ.
i Si quicquid inest duobus, inest mediato.
k Veluti ratione τοῦ α.
l Τὸ ε inest τῷ γ & τῷ δ.
m Vt secũdum τὸ δ.
n Nempe β & γ, vel β & δ.
o Euersis ẽssequẽtibus absurdis.
p Vt probatum fuit cap. præced.
q Conclusio, id est enuntiata antecedentia.
r Sæpius notauimus interualla ab Aristotele accipi a propositionib.
s Vt apparet: verũ esse quod diximus, esse quæ dã interualla immediata, necesse est, &c.
t Id est, medios terminos esse primos & demõstrationes: nã dialectice & probabiliter sæpenumero opponitur demonstratiui.
v Id est, ex eadẽ classe, & eadem rerum serie.
x Id est, nõ licere, probatũ fuit cap. 6.
y Huius conclusionis β est α.

omni attribuatur. non semper secundum aliquid cõmune[a] inesse[b]. Vtputa[c] æquicruro & gradato *hæc affectio*, duobus rectis æquales *angulos* habere, secundũ cõmune quiddã[d] ineſt. inest[e] enim quà *est* figura quædam[f], non quà *est* aliud[g]. hoc verò nõ semper ita[h] habet. Esto[h] nãq; β, secundũ quod β τῷ α τῷ γ δ ineſt. constat[i] igitur etiã β τῷ γ & τῷ δ *ineſſe* secundũ aliud cõmune[k], & illud[l] secũdũ aliud[m]. quare interduos terminos[n] infinititermini interiecti essent. atqui [o]*hoc est* impossibile[p]. Nõ[q] *est* igitur necesse vt semper idẽ multis insit secũdũ cõmune quidpiã: quãdoquidẽ erunt immediata interualla[r].

¶ Porrò necesse *est*[s], terminos esse in eodẽ genere & ex eisdẽ tomis[u], siquidem commune illud est ex iis quæ per se insunt. non enim licebat[x] ex vno genere in aliud genus trãsferre ea quæ demõstrãtur. ¶ Perspicuũ quoque *est*, quando β τὸ α τῷ β ineſt, si est quoddã mediũ. demõstrari posse & β τὸ α τῷ β ineſt. atq; huius[y] eleméta sunt hæc, & quęcũque sunt media. nã immediatę ppositiones sunt elemẽta, vel omnes, vel eæ quæ sunt vniuersales[z]. at si nõ est *vllũ medium*, nõ est ampliùs demonstratio, sed ad principia via hęc est.[a] ¶ Similiter si β τῷ α nõ ineſt, siquidẽ est quoddã vel mediũ vel[b] prius cui nõ insit, est demõstratio. sin minùs, nõ est. Sed principia & elementa tot sunt, quot *sunt* termini. *ex* ijs. n. *cõstitutæ* propositiones, sunt principia demõstrationis. Et quãdmodũ quædã principia sunt indemonbilia, *quibus affirmatur* hoc esse hoc, & hoc ineſſe huic: ita etiã *sunt quædã indemõstrabilia quibus pronũciatur* hoc non esse hoc, aut hoc nõ ineſſe huic. Quapropter alia erunt principia *qua significabũt* esse quidpiã, alia *quæ significabunt* nõ esse quidpiã.

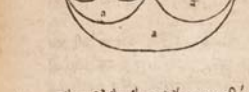
x Immediatæ propositiones singulares non sunt principia demonstrationum, sed inductionum.
a Id est, pertinent est ad prima principia indemonstrabilia.
b Ἐπιμονή. nam si est quoddã mediũm, vt γ, per quod probetur τὸ α τῷ β non ineſse: prius negabitur de γ. in maiore propositione, postea de β in conclusione. sic enim extructus fit syllogismus in Celarent: Nullum γ est α, omne β est γ, ergo nullum β est α.

κῇ παντός· ὅτι μὲν οὖν οὐκ ἀεὶ τὸ κοινόν τι ὑπάρξει[b]. οἷον εἰ τῷ ἰσοσκελεῖ, τῷ σκαληνῷ, τὸ δυσὶν ὀρθαῖς ἴσας ἔχειν, κῇ κοινόν τι ὑπάρχει ἢ δὶς ὧν μέ τι ὑπάρχει[f], τὸ οὐκ ἦ ἕτερον[g]. τὸ τὸ δι' οὐκ ἀεὶ ἔστιν ἔχειν. ἔστω δὴ τὸ β, καθ' ὃ τὸ α τῷ γ δι' ὑπάρχει. ἄλλον δὴ λόγον ὅτι κῇ τὸ β τῷ γ, ἔστω δὲ καὶ ἀλλοκοινόν[k], κἀκεῖνο[l] καθ' ἕτερον[m]. ὥστε δύο ὄροι[n] μεταξὺ ἀπειροι ἀεὶ ἐμπεσοῦνται ὅροι. ἀλλὰ ἀδύνατον[p]. κῇ[q] μὲν τοίνυν κοινόν τι ὑπάρχειν, οὐκ ἀνάγκη ἀεὶ τὸ αὐτὸ πλείοσιν, ἢ τισὶν ἕτερα μέσα ἕξει τὰ τρίγωνα[r]. ¶ Ἐν μὲν τοι τῷ αὐτῷ γένει, καὶ ἐκ τῶν αὐτῶν τόμων[u] ἀνάγκη τοὺς ὅρους εἶναι, εἴπερ κῇ καθ' αὐτὸ ὑπάρχοντων ἕξει τὸ κοινόν. οὐδὲ γὰρ[x] ὅς ἄλλου γένους εἰς ἄλλο γένος ἐνδέχεται μεταβαίνειν δεικνυμένα. ¶ Φανερὸν δὲ κῇ ὅτι ὅταν τὸ α τῷ β ὑπάρχῃ, ἐν μὲν ὅτι ἔστι μέσον, ἐξ οὗ δείξει ὅτι τὸ α τῷ β ὑπάρχει, κῇ τοιχεῖα λέγουσι ταῦτα, καὶ ὅσα αὐτῷ ὅσα μέσα ἔστιν αἱ δὲ ἄμεσοι προτάσεις, τοιχεῖα, ἢ πᾶσαι, ἢ αἱ καθόλου[z]. εἰ δὲ μή ἔστιν, ἀλλά τι ἔσται ἄπο δείξεις, ἀλλ' οὐκ ἐπὶ πᾶς ἀρχὰς ὁδὸς αὐτῷ ἔστιν[a]. ¶ Ὁμοίως δὲ κῇ καὶ εἰ τὸ α τῷ β μὴ ὑπάρχει, ἐν μὲν ὅτι τι ἢ μέσον, ἐφ' ὃ προτέρῳ οὐκ ὑπάρχει, ἔσται ἄπο δείξις. εἰ δὲ μὴ οὐκ ἔστιν. ἀλλ' ἀρχαὶ κῇ τοιχεῖα πᾶσαι ταῦτ' ἔστιν, ὅσαι ὅροι. αἱ δὲ τούτων προτάσεις, ἀρχαὶ ἴδιαι δείξεως ἐστίν. ὥσπερ ἐνίαι ἀρχαὶ εἰσὶν ἀναπόδεικτοι, ὅτι ἔστι τόδε τοδί, ὅ ὑπάρχει τόδε τῷδί· ὅτανοῦ, ὅτι οὐκ ἔστι τόδε τοδί, ἐὰν ὑπάρχῃ τόδε τῷδί. ὡς ταῦτ' μὲν, ἐνίαι τι, αἱ δὲ, μὴ εἶναι τι, ἔσται ἀρχαὶ.

b Τὸ α τῷ γ δι' ὑπάρχει. 1 ποιεῖν
f Id est, qui triãgulum. 2 ἐν ἀρχῇ τῷ α. 3 ἐν ἀρχῇ τῷ α.
g Veluti nãque est quadratũ vel æquicrurum. 4 ποιεῖν
k Veluti ratione τοῦ α. 5 ποιεῖν
l Τὸ ε inest τῷ γ & τῷ δ. 6 ποιεῖν
m Vt secũdum τὸ δ. 7 ποιεῖν
n Nempe β & γ, vel β & δ. 8 ποιεῖν
o Euersis ẽssequẽtibus absurdis. 9 ποιεῖν
p Vt probatum fuit cap. præced. 10 ποιεῖν
q Conclusio, id est enuntiata antecedentia. 11 ποιεῖν
r Sæpius notauimus interualla ab Aristotele accipi a propositionib. 12 ποιεῖν
s Vt apparet: verũ esse quod diximus, esse quæ dã interualla immediata, necesse est, &c. 13 ποιεῖν
t Id est, medios terminos esse primos & demõstrationes: nã dialectice & probabiliter sæpenumero opponitur demonstratiui. 14 ποιεῖν
v Id est, ex eadẽ classe, & eadem rerum serie. 15 ποιεῖν
x Id est, nõ licere, probatũ fuit cap. 6. 16 ποιεῖν
y Huius conclusionis β est α. 17 ποιεῖν

5 ¶ Ὅταν ἡ δίη π[a] δίξαι, λπὶ ἐον, δ[5] τὸ β τῶπον κο[b]ηγορεῖται. ἔστω τὸ γ. καὶ τούτου ὁμοίως τὸ α[b]. καὶ οὕτως ἀεὶ βαδί[c]ζοντ[c], οὐδέ[d]πτε ἐξω πέρα[d] θεῖτισος, οὐδ[e] ὑπάρξον λαμβαίνεται [e]τὸ α[f] ἐν τῷ δεικνυ[g]μ[g]ένῳ· ἀλλ' ἀεὶ τὸ μέσον πικνοῦται[h], ἕως ἀδιαίρετα γένηται, καὶ ἕν[i].

¶ Cùm autē aliquid[a] probare oportet, sumendū est id quod τῷ β primùm attribuitur. sit τὸ γ. & huic similiter attribuatur τὸ α[b]. atque ita semper progrediendo[c], numquā in extinfecūs[d] accipitur progressio, nec sumitur[e] quod inest τῷ α[f], in probatione faciendā[g]: sed semper medium densatur[h], donec fiat indiuisibile & vnum[i].

Barbara: Omne naturale est in loco: Omne corpus est naturale: Ergo Omne corpus est in loco.

Barbara: Omne mobile est naturale: Omne naturale est mobile: Ergo Omne naturale est in loco.

a Veluti π[a] inesse π[a] β. b Sic igitur extruetur syllogismus in Barbara, Omne γ, est α; omne β est γ; ergo omne β est α.

c Id est, accipiēdo nouū terminum, qui attribuatur maiori extremo, & subiiciatur maiori: veluti τὸ σ, cui attribuatur τῷ γ, & subiiciatur τῷ α.

d In prima figura nec medius terminus nec propositio potest accipi extrinsecùs, quia semper cōtinetur inter duo extrema, vt in typo, quod contextus subiici, cōclusio α γτο habetur τῷ γ, & cō clusio α ρ. itaque medius terminus γ, collocatur inter extrema α & β. inter quæ similiter collocantur maior propositio α γ, & minor γ β similis est ratio syllogismi α β γ. nam inter α γ, collocamus σ, proinde & propositiones α σ, σ γ.

e Medium σ.

f Sed quod subiicitur τῷ α, & attribuitur τῷ γ.

g In confi-

Ἔστι δ' ἓν, ὅταν [a]ἄμεσον ᾖ μία θεῖτισις ἁπλῶς ἢ ἀμέσους. ᾗ ὥσπερ ἐν τοῖς ἄλλοις, ἡ ἀρχὴ ἁπλοῦ. τὸ δ' ἐ παντοχοῦ τὸ αὐτό, ἀλλ' ὲν βάρει μὲν μέα, ὲν δὲ μέλει δίεσις[k], ἄλλο δ' ὲ ἀλλῳ. ὅπως ὲν συλλογισμὸ τὸ ἓν, θεῖτισις ἄμεσος ὲν δ' ὅπ[a] δεῖξαι ὲ ὅπῃ μή, ὁ τοῖς [l]. ὲ μὲν οὖ τοῖς δεικτικοῖς συλλογισμοῖς τὰ ὑπάρχοντος, ἐδὲν ἔξω πίπτ[m]. ¶ Ἐν δὲ τοῖς [n]ρητικοῖς, ἐὶ θα[a] μὲν ὄδ' ἐὶ ὑπάρχειν[o], ἐδὲν [p]τοῦτο ἔξω πίπτει· εἰ δὲ τὸ α τῷ β, δεῖ τὸ γ. μὴ[q]. εἰ γὰ τῷ μὲν β παντὸ τὸ γ, τῷ[r] δὲ γ μηδενὶ τὸ α·

Est autē vnū, cùm factū est immediatū, & vna propositio simpliciter, nimirū immediata. & vt in aliis rebus, ita in demōstrationibus principiū est res simplex. hoc autem non vbique est idem: sed in pondere mina, in modulatione diesis[k]. aliudverò in alia re. sic in syllogismo vnū illud, est propositio immediata. in demonstratione autē & sciētia est intelligētia[l]. In syllogismis igitur quibus inesse ostēditur, nullū medium extrà cadit[m]. ¶ In priuatiuis autē, hic[n] quidem nihil[o] cadit extra id quod inesse oportet[p]. velut si τὸ α τῷ β per γ nō inesset[q]. nā si omni τῷ γ inest τὸ β per γ

a Velut si π[a] inesse π[a] β. b Sic igitur extruetur syllogismus in Barbara, Omne γ, est α; omne β est γ; ergo omne β est α.

c Id est, accipiēdo nouū terminum, qui attribuatur maiori extremo, & subiiciatur maiori: veluti τὸ σ, cui attribuatur τῷ γ, & subiiciatur τῷ α.

d In prima figura nec medius terminus nec propositio potest accipi extrinsecùs, quia semper cōtinetur inter duo extrema, vt in typo, quod contextus subiici, cōclusio α γτο habetur τῷ γ, & cō clusio α ρ. itaque medius terminus γ, collocatur inter extrema α & β. inter quæ similiter collocantur maior propositio α γ, & minor γ β similis est ratio syllogismi α β γ. nam inter α γ, collocamus σ, proinde & propositiones α σ, σ γ.

e Medium σ.

f Sed quod subiicitur τῷ α, & attribuitur τῷ γ.

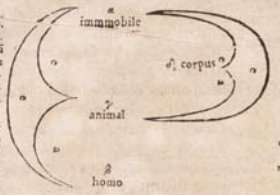
g In confi-

ciendo illo prosyllogismo, α σ γ. per quem probatur maior propositio syllogismi α γ β. h Quoniam noui medij termini semper collocantur inter extrema. i Id est, donec perueniatur ad propositionem indemonstrabilem & immediatam. k Minimus sonus qui sensu percipi potest. l Intelligentiam hoc loco & aliis locis, vtlib. seq. cap. vlt. & lib. 6 Ethic. Nicom cap. 6. vocat Aristot. cognitionem principiorum. m Id est medius terminus numquàm attribuitur maiori extremo, nec subiicitur minori. n Id est, in prima figura. o Nullus medius terminus. p Id est, numquàm accipitur medius terminus qui attribuatur maiori extremo. nam maius extremum est quod in conclusione inest, h. e. attribuitur minori extremo. Fortassè autem legendum est, ἀ μὴ δεῖ ὑπάρχειν, quod non oportet inesse: vel, ἃ δεῖ μὴ ὑπάρχειν, quod oportet non inesse: quia conclusio syllogismi propositi est negatiua. Cur autem medius terminus non attribuitur maiori extremo, ratio manifesta est, quia in prima figura medius terminus subiicitur maiori extremo, & attribuitur minori extremo. Hac eadem ratione non cadet infra minus extremum. sed hoc Aristoteles prætermisit, quia leuiter de probatione huius propositionis negantis, quæ in prima figura est propositio maior non minor, itaque non debuit facere mentionem minoris extremi, ex quo conficitur minor propositio. q Id est, probatur non inesse. r Maior propositio syllogismi. s Maior propositio eiusdem syllogismi.

a *Conclusio syllogismi.*
b Denſando interualla, & interiiciendo nouum terminum.
c In Cameſtres.
d *Conclusio,*
e *Maior propoſitio.*
f *Minor propoſitio.*
g Id eſt, numquã ſumetur medius terminus ſubiectus minori extremo; quia medius terminus numquam ſubiicitur in ſecunda figura. eadem ratione non poteſt ſubiici medius terminus τὸ Δ, id eſt maiori extremo. ſed in præſentia loquimur de probãda propoſitione negatiua, quæ in ſyllogiſmo propoſito erat propoſitio minor.
h Sub. r.
i Id eſt, eſt ſubiectum concluſionis negantis, de quo negatur τὸ Δ.
k Id eſt, in tertia figura.
l Medius terminus.
m Id eſt numquam accipietur ſupra maius vel minus extremũ, numquam huic vel illi extremo attribuetur quia ſemper ſubiicitur in tertia figura. In toto igitur hoc capite, cadere extra extremũ dicitur medius terminus, cũ ſedem mutauit vt ſi antea ſubiiciebatur (exempli cauſa) maiori extremo, poſtea eſt. in ſyllogiſmo at tribuitur maiori extremo. Quod attinet ad poſtrema verba huius capitis videtur legendum *affirma re vel negare oportet*: quoniam in tertia figura non ſolùm negans, ſed etiam affirmans concluſio colligi poteſt. ſuprà autem cùm loquebatur de ſyllogiſmis affirmatiuis, reſpiciebat ad primam figuram tantummodo, non ad tertiam. præterea videtur Ariſtoteles hoc loco feciſſe mentionem vtriuſque extremi, quia loquitur de probatione tam maioris propoſitionis, quæ affirmat vel negat, quàm minoris quæ ſemper affirmat in tertia figura.

rurſus ſi oportet *probare* Ϛ[a] α nulli γ ineſſe, mediũ ſumendum *eſt* Ϛῦ α & γ. atque ita[b] ſemper progredietur.

πάλιν αὖ δεῖη ὅτι[a] τῷ γ τὸ α οὐδενὶ ὑπάρχει, μέσον λαπτέον τ[c] α καὶ γ. καὶ οὕτως[b] ἀεὶ προΐοντας.

Syllogiſmus.
Ce Nullum animal eſt immobile.
ra Omnis homo eſt animal.
Ergo
ent Nullus homo eſt immobilis.

Prоſyllogiſmus.
Ce Nullum corpus eſt immobile.
a Omne animal eſt corpus.
Ergo
rent Nullum animal eſt immobile.

¶ Quòd ſi oportet probare[c] Ϛ[d] 7 ¶ Ἐὰν δὲ δέῃ δεῖξαι[c] ὅτι τὸ[d] Δ τῷ ε τῷ non ineſſe, quia[e] τὸ γ ineſt Δ, & [f] nulli aut non omni omni Δ, & [f] μηδενὶ, ἢ μὴ παντὶ τῷ ε μηδὲν, ἢ μὴ παντὶ τῷ ε ὑπάρχειν, τῷ[e] γ τῷ μὲν Δ παντὶ ὑπάρχειν, τῷ[f] δὲ ε μηδενί, nihil cadet extra [g]: hoc [h] autem *eſt id* cui non oportet ineſſe[i].

ε οὐχ ὑπάρχει, τῷ[e] γ τῷ μὲν Δ παντὶ ὑπάρχειν, τῷ[f] δὲ ε μηδενί, ἢ μὴ παντὶ τῷ ε ὐδὲν ἔξω πεσεῖται[g]. τοῦτο[h] δ' ἐστὶν ᾧ οὐ δεῖ ὑπάρχειν[i].

Cam Omnis lapis eſt inanimus.
ef Nullus homo eſt inanimus.
Ergo
tres Nullus homo eſt lapis.

¶ In tertio autem modo[k] numquàm progredietur [l] extra *id* à quo vel quod negare oportet[m].

8 ¶ Ἐπὶ δὲ τοῦ ζ΄ τρόπου[k], οὔποτ' ἐφ' οὗ δεῖ, οὔτε ὃ δεῖ σημῆναι[l], οὐδέποτ' ἔξω βαδιεῖται[m].

Vtrùm vniuerſalis an particularis demonſtratio ſit præſtantior, CAP. XXI.

1 ¶ *Quæſtio.* 2 ¶ *Quòd particularis demonſtratio videatur eſſe præferenda vniuerſali. Ratio prima, quia videtur magis ſcientiam gignere quàm vniuerſalis.* 3 *Ratio ſecunda, & tertia, quia vniuerſalis videtur eſſe de eo quod non eſt, & inducere in errorem, vt credatur eſſe quod non eſt.* 4 ¶ *Solutio rationis primæ,* 5 *ſecundæ, & tertiæ.* 7 ¶ *Quòd demonſtratio vniuerſalis ſit melior quàm particularis. Ratio prima, quia vniuerſale eſt magis cauſa.* 8 *Ratio ſecunda, quia quo magis demõſtratio eſt vniuerſalis, eò magis eſt de eo quod eſt propter ſe.* 9 *Ratio tertia, quia particularia declinant ad infinita, vniuerſalia verò ad finitum & vnũ.* 10 *Ratio quarta, quia demonſtratio vniuerſalis plura facit ſcire quàm particularis.* 11 *Ratio quinta, quia medium quo magis vniuerſale eſt, eo eſt principium prius.* 12 *Rationem quartam inter ceteras*

cetera suprà addúctas optimam esse. 13 *Ratio sexta, quia vniuersalia intelliguntur, particularia ad sensum referuntur.* 14 ¶ *Epilogus.*

Ὅτι μὲν οὖν ἀπόδειξις, ἁπλῶς μὲν, καθόλου τῆς δὲ, καὶ μέρους· ἡ δὲ τοῦ μέρους κατηγορικῆς τῆς δὲ, στερητικὴς: ἀμφισβητεῖται, πότερα βελτίων. ὡς δ' αὕτως καὶ περὶ τῆς ἀποδεικτικῆς λεγομένης, καὶ τῆς εἰς τὸ ἀδύνατον ἀγούσης ἀπόδειξις. πρῶτον μὲν οὖν ὅτι φανερὸν ὅτι καὶ περὶ τῆς καθόλου, καὶ τῆς καὶ μέρους. δηλώσαντες δὲ τοῦτο, καὶ περὶ τῆς δεικτικῆς λεγομένης, καὶ τῆς εἰς τὸ ἀδύνατον, εἴπωμεν. ¶ Δόξειε μὲν οὖν τὰς ἀποδείξεις τὰς καθόλου πυθόμενον, ἢ καὶ μέρους εἰδέναι βελτίων. εἰ γὰρ καθ' ἑκάστου μᾶλλον ὑπάρχει μεθ' ἑαυτοῦ ἀπόδειξιν, βελτίων ἀπόδειξις (αὕτη δὲ ἀρετὴ ἀποδείξεως) μᾶλλον δὲ ὅτι σαφέστερον ἕκαστον, ὅταν αὐτὸ εἰδῶμεν καθ' αὑτό, ἢ ὅταν κατ' ἄλλο· (οἷον τὸν μουσικὸν Κορίσκον, ὅταν ὁτιοῦν ὁ Κορίσκος μουσικός, ἢ ὅταν ὅτι ὁ ἄνθρωπος μουσικός. ὁμοίως δὲ καὶ ὅσα πρὸς ἄλλων) ἢ δὲ καθόλου, ὅτι ἄλλο, οὐχ ὅτι αὐτὸ τοῦτο ἦκεν, ὅπερ δείκνυσιν· (οἷον ὅτι ἰσοσκελές, οὐχ ὅτι ἰσοσκελές, ἀλλ' ὅτι τρίγωνον) ἢ δὲ μέρους, ὅτι αὐτό· εἰ δὴ βελτίων μὲν ἡ καθ' αὐτό, τοιαύτη δ' ἡ μέρους ἡ καθόλου μᾶλλον, καὶ βελτίων ἂν ἡ μέρους ἀποδείξις εἴη. ¶ Ἔτι εἰ τὸ μὲν καθόλου μὴ ἔστι τι παρὰ τὰ καθ' ἕκαστα· ἡ δ' ἀπόδειξις δόξειεν ἐμπειρίᾳ εἶναί τι τοῦτο καθ' ὁ ἀπόδειξι δείκνυσι, καὶ τίνα φύσιν ὑπάρχειν ἐν τοῖς οὖσι τοιαύτην (οἷον τρίγωνον φαμὲν τὰ τινά, [καὶ γράμματος φαμὲν τὰ τινά,] καὶ ἀεὶμοῦ πάντα

1 Vm autem alia sit demonstratio vniuersalis, alia particularis; & alia attributiua, alia priuatiua: ambigitur, vtra *sit* melior. *idem quæritur* de ea demonstratione quæ dicitur *directò* demonstrare, & de ea quæ ducit ad impossibile. Primùm igitur tractemus de vniuersali & particulari: atque hoc expositò, de ea quoque dicamus quę *directò* probare dicitur, & de ea quæ *ducit* ad impossibile. ¶ Videri[a] igitur fortasse possit quibusdam ita cõsiderantibus, particularis esse melior. nam[b] si *ea* demonstratio melior *est* secundum quam demonstrationem scimus: (hæc[c] enim *est* virtus demonstrationis) magis[d] autem scimus vnũquodque, cùm id cognoscimus per se, quàm cùm per aliud: (vt[f] Coriscum *esse* muficum *magis scimus* cùm Coriscum esse muficum *cognoscimus*, quàm *cùm cognoscimus* hominem esse muficum. similiter *dicendum* est etiam in aliis) vniuersalis[g] autem *demõstratio* quòd *sit* aliud non quòd ipsum sit, demõstrat: veluti[h] quòd æquicrurum, non quia æquicrurum, sed quia triangulum, *habeat tres angulos æquales duobus rectis*) particularis[i] verò *demonstratio*, quòd ipsum *sit*: si[k] igitur melior *demonstratio est* quæ demonstrat per se, talis[l] autem est particularis potius quàm vniuersalis: etiam[m] melior est particularis demonstratio.

1 ¶ Præterea[n] si vniuersale non est quidpiam præter singularia: demonstratio verò *eam* opinionẽ inducit, *vt* aliquid esse *putemus* id secundum quod demonstrat, & eiusmodi quandã naturam in re[b][p] extare: (veluti[q] trianguli præter particularia *triangula*, & figuræ præter particulares *figuras*, & numeri

a *Probatio prima hypotheseos.*
b *Hypothesis secunda.*
c *Probatio prima hypotheseos.*
d Id est, scientiã parere.
e *Secunda hypothesis.*
f *Expositio secunda hypotheseos.*
g *Tertia hypothesis.*
h *Expositio tertia hypotheseos.*
i *Quarta hypothesis.*
k *Maior propositio.*
l *Minor propositio.*
m *Conclusio.*
n *Prima hypothesis.*
o *Altera hypothesis.*
p *In rerum natura.*
q *Expositio secunda hypotheseos.*

præter particulares numeros) meliorª autē *est demōstratio* de eo quod est, quàm de eo quod non est: &ᵇ *ea* per quā nō decipietur, quàm *ea* perquā decipietur: vniuersalisᶜ autē est eiusmodi: (quædēdes[d] enim demonstrāt, quēadmodū de *eo quod est* analogū[e]: vel uti quod est eiusmodi, vt neq. *sit* linea, neq. numerus, neq; solidū, neque planū, sed aliquid præter hæc, *id* erit analogū) si igitur hęc est magis vniuersalis: minùs [f]aūt versatur in eo quod est, vniuersalis *demōstratio* q particularis. &[g] falsā opinionē gignit: deteriorʰ vtique est vniuersalis particulari. ¶ An primùm quidē altera[i] ratio nō magis in vniuersali q̄ in particulari locū habet? Nā si hęc *affectio habere tres angulos æquales* duobᵏ rectis, ineſt nō quà æquicrurū sed quà triangulū: qui nouit æquicrurū *affectione illa prædi tū esse*, minùs nouit per se, quàm qui nouit triangulū *eā affectionē habere*. & omnino, si non sit quà triangulū, & id oſtēdat, non erit demōſtratio. ac si sit: *profectò* qui quamque rē quà res quæque *est*, nouit, magis nouit. Si igitur triāgulū latiùs patet *quàm æquicrurū*, & est eadē definitio[k], nec secūdū homonymiā[l] *dicitur* triāgulū: atque ineſt omni triangulo *affectio illa habere tres angulos æquales* duobus *rectis*: certè nō triāgulum quà æquicrurū, sed æquicrurum quà triāgulū habet huiuſcemodi angulos. Quocirca qui vniuersale nouit, magis nouit quà ineſt, quàm qui particulare. Melior igitur est demōſtratio vniuersalis quàm particularis. ¶ Præterea ſi ſit vna quædā definitio, nec ſit homonymia: vniuerſale nihilo minùs erit quàm nonnulla particularia; immo magis, quatenus incorruptibilia in illis ſunt, particularia verò ſunt magis corruptibilia. ¶ Præterea nulla neceſſitas nos

a *Maior propoſitio*
b *Altera maior propoſitio.*
c *Probatio minoris propoſitionis.*
d In demonſtrā do.
e Id eſt, fecerit in analogia demonſtranda primam enim ſcorſum demonſtrā runt analogiā, de lineis. de numeris, &c. poſtea verò generaliter de eo quod eſt cōmune his omnibus. vide 3. phyſ. parr. 4.
f *Altera propoſitio.*
g *Altera minor propoſitio.*
h *Concluſio.*
i Id eſt. prima.
k Id eſt, definitio trianguli cōuenit æquicrure & cæteris triangulis, adeò vt triangula ſynonyma dicitur: quoniam ſynonyma definitum habent, quorum eſt eadem nomē, & eadem definitio ad illud nomen accommodata.
Obſerua affectionem nō eſſe demonſtrādam communi homonymo, ſed de cōmuni ſynonymo. quoniā demōſtratio eſt de eo, non de nomine. homonymum eſt nudum vocabulum nullam rem communē ſignificans, ſed Ariſtoteles loquitur, quando de diuerſis ad vnum ſignificatum. verbum autem ſynonymum prius ſignificat rem cō munem, deinde per eam ſigniſicat eam ſpecies eius. exempli gratiā canis ſignificat beſtiam, piſcē, ſydus, non rē communem his tribus. at animal ſignificat naturam quandam communem homini, equo, leoni, proinde ſignificat etiam ſub ea ratione communi hominem, equum, leonem.

εἀ τοῖς τινας ἀεὶ θεωρεῖ) βελτίων[a] οὖ᾽ ἡ καθ᾽ ἑαυτὸ ὄντος ἢ μὴ ὄντος· καὶ[b] δι᾽ ὃ μὲν ἀπατηθήσεται, ἢ δι᾽ ὃ ἐστί· δ᾽ ἡ μὴ καθόλου τοιαύτη δὲ (περιέχοντες[d] γὰρ δείκνυσιν ὡς περ ἐροῦμεν ἐπὶ τὰ ἄλλα γένη[e]· οἷον ὅτι ὁ αὐτὸς ἢ τοιῶνδε, ἐὰν μὲν ἀναλογίαν, ὁ αὐτὸς γεωμετρικὴν, ἂν μὲν ἀριθμὸς, ἂν στερεὸν, ἂν᾽ ὅπερ δεῖ· ἀλλὰ παρεληλυθότα τῇ εἶναι καθόλου μᾶλλον μᾶλλον αὐτῶν, ὥσπερ εἴ ὄντος οὗ ἦν τὸ γ᾽ ἢ καθόλου] ἢ κῳ μέρος, κῳ[g] ἐμποιεῖ δόξαν ψευδῆ· χείρων[h] αὐ εἰκὼν ἡ καθόλου ἢ κῳ μέσος. ¶ Ἡ πρῶτον μὲν ἀδὲν μᾶλλον ἔστι ἢ καθόλου, ἢ ἢ κῳ μέσος, ἄτοπος[i] λόγος ἐστίν. εἰ γὰρ φύσει ὀρθαῖς ὑπάρχῃ, μὴ ἢ ἰσοσκελές, ἀλλ᾽ ἢ ἑτερόμηκες ὀρθογώνιον· ὁ εἰδὼς ὅτι ἰσοσκελές, ἧττον οἶδεν ἢ αὐτὸ, εἰ ὁ εἰδὼς ὅτι ἑτερόμηκες. ὅλως τε εἰ μὲν μὴ ὄντος ἢ ἑτερομήκους, εἶτα δ᾽ εἰκύσιν, οὐκ ἂν εἴη ὃπερ δ᾽ ἔζης. εἰ δ᾽ ὄντος· ὁ εἰδὼς ἕκαστον ἢ ἕκαστον ὑπάρχῃ, μᾶλλον οἶδεν. εἰ δὴ τὸ ἑτερόμηκον ὀρθὸν ἐστὶ, κῳ ὁ αὐτὸς λόγος[k], κῳ μὴ καθ᾽ ὁμωνυμίαν[l] τὸ ἑτερόμηκον, κῳ ὑπάρχῃ παντὶ ἑτερομήκῳ τὸ δύο ὀρθὰς αἷ τὸ ἑτερόμηκον ἢ ἰσοσκελές, ἀλλὰ τὸ ἰσοσκελὲς ἢ ἑτερόμηκον, ἔχει τοιαύτας τὰς γωνίας, ὥστε ὁ καθόλου εἰδὼς, μᾶλλον οἶδεν ἢ ὑπάρχει, ἢ ὁ τῷ κῳ μέσῳ. βελτίων ἄρα ἡ καθόλου τῷ κῳ μέσῳ. ¶ Ἔτι εἰ μὴ εἴη τῆς λόγος εἷς, καὶ μὴ ὁμωνυμία τὸ καθόλου· εἴη ἂν οὐδὲν ἧττον σύνθετον τῷ κῳ μέσῳ, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον· ὥσῳ τὰ ἀφθαρτα τῶν φθαρτῶν ἐστὶ τὰ δὲ κῳ μέσῳ, φθαρτὰ μᾶλλον. ¶ Ἔτι τε ἀδύνατον αἰτίαν ὑπολαμ-

[6]

βαλόντι τῇ τοῦ φῶς τῶτα, ὅτι ἐν δηλοῖ, οὐδὲν μᾶλλον ἢ ὅτι τῷ ἄλλων, ὅσα μή τι σημαίνει, ἀλλ' ἢ ποιόν, ἢ πρός τι, ἢ ποιεῖ· εἰ δ' ἄεργον ἢ δοῦ δείξις αἰτία, ἀλλ' ὁ ἀτρεκῶν. ¶ Ἔτι εἰ ἡ δοῦ δείξις μὴ ἔστι συλλογισμὸς δ' ἁπλῶς [ἀνόμενος] ἢ αἰτίας ἢ τοῦ δ' τί· τὸ καθόλου δ' αὐτῷ ὑπάρχει τι, τοῦτο αὐτὸ αὐτοῦ αἴτιον· τὸ δὲ καθόλου, πρῶτον· αἴτιον ἄρα τὸ καθόλ. ὥστε ἡ δοῦ δείξις βελτίων μᾶλλον δ' αἰτία τοῦ δ' τί ἐστιν. ¶ Ἔτι μέχρι τίνος ζητεῖμεν τὸ δ' τί, τότε οἰόμεθα εἰδέναι, ὅταν μὴ ᾖ τι ἄλλο, ἢ τοῦτο, ἢ γινόμενον, ἢ ὄν. τέλος δὲ ἡ πέρας τὸ ἕκαστον ἤδη ὅτι ἐστίν. τοῦ, τίνος ἕνεκα ἦλθεν; ὅπως λάβῃ τὸ ἀργύριον. τοῦτο δ', ὅπως δοῦ δῷ ὠφελεῖ. τοῦτο δ' ὅπως μὴ ἀδικήσῃ. καὶ ὅτε ἴοντες, ὅταν μηκέτι δι' ἄλλο, μὴ δ' ἄλλου ἕνεκα δ' τοῦτο ὡς τέλος φαμὲν ἐλθεῖν, ἢ ἔβη, ἢ ἴει εἰς, καὶ τότε εἰδέναι μάλιστα δ' τί ἦλθεν. εἰ δὴ ὁμοίως ἔχει ἐπὶ πασῶν τῶν αἰτιῶν, ἢ τοῦ δ' τί· ὅτε ἢ τοῦ ἔστι αἴτια ὅτως ὡς ἕνεκα, ὅτες ἴσμεν μάλιστα ἢ ὅτε τοῦ ἄλλων ἄρα τότε μάλιστα ἴσμεν, ὅταν μηκέτι ὑπάρχῃ τοῦτο, ὅτι ἄλλο. ὅτι δὲ ἴσμεν οὐ γνώσομεν, ὅτι τέτταρσιν αἱ ἔξω ἴσαι, ὅτι ἰσοσκελές· ἔτι λέπταν δ' τί τὸ ἰσοσκελές, ὅτι τρίγωνον. καὶ τοῦτο, ὅτι χῆμα εὐθύγραμμον. εἰ δὲ τοῦτο μηκέτι δι' ἄλλο, τότε μάλιστα ἴσμεν.

cegit vt existimemus hoc esse aliquid præter hęc *singularia*, quia vnā rē significat, nō magis quàm in aliis quæ non significāt quid, sed vel quale, vel ad aliquid, vel facere[b]. si *quis*[c] verò *id exisiimet*, nō demōstratio est *huius erroris* causa, sedis quia audit. ¶ Præterea si[d] demōstratio est syllogismus ostēdēs causam, & cur *res sit*: vniuersale[e] *aliē* est magis causa: id[f] enim cui quidpiam per se ineſt, ipſum ſibi *eſt* causa[g]: vniuersale autē *eſt* primum[h]: vniuersale igitur est causa. quare[i] demōstratio quoq; *eſt* melior: quoniā[k] magis ostendit causam, & cur *res sit*[l]. ¶ Præterea[m] couſq; quærimus cur *res ſit*, ac tunc putamus cognoſcere, cùm id quod ſit vel eſt, nō est aliud quidpiam quàm hoc. ſie enim iam eſt finis & terminus vltimus. Vtputa[o], cuius causa venit? vt pecuniam accipiat. hoc verò, vt ſoluat cui debet. hoc autē ne iniuſtè agat. atque ita progrediētes, quando nō *eſt* ampliùs propter aliud neque alius *rei* causa. dicim[p] pter hoc, tāquā finē, veniſſe & eſſe & fieri, tūncq. maximè ſcire cur vene rit. ſi[q] igitur ſimiliter *res ſe* habet in omnibus cauſis & *queſtionibus* cur *ſit* · in iis autem quæ ſic *ſunt* cauſæ vt *id* cuius gratia, ita maximè cognoſcimus: etiam in aliis tūc maximè cognoſcimus, cùm non ampliùs ſit hoc quia aliud. Cùm[q] igitur cognoſcimus *angulos* externos eſſe æquales quatuor *rectis*, quia *eſt* æquicrurū: ad huc deſideratur quamobrem æquicrurum *habeat hanc affectionē*: quia *ſcilicet* triāgulum *eam habet*: & hoc, quia figura rectilinea *eandē habet*. quòd ſi hæc nō ampliùs ꝓpter aliud *habet*, tūc maximè ſcimus.

a Subſtantiā vniuerſalem.
b Vel aliud accidens.
c Vt Plato qui ponebat ideas ſubſtantiarum.
d Vt demōſtratio eſt de rebus æternis, ergo de ideis non ponebat autem ideas accidentiū, cum eadem ratio tā in accidentibus quàm in ſubſtā
e *Secunda hypotheſis.*
f *Probatio ſecundæ hypotheſeos.*
g Proinde eſt magis cauſa.
h Id eſt, primū ſubiectū cui affectio inēſt per ſe. alius verò ineſt per hoc vniuerſale.
i *Conſequens tertij enthymematis.*
k *Antecedens.*
l Si vis perficere ſyllogiſmū, ſupple maiorē propoſitionem. Demonſtratio magis oſtendit cauſā, & cur res ſit, eſt melior.
m Vtitur hoc argumento: Demonſtratio quæ magis facit vt ſciamus, eſt melior: demonſtratio vniuerſalis magis facit vt ſcimus: ergo eſt melior. Maior propoſitio in cō textu omittitur. Minor probatur ꝓoſyllogiſmo: Demōſtratio ꝓ quam fitur id quod eſt ꝓpter ſe, magis facit ſcire, q̄ ea quæ ꝓpter aliud: at qui demonſtratio quæ facit ſci re ꝓpter ſe, eſt

vniuerſalis: ergo demōſtratio vniuerſalis magis facit ſcire. Hic ſyllogiſmus extruitur in primo modo tertiæ figu rę. itaque ſi formā totum ſpectes, male colligit cōcluſionē vniuerſalē ſed ratione materiæ rectè colligit, quia ter mini minoris propoſitionis reciprocantur: minore autē ꝓpoſitione cōuerſa fit ſyllogiſmus in primo modo primę figuræ. Quare ſicut ſyllogiſmi affirmatiui in ſecunda figura ſunt vtiles ratione materiæ, cùm maior ꝓpoſitio reci procatur: ita ſyllogiſmi tertiæ figuræ colligūt vniuerſalem concluſionem, cùm ambæ propoſitiones ſint vniuerſa les, & minor reciprocatur ſimpliciter. n *Maior propoſitio ꝓoſyllogiſmi.* o *Confirmat dictam maiorem ꝓpoſitionem.* p *Quæ dicit de cauſa finali, producit ad alias cauſas*, quia omnium cauſarum eadem eſt ratio. q Eadem *cauſa finali* *maior propoſitio declaratur* exemplo huius affectionis, habere angulos externos æquales angulis quatuor rectis. hæc enim ꝓ. 32. Prio particularibus ineſt ꝓpter vniuerſale, cùm vniuerſale, eam habeat ꝓpter ſe.

atqui[a] tunc vniuersaliter scimus. ergo[b] vniuersalis demonstratio melior *est* quàm particularis.

¶ Præterea[d] quę magis particularia sunt, ad infinita declinant: quà verò *sunt* vniuersalia, ad simplex & terminũ *accedunt*. sed[e] quà *sunt* infinita, sciri nequeunt: quà verò sunt finita, sciri possunt. quàr igitur *sunt* vniuersalia, magis sciri possunt, quàm quà particularia. ergo[g] vniuersalia sunt magis demonstrabilia. eorum[h] autem quæ *sunt* magis demonstrabilia, magis *est* demonstratio: simul[i] n. sunt magis, quæ *referuntur* ad aliquid. melior[k] igitur *est demonstratio* magis vniuersalis: siquidem[l] *est* etiam magis demonstratio. ¶ Præterea[m] si optabilior[n] est *ea demonstratio* secũdum quam hoc & aliud *nouit*, quàm *ea* secundum quam hoc solum nouit: qui[o] verò habet vniuersale, cognoscit etiam particulare, hic[p] autem non[q] cognoscit vniuersale: certè[r] etiam ita *efficitur vt demonstratio vniuersalis* sit optabilior. ¶ Præterea sic *idem prebatur*: vniuersale[s] enim magis nosse licet, quia *demonstratur* per mediũ propinquius principio[t]. proximum autem *est*, quod *est* immediatum, atque hoc *est* principiũ[u]. si[x] igitur *demonstratio* ex principio, *exquisitior est* demonstratione quæ non *est* ex principio: certe[y] quæ magis *est* ex principio, exquisitior demõstratio *est* quàm *ea* quæ minùs *est* ex principio. eiusmodi[z] autem est, quæ *est* magis vniuersalis. melior[a] igitur *est*, quę est vniuersalis. Veluti[b] si oportebat demonstrare Θ α de δ, media autem sint vbi β γ. superiùs igitur est Θ α. quocirca *demonstratio* quæ per hoc *efficitur*, est magis vniuersalis. ¶ Iam verò ex dictis *argumentis* quædam logica sunt. maximũ principale, cui si addatur altera propositio, id est maior syllogismus. & hoc enthymema est argademonstratio, est melior: atqui vniuersalis est magis demonstratio: ergo vniuersalis demonstratio est melior.

καὶ[a] καθόλου δὲ τὸ τε. ἢ[b] καθόλου ἄρα βελτίων. ¶ Ἔτι[d] ὅσα αὖ μᾶλ- 9
λον κῦ μέσες ἢ, εἰς τὰ ἄπειρα ἐμ-
πίπτει· ἢ δὲ καθόλου, εἰς τὸ ἁπλῆ καὶ τὸ πέρας. ἔσα[e] δ', ἢ μὲν ἄπειρα, οὐκ ἐπίστηται· ἢ δὲ πεπέρανται, ἐπίστηται. ἢ[f] ἄρα καθόλου, μᾶλλον ἐπίστηται· ἢ ἧ κῦ μέσες. ὥστο δικαίως ἄρα μᾶλλον τὰ καθόλου. τῦτο δὲ ὅστο δεικτῶν· μᾶλλον ὅστο δεικτὰ. ἅμα[g] δὲ μᾶλλον τὰ πρὸς τι βελτίων[k] ἄρα ἡ [μᾶλλον] καθόλου, ἐπεὶπερ[l] καὶ μᾶλλον ὅστο δεικτά.

¶ Ἔτι[m] εἰ αἱρετωτέρα[n] ἐστὶν καθ' ὅλ- 11
τὸ καὶ ἄλλο, ἢ καθ' ὅλ τὸ μόνον οἶδεν· ὁ[o] δὲ τὸ καθόλ ἔχων, οἶδε καὶ τὸ κῦ μέσος· ὥστ[p] δὲ τὸ καθόλου οὐκ[q] οἶδεν· ὡς τε[r] κἀν οὕτως αἱρετωτέρα εἴη. ¶ Ἔτι δὲ ὧδε τ[s] δ 12
καθόλου μᾶλλον ἐπιστήτη ὄσῃ, ἐπιστήμη τὸ ἀφ' μέσου δεικτικὴ εὐθυπόρου ὄντος τῆς ἀρχῆς· εὐθυπορώτατον δὲ, τὸ μέσον· τῦτο δ' ἀρχή[u]. εἰ[x] οὖν ἡ ὧν ἀρχῆς, τῆς μὴ ὧν ἀρχὴ· ἡ[y] μᾶλλον ὧν ἀρχῆς, τῆς ἧττον, ἀκριβεστέρα ἐστὶ δεικτικὴ. ἐσὰ[z] δὲ ἐναύτη ἡ καθόλου μᾶλλον. αἱρετίτερον[a] ἂρ' ἂν εἴη ἡ καθόλου. οἷον[b] εἰ εἴδει ὅτι δεῖ ἔχειν τὸ α κῦ τὸ δ'· μέσα τὰ ἐφ' ὧν βγ. ἀνώτερον δὴ τὸ β. ὅτι ἡ δεῖ τῦτο τοῦ καθόλου μᾶλλον. ¶ Ἀλλὰ τῇ 13
μὲν εἰρημένων ἐνια λογικά ἐστι. με-

a Assumptio propositio. profyllogismi: De monstratio, quæ magis facit vt sciatur propter se, est vniuersalis. Supple conclusionem, ergo demonstratio vniuersalis magis facit scire quim particularis. Hãc conclusionẽ prosyllogismi accipe pro minori propositione syllogismi principalis: & adde maiorem, Demonstratio quæ magis facit vt sciatur, est melior quàm particularis: ita efficietur conclusio principalis, ergo demonstratio vniuersalis est melior quàm particularis.

b Conclusio principalis.

c Prosyllogismus. Quò magis res sunt finitæ & vna, eò magis sciri possunt: atqui vniuersalia sunt magis finita & vna quàm particularia: ergo vniuersalia magis sciri possunt quàm particularia.

d Minor prosyllogismi. Maior prosyllogismi. Conclusio dicti prosyllogismi, quæ est antecedens sequẽtis enthymematis.

e Consequens enthymematis, quod & minor propositio sequentis syllogismi.

f Maior prosyllogismi.

g Probatio dicti, maioris propositionis.

h Hæc non est conclusio illius syllogismi, sed consequens quod colligitur ex ea conclusione accepta pro antecedente, ita vt efficiatur enthymema post dictũ syllogismũ. & hoc enthymema est argademonstratio, est melior: atqui vniuersalis est magis demonstratio: ergo vniuersalis demonstratio est melior.

i Conclusio dicti syllogismi.

k Primum principium.

l Interpretatio argumenti proximè addicti.

m Maior propositio.

n Magis eligenda.

o Minor propositio.

p Qui cognoscit particulare.

q Non propterea quòd cognoscat particulare.

r Conclusio.

s Hypothesis.

t Primo principio.

x Probatio maioris propositionis.

y Maior propositio.

z Minor propositio.

a Conclusio.

λογικ

λιστα δὲ ὅλλον, ὅτι[a] ἡ καθόλου κυριωτέρα, ὅτι τῆς μὲν πρώτων τὴν μὲν πρώτεραν[b] ἔχοντες, ἴσμεν πως καὶ τὴν ὑστέραν[c], καὶ ἐσμὲν δυνάμει. οἷον, εἰ τις οἶδεν ὅτι παν ἕξιγωνον δυσὶν ὀρθαῖς, οἶδέ πως καὶ τὸ ἰσοσκελὲς, ὅτι δυσὶν ὀρθαῖς, δυνάμει. εἰ μὴ οἶδε ὅτι ἕξιγωνον[d]. ὁ γὰρ ταύτην ἔχων τὴν πρότασιν, τὸ καθόλου οὐδαμῶς οἶδε, οὔτε δυνάμει, οὔτε ἐνεργείᾳ. ¶ Καὶ ἡ μὲν καθόλου, φανερὸν· ἡ δὲ κατὰ μέρος, εἰς αἴσθησιν τελευτᾷ[e]. ¶ Ὅτι μὲν οὖν ἡ καθόλου βελτίων τῆς κατὰ μέρος, τοσαῦτ' ἡμῖν εἰρήσθω.

mè autē perſpicuū eſt vniuerſalem demonſtrationem eſſe præſtantiorem: quia[a] *duarum* propoſitionum priorem[b] habētes, etiam poſteriorem[c] quodammodo cognoſcimus, & habemus poteſtate veluti ſi quis nouit omne triāgulum *habere tres angulos æquales* duobus rectis, quodammodo nouit etiam æquicrurum *habere tres angulos æquales* duobus rectis, poteſtate *ſcilicet*, etiamſi non nouerit eſſe triangulū[d]. qui verò hanc propoſitionem habet, nullo modo nouit vniuerſale, *id eſt* neque poteſtate, nec actu. ¶ Et vniuerſalis quidem *propoſitio eſt* intelligibilis, particularis verò in ſenſum deſinit[e]. ¶ Quòd igitur *demōſtratio* vniuerſalis *ſit* melior particulari, hæc à nobis dicta ſint.

a Hæc eſt ratio propoſita ſupra part. 10.
b Id eſt, magis vniuerſalem.
c Magis particularem.
d Vide cap. 1. part. 6.
e Ergo ſcientia eſt potius propoſitionis vniuerſalis quàm partis cularis
f *Propoſitio ſimp.* Demonſtratio quæ celeriùs ſcitū parte, eſt melior, atqui demōſtratio ex paucioribus, celeriùs ſcitū parit, quàm demonſtratio ex pluribus: ergo demonſtratio ex paucioribus eſt melior.
g *Concluſio diſt. proſyllogiſmi.*

Quòd affirmans demonſtratio ſit melior negante, CAP. XXII.

1 *Propoſitio.* 2 *Ratio prima, quia ſit ex paucioribus.* 3 *Secunda quia negatio probatur per affirmationem, non contrà.* 4 *Tertia, à dignitate & præſtantia maioris propoſitionis.* 5 *Quarta, quia magis accedit ad naturam principij.*

ΟΤι δ' ἡ δεικτικὴ τῆς στερητικῆς [κρείττων,] ἐκ τοῦδ' ἂν δῆλον. ¶ Ἔστω[f] γὰρ αὕτη ἡ κατάδειξις βελτίων, (τῆς ἄλλων τῆς αὐτῆς ὑπαρχόντων[g]) ἡ ἐξ ἐλαττόνων αἰτημάτων, ἢ ὑποθέσεων, ἢ προτάσεων. εἰ[k] γὰρ γνώσιμοι ὁμοίως· τὸ ἁπλοῦν γνῶναι, ἐξ ἐκείνων[l] ὑπάρξει· τοῦτο[m] δ' αἱρετώτερον. λόγος[n] δὲ τῆς προτάσεως· ὅτι βελτίων ἡ ἐξ ἐλαττόνων[o] καθόλου δ', οὐκ εἰ γὰρ ὁμοίως εἰσὶ τὸ γνώριμα ἐξ) τὰ μέσα· τὰ γὰρ πρότερα, γνωριμώτερα· ἔστω ἡ μὲν ἐξ ἃ μέσων ἡ δὲ δεῖξις τῆς βγ δι, ἡ δὲ τῆς εὐπάρχει· ἡ δὲ ἐξ ἃ τῆς ζη[r], ὅτι τὸ α

1 Quòd autē oſtenſiua ſit melior quàm priuatiua, hinc perſpicuum *erit*. ¶ [f] Eſto[g] namque ea demōſtratio melior, cùm cetera eadem ſint[h], quæ ex paucioribus poſtulatis, vel hypotheſibus, vel propoſitionibus[i] cōſtat. nam[k] ſi *propoſitiones*[l] æquè notæ ſunt, celeriùs cognitio per has[m] acquiretur. hoc[n] autem eſt optabilius. Ratio[o] autem huius propoſitionis[p] quòd melior ſit *demōſtratio* quæ *eſt* ex paucioribus, ſed vniuerſalis[q], *ratio inquam* hæc eſt. nam ſi æquè nota ſint media, ſed priora ſint notiora: eſto per media βγ δι demonſtratio *qua probetur* ζ α τῷ ε ineſſe. demonſtratio verò per ζη[r], *qua probetur* ζ α

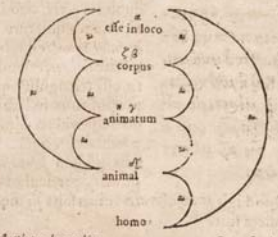
h Quòd ſit melior negante.
i Duob. verbis ſpecialibus ſubiicit verbum generale, vt oſtendat ſe loqui de quibuſuis principijs. q.d. quæ vtitur paucioribus poſtulatis, vel paucioribus hypotheſibus, vel (vt generaliter dicam) paucioribus principijs.
k *Minor propoſitio.*
l Propoſitiones appellatione ſignificat Ariſtot. omnia principia complexa.
m Per pauciores
n *Minor propoſitio.*
o *Vitur nunc argumento, vt idem probet.* Syllogiſmum ſic extrue.

Demonſtratio ex prioribus & notioribus, eſt melior: atqui demonſtratio quæ eſt ex paucioribus, eſt ex prioribus & notioribus: ergo eſt melior. p Propoſitionem vocat, quia erit maior propoſitio in ſyllogiſmo principali: ſed in proſyllogiſmo eſt concluſio. q Cur ait vniuerſalis? quia ſumit argumentum à demonſtratione quæ conſtat ex paucioribus, quia eſt magis vniuerſalis, vt ſequens exemplum oſtendit. r Eadem ſunt propoſitiones βγ & ζε: ſed vocantur βγ, quatenus ſunt partes ſyllogiſmi concludentis α ι: appellantur autem ζε, quatenus ſunt partes ſyllogiſmi concludentis α δ.

esse τῷ δ. *Hæc autem* similiter se habent [a], ζ α τῷ δ inesse & ζ α τῷ ε. quòd autem ζ α *insit* τῷ δ, prius & notius est, quàm quòd ζ α *insit* τῷ ε. quoniam hoc [b] per illud [c] demõstratur [d]. credibilius autem est id per quod *demonstratur, quàm quod demonstratur.*

τῷ δ. ἐμοίως δὲ ἔχει [a], ὅτι τὸ α τῷ δ, ὑπάρχει, καὶ τὸ α τῷ ε. τῷ δ, ὅτι τὸ α τῷ δ, πρότερον καὶ γνωριμώτερον, ἢ ὅτι τὸ α τῷ ε. διὰ τοῦτο [b] γὰρ τοῦτο [c] ἐκεῖνο [b] δείκνυται [d], πιστότερον δὲ τὸ δι' οὗ.

a Id est, vtraque similiter est conclusio demõstrationis.
b Id est conclusio α ε.
c Per α δ.
d Hoc modo, Omne δ est α, omne ε est δ, ergo omne ε est α. Id est, (vt summam exemplum ex nostro typo, & terminis ibi adscriptis) omne animal est in loco, omnis homo est animal, ergo omnis homo est in loco.

e *Maior propositio syllogismi principalis conclusa superioribus prosyllogismis*, Demõstratio quæ per pauciora absoluitur, est melior: & quæ per plura, deterior.
f *Antecedens, ex quo colligitur minor propositio syllogismi principalis.*
g Id est demonstratio affirmatiua, & demõstratio negatiua.
h Id est, affirmatiua.
i Quia cùm conclusio affirmat, ambæ propositiones affirmãt.
k Id est, negatiua.
l Quia demonstrationis negantis altera propositio affirmat, altera negat.
m *Minor propositio syllogismi principalis.*
n *Conclusio principalis.*
o *Prima hypothesis.* Ex ambabus propositionibus negantibus nihil colligitur, quia opus est, vt saltem vna propositio affirmet. Lib. 1. Prior. Anal. cap. 24.
p Negat.
q Affirmet.
r *Altera hypothesis.* Negatio probatur per affirmationem, non econtrà.
s Demonstratio per prosyllogismos.
t Sub propositionem.
u Augetur demonstratio per tria media.
v Vna ex conclusio affirmatiua probatur ex duab. propositionib. affirmatiuis.

Demonstratio [e] igitur quæ per pauciora *absoluitur*, melior *est*, si cetera eadẽ sint. Itaque [f] ambæ [g] per tres terminos & duas propositiones demonstrant: sed altera [h] sumit esse [i] quidpiam: altera [k] verò & esse, & non esse [l] quidpiam. per [m] plura igitur fit. proinde [n] *est* deterior.

¶ Præterea [o] quia probatũ est non posse, cùm ambæ propositiones sint priuatiuæ, fieri syllogismum: sed opus esse, vt altera sit eiusmodi [p], altera verò *significet* inesse [q]: hoc [r] insuper fuisse oportet. attributiuas [s] enim aucta [t] demonstratione necesse *est* fieri plures [u]. priuatiuas autem impossibile *est* esse plures vnã in omni syllogismo.

Demonstratio per duo media:
Omne corpus est in loco:
Omne animatum est corpus:
Omne animal est animatum:
Ergo
Omne animal est corpus.

Demonstratio per tria media:
Omne corpus est in loco:
Omne animatum est corpus:
Omne animal est animatum:
Omnis homo est animal:
Ergo
Omnis homo est in loco.

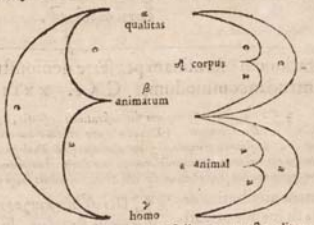
Καὶ [e] διὰ τῶν ἐλαττόνων ἀεὶ ἡ δεῖξις, βελτίων, τὰ δὲ ἄλλα τὰ αὐτά· ὑπαρχόντων. ἀμφοτέρας μὲν [f] οὖν διὰ τε ὅρων ξίων, καὶ δύο προτάσεων δείκνυται. ἀλλ' ἡ [g] μὲν, εἶναί [h] τι λαμβάνει· ἡ [i] δὲ, καὶ εἶναι καὶ μὴ εἶναί [k] τι. διὰ [l] πλείονα ἄρα ὧν τε [m] χρίσεων.

¶ Ἔτι [n] ἐπειδὴ δέδεικται [o] ὅτι ἀδύνατον, ἀμφοτέρων οὐσῶν στερητικῶν τῶν προτάσεων γίνεσθαι συλλογισμόν· ἀλλὰ [p] μὴν δεῖ παίτην [q] εἶ· ἡ δὲ [r], ὅτι ὑπάρχει· ἐπὶ σοῖς τούτῳ δεῖ τόδε λαβεῖν· τὰς μὲν [s] καταφορικὰς, αὐξανομένης [t] τῆς ἀποδείξεως, ἀναγκαῖον γίνεσθαι πλείους· τὰς δὲ στερητικὰς ἀδύνατον ἐν πλείοις μιᾶς εἶναι συλ-

λογισμῷ. ἔστω γὰρ μηδενὶ ὑπάρχον τὸ α, ἑφ' ὅσον τὸ β· τὸ δὲ γ ὑπάρχον παντὶ τῷ β. αἰ δὲ δεῖ πάλιν αὖ ἔξω τὰς προτάσεις[a], μέσον ἐμβλητέον[b]. τὸ μὲν α βεβαιοῦν τὸ δ· τὸ δὲ γ, τὸ ε. τὸ μὲν δὴ ε, φανερὸν, ὅτι κατηγορικόν[c]. τὸ δὲ δ τῷ μὲν β κατηγορικόν, πρὸς δὲ τὸ α ὡς στερητικὸν κεῖται. τὸ μὲν γὰρ δ παντὶ τῷ β, τὸ δὲ α οὐδενὶ δεῖ τῷ δ ὑπάρχειν. γίνεται οὖν μία στερητικὴ πρότασις ἡ τὸ α δ[d].

pone enim τὸ α nulli ἐν ᾧ inesse, quibus *inest* τὸ β, omni autem γ inesse τὸ β. si rursus oporteat augere propositiones[a], medium interiicie-dū[b] *est*. τοῦ α β *medii* esto τὸ δ, τοῦ β γ τὸ ε. Perspicuū igitur *est*, τὸ ε esse attributiuum[c]: τὸ δ verò ad β referri attributiuè, ad α priuatiué. etenim opus est vt τὸ δ omni β, τὸ α autem nulli δ insit. fit igitur vna priuatiua propositio, nempe α δ[d].

a Id est, per prosyllogismos parare propositiones.
b Mediū interiici aut interponi dicitur, cum prosyllogismus extruitur in prima figura, quoniam in hac sola figura medius terminus obtinet primū locū.
c Ita de eo affirmetur τὸ β, ipsū verò affirmetur de γ.
d Id est, maior propositio.
e Id est. affirmatiué subiicitur in maiori propositione, affirmatiué attribuitur in minori.
f Id est, respectu maioris extremi, cui subiicitur in maiori propositione.
g Maior.
h Id est, negans.
i *Prosyllogismus*, Id per quod probatur, est prius & notius & credibilius quàm quod probatur: atqui per affirmationē probatur negatio nō contrà: ergo affirmatio est prior & notior & credibilior conclusione.
k *Maior propositio.*
l *Minor propositio.*
m *Conclusio prosyllogismi, qua est antecedens sepulta enthymematis.*

Nullum [a] animatum est qualitas: Quia { Nullum corpus est qualitas: Omne animatum est corpus.
Omnis homo est animatus. Quia { Omne animatum est animatum: Omnis homo est animal.
Ergo
Nullus homo est qualitas.

Ὁ δ' αὐτὸς τρόπος ἐστὶ καὶ ἑτέρων συλλογισμῶν. ἀεὶ γὰρ τὸ μέσον τῶν καθηλοεικῶν ὅρων, καθηλοεικὸν ἑπάμφοτέρα[e]. ἢ γὰρ στερητικὸ. ὅτι παντὶ στερητικὸν ἀναλήψεται[f]). ὥστε αὖ πη[g] μία τοιαύτη γίνεται[h] πρότασις· ἡ δ' ἄλλη, καθηλοεική. εἰ δὴ[k] γνωσιμώτερον, δι' ὃ δείκνυται[l], καὶ πιστότερον· δείκνυται δ' ἡ μὲν στερητικὴ δι' ἧς ἡ καθηλοεικῆς, αὕτη δὲ δι' ἐκείνης οὐ δείκνυται[m]: πρότερα[m] καὶ γνωσιμώτερα οὖσα καὶ πιστότερα, βελτίων[n] αἰεί. ¶ Ἔτι εἰ ἀρχὴ συλλογισμὸς ἡ καθόλου πρότασις ἀμέσως[o] logisimi[q] *est* vniuersalis[r] propositio immediata:

Idem *est* modus etiā in aliis syllogisimis. semper enim medium terminorum attributiuorū, est[k] attributiuum ab vtraque parte[e]. priuatiui autem *interualli* necesse[l] est vt *mediū* sit ex altera parte priuatiuum. quocirca[g] hæc propositio sit eiusmodi[h]: aliæ verò sunt attributiuæ. Sit igitur[k] credibilius & notius *est id* per quod probatur, probatur autem *propositio* priuatiua per attributiuam, hæc verò per illā non probatur: *hæc*[m] cùm sit prior & notior & credibilior, vtique[n] melior est. ¶ Præterea[o] si principium syl-

n *Consequens.* o *Prosyllogismus*: Maior propositio demonstrationis affirmantis est melior quàm maior propositio demonstrationis negantis: atqui principii demonstrationis est maior propositio: (hæc enim est prior minore) ergo principium demonstrationis affirmantis est melius principii demonstrationis negantis. p *Maior propositio prosyllogismi.* q Id est, demonstrationis, quæ κατ' ἀποφασιν vocatur syllogismus. r Id est, maior in prima figura est magis vniuersalis quàm minor.

notior, & credibilior negatione: ergo est melior.

3 Κατ' ἀναίρεσιν μὲν γὰρ πρότερον ἀδύνατον ἀποφάσεως καὶ στερήσεως εἶναι πρότερον· κατὰ δὲ κατάφασιν ἐνδέχεται· ἅμα γὰρ ἀληθεύεται καὶ ψεύδεται ἐπὶ τῶν τοιούτων ἡ στέρησις καὶ ἡ ἀπόφασις· οἷον ἐπὶ τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τοῦ κακοῦ· ἐπὶ γὰρ τοῦ ἀγαθοῦ ἀληθεύεται καὶ ψεύδεται ἡ ἀπόφασις καὶ ἡ στέρησις· ἐπὶ γὰρ τοῦ μὴ ὄντος

a Non expresse ponit maiorem propositionē di ci prosyllogismi, sed eius probationem: Propositio maior affirmatiuæ demōstrationis affirmat, negatiuæ negat: affirmatio est melior negatione, quia per eam probatur negatio, non contrà. & prior, quia affirmatio significat esse, negatio nō esse, prius autem est esse quàm non esse. supple, ergo maior propositio demōstrationis affirmantis est melior maiori propositione demōstrationis negantis.

b Conclusio duū prosyllogismi, quæ accipitur pro minori propositione syllogismi principalis.

c Maior propositio syllogismi principalis. supple conclusionē principalē, ergo demonstratio affirmans est melior negāte.

d Demonstratio affirmatiua negatiua.

e Nam minor propositio demonstrationis negantis probatur per demonstrationem ostēsiuam, id est affirmantem.

f Quia demonstratio priuatiua est melior ducēs ad impossibile, vt mox probabitur.

g Priuatiue & negantis ad incommodum.

h Id est, nō omnis β. nā β τῷ γ ineſſe: impoſsibile eſt τὸ α τῷ β ineſſe.

vniuersalis[a] autem propositio in ostēsiua *demonstratione* affirmat, in priuatiua negat affirmans autem negante prior & melior *est*, quia per affirmationem negatio *fit* nota: & prior *est* affirmatio, sicut esse *est prius* quàm non esse: quare[b] melius est principium *demonstrationis* ostensiuæ quàm priuatiuæ: quæ[c] verò vtitur melioribus principiis, *est* melior. ¶ Quinetiam ad principij naturam magis accedit[d], quia priuatiua non est sine ostēsiua[e].

ἐστι[a]. δὲ ἐν μὲν τῇ δεικτικῇ καταφατικὴ, ἐν δὲ τῇ ἀπαγωγικῇ ἀποφατικὴ, ἡ καθόλου φάσις· ἡ δὲ καταφατικὴ τῆς ἀποφατικῆς φύσει ἐστὶ γνωριμωτέρα, δῆλον δὲ τοῦτο κατάφασιν ἡ ἀπόφασις γνωρίμως καὶ φύσει ἐστὶ πρότερα ἡ κατάφασις, ὥσπερ καὶ τὸ εἶναι, τοῦ μὴ εἶναι. ὅθεν[b] βελτίων ἡ ἀρχὴ τῆς δεικτικῆς, ἢ τῆς ἀπαγωγικῆς· ἡ δὲ βελτίοσιν ἀρχαῖς χρωμένη, βελτίων. ¶ Ἔτι καὶ ἀρχοειδεστέρα[d]. αὕτη δὲ τῆς δεικνυούσης ἐστὶν ἡ ἀπαγωγικὴ[e].

Demonstrationem ostensiuam præstare demonstrationi ducenti ad incommodum, CAP. XXIII.

1 ¶ *Prothesis.* 2 ¶ *Protheoriæ. Exemplum demonstrationis negantis, & demonstrationis ducentis ad impossibile in eisdem terminis.* 3 *De collocatione terminorum communi amborum demonstrationum demonstrationem esse meliorem & accuratiorem eā quæ ducit ad incommodum:* 4 *Discrimen primum.* 5 *& alterum.* 6 *Prolepsis.* 7 ¶ *Negatiuam inde affirmatiuam, quæ negatiua præstat, etiam ducenti ad incommodum longè præstare.*

CVm autem attributiua demōstratio sit melior priuatiuâ, constat *eam* esse meliorem etiam ducente ad impossibile[f]. Oportet autem cognoscere, quę sit ipsarum[g] differentia. ¶ Ponatur igitur τὸ α ineſſe nulli β, omni autem γ τὸ ϛ: ergo neceſſe *est* nulli γ ineſſe τὸ α. *Terminis* igitur ita sumptis, demonstratio priuatiua *probans* τὸ α τῷ γ nō ineſſe, erit ostēsiua. *Demonstratio* verò *ducēs* ad impossibile, sic habet: Si β bare oporteat τὸ α τῷ β nō ineſſe: sumēdū *est* ineſſe[h], nec non τὸ β τῷ γ. quapropter accidit vt τὸ α τῷ γ inſit. hoc autē esse impossibile, notum sit & confessum. non igitur poteſt τὸ α τῷ β ineſſe. Itaque si conceditur τὸ α τῷ β ineſſe alicui β, maior propositio erit particularis in prima figura, proinde modus erit ἀσυλλόγιστος. Sanè qui non concedit nullum β esse α, non cogitur concedere omne β esse α: sed vel omne β esse α, vel aliquod β esse α. sed nunc suppenendum est eā ponere omne β esse α, vt syllogismus rectè extrui possit in prima figura.

1 Ἐπεὶ δ' ἡ καταγωγικὴ τῆς τελικῆς βελτίων, δῆλον ὅτι καὶ τῆς εἰς τὸ ἀδύνατον ἀγούσης[f]. Δεῖ δὲ εἰδέναι τίς ἡ διαφορὰ αὐτοῖν[g].

2 ¶ Ἔστω δὴ τὸ α μηδενὶ ὑπάρχον τῷ β, τῷ δὲ γ τὸ β παντί· ἀναγκαῖον δὴ τῷ γ μηδενὶ ὑπάρχειν τὸ α. οὕτω μὲν οὖν ληφθέντων, δεικτικὴ ἡ τελικὴ ἀπόδειξις, ὅτι τὸ α τῷ γ οὐχ ὑπάρχει. ἡ δ' εἰς τὸ ἀδύνατον, ὧδε ἔχει· Εἰ δεῖ δεῖξαι ὅτι τὸ α τῷ β οὐχ ὑπάρχει, λαμβάνειν ὑπάρχειν[h], καὶ τὸ β τῷ γ, ὥστε συμβαίνει τὸ α τῷ γ ὑπάρχειν. τοῦτο δ' ἔστω γνώριμον καὶ ὁμολογούμενον ὅτι ἀδύνατον. οὐκ ἄρα οἷόν τε τὸ α τῷ β ὑπάρχειν. εἰ δὲν τὸ β τῷ γ ὁμολογεῖ) ὑπάρχειν, τὸ α τῷ β ἀδύνατον ὑπάρχειν.

Ca Nullum rationale est risus expers:
la Omnis homo est rationalis:
Ergo
rent Nullus homo est risus expers.

Bar Omne rationale est expers risus.
ba Omnis homo est rationalis:
Ergo
ra Omnis homo est expers risus.

a In demonstratione ducēte ad impossibile, vt in demōstratione ostensiua.

3 ¶Οἱ μὲν οὖν ὅροι ὁμοίως πάντων εἰσί. 4 ¶Διαφέρει δὲ τὸ ὁποτέρα αὐτῶν ἡ γνωριμωτέρα ἡ θεώρησις ἡ τερπτική, πότερον ὅτι τὸ α τοῦ β οὐχ ὑπάρχει, ἢ ὅτι τὸ α τοῦ γ. ὅταν μὲν οὖν ἡ τὸ συμπέρασμα γνωριμώτερον ὅτι οὐκ ἔστιν, ἡ εἰς ἀδύνατον γίνεται κατὰ δεῖξις. ὅταν δ' ἡ ἐν τῷ συλλογισμῷ [b] ἢ, κατὰ δεικτική. 5 ¶Φύσει δὲ πρότερα, ὅτι τὸ α τοῦ β, ἢ ὅτι τὸ α τοῦ γ. πρότερα γὰρ ὄντα τὰ συμπεράσματος, οἷς ὧν τὸ συμπέρασμα. ἔτι δὲ τὸ μὲν α τοῦ γ μὴ ὑπάρχειν, συμπέρασμα· τὸ δὲ α τοῦ β, οὗ οὐ τὸ συμπέρασμα. 6 ¶Οὐ δὲ συμβαίνει ἀναιρεῖσθαί τι, τὸ τὸ συμπέρασμά ἐστιν· ὥσπερ δὲ οἷς ὧν. ἀλλὰ τὸ μὲν οἷς οὗ, συλλογισμός ἐστιν, ὃς ἂν οὕτως ἔχῃ, ὥστε ἢ ὅλον πρὸς μέρος [c], ἢ μέρος πρὸς ὅλον [d] ἔχειν. αἱ δὲ τὸ α β καὶ α γ [e] πρότασεις οὐκ ἔχουσιν ὅτων πρὸς 7 ἀλλήλας [f]. ¶Εἰ [g] οὖν ἡ ὅτι γνωριμωτέρων καὶ πρότερον, κρείττων· εἰσὶ [h] δ' ἀμφότεραι ὅτι τῷ μὴ εἶναί τι πρὸς αὐτὰ ἢ μᾶλλον, ὅτι πρότερον· ἢ δ', οἷς ὑστέρου· βελτίων [i] ἁπλῶς ἂν εἴη τῆς τοῦ ἀδύνατου, 8 ἡ θεωρητικὴ κατὰ δεῖξις. ¶Ὡ'στε εἰ ταύτης [k] βελτίων [l] ἡ κατηγορική, δῆλον ὅτι καὶ τῆς εἰς τὸ ἀδύνατον ἐστι [m] βελτίων.

3 ¶Termini igitur similiter collocantur [a] ¶Interest autem vtra propositio sit notior, *id est* vtrum Cα τῷ β non inesse, an Cα τῷ γ. Cùm igitur notius est, conclusionē non esse: fit demonstratio *ducens* ad impossibile. cùm autē *negatio* quæ est in syllogismo [b], est *notior*: fit *probatio* demonstratiua. ¶Naturā verò prior *est hæc negatio*, Cα τῷ β *non inesse*, quàm τὸ α τῷ γ: quoniam conclusione priora sunt *ea* ex quibus colligitur cōclusio: & *hæc quidem negatio*, τὸ α τῷ γ non inesse, est conclusio: τὸ δὲ α autem τῷ β *non inesse*, *est id* ex quo *colligitur* conclusio. ¶ Non enim si quid refelli potest, *continuò* hoc est conclusio: illa verò *per quæ refellitur*, *sunt ea* ex quibus *concluditur*. sed id ex quo *conclusio colligitur*, est syllogismus, qui ita habet, vt *ad conclusionem* affectus sit vel vt totum ad partem [c], vel vt pars ad totum [d]: illæ autē propositiones, α β, & α γ [e], non sunt ita inter se affectæ [f]. ¶Si [g] igitur *demonstratio* quæ *est* ex notioribus & prioribus, *est* præstantior: amb æ [h] autē ex eo quod quidpiam non est, fidem faciunt, sed altera ex priori, altera ex posteriori: profectò [i] demonstratio priuatiua est melior q̄ *ducens* ad impossibile. ¶ Quocirca si hæc [k] melior *est* [l] attributiua: perspicuum *est*, *eam* [m] etiam *ducente* ad impossibile, esse meliorē.

b Obserua negationem quæ est in syllogismo, distingui à conclusione negātem: ergo conclusio nō est pars syllogismi.

c Vt in prima & secūda figura, in quibus propositiones sunt magis vniuersales quàm conclusio.

d Vt in tertia figura, in qua propositiones sunt magis particulares quàm conclusio.

e Sub. quatenus pertinent ad demonstrationē ducētem ad incommodū, id est, quatenus ex α γ colligitur α β.

f Id enim habet rationem totius vel partis, ex cuius veritate quid pium colligitur: hic verò non ex veritate τῶ α γ colligitur, τὸ α C, sed ex falsitate τῆ α γ probatur falsitas τῶ α β.

g *Maior propositio.*

h *Minor propositio.* Demonstratio ostēsiua esset prior principiis prioribus & notioribus, quàm demonstratio ducens ad impossibile.

i *Contingit.*

k Priuatiua.

l Vt probatum fuit cap. præced.

m Demonstratione attributiuam.

Quæ sit scientia certior & prior, vel minùs certa & posterior, CAP. XXIV.

ESt autē scientia exquisitior, & prior q̄ *alia* scientia: nempe ea *qua percipitur* quòd *sit* & cur *sit*, quàm ea *qua cognoscitur solum* quòd *sit*, sine *cognitione* cur *sit*[a]. ¶ Et quæ non *est* de subiecto[b], quàm ea quæ *est* de subiecto[c]: vt arithmetica, quàm musica. ¶ Et quæ *est* ex paucioribus, quàm ea quæ *est* ex adiectione. Dico autē ex adiectione: veluti, vnitas est substantia [d]absque situ, pūctum est substantia non sine situ: hanc *voco* ex adiectione.

Ἀκριβεστέρα δ' ἐπιστήμη ἐπιστήμης, & πρότερα, ἥτε τὸ ὅτι καὶ διότι ἡ αὐτὴ, ἀλλὰ μὴ χωρὶς τὸ ὅτι τῆς τὸ διότι[a]. ¶ Καὶ ἡ μὴ καθ' ὑποκειμένου[b], τῆς καθ' ὑποκειμένου[c]· οἷον ἡ ἀριθμητικὴ τῆς ἁρμονικῆς. ¶ Καὶ ἡ ἐξ ἐλαττόνων, τῆς ἐκ προσθέσεως· οἷον γεωμετρίας ἀριθμητικὴ λέγω δὲ ἐκ προσθέσεως οἷον μονὰς οὐσία[d] ἄθετος, στιγμὴ δὲ οὐσία θετὸς, ταύτην ἐκ προσθέσεως.

a In Græcis vetus est hyperbaton. syntaxis autē hæc est, ἀλλὰ μὴ τὸ ὅτι χωρὶς τοῦ τὸ διότι.

b Quæ versatur circa subiectum abstractum à materia, vt arithmetica versatur circa numerū. hæc dicuntur esse de ἀφῃρημένοις.

c Quæ versatur circa subiectum minùs abstractū, vt musica circa numerum harmonicum & sensibilem.

d Vnitas & punctum & cetera quę in mathematicis tractantur, nō sunt propriè substantiæ. nam mathematicæ substantur circa quantitatem: sed quantitas in mathematicis sumitur vice substantiæ: quoniam de ea demōstrantur variæ proprietates, cum substantiæ proprium sit recipere proprietates & eis subici, vt Aristot. docuit cap. 19. Atque hinc obiter intelligere licet mathematicas non esse proprie partes philosophiæ, quia philosophia versatur circa substantiam, & tot sunt philosophiæ partes, quot substantiæ, vt ait Aristot. lib. 3. metaphys. cap. 2. vbi distert distinguit mathematicum à physico.

Quæ sit scientia vna, vel plures, CAP. XXV.

1 *Quæ sit vna scientia.* 2 *Quæ sint plures scientiæ.* 3 *Signum sumptum à principijs, quo cognoscitur vtrum sit vna scientia, an plures.* 4 *Alterum signum sumptū à conclusionibus.*

VNa scientia (quæ *scilicet* est vnius generis[e]) est *eorum* quæ ex primis componuntur[f], & partes[g] sunt, aut affectiones horum per se[h]. ¶ Diuersæ scientiæ sunt *eorum*, quorum principia nec ex eisdē *principijs oriuntur*, nec altera ex alteris[k]. ¶ Huius *rei* signum *est*, cùm *quis* ad indemonstrabilia[l] peruenerit. oportet[m] enim ea esse in eodem genere in quo sunt *conclusiones* demonstratæ. ¶ Signum quòque huius *rei est*, cùm ea quæ demonstrantur, sunt in eodem genere & syngenea[n].

Μία δ' ἐπιστήμη ὀξύν, ἢ ἑνὸς γένους[e], ὅσα ἐκ τῶν πρώτων συγκεῖται, καὶ μέρη[g] ἐστὶν, ἢ πάθη τούτων καθ' αὑτά[h]. Ἕτερα δ' ἐπιστήμη ὀξύν ἑτέρας, ὅσων αἱ ἀρχαὶ μήτε ἐκ τῶν αὐτῶν[i], μήθ' ἕτεραι ἐκ τῶν ἑτέρων[k]. ¶ Τούτου δὲ σημεῖον, ὅταν εἰς τὰ ἀπόδεικτα[l] ἔλθῃ· δεῖ[m] γὰρ αὐτὰ ἐν τῷ αὐτῷ γένει εἶναι τοῖς ὑπ' αὐτὰ θεωρήμασι. ¶ Σημεῖον δὲ καὶ τούτου, ὅταν τὰ δεικνύμενα ἐν αὐτῷ, ἐκ τοῦ αὐτοῦ γένει ὄντα καὶ συγγενῆ[n].

a His verbis ostendit se non loqui de scientia vnius conclusionis, sed multarū conclusionū syngenearum qua significatione dicimus vnam esse scientiā naturalē, vel arithmeticam, &c. Id de eorum quæ constant ex eisdem primis principijs: vt res naturales, quibus constat ex diuersis principijs propriis, tamen componuntur ex eisdem principijs primis & cōmunibus, vt ex materia & forma. His igitur verbis Aristot. significat subiectum scientiæ cū vniuersale, vt corpus est subiectum in scientia naturale, quàm speciales, vt planta est subiectum in lib. de plantis.

b Obserua in scientijs tria considerari, subiecta, eorū partes, & eorundē affectiones proprias. Vt physica & arithmetica sunt diuersæ scientiæ, quia principia earum non pendent nec colligūtur ex principijs quibusdā cōmunib. at scientia de animalib. & scientia de plantis nō sunt ita diuersæ: quoniā earum principia non sunt omnino diuersæ scientiæ, quia principia huius scientiæ ex illius principijs pendent.

c Vt physica & arithmetica sunt diuersæ scientiæ, quia principia earum non pendent ex principijs quibusdā cōmunib. ac scientia de animalib. & scientia de plantis nō sunt ita diuersæ: quoniā earum principia non sunt omnino diuersæ scientiæ, quia principia huius scientiæ ex illius principijs pendent.

d Aduertendum est vnitatem & punctum & cetera quæ in mathematicis tractantur, nō esse proprie substantias, sed accidentia, quia mathematicæ non considerant substantias, sed quantitates, quæ sunt accidentia. Vnitas igitur & punctum & cetera quæ in mathematicis tractantur, nō sunt proprie substantiæ. nam mathematicæ substantur circa quantitatem: sed quantitas in mathematicis sumitur vice substantiæ: quoniam de ea demōstrantur variæ proprietates, cum substantiæ proprium sit recipere proprietates & eis subici, vt Aristot. docuit cap. 19. Atque hinc obiter intelligere licet mathematicas non esse proprie partes philosophiæ, quia philosophia versatur circa substantiam, & tot sunt philosophiæ partes, quot substantiæ, vt ait Aristot. lib. 3. metaphys. cap. 2. vbi distert distinguit mathematicum à physico.

e His verbis ostendit se non loqui de scientia vnius conclusionis, sed multarū conclusionū syngenearum qua significatione dicimus vnam esse scientiā naturalē, vel arithmeticam, &c. Id de eorum quæ constant ex eisdem primis principijs: vt res naturales, quibus constat ex diuersis principijs propriis, tamen componuntur ex eisdem principijs primis & cōmunibus, vt ex materia & forma. His igitur verbis Aristot. significat subiectum scientiæ cū vniuersale, vt corpus est subiectum in scientia naturale, quàm speciales, vt planta est subiectum in lib. de plantis.

f Vt materia & forma sunt partes corporis, anima & corpus sunt partes animalis.

g Vt physica & arithmetica sunt diuersæ scientiæ, quia principia earum non pendent nec colligūtur ex principijs quibusdā cōmunib. at scientia de animalib. & scientia de plantis nō sunt ita diuersæ: quoniā earum principia non sunt omnino diuersæ scientiæ, quia principia huius scientiæ ex illius principijs pendent.

h Affectiones primas & immediatas.

i Si vna scientia sit.

k Sicut enim vna est scientia, cùm principia sunt syngenea, ita etiam cùm conclusiones sunt syngeneæ, &c.

De pluribus demonstrationibus eiusdem rei.

CAP. XXV.

1 *De prima figura.* 2 *De aliis figuris.*

Πλείοις δ' ἔστι δεῖξεις ἐξ ἑνὸς τοῦ αὐτοῦ ἐν χωρεῖ, οὐ μόνον ὅτι τῆς αὐτῆς συζυγίας[a] λαμβάνοντι μὴ τὸ συνεχὲς[b] μέσον οἷον τὸ α β, τὸ γ καὶ δ καὶ ζ.

1 FIeri autem potest, vt eiusdē *conclusionis* sint plures demonstrationes nō solum ex eadem classe [a] sumpto termino nō continenter[b] cohærente, veluti *si terminorum α β sumatur* medium γ, & δ, & ζ.

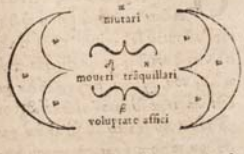
a Ex eadem classe sumitur medij termini, quādo alius alij subiicitur.
b Interdum medius terminus neutri extremo continetur cohæret, interdū maiori extremo, interdū minori. vt in sequēti exēplo π γ cohæret π α, non π β: π ζ verò π β, non π α:

esse in loco α	1	¶Omne corpus est in loco:
corpus γ		Omnis homo est corpus: Ergo
viuens δ		Omnis homo est in loco.
animal ζ	2	¶Omne viuens est in loco
homo β.		Omnis homo est viuens: Ergo
		Omnis homo est in loco.
	3	¶Omne animal est in loco:
		Omnis homo est animal: Ergo
		Omnis homo est in loco.

Ἀλλὰ καὶ ἐξ ἑτέρας[d]. οἷον ἔστω τὸ α, μεταβάλλειν· τὸ δὲ ἐφ' ᾧ δ, κινεῖσθαι· τὸ δὲ β, ἡσυχάζειν· καὶ πάλιν τὸ η, ἠρεμίζεσθαι. ἀληθὲς οὖν καὶ τὸ δ τῷ β, καὶ τὸ α τῷ δ κατηγορεῖσθαι. ὁ γὰρ ἡσύχιος κινεῖται, καὶ τὸ κινούμενον μεταβάλλει. πάλιν τὸ α τῷ η, καὶ τὸ η τῷ β ἀληθὲς κατηγορεῖν· πᾶς γὰρ ὁ ἡσύχιος, ἠρεμίζεται, καὶ ὁ ἠρεμιζόμενος μεταβάλλει.

Sed etiam ex diuersis *classibus* Vtputa esto ℂ α, mutari: vbi δ, moueri: ℂ β autem, voluptate affici: & rursus ℂ η, tranquillari. verè igitur & ℂ δ π' β, & ℂ α π' δ attribuitur: etenim qui voluptate afficitur, mouetur: & quod mouetur, mutatur. rursus ℂ α π' η, ac ℂ η π' β verè attribuitur: quicūque enim voluptate afficitur, tranquillatur: & qui tranquillatur, mutatur.

d Ex diuersis classibus dicuntur sumi medij termini, cùm alius alij subiicitur.

Quicquid mouetur, mutatur:	Quicquid tranquillatur, mutatur:
Quicquid voluptate afficitur, mouetur: Ergo	Quicquid voluptate afficitur, tranquillatur: Ergo
Quicquid voluptate afficitur, mutatur.	Quicquid voluptate afficitur, mutatur.

Ὥστε δὲ ἑτέρων μέσων[e], καὶ οὐκ ἐκ τῆς αὐτῆς συζυγίας ὁ συλλογισμός[f]· ἐπεὶ μᾶλλον ἂν τις μηδέτερον κατὰ μηδετέρου λέγεσθαι τῶν μέσων. ἀνάγκη γὰρ τῷ αὐτῷ τινὶ[g] ἀμφω[h]

Quare per diuersa media[e], & non ex eadem classe *conficitur* syllogismus[f]. non *ita* tamen vt neutrum medium de altero dicatur: quia necesse est vt ambo[g] alicui[h] eidem

e Ἔτι δὲ διὰ.
f Probatur eadē conclusio α β.
g Id est, π δ & π η.
h Id est, π δ.

a Id est, per quot media.
b Vtitur syllogismo in secunda figura: Quod demonstratur, vel est necessarium vel plerumque euenit: sicuti res fortuita nec est necessaria, nec plerúq; euenit: ergo res fortuita non demonstratur.
c Conclusio.
d Minor propositio.
e Maior propositio.
f Probatio maioris propositionis.
g Repetitio maioris propositionis.
h Repetitio conclusionis.
i Probatio.
k Id est, cognitio sensitiua nō est scientia. hæc conclusio ita probatur: Scientia est rei vniuersalis: cognitio sensitiua non est rei vniuersalis: ergo cognitio sensitiua non est scientia.
l Probatio minoris propositionis.
m Id est, potentia sensitiua.
n Id est, vniuersalis. nam visus obiectum est color, nō hic color, sed hic color, auditus obiectū est sonus, non hic sonus. idcirco videmus vel audimus nō tantùm hunc aut illum colorem vel sonum, sed etiam quilibet alium.
o Id est, sensus agit circa rem particularē: vt oculus actu videt hunc vel illum colorē, non colorem in genere.
p Vide lib. Categor. cap. 5. part. 17.
q Probatio maioris propositionis.

infinit. ¶ Considerare autē oportet, quoties[a] etiā per alias figuras syllogismus fieri possit eiusdem conclusionis.

ὑπάρχειν. ¶ Ἐπισκέψασθαι δὲ καὶ διὰ τῶν ἄλλων σχημάτων, ὁσαχῶς ἐνδέχεται τὸ αὐτὸ γίνεσθαι συλλογισμόν.

De rebus fortuitis, Cap. xxvii

Fortuitæ[b] autem rei non est scientia per demonstrationem. fortuitum[c] enim nec *est* ne cessarium, nec plerūque *euenit*, sed *est id* quod præter hęc fit. demonstratio[d] vero est horum alterius omnis: enim syllogismus *efficitur* vel per necessarias propositiones vel per eas quæ plerumque *verę sunt*. & siquidem propositiones *sint* necessariæ, etiam conclusio *est* necessaria. sin autem plerumque *sunt verę*, etiā cōclusio *est* huiusmodi. Quocirca[g] si fortuitum nec plerumque *est*, nec necessarium: non[h] potest esse eius demonstratio.

Τοῦ[b] δὲ[c] δὰτ' τύχης οὐκ ἔστιν ἐπιστήμη ἁπλῶς. τὸ δὲ δείξεως. οὔτε[d] γὰρ ὡς ἀναγκαῖον, οὐδ' ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, τὸ δὰτ' τύχης ἐστίν, ἀλλὰ τὸ παρὰ ταῦτα γινόμενον. ἡ[e] δ' ἀπόδειξις ἢ ἐξ ἀναγκαίων πᾶς· ἢ συλλογισμὸς, ἢ διὰ ἀναγκαίων, ἢ διὰ τῶν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ φερομένων. ¶ εἰ μὲν οὖν αἱ φερόμεναι ἀναγκαῖαι, καὶ τὸ συμπέρασμα ἀναγκαῖον· εἰ δ' ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, καὶ τὸ συμπέρασμα τοιοῦτον. ὥστ' εἰ τὸ δὰτ' τύχης μήθ' ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, μήτ' ἀναγκαῖον· οὐκ[h] ἂν εἴη αὐτοῦ δὰτ' ἀπόδειξις.

Per sensum non haberi scientiam demonstratiuam, Cap. xxviii.

1 *Sensum non esse rerum demonstrabilium, quia est rerum particularium, demōstratio verò vniuersalium.* 2 *Res per sensum cognitā quari demonstrationem, declaratur exemplo triangeli,* 3 *& eclipsios.* 4 *De præsantia vniuersalis cognitionis.* 5 *De vocabulis Scire & Sentire.* 6 *Obiectionis solutio, de his quæ propter sensus defectionem quæruntur.*

Nec[i] per sensum sit vt sciamus[k]. nam[l] etsi sensus[m] est talis[n], ac non huius alicuius: tamen necesse *est* sentire hoc aliquid[o], & alicubi, & nunc. quod autem *est* vniuersale & in omnibus, sentiri nequit: quia non *est* hoc aliquid[p], neque nunc: alioqui non esset vniuersale: quod enim *est* semper & vbique, *id* dicimus esse vniuersale. Quoniā[q] igitur demōstrationes *sunt* vniuersales, vniuersalia[r] verò non licet sentire: perspicuum[s] *est* nō fieri per sensum vt sciamus.

Οὐ δὲ[i] δι' αἰσθήσεως ὅτιν ἐπίστασθαι[k]. εἰ[l] δὲ καὶ ἔστιν ἡ αἴσθησις[m] τὸ τοιοῦδε[n], καὶ μὴ τόδε τινὸς ἀλλ' αἰσθάνεσθαι μὲ ἀναγκαῖον τόδε τι[o], καὶ ποῦ, καὶ νυνί. τὸ δ' καθόλου καὶ ὅτι πάσιν, ἀδύνατον αἰσθάνεσθαι. οὐ γὰρ τόδε[p], οὐδὲ νυνί. οὐ γὰρ ἂν ἦν καθόλου. τὸ γὰρ ἀεὶ καὶ παντα[q]χοῦ, καθόλου φαμὲν εἶναι. ἔτι[q] οὖν αἱ μὲν δὰτ' δείξεις καθόλου, ταῦται[r] δ' οὐκ ἔστιν αἰσθάνεσθαι φανερόν· ὅτι οὐδὲ ὅτι, τοιόσδ' δ' αἰσθάνεσθαι ὅτιν.

r Minor propositio. s Conclusio.

¶ Ἀλλὰ

2 ¶ Ἀλλὰ δῆλον ὅτι καὶ εἰ ἓν αἰσθά-
νεσθαι, ὅτι τὸ ἔγγωνον δυσὶν ὀρθαῖς
ἴσας ἔχει τὰς γωνίας· ἐζητοῦμεν
αὐ δαπόδειξιν· καὶ οὐχ (ὡς φασί τι-
νες) ὑπῆρχομεν αἰσθανόμενοι μὲν τοῦ
ἀδύνατον εἶναι ἐπίστασθαι, μὴ τὸ κα-
θόλου γνωρίζειν ἐξ ἐπ-

3 ¶ Διὸ καὶ εἰ δεῖ τὰς σελήνας ὅτι τὸ
ἐγγωρεῖν μὴ αὐτὰς ἐπιφέρεσθαι τὰ
γλῶ, οὐκ[a] αὐ ἡ δι' μὲν τὰ αἰτίαν
τῆς ἐκλείψεως ἠσθανόμεθα δὲ ὅτι
νῦν ἐκλείπει, καὶ οὐ διότι ὅλως.
οὐδὲ τὸ κατόλου ἡ ἀπόδειξις. οὐ
μὲν ἀλλὰ ἐν τῷ θεωρεῖν πολλά-
κις τοῦτο συμβαῖνον, τὸ κατόλου
αὐθηρεῦσαντες, δαπόδειξιν ἐζήτουν.
ἐν δὲ τοῖς καθ' ἕκαστα πλείοσιν, τὸ
κατόλου δῆλον. ¶ Τὸ δὲ κατόλου,
τίμιον. ὅτι δηλοῖ τὸ αἴτιον. ὥστε περὶ
τοῦτο ἰσχύειν ἡ κατόλου τιμιω-
τέραν αἴσθησιν κ, τῆς νοήσεως,
ὅτων ἐστὶν τὸ αἴτιον. ἀεὶ δὲ τοῦ
τοιούτων ἄλλος λόγος[b]. ¶ Φανερὸν
οὖν ὅτι ἀδύνατον, τοῦ αἰσθάνεσθαι,
ἐπίστασθαί τι τῶν ἀποδεικτικῶν, εἰ
μή τις τὸ αἰσθάνεσθαι τοῦτο λέγει,
τὸ ἐπίστασθαι ἔχειν δι' ἀποδείξεως.

6 ¶ Ἔστι μὲν τοι ἔνια αἰσχρόμενα εἰς
αἴσθησιν ἐκλειπεῖν[c] ἐν τοῖς προ-
βλήμασιν. ἔνια δὲ εἰ ἐωρῶμεν, οὐκ
ἂν ἐζητοῦμεν, οὐχ ὡς εἰδότες τοῦ
ὁρᾶν, ἀλλ' ὡς ἔχοντες τὸ κατόλου
ἐν τῷ ὁρᾶν. οἷον εἰ τῶν ὑελον πε-
ζυπημένων ἐωρῶμεν, καὶ τὸ φῶς
διῖόν[d]· δῆλον ἂν ἦν καὶ ὅτι τὸ φω-
τίζει, διὰ τὸ ὁρᾶν μὲν χωρὶς ἑφ' ἑ-
κάστης, νοοῦσι δ' ἅμα ὅτι δεῖ πα-
σῶν οὕτως.

2 ¶ Immò planum *est*, etiamsi sen-
su percipi posset triangulũ duo-
bus rectis æquales angulos ha-
bere, nos esse requisituros de-
monstrationem: nec *enim* (vt
quidam inquiunt) sciremus. ne-
cesse *est* enim sentire particula-
re: scientia verò est, quia vniuer-
sale cognoscitur. ¶ Idcirco si su
pra Lunã essemus, & videremus
oppositam *esse* terram, non*dum*[a]
cognoscerem' causam defectio-
nis. sentiremus enim *Lunã* nũc
deficere, nõ quamobrem omni-
no *deficiat*: quia sensus non est rei
vniuersalis. verumtamen ex eo
quòd videremus sæpe hoc acci-
dere, vniuersali inuestigato de-
monstrationem haberemus. ex
pluribus enim particularibus v-
niuersale manifestum fit. ¶ V-
niuersale autẽ est magni facien-
dum, quia patefacit causam.
Quocirca ciusmodi rerũ, quarũ
alia est causa, vniuersalis *cognitio*
est præstantior sensuum perce-
ptionibus, & intelligentiã. pri-
morum autem *principiorũ* alia est
ratio.[b] ¶ Perspicuũ igitur *est* fie
ri non posse vt propter sensum
sciatur aliquid demõstrabile: ni-
si quis sentire, hoc appellet, sciẽ-
tiã habere per demonstrationẽ.

6 ¶ Sunt vero nonnulla, quæ ob
sensus defectum[c] referuntur in-
ter problemata. quædam enim si
videremus, non quæreremus, nõ
quasi scientes *eo ipso*, q̃ videre-
mus, sed tam quàm habẽtes vni-
uersale ex eo q̃ oculis cernere-
mus. Veluti si videremus vitrũ
perforatũ, & lumẽ pertranfieꝛ[d].
manifestum esset cur illuminet:
quia videremus quidẽ seorsum
in singulis *vitris*, simul autem in-
telligeremus *rem* ita *se habere* in omnibus.

a Id est, non cõfestim, non antequam saepe vi derimus terram opponi & effi cere eclipsin. at tã re sæpius visã percipere mus statim cau sam eclipseos. nec eã amplius quæremus, vt Aristot. docet sequẽtibus verbis, & l. seq. c. 2.

b Quia non cognoscuntur per causam.

c Id est, propter imbecillitatem sensus nostri, qui non potest percipere quo modo res fiat.

d Hoc exemplũ accipe secundum eorum sententiam qui putabant lumẽ esse corpus, & quæretibus quo modo per vitrũ trãsmitteretur, cum non detur penetratio corporum, respondebant rũc in vitro partes foraminis obscurari, per quas lumen tranſit.

2 Secunda, quia principia falsa inter se differunt. 3 Tertia, quia principia vera inter se differunt. 4 Quarta, quia non demonstratur ex solis principiis communibus, sed ex additis unicuique propriis. 5 Quinta, quia principia non sunt multo pauciora conclusionibus. 6 Sexta, quia conclusiones sunt infinitæ, termini vero finiti. 7 Septima, quia alia sunt principia necessaria, alia contingentia. 8 Epilogus. 9 ¶ Refutatio quorundam modorum, quibus dicere aliquis posset eadem esse principia. Si dicatur eadem esse, quia sint vera à se ipsis non differunt. 10 Si ex omnibus principiis sui invicem dicatur quodam demonstrari. 11 Si dicantur eadem esse propositiones primæ & immediatæ. 12 Si dicantur principia esse eadem genere, ac differre specie.

Τίνες δὲ αὐτὰς ἀρχαὶ ἁπάντων εἴη τῶν συλλογισμῶν, ἀδύνατον πρῶτον μὲν λογικῶς θεωρῆσαι· οἱ μὲν γὰρ ἀληθεῖς εἰσι τῶν συλλογισμῶν· οἱ δὲ, ψευδεῖς. κἀν γὰρ ἐκ ἀληθῶν ὦσι ψευδῶν συλλογίσασθαι, ἀλλ' ἁπλῶς τὸ γινόμενον οἷον εἰ τὸ α τοῦ γ ἀληθές, τὸ δὲ μέσον τὸ β ψεῦδος· ὅτε γὰρ τὸ α τῷ β ὑπάρχει, οὔτε τὸ β τῷ γ.

1 Principia syllogismorum alia vera, alia falsa sunt.

2 Non ex principiis & natura demonstrationis.

Fieri autem nequit, vt eadem principia sint omnium syllogismorum. ac primùm logicè[a] considerantibus *hoc verum esse patebit*. syllogismorum enim alij sunt veri, alij falsi, nam etsi licet verum ex falsis concludere, tamen hoc semel fit. veluti si α de γ verum *est*, medium autem β est falsum: neque enim α τῷ β ineſt, neque β τῷ γ.

F *Bar* Omnis lapis est aptus ad ridendum:
E *ba* Omnis homo est lapis:
Ergo
V *ra* Omnis homo est aptus ad ridendum.

Ἀλλ' ἐαὶ τούτων μέσα λαμβάνηται πρὸς πρότασιν, ψευδεῖς ἔσονται, ὅτε τὸ πᾶν συμπέρασμα ψευδὲς ἐκ ψευδῶν ἦν. τὰ δ' ἀληθῆ ἐξ ἀληθῶν. ἔτι πρὸς δὲ τὰ ψευδῆ κ τὰληθῆ. ¶ Εἶτα ἐὰν δὲ τὰ ψευδῆ ἐκ τῶν αὐτῶν ἔωσι τοῖς. ἔσι γὰρ ψευδῆ ἀλλήλοις, καὶ ἐναντία, καὶ ἀδύνατα ἅμα εἶ)· οἷον τὸ τὴν δικαιοσύνην εἶ) ἀδικίαν, ἢ δειλίαν· καὶ τὸν ἀγαθὸν, ἵππον, ἢ βοῦν· ἔ τὸ ἴσον, ἢ μεῖζον, ἢ ἔλαττον. ¶ Ἐκ ἧ τῶν μυρίων, ὧνδε· ἀδὲ γὰ τῶν ἀληθῶν αἱ αὐταὶ ἀρχαὶ πάντων. ἑτέραι γὰ πολλῶν τῷ γένει αἱ ἀρχαὶ, καὶ οὐσῶν ἐφαρμόττουσιν. οἷον αἱ μονάδες ταῖς στιγμαῖς οὐκ ἐφαρμόττουσιν.

b Id est, si hæ propositiones probentur per prosyllogismos.

Sed si harum propositionũ media accipiãtur [b], falsæ erunt *propositiones prosyllogismorũ*: quia omnis cõclusio falsa ex falsis *principiis* efficitur. verę autem ex veris. differunt autem falsa & vera. ¶ Deinde nec falsæ *conclusiones* ex eisdem *principiis colligantur*. etenim sibi inuicem falso attribuuntur & contraria, & quæ non possunt simul esse: veluti iustitiam esse iniustitiam, aut ignauiam: & hominem *esse* equũ aut bouem: & æquale *esse* maius, vel minus. ¶ Ex iis autem quæ posita sunt [c], ita *probari* potest [d]: quia nec omnium verarum *conclusionum* eadem *sunt* principia. multarum enim principia genere differunt, nec aptari *quibusuis* possunt. vtputa vnitates punctis non aptantur:

c Id est, ex principiis huius artis.

d Non est omnium eadem principia.

ἀ μὴ γὰρ αὐτὰ ἔχουσι θέσιν αἱ ἀρχοὶ ἔχουσιν. αὐτὰ μὲν οὖν ἐστὶν ἢ εἶναι μέσα ἐφ' μόνων[b], ἢ ἄλλα τινὰ, ἢ πῶς ταῦτα[d], ἢ πότερα μὴ ἔστιν ἔχειν, πρὸ σὺ ἐξῶ ἡμῖν ἔφερεν. ¶ Ἀλλ' ἐπὶ τῶν κοινῶν ἀρχῶν οἷόν τ' ἦ πάντας, ἐξ ὧν ἅπαντα δείκνυται (λέγω δὲ κοινὰς, οἷον τὸ πᾶν φάναι ἢ ἀποφάναι τὸ μὲν ἡγεῖσθαι ὅτι ἐστὶν ἕκαστον, καὶ τὰ μὲν τοῖς ποσοῖς, τὰ δὲ τοῖς ποιοῖς ὑπάρχει μόνοις μεθ' ὧν δείκνυται ἡ ἀλήθεια τῶν κοινῶν. ¶ Ἔτι αἱ ἀρχαὶ, οὐ πολλαὶ ἐλλείπουσι τῶν συμπερασμάτων[f]. ἀρχαὶ μὲν γὰρ αἱ πρότασεις· αἱ δὲ προτάσεις, ἢ συγκειμένων μὲν ὄρων, ἢ ἐμβαλλόμενον, ἐστίν. ¶ Ἔτι τὰ συμπεράσματα, ἄπειρα· οἱ δὲ ὅροι, πεπερασμένοι[g]. ¶ Ἔτι αἱ ἀρχαὶ, αἱ μὲν ἐξ ἀνάγκης· αἱ δὲ, εἰ ἀληθῆ μᾶλλον. ¶ Οὔτε μὴν οὐδὲ σκοπιμένους, ἀδύνατον τὰς αὐτὰς ἀρχὰς ἐπὶ πάντα περασμένας, ἀπείρων ὄντων τῶν συμπερασμάτων. ¶ Εἰ δ' ἄλλως πως λέγοι τις, οἷον ὅτι αἱ μὲν γεωμετρίας, αἱ δὲ ἀριθμητῆς, αἱ δὲ ἰατρικῆς· τί αὖ εἴη τὸ λεχθὲν ἄλλο, πλὴν ὅτι εἰσὶν ἀρχαὶ τῆς ὑπαρχῆς; τὸ δὲ, τὰς αὐτὰς φάναι, γελοῖον, ὅτι αὐταὶ αὐταῖς αἱ αὐταὶ· πάντα γὰρ οὕτω γίνεται ταυτά.

¶ Ἀλλὰ μὴν οὐδὲ τὸ ἐξ ἁπάντων δείκνυσθαι ὁποιοῦν τι ὄν τὸ ζητεῖν ἁπάντων εἶναι τὰς αὐτὰς ἀρχάς[k]. λίαν γὰρ ἀνόητος. οὐκ ἐν πᾶσι φανεροῖς μαθήμασι[l] τοῦτο γίνεται, οὐδὲ ἐν τῇ ἀναλύσει δυνατὸν.

quoniam illæ non habent situm hæc verò habent. necesse *est* autem[a] vel ad media loca aptare[b] *terminos*: vel suprà[c]: vel infrà[d]: vel alios intra, alios extra *extrema*[e]. ¶ Sed nec principiorũ communium quædam esse possunt, ex quibus omnia ostendatur. (Dico autem communia. vt illud, Quoduis affirmare aut negare *licet*) genera enim entium *sunt* diuersa: & alia quantis, alia qualibus solis insunt, quibuscum demonstratur ex *principiis* communibus. ¶ Præterea principia non multo pauciora *sunt* quàm conclusiones[f]. principia namque sunt ipsæ propositiones: propositiones autem vel assumpto vel interiecto termino fiunt. ¶ Præterea conclusiones sunt infinitæ: terminorum verò finiti[g]. ¶ Præterea principiorum alia sunt ex necessitate, alia contingentia. ¶ Sicigitur considerantibus *apparebit* fieri non posse vt eadẽ sint principia finita, cùm infinitæ sint cõclusiones. ¶ Quòd si alio quodammodo dicat aliquis *eadẽ esse principia*, veluti quia hæc sunt geometriæ, illa numerorũ, alia medicinæ: hoc quid aliud est, quàm esse principia scientiarum[h]? Ridiculum autem *est*, si quis dicat eadem esse, quia ipsa à se ipsis nõ discrepant. sic enim omnia fient eadem[i]. ¶ At verò neque hoc, ex omnibus demonstrari quoduis, est quærere omnium esse eadem principia[k]. *hoc* enim est valdè ineptum. neque enim in manifestis disciplinis[l] hoc fit, nec in resolutione fieri potest[m].

a Sub. si principia transferantur & accommodentur alij scientiæ.
b Id est, ita trãsferre principia, vt demonstrationes fiant in prima figura, in qua medius terminus obtinet medium locum.
c Ita vt demonstrationes fiant in secunda figura, in qua medius terminus obtinet primũ locum. & collocatur supra amborum extremorum.
d Ita vt demonstrationes fiant in tertia figura, in qua medius terminus obtinet vltimum locum, & collocatur sub vtroque extremo.
e Id est, alias demonstrationes fieri in prima figura, alias in secunda vel tertia figura.
f Cum igitur cõclusiones sint infinitæ nõ possunt principia ita pauca esse, vt omnium eadem sint.
g Ergo necesse est eos multis modis connecti, vt efficiãtur diuersæ propositiones, id est diuersa principia probantia diuersas conclusiones.
h Id est, esse diuersa principia, & singularum scientiarũ propria.
i Nulla enim res à se ipsa differt.
k Id est, si quis dicat ex omnibus principiis simul iunctis de omnibus fieri demonstrationes.
l In mathematicis, quas veteres discebant in pueritia statim, antequam logicam discerent.
m Id est, si quis dicat eadem principia resolui ex omnibus in omnes conclusiones.

demonstrari quamlibet conclusionem: non dicit id quod quærimus. quærimus enim an eadem sint ea principia, quibus vtuntur qui demonstrant: nemo autem accipit omnia principia vt demonstret aliquam conclusionem. resoluat diuersas scientias in sua principia, non posterit in eadem principia resoluere. sed in diuersa.

quoniam immediatæ propositiones sunt principia, alia verò conclusio sit assumptâ propositione immediatâ[a]. ¶ Si quis autem dicat primas immediatas propositiones esse principia: vna in quoque genere est[b]. ¶ Quòd si nec *fieri potest* vt ex omnibus sicut oportet demonstretur quoduis, nec *vt principia* sint ita diuersa. vt singularũ sciẽtiarum sint diuersa: relinquitur vt eiusdem generis sint omnĩ principia[c], sed ex his hæc, ex illis illa *demonstrentur*. sed & hoc accidere non posse constat quippe ostensum est[d] diuersa genere principia esse eorum quæ genere differunt. nam principia duplicia *sunt*, id est, ex quibus, & circa quod. *principia* igitur ex quibus, *sunt* communia[e]. *principia* verò circa quæ, *sunt* propria, vt numerus[f], magnitudo[g].

a Qui igitur accipit multa principia, id est multas propositiones immediatas, non accipit principia vnius cõclusionis, sed multarum.

b Id est, is sciat sententiam suã falsãm esse, quia talis propositio est vna, nempe definitio subiecti.

c Id est, vt principia sint genere eadem, specie differant.

d Cap. 7.

e Vt axiomata, quæ sunt communia secundũ analogiam, vt Arist. docuit in calce 8. capitis.

f Circa quæ versatur arithmetica.

g Circa quam versatur geometria.

ἀλλ' ἐνδέχεται τὸν μὲν εἰδότα ἐπίστασθαι τὸν τρόπον τοῦτον, ὃν λέγομεν ἐν ἀποδείξει, τὸν δὲ μὴ εἰδότα μηδὲ ἐπίστασθαι. ἔστι δὲ τοῦτο, ὅταν ὑπολάβῃ μὲν τὰς ἀρχὰς εἶναι τοιαύτας, ὡς ἐστὶν ἀληθὲς τὸ συμπέρασμα, μὴ μέντοι διὰ τῶν προσφόρων μέσων, ἀλλὰ μὴ γνωρίμων τῷ μὴ ἐπίστασθαι. ἐνδέχεται γὰρ καὶ ἀληθῆ καὶ ψευδῆ ὑπολαμβάνειν περὶ τῶν αὐτῶν, ὅταν ἐκ μὴ γνωρίμων ᾖ τὰ μέσα καὶ μὴ ἐκ τῶν οἰκείων. ἔστι δὲ τὰ μὲν οἰκεῖα τὰ ἐναλλὰξ κατηγορούμενα, τὰ δὲ ἀλλότρια τὰ μὴ τοιαῦτα. ἔστι δὲ τοῦτο, ὅταν μὴ ἐξ ὧν ἐστὶν ἡ ἀλήθεια ἀλλ' ἐξ ἄλλων ᾖ τὸ μέσον· ἐνδέχεται γὰρ καὶ ἐξ ἀληθῶν καὶ ἐξ ἀναγκαίων μὴ ἐπίστασθαι, ὅταν μὴ ἐξ ὧν ἐστὶν ἀναγκαῖον ᾖ τὸ μέσον. ἐνδέχεται γὰρ καὶ ἐξ ἀληθῶν καὶ ἐξ ἀναγκαίων ἀλλ' οὐκ ἐξ ὧν ἐστὶν ἀναγκαῖον ᾖ τὸ μέσον·

λως ἔχειν, τὰ δυνατὰ ἄλλως ἔχειν) ἀλλ' ἁπλῶς μὲν οὐδὲ τοῦς (λέγω δὲ νῦν, ἀρχὴν ὁπτικὴν[1]) οὐσὶ ἔστιν ἐπιστήμη ἀναπόδεικτος· (τοῦτο δ' ἔστιν ὑπόληψις ἀμέσου περὶ ἀμέσου ἀληθὴς δ' ἔστι τοῦς, καὶ ὁπτικὴν. καὶ δόξα[a], ἡ τὸ ψεῦδος τούτων λεγόμενον[b]· ὥστε λείπεται δόξαν εἶναι τὸ ἀληθὲς μὴ ἥτο φαντασίας, ἐν ᾧ ἐχόμεθα καὶ ἄλλως ἔχειν. τοῦτο δ' ἔστιν ὑπόληψις τῆς ἀμέσου περὶ ἀμέσου, ἃ μὴ ἀναγκαίας.

2 ¶ Καὶ ὁμολογούμενον δ' οὕτω τοῖς φαινομένοις[d]. ἥτε γὰρ δόξα, ἀβέβαιον· καὶ ἡ φύσις ἡ τοιαύτη.

3 ¶ Πρὸς δὲ τούτοις, οὐδεὶς οἴεται δοξάζειν, ὅταν οἴηται ἀδύνατον ἄλλως ἔχειν, ἀλλ' ὁπόταν δοξάζῃ. ἀλλ' ὅταν εἶναι μὲν οὕτως, οὐ μέλλῃ ἄλλα ἃ ἄλλως· οὐδὲν κωλύει τότε δοξάζειν. ὡς τῷ μὲν τοιούτου[e] δόξαν ἀναγκαίου, ὁπτικὴν μέλλῃ.

4 ¶ Πῶς οὖν οὐκ ἔστι τὸ αὐτὸ δοξάσαι καὶ ὁπτικὴν. ¶ Καὶ ὅτι οὐκ ἔστιν ἡ δόξα ὁπτικὴν, εἰπερ ἅπαν ὃ οἶδεν ἐνδέχεται δοξάζειν; ἀκολουθήσει γὰρ ὁ μὲν εἰδὼς, ὃ δὲ δοξάζων, ὅτι τὸ μέσον, ἕως εἰς τὸ ἄμεσα ἐλθῃ. ὥστ' ἔπαρ ἐκεῖνος οἶδε, καὶ ὁ δοξάζων οἶδεν. ὥσπερ γὰρ καὶ τὸ ὅτι δοξάζειν ἔστι, καὶ τὸ διότι. τοῦτο δὲ τὸ μέσον.

5 ¶ Ἢ εἰ μὲν οὕτως ὑπολήψεται τὰ μὴ ἐνδεχόμενα ἄλλως ἔχειν, ὡς περ ἔχειν τοῖς ὁρισμοῖς, εἰ ὧν αἱ ἀποδείξεις· οὐδὲ δοξάσει, ἀλλ' ὁπτικήσεται; εἰ δ' ἀληθῆ μὲν ἔστι, οὐ μέλλει τοι ταῦτα γε αὐτοῖς ὑπάρχειν κατ' οὐσίαν καὶ τὸ εἶδος, δοξάζει, καὶ οὐκ ὁπτικήσεται ἀληθὲς, καὶ τὸ ὅτι, καὶ τὸ διότι, ἐὰν μὲν ἄμεσα δοξάσῃ; ἐὰν δὲ

liter *se* habere, quæ possunt aliter *se* habere) sed neque intelligentiam, (voco enim intelligentiam, principium scientiæ[a]) nec scientiam indemonstrabilē. hæc autem est existimatio propositionis immediatæ) at qui veraest intelligentia, & scientia, & opinio[b], & quod per hæc dicitur[c]: quamobrem restat, vt opinio sit circa id quod est quidem verum, aut falsum, sed potest etiam aliter *se* habere. talis[d] est existimatio immediatæ propositionis & non necessariæ. ¶ Atque hoc *est* consentaneū iis quæ apparent. nā opinio est res inconstans, & natura eius est ciusmodi.

¶ Præterea nemo putat *se* opinari, sed scire, cùm putat *rem* non posse aliter *se* habere. cùm autem putat *rem* ita esse, verùm aliter quoque *esse posse*: tunc nihil prohibet quo minùs opinetur. quasi talis[e] rei sit opinio, necessaria verò scientia.

¶ Quomodo igitur non licet idē opinari & scire? ¶ Et cur opinio non est scientia, si quis posuerit, quodcumque nouit, de eo opinionem haberi posse? persequetur enim media, & qui scit, & qui opinatur, donec ad immediata peruenerit. quare si ille nouit: etiam qui opinatur, nouit. vt enim licet opinari quòd sit, *ita* etiam cur *sit*. hoc autē est me diū. ¶ An si ita existimabit quæ nō possunt aliter *se* habere, vt *existimet se* habere definitiones per quas demonstrationes *conficiuntur*: non opinabitur, sed sciet? Si verò *existimabit* vera quidem esse, non tamen hæc ipsis inesse secundum essentiā & secundum formam: verè opinabitur, nō autē sciet, & quòd *sit*, & cur *sit*. si per immediata opinatus fuerit? si ve-

[a] Cognitionem axioma tum.
[b] Omittit prudentiam, & artē: quia illa pertinet ad actionē, hæc ad effectionem: nunc autē loquitur de his quæ in contemplatione spectātur. Omittit etiā scientiam, quia sapientia nihil aliud est quàm cognitio composita ex intelligentia & scientia, vt explicatur lib. 6. Ethic. Nicom. cap. 7.
[c] id est, intelligibile, scibile, opinabile.
[d] Contra omniū librorum fidem lego τοιούτου, quoniam opinio nō solùm est existimatio propositionis immediatæ, sed etiā conclusionis.
[e] Vt rationes astrologicæ debūt esse consentaneæ *iis quæ apparent*, ita etiā quæ hic traduntur de opinione & opinabili.
[f] Quæ potest aliter se habere.

rò non per immediata, opinabitur solum quòd *sit*? ¶ Eiusdem autem *rei* opinio & scientia non omnino sunt. sed quemadmodum & falsa & vera opinio *sunt* aliquo modo eiusdem *rei*, ita etiam scientia & opinio sunt eiusdem *rei*. *Si quis* enim *dicat* & opinionem veram & falsam, vt scilicet nonnulli[a] asserunt, eiusdem rei esse: accidit vt absurda probet cùm alia, tum hoc, nō opinari *quempiam id* quod opinatur falsò[b]. Quia verò idem dicitur multis modis: alio modo[c] possunt[d] *esse eiusdem rei*, alio modo[e] non *possunt*. verè enim opinari dimetienti esse commensuram *cum latere*, absurdum *est*. sed quia dimetiens, circa quam opiniones *versantur*, est *vna* & eadem res: ita *opiniones sunt* eiusdem rei. vtriusque[f] verò essentia *quæ* in definitione *ponitur* non est eadem. Similiter autem & scientia & opinio *sunt* eiusdem *rei*. altera[g] namque ita *est* de animali, vt non possit non esse animal: altera[h] verò, vt possit. veluti si altera sit de eo quod est id ipsum quod homo. altera verò *sit* quidem de homine, non tamen de eo quod est id ipsum quod homo[i]. eadem enim res, homo scilicet, non eodem modo accipitur[k]. ¶ Ex his autē per 8 spicuū *est* fieri non posse vt eandē rem simul opinetur *quispiā* & sciat. alioquin existimaret eādē rē aliter *se* habere *posse* & nō aliter *se habere posse*: quod fieri nequit. in alio verò & *alio homine* v trūq. esse potest de eadē re, vt dictū fuit. in eodē verò nō est ita possibile. alioquin simul existimabit, exempli causā, hominē esse id ipsum quod animal: (hoc enim est, non posse esse non animal) & non id ipsum quod animal: hoc enim est, posse *esse* nō *animal*. ¶ Reliqua, *id est* quomodo distinguere

μὴ δόξα περὶ ἀμέσων, τὸ ὅτι μόνον δοξάσει; ¶ Τοῦ δ' αὐτοῦ δόξα καὶ ἐπιστήμη οὐ πάντες ὄξιν. ἀλλ' ὥσπερ καὶ ψευδὴς καὶ ἀληθὴς τὰ αὐτὰ ἔοικεν τινά, οὕτω καὶ ὑπολήψις καὶ δόξα τὰ αὐτά. καὶ γὰρ δόξασι ἀληθῆ καὶ ψευδῆ, ὡς μέν τινες λέγουσιν, τὰ αὐτὰ ἔστι), ἄτοπα συμβαίνει ἀρέσθαι, ἄλλα τε καὶ μὴ δοξάζειν ὃ δοξάζει ψευδῶς. ἐπεὶ δὲ τὸ αὐτὸ πλεοναχῶς λέγεται, ἐνδέχεται, ἔστι μὲν ὡς ἐνδέχεται, ἔστι δ' οὐ ὡς οὔ. τὸ μὲν γὰρ σύμμετρον ἔστι πλεῦρα δήμετρον ἀληθῶς δοξάζειν, ἀτοπον. ἀλλ' ὅτι ἡ δήμετρος ἀεὶ ἰῶν αἱ δόξαι, τὸ αὐτό οὔτοι τὰ αὐτά. τὰ δὲ τί ἐστὶ ἑκατέρῳ κατὰ τὸν λόγον, οὐ τὸ αὐτό. ὁμοίως δὲ καὶ ὅπισθεν καὶ δόξα τὰ αὐτά. ἢ μὲν γὰρ, οὕτως τὰ ζῶον, ὥστε μὴ ἐνδέχεσθαι μὴ εἶναι ζῶον ἢ δ', ὡς ἐνδέχεσθαι. οἷον εἰ μὲν ὅπερ ἀνθρώπου ὄξιν ἡ ἀνθρώπου μέν, μὴ ὅπερ δ' ἀνθρώπου, τὸ αὐτὸ γὰρ ὅτι ἀνθρωπος, πρὸς οὐ τὸ αὐτό. ¶ Φανερὸν δ' ἐκ τούτων, ὅτι οὐδ' δοξάζειν ἅμα τὸ αὐτὸ ἢ ὅπισθεν ἐνδέχεται. ἅμα γὰρ ἂν ἔχοι ὑπολήψιν τὰ ἄλλως ἔχειν, καὶ μὴ ἄλλως τὸ αὐτό· ὅπερ οὐκ ἐνδέχεται. ἐν ἄλλῳ μέν γὰρ ἐκάτερον ἐνδέχεται τὰ αὐτά, ὡς εἴρηται. ἐν δὲ τῷ αὐτῷ οὐδ' οὕτως οἷόν τε. ἔσται γὰρ ὑπολῆψιν ἅμα, οἷον ὅτι ὁ ἀνθρωπος, ὅπερ ζῶον, (τοῦτο γὰρ ἦν τὸ μὴ ἐνδέχεσθαι εἶναι) μὴ ζῶον· καὶ μὴ ὅπερ ζῶον· τοῦτο γὰρ ἔστω τὸ ἐνδέχεσθαι. ¶ Τὰ δὲ λοιπὰ, πῶς δεῖ διαιρεῖσθαι,

[a] Hi dicebāt vnum & falsum esse tantùm in opinione, & eādē rē esse amarā ei cui videtur amara, & dulcē ei cui vtdetur dulcis. secundū hanc sententiam nulla est opinio falsa. vide 3. metaphy. c. 5.

[b] Nam si (vt illi dicebant) omnis opinio est vera: opinio falsa, non est opinio: quia si esset opinio, nō esset falsa, sed vera.

[c] Id est, quatenus ambę opiniones, tam vera quàm falsa, sunt de eadē re subiecta.

[d] Sub. opinio ve ra & opinio falsa.

[e] Vt sint eiusdē rei de eadem re, id est vt eodem modo versentur circa eandē rem. si id est, illa res cō stituatur duobus modis, ita vt duæ sint essentiæ & quiditates. aliud enim est. diametrum esse comparabilē lateri. aliud est, nō esse comparabilem. alio igitur modo accipitur diameter in opinione vera. alio in opinione falsa.

[f] Id est, scientia.

[g] Id est opinio.

[h] Sed cui accidit vt sit homo.

[k] In opinione & in scientia.

ἐπί τε ἐξαγωγίας[a], καὶ νοῦ[b], καὶ ὅπου ἐπιστήμης[c], ἢ τέχνης[d], καὶ φρονήσεως[e], καὶ σοφίας[f]· τὰ μὲν φυσικῆς[g]· τὰ δὲ διὰ πολιτικῆς[h] θεωρίας μᾶλλον ὄντιν.

oporteat dianœam[a], & intelligẽtiam[b], & scientiam[c], & artẽ[d], & prudentiam[e], & sapientiam[f]: partim ad naturalẽ[g], partim ad moralem[h] contemplationẽ magis pertinent.

a Id eſt, cognitionem ratiocinatiuam.
b Cognitionem primorum principiorum.
c Cognitionem concluſionis.
d Cognitionem cuius finis eſt effectio.
e Cognitionem cuius finis eſt actio.
f Cognitionem compoſitam ex intelligentia & ſcientia.
g Id eſt, ad lib. de anima.
h Vide lib. 6. Ethic Nicomach.

De ſagacitate[i], Cap. xxxi.

i Vel ſolertia, vel acumine.
k Eam partem lucidam habere quę eſt ad Solem conuerſa.

Hεἰ δὲ ἀγχίνοια ὅτιν εὐστοχία τις ἐν ἀσυμπλώτῳ χρόνῳ τοῦ μέσου. οἷον εἴ τις ἰδὼν ὅτι ἡ σελήνη τὸ λαμπρὸν ἀεὶ ἔχει πρὸς τὸν ἥλιον[k], τάχ' ἐνενόησε διὰ τί τοῦτο, ὅτι διὰ τὸ λάμπειν ἀπὸ τοῦ ἡλίου· ἢ διαλεγόμενον πλουσίῳ, ἔγνω διότι δανείζεται· ἢ διότι φίλοι, ὅτι ἐχθροὶ τοῖς αὐτοῖς. πάντα γὰρ τὰ αὐτὰ τὰ μέσα[l], ὁ ἰδὼν τὰ ἄκρα[m], ἔγνωεσε[n]. τὸ λαμπρὸν ἔϊ) τὸ πρὸς τὸν ἥλιον, ἐφ' οὗ α· τὸ λάμπειν ἀπὸ τοῦ ἡλίου, β· σελήνη, τὸ γ. ὑπάρχει δὴ τῇ μὲν σελήνῃ τοῦ γ τὸ β, τὸ λάμπειν ἀπὸ τοῦ ἡλίου· τοῦ δὲ β τὸ α, τὸ πρὸς τοῦτ ἔϊ) τὸ λαμπρὸν, ἀφ' οὗ λάμπει· ὥστε καὶ τοῦ γ τὸ α ὑπάρχει τῷ β.

SAgacitas autẽ eſt bona quædam medij cõiectatio in breuiſſimo tempore. veluti ſi quis videns Lunam ſemper Solem verſus ſplendere[k], confeſtim intelligat, cur hoc *ſit, nempe* quia illuſtratur à Sole: aut *videns* colloquentem cum diuite, cognoſcat *eum ideo colloqui* quia *pecuniam* mutuatur: aut *ſciat* cur *duo aliqui* ſint amici, quia *ſcilicet ſunt* eiuſdẽ inimici. omnes.n. medias cauſas[l], perſpectis extremis[m], cognouit[n]. *Eſto*, Solẽ verſus ſplẽdere, vbi α: illuſtrari à Sole, β: Luna, γ. ineſt igitur Lunæ, τῷ γ, β, *id eſt* illuſtrari à Sole. τῷ autem β α, *hoc eſt*, illud verſus ſplendere, à quo illuſtratur. quare etiam τῷ γ α ineſt per β.

l Id eſt, cauſas, quæ accipiuntur pro mediis terminis in demonſtrationibus. vnde Ariſtot. lib. ſeq. c. 2. ait cauſam eſſe medium.
m Id eſt, concluſionibus.
n Vir ſagax & acutus.

Quicquid à Sole illuſtratur, Solem verſus ſplendet.
Luna à Sole illuſtratur:
Ergo
Luna Solem verſus ſplendet.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ
Α᾽ΝΑΛΥΤΙΚΩ῀Ν
Υ᾽ΣΤΕ῾ΡΩΝ ΤΟ῀ ΔΕΥ᾽ΤΕΡΟΝ.

ARISTOTELIS
ANALYTICORVM
POSTERIORVM *LIBER* II.

IVLIO PACIO
interprete.

SYNOPSIS SEV METHODVS LIBRI II. POSTERIORVM ANALYTICORVM.

TRACTATVS I.

- Quæstionum
  - Numero, & ordine. *Cap.* 1.
  - Scopo. *Cap.* 2.

TRACTATVS II.

- De
  - Rerum essentia & definitione.
    - De probanda essentia & quiditate.
      - Dubitationes.
        - Separatio definitionis & demõstrationis. *C.* 3.
        - Quid resit, non posse probari
          - Per syllogismum. *Cap.* 4.
          - Per diuisionem. *Cap.* 5.
          - Per definitionem
            - Ipsius quid est. Cõtra rij. *C.* 6.
          - Vllo modo. *Cap.* 7.
      - Vera expositio.
        - Quomodo probetur. *Cap.* 8.
        - Quænam probetur, vel non. *Cap.* 9.
    - Quid & quotuplex sit definitio. *Cap.* 10.

TRACTATVS III.

- Causis
  - Per quas demonstratur. *Cap.* 11.
  - Eorum quæ sunt, vel fiunt, vel fact sunt, vel futura sunt. *Cap.* 12.

TRACTATVS IV.

- Inuentione
  - Eorum quæ attribuuntur in quæstione quid est,
    - Methodo diuisiua. *Cap.* 13.
    - Methodo inductiua. *Cap.* 14.
  - Problematum, & medij termini. *Cap.* 15.

TRACTATVS V.

- Causis & effectibus dubitationes.
  - Vtrùm causa & effectus reciprocentur. *Cap.* 16.
  - An sint plures causæ vnius effectus. *Cap.* 17.
  - Vtrùm causa propior, an magis vniuersalis sit potior. *Cap.* 18.

TRACTATVS VI.

- Cognitione primorum principiorum. *Cap.* 19.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ
ΑΝΑΛΥΤΙΚΩΝ ΥΣΤΕΡΩΝ
τὸ δεύτερον.

ARISTOTELIS POSTERIORVM ANALYTICORVM LIB. II.

DE QVÆSTIONIBVS,

TRACTATVS I.

De numero, & ordine quæstionum, CAP. I.

1 *Quot sint quæsita.* 2 *Exempla quæsitorum compositorum,* 3 *& simplicium.* 4 *Explicatio.*

1 ΖΗΤΟΥΜΕΝΑ δ' ἐστὶν ἴσα τὸν ἀριθμὸν, ὅσαπερ ὅπερ ἐπιστάμεθα[a]. ζητοῦμεν δὲ τέτταρα[b], τὸ ὅτι[c], 2 τὸ διότι[d], εἰ ἔστι[e], τί ἐστιν. ¶ Ὅταν μὲν γὰρ, πότερον τόδε ἢ τόδε[f], ζητῶμεν εἰς ἀμφὼ[g] θέντες· (οἷον πότερον ἐκλείπει ὁ ἥλιος, ἢ οὔ) τὸ ὅτι ζητοῦμεν. σημεῖον δὲ τούτου· ὅ ἐσμεν γὰρ ὅτι ἐκλείπει, πεπαύμεθα· καὶ ἐὰν ἐξ ἀρχῆς εἰδῶμεν ὅτι ἐκλείπει, οὐ ζητοῦμεν πότερον. ὅταν δὲ εἰδῶμεν τὸ ὅτι, τότε τὸ διότι ζητοῦμεν. οἷον εἰδότες ὅτι ἐκλείπει, καὶ ὅτι κινεῖται ἡ γῆ, τὸ διότι ἐκλείπει, ἢ διότι κινεῖται, ζητοῦμεν. ταῦτα μὲν οὕτως[h]. ¶ Ἕνια δ' ἄλλον τρόπον[i] ζητοῦμεν, οἷον εἰ ἔστιν, ἢ μὴ ὄν· λέγω δὲ τὸ ἁπλῶς, οὐ τὸ εἰ ἔστιν, οἷον εἰ ἔστι Κένταυρος, ἢ Θεός. τὸ δ', εἰ ἔστιν, ἢ μὴ ἔστιν, οὐκ ἐπιστάμεθα· ὅταν δὲ ἐπιστῶμεν ὅτι ἔστι, τότε ζητοῦμεν τί ἐστιν, οἷον τί ἐστι Θεός; τί ἐστιν ἄνθρωπος;

QVÆ quæruntur, tot numero sunt, quot *sunt* ea quæ scimus[a]. quærimus autem quatuor[b] quòd *sit*[c], cur *sit*[d], an sit[e], & quid sit. ¶ Cùm enim, vtrùm sit hoc an hoc[f], quærimus plura[g] complectentes: (velut vtrùm Sol deficiat, an non) *tum* quærimus quòd sit. Huius autem *rei* signum est: quia cùm inuenimus quòd Sol deficit, desinimus *quærere*. & si ab initio cognosceremus quòd deficit, non quæreremus an *deficiat*. Cùm autem cognoscimus quòd *sit*, tunc quærimus cur sit. velti cùm nouimus quòd *Sol* deficit, & quòd terra mouetur: *tunc* quærimus, cur deficiat, vel cur moueatur. Hæc quidem ita[h] *quærimus*.

¶ Quædà verò alio modo[i] quærimus: veluti an sit nécne Centaurus, vel Deus. Dico autem an sit

a Quærimus enim, vt sciamus: nec quæreremus, nisi scientiam nobis comparare possemus.
b Omittit quid verba significet: quia non quæritur. sed præscitur tantùm: vel quia loquitur de quæstionibus quæ non ad verba, sed ad res ipsas pertinent.
c Id est, quale sit: puta quòd sit albus, vel nigrum.
d Id est, cur tale sit.
e An sit in rerum natura.
f Veluti, vtrùm album an nigrum. illa enim verba, hoc, hoc, sunt attributa: subiectum autē retinetur ac suppleri debet. Id est, subiectum & attributum. vt cùm quærimus, an Sol deficiat, in hac quæstione coniungimus Solem, & deficere.
g Id est, plura complectentes.
h Non plura complectentes, sed rem in quæstione ponentes.

a Non adiuncto attributo, albus, vel alio simili.

nécne, simpliciter [a], non an sit albus, nécne. cùm autem nouimus *rem* esse, quærimus quid sit: veluti, quid igitur est Deus? aut, quid est homo? ¶ Quæ igitur quærimus, & quæ inuenta cognoscimus, hæc & tot sunt.

εἰν ἢ μὴ, ἁπλῶς [a] λέγω, ἀλλ' οὐκ εἰ λευκὸς ἢ μή. γνόντες δὲ ὅτι ἔστι, τί ἐστι ζητοῦμεν. οἷον, τί σῶν ἐστι θεός; ἢ τί ἐστιν ἄνθρωπος; ¶ Ἃ μὲν οὖν ζητοῦμεν, καὶ ἃ εὑρόντες ἴσμεν, ταῦτα καὶ τοσαῦτά ἐστι.

Omnem quæstionem ad medium pertinere, CAP. II.

1 *Propositio.* 2 *Expositio.* 3 *Ratio prima, quia omnis quæstio pertinet ad causam.* 4 *Ratio secunda, quia idem est, quærere quid sit & cur sit.* 5 *Ratio tertia à sensu.* 6 *Epilogus.*

b Id est, vel in parte quòd sit, vel simpliciter an sit.

c Quoniam his quæstionibus quæritur de vno accidente Lunæ, veluti de eclipsi, aut incremento.

d Nam huiusmodi quæstiones sunt de tota re, non de vno accidente.

e Syllogismum sic extrue, Omnis causa est medium, omnis quæstio est quæ causæ, ergo omnis quæstio est quæstio medij.

f *Conclusio.*

g *Maior propositio.*

h *Minor propositio.*

i *Exp sitio & conclusio maioris minoris propositionis.*

k Id est, non curet sit hoc vel illo accidente prædita.

l Eclipsis refertur ad Solem vel Lunam.

m Hæc referenda sunt ad trigulum quod habet tres angulos æquales duobus rectis.

n Hæc quæstio pertinet ad terram, quæ medium mundi locum obtinet.

CVm autem quærimus quòd [1] *sit*, aut an sit simpliciter, *tũ* quærimus vtrùm sit medium ipsius, an non sit. cùm autem cognoscentes vel quòd *sit*, vel an sit, siue in parte, siue simpliciter [b] rursus quærimus cur *sit*, aut quid sit: tunc quærimus quòd*nã* sit medium. ¶ *Sic* autem intelligo quòd *sit*, vel an sit, in parte, & simpliciter: in parte quidem, *veluti*, an deficiat Luna, vel augeatur [c]: (etenim sitne aliquid nécne, huiusmodi *quæstionibus* quærimus) simpliciter autem, *veluti*, an sit nécne Luna, vel nox [d]. ¶ In [f] omnibus igitur quæstionibus accidit vt quæratur, an sit medium, vel quod sit medium. nã [g] causa *est* mediũ. in [h] omnibus autem hæc quæritur: *veluti* [i], deficitne? éstne causa aliqua, an non? Post hęc, cùm cognouimus esse aliquam causam, quærimus, quænam hæc sit. nam causa cur sit non hoc vel illud [k], sed simpliciter essentia, vel non simpliciter, sed aliquid ex iis quæ *insunt* per se aut per accidens, *nihil aliud* est *quam* medium. Dico autẽ simpliciter *esse* ipsum subiectum, vt Lunã, vel terrã, vel Solẽ, vel triangulum. *esse* autem aliquid, *vt* eclipsin [l], æqualitatem, inæqualitatẽ [m], an sit in medio nécne [n]. ¶ In üs enim omnibus perſpi-

ΖΗτοῦμεν δὲ, ὅταν μὲν ζητῶμεν τὸ ὅτι ἢ τὸ εἰ ἔστιν ἁπλῶς, ἆρα ἔστι μέσον ἢ οὐκ ἔστιν. ὅταν δὲ γνόντες ἢ τὸ ὅτι, ἢ τὸ εἰ ἔστιν, ἢ τὸ ὅτι μέρος, ἢ τὸ ἁπλῶς [b], πάλιν τὸ διὰ τί ζητοῦμεν, ἢ τὸ τί ἐστι· τότε ζητοῦμεν, τί τὸ μέσον.

¶ Λέγω δὲ τὸ ὅτι, ἢ τὸ εἰ ἔστιν, ὅτι μέρος, καὶ ἁπλῶς· ὅτι μέρος μὲν ἆρ' ἐκλείπει ἢ σελήνη, ἢ αὔξει [c]; (εἰ γὰρ ἔστι τι, ἢ μὴ ἔστι τι, ἐν τοῖς τοιούτοις ζητοῦμεν) ἁπλῶς δὲ, εἰ ἔστιν ἢ μὴ σελήνη, ἢ νύξ [d]. ¶ Συμβαίνει [e] ἄρα ἐν ἁπάσαις ταῖς ζητήσεσι ζητεῖν, ἢ εἰ ἔστι μέσον, ἢ τί ἐστι τὸ μέσον. τὸ [f] μὲν γὰρ αἴτιον, τὸ μέσον. ἐν [g] ἁπάσαι δὲ τοῦτο ζητεῖται. ἆρ' [h] ἐκλείπει; ἆρ' ἔστι τι αἴτιον, ἢ οὔ; μετὰ ταῦτα γνόντες ὅτι ἔστι τι, τί σῶν τοῦτ' ἔστι ζητοῦμεν. τὸ γὰρ αἴτιον τοῦ [i] μὴ τοδὶ, ἢ τοδὶ [k], ἀλλ' ἁπλῶς τὸ οὐσίαν, ἢ τὸ μὴ ἁπλῶς, ἀλλά τι τῶν καθ' αὐτὸ, ἢ κῆ συμβεβηκός, τὸ μέσον ἐστί. λέγω δὲ τὸ μὲν ἁπλῶς, τὸ ὑποκείμενον, οἷον σελήνην, ἢ γῆν, ἢ ἥλιον, ἢ ζῷον. τὸ δέ τι, ἔκλειψιν [l], ἰσότητα, ἀνισότητα [m], ἢ ἐν μέσῳ, ἢ μή [n].

¶ Ἐν ἁπάσι γὰρ τούτοις φαίνεται ὄντι

ὅτιν ὅπ τὸ αὐτό ὅτι τὸ τί ὅτι, καὶ διὰ τί ὅτι τί ὅτιν ἔκλειψις; σύνεσις φωτὸς ὑπὸ σελήνης ὑπὸ γῆς ἀπαφαίρεσις. διὰ τί ὅτιν ἔκλειψις; ἢ διὰ τί ἐκλείπει ἡ σελήνη; διὰ τὸ ὑπολείπειν τὸ φῶς, ἀπαφαίρεσιν τούσης τῆς γῆς. τί ὅτι συμφωνία; λόγος ἀριθμῶν ἐν ὀξεῖ ἢ βαρεῖ. διὰ τί συμφωνεῖ τὸ ὀξὺ τῷ βαρεῖ; διὰ τὸ λόγον ἔχειν ἁρμοττόμενα, τὸ ὀξὺ καὶ τὸ βαρύ; αἷς ὅτι συμφωνεῖ τὸ ὀξὺ καὶ τὸ βαρύ; ἆρα ὅτιν ἐν ἀριθμοῖς ὁ λόγος αὐτῶν; λαβόντες δὲ ὅτι ὅτι, τίς οὖν ὅτιν ὁ λόγος; ¶ Ὅτι δὲ ὅτιν τὸ μέσον ἡ ζήτησις, δῆλον ὅσον τὸ μέσον αἰσθητὸν ζητοῦμεν μὲν μὴ ἠσθημένοι, οἷον τῆς ἐκλείψεως, εἰ ἔστιν ἢ μή. εἰ δὲ ἤσθημεν ὅτι τῆς σελήνης, ἐκ τοῦ ἐζητοῦμεν, οὔτ' εἰ γίνεται, οὔτε διὰ τί· ἀλλ' ἅμα δῆλον ἂν ἦν. ὅτι μὲν οὖν τὸ αἰσθανόμενος, καὶ τὸ καθόλου ἐλάμβανεν ἡμῶν εἰδέναι. ἢ μὲν γὰρ αἴσθησις, ὅτι νυνὶ ἀπαφαίρεται, καὶ γὰρ δῆλον ὅτι νυνὶ ἐκλείπει. ὅτι δὲ τούτου τὸ καθόλου ἀπ' ἐλάμβανεν [a]. ¶ Ὥσπερ οὖν λέγομεν, τὸ τί ὅτιν εἰδέναι, τὸ αὐτό ὅτι, καὶ διὰ τί ὅτι. τοῦτο δὲ ἢ ἁπλῶς, καὶ μὴ τῷ ὑπαρχόντων τι ἢ τῷ ὑπαρχόντων, οἷον ὅτι δύο ὀρθαί, ἢ ὅτι μεῖζον, ἢ ἔλαττον. ὅτι μὲν οὖν πάντα τὰ ζητούμενα μέσου ζήτησίς ὅτι, δῆλον.

cuum est idem esse quid est & quamobrem est. quid est eclipsis? priuatio luminis in Luna ob terræ oppositionem. cur est eclipsis? aut cur deficit Luna? propterea quòd *eam* lumen defecit terrâ oppositâ. quid est cõcentus? ratio numerorum in acuto & graui, cur concinunt acutum & graue? *hoc est*, éstne in numeris ratio eorum? cùm verò accepimus quòd est, *tum quærimus*, quæ nã igitur est ratio illa? ¶ Quòd autem medij sit *omnis* quæstio, *ea* declarant quorum medium *est* sensibile. quærimus enim nõ percepto per sensum (exempli causâ) eclipsi, an sit nécne, quòd si essemus supra Lunam, nõ quæreremus an fiat neque cur *fiat*, sed confestim manifestũ esset: quoniam ex sensu fieret vt etiam vniuersale cognosceremus. sensus enim *percipit terram* nunc opponi, quia constat *Lunam* nunc deficere. ex hoc autem fieret[a] vniuersale. ¶ Quemadmodum igitur diximus, nosse quid sit, idem est atque *nosse* cur sit. hoc autem vel simpliciter, non eorum quidpiam quæ insunt: vel eorum quidpiã, cuiusmodi *sunt* habere duos *angulos* rectos, aut esse maius vel minus. Quòd igitur in omnibus quæsitis est quæstio medij, perspicuum *est*.

a Gigneretur in nostro intellectũ

DE QVIDITATE, AC DEFINITIONE, TRACTATVS II.

Distinctio definitionis & demonstrationis,

CAP. III.

1 ¶ *Prothesis.* 2 ¶ *Quæstio prima, an definitio & demonstratio sint idem.* 3 ¶ *Resp.*

sic ad quæstionem secundam, an quæcunque possint demonstrari, possint etiam definiri. Ratio prima: quia definitio affirmatur vniuersaliter de definito, conclusionum vero quædam sunt negatiuæ, quædam particulares. 4 Ratio secunda, quia non omnis conclusio vniuersalis affirmans potest definiri. 5 Ratio tertia ducens ad incommodum, rem demonstrabilem sciri posse sine demonstratione. 6 Ratio quarta, id est, inductio. 7 Ratio quinta, quia definitio significat essentiam, demonstrantur autem accidentia. 8 Epilogus. 9 ¶ Tertia quæstio specialis, an quæcunque possint definiri, possint etiam demonstrari. 10 Ratio prima ducens ad incommodum, rem demonstrabilem sciri sine demonstratione. 11 Ratio secunda, quia definitio est principium demonstrationis. 12 ¶ Quarta quæstio specialis, an quædam possint & definiri & demonstrari. 13 Quod non possint, ratio prima, quia demonstrationes supponunt & sumunt essentiam & quid res sit. 14 Ratio secunda, quia conclusio affirmat, vel negat, non item definitio. 15 Ratio tertia, quia definitio ostendit quid sit, demonstratio vero quod sit vel non sit. 16 ¶ Epilogus. 17 ¶ Responsio ad primam quæstionem. 18 ¶ Epilogus.

QVomodo autem probetur quid sit, & quis *sit* modus reductionis[a], & quid ac quorum sit definitio, dicamus, cùm priùs de his dubitauerimus. ¶ Initium autem futurorum esto, quod est maximè proprium sequentium sermonum[b]. dubitare enim aliquis possit, an definitione scire, & demonstratione, idem sint[c] & secundum idem. [d] ¶ An[e] *hoc* est impossibile? nam definitio videtur explicare quid *res* sit. quicquid autem *significat* quid *res* sit, *est* vniuersale & attributiuum. syllogismorum verò quidam sunt priuatiui, quidam non vniuersales: veluti qui *extruuntur* in secunda figura, omnes *sunt* priuatiui: qui verò in tertia, non vniuersales. ¶ Deinde non omnium affirmationum quæ *probantur* in prima figura, est definitio, veluti *huius*, omne triangulum duobus rectis æquales *angulos* habere. ¶ Huius *rei* ratio *est*: quia scire rem demonstrabilem, est habere demonstrationē. quare si huiusmodi *rerum* est demonstratio, perspicuū *est* non posse eorundem esse etiam definitionē. alioquin sciret quispiā etiam ratione definitionis, non habens demonstrationem: nihil enim prohibet, quominùs non simul habeat *demonstrationem*. ¶ Satis autem fidem facit etiam inductio, nihil enim vnquam de-

Ἒστι δὲ τὸ τί ἐστι δ' εἰκυῖα, καὶ τίς ὁ τρόπος τῆς ἀναγωγῆς, καὶ τί ἐστιν ὁρισμὸς, καὶ τίνων, εἰπωμὲν, δεξάμενοι τὰ πρότερα περὶ αὐτῶν. ¶ Ἀρχὴ δ' ἔστω τῶν μελλόντων ὑπὲρ ὧν ἐστιν οἰκειοτάτη τῶν ἐγομένων λόγων. Ἀπορήσειε δ' ἄν τις, ἆρ' ἐστὶ τὸ αὐτὸ καὶ καθ' ἓν τὸ αὐτὸ ὁρισμῷ εἰδέναι καὶ ἀποδείξει. ¶ Ἢ ἀδύνατον; ὁ μὲν γὰρ ὁρισμὸς τῶ τί ἐστι ἔοικε· τὸ δὲ τί ἐστι ἅπαν καθόλου καὶ κατηγορικὸν συλλογισμοί δ' εἰσὶν, οἱ μὲν στερητικοὶ, οἱ δ' ἐ καθόλου. οἷον οἱ μὲν ἐν τῷ δευτέρῳ σχήματι, στερητικοὶ πάντες· οἱ δ' ἐν τῷ ἐσχάτῳ, οὐ καθόλου. ¶ Εἶτα οὐδὲ τῷ ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι κατηγορικῶν ἁπάντων ἐστὶν ὁρισμός. οἷον ὅτι πᾶν ἴσοπλευρον δυσὶν ὀρθαῖς ἴσας ἔχει. ¶ Τοῦτου δὲ λόγος, ὅτι τὸ ὀφείλειν εἶναι τοιοῦτο δεικτόν· τὸ δὲ καθ' ἑκὸς ἐστὶν ὧν ἐστὶ τὸ δεικτὸν, τὸ καθ' ἑκὸς ἐξιὸν ἔχειν. ὥστ' εἰ ἔστι τῷ τοιοῦτον καθ' ἑκὸς εἶναι, δῆλον ὅτι οὐκ ἂν εἴη αὐτῷ καὶ ὁρισμός. ὁπῆσαυτο γὰρ ἂν τις καὶ κατ' ἐκείνου, οὐκ ἔχων τὸν καθ' ἑκὸς ἐξιόν. οὐδὲν γὰρ κωλύει, μὴ ἅμα ἔχειν. ¶ Ἱκανὴ δὲ πίστις καὶ ἐκ τῆς ἐπαγωγῆς. οὐδὲν γὰρ πώποτ'

[a] Id est, quomodo definitio reducatur ad demonstrationem. Omnis enim definitio vel est principium, vel conclusio demõstrationis, vel à demonstratione differt solùm termino rum situ, vt dictum fuit lib. præceden. cap. 7. part. 8.

[b] Quod est maximè accommodatum ad ea, quæ nos dicentur, intelligenda.

[c] Id est, an sit eadem scientia definitiua & demõstratiua.

[d] An eodem instrumento acquirantur scientia definitiua & demonstratiua, id est, an definitio & demonstratio sint idem.

[e] Probatur vs non idem esse definitionem & demonstrationem, nunc ostendit nõ esse eiusdem rei definitionem & demonstrationē. Hæc enim part. 17. arguit ea esse diuersa, quæ sunt genere diuersa.

[f] Non vnã cũ demonstratione.

εισάμμοι ἐγνωμμεν, οὔτε τῷ καθ' αὐτὸ ὑπαρχοντων, ἔστι τῷ συμβεβη κόσιν. ¶ Ἔτι εἰ ὁ ὁρισμὸς οὐσίας 7 τις γνωρισμός, τό γε ποιαί τα φασκειν ἔστι οὐκ οὐσίαι. ¶ Ὅτι μὲν οὖν οὐκ ἔστιν ὁρισμὸς ἁπάντως, οὐ πρό 8 κα. Δῆλον δὲ καὶ ἐκ τῶν διαιρέσεων. ¶ Τίσιν, οὐ ὁρισμὸς ἀρμόττει, πάντες δὴ διαιρέσεις ἐ 9 στιν, ἢ οὔ; ¶ Εἷς μὲν δὴ λόγος, καὶ φανερὸν τοῦτο ὁ αὐτὸς. ἔτι δὲ εἰς, ἢ ἓν, μία ἀπόφασις. ὥστ' ἐπειρᾶτο ἂν τις ἀπορῆσαι τὸ δι' ἀποδείκτου, εἰ τὸ πῶς δι' ἀποδείξεως ἐχειν συμβεβήκεναί τι ἀδύνατον. ὁ δὲ τὸν ὁρισμὸν ἔχων, αὐδὲ ἀ 10 πόδειξιν ἔσται ἔχων. ¶ Ἔτι αἱ ἀρχαὶ τῆς δι' ἀποδείξεων ὁρισμοί· ἀν ὅτι οὐκ ἔστιν ἀποδείξεις, δῆλον καὶ ἐκ τῶν ἀποδείξεων. ἢ ἔστιν αἱ ἀρχαὶ δι' ἀποδείξεως, καὶ τῆς ἀποδείξεως ἀρχαὶ, ἔσται τοῦτ' εἰς ἄπειρον βαδιεῖται· ἢ τὰ πρῶτα ὁρισμοὶ ἔστιν αἱ ἀπόδειξιν. ¶ Ἀλλ' ἆρα εἰ μὴ παντὸς τοῦ 12 αὐτοῦ, ἀλλά τινος τοῦ αὐτοῦ ἔστιν ὁρισμὸς καὶ ἀπόδειξις; ¶ Ἢ ἀδύνατον; 13 ἐπὶ γὰρ ἔστιν ἀποδείξις, ἢ ὁρισμός. ὁ ὁρισμὸς μὲν γὰρ τὸ τί ἐστι, καὶ οὐσίας· αἱ δὲ ἀποδείξεις φαίνονται πᾶσαι ὑποτιθεμεναι καὶ λαμβάνουσι τὸ τί ἐστιν· οἷον αἱ μαθηματικαὶ, τί μονάς, καὶ τί τὸ ἄρτιον καὶ αἱ ἄλλαι ὁ 14 μοίως. ¶ Ἔτι πᾶσα ἀπόδειξις τί κατά τινος δείκνυσιν, οἷον ὅτι ἐσίν, ἢ ἐκ ἔστιν· ἐν δὲ τῷ ὁρισμῷ οὐδὲν ἕτερον ἑτέρῳ κατηγορεῖται· οἷον οὔτε τὸ ζῶον κατὰ τοῦ δίποδος, οὔτε τοῦτο κατὰ τοῦ ζώου. οὐδὲ κατὰ τοῦ δίποδος τὸ πεζόν· ἐπεὶ γὰρ ἔστι τὸ δίποδι εἶναι τὸ πεζόν, ἀνάγκη τὸ ζῶον εἶναι· τὸ δὲ δίποδι εἶναι τὸ πεζὸν εἶναι, οὐκ ἀνάγκη. 15 ἔτι ἕτερον τὸ τί ἐστι, καὶ τὸ ὅτι ἐστί. δείξαι δὲ ὁ μὲν οὐθεὶς ὁρισμός· ἢ ἔστι τόδε κατὰ τόδε, ἢ οὐκ ἔστιν. finiētes nouimus, ex iis quæ per se insunt, vel accidentia sunt.

7 ¶ Præterea definitio *est* essentiæ notificatio quędā: eiusmodi autem res constat non esse essentias. ¶ Quòd igitur nō omnium rerū est definitio, quarum est de 9 mōstratio, perspicuū *est*. ¶ Quid autem? quarum rerū est definitio, estne omniū demonstratio, 10 an non? ¶ Sanè vna ratio[a] etiam ad hoc *quæsitū* pertinet. vnius enim, qua vnū *est*, vna est scientia. quapropter si rem demōstrabilem scire, est habere sciētiam: euenret aliquid impossibile: quia definitionē habens, sine demon 11 stratione sciet. ¶ Præterea principia demonstrationum sunt definitiones: quorum *principiorum* non esse demōstrationes, antea[b] probatum fuit. aut *enim* principia erunt demōstrabilia, necnō principiorū principia, & hoc in infinitū ꝓcedet: aut prima *principia* erūt definitiones indemōstrabiles. ¶ Nūquid igitur, si non omniū, saltē quarundā rerū simul est definitio & demonstratio? 13 ¶ An hoc quoq; est impossibile? quia nō est demōstratio *eius rei* cuius *est* definitio: quandoquidē definitio explicat quid *res* sit, & essentiā: demōstrationes autē omnes videntur supponere & sumere quid sit: veluti mathematicę, quid vnitas, & quid impar: & 14 aliæ similiter. ¶ Præterea omnis demōstratio ꝓbat aliquid de aliquo, veluti esse, aut non esse. in definitione verò alterū alteri nō attribuitur[c]: vtputa, neq; animal *dicitur* de bipede, neq. hoc de animali. sed neque de plano figura: quia nec planū *est* figura, nec figura *est* planum. 15 ¶ Præterea aliud est probare quid sit & *probare* quòd sit. definitio igitur declarat quid sit: demonstratio verò quòd hoc de hoc est, aut non est,

a Quæ propositio fuit in 3. partic.

b Superiori lib. cap. 3. partic. 4. & cap. 19. partic. vltima.

c Id est, pars definitionis non attribuitur alteri parti.

rei autem diuersæ diuersa est de monstratio, nisi sit vt pars quædam totius. hoc autē *ideo* dico: quia probatum fuit æquicrurū *habere tres angulos æquales* duobus rectis, si probatū fuit triangulum *eos habere*. *illud* enim est pars[b]: hoc[c] verò *est* totum[d]. hæc verò non sunt ita inter se affecta, quòd sit, & quid sit: quia non est alterū alterius pars. ¶ Perspicuum igitur *est* neque cuius rei *est* definitio, eius omnino *esse* demōstrationē: neque cuius *est* demōstratio, eius *esse* omnino definitionem: neque vllius prorsus rei posse vtraq; [e]haberi. ¶ Quare 17
constat definitionem & demōstrationem neque idem esse, nec alterum sub altero *ētineri*: nam
alioqui etiam subiecta[f] similiter *se* haberent. ¶ De his igitur hactenus 18
dubitatum esto.

a Æquicrorum.
b Non integrū, sed subiectiua, id est species.
c Triangulum.
d Totum attributium, id est genus.
e Definitionē, & demonstrationem.
f Res definita, & res demonstratæ.

ἐπάρχῃ ἕτερα κατὰ δ ἕξις, ἐὰν μὴ ὡς μέρος ἢ τι σ᾽ ὅλης. τὸ τὸ γὰρ λέγω, ὅτι δεῖ ἔχειν τὸ ἰσοσκελὲς δύο ὀρθαῖς, εἰ πᾶν τρίγωνον δεῖ ἔχειν μέρος[b] τὸ σ᾽ ὅλον[d]. ταῦτα δ᾽ οὐθὲν ἄλληλα ἐκ ἔχει ὕπτιος, τὸ ὅτι δεῖ, ἢ τὸ εἰ ἐστὶν ἀ γὰρ ἔστι θάτερα θατέρου μέρος. ¶ Φανερὸν ἄρα ὅτι οὔτε ἡ ὁρισμὸς, οὗτε πάντως κατὰ δ ἕξις· οὔτε ἡ κατὰ δ ἕξις, οὗτε πάντως ὁρισμὸς· ἔτι οὐδὲ ὅλως θάτερον θατέρου ἐνδέχεται εἶναι. ¶ Ὡς δὲ 17
λον ὡς οὐδὲ ὁρισμὸς καὶ κατὰ δ ἕξις, οὔτε τὸ αὐτὸ ἀν εἴη, οὔτε θάτερον ἐν θατέρῳ, οὐδ᾽ ἀν τὰ ἐναντία ἐν ἀλλήλοις ἐνῆν. ¶ Ταῦτα μὲν 18
οὖν μέχρι τούτου διωρίσθω.

Quid res sit, non probari syllogismo, CAP. IV.

1 *Ratio: quia si quid sit, probaretur syllogismo, peteretur quæsitum in minori propositione.*
2 *Primum exemplum in simplicibus terminis.*
3 *Alterum exemplum in propositionibus.*

QVid autē *res* sit, vtrùm explicatur definitione & syllogismo, an non explicatur, sicut præsens disputatio supponebat? syllogismus enim aliquid de aliquo probat per mediū. quiditas autem est propria & attribuitur in *quæstione* quid est. hæc[g] autem reciprocari necesse *est*. nam si ℭ α est ꝑpriū τοῦ γ: perspicuum *est* id *esse proprium* etiā ℭ τοῦ ℭ, atq; hoc reciprocari. atqui si ℭ α ineſt τῷ ℭ in *quæstione* quid est, & vniuerſaliter τῷ β. dicitur de omni γ in *quæstione* quid est: necesse *est* etiā ℭ α dici de γ in *quæstione* quid est. Si quis verò sine hac geminatione[i] sumpserit *principia*: non necesse erit vt ℭ α τοῦ γ attribuatur in *quæstione* quid est[k]: etiāsi ℭ α de ℭ dicatur[l] in *quæstione* quid est, nō autē *de ys dicatur*[m] de quib᾽ τὸ β *dicitur* τὸ

Τοῦ δὲ τί ἐστι, πότερον ἔστι συλλογισμὸς καὶ κατὰ δ ἕξις, ἢ οὐκ ἔστι, καθάπερ νυῦ ὁ λόγος ὑπέθετο; ὁ μὲν γὰρ συλλογισμὸς τί κατά τινος δείκνυσι δῆλα τὸ μέσου. τὸ δὲ τί ἐστιν ἴδιόν τε, καὶ ἐν πολλοῖ τί ἐστι κατηγορεῖται. ταῦτα[g] δ᾽ ἀνάγκη ἀντιστρέφειν εἰ γὰρ τὸ α τοῦ γ ἴδιον· δῆλον ὅτι καὶ ℭ, ℭ τοῦτο ℭ γ, ὥστε πάντα[h] ἀλλήλων. ἀλλὰ μὴν καὶ εἰ τὸ α ἐν τοῖ τί ἐστι τοῦ β, ℭ τοῦ ℭ γ· ἀνάγκη ℭ τὸ α ἐν τοῖ τί ἐστι ℭ γ λέγεσθαι. εἰ δὲ μὴ οὕτω τὰς λήψεται διπλώσας[i], οὐκ ἀνάγκη ἔσεσθαι τὸ α τοῦ γ κατηγορεῖσθαι ἐν τοῖ τί ἐστιν[k], εἰ τὸ μὲν α τοῦ β[l] ἐν τοῖ τί ἐστι, μὴ[m] καθ᾽ ὅσων δὲ τὸ β[n]

g Id est, quiditas, & id cuius est quiditas.
h Id est, c. c. γ.
i Non addens in vtraque propositione attributū attributi subiecto in quæstione quid est, sed simpliciter dicens τὸ α attribui τῷ β, & τὸ ℭ τῷ ℭ.
k Sed simpliciter necesse erit vt attribuatur quomodocunque τὸ α τῷ γ.
l In maiori propositione.
m In conclusione.
n In minori propositione.

Si definitio de definito probari nisi per medium id est significare demonstrari oportet de re cuius id quod demonstratur cuius medium per quod demonstratur est pars definitio pars id est in argument. & notat per aliquem notum demonstrabile. sicut id est in alio & sic erit petitio principii.

ἐν τῷ τί ἐστι. τὸ δὲ τί ἐστιν[a], ἄμφω ταῦτα[b] ἔξει. ἔσται ἀρα καὶ τὸ β κατ᾽ τὸ γ τὸ τί ἐστιν. εἰ δὴ τὸ τί ἐστι, καὶ τὸ τί ἦν εἶναι, ἀμφω[c] ἔχει ὁδὶ[d] μέσου ὅρου[e] ἔσαι τρόπου, 2 τὸ τί ἦν εἶναι. ¶ Ὅλως τε εἰ ἔστι δεῖξαι, τί ἐστιν ἄνθρωπος· ἔστι τὸ γ, ἄνθρωπος· τὸ δὲ α, τὸ τί ἐστιν, εἴτε ζῶον δίπουν, εἴτε ἄλλο τι. εἰ τοίνυν συλλογίσται· ἀνάγκη κατ᾽ τὸ β τὸ α παντὸς κατηγορεῖσθαι· τοῦτου δ᾽ ἔσαι ἄλλος λόγος [μέσος.] ὥστε καὶ τοῦτο ἔσαι τί ἐστιν ἄνθρωπος. λαμβάνει οὖν, ὁ δεῖ δεῖξαι. καὶ γὰρ τὸ β ἐστὶ τί ἐστιν ἄνθρωπος. ¶ Δεῖ δ᾽ ἐν ταῖς δυσὶ πρότασεσι καὶ τοῖς πρώτοις καὶ ἀμέσοις σκοπεῖν· μάλιστα δὲ φανερὸν τὸ λεγόμενον γένεσιν. Οἱ μὲν οὖν δὴ τὸ αἰτιᾶσθαι[g] δεικνύντες τί ἐστι ψυχή. ἢ τί ἐστιν ἄνθρωπος, ἢ ἄλλο ὁτιοῦν τῶν ὄντων, τὸ ὅτι ἀρχῆς αἰτοῦσι[h]. οἷον εἴ τις ἀξιώσειε ψυχὴν εἶναι τὸ αὐτὸ ἑαυτὸ αἴτιον τοῦ ζῆν, τοῦτο[k] δ᾽ ἀεὶ θυμὸν αὐτὸν ἑαυτὸν κινοῦντα. ἀνάγκη γὰρ αἰτᾶσθαι τὸν ψυχὴν, ὃ περ ἀεὶ θυμὸν ἕξει αὐτὸν ἑαυτὸν κινοῦντα, οὗτος ὡς τοῦ αὐτοῦ ὄν. οὐ γὰρ εἰ ἀκολουθεῖ τὸ α τῷ β, καὶ τοῦτο τῷ γ, ἔσαι τῷ γ τὸ α τοῦ τί ἦν εἶναι, (ἀλλ᾽ ἀληθὲς εἰπεῖν ἔσαι μόνον) οὐδ᾽ εἰ ἔστι τὸ α, ὅπερ τι κατ᾽ τοῦ β κατηγορεῖται παντός. καὶ γὰρ τὸ ζῷον ἕξει, κατηγορεῖται κατ᾽ τοῦ ἀνθρώπου εἶναι· ἀληθὲς γὰρ, πᾶν τὸ ἀνθρώπου ἐόν, ζῷον ἐόν (ὥστε περ καὶ πάντα ἄνθρωπον, ζῷον)· ἀλλ᾽ οὐκ οὐσίας ἓν ἐόν· ἐὰν μὲν οὖν μὴ οὐ τοῦ λάβῃ οὐ συλλογίσεται· ἔσται τὸ α ἐστὶ τοῦ γ, τὸ τί ἦν εἶναι καὶ

in *quæstione* quid est. sed quid *res* sit[a], ambo hæc[b] significabit. itaque etiam τὸ β significabit quid sit τὸ γ. Si igitur quid sit & essentiam ambo[c] significant, in medio termino[d] ante *conclusionē* cōtinebatur quid res sit. ¶ Et omni 2 no si licet probare quid sit homo: esto τὸ γ, homo: τὸ α, quid sit, siue animal bipes, siue aliud quidpiam. Si igitur cōcludetur: necesse *est*, vt τὸ α attribuatur omni β. huius autem erit alia definitio media. quapropter hæc quoque significabit quid sit homo. Sumit igitur, quod probare oportet: quoniam τὸ β[e] significat 3 quid sit homo. ¶ Oportet autē in duabus propositionibus & *in* primis atque immediatis *principijs*[f] hoc considerare: maximē enim perspicuum fiet, quod dicimus. Qui igitur propter recipro cationē[g] ostendunt quid sit anima, aut quid sit homo, aut quæuis alia res: postulāt[h] id quod ab initio *quæsitum fuit*. veluti si quis postulet animam[i] esse id quod sibi ipsi est causa viuendi, hoc[k] autem esse numerū se ipsum mouentē. necesse *est* enim, vt postulet animam esse ipsissimum numerū se ipsum mouentē, adeo vt idem sint. non enim si cōsequēs est τὸ α τοῦ β, atque hoc τῷ γ: *proptera* τὸ α significabit quid sit τὸ γ, (sed tantum licebit dicere id esse verum) ne quidē si τὸ α i- 4 data dicatur de omni β, vt τὸ β sit id quod τὸ α. etenim animal esse, attribuitur τῷ hominem esse. hoc enim *effatum* verū *est*, quicquid est hominē esse, *est* animal esse: (quemadmodum & omnis homo est animal) sed non ita vt sint vnum[l]. Si *quis* igitur non ita sumpserit *propositiones*, nō cōcludetur τὸ α esse quiditatem &

a Quid sit τὸ γ. b Τὸ α, & τὸ β. c Id est, τὸ α maius extremum, & τὸ β medius terminus. d Nō ait in maiori extremo, quia quæritur quiditas & definitio τοῦ γ. maius autem extremum sumatur in maiori propositione vt quiditas τοῦ β. at minus extremum in minori propositione sumitur vt quiditas ipsius γ. ergo non in maiori sed in minori propositione petitur quæsitum. e Quod sumitur pro medio termino, & attribuitur hominī in minori propositione. f Id est, in duabus propositionibus, in quibus quiditas attribuitur ei cuius est quiditas. g Quia termini ita reciprocantur inter se, vt idē sint sicut de finitio & definitū, seu quiditas & id cuius est quiditas, idē sunt. h In minori propositione. i Hæc est minor propositio. k Hæc est mator propositio. l Quia genus non est idem quod species, sed tamē patet.

essentiam τοῦ γ. Si verò ita sumpserit, ante *conclusionem* sumet τὸ β significare quid sit τὸ γ: quare non fuit demõstratũ: quia sumpsit *id* quod in principio *quæsitum fuit*.

ἢ οὐσίαν. ἐὰν δὲ οὕτω λάβῃ τὸ πρῶτον ἔσχατον εἰληφὼς, τοῦ γ ὄν ἐστι τί ἐστιν ἢ τὸ β. ὥστ' οὐκ ἦν δεῖξαι, τὸ δὲ ἐν ἀρχῇ εἴληφεν.

Quid sit, non concludi per diuisionem, Cap. v.

1 *Ratio prima, quia methodus diuisiua petit quæsitum.* 2 *Ratio secunda, quia non probat attributũ esse essentiã & quidditatem.* 3 *Ratio tertia à vitijs definitionis, id est, superfluitate, defectu, & perbato.* 4 *Solutio tertiæ rationis, id est, ratio vitandi suprà dicta vitia.* 5 *Ratio quarta, quia conclusio syllogismi diuisiui non est definitio.*

a Lib. 1. Prior. Analyt. cap. 31.
b Quæ ponuntur in diuisione.
c Definitio pro banda.
d Principia & propositiones concessæ.
e Non admittat conclusionem.
f Hæc est interrogatio eius qui diuisione inuestigat definitionem.
g Id est, quod di
i Animal pedestre.
k Ita vt in definitione sit aliquid superuacuum.
l Ita vt definitio sit manca & imperfecta, quia destit vltima differentia.
m Id est omitti medium differentiam, vt si quis ita definiat, animal est corporis sensi
n Non concludi, corpus viuens, sensu præditum, cùm dicere debeat.

NEque verò via illa concludit, quæ per diuisiones absoluitur, sicut in resolutione ad figuras *syllogismorum* pertinente[a] dictum fuit. numquam enim necesse est vt cùm hæc[b] sint, res illa[c] sit. immò ne *ita* quidem demonstrat, vt is qui inducit. non debet enim conclusio interrogari, nec *ideo* esse quia concessa fuerit: sed necessariò est, cùm illa[d] sint, etiamsi non fateatur[e] qui respondet. Homo[f] ésne animal, an inanimum? tunc sumpsit *esse* animal, non concluſit. rursus omne animal aut est pedestre, aut aquatile. sumpsit *hominem esse* pedestre. & hominem esse totũ illud. animal pedestre, non necesse *est* ex iis quæ dicta fuerunt: sed hoc quoque sumit. Nihil autem refert vtrum in multis, an in paucis ita fiat[g]. idẽ namque est[h]. Iis igitur qui ita progrediuntur, inutilis fit vsus *diuisionis*, ita vt ea quidem concludat quæ cõ cludi possunt. ¶ Quid enim pro hibet quo minus totum[i] hoc verbi dicatur de homine, non tamẽ significet quid sit & essentiam? ¶ Præterea quid vetat vel adiiquidpiam, vel detrahi[k], vel transiliri[l], ad essentiã pertinens

Ἀλλὰ μὴν οὐδ' ἡ διὰ τῶν διαιρέσεων ὁδὸς συλλογίζεται, καθάπερ ἐν τῇ ἀναλύσει τῇ εἰς τὰ σχήματα εἴρηται. οὐδαμοῦ γὰρ ἀνάγκη γίνεσθαι τὸ ἀεὶ ταῦτα εἶναι, τοῦτο δ' ὄντων. ἀλλ' ὥσπερ οὐδ' ὁ ἐπάγων λόγος δείκνυσιν. οὐ γὰρ δεῖ τὸ συμπέρασμα ἐρωτᾶν, οὐδὲ τῷ δοθῆναι ἔστι. ἀλλ' ἀνάγκη τοῦτον ὄντων, κἂν μὴ φῇ ὁ λόγος κεῖσθαι. ἆρα ὁ ἄνθρωπος ζῷον, ἢ ἄψυχον; εἶτ' ἔλαβε ζῷον, οὐ συλλελόγισται. πάλιν ἅπαν ζῷον, ἢ πεζόν, ἢ ἔνυδρον. ἔλαβε πεζόν. καὶ τὸ εἶναι τὸν ἄνθρωπον, τὸ ὅλον, ζῷον πεζόν, οὐκ ἀνάγκη ἐν τῷ εἰρημένων. ἀλλὰ λαμβάνει καὶ τοῦτο. διαφέρει δ' οὐδέν, ὅτι πολλῶν, ἢ ὀλίγων ἅπτε ποιεῖν. τὸ αὐτὸ γὰρ ἔστι συλλογίσασθαι μᾶλλον οὖν καὶ ἧττον γένεται τοῖς οὕτω μεταῦσι, καὶ τῷ σκεπτομένῳ συλλογισθῆναι. Τί δὲ κωλύει, τοῦτο ἀληθὲς μᾶλλον τὸ παῖ εἶναι καὶ τὸ ἄνθρωπον, μὴ μᾶλλον τὸ τί ἐστι, μὴ δὲ τὸ τί ἦν εἶναι δηλοῦν; ¶ Ἔτι τί κωλύει ἢ προσθεῖναί τι, ἢ ἀφελεῖν, ἢ ὑπερβεβηκέναι τῆς οὐσίας;

¶ Ταῦτα

4 ¶ Ταῦτα μὲν οὖν παύεται μὲν, ἐνδέχεται δὲ λύσαι, τῷ λαμβάνειν τὰ ἐν τῷ τί ἐστι πάντα, καὶ τὰ ἐφεξῆς τῇ διαιρέσει πιστεύειν, αἰτεῖσθαι μέντοι τὸ ὁρῶντα, καὶ μηδὲν ὠφελεῖν. τοῦτο δὲ αἰεὶ καὶ ὂν, [τὶ ἄπαν εἰς τὴν διαίρεσιν ἐμπίπτει, & μηδὲν ἐλλείπει.] ἀπόδειξιν δὲ οὐδεὶς δεῖ εἶναι[a]. ¶ Ἀλλὰ συλλογισμὸς ὅμως οὐκ ἐνέσται[b]· ἀλλ' εἴπερ, ἄλλου τόπου γινομένου ποιεῖ καὶ τοῦτο μὴ οὐδὲ ἀπόδειξιν. οὐδὲ γὰρ ὁ ἐπαγωγὸς ὅτως δείκνυσιν, ἀλλ' ὅμως δηλοῖ τι. συλλογισμὸν δὲ οὐ λέγει ὁ ἐκ τῆς διαιρέσεως ἐκλέγων[c] τὸν ὁρισμόν. ὥςπερ γὰρ ἐν τοῖς συμπεράσμασι τοῖς ἀπὸ τῆς μέσου, ἐὰν τις εἴπῃ ὅτι τοῦτον ὄντων ἀνάγκη τοδὶ εἶναι, ἐνδέχεται ἐρωτῆσαι τὸ διὰ τί, οὕτως καὶ ἐν τοῖς διαιρετικοῖς ὅροις. τί ἐστιν ἄνθρωπος; ζῷον θνητὸν, πεζόπουν, δίπουν, ἄπτερον. διὰ τί; καὶ ἐκάστην τούτων[d]. ἐρεῖ γὰρ καὶ ὁ εἰπὼν τῇ διαιρέσει, ὡς οἴεται, ὅτι πᾶν ἢ θνητὸν ἢ ἀθάνατον[e]. ὁ δὲ τοιοῦτος λόγος ἅπας, ἂν ἦν ὁρισμός[f]. ὥστε εἰ ἀπεδείκνυτο τῇ διαιρέσει, ἀλλ' ὅρος ὁρισμὸς οὐ συλλογισμὸς γίνεται[g].

¶ Haec igitur *vitia* cum mittuntur quidem: vitari tamen possunt: si accipiantur omnia *attributa* in *quaestione* quid est: & primo postulato, diuisione constituatur *ordo eorum quae* deinceps *in definitione ponendi debent*: ac nihil praetermittatur. hoc autem necessarium *est*, si omnia in diuisionem cadunt, & nihil deest. iam enim indiuiduum esse oportet[a]. ¶ Verum tamē syllogismus non est[b]: sed si *notum facit*, alio modo notum facit. atque hoc non est absurdum: quia fortasse nec inducens demonstrat, aliquid tamen declarat. Per syllogismum autem non colligit, qui ex diuisione eligit[c] definitionē. vt enim in conclusionibus quae sine mediis *inferuntur*, si quis dicat his positis necesse *esse*, vt hoc sit, potest interrogari & quaeri quāobrem: sic etiam *fieri potest* in definitionibus quae per diuisionem probantur. quid est homo? animal mortale, pedes habens, bipes, pennis carens. quid ita? secundum quāque adiectionem[d]. dicet enim & ostendet diuisionē, (vt putat) quia omne *animal est* vel mortale vel immortale[e]. tota autem haec oratio non est definitio[f]. quare *etiam* si demonstretur diuisione, tamen definitio non efficitur syllogismo[g].

a Id est, oportet diuidendo progredi, donec habeatur perfecta definitio: tunc autem dicitur diuidē sperueniss se ad indiuidua: quia non debet amplius diuidere.
b Diuisio non habet vim syllogisticam.
c Paronomasia est in Graecis verbis μὴ λέγει ἐκ τοῦ ἐκλέγειν, quam conatus sum vt cumque Latinè exprimere.
d Dicitur autem eligi definitio ex diuisione, quia non omnia membra diuisionis accipiuntur in definitione: sed semper ex duobus membris oppositis alterum sumitur, alterum retinquitur.
e Vide cōm homo sit animal, necessariō est vel mortalis vel immortalis.
f Id est, haec oratio, animal mortale vel immortale, quae est conclusio syllogismi diuisiui, non est definitio hominis, sed ex ea debet eligi definitio, id est, animal mortale.
g Probatur qui dem aliquid diuisione, semper illa conclusio alterata, homo est vel mortalis vel immortalis: sed non probatur definitio.

1 ¶ *De definitione quidnatis.* 2 *Ratio prima, quia petitur quaesitum.* 3 *Ratio secunda, à simili, quia non concluditur ex definitione syllogismus.* 4 ¶ *De contraria definitione.* 5 ¶ *Ratio eadem contra definitionem quàm contra syllogismum, quia non probant, ex attributis omnibus sieri.*

Quid res sit, non probari per definitionem ipsius quid est, vel rei contrariæ, CAP. VI.

Ἀλλ' ἆρα ὅτι μὲν οὐκ ἐνδέχεται δεῖξαι τὸ τί ἐστι κατ' οὐσίαν, ἐξ ὑποθέσεως ἢ λαβόντα τὸ μὲν τί ἐν εἶδος,

SEd numquid potest ex hypothesi demonstrari quid *res* sit secundum essentiā, *his propositionibus* sumptis quid *res* sit,

nihil aliud *esse quàm* id quod *constat* ex *attributis* in *quæstione* quid est, *& est res proprium*· hæc verò [a] in *quæstione* quid est, sola *attributa*, & totum [b] *esse res* proprium? hæc enim est eius essentia. ¶ An rursus in hac *probatione* sumpsit quid *res* sit? necesse *est* enim per medium [c] probare. ¶ Præterea quemadmodũ in ratiocinatione nõ sumitur quid sit ratiocinari: quia semper propositio ex qua cõstat ratiocinatio, est vel totũ vel pars [d]: ita etiam quid *res* sit, non debet esse in syllogismo. sed seorsum ab iis quæ posita sunt. Et aduersus dubitantem vtrùm hoc conclusum sit, an non, occurrendum est *conclusum* esse, quia hoc erat syllogismus [e]. & aduersus *dicentem* non fuisse cõclusum quid sit, *asserendum est id* fuisse *conclusum*: quia hoc à nobis positum fuerat esse quid *res* sit. Quare necesse est vt conclusum quidpiam sit sine definitione syllogismi, vel ipsius quid est. ¶ *Idem est* [f] & [g] *quis* ex hypothesi ostendat: veluti si essentia mali *est* esse diuiduum: contrarij ve rò *est* essentia contraria, *contrarij inquam* quibuscumque est aliquid contrarium: bonum autem malo *est* contrariũ, & indiuiduũ diuiduo: est igitur boni essentia, esse indiuiduum. Nam [g] hìc quoque probat, cùm sumpserit quid sit: *id* autem sumit vt probet quid sit. Atqui [h] *hæc* diuersa *sunt*. esto [i]. etenim in demonstrationibus sumitur hoc dici de hoc: non tamen *id* ipsum *quod demonstrari debet*, neque *id* cuius est eadem ratio [k], & *quod* reciprocatur [l]. ¶ Iam verò aduersus vtrosque, id est, & *aduersus* eum qui per diuisionẽ probat, & aduersus

τὸ ὂν τῷ τί ἐστιν ἴδιον τιθῶμεν, ἐν τῷ τί ἐστι μόνα, καὶ ἴδιον τὸ παῦν; τοῦτο γὰρ ὅτι τὸ εἶδος ἐστίν. ¶ Ἢ πάλιν εἰληφθε τὸ τί ἦν εἶναι καὶ ἐν τούτῳ· ἀναγκη γὰρ διὰ μέσου δεῖξαι. ¶ Ἔτι ὥσπερ οὐδὲ ἐν συλλογισμῷ λαμβάνεται τί ἐστι τὸ "συλλελογίσθαι· ἀεὶ γὰρ ὅλη, καὶ μέσος, καὶ σχῆσις ἧς ὢν ὁ συλλογισμός· οὕτως οὐ δεῖ τὸ τί ἦν εἶναι ἐν ἑνείναι ἐν τῷ συλλογισμῷ, ἀλλὰ χωρὶς (οὗτο γὰρ κειμένων ἦν) καὶ πρὸς τὸν ἀμφισβητοῦντα, εἰ συλλελόγισται, ἢ μή, τοῦτο, ἀπαντᾶν, ὅτι τοῦτο γὰρ ἦν συλλογισμός [e]· καὶ πρὸς τὸν, ὅτι οὐ τὸ τί ἦν εἶναι συλλελογίσται· ὅτι ναί: τοῦτο γὰρ ἐκεῖτο ἡμῖν τὸ τί ἦν εἶναι· ὥστε ἀναγκη καὶ αὖθ τὸ τί ἐστι συλλογισμὸς εἶναι τὸ τί ἦν εἶναι συλλελογισθαί τι. ¶ Καὶ ὅτι ὑποθέσεως δὲ δεικνύη· οἷον εἰ τῷ κακῷ ἐστι, τῷ διαφερτῷ εἶναι τῷ δι' ἐναντίων, τὸ τῷ ἐναντίῳ εἶναι, ὅσοις ἐστί τι ἐναντίον· τὸ δὲ ἀγαθὸν τῷ κακῷ ἐναντίον, καὶ τὸ διαιρετὸν τῷ διαιρεῖσθαι· ἔστιν ἄρα τὸ ἀγαθῷ εἶναι, τὸ διαιρετῷ εἶναι. ἐπεὶ γὰρ ἐνταῦθα λαβὼν τὸ τί ἦν εἶναι δείκνυσι λαμβάνει δι' εἰς τὸ δεῖξαι τὸ τί ἦν εἶναι, ἕτερον [h] ἴσως τι ἐστὶ. καὶ διὰ δὲ τὰς ἄλλο δείξεσιν, ὅτι ἐστὶ τοῦδε καὶ τοῦδε, ἀλλὰ μὴ αὐτὸ, μηδὲ οὐ ὁ αὐτὸς λόγος [k], καὶ ἀντιστρέφει [l]. ¶ Πρὸς ἀμφοτέρους δὲ, τὸν τε καὶ διαίρεσιν δεικνύντα, καὶ πρὸς

τὸ ν

a Quæ sumpta sunt vt constituentia rei definitionem & essentiam.

b Compositum ex pluribus attributis in quæstione quid est.

c Quod medium est rei essentia & quiditas: ergo quiditas sumitur, vt probetur quiditas. Id est, referrur ad alteram propositionũ & ad conclusionem vt vniuersale ad particulare, vel vt particulare ad vniuersale. at si proponeretur definitio syllogismi, esset propositio omnino diuersa, quippe differret tã subiecto quàm attributo. Proinde nec totius nec partis ratio nem haberet.

d Id est, ex definitione syllogismi ostendendũ est, syllogismũ recte extractũ, & conclusionẽ recte dictã fuisse.

e Æque vitiosa est ratio probãdi definitionem per definitionẽ contrarij.

f Obiicit eum qui probat quid res sit, per definitionẽ contrarij quod est quæstionem: quia vt probet quid sit, recipit quid sit.

g Reffunditur diuersitatis quæ sit in quæstionibus non postulari quæstiones, quas alia est quiditas quæ sumitur, alia quæ probatur. Exempli causã sumitur definitio mali, vt probetur definitio boni.

i Esto dicit, non reffutans rem, concedens quiditates esse diuersas, ostendens tamen nihilominùs peti quæstionem: quia eæ quiditates sunt æquè notæ vel ignotæ, nec magis hæc per illã, quàm illa per hãc probari potest. vnde quæstio peti constat ex lib. 2. Prior. Analyt. cap. 16

k Quod est æquè ignotum atque conclusio, nec minùs potest per eam probari, quàm eam probare.

l Intellige reciprocationem probationis, cùm (vt dixi) propositio æquè per conclusionem probari potest, ac illam probat.

τὸν οὕτω συλλογισμὸν, τὸ αὐτὸ ἀπόρημα· διὰ τί ἔσται ὁ αὐθρωπος ζῷον δίπουν πεζόν[a], ἀλλ' οὐ ζῷον, καὶ πεζόν[b]; ἐν γὰρ τῷ λαμβανομένων οὐδέν ἐστιν αἰτίαν τοῦ εἶναι τὸ κατηγορούμενον· ἀλλ' ὥσπερ εἰ αὐθρωπος ὁ αὐτὸς εἴη καὶ μουσικὸς καὶ γραμματικός[c].

sylle gismum ita extructum, eadem *est* dubitatio, cur homo erit animal bipes pedestre[a]: non animal, & pedestre[b]. ex iis enim quæ sumpta fuerunt, nulla necessitas cogit, vt quod attribuitur, fiat vnum: sed *fortasse perinde erit*, vt idem homo est & musicus, & grammaticus[c].

a Ita vt ex his vnũ fiat. hoc non est propriũ desinitionis, vt ex omnibus eius partibus vnum fiat, auctore Aristot. lib. de interpretatione, cap 3. part. 3.

b Ita vt ex his non fiat vnum.

c Nam ex musico & grammatico, & omnino ex duobus accidentibus nõ fieri vnum didicimus ex lib. de interpr. cap. 11.

Quid res sit, nullo modo probari posse, CAP. VII.

1 *Ratio prima, id est indefinito.* 2 *Ratio sicis data: quia si definiens ostenderet quid sit, simul etiam ostenderet quòd sit. hoc autem simul ostendi non potest: quod probatur ab vnitate eius quod definitio vel demonstratio declarat,* 3 *a distinctione inter rem esse & rei essentiam,* 4 *ac quod scientiæ faciunt,* 5 *& a modo definendi qui sunt in vsu.* 6 *Ratio tertia: quia definitio idem significaret quod nomen. hoc autem falsum esse* 7 *probatur: quia hoc posito, definitum etiam non esset. & non esse* 8 *& omnes orationes essent definitiones:* 9 *at quia nulla scientia probat significationem vel nomen.* 10 *Epilogus.*

Πῶς οὖν δὴ ὁ ὁριζόμενος δείξει τὸν οὐσίαν, ἢ τὸ τί ἐστι; οὔτε γὰρ ὡς ὄντος δείκνυσι οὔτε ὁμολογουμένων[d] τῶν, δῆλον ποιήσει· ὅτι ἀνάγκη ἀκολουθεῖν[e] ὅτιπερ ἐστὶν τὸ εἶναι τοῦτο. οὐδὲ γὰρ τοῦτο[f]. οὐδ' ὡς ἐπὶ τῶν ἄλλων ἄλλο τῷ κατὰ συμβεβηκὸς δῆλον ὅτιπερ, ὅτι πᾶν οὕτως, τοῦ μηδὲν ἄλλως· οὐ γὰρ τί ἐστι δείκνυσιν, ἀλλ' ὅτι ἢ ἐστιν, ἢ οὐκ ἔστι. τίς οὖν ἄλλος τρόπος λοιπός; οὐ γὰρ δὴ δείξει γε τῇ αἰσθήσει, ἢ τοῦ δικεῖν λόγου. ¶ Ἔτι πῶς δείξει τὸ τί ἐστιν αὐθρωπος; ἀνάγκη γὰρ τὸν εἰδότα τὸ τί ἐστιν αὐθρωπος, ἢ ἄλλο ὁτιοῦν, εἰδέναι καὶ ὅτι ἐστί. τὸ γὰρ μὴ ὄν, οὐδεὶς οἶδεν ὅτι ἐστίν, ἀλλὰ τί μὲν σημαίνει ὁ λόγος, ἢ τὸ ὄνομα ὅταν εἴπῃ τραγέλαφος· τί δέ ἐστι τραγέλαφος, ἀδύνατον εἰδέναι. ἀλλὰ μὲν δὴ δείξει τί ἐστι· καὶ ὅτι ἐστὶ, πῶς τοῦ αὐτοῦ λόγῳ δείξει; ὁ, τε γὰρ ὁρισμὸς ἓν τι δηλοῖ, καὶ ἡ ἀπόδειξις. τὸ δὲ τί ἐστιν αὐθρωπος, καὶ τὸ εἶναι αὐθρωπον,

Quomodo igitur definiens probabit essentiam, vel quid sit? non enim planum facit vt demonstrans ex iis[d] quæ esse concenduntur: quia necesse est cùm illa[e] sint, aliud quiddam esse: demonstratio namque hoc *est*[f]. nec vt inducens ex singularibus notis, quòd omne ita *se habeat*, quia nullum aliter *se habeat*[g], *indulto* namque nõ probat quid sit, sed quòd sit, vel non sit. Quis igitur alius modus reliquus est? non enim sanè ostendet sensu, vel digito. ¶ Præterea quomodo ostendet quid sit homo? necesse enim *est*, vt qui cognoscit quid sit homo, aut quiduis aliud, cognoscat etiam quòd sit. quod enim non est, nemo nouit quid sit: sed quid significet oratio, vel nomẽ, *vt* cùm dico hircocerum. quid autem sit hircocerus, cognosci non potest. At verò si ostendet quid sit, quomodo eadẽ oratione ostendet etiam quòd sit? nam definitio vnũ quid declarat, necnon demonstratio quid autem sit homo, & esse ho-

d Propositionibus.

e Illæ propositiones cõcessæ.

f Cõclusionem, quæ est diuersa a propositionibus.

g In definitione autem nihil tale reperitur.

h Quia singula particularia ita se habent.

minem, differunt. ¶ Deinde necessarium esse dicimus, vt per demonstrationem quiduis probetur esse, nisi sit essentia. esse autem nullius rei essentia est: quãdoquidem Ens non est genus. demonstratione igitur probabitur esse[a]. ¶ Quod quidem etiã scientiæ nunc faciunt. quid enim triangulum significet, geometra sumpsit: quòd autem sit, probat. Quid igitur probabit definiens quid sit? an triangulum? cognoscens igitur quisnã etsi est æqualitas *linearum* ex medio[d] *ductarum*, tamen cur est ipsum definitum[e]? & cur hoc est circulus[f]? nam dici etiam potest orichalci esse eandem *definitionem*. quandoquidem definitiones neque declarant esse posse id quod dicitur[g], nec esse illud cuius aiunt esse definitionem[h]. sed semper licet dicere, quamobrem[i]? ¶ Si igitur definiens probat vel quid sit, vel quid nomen significet: si nullo modo significet quid *res* sit: definitio erit oratio idem significans, quod nomen. atqui *hoc* absurdum *est*. ¶ Primùm enim, esset etiam non substantiarum & non entium: quoniam etiam non entia possunt aliquid significare. ¶ Præterea omnes orationes possent esse definitiones. licet enim nomen *imponere* cuiuis orationi. quare omnes disceptationes essent definitiones, & Ilias esset definitio[k]. ¶ Præterea nulla scientia demonstrat hoc nec definitiones hoc declarant. ¶ Ex his igitur nec definitio & syllogismus videtur idẽ esse, neq. eiusdẽ *rei* esse syllogismus & definitio in-

[a] Proinde nõ definitione, quæ declarat solum quid sit, non quia sit.

[b] Quid sit triangulum.

[c] Quia nõdum demonstrauit quòd triangulus sit.

[d] Id est, à centro, supple ad circumferentiã. hæc enim est definitio circuli.

[e] Cur circulus est: nam illa definitio æqualitas lineara, &c. non docet circulum esse.

[f] Cur circulus est figura habẽs lineas, &c.

[g] Id est, res proposita, cuius essentia quæritur.

[h] Sensus est: Definitio nec docet rem propositam cuius essentia quæritur esse in rerũ natura: nec docet eam rem esse id cuius est oratium ipsa definitio declarat. Ratio autem est, quia in definitione non fit mentio definiti, nec declaratur cuius rei definitio sit.

[i] Vt quamobrẽ circulus est? vel, quamobrem circulus est figura, cuius linex à centro ad circumferentiã ductæ, sunt æquales?

[k] Id est, poẽma Homeri quod inscribitur Ilias, esset definitio huius nominis Ilias.

πον, ἄλλο. ¶ Εἶτα εἰ δι' ἀποδείξεως φαμὲν αἱρετέον εἶ δείκνυσθαι παν ὅτι ἔστιν, εἰ μὴ ὑσία εἴη. τὸ γὰρ εἶ, ἀκ ὑσία ἀ δενί. ἀ γὰρ γένος τὸ ὄν. ἀποδειξις ἄρα ἔσται ὁτι ἐστίν[a]. ¶ Ὅπερ καὶ νυῦ ποιῶσιν αἱ ὅπισημα. τί μὲν γὰρ σημαίνῃ τὸ τρίγωνον, ἔλαβεν ὁ γεωμέτρης· ὅτι δ' ἔστ, δείκνυσι. τίνωῦ δείξει ὁ ὁριζόμενος τί ἐστι; ἢ τὸ τρίγωνον; εἰδὼς ἄρα τις ὁρισμῶ τί ἐστιν, εἰ ἔστιν οὐκ εἴσετ)· . ἀλλ' ἀδύνατον. ¶ Φανερὸν γὰρ ἔκ τοις νυῦ ῥήτοις ὅτι, ὡς ἀ δείκνυσιν οἱ ὁριζόμενοι ὅτι ἐστίν. εἰ γὰρ μὴ ἔστιν ὁκ ἦ μέσου[d] τὸ ἴσον, ἀλλὰ δῆλα τί ἐστι τὸ ὁρισθὲν; ἔ δῆλα τί ἦ τ' ἐστὶκύκλος; εἰη γὰρ αὖ ἔ ὁρειχάλκου φαῦλη εἶ) αὐτον. ὥστε γὰρ ὅτι δυνατὸν εἶ) τὸ λεγόμενον[e], ῥᾳδιον σημῆναι οἱ ὄρισι, ὥστε ὅτι ἐκεῖνο ἔ φασιν εἶ) ὁρισμόν[b]. ἀλλ' ἀεὶ ἔξεστι λέγειν τὸ δῆλα τί.

¶ Εἰ δὲ ὁ ὁριζόμενος δείκνυσι ἢ τί ἐστιν, ἢ τί σημαίνει τοὔνομα, εἰ μὴ ἔστι μηδαμῶς τὰ τί ἐστιν εἶναι ἀ ὁ ὁρισμὸς λόγος ὀνόματι τὸ αὐτὸ σημαίνων. ἀλλ' ἄτοπον. ¶ Πρῶτον μὲν γὰρ ἀ μὴ ὑσιῶν ἀδ' εἶναι, ἀ γὰρ μὴ ὄντων. σημαίνειν γαρ ἐστι τῷ μὴ ὄντα. ¶ Ἔτι πάντες οἱ λόγοι, ὁρισμοὶ ἂν εἶεν. εἴη γὰρ ἂν ὄνομα ἅπας ὁπιῳοῦν λόγῳ. ὥςτε ὅρος ἂν ἦ διαλεκτοί μεθα πάντες ἔ ἰλιὰς ὁρισμος ἂν εἴη[c]. ¶ Ἔτι ἀδύνατα ὅπερ ἡμῖν δοκεῖ δεῖξαι ἀ ὅτι τῶτο τοὔνομα τουτὶ δηλοῖ οὐδ' οἱ ὁρισμοὶ τοίνυν τῶτο σφσι δηλοῦσιν. ¶ Ἐκ μὲν τοίνυν τούτων, ὅτε ὁρισμὸς καὶ συλλογισμὸς φαίνεται ταὐτὸν ὄν, οὔτε ταὐτὸ συλλογισμὸς καὶ ὁρισμός. σφσὶ γὰρ λογισμὸς καὶ ὁρισμός. σφσὶ γὰρ δηλοῦσιν οἱ λογισμοὶ τοὔνομα τὸ αὐτὸ πρᾶγμα ἢ τὸ ὁρισμὸς καὶ συλλογισμὸς φαίνεται ταὐτὸν ὄν, οὔτε ταὐτὸ συλλ

πως, ὅτι οὐδὲ ὁ ὁρισμὸς ἀπόδειξίς ἐστιν οὔτε ἀποδεικτικὸς, οὔτε ἀπόδειξιν οὔτε τὸ τί ἐστιν, οὐθ' ὁρισμῶν, οὐδ' ἀποδείξει δεῖ γνῶναι.

super *dicēdum videtur* definitionem nec demonstrare nec probare vllam rem. & quid *res* sit, nec definitione nec demonstratione cognosci posse.

Quomodo probetur quid sit, CAP. VIII.

1 ¶ *Problesis.* 2 ¶ *Expositio prior. Quidditatem probari per quidditatem.* 3 *Quale sit hoc probatio.* 4 ¶ *Afferendam esse alteram expositionem.* 5 ¶ *Protheorie. Prima, Non posse cognosci quid sit, quin cognoscatur quod sit.* 6 *Secunda, De cognitione quod sit, per se, vel per accidens.* 7 *Tertia, Quatenus cognitio quod sit, vēdicat ad cognoscendum quid sit.* 8 ¶ *Expositio posterior. Primum quæri an sit.* 9 *Hoc inuento, vel cognosci quid sit & cur sit:* 10 *vel solum quid sit* 11 *cum autem cognoscitur quid sit, tunc quæri cur sit, id est, quid sit medium,* 12 *& medij medium.* 13 ¶ *Epilogus.*

a Docet quiditatem probari per quiditatem, id est, partem quiditatis per alteram partē. quod intelligendū est non in subſtantiis, ſed in accidentibus, vt in eclyſi, cuius definitio eſt defectus luminis ob terrę oppoſitionem. Probatur enim eclipſis de Luna, id eſt, probatur Lunæ deficere, quia terra opponitur.

b Cap. 2. huius libri.

c Quiditatis, vel quid ſit.

d Id eſt, diuerſa à quiditate, cuius eſt cauſa: vt oppoſitio terræ differt à luminis defectu.

e Sub. ipſum quid ſit.

f Diuerſa à quiditate demonſtranda.

g Sub. quid ſit.

h Quiditas enim & eſſentia vniuerſaliter affirmatur de eo cuius eſt quiditas & eſſentia.

i Veluti eclipſeos.

k Vt defectum luminis in Luna.

l Vt oppoſitionem terræ.

m Immo eſt demonſtratio, qua tenus probat Lunam deficere, ſeu (quod idem eſt) defectum luminis in Luna. ſed non eſt demonſtratio, quatenus non demōſtrat eam eſſe quiditatem & eſſentiā eclipſeos.

1 Πάλιν δὲ σκεπτέον, τί τούτων λέγεται καλῶς, καὶ τί οὐ καλῶς· καὶ τί ἐστιν ὁ ὁρισμός· καὶ τὸ τί ἐστιν. ἆρα πως ἔστιν ἀπόδειξις ὁ ὁρισμός, ἢ οὐδαμῶς. ¶ Ἐπεὶ δ' ἐστὶν ὡς ἔφαμεν ἅπαντων τὸ εἰδέναι τί ἐστι, καὶ τὸ εἰδέναι τὸ αἴτιον τὸ τί ἐστι· λόγος δὲ τούτου, ὅτι ἔστι τι αἴτιον· καὶ τὸ αὐτό, ἢ τὸ αὐτὸ, ἢ ἄλλο· καὶ ἢ ἄλλο, ἢ ἀπόδεικτον· εἰ τοίνυν ἔστιν ἄλλο, καὶ συλλογισμὸς ἀποδεικτικὸς ἀναγκαῖον εἶναι τὸ αἴτιον, καὶ ἐν τοῖς αὐτοῖς τοῦ πρώτου δείκνυσθαι, καθόλου τε καὶ κατηγορικόν· τὸ δ' εἰκνύμενον. εἰς μὲν δὴ ἕξοπος αὖ εἴη ὁ νεῦ ἔξηπασμένος, τὸ δὲ ἄλλο τὸ τί ἔστι, δείκνυσθαι πῶς τε τὸ τί ἐστιν, ἀνάγκη τὸ μέσον εἶ τί ἔστι, καὶ πρῶτ ἰδίων ἴδιον. ὡς τε τὸ μὴ δ' εἶξ· τοῦ δ' οὐ δείξει, πρῶτ τί ἐστὶ ἕξ) τοῦ αὐτοῦ σχῆματι. ¶ Οὗτος μὲν ὃν ὁ ἕξοπος ὅτι οὐκ ἀπόδειξις, εἴρηται πρότερον. ἀλλ' ἔστι λογικὸς συλλογισμὸς τοῦ τί ἐστιν. 4 ¶ Ὧν δὲ ἕξοπον ἐνδέχεται, λέγωμεν, ἐπόντες πάλιν ἐξ ἀρχῆς. ¶ Ὥσπερ δὴ τὸ διότι, ζητοῦμεν, ἔχοντες τὸ ὅτι, ἐνίοτε δὲ καὶ ἅμα δῆλα γίνεται, ἀλλ' ἔστι πρότερόν γε

1 RVrsus autem considerandū est, quid horum dicatur recte, quid nō rectè, & quid sit definitio: & quiditatis vtrum aliquomodo sit demōstratio & definitio, an nullo modo. ¶ Quoniā[a] igitur idē est (vt *suprà*[b] diximus) nosse quid sit, & nosse cauſam ipſius quid ſit: ratio autem huius est, quia est aliqua cauſa[c], atq. hæc vel eadem, vel alia[d]: &, ſi ſit alia, vel[e] *eſt* demonſtrabile, vel indemonſtrabile: ergo ſi *cauſa* eſt alia[f], & poteſt demonſtrari[g] neceſſe eſt vt cauſa illa ſit mediū, & in prima figura ꝓbetur. quod enim probatur, eſt vniuerſale & attributiuum[h]. Vnus igitur modus eſt *is* quem nunc inquiſiuimus, nēpe vt per aliud probetur quid ſit. etenim ad ꝓbādū quid ſit, pro medio ſumitur quid ſit, & ad *probanda* propria propriū. quare ex duab[a] quiditatibus ciuſdē rei [i]altera[k] probabit, altera[l] non probabit. ¶ Hunc igitur modum non eſſe demonſtrationem[m], antea dictum fuit: ſed eſt logicus ſyllogiſmus ipſius quid ſit. ¶ Quo autem modo fieri *hoc* poſſit, repetito initio dicamus. ¶ Vt. n. quærimuscur *ſit*, cùm ſcimus ꝙ ſit, interdū verò ambo ſimul perſpicua fiūt, ſed nō priùs

1 *Problesis.* 2 ¶ *Expositio prior. Quidditatem probari per quidditatem.* 3 *Quale sit hoc probatio.* 4 ¶ *Afferendam esse alteram expositionem.* 5 ¶ *Protheorie. Prima, Non posse cognosci quid sit, quin cognoscatur quod sit.* 6 *Secunda, De cognitione quod sit, per se, vel per accidens.* 7 *Tertia, Quatenus cognitio quod sit, vēdicat ad cognoscendum quid sit.* 8 ¶ *Expositio posterior. Primum quæri an sit.* 9 *Hoc inuento, vel cognosci quid sit & cur sit:* 10 *vel solum quid sit* 11 *cum autem cognoscitur quid sit, tunc quæri cur sit, id est, quid sit medium,* 12 *& medij medium.* 13 ¶ *Epilogus.*

cognosci potest cur *sit*, quàm quod *sit*: ita planè quid sit, *cognosci* non *potest* sine *cognitione* quòd sit. fieri enim nequit, vt qui ignorant an sit, cognoscant quid sit. ¶ An autem sit, interdũ per accidens cognoscimus[a], interdũ cognoscentes aliquid ipsius rei: veluti *esse* tonitruum, quia *est* sonus quidam nubium: & *esse* eclipsin, quia *est* priuatio luminis: & *esse* hominẽ, quia *est* animal quid dam: & *esse* animã, quia *est* quod seipsum mouet. ¶ Quæcumque igitur per accidens nouimus q̃ sint, ad *cognoscẽdum* quid *ea* sint necesse *est* vt nullo modo simus comparati. quia ne quidem nouimus[b] quòd sint: quærere autẽ quid sit, cùm ignoretur quòd sit, *profectò* est nihil quærere. quarum autem rerum aliquid cognoscimus, facile *est quærere quid ea sint*. Quocirca vt cognoscimus quòd sit, ita sumus apti ad *cognoscendum* etiam quid sit.

a Vt cùm scimus esse grammaticos, per accidẽs scimus esse homines.

b Non verè nouimus, sed per accidens.

τὸ διότι δυνατὸν γνωρίσαι ἢ ὅτι· διὸ ἀδύνατον γνωρίσαι τὸ ὅτι μὴ λαβόντα ὁμοίως τὸ τί ἐστιν ἢ τὸ πῇ ἔχει, οἷον εἰ ἔστιν ἀριθμὸς τὸ ἄρτιον, ἢ ὅλως εἰ ἔστιν ἀριθμός, ἢ μέγεθος, ἢ κόσμος, ἢ ἥλιος· τὰ γὰρ κατὰ συμβεβηκὸς οὐκ ἔστιν εἰδέναι ὅτι ἔστιν, ἀλλ' ἢ ὅτι ἔστι τι τὸ ἀληθὲς ἢ ψεῦδος, ἢ ὅτι ἔστι τι τὸ ἁπλῶς ὄν, ἀλλὰ μὴ τὸ καθ' ἕτερον· ἀνάγκη γὰρ ἢ ἐκ τοῦ ἁπλῶς ὄντος ἢ ἐκ τοῦ μὴ ἁπλῶς ὄντος ἀποδεικνύναι τὸ ὅτι ἔστιν, οἷον εἰ ἔστιν ἀριθμὸς τὸ ἄρτιον, ἐκ τοῦ ἔστι τι ἀριθμός· ἐκ τούτου γὰρ ἐδείκνυτο τὸ ἄρτιον. ὥστε ἐπὶ τῶν κατὰ συμβεβηκὸς ὄντων ἀνάγκη ἢ ἐξ ἀρχῆς εἰδέναι ὅτι ἔστιν, ἢ μὴ εἰδότας ὅτι ἔστιν, μηδὲν ζητεῖν ἐστι. καθ' ὅσον δ' ἐγχωρεῖ τι, ῥᾴδιον. ὡς τε ὡς ἐγχωρεῖ ὅτι ἔστιν, οὕτως ἐγχωρεῖ καὶ πρὸς τὸ τί ἐστιν. ¶ Ἐὰν οὖν ἐγχωρῇ τι ἢ τί ἐστιν, ἢ ἔστι πρῶτον μὲν ὧδε ἐκλεπτέον, ἐφ' οὗ α σελήνη, ἐφ' οὗ γ αὐτίφραξις γῆς, ἐφ' οὗ β.

6 7

¶ Quorum igitur aliquid cognoscimus pertinens ad essentiam, primùm esto hoc exemplum: eclipsis, vbi α: Luna, vbi γ: oppositio terræ, vbi β.

Quærere igitur vtrùm Luna deficiat, an nõ, *nihil aliud* est quàm quærere an α β sit nécne. quod perinde est, ac si quæratur, an sit eius[c] ratio. & si sit hoc[d], illud[e] quoque dicimus esse. Vel (*vt alterum exemplum proponam*) *quærimus*, vtrius contradictionis ratio sit, vtrùm habendi duos angulos rectos, an non habendi.

c Eius α, id est, eclipsis.
d Si sit α β, id est causa eclipsis.
e Id est eclipsim.

¶ Cùm autem inuenimus: simul cognoscimus quòd *sit*, & cur *sit*, si per causas *demonstratum* sit. ¶ Sin minùs, *cognoscimus tantum* quòd sit, et

Τὸ μὲν οὖν πότερον ἐκλείπει ἢ οὔ, τὸ β ζητεῖν ἐστιν, ἂν ἐστὶν ἢ οὐ. τοῦτο δ' οὐδὲν διαφέρει ζητεῖν, ἢ εἰ ἔστι λόγος αὐτοῦ· καὶ ἐὰν ἢ τοῦτο, κἀκεῖνο φαμὲν εἶναι. ἢ πότερος τῆς ἀντιφάσεως ἐστιν ὁ λόγος, πότερον τὸ ἔχειν δύο ὀρθὰς, ἢ τοὐναντίον. ¶ Ὅταν δ' εὑρεθῇ, ἅμα τὸ ὅτι καὶ τὸ διότι ἴσμεν, ἁπλῶς μέσων ἢ. ¶ Εἰ δὲ μή, τὸ ἅπ,

τὸ

τὸ διότι δὲ ἄ. σελλώνη, γ· ἔκλειψις, α· τὸ παντελοῦς σκιὰν μὴ δύνασθαι ποιεῖν μηδενὸς μέσου μεταξὺ ὄντος φανερόν· ἐφ' οὗ β. εἰ τοίνυν τῷ γ ὑπάρχει τὸ β, τὸ μὴ δύνασθαι ποιεῖν σκιὰν μηδενὸς μεταξὺ μέσου ὄντος· τούτῳ δὲ τὸ α τὸ σελήνην πίπτειν· ὅτι μὲν οὖν σελείπει, δῆλον διότι δι' οὗ πο. καὶ ὅτι μὲν ἔκλειψίς ἐστιν, ἴσμεν· τί δέ ἐστιν, οὐκ ἴσμεν.

non cur *sit*. Luna *sit* γ: eclipsis, in plenilunio vmbram non posse facere cùm nihil inter nos interiectum appareat, vbi β. Si igitur τῷ γ ineſt Ϛ β, *id est*, nõ posse vmbram facere cùm nihil sit nobis interiectum: atque huic Ϛ α, *nempe* deficere: certè quòd deficiat, perſpicuum *eſt*: cur autem *deficiat*, nondum *constat*. & quòd sit eclipsis, cognoscimus: quid autem sit, non cognoscimus.

11 ¶ Δήλου δ' ὄντος ὅτι τὸ α τῷ γ ὑπάρχει, ἀλλὰ δι' τί ὑπάρχει, τὸ ζητεῖν τὸ β τί ἐστι, πότερον ἀντίφραξις, ἢ σκοτὴ τῆς σελλώνης, ἢ ἀπόσβεσις τοῦ φωτός. τοῦτο δ' ἐστὶν ὁ λόγος τοῦ ἐστὶ θατέρου ἄκρου, οἷον ἐν τούτοις τοῦ α. ἔστι γὰρ ἡ ἔκλειψις, ἀντίφραξις ὑπὸ γῆς. τί ἐστι βροντὴ; πυρὸς ἀποσβεννυμένου ἐν νέφει. διὰ τί βροντᾷ; διὰ τὸ ἀποσβέννυσθαι τὸ πῦρ ἐν τῷ νέφει. νέφος, γ· βροντή, α· ἀπόσβεσις πυρός, τὸ β. τῷ δὴ γ τῷ νέφει ὑπάρχει τὸ β· ἀποσβέννυται γὰρ ἐν αὐτῷ τὸ πῦρ. τούτῳ δὲ τὸ α, ψόφος, καὶ ἔστι γε λόγος τὸ β τοῦ α τοῦ πρώτου ἄκρου.

11 ¶ Cùm autem perſpicuum *eſt*, Ϛ α τῷ γ ineſſe: *quarere* cur inſit, *nihil aliud eſt quàm* quærere quid sit Ϛ β, vtrùm oppositio *terræ*, an conuerſio Lunæ, an lucis extinctio. hæc autem eſt definitio alterius extremi, vt in his *exemplis eſt definitio* Ϛ α. eclipsis enim est oppositio terræ. Quid est tonitruum? ignis extinctus in nube. cur tonat? quia extinguitur ignis in nube. nubes, γ: tonitruum, α: extinctio ignis, Ϛ β. Ergo τῷ γ, *id est* nubi, ineſt Ϛ β, quoniam in ea extinguitur ignis. huic autem ineſt Ϛ α, *id est* sonus. ac Ϛ β est definitio τοῦ α primi extremi.

12 ¶ Ἂν [a] δὲ πάλιν τούτου [b] ἄλλο μέσον εἴη, ὃ τῶν ἄλλοίπων ἕξαι

12 ¶ Quòd [a] si rursus sit huius [b] aliud medium [c] *id* erit ex reliquis

a Sicut quiditas per alteram quiditatẽ probatur, ita hæc per aliã probari poteſt. exẽpli causã, defectus luminis in Luna probatur per oppositionẽ terræ. rursus oppositio terræ pro babitur per aliã causam priorem, quæ similiter po netur in definitione eclipseos: veluti quia Sol eſt in capite Dra conis, Luna in cauda, vel cõtrà. Sunt igitur tres quiditates eclipseos: quarũ prima probat secun dam, secunda ter tiam. at si omnes coniungantur, erit perfecta definitio eclipseos, Defectus luminis in Luna ob terræ oppositionem, cùm Sol eſt in capite Draconis, Luna in cauda Draconis, vel contrà.

b Quiditatis, vel utri oppositionis terræ, per quam alia quiditas pro bata eſt, id eſt defectus luminis.

c Alia causa prior, vt Solem eſſe in capite Draconis, &c.

cognosci potest cur *sit*, quàm quòd *sit*: ita planè quid sit, *cognosci* non *potest* sine *cognitione* quòd sit. fieri enim nequit, vt qui ignorant an sit, cognoscant quid sit. ¶ An autem sit, interdū per accidens cognoscimus[a], interdū cognoscentes aliquid ipsius rei: veluti *esse* tonitruum, quia *est* sonus quidam nubium: & *esse* eclipsin, quia *est* priuatio luminis: & *esse* hominē, quia *est* animal quid dam: & *esse* animā, quia *est* quod seipsum mouet. ¶ Quæcumque igitur per accidens nouimus q sint, ad *cognoscēdum* quid *ea* sint necesse *est* vt nullo modo simus comparati. quia ne quidem nouimus[b] quòd sint: quærere autē quid sit, cùm ignoretur quòd sit, *profectò* est nihil quærere. quarum autem rerum aliquid cognoscimus, facile *est quærere quid ea sint*. Quocirca vt cognoscimus quòd sit, ita sumus apti ad *cognoscendum* etiam quid sit.

a Vt cùm scimus esse grammaticos, per accidēs scimus esse homines.

b Non verè nouimus, sed per accidens.

τὸ διότι δυνατὸν γνωρίσαι. ἢ ὅτι δῆλον ὅτι ὁμοίως ἐστὶ τὸ τί ἐστὶ ἢ εἶναι, οὐκ αὐτὸ τὸ ὅτι, ἔστιν. ἁπλῶς μὲν γὰρ εἰδέναι τί ἔστιν, ἀγνοοῦντας εἰ ἔστι. ¶ Τὸ δὲ εἰ ἔστιν, ὁτὲ μὲν κατὰ συμβεβηκὸς γνωρίζομεν[a]: ὁτὲ δ' ἔχοντές τι τῶν αὐτῶν τούτων, οἷον βροντὴν, ὅτι τινὸς νεφῶν κτύπος· ἔκλειψιν, ὅτι στέρησις τοῦ φωτός· καὶ ἄνθρωπον, ὅτι ζῷόν τι· καὶ ψυχὴν, ὅτι αὐτὸ ἑαυτὸ κινεῖ. ¶ Ὅσα μὲν οὖν κατὰ συμβεβηκὸς οἴδαμεν ὅτι ἔστιν, ἀναγκαῖον μηδαμῶς ἔχειν περὶ τοῦ τί ἐστιν· οὐδὲ γὰρ ὅτι ἔστι, ἴσμεν[b]. πῶς γὰρ ἂν ζητοῖμέν τί ἐστι, μὴ ἔχοντες ὅτι ἔστι, μηδὲν ζητεῖν ἐστι. καθ' ὅσον δ' ἐγνώκαμέν τι, ῥᾴδιον· οἷον τί ἐστιν, οὕτως ἐγνώκαμέν τι ἐστιν. ¶ Ἐὰν οὖν ἐγνώκαμέν τι τί ἐστι, ἔστω πρῶτον μὲν ὅδε. ἔκλειψις, ἐφ' οὗ α' σελήνη, ἐφ' οὗ γ' ἀντίφραξις γῆς, ἐφ' οὗ β.

a Vel cùm scimus esse eclipsin, quia est priuatio luminis.

b Nouimus, sed per accidens.

¶ Quorum igitur aliquid cognoscimus pertinens ad essentiam, primùm esto hoc exemplum: eclipsis, vbi α: Luna, vbi γ: oppositio terræ, vbi β.

Quærere igitur vtrùm Luna deficiat, an nō, *nihil aliud* est quàm quærere an α β sit nécne. quod perinde est, ac si quæratur, an sit eius[c] ratio. & si sit hoc[d], illud[e] quoque dicimus esse. Vel (*vt alterum exemplum proponam*) *quærimus*, vtrius contradictionis ratio sit, vtrùm habendi duos angulos rectos, an non habendi.

¶ Cùm autem inuenimus: simul cognoscimus quòd *sit*, & cur *sit*, si per causas *demonstratum* sit. ¶ Sin minùs, *cognoscimus tantùm* quòd sit, aut

c Hinc α, id est, eclipsis.

d Si sit γ β, id est causa eclipsis.

e Id est eclipsim.

Τὸ μὲν οὖν πότερον ἐκλείπει ἢ οὔ, τὸ β ζητεῖν ἐστιν, ἂρ' ἐστὶν ἢ οὐ. τοῦτο δ' οὐδὲν διαφέρει ζητεῖν, ἢ εἰ ἔστι λόγος αὐτοῦ[c]. καὶ ἐὰν ᾖ τοῦτο[d], κἀκεῖνο[e] φαμὲν εἶναι. ἢ πότερος τῆς ἀντιφάσεώς ἐστιν ὁ λόγος, πότερον τὸ ἔχειν δύο ὀρθὰς, ἢ τοῦ μὴ ἔχειν. ¶ Ὅταν δ' ἐγνώκαμεν, ἅμα τὸ ὅτι καὶ τὸ διότι ἴσμεν, καὶ ὅλως μέσον ᾖ. ¶ Εἰ δὲ μή, τὸ ὅτι, οὐ τὸ

τὸ διότι δὲ ἄ. σελήνη, γ· ἔκλειψις, α· τὸ παντελοῦς σκιὰν μὴ δύνασθαι ποιεῖν μηδενὸς μεταξὺ ὄντος φανερόν, ἐφ' οὗ β. εἰ τοίνυν τῷ γ ὑπάρχει τὸ β, τὸ μὴ δύνασθαι ποιεῖν σκιὰ μηδενὸς μεταξὺ μέσου ὄντος· τούτῳ δὲ τὸ α τὸ συλλειπτικὸν ὅτι μέσου συλλείπει, δῆλον διότι σελήνῃ οὐ πέπτωκε. καὶ ὅτι μὲν ἔκλειψίς ἐστιν, ἴσμεν· τί δέ ἐστιν, οὐκ ἴσμεν.

non cur *sit*. Luna *sit* γ: eclipsis, in plenilunio vmbram non posse facere cùm nihil inter nos interiectum appareat, vbi β. Si igitur τῷ γ ineſt Ⓒ β, *id est*, nõ posse vmbram facere cùm nihil sit nobis interiectum: atque huic Ⓒ α, *nempe* deficere: certè quòd deficiat, perſpicuum *eſt*: cur autem *deficiat*, nondum *conſtat*. & quòd sit eclipsis, cognoſcimus: quid autem sit, non cognoſcimus.

Quod nulla re interiecta non facit vmbram, deficit:

Luna nullã re interiectã non facit vmbram:
Ergo
Luna deficit.

11 ¶ Δήλου δ' ὄντος ὅτι τὸ α τῷ γ ὑπάρχει, ἀλλὰ διὰ τί ὑπάρχει, τὸ ζητεῖν τὸ β τί ἐστι, πότερον ἀντίφραξις, ἢ τροφὴ τῆς σελήνης, ἢ δάσβεσις τὸ φωτός. τοῦτο δ' ἐστὶν ὁ λόγος τὸ ἑτέρου ἄκρου, οἷον ἐν τούτοις τὸ α. ἔστι γὰρ ἡ ἔκλειψις, ἀντίφραξις ὑπὸ γῆς. τί ἐστι βροντὴ; πυρὸς δάσβεσις ἐν νέφει. διὰ τί βροντᾷ; διὰ τὸ δάσβέννυσθαι τὸ πῦρ ἐν τῷ νέφει. νέφος, γ· βροντή, α· δάσβεσις πυρὸς, τὸ β. τῷ δὴ γ τῷ νέφει ὑπάρχει τὸ β δάσβέννυται γὰρ ἐν αὐτῷ τὸ πῦρ. τούτῳ δὲ τὸ α, ψόφος· καὶ ἔστι γε λόγος τὸ β τὸ α τῆ πρότου ἄκρου.

11 ¶ Cùm autem perſpicuum *eſt*, Ⓒ α τῷ γ ineſſe: *quærere* cur inſit, *nihil aliud eſt quàm* quærere quid sit Ⓒ β, vtrùm oppoſitio *terræ*, an conuerſio Lunæ, an lucis extinctio. hæc autem eſt definitio alterius extremi, vt in his *exemplis eſt definitio* Ⓒ α. eclipsis enim eſt oppoſitio terræ. Quid eſt tonitruum? ignis extinctio in nube. cur tonat? quia extinguitur ignis in nube. nubes, γ: tonitruum, α: extinctio ignis, Ⓒ β. Ergo τῷ γ, *id eſt* nubi, ineſt Ⓒ β, quoniam in ea extinguitur ignis. huic autem ineſt Ⓒ α, *id eſt* ſonus. ac Ⓒ β eſt definitio Ⓒ α primi extremi.

a Sicut quiditas per alteram quiditatẽ probatur, ita hæc per aliã probari poteſt. exẽpli causã, defectus luminis in Luna probatur per oppoſitionẽ terræ. rurſus oppoſitio terræ probabitur per aliã causam priorem, quæ ſimiliter ponetur in definitione eclipſeos: veluti quia Sol eſt in capite Draconis, Luna in cauda, vel cõtrà. Sunt igitur tres quiditates eclipſeos: quarũ prima probat ſecundam, ſecunda tertiam. at ſi omnes coniungantur, erit perfecta definitio eclipſeos.

b Quiditatis, vel alterius oppoſitionis terræ, per quam alia quiditas probata eſt, id eſt defectus luminis.

c Alia causa prior, vt Solem eſſe in capite Draconis, &c.

Vbi eſt extinctio ignis, eſt tonitruum:

In nube eſt extinctio ignis:
Ergo
In nube eſt tonitruum.

12 ¶ Ἂν [a] δὲ πάλιν τούτου [b] ἄλλο μέσον εἴη, ἐν τῷ προαλοίπων ἔσαι

12 ¶ Quòd [a] ſi rurſus sit huius [b] aliud medium [c] *id* erit ex reliquis

a Id est, illud medium, ita caverit alia quidtas eiusdem accidentis, veluti e clipseos.

definitionibus[a]. ¶ Dictum igitur est, quomodo sumatur & notum fiat quid sit. Quare ipsius quid sit, non sit quidem syllogismus aut demonstratio: perspicuum tamen *sit* per syllogismum & per demonstrationem. Itaque nec sine demonstratione licet cognoscere quiditatem cuius est alia causa: nec est eius demonstratio, vt in dubitationibus diximus.

λόγων[a]. ¶ Ὡς μὲν τοίνυν λαμβάνεται τὸ τί ἐστι, καὶ γίνεται γνώριμον, εἴρηται. ὥστε συλλογισμὸς μὲν τὸ τί ἐστιν οὐ γίνεται, οὐδὲ δι' ἀποδείξεως· δῆλον μέντοι δήπου συλλογισμοῦ καὶ δι' ἀποδείξεως. ὥστ' οὔτ' αὐτὸ ἀποδείξεώς ἐστι γνῶναι τὸ τί ἐστιν, οὔτ' ἔστιν αἴτιον ἄλλο οὗτ' ἔστιν ἀποδείξεις αὐτοῦ, ὥσπερ καὶ ἐν τοῖς διαπορήμασιν εἴπομεν.

b Docet probari eas quiditates, quarum est alia causa vera fictus luminis probatur per oppositionem terræ, quia oppositio terræ est causa illius defectus: nō probari autem eas, quarum non est alia causa vt nō probatur definitio subiecti, nec prima alia quidtas accidentis, quamquam probantur aliæ quiditates eiusdem accidentis.

Quænam quiditates probentur, aut non probentur[b], Cap. IX.

1 *Protheoria.* 2 *De his quæ probantur.* 3 *De his quæ non probantur.*

IAm verò quorundam est alia causa, quorundam non est. ¶ Quare perspicuum *est*, etiam quiditatum quasdam esse immediatas, & principia: quas & esse, & quid sint[c], supponere oportet, aut alio modo[d] manifestas facere. quod quidem arithmeticus facit: nam & quid sit vnitas, supponit, & quòd sit. ¶ *Eas* verò *quiditates* quæ medium[e] habent, & [f] quarum est aliqua diuersa causa essentiæ, licet per demonstrationem, vt diximus, declarare, non demonstrando quid sit.

1 Εἰσὶ δὲ τῶν μὲν, ἕτερόν τι αἴτιον τοῦ εἶναι, οὐκ ἔστιν. ¶ Ὥςπερ δῆλον ὅτι καὶ τοῦ τί ἐστι, τὰ μὲν ἄμεσα καὶ ἀρχαί εἰσιν· ἃ καὶ εἶναι, καὶ τί ἐστιν[c], ὑποθέσθαι δεῖ, ἢ ἄλλον ξόπον[d] φανερὰ ποιῆσαι. ὅπερ ἀριθμητικὸς ποιεῖ καὶ γὰρ τί ἐστι τὸ μονάδα ὑποτίθεται, καὶ ὅτι ἔστι. ¶ Τῶν δ' ἐχόντων μέσον[e], καὶ [f] ὧν ἔστι τι ἕτερον αἴτιον τῆς οὐσίας, ἐστὶ δι' ἀποδείξεως, ὡς περ εἴπομεν, δηλῶσαι, μὴ τὸ τί ἐστιν ἀποδεικνύντας.

c Proprie loquēdo, non supponitur quid sit quidtas, sed quid sit id cuius est quidtas.

d Vt inductione, aut demōstratione ex eis.

e Id est, causam à se diuersam.

f Id est, aves ex, id est.

Quid sit definitio, & quotuplex, Cap. X.

1 ¶ *Definitio definitionis.* ¶ *Species. Prima definitio nominalis,* 2 *vna.* 3 *Secunda declarans rei sit.* 4 *Collatio prima & secundæ speciei.* 5 *Tertia quæ per demonstrationē concluditur.* 6 *Quarta, quæ est principium demonstrationis.* 7 *Colliguntur tria genera definitionum realium.* 8 ¶ *Epilogus.*

g Diuersa à sequentibus definitionibus realib.

h Finge triangulum ita definiri, Triangulum est quod tres angulos habet. hęc est definitio nominalis, id est explicans vim nominis, non naturam rei.

QVia verò definitio dicitur [1] esse oratio *explicans* quid sit: profectò quædam est oratio *declarans* quid significet nomen, siue oratio altera[g] nominalis: veluti [h] quid significat, *seu* quid est, qua trigulum *vocatur*. quod

Ὁρισμὸς δ' ἐπιδὴ λέγεται ἕν λόγος τὸ τί ἐστι, φανερὸν ὅτι ὁ μὲν τις ἔσται λόγος τὸ τί σημαίνει τὸ ὄνομα, ἢ λόγος ἑτερος[g] ὀνοματώδης· οἷον [h] τὸ, τί σημαίνει, τρίγωνον, ὅτι περ ἔχον

ἐχοντες ὅτι ὅτι[a]. ζητεῖ μὲν δὴ τί ἐστι. χαλεπὸν δ' οὕτως ὅτι λαβεῖν[b], ἀ μὴ ἴσμεν ὅτι ὅτιν[c]. ἢ δ' αἰτία ἐπὶ πλεῖστον[d] τὸ χαλεπότατος, ὅτι οὐδ' εἰ ἔστιν ἢ μή, ἴσμεν, ἀλλ' ἢ κατὰ συμβεβηκός. ¶ Λόγος δὲ εἷς ὅτι διχῶς ὁ μὲν σωδέσμου, ὥσπερ ἡ Ἰλιάς· ὁ δὲ, τοῦ[e] ἓν καθ' ἑνός ἁπλοῦν μὴ κατὰ συμβεβηκός. εἷς μὲν δὴ ὅρος ὅτιν ὅρου ὁ εἰρημένος.

¶ Ἄλλος[f] δ' ὅτιν ὅρος, λόγος ὁ ἁπλῶν ἀξίᾳ τί ὅτιν. ¶ Ὥςπερ ὁ μὲν ποιεῖ σημαίνει μᾶλλον, δ εἰκνυσι δ' οὔ. ὁ δ' ὕστερος, φανερὸν ὅτι ἔσται οἷον ἀποδείξις τοῦ τί ἐστι, τῇ θέσει ἀφαίρεσιν τῆς ἀποδείξεως. ἀφαίρει γὰρ εἰπεῖν, ἀξίᾳ τί βροντᾷ; καὶ τί ἐστι βροντή; ἐρεῖ γὰρ οὕτω μᾶλλον, διότι ἀπὸ σβέννυται τὸ πῦρ ἐν τοῖς νέφεσι· τί δ' ἔστι βροντή; ψόφος ἀποσβεννυμένου πυρὸς ἐν τοῖς νέφεσιν. ὡς τε ὁ αὐτὸς λόγος ἄλλον ἔσται τρόπον λεγόμενος, καὶ ὡδὶ μὲν ἀποδείξις συνεχὴς[g], ὡδὶ δὲ ὁρισμός. ¶ Ἐν ὅτιν ὅρος βροντῆς, ψόφος ἐν νέφεσι. τοῦτο δ' ὅτι τὸ τί ἐστιν ἀποδείξεως συμπέρασμα. ¶ Ὁ δὲ τοῦ[h] ἀμέσων ὁρισμός, θέσις ὅτι τὸ τί ἐστιν ἀναπόδεικτος. ¶ Ἔστιν[i] δὲ ὁρισμὸς, εἷς μὲν, λόγος τὸ τί ἐστιν ἀναπόδεικτος· εἷς δὲ, συλλογισμὸς τὸ τί ἐστι, πῶς[k] ἀφαίρων τὸ ἀποδείξεως· ἕτερος δὲ, τῆς τὸ τί ἐστιν ἀποδείξεως συμπέρασμα. ¶ Φανερὸν[l] οὖν ἐκ τοῦ εἰρημένων, καὶ πῶς ἐστι τὸ τί ἐστιν ἀποδοτὸν ἀξίᾳ, καὶ πῶς οὐκ ἔστι· ἔστι[m] τίνων ὅτι, καὶ τίνων οὐκ ἔστιν. ἔτι[n] δὲ ὁρισμὸς ποσαχῶς τε λέγεται· καὶ πῶς τὸ τί ὅτι δείκνυσι, καὶ πῶς οὔ· καὶ τίνων ἐστὶ, καὶ τίνων

cùm ſcimus eſſe[a], quærimus cur ſit. difficile autem eſt ſic accipere[b] quæ nō nouimus eſſe[c]. ac difficultatis cauſa fuit ante[d] expoſita: quia ne quidem ſit nécne, ſcimus niſi per accidens. ¶ Oratio verò vna eſt bifariam: altera, coniunctione, vt Ilias: altera, quia[e] vnum de vno ſignificat nō per accidens. Vna igitur definitio eſt, quam dixi. ¶ Alia[f] verò definitio eſt oratio declarās cur ſit. ¶ Quocirca prior ſignificat quidem, non tamen demōſtrat. poſteriorem autem apparet eſſe quaſi demonſtrationem *probātem* quid ſit, *terminorum* ſitu differētem à demonſtratione. differt enim dicere, cur tonat? &, quid eſt tonitrus? *ad illam* enim *quæſtionem* ſic reſpondebit, quia extinguitur ignis in nubibus. quid autem eſt tonitrus? ſonus extincti ignis in nubibus. Quare eadem oratio alio *atque alio* modo effertur. & eo quidē modo *eſt* demonſtratio continua[g]: hoc autem modo *eſt* definitio.

¶ Præterea eſt definitio tonitrui, ſonus in nubibus. hæc autē eſt concluſio demonſtrationis *probātis* quid ſit. ¶ Immediatorum[h] autem definitio eſt theſis indemonſtrabilis *conſtituēs* quid ſit. ¶ Definitionum[i] igitur alia *eſt* oratio *declarans* quid ſit, indemonſtrabilis: alia verò *eſt* ſyllogiſmus *probans* quid ſit, caſu[k] differens à demonſtratione: tertia verò *eſt* cōcluſio demonſtrationis *probantis* quid ſit. ¶ Ex[l] dictis igitur perſpicuum *eſt*, quomodo eſt, & quomodo non eſt demonſtratio ipſius quid ſit: nec non[m] quorum eſt, & quorum nō eſt. præterea[n] quot modis definitio dicitur, & quomodo probat quid ſit, & quomodo non *probat*: item quorum eſt, & quorum

a Id eſt, cùm intelligimus vim nominis & definitionem nominalem.
b Id eſt diſcere.
c Niſi forte per accidens.
d Cap. 8 part. 7.
e Hoc modo definitio eſt vna oratio.
f Hæc eſt definitio accidentis perfecta. vt Eclipſis eſt defectus luminis in Luna ob terræ interpoſitionē. item, Tonitrus eſt ſonus in nube propterea quòd ignis extinguitur.
g Non habens diſtinctas propoſitiones, & cōcluſionem.
h Vt ſubiecti definitio.
i Coniunge lib. præced. cap. 7. part. 8.
k Id eſt, ſecundo poſitione terminorum.
l Epilogus cap. 8.
m Epilogus cap. præced.
n Epilogus huius capitis.

non est. præterea quomodo affecta est ad demonstrationem: & quomodo potest esse eiusdem rei, & quomodo non potest.

οὐ. ἔτι δὲ πρὸς ὁπόσ' ἐστὶν πῶς ἔχει· καὶ πῶς ἐνδέχεται τὸ αὐτὸ εἶναι, καὶ πῶς οὐκ ἐνδέχεται.

DE CAVSIS,

TRACTATVS III.

Per quæ genera causarum demonstretur, CAP. XI.

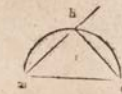
1 ¶ *Demonstrari per omnia genera causarum.* 2 ¶ *Exemplum demonstrationis per materiam:* 3 *per formam:* 4 *per efficiens:* 5 *per finem.* 6 ¶ *Collatio finis & efficientis. De horum mutua demonstratione.* 7 *Discrimen sumptum ab utriusque ortu.* 8 ¶ *Collatio finis & materiæ. De rebus naturalibus.* 9 *Hypothesis, id est, Distinctio necessitatis.* 10 *De rebus artificialibus.* 11 *Quænam fiant alicuius finis gratia, & de rebus fortuitis.*

CVM autem putemus[a] tunc scire, quando causam cognoscimus: causæ verò quatuor *sunt*: vna[b] quæ *explicat quid res* sit: altera[c], quam, si quærendam[d] sint, necesse *est* esse[e]: tertia[f], quæ primùm mouit[g]: quarta[h] id cuius gratiâ: omnes hæ per medium[i] demonstrant. Etenim *hæc argumentatio* cùm illud sit, necesse *est* hoc esse: vnâ propositione sumptâ, nulla est: at duobus minimùm *sumptis*, *valet*; nempe cùm *duæ illæ propositiones* vnum medium habent. Hoc[k] igitur vno sumpto, necesse *est* conclusionem esse.

¶ Sed & hoc modo[l] *idem* perspicuum fiet. Cur rectus *est angulus* qui *est* descriptus in semicirculo[m]? aut quo posito *necesse est*, *vt* rectus *sit*[n]? Esto igitur rectus, vbi α: dimidium duorum rectorum, vbi β: *angulus* qui *est* in semicirculo, vbi γ. Cur igitur τὸ α, *id est* rectus, insit τῷ γ, *id est angulo* qui *est* in semicirculo, causa est τὸ β.

ΕΠΕΙ δὲ ὁπόταν οἰόμεθα[a] ἐπίστασθαι τότε μάλιστα οἰόμεθα εἰδέναι τὸ διὰ τί πρώτας αἰτίας ἕως τεσσάρων[b] μία[c] δὲ τὸ τί ἐστι· τὸ γὰρ τί ἐστι τοῦτο ἑκάστου ἀνάγκη τὰ τ' εἶναι[d], ἐπεὶ δὲ καὶ τὸ τί ἐστιν ἐκείνοις[e]· τέταρτη[f] δὲ, τὸ τίνος ἕνεκα· πᾶσαι αὗται δεῖ τὸ μέσον[g] δείκνυσθαι. τὸ, τί ἦν οὖν ὄντος τοδὶ ἀνάγκη εἶναι, μιᾶς μὲν προτάσεως ληφθείσης, οὐκ ἔστι, δυοῖν δὲ τοὐλάχιστον. τοῦτο δ' ἐστὶ, ὅταν ἐν μέσον ἔχωσι. τοῦτο[h] οὖν ἑνὸς ληφθέντος, ἀνάγκη τὸ συμπέρασμα εἶναι. ¶ Δῆλον δὲ καὶ ὧδε[i]. διὰ τί ὀρθὴ ἡ ὑπ' ἡμικυκλίου[m]; ἢ πρὸς ὃν τὸς, ὀρθή[n]; ἔστω δὴ ὀρθὴ, ἐφ' ἧς α· ἡμίσεια δυοῖν ὀρθαῖν, ἐφ' ἧς β· ἡ ὑπ' ἡμικυκλίῳ, ἐφ' ἧς γ. τὸ δὴ τὸ α τῷ ὀρθῷ ὑπάρχειν τῷ γ τὴν ὑπ' ἡμικυκλίῳ, αἴτιον τὸ β.

a Coniunge lit. præced. cap. 2. part. 1.
b Id est, forma. Id est, materia.
d Id est, effectus
e Vide materia vulgò vocatur causa sine qua non.
f Efficiens.
g Aristoteles passim describit efficiens per motum, quia vel omnia vel pleraque efficiunt per motū. Sed (vt scholastici distinguūt) alia efficiūt per motum, alia per simplicem emanationem. hoc modo efficitur lumē à Sole, & qualibet aprie res à forma substantiali dicti aiunt enim esse formā substantiæ, & efficiēs affectionis.
h Finis.
i Id est, cùm aliqua ex his quatuor causis accipitur pro medio termino & collocatur in duabus propositionibus (vt ibi quisque compositus est.
k Termino medio.
l Propositis exemplis demonstrationum per singula genera causarum.
m Aliud est angulus semicirculi, aliud est angulus descriptus in semicirculo. angulus semicirculi est, qui efficitur à linea recta & à circumferentia. angulus in semicirculo est, qui in ambit lineæ rectæ, id est diametro, cùm efficiatur à duabus lineis rectis, quæ ducuntur à puncto in circumferentia signato ad extremitates diametri. Sit igitur semicirculus a b c a.

angulus semicirculi est c a b. item a c b. angulus in semicirculo est a b c.
n Vide demonstrationem apud Euclidem, lib. 3. propos. 31.

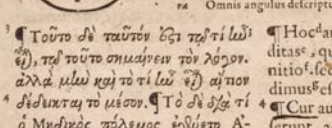
αὐτῇ[3] μὲν γὰρ τῇ α ἴσαι ἡ δὲ τὸ γ τῇ β, δύο γὰρ ὀρθῶν[b] ἡμίσειαι[c]. τὸ β οὐκ ὄντος ἡμίσους δύο ὀρθῶν, τὸ α τῷ γ ὑπάρχει. τοῦτο δ' ἦν τὸ ἐν ἡμικυκλίῳ ὀρθὴν εἶναι.

hic enim *angulus*[a] *est* æqualis τῷ α: angulus autem ☐ γ *est æqualis* τῷ β, quia[b] *est* dimidium duorum *angulorum* rectorum[c]. si igitur sit ☐ γ, dimidium duorum recto rũ *angulorum*, ☐ α τῷ γ ineſt. hoc autem erat, angulum deſcriptum in ſemicirculo, rectum eſſe.

a Angulus. β.

b Sub. angulus

c Id eſt, anguli a b, & anguli c b d.

βαr Omnis angulus qui eſt dimidium duorum rectorum, eſt rectus.

ba Omnis angulus deſcriptus in ſemicirculo, eſt dimidium duorum rectorum.

Ergo

ra Omnis angulus deſcriptus in ſemicirculo, eſt rectus.

3 ¶ Τοῦτο δὲ ταὐτὸν ὅτι τῷ τί ἦν εἶναι, τῷ τοῦτο σημαίνειν τὸν λόγον. ἀλλὰ μὴν καὶ τὸ τί ἦν εἶναι αἴτιον δείκνυται τὸ μέσον. ¶ Τὸ δὲ ὅλως τί ὁ Μηδικὸς πόλεμος ἐχώρησε τοῖς Ἀθηναίοις; τίς αἰτία τῶν πολεμίων τοῖς Ἀθηναίοις; ὅτι εἰς Σαρδεις μετ' Ἐρετριέων ἐνέβαλλον. τοῦτο γὰρ ὠκίνησε πρῶτον τὸν πόλεμον, ἐφ' οὓς ἀφορμὰς εἰσβαλεῖν. β Ἀθηναῖοι, γ. ὑπάρχει δὴ τὸ β τῷ γ, τὸ φέρειν ἐμβαλεῖν τοῖς Ἀθηναίοις· τὸ δὲ α τῷ β, πολεμοῦσι γὰρ τοῖς πρότερον ἀδικήσασιν. ὑπάρχει ἄρα τῷ μὲν β τὸ α, τὸ πολεμεῖσθαι τοῖς πρότερον ἄρξασι· τοῦτο δὲ τὸ β τῷ γ, ἦν τοῖς Ἀθηναίοις, πρότερον γὰρ ἦρξαν. μέσον ἄρα ἐστὶν οὗ ἕνεκα τὸ αἴτιον τὸ πρῶτον κινῆσαν.

4 ¶ Hoc[d] autẽ eſt idem quod quiditas[e], quia hanc ſignificat definitio[f]. ſed & quiditatem oſtendimus[g] eſſe cauſam mediam.

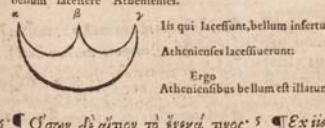
4 ¶ Cur autem Medi bellum geſſerunt aduerſus Athenienſes? ſeu, quæ eſt cauſa belli gerendi contra Athenienſes? quoniam *Athenienſes* cum Eretriis in Sardeis incurſionem fecerunt. hoc enim primum mouit. *eſto* bellum, vbi α: priores impetum facere, β: Athenienſes, γ. Ineſt igitur ☐ β τῷ γ: *id eſt*, priùs impetum facere, *attribuitur* Athenienſibus. ſed ☐ α *ineſt* τῷ β: quia bellum inferunt iis qui priùs iniuria affecerunt. ineſt igitur τῷ β ☐ α: *id eſt* bellum inferri iis qui laceſſiuerunt. hoc autem ☐ β τῷ γ ſiue Athenienſibus, quia priores laceſſiuerunt. Ergo hic quoque cauſa, *nempe* primum mouens, eſt medium.

d Id eſt, certa quædam concluſio. ſeu certus effectus.

e Nam res non differt à ſua quiditate.

f Supponit definitionem ſignificare vnam rem, & declarare eam definitam. ſi igitur declarat quiditatem, neceſſe eſt vt quiditas ſit idẽ atq. ipſa res definita, cuius eſt quiditas talio quin definitio duas res declaret, quiditatem, & rem definitã.

g Cap. 8. part. 2. & part. 11. & cap. 10. part. 4.

Iis qui laceſſiunt, bellum infertur:

Athenienſes laceſſiuerunt:

Ergo

Athenienſibus bellum eſt illatum.

5 ¶ Ὅσων δὲ αἴτιον τὸ ἕνεκά τινος· οἷον ὅλως τί φέρεται; ὅπως ὑγιαίνῃ· ὅλως τί οἰκία ἐστίν; ὅπως σώζηται

5 ¶ *Ex iis* verò quorũ cauſa *eſt* id cuius gratiã: veluti, cur deãbulat? vt bene valeat: cur domus eſt? vt

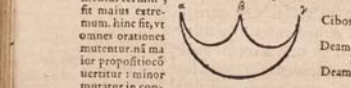
seruentur supellectilia: illud qui dem est bene valēdi gratiā, hoc verò seruandi gratiā. *Inter has* autem *interrogationes*, cur post cœnam deambulare oporteat? & cuius gratia oporteat? nihil interest.

¶ *Esto* autem deambulatio post cœnam, γ: non fluitare cibos, vbi β: valere, vbi α. Esto igitur, deambulationem post cœnam efficere, ne cibi fluitēt ad os ventriculi: atque hoc *esto* salubre. videtur enim inesse deambulationi, τῷ γ *scilicet*, Ⓒ β, *id est* cibos nō fluitare: huic autem Ⓒ α, *nempe* salubre. quæ igitur est causa, cur τῷ γ Ⓒ α insit, quod *est id* cuius gratiā? Ⓒ β, *hoc est cibos* non fluitare.

τὰ σκεύη· τὸ μὲν, ἕνεκα τοῦ ὑγιαίνειν· τὸ δέ, ἕνεκα τοῦ σῴζεσθαι. ἀλλὰ τί δὲ δεῖ περιπατεῖν; καὶ, ἕνεκα τίνος δεῖ; οὐδὲν διαφέρει.

¶ Περιπάτου δὲ δεῖ πρὸς δεῖπνου, γ· ὅ τὸ μὴ δυσπολάβητον εἶναι τὰ σιτία, ἐφ' οὗ β· τὸ ὑγιαίνειν, ἐφ' οὗ α. ἔστω δὴ τὸ πρὸς δεῖπνου περιπατεῖν ὑπάρχον τὸ ποιεῖν μὴ δυσπολάβητον τὰ σιτία ἐκεῖσε τῷ σώματι τῆς κοιλίας· καὶ τοῦτο, ὑγιεινόν. δοκεῖ δὲ ὑπάρχειν τῷ περιπατεῖν τὸ γ, τὸ β τὸ μὴ δυσπολάβητον εἶναι τὰ σιτία. τούτῳ δὲ τὸ α τὸ ὑγιεινόν. τίνων οὖν αἴτιον τῷ γ τὸ α ὑπάρχειν τὸ οὗ ἕνεκα; τὸ β τὸ μὴ δυσπολάβητον εἶναι.

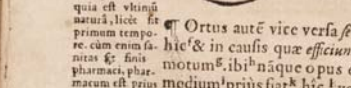
a Τὸ α, salubre.
b Τῷ β, cur cibi non fluirent in stomacho.
c Id est, si quæratur ratio cur τὸ β insit τῷ γ, ratio proponetur τὸ α.
d Id est propositiones & conclusionem.
e Quod enim erat maius extremum, fit medius terminus: & retrò quod erat medius termin⁹, fit maius extremum. hinc fit, vt omnes orationes mutentur. nā maior propositio cō uertitur: minor mutatur in conclusionem: & cōclusio in minorē propositionem.
f In causis finalibus.
g In causis efficientibus
h In causis efficientibus.
i Causa.
k Prius enim tempore est efficies, quām effectus.
l In causis finalibus.
m Id est effectus.
n Vocatur vltimum, cùm quia est minus extremum, tum etiam quia est vltimū naturā, licèt sit primum tempore. cùm enim sanitas sit finis pharmaci, pharmacum est prius tempore, sanitas est prior naturā.
o Postremū tempore, nō naturā.
p Ex necessitate materiæ.

Cibos non fluitare in stomacho, est salubre:
Deambulatio post cœnam, non finit cibos fluitare in stomacho:
Ergo
Deambulatio post cœnam est salubris.

Hoc[a] autem est veluti eius [b] ratio: nam Ⓒ α sic assignabitur [c]: cur Ⓒ β ineſt τῷ γ? quia valere est ita affectum esse. oportet autem orationes [d] commutare [e]: atque ita singula magis apparebunt.

Τοῦτο[a] δέ ἐστιν ὥσπερ συμβολὴ λόγου. τὸ γὰρ α οὕτως ἀποδοθήσεται[c]· διὰ τί δὲ τὸ β τῷ γ ὑπάρχει; ὅτι τὸ εὖ ἔχειν τὸ ὑγιαίνειν, τὸ οὕτως ἔχειν. δεῖ δὲ μεταλαμβάνειν[e] τοὺς λόγους[d], καὶ οὕτως ἕκαστα μᾶλλον φανεῖται.

Quod salubre est, facit cibos non fluitare:
Deambulatio post cœnam est salubris:
Ergo
Deambulatio post cœnam facit cibos non fluitare.

¶ Ortus autē vice versa *si habēt* [f] hic[f] & in causis quæ *efficiunt* per motum[g]. ibi[h] nāque opus est, vt medium[i] priùs fiat[k]. hic [l] verò Ⓒ γ[m], *quod est* vltimum[n], *priùs fit*: id verò cuius gratiā, postremū[o] *fit*.

¶ Accidit autē, vt idē fit & alicuius causa, & ex necessitate[f]: vel u

¶ Αἱ δὲ γενέσεις ἀνάπαλιν συνάπτουσι τῇ τῶν κινήσεων ἀγωγῇ. συμβαίνει μὲν γὰρ τὸ μέσον δεῖ γίνεσθαι πρῶτον[k]. συναπτομένου[l] τοῦ γ[m] τὸ ἔσχατον[n] τελευταῖον[o] δὲ, τὸ οὗ ἕνεκα. ¶ Ἐνδέχεται δὲ τὸ αὐτὸ καὶ ἕνεκά τινος εἶναι, καὶ ἐξ ἀνάγκης[p]. οἷον, διὰ τί

τί δ'εἰσι δῆλα τὰ λαμπήνεος τὸ φῶς; καὶ γὰρ οὗ αὐτὸ ἀνάγκης διέρχεται τὸ μικρὰ μερίσαν ὅλα τῆ μείζονι πόρῳ, εἴπερ φῶς γίνεται τῆ διέναι· καὶ ἕνεκά τινος, ὅπως μὴ παίωμεν. ἆρα οὖν εἰ μὴ διέρχεται, καὶ οὐδὲ διὰ διέρχεται. ὥσπερ εἰ βεβαντὰ ὑποβεβυμένα τὰ πυρὸς, αὐάγκη σίζειν καὶ φοφεῖν, καὶ (ὥσπερ οἱ πυθαγόρειοί φασιν) ἀπειλῆς ἕνεκα τοῖς ἐν τῷ ταρτάρῳ ὅπως φοβῶνται. πλεῖστα δὲ τοιαῦτά ὅτι, καὶ μάλιστα ἐν τοῖς κατὰ φύσιν συνισταμένοις, καὶ συνεστῶσιν· ἢ μὴν γὰρ, ἕνεκα τοῦ τοιοῦδε φύσις ἢ διὰ τοῦτο ἀπάγκης. ¶ Ἡ δὲ ἀπάγκη διττή· ἢ μὴν γὰρ κατὰ φύσιν καὶ τὴν ὁρμὴν, ἢ δὲ βιαία, ἢ παρὰ τὴν ὁρμήν. ὥσπερ ὁ λίθος οὐκ ἀπάγκης καὶ ἄνω καὶ κάτω φέρει, ἀλλ' οὐ διὰ τὴν αὐτὴν ἀνάγκην. Ἐν δὲ τοῖς κατὰ διανοίας, τὰ μὲν, οὐδέ ποτε κατὰ τὸ αὐτόματον ὑπάρχει, οἷον εἰρήνη, ἢ ἀνδρεία, οὐδὲ τοῦτο ἀπάγκης καὶ, ἀλλ' ἕνεκά του· τὰ δὲ, καὶ κατὰ τύχης, οἷον ὑγίεια, καὶ σωτηρία. ¶ Μάλιστα δὲ ἐν ὅσοις ἐνδέχεται καὶ ὧδε καὶ ἄλλως· ὅταν μὴ κατὰ τύχης ἢ ἡδυόσις ἢ, ἂν δὲ τὸ τέλος ἀγαθὸν· ἕνεκά τε γίνεται· καὶ ἡ φύσει, ἢ τέχνῃ. κατὰ τύχης δὲ οὐδὲν ἕνεκά τε γίνεται.

ti, cur permeat & *trāsmittitur* lumen per laternā? etenim ex necessitate transit quod ex subtilioribus partibus cōstat, per maiores meatus: siquidē lumē fit[a], qa permeat *& trasmittitur*. itē a licui[c] causā, videlicet neoffenda mus. Itaq. si accidit vt fit, accidit etiā vt fiat. veluti si tonat extincto igne, necesse est stridorē & sonitū fieri, &(vt Pythagorei dicunt) minationis causā, vt terreā tur qui *sunt* in Tartaro. Permulta verò sunt eiusmodi, præsertim in iis quæ secundum naturā sunt constituta & cōstituūtur[b]. alia[c] namque natura alicuius gratiā facit, alia[d] ex necessitate. ¶ Necessitas autem duplex *est*[e]. altera namque est secundum naturam & appetitionem[f]. altera verò violenta, quæ *est* præter appetitionem. vt lapis ex necessitate & sursum & deorsum fertur, sed non ob eandem necessitatem[g]. ¶ Ex iis[h] autem quæ fiunt à ratione, alia numquàm sunt casu, vt domus, vel statua, nec ex necessitate[i], sed alicuius gratiā: alia verò *sunt* etiam à fortuna, vt sanitas[k] vel salus. [l] ¶ Maximè autem in iis quæ possunt ita & secus se habere cùm à fortuna non gignuntur, quorum finis bonus *est* alicuius gratiā fit: & vel naturā fit, vel arte. à fortuna verò nihil fit alicuius gratiā.

a Id est, si admittamus corū sententiam, qui putabant lumē ita fieri, putabant enim lumen effecorpus &cām quærerttur, quo modo permeet & transeat per vitrū aut aliud simile corpus diaphanū, cùm (vt vulgò dicitur) non detur penetratio corporum: respōdē bunt hoc ideo fieri, quia luminis partes sunt subtilissimæ. & in vitro sunt parua quædam foramina per quę lumen transit, propterea quòd partes luminis sunt minores q̄ illa foramina. Aristoteles non probat hāc sententiam, quem admodū nec sententiam Pythagoreorum, quā mox proponet, nec multas alias quibus vtitur exempli causā.

b Id est, quæ naturā constant, vel fiunt.

c Id est, finis seu forma. in rebus enim naturalibus idem est finis & forma.

d Id est materia.

e Docet aliā esse necessitatem naturalem, aliam violētam, vt intelligamus eum fatutum esse de necessitate naturali non de violenta.

f Secundum naturalem impetum & instinctū, naturali inclinationi consentanea.

g Quia naturā descendit, vi ascendit.

h Artificialibus.

i Non ex necessitate materiæ: quia etiamsi lignea materia sit & cæmenta, non tamen propterea necesse est esse domum.

k Quæ est vel ab arte medendi, vel casu, vt cùm Phereus Iasonē ictu ab hoste illato sanatus est, quem admodū est apud M. Tullium lib 3. de natura Deorum.

l Quæ contingit nauī fœuata vel ob artem & peritiam nautæ, vel fortunē.

De causis eorum quæ sunt, vel fiunt, vel facta sunt, vel futura sunt, CAP. XII.

1 ¶ *De his quæ simul sunt vel fiunt.* 2 ¶ *De his quæ non simul fiunt. An in iis quæ continente tempore fiunt, alia sint aliorum causæ* 3 *In hac argumentum duci à posteriori ad priùs,* 4 *non à priori ad posterius,* 5 *nec à facto ad futurum.* 6 *An facta, & quæ sunt, continētia sint & cohærētia.* 7 *De propositionibus immediatis, expositio alphabetica in factis,* 8 *& in futuris.* 9 *expositio in rebus nūc factis,* 10 *vel futuris.* 11 ¶ *De his quæ circulo fiunt.* 12 ¶ *De iis quæ vnius fuerint vel plurimorum fiunt.*

IAm verò quę causa est eorum quæ sunt, eadem est eorum quæ fiunt, & quæ facta sunt, & quæ futura sunt: (nam medium est causa) præterquàm quòd est causa eorum quæ sunt, quod est: eorum quæ fiunt, quod fit: factorum factum: futurorum futurum. Veluti, cur facta est eclipsis? quia interposita est terra. fit autem, quia interponitur. erit, quia interponetur. & est, quia interpositio est. Quid est glacies? sumatur esse aqua concreta. esto aqua, vbi γ: concretum, vbi α: causa media, vbi β, totius caloris defectio. inest igitur τῷ γ τὸ β: huic autem τῷ α, id est esse concretum.

Τὸ αὐτὸ δ' αἴτιόν ἐστι τοῖς γινομένοις, καὶ τοῖς γεγονόσι, καὶ τοῖς γεγονόσιν, καὶ τοῖς ἐσομένοις, ὅπερ καὶ τοῖς οὖσι: (τὸ γὰρ μέσον, αἴτιον) πλὴν τοῖς μὲν οὖσιν, ὂν τοῖς γινομένοις, γινόμενον· τοῖς δὲ γεγονόσι, γεγονόν· τοῖς δὲ ἐσομένοις, ἐσόμενον. οἷον ἔστι τι γέγονεν ἔκλειψις; διότι ἐν μέσῳ γέγονεν ἡ γῆ· γίνεται δὲ, διότι γίνεται. ἔσται δὴ, διότι ἔσται ἐν μέσῳ. καὶ ἔστι δὴ, ὅτι ἔστι. τί ἐστι κρύσταλλος; εἰλικρινὲς ὕδωρ ὂ πέπηγός. ὕδωρ, ἐφ' ᾧ γ· πεπηγός, ἐφ' οὗ α· αἴτιον τὸ μέσον, ἐφ' οὗ β. ἔκλειψις θερμοῦ παντελής. ὑπάρχει δὴ τῷ γ τὸ β· τούτῳ δὲ τὸ πεπῆχθαι, τὸ ἐφ' ᾧ α.

Fit autem glacies, cùm fit τὸ β: & fuit, cùm fuit: & erit, cùm erit. Quod igitur ita *est* causa, & *id* cuius *est* causa, simul fiũt cùm fiũt: & *simul* sunt, cùm sunt: itidémq; *simul* fuerunt, & futura sunt.

Γίνεται δὲ κρύσταλλος, γεγονὸς τὸ β· γεγόνται δὲ, γεγονὸς ἔσται ἢ ἐσομένου. τὸ μὲν ἓν οὕτως αἴτιον, καὶ οὗ αἴτιον, καὶ μὰ γίνεται, ὅταν γίνηται· καὶ ἔστιν, ὅταν ᾖ· καὶ ἔσται τὸ γεγονέναι, καὶ ἔσεσθαι ὡσαύτως.

¶ In iis verò quæ nõ *fiũt* simul, suntne in tempore continenti, sicut nobis videtur, alia aliorum causæ? Veluti, *estne causa* cur hoc fiat, aliud quod fit: & cur erit, aliud futurum: & cur fuit, aliquid quod paulo antè fuit? ¶ Concluditur autem *quod priùs fuit*, ex eo quod posteriùs factum est[a]. in iis enim principia [b] *sunt ea* quæ *postea* facta fuerunt. proinde & in his quæ fiunt, itidem *dicendum est argumentum à posteriore*. ¶ Ex priori verò non colligitur *posterius*: veluti, quia illud factum est, hoc postea factũ esse[c].

Ἐπὶ δὲ τῶν μὴ ἅμα, ἆρ' ἔστιν ὁ τῷ συνεχεῖ χρόνῳ, ὡς ὑπὲρ δοκεῖ ἡμῖν ἄλλα ἄλλων αἴτια εἶναι; οἷον τὸ δὲ γένεσθαι, ἕτερον γινόμενον· καὶ τὸ ἐσεσθαι, ἕτερον ἐσόμενον· καὶ τὸ γεγενῆσθαι δὲ, εἴτι ἐμπεφυκὸς ἐγγύς ἐστι; ¶ Ἔστι δὲ καὶ τὸ ὕστερον γεγονότος ὁ συλλογισμός[a]. ἀρχὴ δὲ τῶν τοιούτων τὰ γεγονότα· διὸ ἔστιν ἐν τοῖς γινομένοις ὡσαύτως. ¶ Ἀπὸ δὲ τοῦ ὑστέρου οὐκ ἔστιν. οὐδὲ, ἐπεὶ τόδε γέγονεν, ὅτι τόδε ὕστερον γέγονε.

a Veluti concluditur iacta fuisse fundamenta quia facta est domus.

b Ex quibus argumenta ducuntur.

c Vtputa, nõ rectè sic arguitur. Iacta sunt fundamenta, ergo facta est domus.

καὶ

καὶ ὅτι τὸ ἔσεσθαι, ὡσαύτως. οὔτε γὰρ ἀόριστον, ἅμα τε ὡρισμένης ἔσαι τῆς χρόνου[a], ὡς τ' ἐπὶ τοῦτ' ἀληθὲς εἰπεῖν γεγονέναι, τότ' ἀληθὲς εἰπεῖν γεγονέναι τὸ ὕστερον. ἐν δὲ τῷ μεταξύ, ψεῦδος ἔσαι τὸ εἰπεῖν τοῦτο[b], πάλιν δ' ὕστερον γεγονότος. ὁ δ' αὐτὸς λόγος καὶ ὅτι τὸ ἐσόμενον[c].

5 ¶Οὐδ' ἐπὶ τὸ δὲ γέγονε, τότ' ἔ-
σαι. τὸ γὰρ μέσον, ὁμόγονον δεῖ εἶ-
ναι τῶν γιγνομένων, γιγνόμενον τῶν ἐσο-
μένων, ἐσόμενον τῶν γινομένων, γινό-
μενον τῶν ὄντων, ὄν. τὸ δὲ γέγο-
νε, καὶ τὸ ἔσαι, οὐκ ἐνδέχεται εἶ-
ναι ὁμόγονον. Ἔτι οὔτε ἀόριστον ἐν-
δέχεται εἶ-
ναι τὸν χρόνον τὸν μετα-
ξύ[d], οὔτε ὡρισμένον[e]. ψεῦδος[f] γὰρ ἔσαι τὸ εἰπεῖν ἐν τῷ μεταξύ.

6 ¶Ἐπισκεπτέον δὲ τί τὸ συνέχον, ὥστε μετὰ τὸ γεγονέναι τὸ γίγεσθαι ὑπάρχειν ἐν τοῖς φερομένοις[g]. ἢ δῆλον ὅτι οὐκ ἔσιν ἐχόμενον γεγό-
νότος γινόμενον; οὐδὲ γὰρ ἡρεμοῦν ἡρεμοῦσι, πέφυκε γὰρ καὶ ἄτομα. ὥσπερ οὖν οὐδὲ σιγᾷ ἐνίοις ἀλλήλων ἐχόμενα, οὐδὲ ἡρεμοῦντα ἅμα φωῖ γὰρ διαίρετα[m]. οὐδὲ δὴ γινόμενον γεγενημένῳ, διὰ τὸ αὐτό· τὸ μὲν γὰρ γινόμενον, διαιρετόν τὸ δὲ γεγονός, ἀδιαίρετον. ὥσπερ οὖν γραμμὴ πρὸς σιγᾷ μᾶλλον ἔχει, οὕτω τὸ γινόμενον πρὸς τὸ γεγονός. ἐνυπάρχει γὰρ ἄπειρα γε μνότα ἐν τῷ γινομένῳ[n]. μᾶλλον δὲ φανερῶς ἐν τοῖς κατὰ τόπον περὶ κινήσεως[o] δεῖ

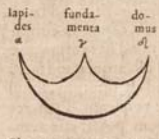
7 λεχθῆναι περὶ τούτων. ¶Περὶ μὲν οὖν τοῦ πῶς αἱ ἐφεξῆς γινομένης τῆς κινήσεως ἔχει τὸ μέσον τὸ ἄπειρον, εἰλήφθω ὅτι τοσοῦτον. ἀτάκτως δὲ καὶ ἐν τοῖς τὸ πρῶτον κῆ τὸ μέσον ἄμεσα εἶναι. εἰ τὸ α γέγονεν,

eadem est futurorum ratio. siue enim infinitū, siue finitum tempus[a] accipiatur: non efficitur vt, quia illud verè dicitur factum fuisse, verè dicatur hoc quod posterius est, factum esse: quoniã *toto* illo *tempore* interiecto, falsò dicetur hoc[b] *factum esse*, cùm iam alterum [c] factum sit. Eadem est ratio futuri[d]. ¶Nec quia illud[e] factum est, hoc[f] erit: quia medium simul genitum esse debet *cum ea re cuius est medium: adeò vt* factorum *medium sit*, quod factũ est: futurorum, futurum: eorum quæ fiunt, quod fit: eorum quæ sunt, quod est. atqui quod factũ est, & quod est futurum, simul genita esse nequeunt. Præterea nec infinitum potest esse tempus interiectum[g], nec finitum[h]. falsò[i] enim dicetur *toto* illo *tem-*
6 *pore* interiecto. ¶Considerandum autem est, quid sit quod continet, ita vt post factum esse, insit fieri in ipsis rebus[k]. An per spicuũ *est* non cohærere ei quod factum est, id quod fit? quia nec factum facto *cohæret*. *sunt* enim extremitates & indiuidua. itaq; vt puncta sibi inuicem non cohærent, sic facta nõ *cohærent*. ambo[l] namque sunt indiuidua[m]. ergo neque id quod fit, facto *cohæret* ob eandem rationem: quia quod fit, est diuisibile: quod verò factũ est, indiuisibile. vt igitur linea *se* habet ad punctum: ita *etiam* quod fit, ad id quod factum est: insunt enim facta infinita in eo quod fit[n]. Sed de his dilucidiùs in *libris* vniuersalibus de
7 motu[o] dicendum est. ¶Quomodo igitur, cùm deinceps aliæ res ex aliis gignuntur, se habeat causa media, eousque sumatur[p]. necesse enim etiam in his *est* vt primum & medium sint immediata. veluti ☾ a factum est,

a Tempus inter factum inter id quod prius & id quod posterius factum est: vel. uti inter iacta fundamenta, & domum absolutam.
b Vt domum.
c Vt fundamenta.
d Iacientur enim fundamenta, necdum tamen perfecta erit domus.
e Vt fundamenta.
f Vt domus.
g Inter id quod factum est & id quod fiet.
h Sub quo tempore rectè concludatur id fore, quia hoc factum est.
i Quia quod erit, non est eo tempore interiecto.
k Id est, ita vt continenter & sine vlla interruptione aliæ res ex aliis gignantur.
l Ambo puncta, vel ambo facta.
m Indiuidua verò non cohærẽt: quia quicquid constat ex partibus cohærentibus, diuidi potest in infinitũ.
n Vt puncta infinita insunt in linea.
o Lib. 6. Physico.
p Explicetur.

quia τὸ γ factum est. posteriùs autem factum est ☾ γ, paulo priùs ☾ α. principium verò *est* ☾ γ: quia propiùs accedit ad instans, quod est principium temporis. ☾ γ verò factum est, si τὸ δ factum est. Si igitur ☾ δ factum sit, necesse *est* ☾ α factum esse. causa verò est ☾ γ. nam si ☾ δ factum sit, necesse *est* ☾ γ factum esse. quòd si ☾ γ factum sit, necesse *est*, vt priùs ☾ α factũ fuerit.

[ἐπεὶ τὸ γ γέγονεν.] ὕστερον δὲ τὸ γ γέγονεν, ἔμπροσθεν δὲ τὸ α. ἀρχὴ δὲ τὸ γ, διὰ τὸ ἐγγύτερον τοῦ νῦν εἶναι· ὃ ἔστιν ἀρχὴ τοῦ χρόνου. τὸ δὲ γ γέγονεν, εἰ τὸ δ γέγονε. τὸ δὴ δ γίγνεσθαι, ἀνάγκη τὸ α γεγονέναι. αἴτιον δὲ τὸ γ. τοῦ γὰρ δ γιγνομένου, ἀνάγκη τὸ γ γεγονέναι· τοῦ δὲ γεγονότος, ἀνάγκη πρότερον τὸ α γεγονέναι.

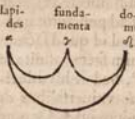
Si iacta sunt fundamenta, parati fuerunt lapides:
Si facta est domus, iacta fuerunt fundamenta:
Ergo
Si facta est domus, parati fuerunt lapides.

Sic autem accipiendo medium, consistetúrne aliquando in immediato? an propter *mediorum* infinitatem semper *medium* incidet? quandoquidem factum facto non cohæret [a], vt dictum fuit [b]. verumtamen necesse *est* incipere à medio, & ab instanti primo [c]. ¶ Similis est ratio futurorum. nam si verè dicitur fore τὸ δ, necesse *est* vt priùs verè dicatur fore τὸ α. cuius rei causa est τὸ γ. etenim si ☾ δ erit, priùs τὸ γ erit: quòd si ☾ γ erit, priùs τὸ α erit.

a Cùm factum facto non cohæreat, videntur esse infinita media, adeo vt nõ possit accipi proxima immediata.
b Part. præced.
c Ex hinc sumitur propositio immediata.

Οὕτω δὲ λαμβάνοντι τὸ μέσον, πότερόν ποτε εἰς ἄμεσον ἢ ἀεὶ παρεμπεσεῖται διὰ τὸ ἄπειρον; οὐ γὰρ ἔστιν ἐγόμενον γεγονὸς γεγονότος [a], ὥσπερ ἐλέχθη. ἀλλ' ἀρξαμένοις γε ὅμως ἀνάγκη ἐκ τοῦ μέσου καὶ ἐκ τοῦ νῦν πρώτου [c]. ¶ Ὁμοίως δὲ καὶ ὅτι τὸ ἔσαι. εἰ γὰρ ἀληθὲς εἰπεῖν ὅτι ἔσαι τὸ δ, ἀνάγκη πρότερον ἀληθὲς εἰπεῖν, ὅτι τὸ α ἔσαι. τούτου δ' αἴτιον τὸ γ. εἰ μὲν γὰρ τὸ δ ἔσαι, πρότερον τὸ γ ἔσαι· εἰ δὲ τὸ γ ἔσαι, πρότερον τὸ α ἔσαι.

a Part. præced.
c Ex hinc sumitur propositio immediata.

Si iacientur fundamenta, parabuntur lapides:
Si extruetur domus, iacientur fundamenta:
Ergo
Si extruetur domus, parabuntur lapides.

Similiter autem in his quoque infinita *est* diuisio: quia futura sibi inuicem non cohærent. Principium autem etiam in his

Ὁμοίως δ' ἄπειρος ἡ τομὴ καὶ ἐν τούτοις. οὐ γάρ ἐστιν ἐσόμενα, ἐγόμενα ἀλλήλων. ἀρχὴ δὲ καὶ ἐν τούτοις

ἄμεσος

9 ἄμεσος[a] λκπ΄ έα. ¶ Ἔχει δὲ οὕτως ὅτι τῷ ἔργων[b]. εἰ γὰρ ἔστιν οἰκεία, ἀνάγκη τετμῆσθαι λίθους, καὶ γεγονέναι. τοῦτο δ΄ ἐστὶ τί; ὅτι ἀνάγκη θεμέλιον γεγονέναι, εἴπερ καὶ οἰκίαν γεγονέναι. εἰ δὲ θεμέλιον, ἀνάγκη πρότερον γεγονέναι λίθους ἀνάγκη.

10 ¶ Πάλιν εἰ ἔστιν οἰκία, ὡσαύτως πρότερον ἔστιν τὰ λίθοι. δ εἰκυῖα δὲ καὶ ἐστὶ τὸ μέσου ὁμοίως· ἔστιν δὲ θεμέλιον πρότερον. ¶ Ἐπὶ δ΄ ὁρῶμεν ἐν τοῖς γνωμόνιοις, κύκλῳ πᾶσιν ἡμῖσειν[c] οὖσαν ἐν ἑαυτῷ τοῦτο ἔχει), εἴπερ ἔπεινται ἀλλήλοις τὸ μέσον καὶ οἱ ἄκροι. ἐν γὰρ τούτοις τὸ ἀντιστρέφειν ἔχει. δέδεικται δὲ τοῦτο ἐν τοῖς πρώτοις[d], ὅτι ἀντιστρέφει τὰ συμπεράσματα. τὸ δὲ κύκλῳ, τοῦτ΄ ἔστιν. ὅτι δὲ τῷ ἔργων φαίνεται ὧδε. βεβριγμένης γῆς, ἀνάγκη ἀτμίδα γενέσθαι τούτου δὲ γενομένου, ὕδωρ· τούτου δὲ γενομένου, ἀνάγκη βρέχεσθαι τὴν γῆν. τοῦτο δ΄ ἦν τὸ ἐξ ἀρχῆς. ὥστε κύκλῳ ἐξελήλυθεν. ἑνὸς γὰρ αὐτῷ ὄντος, ἕτερον ἔστι· καὶ ἐκεῖνο, ἄλλο· ἦν δὲ τοῦτο, τὸ πρῶτον.

9 sumi debet immediatum[a]. ¶ Sic autem *se res* habet in operibus[b]. *veluti* si facta est domus, necesse *est* cæsos fuisse lapides & factos esse. quid ita? quia necesse *est* iacta esse fundamenta, si domus facta est. quòd si fundamenta *iacta sunt*, necesse *est*, prius lapides factos fuisse. ¶ Rursus si erit domus, itidem prius erunt lapides. ac probatur per medium similiter, quia prius erunt fundamenta. ¶ Quia verò in iis quæ fiunt, videmus circulo esse aliquam generationem[c]: hoc tum accidit, cùm sese mutuò consequûntur medium *& termini* extremi. in his enim est reciprocatio. hoc autem in primis *libris*[d] ostensum est, conuerti[e] conclusiones. circulo autē *probare*, hoc *ipsum* est. In *ipsis* autem *natura* operibus sic apparet, madefactâ terrâ, necesse *est* vaporem fieri: hoc facto, nubem: hac facta, aquam: hac facta, necesse est madefieri terram. hoc autē erat, quod ab initio *sumptum fuit*. quocirca *hæc* in orbem redeunt. nam si quidquis horum sit, alterum est: & si illud, *etiam* aliud: & si hoc, *etiam* primum.

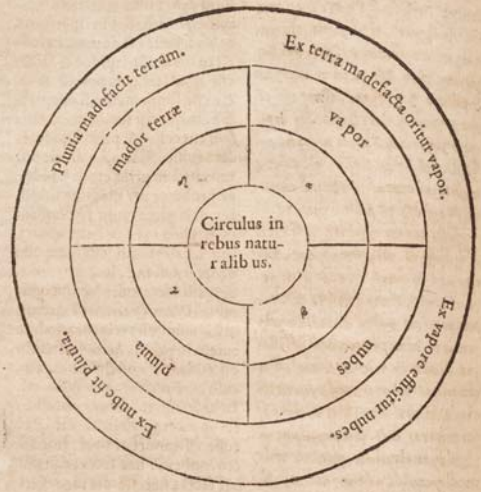
a Principiū autem immediatū est quod vltimū fit. veluti probatur iacta esse fundamenta, quia extructi sunt muri. item probatur muros fuisse extructos, quia impositum fuit tectum. tandem probatur impositum fuisse tectum, quia perfecta est domus. domū verò absolutam fuisse, non probatur, sed est principium immediatum.

b In iis quæ fiūt a natura, vel ab arte. mox autē affert exemplū rei artificialis.

c. Id est, quædā reciproce & ex se inuicē gigni.

d Lib. 2 Prior. Analyt. cap. 5. & 7. vide etiā cap 3 libri præced.

e Id est, mutari in propositiones.

¶Iam verò quædam fiunt vniuerſaliter: quia ſemper & in omnibus ita ſe habent, vel fiunt. alia verò non ſemper, ſed plerumque: veluti, non omnes viri barbam emittunt, ſed plerique. Eorum igitur quæ ſunt eiuſmodi, neceſſe eſt etiam medium plerumque eſſe. nam ſi τὸ α τῷ β vniuerſaliter attribuitur, atque hoc τῷ γ vniuerſaliter: neceſſe eſt, vt etiam τὸ α τῷ γ ſemper & omni attribuatur: (id enim eſt vniuerſale, quod ineſt omni & ſemper) ſed ſupponebatur eſſe plerumque: neceſſe eſt igitur, vt etiam medium, vbi τὸ β, plerũque ſit. Itaque etiam cõcluſionum quæ plerumque ſunt, erunt principia medio vacantia, quæ plerumque ita ſunt vel fiunt. 12

¶Ἔστι δ' ἔνια μὲν ὑπόμεμα καθόλου· ἀεὶ τὸ γὰρ καὶ ὅτι παντὸς ἢ οὕτως [ἔχει,] ἢ γίνεται· τὰ δὲ ἀεὶ μὲν οὔ, ὡς ὅτι τοπολὺ δὲ· οἷον οὐ πᾶς ἀνθρωπος ἄρρίων τὸ ἡμίεσυ ξυρῶ), ἀλλ' ὡς ὅτι τοπολύ· ἐπὶ δὲ τοιούτων, ἀνάγκη καὶ τὸ μέσον ὡς ὅτι τοπολὺ εἶ). εἰ γὰρ τὸ α κῷ τῷ β καθόλου κατηγορεῖ), καὶ τὸ κῷ τῷ γ καθόλου· ἀνάγκη καὶ τὸ α κῷ τῷ γ ἀεὶ καὶ ὅτι παντὸς κατηγορεῖσθαι· (τοῦτο γάρ ἐστι τὸ καθόλου, καὶ ὅτι παντὸς, καὶ ἀεὶ) ἀλλ' ὑπέκειτο ὡς ὅτι τοπολύ· ἀνάγκη ἄρα καὶ τὸ μέσον ὡς ὅτι τοπολὺ εἶ), τὸ ἐφ' οὗ τὸ β. ἔσονται τοίνυν καὶ τῷ ὡς ὅτι τοπολύ, ἀρχαὶ ἄμεσοι, ὅσα ὡς ὅτι τοπολὺ οὕτως ὑπῆρχεν, ἢ γίνε). 12

DE

DE INVENTIONE,

TRACTATVS IV.

De inuestiganda per diuisiones definitione, CAP. XIII.

1 ¶ *Protheſis.* 2 ¶ *Prima methodus, qua inueſtigatur definitio ſpecici ſpecialiſſimæ. Protheoria.* 3 *Expoſitio.* 4 *Probat attributa dici neceſſario de ſubiecto,* 5 *& eſſe eſſentiam ſubiecti.* 6 ¶ *Altera methodus, qua inueſtigatur definitio ſpeciei ſubalternæ.* 7 ¶ *De uſu & utilitate diuiſionis.* 8 *Obiectio prima.* 9 *Solutio una,* 10 *atque altera.* 11 *Obiectio ſecunda.* 12 *Solutio prior.* 13 *Solutio poſterior.* 14 ¶ *Præcepta in diuiſionibus ſeruanda.* 15 *Primum.* 16 *Secundum.* 17 *Tertium.* 18 *Quibus obſeruatis, definitio perfecta eſt.*

2 ΕΠΕΙ ΔΕ ΦΑΜΕΝ ΟΥΚ ΕΣΤΙ ΤΟΥ ΤΙ ΕΣΤΙΝ ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΟΡΙΣΜΟΥΣ ΔΙΔΟΣΘΑΙ, ΚΑΙ ΤΙΝΑ ΕΣΤΙΝ ΔΙΑΙΡΕΣΙΣ ΟΡΙΣΜΟΥ ΕΣΤΙΝ ΑΥΤΗ, Η ΟΥΚ ΕΣΤΙΝ, ΕΙΡΗΤΑΙ ΠΡΟΤΕΡΟΝ[a]. ΠΩΣ ΔΕΙ ΘΗΡΕΥΕΙΝ ΤΑ ΕΝ ΤΩΙ ΤΙ ΕΣΤΙ ΚΑΤΗΓΟΡΟΥΜΕΝΑ, ΣΥΝΟΛΟΝ ΛΕΓΩΜΕΝ. ¶ ΤΩΝ ΔΗ ΥΠΑΡΧΟΝΤΩΝ ΑΕΙ ΕΚΑΣΤΩ, ΕΝΙΑ ΕΠΕΚΤΕΙΝΕΙ ΤΟΥΤΟ ΠΛΕΟΝ, ΟΥ ΜΟΝΟΝ ΤΟΙ ΕΞΩ ΤΩ ΗΡΩΣΙ[b]. ΛΕΓΩ ΔΕ ΤΟΥΤΟ ΠΛΕΟΝ ΥΠΑΡΧΕΙΝ, ΟΣΑ ΥΠΑΡΧΕΙ ΜΕΝ ΕΚΑΣΤΩ ΚΑΘΟΛΟΥ, ΟΥ ΜΗΝ ΑΛΛΑ ΚΑΙ ΑΛΛΩ. ΟΙΟΝ ΕΣΤΙ ΤΙ Ο ΠΑΣΗ ΤΡΙΑΔΙ ΥΠΑΡΧΕΙ, ΑΛΛΑ ΚΑΙ ΜΗ ΤΡΙΑΔΙ. ΩΣΠΕΡ ΤΟ ΟΝ ΥΠΑΡΧΕΙ ΤΗ ΤΡΙΑΔΙ, ΑΛΛΑ ΚΑΙ ΜΗ ΑΡΙΘΜΩ. ΑΛΛΑ ΚΑΙ ΤΟ ΑΡΙΣΤΟΝ ΥΠΑΡΧΕΙ ΤΩ ΠΑΣΗ ΤΡΙΑΔΙ· ΚΑΙ ΟΤΙ ΠΛΕΟΝ ΥΠΑΡΧΕΙ, ΚΑΙ ΟΤΙ ΤΗ ΠΕΝΤΑΔΙ ΥΠΑΡΧΕΙ· ΑΛΛ' ΟΥΚ ΕΞΩ ΤΩΝ ΗΡΩΣΙ[c]· Η ΜΟΝΟ ΟΤΙ ΠΕΝΤΑΣ, ΑΡΙΘΜΟΣ· ΟΥΔΕΝ ΔΕ ΕΞΩ ΑΡΙΘΜΟΥ, ΑΡΙΣΤΟΝ. ¶ ΤΑ ΔΗ ΤΟΙΑΥΤΑ ΛΗΠΤΕΟΝ ΜΕΧΡΙ ΤΟΥ ΤΟΥ ΕΩΣ ΤΟΣΑΥΤΑ ΛΗΦΘΗ ΩΡΩΤΟΝ[d], ΩΝ ΕΚΑΣΤΟΥ ΜΟΡΙΟΥ[e] ΟΤΙ ΠΛΕΟΝ ΥΠΑΡΞΕΙ, ΑΠΑΝΤΑ ΔΕ ΜΗ ΟΤΙ ΠΛΕΟΝ ΤΑΥΤΑ ΕΣΤΙ ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΚΑΙ ΟΥΣΙΑΝ ΕΙΝΑΙ ΤΟΥ ΠΡΑΓΜΑΤΟΣ. ΟΙΟΝ ΤΡΙΑΔΙ ΥΠΑΡΧΕΙ ΠΑΣΗ ΑΡΙΘΜΟΣ· ΤΟ ΠΡΩΤΟΝ, ΤΟ ΠΕΡΙΤΤΟΝ, ΤΟ ΩΡΩΤΟΝ ΑΜΦΟΤΕΡΩΣ, ΚΑΙ ΩΣ ΜΗ ΜΕΡΙΣΘΗΝΑΙ ΑΡΙΘΜΟΝ[f], ΚΑΙ ΩΣ ΜΗ ΣΥΝΤΙΘΕΣΘΑΙ ΕΞ ΑΡΙΘ-

1 QVOMODO igitur quid sit, per definitiones explicetur, & quomodo eius demonstratio vel definitio sit aut nō sit, dictum antea[a] fuit. quomodo autem inuestigare oportet quæ attribuuntur in *quæstione* quid est, nunc dicamus.

2 ¶ Eorum igitur quæ cuique rei semper insunt, quædam latiùs patent, non tamen extra genus[b] *comperiuntur.* Dico autem latiùs patere, quæ insunt cuique *rei* vniuersaliter, sed & alij *rei insunt.* Exempli causâ, est aliquid quod omni ternario inest, sed & non ternario. veluti ens inest ternario, sed & non numero. at impar inest omni ternario: & latiùs patet, quippe quod etiam quinario inest: sed non *est* extra genus[c], quandoquidem quinarius *est* numerus, nihil autem extra numeros *est* impar. ¶ Quæ igitur sunt eiusmodi, sumi eò vsque debēt, donec tot sumātur primùm[d], quorū vnūquodque[e] latiùs[f] pateat, omnia verò *simul accepta* non latiùs *pateant.* hanc enim necesse est esse rei essentiam. Verbi gratiâ, omni ternario inest numerus, impar, primum vtroque modo, & quod eum numerus non metitur[g], & quòd non componitur ex nu-

a Tractatu 2 huius libri.

b Rei subiectæ.

c Non reperitur nisi in numeris.

d Cùm primum tot sumpta sunt, quot sufficiunt & absoluunt definitionem: non est vlterius progrediendum aliquid pars definitionis redundaret.

e Seorsim ab aliis acceptum.

f Quàm definitum.

g Numerus numerum metiri dicitur, cùm aliquoties acceptus cum præcise conficit. vt bis narius metitur senarium: quia duo bis accepta conficiunt sex. sed non metitur nouenarius: quia 2 quater accepta faciunt octo, quinquies accepta faciunt decem.

a Id est, numerus impar.
b Id est, primus.
c Lib. præced. cap. 4.
d Græcus interpres anonymus legit γάρ. Philoponus ait τὸ δὲ ὅτι accipi εἰ ἡ γάρ. mihi fit verisimile, desiderari hæc verba γράφειν γὰρ οὕτω, quæ in Latina interpretatione suppleui.
e Quod enim attribuitur in quæstione quid est, vel non reciprocatur, & est genus: vel reciprocatur, & est essentia.
f Id est, cùm spectei subalternæ definitionem quærit.
g Genus illud subalternum.
h Id est, in primas species specialissimas nam species specialissima est indiuiduum speciei, id est, nõ potest diuidi in species. Primæ autẽ species tũc sumuntur, cùm est ordo quidã inter species, qualiseſt inter species numeri, 2, 3, 4, &c. at quædam species continẽtur æquẽ sub genere, vt quadrupes piſcis, auis, ſub bruto.
i Harum primarum specierum specialiſſimarũ. vt binarij, ternarij.
k Morat exẽplũ.
l Linea recta eſt prior quàm obliqua.
m Circulus inter figuras primum locum obtinet, quia vna linea circũſcribitur, reliquæ figuræ pluribus lineis.
n Angulus rectus eſt prior acuto & obtuſo.
o Sub. rei definitæ id eſt, in qua categoria continentur res definitæ reliquis ſpeciebus infimis. nam quæ ſunt principia primarum ſpecierum, ſunt etiam principia ſequẽtium.
p Proprias primarum ſpecierum ſpecialiſſimarum.
q Per principia communia primis & eſt, ſequentibus ſpeciebus infimis quæ cõponuntur ex primis, quia prima ſunt ſimpliciora: vt numerus, ſenarius componitur ex binario vel ternario.
r Id

meris. iam igitur hoc eſt ipſe ternarius, numerus impar primus & ita primus. Horum enim alia[a] omnibus imparibus inſunt, vltimum[b] verò etiam binario. at omnia *ſimul* nulli *alij* inſunt *quàm ternario*. ¶ Quia verò declaratum eſt à nobis in ſuperioribus[c] *ea* eſſe neceſſaria, quæ attribuuntur in *quæſtione* quid eſt: (*ſunt enim vniuerſalia*, vniuerſalia verò [d] *ſunt* neceſſaria) quæ autem ſumuntur de triangulo aut quauis alia re, ita ſumũtur in *attributione* quid eſt: ita *ſit vt* ternarius neceſſariò ſit hæc. ¶ Quòd autẽ *hæc ſit* eſſentia *ternarij*, hinc perſpicuum eſt: quia neceſſe *eſt*, niſi hæc ſit eſſentia ternarij, vtſit veluti genus[e] quoddã aut nominatũ, aut nomine vacãs. latiùs igitur patebit q̃ *vt* ſoli ternario inſit. ſupponatur enim gen[g] eſſe ciuſmodi, vt vi ſua latius pateat. Ergo ſi nulli ineſt alij q̃ indiuiduis ternariis, hæc erit eſſentia ternarij. nã hoc quoq; ſupponatur, ciuſmodi de indiuiduis vltimã attributionem, eſſe cuiuſque rei eſſentiã. Quare ſimiliter cùm quæuis alia res ita demonſtrabitur, ea erit illius eſſentia. ¶ Oportet autem, cùm quis circa aliquod totũ verſatur[f], diuidere genus[g] in prima indiuidua ſpecie[h]: verbi gratiã numerum in ternarium & binarium. ſic deinde nitendum eſt, vt horum[i] definitiones ſumantur, veluti[k] lineæ rectæ[l], & circuli[m], & anguli recti[n] poſtea ſumendo quid *ſit* genus[o], vtrũm ſit quantitas an qualitas, pprias[p] affectiones contẽplari per cõmunia prima[q]. quæ enim compoſitis ex indiuiduis[r] accidunt, perſpicua ex de-

θμῷ. πρῶτο τοίνυν ἤδη ὄζιν ἡ ζιαί, ἀριθμὸς ἀδιαίρετος πρῶτος καὶ ὠδὶ πρῶτος. τούτων γὰρ ἕκαστον, τὰ μὲν καὶ τοῖς ἀδιαιρέτοις πᾶσιν ὑπάρχει, τὸ δὲ τελαύταιον τῇ δυάδι, παντα δὲ οὐδενί. ¶ Ἐπεὶ δὲ δεδήλωται, ἡμῖν ἐν τοῖς ἄνω, ὅτι αἱ αἰτήσεις μέν ὄζι τὰ ἐν τῷ τί ὄζι καταγορεύμενα, (τὰ καθόλου δὲ, ἀναγκαῖα) τὴν δὲ ζιαζὶ καθ' οὗ ἄλλου οὐτε λαμβάνει) ἐν τῷ τί ὄζι τὰ λαμβανόμενα· οὕτως ὀξ ἀναίκης μὲν αἱ εἶναι ζιαὶ ταῦτα. ¶ Ὅτι δ' οὐσία, ἐν πᾶσι δῆλον. ἀνάγκη γὰρ, εἰ μὴ τὸ ὠῷ ζιαζὶ εἶ), οἷον ἡμίος[e] τι εἶναι τοῦτο, ἢ ὠνόμασμένον, ἢ ἀνώνυμον. ἔσαι τοίνυν ὅπι πλεῖον ἢ τῇ ζιαζὶ ὑπάρχον. ὑποκείσθω γὰρ τοῦτον εἶ) τὸ ἡμίος, ὥζτε ὑπάρχειν καθ' δύναμιν ὅπι πλεῖον. εἰ τοίνυν μηδενὶ ὑπάρχῃ ἄλλῳ, ἢ ταῖς ἀτόμοις ζιαζὶ τοῦτ' αὖ ἐπὶ τῇ ζιαζὶ εἶ). ὑποκείσθω γὰρ καὶ τοῦτο, ἢ ὁσία ἢ ἐκίσου εἶ), ἢ ὅπι τῶν ἀτόμοις ἑκάστοις ἰδιαίτη καταγορία. ὥζτε ὁμοίως καὶ ἄλλο ὁτῳοιῶ τῷ οὔτε δεκτόν ἔσται, τὸ ἀπῷ εἶ), ἔσαι. ¶ Χρὴ δὲ, ὅταν ὅρος τι περὶ ματοῦνται τις, διελεῖν τὸ ἡμίος εἰς τὰ ἄτομα τῷ εἴδει, τὰ πρῶτα. οἷον, ἀριθμὸν εἰς ζιαζὶ καὶ δυάδα. εἶτ' οὕτως ἐπείνων θεῖσι μοὶ πειρᾶσθαι λαμβάνειν. οἷον εὐθείας γραμμῆς, καὶ κύκλε, καὶ ὀρθῆς γωνίας, μετὰ δὲ τὸ λαμβάνοντα τί τὸ ἡμίος, οἷον πότερον τῷ ποσὸν ἢ τῷ ποιῶν, τὰ ἴδια πάθη θεωρεῖν ὀξ τῷ κοινῶν πρώτων. τοῖς γὰρ συνθήμοις ἐκ τῷ ἀτόμων τὰ συμβαίνοντα, ἐκ τῷ ὁ-

εσμῷ

βισμῷ[a] ἴσαι δύλα, ὅσα τὸ ἀρχικὸν ἓν πάντων τὸν ὁρισμὸν καὶ τὸ ἁπλοῦν[b]· καὶ τοῖς ἁπλοῖς καθ' αὑτὰ ὑπάρχειν τὰ συμβαίνοντα μόνοις τοῖς δι' ἄλλοις, κατ' ἐκεῖνα.

7 ¶Αἱ δὲ διαιρέσεις αἱ κατὰ τὰς διαφορὰς[c], χρήσιμοί εἰσιν εἰς τὸ οὕτω μεπέναι[d], ὡς μάλιστοι δεικνύουσιν[e], εἴρηται ἐν τοῖς πρότερον[f]. χρήσιμοι δ' αὖ εἶεν μόνον ὧδε πρὸς τὸ 8 συλλογίζεσθαι τὸ τί ἐστι. ¶Καίτοι δόξειεν αὖ οὐδὲν, ἀλλ' ὅλως λαμ- 9 βάνειν[g] ἅπαντα, ὥσπερ εἰ ὄζ ἀρχὴς ἐλάμβανέ τις αὖδὲ τὴν διαιρέσεως.

9 ¶Διαφερὰ δέ τι τὸ πρῶτον ℭ ὕστερον τῇ κατηρημένων κατηρεῖσθαι[h]. οἷον, εἰ πεῖν ζῶον ἥμερον δίπουν, ἢ δίπουν ζῶον ἥμερον. εἰ δὲ ἅπαν ὃν διὸ τί ἐστι, ℭ ἓν τι[k] τὸ ζῶον ἥμερον, ℭ πάλιν ὃν τύπου καὶ τὸ διαφορὰς ὁ αὐθρωπος, ἢ ὅτι δήποτε ἐστι τὸ ἓν μνόμενον· ἀναγκαῖον, διε- 10 λόμθυον αἰτεῖσθαι[l]. ¶Ἔτι πρὸς τὸ μηδὲν ὠφελητὸν ἐν τῷ τί ἐστιν, οὔτε μόνως ἐνδέχεται. ὅταν γὰρ τὸ πρῶτον ληφθῇ γένος, αὖ μὴ τμηθῇ[m] πνὰ διαιρέσεων λαμ βάνῃ, οὐκ ἐμπεσεῖται ἅπαν εἰς τοῦτο. οἷον, οὐ πᾶν ζῶον, ἢ ὁλόπτερον, ἢ χιζόπτερον· ἀλλὰ πλεῖον ζῶον ἅπαν τοῦτο τὸ διαφορᾶ[n] ὧν τι. πρώτη δὲ διαφορᾶ[o] ὅτι ζώου, εἰς ὃν ἅπαν ζῶον ἐμπίπτῃ. ὁμοίως δὲ κἀπὶ τῶν ἄλλων ἑκάστου, ℭ τῶν ἔξω γενῶν, καὶ τῶν ὑπ' αὐτό. οἷον ὀρνιθος, εἰς ὃν ἅπας ὄρνις· καὶ ἰχθύος, εἰς ὃν ἅπας ἰχθύς. οὐ τοίνυν ὁμοίως βαδίζουσι, ἔστιν εἰδέναι, ὅτι οὐδὲν ὠφελητὸν ἁπλῶς. ἄλλως τε καὶ παραλιπεῖν αἰσχρὸν, καὶ μὴ εἰδέναι.

11 ¶Οὐδὲν δὲ δεῖ τὸν ὁριζόμενον ℭ διαιρούμενον, ἁπλᾶ εἰδέναι τὰ ὄντα. 11

finitionibus[a] erunt: propterea quòd definitio & simplex[b] est principiũ omniũ, & solis simplicibus per se insunt accidentia, ceteris autẽ ratione illorũ. ¶Porro diuisiones quęper differẽtias[c] fiũt, vtiles sunt ad ita progrediẽdũ[d], quatenus autẽ probent[e], dictum est suprà[f]: sed vtiles sic tãtùm esse possunt ad cõcludẽdum quid sit. ¶Atqui videtur nullam *vtilitatẽ afferre*, sed ſtatim omnia sumere[g], pinde acſi quis ab initio sumeret sine diuisione. ¶Refert autẽ, vtrùm aliquod attributum priùs an posterius attribuatur[h], veluti *vtrum* dicatur animal mãsuetũ bipes, an bipes animal mãsuetũ. nam si res omnis ex duobus[i] constat & animal mansuetum, est vnum quiddam[k]. rursùs que ex hoc & differentiâ fit homo, vel quoduis aliud est quod vnũ fit: necesse *est* diuidendo peretere[l]. ¶Præterea vt nihil eorũ prætermittatur quæ *attribuuntur quæstione* quid est, hac tantùm ratione contingit. nam sumpto primo genere, si quis inferiorẽ[m] aliquam diuisionem accipiat, nõ omnia in eam cadent. verbi gratiâ non omne animal aut continuas aut scissas alas habet, sed omne animal alatũm. huius enim hæc *est* differentia[n]. prima autẽ animalis differẽtia[o] est, in quam omne animal cadit. similitérque *accipienda est prima diuisio* omniũ aliorũ generũ, siue sint omnino diuersa ab animali, siue sub eo *cõtineãtur*. vtputa volucris *prima diuisio est*, in quam omnes volucres *cadunt*: & pisces, in quã omnes pisces. Sic igitur progrediendo, scire possumus nihil esse prętermissum[p]. aliàs autẽ & prætermitti *aliquid interdum* necesse *est*, & *id* ignorari. ¶ Neque verò opus est vt definiens ac diuidens cognoscat res omnes.

a Primarũ specierum specialissimarum.
b Id est, definitio primarũ specierum simplicium.
c Per differẽtias *substantiæ*, specificas.
d Ad inuestigandam hoc modo definitionem.
e Quæ vis probãdi insit in diuisionibus.
f Libr. 1. Prior. Analyt. cap. 3 & huius libri c. 5.
g Sine vlla probatione.
h Proinde vtilis est diuisio, quæ facit, vt priora priori loco ponantur, posteriora posteriori.
i Id est, genere, & differentia.
k Vnum genus. nam genus cõiunctum cũ differentia, vt animal cõiunctum cum mansueto, efficit genus quoddam posterius, quod postea subdiuiditur, quicquid enim ita diuiditur, est genus.
l Sumere attributa (vt loquũtur in scholis) quiditatiua. sumi dicitur, quæ non demonstrãtur.
m Diuisio inferior est, quæ nõ est propria generis, sed alicuius speciei inferioris.
n Id est, diuisio.
o Diuisio.
p In definitione.

quamquàm nõnulli[a] putant fieri non posse vt quis cognoscat differentias, *quibus res proposita* à quaque re *secernitur*, nisi quamque rem cognoscat: sine differẽtiis autem non posse quamque rem cognosci: *id* enim à quo *quidpiam* non differt, idem cum eo esse: *id* verò à quo differt, aliud *esse* ab eo. ¶ Primùm igitur hoc[b] falsum est. non enim secũdum quamuis differentiam est aliud: quandoquidem iis quæ sunt eadem specie, multæ differẽtiæ[c] insunt, non tamen secundum essentiã, nec per se. ¶ Deinde cùm *quis* sumpserit opposita & differentiam[d], & quodvis[e] in hanc vel in illã partem caderet, ac sumpserit in altera parte esse id quod quæritur[f], idque cognoscit: nihil refert, vtrum sciat an ignoret, quibus aliis attribuantur[h]. constat enim, si ita progrediens[i] peruenerit ad ea quorum non est ampliùs differentia[k], eum habiturum esse definitionem. Quoduis[l] autem cadere in diuisionem, si[m] sint oppositæ medio carentia, non *est* postulatum[n]. necesse *est* enim quoduis in altero eorum esse, si quidem illius differentia erit[o]. ¶ Sed in conficienda per diuisiones[p] definitione, tria obseruare oportet: nempe vt accipiãtur, attributa in *quæstione* quid est: & vt hæc ordine collocentur *vt* quid*que est* primum vel secundum: & vt hæc omnia *sumantur*. ¶ Horum autem primũ consequi possumus: quia sicut possumus de accidẽti ratiocinari & concludere[q] accidens inesse, *ita* etiam *possumus* per genus adstruere[r]. ¶ Collocabuntur autem *singula* vt oportet, si *quis* primum

καίτοι [a] δ' ἐνδέχεται φασιν εἶναί τινες τὰς διαφορὰς εἰδέναι, πῶς ἕκαστον, μὴ εἰδότα ἕκαστον· αἰδὲ δὲ τὴν διαφορῶν οὐκ εἶναι ἕκαστον εἰδέναι. οὔ γὰρ μὴ διαφέρει, ταυτὸν εἶναι τούτῳ· οὗ δὲ διαφέρει, ἕτερον τούτου. ¶ Πρῶτον μὲν οὖν τοῦτο [b] ψεῦδος. οὐ γὰρ κατὰ πᾶσαν διαφορὰν ἕτερον. πολλαὶ γὰρ διαφοραὶ [c] ὑπάρχουσι τοῖς αὐτοῖς τῷ εἴδει, ἀλλ' οὐ κατ' οὐσίαν, οὐδὲ καθ' αὑτά. ¶ Εἶτα ὅταν λάβῃ τὰ ἀντικείμενα καὶ τὸ ᾧ διαφορὰ [d], καὶ ὅτι πᾶν [e] ἐμπίπτῃ ἐνταῦθα ἢ ἐνταῦθα, καὶ λάβῃ ἐν θατέρῳ τὸ ζητούμενον [f], καὶ τοῦτο γινώσκει· οὐδὲν διαφέρει εἰδέναι ἢ μὴ εἰδέναι, ἐφ' ὅσον κατηρεμοῦνται [h] ἄλλων αἱ διαφοραί. φανερὸν γὰρ ὅτι αὐτὸ βαδίζων [i], ἐλθὴ εἰς ταῦτα, ὧν μηκέτι ἐστὶ διαφορὰ [k], ἕξει τὸν λόγον τῆς οὐσίας. τὸ δὲ πᾶν [l] ἐπιπεῖν εἰς τὴν διαίρεσιν, αἴτημα [m] ἢ κατηκείμενα ὧν μὴ ἐστὶ μεταξύ, οὐκ αἴτημα [n]. ἀνάγκη γὰρ πᾶσαν ἢ θατέρῳ αὐτῶν ὑπάρχειν, ἑτέρᾳ ἐκείνου διαφορᾷ ἔσαι [o]. ¶ Εἰς δὲ τὸ κατασκευάζειν ὅσον δεῖ τὴν διαίρεσιν [p], ἓν δεῖ τρία θεωρεῖν τὰ κατηγορούμενα ἢ τοῦ τί ἐστι, καὶ ταῦτα τάξαι τί πρῶτον ἢ δεύτερον, καὶ ὅτι ταῦτα πάντα. ¶ Ἐστι δὲ πάντα ἐν πρώτοις, ὅσα τῷ δυνάσθαι, οἷς περ πρὸς τὸ συμβεβηκὸς συλλογίσασθαι [q] ὅτι ὑπάρχει, καὶ ὅσα τοῖς ὅροις κατασκευάσαι [r]. ¶ Τὸ δὲ τάξαι ὡς δεῖ, ἔσαι ἐὰν τὸ πρῶτον

a Speusippus.
b Id est, id àquo res quoquo modo differt, esse aliud ab illa re.
c Accidentaria.
d Id est, diuisionem in membra opposita, veluti animalis in rationale & irrationale.
e Sub genere diuiso cõtentum.
f Reduci ad alterutrum membrum diuisionis.
g Puta, hominẽ, cuius definitionem quærit, esse rationalem.
h Differentiæ, (exempli gratiã) irrationale, & immortale.
i A genere ad species per differentias.
k Id est, ad ea quæ non diuidũtur ampliùs.
l Sub genere diuiso contẽtum.
m Sub. differentiæ diuidentes.
n Non est petitio rei probandæ.
o Id est, si sit propria, non inferior diuisio, quæ in inferiorem diuisionem non cadit omnia, vt expositum fuit part. 10.
p Recte ait diuisiones: quia pluribus diuisionibus definitio inuestigatur. ex quibus posteriores sunt subdiuisiones priorũ. vt cùm quæritur hominis definitio, animal diuiditur in rationale & irrationale, rationale autem subdiuiditur in mortale & immortale.
q Ex locis pertinentibus ad problema accidentis, expositis ab Aristot. lib. 2. Top.
r Id est, possumus probare aliquid esse genus, ex locis quibus vtitur qui stue generis, explicatis ab Aristot. lib. 4. Topic.

λάβῃ. τοῦτο δὲ ἔσται, ἐὰν ληφθῇ ὁ πᾶσιν ἀκολουθεῖ, ὑπείνῳ δὲ μὴ πάντα. ἀνάγκη δὲ εἶναί τι τοιοῦτον. ληφθέντος δὲ τούτου, ἤδη δῆλον τῷ κάτω ὁ αὐτὸς ἔσται τρόπος. δεύτερον δέ, τὸ τῷ ἄλλων ἁπλῶς ὑπάρχον, ἔσται· καὶ ἔστω, τὸ τῷ ἐχομένῳ. ἀφαιρεθέντος δὲ τοῦ ἀνωθεν, τὸ ἐχόμενον τῷ ἄλλων ἁπλῶς ἔσται. ὁμοίως δὲ καὶ ὅσα τῷ ἄλλων. ¶ Ὅτι δ' ἀπάντα ταῦτα, φανερὸν ὅτι τὸ λαβεῖν τό, τε ἁπλῶς καὶ διαίρεσιν ὅτι ἄπαν ἢ τόδε ἢ τόδε, ὑπάρχει δὲ τόδε· καὶ πάλιν τούτου ὅλου τῶν διαφορῶν· τὰ δὲ τελευταῖα μηκέτι εἰς διαφορὰς· ἢ καὶ δύο μετὰ τὰς τελευταίας διαφορὰς, τὸ συνόλου μὴ διαφέρειν εἰδέναι τοῦτο. ¶ Δῆλον δὲ ὅτι οὐτε πλεῖον περέχεται· πάντα δὲ ἐν τῷ ὅτιν εἰλεπται ἀ τούτων· οὐτε ἀπολείπει οὐδέν· ἢ δὲ ἡμῖς, ἢ διαφορὰ ἀεὶ ἔστι. ἡμῖς μὲν οὖν, τὸ, τὰ πρῶτον, καὶ μετὰ τῷ διαφορῶν τὸ περιλαμβανόμενον. αἱ διαφοραὶ δὲ πᾶσαι ἐχόνται. οὗ δὲ ἔστι ὑστερα· εἰδὲ ἡ δὲ ἀνελίφθη τελευταῖον. τοῦτο δ' εἴρηται μὴ διαφέρειν.

sumpserit. quod quidem fiet, si sumptū erit quod omnibus consequens est, cùm ei non *sint* omnia *consequentia*. necesse *est* enim esse tale quidpiam. Hoc autem sumpto, iam in inferioribus idem modus seruandus erit. secūdum enim erit, quod aliorum primum *erit*: & tertium, quod sequentium. dempto enim superiori, id quod deinceps sequitur, erit aliorum primum. similis est ceterorum ratio. ¶ Quòd autem hæc *sint* omnia, perspicuū *est*: quia sumimus quod est primum in diuisione *illa*, omne *est* vel hoc vel hoc, ineſt autem hoc: rursúsque huius totius differentiam: vltimi verò non est amplius differētia: aut cōfestim hoc *sumptum* cum vltima differentia, à toto illo non differt. ¶ Constat igitur neque plus quàm oporteat, adiectum esse quæcumque enim sumpta sunt, *attribuuntur* in *quæstione* quid est: neque deesse quicquam: aut enim genus, aut differentia esset. genus igitur *est* & illud primū, & hoc cum differentiis assumptum. differentiæ verò omnes hærent. non est enim amplius *vlla differentia* posterior: aliquin vltimū specie differret.

sed dictum fuit, hoc non differre.

a Cùm quæritur (exempli causa) definitionem hominis.
b Vt omne animal est vel rationale vel irrationale.
c Vt rationale.
d Animalis rationalis.
e Id est, subdiuisionem vt, omne animal rationale est vel mortale vel immortale.
f Vt animalis rationalis mortalis.
g Id est, vltimum illud non subdiuiditur.
h Animal rationale mortale.
i Cū aliqua differentia accidens sit, veluti animal rationale mortale nigrum.
k Ab animalitate rationali mortali.
l Essentiali differentia.
m Definitio autem explicat solùm essentiam: proinde vltima illa differētia accidentalis nō debet admitti.
n Supremū genus positū in definitione, vt animal.
o Vt animal rationale. hoc. n. est genus quoddā compositum ex primo genere, i. animali, & differentia.
p Essentialis.
q Vt animal rationale mortale nigrum.
r Vel formā.
s A toto illo, animal rationale mortale.
t Part. præced.
u Animal rationale mortale nigrum.
v Nō differre essentialiter à toto illo, animal rationale mortale.
x Cùm quæritur definitio, exempli causa, animalis.
y Veluti ad hūc

De inuestiganda per inductionem definitione, CAP. XIV.

1 *Expositio.* 2 *Exemplum.* 3 *Omnem definitionem esse vniuersalem.* 4 *Prius & facilius definiri particularia quàm vniuersalia.* 5 *De metaphora.*

1 ΖΗτεῖν δὲ δεῖ ὅπη βλέποντα ὅτι τὰ ὅμοια καὶ διαφορὰ, φρῶτον τί ἅπαντα ταυτὸν ἔχουσιν· εἶτα πάλιν ἐφ' ἑτέρας, ἃ ἐν τούτῳ μὲν ὑμοιότητι, εἶσι δὲ αὐτοῖς μὲν ταυτὰ τῷ εἶδει, ἑτέρᾳ

QVærere autē oportet, respiciendo ad eaquę sunt similia nec differunt *inter se*, primùm quid *hæc* omnia habeant. deinde rursus *id quærendum est* in aliis, quæ sunt in eodē cū illis genere, inter se au-

& illum hominem. z Naturā & essentiā. a Hi singuli homines. b Omnibus cōmune est esse hominem, & esse rationis participem. c Vt in hoc & in illo cane. d Singulis hominibus. e Id est, animali.

τὲ *si cõparentur*, sunt eadẽ specie, sed ab illis diuersa. Cùm autẽ in his sumptum fuerit, quid *sit cuius ratione* omnia *sunt vnum &* idẽ, & in aliis[a] similiter: *tum* in iis quę sumpta fuerunt, cõsiderare *oportet* an *aliquo modo* idẽ *sint*, donec ad vnam rationem perueniatur. hæc enim erit rei definitio. si verò non perueniatur ad vnam *rationem*, sed ad duas, vel plures: perspicuũ *est* non esse vnum, id quod quæritur. ¶ Exempli gratiâ, si quæramus quid sit magnanimitas, considerandum *est* in aliquibus magnanimis, quos nouimus, quid omnes vnũ *& commune* habent quà *sunt* tales. veluti, si Alcibiades est magnanimus, vel Achilles, & Aiax: *considerandum est*, quid omnes vnum *& commune* habeant: putà non perpeti cõtumeliam. alius[b] enim pugnauit, alius[c] iratus est, alius[d] sibi mortem conscíuit. Rursus *considerandum est* in aliis, veluti *in* Lysandro aut Socrate. Si igitur *hoc, his*[e] *commune sit*, eodem modo in secundis & in aduersis rebus se habere: his duobus[f] acceptis, considero quid commune habeant, non moueri ab vtra que fortuna, & non perpeti cõtumeliam. Quòd si nihil *commune habeant*, duæ species sunt magnanimitatis. ¶ Omnis[g] porrò definitio semper est vniuersalis. non enim medicus definit, quid sit cuidã oculo salutare, sed vel omni[h], vel specici[i]. ¶ Iam verò facilius[k] definitur singulare [l]q. vniuersale. Idcirco oportet à singularibus ad vniuersalia progredi. etenim homonymiæ[m] magis latent in vniuersalibus quàm in iis quæ non distinguuntur. vt autem in demonstrationibus oportet inesse vim concludendi, ita etiam in definitionibus perspicuitatem. hæc autem inerit, si ex iis quæ singillatim dicuntur,

[a] Vt in singulis equis, & singulis leonibus.

[b] Alcibiades.

[c] Achilles.

[d] Aiax.

[e] Lysandro, & Socrati.

[f] Id est, non perpeti contumeliã, & eodem modo ferre vtramque fortunam.

[g] Quia loquitur de definitione colligenda per inductionem. inductio autem est particularium: propterea ne quis putet definitionem esse particularem, docet eam esse vniuersalem.

[h] Omni oculo.

[i] Omni oculo humano.

[k] Cùm vtimur hac methodo inductiua ex singularibus.

[l] Id est, minùs vniuersaliter. nam singularia nõ definiri docuit paruo ante.

[m] Quæ obscuritatem parient.

νων δὲ ἕτερα· ὅταν δὲ ὅλη τούτων ληφθῇ τί ἐστι παῦτα ταυτὸν, καὶ ὅλη τῇ ἄλλων [a] ὁμοίως· ὅλη τῇ ἑκάστῳ σκοπεῖν πάλιν εἰ ταυτ, ἕως ἂν εἰς ἕνα ἔλθῃ λόγον. οὗτος γὰρ ἔσται τῆς πράγματος ὁρισμός. ἐὰν δὲ μὴ βαδίζῃ εἰς ἕνα, ἀλλ' εἰς δύο ἢ πλείω· δῆλον, ὅτι οὐκ ἂν εἴη ἓν τι οὗ τὸ ζητούμενον, ἀλλὰ πλείω. ¶ Οἷον λέγω, εἰ τί ἐστι μεγαλοψυχία ζητοῦμεν, σκεπτέον ὅλη τινῶν μεγαλοψύχων, οὓς ἴσμεν, τί ἔχουσιν ἓν πάντες ἢ ποιοῦσι. οἷον εἰ Ἀλκιβιάδης μεγαλόψυχος, καὶ ὁ Ἀχιλλεὺς, καὶ ὁ Αἴας τί ἓν ἅπαντες· τὸ μὴ ἀνέχεσθαι ὑβριζόμενοι. ὁ [b] μὲν γὰρ, ἐπολέμησεν· ὁ δὲ, ἐμηνίσεν· ὁ δὲ, ἀπέκτεινεν ἑαυτόν. πάλιν ἐφ' ἑτέρων, οἷον Λυσάνδρου, ἢ Σωκράτους. εἰ δὴ [c] τὸ ἀδιάφορον ἔχειν δυτυχοῦντας καὶ ἀτυχοῦντες· ταῦτα δύο [f] λαβὼν, σκοπῶ τί τὸ αὐτὸ ἔχουσιν ἢ τὰ πάθεια ἢ οὐδὲ τὰς τύχας καὶ ἢ μὴ ὑπομονὴ ἀπιμαζομένων. εἰ δὲ μηδέν, δύο εἴδη ἂν εἴη μεγαλοψυχίας. ¶ Ἀεὶ [g] δ' ἐπὶ πᾶς ὅρος καθόλου· οὐ γὰρ πῃ ὀφθαλμῷ λέγει τὸ ὑγιεινὸν ὁ ἰατρὸς, ἀλλ' ἢ παντὶ, ἢ εἴδει ἀφορίσας.

¶ Ῥᾷον [k] τὸ καθέκαστον [l] ὁρίσασθαι, ἢ τὸ καθόλου. διὸ δεῖ δὸς [m] τῇ καθέκαστον ὅλη τὰ καθόλου μεταβαίνειν. καὶ γὰρ αἱ ὁμωνυμίαι [m] λανθάνουσι μᾶλλον ἐν τοῖς καθόλου, ἢ ἐν τοῖς ἀδιαφόροις. ὥσπερ δὲ ἐν ταῖς δεῖξεσι δεῖ τὸ ἐξ συλλογίσασθαι ὑπάρχειν, οὕτω καὶ ἐν τοῖς ὅροις τὸ σαφές. τοῦτο δ' ἔσται, ἐὰν ὦσι τῇ καθέκαστον εἰρημένων.

μῶν ἢ τὸ ἐν ἑκάστῳ ὁρίζεσθαι χωρίς. ἔστι τὸ ὅμοιον μὴ παν, ἀλλὰ τὸ ἐν χρώμασι & σχήμασι, καὶ τὸ ὀξὺ τὸ ἐν φωνῇ. καὶ ὅτι δεῖ τὸ κοινὸν βαδίζειν, διειλημμένον μὴ ὁμωνυμία ἐντύχῃ. ¶ Εἰ δὲ μὴ ἔστι λέγειν δεῖ μεταφοράς· δῆλον ὅτι οὐδὲ ὁρίζεσθαι, ὅτε μεταφοράς, ὅτε ὅσα λέγει μεταφοράς. διαλέγεσθαι γὰρ ἀναγκαῖον ἐστι μεταφοράς[b].

seorsum definiatur *id* quod in quoque genere *est*. veluti simile, non omne, sed quod *est* in coloribus, & *in* figuris. & acutũ quod *est* in voce. atque ita ad commune progredi *oportet* cauendo ne incidat homonymia. ¶ Quòd si non est differendum metaphoris, perspicuum *est* nec definiendũ esse metaphoris[a], nec *definiẽda esse* ea quæ dicuntur per metaphoram: alioqui necesse erit vt metaphoris differatur[b].

a Nã metaphoræ quoque obscuritatem pleruntque pariũt.

b Quia in disputationibus interdum necesse est adhibere definitionẽ, vt intelligatur quid sit id de quo disceptatur.

De inuentione problematum, & medij termini, CAP. XV.

1 *De synonymis.* 2 *De iis quæ communem naturam habent, sed communi nomine carent.* 3 *De analogia.* 4 *Quænam sint eadem, vel diuersa problemata.*

Πρὸς δὲ τὸ ἔχειν τὰ προβλήματα, ἐκλέξειν δεῖ πάς τε αὐτομάς, καὶ πᾶς διαιρέσεις[c]. ὅπου δὲ ἐκλέξῃς, σκοπεῖν θέμενον τὸ ὑπὸς τὸ κοινὸν ἀπάντων. ἔστι εἰ ζῶα εἴη τὰ θεῖα ρημάμα, ποῖα παντὶ ζώῳ ὑπάρχει. ληφθέντων δὲ τούτων πάλιν τῷ λογισμῶν τῶν προτάσεων[d] ποῖα παντὶ ἕπεται). ἔστι εἰ τὸ ὄρνις, ποῖα παντὶ ἕπεται ὄρνιθι. & ὅπως ἀεὶ τῶν ἑξῆς ὑπάτων[e]. δῆλον δὲ ὅτι ἐξομῶν ἤδη λέγειν τὸ δέ τί ὑπάρχει τὰ ἐπόμενα τοῖς ὑπὸ τὸ κοινόν. ἔστι δέ τι ἀνθρώπῳ ἢ ἵππῳ ὑπάρχει[f]. ἔστω δὴ ζῶον, ἐφ' ᾧ α. τὸ δὲ β, τὰ ἑπόμενα παντὶ ζώῳ· ἐφ' ὧν δὲ γ δ ε, τὰ τινα ζῶα. δῆλον δὴ, ὅτι τὸ β ὑπάρχει τῷ δ. ὅτι δὲ τῷ α. ὁμοίως δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις. καὶ ἀεὶ ὅπῃ τῷ ἄλλων ὁ αὐτὸς λόγος.

VT autem habeamus problemata, seligere oportet sectiones & diuisiones[c]. sic autẽ seligere, supponendo genus cõmune omnium. veluti si animalia considerarentur, *primum spectare oportet*, qualia omni animali insint. his autem sumptis, rursus ceterorum primo[d] *videndum est* qualia omni sunt consequentia. verbi gratiã, si hoc sit volucris, *videndũ est* qualia sint omni volucri consequentia. atque ita semper *videndũ erit* qualia proximo[e] consequẽtia sint. perspicuum enim *est* fore vt possimus dicere cur consequentia[f] insint iis quæ sub communi continentur: veluti cur insint[g] homini, aut equo. Esto igitur animal, vbi α: & β autem, consequentia omni animali: vbi verò γ δ ε, animalia quædam. apparet igitur, cur & β insit τῷ δ, *inest* enim per α. similiter autem & aliis[h] *inest*: ac semper in omnibus aliis *est* eadem ratio.

c Id est, progredi oportet a generibus ad vniuersali ad particularia. Sectiones & diuisiones accipit pro eodem & de eo eodem.

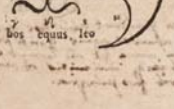
d Primæ speciei animalis.

e Speciei primæ quæ generi exposito proxima est.

f Affectiones.

g Affectiones animalis.

h In & aliis.

Bar Omne animal sentit:
ba Omnis equus est animal: Ergo
ra Omnis equus sentit.

Eodem modo probatur de boue, & delcone

Nũc ergo secundũ tradita cõmunia nomina loquimur[a]. ¶ Oportet autẽ non in his [b]tantum cõsiderare [c], sed etiam accipere si quid aliud visum fuerit commune esse[d], deinde quibus hoc cõsequens sit[e], &[f] qualia sint huic[g] consequentia. veluti cornua harbentibus, *consequentia esse* habere omasum, non habere dentes in veraque maxilla. rursus cornua habere, quibus consequens sit. perspicuum enim *est*, cur illis[h] inerit quod dictum est[i]. inerit enim, propterea quòd habent cornua. ¶ Præterea alius modus est, secundum analogiam eligere[k]. non licet enim vnum & idẽ accipere, quo appellare oporteat sepium, & spinam, & os[l]. Sunt autem & his consequentia *quadam*, quasi vna quędam sit huiusce modi natura. ¶ Porrò alia problemata sunt eadem, quia idem medium habent[m], veluti quia omnia *sunt* antiperistasis[n]. horum autem nonnulla *sunt* genere eadem: quæ *ideo* differunt, quòd aliorũ, vel aliter sunt. veluti cur *fiat* echo, aut cur appareat *imago* in *speculo*, & cur *fiat* iris. hæc enim omnia sunt idem genere problema, quandoquidem omnia *sunt* reflexio: sed specie differunt[o]. Alia verò problemata *eò* differunt, quòd *alterum* medium sub altero medio continetur. veluti, cur Nilus extremo mense maior & concitatior est? quia extremus *mensis est* hybernior. & cur extremus *mensis est* hybernior? quia Luna deficit. Hæc enim ita *se* habent inter se.

Νῦν μὲν οὖν κεῖται τὰ κοινῶς λεγόμενα κοινὰ ὀνόματα λέγοιμεν. ¶ Δεῖ δὲ μὴ μόνον ὅτι τούτοις συμπίπτει, ἀλλὰ καὶ αἷς ἄλλοις ὑπάρχει κοινόν, σκοπεῖν ἐὰν ὑπάρχον, συμβαῖνοντα, εἶτα τίσι τοῦτ' ἀκολουθεῖ, καὶ τίνα τούτῳ ἕπεται. ἔστι τοῖς κέρατα ἔχουσι, τὸ ἔχειν ἔχινον, τὸ μὴ ἄνω δόντα ἔχειν. πάλιν τὸ κέρατα ἔχειν, τίσιν ἕπεται. ὅλως δὲ δεῖ τὰ συμβαίνοντα τοῖς ἐκείνοις ὑπάρξει τὸ εἰρημένον· διὸ καὶ τὸ κέρατα ἔχειν, ὑπάρξει. ¶ Ἔτι δὲ ἄλλος τρόπος ἐστὶ τοῦ αἱρεῖσθαι συκλέγειν. ἓν δὲ λαβεῖν οὐκ ἔστι τὸ αὐτό, ὃ δεῖ καλέσαι σήπιον, καὶ ἄκανθαν, καὶ ὀστοῦν. ἔστι δ' ἐπόμενα καὶ τούτοις, ὥσπερ μιᾶς τινος φύσεως τῆς τοιαύτης ὄσης.

¶ Τὰ δ' αὐτὰ θεωρήματά ἐστι, τὰ μὲν περὶ τὸ αὐτὸ μέσον ἔχοντα· διὸ πάντα ἀντιπερίστασις. τούτων δ' ἕνια τῷ γένει ταυτά, ὅσα ἔχει διαφορὰς τοῦ [ἄλλων ἢ] ἄλλως ἔχειν. διὰ τί ἠχεῖ, ἢ διὰ τί εἰκάζεται, καὶ διὰ τί ἶρις. ἅπαντα γὰρ ταῦτα τὸ αὐτὸ θεώρημά ἐστι περὶ γένει. πάντα γὰρ ἀνάκλασις, ἀλλ' εἴδει ἕτερα. τὰ δὲ περὶ τὸ μέσον ὧδε τὸ ἕτερον μέσον ἔχει, διαφέρει τῷ θεωρήματι. [διὰ] διὰ τί ὁ νεῖλος φθίνοντος τοῦ μηνὸς μᾶλλον ῥεῖ; διότι χειμερώτερος φθίνων. καὶ διὰ τί χειμερώτερος φθίνων; διὸ τι ἡ σελήνη δοκολείπει. ταῦτα γὰρ οὕτως ἔχει πρὸς ἄλληλα.

a Id est, loquimur de synonymis, quæ non solum habent nituram communem, sed etiam nomen cõmune.
b Synonymis.
c Vti hac methodo, & quærere generis affectiones communes, deinde specierum proprias.
d Id est, si sit aliquid commune vacans nomine, nihilo minùs hoc debet accipi, vt eius affectiones inquirãtur.
e Quibus speciebus attribuatur.
f Ὑγιὲς σκόπει. quia prius quærende sunt affectiones quæ attribuũtur generi, deinde species eius generis.
g Generi innominato.
h Speciebus animalis cornuti.
i Habere omasum, vel habere dentes in altera tãtum maxilla.
k Id est accipere commune analogum.
l Hæc sunt analoga: quoniam eadem est ratio sepij in pisce quodam marino qui vocatur sepia, & spinæ in aliis piscibus, & ossis in animalibus terrestribus.
m Per eandem causam probatur.
n Id est, sunt propter antiperistasin. antiperistasis est res contrarias circumstantia. veluti, quare gignitur grando? quia frigus contrahitur ob calorem circumfusum cur subterranea loca sunt frigida æstate, calida hyeme? quoniam hyeme calor propter frigus circumstans, æstate frigus ob vltiorem circumstantem contrahitur.
o Nam echo fit ob reflexionem aëris, imago apparet in speculo ob reflexionem speciei visibilis, iris fit ob reflexionem radiorum Solis.

QVÆ-

QVÆSTIONES DE CAVSIS ET EFFECTIBVS,

TRACTATVS V.

Vtrùm causa & effectus reciprocentur, CAP. XVI.

1 *Causam & effectum reciprocari.* 2 *Obiectio prima, quia ex se inuicem demonstrarentur.* 3 *Solutio.* 4 *Obiectio secunda, quia possunt esse plures causæ eiusdem effectus.* 5 *Solutio.*

1 ΠΕΡΙ δὲ αἰτίου καὶ αἴτιον, ἀπορήσειεν ἄν τις, ἆρα ὅτε ὑπάρχει τὸ αἰτιατὸν, καὶ τὸ αἴτιον ὑπάρχει. ὥςπερ εἰ φυλλορροεῖ, ἢ ἐκλείπει· καὶ τὸ αἴτιον τοῦ ἐκλείπειν, ἢ φυλλορροεῖν ἔςαι. οἷον εἰ τοῦτο[a] ὄζη, τὸ πλατέα ἔχειν τὰ φύλλα· τοῦ δ' ἐκλείπειν, τὸ τῶν γλῶ ἐν μέσῳ εἶ). εἰ δὲ μὴ ὑπάρχει[b], ἀλλό τι ἔςαι[c] τὸ αἴτιον αὐτῷ[d]. εἶτα τὸ αἴτιον ὑπάρχει, ἅμα καὶ τὸ αἰτιατόν· οἷον εἰ ἐν μέσῳ ἡ γῆ, ἐκλείπει· ἢ εἰ πλατύφυλλον, φυλ-
2 λορροεῖ. ¶ Εἰ δὲ ὅπως, ἅμα αὖ εἴη καὶ δ' εἰκὸς οἴοτ' εἶ· ἀλλήλων. ἔςω[e] γὰρ τὸ φυλλορροεῖν, ἐφ' ᾧ α· τὸ δὲ πλατύφυλλον, ἐφ' ᾧ β. ἄμπελος δὲ, ἐφ' ᾧ γ. εἰ δὴ τῷ β ὑπάρχει τὸ α, παῦ γὰρ πλατύφυλλον φυλλορροεῖ· τῷ δὲ γ ὑπάρχει τὸ β, πᾶσα γὰρ ἄμπελος πλατύφυλλος· τῷ γ ὑπάρχει τὸ α, καὶ πᾶσα ἄμπελος φυλλορροεῖ. αἴτιον δὲ τὸ β τὸ μέσον.

1 DE causa verò & *eo* cuius *est* causa, dubitare aliquis possit, an cùm insit effectus, etiam causa insit. veluti: Si *arbor* defrondescit, vel *Luna* deficit: etiam causa erit, cur deficiat, vel defrondescat. verbi gratiâ, si hoc[a] sit latis foliis constare: defectionis autem, terræ interpositio: nisi enim sit[b], alia quædam erit[c] eorum[d] causa. siue causa sit, simul etiã *erit* effectus. veluti, si terra *est* interposita, Luna deficit: &, si latis foliis *arbor* 2 constat, defrondescit. ¶ Quòd si ita *sit*, simul erunt, & reciprocè demonstrabuntur[e]. Esto[f] namque defrondescere, vbi α: latis foliis constans, vbi β: vitis, vbi γ. Si igitur τῷ β ineſt τῷ α· quicquid enim latis foliis constat *de frondescit*: τῷ γ autem ineſt τῷ β, quoniam omnis vitis latis foliis constat: *certè* τῷ γ ineſt τῷ α, & omnis vitis *defrondescit*. causa autem eſt τῷ β, quod eſt medium.

a Vide, ne pro τοῦτο leg. sit, τούτου, huius: vt sensus sit, si huius foliorum defluxionis causa sit, &c.
b Nisi folia sint lata, vel nisi terra sit interposita.
c Quia non potest esse effectus sine causa.
d Defluxionis foliorum, & eclipseos.
e Causa & effectus.
f *Exemplum demonstrationis quæ probatur effectus per causam.*

Bar Quicquid latis foliis constat, defrondescit:
ba Omnis vitis latis foliis constat:
Ergo
ra Omnis vitis defrondescit.

a, Exemplum demonstrationis quæ probatur causa per effectum.

Sed[a] & latis foliis vitem constare, quia defrondescit, demonstrare licet. esto enim ☉ ◻, latis foliis constans: ☉ ∘ autem, defrondescere: vitis verò, vbi ?. itaque ☐ ? ineſt ☉ ∘, quia vitis omnis defrondescit: ☐ ∘ autem ☉ ◻ · quicquid enim defrondescit, latis foliis conſtat: omnis igitur vitis latis foliis conſtat. cauſa autem eſt, defrondescere.

b Nec poteſt idem eodem eſſe prius & poſterius.

¶ At ſi non poſſunt ſui inuicem eſſe cauſæ: (nam cauſa *eſt* prior *eo* cuius *eſt* cauſa[b]) terræ quidem interpoſitio *eſt* cauſa defectionis: defectio verò non eſt cauſa interpoſitionis. Si igitur *ea* demonſtratio quæ *probat* per cauſam, *probat* cur *ſit* · ea verò quæ non per cauſam, *probat* quòd non *ſit*: ſanè quòd *terra* ſit interpoſita, nouit[c]: cur autem *ſit interpoſita*, non *nouit*. Quòd autem defectio non ſit cauſa interpoſitionis, ſed hæc defectionis, perpicuum *eſt*: quoniam in definitione defectionis ineſt interpoſitio. quare conſtat, illud[d] per hoc[e] notificari[f], non contrà hoc per illud[g]. ¶ An contingit vnius *rei*[h] plures cauſas eſſe? etenim ſi poteſt idem pluribus attribui primùm: ☉ α ☐ β primo inſit, & ☐ γ. alii primo, atque hæc ☉ ◻ ∘. inerit igitur ☉ α ◻ ◻. cauſa autem *cur inſit* ☐ ◻, *erit* ☉ β: *cur inſit* ☐ ∘, τὸ γ.

c Is qui per eclipſin probauit interpoſitionẽ terræ.

d Eclipſim.

e Interpoſitionem terræ.

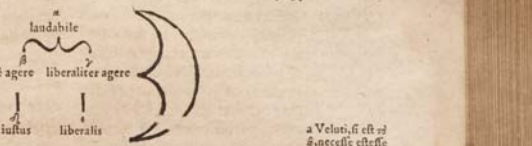
f Demonſtrari.

g Cauſa per effectum nõ verè demonſtratur: quoniam vera demõſtratio eſt ἀπὸ διὰ τοῦ: demonſtratio autẽ ſumpta ab effectu, eſt τοῦ ὅτι.

h Vni⁹ effectus.

3 ¶ Εἰ δὲ μὴ ἐνδέχεται ἄμπα εἶ ἀλ-
λήλων· (τὸ δὲ αἴτιον, φαίνεται δ'
αἴτιον)[b] καὶ τὸ μὲν ἐκλείπειν αἴ-
τιον, τὸ ἐν μέσῳ τιθὼ γὴν εἶ· τὸ
δὲ ἐν μέσῳ τιθὼ γὴν εἶναι, οὐκ
αἴτιον τὸ ἐκλείπειν. εἰ οὖν ἡ μὲν
διὰ τὸ αἴτιον ἔστὶ δεῖξις, τὸ διὰ
τί· ἡ δὲ μὴ δι' ἃ τὸ αἴτιον, τὸ ὅτι·
ὅτι μὲν ἐν μέσῳ, οἶδε[c]· διότι δέ,
οὐ. ὅτι δὲ οὐ τὸ ἐκλείπειν, αἴτιον
τὸ ἐν μέσῳ, ἀλλὰ τοὐναντίον τὸ ἐκλεί-
πειν, φανερόν· ἐν γὰρ τοῖ λόγῳ τοῖ
τὸ ἐκλείπειν, ἐνυπάρχει τὸ ἐν μέ-
σῳ· ὥστε δῆλον, ὅτι δι' ἐκεῖνο[d] γνωρίζεται[f], ἀλλ' οὐ τοῦτο[d]
δι' ἐκεῖνο[e]. 4 Ἡ ἐνδέχεται ἑνὸς[h]
πλείω αἴτια εἶ; καὶ γὰρ εἰ ἔστι τὸ αὐ-
τὸ πλείοσιν ἀπηρορισμένως πρώ-
τοις· ἔστω τὸ α τοῖ β πρώτῳ ὑπάρ-
χον, καὶ τοῖ γ ἄλλῳ πρώτῳ, καὶ
ταῦτα τοῖς ◻ ∘· ὑπάρξει ἄρα τὸ α
τοῖς ◻ ∘. αἴτιον δὲ τοῖ μὲν ◻ τὸ β
τοῖ δὲ ∘ τὸ γ.

fauda-

Qui iustè agit, est laudabilis — Qui liberaliter agit, est laudabilis.

Iustus iustè agit: Ergo — Liberalis agit liberaliter: Ergo

Iustus est laudabilis. — Liberalis est laudabilis.

Ὡςτε τῷ ᾧ αἴτιόν ὑπάρχοντος, ἀνάγκη τὸ Θεώρημα ὑπάρχειν[a]. Τὸ δὲ Θεώρηματος [b] ὑπάρχοντος, οὐκ ἀνάγκη πᾶν ὃ αὖ ἦ αἴτιον[c], ἀλλ' αἴτιον[d] ᾧ, οὐ τοῦτο ᾧ πᾶν. ¶ Ἢ εἰ ἀεὶ καθόλου[e] τὸ Θεώλημα[f] ἔστι καὶ τὸ αἴτιον, ὅλον τῇ[f]· καὶ οὗ αἴτιον, καθόλου. οἷον τὸ φυλλορροεῖν, ὅλῳ τινὶ ἀρωεισμῷῳ[g], κἂν εἴδη αὐτοῦ ᾖ[h], καὶ τοῖς δὲ καθόλου, καὶ φυτοῖς, ἢ τοιοῖσδε[i] φυτοῖς. ὡς τε καὶ τὸ μέσον ἴσον[k] δεῖ εἶ ὅτι τύπτειν, καὶ οὗ αἴτιον, καὶ αὐ τισρέφειν. διὰ τί τὰ δένδρα φυλλορροεῖ; εἰ δὴ διὰ πῆξιν τὸ ὑγροῦ: εἴτε φυλλορροεῖ δένδρον, διὰ ὑπάρχειν πῆξιν· εἴτε πῆξις ὑπάρχει μὴ ὅτῳοῦν ἀλλὰ δένδρῳ, φυλλορροεῖν.

Quare si causa sit, necesse est rē esse[a]. at si res[b] sit, non necesse est omnem causam *esse*[c]. sanè causam[d] *esse necesse est*, non tamen omnem. ¶ An si problema semper *est* vniuersale[e], etiam causa est totum qui ddam[f]? & id cuius est causa, *est* vniuersale? veluti defrondescere *ineſt* toti cuidam determinato[g], etiamsi eius species sint[h]: ac talibus ineſt vniuer saliter, id est plantis, vel talibus[i] plantis. Quocirca in his & medium, & id cuius est causa, æqualia[k] esse oportet, ac reciprocari. veluti, cur arbores defrondescunt? si igitur *defrondescunt* propter concretionem humoris: siue arbor defrondescat, oportet ineſſe concretionem: siue concretio non cuiuis *rei* sed arbori insit, defrondescere *arborem necesse est*.

a Veluti, si est τὸ β, necesse esse esse τὸ α.
b Vt τὸ α laudabile.
c Putà, non necesse est vt sit τὸ β, quia potest esse τὸ γ.
d Cauſam' aliquam, id est, vel τὸ β vel τὸ γ.
e Vniuersale ac cipit, vt lib. præced. cap. 4. cùm affectio dicitur de subiecto omni & primo, ita vt cum eo reciprocetur.
f Est vniuersalis.
g Id est, certo cuidam generi, veluti arbori, aut arbori habenti lata folia.
h Quamuis illud genus cui ineſt dicta affectio, id est, defrō descere, seu caduca habere folia, possit diuidi in multas species, quibus omnibus inerit eadem affectio. hoc enim minimè obstat, quo minùs affectio demonstranda sit de subiecto primo, id est de genere.
i Putà habentibus lata folia.
k Æqualia nūc vocātur ea quæ reciprocantur.

An vnius effectus sint plures causæ, CAP. XVII.

1 ¶ *Quæstio.* 2 ¶ *Responsio.* 3 ¶ *Expositio. Posse demonstrari per accidens.* 4 *Si non per accidens demonstretur, medium esse simile extremi,* 5 *& si accipiatur subiectum primum, quod specialia subiecta, cum eis reciprocari:* 6 *atque esse definitionem maioris extremi:* 7 *vt figuris quoque explicant.*

Πότερον δ' ἐνδέχεται μὴ τὸ αὐτὸ αἴτιον[m] εἶ τὸ αὐτοῦ[l] πάσιν[n], ἀλλ' ἕτερον, ἢ οὔ; ¶ Ἢ εἰ μὴ καθ' αὐτὸ δεδείκται, καὶ μὴ κατὰ σημεῖον ἢ κατὰ συμβεβηκός,

VTrùm autem potest eiusdem[l] non eadē causa[m] esse omnibus[n], sed diuersa, an non? ¶ An si per se demonstratū est, non per signum vel per accidēs,

l Si quia neutrū est altero magis vniuersale, aut particulare.
m Affectionis, quæ in demonstratione est maius extremum.
n Quæ est medius terminus.
o Subiectis, quæ sunt minora extrema.

a Maioris extremi, vt postea dicetur.
b Nō per se, sed per accidens.
c Vt sint multæ causæ.
d Id est, affectionem.
e Id est, subiectum.
f Veluti si grāmatiū probetur esse apcum ad rideadum, quia homo est aptus ad ridendum.
g Id est, non ita in quæstione venient. nam problemata debent esse per se, non per accidens.
h Simile erit ex tremis.
i Sint synonyma.
k Ab eodē medio considerato in numeris.
l Id est, πολλαπλασιασμῶν, multiplicationū. vt enim Euclides definit lib. 7. λόγον ἔχειν φασὶ πρὸς ἄλληλα μεγέθη πολλαπλασιαζόμενα ἀλλήλων ὑπερέχειν, Rationem dicūtur inter se habere eæ magnitudines, quę possunt, si multiplicentur, se inuicem superare. Hoc igitur reperiur tā in lineis, quām in numeris.
m In figuris.
n Medium.
o Maius extremum.
p Minus extremum.
q Id est, si accipiantur singulæ species minoris extremi.
r Id est, reciprocatur cum genere quali subiecto, puta cū figura angulari.
f Reciprocantur.
t Medius terminus est definitio maioris extremi, id est, affectionis demonstratæ. veluti, cur tonat? cur est strepitus in nube? quia ignis extinguitur. quid est tonitrus? extinctio ignis in nube. vides medium esse definitionem maioris extremi, id est tonitrui, non minoris extremi, id est nubis. Atque (dicet aliquis) inter dā demōstratur per definitionem subiecti, vt si quis probet hominem esse aptum ad ridendum, quia est rationalis. Respondeo Aristotelem respicere ad id quod semper, nō ad id quod aliquando accidit. medii est definitio subiecti aliquando, id est, in prima cuiusque scientiæ demonstratione: quo nīi omnis demonstratiua cognitio oritur ex cognitione naturæ & essentiæ subiecti. in reliquis omnibus demonstrationibus medium est definitio affectionis. quia etiam in prima illa demonstratione, exempli causā, aptitudo ad ridendam, vt demonstratur, ita etiam definitur per rationale.

id fieri nequit? (nam medium est definitio extremi[a]) si verò non ita[b] *demōstratum sit*, fieri potest?

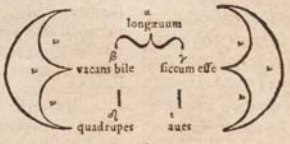
¶ Licet autem & *id* cuius *est* causa[d], & *id* cui *est causa*[e], considerare per accidēs[c]: sed nō videntur esse problemata.[5] ¶ Si verò non *considerentur per accidens*: similiter *se* habebit[h] medium. Id est, si *extrema sint* homonyma, *eadem* medium *erit* homonymum. Si verò *illa sint* vt in genere[i], simile erit *medium*: veluti quamobrem *quibusdam insit* proportio commutata: quoniam alia causa *est* in lineis, & *alia in* numeris. atque idem *medium*, quà linea *sunt in quibus spectatur*, est diuersum[k]: quà verò habet eiusmodi incrementum[l], *est* idem. ita *se res habet* in omnibus. Cur autem color colori & figura figuræ similis sit, alia *est* alij *subiecto causa*. nam simile in his est homonymum. hîc[m] enim fortasse *nihil aliud est quàm* latera habere proportionem, & angulos *esse* æquales. in coloribus autem, vnum esse sensum, aut eiusmodi aliud. Quæ verò secundum analogiam *sunt* eadem, etiam medium habebunt *idem* secundum analogiam.¶ Sic autem *se res* habet: quia se mutuò consequuntur causa[n], & *id*[o] cuius *est* causa, & *id*[p] cui *est* causa. singulatim autem accipiendo[q], *id* cuius *est* causa, latiùs *patet*. veluti, quatuor *angulis* æquales *esse* a*ngulos* externos, latiùs *patet*, quàm triangulum, vel quadratum: omnibus autē *est* par[r]. quęcūque enim quatuor *angulis* rectis æquales *habent angulos* externos, & medium similiter *se habent*[r].¶ Medium autem est definitio primi extremi[t]. idcirco omnes

ούχ οἷόν τε; (ὁ δὲ λόγος ἕν ἄκρον[a], τὸ μέσον ὅρος.) εἰ δὲ μὴ οὕτως[b], σκέψασθαι[c]; ¶ Ἔστι δὲ τὸ μὲν αἴτιον[d], τὸ ᾧ, καὶ συμβεβηκός[e]. οὐ μὴν δοκεῖ σκοπεῖσθαι ταῦτα[f]. ¶ Εἰ δὲ μὴ, ὁμοίως ἕξει[h] τὸ μέσον· εἰ μὲν ὁμώνυμα, ὁμώνυμον τὸ μέσον. εἰ δ' ὡς ἐν γένει[i], ὁμοίως ἕξει. οἷον διὰ τί ἐναλλὰξ αἱ ἀλογον. ἄλλο δὲ αἴτιον ἐν γραμμαῖς, καὶ ἀριθμοῖς· ἢ τὸ αὐτό γε, ἢ μὲν γραμμαὶ, ἄλλο[k]· ἢ δ' ἔχει αὔξησιν[l] τοιανδί, τὸ αὐτό, οὗτος ἐπὶ πάντων. τὸ δ' ὅμοιον ἐν χρώμα χρώματι, καὶ σχῆμα σχήματι, ἄλλο ἄλλῳ. ὁμώνυμον δὲ τὸ ὅμοιον ἐπὶ τούτων. ἔνθα[m] μὲν γὰρ ἔστως τὸ ἀνάλογον ἔχειν τὰς πλευρὰς, καὶ ἴσας τὰς γωνίας· ἐπὶ δὲ χρωμάτων, τὸ τῷ αἴσθησιν μίαν εἶναι, ἢ τοι ἄλλο τοιοῦτον. τὰ δὲ κατ' ἀναλογίαν τὰ αὐτὰ, καὶ τὸ μέσον ἕξει κατ' ἀναλογίαν. ¶ Ἔχει δ' οὕτω, ὅτι τὸ συζευκτικῶς[n] τὸ αἴτιον[o] ἄλλοις, καὶ ᾧ[p] αἴτιον. καὶ ἕκαστον μὲν τοι λαμβάνοντι[q], τὸ οὗ αἴτιον ἐπὶ πλέον. οἷον τὸ τετράγωνον ἴσας τὰς ἔχειν, ἐπὶ πλέον, ἢ τὸ τετράγωνον ἅπασι δὲ δεῖσης[r]. ὅσα δὲ τετράγωνον ὀρθὰς ἴσας τὰς ἔχειν, καὶ τὸ μέσον ὁμοίως[t]. ¶ Ἔστι τὸ μέσον λόγος ἓν πρώτῳ ἄκρῳ. διὸ πᾶσαι αἱ ὀδυσσεῖαι διὰ ὀρεισμοῦ γίνονται. ἔστι τὸ φυλλορροεῖν ἅμα ἀκα-

λουθεῖ τῇ ἀμπέλῳ, καὶ ὑπαρξει· καὶ συκῇ, καὶ ὑπάρξει· ἀλλ' οὐ πάντων, ἀλλ' ἴσον. εἰ δὴ λάβοις τὸ φῶ τον[a] μέσον, λόγος τὸ φυλλορροεῖν ἐστιν. ἔσαι δὲ φῶτον[b] μὲν ὅτι δευτέρου[c] μέσον[d], ὅτι τοιαδὶ[e] ἅπαντα· εἶτα τούτου[g] μέσον, ὅτι ὁ ὀπὸς πήγνυται, οἷον ἅλλο τι οὗτον. τί δὴ δεῖ τὸ φυλλορροεῖν; τὸ πήγνυσθαι τὸν ὀπὸν ἐν τῇ σωάλῃ τῆς ἀπέρματος[h] ὀπόν. ¶ Ἐπὶ δὲ τῆς χιμάπτου[i] ἆρα δι' ὅλου διὰ σοι ζητεῖσι τῶν φυλλοβολούντων τὴν αὐτοῦ, καὶ οὐ ἄπιον. ἔστω τὸ α τοῦ β ὑπάρχον παντὶ· τὸ δὲ β ἐκάστῳ τῷ δι, ὅτι πλεῖον δί. τὸ μὲν δὴ β καθόλου αὖ εἴη τοῖς δι. τοῦτο γὰρ λέγω καθόλου, ὃ μὴ ἀντιστρέφει. φῶ τον δὲ καθόλου[k], ᾧ ἔκαστον μὲν μὴ ἀντιστρέφῃ, ἅπαντα δ' ἀντιστρέφῃ, ὃ [μὴ] παρεκλείπει. τοῖς δὴ δι αὐτὸν τὸ α, τὸ β. δεῖ τὸ ἄρα τὸ α ὅλῃ πλέον τῷ β παρεκλείπειν. εἰ δ' μὴ, τί μᾶλλον ἔσαι αὐτὸν τοῦτο [l]ἐλείπου[m]; εἰ δὴ πᾶσιν ὑπάρχει τοῖς ἑτὸ α, ἔσαί τι[n] ἐκεῖνα[o] ἓν' ἅπαντα ἄλλο τὸ β. εἰ γὰρ μή· πῶς ἔσαι εἰπεῖν ὅτι ᾧ τὸ ε, τὸ α παντὶ· ᾧ δὲ τὸ α, οὐ παντὶ τὸ ε, δι' ὃ τι γὰρ οὐ ἔσαί τι αὐτὸν, οἷον τὸ α ὑπάρχει πᾶσι τοῖς δι; ἀλλ' ἆρα καὶ τὰ ε ἔσαί τι ἕν. ὥστε σκέψασθαι δεῖ τοῦτο. καὶ ἔστω τὸ γ. ἐὰν δ' ᾖ τὰ γ μὴ τὸ αὐτὸ[q] πλέω αἰτία[r] ἓν ᾖ, ἀλλ' οὐ τοῖς αὐτοῖς τοῦ εἶδει[t]. οἷον τὸ μακρόβια ἓν ᾖ, τὰ μὲν τῷ πάχος, τὸ μὴ ἔχειν χολὴν· τὰ δὲ πίλωσα, τὸ ξηρὸν ἓν ᾖ, ἢ ἕτερόν τι.

sequens est viti, & *viti* excedit, necnõ ficui, & *ficum* excedit; sed non omnes *excedit*, immo *est* aequale. Si igitur sumpseris primum[a]: medium est definitio *huius verbi* Defrondescere. primũ enim est alterutrius[c] medium[d], quòd omnia[e] sunt talia[f]: deinde huius[g] medium *est*, quòd succus concrescit, vel eiusmodi aliud. Quid autem est defrondescere? concrescere succum seminis[h] qui *est in ea parte* vbi *folium cum ramo* coniungitur. ¶ In figuris[i] autẽ ita *quaestiõ* declarabit quærentibus consecutionem causæ & *eius* cuius *est* causa. Insit ☐ omni β. ☐ β autem vnicuique τῶν δι, sed latiùs pateat. ☐ β igitur est vniuersale τοῖς δι. id enim voco vniuersale, quod non reciprocatur. primum autem vniuersale[k] *appello id* cum quo singula non reciprocantur, omnia verò *simul sumpta* reciprocantur, nec latiùs patet. Itaque cur τοῖς δι *insit* τὸ α, causa *est* τὸ β. Opus est igitur vt τὸ α latiùs pateat quàm τὸ β. alioquin cur potiùs hoc[l] cerit causa quàm illud[m]? Si igitur omnib' inest τὸ α: erit aliquid[n] diuersum à β, *cuius ratione* ea omnia[o] *sint* vnum[p]. sin minùs, cur dicere licebit, omni ε inesse τὸ α, nõ omni autem α τὸ ε? cur enim non erit aliqua causa, sicut *est aliqua causa cur* τὸ α insit omnibus δι? Ergo etiam τὰ ε erunt vnum quid. considerare hoc oportet. atque esto τὸ γ. Possunt igitur eiusdem[q] esse plures causæ[r], non tamen iisdem specie[t]. veluti cur longæuæ sint quadrupedes, *causa est*, vacare bile. *cur* volucres, *causa est*, siccas esse, vel aliud quidpiam.

a Primum & vniuersale subiectum, cui inest affectio: veluti planta latis foliis constans, cui inest foliorum abiectio.
b Primum illud & vniuersale subiectũ, id est planta latis foliis constans.
c Ficus & vitis.
d Causa abiicie di folia.
e Ficus & vitis.
f Sunt plantæ latis foliis constantis.
g Plantæ latis foliis constantis.
h Id est, succum in quo inest vis propagandi.
i Id est, per diagrammata, quibus adiunguntur literæ α β γ. & literarum ea nim nullus est vsus, si figuras tollas. quæ causa fuit, vt nos varia diagramma ta huic libro inseruerimus, cuiusmodi puramus ab ipso Aristotele delineata fuisse, & incuriã scriptorũ ad nos non peruenisse. Hoc igitur loco Aristoteles perspicue significat se adhibuisse diagrammata siue figuras.
k Vel, vniuersaliter primum. τὸ β.
l Τὸ α.
m Τὸ ε.
n Nempe τὸ δι.
o Τὰ ε.
p Species enim in genere vniũtur: atque ita ε vniuntur in ipso γ.
q Eiusdem affectionis, put ☐ α.
r Vt τὸ β & τὸ γ.
t Nam δι & ε differũt specie.

Bar Quicquid vacat bile, est longæuum:
ba Omnis quadrupes vacat bile:
Ergo
ra Omnis quadrupes est longæua.

Bar Omne animal siccum est longæuum:
ba Omnis auis est animal siccum:
Ergo
ra Omnis auis est longæua.

At si ad indiuiduum[a] non statim perueniunt[b], nec vnum tantùm est medium, sed plura[c]: etiam causæ *sunt* plures[d].

Εἰ δὲ εἰς τὸ ἄτομον[a] μὴ εὐθὺς ἐρχονται[b], καὶ μὴ μόνον ἓν τὸ μέσον, ἀλλὰ πλείω[c]· καὶ τὰ αἴτια πλείω[d].

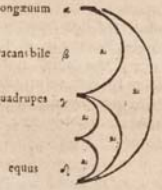
a Ad propositionem immediatam & indemonstrabilem, vt expositũ fuit lib 1 cap. 12.
b Vt in superiori exemplo statim sumebatur propositio immediata α β, vel α γ. Fieri autem potest, vt non statim perueniatur ad propositionem immediatam. veluti si quis probauerit omnes equos esse longæuos, quia sunt quadrupedes. hæc.n. propositio, omnis equus est quadrupes, non est indiuidua & immediata, sed probatur per medium, vacare bile. quicquid enim vacat bile, est longæuum: omnis quadrupes vacat bile: ergo omnis quadrupes est longæua.
c Quorum alterum sub altero collocatur, vt quadrupes collocatur sub eo quod vacat bile.
d Vt vacare bile, & esse quadrupedem, sunt duæ causæ propter quas equus est longæuus. sed quadrupes est potior causa respectu equi: vacare autem bile, est vera causa respectu quadrupedis: vt in sequenti capite declarabitur.

Vtra[e] causa prior sit, propiórne, an magis vniuersalis, CAP. XVIII.

1 *Quæstio.* 2 *Responsio.* 3 *Epilogus.*

VTrum autem medium est causa singulis[f]? *idne* quod ad primum vniuersale, an quod ad singula magis accedit?
¶ Constat igitur *ea media esse causas*, quæ sunt proxima cuique rei, cui causæ sunt[g]. cur enim primum[h] sub vniuersali[i] contentum insit[k], hoc[l] *est* causa: veluti cur πῷ δι insit Θῷ β, causa *est* Θῷ γ. Itaque cur πῷ δι insit Θῷ α, causa *est* Θῷ γ. *cur* autem *insit* πῷ γ, *causa est* Θῷ β. huic verò ipsummet[m].

1 Πότερον δὲ αἴτιον τῷ μέσῳ, τὸ πρὸς καθόλου φῶτον, ἢ τὸ πρὸς τὰ καθέκαστον, τοῖς καθέκαστον;
2 ¶ Δῆλον δὴ, ὅτι τὰ ἐγγύτατα ἑκάστῳ ᾧ αἴτιον[g]. τὸ γὰρ τὸ φῶτον[h] ὑπὸ τὸ καθόλου[i] ὑπάρχειν[k], ἅτ τοῦτο[l] αἴτιον. οἷον τῷ δι τὸ γ τὸ β ὑπάρχειν, αἴτιον. τῷ μὲν οὖν δι τὸ γ αἴτιον τὸ α, τῷ δὲ γ τὸ β, τούτῳ δὲ αὐτό[m].

Bar Quicquid bile vacat, est longæuum:
ba Omnis quadrupes bile vacat:
Ergo
ra Bar Omnis quadrupes est longæuus:
Aequi
ba Omnis equus est quadrupes:
Ergo
ra Omnis equus est longæuus.

e Hæc quæstio oritur ex eo quòd dictum fuit in calce cap. præced.
f Vt πῷ δι.
g Nota medium sumi debere proximum subiecto potiùs quàm affectioni.
h Τὸ β.
i Sub α.
k Τῷ δι.
l Τὸ γ.
m Τὸ γ per se est α. veluti vacans bile est sibi ipsi causa cur sit longæuum.

Περὶ

3 ¶Περὶ μὲν οὖν συλλογισμοῦ καὶ ἀποδείξεως, τί τε ἑκάτερόν ἐστι, καὶ πῶς γίνεται, φανερόν· ἅμα δὲ καὶ σχεδὸν ἐπιστήμης ἀποδεικτικῆς, ταυτὸν γάρ ἐστι[a].

3 ¶De syllogismo igitur ac demonstratione, & quid vtrúque sit, & quomodo fiat, perspicuum est: simúlque de scientia demõstratiua, quoniam idem est[a].

a Id est, idem est tractatus, & eadẽ expositio vtriusque, nimirum demonstrationis & scientiæ demonstratiuæ adeo vt interdum, (vt cap. seq.) demõstratio accipiatur pro scientia demonstratiua.

DE COGNITIONE PRIMORVM PRINCIPIORVM, TRACTATVS VI.

CAP. XIX.

1 *Quæstiones duæ.* 2 ¶*Responsio ad priorem quæstionem. Dubitationes.* 3 *Solutio quæstionis.* 4 *Solutio dubitationum.* 5 *Interpretatur dictam solutionem quæstionis.* 6 ¶*Responsio ad posteriorem quæstionem.*

b *Quæstio prior.*
c *Quæstio posterior.*
d *Fundamentum quæstionum.*

1 ΠΕΡΙ δὲ τῶν ἀρχῶν, πῶς[b] τε γίνονται γνωριμοι, καὶ τίς[c] ἡ γνωρίζουσα ἕξις, ἐν τοῦτον ἔστι δῆλον θεωρήσασι πρῶτον. ὅτι[d] μὲν οὖν οὐκ ἐνδέχεται ἐπίστασθαι δι' ἀποδείξεως, μὴ γνώσιν τὰς πρώτας ἀρχὰς τὰς ἀμέσους, εἴρηται πρότερον[e]. τῶν[f] δ' ἀμέσων τὴν γνῶσιν, καὶ πότερον ἡ αὐτὴ ἔστιν, ἢ οὐχ ἡ αὐτὴ[g], ἀπορήσειεν ἄν τις. ἢ[h] πότερον ἐπιστήμη ἑκατέρου· ἢ οὐ· ἡ τὲ μὴν ἐπιστήμη, τὸ δ' ἕτερόν τι γένος. καὶ[k] πότερον οὐκ ἐνοῦσαι[l] αἱ ἕξεις ἐγγίνονται[m], ἢ ἐνοῦσαι λελήθασιν[n]. ¶Εἰ μὲν δὴ ἔγκειται[o] αὐτὰς, ἄτοπον. συμβαίνει γὰρ ἀκριβεστέρας[p] ἔχοντας[q] γνώσεις ἀποδείξεως[r], λανθάνειν[s]. εἰ δὲ λαμβάνομεν[t] μὴ ἔχοντες πρότερον, πῶς ἂν γνωρίζοιμεν καὶ μανθάνοιμεν ἐκ μὴ προϋπαρχούσης γνώσεως; ἀδύνατον γὰρ, ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῆς ἀποδείξεως ἐλέχθη[u]. φανερὸν τοίνυν, ὅτι οὔτε[v] ἔχειν[x] οἷόν τε, οὔτε ἀγνοοῦσι καὶ μηδεμίαν ἕξιν ἐγγίνεσθαι.

1 NVOMODO[b] autẽ principia notafiant, & quis[c] *sit* ea notificans habitus, hinc perspicuum erit, cùm priùs dubitatum fuerit. Non[d] posse igitur quempiam scire per demonstrationem, nisi cognoscat prima principia immediata, dictum antea[e] fuit. Vtrùm[f] autem immediatorum eadem an diuersa[g] sit cognitio, dubitare aliquis possit. & [h] sitne vtriusque[i] scientia: an neutrius: an alterius scientia, alterius diuersùm quoddã *cognitionis* genus. & [k] vtrùm habitus, cùm non insint[l], ingenerentur[m]: an cùm inessent, laterent[n]. ¶Si igitur eos habemus[o], absurdum *est*: accidit enim vt eos[p] qui habẽt cognitiones[q] exquisitiores[r] demonstratione[s], lateat[t]. Si verò *eos* accipimus[u], cùm antea nõ haberemus, quomodo notũ faceremus & disceremus ex non præexistẽte cognitione? *hoc* enim *est* impossibile, vt etiam de demonstratione dicebamus[x]. Perspicuum igitur *est* neque[y] habere[z], nec in ignorantibus ac nullo habitu prædítis gigni posse.

b Quæstio prior.
c Quæstio posterior.
d Fundamentum quæstionum.
e Lib. 1. cap. 2.
f *Posterior quæstionis verbum prosequitur.*
g Diuersa à cognitione conclusionis.
h *Eadem quæstio posterior aliter cõcepta.*
i Id est, principij, & cõclusionis.
k *Repetit priorem quæstionem paulo aliter conceptam.*
l Iam inde ab ortu.
m A nobis acquirantur.
n In infantibus.
o A natura.
p Nempe infantes.
q Id est, cognitionem principiorum.
r Nam cognitio principiorũ est exquisitior & accuratior quàm cognitio conclusionis, vt probatũ fuit lib 1 c. 2.
s Cognitio demonstratiua.
t Id ipsum quod cognoscitur, id est principium.
u Acquirimus.
x Lib. 1. cap. 1.
y Sub cognitionem principiorum.
z A natura.

¶ Quare[a] necesse *est* facultatem quandam haberi, non tamen talem, quæ his præstätior sit quasi exquisitior. Videtur autem hoc inesse *in* omnibus animalibus. habent. n. vim congenitã iudicatiuam, quam appellant sensum. Cùm autem sensus insit: *in* aliis animalibus res sensu percepta manet, *in* aliis [b] non manet. *In* quibus igitur non manet: hæc aut omnino, aut eorum quæ non manent, cognitionem non habent extra quàm cùm sentiunt. alia verò cùm sentiant, vnum quid[c] in anima retinent. Cùm autem multa *animalia* huiusmodi[d] sint, iam est discrimẽ quoddam: adeò vt *in* aliis[e] ratio fiat ex huiusce modi *rerum* memoriâ, *in* aliis [f] non *fiat*. Ex sensu igitur fit memoria, quemadmodum dicimus. ex memoria verò sæpe eiusdem *rei* facta[g], *fit* experientia. multæ enim memoriæ numero, *sunt* vna experientia. at verò ex experientia, siue ex omni & vniuersali quiescente[h] in anima, *nimirum* vno præter multa, quod in omnibus illis inest vnum & idẽ, *sit* principium artis & scientiæ: artis, si *pertineat* ad generationem[i]: scientiæ, si *pertineat* ad id quod est[k]. ¶ Itaque nec insunt[l] definiti habitus[m], nec fiunt ex aliis habitibus notioribus, sed ex sensu. Vt in bello, postquàm *acies* in fugam conuersa est, vno stante alius stetit, deinde alius, donec ad principium peruenit[n]. anima verò talis est, vt possit hoc pati[o]. ¶ Quod autem antea[p] dictum est, non tamen aperte dictum fuit, iterum explicemus. stante enim vno indifferẽte[q], *tunc* primùm in anima *est* vniuersale. etenim sentitur singulare: sensus aũt est *rei* vniuersalis,

a Coniunge lib. 1. prim. e philos. cap. 1.

b Vt in insectis.

c Id est, imaginem rei sensæ perceptæ. huius imaginis retentio vocatur memoria.

d Memoriã præ dicta.

e In hominib.

f In brutis.

g Ex repetita eiusdem rei memoria.

h Manente.

i Ad rem aliquã efficiendam.

k Ad rei cognitionem.

l Ab ortu, & naturaliter.

m Quibus cognoscantur principia.

n Donec res ad pristinum statũ redeat, & actus restituatur.

o Vt in eã plures rerum imagines, aliæ post aliæs, consistere possint.

p Part. 4.

q Id est, vniuersali, quod æquè & sine vllo discrimine refertur in multis singularibus. Videtur autem Aristot. loquide specie specialissima, quæ primùm ex indiuiduis colligitur & abstrahitur, cùm postea ex speciebus pluribus abstrahatur genus.

¶ Ἀνάγκη[a] ἄρα ἔχειν μὲν τινα δύναμιν, μὴ τοιαύτην δ' ἔχειν, ἥ ἐστι τούτων τιμιωτέρα καὶ ἀκρίβειαν. φαίνεται δὲ τὸ τοιοῦτον πᾶσι ζῴοις. ἔχει γὰρ δύναμιν σύμφυτον κριτικήν, ἣν καλοῦσιν αἴσθησιν. ἐνούσης δ' αἰσθήσεως τοῖς μὲν τὴν ζῴων, ἐγγίνεται μονὴ τὰ αἰσθήματος· τοῖς [b] δ', οὐκ ἐγγίνεται. ὅσοις μὲν οὖν μὴ ἐγγίνεται ἢ ὅλως, ἢ ὧνπερ ἃ μὴ ἐγγίνεται, οὐκ ἔστι τούτοις γνῶσις, ἐκτὸς τὰ αἰσθάνεσθαι. ἐν οἷς δὲ, ἔνεστιν αἴσθησις ἔχειν ἔν τι[c] ἐν τῇ ψυχῇ. πολλῶν δ' τοιούτων[d] γινομένων, ἤδη διαφορά τις γίνεται· ὡς τε τοῖς μὲν γίνεσθαι λόγον ἐκ τῆς τοιούτων μνήμης· τοῖς[e] δὲ, μή. ἐκ μὲν οὖν αἰσθήσεως γίνεται μνήμη, ὥσπερ λέγομεν. ἐκ δὲ μνήμης πολλάκις τὰ αὐτὰ γινομένης[g], ἐμπειρία. αἱ γὰρ πολλαὶ μνῆμαι τοῦ ἀριθμοῦ, ἐμπειρία μία ἐστίν. ἐκ δ' ἐμπειρίας[h] ἢ ἐκ παντὸς ἠρεμήσαντος τὸ καθόλου ἐν τῇ ψυχῇ, τὸ ἓν παρὰ τὰ πολλὰ, ὃ ἂν ἓν ἅπασιν ἐν ᾖ ἐκείνοις τὸ αὐτό, τέχνης ἀρχὴ καὶ ἐπιστήμης· ἐὰν μὲν περὶ γένεσιν[i], τέχνης· ἐὰν δὲ περὶ τὸ ὄν[k], ἐπιστήμης. ¶ Οὔτε δὴ ἐνυπάρχουσιν[l] ἀφωρισμέναι αἱ ἕξεις[m], οὔτ' ἐκ ἄλλων ἕξεων γίνονται γνωριμωτέρων, ἀλλὰ διὰ αἰσθήσεως. οἷον ἐν μάχῃ τροπὴ γενομένης, ἑνὸς στάντος, ἕτερος ἕστη, εἶθ' ἕτερος, ἕως ἐπὶ τὴν ἀρχὴν ἦλθεν[n]. ἡ δὲ ψυχὴ ὑπάρχει τοιαύτη οὐσία, οἵα δύναται πάσχειν τοῦτο[o]. ¶ Ὃ δὲ ἐλέχθη μὲν πάλαι[p], οὐ σαφῶς δ' ἐλέχθη, πάλιν εἰπωμεν. στάντος γὰρ τοῦ ἀδιαφόρου ἑνὸς[q], πρῶτον μὲν ἐν τῇ ψυχῇ καθόλου. ἡ δ' αἴσθησις τὰ καθόλου ἐστὶν, οἷον

καὶ γὰρ αἰσθάνεται μὲν τὸ καθέκαστον·

οἷον ἀνθρώπου, ἀλλ' οὐ Καλλίου ἀνθρώπου. πάλιν ἐν τούτοις[a] ἴσται, ἕως ἂν εἰς τὰ ἄμερῆ[b] ᾖ, καὶ[d] τὰ καθόλου· οἷον τιοῦδε[c] ζῷον, ἕως ζῴου καὶ ἐν τούτῳ[e] ἀΐδιον τες. δῆλον δὲ ὅτι ἡμῖν τὰ πρῶτα[h] ἔπαγωγῇ[i] γνωρίζειν ἀναγκαῖον· καὶ γὰρ καὶ ἡ αἴσθησις οὕτω[k] τὸ καθόλου ἐμποιεῖ. ¶ Ἐπεὶ[l] δὲ τῶν ἐξ ἀρχῆς ὑπαρχόντων ἕξεων αἷς ἀληθεύομεν, αἱ μὲν, ἀεὶ ἀληθεῖς εἰσιν αἱ δὲ, ἔνδεχονται τὸ ψεῦδος, οἷον δόξα καὶ λογισμός· ἀληθῆ δ' ἀεὶ ἐπιστήμη καὶ νοῦς· καὶ οὐδὲν ἐπιστήμης ἀκριβέστερον ἄλλο γένος ἢ νοῦς· αἱ δ' ἀρχαὶ τῆς ἀποδείξεως γνωριμώτεραι· ἐπιστήμη δ' ἅπασα μετὰ λόγου ἕξις· τῶν γὰρ ἀρχῶν ἐπιστήμη μὲν οὐκ ἂν εἴη· ἐπεὶ δ' οὐδὲν ἀληθεύσει ἐνδέχεται ἄλλως ἢ ἐπιστήμης ἢ νοῦν, νοῦς ἂν εἴη τῆς ἀρχῆς[m], ἐκ τε τούτου σκοποῦντι καὶ ὅτι ἀπόδειξις ἀρχή, οὐκ ἀπόδειξις, ὥστ' οὐδὲ ἐπιστήμης ἐπιστήμη. εἰ οὖν μηδὲν ἄλλο ἔχομεν γένος ἀληθὲς, νοῦς ἂν εἴη ἐπιστήμης ἀρχή· καὶ ἡ μὲν ἀρχὴ τῆς ἀρχῆς ἐστὶν αὖ[n], ἡ δὲ πᾶσα ὁμοίως ἔχει πρὸς τὸ ἅπαν πρᾶγμα[o].

veluti hominis, non Calliæ hominis. rursus in his[a] consistitur, donec impartibilia[b] stent[c] & [d]vniuersalia: veluti huiusmodi[e] animal *est id in quo statur*, donec animal *in anima stet*. & in hoc itidem *statur, donec aliud magis vniuersale*[g] *stet in anima*. Perspicuum igitur *est*, necesse esse vt prima[h] nobis inductione[i] nota fiant. nam & sensus ita[k] efficit in *anima* vniuersale. ¶ Quoniam[l] igitur habituum qui in mente & ratione *stabilantur*, & veritatis sunt participes, alii semper veri sunt, alii verò falsitatem quoque suscipiunt, vt opinio, & ratiocinatio · semper autem veri sunt scientia & intelligentia· ac nullum aliud *cognitionis* genus præter intelligentiam, *est* exquisitius quàm scientia · principia verò demonstrationum sunt notiora· omnis autem scientia cum ratione est: profectò principiorum scientia nō erit, quia verò nihil scientiâ verius esse potest præter intelligentiam: intelligentia vtique erit principiorum[m]. *quod* non solùm ex his *quæ dixi, probatur, sed* etiam quia demonstrationis principium non est demonstratio: quapropter nec scientiæ *principium est* scientia. si igitur nullum aliud præter scientiam habemus verum *habitus* genus: sanè intelligentia erit scientiæ principium: & principium quidem *scientiæ*, erit *cognitio* principii[n]: omnis autem *scientia seu cognitio* similiter *se* habebit ad omnem rem[o].

a Speciebus specialissimis.
b Vniuersalia dicuntur impartibilia, quia ita in singulis, exempli gratia, totum animal est in vno homine, totum in vno equo. idem de ceteris intelligendum.
c Sub. in anima.
d Er, pro, id est.
e Vt homo vel equus.
f Animali.
g Vt viuens.
h Id est, principia.
i Nam inductio colligit vniuersale ex particularibus.
k Ex particularibus.
l Vide lib. 6 Ethic. Nicom.
m Cognitio principiorum erit intelligentia, sicut cognitio conclusionis est scientia.
n Propositionis immediatæ.
o Sicut enim principium scientiæ est cognitio principii: ita quod efficitur ex principio scientiæ, est cognitio conclusionis. ergo qualis est res cognita, talis est cognitio. nam si res cognita est principii, cognitio est principii. si res cognita est effectus principii, huius rei cognitio est similiter effectus, id est conclusio.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ

ΤΟΠΙΚΩΝ

ΒΙΒΛΙΑ Η.

ARISTOTELIS

TOPICORVM

LIBRI VIII.

IVLIO PACIO

interprete.

SYNOPSIS SEV METHODVS LIBRORVM TOPICORVM.

- Dialecticæ duæ sunt partes,
  - Theorica
    - Generalis. *Lib.* 1.
    - Specialis de problemate
      - Accidētis
        - Absoluti. *Lib.* 2.
        - Cōparati. *Lib.* 3.
      - Generis. *Lib.* 4.
      - Proprij. *Lib.* 5.
      - Definitionis. *Lib.* 6. Necnon eiusdē vel diuersi. *Lib.* 7.
  - Practica. *Lib.* 8.

SYNOPSIS SEV METHODVS PRIMI LIBRI

Topici, qui generalia præcepta continet.

- Syllogismo, & eius speciebus. *Cap.* 1.
- Vtilitate huius tractationis. *Cap.* 2.
- Perfecta dialecticæ cognitione. *Cap.* 3.
- De
  - Quibus & ex quibus differatur.
    - Enumeratio. *Cap.* 4.
    - Expositio.
      - De simplicibus.
        - De quatuor differētiis, propositionum & problematum, genere, accidente, proprio, definitione.
          - Definitiones & exēpla. *Cap.* 5.
          - Obiectionis solutio. *Cap.* 6.
          - Quot modis idem dicatur. *Cap.* 7.
          - Nec plures nec pauciores differentias esse. *Cap.* 8.
        - De generibus categoriarum, in quibus dictę differentiæ reperiuntur. *Cap.* 9.
      - De compositis.
        - De propositione. *Cap.* 10.
        - De problemate. *Cap.* 11.
  - Speciebus ratiocinationum. *Cap.* 12.
  - Organis inuentionis.
    - Enumeratio. *Cap.* 13.
    - Expositio.
      - De propositionibus sumendis. *Cap.* 14.
      - De ratione distinguendi. *Cap.* 15.
      - De differentiis inueniendis. *Cap.* 16.
      - De similitudine considerāda. *Cap.* 17.
    - Vtilitas. *Cap.* 18.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ
ΤΟΠΙΚΩΝ ΤΟ ΠΡΩΤΟΝ.

ARISTOTELIS
TOPICORVM,
LIBER I.

De syllogismo, & eius speciebus, CAP. 1.

1 *Huius operis institutum.* 2 *De principijs hoc capite explicandis.* 3 *De syllogismo.* 4 *De demonstratione.* 5 *De syllogismo dialectico.* 6 *Hypotheoria. quæ sint vera & prima.* 7 *quæ sint probabilia.* 8 *De syllogismo contentioso.* 9 *De paralogismo scientiarum proprio.* 10 *Excusatio.*

1 ΜΕΘΟΔΟΣ τῆς προκειμένης πραγματείας, μέθοδον εὑρεῖν, ἀφ' ἧς δυνησόμεθα συλλογίζεσθαι περὶ παντὸς τοῦ προτεθέντος προβλήματος ἐξ ἐνδόξων· καὶ αὐτοὶ λόγον ὑπέχοντες, μηδὲν ἑαυτοῖς ὑπεναντίον. ¶ Πρῶτον οὖν εἰπεῖν, τί ἐστι συλλογισμὸς, καὶ τίνες αὐτοῦ διαφοραί, ὅπως ληφθῇ ὁ διαλεκτικὸς συλλογισμός· τοῦτον γὰρ ζητοῦμεν ἐν τῇ προκειμένῃ πραγματείᾳ. ¶ Ἔστι δὴ συλλογισμὸς, λόγος, ἐν ᾧ τεθέντων τινῶν, ἕτερόν τι τῶν κειμένων ἐξ ἀνάγκης συμβαίνει διὰ τῶν κειμένων. ¶ Ἀπόδειξις μὲν οὖν ἐστιν, ὅταν ἐξ ἀληθῶν καὶ πρώτων ὁ συλλογισμὸς ᾖ, ἢ ἐκ τοιούτων, ἃ διὰ τινων πρώτων καὶ ἀληθῶν τῆς περὶ αὐτὰ γνώσεως τὴν ἀρχὴν εἴληφε. ¶ Διαλεκτικὸς δὲ συλλογισμὸς, ὁ ἐξ ἐνδόξων συλλογιζόμενος. ¶ Ἔστι δὲ ἀληθῆ μὲν

1 PROPOSITVM huius tractationis *est* inuenire methodum, per quã poterimus argumentari de omni proposito problemate ex probabilibus: & ipsi disputationem subeuntes, nihil dicemus repugnans. ¶ Primùm igitur dicendum *est*, quid sit syllogismus, & quæ sint eius differentiæ, vt sumatur syllogismus dialecticus: hunc enim quærimus secundum propositam tractationem. ¶ Syllogismus[a] igitur est oratio, in qua positis quibusdã, aliud quid dam *diuersum* ab iis quæ posita fuere, necessariò accidit ob ea quæ posita sunt. ¶ Demonstratio[b] est, cùm ex veris & primis syllogismus constat: vel ex eiusmodi quæ à quibusdam veris & primis sui cognitionis principium sumpserũt. ¶ Dialecticus syllogismus *est*, qui ex probabilibus cõcludit. ¶ Sunt autẽ vera

[a] Vide lib. 1. Prior. Analyt. cap. 1. part. 9.

[b] Vide lib. 1. Posterior. Analyt. c. 2.

& prima, ea quæ non ab aliis sed à se ipsis fidem habent. non debet enim de scientiarum principiis quærri quamobrem *sint*: sed omnia principia per se ipsa debent esse fide digna. ¶ Probabilia autē sunt, quæ videntur omnibus, vel plerisque, vel sapientibus: atque his vel omnibus, vel plerisque, vel maximè notis & illustribus. ¶ Syllogismus contentiosus *est* qui extruitur ex iis, quæ videntur probabilia, nec tamē sunt: & qui ex probabilibus vel iis quæ videntur probabilia, videtur *esse nec est*. Non enim quicquid videtur probabile, etiam est probabile. nihil enim eorum quæ dicuntur esse probabilia, superficie tenus habet *probabilitatis* imaginem[a]: quemadmodum in principiis rationum contentiosarum accidit. confestim enim & plerumque iis qui etiam parua contueri possunt, perspicua *est* falsi natura quæ in ipsis reperitur. Prior igitur ex dictis contentiosis syllogismis, etiam syllogismus appellator. alter verò *vocator* quidem contentiosus syllogismus, non tamen *simpliciter* syllogismus: quia etsi videtur cōcludere, *re vera* tamen non concludit. ¶ Insuper *sunt* præter dictos omnes syllogismos, paralogismi qui ex iis *constant*, quæ *sunt* aliquarum scientiarum propria: quemadmodum in geometria, & aliis id genus *scientiis* accidit. Videtur enim hic modus differre à dictis syllogismis: quoniam qui falsis descriptionibus vtitur, nec ex veris & primis concludit nec ex probabilibus. quandoquidem in definitionem non ca-

[a] Probabilitatis speciem quādam præbent.

καὶ πρῶτα, τὰ μὴ δι' ἑτέρων, ἀλλὰ δι' αὑτῶν ἔχοντα τὴν πίστιν. οὐ δεῖ γὰρ ἐν ταῖς ἐπιστημονικαῖς ἀρχαῖς ζητεῖσθαι τὸ διότι· ἀλλ' ἑκάστην γὰρ ἀρχῶν, αὐτὴν καθ' ἑαυτὴν εἶναι πιστήν. ¶ Ἔνδοξα δέ, τὰ δοκοῦντα πᾶσιν, ἢ τοῖς πλείστοις, ἢ τοῖς σοφοῖς· καὶ τούτοις, ἢ τοῖς πλείστοις, ἢ τοῖς μάλιστα γνωρίμοις, καὶ ἐνδόξοις. ¶ Ἐριστικὸς δέ· ὅτι συλλογισμὸς, ὁ ἐκ φαινομένων ἐνδόξων, μὴ ὄντων δέ· καὶ ὁ ὀλίγ ἐνδόξων δέ, ἢ φαινομένων ἐνδόξων, φαινόμενος. οὐ γὰρ πᾶν τὸ φαινόμενον ἔνδοξον, καὶ ἔστιν ἔνδοξον. οὐδὲν γὰρ τῶν λεγομένων ἐνδόξων, ἐκπόλαιον ἔχει πιθανὸν τῷ φαντασίαν, καθάπερ ἐπὶ τῶν πρώτων ἐριστικῶν λόγων ἀρχαὶ συμβέβηκεν ἔχειν· δῆλον γὰρ καὶ [ὡς ὅτι πολλοῖς, τοῖς καὶ σμικρὰ σωρεῦσαι δυναμένοις, καταδηλος ἐν αὐτοῖς ἡ τοῦ ψεύδους ἐστὶ φύσις. ὁ μὲν οὖν πρότερος τῶν ῥηθέντων ἐριστικὸν συλλογισμὸς, καὶ συλλογισμὸς λεγέσθω· ὁ δὲ λοιπὸς, ἐριστικὸς μὲν συλλογισμὸς, συλλογισμὸς δ' οὔ· ἐπεὶ δὴ φαίνεται μὲν συλλογίζεσθαι, συλλογίζεται δ' οὔ. ¶ Ἔτι δὲ τοῖς εἰρημένοις ἅπασιν συλλογισμοῖς, οἱ ἐκ τῶν οἰκείων μὲν μόνον, καθάπερ ἐπὶ τῆς γεωμετρίας, καὶ τῶν ταύτης συγγενῶν ἔχειν. ἔοικε γὰρ ὁ τρόπος οὗτος διαφέρειν τῶν εἰρημένων συλλογισμῶν. οὔτε γὰρ ὃς ἀληθῶν καὶ πρώτων συλλογίζεται ὁ ψευδογραφῶν, οὔτε ὃς ἐνδόξων. εἰς γὰρ τὸν ὅρον οὐκ ἐμπίπτει.

καὶ πρῶτα, τὰ μὴ δι' ἑτέρων, ἀλλὰ δι' αὑτῶν ἔχοντα τὴν πίστιν. οὐ δεῖ γὰρ ἐν ταῖς ἐπιστημονικαῖς ἀρχαῖς ζητεῖσθαι τὸ διότι· ἀλλ' ἑκάστην γὰρ ἀρχῶν, αὐτὴν καθ' ἑαυτὴν εἶναι πιστήν. ¶ Ἔνδοξα δέ, τὰ δοκοῦντα πᾶσιν, ἢ τοῖς πλείστοις, ἢ τοῖς σοφοῖς· καὶ τούτοις, ἢ τοῖς πλείστοις, ἢ τοῖς μάλιστα γνωρίμοις, καὶ ἐνδόξοις. ¶ Ἐριστικὸς δέ· ὅτι συλλογισμὸς, ὁ ἐκ φαινομένων ἐνδόξων, μὴ ὄντων δέ· καὶ ὁ ὀλίγ ἐνδόξων δέ, ἢ φαινομένων ἐνδόξων, φαινόμενος. οὐ γὰρ πᾶν τὸ φαινόμενον ἔνδοξον, καὶ ἔστιν ἔνδοξον. οὐδὲν γὰρ τῶν λεγομένων ἐνδόξων, ἐκπόλαιον ἔχει πιθανὸν τῷ φαντασίαν, καθάπερ ἐπὶ τῶν πρώτων ἐριστικῶν λόγων ἀρχαὶ συμβέβηκεν ἔχειν· δῆλον γὰρ καὶ [ὡς ὅτι πολλοῖς, τοῖς καὶ σμικρὰ σωρεῦσαι δυναμένοις, καταδηλος ἐν αὐτοῖς ἡ τοῦ ψεύδους ἐστὶ φύσις. ὁ μὲν οὖν πρότερος τῶν ῥηθέντων ἐριστικῶν συλλογισμῶν, καὶ συλλογισμὸς λεγέσθω· ὁ δὲ λοιπὸς, ἐριστικὸς μὲν συλλογισμὸς, συλλογισμὸς δ' οὔ· ἐπεὶ δὴ φαίνεται μὲν συλλογίζεσθαι, συλλογίζεται δ' οὔ. ¶ Ἔτι δὲ τοῖς εἰρημένοις ἅπασιν συλλογισμοῖς, οἱ ἐκ τῶν οἰκείων μὲν μόνον, καθάπερ ἐπὶ τῆς γεωμετρίας, καὶ τῶν ταύτης συγγενῶν ἔχειν. ἔοικε γὰρ ὁ τρόπος οὗτος διαφέρειν τῶν εἰρημένων συλλογισμῶν. οὔτε γὰρ ὃς ἀληθῶν καὶ πρώτων συλλογίζεται ὁ ψευδογραφῶν, οὔτε ὃς ἐνδόξων. εἰς γὰρ τὸν ὅρον οὐκ ἐμπίπτει.

οὔτε

οὔτε γὰρ τὰ τοῖς δοκοῦσι λαμβάνει, οὔτε τὰ τοῖς πλείστοις, οὔτε τὰ τοῖς σοφοῖς· οὐδ' τούτοις, οὔτε τὰ πᾶσιν, οὔτε τὰ τοῖς πλείστοις, οὔτε τὰ τοῖς ἐνδοξοτάτοις· ἀλλ' ἐκ τῶν οἰκείων μόνον τῆς ἐπιστήμης λημμάτων[b], οὐκ ἀληθῶν δέ, τὸν συλλογισμὸν ποιεῖται. τὰ γὰρ ἢ τὰ ἡμικύκλια οὐκ ἐγράφειν μὴ ὡς δεῖ, ἢ γραμμάς τινας ἀγειν μὴ ὡς αὐ ἀγθῆναι, τ ἀδύνατον συλλογισμὸν ποιεῖ). ¶ Εἰδη μὲν οὖν τῶν συλλογισμῶν, ὡς τύπῳ[c] εἰρῆσθαι, ἔστω τὰ εἰρημένα. καθόλου δ', εἰπεῖν ὡς πάντων τῶν εἰρημένων, καὶ τῶν μετὰ ταῦτα ἐνθησομένων, ἕνεκα τοσοῦτον[d], [ἡμῖν] διορίσθω· διότι οὐ δεῖ ἀδύνατος αὐτῶν τὸν ἀκριβῆ λόγον ἀποδοῦναι ζητοῦμεν, ἀλλ' ὅσον τύπῳ δεῖ αὐτῶν βουλόμεθα διελθεῖν, παντελῶς ἡγούμενοι ἱκανὸν κ τοῦτο τῷ προκειμένῳ μεθόδου, τὸ δυνασθαι γνωρίζειν ὁπωσοῦν ἕκαστον αὐτῶν.

dit[a]: quia nec ea sumit quæ omnibus videntur, nec quæ plerisque, nec quæ sapientibus: & his, nec omnibus, nec plerisque, nec nobilissimis: sed ex propriis scientiæ sumptionibus [b], nō tamen veris, syllogismum efficit. nam quia vel semicirculos describit non vt oportet, vel lineas quasdam ducit non quo modo duci debent, paralogismum facit. ¶ Species igitur syllogismorum, vt eas typo [c] complectar, ex sunto quas dixi. vniuersaliter autē de omnibus tam dictis quàm post hæc dicendis eatenus [d] tractandum esse, nobis decretum esto: propterea quòd de harum rerum nulla exquisitam rationē afferendi, cōsilium cepimus, sed quatenus typo hæc percurrere volumus, omnino sufficere putantes secundum propositam methodum, si horum vnūquodque possit quomodocumque notum fieri.

a Id est, ex quibus vt tur, non conuenit definitio eorum quæ sunt probabilia

b Id est, propositionibus.

c Hoc verbum exposui ad cap. 4. Cate gor. part 2.

d Typo, id est, rudi & pingui Minerua.

De vtilitate huius tractationis, CAP. II.

1 ¶ *Prothesis.* 2 ¶ *Enumeratio eorum ad quæ hæc tractatio concludit.* 3 ¶ *Expositio & confirmatio. De exercitatione.* 4 *De congressu.* 5 *De philosophicis scientiis,* 6 *& earum principiis.*

1 Ἐπόμενον δ' ἂν εἴη τοῖς εἰρημένοις εἰπεῖν, πρὸς πόσα τε καὶ ποῖα χρήσιμος ἡ πραγματεία.

2 ¶ Ἔστι δὴ πρὸς ξία, πρὸς γυμνασίαν, πρὸς τὰς ἐντεύξεις, πρὸς τὰς κατὰ φιλοσοφίαν ἐπιστήμας.

3 ¶ Ὅτι μὲν οὖν πρὸς γυμνασίαν χρήσιμος, ἐξ αὐτῆς καταφανές ἐστι. μέθοδον γὰρ ἔχοντες, ῥᾴον πρὸς παντὸς τοῦ προτεθέντος ἐπιχειρεῖν δυνησόμεθα. ¶ Πρὸς δὲ τὰς ἐντεύξεις

1 His quæ dicta sunt, consequens est vt dicamus, ad quot & quæ *sit* vtilis [e] hæc tractatio. ¶ Est igitur *vtilis* ad tria, ad exercitationem, ad congressum, ad philosophicas scientias.

3 ¶ Quòd igitur ad exercitationē *sit* vtilis, ex his perspicuum est: quoniam *hanc* methodum habentes, facile de omni re proposita poterimus argumentari. ¶ Ad congressus autem:

e Conducat.

quia multorum opinionibus enumeratis, non ex alienis, sed ex propriis *singulorum* sententiis potissimum cum eis agere, refellentes quod non recte dicere nobis videbuntur. ¶ Ad philosophicas autem scientias: quia cùm potissimum in veramque partem dubitare, facilè in singulis perspiciemus verum & falsum. ¶ Præterea ad prima cuiusque scientiæ principia. de his enim ex propriis propositæ scientiæ principiis nihil dici potest, quia sunt prima omniũ principia: sed ex iis quæ in singulis probabilia sunt, necesse est de iis [a] dicere. hoc autem vel est proprium vel maximè peculiare dialecticæ [b]. cùm enim sit indagatrix, ad omnium scientiarum principia viam continet [c].

διότι τὰς ἴδιας πολλῶν καταριθμημένοι δόξας, οὐκ ἐκ τῶν ἀλλοτρίων, ἀλλ' ἐκ τῶν οἰκείων διαμάχεσθαι ὁμιλήσομεν πρὸς αὐτούς, μεταβιβάζοντες ὅ, τι ἂν μὴ καλῶς φαίνονται λέγειν ἡμῖν. ¶ Πρὸς δὲ τὰς τῶν φιλοσοφίαν ἐπιστήμας, ὅτι συνάμφω πρὸς ἀμφότερα διαπορῆσαι, μᾶλλον ἐν ἑκάστοις καταφανόμεθα τἀληθὲς καὶ τὸ ψεῦδος. ¶ Ἔτι δὲ πρὸς τὰ πρῶτα τῶν κατὰ ἑκάστην ἐπιστήμην ἀρχῶν. ἐκ μὲν γὰρ τῶν οἰκείων τῶν ἐν τῷ προτεθεῖσαι ἐπιστήμῃ ἀρχῶν, ἀδύνατον εἰπεῖν τι περὶ αὐτῶν, ἐπειδὴ πρῶται αἱ ἀρχαὶ πάντων εἰσί. διὰ δὲ τῶν κατὰ ἕκαστα ἐνδόξων, ἀνάγκη περὶ αὐτῶν διαλεχθῆναι. τοῦτο δ' ἴδιον, ἢ μάλιστα οἰκεῖον τῆς διαλεκτικῆς ἐστιν· ὁδοποιητικὸν γὰρ οὖσα, πρὸς τὰς ἁπασῶν τῶν μεθόδων ἀρχὰς ὁδὸν ἔχει.

[a] Principiis scientiarum.
[b] Id est, hoc aut est munus solius dialecticæ, aut ad eam præcipuè pertinet.
[c] Viam aperit.
[d] Perficiè instituemus hac differendi facultate.
[e] Id est, cùm ea omnia adhibebimus quæ possunt id efficere, quod nobis efficiendum proposuimus.
[f] Ad persuadendum vel sanandum.
[g] Hoc verbo vsus est Vlpianus Iurisconsultus in l. sed si quid 15. §. 2. D. de vsufruct.
[h] Ea ad quæ, vel de quibus rationes & syllogismi extrui dicuntur, sunt problemata & conclusiones. vocantur autem problemata, interquàm probentur aut reconclusiones verò, postquàm probatæ sunt.
[i] Propositiones sunt ex quibus syllogismi constant, vt ipse Aristot. in sequente declarabit.

De perfecta dialecticæ cognitione, CAP. III.

HAbebimus autem perfectè [d] *hanc* methodum, cùm ita habebimus, vt in rhetorica, & medicina, & huiusmodi facultatibus *accidit*. hoc autem est, ex possibilibus efficere quæ voluerimus [e]. neque enim orator omnibus modis persuadebit [f], neque medicus sanabit. sed si nihil eorum quæ adhiberi possunt [g], prætermiserit: sufficienter [h] cum habere scientiam dicemus.

Ἕξομεν δὲ τελείως τὴν μέθοδον [d], ὅταν ὁμοίως ἔχωμεν, ὥσπερ ἐπὶ ῥητορικῆς καὶ ἰατρικῆς, ἢ περὶ τοιούτων δυνάμεων. τοῦτο δ' ἐστί, τὸ ἐκ τῶν ἐνδεχομένων πιθανῶς, ἃ προσῆκεν οὕτω μεθοδεύειν [e]. οὔτε γὰρ ὁ ῥητορικὸς ἐκ παντὸς τρόπου πείσει, οὔτ' ὁ ἰατρὸς ὑγιάσει. ἀλλ' ἐὰν περὶ ἐνδεχομένων μηδὲν παραλείπῃ, ἱκανῶς [g] αὐτὸν ἕξειν τὴν ἐπιστήμην φήσομεν.

De quibus, & ex quibus disseratur, CAP. IV.

1 *Prothesis.* 2 *Enumeratio.* 3 *Expositio.* 4 *Collatio propositionis & problematis, ex qua confirmatur quod dictum fuit in secunda particula, pariaque numero esse problemata & propositiones.*

PRimùm igitur videndum est, [i] ex quibus *hæc* methodus cõstet. Si igitur exposuerimus ad[h] quot, & quæ, & ex [i] quibus ratio-

Πρῶτον μὲν θεωρητέον, ἐκ τίνων ἡ μέθοδος. εἰ δὴ λάβοιμεν πρὸς πόσα, καὶ ποῖα, καὶ ἐκ τίνων οἱ λό-

γοι, καὶ πῶς τούτων ἁπορήσομεν[b]. ἐχομεν δὲ ἱκανῶς τὸ προκείμενον.

2 ¶ Ἐστι δὲ ἀριθμῷ ἴσα καὶ τὰ αὐτά, ὅσ' ὧν τε οἱ λόγοι, καὶ ἐξ ὧν οἱ συλλογισμοί. γίνονται μὲν γὰρ οἱ λόγοι ἐκ τῶν προτάσεων. ἐξ ὧν δὲ γίνονται οἱ συλλογισμοί, τὰ προβλήματά ἐστι. πᾶσα δὲ πρότασις, καὶ πᾶν πρόβλημα, ἢ γένος, ἢ ἴδιον, ἢ συμβεβηκός δηλοῖ. καὶ γὰρ τῷ διαφορὰν ὡς ὅταν γένει ᾖ, ὁμοῦ τοῦ γένει παντὸν[d]. ἐπεὶ δὲ τὰ ἴδιον τὸ μὲν τὸ τί ἦν εἶναι σημαίνει, τὸ δὲ οὐ σημαίνει· διηρήσθω τὸ ἴδιον εἰς ἄμφω τὰ προειρημένα μέρη· καὶ καλείσθω, τὸ μὲν τὸ τί ἦν εἶναι σημαῖνον, ὅρος· τὸ δὲ λοιπόν, κατὰ τινὰ κοινὴν αἴρεσιν ἀποδοθεῖσαν ὀνομασίαν προσηγορίαν ἐνδεχόμενον. ἴδιον δὴ λέγω οὗ ἐστὶν εἰρημένων, ὅτι καθ' αὑτοῦ μόνου διαιρεῖται, τὰ δὲ ἄλλα τὰ πάντα συμβαίνει γίνεσθαι, ἢ ἴδιον, ἢ ὅρον, ἢ γένος, ἢ

3 συμβεβηκός. ¶ Μηδεὶς δὲ ἡμᾶς [a]ὑπολάβῃ λέγειν, ὅτι ἑκάστου τούτων καθ' αὑτὸ λεγομένου, πρότασις ἢ πρόβλημά ἐστιν, ἀλλ' ὅτι ἀπὸ τούτων καὶ τὰ προβλήματα,

4 καὶ αἱ προτάσεις γίνονται. ¶ Διαφέρει δὲ τὸ πρόβλημα καὶ ἡ πρότασις τῷ ξόπῳ. οὔτε μὲν γὰρ ῥηθέντος, ἆρά γε τὸ ζῷον πεζὸν δίπουν, ὁρισμός ἐστιν ἀνθρώπου; καὶ, ἆρά γε τὸ ζῷον γένος [ἐστὶ] τοῦ ἀνθρώπου; πρότασις γίνεται. ἐὰν δὲ, πότερον τὸ ζῷον πεζὸν δίπουν, ὁρισμός ἐστι ἀνθρώπου ἢ οὔ; πρόβλημα γίνεται. ὁμοίως δὲ καὶ ὅτι τῷ ἄλλων ὧστ' εἰσὶ τοῦ ἴσα τῷ ἀριθμῷ τὰ προβλήματα, καὶ αἱ προτάσεις εἰσίν. ἀπὸ πάσης γὰρ προτάσεως προβλ[illegible] μεταβάλλων τῷ ξόπῳ.

nes *extruantur*[a], & quo modo his abundabimus:[b] satis id quod propositum, consequemur. ¶ Sunt autem numero paria & eadem, & *ea* ex quibus rationes *constant*, & *ea* de quibus syllogismi *conficiuntur*. fiunt enim rationes ex propositionibus. *ea* verò de quibus fiunt syllogismi, sunt problemata. omnis autem propositio, & omne problema, aut genus aut proprium aut accidens declarant. nam differentia, cùm sit generalis[c], vnà cũ genere *est* collocanda[d]. Quia verò propriũ aliud *est quod* significat quid *res* sit, aliud *quod* non significat: diuidatur proprium in has duas partes: vocetúrque id, quod significat quid *res* sit, Definitio: alterum verò secundum appellationem communiter his attributum, appelletur Proprium. Ex dictis igitur perspicuum *est*, secundum præsentem diuisionem accidere vt quatuor omnia fiãt: *id est* vel proprium, vel definitio, vel genus, vel accidens.

3 ¶ Nemo autem nos dicere existimet, horum vnumquodque per se dictum, esse propositionẽ aut problema, sed ex his problemata & propositiones fieri. 4 ¶ Iã verò propositio & problema differunt modo. nam si ita dicatur, Nónne animal pedestre bipes, est hominis definitio? &, Nónne animal est genus hominis? propositio efficitur. si verò *dicatur*, vtrùm animal pedestre bipes, est hominis definitio, an non? próblema efficitur. similitérque *dicendum est* de aliis. Meritò igitur paria numero sunt problemata & propositiones. quoniam ex omni propositione problema facies, si modum commutaueris.

[a] Vel disputationes conficiantur
[b] Horum copia nobis suppetat.
[c] Hic locus vide tur fautre eorum sententiæ, qui putant nullam esse differentiã propriã species specialissimæ. Sed vi deamus ne Aristot. hoc loco eas prætermiserit, qa sũt ignotę. vt de his disputari non soleat. vnde eas qualitatibus circũscribere solemus.
[d] Generi conuenienda, & generis appellatione cõprehẽdenda est.
[e] Et retrò, ex omni problemate propositionem.

2. Anal. 2. c. 1.

2. inuicem.

Quid sit definitio, genus, proprium, & accidens, CAP. V.

1 *Prætiosis.* 2 *De definitione:* 3 *& de expositione verbi obscurioris per verbum notius:* 4 *& de quæstione, vtrùm sit idem an diuersum.* 5 *De proprio.* 6 *De genere,* 7 *& de quæstione an aliqua sint in eodem genere.* 8 *De accidente,* 9 *& rerum comparatione ab accidentibus sumpta.* 10 *An accidens possit esse proprium.*

DIcendum autem *est* quid sit definitio, quid genus, quid proprium, quid accidens. ¶ Est autem definitio, oratio quæ significat quid res sit. Adhibetur autem aut oratio pro nomine[a], aut oratio pro oratione[b]. possunt enim etiam nonnulla, quæ oratione significantur, definiri. ¶ Eos verò qui nomen adhibent[c], perspicuum est non adhibere rei definitionem: quoniam omnis definitio est oratio quædam. attamē hoc quoque ad definitionem referri debet[d]. veluti, honestū est quod decet. ¶ Itémque hoc, vtrùm idem sit sensus & scientia, an aliud. *cùm* enim circa definitiones *versamur*, plurimum studii in eo ponimus, vtrùm sit idem an diuersum. Et, *vt* absolutè *loquar*, definitiua omnia vocentur, quæ sunt sub eadem methodo, sub qua est definitio. Quòd autem omnia quæ nunc dixi, sint eiusmodi, ex his perspicuum *est*. cùm enim potemus quòd idem *sit* & quòd diuersum, disserendo *probare*, eodem modo abundabimus argumentis ad definitiones *pertinentibus*. ostendentes enim non idē esse, euertemus definitionē. Sed non conuertitur, quod nunc dixi. non enim sufficit ad confirmandam definitionem, si ostendatur idem esse[f]: sed ad euertendam sufficit, si ostendatur non idem esse. ¶ Proprium verò est, quod non declarat quid *res* sit, sed soli inest, & cum re reci-

a Vt, homo est animal rationale mortale.

b Veluti, Non moueri casibus fortuitis, est res aduersas forti & constanti animo, secundas autem æquo animo & moderatè ferre.

c Vt notiori vocabulo ignotius declarent.

d Eadem metho do, qua definitio tractari debet.

e Generaliter, & omnia semel con plectens.

f Nam idem est (exempli gratiâ) indumentum & vestimētum: neutrum tamen est definitum, aut definitio.

Ἐκτέον δὲ, τί ὅρος, τί ἴδιον, τί συμβεβηκός. ¶ Ἔστι δὲ ὅρος μὲν, λόγος ὁ τὸ τί ἦν εἶναι σημαίνων. ἀποδίδοται δὲ ἢ λόγος αὐτὶ ὀνόματος[a], ἢ λόγος αὐτὶ λόγου[b]. δυνατὸν γὰρ καὶ περὶ ὑπὸ λόγου τινὰ σημαινομένων ὁρίσασθαι. ¶ Ὅσοι δ' ὀνόματι τῷ ἀποδόσιν ποιοῦνται[c], δῆλον ὡς οὐκ ἀποδίδασιν οὗτοι τὸν τοῦ πράγματος ὁρισμόν· ἔτι δὴ πᾶς ὁρισμὸς, λόγος τίς ἐστιν. ὁρικὸν μέντοι καὶ τὸ τοιοῦτον θετέον[d]. οἷον ὅτι καλὸν ἐστὶ τὸ πρέπον. ¶ Ὁμοίως δὲ καὶ, τὸ πότερον ταὐτὸν αἴσθησις καὶ ἐπιστήμη, ἢ ἕτερον. καὶ γὰρ περὶ τοὺς ὁρισμοὺς πότερον ταὐτὸν, ἢ ἕτερον, ἢ πλείω γένεται διαιρέσεις. ἁπλῶς[e] δὲ ὁρικὰ πάντα λεχθήσω, τὰ ὑπὸ τὴν αὐτὴν ὁδὸν μέθοδον τοῖς ὁρισμοῖς. ὅτι δὲ πάντα τὰ νῦν ῥηθέντα τοιαῦτά ἐστι, δῆλον ἐκ τῶνδε. δυνάμενοι γὰρ ὅτι ταὐτὸν, καὶ ὅτι ἕτερον, διαλέγεσθαι, περὶ αὐτῷ ἕπεται καὶ περὶ τοὺς ὁρισμοὺς ἐπιχειρεῖν διπορήσαμεν, δείξαντες γὰρ ὅτι οὐ ταὐτόν ἐστιν, ἀνῃρήκαμεν τὸν ὁρισμόν. οὐ μὴν ἀποστρέφει τὸ νῦν ῥηθὲν οὐδ' ἱκανὸν πρὸς τὸ κατασκευάσαι τὸν ὁρισμὸν, τὸ δεῖξαι ταὐτὸν ὄν[f]. πρὸς μὲν οὖν τὸ ἀνασκευάσαι, αὔταρκες τὸ δεῖξαι ὅτι οὐ ταὐτόν. ¶ Ἴδιον δέ ἐστιν, ὃ μὴ δηλοῖ μὲν τὸ τί ἦν εἶναι, μόνῳ δὲ ὑπάρχει, καὶ ἀντικατη-

a Vt, homo est animal rationale mortale.

b Veluti, Non moueri casibus fortuitis, est res aduersas forti & constanti animo, secundas autem æquo animo & moderatè ferre.

c Vt notiori vocabulo ignotius declarent.

d Eadem metho do, qua definitio tractari debet.

e Generaliter, & omnia semel con plectens.

f Nam idem est (exempli gratiâ) indumentum & vestimētum: neutrum tamen est definitum, aut definitio.

γορεῖται τῷ προσώπατος. οἷον ἴδιον ἀνθρώπου, τὸ γραμματικῆς εἶναι δεκτικόν. εἰ γὰρ ἄνθρωπός ἐστι, γραμματικῆς δεκτικός ἐστι· καὶ εἰ γραμματικῆς δεκτικός ἐστιν, ἄνθρωπός ἐστιν. οὐδεὶς γὰρ ἴδιον λέγει τὸ ἐνδεχόμενον ἄλλῳ ὑπάρχειν· οἷον τὸ καθῆσθαι ἄνθρώπῳ· οὐδὲ αὐ τύχῃ, κατά τινα χρόνον μόνῳ ὑπάρχον. εἰ δ' ἄρα τι καὶ λέγοιτο τῷ τοιοῦτον ἴδιον· οὐχ ἁπλῶς ἀλλὰ ποτὲ, ἢ πρός τι ἴδιον ῥηθήσεται. τὸ μὲν γὰρ ὂν δεξιὸν ἐστί, ποτὲ ἴδιόν ἐστι. τὸ δὲ δίπουν, πρός τι ἴδιον τυγχάνει λεγόμενον, οἷον τοῦ ἀνθρώπῳ πρὸς ἵππον καὶ κυνός. ὅτι δὲ τῷ ἐνδεχόμενον καὶ ἄλλῳ ὑπάρχειν, οὐδὲν αὐτικατηγορεῖται, δῆλον· οὐ γὰρ ἀναγκαῖον, εἴ τι καθέδεται [ἄλλο,] ἐκεῖνο καθῆσθαι ἐστί). ¶ Γένος[a] δέ ἐστι, τὸ κατὰ πλειόνων καὶ διαφερόντων τῷ εἴδει ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορούμενον. ἐν τῷ τί ἐστι δὲ κατηγορεῖσθαι τοιαῦτα λεγέσθω, ὅσα ἁρμόττει ἐρωτηθέντας διορισασθαι τί ἐστι τὸ προκείμενον[b]. καθάπερ δεῖ τὸ ἄνθρώπου ἁρμόττει, ἐρωτηθέντας τί ἐστι τὸ προκείμενον, εἰπεῖν, ὅτι ζῷον. ¶ Γενικὸν[c] δὲ καὶ τὸ, πότερον ἐν τῷ αὐτῷ γένει ἄλλο ἄλλῳ, ἢ ἐν ἑτέρῳ. καὶ γὰρ τὸ τοιοῦτον ὑποτιθεὶς αὐτὸ μέθοδον πάσῃ τῷ γένει. διαλαχθέντες γὰρ ὅτι τὸ ζῷον γένος τοῦ ἀνθρώπου, ὁμοίως δὲ καὶ τοῦ βοός, διειλεγμένοι ἐσόμεθα ὅτι ταῦτα ἐν τῷ αὐτῷ γένει. εἰ δὲ τῷ μὲν ἑτέρῳ δείξομεν ὅτι γένος ἐστὶ, τῷ δὲ ἑτέρῳ ὅτι οὐκ ἔστι, διειλεγμένοι ἐσόμεθα ὅτι οὐκ ἐν τῷ αὐτῷ γένει ταῦτά ἐστι.

procatur. Vt proprium hominis est, grammaticæ susceptiuum esse: quia si homo est, grāmaticæ susceptiuus est: & retrò si grammaticæ susceptiuus est, homo est. Nemo enim propriū appellat id quod potest alij inesse, vt dormire homini, ne quidem si accidat aliquo tempore vt soli insit. Si quis itaque etiam tale quidpiam vocaucrit proprium: non simpliciter, sed aliquando, aut *per relationem* ad aliquid, appellabitur proprium. Nam esse à dextra, aliquando proprium est. bipes autem *per relationem* ad aliquid, vocatur proprium: vt homini *per relationem* ad equum & canem. Quòd autem nihil eorum quæ alij possunt inesse, reciprocè attribuatur, manifestum *est*. non enim necesse est, si quid aliud dormit, id hominem esse. ¶ Genus[a] autē est, quod pluribus & differētibus specie attribuitur in *quæstione* quid est. In *quæstione* quid est, ea dicuntor attribui, quæ aptè respondentur, cùm rogatur quid sit res proposita[b]. vt ad interrogationem quid sit homo, aptè respondetur esse animal. ¶ Generale *est*[c] hoc quoque, vtrùm aliquid in eodem in quo aliud genere sit, an in diuerso. hoc enim sub eandem methodum cadit, sub quam genus. cùm enim differendo probauerimus animal esse genus hominis, & similiter bouis: hæc in eodem genere *collocari* probauerimus. at si alterius esse genus, alterius non esse ostenderimus: non esse hæc in eodem genere probauerimus.

a Vide cap. 2. Porphyr. vbi tribuit hanc definitionem genii, quod angustè accipitur & distinguitur à differentia, etsi Aristoteles hoc loco appellatione generis complectatur differentiam.

b Qua de re agitur.

c Id est, eadem qua genus, methodo tractari debet.

a Vide cap. 6. Porph.

¶Accidens [a] autem est, quod nihil horum est, *id est* nec definitio, nec proprium, nec genus: inest autem rei. & , quod cuiuis *rei* vni & eidem potest inesse, & non inesse. Vt sedere potest eidem alicui inesse, & non inesse. similitérque album. nihil enim prohibet quo minùs idem modò sit album, modò non album. Harum autem accidentis definitionum secunda est melior. nam prima *definitione* allata, necesse *est*, si quis est *eam* intellecturus, vt priùs cognoscat, quidnam sit definitio, & genus, & proprium. secunda verò per se perfecta est & sufficiens ad notificandum quidnam sit id quod dicitur [b]. ¶ Adiungantur autem accidenti etiam mutuæ *rerum* collationes, quomodocumque ab accidente ductæ. veluti, vtrùm bonum an vtile sit magis eligendum: &, vtrùm iucundior sit vita quæ *est* secundum virtutem, an quæ secundum frui tionem [c]: & si quid aliud consimiliter dicitur. in his enim omnibus quæritur, vtri magis attributum accidit. ¶Ex his autem perspicuum *est*, nihil prohibere quo minùs accidens interdum & *per relationem* ad aliquid, proprium fiat. veluti sedere, quod est accidens, cùm quis solus sedet, tunc temporis proprium *eius* erit. cùm autem solus sedet, *relatione habita* ad non sedentes, proprium *est*. Quocirca nihil vetat, quo minùs accidens per relationem ad aliquid & interdum efficiatur proprium. simpliciter autem non erit proprium.

b Id est, quid sit accidens.

c Quæ in voluptatis fruitione consistit.

8 ¶Συμβεβηκὸς [a] δέ ἐστιν, ὃ μηδὲν μήτε τοῦτον ἔστι, μήτε ὅρος, μήτε ἴδιον, μήτε γένος, ὑπάρχει δὲ πρὸς πρᾶγμα. καὶ ὃ ἐνδέχεται ὑπάρχειν ὁτῳοῦν ἑνὶ καὶ πρὸς ἅπαν, καὶ μὴ ὑπάρχειν. οἷον τὸ καθῆσθαι ἐνδέχεται ὑπάρχειν τινὶ πρὸς ἅπαν, καὶ μὴ ὑπάρχειν. ὁμοίως δὲ καὶ τὸ λευκόν· τὸ γὰρ αὐτὸ, οὐδὲν κωλύει ὁτὲ μὲν λευκὸν, ὁτὲ δὲ μὴ λευκὸν εἶναι. ἔστι δὲ τῶν συμβεβηκότος ὁρισμῶν ὁ δεύτερος βελτίων. τὸ μὲν γὰρ πρῶτον ἀναγκαῖον τοῦ εἰδέναι τί ποτέ ἐστιν ὅρος, καὶ γένος, καὶ ἴδιον. ὁ δὲ δεύτερος, αὐτοτελὴς ἐστὶ πρὸς τὸ γνωρίζειν τί ποτέ ἐστι τὸ λεγόμενον, καθ' αὑτό. ¶Προσκείσθωσαν δὲ τῷ συμβεβηκότι, καὶ αἱ πρὸς ἄλληλα συγκρίσεις, ὁποσουοῦν τὸ συμβεβηκότος λεγόμενα. οἷον πότερον τὸ καλὸν, ἢ τὸ συμφέρον, αἱρετώτερον· καὶ πότερον ὁ κατ' ἀρετὴν, ἢ κατ' ἀπόλαυσιν [c], ἡδίων βίος, καὶ εἴπ' ἄλλο ὁτιοῦν τυγχάνει τούτοις λεγόμενον. ὅτι παντὸν μᾶλλον τὸ κατηγορούμενον συμβέβηκεν, ἢ ῥήσεις γίνεται. ¶Δῆλον δὲ ἐκ αὐτῶν, ὅτι τὸ συμβεβηκὸς οὐδὲν κωλύει ποτὲ καὶ πρός τι ἴδιον γίνεσθαι. οἷον τὸ καθῆσθαι, συμβεβηκὸς ὄν, ὅταν τις μόνος καθηται, [ποτε] ποτὲ ἴδιον ἔσται. μόνου δὲ καθημένου, πρὸς τοὺς μὴ καθημένους ἴδιον. ὥστε καὶ πρός τι, καὶ ποτὲ, οὐδὲν κωλύει τὸ συμβεβηκὸς ἴδιον γίνεσθαι. ἁπλῶς δὲ ἴδιον οὐκ ἔσται.

Obic-

Obiectionis solutio, CAP. VI.

1 *Obiectio.* 2 *Solutio.*

ΜΗ λανθανέτω δ' ἡμᾶς, ὅτι τὰ πρὸς τὸ ἴδιον, καὶ τὸ γένος, καὶ τὸ συμβεβηκὸς πάντα λεγόμενα, καὶ πρὸς τοὺς ὁρισμοὺς ἁρμόσει λέγεσθαι. δείξαντες γὰρ ὅτι οὐ μόνῳ ὑπάρχει τοῦ ὑπὸ τὸν ὁρισμὸν[a], ὥσπερ ἂν εἰ τὸ ἰδίου[b], ἢ ὅτι οὐ γένους τὸ δοθὲν ἐν τῷ ὁρισμῷ, ἢ ὅτι οὐκ ὑπάρχει τι τῶν ἐν τῷ λόγῳ ῥηθέντων, ὅπερ ἐν τῷ συμβεβηκότος αἰρῇ ῥηθείς[c], ἀνῃρηκότες ἐσόμεθα τὸν ὁρισμόν. ὥστε καὶ τὸν ἐμπροσθεν δοθέντα λόγον, ἅπαντ' αἴ ἔστιν ἔχον τινὰ ὁρισμὸν τὰ κατειλημμένα. ¶ Ἀλλ' ἡ δι' ἁπάντων μίαν ἐπὶ πάντων καθόλου μέθοδον ζητητέον. οὔτε γὰρ ῥᾴδιον εὑρεῖν τοῦτ' ἔστιν. εἰθ' εὑρεθείη, παντελῶς ἀσαφὴς καὶ δύσχρηστος αἴ ἐστι πρὸς τὰ προκείμενα πραγματείαν. ἰδίας δὲ καθ' ἕκαστον τῶν διορισθέντων τρόπων δοτέον μεθόδους, ῥᾷον ἐν τῷ ἕκαστον οἰκείων ἡ διέξοδος ποιεῖσθαι αἴ. ὥστε καθόλου τύπῳ μὲν καθάπερ εἴρηται πρότερον, διαιρετέον τῶν δὲ λοιπῶν τὰ μάλιστ' ἐκάστοις οἰκεῖα τοῖς προτάττειν, ὁρικά τε καὶ ἰδιωτικὰ προσυγγράφοντας αὐτά. χρεὼν δὲ πρῶτον πάντα τὰ ῥηθέντα πρὸς ἑκάστης[e].

NOs autem *hoc* non lateat, *ea* omnia quæ ad propriũ, & *quæ ad* genus, & *quæ ad* accidens referuntur, etiam definitionibus aptari posse. nam si ostenderimus non *ei* soli inesse, quod *est* sub definitione[a], vt & in proprio *sit*[b] · vel *id* quod in definitione assignatum est, non esse genus · vel eorum quidpiam quæ in definitione continentur, non inesse, quemadmodum etiam in accidente dici posset[c]: definitionem euertemus. Quare secũdum rationem paulo antè adductam, *ea* omnia quæ numerauimus, aliquo modo ad definitionem reducentur. ¶ Sed non propterea vna in omnibus vniuersalis methodus quærenda *est*. neque enim hoc facile est inuentu. & si fuerit inuentum, *talis methodus* esset omnino obscura, & inutilis ad propositam tractationem. at si propria singulorum definitorum generũ[d] methodus explicabitur: facile erit, ex iis quę cuiusque rei propria sunt, de re proposita disserere. Quocirca vniuersaliter ac typo (vt antea[e] dictum fuit) diuidendum est. cęterorum autem quæ maximè singulis propria sunt[f], eis adiungi, & definitiua, aut generalia appellari debent. Ferè autem hæc quæ *nunc* dixi, singulis adiuncta fuerunt.[g]

a Id est, non soli definito.
b Proprium enim euertitur, si ostendatur non soli inesse.
c Ad euertendũ accidens.
d Id est, definitionis, proprii, generi, accidẽtis.
e Cap. 2. part. vlt.
f Id est, quæ tractantur eadẽ methodo, qua definitio, vel proprium &c.
g Cap. præced. vbi ad quæstionẽ definitionis reduxit quæstionem de eodem vel diuerso, & expositionẽ per vocabulum notiusue ad problema generis reduxit quæstionem sit in eodem an in diuerso genere: & ad problema accidentis reduxit rerum comparationem.

Idem quot modis dicatur, CAP. VII.

1 *Prothesis.* 2 *Distinctio.* 3 *Obiectionis solutio.* 4 *Membrorum inter se collatio.* 5 *Eiusdem numero subdistinctio.* 6 *Quæ argumento quodam comprobatur.* 7 *Epilogus.*

PRimùm autem omnium, definiendum *est* quot modis idem dicatur. ¶ Videri autem possit idem, vt typo explicem, tripertitò distributum esse. aut enim numero, aut specie, aut genere[a] idem soliti sumus appellare. numero quidem, cùm nomina sunt plura, res autem vna: vt indumentum, & vestimentum. specie verò *eadem dicimus*, quæ, cùm plura sint, specie non differunt: vt duos homines, & duos equos. ea namque specie dicuntur eadem, quæ sub eadem specie sunt. similitérque genere eadem, quæ sub eodem genere sunt, vt homo & equus. ¶ Videri autem possit, aquam quæ ex eodem fonte manat, alio modo dici eandem quàm superiora. verumtamen in iis numerãda est, quæ sub eadem specie quoquo modo *esse* dicuntur. hæc enim omnia syngenea & consimilia inter se videntur esse. Omnis enim aqua est specie eadem cum omni aqua[b], quoniam habent *inter se* similitudinem quandam. aqua autem ex eodẽ fonte manans, nulla alia *ratione* differt *ab aliis aquis quæ eadem dicũtur*, nisi quòd vehemẽtior est similitudo[c]. Proinde non sciungimus[d] ab iis quę quoquo modo secundum vnam speciem dicuntur. ¶ Maximè autem (*vt* in confesso *est*) quod est vnum numero, videtur ab omnibus idem dici. ¶ Solet autem & hoc dici multis modis. sed maximè propriè & primùm, quando nomine, aut definitione eadem dicuntur: vt indumentum, & vestimentum: necnon animal pedestre bipes, & homo. secundo *loco* cùm proprio *eadem dicuntur*: vt scientiæ susceptiuum, & homo:

a Adde vnum proportione, ex lib. 4. primæ philosoph. cap. 6.

b Id est, quælibet aqua ab alia aqua non differt specie.

c Maior est similitudo inter aquas ex eodem fonte manãtes, quàm ex diuersis.

d Aquas eiusdẽ fontis.

Πρῶτον δὲ πάντων ὁρίσασθαι ταυτὸ διορισέον, ποσαχῶς λέγεται. ¶ Δόξειε δ' ἂν τὸ ταυτὸν, ὡς τύπῳ λαβεῖν, τριχῇ διαιρεῖσθαι. ἢ γὰρ ἀριθμῷ ἢ εἴδει, ἢ γένει[a]· τὸ μὲν γὰρ ἀριθμῷ ἓν εἶναι λέγομεν, ὅταν ὀνόματα πλείω, τὸ δὲ πρᾶγμα ἕν· οἷον ἱμάτιον καὶ ἔνδυμα. εἴδει δὲ, ὅσα πλείω ὄντα, ἀδιάφορα κατὰ τὸ εἶδος ἐστί· καθάπερ ἄνθρωπος ἀνθρώπῳ, καὶ ἵππος ἵππῳ. τὰ γὰρ τοιαῦτα τῷ εἴδει λέγεται ταυτὰ, ὅσα ὑπὸ τὸ αὐτὸ εἶδός ἐστιν. ὁμοίως δὲ καὶ ὅσα τοιαῦτα, ὅσα ὑπὸ τὸ αὐτὸ γένος ἐστίν. οἷον ἵππος ἀνθρώπῳ. ¶ Δόξειε δ' ἂν τὸ ὕδατος τῆς αὐτῆς κρήνης ὕδωρ, τῶν λεχθέντων ἄλλως ἔχειν τινὰ διαφορὰν πρὸς τὰ εἰρημένα ῥόπου. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὸ τοιοῦτόν γε ἐν τῷ αὐτῷ τετάχθω τοῖς καθ' ἓν εἶδος ὁπωσοῦν λεγομένοις. ἅπαντα γὰρ τὰ τοιαῦτα, συγγενῆ ἔοικε καὶ παπλήσια ἀλλήλοις εἶναι. πᾶν μὲν δὴ ὕδωρ, παντὶ τῶν τῷ εἴδει λέγεται, διέχειν τινὰ ὁμοιότητα. τὸ δ' ὕδατος τῆς αὐτῆς κρήνης ὕδωρ, οὐδενὶ ἄλλῳ διαφέρει, ἀλλ' ἢ τῷ σφοδροτέραν εἶναι τὴν ὁμοιότητα. διὸ οὐ χωρίζομεν αὐτὸ ὕδατος τῷ καθ' ἓν εἶδος ὁπωσοῦν λεγομένων. ¶ Μάλιστα δ' ὁμολογούμενόν τὸ ἓν ἀριθμῷ, ταυτὸν ὂν πᾶσι δοκεῖ λέγεσθαι. ¶ Εἴωθε δὲ καὶ τοῦτο διαιρεῖσθαι πλεοναχῶς. καὶ κυριώτατα μὲν καὶ πρώτως, ὅταν ὀνόματι, ἢ ὅρῳ τὸ ταυτὸν ὑποδηθῇ. καθάπερ ἱμάτιόν λώπιον· καὶ ζῷον πεζὸν δίπουν, ἄνθρωπος. δεύτερον δ', ὅταν τῷ ἰδίῳ· καθάπερ τὸ ἐπιστήμης δεκτικὸν, ἄνθρωπος· καὶ

καὶ τὸ τῇ φύσει ἄνω φερόμενον πυρί. ἔστιν δ', ὅταν ὑπὸ τῷ συμβεβηκότων ᾖ τὸ κατηγορούμενον, ἢ τὸ μουσικὸν, Σωκράτει. πάντα γὰρ ταῦτα τὸ ἓν ἀριθμῷ βούλεται σημαίνειν. 6 ¶ Ὅτι δ' ἀληθὲς τὸ ναῦν ῥηθὲν ὄζειν, ἐκ τῆς μεταβαλλόντων τὰς προσηγορίας μάλιστ' ἄν τις καταμάθοι[a]. πολλάκις γὰρ διατασσοντες ὀνόματι καλέσαι τινὰ τῶν κατηγορουμένων[b], μεταβάλλομεν, ὅταν τύχῃ μὴ συνιεὶς[c], ᾧ τῷ προσαχθῆναι ποιοῦμεν, ὡς ὑπὸ τὸ συμβεβηκὸς, αὐτὸ μᾶλλον συνήσοντος[d]· καὶ κελεύομεν, τὸν κατηγορούμενον, ἢ τὸν ὑφηγούμενον καλέσαι πρὸς ἡμᾶς· δῆλον ὡς τούτων ὑπολαμβάνοντες κατὰ τὸ τοιοῦτον, καὶ τῷ συμβεβηκὸς σημαίνειν. 7 ¶ Τὸ μὲν οὖν τοῦτον, καθάπερ εἴρηται, ἔχει διορισμόν.

item quod naturâ sursum fertur, & ignis. tertio *loco* cùm ratione accidentium: vt sedens, vel musicum, & Socrates. hæc enim omnia vnum numero significant. 6 ¶ Quod dixi, verũ esse, ex iis qui appellationes cõmutant, maximè potest aliquis discere[a]. fæpe enim iubentes nominatim vocari sedentium aliquem[b], cõmutamus *appellationem*, cùm nõ intelligit[c] is cui iubemus, quasi facilius ex accidente sit intelcturus[d]: ac iubemus sedentem, aut disputantem ad nos vocari, perspicuè pro eodem accipientes, siue nomine, siue accidente significetur. 7 ¶ Idem igitur, vt dictum fuit, tripertitò diuisum esto.

a Intelligere, perspicere.
b Id est, postquàm iussimus ad nos aliquem vocari, quę proprio nomine significamus, vt, Voca Socratem.
c Cùm ignorat, quis eo nomine significetur.
d Facilius intelliget quam personam velimus ad nos adduci. si eam nõ proprio nomine (quod est ignotum) declaremus, sed aliquo accidente circumscribamus veluti, Vocat eum qui illic sedet, aut, qui disputat.

Nec plura, nec pauciora esse attributa, quàm quatuor suprà exposita, CAP. VIII.

1 *Inductio.* 2 *Syllogismus.*

1 Ὅτι δὲ οὔτε πλείω τῶν εἰρημένων[e] οἱ λόγοι, καὶ δι' ἃ τούτων[f], καὶ πρὸς[g] ταῦτα, μία μὲν πίστις ἡ διὰ τῆς ἐπαγωγῆς. εἰ γάρ τις ἔπισκοποῖτο ἑκάστην τῶν προτάσεων καὶ τῶν προβλημάτων· φαίνοιτ' ἂν ἢ ὑπὸ τὸ ὅρον, ἢ ὑπὸ τὸ ἴδιον, ἢ ἀπὸ τὸ γένους, ἢ ὑπὸ τὸ συμβεβηκότος ληφθησόμενον. ¶ Ἄλλη δὲ πίστις, ἡ διὰ συλλογισμοῦ. ἀνάγκη γὰρ, πᾶν τὸ ὧδέ τινος κατηγορεῖσθαι τῶν ὑποκειμένων, ἢ τοῦ αὐτοῦ κατηγορεῖσθαι τὸ ἀντικατηγορεῖσθαι τοῦ προτάγματος, ἢ μή· καὶ εἰ μὲν ἀντικατηγορεῖται· ὅρος ἂν εἴη, ἢ ἴδιον. εἰ μὲν γὰρ σημαίνει τὸ τί ἦν εἶναι, ὅρος·

1 QVòd autem ex suprà dictis[e] & per ea disputationes *conficiantur*[f] & ad[g] ea *pertineant*, primùm fidem facit inductio. si quis enim consideret singulas propositiones & problemata: videbuntur vtique aut ex definitione, aut ex proprio, aut ex genere, aut ex accidente sumpta esse. 2 ¶ Altera probatio est per syllogismum. necesse est enim, vt quicquid alicui attribuitur, vel reciprocetur cum re, vel non *reciprocetur*, & si quidem reciprocetur, erit definitio, aut proprium. nam si significet quid sit, definitio:

e Definitione, proprio, genere, differentia.
f Vel, rationes constent, & extruantur.
g Hæc particula, ad, refertur ad problemata. superiores particulæ, ex, per, ad propositiones. suprà autem docuit Aristoteles ex his confici & propositiones & problemata.

si verò id non significet. propriũ *erit*. id enim erat propriũ, quod reciprocatur quidem, non tamẽ significat quid *res* sit. quòd si nõ reciprocetur cum re: aut est aliquid ex iis quæ ponuntur in definitione subiecti, aut non. & si *quid est* ex iis quæ ponuntur in definitione: aut erit genus, aut differentia: quoniam definitio ex genere & differentiis constat. si verò non est ex iis quæ dicuntur in definitione: profectò erit accidens. nam accidens vocabatur, quod neque definitio, neque genus, neque proprium est, inest autem rei.

εἰ δὲ μὴ σημαίνει, ἴδιον τὸ τοῦ λῶ ἴδιον, τὸ ἀντικατηγορούμενον μόνῳ, μὴ σημαῖνον δὲ τὸ τί λῶ ἐστί. εἰ δὲ μὴ ἀντικατηγορεῖται τὸ πρᾶγμα τος· ἢ τοι τῶν ἐν τῷ ὁρισμῷ τὸ ὑποκειμένῳ λεγομένων ἐστίν, ἢ οὔ. καὶ εἰ μὲν τῶν ἐν τῷ ὁρισμῷ λεγομένων· ἢ γένος, ἢ διαφορὰ ἂν εἴη· ἐπειδὴ ὁ ὁρισμὸς ἐκ γένους καὶ διαφορῶν ἐστιν. εἰ δὲ μὴ τῶν ἐν τῷ ὁρισμῷ λεγομένων ἐστί, δῆλον ὅτι συμβεβηκὸς ἂν εἴη. τὸ δὲ συμβεβηκὸς ἐλέγετο, ὃ μήτε ὅρος, μήτε γένος, μήτε ἴδιόν ἐστι, ὑπάρχει δὲ τῷ πράγματι.

De categoriis, Cap. IX.

1 *Prothesis.* 2 *Expositio decem categoriarum.* 3 *Interpretatio attributionis quid est.* 4 *Epilogus.*

POst hæc, oportet definire genera categoriarum, in quibus insunt dictæ quatuor differentiæ. ¶Hæc autem sunt numero decem, quid est, quantum, quale, ad aliquid, vbi, quando, situm esse, habere, facere, pati. sem per enim accidens, & genus, & proprium, & definitio in vna harum categoriarum reperientur. omnes enim propositiones ab his sumptæ vel quid est, vel quale, vel quantum, vel aliquam aliam categoriam significant.

¶Perspicuum autem ex his *est* eum qui significat quid est, modò significare substantiam, modò quale, modò aliquam aliam categoriam. cùm enim homine proposito, ait id quod est ꝓposito esse hominẽ, aut animal: dicit quid est, & significat substantiã. cùm autem colore albo proposito, ait id quod est propositum, esse album, vel colorem: & dicit quid, & significat quale. simili-

Μετὰ τοίνυν ταῦτα, δεῖ διορίσασθαι τὰ γένη τῶν κατηγοριῶν, ἐν οἷς ὑπάρχουσιν αἱ προκείμεναι τέτταρες διαφοραί. ¶Εἰσὶ δὲ ταῦτα τὸν ἀριθμὸν δέκα, τί ἐστι, ποσόν, ποιόν, πρός τι, ποῦ, ποτέ, κεῖσθαι, ἔχειν, ποιεῖν, πάσχειν. ἀεὶ γὰρ τὸ συμβεβηκὸς, ἢ τὸ γένος, ἢ τὸ ἴδιον, καὶ ὁ ὁρισμὸς, ἐν μιᾷ τούτων τῶν κατηγοριῶν ἔσται. πᾶσαι γὰρ αἱ ἀπὸ τῶν προτάσεις, ἢ τί ἐστιν, ἢ ποιόν, ἢ ποσόν, ἢ τινα τῶν ἄλλων κατηγοριῶν σημαίνουσι. ¶Δῆλον δὲ ἐξ αὐτῶν, ὅτι ὁ τὸ τί ἐστι σημαίνων, ὁτὲ μὲν οὐσίαν σημαίνει, ὁτὲ δὲ ποιόν, ὁτὲ δὲ τῶν ἄλλων τινὰ κατηγοριῶν. ὅταν μὲν γὰρ ὡρισμένου ἀνθρώπου, φῇ τὸ ὡρισμένον, ἄνθρωπον εἶναι, ἢ ζῷον· τί ἐστι λέγει, καὶ οὐσίαν σημαίνει. ὅταν δὲ χρώματος λευκοῦ ὡρισμένου, φῇ τὸ ὡρισμένον, λευκὸν εἶναι [ἢ] χρῶμα, τί τε ἐστι λέγει, καὶ ποιὸν σημαίνει. ὁμοίως δὲ καὶ

δὲ καὶ ἐαν πηχυαίου μεγέθους ἐπιμύριον, φῆ τὸ ἐπιμύριον, πηχυαῖον ἐστὶ μέγεθος, τί τὸ ὄτι ἐρεῖ, καὶ πόσον σημαίνει. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. ἑκάστου γὰρ τῶν τοιούτων, ἐαν τι τὸ αὐτὸ ἀεὶ ἑαυτὸ λέγηται[a], ἐαν τε τὸ ὄγκος ἀεὶ τοῦτου[b], τὸ τί ὄστι σημαίνει. ὅταν δὲ περὶ ἑτέρου[c], οὐ τὸ τί ὄστι συμαίνει, ἀλλ' ἢ ποσὸν, ἢ ποιὸν, ἢ τινα τῶν ἄλλων κατηγοριῶν. ¶ Ὥστε ἀεὶ ὧν[d] μὴ οἱ λόγοι καὶ ὅσ ὦν[e], ταῦτα καὶ τοσαῦτά ὄστι.

térque si proposita magnitudine vnius cubiti, dicat id quod propositum est, esse magnitudinem vnius cubiti: & dicit quid est, & significat quantum. Similiter autem *dicendum est* etiam in aliis. horū enim vnumquodque, siue ipsum de seipso dicatur[a], siue de eo genus *dicatur*[b], significat quid est. cùm autem de alio *dicitur*[c], non significat quid est, sed vel quantum, vel quale, vel aliquam aliam categoriam. 4 ¶ Quare de quibus[d] disputationes, & ex quibus[e] *constant*, hæc & tot sunt.

a Vt cùm definitio attribuitur definito, veluti albor est color disgregans visum.
b Veluti, albor est color.
c Cùm in alia categoria est attributum, in alia subiectum: vt homo est albus.
d Problematibus.
e Propositionibus.

De propositione dialectica, CAP. X.

1 Prothesis. 2 De propositione quæ videtur omnibus, vel plerisque, vel sapientibus. 3 De cæteris propositionibus dialecticis: 4 quæ sunt similes probabilibus: 5 vel contrarium per cōtradictionem enunciant: 6 vel contrarium de contrario enunciant: 7 vel ex aliqua arte sumpta sunt.

Πῶς δὲ ληψόμεθα [ϑεστάσεις,] καὶ δι' ὧν δυνησόμεθα, μετὰ ταῦτα λεκτέον. πρῶτον τοίνυν διωρίσθω, τί ὄστι ϑέσις διαλεκτική, καὶ τί ϑεώρημα διαλεκτικόν. οὐ γὰρ πᾶσιν ϑετόν, οὐδὲ πᾶν ϑεώρημα, διαλεκτικὸν ϑετέον. οὐδεὶς γὰρ ἂν ϑείη ϑέσιν, ὃν μὴ ἔχων, τὸ μηδενὶ δοκεῖν· οὐδὲ ϑεώρημα λέγοι τὸ πᾶσι φανερὸν, ἢ τοῖς πλείοσις. τὰ μὲν γὰρ, οὐκ ἔχει ἀπορίαν· τὰ δ', οὐδεὶς ἂν ϑείη. ¶ Ἔστι δὲ ϑέσις μὲν διαλεκτικὴ, ἐρώτησις ἔνδοξος ἢ πᾶσιν, ἢ τοῖς πλείοσις, ἢ τοῖς σοφοῖς· καὶ τούτοις, ἢ πᾶσιν, ἢ τοῖς πλείοσις, ἢ τοῖς μάλιστα γνωρίμοις, μὴ φαινομένη ἔνδοξος· ϑείη γὰρ ἄν τις τὸ δοκοῦν τοῖς σοφοῖς, ἐαν μὴ ἐναντίον τοῖς τῶν πολλῶν δόξαις ἢ. ¶ Εἰσὶ δὲ ϑέσεις διαλεκτικαὶ, καὶ τὰ τοῖς ἐνδόξοις ὅμοια, καὶ τὰ

1 QVomodo autem sumemus propositiones, & per quæ nobis copia suppetet, post hæc dicendum *est*. Primùm igitur definiatur quid sit propositio dialectica, & quid *sit* problema dialecticum. nec enim omnis propositio, nec omne problema haberi debet pro dialectico. nemo enim mentis compos pro principio sumet, quod nemini probatur: nec pro quæstione ponet, quod videtur omnibus, aut plerisque: quoniam hæc dubitatione carent, illa verò nemo cōcesserit. 2 ¶ Est autem propositio dialectica, interrogatio probabilis aut omnibus, aut plerisque, aut sapientibus: atque his vel omnibus, vel plurimis, vel nobilissimis, à communi opinione non abhorrens: cōcesserit enim quispiam, quod videtur sapientibus, nisi cōtrarium sit opinionibus multorum. 3 ¶ Sunt autem propositiones dialecticæ etiam *ea quæ sunt* probabilibus similia: necnō

contraria iis quæ probabilia videntur, per contradictionem propositæ: & quæcumque opiniones sunt secundum artes inuentas[a]. ¶ Nam si probabile sit, eandem esse contrariorum sententiam: hoc quoque videbitur esse probabile, sensum eundem esse contrariorum. & si vnam numero grammaticam esse, tibiarum quoque artem vnam *esse, probabile erit.* sin plures grammaticas, etiã tibiarum artes plures. hæc enim omnia, similia & eiusdem generis[b] videntur esse. ¶ Similiter etiam quæ probabilibus sunt contraria, per cõtradictionem propositæ[c], videbuntur esse probabilia. nam si probabile est, oportere amicis bene facere[d]: probabile etiam *erit*, nõ oportere malè facere. est autem contrarium[e], oportere malè facere amicis. per contradictionẽ verò, non oportere malè facere. Similitérque si oportet amicis bene facere, inimicis non oportet. est autem hoc quoque per contradictionem cõtrariorum. contrarium[f] enim est, oportere inimicis bene facere. Itidem *dicendum est* etiam in aliis. ¶ Probabile autem in comparatione videbitur etiam contrarium de contrario. veluti, si amicis oportet bene facere, etiam inimicis oportet malè *facere*. Videri autẽ possit hoc. amicis bene facere, esse illi contrarium, inimicis malè facere. vtrùm autem re vera ita habeat, nécne, in iis, quæ de contrariis dicentur, explicabitur[g]. ¶ Perspicuum autem est, & quæcumque opiniones sunt secũdũ artes, esse dialecticas propositiones. cõcesserit enim quispiam quæ iis videntur qui in hisce *rebus de quibus agitur*, versati sunt. veluti de rebus medicis *ita sentiendum esse admittet*, vt medicus *docet*:

a Id est congruunt & consentiunt præceptis alicuius artis notæ.

b Syngenea, cognata.

c Contradictorio modo concepta: quia si primum erat affirmatiuum, hoc contrarium negatiuè cõcipietur: & retrò si illud erat negatiuum, hoc erit affirmatiuum. supersedeo exẽplis, quia mox ab Aristotele proponentur.

d De amicis bene mereri.

e Tῷ oportere amicis bene facere.

f Tῷ oportet amicis bene facere.

g Lib. seq. cap. 5.

ἐναντία κατ' αὐτήφασιν τοῖς δοκοῦσιν ἐνδόξοις εἶναι φερόμενα, καὶ ὅσαι δόξαι κατὰ τὰς τέχνας εἰσὶ τὰς εὑρημένας. ¶ Εἰ γὰρ ἔνδοξον εἴη, τῷ αὐτῷ εἶναι καὶ τὴν ἐναντίων ὄψιν μίαν· ἢ τὸ αἰσθάνεσθαι τὸ αὐτῷ εἶναι καὶ τὴν ἐναντίων, ἔνδοξον ἂν φανείη. καὶ εἰ μίαν ἀριθμῷ γραμματικὴν εἶναι, καὶ αὐλητικὴν μίαν. εἰ δὲ πλείους γραμματικάς, καὶ αὐλητικὰς πλείους. πάντα γὰρ ὅμοια καὶ συγγενῆ ταῦτα ἐοικέναι εἶναι. ¶ Ὁμοίως δὲ καὶ τὰ τοῖς ἐνδόξοις ἐναντία, καὶ αἱ ἀπόφασιν φερόμεναι, ἔνδοξα φανεῖται [εἶναι]. εἰ γὰρ ἔνδοξον, ὅτι δεῖ τοὺς φίλους εὖ ποιεῖν, καὶ ὅτι οὐ δεῖ κακῶς ποιεῖν, ἔνδοξον. ἔστι δὲ ἐναντίον μέν, ὅτι δεῖ κακῶς ποιεῖν τοὺς φίλους. καὶ αἱ ἀποφάσεις δέ, ὅτι οὐ κακῶς ποιεῖν. ὁμοίως δὲ, καὶ εἰ δεῖ τοὺς φίλους εὖ ποιεῖν, τοὺς ἐχθροὺς οὐ δεῖ. ἔστι δὲ καὶ τοῦτο καὶ αὐτίφασιν τῇ ἐναντίων. τὸ γὰρ ἐναντίον ὄντιν, ὅτι δεῖ τοὺς ἐχθροὺς εὖ ποιεῖν. ὡσαύτως δὲ καὶ ὅλῃ τῇ ἄλλων. ¶ Ἔνδοξον δὲ καὶ ἐν τῇ συμβολῇ φανεῖται τὸ ἐναντίον τῷ τὰ ἐναντίου. οἷον, εἰ τοὺς φίλους δεῖ εὖ ποιεῖν, καὶ τοὺς ἐχθροὺς δεῖ κακῶς. φανείη δ' ἂν τὸ ἐναντίον τὸ τοὺς φίλους εὖ ποιεῖν, τῷ τοὺς ἐχθροὺς κακῶς. πότερον δὲ καὶ κατ' ἀλήθειαν οὕτως ἔχει, ἢ οὔ, ἐν τοῖς ὑπὸ τῶν ἐναντίων λεγομένοις ῥηθήσεται. ¶ Δῆλον δὲ ὅτι καὶ ὅσαι δόξαι κατὰ τέχνας εἰσὶ, ξυλλογιστικαὶ φερόμεναι εἰσί. δοκεῖ γὰρ αὖ τις τὰ δοκοῦντα τοῖς ὑπὸ τούτων ἐπεσκεμμένοις. οἷον ἰατρῷ μὲν τῷ ἰατρικῇ, ὡς ὁ ἰατρὸς

περὶ δὲ τῆς ἐν γεωμετρίᾳ, ὡς ὁ γεωμέτρης· ὁμοίως δ' ἂν ἔχοι καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων.

de geometricis, vt geometra. similis est aliorum ratio.

De problemate dialectico, & thesi,

CAP. XI.

1 ¶ De problemate. Definitio. 2 Definitionis expositio. 3 Diuisio. 4 Epilogus. 5 ¶ De thesi. Species vna. 6 Species altera. 7 ¶ Collatio thesios & problematis. Distinctio. 8 Sumptio pro eodem. 9 ¶ De quibus problematibus, seu thesibus sit disputandum.

1 Πρόβλημα δ' ἐστὶ διαλεκτικὸν, θεώρημα τὸ συντεῖνον ἢ πρὸς αἵρεσιν καὶ φυγὴν[a], ἢ πρὸς ἀλήθειαν καὶ γνῶσιν[b], ἢ αὐτὸ[c], ἢ ὡς συνεργὸν[d] πρός τι τούτων· περὶ οὗ, ἢ οὐδέτερος δοξάζουσιν, ἢ ἐναντίως οἱ πολλοὶ τοῖς σοφοῖς, ἢ οἱ σοφοὶ τοῖς πολλοῖς, ἢ ἕκατέροις αὐτοὶ ἑαυτοῖς[e]. ¶ Ἔνια μὲν οὖν τῶν προβλημάτων χρήσιμον εἰδέναι πρὸς τὸ ἐλέσθαι, ἢ φυγεῖν· οἷον, πότερον ἡ ἡδονὴ ἀγαθὸν, ἢ οὔ. ἔνια δὲ πρὸς τὸ εἰδέναι μόνον, οἷον πότερον ὁ κόσμος ἀΐδιος, ἢ οὔ. ἔνια δὲ αὐτὰ μὲν καθ' αὑτὰ, πρὸς οὐδέτερον τούτων· συνεργὰ δέ ἐστι πρός τινα τῶν τοιούτων· πολλὰ μὲν οὖν αὐτὰ καθ' αὑτὰ οὐ βουλόμεθα γνωρίζειν[f], ἕτερον δέ τι ἕνεκα· ὅπως δι' τούτων ἄλλό τι γνωρίσωμεν[g]. ¶ Ἔστι δὲ πρόβλημα, καὶ ὧν ἐναντίοι εἰσὶν οἱ συλλογισμοὶ, (κατορθοῦν δὲ ἔχει, πότερον πάντες ἔχει, ἢ οὐ πάντες, διὰ τὸ δεῖ ἀμφοτέρων εἰλῆφθαι πιθανοῖς) καὶ ὧν λόγον μὴ ἔχομεν, ὄντων μεγάλων, χαλεπὸν οἰόμενοι εἶναι τὸ διὰ τί κατορθοῦν· οἷον πότερον ὁ κόσμος ἀΐδιος, ἢ οὔ. καὶ γὰρ τὰ τοιαῦτα ζητήσειεν αὖ τις. ¶ Τὰ μὲν οὖν προβλήματα καὶ αἱ πρότασεις, καθάπερ εἴρηται, διωρίσθω.

PRoblema verò dialecticum, est contemplatio pertinens vel ad electionem & fugam[a], vel ad veritatem & cognitionem[b]: idque vel per se[c], vel quia adiumentum affert[d] ad aliud quodpiam eiusmodi: de quo aut neutram in partem sentiunt, aut multi contrà ac sapientes, aut sapientes cõtrà ac multi, aut vtrique dissentiunt ipsi inter se[e].

a Vt problema ethicum.
b Vt problema physicum.
c Vt problema ethicũ vel physicum.
d Vt problema logicum.
e Id est, multi à multis dissentiunt, vel sapientes à sapientibus.

2 ¶ Quorũdam enim problematum cognitio vtilis *est* ad eligendum aut fugiendũ: veluti, vtrùm voluptas *sit* bonum, nécne. Quorundam verò ad cognoscendum dumtaxat. veluti, vtrùm mundus *sit* æternus, an non. Quædam autem per se ad neutrum horũ *valent*, ad eorum tamen aliqua conferunt multa enim *sunt*, *quæ* nolumus sui ipsorum causa nota facere[f], sed aliorũ causa, vt per hęc aliud quidpiã notum faciamus[g]. ¶ Sunt autem problemata, & *ea* quorum sunt syllogismi contrarij, (quia dubitationem continent, vtrùm ſúc *ſe* habeant, an secus, propterea quòd in vtrãque partem sunt rationes probabiles) & *ea* de quibus rationem non habemus, cùm magna sint & *ardua*, putantes difficile esse, vt afferatur ratio quamobrẽ *ita sit*: veluti vtrùm mundus sit æternus, an non. nã & quæ eiusmodi sunt, quærere aliquis potest.

f Vel, cognoscere.
g Vel, cognoscamus.

3 ¶ Problemata igitur & propositiones, ita vt dictũ est, definita sunto.

¶ Thesis autem est admirabilis [a] sententia [b] alicuius nobilis philosophi. veluti, non posse contradici, vt dicebat Antisthenes: aut omnia moueri, secundū Heraclitum. aut quodcunque est, esse vnum, vt ait Melissus. nam cuiusuis contraria opinionibus pronunciātis rationem habere, amentia est. ¶ Vel *thesis est sententia de his* quorum rationem habemus, cùm sint opinionibus cōtraria, veluti nō omne quod est, aut esse factū aut æternum, sicut sophistæ inquiunt. nam qui est musicus, est grammaticus, cùm nec factus [c], nec æternus [d] sit. hoc enim etsi alicui non videtur, *tamen* videri possit, quia rationem probabilem habet. ¶ Ergo & thesis est problema: non omne autem problema *est* thesis. nam quædam problemata sunt eiusmodi, vt de eis in neutram partem sentiamus. Quòd autē thesis quoque sit problema, perspicuum *est*. necesse enim *est* ex iis quæ dicta fuerunt, aut multos cū sapientibus de thesi contendere, aut vtrosuis inter se: quoniam thesis est sententia quædam præter opinionem. ¶ Sed ferè nunc omnia dialectica problemata, vocantur theses. Concedatur autē, nihil referre quocumque modo dicatur. non enim quia velimus nomina condere, *ideo* hæc ita diuisimus: sed ne nos lateat, quæ sint horum [e] differentiæ. ¶ Nec verò oportet omne problema aut omnem thesim in quæstionem reuocare: sed *eam* de qua dubitare quispiam possit egens rationis, non pœnæ, aut sensus. nam qui ambigunt, vtrùm oporteat Deos colere, & parentes diligere, nécne; pœnæ [f]: qui verò *dubitant*, vtrùm nix sit alba, nec-

a Præter opinionem, plurimorum.
b Vel, existimatio.
c Nam si musicus fieret grammaticus, aut esset subiectum grammatici, aut terminus à quo etenim fieri aliquid dicitur vel ex subiecto & materia, vt statuarex ære, vel ex cōtrario termino, vt ex albo nigrū, ex paupere diues. musicus autē nec est materiæ grammatici subiecta, id enim est homo: nec terminus eō trarius, cùm idē sit eodem tempore musicus & grammaticus. Quomodo ergo occurremus huic sophismati? dicemus musicum non per se, sed per accidens fieri grammaticū, quatenus musicus accidit homini, qui homo fit grāmaticus.
d Musicus n ali quādo non fuit, & postea factus est grāmaticus.
e Problematis & thesēon in angusta significatione acceptę.
f Pœna digni sunt, supplicio sunt afficiendi.

¶ Θέσις δέ ἐστιν ὑπόληψις [b] παράδοξος [a] τοῦ γνωρίμων τινὸς καὶ φιλοσοφίαν ἔχη, οἷον οὐκ ἔστιν ἀντιλέγειν, καθάπερ ἔφη Ἀντισθένης· ἢ ὅτι πάντα κινεῖται, καθ' Ἡράκλειτον· ἢ ὅτι ἓν τὸ ὄν, καθάπερ Μέλισσός φησι. τὸ δὲ τὴν τυχόντα ἐναντία τοῖς δόξαις ἀποφαίνεσθαι φορτίζειν ἀνθρώπους ἔοικεν. ¶ Ἢ ὅταν λόγον ἔχωμεν [c] ἐναντίων τοῖς δόξαις. ἔστι δ' ὅτι οὐ πᾶν τὸ ὄν, ἢ τὸ γεγονὸς ἔστιν, ἢ ἀΐδιον, καθάπερ οἱ σοφισταί φασι· μουσικὸν γάρ ὄντα, γραμματικὸν εἶναι· οὔτε γεγονός, οὔτε ἀΐδιον [d] ὄντα. δόξειε μὲν οὖν ἄν τισι μὴ δοκεῖ, δόξειεν ἂν ἴσως τὸ λόγον ἔχειν πιθανόν. ¶ Ἔστι μὲν οὖν καὶ ἡ θέσις πρόβλημα· οὐ πᾶν δὲ πρόβλημα, θέσις· ἐπεὶ ἡ ἐνίαι τῶν προβλημάτων τοιαῦτ' ἔστιν, ὥστε μηδετέρως δοξάζομεν. ὅτι δὲ ἡ θέσις πρόβλημα, δῆλον. ἀνάγκη γὰρ ἢ εἰρημένων τινὰς τοῖς πολλοῖς ἢ τοῖς σοφοῖς ἢ τινὰ θέσιν ἀμφισβητεῖν, ἢ ὁποτερουσοῦν ἑαυτῆς. ἐπεὶ δὲ ὑπόληψίς τις παράδοξος ἡ θέσις ἐστί. ¶ Σχεδὸν δὲ νῦν πάντα τὰ [e] τῆς διαλεκτικῆς προβλήματα, θέσεις καλοῦνται. διαφέρειν δὲ μηδὲν ὁπωσοῦν λεγόμενον. καὶ γὰρ ὀνοματοποιῆσαι βουλόμενοι, διείλομεν οὕτως αὐτά· ἀλλ' ἵνα μὴ λανθάνωσιν ἡμᾶς, τίνες αὐτῶν τυγχάνουσιν αἱ διαφοραί. ¶ Οὐ δεῖ δὲ πᾶν πρόβλημα, οὐδὲ πᾶσαν θέσιν ὑποστρέφειν· ἀλλ' ὧν ἀπορήσειέ τις τῆς λόγου δεομένων, καὶ μὴ κολάσεως, ἢ αἰσθήσεως. οἱ μὲν γὰρ ἀποροῦντες, πότερον δεῖ τοὺς θεοὺς τιμᾶν καὶ τοὺς γονεῖς ἀγαπᾶν, ἢ οὔ, κολάσεως [f] δέονται. οἱ δὲ, πότερον ἡ χιὼν λευκή, ἢ οὔ,

5 6 7 8 9

ἀμφι-

ἀμάθητος. οὐδὲ δὴ ὧν συλλογισμὸς ἢ ἀπόδειξις, οὐδὲ ὧν λίαν πόρρω. τὰ μὲν δὴ, οὐκ ἔχει ἀπορίαν. τὰ δὲ, πλείω ἢ κατὰ γυμναστικήν[a].

ne: sensu indigent. Neque igitur *de his disceptare oportet*, quorum in promptu est demonstratio, nec quorũ est nimis remota: quoniam illa non habent dubitationem: hæc verò maiorem habent, quàm vt gymnasticæ [a] conuenire possint.

[a] Disceptationi dialecticæ, quæ exercitationis causa instituitur.

De speciebus ratiocinationum, CAP. XII.

1 *Prothesis.* 2 *Expositio.* 3 *Collatio.*

1 Διωρισμένων δὲ τούτων, χρὴ διελέσθαι πόσα τὸν λόγων εἴδη τῆς διαλεκτικῆς. ¶ Ἔστι δὲ τὸ μὲν, ἐπαγωγὴ τὸ δὲ, συλλογισμός. καὶ συλλογισμὸς μὲν ἡ ὄξιν, εἴρηται πρότερον[b]. ἐπαγωγὴ[c] δὲ ἡ ἀπὸ τῶν καθ' ἕκαστα ὁδὸς ἐπὶ τὰ καθόλου ἔφοδος. οἷον εἰ ἔστι κυβερνήτης ὁ ἐπιστάμενος, καὶ τῶν ἄστρων, καὶ ἡνίοχος. καὶ ὅλως ἔστιν ὁ ἐπιστάμενος περὶ ἕκαστον ἀρίστος. ¶ Ἔστι δὲ ἡ μὲν ἐπαγωγὴ, πιθανωτέρα, καὶ σαφεστέρα, καὶ κατὰ τὴν αἴσθησιν γνωριμωτέρα, καὶ τοῖς πολλοῖς κοινόν[d]. ὁ δὲ συλλογισμὸς, βιαστικώτερος, καὶ πρὸς τοὺς ἀντιλογικοὺς ἐνεργέστερος.

1 HIs autem definitis, distinguere oportet & *explicare* quot sint rationum dialecticarum genera. ¶ Est autem vna, *quæ* inductio: altera, *quæ* syllogismus *nominatur*. Ac syllogismus quidem quid sit, dictum antea[b] fuit. Inductio[c] verò est progressio à singularibus ad vniuersale. veluti si sciens gubernator, est optimus, necnon auriga: omnino etiam & *vniuersaliter* sciens in quaque re est optimus. ¶ Est autẽ inductio aptior ad persuadendum, & apertior, & secũdum sensum notior, & multis communis[d]. syllogismus verò maiori vi vrget, & aduersus contradicentes est efficacior.

[b] Cap. 2.

[c] Videl. 2. Prior. Analyt. cap. 23.

[d] Quæ plerique vulgò vtuntur.

De instrumentis inuentionis, CAP. XIII.

1 *Enumeratio.* 2 *Omnia quodammodo reduci ad vnum membrum.*

1 Τὰ μὲν οὖν ἡμῖν, περὶ ὧν τοῖς λόγοις, καὶ ἐξ ὧν, καθάπερ ἐμπροσθεν εἴρηται, διωρίσθω. Τὰ δὲ ὄργανα, δι' ὧν δυνησόμεθα πρὸς συλλογισμὸν, καὶ πρὸς ἐπαγωγὴν, ἔστι πέντε τὰ πρῶτα. ἓν μὲν, τὸ τὰς προτάσεις λαβεῖν. δεύτερον δὲ, τὸ ποσαχῶς ἕκαστον λέγεται, διωρισμένον

GEnera igitur circa quæ & ex quibus disputationes[e] *fiant*, vt paulò ante[e] dictũ fuit, definita sunto. Instrumenta verò, per quæ nobis copia suppetet syllogismorũ & inductionum, quatuor sunt. vnum *est*, propositiones sumere. secundum, quot modis quidque dicatur, posse di-

[e] Vel, rationes.

[f] Cap. 4. & seq.

stinguere. tertium, differentias inuenire. quartum, similitudinis consideratio. ¶Sed & horū tria[a] sunt quodam modo propositiones. licet enim secundum vnum quodque eorum facere propositionem. veluti, eligendum esse, quod est honestum, vel quod est iucundum, vel quod est vtile. &, differre sensum à scientia: quòd qui hanc amisit, potest iterū accipere[b]: illum verò non potest[c]. item, quam rationem habet salubre ad sanitatem, eandem habere quod firmam corporis constitutionem efficit, ad firmam constitutionem. est autem prima propositio, *dicta* ab iis quæ multis modis dicuntur: secunda à differentiis: tertia à similibus[d].

a Tria ex his: id est, eius quod multis modis dicitur, distinctio: differētię inuentio: similitudinis inspectio.

b Scientiam irrum comparare.

c Qui sensum amisit, non potest eum recuperare.

d Vel, similitudinibus.

λεῖν. ἕτερον, τὸ τὰς διαφορὰς εὑρεῖν. τέταρτον δὲ, τὴν τοῦ ὁμοίου σκέψις. ¶ἔστι δὲ ἕρπον τινὰ καὶ τὰ εἴδια τούτων[a] προτάσεις. ἔστι γὰρ καθ' ἕκαστον αὐτῶν ποιῆσαι πρότασιν· οἷον ὅτι αἱρετὸν ἐστὶ τὸ καλὸν, ἢ τὸ ἡδὺ, ἢ τὸ συμφέρον. καὶ ὅτι διαφέρει αἴσθησις ἐπιστήμης· τῷ τὴν μὲν καταβαλόντι, δυνατὸν εἶναι πάλιν λαβεῖν[b]· τὴν δὲ, ἀδύνατον[c]. καὶ ὅτι ὁμοίως ἔχει τὸ ὑγιεινὸν πρὸς ὑγίειαν, καὶ τὸ εὐεκτικὸν πρὸς εὐεξίαν. ἔστι δὲ ἡ μὲν πρώτη πρότασις κατὰ τὴν πολλαχῶς λεγομένων. ἡ δὲ δευτέρα, κατὰ τὴν διαφορῶν· ἡ δὲ τρίτη, κατὰ τὴν ὁμοίων[d].

a Τρία ἐκ τούτων: τουτέστιν εἴδη τοῦ πολλαχῶς λεγομένου, διαίρεσις· εὕρεσις ἐνδόξων· καὶ ἐπιβολὴ τοῦ ὁμοίου.

b Ἐπιστήμην ἐκβαλόντι, ἔστιν ἀναλαβεῖν.

c Ὁ τὴν αἴσθησιν ἀπολέσας, οὐκ ἔστιν ἀναλαβεῖν.

d Ἢ ὁμοιοτήτων.

De propositionibus sumendis, CAP. XIV.

1 *De probabilibus, & iis quæ sunt contraria probabilibus, & iis quæ præcepti alicuius aut congruunt.* 2 *De his quæ sunt similia probabilibus.* 3 *De iis quæ iis omnibus aut plerisque vera sunt.* 4 *De promptuario conscribendo.* 5 *Diuisio in propositiones ethicas, physicas, & logicas.* 6 *& quomodo circa has versetur philosophus, vel dialecticus.* 7 *De vniuersalibus, & particularibus.*

c Cap. 10.

PRopositiones igitur *tot modis* sunt eligendæ, quot modi positi sunt[c] in definitione propositionis: *adeò vt* vel proponamus omnium opiniones vel plurimorum, vel sapientum: atque horum vel omnium, vel plurimorum, vel nobilissimorum: vel etiā cōtrarias probabilibus: & opiniones *illas* quæ secūdum artē *quampiam* sunt. Oportet autem contrarias probabilibus proponere secundū contradictionem,

d Cap. 10. part. 3. & 5.

vt suprà dictum fuit. ¶Vtile etiam est eas efficere eligendo nō solùm eas quæ sunt probabiles, sed etiā eas quæ *sunt* his similes. veluti contrariorum eundem esse sensum, quia *est* eadem scientia. & nos videre recipientes quidpiam[e], non emitten-

e Id est, species visibiles.

ΤΑὰς μὲν οὖν προτάσεις ἐκλεκτέον, ὁσαχῶς διωρίσθη[c] πρὸ τοῦ· πρότασις, ἢ τὰς πάντων δόξας προσκεισόμεθα, ἢ τὰς τῶν πλείστων, ἢ τὰς τῶν σοφῶν· καὶ τούτων, ἢ πάντων, ἢ τῶν πλείστων, ἢ τῶν γνωριμωτάτων· ἢ καὶ τὰς ἐναντίας ταῖς φανομέναις ἐνδόξοις· καὶ ὅσαι δόξαι κατὰ τέχνην εἰσί. δεῖ δὲ προτείνειν τὰς ἐναντίας ταῖς φανομέναις ἐνδόξοις, κατὰ ἀντίφασιν, καθάπερ εἴρηται[d] πρότερον. ¶χρήσιμον δὲ, καὶ τὸ ποιεῖν αὐτὰς ἐκ τοῦ συλλέγειν μὴ μόνον τὰς οὔσας ἐνδόξους, ἀλλὰ καὶ τὰς ὁμοίας ταύταις. οἷον ὅτι τῶν ἐναντίων ἡ αὐτὴ αἴσθησις, κατὰ γὰρ ἡ ὄψις ἡμῖν. καὶ ὅτι ὁρῶμεν, εἰσδεχόμενοί τι[e] ἐκ τῶν

πέμπτητε· καὶ γὰρ κ̓ ὅλη τῆ̃ ἄλλων αἰσθήσεων ὡσαύτως. ἀκούομεν γὰρ καὶ εἰσδεχόμενοί τι καὶ οὐκ ἐκπέμποντες, κ̓ γευόμεθα, & ὀσμώμεθα ὡσαύτως. ὁμοίως δὲ κ̓ ὅλη τῆ̃ ἄλλων[3]. ¶ Ἔτι ὅσα ὅλη πάντων ἢ τῆ̃ πλείστων φαίνεται[b], λευκὸν ὡς ἀρχὴ λαμβάνειν, καὶ δοκοῦσιν θέσιν[c]. πιθανὰ γὰρ οἱ μὴ σωφρονοῦντες, ὅτι τινος οὐχ οὕτως ἔχειν[d].

¶ Ἐκλέγειν δὲ χρὴ καὶ ἐκ τῆ̃ γεγραμμένων λόγων[e]. τὰς δὲ ἐγγραφὰς ποιεῖσθαι χωρὶς ἑκάστου γένους ὑποτιθέντας χωρὶς, οἷον τοῦ ἀγαθοῦ, ἢ τοῦ ζώου· καὶ τοῦ ἀγαθοῦ παντὸς ἀρξάμενον ὅσα τὸ τί ἐστι. Παρασημαίνεσθαι δὲ & τὰς ἐκάστων δόξας, οἷον ὅτι Ἐμπεδοκλῆς τέτταρά φησι τῆ̃ σωμάτων στοιχεῖα εἶ). Ἰσον γὰρ ἄν τις τὸ ὑπὸ τινος εἰρημένον ἐνδόξου. ¶ Ἔστι δὲ (ὡς τύπῳ ἐπιλαβεῖν) τῆ̃ θεωρημάτων καὶ τῆ̃ προβλημάτων μέρη τρία. αἱ μὲν γὰρ, ἠθικαὶ θεωρίαι εἰσίν· αἱ δὲ, φυσικαί· αἱ δὲ, λογικαί· ἠθικαὶ μὲν οὖν αἱ τοιαῦται· ἆρ' πότερον δεῖ τοῖς γονεῦσι μᾶλλον πειθαρχεῖν, ἢ τοῖς νόμοις, ἐὰν διαφωνῶσι. λογικαὶ δὲ, οἷον πότερον τῆ̃ ἐναντίων ἡ αὐτὴ ἐπιστήμη, ἢ οὔ. φυσικαὶ δὲ, ἆρ' πότερον ὁ κόσμος ἀΐδιος, ἢ οὔ. ὁμοίως δὲ καὶ τὰ προβλήματα. ὁπόσα δ' ἐναντία τῆ̃ θεωρημάτων[f], ὁρισμὰ μὲν οὐκ ἔστι δοῦναι πρὸς αὐτῆ̃. τῆ δὲ διὰ τῆς ἐπαγωγῆς συνηθείᾳ πειρατέον χρωρίζειν ἑκάστῳ αὐτῆ̃, κ̓ τὰ θεωρημένα παραδείγματα ἐπισκοπεῖν τας. ¶ Πρὸς μὲν οὖν φιλοσοφίαν, κατ' ἀλήθειαν ἔστι αὐτῆ̃ πρᾶγμα πολὺ ἔργον· διαλεκτικῶς δὲ πρὸς δόξαν.

tes: quia in aliis quoque sensibus itidem *res se habet*. audimus enim recipientes quidpiam, non emittentes: atque eodem modo gustamus, & olfacimus. Similis est aliorum [a] ratio. ¶ Præterea quæcumque in omnibus aut plurimis apparent [b], sumenda *sunt* quasi principia, & probabiles theses [c]. *hæc* enim concedunt, qui non vident aliqua in re non ita habere [d]. ¶ Eligere etiam oportet ex rationibus [e] scriptis. Descriptiones autem faciendæ sunt de quoque genere seorsum supposito, veluti de bono, vel de animali: de bono (*inquam*) omni, incipiendo à *quæstione* quid est. Annotandæ autem *sunt* & singulorum opiniones, veluti Empedoclem dicere quatuor esse corporum elementa. *facile* enim quispiam concesserit, quod à nobili aliquo *philosopho* dictum est.

¶ Sunt autem (vt typo complectar) propositionum & problematum partes tres. nam aliæ propositiones sunt ethicæ, aliæ physicæ, aliæ logicæ. Ethicæ *sunt* ciusmodi, veluti, vtrùm oporteat parentibus parêre potiùs quàm legibus, si discrepent. Logicæ autem, veluti, vtrùm contrariorum *sit* eadem scientia, an non. Physicæ verò, veluti, *sitne* mundus æternus, necne. Similis est ratio problematum. Quales autem *sint* singulæ quas dixi [f], definitione explicare non facile est. sed eà quæ *est* per inductionem consuetudine nitêdum *est*, vt earum quæque notæ fiant, ad prædicta exempla respiciendo. ¶ *Quod* igitur ad philosophiam *attinet*, secundum veritatê de his tractandũ est dialecticè verò ad opinionẽ *& probabilitatem omnis disputatio dirigi debet.*

a Sensuum.

b Vt liberos diligi à matribus.

c Positiones.

d Vtputà qui nesciunt aliquã matrem odisse liberos suos.

e Vel, disputationibus.

f Id est, propositiones ethicæ, vel physicæ, vel logicæ.

¶ Omnes porrò propositiones sumendæ sunt quàm maximè vniuersales: & ex vna[a] multæ[b] fieri debent. veluti, oportorũ eandem esse scientiam: deinde esse *eandem* contrariorum, & *eandem* relatorum. Eodem modo & hæ rursus diuidi debent, quandiu possunt diuidi: veluti *eandem esse scientiam* boni & mali, necnon albi & nigri, item frigidi & calidi. Similiter *fieri debet* etiam in aliis. ¶ De propositione igitur sufficiant quæ iam dicta sunt.

a Vniuersali. b Particulares.

7 ¶ Λεπτέον δὲ ὅτι μάλιστα καθόλου πάσας τὰς προτάσεις· καὶ τῶν μίαν[a], πολλὰς[b] ποιητέον. οἷον ὅτι τῆς αὐτῆς ἐπιστήμης ἐστὶν ἡ αὐτὴ ὅπισήμη, ἐστὶν ὅτι τῶν ἐναντίων, καὶ ὅτι τῶν πρός τι. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ ταύτας πάλιν διαιρετέον, ἕως ἂν ἀδιάφορα διαιρῇ· οἷον ὅτι ἀγαθοῦ καὶ κακοῦ, καὶ λευκοῦ καὶ μέλανος, [καὶ ψυχροῦ καὶ θερμοῦ.] ὁμοίως δὲ καὶ ὅτι τῆς ἄλλων. 8 ¶ Περὶ μὲν οὖν προτάσεως ἱκανὰ τὰ προειρημένα.

7 ¶ Λεπτέον δὲ ὅτι μάλιστα καθόλου πάσας τὰς προτάσεις· καὶ τῶν μίαν[a], πολλὰς[b] ποιητέον. οἷον ὅτι τῆς αὐτῆς ἐπιστήμης ἐστὶν ἡ αὐτὴ ὅπισήμη, ἐστὶν ὅτι τῶν ἐναντίων, καὶ ὅτι τῶν πρός τι. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ ταύτας πάλιν διαιρετέον, ἕως ἂν ἀδιάφορα διαιρῇ· οἷον ὅτι ἀγαθοῦ καὶ κακοῦ, καὶ λευκοῦ καὶ μέλανος, [καὶ ψυχροῦ καὶ θερμοῦ.] ὁμοίως δὲ καὶ ὅτι τῆς ἄλλων. 8 ¶ Περὶ μὲν οὖν προτάσεως ἱκανὰ τὰ προειρημένα.

De homonymis distinguendis, CAP. XV.

1 ¶ *Quomodo explicanda sit homonymia.* 2 ¶ *Quibus ex locis cognoscitur, an sit verum homonymium.* 3 *Ab homonymia contrarij, quod etiam nomine distinguitur,* 4 *vel non distinguatur.* 5 *A contrario & defectu contrarij.* 6 *A medio & defectu medij.* 7 *A diuersitate mediorum.* 8 *A numero mediorum.* 9 *A contradictionibus.* 10 *A priuatione & habitu.* 11 *A casibus.* 12 *A genere remoto.* 13 *A generibus contrariorum.* 14 *A definitione compositi:* 15 *quæ expendenda est, vt intelligatur an sit homonyma.* 16 *A comparatione.* 17 *A diuersitate generum, quorum sunt differentiæ.* 18 *A differentijs.* 19 *A differentia & specie.* 20 ¶ *Epilogus.*

QVot modis autem quidque dicatur, *ita* tractãdum *est*, *vt* non solùm quæ alio *atque alio* modo dicuntur, sed etiam rationes eorum explicare conemur. exempli gratiâ, non solùm *explicari debet*, alio modo bonũ dici iustitiam, & fortitudinem: alio modo, quod ad firmã corporis constitutionem, & quod ad sanitatem efficiendam valet: sed *etiam* ea *dici bona*, quia cuiusdammodi sunt[c]: hæc verò, quia sunt alicuius effectiua, non quòd ipsa cuiusdammodi sint. Itidémque in aliis *intelligi debet*. ¶ Vtrùm autem specie multis modis, an vno modo quidpiam dicatur, ex his videndũ *est*. ¶ Primùm considerare *oportet*, an cõtrarium multis modis dicatur, siue specie, siue etiam nomine distinguatur. quædam enim illico etiam nominibus differũt. Veluti acuto, in voce contrariũ *est* gra-

c Quia sunt quæ litteræ quædam.

d *Si contrarium multis modis dicatur.*

1 Τὸ δὲ ποσαχῶς, περὶ ἑκάστου μὲν μόνον ὅσα λέγεται καθ' ἕτερον ἕτερον, ἀλλὰ καὶ τοὺς λόγους αὐτῶν πειρατέον δυνατὸν διδόναι. εἰ μὲν μόνον ὄνομα ἀγαθὸν καθ' ἕτερον μὲν ἕτερον λέγεται δικαιοσύνη καὶ ἀνδρία, εὐεξία δὲ καὶ ὑγιεινὸν καὶ ἕτερον: ἀλλ' ὅτι καὶ τὰ μὲν, πρὸς αὐτά ποιά τινα ἐστί[c]· τὰ δὲ, τοῦ ποιητικά τινος καὶ οὐ τοῦ ποιὰ αὐτά τινα ἐστί. ὡσαύτως δὲ καὶ ὅτι τῶν ἄλλων. 2 ¶ Πότερον δὲ πολλαχῶς, ἢ μοναχῶς τῷ εἴδει λέγεται, δῆλα τῶν δὲ θεωρητέον. 3 ¶ [d]Πρῶτον μὲν ὅτι τῶν ἐναντίου σκοπεῖν, εἰ πολλαχῶς λέγεται, ἐάν τε τῷ εἴδει, ἐάν τε καὶ τῷ ὀνόματι ἔξαφωνῆ. ἔνια γὰρ εὐθὺς καὶ τοῖς ὀνόμασιν ἕτερά ἐστιν. οἷον τῷ ὀξεῖ, ὃν φωνῇ μὲν ἐναντίον, τὸ βα-

1 Τὸ δὲ ποσαχῶς, περὶ ἑκάστου μὲν μόνον ὅσα λέγεται καθ' ἕτερον ἕτερον, ἀλλὰ καὶ τοὺς λόγους αὐτῶν πειρατέον δυνατὸν διδόναι. εἰ μὲν μόνον ὄνομα ἀγαθὸν καθ' ἕτερον μὲν ἕτερον λέγεται δικαιοσύνη καὶ ἀνδρία, εὐεξία δὲ καὶ ὑγιεινὸν καὶ ἕτερον: ἀλλ' ὅτι καὶ τὰ μὲν, πρὸς αὐτά ποιά τινα ἐστί[c]· τὰ δὲ, τοῦ ποιητικά τινος καὶ οὐ τοῦ ποιὰ αὐτά τινα ἐστί. ὡσαύτως δὲ καὶ ὅτι τῶν ἄλλων. 2 ¶ Πότερον δὲ πολλαχῶς, ἢ μοναχῶς τῷ εἴδει λέγεται, δῆλα τῶν δὲ θεωρητέον. 3 ¶ [d]Πρῶτον μὲν ὅτι τῶν ἐναντίου σκοπεῖν, εἰ πολλαχῶς λέγεται, ἐάν τε τῷ εἴδει, ἐάν τε καὶ τῷ ὀνόματι ἔξαφωνῆ. ἔνια γὰρ εὐθὺς καὶ τοῖς ὀνόμασιν ἕτερά ἐστιν. οἷον τῷ ὀξεῖ, ὃν φωνῇ μὲν ἐναντίον, τὸ βα-

ρύ· ἐν ὄγκῳ δὲ, τὸ ἀμβλύ. ὅλως οὖν ὅτι τὸ ἐναντίον τῇ ὀξεῖ, πολλαχῶς λέγεται. εἰ δὲ τοῦτο, ⁊ τὸ ὀξύ. καθ' ἑκάτερον δὴ τούτων ἔσται ἔσται τὸ ἐναντίον. οὐ γὰρ τὸ αὐτὸ ὀξὺ ἔσται τῇ ἀμβλεῖ καὶ βαρεῖ ἐναντίον, ἑκατέρῳ δὲ τὸ ὀξὺ ἐναντίον. πάλιν τῇ βαρεῖ, ἐν φωνῇ μὲν ἐναντίον τὸ ὀξύ· ἐν ὄγκῳ δὲ, τὸ κοῦφον. ὥστε πολλαχῶς τὸ βαρὺ λέγεται, ἑπεὶ καὶ τὸ ἐναντίον. ὁμοίως δὲ καὶ τῷ καλῷ, τῷ μὲν ἴδιᾳ τῷ ζώου, τὸ αἰσχρόν· τῇ δὲ ἴδιᾳ τῆς οἰκίας, τὸ μοχθηρόν. ὥστε ὁμώνυμον τὸ καλόν. ¶ Ἐπ' ἐνίων δὲ τῶν μὲν ὀνόμασιν οὐδαμῶς διαφωνεῖ, τῷ δὲ εἴδει κατάδηλος ἐν αὐτοῖς εὐθὺς ἡ διαφορά ἐστιν· οἷον ἴδιᾳ τὸ λευκοῦ, καὶ τὸ μέλανος. φωνὴ γὰρ λευκὴ καὶ μέλαινα λέγεται· ὁμοίως δὲ καὶ τὸ χρῶμα. τοῖς μὲν οὖν ὀνόμασιν οὐδὲν διαφωνεῖ. τῷ δὲ εἴδει κατάδηλος ἐν αὐτοῖς εὐθὺς ἡ διαφορά. οὐ γὰρ ὁμοίως τό τε χρῶμα λευκὸν λέγεται, καὶ ἡ φωνή. ἄλλον δὲ τοῦτο καὶ διὰ τῆς αἰσθήσεως· τῷ μὲν γὰρ αὐτῷ τῷ εἴδει ἡ αὐτὴ αἴσθησις. τὸ δὲ λευκὸν τὸ ἴδιᾳ τῆς φωνῆς, καὶ ἴδιᾳ τὸ χρώματος, οὐ τῇ αὐτῇ αἰσθήσει κεκινήμεθα· ἀλλὰ τὸ μὲν, ὄψει· τὸ δὲ, ἀκοῇ. ὁμοίως δὲ καὶ τὸ ὀξὺ καὶ τὸ ἀμβλύ, ἐν χυμοῖς καὶ ἐν ὄγκοις· ἀλλὰ τὸ μὲν, ἁφῇ· τὸ δὲ, γεύσει. οὐδὲ γὰρ ταῦτα διαφωνεῖ τοῖς ὀνόμασιν, ἀτ' ἐπ' αὐτῷ, οὔτ' ἴδιᾳ τῷ ἐναντίων. ἀμβλὺ γὰρ καὶ τὸ ἐναντίον ἑκατέρῳ.

¶ [b] Ἐπ' εἰ τῷ μὲν ἔστι τι ἐναντίον, τῷ δὲ ἁπλῶς μηδέν· οἷον τῇ μὲν ἴδιᾳ τὸ πίνειν ἡδονῇ, ἡ ἴδιᾳ τὸ διψῆν λύπη ἐναντίον· τῇ δὲ ἴδιᾳ τὸ

graue, in magnitudine obtusum. constat igitur contrarium acuto multis modis dici. quòd si hoc, etiam acutum *dicetur multis modis*: contrarium enim horum vtrique [a] *oppositum*, aliud *atque aliud* erit: quia non idem acutum, erit obtusó & graui contrarium: atqui vtrique acutum *est* contrarium. Rursum graui, in voce contrarium *est* acutũ, in magnitudine leue. quocirca graue multis modis dicitur, quãdoquidẽ etiã contrarium. Similiter pulchro quod *est* in animali, contrarium est turpe: ei verò quod *est* in domo, vitiosum. quare pulchrum *est verbum* homonymum. ¶ In quibusdam autem *contrariis* nulla est nominum differentia, sed specie statim apparet in eis differentia: vt in candido, & fusco. vox enim candida & fusca dicitur: similiter & color. nominibus igitur non differunt, sed specie statim apparet in eis differentia. non enim simili ratione color candidus dicitur, & vox candida. hoc autem perspicuum *est* etiam ex sensu. eorum.n. quæ *sunt* eadem specie, idem *est* sensus. candidum verò, quod in voce, & *quod* in colore *est*, non eodem sensu iudicamus, sed alterum visu, alterum auditu. Similiter autem & acutum & obtusum in saporibus & in magnitudinibus, *non eodem sensu iudicantur*: sed alterum tactu, alterũ gustu. hæc enim nominibus nõ discrepant: *quia* nec in ipsis *est hæc differentia*, nec in contrariis. obtusum enim dicitur, quod *est* cõtrarium vtrique. ¶ [b] Præterea vtrum dendũ *est*, sitne alteri aliquid contrarium, alteri nihil omnino. Veluti voluptati quæ ex potu *percipitur*, contrarius est dolor qui ex siti *oritur*: ei verò *voluptati*,

[a] Graui & obtuso.

[b] Si alteri significatur esse aliquid contrarium, alteri non sit.

quam ex eo *capimus* quòd intelligimus nō esse communē mensuram dimetientis & lateris, nihil *est contrarium*: quare multis modis voluptas dicitur. Itē *verbo* Amare, secundum animum *accepto*, contrarium *est* Odisse: at secundum corporalē actionem *accepto*, nihil *est contrarium*. vnde constat, *verbum* Amare esse homonymum. ¶ [a] Præterea *spectari* [6] *debent etiam* media: *nempe* an quorundā sit aliquod mediū, aliorū verò nihil. vel, an sit quidem amborum mediū, non tamen idem. vt inter candidum & fuscum in coloribus pallidū, in voce verò nihil *est interiectum*. nisi fortè raucū *sit interiectum*, sicut quidam aiunt raucam vocem mediā esse. quare homonyma sunt candidū & fuscum. ¶ [b] Præterea *videndū* [7] *est*, an aliorū plura media *sint*, aliorum vnum: vt in cādido & fusco *intelligere licet*. in coloribus enim multa sunt media: in voce verò vnum, *nempe* raucum. ¶ [c] Item in eo quod secundum contradictionem opponitur, considerandū est an multis modis dicatur. etenim si hoc multis modis dicatur, etiā ei oppositū multis modis dicetur. veluti non cernere, multis modis dicitur: vno, nō habere facultatē videndi: altero, nō vti facultate vidēdi. quòd si hoc multis modis dicitur: necesse *est* vt etiam cernere, multis modis dicatur. vtrique. n. *significationi verbi* nō cernere oppone tur aliquid: veluti illi, nō habere facultatē vidēdi, *opponetur* habere huic verò, nō vti facultate vidēdi, *opponetur* vti. ¶ [d] Præterea [9] in iis quæ secundū priuationē & habitum dicuntur, considerare *oportet*. nam si vnum multis modis dicitur, etiā alterū. veluti si sentire multis modis dicitur, *id est* secundū animā, & secundū corpus: etiā sensu carere, dicetur multis mo-

a *Si alius methō sit inter istū, alius autē. Item si media sint diuersa.*

b *Si aliorum plura sint media, aliorum vnum.*

c *Si id quod contra dicti, multis modis dicatur.*

d *Si habitus, vel priuatio multis modis dicatur.*

σκοπεῖν ὅτι ἡ διάμεσος τῆ πλευρᾷ ἀσύμμετρος, οὐδέν. ὡς τὸ πλεοναχῶς ἡ ἡδονὴ λέγεται. καὶ τῷ μὲν καὶ τῷ διάνοιαν φιλεῖν, τὸ μισεῖν, ἐναντίον· τῷ δὲ καὶ τὸ σωματικῶ ἐνέργειαν, οὐδέν. δῆλον οὖν ὅτι τὸ φιλεῖν ὁμώνυμον. ¶ [a] Ἔτι δὲ δεῖ τῷ ἀπὸ μέσου, εἰ τῷ μὲν ὅτι τι ἀπὸ μέσου, τῷ δὲ μηδέν. ἢ εἰ ἀμφοῖν μὲν ὅτι, μὴ ταυτὸν δέ. οἷον λευκοῦ, καὶ μέλανος, ἐν χρώμασι μὲν τὸ φαιὸν, ἐν φωνῇ δ' οὐδέν. ἢ εἰ ἅπαντα σύμφωνα, καθάπερ τινές φασι, συμφωνῶ φωνῶ ἀπὸ μέσου εἶ). ὃς δ' ὁμώνυμον τὸ λευκὸν, ὁμοίως δὲ καὶ τὸ μέλαν. ¶ [b] Ἔτι εἰ τῷ μὲν, πλείω τὰ ἀπὸ μέσου· τῷ δ', ἓν· καθάπερ δεῖ τῷ λευκοῦ, καὶ μέλανος. δεῖ μὲν δὴ τῷ χρώματον, πολλὰ τὰ ἀπὸ μέσου. δεῖ δὲ τῆς φωνῆς, ἓν τὸ συμφών. ¶ [c] Πάλιν δεῖ κατ' ἀπόφασιν αἱ τιθεμένου σκοπεῖν, εἰ πλεοναχῶς λέγε). εἰ δὲ τοῦτο πλεοναχῶς λέγεται, τῷ τούτῳ ἀντικείμενον πλεοναχῶς ῥηθήσε). οἷ τὸ μὴ βλέπειν, πλεοναχῶς λέγε). ἓν μὲν, τὸ μὴ ἔχειν ὄψιν ἐπιεργὴ, τὸ μὴ ἐνεργεῖντι ὄψι. εἰ δὲ τοῦτο πλεοναχῶς λέγε) ἀναγκαῖον καὶ τὸ βλέπειν, πλεοναχῶς λέγεσθαι. ἐκατέρῳ δὲ τὸ μὴ βλέπειν, ἀντικείσεται τι· εἰ τῷ μὲν μὴ ἔχειν ὄψιν, τὸ ἔχειν· τῷ δὲ μὴ ἐνεργεῖν τῇ ὄψι, τὸ ἐνεργεῖν. ¶ [d] Ἔτι [9] ἐπὶ τῷ κατὰ στέρησιν καὶ ἕξιν λεγομένων, θεωρεῖν. εἰ δὲ πάντα πλεοναχῶς λέγε), καὶ τὸ λοιπόν. οἷον εἰ τὸ αἰσθάνεσθαι πλεοναχῶς λέγεται, κατά τε τὴν ψυχὴν, καὶ τὸ σῶμα· καὶ τὸ ἀναίσθητον εἶ), πλεοναχῶς ῥηθή-

σε).

σεται, κατά τε τὸ ψυχλὸν, καὶ κῆ τὸ σῶμα. ὅτι δὲ κῆ στέρησιν καὶ ἕξιν αὐτήκει) τὰ νῦν λεχθέντα, δῆλον· ἐπειδὴ πέφυκεν ἑκατέραν τῶν αὐτῶν ἕξεων τὰ ζῶα, ⟨ κῆ ⟩ τὸ ψυχλὸν, καὶ κῆ τὸ σῶμα. ¶ [a]Ἔτι δ' ὅτι τῶν πλεοναχῶς λεγομένων ἐστὶ δίκαιον. εἰ δὲ τὸ δίκαιον, πλεοναχῶς λέγεται· ⟨ τὸ δίκαιον, πλεοναχῶς ῥηθήσεται. καθ' ἑκάτερον γὰρ τῶν δικαίων ἔστι δίκαιον. οἷον εἰ τὸ δικαίως λέγεται, τὸ, τε κατὰ τὸν ἑαυτῆ γνώμην κεῖναι, καὶ τὸ ὡς δεῖ· ὁμοίως καὶ τὸ δίκαιον. ὡσαύτως δὲ καὶ εἰ τὸ ὑγιεινὸν πολλαχῶς [λέγεται,] καὶ τὸ ὑγιεινῶς πλεοναχῶς [ῥηθήσεται.] οἷον εἰ ὑγιεινὸν λέγεται, τὸ μὲν ὑγιείας ποιητικὸν, τὸ δὲ φυλακτικὸν, τὸ δὲ σημαντικόν· ⟨ τὸ ὑγιεινῶς, ἢ ποιητικῶς, ἢ φυλακτικῶς, ἢ σημαντικῶς ῥηθήσεται. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων, ὅταν αὐτὸ πλεοναχῶς λέγηται, καὶ ἡ πῶσις ἡ ἀπ' αὐτοῦ πλεοναχῶς ῥηθήσεται· καὶ εἰ ἡ πῶσις, καὶ αὐτό. ¶ [b]Σκοπεῖν δὲ δεῖ καὶ τὰ ἡηθέντα τῶν κατὰ τοιούτων κατηγοριῶν, εἰ ταὐτὰ ἐστὶν ὅσα πάντων. εἰ δὲ μὴ ταυτά, δῆλον ὅτι ὁμώνυμον τὸ λεχθέν. ἔστι τὸ ἀγαθὸν, ἐν εὐεξίᾳ μὲν, τὸ ποιητικὸν ἡδονῆς· ἐν ἰατρικῇ δὲ, τὸ ποιητικὸν ὑγιείας· ὅτι δὲ ψυχῆς, τὸ πειθὼ ἔχει, οἷον σύφεσνα, ἢ ἀνδρίαν, ἢ δικαιοσύνην. ὁμοίως δὲ καὶ ὅτι ἀνθρώπου. ἐναργοῦς δὲ τοῦ ποτὲ, οἷον τὸ ἐν τῷ καιρῷ ἀγαθόν· ἀγαθὸν γὰρ λέγω) τὸ ἐν τῷ καιρῷ. πολλάκις δὲ τὸ ποσὸν, οἷον τὸ ὅτι τὸ μεῖζον λέγεται γὰρ κῆ τὸ μεῖζον, ἀγαθόν. ὥστε ὁμώνυμον τὸ ἀγαθόν. ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ λευκὸν,

dis, *id est* & secũdum animam & secundum corpus. Secũdum priuationem autẽ & habitũ opponi ea quæ nunc dixi, perspicuũ *est*: quia naturã comparatum est, vt animalia vtrumque sensum habeãt, *id est* & secũdum animam, & secundum corpus. ¶ [a]Præterea in casibus *hoc* considerandum *est*. Nam si iustè multis modis dicitur, etiam iustum multis modis dicetur: quia secundum vtrũque *eorum quæ* iustè *fiunt*, iustum est. veluti si iustè dicitur & ex sententia sua iudicare, & vt oportet: similiter etiã iustũ *his duobus modis dicetur*. Itidémq; si salubre multis modis dicitur, etiam salubriter multis modis dicetur. veluti si salubre dicitur quod sanitatis efficiendæ, quod conseruandæ, quod indicandæ vim habet: etiam salubriter dicetur vel accommodatè ad efficiẽdam, vel ad conseruandam, vel ad significãdam sanitatem. Ac similiter in ceteris, quando ipsum *nomẽ* multis modis dicitur, etiam casus ab eo *ductus* multis modis dicetur: & vetrò si casus *multis modis dicatur*, etiã ipsum *nomẽ multis modis dicetur*. ¶ [b]Spectare etiã oportet genera categoriarũ quæ nomini conueniunt, an eadem sint in omnibus. nisi enim *sint* eadẽ: perspicuum *est*, homonymum esse id quod dicitur. Veluti bonum in cibis *est*, quod est effectiuum voluptatis: in medicina, quod est effectiuum sanitatis: in anima, qualem esse, vt temperatam, vel fortem, vel iustam: similitérque in homine. interdum verò Quãdo, vt bonum quod *positum est* in occasione: bonum enim dicitur, quod in tempore[c] fit. sæpe autẽ *bonũ dicitur*, quod est quantũ, vt moderatũ. quocirca bonũ est *verbũ* homonymũ. Itidẽ cãdidum

a *Si nomen proferi potest*, (themavel radicem grammatici vocant) *vel casus eius dicatur multis modis.*

b *Si res significata non reducantur ad eadem categor. ar.*

c Oppõtunè, vel atte mperatè

in corpore *est* color: in voce, quod facile exaudiri potest. Eadem est ratio acuti: quia non eodem modo in omnibus idem dicitur. vox enim *est* acuta, quæ *est* cita, vt aiunt musici qui circa numeros versantur: angulus verò acutus *est* minor recto: machæra autem, quæ acutum angulum[a] habet. ¶ [b] Considerare etiam oportet genera eorum quæ sub eodē nomine *continentur*, an sit diuersa nec subalterna. vt ὄνος dicitur & animal & vas: diuersa enim *est* horum definitio ad illud nomen *accommodata*. alterum enim, tale quoddam animal dicetur: alterum, tale quoddam vas. Quòd si genera sint subalterna, non *est* necesse diuersas definitiones esse. vt corui & animal & auis genus est. cùm igitur dicimus coruum esse auem, dicimus quoque eum esse tale quoddam animal. quapropter ambo genera[c] ei[d] attribuuntur[e]. similiter etiam cùm dicimus coruum *esse* animal alatum bipes, dicimus eum esse auem: ergo sic quoque ambo genera coruo attribuuntur, necnō eorum definitio[f]. in generibus autem non subalternis hoc non contingit. neque enim cùm vas dicimus, animal dicimus: neque cùm animal, vas. ¶ [g] Considerare autem oportet non solùm in eo quod propositum est, an *sint* diuersa genera nec subalterna, sed etiam in contrario. nam si contrarium multis modis dicitur: manifestum *est*, etiā id quod propositum fuit, multis modis dici. ¶ [h] Vtile *est* etiā ad compositi definitionem respicere, veluti candidi corporis, & candidæ vocis. sublato enim eo quod est propriū[i], oportet candē definitionē[k] manere. hoc verò nō accidit in homonymis, vt in iisque

a Acutum aciē.
b *Si proxima rerū significatarū genera sint diuersa.*
c Animal & auis.
d Coruo.
e Dum vnum, id est, auem, ei attribuitur.
f Nam & animalis, & auis definitio dicitur de coruo.
g *Si etiam si multa sint genera.*
h *De compositi definitione.*
i Vt corporis, & vocis.
k Vt candidi.

ἐπὶ σώματος μόνῳ, χρῶμα· ὅτι δὲ φωνῆς, τὸ οὐκ ἀκοῦσαι· ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν ὃ ἕκαστον καὶ τὸ ἐξύ· οὐ γὰρ ὡσαύτως ἐπὶ πάντων τὸ αὐτὸ λέγεται). φωνὴ μὲν γὰρ ὀξεῖα, ἡ ταχεῖα, καθάπερ φασὶν οἱ κατ' ἀριθμοὺς ἁρμονικοί· γωνία δ' ὀξεῖα, ἡ ἐλάσσων ὀρθῆς· μάχαιρα δέ, ἡ ὀξυγώνιος[a]. ¶ [b] Σκοπεῖν δὲ 11
χρὴ καὶ τὰ γένη τῶν τοῦ αὐτοῦ ὀνόματος, εἰ ἕτερα καὶ μὴ ὑπάλληλα. οἷον ὄνος, τό, τε ζῶον, καὶ τὸ σκεῦος. ἕτερος γὰρ ὁ κατὰ τοῦτο λόγος αὐτῶν τὸ μὲν γὰρ, ζῶόν τι ἐνδέσεται· τὸ δὲ, σκεῦός τι. ἐὰν δὲ ὑπάλληλα τὰ γένη ᾖ, οὐκ ἀναγκαῖον ἐτέρους τοὺς λόγους εἶναι. οἷον κόραξ, τὸ ζῶον, καὶ τὸ ὄρνεον, γένος ἐστίν. ὅταν οὖν λέγωμεν τὸν κόρακα ὄρνεον εἶναι, καὶ ζῶόν τι φαμὲν εἶναι αὐτόν· ὥστ' ἀμφότερα τὰ γένη κατὰ τοῦ ἀετοῦ κατηγορεῖται. ὁμοίως δὲ καὶ ὅταν ζῶον πτηνὸν δίπουν ᾖ κόρακα λέγωμεν, ὄρνεον αὐτὸν φαμὲν εἶναι· καὶ οὕτως οὖν ἀμφότερα τὰ γένη κατηγορεῖται κατὰ τοῦ κόρακος, καὶ ὁ λόγος αὐτῶν. ἔτι δὲ τῶν μὴ ὑπαλλήλων γενῶν, οὐ συμβαίνει τοῦτο. οὔτε γὰρ ὅταν σκεῦος λέγωμεν, ζῶόν λέγομεν· οὔθ' ὅταν ζῶον, σκεῦος. ¶ [g] Σκοπεῖν δὲ μὴ μόνον ἐπὶ 13
τοῦ προκειμένου εἰ ἕτερα τὰ γένη, κἂν μὴ ὑπάλληλα, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τοῦ ἐναντίου. εἰ γὰρ τὸ ἐναντίον πολλαχῶς λέγεται, δῆλον ὅτι καὶ τὸ προκείμενον. ¶ [h] Χρήσιμον δὲ καὶ 14
τὸ ἐπὶ τὸν ὁρισμὸν ἐπιβλέπειν, τὸν ἐκ τοῦ συμπεφυκότος γινόμενον, οἷον λευκοῦ σώματος, καὶ λευκῆς φωνῆς· ἀφαιρουμένῳ γὰρ τοῦ ἰδίου[i], τὸ αὐτὸν δεῖ λόγον[k] λειπεσθαι. τοῦτο δ' οὐ συμβαίνει ἐπὶ τῶν ὁμωνύμων. οἷον ἐπὶ τῶν

νωῦ εἰρημένων. τὸ μὲν γὰρ, ἐὰν σῶμα τοιόνδε χρῶμα ἔχον τυγχάνῃ, φωνὴ δήπουθεν ἀφαιρεθέντος σωῦ τοῦ σώματος, καὶ τῆς φωνῆς, οὐ ταυτὸν ἐν ἑκατέρῳ τὸ λειπόμενον. ἔδει δὲ γε, εἴπερ συναμφότερον λευκὸν, τὸ ἐφ' ἑκατέρου λεγόμενον εἶναι ταυτόν. ¶ Πολλάκις δὲ καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς λόγοις λανθάνει συμπαρακολουθοῦν τὸ ὁμώνυμον. διὸ δὲ καὶ ἐπὶ τὸν λόγον σκεπτέον. οἷον εἰ αἴ τις τὸ σημαντικὸν, καὶ τὸ ποιητικὸν ὑγιείας, τὸ συμμέτρως [b] ἔχον φησὶν εἶναι ὑγιείαν· οὐκ ἀποστατέον, ἀλλ' ὁπισκεπτέον τί τὸ συμμέτρως καθ' ἑκάτερον εἴρηκεν· οἷον εἰ τὸ μὲν, τῷ ποιοῦντον εἶναι, ὡς τὸ ποιεῖν ὑγίειαν· τὸ δὲ, τῷ ποιητὸν εἶναι), οἷον σημαίνειν ποίας τινὰς ἕξεις. ¶ [c] Ἐπὶ εἰ μὴ συμβλητὰ καθ' ὁτιοῦν μᾶλλον, ἢ ὁμοίως· οἷον λευκὴ φωνὴ, καὶ λευκὸν ἱμάτιον· καὶ ὀξεῖα χυμὸς, καὶ ὀξεῖα φωνή. ταῦτα γὰρ οὐδ' ὁμοίως λέγεται λευκὰ, ἢ ὀξέα, οὔτε μᾶλλον ταὐτόν. ὥστε ὁμώνυμον τὸ ὀξὺ, καὶ τὸ λευκόν. τὸ γὰρ συναμφότερον πᾶν συμβλητὸν ἢ οὐχ ὁμοίως ῥηθήσεται, ἢ μᾶλλον ταὐτόν. ¶ [d] Ἔτι δὲ τῷ ἑτερογλυῶν [e], καὶ μὴ ὑπαλλήλων τετιμημένων, ἑτέραι τῷ εἶδει καὶ αἱ διαφοραί· (οἷον ζῴου, καὶ ὁπεισήμης· ἕτεραι γὰρ τούτων αἱ διαφοραὶ) σκοπεῖν εἰ τὰ ὑπὸ τὸ αὐτὸ ὄνομα, ἑτέρων γενῶν ἐστὶν ἃ μὴ ὑπαλλήλων διαφοραί εἰσιν. οἷον τὸ ὀξὺ, φωνῆς καὶ ὀγκου· διαφέρει γὰρ φωνὴ φωνῆς τῷ ὀξεῖα εἶναι). ὁμοίως δὲ καὶ ὄγκος ὄγκου. ὥστε ὁμώνυμον τὸ ὀξύ· ἕτερον γὰρ γλυῶν ἐστὶν ὃ οὐχ ὑπάλληλα διαφοραί εἰσι. ¶ Πάλιν εἰ αὐτῷ τῷ ὑπὸ τὸ

nunc dixi. illud enim, *si definiatur*, erit corpus talem colorem habens: hoc autem, vox quæ facile exauditur. sublato igitur corpore & voce, non idem *est* in vtraque *definitione* quod relinquitur. atqui oportebat, si candidum erat verbum synonymũ, idem esse quod in vtraque *definitione* dicitur. ¶ Sæpe etiam in definitionibus latet cõsequens homonymia. idcirco definitio quoque consideranda est. veluti si quis significatiuum & effectiuum sanitatis, esse dicat quod [b] affectum est ad sanitatem: non *est* desistendum, sed considerandum quid in vtroq; vocauerit symmetrωs: veluti si alterum *tra vocauerit*, quia tale est, vt efficiat sanitatem: alterum verò, quia tale est vt indicet qualis sit habitus. ¶ [c] Præterea *videndum est*, an conferri nequeant ex maiori, vel similitudine: vt vox candida, & candidum vestimẽtum: item acutus sapor, & acuta vox. hæc enim nec similiter dicuntur candida vel acuta, neque alterum magis *altero*. quapropter & acutum & candidum *est verbum* homonymum. omne enim synonymum est comparabile: quia vel similiter dicetur, vel alterũ magis altero. ¶ [d] Quia verò diuersorum [e] generũ, quorum alterũ sub altero non collocatur, diuersæ specie differentiæ *sunt*: (veluti animalis, & scientiæ: diuersæ. n. sunt horũ differẽtiæ) cõsiderare *oportet*, an ea quæ sub eodẽ nomine *cẽtinẽtur*, diuersorũ generum non subalternorũ differentiæ sint. vt acutum *est differentia* vocis & magnitudinis. differt. n. vox à voce, quòd acutatis: ac similiter magnitudo à magnitudine. quare acutũ *est verbũ* homonymum: quia sunt hæ differẽtiæ diuersorũ generũ nõ subalternorũ. ¶ [f] Rursus *videndũ est*, an corũ quę sub

a Homonymia verborum interdum cõsequitur homonymia definitionis.

b Alibi dixit ſymmetriam eſſe ſanitatem.

c *Si res ſignificatæ conferri inter ſe nequeant.*

d *Si ſint differentiæ diuerſorum generum.*

e Vide cap. 3. Cap. 4. tegor.

f Diuidantur diuerſi differentiæ.

codē nomine *continentur*, diuersæ *sint* differētiæ: vt chromatis[a] quod est in corporibus, & quod est in melodiis. eius enim quod est in corporibus, *differētiæ sunt* segregatiuum & cōgregatiuum visus[b]. eius verò quod est in melodiis, non sunt eædem differentiæ. quare chroma est verbū homonymum: quoniam earundem rerum eædem sunt differentiæ.

¶ [c]Præterea quia species nulli[d] est differentia: (homo enim & bos non est differentia, & vtrūque est species) cōsiderare oportet, an eorum quæ sub codē nomine cōtinentur, alterū sit species, alterum differentia. vt candidum quod est in corpore, est species coloris. quod verò est in voce, *est* differentia: differt enim vox à voce, quòd candida sit.

¶ Quæ igitur multis modis dicuntur, ex his & talibus[d] consideranda sunt.

a Chroma Græcis significat colorem, qui est in corpore, item chroma (Latini enim Græco vocabulo vtuntur) musicum. nam melodiæ tria sunt genera, chroma, harmonia, diatonum: de quibus vide Boēt. lib. 1. de musica, cap. 21. Chroma igitur Græcis est verbum homonymum. pari ratione color Latinis est verbum homonymū, quia significat colorē corpori accidētem, & colorem rhetoricum.

b Nam albor habet vim disgregandi visum: nigror, congregandi.

c *A differētia & specie.*

d Talibus, id est ceteris eiusmodi, si forte alij fuerint similes loci à quo quam inuenianturs, & superioribus adiungātur. neque enim affirmat Arist. se omnes locos enumerasse, nec ostēdit nullos alios esse.

ἀὐτὸ ὄνομα, ἑτέραι αἱ διαφοραί. οἷῃ χρώματος [a] τὸ μὲν ἐπὶ τῶν σωμάτων, τὸ δ' ἐν τοῖς μέλεσι. τὸ μὲν οὖν ἐπὶ τῶν σωμάτων, διακριτικὸν καὶ συγκριτικὸν ὄψεως [b]. τὸ δ' ἐπὶ τῶν μελῶν, οὐχ αἱ αὐταὶ διαφοραί ὥστε ὁμώνυμον τὸ χρῶμα. τῶν δὲ αὐτῶν αἱ αὐταὶ διαφοραί. ¶ Ἔτι ἐπεὶ τὸ εἶδος, οὐδενὸς ἔστι διαφορά (οὐδὲ ἄνθρωπος καὶ ὁ βοῦς οὐκ ἔστι διαφορά· καὶ εἶδος ἕκαστον αὐτῶν) σκοπεῖν χρὴ τῶν τοῦτο τὸ αὐτὸ ὄνομα, εἰ τὸ μὲν, εἶδός ἐστι τὸ δὲ διαφορά· οἷῃ τὸ λευκὸν τὸ μὲν ἐπὶ τῶν σωμάτων, εἶδος χρώματος· τὸ δ' ἐπὶ τῆς φωνῆς, διαφορά· διαφέρει γὰρ φωνὴ φωνῆς τῷ λευκῇ εἶναι. ¶ Περὶ μὲν οὖν τῶν πολλαχῶς, ἐξ ὧν τούτων καὶ τῶν τοιούτων [d] σκεπτέον.

De differentiis inueniendis, CAP. XVI.

1 *De iis quæ sunt in eodem genere.* 2 *De diuersis generibus parum,* 3 *aut longè à sein-*
uicem distantibus.

1 MVtuas verò in eisdem generibus differentias contemplari oportet: veluti quid interſit inter iustitiam & fortitudinem, & inter prudentiam & temperantiam. hæc enim omnia sunt ex eodē genere, *nempe* virtute. ¶ Item in diuersis generibus, inter quæ nō est permagna distantia, veluti quid interſit inter sensum & scientiam. ¶ Nam 3 in iis quæ lōgè *à se inuicē* distāt[e], differentiæ sunt omnino conspicuæ[f].

1 Τὰς δὲ διαφορὰς ἐν αὐτοῖς τοῖς γένεσι τὰς πρὸς ἀλλήλας θεωρητέον· οἷῃ τίνι διαφέρει δικαιοσύνη ἀνδρίας, καὶ φρόνησις σωφροσύνης· ταῦτα γὰρ ἅπαντα ἐν τῷ αὐτῷ γένους ἐστὶ τῆς ἀρετῆς. ¶ Καὶ 2 ἐξ ἄλλου πρὸς ἄλλο, τῷ μὴ πολὺ λίαν διεστηκότων. οἷον τίνι διαφέρει αἴσθησις ἐπιστήμης. ¶ Ἐπὶ μὲν γὰρ 3 τῶν πολὺ διεστηκότων [e], καταφανὲς παντελῶς αἱ διαφοραί.

e Quæ maximè differunt inter se.

f Facilè per se apparent, adeo vt non sit opus vlla inquisitione.

De similitudine consideranda, CAP. XVII.

1 *De diuersis generibus. De similitudine quæ explicatur per particulam* AD, 2 *vel per particulam* EX. 3 *In quibus exercitatio instituenda sit.* 4 *De iis quæ sunt in eodem genere.*

Tùi

1 Τὴν ὁμοιότητα σκεπτέον ἔστι τε ἐν τοῖς ἐπὶ μέρους λόγοις, ὡς ἔστιν πρὸς ἕτερόν τι, οὕτως ἄλλο πρὸς ἄλλο. ἔστι, ὡς ἐπιστήμη πρὸς ἐπιστητόν, αἴσθησις πρὸς αἰσθητόν. ¶ Καὶ ὡς ἔστιν ἐν ἑτέρῳ πνεύματι, οὕτως ἄλλο ἐν ἄλλῳ. ἔστι ὡς ὄψις ἐν ὀφθαλμοῖς, οὕτως ἐν τῇ ψυχῇ. καὶ ὡς γαλήνη ἐν θαλάττῃ, νῆμα ἐν αἴρει ἑκάτερον δὲ πάνυ. ¶ Μάλιστα δὲ ἐν τοῖς πολὺ διεστῶσι γυμνάζεσθαι ῥᾴδιον δὲ ὅτι τῶν λοιπῶν ἧττον μεθ' ὁμοίων συνορᾶν. ¶ Σκεπτέον δὲ καὶ τὰ ἐν ταὐτῷ γένει ὄντα, εἴ τι ἅπασιν ὑπάρχει ταὐτόν· ἔστι γὰρ ἄνθρωπος, καὶ ἵππος, καὶ κύων· ἆρ' ἔστι τι αὐτοῖς ταὐτόν, ταύτῃ ὅμοιά ἐστι.

1 Similitudo verò cõsideranda est & in diuersis generibus, *& in ijs quæ ad idē genus referũtur. In diuersis generibus hoc modo*: Vt alterum ad alterum quidpiã, sic aliud ad aliud: veluti, Quam rationē habet sciẽtia ad scibile, eãdē habet sensus ad sensibile. ¶ Item vt alterũ in altero quopiã, sic aliud in alio. veluti vt visus *est* in oculo, *ita* mens in anima: & vt tranquillitas in mari, *ita* serenitas in aëre: vtrumque enim est 2 quies. ¶ Maximè autē in iis quæ longè *inter se* distãt[a], exerceri oportet. facilè enim in reliquis[b] poterimus similitudines perspicere. ¶ Consideranda autē sunt 3 etiam ea quę sunt in eodem genere, an idē quidpiam omnibus insit: vt homini, & equo, & cani. nam quatenus in eis idem quidpiam inest, eatenus sunt similia.

a Quæ maximè disserepant.
b In iis quæ nõ differunt.

De vtilitate dictorum instrumentorum, CAP. XVIII.

1 ¶ *De homonymorum distinctione. De persimilitate.* 2 *Vt syllogismi fiant de re ipsa, non de nomine.* 3 *De paralogismis.* 4 ¶ *De inuentione differentiarum.* 5 ¶ *De syllogismis, quibus probatur esse idem, vel diuersum.* 6 *De cognitione quid sit.* 7 ¶ *De similitudine.* 8 *De inductionibus.* 9 *De syllogismis hypotheticis.* 10 *De definitionibus.* 11 ¶ *Epilogus.*

1 Χρήσιμον δὲ τὸ μὲν πρὸς ἀκροάσεις [λέγειν] ὁπόσα, πρὸς τὸ συμφέρες. μᾶλλον δὲ αὖ τις εἰδείη τί τίθησιν, ἐμφανισθέντος τὸ πόσαχῶς λέγεται. ¶ Καὶ πρὸς τὸ γνῶσις κατ' αὐτὸ τὸ πρᾶγμα, καὶ μὴ πρὸς τύχημα τοῖς συλλογισμοῖς. ἀδήλου δὲ ὄντος πόσαχῶς λέγεται, ἐνδέχεται μὴ ὁμοίως ἀποκρίνεσθαι τὸν τε ἐρωτῶντα καὶ τὸν ἐρωτώμενον, καὶ ὅτι τι φέρειν δόξαι, ἧττον ἂν φαίνοιτο ὁ ἐρωτῶν, εἰ μὴ πρὸς τὸ τί λόγον ποιοῖτο. ¶ Χρήσιμον δὲ καὶ πρὸς τὸ μὴ παραλογίζεσθαι, καὶ πρὸς τὸ παραλογίσασθαι.

1 Consideratio autē quot modis *quidque* dicatur, vtile *est* ad perspicuitatem. facilius enim intelliget quispiam quid ponit[c], cùm sciet quot modis dicatur. ¶ Ad id etiam *conducit*, vt syllogismi fiant ad rem nõ ad nomen pertinentes. cùm enim incertum est quot modis dicatur, accidit vt non eõdem mẽtis operationẽ *atque intelligentiã* dirigat qui respõdet, & qui interrogat. cùm autem explanatum fuerit, quot modis dicatur, & quò respiciat qui ponit[d]: ridiculus videbitur qui interrogat, nisi 3 aduersus illud differat. ¶ Vtile etiãest, ne paralogismo capiamur, & vt *alios* paralogismo fallamus.

c Id est, quam thesim defendat.
d Qui thesim defendit.

nam si intelligamus quot modis *quidque* dicatur, non decipiemur paralogismo, sed intelligemus, *si forte* non aduersus idem differat is qui interrogat: ipsi verò interrogantes poterimus paralogismo fallere, nisi respondēs intelligat quot modis dicatur. Hoc autem nō in omnibus semper fieri potest: sed quando eorum quæ multis modis dicuntur, alia sunt vera, alia falsa[a]. Sed hic modus non est proprius dialecticæ[b]. itaque omnino hoc vitare dialectici debent, ne aduersus nomen differant: nisi quis aliter nequeat de re proposita disserere. ¶ Differentias autem inuenire, vtile *est* ad syllogismos de eodem ac diuerso *extruendos*, & ad cognoscendum quid quæque res sit. ¶ Ad syllogismos igitur de eodem ac diuerso *conficiendos* vtile esse, perspicuum *est*. cùm enim rerum propositarum quamlibet differentiam inuecherimus, ostendemus non idē esse. ¶ Ad cognoscendum autē quid sit: quia propriam cuiusque rei definitionem propriis cuiusque rei differentiis secernere solemus. ¶ Similitudinis autem con templatio vtilis est & ad inductiuas rationes[c], & ad syllogismos hypotheticos, & ad afferēdas definitiones. ¶ Ad inductiuas rationes: quia similium particularium inductione, vniuersale cōcludi cēsemus. non enim facilè possunt inducere, qui similitudines ignorant. ¶ Ad syllogismos verò hypotheticos: quia probabile est, vt in vno eorum quæ similia sunt, *res* habet, sic etiam in reliquis *habere*. Quocirca de quouis eorum disserendi copia nobis suppetat, priùs ex

a Vt canem latrare, cùm canis multa significet, veré dicitur de quadrupede, falsò de pisce aut sydere.

b Sed potiùs sophisticæ.

c Ad inductiones conficiēdas.

εἰδότες γὰρ ποσαχῶς λέγεται, οὐ μὴ παραλογισθώμεν, ἀλλ' εἰδήσομεν ἐὰν μὴ πρὸς ταυτὸ τὸ λόγον ποιεῖ) ὁ ἐρωτῶν· αὐτοί τε ἐρωτῶντες· δυνησόμεθα παραλογίσασθαι, ἐὰν μὴ τυγχάνῃ εἰδὼς ὁ ἀποκρινόμενος ποσαχῶς λέγεται. τὸ δὲ οὐκ ὀρθὸν πάντοτε [ἀεὶ] δυνατὸν· ἀλλ' ὅταν ᾖ τῷ πολλαχῶς λεγομένων, τὰ μὲν, ἀληθῆ τὰ δ', ψευδῆ· ἔστι δὲ οὐκ οἰκεῖος ὁ τρόπος οὗτος τῆς διαλεκτικῆς. διὸ παντελῶς δυσθετέον τοῖς διαλεκτικοῖς τὸ ζητοῦν, τὸ πρὸς τοὔνομα διαλέγεσθαι, ἐὰν μή τις ἄλλως ἱκανῶς ἐπιδεικνύῃ τὸν τρόπον. ¶ Τὸ δὲ τὰς διαφορὰς δύρειν, χρήσιμον πρός τε τοὺς συλλογισμοὺς τοὺς περὶ ταυτὸ καὶ ἑτέρου, καὶ πρὸς τὸ γνωρίζειν τί ἐστιν ἕκαστον. ¶ Ὅτι μὲν οὖν πρὸς τοὺς συλλογισμοὺς τοὺς περὶ ταυτὸ καὶ ἑτέρου χρήσιμον, δῆλον. δύ' ὄντες γὰρ διαφορῶν τῷ πρὸς ἑκάτερον ὁποιανοῦν, δῆλοι ἐσόμεθα, ὅτι οὐ ταὐτόν. ¶ Πρὸς δὲ τὸ γνωρίζειν τί ἐστι, διότι τῶν ἰδίων τῆς οὐσίας ἑκάστου λόγων τὰς περὶ ἕκαστον οἰκείας διαφορὰς χωρίζειν εἰώθαμεν. ¶ Ἡ δὲ τῶν ὁμοίων θεωρία, χρήσιμος πρός τε τοὺς ἐπακτικοὺς λόγους, καὶ πρὸς τοὺς ἐξ ὑποθέσεως συλλογισμούς, καὶ πρὸς τὰς ἀποδόσεις τῶν ὁρισμῶν. ¶ Πρὸς μὲν οὖν τοὺς ἐπακτικοὺς λόγους, διότι τῇ καθ' ἕκαστα ὅτι τῷ ὁμοίων ἐπαγωγῇ, τὸ καθόλου ἀξιοῦμεν ἐπάγειν. οὐ γὰρ ῥᾴδιόν ἐστιν ἐπάγειν μὴ εἰδότας τὰ ὅμοια.

¶ Πρὸς δὲ τοὺς ἐξ ὑποθέσεως συλλογισμούς, διότι ἔνδοξόν ἐστιν, ὡς ποτὲ ἐφ' ἑνὸς τῶν ὁμοίων ἔχει, οὕτως καὶ τῶν λοιπῶν. ὥστε πρὸς ὅ, τι ἂν αὐτῶν ὑπορρώμεν διαλέγεσθαι, πρὸς τοῦτο δυνησόμεθα, ὡς ποτε ὑπὲρ τούτων

τύπων ἔχει, οὕτω καὶ ὅτι τὸ σφηκείμβρυε ἔχειν. δείξαντες ὃ ἐκεῖνο, καὶ τὸ σφηκείμβρυον οὐκ ὑποθέσεως δεόμενον. ὑποθέμβροι γὰρ ὄντες ποτὲ ὅτι τύπων [ἔχει,] οὕτω ὅτι τὸ σφηκείμβρυον ἔχειν, τῷ ὑποδείξιν ᵃ πεποιήμεθα. ¶ Πρὸς δὲ τὸ τρίτον ὁρισμὸν ἀποδοσιν, διότι δυνάμβροι σωρᾶν τί ἐν ἑκάστῳ ταυτὸν, ἐκ ὑπαρήσομεν εἰς τί δεῖ γένος ὁρίζομένους τὸ σφηκείμβρυον τιθέναι. τῷ γὰρ κοινῶν τὸ μάλιστα ἐν πρὸς τί ἐστι ᵃ κατηγορεύμενον, γένος αὐ ἔστω. ὁμοίως δὲ καὶ ἐν τοῖς πολὺ διεστῶσι ᵇ, χρήσιμος σφὸς τοὺς ὁρισμοὺς ἡ τὰ ὁμοίᾳ θεωρία. ἔστι δὲ ὅτι ταυτὸν μαλλὸν μὲν ἐν θαλάττῃ, νηνεμία δὲ ἐν ἀέρι, ἑκάτερον γὰρ ἡσυχία. ¶ ὅτι σημεῖον γραμμῇ, καὶ μονὰς ἀριθμῷ, ἑκάτερον γὰρ ἀρχή. ὥστε τὸ κοινὸν ὅτι πάντων γένους ὑποδιδόντες, δόξομεν οὐκ ἀλλοξίως ᶜ ὁρίζεσθαι. χρεὼν δὲ καὶ οἱ ὁριζόμενοι, ὅτως εἰώθασιν ὑποδιδόναι. τήν τε γὰρ μονάδα, ἀρχὴν ἀριθμοῦ φασιν εἶναι· καὶ τῶν σημείων, ἀρχὰς γραμμῆς. δῆλον οὖν ὅτι καὶ εἰς τὸ κοινὸν ἀμφοτέρων ᵈ γένος τιθέασι.

¶ Τὰ μὲν οὖν ὄργανα δι' ὧν οἱ συλλογισμοὶ, ταῦτά ᵉ ἐστιν. οἱ δὲ τόποι, πρὸς οὓς χρήσιμα τὰ λεχθέντα, οἵδέ ᶠ εἰσιν.

confesso accipimus, vt in illo *sit* res habet, sic & in eo quod propositum est, habere. cum autem illud probauerimus, etiam propositum ex hypothesi probauerimus. cùm enim supposuerimus, vt in illo *sit* res habet, ita etiam in eo quod propositum est, habere: demonstrationem confecimus. ¶ Ad definitiones verò afferendas. nam si possimus intelligere, quid in quaque re idem *sit*: non dubitabimus, ad quod genus propositam rem, quâ definiemus, referre debeamus. eorum enim quæ communia sunt, id quod maximè in *quæstione* quid est[a] attribuitur, genus vtique est. Similiter autem & in iis quæ longè *inter se* distant[b], vtilis est ad definitiones *explicandas* similitudinis contemplatio. vt idem esse tranquillitatem in mari, & serenitatē in aëre: quoniam vtrumque *est* quies. & *idem esse* punctum in linea, atque vnitatem in numero: quoniam vtrumque est principium. Quare commune omnium genus afferentes, videbimur non alienis[c] verbis definire. Ferè autem & qui definiunt, ita solent explicare: nam & vnitatem aiunt esse principiū numeri: & punctum, principium lineæ. constat igitur *eos* commune vtriusque[d] genus ponere. ¶ Instrumēta igitur per quæ syllogismi extruuntur, hæc[e] sunt. Loci verò ad quos conferunt ea quæ diximus, hi[f] sunt.

a His verbis excludit accidentia communia, quæ non attribuūtur in quæstione quid est, sed quale est.
b Quæ maximè differunt.
c Sed propriis & naturam rei significantibus.
d Vnitatis & puncti.
e Hæc quatuor, quæ exposita fuerunt, propositionum sumptio, homonymi distinctio, differentiæ inuētio, similitudinis cōsideratio.
f Hi quos exposuimus hoc capite. veluti homonymi distinctio confert ad perspicuitatem &c. Alexander intelligit locos sequentibus libris explicandos. quæ interpretatio mihi minùs probatur.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ
ΤΟΠΙΚΩΝ ΤΟ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

ARISTOTELIS
TOPICORVM,
LIBER II.

Protheoriæ, Cap. I.

1 Dicendum est de his quæ vniuersaliter refellendi vim habent. 2 Distinctio accidentis & cæterorum problematum. 3 De vitiis problematum.

ΕΣΤΙ δὲ τῶν προβλημάτων τὰ μὲν, καθόλου· τὰ δὲ, ὅτι μέρεσι. καθόλου μὲν οὖν, οἷον ὅτι πᾶσα ἡδονὴ ἀγαθὸν[a], καὶ ὅτι οὐδεμία ἡδονὴ ἀγαθόν. ὅτι μέρεσι δὲ, οἷον ὅτι ἔστί τις ἡδονὴ ἀγαθὸν, καὶ ὅτι ἔστί τις ἡδονὴ οὐκ ἀγαθόν. ἔστι δὲ πρὸς ἀμφότερα τὰ ῥηθὲν τῶν προβλημάτων, κοινὰ τὰ καθόλου κατασκευαστικά τε καὶ ἀνασκευαστικά. δεῖξαντες γὰρ ὅτι παντὶ ὑπάρχει, καὶ ὅτι τινὶ ὑπάρχει δεδειχότες ἐσόμεθα. ὁμοίως δὲ κἂν ὅτι οὐδενὶ ὑπάρχῃ δείξωμεν, ἢ ὅτι οὐ παντὶ ὑπάρχει δεδειχότες ἐσόμεθα. πρῶτον[b] οὖν περὶ τῶν καθόλου ἀνασκευαστικῶν ῥητέον, ἅμα τε τὸ κοινὰ εἶναι τὰ τοιαῦτα πρὸς τὰ καθόλου, καὶ τὰ ὅτι μέρεσι· καὶ ἅμα τὸ μᾶλλον τὰς θέσεις κομίζειν ἐν τῇ ὑπάρχειν, ἢ μὴ, τοὺς δὲ διαλεγομένους ἀνασκευάζειν. ¶ Ἔστι δὲ χαλεπώτατον τὸ ἀντιστρέφειν[c] πρὸς τὸ τοῦ συμβεβηκότος οἰκείαν ὀνομασίαν· τὸ γὰρ τῇ καὶ μὴ καθόλου,

1 PROBLEMATUM autē alia *sunt* vniuersalia, alia particularia. Vniuersalia *sunt*, vt, Omnis voluptas est bonū[a], &, Nulla voluptas est bonum. Particularia verò, vt, Quædam voluptas est bonum, &, Quædam voluptas non est bonum. Sunt autem vtrique problematum generi communia, ea quæ vniuersaliter adstruēdi, vel euertendi vim habēt. cùm enim putauerimus omni inesse, etiam cuidam inesse probauerimus. similitérque si nulli inesse ostendemus, etiam nō omni inesse ostendemus. Primùm[b] igitur de his quæ vniuersaliter euertendi vim habent, dicendum *est*: cùm quia quæ sunt eiusmodi, sunt cōmunia vniuersalibus & particularibus *problematis*: tum etiam quia theses afferunt potius aientes quàm negantes: quas, qui disserunt, reprehendunt.

[a] Vel, in bonis.

[b] Id est, primùm moneo me actum esse de vniuersalibus. nec enim significat se postea actarum de particularibus. Ait igitur *primum*, respiciens ad alia duo explicāda in seq. partículis huius capitis. Alibi quoque ita vsus est hoc verbo *primùm*.

2 ¶ Difficillimè autē cōuertitur[c] propria appellatio ab accidēte *dicta*. ex parte enim, &, nō vniuer-

[c] Conuerti dicitur appellatio, cùm ita mutatur enunciatio, vt eius antea ab attributo initiū sumptum fuerit, mox capiturā subiecto: veluti, aptitudo ad videndum est in homine, homo est aptus ad videndum.

faliter *ineſſe*, in ſolis accidẽtibus reperitur. nam à proprio, & à definitione, & à genere *ductam appellationem* cõuerti neceſſe *eſt*. Veluti ſi cui ineſt, eſſe animal pedeſtre bipes: conuerſione factâ, verè dicetur, eſt animal pedeſtre bipes. Similis eſt ratio *appellationis* à genere *ſumptæ*. nam ſi cui ineſt, eſſe animal: eſt animal. Eadem etiam in proprio *locum habent*. etenim ſi cui ineſt, eſſe ſuſceptiuum grammaticæ, erit ſuſceptiuus grammaticæ. nihil enim horum poteſt ex parte ineſſe, aut non ineſſe: ſed abſolutè vel ineſt, vel non ineſt. Accidentia verò ex parte ineſſe, nihil vetat: veluti alborem[a], aut iuſtitiâ[b]. Quare non ſatis eſt probare ineſſe alborẽ aut iuſtitiam, vt probetur eſſe albus vel iuſtus. habet enim dubitationem, quia *fortaſſe* ex parte albus vel iuſtus eſt. Quã propter nõ eſt neceſſaria in accidentibus conuerſio[c]. ¶ Deſinire etiam oportet peccata quæ in problematis *reperiuntur*: quæ nimirum duo ſunt. *peccat enim quiſpiam*, vel quia mentitur, vel quia diſcedit à poſita & *vſitata* dictione[d]. mentientes. n. & quod non ineſt, ineſſe alicui dicentes, peccãt. itẽ qui alienis nominibus res appellãt, veluti qui platanũ, hominẽ appellant, à poſitis & receptis nominibus diſcedunt.

a Et Æthiops eſt albus dentes, nõ abſolutè albus.
b Ve Phalaris iuſtè egit cùm Perillam in rauſũ conieceit, non tamen abſolutè iuſtus fuit.
c Nõ neceſſe eſt vt propoſitio ab accidentib. ducta conuertatur.
d A recepta & vſitata ratione loquendi.

ὅτι μόνων ἐνδέχεται τῷ συμβεβηκότων. ὅτου μὲν γὰρ τὸ ἴδιον, καὶ ἅπαν ὅτου, καὶ τὸ γένους, ἀναγκαῖον ἀντιστρέφειν. οἷον εἰ ὑπάρχει τινὶ, ζῴῳ πεζῷ δίποδι εἶναι. ἀντιστρέψαντι ἀληθὲς ἔσται λέγειν, ὅτι ζῷον πεζὸν δίπουν ἐστίν. ὁμοίως δὲ καὶ ὅσα τῶν γένους. εἰ γὰρ ζῷῳ ὑπάρχει τινὶ εἶναι, ζῷόν ἐστι τὰ δ' αὐτὰ καὶ ὅτι τῶν ἰδίων. εἰ γὰρ ὑπάρχει τινὶ γραμματικῆς δεκτικῷ εἶναι γραμματικῆς δεκτικόν ἐστιν. οὐδὲν γὰρ τούτων ἐνδέχεται κατά τι ὑπάρχειν, ἢ μὴ ὑπάρχειν. ἀλλ' ἁπλῶς ἢ ὑπάρχειν, ἢ μὴ ὑπάρχειν. ὅτι δ' ὧν συμβεβηκότων ἐνδέχεται κωλύειν κατά τι ὑπάρχειν, οἷον λευκότητα, ἢ δικαιοσύνην. οὐ τὸ οὐκ ἐνδέχεσθαι τὸ εἶναι ὅτι ὑπάρχει λευκότης ἢ δικαιοσύνη, φεύγει τὸ εἶναι ὅτι λευκὸς, ἢ δίκαιός ἐστιν. ἔχει γὰρ ἀμφισβήτησιν, ὅτι κατά τι λευκὸς ἢ δίκαιός ἐστιν. ὥστ' οὐκ ἀναγκαῖον ὅτι τῶν συμβεβηκότων τὸ ἀντιστρέφειν. ¶ Διορίσασθαι δὲ δεῖ καὶ τὰς ἁμαρτίας τὰς ἐν τοῖς προβλήμασιν, ὅτι εἰσὶ διττὰ, ἢ τὸ ψεύδεσθαι, ἢ τὸ παραβαίνειν τὴν κειμένην λέξιν. ὅ τε γὰρ ψευδόμενοι, καὶ τὸ μὴ ὑπάρχον ὑπάρχειν τινὶ λέγοντες, ἁμαρτάνουσι. καὶ οἱ τοῖς ἀλλοκότοις ὀνόμασι τὰ πράγματα προσαγορεύοντες, οἷον τὴν πλάτανον ἄνθρωπον, παραβαίνουσι τὴν κειμένην ὀνομασίαν.

Varij loci problematum de accidente,

CAP. II.

1 *A diſtinctione attributorum.* 2 *A ſpeciebus ſubiecti.* 3 *A definitione.* 4 *Ab obiectione.* 5 *Ab auctoritate.*

e *Si quod alio modo ineſt, attribuatur vt accidens, falſ eſt, primus.*

VEr[e]us[f] igitur locus eſt, vt videamus, an quod alio quopiam modo dicitur, pro accidente acceperit. maximè autem hoc peccatum admittitur

Ἔστι[f] μὲν δὴ τόπος, τὸ ὁπόλιπεῖν, εἰ τὸ κατ' ἄλλον τινὰ ξύπον ὑπάρχον, ὡς συμβεβηκὸς ὅπου δέδωκεν. ἁμαρτάνει[e] δ' μάλιστα τοῦτο

ὃ

circa genera. veluti si quis dixerit albo accidere vt sit color. nō enim accidit albo, vt sit color: sed color est eius genus. Accidit igitur vt is qui thesim cōstituit, nominatim definiat *id esse accidens*, veluti iustitiæ accidere vt sit virtus. sed sæpenumero sine *hac* definitione perspicuum *est*, genus pro accidēte sumptū esse. vt si quis albū colorari dixerit, aut incessum moueri. quoniam à nullo genere denominatiuè attributio de specie dicitur [a], sed synonymωs omnia genera speciebus attribuuntur. etenim species & nomen & definitionē generum suscipiunt. Qui igitur dixit album *esse* coloratum: nec vt genus accepit, quia denominatiuè dixit: nec vt propriū, vel vt definitionem, quia definitio & propriū nulli alii *rei* insunt, multæ autem aliæ *res* sunt coloratæ, vt lignum, lapis, homo, equus. Perspicuum igitur est, acceptum esse vt accidens. ¶ [b] Alius locus est, respicere *ad ea* quibus omnibus vel multis inesse dictū est [c]: considerare autem singulas species, nō infinitas [d]: *sic* enim magis quam arguitur. d Id est, indiuidua, quæ infinita sunt, vt & Porph. docuit cap. 3. part. 12. e Certiori methodo. f Quia pauciores sunt species quàm indiuidua: & omnino superiora sunt pauciora quàm inferiora. g Id est, species specialissimæ, quæ nō possunt diuidi in species inferiores. h Qui proclivema proposuit.

a Id est, genus non attribuitur paronymωs speciebus.

b *Et quod positum omnes omisit, non omnino inscite: vel quod potuit sedi omisse, euidam esse.*

c In thesi contra

2 via [e] *progredietur*, & in pauciori-bus [f] *consistet* consideratio. Oportet autem considerare & incipere à primis, postea deinceps *progredi* vsque ad indiuidua [g]. veluti si oppositorū eandem scientiam esse dixerit [h]: cōsiderandum est, an relatorum, & contrariorum, & eorum quæ secundum priuationem & habitum, & eorū quæ secundum contradictionem *opposita* dicuntur, *sit* eadē scientia. &si in his nondum manifestum sit, rursus hæc *sunt* diuidenda vsque ad indiuidua: veluti an iustorū & iniustorū, vel dupli & dimi

dij, vel cæcitatis & visus, vel ipsius esse & non esse, *eadem sit scientia*. nam si cuius non eandem esse probatum fuerit, confutatum erit problema. Similis ratio est & si nulli insit[a]. Hic autem locus conuertitur, *id est* & ad confirmandum & ad refutandum *valet*. si enim prolata diuisione, in omnibus videatur aut in pleriſque: poſtulādum eſt, vt *ad nerſarius* vniuerſaliter concedat, vel obiiciat *& doceat* in quo non ita *ſit*. nam si neutrum horum faciat, ineptus videbitur qui non concedit. ¶ Alius[b] *locus est*, deſinire accidens[c] & *id*[d] cui accidit, vel vtrūque per se,[e] vel alterum *tantum*: deinde considerare an ſumptum quidpiam ſit quaſi verum, *quod* in definitionibus non *reperiatur* verum. veluti ſi *problema ſit*, Deus iniuria poteſt affici: videndum *eſt*, quid *ſit* iniuriā afficere. nam ſi *ſit*, nocere ſponte: perſpicuum *eſt*, non poſſe Deum affici iniuriā, quia Deo noceri nō poteſt. Item ſi *ponatur vir* bonus *eſſe* inuidus: *videdum eſt*, quis *ſit* inuidus, & quid inuidia. nam ſi inuidia eſt dolor *ex eo* perceptus, quòd bene cum aliquo *viro* probo agitur: perſpicuum *eſt virum* bonum nō eſſe inuidum, quoniam eſſet improbus. Et ſi is qui ad indignandum propenſus eſt, *ponatur eſſe* inuidus: *definitione explicandum eſt* quis ſit eorū vterque[f]. ſic enim perſpicuū erit, vtrūm verum an falſum ſit quod dictum eſt[g]. veluti ſi inuidus *eſt*, qui dolet rebus bonorum *virorum* ſecundis, ad indignandū autē propenſus *eſt*, qui dolet rebus malorū *hominum* ſecūdis apparet eū qui propenſus eſt ad indignandū, non eſſe inuidum. *Oportet* etiam ſumere definitiones pro nominibus *poſitis* in definitionibus: nec deſiſtere, donec ad no-

μίσεως, ἢ τυφλότητος καὶ ὄψεως, ἢ τὸ εἶναι) καὶ μὴ εἶναι). ἐὰν γὰρ ὅτι τινος δ' ἐνέχθῃ ὅτι οὐχ ἡ αὐτὴ, ἀπηρνήκοτες ἐσόμεθα τὸ προβλημα. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ μηδενὶ ὑπάρχει[a]. οὗτος δὲ ὁ τόπος ἀντιστρέφει καὶ πρὸς τὸ κατασκευάζειν καὶ ἀνασκευάζειν. εἰ γὰρ δεῖ πάντων φάναι ἢ διαιρεῖσθαι, ἢ ὅτι πολλῶν· ἀξιωτέον καὶ καθόλου τιθέναι, ἢ ἔνιασιν φέρειν ὅτι τινος οὐχ οὕτως. εἰ γὰρ μηδέτερον τύπῳ ποιῇ, ἄτυπος φανεῖται μὴ τιθείς.

¶ Ἄλλος[b], τὸ λόγοις ποιεῖν τὰ συμβεβηκότος[c], καὶ[d] ᾧ συμβέβηκεν, ἢ ἀμφοτέρων καθ' ἑκατέρου, ἢ τὸ ἑτέρου. ἔστι σκοπεῖν, εἰ μὴ ἀληθὲς ἐν τοῖς λόγοις, ὡς ἀληθές, εἶτα σκοπεῖν· οἷον εἰ ἔστι θεὸν ἀδικεῖν, τί τὸ ἀδικεῖν. εἰ γὰρ τὸ βλάπτειν ἑκουσίως, δῆλον ὡς οὐκ ἔστι θεὸν ἀδικεῖσθαι· οὐ γὰρ ἐνδέχεται βλάπτεσθαι τὸν θεόν. καὶ εἰ φθονερὸς ὁ σπουδαῖος, τίς ὁ φθονερός, καὶ τίς ὁ φθόνος. ἐναργὲς γὰρ ὅτι λύπη ὅτι φαινομένῃ ἀδίκως τῶν ἐπιεικῶν τινος· δῆλον ὅτι ὁ σπουδαῖος, οὐ φθονερός· φαῦλος γὰρ αὖ ἔση. καὶ εἰ ὁ νεμεσητικὸς, φθονερός· τῆς ἑκάτερος αὐτῶν[f]. οὕτω γὰρ καταφανὲς ἔσται, πότερον ἀληθὲς ἢ ψεῦδος τὸ ῥηθέν[g]. οἷον εἰ φθονερὸς μᾶλλον, ὁ λυπούμενος ἐπὶ τοῖς τῶν ἀγαθῶν ἀδίκοις· νεμεσητικὸς δὲ, ὁ λυπούμενος ἐπὶ τοῖς τῶν κακῶν ἀδίκοις· δῆλον ὅτι οὐκ ἂν ἔη φθονερὸς ὁ νεμεσητικός. λαμβάνειν δὲ καὶ αὐτὰ τῶν ἐν τοῖς λόγοις ὀνομάτων λόγους, καὶ μὴ ἀφίστασθαι, ἕως ἂν εἰς γνώρι-

a Id eſt, ſi problema ſit vniuerſale negans, reprehendetur & refutabitur, ſi probetur cuidam ineſſe.

b *Si quod aſſeritur in problemate, non conuenit definitioni accidentis, vel ſubiecti.*

c Quod eſt attributum problematis.

d Subiectum.

e Non enim propoſitū definitur: ſed attributum ſeparatim, & ſubiectū ſeparatim.

f Id eſt, ad indignandum propēſius, & inuidus. g In problemate.

μον[a] ἔλθῃ. πολλάκις γὰρ ὅλκ μὴ τὸ λόγου ὅπερ δοθέντος, οὐ δῆλον τὸ ζητούμενον[b]. κἀπὶ δέ τινος τῶν ἐν τῷ λόγῳ ὀνομάτων λόγου ῥηθέντος, κατὰ δήλων γίνεται[c]. ¶ Ἔτι τὸ προβλημα προτασιν ἑαυτῷ ποιεῖ μόνον, σκέψασθαι ἢ μὴ ἔνστασις ἔσται ὅπερ ἐρώτημα πρὸς τὴν θέσιν[e]. ἔστι δὲ ὁ τόπος οὗτος ὅταν δόξῃ ὁ αὐτὸς τῷ ὅτι βλέπειν οἷς ὑπάρχειν ἢ πᾶσιν ἢ μὴ δηλ εἰρηται· διαφέρει δὲ τῷ ὅτε πῶς[h]. ¶ Ἔτι διορίζεσθαι ποῖα δεῖ καλεῖν ὡς οἱ πολλοί, ἢ ποῖα[k]. χρήσιμον δ' ἐκ τοῦτο τὸ κατασκευάζειν ἢ φορος τὸ ἀνασκευάζειν. δεῖ δ' ὅπ τ μὲν ὀνομασίας τὰ σοφίσματα σοφιστορθτέον, καθάπερ οἱ πολλοί. ποῖα δὲ τῶν σοφισμάτων ὄντι ποιαῦτα ἢ οὐ ποιαῦτα, οὐκέτι σκεπτέον τοῖς πολλοῖς. δεῖ γὰρ εἰρῆσθαι τὸ ποιητικὸν ὑγιείας, ὡς οἱ πολλοὶ λέγουσι· πότερον δὲ τὸ σοφισμένον, ποιητικὸν ὑγιείας ἢ οὔ· οὐκέτι ὡς οἱ πολλοί, λεκτέον, ἀλλ' ὡς ὁ ἰατρός.

tum[a] peruenìatur. sæpe enim tota definitione tradita, non apparet quod quæritur[b]. sed si pro aliquo nomine *posito* in definitione, definitio dicta fuerit, persp icuum fit[c]. ¶ [d]Præterea ex problemate propositione sibi facta, obiiciendum est: quoniam obiectio erit argumentum cõtra thesim[e]. Hic autem modus ferè *est* idem[f], atq; illic[g], respicere *ad ea* quibus omnibus vel nullis ineſse dictum est. sed modo differt[h]. ¶ [i] Præterea definire *oportet*, qualia vocanda sint vt multi *vocant*, qualia non. *Hoc* autem vtile *est* & ad confirmandum, & ad refellendũ. veluti iis nominibus *esse* appellandas, quibus multi *vtuntur*. *cum* autẽ *quæritur* quales res, sint eiusmodi, vel non eiusmodi, non esse ampliùs sequẽ dam multitudinem. exempli gratiã. salubre vocandum *esse*, quod valet ad sanitatem efficiendam, vt multi vocant. an autem quod propositum est, ad sanitatem efficiendam valeat, nécne: non *esse* ampliùs dicendum, vt multi *dicunt*, sed vt medicus.

a Id est, ad id, ex quo apparebit an problema sit verum, nécne.
b Vtrùm problema sit verum, an falsum.
c Exempli gratiã, sit problema, contra quod volo arguere: Sapiens amabit. desinio quid sit amare. nempe est alicuius amore captũ esse. nondum apparet, an problema verũ sit. progredior vlteriùs, ac definio amorem, quem in definitione rei amare posueram. amor est vehemens & irrationalis appetitus rerũ venereaũ. atq; hoc in sapiente non cadit. vnde apparet argumẽtum cõtra problema propositum.
d *Si ex problemate fiat propositio, & contra eam vehementer arguatur.*
e Sit (exempli causã) problema. Omnis voluptas est bona. qui cõtra hoc problema disputatur, est, ita scipsum interroget, essne omnis voluptas bona? & obiiciat ostendens nõ omnem voluptatem esse bonã, quia meretricia voluptas non est bona. hinc enim cõtra problema sumet argumentum eiusmodi: Nulla meretricia voluptas est bona. atqui omnis meretricia voluptas est voluptas: ergo nõ omnis voluptas est bona.
f Quia obiectio sumitur à specie respicimus etiam

De locis pertinentibus ad ea, quæ multis modis dicuntur, CAP. III.

1 *De homonymia, quæ latet,* 2 *vel manifesta est.* 3 *De iis quæ multis dicuntur non homonymis.*

ΕΤι[k] ἐὰν πολλαχῶς λέγηται, κείμενον δὲ ἢ ὡς ὑπάρχει, ἢ ὡς οὐχ ὑπάρχει· σκέπτεον δεικνύναι τῷ πλεοναχῶς λεγομένων, ἐὰν μὴ ἄμφω συμβαίνῃ. χρήσιμον δὲ ὅτι τῷ λανθανόντων[m]. εἰ γὰρ μὴ λανθάνει πολλαχῶς λεγόμενον, ἐνίσταται[n] ὅτι οὐ διείληχθαι,

PRæterea[k] si *quid* multis modis dicatur, positum autem sit[l] ineſse vel non ineſse, probãdum est alterũ eorum quæ multipliciter dicuntur, si ambo *probari* nequeant. *Hoc* autem *loco* vtendum est in iis quæ latent[m]: quia si multis modis dici non latet, obiiciet[n] non esse disputa-

attributi, vel subiecti, vt expositum fuit lib. 2. Prior. Analyt. cap. 26. ad species autem subiecti respicimus etiam cùm vtimur eo loco, secundum quem spectamus ea quibus omnibus vel multis ineſse dictum fuit. g Expositus partic. 2. h Quoniam illo modo primùm fit diuisio in species, deinde cõsiderantur singula species, vt intelligatur an in aliqua falsum reperiatur, problema. hoc autẽ modo, nõ facta diuisione, statim quæritur aliquid quod obiiciatur tanquàm exceptio theseos vniuersalis. i *Si concessum ac desumtum sit, quæ appellanda sint vti plerique appellant, & quæ vt sapientes.* k *Si homonymia lateat.* l In problemate. m Quòd homonymia latet. n Is qui thesim defendit.

tum de eo quod ipse quærēdum proposuit, sed de altero. Hic autem modus conuertitur, *id est* & ad confirmādum & ad infirmādum *valet*. confirmare enim volentes, ostendemus alterum inesse, si ambo non possimus. infirmantes autem, probabimus alterum non inesse, si ambo non possimus. Verùm infirmāti non opus est ex confessione[a] disserere, nec si omni, nec si nulli inesse dictum fuerit[b]. nam si ostendemus non inesse cuiuis, refutatum erit *problema asserens* omni inesse. ac similiter si vni ostendemus inesse, euertemus *problema asserens* nulli inesse. Confirmantes autem, priùs ex confesso accipere debēt, si cuiuis insit, omni inesse, si verisimile sit hoc postulatum[c]. non enim satis est ad probandum omni inesse, de vno differre[d]: veluti si hominis anima *sit* immortalis, omnem quoque *esse* immortalem. quocirca priùs ex confesso sumere oportet, si quæuis anima *sit* immortalis, omnē quoque *esse* immortalem. Hoc verò non semper faciendum *est*: sed quando non est nobis facultas afferendi communem vnam rationem de omnibus, quemadmodum geometra *vna communi ratione probat* triangulum habere tres angulos æquales duobus rectis.

¶ Sie verò multis modis dici nō lateat: cùm distinctum non fuerit quot modis dicatur, & refellere & confirmare *oportet*. Veluti si quod decet, est vtile vel honestum: conandum *est* ambo cōfirmare vel refellere de eo quod propositum est[f]: velut id esse honestum & vtile, aut nec honestū nec vtile. Atsi nequeūt ambo *probari*, alterū, pbandū *est*, cùm antè indicatum fuerit alterū *tale esse*, alterū minimé. Eadem ratio est,

a Ex conuentione & consensu aduersarij quòd si de vno probatū sit, etiam de reliquis omnibus probatum videatur.

b In problemate.

c Vel, axioma.

d Vel, differendo probare.

e Si *inexistentia sit manifesta*.

f Vt puta de voluptate, si problema sit, voluptatem decere.

ὅπερ αὐτὸς ἠπόρει, ἀλλὰ θάτερον. δεῖ δὲ ὁ τόπος αὐτηρέφει ⁊ πρὸς τὸ κατασκεύασαι καὶ ἀνασκεύασαι. κατασκεύζειν μὲν γὰρ βουλόμενοι, δείξομεν ὅτι θάτερον ὑπάρχει, ἐὰν μὴ ἀμφω δυνώμεθα. ἀνασκεύζοντες δὲ, ὅτι οὐχ ὑπάρχει θάτερον δείξομεν, ἐὰν μὴ ἀμφω δυνώμεθα. πολλῷ ἀνασκεύζοντα μὲν, οὐδὲν δέεσθαι ὁμολογίας[a] ἐξ λέγεσθαι, οὔτ' εἰ παντὶ οὔτ' εἰ μηδενὶ ὑπάρχειν εἴρηται[b]. εἰ γὰρ δείξομεν ὅτι οὐχ ὑπάρχῃ ὁτῳοῦν, ἀνῃρηκότες ἐσόμεθα τὸ παντὶ ὑπάρχειν. ὁμοίως δὲ κἂν ἐνὶ δείξωμεν ὑπάρχον, ἀναιρήσομεν τὸ μηδενὶ ὑπάρχειν. κατασκεύζεσι δὲ δεῖ ὁμολογητέον, ὅτι εἰ ὁτῳοῦν ὑπάρχει, παντὶ ὑπάρχει, αἰ πιθανὸν ἢ τὸ ἀξίωμα[c]. οὐ γὰρ ἀρκτέον πρὸς τὸ δεῖξαι ὅτι παντὶ ὑπάρχει, τὸ ἐφ' ἑνὸς διαλεχθῆναι[d]. οἷον εἰ ἡ τοῦ ἀνθρώπου ψυχὴ ἀθάνατος, ⁊ ὅτι πᾶσα ψυχὴ ἀθάνατος. ὥστε πρὸς ὁμολογητέον, ὅτι εἰ ἡ τοῦ ἵππου ψυχὴ ἀθάνατος, ⁊ πᾶσα ἀθάνατος. τοῦτο δ' οὐκ ἀεὶ ποιητέον, ἀλλ' ὅταν μὴ διπορῶμεν κοινόν ἕνα λόγον ὃν ἐπὶ πάντων εἰπεῖν· καθάπερ ὁ γεωμέτρης, ὅτι τὸ τρίγωνον ὀρθαῖς ἴσας ἔχει τὰς τρεῖς γωνίας. ¶ Εἰ[e] δὲ μὴ λανθάνει πολλαχῶς λεγόμενον· διελόμενον ποσαχῶς λέγεται, καὶ αἱρεῖν καὶ κατασκεύζειν. οἷον εἰ τὸ δέον ἐστὶ τὸ συμφέρον, ἢ τὸ καλόν· πειρατέον ἄμφω κατασκεύζειν ἢ ἀναιρεῖν πρὸς τὸ προκειμένου[f]. οἷον ὅτι καλὸν καὶ συμφέρον, ἢ ὅτι οὔτε καλὸν οὔτε συμφέρον. εἰ δὲ μὴ ἐνδέχεται ἀμφότερα, θάτερον δικτέον, διτσημαινόμενον ὅτι τὸ μὲν, τὸ δ' οὔ. ὁ δ' αὐτὸς λόγος,

κὰν πλείω[a] ἢ εἰς ἃ διαιρεῖται.

¶ [Πάλιν[b] ὅσα μὴ καθ' ὁμωνυμίαν λέγεται πολλαχῶς, ἀλλὰ κατ' ἄλλον τρόπον. οἷον ὑπισήμη μία πλόνων, ἢ ὡς τὸ τέλειον καὶ τὸ πρὸς τὸ τέλος, (οἷον ἡ ἰατρικὴ, τὸ ὑγίειαν ποιῆσαι καὶ τὸ διαγῆσαι) ἢ ὡς ἀμφοτέρων τελῶν, (καθάπερ τῆς ὄψεως ἢ αὐτὴ λέγεται ὑπισήμη. οὐδὲν δὲ μᾶλλον τέλος τὸ ἕτερον τοῦ ἑτέρου) ἢ ὡς τὸ καθ' αὑτὸ καὶ τὸ κατὰ συμβεβηκός. (οἷον καθ' αὑτὸ μὲν, ὅτι τὸ ἑξαγωνον δυσὶν ὀρθαῖς ἴσας ἔχει [τὰς ἐντὸς γωνίας·] κατὰ συμβεβηκὸς δὲ, ὅτι τὸ ἰσόπλευρον. ὅτι δὲ συμβέβηκε τῷ [ἑξαγώνῳ] ἰσοπλεύρῳ, ἑξαγώνῳ ἔστι· κατὰ τοῦτο γνωρίζομεν ὅτι δυσὶν ὀρθαῖς ἴσας ἔχει τὰς ἐντὸς) εἰ οὖν μηδαμῶς ἐνδέχεται τὼ αὐτὼ εἶναι πλειόνων ὑπισήμω, δῆλον ὅτι ὅλως οὐκ ἐνδέχεται εἶναι. ἢ εἴ πως ἐνδέχεται, δῆλον ὅτι ἐνδέχεται. διαιρεῖσθαι δὲ, ὅσα χρήσιμον[c] οἷον εἰ βουλόμεθα κατασκευάσαι τὰ τοιαῦτα πρόσωπα, ὅσα ἐνδέχεται· ἕως διαιρετέον εἰς ταῦτα μόνον, ὅσα καὶ χρήσιμα πρὸς τὸ κατασκεύασαι. ἐὰν δ' ἀνασκεύάσαι· ὅσα μὴ ἐνδέχεται τὰ δὲ λοιπὰ προσληπτέον. ποιητέον δὲ καὶ ἐπὶ τούτων, ὅταν λανθάνῃ ποσαχῶς λέγεται. καὶ εἶναι δὲ τόδε τόδε, ἢ μὴ εἶναι), ὅτι τῆς αὐτῆς τόπων κατασκευαστέον, οἷον ὑπισήμω τωὐδὲ τόδε, ἢ ὡς τέλειος, ἢ ὡς τῆς πρὸς τὸ τέλος, ἢ ὡς τῆς κατὰ συμβεβηκός· ἢ πάλιν μὴ εἶναί τι κατὰ μηδένα τῆς ῥηθέντων τρόπων. ὁ δὲ αὐτὸς λόγος καὶ περὶ ὅτι θυμίας, καὶ ὅτι ἄλλα λέγεται πλειόνων.

si plura[a] sint, in quæ *verbum multiplex* diuidatur. ¶ Rursus[b] *consideranda sunt*, quæ multifariam dicuntur nō vt homonyma, sed alio modo. Veluti scientia vna *est* multarum rerum, vel vt finis & eius quod ad finē *refertur*, (sicut medicina *est scientia* efficiendi sanitatem, & præscribendi rationem victus) vel vt duorum finium (vt rerum contrariarum eadem scientia dicitur, alterum enim altero non est magis finis) vel vt eius quod est per sē, & eius quod est per accidēs. (vt per sē *scimus* triangulum duobus rectis æquales habere tres angulos. per accidens autem, æquilaterum. nā quia triangulo æquilatero accidit vt triangulum sit, sc cūdum hoc cognoscimus quòd duobus rectis æquales habet *angulos* internos) si igitur nullo modo contingat eandem esse multarum rerum scientiam, perspicuum *est* omnino non contingere vt sit: aut si quo modo contingit, perspicuum *est* contingere. Diuidere autem *oportet*, quotupliciter vtile *est*[c]. vt si confirmare velimus, ea proferenda *sunt*, quę cōtingit *talia esse qualia probare volumus*. atque *hæc* diuidenda *sunt* in ea tantùm, quæ vtilia sunt ad confirmandum. at si refu tare *velimus*, ea *sunt* proferenda, quæ non contingit *talia esse*, reliqua verò prætermittenda. Et in hisquoque *hoc* faciendū est, cùm latet quot modis dicātur. Quintetiā hoc huius esse, vel non esse, ex iisdem locis confirmandū *est*. veluti scientiam hanc huius *esse* vel vt finis, vel vt eorum quæ *pertinent* ad finem, vel vt eorū quæ *sequuntur* per accidens: aut contrà non esse quidpiam vllo modo eorum quos diximus. Eadē ratio est cupiditatis & ceterorū omniū quæ dicitur *esse* multarū rerum.

a Plura quàm duo intelligit.

b Si multiplex verbum nos sit homonymum.

c Distinctio vocabuli multiplicis referenda est ad nostræ causæ vtilitatem. proinde eatenus diuidere debemus, quatenus diuisio nobis prodest, & argumenta contra problema suppeditat.

est enim cupiditas huius vel vt finis, veluti sanitatis: vel vt eorum quæ *referuntur* ad finem, veluti sumendi pharmaci: vel vt eius quod *desideratur* per accidens, quemadmodum is qui dulcedine delectatur, vinū *expetit*, non quia vinum, sed quia dulce est. dulcedinem enim per se concupiscit. vinum autem per accidens: quia si austerū sit, non concupiscit amplius: per accidens igitur concupiscit *vinum*. Vtilis autem *est* hic locus in iis quæ ad aliquid *referuntur*. ferè enim quæ sunt eiusmodi, *in numero* sunt eorum quæ ad aliquid *referuntur*.

ἔστι γὰρ ἡ ἐπιθυμία τούτου, ἢ ὡς τέλοις, οἷον ὑγιείας· ἢ ὡς πρὸς τὸ τέλος, οἷον τῷ φαρμακεύθαι· ἢ ὡς τῷ κατὰ συμβεβηκός, καθάπερ δὴ τῷ οἴνου ὁ φιλόγλυκυς, οὐχ ὅτι οἶνος, ἀλλ' ὅτι γλυκύς ἐστι. καθ' αὐτὸ μὲν γὰρ τὸ γλυκέος ἐπιθυμεῖ, τὸ δὲ οἴνου κατὰ συμβεβηκός. ἐπεὶ γὰρ αὐστηρὸς ἦ, οὐκέτ' ἐπιθυμεῖ· κατὰ συμβεβηκὸς οὖν ἐπιθυμεῖ. χρήσιμος δ' ὁ τόπος οὗτος ἐν τοῖς πρὸς τι. σχεδὸν γὰρ τὰ τοιαῦτα πρός τί εἰσιν.

Varii loci, CAP. IV.

1 *A mutatione nominis.* 2 *A genere vel specie subiecti, vnde probatur contraria subiecto inesse vel non inesse.* 3 *A speciebus attributi.* 4 *A pluribus definitionibus.* 5 *Ab antecedentibus, vel consequentibus.* 6 *A tempore.*

a *Si nomen obscurum vt notius mutetur.*

PRæterea[a] *vtilis est* commutatio in notius nomen: veluti *si* pro exquisito in existimatione *dicatur* perspicuum: & pro curiositate, rerū studium & cura, cùm enim notius sit quod dictū est, faciliùs contra thesim argumentari possumus. Est autē hic quoque locus communis, & ad ambo *valet, id est*, & ad refutandum & ad cōfirmandum. ¶ Vt[b] autē probetur contraria eidem[c] inesse, respicere *oportet* ad genus[d], vtputa si probare velimus, in sensu esse rectitudinem & peccatum: *quia* sentire est iudicare: iudicare autem licet rectè & nō rectè: etiā in sensu erit rectitudo & peccatū. Nunc igitur ex genere demōstratio *facta est* de specienā iudicare *est* genus sentiendi. quin etiā, iudicat aliquo modo.

Ἔτι τὸ μεταλαμβάνειν εἰς τὸ γνωριμώτερον ὄνομα. οἷον αὐτὴ τὴ ἀκριβοῖς ἂν ὑπολήψει, τὸ σαφές. καὶ αὐτὴ τῆς πολυπραγμοσύνης, τὴν φιλοπραγμοσύνην. γνωριμώτερον δὲ νομίσαι τὸ ῥηθέντος εὐεπιχειρητότερα ἢ ὄντος. ἔστι δὲ καὶ οὗτος ὁ τόπος πρὸς ἄμφω κοινός, καὶ πρὸς τὸ ἀπασκευάζειν, καὶ κατασκευάζειν.

b *Si contraria in idem vel non inesse generi aut speciei subiecti.*
c Subiecto.
d Subiecti.

¶ Πρὸς δὲ τὸ δεῖξαι ταὐτὰ τῷ αὐτῷ ὑπάρχοντα, σκοπεῖν δεῖ τὸ γένος· οἷον εἰ βουλόμεθα δεῖξαι ὅτι ἔστι τὸ αἰσθάνεσθαι ὀρθότης καὶ ἁμαρτία· τὸ δὲ αἰσθάνεσθαι, κρίνειν ἐστί, κρίνειν δὲ ἔστιν ὀρθῶς καὶ μὴ ὀρθῶς· καὶ τὸ αἰσθάνεσθαι ἄρα ἐστὶν ὀρθότης καὶ ἁμαρτία. νῦν μὲν οὖν ἐκ τοῦ γένους τὸ εἶδος ἀποδείκνυται. τὸ γὰρ κρίνειν, γένος τοῦ αἰσθάνεσθαι· ὁ γὰρ αἰσθανόμενος, κρίνει πως.

πάλιν

πάλιν δ' ἐκ τῶ εἴδους τοῦ γένους. ὅσα γὰρ τοῦ εἴδει ὑπάρχει καὶ τοῦ γένει[a]. οἷον εἰ ἔστιν ὀπτικὴμη φαύλη καὶ ἀσυδαία, καὶ διάθεσις ὀπτὶ φαύλη καὶ ἀσυδαία. ἡ γὰρ διάθεσις, τῆς ὀπτικῆς γένος. ὁ μὲν οὖν πρότερος τόπος, ψευδὴς ὅτιν εἰς τὸ κατασκευάσαι· ὁ δὲ δεύτερος, ἀληθής. ἃ γὰρ ἀναγκαῖον, ὅσα τοῦ γένει ὑπάρχει, καὶ τοῦ εἴδει ὑπάρχειν. ζῶον μὲν γάρ ὅτι πλεῖον καὶ τετράπουν· ἀνθρωπος δ' οὔ. ὅσα δὲ τοῦ εἴδει ὑπάρχει, ἀναγκαῖον καὶ τοῦ γένει. εἰ γάρ ὅτιν ἄνθρωπος ἀσυδαῖος, καὶ ζῶον[c] ὅτι ἀσυδαῖον. πρὸς δὲ τὸ ἀνασκευάζειν, ὁ μὲν πρότερος, ἀληθής· ὁ δὲ δεύτερος, ψευδής· ὅσα γὰρ τοῦ γένει ἐχ ὑπάρχει, οὐδὲ τοῦ εἴδει. ὅσα δὲ τοῦ εἴδει μὴ ὑπάρχει, οὐκ ἀναγκαῖον τοῦ γένει μὴ ὑπάρχειν.

¶ Ἐπεὶ[d] δ' ἀναγκαῖον, ὧν τὸ γένος κατηγορεῖται, καὶ τῶν εἰδῶν τι κατηγορεῖσθαι· καὶ ὅσα ἔχει τὸ γένος, ἢ παρωνύμως λέγεται ἀπὸ τοῦ γένους λέγεται, καὶ τῶν εἰδῶν τι ἀναγκαῖον ἔχειν, ἢ παρωνύμως ἀπό τινος τῶν εἰδῶν λέγεσθαι: (οἷον εἴ τινος ὀπτικὴμη κατηγορεῖται· καὶ γραμματικὴ, ἢ μουσικὴ, ἢ τῶν ἄλλων τις ὀπτικῶν κατηγορηθήσεται· καὶ εἴ τις ἔχει ὀπτικὴμ, ἢ παρωνύμως ἀπὸ τῆς ὀπτικῆς λέγεται· καὶ γραμματικὴν ἕξει, ἢ μουσικὴν, ἢ τινα τῶν ἄλλων ὀπτικῶν· ἢ παρωνύμως ἀπό τινος αὐτῶν ῥηθήσεται, οἷον γραμματικὸς, ἢ μουσικὸς) ἐὰν οὖν τι τεθῇ λεγόμενον ἀπὸ τοῦ γένους ὁπωστιοῦν, εἶον τὸ τῶν ψυχῶν κινεῖσθαι· σκοπεῖν, εἰ καὶ τι τῶν εἰδῶν τῶν τῆς κινήσεως ἐνδέχεται τῶν ψυχῶν κινεῖσθαι·

Contrà etiam ex specie *probari potest ineſſe* generi: quæcumque enim speciei insunt, etiam generi *insunt*[a]. veluti si scientia est mala & bona, etiã dispositio est mala & bona: quia dispositio est genus scientiæ. Ac prior quidem locus falsus est, *si* ad confirmandum *adhibeatur*. posterior autem *est* verus. ¦non enim *necesse est*, vt quæcumque[b] generi insunt, etiã speciei insint: etenim animal est alatum & quadrupes, homo nõ *item*. quæcumque verò speciei insunt, necessariò etiam generi *insunt*: nam si est homo probus, etiam animal[c] est probum. At si *adhibeantur* ad refutãdum: prior *locus est* verus, posterior *est* falsus. nam quæcumque generi nõ insunt, nec speciei *insunt*. quæ verò speciei non insunt, vt generi non insint, necesse non *est*.

¶ Quia[d] verò necesse *est*, quibus genus attribuitur, etiam speciẽ aliquam attribui: & quæcumque habent genus, vel denominatiuè à genere dicuntur, etiam speciem aliquam habere necesse *est*, vel denominatiuè ab aliqua specie dici: (veluti si cui scientia attribuitur: etiam grammatica, vel musica, vel aliqua alia scientia attribuetur. & si quis habet scientiam, vel denominatiue à scientia dicitur: etiam grammaticam habebit, vel musicam, vel aliquam aliam scientiam: vel denominatiuè ab aliqua earum dicetur, putà grammaticus, vel musicus) si quid igitur positum fuerit, quod dicatur à genere quomodocumque, vt animam moueri: considerare oportet, an secundum aliquã speciẽ mot⁹ accidat animã moueri:

a Non tamẽ omni & vniuersaliter.

b Sanè quærum que essentiã ge neris complent, necessariò speciebus omnibus attribuũtur. sed non quicquid generi accidit, & speciei accidit: quoniam accidere generi dicuntur etiam ea que quarũdã speciẽ proprie sumtæ albor ac cidit animali, quia inest cygno, nõ tamen reperitur in coruo. Sic cõtraria insunt generi, nõ tamen cuiuis speciei: quandoquidem ideo dicuntur inesse generi, quia aliud alij specitinest, aliud alij: vt albor & nigror insunt animali, quia nigror inest coruo, albor cygno. ergo neque coruo inest albor & nigror, neque cygno.

c Non tamen omne animal.

d *Si accidente attribuiti ſpecies vni. La oſtſi ſubiecta.*

a Consequi dū esse ad definitionem, si argumentorum copia contra thesim non suppetat.

b Nam dialecticus non solum accipit vera, sed etiam probabilia.

c Si antecedit sit, aut consequens nō sit.

d In problemate.

e Veluti si confirmare velimus omnem voluptatem esse bonū, vtemur argumento ab antecedente, ita vt arguamus hypothetice à positione antecedentis ad positionem consequentis, hoc modo, Si omnis voluptas est naturalis, omnis voluptas est bona: atqui omnis voluptas est naturalis: ergo omnis voluptas est bona, vel in Barbara, hoc modo. Omne naturale est bonum: omnis voluptas est naturalis: ergo omnis voluptas est bona.

f Vt si velimus euertere hanc thesim, Omnis voluptas est bona: arguemus à consequenti ad antecedens vel hypothetice hoc modo: Si omnis voluptas est bona, omnis voluptas est expetēdaque non omnis voluptas est expetēda: ergo nō omnis voluptas est bona. vel categorice in secunda figura hoc pacto, Omne bonū est expetendum: nō omnis voluptas est expetēda: ergo nō omnis voluptas est bona.

g Si accidens non semper existit in subiecto.

veluti *an accidat* augeri, vel minui, vel corrumpi, vel fieri, vel alia motionis specie *cieri*. si enim secundum nullam *speciem id accidit*: perspicuum *est*, *animam* non moueri. Hic autem locus *est* cōmunis, & ad ambo, *id est*, & ad cō firmandum & *ad* infirmandum *valet*. nam si secundum aliquam speciem mouetur, procul dubio mouetur: & si secundum nullam speciem mouetur, procul dubio non mouetur. ¶ Cui[a] verò non suppetit argumētorum copia ad thesim *pertinentium*, *is* considerare *& argumēta petere debet* ex definitionibus, quæ sunt, vel esse vi dentur[b] rei propositæ. & si ab vna non *possit*, à pluribus *petat*. iis enim qui *rē* definierint, facilius erit argumētari: quippe cùm ad definitiones facilior sit argumētatio. ¶ Considerare[c] autem oportet in eo quod propositum est[d], cui rei consequens sit quod est propositum: & quid necessariò sit, si sit id quod est propositum. Confirmare igitur volenti, *considerandum est* cui rei necessariò consequens sit quod est propositum. nam si id probatū fuerit esse id quoque quod est propositum, probatum erit[e]. Refellere autem volenti, *considerandū est*, quid sit, si quod est ꝓpositū, sit. si enim ostendemus id quod est proposito consequens, non esse: sublatum erit quod est propositum[f]. ¶ Præterea[g] ad tempus respicere *oportet*, an alicubi discrepet. Veluti si *quis* dixerit id quod alitur, necessariò augeri. nā animalia semper aluntur. non tamen semper augentur. Itémque si quis dixerit scire, *nihil aliud esse quam* meminisse. hoc enim est præteriti temporis: illud verò etiam præsentis, & futuri: quādoquidem scire dicimur præsentia, & futura, veluti Solis

ἕκλει-

οἷον αὔξεσθαι, ἢ μειοῦσθαι, ἢ φθείρεσθαι, ἢ γίνεσθαι, ἢ ὅσα ἄλλα κινήσεως εἴδη. εἰ γὰρ κατὰ μηδὲν, δῆλον ὅτι οὐ κινεῖται. σκεπτέον δὲ ὁ τόπος κοινὸς πρὸς ἄμφω, πρός τε τὸ κατασκευάζειν καὶ ἀνασκευάζειν. εἰ γὰρ κατά τι τῶν εἰδῶν κινεῖται, δῆλον ὅτι κινεῖται. καὶ εἰ κατὰ μηδὲν τῶν εἰδῶν κινεῖται, δῆλον ὅτι οὐ κινεῖται. ¶ Μὴ δυ[a] ποτε δὲ τῶν ῥημάτων πρὸς τὴν θέσιν, σκοπεῖν ἐν τῷ ὁρισμῷ ἢ τῷ ὄντων ἢ προσκειμένων πρός τι, ἢ τῷ δοκούντων· κἂν εἰ μὴ ἀφ' ἑνός, ἀλλ' ἀπὸ πλειόνων. ῥᾷον γὰρ ὁ ὁρισμοῖς ὅπλοις χειρῶν ἐς αὐτὸ τὸ θέσιν γὰρ τοὺς ὁρισμοὺς, ῥᾷον ἡ ὅπλοις χείρησις. ¶ Σκοπεῖν δὲ δεῖ τὸ προσκείμενον[b], πότερον τὸ προσκείμενον ὄντος τοῦ ἢ τὸ ὄντος ἐξ ἀνάγκης, εἰ τὸ προσκείμενον ἐστί. κατασκευάζειν μὲν οὖν βουλομένῳ, πότερον ὄντος τὸ προσκείμενον ἐστὶν [ἐξ ἀνάγκης. ἐὰν δὲ ἐκεῖνο δείχθῇ ὑπάρχον, καὶ τὸ προσκείμενον δεδειγμένον ἔσται. ἀνασκευάζειν δ' βουλομένῳ, τί ὄντι εἰ τὸ προσκείμενον ὄντι. ἐὰν δὲ δείξωμεν τὸ ἀκόλουθον τῷ προσκειμένῳ μὴ ὄν, ἀνῃρηκότες ἐσόμεθα τὸ προσκείμενον. ¶ Ἔτι[c] δὲ πρὸς τὸν χρόνον σκεπτέον εἰ που διαφωνεῖ. ἆρ' εἰ τὸ ξηρὸν μὲν ἐφησεν ἐξ ἀνάγκης αὔξεσθαι. ξηρὸν μὲν γὰρ ἀεὶ τὸ ζῷον, αὐξόμενον δ' οὐκ ἀεί. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ τὸ ἐπίστασθαι ἐφησέ τις μεμνῆσθαι. τὸ μὲν γὰρ, τὸ παρεληλυθότος χρόνου ὄντι· τὸ δὲ, καὶ τὸ παόντος, καὶ τὸ μελλόντος. ἐπίστασθαι μὲν γὰρ λεγόμεθα τὰ παόντα, καὶ τὰ μέλλοντα, οἷον ὅτι ἐσαῦθις

ἔλειψις. μνημονεύειν δὲ οὐκ ἐνδέχεται, ἀλλ' ἢ τὸ παρελήλυθός.

defectionē fore. meminisse autem non possumus, nisi quod præteritum est.

Loci à translatione disputationis, CAP. V.

1 *De translatione ad id, per quod problema confirmatur, vel euertitur:* 2 *vel ad id quod ni præsistit consequens est.*

1 ΕΤΙ[a] ὁ σοφιστικὸς[b] τρόπος, τὸ ἄλλο εἰς τοιοῦτον, ὡς ὁ ἀποφήσομεν ὅτι χειρημάτων. τοῦτο δ' ἔστιν ὅτε μὲν ἀναγκαῖον, ὅτε δ' οὐ φανόμενον ἀναγκαῖον, ὅτε δὲ οὔτε φανόμενον οὔτε ἀναγκαῖον. ἀναγκαῖον μὲν οὖν, ὅταν ἀρνησαμένου τὸ ὑποκειμένου τὴν ὡς τὸ θέσιν τι χρήσιμον, ὡς πρὸς τοῦτο τοὺς λόγους ποιῆται[c]· τυγχάνη δὲ τοῦτο τὴν τοιοῦτον ὄν, ὡς ὁ δύπορεῖν ὄζιν ἐπιχείρημάτων. ὁμοίως δὲ καὶ ὅταν ἐπαγωγὴ[d] ὡς τι ὄζα τὸ καιμένου ποιησάμενος, ἀναιρεῖν ἐπιχειρῇ τοῦτο· ὃ δὲ ἀναιρεθέντος, καὶ τὸ ὡς κείμενον ἀναιρεῖται. φαινόμενον δὲ ἀναγκαῖον, ὅταν φαίνηται μὲν χρήσιμον καὶ οἰκεῖον τῆς θέσεως, μὴ ἦ δὲ, ὡς ὁ γίγνονται οἱ λόγοι· ἔστε ἀρνησαμένου τὸ τὸν λόγον ὑπέχοντος, εἴτε δοὺ ἐπαγωγῆς ἐν δόξου ὄζα τῆς θέσεως ὡς αὐτὸ γινομένης, ἀναιρεῖν ἐπιχειρεῖ αὐτό. τὸ δὲ λοιπὸν, ὅταν μήτε ἀναγκαῖον ᾖ, μήτε φανόμενον[e], ὡς ὁ γίνονται οἱ λόγοι· ἄλλως[f] δὲ παρέξελέγχεσθαι συμβαίνει τὸ ὑποκειμένου. δεῖ δὲ δύλαβεῖσθαι τὸν ἔλαττον τὴν ἠνθέντων τρόπον· παντελῶς γὰ ἀπιρημένος καὶ ἀλόγιος ἔοικεν εἶναι πᾶς διαλεκτικῆς. διὸ δεῖ καὶ τὸν ὑποκειμένου μὴ δυσκολαίνειν,

1 *Si disputatio ad aliam rem transferatur.*

a

b Sophisticū vocat quia sophistæ hoc sæpe vsurpant. omissio enim principali problemate, de alia re differēr, ad quam disputationem transferunt. sed ita demum est vere sophisticus, si translatio sine iusta ratione fiat, quia scilicet nec est necessaria, nec videtur esse necessaria: alioquin est dialecticus.

c Exempli causā vt probem animā esse immortalē, sumo hoc principium, eā à se moueri: id aduersarius negat: proinde ad hoc disceptatio transfertur.

d Abductio est, cum syllogismus perficitur, tum negatur ab aduersario propositio. De abductione lege cap. 25. lib. 2. Prior. Analyt. Græci codices (vt Grutchius animaduertit) hoc loco mendosi sunt. in quibus legitur ἐπαγωγὴν, cùm legendum sit ἀπαγωγὴ. Sic paulo pòst vbi est ἀπαγωγὴ, scriptum esse oportuit ἀπαγωγῆ.

e Quia nec pertinet nec pertinere videtur ad thesim.

f Quia non monuit id ad thesim non pertinere, sed id simpliciter negauit: itaque eo probato reprehensus est.

Nn ij

2 *Si* præterea sophisticus[b] modus, *quo aduersarius* ducimus ad id de quo argumentorum copia nobis suppetet. hoc autem interdum necessarium *est*, interdum videtur necessarium, interdum nec videtur, nec *est* necessarium. Necessarium est, cùm negante eo qui respondet, aliquid eorum quæ ad thesim pertinēt, ad id rationes diriguntur[c]: accidit autem vt id sit ciusmodi, ad quod argumentorum copia suppetat. Similiter etiam *fit*, cùm *quis* ab eo quod positum est, ad aliquid abductione[d] facta, *id* euertere tentat. eo nāque euerso, etiam propositum euertitur. Videtur autem necessarium, cùm ad thesim pertinere videtur, nec tamen pertinet, id ad quod rationes referuntur: siue negante eo qui disputationem sustinet, siue abductione probabili à thesi ad illud facta, id euertere conetur. Reliquum *est*, cùm *id* ad quod rationes diriguntur, nec est necessarium, nec esse videtur[e], sed citra rationem[f] accidit vt respondens redarguatur. *Horum* quos dixi modorum vltimum vitare oportet: quoniam omnino remotus & alienus videtur esse à dialectica. Quocirca debet etiam is qui respōdet, nō grauatè respōdere,

2 *vel ad id quod* a *Si disputatio ad aliam rem transferatur.*

sed concedere quæ non pertinent ad thesim, significans quænam *sibi* non videantur, licèt *ea* concedat. plerumque enim accidit vt magis argumentorum inopia laborent ij qui interrogant, cùm omnia eis concedun-
a Quæ non pertinet ad thesim.
tur, quæ sunt eiusmodi [a], si non concludant. ¶ Præterea [b] omnes qui quidquis dixerint, quodammodo multa dixerunt: quia multa cuique *rei* necessariò consequentia sunt: veluti qui dixit hominem esse, etiam animal esse dixit, & animatum, & bipedem, & intelligentiæ scientiæque capacem. Quare quouis eorum quæ consequuntur, sublato, tollitur etiam *problema* ab initio *propositum*. Sed cauere oportet, ne ad id quod sit difficilius [c], transiatio fiat. interdum enim facilius *est*, consequens euertere: interdum verò ipsum *problema* propositũ.
b Si quis arguitur de eo quod proposito consequitur.
c Quod difficilius probari possit.

ἀλλὰ πιθέναι τὰ μὴ χρήσιμα πρὸς τὸν θέσιν, ὅτι σημαινόμενόν μὴ δοκεῖ μόνον, πάσει δὲ μᾶλλον τὸ διορᾶν ὡς ἐπιτοπολὺ συμβαίνει τοῖς ἐρωτῶσιν, πάντων τιθεμένων αὐτοῖς τῶν τοιούτων [a], ἐὰν μὴ προαίνωσιν. ¶ Ἔτι [b] πᾶς ὁ εἰρηκὼς ὁπῶν, ζῷον πινὰ πολλὰ εἴρηκεν, ἐπειδὴ πλείω ἑκάστῳ ἕξι ἀναγκαῖα ἀκόλουθα ἔξιν. οἷον ὁ εἰρηκὼς ἄνθρωπον ἔφη, καὶ ὅτι ζῷόν ἐξιν εἰρηκε, καὶ ὅτι ἔμψυχον, καὶ ὅτι δίπουν, καὶ ὅτι νοῦ καὶ ἐπιστήμης δεκτικόν. ὥστε ὁπωσοῦν ἑνὸς τῶν ἀκολούθων ἀναιρεθέντος, ἀναιρεῖται καὶ τὸ ἐν ἀρχῇ. διαβεβλῆσθαι δὲ χρὴ εἰς τὸ χαλεπώτερον [c] ποιεῖσθαι μεταλαμβάνειν. ἐνίοτε μὲν γὰρ ῥᾷον τὰ ἀκόλουθον ἀνελεῖν, ἐνίοτε δὲ αὐτὸ τὸ προκείμενον.
a Quæ non pertinent ad thesim.
b Si quis arguitur de eo quod proposito consequitur.
c Quod difficilius probari possit.

Alij loci, CAP. VI.

1 *Ab oppositis immediatis.* 2 *Ab etymologia.* 3 *A diuisione accidentis.* 4 *A polysynnito.*

d Si necesse sit alterum inesse, alterum non inesse.
QVibus [d] autem in *rebus* necesse est alterum solum inesse vel non inesse, vt homini *necesse est inesse vel* morbum vel sanitatem, si de altero possumus copiosè disserere *ac probare* inesse, vel non inesse, etiam de altero poterimus. hoc autem conuertitur & ad ambo [e] valet. nam si probauerimus alterum inesse: probatum erit, reliquum inesse. si verò probabimus non inesse: probatũ erit nõ reliquum inesse. perspicuum igitur *est*, ad ambo [f] valere *hunc* locum. ¶ Insuper [g] *oportet* argumẽtari, trãslato nomine ad notationẽ [h], quasi *sit* maximè cõsẽtaneũ accipere [i], *ea* τα τοιῶδε μα [ὅπῃ τὸν λόγον [h], ὡς μάλιστα προσῆκον ἐπιλαμβάνειν [i], ἢ ὡς
e Ad confirmandum, & ad infirmandum.
f Repone, vt paulo supra.
g Ὅτι τῶν ὀνομάτων vocabuli vim videatur cõsentire cum etymologia,
h Etymologiã.
i Ab etymologia interpretationem vocabuli, potiùs quàm ab vsu.

Οἷς [d] δὲ ἀνάγκη μόνον θάτερον ὑπάρχειν, [ἢ μὴ ὑπάρχειν,] ἢ τῷ ἀνθρώπῳ τὸν νόσον, ἢ τὸν ὑγίειαν· ἐὰν περὶ ὁτιοῦν μὲν διαπορῶμεν ἱκανῶς δυνάμεθα, ὅτι ὑπάρχει, ἢ οὐχ ὑπάρχει· καὶ περὶ τὸ λοιπὸν διαπορήσομεν. τοῦτο δὲ ἀντιστρέφει πρὸς ἄμφω [e]. δείξαντες μὲν γὰρ ὅτι ὑπάρχει θάτερον, τὸ λοιπὸν δεδειχότες ἐσόμεθα ὅτι οὐχ ὑπάρχει. ἐὰν δὲ ὅτι οὐχ ὑπάρχει δείξωμεν, τὸ λοιπὸν ὅτι ὑπάρχει δεδειχότες ἐσόμεθα. δῆλον οὖν ὅτι πρὸς ἄμφω [f] χρήσιμος ὁ τόπος ἐστίν. ¶ Ἔτι [g] τὸ ὀπῃχρὴν μεταφέρ
d Si necesse sit alterum inesse, alterum non inesse.
e Ad confirmandum, & ad infirmandum.
f Repone, vt paulo supra.
g Ὅτι τῶν ὀνομάτων vocabuli vim videatur cõsentire cum etymologia,
h Etymologiã.
i Ab etymologia interpretationem vocabuli, potiùs quàm ab vsu.

ἢ ὡς κεῖται [a] τοὐναντίωμα. ἢ δὲ ψυχὴ μὴ τὸν αὐτρεῖον κοσμοπερ κεῖται μᾶλλον τὸν δίκαιον ψυχὴν ἔχοντα καθάπερ καὶ δεῖπνον, τὸν ἀγαθὸν ἐλπίζοντα: ὁμοίως δὲ καὶ δαίμονα, εἰ αὐτὸ δαίμων ἢ ἀνευδαίμων καθάπερ Ξενοκράτης φησὶν δὲ δαίμονα εἶναι τὸν τὴν ψυχὴν ἔχοντα σπουδαίαν· ταύτην γὰρ ἑκάστῳ δαίμονα. ¶ Ἐπεὶ [b] δὲ τῶν γιγνομένων τὰ μὲν, ὡς ἐξ ἀνάγκης ἐστὶ [c] τὰ δὲ, ὡς ὅπιτοπολύ [d]· τὰ δὲ, ὁπότερ' ἔτυχεν [e]: ἐὰν τὸ ὡς ἐξ ἀνάγκης, ὡς ὅπιτοπολὺ τιθῇ· ἢ τὸ ὡς ἐπιτοπολύ, ὡς ἐξ ἀνάγκης, ἢ αὐτὸ, ἢ τὸ ἐναντίον [f] τῷ ὡς ὅπιτοπολύ: ἀεὶ δὲ δώσει τόπον ὅπιχειρήματος. ἐὰν γὰρ τὸ ὡς ἐξ ἀνάγκης, ὡς ὅπιτοπολὺ τιθῇ· δῆλον ὅτι οὐ παντὶ φησιν ὑπάρχειν, ὑπάρχοντος παντί. ὥστε ἥμαρτηκεν. εἴτε τὸ ὡς ὅπιτοπολὺ λειπόμενον, ὡς ἀνάγκης ἔφησε. παντὶ γὰρ φησιν ὑπάρχειν, οὐχ ὑπάρχοντος παντί. ὁμοίως δὲ κἂν εἰ τὸ ἐναντίον τῷ ὡς ὅπιτοπολὺ ὡς ἀνάγκης εἴρηκεν: ἀεὶ γὰρ ἐπ' ἔλαττον λέγει τὸ ἐναντίον τῷ ὡς ὅπιτοπολύ. οἷον εἰ ὡς ὅπιτοπολὺ φαῦλοι οἱ ἄνθρωποι, ἀγαθοὶ ἐπ' ἔλαττον. ὥστε ἔτι μᾶλλον ἡμάρτηκεν, εἰ ἀγαθοὺς ὡς ἀνάγκης εἴρηκεν [g]). ὥσαύτως δὲ κἂν εἰ τὸ ὁπότερ' ἔτυχεν, ὡς ἀνάγκης ἔφησεν, ἢ ὡς ὅπιτοπολύ. ὥστε γὰρ ὡς ἀνάγκης τὸ ὁπότερ' ἔτυχεν, οὐδ' ὡς ὅπιτοπολύ. ὁ δὲ δέχεται [h] δὲ, κἂν μὴ διορίσας εἴπῃ, πότερον ὡς ὅπιτοπολύ, ἢ ὡς ὡς ἐξ ἀνάγκης εἴρηκεν, ἢ δὲ τὸ ὡς ἔτυχεν ὡς ὅπιτοπολύ, ὀφείλεσθαι ὡς ὡς ἐξ ἀνάγκης εἰρηκότος αὐτό. ἢ εἰ φαῦλοι τοὺς ἀποκλήρους ἔφησεν [i]), μὴ διορίσας.

potiùs quàm vt positum est [a] nomen. veluti τὸ εὐτυχὲς, (id est, bene animatũ) esse non virtũ fortè, quẽadũ odũ positũ est, sed eum qui τὸν τῶν εὐ ψυχῶν habet, id est, bene animo effictum. sicut τὸ εὐδαίμων, (id est, bonum esse [i] eum qui bona exspectat: si militer τὸ δαίμονα (id est beatũ) eũ cuius dæmon est bonus: quemadmodum Xenocrates ait τὸ δαίμονα esse, cuius animus sit bonus: hũc enim cuique esse dæmonẽ. ¶ Quoniam [b] autẽ rerum aliæ necessariò sunt [c], aliæ plerumque [d], aliæ vtrolibet modo [e]: si *quis* id quod necessariò *est*, plerũque *accidere* ponat: vel id quod plerumque *est*, sive cõtrariũ [f], *ponat esse* necessariò: semper locum præbet argumento. nam si necessarium, vt plerumque *accidens* posuerit: perspicuũ *est enim* dicere, non omni inesse, cùm omni insit. quare peccauit. necnon si id quod plerumque dicitur, necessariò *esse* dixerit: omni enim inesse ait, cùm non insit omni. similitérque si cõtrarium ei quod plerumque *accidit*, necessariò esse dixerit. semper enim in pauciorib' dicitur quod est plerumque *accidenti* contrarium. veluti si homines plerumque *sunt* improbi, pauciores *sunt* boni. quapropter adhuc magis errauit, si bonos necessariò esse dixerit. Itidem & si id quod vtrolibet modò *æquè* accidit, necessariò, vel plerumque *esse* dixerit. quod enim vtrolibet modo accidit, nec necessariò est, nec plerumque. Sed & si *quis* non definierit, vtrùm plerumque an necessariò *esse* dicat, res autem plerumque sit: disputari potest [g], quasi ille ex necessitate *esse* dixerit. vt si exheredes dixerit prauos esse, nec definierit: disputari *contra eum* potest:

a In probl. ma-
tein quo resp. o-
dens respexit ad
vsum potius,
quàm ad etymo
logiam.

b *Si non ita dicatur inesse est inest.*
c Vt coruus ne-
cessariò est ni-
ger, cygnus ne-
cessariò albus.
d Vt matres plerumque diligũt liberos suos. & qui exheredantur à parẽtibus, plerumque sunt improbi. Porrò sub hoc mẽbro tacitè continetur oppositum, id est, quod rariò fit.
e Veluti æquè accidere potest, vt vestis atteratur, vel non atteratur.
f Id est, quod raro accidit.

g Quia simpliciter & absolutè asseruit quod non est verè nisi cum adiectione, qua significetur plerumque accidere.

quasi dixerit necessariò prauos esse. ¶ Præterea[a] *videndum est*, an eandem rem sibi accidere posuerit, quasi diuersam, propterea quòd nomen diuersum sit. quemadmodum Prodicus diuisit voluptates in gaudium, & iucunditatem, & lætitiam. hæc enim omnia eiusdem *rei, id est* voluptatis nomina sunt. Si quis igitur gaudium lætitiæ dicat accidere, idem sibi accidere dicet.

ὡς εἰ ἀναγκαῖον εἰρηκότος αὐτὸ, ἀγαθὸν εἶναι. ¶ Ἔτι [a]εἰ καὶ αὐτὸ ἑαυτῷ συμβεβηκὸς ἐθήκατο ὡς ἕτερον, ἀλλὰ τὸ ἕτερον εἶδος ὄνομα. καθάπερ Πρόδικος διῄρειτο τὰς ἡδονὰς εἰς χαρὰν, καὶ τέρψιν, καὶ εὐφροσύνην. ταῦτα γὰρ πάντα τοῦ αὐτοῦ τῆς ἡδονῆς [b]ὀνόματός ἐστιν. εἰ οὖν τις τὸ χαίρειν τῷ εὐφραίνεσθαι φήσει συμβεβηκέναι, αὐτὸ αὐτῷ φαίη συμβεβηκέναι.

a Si quid sibi ipsi accidere dicatur.
b De contrariorū coniunctione.
c Simit Aristoteles quatuor terminos quorū duo sunt subiecti, vt amici & inimici: duo attributi, vt bene facere. & malè facere. illi sunt inter se contrarij: itémque hi inter se. horum terminorum cō iunctione fiunt quatuor propositiones contrariæ, quas prioris diagrammatis circuli comprehendunt: ita vt circulus interior contineat attributū, alter subiectum. vt autē duo termini cōiunguntur vt efficiant enunciationem, ità duæ enunciationes coniungi possunt. sed termini coniungēbātur quatuor mōdis, enunciationes verò coniunguntur sex modis, quos ciuisdē diagrammatis lineę demonstrāt. d Repugnantia. e Id est, κατὰ δ', κατὰ δ'.
f Vtrumque cōtrarium attribu tum, vt bene & malè mereri.
g Vtrique contrario subiecto, vt amicis & inimicis.
h De amicis bene mereri, beneficiis amicos afficere.
i De inimicis malè mereri.

Locis à contrariis, CAP. VII.

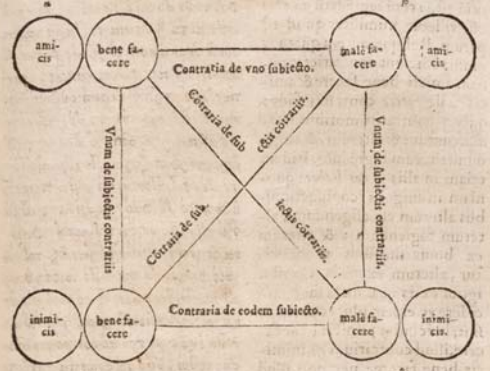
1 *A coniunctione contrariorum.* 2 *A positione contrary.* 3 *A consecutione contrary.* 4 *A subiecto contrary.*

QVoniam[b] autē cōtraria[c] sex modis inter se coniungūtur, contrarietatē[d] autē efficiunt quatuor modis[e] coniūcta: oportet accipere contraria, prout expedit euertenti, vel adstruenti. Sex igitur modis *ea* coniungi perspicuum *est*. aut enim vtrumque[f] vtrique[g] contrariorum iungitur: atque hoc bifariam, vt amicis bene facere[h] & inimicis malè[i], vel contrà amicis malè & inimicis bene. aut ambo de vno: & hoc quoque bifariam, vt amicis bene facere & amicis malè, vel inimicis bene facere & inimicis malé. aut vnum de amborbus: & hoc quoque bifariam, vt amicis bene & inimicis bene, vel amicis malè & inimicis malé.

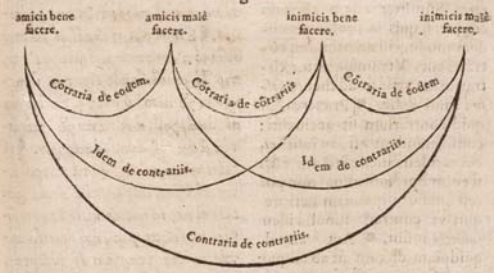
τὸ τοὺς φίλους δεῖ καὶ τοὺς ἐχθροὺς κακῶς.

Ἔπειδὴ [b]δὲ τὰ ἐναντία [c]συμπλέκεται μὲν ἀλλήλοις ἓξ αχῶς, ἐναντιοῦσι [d]δὲ ποιεῖ τέτταρας συμπλεκόμενα· δεῖ λαμβάνειν τὰ ἐναντία, ὅπως ἂν χρήσιμον ᾖ καὶ ἀναιρεῖν ἢ κατασκευάζοντι. ὅτι μὲν οὖν ἓξαχῶς συμπλέκεται, δῆλον· ἢ γὰρ ἑκάτερον [e]ἑκατέρῳ [f]ἢ τῷ ἐναντίων συμπλακήσεται· τοῦτο δὲ διχῶς, οἷον τὸ τοὺς φίλους δεῖ ποιεῖν καὶ τὸ τοὺς ἐχθροὺς κακῶς· ἢ πάλιν τὸ τοὺς φίλους κακῶς καὶ τοὺς ἐχθροὺς δεῖ. ἢ ἀμφότερα θατέρῳ τὸ ἑνός· διχῶς δὲ καὶ τοῦτο, οἷον τὸ τοὺς φίλους δεῖ ποιεῖν καὶ τὸ τοὺς φίλους κακῶς, ἢ τὸ τοὺς ἐχθροὺς δεῖ ποιεῖν καὶ τὸ τοὺς ἐχθροὺς κακῶς. ἢ τὸ ἓν θατέρου ἀμφοτέρως· διχῶς δὲ καὶ τοῦτο, οἷον δεῖ, ἢ τοὺς φίλους κακῶς καὶ τοὺς ἐ-

amicis

Alterum diagramma.

Αἱ μὲν οὖν πρῶται δύο ξυζεύξαι συμπλοκαί[a], οὐ πιοῦσιν ἑαυτῶν[b]. τὸ γὰρ τοῖς φίλοις δεῖ πιεῖν, τῷ τοὺς ἐχθροὺς κακῶς, οὐκ ἔστιν ἑαυτῷ· ἀμφότερα γὰρ αἱρετὰ, καὶ τῷ αὐτῷ ἅπτοις[c]. οὐδὲ τὸ τοὺς φίλους κακῶς, τῷ τοὺς ἐχθροὺς εὖ. καὶ γὰρ ταῦτα ἀμφότερα φευκτὰ, καὶ τῷ αὐτῷ ἅπτοις. οὐ δοκεῖ δὲ φευκτὸν φευκτῷ ἑαυτὸν εἶναι· ἐὰν μὴ τὸ μὲν, καθ' ὑπερβολὴν τὸ δὲ, κυρίαν ἔνδειαν λεγόμενον ᾖ. ἢ τε γὰρ ὑπερβολὴ,

Primæ igitur duæ coniunctiones[a] quas dixi, non faciunt contrarietatem[b]: quoniam amicis bene facere, & inimicis malè, nõ sunt contraria, cùm ambo *sint* optabilia, & eorundem morum *effectus*[c]. neque item *cõtraria sunt*, amicis malè, & inimicis bene *facere*. nam & hæc *sunt* ambo fugienda, & eorundem morum *effectus*. non videtur autem fugiẽdum fugiendo contrarium esse: nisi alterũ nimij, alterũ defectus rationem habeat. nã & quod ni-

a Id est, α δ, & β γ.
b Repugnantiã.
c Ab iisdem nominibus ſ. notificantur.

miũ est, *in* rerũ fugiẽdarũ *numero* esse videtur: & similiter quod est parum. Reliqua autem quatuor omnia efficiunt contrarietatem. nam amicis bene facere & amicis malè *facere* contraria sunt: quia ex contrariis moribus proficiscuntur: & alterum *est* eligẽdum, alterum fugiẽdum. Itidem etiam in aliis *sẽ res habet*: quoniam in singulis coniunctionibus alterum est eligendum, alterum fugiendum: & alterum ex bonis moribus proficiscitur, alterum ex malis. Constat igitur ex iis quæ dicta sunt, accidere vt eidem plura contraria sint. huic enim, amicis bene facere, illud contrarium *est*, inimicis bene facere: nec non illud *est* contrarium, amicis malè *facere*. Similiter etiam aliorum cuique, si quis *ea* consideret eodem modo, videbuntur duo cõtraria esse. Vtrumuis igitur cõtrariorum vtile sit ad thesim, *illud* sumi *debet*. ¶ Prætẽrea[a] si quid contrarium sit accidenti: considerandum est, an insit[b] *ei*, cui accidens inesse dictum est[c]. si enim hoc[d] insit, illud[e] non potest inesse[f]: quoniam fieri nequit vt contraria simul eidem *subiecto* insint. ¶ Aut[g] an tale quidpiam dictum sit ab aliquo: quod si sit, necesse sit contraria *in eodem subiecto* inesse. vt si quis ideas in nobis esse dixerit: eas enim moueri & quiescere accidet, itémque sensibiles & intelligibiles esse. videntur etiam ideæ quiescere & immobiles, & intelligibiles esse, *vt placet* iis qui ideas esse ponunt. si verò in nobis sint, immobiles esse nequeũt: quia cùm nos mouemur, necesse *est* vt & quę in nobis *sunt*, omnia simul moueãtur[h]. Constat etiã *ea* esse sensibiles, si quidẽ in nobis sint: quia per oculorũ sensum formã quę in quaque re est, cognó-

φθυκτῶν δοκεῖ εἶ)· ὁμοίως δὲ καὶ ἡ ἕνδεια. τὰ δ' ἄρτια τῶν πάντα ποιεῖ ἐναντίως. τὸ γὰρ φίλοις φίλως δεῖ ποιεῖν, καὶ τοῖς φίλοις κακῶς, ἐναντίον. ὅστε τε γὰρ ἐναντίαι ἕξεις· καὶ τὸ μὲν, αἱρετόν. τὸ δὲ, φευκτόν. ὡσαύτως δ' ἔχει καὶ τῷ ἄλλων. καὶ ἐκάστην γὰρ συζυγίαν, τὸ μὲν, αἱρετόν· τὸ δὲ, φευκτόν· ἔχει τὸ μὲν, ἁπλοῦς ἕξεως· τὸ δὲ, φαῦλα. δῆλον οὖν ἐκ τῶν εἰρημένων, ὅτι καὶ πλείονα ἐναντία συμβαίνει γίνεσθαι. καὶ γὰρ τοῖς φίλοις δεῖ ποιεῖν, τοῖς ἐχθροῖς δεῖ ποιεῖν, ἐναντίον· καὶ τοῖς φίλοις κακῶς, ἐναντίον. ὁμοίως δὲ καὶ ἄλλων ἑκάστῳ, τὸν αὐτὸν τρόπον θεωροῦσι, δύο τὰ ἐναντία φαίνεται. λαμβάνειν οὖν δεῖ ἐναντίον ὁπότερον αὐτῇ πρὸς τὴν θέσιν χρήσιμον. ¶ Ἔτι εἰ ἔστι τι ἐναντίον τῷ συμβεβηκότι, σκοπεῖν εἰ ὑπάρχει, ὥσπερ τὸ συμβεβηκὸς εἴρηται· ὑπάρχῃ. εἰ γὰρ τοῦτο ὑπάρχει, ἐκεῖνο· καὶ αὖ ὑπάρχοι· ἀδύνατον δὲ ταναντία ἅμα τῷ αὐτῷ ὑπάρχειν. ¶ Ἢ εἴ τι τοιοῦτον εἴρηται κατά τινος, ὅτου ἀνάγκη τὰ ἐναντία ὑπάρχειν. οἷον εἰ τὰς ἰδέας ἐν ἡμῖν ἔφησεν εἶναι, κινεῖσθαι γάρ, καὶ ἠρεμεῖν αὐτὰς συμβήσεται· ἔτι δὲ αἰσθητάς, καὶ νοητὰς εἶναι. δοκοῦσι γὰρ αἱ ἰδέαι ἠρεμεῖν, καὶ ἀκίνητοι καὶ νοηταὶ εἶναι τοῖς πεφυκόσιν ἰδέας εἶναι. ἐν ἡμῖν δὲ οὔσας, ἀδύνατον ἀκινήτους εἶναι· κινουμένων γὰρ ἡμῶν ἀνάγκη καὶ τὰ ἐν ἡμῖν πάντα συγκινεῖσθαι. δῆλον δ', ὅτι καὶ αἰσθηταὶ εἴπερ ἐν ἡμῖν εἰσι· ὄντος γὰρ τοῦ ὅμοιον αἰσθήσεως, τῷ ἐν ἑκάστῳ μορφὴν γνωρίζομεν.

¶ Πά-

a Si *Contrarium insit in subiecto.*

b Contrarium.

c In thesi.

d Contrarium.

e Accidens.

f Vt si homo bene valet, non potest ægrotare.

g *Si res cõtrariæ sint vt contraria simul sint in eodem subiecto.*

h Saltem per accidens, quo modo anima mouetur.

¶ Πάλιν[a] εἰ κεῖται[b] συμβεβηκὸς ᾧ ὅτι τ ἐναντίον, σκοπεῖν εἰ καὶ τὸ ἐναντίον δεκτικὸν, ὅπερ καὶ τὸ συμβεβηκότος. τὸ γὰρ αὐτὸ τῷ ἐναντίων δεκτικόν. οἷον εἰ τὸ μῖσος ἔπεσθαι τῇ ὀργῇ ἔφησεν, εἴη ἂν τὸ μῖσος ἐν τῷ θυμοειδεῖ, ἐκεῖ γὰρ ἡ ὀργή. σκεπτέον οὖν εἰ ᾗ τὸ ἐναντίον ἐν τῷ θυμοειδεῖ, ἡ φιλία. εἰ γὰρ μή, ἀλλ' ἐν τῷ ὀπτθυμητικῷ ὄζιν ἡ φιλία· οὐκ ἂν ἕπαιτο τὸ μῖσος τῇ ὀργῇ. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ τὸ ὀπτθυμητικὸν ἀγνοεῖν ἔφησεν. εἰη γὰρ ἂν ὀπτισήμης δεκτικόν, εἴπερ καὶ ἀγνοίας, ὅπερ οὐ δοκεῖ, τὸ ὀπτθυμητικὸν δεκτικὸν ἦ) ὀπτισήμης. ἀναιρεῖ δ' ἄζοντι μὲν οὖν, καθάπερ εἴρηται, χρήσιμον. κατασκευάζοντι δ' ὅτι μὲν ὑπάρχει τὸ συμβεβηκὸς, οὐ χρήσιμος ὁ τόπος. ὅτι δὲ ἐνδέχεται ὑπάρχειν, χρήσιμος. δείξαντες μὲν γὰρ ὅτι οὐ δεκτικὸν τῶν ἐναντίων, δεδειχότες ἐσόμεθα, ὅτι οὔτε ὑπάρχει τὸ συμβεβηκὸς, οὔτε ἐνδέχεται ὑπάρξαι. ἐὰν δὲ δείξωμεν, ὅτι ὑπάρχει τὸ ἐναντίον, ἢ ὅτι δεκτικὸν τὸ ἐναντίου ὄζιν· ἀδύνατα δεδειχότες ἐσόμεθα, ὅτι καὶ τὸ συμβεβηκὸς ὑπάρχει, ἀλλ' ὅτι ἐνδέχεται ὑπάρχειν, ὅτι τοσοῦτον μόνον δεδειλμόνες ἐσμεν.

sciemus. ¶ Rursus[a] si positum sit[b] accidens, cui sit aliquid contrarium: considerare *oportet*, an cõtrarij quoque sit susceptiuum, quod *est* accidentis *susceptiuum*. idem enim contrariorum *est* susceptiuum. veluti si odium iræ consequens esse dixerit: certè odium erit in *parte animæ* irascibili, quoniam ibi est ira. videndum igitur *est*, an contrarium sit in irascibili, *nempe* amicitia. si enim amicitia non *sit in irascibili*, sed in concupiscibili: non potest odiũ iræ consequens esse. Similis ratio est, si *partẽ animæ* concupiscibilem ignorare dixerit. nam erit apta ad suscipiendam scientiam, siquidem *apta est* ad *suscipiendam* ignorantiam. quod quidem non videtur *verum esse*[c], nẽ *pe* concupiscibilem *animæ partẽ* esse aptam ad suscipiendã scientiam. Qui igitur refellit, *hoc loco*, quemadmodum dictum est, vti debet. Cõfirmãti autem *ad probandum* ineſſe accidens, non est vtilis hic locus: sed *ad probandũ* posse ineſſe vtilis *est*. cum enim probauerimus non esse susceptiuum contrarij: probatum erit, neque ineſſe accidens, neque posse ineſſe. at si probabimus cõtrariũ ineſſe, vel contrarij susceptiuum esse: nondum probatum erit etiã accidens ineſſe, sed posse ineſſe tantummodò probatum erit.

a *Secundus locus.*
b *Si contrarium accidentis sit in subiecto.*
b In thesi.
c Secundus sum lectionem quã in omnibus libris reperiusq; vereor ne illa verba, τὸ ὀπτθυμητικὸν δεκτικὸν ἦ) ὀπτισήμης, sint glossema, quo voluerit aliquis interpretari verba illa, ὅπερ οὐ δοκεῖ, quo glosse mate expuncto, sic interpretaretur, Id enim est *aptum esse* nõ videtur, aptum erit ad suscipiendam scientiam, propterea quod aptum est ad suscipiendam ignorantiam.

Loci ab oppositorum consecutione,

CAP. VIII.

1 *A contradicentibus.* 2 *A contrariis.* 3 *A priuatione & habitu.* 4 *A relatis.*

Ἐπεὶ δὲ [εἰσιν] αἱ ἀντιθέσεις τέτταρες, σκοπεῖν ὅτι μὲν τῷ ἀντιφάσεων, ἀπάλιν ὅτι τῆς ἀκολουθήσεως, καὶ ἀναιροῦντι καὶ κατασκευάζοντι. λαμβάνειν δὲ

QVoniam autem oppositiones quatuor sunt: considerandũ est, an *argumẽtũ ducẽ* possit ex cõtradictionibus inuersa cõsecutione, & in refellẽdo, & in cõfirmãdo. Accipere aũt *hoc* portet

per inductionem. veluti si homo *est* animal: quod non est animal, non *est* homo. similitérque in aliis *res se habet*. hic enim inuersa est consecutio: quoniam homini animal est consequens: non homini autem non *est consequens* non animal: sed conuerso ordine, non animali *consequēs est* non homo. In omnibus igitur, eiusmodi axiomate vtēdum est. veluti si honestum *est* iucundum, etiam non iucundum non *est* honestum. quòd si hoc non *est consequens*, ne illud quidem erit. similitérque si non iucundum non *est* honestum, honestum est iucundum. Perspicuum igitur *est*, ad ambo valere consecutionem quæ in contradictione fit ordine commutato. ¶ In contrariis autem considerare *oportet*, an contrarium contrario consequens sit: siue directò, siue ordine inuerso *tractetur* consecutio. Directò *tractatur* consecutio: vt fortitudini, & ignauiæ: illi enim virtus consequens est, huic verò vitiū: & illi quidem consequens est eligendum, huic verò fugiendum. directa igitur est horum consecutio: quoniam eligendum, *est* contrarium fugiendo. Similitérque *sit* in ceteris. Inuerso autem ordine fit consecutio: vt bonæ corporis habitudini[a] sanitas cōsequens est, malæ autem habitudini morbus non *est consequens*, sed morbo mala habitudo. perspicuum igitur *est* mutato ordine in his fieri consecutionem. Rarò autem hæc ordinis cōmutatio in contrariis accidit: sed *in* plurimis directa *est* consecutio. Quòd si nec directò contrarium contrario consequēs sit, nec ordine inuerso: perspicuum *est* ne quidem in iis quæ dicta sunt[b], alterum alteri consequens esse.

a Prima constitutioni.

b In problemate.

ὡς ἐπαγωγῆς. οἷον εἰ ὁ ἄνθρωπος ζῷον, τὸ μὴ ζῷον οὐκ ἄνθρωπος. ὁμοίως δὲ καὶ ὅτι τῷ ἄλλων. ἐνταῦθα γὰρ ἀνάπαλιν ἡ ἀκολούθησις. τῷ μὲν γὰρ ἀνθρώπῳ τὸ ζῷον ἕπεται· τῷ δὲ μὴ ἀνθρώπῳ τὸ μὴ ζῷον, οὐ· ἀλλ' ἀνάπαλιν τῷ μὴ ζῴῳ τὸ μὴ ἄνθρωπος. ὅτι πάντων οὐ τοιοῦτον ἀξιωτέον. οἷον εἰ τὸ καλὸν, ἡδύ· καὶ τὸ μὴ ἡδύ, καλόν. εἰ δὲ μὴ τοῦτο, οὐδὲν ἐκεῖνο. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ τὸ μὴ ἡδὺ, καλόν· τὸ καλὸν, ἡδύ. δῆλον οὖν ὅτι φεύγοντι ἀμφω ἀντιστρέφῃ ἢ κῂ τιὼ αἰτίφασιν ἀκολούθησις ἀνάπαλιν γιγνομένη. ¶ Ἐπὶ δὲ τῶν ἐναντίων σκοπεῖν, εἰ τῷ ἐναντίῳ τὸ ἐναντίον ἕπεται, ἢ ὅτι ταυτὰ [ἢ ἀκολούθησις,] ἢ ἀνάπαλιν, καὶ ἀναγωγῇ τι, ἢ καὶ κατασκευάζοντι· λαμβάνειν δὲ καὶ τὰ τοιαῦτα ἐξ ἐπαγωγῆς, ἐφ' ὅσον χρὴ σιμόν. ὅτι ταυτὸ μὲν οὖν ἡ ἀκολούθησις, οἷον τῇ ἀνδρίᾳ, κῇ τῇ δειλίᾳ. τῇ μὲν γὰρ, ἀρετὴ ἀκολουθεῖ τῇ δὲ, κακία. καὶ τῇ μὲν ἀκολουθεῖ τὸ αἱρετόν· τῇ δὲ, τὸ φευκτόν. ὅτι ταυτὰ οὖν καὶ ἡ τούτων ἀκολούθησις. ἐναντίον γὰρ τὸ αἱρετὸν τῷ φευκτῷ. ὁμοίως δὲ καὶ ὅτι τῷ ἄλλων. ἀνάπαλιν δὲ ἡ ἀκολούθησις· οἷον τῇ εὐεξίᾳ[a] μὲν ἡ ὑγίεια ἀκολουθεῖ, κακεξίᾳ δὲ νόσος οὐ, ἀλλὰ νόσῳ κακεξία. δῆλον οὖν ὅτι ἀνάπαλιν ὅτι τούτων ἡ ἀκολούθησις [γίνεται.] ἄτοπον δὲ τὸ ἀνάπαλιν ὅτι τῷ ἐναντίων συμβαίνει, ἀλλὰ τοῖς πλείοσιν ὅτι τὰ αὐτὰ ἡ ἀκολούθησις. εἰ οὖν μήτε ὅτι τὰ αὐτὰ τῷ ἐναντίῳ τὸ ἐναντίον ἀκολουθεῖ, μήτε ἀνάπαλιν· δῆλον ὅτι οὐδὲ ὅτι τῷ ἐναντίων[b] ἀκολουθεῖ τὸ ἕτερον τῷ ἑτέρῳ.

εἰ δὲ

εἰ δὲ δεῖ τῷ ἐναντίων· καὶ δεῖ τῷ ῥηθέντων, ἀναγκαῖον τὸ ἕτερον τῷ
3 ἑτέρῳ ἀκολουθεῖν. ¶ Ὁμοίως δὲ τοῖς ἐναντίοις, καὶ δεῖ τῷ στερήσεων καὶ ἕξεων σκεπτέον. πλὴν οὐκ ἔστιν δεῖ τῷ στερήσεων τὸ ἀνάπαλιν, ἀλλ' ἐπὶ ταυτὰ τιθὲ ἀκολούθησιν ἀναγκαῖον ἀεὶ γίνεσθαι· καθάπερ ὄψει μὲν αἴσθησιν, τυφλότητι δὲ αἰσθησίαν. ἐπίκειται γὰρ ἡ αἴσθησις τῇ αἰσθησίᾳ, οἷς ἕξις καὶ στέρησις· τὸ μὲν γὰρ ἕξις, αὐτῷ· τὸ
a All this is not in Boet. 4 δὲ, στέρησίς ἐστιν. ¶ Ὁμοίως δὲ τῇ ἕξει καὶ τῇ στερήσει, καὶ δεῖ τῷ πρὸς τί χρηστέον· δεῖ τὰ αὐτὰ γὰρ καὶ τούτων ἡ ἀκολούθησις. οἷον εἰ τὸ ζιπλάσιον, πολλαπλάσιον. καὶ τὸ ζιτημόριον, πολλοστημόριον. λέγεται γὰρ τὸ μὲν ζιπλάσιον πρὸς τὸ ζιτημόριον, τὸ δὲ πολλαπλάσιον πρὸς τὸ πολλοστημόριον. πάλιν εἰ ἡ ὄρασις, ὁρατόν· καὶ τὸ ὁρατὸν, ὁρατὸν, καὶ εἰ ἡ ὄρασις, αἴσθησις· καὶ τὸ ὁρατὸν, αἰσθητόν. ἔνστασις, ὅτι οὐκ ἀνάγκη δεῖ τῷ πρός τι τὴν ἀκολούθησιν γίνεσθαι, καθάπερ εἴρηται· τὸ γὰρ αἰσθητὸν, ὄρατὸν ἐστιν· ἡ δὲ αἴσθησις, οὐκ ὄρασις. οὐ μὴν ἀληθὴς γε ἡ ἔνστασις δοκεῖ εἶναι). πολλοὶ γὰρ φασὶ τῷ αἰσθητῷ ὄρασιν εἶναι). ἐπὶ πρὸς τοὐναντίον, οὐχ ἧττον χρήσιμον τὸ ῥηθέν. οἷον ὅτι τὸ αἰσθητῷ, οὐκ ἔστιν ὄρασιν· οὐδὲ γὰρ ἡ αἴσθησις, ὄρασίν.

Si verò in contrariis: etiam in iis quæ dicta sunt, necesse *est* alterum alteri cõsequens esse. ¶ Vt autem in contrariis, sic in priuationibus & habitibus considerandum *est*: præterquàm quòd in priuationibus non est ordinis inuersio, sed necesse est vt directò sem per cõsecutio fiat. quem admodum visum sensus, cæcitatem priuatio sensus *sequitur*. sensus enim opponitur priuatio ni sensus, vt habitus & priuatio[a]: alterũ enim eorum habitus, alterũ priuatio est. ¶ Vt autem habitu & priuatione, sic etiã relatis vtendum *est*. directa enim *est* etiã horũ consecutio. Veluti si triplum *est* multiplex, etiã sub triplum *est* submultiplex: refertur enim triplum ad subtriplum, & multiplex ad submultiplex. Rursus si scientia *est* existimatio etiam scibile *est* existimabile. Et si visio *est* sensus, etiam visibile *est* sensibile. Obiectio *proponi potest*, non necesse esse vt in relatis consecutio fiat, sicut dictum est: quia sensile est scibile, sensus autem non *est* scientia. Non tamen hæc obiectio videtur vera esse. multi enim negant sensibilium scientiam esse. Præterea ad contrarium probandum non minùs vtile *est* quod dixi: veluti sensibile non esse scibile, quia nec sensus *est* scientia.

a Vt habitus priuationis.

Loci à coniugatis, &c. CAP. IX.

1 *A coniugatis eius quod positum est in problemate,* 2 *vel contrary.* 3 *Aborta, & intrinsecus ab iis quæ efficiendi vel corrumpendi vim habent.*

1 Πάλιν δεῖ τῷ συζυγῶν καὶ δεῖ τῷ πτώσεων, καὶ ἀναγωγὴν τὰ καὶ κατασκευάζοντα. λέγεται

1 ITem *consideranda sunt* coniugata & casus, & euertendo, & adstruendo. Dicuntur

autẽ coniugata, quæ sunt eiusmodi: vt iusta & iustus, cum iustitia: & fortia, & fortis, cum fortitudine. Similiter etiam quæ vim habent efficiendi vel conseruandi, coniugata eorum sunt, quorũ sunt conseruantia vel efficientia: vt sanitatis, salubria: & firmæ corporis constitutionis, ea quæ firmam corporis constitutionẽ efficiunt vel conseruant. Eodémque modo in ceteris *se res habet*. Quæ igitur sunt eiusmodi, coniugata dici solent. Casus autem sunt, vt iustè, & fortiter, & salubriter, & aptè ad firmam corporis constitutionem, & quæcumque hoc modo dicuntur. Videntur autem & quæ secundum casus *dicuntur*, esse coniugata: vt iustè cũ iustitia, & fortiter cum fortitudine. Coniugata autem dicuntur omnia, quæ sunt in eadem classe: vt iustitia, iustus, iustum, iustè. Perspicuum igitur *est*, si quid eorum quæ sunt in eadem classe, probatum fuerit bonum *esse* aut laudabile, etiam reliqua omnia probata fore. veluti si iustitia *sit in numero rerum* laudabilium: etiam iustus, & iustum, & iustè, *erit in eodem verum* laudabilium *numero*. Dicetur autem iustè & laudabiliter secundum eundẽ casum: *dicitur* enim laudabiliter à laudabili, vt iustè à iustitia. ¶ Considerare autem *oportet* non solùm in eo quod dictum est, sed etiã in contrario cõtrarium. veluti bonum non esse necessariò iucundum, quia nec malum *necessariò est* molestum: aut si hoc[a], etiam illud[b]. & si iustitia *sit* scientia, etiam iniustitiam *esse* ignorantiam. & si quod *sit* iustè, *sit* scienter & peritè: id *quod sit* iniustè, fieri inscitè & imperitè: aut si

a Si malum necessariò est molestum. b Etiam bonum necessariò est iucundum.

δὲ σύστοιχα μὲν τὰ τοιάδε· οἷον τὸ δίκαια, καὶ ὁ δίκαιος, τῇ δικαιοσυνῇ· καὶ τὰ αὐδρεῖα, καὶ ὁ αὐδρεῖος, τῇ αὐδρεία. ὁμοίως δὲ καὶ τὰ ποιητικὰ καὶ τὰ φυλακτικά, σύστοιχα ἐκείνων ὄντων, ὧν ὄντα φυλακτικὰ, ἢ ποιητικά. οἷον τὰ ὑγιεινὰ, ὑγιείας· καὶ τὰ εὐεκτικὰ, εὐεξίας. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. σύστοιχα μὲν οὖν τὰ τοιαῦτα εἴωθε λέγεσθαι. πτώσεις δὲ, οἷον τὸ δικαίως, καὶ αὐδρείως, καὶ ὑγιεινῶς, καὶ εὐεκτικῶς. καὶ ὅσα τοῦτον τὸν τρόπον λέγεται. δοκεῖ δὲ καὶ τὰ κατὰ πτώσεις, σύστοιχα εἶναι· οἷον τὸ μὲν δικαίως, τῇ δικαιοσυνῇ. τὸ δὲ αὐδρείως, τῇ αὐδρείᾳ. σύστοιχα δὲ λέγεται, τὰ κατὰ τὴν αὐτὴν συστοιχίαν ἅπαντα. οἷον δικαιοσυνὴ, δίκαιος, δίκαιον, δικαίως. δῆλον οὖν ὅτι ἑνὸς ὑπαρχόντος δείκτου τοῦ κατὰ τὴν αὐτὴν συστοιχίαν, ἀγαθοῦ, ἢ ἐπαινετοῦ, καὶ τὰ λοιπὰ πάντα δεδειγμένα ἔσται. οἷον, εἰ ἡ δικαιοσυνὴ τοῦ ἐπαινετοῦ· καὶ ὁ δίκαιος, καὶ τὸ δίκαιον, καὶ τὸ δικαίως, τοῦ ἐπαινετοῦ. ἐνδέχεται δὲ τὸ δικαίως, καὶ ἐπαινετῶς, κατὰ τὴν αὐτὴν πτῶσιν. λαβὼν [γὰρ] τὸ ἐπαινετὸν. καθάπερ τὸ δικαίως, ἀπὸ τῆς δικαιοσύνης.

¶ Σκοπεῖν δὲ μὴ μόνον ἐπ' αὐτοῦ τοῦ εἰρημένου, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τοῦ ἐναντίου [τοῦ ἐναντίου.] οἷον ὅτι τὸ ἀγαθὸν οὐκ ἐξ ἀνάγκης ἡδύ· οὐδὲ γὰρ τὸ κακὸν λυπηρόν. ἢ εἰ τοῦτο[a], κἀκεῖνο[b]. καὶ εἰ ἡ δικαιοσυνὴ, ἐπιστήμη· καὶ ἡ ἀδικία, ἄγνοια. καὶ εἰ τὸ δίκαιον, ἐπιστημονικῶς καὶ ἐμπείρως· τὸ δὲ ἀδίκως, ἀγνοοῦντας καὶ ἀπείρως· εἰ δὲ ταῦτα

ταῦτα μή[a], οὐδὲ σκεῖνα[b], καθάπερ τοῖς τοῦ ῥητορικοῦ[c]. μᾶλλον γὰρ αὐ φανεῖται τὸ ἀδίκως, ἐμπείρως, ἢ ἀπείρως. ἔστω δ' ὁ τόπος εἰρημένος πρότερον [d] ἐν τοῖς τῶν ἐναντίων ἀκολουθήσεσιν. οὐδὲν γὰρ ἄλλο νυνὶ ἀξιοῦμεν, ἢ τῷ ἐναντίῳ τὸ ἐναντίον ἀκολουθεῖν. ¶ Ἔτι δὲ τῶν ἡγουμένων καὶ φθορῶν, καὶ ποιητικῶν & φθαρτικῶν, καὶ αὐξητικῶν καὶ καταστατικῶν. ὧν γὰρ αἱ ἡγούμεναι τῶν ἀγαθῶν, καὶ αὐτὰ ἀγαθά[e]: καὶ εἰ αὐτὰ ἀγαθά, & αἱ ἡγούμεναι[f]. [g]εἰ δ' αἱ ἡγούμεναι, τῶν κακῶν, καὶ αὐτὰ τῶν κακῶν[g]. ἐπὶ δὲ τῶν φθορῶν, ἀνάπαλιν. εἰ γὰρ αἱ φθοραὶ τῶν ἀγαθῶν, αὐτὰ τῶν κακῶν[h]. εἰ δὲ αἱ φθοραὶ τῶν κακῶν, αὐτὰ τῶν ἀγαθῶν[i]. ὁ δὲ αὐτὸς λόγος καὶ ἐπὶ ποιητικῶν & φθαρτικῶν. ὧν μὲν γὰρ τὰ ποιητικὰ ἀγαθά, καὶ αὐτὰ τῶν ἀγαθῶν[k]. ὧν δὲ τὰ φθαρτικὰ ἀγαθά, αὐτὰ τῶν κακῶν[l].

hæc non *ita sunt*[a], ne illa quidē[b], vt in eo quod modò dictū est[c]. potiùs enim videtur quod iniustè *sit*, perite fieri quàm imperité. Hic autem locus antea[d] dictus fuit in contrariorum consecutionibus. nihil enim aliud in præsentia constituimus quàm contrario contrarium consequens esse. ¶ Præterea *ducenda sunt argumenta* ab ortu, & interitu, & iis quæ faciendi, vel corrumpendi vim habent, siue quis refellat, siue confirmet. quorum enim ortus *sunt in numero* bonorum etiā ipsa *sunt* bona[e]. & si ipsa *sunt* bona, etiam ortus *in bonis numerantur*[f]. at si ortus *in* malorū *numero sunt*, ipsa quoque *sunt in* malorū *numero*[g]. In corruptionibus autē è contrario arguendū est. nam si corruptiones *sunt in numero* bonorum, ipsa *sunt in numero* malorum[h]: si verò corruptiones *sunt in numero* malorū, ipsa *sunt in numero* bonorum[i]. Eadem ratio *est* & in iis quæ efficiēdi vel corrumpēdi vim habēt. quorū enim efficientia *sunt* bona, etiā ipsa *sunt* in bonis[k]. & quorum corruptiua *sunt* bona, ipsa *sunt in* malorum *numero*[l].

a Si quod sit iustum, non sit iustum & imperitè.
b Id est, quod sit iustè, non sit fieri & peritè.
c Si bonum est iucundum, &c. d Cap. præced. part 2.
e Vt differre est in bonis, ergo etiam ortus.
f Vt vita est bona, ergo etiam nasci est in numero bonorum.
g Vt mori est malum: ergo etiam mortuum esse, est malum.
h Vt differre est bonum, ergo ignorantia est mala.
i Vt mors est mala, ergo vita est bona.
k Vt honesta actio est in bonis, ergo & Ius est in bonis.
l Vt leges sunt bonæ, ergo πρᾶξις ἐσθλὴ est mala.

Loci à simili, & à comparatione, CAP. X.

1 ¶ *A simili.* 2 ¶ *A comparatione eius quod magis vel minus inesse videtur.* 3 *Ab intentione subiecti & accidentis.* 4 *Ab altero subiecto cui accidens videtur magis vel minus inesse.* 5 *Ab altero accidente, quod magis vel minus videtur inesse in subiecto proposito,* 6 *vel in altero subiecto.* 7 *A comparatione similium seu parium.* 8 *Ab altero subiecto, cui æquè videtur inesse.* 9 *Ab altero accidente, quod æquè videtur inesse in subiecto proposito,* 10 *vel in altero subiecto.* 11 ¶ *Epilogus.*

Πάλιν ἐπὶ τῶν ὁμοίων, εἰ ὁμοίως ἔχει. οἷον εἰ ἐπιστήμη μία πλειόνων, καὶ δόξα. καὶ εἰ τὸ ὁρᾶν ἔχειν, ὁρᾶν· καὶ τὸ ἀκολουθεῖν ἔχειν, ἀκούειν. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων, καὶ ἐπὶ τῶν ὄντων, καὶ τῶν δοκούντων. χρήσιμος δ' ὁ τόπος πρὸς ἀμφω[m].

Item in similibus *videndū est*, an similiter *se* habeant. veluti si scientia vna *est* multarū rerū, etiam *vna est* opinio. & si visum habere, *est* videre: etiam auditum habere, *est* audire. Similis est ceterorum ratio, tam quæ sunt quæ *esse* videntur. Vtilis autem est hic locus in vtraque parte[m].

m Ad confirmandum, & adfirmandum.

quæ intentionē ſuſcipiunt. Hic verò locus non conuertitur *vt valeat etiam* ad refellendū. nam ſi quod eſt adiectum, non facit bonum, nondum conſtat an ipſum non ſit bonum: quia bonum malo adiectum, non facit neceſſariò vt totum ſit bonum: nec album nigro adiectū, *neceſſariò facit vt totum ſit album*: nec dulce amaro adiectum, facit vt totum ſit dulce. ¶ Rurſus ſi quid magis vel minùs dicitur, etiam ſimpliciter eſt. quod enim non eſt bonum aut album, non dicetur magis vel minùs bonum aut album. quod enim malū eſt, nulla re magis vel minùs bonum, ſed magis vel minùs malum dicetur. Sed neque hic locus conuertitur *vt valeat* ad refellendū. multa enim quæ non dicuntur magis *eſſe*, ſimpliciter ſunt. nam homo non dicitur magis & minùs: non tamen propterea nō eſt homo. ¶ Eodem modo conſiderandum eſt in *eo quod eſt* quadā ex parte, aut aliquando, aut alicubi: nam ſi quadamtenus accidit, etiam ſimpliciter accidit. Similitérque quod aliquando aut alicubi *eſt*, *etiam ſimpliciter eſt*. quod enim ſimpliciter eſt impoſſibile, nec ex parte, nec alicubi, nec aliquando accidit. Obiectio *eſt*: quia quadamtenus ſunt naturâ probi, vt liberales, aut tēperati: ſimpliciter autē nō ſunt naturâ probi: quippe cùm nemo *ſit* naturâ prudens. ſimiliter aliquando poteſt aliquid corrrupti bile non corrumpi: ſimpliciter autē non poteſt non corrumpi. Eodem modo etiā alicubi prodeſt tali victus ratione vti, vt in locis inſalubribus: ſimpliciter autem non prodeſt. Inſuper vt alicubi vnus tantùm ſit, fieri poteſt: vt autē ſimpliciter vnus tan

τῷ μᾶλλον ὑπαρχοῦσι συμβαίνει γίνεσθαι. οὗτος δὲ ὁ τόπος οὐκ ἀντιστρέφει πρὸς τὸ ἀνασκευάζειν. εἰ γὰρ μὴ ποιεῖ τὸ πρός τι ἓν μᾶλλον, ἀγαθὸν· οὐδέπω δῆλον, εἰ αὐτὸ μὴ ἀγαθόν. τὸ δὲ ἀγαθὸν κακῷ πρός τι ἓν μᾶλλον, οὐκ ἐξ ἀνάγκης ἀγαθὸν τὸ ὅλον ποιεῖ· οὐδὲ λευκὸν μέλανι· οὐδὲ γλυκὺ πικρῷ. ¶ Πάλιν εἴ τι μᾶλλον καὶ ἧττον λέγεται, καὶ ἁπλῶς ὑπάρχει: τὸ δὲ μὴ ὂν ἀγαθὸν ἢ λευκὸν, οὐδὲν μᾶλλον ἢ ἧττον ἀγαθὸν ἢ λευκὸν ῥηθήσεται. τὸ δὲ κακὸν, οὐδενὸς μᾶλλον ἢ ἧττον ἀγαθὸν, ἀλλὰ μᾶλλον κακὸν ἢ ἧττον ῥηθήσεται. οὐκ ἀντιστρέφει δ' οὐδ' οὗτος ὁ τόπος πρὸς τὸ ἀνασκευάσαι. πολλὰ γὰρ τῷ οὐ λεγομένων μᾶλλον, ἁπλῶς ὑπάρχει. αὖθρωπος γὰρ οὐ λέγεται μᾶλλον καὶ ἧττον, ἀλλ' οὐ διὰ τοῦτο οὐκ ἔστιν ἄνθρωπος. ¶ Τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον σκεπτέον καὶ διὰ τὸ κατά τι, καὶ ποτὲ, καὶ πῆ· εἰ γὰρ κατά τι ἐνδέχεται, καὶ ἁπλῶς ἐνδέχεται. ὁμοίως δὲ καὶ τὸ ποτὲ, ἢ πού. τὸ γὰρ ἁπλῶς ἀδύνατον, οὔτε κατά τι, οὔτε πῆ, οὔτε ποτὲ ἐνδέχεται. ἔτι ἆρα, ὅτι κατά τι μὲν ἐισι φύσει σπουδαῖοι, οἷον ἐλεύθεριοι, ἢ σωφρονικοί· ἁπλῶς δὲ οὐκ εἰσὶ φύσει σπουδαῖοι· οὐδεὶς γὰρ φύσει φρόνιμος. ὁμοίως δὲ ποτὲ μὲν ἐνδέχεται τὸ φθαρτὸν μὴ φθαρῆναι, ἁπλῶς δὲ οὐκ ἐνδέχεται μὴ φθαρῆναι. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ πῆ μὲν συμφέρει τοιαύτη διαίτη χρῆσθαι, οἷον ἐν τοῖς νοσώδεσι τόποις· ἁπλῶς δ' οὐ συμφέρει. ἔτι δ' πῆ μὲν ἓν μόνον δυνατὸν ἔσται, ἁπλῶς δὲ οὐ δυνατὸν

τὸν

τὸν ἕνα μόνον ἔξ). τὸν αὐτὸν δὲ ἔξόπτον καὶ ποῦ μὲν καλὸν τὸν πατέρα θύειν, οἷον ἐν Τριβαλοῖς· ἁπλῶς δὲ οὐ καλόν. ἢ τοῦτο μὲν ἔ πού σημαίνει, ἀλλὰ πανταχοῦ γὲ διαφέρει ὅπου αἱ ὧσι· πανταχοῦ γὲ αὐτοῖς ἔσαι καλὸν· οὖσι Τριβαλοῖς. πάλιν ποτὲ μὲν συμφέρει φαρμακεύεσθαι, οἷον ὅταν νοσῇ, ἁπλῶς δὲ ἔ. ἢ οὐδὲ τοῦτο ποτὲ σημαίνει, ἀλλὰ τῷ διακεῖμθαί πως[a]; οὐδὲν γὲ διαφέρει, ὁποτιοῦν, ἐαὶ οὕτω μόνον διακείμθαι ἢ. τὸ δ' ἁπλῶς ὅτιν ὃ μηδενὸς προστιθέντος ἐρεῖς ὅτι καλόν ὅτιν, ἢ τὸ ἐναντίον[b]. ὅθ' τὸν πατέρα θύειν, οὐκ ἐρεῖς καλὸν ἔξ), ἀλλά ποι καλὸν ἔξ)· οὐκ ἄρα ἁπλῶς καλόν. ἀλλὰ τὸ τοῖς θεοῖς τιμᾶν, ἐρεῖς καλὸν μηδὲν προστιθείς· ἁπλῶς γὰρ καλόν ὅτιν. ὥστε ὃ αἰ μηδενὸς προστιθέμθου, δηκεῖ ἔξ) καλόν, ἢ ἄμεινόν, ἢ ἄλλό τι τῷ τοιοῦτον· ἁπλῶς ῥηθήσεται.

tùm sit, non potest. Eodem modo etiam alicubi honestum *est* patrem immolare, vt apud Tribalos: simpliciter verò non *est* honestum. An hoc non alicubi significat, sed quibusdam? nihil enim refert, vbi sint: quoniam vbique *id* eis erit honestū, cùm sint Tribali. Itē aliquando prodest sumptio pharmaci, vt cùm *quis* ægrotat: simpliciter autem non prodest. An nec hoc significat aliquando, sed ei qui certo modo affectus est[a]? Nihil enim refert, quando *id fiat*, si modò ita sit affectus. Id autem simpliciter est, quod nulla re adiectâ *rectè* dices ẽsse honestū vel contrarium[b]. vt patrem immolare, nō dices honestum esse, sed quibusdam honestum esse. non *est* igitur simpliciter honestum. At Deum colere, dices honestum *esse*, nulla re adiecta: simpliciter enim honestū est. Quare quodcumque nulla re adiectâ videtur esse honestum, vel turpe, vel aliud quidpiam tale, simpliciter dicetur *esse tale*.

[a] Qui ægrotat.

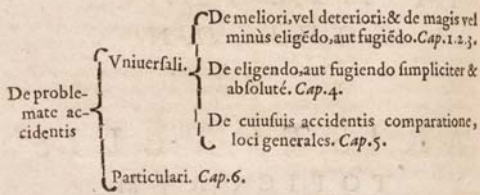
[b] Vel turpe.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ
ΤΟΠΙΚΩΝ
ΤΟ ΤΡΙΤΟΝ.

ARISTOTELIS
TOPICORVM
LIBER III.

IVLIO PACIO
interprete.

SYNOPSIS SEV METHODVS TERTII LIBRI TOPICI.

ARIST.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ
ΤΟΠΙΚΩΝ [ΤΟ] ΤΡΙΤΟΝ.

ARISTOTELIS
TOPICORVM
LIBER III.

Loci, ex quibus probatur melius esse, vel optabilius, CAP. I.

1 *Protlesis.* 2 *Protheoria.* 3 *Si alterum sit diuturnius & permanentius altero.* 4 *A qualitate & numero elicientium.* 5 *A genere.* 6 *Si alterum sit optabile propter se, alterum propter alterum.* 7 *Si alterum per se, alterum per accidens.* 8 *Si alterum sit bona causa per se, alterum per accidens.* 9 *Si alterum sit simpliciter bonum, alterum alicui.* 10 *Si alterum sit naturale, alterum acquisitum.* 11 *Si alterum insit meliori & præstantiori subiecto,* 12 *vel melioris proprium sit,* 13 *vel in melioribus & priorib⁹ & præstantioribus reperiatur.* 14 *Si alterum sit finis, alterum finis causa.* 15 *Si alterum propinquius accedat ad finem.* 16 *Si alterum ad vitæ finem pertineat, alterum ad alium finem.* 17 *Si alterum sit possibile, alterum impossibile.* 18 *Si alterius efficientis melior sit finis.* 19 *A proportione quæ est inter efficientes & fines.* 20 *Si alterum sit bonum & laudabile per se, alterum propter aliud.*

1 ΠΟΤΕΡΟΝ δὲ αἱρετώτερον ἢ βέλτιον δυοῖν ἢ πλειόνων, ὧν τῷδε σκεπτέον. ¶ Πρῶτον δὲ διορίζω, ὅτι τῶν συμβεβηκότων μὲν μᾶλλον οὐχ ἁπλῶς πολὺ διεστώτων, καὶ μεγάλως τοῖς ἄλλοις διαφορὰν ἐχόντων, (οὐδεὶς γὰρ ἀπορεῖ, πότερον ἢ δύσνοια ἢ ὁ πλοῦτος αἱρετώτερον) ἀλλ' ὅσων τὴν συνέχεις, ἢ οἷς ὧν ἀμφισβητοῦμεν πότερον δεῖ μᾶλλον ἑαυτῷ τοῦτο ἢ τοῦτο ἀπονέμειν. διὰ τὸ μηδεμίαν ὁρᾶν τὴν ἑτέρου πρὸς τὸ ἕτερον ὑπεροχήν. δῆλον οὖν ὅτι πρῶτον μὲν τῶν, ὅτι διαρκέστερον ὑπεροχῆς μιᾶς ἢ πλειόνων, συνεπιδήσεται ἢ διάνοια, ὅτι τοῦτ' ἔστιν αἱρετώτερον, ὃ πότερον τυγχάνει αὐτῷ ὑπάρχον.

2 ¶ Πρῶτον μὲν οὖν τὸ πολυχρονιώτερον

DVORVM autem pluriúmve vtrum *seu quódnam sit* optabilius & melius, ex his considerandũ *est*. ¶ Sed *illud* primùm definiatur, nos sermonem instituere nõ de iis quæ longè *inter se* distant, & magnam inter se differentiam habent (nemo enim dubitat, vtrùm beatitudo an diuitiæ sint magis eligendæ) sed de iis quæ vicina *sunt*, ac de quibus dubitamus vtri oporteat adiungi *articulum* MAGIS: propterea quòd nihil videmus quo alterum alteri antecellat. Perspicuum igitur *est* in iis probata præstantia vna vel pluribus, fore vt animus assentiatur & concedat hoc esse magis eligendum, vtrumuis eorum sit quod excellat. ¶ Primùm igitur quod est diuturnius

& constantius, magis *est* eligendum quàm quod est minùs tale[a]. ¶ Et quod potiùs eligat vir prudens aut bonus, aut lex recta, aut cuiusque rei studiosi quà tales sunt, aut ij qui in vno quoque genere scientes sunt, aut quæcũque plures omnésve *eligant*, (vt in *arte* medica, aut fabrili, quæ plures medici, vel omnes *eligãt*) aut quæcumque omnino plures, vel omnes *eligant*, aut omnia. (vt bonum: omnia namque bonum appetunt.) Oportet autem quod dictum erit[b], ad id ducere quod vtile sit[c]. Est autem simpliciter melius & optabilius, quod est secundũ meliorẽ scientiam. velut si melior scientia *est* philosophica quàm *ars* fabrilis, etiam simpliciter *ea sunt* optabiliora quæ sunt secũdum philosophiã, iis quæ *sunt* secundum *artem* fabrilem. at *vni* alicui *optabilius est*, quod est secundum propriam[d] *scientiam*. ¶ Præterea *optabilius est* quod est in genere, eo quod non est in genere: vt iustitia iusto. illa enim est in genere, *nempe* bono. hoc verò non *item*. & illa quidem est id quod bonum. hoc verò minimè. nihil enim quod in genere non sit, dicitur esse id quod genus: vt albus homo nõ est id quod color. similitérque *dicendum est* de aliis. ¶ Et quod propter se est optabile, optabilius *est* eo quod est optabile propter alterum: vt bene valere, *est optabilius* quàm exerceri. illud enim est optabile propter se, hoc verò propter alterum[e].

¶ Et quod est per se, *potiùs eligẽdum est* quàm quod est per accidens: vt amicos iustos esse, *potiùs* quàm inimicos. illud enim per se *est* optabile, hoc verò per accidens. nam inimicos iustos esse, per accidens optamus, ne nobis noceant. Hoc[f] autem est idem fere, ac præcedens, sed modo[g] differt.

a Vt gloria præstat diutii, quia post mortem manet, nemo autem post mortẽ est diues.

b In thesi.

c Id est, sumendum est argumentum ex ea huius loci parte, ex qua commodissimum erit. adeò vt modò arguatur ab electione plurium, modò omnium, modò aliter, prout cõmodum videbitur.

d Quam profitetur.

e Propter sanitatem.

f Id est, hic locus.

g Nam suprà disputatur propter se, & propter aliud. hic verò disputatur per se, & per accidens.

τερον, ἢ βεβαιότερον, αἱρετώτερον τῷ ἢ τίνι τοιούτῳ[a]. ¶ Καὶ ὃ ἂν μᾶλλον ἕλοιτο ὁ φρόνιμος, ἢ ὁ ἀγαθὸς ἀνὴρ, ἢ ὁ νόμος, ὁ ὀρθὸς, ἢ οἱ ἀποδοκιμασθέντες ἑκάστων ἀριθμοὶ ἢ τοιοῦτοί εἰσιν, ἢ οἱ ἐν ἑκάστῳ γιγνώσκοντες ἐπιστήμονες, ἢ ὅσα οἱ πλείους, ἢ οἱ πάντες, (οἷον ἐν ἰατρικῇ, ἢ τεκτονικῇ, ἃ οἱ πλείους τῶν ἰατρῶν, ἢ ἃ πάντες) ἢ ὅσα ὅλως οἱ πλείους, ἢ πάντες, ἢ πάντα. (ἅπερ τὸ ἀγαθὸν πάντα γὰρ τὰ ἀγαθοῦ ἐφίεται.) Δεῖ δὲ ἄγειν φέρον ὅ, τι ἂν ᾖ χρήσιμον[c] τὸ ῥηθησόμενον[b]. ἔστι δὲ ἁπλῶς μὲν βέλτιον καὶ αἱρετώτερον, τὸ κατὰ τὸ βέλτιον ἐπιστήμιον. οἷον εἰ βέλτιον ἐπιστήμη φιλοσοφία τεκτονικῆς· καὶ ἁπλῶς αἱρετώτερα τὰ κατὰ φιλοσοφίαν, ἢ κατὰ τεκτονικήν. τινὶ δὲ τὸ κατὰ τὸ οἰκεῖον[d]. ¶ Ἔτι ἐστὶ δὲ τὸ ὅπερ τόδε τι, τὸ μὴ ἐν γλίσχρῳ· οἷον ἡ δικαιοσύνη τὸ δικαίου. τὸ μὲν γὰρ, ἐν γλίσχρῳ τὸ ἀγαθῷ· τὸ δὲ, οὔ. καὶ τὸ μὲν, ὅπερ ἀγαθόν· τὸ δὲ, οὔ. οὐδὲν γὰρ λέγεται ὅπερ τὸ γλίσχρος, ὁ μὴ τυγχάνει ἐν τῷ γλίσχρει ὄν. οἷον, ὁ λεύκιππος ἄνθρωπος οὐκ ἔστιν ὅπερ χρῶμα. ὁμοίως δὲ ἔχει καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. ¶ Καὶ τὸ δι' ἑαυτὸ αἱρετὸν, τοῦ δι' ἕτερον αἱρετὸν αἱρετώτερον· οἷον τὸ ὑγιαίνειν τοῦ γυμνάζεσθαι. τὸ μὲν γὰρ δι' ἑαυτὸ αἱρετὸν, τὸ δὲ, δι' ἕτερον[e]. ¶ Καὶ τὸ καθ' αὐτὸ, τοῦ κατὰ συμβεβηκός· οἷον τὸ τοὺς φίλους δικαίους εἶναι, τοῦ τοὺς ἐχθροὺς. τὸ μὲν γὰρ καθ' αὐτὸ αἱρετὸν· τὸ δὲ, κατὰ συμβεβηκός. τὸ γὰρ τοὺς ἐχθροὺς δικαίους εἶναι, κατὰ συμβεβηκὸς αἱρούμεθα, ὅπως μηδὲν ἡμᾶς βλάπτωσιν. ἔστι δὲ τοῦτο[f] ταὐτὸν τῷ ἐκείνου, διαφέρει δὲ τῷ ᾗ ὅπως[g].

τὸ μὲν

τὸ μὴ τοὺς φίλους δικαίους εἶναι, δι' αὐτὸ εὐχόμεθα, καὶ εἰ μηδὲν ἡμῖν μέλλει ἔσεσθαι[a], κἂν ἐν Ἰνδοῖς ὦσι. τὸ δὲ τοὺς ἐχθροὺς, διὰ ἕτερον, ἵνα μηδὲν ἡμᾶς βλάπτωσι. ¶ Καὶ τὸ αἱρετὸν ἁπλοῦν καθ' αὑτό, τὸ κατὰ συμβεβηκὸς αἱρετὸν καθάπερ ἡ ἀρετὴ τῆς τύχης. ἡ μὲν γὰρ καθ' αὑτὸ ἀγαθόν, ἡ δὲ κατὰ συμβεβηκὸς αἰτία τοῦ ἀγαθοῦ. καὶ εἴ τι ἄλλο τοιοῦτον. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ ἐναντίου. τὸ γὰρ καθ' αὑτὸ κακοῦ αἴτιον, φευκτέον τὸ κατὰ συμβεβηκός· οἷον ἡ κακία καὶ ἡ τύχη. τὸ μὲν γὰρ καθ' αὑτὸ κακόν· ἡ δὲ τύχη, κατὰ συμβεβηκός. ¶ Καὶ τὸ ἁπλῶς ἀγαθὸν τοῦ τινὶ αἱρετέον ἐστὶ τὸ ὑγιαίνειν, τοῦ τεμνεσθαι. τὸ μὲν γὰρ ἁπλῶς ἀγαθόν· τὸ δὲ, τινί τῷ δ' ἀνθρώπων ὅλῳ. ¶ Καὶ τὸ φύσει, τοῦ μὴ φύσει· οἷον ἡ δικαιοσύνη τοῦ δικαίου. τὸ μὲν γὰρ, φύσει· τὸ δὲ, οὐ φύσει[b]. ¶ Καὶ τὸ τοῦ βελτίονι κατὰ πλείονα ὑπάρχειν, αἱρετώτερον· οἷον θεῷ, ἢ περ ἀνθρώπῳ· καὶ ψυχῇ, ἢ περ σώματι. ¶ Καὶ τὸ τοῦ βελτίονος ἴδιον, βέλτιον, ἢ τὸ τοῦ χείρονος· οἷον τὸ τοῦ θεοῦ, ἢ περ τὸ τοῦ ἀνθρώπου. κατὰ μὲν γὰρ τὰ κοινὰ ἐν ἀμφοτέροις, οὐδὲν διαφέρει ἀλλήλων, τοῖς δὲ ἰδίοις τὸ ἕτερον τοῦ ἑτέρου διαφέρειν ὑπάρχει. ¶ Καὶ τὸ ἐν βελτίοσιν, ἢ φαυλοτέροις, ἢ πλείοσι· βέλτιον· οἷον ὑγίεια ἰσχύος[c], καὶ κάλλους. ἡ μὲν γὰρ ἐν ὑγροῖς καὶ ξηροῖς, [καὶ θερμοῖς καὶ ψυχροῖς,] ἁπλῶς δ' ἐστὶν ἐξ ὧν ἄνθρωπον συνέστηκε τὸ ζῷον· τὸ δὲ, ἐν τοῖς ὑστέροις. ἡ μὲν γὰρ ἰσχὺς, ἐν τοῖς νεύροις καὶ ὀστοῖς. τὸ δὲ κάλλος, τῆς μελῶν τῆς συμμετρίας[d] δοκεῖ εἶναι).

amicos enim iustos esse propter se optamus, & si nihil nobis futurum sit[a], & si apud Indos sint. inimicos autem iustos esse optamus propter aliud, *id est* ne nobis noceāt. ¶ Et quod per se est causa boni, *eptabilius est* eo quod est causa per accidens: vt virtus, fortunā illa enim per se, hæc verò per accidens *est* causa bonorum. & si quid aliud *est* ciusmodi. Similiter etiam in contrario *se res habet*. quod enim per se *est* mali causa, magis *est* fugiendum quàm id quod est *causa* per accidens: vt vitium, quàm fortuna. illud enim per se est malum, fortuna verò per accidens. ¶ Et quod est simpliciter bonum, optabilius *est* quàm alicui *bonū*: vt valere, quàm secari. illud enim *est* simpliciter bonum: hoc verò alicui, qui egeat sectione. ¶ Et quod naturā est *bonum melius est* non naturali: vt iustitia *viro* iusto: illa enim est naturā *bonum*, hic verò adscititiè[b]. ¶ Et quod rei meliori ac maiori honore dignæ ineſt, magis est eligendum: vt *quod inest* Deo, *magis* quàm *quod inest* homini: & *quod ineſt* animo, *magis* quàm *quod ineſt* corpori. ¶ Et quod est melioris proprium, *est* melius quàm quod deterioris: vt Dei proprium, *melius est* quàm proprium hominis. nā ratione eorum quæ sunt ambobus communia, nihil inter se differūt: iis verò quæ propria sunt, alterum ab altero differt. ¶ Et quod est in melioribus, vel prioribus, vel maiori honore dignis: melius *est*: vt sanitas robore[c], & pulchritudine. illa enim *est* in humidis & siccis, & calidis & frigidis, & (vt simpliciter dicam) *in iis* ex quibus primis animal constat: hæc verò in posterioribus. nam robur in neruis & ossibus consistit: pulchritudo autē videtur esse membrorū symmetria[d] quædam.

a Etiamsi nihil ad nos perueniturum sit.

b Ob rem acquisitam & adscitiam.

c Viribus corporis.

d Aptā dispositionem.

a Vt sanitas pharmaco.
b Vt lectio proferenda est cõptioni librorũ, quia prius ad finem, id est ad scientiæ acquisitionẽ accedit.
c Quod est impossibile, nullo modo est eligendum: & quod nullo modo est eligendum, non cadit in hac cõparationem vtrum magis sit eligendum. Id circo puto Aristotelem in præsentia hoc verbũ accipere in vulgari quadã significatione, vt cùm dicimus, Armis Italia vinci nõ potest, nec Græcia disciplinis. Iam verò & præcedentia & sequentia verba ostendũt huic locũ pertinere ad finẽ. Itaque huius loci exemplum hoc esto: Deliberetur in cõsilio Turcarum, vtrũm Persis an Christianis bellũ sit inferendum. rectè aliquis ita arguet: Præstat bellum gerere cũ Persis, quàm cũ Christianis: quia Persæ vinci possunt, Christiani vinci nõ possunt.
d Vt medicina est præferenda mercaturæ: quia medicinæ finis est sanitas, mercaturæ diuitiæ.
e Id est, salubri.
f Quæ est differentia huius loci, & eius qui expositus fuit part. 6? An ibi duo comparãtur, quorum alterũ propter alterum expetebatur: hic verò alterum expetitur propter aliam quandam rem extraneam? ibi namque exercitatio posponebatur sanitati, cuius gratiã est: hic verò iustitia amicorum præfertur iustitiæ inimicorum, cùm illa non sit finis huius. An ibi præferebatur quod est bonum per se, hic verò quod est melius per se?

¶Et finis iis quæ ad finẽ *dirigũtur*, videtur esse optabilius[a]. ¶Ex duobus autẽ id quod ad finẽ propius *accedit*[b]. ¶Et omnino quæ ad vitæ finẽ *pertinet*, optabilius *est* eõ quod ad aliũ quempiã fũ. effectiua: cuius finis est melior, ipsum quoq; melius est[d]. ¶*Cùm* autem alterum *sit* effectiuum, alterum finis: ex proportione *indicandũ est*: cùm pluribus partibus finis finem superat, quàm is causam suam efficientem. veluti si beatitudo pluribus partibus superat sanitatẽ, quàm sanitas salubre: *efficitur* vt quod habet vim efficiendi beatitudinẽ, sit melius sanitate. quantò enim beatitudo sanitati præstat, tantò etiã quod habet vim efficiendi beatitudinẽ, salubri præstat. sanitas autem salubri minùs præstabat. quocirca plurib' partibus salubri præstat quod habet vim efficiendi beatitudinem, quàm sanitas salubri. Perspicuũ igitur *est* sanitate optabilius esse quod habet vim efficiendi beatitudinẽ: quippe quod eidem[c] pluribus partibus præstat. ¶Præterea quod est pulchrius per se, maiori etiã honore ac laude dignũ *est*[e]: vt amicitia *est anteponẽda* diuitiis, & iustitia sanitati ac viribus corporis. illa enim *sunt* per se in rebus honorabilibus & laudabilibus: hæc verò nõ per se, sed propter aliud. nemo enim diuitias propter se honore dignas cẽset, sed propter aliud. amicitiam verò per se *colimus*, etiamsi nihil inde ad nos peruenturum sit.

¶Καὶ τὸ τέλος τῷ θεῷ τὸ τέλος 14
αἱρετώτερον [δοκεῖ εἶναι[a].] ¶Καὶ 15 Defin. 2. M.S.
δυοῖν, τὸ ἐγγιον τοῦ τέλους[b]. ¶Καὶ ὁ- 16
λως τὸ θεῷ τοῦ βίᾳ τέλος, αἱρετώ-
τερον μᾶλλον, ἢπερ τὸ θεῷ ἀλλὸ
τινὶ τὸ θεῷ δύδαμονίαν συμπο-
νον, ἢπερ τὸ θεῷ φθόνιον. τὸ γὰρ
θεῷ δύδαμονίαν συμπονον, αἱρε-
τώτερον. ¶Καὶ τὸ δυνατὸν τῶ ἀ- 17 18
δυνάτου[c]. ¶Ἔτι δύο ποιητικῶν ὁν- 19
των, οὗ τὸ τέλος βέλτιον, καὶ αὐτὸ
βέλτιον[d]. ¶Ποιητικοῦ δὲ καὶ τοῦ τέ- 19
λους, ὅτι τὸ ἀνάλογον ὅταν πλείονι
ὑπερέχῃ τὸ τέλος τοῦ τέλους, ἢ ὅπε-
νο τὸ εἰρεῖν ποιητικοῦ. οἷον εἰ ἡ δύ-
δαμονία πλείονι ὑπερέχει ὑγιείας,
ἢπερ ὑγιεία ὑγιεινοῦ· ὡς γε τὸ ποιη-
τικὸν δύδαμονίας, βέλτιον ὑγιείας.
ὅταν γὰρ ἡ δύδαμονία ὑγιείας ὑπερ-
χει, τοσούτῳ καὶ τὸ ποιητικὸν τοῦ δύ-
δαμονίας τῶ ὑγιεινῶ ὑπερέχει. ἢ
ὑγιεία τῶ ὑγιεινῶ ἐλάττονι ὑπερέ-
χει. ὡς τε πλείονι ὑπερέχει τὸ ποιη- a a Add. quæ in Græco, sunt.
τικὸν δύδαμονίας, τῶ ὑγιεινῶ, ἢπερ
ἡ ὑγιεία, τῶ ὑγιεινῶ. δῆλον οὖν ὅτι
αἱρετώτερον τὸ ποιητικὸν δύδαμο-
νίας, τοῦ ὑγιείας· τῶ γὰρ ἀνπὸ πλείο-
νι ὑπερέχει. ¶Ἔτι τὸ κάλλιον καὶ 20
αὐτὸ, καὶ τιμιώτερον καὶ ἐπαινετώ-
τερον· οἷον φιλία πλούτου, καὶ δι- Aristot. M.S.
καιοσύνη [ὑγιείας καὶ] ἰσχύος. τὰ
μὲν γὰρ καθ' αὐτὰ τῆ τιμίων καὶ
ἐπαινετῆ· τὰ δὲ, οὐ καθ' αὐτὰ,
ἀλλὰ δι' ἕτερον· οὐδεὶς γὰρ τιμᾶ
τὸν πλοῦτον δι' αὐτὸν, ἀλλὰ δι'
ἕτερον. τιμᾶ δὲ φιλίαν καθ' αὐτὸ,
καὶ εἰ μηδὲν μέλλοι ἡμῖν ἕτερον
ἀπ' αὐτῆς ἔσεσθαι.

Alij

Alij loci, CAP. 11.

1 *A consequentibus.* 2 *A numero* 3 *A voluptate.* 4 *Ab indolentia.* 5 *Ab opportunitate.* 6 *Si alterum semper vel sæpiùs vtile sit.* 7 *Si cum alterum omnes habent, non indigemus altero.* 8 *A corruptione, abiectione, generatione, acceptione, & contrariis.* 9 *A propinquitate boni.* 10 *A similitudine. si alterum sit similius bono,* 11 *vel melioris.* 12 *Si alterum melioris, alterum deterioris similius sit.* 13 *Si alterum sit magis, alterum minùs insigne.* 14 *A difficultate.* 15 *A proprietate.* 16 *A malorum absentia.* 17 *A positiuis ad superlatiua.* 18 *A superlatiuis ad positiua.* 19 *Si alterum cum amicis communicare licet, alterum minimè.* 20 *Si alterum malimus agere cum amicis, alterum cum quouis.* 21 *Si alterum sit ex abundanti, alterum necessarium.* 22 *Si alterum ab alio suppeditari possit, alterum non item.* 23 *Si alterum sit per se eligendum, alterum non sine altero.* 24 *A dissimulatione.* 25 *Ab increpatione minori,* 26 *vel maiori.*

1 ΕΤι ὅταν δύο πνὰ ἢ σφόδρα ἀλλήλοις ὅμοια ᾖ, καὶ μὴ δυνώμεθα διαφορὰν μηδεμίαν σωιδεῖν τὸ ἕτερον, ὁρᾶν δεῖ τὸ παρεπόμενον. ᾧ γὰρ ἕπεται μεῖζον ἀγαθὸν, τοῦτ' αἱρετώτερον. αὖ δ' ἢ τὰ ἑπόμενα κακά· ᾧ τὸ ἔλαττον ἀκολουθεῖ κακὸν, τοῦτ' αἱρετώτερον. ὅτταν γὰρ ἀμφότερον αἱρετὸν, οὐδὲν κωλύει δυχερές τι παρέπεσθαι. δίχως δὲ ἀπὸ τοῦ ἕπεσθαι ἢ σκέψις. καὶ γὰρ πρότερον, καὶ ὕστερον ἕπεται. οἷον τῷ μανθάνοντι, τὸ μὲν ἀγροικον, πρότερον· τὸ δ' ὀπισθαι, ὕστερον. βέλτιον δ' ὡς ὀπιτοπολὺ τὸ ὕστερον ἑπόμενον. λαμβάνειν οὖν τὸν ἑπομένων, ὁπότερον αὖ ἢ χρήσιμον.

¶ Ἐπὶ τὰ πλείω ἀγαθὰ τὸν ἐλαττόνων, ἢ ἁπλῶς, ἢ ὅταν τὰ ἕτερα ἐν τοῖς ἑτέροις ὑπάρχῃ, τὰ ἐλάττω ἐν τοῖς πλείοσιν[a]. ἕνωσις ἑπου θατέρου θατέρου χάριν· οὐδὲν γὰρ αἱρετώτερα τὰ ἄμφω τοῦ ἑνός· οἷον τὸ ὑγιάζεσθαι καὶ ὑγίεια τῆς ὑγιείας· ἕπειδὴ τὸ ὑγιάζεσθαι τῆς ὑγιείας ἕνεκεν αἱρετόν μεθ. καὶ μὴ ἀγαθὰ ὄ[μετ] ἀγαθῶν, οὐδὲν κωλύει εἶ) αἱρετώτερα.

PRæterea cùm duo quædam sint valde inter se similia, nec possumus vllam excellentiam perspicere, qua alterum alteri præstet: videre *oportet an* ex consequentibus *intelligi possit.* cui enim consequens est maius bonum, id est magis eligendum. at si consequentia mala *sint*: cui minus malum est consequens, id est magis eligendum. cùm enim ambo sint eligenda, nihil prohibet quo minùs aliquid molestum consequens sit. bifariam autem ex consecutione consideratur. nam & priùs, & posteriùs consequitur: vt discenti ignorantia priùs, scientia posteriùs. Melius autem plerumque *est*, quod posteriùs consequitur. Consequentium igitur vtrumuis vtile sit, accipi *debet.* ¶ Præterea plura bona pauciorib[a] *anteponenda sunt* aut omnino, aut quando altera in alteris insunt, *minorum* pauciora in pluribus[a]. Obiectio *est*, sicubi alterum alterius gratiâ sit: non sunt enim ambo vno optabiliora: vt sanari & sanitas sanitate: quia sanari, sanitatis causâ eligimus. Nihil etiam vetat quo minùs non bona *si vna* cum bonis *accipiantur*, sint *bonis* anteponenda:

a Vt virtus cum diuitiis est præferenda virtuti soli.

vt beatitudo & aliud quidpiam quod non sit bonum, iustitiæ & fortitudini. ¶ Et eadem cum voluptate magis *elegenda sunt* quàm sine voluptate. ¶ Et eadē cum indolētia, *magis* quàm cum dolore. ¶ Et vnūquodque quo tempore magis valet, eo tempore est magis eligendum: vt sine molestia in senectute *viuere*, magis quàm in iuuentute: quia magis in senectute valet. secundum hæc & prudentia in senectute est magis eligenda. nemo enim adolescentes duces eligit, propterea quòd pro prudentibus non habentur. fortitudo verò contrà *habet*: quoniam in iuuentute magis necessaria est operatio secundum fortitudinē. similis est ratio temperantiæ: magis enim adolescentes, quàm

a Impelluntur, perturbantur.

senes, cupiditatibus afficiūtur[a]. ¶ Et vtilius *est*, quod omni tempore, quàm *quod* multis *temporibus est vtile*: vt iustitia, & temperātia, quàm fortitudo. illæ enim semper, hæc verò aliquando[b] vtilis *est*. ¶ Et *id* quod si omnes habeant, altero non egemus, *magis est eligendum* quàm *id* quod si *omnes* habeant, indigemus reliquo: vt in iustitia & fortitudine *videre licet*. nam si iusti omnes sint, nihil prodest fortitudo. at si omnes sint fortes, iustitia *est* vtilis. ¶ Præterea *ducēda sunt argumenta* ex corruptionibus, & abiectionibus, & generationibus, & acceptionibus, & contrariis. quorum enim corruptiones *sunt* magis fugiendæ, ea sunt magis eligenda. similiter etiam in abiectionibus, & contrariis accidit. cuius enim abiectio vel cōtrarium *est* magis fugiendum, id *est* magis eligendum. Contrà *fit* in generationibus & acceptionibus. quorum enim generationes & acceptiones *sunt* magis eli-

b Vt in periculis, & rebus aduersis.

οἷον εὐδαιμονίαν, καὶ ἄλλό τι ὃ μὴ ὄντι ἀγαθόν, δικαιοσύνῃ καὶ ἀνδρίᾳ. ¶ Καὶ τὰ αὐτὰ μᾶλλον ἡδονῆς, μᾶλλον ἢ ἀλυπίᾳ ἡδονῆς. 3 ταῦτα

¶ Καὶ τὰ αὐτὰ μετὰ ἀλυπίας, μᾶλλον ἢπερ μετὰ λύπης. ¶ Καὶ ἕκαστον ἐν ᾧ καιρῷ μεῖζον δύναται, ἐν τούτῳ καὶ αἱρετώτερον. οἷον τὸ ἀλύπως ἐν τῷ γήρᾳ, μᾶλλον ἢ ἐν τῇ νεότητι· μεῖζον γὰρ ἐν τῷ γήρᾳ δύναται. διὰ ταῦτα δὲ καὶ ἡ φρόνησις ἐν τῷ γήρᾳ αἱρετώτερον· οὐδεὶς γὰρ τοὺς νέους αἱρεῖται ἡγεμόνας, διᾳ τὸ μὴ ἀξιοῦν φρονίμους εἶναι. ἡ δὲ ἀνδρία, ἀναπαλιν ἐν τῇ νεότητι· μᾶλλον γὰρ καιρὸς ἢ κατὰ ἀνδρίαν ἐνέργεια. ὁμοίως δὲ καὶ ἡ σωφροσύνη· μᾶλλον γὰρ οἱ νέοι τῆς φρονήσεως ὑπὸ τῆς ἐπιθυμιῶν ἐνοχλοῦνται[a]. ¶ Καὶ ὃ ἐν παντὶ καιρῷ, ἢ ἐν τοῖς πλείοσι, χρησιμώτερον· οἷον δικαιοσύνη σωφροσύνη ἀνδρίας. αἰ μὲν γὰρ, ἀεί· ἡ δὲ, ποτὲ[b] χρησίμη. ¶ Καὶ ὃ πάντων ἐχόντων, μηδὲν δεόμεθα, ἢ ὃ ἐχόντων, πρὸς δὸ μεθα τὸ λοιπόν· καθάπερ δῆλη δικαιοσύνης, & ἀνδρίας. δικαίων μὲν γὰρ πάντων ὄντων, οὐδὲν χρήσιμος ἡ ἀνδρία. ἀνδρείων δὲ πάντων ὄντων, χρήσιμος ἡ δικαιοσύνη. ¶ Ἔτι ὧν τῶν φθορῶν καὶ τῶν ἀποβολῶν, καὶ τῶν γενέσεων, καὶ τῶν λήψεων, καὶ τῶν ἐναντίων. ὧν γὰρ αἱ φθοραὶ φευκτότεραι, αὐτὰ αἱρετώτερα. ὁμοίως δὲ καὶ τῶν ἀποβολῶν, καὶ τῶν ἐναντίων. οὗ γὰρ ἡ ἀποβολὴ, ἡ τὸ ἐναντίον φευκτότερον, αὐτὸ αἱρετώτερον. ὅλη δέ γε τῶν γενέσεων καὶ τῶν λήψεων, ἀναπαλιν. ὧν γὰρ αἱ λήψεις καὶ αἱ γενέσεις αἱρετώτεραι, καὶ

3 ταῦτα

4

5

6

7

8

9 v. infra mut.

ραι, καὶ αὐτὰ αἱρετώτερα. ¶ Ἄλλος τόπος. τὸ ἐγγύτερον τῷ ἀγαθοῦ, βέλτιον καὶ αἱρετώτερον[a].

[a] Ἐγγὺς τοῦ ἀγαθοῦ

¶ Καὶ τὸ ὁμοιότερον τοῦ ἀγαθῷ, οἷον ἡ δικαιοσύνη δικαίου. ¶ Καὶ τὸ τοῦ βελτίονι αὐτὸ ὂν ὁμοιότερον· καθάπερ τὸν Αἴαντα τῷ Ὀδυσσέως φασὶ βελτίω πιὲς εἶ, διότι ὁμοιότερος ἦν τοῦ Ἀχιλλεῖ. ἔνστασις τούτου ἐστὶν, ὅτι οὐκ ἀληθὲς οὐδὲν ἕπεται κωλύει, μὴ ἡ βέλτιος ὁ Ἀχιλλεὺς, ταύτῃ ὁμοιότερον εἶ τὸν Αἴαντα, τὸ ἕτερον[b] ὄντος μὲν ἀγαθοῦ, μὴ ὁμοίου δέ. σκοπεῖν δὲ εἰ καὶ ὅλῃ τὰ γελοιότερα ἐστὶν ὅμοιον, καθάπερ ὁ πίθηκος τοῦ ἀνθρώπῳ, τὸ ἵππου μὴ ὄντος ὁμοίου· οὐ γὰρ καλλίων ὁ πίθηκος, ὁμοιότερον δὲ τοῦ ἀνθρώπῳ. ¶ Πάλιν ὅτι δυοῖν εἰ τὸ μὲν, τοῦ βελτίονι τὸ δὲ, τοῦ χείρονι ὁμοιότερον· εἰη ἂν βέλτιον τὸ τοῦ βελτίονι ὁμοιότερον. ἔχει δὲ καὶ τὸ ἐνστασιν· οὐδὲν γὰρ κωλύει τὸ μὲν, τοῦ βελτίονι πρέμα ὅμοιον εἶ· τὸ δὲ, τοῦ χείρονι σφόδρα. οἷον εἰ ὁ μὲν Αἴας τοῦ Ἀχιλλεῖ πρέμα, ὁ δὲ Ὀδυσσεὺς τοῦ Νέστορι σφόδρα. καὶ εἰ τὸ μὲν τοῦ βελτίονι ὅμοιον, ὅλῃ τὰ χείρω ὅμοιον εἴη· τὸ δὲ τοῦ χείρονι, ὅλῃ τὰ βελτίω· καθάπερ ἵππος ὄνῳ, καὶ πίθηκος ἀνθρώπῳ. ¶ Ἄλλος, τὸ ὅπῃ φανέστερον τῷ ἧττον τοιούτου[c]. ¶ Καὶ τὸ χαλεπώτερον[d]. μᾶλλον γὰρ ἀγαπεμὲν ἔχοντες, ἃ μὴ ὅτι ῥᾳδίως λαβεῖν. ¶ Καὶ τὸ ἰδιαίτερον τῷ κοινοτέρου[e]. ¶ Καὶ τὸ τοῖς κακοῖς ἀκοινωνητότερον[f]. αἱρετώτερον γὰρ ᾧ μὴ ἔμεια συγχέρεια ἀκολουθεῖ, ᾧ δὲ ἀκολουθεῖ. ¶ Ἔτι εἰ τὸ ἁπλῶς τούτου βέλτιον· καὶ ἁπλῶς τὸ βέλτιστον τοῦ ἐν τούτῳ, βέλτιον

[c] Ἐναντιώτερον

[d] Ἐπαχθέστερον

[e] Κοινότερον

[f] Ἀκοινωνητότερον

gendæ, ea *sunt* magis eligenda.

9 ¶ Alius locus: Quod *est* propinquius bono, est melius & optabilius[a]. ¶ Et quod est similius bono: vt iustitia *similior est bono* quàm *homo* iustus. ¶ Et quod meliori similius est. quemadmodũ aiunt nonnulli Aiacem Vlysse meliorem esse, quòd similior sit Achilli. Obiicitur, hoc non esse verum: quia nihil prohibet Aiacem, non quà Achilles optimus *est*, ei similiorem esse: cum alter[b] sit quidem bonus, non tamen similis. Considerare etiam oportet, an in iis quæ *sunt* magis ridicula, simile sit: quemadmodũ simia *est* homini *similis*, cùm equus non sit similis. non enim simia *est* pulchrior, licèt *sit* homini similior. ¶ Rursus cùm duo sunt, si alterum meliori, alterum deteriori *sit* similius: melius erit, quod est meliori similius. Sed & aduersus hoc est obiectio. nihil enim prohibet, quominus alterum meliori parum simile sit, alterum verò deteriori valde *simile*. veluti si Aiax Achilli parũ, Vlysses Nestori valde *similis sit*. Et si quod est melio ri simile, quantum ad deteriora similis sit: quod autem deteriori, quantum ad meliora: quemadmodum equus asino, & simia homini. ¶ Alius *locus*: Quod est magis insigne, *optabilius est* eo quod est minùs tale[c]. ¶ Et quod est difficilius[d]. chiarora enim nobis sunt ea, quæ non facilè acquiri possunt. ¶ Et magis propriũ *anteponitur* magis communi[e]. ¶ Et quod magis à malis segregatum est[f]. magis enim eligendũ est *id* cui nulla est molestia consequens, quàm *id* cui est consequens. ¶ Præterea si hoc simpliciter illo *est* melius, etiam simpliciter horum optimum

9 a Vt ars sequentis est melior arte confirmandi, quia prius accedit ad artem ratiocinandi.

10 b Vlysses.

11 c Vt gloria est anteponenda diuitiis, & iuris prudentia medicinæ.

12 d Vt ars demonstradi præstat arti dialecticæ.

13 e Hunc Cicero in oratione pro Marcello ostendit gloriam quã Cæsar adeptus erat ignoscẽdo Marcello, antepoñendam esse gloriæ bellicæ, quoniam hæc est communis cum multis, illa verò propria Cæsaris.

14 f Sic ostendi potest virtutẽ esse optabiliorem diuitiis, quia diuitias sequitur metus auertendi, & insidiarum.

est melius illorum opti mo. veluti si homo *est* melior equo, etiam optimus homo *est* melior optimo equo. ¶ Et si optimum optimo *est* melius, etiam simpliciter hoc *est* melius. vt si optimus homo optimo equo est melior, etiam simpliciter homo *est* simpliciter equo melior. ¶ Præterea quæ licet communicare cum amicis, *sunt* magis eligēda quàm

a Sic probari potest fortitudi esse anteponēdam sanitati, diuitias nobilitati, liberalitatem temperantiæ.

ea quæ non *licet*[a]. ¶ Et quæ erga amicū agere malumus, hæc sunt magis eligenda quàm quæ erga quemuis. vt iustè agere, & bene facere, magis *eligenda sunt* quàm videri. amicis enim benefacere malumus quàm videri: quibuslibet autē è contrario. ¶ Et quæ *sunt* ex abūdanti, necessariis *sunt* meliora, interdum autem & magis eligenda. melius enim quàm viuere, est bene viuere. bene autem viuere est ex abundanti: at ipsum viuere *est* necessarium. Interdum verò quæ sunt meliora, non *sunt* etiam magis eligenda. non enim si *sunt* meliora, *ideirco* necesse *est et sint* magis eligenda. nā philosophari, melius *est* quàm quæstum facere: sed ei nō *est* magis eligendum, qui indiget *rebus* necessariis. Ex abundanti verò est, cùm res necessarię suppetūt, & aliæ præterea quædam honestæ parantur. Ac ferè est fortasse magis eligendum, quod est necessarium: melius autē, quod *est* ex abundanti. ¶ Et quod ab alio suppeditari nō potest, *melius est* eo quod potest etiam ab alio *suppeditari*: quomodo affecta est iustitia ad fortitudinem. ¶ Et si hoc sine illo *est* eligendum, illud verò sine hoc non *sit*. vt vis sine prudentia non *est* eligēda, prudentia verò sine vi est *eligenda*.

τῶ ἐν τῷ ἑτέρῳ βελτίσου. οἷον εἰ βελτίων ἀνθρωπος ἵππου, καὶ ὁ βέλτιστος ἀνθρωπος τοῦ βελτίστου ἵππου βελτίων. ¶ Καὶ εἰ τὸ βέλτιον τοῦ βελτίστου βέλτιον, καὶ ἁπλῶς τοῦτο βέλτιον. οἷον εἰ ὁ βέλτιστος ἀνθρωπος τοῦ βελτίστου ἵππου βελτίων, καὶ ὁ ἁπλῶς ἀνθρωπος τοῦ ἁπλῶς ἵππου βελτίων. ¶ Ἔτι ὧν ἔξεστι τοῖς φίλοις μᾶλλον, αἱρετώτερα, ἢ ὧν μή[a]. ¶ Καὶ ἃ πρὸς τὸν φίλον πρᾶξαι μᾶλλον βουλόμεθα, ἢ ἃ πρὸς τὸν τυχόντα, ταῦτα αἱρετώτερα. οἷον τὸ δικαιοπραγεῖν, καὶ δεῖ ποιεῖν μᾶλλον ἢπερ τὸ δοκεῖν. τοῖς μὲν φίλοις δεῖ ποιεῖν βουλόμεθα μᾶλλον, ἢ δοκεῖν· τοῖς δὲ τυχόντας ἀναπαλιν. ¶ Καὶ τὰ ἐν περιουσίας τῆς ἀναγκαίων βελτίω, ὡς ἐστι δὲ καὶ αἱρετώτερα. βέλτιον μὲν τὸ ζῆν, τοῦ ζῆν· τὸ δὲ οὐ ζῆν, ἐστὶν ὅτε περιουσίας· αὐτὸ δὲ τὸ ζῆν, ἀναγκαῖον. ὡς ἐστι δὲ τὰ βελτίω, οὐχὶ καὶ αἱρετώτερα· οὐδὲ εἰ βελτίω, ἀναγκαῖον καὶ αἱρετώτερα· τὸ μὲν φιλοσοφεῖν, βέλτιον τῷ χρηματίζεσθαι, ἀλλ' οὐχ αἱρετώτερον τοῦ ἐνδεεῖ τῶν ἀναγκαίων. τὸ δ' ὅτε περιουσίας ἐστὶν, ὅταν ὑπαρχόντων τῶν ἀναγκαίων, ἄλλα τινὰ προσκατασκευάζηται τῆς κυλίνδ. σχεδὸν δὲ ἱκανὸν αἱρετώτερον τὸ ἀναγκαῖον ἐστὶ βέλτιον δὲ, τὸ ὅτε περιουσίας. ¶ Καὶ ὃ μὴ ἔστι παρ' ἄλλο πορισθῆναι, ἢ ὅ ἔστι καὶ παρ' ἄλλου ὁτουοῦν πόρον ἔχειν· ἡ δικαιοσύνη πρὸς ἀνδρείαν. ¶ Καὶ εἰ τόδε μὴ αἱρετὸν τόδε αἱρετὸν, τόδε δὲ αἱρετὸν τόδε μή. οἷον δυνάμις ἀνδρὸς φρονήσεως ἄνευ αἱρετὸν, φρόνησις δὲ ἀνδρὸς δυνάμεως αἱρετόν.

¶ Καὶ

14 ¶Καὶ δυοῖν εἰ θάτερον ἀρνούμεθα, ἵνα τὸ λοιπὸν δόξῃ ἡμῖν ὑπάρχειν· ἐκεῖνο αἱρετώτερον, ὃ βουλόμεθα δοκεῖν ὑπάρχειν. οἷον φιλοπονεῖν ἀρνούμεθα, ἵν' εὐφυεῖς δόξωμεν εἶ).¶Ἔτι ὃ τῆ ἀπουσίᾳ ἧττον ὀνιτιμητέον δυσφοροῦσι, τοῦτο αἱρετώτερον[a]. ¶Καὶ οὗ τῆ ὀνουσίᾳ μὴ δυσφοροῦσι μᾶλλον ὀνιτιμητέον, τοῦτο αἱρετώτερον[b].

14 ¶Et si duorum alterum negamus, vt reliquum videatur nobis inesse: illud *est* optabilius, quod videri volumus inesse. vt laborioſos *nos* esse negamus, vt 15 valere ingenio videamur. ¶Præterea cuius absentiâ qui moleste ferunt, minùs reprehendendi sunt, id *est* optabilius[a]. ¶Et cuius absentiâ qui non ægrè ferũt, magis reprehendendi sunt, id *item est* optabilius[b].

a Vt liberi sunt anteponendi diuitiis: quis minùs reprehẽdimus eos qui ægrè ferunt amissionẽ liberorũ quàm diuitiarũ.
b Vt sanitas est optabilior diuitiis, quia magis reprehenditur qui sanitatis, quàm qui diuitiarum curam non habent.

Alii loci, CAP. III.

1 A propria virtute, quam alterum solum habet, 2 vel magis habet. 3 Si rem in qua est, bonam efficit alterum solum, 4 vel magis: vel alterum pertinet ad rem præstantiorem, alterum ad deteriorem. 5 A casibus & vsu, & actionibus, & operibus, vel contrà. 6 Si cuius sit alterum maius bonum, alterum minus. 7 Si alterum sit rei maioris maius bonum. 8 Si eidem rei alterum sit magis, alterum minùs anteponendum. 9 Ab exsuperantia. 10 Si alterum malimus per nos acquirere, alterum per alios. 11 Ab adiectione ad quamuis rem, 12 vel ad minus bonum. 13 A detractione. 14 Si alterum per se, alterum gloriæ causâ: 15 vel alterum vno, alterum vtroque modo sit eligendum. 16 Si alterũ sit propter se honorabile, alterum propter aliud. 17 Si alterum ad plura conferat, 18 vel magis conferat. 19 A fine. 20 Si alterum æquè probari possit esse eligendum & fugiendum, alterum verò tantummodo eligendum. 21 Epilogus.

1 Ἐπὶ τῷ μᾶλλον τὸ αὐτὸ εἶδος, τὸ ἔχον τὴν οἰκίαν ἀρετὴν, τοῦ μὴ ἔχοντος ἀρετῆς αἱρετώτερον[c]. ¶Ἀμφω δ' ἐχόντων, τὸ μᾶλλον ἔχον[d]. ¶Ἔτι εἰ τὸ μᾶλλον ποιεῖ ἀγαθὸν ἐκεῖνο ᾧ ἂν παρῇ· τὸ δὲ, μὴ ποιεῖ· τὸ ποιοῦν, αἱρετώτερον· καθάπερ θερμότερον τὸ θερμαῖνον, τοῦ μή. ¶Εἰ δὲ ἀμφω ποιεῖ· τὸ μᾶλλον ποιοῦν· ἢ εἰ τὸ βέλτιον ἢ κυριώτερον ποιεῖ ἀγαθόν· οἷον εἰ τὸ μὲν, ψυχὴν· τὸ δὲ, τὸ σῶμα. ¶Ἔτι ὅσα τῇ πίστεων, καὶ τῇ χρήσεων, καὶ τῇ ἕξεων, καὶ τῇ ἔργων, ἢ ταῦτα δὲ ἀπ' ἐκείνων· ἀκολουθεῖ δὲ ἀλλήλοις. εἰ εἰ τὸ δικαίως, αἱρετώτερον τὸ ἀνδρείως· καὶ ἡ δικαιοσύνη τῆ ἀνδρίας αἱρετώτερον. καὶ εἰ ἡ δικαιοσύνη τῆς ἀνδρίας αἱρετώτερον, καὶ τὸ δίκαιον ἀνδρείου μᾶλλον αἱρετόν· καὶ ἡ δικαιοσύνη τῆ ἀνδρίας αἱρετώτερον·

stè *est optabilius* quàm fortiter. Similis est aliorum ratio. ¶ Præterea si eiusdem rei alterum sit maius bonum, alterum minus: *id est* optabilius, quod *est* maius[a]. ¶ Aut si *alterum sit* maioris *rei bonum, id* maius *est*[b]. ¶ Sed & si duo quædam sint aliqua re optabiliora: quod magis est *ea re* optabilius, eo quod est minùs *eadem re* optabilius, optabilius *est*[c]. ¶ Præterea cuius exsuperãtia est optabilior quàm *alterius* exsuperantia, id quoque *est* optabilius. vt amicitia, quàm diuitiæ: quoniam optabilior est exsuperantia amicitiæ, quàm diuitiarum.

¶ Et quod sibi quisque mauult per se parare, quàm quod peralium: *illud est anteponendum*, vt amici diuitiis. ¶ Præterea ex adiunctione *arguendum est*, si eidẽ *rei* quidpiam adiunctum, faciat vt totum sit optabilius[d]. sed cauere oportet, ne proponãtur *ea*, in quibus altero eorum quæ adiunguntur, vtatur id quod commune est, aut aliquo alio modo *ab eo* adiuuetur: reliquo autem nec vtatur, nec *ab eo* adiuuetur. veluti *si coniungas* ferram & falcem cum fabrica: optabilior *est* ferra coniunctim accepta, simpliciter[e] autem non est optabilior. ¶ Præterea si minori adiũctum quidpiam, efficiat vt totũ sit maius[f]. ¶ Similiter etiam *arguendum erit* ex detractione. quo enim ab eadem re ablato, quod relinquitur, est minus: illud est maius: quando quidem ablatum efficit, *vt* id quod relinquitur, minus *sit*[g]. ¶ Et si alterum propter se, alterum propter gloriã sit eligendum: vt sanitas *est optabilior* pulchritudine. Definitio autem eius quod ad gloriam *dirigitur hec est*, Quod nemine conscio non damus operam vt insit. ¶ Et si alterum propter se & propter gloriam *sit* eligendum, alterum verò propter *eorum* alterutrum

a Vt hominis maius bonũ est virtus, quàm diuitiæ: ergo virtus est optabilior.

b Vt sanitas est bonum corporis: scientia est bonum animæ: ergo scientia est sanitati anteponenda.

c Vt sanitati magis anteponenda est virtus q̃ diuitiæ: ergo virtus est anteponẽda diuitiis.

d Vt diuitiæ sunt optabiliores cum nobilitate, quàm cum mereatrice: ergo nobilitas est anteponenda mercatrici.

e Id est, si per se spectetur.

f Vt si paruæ opes cum virtute sunt magis eligendæ, quàm magnæ opes cũ nobilitate: virtus est anteponenda nobilitati quia cum minori bono, id est cum paruis opibus coniuncta, efficit vt totum sit optabilius.

g Vt si diuitiæ sunt minus bonũ demptã prudentiã, quàm demptã nobilitate: prudentia est anteponẽda nobilitati.

κρίνως τὸ αἱρεῖσθαι. ὡσαύτως δὲ καὶ ὅτι τῷ ἄλλων. ¶ Ἔτι εἴ τινος ἓν αὐτὸ τὸ μᾶλλον, μεῖζον ἀγαθὸν ἔστι τὸ δὲ ἔλαττον· αἱρετώτερον τὸ μεῖζον[a]. ¶ Ἢ εἰ μείζονος, μεῖζον εἶη θάτερον[b]. ¶ Ἀλλὰ κὴ εἰ δύο πινά τινος εἴη αἱρετώτερα, τὸ μᾶλλον αἱρετώτερον, τῷ ἧττον αἱρετῷ αἱρετώτερον[c]. ¶ Ἔτι ἐὰν ἡ ὑπερβολὴ τῆς ὑπερβολῆς αἱρετώτερον· ᾗ φιλία χρημάτων. αἱρετώτερα δὲ ἡ τῆς φιλίας ὑπερβολή, τῆς τῶν χρημάτων. ¶ Καὶ ἃ μᾶλλον ἂν ἕλοιτο αὐτὸς ἑαυτῷ ἄπορος εἶναι, ἢ οὐ ἕτερος· οἷον τοὺς φίλους, τῶν χρημάτων. ¶ Ἔτι ὃν τῆς προσθήκης, εἰ τῷ αὐτῷ προσπεθεμένων τι, τὸ ἕτερον μᾶλλον αἱρετώτερον ποιεῖ[d]. δὲ λαβεῖν δεῖ προστίθεναι, ἐφ' ὧν τῷ μὲν ἑτέρῳ τῶν προστιθεμένων χρῆται τὸ κοινὸν, ἢ ἄλλως πως συμβαίνον ὄζει· περὶ δὲ λοιπῷ μὴ χρῆται, μηδὲ συμβαῖνον ὄζειν. οἷον φρόνησις καὶ δρέπανον μετὰ τεκτονικῆς, αἱρετώτερον ὁ φρόνιμον συνδυαζόμενος, ἁπλῶς[e] δὲ οὐχ αἱρετώτερον. ¶ Πάλιν εἰ ἐλάττονι προστιθὲν τι, τὸ ὅλον, μεῖζον ποιεῖ. ¶ Ὁμοίως δὲ καὶ ἐκ τῆς ἀναιρέσεως. ᾧ γὰρ ἀφῃρεθὲν τὸ κατὰ τῷ αὐτῷ, τὸ λειπόμενον ἔλαττον ἢ· ὑπῆρχε μεῖζον αὐτὸ ὁπότε ἀφῃρεθὲν, τὸ λειπόμενον ἔλαττον ποιεῖ[g]. ¶ Καὶ εἰ τὸ μὲν, δι' ἑαυτὸ· τὸ δὲ, οὐχ αὑτῷ δόξαι αἱρετὸν· οἷον ὑγιεία κάλλους. ὄρεξις δὲ τῷ πρὸς δόξαν, τὸ μηδενὸς συνιόντος, μὲν αὐ ἀπιδάσεως ὑπάρχειν. ¶ Καὶ εἰ τὸ μὲν, δι' ἑαυτὸ, καὶ οὐχ αὑτῷ δόξαν αἱρετὸν· τὸ δὲ, οὐχ θάτ-

por

ρον μόνον[a]. ¶ Καὶ ὁπότερον μᾶλλον δι' αὑτὸ τίμιον, τοῦτο καὶ βέλτιον καὶ αἱρετώτερον[b]. τιμιώτερον δ' ἀεὶ εἶη καθ' ἑαυτό, ὁ μηδενὸς ἄλλου μέλλοντος ὑπάρξειν[c], δι' ἃ καὶ τὸ αἱρεῖσθαι μᾶλλον. ¶ Ἔτι διελέσθαι ποσαχῶς τὸ αἱρετὸν λέγεται, καὶ τίνων χάριν· οἷον τῷ συμφέροντος, ἢ τῷ καλοῦ, ἢ τῷ ἡδέως. τὸ δὲ πρὸς ἅπαντα, ἢ πρὸς τὰ πλεῖστα χρήσιμον, αἱρετώτερον ἂν εἴη τοῦ μὴ ὁμοίως. ¶ Τῶν δ' αὐτῷ ἀμφοτέροις ὑπαρχόντων, ὁποτέρῳ μᾶλλον ὑπάρχει σκεπτέον, οἷον πότερον ἥδιον, ἢ καλλιον, ἢ συμφερώτερον.

¶ Πάλιν τὸ τοῦ βελτίονος ἕνεκεν, αἱρετώτερον· οἷον τὸ ἀρετῆς ἕνεκεν, ἢ ἡδονῆς. ὁμοίως δὲ καὶ δεῖ τῷ φευκτῷ. φευκτότερον δὲ τὸ μᾶλλον ἐμποδιστικὸν τῷ ἀρετῷ, οἷον νόσος αἰσχρος. καὶ δὲ ἡδονῆς καὶ τοῦ σπουδαίου ἕξει), κωλυτικώτερον ἢ νόσος. ¶ Ἔτι ἐκ τοῦ ὁμοίως δ' εἰκυῖα φευκτὸν καὶ αἱρετὸν τὸ περκείμενον. ἧττον δὲ τοιοῦτον, αἱρετὸν, ὃ καὶ ἕλοιτ' ἂν τις ὁμοίως καὶ φύγοι, τοῦ ἑτέρου ὄντος αἱρετοῦ μόνον[d]. ¶ Ταὐτὰ δὴ οὖν πρὸς ἄλληλα συγκείσεις, καθάπερ εἴρηται, ποιητέον.

dumtaxat[a]. ¶ Et quod *est* magis propter se honorabile, hoc & melius & optabilius *est*. [b]Honore autem dignius est per se, quod cùm futurum non sit vt vlla alia res insit[c], per se eligimus potiùs. ¶ Præterea distinguere *oportet*, quot modis eligendum dicatur, & quorum gratiâ: vt vtilitatis, vel honestatis, vel iucunditatis *causâ*. quod enim ad omnia vel ad plura vtile est, eo *est* optabilius quod non similiter *est vtile*. ¶ Cùm autem eadem ambobus insunt, vtri magis insint, videndum est, veluti vtrum sit iucundius, aut honestius, aut vtilius. ¶ Rursus quod *est* melioris causâ, *est* optabilius: veluti quod *est* virtutis causâ, *est optabilius* quàm *id* quod *est* voluptatis *causâ*. Similis est ratio fugiendorum. magis enim fugiendū *est*, quod magis impedit res eligēdas: vt morbus deformitate: quia magis & voluptati & probitati morbus obstat. ¶ Præterea *potest* ex eo *argui* quòd æquè probare *liceat* id quod est propositum, esse fugiendum & eligendum. quod enim est eiusmodi, vt æquè aliquis eligat ac fugiat, minus *est* eligendum quàm alterum quod est tantummodò eligendum[d]. ¶ *Rerum* igitur inter se comparationes, quēadmodum dictum dictum est, fieri debent.

a Vt patriæ defensio & propter se & gloriæ causâ, est expetenda: ergo est melior triumpho, qui gloriæ tantùm causa expetitur.

b Vt sanitas pulchritudine, & viribus corporis.

c Vt aliud ad eo peruenias.

d Hac ratione ostendi potest sanitatem esse optabiliorem pulchritudine, & diuitiis.

De absolutè eligendis, aut fugiendis, CAP. IV.

1 *De excellentia, qua alterum alteri præstat, detrahenda.* 2 *De iis ex quorum comparatione statim apparet etiam vtrumque vel alterum esse eligendum.*

1 Οἱ αὐτοὶ δὲ τόποι χρήσιμοι καὶ πρὸς τὸ δεικνύναι ὅτιοῦν αἱρετὸν ἢ φευκτόν. ἀφαιρεῖν δὲ μόνον δεῖ τῷ πρὸς ἕτερον ὑποκεῖσθαι. εἰ δὲ τὸ τιμιώτερον, αἱρετώτερον· καὶ

1 Idē loci vtiles *sunt* etiā ad probandū quāuis rē *esse* eligendā aut fugiendā. detrahere enim solùm oportet excellētiā qua alterū alteri præstat. nā si *id quod est* honore dignius, *est* optabilius: e-

tiam *quod* honore *est* dignum, *est* optabile. & si *id quod est* vtilius, *est* optabilius: etiam *id quod est* vtile, est optabile. Similis est ratio aliorum, quæ ita comparantur. In quorundam autem inter se comparatione statim vtrumque aut alterum dicimus esse eligendum: veluti cùm dicimus alterum naturâ bonum esse, alterum non naturâ. quod enim est naturâ bonum, procul dubio est bonum.

τὸ τίμιον, αἱρετόν. καὶ εἰ τὸ χρησιμώτερον αἱρετώτερον· καὶ τὸ χρήσιμον, αἱρετόν. ὁμοίως δὲ καὶ τἆλλα, ὅσα τοιαύτ' ἐστὶν ἔχει τὴν σύγκρισιν. ¶ Ἐπ' ἐνίων δὲ οὐδὲν κωλύει τὸ μᾶλλον ἕτερον σύγκεισιν, καὶ ὅτι αἱρετὸν ἑκάτερον, ἢ τὸ ἕτερον, λέγομεν. οἷον ὅταν τὸ μὲν, φύσει ἀγαθόν· τὸ δὲ, μὴ φύσει, λέγωμεν. τὸ γὰρ φύσει ἀγαθὸν, δῆλον ὅτι αἱρετόν ἐστι.

De quorumuis accidentium comparatione, loci generales, CAP. V.

1 ¶ *De locis maximè vniuersaliter sumendis.* 2 ¶ *Quomodo loci expositi fiant magis vniuersales.* 3 *A natura.* 4 *Ab effectione: si alterum tantummodò efficiat,* 5 *vel magis efficiat.* 6 *Si eadem re alterum sit magis, alterum minùs tale. Si alterum re tali, alterum non tali sit magis tale.* 7 *Ab adiunctione: si eidem rei,* 8 *aut minùs tali adiectum efficiat vt totum sit magis tale.* 9 *A detractione.* 10 *Ab immutatione contrary.* 11 ¶ *A definitione.*

SVmendi autem sunt loci eius quod magis vel maius, *est*, quàm maximè vniuersales. sic enim sumpti, ad plura *problemata* vtiles erunt. ¶ Licet etiam nonnullos eorum quos diximus, efficere magis vniuersales, paulùm immutata appellatione. ¶ Veluti quod est naturâ tale, eo quod non naturâ est tale, *est* magis tale. ¶ Et si alterum efficit, alterum non efficit rem quæ *illud* habet, talem, seu cui *illud* in est: magis tale *est* id quod interdũ efficit, quàm quod nõ efficit. ¶ Si verò ambo efficiũt: *id* quod magis efficit talem. ¶ Præterea si eadem re alterum *sit* magis, alterum minùs tale: & si alterum tali *re sit* magis tale, alterũ non tali *re sit magis* tale: perspicuum *est*, primum esse magis tale.

ΛΗπέον δ' ὅπα μάλιστα καθόλου τοὺς τόπους ᾗ τὸ μᾶλλον καὶ τὸ μείζονος. ληφθέντες γὰρ οὕτως, πρὸς πλείω χρήσιμοι ἂν εἴησαν. ¶ Ἔστι δὲ αὐτῶν τῶν εἰρημένων οἷοις καθόλου μᾶλλον ποιεῖν, μικρὸν παλλάσσοντα τὴν προσηγορίαν. ¶ Οἷον τὸ φύσει τοιοῦτον, τὸ μὴ φύσει τοιοῦτου, μᾶλλον τοιοῦτον. ¶ Καὶ εἰ τὸ μὲν, ποιεῖ τὸ δὲ μὴ ποιεῖ τὸ ἔχον, τοιόνδε, [ἢ] ὧ ἂν ὑπάρχοι· μᾶλλον τοιοῦτον ὅπερ ποιεῖ, ἢ ὃ μὴ ποιεῖ. ¶ Εἰ δ' ἄμφω ποιεῖ· τὸ μᾶλλον ποιοῦν τοιοῦτον. ¶ Ἔτι εἰ τῷ αὐτῷ τινος τὸ μὲν, μᾶλλον· τὸ δὲ ἧττον τοιοῦτον· καὶ εἰ τὸ μὲν, τοιούτου μᾶλλον τοιοῦτον· τὸ δὲ, μὴ τοιούτου τιθέτον· δῆλον, ἅπ. τὸ πρῶτον, μᾶλλον τοιοῦτον.

¶ Ἔτι

7 ¶Ἐπὶ δὲ τῆς προσθέσεως, εἰ τῷ αὐτῷ προσπεθέμενόν τι, τὸ ὅλον μᾶλλον ποιεῖ τοιοῦτον. ¶Ἢ εἰ τῷ ἧττον τοιούτῳ προσπεθέμενον, τὸ ὅλον μᾶλλον ποιεῖ τοιοῦτον.

9 ¶Ὁμοίως καὶ ἐκ τῆς ἀφαιρέσεως· οὗ γὰρ ἀφαιρεθέντος, τὸ λειπόμενον ἧττον τοιοῦτον, αὐτὸ μᾶλλον τοιοῦτον. ¶Καὶ τὰ τοῖς ἐναντίοις ἀμιγέστερα, μᾶλλον τοιαῦτα. οἷον λύπης τὸ πολὺ μέλανι ἀμιγέστερον.

11 ¶Ἔτι παρὰ εἰρημένα πρότερον, τὸ μᾶλλον ὅπη δι᾽ὁμοίων τὸ οἰκεῖον ἢ προειρημένῳ λόγον. οἷ᾽ εἰ τὸ λυπεῖν ὅτι λόγος, χρῶμα δηκτικόν· λυπεῖν ὅτι μᾶλλον χρῶμα δηκτικὸν ὄψεως.

7 ¶Præterea *ducendum est argumentum* ab adiunctione, si quid eidem rei adiunctum, efficiat totum magis tale. ¶Aut si minùs tali adiunctum, efficiat totum magis tale. ¶Similiter ex detractione. quo enim ablato reliquum *est* minus tale, id *est* magis tale. ¶Et quæ sunt contrariis magis immixta, sunt magis talia: *ut* albius est, quod nigro est magis immixtum. ¶Insuper præter suprà dicta, quod magis suscipit propriam rei propositæ definitionem. veluti si albi definitio est, color habens vim dispertiendi visum: *id est* albius, quod magis est color habens vim dispertiendi visum.

De problemate particulari, CAP. VI.

1 *De locis suprà expositis.* 2 *Ab oppositis.* *A coniugatis, & casibus.* 3 *A generatione, vel corruptione: & ijs quæ generandi vel corrumpendi vim habent.* 4 *Ab eo quod magis, vel minùs, vel similiter est: siue sit ex alio genere,* 5 *siue ex eodem genere,* 6 *siue sumatur exhypothesi.* 7 *Quot modis confirmetur vel infirmetur problema indefinitum,* 8 *vel definitum,* 9 *vel magis definitum,* 10 *vel maximè definitum.* 11 *A particularibus sub subiecto contentis.* 12 *A diuisione subiecti.* 13 *A diuisione attributi.* 14 *Epilogus.*

1 Ἐὰν δ᾽ ὅτι μέρεσι καὶ μὴ καθόλου τὸ προβλημα τιθῇ· πρῶτον μὲν οἱ εἰρημένοι καθόλου κατασκευαστικοὶ ἢ ἀνασκευαστικοὶ τόποι πάντες χρήσιμοι. καθόλου γὰρ ἀναιρεῖντες ἢ κατασκευάζοντες, καὶ ὅτι μέρεσι δείκνυμεν. εἰ δὲ παντὶ ὑπάρχει, καὶ τινι. καὶ εἰ μηδενί, οὐδὲ τινί. ¶Μάλιστα δ᾽ ὅτι καιροί, καὶ κοινοὶ τῷ τόπων, οἱ τε ἐκ τῶν ἀντικειμένων, καὶ τῶν συζύγων, καὶ τῶν πτώσεων· ὁμοίως γὰρ ἐνδοξον τὸ ἀξιῶσαι, εἰ πᾶσα ἡδονὴ ἀγαθόν, καὶ λύπη πᾶσαν ἐστὶ κακόν, τοῦ εἰ τις ἡδονὴ ἀγαθόν, τὴν λύπην εἶναί τινα, κακόν. Ἔτι εἰ τις ἀδύνατος μὴ ὅτι δυνάμις, καὶ ἀναισθησία τις οὐκ ἔστιν ἀδυναμία.

1 SI verò problema nõ vniuersale sed in parte positũ fuerit: primùm loci omnes vniuersales, quos diximus valere ad cõfirmandũ vel refellendũ, vtiles *sunt*. cùm enim vniuersaliter euertimus aut cõfirmamus, etiam in parte oſtẽdimus. nam si omni insit, etiam alicui *inest*: & si nulli *insit*, ne alicui quidẽ *inest*. ¶Maximè autem apti & communes *sunt* loci, qui *sumuntur* ab oppositis, & coniugatis, & casibus. æquè enim probabile *est* effari, si omnis voluptas *est* in bonis, etiã omnem dolorem esse in malis: & si qua voluptas *est* in bonis, etiam dolorem quendam esse in malis. Præterea si quis sensus nõ est vis & *facultas*, etiã sensus priuatio quędã nõ est imbecillitas.

& si quid existimabile *est* scibile, etiam existimatio quędam *est* scientia. Rursum si quid iniustum *est* bonum, etiam iustum quidpiam *est* malum. & si quid iniustè *factum*, *est* malum: etiam aliquid iustè *factum*, *est* bonum.

a Iucundum.

& si quid voluptuosum[a] *est* fugiendum, etiam voluptas quædam *est* fugienda. Secundum hęc & si quid voluptuosum *sit* vtile, etiam voluptas quædam *est* in bonis. ¶Et in iis quæ corrumpendi vim habent, necnon in generationibus & corruptionibus itidem *se res habet*. nam si quid cùm vim habeat corrumpendi voluptatem vel scientiam, est in bonis: certè quædam voluptas vel scientia erit in malis. Similitérque si corruptio quædam scientiæ est in bonis, aut generatio *quædam est* in malis: erit scientia quædã in malis. veluti si obliuio *eorum* quæ turpiter egit[b], *est* in bonis, aut reminiscētia est in malis: certè sciētia eorum quæ turpiter egit, erit in malis. Eadem est ratio aliorum. in omnibus enim similiter *est* probabilitas. ¶Præterea ex eo quod magis, & minùs, & similiter *inest*. nam si quid eorum quæ *sunt* ex alio genere, *sit* magis tale, nullum tamen eorum *sit* tale: ne id quidē quod dictū est[c], erit tale. veluti si magis sciētia quædam est in bonis quàm voluptas, nulla autem scientia *est* in bonis: ne voluptas quidem *in bonis* erit. Atque ex eo quod est *similiter*, & *ex eo quod* minùs, itidē *arguitur*. licebit enim & infirmare & confirmare. Verùm ex eo quod *est* similiter, ambo[d] *facere licet*: ex eò autē quod minùs est, cōfirmare tantùm *licet*, nō infirmare. Nam si similiter vis quædam *est* in bonis & sciētia, est autē vis quædā in bonis, etiam scientia est *in bonis*. at si nulla vis, ne scientia quidem.

b Flagitiorum admissorum.

c In problemate.

d Confirmare, & infirmare.

καὶ εἴ τι ὑπολητὸν ὑπιστητόν, ὑπόληψις τις ὑπιστήμη. Πάλιν εἴ τι τῷ ἀδίκων ἀγαθόν, ἢ τῷ δικαίων τι κακόν. καὶ εἰ τι τῷ ἀδίκως, κακόν, καὶ τῷ δικαίως τι ἀγαθόν. ἢ εἴ τι τῷ ἡδέως[a] φθυκτόν, καὶ ἡδονή τις φθυκτόν. καὶ ταυτὰ δὲ καὶ ἔστι τῷ ἡδέων ὠφέλιμον, καὶ ἡδονή τις ἀγαθόν. ¶Καὶ ὅλῃ τῷ φθαρτικῶν δὲ, καὶ τῷ γενέσεων, καὶ φθορῶν, ὡσαύτως. εἰ γάρ τι φθαρτικὸν ἡδονῆς ἢ ὑπιστήμης ὄν, ἀγαθόν ἔζιν εἴη ἂν τις ἡδονή, ἢ ὑπιστήμη, τῷ κακῶν. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ φθορά τις ὑπιστήμης, τῷ ἀγαθῶν· ἢ ἡ γένεσις, τῷ κακῶν· ἔζαι τις ὑπιστήμη, τῷ κακῶν. οἷον εἰ τὸ ὑπιλανθάνεζθαι ἅ τις αἰσχρὰ ἔπραξε[b] τῷ ἀγαθόν· ἢ τὸ ἀναμιμνήσκεζθαι, τῷ κακῶν: εἴη ἂν τὸ ὑπιζαθαι ἅ τις αἰσχρὰ ἔπραξε, τῷ κακῶν. ὡσαύτως δ' καὶ ὑπὶ τῷ ἄλλων. ἐν ἅπαζι γὰρ ὁμοίως τὸ ἔνδοξον. ¶Ἔτι ἐν τῷ μᾶλλον, καὶ ἧττον, καὶ ὁμοίως. εἰ γὰρ μᾶλλον μὴ τῷ ὄζι ἄλλως γένους τι τοιῦτον, ἐκείνων δὲ μηδὲν ὄζιν, ἀλλ' αὖ τὸ εἰρημένον εἴη τοιῦτον. ἔτι εἰ μᾶλλον μὴ ὑπιστήμης ἀγαθὸν ἡ ἡδονὴ, μηδεμία δὲ ὑπιστήμη ἀγαθὸν, οὐδ' αὖ ἡδονὴ εἴη. Καὶ ἐν τῷ ὁμοίως δὲ, ἔνιον, ὡσαύτως. ἔζαι γὰρ καὶ ἀναιρεῖν, καὶ κατασκευάζειν. πλὴν ἐκ μὲν τῷ ὁμοίως ἀμφοτέρα[d]. ἐκ δὲ τῷ ἧττον, κατασκευάζειν μόνον, ἀνασκευάζειν δὲ οὔ. εἰ γὰρ ὁμοίως δύναμίς τις ἀγαθόν, καὶ ὑπιστήμη, ἔζι δὲ τις δύναμις ἀγαθόν· καὶ ὑπιστήμη ἔζιν. εἰ δὲ

a Iucundum.

b Flagitiorum admissorum.

c In problemate.

d Confirmare, & infirmare.

εἰ δὲ ἧττον δυώμις τις ἀγαθὸν ἡ ἐπιστήμη, ἔστι δέ τις δυώμις ἀγαθόν· καὶ ἐπιστήμη. εἰ δὲ μηδεμία δυώμις ἀγαθόν, οὐκ ἂν εἴη καὶ ἐπιστήμη μηδεμίαν ἕξει) ἀγαθόν. δῆλον οὖν ὅτι κατασκευάζειν μόνον ἔξεστιν οὐκ ἧττον. ¶ Οὐ μόνον δὲ ἐξ ἄλλου γένους ἔστιν ἀνασκευάζειν, ἀλλὰ κἂν ἐκ τοῦ αὐτοῦ, λαμβάνοντα τὸ μάλιστα τοιοῦτον. οἷον εἰ ἔστιν[a] ἐπιστήμη τις ἀγαθόν, δείξαιμι σὺν ὅτι φρόνησις οὐκ ἀγαθόν, οὐδὲ ἄλλη οὐδεμία ἕξις, ἐπεὶ οὐδὲ ἡ μάλιστα δοκοῦσα. ¶ Ἔτι ἐξ ὑποθέσεως, ὁμοίως ἀξιώσαντά εἰ ἐνὶ, καὶ πᾶσιν ὑπάρχειν, ἢ μὴ ὑπάρχειν. οἷον εἰ τῷ ἀνθρώπου ἡ ψυχὴ ἀθάνατος, καὶ τὰς ἄλλας. εἰ δὲ αὕτη μή, μηδὲ τὰς ἄλλας. εἰ μὲν οὖν ὑπάρχειν τινὶ κεῖται[b], δεικτέον ὅτι οὐχ ὑπάρχει τινί. καὶ ἐξ ὑποθέσεως ἀκολουθήσει τὸ δεῖξαι τὸ μηδενὶ ὑπάρχειν. εἰ δέ τινι μὴ ὑπάρχον κεῖται[c], δεικτέον ὅτι ὑπάρχει τινί. καὶ ἐξ οὗτος ἀκολουθήσει τὸ πᾶσιν ὑπάρχειν. δῆλον δὲ ἔσται, ὅτι ὁ ὑποθέμενος ποιεῖ τὸ προβλημα καθόλου, δεῖ μέσεις τοῦτ' εἶναι τὸν ἐξ ὑποθέσεως ὁμολογούμενα, καθόλου ἀξιοῦ ὁμολογεῖν· ἐπειδὴ εἰ ἑνὶ, καὶ πᾶσιν ὁμοίως ἀξιοῖ ὑπάρχειν. ¶ Ἀδιορίστου[d] μὲν οὖν ὄντος τοῦ προβλήματος, μοναχῶς ἀνασκευάζειν ἐνδέχεται. οἷον εἰ ἔφησεν ἡδονὴν ἀγαθὸν εἶναι, ἢ μὴ ἀγαθὸν, ὃ μηδὲν ἄλλο προσδιώρισεν. εἰ μὲν γὰρ πᾶσαν ἔφησεν ἡδονὴν ἀγαθὸν εἶναι, δεικτέον καθόλου ὅτι οὐδεμία. εἰ μέλλει ἀναιρεῖσθαι τὸ προκείμενον, ὁμοίως δὲ κἂν εἴτινα ἡδονὴν ἔφησε μὴ εἶναι ἀγαθὸν, δεικτέον καθόλου ὅτι πᾶσα.

Si verò minùs vis quædam *est* in bonis quàm sciẽtia, est autẽ quẽdã vis in bonis, *est* etiã sciẽtia. at si nulla vis *est* in bonis, nõ necesse *est* etiã sciẽtiã nullã esse in bonis. perspicuum igitur *est*, cõfirmari tãtùm posse ex eo quod minùs *est*. ¶ Non solùm autẽ ex alio genere licet infirmare, sed etiã ex eodẽ, si sumatur quod est maximè tale. veluti si positũ sit[a] scientiã quandã esse in bonis, ostendatur autẽ prudẽtiã nõ esse in bonis: ne alia quidẽ sciẽtia erit *in bonis*, cùm ea nõ *sit*, quæ maximè videtur *esse*. ¶ Præterea ex hypothesi *idẽ efficitur*, cùm sit cõcessum, si vni *insit vel non insit*, etiã omnibus similiter inesse vel non inesse. veluti si hominis anima *sit* immortalis, etiã alias *esse immortales*. at si hæc nõ *sit*, ne alias quidẽ *esse*. Si igitur cuidã inesse positũ sit[b]: probandũ *est* cuidã inesse: cõsequetur enim propter hypothesim, vt nulli insit. At si cuidã nõ inesse positũ sit[c]: probandũ *est*, cuidã inesse: sic enim cõsequens erit, vt omnibus insit. Perspicuũ autẽ *est*, eum qui *una* supponit, efficere problema vniuersale, quod positum fuerat in parte. nam æquum censet, & postulat, vt qui in parte concedit, vniuersaliter cõcedat: quia si vni *insit*, etiam omnibus similiter inesse censet. ¶ Cùm igitur problema est indefinitum[d], vno modo infirmari potest. veluti si dixit voluptatem esse in bonis, aut nõ *esse* in bonis: probandum *est* vniuersaliter nullam *esse in bonis*, si futurum est vt ceartatur quod propositum fuit. Similiter autem, & si quandam voluptatem dixerit non esse in bonis: *probandum est* vniuersaliter omnem esse in bonis.

a In problemate.

b Si problema sit, quandam animam esse immortalem.

c Si problema sit, quandam animam nõ esse immortalem.

d Indefinitum problema appellat tã quod habet notã particularem, vt aliqua voluptas est bona, quãm quod non. Et caret, vt voluptas est bona. Eodẽ modo accepit propositiones indefinitã, lib. 1. Prior. Analyt. in tractatu de tribus figuris.

aliter autem euerti non potest. nam si probauerimus esse quandam voluptatem non in bonis, aut *esse* in bonis: nondum euertitur, quod propositū fuit. Perspicuum *est* igitur, vno quidem modo refelli posse, confirmari autem bifariam. siue enim vniuersaliter probauerimus omnē voluptatem *esse* in bonis, siue esse quandam voluptatem in bonis: probatum erit, quod fuit propositum. Similitérque si differendo probare oporteat esse quandam voluptatem non in bonis, si probauerimus nullam *esse* in bonis, vel quandam non *esse* in bonis: probatum erit vtroque modo tam vniuersaliter, quàm in parte esse quandam voluptatem non in bonis. ¶ Cùm autem thesis est definita, bifariā euertere licebit. veluti si positū fuerit cuidam voluptati bonum inesse, cuidam non inesse. siue enim probatum fuerit omnem voluptatem esse in bonis, siue nullam: infirmatum erit, quod fuit propositum. ¶ At si vnam tantùm voluptatem posuit esse in bonis, tribus modis infirmari potest. nam si ostenderimus omnem, vel nullam, vel plures vnā *esse* in bonis: infirmatum erit, quod fuit propositum. ¶ Cùm autem thesis *adhuc* magis definita est, veluti prudentiā solam ex virtutibus *esse* scientiam: quatuor modis licet infirmare. nam si ostenderimus omnem virtutem, aut nullam, aut etiam aliam quandam, veluti iustitiam *esse* scientiam: aut hanc, *ed est* prudentiam, non *esse* scientiam: infirmatū erit, quod propositum fuit. ¶ Prodest etiā respicere ad singularia, quibus inesse quidpiam, vel non inesse dictum fuit[a], quemadmodum in vniuersalibus problematis. ¶ Præterea genera sunt inspicienda,

[a] In problemate.

ἀλλως δ' οὐκ ἐνδέχεται ἀναιρεῖν. ἐαν γὰρ δείξωμεν, ὅτι ἔστι τις ἡδονὴ οὐκ ἀγαθὸν, ἢ ἀγαθὸν ἀπλῶς ἀναιρεῖται τὸ προκείμενον. δῆλον δ', ὅτι ἀναιρεῖν μὲν μοναχῶς ἐνδέχεται, κατασκευάζειν δὲ διχῶς. αὐτὸ γὰρ καθόλου δείξωμεν ὅτι πᾶσα ἡδονὴ ἀγαθὸν, ἢ ὅτι ἔστι τις ἡδονὴ ἀγαθὸν· διαψευσθέντες ἔσται τὸ προκείμενον. ὁμοίως δὲ καὶ διὰ ἐλαττόνων ἐὰν δείξωμεν ὅτι ἔστι τις ἡδονὴ οὐκ ἀγαθὸν, ἐὰν δείξωμεν ὅτι ἡδεμία ἀγαθὸν, ἢ ὅτι τὶς οὐκ ἀγαθὸν, διαψευσθέντες ἐσόμεθα ἀμφοτέρως, καὶ καθόλου, καὶ ὅτι μέρος, ὅτι ἔστι τις ἡδονὴ οὐκ ἀγαθὸν. ¶ Διαιρεσμένης δὲ τῆς θέσεως οὔσης, διχῶς ἀναιρεῖν ἔσται. οἷον εἰ πᾶσάν τινι μὲν ὑπάρχειν ἡδονὴ ἀγαθὸν, τινὶ δὲ οὐχ ὑπάρχειν. εἶτα γὰρ πᾶσα διαψεύσει ἡδονὴ ἀγαθὸν, εἶτα μηδεμία· ἀνῃρημένον ἔσται τὸ προκείμενον. ¶ Εἰ δ' μίαν μόνλν ὑπάρχειν ἡδονλν ἀγαθὸν ἔφη, ἔστιν ἐνδέχεται ἀναιρεῖν. δείξαντες γὰρ ὅτι πᾶσα, ἢ ὅτι μηδεμία, ἢ ὅτι πλείους μιᾶς ἀγαθὸν, ἀνῃρημένος ἐσόμεθα τὸ προκείμενον. ¶ Ἔτι πλείων δ' ἡ θέσεως διορισθείσης, ἢ ὅτι ἡ φρόνησις μόνη τῶν ἀρετῶν ἐπιστήμη, πολλαχῶς ἔστιν ἀναιρεῖν. δειχθέντος γὰρ ὅτι πᾶσα ἀρετὴ ἐπιστήμη, ἢ ὅτι ἡδεμία, ἢ ὅτι καὶ ἄλλη τις, ἢ ἡ δικαιοσύνη, ἢ ὅτι αὐτὴ ἡ φρόνησις οὐκ ἐπιστήμη, ἀνῃρημένον ἔσται τὸ προκείμενον. ¶ Χρήσιμον δ' ἐστὶ τὸ ἐπιβλέπειν ὅλῃ τὰ καθ' ἕκαστα, ἐν οἷς ὑπάρχειν τι, ἢ μὴ, εἴρηται[a], καθάπερ ἐν τοῖς καθόλου προβλήμασιν.

¶ Ἔτι δ' ἐν τοῖς γένεσιν ἐπιβλεπτέον, διαιρεσιμο-

[a] Dictum fuit.

1 ἐὰν δείξωμεν ἡδονὴν οὐκ ἀγαθὸν, ἢ ὅτι τὴν ἡδονὴν οὐκ ἀγαθὸν, ἐὰν δείξωμεν ὅτι ἡδεμία ἀγαθὸν, ἢ ὅτι τὴν οὐκ ἀγαθὸν, διαψευσθέντες ἐσόμεθα ἀμφοτέρως, καὶ καθόλου, καὶ ὅτι μέρος, ὅτι ἔστι τὴν ἡδονὴν οὐκ ἀγαθὸν. Ald. Ald. 2 ἐὰν δείξωμεν ὅτι ἡδεμία ἀγαθὸν, ἢ ὅτι τὴν οὐκ ἀγαθὸν, διαψευσθέντες ἐσόμεθα ἀμφοτέρως, καὶ καθόλου, καὶ ὅτι μέρος, ὅτι ἔστι τὴν ἡδονὴν οὐκ ἀγαθὸν. Ald. 3 ἐὰν δείξωμεν ὅτι ἡδεμία ἀγαθὸν, ἢ ὅτι τὴν οὐκ ἀγαθὸν, διαψευσθέντες ἐσόμεθα ἀμφοτέρως, καὶ καθόλου, καὶ ὅτι μέρος, ὅτι ἔστι τὴν ἡδονὴν οὐκ ἀγαθὸν. Ald. 4 ἐὰν δείξωμεν ὅτι ἡδεμία ἀγαθὸν, ἢ ὅτι τὴν οὐκ ἀγαθὸν, διαψευσθέντες ἐσόμεθα ἀμφοτέρως, καὶ καθόλου, καὶ ὅτι μέρος, ὅτι ἔστι τὴν ἡδονὴν οὐκ ἀγαθὸν. Ald. 5 ἐὰν δείξωμεν ὅτι ἡδεμία ἀγαθὸν, ἢ ὅτι τὴν οὐκ ἀγαθὸν, διαψευσθέντες ἐσόμεθα ἀμφοτέρως, καὶ καθόλου, καὶ ὅτι μέρος, ὅτι ἔστι τὴν ἡδονὴν οὐκ ἀγαθὸν. Ald. 6 ἐὰν δείξωμεν ὅτι ἡδεμία ἀγαθὸν, ἢ ὅτι τὴν οὐκ ἀγαθὸν, διαψευσθέντες ἐσόμεθα ἀμφοτέρως, καὶ καθόλου, καὶ ὅτι μέρος, ὅτι ἔστι τὴν ἡδονὴν οὐκ ἀγαθὸν. Ald. 7 ἐὰν δείξωμεν ὅτι ἡδεμία ἀγαθὸν, ἢ ὅτι τὴν οὐκ ἀγαθὸν, διαψευσθέντες ἐσόμεθα ἀμφοτέρως, καὶ καθόλου, καὶ ὅτι μέρος, ὅτι ἔστι τὴν ἡδονὴν οὐκ ἀγαθὸν. Ald. 8 ἐὰν δείξωμεν ὅτι ἡδεμία ἀγαθὸν, ἢ ὅτι τὴν οὐκ ἀγαθὸν, διαψευσθέντες ἐσόμεθα ἀμφοτέρως, καὶ καθόλου, καὶ ὅτι μέρος, ὅτι ἔστι τὴν ἡδονὴν οὐκ ἀγαθὸν. Ald. 9 ἐὰν δείξωμεν ὅτι ἡδεμία ἀγαθὸν, ἢ ὅτι τὴν οὐκ ἀγαθὸν, διαψευσθέντες ἐσόμεθα ἀμφοτέρως, καὶ καθόλου, καὶ ὅτι μέρος, ὅτι ἔστι τὴν ἡδονὴν οὐκ ἀγαθὸν. Ald. 10 ἐὰν δείξωμεν ὅτι ἡδεμία ἀγαθὸν, ἢ ὅτι τὴν οὐκ ἀγαθὸν, διαψευσθέντες ἐσόμεθα ἀμφοτέρως, καὶ καθόλου, καὶ ὅτι μέρος, ὅτι ἔστι τὴν ἡδονὴν οὐκ ἀγαθὸν. Ald. 11 ἐὰν δείξωμεν ὅτι ἡδεμία ἀγαθὸν, ἢ ὅτι τὴν οὐκ ἀγαθὸν, διαψευσθέντες ἐσόμεθα ἀμφοτέρως, καὶ καθόλου, καὶ ὅτι μέρος, ὅτι ἔστι τὴν ἡδονὴν οὐκ ἀγαθὸν. Ald.

διαιρεῖται κατ' εἴδη μέχρι τῶν ἀτόμων, καθάπερ προτερον [a] εἴρηται. αὔτε γὰρ παντὶ φαίνεται ὑπάρχον, αὔτε μηδενὶ, πολλὰ προσενέγκαντι· ἀξιωτέον καθόλου ὁμολογεῖν, ἢ φέρειν ἔνστασιν ὑπό τινος οὐχ οὕτως. ¶ Ἔτι ἐφ' ὧν ἔστιν ἢ εἶδει, ἢ ἀριθμῷ διορίσαι τὸ συμβεβηκὸς, σκεπτέον εἰ μηδὲν τούτων ὑπάρχει. οἷον ὅτι ὁ χρόνος οὐ κινεῖται, οὐδὲ ἔστι κίνησις, καταριθμησάμενον πόσα εἴδη κινήσεώς ἐστιν. εἰ γὰρ μηδὲν τούτων ὑπάρχει τῷ χρόνῳ, δῆλον ὅτι οὐ κινεῖται, οὐδὲ ἔστι κίνησις. ὁμοίως δὲ καὶ ὅτι ἡ ψυχὴ οὐκ ἀριθμὸς, διελόμενον ὅτι πᾶς ἀριθμὸς, ἢ περιττὸς, ἢ ἄρτιος. εἰ γὰρ ἡ ψυχὴ μήτε περιττὸν, μήτε ἄρτιον, δῆλον ὅτι οὐκ ἀριθμός.

14 ¶ Πρὸς μὲν οὖν τὸ συμβεβηκὸς, ἐξ ὧν τοιοῦτον καὶ οὕτως ὀπτέον.

ac diuidenda secundum species vsque ad indiuidua, quemadmodum antea[a] dictū fuit. siue enim omni visum fuerit inesse, siue nulli, cùm multa prolata fuerint, dicendum *est* æquum esse vt vniuersaliter concedatur, aut obiiciatur qua in re non ita *sit*.

[a] Lib. præced. cap. 2. part. 2.

13 ¶ Præterea in quibus licet vel specie vel numero distribuere accidens, considerandum *est* an nullum horum insit. veluti *si probare velimus* tempus non moueri, nec esse motum: enumeratione *decendum est*, quot sint species motionis. nam si nulla earū insit tempori: perspicuum *est*, *tempus* nec moueri, nec esse motum. Similiter etiam *probabimus* animam non *esse* numerum, facta diuisione, omnem numerum *esse* aut imparem aut parem. si enim anima nec sit impar, neque par: perspicuum *est ea* nō *esse* numerum.

14 ¶ Ad *confirmandum* igitur vel *refellendum* accidens, ex huiusmodi *locis*, & ita arguendum *est*.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ
ΤΟΠΙΚΩΝ
ΤΟ ΤΕΤΑΡΤΟΝ.

ARISTOTELIS
TOPICORVM
LIBER IV.

IVLIO PACIO
interprete.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ
ΤΟΠΙΚΩΝ [ΤΟ] ΤΕΤΑΡΤΟΝ.

ARISTOTELIS
TOPICORVM
LIBER IV.

Loci pertinentes ad problema generis,
CAP. I.

1 *Prothesis.* 2 *Si non dicatur de omnibus.* 3 *Si non attribuatur in quæstione quid est.* 4 *A definitione accidentis.* 5 *Si in altera categoria sit genus, in altera species.* 6 *Si genus sit species participi.* 7 *Si de aliquo dicatur species, de quo non dicatur genus.* 8 *Si nullius speciei participis sit, id quod ponitur esse in genere.* 9 *Si latius pateat species quàm genus.* 10 *Si de totidem rebus genus & species dicantur.* 11 *Ab individuis specie non differentibus.*

1 ΜΕΤΑ δὲ ταῦτα, περὶ τῆς πρὸς τὸ γένος καὶ τὸ ἴδιον, ὅπως ἐκτέον. ἔστι δὲ ταῦτα στοιχεῖα τῆς πρὸς τοὺς ὅρους. πρὸς δὲ τοῦτον[a] ὀλιγάκις[b] αἱ σκέψεις γίνονται τοῖς διαλεγομένοις. 2 Ἂν δὴ τεθῇ γένος τινὸς τῶν ὄντων, σκοπεῖν μὲν ὅπως βλέπειν ὅπου πάντα τὰ συγχωρῆ τῷ λέγοντι, εἴ τινος μὴ κατηγορεῖται, καθάπερ ὅπου τὸ συμβεβηκότος[c]. οἷον, εἰ τῆς ἡδονῆς τὸ ἀγαθὸν γένος κεῖται, εἰ τις ἡδονὴ μὴ ἀγαθόν. εἰ γὰρ τοῦτο, δῆλον ὅτι οὐ γένος τὸ ἀγαθὸν τῆς ἡδονῆς. τὸ δὲ γένος κατὰ πάντων τῶν ὑπὸ τὸ αὐτὸ εἰδῶν 3 κατηγορεῖται. Εἶτα εἰ μὴ ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορεῖ, ἀλλ' ὡς συμβεβηκὸς, καθάπερ τὸ λευκὸν τῷ χιόνι, ἢ ψυχῇ τὸ κινούμενον ὑφ' ἑαυτό. οὕτω γὰρ ἡ χιὼν ὅπερ λευκὸν, διότι οὐ γένος τὸ λευκὸν τῆς χιόνος: nim nix *est* id quod album, proinde album non est genus niuis:

1 POST hæc de his quæ ad genus & proprium *pertinent*, videndum *est*. Hæc autē sunt elementa eorum quæ *pertinent* ad definitiones. de his autē ipsis[a] rarò[b] quærunt, qui disputant. ¶ Si igitur positum fuerit *esse* alicuius rei genus, primùm respicere *oportet* ad *ea* omnia quæ sunt eiusdem generis, cuius ea res est: vt *videamus*, an alicui non attribuatur: quēadmodum in accidente *sit* velu- Vide lib. 2. c. 2. 2. part. 2.
ti si bonum ponatur esse genus voluptatis, *videndum est* an aliqua voluptas non sit in bonis. nam si hoc *duci possit*: perspicuum *est*, bonum non esse genus voluptatis: quia genus omnibus speciebus sub se *contentis* attribuitur. ¶ Deinde *videndū est*, an nō attribuatur in *quæstione* quid est, sed vt accidens: quemadmodū *attribuitur* niui album, & animæ id quod à se mouetur. neque e-

a Id est, de generibus, vel propriis, vel definitionibus.
b Plerumque enim differitur de accidentibus.

nec anima *est* id quod mouetur: sed ei accidit vt moueatur, quēadmodum & animali sæpe *accidit* vt ambulet & ambulans sit. Præterea *genus illud*, Quod mouetur, non quid est, sed aliquid faciens vèl patiens significare videtur. similis est ratio albi: nō enim quid sit nix, sed qualis sit, declarat. quare neutrum eorum attribuitur in *quæstione* quid est.

¶ Maximè autem oportet ad accidentis definitionem respicere, *ac videre* an aptetur ad id quod dictum est *esse* genus: vt *aptatur* ad ea quæ nunc dixi. accidit enim vt aliquid seipsum moueat, & non *moueat*: similitérque vt album sit, & non *sit*. quare neutrum eorum *est* genus, sed accidens: quoniam accidens vocabamus [a] quod potest inesse alicui, & non *inesse*.

a Lib. 1. cap. 5.

¶ Præterea *videndum est*, an non in eadem diuisione [b] *sint* genus & species: sed alterum sit substantia· alterum, quale: vel alterum *sit* ad aliquid· alterum, quale. Veluti nix, & cygnus, *est* substantia: album verò non *est* substantia, sed quale. quapropter album nō est genus niuis nec cygni. Rursus scientia *est in* eorum *numero* quæ ad aliquid *referuntur*: bonum autem & honestum *est* quale. quare honestum vel bonum non *est* genus scientiæ: quandoquidem relatorum genera, ipsa quoque relata esse oportet: quemadmodum in duplo *perspicere licet*. etenim multiplum, cùm sit genus dupli, ipsum quoque *in* relatorū *numero* est. Et vt vniuersaliter dicam, sub eandem diuisionem oportet & genus & speciem cadere. siue enim species *sit* substantia, etiam genus *est substantia*: siue species *sit* quale quidpiam, etiam genus *est* quale quidpiam.

b Non in eadem classe, non in eadem categoria.

οὔτε ἡ ψυχὴ ὅπερ κινήμενον συμβέβηκε δὲ αὐτῇ κινεῖσθαι, καθάπερ καὶ τῷ ζώῳ πολλάκις βαδίζειν τε, καὶ βαδίζοντι εἶναι. ἐπὶ τὸ κινούμενον οὐ τί ἐστιν, ἀλλά π ποιὸν ἢ πάσχον σημαίνειν ἔοικεν. ὁμοίως δὲ καὶ τὸ λευκόν· οὐ γάρ τί ἐστιν ἡ χιών, ἀλλὰ ποιόν τι δηλοῖ. ὥστ' οὐδέτερον αὐτῶν ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορεῖται. ¶ Μάλιστα δὲ δεῖ τὸν τὸ συμβεβηκὸς ὁρισμὸν βλέπειν, εἰ ἁρμόττει ὃ δεῖ τὸ ἐπιδεχόμενον ὁρίζεσθαι, οἷον καὶ τὰ νῦν εἰρημένα. ἐνδέχεται γάρ τι κινεῖν αὐτὸ ἑαυτό, καὶ μή· ὁμοίως δὲ καὶ λεύκον εἶναι καὶ μή. ὥστ' οὐδέτερον αὐτῶν γένος, ἀλλὰ συμβεβηκός· ἐπειδὴ συμβεβηκὸς ἐλέγομεν, ὃ ἐνδέχεται ὑπάρχειν τινὶ καὶ μή. ¶ Ἔτι εἰ μὴ ἐν τῇ αὐτῇ διαιρέσει τὸ γένος καὶ τὸ εἶδος ἀλλὰ τὸ μὲν, οὐσία· τὸ δὲ, ποιόν· ἢ τὸ μὲν, πρός τι· τὸ δὲ, ποιόν. οἷον ἡ μὲν χιὼν καὶ ὁ κύκνος, οὐσία· τὸ δὲ λεύκον, οὐκ οὐσία, ἀλλὰ ποιόν. ὥστ' οὐ γένος τὸ λεύκον τῆς χιόνος, οὐδὲ τὸ κύκνου. πάλιν, ἡ μὲν ἐπιστήμη, τῶν πρός τι· τὸ δὲ ἀγαθὸν καὶ τὸ καλὸν, ποιόν. ὥστ' οὐ γένος τὸ καλὸν ἢ τὸ ἀγαθὸν τῆς ἐπιστήμης. τὰ γὰρ τῶν πρός τι γένη, καὶ αὐτὰ τῶν πρός τι δεῖ εἶναι· καθάπερ δεῖ τὸ διπλάσιον. καὶ γὰρ τὸ πολλαπλάσιον, ὂν γένος τοῦ διπλασίου, τῶν πρός τι ἐστι. καὶ ὅλως ἢ ἐπιτεῖν, τοῦτο τῶν αὐτῶν διαιρέσιν δεῖ τὸ γένος τῶν εἰδῶν εἶναι· εἴτε γὰρ τὸ εἶδος οὐσία, καὶ τὸ γένος· εἴτε ποιόν τι τὸ εἶδος, καὶ τὸ γένος ποιόν τι.

οἷον

οἷον εἰ τὸ λεύκον ποιόν τι, καὶ τὸ χρῶμα· ὁμοίως δὲ καὶ ὅπερ τῷ
6 ἄλλων. ¶Πάλιν εἰ ἀνάγκη εἶν, ἢ εἰ ἐνδέχεται τὸ τεθέντος ἐν τοῦ γένει, μετέχειν τὸ γένος. ὅρος δὲ τὸ μετέχειν, τὸ ὅπερ δέχεσθαι τὸν τοῦ μετεχομένου λόγον. δῆλον οὖν ὅτι τὰ μὲν εἴδη μετέχει τῶν γενῶν, τὰ δὲ γένη τῶν εἰδῶν οὔ· τὸ μὲν γὰρ εἶδος ὅπερ δέχεται τὸν τοῦ γένους λόγον· τὸ δὲ γένος, τὸν τοῦ εἴδους οὔ. σκεπτέον οὖν, εἰ μετέχει, ἢ ἐνδέχεται μετέχειν τοῦ εἴδους, τὸ ὑποδοθὲν γένος. εἰ δέ τις τοῦ ὄντος, ἢ τοῦ ἑνὸς γένος τό τι ὑποδοίη· συμβήσεται γὰρ μετέχειν τὸ γένος τοῦ εἴδους· καὶ πάντων γὰρ τῶν ὄντων, τὸ ὂν καὶ τὸ ἓν κατηγορεῖται· ὥστε καὶ ὁ λόγος αὐτῶν.
7 ¶Ἔτι εἰ κατά τινος τὸ ὑποδοθὲν εἶδος ἀληθεύεται, τὸ δὲ γένος μή. εἰ δὲ τὸ ὄν, ἢ τὸ ὀπτὸν, τοῦ δοξαστοῦ γένος τεθείη. κατὰ γὰρ τοῦ μὴ ὄντος τὸ δοξαστὸν κατηγορηθήσεται· πολλὰ γὰρ τῶν μὴ ὄντων, δοξαστά. ὅτι δὲ τὸ ὂν ἢ τὸ ὀπτὸν οὐ κατηγορεῖται καὶ τοῦ μὴ ὄντος, δῆλον. ὥστ' οὐ γένος τὸ ὄν, οὐδὲ τὸ ὀπτὸν, τοῦ δοξαστοῦ. καθ' ὧν γὰρ τὸ εἶδος κατηγορεῖται. καὶ
8 τὸ γένος δεῖ κατηγορεῖσθαι. ¶Πάλιν εἰ μηδενὸς τῶν εἰδῶν ἐνδέχεται μετέχειν τὸ τεθὲν ἐν τῷ γένει. ἀδύνατον γὰρ τὰ γένοις μετέχειν, μηδενὸς τῶν εἰδῶν μετέχον, αὖ μή τι τῶν καὶ πρώτην διαίρεσιν τῶν εἰδῶν ἢ. ταῦτα γὰρ γένοις μόνον μετέχει. αὖ ἂν ἡ κίνησις, γένος τι ἡδονῆς τεθῇ· σκεπτέον, εἰ μήτε φθορὰ, μήτ' ἀλλοίωσις ἡ ἡδονὴ, μήτε τῶν λοιπῶν ὑποδοθεισῶν κινήσεων μηδεμία·

veluti si album *est* quale quidpiam, etiam color. Similis est aliorum ratio. ¶Item *considerandum est*, an necesse *sit*, vel an contingat, eius quod in genere positum est, genus esse particeps. Definitio autem participandi *est*, recipere eius quod cõmunicatur definitionem. Perspicuum igitur *est*, species esse generũ participes, genera verò specierum non *item*. species enim recipit generis definitionem: genus autem non *recipit definitionem* speciei. Considerãdum igitur *est*, an speciei particeps sit vel particeps esse possit genus propositum. veluti si quis entis aut vnius genus aliquod tradat. accidit enim vt genus sit particeps speciei: quoniam omnibus iis quæ sunt, & ens & vnum attribuitur: proinde etiam
7 eorum definitio. ¶Præterea *videndum est*, an de aliquo verè tradita species dicatur, genus autem minimé. veluti si positum fuerit ens aut scibile *esse* opinabilis genus: quoniam ei quod non est, opinabile attribuitur: quandoquidem multa eorum quæ non sunt, opinabilia *sunt*. ens verò aut scibile non attribui ei quod nõ est, perspicuum *est*. quapropter neque ens neque scibile *est* genus opinabilis. quibus enim species attribuitur, *iis* genus quoque attribui oportet.
8 ¶Item *videndum est*, an nullius speciei particeps esse possit id quod positum est in genere. Fieri enim nequit, vt generis sit particeps, quod nullius speciei est particeps: nisi *fortè* sit aliqua *earum* specierum, quę in prima diuisione generis *ponuntur*. hęc autem genus tantùm participant. Si igitur positum fuerit, motum esse genus voluptatis: considerandum *est*, an voluptas nẽc sit corruptio, nec variatio, nec vllus ex reliquis qui dicuntur esse motus.

constat enim *eam* nullius speciei participē esse, proinde nec generis: quia necesse *est*, vt *id* quod generis est particeps, etiā alicuius speciei sit particeps. Quocirca voluptas non est species motionis, nec *vnum* ex in-
a Ἔτμητα. hæc enim dicūtur ἐν παραλλάξει, indiuidua, & quæ sunt sub specie. diuiduis, nec[a] ex iis quæ sub specie motionis sunt. nam indiuidua quoque genus & speciem participant: vt quidam homo & hominis est particeps, & animalis. ¶ Præterea *videndum est*, 9 an latiùs quàm genus pateat id quod in genere positum est. vt opinabile *latiùs patet* quàm ens: quia & quod est, & quod nō est, opinabile *est*. quare opinabile non potest esse species entis: quia genus semper latiùs patet quàm species. ¶ Rursus an de quot *rebus* dicitur genus, de totidem dicatur id quod in genere positum est. veluti si eorum quæ omnibus consequentia sunt, alterum genus, alterum speciem esse posuerit: vtputà ens & vnum. omni enim *rei* ens & vnū *consequentia sunt*. quare neutrum est alterius genus: quia de totidem *rebus ambo* dicuntur. Similiter *fit*, si primum & principiū, alterum sub altero positum fuerit. nam principium *est* primum: & primum *est* principium. quare vel ambo[b] quæ dixi, idē sunt, vel neutrum est alterius genus. Elementum autem omnium eiusmodi *locorum*[c] *est*, de pluribus dici genus quàm speciē vel differentiam. nam differentia quoque de paucioribus[d] dicitur quàm genus. ¶ Videre etiam *oportet*, " an id quod dictum est, non sit genus alicuius eorum quæ specie non differunt[d] aut nō videatur *esse*. sed is qui cōfirmat, *videbit* an alicuius *eorum sit genus*, idē enim *est* eorum omniū quæ specie non differunt, genus. si igitur vnius *genus esse* probatū fuerit: constat esse omniū. & si vnius nō *esse probatū fuerit*,

b Idest, primū, & principium.

c Fundamentum locorum expositorum.

d Alicuius indiuidui sub specie contenti.

δῆλον γὰρ ὅτι οὐδενὸς τῶν εἰδῶν αὖ μετέχοι· ὥστε οὐδὲ τὴν ἡδονὴν εἶναι· ἀναγκαῖον ὄντι τὸ τῆς ἡδονῆς μετέχον, καὶ τῶν εἰδῶν τινος μετέχειν ὥστ' οὐκ ἂν εἴη εἴδος ἡ ἡδονὴ τῆς κινήσεως, οὐδὲ τῶν ἀτόμων, οὐδὲ τῶν ὑπὸ τὸ εἶδος τῆς κινήσεως ὄντων. καὶ γὰρ τὰ ἄτομα μετέχει τῆς ἡδονῆς, καὶ τὸ εἶδος· οἷον ὁ τῆς ἀνθρώπου καὶ ἀνθρώπου μετέχει, καὶ ζώου. ¶ Ἔτι εἰ δεῖ πλέον λέγεται τὰ ἡδέα τὸ ὂν τοῦ ἡδέος τὸ δοξαστὸν τοῦ ὄντος. καὶ γὰρ τὸ ὄν, καὶ τὸ μὴ ὄν, δοξαστόν. ὥστ' οὐκ ἂν εἴη τὸ δοξαστὸν, εἶδος τοῦ ὄντος. ἔτι πλέον γὰρ ἀεὶ τὸ ἡδὺ τοῦ εἴδους λέγεται. ¶ Πάλιν εἰ ἔστι τοσοῦτον τὸ γένος καὶ τὸ εἶδος λέγεται. οἷον εἰ τοῦ πᾶσιν ἐπομένων τὸ μὲν, ἡδὺς· τὸ δ', εἶδος τοῦτο· καθάπερ τὸ ὄν, καὶ τὸ ἕν. παντὶ γὰρ τῷ ὄντι, καὶ τῷ ἑνί. ὥστ' οὐδέτερον οὐδετέρου ἡδύ, ἐπειδὴ ἔστι ἴσον λέγεται. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ τὸ ὡρῶτον, καὶ ἡ ἀρχή· ἐπάλληλα τοῦτο. ἅμα γὰρ ἀρχὴ, ὡρῶτον· καὶ τὸ ὡρῶτον, ἀρχή. ὥστ' εἰ ἀμφότερα τὰ εἰρημένα ταυτόν ἐστι, οὐδέτερον οὐδετέρου ἡδύ. στοιχεῖον δὲ λέγω ἅπαντα τὰ τοιαῦτα, τὸ ἔστι πλέον τὸ ἡδὺ τοῦ εἴδους, καὶ τῷ διαφορὰν, λέγεσθαι ἐπ' ἔλαττον γὰρ καὶ ἡ διαφορὰ τοῦ ἡδέος λέγεται. ¶ Ὁρᾶν δὲ καὶ εἴ τινος ἀδιαφόρων τοῦ εἴδους μὴ ὄντι ἡδύς τὸ εἰρημένον, εἰ μὴ δόξειεν αὐ. καταφανὲς δ' ἐν τοῖς τοιούτοις ἐστὶ τοῦτο. ταυτὸν γὰρ πάντων τῶν ἀδιαφόρων τοῦ εἴδους τὸ ἡδύ. αἰεὶ γὰρ ἐνὸς δειχθέν, δῆλον ὅτι πάντων. καὶ ἐνὸς μὴ,

δῆλον

δῆλον ὅτι ἀδιαίρετον. οἷον εἰ τις ἀτόμους τεθείμβους γραμμάς, τὸ ἀδιαίρετον, γένος αὐτῶν φύσιειν ἔῃ. τῶν δὲ διαίρεσιν ἐχουσῶν γραμμῶν, οὐκ ἔστι τὸ εἰρημένον γένος, ἀδιαφόρων οὐσῶν καὶ τὸ εἶδος. ἀδιαφορεῖ δὲ καὶ τὸ εἶδος ἀλλήλαις αἱ δύο εὐθεῖαι γραμμαὶ πᾶσαι.

constat esse nullius. vt si quis indiuiduas lineas ponens dixerit Insecabile, esse earum genus. linearum enim quæ diuidi possunt, non est genus id quod dictum est, cùm specie non differant: quandoquidem omnes rectæ lineæ specie inter se non discrepant.

Alij loci, CAP. II.

1 *Si species sit in alio genere.* 2 *Si genus generis non attribuatur speciei, vel ei non attribuatur in quæstione quid est, vel sit eius particeps.* 3 *Si genus, vel generis genus non attribuatur speciebus speciei in quæstione quid est.* 4 *A definitione eius quod positum est esse genus.* 5 *Si differentia ponatur quasi genus,* 6 *Vel quasi species.* 7 *Si genus speciei subiiciatur.* 8 *Si differentia subiiciatur speciei.* 9 *Si genus subiiciatur differentiæ.* 10 *Si genus ponatur quasi differentia.* 11 *Si nulla generis differentia dicatur de specie.* 12. *Si species sit prior genere, & sublata specie tollatur genus.* 13 *Si species separetur a genere, vel a differentia.*

Σκοπεῖν δὲ καὶ εἰ τι ἄλλο γένος ἐστὶ τοῦ ὑποδεθέντος εἴδους, ὃ μήτε προσέχει τὸ ὑποδεθὲν γένος, μήθ' ὑπ' ἐκεῖνό ἐστιν· οἷον εἰ τις τῆς δικαιοσύνης τιθεῖ ὑπεῖναι μίαν θεὶν γένος. ἔστι δὲ καὶ ἡ ἀρετὴ γένος· καὶ ἐδέτερον τῶν γενῶν, τὸ λοιπὸν προσέχει· ὥστ' οὐκ ἂν εἴη ἡ ὑπεῖναι γένος τῆς δικαιοσύνης. δοκεῖ δὲ, ὅταν ἓν εἶδος ὑπὸ δύο γένη ᾖ, τὸ ἕτερον ὑπὸ τοῦ ἑτέρου περιέχεσθαι. ἔχει δὲ ἀπορίαν ἐπ' ἐνίων τὸ τοιοῦτον. δοκεῖ δὲ ἐνίοις ἡ φρόνησις, ἀρετή τε καὶ ὑπεῖναι εἶναι, καὶ οὐδέτερον τῶν γενῶν ὑπ' οὐδετέρου προέχεσθαι. οὐ μὴν ὑπὸ πάντων γε συγχωρεῖται τιθεῖ φρόνησιν ὑπεῖναι εἶναι. εἰ δ' οὖν τις συγχωρεῖν τὸ λεγόμενον ἀληθὲς εἶναι· ἀλλὰ τόγε ὑπάλληλα[a], ἢ ὑπὸ τὸ αὐτὸ γένος ἄμφω γίνεσθαι τὰ τοῦ αὐτοῦ γένη, τῶν ἀναγκαίων ἂν δόξειεν εἶναι· καθάπερ καὶ ἐπὶ τῆς ἀρετῆς, καὶ ἐπὶ τῆς ὑπεῖναι συμβαίνει· ἄμφω γὰρ ὑπὸ τὸ αὐτὸ γένος ἐστίν. ἑκάτερον γὰρ αὐτῶν ἕξις

COnsiderare etiam *oportet*, an aliquid aliud genus sit speciei propositæ, quod neque contineat propositum genus, neque sub illo sit. veluti si quis posuerit scientiam *esse* genus iustitiæ. nam & virtus est genus: & neutrum genus continet reliquum. quare scientia non potest esse genus iustitiæ. videtur enim, cùm vna species sub duobus generibus est, alterum sub altero contineri. Hoc autem in quibusdam dubitationem habet. nonnullis enim videtur prudentia esse & virtus & iustitia, & neutrum genus sub altero contineri. sed non ab omnibus concedi tur prudentiam esse scientiam. quòd si quis concedat hoc verũ esse: at certè videtur necesse esse, vt quæ *sint* ciusdẽ genera, vel *sint* subalterna[a], vel ambo sint sub eodem genere: quemadmodum etiam in virtute & in scientia contingit: ambo enim sunt sub eodem genere, quia vtrumque eorũ est habitus

[a] Alterum collocetur sub altero.

& dispositio. Considerandum igitur *est*, an neutrum insit proposito generi. Nam si nec subalterna genera sint, nec sub eodem *genere* ambo collocentur: id quod propositum est, nõ potest esse genus. ¶ Considerare etiam *oportet* genus propositi generis, atque ita semper superiora genera, *nempe* an omnia at tribuantur speciei, & an attribuantur in *quæstione* quid est. opus enim est, vt omne superius genus attribuatur speciei in *quæstione* quid est. Sicubi igitur discrepat, constat id quod propositum est, non *esse* genus. Rursus videndum est, an genus participet speciem, siue ipsum, siue aliquod superiorum generum. quod enim est superius, nullius eorum quæ infra sunt, particeps est. Qui igitur refellit, ita vt dixi, *hoc loco* vti debet. Ei verò qui confirmat si concessum sit genus propositum inesse speciei, ac dubitetur an vt genus insit satis est probare aliquod superiorũ generum attribui speciei in *quæstione* quid est. nam si vnum attribuatur in *quæstione* quid est, omnia quæ supra & quæ infra hoc sunt, siquidem attribuantur speciei, attribuentur in *quæstione* quid est. quare etiam propositum genus attribuitur in *quæstione* quid est. Quòd autem, si vnum attribuatur in *quæstione* quid est, & reliqua omnia, si attribuantur, attribuentur in *quæstione* quid est, per inductionem sumi debet. At si simpliciter dubitetur, an propositum genus insit, non sufficit probare aliquod superiorum generũ attribui speciei in *quæstione* quid est. Veluti si quis tradiderit lationem esse genus incessus: non sufficit probare incessum esse motionem,

καὶ ἀφαιθτοίς ὄζτι. σκεπτέον οὖν, εἰ μηδέτερον ὑπάρχει τῷ δοθέντι γένει. εἰ γὰρ μηδ' ὑπάλληλά ὄζτι τὰ γένει, μηδ' ὑπὸ ταυτὸν ἄμφω· ὥςτ' οὐκ ἂν εἴη τὸ δοθὲν γένος.

¶ Σκοπεῖν δὲ καὶ τὸ γένος τὸ δοθέντος γένοις, καὶ οὕτως ἀεὶ τὸ ἐπάνω γένος, εἰ πάντα κατηγορεῖται τὰ εἴδοις, καὶ εἰ ἐν τῷ τί ὄζτι κατηγορεῖται. παῦ γὰρ τὸ ἐπάνω γένος, κατηγορεῖσθαι δεῖ τὰ εἴδοις ἐν τῷ τί ὄζτιν. εἰ οὖν πῦ δῆλον ὅτι οὐ γένος τὸ δοθὲν.

Πάλιν εἰ μετέχει τὸ γένος τὰ εἴδοις, ἢ αὐτό, ἢ τῷ ἐπάνω τι γενῶν· οὐδενὸς γὰρ τὸ ἐπάνω τῷ ὑποκάτω μετέχει. Ἀνασκευάζοντι μὲν οὖν, καθάπερ εἴρηται, χρηστέον. Κατασκευάζοντι δὲ, ὁμολογουμένου μὲν ὑπάρχειν τοῖ εἴδεσι τὸ ὑπὸ τοῦτο γένοις, ὅτι δὲ ὡς γένος ὑπάρχει ἀμφισβητουμένου, δοτέον τὸ δεῖξαί τι τῷ ἐπάνω γένων ἐν τοῖ τί ὄζτι τὰ εἴδοις κατηγορεύμενον. ἐπὸς γὰρ ἐν τοῖ τί ὄζτι κατηγορεύμενα, πάντα καὶ τὰ ἐπάνω τούτου, καὶ τὰ ὑποκάτω, ἃ περ κατηγορεῖται τὰ εἴδοις, ἐν τοῖ τί ὄζτι κατηγορηθήσεται· ὥςτε καὶ τὸ δοθὲν γένος ἐν τοῖ τί ὄζτι κατηγορεῖται. ὅτι δὲ ἑνὸς ἐν τοῖ τί ὄζτι κατηγορεσυμένου, καὶ πάντα τὰ λοιπὰ, ἃ περ κατηγορεῖται, ἐν τοῖ τί ὄζτι κατηγορηθήσεται), δι' ἐπαγωγῆς λεπτέον. Εἰ δὲ ἁπλῶς ὑπάρχειν ἀμφισβητεῖται τὸ δοθὲν γένος, καὶ δοτέον τὸ δεῖξαί τι τῷ ἐπάνω γενῶν ἐν τοῖ τί ὄζτι κατηγορέμενον τοῖ εἴδεσι. οἷον εἰ τῆς βαδίσεως γένος ἀπέδωκε τὶς φοράν, οὐκ ἀρκεῖ τὸ δεῖξαι διότι κίνησίς ὄζτιν ἡ βαδίσις,

δισις, ὡς τὸ δεῖξαι ὅτι φορά ἐστιν, ἐπειδὴ καὶ ἄλλαι κινήσεις εἰσίν: ἀλλὰ πρῶτον δεικτέον, ὅτι οὐδενὸς μετέχει ἡ βάδισις τῆς κατὰ τὸν αὐτὸν διαιρέσιν, εἰ μὴ τῆς φορᾶς. αὐξάνεται γὰρ τὸ τοῦ γήρους μετέχον, καὶ τῆς εἴδων τινος μετέχει τῆς κατὰ τὸν αὐτὸν διαιρέσιν. εἰ οὖν ἡ βάδισις μήτ' αὔξησεως, μήτε μειώσεως, μήτε τῆς ἄλλων κινήσεων μετέχοι· δῆλον, ὅτι τῆς φορᾶς αὖ μετέχοι. ὥστε αὖ εἴη γένος ἡ φορὰ τῆς βαδίσεως.

3 ¶ Πάλιν ἐφ' ὧν τὸ εἶδος τὸ τεθὲν, ὡς γήρους κατηγορεῖται, σκοπεῖν εἰ καὶ τὸ ὑποδοθὲν γήρος ἐν τῷ τί ἐστιν αὐτῷ τούτων κατηγορεῖται, ὥσπερ καὶ τὸ εἶδος. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ τὰ ἐπάνω τῶν γήρους πάντα. εἰ γάρ που διαφωνεῖ, δῆλον ὅτι οὐ γήρους τὸ ὑποδοθέν. εἰ δὲ λῷον γῆρος, ἅπαντ' αὖ καὶ τὰ ἐπάνω τούτου, καὶ αὐτὸ τοῦτο, ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορεῖτο, ὥσπερ καὶ τὸ εἶδος ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορεῖται. αὐασκευάζοντι μὲν οὖν χρήσιμον, εἰ μὴ κατηγορεῖτο τὸ γήρους ἐν τῷ τί ἐστιν, ὥσπερ καὶ τὸ εἶδος κατηγορεῖται· κατασκευάζοντι δὲ, εἰ κατηγορεῖται ἐν τῷ τί ἐστι, χρήσιμον. συμβέβηκεν γὰρ καὶ τὸ γήρους, καὶ τὸ εἶδος, τὸ αὐτὸ ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορεῖσθαι. ὥστε τὸ αὐτὸ ὑπὸ δύο γήρη γίνεται. αὐαγκαῖον οὖν, ὑπαλλαγὲντα τὰ γήρη εἶ. αὖ οὖν διειρῆσθαι, ὃ βουλόμεθα γένος κατασκευάσαι, μὴ ὂν ὑπὸ τὸ εἶδος. δῆλον, ὅτι τὸ εἶδος ὑπὸ τὸ αὖ εἴη. ὥστε δεδειγμένον αὖ εἴη, ὅτι γήρους ἔστι.

4 ¶ Σκοπεῖν δὲ καὶ πότερον λέγως τῶν γήρων, εἰ ἐφαρμόττουσιν ἕκαστα τοῖς ὑποδοθεῖσι εἴδεσι, καὶ ὅσα τὰ μετὰ

ad probandum esse lationem, quia sunt & aliæ motiones. sed simul demonstrandum *est* incessum nullius eorum quæ in eadem[a] diuisione *ponuntur*, esse participem, præterquàm lationis. necesse enim est, vt id quod generis est particeps, etiam alicuius earum specierum, quæ in prima *generis* diuisione ponuntur, particeps sit. Si igitur incessus neque accretionis, neque immi nutionis, nec aliarum motionum particeps sit: perspicuum *est eum* lationis esse participem. Quocirca latio erit genus incessus. ¶ Rursus in quibus *proposita* species vt genus dicitur, cõsiderare *oportet*, an etiam propositum genus in quæstione quid est, iis ipsis attribuatur, quibus & species *attribuitur*. similitérque an quæ sunt supra genus, omnia. sicubi enim discrepat: perspicuũ *est*, id quod propositum fuit, nõ esse genus: quia si esset genus, omnia quæ supra illud sunt, & ipsum illud in *quæstione* quid est attribueretur iis, quibus & species in *quæstione* quid est attribuitur. Euertenti igitur vtile *est*, si genus *ipsi* nõ attribuatur in *quæstione* quid est, quibus species attribuitur[b]. Cõfirmãti autẽ vtile *est*, si attribuatur in *quæstione* quid est accidit enim vt & genus[c] & species[d] eidem[e] in *quæstione* quid est attribuantur[f]. quare idẽ[g] sub duob[o] generib[o][h] constituitur. necesse *est* igitur vt genera[i] sint subalterna. Si igitur ꝓbatũ fuerit *id*[k] quod volumus genus[l] constituere, non esse sub specie[m]: perspicuum *est* specie sub ipso esse[n]. quare probatum erit hoc esse genus[o].

¶ Considerare etiam oportet definitiones generum, an aptẽtur specici propositæ, & iis quæ

a In qua ponitur latio.

b Veluti si scientia non attribuitur fortitudini in quæstione quid est, non est genus virtutis: quandoquidem fortitudo est species virtutis: e Id quod pro genere sumptũ est in problemate.

d Id quod pro specie positum est in problemate.

e Id est ei cui species propositæ attribuitur in quæstione quid est.

f Probãdum sit viuens esse genus animalis. sic probatur: quia & viuens & animal attribuuntur homini in quæstione quid est: ergo viuens & animal sunt genera subalterna. cùm igitur viuens non sit species animalis (quia latiùs patet quàm animal, cùm attribuatur etiam plantis) necesse est vt animal sit species viuẽtis.

g Vt homo.

h Sub animali, & sub viuenti.

i Animal & viuens.

k Viuens.

l Animalis.

m Nõ esse speciem animalis.

n Animal esse speciem viuentis.

o Viuens esse genus animalis.

ſpeciem participant. neceſſe enim *eſt* vt generum definitiones attribuantur ſpecici, & iis qui participant ſpeciē. ſicubi igitur diſcrepat: perſpicuū *eſt*, id quod appoſitum fuit, non *eſse* genus[a].

a Vt ſi definitio ſcientiæ non cō uenit virtuti, ſcientia non eſt genus virtutis.

¶ Rurſus *animaduertendum eſt*, an differentiam quaſi genus adhibuerit: vt immortale, *quaſi* genus Dei. immortale enim eſt differentia animalis: quoniam animalium alia mortalia *ſunt*, alia immortalia. perſpicuum igitur *eſt* eum peccaſſe: quia differentia, nullius *rei* genus eſt. hoc autem verum *eſſe*, perſpicuum *eſt*: quia nulla differentia ſignificat quid eſt, ſed potiùs quale quid, quemadmodum terreſtre, & bipes. ¶ *Sed & illud videndum eſt*, an differentiam in genere poſuerit quaſi ſpeciem: veluti *ſi dixerit*, impar eſt id quod numerus. impar enim eſt differentia, non ſpecies numeri. nec videtur differentia eſſe particeps generis. quicquid enim eſt generis particeps, aut eſt ſpecies, aut individuum: differentia verò nec eſt ſpecies, nec individuū: perſpicuum igitur *eſt*, differentiam non eſſe generis participem. quamobrem impar non poteſt eſſe ſpecies, ſed differentia, quia nō eſt particeps generis. ¶ Præterea *videndum eſt*, an genus in ſpecie poſuerit: veluti *ſi* contiguitatem *eſſe* id quod continuationem *dixerit*: aut mixtionem *eſſe* id quod temperationē: aut, vt Plato definit, loci mutationē eſſe lationem. non enim neceſſe *eſt* contiguitatem *eſſe* continuationem, ſed contrà cōtinuationem *eſſe* contiguitatem: quia nō quicquid aptatur, continuatur: ſed quod continuatur, aptatur. ſimiliter *ſit* & in ceteris. neque enim omnis mixtio *eſt* temperatio, quia ſiccorū mixtio non eſt tēperatio. neq; omnis loci mutatio *eſt* la-

γοντα τὸ εἶδος. ἀνάγκη γὰρ τοὺς περὶ ἡμῶν λόγους καταγορεύεσθαι τὰ εἴδους, καὶ περὶ μετεχόντων τὰ εἴδους. εἰ οὖν που διαφωνεῖ, δῆλον ὅτι οὐ γένος τὸ ὑποκείμενον[a]. ¶ Πάλιν, εἰ ἡ διαφορὰ ὡς γένος ἀπέδωκεν: οἷον εἰ τὸ ἀθάνατον, γένος θεοῦ. διαφορὰ γάρ ἐστι ζῴου τὸ ἀθάνατον: ἔστι δὲ καὶ τῶν ζώων τὰ μὲν, θνητά· τὰ δὲ, ἀθάνατα. δῆλον οὖν ὅτι ἡμάρτηται· οὐδενὸς γὰρ ἡ διαφορὰ γένους ἐστίν. ὅτι δὲ τοῦτ' ἀληθὲς, δῆλον: οὐδεμία γὰρ διαφορὰ σημαίνει τὸ τί ἐστιν, ἀλλὰ μᾶλλον ποιόν τι, καθάπερ τὸ πτερόν, καὶ τὸ δίπουν. ¶ Καὶ εἰ τῶν διαφορῶν ἓν τὸ γένος ἔθηκεν ὡς εἶδος: οἷον τὸ ἄρτιον τῶν, ὥσπερ ἀριθμόν. διαφορὰ γὰρ ἀριθμοῦ τὸ ἄρτιον, οὐκ εἶδος ἐστιν. οὐδὲ δοκεῖ μετέχειν ἡ διαφορὰ τοῦ γένους. πᾶν γὰρ τὸ μετέχον ἢ γένους, ἢ εἶδος, ἢ ἄτομόν ἐστιν· ἡ διαφορὰ, οὔτε εἶδος, οὔτε ἄτομόν ἐστι. δῆλον οὖν, ὡς οὐ μετέχει τὸ γένους ἡ διαφορά. ὥστ' ἀδύνατον τὸ περιττὸν, εἶδος αὐτῶν, ἀλλὰ διαφορὰ· ἐπεὶ οὐ μετέχει τοῦ γένους. ¶ Ἔτι εἰ τὸ γένος εἰς τὸ εἶδος ἔθηκεν: οἷον τὸ συναφὲς, ὥσπερ συνοχῆς· ἢ τὸ μίξιν, ὥσπερ κρᾶσιν· ἢ, ὡς Πλάτων ὁρίζεται, φορὰν τοῦ κατὰ τόπον κίνησιν. οὐ γὰρ ἀνάγκη πᾶν τὸ συναφὲς συνοχῆς εἶναι· ἀλλ' ἀνάπαλιν τὸ συνοχὴν, συνάφειν. οὐ γὰρ πᾶν τὸ ἁπτόμενον συνέχεται· ἀλλὰ τὸ συνεχόμενον ἅπτεται. ὁμοίως δὲ καὶ ὅπη περὶ ἄλλων. οὔτε γὰρ ἡ μῖξις ἅπασα, κρᾶσις· ἡ γὰρ τῶν ξηρῶν μῖξις, οὐκ ἔστι κρᾶσις. οὐδὲ ἡ περὶ τόπον μεταβολὴ πᾶσα, φο-

[a] Vt ſi definitio ſcientiæ non cō uenit virtuti, ſcientia non eſt genus virtutis.

ἐὰν ἡ δὲ βάδισις, ὃ δοκεῖ φορὰ εἶ-
σχεδὸν δὲ [ἡ φορὰ] ὅτι ἥδ' ἀκουσί-
ως τόπον ἐκ τόπου μεταβαλλόντων
λέγεται, καθάπερ ὅτι ἥδ' ἀψύχων
συμβαίνει. δῆλον δ' ὅτι καὶ ὅτι
πλέον λέγεται τὸ εἶδος, τὸ γένους,
ἐν τοῖς ὑποδοθεῖσι, δέον ἀεὶ ἀπα-
8 λὴν γίνεσθαι. ¶ Πάλιν εἰ τῷ διαφο
ρὰν εἰς τὸ εἶδος ἔθηκεν οἷον τὸ ἀθά
νατον, ὅπερ θεόν· συμβήσεται δὲ ἐπ'
ἴσων, ἢ ὅτι πλειόνων τὸ εἶδος λέγε
σθαι· ἀεὶ δὲ ἡ διαφορὰ ὁπόσης, ἢ ὅτι
9 πλεῖον τὸ εἴδεως λέγεται. ¶ Ἔτι εἰ
τὸ γένους εἰς τῷ διαφορὰν ἔθηκεν· 9
οἷον τὸ σχῆμα, ὅπερ συγκριτικόν·
ἢ τὸν ἀριθμόν, ὅπερ ἀθέτητόν.
10 ¶ Καὶ εἰ τὸ γένος ὡς διαφορὰν εἶ-
πεν· ἐγχωρεῖ γάρ τινα καὶ τοιαύτην 10
κομίσαι θέσιν· οἷον κράσεως, τῷ
μίξιν διαφοράν· ἢ φορᾶς τῷ κατὰ
τόπον μεταβολῇ. Σκεπτέον δὲ πάν
τα τὰ τοιαῦτα διὰ τῆς αὐτῆς· ὅτινοι
νωνεῖ δὲ οἱ τόποι· ὅτι πλέον τε δὲ
δὲ τὸ γένος τῆς διαφορᾶς δεῖ λέγε
σθαι, ἐὰν μὴ μετέχειν τῆς διαφορᾶς.
ὥστε δὲ ὑποδοθέντος, οὐδέτερον τῆς
εἰρημένων δυνατὸν συμβαίνειν· ἐπ'
ἐλαττόν τε δὲ ἐνδήσεται, καὶ μετέξει
11 τὸ γένος τῆς διαφορᾶς. ¶ Πάλιν, εἰ
μηδεμία διαφορὰ κατηγορεῖται 11
τῆς τὸ γένους καὶ τὸ ὑποδοθέντος
εἴδους, οὐδὲ τὸ γένος κατηγορηθή-
σεται. οἷον ψυχῆς, οὔτε τὸ θνητὸν,
οὔτε τὸ ἄφθαρτον κατηγορεῖται·
ὥστ' οὐδὲ ἓ ἀριθμός. ¶ Ἔτι εἰ
12 πρότερον φύσει τὸ εἶδος τοῦ γένους· καὶ 12
συναναιρεῖ τὸ γένος· δοκεῖ δὲ τὸ
13 ἐναντίον· οὐκ ἂν εἴη γένος. ¶ Ἔ-
τι εἰ ἐνδέχεται ὑπολιπεῖν τὸ εἰ-
ρημένον γένος, ἢ τῷ διαφορᾷ·
οἷον ψυχὴν τὸ κινεῖσθαι, ἢ δόξαν
τὸ ἀληθῆς ἢ ψεῦδος· οὐκ ἂν εἴη τῆς

tio: quoniam incessus non videtur esse latio. ferè enim latio dicitur de iis quæ non sponte sua locum mutant, vt in *rebus* inanimis accidit. Perspicuum autem *est*, latiùs patere speciem quàm genus, in iis quæ adducta fuerunt cùm contra fieri debeat. ¶ Præterea *videndum est*, an differentiam in specie posuerit: veluti immortale *esse* id quod Deum: accidet enim de totidem, vel de pluribus speciem dici: semper enim differentia de totidē vel de pluribus dicitur quàm, species.

¶ Præterea an genus in differentia posuerit: veluti colorē *esse* id quod congregatiuum: aut numerum *esse* id quod imparem. ¶ Et si genus quasi differentiam dixerit: fieri enim potest, vt aliquis etiam eiusmodi thesim afferat: veluti mixtionem *esse* differētiā tēperationis: aut loci mutationem, lationis. Considerandа autem *sunt* quæcūque sunt eiusmodi, ex iisdē locis: quia cōmunio *quadam* est inter locos: nam & de pluribus genus quàm differentia dici, nec differentiam participare debet. *Genere* autem ita *vt in superioribus exemplis* allato, neutrum eorum quæ dixi, contingere potest. quoniam & de paucioribus dicetur, & participabit genus differentiā. ¶ Itē si nulla ex generis differētiis attribuitur speciei propositæ, ne genus quidē attribuetur: vt animæ nec impar nec par attribuitur: ergo nec numerus. ¶ Præterea si species sit naturā prior, & secum auferat genus: quia contrarium videtur *verum esse*: non potest esse genus. ¶ Præterea si accidit vt *species* relinquat propositum genus vel differentiā, vt animā motio, vel opinionem veritas & falsitas: neutrum erit eo-

rum, quæ dixi genus, aut differẽtia. videtur enim genus & differentia consequens esse, quandiu species est.

εἰρημένων· δόξειε γὰρ ἂν τὸ γένος καὶ ἡ διαφορὰ ἀκολουθεῖν τῷ εἶναι τὸ εἶδος.

Alij loci, Cap. III.

1 ¶ *Si species sit aut posita esse particeps eius quod est generi contrarium.* 2 ¶ *Si quid communicetur speciei, quod nulli eorum quæ sub genere sunt, communicetur.* 3 ¶ *De homonymia.* 4 ¶ *Si non sit alia species generis.* 5 ¶ *De metaphora.* 6 ¶ *De contrariis loci euertentes.* 7 *Si species sit aliquid contrariũ, quod non sit in genere propositi, uel in re quod genera proposito contraria est,* 8 *uel non sit in ullo genere.* 9 *Si & genera & species sint quædam contraria, quorum alia sint mediata, alia immediata:* 10 *uel alijs sit interiectum medium per negationem, aliis uero subiectum.* 11 *Si medium non sit in eodem genere, cum generi nihil sit contrarium.* 12 *Si generi sit aliquid contrarium, speciei nihil.* 13 *Epilogus.* 14 ¶ *De contrariis loci confirmantes.* 15 *Si contrarium speciei sit in eodem genere.* 16 *Si medium sit in eodem genere.* 17 *Si contrarium sit in contrario genere.*

[1] COnsiderare etiam *oportet* an id quod in genere positum est, alicuius generis contrarii particeps sit, vel particeps esse possit[a]: idẽ. n. cõtrariorum simul particepserit: quia numquam species separatur à genere, & particeps est, vel particeps potest esse contrarii. ¶ Præterea *videndum est*, an aliquid communicetur cũ specie, quod omnino inesse nequeat iis quæ *sunt* sub genere: veluti si anima est vitæ particeps, numerorum autem nullus viuere potest: certè anima non est species numeri. ¶ Cõsiderandũ etiam *est*, an species & genus sint homonyma,[b] vtendo elementis quæ tradita sunt[c] ad homonymiam *inuestigandam*, quoniam genus & species *sunt* synonyma.

[1] Σκοπεῖν δὲ καὶ, εἰ τὸ ἐν γένει κείμενον, μετέχει τινὸς ἐναντίου τοῦ γένει, ἢ ἐνδέχεται μετέχειν· τὸ γὰρ αὐτὸ τῶν ἐναντίων ἅμα μετέξει. ἐπειδὴ τὸ μὲν γένος οὐδέποτε ἀπολείπει μετέχει· ἡ δὲ τυγχάνει, ἢ ἐνδέχεται μετέχειν. ¶ Ἔτι εἴπερ καὶ γνωτὸν τὸ εἶδος, ὁ ἀδύνατον ὅλως ὑπάρχειν τοῖς ἄνευ τοῦ γένος. οἷον εἰ ἡ ψυχὴ τῶν ζώων κοινωνεῖ, τῷ δὴ ἀριθμῷ μηδένα δυνατὸν ζῆν· οὐκ ἄν εἴη εἶδος ἀριθμοῦ, ἡ ψυχή. ¶ Σκεπτέον δὲ εἰ ὁμώνυμον τὸ εἶδος τῷ γένει, τοιχείοις χρώμενον τοῖς εἰρημένοις· ὡς τὸ ὁμώνυμον συνώνυμον δὲ τὸ γένος καὶ τὸ εἶδος. ¶ Ἔπει δὲ γένος παντὸς εἴδη πλείω σκοπεῖν, εἰ μὴ ἐν ἑτέρῳ εἴδει ἕτερον εἶδος ᾖ. ¶ εἰρημένων δὲ καὶ τί μεταφορά, δῆλον ὅτι καὶ ἐν γένος ὅλως τὸ εἰρημένον. ¶ Σκοπεῖν δὲ εἰ τὸ κατὰ μεταφορὰν λεγόμενον, ὡς γένος ἀπέδωκεν· οἷον τὴν σωφροσύνην, συμφωνίαν· πᾶν γὰρ γένος κυρίως κατὰ τῶν εἰδῶν κατηγορεῖται· ἡ δὲ συμφωνία κατὰ

a Vt scipsum mouens non est genus animæ: quoniam anima potest moueri ab alio.

b Vt canis dicitur homonymos de sydere, quadrupede & pisce: ergo nullius horum genus est.

c Lib. 1. cap. 15.

[2] Quòd si communicetur, videndum est, an id quod communicatur speciei, nulli eorum quæ sub genere sunt, communicetur: quemadmodum si sensus communicatur homini, nullo animalium communicabitur. ¶ Præterea *videndum est*, an sit alia species generis. nam si *altera species* non sit: perspicuum *est* non posse omnino genus esse id quod dictum est[d]. ¶ Considerare etiam *oportet* an id quod per translationem dicitur, quasi genus proposuerit: quale *est siquis dixerit* temperantiam esse concentum, omne enim genus propriè speciebus attribuitur: concentus verò

[2] Εἰ δὲ κοινωνεῖ τὸ συμβεβηκὸς εἴδει τινί, σκεπτέον μὴ οὐδενὶ τῶν ὑπὸ τὸ γένος, ὥσπερ εἰ αἴσθησις κοινωνεῖ ἀνθρώπῳ, οὐδενὶ τῶν ζώων κοινωνήσει. ¶ Ἔτι εἰ ἔστιν ἕτερον γένος, σκεπτέον· ἀδύνατον γὰρ ἂν εἴη τὸ εἶδος ὃ μὴ ἐν ἑτέρῳ εἴδει ἕτερον εἶδος ᾖ. ¶ εἰρημένων δὲ καὶ τί μεταφορά, δῆλον ὅτι καὶ ἐν γένος ὅλως τὸ εἰρημένον. ¶ Σκοπεῖν δὲ εἰ τὸ κατὰ μεταφορὰν λεγόμενον, ὡς γένος ἀπέδωκεν· οἷον τὴν σωφροσύνην, συμφωνίαν· πᾶν γὰρ γένος κυρίως κατὰ τῶν εἰδῶν κατηγορεῖται· ἡ δὲ συμφωνία κατὰ

d Vt animal rationale nõ est genus hominis: quia solus homo est animal rationale.

τῆς

ἢ σωφροσύνης ἢ κυρίως, ἀλλὰ κατὰ μεταφοράν· πᾶσι γὰρ συμφωνία ἐν φθόγγοις. ¶ Ἔτι ἐὰν ᾖ ἐναντίον τι τοῦ εἴδει, σκοπεῖν. ἔτι ὃ πλεοναχῶς ἢ σημαίνει. ¶ Πρῶτον μὲν εἰ ἐν τῷ αὐτῷ γένει ἐστὶ τὸ ἐναντίον, μὴ ὄντος ἐναντίου τοῦ γένους· δεῖ γὰρ τὰ ἐναντία ἐν τῷ αὐτῷ γένει εἶναι), ἀλλ' μηδὲν ἐναντίον τοῦ γένους ᾖ· ὄντος δὲ ἐναντίου τοῦ γένους, σκοπεῖν, εἰ τὸ ἐναντίον ἐν τοῦ ἐναντίου [γένους ἐστίν[b].] ἀλλ' οὐκ ἀνάγκη γὰρ τὸ ἐναντίον ἐν τῷ ἐναντίῳ εἶναι), αὖπερ ἢ ἐναντίον τι τοῦ γένους. φανερὸν δὲ τούτων ἕκαστον[c] ἐξ ἧς ἐπαγωγῆς. ¶ Πάλιν εἰ ὅλως ἐν μηδενὶ γένει τὸ τοῦ εἴδει ἐναντίον, ἀλλ' αὐτὸ γένος ἐστὶ τὸ ἀγαθόν. εἰ γὰρ τὸ μὴ ἐν γένει, κἀκεῖ τὸ ἐναντίον (οὐτε ἐν γένει ἔσται, ἀλλ' αὐτὸ γένος· καθάπερ δοκεῖ τὸ ἀγαθοῦ ἕξις τὸ κακοῦ συμβαίνει. κἀκέτερον γὰρ τούτων ἐν γένει· ἀλλ' ἑκάτερον αὐτῶν γένος.

¶ Ἔτι εἰ ἔστιν ἐναντίον τινὶ καὶ τὸ γένος καὶ τὸ εἶδος· καὶ τῷ μὲν, ὄντι τι μεταξύ· τῷ δὲ, μή. εἰ γὰρ τῷ γένει ὄντι τι μεταξύ· καὶ τῷ εἴδει· καὶ εἰ τῷ εἴδει, καὶ τῷ γένει· καθάπερ δοκεῖ ἀρετὴ καὶ κακία, καὶ δικαιοσύνης καὶ ἀδικίας· ἑκάτερον γάρ ἐστί τι μεταξύ. ἔνστασις τούτου, ὅτι ὑγιείας καὶ νόσου οὐδὲν μεταξύ, κακοῦ δὲ καὶ ἀγαθοῦ τί μεταξύ[d].

¶ Ἔτι εἰ ἔστι μὲν τι ἀμφοῖν αἰὰ μέσον, καὶ τῷ εἴδει, καὶ τῷ γένει· μὴ ὁμοίως δὲ· ἀλλὰ τῷ μὲν, κατὰ ὑπόφασιν· τῷ δὲ, ὡς ὑποκείμενον. ἔνδοξον γάρ, τὸ ὁμοίως ἀμφοῖν· καθάπερ δοκεῖ ἀρετὴς καὶ κακίας, καὶ δικαιοσύνης καὶ ἀδικίας quidē ambobus aliquid interiectū, *nēpe* & speciebus & generibus: nō tamen similiter: sed aliorū secundum negationē, aliorum vt subiectū. probabile enim *est*, similiter *esse* ambobus *medium interiectum*: quemadmodum in virtute & vitio, necnō iustitia & iniustitia *perspici potest*:

temperantiæ non propriè, sed per translationem attribuitur: quandoquidem omnis concentus *est* in sonis. ¶ Præterea considerandum *est*, an contrarium quidpiā specici sit. est autē multiplex *hæc* consideratio. ¶ Primum *videndū est*, an in eodem genere *sit* etiam contrarium, cùm nihil sit generi cōtrariū[a]. oportet enim contraria esse in eodē genere, si nihil contrarium generi sit. At si sit aliquid contrarium generi: cōsiderare *oportet*, an contrariū *sit* in contrario genere[b]. necesse est enim contrarium in contrario esse, si quid sit generi contrarium. Hoc autem vnumquodque [c] manifestum *est* per inductionem. ¶ Rursus *videndum est*, an omnino in nullo genere *sit* id quod est speciei cōtrarium, sed ipsum *sit* genus: vt bonum. si enim hoc nō sit in genere, ne contrarium quidem eius in genere erit, sed ipsum *erit* genus: quemadmodum in bono & malo accidit, neutrum enim eorum *est* in genere, sed vtrumque eorū *est* genus. ¶ Præterea *videndum est*, an alicui contrariū sit tam genus quàm species, & aliis quidem sit quidpiā interiectum, aliis verò minimé. nam si generibus est aliquid interiectum, etiam speciebus: & si speciebus, etiam generibus: quemadmodum in virtute & vitio, necnon iustitia & iniustitia *contingit*. vtrisque enim est aliquid interiectum. Huic obiicitur, quòd sanitati & morbo nihil est interiectum, malo autem & bono est aliquid interiectū[d]. ¶ Præterea *videndum est*, an sit

a Vt si animali nihil est cōtrarium, albo autē nigrum est cōtrarium: cūm nigrū non sit species animalis, ne album quidē animalis species esse potest.

b Scientiæ contraria est ignorantia, & virtuti vitium, atqui virtus non est species scientiæ. ergo vitium nō est species ignorantiæ.

c Id est, suprà dictæ regulæ.

d Cùm tanen sanitas sit species boni, morbus sit species mali.

quorum vtrisque per negationē medium est interiectum. ¶ Præterea quando non est contrariū generi, considerare oportet non solùm an contrariū, sed etiā an medium *sit* in eodem genere. in quo enim *genere sunt* extrema, *in eo* & mediū *est*: vt in albo & nigro *videre licet*. color enim est genus & horū, & interiectorum colorum omnium. Obiectio *est*, quòd parū & nimiū *sunt* in eodem genere: ambo enim *sunt* in eo quod malū est. mediocre autem, quod est mediū his interiectū, non *est* in eo quod est malum, sed in eo quod est bonum. ¶ Considerare etiā *oportet*, an genus quidē *sit* cōtrariū alicui, species verò nulli. nam si genus *est* alicui cōtrariū, etiā species: quēadmodū virtus & vitiū, necnon iustitia & iniustitia. similitérq; si alia considerentur, hoc videri possit manifestū esse. Obiectio *est* in sanitate & morbo. simpliciter enim sanitas *est* morbo cōtraria: quidam autem morbus, cùm sit species morbi, nulli *est* contrariū: vt febris & oculorum dolor, & singuli alij. ¶ Ac ei quidē qui refellit *hæc* tot modis cōsiderāda *sunt*: quia nisi insint *hæc* quæ dicta sunt[a], procul dubio id quod est propositum, non est genus. ¶ Ei verò qui cōfirmat, tribus modis *cōsiderandum sunt*. ¶ Primùm quidē, an id quod est speciei cōtrariū, sit in dicto genere, cùm nihil sit contrariū generi. si enim contrariū *sit* in hoc genere, perspicuū *est in eodē genere esse* etiam id quod est propositū[b]. ¶ Præterea an mediū *sit* in dicto genere, in quo enim sunt media, *in eo sunt* etiam extrema[c]. ¶ Rursus si quid sit contrarium generi: considerare oportet, an etiam contrarium sit in contrario. si enim sit, perspicuum *est* etiam propositam *speciem esse* in proposito *genere*[d].

ἀμφοῖν γὰρ κατ' ἀπόφασιν τὸ αὐτὸ μέσον. ¶ Ἔτι ὅταν μὴ ἡ ἐναντίον τοῦ γένει, σκοπεῖν μὴ μόνον εἰ τὸ ἐναντίον ἐν τοῦ αὐτοῦ γένει, ἀλλὰ κὴ εἰ τὸ αὐτὸ μέσον. ἐν ᾧ γὰρ τὰ ἄκρα, κὴ τὸ [αὐτὸ] μέσον· οἷον λευκοῦ, καὶ μέλανος. τὸ γὰρ χρῶμα, γένος τούτων τε καὶ τῶν αὐτὸ μέσον χρώματα ἁπάντων. ἔνστασις, ὅτι ἡ μὲν ἐνδεια καὶ ὑπερβολὴ, ἐν τοῦ αὐτοῦ γένους· ἐν τοῦ κακοῦ γὰρ ἄμφω· τὸ δὲ μέτριον αὐτὸ μέσον ὂν τούτων, οὐκ ἐν τοῦ κακοῦ, ἀλλ' ἐν τοῦ ἀγαθοῦ. ¶ Σκοπεῖν δὲ κὴ εἰ τὸ μὲν γένος ἐναντίον τινὶ, τὸ δ' εἶδος μηδενί. εἰ δὲ τὸ γένος ἐναντίον τινὶ, ⁂ τὸ εἶδος· καθάπερ ἀρετὴ ⁂ κακία, κὴ δικαιοσύνη καὶ ἀδικία. ὁμοίως δ' κὴ ἔστι τοῦ ἄλλων σκοπεῖν. φανερὸν δὲ δόξειεν εἶ τὸ τοιοῦτον. ἔνστασις ὅτι τῆ ὑγείας καὶ νόσου· ἁπλῶς μὲν γὰρ ὑγεία νόσου ἐναντία· ἡ δέ τις νόσος, εἶδος ὂν νόσου, οὐδενὶ ἐναντίον· οἷον ὁ πυρετὸς, κὴ ἡ ὀφθαλμία, ⁂ τοῦ ἄλλων ἑκάστου. ¶ Ἀναιροῦντι μὲν οὖν τοσαυταχῶς ἔστι σκεπτέον. εἰ γὰρ μὴ ὑπάρχει τὰ εἰρημένα[a], δῆλον ὅτι οὐ γένος τὸ προτεθέν. ¶ Καταskευάζοντι δὲ, τριχῶς. ¶ Πρῶτον μὲν, εἰ τὸ ἐναντίον τοῦ εἴδει, ἐν τοῦ εἰρημένου γένει, καὶ ὅπερ ἐναντίον τοῦ γένει. εἰ γὰρ τὸ ἐναντίον ἐν τούτῳ, δῆλον ὅτι κὴ τὸ προκείμενον[b]. ¶ Ἔτι εἰ τὸ αὐτὸ μέσον ἐν τοῦ εἰρημένου γένει. ἐν ᾧ γὰρ τὰ αὐτὰ μέσον, κὴ τὰ ἄκρα[c]. ¶ Πάλιν ἐαν ἡ ἐναντίον τι τοῦ γένει, σκοπεῖν εἰ κὴ τὸ ἐναντίον ἐν τοῦ ἐναντίου. αὖ γὰρ ἦ, δῆλον ὅτι κὴ τὸ προκείμενον ἐν τοῦ προκειμένου[d].

a Nisi omnes cōditiones, quas exposuimus, reperiantur in genere proposito.

b Vt si morbus sit qualitas, qualitati nihil repugnet: necesse est etiam sanitatem esse qualitatem.

c Vt si viride aut rubeum est species coloris, etiam album & nigrū sunt species coloris.

d Vt si iniustitia est species vitij, iustitia est species virtutis.

Alij

Alij loci, Cap. IV.

1 ¶ *A casibus & coniugatis.* 2 ¶ *A proportione.* 3 ¶ *Ab ortu, & interitu:* 4 necnõ *ab his quæ gignendi, vel corrumpendi vim habent, & facultatibus, & vsibus, & quauis similitudine.* 5 ¶ *A prinatione speciei oppositæ.* 6 ¶ *A negatione generis.* 7 ¶ *A relatione. Si species vel genus referatur ad aliquid.* 8 *Si species non ad idem referatur secundum se, & ratione generis:* 9 *vel non ad idem referatur ratione generis, & ratione generum generis.* 10 *Si genus & species non referantur in eisdem casibus.* 11 *Si generis relatio, & speciei relatio non similiter reciprocetur.* 12 *A numero eorum, ad quæ genus, vel species refertur.* 13 *A genere oppositi.* 14 *A subiecto in quo sint relata.*

1 Πάλιν ἐπὶ τῶν πτώσεων καὶ τῶν συζυγούντων, εἰ ὁμοίως ἀκολουθοῦσι καὶ ἀναιροῦντι καὶ κατασκευάζοντι. ἅμα γὰρ ἐνὶ καὶ πᾶσιν ὑπάρχει, ἢ οὐχ ὑπάρχει. οἷον εἰ ἡ δικαιοσύνη, ἐπιστήμη τις· καὶ τὸ δίκαιον, ἐπιστημόνως· καὶ ὁ δίκαιος, ἐπιστήμων. ἐὰν δὲ τούτων τι μὴ, οὐδὲ τῶν λοιπῶν οὐδέν. ¶ Πάλιν ἐπὶ τῶν ὁμοίως ἐχόντων πρὸς ἄλληλα. ἧι τὸ ἡδὺ ὁμοίως ἔχει πρὸς τὸ ὠφέλιμον πρὸς τὸ ἀγαθόν· ἑκάτερον γὰρ ἑκατέρου ποιητικόν. εἰ οὖν ἔστιν ἡ ἡδονὴ ὅπερ ἀγαθόν, καὶ τὸ ἡδὺ ὅπερ ὠφέλιμον ἔσαι. δῆλον γὰρ ὅτι ἀγαθοῦ ἂν εἴη ποιητικόν, ἐπειδὴ ἡ ἡδονὴ ἀγαθόν[a]. ¶ Ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν γενέσεων, καὶ ἐπὶ τῶν φθορῶν. οἷον εἰ τὸ οἰκοδομεῖν ἐστιν, τὸ οἰκοδομικέναι ἐστίν· καὶ εἰ τὸ μανθάνειν ἀναμιμνήσκεσθαι, τὸ μεμαθηκέναι ἀναμεμνῆσθαι· ἢ εἰ τὸ διαλύεσθαι φθείρεσθαι, καὶ τὸ διαλελύσθαι φθαρῆναι, καὶ ἡ διάλυσις φθορά τις.

4 ¶ Καὶ ἐπὶ τῶν γρητικῶν, καὶ φθαρτικῶν, ὡσαύτως· καὶ ἐπὶ τῶν δυνάμεων, καὶ ἕξεων, καὶ ὅλως κατ' ὁποιανοῦν ὁμοιότητα, καὶ ἀναιροῦντι καὶ κατασκευάζοντι σκεπτέον, καθάπερ ἐπὶ τῆς γενέσεως καὶ φθορᾶς ἐλέχομεν. εἰ γὰρ τὸ

1 ITem in casibus & coniugatis, an similiter consequantur, *videndum est*, siue refellatur, siue confirmetur. simul enim vni & omnibus inest, vel non inest. veluti si iustitia *est* scientia quædam: etiam iustè, *est* scienter & iustus *est* sciens. at si quid horum non *ita sit*: nec 2 aliorum vllum *est*. ¶ Item *considerandum sunt* quæ similiter sunt inter se affecta. veluti iucundum eandem rationẽ habet ad voluptatem, & vtile ad bonum: vtrumque enim vtriusque *est* effectiuum. si igitur voluptas est id quod bonum, etiam iucundum erit id quod vtile. perspicuum *est* enim esse boni efficiens, quãdoquidem voluptas est bonũ[a]. a In bonis.

3 ¶ Itidem *sit* etiam in generationibus & corruptionibus. vt si ædificare *est* agere, ædificasse *est* egisse. & si discere *est* recordari, didicisse *est* recordatum esse. & si dissolui *est* corrumpi, etiam dissolutum esse *est* cor- 4 ruptum esse. ¶ Itidem etiam in iis quæ gignendi, aut corrumpendi vim habent, & in facultatibus, & vsibus, & omnino secundum quamcumque similitudinem, considerandum *est*, siue refellatur siue confirmetur: quemadmodum in generatione & corruptione dicebamus. nã si

corruptiuum *est* dissolutiuum[a], etiam corrumpi *est* dissolui. & si generatiuum *est* effectiuum[b], etiam gigni *est* effici, & generatio *est* effectio. similiter *sit* in facultatibus & vsibus. & omnino si potentia *est* affectio, etiam posse *est* affectum esse: & si cuius rei vsus *est* operatio, vti *est* operari, & vsum esse *est* operatum esse. ¶ Si verò id quod speciei opponitur, sit priuatio, dupliciter licet refellere. Primùm quidem si oppositum sit in genere proposito. vel enim simpliciter in nullo eodem genere *est* priuatio, vel non in *eodem* postremo *genere*. vtputà si visus[c], *vt* in extremo genere, *est* in sensu: cæcitas non erit sensus. Deinde si & generi & speciei opponatur priuatio, non sit autem oppositum in opposito: ne quidem propositum erit in proposito[d]. Ac is quidem qui refellit, ita vt dictum est, vti debet. Qui verò confirmat, vno modo *argumentabitur*. si enim oppositum *sit* in opposito, etiam propositum erit in proposito. veluti si cæcitas est priuatio quædam sensus, etiam visus est sensus. ¶ Rursus negationes cõsiderandæ sunt ordine commutato, quemadmodum in accidente dicebatur[e]. vt si quod est iucundum, est id quod bonum: quod non est bonum, non *est* iucundum. nam fieri nequit, si quidem bonum sit genus iucundi, vt aliquid non bonum sit iucundum. quibus enim genus nõ attribuitur, ne specierum quidem vlla *attribuitur*. Et si quis confirmet, itidem considerare debet. si enim quod non est bonum, non *est* iucundum: quod est iucundum, *est* bonum: quare bonum *est* genus iucundi.

a Si quod corrumpendi vim habet, dissolutiui vim habet.
b Quod gignẽdi vim habet, efficiendi vim habet.
c Aspectus.
d Vt si ignorãtia non est priuatio sensus, scientia non est sensus.
e Lib. 2. cap. 8.

φθαρτικὸν ἐλαλυτικόν[a], καὶ τὸ φθείρεσθαι διαλύεσθαι. καὶ εἰ τὸ γενητικὸν ποιητικόν[b], καὶ τὸ γίνεσθαι ποιεῖσθαι, καὶ ἡ γένεσις ποίησις. ὁμοίως δὲ καὶ ὅτι περὶ δυνάμεων, καὶ χρήσεων. καὶ ὅλως εἰ ἡ δύναμις ἕξις τις ἐστίν, καὶ τὸ δύνασθαι ἔχειν. ¶ εἰ δέ τινος ἡ χρῆσις ἐνέργεια, τὸ χρῆσθαι ἐνεργεῖν, καὶ τὸ κεχρῆσθαι ἐνηργηκέναι. ¶ Ἐὰν δὲ θάτερον ἢ τὸ αὐτικείμενον τῷ εἴδει, δηλῶσαι ἔξεστιν ἀνελεῖν. πρῶτον μὲν εἰ ἐν τῷ αὐτοδοθέντι γένει τὸ αὐτικείμενον. ἢ γὰρ ἁπλῶς ἐν ἁπλῶς γένει τῷ αὐτῷ ἢ στέρησις, ἢ οὐκ ἐν τῷ ἐσχάτῳ. εἰ δὲ ἡ ὄψις[c] ἐν ἐσχάτῳ γένει τῇ αἰσθήσει, ἡ τυφλότης οὐκ ἔσται αἴσθησις. Δεύτερον δὲ, εἰ μὴ τῷ γένει καὶ τῷ εἴδει αὐτικείται στέρησις, μή ἐστι δὲ τὸ αὐτικείμενον ἐν τῷ αὐτικειμένῳ, οὐδ' αὖ τὸ αὐτοδοθὲν ἐν τῷ αὐτοδοθέντι εἴη[d]. Ἀναιρῆναι μὲν οὖν, καθάπερ εἴρηται, χρηστέον. Κατασκευάζοντι δ', μοναχῶς. εἰ γὰρ τὸ αὐτικείμενον ἐν τῷ αὐτικειμένῳ, καὶ τὸ προκείμενον ἐν τῷ προκειμένῳ αὖ. ἔστι. οἷον εἰ ἡ τυφλότης αἴσθησίς τις, καὶ ἡ ὄψις αἴσθησις. ¶ Πάλιν ὅτι τῶν ἀποφάσεων σκοπεῖν ἀνάπαλιν, καθάπερ ὅτι τὸ συμβεβηκὸς ἐλέγετο[e]. ἆρ' εἰ τὸ ἡδὺ ὅπερ ἀγαθόν ἐστι· τὸ μὴ ἀγαθόν, οὐχ ἡδύ. εἰ γὰρ μὴ οὕτως ἔχει, εἴη ἂν τι οὐκ ἀγαθὸν ἡδύ. ἀδύνατον γάρ, εἴπερ τὸ ἀγαθὸν γένος τοῦ ἡδέος, εἶναί τι μὴ ἀγαθὸν ἡδύ. ὧν γὰρ τὸ γένος μὴ κατηγορεῖται, οὐδὲ τῶν εἰδῶν οὐδέν. Καὶ κατασκευάζοντι ὡσαύτως σκεπτέον. εἰ γὰρ τὸ μὴ ἀγαθὸν οὐχ ἡδύ· τὸ ἡδὺ, ἀγαθόν· ὥστε γένος τὸ ἀγαθὸν τοῦ ἡδέος.

¶ Ἐὰν

7 ¶ Εἰ δὲ ἡ πρός τι τὸ εἶδος, σκοπῶν εἰ ἡ, τὸ γένος πρός τι· εἰ δὲ τὸ εἶδος τοῦ πρός τι, καὶ τὸ γένος, καθάπερ ὅτι τὸ διπλάσιον καὶ πολλαπλασίου· ἑκάτερον γὰρ τοῦ πρός τι. εἰ δὲ τὸ γένος τοῦ πρός τι, οὐκ ἀνάγκη καὶ τὸ εἶδος. ἡ μὲν γὰρ ὅπις ἡμιτοῦ πρός τι, ἡ δὲ γραμματικὴ οὔ. ἢ οὐδὲ τὸ πρός τι ῥηθὲν, ἀλλ' ὃ τις αὖ δόξειεν; ἡ γὰρ ἀρετὴ, ὅπερ ἀγαθόν, καὶ ὅπερ καλόν· καὶ ἡ μὲν ἀρετὴ, τοῦ πρός τι· τὸ δὲ ἀγαθὸν καὶ τὸ καλὸν, 8 οὐ τοῦ πρός τι, ἀλλὰ ποιά. ¶ Πάλιν εἰ μὴ πρὸς τὸ αὐτὸ λέγεται τὸ εἶδος, καθ' αὑτό τι, καὶ κατὰ τὸ γένος. οἷον εἰ τὸ διπλάσιον, ἡμίσεος λέγεται διπλάσιον· καὶ τὸ πολλαπλάσιον ἡμίσεος δεῖ λέγεσθαι. εἰ δὲ μή, οὐκ ἂν εἴη τὸ πολλαπλάσιον, γένος τῶν διπλασίων.

9 ¶ Ἔτι εἰ μὴ πρὸς τὸ αὐτὸ κατά τε τὸ γένος λέγεται, καὶ κατὰ πάντα τὰ τοῦ γένους γένη. εἰ γὰρ τὸ διπλάσιον ἡμίσεος, καὶ πολλαπλάσιον ὄζυ ἢ καὶ τὸ ὑπερέχον ἡμίσεος ῥηθήσεται, καὶ ἁπλῶς πάντα τὰ ἑπαΐω γένη, πρὸς τὸ ἥμισυ ῥηθήσεται. ἔτασις, ὅτι οὐκ ἀνάγκη καθ' αὐτὸ καὶ κατὰ τὸ γένος πρὸς ταὐτὸ λέγεσθαι. ἡ γὰρ ὅπις ἡμιτοῦ λέγεται, ἕξις δὲ καὶ διάθεσις οὐκ ὅπις τοῦ, ἀλλὰ ψυχῆς.

10 ¶ Πάλιν εἰ ὡσαύτως λέγεται τὸ γένος καὶ τὸ εἶδος καὶ τὰς πτώσεις· οἷόν ἐστιν, ἢ τινος, ἢ ὁσαοῦν ἄλλως λέγεται. ὡς γὰρ τὸ εἶδος, καὶ τὸ γένος· καθάπερ ὅτι τοῦ διπλασίου, καὶ τοῦ ἑπάνω τινὸς γὰρ τὸ διπλάσιον, καὶ τὸ πολλαπλάσιον. ὁμοίως δὲ καὶ ὅτι τοῦ ὅπις ἡμιτοῦ τινός γαρ καὶ αὐτὴ,

7 ¶ Quòd si species sit ad aliquid, considerare *oportet*, an etiam genus sit ad aliquid. nam si species *refertur* ad aliquid, etiam genus: vt in duplo & multiplo *videre licet*: vtrumque enim *refertur* ad aliquid. si verò genus ad aliquid *referatur*, non necesse *est* etiam speciem *referri*. nam scientia quidem refertur ad aliquid, grammatica verò non *stem*[a]. An nec id quod priùs dictum est, verum esse videri possit? virtus enim *est* id quod bonum, & id quod honestum: & virtus quidem *refertur* ad aliquid: bonum autem, & honestum non *sunt* ad 8 aliquid *relata*, sed qualia. ¶ Rursus *videndum est*, an non ad idem referatur species per se, & ratione generis. veluti si duplum, dimidij dicitur duplum: etiam multiplum dimidij dici oportet. sin minùs, multiplum non 9 potest esse genus dupli. ¶ Item an non ad idem referatur ratione generis, & ratione omnium generum generis. nam si duplũ dimidij & multiplum est, etiam exsuperare dimidiũ dicetur, & generaliter secundum omnia superiora genera ad dimidium referetur. Obiicitur, quòd nõ necesse sit, per se & ratione generis ad idem referri: quia scientia dicitur *rei* scibilis, habitus autem & dispositio non *rei* scibilis, sed animæ. 10 ¶ Item an eodem modo dicantur genus & species, quod ad casus *attinet*: veluti an alicui, vel alicuius, vel alio quouis modo dicantur. vt enim species, *ita* etiam genus *dicitur*. vt *sit* in duplo & superioribus *generibus*. alicuius enim dicitur & duplum, & multiplum. Similiter *sit* etiam in scientia. alicuius enim dicitur & ipsa *scientia*,

a Videlib. Categ. cap. 8. part. pen.

& *eius* genera, vt disposito & habitus. Obiicitur, quòd interdũ non ita *fiat*. nam præstans, & contrarium alicui dicitur. diuersum autem, cùm sit horum genus, non dicitur alicui, sed ab aliquo: diuersum enim ab aliquo dicitur. ¶Item *videndum est*, an ea, quæ similiter, quantum ad causus, dicuntur, non similiter reciprocentur: vt *sit* in duplo & multiplo. horum enim vtrumque alicuius dicitur & ipsum, & secundum reciprocationem alicuius enim dicitur & dimidium, & submultiplum. itidem *sit* in scitia & in existimatione: hæ namque dicuntur *esse alicuius*: & similiter fit reciprocatio: quoniam aliquo[a] existimabile & scibile *esse dicitur*. Si igitur in aliquo nõ similiter reciprocatur: perspicuum *est*, alterum non *esse* genus alterius. ¶Item *videndum est*, an non ad totidem genus & species referantur. similiter[b] enim, & ad totidem referri vtrumque videtur. vt *sit* in donatione & datione. nam & donatio alicuius & alicui dicitur, & datio alicuius & alicui: datio autem est genus donationis: nam donatio est datio non restituenda. Quædam autem non cõtingit ad totidem referri. nam duplum *est* alicuius duplum. exsuperãs autem & excellens[c], aliquod & aliquo. quicquid enim exsuperat & excellit: aliqua re exsuperat, & aliquam rem exsuperat. quocirca hęc quę dixi, non sunt genera dupli: quia non ad totidem specie referuntur. aut non vniuersaliter verum *est*, ad totidem genus & speciem referri. ¶Videre etiam *oportet*, an oppositum *sit* oppositi genus. vt si multiplum *est* genus dupli, etiam submultiplum est genus dimidij. oportet enim opposi-

a Id est, existimatione, & scitia.

b In eisdem casibus.

c Græcũ vocabulum significat maius: sed verbum mutatui, vt sententia constaret.

καὶ τὰ ἡδύ, οἷον ἥ τε ὄψις καὶ ἡ ἕξις. ἔνστασις, ὅτι συμβαίνει οὐχ ὅτε τὸ μὲν γὰρ διαφέρειν καὶ τὸ ἐναντίον τινί· τὸ δ' ἕτερον, ἡδύς ὁ τούτων, ἤ τινι, ἀλλὰ τινος. ἕτερον γάρ τινος λέγεται. ¶Πάλιν, εἰ ὁμοίως τὰ πρός τι κατὰ τὰς πτώσεις λεγόμενα, μὴ ὁμοίως ἀντιστρέφει, καθάπερ ὅτι τὸ διπλασίου καὶ τὸ πολλαπλασίου. ἑκάτερον γὰρ τούτων τινὸς, καὶ αὐτὸ, [καὶ] κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον λέγεται. τινὸς γὰρ καὶ τὸ ἡμίσυ, καὶ τὸ πολλοστημόριον. ὡσαύτως δὲ καὶ ὅτι τῆς ἐπιστήμης, καὶ ὅτι τῆς ὑπολήψεως, αὗται γάρ τινος, καὶ ἀντιστρέφει ὁμοίως. τὸ, πῇ γὰρ ὑπολητὸν καὶ τὸ ἐπιστητόν, τινί· εἰ οὖν ὅτι τινος μὴ ὁμοίως ἀντιστρέφει, δῆλον ὅτι οὐ γένους ἐστὶν ἕτερον. ¶Πάλιν εἰ μὴ πρὸς ἴσα τὸ γένος καὶ τὸ εἶδος λέγεται. ὁμοίως γὰρ καὶ ἴσα χῶς ἐνέπεσον δοκεῖ λέγεσθαι, καθάπερ ὅτι τῆς δωρεᾶς [καὶ τῆς δώσεως.] ἔστι γὰρ δωρεὰ, καί τινος καὶ τινι λέγεται, καὶ ἡ δόσις τινὸς καί τινι. ἐστὶ δὲ ἡ δόσις γένος τῆς δωρεᾶς· ἡ γὰρ δωρεὰ, δόσις ἐστὶν ἀναπόδοτος. ἐπὶ ἐνίων δὲ οὐ συμβαίνει πρὸς ἴσα λέγεσθαι· τὸ μὲν γὰρ διπλάσιον, τινὸς διπλάσιον. τὸ δ' ὑπερέχον καὶ τὸ μεῖζον, τινὸς καί τινι· πᾶν γὰρ τὸ ὑπερέχον καὶ τὸ μεῖζον, τινὶ ὑπερέχει, καί τινος ὑπερέχει. ὥστε οὐδὲν τὰ εἰρημένα τῶν διπλασίων, ἐπεὶ οὐ πρὸς ἴσα τῷ εἴδει λέγεται. οὐ καθόλου ἀληθὲς, τὸ πρὸς ἴσα τὸ γένος καὶ τὸ εἶδος λέγεσθαι.

¶Ὁρᾶν δὲ καὶ εἰ τῶν ἀντικειμένων τὸ ἀντικείμενον γένος· ἆρ' εἰ τῶν διπλασίων τὸ πολλαπλάσιον· καὶ τῶν ἡμίσεως τὸ πολλοστημόριον. δεῖ γὰρ τὸ ἀντικειμένου

μόριον τῶ ἀντικειμένῳ γένους ἔστι). εἰ οὖν τις θείη τὸ αἰσθητὸν ὅπερ αἰσθησιν, δήλον ὅτι καὶ τὸ ἐπιστητὸν ὅπερ αἰσθητὸν ἔσται. οὐκ ἔστι δέ: οὐδὲ γὰρ πᾶν τὸ ἐπιστητὸν, αἰσθητόν· καὶ γὰρ τῶν γενητῶν ἔνια ἐπιστητά. ὥστ' οὐ γένους τὸ αἰσθητὸν τῶ ἐπιστητῶ. εἰ δὲ τοῦτο μή, οὐδ' ἡ αἴσθησις τῆς ἐπιστήμης. ¶ Ἐπεὶ δὲ τῶν πρός τι λεγομένων, τὰ μὲν ἐξ ἀνάγκης ἐν ἐκείνοις ἐστὶν ἃ ἐστὶν ἐκεῖνα ὅτι πρὸς ἄ ποτε τυγχάνει λεγόμενα· (οἷον ἡ ἕξις καὶ ἡ διάθεσις καὶ ἡ ἐξις, καὶ ἡ συμμετρία· ἐν ἄλλῳ γὰρ οὐδενὶ δυνατὸν ὑπάρχειν τὰ εἰρημένα, ἢ ἐν ἐκείνοις πρὸς ἃ λέγεται) τὰ δ' οὐκ ἀνάγκη μὲν ἐκείνοις ὑπάρχειν πρὸς ἄ ποτε λέγεται, ἐνδέχεται δὲ· (οἷον εἰ ἐπιστητὸν ἡ ψυχὴ, δέδοται καλύει τῶ αὐτῆς ἐπιστήμῳ ἔχειν τὴν ψυχήν: οὐκ ἀναγκαῖον δέ: δυνατὸν γὰρ ἐν ἄλλῳ ὑπάρχειν τῶ αὐτῶ ταὐτὸν) τὰ δὲ ἁπλῶς οὐκ ἐνδέχεται ἐν ἐκείνοις ὑπάρχειν, πρὸς ἃ ποτε τυγχάνει λεγόμενα: (οἷον τὸ ἐναντίον ἐν τῶ ἐναντίῳ: οὐδὲ τῶν ἐπιστήμῳ ἐν τῶ ἐπιστητῶ, ἐὰν μὴ τυγχάνῃ τὸ ἐπιστητὸν, ψυχὴ ἢ ἄνθρωπος ὄν.) σκοπεῖν οὖν χρὴ ἐάν τις εἰς γένους θῇ, τὸ ὁπότερον εἰς τὸ μὴ τοιοῦτον: οἷον εἰ τῶν μνήμῳ μορίῳ [a] ἐπιστήμης ἐστίν. πᾶσα γὰρ μνήμη ἐν τῶ μόριον καὶ πρός τι ἐκείνο· ὥστε καὶ ἡ τῆς ἐπιστήμης μνήμη, ἐν τῆ ἐπιστήμῃ. ἢ μνήμη ἄρα ἐν τῆ ἐπιστήμῃ, ἐπειδὴ μόνη τῆς ἐπιστήμης ἐστί. τοῦτο δ' οὐκ ἐνδέχεται [b]. μνήμη γὰρ πᾶσα ἐν ψυχῇ. ἔστι δ' ὁ εἰρημένος τόπος, καὶ πρὸς τὸ συμβεβηκός κοινός. οὐδὲν γὰρ διαφέρει, τῆς μνήμης γένους τῶν μορίῳ εἰπεῖν, ἢ συμβεβηκέναι φάσκειν αὐτῇ

tum esse oppositi genus. Si quis igitur posuerit scientiam *esse* id quod sensum, oportebit etiam scibile esse id quod sensibile. sed non *ita* est. neque enim omne scibile *est* sensibile: quoniã intelligibilium nõnulla *sunt* scibilia. quare sensibile non *est* genus scibilis. quòd si hoc non *sit genus*: ne sensus quidem *est genus* scientiæ. ¶ Quoniam autem eorum quæ ad aliquid referuntur, alia necessariò in illis aut circa illa sunt ad quæ referuntur, (vt dispositio & habitus, & symmetria: hæc enim in nulla alia re esse possunt, quàm in ea ad quã referuntur) alia verò non necesse *est* in illis inesse ad quæ referuntur, contingit tamen *esse*, (vt si anima *sit* res scibilis. nihil enim vetat quo minùs anima sui ipsius scientiam habeat: non tamen necesse *est*, quia potest & in alio hæc ipsa *scientia* inesse) alia verò simpliciter non possunt in illis inesse ad quæ referuntur: (vt contrarium non *potest esse* in contrario: nec scientia in scibili: nisi accidat vt id quod est scibile, sit anima vel homo) considerare igitur oportet, an aliquis quod tale est, posuerit in genere non tali. cuiusmodi *est* si quis dixerit memoriam esse mansionem [a] scientiæ. omnis enim mãsio in eo quod manet, & circa illud *est*. quapropter etiam scientiæ mansio *debet esse* in scientia. memoria igitur *est* in scientia, quia est mansio scientiæ. hoc autem non contingit [b], quoniam omnis memoria *est* in anima. Hic autem locus etiam ad accidens pertinet. nihil enim refert, vtrùm mansio dicatur esse genus memoriæ, an dicatur ei ac-

a Permansionẽ, retentionem.

b Est impossibile.

cidere. nam si quouis modo memoria est mansio scientiæ, hæc eadem de ea ratio conueniet.

τῶτο. εἰ γὰρ ὁπωσοῦν ἔστιν ἡ μνήμη μονὴ ἐπιστήμης, ὁ αὐτὸς ἁρμόσει καὶ αὐτῆς λόγος.

Alij loci, Cap. v.

1 *Si habitus ad actum reducatur, vel actus ad habitum.* 2 *Si habitus ad facultatem referatur.* 3 *Si consequens pro genere ponatur.* 4 *Si non in eodem subiecto sint genus & species.* 5 *Si species sit generis particeps ex parte.* 6 *Si genus sit pars speciei.* 7 *Si id quod vnoperandum & fugiendum est, ad facultatem, siue ad id quod potest, referatur.* 8 *Si id quod est per se honorabile, ad facultatem, vel ad id quod potest, vel ad effectiuum referatur.* 9 *Si in vno genere ponatur, quod est in duobus.* 10 *Si genus pro differentia sumatur, & differentia pro genere.* 11 *Si affectio dicatur esse species,* 12 *vel genus subiecti.*

PRæterea si habitum ad actũ retulerit, vel actum ad habitum: id non est genus. veluti si *dixerit* sensum *esse* motum per corpus. nam sensus *est* habitus: motus verò *est* actus. itẽ si dixerit memoriã *esse* habitum retinẽdæ existimationis. nulla enim memoria *est* habitus, sed potiùs actus. ¶Peccant etiam, qui habitum ad consequentem facultatem reducunt: vt *qui dicunt* clementiam *esse* continentiam iræ, & fortitudinem ac iustitiã *esse* continentiam metus & lucri. Fortis[a] enim & clemens dicitur qui est perturbatione vacuus. continens autem, qui à perturbatione, in qua est, non trahitur. Fortasse autem vtrique consequens est talis facultas, vt, si in perturbatione esset, non traheretur, sed *eam* vinceret. non tamen hæc est *vis* fortis vel clementis essentia, sed omnino ab his perturbationibus non affici. ¶Interdum verò & quod quoquo modo consequens est, quasi genus ponunt: vt dolorem *genus* iræ, & existimationem fidei. ambo enim illa consequentia sunt aliquo modo his speciebus, sed neutrũ eorũ est genus.

a Vide lib. 6. Ethic. Nicom.

τέρπειν τινὰ τοῖς ἀποδοῦσιν εἰδέσιν. οὐδέτερον δὲ αὐτῶν γένος ὑπάρχει.

1 Πάλιν εἰ τὴν ἕξιν εἰς τὴν ἐνέργειαν ἔθηκεν, ἢ τὴν ἐνέργειαν εἰς τὴν ἕξιν· οὐκ ἔστι γένος τὸ τοιοῦτον· ἅμα δὲ εἰ τὴν αἴσθησιν, κίνησιν ἅμα σώματος. ἡ μὲν γὰρ αἴσθησις, ἕξις· ἡ δὲ κίνησις, ἐνέργεια. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ τὴν μνήμην ἕξιν καθεστικὴν ὑπολήψεως εἶπεν. οὐδεμία γὰρ μνήμη ἕξις, ἀλλὰ μᾶλλον ἐνέργεια. ¶ Διαμαρτάνουσι δὲ καὶ οἱ τὴν ἕξιν εἰς τὴν ἀκολουθοῦσαν δύναμιν τίθεντες· οἷον τὴν φασὶ τὸ πιστὸν ἐγκράτειαν ὀργῆς· καὶ τὴν ἀνδρίαν καὶ τὴν δικαιοσύνην, φοβῶν καὶ καρδῶν ἐγκράτειαν. ἀνδρεῖος[a] μὲν γὰρ καὶ φρᾶος ὁ ἁπλῶς λέγεται· ἐγκρατὴς δὲ, ὁ πάσχων καὶ μὴ ἀγόμενος. ἴσως μὲν οὖν ἀκολουθεῖ δύναμις ἐκτέρῳ τοιαύτη, ὥστ' εἰ πάθοι, μὴ ἂν ἡττᾶσθαι, ἀλλὰ κρατεῖν. οὐ μὴν τῶτό γ' ἐστὶ τῷ μὲν ἀνδρείῳ, τῷ δὲ φρᾴῳ εἶναι, ἀλλὰ τὸ ὅλως μὴ πάσχειν ὑπὸ τῶν τοιούτων μηδέν. ¶ Ἐνίοτε δὲ καὶ τὸ ἀκολουθοῦν ὁπωσοῦν, ὡς γένος τιθέασιν· οἷον τὴν λύπην τῆς ὀργῆς, καὶ τὴν ὑπόληψιν τῆς πίστεως. ἀμφω γὰρ τὰ εἰρημένα ἀκολουθεῖ μέν, ὁ μὲν

ὁ μὲν γὰρ ὀργιζόμενος λυπεῖται, περιεργάς ἐν αὐτῷ τῆς λύπης γενομένης. οὐ γὰρ ἡ ὀργὴ τῆς λύπης, ἀλλ' ἡ λύπη τῆς ὀργῆς αἰτία. ὡς δ' ἁπλῶς ἡ ὀργὴ οὐκ ἔστι λύπη. κ᾽ ταῦτα δὲ οὐσῶν ἡ πίστις ὑπόληψις. ἐνδέχεται γὰρ τῷ αὐτῷ ὑπόληψιν, καὶ μὴ πίστιν δύοντα ἔχειν. οὐκ ἐνδέχεται σῶν, εἴπερ ἡ πίστις εἶδος τῆς ὑπολήψεως. οὐ γὰρ ἐνδέχεται τὸ αὐτὸ ἐπιδιαμένειν, ἅπερ ἐν τοῖς εἴδοις ὅλως μεταβάλλ᾽ καθάπερ [οὐδὲ] τὸ αὐτὸ ζῷον, ὅτε μὲν ἄνθρωπον ἦν, ὅτε δὲ μή. ἐὰν δέ τις φῇ ὅς ἀνάγκης τὸν ὑπολαμβάνοντα καὶ πιστεύειν, ἐπ᾽ ἴσον[a] ἡ ὑπόληψις καὶ ἡ πίστις ῥηθήσεται. ὥστε οὐσῶν ἂν οὕτως εἴη γένος· ὅτι πλέον γὰρ δεῖ λέγεσθαι τὸ ἡμῖν. 4

¶ Ὁρᾶν δὲ καὶ εἰ ἔν τινι τῷ αὐτῷ πέφυκεν ἄμφω γίνεσθαι, ἐν ᾧ γὰρ τὸ εἶδος, καὶ τὸ γένος· ἐν ᾧ τὸ λευκόν, καὶ τὸ χρῶμα· καὶ ἐν ᾧ γραμματική, καὶ ἐπιστήμη. ἐὰν οὖν τις ἀμφοῖν φόβον εἴπῃ, ἢ τὸν ὀργὴν λύπην· οὐ συμβήσεται ἐν τῷ αὐτῷ τό, τε γένος καὶ τὸ εἶδος ὑπάρχειν. ἡ μὲν γὰρ ἀρχικόν, ἐν τῷ λογιστικῷ· ὁ δὲ φόβος, ἐν τῷ θυμοειδεῖ. καὶ ἡ μὲν λύπη, ἐν τῷ ἐπιθυμητικῷ, ἐν τούτῳ δὲ καὶ ἡ ἡδονή· ἡ δὲ ὀργή, ἐν τῷ θυμοειδεῖ. ὥστ᾽ ἂ γένη τε ὄντα δοθέντα, ἐπειδὴ οὐκ ἐν τῷ αὐτῷ τοῖς εἴδεσι πέφυκε γίνεσθαι. ὁμοίως δὲ κ εἰ φιλία ἐν τῷ ἐπιθυμητικῷ, οὐκ ἂν εἴη βούλησις· πᾶσα γὰρ βούλησις ἐν τῷ λογιστικῷ. Χρήσιμος ὁ τόπος κ πρὸς τὸ συμβεβηκός[b]. ἐν τῷ αὐτῷ δὲ τὸ συμβεβηκὸς, καὶ ᾧ συμβέβηκεν. ὥστ᾽ ἂν μὴ ἐν τῷ αὐτῷ φαίνηται, accidens & id cui accidit. quamobrem nisi in eodem esse videantur,

nam qui irascitur, dolet, cùm in eo dolor præcesserit. quandoquidem non ira doloris, sed dolor iræ causa *est*. quare simpliciter ira non est dolor. Secundum hæc nec fides *est* existimatio: quia fieri potest, vt aliquis fidē non habens, eandem existimationem habeat. quod fieri nequit, si fides *est* species existimationis. non potest enim quid piam idem permanere, si ex specie omnino mutatum sit: quēadmodum idem animal *non potest* interdum esse homo, interdum non *homo*. Quòd si quis dixerit necessariò eum qui existimat, etiam credere: æqualiter[a] existimatio & opinio dicentur. quocirca ne sic quidem potest esse genus: quoniam oportet genus de pluribus dici. ¶ Videre etiam *oportet*, an naturâ comparatum sit vt in eodem aliquo *subiecto* ambo insint. in quo enim genus *inest*, etiam species: vt in quo *inest* albor, etiam color: & in quo grammatica, etiam scientia. Si quis igitur dixerit verecundiam *esse* metum, aut iram *esse* dolorem: non accidet, vt in eodem & genus & species insint. nam verecundia *est* in *parte animæ* ratiocinatiua, metus autē in irascibili. ac dolor quidem in concupiscibili, quoniam in hac *est* etiam voluptas: ira autem in concupiscibili. quare ea quæ allata fuerunt, non sunt genera: quia non est naturâ comparatum, vt insint in eodem *subiecto*, in quo *insunt* species. Similitérque si amicitia *est* in concupiscibili, non potest esse voluntas quædam: omnis enim voluntas *est* in *parte* ratiocinatiua. Vtilis autem est hic locus etiam ad accidens[b]: quoniā in eodem *sunt*

[a] De totidem.

[b] Ad differendum de problemate accidētis.

constat non accidere. ¶ Præterea *videndum est*, an ex parte species sit eius particeps quod dicitur esse genus. quia non videtur genus communicari ex parte. nō enim homo est quadamtenus animal, neque grammatica *est* quadamtenus scientia. similis est ceterorum ratio. Considerare igitur oportet, an cum quibusdam ex parte genus communicetur. quale *est*, si animal dictum sit *esse* id quod sensibile, aut visibile: quoniam animal *est* ex parte sensibile & visibile: quandoquidem ratione corporis *est* sensibile & visibile, ratione autem animæ non *item*. quare visibile & sensibile non possunt esse genera animalis. ¶ Interdū etiam non animaduertunt se totum ad partem reducere: vt *qui* dicunt animal *esse* corpus animatum. nullo enim modo pars toti attribuitur. quare corpus nō potest esse genus animalis, cùm sit pars. ¶ Videre etiam *oportet*, an aliquid vituperandum vel fugiendum ad facultatē, vel ad id quod potest, retulerit. quale *est si dixerit* sophistam esse eum qui potest ex sapientia, qua videtur esse præditus, lucrari: aut calumniatorem, eum qui potest calumniari, & ex amicis inimicos facere: aut furem, eum qui potest aliena clam furari. nullus enim eorum quos dixi, talis esse dicitur, quia possit aliquid horū facere. potest enim & Deus, & *vir* bonus, quæ mala sunt, efficere: non tamen tales sunt. omnes enim improbi ex agendi consilio nominātur. Præterea omnes facultates sunt *in* rerum eligendarum *numero*. nam & improborum facultates sunt eligēdæ. idcirco & Deum & *virum* bonum dicimus eas habere. dicimus enim eos posse quę mala sunt, agere. Quare facultas nullius rei vituperāndæ genus esse potest. alioquin

δῆλον ὅτι οὐ συμβέβηκεν. ¶ Ἔτι εἰ κατά τι τὸ εἶδος τῶ εἰρημένῳ ἡμῖν μετέχει· οὐ δοκεῖ γὸ κατά τι μετέχεσθαι τὸ ἡμῖν· ἢ γὰρ ὅλον ὁ ἄνθρωπος κατά τι ζῶον, ἢ δὲ ἡ γραμματικὴ κατά τι ἐπιστήμη. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων σκοπεῖν ἐστίν, εἰ δή πινων κατά τι μετέχεται τὸ γένος. οἷον εἰ τὸ ζῶον ὥσπερ αἰσθητὸν ἢ ὁρατὸν εἴρηται. κατά τι γὸ αἰσθητὸν καὶ ὁρατὸν τὸ ζῶον. κῆ τὸ σῶμα γὸ αἰσθητὸν καὶ ὁρατόν, κῆ δὲ τῶ ψυχῶ οὔ. ὥστε οὐκ ἂν εἴη ζῶον, τὸ ὁρατὸν ἢ αἰσθητόν. ¶ Λανθάνουσι δ' ἐνίοτε καὶ τὸ ὅλον εἰς τὸ μέρος τιθέντες· οἷον τὸ ζῶον, σῶμα ἔμψυχον. οὐδαμῶς δὲ τὸ μέρος τὸ ὅλου κατηγορεῖται. ὥστ' οὐκ ἂν εἴη τὸ σῶμα, γένος τὸ ζῶου, ἐπειδὴ μέρος ἐστίν. ¶ Ὁρᾶν δὲ καὶ εἴ τι τῶ ἕκτῶν ἢ φευκτῶν εἰς δύναμιν ἢ τὸ δυνατὸν ἐθηκεν· οἷον τὸν σοφιστὴν, τὸ δυνάμενον κατὰ φαινομένην σοφίας χρηματίζεσθαι ἢ βλάπτειν, τὸν δυνάμενον διαβάλλειν, καὶ ἐχθρεῖς ποιεῖν τοῖς φίλοις· ἢ κλέπτειν, τὸν δυνάμενον τὰ ἀλλότρια λάθρα κλέπτειν. οὐδεὶς γὰρ τῶν εἰρημένων, τῶ δυνατὸς εἶναί τι τούτων, τοιοῦτος λέγεται. δύνανται μὲν γὰρ καὶ ὁ θεός, καὶ ὁ σπουδαῖος τὰ φαῦλα ἐνδέχεται, ἀλλ' οὐκ ἐστὶ τοιοῦτος. πάντες γὰρ οἱ φαῦλοι κῆ φθαρτικοὶ λέγονται. ἔτι πᾶσιν αἱ δυνάμεις τῶν ἀρετῶ· καὶ γὰρ αἱ τῶν φαύλων δυνάμεις ἀρεταί. διὸ καὶ τὸν θεὸν καὶ τὸν σπουδαῖον ἔχειν φαμὲν αὐτάς. δύνανται γὰρ φαμὲν εὖ τὰ φαῦλα θεᾶσθαι. ὥστε οὐδενὸς ἂν εἴη φευκτὸν ἢ δύναμις. εἰ δὲ μή,

5

5

6

6

7

7

συμβήσεταί τι τῷ ψεκτῷ, αἱρετὸν ἔσται· ἔσται γάρ τις δύναμις ψεκτή.

8 ¶ Καὶ εἴ τι τῷ δι' αὐτὸ τιμίων ἢ αἱρετῷ, εἰς δύναμιν ἢ τὸ δυνατὸν, ἢ τὸ ποιητικὸν ἔθηκε. πᾶσα γὰρ δύναμις, ἢ πᾶν τὸ δυνατὸν, ἢ τὸ ποιητικὸν, δι' ἄλλο αἱρετόν.

9 ¶ Ἢ εἴ τι τῷ ἐν δυσὶ ἡγεῖσθαι ἢ πλείοσιν, εἰς ἅπερ ἔθηκεν. ἔνια γὰρ οὐκ ἔστιν εἰς ἓν ἡγοῦς θεῖναι· οἷον τὸν φέναξ, καὶ τὸν διάβολον. ὥστε γὰρ ὁ ἀφαιρούμενος, ἀδυνατῶν δέ· ὥστε ὁ δυνάμενος μὲν, μὴ ἀφαιρούμενος δὲ, διάβολος ἢ φέναξ, ἀλλ' ὁ ἄμφω ταῦτα ἔχων. ὥστ' οὐθὲν εἰς ἓν γένος, ἀλλ' εἰς ἀμφότερα, τὰ εἰρημένα.

10 ¶ Ἔτι σύνοτε ἀνάπαλιν τὸ μὲν γένος, ὡς διαφορὰν δοτέον τῷ δὲ διαφορὰν, ὡς γένος. οἷον τῷ ἐκπλῆξαι, ὑπερβολῇ θαυμασιότητος· καὶ τῷ πίστει, σφοδρότητα ὑπολήψεως. οὔτε γὰρ ἡ ὑπερβολὴ, οὔτε ἡ σφοδρότης γένος, ἀλλὰ διαφορά. δοκεῖ γὰρ ἔκπληξις, θαυμασιότης εἶ ὑπερβάλλουσα. καὶ ἡ πίστις, ὑπόληψις σφοδρά. ὥστε γένος ἡ θαυμασιότης, καὶ ἡ ὑπόληψις ὅτιν· ἡ δὲ ὑπερβολὴ καὶ ἡ σφοδρότης, διαφορά. Ἔτι εἴ τις τῷ ὑπερβολῇ καὶ τῷ σφοδρότητα ὡς γένος δοτέον, τὰ ἄψυχα πίστει καὶ ἐκπλαγήσεται. ἡ γὰρ ἐκεῖνου σφοδρότης καὶ ὑπερβολὴ πάρεστιν ἐκείνῳ, οὐ ὄντι σφοδρότης καὶ ὑπερβολή. εἰ οὖν ἡ ἔκπληξις, ὑπερβολή ὄντι θαυμασιότητος, παρέσται τῇ θαυμασιότητι ἡ ἔκπληξις. ὥστε ἡ θαυμασιότης ἐκπλαγήσεται. ὁμοίως δὲ καὶ ἡ πίστις παρέσται τῇ ὑπολήψει, εἴπερ σφοδρότης ὑπολήψεώς ὅτιν.

accidet, vt aliquid, quod sit vituperandum, sit eligendum: erit enim aliqua facultas vituperãda.

8 ¶ *Videndum* etiam *est*, an aliquid eorum quæ sunt per se honorabilia vel eligenda, ad facultatem vel ad id quod potest vel ad effectiuum retulerit. omnis enim facultas, & quicquid potest, aut efficiendi vim habet, propter aliud *est* eligendum.

9 ¶ Vel an aliquid eorum, quæ in duobus pluribúsue generibus *collocantur*, ad vnum reduxerit. quædam enim nõ licet ad vnum genus referre: vt impostorem & calumniatorẽ. etenim nec qui consilium capit, cùm *efficere* nõ possit, nec qui *efficere* potest, nisi consilium capiat, calumniator *est* vel impostor, sed qui ambo hæc habet. quamobrem ea quæ dicta sunt [a], nõ in vno genere, sed in vtroque poni debent.

a Impostor & calumniator.

10 ¶ Præterea interdum vice versa genus ponunt pro differentia, & differentiam pro genere. vt *qui dicunt* stuporem *esse* exsuperantiam admirationis, & fidem esse magnitudinem [b] existi mationis. nam neque exsuperãtia, neque magnitudo *est* genus, sed differentia. stupor enim videtur *esse* admiratio exsuperãs [c]: & fides, existimatio magna [d]. quare admiratio & existimatio sunt genera: exsuperantia verò & magnitudo, differentiæ. Præterea si quis exsuperantiam & magnitudinem pro genere acceperit, etiam res inanimæ fidẽ habebũt, & obstupescent. cuiusque enim rei magnitudo & exsuperantia inest in ea re cuius est magnitudo & exsuperantia. Si igitur stupor est exsuperantia admirationis, inerit in admiratione stupor quapropter admiratio obstupescet. Similitérque fides inerit in existimatione: siquidem est magnitudo existimationis,

b Firmitatem.

c Nimia.

d Firma, vehemens.

quamobrem existimatio fidem habebit. Præterea accidit ei qui ita *genus* accipit, vt magnitudinẽ magnã dicat, & exsuperantiam exsuperantẽ. nam quædam fides est magna. si igitur fides sit magnitudo, certè magnitudo erit magna. Similiter etiam quidam stupor est exsuperans[a]. si igitur stupor sit exsuperantia, certè exsuperantia erit exsuperans. atqui horũ neutrum *esse* videtur[b]: quemadmodum nec scientia *est* res scibilis, nec motio *est* id quod mouetur. ¶ Interdum etiam errant qui affectionẽ *quasi* in genere ponunt *in* eo quod affectum est: vt quicumque aiũt immortalitatem esse vitam æternam. quoniam immortalitas videtur esse affectio quædam siue accidens vitæ. quod quidem verum esse, perspicu ũ fieri possit, si quis concesserit, aliquem ex mortali immortalem fieri posse. nemo enim dicet eam aliam vitam accipere, sed accidens quod dam vel affectionem ei *vitæ quã degebat*, a cessisse. quocirca vita non *est* genus immortalitatis.

a Nimius.

b Non videtur exsuperantia esse exsuperans, nec magnitudo magna.

¶ *Errant* etiam, si id cuius est affectio, dicant esse affectionis genus: vt ventum, aërem motũ. nam ventus *est* potiùs aëris motio. quandoquidem idem aër permanet, & cùm mouetur, & cùm stat. quare omnino ventus non est aëris alioquin & non moti aëris ventus esset: siquidem aër idem permanet, qui erat ventus. Similiter *dicendum est* de huiusmodi aliis *rebus*. Sed & si concedere oporteat vẽtum esse aërem motum: non tamen in omnibus hoc admitti debet, *id est non etiamin iis* de quibus non verè dicitur genus *pro*positum, sed in iis *tantùm* quibus verè attribuitur genus. nã in quibusdã

οὐ δοκεῖ ἀληθεύεσθαι· οἷον ὅτι τῆς χόνος, καὶ τὸ πηλοῦ. τὴν μὲν γὰρ χόνα φασὶν ὕδωρ εἶ) πεπηγός· τὸν δὲ πηλόν, γλίσχρον περφυρμένον. ἔτι δ' οὔθ' ὁ πηλὸς γῆ, οὔθ' ἡ χὼν ὕδωρ. ὥστε οὐκ ἂν εἴη χύμος οὐδέτερον τῶν ὑποδεδεντων χυμῶν. δεῖ γὰρ τὸ χύμος ἀληθεύεσθαι ἀεὶ κ' τῶν εἰδῶν. ὁμοίως οὐδ' ὁ οἶνος, ὕδωρ ὄζι σεσηπὸς, καθάπερ Ἐμπεδοκλῆς φησι, Σαπὲν ἐν ξύλῳ ὕδωρ. ἁπλῶς γὰ οὐκ ἔστιν ὕδωρ.

non videtur verè dici: vt in niue, & *in* luto. niuem enim aiunt esse aquam concretam: lutum autem, terram humore temperatam. sed nec lutum est terra: nec nix, aqua. quare ex propositis generibus poteſt esse genus. oportet enim genus semper verè dici de speciebus. Similiter nec vinum est aqua putrefacta, vt Empedocles ait *illo loco*, Putrefacta in ligno aqua. simpliciter enim *vinum* non est aqua.

Alii loci, CAP. VI.

1 *Si dicatur alicuius rei genus esse id quod nullius rei est genus.* 2 *Si genus vel differentia omnibus rebus consequens sit.* 3 *Si genus sit in specie vt in subiecto.* 4 *Si nõ sit synonymum.* 5 *Si melior species deteriori generi subiiciatur.* 6 *Si id quod ad duo eodem modo affectum est, ad deteriùs genus referatur.* 7 *Ab eo quod magis vel æquè vel minùs est genus, aut species.* 8 *Si quid multis specie differentibus attribuatur in quæstione quid est.* 9 *Distincta generis & differentiæ.* 10 *Adenominatis.* 11 *Si quid sit semper consequens, quæ reciprocetur.* 12 *Epilogus.*

1 ΕΤι εἰ ὅλως τὸ ὑποδοθὲν μηδενός ὄζι χύμος. δῆλον δὲ ὡς οὐδὲ τὸ λεχθέντος. σκοπεῖν δ' ὅτι τὸ μηδὲν διαφέρειν εἴδει τὰ μετέχοντα τοῦ ὑποδεδεντος χύμοις, οἷον τὰ λευκά· οὐδὲν γὰρ διαφέρει τῷ εἴδει ταῦτ' ἀλλήλων. παντὸς δὲ χύμοις ὄζιν εἰδη διαφορᾶ. ὥστ' ἐκ ἂν εἴη τὸ λεύκον γένος οὐδενός.

1 PRæterea *videndum est* an omnino id quod propositum est, nullius rei sit genus. perspicuum enim *est* ne speciei quidem propositæ *genus fore*. videndum autem est ex eo quòd specie *inter se* non differunt ea, quæ participant propositum genus: vt alba. hæc enim specie non differunt inter se. omnis autem generis species differunt. quare album nullius *rei* genus esse poteſt.

2 ¶Πάλιν εἰ τὸ πᾶσιν ἀκολουθοῦν, γένος ἢ διαφορὰν εἶπε. πλείω δὲ τὰ πᾶσιν ἐπόμενα. οἷον τὸ ὄν, καὶ τὸ ἓν, τῷ πᾶσιν ἑπομένων ὄζιν. εἰ οὖν τὸ ὄν, χύμος ἀπέδωκε· δῆλον, ὅτι πάντων ἂν εἴη χύμος, ἐπειδὴ κατηγορεῖται αὐτῷ· κατ' οὐσένος γὰρ τὸ χύμος, ἀλλ' ἢ κατὰ τῶν εἰδῶν, κατηγορεῖται. ὥστε καὶ τὸ ἓν εἶδος ἂν εἴη τῶν ὄντος. συμβαίνει οὖν κατὰ πάντων,

2 ¶Rursus *videndum est*, an id quod omnibus rebus est consequens, genus vel differentiã *esse* dixerit. multa enim sunt omnibus rebus consequentia. vt ens & vnum *in* eorum *numero* sunt, quæ res omnes consequuntur. si igitur ens pro genere posuerit: procul dubio *rerum* omniũ genus futurũ est, quoniã eis attribuitur: nulli enim rei genus, præterquàm speciebꝰ, attribuitur. quare etiã vnũ erit species entis. accidit igitur, vt *ijs* omnibus

quibus genus attribuitur, etiam
ſpecies attribuatur, (quãdoquidem & ens & vnum omnibus
rebus ſimpliciter attribuuntur.)
cùm paucioribus ſpeciem attribui oporteat. Si verò id quod o-
mnibus conſequens eſt, differẽ-
tiam *eſſe* dixerit: perſpicuum *eſt*,
de totidem aut de pluribus dif-
ferentiam quàm genus dictum
iri. ſi enim genus *ſit in* eorum *nu*
mero quæ omnibus conſequen-
tia ſunt, de totidem *dicetur*. ſi ve-
rò *genus* non omnibus *rebus* cõ-
ſequens ſit, de pluribus differẽ-
tia dicetur quàm ipſum *genus*.

¶ Præterea *videndum eſt*, an in 3
ſubiecta ſpecie propoſitum ge-
nus *eſſe* dicatur[a], vt album in ni-
ue. itaque perſpicuum *eſt* non
eſſe genus. de ſubiecta enim ſpe-
cie tantùm genus dicitur [b].

¶ Conſiderare [c] etiam oportet, 4
an genus & ſpecies ſint ſynony-
ma. omnibus enim ſpecìebus
ſynonymως genus attribuitur.

¶ Præterea *peccatur*, cùm eſt & 5
generi & ſpeciei aliquid cõtra-
rium: & ex contrariis *ſpeciebus*
ea quæ melior eſt, ad deterius
genus refertur. accidet enim, vt
reliqua in reliquo ſit: quoniam
contraria *ſunt* in contrariis ge-
neribus. quare melior *ſpecies* erit
in deteriori *genere*[d]: videtur au-
tem melioris melius genus eſſe.

¶ *Peccat* etiam ſi cùm eadẽ res 6
ad vtrumque ſit eodem modo
affecta, ad deterius non ad me-
lius genus retulerit: vt ſi *dixerit*
animam eſſe id quod motionẽ,
vel rem motam. eadem enim vi-
detur habere vim ſtandi, ac mo-
uendi. quare ſi ſtatus *eſt* melior,
ad hoc genus referri oportebat.

¶ *Præterea* ab *eo quod eſt* magis 7
vel minùs, ei qui refellit, *arguere*
licet, ſi genus recipiat intentio-
nem. ſpecies autem nõ recipiat, neque ipſa, neque quod ab ea deno-

a An genus ſit in ſpecie vt in ſubiecto, proinde ſit accidens, non genus.

b Genus qua ge nus dicitur de ſpeciebus. nam genus & ſpecies auctore Porphyrio, ſunt relata. Ceterùm eadẽ res poteſt quã genus attribui ſpeciebus, & quã accidẽs attribui ſubiectis. vt color quã genus attribuitur albori & nigrori: quã accidẽs, corpori.

c Coniunge locum expoſitum cap 3 part. 3.

d Vt iuſtitia & iniuſtitia ſunt contraria: item εὐβουλία & κακοβουλία, id eſt, bona conſultatio & mala cõſultatio. Cùm igitur Thraſima chus apud Platonem dicat iniuſtitiã eſſe ἀγαθὸν, cogitur fateri iuſtitiam eſſe κακοβουλίαν proinde melioreꝝ ſpeciem ad deteriꝰ genus, deteriorem ad melius reducit. Aliud exemplũ. Contraria ſunt bonum & malum, item voluptas & dolor. ſi igitur voluptas eſt ſpecies mali, dolor eſt ſpecies boni. atqui bonum eſt præferendum malo, & voluptas dolori: ergo præſtantior ſpecies ſubiicitur deteriori generi, deterior autẽ præſtantiori.

ὧν τὸ γένος κατηγορεῖται, & τὸ εἶδος κατηγορεῖται, (ἐπειδὴ καὶ τὸ ὂν καὶ τὸ ἓν κ᾽ πάντων ἁπλῶς κατηγορεῖται) δέον ἐπ᾽ ἔλαττον τὸ εἶδος κατηγορεῖσθαι. εἰ δὲ τὸ πᾶσιν ἑπόμενον, διαφορὰ εἶπε· δῆλον, ὅτι ὀλίσις, ἢ ὅλῃ πλέον ἢ διαφορὰ τῷ γένους ῥηθήσεται. εἰ μὴ γὰρ καὶ τὸ γένος τῷ πᾶσιν ἑπόμενον, ὀλίσις. εἰ δὲ μὴ πᾶσιν ἑπεται τὸ γένος, ὅλῃ πλέον ἢ διαφορὰ λέγοιτ᾽ ἂν αὐτῇ. ¶ Ἔτι εἰ ἐν ὑποκειμένῳ τῇ εἴδει τὸ ὅπο δοθὲν γένος λέγεται, καθάπερ τὸ λευκὸν ὅλῃ τῆς χρόας. ὥστε δῆλον ὅτι οὐκ ἂν εἴη γένος. καθ᾽ ὑποκειμένου γὰρ τὰ εἴδους μόνον τὸ γένος λέγεται.

¶ Σκοπεῖν [c] δὲ καὶ εἰ μὴ συώνυμον τὸ γένος τῷ εἴδει· κ᾽ πάντων γὰρ τῷ εἰδῶν συωνύμως τὸ γένος κατηγορεῖται. ¶ Ἔτι ὅταν ὄντος τῷ γένει καὶ τῷ εἴδει ἐναντία, τὸ βέλτιον τῷ ἐναντίων εἰς τὸ χεῖρον γένος τιθῇ: συμβήσεται γὰρ τὸ λειπὸν ἐν τῷ λοιπῷ εἶῃ. ἐπειδὴ τὰ ἐναντία ἐν τοῖς ἐναντίοις γένεσιν. ὥστε τὸ βέλτιον ἐν τῷ χεῖρον ἔσαι[e]. δοκεῖ δὲ τὸ βελτίονος κ᾽ τὸ γένος βέλτιον εἶῃ. ¶ Καὶ εἰ τὸ αὐτὸ ὁμοίως πρὸς ἄμφω ἔχοντες, εἰς τὸ χεῖρον, & μὴ εἰς τὸ βέλτιον γένος ἔθηκεν· οἷον τὼ ψυχὼ ὅτερ κίνησιν, ἢ κινούμενον. ὁμοίως γὰρ ἡ αὐτὴ στατικὴ & κινητικὴ δοκεῖ εἶῃ. ὥστ᾽ εἰ βέλτιον ἡ στάσις, εἰς τὸ τὸ ἔδει τὸ γένος θεῖναι. ¶ Ἔτι ἐκ τὲ μᾶλλον κ᾽ ἧττον, αὐασκεύαζοντι μὴ, εἰ τὸ γένος δέχεται τὸ μᾶλλον, τὸ δὲ εἶδος μὴ δέχεται, μήτ᾽ αὐτὸ, μήτε τὸ κατ᾽ ἐκεῖνο λεγό-

μένων

μᾶλλον. οἷον εἰ ἡ ἀρετὴ δέχεται τὸ μᾶλλον· καὶ ἡ δικαιοσύνη. ☾ ὁ δίκαιος· λέγεται γὰρ δίκαιος μᾶλλον ἕτερος ἑτέρου, εἰ οὕω τὸ μὴ ὑποδοθὲν γένος δέχεται τὸ μᾶλλον, τὸ δ' εἶδος μὴ δέχεται μήτ' αὐτὸ μήτε τὸ κατ' ἐκεῖνο λεγόμενον· οὐκ ἂν εἴη τὸ ὑποδοθὲν γένος. Πάλιν εἰ τὸ μᾶλλον δοκοῦν ἢ ὁμοίως, μὴ ὄζι γένος, δῆλον ὅτι οὐδὲ τὸ ὑποδοθέν. Χρήσιμος δ' ὁ τόπος ἐστὶ ὅπὶ τῷ τοιούτων μάλιστα, ἐφ' ὅσων πλείω φαίνεται τὰ εἴδοις ἐν τὸ τί ὄζι κατηγορούμενα, καὶ μὴ διώρισται, μηδ' ἔχομεν εἰπεῖν ποῖον αὐτῷ γένος· οἷον τῆς ὀργῆς ☾ ἡ λύπη ☾ ἡ ὑποληψις ὀλιγωρίας ἐν τῷ τί ὄζι δοκεῖ κατηγορεῖσθαι· λυπεῖται γὰρ ὁ ὀργιζόμενος, καὶ ὑπολαμβάνει ὀλιγωρεῖσθαι. Ἡ αὐτὴ δὲ σκέψις καὶ ὅπὶ τῶ εἰδοις πρὸς ἄλλό τι συμβεβηκότι. εἰ γὰρ τὸ μᾶλλον ἢ τὸ ὁμοίως δοκοῦν ἔν) ἐν τῷ ὑποδοθέντι γένει, μὴ ὄζιν ἐν τῷ γένει· δῆλον ὅτι οὐδὲ τὸ ὑποδοθὲν ὅλως εἶδος, εἴπ αὖ ἐν τῷ γένει. Ἀναιρεῖν μὲν οὖν, καθάπερ εἴρηται, χρηστέον. Κατασκευάζοντι δὲ, εἰ μὲν ὅπὶ δέχεται τὸ μᾶλλον τὸ ὑποδοθὲν γένος καὶ τὸ εἶδος, εὖ χρήσιμος ὁ τόπος, οὐδὲν γὰρ κωλύει, ἀμφοτέρων ὅπὶ ὑπαρχόντων[a], μὴ ἔν) θάτερον θατέρου γένος. τὸ, τε γὰρ λευκὸν καὶ τὸ καλὸν[b] ὅπὶ δέχεται τὸ μᾶλλον, καὶ οὐδέτερον ἑτέρου γένος. Ἡ δὲ τῷ ὑλῶν ☾ τῷ εἰδῶν πρὸς ἄλληλα συγκρισις, χρήσιμος. οἷον εἰ ὁμοίως τόδε καὶ τόδε γένος, εἰ θάτερον γένος, καὶ θάτερον. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ τὸ ἧττον, καὶ τὸ μᾶλλον. οἷον εἰ τῆς ἐγκρατείας μᾶλλον ἡ δύναμις ἢ ἡ ἀρετὴ γένος, ἢ δ' ἀρετὴ γένος καὶ ἡ δύναμις. οὕτω καὶ

minatur. vtputà si virtus intentionem capit, etiam iustitia & iustus *capiunt*: dicitur enim alter alio iustior. si igitur propositum genus intentionē recipit, species autem non recipit, nec ipsa, nec quod ab ea denominatur: id quod propositum est, nō potest esse genus. Rursus si id quod magis vel æquè *esse* videtur, non est genus: perspicuum *est* ne id quidem quod propositum fuit *esse genus*. Vtilis autem est hic locus in iis maximè, in quibus plura *esse* videntur, quæ speciei in *quæstione* quid est attribuantur, nec definitum est, nec dicere possumus quodnam eorum *sit* genus: vtputà iræ & dolor & contemptionis existimatio in *quæstione* quid est videtur attribui. nam qui irascitur, dolet, *sé*que contemni existimat. Eadē consideratio *est* in specie, si cum alia quapiā conferatur, si enim quod magis vel quod æquè videtur esse in genere proposito, non est in genere: perspicuum *est*, omnino nec propositam speciem in genere esse. Qui igitur refellit, ita vt dictum est, vti *hoc loco* debet. Confirmanti autem non est vtilis locus, si & genus & species intentionem recipiant. nihil enim vetat, cùm ambo recipiant[a], non esse alterum alterius genus: nam & album & honestum[b] intētionem susci pit, ac neutrum est alterius genus. Generum autem & specierum inter se collatio vtilis *est*. veluti si æquè hoc & illud *est* genus, alterum autem *est* genus, etiam alterum *erit*. Item si id quod minùs est genus, *est genus*, etiam quod magis: veluti si continentiæ potius genus *sit* facultas quàm virtus, virtus autem *sit* genus: etiam facultas *est genus*.

[a] Sub. intent. neu.

[b] Vel pulchrum.

Eadem

Eadem de specie dici conueniet. nam si æquè hoc & illud *sit* propositi *generis* species, alterū autē *sit* species, etiam reliquum *erit*. & si quod minùs videtur, species est: etiam quod magis. ¶ Præterea vt confirmetur, consideran dum *est*, an *ijs*, quibus assignatum est genus, in *quæstione* quid est attribuatur, cum non sit[a] vna assignati generis species, sed plures ac differentes: quia procul dubio erit genus[b]. At si vna sit species proposita, considerare *oportet*, an etiā aliis speciebus genus in *quæstione* quid est attribuatur[c]. rursus enim efficietur, vt idem pluribus ac differentibus attribuatur, & genus esse approbetur. ¶ Quoniā autē quibusdam videtur etiam differentia in *quæstione* quid est speciebus attribui, separandum *est* genus à differentia per dicta elementa[d]. Primùm quia genus de pluribus dicitur quàm differentia. deinde quia in responsione ad *quæstionem* quid est, aptiùs dicitur genus quàm differētia: nam qui dicit hominem *esse* animal, magis declarat quid sit homo, quàm qui dicit *esse* pedestre. & quia differentia qualitatem generis semper significat, genus autem differentiæ *qualitatem* non *significat*. nam qui ait pedestre, quale quid animal dicit: qui verò inquit animal, non dicit quale quid pedestre. Ac differentia quidem à genere ita separanda est. ¶ Quia[e] verò 10 musicum videtur, quà musicum est, sciens esse, etiam musica est scientia quædam: & si ambulans propterea quòd ambulat, mouetur: ambulatio est motio quędam: hoc modo considerandum est, in quo quis velit genere aliquid collocare. vt si *quis probare*

a In problemate.

b Vt animal est genus hominis & equi, quoniam hæc specie differunt, & ambobus animal attribuitur in quæstione quid est.

c Vt virtus rectē dicitur esse genus fortitudinis, si & fortitudini & aliis specie differentibus (veluti liberalitati & temperātiæ) attribuatur in quæstione quid est.

d Ex principijs superiorē partis, vt cap. 2. part. 10. huius libri.

e Hoc loco Aristoteles sæpissimè vtitur.

ναμις. τὰ δ' αὐτὰ καὶ ὅτι τὸ εἶδος ἀρμόσει λέγεσθαι. εἰ δ' ὁμοίως τόδε καὶ τόδε τῷ φερεῖ μόνου εἶδος, εἰ δὲ πλέον εἶδος, καὶ τὸ λοιπὸν· καὶ εἰ τὸ ἧττον δοκοῖ, εἶδός 8 ἐστι· καὶ τὸ μᾶλλον. ¶ Ἔτι σκεπτέον τὸ 8
κατασκευάζειν σκεπτέον, εἰ καθ' ὧν ἀποδοθῆ τὸ γένος, ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορεῖται, μὴ ὄντος ἑνὸς τοῦ δοθέντος εἴδους. ἀλλὰ καὶ πλέονα καὶ διαφόρων· δῆλον γάρ, ὅτι γένος ἔσται. εἰ δ' ἓν τὸ δοθὲν εἶδός ἐστι, σκοπεῖν εἰ καὶ κατὰ ἄλλων εἰδῶν τὸ γένος ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορεῖται. πάλιν γὰρ συμβήσεται καὶ πλειόνων αὐτὸ καὶ διαφόρων κατηγορεῖσθαι, [καὶ γένος ὁμολογεῖσθαι.] ¶ Ἔτι δὲ 9 δοκεῖ τισι καὶ τὰ διαφορὰ ἐν τῷ τί ἐστι κατὰ εἰδῶν κατηγορεῖσθαι, χωριστέον τὸ γένος ἀπὸ τῆς διαφορᾶς, χρώμενον τοῖς εἰρημένοις στοιχείοις. πρῶτον μέν, ὅτι τὸ γένος ὑπὸ πλέον λέγεται τῆς διαφορᾶς. εἶτ' ὅτι καὶ τῷ ἔχειν τί ἐστι κατὰ δοσιν μᾶλλον ἀποτελεῖ τὸ γένος, ἢ τῷ διαφορὰν εἰπεῖν. ὁ μὲν γὰρ ζῷον εἰπὼν τὸν ἄνθρωπον, μᾶλλον δηλοῖ τί ἐστιν ὁ ἄνθρωπος, ἢ ὁ πεζὸν εἰπών. καὶ ὅτι ἡ μὲν διαφορὰ ποιότητα τοῦ γένους ἀεὶ σημαίνει, τὸ δὲ γένος τῆς διαφορᾶς οὔ. ὁ μὲν γὰρ εἰπὼν πεζόν, ποῖόν τι λέγει ζῷον. ὁ δὲ ζῷον εἰπών, οὐ λέγει ποῖόν τι πεζόν. τῷ μὲν οὖν διαφορὰν ἀπὸ τοῦ γένους ἑτέρου χωριστέον. ¶ Ἐπεὶ δὲ δοκεῖ τὸ 10
μουσικὸν, ἢ μουσικὸν ὄντα, ἐπίστημον εἶναι· ἔστι δὲ καὶ ἡ μουσικὴ ἐπιστήμη τις ἐστί· καὶ εἰ τὸ βαδίζειν τοῦ βαδίζειν κίνησίς ἐστιν ἡ βάδισις, κίνησίς τις ἐστὶ σκοπεῖν, ἐν ᾧ αὖ βούλει γένει τι κατασκευάσαι, τὸν εἰρημένον τρόπον. οἷον εἰ τῷ

τῳ ὁπισήμῳ ὅπερ πίστιν εἰ ὁ ὁπισάμβος, ἢ ὁπίσαται, πίς δ' ει: δῆλον δὲ ὅτι ἡ ὁπισήμη, πίστις αὖ τις ἐστι. τὸ αὐτὸν δὲ ἔχόπον καὶ ὁπὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων. ¶ Ἔτι ἐπεὶ τὸ παρεπόμβον τινὶ ἀεὶ καὶ μὴ ἀντρέφον, χαλεπὸν χωρίσαι τὸ μὴ ὄν: αὖ τόδε μὲν τῷδε ἕπηται παντὶ, τόδε δὲ τῷδε μὴ παντί· (οἷς τῇ ἥωεμία ἡ ἠρεμία, καὶ τὸ ἀριθμῷ τὸ διαιρετόν. αὖ ἀπολιν δ' οὔ· τὸ γὰρ διαιρετὸν οὐ παῦ ἀριθμός, οὐδ' ἡ ἠρεμία ἥωεμία πᾶσα) αὐτῷ μὲν χρῆσθαι, ὡς ὄντος τοῦ ἀεὶ ἀκολουθοῦντος, ὅταν μὴ ἀντρέφῃ θάτερον. ἄλλῳ δὲ προστίναντος, μὴ ὅλῃ πάντων ὑπακούειν. ἔτασις δ' τούτου, ὅτι τὸ μὴ ὂν ἕπεται παντὶ τῷ γινομβένῳ, (τὸ γὰρ γινόμβον οὐκ ἔστι) καὶ οὐκ ἀντιστρέφει· (οὐ γὰρ παῦ τὸ μὴ ὂν γίνεται) ἀλλ' ὅμως οὐκ ἔστι ἡμος τὸ μὴ ὂν τῷ γινομβένῳ. ἁπλῶς γὰρ οὐκ ἔστι τὰ μὴ ὄντος εἴδη. ¶ Περὶ μὲν οὖν τῶ γένους, καθάπερ εἴρηται, μεπτέον.

vehi scientiam esse id quod fidem: *videndum est*, an sciens quà scit, credat. *sic* enim perspicuum *fiet* scientiam esse fidem quandam. Eodem modo *fieri debet* in aliis eiusmodi. ¶ Praterea quoniam quod alicui semper consequens est, nec reciprocatur, difficile est separare *a genere*, & *ostendere* non esse genus: si hoc illi omni consequens sit, illud autem huic nō omni: (vt tranquillitati quies, & numero diuiduū non contrà, quia non omne diuiduum *est* numerus, nec omnis quies *est* tranquillitas) ipse quidem *disputans* vti *hoc loco debet*, quasi genus sit id quod semper est consequens, cùm alterum nō reciprocetur. alio verò *hoc argumentum* proponente, non in omnibus probari debet. Obiici autem potest, id quod non est, ei omni quod fit, consequēs esse, (quod enim fit, non est) nec reciprocari, (non enim quicquid non est, fit) attamē nō esse genus id quod nō est, eius quod fit. simpliciter enim eius quod non est, non sunt species. ¶ De genere igitur exposita methodo disserendum *est*.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ
ΤΟΠΙΚΩΝ
ΤΟ ΠΕΜΠΤΟΝ.

ARISTOTELIS
TOPICORVM
LIBER V.

IVLIO PACIO
interprete.

SYNOPSIS SEV METHODVS QVINTI LIBRI TOPICI.

- De problemate proprij.
  - De proprio, & problemate proprij.
    - Ad proprium quod in collatione cum altero consistit. — *Cap.* 1.
  - De locis pertinentibus
    - Ad ꝓpriū, quod semper & per se ineſt.
      - Vtrùm rectè an secus proprium expositum sit *Cap.* 2. 3.
      - Vtrùm sit propriū, an non. *Cap.* 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10.

ARIST.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ
ΤΟΠΙΚΩΝ [ΤΟ] ΠΕΜΠΤΟΝ.

ARISTOTELIS
TOPICORVM
LIBER V.

De proprio, & problemate proprij, CAP. I.

1 Protheſis. 2 Diuiſio proprij. 3 Quot efficiantur problemata, cùm proprium ponitur per collationem cum altero. 4 Definitiones ſingulorum propriorum. 5 Subdiuiſio. 6 Quæ ſint problemata maximè logica. 7 De locis pertinentibus ad proprium quod in collatione conſtat.

ΠΟΤΕΡΟΝ δ' ἴδιον ἢ οὐκ ἴδιόν ἐστι τὸ εἰρημένον, δεῖ θεωρῆσαι σκεπτέον. ¶ Ἀποδίδοται δὲ τὸ ἴδιον ἢ καθ' αὑτὸ καὶ ἀεί, καὶ πρὸς ἕτερον, καὶ ποτὲ οἷον καθ' αὑτὸ μὲν ἀνθρώπου, τὸ ζῷον ἥμερον φύσει. πρὸς ἕτερον δέ, οἷον ψυχῆς πρὸς σῶμα· ὅτι τὸ μὲν, πρὸς τι κὸν ὑπάρχον τὸ δ' ὑπερέχον ἐστίν. ἀεὶ δέ, οἷον θεοῦ, τὸ ζῷον ἀθάνατον. ποτὲ δὲ, οἷον τῷ τινὸς ἀνθρώπου, τὸ περιπατεῖν ἐν τῇ γυμνασίῳ. ¶ Ἔστι δὲ τὸ πρὸς ἕτερον ἴδιον διὰ διδόμενον, ἢ δύο προβλήματα, ἢ τέτταρα. ἐὰν γὰρ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', ἀρνήσηταί τις τοῦτο τῶ μὲν δύο μόνον προβλήματα γίνονται· καθάπερ τὸ ἀνθρώπου πρὸς ἵππον ἴδιον, ὅτι δίπουν ἐστί. καὶ γὰρ ὅτι ὁ ἄνθρωπος δίπουν ἐστὶν, ἐπιχειρεῖ τις ἂν, καὶ ὅτι ὁ ἵππος δίπουν· ἀμφοτέρως ἂν κινοῖτο τὸ ἴδιον. ἐὰν δὲ ἐκάτερον, ἢ οὐδέτερον, τέτταρα. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', ἓξ. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', ὀκτώ. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', δέκα. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', δώδεκα. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', δεκαπέντε. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', εἴκοσι. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', εἴκοσι καὶ ἕξ. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', τριάκοντα. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', τριάκοντα καὶ ἕξ. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', τεσσαράκοντα καὶ δύο. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', τεσσαράκοντα καὶ ὀκτώ. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', πεντήκοντα. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', πεντήκοντα καὶ ἕξ. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', ἑξήκοντα καὶ δύο. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', ἑξήκοντα καὶ ὀκτώ. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', ἑβδομήκοντα. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', ἑβδομήκοντα καὶ ἕξ. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', ὀγδοήκοντα καὶ δύο. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', ὀγδοήκοντα καὶ ὀκτώ. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', ἐνενήκοντα. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', ἐνενήκοντα καὶ ἕξ. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', ἑκατὸν καὶ δύο. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', ἑκατὸν καὶ ὀκτώ. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', ἑκατὸν καὶ δέκα. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', ἑκατὸν καὶ δώδεκα. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', ἑκατὸν καὶ δεκαπέντε. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', ἑκατὸν καὶ εἴκοσι. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', ἑκατὸν καὶ εἴκοσι καὶ ἕξ. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', ἑκατὸν καὶ τριάκοντα. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', ἑκατὸν καὶ τριάκοντα καὶ ἕξ. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', ἑκατὸν καὶ τεσσαράκοντα καὶ δύο. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', ἑκατὸν καὶ τεσσαράκοντα καὶ ὀκτώ. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', ἑκατὸν καὶ πεντήκοντα. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', ἑκατὸν καὶ πεντήκοντα καὶ ἕξ. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', ἑκατὸν καὶ ἑξήκοντα καὶ δύο. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', ἑκατὸν καὶ ἑξήκοντα καὶ ὀκτώ. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', ἑκατὸν καὶ ἑβδομήκοντα. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', ἑκατὸν καὶ ἑβδομήκοντα καὶ ἕξ. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', ἑκατὸν καὶ ὀγδοήκοντα καὶ δύο. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', ἑκατὸν καὶ ὀγδοήκοντα καὶ ὀκτώ. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', ἑκατὸν καὶ ἐνενήκοντα. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', ἑκατὸν καὶ ἐνενήκοντα καὶ ἕξ. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', διακόσια καὶ δύο. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', διακόσια καὶ ὀκτώ. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', διακόσια καὶ δέκα. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', διακόσια καὶ δώδεκα. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', διακόσια καὶ δεκαπέντε. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', διακόσια καὶ εἴκοσι. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', διακόσια καὶ εἴκοσι καὶ ἕξ. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', διακόσια καὶ τριάκοντα. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', διακόσια καὶ τριάκοντα καὶ ἕξ. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', διακόσια καὶ τεσσαράκοντα καὶ δύο. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', διακόσια καὶ τεσσαράκοντα καὶ ὀκτώ. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', διακόσια καὶ πεντήκοντα. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', διακόσια καὶ πεντήκοντα καὶ ἕξ. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', διακόσια καὶ ἑξήκοντα καὶ δύο. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', διακόσια καὶ ἑξήκοντα καὶ ὀκτώ. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', διακόσια καὶ ἑβδομήκοντα. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', διακόσια καὶ ἑβδομήκοντα καὶ ἕξ. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', διακόσια καὶ ὀγδοήκοντα καὶ δύο. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', διακόσια καὶ ὀγδοήκοντα καὶ ὀκτώ. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', διακόσια καὶ ἐνενήκοντα. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', διακόσια καὶ ἐνενήκοντα καὶ ἕξ. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', τριακόσια καὶ δύο. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', τριακόσια καὶ ὀκτώ. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', τριακόσια καὶ δέκα. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', τριακόσια καὶ δώδεκα. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', τριακόσια καὶ δεκαπέντε. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', τριακόσια καὶ εἴκοσι. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', τριακόσια καὶ εἴκοσι καὶ ἕξ. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', τριακόσια καὶ τριάκοντα. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', τριακόσια καὶ τριάκοντα καὶ ἕξ. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', τριακόσια καὶ τεσσαράκοντα καὶ δύο. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', τριακόσια καὶ τεσσαράκοντα καὶ ὀκτώ. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', τριακόσια καὶ πεντήκοντα. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', τριακόσια καὶ πεντήκοντα καὶ ἕξ. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', τριακόσια καὶ ἑξήκοντα καὶ δύο. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', τριακόσια καὶ ἑξήκοντα καὶ ὀκτώ. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', τριακόσια καὶ ἑβδομήκοντα. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', τριακόσια καὶ ἑβδομήκοντα καὶ ἕξ. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', τριακόσια καὶ ὀγδοήκοντα καὶ δύο. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', τριακόσια καὶ ὀγδοήκοντα καὶ ὀκτώ. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', τριακόσια καὶ ἐνενήκοντα. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', τριακόσια καὶ ἐνενήκοντα καὶ ἕξ. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', τετρακόσια καὶ δύο. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', τετρακόσια καὶ ὀκτώ. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', τετρακόσια καὶ δέκα. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', τετρακόσια καὶ δώδεκα. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', τετρακόσια καὶ δεκαπέντε. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', τετρακόσια καὶ εἴκοσι. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', τετρακόσια καὶ εἴκοσι καὶ ἕξ. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', τετρακόσια καὶ τριάκοντα. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', τετρακόσια καὶ τριάκοντα καὶ ἕξ. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', τετρακόσια καὶ τεσσαράκοντα καὶ δύο. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', τετρακόσια καὶ τεσσαράκοντα καὶ ὀκτώ. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', τετρακόσια καὶ πεντήκοντα. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', τετρακόσια καὶ πεντήκοντα καὶ ἕξ. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', τετρακόσια καὶ ἑξήκοντα καὶ δύο. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', τετρακόσια καὶ ἑξήκοντα καὶ ὀκτώ. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', τετρακόσια καὶ ἑβδομήκοντα. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', τετρακόσια καὶ ἑβδομήκοντα καὶ ἕξ. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', τετρακόσια καὶ ὀγδοήκοντα καὶ δύο. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', τετρακόσια καὶ ὀγδοήκοντα καὶ ὀκτώ. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', τετρακόσια καὶ ἐνενήκοντα. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', τετρακόσια καὶ ἐνενήκοντα καὶ ἕξ. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', πεντακόσια καὶ δύο. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', πεντακόσια καὶ ὀκτώ. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', πεντακόσια καὶ δέκα. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', πεντακόσια καὶ δώδεκα. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', πεντακόσια καὶ δεκαπέντε. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', πεντακόσια καὶ εἴκοσι. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', πεντακόσια καὶ εἴκοσι καὶ ἕξ. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', πεντακόσια καὶ τριάκοντα. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', πεντακόσια καὶ τριάκοντα καὶ ἕξ. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', πεντακόσια καὶ τεσσαράκοντα καὶ δύο. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', πεντακόσια καὶ τεσσαράκοντα καὶ ὀκτώ. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', πεντακόσια καὶ πεντήκοντα. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', πεντακόσια καὶ πεντήκοντα καὶ ἕξ. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', πεντακόσια καὶ ἑξήκοντα καὶ δύο. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', πεντακόσια καὶ ἑξήκοντα καὶ ὀκτώ. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', πεντακόσια καὶ ἑβδομήκοντα. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', πεντακόσια καὶ ἑβδομήκοντα καὶ ἕξ. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', πεντακόσια καὶ ὀγδοήκοντα καὶ δύο. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', πεντακόσια καὶ ὀγδοήκοντα καὶ ὀκτώ. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', πεντακόσια καὶ ἐνενήκοντα. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', πεντακόσια καὶ ἐνενήκοντα καὶ ἕξ. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', ἑξακόσια καὶ δύο. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', ἑξακόσια καὶ ὀκτώ. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', ἑξακόσια καὶ δέκα. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', ἑξακόσια καὶ δώδεκα. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', ἑξακόσια καὶ δεκαπέντε. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', ἑξακόσια καὶ εἴκοσι. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', ἑξακόσια καὶ εἴκοσι καὶ ἕξ. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', ἑξακόσια καὶ τριάκοντα. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', ἑξακόσια καὶ τριάκοντα καὶ ἕξ. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', ἑξακόσια καὶ τεσσαράκοντα καὶ δύο. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', ἑξακόσια καὶ τεσσαράκοντα καὶ ὀκτώ. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', ἑξακόσια καὶ πεντήκοντα. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', ἑξακόσια καὶ πεντήκοντα καὶ ἕξ. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', ἑξακόσια καὶ ἑξήκοντα καὶ δύο. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', ἑξακόσια καὶ ἑξήκοντα καὶ ὀκτώ. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', ἑξακόσια καὶ ἑβδομήκοντα. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', ἑξακόσια καὶ ἑβδομήκοντα καὶ ἕξ. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', ἑξακόσια καὶ ὀγδοήκοντα καὶ δύο. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', ἑξακόσια καὶ ὀγδοήκοντα καὶ ὀκτώ. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', ἑξακόσια καὶ ἐνενήκοντα. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', ἑξακόσια καὶ ἐνενήκοντα καὶ ἕξ. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', ἑπτακόσια καὶ δύο. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', ἑπτακόσια καὶ ὀκτώ. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', ἑπτακόσια καὶ δέκα. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', ἑπτακόσια καὶ δώδεκα. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', ἑπτακόσια καὶ δεκαπέντε. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', ἑπτακόσια καὶ εἴκοσι. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', ἑπτακόσια καὶ εἴκοσι καὶ ἕξ. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', ἑπτακόσια καὶ τριάκοντα. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', ἑπτακόσια καὶ τριάκοντα καὶ ἕξ. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', ἑπτακόσια καὶ τεσσαράκοντα καὶ δύο. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', ἑπτακόσια καὶ τεσσαράκοντα καὶ ὀκτώ. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', ἑπτακόσια καὶ πεντήκοντα. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', ἑπτακόσια καὶ πεντήκοντα καὶ ἕξ. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', ἑπτακόσια καὶ ἑξήκοντα καὶ δύο. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', ἑπτακόσια καὶ ἑξήκοντα καὶ ὀκτώ. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', ἑπτακόσια καὶ ἑβδομήκοντα. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', ἑπτακόσια καὶ ἑβδομήκοντα καὶ ἕξ. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', ἑπτακόσια καὶ ὀγδοήκοντα καὶ δύο. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', ἑπτακόσια καὶ ὀγδοήκοντα καὶ ὀκτώ. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', ἑπτακόσια καὶ ἐνενήκοντα. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', ἑπτακόσια καὶ ἐνενήκοντα καὶ ἕξ. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', ὀκτακόσια καὶ δύο. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', ὀκτακόσια καὶ ὀκτώ. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', ὀκτακόσια καὶ δέκα. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', ὀκτακόσια καὶ δώδεκα. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', ὀκτακόσια καὶ δεκαπέντε. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', ὀκτακόσια καὶ εἴκοσι. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', ὀκτακόσια καὶ εἴκοσι καὶ ἕξ. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', ὀκτακόσια καὶ τριάκοντα. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', ὀκτακόσια καὶ τριάκοντα καὶ ἕξ. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', ὀκτακόσια καὶ τεσσαράκοντα καὶ δύο. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', ὀκτακόσια καὶ τεσσαράκοντα καὶ ὀκτώ. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', ὀκτακόσια καὶ πεντήκοντα. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', ὀκτακόσια καὶ πεντήκοντα καὶ ἕξ. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', ὀκτακόσια καὶ ἑξήκοντα καὶ δύο. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', ὀκτακόσια καὶ ἑξήκοντα καὶ ὀκτώ. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', ὀκτακόσια καὶ ἑβδομήκοντα. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', ὀκτακόσια καὶ ἑβδομήκοντα καὶ ἕξ. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', ὀκτακόσια καὶ ὀγδοήκοντα καὶ δύο. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', ὀκτακόσια καὶ ὀγδοήκοντα καὶ ὀκτώ. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', ὀκτακόσια καὶ ἐνενήκοντα. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', ὀκτακόσια καὶ ἐνενήκοντα καὶ ἕξ. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', ἐννακόσια καὶ δύο. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', ἐννακόσια καὶ ὀκτώ. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', ἐννακόσια καὶ δέκα. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', ἐννακόσια καὶ δώδεκα. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', ἐννακόσια καὶ δεκαπέντε. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', ἐννακόσια καὶ εἴκοσι. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', ἐννακόσια καὶ εἴκοσι καὶ ἕξ. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', ἐννακόσια καὶ τριάκοντα. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', ἐννακόσια καὶ τριάκοντα καὶ ἕξ. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', ἐννακόσια καὶ τεσσαράκοντα καὶ δύο. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', ἐννακόσια καὶ τεσσαράκοντα καὶ ὀκτώ. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', ἐννακόσια καὶ πεντήκοντα. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', ἐννακόσια καὶ πεντήκοντα καὶ ἕξ. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', ἐννακόσια καὶ ἑξήκοντα καὶ δύο. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', ἐννακόσια καὶ ἑξήκοντα καὶ ὀκτώ. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', ἐννακόσια καὶ ἑβδομήκοντα. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', ἐννακόσια καὶ ἑβδομήκοντα καὶ ἕξ. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', ἐννακόσια καὶ ὀγδοήκοντα καὶ δύο. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', ἐννακόσια καὶ ὀγδοήκοντα καὶ ὀκτώ. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', ἐννακόσια καὶ ἐνενήκοντα. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', ἐννακόσια καὶ ἐνενήκοντα καὶ ἕξ. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', χίλια καὶ δύο. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', χίλια καὶ ὀκτώ. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', χίλια καὶ δέκα. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', χίλια καὶ δώδεκα. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', χίλια καὶ δεκαπέντε. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', χίλια καὶ εἴκοσι. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', χίλια καὶ εἴκοσι καὶ ἕξ. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', χίλια καὶ τριάκοντα. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', χίλια καὶ τριάκοντα καὶ ἕξ. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', χίλια καὶ τεσσαράκοντα καὶ δύο. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', χίλια καὶ τεσσαράκοντα καὶ ὀκτώ. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', χίλια καὶ πεντήκοντα. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', χίλια καὶ πεντήκοντα καὶ ἕξ. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', χίλια καὶ ἑξήκοντα καὶ δύο. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', χίλια καὶ ἑξήκοντα καὶ ὀκτώ. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', χίλια καὶ ἑβδομήκοντα. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', χίλια καὶ ἑβδομήκοντα καὶ ἕξ. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', χίλια καὶ ὀγδοήκοντα καὶ δύο. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', χίλια καὶ ὀγδοήκοντα καὶ ὀκτώ. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', χίλια καὶ ἐνενήκοντα. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', χίλια καὶ ἐνενήκοντα καὶ ἕξ. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', δισχίλια καὶ δύο. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', δισχίλια καὶ ὀκτώ. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', δισχίλια καὶ δέκα. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', δισχίλια καὶ δώδεκα. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', δισχίλια καὶ δεκαπέντε. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', δισχίλια καὶ εἴκοσι. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', δισχίλια καὶ εἴκοσι καὶ ἕξ. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', δισχίλια καὶ τριάκοντα. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', δισχίλια καὶ τριάκοντα καὶ ἕξ. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', δισχίλια καὶ τεσσαράκοντα καὶ δύο. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', δισχίλια καὶ τεσσαράκοντα καὶ ὀκτώ. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', δισχίλια καὶ πεντήκοντα. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', δισχίλια καὶ πεντήκοντα καὶ ἕξ. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', δισχίλια καὶ ἑξήκοντα καὶ δύο. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', δισχίλια καὶ ἑξήκοντα καὶ ὀκτώ. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', δισχίλια καὶ ἑβδομήκοντα. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', δισχίλια καὶ ἑβδομήκοντα καὶ ἕξ. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', δισχίλια καὶ ὀγδοήκοντα καὶ δύο. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', δισχίλια καὶ ὀγδοήκοντα καὶ ὀκτώ. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', δισχίλια καὶ ἐνενήκοντα. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', δισχίλια καὶ ἐνενήκοντα καὶ ἕξ. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', τρισχίλια καὶ δύο. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', τρισχίλια καὶ ὀκτώ. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', τρισχίλια καὶ δέκα. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', τρισχίλια καὶ δώδεκα. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', τρισχίλια καὶ δεκαπέντε. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, διὰ δὲ τῶ δ', τρισχίλια καὶ ε

que de vtroque affirmauerit, & de vtroque negauerit: quatuor problemata erunt. vt hominis proprium *est* per collationē cum equo, quòd ille est bipes, hic quadrupes. nam & hominem nō bipedē esse, & naturā comparatum esse vt quadrupes sit, argumentando probare licebit. necnon equum *esse* bipedem, & non *esse* quadrupedem, argumentando concludi poterit. Quouis autem modo probatū fuerit, propositum[a] euertitur. ¶ Est autem per se proprium, quod per comparationem cum omnibus affertur[b], & ab omni *re* seiungit: vt hominis animal mortale & disciplinæ capax. Alterius comparatione *proprium est*, quod nō ab omni *re*, sed à certa quadam distinguit. vt virtutis *proprium est* per comparationem cum scientia, quòd naturā comparatum sit, vt illa gignatur in pluribus, hæc verò in sola rationali *facultate*, & iis quæ rationali *facultate* prædita sunt. Semper *proprium est*, quod per omne tempus verè attribuitur, nec vmquàm amittitur. vt animalis *propriū est*, ex anima & corpore compositum *esse*. Interdum *proprium est*, quod ad aliquod tempus verè attribuitur, nec ex necessitate semper est consequens. vt cuiusdam hominis *proprium est*, in foro deambulare. ¶ Iam verò alterius comparatione proprium explicare, *nihil aliud* est, *quàm* differētiam dicere vel in omnibus & semper, vel plerumque & in plurimis. Exempli gratiā, in omnibus & semper: vt hominis cum equo comparati *proprium est*, esse bipedem. homo namque & omnis & semper est bipes, at equus nullus vmquàm est bipes. vt *facultatis* rationalis *proprium*

a Problema.

b Si quis probet Alexandri interpretationem, ita vertere debet, *quod omnibus tribuitur.*

τέσσυ ἑκάτερον ὑπὸ δ', καὶ ἑκατέρου ἀπαρνηθῇ· τέτταρα προβλήματα ἔσται· καθάπερ τὸ ἀνθρώπου ἴδιον πρὸς ἵππον· ὅτι τὸ μὲν δίπουν· τὸ δὲ, τετράπουν ὄζει. καὶ ὑδ ὅτι ἄνθρωπος οὐ δίπουν ὄζει, καὶ ὅτι τετράπουν πέφυκεν ὄζειν, ὄπιχαιρεῖν. καὶ διότι ὁ ἵππος δίπουν, καὶ διότι οὐ τετράπουν, οἷον τὸ ὄπιχαιρεῖν. ὅπως δ' οὖν δυ-
χθέντος, ἀναιρεῖται τὸ προκείμε-
νον[a]. ¶ Ἔστι δὲ τὸ μὲν καθ' αὑτὸ ἴ- 4
διον, ὃ πρὸς ἅπαντα ὑπὸ διδεῖται[b], καὶ παντὸς χωρίζει· καθάπερ ἀνθρώπου, τὸ ζῷον θνητὸν καὶ ὄπιστήμης δεκτικόν. τὸ δὲ πρὸς ἕτερον, ὃ μὲν ὑπὸ παντός, ἀλλ' ὑπό τινος τακτῆ διορίζει καθάπερ ἀρετῆς τὸ πρὸς ὄπιστήμην· ὅτι τὸ μὲν, ἐν πλείοσι τὸ δ', ἐν λογιστικῷ φύ-
σει, καὶ τοῖς ἔχουσι λογιστικὸν πέφυ-
κε γίνεσθαι. τὸ δ' ἀεὶ, ὃ κῆ πάντα χρόνον ἀληθεύεται, καὶ μηδέποτε ὑπολείπεται· καθάπερ τῷ ζῴου τὸ ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος συγκεί-
μενον. τὸ δὲ ποτὲ, ὃ κατά τινα χρό-
νον ἀληθεύεται, καὶ μὴ ὃξ ἀνάγ-
κης ἀεὶ παρέπεται· καθάπερ τῷ τινὸς ἀνθρώπου, τὸ περιπατεῖν ἐν ἀγορᾷ. ¶ Ἔστι δὲ τὸ πρὸς ἄλλο τι 5
ἴδιον ὑπὸ δουῦαι, τὸ διαφορᾶι ὑ-
πεῖν ἢ ἐν ἅπασι καὶ ἀεὶ, ἢ ὡς ὑπὸ τὸ πολὺ καὶ ἐν τοῖς πλείοσις. οἷον ἐν ἅπασι μὲν καὶ ἀεὶ, καθάπερ τὸ ἀνθρώπου ἴδιον πρὸς ἵππον, ὅτι δίπουν· ἄνθρωπος μὲν γὰρ κῆ πᾶς κῆ ἀεὶ ὄζει δίπους· ἵππος δ' οὐδεὶς ὄζει δίπους οὐδέποτε. ὡς ὑπὸ τὸ πολὺ δ' ἐν τοῖς πλείοσις, καθάπερ τὸ λογισ-
τικὸν ἴδιον, τὸ ἀρχεῖν, πρὸς ὑπὸ θυμι-

Plerumque autem & in plurimis: *est* imperare per comparationem

τικὸν

πικὸν δὲ θυμικόν: τῷ τὸ μὲν πείθεσθαι τὸ δ', ὑπηρετεῖν. οὔτε γὰρ τὸ λογιστικὸν, παύσεται ποτε πείθεσθαι, ἀλλ' ἐνίοτε καὶ πείθεται: οὔτε τὸ ἐπιθυμητικὸν καὶ θυμικὸν ἀεὶ πείθεται, ἀλλὰ καὶ πείθεται ποτὲ, ὅταν ἡ μοχθηρὰ ἡ ψυχὴ τῶν ἀνθρώπων. ¶ Τῶν δ' ἰδίων ὅσαι λογικαὶ μάλισταᵃ, τά τε καθ' αὑτὰ καὶ ἀεὶ, καὶ τὰ πρὸς ἕτερον. τὸ μὲν γὰρ πρός τι ἕτερον ἴδιον, πλείω προβλήματά ἐστι, καθάπερ εἴπομεν καὶ πρότερον[b]. ἢ γὰρ δύο, ἢ τέτταρα ἐξ ἀνάγκης γίνεται τὰ προβλήματα. πλείοις οὖν οἱ λόγοι γίνονται πρὸς ταῦτα. τὸ δὲ καθ' αὑτὸ καὶ ἀεὶ, πρὸς πολλά ἐστιν ἐπιχειρεῖν, ἢ πρὸς πλείους χρόνους παρατηρεῖν. τὸ μὲν καθ' αὑτὸ, πρὸς πολλά: πρὸς ἕκαστον γὰρ τῶν ὄντων δεῖ ὑπάρχειν αὐτῷ τὸ ἴδιον· ὥστ' εἰ μὴ πρὸς ἅπαντα χωρίζει, οὐκ ἂν εἴη καλῶς ὁποδιορισθὲν τὸ ἴδιον. τὸ δ' ἀεὶ, πρὸς πλείους χρόνους παρατηρεῖν: κἂν εἰ μὴ ὑπάρχῃ, κἂν εἰ μὴ ὑπῆρξε, κἂν εἰ μὴ ὑπάρξῃ, κἀκ ἔσται ἴδιον. τὸ γὰρ ποτὲ, [οὐκ ἐν ἀλλοίς, ἢ] πρὸς τὸν νῦν λεγόμενον χρόνον ἐπισκοποῦμεν· οὐκοῦν εἰσὶ λόγοι πρὸς αὐτὸ πολλοὶ. λογικὸν γὰρ τοῦτ' ἐστὶ πρόβλημα, πρὸς ὃ λόγοι γίνονται τὰ αὐτὰ καὶ συχνοὶ, καὶ καλοί[d]. ¶ Τὸ μὲν οὖν πρός τι ἕτερον ἴδιον ῥηθὲν, ὅτι μὲν ἔστι τὸ συμβεβηκὸς τόπον ἐπισκοπεῖν ἐν ὅρῳ· εἰ γὰρ μὴ, συμβεβηκε· τῷ δ', οὔ.

cum concupiscibili & irascibili: quoniam illa imperat, hæ verò obtemperant. Neq; enim rationalis semper imperat, sed interdū etiam paret: neque concupiscibilis & irascibilis semper parēt, sed & interdum imperant. *nempe* cùm anima hominis est vitiosa. ¶ Propriorum autem ea sunt maximè logica[a], quæ sunt per se & semper, & quæ in collatione cū altero *consistunt*. Quod enim per comparationem cum altero proprium est, plura problemata efficit, vt & antea[b] diximus. vel enim duo, vel quatuor problemata necessariò fiūt. multæ igitur rationes ad hæc *pertimentes* fiunt. Quod verò est per se & semper, ratione multarum rerum in argumentationem venit, & in multis temporibus obseruari potest. Quod (*inquam*) est per se, ratione multarum rerum *in argumētationem venit*: quia per comparationem cum quibusque rebus opus est vt proprium ipsi *subiecto* insit. quare nisi ab omnibus separet, non pulchrè[c] proprium est explicatū. Quod verò semper *proprium esse dicitur*, multis temporibus obseruare *licet*: & siue nō insit, siue non inerat, siue nō inerit, non erit proprium. Quod autem *est* aliquando *proprium*, non in aliis quàm in præsenti tempore spectamus. non sunt igitur multæ rationes quæ ad ipsum pertineant. illud autem est problema logicum, de quo crebræ & pulchræ[d] rationes effi-
ciuntur. ¶ Quod igitur alterius

a Maximè in dis putationem cadunt.

b Part. 3.

c Non rectè, nō commodè.

d Id est firmæ, quæ non facilè solui possunt.

comparatione proprium vocatur, ex locis accidentis considerandum est, *nempe* an alij quidem accidat, alij verò non *accidat*.

Loci pertinentes ad quæstionem vtrùm bene an malè proprium expositum sit, CAP. 11

1 *Prothesis.* 2 *De ignotioribus, vel notioribus.* 3 *De ambiguitate propriĩ,* 4 *vel ius cuius est proprium.* 5 *De tautologia.* 6 *De eo quod omnibus commune est.* 7 *De vno vel pluribus propriis.*

DE iis autem quæ *sunt* semper & per se,ex his videndum *est*.ac primùm,vtrùm rectè sit explicatum proprium, an nõ rectè. ¶ Huius autẽ *quæstionis vtrùm sit* rectè an non rectè *explicatum*,primus *locus* est,si per notiora,vel non per notiora ponatur propriũ.& cõfirmatur quidẽ *propriũ*,si per notiora *positum esse ostẽdatur*: euertitur autem,si per ignotiora. *Sunt autem duo modi quibus* non per notiora *positũ esse dicitur*.vnus *modus* est,si omnino propriũ quod *aliquis* proposuit, eo sit ignotius , cuius proprium *esse* dixit. non rectè enim positũ erit proprium : quandoquidem cognitionis causa proprium facimus [a]. nam discendi causa & proprium & definitiones conficimus.Per notiora igitur explicari proprium debet. sic enim melius iuteligere licebit. Exẽpli gratiâ quoniam is qui ignis proprium esse posuit, simillimũ *esse* animę,vsus est anima quę est ignotior igne: (magis enim scimus,quid sit ignis, quàm *quid sit* anima) *ideirco* simillimum esse animæ, nõ rectè positũ est *quasi* proprium ignis. Alius *modus est*, si non *sit* notius , hoc illi ineſſe. non solùm enim oportet *propriũ* esse notius re , sed etiam notius esse quòd illi insit. nã qui nescit an illi insit: ne quidem an ei soli insit, cognoscet. Quare vtrũuis horũ contigerit, propriũ sit obscurum. Veluti quoniam is qui proprium ignis *esse* posuit,*esse* id in quo primo vt sit anima, natura comparatũ est, eo vsus est quod est ignotius igne,*nempe* si in eo in-

a Proprium adhibemus.

ΠΕΡΙ δὲ τοῦ ἀεὶ καὶ τοῦ καθ' αὑτὸ, δῆλα τοῦτό γε καὶ θεωρητέον. Πρῶτον μὲν, εἰ καλῶς ἔκτο δέδοται τὸ ἴδιον, ἢ μὴ καλῶς. ¶ Τῷ δὲ καλῶς ἢ μὴ καλῶς, ἔξεστιν ἓν μὲν, εἰ μὴ δῆλα γνωριμώτερον, ἢ γνωριμώτερον κεῖται τὸ ἴδιον· ἀναισκωάζοντα μὲν, εἰ μὴ δῆλα γνωριμώτερον κατασκευάζοντες ᾖ, εἰ δῆλα γνωριμώτερον. τῷ δὲ μὴ δῆλα γνωριμώτερον ἔξεστι τὸ μὲν, εἰ ὅλως ἀγνωστότερόν ἔξεστι τὸ ἴδιον ὃ ἔκτο δίδωσι, τοῦτο ἢ τὸ ἴδιον εἴρηκεν. ὑ δὲ ἔστι καλῶς κείμενον τὸ ἴδιον γνώσεως δὲ ἕνεκα τὸ ἴδιον πεποίηται. τῷ δὲ μανθάνειν ἕνεκεν, ἓ τὸ ἴδιον, ἓ τοῖς ὁρισμοῖς πεποίηται. δῆλα γνωριμώτερον ἂν ἔκτοδοτον ἅπαν δὲ ἔστι καταφανὲς ἱκανῶς μᾶλλον. ἓ ἐπεὶ ὁ θεὶς πυρὸς ἴδιον ἓ τὸ ὁμοιότατον ψυχῇ, ἀγνωστέρῳ κέχρηται· ἓ πυρὸς τῇ ψυχῇ (μᾶλλον δὲ ἴσμεν τί ἐστι πῦρ, ἢ ψυχή) ἑκατὸν ἐπὶ καλῶς κείμενον ἴδιον πυρὸς, τὸ ὁμοιότατον ψυχῇ. Τὸ δ', εἰ μὴ γνωριμώτερόν ἐστι τόδε τῷδε ὑπάρχον. δεῖ δὲ μὴ μόνον ἓ] γνωριμώτερον ἓ φράσματος· ἀλλὰ καὶ τῷδε ὑπάρχῃ, γνωριμώτερον ἓ]. ὁ μὲν οἰδὼς εἰ τῷδε ὑπάρχει, οἶδε· εἰ τῷδε ὑπάρχει μόνῳ γνωρίζει. ὥστ' ὁποτέρως ἔκτων συμβαίνοις, ἀσαφὲς γίνε] τὸ ἴδιον. οἷον ἐπεὶ ὁ θεὶς πυρὸς ἴδιον, τὸ ἐν ᾧ πρώτῳ ψυχὴ πέφυκεν ἓ], ἀγνωστέρῳ κέχρηται τῷ πυρὸς, τῷ εἰ ἐν τούτῳ ὑπάρ-

καὶ πανταχῇ, καὶ εἰ ἐν ἄλλῳ ὑπάρχει· οὐκ ἂν εἴη καλῶς κείμενον ἴδιον τυφλός, τὸ ἐν ᾧ ἄλλῳ ψυχῇ πέφυκεν εἶναι). Καὶ ἀσκυλάζοντα δὲ, εἰ δύο γνωρισμωτέρων κεῖται τὸ ἴδιον, καὶ εἰ δύο γνωρισμωτέρων καθ' ἑκάτερον τῶν ἄλλων τρόπον. ἔσται γὰρ καὶ τοῦτο, καὶ καλῶς κείμενον τὸ ἴδιον. (τῶν γὰρ κατασκευαστικῶν τόπων τὸ καλῶς, οἱ μὲν, καὶ τοῦτο μόνον· οἱ δὲ, ἁπλῶς δίζησιν, ὅτι καλῶς) ἐπεὶ ὁ ἄνθρωπος ζῶον ἴδιον τὸ αἰσθητικὸν ἔχειν, δύο γνωρισμωτέρων, καὶ γνωρισμώτερον ἁπάντων τὸ ἴδιον καθ' ἑκάτερον τῶν ἄλλων τρόπον· εἰη ἂν καλῶς κείμενον, καὶ τοῦτο, ἴδιον τοῦ ζῴου, τὸ αἰσθητικὸν ἔχειν. ¶ Ἔπειτ' ἀσκυλάζοντα μὲν, εἰ τῶν ὀνομάτων τῶν ἐν τῷ ἰδίῳ ὁποσαχῶς λεγομένων, πλεοναχῶς λέγεται, ἢ καὶ ὅλως ὁ λόγος πλείω σημαίνει. οὐ γὰρ ἔσται καλῶς κείμενον τὸ ἴδιον. οἷον ἐπεὶ τὸ αἰσθάνεσθαι πλείω σημαίνει· ἓν μὲν, τὸ αἰσθητικὸν ἔχειν· ἓν δὲ, τῷ αἰσθάνεσθαι χρῆσθαι· καὶ αὖ εἴη τῷ ζῴῳ ἴδιον καλῶς κείμενον, τὸ αἰσθάνεσθαι πεφυκός. ἀλλὰ τοῦτο οὐδὲ χρηστέον ὅτιν, οὔτ' ὀνόματι πλεοναχῶς λεγομένῳ, οὔτε λόγῳ, πρὸς τὸ ἴδιον σημαίνοντι: διότι τὸ πλεοναχῶς λεγόμενον, ἀσαφὲς ποιεῖ τὸ ῥηθὲν, ὁποτερουοῦν τῶν μελλόντων ὁπαιχειρεῖν, ὁπότερόν ποτε λέγει τῶν πλεοναχῶς λεγομένων. τὸ γὰρ ἴδιον, τῷ μαθεῖν χάριν ὁποδίδοται. Ἐπὶ δὲ τοῖς τοιούτοις αἰσχρὸν ἐστιν, ἔλεγχόν τινα γίνεσθαι τοῖς μὴ τοῦτο ὁποδιδοῦσι τὸ ἴδιον, ὅταν ᾖ τὸ ἀκροωμένου [b] ποιῇ τις τὸν συλλογισμὸν τῷ πλεοναχῶς λεγομένῳ. Κατασκυλάζοντα δὲ, εἰ μὴ

est anima, & si in eo primo ineſt: *idcirco* id in quo primo vt anima ſit, naturâ comparatum eſt, non rectè poſitum eſt *quaſi* ignis proprium. Confirmatur autem ſi per notiora ponatur proprium, & quidem notiora vtroque modo. *ſic* enim, quod ad hoc, rectè ponetur proprium. (eorum enim locorum qui ad confirmãdum *aliquid* rectè *poſitum eſſe* valent, alij quod ad hoc tantùm, alij ſimpliciter oſtendent rectè *poſitum eſſe*) veluti quoniam is qui dixit proprium eſſe animalis, habere ſenſum, ex notioribus & notius vtroq; modo proprium tradidit: rectè, quantum ad hoc, poſitum eſt propriũ *eſſe* animalis, habere ſenſum. ¶ Deinde refellitur, ſi nomẽ aliquod ex iis quæ in ꝓprio poſita ſunt, multis modis dicatur, vel omnino oratio multa ſignificet. *ſic* enim proprium non rectè poſitũ erit. veluti quia ſentire, multa ſignificat, id eſt, ſenſum habere, & ſenſu vti: certè naturâ aptum ad ſentiendum, non rectè ponetur *eſſe* animalis proprium. Idcirco nomine orationéve proprium ſignificante, quod *quæve* multis modis dicatur, non eſt vtendum: quoniam id quod multis modis dicitur, obſcuram facit orationem: cùm dubitet is qui argumentaturus eſt, vtrum tandẽ *alter* dicat ex iis quæ multipliciter dicuntur[a]. proprium enim, diſcendi causâ proponitur. Præterea neceſſe eſt in reprehenſionem quandam incidere eos qui ita proprium explicant, quando aliquis in ea *ſignificatione* in qua ſecus eſt [b], conficit ſyllogiſmum de eo quod dicitur multis modis. Confirmatur autem proprium, ſi nec

[a] Quæ multipliciter dicuntur. verbo ſignificantur.

[b] In qua falsũ eſt id quod propoſitum fuit.

vllum nomen nec tota oratio plura significet. proprium enim, quantum ad hoc, rectè positum erit. veluti quia neque corpus multa declarat, neque quod facillimè [a] sursum fertur, neque totū id quod ex his componitur: certè corpus quod facillimè sursum fertur, rectè, quantum ad hoc, positum erit ignis propriū.

¶ Præterea refellitur, si multis modis dicatur id cuius propriū traditum est, neque definitum [b] sit cuius eorū ponatur propriū. *sic* enim proprium non erit rectè traditum. quas autem ob causas, non obscurum est [c] ex suprà dictis [d]. quoniam eadem contingere [e] necesse est. veluti quoniā scire hoc, multa significat, nempe id scientiam habere, vel id scientiā vti, vel eius scientiam habere, vel eius scientiā vti: non rectè vllum proprium tradetur sciendi hoc, nisi definitum [f] fuerit cuius eorum ponatur proprium. Confirmatur autem, si non dicatur multis modis id cuius proprium ponitur, sed sit vnū & simplex. rectè enim, quantum ad hoc, traditum erit proprium. veluti quoniam homo dicitur simpliciter: rectè hominis *proprium esse* ponetur, animal naturā mansuetum. ¶ Præterea refellitur, si sæpius idem in proprio dictum sit. sæpe enim hoc faciunt non intelligentes se id facere, tam in propriis quàm in definitionibus. sed eiusmodi proprium non rectè positum erit. conturbat enim auditorem, quod sæpe repetitum est. necesse est igitur vt obscurum fiat [g]. & præterea nugari videntur. Duobus autem modis accidit,

a Ce'lerrimé.

b Explicatum.

c Facilè intelligi potest.

d Ex eo quod diximus, proprium cognoscēdi causā adhiberi.

e Id est, proprium obscurum esse.

f Distinctum & expositum.

g Vt proprium fiat obscurum, vt obscuritas gignatur.

πλείω σημαίνῃ, μήτε τῆ ὀνόματον μηδὲν, μήθ' ὅλος ὁ λόγος. ἔσαι γὰρ, καθ' τοῦτο, καλῶς κείμενον τὸ ἴδιον. ἔτι ἐπεὶ κἂν τὸ σῶμα πολλὰ δηλοῖ, κἂν τὸ δύκινητότατον [a] εἰς τὰ κάτω τόπον, κἂν τὸ συνόλον τὸ ἐκ τούτων συνεστηκὸς μόριον· εἴη ἂν καλῶς κείμενον, καθ' τοῦτο, πυρὸς ἴδιον, σῶμα τὸ δύκινητότατον εἰς τὸν κάτω τόπον.

¶ Ἔπειτ' ἀναισκευάζοντα μὴ, εἰ πλεοναχῶς λέγοιτο τοῦτο οὗ τὸ ἴδιον δοτὸ διδοῦσι, μὴ διώρισαι [b] δὲ τὸ πῶς αὐτῆ ἴδιον τίθησιν. ἂν δ' ἔσαι καλῶς δοτὸ δεδομένον τὸ ἴδιον. δι' ἃς δ' αἰτίας, οὐκ ἄδηλόν ἐστιν [c] ἐκ τῶν πρόσθεν εἰρημένων [d]· τὰ γὰρ αὐτὰ συμβαίνειν [e] ἀναγκαῖον ἐστιν. εἰ γὰρ ἐπεὶ τὸ ἐπίστασθαι τοῦτο, πολλὰ σημαίνῃ· τὸ μὲν γὰρ, ἐπιστήμην ἔχειν αὐτὸ τὸ δ', ἐπιστήμῃ χρῆσθαι αὐτὸ τὸ δ', ἐπιστήμῃ ἕξ αὐτῆ· τὸ δ', ἐπιστήμῃ χρῆσθαι αὐτῆ· οὐκ ἂν εἴη τὸ ἐπίστασθαι τοῦτο, καλῶς ἴδιον δοτὸ δεδομένον οὐδὲν, μὴ διορισθέντος [f] τοῦ τίνος τίθησιν αὐτῆ τὸ ἴδιον. Κατασκευάζοντα δὴ, εἰ μὴ λέγοιτο πολλαχῶς τοῦτο οὗ τὸ ἴδιον τίθησιν, ἀλλ' ἔσιν ἓν καθ' ἁπλῶς ἔσαι γὰρ καλῶς, καθ' τοῦτο, κείμενον τὸ ἴδιον. ἔτι ἐπεὶ ὁ αὐθρωπος λέγεται [g] ἁπλῶς· εἴη ἂν καλῶς κείμενον καθ' τὸ αὐθρώπου, τὸ ζῶον ἥμερον φύσει. ¶ Ἔπειτ' ἀναισκευάζοντα μὴ, εἰ πλεοναχῶς ἐρηται τὸ αὐτὸ ἐν τῇ ἰδίῳ. πολλαχῶς γὰρ λαμβάνεσι τοῦτο πιθανῶς καὶ ἐν τοῖς ἰδίοις, καθάπερ καὶ ἐν τοῖς ὅροις. οὐκ ἔσαι δὲ καλῶς κείμενον τὸ τοῦτο πεπονθὸς ἴδιον: ταραττει γὰρ τὸ ἀκούοντα τὸ πλεοναχῶς λε-

χθὲν ἀσαφὲς οὐδ' ἀναγκαῖον ὅτι γίνεσθαι. καὶ πρὸς τούτοις, ἀδολεσχεῖν δοκεῖν. ἔσαι δ' συμπίπτον τὸ πλεοναχῶς εἰπεῖν τὸ αὐτὸ, καθ' δύο ὅρους· κα-

καθ' ἓι α μὲν, ὅταν ὀνομάσῃ πλεονάκις τὸ αὐτό· καθάπερ εἴ τις ὅσοδοίη ἴδιον πυρὸς, σῶμα τὸ λεπτότατον τῶν τῆ σωμάτων ἐστὶ γὰρ πλεονάκις εἰρηκε τὸ σῶμα. δεύτερον δὲ, ἐαὐ τις μεταλαμβάνῃ τοὶς λόγοις αὐτῆ ὀνομάτων· καθάπερ εἴ τις ὅσοδοίη γῆς ἴδιον, οὐσία ἢ μάλιστα κὴ φύσιν φερομένη τῆ σωμάτων εἰς τὸν κάτω τόπον· ἔπειτα μεταλαμβάνοι αὐτῆ σωμάτων, τὸ ὑσιῶν τοιωνδί. ἐν γὰρ ταυτόν ἐστι σῶμα καὶ οὐσία τοιαδί. ἔσται γὰρ οὕτω τὸ οὐσία πλεονάκις εἰρηκός. ὥστ' ἀδέτερον καλῶς αὖ εἴη κείμενον τῆ ἰδίων. Κατασκευάζοντα δὲ, εἰ μηδενὶ χρῆται πλεονάκις ὀνόματι τῆ αὐτῆ. ἔσται γὰρ, κὴ τοῦτο, καλῶς ὅσοδεδομένον τὸ ἴδιον. οἷον ἐπεὶ ὁ εἶπας ἀνθρώπου ἴδιον, ζῶον ὅπτησήμης δεκτικόν, οὐ κέχρηται τῆ αὐτῆ πολλάκις ὀνόματι· εἴη αὖ, κὴ τοῦτο, καλῶς ὅσοδεδομένον τῆ ἀνθρώπου τὸ ἴδιον. ¶ Ἔπειτ' ἀβασκευάζοντα μὲν, εἰ τοιοῦτόν τι ὅσοδέδωκεν ἐν τῆ ἰδίῳ ὀνόμα, ὃ πᾶσιν ὑπάρχει. ἀρκεῖον γὰρ ἔσται τὸ μὴ χωρίζον ὅπό τινων. τὸ δ' ἐν τοῖς ἰδίοις λεγόμενον, χωρίζῃ δεῖ, καθάπερ καὶ τὰ ἐν τοῖς ὅροις· οὕτοιων ἔσται καλῶς κείμενον τὸ ἴδιον. οἷον ἐπεὶ ὁ θεὸς ὀπτησήμης ἴδιον, ὑπόληψιν ἀμετάπειστον ὑπὸ λόγου, ἐν ὃν, τοιούτῳ τινὶ κέχρηται ἐν τῆ ἰδίῳ, τῆ ἑνὶ, ὃ πᾶσιν ὑπάρχει· οὐκ ἂν εἴη καλῶς κείμενον τὸ τῆς ὀπτησήμης ἴδιον. Κατασκευάζοντα δὲ, εἰ μηδενὶ κέχρηται κοινῷ, ἀλλ' ὅπό τινος χωρίζοντι. ἔσται γὰρ καλῶς κείμενον, κὴ τοῦτο, τὸ ἴδιον. οἷον ἐπεὶ ὁ εἶπας ζῶον ἴδιον, τὸ ψυχὴν ἔχειν, ἀδενὶ κέχρηται κοινῷ· εἴη ἂν, κὴ τοῦτο,

vt idem sæpe dicatur vno modo, cùm *quis* sæpe idem nominabit: vt si quis tradiderit proprium ignis, corpus tenuissimum corporum: hic enim sæpius dixit corpus. altero, si quis accipiat definitiones pro nominibus. vt si quis tradiderit proprium terræ *esse*, substantiam quæ maximè inter corpora deorsum fertur: deinde pro *verbo* corpora, accipiat substantias tales. vnũ enim & idem est corpus & substantia talis. itaque sæpius vsus est *verbo* substantia. Quare neutrum proprium rectè positũ est. Confirmatur autem si nullo eodem nomine sæpe vtatur. erit enĩ quod ad hoc, proprium rectè traditũ. Veluti quoniam is qui dixit hominis proprium *esse* animal scientiæ capax, non est vsus eodem nomine sæpius: erit, quod ad hoc, rectè traditum hominis proprium. ¶ Præterea refellitur, si in proprio explicãdo tale quoddam nomen adhibuerit, quod omnibus insit. inutile enim erit quod à nullis *rebus* separat. quod verò in propriis *explicandis* dicitur, separare debet, vt & ea quę *sunt* in definitionibus. non rectè igitur positum erit proprium. veluti quoniam is qui scientiæ proprium posuit existimationem quæ ratione mutari nequit cùm vna sit, eiusmodi aliquo quod omnibus ineſt, *nempe* vno, vsus est in proprio *explicando*: non rectè positum est scientiæ proprium. Confirmatur autem, si nullo communi *verbo* vsus sit, sed eo *tantum* quod ab aliqua re separet. erit enim proprium, quantum ad hoc, rectè positum. veluti quoniam is qui dixit animalis proprium *esse*, animam habere, nullo communi *verbo* vsus est: erit, quantum ad hoc,

6

6

Aldum le ſpectum pu in Alexander.

rectè positum animalis proprium, animam habere. ¶ Præterea refellitur, si *quis* plura propria eiusdem rei tradiderit non explicans se plura ponere. non rectè enim positum erit proprium. vt enim in definitionibus non oportet præter sermonem quo essentia declaratur aliquid amplius addere: sic in propriis, præter sermonem quo efficitur proprium id quod dictum est, nihil adiungi debet. quod enim est eiusmodi, inutile *est*, veluti quoniam is qui dixit proprium ignis *esse* corpus tenuissimum & leuissimum, plura propria tradidit: vtrũque enim de solo igne verè dicitur: non rectè positum est ignis propriũ *esse* corpus tenuissimum & leuissimum. Confirmatur autem, si non plura eiusdem *rei* propria tradidit, sed vnum. erit enim quantum ad hoc, rectè positum proprium. veluti quoniã is qui dixit humoris proprium *esse* corpus quod in omnem formam ducitur, vnum proprium tradidit, nõ plura: erit, quod ad hoc, rectè positũ humoris proprium

7

καλῶς κείμενον ζῴου ἴδιον, τὸ ψυχὴν ἔχειν. ¶ Ἔπειτ' ἀναιρεῖται μέν, εἰ πλείω ἴδια δοὺς τοῦ αὐτοῦ μὴ διορίσας ὅτι πλείω τίθησιν· καὶ γὰρ καλῶς ἔχει κείμενον τὸ ἴδιον. καθάπερ γὰρ οὐδὲ ἐν τοῖς ὅροις δεῖ προσθεῖναι τὸν ἁπλοῦντα λόγον τὴν οὐσίαν, οὕτως οὐδὲ ἐν τοῖς ἰδίοις, προσθεῖναι τὸν ποιοῦντα λόγον ἴδιον τὸ ῥηθέν, οὐδὲν προστιθέντων· ἀχρεῖον γὰρ γίνεται τὸ ποιοῦν. οἷον ἐπεὶ ὁ εἰπὼν ἴδιον πυρὸς σῶμα τὸ λεπτότατον καὶ κουφότατον, πλείω δοὺς δέδωκεν ἴδια· ἑκάτερον γὰρ τῶν μόνῳ τῷ πυρὶ ἁρμόττει ὄντων εἰπεῖν· οὐκ ἂν εἴη καλῶς κείμενον ἴδιον πυρὸς, σῶμα τὸ λεπτότατον καὶ κουφότατον. Κατασκευάζοντα δὲ, εἰ μὴ πλείω τοῦ αὐτοῦ ἴδια δοὺς δέδωκεν, ἀλλ' ἓν ἔχει γὰρ καὶ τοῦτο, καλῶς κείμενον τὸ ἴδιον. οἷον ἐπεὶ ὁ εἰπὼν ὑγροῦ ἴδιον, σῶμα τὸ εἰς ἅπαν σχῆμα ἀγόμενον, ἓν δοὺς δέδωκε τὸ ἴδιον, ἀλλ' οὐ πλείω· εἰ γὰρ αὖ, καὶ τοῦτο, καλῶς κείμενον τὸ τοῦ ὑγροῦ ἴδιον.

Alij loci, Cap. III.

1 *Si in proprio explicando adhibeatur vel non adhibeatur subiectum, aut pars subiecti.*
2 *Si proprium rem notiorem faciat, vel non.* 3 *Si proprium semper vel non semper insit.*
4 *De eo quod non simpliciter sed nunc est proprium.* 5 *Si proprium sensu percipiatur, vel non.*
6 *Si propriũ significet vel non significet quiditatẽ.* 7 *De genere, & differentijs.* 8 *Epilogus.*

PRæterea reprehenditur, si eo vtatur cuius proprium tradit, aut eorum aliquo quæ ei *subiecta sunt*. non rectè enim positum erit proprium: quia discendi causã proprium traditur. idem igitur æquè est ignotum atque ipsummet: quod verò est alicui subiectum, *eo est* posterius, proinde non est notius.

Ἔπειτ' ἀναιρεῖται μέν, εἰ τοῦ αὐτοῦ προσκέχρηται, ἢ τὸ ἴδιον δοὺς δέδωκεν, ἢ τῷ αὐτῷ τινι· καὶ γὰρ ἔχει καλῶς κείμενον τὸ ἴδιον· τῷ δὲ μαθεῖν χάριν δοὺς δέδωκε τὸ ἴδιον. αὐτὸ μὲν οὖν αὐτοῦ ὁμοίως ἄγνωστόν ἐστι· τὸ δέ τινι τῷ αὐτῷ, ὕστερον. οὐκοῦν ἔστι γνωριμώτερον.

ὥστ'

ὥστ' ἢ γίνεταί τι ἅμα τούτων μᾶλλόν τι μαθεῖν. οἷον ἐπεὶ ὁ ἐπὶ τῶν ζώων ἴδιον, ἢ σία τις ἧς ὅτι ἐστὶν εἶδος αὐθρωπος, τινὶ χρησιμεύσει τὸ τὸ ζῷον οὐκ ἂν εἴη καλῶς κείμενον τὸ ἴδιον. Κατασκευάζοντα δὲ, εἰ μήτε αὐτῷ μήτε τῷ αὐτῷ μηδενὶ χρῆται. ἔσται γάρ, κατὰ τοῦτο, καλῶς κείμενον τὸ ἴδιον. οἷον ἐπεὶ ὁ θεὸς ζῷον ἴδιον, τὸ ἐπὶ ψυχῆς καὶ σώματος συγκείμενον, οὔτε αὐτῷ, οὔτε τῷ αὐτῷ οὐδενὶ κέχρηται· εἰ ἂν καλῶς, κατὰ τοῦτο, ὅτι δεδομένον τὸ τὸ ζῷον ἴδιον. ¶ Τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ ὅτι τῷ ἄλλων σπεπτέον ἐστὶ τῷ μὴ ποιούντων· ἢ ποιούντων γνωριμώτερον· ἀνασκευάζοντα μὲν, εἴ τινι χρῆται ἢ αὐτικειμένῳ, ἢ ὅλως ἅμα τῇ φύσει, ἢ ὑστέρῳ τινί. κατὰ δὲ ἔσται καλῶς κείμενον τὸ ἴδιον. τὸ μὲν γὰρ αὐτικείμενον, ἅμα τῇ φύσει· τὸ δὲ ἅμα τῇ φύσει, καὶ τὸ ὕστερον, κατὰ ποιεῖ γνωριμώτερον. οἷον ἐπεὶ ὁ ἐπὶ πᾶς ἀγαθοῦ ἴδιον, ὃ κακῷ μάλιστα αὐτίκειται), τῷ αὐτικειμένῳ χρῆται ἢ ἀγαθοῦ· κἂν εἴη ἢ ἀγαθοῦ καλῶς κατεσκευασμένον τὸ ἴδιον. Κατασκευάζοντα δὲ, εἰ μηδενὶ χρῆται, μήτε ὅλως ἅμα τῇ φύσει, μηδ' ὑστέρῳ· ἔσται γάρ, κατὰ τοῦτο, καλῶς κατεσκευασμένον τὸ ἴδιον. οἷον ἐπεὶ ὁ θεὸς ἐπιστήμης ἴδιον, κατὰ λῆψιν τινὶ πιστατέον, κατὰ μηδενὶ χρῆται, οὔτε τῷ αὐτικειμένῳ, οὔτε ὅλως ἅμα τῇ φύσει, οὐδ' ὑστέρῳ· εἰ ἂν, κατὰ τοῦτο, καλῶς κείμενον τὸ τῆς ἐπιστήμης ἴδιον.

¶ Ἔπειτ' ἀνασκευάζοντα μὲν, εἰ τὸ μὴ ἀεὶ παρεπόμενον, ἴδιον κατασκευάζει· ἀλλὰ τοῦτο ὁ γίνεταί ποτε

quare per hæc non fit, vt aliquid magis discatur. Veluti quoniam is qui dixit animalis proprium *esse* substantiam cuius species est homo, vsus est aliquo eorũ quæ animali subiecta sunt: non rectè positum est proprium. Confirmatur autem, si nec eo *cuius proprium explicat*, nec aliquo eorũ quæ ei subiecta sunt, vtatur. erit enim, quantum ad hoc, rectè positum proprium. veluti quoniã is qui posuit animalis proprium *esse*, ex anima & corpore constare, nec ipso *animali* vsus est, nec aliquo eorum quæ ei subiecta sunt: *idcirco* rectè, quantum ad hoc, traditum erit animalis proprium. ¶ Eodem modo considerandum est in aliis quæ non faciunt, vel *quæ* faciunt notius. ita vt reprehendatur, si quo vsus sit vel oppositio, vel omnino quod est simul naturâ, vel posteriori aliquo. *sic* enim non rectè positum erit propriũ. nam oppositum simul naturâ *est*: quod autem est simul naturâ, & quod est posterius, non facit rem notiorem. veluti quoniam is qui dixit boni proprium *esse*, quod malo maximè opponitur, vsus est eo quod bono opponitur: nõ erit boni proprium rectè traditum. Confirmatur autem, si nulla re vsus sit, neque opposita, nec omnino quæ sit simul naturâ, nec posteriori. erit enim, quod ad hoc, rectè traditum propriũ. veluti quoniam is qui scientiæ proprium posuit existimationẽ quæ maximè fidem facit, nulla re vsus est, nec opposita, nec omnino quæ sit simul naturâ, nec posteriori: erit, quod ad hoc, rectè positum scientiæ proprium. ¶ Præterea refellitur, si quod non semper est conseqũs, proprium tradidit, sed id quod in-

terdum sit non proprium. *sic* enim proprium non rectè expositum erit: quia neque in quo intelligimus ipsum inesse, de eo etiam nomen necessariò verè dicetur: nec in quo intelligitur nō inesse, de eo nomen necessariò non dicetur. quare proprium nō rectè positum erit. Præterea nec quando proprium tradidit, perspicuum erit an insit: siquidem tale est, vt abesse possit. itaque proprium *hoc* non erit perspicuum. Veluti quoniam qui animalis proprium posuit moueri interdū vel stare, eiusmodi propriū tradidit, quod sit aliquādo nō proprium: non rectè erit positum proprium. Confirmatur autem, si quod necessariò semper est, proprium statuit. erit enim rectè positum proprium, quod ad hunc *locum attinet*. veluti qui virtutis proprium posuit, quod habentem efficit probum, quia quod semper consequens est, proprium statuit: erit, quantum ad hoc, rectè traditū virtutis proprium. ¶ Præterea reprehenditur, si *quis* quod nunc proprium *est*, tradens, non declaret *se* id quod nūc proprium *est*, tradere: quia non erit rectè positum proprium. Primùm enim quicquid præter morē fit, declaratione indiget: plerumque autem omnes consueuerūt quod semper consequens est, proprium tradere. Præterea incertum est, an is qui non declarauit, quod nunc proprium est ponere voluerit. non igitur dāda est reprehēsionis causa[a]. Veluti qui cuiusdam hominis proprium ponit federe cum quodā homine, quia quod nūc est proprium ponit: non rectè propriū tradidisse *dicitur*, nisi declaret se quod nunc *est proprium tradere*.

[a] Præterea.

μὴ ἴδιον. κ̀ γὰρ ἔσται καλῶς εἰρημένον τὸ ἴδιον. ὅτε γὰρ ἐφ' ᾧ καταλαμβάομεν ὑπάρχον αὐτό, κ̀ τοῦτο καὶ τοὔνομα ἐξ ἀνάγκης ἀληθεύεται· ὅτε ἐφ' ᾧ καταλαμβάνεται μὴ ὑπάρχον, κ̀ τοῦτο ἐξ ἀνάγκης οὐ ῥηθήσεται τοὔνομα. ὥστ' οὐκ ἂν εἴη καλῶς κείμενον τὸ ἴδιον. Ἔτι δὲ πρὸς τούτοις ἔστ' ὅτι δοτὸν δέδωκε τὸ ἴδιον, ἔσται φανερὸν εἰ ὑπάρχει· ἐπεὶ ἂν τοιοῦτόν ἐστι, ᾧ δοτὸν λείπειν. οὔκουν ἔσται σαφὲς τὸ ἴδιον ᾧ ἐπεί ὁ τὶς ζῴου ἴδιον, τὸ κινεῖσθαι ποτὲ μὴ ἔσεσθαι, τοιοῦτον δοτὸν δέδωκε τὸ ἴδιον, ὁ γένεται ποτὲ μὴ ἴδιον· κ̀ οὐκ ἂν εἴη καλῶς κείμενον τὸ ἴδιον. Κατασκευάζοντα δὲ, εἰ τὸ ἐξ ἀνάγκης ἀεὶ ὂν, ἴδιον δοτὸν δέδωκεν. ἔσται γὰρ καλῶς κείμενον τὸ ἴδιον, κ̀ τοῦτο. ᾧ ἐπεὶ ὁ θεὸς ἀρετῆς ἴδιον, ὁ τὸν ἔχοντα ποιεῖ ἀποδαῖον, τὸ ἀεὶ παρεπόμενον ἴδιον ἀποδέδωκεν· εἰη ἄν, κ̀ τοῦτο, καλῶς δοτὸν δεδομένον τὸ τῆς ἀρετῆς ἴδιον. ¶ Ἔπειτ' ἀνασκευάζοντα μέν, εἰ τὸ νῦν ἴδιον δοτὸν διδεῖς, μὴ διωρίσατο ὅτι τὸ νῦν ἴδιον δοτὸν δίδωσιν. οὐ γὰρ ἔσται καλῶς κείμενον τὸ ἴδιον. πρῶτον μέν γὰρ τὸ σαφὲς ἔθος γινόμενον ἅπαν, διορισμὸς προσδεῖται, εἰώθασι δ' ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ πάντες τὸ ἀεὶ παρακολουθοῦν ἴδιον δοτὸν δίδοναι. δ' ὕστερον δέ, ἄδηλός ἐστιν ὁ μὴ διορισάμενος, εἰ τὸ νῦν ἴδιον ἐβούλετο θεῖναι. ἔκοιμ' ἄν δοτέον ἐστὶν ἔστιν μέμψεως σκῆψις[a]. οἷον ἐπεί ὁ θέμενος τινὸς ἀνθρώπου ἴδιον, τὸ κινεῖσθαι μετὰ ποδὸς ἀνθρώπου, τὸ νῦν ἴδιον τιθεῖσιν· οὐκ ἂν εἴη καλῶς τὸ ἴδιον δοτὸν δεδωκὼς, εἴπερ μὴ διορισάμενος εἴπειν ὅτι νῦν.

[a] Κατα-

Καταισκιάζοντα δὲ, εἰ τὸ νυῦ ἴδιον ἀποδίδοιτο, διορισάμενος ἔσται λεγ, ὅτι τὸ νυῦ ἴδιον πάθησιν. ἔσται γὰρ καλῶς κείμενον, καὶ τοῦτο, τὸ ἴδιον. εἰ δὲ ἐπεὶ ὁ εἶπας τινὸς ἀνθρώπου ἴδιον τὸ περιπατεῖν νυῦ που, διαχειλάμενος ἔθηκε τοῦτο· καλῶς αὖ ἐπικείμενον τὸ ἴδιον. ¶ Ἔπειτ' αἰασκιάζοντα μὴ, εἰ τοιοῦτον ἀποδέδωκε τὸ ἴδιον, ὁ φανερὸν μή ἐστιν ἄλλως ὑπάρχον, ἢ αἰσθήσει· ἃ γὰρ ἔσται καλῶς κείμενον τὸ ἴδιον. ἅπαν γὰρ τὸ αἰσθητὸν ἔξω γινόμενον τῆς αἰσθήσεως, ἄδηλον γίνεται. ἀφανὲς γάρ ἐστιν, εἰ ἔτι ὑπάρχει, διὰ τὸ τῇ αἰσθήσει μόνον γνωρίζεσθαι. ἔσται δ' ἀληθὲς τοῦτο ὅτι τῷ μὴ ὄν ἀνάγκης ἀκολουθοῦντων. εἰ δ' ἐπεὶ ὁ θήμερος ἥλιος ἴδιον, ἄστρον τὸ φερόμενον ὑπὸ γῆς τὸ λαμπρότατον, τοιοῦτον κέχρηται ἐν τῷ ἰδίῳ, τῷ ὑπὸ γῆς φέρεσθαι, ὃ τῇ αἰσθήσει γνωρίζεται· ἐκ ἂν εἴη καλῶς τὸ τὸν ἥλιον ἀποδεδομένον ἴδιον. ἄδηλον γὰρ ἔσται, ὅταν δύῃ ὁ ἥλιος, εἰ φέρεται ὑπὸ γῆς, διὰ τὸ μὴ αἰσθάνεσθαι τότε ἀπολείπειν ἡμᾶς. Καταισκιάζοντα δὲ εἰ τοιοῦτον ἀποδέδωκε τὸ ἴδιον, ὃ μὴ τῇ αἰσθήσει φανερόν ἐστιν· ἢ ὃ, αἰσθητὸν ὄν, ἐξ αἰσθήσεως ὑπάρχον δῆλόν ἐστιν. ἔσται γὰρ, καὶ τοῦτο, καλῶς κείμενον τὸ ἴδιον. εἰ δ' ἐπεὶ ὁ θήμερος ὕπαφανείας ἴδιον, ὁ ὁρᾶτον κέχρωσται αἰσθητῷ μέν τινι πεφυκεχρῆσθαι, τοιοῦτον δὲ, ὃ φανερόν ἐστιν ὑπάρχον ἀεί· εἶτα αὖ, καὶ τοῦτο, καλῶς ἀποδεδομένον τὸ τῆς ὕπαφανείας ἴδιον. ¶ Ἔπειτ' αἰασκιάζοντα μὴ, εἰ τὸν ὅσον ὡς ἴδιον ἀποδέδωκεν. ἃ γὰρ ἔσται καλῶς κείμενον τὸ ἴδιον. ἃ γὰρ δεῖ

Confirmatur autē, si *quis* quod nunc proprium est, tradens, declaret se quod nunc est propriū ponere. erit enim propriū, quantum ad hoc, rectè positum. Veluti quoniā is qui dixit alicuius hominis *esse* proprium, deambulare nunc aliquo in loco, distinctione adhibita hoc posuit: rectè erit positum proprium.

5 ¶ Præterea refellitur, si eiusmodi proprium tradidit, quod nō aliter cognoscitur ineſſe quàm sensu: non enim erit rectè positum proprium. omne enim sensibile, si extra sensum constituatur, incertum fit: quoniā ignoratur an adhuc insit, ¶ propterea quòd sensu tantùm cognoscitur. Hoc autem verum erit in iis quæ non necessariò semper consequuntur. veluti qui Solis proprium posuit, astrū quod supra terram fertur, splēdidissimū. quoniā in proprio *explicando* illud adhibuit, *id est* supra terram ferri, quod sensu cognoscitur: non rectè erit Solis proprium traditū. incertū enim erit, cùm Sol occiderit, an feratur supra terram: quia tunc sensus nos deficit. Cōfirmatur autem, si tale propriū tradidit, quod non sensu manifestum sit: vel quod, cùm sub sensum cadat, necessariò ineſſe cōstet. erit enim, quod ad hoc, rectè positum proprium. veluti quoniam is qui superficiei proprium posuit, quod primum coloratur: sensibile quiddam adhibuit, *nempe* colorari, sed eiusmodi, quod perspicuum est semper ineſſe: erit, quod ad hoc, rectè traditum superficiei proprium.

6 ¶ Præterea reprehēditur, si definitionem quasi proprium tradiderit. non enim rectè positum erit proprium: quia proprium,

quid res sit, declarare nō debet. veluti qui hominis proprium *esse* dixit animal pedestre bipes: quoniam id quod quiditatem significat, hominis proprium *esse* statuit: non erit hominis proprium rectè traditum. Confirmatur autem, si tradidit propriū quod reciprocatur, nec declarat quid *res* sit. erit enim proprium, quantum ad hoc, rectè traditū. veluti quoniam is qui dixit proprium hominis *esse* animal naturâ mansuetum, tradidit propriū, quod reciprocatur, nec declarat quid *homo* sit: erit, quantum ad hoc, rectè traditum proprium hominis. ¶ Præterea reprehenditur, si in proprio explicando non posuit quid *res* sit. oportet enim, vt in definitionibus, ita in propriis primùm tradi genus, deinde reliqua adiungi & *rem propositam ab aliis* separari. quare proprium, quod hoc modo positum non est, non rectè est traditum. veluti qui dixit animalis proprium *esse*, animam habere, quia non posuit quid animal sit: non rectè positum erit animalis proprium. Confirmatur autem, si quis, cùm posuerit quid sit *id* cuius proprium tradit, reliqua *deinde* adiungat. erit enim proprium, quod ad hoc, rectè traditum. veluti qui posuit hominis proprium *esse* animal scientiæ capax, quoniam ponens quid sit *homo*, *eius* proprium tradidit: erit, quod ad hoc, rectè positum proprium hominis. ¶ Vtrùm igitur rectè an non rectè traditum *sit* proprium, ex his considerandum est.

δηλοῦ τὸ τί ἰῶ ἐῖ) τὸ ἴδιον. ἔῖ ἐπεὶ ὁ εἵππος ἀνθρώπου ἴδιον, ζῷον πεζὸν δίπουν τὸ τί ἰῶ ἐῖ) σημαῖνον, ὅτο δέδωκε τὸ ἀνθρώπου ἴδιον: οὐκ ἂν εἴη τὸ τὸ ἀνθρώπου ἴδιον καλῶς ὅτο δεδομένον. Κατασκευάζοντα δὲ, εἰ ἀπλατηροεύδμον μὴν ὅτο δέδωκε τὸ ἴδιον, μὴ τὸ τί ἰῶ ἐῖ) ὁ δηλοῦ. ἔσαι γὰρ, κῇ τὸ τὸ, καλῶς ὅτο δεδομένον τὸ ἴδιον. οἷον ἐπεὶ ὁ θνὶς ἀνθρώπου ἴδιον, τὸ ζῷον ἥμερον φύσει, ἀπλατηροεύμμον μὴν ὅτο δέδωκε τὸ ἴδιον, ὃ τὸ τί ἰῶ ἐῖ) δὲ δηλοῦ· ἔη ἂν, κῇ τὸ τὸ, καλῶς ὅτο δεδομένον τὸ ἴδιον τὸ ἀνθρώπου. ¶ Ἔπειτ' ἀνασκευάζοντα μὴν, εἰ μὴ εἰς τὸ τί ὄῆν ὁ θνὶς ὅτο δέδωκε τὸ ἴδιον. δεῖ γὰρ ἰδίων, καθάπερ τῇ ὅρων, τὸ ῳρῶτον ὅτο δίδοσθαι γένος, ἔπειθ' ἅπας ἤδη προσπίπτειθαι τὰ λοιπὰ καὶ χωρίζειν. ὡς τε τὸ μὴ τεθὲν τὸν ξόπον κείμδμον ἴδιον, οὐκ ἂν εἴη καλῶς ὅτο δεδομένον. οἷον ἐπεὶ ὁ εἵππας τὸ ζῷον ἴδιον, τὸ ψυχὴν ἔχειν, οὐκ ἔθηκεν εἰς τὸ τί ὄῆν τὸ ζῷον· οὐκ ἂν εἴη καλῶς κείμδμον τὸ τὸ ζῴου ἴδιον. Κατασκευάζοντα δὲ, εἴ τις εἰς τὸ τί ὄῆν θνὶς ἢ τὸ ἴδιον ὅτο δίδωσι, τὰ λοιπὰ προσπίπτει. ἔσαι γὰρ, κῇ τὸ τὸ, καλῶς ὅτο δεδομένον τὸ ἴδιον. οἷον ἐπεὶ ὁ θνὶς ἀνθρώπου ἴδιον, ζῷον ἐπιστήμης δεκτικόν, εἰς τὸ τί ὄῆν θνὶς ἀπέδωκε τὸ ἴδιον εἰη ἂν, κῇ τὸ τὸ, καλῶς κείμδμον τὸ ἴδιον τὸ ἀνθρώπου. ¶ Πότερον μὴν οὐκ καλῶς, ἢ καλῶς ὅτο δέδοῦ τὸ ἴδιον, ἀλλὰ τῶν δὲ σκεπτέον.

Loci.

Loci pertinentes ad quæstionem, vtrùm omnino sit proprium, nécne, CAP. IV.

1 Prothesis. 2 Si omnibus insit ratione communi subiecti, vel non. 3 Si idem & oratio reciprocentur, vel non. 4 Si subiectum dicatur esse proprium eius quod est in subiecto, vel contrà. 5 A participatione. 6 A tempore. 7 Si earundem rerum quæ sunt eadem, non sit, aut sit idem proprium. 8 Si eorum quæ eodem genere continentur, non sit, aut sit proprium genere idem.

1 Πότερον δ' ἴδιόν ἐστιν ὅλως τὸ εἰρημένον, ἢ οὐκ ἴδιον, σκεπτέον πρῶτον. οἱ μὲν ἁπλῶς κατασκευάζοντες τὸ ἴδιον ὅτι καλῶς κεῖται, τόποι οἱ αὐτοὶ ἔσονται τοῖς τὸ ἴδιον ὅλως ποιοῦσιν[a]. ἐν ἐκείνοις οὖν ῥηθήσονται[b].

2 Πρῶτον μὲν οὖν ἀσκοῦντα σκοπεῖν ἐφ' ἑκάστου τὸ ἴδιον εἰ δέδωκεν· οἷον εἰ μηδενὶ ὑπάρχει, ἢ εἰ μὴ κατὰ τοῦτο ἀληθεύεται, ἢ εἰ μὴ ἔστιν ἴδιον ἑκάστου αὐτῷ καθ' ἑαυτό, ἢ τὸ ἴδιον δοκεῖ δεδωκέναι· οὐδὲ ἓν ἴδιον, τὸ κείμενον ἔσται ἴδιον. οἷον ἐπεὶ τῷ γεωμέτρῃ οὐκ ἀληθεύεται τὸ ἀεὶ ἀπατᾶσθαι ὑπὸ λόγου. ἀπατᾶται γὰρ ὁ γεωμέτρης ἐν τῷ ψεύδεσθαι περὶ τὴν διαγραφήν· ὥστε οὐκ ἔστιν ἴδιον τοῦ γεωμετρικοῦ, τὸ μὴ ἀπατᾶσθαι ὑπὸ λόγου. κατασκευάζοντα δὲ, εἰ κατὰ παντὸς ἀληθεύεται, καὶ κατὰ τοῦτ' ἀληθεύεται. ἓν γὰρ ἴδιον, τὸ κείμενον [μὴ] ἔσται ἴδιον. οἷον ἐπεὶ τὸ ζῷον δεκτικὸν ἐπιστήμης κατὰ παντὸς ἀνθρώπου ἀληθεύεται, καὶ ᾧ ἄνθρωπος· ἔστω οὖν ἄνθρωπῳ ἴδιον, τὸ ζῷον ἐπιστήμης δεκτικόν.[c] Ἔστι δὲ ὁ τόπος οὗτος ἀσκοῦντα μὲν, εἰ μὴ καθ' οὗ τιθέμενον, καὶ ὁ λόγος ἀληθεύεται· καὶ εἰ μὴ καθ' ὃ ὁ λόγος, καὶ τιθέμενον. καὶ ἀσκοῦντα ἢ, εἰ καθ' ὃ τιθέμενον, ᾧ ὁ λόγος ἀληθεύεται· καὶ εἰ καθ' οὗ ὁ λόγος[d], καὶ τιθέμενον κατηγορεῖ.

VTrùm autem proprium sit omnino *id* quod dictum est an non proprium, ex his videndum *est*. nam qui simpliciter confirmant proprium rectè positum esse, iidem loci erunt atque ij qui proprium omnino efficiunt[a]: proinde in illis dicetur[b]. ¶ Primùm igitur in cõfirmatione, respicere *oportet* ad singula sub eo contenta cuius ꝓpriũ *aliquis* tradidit: veluti an nulli *eorum* insit, vel non ratione huius verè dicatur, vel non sit vniuscuiusque eorum proprium ratione eius cuius proprium *ille* tradidit. *sic* enim proprium non erit id quod positum est esse proprium. veluti quia de geometra non verè dicitur, eum ratione falli non posse, quandoquidem fallitur geometra, dum falsam descriptionem adhibet: non potest hoc esse sciẽtis proprium non falli ratione. Confirmatur autem si de omni verè dicitur, & ratione huius verè dicitur. *quod* enim positum *est* non esse proprium, erit propriũ. veluti quoniam animal scientiæ capax de omni homine verè dicitur, & quà homo *est*: certè hominis propriũ est animal scientiæ capax.[c] Est autem hic locus in refutatione, si de quo nomen, non etiam oratio verè dicitur: & si de quo oratio, non etiam nomen. in confirmatione autem, si de quo nomen, etiam oratio verè dicitur: & si *ei* cui oratio, etiam nomen attribuitur.

a Probant, concludunt.
b Simul explicabuntur.
c Sequentia huius particulæ verba videntur superfluere.

¶Præterea refellitur, si de quo oratio [a], non etiam nomen [b] verè dicitur: & si de quo nomen, non etiam oratio. quod enim positum est esse propriũ, non erit proprium. veluti quoniam animal scientiæ capax, verè dicitur de Deo, homo autem Deo non attribuitur: non potest esse hominis proprium, animal scientiæ capax. Confirmatur autem, si de quo oratio, *de eo* nomen quoque dicitur: & si de quo nomen, etiam oratio. quod enim positum est non esse proprium, erit proprium. veluti quia de quo animam habere, *de eo etiam* animal verè dicitur: & de quo animal, *de eo etiam* habere animam: certè habere animam, est animalis proprium.

¶Præterea reprehenditur, si subiectum *quasi* proprium eius tradidit quod dicitur esse in subiecto. quod enim positum est proprium, non erit proprium. veluti qui tradidit proprium corporis subtilissimis partibus constantis *esse* ignem, quia subiectum [c] tradidit *quasi* attributi [d] proprium: certè ignis non erit proprium corporis subtilissimis partibus constantis. Idcirco autem subiectum non erit proprium eius quod dicitur *esse* in subiecto: quia idem esset plurium & differentium specie propriũ: quandoquidem eidem *subiecto* plura quædam specie differentia insunt, quæ de *eo* solo dicuntur: quorum omnium proprium erit illud subiectum, si quis ita proprium ponat. Confirmatur autem, si id quod est in subiecto, statuit esse proprium subiecti. quod enim positum est non esse proprium,

a Quæ significant proprium.
b Quod significat rem cuius est proprium.
c Ignem.
d Corporis, quod subtilissimis partibus eò stat.

¶Ἔπειτ' ἀνασκευάζοντα μὴ, εἰ μὴ καθ' οὗ ὁ λόγος, [a] καὶ τοὔνομα [b] ἀληθεύεται· καὶ εἰ μὴ καθ' οὗ τοὔνομα, καὶ ὁ λόγος. ἐπὶ γὰρ ἔσται ἴδιον, τὸ κείμενον ἴδιον εἶναι. οἷον ἐπεὶ τὸ μὲν ζῷον ἐπιστήμης δεκτικὸν ἀληθεύεται κατὰ τοῦ θεοῦ, ὁ δὲ ἄνθρωπος οὐ κατηγορεῖται· οὐκ ἂν εἴη τοῦ ἀνθρώπου ἴδιον, τὸ ζῷον ἐπιστήμης δεκτικόν. Κατασκευάζοντα δὲ, εἰ καθ' οὗ ὁ λόγος, καὶ τοὔνομα κατηγορεῖται· καὶ καθ' οὗ τοὔνομα, καὶ ὁ λόγος κατηγορεῖται. ἔσται γὰρ ἴδιον, τὸ κείμενον μὴ [εἶναι] ἴδιον. οἷον ἐπὶ καθ' οὗ τὸ ψυχὴν ἔχειν, τὸ ζῷον ἀληθεύεται· καὶ καθ' οὗ τὸ ζῷον, τὸ τὴν ψυχὴν ἔχειν· ἐπ' ἂν τὸ ψυχὴν ἔχειν, τοῦ ζῴου ἴδιον.

¶Ἔπειτ' ἀνασκευάζοντα μὴ, εἰ τὸ ὑποκείμενον, ἴδιον ἀπέδωκε τοῦ ἐν τῷ ὑποκειμένῳ λεγομένου. οὐ γὰρ ἔσται ἴδιον, τὸ κείμενον ἴδιον. ἔτι ἐπεὶ ὁ ἀπέδωκε ἴδιον τὸ λεπτομερεστάτου σώματος, τὸ πῦρ, τὸ ὑποκείμενον [d] ἀπέδωκε τοῦ καταχρωμένου ἴδιον· οὐκ ἂν εἴη τὸ πῦρ σώματος τοῦ λεπτομερεστάτου ἴδιον. Διὰ τοῦτο δ' οὐκ ἔσται τὸ ὑποκείμενον, τοῦ ἐν τῷ ὑποκειμένῳ [λεγομένου] ἴδιον, διότι τὸ αὐτὸ πλέονων ἔσται καὶ διαφόρων τῷ εἴδει ἴδιον. τῷ γὰρ αὐτῷ πλείω πρὸς διαφορὰ τῷ εἴδει ὑπάρχει κατὰ μόνα λεγόμενα, ὧν ἔσται πάντων ἴδιον τὸ ὑποκείμενον, ἐάν τις ὕστερον τιθῆται τὸ ἴδιον. Κατασκευάζοντα δὲ, εἰ τὸ ἐν τῷ ὑποκειμένῳ ἀπέδωκεν ἴδιον τοῦ ὑποκειμένου· ἔσται γὰρ ἴδιον τὸ κείμενον [μὴ]

ἴδιον, εἰ μόνῳ κατηγορῆται, οὗ εἴρηται τὸ ἴδιον. εἰ, ἐπεὶ ὁ ἐπὶ πᾶς ἵππος ἴδιον, σῶμα τὸ βαρύτατον τῷ εἴδει, τῷ ὑποκειμένῳ ἀπέδωκε τὸ ἴδιον κατὰ μόνῳ λεγόμενον τῶν σωμάτων, καὶ ὡς τὸ ἴδιον κατηγορεῖται· ἔστι δὲ τὸ τῆς γῆς ἴδιον, ὀρθῶς κεί-
5 μενον. ¶ Ἔπειτ' ἀνασκευάζοντα μὴ, εἰ μὴ μέθεξιν ἀπέδωκε τὸ ἴδιον· ἡ γὰρ ἕξις ἴδιον, τὸ κείμενον εἶναι ἴδιον. τὸ γὰρ κατὰ μέθεξιν ὑπάρχον, εἰς τὸ πέλω εἶναι συμβάλλεται. εἰ δὲ μὴ τοιοῦτον, διαφορά τις κατὰ τινος εἴδους λεγομένη. οἷον ἐπεὶ ὁ ἐπὶ πᾶς ἄνθρωπος ἴδιον τὸ πεζὸν δίπουν, κατὰ μέθεξιν ἀπέδωκε τὸ ἴδιον· οὐκ ἂν εἴη ἄνθρωπος ἴδιον τὸ πεζὸν δίπουν. Κατασκευάζοντα δέ, εἰ μὴ κατὰ μέθεξιν ἀπέδωκε τὸ ἴδιον, μήτε τὸ πέλω εἶναι δηλοῖ, ἀντικατηγορεῖται τοῦ σώματος[b]. ἔστι δὲ ἴδιον, τὸ κείμενον μὴ εἶναι ἴδιον. εἰ, ἐπεὶ ὁ θεὸς ζῷον ἴδιον τὸ αἰσθάνεσθαι πεφυκὸς, ὅτι κατὰ μέθεξιν ἀπέδωκεν ἴδιον, ὅτι τὸ πέλω εἶναι δηλοῖ, ἀντικατηγορεῖται τοῦ σώματος· εἰ δὲ ζῷον ἴδιον, τὸ αἰσθά-
6 νεσθαι πεφυκός. ¶ Ἔπειτ' ἀνασκευάζοντα μὴ, εἰ μὴ ἐνδέχεται ἅμα ὑπάρχειν τὸ ἴδιον. ἀλλ' ἢ ὕστερον, ἢ πρότερον, ἢ ἅμα τὸ ὄνομα. ἡ γὰρ ἕξις ἴδιον, τὸ κείμενον εἶναι ἴδιον, ἢ οὐδέποτε, ἢ οὐκ ἀεί. οἷον ἐπεὶ ἐνδέχεται καὶ πρότερόν τινι ὑπάρξαι· καὶ ὕστερον, τὸ βαδίζειν ἐξ ἀγορᾶς, ἢ τὸν αὐτὸν πρότερον οὐκ ἂν εἴη τὸ βαδίζειν ἐξ ἀγορᾶς, ἴδιον ἀνθρώπου, ἢ οὐδέποτε, ἢ οὐκ ἀεί. Κατασκευά-

erit proprium, dummodò *ei* soli attribuatur, cuius dictum est esse proprium. veluti qui dixit terræ proprium *esse* corpus grauissimum specie, quia subiecti proprium tradidit, quod de sola *ea* re dicitur, & vt proprium attribuitur: *ideo* terræ proprium rectè positum est. ¶ Præterea reprehenditur, si per participationem tradidit proprium[a]. quod enim positum est esse proprium, non erit proprium quod enim per participationem inest, ad rei quiditatem pertinet. atque eiusmodi *proprium* erit differentia quædam, quæ de specie dicetur. veluti quoniam is qui dixit hominis proprium *esse* pedestre bipes, per participationem tradidit proprium: certè pedestre bipes, non erit hominis proprium. Confirmatur autem, si non per participationem tradidit proprium, nec quod declarat quid *res* sit, cùm rei vicissim attribuatur[b]. erit enim proprium quod positum est esse proprium. veluti quoniam is qui posuit animalis proprium, naturalem vim habere sentiendi, nec per participationem tradidit proprium, nec quod declarat quid sit, cùm de re vicissim dicatur: certè erit animalis proprium, naturalem vim habere sentiendi. ¶ Deinde refellitur, si non contingit simul inesse proprium, sed vel posterius vel prius *est* quàm id cuius est nomen. quod enim positum est esse proprium, aut nūquàm aut non semper erit proprium. veluti quoniam alicui prius accidit vt sit, posteriùs verò deambulare in foro quàm esse hominem: certè deambulare in foro aut nūquàm aut nō semper erit proprium hominis. Cō-

a Si proprium rei statuit id cuius res est participeps. nam res est particeps generis, vel differentiæ, nō proprij.

b Vel, cùm res ei vicissim attribuatur, id est, reciprocetur.

firmatur autem, si simul necessario semper est, cùm neque sit definitio, nec differentia. quod enim positum est non esse propriũ, erit proprium. veluti quoniam animal scientiæ capax, necessariò semper est vnà cum homine, cùm neque sit differentia, nec definitio: certè animal scientiæ capax, erit hominis propriũ. ¶ Deinde refellitur, si eorundem rerum quà sunt eædem, nõ sit idem proprium. quod enim positum est esse proprium, non erit proprium. vt quia eius quod est persequendum, non est proprium, videri quibusdam bonum: ne eius quidem quod est eligendum, proprium erit: quod enim est persequẽdum, & quod eligendum, idem sunt[a]. Confirmatur autem, si eiusdem rei quà est eadem, *est* idem proprium: quod enim positum est non esse proprium, erit proprium. veluti quoniã hominis quà homo est, proprium dicitur, tripertitam animam habere: etiam mortalis quà est mortalis, proprium erit, habere animam tripertitam. *Est* autem vtilis hic locus etiam in accidente. iisdem enim rebus, quà eædem sunt, eadem inesse oportet, aut non inesse. ¶ Deinde refellitur, si eorum quæ sunt eiusdem speciei [b], non semper specie idem est proprium. quod enim positum est esse proprium, ne rei quidem propositæ erit proprium. veluti quia eiusdem speciei [c] sunt homo & equus, non semper autem equi proprium est à se stare: ne hominis quidem proprium semper erit à se moueri: quoniam vtrique [d] eorum quà est animal, accidunt[e]. Confirmatur autẽ, si eorum quæ sunt eiusdẽ speciei,

a Idem valent.

b Id est, sunt eiusdẽ generis, continẽtur sub eodem genere. nam hoc loco Aristoteles accipit speciẽ pro genere.

c Id est eiusdem generis.

d Homini, & equo.

e Moueri, & stare per se.

ζοντα δὲ, εἰ ἅμα ἐξ ἀνάγκης ἀεὶ ὑπάρχει, μήτε ὅρος ὂν, μήτε διαφορά. ἔσται γὰρ ἴδιον, τὸ κείμενον μὴ εἶναι ἴδιον. οἷον ἐπεὶ τὸ ζῷον ἐπιστήμης δεκτικὸν, ἅμα ἐξ ἀνάγκης ἀεὶ ὑπάρχει, καὶ τὸ ἀνθρώπου καὶ οὐτε διαφορὰ ὄν, οὐδ' ὅρος· εἴη ἂν τὸ ζῷον ἐπιστήμης δεκτικὸν, τοῦ ἀνθρώπου ἴδιον. ¶ Ἔπειτ' ἀναιρεῖ- 7
νάζοντα μὴ, εἰ τῷ αὐτῷ, ἢ ταὐτά ἐστι, μὴ ὅτι τὸ αὐτὸ ἴδιον. κἂν δὲ ἕσται ἴδιον, τὸ κείμενον εἶναι ἴδιον. οἷον ἐπεὶ κἂν ἔστι διωκτοῦ, τὸ φαίνεσθαι πᾶσιν ἀγαθὸν, ἴδιον κἀκεῖ· ἂν ἀρετοῦ εἴη ἴδιον, τὸ φαίνεσθαι πᾶσιν ἀγαθόν. ταυτὸν γάρ ἐστι [a] τὸ διωκτὸν καὶ τὸ αἱρετόν. Κατασκευάζοντα δὲ, εἰ τὸ αὐτῷ ἢ ταυτόν ἐστι, τὸ αὐτὸ ἴδιον. ἔσται γὰρ ἴδιον, τὸ κείμενον μὴ εἶναι ἴδιον. οἷον ἐπεὶ αὐθρώπου, ἢ αὐθρώπος ἐστι, [λέγεται] ἴδιον, τὸ ἡμερῶπα ψυχὴν ἔχειν· καὶ βοστὸν ἢ βοστός ἐστιν, εἴη ἂν ἴδιον, τὸ ἡμερῶπα ψυχὴν ἔχειν. Χρήσιμος δ' ὁ τόπος ἔστι, καὶ ὅτι τὸ συμβεβηκότος. τοῖς γὰρ αὐτοῖς ἢ ταυτά ἐστι, ταυτὰ δεῖ ὑπάρχειν, ἢ μὴ ὑπάρχειν. χ
Ἔπειτ' ἀναιρεῖ νάζοντα μὲν, εἰ 8
τῷ αὐτῷ πρός τι εἶδει [b], μὴ ταυτὸν ἀεὶ πρός τι εἴδει τὸ ἴδιόν ἐστιν. οὐδὲ γὰρ τὸ εἰρηνεύειν ἕξαι ἴδιον, τὸ κείμενον εἶναι ἴδιον. οἷον ἐπεὶ ταυτόν ἐστι πρὸς εἶδει [c] ἄνθρωπος καὶ ἵππος. ἀεὶ δὲ τὸ ἵππου ἐστὶν ἴδιον τὸ ἐρᾶσθαι ὑφ' αὐτοῦ· κἀκεῖ· ἂν εἴη τὸ ἀνθρώπου ἴδιον ἀεὶ τὸ κινεῖσθαι ὑφ' αὐτοῦ. ταυτὸν γὰρ ἐστι πρὸς εἶδει, τὸ κινεῖσθαι καὶ τὸ ἐρᾶσθαι ὑφ' αὐτοῦ, ἢ [d] ζῷον ἑκατέρῳ [d] αὐτῷ πρὸς συμβεβηκέναι [e]. Κατασκευάζοντα δὲ, [c] εἰ τῷ αὐτῷ πρός τι εἶδει, ταυτὸν

ταυτὸν ἀεὶ τῷ εἴδει τὸ ἴδιον. ἔστω δὲ ἴδιον τὸ πεῖμθον μὴ ἐν ἴδιον. οἷον ἐπὶ ἀνθρώπου ἔστιν ἴδιον, τὸ δίπουν πεζὸν εἶναι· καὶ ὄρνιθος ἂν εἴη ἴδιον, τὸ δίπουν πτηνὸν εἶναι. ἑκάτερον δὲ τούτων ἔστι ταυτὸν τῷ εἴδει· ἢ γὰρ μᾶλλον, ὡς ὑπὸ τὸ αὐτὸ γένος ἐστὶν εἶδη, ὑπὸ τὸ ζῷον ὄντα· τὰ δὲ, ὡς γένους διαφοραὶ τὸ ζῴου.

idem semper specie proprium est. quod enim positum est non esse proprium, erit proprium. veluti quia hominis est propriũ, esse pedestre bipes: etiam auis proprium erit, esse alatum bipes. horum enim vtrumque est idem specie: quà alia[a] sunt vt species sub eodem genere, *nempe* sub animali: alia[b] vt *eius* generis, *id est* animalis differentiæ. Hic autem locus falsus est, quando alterum eorum quæ dicta sunt, vni tantùm specici inest[c]: alterum verò multis, vt pedestre quadrupes[d].

a Homo, & auis.
b Pedestre, & alatum.
c Vt pedestre bipes attribuitur soli homini.
d Quod attribuitur equo, boui, leoni, &c. Ergo hoc non est propriũ vnius specici, licèt pedestre bipes proprium sit vnius speciei, nempe hominis.

Οὗτος δὲ ὁ τόπος ψευδής ἐστιν, ὅταν τὸ μὲν ἕτερον τῷ λεχθέντων, ἑνί τινι μόνῳ ὑπάρχει εἴδει· τὸ δὲ ἕτερον, πολλοῖς, καὶ ὑπὲρ τὸ πεζὸν τετράπουν.

Alij loci, Cap. V.

1 *De subiecto sole, vel cum accidente.* 2 *De eo quod naturâ inest.* 3 *De eo quod est per se, vel per aliud.* 4 *Si explicatum non fuerit, quomodo proprium ponatur.*

1 Ἔτι δὲ τὸ ταυτὸν καὶ τὸ ἕτερον πολλαχῶς λέγεται· ἔργον δὲ, σοφιστικῶς λαμβάνοντι, ἐκ τοῦ δοθησομένου καὶ μόνῃ τινὸς τὸ ἴδιον. τὸ γὰρ ὑπάρχον τινὶ ᾧ συμβέβηκέ τι, καὶ τῷ συμβεβηκότι ὑπάρξει λαμβανομένῳ μετὰ τοῦ ᾧ συμβέβηκεν. οἷον τὸ ὑπάρχον ἀνθρώπῳ, καὶ λευκῷ ἀνθρώπῳ ὑπάρξει, αὐ ἢ λευκὸς ἄνθρωπος. καὶ τὸ λευκῷ δὲ ἀνθρώπῳ ὑπάρχον, καὶ ἀνθρώπῳ ὑπάρξει. διαβάλλοι δ' ἄν τις τὰ τοιαῦτα τῷ ἰδίων, τὸ ὑποκείμενον ἄλλο μέν καθ' αὑτὸ ποιόν, ἄλλο δὲ μετὰ τοῦ συμβεβηκότος· οἷον ἄλλο μέν ἄνθρωπον εἶναι λέγων, ἄλλο δὲ λευκὸν ἄνθρωπον. ἔτι δὲ ἕτερον ποιῷ τῷ ἕξει, καὶ τὸ κατὰ τὴν ἕξιν λεγόμενον. τὸ γὰρ τῇ ἕξει ὑπάρχον, καὶ τῷ κατὰ τὴν ἕξιν λεγομένῳ ὑπάρξει. καὶ τὸ τῷ κατὰ τὴν ἕξιν λεγομένῳ ὑπάρχον,

1 Quoriam autem idem & diuersum multis modis dicuntur: difficile est, si quis *hæc* sophisticè accipiat, vnius tantùm *rei* proprium afferre. quod enim inest alicui, cui quidpiam accidit, inerit etiam accidenti sumpto *vnà* cum eo cui accidit. veluti quod inest homini, etiã albo homini inerit, si sit albus homo. & quod albo homini inest, etiam homini inerit. Calumniari[e] autem aliquis potest huiusmodi propria, si constituat aliud esse subiectum per se, aliud cum accidente: verbi gratiã si dicat aliud esse hominem, aliud esse albũ hominem. Præterea si constituat aliud esse habitum, & id quod ex habitu nominatur. quod enim in habitu inest, in eo quoq; inerit quod ex habitu nominatur. & quod in eo qđ ex habitu nominatur, inest,

e Calumniari, & sophisticè impugnare.

etiam in habitu ineſt. veluti quia ſciens dicitur ſcientiâ eſſe affectus: non erit ſcientiæ propriũ, ratione mutari non poſſe: quia & ſciens ratione mutari nequit. In confirmatione autem dicendum *eſt*, non eſſe aliud ſimpliciter id cui accidit, & *aliud* accidẽs ſumptũ cum eo cui accidit: ſed *ob eã cauſam* aliud dici, quia diuerſa eſt eorum eſſentia. non enim idem eſt, hominẽ eſſe hominem, & album hominem eſſe hominem album. Præterea ſpectandi ſunt caſus, dicendũmque nec ſcientem eſſe quod ratione mutari non poteſt, ſed qui mutari non poteſt ratione: nec ſciẽtiam quod ratione mutari nequit, ſed quæ mutari nequit ratione. Nam ei qui omni modo
a Differit, contendit. obiicit[a], omni modo occurrendum *eſt*. ¶ Deinde refellitur, ſi volens id tradere quod naturâ ineſt, eiuſmodi oratione *id* ponat, vt ſignificet id quod ſemper
b Euerti, refelli, reiici. ineſt. *ſic* enim videbitur tolli[b] quod poſitum eſt eſſe propriũ,
c Eſſe bipedem. vt quoniam is qui dixit bipes[c] hominis eſſe proprium, vult qui dem id tradere quod naturâ ineſt, ſed oratione ſignificat quod ſemper ineſt: certè bipes non erit hominis proprium: ſiquidem nõ omnis homo habet duos pedes. Confirmatur autem, ſi velit proprium quod naturâ ineſt, tradere, & oratione hunc modum ſignificet. non enim per hunc *lo cum* tolletur proprium. veluti quoniam is qui proprium homi nis tradidit animal ſcientiæ capax, & *tradere* vult, & oratione ſignificat propriũ quod naturâ ineſt: non tolletur hac ratione,

καὶ τῇ ἕξει ὑπάρξει. οἷον ἐπεὶ ὁ ὀπτικὸν καὶ τῷ ὀπτικῷ λέγεται ἐγκεῖσθαι, ἐκ μὲν εἶη τῆς ὀπτικῆς ἴδιον τὸ ἀμεταπτωτον ὑπὸ λόγου· καὶ ὁ ὀπτικὸν ἕξαι ἀμεταπτωτος ὑπὸ λόγου. Κατασκευάζοντα δὲ, ῥητὸν ὡς οὐκ ἔστιν ἕτερον ἁπλῶς τῷ ᾧ συμβέβηκε, καὶ τὸ συμβεβηκὸς μετὰ τοῦ ᾧ συμβέβηκε λαμβανόμενον· ἀλλ' ἄλλο λέγεται, τῷ ἕτερον εἶ αὐτοῖς τὸ εἶ. ὁ ταυτὸν γάρ ἐστιν, ἀνθρώπῳ τε τὸ εἶ ἀνθρώπῳ, καὶ λευκῷ ἀνθρώπῳ τὸ εἶ ἀνθρώπῳ λευκῷ. Ἐπὶ δὲ θεωρητέον ἐστὶ καὶ πρὸς τὰς πτώσεις, λέγοντα διότι ἐστὶ ὀπτικῶν ἐστὶ τὸ ἀμεταπτωτον ὑπὸ λόγου, ἀλλ' ὁ ἀμεταπτωτος ὑπὸ λόγου· ἐστὶ ἢ ὀπτικὸν τὸ ἀμεταπτωτον ὑπὸ λόγου, ἀλλ' ἢ ἀμεταπτωτος ὑπὸ λόγου. ὡσὸς γὰρ τὸ πάντως ἐνεστραμμένον[a], παντὸς ἀντιστρέφον ἐστίν. ¶ Ἔπειτ' ἀναιρεῖ ζοντα μὴ, εἰ τὸ φύσει ὑπάρχον βιπόδωτον ἐστὶ δυσὶν, τὸν τοῦτον τίθησι τῇ λέξει, ὥστε τὸ ἀεὶ ὑπάρχον σημαίνειν. δόξειε δ' ἂν τις εἶναι[b] τὸ κείμενον εἶ ἴδιον. οἷον ἐπεὶ ὁ ἐπὶ πᾶς ἄνθρωπος ἴδιον τὸ δίπουν[c], βούλεται μὲν τὸ φύσει ὑπάρχον δοτὸν διδόναι, σημαίνει δὲ τῇ λέξει τὸ ἀεὶ ὑπάρχον· οὐκ ἂν εἴη ἀνθρώπου ἴδιον τὸ δίπουν. ἐπεὶ γὰρ πᾶς ἄνθρωπος ἐστι δύο πόδας ἔχων. Κατασκευάζοντα δ', εἰ βούλεται τὸ φύσει ὑπάρχον ἴδιον δοτὸν διδόναι, καὶ τῇ λέξει τοῦτον τὸν τρόπον σημαίνει. οὐ γὰρ κινηθήσεται, καὶ τοῦτο, τὸ ἴδιον. οἷον ἐπεὶ ὁ ἄνθρω

που ἴδιον δοτὸν διδοὺς τὸ ζῷον ὀπτικὸν δεκτικὸν, καὶ βούλεται καὶ τῇ λέξει σημαίνειν τὸ φύσει ὑπάρχον ἴδιον· οὐκ ἂν κινοῖτο κατὰ τοῦτο, ὡς

ὡς ἐκ ἔστιν ἀνθρώπου ἴδιον, τὸ ζῷον
3 ἐπιστήμης δεκτικόν. ¶ Ἔτι ὅσα λέγεται ὡς κατ' ἄλλό τι φῶτον, ἢ ὡς φῶτον αὐτό[a], ἔργον ὄζιν ἀποδοῦναι τῆ τοιούτων τὸ ἴδιον· ἐὰν μὲν οὖν τὸ κατ' ἄλλό τι ἴδιον ἀποδιδῶς, καὶ κ τὸ φωτοῦ ἀληθεύεται. ἐὰν δὲ τὸ φώτου θῆς, καὶ τὸ κατ' ἄλλο κατηγορηθήσεται. οἷον ἐὰν μὲν τις ἐπιφανείας ἴδιον ἀποδῶ τὸ κεχρῶσθαι, καὶ κ τὸ σώματος ἀληθεύσεται τοῦτο κεχρῶσθαι. ἐὰν δὲ σώματος, καὶ ἐπιφανείας κατηγορηθήσεται. ὥστε οὐ καθ' αὑτὸ ὁλόρος, καὶ τοιοῦτόμα ἀληθεύσεται.
4 ¶ Συμβαίνει δὲ ἐν ἐνίοις τῶν ἰδίων ὡς ἐπιτοπολὺ γίνεσθαί τινα ἁμαρτίαν διὰ τὸ μὴ διορίζεσθαι, πῶς, καὶ τίνων τίθησι τὸ ἴδιον. ἅπαντες γὰρ ἐπιχειροῦσιν ἀποδιδόναι τὸ ἴδιον, ἢ τὸ φύσει ὑπάρχον, καθάπερ ἀνθρώπου τὸ δίπουν· ἢ τὸ ὑπάρχον, καθάπερ ἀνθρώπου πυρὸς τὸ τετταρεσ δακτύλοις ἔχειν· ἢ εἰδέι, καθάπερ πυρὸς τὸ λεπτομερέστατον· ἢ ἁπλῶς, καθάπερ ζῴου τὸ ζῆν· ἢ κατ' ἄλλο, καθάπερ ψυχῆς τὸ φερόμενον· ἢ ὡς τὸ φῶτον, καθάπερ λογικοῦ τὸ φερόμενον· ἢ ὡς τὸ ἔχειν, καθάπερ ἐπιστήμονος τὸ ἀμετάπειστον ὑπὸ λόγου· (οὐδὲν γὰρ ἕτερον, ἢ τὸ ἔχειν τ[b], ἔστι ἀμετάπειστον ὑπὸ λόγου) ἢ τῷ ἔχεσθαι, καθάπερ ἐπιστήμης τὸ ἀμετάπειστον ὑπὸ λόγου· ἢ τῷ μετέχεσθαι, καθάπερ ζῴου τὸ αἰσθάνεσθαι· (αἰσθάνεσθαι μὲν γὰρ καὶ ἄλλό τι, οἷον ἀνθρώπος· ἀλλὰ μετέχον νῦν τούτου, αἰσθάνεται) ἢ τῷ μετέχειν, καθάπερ τινὲς ζῴου τὸ ζῆν. Μὴ φροντισθεὶς μὲν οὖν τὸ φύσει, ἁμαρτάνει· διὸ τὰ ἐνδέχεται τὸ φύσει ὑπάρχον, μὴ ὑπάρχει ἐκείνῳ ᾧ φύσει

quasi nõ sit proprium hominis, animal scientiæ capax. ¶ Præterea quæ dicuntur per aliud primum, vel vt ipsum primũ[a], difficile est eorum proprium tradere. si enim proprium tradas eius quod *est* per aliud, etiam de primo verè dicitur. at si primi proprium ponas, ei quoque attribuitur, quod *est* per aliud. veluti si quis superficiei proprium statuat coloratum esse, etiam de corpore verè dicetur esse coloratum. at si corporis, etiam superficiei verè attribuetur. quocirca de quo oratio, non etiam nomen verè dicetur. ¶ Accidit autem in quibusdam propriis peccatũ quoddam admitti, propterea quòd non definiunt, quo modo & quorum proprium ponant. omnes enim proprium tradere nituntur, vel quod naturâ ineſt, vt hominis esse bipedem: vel quod ineſt, vt cuiusdã hominis, habere quatuor digitos: vel specie, vt ignis, tenuissimis partibus constare: vel simpliciter, vt animalis viuere: vel per aliud, vt animæ, prudentiã esse præditum: vel vt primum, vt rationalis *facultatis*, prudentiã esse præditum: vel quia habet, vt scientis, ratione dissuade ri non posse: (nihil enim aliud erit ratione dissuaderi non posse, quàm aliquid[b] habere) vel quia habetur, vt scientiæ, ratione mutari non posse: vel quia communicatur, vt animalis, sentire: (sentit enim & aliud quidpiam vt homo: sed cùm sit huius[c] particeps, sentit) vel quia est particeps, vt cuiusdam animalis viuere. Qui igitur non adiunxit *hoc verbum* NATVRA, peccat: quia contingit vt quod naturâ ineſt, non insit ei cui naturâ

a Per se.

b Firmam & cõstantem existimationem.

c Animal.

ineſt: vt homini duos pedes habere. Qui verò non expoſuit ſe tradere quod ineſt, *ideo* peccat, quia res *quandoque* non erit talis, qualis nunc eſt: vt hominem habere quatuor digitos. *Peccat etiam*, qui non declarat ſe ponere vt primum, vel vt per aliud: quia de quo oratio, non etiam nomen verè dicetur: vt coloratum eſſe, ſiue ſuperficiei, ſiue corporis proprium *eſſe* ſtatuatur. *Item* qui non prædixit ſe vel quia *res* habet, vel quia habetur, proprium tradere: *ideo peccat*, quia quod traditum eſt, non erit proprium. nam ſi proprium tribuat ei quod habetur, inerit etiam habenti. ſin autem *tribuat* habenti, *inerit* etiam ei quod habetur. vt ratione immutabile eſſe, ſiue ſcientiæ, ſiue ſcientis propriũ ponatur. Qui verò antè non ſignificat ſe proprium dare, quia *res* eſt particeps, vel quia communicatur: *ideo peccat*, quia & quibuſdam aliis proprium inerit. ſi enim proprium tradiderit quia communicatur, *inerit etiam* iis quæ participãt. ſin quia eſt particeps, *inerit etiam* iis quæ communicantur. veluti ſi viuere ponatur *eſſe* propriũ cuiuſdã animalis, vel animalis. *Peccat etiam* qui non diſtinctè explicat *ſe dare proprium* ſpecie: quoniam inerit vni tantùm ex iis quæ ſub eo *collocantur*, cuius propriũ ponit. quod enim in exſuperantia conſiſtit, vni tantùm ineſt. vt *ſi* ignis *proprium ſtatuatur eſſe* leuiſſimum[a]. Interdum autem & qui adiunxit *verbũ* illud SPECIE, peccauit: oportebit enim vnam eſſe ſpeciem eorum quibus proprium tribuitur, cùm *verbum* illud SPECIE adiunctum erit.

[a] Non enim leuiſſima eſt pruna, vel carbo, ſed lux ipſa lumen.

ὑπάρχει: καθάπερ ἀνθρώπῳ τὸ δύο πόδας ἔχειν. Μὴ διορίσας δ' ὅτι τὸ ὑπάρχον ὅτου δίδωσιν: ὅτι οὐκ ἔσται τοιοῦτον, οἷον νῦν ὑπάρχει ὀκτάνυμφο: καθάπερ τὸ τετράρας δακτύλους ἔχειν τὸν ἄνθρωπον. Μὴ ἁπλώσας δὲ διότι ὡς πρῶτον, ἢ ὡς κατ' ἄλλο τιθησιν: ὅτι ἡ καθ' ὅ λόγος, καὶ τοιοῦτόν ἀληθὲς στεγαστικὸν καθάπερ τὸ κεχρῶσθαι, εἴτε τῇ ὅλῃ φαρείᾳ, εἴτε τῷ σώματος ὅτου δοθείη ἴδιον. Μὴ προείπας δὲ διότι ἢ τῷ ἔχειν, ἢ τῷ ἕξεσθαι τὸ ἴδιον ὅτου δέδωκε: διότι οὐκ ἔσται ἴδιον τὸ ὅτου δοθέν. ὑπάρξει γὰρ, ἐὰν μὲν τῷ ἕξεσθαι ὅτου διὸ τὸ ἴδιον, καὶ τῷ ἔχοντι. ἐὰν δὲ τῷ ἔχοντι, καὶ τῷ ἐχομένῳ. καθάπερ τὸ ἀμετάπειστον ὑπὸ λόγου, τῆς ὀπτικῆς, ἢ τὸ ὀπτικὴ μένος τεθὲν ἴδιον. Μὴ προσομιλήσας ἢ τῷ μετέχειν, ἢ τῷ μετέχεσθαι: ὅτι καὶ ἄλλοις ποτὲ ὑπάρξει τὸ ἴδιον. ἐὰν μὲν γὰρ τῷ μετέχεσθαι ὅτου δῷ, τοῖς μετέχουσιν· ἐὰν δὲ τῷ μετέχειν, τοῖς μέλλουσιν. καθάπερ εἰ τὸ τινος ζῴου, ἢ τὸ ζῴου τεθὲν τὸ ζῆν ἴδιον. Μὴ διαστείλας δὲ τὸ τῷ εἴδει: ὅτι ἐνὶ μόνῳ ὑπάρξῃ τῷ ὑπὸ τὸ ὄντων. ἢ τὸ ἴδιον τιθῆσι. τὸ γὰρ καθ' ὑπερβολὴν, ἐνὶ μόνῳ ὑπάρχει. καθάπερ τὸ πυρὸς τὸ κουφότατον[a]. Ἐνίοτε δὲ καὶ τὸ τῷ εἴδει προσθεὶς, διήμαρτε. δεήσει γὰρ ἐν εἴδει εἶναι τῷ λεχθέντων, ὅταν τὸ τῷ εἴδει προστεθῇ. τότε δ' ἐπὶ πλείων οὐ συμπίπτει, καθάπερ οὐδὲ ἐπὶ τὸ πυρός. οὐ γὰρ ἔστιν ἓν εἶδος τὸ πυρός. ἅπερ γὰρ ἔστι τῷ εἴδει, αὐθεκάζ, καὶ φλόξ, καὶ φῶς, ἕκαστον

id verò in quibuſdã non cõtingit: quemadmodũ nec in igne: quia nõ eſt vna ſpecies ignis: quãdoquidẽ ſpecie differunt pruna, flãma, & lux,

ἕκαστον αὐτῶν πῦρ ὄν. Διὰ τοῦτο δεῖ οὐ δεῖ, ὅταν τῷ ἰδίῳ προσῇ τοῦτο, ἕτερον εἶδος τὸ λεχθέντος: ὅπ τοῖς μὲν μᾶλλον· τοῖς δ', ἧττον ὑπάρξει τὸ λεχθὲν ἴδιον: καθάπερ δεῖ τὸ πυρὸς τὸ λεπτομερέστατον. λεπτομερέστερον γάρ ἐστι τὸ φῶς τοῦ αἰθέρος, καὶ τῆς φλογός. τοῦτο δ' οὐ δεῖ γίνεσθαι, ὅταν μὴ καὶ τὸ ὄνομα μᾶλλον κατηγορῆται, καθ' οὗ ὁ λόγος μᾶλλον ἀληθεύῃ. εἰ δὲ μή, ἅτερα ἔσται, καθ' ἃ ὁ λόγος μᾶλλον, ⟨καὶ τοὔνομα μᾶλλον. Ἐπὶ δὲ τοῖς τοιούτοις, τούτων ἓν⟩ συμβαίνοντα τὸ ἴδιον τοῦ τι ἁπλῶς, καὶ τὸ μάλιστα ὄντος ἐν τῷ ἁπλῶς τοιούτῳ· καθάπερ δεῖ τοῦ πυρὸς ἔχει τὸ λεπτομερέστατον. καὶ γὰρ τοῦ φωτός, [καὶ τοῦ πυρὸς ἁπλῶς] ἔσται τοῦτο τὸ ἴδιον· λεπτομερέστατον γάρ ἐστι τὸ φῶς. Ἄλλου μὲν οὖν οὕτως διαδιδόντος τὸ ἴδιον, ὀπιχειρητέον. ἀπορῆσαι δ' οὐ δοτέον ἐστὶ τοῦτῳ τῷ ἔνστασιν· ἀλλ' ὅθεν τιθέμενον τὸ ἴδιον, διορισέον ὃν τρόπον τίθησι τὸ ἴδιον.

quorũ vnumquodque est ignis. Idcirco autem nõ oportet, cùm verbum illud SPECIE adiũctum fuerit, aliam esse speciem rei propositæ: quia propositum proprium aliis magis, aliis minùs inerit. quale est subtilissimis partibus constare, *si proprium* ignis *ponatur*. subtilioribus enim partibus constat lux, quàm pruna, & flamma. Quod fieri non oportet, nisi & nomen *ei* magis attribuatur, de quo oratio verius dicitur. alioquin non erit *verum*, de quo oratio magis *dicitur*, de eo etiam nomen magis *dici*. Præterea accidet idem esse proprium eius quod simpliciter *tale est*, & eius quod maximè est in simpliciter tali. quomodo, *si* in igne spectetur, *sic* habet *hoc proprium* tenuissimis constare partibus. nam simpliciter hoc ipsum & lucis & ignis proprium erit. tenuissimis enim partibus lux constat. Si igitur alius ita proprium tradiderit, argumentandum *est*. Is verò *qui proprium explicat*, non debet huic obiectioni *locum* dare, sed statim dũ ponit proprium, definire quomodo proprium ponat.

Alii loci, CAP. VI.

1 *Si quid dicatur esse sui ipsius proprium, vel non sui ipsius, sed alterius rei cum qua reciprocatur.* 2 *De iis quæ ex similibus partibus constant.*

1 Ἔπειτ' ἀναστρέφοντα μὲν, εἰ αὐτὸ αὑτῷ ἴδιον ἐθήκαμεν. οὐ δὲ ἔσται ἴδιον, τὸ κείμενον ἓν ἴδιον. αὐτὸ δὲ αὑτῷ παν, τὸ ἓν δηλοῖ· τὸ δὲ τὸ ἓν δηλοῖ, οὐκ ἴδιον, ἀλλ' ὅρος ὄξιν. οἷον ἐπεὶ ὁ εἰπὰς τὸ κυλοῦ τὸ ἀφέπον ἴδιον ἓν, αὐτὸ ἑαυτῷ ἴδιον ἀπέδωκε· (τοῦτον γὰρ

ITem refellitur, si quid sui ipsius proprium posuit. quod enim positum est esse propriũ, non erit proprium. quicquid enim est idem atque res quæpiã, *eius* essentiam declarat: quod verò essentiam declarat, non est proprium, sed definitio. veluti quoniam is qui dixit decorum esse honesti proprium, aliquid sui ipsius proprium statuit: (idẽ enim

est honestum & decorum) certè decorum honesti proprium nõ erit. Confirmatur autem, si non idem sui ipsius proprium statuit, id tamen posuit quod vicissim attribuitur & *reciprocatur*. quod enim positum est non esse proprium, erit proprium. veluti quoniam is qui posuit animalis proprium *esse hoc*, Substãtia animata, non idem sui ipsius proprium *esse* posuit, id tamen tradidit quod vicissim attribuitur: certè substantia animata erit proprium animalis. ¶ Deinde in iis quæ ex similibus partibus constant, *hæc* sunt considerãda. Refellenti *videndum est*, an totius proprium, non verè dicatur de parte, vel an partis proprium non dicatur de toto. *sic* enim proprium non erit, quod positum est esse proprium. Hoc autem in quibusdã fieri contingit. nam eorum quę ex similibus partibus constant, proprium tradere aliquis possit modò ad totum respiciens, modò eius quod in parte dicitur, rationem habens. sed neutrum rectè traditũ erit. Exemplum totius *hoc esto*. Quoniã is qui dixit maris proprium esse hoc, plurima aqua salsa, cuiusdam *rei* ex similibus partibus constantis proprium posuit, eiusmodi autem tradidit quod non verè dicitur de parte: (quoddam enim mare non est plurima aqua salsa) certè non erit maris proprium plurima aqua salsa. *Exemplum* autem partis *hoc esto*. veluti quoniam is qui aëris proprium posuit *esse* respirabile, cuiusdam *rei* ex similibus partibus constantis proprium dixit, sed eiusmodi vt de quodã aëre verè dicatur, de toto non dicatur: (non enim totus aër est respirabilis) certè non erit aëris proprium, *esse* respirabile. Confir-

ὅτι τὸ καλὸν καὶ πρέπον) οὐκ ἂν εἴη τὸ πρέπον τῷ καλῷ ἴδιον. Κατασκευάζοντα δὲ, εἰ μὴ αὐτὸ μὲν αὑτῷ ἴδιον ἀπέδωκεν, ἀπὸ παντὸς μέρους δ' ἔθηκεν. ἔσται δὲ ἴδιον, τὸ κείμενον μὴ ἐπὶ ἴδιον. ἐπεὶ ὁ θεὶς ζῷον ἴδιον, τὸ οὐσία ἔμψυχος, οὐκ αὐτὸ μὲν αὑτῷ ἴδιον ἔθηκεν, ἀπὸ παντὸς δ' ἀπέδωκεν· εἴη ἂν ἴδιον τῷ ζῴῳ, τὸ οὐσία ἔμψυχος.

¶ Ἔπειτα δὴ τῷ ὁμοιομερῶν σκοπεῖν ἐστὶν· ἀνασκευάζοντα μὲν, εἰ τὸ τῷ συμόλου ἴδιον μὴ ἀληθεύεται κατὰ τῶν μέρους, ἢ εἰ τὸ τῷ μέρους ἴδιον μὴ λέγεται κατὰ τοῦ παντός. κατὰ δὲ, ἔσται ἴδιον τὸ κείμενον ἴδιον εἶναι. συμβαίνει δ' ἐπ' ἐνίων τοῦτο γίνεσθαι. Ἀποδοίη δ' ἄν τις ὅτι τῷ ὁμοιομερῶν ἴδιον, ἐνίοτε μὲν ὅτι τὸ σύμπαν βλέπ[ε]ιας, ἐνίοτε δ' ὅτι τὸ κατὰ μέρος λέγομενον, αὐτὸς αὑτὸν ἐπισήσας· ἔσται δ' ἀμέτερον ὀρθῶς ἀποδεδομένον. εἰ δὴ ὅτι μὲν τὸ σύμπαντος, [ἐπεὶ] ὁ εἶπας θαλάττης ἴδιον, τὸ πλεῖστον ὕδωρ ἁλμυρὸν, ὁμοιομερὲς μέν τινος ἔθηκε τὸ ἴδιον· τοιοῦτον δ' οὐκ ἀπέδωκεν, ὃ οὐκ ἀληθεύεται κατὰ τοῦ μέρους· (καὶ γὰρ ἔστιν ἡ τῆς θαλάττης, τὸ πλεῖστον ὕδωρ ἁλμυρὸν) οὐκ ἂν εἴη τῆς θαλάττης ἴδιον, τὸ πλεῖστον ὕδωρ ἁλμυρόν. ἐπεὶ δὲ τὸ μέρους· οἷον ἐπεὶ ὁ θεὶς ἀέρος ἴδιον, τὸ ἀναπνευστὸν, ὁμοιομερὲς μέν τινος εἴρηκε τὸ ἴδιον, τοιοῦτον δ' οὐκ ἀπέδωκεν, ὃ κατὰ τινος ἀέρος ἀληθεύεται, κατὰ δὲ τοῦ παντὸς οὐ λέγεται· (οὐ γὰρ ἔστιν ὁ σύμπας ἀὴρ ἀναπνευστὸς) οὐκ ἂν εἴη τοῦ ἀέρος ἴδιον, τὸ ἀναπνευστόν. Κατασκευάζοντα

Ald. & MS.

Leg. τῶν

Leg. κατὰ

Leg. οὐ

ζοντα δὲ, εἰ ἀληθεύεται μὴ καθ' ἑκάστου τῶν ὁμοιομερῶν. ὃ ὄζιν ἴδιον αὐτῷ κ) τὸ σύμπαν. ἔσαι γὰρ ἴδιον τὸ κείμενον μὴ ἔ) ἴδιον. οἷον ἐπεὶ ἀληθεύεται κ) πάσης γῆς τὸ κάτω φέρεσθαι κ) φύσιν, ἔσι δὲ ἴδιον τοῦτο τῆς τινος γῆς κ) τὸ σύμπαν· (κ) γὰρ τὸ λῶ γῆ, καὶ τὸ γῆ ἔ)) εἴη ἂν τῆς γῆς ἴδιον, τὸ κάτω φέρεσθαι κ) φύσιν.

manti autem *videndum est*, an de vnoquoque eorum quæ ex similibus partibus constant, verè dicatur id quod est eorum proprium ratione totius. *sic* enim quod positum est non esse proprium, erit propriũ. veluti quia verè dicitur de vniuersa terra, deorsum ferri naturâ, hócque est alicuius terræ proprium ratione totius, nempe ratione terræ, & quia est terra: certè proprium erit terræ, deorsum ferri naturâ.

Loci ab oppositis, CAP. VII.

1 ¶ *A contrariis.* 2 ¶ *A relatiu.* 3 *A priuatione & habitu.* 4 ¶ *Ab affirmatione & negatione. Ab attributis.* 5 *Ab attributis & subiectis.* 6 *A subiectis.* 7 *Ab iis quæ ponuntur in eadem diuisione.*

1 ΕΠεστα δὲ καὶ τῶν ἀντικειμένων σκεπτέον ὄζι, φθόρου μὲν καὶ τῶν ἐναντίων· ἀβασκυδάζοντα μὲν, εἰ τ ἐναντίῳ μὴ ὄζι τὸ ἐναντίον ἴδιον: κ δὲ γὰρ τ ἐναντίῳ ἔσαι τὸ ἐναντίον ἴδιον. οἷον ἐπεὶ ἐναντίον ὄζι δικαιοσύνῃ μὲν ἀδικία, τῷ βελτίονι δὲ τὸ χείρεσον, κ' ἔσι δὲ τῆς δικαιοσύνης τὸ βέλτισον ἴδιον· κ' ἂν εἴη τῆς ἀδικίας τὸ χείρεσον ἴδιον. Κατασκυδάζοντα δὲ, εἰ τ ἐναντίῳ τὸ ἐναντίον ὄζιν ἴδιον· καὶ γὰρ τοῦ ἐναντίου τὸ ἐναντίον ἴδιον ἔσαι. οἷον ἐπεὶ ἐναντίον ὄζι ἀγαθῷ μὲν κακὸν, αἱρετῷ δὲ φυκτόν, ἔσι δ τ ἀγαθοῦ ἴδιον τὸ αἱρέτον· εἴη ἂν κακοῦ ἴδιον τὸ φυκτόν.

2 ¶ Δεύτερον δ' ἐκ τῶν πρός τι· ἀβασκυδάζοντα μὲν, εἰ τὸ πρός τι τοῦ πρός τι μή ὄζιν ἴδιον, κ δὲ τὸ πρός τι τ πρός τι ἔσαι ἴδιον. οἷον ἐπεὶ λέγεται τὸ διπλάσιον μὲν πρὸς ἥμισυ, ὑπέρεχον δὲ πρὸς ὑπερεχόμενον

PRæterea ex oppositis considerandum *est*, ac primùm ex contrariis. & reprehendẽti quidem *videndum est*, an contrarij non sit contrarium proprium: quia nec *alterius* contrarij erit proprium contrarium *alterum*. veluti quia contrarium est iustitia iniustitiæ, & optimo deterrimum: quod autem est optimum, non est iustitiæ propriũ: certè quod est deterrimum, non erit iniustitiæ proprium. Confirmanti autem *videndum est*, an contrarij contrarium sit proprium: nam & *alterius* contrarij *alterum* contrarium proprium erit. veluti quia contrarium est bono malum, & eligẽdo fugiendum: quod autem est eligendũ, est boni proprium: certè quod est fugiendum, erit mali proprium. 2 ¶ Secundus *locus* est ex iis quæ ad aliquid *referuntur*. *sic enim* refellitur. Si *alterum* relatũ *alterius* relati non est proprium, ne *hoc* quidem relatum *huius* relati erit proprium. veluti quia refertur duplum ad dimidium, & exsuperans ad exsuperatum:

quod verò exsuperat, non est dupli proprium: profectò quod exsuperatur, non erit dimidij proprium. *Sic* autem confirmatur: Si *alterius* relati *alterum* relatum proprium sit, etiam *huius* relati *hoc* relatum proprium erit. veluti quia refertur duplum ad dimidium, & duo ad vnum; est autem dupli proprium, *ita se habere* vt duo ad vnum: profectò erit dimidij proprium, *ita se habere* vt vnum ad duo.

¶ Tertius locus refutãti *est*, si id quod secundum habitum dicitur, non sit proprium habitus: quia nec id quod secundum priuationem dicitur, priuationis erit proprium. & si id quod dicitur secundum priuationem, non sit proprium priuationis: neque id quod dicitur secundum habitum, erit proprium habitus. veluti quia non dicitur surditatis proprium, vacuitatem esse sensus: (hoc enim & aliorum[a] commune est) ne auditus quidẽ proprium erit, sensum esse. Cõfirmatur autem *hoc modo*: Si id quod dicitur secundum habitũ, est proprium habitus: id quoque quod dicitur secundum priuationem, erit proprium priuationis. veluti quia visus propriũ est cernere, quà visum habemus: certè erit cæcitatis proprium, non cernere, quà non habemus visum, cùm naturâ apti simus ad habendum. ¶ Deinde ex affirmationibus & negationibus *arguendum est*, ac primùm ex ipsis attributis. est autem hic locus vtilis refellenti dumtaxat. veluti si affirmatio, aut quod secundum affirmationem dicitur, ipsius *rei* proprium est: non enim proprium eius erit negatio. nec quod secundum negationem dicitur. & si negatio, vel quod se-

a Vt cæcitatis.

νον. κ᾽ ἔστ᾽ ἢ τ῀ διπλασίᾳ τὸ ἡμίσεως ἔχον ἴδιον· οὐκ ἂν εἴη τ῀ ἡμίσεως τὸ ἡμίσεως ἔχόμενον ἴδιον. Κατασκευάζοντα δὲ, εἰ τὰ πρός τι, τὸ πρός τί ἐστιν ἴδιον· καὶ γὰρ τὸ πρός τι, τοῦ πρός τι ἔσται ἴδιον. ¶ Ἔτι ἐπεὶ λέγεται τὸ μὲν διπλάσιον πρὸς τὸ ἥμισυ, τὰ δὲ δύο πρὸς ἕν, ἔστι δὲ τ῀ διπλασίᾳ ἴδιον τὸ ὡς δύο πρὸς ἕν· εἴη ἂν τοῦ ἡμίσεως ἴδιον τὸ ὡς ἓν πρὸς δύο. ¶ Τρίτον δὲ αἰ ἀσκευάζοντα μὲν, εἰ τῆς ἕξεως τὸ καθ᾽ ἕξιν λεγόμενον, μή ἐστιν ἴδιον· ἀ δὲ γὲ τῆς στερήσεως τὸ κ῀ στέρησιν λεγόμενον, ἔσαι ἴδιον. καὶ εἰ τῆς στερήσεως τὸ κ῀ στέρησιν λεγόμενον, μή ἐστιν ἴδιον· ἀ δὲ τῆς ἕξεως τὸ κ῀ τὴν ἕξιν λεγόμενον, ἔσαι ἴδιον. ¶ ἐπεὶ δὲ λέγεται τῆς κωφότητος ἴδιον, τὸ αἰσθησίαν εἶ῀· (καὶ γὰρ τ῀ ἄλλων κοινον) ἐοῦ᾽ αἰ τῆς ἀκοῆς εἴη ἴδιον τὸ αἴσθησιν εἶναι. Κατασκευάζοντα δὲ, εἰ τὸ καθ᾽ ἕξιν λεγόμενον ἐστι τῆς ἕξεως ἴδιον· καὶ τῆς στερήσεως τὸ κ῀ στέρησιν λεγόμενον, ἔσαι ἴδιον. καὶ εἰ τῆς στερήσεως τὸ κ῀ στέρησιν λεγόμενον ἐστιν ἴδιον· καὶ τῆς ἕξεως τὸ καθ᾽ ἕξιν λεγόμενον ἔσαι ἴδιον. ¶ Ἔτι εἰ τῆς ὄψεως ἐστὶν ἴδιον, τὸ βλέπειν καθ᾽ ὃ ἐχόμεθ᾽ ὄψεως· εἴη αἰ τῆς τυφλότητος ἴδιον, τὸ μὴ βλέπειν καθ᾽ ὃ ἐκ ἐχόμεθ᾽ ὄψεως, πεφυκότες ἔχειν. ¶ Ἔπειτα ὁπ τ῀ κατὰ φάσεων, καὶ τ῀ κατὰ φάσεων, πρῶτον μὲν ὅ᾽ αὐτ῀ τ῀ κατηγορευμένων. ἐστι δὲ ὁ τόπος οὗτος χρήσιμος αἰ ἀσκευάζοντι μόνον. ¶ εἰ ἡ φάσις, ἡ τὸ κ῀ τὴν φάσιν λεγόμενον, αὐτ῀ ἴδιον ἐστιν· ἀ δὲ ἔσαι αὐτ῀ ἡ κατάφασις, οὐδὲ τὸ κ῀ κατάφασιν λεγόμενον, ἴδιον. κἂν εἴη δὲ ἡ κατάφασις, ἡ τὸ κ῀

1 Ἔτι ἐπεὶ λέγεται τὸ μὲν διπλάσιον πρὸς τὸ ἥμισυ, τὰ δὲ δύο πρὸς ἕν, ἔστι δὲ τ῀ διπλασίᾳ ἴδιον τὸ ὡς δύο πρὸς ἕν· εἴη ἂν τοῦ ἡμίσεως ἴδιον τὸ ὡς ἓν πρὸς δύο.

2 Τρίτον δὲ αἰ ἀσκευάζοντα μὲν, εἰ τῆς ἕξεως τὸ καθ᾽ ἕξιν λεγόμενον, μή ἐστιν ἴδιον· ἀ δὲ γὲ τῆς στερήσεως τὸ κ῀ στέρησιν λεγόμενον, ἔσαι ἴδιον. καὶ εἰ τῆς στερήσεως τὸ κ῀ στέρησιν λεγόμενον, μή ἐστιν ἴδιον· ἀ δὲ τῆς ἕξεως τὸ κ῀ τὴν ἕξιν λεγόμενον, ἔσαι ἴδιον.

3 ἐπεὶ δὲ λέγεται τῆς κωφότητος ἴδιον, τὸ αἰσθησίαν εἶ῀· (καὶ γὰρ τ῀ ἄλλων κοινον) ἐοῦ᾽ αἰ τῆς ἀκοῆς εἴη ἴδιον τὸ αἴσθησιν εἶναι.

4 Ἔτι εἰ τῆς ὄψεως ἐστὶν ἴδιον, τὸ βλέπειν καθ᾽ ὃ ἐχόμεθ᾽ ὄψεως· εἴη αἰ τῆς τυφλότητος ἴδιον, τὸ μὴ βλέπειν καθ᾽ ὃ ἐκ ἐχόμεθ᾽ ὄψεως, πεφυκότες ἔχειν.

5 Ἔπειτα ὁπ τ῀ κατὰ φάσεων, καὶ τ῀ κατὰ φάσεων, πρῶτον μὲν ὅ᾽ αὐτ῀ τ῀ κατηγορευμένων. ἐστι δὲ ὁ τόπος οὗτος χρήσιμος αἰ ἀσκευάζοντι μόνον. ¶ εἰ ἡ φάσις, ἡ τὸ κ῀ τὴν φάσιν λεγόμενον, αὐτ῀ ἴδιον ἐστιν· ἀ δὲ ἔσαι αὐτ῀ ἡ κατάφασις, οὐδὲ τὸ κ῀ κατάφασιν λεγόμενον, ἴδιον. κἂν εἴη δὲ ἡ κατάφασις, ἡ τὸ κ῀

κατὰ τὸν ἀπόφασιν λεγόμενον ἴδιον αὐτὸ· οὐκ ἔσται ἡ φάσις, οὐδὲ τὸ κατὰ τὸν φάσιν λεγόμενον, ἴδιον. ἢ ἐπεὶ τῷ ζώῳ ἐστὶν ἴδιον, τὸ ἔμψυχον· οὐκ ἂν εἴη τῷ ζώῳ ἴδιον, τὸ οὐκ ἔμψυχον. ¶ Δεύτερον δὲ ἐκ τῶν κατηγορουμένων, ἢ μὴ κατηγορουμένων, καὶ καθ' ὧν κατηγορεῖται, ἢ μὴ κατηγορεῖται· ἀσκοῦσι δ' ἄζοντα μέν, εἰ ἡ φάσις τῆς φάσεως μή ἐστιν ἴδιον, οὐδὲ ἡ ἀπόφασις τῆς ἀποφάσεως ἔσται ἴδιον· καὶ εἰ ἡ ἀπόφασις τῆς ἀποφάσεως μή ἐστιν ἴδιον, οὐδὲ ἡ φάσις τῆς φάσεως οὐκ ἔσται ἴδιον. ἢ ἐπεὶ οὐκ ἔστι τῷ ἀνθρώπου ἴδιον τὸ ζῷον, οὐδὲ αὖ τῷ μὴ ἀνθρώπου ἴδιον εἴη τὸ μὴ ζῷον. κἂν εἰ τῷ μὴ ἀνθρώπου μὴ φαίνηται ἴδιον τὸ μὴ ζῷον, οὐδὲ τῷ ἀνθρώπου ἴδιον ἔσται τὸ ζῷον. Κατασκευάζοντα δὲ, εἰ τῆς φάσεως ἡ φάσις ἐστὶν ἴδιον, καὶ τῆς ἀποφάσεως ἡ ἀποφάσις ἔσται ἴδιον. εἰ γὰρ τῆς ἀποφάσεως ἡ ἀποφάσις ἐστὶν ἴδιον, καὶ ἡ φάσις τῆς φάσεως ἔσται ἴδιον. ἢ ἐπεὶ τῷ μὴ ζῴῳ ἐστὶν ἴδιον, τὸ μὴ ζῆν· εἴη ἂν τῷ ζῴῳ τὸ ζῆν ἴδιον. κἂν εἰ δὲ τῷ ζῴου φαίνηται ἴδιον τὸ ζῆν, καὶ τῷ μὴ ζῴου φανεῖται ἴδιον τὸ μὴ ζῆν. ¶ Τρίτον δὲ, οἷς αὐτῷ τῷ ὑποκειμένῳ· ἀσκοῦσι δ' ἄζοντα μέν, εἰ τὸ ἀποδεδομένον ἴδιον, τῆς φάσεώς ἐστιν ἴδιον, οὐκ ἔσται τὸ αὐτὸ τῆς ἀποφάσεως ἴδιον. εἰ δὲ τῆς ἀποφάσεως ἴδιον τὸ ἀποδοθὲν, οὐκ ἔσται τῆς φάσεως ἴδιον. ἢ ἐπεὶ τῷ ζῴῳ ἴδιον τὸ ἔμψυχον, οὐκ ἂν εἴη τοῦ μὴ ζῴου ἴδιον τὸ ἔμψυχον. Κατασκευάζουσι δέ, εἰ τὸ ἀποδοθὲν μὴ τῆς φάσεως ἴδιον, εἴη ἂν τῆς ἀποφάσεως. ὅτι δ' ὁ τόπος ἐστὶ ψευδής.

secundum negationem dicitur, eius proprium sit: non erit affirmatio, nec quod secundum affirmationem dicitur, *eius* proprium: veluti quoniam animalis proprium est id quod *est* animatum, non erit animalis propriū id quod non *est* animatum.

¶ Secundus *locus est* ex iis quæ attribuuntur, vel non attribuūtur, & iis quibus attribuitur, vel non attribuitur. *& sic* quidem refellitur: si affirmatio affirmationis non est proprium: ne negatio quidem negationis erit proprium. & si negatio negationis non est proprium, ne affirmatio quidem affirmationis erit proprium. veluti quoniam animal non est proprium hominis: ne eius quidem quod non *est* homo, proprium erit nō animal. & si eius quod non est homo, non videatur proprium non animal: ne hominis quidē proprium erit animal. *Sic* autem cōfirmatur: Si affirmationis affirmatio sit ꝓpriū, etiā negationis negatio erit propriū. si verò negationis negatio sit ꝓpriū, etiā affirmatio affirmationis erit ꝓpriū. veluti quia non viuere, est proprium eius quod non *est* animal: etiam viuere erit animalis proprium. quòd si viuere videatur *esse* animalis propriū, etiam ciūs quod non *est* animal, videbitur proprium *esse* non viuere. ¶ Tertius *locus est* ex ipsis subiectis. *Et* refellitur quidem *hoc modo*: Si datum proprium, affirmationis est proprium: non erit idem etiā negationis proprium sin autem quod traditum est, negationis *sit* proprium: non erit negationis proprium. veluti quoniam animatum *est* propriū animalis: certè animatum nō erit propriū nō animalis. *Sic* autem cōfirmatur: Si quod datum est, non sit affirmationis propriū, erit vtiq; negationis. Sed hic locus est falsus.

nam affirmatio negationis, & negatio affirmationis non est proprium. etenim affirmatio negationi ne quidē ineſt omnino: negatio verò affirmationi ineſt quidem, ſed nō vt proprium ineſt. ¶ Deinde ex iis quę in eadem diuiſione ponuntur, refellitur, ſi nihil eorum quæ in eadem diuiſione enumerantur, vllius reliquorum in eadem diuiſione enumeratorū ſit propriū. nam quod poſitum eſt, non erit huius proprium, cuius poſitum eſt *eſſe* proprium. veluti quoniā animal ſenſibile nullius aliorum mortalium animalium eſt proprium: certè animal intelligibile non erit Dei proprium. Confirmatur autem *hoc modo*: Si reliquorum quæ in eadem diuiſione enumerātur, proprium ſit quodcūque acceptum eſt, cùm horum quæ in eadem diuiſione enumerantur, proprium ſit aliquid ex iis quæ in eadem diuiſione enumerantur: etiam reliquum erit reliqui proprium, cuius poſitum eſt nō eſſe propriū. veluti quia prudentiæ eſt proprium, per ſe & ſecundum naturam ſuā rationalis *facultatis* virtutem eſſe, ita ſingulis quoque aliis virtutibus conſideratis: profectò erit temperantiæ propriū, per ſe & ſecundum ſuam naturam, concupiſcibilis virtutem eſſe.

φάσις γὰρ ἀποφάσεως, καὶ ἀπόφασις φάσεως οὐκ ἔστιν ἴδιον. φάσις μὲν γὰρ ἀποφάσει οὐδεὶς ὅλως ὑπάρχει. ἀπόφασις δὲ φάσει ὑπάρχει μὲν, οὐχ ὡς ἴδιον δὲ ὑπάρχει. ¶ Ἔπειτα ἐπ' ἐκ τῶν ἀνηρημένων αἰρεῖ σκοπεῖν ἐλέγχοντα μὲν, εἰ τῶν ἀνηρημένων μηδὲν μηδενὸς τῶν λοιπῶν ἀνηρημένων ἔστιν ἴδιον. οὐδὲ γὰρ τὸ κείμενον, ἔσται ἴδιον τούτου ὃ κεῖται ἴδιον. οἷον ἐπεὶ ζῷον ἀθάνατον, οὐδενὸς τῶν ἄλλων θνητῶν ζῴων ἔστιν ἴδιον· οὐκ ἂν εἴη τὸ ζῷον νοητὸν, τῷ θεῷ ἴδιον. Κατασκευάζοντα δὲ, εἰ τῶν λοιπῶν τῶν ἀνηρημένων ὁποιῳοῦν ἔστι τὸ ληφθὲν ἴδιον, τούτων ἑκάστου τῶν ἀνηρημένων [ὁπόταν ἰδίᾳ τινὸς τῶν ἀνηρημένων.] καὶ τὸ λοιπὸν ἔσται τοῦ λοιποῦ ἴδιον, οὗ κεῖται μὴ ὂν ἴδιον. οἷον ἐπειὶ φρονήσεώς ἐστιν ἴδιον τὸ καθ' αὑτὸ πεφυκέναι λογιστικοῦ ἀρετὴν εἶναι, καὶ τῶν ἄλλων ἀρετῶν ἕκαστος λαμβάνει μέρος· εἰη ἂν σωφροσύνης ἴδιον τὸ καθ' αὑτὸ πεφυκέναι τοῦ ἐπιθυμητικοῦ ἀρετὴν εἶναι.

Alij loci, CAP. VIII.

1 *A caſibus.* 2 *A caſibus oppoſitis.* 3 *A proportione.* 4 *Ab iis quæ eadem modo ſe habent.* 5 *Ab iis quæ ſunt, vel corrumpuntur, vel fiunt.* 6 *Ab idea.*

DEinde ex caſibus refellitur, ſi ille caſus non eſt *illius* caſus proprium: quia neque *hic* caſus erit huius caſus proprium. veluti quoniā eius quod *eſt* iuſtè, non eſt propriū id quod *eſt* honeſtè: ne iuſti quidem proprium erit, quod eſt honeſtum. Confirmatur autem ſi *ille* caſus ſit *illius* caſus proprium: etenim

Ἔπειτ' ἐκ τῶν πτώσεων αἱρεῖ σκοπεῖν ἐλέγχοντα μὲν, εἰ ἡ πτῶσις τῆς πτώσεως μή ἐστιν ἴδιον. οὐδὲ γὰρ ἡ πτῶσις τῆς πτώσεως ἔσται ἴδιον. οἷον ἐπεὶ ἐκ τοῦ δικαίως ἴδιον τὸ καλῶς, οὐδ' ἂν ἡ δικαία ἴδιον εἴη τὸ καλόν. Κατασκευάζοντα δ', εἰ ἡ πτῶσις τῆς πτώσεως ἐστιν ἴδιον· καὶ γὰρ

π πτῶ-

ἡ πτῶσις τῆς πτώσεως ἔσται ἴδιον. οἷον ἐπεὶ τοῦ ἀνθρώπου ἐστὶν ἴδιον τὸ πεζὸν δίπουν, καὶ τοῦ ἀνθρώπῳ εἶναι αὐτῷ ἴδιον, τὸ πεζῷ δίποδι λίαν.

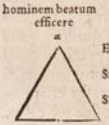
¶ Οὐ μόνον δὲ ἐπ' αὐτῆς τῆς εἰρημένης καὶ τὰς πτώσεις δεῖ σκοπεῖν, ἀλλὰ καὶ ὅταν ᾖ τῶν ἀντικειμένων, καθάπερ καὶ ὅταν ᾖ τῶν πρότερον τόπων εἰρηται· ἀνασκευάζοντα μὲν, εἰ ἡ τοῦ ἀντικειμένου πτῶσις μή ἐστιν ἴδιον τῆς τοῦ ἀντικειμένου πτώσεως: ἀνὴρ δὲ τοῦ ἀντικειμένου πτῶσις ἔσται ἴδιον τῆς τοῦ ἀντικειμένου πτώσεως. οἷον ἐπεὶ ὑκ ἔστι τοῦ δικαίου ἴδιον, τὸ ἀγαθῶς· ὡδὶ αὖ τοῦ ἀδίκου εἶη ἴδιον, τὸ κακῶς. Κατασκευάζοντα δὲ εἰ ἡ τοῦ ἀντικειμένου πτῶσις ἐστὶν ἴδιον τῆς τοῦ ἀντικειμένου πτώσεως: καὶ ὧδε ἡ τοῦ ἀντικειμένου πτῶσις ἔσται ἴδιον τῆς τοῦ ἀντικειμένου πτώσεως. οἷον ἐπεὶ τοῦ ἀγαθοῦ ἐστὶν ἴδιον, τὸ βέλτιστον καὶ τοῦ κακοῦ αὖ ἔστιν [ἴδιον,] τὸ χείριστον. ¶ Ἔπειτ' ἐκ τῶν ὁμοίως ἐχόντων· ἀνασκευάζοντα μὲν, εἰ τὸ ὁμοίως ἔχον τοῦ ἐστὶν ἴδιον: ὡδὶ δὲ τὸ ὁμοίως ἔχον τοῦ ὁμοίως ἔχοντος ἔσται ἴδιον. οἷον ἐπεὶ ὁμοίως ἔχει ὁ οἰκοδόμος πρὸς τὸ ποιεῖν οἰκίαν, καὶ ὁ ἰατρὸς πρὸς τὸ ποιεῖν ὑγίειαν· ὑκ ἔστι δὲ ἰατροῦ ἴδιον τὸ ποιεῖν ὑγίειαν· ὡδὶ αὖ εἴη οἰκοδόμου ἴδιον, τὸ ποιεῖν οἰκίαν. Κατασκευάζοντα δὲ, εἰ τὸ ὁμοίως ἔχον τοῦ ὁμοίως ἔχοντός ἐστιν ἴδιον: καὶ ὧδε τὸ ὁμοίως ἔχον τοῦ ὁμοίως ἔχοντος ἔσται ἴδιον. ᾗ ἐπεὶ ὁμοίως ἔχει ἰατρὸς τε πρὸς τὸ ποιητικὸς ὑγιείας ἕξ, καὶ γυμναστὴς πρὸς τὸ ποιητικὸς εὐεξίας· ἔστι δὴ ἴδιον γυ-

hic casus erit huius casus proprium. veluti quia hominis proprium est pedestre bipes, etiam homini proprium erit dici pedestri bipedi. ¶ Non solùm autem in eo quod propositum est, casus spectari debent, sed etiam in oppositis, vt in superioribus quoque locis dictum fuit. Et refellitur quidem, si illius rei oppositæ casus non est proprium eius rei oppositæ casus: quia ne huius quidem oppositæ rei casus erit proprium huius oppositę rei casus. veluti quia eius quod iustè fit, non est propriũ id quod bene fit: ne eius quidem quod iniustè fit, proprium erit id quod malè fit. Confirmatur autem, si ille oppositæ rei casus est proprium illius oppositæ rei casus. nam hic quoque oppositæ rei casus erit proprium huius oppositæ rei casus. vt si boni proprium est id quod est optimum, etiam mali proprium erit quod est deterrimum. ¶ Deinde ex iis quæ similiter ſe habẽt, refellitur quidem, si illud similiter ſe habens, illius similiter ſe habentis non est proprium: quia ne hoc quidẽ quod similiter se habet, erit huius quod similiter ſe habet, ꝓpriũ. veluti quia similẽ rationẽ habet ædificator ad efficiendam domum, & medicus ad efficiẽdam sanitatem: non est autem medici proprium, efficere sanitatem: ne ædificatoris quidem propriũ erit, efficere domum. Confirmatur autem si id quod similiter ſe habet, proprium est eius quod similiter ſe habet. quoniam hoc quoque quod similiter ſe habet, proprium erit huius quod similiter ſe habet. veluti quia similẽ rationem habent medicus & effectiuus sanitatis, necnon gymnastes & effectiuus bonæ corporis habitudinis: est autẽ propriũ gy-

mnastæ, effectiuum esse bonæ *corporis* habitudinis: certè medici proprium erit, esse effectiuum sanitatis. ¶ Deinde ex iis quæ eodē modo affecta sunt, refellitur, si *hoc* eodem modo affectum [a], *illius* eodem modo affecti [b] non sit propriū: quoniā ne hoc quidē eodē modo affectū [c], *huius* hoc eodē modo affecti [d] erit propriū. Si verò *illius* eodem modo affecti [e], hoc eodem modo affectum [f], proprium sit: hoc [g] non erit proprium *huius* [h], cuius positum [i] est proprium esse.

a Vt τὸ α.
b Vt τῶ β.
c Τὸ α.
d Τοῦ γ.
e Τοῦ β.
f Τὸ α.
g Τὸ α.
h Τοῦ γ.
i In problemate.

μναστοῦ τὸ ποιητικὸν εἶ) δύξίας· εἴη αὖ ἴδιον ἀφροῦ, τὸ ποιητικὸν ὑγιείας εἶ). ¶ Ἔπειτα ὧν τῷ ὡσαύτως ἐ- 4
χόντων· ἀνασκοπάζοντα μὴ, εἰ τὸ ὡσαύτως ἔχον[a] τῷ ὡσαύτως ἔχοντος[b] μὴ ὄντι ἴδιον· κ̓ δὲ γε τὸ ὡσαύτως ἔχον[c] τῷ ὡσαύτως ἔχοντος[d] ἔσαι ἴδιον. εἰ σὺ ἔστι τὸ ὡσαύτως ἔχοντος[e] τὸ ὡσαύτως ἔχον[f] ἴδιον, τὸ τῷ[g] οὐκ ἔσαι ἴδιον τῷ[h] κεῖται[i] ἴδιον εἶ).

k Hæc exempla non conueniūt huic loco. Idcir co videntur addita fuisse à malo aliquo interprete. Puto igitur ea omnia deleēda esse, quæ his notis " inclusi.

¶ Veluti [k] quoniam eandem rationem habet prudentia ad honestum, & turpe, quia scientia est vtriusque eorum: non est autem prudentiæ proprium, scientiam esse honesti: profectò non erit prudentiæ proprium, scientiam esse eius quod est turpe. Si verò est prudentiæ proprium, scientiam esse honesti: certè nō erit eius proprium, sciētiam esse eius quod turpe est. ¶ fieri enim nequit, vt idem plurium *rerum* proprium sit. Confirmanti autē hic locus nullo modo est vtilis. quod enim eodem modo affectum est, vnum cum multis cōparatur [l]. ¶ Deinde refellitur, si id quod esse dicitur, nō est proprium eius quod esse dicitur: quia ne corrumpi quidem erit proprium eius quod corrumpi dicitur: nec fieri, eius quod fieri dicitur. veluti quia non est hominis propriu m, esse animal:

l Vt τὸ α cum β & cum γ. In superà scriptis autem exemplis, quę dixi tollenda esse, nō vanā proprium cum multis rebus cōparabatur, sed multa propria cum vna re.

"Οἷον[k] ἐπεὶ ὡσαύτως ἔχει ἡ φρόνησις πρὸς τὸ καλὸν καὶ τὸ αἰσχρόν, καὶ ἐπιστήμη ἑκατέρου αὐτῶν ἐστίν· οὐκ ἔστι δ' ἴδιον φρονήσεως τὸ ἐπιστήμην εἶναι καλοῦ· οὐκ ἂν εἴη ἴδιον φρονήσεως τὸ ἐπιστήμην εἶναι αἰσχροῦ. εἰ δ' ἔστιν ἴδιον φρονήσεως τὸ ἐπιστήμην εἶναι καλοῦ, οὐκ ἂν εἴη ἴδιον αὐτῆς τὸ ἐπιστήμην εἶναι αἰσχροῦ". ἀδύνατον γὰρ ἅμα τὸ αὐτὸ πλειόνων ἴδιον. Κατασκοπάζοντι δὲ οὐδὲν δοκεῖ ὁ τόπος ὀρθῶς χρήσιμος. τὸ δὲ ὡσαύτως ἔχον, ἓν πρὸς πλέω συγκείνεται[l]. ¶ Ἔπειτ' ἀνα- 5
σκοπάζοντα μὴ, εἰ τὸ κ̓ τὸ ἔ) λεγόμενον, μὴ ὄντι τῷ κ̓ τὸ ἔ) λεγομένου ἴδιον. κ̓ δὲ γὰρ τὸ φθείρεσθαι τῷ κ̓ τὸ φθείρεσθαι, κ̓ δὲ τὸ γίνεσθαι τῷ κ̓ τὸ γίνεσθαι λεγομένῳ ἔσαι ἴδιον. οἷον ἐπεὶ οὐκ ἔστι τοῦ ἀνθρώπου ἴδιον τὸ εἶναι ζῶον·

οὐδ'

οὐδὲ ἀΐδιον τὸ ἀϊδιον γίνεσθαι[a], εἰ μὴ ἀΐδιον τὸ γίνεσθαι ζῷον· οὐδὲ ἀΐδιον τὸ ἄνθρωπον φθείρεσθαι, εἰ μὴ ἀΐδιον τὸ φθείρεσθαι ζῷον. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον λιπαρὲς ἐστὶ καὶ ἐπὶ τοῦ γίνεσθαι πρὸς τὸ ἓν καὶ φθείρεσθαι, καὶ ἐπὶ τοῦ φθείρεσθαι πρὸς τὸ ἓν καὶ πρὸς τὸ γίνεσθαι, καθάπερ εἴρηται νυνὶ ἐπὶ τοῦ ἓν πρὸς τὸ γίνεσθαι καὶ φθείρεσθαι. Κατασκευάζοντα δὲ, εἰ τὸ κῦ τοῦ ἓν τεταγμένον, ἴδιον. καὶ γὰρ τοῦ κῦ τὸ γίνεσθαι λεγόμενον, ἴδιον· καὶ τοῦ κῦ τὸ φθείρεσθαι, τὸ κῦ φθείρεσθαι διπλοῦν. οἷον ἐπεὶ τοῦ ἀνθρώπου ἐστὶν ἴδιον, τὸ εἶναι βέλτιον· καὶ τοῦ γίνεσθαι ἀνθρώπου, εἰ μὴ ἀΐδιον, τὸ γίνεσθαι βέλτιον· καὶ τοῦ φθείρεσθαι ἀνθρώπου, τὸ φθείρεσθαι βέλτιον. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον λιπαρὲς ἐστὶ καὶ ἐπὶ τοῦ γίνεσθαι καὶ ἐπὶ τοῦ φθείρεσθαι, πρὸς τὸ εἶναι, καὶ πρὸς τὸ γίνεσθαι αὐτὰ οἷς αὐτῶν, καθάπερ καὶ ἀνασκευάζοντι εἴρηται.

6 Ἔτι δὲ θεωρεῖν δεῖ τῶν ἰδίων τὰ κείμενα· ἀνασκευάζοντα μὲν, εἰ τῇ ἰδίᾳ μὴ ὑπάρχει[c], ἢ εἰ μὴ κῦ τοῦτο, καθ' ὃ λέγεται τούτου κ τὸ ἴδιον ἀποδόθη. οὐ γὰρ ἔστιν ἴδιον, τὸ κείμενον εἶναι ἴδιον. οἷον ἐπεὶ αὐτοανθρώπῳ[d] οὐχ ὑπάρχει τὸ ἡρμένον, ἢ ἀνθρώπου ἐστὶν, ἀλλ' ἢ ἰδίᾳ· οὐκ ἄν εἴη τοῦ ἀνθρώπου ἴδιον, τὸ ἡρμένον. Κατασκευάζοντα δὲ, εἰ τῇ ἰδίᾳ ὑπάρχει, καὶ κῦ τοῦτο ὑπάρχει, ἢ λέγεται κατ' αὐτοῦ εἶναι κ κεῖται μὴ ἓν· ἴδιον. ἔστιν γὰρ ἴδιον, τὸ κείμενον μὴ ἓν· ἴδιον. οἷον ἐπεὶ ὑπάρχει τῷ αὐτοζῴῳ τὸ ἐκ ψυχῆς & σώματος συνεστὼς

certè huius, hominem fieri[a], proprium non erit fieri animal. Eodem modo sumendum est *argumentum* etiam ex ortu ad statum & interitum *concludendum*, & ex interitu ad statum & ad ortum: quemadmodum modò dictum fuit ex statu ad ortum & interitum. Confirmatur autem, si eius quod dictum est esse, proprium est id quod dictum est esse. quoniã eius quoque quod fieri dicitur, erit proprium id quod fieri dicitur: & eius quod *dicitur* corrumpi, *proprium erit id* quod dicitur corrũpi. veluti quia hominis proprium est, esse mortalem: certè huius, hominem gigni, propriũ erit, mortalem gigni: & huius, interire hominem, *proprium erit* interire mortalem. Eodem modo sumendum est *argumentũ* etiam ex ortu, & ex interitu, vt *concludantur* esse, & vt *concludatur* fieri eadem ex iisdem[b]: quẽ admodum & refellenti præscriptum fuit. ¶ Deinde respicere *oportet* ad ideam rei *propositæ*. *ac* refellitur quidem, si ideæ nõ conuenit[c], vel non quatenus dicitur *idea esse* huius, cuius proprium traditum est. quod enim positum est esse proprium, non erit proprium. vt quia ipsi-homini[d] non conuenit quies quà homo est, sed quà idea: certè nõ erit hominis propriũ, quiescere. Confirmatur autem, si ideæ cõuenit, & hac ratione conuenit, quà dicitur de hoc, cuius positum est nõ esse proprium. quod enim positum est non esse proprium, erit proprium. veluti quia conuenit ipsi-animali, ex anima & corpore constare,

a Signi.

b Semper enim iidem termini seruari debent.

c Quod positũ est esse proprium.

d Ipse homo est idea hominis, & ipsum animal, idea animalis.

eique hoc conuenit quà est animal: certè animalis propriũ erit ex anima & corpore constare.

ὄντι, καὶ ἡ ζῴου ἀνθρώπῳ ὑπάρχει τοῦτο· εἴη ἂν ζῴου ἴδιον τὸ ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος συγκεῖσθαι.

Loci à comparatione, CAP. IX.

1 *Ab eo quod est magis vel minùs, vel simpliciter, locus primus,* 2 *secundus,* 3 *tertius,* 4 *quartus.* 5 *Ab iis quæ æque insunt, locus primus,* 6 *secundus.* 7 *tertius.* 8 *Discrimen inter loum ab iis quæ æque insunt, & loci ab iis quæ similiter affecta sunt.*

DEinde *arguendum est* ex *eo quod* magis vel minùs *est*. Ac primùm quidem refellitur, si id quod magis est, eius quod magis *est*, non est proprium: quia nec id quod minus *est*, eius quod minus *est*, proprium erit: neque id quod minimè *est*, eius quod minimè *est*: neque id quod maximè *est*, eius quod maximè *est*: neque id quod simpliciter *est*, eius quod simpliciter *est*. veluti quia magis coloratum esse, non est magis corporis proprium: nec minùs coloratum esse, erit minùs corporis proprium: neque coloratum esse, corporis omnino. Confirmatur autem, si quod magis *est*, eius quod magis *est*, propriũ sit: nam & quod minùs *est*, eius quod minus *est*, ꝓpriũ erit: & quod minimè *est*, eius quod minimè *est*: & qđ maximè *est*, eius qđ maximè *est*: & quod simpliciter *est*, eius qđ simpliciter *est*. veluti quia magis viuẽtis magis sentire est ꝓpriũ: etiã minùs viuẽtis minùs sentire erit propriũ: & maximè *viuentis* maximè *sentire*: & minimè *viuẽtis* minimè *sentire*: & simpliciter *viuẽtis* simpliciter *sentire*. Ex eo quoq; quod est simpliciter, vtrad hæc *arguatur*, cõsiderandũ est reprehẽdẽti an id quod *est* simpliciter, cius quod *est* simpliciter, non sit propriũ: quia nec id quod magis *est*, cius quod magis *est*: nec id quod minùs *est*, eius quod minùs *est*: nec id quod maximè *est*, eius quod maximè *est*: nec id quod minimè *est*, eius quod minimè *est*, proprium erit. veluti quia hominis proprium non est, probum *esse*: nec magis hominis proprium erit, ma-

ΕΤι ἐπεὶ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ὁρῶμεν μὴ αὐτοπαθάζοντα, εἰ τὸ μᾶλλον τοῦ μᾶλλον μὴ ἔστιν ἴδιον· ἀλλ' οὐδὲ τὸ ἧττον τοῦ ἧττον ἔσται ἴδιον, οὐδὲ τὸ ἥκιστα ἢ ἥκιστα, οὐδὲ τὸ μάλιστα ἢ μάλιστα, οὐδὲ τὸ ἁπλῶς ἢ ἁπλῶς· ὥστε ἐπεὶ οὐκ ἔστι τὸ μᾶλλον κεχρῶσθαι, τοῦ μᾶλλον σώματος ἴδιον· οὐδὲ τὸ ἧττον κεχρῶσθαι, τοῦ ἧττον σώματος αὖ εἴη ἴδιον· οὐδὲ τὸ κεχρῶσθαι σώματος ὅλως. Καὶ ἐπισκοπεῖν ἆρα εἰ τὸ μᾶλλον ἢ μᾶλλον ἔστιν ἴδιον· καὶ γὰρ οὐκ ἔστι τὸ ἧττον ἢ ἧττον ἔσται ἴδιον, καὶ τὸ ἥκιστα τοῦ ἥκιστα, καὶ τὸ μάλιστα τοῦ μάλιστα, καὶ τὸ ἁπλῶς ἢ ἁπλῶς. οἷον ἐπεὶ τοῦ μᾶλλον ζῶντος, τὸ μᾶλλον αἰσθάνεσθαι ἔστιν ἴδιον καὶ ἢ ἧττον ζῶντος, τὸ ἧττον αἰσθάνεσθαι ἔσται ἂν ἴδιον· καὶ τοῦ μάλιστα ἢ τοῦ μάλιστα, καὶ τοῦ ἥκιστα τοῦ ἥκιστα, καὶ τοῦ ἁπλῶς τὸ ἁπλῶς. Καὶ ἐπεὶ ἢ ἁπλῶς ἢ ὡσαύτως ἔχοντα σκεπτέον ἔστιν αὐτοπαθάζοντα μὴ, εἰ τὸ ἁπλῶς ἢ ἁπλῶς μὴ ἔστιν ἴδιον· οὐδὲ γὰρ τὸ μᾶλλον τοῦ μᾶλλον, οὐδὲ τὸ ἧττον τοῦ ἧττον, οὐδὲ τὸ μάλιστα τοῦ μάλιστα, οὐδὲ τὸ ἥκιστα τοῦ ἥκιστα, ἔσται ἴδιον. οἷον ἐπεὶ οὐκ ἔστι τοῦ ἀνθρώπου τὸ ἀγαθὸν ἴδιον, οὐδ' εἰ τοῦ μᾶλλον ἀνθρώπου τὸ μᾶλλον ἀγαθὸν

ἴδιον

ἴδιον εἶη. Κατασκευάζοντα δὲ, εἰ τὸ ἁπλῶς τῷ ἁπλῶς ἐστιν ἴδιον: καὶ τὸ μᾶλλον τῷ μᾶλλον, καὶ τὸ ἧττον τῷ ἧττον, καὶ τὸ ἧκιστα τῷ ἧκιστα, καὶ τὸ μάλιστα τὸ μάλιστα ἕξαι ἴδιον. οἷον ἐπεὶ τὸ πυρὸς ἐστιν ἴδιον τὸ ἄνω φέρεσθαι κατὰ φύσιν· καὶ τὸ μᾶλλον πυρὸς εἶη ἂν ἴδιον, τὸ μᾶλλον ἄνω φέρεσθαι κατὰ φύσιν. Τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον σκεπτέον ἐστὶ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων πρὸς ἅπαντα ταῦτα. ¶ Δύο τρόπων δ' ἀναισκευάζοντα μὴ, εἰ τὸ μᾶλλον τῷ μᾶλλον μὴ ἐστιν ἴδιον: καὶ δὲ τὸ ἧττον τῷ ἧττον ἕξαι ἴδιον. οἷον ἐπεὶ μᾶλλόν ἐστιν ἴδιον ζώου τὸ αἰσθάνεσθαι· οὐκ ἔστι δὲ ζώου ἴδιον τὸ αἰσθάνεσθαι· οὐκ ἂν εἴη ἀνθρώπου ἴδιον τὸ αἰσθάνεσθαι. Κατασκευάζοντα δ', εἰ τὸ ἧττον τῷ ἧττον ἐστὶν ἴδιον· καὶ δὲ τὸ μᾶλλον τῷ μᾶλλον ἕξαι ἴδιον. οἷον ἐπεὶ ἧττόν ἐστιν ἴδιον ἀνθρώπου τὸ ἥμερον φύσει, ἢ ζώου τὸ ζῆν· ἔστι δ' ἀνθρώπου ἴδιον τὸ ἥμερον φύσει: εἶη ἂν ζώου ἴδιον τὸ ζῆν. ¶ Τρίτον δὲ, ἀναισκευάζοντα μὴ, εἰ οὗ μᾶλλόν ἐστιν, ἰδιον, μή ἐστιν ἴδιον: καὶ δὲ γὰρ ἧττόν ἐστιν ἴδιον, ἕξαι ἂν τοῦτο ἴδιον. εἰ δ' ἐκείνῳ ἐστὶν ἴδιον, οὐκ ἔξαι τούτου ἴδιον. οἷον ἐπεὶ τὸ κεχρῶσθαι, μᾶλλον τῆς ὄψεώς ἐστιν ἢ τοῦ σώματος ἴδιον· οὐκ ἔστι δὲ τῆς ὄψεως ἴδιον: οὐκ ἂν εἴη τοῦ σώματος ἴδιον τὸ κεχρῶσθαι. εἰ δέ ἐστι τῆς ὄψεως ἴδιον, οὐκ ἂν εἴη τοῦ σώματος ἴδιον. Κατασκευάζοντι δὲ ὁ τόπος οὐκ ἔστι χρήσιμος. ἀδύνατον γὰρ ἐστὶ τοῦτο τὸ πλείοσιν ἴδιον εἶναι. ¶ Τέ-

gis probũ esse. Confirmanti autem *videndũ est*, an id quod simpliciter *est*, eius propriũ sit quod simpliciter *est*. nam & quod magis *est*, cius quod magis & quod minùs *est*, eius quod minùs *est*: & quod minimè *est*, eius quod minimè *est*: & quod maximè *est*, ei⁹ quod maximè *est*, proprium erit, veluti quia ignis propriũ est, sursum ferri secũdũ naturã: etiã magis ignis proprium erit, magis sursum ferri secũdũ naturã. Eodẽ modo cõsiderãdũ *& argumẽdũ* est ex aliis ad hæc omnia. ¶ Secundo *loco* refellitur, si id quod magis *est*, eius quod magis *est*, nõ est ꝓpriũ: quia nec id qđ minùs *est*, eius quod minùs *est*, propriũ erit. veluti quia magis est ꝓpriũ animalis sentire, quàm hominis scire: nõ est autẽ animalis propriũ sentire: profectò nõ erit hominis proprium, scire. Confirmatur autem, si id quod minùs *est*, eius quod minùs *est*, propriũ sit: nam id quoque quod magis *est*, eius quod minùs *est*, propriũ erit. veluti quia minus est proprium hominis, naturã mansuetum *esse*, quàm animalis viuere: est autem hominis proprium, naturã mansuetum *esse*: certè erit animalis proprium viuere. ¶ Tertio loco refellitur, si *quid eius* cuius magis est proprium, non sit proprium: quia nec *eius* cuius minus est proprium, hoc erit proprium. quòd si illius sit proprium, non erit huius proprium. veluti quia coloratum esse, magis superficiei quàm corporis est proprium: non est autem superficiei proprium: certè nec corporis proprium erit, coloratum esse. si verò est superficiei proprium, non erit corporis proprium. Confirmanti autem hic locus non est vtilis: quia fieri nequit, vt idem multorum proprium sit. ¶ Quar-

to loco refellitur, si id quod magis ipsius *rei propositæ* proprium est, non est propriũ: quia nec id quod minùs est eius propriũ, erit propriũ. veluti quia magis est proprium animalis sensibile quàm partibile[a]: non est autẽ sensibile, animalis proprium: certè nec partibile animalis ꝓprium erit. Cõfirmatur autẽ. si id quod minùs est eius propriũ, sit propriũ: nam & id quod magis est eius propriũ, erit proprium. veluti quia minùs propriũ est animalis sentire, quàm viuere: est autẽ sentire animalis proprium: certè viuere animalis proprium erit. ¶ Deinde *arguendũ est* ex iis quæ æquè insunt. & primùm quidẽ refellitur, si id quod æquè est propriũ, nõ est proprium eius, cuius æquè est propriũ: quia ne *hoc* quidẽ quod æquè est propriũ, erit proprium huius cuius æquè est propriũ. veluti quoniã æquè est proprium concupiscibilis concupiscere, & rationalis ratiocinari: non est autẽ propriũ cõcupiscibilis concupiscere: certè nõ erit propriũ rationalis ratiocinari. Confirmatur autẽ, si id quod æquè est propriũ, eius est proprium, cuius æquè est propriũ: erit. n. hoc quoq; qđ æquè est propriũ, huius propriũ, cuius æquè est ꝓpriũ. veluti quia æquè ꝓpriũ est rationalis *facultatis* id quod primũ *est* prudens[b], & cõcupiscibilis *id* qđ primũ *est* temperãs[c]: est autẽ rationalis ꝓpriũ *id* quod primũ *est* prudens: certè erit cõcupiscibilis proprium *id* quod primũ est tẽperãs. ¶ Secũdo *loco* reprehenditur, si *id* quod æquè *est* huius propriũ, nõ est eius propriũ: quia ne hoc quidem quod æquè *est* propriũ, erit eius propriũ. veluti quia æquè est ꝓpriũ hominis & videre & audire, nõ est aũt hominis ꝓpriũ, videre: certè nõ erit hominis ꝓpriũ, audire.

a Sub sensum eadere quàm in partes secari posse.

b Esse primam sedem prudentiæ.

c Esse primam sedem temperantiæ.

παρτον ἢ, αἰσθανόμενόν ἐστιν ἅμα, εἰ τὸ μᾶλλον αὐτοῦ ἴδιον ὄν, μὴ ὄντι ἴδιον: καὶ δὲ τὸ ἧττον αὐτοῦ ἴδιον, ἔσται ἴδιον. οἷον ἐπεὶ μᾶλλόν ἐστι τοῦ ζῴου τὸ αἰσθητὸν, ἢ τὸ μεριστὸν[a]· οὐκ ἔστι τῷ ζῴου τὸ αἰσθητὸν ἴδιον: οὐκ ἂν εἴη τοῦ ζῴου τὸ μεριστὸν ἴδιον. Κατασκευάζοντα δ', εἰ τὸ ἧττον αὐτοῦ ὂν ἴδιον, ἔσται ἴδιον: καὶ δὲ τὸ μᾶλλον αὐτοῦ ὂν ἴδιον, ἔσται ἴδιον. ἔτι, ἐπεὶ ἧττόν ἐστιν ἴδιον ζῴου τὸ αἰσθάνεσθαι, ἢ τὸ ζῆν· ἔστι δὲ τῷ ζῴῳ τὸ αἰσθάνεσθαι ἴδιον: εἴη ἂν τοῦ ζῴου τὸ ζῆν ἴδιον. ¶ Ἔπειτ' ἐν τῷ ὁμοίως ὑπάρχοντων ὁρῶντων μὴ αἰσθανόμενόν ἐστι, εἰ τὸ ὁμοίως ὑπάρχον ἴδιον, μὴ ἔστιν ἴδιον τούτῳ, ᾧ ὁμοίως ἐστὶν ἴδιον: οὐδὲ δὴ τὸ ὁμοίως ὂν ἴδιον, ἔσται ἴδιον τούτῳ, ᾧ ὁμοίως ἐστὶν ἴδιον. οἷον ἐπεὶ ὁμοίως ἐστὶν ἴδιον ὀρθῶς μὲν λογιστικοῦ τὸ ὀρθῶς μέν, καὶ λογιστικῷ τὸ λογίζεσθαι· οὐκ ἔστι δ' ἴδιον τῷ ὀρθῶς μὲν· οὐκ ἂν εἴη ἴδιον τῷ λογιστικοῦ τὸ λογίζεσθαι. Κατασκευάζοντα δ', εἰ τὸ ὁμοίως ὂν ἴδιον, ἔστι τούτῳ ἴδιον, ᾧ ὁμοίως ἐστὶν ἴδιον. ἔσται δὲ καὶ τὸ ὁμοίως ὂν ἴδιον, τούτῳ ἴδιον, ᾧ ὁμοίως ἐστὶν ἴδιον. οἷον ἐπεὶ ὁμοίως ἐστὶν ἴδιον λογιστικῷ τὸ φρονεῖν φρόνιμον[b], καὶ ὀρθῶς μισητικοῦ τὸ σωφρονεῖν σώφρονα[c]. ἔστι δὲ τῷ λογιστικοῦ ἴδιον, τὸ ὁρθῶς φρονίμως· εἴη ἂν τῷ ὀρθῶς μισητικοῦ ἴδιον, τὸ ὁρθῶς σωφρονεῖν. ¶ Δεύτερον αἰσθανόμενόν ἐστι μᾶλλον, εἰ τὸ ὁμοίως ὂν ἴδιον, μὴ ἔστιν ἴδιον αὐτοῦ: οὐδὲ γὰρ τὸ ὁμοίως ὂν ἴδιον, ἔσται ἴδιον αὐτοῦ, οἷον ἐπεὶ ὁμοίως ἐστὶν ἴδιον ἀνθρώπου καὶ τὸ ὁρᾶν καὶ τὸ ἀκούειν· οὐκ ἔστι δὲ ἀνθρώπου ἴδιον, τὸ ὁρᾶν· οὐκ ἂν εἴη ἀνθρώπῳ ἴδιον, τὸ ἀκούειν.

Κατασκευάζοντα ἢ, εἰ τὸ ὁμοίως αὐτῷ ὂν ἴδιον, ἔστιν ἴδιον: καὶ εἰ τὸ ὁμοίως αὐτῷ ὂν ἴδιον, ἔσται ἴδιον. οἷον ἐπεὶ ὁμοίως ἐστὶν ἴδιον ψυχῆς, τὸ μέρος αὐτῆς ὃ ἐπιθυμητικόν ἐστι, καὶ λογιστικὸν φρόνησις ἐστὶ ψυχῆς ἴδιον, τὸ μέρος αὐτῆς ἐστὶ ὃ ἐπιθυμητικὸν φρόνησις: εἰπὲ αὖ ἴδιον ψυχῆς, τὸ μέρος αὐτῆς ἐστὶ λογιστικὸν φρόνησις. ¶ Τέταρτον δ' αἱ ἀσκευάζοντα μέρη, εἰ ᾧ ὁμοίως ἐστὶν ἴδιον, μὴ ἔστιν ἴδιον: καὶ εἰ ᾧ ὁμοίως ἐστὶν ἴδιον, ἔσται ἴδιον. εἰ δὲ ἐκεῖνο ἐστὶν ἴδιον, οὐκ ἔσται ἄλλῳ ἴδιον. οἷον ἐπεὶ ὁμοίως ἐστὶν ἴδιον τὸ καίειν φλογὸς καὶ ἀἰθέσκειν οὐκ ἔστι δ' ἴδιον φλογὸς, τὸ καίειν: οὐκ ἂν εἴη ἴδιον αἰθέσκειν, τὸ καίειν. εἰ δέ ἐστι φλογὸς ἴδιον, οὐκ ἂν εἴη αἰθέσκειν ἴδιον[a]. Κατασκευάζοντι δὲ, ἐὰν ὦσι ὁ τύποι ὦσι χρήσιμοι[b].

¶ Διαφέρει δὲ τὸ ἐν τῷ ὁμοίως ἐχόντων, ἢ ἐν τῷ ὁμοίως ὑπαρχόντων ὅτι τὸ μὲν, κατ' ἀναλογίαν λαμβάνεται, οὐκ ὅτι τὸ ὑπάρχειν τι θεωρεῖ μόνον· τὸ δ', ἐν τῷ ὑπάρχειν τι συλλογίζεται.

Confirmatur autē, si *id* quod æquè *est* huius proprium, est proprium. nam & *hoc* quod æquè *est* proprium, erit propriū. veluti quia æquè est proprium animæ, partē eius esse concupiscibilē, & rationalē primùm; est autem animæ proprium, partem eius esse concupiscibilē primùm: erit etiam animę propriū, partē eius esse rationalē primúm. ¶ Tertio *loco* refellitur, si *eius* cuius æquè est propriū, nō est propriū: quia nec *huius* cuius æquè est proprium, erit proprium. si verò illius est proprium, non erit alterius propriū. veluti quia incendere est æquè propriū flammæ, & prunæ: non est autē incendere, propriū flammæ: certè incēdere, non erit proprium prunæ. at si sit flāmæ propriū, non erit prunæ propriū[a]. Confirmāti autē nullo modo hic locus est vtilis[b]. ¶ Differt autē *locus* ex iis quæ similiter affecta sunt, à *loco* ex iis quæ æquè insunt: quòd ille ex proportione sumitur, nec solùm in eo spectatur, quòd aliquid insit: hic verò ex eo quòd aliquid insit, comparationem sumit.

a b Quia idem non potest esse multarum rerū proprium.

Reliqui loci, CAP. X.

1 *A potestate.* 2 *Ab hyperbole.*

Ἔπειτ' ἀσκευάζοντα μέρη, εἰ δυνάμει τὸ ἴδιον δέδωκε, καὶ ὅσῳ μὴ ὂν δέδωκε τὸ ἴδιον τῇ δυνάμει, μὴ ἐνδέχεται μὴ ἐκ δυνάμεως ὑπάρχειν τῷ μὴ ὄντι. οὐκ ἔσται ἴδιον, τὸ κείμενον ἴδιον εἶναι. οἷον ἐπεὶ ὁ εἶπας ἀέρος ἴδιον, τὸ ἀναπνευστὸν, τῇ δυνάμει μὲν ἀπέδωκε τὸ ἴδιον, (τὸ δὲ τοιοῦτον, οἷον ἀναπνεῖσθαι, ἀναπνευστόν ἐστι) δέδωκε δὲ καὶ

Deinde refellitur, si is qui potestate propriū tradidit, etiam ad id quod non est, retulit illud potestate propriū, cùm potestas rei quæ non est, inesse nequeat. quod enim positū est esse propriū, nō erit proprium. veluti quoniam is qui dixit aëris proprium *esse* respirabile, potestate quidem proprium tradidit, (quod enim est eiusmodi vt respirari possit, *id* est respirabile) accommodauit autem pro-

prium etiam ad id quod nō est, (nam & si non sit animal, quod naturâ aptum est ad respirandū aërem, contingit aërē esse) nō tamen, cùm animal non sit, respirare licet: idcirco quod tale est vt respiretur, tum non erit aëris propriū. cùm animal non erit tale vt respiret. non igitur est aëris proprium, *esse* respirabile. Confirmatur autē, si is qui potestate proprium tradit, vel ad id quod est, accommodat proprium: vel ad id quod nō est, cùm potestas possit inesse rei quæ non est. quod enim positum est non esse proprium, erit proprium. veluti quoniam is qui entis proprium statuit, posse pati vel facere, cùm potestate proprium statuat, ad id quod est accōmodauit illud proprium: (nam quando ens est, etiam pati quidpiam vel efficere potest) idcirco erit proprium entis, posse facere vel pati.

¶ Deinde reprehenditur, si superlatione [a] posuit proprium. quod enim positum est esse proprium, non erit proprium. accidit enim iis qui ita propriū tradunt, vt de quo oratio[b], non etiam nomen[c] verè dicatur. quoniam re corrupta, nihilo minùs oratio manebit: quippe cùm alicui corū quæ sunt, maximè insit. vt si quis proprium ignis statuat, corpus leuissimum. corrupto enim igne, erit aliquod corpus [d] leuissimum. quocirca non est propriū ignis, corpus leuissimum. Confirmatur autem, si nō superlatione posuit proprium. erit enim, quātum ad hoc, rectè positum proprium. veluti quia is qui posuit hominis propriū, animal naturâ mansuetū, nō superlatione tradidit proprium: erit, quantum ad hoc, proprium rectè positum.

a Vtens nomine superlatiui gradu.

b Id est, proprium.

c Eius cuius proprium traditū est.

d Vtaër.

πρὸς τὸ μὴ ὂν τὸ ἴδιον, (ζῷδ μὴ ὄντος ζῴου ὁ ἀναπνεῖν πέφυκε τἀέρα, οὐδ' ἀὴρ ἀέρα ἔδ) ἀ μὴ τοι μὴ ὄντος ζῴου, δυνατόν ἐστιν ἀναπνεῖν: ὥστ' οὐδ' ἀέρος ἔσαι ἴδιον τὸ ἀναπνεῖν, εἰ τὸ ἀναπνεῖν, ὅτε ὂν ζῷον οὐκ ἔσαι τοιοῦτον, εἰ ἀναπνεῖν. καὶ αὖ οὐδ' εἶη ἀέρος ἴδιον, τὸ ἀναπνευστόν. Κατασκευάζοιτο δ', εἰ τῇ δυνάμει δοσιδοὺς τὸ ἴδιον, ἢ πρὸς ὃν δοσιδῶσι τὸ ἴδιον, ἢ πρὸς μὴ ὄν, ἐνδεχομένης τ' δυνάμεως τοῦ μὴ ὄντι ὑπάρχειν. ἔσαι δὲ ἴδιον, τὸ κεῖμενον μὴ εἶ) ἴδιον. οἷον ἐπεὶ ὁ δοσιδοὺς ἴδιον τ' ὄντος, τὸ δυνατὸν παθεῖν ἢ ποιῆσαι, δυνάμει δοσιδοὺς τὸ ἴδιον, πρὸς ὃν ἀπέδωκε τὸ ἴδιον: (ὅτε δὲ ὂν ὄζι, καὶ δυνατὸν παθεῖν τι ἢ ποιῆσαι ἐσαι) ὥστε εἴη ἂν ἴδιον τοῦ ὄντος, τὸ δυνατὸν παθεῖν ἢ ποιῆσαι. ¶ Ἔπειτ' ἀνασκευάζοντα μὴ, εἰ ὑπερβολῇ τέθεικε τὸ ἴδιον: οὐδ' ἔσαι ἴδιον, τὸ κεῖμενον οὕ ἴδιον. συμβαίνει γὰρ τοῖς ὅπως δοσιδοῦσι τὸ ἴδιον, καθ' ὃ τὸ λόγον, ὥ πόνομα ἀληθεύεσθαι. φθαρέντος δὲ τοῦ σώματος, οὐδὲν ἧττον ἔσαι ὁ λόγος: τῷ δὲ ὅπως τινὶ μάλιστα ὑπάρχει. οἷον εἴ τις δοσιδοίη τ' πυρὸς ἴδιον, σῶμα τὸ κουφότατον. φθαρέντος γὰρ τοῦ πυρὸς, ἔσαι τι τῷ σώματον, ὃ κουφότατον ἔσαι. ὥστ' οὐκ ἂν εἴη τ' πυρὸς ἴδιον, σῶμα τὸ κουφότατον. Κατασκευάζοντα δ' εἰ μὴ ὑπερβολῇ τέθεικε τὸ ἴδιον. ἔσαι γὰρ κἂν τοῦτο, καλῶς κείμενον τὸ ἴδιον. οἷον ἐπεὶ ὁ θεὸς ἀθρώπου ἴδιον, ζῷον ἥμερον φύσει, οὐχ ὑπερβολῇ ἀπέδωκε τὸ ἴδιον· εἴη ἂν, κἂν τοῦτο, καλῶς κείμενον τὸ ἴδιον.

ARISTO-

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ
ΤΟΠΙΚΩΝ
ΤΟ ΕΚΤΟΝ.

ARISTOTELIS
TOPICORVM
LIBER VI.

IVLIO PACIO
interprete.

SYNOPSIS SEV METHODVS SEXTI LIBRI TOPICI.

- Loci pertinentes ad problema definitionis,
  - Generales. *Cap.* 1.
  - Speciales, quibus ostenditur
    - Non rectè definitum esse,
      - Propter obscuritatem. *Cap.* 2.
      - Propter superfluitatem. *Cap.* 3.
    - Definitum non esse.
      - Si non ex prioribus & notioribus definitum sit. *Cap.* 4.
      - A genere, & obiter ab iis ad quæ definitum refertur. *Cap.* 5.
      - A differentiis. *Cap.* 6
      - Varij loci, qui ferè ex differentiis sumuntur. *Cap.* 7.
      - A comparatione. } *Cap.* 8.
      - A disiunctione. } *Cap.* 8.
      - A definitione partium definitionis. } *Cap.* 8.
      - Ab omissione. *Cap.* 9
      - De abstractis vel concretis: & de oppositis. *Cap.* 10.
      - A casibus. } *Cap.* 11.
      - Ab idea. } *Cap.* 11.
      - De homonymia, & synonymia. } *Cap.* 11.
      - De compositis. *Cap.* 12.
      - Si quis in definitione dixerit esse hęc, vel ex his, vel hoc cum illo. *Cap.* 13.
      - Reliqui loci. *Cap.* 14.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ
ΤΟΠΙΚΩΝ [ΤΟ] ΕΚΤΟΝ.

ARISTOTELIS
TOPICORVM
LIBER VI.

Loci generales, Cap. 1.

1 *Quinque modi reprehendi definitionem.* 2 *Vnde petendi sint loci speciales, qui ad primum,* 3 *vel secundum,* 4 *vel tertium, vel quartum modum pertinent.* 5 *Collatio tertij & quarti modi.* 6 *Diuisio quarti modi.* 7 *Subdiuisio.*

1 ΤΗΣ δὲ περὶ τοὺς ὅρους πραγματείας μέρη πέντε ὄντι. ἢ γὰρ ὅτι ὅλως οὐκ ἀληθὲς εἰπεῖν, καθ' οὗ τὸ ὄνομα[a], καὶ τὸν λόγον[b]: δεῖ γὰρ τὸν τὰ ἀνθρώπου ὁρισμὸν κατὰ παντὸς ἀνθρώπου ἀληθεύεσθαι. ἢ ὅτι ὄντος γένους, οὐκ ἔθηκεν εἰς γένος[c], ἢ οὐκ εἰς τὸ οἰκεῖον γένος ἔθηκε: δεῖ γὰρ τὸν ὁριζόμενον, εἰς τὸ γένος τιθέντα, τὰς διαφορὰς προστάττειν: μάλιστα γὰρ τοῦτ' ἐν τῷ ὁρισμῷ, τὸ γένος δοκεῖ τινὰ τὸ ὁριζομένῳ οὐσίαν σημαίνειν. ἢ ὅτι οὐκ ἴδιος ὁ λόγος[d]: δεῖ γὰρ τὸν ὁρισμὸν ἴδιον εἶναι, καθάπερ καὶ πρότερον εἴρηται. ἢ εἰ πάντα τὰ εἰρημένα πεποιηκὼς, μὴ ὥρισται, μηδὲ εἴρηκε τὸ τί ἦν εἶναι τῷ ὁριζομένῳ. λοιπὸν δὲ φανερὰ τὰ εἰρημένα, εἰ ὥρισται μὲν, μὴ καλῶς δὲ ὥρισται. ¶ Εἰ μὲν οὖν μὴ ἀληθεύεται, καθ' οὗ τοὔνομα, καὶ ὁ λόγος, οὐκ ἂν εἴη τὸ συμβεβηκὸς ὁρισμός· εἰ δὲ μὴ καλῶς ὥρισται, ἀνάγκη καὶ τὸν λόγον μὴ καλῶς εἶναι· ἐν γὰρ τῷ ὁρισμῷ τὰ ἐν τῷ λόγῳ δεῖ ἐνεῖναι μάλιστα. ἔστι δὲ τὰ μὲν ἐν τῷ λόγῳ ἐνόντα ἐλλείποντα, τὰ δὲ περιττὰ, τὰ δὲ ἀναγκαῖα μὲν, οὐκ ἐν τοῖς οἰκείοις δὲ εἰρημένα, ἀλλ' ἐν τοῖς κοινοῖς. ἐλλείπει μὲν οὖν, ὅταν μὴ τὰ ἐν τῇ οὐσίᾳ ἐνόντα ἐν τῷ λόγῳ ἐνῇ· περιττὰ δὲ, ὅταν τι τῶν ἐκτὸς ἐνῇ· ἀναγκαῖα δὲ μὲν, οὐκ ἐν τοῖς οἰκείοις δὲ εἰρημένα, ὅταν μὴ δι' ἐκείνων ἀλλὰ δι' ἄλλων τις ἀποδείξῃ.

1 Tres sunt tractationis, quæ ad definitiones *pertinet*, quinque sunt partes. vel enim *definitio reprehenditur*, quia omnino non verè dicitur, de quo nomen[a], etiam oratio[b]: quandoquidem oportet hominis definitionem de omni homine verè dici. vel quia cùm sit *aliquod* genus, nō collocauit rem definitam in genere[c], aut nō collocauit in proprio genere: quoniam debet is qui definit, cùm in genere definitum collocauerit, differētias adiungere: siquidem eorum quæ in definitione ponuntur, maximè genus videtur rei definitæ essentiam declarare. vel quia oratiò nō est propria[d]: nam oportet definitionē propriam esse, quemadmodum & suprà[e] dictum fuit. vel quia cùm omnia quæ dixi, *perfecerit*, *tamen* non definiuit, nec dixit quid sit res definita. reliquū *est* præterea *definitionis vitium*, si de

a Definitum.
b Definitio.
c Non accōmodat, non refert ad genus.
d Quia definitio non est propria definiti, sed aliis quoque cōuenit.
e Lib. 5. cap. 6.

finiuit quidem, non tamen rectè definiuit. ¶ An igitur de quo nomen *dicitur*, non etiam oratio verè dicatur, ex locis ad accidens

pertinentibus considerandum *est*. nam ibi quoque omnis consideratio in eo consistit, *vt intelligatur* vtrum *sit* verum, *an non* verum. cùm enim disserendo ostendimus accidens inesse, dicimus *esse* verum. cùm autem *ostendimus* non inesse, *dicimus* non *esse* verum. ¶ An autem non in proprio genere posuit, vel non propria *est* oratio tradita, ex dictis locis qui ad genus & ad propriũ *pertinent*, considerand est. ¶ Reliquum *est* vt dicamus, quo modo disquiri debeat, an nõ sit definitum, vel an nõ rectè sit definitum.

¶ Primùm igitur videdum est, an non rectè definitum sit. facilius enim est quoduis facere, quàm rectè facere. constat igitur sæpius in hoc peccari, quia *est* difficilius. vnde fit vt argumẽtatio facilius de hoc quàm de illo suppetat. ¶ Huius autem *inquisitionis*, an non rectè *sit definitum*, duæ sunt partes. vna, si obscura interpretatione vsus sit. oportet enim eum qui definit, quoad eius fieri potest, clarissima interpretatione vti: quia cognoscendi causã definitio traditur. altera, si plus dixit in definitione quàm oportuit. quicquid enim adiicitur in definitione, superuacuum *est*. ¶ Rursus vtrumque eorum quæ dicta sunt[a], in plures partes distributum est.

ὁπλὸς τόπων ὁπισκεπτέον. καὶ ὃ σκεῖ, πότερον ἀληθὲς [ἢ οὐκ ἀληθὲς,]πᾶσα ἡ σκέψις γίνεται. ὅταν μὲν ὃ ὅτι ὑπάρχει τὸ συμβεβηκὸς ἀληθεύομεθα· ὅτι ἀληθὲς, λέγομεν. ὅταν δὲ, ὅτι οὐχ ὑπάρχει· ὅτι οὐκ ἀληθές. ¶ Εἰ δὲ μὴ ἐν τῷ οἰκείῳ γένει ἔθηκεν, ἢ εἰ μὴ ἴδιος ὁ ἀποδοθεὶς λόγος· ἐκ τῶν περὶ τοῦ γένους, καὶ τοῦ ἴδιον ῥηθέντων τόπων ὁπισκεπτέον. ¶ Λοιπὸν δὲ, εἰ μὴ ὥρισται, ἢ εἰ μὴ καλῶς ὥρισται, πῶς μεπτέον. εἴπεῖν. ¶ Πρῶτον μὲν οὖ ὁπισκεπτέον, εἰ μὴ καλῶς ὥρισται. ῥᾷον δὲ ὁποιῶν ποιῆσαι, ἢ καλῶς ποιῆσαι. ἅμα γὰρ οὗ ὅτι ἡ ἁμαρτία πλείω τὸ πλείων, ἐπειδὴ ἐργασίστερον. ὥστε ἡ ἐπιχείρησις ῥᾴων ἐστὶ τοῦτο, ἢ ἐκεῖνο γίνεται. ¶ Ἔστι δὲ τῷ μὴ καλῶς, μέρη δύο. ἓν μὲν, τὸ ἀσαφεῖ τῇ ἑρμηνείᾳ κεχρῆσθαι. δεῖ δὲ τὸν ὁριζόμενον, ὡς σαφέστατα τῇ ἑρμηνείᾳ κεχρῆσθαι, ἐπειδὴ γνωρίσαι χάριν ἐστὶ δοθεὶς ὁ ὁρισμός. δεύτερον δὲ, εἰ ἔστι πλέον εἰρηκε τὸν λόγον τοῦ ὄντος. πᾶν γὰρ τὸ περιττὸν ἐν τῷ ὁρισμῷ ἁμάρτημα. ¶ Πάλιν δ' ὥσπερ ἐν τοῖς εἰρημένοις, εἰς πλείω μέρη διείληπται.

a Vterque locus propositus in præced. partic.

De obscuritate definitionis, CAP. II.

1 *Ab homonymia.* 2 *A translatione.* 3 *A verbo imposito.* 4 *Ab improprietate.* 5 *Si non appareat res contrariæ definitio.* 6 *Si non appareat, cuius rei sit definitio.* 7 *Epilogus.*

PRimus igitur locus *probandæ* obscuritatis *est*, si homonymum sit aliquod verbũ, quod in definitione continetur. vt *si quis* generationem *definiat* deductionem ad substantiam: aut sanitatem, symmetriam calidorum

ΕἼς μὲν οὖ τόπος τοῦ ἀσαφοῦς, εἰ ὁμώνυμόν ἐστι τινὶ τὸ εἰρημένον. οἷον ὅτι ἡ ὑγίεσις, ἀγωγὴ εἰς οὐσίαν· ἢ ὅτι ἡ ὑγίεια, συμμετρία θερ-

μῶν

μῶν καὶ ψυχρῶν. ὁμώνυμος γὰρ ἡ ἁρμονία, καὶ ἡ συμμετρία. ἄδηλον οὖν, ὁπότερον βούλεται λέγειν τῶν δηλουμένων, ὑπὸ τὸ πλεοναχῶς λεγόμενον. Ὁμοίως δὲ καὶ εἰ τὸ ὀνειδιζόμενον πλεοναχῶς λεγόμενον, μὴ διελὼν εἴπειν. ἄδηλον γὰρ, ὁποτέρου τὸν ὅρον ἀποδέδωκεν. ἐνδέχεται τε συκοφαντεῖν, ὡς οὐκ ἐφαρμόττοντος τοῦ λόγου ἐπὶ πάντων, ὧν τὸν ὁρισμὸν ἀπέδωκε. Μάλιστα δ' ἐνδέχεται τὸ τοιοῦτον ποιεῖν, λανθανούσης τῆς ὁμωνυμίας. Ἐνδέχεται δὲ καὶ διελόμενον αὐτὸν, ποσαχῶς λέγεται τὸ ὂν πρὸς ὁρισμοῦ ἀποδοθέν, συλλογισμὸν ποιῆσαι. εἰ γὰρ κατὰ μηδένα τρόπον ἱκανῶς εἴρηται, δῆλον ὅτι οὐκ ἂν ὡρισμένος
2 εἴη κατὰ τόπον. ¶ Ἄλλος, εἰ κατὰ μεταφορὰν εἴρηκεν ἢ εἰ τῷ ὅπισθεν, τῷ ἀμεταπίπτωτον· ἢ τῷ ἴσῳ, τῷ ὁμοίῳ· ἢ τῷ σωφρονικῷ, συμφωνίαν. πᾶν γὰρ ἁσαφὲς, τὸ κατὰ μεταφορὰν λεγόμενον. ἐνδέχεται δὲ καὶ ἡ μεταφορὰν εἰπόντα συκοφαντεῖν, ὡς οὐ κυρίως εἰρηκότα. καὶ γὰρ ἐφαρμόσει ὁ λεχθεὶς ὅρος, οἷον ὅτι ἡ σωφροσύνης· πᾶσα γὰρ συμφωνία ἐν φθόγγοις. εἶτα εἰ φθόγγος ἡ συμφωνία τῆς σωφροσύνης, ἐν δύο φθόγγοις ἔσται ταὐτὸν καὶ ὠφελήσουσιν ἀλλήλα-
3 ὥστε γὰρ ἡ συμφωνία τῷ ἀρετῷ, οὔθ' ἡ ἀρετὴ τῷ συμφωνίαν περιέχει. ¶ Εἶτα εἰ μὴ κειμένοις [a] ὀνόμασι χρῆται. οἷ Πλάτων ὀφρυόσκιον τὸν ὀφθαλμόν· ἢ τὸ φαλάγγιον, σηπεδακές· ἢ τὸν μυελὸν, ὀστεοχρυές. πᾶν γὰρ ἁσαφὲς, τὸ μὴ εἰωθός.
4 ¶ Ἔνια δ' οὔτε καθ' ὁμωνυμίαν,

& frigidorum. nam & deductio & ſymmetria *ſunt verba* homonyma. itaque dubium *eſt*, vtrum dicere velit eorum quæ declarantur eo *verbo* quod multis modis dicitur. Idem contingit, ſi, cùm definitum multis modis dicatur, non adhibita diſtinctione dixerit *definitionem*: quia dubium *eſt*, vtrius definitionē tradiderit: & cauillari licet, quaſi definitio nō omnibus aptetur, quorū definitionem tradidit. Maximè autē tale *quidpiam* euenit, cùm homonymia latet. Fieri etiam poteſt, vt *aliquis*, cùm ipſe diſtinxerit & *expoſuerit* quot modis dicatur id quod in definitione continetur, ſyllogiſmum conficiat. nam ſi in nulla ſignificatione ſufficienter dicta eſt *definitio*: perſpicuum *eſt*, eo modo
2 definitum non fuiſſe. ¶ Alius locus eſt, ſi *definitionem* dixit per tranſlationem. vt ſi *dixerit* ſciētiam *eſſe* quæ labi non poteſt: aut terram, altricem: aut temperantiam, concentum. quicquid enim per tranſlationem dicitur, obſcurum *eſt*. Licet etiam *aduerſus* eum qui trāſlatione vſus eſt, calumniari, quaſi non propriè locutus ſit: quia dicta definitio non accommodabitur *rei definitæ*, vt in temperantia *perſpicere poſſumus*: omnis enim concentus *eſt* in ſonis. Præterea ſi concentus *ſit* genus temperantiæ, idem erit in duobus generibus, quorū neutrum continet alterum: quia neque concentus virtutem, nec virtus concentum continet.
3 ¶ Præterea *obſcurè definit* qui nō poſitis [a] nominibus vtitur: vt Plato *fecit*, *quinoculum definiuit* ciliumbrem: aut araneam, putri mordacem: aut medullam, oſſigenam. omne enim *verbum* inu-

a Inuſitatis, nō receptis.

4 ſitatum, obſcurum *eſt*. ¶ Quædam autem neq; per homonymiam,

nec per translationem, nec propriè dicuntur. vt *si* lex *definiatur* mensura[a] vel imago eorum quæ naturâ iusta sunt[b] sed eiusmodi *omnia* sunt translatione deteriora. nam traslatio facit quodammodo notum id quod significatur, propter similitudinem. quicumque enim verba transferût, ratione alicuius similitudinis trasferunt. at *illud* tale non facit rem notam; quia nec similitudo *vlla* est, cuius ratione lex sit mẽsura vel imago: nec dici solet. Quare si legẽ dicat propriè mẽsuram vel imaginem esse, mentitur: quandoquidem imago est, quæ per imitationem efficitur: quod in lege non reperitur[c]. Quòd si non propriè: perspicuũ *est*, *eum* obscurè locutum esse, ac deteriùs quouis eorum quæ per translationem dicuntur. ¶ Præterea rectè *reprehenditur*, si ex data definitione, rei contrariæ[d] definitio non *fiat* perspicua[e]. nam qui rectè *definitiones* tradunt, etiam contrarias adsignificant.

¶ Aut si per se dicta non appareat cuius sit definitio, sed similis sit veterum pictorum operibus, quæ erant eiusmodi, vt, nisi quis superscripsisset, cognosci non posset, quid vnumquodque esset. ¶ An igitur non dilucidè *aliquis definierit* ex huiusmodi locis videndum est.

a Modus.
b Simulachrum iurium naturalium.
c De lege dici non potest.
d Hoc igitur loco tunc vti possumus, cùm aliquid est contrarium rei definitæ.
e Vt ex definitione alboris perspicua sit definitio nigroris. nam si albor est color habens vim dispergendi visum, nigror est color habens vim cõgregãdi visum.

οὔτε κατὰ μεταφορὰν, οὔτε κυρίως εἴρηται. ἔστι ὁ νόμος μέτρον[a], ἢ εἰκὼν τῶν φύσει δικαίων[b]. ἐπὶ δὲ τὰ τοιαῦτα χείρων τῆς μεταφορᾶς. ἡ γὰρ μεταφορὰ ποιεῖ πως γνώριμον τὸ σημαινόμενον, διὰ τὴν ὁμοιότητα: πάντες γὰρ οἱ μεταφέροντες, κατά τινα ὁμοιότητα μεταφέρουσι. τὸ δὲ τοιοῦτον οὐ ποιεῖ γνώριμον. ὅτε γὰρ ἡ ὁμοιότης ὑπάρχει, καθ' ὃν μέτρον ἢ εἰκὼν ὁ νόμος ἐστὶν, οὐκ ἔστι εἰπεῖν ὅτι ἐστὶ λέγειν, ὥστε εἰ μὴ κυρίως μέτρον, ἢ εἰκόνα τὸν νόμον φυσὶν εἶναι, ψεύδεται. εἰκὼν γάρ ἐστιν, ἃ ἐγγύησις διὰ μιμήσεως. τοῦτο δ' οὐκ ὑπάρχει τῷ νόμῳ[c]. εἰ δὲ μὴ κυρίως, δῆλον ὅτι ἀσαφῶς εἴρηκε, καὶ χεῖρον ὅπερ οὐ ποιοῦσι τῷ κατὰ μεταφορὰν λεγομένων. ¶ Ἔτι εἰ μὴ δῆλος ἐστὶ[d] ὁ τοῦ ἐναντίου λόγος ὃν τὸν λεγόντος. οἱ γὰρ καλῶς ὁρισάμενοι, καὶ τοὺς ἐναντίους ἀφορίσουσιν. ¶ Ἢ εἰ καθ' αὐτὸν λεχθεὶς, μὴ φανερὸς εἴη τίνος ἐστὶν ὁρισμὸς: ἀλλὰ καθάπερ τὰ τῶν ἀρχαίων γραφέων, εἰ μή τις ἐπέγραψεν, οὐκ ἂν ἐγνωρίζετο, τί ἕκαστον. ¶ Εἰ μὲν οὖν μὴ σαφῶς, οὐκ ἔστι τοιούτων ὄντων σκέψασθαι.

De superfluitate, Cap. III.

1 *A verbo communi.* 2 *Si parte detracta, reliqua sit perfecta definitio.* 3 *Si pars definitionis non conueniat omnibus sub definito contentis.* 4 *Si idem sæpius dicatur,* 5 *aut universali particulare subiiciatur.* 6 *Epilogus.*

QVòd si plus dixerit in definitione, *quàm debuerit*: primùm videre *oportet*, an aliquid adhibuerit quod omnibus insit, *id est*, vel simpliciter iis quæ sunt, vel iis quæ *continentur* sub eodem genere sub quo *sunt* res definitæ. quia necesse *est*, vt id super-

Εἰ δ' ἔστι πλεῖον εἰρηκὼς τοῦ ὁρισθῆναι δεῖ[1] πρῶτον μὲν σκοπεῖν, εἴ τι κέκληται ὃ πᾶσιν ὑπάρχει, ἢ ἁπλῶς τοῖς ὑπ' αὐτὸ γένος τῷ ὁριζομένῳ· ἔστι πλεῖον γὰρ εἰρῆσθαι

ἀεὶ καλὸν τοῦτο. δεῖ δὲ τὸ μὲν γένος ἀπὸ τῶν ἄλλων[a] χωρίζειν, τὴν δὲ διαφορὰν ἀπό τινος τῶν ἐν τῷ αὐτῷ· ἡ μὲν οὖν πᾶσιν ὑπάρχον, ἁπλῶς ἀπ' οὐδενὸς χωρίζει. τὸ δὲ τοῖς ὑπὸ ταυτὸ γένος πᾶσιν ὑπάρχον, οὐ χωρίζει ἀπό τῶν ἐν ταὐτῷ γένει· ὥστε μέγιστον τὸ τοιοῦτον περιῃρημένον. ¶ Ἢ[b] εἰ ἔστιν [μὴ] ἴδιον τὸ περιῃρημένον· ἀφαιρεθέντος δὲ τούτου, καὶ ὁ λοιπὸς λόγος ἴδιος ἔσται, καὶ δηλοῖ τὴν οὐσίαν. ἔστι δὲ τῶν τὸ αὐθρώπου λόγῳ, τὸ δύνασθαι διανοεῖσθαι περιῃρημένον, ἀφ' ἑνὸς μὲν καὶ ἀφαιρεθέντος τούτου, καὶ ὁ λοιπὸς λόγος ἴδιος, καὶ δηλοῖ τὴν οὐσίαν. ἁπλῶς δ' εἰπεῖν, ἅπαν περιῃρημένον, ἀφαιρεθέντος, τὸ λοιπὸν δῆλον ποιεῖ τὸ ὁριζόμενον. τοιοῦτος δὲ καὶ ὁ τῆς ψυχῆς ὅρος, εἴπερ ἀριθμὸς αὐτὸς αὑτὸν κινῶν ἐστι. καὶ γὰρ τὸ αὐτὸ ἑαυτὸ κινοῦν, ψυχή, καθάπερ Πλάτων ὥρισται. ἢ ἴδιον[d] μὲν ἐστι τὸ εἰρημένον[c], οὐ δηλοῖ δὲ τὴν οὐσίαν[e] ἀφαιρεθέντος τοῦ ἀριθμοῦ; ποτέρως μὲν οὖν ἔχει[f], χαλεπὸν διακριβῶσαι. χρηστέον δὲ ὅτι πάντων τῶν τοιούτων, ὡς τὸ συμφέρον. οἷον ὁ τὸ φλέγματος ὅρος, ὑγρὸν πρῶτον ἀπὸ τροφῆς, ἀπεπτον[g]. ἐν γὰρ τὸ πρῶτον, οὐ πολλά· ὥστε περιῃρημένον τὸ ἀπεπτον περιῃρημένον. καὶ τοῦτο ἀφαιρεθέντος, ὁ λοιπὸς ἔσται ἴδιος λόγος. οὐ δὲ ἐνδέχεται ἀπὸ τῆς τροφῆς, καὶ τοῦτό τι καὶ ἄλλο πρῶτον ἔχει. ἢ οὐχ ἁπλῶς πρῶτον ἀπὸ τροφῆς τὸ φλέγμα, ἀλλὰ τῶν ἀπέπτων πρῶτον; ὥστε περιττὸν τὸ ἀπεπτον. ἐκεῖνος μὲν οὖν ὁ ὁρισθεὶς, οὐκ ἀληθὴς ὁ λόγος, εἴπερ μὴ πάντων πρῶτον ἔστι dicatur, non *erit* vera definitio:

uacuò dictum fuerit. quandoquidem opus est vt genus ab aliis[a] secernat, differentia verò ab aliquo eorum que *sunt* in eodem genere. quod igitur omnibus ineſt, ſimpliciter à nulla re ſeiungit. quod verò ineſt omnibus ſub eodem genere *contentis*, nõ ſeparat ab iis quæ *ſunt* in eodem genere. quare inane eſt eiuſmodi adiunctum. ¶ Vel[b] an ſit quidem proprium id quod adiunctum eſt: ſed eo détracto, *nihilominus* reliqua definitio ꝓpria ſit, & eſſentiam declaret. vt in definitione hominis, ſi adiũgatur ſcientiæ capax, ſuperuacaneum *eſt*. nam & eo dempto, reliqua definitio *eſt* propria, & eſſentiam declarat. Et vt vno verbo dicam, *id* omne ſuperuacuũ *eſt*, quo ſublato id quod reliquũ eſt, perſpicuam facit rem definitam. Talis eſt etiam animæ definitio, ſi quidem eſt numerus ſe ipſum mouens: nam quod ſe ipſum mouet, *eſt* anima, vt Plato definiuit. An hoc[c] eſt quidem proprium[d], ſed non declarat eſſentiam[e] numero ſublato? Vtro autem modo *res* habeat[f], difficile eſt explicare. Vtendum porrò eſt *hoc loco* in omnibus huiuſmodi *rebus*, quatenus expedit. vt cùm pituita definitur humor primus ex cibo incoctus[g]. vnus enim eſt *humor* primus, non multi. quare ſuperuacuum *eſt* illud adiunctum, incoctus: cùm eo quoque ſublato, reliqua futura ſit propria definitio: quia fieri nequit, vt ex cibo & hoc & aliud primum ſit. An non ſimpliciter pituita eſt primum ex cibo, ſed primum eorum quæ ſunt incocta? quare adiiciendum eſt *in definitione* illud *verbum* incoctus. illo enim modo ſiquidem non omnium primum

a Quæ non ſunt in eodem genere.

b Ἢ τῶ κατὰ repete, videre oportet.

c Quod ſe ipſum mouet.

d Animæ.

e Quid ſit anima.

f Id eſt, vtrùm animæ definitio ſit, numerus ſe ipſum mouens, an quod ſeipſum mouet.

g Non cõcoctus.

est. ¶Præterea *videndum est*, an aliquid eorum quæ *sunt* in definitione, non omnibus iis conueniat, quæ continentur sub eadē specie. nam huiusce modi definitio deterior est iis, in quibus adhibetur quod omnibus rebus ineſt. illo enim modo, *si definiatur, sublato eo quod commune est*, reliqua oratio est propria, & tota est propria. simpliciter enim si ad proprium addatur aliquid quod sit verum, tota oratio fit propria. si quid autem eorū quæ sunt in definitione non conuenit iis omnibus quæ *sunt* sub eadem specie, fieri nequit vt tota oratio propria sit. non enim de re viciſſim dicetur. vt *hac oratio*, animal pedeſtre, bipes, quatuor cubitorū. neque enim huiusmodi oratio de re viciſſim dicitur: quia illud, quatuor cubitorum, non omnibus iis ineſt quæ *sunt* sub eadem specie. ¶Item *videndum est*, an idem sæpe dixerit: vt qui dixit cupiditatem esse appetitionem iucūdi. omnis enim cupiditas est rei iucūdæ. quamobrem id quoque quod est idem atque cupiditas, erit rei iucundæ. An hoc non est absurdum? nam & homo est bipes, quare id quoque quod est idem atque homo, erit bipes. atqui idē quod homo, est animal pedeſtre bipes. itaque animal pedeſtre bipes, est bipes. Sed non ideo aliquid absurdi accidit. non enim animali pedeſtri bis bipes attribuitur, (sic enim bipes eidem bis attribueretur) sed de animali pedeſtri bipede bipes dicitur. Qua propter semel tantùm bipes attribuitur. Similiter *sit* etiam in cupiditate. non enim appetitioni attribuitur esse rei iucundæ, sed toti *orationi*[a]. quocirca hic

a Appetitioni iucundi, nō appetitio iucūdi, dicitur esse rei iucundæ.

3 ὄζιν. ¶Ἐπ εἰ τι δεῖ ἐν τῷ λόγῳ μὴ 3
πᾶσιν ὑπάρχει τοῖς ὑπὸ ταυτὸ εἶδος. ὁ γὰρ τοιοῦτος χεῖρον ὥρισται τῷ ῥηθήσεσθαι ὁ πᾶσιν ὑπάρχει τοῖς οὖσιν. ἐκεῖνος μὲν γὰρ ἂν ὁ λοιπὸς ἴδιος ἦ λόγος, καὶ ὁ πᾶς ἴδιος ἔσται. ἁπλῶς μὲν οὖν πρὸς τὸ ἴδιον ὀτιοῦν πρός τε τὰ ὄντα καὶ τὰ μὴ ὄντα ἀληθεῖς, ὅλος ὁ λόγος ἴδιος γένεται. εἰ δέ τι δεῖ ἐν τῷ λόγῳ μὴ πᾶσιν ὑπάρχει τοῖς ὑπὸ ταυτὸ εἶδος, ἀδύνατον ὅλον τὸν λόγον ἴδιον εἶναι. ἢ γὰρ ἀπικατηγορηθήσεται τὰ πρώγματος. οἷον τὸ ζῶον πεζὸν, δίπουν, πτερώπηκτον. ὁ γὰρ τοιοῦτος λόγος οὐκ ἀπικατηγορεῖται τὰ πρώγματος, διὰ τὸ μὴ πᾶσιν ὑπάρχειν τοῖς ὑπὸ ταυτὸ εἶδος τὸ πτερώπηκτον. ¶Πάλιν εἰ ταυτὸ πλεοναχῶς εἴρηκεν· οἷον τὸ ἐπιθυμίαν, ὄρεξιν ἡδέος εἰπών. πᾶσα γὰρ ἐπιθυμία ἡδέος ὄζιν ὡς τὸ ταυτὸν τῇ ἐπιθυμίᾳ, ἡδέος ἔσται. γίνεται οὖν ὄρεξις τῆς ἐπιθυμίας, ὄρεξις ἡδέος. οὐδὲν γὰρ διαφέρει ἐπιθυμίαν εἰπεῖν, ἢ ὄρεξιν ἡδέος· ὡς δ' ἑκάτερον αὐτῶν ἡδέος ἔσται. ἢ τοῦτο μὲν οὐδὲν ἄτοπον· καὶ γὰρ ὁ ἄνθρωπος δίπουν ὄζιν. ὥστε καὶ τὸ ταυτὸν τῷ ἀνθρώπῳ, δίπουν ἔσται. ἔστι δὲ ταυτὸν τῷ ἀνθρώπῳ, ζῶον πεζὸν δίπουν. ὥστε ζῶον, πεζὸν δίπουν, δίπουν ὄζιν. ἀλλ' οὐ δοκεῖ τοῦτο ἄτοπόν τι συμβαίνειν. ἐπὶ γὰρ τῶν ζώων πεζὸς δὶς τὸ δίπουν κατηγορεῖται· (οὐτε μὲν γὰρ ἂν δὶς ἅπαξ τὸ αὐτὸ τὸ δίπουν κατηγορεῖτο) ἀλλὰ ἀεὶ ζῶον πεζοῦ δίποδος, τὸ δίπουν λέγεται. ὥστε ἅπαξ μόνον τὸ δίπουν κατηγορεῖται. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῆς ὀπιθυμίας· οὐ γὰρ κατὰ τῆς ὀρέξεως, τὸ ἡδέος εἶναι κατηγορεῖται, ἀλλὰ κατὰ τοῦ συμπάντος[a]. ὥστε ἅπαξ κατὰ ταυτὸ

ταῦτα ἢ καταχρεία γίνεται. ἢ καὶ ἔτι δὲ τὸ δὶς φθέγξασθαι ταυτὸν ὄνομα τῷ ἀτόπων, ἀλλὰ τὸ πολλάκις· εἴωθε πως τὸ αὐτὸ καταχρήσασθαι ὁ Ξενοκράτης τῷ φρόνησιν ὁρισικὴν καὶ θεωρητικὴν τὴν ὄντων φησὶν εἶναι). ἡ γὰρ ὁρισικὴ, θεωρητική τίς ἐστιν: ὥστε δὶς τὸ αὐτὸ λέγει, προσθεὶς πάλιν καὶ θεωρητικὴν. ὁμοίως δὲ καὶ ὅσοι τῶν καταψύξιν, θέρσιν τὸ κατὰ φύσιν θερμοῦ φασιν εἶναι. πᾶσα γὰρ θέρσις ἐστὶ τὸ κατὰ φύσιν ὑπάρχοντος. ὥστε περιέρρυτο τὸ προσθεῖναι τὸ κατὰ φύσιν· ἀλλ' ἱκανὸν ἦν εἰπεῖν θέρσιν θερμοῦ. ἐπεὶ δὲ αὕτη ἡ θέρσις γνώριμον ποιεῖ, ὅτι τὸ κατὰ φύσιν λέγεται[a]. ¶ Πάλιν εἰ τὸ καθόλου εἰρημένον, προσθεῖναι καὶ ὅτι μέρους: ἆρ' εἰ τῶν ὀπτικὴν ἐλάττωσιν τῶν συμφερόντων καὶ δικαίων[b]. τὸ γὰρ δίκαιον, συμφέρον τι[c]. ὥστε προσθεῖναι ἐν τῷ συμφέροντι. προσθεῖναι οὖν τὸ δίκαιον. ὥστε καθόλου εἰπὼν, ὅτι μέρους προσέθηκε. καὶ εἰ τῶν ἰατρικῶν ὑπεσήμαινε τῷ ὑγιεινῶν ζῴων καὶ ἀνθρώπων. ἢ τὸν νόμον, εἰκόνα τῶν φύσει καλῶν καὶ δικαίων: τὸ γὰρ δίκαιον καλόν τι· ὥστε πλεοναχῶς τὸ αὐτὸ λέγει.

6 ¶ Πότερον ὡς ἓν καλῶς ἢ οὐ καλῶς ὁρίσεται, διὰ τούτων καὶ τῶν τοιούτων ὑποσκεπτέον.

quoque semel attribuitur. non est autem res absurda, si idem nomen bis pronuncietur, sed si idem alicui sæpius attribuatur. vt cùm Xenocrates ait prudentiam esse definitiuam & contemplatiuã eorum quæ sunt. nam vis definiendi, est vis quædam contemplandi. quare bis eandem rem dicit, adiecto *verbo* contemplatiua. Similiter *faciunt*, quicũque refrigerationem aiũt esse priuationẽ caloris naturalis. omnis enim priuatio est rei naturã insitæ. quare superuacaneũ est addere *verbum illud* naturalis: sed sufficiebat dicere, priuationem caloris: quandoquidẽ ex ipso priuationis verbo apparet, rei naturalis *priuationem* dici[a]. ¶ Item *videndũ est*, an ad id quod vniuersaliter dictum est, *aliquid* adiungatur *quod sit* in parte. vt si quis æquitatem *definiat* imminutionem eorum quæ vtilia & iusta sunt[b]. quod enim iustum est, vtile quiddã est[c]. proinde in eo quod est vtile, continetur. Superuacaneum igitur est *illud ver bum*, iusta. itaque cùm vniuersale dixerit, particulare adiunxit. *Idẽ* *fit* etiam, si *quis* medicinã *definiat* scientiam eorum quæ salubria sunt animali & homini: aut legẽ simulachrũ eorum quæ naturã honesta & iusta sunt. quod enim iustum est, honestum quiddam est. quocirca sæpius eãdem rem 6 dicit. ¶ Vtrùm igitur rectè an non rectè definierit, ex his & eiusmodi *aliis locis* videndum est.

a Simili ratione Piscator Ramũ reprehẽdit quòd dialecticam definierit. artem bene differendi: cùm illud, bene, satis in vocabulo artis contineatur. verùm autẽ iusta an temeraria sit hęc reprehensio, nolo in præsentia dicere.

b Vtilitati & iustitiæ.

c Videtur Aristoteles vtilitatis verbum ita accipere, vt sub se cõplectatur & summũ seu strictum ius, & æquitatẽ. Iurisconsulti vero vtilitatem accipiunt pro æquitate quæ distinguitur à iure stricto.

Si definitum non sit ex prioribus, & notioribus,

CAP. IV.

1 ¶ *Expositio huius loci generaliter accepti.* 2 ¶ *Partes huius loci. Si prius definitũ sit per posterius:* 3 *vt qui scrupulum per metũ, aut finitum per infinitum.* 4 *Si non exprioribus sit definitum: vt quia definitum sit oppositum per oppositum:* 5 *vel eadem per se ipsum:* 6 *vel id quod in definitione ponitur, per aliud in eadem definitione positum:* 7 *vel superius in categoria per inferius.*

VTrùm autē dixerit ac definierit quid res sit, nécne, *videndum est* ex his *quæ deinceps exponam.* ¶ *Ac* primùm si non ex prioribus & notioribus confecit definitionem. cùm enim definitio tradatur, eius quod dictum est, cognoscendi causa: cognoscamus autem non ex quibuslibet, sed ex prioribus & notioribus: (quēadmodum in demonstrationibus contingit. sic enim omnis doctrina & disciplina *se* habet[a]) perspicuum igitur *est*, eum qui non ex his definiuit, *re vera* non definiuisse. nā si definiuit, plures erunt eiusdē *rei* definitiones. constat enim eū qui ex prioribus & notioribus *definierit*, meli[a] definiuisse. quare ambæ definitiones erunt eiusdem *rei*. quod ita *esse* non videtur. quandoquidem vna est cuiusq; rei essentia, *qua est* id quod est. quare si plures erūt eiusdem *rei* definitiones, eadem erit rei definitæ essentia, quæ vtrâque definitione declaratur. hæ verò *essentiæ* non sunt eædem, quoniā & definitiones sunt diuersæ. Perspicuum igitur *est* eum non definiuisse, qui non ex prioribus & notioribus definiuit. Ergo non ex notioribus sumptam esse definitionem, dupliciter accipi potest: nempe si ex simpliciter ignotioribus, vel ex iis quæ sunt nobis ignotiora: quoniam vtroque modo *id fieri* accidit. Quod enim prius est, id eo quod posterius est, notius est simpliciter. vt punctum *est prius* linea, & linea plano, & planum solido: quemadmodum vnitas numero, quoniam prior *est* & principium omnis numeri. similitérque elementum *est prius* syllaba. Nobis verò contrà interdum accidit: quia longè magis solidum sub sensum cadit, quàm planum: &

a Comparatur.

Πότερον δ' εἴρηκε καὶ ὥρισαι τὸ τί ἐστιν ἢ οὔ, ἢ οὐ δεῖ σκοπεῖν πρῶτον; 1

¶ Πρῶτον μὲν, εἰ μὴ ἐξ ἀρχῆς τοιοῦτον καὶ γνωριμωτέρων πεποίηται τὸν ὁρισμόν. ἐπεὶ γὰρ ὁ ὅρος διὰ τοῦτο δίδοται τῷ γνωρίσαι χάριν τὸ λεχθὲν γνωρίζομεν δ' οὐκ ἐκ τῶν τυχόντων, ἀλλ' ἐκ τῶν πρώτων καὶ γνωριμωτέρων· (καθάπερ οὐδ' ἐν τοῖς ἀποδείξεσιν· ἔστι γὰρ πᾶσα διδασκαλία καὶ μάθησις ἔχει[a]) φανερὸν οὖν ὅτι ὁ μὴ ἐξ τοιούτων ὁρίζόμενος οὐχ ὥρισται. εἰ γὰρ ὥρισται, πλείους ἔσονται τοῦ αὐτοῦ ὁρισμοί. δῆλον γὰρ ὅτι καὶ ὁ ἐξ ἀρχῆς τοιοῦτον καὶ γνωριμωτέρων, βέλτιον ὥρισται. ὥστε ἀμφότεροι ἂν εἶναι ὅροι τοῦ αὐτοῦ. τὸ δὲ τοιοῦτον ἀδύνατον ἑκάστῳ γὰρ τῶν ὄντων ἓν ὄζι τι ἦν ὅπερ ὄζιν. ὥστε εἰ πλείους ἔσονται τοῦ αὐτοῦ ὁρισμοί, ταυτὸν ἔσται τῷ ὁριζομένῳ τὸ ἓν ἦν, ὅπερ καθ' ἑκάστου τῶν ὁρισμῶν δηλοῦται. ταῦτα δ' οὐ ταυτά ὄζιν, ἐπειδὴ καὶ οἱ ὁρισμοὶ ἕτεροι. δῆλον οὖν ὅτι οὐχ ὥρισται ὁ μὴ ἐξ ἀρχῆς τοιοῦτον ὁ ἴσως ὁρισάμενος. τὸ μὲν οὖν μὴ ἐξ ἀρχῆς γνωριμωτέρων εἰρῆσθαι τὸν ὅρον, δηλῶς ὄζιν εἰλῆφεν. ἢ γὰρ εἰ ἁπλῶς ἐξ ἀγνωστοτέρων, ἢ εἰ ἡμῖν ἀγνωστοτέρων. ἐνδέχεται δὲ ἀμφοτέρως. ἁπλῶς μὲν γὰρ γνωριμώτερον, τὸ ὑστερίζον τε ὑστέρου· οἷον στιγμὴ γραμμῆς, καὶ γραμμὴ ἐπιπέδου, καὶ ἐπίπεδον στερεοῦ· καθάπερ μονὰς ἀριθμοῦ· πρότερον γὰρ καὶ ἀρχὴ πᾶσα ἀριθμοῦ. ὁμοίως δὲ καὶ στοιχεῖον συλλαβῆς. ἡμῖν δ' ἀνάπαλιν σχεδόν τι συμβαίνει. μάλιστα γὰρ τὸ στερεὸν ὑπὸ τὴν αἴσθησιν πίπτει τοῦ ἐπιπέδου, τὸ δ' ἐπίπε-

ἐπίπεδον μᾶλλον τῆς γραμμῆς, γραμμὴ δὲ σημείου μᾶλλον. οἱ πολλοὶ δὲ τὰ τοιαῦτα γνωρίζουσι. τὰ μὲν γὰρ, τῆς τυχούσης τὰ δέ, ἀκριβοῦς καὶ θεωρητικῆς διανοίας καταμαθεῖν ἔστιν. ἁπλῶς μὲν οὖν βέλτιον, τὸ ἐξ ἐκείνων τὰ ὕστερα πειρᾶσθαι γνωρίζειν, ὅπερ ἐστὶν μουσικώτερον δὲ τὸ τοιοῦτόν ἐστιν. οὐ μὴν ἀλλὰ πρὸς τοὺς ἀδυνατωτέρους γνωρίζειν διὰ τῆν τοιοῦτον, ἀναγκαῖον ἴσως διὰ τῆν ἐκείνους γνωρίμων ποιεῖσθαι τὸν λόγον. εἰσὶ δὲ τῆν τοιοῦτον ὅρισμὸν ὅ, τε τῆς σιμότητος, καὶ ὁ τῆς γραμμῆς, καὶ ὁ τὸ ἐπίπεδον: πάντες γὰρ διὰ τῆν ὑστέραν τὰ πρότερα δηλοῦσι. τὸ μὲν γὰρ γραμμῆς τὸ δί, ἐπίπεδον τὸ δὶς τετρᾶ φασι πέρας εἶναι). Οὐ δεῖ δὲ λανθάνειν ὅτι τοῖς οὕτως ὁριζομένοις οὐκ ἐνδέχεται τὸ τί ἐστιν τοῦ ὁριζομένου δηλοῦν, ἐὰν μὴ τυγχάνωσιν, ἃ μᾶλλον τε γνωριμώτερον ἐστὶν καὶ ἁπλῶς γνωριμώτερον: εἴπερ δεῖ μὲν διὰ τῶν ἧττον καὶ τῆν ἀφορῶν ὁρίζεσθαι τὸν καλῶς ὁριζόμενον. ταῦτα δὲ τῆν ἁπλῶς γνωριμώτερον καὶ πρότερόν τε εἴδους εἰσί. συναναιρεῖ γὰρ τὸ ἧττον καὶ ἡ ἀφορὰ τὸ εἶδος, ὥστε πρότερα ταῦτα τῶν εἰδῶν. ἔστι δὲ γνωριμώτερα. τῶν μὲν εἰδῶν γνωριζομένων, ἀναγκαῖον καὶ τὸ ἧττον καὶ τὰς ἀφορὰς γνωρίζεσθαι· ὁ γὰρ εἰδὼς πόθεν γνωρίζων, καὶ ζῷον καὶ πεζὸν γνωρίζει: τῶν δὲ ἧττον ἢ τῶν ἀφορᾶς γνωριζομένων, οὐκ ἀναγκαῖον καὶ τὸ εἶδος γνωρίζεσθαι: ὡς τε ἀγνοοῦντες τὸ εἶδος. Ἔτι τοῖς κατ' ἀλήθειαν τοὺς τοιούτους ὁρισμοὺς φάσκουσιν εἶναι, τοὺς ἐν τῆν ἐκάστῳ γνωρίμων, πολλοῖς τὸ αὐτὸ συμβήσεται λέγειν ὁρισμοὺς εἶναι.

planum magis quàm linea: & linea magis quàm punctum. nam multi ea cognoscunt quæ *sunt* eiusmodi. hæc enim cuiusuis, illa verò exquisitæ & excellentis cogitationis est discere. Simpliciter igitur melius *est* conari vt ex prioribus posteriora cognoscantur: (quoniam ad scientiam gignendam hoc magis est accõmodatum) attamẽ apud eos qui ex talibus cognitionem adipisci nequeũt, necesse *est* fortasse definitionem conficere ex iis quæ illis nota sunt. Tales sunt definitiones & pũcti, & lineę, & plani. omnes enim ex posterioribus priora declarant. illud [a] enim linea, illud [b] plani, hoc [c] solidi aiũt terminum esse. Sed non est ignorandum, eos qui ita definiunt, non posse declarare quid sit id quod definitur: nisi *fortè* idem sit & nobis notius & simpliciter notius. siquidem oportet eum qui rectè definit, ex genere & differentiis definire. hæc autem sunt *in* eorum *numero*, quæ sunt notiora & priora, quàm species. secum enim aufert genus & differentia speciem [d]. quare hæc sunt priora quàm species. Sunt etiam notiora: quia cognita specie, necesse *est*, & genus & differentiam cognosci: etenim qui hominem cognoscit, & animal, & pedestre cognoscit. cognito autem genere, vel differentia, non *est* necesse etiam speciem cognosci. itaque species ignotior *est*. Præterea qui re vera has definitiones esse confirmant, iis accidit vt dicant eiusdẽ *rei* multas esse definitiones.

a Punctum.
b Lineam.
c Planum.
d Id est, sublato genere, vel differentia, simul tollitur species.

alia namque aliis, non eadem omnibus sunt notiora. quare alia apud alium definitio tradenda erit: siquidem ex iis, quæ cuique sunt notiora, definitionem conficere oportet. Præterea iisdem *hominibus* alias alia sunt notiora. nam ab initio *notiora sunt ea* quæ sub sensum cadunt. cùm autem tales effecti sunt, vt exquisitiùs res cognoscere valeāt, *tum* contrà *res habet*. quocirca ne apud eundem quidem *hominem* semper eadem definitio tradenda est *ab* iis qui definitionē ex cuique notioribus tradēdam esse asserunt. Perspicuum igitur *est* non esse ex talibus definiendum, sed ex simpliciter notioribus. nam hoc tantùm modo vna & eadem definitio semper fiet. Fortassis autem quod simpliciter notum est, non id est quod omnibus notum est, sed quod *notum est* iis qui ratione bene cō stituta præditi sunt: quemadmodum & salubre dicitur id quod salubre est iis, quorum corpus bene affectum est. Oportet igitur singula quæ sunt eiusmodi, accuratè explicare. qui verò disputant, *iis* vti *debent*, quatenus expedit. Maximè autem in confesso est, definitionem euerti, si neq; ex simpliciter notioribus, neq; ex iisque *sunt* nobis *notiora*, oratio confecta sit. ¶ Vnus igitur locus *probandi* definitionem non esse ex notioribus, is est quē antea diximus, nempe cùm priora per posteriora declarantur. ¶ Alius autē *est*, si eius quod in quiete consistit, & definitum est, definitio nobis tradatur per id quod est indefinitū & in motione *consistit*[a]. quod enim manet & definitum est, prius & notius *est* eo qđ indefinitum & in motu est. ¶ *Ad probādū* autē *definitionē* nō esse ex prioribus, tres sunt loci.

ἕτερα γὰρ ἕτερος, καὶ οὐ ταυτὰ πᾶσι τυγχάνει γνωριμώτερα ὄντα. ὥστε πρὸς ἕκαστον ἕτερος ἂν εἴη ὁ ὁρισμὸς ὁποδοτός, εἴπερ ἐκ τῶν ἑκάστοις γνωριμωτέρων τὸν ὁρισμὸν ποιεῖσθαι χρή. Ἔτι τοῖς αὐτοῖς ἄλλοτε ἄλλα μᾶλλον γνώριμα. ὡς ἀρχῆς μὲν γὰρ τὰ αἰσθητὰ ἀκριβεστέρας δὲ μνημόνιος, ἀνάπαλιν. ὥστ' οὐδὲ πρὸς τὸν αὐτὸν ἀεὶ ὁ αὐτὸς ὁρισμὸς ὁποδοτέος, τοῖς δι' ἧττον ἑκάστοις γνωριμωτέρων τὸν ὁρισμὸν φάσκουσιν ὁποδοτέον εἶναι. δῆλον οὖν ὅτι οὐχ ὁριστέον δι' ἧττον τοιούτων, ἀλλὰ δι' ἧττον ἁπλῶς γνωριμωτέρων. μόνως γὰρ ἂν οὕτως εἰς καὶ ὁ αὐτὸς ὁρισμὸς ἀεὶ γένοιτο. Ἴσως δὲ καὶ τὸ ἁπλῶς γνώριμον, οὐ τὸ πᾶσι γνώριμόν ἐστιν, ἀλλὰ τὸ τοῖς μὴ διακειμένοις τὸν διάνοιαν· καθάπερ καὶ τὸ ἁπλῶς ὑγιεινόν, τὸ τοῖς μὴ ἔχουσι τὸ σῶμα. Δεῖ μὲν οὖν ἕκαστα τῇ τοιαύτῃ τῶν ἐξακριβοῦν, χρῆσθαι δὲ διαλεγομένοις πρὸς τὸ συμφέρον. Μάλιστα δ' ὁμολογουμένως ἀναιρεῖν ἐνδέχεται τὸν ὁρισμὸν, ἐὰν μήτ' ἐκ τῶν ἁπλῶς γνωριμωτέρων, μήτε ἐκ τῶν ἡμῖν τυγχάνῃ τοῦ λόγου πεποιημένος. ¶ Εἷς μὲν οὖν τόπος τὸ μὴ δι' ἧττον γνωριμωτέρων ὅτι, τὸ δι' ἧττον ὑστέρων τὰ πρότερα δηλοῦν, καθάπερ πρότερον εἰπομεν. ¶ Ἄλλος δ', εἰ τὸ ἠρεμίᾳ ἢ ὁ ὁρισμένῳ, δι' ἀορίστου ἢ ἐν κινήσει ὁποδιδοῖ ὁ λόγος ἡμῖν. πρότερον γὰρ καὶ γνωριμώτερον τὸ μένον, ἢ τὸ ὡρισμένον, ἢ ἀορίστου, καὶ τὸ ἐν κινήσει ὄντος. ¶ Τοῦ δὲ μὴ ἐκ προτέρων, ἓξ εἰσὶ τρόποι. πρῶτος

a Vel si quis sanitatem definiat, morbi absentiā: vel scientiam, quod studio & labore dicitur.

πρᾶξις μὴ, εἰ διὰ τῆν ἀντικείμενον τὸ ἀντικείμενον ὥρισαι, οἷον διὰ τὸ κακοῦ τὸ ἀγαθόν. ἅμα γὰρ τῇ φύσει τὰ ἀντικείμενα. ἔνιοις δὲ καὶ ἡ αὐτὴ ἐπιστήμη ἀμφοτέρων δοκεῖ εἶ). ὥστε οὐδὲ γνωριμώτερον τὸ ἕτερον τὸ ἑτέρου. Δεῖ δὲ μὴ λανθάνειν, ὅτι ἐνία ἴσως οὐκ ἔστιν ὁρίσασθαι ἄλλως: ἢ τὸ δι' πλάσιον αὐτοῦ τὸ ἡμίσεος: καὶ ὅσα καθ' αὐτὰ πρός τι λέγεται. πᾶσι γὰρ τοῖς τοιούτοις, ταυτὸν τὸ εἶ) πρὸς πρός τι πως ἔχειν. ὥστ' ἀδύνατον αὐτοῦ θατέρου θάτερον γνωρίζειν. διόπερ ἀναγκαῖον ἐν τῷ τὸ ἑτέρου λόγῳ συμπεριειλῆφθαι καὶ θάτερον. Γνωρίζειν μὲν οὖν δεῖ τὰ τοιαῦτα παντὰ χρῆσθαι δ' αὐτοῖς καὶ ὅτι τύπον, ὡς αὖ δοκεῖ συμ-
6 φέρειν. ¶ Ἄλλος, εἰ αὐτῷ κέχρηται τῷ ὁριζομένῳ. λανθάνει δ' ὅταν μὴ αὐτῷ τῷ τὸ ὁρισμένου ὀνόματι χρήσηται. οἷον εἰ τὸν ἥλιον, ἄστρον ἡμεροφανὲς ὥρισατο. ὁ γὰρ ἡμέρα[a] χρώμενος, καὶ ἡλίῳ[b] χρῆται. δεῖ δὲ πρὸς τὸ φορᾶβλῶαι τὰ τοιαῦτα, μεταλαμβάνειν αὐτὴ τὸ ὀνόματος [c] τὸν λόγον. οἷον ὅτι ἡ ἡμέρα, ἡλίου φορὰ ὑπὲρ γῆς ὅσ-
δηλον γὰρ ὅτι ὁ τ φορᾶ ἡλίου ὑπὲρ γῆς εἰρηκὼς, τ ἥλιον εἴρηκεν. ὥστε κέχρηται τῷ ἡλίῳ, ὁ τῇ ἡμέρα χρη-
7 σάμενος. ¶ Πάλιν εἰ τῷ αὐτοδιπλασιημυρίῳ τὸ αὐτοδιπλασιημύριον ὥρισαι. οἷον πρῶτον, τὸ μονάδι μεῖζον ἀριθμοῦ. ἅμα γὰρ τῇ φύσει, τὰ ὁπὶ τῷ αὐτῷ γένους αὐτοδιπλασιημυρίω· τὸ δὲ πρῶτον καὶ ἄρτιον αὐτοδιπλασιάσιν ταῖ, ἄμφω γὰρ ἀριθμοῦ διαφορᾶ.
8 ¶ Ὁμοίως δὲ, καὶ εἰ ὅλῳ τῷ ὑπερκατὰ τὸ ὑπὸν ὥρισαι. οἷον ἄρτιον ἀριθμὸν τὸν δίχα διαιρούμενον

Primus est, si oppositū per oppositā definiuit, vt bonum per malum: quoniam oppositā simul sunt naturā. quibusdam autem etiam esse eadem amborū scientia videtur. quapropter alterum altero notius non est. Sed non est ignorandū quædam fortasse non posse aliter definiri: vt duplum *non potest definiri* sine dimidio: & quæcumque per se ad aliquid referuntur. *in* his enim omnibus idem est essentia, & ad aliquid quodam modo affectum esse. quare fieri nequit, vt sine altero alterius notitia comparetur. proinde necesse est, vt in alterius definitione alterum quoque comprehendatur. Oportet igitur ea omnia quæ sunt eiusmodi, nota esse. vti autem his *locis* in his *rebus debemus*, prout vi-
6 debitur vtile esse. ¶ Alius *locus est*, si *in definitione* adhibuit ipsum definitum. *Hoc* autē latet, cùm non vtitur ipso rei definitæ nomine. vt si quis Solem definiat, astrum die perspicuum. nam qui die[a] vtitur, etiam Sole [b] vtitur. Vt autem huiusce modi *vitia* deprehendantur, sumenda est pro nomine [c] definitio. veluti diem esse Solis lationem supra terrā. perspicuū enim *est*, eum qui Solis lationem supra terram dixit, Solē dixisse. quare Sole vsus est,
7 qui die vsus est. ¶ Item si definiuit id quod in diuisione ponitur, per id quod in eadem diuisione numeratur, vt *si* impar *definiuit*, quod vnitate maius est q̄ par. simul. n. naturā sunt ea quæ in eiusdē generis diuisione ponūtur: impar autē & par in eadē diuisione ponuntur, cùm ambo
8 sint numeri differētię. ¶ Similiter si superius per inferiora definiuit: vt *si* parem numerum *dixit esse* cum qui bifariam diuiditur:

a Id est, diei vocabulo.
b Solis vocabulo.
c Loco nominis positi in rei propositæ definitione.

aut bonum *esse* habitum virtutis. nam & illud, bifariam, sumptũ est à duobus quæ paria sunt: & virtus est bonum quiddam. quare hæc sub illis sunt. necesse autem *est*, vt is qui inferiori vtitur, etiam ipso *definito* vtatur. nam & qui vtitur virtute. vtitur bono: quia virtus est bonũ quiddam. & similiter qui vtitur *verbo* bifariam, vtitur pari: quia verbum, bifariam, significat in duo[a] diuidi: duo verò, paria sunt.

¶ Vt igitur vniuersaliter dicã, vnus est locus, non ex prioribus & notioribus cõfectam esse definitionem. cuius *loci* partes *sunt* eæ quæ dictæ sunt.

ἢ ἀγαθόν. ἔξιν ἀρετῆς. τὸ, τὰ δύο δίχα, ὅτι τὸ μὲν δύο εἴληπται ἀρτίων ὄντων· καὶ ἡ ἀρετὴ ἀγαθόν τί ἐστιν. ὥστε ὑποκάτω ταῦτα ὁμοίων ἐστίν. ἔστι δ' ἀνάγκη τὸν τοῦ ὑποκάτω χρώμενον, καὶ αὐτοῦ χρῆσθαι. ὁ, τε γὰρ τῇ ἀρετῇ χρώμενος, χρῆται τοῦ ἀγαθοῦ, ἐπειδὴ ἀγαθόν τι ἡ ἀρετή. ὁμοίως δὲ καὶ ὁ τοῦ δίχα χρώμενος, τοῦ ἀρτίῳ χρῆ[a]· ἐπειδὴ εἰς δύο[a] σημαίνει τὸ δίχα· τὰ δὲ δύο, ἄρτιά ἐστι. ¶ Καθόλου μὲν οὖν εἰπεῖν, ἓς ἐστι τόπος τὸ μὴ δύα πρότερον ἢ γνωριμώτερον ποιήσασθαι τὸν λόγον. μέρη δ' αὐτοῦ, τὰ εἰρημένα.

a In duas partes.

Loci à genere, & ab iis ad quæ definitum refertur, CAP. V.

1 *Si genus omissum sit.* 2 *Si cùm definitum ad multa pertineat, vel non ad omnia sit aptatum,* 3 *vel non ad melius sed ad deterius.* 4 *A loco generis.* 5 *Si positum sit genus remotum, non proximum.*

b Ab eo qui thesim proposuit.

SEcundus *locus est*, si cùm res sit in genere, non sit posita[b] in genere. in *iis* autem omnibus est huiusmodi peccatum, in quibus orationi non præponitur quid sit: cuiusmodi est hæc corporis definitio, id quod habet tres dimensiones: aut si quis hominem definiat, id quod scit numerare. quia dictum non fuit, quid sit id quod habet tres dimẽsiones. aut quid sit quod scit numerare. genus autem debet significare quid sit: & eorum quæ in definitione dicuntur, primum supponitur. ¶ Præterea *alius locus est*, si cùm ad multa res definita pertineat, non ad omnia aptetur. vt si *quis* grãmaticã *definiat*, scientiã scribendi quod profertur[b]. deest enim, &

c Vel, dictatur.

Δεύτερος δὲ, εἰ ἐν γένει τὸ πρᾶγμα ὄντος, μὴ κεῖται[b] ἐν γένει. ἐν ἅπασι δὲ τὸ τοιοῦτον ἁμάρτημά ἐστιν, ἐν οἷς οὐ προτίθεται τῷ λόγου τὸ τί ἐστιν. οἷον ὁ τοῦ στόματος ὁρισμὸς, τὸ ἔχον ξύσις διαστάσεις. ἢ εἴ τις τὸν ἀνθρωπον ὁρίσαιτο, τὸ δυνάμενον ἀριθμεῖν. οὐ γὰρ εἴρηται τί ὄν, ξύσις ἔχει διαστάσεις· ἢ τί ὄν, ὃ δύναται ἀριθμεῖν· τὸ δὲ γένος βούλεται τὸ τί ἐστι σημαίνειν, καὶ πρῶτον ὑποπίπτει τῷ ἐν τῷ ὁρισμῷ λεγομένων. ¶ Ἔτι εἰ πρὸς πλείω λεγομένων τὸ ὁριζομένου, μὴ πρὸς πάντα ἀπέδωκεν. οἷ εἰ τὸ γραμματικῷ, δυνατῷ τὰ γράφειν τὸ ὑπάρχον δύναται[c]. προσδεῖται γὰρ, ὅτι καὶ τὸ

τῆ αἰαγνῶναι. κἀδὲν γὰ μᾶλλον τῆ γραμματικῆ, ἢ τῆ αἰαγνῶναι ὁ ὅτι δοὺς ὁρισμόν. ὥστ' οὐδεὶς ἔστιν, ἀλλ' ὁ ἄμφω ταῦτ' ἐπιστήμη πλείους κὰκ ἐνδέχεται τὸ αὐτὸ ὁρισμοὺς εἶναι. Ἐπὶ ἑνίων μὲν οὖν κατ' ἀλήθειαν ἔχει, καθάπερ εἴρηται. ἐπ' ἐνίων δ' ἃ ἔστι τοῦ ἑνὸς ὅσον μὴ καθ' αὑτὸ πρὸς ἄμφω λέγεται, καθάπερ ἰατρικὴ νόσου καὶ ὑγείας πυκνοῦ. τὸ μὲν γὰρ, καθ' αὑτὸ λέγεται· τὸ δὲ, κατὰ συμβεβηκός. ἁπλῶς[a] γὰρ ἀλλότριον τῆς ἰατρικῆς τὸ νόσου ποιεῖν. ὥστ' οὐδὲν μᾶλλον ὁρίσεται, ὁ πρὸς ἄμφω[b] ὁ τὸ δοὺς[c], τὸ πρὸς θάτερον[d], ἀλλ' ἴσως καὶ χεῖρον, ἐπειδὴ καὶ τῶν λοιπῶν ἐστὶν οὗ[e] δ' ὡς ἁπλῶς ὅτι νόσου ποιητικόν. ¶ Ἔτι εἰ μὴ πρὸς τὸ βέλτιον, ἀλλὰ πρὸς τὸ χεῖρον ἀπέδωκε[f], πλείονων ὄντων, πρὸς ἃ λέγεται τὸ ὁριζόμενον. πάσα γὰρ ἐπιστήμη καὶ δύναμις τὸ βελτίονος ἐστίν.

¶ Πάλιν εἰ μὴ κεῖται ἐν τῷ οἰκείῳ αὐτοῦ γένει τὸ λεχθὲν, σκοπεῖν ἐν τῷ[g] ᾧ εἶ τὰ γένη συγχέων[g], καθάπερ πρότερον[h] εἴρηται. ¶ Ἔτι εἰ ὑφ' ἑαυτῶν λέγει τὰ γένη[i]· ἔστι ὁ τὸν δικαιοσύνην, ἕξιν ἰσότητος ποιητικὴν, ἢ διανεμητικὴν τοῦ ἴσου. ὑφ' ἑαυτὴν[k] γὰρ ὁ οὕτως ὁριζόμενος τὸν ἀρετὴν. παρέλιπεν οὖν τὸ τῆς δικαιοσύνης γένος, οὐ λέγει τὸ τί ἦν εἶναι. ἢ γὰρ οὐσία ἑκάστῳ μετὰ τὸ γένος. ἔστι δὲ τοῦτο τῶν τοῦ μὴ εἰς τὸ ἐγγυτάτω γένος θεῖναι[l]. ὁ γὰρ εἰς τὸ ἐγγυτάτω θεὶς, πάντα τὰ ἐπάνω ἐμπεριείληφε· πειδὴ πάντα τὰ ἐπάνω γένη τῷ ὑπονοεῖσθαι κατηγορεῖται.

legendi. quandoquidē non magis qui scribendi quàm qui legendi *scientiam esse* tradiderit, *grāmaticam* definiuit. quare neuter *definuit*, sed is *demum* qui ambo hæc dixit: quippe cùm eiusdem rei plures definitiones esse non possint. In nonnullis igitur re vera *ita res se* habet, vt dictum fuit. in quibusdam verò non item: vt in iis, quæ non per se ad ambo pertinent. quemadmodū medicina *est scientia* morbum & sanitatem efficiēdi. nam huius per se dicitur, illius verò per accidens. simpliciter[a] enim alienum *est* à medicina, morbū efficere. quare non magis definiuit, qui ad ambo[b] retulit[c], quàm qui ad alterum[d]: sed fortasse deterius, quia & quiuis alius[e] potest morbum efficere. ¶ Præterea si non ad melius, sed ad deterius accommodauit[f]: cùm plura sint ad quæ pertinet res definita. omnis enim scientia, & omnis facultas videtur eius esse quod optimum est. ¶ Rursus, an id quod dictum est, non sit positum in proprio genere, considerare *oportet* ex elementis[g] ad genera pertinentibus, quemadmodum antea[h] dictum fuit. ¶ Præterea *peccat*, qui transiliēs dicit genera[i]: vt *qui* iustitiam *definit*, habitum æquabilitatis effectiuum, aut æqui distributiuum. nam virtutem transilit[k], qui ita definit. cùm igitur omittat genus iustitiæ, non dicit quid sit: quandoquidem cuiusque *rei* essentia est cum genere *coniuncta*. Hoc autem idem est, ac *si dicatur* non in proximo genere posuisse[l]. nam qui in proximo posuit, omnia superiora dixit: quippe cùm omnia superiora genera inferioribus attribuātur.

a Absolutè, omnino.
b Ad sanitatis & ad morbi effectionem.
c Medicinam.
d Ad sanitatis effectionem dūtaxat.
e Præter medicum.
f Ve si diceret medicinam esse artem efficiendi morbum.
g Locis.
h Lib. 4.
i Qui omisso genere proximo proponit aliquod genus remotum & superius.
k Omittit.
l Rem definiri.

Quocirca vel in proximo genere ponendum est *id quod definitur*, vel omnes differentiæ superiori generi adiungi debent, per quas proximum genus definitur. sic enim nihil prætermissum erit: sed oratione loco nominis, inferius genus dictum erit. Qui verò dicit solũ genus superius, non dicit etiam inferius genus. etenim qui dicit plantam, non dicit arborem.

ὥστε ἢ εἰς τὸ ἐγγυτάτω γένος ἀνατέον ἢ πάσας τὰς διαφορὰς τῷ ἐπάνω γένει προσπέτον, δι' ὧν ὁ εἶδος τὸ ἐγγυτάτω γένος. ὅπου δὲ οὐδὲν ἀφῃρέθη ὀνόματος, ἀλλ' αὐτὸ ὄνομα λόγῳ εἴρηκεν, ἀνάγκη τὸ ὑποκάτω γένος. ὁ δ' αὐτὸ μόνον τὸ ἐπάνω γένος εἰπάς, οὐ λέγει καὶ τὸ ὑποκάτω γένος. ὁ δὲ φυτὸν εἰπάς, οὐ λέγει δένδρον.

Locià differentiis, CAP. VI.

1 *Si non sunt differentiæ generis. Si non sunt differentiæ.* 2 *Si nulla sit differentia oppositæ.* 3 *Si differentia oppositæ non diuidat genus.* 4 *Si oppositæ differentiæ generi adiectæ non constituat speciem.* 5 *Si differentia exprimatur per negationem,* 6 *vel ea opponatur negatiuæ.* 7 *Si species ponatur quasi differentia.* 8 *Si genus ponatur quasi differentia.* 9 *Si differentia non significet quale quid.* 10 *Si per accidens insit rei definitæ.* 11 *Si generi attribuatur differentia, vel species, vel ea quæ sunt sub specie.* 12 *Si de differentia dicatur genus,* 13 *vel species, vel ea quæ sunt sub specie.* 14 *Si differentia non sit prior specie.* 15 *Si sit differentia alterius generis.* 16 *Si substantiæ differentia significet esse in loco.* 17 *Si affectio pro differentia tradita fuerit.* 18 *Si relati differentia non referatur ad aliquid.*

RVrsus in differentiis similiter considerandum *est*, an generis differentias dixerit. nisi enim propriis rei differentiis definierit; aut *si* omnino tale *quidpiam* dixerit, quod nullius rei possit esse differentia, vt animal, aut substantiam: procul dubio non definiuit: quoniam hæc nullius *rei* differentiæ sunt. ¶ Vi[2] dere etiam *oportet*, an sit aliquid in diuisione oppositum dictæ differentiæ. nisi enim sit, perspicuum *est*, eam quæ dicta est, non esse generis differentiam. Omne enim genus iis differentiis diuiditur quæ sibi inuicem in diuisione opponuntur: vt animal pedestri, & volueri, & aquatili, & bipede. ¶ Aut si sit quidem oppositа *aliqua* differentia, non tamẽ verè dicatur de genere: perspicuum *est* neutram esse *eius* generis differentiam. omnes enim differentiæ, quæ sibi inuicem in diuisione opponuntur, de ꝓprio

Πάλιν ἔστι τῶν διαφορῶν [ὁ- Dict. in M.S.
μοίως] σκεπτέον, εἰ καὶ τὰς διαφορὰς εἶπε τὰς τῶ γένους. εἰ δὲ μὴ τῆς τοιαύτης ἰδίας ὡρίσατο γένους
διαφορᾶς, ἢ καὶ παντελῶς τοιοῦτον εἴρηκεν, ὃ κινδυνεύει διαφορὰν εἶναι, οἷον τὸ ζῶον, ἢ τὸ ὑπάρχειν δηλον, ὅτι οὐκ ὡρίσατο. κινδυνεύει δὲ διαφορὰ τὰ εἰρημένα. ¶ Ὁρᾶν δὲ καὶ εἰ ἔστιν ἀντικείμενόν τι τῇ εἰρημένῃ διαφορᾷ. εἰ δὲ μὴ ἔστι, δῆλον ὅτι οὐκ ἂν εἴη ἡ εἰρημένη τῶν γένους διαφορά. πᾶν γὰρ γένος τὰς ἀντικειμένας διαφορὰς διαιρεῖται· καθάπερ τὸ ζῶον τὸ πεζὸν καὶ τὸ πτηνὸν καὶ τὸ ἔνυδρον καὶ τὸ δίπουν. ¶ Ἢ εἰ ἔστι μέν τι ἀντικείμενον διαφορᾷ, μὴ ἀληθεύεται δὲ κατὰ τῶν γένους· δῆλον ὅτι οὐδετέρα ἂν εἴη τοῦ γένους διαφορά. πᾶσαι δὲ αἱ ἀντικείμεναι διαφοραὶ ἀληθεύονται κατὰ τοῦ εἰ-

κείου

κείου ἡγοῦς[a]. ¶ Ὁμοίως δὲ καὶ εἰ ἀληθεύεται[b] μὴ ποιεῖ ἡ θεσπιδευτὴν τοῦ ἡγοῦς εἶδος. δῆλον δὲ, ὅτι οὐκ αὐ ἔστι αὐτῆ εἰδοποιὸς διαφορὰ τὸ ἡγοῦς. πᾶσα δὲ εἰδοποιὸς διαφορὰ, μετὰ τοῦ ἡγοῦς εἶδος ποιεῖ. εἰ δ' αὐτὴ μὴ ἔστι διαφορά, οὐδ' ἡ λεχθεῖσα, ἐπεὶ ταύτῃ ἀπεδείχθη. ¶ Ἔτι ἐὰν ὑποφάσει διαιρῇ τὸ ἡγοῦς· καθάπερ τῷ γραμμικῷ ὁ εὐθύμυρος, μὴ κος ἀπλατὲς ἔχον). οὐδὲν δὲ ἄλλο σημαίνει, ἢ ὅτι οὐκ ἔχει πλάτος. συμβήσεται οὖν τὸ γένος μετέχειν τῶν εἰδῶν. πᾶν δὲ μῆκος, ἢ ἀπλατὲς, ἢ πλάτος ἔχον ἐστίν· ἐπεὶ κατὰ παντὸς ἢ κατάφασις, ἢ ἀπόφασις ἀληθεύεται· ὥστε καὶ τὸ ἡγοῦς τῆς γραμμῆς, μῆκος ὄν, ἢ ἀπλατὲς, ἢ πλάτος ἔχον ἔσται. μῆκος δὲ ἀπλατὲς, εἶδος ἐστὶ λόγος· ὁμοίως δὲ καὶ μῆκος πλάτος ἔχον. τὸ δὲ ἀπλατὲς, καὶ τὸ πλάτος ἔχον, διαφοραί εἰσιν. ἐπὶ δὲ τῆς διαφορᾶς, καὶ τὸ ἡγοῦς, ὁ τὸ εἶδος ὅρῳ λόγος. ὡς τε τὸ ἡγοῦς ὅπου δ' ἔχοιτ' ἂν τὸν τὸ εἶδος λόγον. ὁμοίως δὲ καὶ τὸν τῆς διαφορᾶς, ἐπειδὴ ἡ ἑτέρα τῷ εἰρημένων διαφορῶν, ἐξ ἀνάγκης κατηγορεῖται τοῦ ἡγοῦς. Ἔτι δ' ὁ εἰρημένος τόπος χρήσιμος πρὸς τοὺς τιθεμένους ἰδέας εἶναι. εἰ γάρ ἐστιν αὐτομῆκος, πῶς κατηγορηθήσεται τοῦ ἡγοῦς, ὅτι πλάτος ἔχον ἐστὶν, ἢ ἀπλατὲς ἐστι; δεῖ δὲ κατὰ παντὸς μόνους τὸ ἕτερον αὐτῶν ἀληθεύεσθαι, ἕτερον τοῦ ἡγοῦς ἀληθεύεσθαι μέλλει. τοῦτο δ' οὐ συμβαίνει. ἔστι δὲ ἀπλατῆ, καὶ πλάτος ἔχοντα μῆκη. ὥστε πρὸς οὓς μόνους χρήσιμος ὁ τόπος, ὅτι τὸ ἡγοῦς habent. Quare aduersus eos solos

genere v erè dicuntur[a]. ¶ Item si verè quidem dicatur[b] *de genere*, sed generi adiuncta non efficiat speciem. constat enim hanc non esse specificam differentiã generis: quandoquidem omnis specifica differentia cum genere *coniuncta* speciem efficit. quòd si hæc non sit differẽtia: ne ea quidem, quæ dicta fuit, *differentia erit*: quoniam huic in diuisione opponitur. ¶ Præterea *peccant*, si negatione diuisit genus: vt *qui* lineam definiunt esse longitudinẽ latitudine carentẽ. quod nihil aliud significat, quàm non habere latitudinem. accidit igitur vt genus sit particeps speciei: quoniam omnis longitudo vel latitudine caret, vel latitudinem habet: quippe cùm de omni re aut affirmatio, aut negatio verè dicatur. quare & genus lineæ, quod est longitudo, vel latitudine carebit, vel latitudinẽ habebit. atqui longitudo carens latitudine, speciei est definitio: itémque habens latitudinem: quia latitudinis expers & latitudinem habens sunt differentiæ: ex differentia verò & genere cõstat specici definitio. quare genus recipiet speciei definitionẽ. similitérque differentiæ *definitionem*: quandoquidem dictarũ differentiarum altera necessariò attribuitur generi. Est autem dictus locus vtilis aduersus eos qui ponunt ideas esse. nam si sit ipsa longitudo, quomodo generi attribuetur latitudine carere aut latitudine vacare? oportet enim de omni longitudine alterum eorum verè dici, si futurum est vt de genere verè dicatur. hoc autem non contingit: cùm sint longitudines quæ latitudine carent, & quæ latitudinem vtilis est hic locus, qui genus

a Vt omne animal est rationale vel irrationale.
b Differentia quæ opponitur differentiæ propositæ.

aiunt vnum esse numero. quod quidem ij tantùm faciunt, qui ideas ponunt: quoniã ipsam longitudinem & ipsum animal, genus esse inquiunt. Fortasse autẽ in nonnullis necesse *est* negatione vti eum qui definit, vt in priuationibus. nam cæcũ est, quod non habet visum, quando secũdum naturam habere debet.

¶ Nihil autẽ refert, vtrum negatione diuidatur genus, an huiusmodi affirmatione cui necesse *sit* negationem in diuisione opponi. vt si *quis* longitudinem quæ latitudinem habet, definierit. nam ei quod latitudinẽ habet, nihil aliud in diuisione opponitur, quàm id quod latitudinem non habet. proinde rursus negatione genus diuiditur. ¶ Rursus *videndũ est*, an speciem tradiderit quasi differentiam: quemadmodum ij qui conuicium definiunt, contumeliam cum irrisione. nam irrisio *est* cõtumelia quædam. quamobrem irrisio non *est* differentia, sed species. ¶ Præterea *videndum est*, an genus quasi differentiam dixerit: vt virtutem *esse* habitũ bonum vel probum: quandoquidem bonum, virtutis est genus. An bonum non *est* genus, sed differentia? siquidem fieri non potest, vt idem sit in duobus generibus, quorum neutrũ alterum contineat: quia nec bonum continet habitum, nec habitus bonum. etenim nec omnis habitus *est* in bonis, nec omne bonum *est* habitus. quare non erunt ambo *virtutis* genera. si igitur habitus *est* virtutis genus: perspicuum est, bonum, nó esse genus, sed potius differentiam. Præterea habitus significat quid sit, sed quale: videtur autem

ἓν ἀριθμῷ φασιν εἶναι. τοῦτο δὲ ποιοῦσιν οἱ τὰς ἰδέας μόνον ποιοῦντες. αὐτομήκους γὰρ καὶ αὐτοζῴου γένους φασὶν εἶναι. ὥστε σχεδὸν ἐπ' ἐνίων ἀναγκαῖον καὶ ἀποφάσει χρῆσθαι τὸν ὁριζόμενον, οἷον ὅτι τῇ στερήσεων. τυφλὸν γάρ ἐστι, τὸ μὴ ἔχον ὄψιν, ὅτε πέφυκεν ἔχειν. ¶ Διαιρεῖ 6
σι δ' οὐδὲν, ἀποφάσει διελεῖν τὸ γένος, ἢ τοιαύτῃ καταφάσει, ἢ ἀποφασιν ἀναγκαῖον ἀντιδιαιρεῖσθαι. ἔστι γὰρ εἰ μῆκος πλάτος ἔχον ὁρισαι. τοῦ γὰρ πλάτος ἔχοντος, τὸ μὴ ἔχον πλάτος ἀντιδιῄρηται, ἄλλο δ' οὐδέν· ὥστε ἀποφάσει πάλιν διαιρεῖται τὸ γένος. ¶ Πάλιν εἰ τὸ 7
εἶδος ὡς διαφορὰν ἀπέδωκε: καθάπερ οἱ τὸν προπλασμὸν, ὕβριν μετὰ χλευασίας ὁριζόμενοι. ἡ γὰρ χλευασία ὕβρις τις· ὥστ' οὐ διαφορά, ἀλλ' εἶδος ἡ χλευασία. ¶ Ἔτι εἰ τὸ γένος ὡς διαφορὰν εἶρηκεν ἢ τῷ ἀρετῷ, ἕξιν ἀγαθὴν, ἢ ἁπλῶς ἀγαθὸν γένος γὰρ τὸ ἀγαθὸν, τῆς ἀρετῆς ἐστιν. ἢ ἡ μὲν γένος τὸ ἀγαθὸν, ἀλλὰ διαφορά; εἴπερ ἀληθὲς, ὅτι οὐκ ἐνδέχεται ταὐτὸ ἐν δυσὶ γένεσιν εἶναι, μὴ ἀμφιέχουσιν ἄλληλα. ὅτε γὰρ τὸ ἀγαθὸν τῷ ἕξιν ἀμφιέχει, οὐδ' ἡ ἕξις τὸ ἀγαθὸν· οὐ γὰρ πᾶσα ἕξις ἀγαθὸν, οὐδὲ πᾶν ἀγαθὸν ἕξις. ὥστ' οὐκ ἂν εἴη γένη ἀμφοτέρα. εἰ οὖν ἡ ἕξις τῆς ἀρετῆς γένος, δῆλον ὅτι τὸ ἀγαθὸν οὐ γένος, ἀλλὰ μᾶλλον διαφορά. ἔτι ἡ μὲν ἕξις τί ὅτι σημαίνει ἡ ἀρετή. τὸ δ' ἀγαθὸν οὐ τί ὅτι ἐστὶν, ἀλλὰ ποιόν. δοκεῖ δὲ ἡ διαφορὰ ποῖόν τι σημαίνειν.

fit virtus: bonum autem, non quid differentia quale quid significare.

¶ Ὁρᾶν

9 ¶ Ὁρᾶν δὲ δεῖ εἰ μὴ ποιόν τι ἀλλὰ τόδε [τι] σημαίνει ἡ δοθεῖσα διαφορά. δοκεῖ γὰρ ποιόν τι πᾶσα διαφορὰ δηλοῦν. ¶ Σκοπεῖν δὲ καὶ εἰ κῦ συμβεβηκός ὑπάρχει τὸ ὁριζομένῳ ἡ διαφορά. ἡ δὲμία γὰρ διαφορὰ τοῦ κῦ συμβεβηκός ὑπάρχοντων ὅτι, καθάπερ οὐδὲ τὸ γένος· ἡ γὰρ ἐνδέχεται τῷδὶ διαφορὰν ὑπάρχειν τινί, καὶ μὴ ὑπάρχειν.

11 ¶ Ἔτι εἰ κατηγορεῖται τὸ γένος ἡ διαφορά, ἢ τὸ εἶδος, ἢ τοῦ κάτω θέν τι τοῦ εἴδους· οὐκ ἂν εἴη ὡρισμένον. οὐδὲν γὰρ τοῦ εἰρημένων, ἐνδέχεται τοῦ γένους κατηγορεῖσθαι ἐπεὶ καὶ τὸ γένος ὅτι πλεῖον πάντων λέγεται. ¶ Πάλιν εἰ κατηγορεῖται τὸ γένος τῆς διαφορᾶς· ἡ γὰρ κῦ τῆς διαφορᾶς· ἀλλὰ καθ' ὧν ἡ διαφορά, τὸ γένος δοκεῖ κατηγορεῖσθαι. οἷ τὸ ζῶον κῦ τοῦ ἀνθρώπου, καὶ τοῦ βοὸς, καὶ τῶν ἄλλων πεζῶν ζώων, οὐκ αὐτῆς τῆς διαφορᾶς, τῆς κῦ τοῦ εἴδους λεγομένης. εἰ γὰρ καθ' ἑκάστης τῶν διαφορῶν τὸ ζῶον κατηγορηθήσεται, πολλὰ ζῶα τοῦ εἴδους αὐ κατηγορεῖτο. αἱ γὰρ διαφοραὶ τοῦ εἴδους κατηγορεῦνται. Ἔτι διαφορὰ πᾶσα, ἢ εἰδή, ἢ ἄτομα ἔσαι, εἴπερ εἰν ζῶα· ἕκαστον γὰρ τῶν ζώων, ἢ εἶδός ὅτιν, ἢ ἄτομον. ¶ Ὁμοίως δὲ σκεπτέον, καὶ εἰ τὸ εἶδος, ἢ τῶν ὑποκάτω τι τοῦ εἴδους, τῆς διαφορᾶς κατηγορεῖται· ἀδύνατον γὰρ, ἐπειδὴ ὅτι πλέον ἡ διαφορὰ τῶν εἰδῶν λέγεται. Ἔτι συμβήσεται τῷδὶ διαφορὰν εἶδος εἶ, εἴπερ κατηγορηθήσεται τι αὐτῆς τῶν εἰδῶν. εἰ γὰρ κατηγορεῖται ὁ ἄνθρωπος, δῆλον ὅτι ἡ διαφορὰ ἀνθρωπός ὅτι. ¶ Πάλιν εἰ μὴ ἀναγκαῖον ἡ διαφορὰ τοῦ εἴδους. τοῦ μὲν γὰρ γένους ὕστερον,

9 ¶ Videre etiam *oportet*, an data differentia non significet quale quid, sed hoc aliquid. omnis enim differentia videtur quale
10 quid declarare. ¶ Considerare etiam *oportet*, an differentia per accidens insit rei definitæ. nulla enim differentia est *in* eorũ *numero* quæ per accidens insunt, quemadmodum nec genus. quia fieri nequit, vt differẽtia eidem
11 insit, & non insit. ¶ Præterea si generi attribuatur differentia, vel species, vel aliquid speciei subiectum: nulla erit definitio, quia nihil horum quæ dixi, generi attribuitur: quippe cùm genus latiùs quàm hæc omnia, pateat. ¶ Rursus si attribuatur genus differentiæ. non enim differentiæ, sed *ijs* de quibus differentia *dicitur*, genus attribui videtur. vt animal homini. & boui, & aliis pedestribus animalibus, nõ ipsi differentiæ quæ de specie dicitur. nam si singulis differentiis genus attribuetur, certè multa animalia speciei attribuentur: quandoquidem differentiæ speciei attribuuntur. Præterea omnes differentiæ vel erunt species, vel indiuiduæ: siquidem sint animalia. vnumquodque enim animal aut est species, aut indi-
13 uiduum. ¶ Similiter considerãdum *est*, an species vel aliquid eorum quæ *sunt* sub specie, differentiæ attribuantur. *hoc* enim fieri nequit: quia de pluribus differentia dicitur quàm species. Præterea accidet vt differentia sit species, si quæ species de ea dicatur. nam si differentiæ attribuitur homo: perspicuum *est*, differentiam esse hominem.
14 ¶ Rursus *videndum est*, an differentia nõ sit prior specie. oportet enim differentiam esse gene-

re posteriorē, specie verò priorem. ¶ Considerare etiam *oportet*, an alterius generis sit dicta differentia, quod neque contineatur, neque contineat: quia non videtur differētia esse duorum generum, quorum neutrum sub altero contineatur. alioquin accidet etiam speciem eandem in duobus generibus esse, quorum neutrum alterum continebit. nam ex vnaquaque differentia cōcluditur proprium genus: vt ex pedestri & bipede concluditur animal. quare si *de eo dicitur* vtrumque genus, de quo *dicitur* differentia: perspicuum *est*, speciem *esse* in duobus generibus, quorum neutrum sub altero continetur. An non impossibile *est* eandem differentiam esse duorum generum, quorum neutrum continetur sub altero: sed adiiciendum *est*, nec vtrumque sub eodem continetur? nā pedestre animal & alatum animal sunt genera, quorum neutrum sub altero continetur, & eorum vtriusque, bipes, est differentia. quare adiūgendum *est*, nec vtrumque sub eodem continetur. hæc enim ambo sub animali sunt. Perspicuum quoque *est* non necessariò ex omni differentia concludi proprium genus: cùm accidat eandem esse duorum generum, quorum neutrum sub altero continetur: sed alterum tantùm genus necessariò concludi: & omnia quæ supra illud *sunt*: quemadmodum ex bipede alatum vel pedestre animal concluditur. ¶ Videre etiam *oportet*, an *esse* in aliquo, quasi substantiæ differentiā tradiderit: quia non videtur substantia à substantia differre eo quòd sit alicubi. Idcirco & eos reprehendunt, qui pedestri & aquatili animal diuidunt: quasi pedestre

τῶ δὲ εἴδοις πρότερον τιὼ διαφορᾶ δεῖ ἔ). ¶ Σκοπεῖν δὲ εἰ ἑτέρου γένους ἢ ῥηθεῖσα διαφορά, μηδὲ περιεχομένου, μηδὲ περιέχοντος. εἰ δοκεῖ γὰρ ἂν τὴν διαφορὰν δύο γενῶν εἶ), μὴ περιέχοντων ἀλλήλα. εἰ δὲ μή, συμβήσεται καὶ εἶδος τὸ αὐτὸ, ἐν δύο γένεσιν εἶ) μὴ περιέχουσιν ἀλλήλα. ὅπερ ἐδ ἐκέστη τῆ διαφορῶν τὸ οἰκεῖον γένος καθάπερ τὸ πεζὸν καὶ τὸ δίπουν, τὸ ζῶον συνεπιφέρει. ὥστε εἰ καθ' οὗ ἡ διαφορά, καὶ τῆ γένους ἐκάτερον· δῆλον οὖν ὅτι τὸ εἶδος ἐν δυσὶ γένεσιν ἂ περιέχουσιν ἀλλήλα. ἢ οὐκ ἀδυνάτον τιὼ αὐτιὼ διαφορᾶ δύο γένεσιν εἶ) μὴ περιέχοντων ἀλλήλα· ἀλλὰ πρόσθετέον, μηδ' ἀμφω ὑπὸ ταυτὸ ὄντων· τὸ γὰρ πεζὸν ζῶον, καὶ τὸ πτηνὸν ζῶον, γένη ὄζιν ἃ περέχοντα ἀλλήλα· ἡ ἀμφοτέρων αὐτῆ τὸ δίπουν ἔζι διαφορά. ὥστε προσθετέον, ὅτι μηδ' ὑπὸ τὸ αὐτὸ ὄντων ἀμφω. ταῦτα γὰρ ἀμφω ὑπὸ τὸ ζῶον ἐζι. δῆλον δὲ, καὶ ὅτι οὐκ ἀνάγκη τὴ διαφορᾶν πᾶσαν, τὸ οἰκεῖον ὑπάρχειν γένος· ἐπεὶ συμβέβηκεν τιὼ αὐτιὼ δύο γένεσιν εἶ), μὴ περιέχοντων ἀλλήλα· ἀλλὰ τὸ ἕτερον μόνον ἀνάγκη συνεπιφέρειν, καὶ τὸ ἐπάνω τούτε πάντα· καθάπερ τὸ δίπουν, τὸ πτηνὸν, ἢ τὸ πεζὸν συνεπιφέρει τὸ ζῶον. ¶ Ὁρᾶν δὲ καὶ ἢ τὸ ἓν πινὶ ὡς διαφορᾶν ὄντα δεῖ δικαίαν οὐσίας. εἰ δοκεῖ γὰρ διαφέρειν οὐσία οὐσίας τῆ πῶ εἶ). διὸ καὶ τοὺς τὸν πεζὸν καὶ τὸν ἔνυδρον διαιροῦσι τὸ ζῶον, ὅτι τιμῶσιν, ὡς τὸ πεζὸν καὶ τὸ ἔνυδρον πῶ σημαῖνον.

ἢ ὅτι

ἢ ὅτι μὴν τούτων οὐκ ὀρθῶς ὅπ-
πιμῶσιν[1]; οὐ γὰρ ἔν τινι, ἀλλὰ ποῦ σημαίνει τὸ ἔνυδρον, καὶ τὸ χερσαῖον,
ἀλλὰ ποῖόν τι. καὶ γὰρ αὖ ἡ ἐν τῇ
ξηρᾷ, ὁμοίως ἔνυδρον. ὁμοίως δὲ
τὸ χερσαῖον, κἂν ἐν ὑγρᾷ, χερσαῖον,
ἀλλ' οὐκ ἔνυδρον ἔσται. ἀλλ' ὅμως
ἐπὶ ποτε σημαίνῃ τὸ ἐν τινι ἢ ὄχλο-
ρᾷ, δῆλον ὅτι διημαρτηκὼς ἔσται.

17 ¶ Πάλιν εἰ τὸ πάθος, διαφορὰ ἀ-
πεδέδωκε. παν γὰρ πάθος μᾶλλον
γινόμενον. ὥζησι τῆς οὐσίας· ἡ δὲ
διαφορὰ οὐ τοιοῦτον. μᾶλλον γὰρ στό
ζειν δυνεῖ ἡ διαφορά, ἢ ὄζει διαφο-
ρά. καὶ ἁπλῶς[a] οὐδὲν μεταβάλλον
τῆς εἰκείας διαφορᾶς ἕκαστον· πε-
ζοῦ γὰρ μὴ ὄντος, οὐκ ἔσται ἄνθρω-
πος. ἁπλῶς δ' εἰπεῖν[c], καθ' ὅσα
ἀλλοιοῦται τὸ ἔχον, οὐδὲν τούτων
διαφορά ἐστιν· ἅπαντα γὰρ τὰ
τοιαῦτα μᾶλλον γινόμενα, ὥζησι
τῆς οὐσίας. ὥστ' εἴ τινα τοιαύ-
την διαφορὰν ἀπέδωκεν, ἡμάρτη-
κεν. ἁπλῶς δὲ οὐκ ἀλλοιούμεθα
18 κατὰ τὰς διαφοράς. ¶ Καὶ εἴ τινος τῷ
πρός τι, μὴ πρὸς ἄλλό τι τιθῇ
διαφορὰν δοτέον ἐστὶν. τῷ δὲ πρός
τι καὶ αἱ διαφοραὶ πρός τι· καθά-
περ καὶ ὅπερ τῆς ὄρεξις· θεωρη-
τικὴ γάρ, καὶ πρακτική, καὶ ποιη-
τικὴ λέγεται· ἕκαστον δὲ τούτων
πρός τι σημαίνει· θεωρητικὴ γάρ
τινος, καὶ ποιητικὴ τινος, καὶ πρα-
κτική τινος.

An in his non rectè reprehendunt? quoniam aquatile & terrenum non significant *esse* in aliquo, nec alicubi, sed quale quid. nam & si sit in *loco* sicco, æquè *erit* aquatile. similitérque si terrenum sit in loco humido, terrenum erit, non aquatile. Verùtamen si quando differentia significet esse in aliquo: perspicuum erit, cum peccasse *qui definiuit*. 17 ¶ Item *videndum est*, an affectionem pro differentia tradiderit. omnis enim affectio, maior facta, essentiam *de statu suo* dimouet: differentia verò non *est* eiusmodi: quin potiùs videtur differentia *id* seruare, cuius est differētia. & simpliciter[a] fieri nequit, vt sine propria differentia quidque sit[b]. nisi enim sit pedestre, nō erit homo. Et, vt simpliciter dicam[c], secundum quæ variatur id quod habet, eorum nihil illius differentia *est*. nam omnia quæ sunt eiusmodi, si maiora fiāt essentiā *è statu suo* dimouent. Quocirca qui talem aliquā differentiam tradidit, peccauit: quoniam omnino nō variamur 18 secundum differentias. ¶ *Pecca ut* etiam, si cuius ad aliquid *relati* differentiam tradiderit quæ ad aliud quidpiam nō *referatur*. nam eorum quæ ad aliquid *referuntur*, etiam differentiæ *referuntur* ad aliquid: quemadmodum & in scientia *perspici potest*. dicitur enim contemplatiua, & actiua, & effectiua: quorum vnumquodque significat ad aliquid.

a Omnino.

b Consistat, permaneat.

c Vt vno verbo complectar.

Alii loci, CAP. VII.

1 *Si definiens non referat ad id, ad quod naturâ res refertur,* 2 *vel non ad primum subiectum.* 3 *A subiecto.* 4 *A tempore.*

ΣΚοπεῖν δὲ, καὶ εἰ πρὸς ὃ πέ-
φυκεν ἕκαστον τῷ πρός τι, δοτο-

1 COnsiderare etiam *oportet*, an is qui definit, *id* tradat,

ad quod naturâ refertur vnumquodque eorum quæ *sunt* ad aliquid. quibusdam enim ad nihil aliud vti licet, quàm ad id, ad quod singula referuntur naturâ. vt visu *vti* solùm *licet* ad cernendum. nonnullis verò & ad aliud quiddam *vti licet*. vt strigili haurire aliquis potest. si quis tamen strigilem definiat, instrumentum ad hauriendum, peccabit: quia non ad hoc est comparata. eius autem ad quod nata & comparata res est, definitio *hæc est*, *id* ad quod vtatur prudēs quà *est* prudens, & propria scientia quæ circa quamque rem *versatur*. ¶ Præterea *videndū est*, an non ad primum accommodauerit, cùm ad plura pertineat. vt *si quis* prudentiam *definiat*, virtutem hominis, vel animæ: non, rationalis *facultatis*. nam prudentia primum *est* virtus *facultatis* rationalis: etenim secundū hāc & anima & homo prudēs esse dicitur. ¶ Præterea peccauit, nisi susceptiuum sit id, cuius res definita dicitur *esse* affectio, vel dispositio, vel quiduis aliud. naturâ enim comparatum est, vt omnis dispositio & omnis affectio in eo gignatur, cuius est dispositio vel affectio: quemadmodum & scientia *gignitur* in anima, cùm sit dispositio animæ. Interdum autem in huiusmodi *rebus* peccant: vt qui dicunt somnum esse imbecillitatem sensus: & dubitationem, æqualitatem contrariarum rationum: & dolorem, separationem partium naturâ coniunctarum, vi *factam*. etenim nec somnus inest sensui (deberet autem *inesse*, si esset imbecillitas sensus) similiter nec dubitatio inest contrariis rationibus, nec dolor inest partibus naturâ coniunctis: dolerent enim res inanimæ, siquidē dolor eis aderit. Talis *est*

δίδωσιν ὁ ὁρισάμενος. ἐνίοις μὲν γὰρ πρὸς ὃ πέφυκεν ἕκαστον τῶν πρός τι μόνον ἔστι λεχθῆναι, πρὸς ἄλλο δ' οὐδέν, οἷον τὴν ὄψει πρὸς τὸ ἰδεῖν μόνον. ἐνίοις δὲ καὶ πρὸς ἄλλό τι. οἷον τῇ στλεγγίδι κἂν ἀρύσαιτό τις, ἀλλ' ὅμως εἴ τις ὁρίσαιτο τὴν στλεγγίδα ὄργανον πρὸς τὸ ἀρύειν, ἡμάρτηκεν· οὐχὶ πρὸς τοῦτο πέφυκεν. ὁρος δὲ τὰ πρὸς ὃ πέφυκεν, ἐφ' ὃ ἂν χρήσαιτο ὁ φρόνιμος ἢ φρόνιμος. καὶ ἡ ἀρετὴ ἕκαστον οἰκεία ὕπεισιμι. ¶ Ἔτι εἰ μὴ τὸ 2
φρόνιμον ἀπέδωκεν, ὅταν τυγχάνῃ πρὸς πλείω λεγόμενον· οἷον τῷ φρόνιμον, ἀρετὴν ἀνθρώπου, ἢ ψυχῆς. καὶ μὴ τὸ λογιστικοῦ· φρόνιμον γὰρ τὸ λογιστικοῦ ἀρετή, ἢ φρόνησις· καὶ γὰρ τοῦτο, καὶ ἡ ψυχή, καὶ ὁ ἄνθρωπος φρονεῖν λέγεται. ¶ Ἔτι εἰ 3
μὴ δεκτικόν ἐστιν, οὐ ἔσται τὸ ὠφελιμον, πάσης, ἢ ἡ ἕξις ἢ ἡ ὑπόληψις ἢ ὁποιῶν ἄλλο, ἡμάρτηκε. πᾶσα γὰρ διάθεσις καὶ πᾶν πάθος ἐν οἷσπερ πέφυκε γίνεσθαι, οὕτω ἔστι διάθεσις ἢ πάθος· καθάπερ καὶ ἡ ἐπιστήμη ἐν ψυχῇ, διάθεσις οὖσα ψυχῆς. ἐνίοτε δὲ ἁμαρτάνουσιν ἐν τοῖς τοιούτοις· οἷον ὅσοι λέγουσιν, ὅτι ὕπνος ἐστὶν ἀδυναμία αἰσθήσεως· εἰ ἡ ἀπορία, ἴσως ἐναντίων λογισμῶν· καὶ ἡ ἀλγηδὼν, διάσασις τῶν συμφύτων μερῶν μετὰ βίας· οὔτε γὰρ ὁ ὕπνος ὑπάρχει τῇ αἰσθήσει· ἔδει δ', εἴπερ ἀδυναμία αἰσθήσεώς ἐστιν) ὁμοίως δ' οὐδ' ἡ ἀπορία ὑπάρχει τοῖς ἐναντίοις λογισμοῖς· οὐδ' ἡ ἀλγηδὼν τῆς συμφύτοις μέρεσιν [ὑπάρχει.] ἀλγήσειε γὰρ τὰ ἄψυχα, εἴπερ ἀλγηδὼν αὐτῆς παρέσται τοιούτοις δὲ τοῖς

ὁ τῆς ὑγιείας ὁρισμὸς, εἴπερ συμμετρία θερμῶν καὶ ψυχρῶν ἐστιν· ἀνάγκη δὲ ὑγιαίνειν τὰ θερμὰ καὶ ψυχρά. ἢ δὲ ἑκάστου συμμετρία ἐν ἑκάστοις ὑπάρχει, ὧν ἐστι συμμετρία· ὡς τε ἡ ὑγιεία ὑπάρχοι ἂν αὐτοῖς. Ἔτι τὸ ποιοῦν μόριον εἰς τὸ ποιητικὸν, ἢ ἀναπαλιν συμβαίνει τιθέναι τοῖς οὖσιν ὁριζομένοις. οὐ γὰρ ἐστιν ἀληθὲς ἡ διάσασις τὴν συμφύτων μερῶν, ἀλλὰ ποιητικὸν ἀληθές. ἡδὴ ἡ ἀδυναμία τῆς ἀθήσεως ὁ ὕπνος, ἀλλὰ ποιητικὸν θατέρου θατέρου: ἤτοι γὰρ διὰ τὸ ἀδυναμίαν ὑπνοῦμεν, ἢ διὰ τὸν ὕπνον ἀδυνατοῦμεν. ὁμοίως δὲ καὶ τῆς δοξασίας δοξάσαι ἂν ποιητικὸν εἴη ἡ τὴν ἐναντίων ἰσότης λεγομένη: ὅταν γὰρ ἐπ' ἀμφότερα λογιζομένοις ἡμῖν ὁμοίως ἅπαντα φαίνηται καθ' ἕκατερον γίνεσθαι, δοξάζομεν ὁπότερον ἂν προαιρώμεθα.

¶ Ἔτι κῆ τοῖς χρόνοις πάντας σκοπεῖν, εἰ που διαφωνεῖ. οἷον εἰ τὸ ἀθάνατον ὠείσατο ζῶον ἄφθαρτον νῦν ἔστιν. τὸ γὰρ νῦν ἄφθαρτον ζῶον, νῦν ἀθάνατον ἔσται. ἢ ὅτι μὲν τοῦτο οὐ συμβαίνει; ἀμφίβολον γὰρ τὸ νῦν ἄφθαρτον ἐστιν. ἢ γὰρ ὅτι οὐκ ἔφθαρται νῦν, σημαίνει, ἢ ὅτι οὐ δυνατὸν φθαρῆναι νῦν, ἢ ὅτι τοιοῦτόν ἐστι νῦν ὥστε μηδέποτε φθαρῆναι. ὅταν οὖν λέγωμεν, ὅτι ἄφθαρτον νῦν ἐστι ζῶον· ἢ τοῦτο λέγομεν, ὅτι νῦν ζωστόν ἐστι ζῶον, ἀλλ' οἷον μηδέποτε φθαρῆναι. τοῦτο δὲ τῷ ἀθανάτῳ τὸ αὐτὸ ἐστιν· ὥστε οὐ συμβαίνει νῦν αὐτὸ ἀθάνατον εἶναι. ἀλλ' ὅμως ἐάν που συμβαίνῃ, τὸ μὲν κατὰ τὸν λόγον ἀποδοθὲν, ὑπάρχειν νῦν ἢ ἀφεστηκέναι· τὸ δὲ κατὰ τοὔνομα, μὴ ὑπάρχειν:

etiam valetudinis definitio, si quidem est symmetria calidorū & frigidorum. necesse enim *est* valere res calidas & frigidas: quia singulorum symmetria in iis *rebus* inest, quorum est symmetria: itaq; valetudo iis inerit. Accidit præterea, vt qui sic definiunt, reducant id quod fit, ad effectiuum, vel cōtrā. non enim separatio partium naturā coniunctarum, est dolor, sed effectiuum doloris. nec imbecillitas sensus *est* somnus: sed alterū *est* effectiuum alterius: aut enim propter imbecillitatem somno opprimimur, aut propter somnum sumus imbecilli. Similitérque contrariarum rationum æqualitas videri potest esse effectiuum dubitationis. cùm enim in vtramque partem ratiocinamur, & æquè videntur omnia vtroque modo fieri, tum dubitamus vtrum agamus. ¶ Præterea secundum omnia tempora inspiciendum est, an alicubi[a] discrepet. vt si *quis* immortale definierit, quod nunc est interitus expers. animal enim quod nunc est interitus expers, nūc immortale erit. An in hoc non accidit? quoniam illud, nunc interitus expers esse, ambiguum *est*. aut enim non interiisse nunc significat, aut non posse nunc interire, aut nunc esse eiusmodi vt nunquàm intereat. Cùm igitur dicimus interitus expers nunc esse animal: non hoc dicimus, nunc tale esse animal, sed quod nunquàm intereat. quod idem est atque immortale: quare non accidit, vt nunc immortale sit. Attamen si cubi[b] accidat, vt id quod in oratione[c] traditum est, nūc insit, vel priùs: id verò quod nomine *declaratur*[d], non insit:

a Aliquando.

b Si quando.

c Definitione.

d Definitum.

certè non idem erit. Vtendum igitur est hoc loco, quemadmodum dictum est.

οὐκ ἂν εἴη ταυτόν· χρηστέον οὖν τῷ τόπῳ, καθάπερ εἴρηται.

Loci à comparatione, à disiunctione, & à definitione, CAP. VIII.

1 ¶ *A comparatione. Si alia definitio magis conueniat.* 2 *Si accessionem recipiat res definita, non definitio:* 3 *vel ambo non simul recipiant.* 4 *Si duabus rebus propositis, alteri definitio, alteri definitum magis conueniat:* 5 *vel alterum aque, vel alterum non aque conueniat.* 6 ¶ *A disiunctione.* 7 ¶ *A definitione partium definitionis.*

a Definitione.

COnsiderādum etiam *est*, an definitū alia oratione[a] magis explicetur quàm ea quæ tradita fuit. vt si iustitia definiatur facultas æqui distributiua. iustus enim potiùs *est is* qui consultò vult æquum distribuere, quàm qui potest. quare iustitia non est facultas æqui distributiua. nam & iustus *is* maximè esset qui potest æquum distribuere. ¶ Præterea *videndum est*, an res[b] suscipiat intentionem, id verò quod in oratione[c] traditum est, non suscipiat: vel contrà quod in oratione traditur, recipiat, res autem non *item*. oportet enim vel ambo recipere, vel neutrum: siquidem idem est quod in oratione traditur, atque res *definita*. ¶ Præterea an recipiant quidem ambo[d] intentionem, sed nō ambo simul accessionem recipiant. vt si amor sit cupiditas concubitus[e]. nam qui magis amat, non magis cupidus est concubitus. quare non simul ambo[f] intentionem recipiunt. at qui opus esset, si idem essent. ¶ Præterea an duobus propositis, de quo res[g] magis dicitur, *de eo* minùs dicatur id quod est in oratione[h]. vt si ignis sit corpus tenuissimis partibus cōstans. nam flāma est magis ignis quàm lux. μα τὸ λεπτομερέστατον· πῦρ μὲν γὰρ μᾶλλον ἡ φλὸξ ὂν τοῦ φωτός· σῶμα

b Definita.

c Definitione.

d Definitum, & definitio.

e Concūbendi.

f Amor & cupiditas concūbendi.

g Id est definitū.

h Definitione.

1 Σκεπτέον δὲ καὶ εἰ καθ' ἑτερόν τι μᾶλλον λέγεται τὸ ὁρισθέν, ἢ κατὰ τὸν ὁποδοθέντα λόγον[a]. οἷον εἰ ἡ δικαιοσύνη, δύναμις τοῦ ἴσου διανεμητική. δίκαιος γὰρ μᾶλλον ὁ ποιητικὸς τοῦ ἴσου διανεῖμαι τοῦ δυναμένου. ὥστε οὐκ ἂν εἴη ἡ δικαιοσύνη δύναμις τοῦ ἴσου διανεμητική· καὶ γὰρ δίκαιος εἴη ἂν μάλιστα ὁ δυνάμενος τοῦ ἴσου διανεῖμαι. ¶ Ἔτι εἰ τὸ μᾶλλον πρᾶγμα[b] δέχεται τὸ μᾶλλον τὸ δὲ κατὰ τὸν λόγον[c] ὁποδοθὲν, μὴ δέχεται, ἢ ἀνάπαλιν, τὸ μὲν κατὰ τὸν λόγον ὁποδοθὲν, δέχεται, τὸ δὲ πρᾶγμα, μή. δεῖ γὰρ ἢ ἀμφότερα δέχεσθαι, ἢ μηδέτερον, εἴπερ ἐστὶ ταυτὸν ὄν τὸ κατὰ τὸν λόγον ὁποδοθὲν τῷ πράγματι. ¶ Ἐπεὶ δέχεται μὲν ἀμφότερα[d] τὸ μᾶλλον, οὐκ ἅμα δὲ τὼ ὑπόδοσιν ἀμφότερα λαμβάνει. ἢ εἰ ὁ ἔρως ὅπου μία συνουσία[e] ὄξίν. ὁ γὰρ μᾶλλον ἐρῶν, οὐ μᾶλλον ὅπου μεῖζ τῆς συνουσίας. ὥστε οὐχ ἅμα ἀμφότερα[f] τὸ μᾶλλον ὑπόδεκται· ἔδει δέ γε, εἴπερ ταυτὸν ἦν. ¶ Ἔτι εἰ δύο τινῶν κειμένων, καθ' ἓ τὸ πρᾶγμα[g] μᾶλλον λέγεται, τὸ κατὰ τὸν λόγον[h] ἧττον λέγεται. οἷον εἰ τὸ πῦρ ὄξι σῶμα

1 *Si alia definitio magis conueniat.*

a Definitione.

2 *Si accessionem recipiat res definita, non definitio.*

b Definita.

c Definitione.

3 *Vel ambo non simul recipiant.*

d Definitum, & definitio.

e Concūbendi.

f Amor & cupiditas concūbendi.

4 *Si duabus rebus propositis, alteri definitio, alteri definitum magis conueniat.*

g Id est definitū.

h Definitione.

5 *Vel alterum aque, vel alterum non aque conueniat.*

6 ¶ *A disiunctione.*

7 ¶ *A definitione partium definitionis.*

σῶμα ἢ τὸ λεπτομερέστατον, ἢ πλοῦτον ἢ φλῶξ τὴν φωτός· ἔοικε δ' ἀμφότερα μᾶλλον τοῦ ἀπορ[b] ὑπάρχειν, εἴπερ ταυτὰ ἰών. ¶ Πάλιν εἰ τὸ μὲν, ὁμοίως ἀμφοτέροις ὑπάρχει τοῖς προτεθεῖσι· τὸ δ' ἕτερον, μὴ ὁμοίως ἀμφοτέροις, ἀλλὰ τῷ ἑτέρῳ μᾶλλον[c]. ¶ Ἔτι ἐαν πρὸς δύο τὸν ὁρισμὸν ἀποδῷ καθ' ἑκατέρου ἢ τὸ καλὸν, τὸ δι' ὄψεως, ἢ τὸ δι' ἀκοῆς ἡδύ· καὶ τὸ ὄν, τὸ δυνατὸν πάσχειν, ἢ ποιεῖσαι. ἅμα δὲ ταυτὸ καλόν τε καὶ οὐ καλὸν ἔσται. ὁμοίως δὴ καὶ τὸ ὂν τε καὶ οὐκ ὄν. τὸ δὲ δι' ἀκοῆς ἡδύ, ταυτὸν τῷ καλῷ ἔσαι. ὥστε τὸ μὴ ἡδὺ δι' ἀκοῆς, ταυτὸν τῷ οὐ καλῷ, τοῖς γὰρ αὐτοῖς ⊂ τὰ ἀντικείμενα ταυτά. ἀντίκειται δὲ τῷ μὲν καλῷ, τὸ οὐ καλόν· τῷ δὲ δι' ἀκοῆς ἡδεῖ, τὸ οὐχ ἡδὺ δι' ἀκοῆς. δῆλον οὖν ὅτι ταυτὸν τὸ μὴ ἡδὺ δι' ἀκοῆς, τῷ οὐ καλῷ. εἰ οὖν πόσει δι' ὄψεως μὲν ἡδύ, δι' ἀκοῆς δὲ μὴ καλόν[d] τε καὶ οὐ καλὸν ἔσαι. ὁμοίως δὲ δείξομεν, καὶ διότι ταυτὸν ὂν τε καὶ οὐκ ὂν ἔσται. ¶ Ἔτι καὶ τῷ ἀγαθῶν, καὶ τῷ διαφορῶν, καὶ τῷ ἀλλων ἁπάντων τῷ ἐν τοῖς ὁρισμοῖς λεγομένων, λόγοις[e] ἀπὸ τῷ ὀνομάτων ποιοῦντα, σκοπεῖν εἴ τι διαφωνεῖ.

minùs verò flamma est corpus tenuissimis partibus constans quàm lux. deberent autē ambo eidem[b] magis ineſſe, ſi idem eſſent. ¶ Rurſus an alterum æquè ambobus propoſitis conueniat, alterum verò non æquè ambobus, ſed alteri magis, *alteri minus*[c]. ¶ Præterea ſi ad duo definitionem accommodauit ſecundùm vtrumque: vt *ſi* pulchrum *definiunt*, id quod viſu vel auditu iucūdū eſt: & ens, id quod poteſt pati vel facere. idem enim ſimul pulchrum & non pulchrum erit: ſimilitérque ens & nō ens. nam auditu iucundum, idē erit quod pulchrum. quare quod non eſt auditu iucundum, idem *erit* quod nō pulchrum. nam & quæ iiſdem opponuntur, eadem ſunt. opponitur autem pulchro non pulchrum: & ei quod auditu iucundum eſt, id quod non eſt iucundum auditu. Perſpicuum igitur *eſt*, idem eſſe id quod non eſt iucundum auditu, & non pulchrum. Si quid igitur ſit viſu iucundum, non auditu: *id* & pulchrum[d] & non pulchrum[e] erit. Similiter autem probabimus idem eſſe ens & non ens. ¶ Præterea generum & differentiarum & cæterorum omniū quæ in definitionibus tradūtur, orationes[f] loco nominum conſiciantur, & videatur, an aliquid *eorum* diſcrepet.

a Ignis & corpus tenuiſſimis partibus conſtans.
b Veluti vel ſimæ.
c Vt ſi vinum definiatur liquor inebrians. nam aliud magis, aliud minùs inebriat, cùm non ſit magis vel minùs vinum.
d Quia viſum delectat.
e Quia non oblectat auditum.
f Definitiones.

Loci ab omiſſione, CAPVT IX.

1 *Si omiſſum ſit id quod refertur.* 2 *Si omiſſus ſit finis, quia non eſt expreſſum id quod poſtremum eſt:* 3 *vel quia generatio, actuſue pro fine ſumptus eſt.* 4 *A differentia omiſſa.* 5 *in definitione appetitionum.*

ΕἸΑΝ δ' ᾖ πρὸς τι τὸ ὁριζόμενον, ἢ καθ' αὐτὸ, ἢ κατὰ τὸ γένος· σκοπεῖν, εἰ μὴ εἴρηται ἐν τῷ ὁρισμῷ, πρὸς ὃ λέγεται ἢ καθ' αὐτὸ, ἢ κατὰ τὸ γένος· οἷον εἰ τὶ ἐστὶν

SI verò id quod definitur, ad aliquid referatur vel per ſe, vel ratione generis: conſiderare *oportet*, an non ſit in definitione expreſſum *ad* qđ refertur vel per ſe, vel ratione generis. vt ſi *quis*

scientiam definierit, existimationem immutabilem: aut voluntatem, appetitionem dolore vacuam. omnis enim rei quæ ad aliquid *refertur*, essentia *consistit in relatione* ad alterum. quandoquidem in vnoquoque eorum quæ ad aliquid *referuntur*, idem est essentia, & ad aliquid quodãmodo affectum esse. oportebat igitur dicere, scientiam *esse* existimationem *rei* scibilis: & voluntatem, appetitionẽ boni. Similis ratio est, si grammaticam definierit, scientiam literarum. oportebat enim in definitione id tradere ad quod ipsa res *definita*, vel ad quod genus refertur. ¶ *Videndum est* etiam an alicuius ad quidpiam relati *definitio* non *per relationem* ad finem tradatur. Finis autem in quaque re est id quod est optimum, vel id cuius gratiâ reliqua *sunt*. dicendum igitur *est* vel quod est optimum, vel quod est postremum: veluti cupiditatem *esse*, non voluptuosi, sed voluptatis: huius enim gratiâ etiam voluptuosum eligimus. ¶ Considerare etiam *oportet*, an id ad quod aptauit, sit generatio vel actus: quia nihil eorum est finis. etenim potius egisse, & genitum esse, finis *est*, quàm gigni & agere. An non in omnibus hoc verum est? ferè enim plurimi malunt voluptate affici, quàm affici desisse. quare constituent, agere potius esse finem, quàm egisse. ¶ Itẽ in quibusdam *videndum est*, an non definierit. quãti, vel qualis, vel vbi *sit*, vel secundùm alias differentias. vt âbitiosus, qualis & quanti honoris appetens sit. omnes enim honorem appetunt. quare non satis est ambitiosum dicere eũ qui honoris est appetẽs. sed adiiciẽdæ sunt dictæ differẽtiæ. similiter *si* auãrus *definiatur*, dicẽdũ est quot pecuniarũ appetẽs sit: aut incõ-

ὁπισήμιλω ὡρίσατο ὑπόληψιν ἀ
μεταπίστον ἢ τιλὼ βούλησιν, ὄρεξιν
ἄλυπον. παντὸς δὲ τὸ θεός τι κἂ
σία θεὸς ἕτερον· ἐπειδὴ ταυτὸν
ἰὼ ἑκάστῳ τῷ θεός τι τὸ εἶναι, ὅτερ
τὸ θεός τί πως ἔχειν. ἔδει οὖν πρ
ὁπισήμιλω εἰπεῖν ὑπόληψιν ὁπίση
τε· καὶ τιλὼ βούλησιν, ὄρεξιν ἀγα
θοῦ. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ τιλὼ γραμ
ματικὼ ὡρίσατο ὁπισήμην γραμ
μάτων· ἔδει γὰρ ἦ θεὸς ὁ αὐτὸ λέ
γεται, ἢ θεὸς ὅποτε τὸ ἡγοῦς, ἐν τῷ
διορισμῷ ἀποδιδόναι. ¶ Ἢ εἴ τι 2
νος θεός τι εἰρημένου, μὴ θεὸς τὸ
τέλος ἀποδίδοται. τέλος δ' ἐν ἑ- γλίσχ.
κάστῳ τὸ βέλτιστον, ἢ οὗ χάριν τἄλ
λα φητέον οὕω ἢ τὸ βέλτιστον, ἢ τὸ
ἔσχατον· οἷον τιλὼ ὀπιθυμίαν, οὐχ
ἡδέος, ἀλλ' ἡδονῆς· ταύτης γὰρ
χάριν καὶ τὸ ἡδὺ αἱρούμεθα. ¶ Σκο- 3
πεῖν δὲ καὶ εἰ ἠρώτας ὅτι θεὸς ὁ
ἀπόλλων εἶπεν, ἢ ἐνέργεια. οὐδὲν γὰρ
τῷ τοιοῦτον, τέλος. μᾶλλον γὰρ τὸ
ἐνηργηκέναι καὶ τὸ ἐνεργεῖσθαι, τέ
λος, ἢ τὸ γίνεσθαι καὶ ἐνεργεῖν. ἢ κα
ὅλῳ πάντων ἀληθὲς τὸ τοιοῦτον;
οἴονται γὰρ οἱ πλεῖστοι ἡδέως μᾶλλον
βούλονται, ἢ πεπαῦσθαι ἠδόμενοι
ὥστε τὸ ἐνεργεῖν, τέλος ἀεὶ μᾶλλον
ποιοῖτο, τῷ ἐνηργηκέναι. ¶ Πάλιν 4
ἐπ' ἐνίων, εἰ μὴ διώρικε τὸ ποσοῦ,
ἢ τῷ ποιοῦ, ἢ ποῦ, ἢ κῇ τὰς ἄλλας
διαφορὰς. οἷον φιλότιμος, ὁ πόσας
καὶ ὁποσης ὀρεχόμενος τιμῆς. [πάν-
τες γὰρ ὀρέγονται τιμῆς.] ὥστ' οὐκ
ἀπόχρη φιλότιμον εἰπεῖν τὸν ὀρε-
γόμενον τιμῆς, ἀλλὰ προσθετέον
τὰς εἰρημένας διαφορὰς. ὁμοίως
δὲ καὶ φιλοχρήματος, ὁ πόσων ὀ-
ρεγόμενος χρημάτων· ἢ ἀκεραῖς,

ὁ δεῖ

ὁ φθεὶ ποίας ἡδονάς. οὐ γὰρ ὑφ' ὁποιασοῦ ἡδονῆς κρατούμενος, ἀκρατὴς λέγεται, ἀλλ' ὁ ὑπὸ τινος. ἢ πάλιν ὡς ὁριζονται τὴν νύκτα, σκιὰν γῆς· ἢ τὸν σεισμὸν, κίνησιν γῆς· ἢ τὸ τέφος, πύκνωσιν ἀέρος· ἢ τὸ πνεῦμα, κίνησιν ἀέρος. φερόμενον γὰρ πόσου, καὶ ποίου, [καὶ ποῦ,] καὶ ὑπό τινος. ὁμοίως δὲ καὶ ὅτι τῆς ἄλλων τῆς τοιούτων. ὃ παραλείπων γὰρ διαφορὰν ἐπιτιθησιν, οὐ λέγει τὸ τί ἐστιν. δεῖ δ' ἀεὶ φερὸς τὸ ὑποκείμενον ἐπιχειρεῖν. οὐ γὰρ ὁπωσοῦν γῆς κινηθείσης, οὐδ' ὁπωσπουοῦν, σεισμός ἐστιν. ὁμοίως δ' οὐδ' ἀέρος ὁπωσοῦν, οὐδ' ὁπωσουοῦν κινηθέντος, τὸ πνεῦμά ἐστιν. ¶ Ἔτι ὅτι τῆς ὀρέξεων, εἰ μὴ φερόμενον τὸ φαινόμενον, καὶ ἐφ' ὅσον ἄλλων ἁρμόττει: οἷον ὅτι ἡ βούλησις ὄρεξις ἀγαθοῦ, ἢ δ' ἐπιθυμία ὄρεξις ἡδέος, ἀλλὰ μὴ φαινομένου ἀγαθοῦ, ἢ ἡδέος. πολλάκις γὰρ λανθάνει τὰ ὀρεγόμενοι, ὅτι ἀγαθὸν, ἢ ἡδύ ἐστιν. [ὥστ' οὐκ ἀναγκαῖον ἀγαθὸν ἢ ἡδὺ εἶναι.] ἀλλὰ φαινόμενον μόνον. ἐδεῖ οὖν οὕτω καὶ τὸν ὁρισμὸν ποιήσασθαι. ἐὰν δὲ καὶ ὁποσοῦν τὸ εἰρημένον, ὅτι τὰ εἴδη ἀκίνητον τὸν πρῶτον ἰδέας εἶναι. οὐ γάρ ἐστιν ἰδέα φαινομένου [οὐδενός.] τὸ δ' εἶδος, φερὸς τὸ εἶδος δοκεῖ λέγεσθαι· οἷον αὐτοεπιθυμία, αὐτοηδὲς καὶ αὐτοβούλησις, αὐτοαγαθοῦ, [φαινομένῳ ἀγαθῷ, ἐκ ἐστὶ αὐτοβούλησις· ἐδὲ φαινομένῳ ἡδεῖ αὐτοεπιθυμία.] ἐκ ἐστιν ἐν φαινομένῳ ἀγαθῷ, ἢ δὲ φαινομένῳ ἡδεῖ.

tinens circa quas voluptates vertetur. non enim qui à qualicumque voluptate superatur, incontinens dicitur, sed qui à certa quadam. Idem *dicendum est de iis definitionibus quibus* noctem definiũt vmbram terræ: vel terræmotum, motionem terræ: vel nubem, densationem aëris: vel ventum, motionem aëris. addẽdum enim *est*, quanti, & qualis, & vbi, & à quo. Similis est ratio cæterorum quæ sunt ciusmodi. nam qui differentiam quamuis prætermittit, non dicit quid *res* sit. oportet autem semper aduersus id quod deest, dirigere argumenta. non enim quandocumque terra mota sit, nec quantauis *mota sit*, terræmotus est. similiter nec quomodocũque, nec quantuscumque aër motus sit, ventus est. ¶ Item in appetitionibus definiendis *peccatur*, si adiectum non sit id quod videtur, necnon in omnibus aliis, quibus hoc conuenit. vt *si* voluntas *definatur* appetitio boni: cupiditas vero, appetitio iucundi: non autem, eius quod videtur bonum, vel iucundum. sæpe enim qui appetunt, ignorant bonum aut iucundum esse. quare non necesse est, vt bonum vel iucundum sit, sed vt videatur dumtaxat. sic igitur oportet etiam expositionem facere. Quod si id quoque quod dixi, tradidetit: ad ideas ducendus est, qui ponit ideas esse. quoniam idea nullius rei est quæ videtur. species verò ad speciẽ videtur referri. vt ipsa cupiditas *est* ipsius iucundi, & ipsa voluntas ipsius boni. eius autem quod videtur bonum, non est ipsa voluntas: nec eius quod videtur iucundum, ipsa cupiditas. non est igitur *voluntas* eius quod videtur iucundum: neque cupiditas eius quod videtur iucundum.

absurdum *est* enim esse ipsum apparens bonum, vel iucundum.

ἄτοπον γὰρ τὸ εἶναι αὐτοφαινόμενον ἀγαθὸν, ἢ ἡδύ.

De abstractis, vel concretis, & de oppositis, Cap. x.

1 *A contrariis, & à coniugatis.* 2 *Ab eo ad quod genus, vel species refertur.* 3 *A definitione oppositi, vt relati,* 4 *vel contrary.* 5 *Si oppositum per oppositum definiatur, vt habitui per priuationem,* 6 *vel contrarium per contrarium.* 7 *Si in definitione priuationis non explicetur, cuius sit priuatio, & in quo subiecto.* 8 *Si priuatione definiatur id quod non dicitur secundum priuationem.*

PRæterea si habitus definitio *proposita sit*: spectandum est in eo quod habet. sin autem eius quod habet, in habitu. Similis est ratio ceterorum, quæ sunt eiusmodi. vt si iucundum *est* id quod vtile, etiam qui voluptate[a] afficitur, vtilitate afficitur. & vt vniuersaliter dicam, in huiusmodi definitionibus quodāmodo accidit, vt qui definit, plura quàm vnum definiat. nam qui scientiam definit, quodammodo etiam ignorantiam definit: similitérque sciens, & ignorans: necnon scire, & ignorare. cùm enim primū perspicuū fit, quodammodo etiã reliqua perspicua fiunt. in iis igitur omnibus, ne quid discrepet, videndum est ex iis elementis, quæ *sunt* ex contrariis & coniugatis. ¶Præterea in iis quæ ad aliquid *referuntur*, considerare *oportet*, an ad quod accommodatum est genus, ad illud aliquid accommodetur etiam species. veluti si existimatio *refertur* ad existimabile, etiam quædam existimatio *refertur* ad quoddam existimabile: & si multiplū ad submultiplum, etiam quoddā multiplum ad quoddam submultiplum. nisi enim ita accommodetur, perspicuum *est*, peccatum esse. ¶Videre etiam oportet, an oppositi *sit* opposita

a Voluptate.

ἔτι ἐαὶ μὲν ἡ τῆς ἕξεως ὁ ὁρισμὸς, σκοπεῖν ὅτι τὸ ἔχοντος. ἐαὶ δὲ τὸ ἔχοντος, ὅτι τὸ ἕξεως. ὁμοίως δὲ καὶ ὅτι τῷ ἄλλων τῷ τοιούτων. οἷον εἰ τὸ ἡδὺ ὅτερ ὠφέλιμον, καὶ ὁ ἡδόμενος[a] ὠφελούμενος. καθόλου δὲ εἰπεῖν, ὡς τοῖς τοιούτοις ὁρισμοῖς τρόπον τινὰ πλείω ἑνὸς συμβαίνει τὸν ὁριζόμενον ὁρίζεσθαι· ὁ γὰρ τὴν ὀπτικὴν ὁριζόμενος, τρόπον τινὰ καὶ τὴν ἀγνοιαν ὁρίζεται· ὁμοίως δὲ καὶ τὸ ὀπτικῶν, καὶ τὸ ἀνοπτεῖν· καὶ τὸ ὀπτεύεσθαι, καὶ τὸ ἀγνοεῖν. τὰ γὰρ φανερὰ δήλου γιγνομένου, τρόπον τινὰ καὶ τὰ λοιπὰ δῆλα γίνονται. σκεπτέον οὖν ὅτι πάντων τῷ τοιούτων, μήτι διαφωνῇ, τοιχείοις χρώμενον τοῖς ἐκ τῶν ἐναντίων, καὶ τῶν συζύγων. ¶Ἔτι ὅτι πρὸς τί σκοπεῖν, εἰ πρὸς ὃ τὸ γένος ἀποδίδοται, καὶ τὸ εἶδος πρὸς ἐκεῖνό τι ἀποδίδοται. εἰ δὲ μὴ ὑπόληψις πρὸς τὸ ὑπολητὸν, καὶ ἡ τῆς ὑπόληψις πρός τι ὑπολητόν. ¶ εἰ τὸ πολλαπλάσιον πρὸς τὸ πολλοστημόριον, καὶ τὸ τὸ πολλαπλάσιον πρὸς τὸ τὸ πολλοστημόριον. εἰ γὰρ μὴ ὑπάρχει ἀποδίδοται, δῆλον ὅτι ἁμαρτή. ¶Ὁρᾶν δὲ καὶ εἰ ἡ ἀντικειμένη ὁ αὐτικείμενος

λόγος.

λόγος· οἷον εἰ τῷ ἡμίσεως ὁ αὐτὸς κείμενος τοῦ τῷ διπλασίου. εἰ γὰρ τὸ διπλάσιον, τὸ ἐν ἴσῳ ὑπερέχον ἥμισυ, τὸ ἐν ἴσῳ ὑπερέχόμενον.

4 ¶ Καὶ ὅλως τῶν ἐναντίων οὐ ὡσαύτως. ὁ γὰρ ἐναντίος τῷ ἐναντίου λόγος ἔσαι, καὶ μίαν τινὰ τῶν ἐναντίων συμπλοκήν. οἷον εἰ ὠφέλιμον τὸ ποιητικὸν ἀγαθοῦ, βλαβερὸν τὸ ποιητικὸν κακοῦ, καὶ τὸ φθαρτικὸν ἀγαθοῦ. διάφορον γὰρ τούτων αἰεὶ καλὸν ἐναντίον ἔσῃ τῷ ὀξὺ ἀρχῆς ῥηθέντι. εἰ δὲν μηδέτερον ἐναντίον τῷ ὀξὺ ἀρχῆς ῥηθέντι, δῆλον ὅτι οὐδέτερος αὖ εἴη τῶν ὕστερον ἀποδοθέντων τῷ ἐναντίου λόγος. ὡς τ' οὐσῆ ὁ ὀξὺ ἀρχὴς ἀποδοθεὶς ὀρθῶς ἀποδίδοται. ¶ Ἐπεὶ δ' ἔνια τῶν ἐναντίων στέρησει διάφορον λέγονται· (οἷον ἡ αἰσότης, στέρησις ἰσότητος δοκεῖ ἔσῃ). αἴσια γὰρ τὰ μὴ ἴσα λέγεται) δῆλον ὅτι τοῦ μὲν καὶ στέρησιν λεγομένου ἐναντίον, διάφορον καλὸν ὁρίζεσθαι δεῖ διάφορον· τοῦ δὲ λοιποῦ οὐκέτι δεῖ διὰ τῶν καὶ στέρησιν λεγομένου ὁρίζεσθαι· συμβαίνει γὰρ αὖ ἑκάτερον δι' ἑκατέρου γνωρίζεσθαι. ὅπισθεν οὖν ἐν τοῖς ἐναντίοις τῷ τοιαύτῳ ἁμαρτίαν· οἷον εἴ τις ὁρίσαιτο τῷ ἰσότητα ἔσῃ, τὸ ἐναντίον αἰσότητι· διάφορον δὲ τῶν καὶ στέρησιν λεγομένου ὁρίζεται. Ἔτι τὸν οὕτως ὁριζόμενον, διάφορον καλὸν αὐτοῦ τοῦ ὁριζομένου χρῆσθαι. δῆλον δὲ τοῦτο, ἐὰν μεταληφθῇ αἰτιατικὴ ὀνόματος ὁ λόγος· ἐπεὶ δὲ αἰσότητα διδὲν διαφέρει εἰπεῖν, ἢ στέρησιν ἰσότητος· ἔσαι ἡ ἰσότης τὸ ἐναντίον στερήσει ἰσότητος. ὥστ' αὐτοῦ αὖ

definitio. veluti an dimidij *definitio sit* oppositæ definitioni dupli. si enim duplum *est* quod æquali superat, dimidiū *est* quod
4 æquali superatur. ¶ Eadem est ratio contrariorum. nam contrarij contraria definitio erit secundum vnam quandam contrariorum connexionem. veluti si vtile est quod est effectiuū boni, damnosum est quod est effectiuum mali, vel quod est corruptiuum boni. necesse *est* enim horū alterum esse contrarium ei quod ab initio dictum fuit. si igitur neutrum *sit* contrarium ei quod ab initio dictū fuit: perspicuum *est* neutram ex *definitionibus* posteriùs traditis esse cōtrarij definitionem. quocirca ne ea quidem quæ initio data est, rectè tradita fuit.

5 ¶ Quoniam autem nonnulla cōtraria *sunt quæ* priuatione alterius dicuntur: (vt inæqualitas videtur esse priuatio æqualitatis. etenim quæ non *sunt* æqualia, dicuntur inæqualia) perspicuum *est*, id quod secundum priuationem dicitur contrarium, necessariò definiri per alterum: reliquum verò nō item definiri debere per id quod secundum priuationem dicitur: quoniam accideret, vt vtrūque ex vtroque notum fieret. Notandum igitur in contrariis *est* huiusmodi peccatū. vt si quis definierit æqualitatem esse, quod est contrarium inæqualitati. *sic* enim *æqualitas* definitur per id quod secundum priuationem dicitur. Præterea necesse *est*, vt qui sic definit, ipso definito vtatur *in definitione*. quod perspicuum *fiet*, si pro nomine accipiatur oratio. cùm enim nihil interfit, *vtrùm* inæqualitas dicatur, an priuatio æquali

tatis: æqualitas erit qđ est cōtrariū priuationi æqualitatis. quare ipso

definito vſus eſt. ¶ Quod ſi neutrum contrariorum ſecundum priuationem dicatur, ſimiliter autem definitio tradita fuerit: veluti bonum *eſſe*, quod eſt cõtrarium malo: profectò malum erit quod eſt contrarium bono. nam eorum quæ ita *ſunt* contraria, ſimiliter definitio tradi debet. itaque rurſus accidit vt ipſo definito vtatur. ineſt enim in mali definitione bonũ. quare ſi bonũ eſt qđ eſt malo contrariũ: malum autẽ *dicatur*, an qđ eſt bono cõtrariũ, nihil intereſt: certè bonũ erit quod eſt boni contrario cõtrariũ. perſpicuũ igitur *eſt*, eũ *qui definiuit*, ipſo *definito* vſum eſſe. ¶ Præterea *videndum* 7
eſt, an *id* explicans quod ſecundum priuationem dicitur, non expoſuerit *id* cuius eſt priuatio: veluti habitúſne, an contrarij, an cuiuſuis priuatio ſit: & an non adiunxit *id*, in quo vt gignatur ſimpliciter, vel in quo primo vt gignatur, naturà comparatum eſt. vt ſi *quis*, cùm dixerit ignorantiam *eſſe* priuationem, nõ dixerit *eſſe* priuationem ſcientiæ: aut non adiunxerit *id*, in quo vt gignatur, naturà comparatum eſt: aut cùm *id* adiunxerit, non expoſuerit *id* in quo primo. vt puta non *dixerit* in *facultate animæ* rationali, ſed in homine, vel *in* anima. nam ſi quiduis horum non fecerit, peccabit. Similitérque ſi cæcitatem non dixerit *eſſe* viſus priuationem in oculo. debet enim *is* qui rectè explicat quid *priuatio* ſit, etiam cuius ſit priuatio, declarare, & quid ſit id quod priuatum eſt. ¶ Videre e- 8
tiam *oportet*, an priuatione definierit *id* quod non dicitur ſecũdum priuationem. quod quidẽ vitium in ignorantiæ *definitione* ineſſe videbitur iis qui non ponunt ignorantiã ſecundũ negationẽ. quod enim non habet ſcientiã, nõ videtur ignorare, ſed potiùs qđ decipitur.

διὸ

ἐπὶ κεχρημένους. ¶ Ἐὰν δὲ μηδέτερον 6
τῶν ἐναντίων κατὰ στέρησιν λέγηται, ὅτου δοθῇ ὁ λόγος ὁμοίως ἔσται ἀγαθὸν τὸ ἐναντίον κακοῦ· δῆλον, ὅτι κακὸν τὸ ἐναντίον ἀγαθοῦ ἔσται· τῶν γὰρ ἕξεως ἐναντίων, ὁμοίως ὁ λόγος ὅτου δοθέντος. ὥστε πάλιν αὐτῷ τῷ ὁριζομένῳ συμβαίνει χρῆσθαι. συμπαρχεῖ δὲ ἐν τῷ τοῦ κακοῦ λόγῳ τὸ ἀγαθόν. ὥστ' εἰ ἀγαθόν ἐστι τὸ τοῦ κακῷ ἐναντίον τὸ δὲ κακόν, πάλιν ἅμα φέρει, ἢ τὸ τοῦ ἀγαθῷ ἐναντίον ἔσται ἀγαθὸν τὸ ἐναντίον τοῦ τοῦ ἀγαθοῦ ἐναντίῳ. δῆλον δ' ὅτι αὐτῷ τούτῳ χρηστέον. ¶ Ἔτι εἰ τὸ κατὰ στέρησιν λεγόμενον ὅτου διδοῦσιν, μὴ ἀπέδωκεν ἢ ὅτι ἡ στέρησις, ἢ τὸ ἕξεως, ἢ τὸ ἐναντίου, ἢ ὁτιοῦν ὅτι στέρησις· ἢ εἰ μὴ ἐν ᾧ πέφυκε γίνεσθαι, προσέθηκεν, ἢ ἁπλῶς, ἢ ἐν ᾧ πρώτῳ πέφυκε γίνεσθαι. ἢ εἰ τὸ ἀγνοιαν εἰπὼν στέρησιν, μὴ ὅλης ἦμις στέρησιν εἶπεν· ἢ μὴ προσέθηκεν, ἐν ᾧ πέφυκε γίνεσθαι· ἢ προσθεὶς, μὴ ἐν ᾧ πρώτῳ ἀπέδωκεν· ἢ ὅτι οὐκ ἐν τῷ λογιστικῷ, ἀλλ' ἐν ἀνθρώπῳ, ἢ ψυχῇ. ἐὰν δὲ ὁποιῳοῦν τούτων μὴ ποιήσῃ, ἢ μαρτήκεν. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ τὸ τυφλότητα μὴ ὄψεως στέρησιν ἐν ὀφθαλμῷ εἶπε. δεῖ δὲ τὸ καλῶς διδόντα τὸ τί ὅτι, καὶ τίνος ὅτιν ἢ στέρησις ἀποδοῦναι, καὶ τί ὅτι τὸ ἐστερημένον. ¶ Ὁρᾶν δὲ καὶ εἰ μὴ λεγομένῳ κατὰ στέρησιν, στέρησιν ὡρίσατο· ἢ ἔστι τὸ αἴσθησις δόξαν αὐ ὑπάρχειν ἢ πίωσι τὴν ἀμαρτίαν, τοῖς μὴ κατ' ἀπόφασιν τῶν ἀγνοιαν λέγουσι τὸ δὲ μὴ ἔχον ὅλης ἦμιλυ, οὐ δοκεῖ ἀγνοεῖν, ἀλλὰ μᾶλλον τὸ ἀπατᾶσθαι.

διὸ οὔτε τὰ ἄψυχα, οὔτε τὰ παιδία φαμὲν ἀγνοεῖν. ὥστ' ἐκ τῆς σφρονήσεως ἐπιστήμης ἡ ἄγνοια λέγεται.

idcirco nec res inanimas, nec infantes ignorare dicimus. quapropter ignorantia non dicitur secundum priuationē scientiæ.

Alii loci, CAP. XI.

1 *A casibus.* 2 *Ab idea.* 3 *Ab homonymia.*

1 ΕΤι εἰ τῷ ὁμοίων τὲ ὀνόμα τος πτώσεων αἱ ὁμοίαι τὲ λόγου πτώσεις ἐφαρμόττουσιν. ὃ δὴ εἰ ὠφέλιμον τὸ ποιητικὸν ὑγιείας, ὠφελίμως τὸ ποιητικῶς ὑγιείας, καὶ ὠφε-
2 λητικὸς τὸ πεποιηκὸς ὑγίειαν. ¶ Σκοπεῖν δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἰδέαν, εἰ ἐφαρμόσει ὁ λεχθεὶς ὅρος. ἐπ' ἐνίων γὰρ συμβαίνει δοκεῖν ὡς πλάττων ὁρίζεται, τὸ θνητὸν περισσῶν ἐν τοῖς περὶ ζώων ὁρισμοῖς. ἡ γὰρ ἰδέα οὐκ ἔστι θνητὸν, δοκεῖ δ' αὐτοανθρωπος. ὥστε εἰ μὴ ἐφαρμόσει ὁ λόγος ἐπί τινων ἰδέαν. ἁπλῶς δ' οἷς περισκεπτέον τὸ ποιητικὸν, ἢ παθητικὸν, ἀνάγκη διαφωνεῖν ἐπὶ τῆς ἰδέας τὸν ὅρον· ἀπαθῆ γὰρ καὶ ἀκίνητοι δοκοῦσιν αἱ ἰδέαι [τοῖς λέγουσιν ἰδέας] εἶναι. περὸς δὲ τούτοις[a] καὶ οἱ ζωϊκοὶ λό-
3 γοι χρήσιμοι. ¶ Ἔτι ἐπὶ τῶν καθ' ὁμωνυμίαν λεγομένων, εἰ ἕνα λόγον κοινὸν ἁπάντων ἀπέδωκε. συνώνυμα δὲ, ὧν εἷς ὁ κατὰ τοὔνομα λόγος. ὥστ' ἀδύνατον τῷ ὑπὸ τοὔνομα ὁ αὐτὸ δοθῆς ὅρος· ἐπεὶ ἡ ὁμοίως ἐπὶ πάντων τὸ ὁμώνυμον, ἐφαρμόττει. Πέπονθε δὲ τὸν καὶ ὁ Διονυσίου τῆς ζωῆς ὅρος, ἔστιν ὅτε κίνησις ἡδεῖα θραπτοῦ σύμφυτος ἀκολουθοῦσα. οὐδὲν γὰρ μᾶλλον τοῦτο τοῖς ζώοις, ἢ τοῖς φυτοῖς ὑπάρχει· ἡ δὲ ζωὴ οὐ καθ' ἕν εἶδος δοκεῖ λέγεσθαι· ἀλλ' ἑτέρα μὲν τοῖς ζώοις, ἑτέρα δὲ τοῖς φυτοῖς ὑπάρχει. magis animalibus quàm plantis ineſt: vita autem non ſecundum vnam ſpeciem dici videtur, ſed alia animalibus, alia plantis ineſt.

PRæterea *videndum eſt*, an ſimilibus nominis caſibus ſimiles orationis caſus cōueniāt. vt ſi vtile eſt quod eſt accōmodatum ad ſanitatem efficiendā: vtiliter, *eſt* accōmodatè ad ſanitatē efficiendā: & vtilitatē attu
2 lit, quod effecit ſanitatē. ¶ Conſiderare etiam *oportet*, an ideæ conueniat definitio quæ dicta eſt. quoniam in nōnullis *hoc* nō accidit. veluti *ſi quis ita* definiat, vt Plato, qui *verbum*, mortale, adiicit in animalium definitionibus. etenim idea nō eſt mortalis, vt ipſe homo. quare non aptabitur definitio ad ideā. ſimpliciter autē quibus adiungitur effectiuum, aut patibile, neceſſe eſt *eorū* definitionē nō cōuenire ideæ: quoniam ideæ impatibiles & immobiles *eſſe* videtur iis qui dicunt ideas eſſe. & contra hos[a] etiam huiuſmodi rationes valēt. a Qui ponunt ideas.
3 ¶ Præterea in iis quæ ſecūdum homonymiam dicuntur, *videndum eſt* an vnam communem omnium definitionem tradiderit. nam ea quorum vna eſt ad *commune* nomen accommodata definitio, ſynonyma *ſunt*. quare tradita definitio nullius eorum *propria eſt* quæ ſub nomine continentur: quippe cùm æquè ad omnia *ſignificata verbū* homonymum aptetur. Hoc vitio laborat etiam vitæ definitio à Dionyſio tradita, ſi quidem eſt motus generis quod alitur, naturâ inſitus conſequens: quoniam hoc non

Accidit igitur etiam vt consultò sic tradatur definitio, quasi omnis vita *sit* synonyma, & dicatur secundum vnam speciem. sed nihil etiam vetat quo minùs aliquis perspiciès homonymiã, ac volens alterius definitionem tradere, non animaduertat se nõ propriam sed amborum communem definitionem tradere. sed nihilo minùs, qui vtrouis modo fecit, peccauit. Quia verò quædam homonyma latent: is quidẽ qui interrogat[a], quasi synonymis vti debet: quoniam alterius *significati* definitio alteri non conuenit: proinde eo modo videbitur non definiuisse: quãdoquidem opus est, vt synonymum omnibus conueniat. at is qui respondet[b], distinguere debet. Quoniam autem nonnulli eorũ qui respondent, quod synonymum est, aiunt esse homonymum, quando non omnibus conuenit tradita definitio: quod verò est homonymum, *aiunt esse* synonymum, si vtrisque *significatis* cõueniat[c]: *idcirco* prius ex confesso constituendum est de his, aut prosyllogismis[d] probandum est esse homonymum, vel synonymum, vel vtrumlibet. facilius enim cõcedunt, qui non prospiciunt quid euenturũ sit. Quòd si *inter disputantes* non conuenerit, ac dicat aliquis id quod est synonymum, esse homonymum, propterea quòd nõ conuenit huic quoque definitio quæ data est: considerare oportet, an huius definitio cõueniat etiam reliquis. perspicuum *est* enim *id* synonymum cum reliquis fore. alioqui plures erunt reliquorum *significatorum* definitiones. nam duæ *sunt* ad nomẽ *accommodatæ* definitiones, *quæ* ipsis conueniunt: *nempe* prior quæ data est, & posterior. Rursus si quis cùm aliquid eorũ definierit quę multis

a Qui argumentatur cõtra thesim.

b Qui defendit thesim.

c Definitio, quę data est.

d Antecedenti-bus syllogismis.

Ἐνδέχεται μὲν οὖν καὶ κατ' ἀφαίρεσιν οὕτως ἀποδοῦναι τὸν ὅρον, ὡς συωνύμου τινὸς καθ' ἓν εἶδος πάσης τῆς ζωῆς λεγομένης. οὐδὲν δὲ κωλύει καὶ συνορῶντα τὸ ἴδιον ὁμωνυμίαν, καὶ θατέρου βουλόμενον τὸν ὁρισμὸν ἀποδοῦναι, λαθεῖν μὴ ἴδιον, ἀλλὰ κοινὸν ἀμφοῖν λόγον ἀποδόντα. ἀλλ' ὁ μὲν ἧττον εἰς ὑπόστασιν πεποίηκεν, ὁ μᾶρτηκεν. Ἐπεὶ δ' ἔνια λανθάνει τῶν ὁμωνύμων, ἐρωτῶντι μὲν ὡς συωνύμοις χρηστέον. οὐ γὰρ ἐφαρμόσει ὁ θατέρου ὅρος ὅτῳ θατέρου. ὥστε δόξει οὐχ ὡρίσθαι καλῶς ὅλον. δεῖ δὲ πᾶν τὸ συνώνυμον ἐφαρμόττειν. αὖτῳ δὲ ἀποκρινομένῳ διαιρετέον. Ἐπεὶ δ' ἔνιοι τῶν ἀποκρινομένων, τὸ μὲν συνώνυμον, ὁμώνυμόν φασιν εἶναι, ὅταν μὴ ἐφαρμόττῃ ὅτῳ παῦ ὁ ἀποδοθεὶς λόγος· τὸ δ' ὁμώνυμον, συνώνυμον, ἐάν ἐπ' ἀμφω ἐφαρμόττῃ: προδιομολογητέον γὰρ τῷ τοιούτων, ἢ προσυλλογιστέον, ὅτι ὁμώνυμον, ἢ συνώνυμον, ἢ ὁπότερον ἂν ἧ. μᾶλλον δὲ συγχωροῦσιν οἱ προορῶντες τὸ συμβησόμενον. ἂν δ' ὁμολογῆται ὁμολογίας, φῇ τις τὸ συνώνυμον ὁμώνυμον εἶναι, δεῖ τὸ μὴ ἐφαρμόττειν ὅτῳ θατέρου τῶν ἀποδοθέντα λόγον σκοπεῖν, εἰ ὁ τούτου λόγος ἐφαρμόττει καὶ ὅτῳ τὰ λοιπά. δῆλον δὲ ὅτι συνώνυμον ἂν εἴη τοῖς λοιποῖς. εἰ δ' μή, πλείους ἔσονται ὁρισμοὶ τοῖς λοιποῖς· δύο δὲ οἱ κατὰ τοιοῦτον λόγοι ἐφαρμόττουσιν ἐπ' αὐτό, ὅ,τε πρότερος ἀποδοθεὶς, καὶ ὁ ὕστερος.. Πάλιν εἴ τις ὁριστὰμενος τῶν πολλα-

χῶς

χῶς τι λεγομένων, καὶ τὸ λόγου μὴ ἐφαρμόττοντος ὅτι πάντα, ὅτι μὴ ὁμώνυμον μὲν λέγοι, τὸ δ' ὄνομα μὴ φαίη ἐφαρμόττειν ὅτι πάντα, ὅτι οὐδ' ὁ λόγος ἐνιαῖον ἔσεσθαι τὸν τιθέντα, ὅτι τῇ μὲν ὀνομασίᾳ δεῖ χρεῖσθαι τῇ κατὰ δεδομένῃ καὶ παρειλημμένῃ, κινεῖν δὲ μὴ κινεῖν τὰ τοιαῦτα. ἔνια δ' ἐκτέον ὁμοίως τοῖς πολλοῖς.

modis dicuntur, cúmque definitio non omnibus *significatis* cõueniat · homonymum quidem *esse* non dicat, sed neget nomen omnibus conuenire, quia nec definitio *conuenit*: aduersus hũc dici debet, appellatione ea vtẽdum esse, quæ tradita est & recepta, nec moueri *debere* quæ sunt eiusmodi. quædam tamen non ita dicenda sunt, vt multi *dicunt*.

De verborum coniunctorum definitione, CAP. XII.

1 *A detractione.* 2 *Si nomina cum nominibus commutentur:* 3 *& ignotiora pro notioribus accipiantur:* 4 *vel significatio mutetur:* 5 *vel non differentiæ, sed generu mutatio fiat.*

1 Ἐὰν δὲ τῷ συμπεπλεγμένων τινὸς ἀποδοθῇ ὁ ὅρος· σκοπεῖν ἀφαιρεμένου τὸν ἑτέρου τῷ συμπεπλεγμένων λόγον, εἰ καὶ ὁ λοιποῦ τὸ λοιποῦ· εἰ μὲν, δῆλον ὅτι οὐδὲ ὁ ὅλος τὸ ὅλου. ὥσπερ εἰ ὡρίσατο γραμμὴν πεπερασμένην εὐθεῖαν, πέρας ἔχουσαν ἑκατέρου ἔχοντος πέρατα, οὗ τὸ μέσον ἁπτέσθαι τοῖς πέρασιν· εἰ τῆς πεπερασμένης γραμμῆς λόγος ὃς ἔχει πέρας ἑκατέρου ἔχοντος πέρατα τὸ εὐθύ, τὸ λοιπὸν δεῖ ἔχειν, ᾧ τὸ μέσον ἁπτέσθαι τοῖς πέρασιν. ἀλλ' ἡ ἄπειρος οὔτε μέσον, οὔτε πέρατα ἔχει, εὐθεῖα δέ ἐστιν. ὥστε οὐκ ἔστιν ὁ λοι-
2 ποῦ τὸ λοιποῦ λόγος. ¶ Ἐπὶ εἰ συνθέντος τοῦ ὁριζομένου, ἰσάκωλος ὁ λόγος ἀποδοθῇ τῷ ὁριζομένῳ. ἰσάκωλος δὲ λέγεται ὁ λόγος ᾧ, ὅτε ὁσαπερ αἱ τῶν συγκειμένων, τοσαῦτα καὶ τὰ ὀνόματα καὶ τὰ ῥήματα ᾖ. ἀνάγκη δὲ καὶ ἐν τοῖς τοιούτοις αὐτῷ

1 SIn autem alicuius coniuncti definitio tradita fuerit: videndum *est*, detracta alterius partis definitione, an reliqua sit reliquæ *partis definitio*. si enim secus: perspicuum *est*, ne totam quidẽ totius *definitionem esse*. vt si *quis* lineam finitam rectam definierit, extremum plani habẽtis extrema, cuius medium adiungitur extremis: si finitæ lineæ definitio est, extremũ plani habẽtis extrema: recti esse oportet reliquam *definitionẽ*, *id est*, cuius medium adiungitur extremis. atqui *linea* infinita nec medium neq; extrema habet, recta tamen est. quare nõ erit reliqua eius quod
2 reliquum est, definitio. ¶ Præterea *videndum est*, an, cùm compositum sit id quod definitur, definitio tradita sit totidem mẽbris constans quot definitum. totidem membris constare dicitur definitio, quando quot sunt composita, tot sunt in definitione nomina & verba. necesse *est* enim in huiusmodi *definitionibus* commutationem ipsorũ

nominum fieri aut omnium, aut quorundam: quandoquidem nihilo plura nomina nunc quàm antea dicta sunt: oportet autem eum qui definit, orationem pro nominibus tradere, maximè qui dem omniũ: sin minùs, *saltẽ* plurimorum. Sic enim & in iis quæ simplicia sunt, *res se habet*. nam qui nomen *cum nomine* commutabit, numquam definiet: vt *si* pro indumento *dicat* vestimentum. ¶ Præterea grauius peccatum *est*, si ignotiora nomina assumat: vt pro homine albo, mortalem candidum: quia nec definiuit: & quod ita dictum est, minùs perspicuum *est*. ¶ Videndum est etiam in nominum cõmutatione, an non idem adhuc significet: vt qui dixit contemplatiuam scientiam *esse* existimationẽ contemplatiuam. nam existimatio non *est* idem quod scientia. atqui *idem sit*, oportet, si quidem & totum, idem futurũ est. etenim *verbum illud*, cõtemplatiuum, commune est ambabus orationibus: quod autem reliquũ est, diuersum est. ¶ Præterea *videndum est*, an alterius *tantum* nominis commutatione facta, non differentiam sed genus mutauerit: vt in eo quod modò dixi, *videre licet*. ignotius enim est *verbum* contemplatiua quàm scientia: quoniam hoc *est* genus, illud differentia. *ceteris* autem omnibus notius *est* genus, vtpote quod *est* communius. vnde non generis sed differentiæ commutationem fieri oportebat, quia *hæc* est ignotior. An hæc reprehensio ridicula est? nihil enim vetat differentiam notissimo nomine significari, genus non *item*. cùm autem ita *se* habent, certè genetῆι ὀνομάτων μεταλλαγὴν γίνεσθαι ἢ πάντων, ἢ τινῶν· ἐπεισὴ οὐδὲν πλέων τυῦ ἢ ποσῆτες ὀνόματα εἴρηται. δεῖ δὲ τὸν ὁρισμὸν, λόγον αὐτὶ τῆι ὀνομάτων ἀποδοσιῶσι, μάλιστα μὲν τῆι πάντων· εἰ δ' μὴ τῆι πλείστων. οὔτω μὲν γὰρ καὶ ὅτι τῆι ἁπλῶν, ὁ ζωῖον μεταλαβὼν, οὐχ ὁμώνυμος εἴη· ὅτι αὐτὶ λωπίου ἱμάτιον. ¶ Ἔτι δὲ μείζων ἡ ἁμαρτία, εἰ καὶ ἀγνωστότερον ὀνομάτων τὶν μεταλλαξιν ἐποιήσατο· οἷον αὐτὶ τῦ ἀνθρώπου λεύκου, βροτὸν ἀργὸν· οὔτε γὰρ ὤρισται, ἧττόν τε σαφὲς οὔτω τὸ ῥηθέν. ¶ Σκοπτὸν δὲ καὶ ἐν τῆι μεταλλαγῆι τῆι ὀνομάτων, εἰ μὴ ταυτὸν ἐπισημαίνει· οἷον ὁ τὶν θεωρητικὴν ἕξιν ὁρισάμενος, ὑπόληψιν θεωρητικὴν εἶπεν. ἡ γὰρ ὑπόληψις τῆι ἕξει οὐ ταυτόν. δεῖ δὲ ἅμα, εἴπερ μέλλει καὶ τὸ ὅλον ταυτὸν ἔσ). τὸ μὲν γὰρ θεωρητικὸν, κοινὸν ἐν ἀμφοτέρυις τοῖς λόγοις ἔσ· τὸ δὲ λοιπὸν, διάφορον. ¶ Ἔτι εἰ θατέρου τῆι ὀνομάτων μεταλλαγὴν ποιοῦμενος, μὴ τῆς διαφορᾶς, ἀλλὰ τὸ γένοις τὶν μεταλλαξιν ἐποιήσατο· καθάπερ ὅτι τὸ ἀρτίως ῥηθέντος. ἀγνωστότερον γὰρ ἡ θεωρητικὴ τῆς ἕξεως· τὸ μὲν γὰρ γένος· τὸ δὲ, διαφορά· πάντων δὲ γνωριμώτερον τὸ γένος, [κοινότερον γὰρ.] ὥστε οὐ τὸ γένοις, ἀλλὰ τὴν διαφορᾶς ἔδει τὶν μεταλλαξιν ποιήσασθαι, ἐπεισὴ ἀγνωστότερον ὄσι. ἢ τοῦτο μὲν γελοῖον τὸ ὄπιημμα; οὐδὲν γὰρ κωλύει τὴν μὲν διαφορᾶς τοῦ γνωριμωτάτῳ ὀνόματι εἰρῆσθ, τὸ δὲ γένος μὴ. οὔτω δὲ ἐχόντων, δηλονότι τὸ γένοις,

καὶ

καὶ οὐ τῆς διαφορᾶς, καὶ τοὔνομα τῷ μεταλαμβάνοντι ποιητέον. εἰ δὲ μὴ ὄνομα αὐτὴ ὀνόματος, ἀλλὰ λόγον αὐτ' ὀνόματος μεταλαμβάνει· δῆλον ὅτι τῆς διαφορᾶς μᾶλλον ἢ τὸ ἡμῖν ὁρισμὸν ἀποδοτέον, ἐπειδὴ τὸ γνωρίσαι χάριν ὁ ὁρισμὸς ἀποδίδοται· ἦττον γὰρ ἡ διαφορὰ τὸ ἡμῖν γνώριμος.

ris, non differentiæ nomen mutari debet. Si verò non nomen pro nomine, sed orationem pro nomine assumat: perspicuum *est*, differentiæ potius quàm generis definitionem tradendam *esse*: quia notificandi gratiâ definitio traditur. minùs enim differentia, quàm genus, nota *est*.

Varii loci, Cap. XIII.

1 *Si differentiæ definitio conueniat etiam alij rei.* 2 *Si res definita numeretur in iis quæ sunt: definitione verò significetur id quod non est.* 3 *Si definitio non specialiter explicet id ad quod res definita refertur.* 4 *Si definitio conueniat non rei simpliciter, sed rei perfectæ.* 5 *Si id quod per se est optabile, sic definiatur quasi propter aliud sit optabile.*

1 Εἰ δὲ τῆς διαφορᾶς τὸν ὅρον ἀποδώσει, σκοπεῖν εἰ καὶ ἄλλῃ τινὸς κοινὸς ὁ ἀποδοθεὶς ὅρος. οἷον ὅταν φέρηται τὸν ἀριθμὸν, ἀριθμὸν μέσον ἔχοντα εἰπὼν ἀποδιοριστέον τὸ πῶς μέσον ἔχοντα. ὁ μὲν γὰρ ἀριθμὸς, κοινὸς ἐν ἀμφοτέροις τοῖς λόγοις ὑπάρχει. τὸ δὲ φέρεσθαι, μετείληπται ὁ λόγος. ἔχει δὲ καὶ γραμμὴ καὶ σῶμα μέσον, οὐ φερόμενα ὄντα. ὥστε οὐκ ἂν εἴη ὁ ὁρισμὸς ἴδιος τοῦ φερομένου. εἰ δὲ πολλαχῶς λέγεται τὸ μέσον ἔχον, διοριστέον τὸ πῶς μέσον ἔχον. ὥστε ἡ ἀπάντησις ἔσται, ἢ συλλογισμὸς, ὅτι οὐχ ὡρίσατο.

1 SI verò differentiæ definitionem tradidit, considerare *oportet*, an alij cui piam communis *sit* definitio, quæ data est. vt cùm imparem numerum dixit *esse* numerum qui medium habet, exponendum *est*, quomodo medium habeat. nam *verbum* numerus commune est vtrisque orationibus: & *pro* imparis *vocabulo* sumpta est oratio. sed & linea & corpus habent medium, cùm non sint imparia. quare non erit hæc definitio imparis. quòd si multis modis dicitur id quod medium habet: explicandum *est*, quomodo medium habeat. Ergo reprehensio locum habebit seu syllogismus *quo probabitur* non fuisse definitum. ¶ Item si id cuius definitionem tradidit, *est in numero* eorum quæ sunt: quod verò definitioni subiicitur. *in numero* eorum quæ non sunt, vt si album definierit colorem cum igne permixtum: quia fieri nequit vt res incorporea cum corpore misceatur. quare nō po-

2 ¶ Πάλιν εἰ οὗ μὲν τὸν λόγον ἀποδίδωσι, τοῦτ' ὄντων ἐστὶ τὸ δ' οὔ· ἀπὸ τῶν λόγων, μὴ τοῦτ' ὄντων. οἷον εἰ τὸ λευκὸν ὡρίσατο χρῶμα πυρὶ μεμιγμένον. ἀδιώατον γὰρ τὸ ἀσώματον μιχθῆναι σώματι. ὥστε οὐκ ἂν εἴη χρῶμα πυρὶ μεμιγμένον λευκὸν δέ ἐστιν. ¶ Ἔτι ὅσοι

2

3 test esse color cum igne mixtus, album verò est. ¶ Præterea quicũque

in iis quæ ad aliquid *referuntur definiendis* non explicant distinctè[a] *id* ad quod refertur, sed plura complectuntur[b]: aut omnino, aut ex parte mentiuntur. vt si quis dixerit medicinam esse scientiam eius quod est. nam si medicina nullius eorũ quę sunt, scientia est: perspicuum *est*, orationẽ omnino falsam esse. at si alicuius est, alicuius non *est*, ex parte falsam esse. debet enim esse omniũ[c]: siquidem per se non per accidens dicitur *esse scientia* eius quod est: quemadmodum in aliis quæ ad aliquid *referuntur*, res se habet. omne enim scibile[d] ad scientiam refertur. similiter & in aliis *sit*: quoniam omnia relata reciprocãtur. omne enim scibile ad aliquid *refertur*. Præterea si is qui non per se, sed per accidens *rem* explicat, rectè explicet: certè non ad vnum sed ad plura referetur vnumquodque eorum quæ *sunt* ad aliquid. nihil enim prohibet quominùs idem & ens, & album, & bonum sit. quocirca qui ad quoduis horum referendo explicat, rectè explicat: si modò is qui per accidens explicat, rectè explicat. Præterea fieri nequit, vt huiusce modi definitio propria sit rei quæ explicatur. nõ solùm enim medicina, sed multæ aliæ scientiæ referuntur ad id quod est. quapropter vnaquæque scientia erit eius quod est. Perspicuũ *est* igitur hanc nullius scientiæ definitionem esse: quia propriã, non communem definitionem esse oportet. ¶Interdum verò definiunt non rem *nudam*, sed rem bene se habentem, seu perfectam. talis autem est & oratoris & furis definitio: si quidem orator *is* est, qui quod in quaque re ad persuadendũ valet, perspicere, ac nihil omittere potest: fur dè,

a Specialiter.

b Adhibent vocabulum, quod plura complectitur, id est & eam rẽ ad quã relatio fieri debet, & alias quo que res.

c Medicina debet esse scientia omnium eorũ quæ sunt.

d Quod sub scientiam cadit.

μὴ διαιρῶσιν[a] ἐν τοῖς πρός τι πῶς ὁ λέγεται, ἀλλ' ἐν πλείοσι πίπτειν δόντες[b] εἶπον· ἢ ὅλως, ἢ ὅτι τῷ ἓν δοντα· οἷον εἴ τις τὴν ἰατρικὴν ὅτι ἐπιστήμην ὄντος τοῦ ὄντων ἡ ἰατρικὴ ἐπιστήμη, δῆλον ὅτι ὅλως ὁ λόγος ἔψευσται. εἰ δὲ, τινὸς μὲν, τινὸς δὲ μή· δῆλον ὅτι ἔψευσται. δεῖ δὲ παντὸς[c], εἴπερ καθ' αὐτό, καὶ μὴ κατὰ συμβεβηκὸς ὄντος οὕτω λέγεται· καθάπερ ὅτι τοῦ ἀλλήλων ἔχει τοῦ πρός τι· παῦλα δὲ ἐπιστήμη[d], πρός τι ἐπιστήμην λέγεται). ὁμοίως δὲ κατὰ τῶν ἄλλων, ἐπεὶ δὴ αὐτιστρέφει πάντα τὰ πρός τι. πᾶν δὲ ἐπιστητὸν πρός τι. Ἔτι εἴπερ ὁμὴ καθ' αὑτό, ἀλλὰ κατὰ συμβεβηκὸς τὸν ἀποδιδοῦν ποιοῦμενος, ὀρθῶς ἀποδίδωσιν· οὐ πρός ἕν, ἀλλὰ πρὸς πλείω ἕκαστον αὖ αὐτῶν πρός τι λέγοιτο. οὐδὲν γὰρ κωλύει τὸ αὐτὸ καὶ ὂν, καὶ λευκὸν, καὶ ἀγαθὸν εἶναι. ὥστε ὁ πρὸς ὁποιονοῦν τῶν ἀποδοτὸς, ὀρθῶς ἂν εἴη ἀποδοτός· εἴπερ ὁ κατὰ συμβεβηκὸς ἀποδοτὸς, ὀρθῶς ἀποδίδωσιν. Ἔτι δὲ ἀδύνατον, τὸν ποιοῦντον λόγον, ἴδιον τοῦ ἀποδοθέντος εἶναι. οὐ γὰρ μόνον ἡ ἰατρικὴ, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων ἐπιστημῶν αἱ πολλαὶ πρός τι λέγονται. ὥστε ἐκφύγοι ἐπιστήμη ὅπερ ἐστὶν. δῆλον οὖν ὅτι οὐκ ἔστιν, ἁπλῶς ἐπιστήμης ὁρισμός. ἴδιον γὰρ καὶ οὐ κοινὸν δεῖ τὸν ὁρισμὸν εἶναι).

¶Ἐνίοτε δὲ ὁρίζονται οὐ τὸ πρᾶγμα, ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα οὐκ ὄν, ἢ τετελεσμένον. τοιοῦτος δὲ καὶ ὁ τῶ ῥήτορος, καὶ τὸ κλέπτου ὅρος· εἴπερ ὅστι ῥήτωρ μὲν, ὁ δυνάμενος τὸ ἐν ἑκάστῳ πιθανὸν θεωρεῖν, καὶ μηδὲν παραλιπεῖν· κλέπτης

a Specialiter.

b Adhibent vocabulum, quod plura complectitur, id est & eam rẽ ad quã relatio fieri debet, & alias quo que res.

c Medicina debet esse scientia omnium eorũ quæ sunt.

d Quod sub scientiam cadit.

δὲ, ὁ λάθρα λαμβάνων τοῦ ἧττον τὸ ὅτι τοιοῦτος ὤν, ἀγαθὸς ἑκάτερος· ὁ μὲν, ἀγαθὸς ῥήτωρ· ὁ δὲ, ἀγαθὸς κλέπτης ἔσται. οὐ γὰρ ὁ λάθρα λαμβάνων, ἀλλ' ὁ βιαιόμενος λάθρα λαβεῖν, κλέπτης ὄντι. ¶ Πάλιν εἰ τὸ δι' αὐτὸ αἱρετὸν, ὡς ποιητικόν, ἢ ποιητικὸν, ἢ σπουδῇ δι' ἄλλο αἱρετὸν ὅπερ δέδωκεν οἷον τῷ δικαιοσύνῃ, νόμων ποιητικῷ εἶπόν· ἢ τῷ σοφίαν, ποιητικῷ εὐδαιμονίας. τὸ γὰρ ποιητικὸν, ἢ ποιητικὸν, τοῦ δι' ἄλλο αἱρετοῦ. ἢ οὐδὲν μὴ κωλύει, τὸ δι' αὐτὸ αἱρετὸν, καὶ δι' ἄλλο εἶναι αἱρετόν; οὐ μέντοι, ἀλλ' οὐδὲν ἧττον ἡμάρτηκεν ὁ οὕτω διορισάμενος τὸ δι' αὐτὸ αἱρετόν· ἐκφεύγει γὰρ τὸ βέλτιον, ἐν τῇ οὐσίᾳ μᾶλλον· βέλτιον δὲ τὸ δι' αὐτὸ εἶναι αἱρετὸν, τοῦ δι' ἕτερον· ὥστε τοῦτο ἂν τὸν ὁρισμὸν ἔδει μᾶλλον σημαίνειν.

autē *is* qui clam accipit. perſpicuum.n. *eſt*, cùm talis ſit, vtrumque bonum eſſe, *id eſt*, alterum bonum oratorem, alterum bonum furem. non enim qui clam accipit, ſed qui vult clā accipere, fur eſt. ¶ Item *peccat*, ſi id quod propter ſe eligendum eſt, quaſi actiuum vel effectiuum, vel quo modocumque propter aliud eligendū explicet. vt *ſi quis* dicat iuſtitiā *eſſe* legum ſeruatricē, aut ſapiētiam *eſſe* effectiuam felicitatis. quod enim efficiendi vel conſeruandi vimhabet, in iis *numeratur* quæ propter aliud *ſunt* eligenda. An nihil vetat, quominùs id quod propter ſe *eſt* eligendum, etiam propter aliud ſit eligendum? Sed nihilo minùs peccauit, q ita definiuit id quod propter ſe *eſt* eligēdū. cuiuſque enim rei quod optimū eſt, in eſſentia maximè *continetur*: meliùs autē eſt, propter ſe eligēdū eſſe, quàm ꝓpter aliud: proinde hoc potiùs definitio ſignificare debebat.

Adiitur in M. Sca li ſtrauiſ. ꝙ ꝙ ποιητικὸν καὶ δι' ἄλλο αἱρετὸν

Si quis in definitione dixerit eſſe hæc, vel ex his, vel hoc cum illo, CAP. XIV.

1 ¶ *Si dixerit eſſe hoc & illud.* 2 ¶ *Si dixerit exhis conſtare. Si naturā comparatum non ſit, vt totum exhis fiat.* 3 *Si totum in primo aliquo ſubiecto inſit, non item partes.* 4 *Si non in eodem primo ſubiecto inſint totum & partes.* 5 *Si toto interempto partes intereant.* 6 *Si totum ſit bonum vel malum, & partes neutrum: vel contrà.* 7 *Si magis altera pars ſit bona quàm altera mala, totum vero non magis ſit bonum quàm malum.* 8 *Si altera pars ſit melior, altera deterior: totum autem non ſit meliori deterius, deteriori melius.* 9 *Si totum & pars ſint ſynonyma.* 10 *Si modus compoſitionis expoſitus non ſit.* 11 ¶ *Si dixerit eſſe hoc cum illo. De argumentis ducendis ex locis ſuperioribus.* 12 *A ſufficientia enumeratione.* 13 *A fine.* 14 *Obiectio.*

1 Σκοπεῖν δὲ καὶ εἴ τινος ὁρισμὸν ὄντα διδοῖς, πάδε, ἢ τὸ ἐκ τούτων, ἢ τόδε μετὰ τῆδε ἀρίσατο. εἰ μὲν γὰρ τάδε, συμβήσεται ἀμφοῖν καὶ μηδετέρῳ ὑπάρχειν· οἷον εἰ τὴν δικαιοσύνην, σωφροσύνῃ ⁊ ἀνδρίαν ὡρίσατο. δύο γὰρ ὄντων, εἰ ἑκάτερος θάτερον ἔχει, ἀμφότεροι δίκαιοι ἔσονται, καὶ οὐδέτερος·

1 COnſiderare etiam *oportet*, an alicuius *rei* definitionem tradens, *vel eſſe* hęc, vel quod ex his *conſtat*, vel hoc cum illo, definierit. Nam ſi *dixerit eſſe* hæc: accidet, vt ambobus, & neutri conueniat[a]: vt ſi iuſtitiam definierit eſſe temperantiam & fortitudinem. etenim ſi duo[b] ſint quorū vterq. habeat alterū dūtaxat[c]: ambo[d] iuſti erūt, & neuter[e]:

a Attribuatur id quod definitum eſt.
b Homines duo.
c Sit ſolùm temperans, vel ſolū fortis.
d Simul accepti.
e Per ſe conſideratus.

quoniàm ambo[a] iuſtitiam habẽt, vterque[b] autẽ non habet. Quòd ſi hoc nondum ſit valde abſurdum, quia in aliis quoque tale *quidpiã* accidit: (nihil enim vetat ambos habere minam, cùm neuter habeat) at certè hoc, contraria iiſdem ineſſe, omnino abſurdũ videbitur. hoc autẽ accidet, ſi alter eorum temperantiâ & ignauiâ præditus ſit, alter fortitudine & intemperantiâ. nam ambo iuſtitiâ & iniuſtitiâ præditi erunt. etenim ſi iuſtitia eſt temperãtia & fortitudo, iniuſtitia erit ignauia & intemperantia. Et omnino quęcumque argumẽta adduci poſſunt *ad probandum* non idem eſſe partem & totum, omnia ad id quod dictũ eſt, *efficiendum* valent. nam qui ita defiuiuit, is dicere videtur idem eſſe partes ac totum. Maximè autem propriæ[c] rationes *in iis* fiunt, in quibus perſpicua eſt partiũ cõpoſitio, vt in domo & in cæteris eiuſmo di *rebus*. Perſpicuum *eſt* enim nihil prohibere, quo minùs cùm partes ſint, totum non ſit. itaque non idem *ſunt* partes & totum.

a Simul conſiderati.
b Si vterque per ſe ſpectetur.
c Aptiſſimæ & accõmodatiſſimæ.

¶ Quòd ſi rem definitam dixerit eſſe, non hæc, ſed quod ex his conſtat: primùm conſiderare *oportet*, an naturâ comparatum non ſit, vt vnum fiat ex iis quæ dicta ſunt. quædam enim ita ſunt affecta inter ſe, vt nihil ex eis fiat: veluti linea & numerus.

¶ Deinde an naturâ comparatum ſit, vt id quod definitum eſt in vna aliqua prima re inſit: neque naturâ comparatum ſit, vt *ea* ex quibus ipſum *definitum* conſtare dixit, in vna prima re inſint ſed aliud in alia. perſpicuum enim *erit*, ex illis hoc non conſtare. in quibus enim partes inſunt, neceſſe *eſt* etiã totũ ineſſe. quo-

ἐπειδὴ ἀμφότεροι μὲν ἔχουσι δικαιοσύνην, ἑκάτερος δὲ οὐκ ἔχει. εἰ δὲ μήπω τὸ εἰρημένον σφόδρα ἄτοπον, δῆλον τὸ καὶ ἐπ' ἄλλων συμβαίνειν τοιοῦτον· (οὐδὲν γὰρ κωλύει ἀμφοτέρους ἔχειν μνᾶν, μηδετέρου ἔχοντος) ἀλλ' οὖν τόγε τἀναντία ὑπάρχειν τοῖς αὐτοῖς, παντελῶς ἄτοπον δόξειεν ἂν εἶναι. συμβήσεται δὲ τοῦτο, ἐὰν ὁ μὲν αὐτῷ σωφροσύνην καὶ δικαιοσύνην ἔχῃ, ὁ δὲ ἀνδρίαν καὶ ἀκολασίαν· ἀμφότερα γὰρ δικαιοσύνην καὶ ἀδικίαν ἕξουσιν. εἰ γὰρ δικαιοσύνη, σωφροσύνη καὶ ἀνδρία ἐστίν· ἡ ἀδικία, δικιλία καὶ ἀκολασία ἔσται. ὅλως τε ὅσα ἔστιν ὁρισμοῦ, ὅτι οὐ ταυτόν ἐστι τὰ μέρη τε καὶ τὸ ὅλον, πάντα χρήσιμα πρὸς τὸ νῦν εἰρημένον. ἔοικε γὰρ ὁ οὕτως ὁριζόμενος, τὰ μέρη τοῦ ὅλου τὰ αὐτὰ φάσκειν εἶναι. μάλιστα δὲ οἰκεῖοι γίνονται οἱ λόγοι, ἐφ' ὅσον καταδηλος ἡ τῶν μερῶν ἐστι συνθεσις, καθάπερ ἐπ' οἰκείας καὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων. δῆλον γὰρ, ὅτι τῶν μερῶν ὄντων, οὐδὲν κωλύει τὸ ὅλον μὴ εἶναι. ὥστε οὐ ταυτὸν τὰ μέρη τοῦ ὅλου. ¶ Εἰ δὲ μὴ ταῦτα, ἀλλὰ τὸ ἐκ τούτων ἔφασεν εἶναι τὸ ὁριζόμενον· πρῶτον μὲν σκοπεῖν, εἰ μὴ πέφυκεν ἓν τι γίνεσθαι ἐκ τῶν εἰρημένων. ἔνια γὰρ οὕτως ἔχει πρὸς ἄλληλα, ὥς τε μηδὲν ὄζειν αὐτῶν γίνεσθαι, οἷον γραμμὴν καὶ ἀριθμός. ¶ Ἔτι εἰ τὸ μὲν ὡρισμένον, ἐν ἑνί τινι τῶν πρώτων πέφυκε γίνεσθαι· ὃ ξῶν δὲ ἔφησεν αὐτὸ εἶναι, μὴ ἐν ἑνὶ τῶν πρώτων πέφυκε γίνεσθαι, ἀλλ' ἑκάτερον ἐν ἑκατέρῳ. δῆλον γὰρ, ὅτι οὐκ ἂν εἴη ἐκ τούτων ἐκεῖνο. ἐν οἷς γὰρ τὰ μέρη, καὶ τὸ ὅλον ἀναγκη ὑπάρχειν· ὥστε κα-

τὸ οὐκ ἐν ἑνὶ τὸ ὅλον ᾧρώτῳ ἀλλ' ἐν πλείοσιν. ¶ Εἰ δὲ καὶ τὰ μέρη καὶ τὸ ὅλον ἐν ἑνὶ τῷ ᾧρώτῳ σκοπεῖν εἰ μὴ ἐν τῷ αὐτῷ, ἀλλ' ἐν ἑτέρῳ τὰ μέρη, καὶ ἐν ἑτέρῳ τὸ ὅλον. ¶ Πάλιν, εἰ τῷ ὅλῳ συμφθείρεται τὰ μέρη. ἀνάπαλιν δὲ δῆ συμβαίνειν, τῶν μερῶν φθαρέντων, φθείρεσθαι τὸ ὅλον· τὸ δὲ ὅλου φθαρέντος, οὐκ ἀνάγκη καὶ τὰ μέρη ἐφθάρθαι. ¶ Ἢ εἰ τὸ μὲν ὅλον, ἀγαθὸν ἢ κακόν· τὰ δὲ μέρη, μηδέτερα· ἢ ἀνάπαλιν τὰ μὲν μέρη, ἀγαθὰ ἢ κακά· τὸ δὲ ὅλον, μηδέτερον. ὥστε δὲ μηδέτερα ἀγαθὸν τι ἢ κακὸν γενέσθαι δυνατόν, οὔτε ὂν κακὸν ἢ ἀγαθὸν μηδέτερον. ¶ Ἢ εἰ μᾶλλον μὲν θάτερον ἀγαθὸν, ἢ θάτερον κακόν· τὸ δὲ ὂν τούτων, μὴ μᾶλλον ἀγαθὸν, ἢ κακόν· ἆρ' εἰ ἡ ἀναίδεια ἐξ αἰδοῦς καὶ ψευδοῦς δόξης. μᾶλλον δὲ ἀγαθὸν ἡ αἰδὼς, ἢ κακὸν ἡ ψευδὴς δόξα. ἔδει οὖν καὶ τὸ ὂν ἑπόμενον ἀκολουθεῖν τῷ μᾶλλον, καὶ εἶ ἢ ἁπλῶς ἀγαθὸν, ἢ μᾶλλον ἀγαθὸν ἢ κακόν. ἢ τοῦτο μὲν οὐκ ἀναγκαῖον, ἐὰν μὴ ἑκάτερον ἢ καθ' αὑτὸ ἀγαθὸν ἢ κακόν· πολλὰ δὲ τῶν ποιητικῶν, καθ' αὑτὰ μὲν οὐκ ἔστιν ἀγαθά· μιχθέντα δέ πῃ, γίνεται ἀγαθά. τὰ δὲ ἀνάπαλιν, ἑκάτερον μὲν ἀγαθὸν· μιχθέντα δὲ, κακόν, ἢ οὐδέτερον. μάλιστα δὲ καταφανὲς τοῦτο ἐπὶ τῶν ῥητόρων, ὅτι τῇ ὑγιεινῶν καὶ τῇ νοσωδῶν. ἔτι γὰρ τῶν φαρμάκων ἁπάντων ἔχει, ὡς ἑκάτερον μὲν ἔστιν ἀγαθὸν· ἐὰν δὲ ἄμφω δοθῇ μιχθέντα, κακόν. ¶ Πάλιν εἰ ὂν βέλτιονος καὶ χείρονος, ὧν μή ἐστι τὸ ὅλον τὸ μὲν βέλτιονος χεῖρον, τὸ δὲ χείρονος βέλτιον. ἢ οὐδὲ τοῦτο

ca totum non erit in vna aliqua re prima, sed in pluribus. ¶ Si verò & partes & totum in vna re prima *insint*: considerare *oportet*, an non in eadem insint, sed in alia partes, in alia totum. ¶ Rursus, an simul cum toto intereant partes. nam contrà accidere oportet, vt partibus interceptis, totum intereat. quòd si totum interiit, non necesse *est* etiam totum interiisse. ¶ Vel an totum sit bonum aut malum, & partes neutrum. vel contra partes sint bonæ vel malæ, totum autem neutrum. etenim nec ex eo quod neutrum est, bonum quidpiam aut malum fieri potest: neque ex bonis vel malis neutrum. ¶ Vel an alterum *sit* magis bonum, quàm alterū malum: quod verò ex iis *constare dicitur*, non *sit* magis bonū quàm malum. vt si impudentia *dicatur constare* ex fortitudine & falsa opinione. nam fortitudo magis *est* bonū, quàm falsa opinio malum. ergo oportebat etiam id quod ex his *constare dicitur*, ei quod magis est, consequens esse, & vel simpliciter esse bonū, vel magis bonū quàm malum. An hoc non *est* necessarium, nisi vtrumque sit per se bonum, vel malum? multa enim effectiua *essi* per se non sunt bona, tamen si cum quibusdam coniungantur, fiunt bona. alia *sunt* contrà, *quorum* vtrumque est bonum: sed si coniungantur, *quos efficiunt*, *est* malū vel neutrum. Quod modò dixi, maximè perspicuū *est* in iis quæ sunt salubria vel insalubria. quædam enim pharmaca ita se habent, vt vtrumque sit bonū. sed si ambo mixta præbeantur, malum. ¶ Rursus *videdam est*. an *aliquid dicatur constare* ex meliori & deteriori, quorum meliore totum non sit deterius, deteriore autem melius. An ne hoc

quidem necessarium *est*, nisi ea ex quibus *totum* constat, sint per se bona? in iis enim quæ non *sunt* per se bona, nihil vetat totum non effici bonum: quemadmodum in iis quæ modò dixi, *perspicere licet*. ¶ Præterea vi- 9
dendum est, an totum *sit* cum altera parte synonymum. *id* enim *esse* non debet: quemadmodum ne in syllabis quidem. nam syllaba cum nullo elemẽtorum ex quibus constat, synonyma est.

¶ Præterea an non expoſuerit 10
modum compoſitionis non satis enim rem explicat, qui dicit *rem* ex his *constare*: quia nõ illud *sõlum*, ex his *cõstare*, sed, ita ex his *constare*, *est* cuiusque rei compoſitæ essentia: vt in domo *perspici potest*. neque enim quocumque modo hęc componãtur, domus est. ¶ Sin autem *esse* hoc cum il- 11
lo tradiderit: primùm dicendũ *est*, hoc cum illo dici, vel *quia est* hoc & illud, vel *quia est* hoc ex illis. nam qui dicit mel cum aqua, is aut mel & aquam dicit, aut quod ex melle & aqua *constat*. Itaque vtrumuis horum fateatur idem esse atque hoc cum illo: eadem dici poterunt, quæ contra vtrumuis eorum paulò antè dicta sunt. ¶ Præterea diſ- 12
tinguendũ est quot modis dicatur alterum cum altero, & conſiderandum an nullo modo *sit* hoc cum illo. Vtputa si dicatur alterum cum altero, vel vt in aliquo eodem ſubiecto, quemadmodũ iuſtitia & fortitudo ſunt in anima, vel in eodem loco, vel in eodem tempore: nullo autem modo verum sit, quod in his dicti fuit: perſpicuũ *est*, nullius *rei* esse definitionẽ quæ tradita est: quia nullo modo hoc cum illo est. ¶ Quòd si diſtinctione quot 13
modis alterum cum altero dica-

αἰσχρὸν, ἐὰν μὴ καθ' αὑτὰ ἡ τὰ ἐξ ὧν σύγκειται· ἀγαθὰ γὰρ τῷ μὴ καθ' αὑτὰ ἀγαθῶν οὐδὲν κωλύει τὸ ὅλον μὴ γίνεσθαι ἀγαθὸν, καθάπερ ὅτι τῷ ἄρτιος ἡνθένων. ¶ Ἔτι εἰ συνώνυμον τὸ ὅλον θατέρῳ. οὐ δεῖ γὰρ, καθάπερ οὐδὲ ὅτι τῷ συλλαβῶν. οὐδενὶ γὰρ τῷ στοιχείων ἐξ ὧν σύγκειται, ἡ συλλαβὴ συνώνυμος ἐστιν.

¶ Ἔτι εἰ μὴ εἴρηκε τὸν τρόπον τῆς συνθέσεως. οὐδὲ αὐτάρκες πρὸς τὸ γνωρίσαι, τὸ εἰπεῖν ἐκ τούτων· οὐ γὰρ τὸ ἐκ τούτων ἀλλὰ ὧδε ἐκ τούτων, ἑκάστου τῷ συνθέτου ἡ οὐσία· καθάπερ ὅτι οἰκίας. οὐδὲ αὖ ὁποσωοῦν συντεθῇ ταῦτα, οἰκία ἐστίν. ¶ Εἰ δὲ τόδε μετὰ τῶνδε Σποδέδωκε· πρῶτον μὲν ἐκτὸν, ὅτι τόδε μετὰ τῶνδε, ἢ ὅτι τόδε καὶ τόδε λέγεται, ἢ τόδε ἐκ τῷδε. ὁδὲ λέγων μέλι μεθ' ὕδατος, ἢ ὅτι μέλι καὶ ὕδωρ λέγει, ἢ τὸ ἐκ μέλιτος & ὕδατος. ὥστ' αἱ ὁποτερωοῦν τῷ εἰρημένων ταυτὸν ὁμολογήσῃ εἶ τὸ τόδε μετὰ τῶνδε, τὰ αὐτὰ ἁρμόσει λέγειν, ἅπερ πρὸς ἑκάτερον τούτων ἐμαρρόδην εἰρηται.

¶ Ἔτι διειλόμθρον ὁσαχῶς λέγεται ἕτερον μετ' ἕτερου, σκοπτῶν εἰ μηδαμῶς τόδε μετὰ τῶδε. οἷον εἰ λέγεται ἕτερον μετ' ἑτέρου, ἢ ὡς ἕν τινι ταυτὸ δικαιοσύνη καὶ ἀνδρία ἐν ψυχῇ, ἢ ἐν τῷ τόπῳ τῷ αὐτῷ, ἢ ἐν τῷ χρόνῳ τῷ αὐτῷ· μηδαμῶς δ' ἀλλ' ἢ τὸ εἰρημένον· ὅτι τούτων· δῆλον, ὅτι ἀδένος ἂν εἴη ὁ ὁποδοθεὶς ὁρισμὸς, ἐπειδὴ οὐδαμῶς τόδε μετὰ τῶδέ ἐστιν.

¶ Εἰ δὲ τῷ διαιρεθέντων [ὁσαχῶς λέγεται ἕτερον μετ' ἑτέρου,]

ἀληθὲς [ἢ] τὸ ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ ὑπάρχειν ἑκάτερον σκοπεῖν, εἰ ἐνδέχεται μὴ πρὸς ταὐτὸν ἑκάτερον λέγεσθαι [τέλος.] οἷον εἰ τὼ αἱρίαν ᾠείσατο τόλμαν μετὰ δίκης οἴσειν. ἐνδέχεται γὰρ τόλμαν μὲν ἔχειν τὸν ἀποτρέπειν, ὀρθὴν δὲ διάνοιαν περὶ τὰ ὑγιεινά. ἀλλ' οὔπω ἀνδρεῖος, ὁ ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ τόδε μετὰ τοῦδε ἔχων. Ἔτι εἰ καὶ πρὸς ταὐτὸν ἄμφω λέγεται, οἷον πρὸς τὰ ἰατρικά. οὐδὲν γὰρ κωλύει καὶ τόλμαν τινὰ καὶ ὀρθὴν διάνοιαν ἔχειν πρὸς τὰ ἰατρικά· ἀλλ' ὅμως οὐσὶ ἔστ' ἀνδρεῖος, ὁ τόδε μετὰ τοῦδε ἔχων. Οὔτε γὰρ πρὸς ἕτερον ἑκάτερον αὐτῶν δεῖ λέγεσθαι, οὔτε πρὸς ταὐτὸν τὸ τυχόν, ἀλλὰ πρὸς τὸ τῆς ἀνδρίας τέλος, οἷον πρὸς τοὺς πολεμικοὺς κινδύνους, ἢ ἔτι μᾶλλον τούτε τέλος. ¶ Ἔνια δὲ τῶν οὐτως ἀποδεδομένων, οὐδὲν μᾶς ὑπὸ τῶν εἰρημένων πίπτει διαίρεσιν. οἷον εἰ ἡ ὀργὴ λύπη ἐστὶ μεθ' ὑπολήψεως τοῦ ὀλιγωρεῖσθαι, ὅτι γὰρ ὀφὴ τῶν ὑπολήψιν τῶν τοιαύτων ἡ λύπη γίνεται, τοῦτο βούλεται δηλοῦν. τὸ δὲ ὀφὴ τοῦτο γίνεσθαί τι ἐκ ἔστι ταὐτὸν τῷ μετὰ τούτου τόδε εἶναι, κατ' οὐδένα τῶν εἰρημένων τρόπων.

tur, adhibita, verum sit in eodē tempore vtrumque ineſſe: conſiderare *oportet*, an contingat nō referri vtrumque ad eundem finem: vt ſi *quis* fortitudinē definierit, audaciam eum recta cogitatione[a]. contingit enim vt [a] Ratione. *aliquis* audaciam habeat expoliandi. rectam autem cogitationem circa res ſalubres. ſed nondum[b] fortis *eſt*, qui eodem tem- [b] Non ideo. pore habet hoc cum illo. Præterea *non eſt fortis*, etiamſi ambo ad eundem *finem* referantur, vt ad res medicas. nihil enim prohibet quominùs aliquis & audaciam & rectam cogitationē habeat circa res medicas. attamen nec hic quidem *eſt* fortis, etſi hoc cum illo habet. Neque enim ad diuerſa vtrumque eorum referri debet, neque ad quamlibet eandem rem, ſed ad fortitudinis finem, veluti ad bellica pericula, aut ſi quid aliud, magis quā hoc, eſt finis. ¶ Nonnulla verò eorū quæ ita explicantur, nullo modo ſub dictam diuiſionē cadunt. vt ira eſt dolor cum exiſtimatione contemptus. hoc enim declarat, dolorē gigni ex huiuſmodi exiſtimatione. aliquid autē ex hoc gigni, non eſt idē atque eſſe hoc cum illo, ſecundùm vllum eorū modorum qui dicti fuerunt.

Reliqui loci, CAP. XV.

1 *Si dixerit eſſe compoſitionem, nec expoſuerit quali ſit compoſitio.* 2 *Si ſubiectum, cui duo inter ſe contraria conueniunt, per alterum tantum definiatur.* 3 *De parte euertenda, ſi aduerſus totam definitionem argumenta non ſuppetant.* 4 *De obſcura definitione explicanda.* 5 *Ab alia definitione.* 6 *Epilogus.*

1 ΠΑλιν εἰ τῷ τούτων συνθέσιν, εἴρηκε τὸ ὅλον. οἷον τῆς ψυχῆς καὶ σώματος σύνθεσιν τὸ ζῷον· πρῶτον μὲν σκοπεῖν, εἰ μὴ εἴρηκε

1 RVrſus ſi dixit totum *eſſe* horum compoſitionem, vt animal *eſſe* compoſitionem animæ & corporis: primùm conſiderare *oportet*, an non dixerit,

qualis compositio *sit* : vt si *quis* carnem definiens, aut os, dixerit *esse* compositionem ignis & terræ & aëris. non enim satis est compositionē dicere: sed & qualis ea sit, explicari debet. quandoquidem non si quouis modo hæc componantur, caro fit: sed si hoc modo componantur, caro: si illo modo, os. Quamquam neutrū eorum quæ dixi, videtur esse omnino idem quod compositio. quoniā omni compositioni dissolutio *est* contraria: neutri autē eorum quæ dixi, quidquam *est contrarium*. Præterea si æquè probabile *est*, omne compositū esse compositionē, vel nullum: vnūquodque autem animal, cùm sit compositum, nō est compositio: ne aliud quidem vllum compositū erit cōpositio. ¶ Præterea si naturā comparatum sit, vt æquè in aliquo contraria insint, & *aliquis* definierit per alterum *tantum*: perspicuum est, *eum* non definiuisse. alioquin accidet, vt eiusdem *rei* sint plures definitiones. quid enim amplius dixit qui per hoc quàm qui per illud definiuit, cùm naturā comparatum sit, vt ambo in eodem æquè gignantur? Talis autem est animæ definitio, si quidem est substantia scientiæ capax. æquè enim est ignorantiæ capax. ¶ Quòd si cui aduersus totam definitionē argumenta non suppetant, propterea quòd totum cognitum nō sit: contra partem aliquam *oportet* argumentari, si quæ *sit* nota, nec videatur rectè tradita. euersa enim parte, etiam tota definitio euertitur. ¶ Et quæcumque *sunt* obscuræ definitiones, *eas* corrigendo & reformando, vt aliquid declaretur, & argumenta suppetant, ita considerare *oportet*. necesse est enim, eum qui respondet, vel id quod ab interro-

ποία συνθεσις. καθάπερ εἰ σάρκα ὁριζόμενος, ἢ ὀστοῦ, τὴν πυρὸς καὶ γῆς καὶ ἀέρος συνθεσιν εἶπεν. οὐ γὰρ ἀπόχρη τὸ συνθεσιν εἰπεῖν· ἀλλὰ ποία τις, προσδιορισέον. ἢ γὰρ ὁπωσοῦν συνιεθέντων τούτων, σὰρξ γένοιτ' ἄν· ἀλλ' οὐτωσὶ μὲν συντεθέντων, σάρξ· οὐτωσὶ δὲ, ὀστοῦν. ἔοικε δ' οὐδὲ ἓν τὸ αὐτὸ εἶναι συνθέσει ταυτὸν, οὐδ' ἕτερον τῷ εἰρημένων. συνθέσει μὲν γὰρ πᾶσα διάλυσις ἐναντίον, τῷ δ' εἰρημένων οὐδετέρῳ οὐδέν. Ἔτι εἰ ὁμοίως πᾶσιόν, πᾶν τὸ συνθετον συνθεσιν ἔσῃ, ἢ μηδέν· τῷ δὲ ζώων ἕκαστον, συνθετον ὄν, μὴ ὅτι συνθεσις· οὐδὲ τῷ ἄλλων οὐδὲν τῷ συνθέσει, συνθεσις ἂν εἴη. ¶ Πάλιν εἰ ὁ μοίως ἔν τινι πέφυκεν ὑπάρχειν ἐναντία, ὥρισαι δ' ἀμφοτέρων δῆλον γὰρ, ὅτι οὐχ ὥρισαι. εἰ δὲ μὴ, πλείους τῶν αὐτῶν συμβήσεται ὁρισμοὶ εἶναι. τί γὰρ μᾶλλον ὁ ἑτέρου τούτου, ἢ ὁ ἑτέρου τοῦ ἑτέρου ὁρισάμενος εἴρηκεν. ἐπεὶ ὁμοίως ἀμφότερα τὸ φύσει γίνεσθαι ἐν αὐτῷ; τοιοῦτος δ' ὁ τῆς ψυχῆς ὅρος, εἴπερ ὀξὺν ἢ σία δύναμίς ἐστι δεκτική. ὁμοίως γὰρ καὶ ἀγνοίας ὀξὺ δεκτική. ¶ Δεῖ δ' ἐὰν μὴ πρὸς ὅλον ἔχῃ τις ἐπιχειρεῖν τὸν ὁρισμὸν, ἀλλὰ τὸ μὴ γνώ-
ερμον εἶναι τὸ ὅλον, πρὸς τῷ μερῶν τι ἐπιχειρεῖν, ἐὰν ᾖ γνώριμον, καὶ μὴ καλῶς ἀποδεδομένον φαίνῃ. τὸ γὰρ μέρους ἀναιρεθέντος, καὶ ὁ πᾶς ὁρισμὸς ἀναιρεῖται. ¶ Ὅσοι τ' ἀ-
σαφεῖς τῶν ὁρισμῶν, συνδιορθώσαντα καὶ συγκατίσαντα πρὸς τὸ δηλοῦν τι, καὶ ἔχειν ἐπιχείρημα, οὕτως ἐπισκοπεῖν. ἀναγκαῖον γὰρ τῷ ἀποκρινομένῳ ἢ ἐνδέχεσθαι τὸ ἐνδεμι-

ϲυλαμβανόμενον ὑπὸ τῶ ἐροτᾶντος, ἢ αὖ τ δύϛσαφῆϲαι πότε τυγχάνει τὸ δηλούμενον ὑπὸ τοῦ λόγου. ¶Ἔτι καθάπερ ἐν ταῖς ϲυκλοφορίαις νόμον εἰώθαϲιν ἐπεισφέρειν κἂν ἢ βελτίων ὁ εἰϲφερόμενος, ἀναιροῦϲι τὸν ἔμπροϲθεν: οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν ὁρϲμῶν ποιητέον, & αὐτῶν ὁρϲμὸν ἕτερον οἰϲτέον. ἐὰν γὰρ φαίνηται βελτίων, καὶ μᾶλλον δηλῶν τὸ ὁριζόμενον, δῆλον ὅτι αἰρημένος ἔϲται ὁ κείμενος, ἐπειδὴ οὐκ εἰϲὶ πλείονες τοῦ αὐτοῦ ὁρϲμοί.

¶Πρὸϲ ἅπαντας δ' τοὺϲ ὁρϲμοὺϲ οὐκ ἐλάχιϲτον ϲτοιχεῖον[a], τὸ πρὸϲ ἑαυτὸν διϲκοπεῖϲθαι τὸ προκείμενον, ἢ καὶ καλῶϲ εἰρηκέναι ὅϲον ἀναλαβεῖν. ἀνάγκη γὰρ, ὥϲπερ πρὸϲ τὰ ϲυμβεβηκότα ϲυμβεβηκὸϲ θεωρῶν, τὸ τί ἐλλεῖπον ὢν προϲῆκεν ἔχειν τὸν ὁρϲμὸν, καὶ τὸ προκείμενον ἀφ' ἑαυτοῦ ῥᾳδίωϲ, καθόραν ὥϲτε μᾶλλον ὅπῃ χρὴ μιᾶπαν διπορεῖν. ¶Τὰ μὲν οὖν πρὸϲ τοὺϲ ὁρϲμοὺϲ, ἐπὶ τοϲοῦτον εἰρήϲθω.

gante assumitur, admittere, vel ipsum patefacere, quid tandem sit quod definitione significatur. ¶Præterea quemadmodũ in cõcionibus legem soliti sunt ferre: & si melior sit ea quæ lata est, priorem abrogant: ita etiam in definitionibus faciendum *est*, aliáque adducenda *est* definitio. nam si *hæc* videatur melior *esse* ac magis declarare rem definitam: profectò euersa erit ea quæ posita fuerat: quãdoquidem nõ sunt eiusdem rei plures definitiones. ¶Ad omnes autem definitiones *euertendas* non minimũ elementum *est* [a], si quis secum ipse rem propositam scitè definiat, aut rectè traditam definitionem repetat. necesse *est* enim, vt quasi ad exemplar confugiẽtes perspiciamus, & quid in definitione desideretur, & quid superuacuò sit adiectum. itaque maior argumentorũ copia suppetet. ¶*De iis* igitur quæ ad definitiones pertinent, hactenus dictum esto.

[a] Non minimã vim hoc habet

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ
ΤΟΠΙΚΩΝ
ΤΟ ΕΒΔΟΜΟΝ.

ARISTOTELIS
TOPICORVM
LIBER VII.

IVLIO PACIO
interprete.

SYNOPSIS SEV METHODVS SEPTIMI LIBRI TOPICI.

- Tractatus
  - Specialis
    - De quæstione vtrùm sit idem an diuersum. *Cap.* 1.
    - An locis ad dictam quæstionē pertinentibus vti possimus in disputatione de definitione. *Cap.* 2.
    - De definitione confirmanda. *Cap.* 3.
  - Generalis
    - De locis maximè vtilibus & maximè vniuersalibus. *Cap.* 4.
    - De facultate vel difficultate argumẽtandi. *Cap.* 5.

ARISTO-

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ
ΤΟΠΙΚΩΝ [ΤΟ] ΕΒΔΟΜΟΝ.

ARISTOTELIS
TOPICORVM
LIBER VII.

Loci pertinentes ad quæstionem, vtrùm sit idem an diuersum, CAP. I.

1 *Prothesis.* 2 *A casibus, & coniugatis, & oppositis.* 3 *Ab iis quæ efficiendi, vel interimendi vim habent: & ab ortu, vel interitu: & omnino ab iis quæ erga vtramque rem propositam quoquo modo affecta sunt.* 4 *Si alterum eorum quæ proposita sunt, dicatur maxime tale.* 5 *vel idem sit quod tertium aliquid.* 6 *Ab accidentibus.* 7 *A subiectis.* 8 *A categoria.* 9 *A genere.* 10 *A differentiis.* 11 *Ab eo quod est magis.* 12 *Ab adiectione.* 13 *A detractione.* 14 *Ab impossibili.* 15 *A distinctione verbi Idem.* 16 *Si alterum sine altero esse possit.* 17 *Epilogus.*

1 ΠΟΤΕΡΟΝ δὲ ταὐτὸν ἢ ἕτερον, καὶ τὸν κυριώτατον τρόπον ἐπεσκέψατο[a] πρότερον. Ταὐτὸ δ' ὄντων, [τυῦ]τό ἐστιν ἐλέγετο δὲ κυριώτατα ταὐτὸν, τὸ τῷ ἀριθμῷ ἕν. ¶ Σκοπεῖν [δὲ] ἐκ τε τῶν πτώσεων, καὶ τῶν συζύγων, καὶ τῶν ἀντικειμένων. εἰ γὰρ ἡ δικαιοσύνη ταὐτὸν τῇ ἀνδρίᾳ· ἦν ὁ δίκαιος τοῦ ἀνδρείου, καὶ τὸ δικαίως τοῦ ἀνδρείως. ὁμοίως δὲ καὶ ἔχει τῶν ἀντικειμένων. εἰ γὰρ τάδε ταυτά· καὶ τὰ ἀντικείμενα τούτοις ταυτά, καθ' ὁποιονοῦν τῶν λεγομένων ἀντιθέσεων. οὐδὲν γὰρ διαφέρει τὸ τοῦτο, ἢ τοῦτῳ ἀντικείμενον λαβεῖν· ἐπεὶ ἢ ταυτά ἐστι.

3 ¶ Πάλιν ὧν τῶν ποιητικῶν καὶ φθαρτικῶν, καὶ γνώσεων καὶ φθορῶν, καὶ ὅλως τῶν ὁμοίως ἐχόντων πρὸς ἕκαστον. ὅσα γὰρ ἁπλῶς

VTRVM autem *id de quo agitur*, sit idē an diuersum, secundū *modū* qui inter modos *suprà*[a] de eodem expositus, est maximè proprius, nunc dicendum *est*. Dicebatur autem maximè propriè idem *esse*, quod est numero vnū.

[a] Lib. 1. cap. 7.

2 ¶ Considerare autem *oportet*, *atque argumenta sumere* ex casibus, & coniugatis, & oppositis. Nam si iustitia est idem quod fortitudo: etiam iustus *est idem* quod fortis: & iustè, idem quod fortiter. Similis ratio est oppositorum. nam si hæc *sunt* eadem, etiam ea, quæ his opponuntur, *sunt* eadem, quouis eorum quos dixi modorum opponantur. nihil enim interest, huic, an illi contrariū sumatur: quoniā eadē sunt. ¶ Rursus ex iis quæ efficiēdi, & [b] interimendi vim habēt, necnō *ex* ortu & interitu, & omnino ex iis quæ æquè affecta sunt ad vtrúq; quæcúque. n. simpliciter

[b] Coniunctionē accipe pro distinctione: & sic vel.

eadem *sunt*, eorum ortus quoque & interitus sunt *idem*, necnon quæ efficiendi, & quæ corrumpendi vim habent. ¶ Considerare etiam *oportet*, quorum alterum maximè dicitur quidquis, an & alterum eorum secundum idem maximè dicatur. què admodum Xenocrates beatam vitam & probam demonstrat eandem *esse*, quoniam inter omnes maximè eligenda est vita proba, & *vita* beata. vnum enim *est*, quod est maximè eligendum & maximum. Similiter *contingit* in ceteris eiusmodi *rebus*. oportet autem vtrumque *eorum* quæ dicuntur maxima vel maximè eligenda, esse vnum numero, alioqui non probabitur idem *esse*. neque enim necesse *est*. si fortissimi Græcorum sunt Peloponesij, & Lacedæmonij, eosdem esse Peloponnesios & Lacedæmonios: quia non est vnus numero Peloponnesius & Lacedæmonius: sed necesse *est* alterum sub altero contineri, quemadmodum Lacedæmonij sub Peloponnesiis. alioqui nisi contingeret *eos* inuicem meliores esse, nisi alteri sub alteris continearntur. necesse *est* enim Peloponnesios meliores esse Lacedæmoniis, si quidem non continentur alteri sub alteris: quia ceteris omnibus sunt meliores. similitérque necesse *est* Lacedæmonios meliores esse Peloponnesius: nam & hi sunt reliquis omnibus meliores. quare se inuicem meliores efficiuntur. Perspicuũ igitur *est*, vnum numero esse debere id quod optimum & maximum *esse* dicitur, si futurum est vt demonstretur esse idem. Proinde ne Xenocrates quidem demonstrat: quia vita

ταυτά· καὶ αἱ ῥιζόσεις αὐτῶν, καὶ αἱ φθοραὶ αἱ αὐταί, καὶ τὰ ποιητικὰ, καὶ τὰ φθαρτικά. ¶ Σκοπεῖν δὲ καὶ ὧν θάτερον μᾶλλον λέγεται ὁποιωῦν, εἰ καὶ θάτερον τῷ αὐτῷ τούτων κ) τὸ αὐτὸ μᾶλλον λέγεται. καθάπερ Ξενοκράτης τὸν εὐδαίμονα βίον καὶ τὸν ἀπονδαίμονα ταὐτὸ δείκνυσι τὸν αὐτόν· ἐπειδὴ πάντων τῷ βίων αἱρετώτατος ὁ ἀπονδαίμων, καὶ εὐδαίμων. ἓν γὰρ τὸ αἱρετώτατον καὶ τὸ μέγιστον. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῷ ἄλλων τῷ τοιούτων. δεῖ δ' ἑκάτερον, εἶναι ἀριθμῷ ἓν), τὸ λεγόμενον μέγιστον, ἢ κ) αἱρετώτατον. εἰ δὲ μὴ, οὐκ ἔσται δεδειγμένον ὅτι ταυτόν. κ) γὰρ ἀναγκαῖον εἰ αὐθρώτατοι τῷ ἑλλήνων Πελοποννήσιοι καὶ Λακεδαιμόνιοι, τοὺς αὐτοὺς εἶναι Πελοποννησίοις τοὺς Λακεδαιμονίους: ἐπειδὴ οὐχ ἓς ἀριθμῷ Πελοποννήσιος καὶ Λακεδαιμόνιος· ἀλλὰ ϖϖεἐχεσθαι μὴν τὸν ἕτερον ὑπὸ τὸ ἑτέρου αἴναγκαῖον, καθάπερ οἱ Λακεδαιμόνιοι ὑπὸ τῷ Πελοποννησίων. εἰ ἢ μὴ, συμβήσεται ἀλλήλων εἶ) βελτίους, ἐὰν μὴ ϖϖεἐχωνται οἱ ἕτεροι ὑπὸ τῷ ἑτέρων. αἰαγκαῖον γὰ τοὺς Πελοποννησίους βελτίους εἶ) τῷ Λακεδαιμονίων, εἴπερ μὴ ϖϖεἐχονται οἱ ἕτεροι ὑπὸ τῷ ἑτέρων· πάντων γὰρ τῷ λοιπῶν εἰσι βελτίους. ὁμοίως δὲ καὶ τοὺς Λακεδαιμονίους αἰαγκη βελτίους εἶ) τῷ Πελοποννησίων· καὶ γὰ καὶ οὗτοι πάντων τῷ λοιπῶν εἰσι βελτίους. ὥστε ἀλλήλων βελτίους γίνονται. δῆλον οὖ, ὅτι ἓν ἀριθμῷ δεῖ εἶ) τὸ βέλτιστον κ) μέγιστον λεγόμενον, εἰ μέλλει ὅπ ταυτὸν ταὐτὸ δείκνυσθαι. διὸ καὶ Ξενοκράτης οὐκ ταὐτὸ δείκνυσιν· οὐ γὰ εἰς

εἰς ἀεὶ μᾶλ ὁ ἀδάμων, [a] καὶ ὁ ἀπουδαῖος βίος. ὥστε οὐκ ἀναγκαῖον τὸν αὐτὸν εἶναι), [διότι ἀμφω αἱρετότατοι,] ἀλλὰ θάτερον ὑπὸ τὸν ἕτερον. ¶ Πάλιν σκοπεῖν, εἰ ᾧ θάτερον ταὐτὸν καὶ θάτερον. εἰ δὲ μὴ ἀφότερα τῷ αὐτῷ ταὐτά, δῆλον ὅτι οὐδὲ ἀλλήλοις. ¶ Ἔτι ἐκ τῶν τούτοις συμβεβηκότων, καὶ οἷς ταῦτα συμβέβηκεν, ὅπερ σκοπεῖν. ὅσα δὲ θατέρῳ συμβέβηκε, καὶ θατέρῳ δεῖ συμβεβηκέναι· καὶ οἷς θάτερον αὐτῷ συμβέβηκε, καὶ θάτερον δεῖ συμβεβηκέναι. εἰ δέ τι τούτων ὑφαφωνεῖ, δῆλον ὅτι οὐ ταυτά. ¶ Ὁρᾶν δὲ καὶ εἰ μὴ ἐν ἑνὶ γένει καὶ κατηγορίας ἀμφότερα· ἀλλὰ τὸ μᾶλλον, ποιόν τὸ ἢ ποσόν, ἢ πρός τι δηλοῖ. ¶ Πάλιν εἰ τὸ μᾶλλον ἑκατέρου μὴ ταὐτόν· ἀλλὰ τὸ μᾶλλον ἀγαθόν τὸ ἢ, κακόν· ἢ τὸ μᾶλλον, ἀρετή· τὸ δέ, ὁπωσηποτοῦν. ¶ Ἢ εἰ τὸ μᾶλλον γένους ταυτόν, αἱ δὲ διαφοραὶ δὲ μὴ αἱ αὐταὶ ἑκατέρου κατηγορεῖσθαι· ἀλλὰ τὸ μᾶλλον, ὅτι θεωρητικὴ ὑπόληψις· τὸ ἢ, ὅτι φρακτική· ὁμοίως ἢ καὶ θάτερον ἄλλων. ¶ Ἔτι ἐκ τοῦ μᾶλλον, εἰ τὸ μᾶλλον δέχεται τὸ μᾶλλον· τὸ δὲ, μή· ἢ εἰ ἄμφω μᾶλλον δέχεται, μὴ ἅμα δέ. καὶ θάτερον ὁ μᾶλλον ἐρῶν, οὗ μᾶλλον ὑπεθυμεῖ τῇ συνουσίᾳ· ὥστε καὶ ταυτὸν ἔρως καὶ ὑπεθυμία συνουσίας. ¶ Ἔτι ἐκ τῆς προσθέσεως, εἰ τῷ αὐτῷ ἑκάτερον προσθὲν ὁμοῖον, μὴ ποιεῖ τὸ ὅλον ταυτόν. ¶ Ἢ εἰ τοῦ αὐτοῦ ἀφ' ἑκατέρου ἀφαιρεθέντος, τὸ λοιπὸν ἕτερον. οἷον εἰ διπλάσιον ἡμίσεως, καὶ πολλαπλάσιον ἡμίσεως, ταυτὸν ἔφησεν εἶναι). ἀφαιρεθέντος δὲ ἀφ' ἑκατέρου, τὸ ἡμίσεως, quum est, diuersum est, vt si quis dixerit duplum dimidij & multiplum simpli, idem esse. nam si ab

beata & vita proba non est vna numero. Quocirca non est necesse eadem esse: quoniam ambæ sunt maximè eligendæ, sed altera continetur sub altera. ¶ Item considerare oportet, si alterum eorum quæ sunt proposita, sit idem quod tertium quidpiam, an etiam alterum sit idem quod illud tertium. nisi enim ambo sint eadem quod idem quidpiam: perspicuum est ea ne inter se quidē esse eadem. ¶ Præterea considerare oportet ex horum accidentibus & ex iis quibus hæc accidūt. nam quæ alteri accidunt, etiam alteri accidere debent: & quibus alterum eorum accidit, etiā alterum debet accidere. Si quid autem horum discrepet: perspicuum est, non esse eadem. ¶ Videre etiam oportet, an non in vno categoriæ genere ambo sint, sed alterum qualitatem, alterum quantitatem, vel ad aliquid relationem declaret. ¶ Rursus an genus vtriusque non idem sit: sed alterum sit bonum, alterum malum: vel alterum virtus, alterum scientia. ¶ Vel an idem quidem genus, non tamen eædem differentiæ vtrique attribuantur: sed alteri scientia contemplatiua, alteri actiua. Similis est aliorum ratio. ¶ Præterea ex eo quod magis est, argui poterit, si alterum recipiat intentionem, alterum non item: vel ambo quidem recipiant, nō tamen simul. quemadmodum qui magis amat, non magis cupit concumbere[a]: itaque nō idem est amor, atque cupiditas concumbendi. ¶ Præterea ex adiectione, si vtrumque eidem adiectum, non efficiat idem totum. ¶ Vel si eadem re ab vtroque detracta. quod reliquum est, diuersum est, vt si quis dixerit duplum dimidij & multiplum dimidium:

[a] Apperit concubitum.

ca quæ reliqua sunt, idem declarare[a] deberēt: nec tamē declarant: duplum enim & multiplum non declarant eandem rē.

a Significare.

¶ Considerare[b] autem *oportet* non solùm an iam aliquid impossibile accidat propter thesim, sed etiam an esse possit propter hypothesim. vt iis *accidit*, qui inane & aëris plenum, idem esse asserunt. perspicuū *est* enim, si aër exeat, nihilo minùs immo magis inane fore, plenum verò aëris ampliùs non fore. Quocirca supposito aliquo seu vero, seu falso, (nihil enim refert) si alterum eorum tollitur, alterum nō *item*: certè non idem *sunt*. ¶ Vt autē vniuersaliter dicam, ex iis quæ quomodocūq; vtriq; attribuūtur, & quibus hæc attribuūtur, cōsiderare oportet, an alicubi discrepet. nā quæ alteri attribuūtur, alteri quoq; attribuēt: & quibus alterū attribuitur, etiā alterū attribui debet. ¶ Præterea quia multis modis idē dicitur, cōsiderare *oportet*, an alio[c] quodam modo eadem sint. nam quę genere vel specie sunt eadē, nō necesse *est etiam* numero eadem esse. considerabimus autem, vtrùm ita[d] sint eadem, an secus. ¶ Præterea an possit alterum sine altero esse: *sic* enim idem non erunt. ¶ Loci igitur ad idem[e] *pertinētes*, tot dicuntur.

b Videlib. 1. Prior. Analyt. cap. 15. parūc. 9.

c Quàm dixerit is qui thesim defendit.

d Vt in thesi positum est.

e Ad quæstionē an sit idem.

τὰ λοι· τὰ ταυτὸν ἔσει δηλοῦ[a]· οὐ δηλοῖ δέ. τὸ γὰρ διπλάσιον, καὶ πολλαπλάσιον, οὐ ταυτὸν δηλοῖ.

¶ Σκοπεῖν[b] δὲ μὴ μόνον εἰ ἔνδεχ συμβαίνει ἀδύνατον ὄξ θέσεως, ἀλλὰ καὶ εἰ δυνατὸν ὄξ ὑποθέσεως ὑπάρξαι· καθάπερ τοῖς τὸ κενὸν, καὶ τὸ πλῆρες ἀέρος, ταυτὸν φάσκουσιν εἶ. δῆλον γὰρ ὅτι ἐὰν ὀξέλθῃ ὁ ἀήρ, κενὸν μᾶλ οὐχ ἧττον, ἀλλὰ μᾶλλον ἔσαι πλῆρες δι' ἀέρος οὐκέτι ἔσαι. ὡς ὑποτεθέντος τινὸς εἴτε ψευδοῦς, εἴτε ἀληθοῦς, (οὐδὲν γὰρ διαφέρει) εἰ τὸ μὲν ἕτερον ἀναιρεῖται αὐτῷ, τὸ δι' ἕτερον οὔ· ὥστ' οὐ ταυτόν.

¶ Καθόλου δι' εἰπεῖν ἐκ τῶν ὁ ποιούν ἑκατέρου κατηγορουμένων, καὶ ὧν ταῦτα κατηγορεῖται, σκοπεῖν εἴ που ὀξαρωνεῖ. ὅσα γὰρ θατέρου κατηγορεῖται, καὶ θατέρου κατηγορεῖσθαι δεῖ· καὶ ὧν θατέρου κατηγορεῖται, καὶ θατέρου κατηγορεῖσθαι δεῖ. ¶ Ἔτι πολλαχῶς τωὐτὸ λέγεται, σκοπεῖν εἰ καθ' ἕτερόν[c] τινα τρόπον ταυτά ὄξι. τὰ δὲ εἴδει, ἢ ἀριθμῷ ταυτὰ ἔξ). οὐκ ἀνάγκη ἀριθμῷ ταυτὰ εἶ). δῆσκοπούμεν δὲ, πότερον οὐτε ταυτὰ, ἢ οὐχ οὕτως. ¶ Ἔτι εἰ δυνατὸν θατέρου αὐτὸ θατέρου εἶ), ἢ γὰρ ἂν εἴη ταυτόν. ¶ Οἱ μὲν οὖν πρὸς τὸ ταυτὸν[c] τόποι, τοσοῦτοι λέγονται.

An locis proximè expositis vti liceat, cùm de definitione disseritur, CAP. 11.

1 *De locis qui vim habent refellendi.* 2 *De iis qui vim habent confirmandi.* 3 *Epilogus.*

PErspicuum autem *est* ex iis quæ dicta fuerunt, omnes locos ad idē[f] *pertinentes*, qui vim habēt euertendi, etiā ad definiendum

f Ad quæstionē an sit idem.

1 Δῆλον δὲ ἐκ τῶν εἰρημένων, ὅτι ἅπαντες οἱ πρὸς τὸ ταυτὸν ἀναιρετικοί τοποι, καὶ πρὸς ὅρον χρήσι

χρήσιμοι[a], καθάπερ ἐμφερῶς[b] εἴρηται. εἰ γὰρ μὴ τούτων ἕνεκά τοῦ, τὸ ὄνομα καὶ ὁ λόγος[c] ἕν λόγον, ὅτι οὐκ ἂν εἴη ὁρισμὸς ὁ ἀποδοθεὶς λόγος. ¶ Τῶν δὲ κατασκευαστικῶν τόπων οὐδεὶς χρήσιμος πρὸς ὅρον. οὐ γὰρ ἀπόχρη τὸ δεῖξαι ταὐτὸν τὸ κατὰ τὸν λόγον, καὶ τοὔνομα, πρὸς τὸ κατασκευάσαι ὅτι ὁρισμός· ἀλλὰ καὶ τἄλλα πάντα δεῖ ἔχειν τὰ παρεγγεγραμμένα τὸν ὁρισμόν. ¶ Ἀναιρεῖν μὲν οὖν ὅρον ὅτως, ἐκ τούτων ἀεὶ πειρατέον.

tionem *refutandam* vtiles *esse*[a], quemadmodum antea[b] dictum fuit. nisi enim & nomen & oratio[c] idem declarent, cõstat eam orationem quæ tradita est, non esse definitionem. ¶ *Eorum* autem locorum qui ad confirmandum valent, nullus vtilis *est* ad definitionem *confirmandam*. non enim satis est probare idem *esse*, quod orationi & quod nomini subiectum est, ad definitionem confirmandam: sed & cetera omnia quæ præcepta sunt, definitionem habere oportet. ¶ Refutare igitur definitionem hoc modo & ex his semper tentandũ *est*.

[a] Valere.
[b] Lib. 1 cap. 5 partic. 4.
[c] Definitio.

De definitione confirmanda, CAP. III.

1 Prothesis. Neminem, aut paucos definitionem syllogismi concludere. 2 Definitionem syllogismo concludi posse. 3 ¶ Loci. 4 Ab oppositis, 5 id est, vel à tota definitione, 6 vel à partibus. 7 A casibus & coniugatis. 8 A proportione. 9 Ab eo quod est magis. A simili. 10 Quæ sint loci maximè vniuersales.

ΕΆν δὲ κατασκευάζειν βουλώμεθα, πρῶτον μὲν εἰδέναι δεῖ, διότι οὐδεὶς, ἢ ὀλίγοι τῶν διαλεγομένων, ὅρον συλλογίζονται, ἀλλὰ πάντες [ὡς] ἀρχὴν τοιοῦτον λαμβάνουσιν ἕξιν οἵτε περὶ γεωμετρίαν καὶ ἀριθμοὺς, καὶ τὰς ἄλλας τὰς τοιαύτας μαθήσεις. ¶ Εἶθ' ὅτι διὰ ἀκριβείας μὲν, ἄλλης ἔστι πραγματείας ἀποδοῦναι, καὶ τί ἔστιν ὅρος, καὶ πῶς ὁρίζεσθαι δεῖ. νῦν δ' ὅσον ἱκανὸν πρὸς τὴν παροῦσαν χρείαν, τοσοῦτον μόνον λεκτέον, ὅτι δυνατὸν ἐνδέχεται ὁρισμοῦ, καὶ τὰ τί ἦν εἶναι συλλογισμόν. εἰ γὰρ ἔστιν ὅρος, λόγος ὁ τὸ τί ἦν εἶναι τῷ πράγματι δηλῶν· καὶ δεῖ τὰ ἐν τῷ ὅρῳ κατηγορούμενα, καὶ ἐν τῷ τί ἐστι τοῦ πράγματος μόνα κατηγορεῖσθαι· (κατηγορεῖται δὲ ἐν πρὸς τί ἐστι τὰ γένη, καὶ αἱ διαφοραὶ)

χρεία, ὡς τὸ παροῦσαν

Qvòd si cõfirmare velimus, primùm scire oportet neminem aut paucos eorum qui disputant, definitionem syllogismo concludere, sed omnes eam pro principio sumere: quẽadmodum *faciunt* qui circa geometriam, & *qui circa* numeros, & *qui circa* alias eiusmodi disciplinas *versantur*. ¶ Deinde *sciẽdum est* alius esse tractationis exquisitè exponere & quid sit definitio, & quomodo definire oporteat. nunc verò, quod in vsum præsentem sufficit, hoc tantùm dicendum est, syllogismo concludi posse definitionẽ & quid *res* sit. nam si definitio est oratio quæ declarat quid res sit: & oportet ea quę in definitione attribuũtur, etiã in *quæstione* quid est rei sola attribui: (attribuuntur autem in *quæstione* quid est, genera & differẽtiæ)

perſpicuum *eſt* ſi quis ſumpſerit ea tantummodò quæ in *queſtione* quid eſt rei attribui debent, orationem quæ hæc ipſa continet, neceſſariò eſſe definitionẽ, quia non poteſt eſſe alia rei definitio: cùm nihil aliud in *queſtione* quid eſt rei attribuatur. Definitionemigitur ſyllogiſmo concludi poſſe perſpicuum *eſt*.

¶ Ex quibus autem oporteat eã conſtruere, definitum[a] fuit in aliis[b] *libris* exquiſitiùs[c]. *quod* verò ad propoſitam methodum *attinet*, hi loci vtiles ſunt. ¶ Cõſiderandum enim eſt in contrariis & aliis oppoſitis, & totas orationes, & per partes inſpiciẽdo. ¶ Nam ſi oppoſita *oratio* eſt oppoſitæ *rei definitio*, etiam *orationem* eam quæ dicta eſt, *rei* propoſitæ *definitionem* eſſe neceſſe *eſt*. Quoniam autem contrariorum plures ſunt connexiones, ſumenda eſt ex cõtrariis ea quæ maximè videri poſſit contraria definitio. Totæ igitur orationes, quemadmodum dictum eſt, conſiderandæ ſunt. ¶ Per partes autem ſic: Primùm *oſtenditur* genus quod traditum fuit, rectè traditum eſſe. ſi enim contrariũ eſt in contrario *genere*: quod autem propoſitum fuit, non *eſt* in eodem: proculdubio erit in cõtrario: quia neceſſe *eſt* contraria vel in eodem genere, vel in contrariis generibus eſſe. Ac differentias quoque contrarias attribui contrariis cenſemus: vt albo & nigro. nam illud diſgregãdi, hoc congregandi aſpectum vim habet. quare ſi contrario cõtrariæ *differentiæ* attribuuntur: certè ei quod propoſitum eſt, traditæ differentiæ attribuẽtur. Quocirca cùm & genus & differentiæ rectè traditæ ſint, perſpicuum *eſt* eam quæ data eſt,

a Determinatũ, expoſitum.
b Lib. 2. Poſter. Analyt. cap. 13. & 14.
c Accuratiùs, ſubtiliùs.

φανερὸν, ὡς εἴ τις λάβοι ταῦτα [ἃ] μόνον ἐν τῷ τί ἐστι τῷ πράγματος κατηγορεῖσθαι [δεῖ,] ὅτι ὁ τοῦτο ἔχων λόγος, οὗπερ ἂν ἀνάγκης αὐ εἴη. οὐ γὰρ ἐνδέχεται ἕτερον εἶδος τοῦ πράγματος, ἐπειδὴ ἐδὲν ἕτερον ἐν τῷ τί ἐστι πράγματος κατηγορεῖται ὅτι μὴ οὐσία· ἐγχωρεῖ συλλογισμὸν ὅρου γενέσθαι, φανερόν. ¶ Ἐκ τίνων δὲ δεῖ κατασκευάζειν, διώρισται μὲν ἐν ἑτέροις ἀκριβέστερον· πρὸς δὲ τὸν παρεκτὸς μέθοδον, οἱ αὐτοὶ τόποι χρήσιμοι. ¶ Σκεπτέον γὰρ ὅτι περὶ ἐναντίων, καὶ περὶ ἄλλων περὶ ἀντικειμένων, καὶ ὅλοις τοῖς λόγοις καὶ μέρεσι ὁπισκοπτεῖν. ¶ Εἰ γάρ ὁ ἀντικείμενος τῷ ἀντικειμένου, καὶ τὸν εἰρημένον τῷ εἰρημένῳ ἀναίρεσις ἔσται. ἐπεὶ δὲ περὶ ἐναντίων πλείους συμπλοκαί, λεκτέον ἐν περὶ ἐναντίων ὁποῖος ἂν μάλιστα φανείη ὁ ἐναντίος ὁρισμός. ὅλοις μὲν οὖν τοῖς λόγοις, καθάπερ εἴρηται, σκεπτέον. ¶ Κατὰ μέρος δὲ ὧδε· Πρῶτον μὲν οὖν, ὅτι τὸ ἀποδοθὲν γένος ὀρθῶς ἀποδέδοται. εἰ γὰρ τὸ ἐναντίον ἐν τῷ ἐναντίῳ, τὸ δὲ ἀντικείμενον μὴ ἔστιν ἐν τῷ αὐτῷ δῆλον ὅτι ἐν τῷ ἐναντίῳ ἂν εἴη· ἐπειδὴ ἀνάγκη τὰ ἐναντία ἢ ἐν τῷ αὐτῷ γένει, ἢ ἐν τοῖς ἐναντίοις γένεσιν εἶναι. καὶ τὰς διαφορὰς δὲ τὰς ἐναντίας, περὶ ἐναντίων ἀξιοῦμεν κατηγορεῖσθαι, καθάπερ λευκοῦ καὶ μέλανος. τὸ μὲν γὰρ διακριτικὸν τὸ δέ, συγκριτικὸν ὄψεως. ὥστε εἰ τῷ ἐναντίου αἱ ἐναντίαι κατηγορεῖσθαι, τῷ ἀντικειμένῳ αἱ ἀποδοθεῖσαι κατηγορεῖσθαι ἂν εἶεν. ὡς τε ἐπεὶ καὶ τὸ γένος ᾧ αἱ διαφοραὶ ὀρθῶς ἀποδέδοται, δῆλον ὅτι ὁρισμὸς αὖ εἴη

Deeſt in MS.
Deeſt in MS.
1
2
3
4
5
6

αὖ εἴη ὁ ἀποδοθείς, ἢ οὐκ ἀναγκαῖον τῷ ἐναντίων τὰς ἐναντίας διαφορὰς κατηγορεῖσθαι, ἐὰν μὴ ἐν τῷ αὐτῷ ᾖ γένει τὰ ἐναντία ἢ; ὧν ἢ τὰ γένη ἐναντία, οὐδὲν κωλύει τῶν αὐτῶν διαφορὰν κατ' ἀμφοῖν λέγεσθαι, οἷον τῷ δικαιοσύνης καὶ ἀδικίας; τὸ μὲν γὰρ ἀρετή· τὸ δὲ, κακία ψυχῆς. ὡς τε τὸ ψυχῆς διαφορὰ ἐπ' ἀμφοῖν λέγεται, ἐπεὶ καὶ σώματος ἔστιν ἀρετὴ καὶ κακία. ἀλλ' οὐδ' τοῦτό γε ἀληθὲς, ὅτι τῷ ἐναντίων ἢ αἱ ἐναντίαι, ἢ αἱ αὐταὶ διαφοραὶ εἰσιν. εἰ οὖν τὸ ἐναντίου ἢ ἐναντία κατηγορεῖται, τοῦτου δὲ μή· δῆλον ὅτι ἡ εἰρημένη τούτου ἀπόκρισις. καὶ ὅλου ἂν εἴποιεν, εἴπερ ὁ ὁρισμὸς ἔστιν ἐκ γένους καὶ διαφορῶν, ἀεὶ ἡ τὸ ἐναντίου ὁ ὁρισμὸς φανερὸς, καὶ ὁ τὸ προκειμένου ὁρισμὸς φανερὸς ἔσται. ἐπεὶ γὰρ τὸ ἐναντίον ἢ ἐν τῷ αὐτῷ γένει, ἢ ἐν τῷ ἐναντίῳ· ὁμοίως δὲ καὶ αἱ διαφοραὶ, ἢ αἱ ἐναντίαι τῷ ἐναντίων, ἢ αἱ αὐταὶ κατηγορεῖσθαι: δῆλον ὅτι τὸ προκειμένῳ ἤτοι τὸ αὐτὸ γένος ἂν κατηγορεῖτο, ὅπερ καὶ τὸ ἐναντίου· αἱ δὲ διαφοραὶ ἐναντίαι, ἢ πᾶσαι, ἢ τινες, αἱ δὲ λοιπαὶ αἱ αὐταί· ἢ ἀνάπαλιν, αἱ μὲν διαφοραὶ αἱ αὐταί, τὰ δὲ γένη ἐναντία· ἢ ἀμφω ἐναντία, καὶ τὰ γένη, καὶ αἱ διαφοραί. ἀμφότερα μὲν γὰρ ταῦτα ἔξ οὐκ ἐνδέχεται. εἰ δὲ μὴ, ὁ αὐτὸς
7 ὁρισμὸς τῷ ἐναντίων ἔσται. ¶ Ἔτι ἐκ τῷ πτώσεων καὶ τῷ συζύγων. ἀνάγκη γὰρ ἀκολουθεῖν τὰ γένη τοῖς γένεσι, καὶ τοῖς ὅροις τοῖς ὅροις. οἷον εἰ ἡ λήθη ἐστὶν ἀποβολὴ ἐπιστήμης· καὶ τὸ ἐπιλανθάνεσθαι, ἀποβάλλειν ἐπιστήμην ἔσται· ᾧ τὸ ἐπιλελῆσθαι, ἀπεβληκέναι ἐπιστήμην.

definitionem esse. An non necesse *est* contrariis contrarias differentias attribui, nisi in eodem genere contraria sint? quorum autē genera contraria sunt, nihil prohibet eandem differentiam de ambobus dici; veluti de iustitia & iniustitia? etenim illa *est* virtus, hæc *est* vitium animæ. quapropter illud *verbū*, animæ, *quod est* differentia, de ambobus dicitur: quoniam corporis quoque est virtus & vitium. At certè hoc verum *est*, contrariorum vel contrarias vel eadem differentias esse. Si igitur contrario contraria attribuitur, huic verò non *item*: perspicuum *est*, eam quæ dicta fuit, huic attribui. Et vt vniuersaliter dicam, cùm definitio constet ex genere & differentiis, si rei contrariæ definitio perspicua sit, etiam rei propositæ definitio perspicua erit. Cū enim contrarium vel in eodem genere vel in contrario *sit*, similitérque differentiæ vel contrariæ contrariis, vel eædem attribuantur: perspicuum *est* rei propositæ aut idem genus attribui, quod & contrariæ attribuitur, differentias verò contrarias vel omnes, vel quasdam *tantùm* cùm reliquæ *sint* eædem: aut contrà differentias easdem, genera autē contraria: aut vtraque contraria, *nempe* & genera & differentias. vtraque enim eadem esse non possunt: alioqui eadem erit definitio contrariorum.

¶ Præterea *ducēda sunt argumēta* à casibus & coniugatis. necesse *est* enim cōsequētia esse genera generibus, ac definitiones definitionibus. vtputa si obliuio est abiectio scientię: etiā obliuiscī erit abiicere scientiam: & oblitum esse, abiecisse scientiam. v-

no igitur quouis eorum quæ dixi concesso, necesse est etiam reliqua concedere. Similitérque si interitus *est* dissolutio essentię: etiã interire *erit* dissolui essentiã: & quod habet vim interimendi, habebit vim dissoluendi. item si id quod habet vim interimendi, habet vim dissoluẽdi essentiam, etiam interitus *erit* dissolutio essentiæ. Similis est aliorum ratio. Quare vno quouis sumpto, etiã reliqua omnia conceduntur.

¶ Ex iis quoque *argui potest*, quę similiter sunt affecta inter se. nã si salubre habet vim efficiẽdi sanitatẽ: id etiã quod valet ad firmã corporis constitutionem, habebit vim efficiendi firmã corporis constitutionẽ: & quod vtile est, vim habebit efficiendi bonum. quoniam vnumquodque eorum quę dixi, similiter affectũ est ad proprium finem. quare si vnius eorum definitio est, habere vim efficiendi finẽ, etiam vniuscuiusque reliquorũ hæc erit definitio.

¶ Præterea *ducenda sunt argumẽta* ex eo quod magis, & ex eo qđ æquè *est*, quot modis licet cõfirmare duobus ad duo cõparatis. veluti si magis hæc huius, quàm illa illius definitio *est*: quę autem minùs *esse* videtur, definitio est: etiã *ea* quę magis *videtur*, *definitio erit*. Item si æquè hęc huius, & illa illius *definitio est*: si altera alterius *est*, etiam reliqua reliqui *erit*. vna autem definitione cum duabus rebus cõparata, aut duabus definitionibus cum vna re, non est vtilis hęc consideratio ex eo quod magis *est*: quia nec vna duarum *rerum*, nec duę eiusdem *rei* definitiones esse possunt.

ἑνὸς οὖν ὁποιοῦν τῷ εἰρημένων ὁμολογηθέντος, ἀνάγκη καὶ τὰ λοιπὰ ὁμολογεῖσθαι. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ ἡ φθορὰ, ὄλεθρος οὐσίας· καὶ τὸ φθαρτικὸν, ὀλεθρευτικὸν οὐσίαν· καὶ τὸ φθαρτικὸν, ὀλεθρευτικὸν οὐσίας· καὶ ἡ φθορὰ, ὄλεθρος οὐσίας. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. ὡς δ' ἑνὸς ὁποιοῦν ληφθέντος, καὶ τὰ λοιπὰ πάντα ὁμολογεῖται. ¶ Καὶ ἐκ τῶν ὁμοίως ἐχόντων πρὸς ἄλληλα. εἰ γὰρ τὸ ὑγιεινὸν, ποιητικὸν ὑγιείας· καὶ τὸ εὐεκτικὸν, ποιητικὸν εὐξίας ἔσται· καὶ τὸ ὠφέλιμον, ποιητικὸν ἀγαθοῦ. ὁμοίως δὲ ἕκαστον τῶν εἰρημένων πρὸς τὸ οἰκεῖον τέλος ἔχει. ὥστε εἰ ἑνὸς αὐτῶν ὁρισμός ἐστι, τὸ ποιητικὸν ἂν εἴη τοῦ τέλους· καὶ τῶν λοιπῶν ἑκάστου ἂν εἴη ὁρισμός. ¶ Ἔτι ἐκ τοῦ μᾶλλον, καὶ ἐκ τοῦ ὁμοίως, ὁσαχῶς ἐνδέχεται καταπυθάνεσθαι, δύο πρὸς δύο συγκρίνοντα. οἷον εἰ μᾶλλον ὅδε τῷδε, ἢ ὅδε τῷδε ὁρισμός. ὁ δὲ ἧττον δοκῶν ὁρισμὸς ὅδε τῷδε, καὶ ὁ μᾶλλον· καὶ εἰ ὁμοίως ὅδε τῷδε, καὶ ὅδε τῷδε· εἰ ὁ ἕτερος τοῦ ἑτέρου, καὶ ὁ λοιπὸς τοῦ λοιποῦ. ἑνὸς δὲ ὁρισμοῦ πρὸς δύο συγκειμένου, ἢ δύο ὁρισμοῦ πρὸς ἕνα, οὐδὲν χρήσιμος ἡ ἐκ τοῦ μᾶλλον ὄψις· οὔτε γὰρ ἕνα δυοῖν, οὔτε δύο τὸν αὐτὸν ὁρισμὸν δυνατὸν ἐστί.

De locis præcipuis, & maximè vtilibus, Cap. IV.

MAximè autẽ locorũ *omniũ* apti sunt ij quos nũc dixi, necnõ ex casibus & coniugatis.

ΕΙ δὲ δὴ καὶ μέγιστοι τῶν τόπων οἵ τε ἐν τοῖς εἰρημένοι, καὶ οἱ ἐκ τῶν πτώσεων, καὶ τῶν συζύγων.

δὲ

διὸ δεῖ μάλιστα κατέχειν ἡμᾶς τοὺς λόγους ἔχειν τούτοις (χρησιμώτατοι γὰρ πρὸς πλεῖστα) καὶ τῶν ἄλλων δὲ τοὺς μάλιστα κοινούς· οὗτοι γὰρ ἐνεργοῦσι περὶ τῶν λοιπῶν· οἷον τὸ, τὸ ὅλῳ ἐπεῖναι ὅτι τὰ καθ' ἕκαστα, ἢ ὅτι τῶν εἰδῶν σκοπεῖν εἰ ἐφαρμόττει ὁ λόγος, ἐπειδὴ συμβαίνει τὸ εἶδος ὄξυν· (ἔστι δὲ χρήσιμος ὁ τόπος πρὸς τοὺς τιθεμένους ἰδέας εἶναι, καθάπερ πρότερον εἴρηται) ἔτι εἰ μεταφέρων εἴρηκε τοὔνομα· ἢ αὐτὸ αὑτῷ κατηγόρηται, ὡς ἕπεται[a]. καὶ εἴ τις ἄλλος κοινὸς ἢ ἐνεργὸς περὶ τόπων ὅτι, [τούτῳ χρηστέον.]

In nūc uerb. ἔστι & ὅτι.

Aliquot à M.S.

ideóque maximè *memoriâ* tenere & in promptu habere oportet hos *locos* : (vtilissimi enim *sunt* ad plurima *problemata*) atq. etiam ex ceteris eos qui sunt maximè communes: quoniam inter reliquos *sunt* efficacissimi. cuiusmodi *est* respicere ad singularia: item in speciebus considerare an *eis* conueniat definitio, quoniam species est synonyma: (est autem vtilis hic locus aduersus eos qui ponũt ideas esse, quemadmodum antea dictum fuit) præterea *videre*, an nomen per trãslationem dixit : aut idem sibi ipsi attributum sit vt alterũ[a]. & si quis alius locus est communis & efficax, eo vtendum est.

a Quasi diuersum.

De facultate, vel difficultate argumentandi, CAP. V.

1 *Vtrum problema facilius confirmetur, an refellatur. De definitione quæ facilius euertitur quàm cõfirmatur: cùm quia difficile est sumere propositiones, ex quibus confirmatur:* 2 *tum etiã quia plura probãda sunt, cùm confirmatur, quàm cùm refellitur: si quidẽ omnes partes definitionis confirmari debent, vnam reprehendi sufficit.* 3 *præterea syllogismo vniuersali tantùm confirmatur definitio, & particulari quoque refutatur: item reciprocari debet cũ definito,* 4 *& solo definito conuenire.* 5 *De proprio, & de genere.* 6 *Proprium facilius reprehendi quàm confirmari: quia omnes partes confirmari debent, vnam reprehendi satis est:* 7 *item quia proprium omni, & soli conuenire debet.* 8 *Genus facilius refelli quàm probari: quia confirmari debet syllogismo vniuersali, refelli autem potest etiam syllogismo particulari:* 9 *item quia non confirmatur, nisi probetur inesse vt genus: refellitur autẽ & si simpliciter probetur nõ inesse.* 10 *Eorum quæ dicta sunt, confirmatio à simili.* 11 ¶ *De accidente.* 12 ¶ *Collatio diuersorum problematum. Definitionem facillimè reprehendi, quia multæ conditiones in ea requiruntur,* 13 *& quia loci aliorum problematum ad definitionem transferri possunt.* 14 *difficillimè autem confirmari.* 15 *De proprio.* 16 *De accidente, quod facillimè confirmatur,* 17 *& difficillimè euertitur.* 18 ¶ *Epilogus.*

1 ΟΤι δὲ χαλεπώτερον κατασκευάζειν, ἢ ἀνασκευάζειν ὅρον, ὅτι πρὸς μετὰ ταῦτα ῥηθησομένων φανερόν. καὶ γὰρ ἰδεῖν αὐτὸν, ἢ λαβεῖν ὧν δεῖ πρὸς ἐρωτωμένων τὰς τοιαύτας προτάσεις[b], οὐκ ὀλίγας· οἷον ὅτι πρὸς ὃν ὑπῆρχε δοθέντι λόγῳ, τὸ μὲν γένος· τὸ δὲ, διαφορᾷ· καὶ ὅτι ὧν πρὸς τί ὄξυ, τὸ γένος [μόνον] καὶ αἱ διαφοραὶ κατηγο-

1 DIfficiliùs autem cõfirmari quàm euerti definitionẽ, ex iis quę deinceps dicẽtur, perspicuum *erit*. nam & ipsum *interrogantem* videre, & ab iis qui interrogãtur, sumere huiusmodi propositiones[b], non facile *est*.

b Ex quibus de vtputa eorum quę in tradita definitione *continentur*, aliud *esse* genus, aliud differentiã : & in *quæstione* quid est, attribui tantummodò genus & differentiam.

sine his autem *propositionibus* nō potest definitio syllogismo cōcludi. nam si & quædam alia rei attribuūtur in *quæstione* quid est: non constat, eáne quæ dicta est, an altera sit eius definitio. quādoquidem definitio est oratio quæ declarat quid *res* sit[a]. ¶ Sed & ex his[b] perspicuum *est*[c]. facilius *est* enim, vnum concludere quàm multa.ac refellenti quidē sufficit contra vnam *definitionis partem* disputare. nam si vnam qualemcumque refutauerimus, euersa erit definitio.confirmāti autem necesse *est ea* omnia coagmentare & probare ineſſe,quę in definitione *posita sunt*. ¶ Præterea qui confirmat, vniuersalē syllogismum afferre debet. nam quibus nomen, *ijs* omnibus etiā definitionem attribui oportet: & præterea vicissim quibus definitio,etiam nomen, si propria futura est *ea* definitio quæ tradita est.Ei verò qui refellit,non *est* necesse probare vniuersale. sufficit enim, si probet definitionem de aliquo eorum quæ sub nomine *continentur*,non verè dici.Sed & si vniuersaliter refellere oporteat : reciprocatio non est necessariò in refutatione. satis est enim eum qui refutat, ostēdere cuidam *eorum* quibus nomen attribuitur, definitionem non attribui.contrà autem non necesse est ostendere, quibus definitio non attribuitur,ne nomen quidem *attribui*. ¶ Præterea & si omni *ei* conueniat quod sub nomine *continetur*, non tamen soli: euersa erit definitio. ¶ Similis est & proprij & generis ratio. vtraque enim refellere, quàm confirmare, facilius *est*. ¶ *Quod* quidem de proprio perspicuum *est* ex iis quæ dicta sunt: quia plerumque

a Vna autem est cupiditas & essentia, proinde vna definitio.
b Quæ mox dicentur.
c Facilius refutari quàm confirmari definitionem.

ἐρωῦται. αἷδε δὲ τούτων ἀδύνατον ὁρισμοῦ γενέσθαι συλλογισμόν. εἰ γάρ τινα καὶ ἄλλα ἐν τῷ τί ἐστι τὸ σημαινόμενον ἐρωτᾶται· ἄδηλον, πότερον ὁ ῥηθεὶς ἢ ἕτερος ἀπὸ ὁρισμός ἐστιν· ἐπειδὴ ὁρισμός ἐστι λόγος, ὁ τὸ τί ἦν εἶναι σημαίνων[a]. ¶ Δῆλον[c] δὲ καὶ ἐκ τῶνδε[b]. ῥᾷον γὰρ ἓν συμπεραίνεσθαι ἢ πολλά. ἀναιρεῖν μὲν οὖν, ἀπόχρη πρὸς ἕνα ὁμολογοῦντα· ἐν γὰρ ὁποιονοῦν ἀνασκευάσαντες, ἀνῃρηκότες ἐσόμεθα τὸν ὁρον. κατασκευάζοντι δὲ, πάντα ἀνάγκη συμβιβάζειν ὅτι ὑπάρχει τὰ ἐν τῷ ὅρῳ.

¶ Ἔτι καὶ κατασκευάζοντι μὲν καθόλου δεῖ συλλογισμὸν εἶναι· δεῖ γὰρ κατὰ παντὸς οὗ τὸ ὄνομα, κατηγορεῖσθαι τὸν ὁρισμόν· καὶ ἔτι πρὸς τούτοις ἀντιστρέφειν, καθ' οὗ τὸν λόγον καὶ τὸ ὄνομα, εἰ μέλλει ἴδιος εἶναι ὁ ὁπωσδηποτοῦν ῥηθεὶς ὅρος. ἀναιρεῖν δὲ, οὐκ ἀνάγκη δεῖξαι τὸ καθόλου· ἀπόχρη γὰρ τὸ δεῖξαι, ὅτι οὐκ ἀληθεύεται πρεί τινος τῷ ὑπὸ τοῦτο τὸ ὄνομα ὁ λόγος. εἴτε [καὶ] καθόλου δεῖ ἀναιρεῖν, οὐδ' ὡς τὸ ἀντιστρέφειν ἀναγκαῖον ὅτι τὸ ἀναιρεῖν· ἀπόχρη γὰρ ἀναιρεῖν τὸ δεῖξαι, ὅτι κατά τινος ὧν τοῦτο κατηγορεῖται, ὁ λόγος οὐ κατηγορεῖται. τὸ δ' ἀναπαλιν, οὐκ ἀναγκαῖον πρὸς τὸ δεῖξαι, ὅτι καθ' ὧν ὁ λόγος μὴ κατηγορεῖται, οὐδὲ τοῦτο. ¶ Ἔτι εἰ καὶ παντὶ ὑπάρχει τῷ ὑπὸ τοῦτο ὄνομα, μὴ μόνῳ δ', ἀνῃρημένος ὑπάρχει ὁ ὁρισμός. ¶ Ὁμοίως δὲ καὶ περὶ τὸ ἴδιον, καὶ τὸ γένος ἔχει. ἐν ἀμφοτέροις γὰρ ἀνασκευάζειν ῥᾷον ἢ κατασκευάζειν ῥᾷον. ¶ Περὶ μὲν οὖν τοῦ ἰδίου, φανερὸν ἐκ τῶν εἰρημένων. ὡς γὰρ ὅπου τὸ πολύ,

πολὺ δὲ συμπλοκῇ τὸ ἴδιον δοτέον). ὥστε ἀνασκευάζειν μὴ ὅξιν, ἐν ᾧ λέγονται· κατασκευάζοντα δὲ, πάντα συλλογίζεσθαι ἀνάγκη.

7 ¶ Σχεδὸν δὲ πάντα τὰ λοιπὰ ὅσα πρὸς τὸν ὁρισμὸν, καὶ πρὸς τὸ ἴδιον ἁρμόσει λέγεσθαι. παντὶ τε δεῖ τῷ ὑποτιθεμένῳ τι καὶ κατασκευάζοντα δεικνύναι ὅτι ὑπάρχει· ἀνασκευάζοντα δὲ, δοτέον ἑνὶ δεῖξαι μὴ ὑπάρχον. ἔστι καὶ παντὶ ὑπάρχει, μὴ μόνῳ δὲ· καὶ οὕτως ἀνασκευασμὸν γίνεται, καθάπερ ἐν

8 ὅρῳ τὸ ὁρισμοῦ ἐλέγετο. ¶ Περὶ δὲ τοῦ γένους· ὅτι κατασκευάζοντα μὴ, ἀνάγκη μοναχῶς παντὶ δεῖξαντα ὑπάρχειν· ἀνασκευάζοντα δὲ διχῶς· καὶ τῷ εἰ μηδενὶ, καὶ εἰ τινὶ δεδειχέναι μὴ ὑπάρχον, ἀνῃρηκέναι τὸ ἐν ἀρχῇ. ¶ Ἔτι κατασκευάζοντι μὴ, οὐκ ἐνδέχεται ὅτι ὑπάρχει δεῖξαι, ἀλλὰ καὶ ὅτι ὡς γένους ὑπάρχει δεικτέον· ἀνασκευάζοντι δὲ, ἱκανὸν τὸ δεῖξαι μὴ ὑπάρχον, ἢ τινι, ἢ μηδενί. ¶ Ἔοικε δὲ ὥσπερ καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις τὸ ἐλαττοῦσθαι τῆ ποιῆσαι ῥᾷον, οὕτω καὶ ὅτι τοῦτον τὸ ἀνασκευάσαι τῆ κατασκευάσαι. ¶ Ἐπὶ δὲ τῶν συμβεβηκότος, τὸ μὲν καθόλου ῥᾷον ἀνασκευάζειν, ἢ κατασκευάζειν. κατασκευάζοντα μὲν γὰρ, δεικτέον ὅτι παντί· ἀνασκευάζοντα δὲ, ἐνδέχεται ἑνὶ δεῖξαι μὴ ὑπάρχον. τὸ δὲ ὅτι μέσως, ἀνάπαλιν· ῥᾷον γὰρ κατασκευάσαι ἢ ἀνασκευάσαι. κατασκευάζοντι μὲν γὰρ, ἐνδέχεται τὸ δεῖξαι τινὶ ὑπάρχον· ἀνασκευάζοντι δὲ, δεικτέον ὅτι οὐδενὶ ὑπάρχει.

12 ¶ Φανερὸν δὲ καὶ διότι πάντων ῥᾷον, ὅσων ἀνασκευάσαι· πλείστα μὲν γὰρ ἐν ἁπλῇ τὰ δι' ἑξαμμάτων, πολλῶν εἰρημένων· ἐν ᾗ τῶν πλειόνων,

que in *verborum* coniunctione proprium traditur. itaque refellere licet *vel* vno *verbo* reprehẽso: cum verò qui confirmat, omnia syllogismo concludere neceſſe *eſt*. ¶ Ferè autẽ reliqua om- 7
nia quæ ad definitionẽ *pertinent*, etiam ad proprium aptari poſſunt: nam qui confirmat, oſtendere debet orationẽ iis omnibus conuenire quæ ſub nomine *continentur*. refellenti autem ſatis eſt oſtendere vni non conuenire ſed & ſi omni conueniat, non tamen ſoli, ſic quoque euerſum erit, quẽadmodũ & in defi- 8
nitione dicebatur. ¶ De genere aũt *hinc apparet*: quia cõfirmatur vno modo, *id eſt*, ſi probetur õni ineſſe. refellitur autem duobus. ſiue enim probetur nulli *ineſſe*, ſiue alicui non ineſſe, euerſum erit quod initio *poſitum fuit quaſi* 9
genus. ¶ Præterea confirmanti non ſatis eſt probare ineſſe, ſed etiam vt genus ineſſe probandũ *eſt*. refellenti autẽ ſufficit probare non ineſſe alicui, vel nulli.

10 ¶ Videtur autẽ, vt in aliis facilius eſt corrũpere quàm efficere, ſic & in iis refellere quã confirmare. ¶ Quod verò ad acci- 11
dens attinet, vniuerſale facilius refellitur quàm confirmatur. nã confirmanti probandũ *eſt* omni ineſſe. refellenti autem ſatis eſt probare vni non ineſſe. contrà particulare facilius cõfirmatur, quàm refellitur: quia confirmãti ſatis eſt probare cuidam ineſſe: refellenti autem probandũ 12
eſt nulli ineſſe. ¶ Perſpicuũ quo que *eſt*, cur omniũ facillimũ *ſit* definitionẽ euertere. cùm enim multa dicta ſint *quæ in definitione ſeruari debent*, plurima data ſunt ad eam *euertendam*. ex pluribus

autẽ citiùs fit syllogiſmus: quia veriſimile *eſt*, in multis magis quàm in paucis peccari. ¶ Præterea ad definitionem *euertendã* ex aliis[a] argumẽta ſumi poſſunt. ſiue enim oratio nõ ſit propria: ſiue id quod traditum eſt, non ſit genus: ſiue aliquid eorũ quæ in definitione poſita ſunt, non inſit: euertitur definitio. Ad alia verò *refutanda*, nec quæ ex definitionibus *exiſtunt*, nec ceterа[b] omnia argumẽta ſumi poſſunt. nam ea ſola, quæ ad accidens pertinent, communia ſunt iis omnibus[c] quæ dicta fuerunt: quoniam vnumquodque eorum quæ dicta ſunt[d], ineſſe debet. Quòd ſi genus non inſit vt proprium, non ideo genus euerſum eſt. Similiter non *eſt* neceſſe proprium *ineſſe* vt genus: nec accidens *ineſſe* vt genus, vel *vt* proprium, ſed ineſſe duntaxat. Quare non poſſunt argumenta ex aliis ad alia transferri, niſi ad definitionem. Perſpicuum igitur *eſt* facillimè omnium infirmari definitionem. ¶ Difficillimè autem confirmari. nam & cætera omnia concludi oportet: nimirum ineſſe ea omnia quæ dicta fuerunt, & genus eſſe quod traditum fuit, & propriam eſſe orationem: & præterea *probandum eſt* orationẽ declarare quid *res* ſit: idque præclarè factum eſſe oportet. ¶ Inter cętera verò proprium eſt maximè tale[e]. faciliùs enim euertitur: quia ex multis *verbis* plerũque conſtat. difficillimè autem confirmatur: quia multa oportet coagmentare *atque coniungere*, & præterea probare ſoli ineſſe, & cum re reciprocari. ¶ Facillimum autem omnium *eſt* comprobare accidens. cetera namque non ſolùm ineſſe, ſed etiam ita ineſſe, pro-

a Ex locis pertinẽtibus ad proprii, vel genus, vel accidens.

b Quæ ſcilicet ſumuntur ex locis pertinentibus ad genus, vel proprii, vel accidẽs.

c Omnibus attributis ſeu problematis.

d Id eſt accidens, genus, &c.

e Proximè ad naturam definitionis accedit.

ζάτων γίνεται συλλογισμός. εὐκὸς γὰρ ἐν τοῖς πολλοῖς μᾶλλον, ἢ ἐν τοῖς ὀλίγοις ἁμάρτημα γίνεσθαι. ¶ Ἔτι πρὸς μὲν ὅσον ἐνδέχεται καὶ ἀφ' ἁπάντων ἄλλων ἐπιχειρεῖν. εἴτε γὰρ μὴ ἴδιος ὁ λόγος, εἴτε μὴ γένος τὸ ἀποδοθέν, εἴτε μή τι ὑπάρχει τῶν ἐν τῷ λόγῳ ἀνῃρημένος γίνεται ὁ ὁρισμός. πρὸς δὲ τἆλλα, οὔτε τὰ ἐκ τῶν ὅρων οὔτε τἆλλα ἐνδέχεται πάντα ἐπιχειρεῖν. μόνα γὰρ τὰ πρὸς τὸ συμβεβηκὸς, κοινὰ πάντων τῶν εἰρημένων ἐστίν. ὑπάρχειν μὲν γὰρ δεῖ ἑκάστου τῶν εἰρημένων. εἰ δὲ μὴ ὡς ἴδιον ὑπάρχει τὸ γλύκος, οὐδὲ πᾶ ἀνῄρηται τὸ γλύκος. ὁμοίως δὲ καὶ τὸ ἴδιον οὐκ ἀναγκαῖον, ὡς γλύκος οὐδὲ τὸ συμβεβηκὸς, ὡς γλύκος, ἢ ἴδιον, ἀλλ' ὑπάρχειν μόνον. ὥστε οὐ δυνατὸν ἐκ τῶν ἑτέρων πρὸς τὰ ἕτερα ἐπιχειρεῖν, ἀλλ' ἢ ὅσα τῶν ὁρισμῶν. δῆλον οὖν ὅτι ῥᾷστον πάντων ὅρον ἀναιρεῖν. ¶ Κατασκευάζειν δὲ χαλεπώτατον. ἁπάντων γὰρ τῶν τε πάντα δεῖ συλλογίζεσθαι. καὶ τὸ ὅτι ὑπάρχει τὰ εἰρημένα πάντα, καὶ ὅτι γλύκος τὸ ἀποδοθέν, καὶ ὅτι ἴδιος ὁ λόγος, καὶ ἔτι πρὸς ταῦτα, ὅτι δηλοῖ τὸ τί ἐστί ὁ λόγος, καὶ τοῦτο καλῶς δεῖ πεποιηκέναι. ¶ Τῶν δ' ἄλλων τὸ ἴδιον μάλιστα τοιοῦτον. ἀναιρεῖν μὲν γὰρ ῥᾷον, δῆλον ἐκ πολλῶν ὡς ἐπιτοπολύ ἐστί). κατασκευάζειν δὲ χαλεπώτατον, ὅτι τε πολλὰ δεῖ συμβιβάσαι, καὶ πρὸς τοῦτο, ὅτι μόνῳ ὑπάρχει, καὶ ἀντικατηγορεῖται τοῦ πράγματος. ¶ Ῥᾷστον δὲ πάντων κατασκευάσαι τὸ συμβεβηκός. ἐν μὲν γὰρ τοῖς ἄλλοις οὐ μόνον ὑπάρχειν, ἀλλὰ καὶ ὅτι οὕτως ὑπάρχει,

πάρχει, δεικτέον. δῆλον δὲ τὸ συμβεβηκότος, ὅτι ὑπάρχει μόνον, ἱκανόν δεῖξαι. ¶ Ἀνασκευάζειν δὲ χαλεπώτατον τὸ συμβεβηκὸς, ὅτι ἐλήχησε τῶν ἀπορουμένων. οὐ γὰρ προσσημαίνει τὸ τοῦ συμβεβηκότος, πῶς ὑπάρχει. ὥστε δῆλον μὲν τῷ ἄλλων διχῶς ἔστιν αἰρεῖν, ἢ δεῖξαι ὅτι οὐχ ὑπάρχει· ἢ ὅτι οὐχ ὑπάρχει. τὸ δὲ τοῦ συμβεβηκότος οὐκ ἔστιν αἰρεῖν, ἀλλ' ἢ δεῖξαι, ὅτι οὐχ ὑπάρχει. ¶ Οἱ μὲν οὖν τόποι, δι' ὧν δ' ἕκαστον τῶν προβλημάτων ἐπιχειρεῖν, σχεδὸν ἱκανῶς ἐξειλήμμενοι.

bandum *est*: accidens autem inesse tantùm probare sufficit.

17 ¶ Difficillimum autem *est* refellere accidens: quia paucissima in eo data sunt. neque enim adsignificatur in accidente, quomodo insit. Quare cetera duobus modis licet refellere, *id est*, vel probando non inesse, vel nō ita inesse. accidens autem non licet euertere, nisi probetur nō

18 inesse. ¶ Locii igitur, ex quibus aduersus singula problemata argumētorum copia nobis suppetet, ferè sufficienter enumerati sunt.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ
ΤΟΠΙΚΩΝ
ΤΟ΄ ΟΓΔΟΟΝ.

ARISTOTELIS
TOPICORVM
LIBER VIII.

IVLIO PACIO
interprete.

SYNOPSIS SEV METHODVS OCTAVI LIBRI TOPICI.

TRACTATVS I.

- De praxi dialectica.
  - De interrogatione.
    - Scopus & nexus.
    - De propositionibus necessariis vel non necessariis. *Cap.* 1.
    - De argumentatione. *Cap.* 2.
    - De facilitate vel difficultate argumentandi aut respondendi. *Cap.* 3.

TRACTATVS II.

- De praxi dialectica.
  - De respõsione.
    - De officio interrogantis & respondentis. *Cap.* 4.
    - Si thesis absolutè vel cum adiunctione sit probabilis aut improbabilis. *Cap.* 5.
    - Si propositio
      - Sit vel non sit ad rem. *Cap.* 6.
      - Sit obscura, vel multiplex, vel perspicua & simplex. *Cap.* 7.
    - De inductione. *Cap.* 8.
    - De præexercitatione.
    - De thesi improbabili non defendenda. *Cap.* 9.
    - De solutione argumentorum.
    - De conclusione impedienda. *Cap.* 10.
    - De reprehendenda ratione, vel eo qui ratiocinatur. *Cap.* 11.
      - De perspicua ratione.
      - De falsa ratione. *Cap.* 12.
      - De petitione principij
      - De petitione contrariorũ. *Cap.* 13.

TRACTATVS III.

- De praxi dialectica.
  - De exercitatione. *Cap.* 14.

ARISTO-

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΤΟΠΙΚΩΝ [ΤΟ] ΟΓΔΟΟΝ.

ARISTOTELIS TOPICORVM *LIBER* VIII.

DE INTERROGATIONE,

TRACTATVS I.

De scopo ac nexu huius tractatus cum superioribus, & de propositionibus necessariis, vel non necessariis, CAP. 1.

1 ¶ *Prothesis.* 2 ¶ *Quæ sint propositiones necessariæ,* 3 *vel non necessariæ.* 4 ¶ *Cur occultetur conclusio.* 5 ¶ *Præcepta de propositionibus necessariis.* 6 ¶ *Præcepta de non necessariis.* 7 *De inductione.* 8 *De occultatione. sumendas esse propositiones præsyllogismorum.* 9 *reticendas esse conclusiones præsyllogismorum, quæ sint propositiones necessariæ* 10 *propositiones non continenter accipiendas, sed permiscendas esse.* 11 *accipiendam esse definitionem cõingati* 12 *cauendum, ne appareat, cuius gratiâ aliquid proponitur.* 13 *& vt incertum sit, vtro oppositorum vti velit qui interrogat.* 14 *de similitudinis collatione.* 15 *vt interrogans solu obiiciat.* 16 *vt dicat se id proponere quod ab omnibus poßim dici solet.* 17 *de stultio dissimulando.* 18 *de eo proponendo, cui id quod sumi debet, eis sequens est.* 19 *quando interrogandum sit quod præcipue sumendum est.* 20 *de oratione producenda, & interiicendis iis quæ nihil faciunt ad disputationem.* 21 *Epilogus.* 22 *De ornatu.* 23 *De festiuitate.*

1 ΜΕΤΑ δὲ ταῦτα περὶ τάξεως[a], ἢ πῶς δεῖ ἐρωτᾶν, λεκτέον. Δεῖ δὲ ὁρῶντα μὲν ἐρωτᾶν μέλλοντα, τὸν τόπον εὑρεῖν, ὅθεν ὁ ἐπιχείρημα· δεύτερον δὲ, ἐρωτήματα θεῖναι καὶ τάξαι καθ' ἕκαστα πρὸς ἑαυτόν. τὸ δὲ λοιπὸν καὶ ἔσχατον, εἰπεῖν ἤδη ταῦτα πρὸς ἕτερον[b]. Μέχρι μὲν οὖν τοῦ εὑρεῖν τὸν τόπον, ὁμοίως τῇ φιλοσόφου καὶ τῇ διαλεκτικοῦ ἡ σκέψις. τὸ δὲ ἤδη ταῦτα τάττειν καὶ ἐρωτηματίζειν, ἴδιον τῇ διαλεκτικοῦ. πρὸς ἕτερον γὰρ πᾶν τὸ τοιοῦτο.

1 POST hæc de dispositione[a], & quo modo interrogare oportet, dicẽdum est. Primùm autẽ debet is qui interrogaturus est, locum inuenire, ex quo argumentetur: deinde interrogare & disponere singula ipse per se: tertiò & postremò hæc dicere contra alterum[b]. Ac loci quidem inuentio æquè ad philosophum & ad dialecticum pertinet. eorum autẽ *quæ inuenta fuerunt*, dispositio & interrogatio, dialectici propria est. quoniam hoc totũ aduersus

a Argumentorum.

b Vel, apud alterum.

alterum *sit*. philosopho autem & ei qui ipse secũ *veritatem* inquirit, curæ non est, si vera sint & nota *ea* ex quibus efficitur syllogismus, nec tamen ea ponat[a] is qui respondet, propterea quòd propinqua sint *quæstioni* ab initio *propositæ*, ac prouideat quod euenturum est[b]. Quia immò fortasse dat operam, vt axiomata sint maximè nota & *problemati* propinqua: quandoquidem ex his constant syllogismi qui scientiam pariunt. Ac locos quidem, vnde *argumenta* sumere oportet, superiùs exposuimᵉ. *nunc* verò de dispositione & interrogatione dicẽdum est, cùm antè distinctæ fuerint propositiones, quæ sumendæ *sunt* præter necessarias. ¶ Necessarię autem dicuntur *ea* ex quibus syllogismus conficitur. ¶ Quæ verò præter has sumuntur, quatuor sunt. vel enim *sumitur* inductionis causâ, vt detur [c] quod est vniuersale: vel vt amplificetur oratio: vel vt celetur cõclusio: vel vt magis perspicua sit oratio. Præter has autem nulla propositio sumenda *est*: sed videndum *est*, vt per has amplificetur *oratio*, vel interrogetur. ¶ Quas autem celandæ *conclusionis* causâ *adhibemus*, *eas* certãdi causâ adhibemus. sed quia tota hæc tractatio est aduersus[d] alterum, necesse *est* etiam his [e] *propositionibus* vti. ¶ Necessariæ igitur ex quibus syllogismus *conficitur*, nõ statim proponi debent[f]. sed recedendum quàm longissimè sursum versus[g]. vtputa non est ponendum contrariorum eandẽ *esse* scientiam, si *quis* hoc sumere velit, sed *generaliter* oppositorũ. hoc enim posito, etiam contrariorum eandem scientiam esse concludet: quoniam contraria in oppositis *numerantur*[h]. Quòd si *aduersarius id* non concedat[i]: per indu-

a Concedat.

b Quid concludetur.

c Concedatur.

d Vel, apud.

e Quibus occultatur conclusio.

f Quãdo obscuræ & dubiæ sunt.

g Id est loco propositionis necessariæ sumenda est propositio vniuersalis, sub qua cõtinetur propositio necessaria.

h Itaque syllogismus ita extruetur in prima figura: Oppositorum eadẽ est scientia, cõtraria sunt opposita, ergo cõtrariorum eadẽ est scientia.

i Non admittat propositionem vniuersalẽ, vt, oppositorũ esse eandem scientiam.

τον. παρὰ δὲ φιλοσόφῳ καὶ ζητοῦντι καθ' ἑαυτὸν, οὐδὲν μέλει· ἐὰν ἀληθῆ μὲν ᾖ καὶ γνώριμα, δι' ὧν ὁ συλλογισμός· μὴ θῇ [a] δὲ αὐτὰ ὁ ἀποκρινόμενος, διὰ τὸ συμβαίνειν ἔξ ἀρχῆς, καὶ προορᾶν τὸ συμβησόμενον [b]· ἀλλ' ὅτως ἂν καὶ σπουδάσειεν ὅτι μάλιστα γνώριμα καὶ συμβαίνειν ἔξ ἀρχῆς τὰ ἀξιώματα, ἐκ τούτων γὰρ οἱ ἐπιστημονικοὶ συλλογισμοί. Τοὺς μὲν οὖν τόπους ὅθεν δεῖ λαμβάνειν, εἴρηται πρότερον. πρὸς τάξεως δὲ καὶ τὸ ἐρωτηματίσαι λεκτέον, διελόμενον τὰς προτάσεις, ὅσαι λοιπαί εἰσι παρὰ τὰς ἀναγκαίας. ¶ Ἀναγκαῖαι δὲ λέγονται, δι' ὧν ὁ συλλογισμὸς γίνεται. ¶ Αἱ δὲ πρὸς ταύτας λαμβανόμεναι, τέτταρές εἰσιν. ἢ γὰρ ἐπαγωγῆς χάριν τὸ καθόλου, ἢ εἰς ὄγκον τὸ λόγου, ἢ εἰς κρύψιν ἢ συμπεράσματος, ἢ πρὸς τὸ σαφέστερον ἕνεκα τὸν λόγον. πρὸς δὲ ταύτας οὐδεμίαν λοιπέον πρότασιν· ἀλλ' ἢ διὰ τούτων αὔξειν, ἢ ἐρωτηματίζειν πειρατέον. ¶ Εἰσὶ δὲ αἱ πρὸς κρύψιν, ἀγῶνος χάριν. ἀλλ' ἐπειδὴ πᾶσα ἡ τοιαύτη πραγματεία πρὸς [d] ἕτερόν ἐστιν, ἀνάγκη καὶ ταύτας [e] χρῆσθαι. ¶ Ταῖς μὲν οὖν ἀναγκαίαις δι' ὧν ὁ συλλογισμὸς, οὐκ δύθις [f] προτατέον, ἀλλ' ἀποστατέον ὅτι μάλιστα· [g] ἐὰν μὴ τὴν ἐναντίων ἀξιοῦντα τὴν αὐτὴν ἐπιστήμην, ἀεὶ τάττο βουλήται λαβεῖν, ἀλλὰ τὴν ἀντικειμένων. τιθέντος γὰρ τούτου, καὶ ὅτι τὴν ἐναντίων ἡ αὐτὴ ἐπιστήμη συλλογίσεται, ἐπειδὴ τὴν ἀντικειμένων τὰ ἐναντία [h]. ἐὰν δὲ μὴ τεθῇ [i], διὰ ἐπα-

ἀναπαυσθῆναι

τὴν τὰς ἀντιθέσεις διὰ σε.

γωγῆς

γωγῆς λυπηρόν[a], προτείνοντα ὅτι τῷ κεῖσθαι μέσες ἐναντίων. ἢ γὰρ ἀμφισυλλογισμοῦ, ἢ δι' ἐπαγωγῆς τὰς αἰτίας καίας λυπηρόν, ἢ τὰς μὲν ἐπαγωγῆ, τὰς δὲ συλλογισμῷ. Ὅσαι δὲ λίαν προφανεῖς εἰσι, καὶ αὐτὰς προτείνοντα[b]. ἀδηλότερόν τι γὰρ ἀεὶ ἐν τῇ ἐπαγωγῇ τὸ συμβησόμενον[c], καὶ ἅμα τὰς τοιαύτας χρησίμους[d] προσεῖναι[e] μὴ δυνάμενον ἐκείνως λαβεῖν, ἑτοιμοτέρας[f].

6 ¶ Ταῖς δὲ αὐταῖς ταύταις[h] εἰρημέναις[i] λυπηρὸν μὲν πύθεν χαίειν. ἑκάστῃ δὲ ὧδε χρηστέον.

7 ¶ Ἐπαγόντα μὲν ὅπου τῷ καθόλου ὅτι τὰ καθόλου, καὶ τῷ γνωρίμων ὅτι τὰ ἀγνώτα. γνώριμα δὲ μᾶλλον τὰ κατὰ τὸν αἰσθησιν, ἢ ἁπλῶς, ἢ τοῖς πολλοῖς. ¶ Κρύπτοντα δὲ προσυλλογίζεσθαι δι' ὧν ὁ συλλογισμὸς τὸ ἐξ ἀρχῆς μέλλῃ γίνεσθαι. καὶ ταῦτα ὡς πλεῖστα. εἰη δ' ἂν τοῦτο, εἰ τις μὴ μόνον τὰ ἀναγκαῖα, ἀλλὰ καὶ τῷ πρὸς ταῦτα χρήσιμον τινὰ συλλογίζοιτο. ¶ Ἔτι τὰ συμπεράσματα[k] μὴ λέγειν, ἀλλ' ὕστερον συλλογίζεσθαι. οὐτω γὰρ ἂν πορρωτάτω ἀποσήσειε τῆς ἐξ ἀρχῆς θέσεως. Καθόλου δὲ εἰπεῖν, οὐτω δεῖ ἐρωτᾶν τὸν κρυπτικὸν πυθανόμενον, ὡς τε ἠγνοημένου τοῦ παντὸς λόγου, καὶ εἰπόντος τὸ συμπέρασμα, ζητεῖσθαι τὸ ἀξιωθέν[l]. τοῦτο δὲ ἕως μάλιστα ἀφῇ τὸ λεχθέντος ἐμπεσεῖν ἔοικεν. μόνου γὰρ τοῦ ἐρωτωμένου τοῦ παντὸς λόγου συμπεράσματος, ἀδηλον πῶς συμβαίνει[n], ἀφῇ τὸ μὴ προορᾶν τὸν ἀποκρινόμενον ὁπόσοις συμβαίνει[o], μὴ διαρθρωθέντων[q] τῶν προτέρων συλλογισμῶν[p]. ἥκιστα δ' ἂν διαρθρωθείη ὁ συλ-

ctionem sumendum *est*[a] propositis singulis cõtrariis. vel enim per syllogismum, vel per inductionem necessariè propositiones sumi debent, vel aliàs inductione, aliàs syllogismo. Quæ verò sunt valde perspicuæ, etiam ipsas proponere[b] *debemus*. Obscurius enim semper *est* in recessu & inductione, quod euenturum est[c]. Simúlque eas quæ vtiles[d] sunt, proponere[e], si *quis* illo modo[f] sumere nequeat, in promptu est[g]. ¶ Quæ verò præter has[h] dictæ[i] fuerunt, sumendæ *sunt* harum ipsarum causâ. singulis autem ita vtendum *est*. ¶ Inducentem *oportet* à singulis ad vniuersalia, & *à* notis ad ignota *progredi*. notiora autẽ vel absolutè, vel multis sunt ea quæ sub sensum cadunt. ¶ Celãtem autem *oportet* syllogismis *ea* probare, ex quibus concludẽdum est quod ab initio *propositum fuit*: atque hæc quàm plurima. Quod quidem fiet, si quis non solùm propositiones necessarias, sed aliquam etiam ex iis quæ ad hasce vtiles sunt, concludat. ¶ Præterea conclusiones[k] dicere nõ *oportet*, sed postea repente concludere. sic enim maximè recedet à thesi initio proposita. Et vt vniuersaliter dicã, eum qui celando percontatur, sic interrogare oportet, vt cùm totam orationem interrogauerit, & conclusionẽ dixerit, quæratur quid ita[l]. hoc autem maximè fiet eo quem nunc diximus modo. Si enim sola vltima[m] cõclusio dicta fuerit, incertum erit quomodo efficiatur[n]: propterea quòd is qui respondet, ex quibus colligatur[o], non prouiderit, cùm priores syllogismi[p] in mẽbra digesti non fuerint[q]. minimè autẽ in sua mẽbra digeritur

a Sumenda *est* propositio necessaria, velut contrariorum eadem scientiam *esse*.
b Statim.
c Quod concludendum *est*, futura conclusio.
d Vtiles nunc appellat, quas supra vocauit necessarias.
e Statim.
f Per syllogismum, vel per inductionem.
g Facile & expeditum est.
h Necessarias.
i Enumeratæ, expositæ.
k Prosyllogismorum.
l Quomodo fiue ex quibus colligatur conclusio principalis.
m Id est, principalis.
n Colligatur.
o Conclusio principalis.
p Prosyllogismi.
q Confusi sint, nec subiecta cuique sit propria conclusio.

a Principalis.
b Propositiones universales.
c Id est, propositiones profyllogisinorum.
d Propositiones.
e Concludetur.

syllogismus conclusionis[a], cùm non ponimus eius sumptiones[b], sed ea[c] ex quibus *sumptiones illa* concluduntur. ¶ Vtile etiam erit, non continentia sumere axiomata[d] ex quibus syllogismi *constant*, sed permiscere quæ ad hanc & quæ ad illam conclusionem pertinent. cùm enim propria alicuius conclusionis iuxta se ponūtur, magis apparet quid ex eis efficietur[e]. ¶ Oportet etiam, cùm fieri potest, definitione sumere vniuersaliter propositionem non in iis *de quibus agitur*, sed in coniugatis. nam *qui respondent*, se ipsos paralogismo fallunt, cum in coniugato sumpta fuerit definitio, quasi non concedant vniuersale. vtputa si accipere oporteat, eum qui irascitur, appetere vindictam, & sumatur ira esse appetitus vindictæ cū aliquis contempsisse videatur. perspicuū *est* enim, hoc sumpto nos habituros esse vniuersale quod cōsultò volumus. Cùm autem *definitio* proponitur in *iis* ipsis *de quibus agitur*, sæpe accidit vt respondens abnuat: quia magis in eo *de quo agitur* obiectionē *paratā* habet: veluti nō omnē qui irascitur, vindictā appetere: quia licèt parentibus irascamur, tamen vindictā non appetimus. Fortasse autem hæc obiectio vera non *est*: quoniam à quibusdam satis vltionis *summus*, si molestia tantùm *eos* afficiamus, & efficiamus vt *eos* pœniteat. habet tamē nescio quam vim persuadendi, vt non iniuriā propositio negata esse videatur. sed aduersus iræ definitionē non æquè facile *est* obiectionē inuenire. ¶ Præterea *sic* proponere *debemus*, quasi nō ꝓpter id *de quo agitur*, sed alius causā ꝓponamus. nā *qui respōdet*, ea declinat, quæ ad thesim *impugnandā* vti-

λογισμὸς τὸ συμπέρασματος[a], μὴ τὰ τούτου λήμματα[b] ἡμῖν τιθέντων, ἀλλ' ἐκεῖνα[c] ὑφ' ὧν ὁ συλλογισμὸς γίνεται. ¶ Χρήσιμον δὲ καὶ τὸ μὴ συνεχῆ τὰ ἀξιώματα[d] λαμβάνειν ἐξ ὧν οἱ συλλογισμοί, ἀλλ' ἐναλλὰξ τὸ πρὸς ἕτερον καὶ ἕτερον συμπέρασμα. πυθμένων δὲ τῶν οἰκείων μᾶλλον, μᾶλλον τὸ συμβησόμενον[e] ἐξ αὐτῶν προφανές. ¶ Χρὴ δὲ καὶ ὁρισμὸν λαμβάνειν, ἐφ' ὧν ἂν δέηται, τὸν καθόλου πρότασιν, μὴ ἐπ' αὐτῶν, ἀλλ' ὅτι τῶν συζύγων. παραλογίζονται γὰρ ἑαυτοὺς, ὅταν ὅτι συζύγου ληφθῇ ὁ ὁρισμὸς, ὡς οὐ καθόλου συγχωροῦντες. οἷον εἰ δέοι λαβεῖν, ὅτι ὀργιζόμενος ὀρέγεταί τιμωρίας, ληφθεὶς δὲ ὁ ὀργὴ ὄρεξις ἦν τιμωρίας δι' ἃ φαινομένην ὀλιγωρίαν. δῆλον γὰρ, ὅτι τούτου ληφθέντος, ἐχόμεθ' ἂν καθόλου ὃ προσχρώμεθα. Τοῖς δ' ἐπ' αὐτῶν προτείνουσι, πολλάκις ἀπαντᾶν συμβαίνει τὸν ἀποκρινόμενον, ὅτι τὸ μᾶλλον ἔχειν ἐπ' αὐτῷ τῷ ἔνεισιν. οἷον ὅτι οὐ πᾶς ὀργιζόμενος ὀρέγεταί τιμωρίας τοῖς γὰρ γονεῦσιν ὀργιζόμεθα μᾶλλ', οὐκ ὀρεγόμεθα δὲ τιμωρίας. ἴσως μὲν οὖν οὐκ ἀληθὴς ἡ ἔνστασις· παρ' ἐνίων γὰρ ἱκανὴ τιμωρία τὸ λυπῆσαι μόνον, καὶ ποιῆσαι μεταμελεῖσθαι. οὐ μὴν ἀλλ' ἔχει τι πιθανὸν πρὸς τὸ μὴ δοκεῖν ἀλόγως ἀρνεῖσθαι τὸ προτεινόμενον. δεῖ δὲ τὸ τῆς ὁρισμοῦ ἕξ ὁμοίως ῥᾴδιον δύρειν ἔνστασιν. ¶ Ἔτι τὸ προτείνειν ὡς οὐ δι' αὐτὸ, ἀλλ' ἄλλο χάριν προτείνοντα. δύλεσωῦται γὰρ τὰ πρὸς τὸν θέσιν μαχόμενα τῷ

a Principalis.
b Propositiones universales.
c Id est, propositiones prosyllogismorum.
d Propositiones.
e Concludetur.
11 ἐξ ὧν
12 ἀντίκειται δὲ τῷ

13 μα. ¶ Ἁπλῶς δὲ εἰπεῖν, ὅπ μάλι-
στα ποιεῖν ἀδηλον, πότερον τὸ πρὸ-
τεινόμενον, ἢ τὸ ἀπεικὸς μᾶλλον βού-
λεται λαβεῖν. ἀδήλου δὲ ὄντος τῷ
πρὸς τὸν ἔτερον χρήσιμον, μᾶλ-
λον τὸ δοκοῦν αὐτοῖς [a] πιθανόν [b].

14 ¶ Ἐπὶ δὲ τῶ ὁμοίοπτος πυθανέ-
σθαι. καὶ γὰρ πιθανὸν, καὶ λανθάνει
μᾶλλον τὸ καθόλου. ἔστι δ' ὅτι ὡς περ
ὄπτησίμη καὶ ἄψυχα τῷ ἐναντίων ἡ
αὐτὴ, οὕτω καὶ αἴσθησις τῷ ἐναν-
τίων ἡ αὐτὴ. ἢ ἀνάπαλιν, ἐπειδὴ ἡ
αἴσθησις ἡ αὐτὴ τῷ ἐναντίων, καὶ
ὄπτησίμη. τοῦτο δ' ἔστιν ὅμοιον ἐπα-
γωγῇ. οὐ μὴν ταυτόν γε· ἐκεῖ μὲν
γὰρ διὰ τῶ καθ' ἕκαστον τὸ καθόλου
λαμβάνεται. ἐπὶ δὲ τῶ ὁμοίων, οὐκ
ἔστι τὸ λαμβανόμενον τὸ καθόλου,
15 ἐφ' ᾧ πάντα τὰ ὁμοιὰ ὄπτι. ¶ Δεῖ δὲ
καὶ ταυτὸν ἑαυτῷ ποτε ἔνστασιν φέ-
ρειν. αὐτόπλως γὰρ ἔχουσιν οἱ ἀπο-
κειμένοις πρὸς τοὺς δοκοῦντας
16 δικαίως ὄπιχειρεῖν. ¶ Χρήσιμον δὲ
καὶ τὸ ὄπλέγειν, ὅτι συμβαίνει καὶ λε-
γόμενον τοιοῦτον. ὀκνοῦσι γὰρ κι-
νεῖν [d] τὸ εἰωθὸς, ἔνστασιν μὴ ἔχοντες.
ἅμα δὲ καὶ τὸ χρῆσθαι καὶ αὐτοὶ
τοῖς τοιούτοις, φυλάττου] κινεῖν αὐ-
17 τό. ¶ Ἐπὶ τὸ μὴ σπουδάζειν, κἂν ὁ-
λως χρήσιμον ᾖ. πρὸς γὰρ τοὺς σπ
δάζοντας μᾶλλον ἀντείνουσι.

18 ¶ Καὶ τὸ ὡς ἐν βουλῇ πρεσβεί-
νειν [e]. τὸ γὰρ δι' ἄλλο τι προτεινόμε
νον, καὶ μὴ δι' αὐτὸ [χρήσιμον] πι-
19 θανώτερον μᾶλλον. ¶ Ἐπὶ μὲν αὐτὸ πρὸ
τείνῃ, ὁ δεῖ ληφθῆναι, ἀλλ' ᾧ τοῦτο
ἕπε] ὃς ἀναίτιος. μᾶλλον γὰρ
συγχωρήσει, ὅτι τὸ μὴ ὅμοιος ἐκ τῶ
δοκούντων φαίνεσθαι τὸ συμβαῖνον [f]. ἐὰν
δὲ μὴ ληφθῇ ἔτερος τόπος [g], εἴληπ]αι κἀκεῖνο [h].

13 lia *sunt*. ¶ Et vt simpliciter dicam, quàm maximè incertũ efficere *debet is qui interrogat*, vtrùm id quod proponit, an oppositũ sumere velit. cùm enim est obscurũ, quid ad thesim *impugnandam* vtile *sit*, magis quod sibi videtur [a] ponũt [b].

14 ¶ Præterea per similitudinis *collationẽ* interrogare *oportet*: quoniã & vim habet ad persuadendũ, & magis latet quàm vniuersale. veluti: Vt scientia & ignorantia cõtrariorũ *est* eadem, ita etiã sensus cõtrariorũ idem *est*. vel cõtrà, quia contrariorũ sensus *est* idem, etiã scientia *est eadem*. hoc autẽ est simile inductioni, non tamen idem. illic [c] enim ex singularibus sumitur vniuersale. in similibus verò id quod sumitur, nõ est vniuersale sub quo similia contineantur.

15 ¶ Oportet etiã ipsum sibi aliquãdo obiicere: quoniã ij qui respõdẽt, nõ habẽt eos suspectos, qui iustè argumẽtari videntur. [d]

16 ¶ Vtile etiam, *est* si quis insuper dicat se id quod passim dici solet, proponere: quia non audent quod solitum est, tollere [d], nisi obiectionem habeant. item quia talibus ipsi quoque vtuntur, cauent ne ea tollant.

17 ¶ Præterea *vtile est*, non magno studio *in aliquid* incumbere, & si omnino vtile sit: quoniam iis qui magnum studium adhibent, magis resistunt.

18 ¶ Et quasi per collationem similitudinis [e] proponere. quod enim propter aliud quidpiam proponitur, nec per se vtile *est*, facilius concedunt.

19 ¶ Præterea non id proponere quod sumi oportet, sed *id* cui hoc consequens est necessarió. nam & facilius concedunt, propterea quòd non æquè manifestum est quid ex his efficietur [f]: & ℣ hoc [g] sumptum fuerit, illud [h] quoque sumptum erit.

a Quod putant verum esse.
b Qui respondent.
c Per inductionem.
d Repudiare.
e Quasi hoc vtile sit, vt ex eius similitudine aliud confirmet.
f Accidet, colligetur.
g Consequens.
h Quod iami oportet.

¶ Ac postremo *loco* interogare *aliquis debet*, quod præcipuè vult sumere. maximè enim prima negãt[a]: quia plurimi eorum qui interrogant, primùm ea dicunt, in quibus maximum studium ponunt. Sed aduersus nõnullos primùm ea quæ sunt eiusmodi, proponere *oportet*. nam proterui prima maximè concedunt, nisi omnino manifestum sit quid euenturum sit: ad postremum verò difficiles sunt & proterui. Similiter *faciunt*, quicumque putant *se* acutos esse in respondendo. plurimis enim positis & *concessis*, in fine argutiolis & quasi præstigiis vtuntur, quasi non colligatur ex iis quæ posita sunt. facilè autem concedunt, habitu freti, putantésque *se* nihil passuros [b] esse. ¶ Præterea *vtile est* producere orationẽ, & interiicere ea quæ nihil ad disputationem faciunt, quemadmodũ *faciunt* ij qui falsò *quidpiam* scribunt[c]. cùm enim multa sunt, incertum est, in quo falsitas *consistat*. Itaque interdum latent qui interrogant, obscurè & occultè proponentes ea quæ per se proposita non concederentur. ¶ Ad occultandum igitur iis quæ dicta sunt, vti oportet. ¶ Ad ornatum autem inductione ac diuisione eorum quæ [d] eiusdem generis sunt. Et inductio quidem quid sit, perspicuũ *est*. Diuisio autem *est* talis: veluti scientiam scientiã meliorẽ esse, vel quia exquisitior, vel quia *rerum* meliorum *est*: & scientiarum [e] alias esse contemplatiuas, alias actiuas, alias effectiuas. hæc enim singula exornant orationem, neque necesse *est* vt dicantur ad conclusionem *efficiẽdam*.

¶ Perspicuitatis autem causâ exempla & similitudinum collationes afferri debent. Exempla verò

a Ii qui respondent.

b Nihil incommodi ad se peruenturum.

c Potest hoc referri ad descriptiones figurarum mathematicarum, vel ad quasuis falsas scripturas.

d Rerum synge nearum, & cognatarum.

e Vide Quintilianum lib. 2. cap. 18.

20 ¶ Καὶ τὸ ἐπ' ἐρώτων ἐρωτᾶν, ὁ μάλιστα βούλεται λαβεῖν. μάλιστα γὰρ τὰ πρῶτα ἀπαρνοῦσι, διὰ τὸ τοὺς πλείστους πρὸ ἐρωτήσεων πρῶτα λέγειν, ὥστε ἃ μάλιστα ἀπορυδ- ἐρωτᾶ
ζουσι. πρὸς ἐνίους δὲ πρῶτα τὰ τοιαῦτα προτείνειν. οἱ γὰρ δύσκολοι τὰ πρῶτα μάλιστα συγχωροῦσιν, ἐὰν μὴ παντελῶς φανερὸν ᾖ τὸ συμπερανόμενον. ὅτι τελοῦσι δὲ δυσκολαίνουσιν. ὁμοίως δὲ καὶ ὅσοι οἴονται δριμεῖς εἶ- τὰ πρῶτα
ναι ἐν τῷ ἀποκρίνεσθαι. ὄντες γὰρ τὰ πλεῖστα, ὅτι τέλοις περιβάλονται, ὡς οὐ συμβαίνοντος ἐκ τῶν κειμέ- Deest in MS.
νων. πᾶσι δὲ [προχείρως] πιστεύοντες τῇ ἕξει, καὶ ὑπολαμβάνοντες οὐδὲν πείσεσθαι. ¶ Ἔτι τὸ 21
μικκύειν καὶ παρεμβάλλειν τὰ μηδὲν χρήσιμα πρὸς τὸν λόγον, καθάπερ οἱ ψευδογραφοῦντες. πολλῶν γὰρ ὄντων, ἄδηλον ἐν ὁποίῳ τὸ ψεῦδος. διὸ καὶ λανθάνουσιν ἐνίοτε οἱ ἐρωτῶντες, ἐν παραβύστῳ προπηδήσαντες, ἃ καθ' αὑτὰ προτεινόμενα, οὐκ ἂν τις δῆν.
¶ Εἰς μὲν οὖν κρύψιν τοῖς εἰρημέ- 22
νοις χρηστέον. ¶ Εἰς δὲ κόσμον, ἐ- 23
παγωγῆ καὶ διαιρέσει πρὸς συγγενῶν. ἡ μὲν οὖν ἐπαγωγὴ ὁποῖόν τί ἐστι, δῆλον. τὸ δὲ διαιρεῖσθαι, τοιοῦτον· ὥσπερ ὅτι ἐπιστήμη ἐπιστήμης βελτίων, ἢ τῷ ἀκριβεστέρα εἶ), ἢ τῷ βελτόνων· καὶ ὅτι πρὸς ἐπιστήμην, αἱ μὲν, θεωρητικαί· αἱ δὲ, πρακτικαί· αἱ δὲ, ποιητικαί. πρὸς γὰρ ἕκαστον ἔκαστον συμπικοσμεῖ μὲν τὸν λόγον, οὐκ ἀναγκαῖον δὲ ῥηθῆναι πρὸς τὸ συμπέρασμα. ¶ Εἰς δὲ 24
παραδείγματα, παραδείγματα ἢ πα-
ράδοξα οἰκεῖα

οἰκεῖα, καὶ ἐξ ὧν ἴσμεν, οἷα Οὖνος, μὴ οἷα Χοιρίλος· οὔτε γὰρ ἂν σαφέστερον ἐπὶ τὸ προτεινόμενον.

propria *esse debent*, & ex quibus *rem* intelligamus, qualia Homerus, non qualia Chœrilus *proponit*, sic enim magis perspicuum erit id quod proponitur.

De argumentatione, CAP. II.

1 ¶¶ *De argumentatione.* 2 ¶¶ *De inductione.* ¶ *Si nomen vniuersale desideretur.* 3 ¶ *De obiectione. Quando postulanda sit.* 4 *In quibus dari debeat. De ijs quæ ab interrogante proposita sunt.* 5 *De homonymis.* 6 *De synonymis, in quibus allata,* 7 *vel non allata est obiectio.* 8 ¶¶ *De syllogismo.* ¶ *De probatione directa, aut per impossibile.* 9 ¶ *Quænam interrogari debeant. De ijs in quibus facilè vel non facilè potest obiectio afferri.* 10 *De conclusione.* 11 ¶ *De forma,* 12 *& brevitate interrogationis.*

1 Χρηστέον δὲ ἐν τῷ διαλέγεσθαι τῷ μὲν συλλογισμῷ, πρὸς τοὺς διαλεκτικοὺς μᾶλλον, ἢ πρὸς τοὺς πολλούς· τῇ δὲ ἐπαγωγῇ, τοὐναντίον, πρὸς τοὺς πολλοὺς μᾶλλον. εἴρηται δὲ καὶ πρότερον[a]. ¶ Ἔτι δὲ ἐπ' ἐνίων μὲν ἐπάγοντα δυνατὸν ἐρωτῆσαι τὸ καθόλου· ἐπ' ἐνίων δὲ οὐ ῥᾴδιον, διὰ τὸ μὴ κεῖσθαι τὸ ὁμοιότητιν[b] ὄνομα πᾶσιν κοινόν· ἀλλ' ὅταν δέῃ τὸ καθόλου λαβεῖν· οὕτως ὅτι πάντων τῶν τοιούτων, φασί. τοῦτο [δὲ] διορίσαι, τῶν χαλεπωτάτων, ὁποῖα τῶν προφερομένων τοιαῦτα, καὶ ὁποῖα οὔ. καὶ ὡσαύτως πολλάκις ἀλλήλοις ὡμολογήκασιν καὶ τοῖς λόγοις, οἱ μὲν φάσκοντες ὅμοια εἶ) τὰ μὴ ὄντα ὅμοια, οἱ δὲ ἀμφισβητοῦντες τὰ ὅμοια μὴ εἶ) ὅμοια. διὸ περαιτέον ὅτι πάντων τῶν τοιούτων ὀνοματοποιεῖν αὐτόν. ὅπως μήτε τῷ ὁτιοῦν προτεινομένῳ ἔξῃ ἀμφισβητεῖν, ὡς οὐχ ὁμοίως[c] τὸ ὅπερ προκείμενον[d] λέγεται· μήτε τῷ ἐρωτῶντι συκοφαντεῖν, ὡς ὁμοίως λεγομένου· ἐπειδὴ πολλὰ τῶν οὐχ ὁμοίως λεγομένων, 3 ὁμοίως φαίνεται λέγεσθαι. ¶ Ὅταν δὲ ἐπάγοντος ὅτι πολλῶν, μὴ διδῷ[e] τὸ καθόλου· τότε δίκαιον ἀ-

1 IAm verò in differendo vtendum est syllogismo apud dialecticos potiùs quàm apud multos. inductione autē apud multos potiùs. sed de his antea[a] quo que dictū fuit. ¶ In quibusdam autem is qui inducit, potest interrogando sumere vniuersale: in nōnullis *id* nō facile *est facilu*, quia non est omnibus similitudinibus[b] impositū nomen commune. sed cùm vniuersale sume re oportet, ita *est*, inquiunt, in omnibus talibus *rebus*. hoc autē definire difficillimum est, quænam eorum quæ afferuntur, sint talia, quæ non *talia*. ideóque fæpe se inuicem in disputationibus circumueniūt, dum alii simi lia esse aiunt ea quæ similia non sunt, alii verò ambigunt & *suspicantur* ea quæ similia sunt, non esse similia. Ideirco in *us* omnibus quæ talia sunt, danda est opera vt nomina imponantur, vt nec respondenti liceat ambigere, quasi non similiter dicatur id[c] quod affertur[d]: nec ei qui interrogat, calumniari *liceat*, quasi similiter dicatur. multa.n. quæ nō similiter dicūtur, similiter di 3 ci videntur. ¶ Cùm inductione in multis adhibita, nō dat *alter*[e] vniuersale, tūc iure optimo po-

a Cap. præced. & lib. 1. cap. 12.

b Omnibus rebus similibus.

c Similis est ratio eius quod &c.

d Ab interrogante.

e Non concedit is qui respōdet.

ſtulatur obiectio. qui verò non dixit in quibus ita *ſit*, non iuſtè poſtulat in quibus non ita *ſit*. oportet enim priùs inducere, ſic *deinde* obiectionem poſtulare. ¶ Ac poſtulandum eſt, vt obiectiones afferantur non in eo ipſo quod propoſitum eſt, niſi vnum tantummodò ſit tale: vt ſolus binarius eſt numerorum parium primus. debet enim is qui obiicit, in alia re obiectionem *afferre*, aut dicere hoc ſolum tale *eſſe*. ¶ *Quod* autem ad eos *attinet*, qui vniuerſali obiiciunt, nec in eodem *genere* obiectionē *afferūt*, ſed in homonymo: (veluti aliquem habere non ſuū colorem, aut pedem, aut manum: quia pictor habeat nō ſuum colorem, & coquus non ſuum pedem) in iis quæ ſunt eiuſmodi, adhibita diſtinctione interrogare debemus. nam ſi homonymia lateat, rectè obiicere propoſitioni videbitur. ¶ Quòd ſi non in homonymo, ſed in eodē *genere* obiiciens impediat interrogationem, oportet *eo* detracto in quo obiectio *locum habet*, reliquum vniuerſaliter proponere, donec ſumptū fuerit quod vtile eſt. vt in oblitione, & eo quod eſt, oblitum eſſe, *intelligi poteſt*. non enim cōcedunt, eum qui amiſit ſcientiam, oblitum eſſe: quia re immutatā *ſcientiam* amiſit, non tamen oblitus eſt. dempto igitur eo in quo *locum habet* obiectio, reliquum dicendum *eſt*: veluti ſi re permanente amiſit ſcientiam, *eum* oblitum eſſe. Similiter *faciendum eſt* aduerſus eos qui obiiciūt *huic propoſitioni*, maiori bono maius malum opponi. proferunt enim *hāc obiectionem*, valetudini quæ eſt minus bonū quàm firma *corporis* conſtitutio, maius malū op-

παγτεῖν ἔνϛασιν. μὴ ἐπόνϛα δ' αὐτὸν ὅτι πόνων οὔτως, οὐ δίκαιον ἀπαγτεῖν ὅτι πόνων οὐχ οὕτως. δεῖ δὲ ἐπάγοντα θεῶτερον, οὕτω τὴ ἔνϛασιν ἀπαγτεῖν. ¶ Ἀξιωτέον τε, τὰς ἐνϛάσεις μὴ ἐπ' ἄκρῳ τῷ θεωτινομένῳ φέρειν, ἂν μὴ ἓν μόνον ἦ τὸ τοιοῦτον, καθάπερ ἡ δυὰς τῶν ἀρτίων ἀριθμῶν μόνος πρῶτος. δεῖ δὲ τὸν ἐνϛαμένον, ἐφ' ἕτερον τιθὲ ἔνϛασιν φέρειν, ἢ λέγειν ὅτι τὸ μόνον τοιοῦτον. ¶ Πρὸς δὲ τοὺς ἐνϛαμένους τῷ καθόλου, μὴ ἐν αὐτῷ δὲ τῷ ἔνϛασιν φέροντας, ἀλλ' ἐν τῷ ὁμωνύμῳ, (οἷον ὅτι ἔχει αὖ τις τὸ μὴ αὐτὸ χρῶμα, ἢ πόδα, ἢ χεῖρα· ἔχει γὰρ ἂν ὁ ζωγράφος τὸ μὴ αὐτὸ χρῶμα, ⁊ ὁ μάγειρος πόδα τὸν μὴ ἑαυτῷ) διελόμενον σωὶ ὅτι τῷ τοιοῦτον, ἐρωτητέον. λαμβανούσης δὲ τῆς ὁμωνυμίας, δῆλον ὡς ἐνϛηται τῇ θεωτήσει. ¶ Ἐὰν δὲ μὴ ἐν τῷ ὁμωνύμῳ, ἀλλ' ἐν αὐτῷ ἐνϛαμένος κωλύῃ τιθὲ ἐρώτησιν ἀφαιρεῖσθαι δεῖ ἐν ᾧ ἡ ἔνϛασις, θεωτέον τὸ λοιπὸν καθόλου ποιεῖσθαι, ἕως ἂν λάβῃ τὸ χρήσιμον· ἔϛι δὲ τὸ λάθης καὶ τὸ ὑπιλελῆσθαι. οὐ γὰρ συγχωροῦσι τὸν ἀποβεβληκότα τὸ ὑπομνῆσαι, ὑπιλελῆσθαι· διὸ μεταπεσόντος τοῦ θεωρήματος ἀποβεβληκέναι, ὑπιλέλησθαι δ' οὔ. ῥητέον οὖν, ἀφελόντα ἐν ᾧ ἡ ἔνϛασις, τὸ λοιπὸν εἰ ἐγκρίνοντος τοῦ θεωρήματος, ἀποβεβληκέναι τιθὲ ὑπομνῆσαι. διὸ ὑπιλέλησθαι. Ὁμοίως δὲ καὶ πρὸς τοὺς ἐνϛαμένους, διότι τῷ μείζονι ἀγαθῷ μεῖζον ἀντίκειται κακόν. φερφέρουσι δὲ, ὅτι τῇ ὑγιείᾳ ἐλάττονι ὄντι ἀγαθῷ τῆς εὐεξίας, μεῖζον κακὸν ἀντίκειται· τιθὲ

τὴν δὲ νόσον μεῖζον εἶ) κακὸν τῆς καχεξίας. ἀφαιρετέον οὖν καὶ ὅτι τούτων ἐν ᾧ ἡ ἔνστασις: ἀφαιρεθέντος γάρ, μᾶλλον ἂν θείη τις οἷον ὅτι τῷ μείζονι ἀγαθῷ μεῖζον κακὸν αἱρετέα, ἐὰν μὴ συνεπφέρῃ δύτερον, καθάπερ ἡ εὐεξία τὴν ὑγίειαν. ¶ Οὐ μόνον δὲ ἐνισταμένου τοῦτο ποιητέον, ἀλλὰ κἂν ἄνευ ἐνστάσεως ἀρνῆται, δῆλα τὸ προσοράν τι τῶν τοιούτων. ἀφαιρεθέντος γὰρ ἐν ᾧ ἡ ἔνστασις, ἀναγκασθήσεται πιθέναι, δῆλα τὸ μὴ προσοράν ἐν τοῖς λοιποῖς, ἐπὶ πᾶσι τοῦτο ὑπάρχοντος· ἐὰν δὲ μὴ πιθῇ ἅπαξ τοῦτο, οὐκέτι ἔσται ἀποδοῦναι. εἰσὶ δὲ τοιαῦται αἱ προτάσεις. αἱ μὲν ψευδεῖς, ὅτι τι δὲ ἀληθεῖς. ὅτι τούτων γάρ ἐστιν ἀφελόντα, τὸ λοιπὸν ἀληθὲς καταλιπεῖν. ἐὰν δὲ ὅτι πολλῶν προτεινόντος, μὴ φέρῃ τὴν ἔνστασιν· ἀξιωτέον πᾶσιν. δῆλα δὲ καὶ ὅταν ἡ ἐρώτησις, ἐρωτᾷ τὸ αὐτὸ κατὰ τὸ ἀδύνατον συλλογίζεσθαι ὅτι δεικνύντι μὲν καὶ μὴ δῆλα ὁμολογοῦντι, οὐδὲν διαφέρει ἢ οὕτως ἢ ἑτέρως συλλογίσασθαι. δῆλα δὲ καὶ ἐρωτητέον τοῦ δῆλα τὸ ἀδύνατον συλλογισαμένου, κατὰ μὲν τὸ ἀδύνατον συλλογισαμένου, οὐκ ἔστιν ἀμφισβητῆσαι. ὅταν δὲ τὸ ἀδύνατον συλλογίσωνται, κατὰ μὲν λέξιν ἢ φαινόμενός ψεῦδος ὄν, οὐκ ἀδύνατόν φασιν εἶναι· ὥστε οὐ λήψονται τοῖς ἐρωτῶσιν ὃ βούλονται. ¶ Δεῖ δὲ προτείνειν ὅσα ὅτι πολλῶν μὲν οὔτως ἔχει, ἐνστασις δὲ ἢ ὅλως μὴ ἔστιν, ἢ μὴ ὅτι πολλῆς ἐστὶ τοῦ συνιδεῖν. μὴ δυ-

poni: morbum enim esse maius malum infirmâ *corporis* constitutione. detrahendum igitur in his quoque *est id*, in quo *tenet* ob iectio: (*eo* enim detracto, facilius concedet[a]) veluti, maiori bono opponi maius malum, nisi vnum vnà *secum* inferat alterum, vt firma *corporis* cõstitutio sanitatem. ¶ Nõ solùm autem cùm obiicitur, hoc faciendum *est*, sed etiam si sine obiectione *propositionem* neget, quia tale aliquid prouideat. dempto enim *eo* in quo obiectio *afferri potest*, cogetur concedere: quia in eo quod reliquum erit, non prouidebit, in quo non ita *sit*. Si verò non concedat: cùm ab eo postulabitur obiectio, non poterit *eam* afferre. Sunt autẽ eiusmodi propositiones *eæ* quæ *sunt* ex parte falsæ, ex parte veræ. in iis enim licet, detractione facta, quod reliquum est, verum relinquere. Quòd si cùm *interrogans* in multis proposuerit, *alter* non obiiciat: postulandum *est*, vt concedat. dialectica enim propositio est, aduersus quam, cùm in multis ita habeat, non est obiectio. ¶ Cùm autem idem potest sine impossibili & per impossibile concludi: quod attinet ad eum qui non disputat sed demonstrat, nihil refert vtrùm hoc an illo modo concludat. qui verò disputat, non debet vti syllogismo ducẽte ad impossibile: quia si absque impossibili cõcludat, ambigi non potest: cùm autem impossibile concludẽt, nisi valde perspicuè falsum sit, non impossibile aiunt esse. quocirca nõ cõsequuntur quod volunt ij qui interrogant. ¶ Oportet autem proponere quæcumque in multis ita *se* habent: obiectio autem aut omnino non est, aut non facilè cerni potest. cùm enim pers-

a Is qui respõdet.

cere nequeunt in quibus non ita sit: *tum ad quod propositum est*, quasi verum *sit*, concedunt.

¶ Non oportet autem conclusionē interrogare, alioquin abnuente *eo qui respondet*, non videtur factus esse syllogismus. sequitur enim negant[a], etiamsi nō interrogetur, sed vt consequens inferatur[b], idque facientes reprehendi non videntur iis qui non perspiciunt quid sequatur ex iis quæ posita fuerunt. cùm igitur ne dicens quidem *conclusionem* sequi, interrogabit, alter autem omnino negabit: non videbitur factus esse syllogismus.

¶ Neque verò omne vniuersale videtur esse propositio dialectica. veluti, quid est homo? aut, quot modis dicitur bonū? propositio enim dialectica est, ad quam respondere licet, etiam: aut, non. ad eas autem quæ dictæ sunt, non licet. idcirco huiusmodi interrogationes nō sunt dialecticæ. nisi is *qui interrogat*, determinatione aut diuisione facta dixerit, exempli gratiā, hócne modo an illo bonum dicitur? nam ad huiusmodi *interrogata* facilis *est* responsio affirmādo vel negando. Quare conandum est, vt ita proponantur huiusmodi propositiones. Quin immo æquum *est* fortasse ab illo[c] quærere, quot modis dicatur bonum, cùm ipse *interrogans* diuiserit & proposuerit, *ille autem* nullo modo concesserit.

¶ Qui verò vnam rationem diu interrogat, malè interrogat. nam si is qui interrogatur, *ad* interrogatum respondeat: perspicuum *est*, *eum qui interrogat*, *aut* multa, aut sæpius eadem interrogare: proinde aut nugari, aut non habere syllogismum: ex paucis enim omnis syllogismus *constat*.

a Conclusionē.

b Concludatur.

c Respondēte.

νάμβροι γὰρ συμπέρασμα ἐφ' ὧν οὐχ οὕτως, ὡς ὁν ἁληθὲς τιθέασιν.

¶ Οὐ δεῖ δὲ τὸ συμπέρασμα ἐρώτημα ποιεῖν. εἰ δὲ μή· ἀναιροῦσαιτος, ὡ δοκεῖ ἐρωτήσας συλλογισμός. πολλάκις γὰρ καὶ μὴ ἐρωτῶντος, ἀλλ' ὡς συμβαίνον ἐπιφέροντος[b], ἀρνοῦνται· καὶ τοῦτο ποιοῦντες οὐ δοκοῦσιν ἐλέγχεσθαι τοῖς μὴ συνεῤῥωσιν ὅτι συμβαίνει ἐκ τῶν τεθέντων. ὅταν οὖν μηδὲ φήσας συμβαίνειν, ἐρωτήσῃ, ὁ δὲ ἀρνηθῇ παντελῶς· οὐ δοκεῖ ἐρωτήσας συλλογισμός. ¶ Οὐ δοκεῖ δὲ πᾶν τὸ καθόλου διαλεκτικὴ πρότασις εἶναι. οἷον τί ἐστιν ἄνθρωπος; ἢ πόσαχως λέγεται τὸ ἀγαθόν; ἔστι γὰρ πρότασις διαλεκτική, πρὸς ἣν ἔστιν ἀποκρίνεσθαι ναὶ, ἢ οὔ· πρὸς δὲ τὰς εἰρημένας, οὐκ ἔστι. διὸ οὐδὲ διαλεκτικὰ ἐστὶ τὰ τοιαῦτα τῶν ἐρωτημάτων, ἐὰν μὴ αὐτὸς διορίσας ἢ διελόμενος εἴπῃ, οἷον ἆρά γε τἀγαθὸν οὕτως ἢ οὕτως λέγεται; πρὸς γὰρ τὰ τοιαῦτα ῥᾴδια ἡ ἀποκρισις, ἢ κατα φήσαντι, ἢ ἀποφήσαντι. διὸ πειρατέον οὕτω πρότείνειν τὰς τοιαύτας τῶν προτάσεων. ἅμα δὲ κἀκεῖνον ἴσως παρ' ἐκείνου ζητεῖν, πόσαχως λέγεται τἀγαθὸν, ὅταν αὐτὸ διαιρουμένου καὶ προτείνοντος, μηδαμῶς συγχωρήσῃ. ¶ Ὅστις δ' ἕνα λόγον πολλοὺς χρόνους ἐρωτᾷ, κακῶς πυνθάνεται. εἰ μὲν γὰρ ἀποκρινομένου τῷ ἐρωτωμένου τὸ πρωτημένον· δῆλον, ὅτι πολλὰ ἐρωτήματα ἐρωτᾷ, ἢ πολλάκις ταυτά· ὥστε ἢ ἀδολεσχεῖ, ἢ οὐκ ἔχει συλλογισμόν· ἐξ ὀλίγων γὰρ πᾶς συλλογισμός.

κακῶς πυνθάνεται.

γισμός. εἰ δὲ μὴ ἀποκεινομένου ὅτι οὐκ ἄλτιμᾶ, ἢ ἀφίσταται;

quòd si *alter ad interrogatum* non respondeat, cur *eum* non reprehendit, aut discedit?[a]

a Disputationis relinquit?

Hactenus, amice lector, interpretati sumus sequentia propter temporis angustiam, imminentibus nundinis, in Latinum sermonem conuertere non potuimus. itaque aliam interpretationem cum lucubratione alia nobis emendatam deinceps subiiciemus. sed & in Graeco contextu perpurgando, & variis lectionibus, capitum distinctionibus, atque argumentis, literisque notis adiicendis, nostram diligentiam vbique fere agnosces. Tu interim his fruere, dum meliora parantur, & bene vale.

De facilitate aut difficultate argumentandi, vel defendendi, CAP. III.

1 *De primis, & vltimis.* 2 *De his quæ sunt proxima principiis.* 3 *De definitionibus.* 4 *Summa.* 5 *De definitione omissa.* 6 *Epilogus.* 7 *Si propositio difficilimi probari possit, quam thesis.* 8 *Epilogus.*

ΕΣτι δ' ἐπιχειρεῖν τε χαλεπὸν, καὶ ὑπέχειν ῥᾴδιον τὰς αὐτὰς ὑποθέσεις. ἔστι δὲ τοιαῦτα τά τε φύσει πρῶτα, καὶ τὰ ἔσχατα τὰ μὲν δὴ πρῶτα, ὅροι εἰσίν. τὰ δ' ἔσχατα δέ, πολλῶν περαίνειν, βουλομένῳ τὸ συνεχὲς λαμβάνειν ἀπὸ τῶν πρώτων. ἢ σοφισματέδη φαίνεται τὰ ἐπιχειρήματα. ἀδύνατον γὰρ ἀπὸ ἀξιῶσαί τι μὴ ἀρξάμενον ἀπὸ τῶν οἰκείων ἀρχῶν, καὶ συνεχόντα μέχρι τῶν ἐσχάτων. ὁρίζεσθαι μὲν οὖν οὔτ' ἀξιοῦσιν οἱ ἀποκεινόμενοι· οὔτ' ἂν ὁ ἐρωτῶν ὁρίζηται, προσέχουσι. μὴ γνωσόμενον δὲ φανερὸν τί ποτ' ἐστὶ τὸ προκείμενον, οὐ ῥᾴδιον ἐπιχειρεῖν. μάλιστα δὲ τὸ τοιοῦτον πάθει τὰς ἀρχὰς συμβαίνει. τὰ μὲν γὰρ ἄλλα δι' ἀπόδειξιν ἐστὶ δεικνύναι· ταῦτα δ' οὐκ ἐνδέχεται δι' ἑτέρων, ἀλλ' ἀναγκαῖον ὁρισμῷ τῶν τοιούτων ἕκαστον γνωρίζειν. ¶ Ἔστι δὲ δυσεπιχείρητα καὶ τὰ λίαν ἐγγὺς τῆς ἀρχῆς. οὐ γὰρ ἐνδέχεται πολλοὺς πρὸς αὐτὰ λόγους ποιήσασθαι, ὀλίγων ὄντων τῶν μεταξὺ αὐτά τε καὶ τῆς ἀρχῆς, δι' ὧν ἀνάγκη δείκνυσθαι τὰ

1 ESt autem difficile contra positiones argumentari, & facile easdem defendere. Sunt autem talia quæ prima sunt naturâ & quæ vltima. Nam prima definitionem requirunt, & vltima multis concludantur necesse est ab eo, qui iam inde à primis continuatam seriem argumẽtorum persequi velit. Aliter. n. fallaces ac captiosæ argumẽtationes vidébuntur: præsertim cùm nihil demonstrari possit, nisi à ꝓpriis principiis capto exordio, vsque ad vltima perueniatur. Ac illi quidem qui respondent, rem nolunt definire: & si qua proponatur ab interrogante definitio, eam nihili faciunt. Sed profectò facilis non est differendi ratio, nisi quid sit id de quo instituitur disputatio, intelligatur: quod in principiis contingit maximè, quibus cetera probantur, ipsa aliis probari non possunt: sed vnumquodque eorum per definitionem cognoscendum. ¶ Difficile etiã est de his differre quæ principiis vicina sunt. Neque enim multa argumenta ad ea possunt suppetere, cùm pauca interiecta sint inter ipsa & principia, quibus necesse est cõsequẽ-

tia omnia monſtrari. ¶ At inter definitiones omniũ difficillimè de his diſputatur, quæ verbis eiuſmodi explicatæ ſunt, vt primùm dubium ſit, vno modo an pluribus dicantur: deinde incertum, vtrùm propriè de re quæ definitur dicantur, an per tranſlationẽ. Nam quia obſcura ſunt, idcirco argumenta non ſuppetunt quia verò ignoratur an per tranſlationem dicantur, reprehendi non poſſunt. ¶ Omnino autẽ quæſtio omnis de qua difficile eſt diſſerere, vel definitionem requirit, vel ex iis eſt quæ multis modis, aut quæ per tranſlationem dicuntur, aut non longè abeſt à principiis: aut eo certè difficilis eſt, quia non eſt prima facie perſpicuum, ad quẽ dictorum modorum pertineat id, quod affert dubitationem. Nam ſi modus appareret, etiam perſpicuum eſſet aut definiendum eſſe, aut diuidendum, aut ſe cernendas eſſe medias propoſitiones. his enim vltima probantur. ¶ Pleræque etiam poſitiones, niſi rectè tradita definitione, neque diſputari facilè, neque probari argumẽtando poſſunt: vt, Sitne vnum vni contrarium, an multa? Quòd ſi contraria aliquo modo dicantur, certè illud facile erit explicare: Sint nécne plura eorundem contraria. Quod eodem modo iudicandum eſt de aliis quæ definitionẽ requirunt. Atque etiam in mathematicis videntur quędam nõ facilè deſcribi posſe deficiente definitione: vt cam lineam quę ad latus planum ſecat, ſimili ratione & lineam ſecare, & locum: quod definitionẽ adhibita facilè intelligetur. Quoniam & loco & lineæ eadem reſpondet quaſi ex altera parte diuiſio.

μετ' αὐτά. ¶ Τῶν δὲ ὁρων δυσεπιχειρητότατοι οὗτοι πάντων εἰσὶ μάλιστα, ὅσοι κέχρηνται τοιούτοις ὀνόμασιν, ἃ πρῶτον μὲν ἀδηλά ἐστιν, εἶτα ἁπλῶς, εἶτα πολλαχῶς λέγεται· πρὸς δὲ τούτοις ἔτι ἐνδέχεται, πότερον κυρίως, ἢ κατὰ μεταφορὰν ὑπὸ τὸ ὁρισμένου λέγεται. ὅτι μὲν οὖν τὸ ἀταρῆ ἐστί), κἀκ ἔχει ὁπηχιρήματα. ὅτι δὲ τὸ ἀγνοεῖσθαι, εἰ ὡδὶ τὸ κατὰ μεταφορὰν λέγεσθαι τοιοῦτόν ἐστιν οὐκ ἔχω ὁπαπόμπιον. ¶ Ὅλως δὲ πᾶν τὸ ἐξελλιπὲς ὅταν ᾖ δυσεπιχείρητον, ἢ ὅσον ἀδιόριστον ὑπολιπὲ ἐστιν, ἢ τῷ πολλαχῶς, ἢ τῷ κατὰ μεταφορὰν ἐῖ) λεγομένων, ἢ οὐ πόρρω τῶν ἀρχῶν, ἢ ὅτι τὸ μὴ φανερὸν ἐῖ) πρῶτον ἡμῖν, τοῦτ' αὐτὸ κατά τινα τῶν εἰρημένων τρόπων ὑπάρχει). φανερὸν δὲ ὄντος τοῦ τρόπου. ὅτιλον ὅτι ὁ ὁρίζεσθαι δέοι, ἢ διαιρεῖσθαι, ἢ τὰς ἀπὰ μέσων προτάσεις ὁρίζεσθαι· ὅτι τούτων γὰρ δείκνυται τὰ ἔλαττα. ¶ Πολλαῖς τε τῶν θέσεων, μὴ καλῶς ἔχει διορισμοῦ τοῦ ὁρισμοῦ, οὐ ῥᾴδιον διαλέγεσθαι καὶ ἐπιχειρεῖν. οἷον πότερον ἓν ἐναντίον, ἢ πλείω. ὁρισθέντων δὲ τῶν ἐναντίων κατὰ τρόπον, ῥᾴδιον συμβάσειν, πότερον εὑρέθηται πλείω τῶν αὐτῶν ἐῖ) ἐναντία, ἢ οὔ. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τῶν ὁρισμοῦ δεομένων. ἔοικε δὲ καὶ οὐ τοῖς μαθήμασιν ἐνια δι' ὁρισμῶν ἐλλιπῶν ῥᾳδίως θεωρεῖσθαι. ἔτι δ' ἢ ὡδὶ τὸ πλαγιαῖ τὴν μῆκος τὸ ἐπὶ τεθὲν γραμμὴ, ὁμοίως δεῖ ῥηθῆναι τὸ γραμμῶν τὸ χωρίον. τὸ ὁρισμὸν ἐστὶν τοῦ, φανερὸν τὸ λεγόμενον. τῶν δὲ αὐτῶν αἴτιον ἀφεῖναι τὰ χωρία καὶ γραμμάς.

a Id eſt demonſtrari.
b Sit figura plana parallelogramma, α γ δ ducatúrque linea ε ζ: quæ ſit parallela lineæ α δ. & linea ζ δ: ac ſecet latus α γ in puncto δ.

Dico lineã illa ε ζ ſimiliter ſecari, latus α γ. & aream α ſita vt ſit eadem ratio inter α ε & ε γ, quæ eſt inter α ζ & ζ γ. Verbi gratia, ſi linea γ ε eſt duplo maior quàm ε α, etiam parallelogrammum γ ζ eſt duplo maius quàm ζ α.
c ε ζ
d α γ.
e Parallelogrammum α β γ δ.
f Latus α γ.
g Aream ſeu ſpatium α δ.
h Τῶ ſimiliter ſecare.
i Superficiei α β γ δ.
k Id eſt, tam latus quàm area diuiduntur in duas partes eadem ratione ſibi mutuò reſpondentes. quæ enim ratio eſt partis ad partem in diuiſione lineæ, eadem eſt in diuiſione aream. vtpote vtroque eſt ratio dupla, vt ſuprà ponebam.

1 μετ' αὐτά. ¶ Τῶν δὲ ὁρων δυσεπιχειρητότατοι οὗτοι πάντων εἰσὶ μάλιστα, ὅσοι κέχρηνται τοιούτοις ὀνόμασιν, ἃ πρῶτον μὲν ἀδηλά ἐστιν, εἶτα ἁπλῶς, εἶτα πολλαχῶς λέγεται· πρὸς δὲ τούτοις ἔτι ἐνδέχεται, πότερον κυρίως, ἢ κατὰ μεταφορὰν ὑπὸ τὸ ὁρισμένου λέγεται. ὅτι μὲν οὖν τὸ ἀταρῆ ἐστί), κἀκ ἔχει ὁπηχιρήματα. ὅτι δὲ τὸ ἀγνοεῖσθαι, εἰ ὡδὶ τὸ κατὰ μεταφορὰν λέγεσθαι τοιοῦτόν ἐστιν οὐκ ἔχω ὁπαπόμπιον. ¶ Ὅλως δὲ πᾶν τὸ ἐξελλιπὲς ὅταν ᾖ δυσεπιχείρητον, ἢ ὅσον ἀδιόριστον ὑπολιπὲ ἐστιν, ἢ τῷ πολλαχῶς, ἢ τῷ κατὰ μεταφορὰν ἐῖ) λεγομένων, ἢ οὐ πόρρω τῶν ἀρχῶν, ἢ ὅτι τὸ μὴ φανερὸν ἐῖ) πρῶτον ἡμῖν, τοῦτ' αὐτὸ κατά τινα τῶν εἰρημένων τρόπων ὑπάρχει). φανερὸν δὲ ὄντος τοῦ τρόπου. ὅτιλον ὅτι ὁ ὁρίζεσθαι δέοι, ἢ διαιρεῖσθαι, ἢ τὰς ἀπὰ μέσων προτάσεις ὁρίζεσθαι· ὅτι τούτων γὰρ δείκνυται τὰ ἔλαττα. ¶ Πολλαῖς τε τῶν θέσεων, μὴ καλῶς ἔχει διορισμοῦ τοῦ ὁρισμοῦ, οὐ ῥᾴδιον διαλέγεσθαι καὶ ἐπιχειρεῖν. οἷον πότερον ἓν ἐναντίον, ἢ πλείω. ὁρισθέντων δὲ τῶν ἐναντίων κατὰ τρόπον, ῥᾴδιον συμβάσειν, πότερον εὑρέθηται πλείω τῶν αὐτῶν ἐῖ) ἐναντία, ἢ οὔ. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τῶν ὁρισμοῦ δεομένων. ἔοικε δὲ καὶ οὐ τοῖς μαθήμασιν ἐνια δι' ὁρισμῶν ἐλλιπῶν ῥᾳδίως θεωρεῖσθαι. ἔτι δ' ἢ ὡδὶ τὸ πλαγιαῖ τὴν μῆκος τὸ ἐπὶ τεθὲν γραμμὴ, ὁμοίως δεῖ ῥηθῆναι τὸ γραμμῶν τὸ χωρίον. τὸ ὁρισμὸν ἐστὶν τοῦ, φανερὸν τὸ λεγόμενον. τῶν δὲ αὐτῶν αἴτιον ἀφεῖναι τὰ χωρία καὶ γραμμάς.

ἐστὶ δὴ

ἔστι δὲ ὁρισμὸς τὸ αὐτὸ λόγου οὗτος. Ἁπλῶς δὲ τὰ πρῶτα τῆς στοιχείων, τῶν θεωρημάτων μὲν ὁρισμὲν (οἷ τί γραμμή. ὁ τί κύκλος) ῥᾷστα δεῖξαι, πλεῖ οὐ πολλά γε πρὸς ἕκαστον ὅτι τύπου ὅτι χειρεῖν, ὥστε τὸ μὴ πολλὰ τὰ αὐτὰ μέσον ἔχ). ἐὰν δὲ μὴ τῶν τα οἱ τῆς ἀρχῶν ὁρισμοὶ, χαλεπὸν, τάχα δὲ ὅλως ἀδύνατον. ὁμοίως δὲ τύπου καὶ ὅτι τῆς
6 κῆ τοῖς λόγοις ἔχει. ¶ Οὐκ ἂν δεῖ λανθάνειν, ὅταν δυσεπιχείρητος ἡ ἡ θέσις, ὁτι πέπτει δέ τι τῆς εἰρημέ-
7 νων. ¶ Ὅταν ᾖ ἡ πρὸς τὸ ἀξίωμα καὶ τῶ πρόταση, μεῖζον ἔργον διαλεγεῖσθαι, ἢ τῶ θέσιν διαπορήσειεν αἵ τις, πότερον θετέον τὰ διαιῶτα, ἢ οὔ. εἰ γὰρ μὴ θήσει, ἀλλ' ἀξιώσει καὶ πρὸς τοῦτο διαλέγεσθαι, μεῖζον πρόσεξει τὸν ἀρχῆ κειμένου. εἰ δὲ θήσῃ, πιστεύσῃ δὲ ἧττον πιστῶν. εἰ μὲν οὖν δεῖ μὴ χαλεπώτερον τὸ πρόβλημα ποιεῖν, θετέον. εἰ δὲ διὰ γνωριμωτέρων συλλογίζεσθαι, οὐ θετέον. ἢ τε μὲν μανθάνοντι οὐ θετέον, αὖ μὴ γνωριμώτερον ἢ· τὸ δὲ γυμναζομένῳ θετέον, αὖ ἀληθὲς μόνον φαίνηται. ὥς τε φανερὸν ὅτι οὐχ ὁμοίως ἑκατέρῳ τε καὶ διδάσκοντι ἀξιωτέον
8 θέναι. ¶ Πῶς μὲν οὖν ἐρωτηματίζειν καὶ τίθεσθαι δεῖ, σχεδὸν ἱκανὰ τὰ εἰρημένα.

χ. δεῖ χαλεπὸν.

Est autē hæc eius orationis[a] definitio. Omnino autem prima elementa definitionibus expositis (vt quid sit linea, quid orbis) facilè probari demonstrarique possunt: verùm ad singula eorū probanda non multis argumentis vti possumus, quòd non multa sint media. Definitionibus autem principiorum prætermissis, vix, aut ne vix quidem, probari possunt. Quod idē sit in iis quæ ad differendum adhibentur.

a Similiter se habere. Quid. n. est duas quālibet similitudines similiter secare? Ita diuidere, vt inter partes veruntamen sit eadē ratio.

6 ¶ Hoc igitur intelligēdum est, cùm de positione aliqua difficilè differitur id aliqua de causa earū quas exposui, euenire. ¶ Cùm
7 autem de propositione & enuntiatione difficilius erit differere quàm de positione, dubitare licebit, sit nēcne illa ponenda. Nā si non ponat, sed de ea disseri postulet, maius alteri onus imponet, quàm quod erat à principio propositum. Sin eam ponat, iis certe quæ minus habent fidei assentietur. Ac si quæstio difficilior nō est reddēda, illa ponēda. si ex notioribus ratiocinandum, non est ponenda. Aut discenti, ponenda non est, nisi sit notior: ei autem qui exercitationis gratia disputat, ponēda, si modò vera esse videatur. Ex quo perspicuū, non esse existimandum interrogāti & discenti similiter esse ponendum. ¶ Ac de ratione
8 quidem interrogandi & collocandi satis ferè dictum est.

DE RESPONSIONE.

TRACTATVS II.

De officio interrogantis, & respondentis, CAP. IV.

1 *Prothesis.* 2 *De officio interrogantis.* 3 *De officio respondentis.*

DE responsione autem primùm determinandũ est, quod eius sit officiũ qui rectè respondet, quemadmodũ eius qui rectè interrogat. ¶Est autem interrogantis, ita orationem deducere, vt respõdentem cogat absurdiora dicere, quàm quæ propter positionem necessaria. ¶Respondentis verò ne quid absurdi sua culpa subire videatur, aut quod sit contra opinionem omnium, sed propter positionem. Aliud enim fortasse genus peccati est, primùm ponere quod non oportet, & positum non rectè defendere.

1 Περὶ δὲ ὑποκρίσεως πρῶτον μὲν διοριστέον, τί ἔστιν ἔργον τοῦ καλῶς ὑποκρινομένου, καθάπερ καὶ καλῶς ἐρωτῶντος. ¶Ἔστι γὰρ μὲν 2 ἐρωτῶντος, τὸ ἅπτεσθαι μεταγαγεῖν τὸν λόγον, ὥστε ποιῆσαι τὸν ὑποκρινόμενον τὰ ἀδοξότατα λέγειν [ὃν] τρόπον καὶ θέσιν ἀναιρεῖσθαι. ¶Τοῦ δὲ ὑπο- 3 κρινομένου, τὸ μὴ δι' αὑτὸ φαίνεσθαι συμβαίνειν τὸ ἀδύνατον, ἢ τὸ ἄδοξον, ἀλλὰ διὰ τὴν θέσιν ἐπεὶ ἐνδέχεται ἁμαρτία, τὸ θέσθαι πρῶτον ὃ μὴ δεῖ, καὶ τὸ θέμενον μὴ φυλάξαι καλῶς.

Si thesis sit absolutè vel cum adiunctione probabilis aut improbabilis aut neutra, CAP. V.

1 *Prothesis.* 2 *Protheoria prima.* 3 *secunda.* 4 *tertia.* 5 *Si thesis sit absolutè improbabilis.* 6 *Si sit absolutè probabilis.* 7 *Si sit neutra.* 8 *Epilogus.* 9 *Si sit probabilis respondenti.* 10 *Si sit probabilis alij.* 11 *Epilogus.*

QVia verò indefinita sunt quæ pertinent ad eos, qui exercitationis & tentandi gratiâ disputant: (Neque enim idem propositum est doctoribus aut discipulis, & iis qui certãdi studio disputãt: neque idẽ his ipsis, & iis qui se semper inter se exercent inquisitionis gratiâ. Nam & discipulis ea semper ponenda sunt quæ videntur: quoniam nemo eò operam confert, vt falsa doceat. At inter eos qui certandi studio disputant, is qui interrogat, aliquid facere omnino videri debet: & respondens nihil videri pati. in dialectico autem

1 Ἐπεὶ δ' ἔστιν ἀδιόριστα τῶν γυμνασίας καὶ πείρας ἕνεκα τοὺς λόγους ποιουμένων· (οὐ γὰρ οἱ αὐτοὶ σκοποὶ τοῖς τε διδάσκουσιν ἢ μανθάνουσι, καὶ τοῖς ἀγωνιζομένοις· οὐδὲ τούτοις τε καὶ τοῖς διαξιοῦσιν ἀεὶ μετ' ἀλλήλων σκέψεως χάριν. τοῖς μὲν γὰρ μανθάνουσι θετέον ἀεὶ τὰ δοκοῦντα. οὐδὲ γὰρ ἕνεκα τούτου ὁδὸς οὐδεὶς διδάσκει. τὸν δ' ἀγωνιζόμενον, τὸν μὲν ἐρωτῶντα φαίνεσθαί τι δεῖ ποιεῖν πάντως· τὸν δ' ὑποκρινόμενον, μηδὲν φαίνεσθαι πάσχειν. ὅταν δὲ τὸν διαλεκτικὸν

συμό-

συμβάσεις, τοῖς μὴ ἀγῶνος χάριν, ἀλλὰ πίστεως καὶ σκέψεως τοὺς λόγους ποιουμένοις, οὐ διήρθρωται πως, τίνος δεῖ τοχάζεσθαι τὸν ἀποκρινόμενον, καὶ ποῖα δεῖ δοῦναι, καὶ ποῖα μὴ, περὶς τὸ καλῶς, ἢ μὴ καλῶς φυλάττ[illegible]ν τὴν θέσιν) ἐπεὶ ἔν γε δεῖν ἕκαστον λόγον παραδεδομένον ὑπ' ἄλλων, αὐτοί τι πειραθῶμεν εἰπεῖν. ¶ Ἀνάγκη δὴ τὸν ἀποκεινόμενον ὑπέχειν λόγον, θέμενον ἤτοι ἔνδοξον, ἢ ἄδοξον θέσιν, ἢ μηδέτερον, καὶ ἤτοι ἁπλῶς ἔνδοξον, ἢ ἄδοξον, ἢ ὡρισμένως, ἢ πρός τινι, ἢ πρός, ἢ ἄλλῳ. ¶ Διαφέρει δὲ οὐδὲν ὁπωσοῦν ἐνδόξου, ἢ ἀδόξου οὔσης. ὁ γὰρ αὐτὸς τρόπος ἔσται τῷ καλῶς ἀποκρίνεσθαι, καὶ δοῦναι, ἢ μὴ δοῦναι τὸ ἐρωτηθέν. ¶ Ἄδοξον μὲν οὖν οὔσης τῆς θέσεως, ἔνδοξον ἀνάγκη τὸ συμπέρασμα γίνεσθαι. ἐνδόξου δὲ, ἀδόξον. Τὸ γὰρ ἀποκείμενον ἀεὶ τῇ θέσει ὁ ἐρωτῶν συμπεραίνεται. εἰ γὰρ μήτ' ἄδοξον, μήτ' ἔνδοξον τὸ κείμενον, καὶ τὸ συμπέρασμα ἔσται τοιοῦτον. ¶ Ἐπεὶ δὲ ὁ καλῶς συλλογιζόμενος, ἐξ ἐνδοξοτέρων καὶ γνωριμωτέρων τοῦ πρόβληθέντος δοτέον δείκνυσι φανερὸν, ὡς ἀδόξου μὲν ὄντος ἁπλῶς ἢ κειμένου, ἐνδοτέον τῷ ἀποκεινομένῳ, οὐθ' ὃ μὴ δοκεῖ ἁπλῶς, οὐθ' ὃ δοκεῖ μᾶλλον, ἢ ἧττον δὲ τοῦ συμπεράσματος δοκεῖ. ἀδόξου δὲ ὄντος τῆς θέσεως, ἐνδοξον τὸ συμπέρασμα. ὥστε δεῖ τὰ λαμβανόμενα ἔνδοξα πάντ' εἶναι, καὶ μᾶλλον ἐνδοξα τῆς προκειμένης, εἰ μέλλοι ταῖς γνωριμωτέροις τὸ ἧττον ἔνδοξον περαίνεσθαι. ὥστ' εἰ μή τι τοιοῦτόν ἐστι τῷ ἐρωτωμένῳ, ἐνδοτέον τῷ ἀποκεινομένῳ. ¶ Εἰ δ' ἔνδοξος ἁπλῶς ἡ θέσις, δῆλον ὅτι τὸ συμπέρασμα

cōuētu, inquo nō certādi gratiâ, sed tentandi vel inquirendi dissertur, nō est adhuc expositum, quid spectare respōdentē oporteat, quid dare, aut nō dare, vt recte aut nō rectē positionem defendat) quoniā, inquam, nihil ab aliis traditum habemus, ipsi nō
2 nihil dicere conemur. ¶ Qui igitur respondendi munere fungitur, is disputationē sustineat necesse est, ponēdo vel probabilem vel nō probabilē positionē, vel neutram: ita tamen vt aut omnino probabilē vel improbabilē, vel cum adiūctione, vt huic
3 vel alij. ¶ Quo autē modo probabilis vel non probabilis sit, nihil interest: quandoquidē idem modus erit bene respondēdi & dandi quod interrogatum est.
4 ¶ Et quidē si improbabilis sit positio: necesse est, quod concluditur, esse probabile. si verò illa probabilis, hoc improbabile. Oppositū enim positionis semper concludit is qui interrogat. Quòd si id quod ponitur neque probabile sit, neque improbabile, conclusio quoque talis erit.
5 ¶ Quoniam autē is qui scitè ratiocinatur, ex probabilioribus & notioribus quæstionē demōstrat, perspicuū est, si quod positū est omnino sit improbabile, respondenti, nō esse dandū nec quod nō videtur omnino, nec qđ videtur quidē sed minùs quàm cōclusio. Nā cùm positio improbabilis est, cōclusio est probabilis. Ita fit, vt ea quæ sumūtur, omnia probabilia esse debeant, ac magis probabilia q̄ propositū: siquidē debet per notiora effici quod minus est probabile. Ita si ex interrogatis aliquid nō sit eiusmodi. non est ponendum respondenti. ¶ Sin autē probabilis omnino sit positio, improba-
6

bilis omnino conclusio erit. Itaque ponēda erunt omnia quæ videntur: & ex iis quæ non videntur, ea quæ minùs improbabilia quàm conclusio: sic enim rectè disputatū fuisse videbitur. ¶ Similiter autem si nec probabilis nec improbabilis sit positio. Sic enim & quæ videntur omnia dā da sunt: & ex iis quæ non videntur, ea quæ magis probabilia, q̄ conclusio. Sic enim probabilior erit disputatio. ¶ Ac si id de quo agitur, omnino probabile sit, aut improbabile: cū his quæ omnino videntur, comparatio facienda. ¶ Sin autem nō omnino probabile, aut improbabile, sed ei modò qui respondet: tum ex iis quæ ei videntur, aut non videntur iudicādo, ponendum est aut non ponendum. ¶ Quòd si alterius opinionem defendat is qui respondet: certè eius mentē spectando, singula ponere debet & negare. Itaque qui alienas sententias introducunt, vt bonum & malum esse idem, vt placet Heraclito, ij nō dant in eodem simul non inesse contraria: non quòd hoc eis non videatur, sed quòd Heracliti sententiā ita dicēdum est. Quod etiam ij faciūt, qui alij ab aliis positiones accipiunt. Exquirunt enim illi, quid is qui ponit esset dicturus. ¶ Hoc igitur perspicuum est, quæ exquirere is debeat qui respondet, siue omnino probabile, siue alicui id quod ponitur.

σμα ἁπλῶς ἄδοξον. Θετέον οὖν τάτε δοκοῦντα πάντα, καὶ τῷ μὴ δοκοῦντων ὅσα μᾶλλον ἔστιν ἔνδοξα τῷ συμπεράσματος. ἱκανῶς γὰρ ἂν δόξειε διειλέχθαι. ¶ Ὁμοίως δὲ καὶ εἰ μήτ' ἄδοξος, μήτ' ἔνδοξός ἐστιν ἡ θέσις. καὶ γὰρ οὕτως τάτε φαινόμενα ἅπαντα δοτέον, καὶ τῷ μὴ δοκούντων ὅσα μᾶλλον ἔνδοξα τῷ συμπεράσματος. ὅτε γὰρ ἂν εὐδοξοτέρως συμβήσεται τοὺς λόγους γίνεσθαι. ¶ Εἰ μὲν [οὖν] ἁπλῶς ἔνδοξον, ἢ ἄδοξον τὸ κείμενον πρὸς τὰ δοκοῦντα, ἁπλῶς ἢ συγκεῖσθαι ποιητέον. ¶ Εἰ δὲ μὴ ἁπλῶς ἔνδοξον, ἢ ἄδοξον εἴη τὸ κείμενον, ἀλλὰ τῷ δοτέον κεινομένῳ πρὸς αὐτὸν τὸ δοκοῦν, καὶ μὴ δοκοῦν κείνοντα, θετέον, ἢ οὐ θετέον. ¶ Ἐὰν δὲ ἑτέρου δόξαν διαφυλάττῃ ὁ δοτέον κεινόμενος, δῆλον ὅτι πρὸς τὸν ἀπείρων διάνοιαν δοτέον κεῖσθαι, θετέον ἕκαστα καὶ ἀρνητέον. διὸ καὶ οἱ νομίζοντες ἀλλοίας δόξας (οἷον ἀγαθὸν καὶ κακὸν εἶ) ταυτὸν, καθάπερ Ἡράκλειτός φησιν) οὐ διδόασι μὴ παρεῖναι ἅμα τῷ αὐτῷ τἀναντία, οὐχ ὡς οὐ δοκοῦν αὐτοῖς τοῦτο, ἀλλ' ὅτι καθ' Ἡράκλειτον οὔτε λευκὸν. πιστοῦσι δὲ τοῦτο καὶ οἱ παρ' ἀλλήλων διαλύοντες τὰς θέσεις. συμβαίνοντα γὰρ, ὡς αὐτῷ ἐστὶ τὸ διάλυσις. ¶ Φανερὸν οὖν, πότων συμβατέον τῷ δοτέον κεινομένῳ, εἴτε ἁπλῶς ἔνδοξον, εἴτε τινὶ τὸ κείμενόν ἐστιν.

Si propositio ad rem propositam pertineat, vel non,

CAP. VI.

1 *Si propositio sit probabilis, non ad rem.* 2 *Si nec probabilis sit, nec ad rem.* 3 *Si sit probabilis & ad rem.* 4 *Si sit valde improbabilis & ad rem.* 5 *Si neutra, nec ad rem.* 6 *Si neutra, & ad rem.*

Ἐπεὶ

1 Ἐπεὶ δ' ἀνάγκη πᾶν τὸ ἐρωτώμενον, ἢ ἔνδοξον εἶ, ἢ ἄδοξον, ἢ μηδέτερον καὶ ἢ πρὸς τὸν λόγον, ἢ μὴ πρὸς τὸν λόγον ἐστίν· ἐὰν μὴ ᾖ δοκοῦν, καὶ μὴ πρὸς τὸν λόγον δοτέον, φῆσαι τὰ δοκεῖν. Leg. τὸ
2 ἀδὲ ἀναιρεῖται πιθέντος τὸ ἐν ἀρχῇ. ¶ Ἐὰν τε μὴ δοκοῦν, ᾖ μὴ πρὸς τὸν λόγον· δοτέον μέν· διοισμαντέον δὲ τὸ μὴ δοκοῦν, πρὸς δόλαβειαν διηθείας. ¶ Ὄντος δὲ πρὸς
3 τὸν λόγον καὶ δοκοῦντος, λεκτέον ὅτι δοκεῖ μέν, ἀλλὰ λίαν συνέγχει τὸ ἐν ἀρχῇ ἔζι. καὶ ἀναιρεῖται τύπου πιθέντος τὸ κείμενον.
4 ¶ Εἰ δὲ πρὸς τὸν λόγον λίαν ἄδοξον τὸ ἀξίωμα· συμβαίνειν μέν φατέον τούτου πιθέντος, ἀλλὰ λίαν δόηθες ἔζι τὸ πρότεινόμενον.
5 ¶ Εἰ δὲ μήτε ἄδοξον, μήτε ἔνδοξον· εἰ μὲν μηδὲν πρὸς τὸν λόγον· δοτέον. μηδὲν διορίσαντα. ¶ Εἰ δὲ
6 πρὸς τὸν λόγον· διοισμαντέον ὅτι ἀναιρεῖται πιθέντος τὸ ἐν ἀρχῇ. οὔτω γὰρ ὅ,τ' ἂν κείμενος ᾖ δῆν δόξει δ' αὐτὸν πάσχειν, ἐὰν πρὸ πορρώ ἔκαστα πίθῃ· ὅ,τε ἐρωτᾶν ταῖς ξεται συλλογισμοῦ, πιθεμένων αὐτῶν πάντων τὴν ἐνδοξοτέρων τὸ συμπερασματος. ὅσοι δὲ ἐξ ἀδοξοτέρων τὸ συμπερασματος διηχθεσῦσι συλλογίζεσθαι, δῆλον, ὡς οὐ καλῶς συλλογίζονται. διὸ τοῖς ἐρωτᾶσιν οὐ θετέον.

1 QVando autem necesse est omne rogatū aut ꝓbabile esse, aut improbabile, aut neutrū, & vel ad disputationē pertinere vel non pertinere: si videatur, neq. ad disputationē pertineat, dandū est dicēdo id videri. eo enim dato quod à principio positū nō euertitur. ¶ Si autem neq; videatur, neque ad disputationē pertineat: id quidē dandū est: sed simul indicandū non videri, vitandæ amentiæ gratia.
3 ¶ Si verò videatur & ad disputationē pertineat, respondendū erit id quidē videri, sed valde esse coniūctum cū eo quod est in principio, & eo concesso euerti
4 quod est ꝓpositū. ¶ Si ad disputationē pertineat, & admodū sit improbabile ꝓnunciatū, respōdēdū erit, efficī quidē eo posito, sed stultū id esse quod affertur.
5 ¶ Cùm autē nec probabile, nec improbabile, si quidē ad disputationē nihil pertinet, id dandū erit nulla facta distinctione.
6 ¶ Sin ad disputationem pertineat, exponendum est, eo posito sublatū iri id de quo agitur. Sic enim qui respōdet nihil sua culpa pati videbitur, si præuidens singula posuit: & is qui interrogat ratiocinationē conficiet positis omnibus quæ probabiliora sunt conclusione. Qui autem ex iis quæ conclusione non sunt probabiliora, argumentādo ratiocinantur, hi certè non rectè ratiocinantur.

Si propositio sit obscura, vel multiplex, vel perspicua & simplex, CAP. VII.

1 *Si sit obscura.* 2 *Si sit multiplex & respondens sciat eam esse omnino veram, vel omnino falsam:* 3 *vel ex parte veram, ex parte falsam:* 4 *vel homonymiam ab initio non animaduerterit.* 5 *Si sit simplex & perspicua.*

1 Ὁμοίως δὲ καὶ ὅπου τὴν ἀσαφῶς καὶ πλεοναχῶς λεγομένων ἀπαντητέον. ἐπεὶ γὰρ δέδοται τὸ δύνα-

1 EOdem modo eis occurrē dū erit, quæ obscurè & multis modis dicūtur. Nā quoniā & re-

spondenti, si minùs intelligat, licet dicere, Non intelligo: & quod multis modis dicitur, id id non necesse est cõcedere aut nẽgare: profectò si quid afferatur quod obscurum sit, sine vlla dubitatione & mora se id non intelligere fatebitur. Sæpe enim ex eo quod dant & concedunt ij quibus obscura interrogatio proponitur, absurdum aliquid incidit. ¶ Cùm autem apertum quidem erit, sed multis modis dicetur, si omni ex parte verum sit, aut falsum quod affertur, id omnino concedi negarive debebit. ¶ Si verò quadam ex parte verum & quadam ex parte falsum, significandum est multis modis dici, & in illo verè & in hoc falsò dici. Nam si id posteriùs distinguat dubium erit, an in principio ambiguum perspexerit. ¶ Quòd si ambiguum nõ prænuiderit, idque tum concedat cùm alterius rationem habet: si ad aliud impellatur, fateri debet se id concessisse, cùm nõ ipsum illud ad quod vocatur, sed alterũ spectaret & attenderet. Cùm enim plura eidem nomini vel orationi subiecta sunt, tum facilè existit controuersia. ¶ Sin rogatum & planum sit & simplex, sic aut non, respondendum.

κεινομένῳ μὴ μανθάνοντι, εἰπεῖν ὅτι οὐ μανθάνω. ¶ πλεοναχῶς λεγομένου, μὴ ὡξ ἀνάγκης ὁμολογῆσαι, ἢ ἀρνήσασθαι: δῆλον ὡς πρῶτον μὲν, ἂν μὴ σαφὲς ᾖ τὸ ῥηθὲν, οὐκ ἐνδεκτέον τὸ φάναι μὴ συνιέναι. πολλάκις γὰρ οὐκ τῷ μὴ σαφῶς ἐρωτηθέντας διδόναι, ἀπαντᾷ τι ἀτοπον. ¶ Ἐὰν δὲ γνώσιμον μὲν ᾖ τὸ πλεοναχῶς λεγόμενον· ἐὰν μὲν ὅτι πάντων ἀληθὲς, ἢ ψεῦδος ᾖ τὸ λεγόμενον· δοτέον ἁπλῶς [τὸ λεγόμενον,] ἢ ἀρνητέον. ¶ Ἐὰν δ' ὅτι τι μὲν ψεῦδος ἢ, ὅτι τι δὲ ἀληθές· ὅτι σημαντέον, ὅτι πλεοναχῶς λέγεται. ¶ διότι τὸ μὲν, ψεῦδος· τὸ δ', ἀληθές. ὕστερον δ' διαιρημένῳ, ἄδηλον εἰ ἐν ἀρχῇ συνεώρα τὸ ἀμφίβολον. ¶ Ἐὰν δὲ μὴ προϊδ' ᾖ τὸ ἀμφίβολον, ἀλλ' εἰς θάτερον ἐλήφας θῇ ῥητέον πρὸς ὃ ὅτι θατέρου ἀγορεύει, ὅτι οὐκ εἰς τοῦτο βλέπων ἔθηκεν, ἀλλ' εἰς θάτερον αὐτῷ πλειόνων γὰρ ὄντων τῷ αὐτὸ ταυτὸ ὄνομα ἢ λόγον, ῥᾳδία ἡ ἀμφισβήτησις. ¶ Ἐὰν δὲ ἐν σαφὲς ᾖ ¶ ἁπλοῦν τὸ ἐρωτώμενον· ἢ ναί, ἢ οὔ, δοτέον.

Aldus M.

De responsione ad inductionem, Cap. VIII.

QVoniam autẽ omnis propositio ad ratiocinationẽ accommodata, aut aliqua earum est, ex quibus ratiocinatio cõficitur, aut ad aliquam earum refertur: perspicuum verò est tum alterius probandæ gratiâ assumi, cùm multa similia interrogantur: (quippe cùm ferè per inductionem vel similitudinem vniuersale sumatur) singula omnia concedenda sunt, si vera sint & probabilia, sed contra vniuersum genus in aliquo resi-

Ἐπεὶ δὲ πᾶσα πρότασις συλλογιστικὴ, ἢ τούτων τίς ἐστιν ἐξ ὧν ὁ συλλογισμὸς, ἢ πρὸς τούτων ἕνεκα· δῆλον δ', ὅταν ἑτέρου χάριν λαμβάνηται, τῶν πλείω τὰ ὅμοια ἐρωτᾶν· (ἡ γὰρ δι' ἐπαγωγῆς, ἢ δι' ὁμοιότητα, ὡς ὅτι τὸ πολὺ τὸ καθόλου λαμβάνουσι) τὰ μὲν καθ' ἕκαστα πάντα ἐνδοτέον, ἂν ᾖ ἀληθῆ καὶ ἔνδοξα. πρὸς δὲ τὸ καθόλου πειρατέον ἔνστασιν φέρειν.

Ὃ γὰρ

πὸ δὲ αὖθ' ὑπάσεως, ἢ οὔσης, ἢ δοκούσης, κωλύειν τὸ λόγον, δυσκολαίνειν δεῖν. εἰ οὖν ἐπεὶ πολλῶν φαινομένων, οὐ δίδωσι τὸ καθόλου, μὴ ἔχων ἔνστασιν· φανερὸν, ὅτι δυσκολαίνει. Ἔτι δὲ, εἰ μηδ' αὐτεπιχειρεῖν ἔχοι ὅτι οὐκ ἀληθές· μᾶλλον αὖ δόξειε δυσκολαίνειν. καίτοι οὐδὲ τοῦτ' ἱκανόν. πολλοὶς γὰρ λόγοις ἐναντίοις ἐχόμεθα τοῖς δόξαις, οὓς χαλεπὸν λύειν. καθάπερ τὸν Ζήνωνος, ὅτι οὐκ ἐνδέχεται κινεῖσθαι, οὐδὲ τὸ στάδιον διελθεῖν. ἀλλ' οὐ δι' τοῦτο τὰ αὐτοῖς εἰμένα τούτοις ὑ θετέον. Εἰ οὖν μήτε αὐτεπιχειρεῖν ἔχων, μήτε ἐνίστασθαι, οὐ φήσει δῆλον, ὅτι δυσκολαίνει. ἔστι γὰρ ἡ ἐν λόγοις δυσκολία, ὑπόκρισις ὠφελούντος εἰρημένους τρόπους συλλογισμοῦ φθαρτική.

Lege δεῖ ex M.S.

stendum. Impedire enim cursum orationis, nisi in aliquo verè resistas, aut saltem resistere videare, hoc est iniquum se in disputando difficilémque præbere. Itaque multis apparentibus, si non dederit vniuersale, nec habeat in quo resistat: profectò difficilem se proteruúmque præbebit. Iam verò si non habeat contrarium argumẽtum da refellendum, tum multò etiã magis difficilis proteruúsque vi debitur. Quanquam ne hoc quidem satis est. Multæ enim rationes extant opinionibus contrariæ, quarum difficilis est explicatio: cuius generis est Zenonis ratio, qua tollit motum & stadij traiectionem: nec verò propterea eorum contraria minùs ponenda sunt. Ergo si quis nec contrà vllam rationem afferre queat, nec in aliquo resistere, & tamen non concedat, is profectò iniquum se præbet in disputando. Est enim in disputationibus iniquitas & proteruia, responsio quæ præter modos, quos exposuimus, vim habet euertendæ ratiocinationis.

De præexercitatione, & de thesi improbabili non defendenda, CAP. IX.

1 *De præexercitatione.* 2 *De thesi improbabili.*

1 Ἐπέχειν δὲ καὶ θέσιν καὶ ὁρισμὸν αὐτὸν αὑτῷ δεῖ προεγχειρήσαντα. ἐξ ὧν γὰρ ἀναιρεῦσιν οἱ πυνθανόμενοι τὸ κείμενον, δῆλον ὅτι τούτοις ἐναντιωτέον. ¶ Ἀδοξον δὲ ὑποθέσιν οὐλαεπτέον ὑπέχειν. εἰη δ' ἂν ἀδοξος πλεοναχῶς. καὶ γὰρ ὃ ἐξ ἧς ἄτοπα συμβαίνει λέγειν· οἷον εἰ πάντα φαίη τις κινεῖσθαι, ἢ μηδέν. καὶ ὅσα χείρονος ἤθους ἐλέσθαι, καὶ ὑπεναντία ταῖς βουλήσεσιν· οἷον, ὅτι ἡδονὴ ἀγαθόν. τοῖς γὰρ μὲν φαύλοις ἐναντία ἐστὶ τὰ βελτίστοις ἐναντία· τοῖς δὲ σπουδαίοις οὐκ ἐναντία. ἔτι ὅσα τοῖς πολλοῖς ἀδόκητα· ἐναντία γὰρ τοῖς πολλοῖς ἐστὶ τὰ τοιαῦτα. ἔτι ὅσα τοῖς πολλοῖς ἀδόκητα· ἐναντία γὰρ τοῖς πολλοῖς ἐστὶ τὰ τοιαῦτα. ἔτι ὅσα τοῖς πολλοῖς ἀδόκητα· ἐναντία γὰρ τοῖς πολλοῖς ἐστὶ τὰ τοιαῦτα.

1 Defendere autem & positionem & definitionem, ita par est, si antè argumenta ipsi in nos iaciamus. Quibus enim rationibus infirmant nostra decreta ij qui interrogant, iis ipsis resistere debemus. ¶ Cauẽdum verò est ne suppositionẽ improbabilẽ defendamus. Multis autẽ modis improbabilis esse potest. Nam & id improbabile est, ex quo efficitur vt incommoda & absurda quædam fateamur, vt si quis vel omnia vel nihil moueri dicat: & ea quæ deterioribus moribus præditi eligunt: & quæ hominum voluntatibus repugnant, quale illud est, Voluptas est bo-

num, & facere quàm accipere præstat iniuriam. Nō enim quasi disputationis gratia defendat, sed tamquàm ea dicat quæ probet & sentiat, ita eum oderunt.

θὸν, καὶ τὸ ἀδικεῖν βέλτιον τῆ ἀδικεῖσθαι. οὐ γὰρ ὡς λόγου χάριν ὑπέχοντα, ἀλλ' ὡς τὰ δοκοῦντα λέγοντα μισοῦσιν. ὑπομένειν

De solutione argumentorum, & de conclusione impedienda, CAP. X.

1 *De solutione argumentorum.* 2 *De conclusione impedienda.* 3 *Communia.*

ORationes autē quibus falsum ratiocinando concluditur, soluendæ sunt, eo euerso ex quo falsum effectum est. Neque enim quouis sublato, soluitur, ne si quidem falsum sit. Multa enim falsa oratio continere potest: vt si quis sumat, eum qui sedeat scribere, & Socratem sedere: ex his efficitur, scribere Socratem. Hoc igitur euerso Socratem sedere, non tamen erit euersa oratio: etiāsi falsa sit propositio. Sed non propter hoc oratio falsa. Si quis enim sedeat neque scribat, non iam in hoc hæc ipsa accommodata erit solutio. Non igitur hoc refellendum est, sed illud, eum qui sedeat, scribere: cùm præsertim non omnis scribat, qui sedet. Ita fit vt omnino dissoluat is, qui falsi causam tollit: & solutionē intelligat is qui causam argumentationis falsæ cognouerit: quemadmodum in fallis descriptionibus contingit. Neque enim satis est resistere, etiam si falsum sit quod refellitur, sed cur falsum sit, docendum est. Sic enim vtrum occurrendo, ratione & consilio ductus sit nēcne, intelligetur. ¶ Impediri autem oratio potest, ne concludatur, quatuor modis. Primùm id ex quo falsum efficitur, refellendo. Secundò, occurrendo ei

1

ΟΣοι δὲ τῶν λόγων ψεῦδος συλλογίζονται, λυτέον ἀναιρουντα παρ' ὃ γίνεται τὸ ψεῦδος. οὐ γὰρ ὁποιῶν ἀνελῶν λέλυκεν, οὐδ' εἰ ψεῦδός ὄζι τὸ ἀναιρεθέν. ἔχοι γὰρ ἂν πλείω ψευδῆ ὁ λόγος. οἷον εἴ τις λαβοι τὸν καθήμενον γράφειν, Σωκράτη δὲ καθῆσθαι. συμβαίνει γὰρ ὃν τοῦτον Σωκράτη γράφειν. ἀναιρεθέντος οὖν τῶ Σωκράτη καθῆσθαι, οὐδὲν μᾶλλον λέλυται ὁ λόγος καίτοι ψεῦδος τὸ ἀξίωμα. ἀλλ' ἡ παρὰ τοῦτο ὁ λόγος ψεῦδής. ἐὰν γάρ τις τύχη καθήμενος μὲν, μὴ γράφων δὲ· οὐκέτι ὅπῃ τῶ τοιούτου ἡ αὐτὴ λύσις ἁρμόσει. ὥστε οὐ τοῦτο ἀναιρετέον, ἀλλὰ τὸ τὸν καθήμενον γράφειν. οὐ γὰρ πᾶς ὁ καθήμενος γράφει. λέλυκε μὲν οὖν πάντως ὁ ἀνελὼν παρ' ὃ γίνε) τὸ ψεῦδος. οἶδε δέ τις λύσιν ὁ εἰδὼς ὅτι ψεῦδ. τοῦτο ὁ λόγος, καθάπερ ἐπὶ τῶ ψευδογραφουμένων. οὐ γὰρ ὅπου ἔχη τὸ ἐνίστασθαι, οὐδ' ἀψεῦδος ἢ τὸ ἀναιρούμενον· ἀλλὰ καὶ δι' ὃ ψεῦδος, ἀποδεικτέον. οὕτω γὰρ ἂν εἴη φανερὸν, πότερον προσορῶντι, ἢ οὔ, πιστευτέα τῶν ἐνίστασιν. ¶ Ἔστι δ' λόγον κωλῦσαι συμπερα- 2 ναθῆναι τετραχῶς. ἢ γὰρ ἀνελόντα παρ' ὃ γίνε) τὸ ψεῦδος. ἢ προς τὰ ἐρωτώ- τα

1 ψεῦδος συλλογίζονται] ψευδῆ συλλογίζεται

2 προσορῶντι] προορῶντι

ἐρωτῶντα ἔνστασιν εἰπόντα: πολλάκις μὲν γὰρ οὐ λέλυπε μὲν, ὁ μὲν τι πυνθανόμενος οὐ δυνάταται προῤῥωτέρω προάγειν. Ἔτι δὲ, πρὸς τὰ ἠρωτημένα: συμβαίνει γὰρ αὖ ἐκ μὲν τῶν ἠρωτημένων, μὴ γίνεσθαι ὃ βουλόμεθα, δεῖ τὸ κακῶς ἠρωτῆσθαι· πρὸς τετόθ τος δὲ πινος, γίνεσθαι τὸ συμπέρασμα. εἰ μὲν οὖν μηκέτι δυνάταται προάγειν ὁ ἐρωτῶν, εἰς τὸν ἐρωτῶντα ἔσται αὐτῷ ἡ ἔνστασις. εἰ δὲ δυνάταται, πρὸς τὰ ἠρωτημένα. τετάρτη δὲ καὶ χρείσει τῷ ἐστάσεων, ἡ πρὸς τὸν χρόνον. ἔνιοι γὰρ τοιαῦτα ἐνίστανται, πρὸς ἃ δι᾽ελεχθῆναι πλείονος ἔστι χρόνου, ἢ τῆς παρούσης διαῤῥήσεως. ¶ Αἱ μὲν οὖν ἐνστάσεις, καθάπερ εἰπομεν, τέτταρες γίνονται. λύσις δὲ ἔστι τῶν εἰρημένων, ἡ φρόνησις μόνον. αἱ δὲ λοιπαὶ, κωλύσεις τινὲς καὶ ἐμποδισμοὶ τῶν συμπερασμάτων.

ἠ βούλεται

πρὸς τὰ ἠρωτημένα

qui interrogat. Sæpe enim non explicato & dissoluto argumento, tamen is qui interrogat, progredi non potest longius. Tertiò verò, ad interrogata. Fit enim interdum, vt ex interrogatis, quod volumus, non efficiatur, propterea quòd vitiosè interrogata sunt, quibusdam tamen appositis effici potest conclusio. Si igitur vltrà progredi is qui interrogat non potest, resistendum erit interroganti: sin potest, rogato. Quartus modus resistēdi & deterrimus, ad tempus refertur. Nonnulli enim iis resistunt quæ ad differendum plus temporis desiderant quàm patitur disputandi consuetudo. ¶ Ac resistēdi quidem quatuor, vt dixi, modi sunt: In quibus primus tantùm solutio est: reliqui impedimēta sunt quædam conclusionum.

De reprehendenda ratione, vel eo qui ratiocinatur, CAP. XI.

1 Distinctio. 2 Probatio prima. 3 Probatio altera. 4 Quando vitium est in disputante. 5 Quando vitium est in respondente. 6 Quando vitium est in argumentatione. 7 Diuisio problematum. 8 Rationem quæ concludit, esse interdum deteriorem ea quæ non concludit. 9 Si ex falsis verum probetur. 10 Per demonstrationem vnius conclusionis non probari conclusionem heterogeneam. 11 Quid sit φιλοσόφημα, ἐπιχείρημα, συλλογισμὸς, διάνοημα. 12 De probabilitate propriorum & conclusionis. 13 Si pluribus probetur, quod paucioribus probari potest.

ΕΠιτήμησις δὲ τοῦ λόγου, καθ᾽ αὐτὸν τε λόγον, καὶ ὅταν ἐπερωτᾶται, οὐχ ἡ αὐτή. ¶ Πολλάκις γὰρ τὸ μὴ καλῶς διειλέχθαι λόγον ὁ ἐρωτώμενος αἴτιος, δεῖ τὸ μὴ συγχωρεῖν ἐξ ὧν ἂν διαλεχθῆναι καλῶς πρὸς τὶν ἔστιν. οὐ γὰρ ἔστι θατέρῳ μόνῳ τὸ καλῶς ἐπιτελεσθῆναι τὸν κοινὸν ἔργον. αἰσχρὸν οὖν ἐνίοτε

διειλέχθαι

Reprehensio autem orationis non est eadem secundū ipsam orationem & cùm interrogatur. ¶ Sæpe enim fit culpâ eorum qui interrogantur, vt nō rectè instituatur disputatio: q̄ non concedant ea ex quibus aptè poterat de proposito disputari. Quoniam non in altero solo positum est, cōmune opus aptè ad suum finem perducere. Quapropter interdū necesse est

contra dicentem non cõtra positionem argumentari: tum denique cùm is qui respondet, id vnum conatur, vt interroganti quacumque ratione aduersetur. Ita iniquos se præbentes, disputationes non dialecticas, sed cõcertationum plenas instituũt & inuehunt. ¶ Et quoniam exercitationis, & veluti examinis causa, non eruditionis, hæ tales disputationes comparatæ sunt, profectò non modò vera, sed etiam falsa concludẽda sunt: nec ex veris semper, sed interdũ etiam ex falsis. Nam & plerumque vero posito euertere necesse est disputationem: ita sit necessariò, vt sint proponenda falsa & falsum quod positum est, interdum falsis euerti tollíque debet, cùm præsertim nihil prohibeat falsa alicui magis quàm vera probari. Ita si ex iis quæ illi probantur, progrediatur oratio, persuasus potiùs quàm adiutus erit. Sed omnes debent, qui aliò disputationem rectè traducere & trahere volunt, vt geometra geometricè, sic dialecticè non pugnaciter traducere, siue falsum, siue verum sit id quod concluditur. Quæ autem sint dialecticæ ratiocinationes suprà[a] expositum est. ¶ Vt autem in rebus aliis vsuenit, vt socius iniquus sit is qui rem communem impedit: sic in disputationibus. Est enim in his etiam commune quidda m propositũ vtrique, præterquàm iis qui certandi studio disputant: quibus non licet eundem finem consequi, præsertim cùm plures vno vincere non possint. Vtrùm autem in respondendo, an in interrogando id fiat, nihil interest. Nam & qui certãdi studio rogat, vitiosè & præposterè differt: & qui respõdendo nõ cõcedit, qđ videtur pro-

a Lib. 1. cap. 12.

πρὸς τὸν λέγοντα, καὶ μὴ πρὸς τὸν θέσιν ὅτι χειρίζειν, ὅταν ὁ ἀποκρινόμενος ταὐναντία τοῦ ἐρωτῶντι προσαιρῆ πρὸς σπουδάζοντας. δυσκολαίνοντες οὖν, ἀγωνιστικὰς, καὶ οὐ διαλεκτικὰς ποιοῦνται τὰς διαφοράς. ¶ Ἔτι δὲ ἐπεὶ γυμνασίας καὶ πείρας χάριν, ἀλλ' οὐ διδασκαλίας, οἱ τοιοῦτοι τῶν λόγων σκοπεῖν, ὡς οὐ μόνον τἀληθῆ συλλογιστέον, ἀλλὰ καὶ ψεῦδος· οὐδὲ διὰ ἀληθῶν ἀεί, ἀλλ' ἐνίοτε καὶ ψευδῶν. πολλάκις γὰρ ἀληθοῦς τεθέντος, ἀναιρεῖν ἀνάγκη τὸν διαλεγόμενον. ὥστε προτατέον τὰ ψευδῆ. ἐνίοτε δὲ καὶ ψευδοῦς τεθέντος, ἀναιρετέον διὰ ψευδῶν. οὐδὲν γὰρ κωλύει τινὶ δοκεῖν τὰ μὴ ὄντα μᾶλλον τῶν ἀληθῶν· ὥστε ἐπὶ τοῦτον τὸν ἐκείνῳ δοκοῦντων τὸ λόγου γινομένου, μᾶλλον, ἐὰν πεπεισμένος ᾖ, ὠφεληθήσεται. δεῖ δὲ τὸν καλῶς μεταβιβάζοντα, διαλεκτικῶς καὶ μὴ ἐριστικῶς διαβιβάζειν· καθάπερ τὸ γεωμέτρην γεωμετρικῶς, αὖ τε ψεῦδος, αὖτ' ἀληθὲς ἢ τὸ συμπεραινόμενον. ὁποῖοι δὲ διαλεκτικοὶ συλλογισμοὶ, πρότερον[a] εἴρηται.

¶ Ἐπεὶ δὲ φαῦλος κοινωνὸς ὁ ἐμποδίζων τὸ κοινὸν ἔργον, δῆλον ὅτι καὶ ἐν λόγοις. κοινόν γάρ τι προκείμενον καὶ ἐν τούτοις ὄντι, πλὴν τοῦ ἀγωνιζομένων. τούτοις δὲ οὐκ ἔστιν ἀμφοτέροις τῷ αὐτῷ τέλοις τυχεῖν. πλείοσι γὰρ ἑνὸς ἀδύνατον νικᾶν. διαφέρει δὲ οὐδέν, αὖτε διὰ τὸ ἀποκρίνεσθαι, αὖτε διὰ τὸ ἐρωτᾶν, ποιῇ αὐτό. ὅτε γὰρ ἐριστικῶς ἐρωτῶν, φαῦλος διαλέγεται· ὅτε δ' ἐν τῷ ἀποκρίνεσθαι μὴ δοκοῦσι τὸ φαινόμενον, μηδὲ συλλογόμενος,

ὅτι

ὁ, τί ποτε βούλεται ὁ ἐρωτῶν πρὸς τὸν λόγον. ¶ Δῆλον οὖν ὅτι τὸν ἠρημένον, ὅτι οὐχ ὁμοίως ἔστι πιστὸν καθ' αὑτόν τε τῷ λόγῳ, καὶ τὸν ἐρωτῶντα· ἂν δὲ κωλύει, τὸν μὲν λόγον, φαῦλον εἶναι· τὸν δὲ ἐρωτῶντα, ὡς ἐνδέχεται, βέλτιον πρὸς τὸν ὑποκείμενον διειλέχθαι. πρὸς γὰρ τοὺς δυσκολαίνοντας, οὐ δυνατὸν ἴσως διὰ τί οἷοις τε βούλεται, ἀλλ' οἷοις ἐνδέχεται πείθειν τοὺς συλλογισμούς. Ἔστι δὲ ἄδηλον, πότε ταὐτὰ καὶ πότε τἀναντία λέγουσιν οἱ ἀποκρινόμενοι (πολλάκις γὰρ καθ' αὑτοὺς λέγοντες, ἐναντία λέγουσι· καὶ ἀναιροῦντες πρότερον, διδόασιν ὕστερον. διόπερ ἐρωτώμενοι, καὶ τὰ ἐναντία καὶ τὰ ἐν ἀρχῇ πολλάκις ὑπακούουσιν) ἀνάγκη φαύλοις γίνεσθαι τοὺς λόγους. αἴτιος δὲ ὁ ἀποκρινόμενος, τὰ μὲν οὐ διδοὺς, τὰ δὲ τοιαῦτα διδοὺς. φανερὸν οὖν ὅτι οὐχ ὁμοίως ἔστι πιστὸν τοῖς ἐρωτῶσι καὶ τοῖς λόγοις. ¶ Καθ' αὑτοὺς δὲ τῷ λόγῳ, πέντε εἰσὶν ἔλεγχοι πρῶτος μὲν, ὅταν ἐκ τῶν ἠρωτημένων μὴ συμπεραίνηται, μήτε πρὸς τὸ τεθὲν, μήτε ὅλως μηδὲν ὄντων ἢ ψευδῶν, ἢ ἀδόξων, ἢ πάντων, ἢ τῶν πλείστων, ἐν οἷς τὸ συμπέρασμα· καὶ μήτε ἀφαιρεθέντων τινῶν, μήτε προστεθέντων· μηδὲ τῶν μὲν, ἀφαιρεθέντων· τῶν δὲ, προστεθέντων, γίνεσθαι τὸ συμπέρασμα. δευτέρα δὲ, εἰ πρὸς τῷ θέσιν μὴ γίνοιτο ὁ συλλογισμὸς, ἐκ τοιούτων τε, καὶ οὕτως ὡς εἴρηται πρότερον. ἔτι δὲ, εἰ προστεθέντων τινῶν γίνοιτο συλλογισμὸς, παντὸς δὴ ἐν χείρονι τῶν ἐρωτηθέντων, καὶ ἧττον ἐνδοξα τὸ συμπέρασμα.

babile, neque admittit quicquã eorum quæ alter vult interrogare. ¶ Ex quo perspicuum est, nõ eodem modo orationem per se reprehendendam esse, & ratione eius qui interrogat. Nihil enim prohibet vitiosam orationem esse, cùm interim is qui interrogat, quàm potest accommodatissimè cum respondente disputet. Nam si res sit cum difficilibus & proteruis, non potest profectò statim quas quisque velit, sed quas possit ratiocinationes conficere. Quoniam autẽ incertum est, quando contraria homines sumant, & quando id quod in principio: (sæpe enim ipsi secum & soli, cùm aliquid loquuntur, contraria dicunt: negatóque eo quod prius est, concedũt posterius: & interrogati contraria & quæ in principio, plerumque assentiuntur) eo vitiosas orationes necesse effici. Culpa autem est ista eorum qui respondent, qui quædam non concedunt, alia eiusdem generis concedunt. Ex quo etiam perspicuum est, non eodem modo reprehendi debere eos qui interrogant, & ipsam orationem. ¶ Oratio autem per se quinque modis reprehendi solet. Primò, cùm ex iis quæ rogata sunt, nihil concluditur omnino, nec quod ad rem pertineat: quòd falsa sint, vel non probabilia omnia, aut certè plurima eorum ex quibus est concludendũ: & quòd nec detractis quibusdã nec additis, nec aliis detractis, aliis additis efficitur conclusio. Secundò, si ad propositum non pertineat ratiocinatio, & ex talibus, & eo modo quo priùs dictũ est. Tertio, si additis quibusdam cõficiatur ratiocinatio, sed quæ deteriora sint, quàm quæ rogata sunt, minúsque probabilia

cõclusione. Ampliùs si detractis quibusdam. Interdũ enim plura sumuntur, quàm necesse est. Quare non eo quòd hęc sunt, efficitur ratiocinatio. Atque etiam si ex minùs probabilibus & credibilibus, quàm sit conclusio: aut si ex veris, sed quæ difficiliùs & maiore negotio, quàm id de quo quæritur, ostendi possunt. ¶ Neque verò oportet ad omnes quęstiones æquè probabiles esse ratiocinationes. Quoniam inter ea de quibus quæritur, quædã sunt suapte naturâ faciliora, alia difficiliora: vt si prout possunt ex maximè probabilibus, concludantur, recte concusa videantur.

Perspicuum est igitur, non eodẽ modo orationem reprehendendam esse, cùm ad quæstionem refertur, & cùm per se exquiritur. Nihil enim prohibet orationem per se vitiosã esse: quæ si ad quęstionem referatur, laudanda erit: vicissimque eam quę per se laudanda est, cum quæstione collatam, vitiosam esse, cùm facilè est ex multis probabilibus & veris concludere. ¶ Fit autem interdũ 8
vt oratio etiam quæ cõcludit, eâ quæ non concludit, sit deterior: cùm illa ex futilibus concludit, quæstio verò non est eiusmodi: hæc autem his eget, quæ probabilia sunt & vera, nec ex assumptis oratio est. ¶ Neque verò ij qui 9
ex falsis verum concludunt, iure reprehendi possunt. Quoniam falsum semper necesse est ex falsis ratiocinando concludi: verũ autem ex falsis interdum colligitur: quod ex Analyticis [a] perspici potest. ¶ Cùm autẽ oratio 10
quæ exposita est, alicuius rei demonstratio erit: si quid aliud sit quod cum conclusione nullam habeat coniunctionem, ex ea nõ efficietur ratiocinatio. Si autem

[a] Lib. 2 prior. Analyt. cap. 23. & 4.

σματος. πάλιν εἰ ἀφαιρεθέντων τινῶν. ἐνίοτε γὰρ πλείονα λαμβάνουσι τῶν αἰτημάτων· ὥστε οὐ τοῦ ταῦτα εἶναι λέγεται ὁ συλλογισμός. Ἔτι εἰ ὄξ ἐνδοξότερον καὶ ἧττον πιστῶν τὸ συμπέρασμά τος, ἢ ὄξ ἀληθῶν, ἀλλὰ πλείονος ἔργου δεῖ μόνων ἀποδεῖξαι τὰ προβλήματος. ¶ Οὐ δεῖ δὲ πάντων τῶν προ- 7
βλημάτων ὁμοίως ἀξιοῦν τοὺς συλλογισμοὺς ἐνδόξους εἶναι· καὶ πιθανοὺς. φύσει γὰρ αἱ μὲν ὑπάρχουσι τὰ μὲν, ῥᾴω· τὰ δὲ, χαλεπώτερα, τῶν ζητουμένων. ὥστε ἂν ὄξ ὦσι τελείως μάλιστα ἐνδόξων συμβαίνη, διείλεκται καλῶς. φανερὸν οὖν ὅτι οὐδὲ τῷ λόγῳ ἡ αὐτὴ διόρθωσις, πρὸς τι τὸ προβληθὲν ἢ καθ' αὑτό. οὐδὲν γὰρ κωλύει, καθ' αὑτὸν μὲν εἶναι τὸν λόγον ψεκτόν· πρὸς δὲ τὸ πρόβλημα, ἐπαινετόν. καὶ πάλιν ἀνάπαλιν, καθ' αὑτὸν μὲν, ἐπαινετόν· πρὸς δὲ τὸ πρόβλημα, ψεκτόν, ὅταν ἐκ πολλῶν ἐνδόξων συμπεραίνεσθαι ῥᾴδιον ἢ καὶ ἀληθῶν. ¶ Εἴη δ' ἂν ποτε λό- 8
γος καὶ συμπεπερασμένος μὴ συμπεπερασμένου χείρων· ὅταν ὁ μὲν ὄξ οὐ δι' ἀληθῶν συμπεραίνηται, μὴ τοιούτου τοῦ προβλήματος ὄντος· ὁ δὲ, προσδέηται τοιούτων, ἀλλὰ καὶ ὄξα καὶ ἀληθῆ, καὶ μὴ ἐν τοῖς προσλαμβανομένοις ἢ ὁ λόγος. ¶ Τοῖς δ' ὄξα ψευδῶν ἀληθὲς συ- 9
περαίνουσιν, οὐ δίκαιον ἐπιτιμᾶν. ψεῦδος μὲν δὲ ἀεὶ ἀνάγκη διὰ ψευδῶν συλλογίζεσθαι. τὸ δ' ἀληθὲς ὅτι καὶ διὰ ψευδῶν ποτε συλλογίζεσθαι. φανερὸν δὲ ἐκ τῶν ἀναλυτικῶν[a]. ¶ Ὅταν δὲ ἀπόδει- 10
ξις ᾖ τινος ὁ εἰρημένος λόγος, εἰ τὸ ὃ ἐστιν ἄλλο πρὸς τὸ συμπέρασμα μηδαμῶς ἔχον, οὐκ ἔσται πρὸς ἐκεῖνον συλλογισμός. ἐὰν δὲ

ἀδύνατον

φαίνηται, σόφισμα ἔσται, καὶ οὐκ ἀ-
11 πόδειξις. ¶ Ἔστι δὲ φιλοσόφημα μὲν, συλλογισμὸς τοῦ δεικτικός. ἐπιχείρημα δὲ, συλλογισμὸς διαλεκτικός. σόφισμα δὲ, συλλογισμὸς ἐριστικός. ἀπόρημα δὲ, συλλογισμὸς διαλεκτικὸς αὐτοφάσεως.

12 ¶ Εἰ δὲ ὧν ἀμφότερον τὸ δοκοῦντος δείκνυσθαι, μὴ ὁμοίως δὲ δοκούντων, οὐδὲν κωλύει τὸ δεικνύμενον μᾶλλον ἑκατέρου δοκεῖν. ἀλλ' εἰ τὸ μὲν, δοκοίη· τὸ δὲ, μηδετέρως· ἢ εἰ τὸ μὲν δοκοίη, τὸ δὲ μὴ δοκοίη· εἰ μὲν ὁμοίως, ὁμοίως ἂν εἴη, καὶ μή. εἰ δὲ μᾶλλον θάτερον, ἀκολουθή-
13 σει τὸ μᾶλλον. ¶ Ἔστι δέ τις ἁμαρτία καὶ αὐτῇ κατὰ τοὺς συλλογισμούς, ὅταν δείξῃ διὰ μακροτέρων, ἐνδεχόμενον δι' ἐλαττόνων, ἢ ἐν τοῖς λόγοις ὑπαρχόντων. ἆρ' ὅτι ἔστι δόξα μᾶλλον ἑτέρα ἑτέρας, εἰπεῖν αἰτήσαιτο αὐτὸ ἕκαστον μάλιστα ἆρ'· ἆρ' ἡ δοξαστὸν αὐτοαληθῶς. ὡς τὸ πίνειν μᾶλλον αὐτό· πρὸς δὲ τὸ μᾶλλον, μᾶλλον τὸ λεγόμενον εἶναι· εἶναι ἢ καὶ αὐτοδόξαν ἀληθῆ, ἢ ἧς μᾶλλον ἀκριβὴς τῷ πίνων. πίνεται δὲ καὶ αὐτοδόξαν ἀληθῆ ἆρ'), καὶ αὐτὸ ἕκαστον μάλιστα ἆρ'). ὥστε αὖτη ἡ δόξα ἡ μάλιστα ἀληθὴς, ἀκριβεστέρα ἔστι. τίς δὲ ἡ μοχθηρία; ἢ ὅτι πλείω παρὰ τὸν λόγον, λανθάνειν τὸ αἴτιον;

appeareat, Sophisma erit non de
11 monstratio. ¶ Est autē φιλοσόφημα, ratiocinatio demōstrans. Epicherema verò, ratiocinatio dialectica. Sophisma, ratiocinatio pugnax. Ἀπόρημα, ratiocinatio dialectica contradictionis.

12 ¶ Quòd si ex vtraq. propositione probabili aliquid ostenditur, nec vtraque æquè probetur: nihil prohibet id quod concluditur, vtrâque esse probabilius. At si vna sit probabilis, altera neutro modo se habeat: aut si hæc probetur, illa nō probetur: si id quidē similiter sit, similiter quoque erit & nō erit. sin alterū magis probetur, sequetur etiam id
13 quod magis. ¶ Est & hoc vitiū in ratiocinationib. cùm aliquid pluribus ostenditur, quod paucioribus potest, quæ etiam ratione insunt. Vt si quis probaturus, opinionem aliam aliâ veriùs dici opinionem, poscat ipsummet vnumquodque maximè esse, Esse autē opinabile ipsum verum: quare ipsum magis esse quàm particularia: ad id autē quod magis dicitur, esse id quod magis: esse verò ipsam opinionē veram, quę aliisquibusdā accuratior est. Hic igitur postulatū est, & ipsā opinionē esse verā & ipsummet vnūquodq. esse maximè. ex quibus sequitur, ipsam opinionem quę maximè vera est, maximè esse accuratā. Sed quodnā vitium est? An quod facit vt causa rationis ignoretur?

De perspicua & de falsa ratione, CAP. XII.

1 *De ratione perspicua.* 2 *De ratione falsa.* 3 *Quæ in rationibus spectanda sint.*

1 Λόγος δέ ἐστι δύλος, ἕνα μὲν τρόπον καὶ δημοσιώτατον, ἐὰν ᾖ συμπερασμὸς οὕτως, ὡς τε

1 ORatio aūt perspicua est vno modo q. maximè vulgaris est, cùm ita concluſa est, vt

iam nulla sit opus interrogatione. Altero, qui etiam maximè dicitur, cùm sumpta sunt ea, ex quibus esse necesse est quod cõcluditur. sunt autem ex aliis cõclusionibus collecta. Præterea si quid prætermissum sit, quod val de sit probabile. ¶ Falsa autem dicitur ratio quatuor modis. Vno quidem modo, cùm videtur concludere, neque concludit, quæ dicitur ratiocinatio contẽtiosa. Alio verò, cùm efficit illa quidem aliquid, sed quod minùs ad rem pertineat: quod iis contingit maximè quibus incõmodo alij vrgentur. Aut cùm aliquid concludit, quod ad rem quidem pertinet, sed non secũdum propriam methodum: id est, si ea quæ non est medica, videatur esse medica: geometrica, quæ non est geometrica: aut dialectica, quæ non est dialectica: siue verum, siue falsum sit, quod efficitur. Alio modo, cùm ex falsis concludit: in quo genere erit aliquando falsa conclusio, vera aliquando. Nam & falsum semper ex falsis, & verum interdum ex falsis, vt suprà [a] dixi, concluditur. Ac oratio quidem quòd falsa sit, culpa est dicentis, potiùs quàm orationis. Nec verò dicentis culpa semper est, sed tũ denique cùm ignorat se falsam aliquam rationem attulisse: eo quòd secundum se pluribus veris admittimus etiam aliquid magis, si ex his quæ maximè videntur, verorum aliquid refellitur, Quoniam quæ eiusmodi, verorum demonstratio est. Oportet enim positorum aliquid non esse omnino: ita huius erit demonstratio. Si verò ex falsis, verum concludatur, multis certè falsum concludentibus deterius id futurum. Erit autem talis

a Cap. præced.

μηδὲν δεῖν ἐπερωτῆσαι. ἕνα δὲ καὶ ὃς μάλιστα λέγεται, ὅταν εἰλημμένῳ μᾶλλον ἢ ὄντι ὧν αἰτιαγκαῖον ᾖ. εἰ δὲ καὶ συμπεράσματα, συμπαραμύθια. ἔτι, εἰ ἐλλείπει τὸ σφόδρα ἔνδοξον. ¶ Ψευδὴς δὲ λόγος καλεῖται τρεχαχῶς. Ἕνα μὲν ξέπον, ὅταν φαίνηται συμπεραίνεσθαι μὴ συμπεράσμα, ὃ καλεῖται συλλογισμὸς ἐριστικός. Ἄλλον δὲ, ὅταν συμπεραίνῃ μὲν, μὴ μέντοι πρὸς τὸ προκείμενον, ὅπερ συμβαίνῃ μάλιστα τοῖς εἰς τὸ ἀδύνατον ἄγουσι. Ἢ πρὸς τὸ προκείμενον μὲν συμπεραίνηται, μὴ μέντοι κατὰ τὴν οἰκείαν μέθοδον. Ἔστι δέ ἐστιν, ἐὰν ὁ μὲν ὢν ἰατρικὸς, δοκῇ ἰατρικὸς εἶναι· ἢ γεωμετρικὸς, μὴ ὢν γεωμετρικός· ἢ διαλεκτικὸς, μὴ ὢν διαλεκτικός· αἴτε ψεῦδος, αἴτε ἀληθὲς ἢ τὸ συμβαῖνον. Ἄλλον δὲ τρόπον, ἐὰν διὰ ψευδῶν συμπεραίνηται. τούτου δὲ ἔσται ποτὲ μὲν τὸ συμπέρασμα ψεῦδος, ποτὲ δὲ ἀληθές. τὸ μὲν γὰρ ψεῦδος, ἀεὶ διὰ ψευδῶν συμπεραίνεται· τὸ δὲ ἀληθὲς ἐνίοτε καὶ μὴ δι' ἀληθῶν, ὥσπερ εἴρηται καὶ πρότερον. τὸ μὲν οὖν ψευδῆ τὸν λόγον ἔχειν, τοῦ λέγοντος ἁμάρτημα μᾶλλον ἢ τοῦ λόγου· οὐδὲ τοῦ λέγοντος ἀεί, ἀλλ' ὅταν λανθάνῃ αὐτὸς, ὅτι ψευδῆ λόγον εἶπε τινά· ἐπεὶ καθ' ἑαυτὸν γε πολλῶν ἀληθῶν δοκοῦμεν μᾶλλον, αὖ κατὰ τί μάλιστα δοκοῦμεν ἁμαρτεῖν τι περὶ ἀληθῶν. τοιοῦτος γὰρ ὢν, ἀληθῶν δοκοῦμεν ἔχειν. δεῖ γὰρ τὸ κειμένων τι μὴ εἶναι πάντελῶς· ὥστε ἔσται τοῦτου δοκοῦμεν. εἰ δὲ ἀληθὲς συμπεραίνοιτο διὰ ψευδῶν καὶ λίαν δύο ὄντων, πολλῶν ἂν εἴη χείρων ψεῦδος συλλογιζόμενον. εἰ δὲ ἀεὶ

δ' ἂν τοιοῦτος καὶ ψεῦδος συμ-
3 περαινόμενος. ¶ Ὥστε δῆλον, ὅτι
πρῶτη μὲν σκέψις λόγου καθ'
αὑτόν, εἰ συμπεραίνεται. δευτέρα
δὲ, πότερον ἀληθὲς ἢ ψεῦδος. εἶτα
δ', ἐκ ποίων τινῶν. εἰ μὲν γὰρ ἐκ
ψευδῶν, ἐνδόξων δὲ, λογικός. εἰ
δ' ἐξ ὄντων μὲν, ἀδόξων δὲ, φαῦ-
λος. εἰ δὲ καὶ ψευδῆ καὶ λίαν ἄδο-
ξα, δῆλον ὅτι φαῦλος, ἢ ἁπλῶς, ἢ
τῷ θεώρηματος.

3 & quæ falsum concludit. ¶ Perspicuum est igitur in oratione, cùm per se expenditur, primùm videndũ esse, an concludat: deinde, verúmne, an falsum: tum, ex quibus. Nam si ex falsis, sed quæ probabilia sint, tolerabilis erit & non omnino aspernanda: sin ex veris, sed quæ improbabilia, vitiosa, sin ex iis quæ & falsa, & quæ valde improbabilia, profectò vitiosa erit aut omnino, aut in re de qua agitur.

De petitione eius quod initio propositum fuit vel contrariorum, CAP. XIII.

1 *De petitione eius quod initio propositum fuit.* ¶ *Prothesis.* 2 *Diuisio.* 3 *Modus primus,* 4 *secundus,* 5 *tertius,* 6 *quartus,* 7 *quintus.* 8 ¶ *De petitione contrariorum.* 9 *Modus primus,* 10 *secundus,* 11 *tertius,* 12 *quartus,* 13 *quintus.* 14 ¶ *Discrimen dictarum petitionum.*

1 Τὸ δ' ἀρχῇ καὶ τὰ ἐναντία
πῶς αἰτεῖται ὁ ἐρωτῶν, κατ'
ἀλήθειαν μὲν ἐν τοῖς ἀναλυτικοῖς
εἴρηται, κ) δόξαν δὲ νυῦ λεκτέον.
2 ¶ Αἰτεῖσθαι δὲ φαίνονται τὸ ἐν ἀρ-
3 χῇ πενταχῶς. ¶ Φανερώτατα μὲν
καὶ πρῶτον, εἴ τις αὐτὸ τοῦτο δείκνυ-
σθαι δέον αἰτήσει. τοῦτο δ' ἐπ' αὐ-
τῷ μὲν, οὐ ῥᾴδιον λανθάνειν. ἐν δὲ
τοῖς συνωνύμοις, καὶ ἐν ὅσοις τὸ ὄ-
νομα καὶ ὁ λόγος τὸ αὐτὸ σημαίνῃ,
4 μᾶλλον. ¶ Δεύτερον δὲ, ὅταν κ)
μέρος δέον ὅπερ δεῖξαι, καθόλου
τις αἰτήσῃ. ᾧ ὅπερ χειρῶν ὅτι τῷ
ἐναντίων μία ὅπερ ἐστὶν, ὅλως τῷ
ἀντικειμένων ἀξιώσειε μίαν εἶ).
δοκεῖ γὰρ ὁ ἔδει καθ' αὑτὸ δεῖξαι,
μετ' ἄλλων αἰτεῖσθαι πλειόνων.
5 ¶ Τρίτον, εἴ τις τὸ καθόλου δεῖξαι
προκειμένου, κ) μέρος αἰτήσειεν.
ᾧ εἰ πάντων τῷ ἐναντίων προκει-
μένου, τῷδε τινῶν ἀξιώσειε. δοκεῖ
γὰρ καὶ οὗτος, ὁ μετὰ πλειόνων ἔδει
δεῖξαι, καθ' αὑτὸ κ) χωρὶς αἰτεῖ-

QVo autẽ modo is qui interrogat, petat id quod in principio & cõtraria, ad veritatẽ expositũ est in Analyticis[a]: ad opinionem autem, nunc dicendum. a' Lib. 2. Prior. Analyt. cap. 16.

¶ Petere verò videntur id quod in principio quinque modis.

¶ Primùm quidem & apertissimè, si quis idipsum petat, quod probãdum est: quod quidem in eo ipso non facilè lateret: in synonymis autem, iisque omnibus quorum nomen & definitio idem declarant, magis. ¶ Secundò autem, cùm id quod in parte demonstrari debet, in genere vniuerso postulatur: vt si quis probaturus contrariorum vnam esse scientiam, petat omnium oppositorum vnam esse: videtur enim quod per se probari debeat, id vnà cum aliis pluribus petere.

¶ Tertiò, si quis quod vniuersè probandũ est, in parte petat: vt si cùm de omnibus contrariis propositum sit, de aliquib. petat. Nam videtur hic etiam quod cum multis erat docendum, id petere per se ac separatim.

¶ Rursus si quis adhibita diuisione, id de quo agitur petat: vt si probandum sit, medicinam esse salubriũ & insalubrium, separatim petat vtrũque. ¶ Aut si quis alterum petat eorũ quæ se vicissim consequuntur necessariò: vt latus cum diametro cõponi non posse, cùm probandum sit, diametrum cum latere non posse. ¶ Contraria etiã tot modis dicuntur, quot ea quæ in principio petuntur. ¶ Primùm, si petat ea quæ opponũtur vt affirmatio & negatio. ¶ Secundò, si contraria secundùm oppositionem, vt bonum & malum, idem esse. ¶ Tertiò si quis vniuersè sumpserit, & petat quod contradicit in parte: vt si quis hoc sumpto cõtrariorum vnam esse scientiam, petat salubrium & insalubrium esse diuersam: aut si hoc petito de toto genere contradictionẽ sumere conetur. ¶ Rursus, si quis cõtrariũ petat eius, quod ex positis efficitur necessariò. ¶ Item si quis oppositа quidem ipsa non sumat, duo autem petat eiusmodi, ex quibus oppositа contradictio sequatur. ¶ Sumere autem contraria, & petere id quod in principio, hoc differũt, quòd hic error ad conclusionem pertinet: (hanc enim spectantes peti id dicimus quod est in principio) cõtraria autem in propositionibus cernuntur: quòd hæ inter se quodam modo affectæ sunt.

6 σαι. ¶ Πάλιν εἰ τις διελὼν, αἰτεῖται τὸ προβλητέον. οἷον εἰ δέον δεῖξαι τὼ ἰσοπλεύρω ὑμενοῦ καὶ νοσώδους, χωρὶς ἑκάτερον ἀξιώσειεν. ¶ Ἢ εἰ τις τῷ ἐπομένων ἀλλήλοις ἐξ ἀνάγκης, θάτερον αἰτήσειεν. οἷον τὼ πλευρὰ ἀσύμμετρον τῇ διαμέτρῳ, δέον ἀποδεῖξαι ὅτι ἡ διάμετρος τῇ πλευρᾷ. ¶ Ἔσαχῶς δὲ καὶ τὰ ἐναντία αἰτοῦνται παρ' ἐξ ἀρχῆς. ¶ Πρῶτον μὲν δή, εἰ τις τὰς ἀντικειμένας αἰτήσαιτο, φάσιν καὶ ἀποφάσιν. ¶ Δεύτερον δὲ, τἀναντία κατὰ τὼ αὐτὸ θεῖναι· οἷον ἀγαθὸν καὶ κακὸν, ταὐτόν. ¶ Τρίτον, εἰ τις τὸ καθόλου ἀξιώσας, ὅτι μέσεως αἰτοῖτο τὼ αὐτὸ φάσιν. οἷον εἰ λαβὼν τῶν ἐναντίων μίαν ὅτι ἐπίσημον, ὑμενοῦ καὶ νοσώδους ἑτέραν ἀξιώσειεν. ἢ [εἰ] τὸ αὐτὸ ἀποφάσεως, ὅτι τὸ καθόλου τὼ αὐτὸ θεῖναι πειρῶτο λαμβάνειν. ¶ Πάλιν ἐάν τις αἰτήσῃ τὸ ἐναντίον τῷ ἐξ ἀνάγκης συμβαίνοντι διὰ τῶν ἀντικειμένων. ¶ Κἂν εἴ τις αὖ τὰ μὴ λαβὼν τὰ ἀντικείμενα· τοιαῦτα δ' αἰτήσαιτο δύο, ἐξ ὧν ἓν ἀναγκαῖον ἢ ἀντικειμένη ἀπόφασις. ¶ Διαφέρει δὲ τὸ τἀναντία λαμβάνειν τὸ ἐν ἀρχῇ τοσοῦτον, ὅτι τὸ μὲν ἔστιν ἡ ἁμαρτία πρὸς τὸ συμπέρασμα· πρὸς γὰρ ἐκεῖνο βλέποντες, τὸ ἐν ἀρχῇ λέγομεν αἰτεῖσθαι. τὰ δ' ἐναντία ἔστιν ἐν ταῖς προτάσεσι, διά τὸ ἔχειν πως ταὐτὰς πρὸς ἀλλήλας.

6 ἐπιτηδ.

7 χ. κείσθαι ἐν

8 χ. τῶν ἐξ ἀρχῆς συμβ.

9 χ. αἰτεῖται μόνον.

DE EXERCITATIONE.

TRACTATVS III.

CAP. XIV.

1 De rationibus conuertendis. 2 Vt in vtramque partem disseratur, & solutiones asserantur. 3 De rationibus inter se comparandis. 4 De problematis, quæ sæpe in disputationem cadūt. 5 De primis thesibus. 6 De definitionibus. 7 De propositionibus communibus. 8 De vna ratione in multas diuidēda. 9 Vt ex particularibus rationibus vniuersales memoriæ causā colligātur. 10 De syllogismo, & inductione. 11 De vtilitate aliqua referenda ex disputatione. 12 Non cum quouis disputandum. 13 Quæ argumenta confecta & parata habere oporteat.

ΠΡΟΣ δὲ γυμνασίαν καὶ μελέτην τὴν περὶ τοὺς λόγους, πρῶτον μὲν ἀναιρεῖσθαι ἐδύναιτο ἂν τοὺς λόγους. οὗτος γὰρ πρὸς τὰ τὸν λεγόμενον εὐπορώτερον ἕξομεν, καὶ ἐν ὀλίγοις πολλοὺς ἐξεπισκεψόμεθα λόγους. τὸ δὲ ἀναιρεῖν ἐστὶ, τὸ μεταλαβόντα τὸ συμπέρασμα, μετὰ τὴν λοιπῶν ἐρωτημάτων, ἀνελεῖν ἓν τὴν δοθέντων. ἀνάγκη γὰρ εἰ τὸ συμπέρασμα μὴ ὄζι, μίαν τινὰ ἀναιρεῖσθαι τὴν θέσεων, ἐπεὶ πασῶν αὐτῶν τεθεισῶν ἀνάγκη ἦν τὸ συμπέρασμα εἶναι. ¶ Πρὸς ἅπασά τε θέσιν, καὶ ὅτι οὐχ οὕτως, καὶ ὅτι οὐχ οὕτως, τὸ ἐπιχείρημα σκεπτέον. καὶ ὑφ' ἓν τὰ τὴν λύσιν, ὑφ' ἣν ζητητέον. οὐτε γὰρ ἅμα συμβήσεται πρὸς τὸ ἐρωτᾶν, καὶ πρὸς τὸ ἀποκρίνεσθαι γεγυμνάσθαι, καὶ πρὸς μηδένα ἄλλον ἐγχωμάζειν, καθ' αὑτόν. ¶ Παράλληλά τε τὰ προβλήματα, σκεπτέον τὰ πρὸς τὰ τῶν θέσεων ἐπιχειρήματα. τὸ δὲ πρὸς τε τὸ διαζεύξαι πολλὴν ἀπορίαν ποιεῖ. ¶ πρὸς τὸ ἐλέγχειν μεγάλην ἔχει βοήθειαν, ὅταν ἀπορῇ τις, καὶ ὅτι οὕτως, καὶ ὅτι οὐχ οὕτως.

1 Vt autē exercitatio & meditatio in eiusmodi orationib. paretur, primùm assuescendum est in conuertendis orationibus. Sic enim ad id quod dicitur, maior copia suppetet & in paucis multa sorationes tenebimus. Cōuertere[a] enim est commutata conclusione cū reliquis interrogationibus, cuerte re aliquid eorum quæ data sunt. Necesse enim est, si non sit conclusio, propositionum aliquā euerti: si quidem positis iis omnibus, necesse sit conclusionem 2 effici. ¶ Ad omne etiam propositum in vtramque partem argumentum quærendum est: & cùm inueneris, solutio illico inuestiganda. Sic enim fiet, vt simul & in interrogando & in respondendo exercitati simus. Et si nemo alius sit quo cum disputemus conferamúsque, nobiscum licebit. ¶ Et comparari inter se debent selecta ad contradictionem argumenta. Hoc enim ad cogendum magnam facultatem parit, & ad redarguendum magnum adfert adiumentum, si ad vtramque partem prompti simus. Sic enim ad cōtraria efficiemur cautiores.

a De cōuersione lege libr. 2 Prior. Analyt. c. 8. 9. & 10.

Possèque antè perspicere & perspexisse, quid vtramque suppositionis partẽ sequatur, non parũ instrumentum est ad cognitionem, philosophicámque prudentiam. Hoc enim erit reliquũ vt eorum alterum rectè eligamus. Sed ad id ingenio opus est: verúmque ingenium & indoles in eo est, vt possis verũ rectè sequi, & declinare falsum: quod quidẽ bene nati præclarè efficere possunt. Cùm enim amãt, & oderũt quod affertur, verè de eo quod præstãtissimum est, iudicãt. ¶At verò ad quæstiones, quæ sæpissimè in disputationem incidunt, parati & instructi argumentorũ copia venire debemus. ¶Et maximè ad primas suppositiones: quoniam in his respondentes, omnia ferè fastidire solent.

¶Iam definitionum nobis magna vis suppetere debet, probabiliáque & prima in prõptu habenda sunt. Quoniam ex his fiũt ratiocinationes. ¶Danda est etiam opera, vt ea, in quæ aliæ disputationes sæpe incidunt, teneamus. Vt enim in geometria vtile est elementa exercitatione parata & meditata habere: & in numerorum ratione prima quasi capita in promptu habere, magnáque in hoc ipso vis est vt alium etiam numerum multiplicatum cognoscant: sic in disputationibus principia tenere, & propositiones in ore habere. Quemadmodum enim in memoriæ exercitatione loci solùm collocati & dispositi, statim faciunt vt redeant res nobis in memoriam: ita hęc ipsa promptiores ad ratiocinandum efficiunt, quòd ea certo numero definita spectemus. Communémque propositionem mãgis

πρὸς τὰ ἐναντία γὰρ αἱ συμβαίνοι ποιεῖσθαι ✝ φυλακλώ. πρός τε τ ✝ γνῶσιν ☾ τὴν κ᾽ φιλοσοφίαν φέρ νησιν, τὸ δύνασθαι συνορᾶν ☾ συνω εκτέναι τὰ ἀφ᾽ ἑκατέρας συμβά νοντα τῆς ὑποθέσεως, ᾗ μικρὸν ὄρ γανον λοιπὸν τὰ τούτων ὀρθῶς ἐλέ σθαι θάτερον. δεῖ δὲ πρὸς τὸ πιθα νὸν ὑπάρχειν δύφυᾶ. καὶ τοῦτ᾽ ἔστιν ἡ κατ᾽ ἀλήθειαν δύφυΐα, τὸ δύνα σθαι καλῶς ἐλέσθαι τἀληθές, καὶ φυγεῖν τὸ ψεῦδος. ὅπερ οἱ πεφυ κότες δ, δύνανται ποιεῖν δ. οἱ δὲ 4 φιλοῦντες καὶ μισοῦντες τὸ πρὸς φερόμενον, δ κελεύει τὸ βέλτιστον.

¶Πρός τε τὰ πλειστάκις ἐμπίπτον τα τῶν σοβλημάτων, ὀξέπίσα σθαι δεῖ λόγους. ¶Καὶ μάλιστα πε 5 ρὶ τῶν πρώτων θέσεων. ἐν τούτοις δὲ διατρίβουσιν οἱ διακεινό μενοι πολλάκις. ¶Ἔτι τε ὅσων δύ 6 πορεῖν δεῖ, καὶ τῶν ἐνδόξων τε, καὶ τῶν πρώτων ἔχειν πρόχειρος. ὅπερ δὲ τούτων οἱ συλλογισμοὶ γίνον ται. ¶Πειρατέον δὲ καὶ εἰς ἃ πλει 7 στάκις ἐμπίπτουσιν οἱ ἄλλοι λό διάλογοι γοι κατέχειν. ὥσπερ δὲ ἐν γεωμε τρίᾳ πρὸ ἔργου τὸ εἶναι τὰ στοιχεῖα γεγυμνάσθαι, καὶ ἐν ἀριθμοῖς τὸ εἶναι τοῖς κεφαλαιωτὶ πρόχειρος ἔχειν, καὶ μέγα διαφέρει πρὸς τὸ καὶ τὸν ἄλλον ἀριθμὸν γινώσκειν πολλαπλασιούμενον: ὁμοίως καὶ ἐν τοῖς λόγοις, τὸ πρόχειρον εἶναι εἶναι τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς προτάσεις ἀπὸ στόματος ὀξέπίσασθαι. καθάπερ δὲ ἐν τῇ μνημονικῇ μόνοι οἱ τόποι τεθέντες οἴτις ποιοῦσιν αὐτὰ μνημονεύειν. ☾ταῦτα ποιήσει συλ ποιεῖν λογιστικώτερον, ὅτι τὸ πρὸς ὁμοι ώσεις αὐτὰς βλέπειν κατ᾽ ἀριθμόν. πρότασίν τε κοινὴν μᾶλ-

λον

λον ἢ λόγον, εἰς μνήμην θετέον. ἀρχῆς δὲ καὶ ὑποθέσεως διορῆσαι, μετρίως χαλεπόν. ¶ Ἐπὶ τὸν ἕνα λόγον πολλοὺς πιεῖν ἐθιστέον, ὡς ἀσηλότατα κρυπτόντας. ἐπὶ δὲ τὸ τοιοῦτον, εἴ τις ὂν πλεῖστον ἀφιστᾷ τὴν συνηθείας ἀφ' ὧν ὁ λόγος. ἔσονται δὲ δυνατοὶ τῆς λόγων, οἱ μάλιστα καθόλου τὸ πάσχειν δύνανται, διὰ ὅτι οὐκ ἔστι μία πλειόνων ἐπιστήμη. οὔτε δὲ κὴ ὅλη τῆς ἀναπόν, καὶ συστοίχων ἐστί. ¶ Δεῖ δὲ καὶ τὰς ὑπομνημονεύσεις καθόλου ποιεῖσθαι τῆς λόγων, κἂν ᾖ διῃρημένος ὅλη μέρεσι. οὕτω δὲ καὶ πολλοὺς ἔξεσται τὸν ἕνα ποιεῖν. ὁμοίως δὲ καὶ ἐν ῥητορικοῖς ὅλη τῆς ἐνθυμημάτων. αὐτὸν δὲ ὅτι μάλιστα φεύγειν ὅλη τὸ καθόλου φέρειν τοὺς συλλογισμούς. ἀεί τε δεῖ σκοπεῖν τοὺς λόγους, εἰ ὅλη πλείονων κοινῶν διαλέγονται. πάντες γὰρ οἱ ἐν μέρει, καὶ καθόλου διειλεγμένοι εἰσί· καὶ ἔνεστιν ἐν τῇ μέρεσι ἡ καθόλου ἀπόδειξις, διὰ τὸ μὴ εἶναι συλλογίσασθαι μηδὲν ἀνευ τῆς καθόλου. ¶ Τὸν δὲ γυμνασίαν ἀποδοτέον, τῆς μὲν ἐπακτικῶν, πρὸς νέον· τῆς δὲ συλλογιστικῶν, πρὸς ἔμπειρον. πειρατέον τε λαμβάνειν τῶν μὲν τῆς συλλογιστικῶν τὰς προτάσεις, τῶν δὲ τῆς ἐπακτικῶν τὰς ἀναβολάς. ἐν τούτῳ γὰρ ἑκάτεροι γεγυμνασμένοι εἰσίν.

¶ Ὅλως δὲ οὐκ γυμνάζειν διαλεγόμενον, πειρατέον ἀποφέρειν ἢ συλλογισμὸν πρός τινος, ἢ λύσιν, ἢ προτάσιν, ἢ ἔνστασιν, ἢ εἰ ὀρθῶς τις ἤρετο, ἢ εἰ μὴ ὀρθῶς, ἢ αὐτὸς, ἢ ἕτερος, καὶ πῶς ἕκαστος ἐκάλεσται)

quàm disputationem memoriæ mandare debemus, quippe cùm mediocriter difficile sit principiorum & suppositionū vim ac numerum suppetere. ¶ Præterea argumentum vnum in multa distribuere assuescendū est nobis: sicut hi faciunt, qui maximè occultant. Quod ita fiet, si quis longissimè aberret à vicinitate eorum de quibus agitur. Quod potissimum ferre possunt disputationes quę maximè sunt vniuersæ. Vt, nō esse vnā multorū scientiam: sic enim & in relatis & in cōtrariis & in coniugatis cōtingit. ¶ Disputationū etiam commemorationes maximè vniuersæ faciendæ sunt, etiam si in parte sint tractatæ, sic enim ex vna multas etiā facere licebit. Quod etiam in rhetoricis circa enthymemata similiter faciendū. Ipse verò hoc quantum poterit decli nabit, ne ad genus vniuersum ratiocinationem instituat: sempérque in disputationibus spectandū erit, an in pluribus communibus sermones versentur. Omnis enim quæ de parte est, disputatio ī vniuerso genere cōtinetur: éstque in eo quod ad partē pertinet, vniuersi generis demōstratio: Quoniam sine vniuersali nihil ratiocinādo cōcludi potest. ¶ Capienda autē exercitatio, inductionū quidē ad rudes: ratiocinationū verò ad peritos. Enitendúmque est, vt ex ratiocinationibus propositiones, ex inductionibus similitudines sumātur. Sunt enim vtrique in his exercitati. ¶ Omnino aūt is q exercitationis gratia disputat, conari debet vt vel aliquā ratiocinationē afferat ad aliquid probandū, aut propositionē, aut solutionē, aut oppositionē (quæ instātia vulgò appellatur) siue rectè interroget siue nō rectè, vel ipse vel alius: & qua ra-

tione vtrũque euenerit. Ex his n. tota hæc facultas constat: exercitatio autem facultatis gratiâ susc ipitur. Et maximè circa propositiones & instantias. Est enim (vt simpliciter dicam) dialecticus qui vim habet proponendi & per instantiam resistendi. Est autem proponere, vnum facere ex multis: quandoquidem vnũ omnino sumi debet, ad id de quo disseritur: resistere verò est multa ex vno. Aut enim distinguit, aut refellit, cùm ex iis quę proposita sunt, hoc cõcedit, illud non concedit. ¶ Non est [12] autem cum quouis disserẽdum, nec exercitatio ineunda. Quoniam in quibusdam, disputationem vitiosam existere necesse est: nam aduersus eum qui hoc vnũ agit, vt effugiat, æquum est omnino conari ratiocinando cõcludere, non omnino tamẽ pulchrum. Quoniam non temerè cum quibuslibet congrediẽdum: hinc enim maledicta existere necesse est. Neque fieri potest, vt excercitati sine concertationibus disputare desinant. ¶ Oportet autem ad eiusmodi quæstiones, instructas habere disputationes: vt his maximè vtamur cùm minor argumentorum copia suppetit. Tales verò sunt vniuersales, quas difficile est ex tempore comparare.

τερον. ὁκ τούτων γὸ ἡ δυνάμις· τὸ δὲ γυμνάζεσθαι, δυνάμεως χάριν, καὶ μάλιστα πρὸς τὰς προτάσεις καὶ ἐνστάσεις. ἔστι γὸ, ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν, ὁ διαλεκτικὸς, ὁ προτατικὸς καὶ ἐνστατικός· ἔστι δὲ τὸ μὲν προτείνεσθαι, ἓν ποιεῖν τὰ πλείω. δεῖ γὸ ἕν ὅλως ληφθῆναι πρὸς ὃ ὁ λόγος. τὸ δὲ ἐνίστασθαι, τὸ ἓν πολλά. ἢ γὸ διαιρεῖ, ἢ ἀναιρεῖ, τὸ μὲν διὸτι, τὸ δ' οὔ, τῶν προτεινομένων. ¶ Οὐκ ἀπαντᾶ δὲ διαλεκτέον, οὐ· [12] δὲ πρὸς τὸν τυχόντα γυμναστέον. ἀνάγκη γὸ πρὸς ἐνίους φαύλους γίνεσθαι τοὺς λόγους. πρὸς γὰρ τὸν πάντως πεπρωμένον φαίνεσθαι διαφθείρειν, δίκαιον μὲν πάντως πεφάνθαι συλλογίσασθαι, οὐκ εὔχρημον δέ. διόπερ οὐ δεῖ σπουδάζειν διαφερῶς πρὸς τοὺς τυχόντας. ἀνάγκη γὰρ παρεπιλογίαν συμβαίνειν. καὶ γὰρ οἱ γυμναζόμενοι ἀδύνατοῦσιν ἀπέχεσθαι τοῦ διαλέγεσθαι μὴ ἀγωνιστικῶς. ¶ Δεῖ δὲ τοὺς πεπαι- [13] μένους ἔχειν λόγους πρὸς τὰ τοιαῦτα τῶν προβλημάτων, ἐν οἷς ἐλαχίστων διορισαμένων, πρὸς πλείστα χρησίμους ἕξομεν. οὗτοι δ' εἰσὶν οἱ καθόλου, καὶ πρὸς οἷς περίεσθαι χαλεπώτερον ἐκ τοῦ παραχρῆμα πόρου.

ARISTO-

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ
ΠΕΡΙ ΣΟΦΙΣΤΙΚΩΝ ΕΛΕΓΧΩΝ ΤΟ Α.

ARISTOTELIS
DE REPREHENSIONIBVS SOPHISTICIS,
LIBER I.

An sint apparentes elenchi, & ad quam facultatem pertineant, CAP. I.

1 Prothesis. 2 Quæsita esse syllogismos vel elenchos, quæsitam nō esse, sed videri. 3 Quid sit syllogismus. 4 Quid sit elenchus, 5 Cur sint quædam rationes fallaces.

ΠΕΡΙ δὲ τῶν σοφιστικῶν ἐλέγχων, καὶ τῶν φαινομένων μὲν ἐλέγχων, ὄντων δὲ παραλογισμῶν μέν, ἀλλ' οὐκ ἐλέγχων, λεκτέον πρῶτον, ἀρξαμένοις κατὰ φύσιν ἀπὸ τῶν πρώτων. ¶ Ὅτι μὲν οὖν οἱ μὲν εἰσι συλλογισμοί, οἱ δὲ οὐκ ὄντες δοκοῦσι, φανερόν. ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἡ τοῦ γένους, οὕτω τινὸς ὁμοιότητος, ἔστι καὶ τῶν λόγων ὡσαύτως ἔχειν. ἔστι δὲ ἔξις οἱ μὲν ἔχουσιν οὕς, οἱ δὲ φαίνονται φυλετικῆς φυσήσαντες, καὶ ἐπισκιάσαντες ἑαυτούς. ἔστι δὲ οἱ μὲν ἀληθὴς κόσμος, οἱ δὲ φαίνονται κομμώσαντες ἑαυτούς. ἐπὶ τε τῶν ἀψύχων ὡσαύτως. ἔστι τὰ μὲν ἀργυρᾶ, τὰ δὲ χρυσᾶ ἐστιν ἀληθῶς· τὰ δὲ ἐμβρύα φαίνεται καὶ τὰ ἀστήσιν· ἔστι τὰ μὲν λιθαργύρινα, καὶ τὰ κατὰ τὴν ἑρμαν. ἀργυρᾶ· τὰ δὲ χολοβάφινα, χρυσᾶ. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ συλλογισμὸς καὶ ἔλεγχος, ὁ μὲν ἔστιν

DE sophisticis autē reprehēsionib. & de iis quæ speciē habēt reprehēsionū, reuera tamē fallaces ac vitioſę cōcluſiones ſunt, nūc dicendū, initio ſumpto ſecū dū naturam à primis. ¶ Ac primùm quidē alias eſſe ratiocinationes, alias, quæ cùm nō ſint, eſſe videātur, iā per ſe propemodū eſt perſpicuū. Atq. vt aliis in reb. ita in argumentationib. propter quādā rerū inter ſe ſimilitudinē id accidit. Sūt. n. inter homines alij, quib. reuera ineſt bonus corporis habitus, in aliis aut tumor quidā talis, qualis eſſe hoſtiarū ſolet in ſacris curialib. per æmulationē curiarū: aut fictus ad eā ornatus bonā corporis habitudinē imitatur. Sunt itē. qui ſua ipſi pulchritudine pulchri ſunt: alij autē, qui per fucū tātùm tales vi dētur. Nec diſſimilis eſt in reb. inanimatis ratio, in quibus ſunt nonnullæ, quæ vt videntur, ita reuera ſunt, aut argentum, aut aurum, aliæ, cùm non ſint, falſa quadam ſpecie iudicio ſenſuum : vt lithargyrina, & ſtannea videntur eſſe argentea: & quæ felle tincta ſunt, aurea. Eodem planè modo ratiocinationes & reprehenſiones aliæ ſunt,

aliæ non sunt, videntur autem propter imperitiam. Sunt enim imperiti homines iis propemodum similes, qui procul res prospiciunt. ¶ Ac vera quidē tum ratiocinatio est, cùm ex quibusdā positis quidpiam ab iis quæ posita sunt, diuersum ob id necessariò sequitur, quia illa sunt antè posita. ¶ Reprehensio autem est ratiocinatio cū contradictionis conclusione. ¶ Hoc autem quidānon faciunt, sed videntur multis de causis. Vnus verò locus est vulgatissimus & latissimè patēs, ex rerum vocabulis. Quia enim ipsis per se rebus in mediū prolatis constare disputatio nō potest, cóque verbis, quasi notis quibusdam, pro rebus vti cogimur: propterea fit, vt idem ferè vsueniat, quod in subducendis per calculos rationibus, nempe vt verborum ac rerum eandem omnino esse rationē existimemus. In quo nos lōgè latéque erramus. tantum enim inter illa interest, vt verborum & orationū certus sit ac definitus numerus, rerum infinitus. Vnde efficitur, vt vna oratione aut nomine multas res significari sit necesse. Et quemadmodum in subducendis calculis qui rudes sunt, & quid suo quíque loco valeant calculi, nesciunt, ab iis qui sunt in eo genere periti, facilè circumueniuntur: ita in sermonibus conferendis, qui ignorant, quæ sit verborum vis & significatio, facilè siue differant ipsi, siue aliorum audiant sermones, decipiuntur. Atque illa quidem vna causa est, præter alias quæ postea explicabuntur, cur sæpe videantur esse ratiocinationes, aut reprehensiones, quæ non sunt. ¶ Quoniam autem quibusdam illud est ingenium, vt se operæprecium maius facturos existiment, si sapientes videantur, nec sint, quàm si essent, nec viderentur: (est enim Sophistice

ὁ δὲ οὐκ ἔστι μὲν, φαίνεται δὲ διὰ τὴν ἀπειρίαν. οἱ γὰρ ἄπειροι, ὥσπερ ἂν ἀπόντων πόρρωθεν θεωροῦσιν. ¶ Ὁ μὲν γὰρ συλλογισμὸς ὁτὲ μὲν ἐστὶν, ὅτε τεθέντων, ὅτι τοῦτ' ἄλλο τι συμβαίνει ἐκ τούτων ὅ τι ἀνάγκης τι κειμένων διὰ τῶν κειμένων. ¶ Ἔλεγχος δὲ, συλλογισμὸς μετ' ἀντιφάσεως τοῦ συμπεράσματος. ¶ Οἱ δὲ τοῦτο ποιοῦσι μὲν οὐ, δοκοῦσι δὲ διὰ πολλὰς αἰτίας. ὧν ἓν τόπος εὐφυέστατος, καὶ δημοσιώτατος, ὁ διὰ τῆς ὀνομάτων. ἐπειδὴ γὰρ οὐκ ἔστιν αὐτὰ καθ' αὑτὰ τὰ πράγματα διαλέγεσθαι φέροντας, ἀλλὰ τοῖς ὀνόμασιν ἀντὶ τῶν πραγμάτων χρώμεθα συμβόλοις· τὸ συμβαῖνον ἐπὶ τῶν ὀνομάτων, καὶ ὅπὶ τῶν πραγμάτων ὑπολαμβάνομεν συμβαίνειν, καθάπερ ὅπὶ τῶν ψήφων τοῖς λογιζομένοις. τὸ δὲ, οὐκ ἔστιν ὅμοιον. τὰ μὲν γὰρ ὀνόματα πεπέρασται, καὶ τὸ τῶν λόγων πλῆθος· τὰ δὲ πράγματα, τὸν ἀριθμὸν ἄπειρά ἐστιν. ἀναγκαῖον οὖν πλείω τὸν αὐτὸν λόγον, καὶ τοὔνομα ἓν σημαίνειν. ὥσπερ οὖν καὶ κεῖ οἱ μὴ δεινοὶ τὰς ψήφους φέρειν, ὑπὸ τῶν ὀπισημόνων θαυμάζονται, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ὅπὶ τῶν λόγων, οἱ τῶν ὀνομάτων τὴν δυνάμεως ἀπειρίᾳ θαυμαζόμενοι, καὶ αὐτοὶ διαλεγόμενοι, καὶ ἄλλων ἀκούοντες. διὰ μὲν οὖν ταῦτα τε τὰ τοιαῦτα, καὶ τὰς λεχθησομένας, ἔστι καὶ συλλογισμὸς καὶ ἔλεγχος φαινόμενος, οὐκ ὢν δέ. ¶ Ἐπεὶ δ' ἔστί τισι μᾶλλον τοῦ ἔργου τὸ δοκεῖν εἶ) σοφοῖς, ἢ τὸ εἶ) καὶ μὴ δοκεῖν· (ἔστι γὰρ ἡ σοφιστικὴ,

φαινο-

φαινομένη σοφία, οὖσα δὲ μή· καὶ ὁ σοφιστὴς χρηματιστὴς ὁπὸ φαινομένης σοφίας, ἀλλ' οὐκ οὔσης) δῆλον ὅτι ἀναγκαῖον πύπτις· καὶ τὸ σοφὸν ἔργον μᾶλλον δοκεῖν ποιεῖν, ἢ ποιεῖν καὶ μὴ δοκεῖν. ἔστι δέ, ὡς ἐν πρὸς ἓν εἰπεῖν, ἔργον ᾧ ἕκαστον τῶ εἰδότος, ἀψευδεῖν μὴ αὐτὸν περὶ ὧν οἶδε, τὸν ἢ ψευδόμενον ἐμφανίζειν δυνάσθαι. τοῦτα δέ ἐστι τὸ μὴ ἐν τῷ δυνάσθαι δοῦναι λόγον. τὸ δὲ ἐν τῷ ληθεῖν. ἀναγκαῖον οὖν τοῖς βουλομένοις σοφιστὴν, τὸ τῷ εἰρημένων λόγων ἕξιν ζητεῖν πρὸς ἔργου γάρ ἐστιν. ἢ γὰρ ποιαύτη δύναμις ποιήσει φαίνεσθαι σοφὸν, οὐ τυγχάνουσι τῶν πραγμάτων ἔχοντες. ¶ Ὅτι μὲν οὖν ἐστι τοιοῦτον ἕξις λόγων, καὶ ὅτι ποιαύτης ἐφίενται δυνάμεως, οὓς καλοῦμεν σοφιστὰς, δῆλον.

simulata & non vera sapientia: & sophista is dicitur, qui ex ea quā præ se fert non vera sed simulata sapientia quæstum facit) illud profectò ex iis perspicuum est, tali ingenio natis hominibus magis elaborandū esse, vt sapientis officiū præstare videātur, quàm vt faciant, nec videātur. Est autē (vt singula cū singulis conferam) sapientis in re quaque officium, vt rogatus de iis rebus, quarum habet sciētiam, nil falsum dicat: & vt, si quem in errore versari senserit, illū coarguat, & de falsa opinione deducat. Quorum prius in bene reddenda ratione de iis, quæ interrogantur, positū est: posterius in bene interrogādo, si quid sit, de quo reposcēda sit ab altero ratio. Necesse igitur est, vt qui sophistæ munus probè fungi velit, illud fallaciū orationū genus, de quo paulò antè diximus imprimis exquirat: quā doquidem in eo tantum est momenti, vt hæc sit vna ratio, qua apparentē sapientiā, in qua illis sunt omnia, consequi possint. ¶ Ac esse qui dem genus orationis quoddam ciusmodi & eā facultatem ab eis, quos sophistas appellare solemus, expeti manifestum est.

Disputationum genera,
Cap. II.

1 *Prothesis.* 2 *Expositio.* 3 *De quibus suprà dictum fuerit, ac de quibus deinceps dicendum sit.*

1 Ὅσα δέ ἐστιν εἴδη τῆς λόγων τῆς σοφιστικῶν, καὶ ἐν πόσοις τὸ ἀριθμὸν ἡ δύναμις αὐτῆ συνέστηκε, καὶ πόσα μέρη τυγχάνει τῆς πραγματείας ὄντα, καὶ ὡς πρὸς ἄλλων τῆς συντελουμένων εἰς τὴν τέχνην ταύτην, ἤδη λέγωμεν.

2 ¶ Ἔστι δὴ τῆς ἐν τῷ διαλέγεσθαι λόγων τέτταρα, διδασκαλικοὶ, καὶ διαλεκτικοὶ, καὶ πειραστικοὶ, καὶ ἐριστικοὶ καὶ διδασκαλικοὶ μὲν, οἱ ἐν τῆς οἰκείων ἀρχῶν ἑκάστου μα-

NVnc quot sint orationū sophisticarū genera, & quot numero ea, ex quibus cōstat hęc tota facultas: quótq. partes sint huius tractationis, quā instituimus, & si qua sunt alia, quęad huius artis perfectionē pertinent, dicamus. ¶ Sūt igitur ad disserēdū quatuor orationū genera: vnū ad docendū accōmodatū: alterū dialecticū: tertiū tentatiuū: quartū cōtētiosum. Atq. illud quidē ad docendū accōmodatū, quod constat ex propriis cuiusque dis

ciplinę principiis, nec ex opinio ne respō dentis concludit. Credere enim, & indubitatā fidem hābere eum oportet, qui discere aliquid velit. Dialecticū autem, quod ex probabilibus conclude re potest cōtradictionem. Tentatiuum verò, quod ex iis quę vi dētur respondenti, & quæ scire eum necesse est, qui sibi alicuius rei scientiā tribuit & arrogat: si-
2 Li. 8. To. 11. 2. cut aliis locis[2] à nobis est explicatū. Contētiosum autem, quod ex iis concludit, quæ probabilia vidētur, nec sunt. ¶ Ac de iis qui
1 dem, quæ ad docendū & demonstrandum valent, dictū est à nobis in Analyticis: de dialecticis autē, & iis quæ ad tentandum ac commodata, in superioribus libris. Nūc de cōtētiosis dicamus.

θήματος καὶ οὐκ ἐκ τῶν τῷ ἀποκρι νομένῳ δοξῶν συλλογιζόμενοι. δεῖ γὰρ πιστεύειν τὰ μαθήσιν τα. διαλεκτικοὶ δέ, οἱ ἐκ τῶν ἐνδόξων συλλογισκοὶ αὐτιφάσεως. πειρα[illegible]οὶ δέ, οἱ ἐκ τῶν δοκούντων τῷ ἀποκρι νομένῳ, καὶ ἀναγκαίων εἰδέναι τῷ προτιθεμένῳ ἔχειν τὴν ἐπιστήμην. ἔριστικοὶ δέ, οἱ ἐκ τῶν φαινομένων ἐνδόξων, μὴ ὄντων δὲ συλλογιστικοί. ¶ Περὶ μὲν οὖν τῶν διδασκαλικῶν καὶ ἀποδεικτικῶν, ἐν τοῖς ἀναλυτικοῖς εἴρηται. περὶ δὲ τῶν διαλεκτικῶν καὶ πειραστικῶν, ἐν τοῖς πρότεροις. περὶ δὲ τῶν ἀγωνιστικῶν καὶ ἐριστικῶν νυν λέγωμεν.

1 γρ. τῶν διπλασιαστικῶν

κ. τῶν πειραστ.

Scopi sophistarum, CAP. III.

1 Prothesis. 2. Expositio.

PRimùm autem intelligendū est, quot, & quæ sint ea, quæ differendo sibi proponunt, qui contentionis modo & vincendi causa disputant. ¶ Sunt autē numero quinque: Reprehensio, falsum, incredibile, quódque sit cōtra omnium opinionē, solœcismus: & quintum, cogere eum quicum disputant, nugari: quod est sæpiùs idem dicere: aut quod non est, sed horum aliquam speciē præ se ferre videtur. Hoc.n. est, quod primùm & maximè cō tendunt, vt redarguere videātur: secundo loco, falsum aliquid ostendere: tertio, ad inopinabile cōpellere: quarto, solœcismum efficere, id est, aduersarium virationis adductum videri nō pos se effugere, quin barbarè loquatur: postremo, idem sæpiùs dicere.

Πρῶτον δὲ λεπτέον, πόσων σκοπὸς γίνονται οἱ ἐν τοῖς λόγοις ἀγωνιζόμενοι καὶ διαφιλονεικοῦντες. ¶ Εἰσὶ δὲ τούτων πέντε τὸν ἀριθμόν, ἔλεγχος, καὶ ψεῦδος, καὶ παράδοξον, καὶ σολοικισμός, ⁊ πέμπτον, τὸ ποιῆσαι ἀδολεσχῆσαι τ προσδιαλεγόμενον, τοῦτο δέ ἐστι τὸ πολλάκις αὐτὸ καὶ ἁπλῶς ταὐτὸ λέγειν· ἢ τὸ μὴ ὄν, ἀλλά τὸ φαινόμενον εἶναι τοιοῦτον. μάλιστα μὲν γὰρ προαιροῦνται φαίνεσθαι ἐλέγχοντες. δεύτερον δὲ, ψευδόμενόν τι δεικνύειν. τρίτον, εἰς παράδοξον ἄγειν. τέταρτον, σολοικίζειν ποιεῖν. τοῦτο δέ ἐστι, τὸ ποιῆσαι τῇ λέξει βαρβαρίζειν ἐκ τοῦ λόγου τὸν ἀποκρινόμενον. τελευταῖον δὲ, τὸ πλειστάκις τὸ αὐτὸ λέγειν.

1 Πρῶτον δὲ λεπτέον, πόσων σκοπὸς γίνονται οἱ ἐν τοῖς λόγοις ἀγωνιζόμενοι καὶ διαφιλονεικοῦντες. ¶ Εἰσὶ δὲ τούτων πέντε τὸν ἀριθμόν, 2 ἔλεγχος, καὶ ψεῦδος, καὶ παράδοξον, καὶ σολοικισμός, ⁊ πέμπτον, τὸ ποιῆσαι ἀδολεσχῆσαι τ προσδιαλεγόμενον, τοῦτο δέ ἐστι τὸ πολλάκις αὐτὸ καὶ ἁπλῶς ταὐτὸ λέγειν· ἢ τὸ μὴ ὄν, ἀλλά τὸ φαινόμενον εἶναι τοιοῦτον. μάλιστα μὲν γὰρ προαιροῦνται φαίνεσθαι ἐλέγχοντες. δεύτερον δὲ, ψευδόμενόν τι δεικνύειν. τρίτον, εἰς παράδοξον ἄγειν. τέταρτον, σολοικίζειν ποιεῖν. τοῦτο δέ ἐστι, τὸ ποιῆσαι τῇ λέξει βαρβαρίζειν ἐκ τοῦ λόγου τὸν ἀποκρινόμενον. τελευταῖον δὲ, τὸ πλειστάκις τὸ αὐτὸ λέγειν.

κ. σολοικισμός Μ Ba

De

De fallaciis in dictione consistentibus,
Cap. IV.

1 Reprehensionum divisio, 2 & subdivisio. 3 De homonymia. 4 De amphibolia. 5 Communia de homonymia & amphibolia. 6 De compositione. 7 De divisione. 8 De accentu. 9 De figura dictionis.

1 ΤΡόπει δὲ εἰσὶ τῶν μὲν ἐλέγχων δύο. οἱ μὲν γάρ εἰσι παρὰ τὴν λέξιν, οἱ δὲ ἔξω τῆς λέ-
2 ξεως. ¶ Ἔτι δὲ τὰ μὲν πρὸς τὴν λέξιν ἐμποιοῦντα τὴν φαντασίαν, ἐξ ὧν ἀριθμῶν. ταῦτα δέ ἐστιν, ὁμωνυμία, ἀμφιβολία, συνθεσις, διαίρεσις, προσῳδία, καὶ σχῆμα λέξεως. τούτου δὲ πίστις, ὅτι ὁρᾷ τῆς ἐπαγωγῆς, καὶ συλλογισμός, οὐ τε λῆψθῆ τις ἄλλος. καὶ ὅτι τοσαυταχῶς αὐ τοῖς αὐτοῖς ὀνόμασι καὶ λόγοις μὴ ταὐτὸ δηλώσου-
3 σιν. ¶ Εἰσὶ δὲ πρὸς μὲν τὴν ὁμωνυμίαν οἱ τοιοῦτοι τρόπον λόγων. οἷον, ὅτι μανθάνουσιν οἱ ἐπιστάμενοι τὰ πρὸς προσφερόμενα μανθάνουσιν οἱ γραμματικοί. τὸ δὲ μανθάνειν, ὁμώνυμον, τό, τε ξυνιέναι περὶ μέρους τῆς ἐπιστήμης, καὶ τὸ λαμβάνειν τὴν ἐπιστήμην. καὶ πάλιν ὅτι τὰ καλὰ, ἀγαθά· τὰ γὰρ δέοντα ἀγαθά, τὰ δὲ καλὰ δέοντα. διττὸν γὰρ τὸ δέον, τό, τ' ἀναγκαῖον, ὁ συμβαίνει πολλάκις καὶ ἐπὶ τῶν κακῶν, ἔστι γὰρ κακόν τι ἀναγκαῖον· καὶ τὰ ἁπλῶς ἀγαθὰ δέοντα φαμὲν εἶναι. Ἔτι τὸ αὐτὸ καθῆσθαι καὶ ἑστάναι, καὶ κάμνειν καὶ ὑγιαίνειν. ὅσπερ γὰρ ἀνίστατο, ἕστηκε· καὶ ὅσπερ ὑγιάζετο, ὑγιαίνει. ἀνίσταται γὰρ ὁ καθήμενος, καὶ ὑγιάζεται ὁ κάμνων. τὸ δὲ τὸ κάμνοντα ὁποῖῳ τυπτεῖν, ἢ πάσχειν, οὐκ ἐν σημαινῇ· ἀλλ' ὁτὲ μὲν ὅτι ὁ νῦν κάμνων, ἢ καθήμενος, ὁτὲ δὲ ὃς ἐκάμνει πρότερον. πλὴν ὑγιάζετο μὲν [ὁ κάμνων] ὁ κάμνων.

Desunt in MS.

1 SVnt autem reprehensionum duo modi: quidam secũdum dictionem, alij extra dictionem.
2 ¶ Atque ille quidem modus, in quo vis captionis ad dictionem pertinęt, in sex distribuitur, qui sunt homonymia, orationis ambiguitas, cõiunctio, diuisio, accẽtus, forma dictionis. Esse aũt tot nec plures modos nõ solùm inductione doceri potest, sed etiã ratiocinatione, siue sumatur aliquis alius: & quòd tot modis, no minibus iisdẽ & orationibus nõ eadẽ significemus. ¶ Sunt autem
3 ex homonymia orationes eiusmodi. Quæ memoriter ab alio recitãtur, ea grammatici μανθάνουσι: ergo q docti sũt μανθάνουσι. Homonymũ est μανθάνειν: interdũ enim idem valet quod intelligere rẽ aliquam, interdũ significat idẽ quod discere. Et ampliùs mala bona esse. Quę enim facere oportet, bona sunt: mala autẽ facere oportet. Oportere enim duobus modis accipi potest. Vno modo pro eo quod necessariũ est: quæ significatio ad mala sæpe pertinet: sunt enim quæ licet mala sint, nobis tamẽ necessariò subeũda sunt. Altero modo quod bonũ est, officióq. cõsentaneũ, hoc verbo intelligitur. Item eundẽ stare & sedere, ægrotare & valere. Nã qui surgebat, stat, & qui cõualescebat, valet: atqui surgebat sedens, & cõualescebat ægrotans. Ægrotantẽ enim facere aliquid, aut pati, non habet vnã tantùm significationẽ: sed interdũ significat eũ, q nũc aut ægrotat, aut sedet: interdum verò qui ægrotabat priùs, aut sedebat. Illud tamen verum est, eum qui conualescebat, ægrotantẽ etiámnum fuisse:

valens autem, non est ægrotans, ta ægrotans, non nunc, sed prius.
¶ Ad ambiguitatem orationis hæc omnia sunt referenda. Ego vellē me hostes capere. Itē illud, Quod quisque cognoscit, illud ipsum cognoscit. Hæc enim oratio vel ad cognoscentē, vel ad rē cognitā referri potest. Itē illud, Quod quis videt, illud ipsum videt: columnā autē videt quispiā: columna igitur videt. Quod esse dicis, tu illud ipsum dicis: lapidē autē esse dicis: tu igitur illud ipsum, lapis scilicet, dicis. Postremò illud quoque ambiguū est, σιγῶντα proloqui: nā & hoc dupliciter accipi potest. Vno modo, vt significet loqui aliquē qui taceat. Altero vt de rebus multis loqui aliquē declaret. ¶ Sūt autē tres potissimùm modi, quib. omnis homonymia & amphibolia cōtinetur. Vnus est, quando aut oratio, aut vocabulū, ppriè multa significat, vt aquila, canis. Alter, quādo ex vsu loquendi *ambiguitas* nascitur. Tertius, cùm verba coniūcta multismodis accipi possunt, separata simplicē habēt significationē: quale est illud, scire literas. Vt. n. multiplicia non sint singula hæc verba, scire, & literas: coniuncta tamen multis modis accipi possunt. Aut enim significāt ipsas literas sciētię capaces esse, aut verò literarū cognitionē habere alterū. Ac modi quidē, quib. homonymia aut amphibolia cōtinetur, hi sunt quos expositimus. ¶ Nūc de coniunctione dicamus, ad quā hæc pertinent omnia: Posse scientē ambulare, posse non scribentē scribere. Etenim hæc duo nō idem significāt, cùm est coniuncta, & cùm est diuisa orationis sententia. Est autē huius orationis, posse non scribentem scribere, sententia coniuncta, cùm significet

ὑμαίνει δὲ οὐ κάμνων, ἀλλ' ὁ κάμνων οὐ νῦν, ἀλλὰ πρότερον. 4
¶ Παρὰ δὲ τὴν ἀμφιβολίαν οἱ τοιοίδε, τὸ βούλεσθαι λαβεῖν με τοὺς πολεμίους. καὶ ἆρ' ὃ τις γινώσκει, τοῦτο γινώσκει; καὶ γὰρ καὶ τὸν γινώσκοντα καὶ τὸ γινωσκόμενον, ἐνδέχεται ὡς γινώσκοντα σημαίνειν τοῦτο πρὸς λόγῳ. καὶ ἆρα ὃ ὁρᾷ τις τοῦτο ὁρᾷ; ὁρᾷ δὲ τὸν κίονα, ὥστε ὁρᾷ κίονα. καὶ ἆρα ὃ σὺ φὴς εἶ, τοῦτο σὺ φὴς εἶ; φὴς δὲ λίθος εἶ, σὺ ἄρα φὴς λίθος εἶ. καὶ ἆρα ὅτι σιγῶντα λέγειν; ἀντίον γάρ ὅτι καὶ τὸ σιγῶντα λέγειν, τό, τὰ τὸν λέγοντα σιγᾶν, καὶ τὸ τὰ λεγόμενα. 5
¶ Εἰσὶ δὲ ξεῖς ξόποι πρὸς ἃ ὁμωνυμίαν καὶ τὴν ἀμφιβολίαν. ἓς μὲν ὅταν ὁ λόγος ἢ τοῦ ὅμα κυρίως σημαίνη πλείω· οἷ αὐτὸς, ἢ κύων. ἓς δὲ, ὅταν εἰωθότες ὦμεν οὕτω λέγειν. ξῖτος δὲ, ὅταν τὸ συνῃθὲν πλείω σημαίνῃ κεχωρισμένον δὲ, ἁπλῶς· οἷον τὸ ὁπλίσασθαι γράμματα. ἑκάτερον μὲν γὰρ, εἰ ἔτυχεν, ἓν τι σημαίνει, τὸ ὁπλίσασθαι, καὶ τὰ γράμματα. ἄμφω δὲ πλείω, ἢ τὸ τὰ γράμματα αὐτὰ ὁπισήμως ἔχειν, ἢ τῷ γραμμάτων ἄλλον. ἡ μὲν οὖν ἀμφιβολία καὶ ὁμωνυμία, πρὸς τούτοις τοῖς ξόποις ξεῖ. ¶ Παρὰ δὲ τὴν συνθεσιν τὰ τοιάδε. οἷον τὸ δύνασθαι καθήμενον βαδίζειν, καὶ μὴ γράφοντα γράφειν. οὐ γὰρ ταυτὸν σημαίνει, ἐὰν διελών τις εἴπῃ καὶ συνθεὶς, ὡς δυνατὸν ἢ καθήμενον βαδίζειν, καὶ μὴ γράφοντα γράφειν. τὸ δ' οὕτως αὖ τις συνθῇ, τὸν μὴ γράφοντα γράφειν. σημαίνει γὰρ αὖ ὡς 6

ἐχει

ἔχει δ' ὡσαμὶν τῷ μὴ γράφων γράφειν. ἐὰν δὲ μὴ συμβῇ, ὅτι ἔχει δύναμιν, ὅτι οὐ γράφει, τῷ γράφειν. καὶ μανθάνει νυῦ γράμματα, εἴπερ ἐμάνθανεν ἃ ἐπίσταται. ἔτι τὸ ἓν μόνον δ' ὡσάμβυον φέρειν, πολλὰ δύναται φέρειν. ¶ Παρὰ δὲ διαίρεσιν, ὅτι τὰ πέντε, ὃς δύο καὶ ξία, καὶ ᾧ τὰ καὶ ἄρτια. καὶ τὸ μεῖζον ἴσον· τοσοῦτον γάρ, καὶ ἔτι ᾧ ος. ὁ γὰ αὐτὸς λόγος σημημένος καὶ συγκείμβυος, οὐκ ἀεὶ ταὐτὸ σημαίνειν αὖ δόξειεν. οἷον

Ἐγώ[a] σε ἔθηκα δοῦλον ὅτα ἐλεύτερον.

καὶ τό,

Πεντήκοντ' αὖδρῶν ἑκατὸν λίπε δῖος Ἀχιλλεύς.

¶ Παρὰ δὲ τὴν ᾧοσῳδίαν, ὃν μὴ τοῖς αὐτὸ γράφης δ' ξαλεκτικοῖς, οὐ ῥᾴδιον ποιῆσαι λόγον· ὃν δὲ τοῖς γραμμβύοις καὶ ποιήμασι, μᾶλλον. οἷον καὶ τὸν Ὄνειρον ἔνιοι διορθοῦσι ᾧος τοὺς ἐλέγχοντας, ὡς ἀτόπως εἰρηκότα, τὸ μὴ,

Οὔ[b] κατα πύθεται ὄμβρω.

λύουσι γὰ αὐτὸ τῇ ᾧοσῳδίᾳ, λέγοντες τὸ οὐ ὀξύτερον. καὶ τὸ ᾧεὶ τὸ ἐνύπνιον τῷ Ἀγαμέμνονος, ὅπ οὐκ αὐτὸς ὁ Ζεὺς εἶπεν,

δίδομβυ[c] δὲ οἱ ὄβρος ἀρέσθαι, ἀλλὰ τῷ ἐνυπνίῳ ἐνετέλλετο δι δόναι. τὰ μὲ οὖ τοιαῦτα ᾧόδηλα τῇ ᾧοσῳδίαν ὄζιν. ¶ Οἱ ὃ παρὰ τὸ χῆμα τῆς λέξεως συμβαίνουσιν, ὅταν τὸ ταὐτὸν ὡσαύτως ἐρμηνεύηται. οἷον, τὸ ἄρρεν θῆλυ ἢ τὸ θῆλυ, ἀρρεν ἢ τὸ μεταξύ, θάτερον τούτων· ἢ πάλιν τὸ ποσὸν ποιὸν, ἢ τὸ ποιὸ, ποσὸν, ἢ τὸ ποιοῦ

cum qui non scribit, posse, cùm non scribit, scribere: diuisa autē, cùm eā vim habet, posse cū, qui nunc nō scribit, posttea scribere, & discit nunc literas: siquidē didicit quæ scit. Itē illud: Quod vnum solùm potest ferre, multa potest ferre. ¶ Ex diuisione autē ista ducūtur: Quinque sunt duo & tria, atque ita paria & imparia: & maius esse æquale, tantū enim esse & aliquid amplius. Eadem enim oratio coniuncta & diuisa non idem significare videtur: vt

Ego[a] *te feciseruum liberum:*
&,
Quinquaginta hominum cētum heros liquit Achilles.

a Videtur esse versus Menādri à Terētio in Andria sic expressum, Scena 1. feci seruo vt es seruiberes mihi.

¶ Ex accentu autem sine scripto dialecticis nō facile est disputationem instituere: in scripto autem & poëmate sæpe locum habet. Quo modo liberatur eorū calumniā Homerus, qui apud illum dicunt absurdè scriptū esse,

οὔ[b] κατα πύθεται ὄμβρω.

Dicunt enim malè accipi accentum illius particulæ οὔ, quæ non circumflexo, sed acuto notari debet hoc modo, οὔ. Item cùm ille locus Homeri reprehenditur, vbi de somnio Agamemnonis agitur, ita occurrunt, vt dicant non esse illa accipienda quasi Iouis verba:

b Odyss. a. v. 161.

δίδομβυ[c] δὲ οἱ ὄβρος ἀρέσθαι,

c Ilia. φ. v. 297.

sed iis verbis imperare Iouem somno, vt det ipse somnus Agamēnoni illud, vt fiat sui voti cōpos Agamemnon, ita vt δίδομβυ ᾧ δίδωμι accipiatur. Ac de ac cētu quidē hactenus. ¶ x forma autē dicēdi tū duci intelligūtur captiones, quādo nō idē eodē modo pronunciatur. Veluti cùm masculinum ad fœmininū genus transferimus, aut contrà fœmininum ad masculinum, aut verò cùm neutrū genus malè accipimus. Et cùm ad qualitatem transferimus quantitatem, aut contrà, ex

qualitate facimus quantitatē. Et cum id quod facere significat, in patiendi significatione accipimus. Denique cùm id, quod certā quandā affectionem declarat, pro actione sumitur, eodémque modo in aliis omnibus categoriis, quomodo superiorib. libris a nobis diuisæ sunt. Illud enim vsuenire interdū potest, vt quī actionem nō significat, si tātum speciē vocabuli spectes, ita accipiatur quasi facere aliquid significet. Vt valere, dicēdi formā, simile est his verbis, secare, ædificare: & tamen illud qualitatē & certam quandam affectionem significat, hæc actionem: nec dissimilis est in aliis ratio. ¶ Ac secundum dictionem reprehensiones his modis contingunt.

a Lib. Top. c. 8.

πάσχον, ἢ τὸ ἐγκεκαίμθον ποιοῦν, καὶ τὰ ἄλλα, ὡς διήρηται πρότερον. ἔστι γὰρ τὸ μὲν τοῦ ποιεῖν ὄν, ὡς τοῦ ποιεῖν τι τὴ λέξει σημαίνειν. ἔστι τὸ ὑγιαίνειν ὁμοίῳ ῥήματι τῆς λέξεως λέγεσθαι τοῦ τέμνειν, ἢ οἰκοδομεῖν. καί τι τὸ μὲν, ποιόν τι ὂν ἐγκεκαίμθον πως δηλοῖ· τὸ δὲ, ποιεῖν τι. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ ὅσα τοῦ ἄλλων. ¶ Οἱ μὲν οὖν ὡδὶ τῷ λέξιν ἐλέγχοι, οὐ τούτων τοῦ τόπων εἰσί.

De fallaciis extra dictionem, Cap. V.

1 De paralogismis extra dictionem. 2 De accidente. 3 De eo quod est simpliciter, vel κατὰ τι quid. 4 De ignorantia elenchi. 5 De petitione quæsiti ab initio propositi. 6 De consequenti. 7 De non causa. 8 Si duæ interrogationes pro vna sumantur.

FAllacium verò conclusionū, quæ sunt extra dictionē, septē sunt genera: Primū est ex accidēte: secundū ex eo quod simpliciter aliquid dicitur, vel non simpliciter, sed cū aliqua adiectione aut partis aut loci, aut tēporis, aut affectionis ad alterum: tertiū est ex ignoratione reprehēsionis: quartū ex consequenti: quintū ex eo quòd sumitur illud ipsum, quod iā inde à principio in quæstione positū est: sextū ex eo quòd pro causa ponitur, quod minimè est causa: septimū ex eo quòd quæ multæ sunt interrogationes, pro vna accipiūtur. ¶ Ac fallaces quidē ex accidēte cōclusiones tū ducūtur, quādo rei subiectæ & accidēti eadē omnia attribuuntur. Quia enim multa eidem accidunt, propterea nō necesse est eadē omnia rei subiectæ, & huius omnibus attributis cōuenire. Alioqui erūt eadē omnia, quemadmodū sophistæ dicūt. Vt

1 Τῶν δὲ ἔξω τῆς λέξεως παραλογισμῶν, εἰσὶ εἰσὶν ἑπτά. ἓν μὲν, τὸ συμβεβηκός. δεύτερον δὲ, τὸ ἁπλῶς, ἢ μὴ ἁπλῶς, ἀλλὰ πῇ, ἢ ποῦ, ἢ ποτε, ἢ πρός τι λέγεσθαι. τρίτον δὲ, τὸ τὴν ἐλέγχου ἄγνοιαν. τέταρτον δὲ, τὸ τὸ ἑπόμενον. πέμπτον δὲ, τὸ τὸ ἐν ἀρχῇ λαμβάνειν. ἕκτον δὲ, τὸ τὸ μὴ αἴτιον, ὡς αἴτιον τιθέναι. ἕβδομον δὲ, τὸ τὸ τὰ πλείω ἐρωτήματα ἓν ποιεῖν. 2 Οἱ μὲν οὖν τὸ συμβεβηκὸς παραλογισμοί εἰσιν, ὅταν ὁμοίως ὑπάρχειν ἀξιωθῇ τοῦ πράγματι, καὶ τῷ συμβεβηκότι ὑπάρχειν. ἐπεὶ γὰρ τὰ αὐτῷ πολλὰ συμβέβηκεν, οὐκ ἀνάγκη πᾶσι τοῖς κατηγορουμένοις, ἃ καθ' οὗ κατηγορεῖται ταῦτα πάντα ὑπάρχειν. πάντα γὰρ ἔσται ταυτὰ, ὥσπερ φασὶν οἱ σοφισταί.

εἰ ὁ Κορίσκος ἕτερος ἀνθρώπου, αὐτὸς αὑτῷ ἕτερος· ἔστι γὰρ ἄνθρωπος. ἢ εἰ Σωκράτης τις ἕτερος, ὁ δὲ Σωκράτης ἄνθρωπος, ἕτερον ἄνθρώπου φασὶν ὁμολογηκέναι, ὅτι τὸ συμβεβηκέναι ἕτερον ἕτερον ἔστιν), τὸν ἄνθρωπον. ¶ Οἱ δὲ παρὰ τὸ, τὸ ἁπλῶς τόδε, ἢ πῇ λέγεσθαι, καὶ μὴ κυρίως· ὅταν τὸ ἐν μέρει λεγόμενον, ὡς ἁπλῶς εἰρημένον ληφθῇ. οἷον εἰ τὸ μὴ ὂν ὄζει δοξαστόν, ὅτι τὸ μὴ ὂν ὄζειν. οὐ γὰρ ταυτὸν εἶναί τέ τι, καὶ ἔστιν ἁπλῶς. ἢ πάλιν ὅτι τὸ ὂν οὐκ ἔστιν ὄν, εἰ τῷ ὄντων τι μὴ ὄζειν, ἢ εἰ μὴ ἀνθρωπος. οὐ γὰρ ταυτὸ μὴ εἶναί τι, καὶ ἁπλῶς μὴ ἔστιν. φαίνεται δὲ διὰ τὸ παρεγκλίνειν τῆς λέξεως· καὶ μικρὸν διαφέρειν τὸ εἶναί τι, τῷ ἔστιν· καὶ τὸ μὴ εἶναί τι, τῷ μὴ ἔστιν. ὁμοίως δὲ, καὶ παρὰ τὸ πῇ, καὶ ἁπλῶς. ἢ εἰ ἐνδὸς ὅλως μέλας ὤν, λευκός ὄζει τοῖς ὀδόντας. λευκὸς ἄρα καὶ οὐ λευκός ἐστιν. ἢ εἰ ἅμφω πῇ, ὅτι ἅμα τἀναντία ὑπάρξει. τὸ δὲ ζητούμενον ἐπ' ἐνίων μὲν πάντη θεωρῆσαι ῥᾴδιον. ἢ εἰ λευκὸν μέλανα ἔστιν ἢ ἀδύνατα τοῖς ὀδόντας, ἔροιτο εἰ λευκός. εἰ ἔστι ταύτῃ λευκός, ὅτι μέλας, καὶ μέλας, οἷόν τε διαλέγεσθαι συλλογιστικῶς τελειώσας τὴν ἐρώτησιν. ἐπ' ἐνίων δὲ λανθάνει πολλάκις, ἐφ' ὅσον ὅταν πῇ λέγῃ, κἂν τὸ ἁπλῶς δοξάζειν ἀκολουθεῖν. ¶ ἐν ὅσοις μὲν ῥᾴδιον θεωρῆσαι, πότερον αὐτῶν κυρίως ὑποδοτέον. γίνεται δὲ τοιοῦτον ἐν οὐσίοις ὁμοίως ὑπαρχόντων τὰ αὐ-

si Coriscus ab homine diuersus est, ipse à seipso diuersus erit, quoniã homo est. Si est diuersus à Socrate, sit autẽ Socrates homo, diuersum esse ab homine dicunt necessariò esse fatendum: quòd ita fortè accidit, vt is, homo sit, à quo diuersum esse concessit. ¶ Ex eo autẽ, quod omnino ac simpliciter vel aliqua ex parte dicitur nõ propriè, quando quod ex aliqua tantùm parte dicitur, quasi omnino ac simpliciter dictum sumitur. Veluti si quis aut ex eo quòd non ens est opinabile, non ens esse concluderet: (neque enim idem valet rem esse omnino; quod esse aliquid tale) aut cõtrà, rem aliquã, quæ sit, non esse, quia de illa negetur alia quædam res: verbi gratia, quia verum sit rem illam nõ esse hominem. Multum enim interest dicas, rem non esse simpliciter & sine vlla adiectione, an verò non esse hoc, aut illud. Sed quo niam si verba modò spectes maxima est affinitas & coniunctio inter ista, esse quidpiã, & esse, itémque non esse quidpiã, & nõ esse: idcirco fit, vt distingui hæc inter se nõ videãtur. Quod autẽ dixi, in eo quod nõ omnino esse, sed cũ adiectione tale aliquid esse dicitur, idẽ intelligẽdũ est, quando id quod in parte modò aliqua & quodã modo verũ est, ita accipitur, quasi simpliciter, omnique ex parte verũ esset. Exẽpli causa, Si Indus aliqs, cùm sit toto corpore niger, dẽtes albos habeat, erit igitur idẽ albus, & nõ albus. Itẽ si pars vna sit vno colore tincta, altera aq; altero, inerũt igitur in eodẽ subiecto duo cõtraria. Porrò aũc hoc in quibusdã facilè pspicitur: veluti si post quàm sũpseris nigrũ esse Æthiopẽ, roges, nũ sit albus dẽtes: tũ eo sumpto ad extremũ omni absoluta interrogatione, putes te necessaria cõclusione effecisse, nigrũ esse eundẽ & nõ nigrũ. In aliis verò plerũq. latet, quãdo quod secundũ aliquẽ modũ dicitur, simpliciter videtur cõsequi, & in quibus non est facile perspicere, vtrum eorum propriè sit assignã dũ: quẽadmodũ euenire solet, cùm duo opposita patiter alicui

insunt: tũ. n. aut vtrũque, aut neutrum simpliciter dici admittendum videtur. Verbi gratia, si dimidiũ totius cuiusdã album est, & alterũ dimidium nigrum, sitne illud nigrum potiùs, an albũ appellandũ, incertum est. ¶ Quæ autem ex eo quòd nõ sit constitutum quid ratiocinatio, aut reprehensio, ea ex prætermissione definitionis oriuntur. Etenim reprehensio est cõtradictio vnius & eiusdem non nominis, sed rei & nominis, atque nominis nõ synonymi, sed eiusdem ex iis, quæ sunt posita, necessariò, nõ adiuncto eo qđ in principio, secundũ idem, & ad idem, eodẽ modo, & in eodẽ tempore. Iisdem autem modis in aliquo falli contingit. Quidã verò horum aliquid prætermittẽtes reprehendere videntur. Vt, idẽ duplum esse & nõ duplum: quoniã duo ad vnum sunt dupla, ad tria nõ sunt dupla. aut idem facta cõparatione cum eodem, duplum esse & nõ duplum. Nam lõgitudine duplum, latitudine nõ duplũ. aut si facta sit ad idem comparatio, cernatúrque in eadẽ re vtrumque & eodem modo, sed nõ simul: reprehensio erit apparens. Quæ ratio potest etiã pertinere ad aliquem ex iis modis, quos in verbis esse diximus. ¶ Captiones autem, in quibus id ipsum accipitur quod est in principio, iisdẽ & tot modis fiũt, quot & quibus petitio principij committitur. Causa autem cur speciẽ aliquam reprehensionum habere nobis videãtur, est, quia discernere interdũ non possumus, quid idem sit, quid diuersum. ¶ Reprehensio verò ex cõsequentibus, quòd retrò verti cõsecutiones existimemus, quæ minimè retrò cõmeant. Quia. n. ex hoc illud necessariò sequitur, ideò vicissim ex illo hoc effici necessarium. δοκεῖ δὲ ἡ ἀμφω, ἢ μηδέτερον δοτέον ἁπλῶς ἔχειν κατηγορεῖν. ἢ εἰ τὸ μὲν ἥμισυ λευκὸν, τὸ δὲ ἥμισυ μέλαν, πότερον λευκὸν ἢ μέλαν. ¶ Οἱ μὲν οὖν τὸ μὴ διωρίσθαι τί ἐστι συλλογισμὸς, ἢ τί ἔλεγχος, ἀλλὰ παρὰ τὴν ἑλληνικὴν τὴν λύσιν γίνονται. ἔλεγχος μὲν γάρ ἐστιν ἀντίφασις τοῦ αὐτοῦ καὶ ἑνὸς μὴ ὀνόματος, ἀλλὰ πράγματος. καὶ ὀνόματος μὴ συνωνύμου, ἀλλὰ τοῦ αὐτοῦ, ἐκ τῶν δοθέντων ὀξ ἀνάγκης, μὴ συναριθμουμένου τοῦ ἐν ἀρχῇ, καὶ κῇ τὸ αὐτὸ, καὶ πρὸς τὸ αὐτὸ, & ὡσαύτως, καὶ ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ. τὸν αὐτὸν δὲ ἔστιν καὶ τὸ ψεύσασθαι περί τινος. ἔνιοι δὲ παραλιπόντες τι τῶν λεχθέντων, φαίνονται ἐλέγχειν. ὅτι τὸ αὐτὸ διπλάσιον καὶ ἡμιπλάσιον. τὰ γὰρ δύο τοῦ μὲν ἑνὸς διπλάσια, τοῦ δὲ ἕξ οὐ διπλάσια. ἢ εἰ τὸ αὐτὸ τοῦ αὐτοῦ διπλάσιον, καὶ οὐ διπλάσιον, ἀλλ' οὐ κῇ ταὐτό. κῇ μὲν γὰρ τὸ μῆκος, διπλάσιον κῇ δὲ τὸ πλάτος, ἡμιπλάσιον. ἢ εἰ τῷ αὐτῷ καὶ κῇ τὸ αὐτὸ, καὶ ὡσαύτως, ἀλλ' οὐχ ἁμα. διόπερ ἔστι φαινόμενος ἔλεγχος. ἔλκουσι δ' αἱ τῆς τοιαύτης καὶ εἰς τοὺς παρὰ τοὺς λέξιν. ¶ Οἱ δὲ διὰ τὸ ἐν ἀρχῇ λαμβάνειν, γίνονται μὲν οὕτως, & τοσαυταχῶς, ὁσαχῶς ἐνδέχεται τὸ ὀξ ἀρχῆς αἰτεῖσθαι. φαίνονται δὲ ἐλέγχειν, διὰ τὸ μὴ δύνασθαι συνορᾶν τὸ ταὐτὸν καὶ ἕτερον. ¶ Οἱ δὲ διὰ τὸ ἑπόμενον ἔλεγχος, διὰ τὸ οἴεσθαι ἀντιστρέφειν τοῖς ἀκολουθοῦσιν. ὅταν γὰρ τουδὶ ὄντος, ὀξ ἀνάγκης τόδε ἢ καὶ τοῦδε ὄντος, οἴονται καὶ θάτερον εἶναι ὀξ ἀνάγκης.

ἀναγκης. ὅθεν καὶ οἱ ἅπαξ τῷ δόξαν ἐκ τῆς αἰσθησεως ἅπαντα γίνονται. πολλάκις γὰρ τῷ χολῷ μέλι ὑπολαμβάνομεν εἶναι, διὰ τὸ ἔπεσθαι τὸ ξανθὸν χρῶμα τῷ μέλιτι. καὶ ἐπεὶ συμβαίνει τῷ γλίχεσθαι ὑσαντος γίνεσθαι ἀλγεδονα· κἂν ἡ ἀλγεδων ὑπολαμβάνωμεν ὑσαι. τὸ δὲ, οὐκ ἀναγκαῖον. ἐν δὲ τοῖς ῥητορικοῖς, αἱ κῦ τὸ σημεῖον ἀπὸ δείξεις ἐκ τῶν ἐνθυμημάτων εἰσὶ. βουλόμενοι γὰρ δεῖξαι ὅτι μοιχος, τὸ ἐπόμενον ἔλαβον, ὅτι καλλωπιστὴς, ἢ ὅτι νύκτωρ ὁρᾶται πλανώμενος. πολλοῖς δὲ ταῦτα μὲν ὑπάρχει, τὸ δὲ κατηγορούμενον οὐχ ὑπάρχει. ὁμοίως δὲ καὶ ἐν τοῖς συλλογιστικοῖς. εἶναι ὁ Μελίσσου λόγος, ὅτι ἄπειρον τὸ ἄπαν· λαβὼν τὸ μὲν ἄπαν, ἀγένητον· ἐκ γὰρ μὴ ὄντος, οὐδὲν ἂν γένεσθαι. τὸ δὲ γενόμενον, ἐξ ἀρχῆς γένεσθαι. εἰ οὖν μὴ γέγονεν, ἀρχὴν οὐκ ἔχει τὸ παν· ὥστε ἄπειρον. οὐκ ἀναγκη δὲ τὸ τοῦτο συμβαίνειν. οὐδὲ εἰ τὸ γενόμενον ἅπαν ἀρχὴν ἔχει, καὶ εἴ τι ἀρχὴν ἔχει, γέγονεν. ὥσπερ οὐδὲ εἰ ὁ πυρέττων θερμὸς, ἀνάγκη καὶ τὸν θερμὸν πυρέττειν. ¶ Ὃ δὲ λέγει τὸ μὴ αἴτιον, ὡς αἴτιον, ὅταν προσληφθῇ τὸ ἀναγκαῖον, ὡς παρ' ἐκεῖνο γενομένου τὸ ἐλέγχου. συμβαίνει δὲ τὸ τοιοῦτον ἐν τοῖς εἰς τὸ ἀδύνατον συλλογισμοῖς. ἐν τούτοις γὰρ ἀναγκαῖον ἀναιρεῖν τι τῶν κειμένων. ἐὰν οὖν καταριθμηθῇ ἐν τοῖς ἀναγκαίοις ἐρωτήμασι πρὸ τοῦ συμπεράσματος τὸ συμβαῖνον ἀδύνατον, δόξει οὐδὲν τὸ τοῦτο γίνεσθαι πολλάκις ὁ ἔ-

fariò opinamur. Vnde circa opinionẽ ex ſenſib. deceptiones exiſtũt. Quia. n. mellis conſequens eſt flauus color, inde fit, vt ſæpe fel pro melle accipiatur. Et quoniam pluuiæ conſequens eſt madefieri terrã, ſi madida ſit terra, pluiſſe ſtatim exiſtimamus: qđ tamẽ minimè neceſſe eſt. Ac in rhetoricis demõſtrationes ex ſignis eiuſmodi ſunt. Illi enim, vt probent adulterum eſſe aliquẽ, conſequentia accipiunt: vt quòd accuratiùs cõptus, & omni genere ornatus ſit, aut quòd oberrare noctu conſpiciatur, quæ tamen multis inſunt, quibus attributũ illud nõ poſſit conuenire. Nec diſſimilis eſt conditio eorũ quæ ratiocinatione concluduntur: Quale eſt illud Meliſſi, quòd vniuerſitas ſit infinita, ſumendo vniuerſitatem eſſe ingenitã (nam ex nihilo nihil gigni) quod autẽ genitum eſt, principium habet. Itaque ſi ingenita eſt vniuerſitas omni principio careat neceſſe eſt: infinita igitur. quæ profectò infirma eſt, miniméque neceſſaria concluſio. Nam vt verum ſit omne quod generatum eſt, habere ſua quædã principia, cur, quæ ſo, viciſſim id erit neceſſarium, vt omne quod principium habet, genitum ſit? Illud ſanè non magis neceſſariũ, quàm hoc: Si quis habet febrem, calet: ergo ſi quis calet, habet febrẽ. ¶ Quod verò non cauſa tamquam cauſa accipitur. id exeo naſcitur, quòd in ſumptionibus aliquid tale accipiatur, quale potiſſimum videatur eſſe cauſa reprehenſionis cùm reuera non ſit. Quod in iis maximè ratiocinationibus vſuenit, quæ aduerſarium vrgẽt in cõmodo. Sẽper enim in his vna ex ſumptionib. refellitur. Si igitur præter neceſſarias ſumptiones ante cõcluſionẽ acceperis illud, vnde incõmodũ ſequi debeat, hinc ſæpe

videbitur existere reprehensio, vt animam & vitam idem esse. Nã si ortus interitui contrarius, erit & cuidam interitui quidam ortus: est autem mors, interitus quidam, & vitæ contraria: erit igitur vita ortus quidam, & viue re gigni ac oriri. Quod fieri om nino non potest. Quare verũ illud nõ fuit, vitam & animam idẽ esse. At hac ratione non est conclusum. Nam vt illud nemo dicat, nil interesse inter animã & vitam, sed hoc tantùm morti quidem (quę interitus est) vitam esse contrariam, interitui autem ortum: eodem modo sequitur: quod fieri non potest. Ac huiusmodi quidem rationes non om nino non concludunt, sed propositum non efficiunt: idque latet plerumque etiam eos qui interrogant. Atque illa quidẽ sufficiant de captionibns, quæ tum ex consequenti, tum ex non causa ducuntur. ¶ Iam verò duas in terrogationes quasi vnam accipiunt, cùm latet esse plures, ob idque quasi ad vnam interrogationem datur vna responsio. Ac in nonnullis quidem facile est videre multas esse, ideóque nõ esse ad illas simpliciter respondendum: cuius generis est ista: Sitne terra mare, an cœlũ? In aliis quibusdã non ita facilè perspicitur: & perinde quasi vna sit, aut admittunt, quia nil habent quod rectè ad interrogatum respondeant, aut coargui reprehẽdique videntur. Exempli causa, Numquid hic, & ille homo est? qui igitur hunc & illum cædit, hominem verberat, non homines. Idem illud, positis quibusdã quorum partim bona sunt, partim mala, Suntne illa omnia bona an non bona? Hic enim vtrumuis dixerit, aut in reprehensionem incidere aut falsum dicere videbitur. Nã in bonis aliquid numerare,

λεγχος. οἷον ὅτι Ψυχὴ καὶ ζωὴ ταυτόν. εἰ δὲ φθορὰ ἡ γένεσις ἐναντίον, καὶ τῇ τινι φθορᾷ ἐστιν ἡ γένεσις. ὁ δὲ θάνατος, φθορά τις καὶ ἐναντίον ζωῇ. ὥστε γένεσις ἡ ζωή, καὶ τὸ ζῆν γίνεσθαι. τοῦτο δὲ ἀδύνατον. οὐκ ἄρα ταυτὸν ἡ ψυχὴ καὶ ἡ ζωή. οὐ δὴ συλλελόγισται. συμβαίνει δὲ καὶ μὴ τὸν ταυτὸν φῇ τῇ ψυχῇ τὸ ζωὸν, τὸ ἀδύνατον· ἀλλὰ μόνον, ἐναντίον ζωὸν μὲν θανάτῳ ὄντι φθορᾷ, φθορὰ δὲ γένεσιν. ἀσυλλόγιστοι μὲν οὖν ἁπλῶς οὐκ εἰσὶν οἱ τοιοῦτοι λόγοι, πολὺς δὲ τὸ κείμενον ἀσυλλόγιστοι. καὶ λανθάνει πολλάκις οὐχ ἧττον αὐτοὺς τοὺς ἐρωτῶντας τὸ τοιοῦτον. οἱ μὲν οὖν ὡδὶ τὸ ἑπόμενον, καὶ ὡδὶ τὸ μὴ αὐτὸν λόγοι τοιοῦτοί εἰσιν. ¶ Οἱ δὲ ὡδὶ τὸ τὰ δύο ἐρωτήματα ἓν ποιεῖν, ὅταν λανθάνῃ πλείω ὄντα, καὶ ὡς ἑνὸς ὄντος, ἀποδοθῇ ἀπόκρισις μία. ἐπ' ἐνίων μὲν οὖν ῥᾴδιον εἰδεῖν ὅτι πλείω, καὶ ὅτι οὐ δοτέον ἀπόκρισιν· οἷον πότερον ἡ γῆ, θαλάττα ἐστὶν ἢ ἠέρ; ἐπ' ἐνίων δ' ἧττον· καὶ ὡς ἑνὸς ὄντος δίδασιν ἀπόκρισιν, καὶ ἐλέγχονται, ἢ ὁμολογοῦσι τὸ μὴ ἀποκρίνεσθαι τὸ ἐρωτηθέν, καὶ ἐλέγχεσθαι φαίνονται. οἷον ἆρα ἔστι καὶ οὗτος ὅτι ἀνθρωπος; ὥστε εἴ τις τύπτοι τοῦτον καὶ τὸν, ἀνθρωπον, ἀλλ' οὐκ ἀνθρώπους τυπτήσει. ἢ πάλιν, ὅτι τὰ μὲν ἔστιν ἀγαθά, τὰ δὲ οὐκ ἀγαθά, πάντα τοῦτα ἀγαθά, ἢ οὐκ ἀγαθά; ὁπότερον δὲ ἂν φῇ, ἔστι μὲν ὡς ἐλέγχου, ἢ ψεῦδος φαινόμενον δόξειεν ἂν εἰπεῖν. τὸ δὲ φαῦλον τῷ

μὴ

μὴ ἀγαθὸν εἶναί τι ἀγαθόν, ἢ τὸ μὴ ἀγαθὸν μὴ ἀγαθόν, ψεῦδος. ὅτε δὲ προσληφθείησαν τινῶν, καὶ ἐλεγχος ἦν οἷοιτο ἀληθινός. οἷον εἰ τις δύο ὁμοίως ἐν καὶ πολλὰ λέγεσθαι λευκὰ, καὶ γυμνά, καὶ τυφλά. εἰ δὲ τυφλὸν τὸ μὴ ἔχον ὄψιν, πεφυκὸς δὲ ἔχειν· καὶ τυφλὰ ἔσται τὰ μὴ ἔχοντα, πεφυκότα δὲ ἔχειν. ὅταν οὖν τὸ μὲν ἔχῃ, τὸ δὲ μὴ ἔχῃ· τὰ ἄμφω ἔσται ἢ ὁρῶντα, ἢ τυφλά· ὅπερ ἀδύνατον.

quod minimè bonum est, aut cõtrà in non bonis, quod bonum, absurdum est. Alio modo, quibusdã assumptis vera oritur reprehensio, veluti si quis iã antè concessisset, cadẽ ratione vnum & multa dici alba, nuda, cæca. Nã si cæcũ id appellatur, quod cùm in genere eorum sit, quæ videre possint, caret sensu oculorum, cæca illa dicẽtur, quæ non vident, cùm in genere tamẽ earum rerum sint, quæ oculorum sensu præditæ esse possunt. Hic igitur si de duobus rogaueris, quorum vnum videat, alterum non videat, & alius simpliciter respondeat, illud necessariò efficietur, vtraque sensum oculorum habere, aut cæca esse, quod fieri omnino non potest.

Reductio omnium fallaciarum ad ignorationem elenchi,

CAP. VI.

1 ¶ *Prothesis.* 2 ¶ *Generalis expositio.* 3 *Specialis expositio. De fallacijs in dictione consistentibus.* 4 *De fallacia accidentis.* 5 *De fallacia secundum quid.* 6 *De ignoratione elenchi.* 7 *De petitione quæsiti propositi. De non causa.* 8 *De fallacia consequentis.* 9 *De pluribus interrogationibus.* 10 ¶ *Epilogus.*

1 Ἡ δὴ οὕτως διαιρετέον πᾶς φαμὲν συλλογισμοὺς καὶ ἐλέγχους· ἢ πάντας ἀνακτέον εἰς τὴν τοῦ ἐλέγχου ἄγνοιαν, ἀρχὴν ταύτην ποιησαμένους. ἔστι γὰρ ἅπαντας ἀναλῦσαί πως λεχθέντας τρόπους εἰς τὸν τοῦ ἐλέγχου διορισμόν.

2 ¶ Πρῶτον μὲν, εἰ ἀσυλλόγιστοι. σκοπεῖν δὲ δεῖ τῶν ἐνθυμημάτων τὸ συμπέρασμα, ὥσπερ λέγειν ὀξὺς ἀναλυτής, ἀλλὰ μὴ φαίνεσθαι. ¶ Ἔπειτα καὶ κατὰ μέρη τοῦ διορισμοῦ. τῶν μὲν γὰρ ἐν τῇ λέξει, οἱ μὲν εἰσι παρὰ τὸ ἀντίλογον, οἷον ἥ τε ὁμωνυμία, καὶ ὁ λόγος, καὶ ἡ ὁμοιοσχημοσύνη.

1 VT igitur sic dividendæ sunt apparentes ratiocinationes & reprehẽsiones: aut omnes ad reprehẽsionis ignorationem reuocandæ: hanc pro principio statuendo. Omnes enim dictos modos, ad reprehensionis definitionem licet reuocare.

2 ¶ Primùm si infirma est cõclusio. Oportet enim ex iis quæ posita sunt, effici conclusionẽ: idq. necessariò, non tantùm videri.

3 ¶ Deinde secundũ definitionis partes. Nam earum, quæ sunt in verbis, nonnullæ ex eo ducuntur, quòd duo significantur, vt quæ sunt ex homonymia, ambigua oratione, & dictionis

forma. Solent.n. ista omnia, qua si vnum quidpiam significarent ita vsurpari. Reliquæ autem, vt quæ sunt à coniúctione, diuisione, & accentu, captionis inde originẽ habent, quòd non eadem semper oratio, aut nomen sumatur. At qui vt fiat reprehẽsio, aut omnino syllogismꝰ, oportebat, sicut eadem res est, ita eadẽ esse nomina & orationes: atque ita eadem, vt si de tunica, verbi gratia, concludẽdum esset aliquid, non esset illud sub nomine vestis cõcludendum, sed sub eodẽ ipso nomine tunicæ: tametsi enim id verum sit, non est tamen ratiocinatione cõclusum: sed illa præterea interrogatio debet accedere, nónne idem vnum valeat, atque alterum? apud eũ qui quærit propter quid. ¶ Quæ verò ab accidente, definita ratiocinatione, manifestæ existunt. Est enim reprehẽsionis & ratiocinationis definitio eadem, nisi quòd contradictio adiungitur: Reprehensio enim, ratiocinatio est cõtradictionis. Si igitur quæ ex accidente, non est ratiocinatio, non erit etiam reprehensio. Neque enim si cùm hæc sint, ne cesse est illud esse: hoc autem album est: necesse est album esse propter ratiocinationem. Neque si triangulum habet tres angulos pares duobus rectis, ei autem accidat, vt aut figura sit, aut primum, aut principium: ex iis inquam non poterit necessariò sequi, eandem illam proprietatẽ cõuenire figuræ, primo, aut principio: quandoquidẽ huius rei demonstratio non fiat de figura aut primo, quia figura sit, aut primum, sed de triangulo hoc ipso, quòd triangulum est. Quod idem in aliis eiusdem generis dicendum est. Quare si omnis reprehensio est ratiocinatio, nulla erit ex accidente reprehensio. Verumtamen per hanc maximè & artifices & omnino docti ab imperitis hominibus reprehenduntur.

συμπτῶσις γὰρ τὸ πάντα ὡς τοδὲ τι σημαίνειν. ἡ δὲ συμπτῶσις καὶ ἡ διαίρεσις καὶ ἡ προσῳδία, τῷ μὴ ταυτὸν εἶναι τὸν λόγον, ἢ τοιοῦτόν τὸ ὄφελον. ἔδει δὲ καὶ τοῦτο, καθάπερ καὶ τὸ πρᾶγμα ταυτὸν, εἰ μέλλει ἔλεγχος, ἢ συλλογισμὸς ἔσεσθαι. οἷον εἰ λώπιον· μὴ ἱμάτιον συλλογίσεσθαι, ἀλλὰ λώπιον. ἀληθὲς μὲν δὲ κἀκεῖνο, ἀλλ' οὐ συλλελόγισται. ἀλλ' ἔτι ἐρωτήματος δεῖ, ὅτι ταυτὸν σημαίνει, πρὸς τὸν ζητοῦντα τὸ ὄφελ. τί. ¶ Οἱ δὲ πρὸς τὸ συμβεβηκὸς, ὁρισθέντος τοῦ συλλογισμοῦ, φανεροὶ γίνονται. τὸν αὐτὸν δὲ ὁρισμὸν δεῖ καὶ τὸ ἐλέγχου γίνεσθαι, πλὴν προσκεῖσθαι τῇ αἱρέσει. ὁ δὲ ἔλεγχος, συλλογισμὸς αὐτῆς ἀποφάσεως. εἰ οὖν μή ἐστι συλλογισμὸς τοῦ συμβεβηκότος, οὐ γίνεται ἔλεγχος. εἰ δὲ τούτων ὄντων, αἰτίαν κη τόδε εἶναι, τοῦτο δέ ἐστι λευκὸν, αἰτίαν κη λευκὸν εἶναι ὄφελ τὸν συλλογισμόν. οὐσῆ δὲ τοῦ ἑτέρου συμβεβηκότος, οὐκ ὀρθὰν ἴσως ἔχει, συμβεβηκὸς ἢ αὐτῷ σήμαντ εἶναι, ἢ πρώτῳ, ἢ ἀρχῇ· ὅτι σῆμα ἢ ἀρχὴ, ἢ πρῶτον τοιοῦτόν ἐστιν. οὐ γὰρ ἡ σῆμα, οὐσῆ ἢ πρῶτον, ἀλλ' ἡ ἑτέρου, ἢ ἀποδείξις. ὁμοίως δ' ἐπὶ τῶν ἄλλων. ὥστε εἰ ὁ ἔλεγχος συλλογισμός τις· οὐκ ἂν εἴη ὁκῶ συμβεβηκὸς, ἔλεγχος. ἀλλὰ πρὸς τοῦτο καὶ οἱ τεχνῖται, καὶ ὅλως οἱ ὀπτικήμονες ὑπὸ τῶν ἀπείρων ἐλέγχονται.

κατὰ συμβεβηκὸς γὰρ πιστοῦνται τοῖς συλλογισμοῖς πρὸς τοὺς εἰδότας. οἱ δ' οὐ δυνάμενοι διαιρεῖν, ἢ ἐρωτᾶσθαι διδόασιν, ἢ οὐ διδόντες οἴονται δεδωκέναι. ¶ Οἱ δὲ πρὸς τὸ πῆ καὶ ἁπλῶς, ὅτι οὐ κεῖται τὰ αὐτὰ ἡ κατάφασις καὶ κατάφασις. τὸ γὰρ πῆ λευκοῦ, τὸ πῆ οὐ λευκόν. τὸ δ' ἁπλῶς λευκοῦ, τὸ ἁπλῶς οὐ λευκὸν κατάφασις. εἰ οὖν ὄντος τοῦ πῆ εἶναι λευκὸν, ὡς ἁπλῶς εἰρημένον λαμβάνει, οὐ πιθεῖ ἔλεγχον. φαίνεται δὲ διὰ τὴν ἄγνοιαν τὸ τί ἐστιν ἔλεγχος. ¶ Φατερώτατοι δὲ πάντων οἱ πρότερον λεχθέντες παρὰ τὸν τοῦ ἐλέγχου διορισμόν, διὸ καὶ πρὸς πορδύθησαν οὗτοι. πρὸς δὲ τὸ λόγου τὴν ἔλλειψιν ἡ φαντασία γίνεται. καὶ διαφευσμένοις οὖσι κοινὸν ἐπὶ πᾶσι τούτοις θετέον τὴν τοῦ λόγου ἔλλειψιν. ¶ Οἷ τε πρὸς τὸ λαμβάνειν τὸ ἐν ἀρχῇ, καὶ τὸ αἰτεῖσθαι ὡς αἴτημα τιθέναι, δῆλοι διὰ τὸν ὁρισμοῦ. δεῖ γὰρ τὸ συμπέρασμα πρὸ ταύτα εἶ) συμβαίνειν, ὅπερ οὐκ ἐν τοῖς αἰτητοῖς. καὶ πάλιν μὴ ἀριθμουμένου τὸ ἐξ ἀρχῆς, ὅπερ οὐκ ἔχουσιν οἱ πρὸς τὴν αἴτησιν τὸ ἐν ἀρχῇ. ¶ Οἱ δὲ πρὸς τὸ ἐπόμενον, μέσης εἰσὶ τοῦ συμβεβηκότος. τὸ γὰρ ἑπόμενον συμβέβηκε. διαφέρει δὲ τοῦ συμβεβηκότος ὅτι τὸ μὲν συμβεβηκός ἐστιν ἐφ' ἑνὸς μόνου λα-

Ducunt enim hi ab accidentib. ratiocinationes contra sapientes: qui quoniam discernere ac distinguere rectè interdũ non possunt, propterea ab illis interrogati aut concedunt, aut etiam quæ non admiserunt, ea concessisse putantur. ¶ Quæ verò ex eo qđ simpliciter, & ex aliqua parte dicitur, in eo versantur, quòd in iis affirmatio & negatio in eadem re non accipiuntur. Nam ei quod ex aliqua parte album est, id contradicit, quod non est ex aliqua parte albũ: ei verò, quòd simpliciter album est, id quod non est simpliciter album. Si igitur quod ex aliqua parte album esse dederit quispiam, ita alius accipiat, quasi simpliciter album esse concessisset, eo modo numquam illum verè reprehendet: quòd autem reprehendere videatur, ex eo prouenit, qđ ignoratur, quid sit reprehensio. ¶ Omniũ autem apertissimæ sunt, quas suprà ex definitione reprehẽsionis appellauimus: vnde etiam factũ est, vt illo nomine vocarẽtur. Causa.n. cur illę aliquam habeant speciẽ reprehensionis, in prætermissione alicuius partis definitionis posita est. Atque si distribuantur singula in partes, eo modo quo iã aggressi sumus, communem esse omnibus hanc definitionis prætermissionem facilè perspicietur. ¶ Quæ verò oriuntur ex eo, quòd illud ipsum, de quo instituta est disputatio, assumitur,

aut in quibus non causa pro causa ponitur, manifestæ ex definitione sunt. Conclusionem enim accidere eo quòd hæc sunt, necesse est: quod non sit in iis quæ non causam pro causa accipiunt: atque amplius non adiunẽto eo quod in principio: quod non obseruatur in eis, in quibus cõmittitur petitio principij. ¶ Quæ verò ex cõsequente, pars quædam est accidentis, quoniam consequens accidit. Illud tamen differt ab accidente, quòd in vno tantùm liceat accidẽs su-

mere, veluti flauũ & mel idem esse, aut album & cygnum: consequens autem non nisi in plurib⁹. Nam quæ vni eadem sunt hæc etiam inter se eadem esse postulamus: ex quo proficiscitur reprehensio illa, quæ ex consequenti appellatur. Sed illud est ex omni parte verũ, vt si per accidẽs album sit vtrumque. In eo enim cygnus & nix idẽ sunt, quòd vtrumque album sit. Aut, vt in Melissi ratione, cùm idem esse sumitur, principium habere, & generatum esse: aut illud, æqualia fieri, & eãdem recipere magnitudinẽ. Quia enim quod factum est, principium habet, & quod principium habet, postulat esse factum, perinde quasi cũ eo quod principium habet eadem sint hæc duo, quod generatum est, & quod est finitũ. Quod idem in iis, quæ æqualia sunt, contingit, Nam, si quæ vnam atque eandem magnitudinem accipiunt, æqualia fiunt: vicissim etiam quæ paria fiunt, vnam & eandem recipere magnitudinẽ postulatur: quo fit, vt ex consequenti ducta sit hæc vitiosa cõclusio. Quoniam ergo reprehensio ex accidente in reprehensionis ignoratione consistit, manifestum & illam quæ ex consequente, ad candẽ pertinere. Sed illud etiam alia ratione spectari potest. ¶ Quæ verò ex eo, quòd multæ interrogationes pro vna accipiantur, hæ inde existunt, quòd à nobis natura propositionis non satis explicatè animo cernitur, ac veluti in suas partes tribuitur. Est enim propositio quæ vnum de vno enunciat, nimirum quia non est alia definitio eius quod vnũ quidpiam est, quàm eius quod simpliciter dicitur: vt vnius hominis eadem est, quæ hominis, similitérque in aliis. Si igitur est vna propositio, quæ vnum de vno postulat, & simpliciter propositio erit interrogatio eiusmodi.

βεῖν, οἷον ταυτὸν εἶ) τὸ ξανθὸν καὶ τὸ μέλι, καὶ τὸ λευκὸν καὶ κύκνον· τὸ δὲ ὅλῳ τὸ ἐπόμενον, ἀεὶ ἐν πλείοσι. τὰ δὲ ἑνὶ καὶ ταὐτῷ ταὐτὰ, καὶ ἀλλήλοις ἄξιοῦμεν εἶ) ταυτά· δι' ὃ γίνεται ὁ ὅλῳ τὸ ἐπόμενον ἔλεγχος. ἔστι δ' οὐ πάντες ἀληθὲς, οἷον ἐὰν ᾖ λευκὸν κύκνος συμβεβηκός. καὶ δὲ ᾖ χιὼν καὶ ὁ κύκνος τῷ λευκῷ ταυτόν. ᾖ πάλιν ὡς ἐν τῷ Μελίσσου λόγῳ, τὸ αὐτὸ λαμβάνει εἶ) τὸ γεγονέναι, καὶ ἀρχὴν ἔχειν. ᾖ τὸ ἴσους γίνεσθαι καὶ ταυτὸ μέγεθος λαμβάνειν. ὅτι γὰρ τὸ γεγονὸς ἔχει ἀρχὴν, καὶ τὸ ἔχον ἀρχὴν, γεγονέναι ἀξιοῖ, ὡς ἀμφω ταυτὰ ὄντα τῷ ἀρχὴν ἔχειν τὸ γεγονὸς, καὶ τὸ πεπερασμένον. ὁμοίως δὲ καὶ ὅτι τῷ ἴσων γινομένων, εἰ τὰ τὸ αὐτὸ καὶ ἓν μέγεθος λαμβάνοντα ἴσα γίνεται, καὶ τὰ ἴσα γινόμενα ἓν μέγεθος λαμβάνει· ὥστε τὸ ἐπόμενον λαμβάνει. ἐπεὶ οὖν ὁ ὅλῳ τὸ συμβεβηκὸς ἔλεγχος ἐν τῇ ἀγνοίᾳ τῷ ἐλέγχῳ, φανερὸν ὅτι καὶ ὁ ὅλῳ τὸ ἐπόμενον. ὅπισθεν δὲ τοῦτο καὶ ἄλλως βέλτιον. ¶ Οἱ δὲ ὅλῳ τὸ τὰ πλείω ἐρωτήματα ἓν ποιεῖν, ἐν τῷ μὴ διαρθροῦν ἡμᾶς, ᾖ μὴ διαιρεῖν τὸν λόγον τῆς προτάσεως. ᾖ γὰρ πρότασίς ἐστιν ἓν καθ' ἑνός. ὁ γὰρ αὐτὸς ὅρος ἑνὸς μόνου, καὶ ἁπλῶς τοῦ πράγματος. ὃ δὴ ἀνθρώπου, καὶ ἑνὸς μόνου ἀνθρώπου. ὁμοίως δὲ ἔχει τῷ ἄλλων. εἰ δὲ μία μόνη πρότασις ἡ ἓν καθ' ἑνὸς ἀξιοῦσα, ἁπλῶς ἐστι πρότασις ἡ τοιαύτη ἐρώτησις·

ἐπεὶ

ἐπεὶ δ' ὁ συλλογισμὸς ὁ μὲν ἀποφάσεων. ὁ δὲ ἔλεγχος, συλλογισμός: ἡ ὁ ἔλεγχος ἔσται ἂν ἀποφάσεων. εἰ ἐν ᾗ ἀποφάσει ἐν καθ' ἑνός, φανερὸν ὅτι καὶ ἔσται ἐν τῷ τοῦ ἐλέγχου ἀγνοίᾳ. φαίνεται γὰρ ἓν ἀποφάσεις, ἡ οὐκ οὖσα ἀποφάσεις. εἰ μὲν οὖν δέδωκεν ἀπόκρισιν ὡς ἀπὸς μίαν ἐρώτησιν, ἔσται ἔλεγχος. εἰ δὲ μὴ δέδωκεν, ἀλλὰ φαίνεται, φανόμενος ἔλεγχος. ¶ Ὡς δὲ πάντες οἱ ξὺ ποιοῦσι εἰς τοὺς τοῦ ἐλέγχου ἄγνοιαν. οἱ μὲν οὖν ἁπλῶς τοὺς λέξιν, ὅτι φαινομένη ἀπόφασις, ὅπερ ἴδιον τοῦ ἐλέγχειν. οἱ δ' ἄλλοι ἁπλῶς τὸν τοῦ συλλογισμοῦ ὅρον.

Et quoniam ex propositionib. constat syllogismus, reprehensio autē syllogismus est, propterea necesse est, vt etiā reprehensio ex propositionibus constet. Qua propter si ea demum propositio est, quæ vnum de vno postulat, manifestum & hunc in reprehensionis ignoratione versari: vt pote quæ propositio esse videatur, quæ nō est propositio. Si itaque quasi ad vnam interrogationem vna detur responsio, hinc nascetur reprehensio: si verò nō detur sed tantùm videatur, hinc existet apparens reprehensio. ¶ Quare modi omnes in reprehensionis ignorationē incurrūt. Atque illi quidem, qui in verbis cernūtur, propterea huc pertinent, quia in eis est apparens contradictio, quæ reprehensionis est maximè: reliqui autem alij propter definitionem ratiocinationis.

Rationes deceptionum,
Cap. VII.

1 De homonymia, & amphibolia. 2 De compositione, & diuisione. 3 De accentu. 4 De figura dictionis. 5 De accidente. 6 De consequente. 7 De ignorantia elenchi. De eo quod est non simpliciter. 8 De petitione quæsiti ab initio propositi. De non causa. De pluribus interrogationibus.

1 Ἡ δ' ἀπάτη γίνεται, τὴν μὲν διὰ τὸ ὁμωνυμίαν καὶ τὸν λόγον, διὰ τὴν μὲν διαίρεσιν τὸ πολλαχῶς λεγόμενον. Ἕνια γὰρ οὐκ εὔπορον διαιρεῖν. οἷον τὸ ἓν, καὶ 2 τὸ ὄν, καὶ τὸ ταὐτόν. ¶ Τῶν δὲ διὰ τὸ συνθέσιν καὶ διαίρεσιν, τὴν μὲν ἀναγκαῖον ὁρᾶν διαφέρειν συνθέμενον, ἢ διαιρούμενον τὸν λόγον. καθάπερ ὅτι τὴν πλείστων.

3 ¶ Ὁμοίως δὲ ὅτι τὴν διὰ τὸ προσῳδίαν. οὐ γὰρ ἄλλο δοκεῖ σημαίνειν ἀνειμένως καὶ ὀξυνόμενος ὁ λόγος, ἐπ' οὐδενός, ἢ οὐκ ὅτι πολλῶν.

1 Deceptio autem existit propter homonymiam & orationē, cùm id quod multis modis dicitur, distinguere non possumus. Nam quædam sunt quæ distinguere non est facile, vt ens, vnum, idem. ¶ In iis verò, quæ ex coniūctione & diuisione oriuntur, erroris causa est, eo quòd nil putamus interesse inter coniunctam & diuisam orationem: sicut in plurimis accidit. ¶ Similiter aūt & in iis, quæ ex accētu nascūtur: quia scilicet aut nusquam, aut certè in plurimis nil interesse inter contentū & remissum verbum videatur.

¶ Quæ verò secũdum figuram, propter quandã verborum simi litudinẽ accidunt. Difficile est enim discernere, quæ similiter & quæ dissimiliter dicantur. Nã qui hoc præstare potest, propè est, vt quid in quaque re verum sit, cognoscat: idem autẽ facilè potest annuere quod alteri attribuitur, ita à nobis accipi solere, quasi hoc aliquid, vnámque numero naturã significet. Hæc. n. sunt, quæ substantiã, & id quod vnũ est, maximè consequuntur, significare hoc aliquid, & vnam quandam numero naturam. Vnde etiam fit, vt hic modus inter eos numeretur, qui sunt in verbis. Primum quòd per huiusmodi captionẽ in errorem potiùs inducimur, dum aliquid cum altero tractamus, quàm cum animo cãdem ipsam rem apud nos exagitamus. Atqui verbis absoluitur omnis sermo, qui cum altero confertur: quod verò apud nos taciti cogitatione tractamus, non tam ad verba, quàm adrẽ ipsam pertinet. Deinde verò quando euenit quemquã hac captione falli, dum tacitus apud se rem exquirit, ex eo semper oritur error, quòd ex verbis rem cõsideret. Postremò harum captionũ omnis error ex similitudine nascitur, quæ nõ est nisi in verbo. ¶ Captiones autẽ ex accidẽte eò nos in errorem inducunt, quòd diiudicare & distinguere rectè non possimus, quæ sint eadẽ, quæ diuersa: quæ vnũ sint, quæ multa: neque qualibus attributis & rei eadem omnia accidant. ¶ Quod idem in captionibus ex consequenti dicendum est: quandoquidẽ consequens, pars quædam accidentis est. His accedit quòd, quoniam in multis verum esse videtur, si hoc est illius ita consequens, vt seorsum ab illo esse nõ possit, & vicissim illud ex hoc perpetua quadam coniunctione consequi: idcirco quasi reuera ac semper ita esset, suã argumentationẽ tractant, q; his captionib. vtũtur. ¶ In iis aũt, quæ ex omissa aliqua parte defini-

4 ¶ Τῶν δὲ κατὰ τὸ σχῆμα, διὰ τὴν τοῦ ὁμοιότητα τῆς λέξεως. χαλεπὸν γὰρ διαιρεῖν, ποῖα ὡσαύτως, καὶ ποῖα ὡς ἕτερος λέγεται. μᾶλλον δ' ὁ τοῦτο δυνάμενος ποιεῖν, ἐγγύς ἐστι τοῦ θεωρεῖν τἀληθές. μάλιστα δὲ δῆλον ὅτι σταν συνεπινεύειν ὅτι παῦτο κατηγορούμενον τινός, ὑπολαμβάνομεν τόδε τι, καὶ ὡς ἓν ὑπακούομεν. τοῦτο δὲ ἐπὶ καὶ τῆ οὐσία μάλιστα δοκεῖ παρέπεσθαι τὸ τόδε τι καὶ τὸ ἕν. διὸ καὶ τῷ παρὰ τὴν λέξιν ἔοικε ὁ ἔλεγχος ἕτερος. πρῶτον μὲν ὅτι μᾶλλον ἢ ἀπάτη γίνεται μετ' ἀλλήλων σκοπουμένοις, ἢ καθ' ἑαυτούς. ἡ μὲν γὰρ μετ' ἄλλου σκέψις, διὰ λόγου· ἡ δὲ καθ' αὑτούς, οὐχ ἧττον δι' αὐτῶν τῶν πραγμάτων. εἶτα καὶ καθ' αὑτοὺς ἀπατᾶσθαι συμβαίνει, ὅταν δύνηται τὸ λόγου ποιῆται τὴν σκέψιν. ἔστι μὲν οὖν ἀπάτη ἐκ τῆς ὁμοιότητος, ἡ δὲ ὁμοιότης ἐκ τῆς λέξεως. ¶ Τῶν δὲ παρὰ τὸ συμβεβηκὸς, διὰ τὸ μὴ δύνασθαι διακρίνειν τὸ ταὐτὸν καὶ τὸ ἕτερον, καὶ τὸ ἓν καὶ τὰ πολλά, μηδὲ τοῖς ποίοις τῶν κατηγορημάτων πάντα ταῦτα καὶ τῷ πρᾶγμα συμβέβηκεν. ¶ Ὁμοίως δὲ καὶ τῷ παρὰ τὸ ἐπόμενον. μέσος γάρ τι τὸ συμβεβηκότος τὸ ἐπόμενον. ἔστι δὲ καὶ δῆλη πολλῶν φάσεται καὶ ἀξιοῦσθαι οὕτως, εἰ τόδε δατὸ τῶδε μὴ χωρίζεται, μηδ' ἀπὸ θατέρου χωρίζεσθαι θάτερον. ¶ Τῶν δὲ παρὰ τὸ ἔλλειψιν τοῦ λόγου, καὶ τῶν

παρὰ τὸ πῇ καὶ ἁπλῶς, ἐν τῷ ὡδὶ μικρὸν ἢ ἀπάτη. ὡς γὰρ οὐδὲν προστιμαῖον τὸ τί, ἢ πῇ, ἢ τὸ ἁπλῶς, ἢ πρὸς, ἢ τὸ τινὶ, καθόλου συγχωροῦμεν. ¶ Ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῆς ἐν ἀρχῇ λαμβανόντων, καὶ τῶν αὐτῶν, καὶ ὅσοι τὰ πλείω ἐρωτήματα ὡς ἓν ποιοῦσιν. ἐν ἅπασι γὰρ ἡ ἀπάτη, διὰ τὸ παρὰ μικρόν. οὐ γὰρ διέκειτο μὴ ὅτι τῆς προτάσεως, οὐτε τὸ συλλογισμοῦ τὸν ὅρον, διὰ τινὰ προειρημένων αἰτίαν.

tionis, quæque ex eo quod aliquid omnino dicitur, & quadã ex parte oriũtur, fallimur eo nomine, quòd res parũ inter se distantes nõ rectè distinguimus. Nam quasi nil adsignificet, quid aut quadã ex parte, aut simpliciter aut quodã modo, aut nũc, vniuersè concedimus. ¶ Nec diuersa est in iis ratio, quæ aut illud ipsum, de quo est quæstio, assumũt, aut nõ causam pro causa ponũt, aut vnã faciũt interrogationẽ, quæ multæ sunt. Nam in iis etiam erroris causa est, parum admodum rerum inter se discrimen: quia scilicet non satis subtiliter & accuratè perspicimus propositionis aut ratiocinationis definitionem, ob eam, quam suprà diximus, causam.

CAP. VIII.

1 Ex quibus dicta sit fieri syllogismos & elenchos apparentes, ex iisdem fieri sophisticos. 2 Sophisticorum elenchorum genera, & distinctio à tentatiuis. 3 Eadem methodo inueniri sophisticos, & tentatiuos. 4 Quot modis fiat elenchus apparens. 5 Sophisticum non esse absolutè syllogismum, vel elenchum.

1 ΕΠεὶ δ' ἔχομεν παρ' ὅσα γίνονται οἱ φαινόμενοι συλλογισμοὶ, ἔχομεν καὶ παρ' ὅπόσα οἱ σοφιστικοὶ γίνοιντ' ἂν συλλογισμοὶ καὶ ἔ-
2 λεγχοι. ¶ Λέγω δὲ σοφιστικὸν ἔλεγχον, καὶ συλλογισμὸν, οὐ μόνον τὸν φαινόμενον συλλογισμὸν ἢ ἔλεγχον, μὴ ὄντα δὲ, ἀλλὰ καὶ τὸν ὄντα μὲν, φαινόμενον δὲ οἰκεῖον τῷ πράγματος. εἰσὶ δ' οὗτοι οἱ μὴ κῇ τὸ πρᾶγμα ἐλέγχοντες κῇ δ' εἰκῆ ὠ- ἢ ἀγνοοῦντας, ὅπερ ἐν τῇς πειραστικῆς. ἔστι δ' ἡ πειραστικὴ, μέσος τῆς διαλεκτικῆς. αὕτη δὲ δύναται συλλογίζεσθαι ψεῦδος δι' ἄγνοιαν τὸ διδόντος πρὸς τὸ πρᾶγμα τὸν λόγον. οἱ δὲ σοφιστικοὶ ἔλεγχοι, αἱ καὶ συλλογίζονται τῶν ἀπιφασιν, οὐ ποιοῦσι δῆλον εἰ ἀγνοεῖ καὶ γὲ τὸν εἰδότα ἐμποδίζουσι τύπτοις τοῖς λόγοις. ¶ Ὅτι δὲ ἔ-

1 QVoniã autẽ habemus ea ex quibus fiunt apparẽtes ratiocinationes, habemus etiã ex quibus fiũt sophisticæ ratiocinationes & reprehẽsiones. ¶ Voco autẽ sophisticas ratiocinationes & reprehẽsiones, nõ modò apparentes, quæ reuera tales non sint: sed etiã eas, quæ reuera sunt apparent autẽ tantùm rei accõmodatæ. Quales sunt, quæ ad rẽ propositã nihil redarguunt, nec aliorum ignorantiam detegunt. Quod pertinet ad tentãdi rationẽ, quæ dialecticę pars quædam est. Potest autẽ falsum concludere propter imperitiã ei⁹, qui disputãdo occasionẽ dedit. Sophisticæ autem reprehensiones, licèt etiã contradictionẽ concludant, non tamen manifestò alterius imperitiam coarguunt: quoniam & doctos suis rationibus impediunt. ¶ Sed quòd ea-

dem viâ locos vtriusque generis reprehensionũ complexi sumus, hinc fiet manifestũ. Nam propter quæ solet videri audito rib. ex iis, quæ interrogata sunt, bene ac necessariò rem conficiunt, propter eadẽ etiam respondẽti videbitur. Ex illis igitur, quos exposuimus, locis aut omnibus aut certè nonnullis eruũtur falsæ ratiocinationes. Quod enim quispiã non interrogatus concedendum existimat, idẽ profectò interrogatus admittet. Quanquã nonnullæ sunt, in quibus simul ac interrogãtur ea, quæ ad perfectam conclusionẽ deerãt, confestim falsitas apparet: cuius generis captiones ferè sunt, quæ secundum dictionem & solœcismum. ¶ Si igitur paralogismi contradictionis propter apparentem reprehensionem cõtingunt, illud profectò negari non potest, quin falsæ ratiocinationes ex iisdem, & tot locis ducantur, ex quibus apparẽtes reprehensiones. Atqui apparentes istæ reprehensiones ex eo nascũtur, quod aliquam partem ex iis quæ sunt in natura veræ reprehensionis prætermittunt. Vt enim quæque ex singulis partib. omittitur, ita fallax fit reprehensio. Verbi gratia, quãdo id quod concluditur, nõ sequitur ex iis quæ antè posita sunt, vt in dedu ctione ad id quod fieri non potest, & cùm duæ interrogationes pro vna accipiũtur, propter propositionem: cùmque ipsius per se, id quod propter accidẽs, huiusque particulam quæ ex cõ sequenti. Amplius quod nõ in re sed in oratione accidit. Deinde omnino ex contradictione, & non secundum idem & non ad idẽ, nec similiter: quæ ex eo quod in aliquo aut in vnoquoque horum peccatur. Item ex eo quia non enumeratum est quod in principio, vt in sumptione principij. Quare tenemus ex quot, quibúsque paralogismi oriantur. Nã & iis plures esse nequeunt,

χρῶμ αὐτοις, τῇ αὐτῇ μεθόδῳ, δῆλον. παρ' ὅσα γὰρ φαίνεται τοῖς ἀκούσιν ὡς ἠρωτημένα συλλογίζεσθαι, ὧδ' ταῦτα κἀν τῷ ἀποκεινομένῳ δόξειεν. ὥστε ἔσονται συλλογισμοὶ ψευδεῖς διὰ τούτων ἢ πάντων, ἢ ἐνίων· ὁ γὰρ μὴ ἐρωτηθεὶς οἴεται ἐψεῦσθαι, κἂν ἐρωτηθεὶς εἶπ. πλὴν ὅτι γε τινῶν ἅμα συμβαίνει πρότερον τὸ ὑποθέσθαι, καὶ τὸ ψεύδος ἐμφανίζειν, οἷον ἐν τοῖς ὧδ' τὸ λέξιν καὶ τὸν σολοικισμόν. ¶ Εἰ οὖν οἱ ὧδ' λογισμοὶ τῆς ἀποφάσεως ὧδ' τὸν φαινόμενον ἔλεγχον εἰσι, δῆλον ὅτι περὶ τοσαῦτα αἱ τῶν ψευδῶν εἰσιν συλλογισμοί, παρ' ὅσα καὶ ὁ φαινόμενος ἔλεγχος. ὁ δὲ φαινόμενος ὧδ' τὸ μέρια τὸ ἀληθινόν. ἑκάστου γὰρ ὑπολείποντος, φανεὶη ἂν ἔλεγχος. εἰ δ' ὁ ὧδ' τὸ μὴ συμβαῖνον διὰ τὸν λόγον, ὁ εἰς τὸ ἀδύνατον· ἢ ὁ τὰς δύο ἐρωτήσεις μίαν ποιῶν, ὁ ὧδ' τὸ πλείω ἐστὶν· καὶ αὖτὸ τὸ καθ' αὑτό, ὁ ὧδ' τὸ συμβεβηκός· καὶ τὸ τούτου μόριον, ὁ παρὰ τὸ ἐπόμενον. ἔτι τὸ μὴ ὅτι τὸ σχῆματος, ἀλλ' ὅτι ἢ λόγου συμβαίνει. εἶτ' αὖτὸ ἢ καθόλου τῷ αὐτοφασιν, καὶ κατ' ταυτὸ, καὶ πρὸς ταυτὸ, ἢ ὡσαύτως, ὧδ' τὸ ὅτι τι, ἢ παρ' ἕκαστον τούτων, ἁμαρτάνει. ἔτι ὧδ' τὸ αὐτὸ τὸ, μὴ συναριθμημένου τὸ ἐν ἀρχῇ, τὸ ἐν ἀρχῇ λαμβάνειν. ὥστε ἔρρωμ αἱ παρ' ὅσα γίνονται οἱ ὧδ' λογισμοί. παρὰ πλείω μὲν γὰρ οὐκ ἂν εἴεν,

ὧδ'

ωδὲ δὲ τὰ εἰρημένα ἔσονται πάντες. ¶ Ἔστι δὲ ὁ σοφιστικὸς ἔλεγχος, οὐχ ἁπλῶς ἔλεγχος, ἀλλὰ πρός τινα, καὶ ὁ συλλογισμὸς ὡσαύτως. αὐ μὴν λάβῃ, ὅτε παρὰ τὸ ὁμώνυμον ἓν σημαίνειν, καὶ ὁ παρὰ τὸ ὁμοιοσχημοσύνως τὸ μόνον τόδε, καὶ οἱ ἄλλοι ὡσαύτως, οὔτε ἔλεγχοι, οὔτε συλλογισμοὶ ἔσονται, οὐδ' ἁπλῶς, οὔτε πρὸς τὸν ἐρωτήσαντα. ἐὰν δὲ λάβωσι, πρὸς μὲν τὸν ἐρωτήσαντα ἔσονται, ἁπλῶς δὲ οὐκ ἔσονται. οὐ γὰρ ἓν σημαῖνον εἰλήφασιν, ἀλλὰ φαινόμενον, καὶ παρὰ τὸδε.

& omnes in eos, quos enumeravimus, incurrere possunt. ¶ Illud autem hic intelligēdum est, sophisticā reprehensionem, & ratiocinationem non omnino, nec apud omnes esse reprehensionem, aut ratiocinationē, sed apud hunc modò, vel illum. Ac si quidem abeo, qui respondet, alius non accipiat, verbum multiplex vnam habere significationem: & quod simili forma verbi profertur, rem declarare, quæ sit hoc aliquid, vnúmque numero: eodémque modo in aliis: illæ reprehensiones, aut ratiocinationes non erunt: nec absolutè, nec apud eum qui interrogatur. Sin illud ab aduersario, concessum habeat, erit illa quidem apud hunc respondentem reprehensio & ratiocinatio: simpliciter autem non erit: quando quidem non sumptum sit, id quod reuera vnum significaret, sed quod videretur modo, idque huic respondenti.

De numero elenchorum & de eorum locis,

Cap. VIII.

1 *De numero elenchorum demonstrationum.* 2 *De numero falsorum elenchorum.* 3 *Quorum elenchorum loci explicandi sunt.* 4 *De locis expositis in Topicis, vel in hoc libro.* 5 *Conclusio.*

1 Πρὸς ὁπόσα δὲ ἐλέγχονται οἱ ἐλεγχόμενοι, οὐ δεῖ πειρᾶσθαι λαμβάνειν αὐτῶν τῆς τῶν ὄντων θεωρίας ἁπάντων. τοῦτο δ' οὐδεμιᾶς ἔστι τέχνης. ἄπειρα γὰρ εἶναι αἰ ὀλισθήσεις· ὥστε δῆλον ὅτι καὶ αἱ ψευδεῖς. ἐλεγχοι δέ εἰσι καὶ ἀληθεῖς. ὅσα γὰρ ἔστιν ψευδεῖξαι, ἔστι καὶ ἐλέγξαι τὸν θέμενον τὴν ἀπόφασιν τὴν ἀληθεῖς. οἷον εἰ σύμμετρον. τῷ διαμέτρῳ ἔθηκεν, ἐλέγξειεν αὖ τις τὴν ψευδείξει, ὅτι

1 Neque verò nobis hoc loco elaborandum est, vt ex quot, & quibus locis omnes veræ reprehensiones ducuntur, cō plectamur, quādo illud sine omnium rerum scientia cognosci non possit. Nulla autem ars est, quæ hoc præstare vna queat. Sūt enim fortasse scientiæ infinitæ. Vnde etiam planum est demonstrationes esse infinitas: atqui eadem, veræ sunt reprehensiones. Nil enim demonstratione concluditur, quod idem reprehensione conuinci non possit, qua eū reprehendas, qui contradictionis eam partem posuerit, quæ falsa est. Exempli causa, si quis dixerit, diametrum esse comparabilem cum latere, is coarguetur demonstratione, qua non esse cōparabilem

diametrum ostenditur. Itaque il le omnium rerum scientiam ha beat necesse est. Aliæ enim re prehensiones in geometria, ad principia & conclusiones perti nent. Itémque in medicina & in aliis scientiis. ¶ At verò falsæ etiã reprehensiones non minùs infinitæ sunt, quàm illæ: quãdoquidẽ nulla sit ars, quæ suos non habeat falsos syllogismos: Velu ti in geometria geometrici, in medicina medici. Quòd autem dixi in quaque arte falsos esse syl logismos, sic accipi volo, vt eo tantùm artis esse dicantur, quòd principia accipiunt ipsius artis. ¶ Perspicuũ igitur est, non esse nobis hoc loco explicãdos omnes omnium reprehensionũ locos: sed eos modò ex quibus dialecticæ reprehensiones eruũtur. Sunt enim illi cõmunes omnibus artibus & facultatibus. Ac debet quidẽ quisque artifex omnes, quæ ad suam artem pertinẽt reprehensiones cõsiderare, siue sint illæ veræ reprehensiones, siue speciem tantùm habeant verarũ, & quamobrem talis sit vna quæque explicare. Quæ verò ex cõmunibus, quæque ex eis quæ nullius artis sunt, hæ dialectico sunt considerãdæ. Nam si locos teneamus, vnde ducũtur probabiles ad disputãdum de quaque re syllogismi, simul ex quibus reprehensiones eruendę sint, intelligimus: cùm præsertim nil sit aliud reprehensio, quàm syllogismus contradictionis: ita vt tum fit reprehensio, quando aut vnus, aut duo syllogismi contradictionis.

¶ Habemus igitur vnde omnes huiusmodi proficiscantur, simúlque vnde istarum reprehensionum dissolutiones: quando eas soluere nil aliud sit, quàm exceptione aliqua eas refellere. Ex iis verò, quæ paulò antè dicta sunt, cognoscimus quot, quibúsque ex locis oriantur, apparẽtes, hæque nõ cuiuis, sed certis. Nã persequi omnes causas, quibus videri possint quibuslibet hominibus reprehensiones, quæ non sunt, infinitũ est. ¶ Ex iis ergo perspicuũ est, dialectici esse, notatos habere

γὰρ

ἀσύμμετρος. ὡς τε πάντων δηλῆσαι ὅπῃ μονα ἔχῃ). οἱ μὲν γὰρ, ὅσυνται ᾧδε τὰς ἐν γεωμετρίᾳ ἀρχὰς, καὶ τὰ τούτων συμπεράσματα οἱ δὲ, ᾧδε τὰς ἐν ἰατρικῇ· οἱ δὲ ᾧδὲ τὰς τῶν ἄλλων ὅπῃπερ. ¶ Ἀλλὰ μὴν καὶ οἱ ψευδεῖς ἔλεγχοι, ὁμοίως αἱ εἶεν ἂν ἀπείριοι. καὶ ἑκάστῳ γὰρ τέχνῃ ἔστι ψευδὴς συλλογισμός. ἔστι γεωμετρίας ὁ γεωμετρικὸς, καὶ ἔστι ἰατρικῷ ὁ ἰατρικός. λέγω δὲ τὸ κατὰ τέχνην, τὸ κατὰ τὰς ἐκείνης ἀρχάς. ¶ Δῆλον οὖν ὅτι οὐ πάντων τῶν ἐλέγχων, ἀλλὰ τῶν ᾧδε τῷ διαλεκτικῷ ληπτέον τοὺς τόπους. οὗτοι γὰρ κοινοὶ πρὸς ἅπασαν τέχνην καὶ δύναμιν. καὶ τὸν μὲν καθ' ἑκάστῳ ὅπῃπερῷ ἔλεγχον, τὸ ὁπῃπερόν ἐστι θεωρεῖν, εἴτε μὴ ὢν φαίνεται, εἴτε ἔστι, καὶ διὰ τί. τὸν δὲ ἐκ τῶν κοινῶν καὶ ὑπ' οὐδεμίαν τέχνην, τὸ διαλεκτικοῦ. εἰ γὰρ ἔχομεν ἐξ ὧν οἱ ἔνδοξοι συλλογισμοὶ πρὸς ὁπωσοῦν, ἔχομεν ἐξ ὧν οἱ ἔλεγχοι. ὁ γὰρ ἔλεγχός ἐστιν ἀπόφασεως συλλογισμός. ὥς τε ἢ εἷς ἢ δύο συλλογισμοὶ ἀποφάσεως, ἔλεγχός ἐστιν. ¶ Ἔχομεν ἄρα παρ' ὁπόσα πάντες εἰσὶν οἱ τοιοῦτοι. εἰ δὲ τοῦτ' ἔχομεν, καὶ τὰς λύσεις ἔχομεν. αἱ γὰρ τούτων ἐνστάσεις, λύσεις εἰσίν. ἔχομεν δὲ παρ' ὁπόσα γίνονται. καὶ τίς φαινομένους· φαινομένους δὲ οὐχ ὁτῳοῦν, ἀλλὰ τοῖς τοῖσδε ἀόριστα

γάρ ὄζιν, ἐαύ τις σκοπῇ, παρ' ὁπόσα φαίνονται τοῖς τυχοῦσιν ¶ Ὥστε φανερὸν, ὅτι τὸ διαλεκτικοῦ ὄζι τὸ δυνάσθαι λαβεῖν παρ' ὁπόσα γίνεται διὰ τῶν κοινῶν, ἢ ὧν ἔλεγχος, ἢ φαινόμενος ἔλεγχος, ἢ διαλεκτικός, ἢ φαινόμενος διαλεκτικός, ἢ πειραστικός.

omnes locos, vnde reprehensiones ex cōmunibus constantes ducuntur, cuiusc umque generis illæ sint, hoc est, siue veræ, siue in speciem tantùm reprehensiones sint. Itémque siue dialecticæ reuera sint, siue dialecticæ tantùm esse videantur: aut verò ex eo rationum genere, quæ ad tendum sunt accommodatæ.

Malè disputationes diuidi in eas quæ ad nomen, & eas quæ ad sententiam pertinent, CAP. X.

1 *Prothesis.* 2 *Probatio prima,* 3 *secunda,* 4 *tertia,* 5 *quarta,* 6 *quinta.* 7 *Quasdam esse disputationes ad nomen pertinentes.* 8 *Neu opus esse vt interrogans distinguat.*

1 ΟΤΙ ἔστι ὁ διαφορὰ τῶν λόγων ὧν λέγουσι τινες, τὸ ἓν μὲν τοὺς μὲν, πρὸς τοὔνομα λόγους τοὺς δὲ, πρὸς τὴν διάνοιαν. ἄτοπον γὰρ ὃ ὑπολαμβάνειν, ἄλλους μὲν εἶναι πρὸς τοὔνομα λόγους, ἑτέρους δὲ πρὸς τὴν διάνοιαν, ἀλλ' οὐ τοὺς αὐτούς. ¶ Τί γάρ ὄζι τὸ μὴ πρὸς τὴν διάνοιαν, ἀλλ' ἢ ὅταν μὴ ἔχῃ τὸ ὄνόμα οἰόμενος ἐρωτᾶν, ἐφ' ᾧ ὁ ἐρωτόμενος ἔδωκε; τὸ αὐτὸ δ' ὅτι τὸ ὄζι καὶ πρὸς τοὔνομα. τὸ δὲ πρὸς τὴν διάνοιαν, ὅταν ἐφ' ᾧ ἔδωκεν διανοῆται. εἰ δέ τις, πλείω σημαίνοντος τοῦ ὀνόματος, οἴοιτο ἓν σημαίνειν, καὶ ὁ ἐρωτᾶν καὶ ὁ ἐρωτόμενος· (οἷον ἴσως τὸ ὄν, οὐ τὸ ἓν πολλὰ σημαίνει, ἀλλὰ καὶ ὁ ἀποκρινόμενος, καὶ ὁ ἐρωτῶν Ζήνων, ἓν οἰόμενος εἶναι· ἠρώτησε· καὶ ἔστιν ὁ λόγος, ὅτι ἓν πάντα.) δῆλον πρὸς τοὔνομά ὄζιν, ἢ πρὸς τὴν διάνοιαν τὸ ἐρωτωμένου διειλεγμένος. εἰ δέ γε τις πολλὰ οἴεται σημαίνειν, δῆλον ὅτι οὐ πρὸς τὴν διάνοιαν. πρῶτον μὲν οὖν δεῖ τοὺς

1 NOn est autē illa disputatio num differentia, qua vtuntur aliqui dicentes, alias ad nomen, alias ad sententiam pertinere. Nā existimare alias ad nomen, alias ad sentētiam pertinere, ac non potiùs eadē esse, quæ vtroque genere cōtinentur, magna est amētia. ¶ Quid enim aliud est non argumētari ad sententiam, quàm non vti eum qui se rectè putat interrogare, aliquo vocabulo in ea significatione, in qua est concessum à respōdente? Quid verò, nónne etiam hoc est de nomine contendere? Iam verò quid est ad sententiā, nisi cùm intellexeris, quod dixit respondens ad id argumentum dirigere? Quod si plura significet aliquod verbum, putent autem, qui interrogat, & qui respōdet, vno modo dici: (veluti ens & vnum fortè multiplicia sunt: sed Zeno interrogans, atque illi respondens existimabat, vno tā tùm modo dici: ex quo omnia esse vnum concludebat) hæcne erit ad nomen an ad interrogantis sententiam disputatio? Sin plura significare putēt, nō dubiū est quin ad sententiam illa non possit pertinere. Primùm igitur in iis

quæ multa significant, illud vsuenit, vt quæ sunt ad nomen, ea dem ad sententiã pertinere cernantur. Deinde verò in qualibet oratione idem contingit. Quoniam esse ad sententiam, non est in ipsa oratione positum, sed in eo, quòd respondens hoc vel illo modo affectus est ad ea, quæ concessit. ¶ Tum verò nulla est contrà, cui non possit accidere vt sit ad nomen, præsertim cùm hoc loco esse ad nomen, idẽ valeat, quod non esse ad mentẽ alterius. Nam si non omnes illuc referri possint, erunt profectò aliquæ, quæ neque ad nomen, neque ad sententiam erunt. Illi autem altero horum generum omnes contineri dicunt: atque ita diuidunt, vt omnes generis reprehensiones, aut ad nomen, aut ad sententiam pertinere fatean tur. ¶ Atqui ex iis quidem syllogismis, in quibus quiddam est quod multis modis dicitur, non nulli sunt, qui ad nomen pertinent, (nam illud absurdũ est, vel le omnes captiones, quæ ex verbis ducũtur, pertinere ad nomẽ) sed illud certè negari etiam nõ potest, quin aliquæ sint in eodẽ illo genere captiosæ & fallaces ratiocinationes, quæ non ex eo vim habent, quia sit hoc vel illo modo affectus respondens, sed quoniam ipsa per se argumentatio continet aliquam interrogationem, quæ multa significat. ¶ Iam verò illud omnino absurdum est de reprehensione priùs quàm de ratiocinatione differere. Cùm enim reprehẽsio, ratiocinatio quædam sit, necesse est priùs de ratiocinatione quàm de falsa reprehensione agere. Est enim reprehensio, apparens ratiocinatio contradictionis. Vnde etiam fit, vt omnis captionis causa vel sit in ratiocinatione, vel in contradictione, (adiungere enim contradictionẽ necesse est) vel in vtroque. Vt illius, σιγῶντα proloqui, causa est

τοιούτοις ὅτι λόγοις τὸ πρὸς τοὔνομα, καὶ τῶν διάνοιαν. ὅσοι πλείω σημαίνουσιν, εἶτα πρὸς ὀνπναοῶ ὅτιν. ἡ δὲ τοῦ λόγῳ ὅτι τὸ πρὸς τῶν διάνοιαν ἔχῃ), ἀλλ' ἐν τοῦ τὸν ἀποκεινόμενον ἔχειν πως πρὸς τὰ δεδομένα. ¶ Εἶτα πρὸς τοὔνομα 2
ἐνδέχεται πάντας αὐτοὺς εἶναι. τὸ δὲ πρὸς τοὔνομα, τὸ μὴ πρὸς τῶν διάνοιαν εἶναί ὅτιν ἐνταῦθα. εἰ δὲ μὴ πάντες, ἔσονταί τινες ἕπεσι, οἱ οὔτε πρὸς τοὔνομα, οὔτε πρὸς τῶν διάνοιαν. οἱ δὲ φασι πάντας, καὶ διαιρεῖσθαι, ἢ πρὸς τοὔνομα, ἢ πρὸς τῶν διάνοιαν ἔχῃ) πάντας, ἄλλοις δ' οὔ. ¶ Ἀλλὰ μὴν ὅ- 3
στι συλλογισμοί εἰσι παρὰ τὸ πλεοναζῶς, τοῦτον εἰσί τινες οἱ ὧδα τοὔνομα. ἀπόπως μὲν δὲ εἴρηται, τὸ ὧδα τοὔνομα φαίνῃ πάντας τοὺς ὧδα τῶν λέξιν. ἀλλ' οὖν εἰσί τινες ὧδα λογισμοί, οὐ πρὸς τὸν δυνακεινόμενον, πρὸς οὓς τοὺς ἔχειν πως, ἀλλὰ πρὸ τοιόνδε ἐρώτημα τὸ λόγον αὐτὸν ἔχειν, ὃ πλείω σημαίνει ¶ Ὅλως τε ἄτοπον τὸ πρὸς ἐλέγ- 4
χου διαλέγεσθαι, ἀλλὰ μὴ πρότερον πρὸς συλλογισμοῦ. ὁ δὲ ἔλεγχος, συλλογισμός ὅτιν. ὥστε χρὴ καὶ πρὸς συλλογισμοῦ πρότερον, ἢ πρὸς ψεύδους ἐλέγχου. ἔστι δὲ τοιοῦτος ἔλεγχος, φαινόμενος συλλογισμὸς ἀποφάσεως. διὸ ἢ ἐν τῷ συλλογισμῷ ὅτι τὸ αἴτιον, ἢ ἐν τῇ ἀποφάσει (προσκείσθω δὲ δεῖ τῶν ἀποφασιν) ὅτε δ' ἐν ἀμφοῖν, αὖ ἢ φαινόμενος ἔλεγχος. ἔστι δὲ ὁ μὲν τὸ σιγῶντα λέγειν, ἐν τῇ ἀποφά-

σει,

σει, οὐκ ἐν τῷ συλλογισμῷ. ὁ δὲ ἃ μὴ ἔχει τὶς δοίη ἂν, ἐν ἀμφοῖν. ὁ δὲ ὅτι Ὁμήρου ποίησις σχῆμα ἔχει τῶν κύκλου, ἐν τῷ συλλογισμῷ. ὁ δὲ ἐν μηδετέρῳ, ἀληθὴς συλλογισμός. ¶ Ἀλλὰ δή, ὅθεν ὁ λόγος ἦλθε, πότερον οἱ ἐν τοῖς μαθήμασι λόγοι, πρὸς τὴν διάνοιαν εἰσὶν ἢ οὔ; καὶ εἰ τὴν δοκεῖ πολλὰ σημαίνειν τὸ ξύγγραμμα, καὶ ἔδοκε μὴ ὡς τοῦτο τὸ σχῆμα ἐφ' οὗ συνεπεράνατο ὅτι δύο ὀρθαί, πότερον πρὸς τὴν ὀξύνοιαν οὕτως διείλεκται τὴν σὴν εἶναι, ἢ οὔ; ¶ Εἰ μὲν πολλὰ μὴ σημαίνει τοιοῦτον· ὁ δὲ, μὴ νοεῖ, μηδὲ οἴεται: πῶς οὖν οὐ πρὸς τὴν διάνοιαν διείλεκται; ἢ πῶς δεῖ ἐρωτᾶν, πλὴν διόνυσ διαφρεσιν, εἴτε ἐρωτήσειέ τις, εἰ ἔστι σχῆνται λέγειν, ἢ οὔ; ἢ ὅτι μὴ ὡς ἐκ, ἔστ ἁπλῶς ναί. εἰ δή τις δοίη μηδαμῶς, ὁ δὲ διαλεχθείη, ἆρ' οὐ πρὸς τὴν διάνοιαν διείλεκται [οὐ πρὸς τοιοῦτον]; καίτοι δοκεῖ ὁ λόγος δοκεῖ τῆν αὐτὴν τοῦτο ἔχειν. οὐκ ἄρα ἔστ ἡμῖν τι λόγων τὸ πρὸς τὴν διάνοιαν. ¶ Ἀλλ' οἱ μὲν τῆν πρὸς ταῦτα εἰσι· καὶ τοιοῦτοι οὐ πάντες, οὐχ ὅτι οἱ ἐλεγχοι, ἀλλ' οὐδ' οἱ φαινόμενοι ἔλεγχοι. εἰσὶ γὰρ ἃ μὴ παρὰ τὸ λέξιν φαινόμενοι ἔλεγχοι· ἢ εἰ παρὰ τὸ συμβεβηκός, καὶ ἕπεται. ¶ Εἰ δέ τις ἀξιοῖ διαιρεῖν, ὅτι λέγω ἢ σχῆνται λέγειν, τὰ μὲν ὠδὶ, τὰ δ' ὠδὶ, ἀλλὰ τό γ' ὅτι πρῶτον μὲν ἄτοπον,

in contradictione non in ratiocinatione: huius autē, dare aliquem posse quod non habet, in vtroque: eius verò, Homeri poëma esse figuram, quia circulus quidā fit, in ratiocinatione. Quæ autē neutro modo vitiosa erit, vera ratiocinatio censebitur.

¶ Sed vt eo redeamus, vnde digressi sumus, illud hīc rogo, an mathematicorum orationes ad sententiam pertineant, nécne. Et si in ea quisquā opinione sit, vt triangulum putet esse verbum multiplex, isque interrogatus concedat, non vt eā figuram significat de qua concluditur, habere tres angulos pares duobus rectis, eritne illa ad mentem & sententiā alterius disputatio, an potiùs non erit? ¶ Præterea si multis modis dicatur verbū aliquod, idque nec intelligat alius, nec vllo modo suspicetur, hīc quæso, quonam pacto is nō ad sententiam disputat? Aut quo tandem modo interrogare debebit, nisi priùs adhibita distinctione: vt sit huiusmodi, verbi gratiā, interrogatio: sitne verū, σιγῶντα proloqui, an falsum: an potiùs vno modo verum, & altero falsum? At enim si nihilominùs hīc ita respondeas, vt nullo modo fieri illud posse dicas: cō trà autem alius disputet, numquid erit ad sententiam tuam disputatum? Atqui ad nomen etiā quin huiusmodi argumentatio pertineat, negari nō potest. Nō est igitur vnum quoddam captionum genus ad mentem & sententiam pertinentiū. ¶ Sed illud modò verū est, nōnullas esse, quę ad nomē sunt: nec huius generis omnes esse possunt, nō dico quæ veræ sunt reprehēsiones, sed ne illæ quidē, quæ falsa specie veras reprehēsiones præ se ferūt: quādoquidē multæ sint captiones, quæ ne ex verbis quidē ducūtur: quales sunt, quæ ex accidēte eruūtur, & aliæ nōnullæ. ¶ Quòd si quis existimet esse distinguendum hoc modo: dico, σιγῶντα proloqui, hoc quidem modo sic, illo verò secus: illa quidē certè primum erit valdè absurda

& iniqua postulatio, præsertim cùm illud sæpe vsuenire videatur, vt qui interrogat, nesciat omnino multis modis dici posse, quod rogat. Quod verò multiplex esse non putes, illud vt distinguas, fieri nõ potest. Deinde verò quid, quæso, hoc aliud erit quàm docere? Sic enim declarabit quo modo res habeat, ci qui nec animaduertit, nec scit, nec omnino suspicatur posse id, de quo interrogatur, alio atque alio modo accipi. Nam quid vetat, quo minùs idem facias in iis in quibus nulla est ambiguitas? Exempli causa, nónne quatuor vnitates sunt pares duobus binariis, qui sunt in quaternario? ita tamen, vt diuerso modo in quatuor insint duo binarij & quatuor vnitates. Itémque illa, éstne contrariorum eadem scientia? sed ita tamen, vt alia sint cognita, alia incognita. Quapropter qui id postulat, ignorare videtur, aliud esse docere, aliud disputare: & quòd oporteat docetnem non interrogare, sed manifestum facere id, de quo agitur: disputãtem verò, eum modò, quicum disputat, interrogare.

τὸ ἀξιοῦν. σὺ οὖν δοκεῖ τὸ ἐρωτᾶν μέρος πολλαχῶς ἔχειν. ἀδύνατον δὲ διαιρεῖν ὃ μὴ οἴεται. ἔπειτα τὸ διδάσκειν, τί ἄλλο ἔσται; φανερὸν δὲ ποιήσει πως ὡς ἔχει. πολλαχῶς μήτε ἐπεσκεμμένῳ, μήτε εἰδότι, μήτε ὑπολαμβάνοντι, ὅτι ἄλλως λέγεται. Ἐπεὶ καὶ ἐν τοῖς μὴ διπλοῖς τί κωλύει τοῦτο παθεῖν ἢ ποιεῖν; ὡς. ἆρα ἴσαι αἱ μονάδες τῶν δυοῖν δυάσιν ἐν τοῖς τέσσαρσιν; εἰσὶ δὲ δυάδες αἱ μὲν, ὡσὶ δ' οὐσῶν αἱ δὲ, ὡσὶ. καὶ ἆρα τῶν ἐναντίων μία ἐπιστήμη, ἢ οὔ; ἔστι δ' ἃ ἐναντία τὰ μὲν, γνωστὰ τὰ δ' ἀγνωστα. ὥστε ἔοικεν ἀγνοεῖν ὁ τοῦτο ἀξιῶν, ὅτι ἕτερον τὸ διδάσκειν τοῦ ἐλέγχειν, καὶ ὅτι δεῖ τὸν μὲν διδάσκοντα μὴ ἐρωτᾶν. ἀλλ' αὐτὸν δῆλα ποιεῖν, τὸν δ' ἐρωτᾶν.

Collatio dialectici, tentantis, sophistici, contentiosi, demonstrantis, & pseudographi, CAP. XI.

1 *Discrimen demonstrantis, & tentantis.* 2 *Discrimen dialectici, & sophistæ.* 3 *Syllogismorum contentiosorum ac sophisticorum genera.* 4 *Differentia sophistæ, & contentiosi.* 5 *Analogia inter contentiosos, dialecticos, pseudographos, & demonstrantes.* 6 *Differentia contentiosi, & pseudographi.* 7 *Dialecticum non habere subiectum determinatum.* 8 *Nullum artificem interrogare.* 9 *Dialecticum interrogare, ideóque non demonstrare.* 10 *Pirasticen non habere subiectum determinatum.* 11 *Omnes quodam modo vti dialectica & pirastica.* 12 *Contentiosum non habere subiectum determinatum, & hac ratione distingui à pseudographo.* 13 *Dialecticum nosse debere locos elenchorum expositos.* 14 *Epilogus.*

IAm verò postulare, vt is, quicum disputatur, aut dicat, aut neget, nõ est docentis ac demõstrantis, sed tentantis. Est enim tẽtandi ratio, pars quædam dialecticæ. Ideóque in omnib. spectat & contẽplatur quid sentiãt, non illi qui verè docti sunt, sed qui rerum sibi arrogãt cognitionẽ, cùm sint illarũ imperiti. ¶ Atque

Ἔτι τὸ φαῦλον ἢ σπουδαῖον ἀξιοῦν, οὐ δεικνύντες ὅτιν, ἀλλὰ πεῖραν λαμβάνοντες. ἢ γὰρ πειραστικὴ ὅτι ἐλεγκτικὴ τις. διὸ καὶ ὧδε πάντων ὁπισοπεῖ ⁊ θεωρεῖ, ἃ τὸν εἰδότα, ἀλλὰ τὸν αἰνοῦντα, καὶ ψευδομενύμενον. ¶ Ὁ μὲν οὖν

Atque

οὐδ' ᾗ τὸ θεώρημα θεωρῶν τὰ κοινά, διαλεκτικός ἐστιν. ὁ δὲ τοῦτο φαινόμενος ποιῶν, σοφιστικός.

3 ¶ Καὶ συλλογισμός ἐριστικὸς ἢ σοφιστικός ἐστιν, εἰς μὲν ὁ φαινόμενος συλλογισμὸς, ὢν δὲ οὔ· ἢ διαλεκτικὴ πεῖρα ἐστί, κἂν ἀληθὲς ᾖ τὸ συμπέρασμα. τοῦ δὲ διὰ τί ἀπαντητικός ἐστι. καὶ ὅσοι μὴ ὄντες κατὰ τέχνην ἑκάστου μέθοδον φαινόμενοι δοκοῦσιν εἶ) κατὰ τέχνην τυγχάνειν. τὰ δὲ ψευδογραφήματα, οὐκ ἐριστικά. κατὰ γὰρ τὰ ὑπὸ τέχνην οἱ παραλογισμοί. οὐδὲ γε εἴ τι ἐστὶ ψευδογράφημα, ᾗ ἀληθές. οἷον τὸ Ἱπποκράτους, καὶ ὁ τετραγωνισμὸς ὁ διὰ τῶν μηνίσκων, ἀλλ' ὡς ὁ Βρύσων ἐτετραγώνιζε τὸν κύκλον, εἰ καὶ τετραγωνίζει) ὁ κύκλος, ἀλλ' ὅτι οὐ κατὰ τὸ θεώρημα, διὰ τοῦτο σοφιστικός. ὥστε ὅτι, τὸ μὲν διὰ τί φαινόμενος συλλογισμός, κἂν ᾖ συλλογισμός, ἐριστικὸς λόγος. φαινόμενος γάρ ἐστι κατὰ τὸ θεώρημα, ὥστ' ἀπαντητικὸς καὶ ἄδικος. ὥσπερ δὲ καὶ ἐν ἀγῶνι ἀδικία ἐστὶ πεῖρα, ᾗ ἔστιν ἀδικομαχία τις· ὅπως ἂν ἐναντιολογία, ἀδικομαχία ἢ ἐριστικὴ ἐστιν. ὁμοίως δὲ οἱ πάντες νικᾶν θεωρεῖν φύμενοι, πάντων ἁπλῶς ἁμαρτάνουσι, καὶ ἐνταῦθα οἱ ἐριστικοί. ¶ Οἱ μὲν οὖν τῆς νίκης αὐτῆς χάριν τοιοῦτοι, ἐριστικοὶ καὶ φιλέριδες δοκοῦσιν εἶ). οἱ δὲ δόξης χάριν τῆς εἰς χρηματισμὸν, σοφιστικοί. ἡ δὲ σοφιστικὴ ἐστὶν, ὥσπερ ἐπὶ-

ille quidem, qui reuera communia perueſtigat, dialecticus eſt: qui verò id facere videtur, nec facit, ſophiſta. ¶ Ac ratiocinatio num quidē contētioſarum & ſophiſticarum vnum genus eſt, earū quæ apparēt, cùm ex iis rebus conſtēt, in quibus verſatur tētan di ratio, etiamſi vera ſit concluſio. Iſtarum enim vitiū in cauſa eſt poſitum. & qui ſunt ſecundū vnam quāque methodum paralogiſmi, ſecundum artē eſſe videtur: ſed falſæ deſcriptiones cō tētioſæ non ſunt (quandoquidē ſunt paralogiſmi de aliqua re facti, quæ cuiuſdam artis eſt propria) ne ſi illæ quidem verum aliquid concludant: qualis erat Hippocratis ratio, qua circulū quadrare per lunulas conabatur. Sed erit certè contētioſa ratio, ſi talis ſit, qualis erat Bryſonis quadratura: qua quidem tametſi circulus quadretur, tamē quia non propriè ad rem erat accōmodata, ſophiſtica eſt appellāda. Quare quæcūque in his ratiocinatio apparet, contētioſa erit: propterea quòd ea ſaltē ex parte, qua ad iſtā rē videtur accōmodata, fallacē habet quādam ſpeciem, per quam decipimur, ac veluti iniuria quadā afficimur. Quemadmodū enim inter certandum, quas aduerſario facimus iniurias, ſpeciē quandā æquitatis præ ſe ferūt, & tamē reuera eſt iniqua certādi ratio: ſic in diſputatione iniquum certamen eſt, vbi ad nimiam contentionem res progreditur. Nāvt in certaminibus, qui quauis ratione victores eſſe volunt, nil non mouent, nil non aggrediuntur: ita hīc in diſputatione idem faciunt, qui ſunt ſupra modum litigioſi. ¶ Atque ex iis quidem, qui tantam adhibent contentionem, quicumque ſibi victoriam proponunt, illi ſunt qui propriè litigioſi & contentionis amatores cenſentur. Qui verò gloriam ex qua quæſtū faciant, aucupātur, ſophiſtæ. Eſt enim ſophiſtice, quemadmodum

suprà diximus, ratio quæstus faciendi ex sapientiæ simulatione. Quo fit, vt demonstrationes etiam, quæ specie quadam veras imitentur, potissimùm expetãt sophistæ. Et rationes qui edm non sunt diuersæ, quibus litigio si homines, & quibus sophistæ vtuntur, sed fine distinguũtur: & vna eadémque probatio sophistica erit, & contentiosa: verùm nõ eadem ratione. Nam quà ad opinionem victoriæ adhibetur, contentiosa est: quà verò ad opinionem sapientiæ, sophistica. Etenim sophistice est sapientia quædam simulata, nõ vera. ¶ Ferè autem contentiosæ argumentationes eodem modo affectæ sunt ad dialecticas, quo falsæ descriptiones ad geometricas demonstrationes. Vt enim paralogismi, in iisdem cernuntur, in quibus versatur dialectica: ita pseudographi in iis quæ ad geometram pertinent. Sed hi contẽtiosi non sunt, quoniam ex principiis & conclusionibus alicui arti propriis constant. Qui verò ex iis rebus in quibus versatur dialectica, erunt contẽtiosi. Vt quadratura per lunulas non est contentiosa: Brysonis autem est contentiosa. Atque illa quidem prior, cùm ex propriis geometriæ principiis cõficiatur, ad nullam aliam artem, quàm ad geometriam transferri potest: hæc posterior apud eos etiam vsurpari poterit, qui illius artis imperiti, quíque quid in qua que re fieri possit, & quid non possit, ignorant. Ea enim cõueniet. Aut si quis vt Antiphon quadraturã circuli ostẽdere conetur: vel ostẽdere velit nõ esse bonũ post cœnã inãbulare, Zenonis ratione. Est enim cõmunis, nõ medica. ¶ Si igitur eodẽ planè modo affectus est cõtentiosus homo ad dialecticũ, quo ad geometrã pseudographus: nõ potest profectò ex iis, quæ propria sunt constare cõtentiosa argumẽtatio.

μὴν, χρηματιστικὴ τις ἀπὸ σοφίας φαινομένης. διὸ φαινομένης ἀποδείξεως ἐφίενται, καὶ τῆς λόγων τῆς αὐτῆς μὲν εἰσιν οἱ φιλέριδες, καὶ σοφιστάι, ἀλλ' οὐ τῆς αὐτῆς ἕνεκεν. καὶ λόγος ὁ αὐτὸς μὲν ἔσται σοφιστικὸς, καὶ ἐριστικὸς, ἀλλ' οὐ κατ' αὐτό· ἀλλ' ἡ μὲν νίκης φαινομένης, ἐριστικός. ἡ δὲ σοφίας, σοφιστικός. καὶ γὰρ ἡ σοφιστικὴ, ἔστι φαινομένη σοφία τις, ἀλλ' οὐκ οὖσα. ¶ Ὁ δὲ ἐριστικὸς, ὅτι πως οὕτως ἔχων πρὸς τὸν διαλεκτικὸν, ὡς ὁ ψευδογράφος πρὸς τὸν γεωμετρικόν. ἐν μὲν τῆς αὐτῆς τῇ διαλεκτικῇ παραλογίζονται, καθάπερ καὶ ὁ ψευδογράφος τὸν γεωμέτρην. ἀλλ' ὁ μὲν οὐκ ἐριστικὸς, ὅτι ἐν τῇ ἀρχῶν καὶ τῇ συμπερασμάτων τῇ ἀπὸ τῶν τέχνων ψευδογραφεῖ. ὁ δὲ ἀπὸ τῶν διαλεκτικῶν, πρὸς μὲν τὰ ἄλλα οὐκ ἐριστικὸς ὤν, δῆλον. οἷον ὁ πεταγωνισμὸς, ὁ μὲν διὰ τῆς μηνίσκων, οὐκ ἐριστικὸς· ὁ δὲ Βρύσωνος, ἐριστικός. καὶ τὸν μὲν οὐκ ἔστι μεπιγκεῖν, ἀλλ' ἢ πρὸς γεωμέτρην μόνον, διὰ τὸ ἐκ τῆς ἰδίων εἶ ἀρχῶν· τὸν δὲ, πρὸς πολλοὺς, ὅσοι μὴ ἴσασι τὸ δυνατὸν ἐν ἁφῇ, καὶ τὸ ἀδύνατον· ἁρμόσει γὰρ ὁ αὐτός. Ἢ ὡς Ἀντιφῶν ἐπεγώνιζεν. ἢ εἴ τις μὴ φαίη βέλτιον εἶ, ἀπὸ δείπνου περιπατεῖν, διὰ τὸν Ζήνωνος λόγον, οὐκ ἰατρικὸς· κοινὸς γάρ. ¶ Εἰ μὲν οὖν πάντη ὁμοίως εἶχεν ὁ ἐριστικὸς πρὸς τὸν διαλεκτικὸν, καὶ ψευδογράφῳ πρὸς τὸν γεωμέτρην, οὐκ ἂν ἦν πρὸς ἐκεῖνον ἐριστικός.

¶ Nunc.

7 ¶ Νῦν δ' οὐκ ἔστιν ὁ διαλεκτικὸς περὶ ὁτουοῦν γένους τινὸς ὡρισμένου, οὐδὲ δικανικὸς οὐδενός, οὐδὲ πιστικὸς οἷος ὁ κοσθόλου. οὔτε γὰρ ὄντα ἅπαντα οἷόν τε ἐνί τινι γένει οὔτε εἰ εἴη, οἷόν τε ὑπὸ τὰς αὐτὰς ἀρχὰς ἕξει τὰ ὄντα. 8 ¶ Ὥστε οὐδεμία τέχνη τῷ δεικνυούσῃν τινα φύσιν ἐρωτηματικὴ ἔσται. οὐδ' ἕξιν ὁπωτερουοῦν μορίων δυνάμεων. συλλογιστικὸς γὰρ οὐ γίνεται ἐξ ἀμφοῖν. 9 ¶ Ἡ δὲ διαλεκτικὴ, ἐρωτηματικὴ ἔστιν. εἰ δ' ἐδείκνυεν, εἰ καὶ μὴ πάντα, ἀλλὰ τάγε ἐρώτα καὶ τὰς οἰκείας ἀρχὰς οὐκ ἂν ἠρώτα. μὴ διδόντος γὰρ οὐκ ἂν εἶχεν ἐξ ὧν ἔτι διαλέξεται πρὸς τὸν ἕνεκα. 10 ¶ Ἡ δὲ αὐτὴ καὶ πειραστική. οὐδὲ γὰρ ἡ πειραστικὴ ταὐτὸν ἔστιν, οἷα ἡ γεωμετρία, ἀλλ' ὡς ἂν ἔχοι καὶ μὴ εἰδώς τις. ἔξεσι γὰρ πεῖραν λαβεῖν καὶ τοῦ μὴ εἰδότα τὸ πρᾶγμα τὸ μὴ εἰδότος, εἴπερ καὶ δίδωσιν, οὐκ ἐξ ὧν οἶδεν, οὐδὲ ὃν περὶ ἰδίων, ἀλλ' ὃν περὶ ἑπομένων, ὅσα τυγχάνει ἔστιν, ἃ εἰδότα μάλιστ' οὐθὲν κωλύει μὴ εἰδέναι τὸν τέχνην μὴ εἰδότα ἠναίσκυν αἰνοεῖν. ὡς τε φανερὸν ὅτι οὐδενὸς ὡρισμένου ἡ πειραστικὴ ἐπιστήμη ἔστι. διὸ καὶ πάντων ἔστι πᾶσιν γὰρ αἱ τέχναι 11 χρῶνται καὶ κοιναῖς πᾶσι. ¶ Διὸ πάντες καὶ οἱ ἰδιῶται ἔστιν τινὰ χρῶνται τῇ διαλεκτικῇ καὶ πειραστικῇ.

7 ¶ Nunc autem dialecticus nullum certũ genus habet in quo quasi in subiecto sibi proprio versetur: nec vllas in re demonstrationes achibet: neque talis est qualis vniuersalia. Neque enim possunt res omnes sub vnũ genus cadere: nec si possent, verè illud dici posset omnium cadẽ esse principia. ¶ Vnde etiam fit, vt nulla earum artium, quæ in tractanda certa quadam natura demonstrationibus vtũtur, percontando differat, & suas probationes ex interrogatione accipiat. Cùm enim non possit ex vtraque contradictionis parte accommodata ad rem docendã fieri ratiocinatio, non debet liberum esse, vtrãuis partem admittere. ¶ Dialectica autẽ percontatrix est. Quæ si demõstraret & si non omnia, at certè prima pronunciata, & propria sua principia citra vllam interrogationem acciperet: alioqui si illa non admitteret alius, nil iam supereresset, vnde id euerteret, quod esset ab altero oppositum. ¶ Planè autẽ generis eiusdem est pirastice cũ dialectica. Neque enim hæc tentandi ratio talis quædã ars est, qualis geometria, sed cuius munus præstare etiam indoctus aliquis possit. Quid enim est, cur non possit, qui rei alicuius non habet scientiam, quasi tentandi causa cum eo disputare, qui etiam sit illius rei imperitus? Præsertim cùm eò conferatur disputatio, vt non ex iis constet, quæ illi, qui doctus sit, perspecta sunt, quæque sunt rei propria, sed ex consentaneis quibusdam & consequentibus rei: quæ huiusmodi ferè sunt, vt tametsi illa scias, nil tamen vetet, te artem nescire: at si nescias, omnino artis cognitionem assequi non possis. Ex iis planum est, pirasticeu non esse scientiam, quæ in certo quodam genere subiecto versetur, idcóque de omnibus disputationem suscipere. Habent enim omnes scientiæ communia 11 quædam, quibus vtuntur. ¶ Ob eámque causam fit, vt omnes homines, etiam idiotæ, quodammodo vtantur dialectica & pirastica:

concludas, proprius est hic sophisticus locus. eò scilicet perducere aduersariũ, vbi argumentorum tibi sit copia. Sed illud certè interdum rectè, interdum vtiosè fieri potest, quemadmodum nos suprà diximus. ¶ Iam verò vt admirabile quippiã & contra omnium opinionem elicias, videndum est tibi, quam sectam philosophorum sequatur is, quicum disputas, vt illum interroges quidpiã ex iis quæ contra omnium opinionem dicunt huius sectæ philosophi. Habent enim singulæ sectæ suas quasdam huiusmodi sententias. Est autem ad eam rem primum veluti elementum, vt singularũ sectarum admirabiles sententias inter propositiones accipias. Verùm in prõptu etiam est istarum captionum satis apta solutio, vt ad extremum neges, ex ipsa oratione id quod est inopinabile. Semper autem hoc vult is qui cum altero decertat.

¶ Amplius verò ex hominum volũtatibus & apparentibus opinionibus. Non enim eadem volunt & loquuntur: sed sermones quidem sunt quàm honestissimi, voluntas autẽ spectat quæ vtilia apparent. Veluti nemo ferè est, qui non ita loquatur, longè præstantiorem esse mortem glorioſam, quàm vitam voluptatibus affluentem: & melius esse iustè per inopiam viuere, quàm in magna opum copia turpiter: volunt autem omnes contraria. Ergo si quis secundum hominũ voluntatem loquatur, ad apparentes opiniones erit deducendus: sin secundum has, ad reconditas. Vtroque enim modo eum in paradoxa incidere erit necesse. Quoniam aut manifestis aut reconditis opinionibus repugnabit. ¶ Alius locus est latissimè patẽs per quẽ cogimus aduersarium dicere aliquid admirabile (id quod Callicles in Gorgia

δεῖξαι, ἴδιος τόπος ὁ σοφιστικὸς, τὸ ἄγειν πρὸς τοιαῦτα, πρὸς ἃ δύπορεῖ λόγων. ἔσται δὲ καὶ καλῶς καὶ μὴ καλῶς τοῦτο ποιεῖν, καθάπερ ἐλέχθη πρότερον. ¶ Πάλιν πρὸς 5
τὸ παράδοξα λέγειν, σκοπεῖν ἔκτινος ἡδύτ' ὁ διαλεγόμενος. εἶτα ἐρωτᾶν ὅτι ἃ τοῖς πολλοῖς δοκεῖ λέγουσι παράδοξον. ἔστι γὰρ ἑκάστοις τι τοιοῦτον. στοιχεῖον δὲ τούτων, τὸ τὰς ἑκάστων εἰληφέναι δόξεις ἐν ταῖς προτάσεσι. λύσις δὲ καὶ τούτων ἡ προσκοῦσα φέρεται· τὸ ἐμφανίζειν, ἐπὶ οὐ δόξᾳ τὸν λόγον συμβαίνει τὸ ἀδόξον. ἀεὶ δὲ τοῦτο καὶ βούλεται ὁ ἀγωνιζόμενος.

¶ Ἔτι δὲ καὶ ἐκ τῆς βουλήσεων 6
καὶ ἐκ τῆς φανερῶν δοξῶν. οὐ γὰρ ταυτὰ βούλονταί τε καὶ φασιν, ἀλλὰ λέγουσι μὲν τοῖς ὀνήμοτάτοις τὸν λόγον, βούλονται δὲ τὰ φαινόμενα λυσιτελεῖν. οἷον τεθνάναι καλῶς μᾶλλον, ἢ ζῆν ἡδέως φασὶν εἶν, καὶ πένεσθαι δικαίως μᾶλλον, ἢ πλουτεῖν αἰσχρῶς. βούλονται δὲ τἀναντία. τὸν μὲν οὖν λέγοντα κατὰ τὰς βουλήσεις, εἰς τὰς φαινομένας δόξας ἀκτέον. τὸν δὲ κατ' αὐτὰς, εἰς τὰς ἀποκεκρυμμένας. ἀμφοτέρως δὲ ἀναγκαῖον παράδοξα λέγειν. ἢ γὰρ πρὸς τὰς φανερὰς, ἢ πρὸς ταῖς ἀφανεῖς δόξας, ἐρήσειν ἐναντία. ¶ Πλεῖστος δ' τόπος 7
ἐστὶ τοῦ ποιεῖν παράδοξα λέγειν, ὥσπερ καὶ ὁ Καλλικλῆς ἐν τῷ Γοργίᾳ

φαινομ.

γέγρα-

ὑφεραπλᾶ λέγων, καὶ οἱ ἀρχαῖοι ἡ πάντες ὥοντο συμβαίνειν, ὧδε τὸ κ̄ φύσιν καὶ κ̄ τὸν νόμον. ἐναντία δ' ἔοικε φύσιν καὶ νόμον φασὶ, ⁊ τὼ δικαιοσύνω κ̄ τὸν μὲν νόμον μὴ εἶ καλόν, κ̄ φύσιν δ' οὐ καλόν. δεῖ οὖν ὥσες μὴ τὸν εἰπόντα κ̄ φύσιν, κ̄ νόμον ἀπαντᾶν. ὥσες δὲ τ̄ κ̄ νόμον, ἐπὶ τὼ φύσιν ἀγειν. ἀμφοτέρως δ' εἶ ὧδόξα λέγειν. ὧν ἡ τὸ μὲν κ̄ φύσιν αὐτοῖς, τὸ ἀληθὲς· τὸ δ' κ̄ νόμον, τὸ τοῖς πολλοῖς δοκοῦν. ὅτι δ' ἄλλον, ὅτι κἀκεῖνοι, καθάπερ καὶ οἱ νῦν, ἠ ἐλέγξαι, ἠ ὧδόξα λέγειν τὸν ἀντικείμενον ἐπιχείρεσιν πιεῖν.

8 ¶ Ἔτι δὲ τ̄ ἐρωτημάτων ἔχει τὸ ἀμφοτέρως ἀδοξον εἶναι τὼ ἀπόκρισιν· οἷον πότερον τοῖς σοφοῖς, ἠ τοῖ πατρὶ δεῖ πείθεσθαι; καὶ τὰ συμφέροντα ὠφελεῖν, ἠ τὰ δίκαια; καὶ ἀδικεῖσθαι αἱρετώτερον, 9 ἠ ἀδικεῖν; ¶ Δεῖ ἡ ἄγειν εἰς τὰ τοῖς πολλοῖς ⁊ σοφοῖς ἐναντία. ἐὰν μὲν λέγῃ τις ὡς οἱ ὧδὲ τὼ λόγοις, εἰς τὰ τοῖς πολλοῖς. ἐὰν δὲ ὡς οἱ πολλοὶ, ἐπὶ τὰ τοῖς σοφοῖς. φασὶ γὰρ οἱ μὲν ὄζ αἰσχύνης τὸν δεδαιμονα δίκαιον εἶ· τοῖς δὲ πολλοῖς ἄδοξον, τὸ βασιλέα μὴ δεδαιμονεῖν, ἕνεκ ἡ τὸ εἰς τὸ ὕπο τὰ ἄδοξα σωιάγειν, τὸ αὐτὸ τ̄ εἰς τὼ φύσιν καὶ κ̄ τὸν νόμον ὑπεναντίωσιν ἄγειν. ὁμῶς δὲ νόμος, δύο τ̄ πολλῶν. οἱ δὲ σοφοὶ κ̄ φύσιν καὶ κ̄ 10 ἀληθειαν λέγουσι. ¶ Καὶ τὰ μὲν ὧδόξα ἐκ τούτων δεῖ ζητεῖν τ̄ τόπων.

commemorat, quódque omnes veteres captionum vnicam ferè causam existimabant) ex iis quæ natura, & quæ lege sunt constituta. Naturam enim legi contrariam esse: & iustitiam quidē lege esse honestā, natura verò non honestam. Sic igitur oppugnandus est, qui quod naturæ consentaneum sit, proferat, vt legem illi obiiciamus: sin legem teneat, contrà, quæ sunt ex natura, proferenda erunt. Hic enim effugere nō potest, quin vtrinque admirabile aliquid dicat. Vocabāt aūt illi naturam, id quod in qua que re verum est: legem verò, quod in multitudinis opinione positum est. Vnde perspicuū est illius ætatis homines idē quod qui hodie sunt, fuisse conatos, vt respondentem aut reprehenderent, aut cogerent tādem aliquid dicere contra omnium o- 8 pinionem. ¶ Porrò autem interrogationes quædā sunt quæ vtrinque opinioni contrariam re sponsionem habent. Vt sitne sapientibus potiùs parendum, an patri? Sintne iusta potiùs facienda, an quæ vtilia? Vtrùm optabilius, iniuriam pati, an facere? 9 ¶ Iam verò perducēdus est aduersarius ad ea, de quibus cōtraria est sapientum ac multitudinis opinio. Ac si ille quidem cū sapientibus sentiat, opponenda vulgi opinio: sin vulgus sequatur, quid sentiant sapientes, contrà adferendū. Hi enim eos, qui beati sint, necessariò iustos esse existimant: at multitudini incredibile videtur, regem non esse beatum. Verùm enim locus hic ab eo non est diuersus, qui ex legis & naturæ repugnātia dictus est. Nihil. n. aliud lex est, quàm multitudinis opinio: sapientes verò quod in rei natura positum est, & ve- 10 ritatē sequuntur. ¶ Ac de locis quidem, ex quibus eruuntur paradoxa, hactenus.

De tautologia seu nugatione, CAP. XIII.

1 *Definitio.* 2 *Exempla.* 3 *In quibus hæ rationes inueniantur.* 4 *Interdum videri, sed re vera non effici negationem.*

SEquitur, vt quomodo efficienda sit nugatio dicamus. Ac primum quidem, quid illud sit, quod appellamus nugari, suprà diximus. ¶ Omnes aũt orationes, quæ sunt huiusmodi, id volunt efficere. Si nihil referat nomen dicas an orationẽ: duplũ autem idẽ est, quod dimidij duplum: si igitur duplũ est dimidij, erit dimidij dimidij duplum: & si iterum pro duplo accipias dimidij duplum, ter idem erit repetitum, dimidij dimidij dimidij duplum. Et numquid voluptatis est cupiditas? Definitur autẽ hæc, appetitio voluptatis: est igitur cupiditas appetitio voluptatis voluptatis. ¶ Cernũtur aũt omnes istę orationes in relatis, quorũ nõ solùm genera, sed ipsa quoq. ad aliud dicũtur, quæ que ad vnum & idẽ referuntur. Veluti appetitio est alicuius appetitio, & cupiditas alicuius cupiditas: itémque duplũ alicuius duplum, & duplum dimidij: Aut vero in iis, quorũ essentia cùm non sit in relatis, ita tamen sunt affecta ad substantiã, omninó q. ad sua subiecta, quorum ipsa aut habitus, aut affectiones, aut simile aliquid, vt in definitione qua quid illa sunt explicatur, ipsa subiecta accipiãtur. Vt impar definitur numerus medium habẽs. At verò impar numerus est. Est igitur numerus, mediũ habẽs numerus. Et, si simitas est nasi concauitas, est verò nasus simus: erit igitur nasus, nasus cauus. ¶ Porrò autem interdum videntur efficere cùm non efficiant: propterea quòd prætermittitur, ab eo qui interrogat, necessaria ad eã rẽ interrogatio, nẽpe an duplũ per sedictũ

Περὶ δὲ τὸ ποιῆσαι ἀδολεχεῖν, ὃ μὲν λέγομεν τὸ ἀδολεχεῖν, εἰρήκαμεν πρότερον. ¶ Πάντες δὲ οἱ τοιοῦτοι λόγοι τοῦτο βούλονται ποιεῖν· εἰ μηδὲν διαφέρει τὸ ὄνομα, ἢ τὸν λόγον εἰπεῖν. διπλάσιον δὲ, καὶ διπλάσιον ἡμίσεος, ταυτόν. εἰ ἄρα διπλάσιόν ἐστιν ἡμίσεος διπλάσιον, ἔσται ἡμίσεος ἡμίσεος διπλάσιον. καὶ πάλιν αὖ αὐτὸ τὸ διπλάσιον, διπλάσιον ἡμίσεος τεθῇ, ἔσται ἐρημένον, ἡμίσεος ἡμίσεος ἡμίσεος διπλάσιον. καὶ ἆρα ἐστὶν ἡ ὀπτὴ ἡδονὴ ἐπιθυμία ἡδέος; τοῦτο δὲ ἐστὶν ὄρεξις ἡδέος. ἔστιν ἄρα ἡ ὀπτὴ ἐπιθυμία ὄρεξις ἡδέος ἡδέος. ¶ Εἰσὶ δὲ πάντες οἱ τοιοῦτοι περὶ λόγων ἐν τοῖς πρός τι, ὅσα μὴ μόνον τὰ ἡμίν, ἀλλὰ καὶ αὐτὰ πρός τι λέγονται, καὶ πρὸς τὸ αὐτὸ καὶ ἓν ἅπαντα. ἔστι δ' ἃ τὰ ὄρεξις τινὸς ὄρεξις, καὶ ἡ ὀπτὴ ἐπιθυμία τινὸς ὀπτὴ ἐπιθυμία· καὶ τὸ διπλάσιον, τινὸς διπλάσιον, καὶ διπλάσιον ἡμίσεως· ἢ ὅσων ἡ οὐσία οὐκ ὄντως πρός τι, ὅλως ὢν εἶσιν ἕξεις ἢ πάθη, ἢ τι τοιοῦτον, ἐν τῷ λόγῳ αὐτῶν πρός τι λεγόντων κατηγορημένων ὅλῃ τοὺτοις. ἔστι τὸ περιττὸν, ἀριθμὸς μέσον ἔχων, ἔστι δὲ ἀριθμὸς πρός τι, ἔσται ἄρα ἀριθμὸς μέσον ἔχων ἀριθμός. καὶ εἰ τὸ σιμὸν κοιλότης ῥινός ἐστιν, ἔστι δὲ ἡ ῥὶς σιμή, ἔσται ἄρα ῥὶς, ῥὶς κοίλη. ¶ Φαίνονται δὲ ποιεῖν, οὐ ποιοῦντες οὐ διὰ τὸ μὴ προσεπιστάσθαι, εἰ σημαίνει τι καθ' αὐτὸ λεγόμενον, ἐξ ὧν ὁ ἐρωτῶν ἀναγκαῖα πρὸς τὴν ἐρώτησιν, οὐκ ἐπερωτᾷ διὰ τὸ λανθάνειν, οἷον εἰ διπλάσιον ἐστὶ τὸ δὶς ἢ οὔ.

χθὲς

χθὲν τὸ ἀνθρώπιον, ἢ οὐθέν. καὶ εἴ τι σημαίνει, πότερον τὸ αὐτό, ἢ ἕτερον. ἀλλὰ τὸ συμπέρασμα λέγειν εὐθύς· καὶ φαίνεται δι' ὃ τὸ ὄνομα, ταυτὸ ἓν τοῦτο, καὶ σημαίνειν.

significet aliquid an nihil: & si quid significet, vtrum idē quod coniunctum cum altero, an aliquid aliud: sed statim conclusio exprimitur, & tamē propter nomen videtur idem esse & significare.

De solœcismo, Cap. xiv.

1 Quid sit. 2 Aliquando fieri nec videri, aliquando videri nec fieri. 3 Quòd pertineat ad sophisticen. 4 In quibus sit. 5 Collatio solœcismi & elenchi à similitudine sumpti. 6 Epilogus.

6 Σολοικισμὸς δέ, οἷον μὴ ὀρθῶς εἴρηται πρότερον. ¶ Ἔστι δὲ τοῦτο καὶ ποιεῖν· καὶ μὴ ποιοῦντα, φαίνεσθαι· καὶ ποιοῦντα, μὴ δοκεῖν· καθάπερ Πρωταγόρας ἔλεγεν, εἰ ὁ μοῦσις, καὶ ὁ πήληξ ἄρρεν ἐστίν. ὁ μὲν δὴ λέγων οὐλομένην, σολοικίζει μὲν κατ' ἐκεῖνον, οὐ φαίνεται δὲ τοῖς ἄλλοις. ὁ δὲ οὐλόμενον, φαίνεται μὲν, ἀλλ' οὐ σολοικίζει. ¶ Δῆλον οὖν ὅτι καὶ ἡ τεχνίτης δύναται τοῦτο ποιεῖν. διὸ πολλοὶ τῶν λόγων οὐ συλλογιζόμενοι σολοικισμόν, φαίνονται συλλογίζεσθαι, καθάπερ ἐν τοῖς ἐλέγχοις. ¶ Εἰσὶ δὲ πάντες σχεδόν, οἱ φαινόμενοι σολοικισμοὶ, παρὰ τὸ τόδε, καὶ ὅταν ἢ πῶσις μήτε ἄρρεν μήτε θῆλυ δηλοῖ, ἀλλὰ τὸ μεταξύ. τὸ μὲν γὰρ ἄρρεν, ἄρρεν σημαίνει τὸ δὲ αὖτη, θῆλυ· τὸ δὲ τοῦτο, θέλει μὲν τὸ μεταξὺ σημαίνειν, πολλάκις δὲ σημαίνει κἀκείνων ἑκάτερον. ὥσ πότε τοῦτο; Καλλιόπη, ξύλον, Κορίσκος. τὸ μὲν οὖν ἄρρενος καὶ τὸ θήλεος δηλοῦσιν αἱ πῶσεις ἅπασαι, τὸ δὲ μεταξύ, αἱ μὲν, αἱ δὲ οὔ. δοθέντος δὲ πολλάκις τοῦτο, συλλογίζονται ὡς εἰρη-

Solœcismus aût quid sit paulò antè dictum est. ¶ At vsuenire potest, vt solœcismū facias, nec videare, & vt videare, cùm non facias. Veluti si verum est quod Protagoras dicebat masculini generis esse hæc verba, μοῦσις & πήληξ: is certè sententia illius solœcismum committit, qui dicit, μῆνιν οὐλόμενον. at opinione aliorum non videtur cōmittere: qui verò οὐλόμενον dicet, videbitur ille quidem in hoc vitium incidisse, reuera aût non incidit. ¶ Perspicuum igitur est, artem idem posse efficere: ob eámq; causam multæ sunt orationes, quibus videtur concludi solœcismus, cùm reuera nō concludatur: quemadmodū in elenchis accidere solet. ¶ Duntur autem ferè omnes apparentes solœcismi ex neutro articulo, hoc, & quādo casus aliquis nominis, nec masculinū genus, nec fœmininum significat, sed quod est inter ista quoddam veluti medium. Nam hic masculinum declarat, hæc fœmininum, hoc autem neutrum quidem significare vult, sed tamē sæpe ad vtrumque illorum transfertur: Vt quid est hoc? Calliope, lignum, Coriscus. Ac masculini quidem & fœminini omnes casus sunt diuersi, neutrius autem partim iidem, partim diuersi. Quo fit, vt sæpenumero cùm datum sit hoc,

cõcludant quasi dictum sit hũc, aut alia quadam simili ratione casum pro casu accipiãt. Fallax autẽ conclusio ex eo oritur, quod articulus neutri multis casibus communis est. Interdum enim nominatiuum, interdũ accusatiuum significat. At verò si istos casus dignoscere velis, verbũ variè accipiendum est, vt cũ nominatiuo, est: coniũgas, cum accusatiuo, esse: veluti, est Hipponicus, esse Hipponicum. Nec diuersa est in fœmininis nominibus ratio, & in omnibus quæ sub cõmuni nomine τῆς σκευῆς à Græcis comprehensa (nos vasa appellamus) masculinorum aut fœmininorum inflexionem habent: sola enim ea quæ desinunt in ον, inflexionem sequuntur τῶν σκευῶν, hoc est, neutri generis sunt, vt ξύλον, χοινίον. quæ verò nõ habent illam terminationẽ, masculina sunt, aut fœmininа: & illa tamen nonnunquam traducuntur ad genus neutrum: & sub nomine τῆς σκευῶν interrogantur: vt ἀσκὸς masculinum est κλίνη fœmininum. Itaque in iis eodem modo quo in superioribus verbum est, &, esse, casuum inter se discrimina indicabit.

¶Est etiam solœcismus nõ valdè absimilis iis reprehensionibus quæ ex eo ducuntur, quòd vt similia accipiuntur. quæ non sunt similia. Vt enim illic in rebus, ita hîc in verbis solœcismi contingunt. Homo enim & album, & verba sunt, & res. ¶Ex iis igitur, quæ dicta sunt, planũ est, si quando solœcismum velis concludere ex illis casibus, quos exposuimus sumendum tibi esse argumentum. Ac de generibus quidem contentiosarum argumentationum, & partibus singulorum generum, & modis omnibus hactenus.

μῆνον τὸν. ὁμοίως ἢ καὶ ἄλλῳ πῶσιν αὐτ' ἄλλης. ὁ δὲ παραλογισμὸς γίνεται ἀφὰ τὸ κοινὸν εἶδ τὸ τὸ πλειόνων πτώσεων. τὸ δὲ τοῦτο σημαίνει, ὅτε μὲν ἔστι, ὅτε ἢ τοῦτον. δεῖ δὲ ἀναλῦσ σημαίνειν, μετὰ μὲν τοῦ ὄντι, τὸ ἔστι, μετὰ δὲ τοῦ εἶδ, τὸ τοῦτον· οἷον ἔστιν Ἱππόνικος, εἶναι Ἱππόνικον. καὶ ὅτι τῆς ἐπλέων ὀνομάτων ὡσαύτως. καὶ ὅτι τῆς λεγομένων μὲν σκευῶν, ἑτέρων δὲ ἐπλείας, ἢ ἀρρένος κλῆσιν. ὅσα γὰρ εἰς τὸ ο καὶ τὸ ν τελευτᾷ, ταῦτα μέν σκεύους ἔχει κλῆσιν. οἷον ξύλον, χοινίον. τὰ δὲ μὴ οὔτως, ἀρρένος, ἢ ἐπλέος. ὧν ἔνια μεταμὲν ὅτι τὰ σκεῦη. ἡ ἀσκὸς μὲν, ἀρρεν τοῦνομα· κλίνη δὲ, ἐπλευ. διόπερ καὶ ὅτι τῆς τοιούτων ὡσαύτως, καὶ τὸ ἔστι, καὶ τὸ εἶδ διοίσει. ¶Καὶ ὅπου 5
πινὰ ὅμοιός ἐστιν ὁ σολοικισμὸς τοῖς φαῦλ· τὸ τὰ μὴ ὅμοια ὡσαύτως ἐρμηνεύειν, ἢτοι τοῖς φαῦλ· τὸ χεῖμα ὁμοίως λεγομένοις ἐλέγχοις. ὥςπερ γὰρ ἐν ἐκείνοις ὅτι τῆς σχημάτων συμβαίνει ἐλέγχειν, οὕτως ἐν τούτοις ὅτι τῆς ὀνομάτων συμπίπτει σολοικίζειν. αὖθις ὅπως γὰρ καὶ λευκόν, καὶ σχῆμα, καὶ ὄνομά ὅστι. ¶Φανερὸν οὖν ὅτι ἢ σο- 6
λοικισμὸν πειρᾶσθαι ἐν τῆς εἰρημένων πτώσεων συλλογίζεσθαι. εἰδὴ μὲν οὖν ταῦτα τῆς ἀγωνιστικῶν λόγων, καὶ μέρη τῆς εἰδῶν, καὶ ξόποι οἱ εἰρημένοι.

De

De dispositione & interrogandi ratione, CAP. XV.

1 Prothesis. 2 De longitudine orationis. 3 De celeritate interrogationis. 4 De ira & altercatione. 5 De ordine interrogationum turbato. 6 De locis occultationis. 7 De interrogatione ex contrario, vel ex æquali. 8 Ne interrogetur vniuersale concessis particularib. 9 De interrogatione similitudinis, cùm non est aliquod nomen commune. 10 De interrogatione contrariorum. 11 Si extremum proponatur quasi rectè probatum & conclusum. 12 Si propositio paradoxo petatur responsio. 13 Si quis dicat contraria iis quæ probat, aut probare debet. 14 A distinctione. 15 Si argumentum imperfectum deseratur, & ad alia traducatur disputatio. 16 Vt argumenta ad aliud dirigantur. 17 De probatione propositionis acceptæ. 18 An conclusio sit interrogandæ & quomodo. 19 Epilogus.

1 Διαφέρει δ' οὐ μικρὸν, ἐὰν ταχθῇ πως τὰ πρὸς τὴν ἐρώτησιν πρὸς τὸ λανθάνειν, ὥσπερ ἐν τοῖς διαλεκτικοῖς. ἐφεξῆς οὖν τοῖς εἰρημένοις, ταῦτα θρῶτον λεκτέον. ¶ Ἔστι δὲ πρὸς τὸ ἐλέγχειν ἓν μὲν, μῆκος. καλὸν γὰρ ἅμα πολλὰ συνορᾶν. εἰς δὲ τὸ μῆκος, τοῖς προειρημένοις σοιχείοις χρηστέον. ¶ Ἓν δὲ τάχος. ὑστερίζοντες γὰρ ἧττον προορῶσιν. ¶ Ἔτι δὲ ὀργὴ καὶ φιλονεικία. ταραττόμενοι γὰρ, ἧττον διώσαν τὰς φυλάττεσθαι πάντα. στοιχεῖα δὲ τῆς ὀργῆς, τό, τε φανερὸν ποιεῖν ἑαυτὸν βουλόμενον ἀδικεῖν, καὶ τὸ μὴ πάνυ ἀπαχωτεῖν. ¶ Ἔτι, τὸ σκαλλάξ τὰ ἐρωτήματα πιθέναι, ἐάν τε πρὸς αὐτὸ πλείους τις ἔχῃ λόγους, ἐάν τε καὶ ὅτι οὔτως, καὶ ὅτι οὐχ οὕτως. ἅμα γὰρ συμβαίνει, ἢ πρὸς πλείω, ἢ πρὸς τἀναντία ποιεῖσθαι τὴν φυλακήν. ¶ Ὅλως τε πάντα τὰ πρὸς τὴν κρύψιν λεχθέντα πρόσεστιν. χρήσιμα δὲ πρὸς τοὺς ἀγωνιστικοὺς λόγους. ἡ γὰρ κρύψις ὅτι τὸ λαθεῖν

1 QVoniam autem in collatione eorum, quæ interrogantur, non parum est momenti, vt possis (quemadmodum in dialecticis paulò antè diximus) celare conclusionem, propterea illis dictis, primum omnium de 2 his agendum est. ¶ Ac primùm ad reprehensionem plurimùm valet longitudo orationis, quan doquidem multa simul prouidere difficile est. Ad prolixitatem autem dictis elementis est vtendum. ¶ Tum etiam celeritas ad 3 hibenda. Nam qui aliquãto tardiores te festinantem sequi nõ possunt, minùs prouidere possunt quid dicant. ¶ Illud etiam iuuat plurimum, vt aduersarium ad iram & altercationem prouoces. Qui enim sunt 4 in perturbatione, minùs sunt cauti ad omnia. Iræ autem principia, si statim initio declares te iniustè velle agere.

¶ Alius locus est, perturbatè interrogationes collocare, siue ad rem multas rationes adhibeas, siue in vtramque partem argumenta adferas. Fit enim hac ratione, vt eodem tempore aduersario, aut multa aut etiam contraria sint cogitanda.

6 ¶ Atque vt rem in pauca conferam, omnes loci, quos ad celandam conclusionem suprà posuimus, sunt etiam ad disputationem contentiosam accommodati. Pertinet enim eò occultatio, vt lateas:

latere aũt vis, vt fallas. ¶ Quod autem attinet ad eos qui nihil admittere solent, quod ad rem facere existiment, illa nobis aduersus eos cautione vtendũ est, vt aut per negationem interrogemus, quasi contrariam partẽ velimus efficere: aut verò ex æquo vtramque partem interrogando complectamur. Quando enim non vident huiusmodi homines quid potissimùm tibi cõcedi velis, minùs difficiles ac perui sunt. ¶ Iã verò postquam alius tibi singulatim totius alicuius generis partes interrogãti, in singulis ita esse concessit, sæpe non est ipsum genus vniuersum interrogandũ, sed eo vt concesso vtendum. Interdum enim ipsi se putant dedisse: & auditoribus ita videtur: quia adhuc me minerunt inductionis paulò antè factæ, nec illas interrogationes frustrà fuisse existimãt. ¶ Et si quando generi vniuerso nomẽ non est impositum, ipsa vtẽdum est similitudine, prout cõmodum videbitur: nam sæpe similitudo obscurior est. ¶ Ad sumendam autem propositionem plurimum prodest, interrogando contrarium adiicere. Verbi gratia si velis tibi concedi, omnibus in rebus parentib. esse obtẽperandum: hunc in modum interrogabis: Quid? putásne parentibus esse parendũ in omnibus, an potiùs in omnibus repugnandũ? Aut verò si sæpius, parendũ esse sumere ab aduersario velis, sic interrogãdũ, vtrũ multa sint parentibus concedenda, an pauca? Hîc enim multò potius, (si modò parentibus obsequi necesse est) multa esse concedenda videbitur, quàm pauca. Contrariorũ enim compositio & collatio efficit, vt res maiores & magnæ hominibus videantur, itémque deteriores & meliores. ¶ Est porrò insignis & frequens, vt quis reprehensus videatur, sophistarum hæc impostura, si postquam nonnullas interroga-

λάειν τὸ δὲ λαθεῖν, τῆς ἀπάτης. 7
¶ Πρὸς δὲ τοὺς ἀναδύοντας ἀπ' 7
αὐ οἰκοῦσιν ἔχ) πρὸς τὸν λόγον,
ὀξ ἀποφάσεως ἐρωτητέον, ὡς τοὐ-
ναντίον βουλόμενον λαβεῖν, ἢ καὶ
ὀξ ἴσου ποιοῦντα τῷ ἐρωτῆσαι.
ἀδήλου γὰρ ὄντος τί βούλεται λα-
βεῖν, ἥττον δύσκολα ἴουσιν. ¶ Ὅταν 8
δ' ὅλη τῷ μερῶν τις διδῷ τὰ καθ'
ἕκαστον ἐπάγοντα τὸ καθόλου πολ-
λάκις, οὐκ ἐρωτητέον, ἀλλ' ὡς δε-
δομένῳ χρηστέον. ἐνίοτε γὰρ οἴονται
καὶ αὐτοὶ δεδωκέναι, καὶ τοῖς ἀ-
κούουσι φαίνονται, ὅτι τῷ τῆς ἐ-
παγωγῆς μυείαν, ὡς οὐκ αὖ ἠρωτη-
μένα μάτην. ¶ Ἐν ὅσοις τε ὀνόμα- 9
τι μὴ σημαίνεται τὸ καθόλου, ἀλ-
λὰ τῇ ὁμοιότητι χρηστέον πρὸς τὸ
συμφέρον. λανθάνει γὰρ ἡ ὁμοιότης
πολλάκις. ¶ Πρός τε τὸ λαβεῖν ἢ 10
πρόσθεσιν, τοιοῦτον φαίνεται
γὰρ συντίθεσθαι. ὥσ εἰ δέοι
λαβεῖν, ὅτι δεῖ πάντα τῷ παῖδι πεί-
θεσθαι, πότερον ἁπαντα δεῖ πείθε-
σθαι τοῖς γονεῦσιν, ἢ πάντ' ἀπει-
θεῖν; καὶ τὸ πολλάκις, πότερον πο
λὺ συγχωρητέον, ἢ ὀλίγα; μᾶλ-
λον γὰρ, εἴπερ ἀνάγκη, πολλὰ δόξειεν
ἂν εἶναι. ὥσπερ τὰ μείζω τῶν ἐλ-
ἐλαττόνων, καὶ μείζω, καὶ μεγάλα
φαίνεται, καὶ χείρω, τὰ βελτίω τῶν
ἀνθρώπων. ¶ Σφόδρα δὲ καὶ πολ- 11 12
λάκις δοκεῖν ἐληλέγχθαι ποιεῖ τὸ
μάλιστα σοφιστικὸν συνοφάντημα
τῷ ἐρωτῶντων, τὸ μηδὲν συλλογι-

σαμέ-

συμβούσις, μὴ ἐρώτημα ποιεῖν τὸ τελευταῖον, ἀλλὰ συμπερασικῶς εἰπεῖν ὡς συλλελογισμένους, οὐκ
12 ἄρα τὸ καὶ τό. ¶ Σοφιστικὸν δὲ καὶ τὸ, κειμένου ὡς δόξου, τὸ φαι-
12 νόμενον ἀξιοῦν ὑποκεῖνεθαι, ὡς προκειμένου τοῦ δοκοῦντος ἐξ ἀρχῆς, καὶ τῷ ἐρώτησιν τὴν τοιαύτην οὕτω ποιεῖθαι, πότερόν σοι δοκεῖ. ἀναγκαῖον γὰρ, ἂν ᾖ τὸ ἐρώτημα, ἐξ ὧν ὁ συλλογισμὸς, ἢ ἔλεγχον, ἢ φαῖνεσθαι δόξον γίνεσθαι, ἢ ἐλεγχοειδές. δόντος μὲν, ἔλεγχον· μὴ δόντος δὲ, μηδὲ δοκεῖν φάσκοντες, ἄδοξον· μὴ
13 δόντος δὲ, δοκεῖν δὲ ὁμολογοῦντος, ἐλεγχοειδές. ¶ Ἐπὶ καθάπερ ἐν τοῖς ῥητορικοῖς, καὶ ἐν τοῖς ἐλεγκτικοῖς ὁμοίως, τὰ ἐνθυμήματα θεωρητέον, ἢ πρὸς τὰ ὑφ' αὑτοῦ λεγόμενα, ἢ πρὸς οὓς ὁμολογεῖ καλῶς λέγειν ἢ φαίνεσθαι. Ἐπὶ πρὸς τοὺς δοκοῦντας τοιούτους, ἢ πρὸς τοὺς ὁμοίους, ἢ πρὸς τοὺς πλεί-
14 στους, ἢ πρὸς τοὺς πάντας. ¶ Ὡς δὲ καὶ ὑποκειμένου πολλάκις, ὅταν ἐλέγχωνται, ποιοῦσί δίττον, ἐὰν μέλλει συμβαίνειν ἐλέγχεσθαι· δεῖ ἐρωτῶντας χρηστέον ποτὲ τούτῳ πρὸς τοὺς ἐνίσταμένους, ἐὰν ὠδὶ μὴ συμβαίνῃ, ὡδὶ δὲ μὴ, ὅτι οὕτως εἴ-
15 ληφεν. οἷον καὶ ὁ Κλεοφῶν ποιεῖ ἐν τῷ Μανδροβούλῳ. ¶ Δεῖ δὲ καὶ ἀφισταμένους τὸ λόγου, τὰ λοιπὰ τῷ διηγεισθαι ἐπιτέμνειν, ὃ ὑποκειμένου (ὅταν προσδοκᾶται) προεπίστασθαι δεῖ καὶ προορᾶν.

tiones proposueris, licèt ex iis nil possis necessariò conficere, ad extremum non interrogãdo sed concludendo, sicut in ratiocinatione. dicas, non igitur hoc
12 & hoc. ¶ Est etiam hoc sophisti cum, proposito paradoxo petere quid de eo respondenti videatur, vbi id est probabile, quod à principio in quæstione est positũ, de eóque interrogationẽ sic instituere: Vtrum tibi videtur? Necesse enim est, si talis sit interrogatio, vt ex ea ratiocinatio possit confici, inde nasci aut reprehensionem, aut paradoxum aliquod: reprehensionem quidem, si admittat: paradoxũ autem, si nõ admittat, dicátque sibi non ita videri: at si non concedat, videri tamen sibi fateatur,
13 elenchi quædam similitudo exi stet. ¶ Amplius, vt in rethoricis sic in reprehensionibus diligenter videndum est, num vlla sit repugnantia aut iis quæ dicta sunt, aut eorum sententiæ, quorum orationem & actiones maximè probet & sequatur is qui respondet: adde etiam quæ aduersentur opinioni eorum, qui reuera tales, hoc est sapientes sunt, aut verò eorum qui tales videntur, horúmque aut pluri-
14 morum aut omnium. ¶ Iam autem sicut respondentes cùm vrgẽtur, & vident se elabi vix posse quin redarguantur, distinctionem aliquam comminiscuntur, vt per eam possint euadere: ita etiam interrogantibus aliquando faciendum, maximè aduersus eos, qui fortiter resistunt: vt si quid vno modo verũ sit altero non verũ, tum dicant illo modo se ac
15 cepisse, nõ autẽ hoc. Qualiter fecit Cleophon in Mandrobulo. ¶ Oportet etiã traducta disputatione ad alia, quæ reliqua erãt argumenta præcidere. Quo in loco hæ erunt partes respondentis, vt si præsentiat id velle aduersarium, iam antè illi occurrat & hoc prædicat.

¶ Interdum etiam ad aliud sunt argumẽta dirigenda, sed illud ita accipiendum est, si modò nil habeas quod contra rẽ propositam obiicere possis. Quo præsidio vsus est Lycophron, cùm iussus esset laudare lyram. ¶ Quod verò attinet ad eos qui propositionem sumptam probari postulant: quoniam æquum videtur, vt subiecta probatione illius reddas rationem, acceptis quibusdam, tutius erit, quod sit vniuersim in reprehensionibus, dicere per contradictionẽ, quod affirmatum est negari, aut quod negatum est, affirmari. At non quòd contrariorum eadem sit disciplina, aut non sit. ¶ Neque verò propositionis in modũ interroganda est conclusio: & quę dã sunt, quæ ne interrogari quidem debent, sed vt perspicua, & ab omnibus recepta sumi. ¶ Ac de locis quidem vnde eruuntur argumenta in contentiosis disputationibus, & de ratione interrogandi hactenus.

¶ Ἐπιχειρητέον δὲ ἐνίοτε καὶ πρὸς ἄλλο τὸ εἰρημένου, ἐκεῖνο λαμβάνοντας, ἐὰν μὴ πρὸς τὸ προκείμενον ἔχῃ τις ὅπηχειρεῖν, ὅπερ ὁ Λυκόφρων ἐποίησε, προβληθὲν τοῦ λύραν ἐγκωμιάζειν. ¶ Πρὸς δὲ τοὺς ἀπαιτοῦντας πρὸς τὴν ὑπόθεσιν ἐπιχειρεῖν, ἐπειδὴ δοκεῖ δεῖν ἀποδιδόναι τὴν αἰτίαν, λεχθέντων δύο ἐνίων φυλακτέον τὸ τὸ καθόλου συμβαῖνον, ἐν τοῖς ἐλέγχοις λέγειν τῷ ἀντιφάσιν, ὅτι ἔφησεν ἀποφῆσαι, ἢ ὃ, τι ἀπέφησε φῆσαι. ἀλλὰ μὴ ὅτι τῆς ἐναντίων ἡ αὐτὴ ἐπιστήμη, ἢ οὐχ ὡς ἡ αὐτή. ¶ Οὐ δεῖ δὲ τὸ συμπέρασμα πρότασιν ἐρωτᾶν, ἵνα δὲ οὐδὲ ἐρωτητέον, ἀλλ' ὡς ὁμολογουμένοις χρηστέον. ¶ Ἐξ ὧν μὲν οὖν αἱ ἐρωτήσεις, καὶ πῶς ἐρωτητέον ἐν ταῖς ἀγωνιστικαῖς διαλήψεσιν, εἴρηται.

16 17 18 19

ARISTO-

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ
ΠΕΡΙ ΣΟΦΙΣΤΙΚΩΝ
ΕΛΕΓΧΩΝ ΤΟ Α.

ARISTOTELIS
DE REPREHENSIONIBVS SOPHISTICIS,
LIBER II.

De vtilitate huius tractatus, ac de ratione respondendi, CAP. I.

ΠΕΡΙ δὲ ἀποκρίσεως, καὶ πῶς δεῖ λύειν, ἢ τί, ἢ πρὸς πόσα χρήσιμα τὴν λόγων οἱ τοιοῦτοι ὠφέλιμοι, μετὰ ταῦτα λεκτέον. Χρήσιμοι μὲν οὖν εἰσι πρὸς φιλοσοφίαν, διὰ δύο. πρῶτον μὲν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ γινόμενοι ἀναγκάζειν λέξιν, ἀμείνονα ἔχειν ποιοῦσι πρὸς τὸ ποσαχῶς ἔκαστον λέγεται, καὶ ποῖα ὁμοίως, καὶ ποῖα ἕτερος ἐπὶ τῷ πράγματων συμβαίνῃ, καὶ ἐπὶ τῷ ὀνομάτων. Δεύτερον δὲ, πρὸς τὰς καθ' ἑαυτὸν ζητήσεις. ὁ γὰρ ὑφ' ἑτέρου ῥᾳδίως ἀναλογιζόμενος, καὶ τοῦτο μὴ αἰσθανόμενος, κἂν αὐτὸς ὑφ' αὑτῷ τοῦτο πάθοι πολλάκις. ἔστιν δὲ καὶ τὸ λοιπὸν ἔτι, πρὸς δόξαν, τρίτον παρὰ ταῦτα ὠφελιμαθαι δοκεῖν, καὶ μηδενὸς ἀπείρως ἔχειν. τὸ δὲ κοινωνοῦντα

SEQVITVR nũc, vt de respõsione agamus, déque modo dissoluendi & quid soluendũ sit, atque quem ad vsum valeant sermones eiusmodi. Valent autem ad philosophiam, idque duabus de causis. Priore quidem, quia cùm maxima pars istarum captionum ex verbis ducatur, hoc nobis præstat earum cõsideratio, vt verborum ambiguitatem faciliùs animaduertamus: & vt quæ sint ea, in quibus rerum similitudo cum nominũ similitudine conueniat, quæque illa in quibus verborum similitudinem res non imitantur, intelligamus. Altera ad res apud nos considerandas & meditandas. Nam qui facilè ab altero captiosa ratione decipitur, neque id percipit, idẽ si per se aliquid consideret, frequenter se ipse fallaci conclusione impediet. Est autem & tertia præter illas duas, vtilitas ad gloriam consequendam: nempe quod hinc fiat, vt videare omnibus in rebus exercitatus, & nullius esse imperitus. Qui enim cum altero ser-

monẽ confert, eiúsque quicum disputat, rationes aspernatur ac vituperat, cùm vitium ipse indicare non possit, suspicionem is præbet, difficilem se & iniquum alteri præstare non propter veritatẽ, sed propter imperitiam. Quomodo autem respondens huiusmodi captionibus occurrere debeat, minimo negotio perspici potest: siquidem omnes locos, vnde fallaces conclusiones eruuntur, suprà rectè exposuimus, etsi omnia commẽta, omnes fraudes, quas interrogãdo solent adhibere sophistæ, satis explicatè docuimus. Neque verò illem est sumpta aliqua captione, illius vim perspicere, & vitium vbi sit indicare, quod celeriter posse ei occurrere, qui te interogat. Sæpe enim accidit, vt qd scimus, mutatis & traiectis verbis ignoremus. Porrò quẽad modũ aliis in rebus omnib. celeritas & tarditas tota pẽdet ab exercitatione, ita plane in disputationibus vsuuenit. Vnde efficitur, vt tametsi res nobis cognita sit, sæpe tamen quia desit meditatio, exercitatióque expedire nos in tempore & vt decet non possimus. Sanè idem hîc propemodum euenit, quod in mathematicorum descriptionibus. Sicut enim plerunque in conficiendis demonstrationibus accidit, vt postquam dissoluta res est, & ad sua principia reuocata, componere eam rursus non possimus: ita in reprehensionibus vsuuenit, vt sciamus quidem vnde ducatur captio, eam tamen in partes dirigere non valeamus.

λόγων, ψέγειν λόγοις, μηθὲν ἔχοντα διορίζειν περὶ τῆς φαυλότητος αὐτῷ, ὑποψίαν δίδωσι τῷ δοκεῖν δυσχεραίνειν, οὐ δι' ἀπειρίαν. ὅπως δὲ χρὴ τοῖς τοιούτοις λόγοις φαίνεσθαι, εἴπερ ὀρθῶς εἰρήκαμεν πρότερον, ἐξ ὧν εἰσὶν οἱ παραλογισμοὶ, καὶ τὰς ἐν τῷ πυνθάνεσθαι πλεονεξίας ἱκανῶς διείλομεν. οὐ ταυτὸν δέ ἐστι λαβόντα τὸν λόγον ἰδεῖν, καὶ λύσαι τὴν μοχθηρίαν, καὶ ἐρωτώμενον ἀπαντᾶν δι' αὑτοῦ ταχέως. ὁ γὰρ ἴσμεν, πολλάκις μεταπεσόμενον ἀγνοοῦμεν. ἔτι δὲ ὥσπερ ἐν τοῖς ἄλλοις, τὸ ῥᾴδιον καὶ βραδύτερον ἐκ τοῦ γεγυμνάσθαι γίνεται μᾶλλον, οὕτω καὶ ὅλη τῆς λόγων ἔχει. ὥστε αὐ δῆλον μὲν ἡμῖν ἦ, ἀμελέτητοι δι' ὄμμα, ὑστεροῦμεν τῆς καιρῶν πολλάκις. συμβαίνει δέ ποτε καθάπερ ἐν τοῖς διαγράμμασι. ἃ γὰρ εἰκεῖ ἀναλύσαντες, ἐνίοτε συνθεῖναι πάλιν ἀδυνατοῦμεν, οὕτω καὶ ἐν τοῖς ἐλέγχοις. εἰδότες γὰρ παρ' ὁ λόγος συμβαίνει, συνείραι τὸν λόγον ὐκ ἐσχύομεν.

συν. διαλυσαι.

De solutione apparenti, CAP. II.

AC primùm quidem sicut dicimus, probabiles rationes veris nonnunquã esse anteponendas, ita in respondẽdo interdum ad opinionem potiùs quàm ad veritatẽ cõferẽdæ sunt argumentorũ dissolutiones. Nã

ΠΡῶτον μὲν οὖν ὥσπερ συλλογίζεσθαι φαμὲν ἐνδόξως ποτὲ, μᾶλλον ἢ ἀληθῶς προαιρεῖσθαι δεῖν, ὥστε καὶ λυτέον ἐνδόξως ποτὲ μᾶλλον, ἢ κατὰ τάληθές. ὅλως γὰρ

πρὸς

πρὸς τοὺς ἐριστικοὺς μαχητέον, οὐχ ὡς ἐλέγχοντας, ἀλλ' ὡς φαινομένοις ἐλέγχειν. οὐ γὰρ φαμὲν συλλογίζεσθαί γε αὐτοὺς, ὡς τε πρὸς τὸ μὴ δοκεῖν διορθωτέον. Εἰ γάρ ἐστιν ὁ ἔλεγχος ἀπόφασις μὴ ὁμώνυμος ἔκ τινων, οὐδὲν ἂν δέοι διαρρεῖσθαι πρὸς τὰ μὴ ἀμφίβολα καὶ τῷ ὁμωνυμίαν ἀγαθὸ ποιεῖ συλλογισμόν. ἀλλ' οὐδενὸς ἄλλου χάριν πρόσκειται, ἀλλ' ἢ ὅτι τὸ συμπέρασμα φαίνεται ἐλεγχόμενος. οὐκ οὖν ἐλεγχθῆναι, ἀλλὰ τὸ δοκεῖν δεῖ λαβεῖν. ἐπεὶ τό γε ἐρωτᾶν ἀμφίβολα, καὶ τὰ πρὸς τῷ ὁμωνυμίαν, ὅσα τε ἄλλα τοιαῦτα πρὸς κρίσεις, καὶ τὸν ἀληθινὸν ἔλεγχον ἀφανίζει, καὶ τὸν ἔλεγχόμενον καὶ μὴ ἐλεγχόμενον, ἄδηλον ποιεῖ. ἐπεὶ δ' ἔξεστιν ἐν τῷ τέλει συμπέρασμα, μὴ ὅπερ ἔφησεν, ἀποφῆσαι λέγειν, ἀλλ' ὁμωνύμως ἢ ἀμφιβόλως, εἰ καὶ ὅτι μάλιστα ἔτυχεν ὂν ταὐτὸν φέρον, ἄδηλον εἰ ἐλήλεγκται. ἄδηλον γὰρ, εἰ ἀληθῆ λέγει νῦν. εἰ δὲ διελὼν εἴρετο τὸ ὁμώνυμον, ἢ τὸ ἀμφίβολον, οὐκ ἂν ἄδηλος εἴη ὁ ἔλεγχος, ὅτ' ὀπτέον τοῦτο νῦν μᾶλλον ἢ τότε, πρότερον ἢ μᾶλλον οἱ ἐριστικοὶ τὸ ναὶ, ἢ οὔ, ἀποκρίνεσθαι τὸν ἐρωτώμενον, ἐγίνετ' ἄν. νῦν δὲ δι' ἃ τὸ μὴ καλῶς ἐρωτᾶν τοὺς πυνθανομένους, ἀνάγκη προστιθέναι τι, διορθοῦντα τῷ μηχανήματι τῆς ἐρωτήσεως. ἐπεὶ διελόμενός γε ἱκανῶς, ἀνάγκη

cũ hominibus contentiosis planè nobis pugnandum est, quasi cum iis, qui videantur redargue re, etiam si non redarguant. Si quidem non dicimus eos ratiocinari. Ideóque dabimus operam ne redarguisse videantur. Etenim si reprehẽsio est ex qui busdam contradictio, sine vlla homonymia, nulla certè distinctione opus est ad ambiguitatem & homonymiam: quandoquidem in hac nulla ratiocinatio efficitur. Sed hac tantùm ratione vtimur distinctione, quòd conclusio, redargutionis speciẽ quandã præ se ferat. Nobis igitur cauendum non est, ne redarguamur, sed ne redargui videamur: quandoquidem interrogationes multiplices & ambiguæ, & huius generis aliæ captiones, veram reprehensionem obscurant, & sitne tandem conuictus aliquis, an non, incertum reddunt. Quia enim hîc ad extremũ facta conclusione licet dicere nõ negari id ipsum quod dictũ est, sed homonymως vel ambiguè, etiamsi quam maximè fieri potuit, ad id ipsum, quod dixeras, pertinuerit argumentatio, tum latere reprehensionem necesse est: quòd incertum sit verum ne sit quod dicitur an non. Quod si adhibita antè multiplicis verbi, aut ambiguæ orationis distinctione, tum interrogaret, ad extremum profectò ipsa redargutio non lateret: atque etiam aliud fieret, quod his quidẽ temporibus postulari minùs solet, superioribus autem exigi se

dulò solebat, nempe vt respondens ad interrogatum, aut etiam, aut non, & nil ampliùs responderet. At his temporibus propter vitiosam, qua omnes ferè vtuntur, interrogandi rationem, necesse est, vt qui respondent, aliquid amplius addant, quo vitium interrogationis corrigant. Nã distinctione aptè adhibita, necesse esset

ita aut non, respondere. Porrò autem si quis veram esse reprehensionem existimet, qua sub multiplici nomine aliquid concluditur, is nullam respondenti rationem relinquet, qua reprehensionem effugiat: cùm præsertim in iis etiam, quæ sub oculos subiecta sunt, necesse aliquando sit, quantum quidem ad nomen attinet, quod affirmaueris negare, & quod negaueris affirmare. Nam quod iis captionibus dissoluendis, & quasi emendandis, adferre solent aliqui, nil planè adiuuat. Aiunt enim nō esse Coriscum musicum & non musicū, sed hunc quidem Coriscum esse musicum, illum verò Coriscum esse non musicum. Eadem enim erit oratio, qua Coriscū & qua hunc Coriscum dicunt: quod illi simul affirmant & negant. At non idem fortasse significat, quādo ne nomē quidem, idem semper significet. Quare ad hanc captionem eludendam, nil omnino illud habet momenti. Quod si quis vim captionis in eo ponat, quòd hic quidem absolutè Coriscum hoc quoque dixerit, ille autem, aliquem, aut hunc, absurdum erit. Nihil enim causæ est cur hoc potius quàm illud: si quidē vtrolibet modo dicatur, nihil refert. At verò quoniā qui non distinxit ambiguitatem, efficit, vt ad extremum auditorib. dubium sit, an sit conuictus, an non: cùm præsertim concessum sit, in medio cursu disputationis multiplex distinguere, si quod subsit: hinc profectò planū est culpa cū non carere, qui multiplicē interrogationē simpliciter & citra vllā distinctionē admittit. Hinc. n. efficitur, vt si minùs ipse reprehēsus sit, at certè illius oratio reprehēsa esse videatur. Fit aūt plerūque, vt qui ambiguitatē perspiciūt, cā tamē distinguere propterea minùs curent, quòd frequenter huius generis interrogationes ab aduersario proponātur: ne scilicet videātur se ad omnia molestos & iniquos aduersario præbere: aut certè quia nō exi-

καὶ ἢ ναί, ἢ οὔ, λέγειν τὸν ἀποκεκινόμβον. εἰ δέ τις ἐπολήψεται τὸν κῆ τλῶ ὁμωνυμίαν ἐλεγχον εἶ, ζόπτιν τινὰ οὐκ ἔσαι ἐκφυγεῖν τὸ ἐλέγχεσθαι τὸν ἀποκεινόμβον. ὅπὶ δὲ τῆ ὁρατῶν, αἰαγκαῖον ἔφησεν ἀποφῆσαι ὄνομα, καὶ ὃ ἀπέφησε, φῆσαι. ὡς δὲ διορθωτέον τινες, εἰδὲν ὄφελος. οὐ γὰρ Κορίσκον φασὶν εἶ μουσικὸν καὶ ἀμουσον, ἀλλὰ τὸν τὸν Κορίσκον μουσικὸν, καὶ τὸν τὸν Κορίσκον ἀμουσον. ὁ γὰρ αὐτὸς ἔσαι λόγος τὸ, τὸν Κορίσκον, τοῦ τὸν τὸν Κορισκὸν, μουσικὸν εἶ, ὅπερ ἅμα φάσονται καὶ ἀποφήσουσιν. ἀλλ' ἴσως οὐ ταυτὸν σημαίνει. οὐδὲ γὰρ οἰκεῖον τεύχμα, ὡς τε οὐδέν τι διαφέρει. εἰ δὲ τῆ μὴ, τὸ ἁπλῶς λέγειν ἀποδώσει, τῆ δὲ, πως ἀποδώσει τὸ πνά, ἢ τόνδε, ἀπορον. οὐδὲν γὰρ μᾶλλον θατέρῳ ἀποτέρῳ γὰρ οὐδὲν διαφέρει. οὐ μὴν ἀλλ' ἐπειδὴ ἀδηλος μᾶλ ἔζτιν ὁ μὴ διορισάμβος ἢ ἀμφιβολίαν πότερον ἐλήλεγκται, ἢ οὐκ ἐλήλεγκται. δέδοται γὰρ ἐν τοῖς λόγοις τὸ διελεῖν, φανερὸν ὅτι τὸ μὴ διορίσαντα δοῦναι τῶ ἐρώτησιν, ἀλλὰ ἁπλῶς ἁμάρτημά ἔζτιν. ὡς τε καὶ εἰ μὴ αὐτὸς, ἀλλ' ὅτε λόγος ἐλήλεγμένω ὁμοιός ἔζτι. συμβαίνει μᾶλτοι πολλάκις ὁρῶντας τῶ ἀμφιβολίαν, ὀκνεῖν διαιρεῖσθαι διὰ τ πυκνότητα τῆ τοιαύτα ἐρωτήσεων, ὅπως μὴ ἐως ἀπαν δοκῶσι δυσπολαίνειν, εἶτ οὐκ ἂν οἰηθεῖν

τωιν

περὶ δι-
ξεω

των φῶμα τοῦτο ηγήσεται τὸν λόγον. πολλάκις γὰρ ἀπιώτησε φῶμα δόξον. ὥστε ἐπεὶ δίδοται διαιρεῖν, μὴ ἀκριτέον, καθάπερ ἐλέχθη πρότερον. εἰ δὲ τὰ δύο ἐρωτήματα μὴ ἓν τις ποιεῖ ἐρώτημα, ὅσοι αὖ ὁ παρὰ τὴν ὁμωνυμίαν καὶ ἀμφιβολίαν ἐγίνετο φῶμα λογισμός, ἀλλ' ἢ ἔλεγχος ἢ οὐ. τί γὰρ διαφέρει ἐρωτῆσαι, εἰ Καλλίας μὴ & Θεμιστοκλῆς μουσικοί εἰσιν, ἢ εἰ ἀμφότερος ἓν ὄνομα ἑῷ ἕτερος οὖσιν; εἰ γὰρ πλείω δηλοῖ ἑνός, πλείω ἠρώτησεν. εἰ οὖν μὴ ὀρθὸν πρὸς δύο ἐρωτήσεις μίαν ἀπόκρισιν ἀξιοῦν λαμβάνειν ἁπλῶς, φανερὸν ὅτι οὐδενὶ προσήκει τῷ ὁμωνύμων ἀποκρίνεσθαι ἁπλῶς, οὐδ' εἰ κ' πάντων ἀληθῆς, ὥσπερ ἀξιοῦσί τινες. οὐδὲν γὰρ τοῦτο διαφέρει, ἢ εἰ ἐρωτο Κορίσκος καὶ Καλλίας, πότερον οἰκοί εἰσιν ἢ οὐκ οἰκοί, εἶτα παρόντων ἀμφοῖν, εἶτα μὴ παρόντων. ἀμφοτέρως γὰρ πλείους ἀποστάσεις. οὐ γὰρ εἰ ἀληθὲς εἰπεῖν, διὰ τοῦτο μία ἡ ἐρώτησις. ἐγχωρεῖ γὰρ καὶ μυεία ἕτερα ἐρωτηθέντα ἐρωτήματα, ἅπαντα ναί, ἢ οὔ, ἀληθῆ εἶναι λέγειν. ἀλλ' ὅμως οὐκ ἀποκριτέον μιᾷ ἀποκρίσει. ἀναρείται γὰρ τὸ διαλέγεσθαι. τοῦτο δ' ὅμοιον, ὡς εἰ καὶ τὸ αὐτὸ ὄνομα τιθείη τοῖς ἑτέροις. εἰ οὖν μὴ δεῖ πρὸς δύο ἐρωτήσεις μίαν ἀπόκρισιν διδόναι, φανερὸν ὅτι οὐδὲ ὅτι τῷ ὁμωνύμων

stimant ex eo posse disputationem existere. Sæpe autem ex eo paradoxum quoddam occurrit. Itaque quoniam licet distinguere, in eo haud cunctandũ est, quemadmodum paulò antè diximus. Vt verò duæ interrogationes pro vna acciperentur, nũquam ex homonymia & ambiguitate orationis, paralogismus existeret, sed aut reprehensio aut nihil. Quid enim interest, sub duobus nominibus diuersis hoc modo interroges, sintne Callias & Themistocles musici, an sub vno nomine rebus diuersis communi? Nam si plura nomẽ significet, qui eo in interrogando vtitur, pluta interroget, non vnum, necesse est. Si igitur haud rectè is facit, qui ad duas interrogationes vnam poscit simplicémque responsionem, dubium profectò esse non potest, quin ad multiplicem interrogationem, nunquam oporteat simplicem dare responsionem: ne si verum quidẽ sit in omnibus id quod multipliciter dicitur, quemadmodum aliqui existimant. Illud enim idem valet, ac si interrogaretur, vtrum domi sint, an non sint, Callias & Coriscus: qui siue ambo sint domi, siue nõ sint, non minus fiunt vtroque modo plures propositiones. Neque enim par est vnã propterea fieri interrogationem, quòd vtrumque verum: quandoquidẽ vsuenire possit, vt vel sexcẽtas huius generis interrogationes cõiungas, ad quas omnes verũ sit dicere etiã aut non: verũtamen nõ est ad illas omnes vna dãda responsio, quippe cùm id aliud nihil sit, quàm disputationis leges tollere & omnẽ differẽdi rationẽ euertere. Perinde.n.id est, ac si multis reb diuersis vnũ nomẽ esset impositũ. Vt igitur adduas interrogationes nõ est dãda vna responsio, ita ad interrogatũ multiplex nunquã est simpliciter

dicendũ,autetiã,aut nõ.Nã q id fecerit, is dixerit quidẽ aliquid: at certè non resonderit. In disputationibus tamẽ quodammodo id ꝓbari solet, quia quid inde sequatur,incertum sit. Quẽadmodum igitur(quod etiã nos paulò antè diximus) reprehensiones quædam videntur, quæ non sunt,ita solutiones nonnullæ,in speciem modò,non etiam veræ solutiones erunt: quas scilicet diximus interdum potius adhibendas esse, quàm veras, in disputatione cõtentiosa,& cùm occurrere volumus interrogatis multiplicibus.

τὸ ναί, ἢ οὔ, λεκτέον. οὐδὲ γὰρ ὁ εἰπὼν ὑποκείσεται, ἀλλ' εἴρηκεν. ἀλλ' ἀξιοῦσί τινες πως ἐν τοῖς ἀγωνιζομένοις, ὅμοιόν τι τὸ λανθάνειν τὸ συμβαῖνον. ὥσπερ οὖν εἴπομεν, ἐπεισιόντων οὐχ ἕλκυστικοί τινες ὄντες δοκοῦσιν εἶναι, καὶ τὸν αὐτὸν τρόπον, καὶ λύσεις δόξουσιν εἶναι οὐκ οὖσαι λύσεις, ἃς δή φαμεν ἐνίοτε μᾶλλον δεῖν φέρειν, ἢ τὰς ἀληθεῖς ἐν τοῖς ἀγωνιστικοῖς λόγοις, ἐπὶ τῇ πρὸς τὸ πλῆθος ἀπαντήσει.

De eodem varia præcepta,
Cap. III.

POrrò autem in respondendo ad ea quæ vera nobis esse videbuntur, dicendum,Esto. Sic enim illa captio exorietur. Quòd si cogere nos velit admirabile aliquid dicere, tum maximè vti debemus verbo,videri. Hac enim ratione fiet, vt nec reprehensio, nec admirabilis conclusio confecta esse videatur. Iam verò cùm perspicuum illud sit,quomodo fiat petitio principij, omnes existimant, respondenti negandum esse quidquid proximè ad id accedit de quo quæritur, nec vllam ex eo genere interrogationem esse admittendam, quasi etiam hoc modo principium petatur. Cùm verò tale aliquid sibi concedi postulat alius, quod incredibile quidem, aut falsum sit, ex re tamen proposita consequatur,idem est dicẽdum.Nam quæ necessariò ex proposito consequuntur, pro ipso proposito sunt habenda. Præterea quando genus vniuersum sub nomine proprio non est sumptum, sed per similitudinem, dicendum est, non rectè eum accipere, quando non ita sumit, quemadmodum

Ἀποκριτέον δὲ, ὅτι μὲν τῷ δοκοῦντι, τὸ ἔστω λέγοντα. καὶ γὰρ οὕτως ἥκιστα ῥᾳδίως αὖ παρεξέλεγχος. ἂν δέ τι φαίνηται δόξαν ἀναγκάζηται λέγειν, ἐνταῦθα μάλιστα πρὸς ἀπάτην τὸ δοκεῖν. οὕτω γὰρ οὔτε ἔλεγχος, οὔτε παράδοξον ἂν γένεσθαι δόξειεν. ἐπεὶ δὲ πῶς αἰτεῖται τὸ ἐν ἀρχῇ, δῆλον· οἰόνται δὲ πάντες, ἂν ἡ συλλογιστικὴ, ἀναιρετέον, καὶ μὴ συγχωρητέον εἶναι, ὡς τὸ ἐν ἀρχῇ αἰτοῦντος· ὅταν ᾖ τοιοῦτον ἀξιοῖ τις, ὃ ἀναγκαῖον μὲν συμβαίνειν ὂν τῷ θέσει, ἢ δὲ φύσει δόξαν, ταυτὸ λεκτέον. τὰ γὰρ ἐξ ἀνάγκης συμβαίνοντα, τῆς αὐτῆς εἶναι θέσεως δοκεῖ. Ἔτι ὅταν τὸ καθόλου μὴ ὀνόματι ληφθῇ, ἀλλὰ σημαινόμενῃ, λεκτέον ὅτι οὐχ ὡς ἐδόθη, οὐδὲ ὡς

προῦπι-

προσῦτενε λαμβάνει. καὶ γὰρ παρὰ τὸ γίνε) πολλάκις ἔλεγχος. ὀξειρρόμβους δὲ τούτων δεῖ τὸ μὴ καλῶς δεδεῖχθαι προσῦτέον, ἀπαντῶντα κατὰ τὸν εἰρημένον διορισμόν. ἐν μὲν οὖν τοῖς κυρίως λεγομένοις ὀνόμασιν, ἀναγκαῖον κεῖσθαι, ἢ ἁπλῶς, ἢ διαιρούμενον. ἃ δὲ συμ ὑπονοοῦντες τιθέμεν, οἷον ὅσα μὴ σαφῶς, ἀλλὰ κολοβῶς ἐρωτᾶται, ὧδε ἀναπληροῦν. τοῦτο συμβαίνει ὁ συλλογισμός. οἷον ἆρα ὁ αὐλὸς ἀθηναῖον, κτῆμα ἐστὶν ἀθηναίων; ναί. ὁμοίως δὲ καὶ ὅτι τῷ ἄλλων. ἀλλὰ μὴν ὁ ἀνδρόπους ἐστὶ τῷ ζώων; ναί. κτῆμα ἆρα ὁ ἀνδρόπους τῷ ζώων. τὸν γὰρ ἄνθρωπον τῷ ζώων εἶναι λεγόμενον, ὅτι ζῶν ὄξι. καὶ Λύσανδρον τῷ Λακώνων, ὅτι Λάκων. δῆλον οὖν ὡς ἐν οἷς ἀσαφὲς τὸ προτεινόμενον, οὐ συγχωρητέον ἁπλῶς. ὅταν δὲ δυοῖν ὄντοιν. θατέρου μὲν ὄντος, ἐξ ἀνάγκης θατέρου εἶναι δοκῇ, θατέρου δέ, τοῦτο μὴ ἐξ ἀνάγκης ἐρωτώμενον πότερον, δεῖ τὸ ἔλαττον διδόναι. χαλεπώτερον γὰρ συλλογίσασθαι ἐκ πλειόνων. ἐὰν δὲ ὁπότερ' οὖν χαίρῃ ὅτι τοὐναντίον ὄξιν ἐναντίον, τῷ δὲ οὐκ ἔστιν, ἐὰν ὁ λόγος ἀληθὴς ᾖ, ἐναντίον φαῦλα, ὄνομα δὲ μὴ κεῖσθαι τὸ ἑτέρου. ἐπεὶ δ' ἔνια μὲν ὧν λέγουσιν οἱ πολλοὶ, τὰ μὲν συγχωρεῖσθαι ἄν φαῖεν, ἔνια δὲ οὔ, οἷον ὅσα ἀμφισβητοῦσι (πρὸ-

conceſſum eſt, nec quo modo interrogando ſumebatur. Hinc enim plerumque naſcitur reprehenſio. Quòd ſi inde excluſus ſis, proximum eſt vt recurras ad id, non rectè rem eſſe demonſtratam. Hoc verò faciendum ſecundum eam determinationem quæ dicta eſt. Ac in iis nominibus quæ propriè dicuntur, neceſſe eſt, vt aut ſimpliciter reſpondeas, aut adhibita diſtinctione. Quæ verò ſuppreſſis quibuſdã, qualia ſunt quæ non apertè, ſed truncatim & imperfecta locutione interrogãtur, ea maximè dant reprehenſioni occaſionem. Exempli gratia: Nónne quod eſt Athenienſium, id eſt eorũ poſſeſſio? certè: nec diſſimilis eſt in aliis ratio. At enim nónne homo animalium eſt? certè. Eſt igitur homo animalium poſſeſſio. Sanè hominẽ dicimus eſſe animalium quia ſit animal, & Lyſandrum Lacædemoniorum, quia Lacędemonius ſit. Conſtat igitur, vbi obſcurum eſt quod proponitur, non eſſe ſimpliciter cõcedẽdum. Quando verò ſic ſunt affecta duo inter ſe, vt vno poſito, alterum eſſe neceſſe ſit, nec contrà, ſi hoc ſit illud eſſe oportet: videndum eſt ei, qui reſpondet, vt cùm rogabitur, vtrum eorum eſſe putet, illud potius ponat, quod minus latè patet. Nam ex pluribus difficilius eſt aliquid ratiocinatione concludere. Quod ſi argumentetur huic quidem eſſe aliquid contrarium, illi non eſſe, & ſi vera ſit ratio, nos tamen contrà aliquid illi eſſe contrarium dicere debemus, ſed nullũ eſſe illi nomẽ impoſitum. Sunt autem ex iis, quæ vulgò feruntur, quædam quæ ſi non cõcedas, falſum dicere videbere: alia verò, quæ vt non admittas, falli tamẽ te nemo putabit: cuius generis ſunt dubiæ, & in vtranque partem probabiles ſententiæ. Nam

sit mortalis an immortalis animantium anima, non est apud vulgus constitutum. In quibus igitur manifestum non est, vtrum potius asserendum sit eorum, quæ alius interrogat, cuiusmodi sunt, quæ sententiæ appellantur (nam & veræ de singulis rebus opiniones, & vniuersæ negationes, vt diameter non est comparabilis cum latere, sententiarum nomine appellari solent) & præterea ea in quibus vera ex æquo pars vtraque esse videtur: in illis inquam vtriusque generis interrogationibus, si respondendo verba transferantur, id maximè latebit. Nam quia in his incertum est quid verum sit, sophisticè nil agere videbimur, & quia vtrãque in partem ex æquo videntur, falli nos nemo existimabit. Translatio autem efficiet, vt oratio reprehendi non possit. Iam verò quascumque interrogationes præsenseris, illæ tibi sunt anteuertendæ, & multò antè oratione refutandæ. Ista enim ratione aduersarium tuum maximè impedies, ne ad extremum quod vult efficiat.

τερον γὰρ φθαρτὴ ἢ ἄφθαρτος ἡ ψυχὴ τῶν ζώων, οὐ διώρισται τοῖς πολλοῖς) ἐν οἷς οὖν οὐ δῆλον πότερος εἰώθε λέγεσθαι τὸ προτεινόμενον πότερον, ὡς αἱ γνῶμαι (καλοῦσι γὰρ γνώμας, καὶ τὰς ἀληθεῖς δόξας, καὶ τὰς ὅλας ἀποφάσεις, ὡς ἡ διάμετρος ἀσύμμετρος) ἐν οὔτ' ἀληθὲς ἀμφισβητεῖται μάλιστα, μεταφέρων ἂν τις λανθάνοι τὰ ὀνόματα περὶ τούτων. δῆλα μὲν γὰρ τὸ ἀδηλον ἔσται, ποτέρως ἔχει τὸ ἀληθὲς, οὐ δόξει σοφίζεσθαι. δῆλα δὲ τὸ ἀμφίδοξον, οὐ δόξει ψεύδεσθαι. ἡ δὲ μεταφορὰ ποιήσει τὸν λόγον ἀνεξέλεγκτον. Ἐπὶ ὅσα οὖν τις προσδαπάνηται τῶν ἐρωτημάτων, προεπιστατέον, καὶ προαπορρυτέον. οὕτω γὰρ ἂν μάλιστα τὸν συνδαπάνημον κωλύσειεν.

De vera solutione, CAP. IIII.

QVoniam autem illa est vera solutio, falsitatem syllogismi indicare, docendo ex qua potissimum interrogatione pendeat falsa conclusio: falsus autẽ syllogismus duobus modis dicitur: vno, si falsum concludit: altero, si syllogismus esse videatur, cùm reuera non sit: hinc fanè perspicuum est, præter illam quam modò dixi solutionem, esse etiam alteram, quæ propriè accommodata est ad eos, qui speciem syllogismorum præ se ferunt, cùm reuera nil necessariò concludant: quæ solutio est interrogationum correctio, ad docendum cur ex iis non sequatur,

Ἐπεὶ δέ ἐστιν ἡ μὲν ὀρθὴ λύσις, ἐμφαίνουσις ψεῦδος συλλογισμοῦ, παρ' ὁποίαν ἐρώτησιν συμβαίνει τὸ ψεῦδος· ὁ δὲ ψεῦδος συλλογισμὸς λέγεται διχῶς· ἢ γὰρ εἰ συλλελόγισται ψεῦδος, ἢ εἰ μὴ ὢν συλλογισμὸς, δοκεῖ εἶναι συλλογισμός· εἴη ἂν ἥ τε εἰρημένη καὶ λύσις, καὶ ἡ τοῦ φαινομένου συλλογισμοῦ, ὥστε τι φαίνεται τῶν ἐρωτη-

μάτων

μάτων διόρθωσις. ὥςτε συμβαίνει τὴν λόγων, τοῖς μὲν συλλελογισμένοις ἀνελόντα, τοῖς δὲ φαινομένοις διελόντα, λύειν. πάλιν ἐπεὶ τὴν συλλελογισμένων λόγων, οἱ μὲν ἀληθεῖς, οἱ δὲ ψευδεῖς ἔχουσι τὸ συμπέρασμα· τοῖς μὲν κατὰ τὸ συμπέρασμα ψευδεῖς, δικαίως ἐνδέχεται λύειν. καὶ γὰρ τοῦ ἀνελεῖν τὴν ἔφοδον, καὶ τοῦ δεῖξαι τὸ συμπέρασμα ἔχει οὕτως. τοῖς δὲ κατὰς ἀφορμάς, τοῦ ἀνελεῖν μόνον. τὸ γὰρ συμπέρασμα ἀληθές. ὥςτε τοῖς βουλομένοις λύειν λόγον, πρῶτον μὲν σκεπτέον εἰ συλλελόγισται, ἢ ἀσυλλόγιστος, εἶτα πότερον ἀληθὲς τὸ συμπέρασμα, ἢ ψεῦδος. ὅπως ἢ διαιρεσιῶντες, ἢ ἀναιρεσιῶντες λύωμεν· ἢ ἀναιρεσιῶντες ἢ ὧδε ἢ ὧδε, καθάπερ ἐλέχθη πρότερον. Διαφέρει δὲ πλεῖστον ἐρωτῶμενόν τε καὶ μὴ, λύειν λόγον. τὸ μὲν γὰρ ἀφορᾶν, χαλεπόν· τὸ δὲ κατὰ σχολὴν ἰδεῖν, ῥᾴδιον.

sed modò videatur sequi. Vnde illud efficitur, captiones, quarũ non est vitiosus concludẽdi modus, soluendas esse negando: in quibus vitiosa est conclusio, in iis distinctionem esse adhibendã. Rursus inter easrationes, quarum est necessaria conclusio, aliæ sunt quæ veram, aliæ quæ falsam habent conclusionẽ. Atque illæ quidem, quibus falsa est cõclusio, dupliciter dissolui possunt, refutãdo scilicet, ac negando vnam aut alterã sumptionũ, & indicando talem, hoc est, falsam esse conclusionem. Quæ verò propositiones modò falsas habent, non etiam conclusionẽ, hac tantùm ratione dissoluentur, si quã sumptionum falsam esse cõspicies, eam respuas: quippe cùm vera sit cõclusio. Itaque argumẽta qui volet rectè dissoluere, hoc primũ spectabit, habeántne vim cõcludẽdi necessariã, an minus necessariã: tũ deinde vtrũ vera, an falsa sit cõclusio: idque eo faciet, vt ea dissoluat distinguendo, vel negando: & negando quidem aut hoc, aut illo quo paulò antè diximus modo. Multum autem interest, vtrum dissoluatur argumentum, cùm alius vrgeat, an cùm per se, nullóque vrgẽte. Namstatim & in promptu occurrere captioni difficile est: per otium autem, & cùm datur tibi cogitandi spatium, facile.

De homonymia, & amphibolia, CAP. V.

Τῶν μὲν οὖν ἀφ' ἑνὸς ὁμωνυμίαι καὶ τοῦ ἀμφιβολίαι ἐλέγχων, οἱ μὲν ἔχουσί τι τοῦ ἐρωτήματος πλέον σημαῖνον, οἱ δὲ τὸ συμπέρασμα πολλαχῶς λεγόμενον. οἷον ὃν μὲν τοῦ σημαντὸν λέγειν, τὸ συμπέρασμα διττὸν. ὃν δὲ τοῦ μὴ συνεπισπᾶσθαι ἢ ὑπισάμενον, ὡς ὅτι τόδε, ὁ ὑπισάμενος

REprehensionũ, quæ aut ex verbi homonymia, aut ex orationis ambiguitate ducũtur, duo sunt genera. Vnum earum, quæ in altera sumptionũ eã habent ambiguitatẽ, ex quo oritur captio. Alterum earum, in quibus conclusio multis modis dicitur. Vt in illo ἐνυπνίῳ proloqui, conclusio duplex est: in illò aũt quo efficitur, eum qui sciat, nescire, quia quod quisque scit

dicere aut facere, id ipsum quoque scit, quod dicit aut facit: atqui iste scit dicere carmina iambica: iste igitur scit iambica: vna de interrogationibus duo significat: quorum hoc quidē est, illud verò nō est. In quibus igitur est in conclusione id qđ multis modis dicitur, in iis nulla omnino est reprehēsio, nisi iā antè qui interrogat, ab aduersario acceperit contradictionē: vt in illo, cæcū videre, non fit reprehēsio sine contradictione. Cùm verò in interrogationibus versatur id quod est multiplex, tum nō est necesse prænegare: quandoquidē non ad multiplex efficiendū pertineat argumentatio, sed ex ipso multiplici ducitur. Est igitur iam inde à principio multiplici aut nomini, aut orationi ita occurrendū, vt partim id verum esse quod interrogatur, partim falsum respōdeamus: Veluti σιγῶντα proloqui, vno quidē modo sumptum, verum est, altero non verū. Itémque id faciendum esse, quod facere oportet, vna significatione verum est, altera falsum. Oportet enim, multiplex est Quòd si id à principio latuerit, ad extremū aliquid addendo propositio corrigetur. Verbi gratia, concludit aduersarius: Accidit igitur σιγῶντα proloqui. tu contrà dicito, accidit verò τὰ σιγῶντα proloqui, sed τὸν σιγῶντα non accidit. Quod idem erit in iis faciendū, in quibus id quod multiplex, in propositionibus sumptum est. Exempli causā, cùm ad extremum concludetur, non igitur intelligimus quod scimus: certè respondebis: veruntamen non conclusisti, quæ nos hoc modo scimus, eo nos non intelligere. Neque enim idē valet dicere, non intelligere omnino scientē, quod intelligere eum qui hoc modo scit. Omninóque obluctandum est etiam si simpliciter conclusum sit, dicendumque non eam rem quam asserimus, sed verba modò esse refutata, ideóque non esse factam reprehensionem.

λέγειν, ἢ φέρειν, καὶ ἐκεῖνο συνεπίστασθαι ὁ λέγει, ἢ φέρει. ἔστι γὰρ ἐπίστασθαι λέγειν ἰαμβεῖα, ἔστι ἄρα συνεπίστασθαι καὶ τὰ ἰαμβεῖα. ἐν τῷ δὲ ἐρωτημάτων ἀμφίβολον, καὶ διττὸν, ὁτὲ μὲν ὅτι, ὁτὲ δὲ οὐκ ἔστι, ἀλλὰ σημαίνει τὸ διττὸν, τὸ μὲν ὄν, τὸ δὲ οὐκ ὄν. ὅσοις μὲν οὖν ἐν τῷ τέλει τὸ πλέον ἀχὼς, ἂν μὴ προσληφθῇ τὸ ἀπόφασιν, οὐ γίνεται ἔλεγχος. ἔστι γὰρ τὸ τυφλὸν ὁρᾶν. ἀεὶ δὲ ἀπόφασιν οὐκ ἰδεῖ ἔλεγχος. ὅσοις δ' ἐν τοῖς ἐρωτήμασιν, οὐκ ἀεὶ ἀνάγκη προαποφῆσαι τὸ διττόν. ἀδιάφορος ἦν, ἀλλὰ δῆλον τὸ ὁ λόγος. ἐν ἀρχῇ μὲν οὖν τὸ ἁπλοῦν, καὶ ὄνομα, καὶ λόγον οὕτως ἔχειτέον, ὅτι ἔστιν ὡς ναὶ, ἔστι δ' ὡς οὔ. ὥσπερ τὸ σιγῶντα λέγειν, ὅτι ἔστιν ὡς ναὶ, ἔστι δ' ὡς οὔ. καὶ τὰ δέοντα προσκείσθω ἐστὶν ἃ, ἔστι δὲ ἃ οὐ. τὰ γὰρ δέοντα λέγεται πολλαχῶς. ἐὰν δὲ λάθῃ, ὅτι τέλει προστιθέντα τῇ ἐρωτήσει διορθωτέον. ἔστιν ἄρα σιγῶντα λέγειν; οὐ· ἀλλὰ τόνδε σιγῶντα. καὶ ἐν τοῖς ἔχουσι δὲ τὸ πλεοναχῶς ἐνίοτε προστάσεσιν, ὁμοίως. ἐκ ἄρα συνεπίστανται, ὅτι ἐπίστανται; ναί. ἀλλ' οὐχὶ οὗτοι ἐπιστάμενοι. οὐ γὰρ ταυτόν ἐστιν, ὅτι οὐκ ἔστι συνεπίστασθαι, καὶ ὅτι τοὺς ὡδὶ ἐπισταμένους οὐκ ἔστιν. Ὅλως τε μαχητέον, καὶν ἁπλῶς συλλογίζηται, ὅτι μὴ ὁ ἔφησεν ἀποφῆσαι φάγμα, ἀλλὰ ὄνομα, ὡς τε τοῦτο οὐκ ἔλεγχος.

De

De fallacia compositionis, & diuisionis, Cap. VI.

Φανερὸν δὲ καὶ πῶς ἔχει τὰ τῶν διαιρέσιν καὶ συνθέσιν πῶς λυτέον. ἐὰν γὰρ διαιρεθῇ μὲν καὶ συνῃ δὲ μὲν ὁ λόγος, ἔσται σημαίνῃ συμπεραινόμενον, τοὐναντίον λεκτέον. εἰσὶ δὲ πάντες οἱ τοιοῦτοι λόγοι, τῶν συνθέσιν καὶ διαίρεσιν. ἆρ' ᾧ εἶδες οὐ τοῦτον τυπτόμενον, τοῦτο ἐτύπτετο ἐκεῖνος; καὶ ᾧ ἐτύπτετο, τοῦτο οὐ εἶδες; ἐχειμῶν ἦν τι καὶ τῷ ἀμφιβόλων ἐρωτημάτων, ἀλλ' ἐστὶ τῶν συνθέσιν. οὐ γὰρ ὅτι διττὸν τὸ τῶν διαίρεσιν. οὐ δὲ ὁ αὐτὸς λόγος μένει διαιρεθέντος, εἴπερ μὴ καὶ τὸ ὄρος ὁ ὄρος τῇ προσῳδίᾳ λέγειν ὠδί, ἔσται σημαίνει, ἀλλ' ὅταν μὲν οἷς γεγραμμένος ταὐτὸν ὄνομα, ὅταν ἐν τῇ αὐτῇ στοιχείων γεγραμμένον ᾖ, καὶ ὡσαύτως. κεῖται δὴ τὰ τῶν σημα ποιοῦντα. τὰ δὲ φθεγγόμενα οὐ ταυτά. ὥστε διττὸν τὸ τῶν διαίρεσιν. φανερὸν δὲ καὶ ὅτι οὐ πάντες οἱ ἐλεγχοι τῶν διττὸν, καθάπερ τινές φασι. διαιρετέον οὖν τῷ ὑποκειμένῳ. οὐ γὰρ ταυτὸν εἰπεῖν ἰδεῖν τοὺς ὀφθαλμοῖς τυπτόμενον, καὶ τὸ φαῦλον ἰδεῖν τοὺς ὀφθαλμοῖς τυπτόμενον. καὶ ὁ Εὐθυδήμου λόγος, ἃ σὺ οἶδας οὐ νῦν οὔσας σὺ Πέραιεῖ ἔπεισεις σὺ Σικελίᾳ ὤν; καὶ πάλιν, ἆρ' ὅσιόν ἐστιν ἀγαθὸν ὄντα σιτία μοχθηρὸν εἶναι; καὶ

EX iis verò quæ modò expo-
suimus, iam propemodum perspicuum est, quæ sit ratio solu endarum captionum, quæ ex compositione & diuisione ducũtur. Cùm enim aliud composita, aliud diuisa oratio significet, ad extremum quando vnũ concludet aduersarius, contrarium tibi erit subiiciẽdum. Sunt autẽ omnes istæ captiones ex compositione & diuisione eiusmodi. Nũquid quo tu illum percussum vidisti, eo ille percussus est? Et nũquid quo is percussus est, eo tu vidisti? Atque istæ quidẽ captiones habẽt nescio quid ambiguitatis, sed tamen ad locum ex cõpositione referẽdæ sunt. Neque enim duplex appellari potest, quod modò coniũctam, modò diuisam habet sententiam: quandoquidem oratio non maneat eadem, cùm distincta accipitur, quæ antè erat cõiuncta. Nisi forte dicamus ὄρος & ὅρος, cùm sic accentibus distincta proferuntur, dici multipliciter: quę tamẽ, quod attinet ad scripturã, sunt vnũ idémque vocabulum, cùm & elemẽtis eisdẽ & eodem modo scribantur: cæterùm notæ ac centuum illic appositæ efficiunt ne cùm pronunciantur, eadem sint. Quocirca multiplex oratio non erit, quæ modò coniũctim, modò diuisim accipi potest. Vnde etiam planum est, non verũ esse, quod aliqui voluerunt, om-

nes reprehẽsiones pertinere posse ad locum ex multiplici. Est igitur ad soluendas istas captiones respõdenti adhibenda distinctio, nõ idẽ scilicet valere, si dicas vidisse te oculis, percussum, ac si diceres vidisse te, oculis percussum. Quod idem in captione Euthydemi faciendum: quæ est huiusmodi. Nuquid triremes, quæ in Piræo sunt nũc scis, cùm in Sicilia sis? Itémque in hac: Putásne malũ sutorem bonũ esse? atqui

fieri poteſt, vt quis malus ſit, & bonus ſutor ſit: quidam igitur malus ſutor bonus erit. Item in hac: Nõne quorũ bonę ſunt ſciẽtiæ, ea ſunt bona μαθήματα? malorũ aũt bonæ ſunt ſciẽtiæ: mala igitur ſunt bona μαθήματα: atqui mala & μαθήματα ſunt, & ſunt mala: quare neceſſe eſt, vt ſint mala μαθήματα. Et putáſne verũ eſſe dicere modò te natum eſſe? tu igitur modò natus es An aliud coniuncta, aliud diuiſa ſignificat hæc oratio? Certè: Verum enim eſt nunc, te natũ eſſe: ſed falſum eſt, te nunc natũ eſſe. Quæ tu facere potes, & vti potes, ea nõnne tu & eo modo reddere effecta potes? tu verò non pulſans citharam, pulſare illam potes: tu igitur hoc efficere poteris, vt non pulſans citharam pulſes tamẽ. At enim quod poſſe ſe alius dicit, non ſic accipiendum eſt, quaſi non pulſans poſſit pulſare, ſed quaſi poſſit, cùm deſinet vnum facere, alterũ ſtatim effectum reddere. Porrò autem aliter hanc captionem diſſoluere aliqui conantur, dicẽtes quanquam id conceſſum ſit, poſſe me quomodo poſſum aliquid eo modo illud effectum reddere, non tamen rectè concludi, poſſe me non pulſando citharã, pulſare: quia non ſit conceſſum, omni modo quo poſſum, ſed incertè, quomodo poſſum, ita me facturum: nunc autem certum eſt, idem non valere, quomodo poſſum, ita faciam, & quocunque modo poſſum, illo quouis modo faciam. Verùm quàm illi malè ſoluant, hinc poteſt facilè intelligi, quòd cùm neceſſe ſit omnes captiones ex eodem loco ductas, vno eodémque modo diſſolui, iſta diſſolutio non poſſit ad omnes huius generis accommodari: quinetiam non ad omnes qui eãdem captionem alio quouis modo proponent: ſed ad eum modò, qui ita proponit, non ad ipſam argumentationem.

ἀλ' εἴ τις ἀγαθὸς ὢν σκυτεὺς, μοχθηρὸς, ὥστε σκυτεὺς μοχθηρός. ἆρ' ὧν αἱ ἐπιστῆμαι ἀγαθαὶ, ἀγαθὰ τὰ μαθήματα; τῶν δὲ κακῶν ἀγαθὸν τὸ μάθημα, ἀγαθὸν ἄρα μάθημα τὸ κακόν. ἀλλὰ μὴν τὸ κακὸν, καὶ μάθημα, καὶ κακόν· ὥστε κακὸν μάθημα τὸ κακόν. ἆρ' ἀληθὲς εἰπεῖν νῦν ὅτι σὺ γέγονας; γέγονας ἄρα νῦν. ἢ ἄλλο σημαίνει διαιρεθέν; ἀληθὲς δὲ εἰπεῖν νῦν, ὅτι γέγονας, ἀλλ' οὐ νῦν. ἆρ' ὃς δύναται, ἃ δύναται, ὅπως ταῦτα ποιήσεις ἃ; ἢ κιθαρίζων ἔχεις δύναμιν τὸ κιθαρίζειν, κιθαρίσεις ἃ ἄρα οὐ κιθαρίζων. ἢ οὐ τούτου ἔχει τὴν δύναμιν τὸ οὐ κιθαρίζων κιθαρίζειν; ἀλλ' ὅτε οὐ ποιεῖ, τοῦτο ποιεῖν; λύουσι δὲ τοῦτο τινες καὶ ἄλλως. εἰ γὰρ ἔδωκεν ὡς δύναται ποιεῖν, οὐ φασι συμβαίνει μὴ κιθαρίζοντα κιθαρίζειν. οὐ γὰρ πάντως ὡς δύναται ποιεῖν, δεδόσθαι ποιῆσειν, οὐ ταυτὸν δ' ἐστὶ τὸ ὡς δύναται, πάντως ὡς δύναται ποιεῖν. ἀλλὰ φασιὸν, ὅτι οὐ καλῶς λύουσι. πρὸς γὰρ ταυτὸν λόγων ἡ αὐτὴ λύσις, αὐτὴ δ' οὐχ ἁρμόσει ὅπῃ πάντας, οὐδὲ πάντως ἐρωτωμένοις, ἀλλ' ἔστι πρὸς τὸν ἐρωτῶντα, οὐ πρὸς τὸν λόγον.

De

De accentu, Cap. VII.

Περὶ δὲ τῶν προσῳδίαν, λόγοι μὲν οὐκ εἰσὶν, οὔτε τῶν γεγραμμένων, οὔτε τῶν λεγομένων, πλὴν εἴ τινες ὀλίγοι ῥᾳδίως ἂν, ὡς ἔοικε, ὁ λόγος. ἆρα γέ ἐστι τὸ οὐ καταλύεις οἰκίαν; ναί. οὐκοῦν τὸ οὐ καταλύεις τῷ καταλύεις ἀποφάσις; ἔφησας δὲ εἶναι τὸ οὐ καταλύεις οἰκίαν. ἡ οἰκία ἄρα ἀπόφασις. ὡς δὴ λυτέον, δῆλον. οὐ γὰρ ταυτὸ σημαίνει ὀξύτερον, τὸ δὲ βαρὺτερον ῥηθέν.

AB accentu captiones nullæ sunt, nec in scripto, nec in voce, aut certè admodum paucæ sunt: qualis est ista, Nónne habitas, domus est? certè at nónne illud habitas, est negatio huius verbi habitas? dixisti autè habitas domum esse: domus igitur negatio quædam est. Quæ captio quomodo sit dissoluenda, non est difficile videre. Non idem significat illud tono acuto prolatum οὔ, & circûflexo οὖ.

De figura dictionis, Cap. VIII.

Δῆλον δὲ, καὶ τοῖς αὐτὰ τὸ αὐτὸ σημαίνουσι λέγειν τὰ μὴ ταυτὰ, πῶς ἀπαντητέον, ἐπείπερ ἐλέγομεν τὰ ὄντα τῶν κατηγοριῶν. ὁ μὲν γὰρ ἐρωτηθεὶς μὴ ὑπάρχειν τι τῶν ὅσα τί ἐστι σημαίνει, ὁ δὲ ἐδείξεν ὑπάρχειν τι τῶν πρός τι, ἢ ποσῶν, δοκούντων δέ τί ἐστι σημαίνειν, ὥστε τῷ λέγειν, οἷον ἐν τῷδε τῷ λόγῳ. ἆρ' ἐνδέχεται τὸ αὐτὸ ἅμα ποιεῖν τε καὶ πεποιηκέναι; ἀλλὰ μὴν ὁρᾶν γέ τι καὶ ἑωρακέναι τὸ αὐτὸ, καὶ κεῖσθαι τὸ αὐτὸ ἐνδέχεται. ἆρά ἐστι τι τῶν πάσχειν, ποιεῖν τι; οὐκοῦν τὸ τέμνεσθαι, καίεσθαι, αἰσθάνεσθαι, ὁμοίως λέγεται, καὶ πάντα πάσχειν τι σημαίνει; τί δὲ πάλιν τὸ λέγειν, ἔχειν, ὁρᾶν, ὁμοίως ἀλλήλοις λέγεται; ἀλλὰ μὴν τό γ' ὁρᾶν, αἰσθάνεσθαί τί ἐστιν. ὥστε καὶ πάσχειν τι, ἅμα δὲ

PErspicuum etiam est quo modo his occurrendum sit quæ secundum figuram orationis eadem videntur, cùm eadem non sint: quoniam genera categoriarum tenemus & intelligimus. Nam quod iste interrogatus negauit in verbo quid est substantiámque significante, id alius vt affirmet, traducit ad id, quod in genere quantorum continetur, aut eorum, quæ ad aliquid dicuntur, quæ tamen in figura orationis speciem quandam præ se ferunt, eorum quæ quid, hoc est substantiam significant: Veluti in hac captione: Putásne fieri posse, vt tu eandem rem simul facias & feceris? At videre tu idem potes & vidisse, idque eadem ratione. Et illa: Putásne fieri posse, vt aliquid sit actio & passio? Quid verò, nunquid secari, cremari, operari, genere dicendi conueniunt, & pati omnia significant? Illa verò, dicere, currere, videre, nunquid eodem modo dicuntur? Atqui videre est operari: quare pati significat: quod idem etiam

agere est. Quòd si quis fieri non posse dixerit, vt idē simul facias & feceris, idque postea admittat, posse euenire, vt idē videas & videris, nondum erit hac ratione reprehensus, modò nō dixerit videre, actionē significare, sed potius pati. Nam vt reprehēsio fiat, id quoque fuit præter illa interrogandum. Illud tamen videtur auditoribus iam esse cō
• cessum, quia admissum est, fecare, esse agere, & fecuisse, egisse, & huius generis alia, quæ genere dicendi illis sunt similia. Nam quod deest argumento, ipse per se audit or supplet, quod similiter dici videatur. Reuera autem hæc similiter non dicuntur, sed id propter verbi similitudinem apparet. Atque ita in iis captionibus idē vsuueait, quod in iis, quæ ducūtur ex homonymia: in quibus si quis verborum vim ignorat, putat respondentem nō modò in nomine, sed etiam in re eadē, quod affirmauerat, negare: cùm tamen ei qui contra disputat, necesse sit vt aduersariū redarguat, interrogare præterea, an eadem semper significatione accipiat, quod dicit: quo certè concesso, vera sequitur reprehensio. Sunt autem & quæ se quūtur captiones superioribus similes. Si quis quod habuit, iā non habet, nónne illud amisit? At enim qui vnum modò ex decem calculis amisit, iam non habet decem calculos. An verū est eū amisisse, qui nōhabet, qđ habuit: illud aūt non verū, si tantū
• nō habet, quātum priùs, aut tot, quot antè habuit, propterea tantum aut tot amisisse? Ergo quod primum in substantia interrogauerat, id transfert in conclusione ad numerum: decem enim non substātiam, sed numerū significant. Quod si initio ita interrogauisset: Si quis modò nō habet tot calculos, quot antè habuit, nónne tot omninò amisit, quot habuit? nemo id cōcessisset, sed dixisset, vel ex iis aliquot, vel

καὶ ποιεῖν. εἰ δέ τις ἐνδέχεσθαι ἅμα τὸ αὐτὸ ποιεῖν τε καὶ πεποιηκέναι, τὸ ὁρᾶν καὶ ἑωρακέναι φαίη ἐγχωρεῖν, οὔπω ἐλήλεγκται, εἰ μὴ λέγοι τὸ ὁρᾶν ποιεῖν τι, ἀλλὰ πάσχειν. προσδεῖ δὲ τούτου τὸ ἐρωτήματος, ἀλλ' ὑπὸ τῶ ἀκούοντος ὑπολαμβάνεται δεδωκέναι, ὅτε τὸ τέμνειν ποιεῖν τι, καὶ τὸ τετμηκέναι πεποιηκέναι τι δεδωκε, καὶ ὅσα ἄλλα ὁμοίως λέγεται. τὸ γὰρ λοιπὸν αὐτὸς προστίθησιν ὁ ἀκούων, ὡς ὁμοίως λεγόμενον. τὸ δὲ λέγεται μὴ οὐχ ὁμοίως, φανεῖται ἐν ὀλίγῳ λέξαντι. τὸ αὐτὸ δὲ συμβαίνει, ὅπερ ἐπὶ τῶν ὁμωνυμίας. οἴεται γὰρ ὁ ἐν τοῖς ὁμωνύμοις ὁ ἀγνοῶν τὴν λόγων, ὃ ἔφησεν ἀποφῆσαι πρᾶγμα οὐχὶ ὄνομα, τοῦ δὲ ἔτι προσδεῖ ἐρωτήματος, εἰ ἐφ' ἓν βλέπων λέγοι τὸ ὁμώνυμον. οὕτως γὰρ ἔσται ἔλεγχος. ὁμοίως δὲ καὶ οἱ ἐν οἷς λόγοι τούτοις. εἴ τις τι ἔχων, ὕστερον μὴ ἔχει, ἀπέβαλεν; ὁ γὰρ ἕνα μόνον ἀποβαλὼν ἀστράγαλον, οὐκ ἔξει δέκα ἀστραγάλους, ἢ ὃ μὴ μὴ ἔχει, πρότερον ἔχων ἀπεβέβληκεν. ὅσον δὲ μὴ ἔχει, ἢ ὅσα, οὐκ ἀνάγκη πάντα ἀποβαλεῖν. ἐρωτήσας οὖν ὃ ἔχει, σωάγει δῆτι τὰ ὅσα. τὰ γὰρ δέκα πάντα εἰ συνῆρτο ἐξ ἀρχῆς, ὅσα τις μὴ ἔχει πρότερον ἔχων ἅπαντα ἀπέβεβληκε πάντα; οὐδεὶς ἂν ἔδωκεν, ἀλλ' ἢ πάντα, ἢ

τοῦ πεν

τούτων τι, καὶ ὁπόσοιν αὖ ὁ μὴ ἔχει. οὐ γὰρ ἔχει μόνον ἕνα ἀσταλαλον, ἢ οὐ δέδωκεν ὁ ἐκ εἴχεν, ἀλλ' ὡς οὐκ εἶχε, τὸν ἕνα. τὸ γὰρ μόνον οὐ τόδε σημαίνει, οὐδὲ ποιόνδε, οὐδὲ τοσόνδε τι, ἀλλ' ὡς ἔχει πρός τι, οἷον ὅτι ὁ μετὰ ἄλλου. ὥσπερ οὖν εἰ ἤρετο, ἆρ' ὁ μὴ ἔχει τις, δοίη ἄν τις; μὴ φαύτος δὲ, ἔροιτο, εἰ δοίη ἄν τις τι ταχέως μὴ ἔχων, ταχέως; φήσαντος δὲ, συλλογίζοιτο, ὅτι δοίη ἄν τις ὃ μὴ ἔχει, καὶ φανερὸν ὅτι οὐ συλλελόγισαι. τὸ γὰρ ταχέως, οὐ τόδε δίδοναι ἔστιν, ἀλλ' ὧδε δίδοναι. ὡς δὲ μὴ ἔχῃ τις, δοίη ἄν. εἰ ἡδέως ἔχων, δοίη ἄν λυπηρῶς. ὁμοίοι δὲ καὶ οἵδε πάντες. ἆρ' ἢ μὴν ἔχει, χρεὼ τύπτοι ἄν; ἢ ᾧ μὴ ἔχει ὀφθαλμοὺς ἴδοι ἄν; οὐ γὰρ ἔχει ἕνα μόνον. λύουσι μὲν οὖν τινες λέγοντες, ὡς ἔχει ἕνα μόνον καὶ ὀφθαλμόν, καὶ ἄλλο ὁτιοῦν ὁ πλείω ἔχων. οἱ δὲ καὶ ὡς ὃ ἔχει ἔλαβεν. ἐδίδου γὰρ μίαν μοῦσαν ἔστι ψῆφον, καὶ ἔστι ἔχει φασὶ μίαν μοῦσαν ψῆφον τούτου ψῆφον. οἱ δὲ οὐθεὶς τῶν ἐρώτησιν ἀμφισβητοῦντες, ὅτι οὐδέχεται ὃ μὴ ἔλαβεν ἔχειν. οἷον οἶνον λαβόντα ἡδὺν ὀξυφθαρέντα ἐν τῇ λήψει, ἔχειν ὀξύν. ἀλλ' ὅπερ ἐλέχθη πρότερον, οὗτοι πάντες οὐ πρὸς τὸν λόγον, ἀλλὰ πρὸς τὸν ἀνθρωπον λύουσιν. εἰ γὰρ τῷ αὐτὴ λύσις, δόντα τὸ αὐτὸ εἰμόν, οὐχ οἷόν τε illos omnes amisisse. Huius quoque generis est captio, qua concluditur dare aliquem quod nō habet: quia cùm non habet vnū solum calculum, vnū solum det alteri. Atqui hoc non est dare quod nō habes, sed quatenus tu vnum solum non habes. Nā hoc verbum, solum, non substantiā, aut qualitatē, aut quātitatem significat, sedin comparatione ad alterū cernitur, vt significet nō habere te illud cum alio. Habes igitur illa captio eandē vim, ac si quispiā ita interrogaret, nunquid dare quispiam potest quod non habet? idque concedente altero, subiiceret. Quid verò, nunquid dare citò potest, quod citò non habuit? quo ab aduersario concesso, cōcluderet, potest igitur dare quispiam quod nō habet: Nā quid apertius est, quàm eum qui ita sit argumētatus, nil necessariò confecisse? Etenim citò dare, non est quippiam dare, sed hoc modo. Illud verò nemo negauerit fieri posse, vt alio modo des quippiam quàm habeas: veluti quod cū voluptate habes, id ægrè & cū molestia dederis. Similes autem illis sunt captiones eiusmodi. Potéstne aliquis ferire alterum manu quam non habet? aut videre oculo quē nō habet? Neque enim vnum tantùm oculum habet. Huiusmodi autem captionibus ita occurrunt quidam, vt eum dicant vnum modò aut oculum, aut aliud quiduis habere, qui plura habet. Alij verò dicunt id ipsum omnino hunc accipere, quod alius dat, quippe cùm vnum modò det iste calculum, aliusque non plusquam vnum ab altero accipiat. Alij item aiunt fieri posse, vt quis id habeat quod non accepit. Veluti si quis dulce vinum accipiat, eo inter accipiendum corrupto, acetum quod non accepit, habere. At illi quidem certè omnes illo modo captionem non dissoluunt, sed (quod etiam paulò antè diximus) homini, non argumento occurrunt. Nam si esset hæc vera solutio, qui cōtrarium daret, non posset omnino istas captiones

(quod idem profectò in aliis omnibus vsuu nit) dissoluere. Vt si vera solutio est in distinctione multiplicis, dicendo in vna quidem significatione verū esse, in altera non verum, quicunque simpliciter dici concesserit, is necessariò conuincetur, erit que id necessariò confectum, quod voluit aduersarius. Sin qui hoc fecerit, non cõuincatur necessaria conclusione, non erat profectò vera illa solutio. Atqui in ĩs de quibus agitur captionibus, concessis omnibus, dicimus nihil vitiocinatione concludi. Sunt etiam superioribus similes. Nonnequod scriptum est, id scripsit aliquis? scripta autē est nunc te sedere falsa oratio, quæ tamen erat vera quando scribebatur. Ergo simul & vera & falsa scribebatur. Etenim verā aut falsam dicere orationem aut opinionem, non hoc, id est substantiam, sed tale aliquid, id est qualitatē declarat. Nam & opinionis eadē est ratio. Et nónne quod quisque discit, illud est quod discit? discit autem quispiam celeriter, id quod tardum est. Hic enim non assumptū est, quod discit quispiā, sed quo modo discit. Item ista: Quod quisque perambulat, nónne id pedibus calcat? perambulat autē aliquis totum diem. Profectò hic non assumptum est, quod quis perambulat, sed tempus in quo ambulat. Itémque cùm calicem bibisse alterum dicimus, hoc ipsum quod bibit, non dicimus, sed vnde bibit. Et nónne quod scit quisque, id aut ab altero didicit, aut ipse per se inuenit? At duobus sumptis, quorum vnum didiceris, alterum inueneris, in illa ambo neutrum eorum cadere potest: aut hoc quidem omne, illud non omne. Et esse aliquem tertium hominem, præter ipsum & præter singulos. Homo enim & omne vniuersale, non hoc aliquid, sed tale aliquid, aut relatum ad aliud, aut aliquo modò se habens, aut aliquid eiusmodi significat. Similiter etiam con-

λύειν, καθάπερ ὅτι τῷ ἄλλων. ἆρ' εἰ ἔστι μὲν ὁ, ἔστι δὲ ὃ οὔ, ἡ λύσις ἁπλῶς δὴ λέγεται, συμπεραίνηται. ἐὰν δὲ μὴ συμπεραίνηται, οὐκ ἐν λύσις. ἐαί τε τοῖς ὡρισμένοις πᾶσιν διὰ δυοῖν, οὐ φαῦλη γίνεται συλλογισμόν. ἔτι δὲ καὶ οἷόν τε εἶναι τοῦτον τὸν λόγων. ἆρα ὁ γέγραπται γέγραφέ τις; γέγραπται δὲ νῦν ὅτι σὺ κάθησαι, φαῦλος ὁ λόγος, ὧν δ' ἀληθὴς ὅτε ἐγράφετο. ἅμα ἄρα ἐγράφετο φαῦλος καὶ ἀληθής. τὸ δὲ φαύλη ἢ ἀληθῆ λέγειν λόγον, ἢ δόξαν εἶναι, οὐ τόδε, ἀλλὰ ποιόνδε σημαίνει. ὁ δὲ αὐτὸς λόγος, καὶ ὅτι τῆς δόξης. καὶ ἆρ' ὁ μανθάνει ὁ μανθάνων, τοῦτό ἐστιν ὃ μανθάνει. μανθάνει δέ τις τὸ βραδὺ ταχύ. οὐ γὰρ ὁ μανθάνει, ἀλλ' ὡς μανθάνει εἴρηκε. καὶ ἆρ' ὁ βαδίζει τις, πατεῖ. βαδίζει δὲ τὸν ἡμέραν ὅλων. ἢ οὐχ ὁ βαδίζει, ἀλλ' ὅτι βαδίζει. εἴρηκεν; οὐδὲ ἐταν τὸν κύλικα πίνει, ὃ πίνει, ἀλλ' ὅθεν οὖ. καὶ ἆρα ὅ τις οἶδε, τοῦτο ἢ εὑρὼν ἢ μαθὼν οἶδεν. ὧν δὲ τὸ μὲν εὗρε, τὸ δὲ ἔμαθε, τὰ ἄμφω οὐδέτερον. ἢ ὃ μὲν οὐκ ἅπαν, ὃ δὲ ἅπαν. καὶ ὅτι ἔστι τις ἵππος αὐτὸς καθ' ἑαυτὸν παρ' αὐτὸν, καὶ τινες καθ' ἕκαστον. τὸ δὲ αὐτόπος καὶ ἅπαν τὸ κοινόν, οὐ τόδέ τι, ἀλλὰ ποιόνδέ τι, ἢ πρός τι, ἢ πῶς ἢ τῷ τοιοῦτόν τι σημαίνει. ὁμοίως δ' ἔχει

τοῦ,

τῶ, Κορίσκος καὶ Κορίσκος μουσικὸς, πότερον ταὐτὸν, ἢ ἕτερον. τὸ μὲν γὰρ τόδε τι, τοῦτο ἢ τοιόνδε σημαίνει. ὥστε οὐκ ἔστιν αὐτὸ ἑαυτῷ. οὐ τὸ σκηπτεσθαι δὲ ποιεῖ τὸν ἕτερον ἄνθρωπον, ἀλλὰ τὸ ὅπερ τόδε, τόδε τι ἦν) συγχωρεῖν. οὐ γὰρ ἔσται τόδε τι εἶναι, ὅπερ Καλλίας καὶ ὅπερ ἄνθρωπός ἐστιν. οὐσηῖ εἰ τις τὸ σκηπτέμενον, μὴ ὅπερ τόδε τι ἦν) λέγοι, ἀλλ' ὅπερ ποιὸν, οὐδὲν διοίσει. ἔσται γὰρ ἁπλῶς τοῖς πολλοῖς ἓν τι, οἷον ὁ ἄνθρωπος. φανερὸν οὖν ὅτι οὐ δοτέον τόδε τι ἦν) τὸ κοινῇ κατηγορούμενον ἐπὶ πᾶσιν, ἀλλ' ἢ ποσὸν, ἢ ποιὸν, ἢ πρός τι, ἢ τῷ τοιούτων σημαίνει.

tingit in Coriſco & Coriſco muſico, an idem vel diuerſus. Nam ille hoc aliquid, hic quale aliquid ſignificat. Itaque nō eſt eadem vnius atque alterius expoſitio. Neque verò ipſa expoſitio tertium hominem facit, ſed id ipſum quod quid eſſe cōceditur. Neque enim eſſe id ipſum quod Callias, aut id ipſum quod homo, idem erit, quod eſſe hoc aliquid. Neque ſi quis id quod expoſitum, dicat non eſſe hoc aliquid, ſed potius quale quid, omnino quicquam intererit: quandoquidem præter multos erit aliquid, vt homo. Perſpicuū igitur eſt, non eſſe admittendum, hoc aliquid eſſe quod cōmuniter de omnibus dicitur, ſed aut quantū, aut quale, aut relatū ad aliud, aut quod tale aliquid ſignificat.

Communia de fallaciis in dictione conſiſtentibus,

CAP. IX.

Ὅλως δὲ ἐν τοῖς ἀπὸ τοῦ λέξιν λόγοις, ἀεὶ κεῖ τὸ αὐτὸ κείμενον ἔσαι ἡ λύσις, ἢ παρ' ὃ ἔστιν ὁ λόγος. οἷον εἰ ἀπὸ τοῦ συνδέσμου ὁ λόγος, ἡ λύσις διελόντι. εἰ δὲ ἀπὸ τοῦ διαίρεσιν, συνθέντι. πάλιν εἰ ἀπὸ προσῳδίαν ὀξεῖαν, ἡ βαρεῖα προσῳδία λύσις. εἰ δὲ ἀπὸ βαρεῖαν, ἡ ὀξεῖα. εἰ δὲ παρ' ὁμωνυμίαν ἔξι, τὸ αὐτὸ κείμενον ὄνομα εἰπόντα λύειν. οἷον εἰ ἔμψυχον ὂν συμβαίνοι λέγειν, ὃ ἀπεφήσαντα δὲ μὴ ἦν), ἄψυχον ὡς ἔστιν ἔμψυχον. εἰ δ' ἄψυχον ἔφησεν, ὃ τὸ ἔμψυχον συνελογίσατο, λέγειν, ὡς ἔστιν ἄψυχον. ὁμοίως δὲ καὶ ὅπι τῆς ἀμφιβολίας. εἰ δὲ παρ' ὁμοιότητα λέξεως, τὸ αὐτὸ κείμενον ἔσαι λύσις.

OMnibus autem captionib. quæ in verbo ſunt hoc cō mune eſt, vt per contrariū eius, vnde ducitur captio, ſemper diſſoluantur. Verbi gratia, ſi ex cōiunctione captio exiſtat, diſſoluetur per diuiſionem: ſin ex diuiſione, per compoſitionem. Rurſum ſi ex accentu acuto, per grauem diſſoluetur: ſin ex graui, per acutum. Si verò multiplex nomen eam effecerit, diſſoluetur, poſito nomine contrario: veluti ſi cùm animatum dixeris, hoc negetur, perſpicuū erit eſſe inanimatum. Si autem inanimatum dictum ſit, & animatum ratiocinatione concludatur, dicendum eſt quomodo ſit inanimatum. Similiter verò & in orationis ambiguitate. Si autem ducta ſit ex dictionis ſimili forma, à contrario petenda eſt ſo-

lutio. Veluti ad illam. nónne' da re quispiam potest quod nõ habet? dicendum est, nõ dare quidem eum quod nõ habet, sed alio modo quàm habet: nempe quia nõ habet vnum solum calculum. Et ad istã quoque: Nunquid quod scit quisque, id discens, aut per se ipse inueniens, scit? attamen non quæ scit. Et nónne quod perambulas, id pedibus calcas? non tamen tempus quo perambulas. Similiter & in aliis.

σις. ἆρ' ὃ μὴ ἔχει. δοίη τις αὖ; ἢ οὐχ ὃ μὴ ἔχει, ἀλλ' ὡς οὐκ ἔχει. ἔστι ἕνα μόνον ἀσράγαλον. ἆρα ὃ βάπτεται, μανθάνων ἢ εὑρὼν βάπτεται; ἀλλ' οὐχ ἃ βάπτεται. καὶ εἰ ὃ βαδίζεις πατεῖς; ἀλλ' οὐχ ὅτε. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ ἄλλων.

De fallacia accidentis, Cap. x.

CAptiones autem accidentis, omnes vna ratione dissolui possunt. Quia enim incertum est, quando rei attribuenda sunt quæ accidentibus conueniũt, atque illud quidem in quibusdam verũ videtur, idque ita fieri interdum necessarium esse aiunt, in aliis verò negãt id esse necessarium: illud profectò nobis statuendũ est, atque ita debemus aduersus huius generis omnes captiones esse confirmati, vt omnino id necessariũ esse negemus. habẽdúmque erit huius rei exemplũ semper in promptu. Sunt autẽ ex accidente omnes captiones ciusmodi: Scísne quid ego te rogaturus sum? Nostin' eum qui huc ad nos venit, aut eum qui hic absconsus est? Istne hæc statua opus tuum, aut hic canis tuus pater? nunquid haud multoties pauca, sunt pauca? Perspicuũ enim est in iis omnibus non esse necesse, vt eadem quæ accidentibus conueniunt, rebus subiectis attribuãtur. Nã in iis solis quæ secundum substantiam non differunt, sed vnũ quippiam sunt, id vsuenit, vt quæ vni attribuuntur, eadem alteri omnia conueniant. Iam autem non idem est bonum esse bonum, & esse id quod ego te volo interrogare: neque idem valet venientem

Πρὸς δὲ τοὺς κατὰ συμβεβηκὸς μία μὲν ἐν αὐτοῖς λύσις πρὸς ἅπαντας. ἐπεὶ γὰρ ἀδιόριστόν ἐστι τὸ πότε λεκτέον ἐπὶ τῷ πράγματος, ὅταν ἐπὶ τῷ συμβεβηκότος ὑπάρχῃ, καὶ ἐπ' ἐνίων μὲν δοκεῖ καὶ φασιν, ἐπ' ἐνίων δὲ οὐ φασιν ἀναγκαῖον εἶναι· ῥητέον οὖν συμβιβαζόντας ὁμοίως πρὸς ἅπαντας, ὅτι οὐκ ἀναγκαῖον. ἔχειν γὰρ δεῖ προφέρειν τὸ εἶδον. εἰσὶ γὰρ πάντες οἱ τοιοῦτοι τῶν λόγων, κατὰ τὸ συμβεβηκός. ἔστι ἆρ' οἶσθα ὃ μέλλω σε ἐρωτᾶν; ἆρ' οἶσθα τὸν πρασσόντα; ἢ τὸν κεκαλυμμένον; ἆρ' ὁ ἀνδριὰς σόν ἐστιν ἔργον; ἢ σὸς ὁ κύων πατήρ; ἆρα τὰ ὀλιγάκις ὀλίγα; φανερὸν γὰρ ἐν ἅπασι τούτοις, ὡς οὐκ ἀναγκη τὸ κατὰ τὸ συμβεβηκότος, καὶ κατὰ τὸ πράγματος ἀληθεύεσθαι. μόνοις γὰρ τοῖς κατὰ τὴν οὐσίαν διαφόροις καὶ ἓν οὖσιν, ἅπαντα δοκεῖ ταὐτὰ ὑπάρχειν. πρὸς δὲ ἀγαθόν, οὐ ταὐτὸν ἐστιν ἀγαθόν τε εἶναι, καὶ μέλλοντα ἐρωτᾶσθαι, οὐδὲ πρὸς πρασσόντα,

ἢ ἐγκα-

ἢ ἐγκεκαλυμμένῳ, πρᾶσόν τε ἦ καὶ Κορίσκῳ, ὥστε οὐκ εἰ τὸν Κορίσκον οἶδα, ἀγνοῶ δὲ τὸν πρᾶσόντα, τὸν αὐτὸν οἶδα καὶ ἀγνοῶ. οὐδ' εἰ τοῦτό ἐστιν ἔργον, ἐμόν δέ ἐστιν, ἐμόν ἐστιν ἔργον, ἀλλ' ἢ κτῆμα, ἢ πρᾶγμα, ἢ ἄλλο ὁποιοῦν. τὸν αὐτὸν ὄνον καὶ ἵππον καὶ ἄλλων. λύουσι δέ τινες διαιροῦντες τὸν ἐρώτησιν. φασὶ γὰρ ἐνδέχεσθαι ταυτὸ πρᾶγμα εἰδέναι καὶ ἀγνοεῖν, ἀλλὰ μὴ κατὰ ταὐτό. τὸν μὲν πρᾶσόντα οὐκ εἰδότες, τὸν δὲ Κορίσκον εἰδότες ταὐτὸ μὲν εἰδέναι καὶ ἀγνοεῖν φασιν, ἀλλ' οὐ κατὰ ταὐτό. καί τοι πρῶτον μέν, καθάπερ ἤδη εἴπομεν, δεῖ τῆς αὐτὰ ταὐτὸ λόγων τὰ αὐτὰ ἐπὶ πάντων φέρεσθαι. αὖθις δὲ οὐκ ἔσται, αὖ τις μὴ ὅτι τὸ εἰδέναι, ἀλλ' ὅτι τὸ ἓν, ἢ πῶς ἔχειν τὸ αὐτὸ ἀξίωμα λαμβάνῃ. ἓν εἰ ὅδε ὅτι πατήρ, ἔστι δὲ σός. εἰ γὰρ ἐπ' ἐνίων τὸ ὅτι ἀληθὲς, καὶ ἐνδέχεται ταὐτὸ εἰδέναι καὶ ἀγνοεῖν, ἀλλ' ἐν ταῦτα οὐδὲν κοινωνεῖ τὸ λεχθέν. οὐδὲν δὲ κωλύει τὸν αὐτὸν λόγον πλείοις μοχθηρίας ἔχειν. ἀλλ' ἡ μὲν πάσης ἁμαρτίας ἐμφάνισις, λύσις ἐστίν. ἐγχωρεῖ γὰρ δεῖξαί τινα ὅτι ψεῦδος μὲν συλλελόγισται, παρ' ὃ δεικνὺς δεῖξαι. ἓν τὸν Διώνυσος λόγον ὅτι οὐκ ἔστι κινηθῆναι. ὥστε εἴ τις ὅτι χαίρει συμπάσχειν ὡς εἰς ἀδύνατον, ἁμαρτάνει, κἂν εἰς μυριάκις ἢ συλλελογισμένον, ἀλλ' οὐκ ἔστιν αὐτὴ λύσις. λύσις γὰρ ἡ

aut absconsum, esse venientem aut absconsum, atque esse Coriscum. Itaque non re ctè efficitur, si Coriscum nouerim, aduenientem autem non nouerim, eundē me nosse, & non nosse. Neque valet conclusio. Hoc opus quod dam est, idque meum est, hoc igitur est meum opus: sed cōcludendum est meam esse hāc possessionē, aut rem, aut aliud quid piam huiusmodi. Nec dissimilis est in aliis ratio. Cæterùm istas captiones dissoluere conātur distinctione interrogationis. Aiūt enim fieri posse vt idem nos cognoscamus & nō cognoscamus, sed non eadem ratione. Eum igitur qui venit, se fatentur nō nosse, Coriscum autē se nosse aiūt: & conclusionem qua efficitur eundem illos nosse & non nosse, ad extremum cōcedunt, sed tamen non eadem ratione. Atque illud primum vt vera sit dissolutio, necesse est (quod etiam nos paulò antè diximus) vt ad omnes eiusdem generis captiones diluendas sit accommodata, quod in hanc cadere nō potest: quandoquidem si non ex verbo nosse, sed ex verbo, esse, aut certo quodam modo affectū esse, pronunciatum illud constaret, non haberet locum illa solutio. Vt, si hic pater est, & est tuus: Vt enim in quibusdam id verū sit, fieri posse, vt idem tu scias & nescias: at certè hæc captio nil habet cum illa commune. Porrò autē nil vetat, quominus multis modis sit vitiosa & fallax eadem captio: attamē non omnis vitij explicatio est vera captionis illius solutio: quippe cùm fieri possit, vt falsum esse id quod cōcluditur dicas, & tamē vnde oriatur falsa illa cōclusio nō ostēdas. Quod accidit in argumētatione Zenonis, qua nil posse moueri ostēdere conabatur. Quapropter si quis respondens contra argumētari conetur, vt ad absurdū, is peccabit, etiāsi millies id cōcludat. Neq. enim hoc est argumētū dissoluere, sed vera solutio est,

quæ cur falsa sit ratiocinatio, ostendit. Itaque si quando nil necessariò cõcluditur, siue verum siue falsum concludatur, eius rei declaratio, argumentationis erit solutio. Sed possit illa quidē fortasse solutio ad quasdam captiones valere, at in iis certè, ad quas modò adhibetur, vix locũ habere posse videatur. Nouit enim ille Coriscũ hoc ipso quòd Coriscus, & venientē hoc ipso quòd venit. at nosse idem & nõ nosse, est tale aliquid, quasi vsu ueniret, si tu quòd albus quidē sit quispiam, nosses: eundem autem musicum esse ignores: sic enim tu idem scires & ignorares, sed non habita ratione eiusdem rei. Hic verò vtrunque nouit, & Coriscum, quòd sit Coriscus, & venientem quod veniat. In eodem errore, in quo ij quos modò diximus, versantur, qui concedendo omnem numerũ esse multum & paucum, captionem se putant dissoluisse. Cùm enim nil necessariò ista captio cõcludat, hoc prætermisso, ad id se conferunt, vt veram esse conclusionem dicant: omnem enim numerum & multum & paucum esse, magno suo errore fatentur. Sunt etiam qui ex eo quod dupliciter dicitur, illa dissoluunt, patrē esse tuum, aut filiũ, aut seruum. At qui vt ad id quod multipliciter dicitur elenchus pertineat, perspicuum est oportere, vt aut nomen, aut oratio, multa propriè significet: hũc verò huius esse filiũ propriè dici nemo affirmare audeat, si hac oratione significetur, hũc esse dominũ huius qui alicuius est filius, sed fortè, temerè, & (vt sic dicã) per accidẽs facti est, vt ista ad extremũ cõiuncta sumerẽtur, in hũc modũ: Nónne hic tuus est? etiã. At iste est filius: est igitur hic filius tuus: quia scilicet ita fortè accidit, vt idē & tuus esset, & filius, nõ quidē tuus, sed alicui". Quod idē dicẽdũ de captione qua concluditur, bonũ aliquid esse ma-

ἐμφάνισις ψεύδους συλλογισμοῦ παρ' ὃ ψεῦδος. εἰ οὖν μὴ συλλελόγισται, ἢ καὶ ἀληθὲς, ἢ ψεῦδος ἐπιχειρεῖ σωιάγειν, ἢ ἐκείνου δήλωσις, λύσις ἐστίν. ἴσως δὲ καὶ τοῦτο ἐπ' ἐνίων οὐδὲν κωλύει συμβαίνειν, πλὴν ὅτι γε πούτων οὐδὲ τοῦτο δόξειεν ἂν. καὶ γὰρ τὸν Κορίσκον ὅτι Κορίσκος οἶδε, καὶ τὸ φρονοῦν, ὅτι φρονοῦν. ἐνδέχεται δὲ τὸ αὐτὸ εἰδέναι καὶ μὴ, οἷον ὅτι μὲν λευκὸν, εἰδέναι· ὅτι δὲ μουσικὸν, μὴ γνωρίζειν. οὕτω γὰρ αὐτὸ οἶδε καὶ οὐκ οἶδεν, ἀλλ' οὐκ ᾗ ταυτό. τὸ δὲ φρονοῦν καὶ Κορίσκον, καὶ ὅτι φρονοῦν, ᾧ ὅτι Κορίσκος οἶδεν. ὁμοίως δὲ ἁμαρτάνουσι καὶ οἱ λύοντες, ὅτι ἅπας ἀριθμὸς, καὶ πολὺς καὶ ὀλίγος, ὡσπερ οὐ διωμολ. εἰ γὰρ μὴ συμπεραινομένου, τοῦτο παραλιπόντες, ἀληθὲς συμπεραίνεσθαι φασί. πάντα γὰρ ἔστι καὶ πολλὰ, καὶ ὀλίγον, ἁμαρτάνουσιν. ἔνιοι δὲ καὶ πρὸς ἄντικα λύουσι τοὺς συλλογισμούς. ὅτι σός ἐστι πατὴρ, ἢ υἱός, ἢ δοῦλος. καί τι φανερὸν ὡς εἰ ψεῦδος τὸ πολλαχῶς φάναι λέγεσθαι ὁ ἔλεγχος, δεῖ τοιοῦτος, ἢ τὸν λόγον κύριον ἔστι πλείονων. τὸ δ' τόνδε τοῦδε ἔστι τέκνον, οὐδεὶς λέγει κυρίως, εἰ δεσπότης ἐστὶ τέκνου, ἀλλὰ παρὰ τὸ συμβεβηκὸς ἢ σωίθεσις ἐστιν. ἆρα τοῦτο σόν; ναί. ἔστι δὲ τοῦτο τέκνον, σὸν ἆρα τοῦτο τέκνον, ὅτι συμβέβηκεν ἔστι καὶ σὸν καὶ τέκνον, ἀλλ' οὐ σὸν τέκνον. καὶ τὸ εἶναί τι τῷ κα-

κῶν

κῶν ἀγαθόν. ἡ γὰρ φρόνησις ἐπιστήμη ἐστὶν τῶν κακῶν. τὸ δὲ τοῦτον εἶναι, οὐ λέγεται πολλαχῶς, ἀλλὰ κτῆμα. εἰ δὴ ἁπλαχῶς (καὶ γὰρ τὸν αἰθέροντῶν ζώων φαμὲν εἶναι), ἀλλ' οὐτε κτῆμα) καὶ ἐάν τι πρὸς τὰ κακὰ λέγηται ὡς πνος, δῆλα τοῦτο τῶν κακῶν ἐστιν, ἀλλ' οὐ τοῦτο τῶν κακῶν. ὥστε τὸ μὴ οὖν καὶ ἁπλῶς φαίνεται. καίτοι ἐνδέχεται ἴσως ἀγαθὸν εἶναί τι τῶν κακῶν διττῶς, ἀλλ' οὐκ ἐπὶ τοῦ λόγου τούτου. ἀλλ' εἴ τι δοῦλον ἐστὶν ἀγαθὸν ὂν μοχθηροῦ μᾶλλον. ἴσως δὲ οὐδ' οὕτως. οὐ γὰρ εἰ ἀγαθὸν καὶ τούτου, ἀγαθὸν τούτῳ ἅμα, ἀλλὰ οὐδὲ τὸ τὸν αἰθέροπον, φαίνεται τῶν ζώων εἶναι, οὐ λέγεται πολλαχῶς. οὐ γὰρ εἰ ποτέ τι σημαίνομεν ἀφελόντες, τοῦτο λέγεται πολλαχῶς. καὶ γὰ τὸ ἥμισυ εἰπόντες τὸ ἔπος. δός μοι, ἰλιάδα σημαίνομεν. οἷον τὸ, Μῆνιν ἄειδε θεά.

lorum, quia prudentia sit malorum scientia. Nam aliquid esse alicuius nō dicitur multipliciter: sed possessionem modò hoc significat: aut si fortè multipliciter dicatur (vt certè videtur dici, quandoquidem homo animalium esse dicitur, nec tamē hic possessio vlla significatur) nil tamen ad istam captionem pertinet. Etenim si ita aliquid ad malа affectum sit, vt illa affectio in genitiuo casu exprimatur, dicetur quidem illud cū aliqua adiectione, & hac ex parte esse malorum: omnino autem & simpliciter non dicetur esse malorum. Vnde efficitur, vt potius illa captio sit referenda ad locum ex eo quod quadā ex parte & simpliciter dicitur, quàm ad locum ex multiplici. Quanquam illud fortasse possit accidere, vt illa oratio, aliquod bonum esse malorum, dupliciter accipiatur, licet in ea de qua agitur captione non sit multiplex: Verbi gratia, si seruus aliquis bonus, sit mali domini. Nisi fortè ne hac quidem ratione possit illa multiplex appellari. Neque enim si separatim verū sit, hoc esse bonū, idque esse illius, rectè coniūctim efficietur hoc bonū esse illius. Quin ne illud quidē, hominem esse animalium, multiplex est: quando ne alibi quidem, si quid significemus suppressa aliqua particula, id dicetur multipliciter, quippe cùm pronunciato dimidio versu vt, da mihi Μῆνιν ἄειδε θεά, Iliadem significemus.

De fallacia eius quod est simpliciter, vel κατά τι. CAP. XI.

Τὸ δὲ τῷ τὸ κυρίως τόδε, ἢ πῆ, ἢ ποῦ, ἢ πῶς, ἢ πρός τι λέγεσθαι, ἢ μὴ ἁπλῶς, λυτέον σκοποῦντι τὸ συμπέρασμα πρὸς τὴν ἀντίφασιν, εἰ ἐνδέχεται τοῦτον τι πεπονθέναι. τὰ γὰρ ἐναντία, καὶ τὰ

CAptiones etiā quæ ducuntur ex eo quod propriè tale quippiam, aut ex aliqua parte, aut alicubi, aut quodammodo, aut facta ad aliquid collatione, non autem simpliciter dicitur soluendæ sunt, conclusione ad contradictionem examinata, vt intelligatur an aliquid eiusmodi in ea contingat. Contraria enim &

oppositā, affirmationémque & negationem omnino quidem ac simpliciter in re vna dici non cōtingit, at quadam ex parte vtrūque, aut facta ad aliquid comparatione, aut quodammodo: aut hoc quadam ex parte, illud absolutè, nihil prohibet. Itaque si pars vna simpliciter dicat, pars altera quadam ex parte neget, nō erit reprehensio: id quod in conclusione animo ad contradictionem intēto, spectandū est. Ad hoc autē genus captionum omnes pertinent quæ sequūtur: Fieríne potest vt sit aliquid qđ nō est? at verum est dicere rem quæ nō est, tale aliquid esse. Nec dissimili modo, nō esse aliquid quod est, ostendetur: quia de re quæ sit, verum sit dicere nō esse hoc vel illud: Fieríne potest, vt sanctè iuret quispiam simul & peieret? Fieríne potest, vt idem eidem simul credat & non credat? At certè non idem est esse simpliciter, & esse hoc vel illud: & non ens nō si aliquid est, omnino ac simpliciter est. Itémque licet hāc quidem rem, & illa ex parte, sanctè iuret quispiam, nō tamen rectè concluditur omni ex parte sanctè iurare. Nam qui peieraturum iurauit, & peierat, is sanctè quidē quod ad hoc pertinet, & hac modò ex parte, iurauit, omnino autē ac simpliciter non rectè. Is quoque qui nō credit alteri, non simul illi omnino credit, sed quadam ex parte. Similis etiā iis est illa captio, qua simul aliquē posse mētiri & verū dicere ostēditur. Verū quia difficile est statuere, vtrū ei qđ est veracē esse, tribuendū sit illud simpliciter, an ei quod est esse mendacē, propterea difficilis videtur huius captionis explicatio. Atqui nil incōmodi est, si dicamus eundē hominē simpliciter quidē mētiri, ex aliqua tamē parte verū dicere: aut ex parte aliqua verū dicere, qui simpliciter tamen mendax sit. Nec secus profectò iudicandum est de iis, in quibus quod dicitur, facta modò ad aliquid comparatione verum sit, aut ex aliqua parte insit, aut ad certum quoddam tempus. Nam ex hac eadē causa omnes huiusmodi captiones proficiscuntur.

ἀπεικὸς μόνον, καὶ φάσιν, καὶ ἀπόφασιν, ἁπλῶς· ἀλλ' ἀδύνατον ὑπάρχειν τοῦ αὐτοῦ, πῇ μόνον ἕκαστον, ἢ πρός τι, ἢ πῶς, ἢ τὸ μὲν πῇ, τὸ δ' ἁπλῶς· οὐδὲν κωλύει. ὥστε εἰ τὸ μὲν ἁπλῶς, τὸ δὲ πῇ, οὐπω ἔλεγχος. τοῦτο δὲ ἐν τοῖς συμπεράσμασι θεωρητέον πρὸς τὰς ἀποφάσεις. εἰσὶ δὲ πάντες οἱ τοιοῦτοι λόγοι τοῦτο ἔχοντες. ἆρ' ἐνδέχεται τὸ μὴ ὂν εἶναι; ἀλλὰ μὴν ὄντί γέ τι μὴ ὄν, ὁμοίως δὲ καὶ τὸ ὂν οὐκ ἔστιν. οὐδὲ ἔστιν τι τῶν ὄντων. ἆρ' ἐνδέχεται τὸν αὐτὸν ἅμα ὀμνύναι τε, καὶ ἐπιορκεῖν; ἆρ' ἐνδέχεται τὸν αὐτὸν ἅμα τοῖς αὐτοῖς πείθεσθαι, καὶ ἀπιθεῖν; ἢ οὔτε τὸ εἶναί τι, καὶ εἶναι, ταυτόν. τὸ δὲ μὴ ὄν, οὐκ ἔστι τι, καὶ ἁπλῶς ἔστιν, ὅτε εἰ ὀμνύναι τόδε καὶ πῇ, ἀνάγκη καὶ ὀμνύναι. καὶ δὲ ὁμόσας ἐπιορκήσειν, ὀμνύναι ἐπιορκῶν τὸ μόνον, ὀμνύναι δὲ οὔ. οὐδὲ ὁ ἀπειθῶν πείθεταί. ὅμοιος δὲ ὁ λόγος καὶ περὶ τοῦ ψεύδεσθαί τι τὸν αὐτὸν ἅμα καὶ ἀληθεύειν. ἀλλὰ δοκεῖ τὸ μὲν εἶναι δύσλυτον εἶναι, πότερον αὐτῆς ὄντος δοῦναι τὸ ἁπλῶς ἀληθεύειν, ἢ ψεύδεσθαι, δύσκολον φαίνεται. κωλύει δ' αὐτὸν εἶναι, ἁπλῶς μὲν ψεύδη, πῇ δὲ ἀληθῆ, ἢ πινός, ἢ ποτέ. πάντες δὲ οἱ τοιοῦτοι λόγοι περὶ τοῦτο συμβαίνουσι.

ἆρα ἡ ὑγίεια, ἢ ὁ πλοῦτος ἀγαθόν; ἀλλὰ τοῖς ἄφροσι, καὶ μὴ ὀρθῶς χρωμένοις οὐκ ἀγαθόν. ἀγαθὸν ἄρα καὶ οὐκ ἀγαθόν. ἆρα τὸ ὑγιαίνειν, ἢ δύνασθαι ἐν πόλει, ἀγαθόν; ἀλλ' ἔστιν ὅτε οὐ βέλτιον ἑαυτῷ ἄρα τοῖς αὐτοῖς ἀγαθόν, καὶ οὐκ ἀγαθόν. ἢ οὐδὲν κωλύει ἁπλῶς ὂν ἀγαθόν, τοῖσδε μὴ εἶναι ἀγαθόν. ἆρ' ὃ μὴ βέλτιστ' ἂν ὁ φρόνιμος κακόν; ὅπερ ἄλλην φησὶ οὐ βέλτιστ') τὸ ἀγαθὸν κακὸν ἄρα τὸ ἀγαθόν. οὐχ ἓν ταυτὸν εἰπεῖν τὸ ἀγαθὸν εἶναι) κακόν, καὶ τὸ ὑπεξάλλειν τὸ ἀγαθόν. ὁμοίως δὲ καὶ ὁ τῆς κλέπτου λόγος. οὐ γὰρ εἰ κακόν ἐστιν ὁ κλέπτης, καὶ τὸ λαβεῖν ἐστι κακόν. οὕτω τὸ κακὸν βούλεται, ἀλλὰ τὸ ἀγαθόν. τὸ δὲ λαβεῖν, ἀγαθόν. ἢ νόσος κακόν ἐστιν, ἀλλ' οὐ τὸ ὑποξαλεῖν τὴν νόσον. ἆρα τὸ δίκαιον τῷ ἀδίκου, καὶ τῷ ἀδίκως τοῖς δικαίως αἱρετώτερον; ἀλλὰ ὑπὸ θανεῖν ἀδίκως αἱρετώτερον. ἆρα δίκαιον τὰ αὐτῷ ἔχειν ἕκαστον, ἃ δ' αὖ τις κρίνοι κατ' δόξαν τὴν ἑαυτοῦ, αὖ ἡ ψευδῆ κύριά ἐστιν ἐν τῷ νόμου τὰ αὐτὰ ἆρα δίκαιον, καὶ οὐ δίκαιον. καὶ πότερον δεῖ κρίνειν τὸν τὰ δίκαια λέγοντα, ἢ τὰ ἄδικα; ἀλλὰ μὴν κατὰ τὸν ἀδικούμενον, δίκαιόν ἐστιν ἱκανῶς λέγειν ἃ ἔπαθε. ταῦτα δ' ἴσως ἄδικα. ἐὰν δὲ ἐπαθεῖν τι ἀδίκως αἱρετὸν, τὸ ἀδίκως αἱρετώτερον ἢ δικαίως· ἀλλ' ἁπλῶς μὲν τὸ δικαίως· τοδὶ μέντοι οὐδὲν κωλύει ἀδίκως ἢ δικαίως. ἐν τῷ ἔχειν τὰ αὐτὰ δίκαιον, τὰ δ' ἀλλότρια

Nónne sanitas bona, aut diuitiæ? At iis qui parũ prudentes sunt, quíque iis vti rectè non possunt non sunt bonæ: sunt igitur hæc bona & non bona. Nunquid bene valere, aut in sua ciuitate potentem esse, bonũ est? Atqui euenire tempus potest, cùm id non sit bonum: idem igitur eidẽ bonum & non bonum. At hoc certè non est incommodum, quod omnino ac simpliciter bonum est, huic aut illi id non esse bonum. Nónne id malum est quod non vult sibi vir prudens? vir autem prudens amittere bonum non vult: bonum igitur est malum. At non idem est, dicere bonum esse malum, & bonũ amittere, esse malũ. Huic similis est illa de fure oratio. Neque enim si fur est malus, propterea oportet vt eum capere sit malum: nõ igitur qui eũ vult capere, malũ vult, sed potius bonum, quippe cùm bonũ sit illum capere. Nã morbus quoque malum est: sed eo liberari non est malum. Nónne iusta iniustis, & quæ iure fiũt iis quæ iniuria, optabiliora sunt. At optabilius est iniuria mori, quàm iure. Nónne æquum est sua quemque habere? Quæ verò tibi adiudicata sunt falso iudicio, sed tamen quod putauit iudex esse æquissimum, ea legibus rata esse debent. Est igitur idem æquum & iniquum. Estne is cõdemnandus qui æqua profert in iudicio, an qui iniqua? Atqui æquum est eũ, cui facta est iniuria, omnia proferre, quæ suo cum damno pertulit: erant autẽ illa iniusta. Neque enim si iniuria pati aliquid optabile est, statim existimandum est, omnino id magis expetendum esse, quod cum iniuria coniunctum est, quàm quod iuri consentaneũ. Sed omnino quidẽ ac simpliciter ius est iniuria optabilius, nil tamẽ vetat quo minus iniuria, quod ad hoc vel il-

lud attinet, sit magis expetenda. Itémque sua quemque habere æquum est, aliena iniquum: & tamen iudicium hoc iustũ esse nil prohibet, nimirũ quiâ vt æquissimum esse existimauit iudex, ita iudicauit. neque enim oportet, si quid quod ad hãc qui dem rem attinet, aut hoc modo iustum est, omnino esse iustum. Simili modo vt sint aliqua per se iniusta, fieri tamen potest, vt illa recitare & in iudicio edere, iustum sit. neque enim rectè efficies iustũ esse quippiam, si illud exponere iustum sit: sicuti nõ est necesse id esse vtile, cuius narratio vtilis est. quod idem de rebus iustis sentiendum est. Illud itaque non rectè concludebatur, quia iniqua erant quæ edidit is qui passus est iniuriam, propterea eum vincere qui iniqua in iudicio protulit. nam illa protulit quæ edere quidem æquum erat, simpliciter autem, & ad ferendum, iniqua.

οὐ δίκαιον. κρίσις μὲν τοι ταύτῃ δικαία ἐστὶ οὐδὲν κωλύει. οἷον εἰ ἡ κατὰ τὴν δόξαν τοῦ κρίνοντος. οὐ γὰρ εἰ δίκαιον τοδὶ ἢ ὠδὶ, καὶ ἁπλῶς δίκαιον. ὁμοίως δὲ καὶ ἄδικα ὄντα, οὐδὲν κωλύει ταῦτα λέγειν δίκαιον εἶναι. οὐ γὰρ εἰ λέγειν δίκαιον, ἀνάγκη δίκαια εἶναι· ὥσπερ οὐδ' εἰ ὠφέλιμον λέγειν, ὠφέλιμα ὁμοίως δὲ καὶ ὅπη τῷδὶ δικαίων. ὥστε οὐκ εἰ τὸ λεχθὲν ἄδικα, ὁ λέγων ἄδικα νικᾷ. λέγειν γὰρ ἃ λέγειν ἔστι δίκαια, ἁπλῶς δὲ καὶ παθεῖν ἄδικα.

De ignorantia elenchi, de petitione quæsiti ab initio proposita, & de fallacia consequentis,

Cap. xii.

CAptionibus autem quæ ex definitione reprehensionis existũt, ea ratione occurrendũ est, quã prius exposuimus, cõclusione ad contradictionẽ examinata: vt in ea sit idem, secũdum idem, ad idem, eodem modo, & in eodem tempore. Quòd si iam inde à principio interroget, nõ est fatendum fieri non posse, vt idem sit duplum & nõ duplum. quin potius concedendum est fieri posse, non eadem tamen ratione. Hoc enim concesso reprehensio existeret. Ducuntur autẽ omnes istæ captiones ex hoc

Τοῖς δὲ πρὸς τὸν ὁρισμὸν γινομένοις τὸ ἐλέγχου, καθάπερ ὑπεγράφη πρότερον, ἀπαντητέον, σκοπουῦσι τὸ συμπέρασμα τὸ πρὸς τὴν ἀπόφασιν ὅπως ἔσται τὸ αὐτὸ, καὶ πρὸς τὸ αὐτὸ, καὶ πρὸς τὸ αὐτὸ, καὶ ὡσαύτως, καὶ ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ. ἐὰν δὲ ἐν ἀρχῇ πρωτέρηται, οὐχ ὁμολογητέον. πῶς γὰρ δυνατὸν τὸ αὐτὸ εἶναι διπλάσιον, καὶ οὐ διπλάσιον. ἀλλὰ φατέον, μὴ μέντοι γε ὠδί, ὡς ποτὲ μὲν τὸ ἐλέγχεσθαι διωμολογημένον. εἰσὶ δὲ πάντες οἱδὲ οἱ λόγοι πρὸς τὸ τοιόνδε

τινός τε. ἆρα ὁ εἰδὼς ἔκαστον ὅτι ἔκαστον, οἶδέ τι τοῦτο τὸ πρᾶγμα; καὶ ὁ ἀγνοῶν ὡσαύτως εἰδὼς δέ τις τὸν Κορίσκον ὅτι Κορίσκος, ἀγνοεῖ αὖ ὅτι μουσικός; ὡς τε τὸ αὐτὸ καὶ θάτερα. καὶ ἀγνοεῖ. καὶ πάλιν ἆρα τὸ τεττάρπηχυ τοῦ ξυπήχους μεῖζον; ἦν οὖν ἂν ἂν ξυπήχους τεττάρπηχυ καὶ τὸ μῆκος, τὸ δὲ μεῖζον, ἐλαττόνος μεῖζον. αὐτὸ ἆρα αὑτοῦ μεῖζον καὶ ἔλαττον. τοῖς δὲ οὕτω τὸ αὐτὸ εἶδος καὶ λαμβάνειν τὸ ἐν ἀρχῇ, πιθανομένῳ μὴ, αὖ ἡ δῆλον, ἀ δοτέον, οὐδ' αὖ ἐνδοξον ἢ λέγοντα τἀληθῆ. ἐὰν δὲ λάθῃ, τῷ ἀγνοιαν δεῖ τῶν μοχθηρίαν τῷ τοιοῦτον λόγων εἰς τὸν ἐρωτῶντα μεταστρεπτέον, ὡς ἀ διειλεγμένον. ὁ γὰρ ἔλεγχος αὐτὸ τὸ ὀξ ἀρχῆς, εἴθ' ὅτι ἐδόθη, οὐχ ὡς τούτῳ χρησμένῳ, ἀλλ' ὡς πρὸς τὸ τοῦτο συλλελογισμένου τὸ ἐναντίον, ἢ ὅτι τῷ παρεξελέγχον. καὶ τοῖς δεῖ τὸ παρεπομένου συμβιβάζοντας, ἐπ' αὐτὰ τὰ λόγου δεικτέον ὄντι, ὡς ἕτερα τῷ ἐπομένων ἡ ἀκολούθησις. ἡ γὰρ ὡς τῷ ἐν μέρει τὸ καθόλου, ἢ ἀνθρώπῳ ζῷον. ἀξιοῦσι γὰρ εἰ τόδε μετὰ τοῦδε, καὶ τόδε εἶ μετὰ τοῦδε ἢ κῆ τοῖς αὐτοῖς δίσεις εἰ δὲ τόδε πρόσδε ἀκολουθεῖ, κῆ πρὸ αὐτοκαθόλου τὸ αὐτοκαθόλου. παρ' ὃ κῆ ὁ Μελίσσου λόγος. εἰ γὰρ τὸ γεγονὸς ἔχει ἀρχὴν, καὶ τὸ ἀγένητον ἀξιοῖ μὴ

loco: Nunquid quanque rē nouit aut ignorat, qui nouit aut ignorat quænam & qualis sit res quæque? Atqui idem qui nouit Coriſcum vt Coriſcus eſt, de eodem quòd ſit muſicus ignorat: eandem itaque rem nouit & ignorat. Et rurſus nónne maius quod quatuor cubitorum magnitudinem habet, quàm quod trium? at fieri poteſt ex tricubito magnitudo, quatuor cubitos in longum producta. Et neceſſe eſt, vt omne quod maius eſt, minore ſit maius: poteſt igitur fieri vt idem ſeipſo ſit maius & minus. His verò quæ ducuntur ex petitione principij, ita occurrendum eſt, vt ſi ille qui reſpondet, talia ſumi perſpiciat, nil eorum admittat, ne ſi illa quidem ſint probabilia: ita tamen vt interim vera eſſe dicat illa quæ nō admittit. Sin hoc lateat, ignorationem ſuam in aduerſarium propter huiuſmodi argumentorum vitium reiiciet: dicens nil cum tandem confeciſſe, nec bene diſputaſſe (debet enim vt ſit reprehenſio, abeſſe petitio principij) aut dicet ſe illa admiſiſſe, non vt iis aduerſarius vteretur, ſed vt aduerſus illa diſputaret, eiuſque contrarium concluderet, quod captioſa ſua reprehenſione confecit. Quod verò attinet ad eas quæ ex conſequentibus eruuntur, in eo ipſo vnde vim habere argumētū videtur, vitium indicādū eſt. Cùm enim duplex ſit argumentum à conſequentib vnū in quo ex parte vniuerſum genus cōcluditur, vt ex homine animal: alterū in quo inter oppoſita tractatur cōſecutio: in priore genere dicēdū eſt, eo aduerſariū peccare, quia velit vt ex hoc illud ſequatur, ità vicifſim ex illo hoc cōcludi, qđ minimè neceſſe eſt: in poſteriore aūt quia velit, ſi ex hoc accidēte illud cōſequens efficitur, ex cōtrario antecedētis omnino ac ſemper cōſici contrariū cōſequētis. Cuius generis eſt argumētatio Meliſſi. nā ſi quod generatū eſt principiū habet, ex eo cōſici rectè exiſtimat, quod non eſt generatū, nō ha-

bere principiũ. Itaq; si ingenitũ est cælũ: nõ habere principium, adeóque esse infinitum. Atqui nonita res habet: cõtrario enim ordine valet consequutio.

ἔχειν. ὡς τε εἰ ἀγένητος ὁ οὐρανός, καὶ ἄπειρος. τοῦτο δ' οὐκ ἔστιν. ἀνάπαλιν δὲ ἡ ἀπόλουθησις.

De non causa, & de pluribus interrogationibus pro vna acceptis, CAP. XIII.

IN iis autẽ quæ cõcludunt ex eo, quòd amplius aliquid adiectum est, videndũ an eo subla to, nihilominus sequatur idẽ incommodum. Quod vbi ita esse cõpereris, dicendum esse datũ nõ quod videretur, sed velut ad disputationẽ: vt verò eo vsus est, ad disputationem nihil pertinere. His verò qui plures interrogationes quasi vnam accipiunt, iam inde ab initio occurrẽdum est, idque adhibita distinctione. Est enim vna interrogatio, ad quam simplex rectè adhibetur responsio. Itaque nec plura de vno, nec vnum de pluribus affirmandum est aut negandũ. Porrò aũt sicut in homonymis interdum euenit vt vtraque, interdum vt neutra significatione verum sit quod interrogatur, eó que accidit, vt qui quasi ad simplicem interrogationem vnam dedit responsionem, nullo inde possit vrgeri incommodo: ita in iis de quibus agitur vsuenit, vt quãdo plura de vno, aut vnũ de pluribus verè affirmatur, aut negatur, qui simplicem ad illã dederit responsionem, quanquam in eo, vitio nõ careat, nulla tamen hinc ducta ratione conuinci reprehendíque possit. Quando verò illa partim verè, partim falsò dicuntur, aut etiam quando plura de pluribus ita enũciantur, vt vno quodã modo vtraque vtrisque conueniãt, alio quodam modo nõ conueniant, tũ maximè nobis cauendum est. Exempli causa: Acceptis duobus quorũ vnum bonũ sit, alterũ malũ, nónne illa verũ est vno modo dicere esse bona & malà,

Ὅσοι τε δοκοῦσι τὸ πρὸς πλείονα τι συλλογίζονται, σκοπεῖν εἰ ἀφαιρουμένῳ συμβαίνῃ μηδὲν ἧττον τὸ ἀδύνατον. πάντα τοῦτο ἐμφανιστέον καὶ λεκτέον ὡς ἔδωκεν, οὐκ ὡς δοκοῦν, ἀλλ' ὡς πρὸς τὸν λόγον. ᾧ δὲ χρῆται, οὐδὲν πρὸς τὸν λόγον. πρὸς ὃ τοὺς τὰ πλείω ἐρωτήματα ἓν ποιοῦντας, δῆλις ἐν ἀρχῇ διοριστέον. ἐρώτησις γὰρ μία πρὸς μίαν ἀπόκεισον, ὥστε οὔτε πλείω καθ' ἑνὸς, οὔτε ἓν κατὰ πολλῶν, ἀλλ' ἐν ἑνὸς ἢ φατέον, ἢ ἀποφατέον. ὥσπερ ὅτι τῶν ὁμωνύμων ὅτε μὲν ἀμφοῖν, ὅτε δ' οὐδετέρῳ ὑπάρχει. ὥστε τοῖς μὲν τὸ ἁπλοῦν ἐρώτημα ἁπλῶς ἀποκειμένοις, οὐδὲν συμβαίνει πάσχειν. ὁμοίως δ' ἔχει ὅτι οὕτων, ὅταν μὲν ἢ τὰ πλείω πρὸς ἕνι, ἢ τὸ ἓν τοῖς πολλοῖς ὑπάρχῃ, ἢ μὴ ὑπάρχῃ, πρὸς ἁπλῶς δόντι οὐκ ἁμαρτόντι ταῦτ' ἐστὶν ἁμαρτάνειν, οὐδὲν ὑπεναντίωμα συμβαίνει. ὅταν δὲ ἢ τὸ μὲν, τὸ δὲ μή, ἢ πλείω κατὰ πλειόνων, οὐκ ἔστιν ὡς ἀμφότερα ὑπάρχει ἀμφοτέροις, ἔστι δ' ὡς οὐκ ὑπάρχει πάλιν. ὥστε ἢ τὸ αὐλαβητέον, ἢ ἐν τοῖς δὲ τοῖς λόγοις. εἰ τὸ μὲν ἔστιν, ἀγαθὸν· τὸ δὲ, κακόν· ὅτι ταῦτα ἀληθὲς εἰπεῖν ἀγαθὸν καὶ κακὸν,

κακὸν καὶ πάλιν μήτε ἀγαθὸν, μήτε κακόν. οὐκ ἔστι δὲ ἑκάτερον ἑκατέρῳ. ὥστε ταὐτὸ ἀγαθὸν καὶ κακόν, καὶ οὔτε ἀγαθὸν, οὔτε κακόν. καὶ εἰ ἕκαστον αὐτὸ αὑτῷ ταυτόν, καὶ ἄλλοις ἕτερον. ἐπεὶ δὲ οὐκ ἄλλοις ταῦτα, ἀλλ' αὐτοῖς καὶ ἕτερα αὐτῷ, ταὐτὰ ἑαυτοῖς ἕτερα καὶ ταυτά. Ἔτι εἰ τὸ μὴ ἀγαθὸν, κακὸν γίνεται, τὸ δὲ κακὸν ἀγαθὸν, δύο γίνοιτ' ἄν. δυοῖν τε καὶ αἴσιον ἑκάτερον αὐτὸ ἑαυτῷ ἴσον, ὥστε ἴσα καὶ αἴσια τὰ αὐτὰ ἑαυτοῖς. ἐμπίπτουσι μὲν οὖν οὕτοι οἱ λόγοι καὶ εἰς ἄλλας λύσεις καὶ δὴ τὸ, ἀμφω καὶ τὰ ἅπαντα πλείω σημαίνει, οὐκ οὖν ταυτὸν πλεῖω ὄνομα συμβαίνῃ φῆσαι & ἀποφῆσαι, τοῦτο δ' οὐκ ἰῶ ἔλεγχος. ἀλλὰ φανερὸν ὅτι μὴ μιᾶς ἐρωτήσεως τὸ πλειόνων γιγνομένων, ἀλλ' ἑνὸς φάντος ἢ ἀποφάντος, οὐκ ἔσαι τὸ ἀδύνατον.

mala, & rursus altero nec bona nec mala? neque enim vtraque attributa vtrisque subiectis inesse possunt. Idem igitur bonũ & malum est, & rursus nec bonum nec malum. Itẽ si quæque res secum est eadem, & ab aliis diuersa, eadem diuersa erunt & eadem. Item si bonus quispiam malus fiat & malus quispiam bonus, duo profectò fient, & duorum ac inæqualiũ vtrunque sibi esse æquale: ideóque eadem sibi esse æqualia & inæqualia. Sed captiones hæ etiam in aliã solutionem cadunt: præsertim cùm illa nomina, vtraque, itémque omnia, multis modis dicantur. Vnde fitvt nõ idẽ affirmetur & negetur, nisi nomine tenus: quam veram esse reprehensionẽ suprà negauimus. Cæterùm illud planum est, nunquam illa incommoda sequi potuisse, nisi ex multis interrogationibus vna facta esset: etsi vnum vni attributum fuisset affirmando aut negando.

De negatione, CAP. XIIII.

Περὶ δὲ τῶν ἀπαγόντων εἰς ταυτὸ πολλάκις εἰπεῖν, φανερὸν ὡς οὐ δυτέον τῶν πρός τι λεγομένων σημαίνειν τι χωρὶς διυμίας καθ' αὐτὰ τὰς κατηγορίας. ἔστι τὸ διπλάσιον αἰεὶ τὸ διπλάσιον ἡμίσους, ὅτι ἓν φαίνεται. καὶ δὴ τὰ δέκα ἐν τοῖς ἑνὸς δέουσι δέκα, καὶ τὸ ποιῆσαι ἐν τῷ ἀποφάσει ἢ φάσις. ἀλλ' ὅμως οὐκ εἴ τις λέγοι τόδε μὴ ἔστι λόγον, λέγει αὐτὸ λόγον ἔστι. τὸ δὲ διπλάσιον, καὶ δὲ σημαίνῃ οὐδὲν ἧττον, ὅπερ οὐδὲ τὸ ὂν τῷ ἡμίσει. εἰ δ'

QVòd verò attinet ad eas captiones, quæ eò spectãt, vt adineptam eiusdem verbi repetitionem aduersariũ perducant, perspicuum est nõ esse concedendum attributa quæ ad aliquid dicuntur, præter se significare separatas attributiones, vt duplũ sine duplo dimidij. Quod vnũ apparet. Etenim decẽ sumpta sunt in eo quod dicitur vno minus decẽ, & facere in nõ facere, & omnino in negatione affirmatio: neque tamẽ verũ est eũ qui dicit, hoc non esse album, significare albũ esse. Duplũ autẽ nil quicquã fortasse significat, sicut nec quod in dimidio, aut si

significat, non eodem certè modo separatim atque coniunctim significat. Neque etiam scientia in specie sumpta: veluti si medicina est scientia, idipsum significat quod cùm in genere sumitur, quod quidem erat ipsius scibilis scientia. De iis autē attributis quæ per subiecta definiūtur, illud primum nobis dicendū est, nō idem significare seorsum & cùm in ipsa definitione accipiuntur. Curuum enim si cō muniter ac per se sumatur, idem significat in simo & in varo: at coniunctum illae cum naso, hae cum crurib. nil prohibet aliud atque aliud significare: nec quic quam interest nasum curuū an nasum simum appelles. Deinde verò non est danda dictio vt in recto casu: quandoquidem falsa illo modo fiat oratio: neque enim verum est in recto. Simum est nasus curuus, sed nasi talis affectio. Quocirca nil absurdum sequitur, si nasus sinus esse dicatur nasus habens nasi curuitatem.

ἄρα καὶ σημαίνει, ἀλλ' οὐ ταυτὸ, καὶ σεσημασμένον. οὐσί' ἡ ἐπιστήμη ἐν τῷ εἴδει. ἔστι δὲ ἐστὶν ἡ ἰατρικὴ ἐπιστήμη ὥσπερ τὸ κοινὸν, ἐκεῖνο δ' ἦν ἐπιστήμη ἐπιστητοῦ. ἐν δὲ τοῖς δι' ὧν δηλοῦται κατηγορουμένοις, τοῦτο λεκτέον. ὡς οὐ τὸ αὐτὸ χωλὸς, καὶ ἐν τῷ λόγῳ τὸ δηλούμενον. τὸ γὰρ κοῖλον κοινῇ μὲν τὸ αὐτὸ δηλοῖ ὅτι τὸ σιμοῦ & ῥαμφοῦς, ὥσπερ πεθέμενον δὲ οὐδὲν κωλύει. ἀλλὰ τὸ μὲν τῇ ῥινὶ, τὸ δὲ τῷ σκέλει συμβαίνει. καὶ οὐδὲν διαφέρει εἰπεῖν, ῥὶς σιμὴ, ἢ ῥὶς κοίλη. ἔπου δοτέον τῇ λέξιν κατ' ὀρθόν. ψεῦδος γάρ ὄζιν. οὐ γάρ ὄζιτ τὸ σιμὸν ῥὶς κοίλη, ἀλλὰ ῥινὸς τοῦ ἔχοντος πάθος. ὥστε οὐδὲν ἄτοπον εἰ ἡ ῥὶς ἡ σιμὴ, ῥὶς ὄζιν ἔχουσα κοιλότητα ῥινός.

De solœcismis, Cap. xv.

QVod autē ad solœcismos attinet, vnde illi quidē ducantur, suprà expositum est: quomodo autē iis occurrendum sit, ex ipsis orationibus intelligimus. Hi enim omnes hoc volūt: Nónne quod verè dicis, hoc reuera est? dicis autem aliquid esse lapidem, est igitur aliquid lapidem. At enim lapidem dicere non est dicere hoc sed hūc, nec illud sed illum. Quocirca si hūc in modum interrogasset alius, nónne quem tu esse verè dicis, est illud? statim apparuisset illū non Latinè loqui: quemadmodum nec is quidem Latinè loqueretur, qui interrogaret, nónne hic est quam tu esse dicis? Lignum verò & alia quæ quis nomina, quæ nec masculina nec fœminina sunt, an illo modo mutatis casibus interroges, nil refert:

Περὶ δὲ τῶν σολοικισμῶν, ὅθεν φέρεται μὲν φαίνονται συμβαίνειν, εἰπομεν πρότερον. πῶς δὲ λυτέον, ἐπὶ αὐτῶν τῶν λόγων ἔστω φανερόν. ἅπαντες γὰρ οἴδε τοῦτο βούλονται καταφαίνειν. ἆρ' ὁ λέγῃς ἀληθὲς, καὶ ἔστω τοῦτο ἀληθὲς; φὴς δέ τι εἶναι λίθον, ἔστιν ἄρα τι λίθον. ἢ τὸ λέγειν λίθον, οὐκ ἔστι λέγειν ὁ, ἀλλ' ὃν· οὐδὲ τοῦτο, ἀλλὰ τοῦτον. εἰ δὲν ἔροιτό τις, ἆρα ὁ λέγῃς, ἀληθῶς ὄζτ τοῦτον; οὐκ ἂν δοκοίη ἑλληνίζειν. ὥσπερ οὐδ' εἰ ἔροιτο, ἆρ' ἦν λέγῃς εἶναι, ὄζιν ὄζιτ; ξύλον δ' εἰπεῖν ὄζιτ. ἢ ὅσα μήτε θῆλυ μήτ' ἄῤῥεν σημαίνει, οὐδὲν διαφέρει

φέρει

φέρῃ. διὸ ℞ ἡ γίνε᾽) σολοικισμός, εἰ ὁ λέγεις ἔᾗ, ἐστὶ τοῦτο· ξύλον δὲ λέγεις ἔᾗ, ἔστιν ἄρα ξύλον. ὁ ᾗ λίθος ἡ τὸ, ἔστι, ἀρρένος ἔχῃ κλῆσιν. εἰ δέ τις ἔροιτο, ἆρ᾽ οὗτός ἐστιν αὐτη; εἶτα πάλιν, τί ᾗ ἐκεῖνός ἐστιν ὁ Κορίσκος; εἶτα εἶναι, ἔστιν ἄρα ἔστι αὐτη, ἡ συλλογίσαι τὸ σολοικισμόν, ἀλ᾽ εἰ τὸ Κορίσκος σημαίνει ὅπερ αὐτη, μὴ δίδωσι ὁ ἀποκρινόμενος, ἀλλὰ δεῖ τὸ σφετερωτηθῆναι. εἰ ᾗ μήτε ἐστὶν, μήτε δίδωσιν, ἡ συλλελόγισαι, ἤτε τῷ ὄντι, ἤτε σφὸς τὸ ἐρωτώμενον. ὁμοίως δὴ κἀκεῖ δεῖ τὸ λίθον σημαίνειν ἔστι. εἰ δὲ μήτε ἐστὶ, μήτε δίδοῖ), ἡ λεκτέον τὸ συμπέρασμα. φαίνε᾽) ᾗ ὡδὶ τὸ τῶν αὐτόμοιον πῶσιν τὸ ὀνόματος ὁμοίαν φαίνεσθαι. ἆρα ἀληθὲς ἐστὶν εἰπεῖν ὅτι αὐτη ἐστὶν, ὅπερ ἔᾗ φῆς αὐτῶν; εἰ᾽) δὲ φῆς ἀπορίαν, ἔστιν ἄρα αὐτη ἀπορία. ἢ οὐκ ἀνάγκη, εἰ μὴ τὸ αὐτὸ ἀπορία σημαίνοι, ἀλλὰ ἀπορὶς, τὸ δὲ ἀπορία ταὐτῶν. ἢ᾽ ὁ φῆς ἔᾗ᾽) τοῦτο ἐστὶν ἔστι; φῆς δὲ ἕναν Κλέωνα, ἔστιν ἄρα ἔστι Κλέωνα. οὐ γὰρ ὄντι ἔστι Κλέωνα. ἐόντα γὰρ ὃν φημι τὸν ἔᾗ᾽), ἔστιν ἔστι, οὐ τὸν. οὐδὲ γὰρ ἐλλιμίζει οὕτως τὸ ἐρώτημα λεχθὲν. ἆρ᾽ ὃ πίστευται ℞ τοῦτο; ἔστι ᾗ λίθος, ὃ πίστευται ἄρα λίθος ἢ ἡ ταυτὸν σημαίνῃ ὂν τῷ, ἄρα ὃ πίστευται ℞ τοῦτο, ᾗ ὂν τῷ, ℞ τοῦτο δὲ λίθος, ἀλλ᾽ ὂν τῷ πρώτῳ τοῦτον. ὂν ᾗ τῷ ὑστέρῳ ἔστι. ἆρα ἃ ἐπισήμην ἔχεις,

vnde etiã fit, vt si illa ad neutrũ accõmodes, nõ fiat solœcismus: Nónne quod tu esse dicis, illud est? lignũ aũt tu esse dicis, lignũ igitur est. Lapis autẽ & articulus, hic, masculinorũ habet insle xionẽ. At verò si interrogauerit quispiã, sitne iste, illa? tũ subiecerit, nónne iste est Coriscus? & ad extremũ concluserit, est igitur iste illa: nõ erit profectò hoc modo cõclusus solœcismus: ne si Coriscus quidẽ reuera idẽ significet cum aliqua re quæ est fœminini generis, sed hoc non admiserit is qui respõdet. Verũ id prius interrogatũ oportuit. Quòd si neque ilta est, neque ita esse admiserit respõdens, omnino nulla fiet ratiocinatio, nec reuera, nec aduersus eũ qui interrogatur. Simili igitur modo & hic quoque oporteret lapidẽ significare hic Quòd si nec ita fit, neque ita esse dederit respondẽs, nõ est effecta cõclusio: videtur autẽ quòd dissimiles casus nominũ præ se ferãt quandã similitudinẽ. Quid? nónne hæc verè dicetur esse illud ipsum quod tu eam esse dicis? Atqui tu hanc parmã esse dicis: est igitur hæc parmã. An hoc modo nil confectũ est? Certè. Nam, hæc, nõ parmã, in accusatiuo sibi adiũgi postulat sed in nominatiuo, parma: at articulus, hãc, ad accusatiuum parmam adiungitur. Simile etiã illud est. Nónne hic est illud ipsum quod tu eũ esse dicis? tu autem Cleonem esse dicis. Est igitur hic Cleonem. Neque enim articulus hic, Cleonem in accusatiuo sibi iungere debuit, quippe cùm in prima interrogatione dictum sit, quem tu esse dicis, hic est, non autẽ hunc est. Neque enim qui hoc modo dixisset, latinè fuisset locutus. Nónne scis tu illud? Est autẽ illud lapis, scis igitur lapis. Sed illud, nõ eodẽ modo sumitur in priore scis tu illud? & in posteriore, Est aũt illud lapis: nã in priore, hũc, in posteriore, hic. Nõne illud scis

cuius tu habes scientiam? Habes autem lapidis scientiam, scis igitur lapidis. An illud, lapidem significat, huius autē, lapidis? Atqui concessum est cuius habes scientiam, illud te scire, non huius. Quare concludendum fuit, scis igitur lapidem, non lapidis. Quòd igitur huiusmodi captionibus non concludatur solœcismus, sed videatur modò concludi, & quomodo iis occurrēdum sit, ex iis quæ sunt à nobis exposita, planè intelligi potest.

ὅπισται) τοῦτο ὅπισημίλω ἢ ἔχεις λίθου. ὅπίσται ἄρα λίθου. τὸ μὲν τούτου, λίθου λέγεις, τὸ δὲ τοῦτο, λίθον. ἐδόθη δὲ οὗ ὅπισημίλω ἔχεις ὅπίσται, οὐ τούτου, ἀλλὰ τοῦτο, ὥστε οὐ λίθου ἀλλὰ λίθον. ὅτι μὲν οἱ τοιοῦτοι τῷ λόγῳ συλλογίζονται) σολοικισμόν, ἀλλὰ φαίνονται, καὶ πῶς ἀπαντητέον πρὸς αὐτούς, φανερὸν ἐκ τῶν εἰρημένων.

De facilitate vel difficultate cognoscendi genus captionis, & respondendi, CAP. XVI.

ILlud autem hoc loco nobis intelligendum est, de captionibus omnibus nonnullas esse, in quibus facile sit causam perspicere, alias in quibus difficile deprehendere quam ob causam & in quo auditorem decipiant. Quando hæ in illis sæpe eædem sunt. Eandem verò dico, quæ ex eodem ducitur. Ac eadem quidem captio aliis ex verbis, aliis ex alio genere duci videtur. Id quod propterea fit, quia quæ translata sunt, non æquè semper solent esse perspicua. Quemadmodum igitur inter eas quæ ex homonymia ducuntur (qui certè locus est omnium, unde oriuntur fallaces conclusiones, vulgatissimus) quædā sunt quæ cuiuis etiam imperito sunt apertæ, adeóque ridiculæ & leues captiones, ex verbo propemodum omnes eruuntur, cuiusmodi sunt istæ: Vir ferebatur per scalas δίφρον. &, Quò properatis? πρὸς τὸν κιρρᾶν. Et, vtra boū ante pariet? neutra, sed retro vtráque. Nunquid purus est Boreas? non, sed impurus, qui mendicos æquè & mercatores interficit. Nunquid Εὔαρχος ille est? non, sed Apollonides. Eodémque planè

ΔΕῖ δ καταυοῆσαι ὅτι πάντων τῶν λόγων, οἱ μὲν εἰσι ῥᾴους κατιδεῖν, οἱ δὲ χαλεπώτεροι παρά τι, καὶ ἔν τινι φαλλόμενοι τὸν ἀκούοντα, πολλάκις οἱ αὐτοὶ ἐκείνοις ὄντες. τ αὐτὸν δὲ λόγον δεῖ καλεῖν τ φαῦλ ταὐτὸ λεγόμενον. ὁ αὐτὸς δὲ λόγος τοῖς μὲν φαῦλ τ λέξιν, τοῖς δὲ παρ ἕτερον δοξειεν αὖ εἶναι, διὰ τὸ μεταφερόμενον ἕκαστον, μὴ ὁμοίως εὖ) δῆλον. ὥσπερ οὖν ἐν τοῖς φαῦλ τοῦ ὁμωνυμίαν, ὅσπερ δοκεῖ ξόπος συνηθέστατος εἶ) τῶν φαλλομένων, τὰ μὲν καὶ τοῖς τυχοῦσιν ὅτι δῆλα, & οἱ λόγοι ῥᾳδίου οἱ γελοῖοι, πάντες εἰσὶ φαῦλ τοῦ λέξιν. εἶ ἀπὸ ἐφέρετο κ) κλίμακος δίφρον. & ὅπου σπεύδεσθε; πρὸς τοῦ κεραμέα. καὶ πότερα τῶν βοῶν ἐμπροσθεν τέτεται; ἀμφότερα, ἀλλ ὄπισθεν ἀμφω. καὶ καθαρὸς ὁ βορέας; οὐ δῆτα. ἀπέκτεινε γοῦν τὸν πλωτῆρα καὶ τὸν ὠνούμενον. ἆρ Εὔαρχος; οὐ δῆτα, ἀλλὰ Ἀπολλωνίδης. τὸν αὐτὸν δὲ

ξόπον

ξόπου, ἢ τὴν ἄλλων ῥᾳδὸν οἱ πλεῖστοι. τὰ δὲ καὶ τοῖς ἐμπειροτάτοις φαίνεται λανθάνειν. σημεῖον δὲ τούτου, ὅτι μάχονται πολλάκις περὶ τὴν ὀνομάτων, εἰ πότερον ταὐτὸ σημαίνει τὸ ἓν καὶ πάντων καὶ τὸ ὄν, ἢ ἕτερον. τοῖς μὲν γὰρ δοκεῖ ταυτὸν σημαίνειν τὸ ὄν. καὶ τὸ ἕν. οἱ δὲ τὸν Ζήνωνος καὶ Παρμενίδου λύουσι λόγον, ὡς τὸ πολλαχῶς φαίνεσθαι τὸ ἓν λέγεσθαι καὶ τὸ ὄν. ὁμοίως δὲ καὶ τὸ συμβεβηκὸς, καὶ περὶ τὴν ἄλλων ἕκαστον· οἱ μὲν ἐσθλᾶ ῥᾴδιον ἰδεῖν, οἱ δὲ χαλεπὸν περὶ τὴν λόγων, καὶ λαβεῖν ἐν τίνι ἔχουσι, καὶ πότερον ἔλεγχος, ἢ οὐκ ἔλεγχος, οὐ ῥᾴδιον ὁμοίως περὶ πάντων. ἔστι δὲ ἀριμὸς λόγος, ὃς τῆς ἀπορεῖν ποιεῖ μάλιστα. διήκει γὰρ ἕως μάλιστα. ἀπορία δὲ ἔστι διττή· ἡ μὲν ἐν τοῖς συλλελογισμένοις, ὅτι αὐ ἔχει τις τὴν ἐφιστημάτων· ἡ δὲ ἐν τοῖς ἐλεγκικοῖς, πῶς εἴποι τις τὸ προπεσόν. διόπερ ἐν τοῖς συλλογιστικοῖς, οἱ ἀριμύτατοι λόγοι ζητεῖν μᾶλλον ποιοῦσιν. ἔτι δὲ συλλογιστικὸς μὲν λόγος ἀριμύτατος. αὖ δὲ ὅτι μάλιστα δοκούντων ἐνδόξων, ὅτι μάλιστα ἔνδοξον αἱρῆται, καὶ κατασκευάζῃ. εἰς γὰρ ὧν ὁ λόγος, μεταπιθανὴν τῆς αὐτοφάσεως, ἅπαντας ὁμοίως ἐξ ἁπάντων συλλογισμούς. ἀεὶ γὰρ ἐξ ἐνδόξων ὁμοίως ἔνδοξον αἱρήσει, ἢ κατασκευάσει, διὸ περ ἀπορεῖν ἀναγκαῖον. μάλιστα μὲν οὖν ὁ τοιοῦτος ἀριμὸς, ὁ ἐξ ἁπάντων τὸ συμπέρασμα ποιῶν τοῖς ἐρωτήμασι. δεύτερος δὲ, ὁ ἐξ ἀ-

modo quàm plurimæ. Sed sunt aliæ, quæ vel doctissimos quosque in ambiguitatem adducunt. Id quod eo argumento intelligi potest, quòd inter se de nominum significationibus sæpe dissentire docti homines cõspicientur. Verbi gratia, vtrum eodem semper modo accipiantur vnum, & ens, an alio atque alio. Quibusdam enim visum est, hæc idem significare. Alij ex eo dissoluunt rationes Parmenidis & Zenonis, quòd ens & vnum multipliciter dicũtur. Nec secus sit in captionibus quæ ex accidente aliisque locis eruũtur: nam in iis quoque aliæ facilè, aliæ difficilè perspiciuntur. Atque nosse ex quo genere sit quæque, & vtrum sit elẽchus an non, non est pariter in omnibus manifestum. Porrò autem acuta argutáque captio appellari solet, quæ multum in animo parit dubitationis. Ea enim est quæ acrius pungit mordérque. Dubitatio autem duplex est. Vna, in iis quæ concludendi vim necessariã habent, cùm dubitatur vtra sumptionum interrogatarũ neganda sit. Altera, in contentiosis, quo modo exprimendum sit propositũ. Itaque inter eas quæ ratiocinatione concludunt, vt quæque est acutissima, ita plurimum ad inquirendum excitat. Est autẽ illa acutissima ratiocinatio, quæ ex iis quæ sũt quàm maximè probabilia, id quod maximè probabile est, euertit. Nam cùm illa vna sit oratio transposita contradictione, omnes ratiocinationes similes habebit: quandoquidẽ semper ex æquè probabilibus, quod æquè probabile est, aut cõfirmabit aut euertet: quæ ratione efficitur, vt dubitare hoc in loco necesse sit. Est igitur illa imprimis & maximè arguta, quæ sumptionibus interrogatis parem efficit conclusionem. Secundo loco, quæ ex

omnibus similibus. Hæc enim similiter efficiet, vt nescias vtra interrogationum neganda sit. Hoc autem difficultatem parit. Quoniã negãdum est, sed quid negandum sit, latet. Inter cõtentiosas autem, illa acutissima est, in qua non statim apparet, sitne consecutio necessaria néene: & vtrum sit ea dissoluenda negando falsam aliquam propositionem quæ sumpta sit, an distinguendo. Secundo loco inter cæterasea in qu a perspicuũ quidẽ est, negandóne, an distinguẽdo soluenda sit, sed tamen incertũ quænam ex omnibus interrogationibus sit neganda, & quæ distinguenda, an scilicet ipsa conclusio, an ex sumptionibus aliqua. Interdum igitur argumẽtatio forma vitiosa, inepta est ac ridicula, nimirum quando sumptiones valdè incredibiles sunt, aut falsæ: interdum minimè cõtemnenda. Quando enim in argumentatione desideratur talis aliqua interrogatio ex qua potissimũ argumẽti vis duci debuit: qui hac non sumpta rem quasi ratiocinatione cõcludit, is ineptam omnino ratiocinationem facit. Sin quod prætermissum est, ex genere est eorũ, quæ extrinsecus ad rem valent, nõ continuò illa argumentatio aspernanda est: quin argumentatio bona est, culpa autem omnis est penes eum qui non rectè interrogauit. Sicut autem solutio interdum adhibetur ad ipsam argumentationem, interdum ad interrogantem. & ad ipsam interrogandi rationem, tertiò, ad neutrum horum: sic interrogare licet & cõcludere & ad propositum, & ad respondentem, & ad tempus, cùm plus temporis desideratur ad refutandam solutionem, quàm patitur spatium temporis ad præsentem disputationem destinatum.

πάντων ὁμοίων. δῆλ γὰρ ὁμοίως ποιήσει διαπορεῖν, ὁπότερον τῶν ἐρωτημάτων αἱρετέον· τοῦτο δὲ χαλεπόν. αἱρετέον μὲν γὰρ. ὅ,τι δὲ αἱρετέον, ἄδηλον. τῶν δὲ ἐριστικῶν. δριμύτατος μὲν ὁ ἐρωτῶν διὰ τί ἄδηλος, πότερον συλλελόγισται, ἢ οὔ· ἢ πότερον ὡδὶ τὸ ψεῦδος ἢ διαίρεσίν ἐστιν ἡ λύσις. δεύτερος δὲ τῶν ἄλλων, ὁ δῆλος μὲν, ὅτι ὡδὶ διαίρεσιν, ἢ αἵρεσίν ἐστιν· μὴ φανερὸς δὲ ὢν, διὰ τίνος τῶν ἠρωτημένων αἱρεσιν, ἢ διαίρεσιν λυτέος ἐστὶν· ἀλλὰ πότερον αὐτὴ ὡδὶ τὸ συμπέρασμα, ἢ ὡδί τι τῶν ἠρωτημένων ἐστίν. εἰσὶ μὲν οὖν ὁ μὴ συλλογισθεὶς λόγος διὰ τί ἐστὶν, ἐὰν ᾖ λίαν ἀδόξα, ἢ ψεῦδῆ τὰ λήμματα, εἰσὶ δὲ οὐκ ἄξιος καταφρονεῖσθαι. ὅταν μὲν γὰρ ἐλλείπῃ τι τῶν τοιούτων ἐρωτημάτων ὃ οὗ ὁ λόγος, καὶ δι' ὃ, καὶ μὴ προσλαβὼν τοῦτο, καὶ συλλογισάμενος, δῆλος ὁ συλλογισμός. ὅταν δὲ τῶν ἐξωθεν, οὐκ ἀκαταφρόνητος· ἀλλ' ὁ μὲν λόγος ἔστι εἰκῆς, ὁ δὲ ἐρωτῶν ἠρώτηκεν οὐ καλῶς. ἔστι δὲ ὥςπερ λύειν, ὁτὲ μὲν πρὸς τὸν λόγον, ὁτὲ δὲ πρὸς τὸν ἐρωτῶντα, καὶ τῷ ἐρωτᾶσθαι, ὁτὲ δὲ πρὸς ἀμφότερα τοῦτων ὁμοίως καὶ ἐρωτᾶν ὄζει, καὶ συλλογίζεσθαι, καὶ πρὸς τῷ θέσιν, καὶ πρὸς τὸν ἀποκρινόμενον, καὶ πρὸς τὸν χρόνον, ὅταν ᾖ πλείονος χρόνου διομένη λύσις, ἢ τὰ παρόντα καιροῦ τὸ διαλεχθῆναι πρὸς τῷ λύσιν.

Epi-

Epilogus & peroratio, CAP. XVII.

ΕΚ πόσων μὲν οὖν, καὶ ἐκ τίνων γίνονται τοῖς διαλεγομένοις οἱ παραλογισμοὶ, καὶ πῶς δεῖ ἕξομεν τε καὶ δέμενον, καὶ παράδοξα λέγειν ποιήσομεν· ἔτι δὲ ἐκ τίνων συμβαίνει ὁ συλλογισμὸς, καὶ πῶς ἐρωτητέον, καὶ τίς ἡ τάξις τῆς ἐρωτημάτων· ἔτι δὲ πρὸς τί χρήσιμοι πάντες εἰσὶν οἱ τοιοῦτοι λόγοι, καὶ περὶ ἀποκρίσεως ἁπλῶς τε πάσης, καὶ πῶς λυτέον τοὺς λόγους, καὶ συλλογισμοὺς, εἰρήκαμεν· περὶ πάντων ἡμῖν ταῦτα. λοιπὸν δὲ περὶ τῆς ἐξ ἀρχῆς προθέσεως ἀναμνήσαντι, εἰπεῖν τι βραχὺ περὶ αὐτῆς, καὶ τέλος θετέον τοῖς προειρημένοις. προειλόμεθα δὲν εὑρεῖν τινα δύναμιν συλλογιστικὴν περὶ τοῦ προβληθέντος ἐκ τῶν ὑπαρχόντων ὡς ἐνδοξοτάτων. τοῦτο γὰρ ἔργον ἦν τῆς διαλεκτικῆς καθ' αὑτὴν, καὶ τῆς πειραστικῆς. ἐπεὶ δὲ συνεκατασκευάζεται πρὸς αὐτὴν, διὰ τὴν τῆς σοφιστικῆς γειτνίασιν, ὡς οὐ μόνον δύναται πεῖραν λαβεῖν διαλεκτικῶς, ἀλλὰ καὶ ὡς εἰδώς, διὰ τοῦτο οὐ μόνον τὸ λεχθὲν ἔργον ὑπεθέμεθα τῇ προαιρέσει, τὸ λόγον δύνασθαι λαβεῖν, ἀλλὰ καὶ ὅπως λόγον ὑπέχοντες φυλάξομεν τὴν θέσιν, ὡς ἐνδοξότατα ὁμοίως ὁπως. τὴν μὲν οὖν παίαν εἰρήκαμεν περὶ τούτων, ἐπεὶ διὰ τοῦτο Σωκράτης ἠρώτα, ἀλλ' οὐκ ἀπεκρίνετο. ὁμολόγει γὰρ μὴ εἰδέναι. δεδήλωται δὲ ἐν τοῖς πρότερον, καὶ πρὸς πόσα, καὶ ἐκ ποίων, καὶ πόσων τινὰ ἔσται, καὶ ὅθεν δυνησόμεθα τούτων. ἔτι δὲ πῶς ἐρωτητέον,

EX quot igitur quibúsq. dialecticis oboriantur paralogismi, quóque modo alterũ eò impellamus vt falsa & inopinabilia dicere videatur: tũ ex quibus causis syllogismus nascatur, & quo modo interrogandũ sit, quæque esse debeat interrogationum collocatio: deinde quis vsus harũ omnium disputationũ atque omnino de omni responsione, & quomodo singulæ rationes & syllogismi dissoluẽdi sunt: de his omnibus hæc à nobis dicta sint. Nunc reliquũ est, vt eo in memoriã reuocato qđ initio propositum est, pauca de hoc dicamus, finémque dictis imponamus. Hoc igitur à principio diximus, fuisse nostrum institutum, vt inueniremus facultatẽ quandam disserẽdi de quacunque re proposita, ex iis quæ essent quàm maximè probabilia. Est enim hoc officiũ dialectices, quæ per se dicitur: & eius quæ in tẽtãdo cernitur. Sed quoniam huic adiunctum est, propter affinitatem sophistices, vt non solùm alterum dialecticè tẽtare possit, sed etiã vt scientiã rei præ se ferat: propterea posuimus huius negocij officiũ, non solùm posse disputationẽ instituere, sed hãc sic sustinere, vt propositum tueamur. Causam autẽ huius rei antea exposuimus: atq; propter id Socrates interrogabat, ipse nõ respondebat: quia se nil quicquam scire profitebatur. Illud porrò in superioribus explicatum est, circa quot & ex qualibus, itémque ex quot facultas hæc consuet, vndéque ad candẽ nobis suppetat copia. Deinde quomodo interrogãdũ sit,

quoque ordine omnis interroga tio collocanda: itémque de ref. põsione & solutione ad vnamquamque ratiocinationem accõ modata. Reliqua etiam exposita sunt, quæ visa sunt ad illã differendi rationẽ pertinere. Post hæc autem de fallacibus & captiosis conclusionibus egimus, de quibus paulò antè dictũ est. Quæ cùm ita sint, profectò iam dubitari non potest, quin satis commodè ad exitum à nobis id perductum sit, quod instituera mus. Iam verò ne quis ignoret, quid nobis in explicatione huius negotij vsuenerit, intelligẽ dum est, eorum omniũ quæ inueniuntur, aliqua esse, quæ iam antè ab aliis aliqua ex parte cõprehẽsa, subtilius postea, & quasi particulatim elaborata tandẽ eorum qui sequũtur, industria, longius progrediũtur, magnúm que incrementũ capiunt: alia autẽ quæ à prima origine inuenta, nõ ita multum à principio progrediuntur: sed tamen multò plus vtilitatis habẽt illa initia, quàm reliqua omnis quæ fit ad hæc accessio. Est enim (vt dici solet) principium maxima pars totius: ideóque difficillimum. Quantò enim vi & facultate maiore est, tantò minore est magni tudine: eáque de causa difficillimè perspicitur: eo autem inuento, non est difficile conferre & adiicere reliqua. Quod in ciuili bus orationibus aliisque prope modum artibus omnibus accidit. Nam qui principia inuenẽrẽ, parum admodum progressi sunt. Qui autem nunc in illis excellunt, ac ceptis iis quæ à multis tractata quasi per successionem paulatim colligendo ea sic auxerunt. Tisias quidẽ post primos: Trasymachus post Tisiam: cui successit Theodorus, aliíque permulti: qui singuli suas quasdam particulas adiecerunt: vt iam nõ sit mirum in tantam magnitudinem.

ἢ παντὸς τοῦ ἐρώτησιν πᾶσαν, ἔτι δὲ τὸ λύσεως καὶ λύσεων τῆς πρὸς τοὺς συλλογισμούς. δεδήλωται) ἔτι δὲ τῆς ἄλλων, ὅσα τῆς αὐτῆς μεθόδου τῆς λόγων ἐστί. περὶ δὲ τούτους, δεῖ τῆς παραλογισμῶν, διειλήλυθεν ὡσπερ εἰρήκαμεν ἤδη πρότερον. ὅτι μὲν οὖν ἔχει τέλος ἱκανῶς ἃ προειλόμεθα, φανερόν. Δεῖ δὲ ἡμᾶς μὴ λελησθέναι τὸ συμβεβηκὸς περὶ ταύτην τὴν πραγματείαν. τῆς γὰρ εὑρισκομένων ἁπάντων τὰ μὲν παρ' ἑτέρων ληφθέντα προύργιον, πεπονημένα καλῶς μέρος, ὅπερ ἔδωκεν ὑπὸ τῆς παραλαβόντων ὕστερον. τὰ δὲ ἐξ ὑπαρχῆς εὑρισκόμενα, μικρὰν τὴν ῥοπὴν ὅπερ δοσιν λαμβάνειν ἐώθασι, χρησιμώτερον μέντοι πολλαπλῆς ὑστέρων ἐκτύπων αὐξήσεως. μέγιστον γὰρ ἴσως ἀρχὴ πάντος, ὥσπερ λέγεται, διὸ καὶ χαλεπώτατον. ὅσῳ γὰρ κράτιστον τῇ δυνάμει, τοσούτῳ μικρότατον ὂν τοῦ μεγέθους, χαλεπώτατόν ἐστιν ὁρθωθῆναι. ταύτης δὲ ὑπαρχούσης, ῥᾴδιον τὸ προσθεῖναι καὶ συναύξειν τὸ λειπόμενον, ὅπερ καὶ περὶ τοὺς πολιτικοὺς λόγους συμβέβηκε. μικρὸν δὲ καὶ περὶ τὰς ἄλλας ἁπάσας τέχνας. οἱ μὲν γὰρ τὰς ἀρχὰς εὑρόντες, παντελῶς ὅτι μικρόν τι προήγαγον. οἱ δὲ νῦν εὐδοκιμοῦντες, παραλαβόντες παρὰ πολλῶν, ἐκ μικρᾶς τῆς μέσης προαγαγόντων, οὕτως ηὔξησαν. Τισίας μὲν μετὰ τοὺς πρώτους, Θρασύμαχος δὲ μετὰ Τισίαν, Θεόδωρος δὲ μετὰ τοῦτον, καὶ πολλοὶ πολλὰ συνεπορίσαντο μέρη. διόπερ οὐδὲν θαυμαστὸν, ἔχειν τι πλῆ-

τι πλῆθος τῶν τέχνων. ταύτης δὲ τῆς πραγματείας, οὐ τὸ μὲν ἓν, τὸ δ' οὐκ ἓν πρόσθεν ἐξειργασμένον, ἀλλ' οὐδὲν παντελῶς ὑπῆρχε. καὶ γὰρ τοῖς τοὺς ἐριστικοὺς λόγους μισθαρνοῦσιν, ὁμοιά τις ἓν ἢ παίδευσις τῇ Γοργίου πραγματεία. λόγοις γὰρ οἱ μὲν ῥητορικοὺς, οἱ δὲ ἐρωτηματικοὺς ἐδίδοσαν ἐκμανθάνειν, εἰς οὓς πλειστάκις ἐμπίπτειν εἰώθησαν ἑκάτεροι τοὺς ἀλλήλων λόγους. διόπερ ταχεῖα μὲν, ἀτέχνος δ' ἓν ἡ διδασκαλία τοῖς μανθάνουσι παρ' αὐτῶν. οὐ γὰρ τέχνην, ἀλλὰ τὰ ἀπὸ τῆς τέχνης διδόντες, παιδεύειν ὑπελάμβανον. ὥσπερ ἄν τις ὑπισχνοῖτο φάσκων διδάσκειν ὅπως τις μηδὲν πονεῖν τοὺς πόδας, εἶτα σκυτοτομεῖν μὲν μὴ διδάξειε, μηδ' ὅθεν πορίζεσθαι τὰ τοιαῦτα, δοίη δὲ πολλὰ χρήματα παντοδαπῶν ὑποδημάτων. οὗτοσὶ γὰρ βιβοήθησε μὲν πρὸς τὴν χρείαν, τέχνην δ' οὐ παρέδωκε. καὶ τοῖς τῶν ῥητορικῶν μὲν ὑπῆρχεν ἴσως πολλὰ καὶ παλαιὰ τὰ λεγόμενα. τοῖς δὲ τὰ συλλογίζεσθαι, παντελῶς οὐδὲν εἴρητο πρότερον λέγειν ἄλλο. ἀλλὰ βιβὴ ζητοῦντες, πολὺν χρόνον ἐπονοῦμεν. εἰ δὴ φαίνεται διάσκοποις ἡμῖν, ὡς μὴ ὂν τοιούτων τῶν ὅλης ἀρχῆς ὑπαρχόντων ἔχειν ἡ μέθοδος ἱκανῶς, παρὰ τὰς ἄλλας πραγματείας τὰς ὧν διδάσκος ἡυξημένας, λοιπὸν αἰτεῖσθαι παρ' ὑμῶν, ἡ τῶν ἀκροωμένων ἔργον, τοῖς μὲν παλαιοῖς μὴ μεμφομένους, τοῖς δ' εὑρημένοις πολλὴν χάριν ἔχειν.

artem eam excreuisse. Negotij autē nunc à nobis instituti non pars quædam iā antè inuenta erat, pars altera nō erat, sed omnino nil in eo genere adhuc ab aliis traditum extabat. Nam qui mercede in contentiosis disputationib. versantur, Gorgiæ institutionem sequūtur. Vt enim hic Rhetoricas orationes, sic illi suas interrogationes ad discendum proponūt, in quas vtrique mutuis sermonibus frequētius solebant incidere. Vnde efficiebatur, vt discipuli celeriter illi quidem, sed citra vllam artem, ea discerent. Illi enim ita demum se rectè docere existimabant, si omissa arte, ea quæ artis erant proponerent. Vt si quis professus se artem traditurum, qua pedes minimè doleāt: deinde non sutoriam ille quidē doceat, neque vnde possint parari talia, sed magnā calceorum omnis generis multitudinē proferat. Sanè qui hoc fecerit, ad vsum quidē profuerit, artem autem non tradiderit. Ac de rethoricis quidem satis multa, eáque vetera dicta sunt, de ratiocinando autē omnino nihil priùs dictum est: sed in eo longi temporis exercitatione laborauimus. Si igitur nostra diligentia ex talibus initiis hæc methodus supra alias accessionibus amplificatas, rectè constituta videatur, vestrum erit omnium vel eorum qui hoc opus audiuerint, pro omissis methodi partibus veniam dare: pro inuentis multam gratiam habere.

ΤΕΛΟΣ.

ERRATA TYPOGRAPHICA
humanus lector per se corriget.

Virtus portabat virtutis gressibus ibat, } hoc distichon bene memini
Virtutum donec venit ad hospitium. } versus

Presbyter unus erat natus qui binas habebat } thimotheum et
uxores } virginibus prosodia
docuerunt

Omnes mittere heb ist im meinar mütter haib gelegen
Disse sein an unser Kindt } Aeon Greco Kinder anssehen und einer Hyp
Ihr Letten unser Kinder sindt } und ein Hyperster mundt
Bogen 4 vor mutter N3

